

Nordiska rådet

24:e sessionen

1976

København

Redaktör Åke Edwall

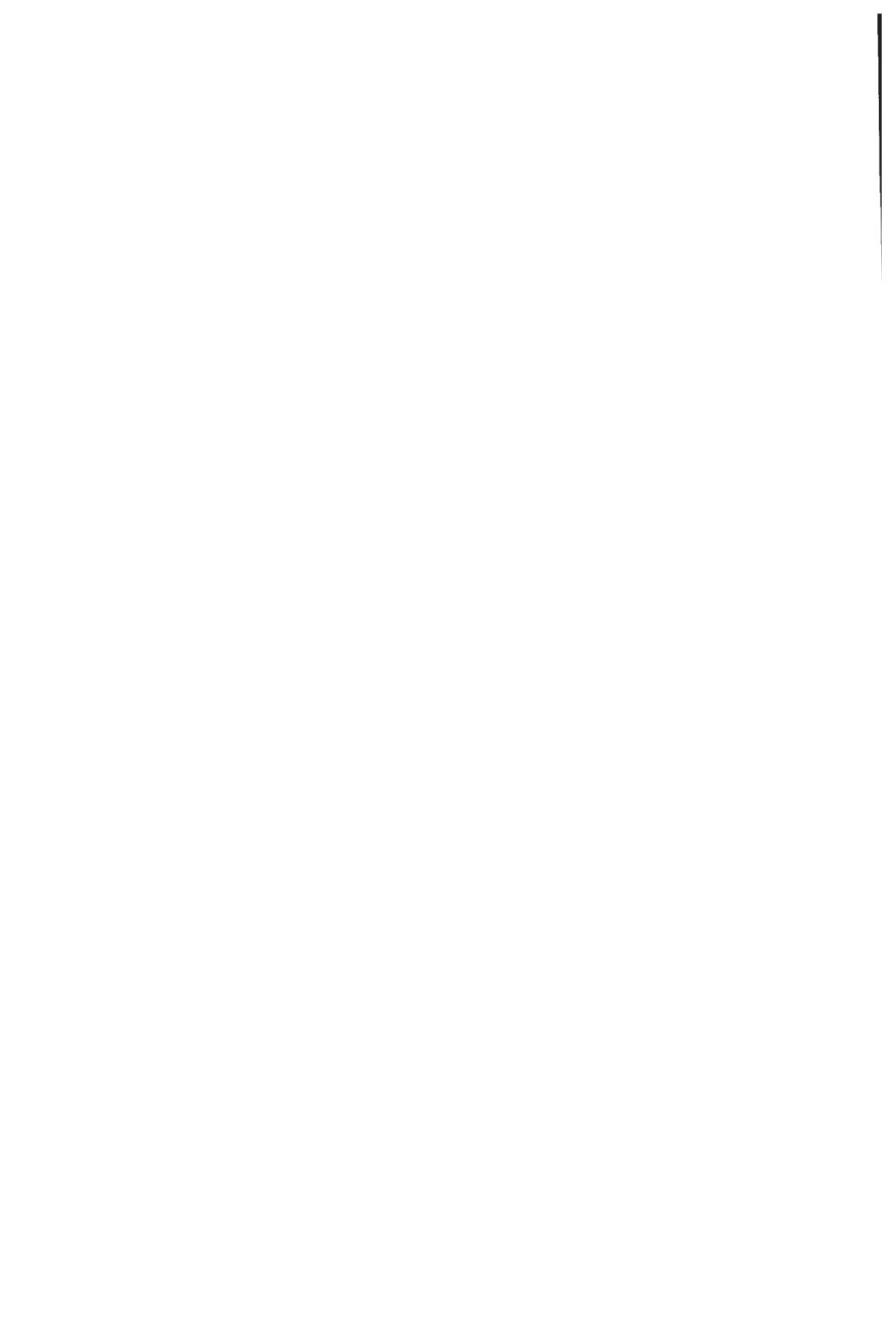
ISBN 91-7052-250-2

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	23
Sakernas fördelning på utskott	40
Översikt av sessionen	52
Protokoll	55
Saker m. m.	31
Medlemsförslag (A-saker)	31
Berättelser (C-saker)	71
Meddelanden (D-saker)	142
Frågor (E-saker)	169
Dokument utanför saklistan	171
Beslut	1833
Rekommendationer	1836
Yttranden	1870
Övriga beslut	1880
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	1893
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris	1903
Register	1919
Översikt över sakernas behandling	1921
Personregister	1940
Ämnesregister	1951
Plan över sessionssalen	1967

INLEDNING

Kallelse till sessionen

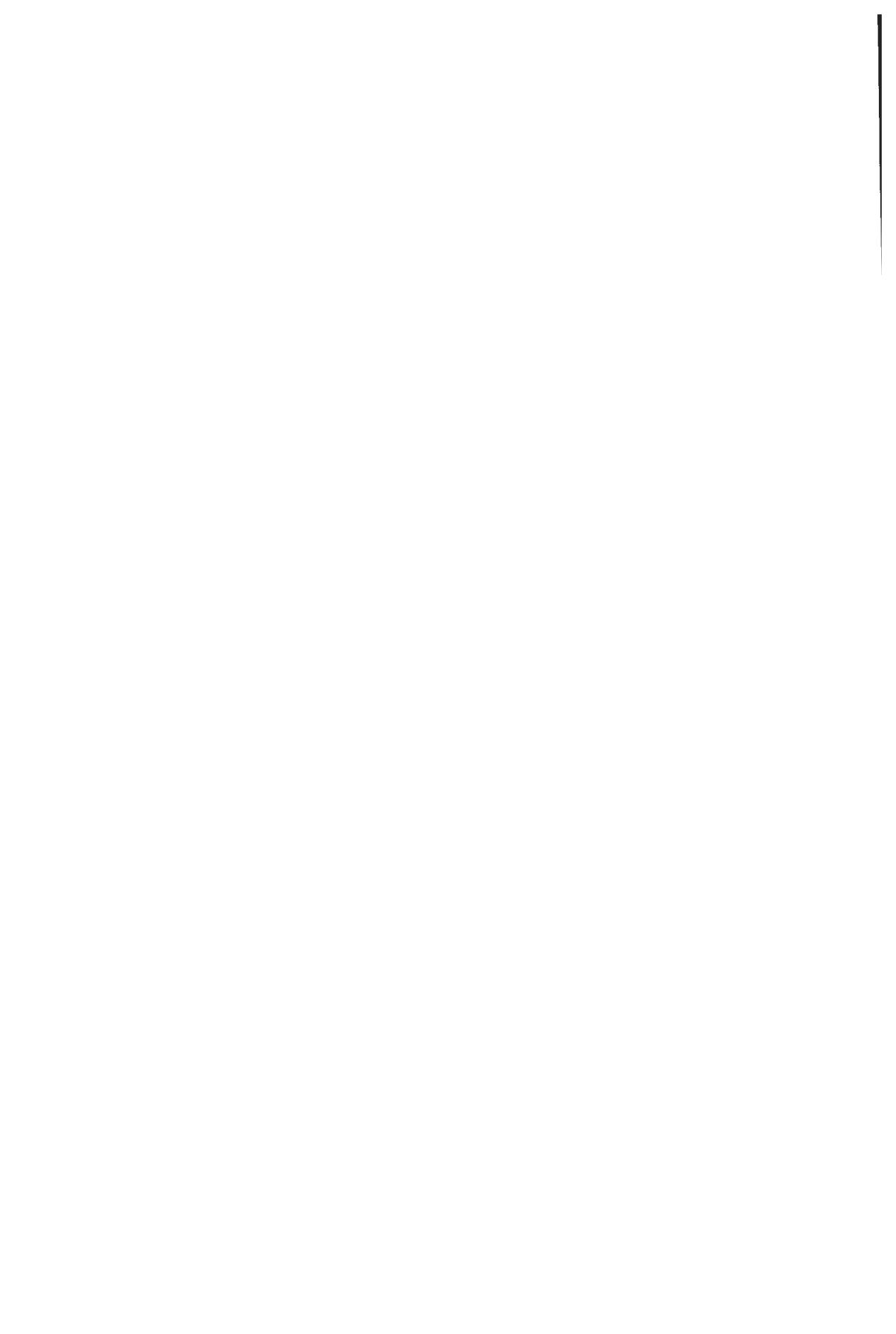
Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, Nordiska ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse och valda medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet.

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets tjugofjärde session, får presidiet härmed enligt arbetsordningens 1 § meddela, att rådets tjugofjärde session kommer att inledas i Köbenhavn lördagen den 28 februari 1976 och avslutas torsdagen den 4 mars 1976.

Reykjavík den 14 november 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § arbetsordningen och godkänd vid mötet den 28 februari 1976 med ändringar vid möten den 28 och 29 februari, 1, 2, 3 och 4 mars 1976)

Lista godkänd den 28 februari 1976

Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Jakobsen, Svend (intog ej sin plats i rådet)</i>
<i>Andersson, Sven (närv. 28/2)</i>	<i>Jensen, Egon</i>
<i>Aune, Leif (närv. 28/2—2/3)</i>	<i>Jensen, Erling</i>
<i>Bjerregaard, Ritt (intog ej sin plats i rådet)</i>	<i>Johansson, Rune (närv. 28/2)</i>
<i>Christiansen, Ragnar (närv. 29/2—2/3)</i>	<i>Jørgensen, Anker</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Kivistö, Kalevi (närv. 29/2—2/3)</i>
<i>Egeland, Kjølvs (närv. 28/2—3/3)</i>	<i>Lundkvist, Svante (närv. 28/2—1/3)</i>
<i>Feldt, Kjell-Olof (närv. 28/2—2/3)</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á. (närv. 29/2—4/3)</i>
<i>Frydenlund, Knut (närv. 28/2—29/2)</i>	<i>Matthiasen, Niels (närv. 29/2—4/3)</i>
<i>Geijer, Lennart (29/2—1/3)</i>	<i>Møller, Orla</i>
<i>Gestrin, Kristian</i>	<i>Nielsen, Helge</i>
<i>Gjerde, Bjartmar (närv. 28/2—1/3 och 3/3—4/3)</i>	<i>Nordli, Odvar (närv. 28/2—2/3)</i>
<i>Gustafsson, Hans (närv. 28/2)</i>	<i>Norling, Bengt (närv. 28/2—1/3)</i>
<i>Hallgrímsson, Geir (närv. 29/2—4/3)</i>	<i>Nørgaard, Ivar</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Palme, Olof (intog ej sin plats i rådet)</i>
<i>Heinesen, Knud</i>	<i>Peterson, Thage (närv. 2/3—3/3)</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Rantala, Eero (närv. 28/2)</i>
<i>Hjelm-Wallén, Lena (närv. 2/3—3/3)</i>	<i>Ryste, Ruth (närv. 28/2—2/3)</i>
<i>Hjerppe, Kauko (närv. 1/3)</i>	<i>Sorsa, Kalevi (närv. 28/2—29/2)</i>
<i>Häggbloom, Alarik (närv. 28/2—3/3)</i>	<i>Työljälärvä, Pirkko (närv. 2/3—3/3)</i>
<i>Hækkerup, Per (intog ej sin plats i rådet)</i>	<i>Väyrynen, Paavo (närv. 2/3)</i>
	<i>Zachrisson, Bertil (närv. 28/2—2/3)</i>

Valda medlemmar

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Christensen, Christian</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Ellefsen, Pauli</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Enggaard, Knud</i>
<i>Ásgrímsson, Halldór</i>	<i>Fjeldvær, Rolf</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Glensgård, Leif</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Guðmundsson, Gils</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Gustavsen, Finn</i>
<i>Borten Per</i>	<i>Hammarberg, Sven</i>
<i>Bratteli, Tryggve</i>	<i>Hansen, Guttorm</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Hansen, Ove</i>

Hartling, Poul
Haugaard, Svend
Haugstvedt, Asbjørn
Helgadóttir, Ragnhildur
Hermannsson, Sverrir
Hermansson, Carl-Henrik
Hernelius, Allan
Hetemäki, Elsi
Holkeri, Harri
Holmberg, Gustav
Jacobsen, Kirsten
Jansson, Paul
Jensen, Jørgen
Johansson, Knut
Järvilehto, Ulla
Karhuvaara, Sinikka
Koivisto, Tellervo M.
Knudson, Olaf
Korvald, Lars
Kristensson, Astrid
Krönmark, Eric
Kyllingmark, Håkon
Larsen, Reidar T.
Lillqvist, Bror
Lindahl, Essen
Lindeman, Lars
Lund, Thor
Mellqvist, Sven

Mortensen, Karl Johan
Mundebo, Ingemar
Myklevoll, Kirsten
Nilsson, Jan-Ivan
Olesen, Kjeld
Palm, Sture
Risgaard Knudsen, Jens
Rosing, Nikolaj
Savola, Petter
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Steenberg, Erland
Stenius, Marjatta
Steiter, Ib
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof
Sundqvist, Ulf
Tarjanne, Pekka
Tuomioja, Erkki
Westerlund, Henrik
Willoch, Kåre
Wirtén, Rolf
Woivalin, Folke
Väänänen, Marjatta
Ømann, Sigurd
Øregaard, J. Fr.

Ändringar den 28 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag och del av nästa dag Astrid Kristensson av *Ove Nordstrandh* och för del av denna dag och nästa dag Liv Stubberud av *Einar Førde*.

Ändringar den 29 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag och nästa dag Carl-Henrik Hermansson av *Doris Håvik*, Ib Stetter av *Gerda Møller* och för del av denna dag Anna-Greta Skantz av *Grethe Lundblad*.

Ändring den 1 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag och nästa dag Karl Johan Mortensen av *Kristian Albertsen*

Ändringar den 2 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för återstoden av sessionen Sven Hammarberg av *Doris Håvik*, Jørgen Jensen av *Kaj Hansen* och Pekka Tarjanne av *Terhi Nieminen* samt för del av denna dag Eric Carlsson av *Alfred Håkansson*, Astrid Kristensson av *Ove Nordstrandh*, Sven Mellqvist av *Grethe Lundblad* och Ingemar Mundebo av *Rolf Sellgren*.

Ändringar den 3 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för återstoden av sessionen Paul Jansson av *Grethe Lundblad*, Jan-Ivan Nilsson av *Alfred Håkansson*, Kjeld Olesen av *Kristian Albertsen*, Ulf Sundqvist av *Aimo Ajo* och Sigurd Ømann av *Poul Dam* samt för del av denna dag Johannes Antonsen av *Tage Larfors*, Ingemar Mundebo av *Rolf Sellgren*, Ib Stetter av *Gerda Møller* och Rolf Wirtén av *Rolf Sellgren*.

Ändring den 4 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes Knut Johansson för återstoden av sessionen av *Tage Larfors*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda 3 februari 1976)

Jørgensen, Anker, f. 22. Statsminister, København (S)

Andersen, K. B., f. 14. Udenrigsminister, København (S)

Heinesen, Knud, f. 32. Finansminister, København (S)

Hækkerup, Per, f. 15. Økonomiminister, Nysted (S)

Dinesen, Erling, f. 10, Arbejdsminister, Bagsværd (S)

Nørgaard, Ivar, f. 22. Minister for udenrigsøkonomi og for nordiske anliggender, Bagsværd (S)

Nielsen, Helge, f. 18. Bolig- og miljøminister, Skovlunde (S)

Jensen, Egon, f. 22. Indenrigsminister, Slagelse (S)

Matthiasen, Niels, f. 24. Minister for offentlige arbejder og minister for kulturelle anliggender, København (S)

Jensen, Erling, f. 19. Handelsminister, Helsingør (S)

Møller, Orla, f. 16. Justits- og forsvarsminister, Ålborg (S)

Bjerregaard, Ritt, f. 41. Undervisningsminister, Hjallese (S)

Jacobsen, Svend, f. 35. Minister for skatter og afgifter, Tåstrup (S)

Hansen, Jørgen Peder, f. 23. Kirkeminister og minister for Grønland, Svendborg (S)

(Utsedd av Føroya landsstyre den 6 februari 1976)

Hentze, Demmus, f. 23. Landstyrimaður (landsstyremedlem), Tórshavn (Fkfl)

Valda medlemmar

(Utsedda av folketinget den 8 oktober 1975 med ändring den 18 februari 1976)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Hansen, Ove, f. 09. Fhv. minister, Ballerup
Risgaard Knudsen, Jens, f. 25. Fhv. minister, Søborg

Stedforträdere

Søgaard, Poul, 23. Kommitteret, Odense
Mørch, Otto, f. 22. Politiassistent, Randers

Mortensen, K. J., f. 27. Sekretær, Vejle
(Förfall vid 24:e sessionen 1/3 ersatt av
Kristian Albertsen; se under *Stedfortræ-*
dere)

Olesen, Kjeld, f. 32. Fhv. minister, Rødovre
(Förfall vid 24:e sessionen 3/3; ersatt
av *Kristian Albertsen*; se under *Stedfor-*
trædere)

Pedersen, Robert, f. 21. Cand. polit., Sunds

Albertsen, Kristian, f. 17. Landsformand,
Frederiksberg

Fischer Møller, Inge, f. 39. Socialrådgiver,
Nivå (stedfortræder for *Karl Skytte /RV/*)

Venstre (V)

Medlemmer

Enggaard, Knud, f. 29. Civilingeniør, Skov-
lunde

Hartling, Poul, f. 14. Fhv. statsminister,
Charlottenlund

Holmberg, Gustav, f. 11. Gårdejer, Sime-
sted, Ålestrup

Stedfortrædere

Christophersen, Henning, f. 39. Redaktør,
Holte

Madsen, Mette, f. 24. Forfatter, Pandrup

Hansen, Ivar, f. 38. Gårdejer, Agerbæk

Fremskridtspartiet (FP)

Medlemmer

Jacobsen, Kirsten, f. 42. Statsautoriseret
ejendomsmægler, Ålborg

Glensgård, Leif, f. 48. Direktør, Horsens

Stedfortrædere

Rothenborg, Eva, f. 19. Gymnasielektor,
Lyngby.

Jensen, Ove, f. 33. Pelsdyravler, Holstebro

Det radikale Venstre (RV)

Medlemmer

Haugaard, Svend, f. 13. Fhv. forstander,
Skive

Skytte, Karl, f. 08. Folketingets formand,
fhv. minister, Højrup

Stedfortræder

Bilgrav-Nielsen, Jens, f. 36. Højskolelærer,
Bredsten

(*Inge Fischer Møller /S/*)

Det konservative Folkeparti (KF)

Medlemmer

Stetter, Ib, f. 17. Direktør, Ålborg
(Förfall vid 24:e sessionen 29/2 och
3/3; ersatt av *Gerda Møller*; se under
Stedfortræder)

Stedfortræder

Møller, Gerda, f. 14. Oberstinde, Køben-
havn

Socialistisk Folkeparti (SF)*Medlem*

Ømann, Sigurd, f. 23, Fhv. partiformand,
Birkerød

(Förfall vid 24:s sessionen 3—4/3; ersatt av Poul Dam; se under Stedfortræder)

Stedfortræder

Dam, Poul, f. 21. Fhv. højskoleforstander,
København

Kristeligt Folkeparti (KrF)*Medlem*

Christensen, Christian, f. 25. Skoledirektør,
Ringkøbing

Stedfortræder

Sørensen, Svend Erik, f. 27. Sognepræst,
Børkop

Danmarks kommunistiske Parti (DKP)*Medlem*

Jensen, Jørgen, f. 20. Fagforeningsformand,
Lyngby

(Förfall vid 24:e sessionen 2—4/3; ersatt av Kaj Hansen; se under Stedfortræder)

Stedfortræder

Hansen, Kaj, f. 14. Sekretær, Næsby

Valgt på Grønland (Grønl.)*Medlem*

Rosing, Nikolaj, f. 12. Overlærer, Hvidovre

Stedfortræder

(René Brusvang /CD/)

Centrum-demokraterne (CD)*Medlem**Stedfortræder*

Brusvang, René, f. 26. Konsulent, Humlebæk (stedfortræder for Nikolaj Rosing /Grønl./)

(Valda av Føroya lagting den 6 februar 1976)

Føroya javnaðarflokkurin (Socialdemokratiet) (Jvfl)*Medlem*

Øregaard, J. Fr., f. 06. Løgtingsformaður,
stjóri (lagtingsformand, direktør), Gøtu

Stedfortræder

Olsen, Poul Jacob, f. 17. Fiskiskippari (fiskeskipper), Klaksvig

Sambandsflokkurin (Sb)*Medlem*

Ellefsen, Pauli, f. 36. Statsaut. granskofari
(statsaut. revisor), Tórshavn

Stedfortræder

Olsen, Johannes Martin, f. 33. Maskinmeistari (maskinmester), Strendur

Finlands delegation**Regeringsrepresentanter m. fl.***(Utsedda den 20 februari 1976)*

Sorsa, Kalevi, f. 30. Utrikesminister, Helsingfors (Sd)
Gestrin, Kristian, f. 29. Justitieminister, Helsingfors (Sv)
Rantala, Eero, f. 41. Handels- och industriminister, Helsingfors (Sd)
Hjerppe, Kauko, f. 26. Trafikminister, Uleåborg (Skdl)

Työläjäarvi, Pirkko, f. 38. Andra social- och hälsovårdsminister, Raumo (Sd)
Väyrynen, Paavo, f. 46. Undervisningsminister, Laurila (K)
Kivistö, Kalevi, f. 41. Andre undervisningsminister, Jyväskylä (Skdl)

(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 5 januari 1976)

Hägglblom, Alarik, f. 14. Lantråd, Mariehamn

Riksdagen*(Valda av riksdagen den 11 februari med ändring den 19 februari 1976 för tiden intill nästa val)***Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sd)***Medlemmar*

Koivisto, Tellervo, f. 27. Politics kandidat, Tammerfors
Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad
Lindeman, Lars, f. 20. Socialchef, Helsingfors
Sundqvist, Ulf, f. 45. Partisekreterare, Sibbo
(Förfall vid 24:e sessionen 3—4/3; ersatt av Aimo Ajo; se under Suppleanter)
Tuomioja, Erkki, f. 46. Politics kandidat, Helsingfors

Suppleanter

Söderman, Jacob, f. 38. Juris licentiat, Grankulla
Knuuttila, Sakari, f. 30. Ingenjör, Jyväskylä
Tikka, Seppo, f. 42. Redaktör, Kouvola
Ajo, Aimo, f. 32. Pastor, forstmästare, Rovaniemi
Liikanen, Erkki, f. 50. Politics studerande, S:t Michel

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Skdl)*Medlemmar*

Björklund, Ilkka-Christian, f. 47. Politices kandidat, Helsingfors

Saarinen, Aarne, f. 13. Partiordförande, Helsingfors

(Förfall vid 24:e sessionen; ersatt av *Ele Alenius*; se under *Suppleanter*)

Stenius, Marjatta, f. 47. Diplomingenjör, Tammerfors

Suppleanter

Ekorre, Mikko, f. 41. Grundskollärare, Kemi

Alenius, Ele, f. 25. Politices doktor, Helsingfors

Saarto, Veikko, f. 34. Timmerman, Vanda

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)*Medlemmar*

Savola, Petter, f. 32. Med. lic., avdelningsläkare, Kuopio

Sukselainen, V. J., f. 06. Förutv. statsminister, kansler, Hagalund

Väänänen, Marjatta, f. 23. Avdelningschef, Helsingfors

Suppleanter

Tenhiälä, Hannu, f. 41. Agronor, Tavastehus

Saukkonen, Juhani, f. 37. Pastor, Parikkala

Pihlajamäki, Veikko, f. 22. Distriktsingenjör, Kauhava

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)*Suppleanter*

Hetemäki, Elsi, f. 29. Lektor, Esbo

Holkeri, Harri, f. 37. Politices magister, Helsingfors

Karhuvaara, Sinikka, f. 29. Filosofie magister, lektor, Helsingfors

Medlemmar

Rainio, Kullervo, f. 24. Filosofie doktor, professor, Helsingfors

Linkola, Anna-Liisa, f. 14. Diplomingenjör, Kotka

Koski, Irma, f. 26. Filosofie magister, Vanda

Svenska Folkpartiet (Sfp)*Medlem*

Westerlund, Henrik, f. 26. Agrolog, jordbrukare, Pernå

Suppleant

Stenbäck, Pär, f. 41. Politices magister, Esbo

Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala Folkpartiet) (Lkp)*Medlem*

Tarjanne, Pekka, f. 37. Teknologie doktor, professor, Finnå

(Förfall vid 24:e sessionen 2—4/3; ersatt av *Terhi Nieminen*; se under *Suppleant*)

Suppleant

Nieminen, Terhi, f. 46. Politices magister, Vanda

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands kristliga förbund) (SkI)*Medlem*

Westerholm, Raino, f. 19. Forstmästare,
Kuusankoski

(Förfall vid 24:e sessionen; ersatt av
Ulla Järvilehto; se under *Suppleant*)

Suppleant

Järvilehto, Ulla, f. 38. Medicine licentiat,
Tammerfors

(Valda av Ålands landsting den 4 november 1975 för tiden intill nästa val)

Äländsk samling (ÅS)*Medlem*

Woivalin, Folke, f. 28. Bonde, landstingets
talman, Finström

Suppleant

Dahlman, Nils, f. 14. Borgmästare, lands-
tingets förste vicetalman, Mariehamn

Islands delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda den 12 februari 1976)

Hallgrímsson, Geir, f. 25. Forsætisráðherra
(statsminister), Reykjavík. (Sj.)

Mathiesen, Matthías Á., f. 31. Fjármála-
ráðherra (finansminister), Hafnarfjörður
(Sj)

Alþingi (altinget)

(Valda den 20 december 1975 för tiden intill nästa val)

Efri deild (överste afdeling) E; neðri deild (nederste afdeling) N.

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj.)*Fulltrúar (medlemmer)*

Helgadóttir, Ragnhildur, f. 30. Forseti
Alþingis (Altingspræsident), Reykjavík.
N.

Hermannsson, Sverrir, f. 30. Útgerðarma-
ður (skibsreder). Reykjavík, N.

Varafultrúar (stedfortrædere)

Jónsson, Axel, f. 22. Bæjarfulltrúi (byråds-
medlem), Kópavogi. E.

Bjarnadóttir, Sigurlaug, f. 26. Kennari (læ-
rer). Reykjavík. N.

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F.)*Fulltrúar (medlemmer)*

Skaftason, Jón, f. 26. Hæstaréttarlögmaður
(höjesteretssagfører), Kópavogur. N

Bjarnason, Ásgeir, f. 14. Óðalsbóndi, (odels-
bonde), Ásgarði, Dalasýslu. E

(Förfall vid 24:e sessionen; ersatt av
Halldór Ásgrímsson; se under *Varafulll-
trúar*)

Varafultrúar (stedfortrædere)

Helgason, Jón, f. 31. Bóndi (bonde), Seglbú-
ðum, V-Skaftafellssýslu. E

Ásgrímsson, Halldór, f. 47. Lektor (lektor),
Höfn í Hornafirði. E.

Alþýðubandalagið (Folkealliancen) (Ab.)*Fulltrúi (medlem)*

Kjartansson, Magnús, f. 19. Ritstjóri (chef-redaktör), Reykjavík. N

(*Förfall under 24:e sessionen; ersatt av Gils Guðmundsson; se under Varafulltrúi*)

Varafulltrúi (stedfortræder)

Guðmundsson, Gils, f. 14. Rithöfundur (forfatter), Reykjavík. N

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A.)*Fulltrúi (medlem)*

Gíslason, Gylfi Þ., f. 17. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. N

Varafulltrúi (stedfortræder)

Þorsteinsson, Eggert G., f. 25. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. E

Norges delegation**Regeringsrepresentanter**

(*Utsedda av regeringen den 13 februari 1976*)

Nordli, Odvar, f. 27. Statsminister, Tangen (A)

Frydenlund, Knut, f. 27. Utenriksminister, Oslo (A)

Egeland, Kjølsv, f. 18. Statsråd og sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Stavanger (A)

Gjerde, Bjartmar, f. 31. Statsråd og sjef for Industri- og håndverksdepartementet, Høybråten (A)

Christiansen, Ragnar, f. 22. Statsråd og sjef for Samferdselsdepartementet, Solbergelva (A)

Aune, Leif, f. 25. Statsråd og sjef for Kommunal- og arbeidsdepartementet, Bodø (A)

Ryste, Ruth, f. 32. Statsråd og sjef for Sosialdepartementet, Oslo (A)

Valda medlemmar

(*Utsedda av Stortinget den 20 januari 1976*)

Det norske arbeiderparti (A)*Medlemmer*

Bratteli, Trygve, f. 10, Oslo

Fjeldvær, Rolf, f. 26. Skoleinspektør, Sandstad

Hansen, Guttorm, f. 20. Stortingspresident, Namsos

Lund, Thor, f. 21. Mekaniker, Eydehavn

Varamenn

Bakken, Ingvar, f. 20. Skogsarbeider, Marker

Myklevoll, Kirsten, f. 28. Lærer, Tovik

Stokkeland, Kåre, f. 18. Politioverbetjent, Molde

Andersen, Liv, f. 19. Husmor, kontordame, Gjøvik

Nilsen, Arne, f. 24. Jernbanefullmechtig,
Voss

*Förfall vid 24:e sessionen; ersatt av
Kirsten Myklevoll; se under Varamenn)*

Stubberud, Liv, f. 30. Husmor, Rakkestad
(*Förfall vid 24:e sessionen 28—29/2;
ersatt av Einar Førde; se under Varamenn)*)

Eidem, Bjarne Mørk, f. 36. Lærer, Glad-
stad, Nordland

(*Förfall vid 24:e sessionen; ersatt av
Ingvar Bakken; se under Varamenn)*)

Kvalø, Steiner, f. 22. Fiskeskipper, Vikna

Lie, Engly, f. 19. Oppmåler, Vennesla

Førde, Einar, f. 43. Redaktør, Oslo

Høyre (H)

Medlemmer

Willoch, Kåre, f. 28. Cand. oecon., Oslo

Kyllingmark, Håkon, f. 15. Major, Svolvær

Knudson, Olaf, f. 15. Gårdbruker, Sigdal

Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester, Bærum

Varamenn

Buvik, Martin, f. 23. Fylkessekretær,
Tromsø

Utkilen, Sigrid, f. 16. Husmor, Fjell

Gjertsen, Astrid, f. 28. Husmor, Tvede-
strand

Vattekær, Odd, f. 18. Direktør, Holme-
strand

Senterpartiet (Sp)

Medlemmer

Steenberg, Erland, f. 19. Registrert revisor,
Nedre Eiker

Borten, Per, f. 13. Odelstingspresident, Mel-
hus

Austrheim, John, f. 12. Bonde, Sandane

Varamenn

Hagen, Arnt G., f. 28. Disponent, Molde

Sælhun, Ambjørg, f. 22. Husmor, Lærdal

Vikan, Johan, f. 12. Bonde, Stjørdal

Kristelig folkeparti (Kr. F.)

Medlemmer

Korvald, Lars, f. 16. Rektor, Råde

Haugstvedt, Asbjørn, f. 26. Sosialsjef,
Bergen

Varamenn

Kristiansen, Kåre, f. 20. Jernbanedirektør,
Nesoddtangen

Myrstad, Knut, f. 13. Kretssekretær, Selje

Sosialistisk Venstreparti (SV)

Medlemmer

Gustavsen, Finn, f. 26. Journalist, Oslo

Larsen, Reidar T., f. 23. Redaktør, Oslo

Varamenn

Henriksen, Arent, f. 46. Lærer, Trondheim

Furre, Berge, f. 37. Universitetslektor,
Tromsø

Sveriges delegation**Regeringsrepresentanter***(Utsedda av regeringen den 12 februari 1976)*

Palme, Olof, f. 27. Statsminister, Vällingby
(s)

Andersson, Sven, f. 10. Minister för utrikes
ärendena, Stockholm (s)

Johansson, Rune, f. 15. Statsråd och chef
för industridepartementet, Stockholm (s)

Lundkvist, Svante, f. 19. Statsråd och chef
för jordbruksdepartementet, Eskilstuna (s)

Geijer, Lennart, f. 09. Statsråd och chef
för justitiedepartementet, Stockholm (s)

Norling, Bengt, f. 25. Statsråd och chef för
kommunikationsdepartementet, Rotebro
(s)

Feldt, Kjell-Olof, f. 31. Statsråd, Nacka (s)

Gustafsson, Hans, f. 23. Statsråd och chef
för kommundepartementet, Kallinge (s)

Zachrisson, Bertil, f. 26. Statsråd och chef
för utbildningsdepartementet, Bromma
(s)

Hjelm-Wallén, Lena, f. 43. Statsråd, Sala (s)

Peterson, Thage, f. 33. Statsråd, Nacka (s)

Valda medlemmar*(Utsedda av riksdagen den 17 oktober 1975 för tiden intill nästa val)***Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (s)***Medlemmar*

Geijer, Arne, f. 10. Landsorganisationens i
Sverige förre ordförande, Stockholm
*(Förfall vid 24:e sessionen; ersatt av
Essen Lindahl; se under Suppleanter)*

Adamsson, Erik, f. 16. Expeditör, Malmö
Mellqvist, Sven, f. 12. Expeditör, Falun
*(Förfall vid 24:e sessionen 2/3; ersatt
av Grethe Lundblad; se under Supplean-
ter)*

Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollentuna

Hammarberg, Sven, f. 12. Ombudsman,
Västerås
*(Förfall vid 24:e sessionen 2—4/3; er-
satt av Doris Håvik; se under Supplean-
ter)*

Johansson, Knut, f. 11. Förbundsordföran-
de, Johanneshov
*(Förfall vid 24:e sessionen 4/3; ersatt
av Tage Larfors; se under Suppleanter)*

Skantz, Anna-Greta, f. 23. Ombudsman,
Malmö

Suppleanter

Lindahl, Essen, f. 16. Direktör, Lidingö

Håvik, Doris, f. 24. Assistent, Göteborg
Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör,
Helsingborg

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör, Upp-
sala

Häll, Karl-Erik, f. 29. Ombudsman, Gälli-
vare

Larfors, Tage, f. 13. Direktör, Katrineholm

Wiklund, Bengt, f. 19. Journalist, Härnö-
sand

(Förfall vid 24:e sessionen 29/2; ersatt av Grethe Lundblad; se under Suppleanter)

Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Molholm
(Förfall under 24:e sessionen 3—4/3; ersatt av Grethe Lundblad; se under Suppleanter)

Johansson, Tyra, f. 28. Kontorist, Uddevalla

Centerpartiet (c)

Medlemmar

Antonsson, Johannes, f. 21. Hemmansägare, Heberg, Falkenberg

(Förfall vid 24:e sessionen 3/3; ersatt av Tage Larfors; se under Socialdemokraternas suppleanter)

Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund

(Förfall vid 24:e sessionen 3—4/3; ersatt av Alfred Håkansson; se under Suppleanter)

Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan

(Förfall vid 24:e sessionen 2/3; ersatt av Alfred Håkansson; se under Suppleanter)

Sundman, Per Olof, f. 22. Författare, Stockholm

Suppleanter

Fälldin, Thorbjörn, f. 26. Lantbrukare, Ramvik

Nilsson, Anna-Lisa, f. 24. Handelsträdgårdsmästare, Kristianstad

Jonasson, Bertil, f. 18. Lantbrukare, Ekshärad

Jonäng, Gunnel, f. 21. Studieinstruktör, Bollnäs

Håkansson, Alfred, f. 21. Lantbrukare, Asmundtorp

Folkpartiet (fp)

Medlemmar

Mundebo, Ingemar, f. 30. Avdelningsdirektör, Lidingö

(Förfall vid 24:e sessionen 2/3 och 3/3; ersatt av Rolf Sellgren; se under Suppleant)

Wirtén, Rolf, f. 31. Folkskollärare, Jönköping

(Förfall vid 24:e sessionen 3/3; ersatt av Rolf Sellgren; se under Suppleant)

Suppleant

Sellgren, Rolf, f. 17. Transportplaneringschef, Örnköldsvik

Moderata samlingspartiet (m)*Medlemmar*

Krönmark, Eric, f. 31. Lantbrukare, Södra Vi

Hernelius, Allan, f. 11. F. d. chefredaktör, bankofullmäktig, Stockholm

Kristensson, Astrid, f. 17. Förbundsdirektör, Stockholm

(Förfall vid 24:e sessionen 28—29/2 och 2/3; ersatt av Ove Nordstrandh; se under Suppleanter)

Suppleanter

Burenstam Linder, Staffan, f. 31. Docent, Djursholm

Nordstrandh, Ove, f. 12. Teol. dr, fil. mag., lektor, Göteborg

Mogård, Britt, f. 22. Fru, Tullinge

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)*Medlem*

Hermansson, Carl-Henrik, f. 17. Chefredaktör, Stockholm

(Förfall vid 24:e sessionen 29/2—1/3; ersatt av Doris Håvik; se under Socialdemokraternas suppleanter)

Suppleant

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman, Tyresö

Saklista

för 24:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Nedan upptages i nummerföljd alla den 28 februari 1976 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 28 februari 1976 å saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med*.)

A. Medlemsförslag

- A 347/t Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden (väckt av Eric Carlsson, Veikko Hanhirova, Aksel Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist och Pekka Tarjanne)
- A 348/j Medlemsförslag om nordisk aktiebolagslagstiftning (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius och Victor Procopé)
- A 413/k Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd (väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Gunnar Garbo, Gylfi P. Gíslason, Elsi Hetemäki, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman och Folke Woivalin)
- A 415/k Medlemsförslag om en nordisk språknämnd (väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Gylfi P. Gíslason, Demmus Hentze, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman)
- A 429/j Medlemsförslag om ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet" (väckt av Kristian Albertsen, Finn Gustavsen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Jespersen, Lars Lindeman, Gerda Møller och Carl Olof Tallgren)
- A 431/t Medlemsförslag om liberalare regler för charterflyg inom Norden (väckt av Eric Carlsson, Gils Guðmundsson, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson och Rolf Sellgren)
- A 434/j Medlemsförslag om en översyn av Nordiska rådets utskotts antal och kompetensområden (väckt av K. B. Andersen, Knut Johansson, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Ivar Nørgaard och Anna-Greta Skantz)
- A 438/t Medlemsförslag om nordisk giltighet för trafik kort för yrkesmässig fordonstrafik (väckt av Håkon Kyllingmark, Per Olof Sundman och Paavo Väyrynen)
- A 441/s Medlemsförslag om likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel (väckt av Kristian Albertsen, Rolf Sellgren och Per Olof Sundman)
- A 442/k Medlemsförslag om förbättrad distribution av AV-material över riksgränserna i Norden (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Martin Buvik, Mauno Forsman, Elsi Hetemäki, Ingolf Knudsen, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman och Folke Woivalin)

- A 443/j Medlemsförslag om utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (väckt av Johannes Antonsson, Ragnhildur Helgadóttir, Anker Jørgensen, Odvar Nordli och V. J. Sukselainen)
- A 446/k Medlemsförslag om samnordiska insatser för att stödja barnkulturen (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Mauno Forsman, Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Ingemar Mundebo, Sture Palm och Erkki Tuomioja)
- A 447/t Medlemsförslag om nordisk giltighet för körkort (väckt av Bjarne Mørk Eidem, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Seppo Westerlund och Paavo Väyrynen)
- A 449/s Medlemsförslag om att begränsa och hindra användning av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Ingvar Bakken, Mauno Forsman, Gylfi P. Gíslason, Paul Janson, Anker Jørgensen, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Arne Nilsen, Ivar Nørgaard, Sture Palm och Erkki Tuomioja)
- A 451/k Medlemsförslag om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Per Borten, Eric Carlsson, Per Olof Sundman och Paavo Väyrynen)
- *A 452/s Medlemsförslag om förkortning av arbetstiden (väckt av Finn Gustavsen, Lars Lindeman, Ingemar Mundebo och Sture Palm)
- A 453/e Medlemsförslag om varuskatt i gränshandeln (väckt av Astrid Kristensson)
- A 454/k Medlemsförslag om samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk (väckt av Mauno Forsman, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Orla Møller, Anna-Greta Skantz, Liv Stubberud och Folke Woivalin)
- A 455/k Medlemsförslag om nordiskt program för framtidsstudier (väckt av Ingemar Mundebo och Sture Palm)
- A 456/j Medlemsförslag om representation i Nordiska rådet för den samiska befolkningen (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Mauno Forsman och Per Olof Sundman)
- A 457/k Medlemsförslag om samnordisk massmediaforskning (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Liv Andersen, Jo Benkow, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman)
- A 458/t Medlemsförslag om införande av NORDTURIST-biljett för pensionärer (väckt av Johannes Antonsson, Per Borten, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Per Olof Sundman, Seppo Westerlund och Paavo Väyrynen)
- A 459/t Medlemsförslag om underlättande av flygtrafiken i Norden med speciellt beaktande av migranterna (väckt av Johannes Antonsson, Asgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Gustav Holmberg, Jan-Ivan Nilsson, Erland Steenberg, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri)

- A 460/j Medlemsförslag om ibruktagande av simultantolkning i Nordiska rådet (väckt av Ele Alenius, Mauno Forsman, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Sirkka Lankinen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Pirkko Työläjärvi, Seppo Westerlund, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri)
- A 461/k Medlemsförslag om en bok om den nordiska kvinnans historia (väckt av Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki, Karl-Erik Häll, Reidar T. Larsen, Liv Stubberud, Erkki Tuomioja, Pirkko Työläjärvi och Paavo Väyrynen)
- A 462/j Medlemsförslag om ändrade medborgarskapsregler för nordbor (väckt av Erik Adamsson, Svend Haugaard, Carl-Henrik Hermansson, Morten Lange och Lars Werner)
- A 463/t Medlemsförslag om trafikekonomisk utredning om trafiken mellan de nordiska länderna och från dessa till andra länder (väckt av Bror Lillqvist och Seppo Westerlund)
- A 464/e Medlemsförslag om enhetliga nordiska regler för offentlig upphandling (väckt av Gunnar Helén, Eric Krönmark och Ib Stetter)
- *A 465/k Medlemsförslag om utförelse av antikviteter från de nordiska länderna (väckt av Mette Madsen, Rolf Sellgren, Per Olof Sundman och Paavo Väyrynen)
- *A 466/e Medlemsförslag om utnyttjande av alternativa energikällor (väckt av Johannes Antonsson, Svend Haugaard, Eric Krönmark, Morten Lange, Bror Lillqvist och Erland Steenberg)
- A 467/s Medlemsförslag om auktorisation m. m. för kiropraktorer (väckt av Eric Carlsson och Rolf Sellgren)
- *A 468/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation (väckt av Ingvar Bakken, Ingemar Mundebo, Juhani Saukkonen och Per Olof Sundman)
- *A 469/k Medlemsförslag om samnordisk insats för främjande av cirkuskonsten (väckt av Per Olof Sundman)
- *A 470/e Medlemsförslag om årliga nordiska handlingsprogram för gemensam insats inom utvecklingshjälpen (väckt av Kristian Gestrin, Lars Korvald, Terhi Nieminen och Jón Skaftason)
- *A 471/k Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (väckt av Sven Hemmarberg, Guttorm Hansen, Elsi Hetemäki, Ingemar Mundebo, Anna-Lisa Nilsson och Jón Skaftason)
- *A 472/j Medlemsförslag om en nordisk konvention om gemensamma regler för godkännande av datasystem på ADB som innehåller personuppgifter m. m. (väckt av John Austrheim, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald och Jón Skaftason)

- *A 473/e Medlemsförslag om nordisk samverkan för hantering av radioaktivt avfall (väckt av Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Sinikka Karhuvaara, Eric Krönmark och Ib Stetter)
- *A 474/s Medlemsförslag om nordisk arbetsmarknad för tandtekniker m. m. (väckt av Asbjørn Haugstvedt och Jan-Ivan Nilsson)
- *A 475/s Medlemsförslag om upprättande av en nordisk databank för lediga platser (väckt av Asbjørn Haugstvedt)
- *A 476/e Medlemsförslag om samordning av de nordiska ländernas forskning om samt kartläggning och utnyttjande av havets resurser (väckt av Gunnar Helén)
- *A 477/j Medlemsförslag om införande av offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet (väckt av Gunnar Helén)
- *A 478/e Medlemsförslag om nordisk insats för att underlätta nyetablering av mindre och medelstora företag grundade på innovationer (väckt av Gunnar Helén)
- *A 479/e Medlemsförslag om nordisk samverkan för att främja u-ländernas intressen inom världshandeln (väckt av Gunnar Helén)
- *A 480/j Medlemsförslag om avgivande av regeringsberättelse om det nordiska samarbetet till de nordiska parlamenten (väckt av Gunnar Helén)
- *A 481/k Medlemsförslag om förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet (väckt av Gunnar Helén)
- *A 482/e Medlemsförslag om nordisk insats för att bevara den fria sjöfarten (väckt av Gunnar Helén)
- A 483/s Medlemsförslag om arbetsmiljöpolitiska insatser m. m. (väckt av Ingvar Bakken, Gylfi P. Gíslason, Karl-Erik Häll, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen och Erkki Tuomioja)
- *A 484/e Medlemsförslag om den nordiska samverkan på biståndspolitikens område (väckt av Arne Gadd, Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Ove Hansen, Tellervo M. Koivisto, Lars Lindeman, Bror Lillqvist, Sture Palm och Erkki Tuomioja)
- *A 485/k Medlemsförslag om en undersökning av kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna (väckt av Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Karl Johan Mortensen, Ulf Sundqvist och Bengt Wiklund)
- *A 486/k Medlemsförslag om utvecklande av de nordiska ländernas fonogramarkiv och om en samnordisk datakatalog över fonogram (väckt av Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Karl Johan Mortensen, Anna-Greta Skantz, Ulf Sundqvist och Bengt Wiklund)
- *A 487/k Medlemsförslag om firandet av Nordens dag vid fastställd tidpunkt årligen i hela Norden (väckt av Eric Carlsson, Terhi Nieminen, Per Olof Sundman och Pekka Tarjanne)

C 1976. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *8/k Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *10/s Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruks-spörsmål (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *13/k Berättelse från NORDFORSK (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *14/k Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 16/k Berättelse från Nordiska kulturfonden
- *17/s Berättelse från Nordisk maskinkommitté (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *18/s Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *19/t Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *20/s Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörsrådet i Köbenhavn (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *21/t Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 22/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *23/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet (överlämnad av Sveriges regering)
- *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transporteko-

- nomisk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (överlämnad av Sveriges regering)
- *27/t Berättelse från Nordiska postföreningen (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *28/k Berättelse från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *29/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *33/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *34/k Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 35/e Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter, 1974/75 (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *37/s Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 6

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

- 41/k Berättelse om Nordens folkliga akademi
- 42/k Berättelse om harmonisering av skolordningarna i Norden
- 43/k Berättelse från Nordisk journalistkursus
- 44/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
- 45/k Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 46/k Berättelse om nordiska kurser i språk och litteratur
- 47/k Berättelse om Nordiska universitetskurser i historia
- 48/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
- 49/k Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
- 50/k Berättelse från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
- 51/k Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
- 52/k Berättelse från Nordiska institutet för sjörätt
- 53/k Berättelse om nordiska geoexkursioner till Island

- 54/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (NSU)
 55/k Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi
 56/k Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
 57/k Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
 58/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
 59/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
 60/k Berättelse om Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK)
 61/k Berättelse om nordiska forskarkurser
 62/k Berättelse från Nordiskt vulkanologiskt institut
 63/k Berättelse om Nordens Hus i Reykjavík
 64/k Berättelse om Nordiska teaterseminarier (Vasaseminarerna)
 65/k Berättelse från Nordiska gästspelskommittén
 66/k Berättelse från Nordiskt samiskt institut

BILAGA 7

- 67/e Berättelse om Nordel

BILAGA 8

- 68/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergi-frågor

BILAGA 9

- 69/t Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

D 1976. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
 *24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
 *5/1965/s Meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
 13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
 1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
 5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *7/1966/k Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)
- *9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1967/s Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *25/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)
- *2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (överlämnat av Norges regering)
- *8/1968/s Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1968/t Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1968/s Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 23/1968/e Meddelande om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *35/1968/t Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (överlämnat av Finlands regering)
- *7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 8/1969/k Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående

- Nordisk Journalistkursus (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1969/k Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1969/e Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *25/1969/k Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna (överlämnat av Danmarks regering)
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1970/s Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1970/j Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn (överlämnat av Finlands regering)
- 7/1970/j Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation (överlämnat av Finlands regering)
- *9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1970/k Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1970/e Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående

- forskningsinstitut för framtidsfrågor (överlämnat av Danmarks regering)
- *15/1970/t Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (överlämnat av Finlands regering)
- *16/1970/t Meddelande om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg (överlämnat av Sveriges regering)
- 26/1970/k Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 27/1970/k Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *28/1970/s Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns föroening (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *33/1970/s Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *34/1970/t Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1971/t Meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten (överlämnat av Finlands regering)
- *5/1971/s Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1971/e Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (överlämnat av Finlands regering)
- *7/1971/e Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (överlämnat av Finlands regering)
- *9/1971/k Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1971/k Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående

- samnordiska arkiv (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet (överlämnade av Danmarks regering)
- 18/1971/s Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige (överlämnat av Sveriges regering)
- *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (överlämnat av Sveriges regering)
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerrack, Kattegatt och Öresund (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 24/1971/k Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 27/1971/j Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 29/1971/j Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *31/1971/e Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer (överlämnat av Danmarks regering)
- 32/1971/j Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (överlämnat av Finlands regering)
- 2/1972/c Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1972/s Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1972/s Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (överlämnat av Norges regering)
- *7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående

- underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (överlämnat av Finlands regering)
- 9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet (överlämnat av Finlands regering)
- *11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1972/j Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (överlämnat av Finlands regering)
- 17/1972/k Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1972/k Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (överlämnat av Norges regering)
- *19/1972/k Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område (överlämnat av Sveriges regering)
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (överlämnat av Islands regering)
- 26/1972/k Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker (överlämnat av Danmarks regering)
- *3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker (överlämnat av Danmarks regering)
- 4/1973/s Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1973/s Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1973/s Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete (överlämnat av Danmarks regering)
- *8/1973/s Meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående

- forskning på handikappvårdens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1973 s Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1973 j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (överlämnat av Sveriges regering)
- *11/1973 j Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1973/k Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1973/k Meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1973/k Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning (överlämnat av Finlands regering)
- *19/1973 k Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning (överlämnat av Sveriges regering)
- *20/1973 k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1973/k Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 23/1973/t Meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTKK (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *25/1973/t Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *26/1973/t Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående

- flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *29/1973/s Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 30/1973/j Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 31/1973/j Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *32/1973/s Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1974/j Meddelande om rekommendation nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1974/j Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1974/s Meddelande om rekommendation nr 4/1974 angående nordisk specialistutbildning på radioterapins område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1974/s Meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1974/s Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 7/1974/j Meddelande om rekommendation nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1974/s Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1974/t Meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1974/t Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1974/t Meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående

- vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1974/t Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1974/e Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1974/e Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1974/k Meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1974/k Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *19/1974/e Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1974/e Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 25/1974/j Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *26/1974/t Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 27/1974/s Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1975/t Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1975/t Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående

- ökad användning av reflexanordningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1975/e Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1975/e Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1975/s Meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1975/s Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1975/s Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1975/s Meddelande om rekommendation nr 11/1975 angående samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1975/k Meddelande om rekommendation nr 12/1975 angående revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1975/k Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (överlämnat av Sveriges regering)
- 15/1975/k Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1975 k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1975 k Meddelande om rekommendation nr 17/1975 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1975/e Meddelande om rekommendation nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank
- *19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet

E. Frågor

1. Fråga till Sveriges regering om flygförbindelserna mellan Åland och Stockholmsområdet (ställd av Folke Woivalin) /D 1976/9/1972/t/
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om snabbare befordran av postpaket mellan de nordiska länderna (ställd av Gils Guðmundsson)
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (ställd av Lars Lindeman) /D 1976/27/1974/s/
4. Fråga till Nordiska ministerrådet om tillämpningen av passkontrollöverenskommelsen (ställd av Carl-Henrik Hermansson) /C 1976/15/j och D 1976/10/1973/j/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om sjukvårdssamarbete i Tornedalen och ambulanstjänst på Nordkalotten (ställd av Jan-Ivan Nilsson) /D 1976/16/1968/s och /D 1976/4/1973/s/
6. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt TV-samarbete (ställd av Per Olof Sundman) /D 1976/20/1971/k och D 1976/15/1973/k/
7. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd (ställd av Astrid Kristensson) /D 1976/31/1973/j/
8. Fråga till Danmarks regering om åtgärder mot luftföroreningar (ställd av Erik Adamsson) /D 1976/3/1972/s/
9. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön (ställd av Jan-Ivan Nilsson) /D 1976/5/1974/s/
10. Fråga till Nordiska ministerrådet om beskattning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris (ställd av Per Olof Sundman)
11. Fråga till Nordiska ministerrådet om konsumentpolitiskt läromedelpaket (ställd av Ingemar Mundebo)

Utanför saklistan förelägges för rådet:

Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 348/j Medlemsförslag om nordisk aktiebolagslagstiftning
 A 429/j Medlemsförslag om ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet"
 A 434/j Medlemsförslag om en översyn av Nordiska rådets utskotts antal och kompetensområden
 A 443/j Medlemsförslag om utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet
 A 456/j Medlemsförslag om representation i Nordiska rådet för den samiska befolkningen
 A 460/j Medlemsförslag om ibruktagande av simultantolkning i Nordiska rådet
 A 462/j Medlemsförslag om ändrade medborgarskapsregler för nordbor
 *A 472/j Medlemsförslag om en nordisk konvention om gemensamma regler för godkännande av datasystem på ADB som innehåller personuppgifter m. m.
 *A 477/j Medlemsförslag om införande av offentliga utskottsutfrågningar i Nordiska rådet
 *A 480/j Medlemsförslag om avgivande av regeringsberättelse om det nordiska samarbetet till de nordiska parlamenten

C 1976. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
 *2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
 *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor
 15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
 *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

D 1976. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription
 5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
 29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
 *2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
 6/1970/j Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn
 7/1970/j Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation
 27/1971/j Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd
 29/1971/j Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning

32/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete
*5/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
12/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam
*20/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
10/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
*11/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete
22/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
30/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet
31/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område
1/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning
*2/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam
7/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet
24/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
25/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

E. Frågor

- Fråga till Nordiska ministerrådet om tillämpningen av passkontrollöverenskommelsen (ställd av Carl-Henrik Hermansson) /C 1976/15/j och D 1976/10/1973/j/
- Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd (ställd av Astrid Kristensson) /D 1976/31/1973/j/

Kulturutskottet

A. Medlemsförslag

A 413/k	Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd
A 415/k	Medlemsförslag om en nordisk språknämnd
A 442/k	Medlemsförslag om förbättrad distribution av AV-material över riksgränserna i Norden
A 446/k	Medlemsförslag om samnordiska insatser för att stödja barnkulturen
A 451/k	Medlemsförslag om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

- A 454/k Medlemsförslag om samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk
- A 455/k Medlemsförslag om nordiskt program för framtidsstudier
- A 457/k Medlemsförslag om samnordisk massmediaforskning
- A 461/k Medlemsförslag om en bok om den nordiska kvinnans historia
- *A 465 k Medlemsförslag om utförelse av antikviteter från de nordiska länderna
- *A 468 k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt forskningscentrum för lantbrukskooperation
- *A 469 k Medlemsförslag om samnordisk insats för främjande av cirkuskonsten
- *A 471 k Medlemsförslag om gemensam nordisk insats för att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter
- *A 481/k Medlemsförslag om förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet
- *A 485/k Medlemsförslag om en undersökning av kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna
- *A 486/k Medlemsförslag om utvecklande av de nordiska ländernas fonogramarkiv och om en samnordisk datakatalog över fonogram
- *A 487/k Medlemsförslag om firandet av Nordens dag vid fastställd tidpunkt årligen i hela Norden

C 1976. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
- *8/k Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning
- *9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete
- *13/k Berättelse från NORDFORSK
- *14/k Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
- 16/k Berättelse från Nordiska kulturfonden
- 22/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor
- *23/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning
- *24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
- *28/k Berättelse från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
- *29/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
- *33/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
- *34/k Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 6

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

- 41/k Berättelse om Nordens folkliga akademi
- 42/k Berättelse om harmonisering av skolordningarna i Norden
- 43/k Berättelse från Nordisk journalistkursus

- 44/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
 45/k Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
 46/k Berättelse om nordiska kurser i språk och litteratur
 47/k Berättelse om Nordiska universitetskurser i historia
 48/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
 49/k Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
 50/k Berättelse från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
 51/k Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
 52/k Berättelse från Nordiska institutet för sjörätt
 53/k Berättelse om nordiska geoexkursioner till Island
 54/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (NSU)
 55/k Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi
 56/k Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
 57/k Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
 58/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
 59/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
 60/k Berättelse om Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK)
 61/k Berättelse om nordiska forskarkurser
 62/k Berättelse från Nordiskt vulkanologiskt institut
 63/k Berättelse om Nordens Hus i Reykjavik
 64/k Berättelse om Nordiska teaterseminarier (Vasaseminarerna)
 65/k Berättelse från Nordiska gästspelskommittén
 66/k Berättelse från Nordiskt samiskt institut

D 1976. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
 *24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
 1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet
 *7/1966/k Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
 *7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
 8/1969/k Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV
 *11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus
 14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran
 *17/1969/k Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område
 *18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete

- *25/1969/k Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående ste-
reofoniska radioutsändningar
- *27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående sam-
arbete rörande de nordiska språklektorerna
- *9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående ma-
terial till undervisning i radio och TV
- 10/1970/k Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående
sannordisk massmediaforskning
- *13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nor-
diska skol- och studentbetygs giltighet
- 26/1970/k Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående
ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete
- 27/1970/k Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående
samarbete på förskolans område
- *32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nor-
diskt litteraturlexikon
- *1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående sam-
arbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
- *9/1971/k Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående sam-
nordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
- *10/1971/k Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående sam-
nordisk utbildning av konservatorer
- *11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående sam-
nordiska arkiv
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående
utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
- 24/1971/k Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående
ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område
- *14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående ut-
givande av en nordisk historia
- 17/1972/k Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående
nordiskt kulturcentrum i Tórshavn
- *18/1972/k Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående sam-
arbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
- *19/1972/k Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående sam-
arbete på veterinärmedicinens område
- 26/1972/k Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående
nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap
- 15/1973/k Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående
ökat nordiskt TV-samarbete
- 16/1973/k Meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående
samarbete på ikonografins område
- *17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående sam-
planerad utbyggnad av universitet och högskolor
- *18/1973/k Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående
högre skoglig utbildning
- *19/1973/k Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående
högre lantbruksundervisning och forskning
- *20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd
till den färöiska litteraturen
- 21/1973/k Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående
centrum för konstförmedling
- *17/1974/k Meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds-
och konfliktsforskning
- *18/1974/k Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående in-
formationen om Norden och kurser i nordiska språk i Fin-
land m. m.
- 12/1975/k Meddelande om rekommendation nr 12/1975 angående
revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfon-
den

- *13/1975/k Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
- *14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
- 15/1975/k Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning
- 16/1975/k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
- *17/1975/k Meddelande om rekommendation nr 17/1975 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna

E. Frågor

- 6. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt TV-samarbete (ställd av Per Olof Sundman) /D 1976/20/1971/k och D 1976/15/1973/k/
- 10. Fråga till Nordiska ministerrådet om beskattning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris (ställd av Per Olof Sundman)

Socialpolitiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 441/s Medlemsförslag om likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel
- A 449/s Medlemsförslag om att begränsa och hindra användning av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet
- *A 452/s Medlemsförslag om förkortning av arbetstiden
- A 467/s Medlemsförslag om auktorisation m. m. för kiropraktorer
- *A 474/s Medlemsförslag om nordisk arbetsmarknad för tandtekniker m. m.
- *A 475/s Medlemsförslag om upprättande av en nordisk databank för lediga platser
- A 483/s Medlemsförslag om arbetsmiljöpolitiska insatser m. m.

C 1976. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
- *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
- *17/s Berättelse från Nordisk maskinkommitté
- *18/s Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område
- *20/s Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Köbenhavn
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
- *36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter, 1974/75
- *37/s Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning

D 1976. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *5/1965/s Meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
- *21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare

- *9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
- 10/1967/s Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
- *8/1968/s Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän
- 16/1968/s Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen
- *10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
- *12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
- *16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
- *23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigeranarnas förhållanden i Finland och Sverige
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
- *1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
- *3/1970/s Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer
- *28/1970/s Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
- *30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
- *33/1970/s Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete
- *5/1971/s Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
- 18/1971/s Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige
- *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
- *21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund
- 3/1972/s Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföreningar
- *4/1972/s Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention
- *1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsbegreppets utformning
- *2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
- *3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
- 4/1973/s Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten
- *5/1973/s Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående utbildning av lärare vid socialhögskolor
- *6/1973/s Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete
- *8/1973/s Meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område
- *9/1973/s Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer
- *29/1973/s Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem
- *32/1973/s Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare
- *3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter

4/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1974 angående nordisk specialistutbildning på radioterapins område
5/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön
*6/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet
*8/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning
27/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
*28/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
*7/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter
*8/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.
*9/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
*10/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område
*11/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1975 angående samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor
*19/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet

E. Frågor

- Fråga till Nordiska ministerrådet om inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (ställd av Lars Lindeman) /D 1976/27/1974/s/
- Fråga till Nordiska ministerrådet om sjukvårdssamarbete i Tornedalen och ambulanstjänst på Nordkalotten (ställd av Jan-Ivan Nilsson) /D 1976/16/1968/s och /D 1976/4/1973/s/
- Fråga till Danmarks regering om åtgärder mot luftföroreningar (ställd av Erik Adamsson) /D 1976/3/1972/s/
- Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön (ställd av Jan-Ivan Nilsson) /D 1976/5/1974/s/

Trafikutskottet

A. Medlemsförslag

A 347/t	Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden
A 431/t	Medlemsförslag om liberalare regler för charterflyg inom Norden
A 438/t	Medlemsförslag om nordisk giltighet för trafik kort för yrkesmässig fordonstrafik
A 447/t	Medlemsförslag om nordisk giltighet för körkort
A 458/t	Medlemsförslag om införande av NORDTURIST-biljett för pensionärer
A 459/t	Medlemsförslag om underlättande av flygtrafiken i Norden med speciellt beaktande av migranterna
A 463/t	Medlemsförslag om trafikekonomisk utredning om trafiken mellan de nordiska länderna och från dessa till andra länder

C 1976. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
 *19/t Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)
 *21/t Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete
 *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
 *27/t Berättelse från Nordiska postföreningen

*Nedanstående berättelse redovisas i C 1**BILAGA 9*

- 69/t Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

D 1976. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
 *25/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
 *9/1968/t Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
 *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
 *35/1968/t Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
 *15/1970/t Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
 *16/1970/t Meddelande om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
 *34/1970/t Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort
 *35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
 *4/1971/t Meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
 *8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
 9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
 *11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
 *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
 23/1973/t Meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTKK
 *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående försäkring vid trafikförsäkring
 *25/1973/t Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
 *26/1973/t Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon
 *27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
 *28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
 *9/1974/t Meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara
 *10/1974/t Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby

- *11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller
- *12/1974/t Meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte
- *13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restauranfacket
- *14/1974/t Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari
- *26/1974/t Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm
- *1/1975/t Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå
- *2/1975/t Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar
- *3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett
- *4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden

E. Frågor

1. Fråga till Sveriges regering om flygförbindelserna mellan Åland och Stockholmsområdet (ställd av Folke Woivalin) /D 1976/9/1972/t/
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om snabbare befordran av postpaket mellan de nordiska länderna (ställd av Gils Guðmundsson)

Ekonomiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 453/e Medlemsförslag om varuskatt i gränshandeln
- A 464/e Medlemsförslag om enhetliga nordiska regler för ofentlig upphandling
- *A 466/e Medlemsförslag om utnyttjande av alternativa energikällor
- *A 470/e Medlemsförslag om årliga nordiska handlingsprogram för gemensam insats inom utvecklingshjälpen
- *A 473/e Medlemsförslag om nordisk samverkan för hantering av radioaktivt avfall
- *A 476/e Medlemsförslag om samordning av de nordiska ländernas forskning om samt kartläggning och utnyttjande av havets resurser
- *A 478/e Medlemsförslag om nordisk insats för att underlätta nyetablering av mindre och medelstora företag grundade på innovationer
- *A 479/e Medlemsförslag om nordisk samverkan för att främja u-ländernas intressen inom världshandeln
- *A 482/e Medlemsförslag om nordisk insats för att bevara den fria sjöfarten
- *A 484/e Medlemsförslag om den nordiska samverkan på biståndspolitikens område

C 1976. Berättelser

- 1 Berättelse rörande nordiska samarbetet
- *3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

- *31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
 35/e Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 7

- 67/e Berättelse om Nordel

BILAGA 8

- 68/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergi-frågor

D 1976. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 23/1968/e Meddelande om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering
 22/1969/e Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete
 14/1970/e Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
 *6/1971/e Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
 *7/1971/e Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
 *12/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet
 *31/1971/e Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer
 *1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
 2/1972/e Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området
 *7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
 13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar
 15/1974/e Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
 16/1974/e Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln
 *19/1974/e Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer
 *20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
 21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
 22/1974/e Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
 23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

- *5/1975/e Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
- 6/1975/e Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer
- *18/1975/e Meddelande om rekommendation nr 18/1975 angående nordisk investeringsbank

E. Frågor

11. Fråga till Nordiska ministerrådet om konsumentpolitiskt läkemedelspaket (ställd av Ingemar Mundebo)

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Folketingssalen i Christiansborg. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas, ministerrådets och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Lördagen den 28 februari kl. 11.00—11.40 och 14.00—18.25

Söndagen den 29 februari kl. 14.00—19.40

Måndagen den 1 mars kl. 14.00—16.55

Tisdagen den 2 mars kl. 14.00—18.10

Onsdagen den 3 mars kl. 10.00—12.20 och 14.00—18.00

Torsdagen den 4 mars kl. 10.00—11.50

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Lördagen den 28 februari kl. 09.30—10.15

Onsdagen den 3 mars kl. 09.30—09.55

Kulturutskottet

Lördagen den 28 februari kl. 09.35—10.45

Måndagen den 1 mars kl. 10.05—11.30

Tisdagen den 2 mars kl. 11.10—11.35

Onsdagen den 3 mars kl. 09.40—09.50

Socialpolitiska utskottet

Lördagen den 28 februari kl. 09.35—10.05

Måndagen den 1 mars kl. 10.00—11.30

Tisdagen den 2 mars kl. 10.05—10.45 och 11.00—12.25

Trafikutskottet

Lördagen den 28 februari kl. 09.30—10.45

Måndagen den 1 mars kl. 10.00—11.30

Tisdagen den 2 mars kl. 10.00—11.30

Ekonomiska utskottet

Lördagen den 28 februari kl. 09.30—10.45

Måndagen den 1 mars kl. 10.00—11.30

Särskilda arrangemang

- Lördagen den 28 februari: Lunch i Folketingets restaurant (värd: Folketingets præsidium)
Supé (värdar: Finlands, Islands, Norges och Sveriges ambassader)
- Söndagen den 29 februari: Mottagning och visning av Sekretariatets för nordiskt kulturellt samarbete lokaler, Snaregade 10
- Måndagen den 1 mars: Ceremoni i Københavns rådhus för utdelande av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris med påföljande mottagning
- Tisdagen den 2 mars: Sammankomster i folketingspartiernas regi
- Onsdagen den 3 mars: Middag på Hotel Sheraton (värd: Danmarks regering)

PROTOKOLL

28 februari

Protokoll

1:a mötet

Lördagen den 28 februari 1976 kl. 11.00

Presidenter: Johannes Antonsson (1—4) och Knud Enggaard (5—21)

Dagordning

1. Öppningsanförande av vice presidenten Johannes Antonsson
2. Namnupprop: godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Val av suppleanter för presidiummedlemmarna
5. Anförande av den nyvalde presidenten
6. Utsändningen av handlingar till sessionen
 7. Fastställande av saklista till sessionen
 8. Meddelande om voteringsordningen
 9. Val av informationskommitté
 10. Val av budgetkommitté
11. Bemyndigande för presidiet att välja medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté
12. Val av medlemmar och suppleanter till styrelsen för Nordiska kulturfonden 1977—78
13. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
14. Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats på sessionen
15. D 1976/12/1975/k: Meddelande om

rekommendation nr 12/1975 angående revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden

16. D 1976/1/1966/k: Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet

17. D 1976/8/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV

18. D 1976/14/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran

19. D 1976/26/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete

20. D 1976/27/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område

21. D 1976/16/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område

1

Öppningsanförande av vice presidenten Johannes Antonsson

Ärade rådsmedlemmar, mina damer och herrar! Nordiska rådets president, fru Ragnhildur Helgadóttir, är förhindrad att närvara vid sessionens öppnande. Nordiska rådets presidium har uppdragit åt mig att öppna den 24:e sessionen och fungera som

president intill dess att ny president är vald.

Våra tankar går i dag med tacksamhet till den avgående presidenten Ragnhildur Helgadóttir. Vi tackar henne varmt för det engagerade och intresserade arbete hon nedlagt såsom rådets president.

Samtidigt tror jag att jag tolkar allas känslor om jag säger, att vi hoppas att Islands folk skall lyckas lösa de utomordentligt svåra problem som landet står mitt uppe i både inrikespolitiskt och utrikespolitiskt.

En rad för det nordiska samarbetet väsentliga frågor har avgjorts under senaste året. Det är min personliga övertygelse att vi står mitt uppe i ett betydelsefullt arbete för nordisk samverkan och att denna samverkan befinner sig i en viktig utvecklingsfas.

Med en varm önskan om att sessionen här i Köpenhamn skall bidra till att föra det nordiska samarbetet ytterligare framåt ber jag få hälsa er alla välkomna och förklarar Nordiska rådets 24:e session öppnad.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslistan

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 i arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter:

Andersen, K. B.
Andersson, Sven
Aune, Leif
Bjerregaard, Ritt¹
Christiansen, Ragnar¹
Dinesen, Erling
Egeland, Kjøl¹
Feldt, Kjell-Olof
Frydenlund, Knut
Geijer, Lennart¹
Gestrin, Kristian
Gjerde, Bjartmar
Gustafsson, Hans
Hallgrimsson, Geir¹
Hansen, Jørgen Peder

¹ Ej närvarande vid uppropet.

Heinesen, Knud
Hentze, Demmus
Hjelm-Wallén, Lena¹
Hjerpe, Kauko¹
Häggbloom, Alarik
Hækkerup, Per¹
Jakobsen, Svend¹
Jensen, Egon
Jensen, Erling
Johansson, Rune
Jørgensen, Anker
Kivistö, Kalevi¹
Lundkvist, Svante
Mathiesen, Matthías Á.¹
Matthiasen, Niels¹
Møller, Orla¹
Nielsen, Helge¹
Nordli, Odvar
Norling, Bengt
Nørgaard, Ivar
Palme, Olof¹
Peterson, Thage¹
Rantala, Eero
Ryste, Ruth
Sorsa, Kalevi
Työläjärvi, Pirkko¹
Väyrynen, Paavo¹
Zachrisson, Bertil¹

Valda medlemmar:

Adamsson, Erik
Alenius, Ele¹
Antonsson, Johannes
Åsgrimsson, Halldór¹
Austrheim, John
Bakken, Ingvar
Benkow, Jo
Björklund, Iikka-Christian
Borten, Per¹
Bratteli, Trygve
Carlsson, Eric
Christensen, Christian
Ellefsen, Pauli
Enggaard, Knud
Fjeldvær, Rolf
Gíslason, Gylfi Þ.¹
Glensgård, Leif¹
Guðmundsson, Gils
Gustavsen, Finn
Hammarberg, Sven
Hansen, Guttorm

¹ Ej närvarande vid uppropet.

Hansen, Ove
 Hartling, Poul
 Haugaard, Svend
 Haugstvedt, Asbjørn¹
 Helgadóttir, Ragnhildur¹
 Hermannsson, Sverrir¹
 Hermansson, Carl-Henrik
 Hernelius, Allan
 Hetemäki, Elsi¹
 Holkeri, Harri
 Holmberg, Gustav
 Jacobsen, Kirsten
 Jansson, Paul
 Jensen, Jørgen
 Johansson, Knut
 Järvillehto, Ulla
 Karhuvaara, Sinikka
 Koivisto, Tellervo M.
 Knudson, Olaf
 Korvald, Lars
 Kristensson, Astrid¹
 Krönmark, Eric
 Kyllingmark, Håkon
 Larsen, Reidar T.
 Lillqvist, Bror
 Lindahl, Essen
 Lindeman, Lars
 Lund, Thor
 Mellqvist, Sven
 Mortensen, Karl Johan
 Mundebo, Ingemar
 Myklevoll, Kirsten
 Nilsson, Jan-Ivan
 Olesen, Kjeld
 Palm, Sture
 Risgaard Knudsen, Jens
 Rosing, Nikolaj
 Savola, Petter
 Skaftason, Jón¹
 Skantz, Anna-Greta
 Skytte, Karl
 Steenberg, Erland
 Stenius, Marjatta
 Stetter, Ib
 Stubberud, Liv¹
 Sukselainen, V. J.
 Sundman, Per Olof
 Sundqvist, Ulf
 Tarjanne, Pekka
 Tuomioja, Erkki
 Westerlund, Henrik
 Willoch, Kåre

¹ *Ej närvarande vid uppropet.*

Wirtén, Rolf
 Woivalin, Folke
 Väänänen, Marjatta
 Ömann, Sigurd
 Öregaard, J. Fr.

3

Val av presidium

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till president skulle väljas Knud Enggaard, Danmark, och till vice presidenter V. J. Sukselainen, Finland, Ragnhildur Helgadóttir, Island, Trygve Bratteli, Norge, och Johannes Antonsson, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

4

Val av suppleanter för presidiemedlemmarna

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till suppleanter för presidiemedlemmarna skulle väljas Ove Hansen, Danmark, Bror Lillqvist, Finland, Jón Skaftason, Island, Erland Steenberg, Norge, och Sven Mellqvist, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

Knud Enggaard övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

5

Anförande av den nyvalde presidenten

På de nyvalgte vegne vil jeg takke rådets medlemmer for den tillid, der er vist os ved valget af præsidium for det kommende år. Vi vil gøre vort bedste for at varetage hvervet til gavn for rådet og for dets arbejde.

Samtidig med at jeg byder alle hjertelig velkommen til København, vil jeg udtrykke håbet om, at opholdet her må efterlade sig lige så gode minder, som vi har fra sessionen i Reykjavík.

Nordisk Råd har nu eksisteret så længe, at ingen af de første medlemmer har sæde i rådet i dag. Det er vel ikke tiden og stedet at holde status for rådets virksomhed og

resultater, men jeg tror, det kan være nyttigt for den nye generation af medlemmer, der står midt i dagens arbejde og vel også alle gør sig tanker om fremtidens arbejde, at foretage et tilbageblik for at få konstateret, at rådets arbejde har givet resultater, og at der kan peges på en udviklingslinje.

Vi kan sikkert alle være enige om, at Nordisk Råd faktisk har taget mange — nogle vil måske sige for mange — samarbejdsspørgsmål op til behandling og stillet forslag om gennemførelse af nordiske samarbejdsprojekter for de fleste af samfundslivets områder. Hvad er resultaterne af de store anstrengelser og de mange dokumenter så blevet?

En del af de store projekter har ikke kunnet føres ud i livet som planlagt, det må erkendes. Det gælder navnlig visse af de økonomiske samarbejdsplaner, men det skal samtidig fremhæves, at mange af de mål, man stræbte efter, blev nået på anden måde. Der skal også peges på, at en del af Nordeklplanen tegner til at blive realiseret ved oprettelsen af en nordisk investeringsbank. Nordisk Råd vedtog en rekommandation herom på sin første ekstra session i november 1975, og aftalen er i øjeblikket til behandling i vore parlamenter, som skal ratificere overenskomsten.

Andre store projekter som f.eks. den nordiske pasunion, det fælles arbejdsmarked og den nordiske socialkonvention er blevet gennemført på Nordisk Råds initiativ, og det kan tilføjes, at de måske ikke var blevet realiseret uden rådets initiativ.

Når man skal vurdere resultaterne af Nordisk Råds arbejde, så må man imidlertid ikke glemme de mange såkaldte småsager, som ofte kritiseres, men som gennemført på rette måde udgør nødvendige enkeltheder i vor nordiske hverdag. Man kan i øvrigt med god grund spørge, hvad kriteriet for en lille sag er. Er sager af vital betydning for det enkelte menneske eller sager af principiel betydning småsager? De kan lige så godt betragtes som vigtige sager. Mange ville sikkert savne de mange små lettelser og forbedringer, som er gennemført i årenes løb, hvis de blev fjernet igen. Til hverdag tænker man ikke på dem, og de betragtes vel ofte som selvfølgeligheder af mange.

Min konklusion af det, jeg har sagt, er, at det ikke er rimeligt at bedømme Nordisk Råds arbejde alene på grundlag af de planer og forslag, som indtil nu ikke har kunnet gennemføres. Hvis man derimod ser på, hvad der er opnået ved Nordisk Råds initiativ, vil jeg tro, at de fleste vil finde, at der har været et rimeligt forhold mellem indsats og resultater, men opgørelsen af resultaterne må ske over alle de snart 25 år, rådet har eksisteret, for at de mange små skridt kan lægges sammen og give det sande billede af, hvordan dagligdagen i Norden er blevet præget af fælles vilkår i langt højere grad end ved rådets start.

Siden sessionen i København for fem år siden er der skabt nye fællesnordiske organer. De er både for Nordisk Råds og ministerrådets vedkommende blevet til på rådets initiativ. Der er Nordisk Råds præsidiensekretariat i Stockholm, som sammen med de fem nationale sekretariater varetager rådets opgaver. Arbejdet på regeringsiden er også blevet udbygget ved oprettelsen af Nordisk Ministerråd og dets sekretariater, sekretariatet i Oslo og kultursekretariatet i København. Vi er mange, der håber, at denne udbygning, som er en effektivisering af det nordiske samarbejde, også vil give sig udslag i, at Nordisk Ministerråd eller regeringerne fremtidig vil indbringe flere forslag til Nordisk Råd og fremskynde behandlingen af disse. Der skal selvsagt fortsat være adgang til helt frit at stille medlemsforslag i rådet, men jeg tror, at den bedste udnyttelse af vore ressourcer opnås ved en planlægning af arbejdet, og jeg tror også, at vi er nær ved at have fundet en rimelig form for en sådan planlægning. Nordisk Ministerråd forelægger i sine årlige beretninger sine handlingsprogrammer for Nordisk Råd. Når disse handlingsprogrammer er drøftet, og der er opnået enighed om, hvilke dele af programmerne der skal fremmes og prioriteringen af disse, vil det være en helt naturlig sag, at projekterne forelægges Nordisk Råd i form af udarbejdede ministerrådsforslag, eventuelt regeringsforslag. Denne fremgangsmåde er i øvrigt forudsat i Helsingforsaftalen.

En ting vil jeg gerne nævne. Rådet har gennem alle årene fuldt ud varetaget sine initiativtagende og rådgivende funktioner.

Rådet har imidlertid også den helt naturlige opgave at være det organ, som på nordisk plan fører den parlamentariske kontrol med de internordiske institutioner og med det nordiske samarbejde i det hele taget. Denne opgave kan næppe varetages tilfredsstillende af de nationale parlamenter, og der er da også i vore parlamenter fremsat ønsker om, at Nordisk Råd påtager sig denne opgave. Kontrolfunktionen er en så vigtig bestanddel af alt parlamentarisk arbejde, at vi vilie svigte vort ansvar uden den. Mange initiativer i årenes løb risikerer at køre fast i vanskeligheder, hvis der ikke fra rådets side bestandig holdes øje med udviklingen, ikke af mistillid til regeringerne, men af respekt for vor egen og vore forgængeres gerning i rådet.

Under sessionen i Reykjavík sidste år besluttede rådet at oprette en budgetkomité. Komiteen har kun virket 1 år, men den synes at have fundet en arbejdsform, der berettiger os til at konstatere, at Nordisk Råd nu er organiseret til at kunne varetage alle sine naturlige funktioner.

Efter dette lille overblik vil jeg udtrykke håbet om, at vi vil få en god 24. session med et meningsfyldt arbejde. Der er ingen grund til her at foretage en gennemgang af de sager, der skal behandles på sessionen, men jeg tror, at såvel ministerrådets beretning som præsidiets rapport vil være et godt grundlag for en givende generaldebat. Og fra udvalgene foreligger betænkninger med indstillinger om en række rekommandationer, der ligeledes vil give anledning til interessante drøftelser.

Til slut skal der også fra min side lyde en tak til den afgående præsident og en tak for valget. Jeg ønsker rådet en god session og god arbejdslyst.

6

Utsändningen av handlingar till sessionen

I arbetsordningens § 44 fastslås att de förslag som skall behandlas av plenarförsamlingen, jämte därtill hörande utredningar och utskottsbetänkanden, skall utsändas senast två veckor före sessionens början.

Paragrafen bör tolkas så att remissmaterialet utgör en del av utredningsmaterialet.

Presidiet fastslår att plenarförsamlingen godkänner att medlemsförslag kan behandlas även om utsändningen av remissmaterialet varit begränsad eller om annat material sänts ut senare än två veckor före sessionens början. Beslutet kräver 2/3 flertal enligt § 48 i arbetsordningen.

Presidiets förslag bifölls.

7

Fastställande av saklista för sessionen

Præsidenten: Der er uddelt en trykt fortegnelse over de sager, der er til behandling i Nordisk Råd. De sager, der ikke forudsættes behandlet på sessionen, er mærket med en stjerne. I den fortegnelse, som er uddelt, vil der imidlertid være 3 mindre ændringer, og jeg vil gøre opmærksom på disse ændringer.

I fortegnelsens side 9, punkt 14/1970/e, skal stjernen fjernes.

I fortegnelsens side 10, punkt 6/1971/e, skal der tilføjes en stjerne foran nummeret.

I fortegnelsens side 16, punkt 14/1975/k, skal der tilføjes en stjerne foran nummeret.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

8

Meddelande om voteringsordningen

Præsidenten: Voteringen i Folketinget sker ved navneopråb.

I henhold til § 11 i Arbejdsordning for Nordisk Råd kan et medlem stemme ja eller nej eller afstå fra at stemme.

9

Val av informationskommitté

Præsidenten: Arbejdsudvalgene foreslår, at Nordisk Råd nedsætter en informationskomité med den opgave at bistå præsidiets med varetagelsen af Nordisk Råds informationsopgaver, heri indbefattet udgivelsen af tidsskriftet Nordisk Kontakt, og at man

i denne komité for tiden indtil den næste ordinære session som medlemmer vælger følgende:

fra Danmark: Chr. Christensen og Robert Pedersen

fra Finland: Ilkka-Christian Björklund og Petter Savola

fra Island: Gylfi P. Gíslason og Jón Skaftason

fra Norge: Jo Benkow og Guttorm Hansen

fra Sverige: Sture Palm og Per Olof Sundman.

I tilslutning til denne indstilling foreslås det, at der gives de nationale delegationer fuldmagt til at udse stedfortrædere i tilfælde af at de valgte medlemmer af informationskomiteen ikke kan deltage i komiteens møder.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

10

Val av budgetkommitté

Præsidenten: Rådets plenarforsamling besluttede samtidig med godkendelse af budgetarbejdsgruppens slutrapport under 23. session, at der skulle oprettes et permanent budgetorgan, kaldet Nordisk Råds budgetkomité. Komiteen sammensættes i overensstemmelse med slutrapportens forslag, og medlemmer vælges af plenarforsamlingen efter forslag af de samlede arbejdsudvalg.

Arbejdsudvalgene foreslår følgende sammensætning:

Juridisk udvalg:

Ove Hansen og Allan Hernelius

Kulturuvalg:

Gylfi P. Gíslason og Svend Haugaard

Socialpolitisk udvalg:

Asbjørn Haugstvedt og Lars Lindeman

Trafikudvalg:

Pekka Tarjanne og Gils Guðmundsson

Økonomisk udvalg:

Sture Palm og Erland Steenberg

Arbetsutskottens förslag bifölls.

11

Bemyndigande för presidiet att välja medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté

Enligt § 13 i de av Nordiska ministerrådet den 4 december 1975 godkända stadgarna för den nordiska investeringsbanken skall Nordiska rådet utse fem representanter, en för varje land, att ingå i investeringsbankens kontrollkommitté. De fem övriga av kontrollkommitténs tio medlemmar utses av Nordiska ministerrådet.

Enär överenskommelsen om upprättandet av investeringsbanken ännu inte är ratificerad av samtliga nordiska länder har någon tidpunkt för utseende av kontrollkommitté ännu inte kunnat fastställas.

Arbetsutskotten hade föreslagit, att Nordiska rådet bemyndigar presidiet att utse rådets fem första representanter i kontrollkommittén, när denna under loppet av 1976 förväntas bli konstituerad. Presidiets val sker efter inhämtade förslag från rådets nationella delegationer och med verkan endast till nästa ordinarie session. Det var presidiet och de samlade arbetsutskottens åsikt att den normala proceduren borde vara, att plenarforsamlingen väljer rådets representanter efter förslag av de samlade arbetsutskotten.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

12

Val av medlemmar och suppleanter till styrelsen för Nordiska kulturfonden 1977—78

Arbetsutskotten hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1977—78 väljer:

Danmark: Karl Skytte med Poul Hartling som suppleant

Finland: Olavi Lähteenmäki med Georg Backlund som suppleant

Islands: Sverrir Hermannsson med Gils Guðmundsson som suppleant

Norge: Guttorm Hansen med Jo Benkow som suppleant

Sverige: Ingemar Mundebo med Bengt Wiklund som suppleant.

Arbetsutskottets förslag bifölles.

13

Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

Arbetsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte tillsätta ett särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning och till medlemmar i utskottet för tiden intill nästa session föreslå:

Danmark: Robert Pedersen med Svend Haugaard som suppleant

Finland: Ulf Sundqvist med Elsi Hetemäki som suppleant

Island: Gylfi Þ. Gíslason med Ragnhildur Helgadóttir som suppleant

Norge: Per Borten med Liv Stubberud som suppleant

Sverige: Paul Jansson med Johannes Antonsson som suppleant.

Arbetsutskottets förslag bifölles.

14

Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats på sessionen

Presidiet föreslår att utskotten bemyndigas att lägga till handlingarna sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionen.

Presidiets förslag bifölles.

15

D 1976/12/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 12/1975 angående revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna

och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

16

D 1976/1/1966/k: Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

Meddelande

Det meddelades, att Leif Glensgård inlagt sin plats i rådet.

17

D 1976/8/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

18

D 1976/14/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

19

D 1976/26/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna

och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

20

D 1976/27/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

21

D 1976/16/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

Förhandlingarna avbröts kl. 11.40.

Protokoll

2:a mötet

Lördagen den 28 februari 1976 kl. 14.00

President: Knud Enggaard

Dagordning

1. Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän
2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet. Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (Generaldebatt)

1

Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän

Anmäldes att delegationerna till medlemmar av de fem utskotten utsett följande medlemmar:

Juridiska utskottet:

Danmark

Ove Hansen (S)
Kirsten Jacobsen (FP)
Sigurd Ømann (SF)

Finland

Sinikka Karhuvaara (Kok)
Tellervo M. Koivisto (Sd)
Aarne Saarinen (Skdl)

Island

Ásgeir Bjarnason (F.)

Norge

John Austrheim (Sp)
Olaf Knudson (H)
Liv Stubberud (A)

Sverige

Erik Adamsson (s)
Carl-Henrik Hermansson (vpk)
Allan Hernelius (m)

3—750424. Nordiska rådet.

Kulturutskottet:

Danmark

Svend Haugaard (RV)
Karl Johan Mortensen (S)
Nikolaj Rosing (Grönl.)
J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Finland

Elsi Hetemäki (Kok)
Marjatta Stenius (Skdl)
Ulf Sundqvist (Sd)
Marjatta Väänänen (K)

Island

Gylfi Þ. Gíslason (A.)

Norge

Jo Benkow (H)
Per Borten (Sp)
Rolf Fjeldvær (A)
Guttorm Hansen (A)

Sverige

Sven Hammarberg (s)
Paul Jansson (s)
Ingemar Mundebo (fp)
Per Olof Sundman (c)

Socialpolitiska utskottet:

Danmark

Poul Hartling (V)
Jørgen Jensen (DKP)
Kjeld Olesen (S)

Finland

Lars Lindeman (Sd)
Petter Savola (K)
Raino Westerholm (SkI)

Island

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Norge

Finn Gustavsen (SV)
Asbjørn Haugstvedt (KrF)
Thor Lund (A)

Sverige

Knut Johanson (s)
Anna-Greta Skantz (s)
Jan-Ivan Nilsson (c)

Arne Nilsen (A)
Erland Steenberg (Sp)
Kåre Willoch (H)

Sverige

Arne Geijer (s)
Sture Palm (s)
Eric Krönmark (m)
Johannes Antonsson (c)
Rolf Wirtén (fp)

*Trafikutskottet:**Danmark*

Chr. Christensen (KrF)
Leif Glensgård (FP)
Gustav Holmberg (V)

Finland

Bror Lillqvist (Sd)
Pekka Tarjanne (Lkp)
Folke Woivalin (AS)

Island

Magnús Kjartansson (Ab.)

Norge

Bjarne Mørk Eidem (A)
Håkon Kyllingmark (H)
Reidar T. Larsen (SV)

Sverige

Sven Mellqvist (s)
Astrid Kristensson (m)
Eric Carlsson (c)

Utskotten hade vid konstituerande möten samma dag till förmän och vice förmän valt följande:

juridiska utskottet:

förman: Ove Hansen
vice förman: Åsgeir Bjarnason

kulturutskottet:

förman: Gylfi Þ. Gíslason
vice förman: Ingemar Mundebo

socialpolitiska utskottet:

förman: Asbjørn Haugstvedt
vice förman: Lars Lindeman

trafikutskottet:

förman: Pekka Tarjanne
vice förman: Gustav Holmberg

ekonomiska utskottet:

förman: Sture Palm
vice förman: Arne Nilsen

*Ekonomiska utskottet:**Danmark*

Pauli Ellefsen (Sb)
Knud Enggaard (V)
Jens Risgaard Knudsen (S)
Karl Skytte (RV)
Ib Stetter (KF)

Finland

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
Harri Holkeri (Kok)
V. J. Sukselainen (K)
Erkki Tuomioja (Sd)
Henrik Westerlund (Sfp)

Island

Sverrir Hermannsson (Sj.)
Jón Skaftason (F.)

Norge

Trygve Bratteli (A)
Lars Korvald (KrF)

2**C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (Generaldebatt)**

V. J. Sukselainen: Herr president! Då de nordiska ländernas representanter sammankommer till sina årliga sessioner inom ramen för det statliga samarbetet mellan länderna brukar vi i allmänhet hålla oss till saklistan, på vardagligt sätt behandla de frågor, som under året har dryftats i rådets utskott och inom regeringarnas sakkunnigorgan. Det behövs någon särskild orsak för att vi skall avvika så mycket från den i förväg uppgjorda dagordningen att vi skall

borja diskutera vad som förenar oss och vad det är som ger det nordiska samarbetet den styrka som det obesträdfliken har.

För ungefär tre år sedan, då vi möttes i Oslo, förelåg en sådan anledning. Naturkrafterna hade under flera veckors tid i Island förorsakat stor skadegörelse och prövat nationens krafter. Vi andra kände, att detta var också vår sak och att vi borde göra någonting. Jag minns mycket väl hur vi finnar smått lekfullt sinsemellan konstaterade: saken har ändå den goda sidan, att fienden utgörs av naturkrafterna och att vi finnar inte behöver hänvisa till att vi har lovat att inte blanda oss i utrikespolitiken och stormakternas intressekonflikter. Den här gången är situationen en annan. Våra isländska vänner har emot sig också annat än naturkrafterna. Men ingen kan förta oss rätten att hysa den djupaste medkänsla för vårt nordiska brödr folk Island i dess kamp för sina livsviktiga intressen. Vi kan inte komma från det faktum, att Norden inte är allena i världen, och vi kan inte undgå att ta ställning till en fråga, som direkt berör ett nordiskt folk.

Om vi dock skall försöka hålla oss inom ramen för saklistan och granskar vad som skett under det gångna året kan jag inte underlåta att uttrycka min glädje över den snabbhet, med vilken statsministrarna i början av året tog upp frågan om inrättandet av en nordisk investeringsbank, vilken varit vilande i flera år. Det var glädjande att konstatera, att projektets tidigare motståndare inte längre var i farten, utan att ett positivt beslut kom till stånd. Jag tycker det är skäl att understryka, att ett projekt, som i tiden sannerligen inte skrinlades beroende på bristande intresse från rådets sida, grävdes fram av regeringarna och närmast genom statsministrarnas försorg. Det visar oss, att resultaten blir bättre om bara regeringsledningen i tillräcklig grad fås med i spelet.

När ministerrådet inrättades och de olika länderna placerade i rådet sina unga, utvecklingsdugliga män, såg vi däri ett organ, som skulle avlägsna den brist som legat i avsaknaden av ett fast organiserat samarbete mellan regeringarna och som därigenom försvårat en balanserad samverkan mellan den parlamentariska sidan och regeringssidan inom vårt gemensamma nordiska

parlament. Ministerrådet har också sedan det väl kommit i gång gjort ett gott arbete, såsom också dess vid denna session föreliggande berättelse ger vid handen. Efter ministerrådets inrättande kunde det dock klart konstateras att statsministrarna, som vid råds-sessionerna såsom regeringarnas företrädare hade spelat en central roll, liksom drog en lättnadens suck. Det föreföll, som om de nu skulle ha lyckats delegera till sina medhjälpare en arbetsdryg uppgift. Så kan det givetvis inte förhålla sig. Det nordiska samarbetet ger i dag varje regering så pass mycket arbete, att det inte kan delegeras till en person och inte heller påföras statsministern ensam. Ministerrådet bör väl närmast betraktas som de nordiska ländernas regeringars gemensamma arbetsutskott för nordiska frågor. Det är lätt att konstatera, att det har tillräckligt med arbete. Det kan med tillhjälp av sina sakkunnigorgan snabbt och effektivt handlägga frågor, som det hittills har varit svårt att sköta.

Det oaktat är det klart, att det nordiska samarbetet inte är en sådan mindre betydelsefull fråga som regeringens ledning skulle kunna fjärma sig ifrån, och det är också skäl att med tillfredsställelse konstatera, att regeringarna inser detta och att statsministrarna också under det gångna året har tagit aktivt del i arbetet. I en mening kunde det kanske dock vara skäl att till granskning ta upp frågan om formerna för regeringarnas insats och ett stärkande av denna ytterligare, just nu när ministerrådets arbete håller på att finna sina permanenta former. Nordiska ministrars deltagande som regeringsrepresentanter i råds-sessionerna är en beprövad och som det visat sig god metod att få så många minister som möjligt att genast efter sitt tillträde i tjänsten bli förtrogen med rådets verksamhet. Statsministrarnas deltagande som ledare för ministerdelegationerna påskyndar avgörandena vid sessionerna, såsom vi av erfarenhet vet. Det vore också skäl att undersöka, om alla de talrika nordiska ministermöten, som hålls årligen, är organiserade på ett sådant sätt, att de på bästa vis tjäna de syftemål, som regeringarna har i det nordiska samarbetet. Det förefaller som om de ibland mera skulle utgöra sammanträffanden mellan några

få ämbetsverk på ett visst område än effektiva toppmöten mellan politiskt ansvariga ministrar för att förverkliga och utforma de nordiska ländernas centrala strävanden på vederbörande samarbetsområde.

Före ministerrådets inrättande var de gemensamma mötena mellan rådets presidium och statsministrarna mycket viktiga sammankomster. För att få till stånd en fastare bindning av statsministrarna till det nordiska samarbetet vore det skäl att återinföra dessa möten. Då skulle statsministrarna ha en känsla av att vara mera direkt med i arbetet och av att utan mellanhänder kunna underhandla med rådets ledning. Ett välförberett möte om året skulle vara tillräckligt.

Vi befinner oss uppenbarligen i ett mycket intensivt utvecklingskede. Vi försöker för vårt arbete finna nya former, vilkas huvudlinjer inte ännu har klarnat. Diskussionen i går om presidiets partipolitiska sammansättning var i detta avseende betecknande. Vår organisation bygger på de nationella delegationernas verksamhet, och vi är inte redo att avstå från det. Å andra sidan är de samnordiska partigrupperingarna redan ett faktum, som tilltalar oss men som inom ramen för den nuvarande organisationen ännu inte har motsvarande användning. Vi kommer utan tvivel i en framtid att i större utsträckning rösta i enlighet med vår politiska syn, men än så länge är sådana frågor, i vilka den ideologiska synpunkten går framom den regionala, fåtaliga.

Då jag en gång har ordet kan det vara på sin plats, att jag också berör den förvirring, som vi finnar tydligen har förorsakat genom att vi i syfte att förbättra våra möjligheter till medverkan i rådets arbete har tagit upp frågan om simultantolkningen. Jag måste tillstå, att jag inte kunnat annat än le åt den konservatism och bristande vidsyn, som har kommit till uttryck i en del skrivelser i skandinaviska tidningar. Vi finnar har ju under snart ett kvarts sekel i rådet inte framställt några som helst språkliga yrkanden utan högst varit smått generade för våra bristande språkkunskaper. Vi äldre är vana vid de nuvarande förhållandena, men en ny tid har randats. Vi kan inte längre förklara för de unga, som är vana att röra sig ute i världen och delta i internationellt samarbete,

varför man i nordiska rådet inte ens skulle försöka tillgodogöra sig de tekniska hjälpmedel, som är tillgängliga för alla.

Vi har för avsikt att nästa år mötas i Finland och där uppmärksamma det faktum, att rådet redan har funnits till i ett kvartssekel. I Finland sitter, på samma sätt som i era länder, på ledande poster män, som i sin ungdom inte hade tillfälle att lära sig något annat språk än sitt modersmål. Vi kan inte förstå vad ont det skulle ligga i att dessa personer får vara med och genom sina hörlurar kan följa med vad som försiggår. Och skulle någon av finnarna, när det finns tillgång till tolk, önska på sitt eget språk ta del i debatten skulle det väl inte alltför mycket betunga de övrigas lyssnande. De kan ju sätta på sig hörlurarna och höra samma sak tolkad till svenska.

Här är det inte alls fråga om vår vilja att använda eller lära oss de skandinaviska språken, utan om metoder, med vilkas tillhjälp den nordiska tanken bättre än hittills kan förmedlas till dem, som i anden är med fastän de inte kan dra nytta av det främmande språket. Låt oss nästa år experimentera med simultantolkning i en begränsad omfattning, som hjälper oss, och låt oss sedan på basen av erfarenheterna avgöra om det är till nytta i vidare mening inom ramen för det nordiska samarbetet. Den diskussion, som vårt initiativ av teknisk art om simultantolkningen har gett upphov till, har avslöjat ett faktum, som förefaller att vara främmande för de flesta skandinaver. Ni tror, att det är språket, som binder oss samman med det nordiska samarbetet. Jag vill göra gällande, att det är den gemensamma kulturtraditionen, till vilken ansluter sig mycket annat, som för oss finnar betyder mera än språket. Vi vill inte åsidosätta svenska språket, vi vill bara lindra de olägenheter, som det utan orsak ger upphov till.

Om ni drar er till minnes, att det i Finland finns ungefär lika många med svenska som modersmål som det i dag i Sverige finns personer med finska som modersmål, förstår ni oss kanske bättre. Vi kan inte svenska av oss själva. Det lilla som vi kan har av oss krävt ungefär lika mycket arbete, som det skulle förutsättas från er sida för att

lära er finska. En gemensam kultur är dock mycket mer än ett gemensamt språk. Och det är detta som förenar oss.

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Bertil Zachrisson intagit sin plats i rådet.

Finn Gustavsen: Herr president! Herr Sukselainen sa innledningsvis at da Nordisk Råd hadde møte i Oslo i 1973, var det naturkreftene som var Islands fiende, men at det nå var andre som var Islands fiende. Nordisk Råd holder nå møte i en situasjon hvor et av de nordiske land er utsatt for regelrett militær aggresjon. Kan Nordisk Råd unnlate å gi uttrykk for sin oppfatning i en slik situasjon? Jeg bare spør, og jeg opplyser om at vi er i ferd med å fremme et medlemsforslag som vi ønsker behandlet under denne sesjon, som lyder slik:

Nordisk Råd beklager Storbritannias anvendelse av militære midler i fiskerigrensekonflikten med Island og støtter Islands kamp for å sikre sitt eksistensgrunnlag og beskytte fiskeressursene i havet.

Foreløpig er det bare sosialistene som står bak dette forslaget, men vi insisterer ikke på noen måte på å være alene om det.

Hva mener herr Sukselainen om et slikt forslag? Hva mener han om at Nordisk Råd viser Island solidaritet på denne måten?

Præsidenten: Det er min oppfattelse, at replikinstittuttet i Nordisk Råd eger sig til en replik i forhold til det foregående indlæg og ikke til at stille særlige forslag.

Finn Gustavsen: Jeg stilte ikke et forslag; jeg nevnte et forslag.

Stetter: I tilslutning til hr. Sukselainens indlæg vil jeg gerne markere, at enhver sympatitilkendegivelse for det islandske folk automatisk vil stimulere kampen mod Storbritannien. En skærpelse af konflikten kan forøge modsætningerne mellem Island og Storbritannien, og en skærpelse vil automatisk skade begge lande og vil også skade

Danmark og Norden. Jeg vil gerne have sagt, at jeg har stor sympati for det islandske folk, men uanset sympatien er det svært at acceptere ensidige løsninger på internationale grænsedragninger; ikke mindst for et land i Danmarks position både i Østersøen og i Nordsøen må dette synspunkt oprettholdes.

Præsidenten: Jeg kan meddele, at den islandske maskine er på vej fra Oslo og forventes at lande i Kastrup ca. kl. 14.30. På denne baggrund skal jeg henstille af hensyn til debattens forløb, at det spørgsmål, som ikke blev stillet som et forslag fra hr. Finn Gustavsen, men nævnt som en tanke, først indgår i diskussionen på et tidspunkt, hvor vore islandske venner er ankommet.

Minister for udenrigsøkonomi og for nordiske anliggender **Nørgaard:** Hr. præsident! Jeg vil gerne her i forbindelse med forelæggelsen af ministerrådets årsberetning, C 1, på ministerrådets vegne knytte nogle bemærkninger til det nordiske regeringssamarbejde. Samtidig vil jeg søge at trække nogle af de linier op, der efter vor mening kan blive retningsgivende for udviklingen i den kommende tid.

Det nordiske samarbejde tager sit udgangspunkt i den virkelighed, der omgiver os, hvad enten det nu er den økonomiske virkelighed, der møder vore lande som en del af det internationale samfund, eller det er den virkelighed, borgerne i de nordiske lande møder i deres daglige tilværelse. Det er den løbende kontakt om snart sagt ethvert emne, der opleves som aktuelt i vore lande, og den pragmatiske løsning af fælles problemer, der er dette samarbejdes kendetegn.

I de seneste to år har den del af det internationale økonomiske samfund, vi hører til, været ude for et økonomisk tilbageslag, der er uden sidestykke i efterkrigstiden. Det har ramt alle de nordiske lande — omend med vekslende styrke — og nedlagte arbejdspladser og lukkede virksomheder har desværre været følgen mange steder.

De nordiske lande magter ikke hverken hver for sig eller tilsammen på kort sigt at

gøre ende på denne krise. Ved hver efterevne at føre en ekspansiv økonomisk politik, har vi forsøgt at yde vort bidrag til, at de tendenser til opsving i konjunkturerne, der kan spores ude i verden, slår hurtigere igennem, end de ellers ville have gjort. Ved at bestræbe os på i mulig udstrækning at opretholde en normal økonomisk aktivitet i vore lande, og herunder iværksætte specielle foranstaltninger for at fremme beskæftigelsen, har vi indirekte bidraget til at mildne krisens følger for hinanden. Det højtudviklede internordiske samhandelsmønster har også bidraget hertil.

De nordiske lande har også samarbejdet i forskellige internationale organisationer og har aktivt arbejdet for, at de industrialiserede lande i almindelighed skal forsøge at opretholde beskæftigelse og tilvækst, for på bedst mulig måde at mildne virkningerne af en konjunkturedgang for både den industrialiserede verden og u-landene.

I de seneste år har nogle af de nordiske lande set sig nødsaget til at sætte handelspolitiske foranstaltninger i værk for at beskytte betalingsbalancen eller for at sikre forsyningsberedskabet. I OECD er vi alligevel gået ind for overenskomsten om at forsøge at undgå restriktioner for handelen, den såkaldte Trade Pledge, og vi vil til foråret gå ind for, at denne overenskomst forlænges i yderligere et år. Også i GATT samarbejder de nordiske lande nært sammen for at medvirke til, at forhandlingerne trods den herskende lavkonjunktur skal kunne afsluttes i overensstemmelse med de oprindelige planer uden alt for store forsinkelser.

På det økonomiske samarbejdsområde har afslutningen af aftalen om Den nordiske Investeringsbank utvivlsomt været den vigtigste enkeltstående sag i det forløbne år. Aftalen, der efter den overbevisende tilslutning til forslaget fra Nordisk Råd blev undertegnet i december, forventes at blive godkendt af samtlige nationale parlamenter inden for de nærmeste måneder. Det er ministerrådets håb, at ratifikationsprocessen vil være afsluttet så betids, at banken kan påbegynde sin virksomhed i anden halvdel af 1976.

Som bekendt har energipolitikken været et hovedtema ved de sidste sessioner i Nordisk Råd. Under ministerrådet er der gennemført betydelige undersøgelser. De nor-

diske boligministre har for første gang været samlet som ministerråd og har behandlet spørgsmålet om energiforbrug i boliger.

I en rapport om fælles forskning, udvikling og teknologiformidling på energiområdet påvises en række muligheder for et intensiveret nordisk projektsamarbejde. Der foreslås heri en række symposier og forstudier, som ministerrådet finder vil have en vigtig funktion som forberedelse til den egentlige planlægning af fælles forsknings- og udviklingsprojekter på energiområdet. En anden rapport om mulighederne for fælles naturgasudnyttelse skitserer mulige samarbejdsprojekter, hvis økonomiske og samfundsmæssige perspektiver er af overordentlig vidtgående karakter. Energipolitikken i de nordiske lande har været præget af foranstaltninger med energibesparende sigte, af øgede investeringer i energiproduktionsanlæg, af øget forskningsindsats og forsøg med udvikling af udvindingsmetoder samt af forskellige former for internationalt samarbejde, herunder ikke mindst et nordisk samarbejde.

Handelsminister Erling Jensen vil senere på ministerrådets vegne redegøre mere detaljeret for energisamarbejdet. Jeg skal her blot fremhæve den vægt, ministerrådet lægger på en aktiv opfølgning af dette samarbejde i den samlede prioritering af det nordiske samarbejde i de kommende år.

Det er ikke bare på energiområdet, de nordiske lande har behov for at øge deres sikkerhed for forsyninger. Det fremstår på denne baggrund naturligt, at vi søger at klarlægge vor situation både indbyrdes og i forhold til omverdenen. Dette er baggrunden for, at ministerrådet, i henhold til en principbeslutning på det nordiske statsministermøde i Oslo i januar sidste år, har ladet iværksætte en råvare- og ressourceundersøgelse. Dens resultat ventes at foreligge til efteråret og vil formentlig danne basis for mere konkrete overvejelser af forsyningspolitisk karakter og vedrørende samarbejde om udvinding af ressourcer.

Blandt de udfordringer, omverdenen stiller os over for, må også nævnes behovet for bistand til udviklingslandene. Vi yder hver for sig sammen og via internationale organisationer en indsats på dette område, men det er selvsagt vigtigt, at vi til stadig-

hed kritisk vurderer denne indsats. Det gælder ikke alene med hensyn til, om den i omfang svarer til, hvad vi kan og bør præstere, men også spørgsmålet om, hvorvidt u-landene får den optimale nytte af vor hjælp.

Som bekendt har de nordiske lande gennem nogle år i fællesskab finansieret bistandsprojekter i Østafrika. Vi tror, at resultaterne af disse projekter vil vise sig nyttige for de pågældende lande. Man må imidlertid være opmærksom på, at der i de senere år er sket en forskydning af indsatsen i det bilaterale hjælpearbejde henimod større tyngde på bistanden til de nationale udviklingsprogrammer. Disse faktorer bør inddrages i en vurdering af formerne for det fremtidige samarbejde.

I denne forbindelse bør det noteres, at de nordiske landes samlede indsats kvantitativt er øget betydeligt. Nordisk Råds økonomiske udvalg har udtalt, at det anser det for væsentligt, at der bliver udformet nye nordiske programmer for bistandssamarbejdet, og endvidere at det i nye modtagerlande er ønskeligt og nødvendigt med en samordning af bistandsindsatsen af hensyn til udviklingslandenes behov.

Ministerrådet overvejer for tiden mulighederne for en effektivisering af bistandssamarbejdet og samrådet på bistandsområdet. Dette gælder både for en eventuel yderligere nordisk samordnet indsats for at imødekomme modtagerlandenes ønsker, og for vore landes stillingtagen til bistandsspørgsmål i internationale organisationer.

De multinationale selskaber er genstand for øget opmærksomhed på grund af den påvirkning, de øver på vore samfund som følge af deres størrelse og internationale karakter. Ministerrådet har på foranledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 25/1974 iværksat et undersøgelsesarbejde om disse spørgsmål, og i en første fase er der foretaget en foreløbig kortlægning af det eksisterende materiale. På basis heraf har ministerrådet efter drøftelser med repræsentanter for arbejdsmarkedets parter og medlemmer af Nordisk Råd lagt et program for tilvejebringelsen af yderligere materiale, der kan tjene som grundlag for foranstaltninger i de nordiske lande eller på bredere international basis. Vi forventer, at dette arbejde kan være afsluttet i sidste halvdel af 1977.

Af alle de problemer, der møder nordiske borgere i deres dagligdag, er der i dag næppe noget, der har større betydning end det at kunne få arbejde eller at kunne bevare det, man har. Det er en grundlæggende politisk målsætning i alle vore lande at sikre adgangen til meningsfuldt arbejde for alle medborgere. Bekæmpelse af arbejdsløsheden står derfor for os alle som et fundamentalt samfundsproblem. Vi ser gerne vore samfund karakteriseret ved begreber som solidaritet og socialt fællesskab, og en betydelig indsats er gjort for at leve op til disse begreber. Vi må ikke glemme, at det ofte er samfundets svageste, der først rammes af arbejdsløsheden, det vil sige de unge, de med den korteste uddannelse, de der lider under fysiske, psykiske eller sociale handicaps.

Som bekendt blev ministerrådsforslaget om et nordisk arbejdsmarkedsprogram behandlet på ekstrasessionen i november, og den 26. november kunne de nordiske arbejdsministre definitivt godkende programmet. Det centrale i denne beslutning er det stærke ønske om at fremme den reelle valgfrihed for arbejdstagerne, at styrke den økonomiske og sociale udvikling i alle de nordiske lande, og at understrege, at intet land skal kunne udvide sit arbejdsmarked i strid med nabolandenes interesser. I tillæg hertil indeholder programmet et oplæg til et intensiveret nordisk projektsamarbejde om arbejdskraftspørgsmål, som det er hensigten at gennemføre i nær kontakt med arbejdsmarkedets parter.

Det nordiske samarbejde om arbejdsmiljøspørgsmål står i nær forbindelse med det arbejdsmarkedspolitiske samarbejde, og ligesom dette gennemføres det i nær kontakt med arbejdsmarkedets parter. Indføring af nye materialer, redskaber og metoder har øget arbejdsmiljøproblemerne, samtidig med at kravene til et acceptabelt arbejdsmiljø er steget med den sociale udvikling.

Hidtil er det særlig arbejdsmedicinske og erhvervshygieniske forhold, der har været genstand for samarbejdet, men en række udvidelser er under forberedelse. Bl. a. vil man fremover lægge øget vægt på at undersøge stressfremkaldende faktorer i arbejdslivet.

Arbejdsmiljølovgivningen tillægges en sær-

lig betydning i bestræbelserne for at tilvejebringe en veludbygget retsbeskyttelse for alle arbejdstagere. Samarbejde herom har givet sig udslag i en række fællestræk i de forslag til nye love om arbejdsmiljø, som behandles i de enkelte lande.

Det er ikke kun på arbejdspladsen, der er behov for et udvidet værn mod ulykker og sygdomsfremkaldende faktorer. Overalt hvor vi færdes, indebærer større tryghed også en bedre tilværelse for den enkelte, og det nordiske samarbejde på disse felter spænder fra øget trafikikkerhed til bedre værn mod ulykker i hjemmene.

Et af de ældste områder for det nordiske samarbejde er de regler, som sikrer nordiske statsborgeres sociale rettigheder, når de bosætter sig i et andet nordisk land. Allerede i 1955 indgik vi den fælles nordiske konvention om social tryghed i tilknytning til iværksættelsen af det fællesnordiske arbejdsmarked i 1954.

For at kunne drage den fulde fordel af det fælles arbejdsmarked, er det vigtigt, at konventionen om social tryghed til stadighed er à jour med udviklingen i den sociale lovgivning i de enkelte lande. Siden konventionen blev indgået, er der gennemført store sociale reformer i alle 5 nordiske lande, og konventionen er da også blevet revideret flere gange. I det nordiske socialkonventionsudvalg pågår der et stadigt arbejde med at tilpasse konventionen til den aktuelle lovgivning, og det seneste resultat af dette arbejde er overenskomsten af 6. februar 1975 om ydelser ved sygdom, svangerskab og fødsel.

På baggrund af det øgede internationale samarbejde på det socialpolitiske område i de senere år, er det endvidere betydningsfuldt, at det nordiske samarbejde på dette område er på højde med udviklingen på det bredere internationale plan. Også denne problemstilling er genstand for overvejelser i socialkonventionsudvalget, herunder de tilpasninger af konventionen, som Danmarks tilslutning til EF har nødvendiggjort.

De nordiske lande ligger langt fremme, når det gælder at gøre en aktiv indsats for at beskytte og bevare det ydre miljø, og det er naturligt, at vi på dette område koordinerer vore anstrengelser, og at vi gennem fælles projekter støtter forskning og ud-

vikling på områder som f.eks. affaldsbehandling, støjbekæmpelse og naturbeskyttelse. I nogle tilfælde må vore bestræbelser række ud over vore egne grænser. Det gælder bl. a. et projekt, der sigter på at udvikle et program for overvågning og vurdering af luftforureningen i Europa.

Det har langt tilbage i det nordiske samarbejde været en målsætning at fjerne hindringer og vanskeligheder for nordiske borgeres frie bevægelighed inden for alle vore grænser, enten det nu gjaldt en mere permanent bosætning i et andet nordisk land eller mere kortvarige turistbesøg.

De nordiske statsborgere, der har bosat sig i et andet nordisk land, får nu mulighed for direkte politisk indflydelse gennem den adgang til stemmeret og valgbarhed ved kommunale valg, som de nordiske borgere nu vil opnå efter kortere ophold — maksimalt 3 år — i tilflytningslandet. En principbeslutning herom er truffet af ministerrådet i oktober 1975, og denne nordiske kommunale stemmeret vil komme til anvendelse ved de forestående kommunalvalg i Finland og Sverige i 1976, i Danmark i 1978 og i Norge i 1979, mens Island endnu ikke har taget endelig stilling hertil. Nyordningen vil få betydning for ca. 300 000 nordiske statsborgere, der af arbejdsmæssige eller andre grunde er flyttet til et nordisk naboland. Den bør hilses velkommen som et positivt fremskridt.

Nordisk Råd har med sin konference om turistspørgsmål i 1975 medvirket til en øget interesse for turisme i Norden, og ministerrådet har til hensigt at følge dette op med indsatser på specielle områder. Af særlig interesse er forsøgene på at opnå en større spredning af ferieperioden og et bedre uddannelsesstilbud i turistbranchen. Bestræbelserne rettes også mod at opnå en mere ensartet turiststatistik.

Vi har i alle de nordiske lande områder og regioner, der af den ene eller anden grund har haft vanskeligt ved at tage del i den udvikling, der er blevet det øvrige samfund til del. I andre områder er problemet snarere at styre en for kraftig økonomisk ekspansion. Et regionalpolitisk forsknings-samarbejde fremstår derfor som vigtigt. Ved siden heraf er vi indstillet på, at der bør gøres en direkte indsats i de fælles grænseom-

råder, hvor der er behov herfor. De nordiske kommunal- og indenrigsministre ventes i nær fremtid at færdigbehandle et udkast til en overenskomst mellem landene om det kommunale samarbejde over rigsgrænserne. Dette vil formentlig derefter blive oversendt til Nordisk Råd som et ministerrådsforslag.

Et traditionelt område for nordisk regionalpolitisk samvirke er Nordkalotten, hvor samarbejdsprojekterne berører et bredt udsnit af samfundslivet. Samtidig med at ministerrådet går ind for en fortsættelse af dette samarbejde, er vi indstillet på, at disse resultater skal kunne nyttiggøres i andre nordiske områder med tilsvarende problemer som f. eks. Færøerne, Island og Grønland.

Lad mig afslutte denne gennemgang med at nævne et projekt, der berører en række samarbejdsområder, men som samtidig har en egen karakter. Det gælder en undersøgelse vedrørende planlægning af de fremtidige transportsystemer i byer og tætbebyggede områder, det såkaldte Nordkoltprojekt. Her har man forsøgt at sammenstille en række parametre, der spænder fra energiforbrug og miljøhensyn til individuel sikkerhed og komfort, for at få en model, der tilgodeser såvel individets som samfundets behov ved udformningen af fremtidens transportsystemer. De første faser i dette projekt er nu afsluttet, og i en afsluttende runde frem til begyndelsen af 1978 er det bl. a. hensigten nærmere at afprøve de indvundne resultater i modelforsøg, hvor en række udvalgte nordiske bysamfund indgår.

Nogle af mine kolleger vil nærmere uddybe andre samarbejdsområder, f. eks. kulturområdet, som jeg derfor ikke har omtalt i mit indlæg.

Det officielle nordiske samarbejde har en lang udvikling bag sig. Skiftende tider og skiftende krav til det nordiske samarbejde har naturligt nok afspejlet sig i den organisatoriske opbygning, og det gennemgående træk har været, at nye opgaver gradvis har ledt til nye organer og samarbejdsformer. I dag råder vi over et vidt forgrenet institutionelt apparat, og samtidig er ikke mindst regeringssamarbejdet blevet styrket og udbygget i de seneste år. Ministerrådet er stærkt optaget af at få den bedste ud-

nyttelse af de ressourcer, vi sætter ind i det nordiske samarbejde. Bl. a. med henblik herpå anser vi det for vigtigt at videreudvikle mulighederne for en dialog med de nordiske landes parlamentarikere. Disse muligheder findes naturligvis i de årlige sessioner, men også fællesmøderne mellem ministerrådet og præsidiet eller Nordisk Råds udvalg har en vigtig funktion i denne sammenhæng.

Gennem de regler om offentlighed ved nordiske institutioner, der er sat i kraft pr. 1. januar i år — i nært samarbejde mellem Nordisk Råd og ministerrådet — er der skabt mulighed for alle til løbende at følge udviklingen i forskellige grene af samarbejdet. Herigennem styrkes mulighederne for en nyttig udveksling af synspunkter på forskellige spørgsmål mellem alle berørte parter i det nordiske samfund.

Med hensyn til fastlæggelsen af budgetterne for Nordisk Ministerråd, der har fået stærkt stigende betydning i de seneste år — også uden for kulturområdet — hilser ministerrådet den nære kontakt mellem regerings- og parlamentarikersiden velkommen. Den ny budgetprocedure, der er gennemført med virkning for budgetåret 1977, skulle dels give et bedre grundlag for drøftelserne mellem Nordisk Råds budgetkomité og samarbejdsministrene, dels muliggøre budgetkomiteens medvirken i en tidlig fase af budgetforberedelserne. Vi hilser fra ministerrådets side med glæde den nyetablede praksis på dette område.

For 1976 udgør det almene budget, kulturbudgettet og industrifondens budget, tilsammen ca. 85 mill. d. kr. Det samlede beløb, der anvendes til fælles nordisk virksomhed, er dog væsentligt større, da der fortsat er betydelige samarbejdsopgaver, som finansieres direkte af nationale midler uden om ministerrådets budget. Vi er i øvrigt enige med budgetkomiteen om, at det ville være ønskeligt, hvis vi kunne nå frem til en mere detaljeret oversigt over alle de udgifter, som det officielle nordiske samarbejde involverer.

Hr. præsident! Det vil have fremgået af mit indlæg, at samarbejdet indenfor ministerrådets rammer dækker store områder, og at vi har store og vigtige opgaver foran os, f. eks. på det energi-, arbejdsmarkeds- og

regionalpolitiska område, samt i spörsmål vedrørende arbejdsmiljø.

Selvfølgelig må vi være parate til i takt med udviklingen at tage nye samarbejdsopgaver op, enten de nu henfører sig til vore landes samfundsmæssige situation, eller til de behov, de enkelte borgere i vore lande føler. Jeg er overbevist om, at vore fælles ønsker om på bedst mulig måde at udnytte vore begrænsede ressourcer på de forskellige områder, vil lede til, at stadig flere opgaver vil blive varetaget på fælles nordisk plan.

Ändringar av medlemslistan

Det anmäldes, att Einar Førde för resten av denna dag och nästa dag intagit Liv Stubberuds plats i rådet och att Ove Nordstrandh för resten av denna dag och del av nästa dag intagit Astrid Kristenssons plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Johannes Antonsson: Herr president! Minister Nørgaards anförande formade sig till en exposé, som visade att det nordiska samarbetet befinner sig i en mycket aktiv utvecklingsfas. En del av de frågor som minister Nørgaard nämnde, och som initierats av parlamentariker i Nordiska rådet, förs nu vidare i olika organ, inte minst i ministerrådet. En tillbakablick på det gångna året visar att några av de frågor som har be-tecknats som de viktigaste har förts fram till beslut: investeringsbanken, arbetsmarknadsprogrammet, den kommunala rösträtten för invandrare och offentlighetsprincipen.

Framför oss ligger också, som minister Nørgaard antydde, en rad problem vilka måste lösas och som vi hoppas skall finna sin lösning i nordisk gemenskap. Som exempel kan jag nämna energifrågorna. Jag vill också starkt understryka att det med tanke på de nordiska ländernas differentierade naturtillgångar — där de nordiska länderna disponerar över olika naturtillgångar — är nödvändigt att vi försöker upprätta en samlad nordisk resursplan och genomföra en gemensam nordisk resurspolitik i stort.

Ett annat försummat samarbetsfält utgör informationsfrågorna som ytterst syftar till

att förankra det nordiska samarbetet bland breda medborgargrupper i våra länder.

Trots att utrikespolitiken inte hör till de områden som omfattas av Helsingforsavtalet kan inte heller jag undgå att uttrycka djup oro över den situation som ett av våra medlemsländer — Island — är mitt uppe i. Krisens allvar belyses av att de diplomatiska förbindelserna är avbrutna mellan Island och Storbritannien.

Låt mig här säga att Islands situation är unik på flera sätt. De övriga nordiska länderna följer med stort intresse och stor sympati det isländska folkets kamp för sina ekonomiska intressen, för att inte säga sin framtida ekonomiska existens. Knappast något annat land i världen är för sitt välstånd, ja rent av sina möjligheter att överleva, så beroende av exportintäkter från fisket som just Island. Nordiska rådet är i och för sig inte rätt forum för en diskussion om denna konflikt, men jag skall knyta några principiella kommentarer från nordisk utgångspunkt till dess frågor.

Inom ramen för Förenta nationernas havsrättskonferens, som återupptas den 15 mars, kommer bl. a. att diskuteras kuststaternas rätt till s. k. ekonomiska zoner. Jag har observerat att de nordiska utrikesministrarna vid ett möte under förra året framhöll betydelsen av att denna konferens under 1976 leder till slutliga resultat genom att en konvention om havsrätten kan antas. Jag kan helhjärtat instämma i denna ministrarnas önskan. Även om de nordiska länderna i viss mån har skilda intressen när det gäller de ekonomiska zonerna menar jag att det är av största betydelse att våra regeringar intar en gemensam ståndpunkt i denna fråga.

I och med att de nationella fiskevattnen utsträcks till att omfatta områden som f. n. är internationellt fiskevatten uppkommer frågan, i vilken utsträckning det skall bli möjligt för medborgare i de nordiska länderna att bedriva fiske på varandras havsområden.

Ett exempel på problem som måste lösas i detta sammanhang är de svenska västkustfiskarnas situation. Denna befolkningsgrupp är för sin utkomst helt beroende av möjligheterna att fortsätta att fiska på sina traditionella fångstplatser även efter inrättandet av en norsk ekonomisk zon.

Enligt uppgifter som jag har fått pågå det diskussioner mellan representanter för de norska och svenska regeringarna om denna för svensk fiskerinäring vitala fråga. Det har sagts mig att man från norsk sida har uttryckt förståelse för de svenska intressena. Jag vill hoppas att detta svensk-norska problem löses genom en bilateral överenskommelse.

Det är min övertygelse att alla Nordens länder genom sakliga diskussioner sinsemellan skall lyckas uppnå samförstånds lösningar på detta område av samma slag som jag hoppas kommer till stånd mellan Norge och Sverige.

Herr president! Vid förra årets första extrasession, i Stockholm den 15 november, fick vi meddelande om att den kommunala rösträtten för invandrare nu har införts och kommer att tillämpas för första gången i samband med de svenska och finländska valen i höst. Det är ett steg i rätt riktning för att integrera invandrarna i deras nya hemlands samhällsliv. På dagordningen för denna session står en närbesläktad fråga, nämligen om ändrade medborgarskapsregler för nordbor. Också om detta initiativ torde det råda stor enighet.

Arbetet på den gemensamma nordiska arbetsmarknaden — en av hörnstenarna i nordiskt samarbete — kommer att ytterligare fördjupas genom det mycket omfattande och ambitiösa program som antogs under extrasessionen i Stockholm. Rådet har anledning att följa utvecklingen på detta område med stort intresse, inte minst därför att den berör det dagliga livet för hundratusentals nordbor.

Efter behandlingen i Reykjavik av den för rådsarbetet viktiga offentlighetsprincipens tillämpning i de nordiska samarbetsorganen, har presidiet resp. ministerrådet stadfäst i stort sett likartade regler för sina sekretariat med verkan från årsskiftet 1975/76. Vad som nu återstår är att reglera en del av de frågor som berördes i den s. k. budgetarbetsgruppens slutrapport till den 23:e sessionen, vilka avser relationerna mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådets olika organ. Det är min förhoppning att de pågående diskussionerna med samarbetsministrarna i dessa frågor kommer att leda till så öppna och förtroendefulla kontakter som möjligt.

Som bekant har presidiet i somras antagit en informationsplan som trädde i kraft den 1 januari 1976. Utgångspunkten för presidiets initiativ i detta sammanhang var det självklara konstaterandet att politiskt arbete inte på sikt kan bedrivas med framgång om det inte är förankrat hos den breda allmänheten. Ännu värre är det om detta arbete inte har ordentligt gehör hos beslutsfattarna och opinionsbildarna utanför den egna kretsen. Jag vill säga att det tyvärr tycks vara så med Nordiska rådets arbete. T. o. m. i våra nationella parlament borde intresset för nordiskt samarbete vara mycket större än vad det är på vissa håll. Jag tycker det är beklagligt att behöva konstatera detta. Jag bryter inte staven över dem som sysslar med andra politiska uppgifter än nordiskt samarbete, men det är dock fråga om en verksamhet som berör oss alla i det dagliga livet.

Jag tror att ideella och politiska folk rörelser av olika slag är ett styrkebälte för demokratin i våra nordiska länder. Jag menar att vi i långt större utsträckning än hittills måste använda folk rörelserna och inte minst föreningarna Norden som idébärare och opinionsbildare för den nordiska tanken och dess praktiska resultat.

En bred folkopinion i våra länder måste komma till insikt om att det antagligen inte finns någon annan ländergrupp i världen där det praktiska mellanfolkliga samarbetet kommit så långt som just i Nordens länder.

Vi måste också i högre grad försöka intressera pressen, radion och televisionen för vad vi sysslar med. Jag tycker det vore för enkelt att beskylla massmedierna för att bara intressera sig för de stora nordiska frågorna och negligera vardagsarbetet. Jag tror inte att det är deras fel, utan vi måste nog delvis anklaga oss själva. Det är helt enkelt så, att vi hittills — om jag får uttrycka mig på det viset — har underskattat behovet av att "sälja" Norden i Norden. Det är en både internordisk och nationell uppgift. Den dag vi lyckas med den uppgiften kanske massmedierna får klart för sig att nordiskt samarbete inte skall bedömas efter sina berömda misslyckanden — försvarsförbund, Nordek osv. — utan för vad som åstadkommit av konkreta ting, som berör de breda folkgrupperna i våra länder.

Ett frågekomplex av global natur är ener-

gifrågorna. De har också med rätta kommit i blickpunkten under våra senaste råds-sessioner, och jag tror att de kommer att förbli så under överskådlig framtid.

Rådet har ju, som minister Nørgaard antydde, tagit en rad initiativ på detta område, vilka nu följs upp av ministerrådet. Flera intressanta utredningar har publicerats under senare tid rörande energibesparing inom byggsektorn, samarbete om "forskning, utveckling och teknologiformidling på energiområdet" samt möjligheterna att dels utnyttja naturgas i Nordkalottområdet, dels etablera ett nordiskt transmissionsnät baserat på ilandföring på Jylland eller Møre.

I detta sammanhang vill jag erinra om ett medlemsförslag om utnyttjande av alternativa energikällor, d. v. s. jordvärme, solenergi och vindkraft, som för närvarande behandlas av ekonomiska utskottet. Med tanke på förslaget angelägenhetsgrad förväntar det mig att en majoritet inom ekonomiska utskottet inte velat ta upp förslaget till behandling redan under denna session utan valt att skjuta på frågan ett helt år framåt. Jag är själv en av förslagsställarna, och vi har med detta förslag äsyftat att ministerrådet skall kartlägga den forskning och de utredningar som pågår i vissa industriländer, bl. a. de nordiska, om alternativa energikällor i syfte att samordna våra länders forskning och teknologi.

Det är ingen tvekan om att de förnyelsebara energikällorna som jordvärmens, solenergin och vindkraften kommer att spela en allt större roll i framtiden som alternativ till de traditionella energikällorna och kärnkraften. Genom en sådan kartläggning skulle vi kunna få en total överblick över energisituationen i Norden, som skulle kunna utgöra basis för utformningen av en framtida nordisk energipolitik.

Jag tror därför att vi måste sätta igång nordiska forskningsprojekt rörande de alternativa energikällorna.

Men det räcker inte med en överblick över energitillgångarna. Som jag framhöll i början av mitt anförande behöver vi dessutom samordna den nordiska resurspolitiken i stort för att på bästa möjliga sätt tillvarata de naturtillgångar som finns i Norden. En långsiktig nordisk resurspolitik baserad på ett klokt utnyttjande av våra naturresurser,

som dessvärre inte är outtömliga, utgör en av de viktigaste förutsättningarna för en fortsatt välståndsökning inom vår länderkrets.

Herr president! Jag hör för min del inte till pessimisternas skara när det gäller nordiskt samarbete, vare sig det är fråga om nuet eller om framtiden. Vi går helt visst mot en period i mänsklighetens historia med enorma problem att lösa trots ett skenbart överflöd, åtminstone i den del av världen som vi själva råkar tillhöra. Nordisk solidaritet ligger i vårt eget intresse, men jag tror att denna solidaritet också kan bilda utgångspunkt för gemensamma insatser långt utanför våra länders gränser.

Meddelande

Det meddelades, att Ragnhildur Helgadóttir intagit sin plats i rådet.

Statsminister **Anker Jørgensen**: Hr. præsident! Det er med særlig glæde, jeg tager ordet i dag, fordi jeg kan indlede med at byde Nordisk Råd velkommen til Danmark, til København, og også her til Christiansborg.

At Nordisk Råds 24. session finder sted her i byen vil bringe det nordiske samarbejde i forgrunden i den danske bevidsthed. De danske, som ikke i det daglige beskæftiger sig med nordisk arbejde får altså herved udvidet information om det arbejde og den indsats, der gøres.

Uden vished om en bred folkelig støtte ville alle disse bestræbelser naturligvis være uden mening.

Oplutningen om det nordiske samarbejde findes i alle befolkningslag. Den er rod-fæstet hos både unge og gamle, og den kender ikke partiskel.

Sansen, fornemmelsen for det nordiske betragtes i virkeligheden bl. a. i Danmark som så selvfølgelig, at den ikke kalder på store ord.

Derfor ville man måle befolkningens oplutning om det nordiske samarbejde efter den styrke, hvormed man udtrykker sig, ja så ville følelsen eller udtrykket være ganske svagt.

Der er måske grund til at sige, at det

nordiske er en så selvfølgelig ting, at det er blevet offer for sin egen selvfølgelighed.

Det har ofte været skik ved denne lejlighed at minde om de gange, hvor et udvidet nordisk samarbejde kaldte på store forhåbningen og visioner, hvor det nordiske stod i midtpunkt af den folkelige debat. Mange troede f. eks. i årene lige efter den 2. verdenskrig på en samling af Norden omkring en fælles sikkerhedspolitik.

Skuffelsen afløstes dog hurtigt af erkendelsen af, at historien og især politiske og geografiske hensyn måtte tilsige, at hvert enkelt nordisk land løste dette spørgsmål på sin egen måde. Men den nordiske samfølelse havde stadig realitet.

De sikkerhedspolitiske løsninger, som fortsat har gyldighed, er da også indgået og vedligeholdt med et nordisk hensyn.

Der var store forventninger i vide kredse, da vi troede at nærme os en samling af Norden omkring et hidtil uset økonomisk samarbejde. Også disse bestræbelser, må vi konstatere, brast, og hvert nordisk land måtte finde sin egen løsning. Men igen, den nordiske samfølelse er ikke dermed blevet mindre stærk. Den har båret også dette, og det nordiske samarbejde er så intensivt som nogen sinde.

De store visioner er i virkeligheden afløst af praktiske fremskridt. Men samarbejdets karakter udelukker ikke, at store fællesopgaver tages op. De er der, og de vil melde sig med større styrke i de kommende år. Ministerrådets beretning er et tydeligt bevis på dette.

Der er endnu en særlig grund til, at jeg er glad for at byde velkommen til en Nordisk Råds session i København. Det turde også tjene som vidnesbyrd om Danmarks uforanderlige interesse for det nordiske samarbejde.

Jeg tør i dag roligt sige, at Danmarks tilslutning til EF ikke har påvirket det nordiske samarbejde i negativ retning. Det ventede vi heller ikke fra dansk side, men det er værd at understrege endnu en gang.

Jeg tror, at jeg kan tilføje, at dette også er anerkendt i vore nordiske lande. Hvert nordisk land har ud fra sine særlige hensyn etableret sit samarbejdsforhold til Det Europæiske Fællesskab. Den frygtede toldmur igennem Øresund og andre betænkelige-

der af økonomisk karakter er ikke blevet virkelighed. Dertil kommer, at de nordiske lande samarbejder hver på sin måde med EF.

Mellem EFs medlemslande har der tillige udviklet sig et samarbejde på det udenrigspolitiske område. Vi ønsker at fremme samarbejdet inden for EF baseret på, at der opnås enighed, også med hensyn til EFs optræden udadtil.

Det er også det mønster, vi igennem årene har søgt at realisere inden for Nordisk Råd. Som nordisk land og som EF-medlemsland mener jeg, at dette er en fælles nordisk og en fælles europæisk interesse. Norden vil altid være en del af Europa og må aldrig søge at isolere sig.

Når vi i disse dage samles i denne nordiske kreds, ja så sker det jo i skyggen af en strid, som vi alle ved vedrører et af de nordiske brødrefolks mest vitale interesser. Jeg tænker på den fiskerikonflikt, som allerede er inddraget i debatten, og som så ulykkeligt skiller Island fra Storbritannien og desværre har tilspidset sig betydeligt i de seneste uger. Vi forstår fra dansk side de motiver, der ligger bag ved Islands kamp for at varetage sine interesser.

Også Danmark har store økonomiske interesser i forbindelse med fiskeri. Vi er således det land i EF, der har det største erhvervsfiskeri, herunder fjernfiskeri.

Striden mellem Storbritannien og Island berører os også dybt i Danmark, fordi vi er forbundet med begge de stridende parter på forskellig måde og på forskellige felter. Selv om det i øjeblikket er svært umiddelbart at se en løsning på striden, vil jeg dog udtrykke et stærkt ønske om, at en løsning kan findes på fredeligt grundlag så hurtigt som muligt, så endnu mere dybtgående skadevirkninger af striden kan undgås.

Jeg vil gerne tilføje, at Danmark også sætter sin lid til, at de forhandlinger, der forestår umiddelbart inden for havretskonferencen, vil slutte på en positiv måde.

Der er også grund til at nævne de spirer, der er til et samarbejde mellem De Europæiske Fællesskaber på den ene side og COMECON på den anden side, og som har vist sig i den seneste tid.

De nordiske lande har jo på meget for-

skellig måde kontakt og samarbejde med disse to europæiske organisationer. For Norden må en tilnærmelse og et samarbejde mellem EF og COMECON derfor være af stor betydning.

EF udfolder også bestræbelser for at etablere en dialog med den tredje verden. I de nordiske lande har vi ofte koordineret vor politik over for den tredje verden, og måske ligger der stadig store opgaver foran os i Norden, som vi kunne tage op.

Netop i udviklingslandene har vi muligheder for at være med til at fremme en industriel udvikling, som ikke glemmer den demokratiske og sociale side af udvikling og fremskridt.

Jeg tror, at der her er perspektiver, som i højeste grad vil have interesse for Norden og også interesse for den tredje verden.

Som et særlig interessant og lovende udslag af det nordiske samarbejde vil jeg i øvrigt nævne undertegnelsen i december forrige år af aftalen om den Nordiske Investeringsbank. Man kan måske trøste sig og sige: Denne bank er et lille stykke af det NORDEK, som vi var så mange, der ønskede. Her har vi en praktisk bekræftelse på, at de nordiske lande trods forskellig markedspolitisk løsning kan finde veje og midler til at finansiere nordiske investerings- og eksportprojekter og dermed bidrage til økonomisk fremgang.

Det er klart udtryk for det konkrete samarbejde, som er skabt igennem Nordisk Ministerråd.

Man har sagt, at det praktiske samarbejde i virkeligheden har reduceret betydningen af Nordisk Råd, der ligesom blot bliver et debatforum for parlamentarikere, medens det egentlige arbejde er flyttet over i Ministerrådet.

Jeg vil hertil sige, at Nordisk Råd efter min mening er på vej til at få større betydning netop som parlamentarisk forum. Alle vore lande, ja hele vor civilisation står i en brydningstid, der rammer dybt i samfundet og den enkeltes tilværelse. Mange fundamentale livsforhold er taget og må tages op til nyvurdering og omprøvning. Det er hertil, vi har brug for debat.

Nordisk Råd bør komme til at spille en større rolle som forum for den nordiske debat om udviklingens retning.

Det gælder ikke mindst den økonomiske krise, som vi i øjeblikket oplever i hele den vestlige verden. Det økonomiske tilbageslag har skabt den store arbejdsløshed, som vi kender og også i særlig grad kender i Danmark.

Nordisk samarbejde kan ikke alene løse dette menneskelige og samfundsøkonomiske problem. Det kan i virkeligheden kun løses ved et bredt internationalt samarbejde. Men nordisk arbejdsmarkedssamarbejde kan være et bidrag bl. a. med hensyn til at lette tilbagevenden til arbejde.

Men de akutte økonomiske vanskeligheder kalder på dyberegående overvejelse om deres egentlige årsager. Vi ved, at de står i umiddelbar forbindelse med prisudviklingen for energi. Men der er dybereliggende årsager til forandringen i den internationale økonomiske struktur og måske også i strukturerne i vore egne samfund.

Internationalt må vi tilpasse os en mere retfærdig omfordeling af velstanden mellem syd og nord, som det kaldes nu, og søge at fremme den i et tempo, som vi kan klare.

Nationalt må vi også interessere os for den indre struktur i vore samfund. Det er derom striden nu og i de kommende år består.

Der har i det seneste tiår været to tendenser, som vi har mødt og også har mødt i Danmark. Den ene var de unges oprør med deres krav om medbestemmelsesret og miljøpolitik, om genbrug og en kraftig afstandtagen fra et liv i overflod. Til gengæld var de unge indstillet på solidaritet med de svage grupper indenlands og udenlands.

Den anden tendens i dette tiår er den stik modsatte. Den er selvtilstrækkelighed, både når det gælder vore indre økonomiske anliggender og verden omkring os.

Disse tendenser indebærer en alvorlig risiko for polarisering, og denne polarisering kan give store problemer i det enkelte land, men hvis den også kommer til at præge udviklingen mellem landene i en international målestok, ja så er der risiko for en voldsom tilbagegang, et voldsomt tilbagefald, og den krise, vi oplever, vil ikke kunne bekæmpes.

Hvilken målsætning kan jeg da se for det fremtidige nordiske samarbejde, ja for alt samarbejde over grænserne? Vi må ganske enkelt på alle samfundslivets områder vi-

derefore det hidtil opnåede. De organiserede former for samarbejde må sikres og udbygges. Vi må i alle disse former for samarbejde kende vort ansvar som industrielle demokratier med nordiske frihedstraditioner. Vi må aktivt, vi må positivt søge at medvirke til at skabe de ændringer i de internationale strukturer, som er ved at bane sig frem.

Statsminister **Nordli**: Hr. president! Det er naturligt at vi i disse dager har oppmerksomheten rettet mot den konflikt som er oppstått mellom Island og Storbritannia. Vi har her å gjøre med en konflikt mellom et nordisk land og et land som de nordiske land tradisjonelt har nære forbindelser med. Samtidig er det en konflikt i et område hvor vi alle er avhengig av at det opprettholdes ro og stabilitet.

Vi ser her at viktige nasjonale interesser står på spill for begge parter i vanskelige økonomiske tider. Fiskeriene er viktige sider av arbeidsliv og distriktpolitikk i begge land. Men her er det også en klar forskjell: For Island er fiskeriene av avgjørende betydning for nasjonens eksistens. Dette er bakgrunnen for og forklarer det islandske folks kamp for havets ressurser. Men det er også en forklaring på den holdning vi andre inntar til denne konflikten.

Fra norsk side er vi innstilt på å gjøre det vi kan for å medvirke til en løsning av konflikten mellom Island og Storbritannia. Gjentatte ganger har vi henstilt til Storbritannia å trekke marinefartøyene ut av det omstridte området. Vi har gjort dette fordi vi er overbevist om at dette er den første og kanskje avgjørende forutsetning for å få forhandlinger i gang.

Denne sesjon i Nordisk Råd vil etter alt å dømme føye seg inn i rekken av gode arbeidssesjoner hvor det i alt er oppnådd en rekke resultater, noen små og andre større. Det kan i dag spores en viss skepsis til verdien og innholdet i det nordiske samarbeid, og det spørres ofte etter de store saker og de epokegjørende fellesnordiske reformer.

Det er noe av et særtrekk ved utviklingen av det nordiske samarbeid at det er når en har satsset for de store sprang framover, at nederlagene har kommet.

Framgangen for og utviklingen av sam-

arbeidet er først og fremst markert gjennom en stadig tilvekst i løsning av avgrensede, men hver for seg betydningsfulle enkeltsaker. I sum har disse over tid endret og utdypet fellesskapet i Norden. I tillegg bør vi av og til minne hverandre om at det formaliserte samarbeid på regjerings- og parlamentarikerplan er en slags offisiell overbygning over et stadig nærmere samkvem mellom de nordiske folk.

Med det fellesskap de nordiske land har i språk, kultur, historie og nært naboskap, er samarbeid blitt noe selvfølgelig og uunnværlig. På alle samfunnslivets områder finner vi dette samarbeid i en sterkt utviklet form. Vi finner dette i det rene økonomiske samkvem, i samhandelen mellom landene og i den lange rekke økonomiske samarbeidstiltak som næringslivet har funnet fram til. Våre store organisasjoner i fagbevegelsen og på andre områder har bygd ut sine nære nordiske kontakter. Det samme gjelder innenfor forskning og undervisning. Det gjelder innen de fleste yrkesorganisasjoner, og det gjelder den direkte personlige kontakt som følger av at folk innen hvert av de nordiske land reiser mer til hverandre enn til land utenfor kretsen.

Det er i dette noe brokete mønster av pragmatisk reformarbeid på det mellomstatlige planet, i kulturell, språklig og politisk naboskap, i stadig nærmere kontakt mennesker imellom, en finner styrken, berettigelsen, særdraget og framtida i det nordiske samarbeid.

Ved en del av de saker Nordisk Råd har behandlet gjennom årene, kan man si at en har kommet inn og stadfestet samarbeidsordninger som har utviklet seg utenfor og uavhengig av Rådets arbeid. I andre situasjoner er det i Nordisk Råd tatt initiativ som direkte har brakt samarbeidet i Norden lenger framover. Jeg tror fortsatt vi vil stå overfor dette vekselspill.

Opprettelsen av Ministerrådet innebar en ny mulighet for aktivisering av nordiske samarbeidsbestrebelsler.

Det er viktig at det stadig arbeides med å finne de best egnede former for samarbeid mellom Ministerrådet og parlamentariker-siden i Nordisk Råd. Inarbeidede tradisjoner i nordisk folkestyre skulle gi et godt grunnlag for å utvikle dette samspillet også på

felles nordisk plan. En må videre så vel i ministerråd som i Nordisk Råd ha et våkent øye for intim kontakt med det stadig voksende antall av samarbeidsorganer mellom folkeorganisasjonene i Norden. Det vil kunne gi nye impulser i vårt arbeid.

Samarbeidet i Norden har sin store egenverdi. Men framtida for dette samarbeidet vil avhenge av de muligheter vi gir nordiske organer til å løse oppgaver som enkeltmennesker i Norden kan se som sine og vår tids problemer.

Er vi så villige til å gi nordisk samarbeid en slik sjanse? Eller vil Nordisk Råd i nær eller fjern framtid falle mellom to stoler — mellom egne nasjonale anliggender og samarbeidsoppgavene i større regionale og globale organisasjoner?

Om dette siste skulle skje er det ikke fordi nordisk samarbeid slik vi har utviklet det, ikke har sin plass i vår tids internasjonale organisasjonsmønster.

Våre forpliktelser overfor, og oppgave i, det større mellomfolkelige samspill kan på en rekke felter bli bedre ivaretatt nettopp i en samordning av arbeid de nordiske land imellom. Den teknologiske, økonomiske og politiske utvikling i vår tid reiser sterkere og sterkere spørsmålet om vern om de mindre nasjoners integritet. Her møter vi i dag en felles utfordring til de mindre nasjonalstater. Vegen til et slikt vern ligger ikke i å bryte opp mønstrene i det mellomfolkelige samarbeid slik det har utviklet seg på flere plan og interessefelter.

Et regionalt samarbeid slik det har utviklet seg i Norden, på tvers av andre og mer omfattende mellomfolkelige samarbeidsorganer og blokker, kan i framtida by på store muligheter i denne sammenheng. Små nasjoner må også i framtida på sitt eget grunnlag spille med i større internasjonal sammenheng — og ha mulighet til selv å forme sin samfunnsutvikling.

En vesentlig side ved dette har med resurstilgang og ressursbruk å gjøre.

Med den økende knapphet på mange naturressurser som vi vel på lengre sikt må se i øynene, er det viktig at vi her vurderer mulighetene som ligger nettopp i et regionalt nordisk samarbeid.

Energikilder er en av de viktigste og for tiden mest interessante naturressurser.

Norge er her i en interessant situasjon, og en situasjon som bærer sterke utfordringer i seg. De nye ressurser utenfor vår kyst vil bety svært mye i Norges energibalanse og i Norges utenriksøkonomi. På samme måte som andre naturressurser har gitt andre land en viktig stimulans i deres økonomiske utvikling, er det noe liknende vi nå står overfor i Norge.

Foreløpig har det ikke vært noe overskudd å disponere. Det er første gang i år at oljeutvinningen i den norske del av Nordsjøen dekker vårt eget hjemmeforbruk. I årene som kommer vil vi etter hvert opparbeide til dels store eksportoverskudd. Når det statlige norske selskapet Statoil etter hvert kommer sterkere inn i produksjonsfasen, vil det kvantum som disponeres av norske myndigheter, bli større.

Utviklingen vil gå gradvis i årene som kommer. Den vil gi oss tid til de nærmere drøftinger også på nordisk plan av hvordan et samarbeid kan utvikles, hvor forsyninger av olje eller kraft fra den norske del i Nordsjøen kan bli et element, og hvordan andre faktorer vil kunne utgjøre de resterende elementer i et gjensidig samarbeid om energi og industriutvikling.

Etter hvert som tilgangen av olje og gass er avklart, er Norge beredt til drøftinger med andre nordiske land om et slikt gjensidig samarbeid. Nordisk Ministerråd har som kjent allerede fått utredet mulighetene for en felles utnyttning av eventuelle gassforekomster i nord. Forutsetningen var b. a. at det ble gjort drivverdige funn av naturgass utenfor kysten av Nord-Norge. En slik forutsetning innebærer en ikke så rent liten optimisme. Etter det tidsskjema vi har lagt opp til, vil fysiske undersøkelser i form av boring først finne sted om drøyt ett år i dette området, d. v. s. 11 år etter at aktiviteten startet på den norske sokkel i Nordsjøen. De beveggrunner vi har hatt for denne tidsforskyvning, er kjente, og jeg skal derfor ikke gjenta dem her. Tidsforskyvningen har imidlertid medført at vi står meget bedre rustet til å ta de oppgaver som måtte melde seg. Samtidig har denne økte kunnskap gjort det mindre fantasipregget å tro på funn av olje og gass i sokkelen utenfor Nord-Norge.

Utredningens hovedkonklusjon er at de

eksisterende topografiske forhold på Nordkalotten ikke gir grunnlag for utnyttelse av store gassfunn i felles nordisk regi. Man er derfor blitt stående ved at om slike funn gjøres, må naturgassen transporteres ut av området, enten i form av flytende gass, og i så fall med skip, eller uforandret og via rørledninger.

Dette er et resultat av en objektiv vurdering av de tekniske og økonomiske kriterier man har foran seg i dagens situasjon. Om først boring gir muligheter for kommersiell produksjon av olje eller gass, har utviklingen vist oss at slik produksjon tidligst kan komme i gang rundt 1982—83, trolig noe senere i det værharde området vi har der oppe i nord.

Perspektivene for utnytting av olje og gass i nord strekker seg utover mot år 2000. I dette perspektiv har vi flere muligheter. Geografien er det vel neppe stort å gjøre ved. Men ellers kan situasjonen endres betydelig. Vi kan, om vi ønsker det, skape supplement til de alternativer som synes mulige i dag.

I første rekke er det skaping av ny industriell virksomhet i dette området som byr på de største muligheter for utnyttelse av disse ressurser. Blant de innvendinger man i dag finner mot slike planer, er de lange transportavstander industrielle produkter fra Nordkalotten blir påført. Jeg tror ganske bestemt at den utvikling vi har erfart på transportområdet til nå, innen overskuelig framtid vil redusere betydningen av dette argument. Legger man opp til en høy grad av videreforedling av produktene, vil dessuten transportkostnadene bli av mindre betydning.

Det kunne tenkes en rekke industrielle aktiviteter, men i første rekke ville det dreie seg om petrokjemisk industri. Vi vet at behovet for ytterligere kapasitet innen denne industrigren vil oppstå i våre nordiske land allerede på 1980-tallet.

Det er ikke utenkelig at man i tilknytning til petrokjemisk virksomhet bygger opp en tilknyttet kjemisk industri. Slike industrikomplekser har selvfølgelig sine ulemper. Disse vil kunne reduseres betraktelig, i hvert fall de man kjenner til på forhånd. Fordelene ved et samarbeid er mange. Utenom de rent foretaksøkonomiske kan

nevnes bedre miljøbeskyttelse og lavere fellesutgifter til infrastrukturelle investeringer. Det kan bli aktuelt med f. eks. metanolproduksjon, framstilling av proteiner og ammoniakk.

For metanolens vedkommende vil det i tillegg til det tradisjonelle marked, innsatsvarer i treforedlingsindustrien, på sikt kunne tenkes nye avsetningsmuligheter. Jeg vil ikke utelukke at man finner fram til teknisk-økonomiske løsninger for anvendelse av metanol, f. eks. som drivstoff til forbrenningsmotorer. Som basis for produksjon av encelleprotein kan metanol også nyttes. Dette må overveies seriøst, da det vil kunne bli et verdifullt dyrefor, med de perspektiver det åpner, ikke bare for de nordiske land, men for verden som helhet.

Ammoniakk, som nå stort sett framstilles av nafta i Norge, gir som kjent forskjellige typer kunstgjødsel. Behovet for dette vil neppe avta i årene framover.

Gass til framstilling av elektrisk kraft og i jernsvampproduksjon er også anvendelsesmuligheter som man ikke bør stille seg fremmed overfor.

Dette er prosjekter hvor det skulle ligge til rette for et naturlig samarbeid mellom de nordiske land på Nordkalotten. De kan bli kjernen i en industriell videreutvikling av området. Nordkalotten vil således, om våre forhåpninger innfris, kunne framstå som et område hvor industrivirksomhet skaper en trygg ryggrad i et allsidig samfunn.

Det nordiske arbeidsmarked har åpnet for større muligheter for arbeidstakere i de nordiske land til å finne et arbeid og et yrke de ønsker. Men det er kanskje på enkelte hold man har funnet at det åpne arbeidsmarked har gitt noe for mye av en enveistrafikk. Vi ser at det er en mulighet for at dette også kan skje ved utnytting av oljeforekomster i Norge, kanskje særlig i nord. For å dempe slike virkninger av en stor virksomhet i et av landene vil det trolig være ønskelig, ved hjelp av investeringsmidler og kanskje ved medvirkning fra den nordiske investeringsbank, å skape muligheter for større balanse mellom de enkelte land. Det vil i sannhet være en god distriktsutbyggingspolitikk over landegrensene hvis man med basis i eventuelle olje-

eller gassforekomster udenfor den nordnorske kyst kan medvirke til å skape et noe mer allsidig næringsliv på Nordkalotten. Men dette vil være et ansvar som samtlige involverte land må ta på seg.

Perspektivene langs noen av disse linjer reiser den utfordring å kunne utvikle de svakeste områder i nordisk sammenheng til betydelige industrielle tyngdepunkt i framtida. Disse utfordringer kaller på det beste i viljen til nordisk samarbeid.

Ragnhildur Helgadóttir: Hr. præsident, ærede rådsmedlemmer!

I Nordisk Råds arbejde er det en fordel, at det intet fast mødested har. Nordisk Råd hører hjemme i Finland, Norge eller Færøerne såvel som i Sverige, Åland, Danmark eller Island. Ved at mødes skiftevis i vore lande er vi bedre i stand til at forstå og næsten opleve hinandens situation. Æns skæbne i vort fællesskab er på ingen måde ligegyldig for de andre.

Der kan opstå tærskler på vejen mellem venner. Det kan være snestorm, det kan være generalstrejke, som vi har haft det i Island nu, det kan være tåge over Kastrup. Men tærsklerne bør overstiges, om ikke før så senere, og den gamle Havamals-regel holdes: den ven, man stoler på, bør besøges ofte. Sådan er det nu engang i et slægtsbundet venskab.

Rådets arbejde i det sidste år har bestået af den traditionelle sagsbehandling i udvalg og arbejdsgrupper, afholdelse af konferencer og seminarer. Sagsområderne angår menneskelivets forskellige sider, nogle større nogle mindre, men alle vigtige i det parlamentariske arbejde.

Men vort arbejde i det sidste år har specielt været præget af én større begivenhed, nemlig rådets ekstra session i Stockholm. Med denne første ekstra session i rådets historie prøvede vi en ny arbejdsmetode, som bestod i koncentreret behandling af meget få, men vigtige sager i en enkelt session. Erfaringen med hensyn til denne metode var efter min mening meget positiv for Nordisk Råd.

Ekstrasessionens beslutning om oprettelse af Nordisk Investeringsbank er en vigtig milepæl i rådets historie efter årelange diskussioner om nordisk økonomisk samarbej-

de. Sessionens beslutning viste, at interessen for dette er levedygtig og forenlig med de enkelte nordiske landes deltagelse i økonomisk samarbejde uden for Norden.

De enkelte nordiske landes forhold over for ikke-nordiske sammenslutninger eller lande kan give Nordisk Råd anledning til at fundere over, på hvilken måde dette influerer på det nordiske samarbejde. Noget, som ikke er nyt, men som stadig er aktuelt, er vort værtslands medlemskab af EF, Finlands stilling over for sin store nabo i øst, de nye perspektiver i forbindelse med Norges oliefund, Islands udvidelse af fiskerigrænsen, Sveriges store omhu for u-landene og Danmarks, Norges og Islands medlemskab af NATO. Især to af disse punkter, Norges oliesag og Danmarks EF-medlemskab, har været genstand for åben debat i Nordisk Råd.

Det er nærliggende og fra mit synspunkt nødvendigt her at berøre udvidelsen af den islandske fiskerigrænse og den deraf følgende alvorlige konflikt med briterne. Dette er ikke alene en islandsk sag, dette er også en sag af fælles nordisk betydning. Faktisk har denne sag ikke været specielt meget diskuteret i rent nordisk perspektiv. Jeg mener, at beskyttelsen af Nordatlantens fiskestammer er en konkret nordisk interesse. Som bekendt er der forskellige vigtige fiskestammer, som bevæger sig mellem havområder i Nordatlanten mellem vore lande, og den effektive vej til deres beskyttelse er vedkommende landes udvidelse af deres fiskerigrænser.

Nordisk Råd har med sin miljøkonvention, talrige rekommandationer og udtalelser erklæret sin vilje til at medvirke til miljøbeskyttelse og naturværn. Hensigten med den nordiske miljøpolitik er ikke mindst af rent økonomisk karakter: beskyttelse mod ødelæggelse af livsvigtige naturressourcer. Faren for ødelæggelse af naturressourcer stammer ikke mindre fra overudnyttelse end fra forurening.

Man har i nordisk diskussion lagt størst vægt på forureningsproblemerne. I Nordisk Råd har man vedtaget rekommandationer i anledning af begrænsede områders forurening, som f. eks. i 1970 om foranstaltninger mod Østersøens forurening. Nu er det et andet område, Nordatlanten, hvor livsvigti-

ge naturressourcer er i fare på grund af overudnyttelse. Som et eksempel til advarsel kan jeg nævne udryddelsen af den atlanto-skandinaviske sildestamme i årene 1967—68.

For at understrege den direkte nordiske interesse af de nordiske staters udvidelse af deres fiskerigrænser, vil jeg endvidere henviser til rådets rekommandation fra sidste år om øget madforsyning og bedre udnyttelse af ressourcerne i Norden. Det indebærer naturligvis fornuftig udnyttelse.

Endnu er der kun én nordisk stat, som har udvidet sin fiskerigrænse til 200 mil. Det er uomdiskuteret blandt eksperter fra alle lande, at vigtige fiskestammer i havet omkring Island er i alvorlig fare for tilintetgørelse. Jeg har allerede nævnt den norsk-islandske sildestamme. Nu er torskestammen i samme fare. Begrundet i dette og i landets totale afhængighed af fiskeproduktionen, især torsken, samt en dynamisk fortolkning af den internationale havret, der er under meget hurtig udvikling, har Island gennemført en lovlig foranstaltning ved sin ensidige udvidelse af fiskerigrænsen.

Desværre har denne sag dog en anden og ganske alvorlig side: Storbritanniens militære magtmisbrug inden for den islandske fiskerizone. Denne intervention fra en gammel parlamentarisk stat ægger til alvorlige tanker i Nordisk Råds parlamentariske forum.

Jeg ved, at Nordisk Råds medlemmer forstår mig, når mine tanker går her fra dette sted til vore kolleger i det britiske parlament med et dybt håb om, at de kan udøve deres parlamentariske indflydelse for at standse den britiske intervention omkring Island.

Nordisk Råd baseres på respekt for demokrati, parlamentarisme og menneskeværldi. På disse forudsætninger må vi bygge et fredeligt samkvem mellem nationer med menneskelige henstyntagen.

Forskellige kendetegn viser, at vort demokratiske system står over for visse vanskeligheder. Nordisk Råds præsidium arbejder nu med forberedelsen af en spæciel konference om folkestyrets situation i dag. Flere europæiske institutioner er i færd med lignende arbejde om demokrati og parlamentarisme.

Vi nordiske folk føler, at vi hører sammen med dem, som ønsker at bevare disse værdier og værne om fred og gensidig respekt mellem nationerne.

Med et ønske om, at denne session vil føre os videre frem til styrkelse af disse værdier, og overhovedet, at Nordisk Råd fører til endnu mere uddybelse af disse værdier og vor egen nordiske samførelse, vil jeg nu slutte min tale med et inderligt håb om, at vore nordiske brødrefolk tænker endnu mere alvorligt på den islandske fiskerisag som en rent nordisk sag.

Meddelande

Det meddelades, att Halldór Ásgrímsson, Gylfi Þ. Gíslason, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson och Jón Skaftason inntagit sina platser i rådet.

Steenberg: Hr. president! Innholdet i det nordiske samarbeid blir til enhver tid bestemt av hva som anses for å være praktisk politikk. Samarbeidets pragmatiske karakter har muliggjort en utbygging av felles bestemmelser på område etter område. Dette innebærer også at interessefeltet forandrer seg under marsjen. Mens vi f. eks. i slutten av 1960-årene i det vesentlige var opptatt av markedspolitiske spørsmål, er det i dag andre temaer som opptar tid på den politiske dagsorden. Ikke minst har energi- og naturressurssituasjonen kommet inn i interessefeltet i større grad enn noen gang før. I dette feltet kommer også matvaresituasjonen inn med full tyngde. Spørsmålet stilles av stadig flere om vi er flinke nok til å forvalte de ressurser jorden og havet kan frembringe.

Debatten i Nordisk Råd i dag og i morgen vil da naturlig heller ikke være upåvirket av det faktum at et av medlemslandene, Island, står midt oppe i en hard kamp for å beholde kontrollen over de naturressurser som danner grunnlaget for nasjonens eksistens. Jeg vil benytte anledningen til å uttrykke sympati for Islands sak og uttale en inderlig takk til Ragnhildur Helgadóttir for den sterke betoning hun nå gav alvoret i Islands situasjon. Ideelt sett burde folkeretten på havet bli formet gjennom internasjonale avtaler. Men jeg tror neppe det

er vanskelig for opinionen å fatte poenget i denne sammenheng, nemlig at Island har måttet handle ensidig ut fra nødrett. Og når en samtidig vet at prinsippet om en 200 miles sone etter hvert får større internasjonal oppslutning, kan en saktens spørre om det var grunn for partene til å sette saken slik på spissen. Før eller senere vil jo de økonomiske sonene sikkert bli gjeldende folkerett. Det er bare det at Island fant å måtte gjøre noe før kodifiseringen er kommet i stand; landet har ikke råd til å vente.

De nordiske folk har stor forståelse for Islands situasjon og håper at konflikten snart vil munne ut i en tilfredsstillende løsning. Det er også med rette blitt påpekt at den pågående strid på sikt kan få uheldige følger for stabiliteten i det nordatlantiske området. For første gang har det kommet til diplomatisk brudd mellom to NATO-land.

Norden har hittil vært et rolig hjørne av verden etter at de nordiske land valgte ulike løsninger på sine sikkerhetsproblemer. La oss håpe at de diplomatiske forviklinger som er oppstått, ikke blir innledningen til en mindre stabil situasjon, som lett kan få negative virkninger også på det nordiske samarbeid.

Etter min mening er det helt naturlig at ressurspolitikken i Norden tiltrekker seg spesiell oppmerksomhet. Behovet for en bedre samordning på dette området avspeiler den globale situasjon, selv om signalene ikke alltid peker i samme retning. Verdens matvarekonferanse i Bucuresti samlet seg om en anbefaling hvor m. a. de industrialiserte land ble anmodet om å øke sin nasjonale matvareproduksjon. Samtidig er det på en FN-sesjon blitt enighet om en resolusjon om en ny økonomisk verdensordning. Resolusjonen synes å være preget av ønsket om å tildele u-landene en noe større rolle i den internasjonale arbeidsdeling, særlig uttrykt gjennom handelspolitiske tiltak.

Tilsynelatende står en her overfor motsatte tendenser som formuleres i følgende spørsmål: Hvor går skjæringspunktet mellom ønsket om en nasjonal selvforsyningspolitikk og en utstrakt internasjonal arbeidsdeling?

Jeg tror neppe dette spørsmålet kan skyves unna i lengden hvis man virkelig tar sikte på å forbedre den økonomiske verdensordning. Det vil være særlig verdifullt om Norden kan enes om en holdning her, ikke bare innad mellom landene, men også utad i form av en videre samordning av internasjonale utspill.

De nordiske land kan langt på vei løse sine forsyningsproblemer gjennom en fornuftig ressurspolitisk samordning. Landene utgjør et område som kan være selvforsynt eller tilnærmet selvforsynt på ganske mange områder. Erkjennelsen av dette forhold har begynt å bære visse frukter. En rekommendasjon om økt nordisk matproduksjon med sikte på større selvberging har vært behandlet i nordiske organer. Det energipolitiske samarbeid står i fokus for interessen på det nordiske plan. Forslaget om en nordisk investeringsbank blir satt ut i livet for å styrke og stimulere til prosjekter av felles nordisk interesse.

Norge er så vidt jeg vet, det eneste av medlemslandene som har ratifisert avtalen om investeringsbanken. Dette ble gjort for tre dager siden. Samtykket til ratifikasjon ble gitt med et overveldende flertall etter en debatt som fulgte de samme linjer som debatten i Nordisk Råds ekstraordinære sesjon i november i fjor.

Det er et forhold jeg vil nevne fra Stortingets behandling av saken. På grunnlag av den flertallsinnstilling som forelå fra utenrikskomiteen, er det fra Stortingets side tatt et meget viktig forbehold, idet Stortinget forutsetter at investeringsbanken bare må gi lån eller garantier til foretak innen Norden. Dette vil måtte tolkes slik at om t. eks. et nordisk selskap akter å opprette en avdeling i et geografisk område utenfor Norden, vil dette selskap ikke kunne påregne lån eller garantier for dette prosjekt. Dette prinsipp vet jeg også har tilslutning fra dem som i Stortinget prinsipielt gikk imot investeringsbanken, slik at det faktisk er et samlet storting som ønsker dette prinsipp etterlevd.

Det er i dag vanskelig å få øye på noen motsetning mellom nasjonale forsyningsinteresser og et felles nordisk opplegg. Jeg lyttet med interesse til Johannes Antonsens innlegg, og jeg vil gi min fulle tilslut-

ning til hans tanke om en felles nordisk ressursplan. Vi kan i Norden nyte godt av geografisk nærhet og muligheter for å utnytte de korte transportveiene, slik at ressurs- og råvaresamarbeid får positive virkninger for alle parter. Sikkerheten i leveransene vil være bedre innen et område som er kjent og ligger nær, enn når det gjelder fjernere land i en verden der ressurspolitikk og råstoffleveringer mer og mer trekkes inn i den alminnelige utenrikspolitiske tautrekking.

Når det snakkes om nordisk selvforsyning, bringes tankene fort inn på særlig to områder, nemlig matvarer og olje. Men det er selvsagt langt flere faktorer som hører med i bildet. Landene har f. eks. gode forekomster av malmer og mineraler og tilgang på skog som dekker mer enn Nordens samlede behov for trevirke av de fleste slag.

Det er altså god grunn til å diskutere perspektivene for en framtidig nordisk ressurspolitikk. Og jeg er enig med presidiese­kretær Seip når han i en artikkel i Aftenposten i fjor påpeker behovet for å se den nordiske politikken m. a. under en global synsvinkel.

Norden kan gjennom sitt praktiske nabo­samvirke være med og gi impulser til liknende samarbeid mellom land hvor forholdene ligger til rette for en samordning av ressursene. Den største fordel i denne type nabosamarbeid ligger kanskje på det rent politiske plan: Samarbeidet bygger på respekt for den nasjonale selvbestemmelse, og de politiske forbindelseslinjer blir aldri gjort så lange at folkestyret settes ut av spill.

Det snakkes av og til om den nordiske "livsform". Dette uklare begrep forbindes gjerne med en forestilling om Norden som et område med rik tilgang på naturgoder, spredt geografisk bebyggelse, godt utbygde velferdstiltak og med en sosial og økonomisk utjamning. Jeg tror man skal være forsiktig med å overdrive denne beskrivelse, men det er heller ingen grunn til å legge skjul på de særtrekk som finnes i nordisk politikk.

Visse verdier er nemlig blitt satt i høysetet i de nordiske land, og de bør ivaretas også videre framover. Jeg tenker særlig på oppvurderingen av den sosiale trykghets-

følelse og ønsket om en stabil utvikling. Det må være et felles nordisk anliggende å dempe flyttingen av mennesker og arbeidsplasser. Vi må gi mennesket anledning til å slå rot i et lokalmiljø og forsøke å motvirke tendenser som virker nedbrytende på de menneskelige fellesskap. Denne utfordring melder seg, både når det gjelder familiepolitikken, og i opplegget av den økonomiske politikk generelt.

Desentralisering, kontrollert økonomisk vekst og avdempet privat forbruk blir viktige nøkkelord i denne sammenheng. Det vil også være av stor betydning at energipolitikken ses i sammenheng med hele samfunnsutviklingen. Det vil f. eks. være beklagelig om debatten om kjerne­kraftverk reduseres til spørsmål om teknologiske løsninger.

Alt i alt er det behov for et helhetssyn basert på de trekk i den nordiske utvikling vi finner mest verdifulle. La oss håpe at det blir plass for slike perspektiver i det videre nordiske samarbeid.

Utrikesminister Sorsa: Herr president! I dagens svåra internationella ekonomiska läge är det säkert på sin plats att inför detta forum i korthet redogöra för hur vi i Finland ser på den ekonomiska utvecklingen.

Verkningarna av den internationella lågkonjunkturen började egentligen först förra året synas i Finlands ekonomi, men då med desto större skärpa. Omfattningen av Finlands varuexport minskade kraftigt under år 1975 — nästan med 20 % — och även dess värde förblev mindre än under de föregående åren. Trots exportens försvagade ställning, som i första hand gällde skogsindustrin, hölls den inhemska efterfrågan under större delen av året på en relativt hög nivå. Detta var ett resultat av den ekonomiska politiken, vars centrala målsättning var att stöda produktionen och sysselsättningen. Fjolårets förhållandevis tillfredsställande ekonomiska resultat — totalproduktionen förblev i stort sett oförändrad och arbetslösheten var endast 2,2 % — var man dock tvungen att köpa dyrt, d. v. s. genom att kännbart öka vår utländska skuld. Det är inte möjligt att i framtiden upprätthålla produktionen och sysselsättningen med ut-

ländsk finansiering i samma omfattning som nu. Situationen i dag försvagas dessutom av att produktionen vid slutet av förra året slog om till en tydlig nedgång, och läget inom sysselsättningen sedan senaste höst stadigt försämrats. För tillfället är 90 000 personer arbetslösa, vilket utgör över 4 % av hela arbetskraften.

De finländska produkternas konkurrensförmåga har under de senaste åren tydligt försvagats, då produktionskostnaderna i Finland sedan år 1972 i medeltal har ökat snabbare än i våra konkurrentländer. Inflationen visade ännu inte i fjol några nämnvärda tecken på att stanna av; tvärtom steg konsumentprisindexet från december 1974 till december 1975 med 18 % eller något mera än året innan. Eftersom det huvudsakligast är inhemska faktorer och inte i så hög grad importpriserna som lett till inflationens kraftiga ökning i vårt land under den senaste tiden, har man ansett nuvarande konjunkturläge vara en synnerligen lämplig tidpunkt för att hejda inflationen och i synnerhet att bryta ner inflationspsykoserna. Detta var även den centrala målsättningen för de nyligen förda inkomstpolitiska förhandlingarna. En ny inkomstpolitisk helhetslösning uppnåddes i januari, och den är i kraft till slutet av januari nästa år. Lösningens centrala del utgörs av de normer för lönehöjningarna som de centrala arbetsmarknadsorganisationerna har godkänt som bas för förhandlingarna om kollektivavtal inom de olika branscherna. Enligt uppskattning skulle löneförhöjningarna enligt helhetslösningen höja förtjänstnivån med i medeltal 7 % jämfört med nivån före avtalsperiodens början. Tillgängliga men ännu ofullständiga uppgifter om avtalen från de olika branscherna ger vid handen, att de denna gång bättre än för två år sedan följer den överenskomna allmänna riktlinjen i helhetslösningen. Samtidigt med helhetsavtalet om lönerna slöt man också ett avtal mellan regeringen och lantbruksproducenternas organisationer, enligt vilket lantbruksprodukternas producentpris höjs med i medeltal 11 %; denna stora ökning förorsakades i avsevärd grad av de i fjol inom denna bransch inträffade ökade produktionskostnaderna.

I enlighet med den inkomstpolitiska helhetslösningen har pris- och hyresregleringen

märkbart skärpts under den nya avtalsperioden. Ett fullständigt prisstopp är i kraft till slutet av juni — med undantag blott för de prisstegringar som överenskommits i lantbrukslösningen — och därefter vidtar en till sitt omfång och sina principer för fastställandet av priserna strängare reglering än under den föregående avtalsperioden. Enligt uppskattning skulle det vara inom möjligheternas ram att hålla ökningen av konsumentpriserna inom 5—6 % från januari i år till januari nästa år och detta hör också till regeringens målsättning. Det kan ytterligare nämnas att enligt helhetslösningen skall avtalsparterna mötas i september i år för att granska prisutvecklingen och förhandla om eventuella åtgärder.

Regeringen bereder som bäst sitt program för sysselsättningen och den ekonomiska politiken, som inom de närmaste veckorna kommer att slås fast. Vid sidan av hejdandet av inflationen är de centrala problemen i inkomstpolitiken tryggandet av sysselsättningen och minskandet av underskottet i bytesbalansen. Man räknar med att underskottet i bytesbalansen skall minska till 5 miljarder mark detta år — närmast på grund av minskad import — men icke desto mindre skulle detta utgöra nästan en sjättedel av alla exportinkomster. I fjol var underskottet i bytesbalansen 8 miljarder mark. Sysselsättningen kommer troligen i år att försämrats jämfört med senaste år och man förutspår att arbetslösheten i medeltal kommer att vara 3,3 %. Omfattningen av den privata konsumtionen väntas detta år förbli oförändrad och investeringsvolymen väntas minska. Det förefaller sålunda troligt, att en ökning av totalproduktionen inte heller under innevarande år är att vänta.

Man antar dock att bättre tider skall randas redan i år, eftersom exporten av träförädlingsprodukter väntas få ett uppsving vid slutet av året. De första tecknen på detta är redan skönjbara. Detta skulle medföra en större aktivitet i hela produktionslivet, vilket dock huvudsakligen skulle märkas först nästa år. Trots att denna uppfattning är synnerligen allmän i Finland, är det ännu osäkert hur snart eller sent den väntade nya högkonjunkturen kommer.

Även då man granskar den ekonomiska politiken i Finland ur ett medellångt tids-

perspektiv, så berör de centrala frågorna säkrandet av sysselsättningen och minskandet av underskott i bytesbalansen. Den snabba produktionsökningen som är en förutsättning för full sysselsättning kräver att man fäster uppmärksamhet speciellt vid investeringsvolymen och dess tillväxt. För att göra det möjligt att återställa jämvikten i bytesbalansen före decenniets slut, måste exporten märkbart främjas och importen stävjas. Vid förverkligandet av dessa målsättningar är ett av de svåraste problemen finansieringen av investeringarna. En tillfredsställande lösning av problemet förutsätter ovillkorligen att det inhemska sparandet effektivt stödes och samtidigt att investeringarna förnuftigt inriktas på produktivaste sätt.

Det gångna året har internationellt sett varit exceptionellt rikt på händelser, vilkas verkningar länge kommer att synas. De nationella ekonomiska problemen har under de senaste åren till stor del haft sitt ursprung i förändringar, som inträffat i det internationella ekonomiska systemet. Verkningarna har varierat i olika länder, men man måste lita på att de chocker vi upplevt kommer att föra med sig en mera målmedveten strävan än tidigare till internationellt samarbete i syfte att behärska den ekonomiska utvecklingen.

Den vilja att intensifiera samarbetet på det ekonomiska området som man kan iaktta i Europa, får stöd av det samtidiga strävandet mot politisk avspänning. Den utveckling som har varit ett resultat av toppmötet i Helsingfors under säkerhetskonferensen senaste sommar har konsekvent fortsatt i samma riktning. I Finland ställer man stora förhoppningar på denna utveckling; vi ser gärna att Helsingforsandan fortsätter att göra sig gällande. Detta kommer emellertid inte att gå av sig själv, utan det behövs aktiv medverkan från alla parter.

Såväl internationellt som nationellt går det långsamt att upplösa motsättningsförhållanden och misstro och det tar tid att skapa förtroende och tillit. Det är dock blott genom illusionsfria, realistiska men samtidigt förnuftiga och tålmodiga ansträngningar till förmån för avspänning och växande samförstånd och samarbete som man kan trygga en gynnsam utveckling för vår världsdel.

Det ekonomiska samarbetet inom Norden

är ett tema som har gamla anor men vars betydelse är för år växer. Detta står i god överensstämmelse med det alltmer växande internationella ekonomiska samarbetet och trots att mycket görs redan i dag är jag övertygad om att det ännu finns många utforskade vägar för vårt ekonomiska samarbete och att man med tiden kommer att finna många nya gemensamma projekt.

Nya möjligheter och perspektiv öppnas bl. a. genom beslutet om inrättandet av den Nordiska investeringsbanken. På finländsk sida är vi mycket glada över att man i Norden efter en grundlig beredning av ärendet enhälligt har röstat för att placera Nordiska investeringsbanken i Helsingfors. Vi ser detta som ett tecken på att man i de övriga nordiska länderna på detta sätt velat understryka Finlands nordiska samhörighet och vi är för vår del övertygade om att man, bara banken väl kommit i gång, kommer att kunna finansiera många nyttiga nordiska projekt. Det är klart att det kommer att ta en viss tid innan banken är fullt operativ, men man behöver knappast vara rädd för att det skulle komma att råda brist på lämpliga investeringsobjekt inom Norden. Utöver de nordiska investeringarna bör vi ju inte heller glömma att banken dessutom skall kunna finansiera gemensamma exportinitiativ och här tror vi att det finns goda möjligheter att utnyttja bankens kapacitet i alla väderstreck. Det är givetvis skäl att gå pragmatiskt tillväga och granska aktuella initiativ och idéer från fall till fall. Man bör inte i förväg binda verksamheten vid vissa projekt men inte heller utesluta några förslag innan de granskats av bankens beslutande organ.

Vi har med stigande oro och bekymmer följt den utveckling som tvingat våra isländska vänner att tillgripa skarpare medel för att värna sitt fiske, det dominerande näringsfånget i landet. Vi hoppas givetvis att en rättvis förhandlingslösning skall kunna nås så snart som möjligt och likaså att man vid den snart begynnande havsrättskonferensen i New York skall kunna nå en lösning som i görligaste mån beaktar alla parters intressen, men som i särskilt stor utsträckning tager hänsyn till stater som är beroende av fiske. Vi har stor förståelse för Islands ståndpunkt i den här saken och vill nu tro, att förnuftet skall segra och onödiga prestigehän-

syn läggas åt sidan så att islänningarna inte mera skall behöva ägna sig åt att försvara sitt fiske utan i stället åt att utöva det till det isländska folkets bästa.

Herr president! Vi i Norden har omfattat olika säkerhetspolitiska grundlösningar och ibland haft vissa familjegräl oss emellan, men i kristider bör den nordiska solidariteten tala.

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Kjølvs Ege-land intagit sin plats i rådet.

Bratteli: Herr president! Det nordiske samarbeid er også en form for internasjonalt arbeid, og målet for alt internasjonalt arbeid er at nasjoner og grupper skal leve i fred og samarbeid med hverandre. Det er det som er målet også for det organiserte samarbeidet mellom de nordiske land, både det som foregår offentlig på det statlige plan, og alle de mange former for privat samarbeid som foregår mellom de nordiske land. Verdien av et slikt samarbeid må da også måles på de resultater det har når det gjelder hovedmålet. Verken handelsstatistikken eller økonomiske regnskaper kan i og for seg gi noe fyldig svar på hvilken verdi det nordiske samarbeid har. Verdien ligger i den gjensidige holdning som i løpet av siste generasjon er utviklet mellom de nordiske folk, en holdning som preger kontakten mellom landene, og som etter hvert også trekker stadig bredere grupper med i dette nordiske samarbeidet. Og det er med dette mål at siste generasjons samarbeid i Norden har vært meget verdifullt.

Dette samarbeid har skjedd i et område som historisk og aktuelt politisk er et definert område — Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, med Færøyene og Ålandsøyene. Det nordiske samarbeidet bør også fortsette på denne måten og innenfor dette definerte område.

Vi vet at alle de nordiske land har ulike forbindelser utenfor Norden, og slik vil det komme til å være i overskuelig tid. I det forhold er Norden ikke en enhet. I forhold til den ytre verden må hvert enkelt land

skjømte sine egne forbindelser. Det kan ikke på samme måten som det interne arbeidet gjøres til en felles nordisk sak. Heller ikke kan Norden som en enhet gå inn i andre regionale organisasjoner. Styrken i samarbeidet ligger i at det fortsetter som et internt samarbeid innenfor det område det gjelder. Forbindelsene utenfor det må heretter som hittil de enkelte land skjømte hver for seg.

Dette nordiske samarbeid har etter hvert, selv om det er meget ubyråkratisk, fått litt av et administrativt apparat. Og jeg tror det har vært en fordel i den utstrekning det hittil har skjedd. Kanskje vil enkelte nå føle det slik at det er hensiktsmessig en tid framover å få skikkelig innkjørt arbeidsmessig de apparater som er bygd ut ved de forskjellige sekretariater, ved Ministerrådets sekretariat og de øvrige, og at en i den nærmeste tid framover sannsynligvis i det minste ikke bør ta sikte på betydelige videre utvidelser av et slikt apparat. Men de sekretariater — eller den "full time"-administrasjon — som er etablert, vil naturlig være på jakt etter stadig nye oppgaver. Og det er en del av deres jobb. Det er oppgaven for en slik administrasjon å finne områder for praktisk samarbeid med nye oppgaver, som trekker inn også nye sosiale grupper og yrkesgrupper som kan arbeide med slike felles oppgaver på en måte som fører til at det nordiske fellesskapet styrkes.

I sammenheng med måten å organisere det på har jeg lyst til også fra denne talerstolen å nevne en meget triviell sak som jeg håper vi nå skal finne en mer endelig løsning på. Det knytter seg til det mer trivielle spørsmål om former for prosedyre som løser den oppgaven på en tilfredsstillende måte, å skape politisk balansert representasjon i Nordisk Råds organer — i presidiet og i andre organer. Det er ikke min sak å ta opp noen etterdebatt om det som har gått forut når det gjelder enkelte av disse spørsmål, men alle som er til stede i denne sal, kjenner jo til de drøftelser som pågikk helt til i går, særlig i forbindelse med presidiespørsmålet. Dette har vært diskutert nå i 10—12 år i det minste, og når bør en finne en mer rutinemessig avløsning for dette, slik at ikke dette skal gjenta seg hvert år. Jeg tror en er nødt til å løse på bindingen mellom nasjonale delegasjonsformen og

medlemmer av presidiet og etablere en rutine som enkelt løser en sak som alle prinsipielt gir uttrykk for de er enige om skal løses på den måte at en følger forskriftene i Rådets statutter om så vidt mulig å la forskjellige politiske meningsretninger bli representert i presidiet og blant suppleantene. Og det samme prinsipp bør gjelde på andre områder.

Når jeg nevner dette også fra denne talerstol, er det fordi jeg vil sette pris på at det neste gang blir tatt opp det å finne en annen rutine på et så tidlig tidspunkt at en ikke igjen skal starte direkte i forbindelse med et rådsmøte med å konstatere at en er for sent ute til å finne en mer rutinemessig behandling av slike enkle spørsmål, spørsmål som jo forekommer i alle institusjoner og organer hvor flere land er med.

Jeg vil for min del ikke delta i noen invitasjon til en bred behandling av den krise som er oppstått mellom Island og Storbritannia. Norske myndigheter har hele tiden, også under tidligere vanskeligheter i forbindelse med den sak, lagt avgjørende vekt på å være i en slik vennskapelig kontakt med konfliktens parter at en kan ha øynene åpne for de muligheter som måtte melde seg etter hvert for å bringe en slik konflikt ut av verden. Og jeg tror det er viktig også i dag når en iakttar den situasjon som foreligger, å være klar over at det avgjørende ved det en kan foreta seg, eventuelt også foreta seg fra andre lands side, er å bidra til å finne en vei ut av konflikten. Det må finnes en løsning på den, og den løsningen vil ikke kunne komme ved noe maktbruk verken fra den ene eller den annen part i forbindelse med en slik konflikt. Jeg legger derfor stor vekt på, i det minste for Norges vedkommende, at en fortsetter den åpne og fortrolige og vennskapelige kontakt vi har med konfliktens parter. Og vi er selvfølgelig fullt til ved ethvert tidspunkt å søke å finne en vei ut også av den konflikten som nå er til stede.

Når jeg prøver å si dette såpass klart, er det fordi dette etter min oppfatning er det eneste som tjener Islands interesser i den foreliggende situasjon. Det kan være dramatisk og fristende med tiltak som kan være egnet til å øke den noe opphissede stemning som allerede er til stede mellom

partene i denne konflikt. Men det å øke denne opphisselse fra tredje lands side, er ikke noe bidrag til å finne en vei ut av den bekymringsfulle konflikt som har utviklet seg der oppe. Den er skarp nok uten at den skjerpes med tiltak fra land eller grupper som ikke direkte har noe med konflikten å gjøre.

Jeg vil for min del også håpe, som utenriksminister Sorsa nettopp var inne på, at etableringen av den nordiske investeringsbanken kan vise sig å bli et nyttig redskap til å fremme felles nordiske interesser. Når de formelle spørsmål nå nærmer seg sin avslutning ved den ratifikasjonsprosess som er i gang, og som er slutført i Norge, og en skal besette investeringsbankens organer, og finner de som er egnet til å gjøre den jobb en har tenkt knyttet til denne banken, så tror jeg at den — særlig sett i et litt lengre perspektiv — skal kunne bli et meget nyttig verktøy ikke bare som et symbol på et tiltak som er gjennomført av Nordisk Råd, men også et tiltak for å fremme det generelle nordiske samarbeid, som jo er formålet med all den virksomhet vi her driver.

Til slutt et par ord om noen av de problemer som i øyeblikket bekymrer de fleste land. Og mine merknader knytter jeg til mer ut fra et samarbeidssynspunkt enn som en redegjørelse for hva norsk politikk i øyeblikket er på disse områder. Jeg tror nemlig vi går inn i en tidsperiode da det vil bli bruk for et bredt samarbeid om de problemer som har å gjøre med økt sysselsetting og et bedre herredømme over de økonomiske konjunkturer.

Er det noe de siste 3—5 år har lært oss, er det hvor kort det enkelte lands herredømme og innflytelse over disse faktorer rekker. Og selv om det her i vid utstrekning dreier seg om oppgaver som må behandles i videre samarbeidssammenheng enn den nordiske, tror jeg at på det praktiske plan, ikke minst når det gjelder utveksling av informasjon og erfaringer, vil også de nordiske land kunne være hverandre til støtte og hjelp. Dette gjelder både i arbeidet med å få en tryggere sysselsetting igjen og også i arbeidet med å få tatt knekken på den uhyre sterke inflasjon som har preget utviklingen i de senere år.

Når jeg tror en her kan ha nytte av samarbeid med hverandre, kommer det bl. a. av de noe skremmende trekk ved den økonomiske utviklingen som synes å ha avdekket seg etter hvert såpass klart at de drøftes åpent i en rekke land rundt i verden. Spørsmålet er på en måte dette: Har de høyest utviklede industrisamfunn kommet på et teknologisk nivå og et produksjonsnivå hvor de ikke lenger har bruk for all arbeidskraften? Med andre ord at det spørsmål reises om dette ikke bare er et konjunkturfenomen, men så å si mer en såkalt strukturendring i befolkningen som følge av den enorme produktivetskraft som er utviklet i de høyest utviklede industriland. — Eller sagt med litt andre ord: Er vi kommet på terskelen av en tid hvor produksjonen kan holdes på et ønsket nivå, og hvor en endog kan få til en planlagt økning, uten at det i synderlig grad påvirker sysselsettingen?

Det som har satt denne diskusjonen i gang, bl. a. i De forente stater og i Tyskland, som vel er de sterkeste produktivitetutviklede land av de større ved siden av Japan, er at en i dag kan lese forsøk på prognoser for en årrekke framover hvor det er forutsatt en økning i bruttonasjonalproduktet på bortimot 6 pst. i året — det er en meget sterk økning — men hvor det allikevel forutsettes at det kanskje ikke vil få noen nevneverdig virkning på den meget høye arbeidsløshet som er i en rekke av de land.

Når jeg for min del er sterkt opptatt av dette og gjerne vil at også økonomiskpolitiske diskusjoner etter hvert skal bli det er det fordi det at hvis dette blir en erfaring at vi kan komme til å oppleve en slik utvikling i virkeligheten vil kreve en fullstendig nyvurdering av hele spørsmålet om menneskenes plass i den økonomiske virksomhet i de høyest utviklede samfunn. Det er etter min oppfatning en utålelig tanke at store grupper eventuelt skal gå lange tider uten arbeid, og det selv om de blir gitt et rimelig underhold i den tid eller de perioder de går arbeidsløse. Det vil derfor være en sentral økonomisk politisk oppgave i tiden framover — jeg understreker det også selv om Norge har hatt en relativt hyggelig sysselsettingsutvikling de par siste årene — å bli kvitt den store arbeidsløsheten som er særlig stor i enkelte land. Og ikke minst i den

sammenheng å kunne komme fram igjen til trygghet om at kommende slekter av unge mennesker kan bli budt arbeidsplasser i den verden hvor de skal søke sin plassering.

Utrikesminister Sven Andersson: Herr president! Ett möte med Nordiska rådet ger oss tillfälle att fundera på den särskilda karaktären av det nordiska samarbetet och det värde som det har för oss. Vi kan väl allmänt konstatera att detta samarbete är ett rätt imponerande och kanske unikt byggnadsverk. Det spänner över mycket vida fält. Det är ett arbete i stort och i smått, på många olika områden och i många olika former. Det berör de högsta beslutande organen som regering och parlament men lika mycket enskilda medborgare i våra länder.

Vi har ofta haft anledning att hylla de stora landvinningarna i det nordiska samarbetet — den gemensamma arbetsmarknaden, den nordiska trygghetskonventionen, passfriheten. Till dessa begrepp kommer vi att i en nära framtid kunna lägga nya, som den nordiska investeringsbanken, gemensamma energiforskningsprogram och kommunal rösträtt. Det är min övertygelse att vi kommer att få flera sådana betydelsefulla överenskommelser under kommande år.

Men — och det är viktigt att betona — det nordiska samarbetet lever inte enbart i kraft av dessa stora och betydande överenskommelser. Dess volym och dess bredd tar sig uttryck i det vardagsnära arbete som ständigt äger rum över hela samhällsfältet, ofta på undanskymda men för samhällslivet och medborgarna vitala områden — statistiskt samarbete, alkoholforskning, njurtransplantationer, byggnormer, integritetsskydd för människan i datasamhället, produktsäkerhet — för att bara nämna några få. Men ett sådant arbete är inte spektakulärt och däri ligger väl opinionsmässigt en svaghet. Det kan inte i uppmärksamhet och rubriker tävla med motsättningar och sensationer.

Det nordiska samarbetet syftar i första hand till att lösa frågor som är angelägna för medborgarna i våra länder och som underlättar deras tillvaro. Därför måste resultatet av samarbetet vara konkreta och

verklighetsnära. Det får sin kraft genom en framgångsrik växelverkan mellan regeringar och parlamentariker. Ministerrådet innebar en betydande förstärkning av det nordiska samarbetet. Samtidigt ökas behovet av kontakter med parlamentarikerna.

Till vårt numera formaliserade samarbete kommer också en andra dimension i nordiskt samarbete: de talrika informella kontakterna mellan myndigheter och organisationer i våra länder. Såvitt jag kan bedöma är detta ett karakteristiskt och allt viktigare inslag i samarbetet oss emellan, detta att det ter sig naturligt att inte bara konsultera nationella intressenter innan vi går till beslut, utan att också kontakta och rådfråga våra motparter i de andra länderna.

Vi är själva starkt medvetna om omfattningen och värdet av det interna nordiska samarbetet. Vi kan med en viss stolthet konstatera att vi på många sätt kommit längre än andra grupper av länder som har en nära ömsesidig samverkan på sina program. Dessa resultat har vi nått trots skillnaderna i säkerhetspolitik.

Samtidigt har vi väl alla konstaterat att vårt inbördes samarbete inte är särskilt väl känt i vår omvärld. Där har man ofta mera fäst sig vid just skillnaderna i våra säkerhetspolitiska lösningar. Men man har samtidigt självfallet uppmärksammat, att vi utåt i flera väsentliga hänseenden visar en gemensam profil och framträder med gemensamma ståndpunkter, grundade på samma värderingar och en klar samhörighet i synen på de stora världsproblemen.

Att vi har en gemensam profil utåt, och detta utan att vilja framträda som något block, är klart värdefullt. Vi har fått större möjligheter att göra konstruktiva insatser för internationellt samförstånd. Vi bör slå fast för oss själva, att det *interna* nordiska samarbetet har varit och är en förutsättning för denna nordiska samverkan utåt. Där har vi ytterligare ett skäl att energiskt och målmedvetet föra detta samarbete vidare.

Till det nordiska samarbetet i internationella frågor hör utrikesministermötena, som hålls två gånger om året. Det är i regel FN-arbetet som befinner sig i centrum för uppmärksamheten, men även andra frågor där de nordiska länderna står inför internatio-

nella problem av gemensamt intresse. Hit hör t. ex. uppföljningen av Helsingforskonferensen. Mötena ger de nordiska länderna tillfälle att informera varandra om aktuella internationella frågor. Självfallet finns det inte någon förpliktelse att komma fram till gemensamma ställningstaganden, men vi kan konstatera att samstämmigheten och gemensamheten i grundsyn är så stor att ståndpunkterna mycket ofta visar sig sammanfalla.

Vi lever i en tid då alla de europeiska länderna står inför en prövning av former och innehåll för sin samverkan med andra nationer. Jag tänker på strävandena att föra arbetet från Helsingforskonferensen vidare och att förbereda Belgradmötet; de förslag för samarbete inom EG, som återfinns i den s. k. Tindemansrapporten; planerna på kontakter och överenskommelser mellan EG- och SEV-gruppen, aktivering av arbetet inom ECE i Genève o. s. v. Hur denna utveckling kommer att påverka det nordiska samarbetet är ännu inte klart. Det kan bara framtiden utvisa. Men vi är i Sverige övertygade om att ingenting skett eller nu kan skönjas som föranleder någon omprövning av de grundläggande förutsättningarna för vårt samarbete eller minskar dettas värde.

Andra talare har redan tagit upp en fråga som berör oss alla, nämligen fiskekonflikten mellan Island och Storbritannien. Jag vill också göra en kommentar.

Jag har vid flera tillfällen understrukt att den svenska regeringen hyser stor förståelse för de motiv, som ligger bakom den isländska regeringens beslut att flytta ut fiskegränsen till 200 sjömil. Vi är i den nordiska kretsen djupt medvetna om den fundamentala betydelse som fisket har för den isländska ekonomin och om nödvändigheten av att skydda fiskebeståndet utanför den isländska kusten. Jag vill uttrycka förhoppningen att det skall visa sig möjligt att inom ramen för FN:s havsrättskonferens komma fram till internationellt allmänt accepterade regler på detta område, när konferensen fortsätter i april.

Efter den senaste utvecklingen med avbrutna förhandlingar och avbrutna diplomatiska förbindelser — och inför risken av en ytterligare tillspetsning av läget — vill jag starkt understryka angelägenheten av att

parterna når en *temporär* lösning av fiskekonflikten, som tillgodoser de legitima isländska intressena.

De nordiska länderna är pionjärer för den demokratiska reformismen; enligt den principen har vår välfärdspolitik byggts upp. Den har genom sin förankring i breda folkrörelser och organisationer engagerat många människor i arbetet för demokrati, och långsamt men målmedvetet utsträckt den materiella välfärden till alla människor i våra samhällen. Låt oss erkänna att vi redan i utgångsläget haft goda förutsättningar att lyckas — vi är få människor i länder med goda naturtillgångar, vår demokrati har varit starkt förankrad, vi har haft få problem jämfört med världen i övrigt.

Vi får ibland anledning att särskilt befinna värdet och förmånen av att leva i demokrati och påminnas om att det som vi vant oss vid att betrakta som självklart i själva verket alltid måste försvaras och erövas på nytt. Vi har ett ansvar att ta avstånd från diktaturen varhelst den förekommer, och att stödja de demokratiska krafter som arbetar på att störta förtryckarregimer. Vi har också ett ansvar att söka utjämna skillnaderna mellan fattiga och rika länder. U-länderna har drabbats mångdubbelt värre än industriländerna av den ekonomiska krisen, och för de fattigaste av dem är det en fråga om att överleva. De senaste årens ekonomiska utveckling har ställt i blyxtbelysning bristerna i det existerande ekonomiska systemet. U-länderna ställer nu det berättigade kravet att få ett ökat inflytande över världsekonomin. De gör det delvis i kraft av en starkt förhandlingsposition, men lika mycket med den självklara utgångspunkten att världens tillgångar bör fördelas jämnare. Detta förutsätter att den existerande ekonomiska ordningen med tiden omvandlas till en ny, mer rättvis ekonomisk ordning. Världsamfundet står inför stora och avgörande frågor, vilka har sin upprinnelse i ekonomiska fördelningsproblem men vilka i sina yttersta konsekvenser är frågor om fred i världen.

Självklart kan inte de nordiska länderna ensamma lösa världsproblemen. Men jag anser att vi genom den profil vi under årens lopp skapat oss i u-landsfrågorna tagit på oss ett särskilt stort ansvar för att

vara pådrivande i de förhandlingar som förestår. Dessa förhandlingar handlar också om *vår* välfärd och *våra* möjligheter att leva i fred.

Det som präglar vårt interna arbete och samarbete — bekännelse till demokratiska värden, solidaritet och omtanke om enskilda människors välfärd — bör också vara kännetecknen för vårt uppträdande i vidare internationella sammanhang.

Tarjanne: Herr president! Vi i Norden är stolta över vårt demokratiska samhällssystem och detta inte utan orsak. Vår inbördes jämställdhet i det nordiska samarbetet har dock inte varit särskilt klar. Atminstone vi i Finland har ofta känt, att vi på många sätt fått nöja oss med ett sockenbarns ställning. I dag vill jag med stor glädje konstatera, att den senaste tidens utveckling har varit mycket positiv och uppmuntrande. Det viktigaste enskilda beslutet har naturligtvis varit beslutet om Nordiska investeringsbankens placering. Arbetet i årtal utan resultat, utan placering av ett enda nordiskt institut i Finland, har redan medfört frustrationer. Vi var t. o. m. tvungna att tolka utvecklingen som ett klart misslyckande. Placeringen av den betydande investeringsbanken måste man alltså hälsa med tillfredsställelse — beslutet kommer säkert att ha positiva reflexverkningar i fortsättningen.

Ett annat beslut, som fick mindre publicitet, men som har en viss principell betydelse, var att Finland togs med i den nordiska rotationen vid val av rådet för den internationella civilflygorganisationen ICAO. Sålunda konkretiserade man det nordiska samarbetet även i den sista av de många specialorganisationerna inom FN. Den världsomfattande föredömligheten av vårt samarbete fick samtidigt förstärkning. Som ett tredje exempel vill jag ännu nämna det positiva mottagande, som vårt finska initiativ att övervinna våra språksvårigheter här i rådet har fått. Det att den finska insatsen ofta har varit nog så anspråklös i vårt samarbete har ingalunda berott på vår medfödda blyghet, utan på verkliga språktekniska problem. Juridiska utskottets betänkande över vårt initiativ visar välvilja att

förstå våra strävanden till att stiga ut ur vår ställning som andra klassens medborgare. Jag vill dock kraftigt understryka, utan att ännu demonstrera genom att börja tala finska härifrån talarstolen, understryka att utredningen om genomförande av simultantolkning är endast ett första steg på den långa vägen mot att övervinna språksvårigheterna i vårt samarbete.

När jag nu med dessa exempel har visat, att Finland och vi finländare håller på att nå jämställd ställning i rådet och i det nordiska samarbetet, vill jag uppmuntra även andra. Och jag menar inte med detta endast islänningar eller olika minoritetsgrupper. Jag tillåter mig att påstå, att det vore hög tid att erkänna, att t. ex. svenskar och danskar förstår orimligt dåligt varandras inlägg och till och med att när två danskar inte förstår varandra, det ingalunda alltid är fråga om inbördes politiskt oförstånd. Språkproblemen är ett viktigt problem både för rådet och de omfattande nordiska samarbetet i övrigt och kommer att så förbli i flera år framåt. Här skall och bör vi inte undvika alla tekniska hjälpmedel — men så bör vi inte heller undvika ett mänskligt tag i våra strävanden.

Man håller på att lämna rådet ett nytt medlemsförslag om årligt firande av Nordens dag. Jag har undertecknat förslaget och då tänkt speciellt på de många möjligheterna att öka å ena sidan våra språkkunskaper, å andra sidan andra medel att förbättra vårt inbördes umgänge och verklig förståelse.

Det nordiska samarbetets organisation har ständigt utvecklats. För oss parlamentariker är den nya s. k. budgetkommittén ett i princip särskilt viktigt organ. Arbetet har igångsatts livligt, men av våra svårigheter ger en utmärkt bild det faktum, att nu efter ett kvartssekels samarbete ännu ingen har en allmän överblick av en så enkel fråga som hur mycket pengar används genom olika kanaler för vårt nordiska samarbete. Om en liten överdrift tillåts, kan man också säga, att vi nu använder tiotusentals kronor för att prioritera användningen av några tusen kronor samtidigt som för samma projekt kanske används några hundratusen kronor utan någons medvetna prioritering.

En annan barnsjukdom som vi lider av rör parlamentarikernas kontrolluppgifter. Vår nye president Knud Enggaard nämnde här tidigare, att budgetkommittén sköter dessa uppgifter. Jag kan meddela, att tyvärr har budgetkommittén ännu inte befattat sig med budgetfrågor, men vi kan väl hoppas att vi tillsammans småningom kommer så långt, att även kontrolluppgifter kommer upp på dagordningen. Vår grundlag, Helsingforsavtalet, förutsätter t. ex. den största möjliga öppenhet, publicitet, i vår verksamhet. I praktiken har man dock tillsvidare varit tvungen att kämpa närmast för att avlägsna de hinder, som står i vägen för rådets interna information. Lyckligtvis har representanterna för massmedia orkat streta emot byråkratin. Det förstärker min tro på att även vi parlamentariker kommer ifrån den nuvarande organisationens interregnum till klara vatten — för att kunna koncentra oss på de medvetet viktigaste samlingsfrågorna.

Av de aktuella sakfrågorna i år vill jag speciellt nämna Norrkalottsarbetet, som redan här betonats av t. ex. statsminister Nordli. Det är en speciell och mycket intressant del av det nordiska samarbetet. Man kan säga, att det är uppenbarligen bl. a. på grund av de karga förhållandena som samarbetet vid och norr om polcirkeln har speciell värme och intensitet. Man kan också peka på talrika konkreta resultat. Samarbetet har fungerat speciellt bra inom kulturpolitikens sektor. Varje lands inre byråkrati tycks oftast vara det svåraste hindret för en snabb utbyggnad av samarbetet t. ex. inom hälso- och sjukvården samt den sociala verksamheten. Även härvidlag sker dock hela tiden framsteg. Man kan också säga det sker framsteg inom den ekonomiska verksamheten. Många gemensamma ekonomiska projekt, som är i idé- eller planeringsskede, tyder på att det inom denna sektor ännu kommer att ske rätt mycket inom Nordkalotten under detta årtionde. Nordkalotten är med andra ord ett område, där den nordiska samlingsandan förekommer i sin bästa form och där samarbetet ännu har relativt sett väldiga möjligheter.

Det är ingen oväsentlig tillfällighet, att det inom flera av rådets utskott håller på att beredas eller redan har färdigställts be-

tydande förslag beträffande utvecklandet av regionalpolitiskt samarbete och i synnerhet nordkalottsamarbete. Alldeles speciell värme bör visas utvecklandet av turistsamarbetet inom Nordkalotten, vilken fråga kommer att tas upp i detalj senare vid denna session, dvs. i övermorgon om vår tidtabell håller.

Mot bakgrund av det ovan anförda är det skäligen att fråga, var frågan om inrättandet av Nordkalottens investeringsfond fastnat. Jag vågar påstå, att en investeringsfond för Nordkalotten i någon form är nödvändig med det snaraste. Även i fråga om det övriga nordkalottsamarbetet borde man åstadkomma någon typ av permanent ordning. Att inrätta ett anspråklöst Nordkalottsekretariat i Rovaniemi är det konkreta målet för den närmaste tiden. Jag har den uppfattningen att samtliga berörda länders Nordkalottområden är mogna för detta steg. Jag vet att saken har beretts inom ministerrådet. Vi har all anledning att på parlamentsplanet sköta om att saken snart konkretiseras och att vädja till ministerrådet för att vi om ett år i Helsingfors skall kunna tacka ministerrådet för att det ha tagit det djärva steget.

Såsom ett speciellt drag i nordkalottsamarbetet lägger jag märke till att det på alla berörda håll tycks finnas allt större intresse för att Island skulle komma med i nordkalottsamarbetet. Detta torde vara helt realistiskt. Island torde, samtidigt som det som ett nordiskt land deltar i samarbetet på statligt plan, allt efter möjligheterna och behovet också kunna delta i samarbetet på det s. k. Nordkalottplanet. Även direkt samarbete mellan Grönland och det traditionella kalottområdet skulle säkert vara bägge parterna till nytta.

Herr president! Jag har hamnat på talarlistan bland excellenser och utrikesministrar. Jag finner det därför angeläget att anknyta till denna debatt genom några marginalbemärkningar rörande vårt samarbete med Sovjetunionen, detta närmast som ett tillägg till det som utrikesminister Andersson sade om Helsingfors-konferensen och den europeiska samarbetsutvecklingen. Jag hoppas och tror, att samarbetet med Sovjetunionen i princip inte är främmande för de skandinaviska kollegerna. Det är ju så,

att vi i det nordiska samarbetet önskar betona inte de nordiska ländernas isolering utan de nordiska ländernas gemenskap i samarbetet i alla riktningar. Enligt min uppfattning är det inte fråga om att dra Sovjetunionen med till det traditionella nordiska samarbetet som en ny länk utan om att utveckla samarbetet i riktning mot Sovjetunionen. Skillnaden i samhällssystemen inskränker visserligen samarbetets former men utgör samtidigt en utmaning till nya ansträngningar. Detta samarbete kommer uppenbarligen närmast att bestå av ekonomiskt samarbete. Vi alla vet, att det att utveckla sådana konkreta samsarbetsformer samtidigt innebär en förbättring av den politiska atmosfären. Ett sådant samarbete innebär med andra ord en avspänningspolitik i Helsingforsanda.

Murmanskområdet i Sovjetunionen är geografiskt en del av Nordkalotten. Jag tror att inte på långt när alla närvarande vet, att nordkalottsamarbetet mellan dels Murmanskområdet i Sovjetunionen och dels de nordiska ländernas kalottområden är rätt livligt. Av naturliga skäl är det här framför allt fråga om kulturkontakter. Jag är säker på att samtliga nordiska länders nordkalottområden upplevt detta samarbete enbart positivt. Dessutom är det realistiskt att vänta sig, att den så kallade gränshandeln mellan områdena, till en början i synnerhet mellan finska Lappland och Murmanskområdet, kommer att utvecklas under de närmaste åren. Vad som ovan anförts om samarbetet med Sovjetunionen gäller också detta nordliga samarbete. Det är inte fråga om att ändra eller söndra det traditionella nordiska samarbetet. Att få gränsen till Sovjetunionen öppen innebär tvärtom nya välkomna impulser och ett nytt berikande tillägg för den nordiska brödrakretsen i dess arbete för en materiellt bättre framtid och för ett bidrag till ökad förståelse mellan folken.

Utenriksminister Frydenlund: Hr. president! Ved denne sesjon i Nordisk Råd er også de fleste av utenriksministrene i medlemslandene til stede. Dette har ført til spekulasjoner om at det nå legges opp til en utenrikspolitisk debatt i Nordisk Råd. Men

forklaringen er heller en annen, bl. a. at det nordiske bistandssamarbeid også er gjenstand for kontinuerlig behandling i Nordisk Råd. Dette bistandssamarbeidet og forholdet til verdens fattige folk blir en stadig viktigere del av vår utenrikspolitikk. Denne gang foreligger det også flere konkrete forslag til behandling, som minister Nørgaard var inne på i sitt innlegg.

Det nordiske samarbeid på bistandsområdet har inntil nå hatt to hovedformer. Dels har det dreid seg om såkalt konkret prosjektsamarbeid, som vi har hatt flere tilfelle av i Øst-Afrika, og dels har oppgaven bestått i samordning og utveksling av synspunkter på og erfaringer om den løpende bistandsvirksomhet, også med henblikk på størst mulig grad av felles opptreden i internasjonale organisasjoner.

Det nordiske prosjektsamarbeid utgjør for Norges vedkommende for tiden ca. 1 pst. av de samlede bistandsbevilgninger. Det er en langt mindre andel enn tidligere. Dette henger sammen med at de nordiske land hver for seg hadde mindre bevilgninger og færre erfaringer, slik at det innebar en reell vinning å slå ressursene sammen.

Gradvis er disse forutsetninger blitt endret. Bevilgningene er stadig blitt større, og bistandsadministrasjonene i de enkelte land er blitt stadig bedre utbygde. Det er derfor grunn til å anta at det nordiske samarbeid i årene framover på bistandsområdet vil bli konsentrert om den annen samarbeidsform — om utveksling av erfaringer og samordning av synspunkter og opptreden i internasjonale fora. Vår erfaring er at samordnet opptreden internasjonalt gir de nordiske synspunkter økt tyngde. På bakgrunn av den rivende utvikling som nå foregår i internasjonale organisasjoner når det gjelder det økonomiske samkvem med u-landene, er dette et samarbeidsfelt som vil få økt betydning i årene framover.

Oslo-overenskomsten av 1968 og de organer som da ble nedsatt, må fortsatt anses å være tilfredsstillende for det konkrete prosjektsamarbeid som er i gang, og også for utredning av eventuelle nye felles innsatser i de enkelte mottakerland.

På den annen side er det behov for et organ som kan foreta sammenfattende

drøftelser av bistandspolitiske spørsmål både på det multilaterale og bilaterale plan, og som med nær tilknytning til de politiske utøvende myndigheter også kan sette i gang eventuelle nye felles-nordiske tiltak. Jeg viser her til de drøftelser som er i gang om slike felles-nordiske prosjekter f. eks. i Mosambik. Det foreligger også til denne sesjonen et svensk forslag om opprettelse av en embetsmannskomite for bistands-spørsmål i tilslutning til Nordisk Minister-råd.

Fra norsk side vil vi støtte dette forslag fordi vi mener det dekker et reelt behov. Det kan forenkle den pågående nordiske møtevirksomhet på bistandsområdet og samtidig ivareta de hensyn som ligger bak dette forslag vedrørende nordisk bistands-samarbeid.

Den islandske representanten Ragnhildur Helgadóttir var i sitt innlegg inne på at fiskerigrensekonflikten mellom Island og Storbritannia ikke var Islands sak alene, men at den var av direkte betydning også for de andre nordiske land. Det er riktig. Det gjelder ut fra ressursynspunktet, som Ragnhildur Helgadóttir var inne på, men også fordi det er en konflikt som berører naboer og nære venner. Det er dessuten en konflikt som finner sted i et område hvor ikke minst de nordiske land må være interessert i at ro og stabilitet bevares.

Konflikten mellom Island og Storbritannia synes nå å være inne i en kritisk fase. Vi står overfor faren for at den kan bli langvarig. Vi står også overfor faren for at konflikten vil bli trappet opp.

For de to berørte land — men også for andre — må det derfor være maktpåliggende at en snarlig løsning kan finnes. Men en sak er å fastslå dette som et ønske og en nødvendighet. Noe annet er å påvise hvordan den kan bileses. For konflikten er i virkeligheten inne i en ond sirkel.

For begge parter er store interesser involvert. I en vanskelig økonomisk situasjon har fortsatt fiske i de omstridte områder stor betydning for Storbritannia, ikke minst av distriktspolitiske grunner. For Island er imidlertid fiskeriene og ressursbevaringen, som statsminister Nordli framholdt, av avgjørende og direkte betydning for nasjonens fortsatte eksistens. Dette forklarer det

islandske folks engasjement i denne sak og også intensiteten i deres engasjement. Men det er også bakgrunnen for og forklaringen på den holdning vi fra norsk side har inn tatt til denne konflikt.

Vi har også ut fra vår egen beliggenhet en klar nasjonal interesse av at konflikten blir løst og i selv å medvirke til en løsning. Dette er bakgrunnen for at den norske regjering ved gjentatte anledninger har henstilt til den britiske regjering å trekke marinefartøylene ut av de omstridte områder. Vi har sett dette som en forutsetning for at forhandlinger skal komme i gang. Britene på sin side fastholder at de ikke akter å trekke disse fartøyer ut så lenge deres trålere presses ut av de islandske oppsynsskip. Dette er den onde sirkel jeg var inne på tidligere, og som må brytes. Og det er her vi fra norsk side konsentrerer vår oppmerksomhet, og det er her vi mener andre land muligens kan yte sine bidrag hvis vi, som Trygve Bratteli sa i sitt innlegg, kan motstå fristelsen til deklatoriske forkynnelser og isteden legge vekt på å medvirke til en forhandlingsløsning. Men det haster med å finne en slik løsning. En forlengning og en ytterligere opptrapping av konflikten vil kunne få vidtrekkende konsekvenser for oss alle.

Carl-Henrik Hermansson: Herr president! Det kan vara nyttigt att av och till erinra sig varför man vill stödja ett nordiskt samarbete. Internationalisering av kapitalet, integration av de nationella ekonomierna är två starka tendenser på det internationella planet. De multinationella bolagen spelar en allt större roll, och många av dem är större i ekonomisk volym än en rad nationalstater.

Det avgörande medlet i kampen mot dessa internationella koncerner är att utveckla samarbetet över gränserna mellan lönarbetarnas organisationer, både på det fackliga och politiska planet. Men det är också viktigt att få en intimare samverkan mellan stater som hotas av de multinationella bolagens och de imperialistiska stormakternas verksamhet.

På samma sätt som vi gemensamt ställde upp i solidarisk handling när Island drabba-

des av en naturkatastrof är det riktigt och nödvändigt att vi i dag gemensamt tar ställning för det isländska folket när dess grundläggande näring hotas och dess gränser kränks. Storbritanniens politik gentemot Island måste kritiseras och brännmärkas. Det finns anledning att instämma i den synpunkt som anfördes av Ragnhildur Helgadóttir, att denna sak är ett gemensamt nordiskt problem. Vi är tillsammans en av parterna och kan inte se konflikten utifrån. Jag anser det självklart att Nordiska rådet från denna session ger uttryck för sin solidaritet med Islands folk och sitt helhjärtade stöd till dess kamp. Att göra detta innebär inte att bidra till en tillspetsning av konflikten. Det innebär i stället att bidra till dess lösning på en sund och rättvis grundval.

Jag hoppas att rådet vill ge sin anslutning till det förslag till uttalande som framläggs av den socialistiska partigruppen och som har följande lydelse:

”Islands bestræbelser for at sikre erhvervs mulighederne for sit lands befolkning og for at beskytte fiskebestanden i haveområderne omkring Island har ført til en beklagelig konflikt med Storbritannien, som truer samarbejdet mellem landene omkring Nordatlanten, og som på længere sigt bringer arbejdet for at sikre naturressourcerne for fremtidige slægter i fare.

De hensyn, som har bevæget den islandske regering og det islandske alting til at tage de skridt, der er taget, gør sig også gældende for de andre nordiske lande, som alle har en livsvigtig interesse i bevarelsen af naturressourcerne, og på samme måde har alle de nordiske lande grund til at beklage de midler, som Storbritannien har taget i anvendelse i fiskeristriden, og som belaster det traditionelt hjertelige forhold mellem Storbritannien og Norden.

Forslagsstillerne anbefaler derfor Nordisk Råds plenarforsamling at vedtage følgende udtalelse, der ønskes taget på dagsordenen for sessionen i overensstemmelse med forretningsordenens § 48:

Nordisk Råd beklager Storbritanniens anvendelse af militære midler i fiskerigrænsekonflikten med Island og støtter Islands kamp for at sikre sit eksistensgrundlag og beskytte fiskeressourcerne i havet.”

Hur skall det nordiska samarbetet i övrigt kunna vidgas och vitaliseras? Nordiska rådets livskraft är direkt avhängig av om det förmår ha nära förbindelser med massorna, med folken. Det nuvarande samarbetsorganet mellan statsapparaterna i de nordiska länderna kan aldrig bli av avgörande betydelse om det inte bärs upp av ett utvecklat samarbete mellan folkliga organisationer och rörelse i Norden. Här återstår fortfarande mycket att göra. Nordiska rådet måste i ännu större utsträckning understödja och utveckla alla former av samverkan mellan nordiska medborgare.

En annan åtgärd i samma syfte skulle vara att ha direkta val till Nordiska rådet. Rådet står nu ett steg längre bort från folket i val än de nationella parlamenten genom att dess medlemmar utses genom indirekta val, d. v. s. av parlamenten. Direkta val skulle säkert bidra till att skapa ett större intresse för Nordiska rådets verksamhet. De skulle tvinga de politiska partierna att precisera sin nordiska politik. De skulle skapa en mera direkt förbindelse mellan folken och deras representanter i det samnordiska parlamentet.

Den enda svårighet jag kan finna och som skulle tala mot direkta val till Nordiska rådet är att det kan vara svårt att få plats för sådana val i partiernas övriga arbete. Denna svårighet bör emellertid kunna övervinnas.

Om någon fruktar en "partipolitisering" av det nordiska samarbetet genom direkta val, så bör det erinras om att denna redan har börjat växa fram. En betydande förändring har skett under de senaste åren. Det betraktas nu som självklart och naturligt att ledamöter från de olika länderna samverkar inom partigrupper. Den falska bilden av i nationens intresse helt eniga delegationer från vart och ett av de nordiska länderna har lyckligtvis spruckit. Nordiska rådet och det nordiska samarbetet har vunnit på denna utveckling.

Nordiska rådet och dess verksamhet kan inte sägas vara särskilt folkära. För att närma rådet till medborgarna bör man ompröva en del av de ceremonier som omger rådets arbete. Sessionerna inramas nu av al-lehanda officiella banketter och middagar. Det hela kan bli lika tråkigt som statsbesök

och det är liksom dessa avskärmat från folket. Någon tid att ta kontakt med det arbetande danska folkets problem och synsätt ges inte vid denna session i Köpenhamn. Och motsvarande är det i andra länder. I stället för banketter och middagar borde man ordna arbetsplatsbesök och andra sammankomster, där ledamöterna också får tillfälle att pröva den nordiska tankens livskraft i samspråk med de danska medborgarna. Fabrikshallar i stället för bankettsalar! Det skulle säkert bidra till att bättre förankra det nordiska samarbetet.

Avgörande för att en vidgad samverkan mellan de nordiska folken skall komma till stånd är emellertid att Nordiska rådet tar upp till behandling sådana frågor, där starka opinioner och verklig rörelse finns inom folken. Jag vill här peka på tre viktiga områden, vilka vart och ett berör mycket stora grupper.

Det första är arbetsplatserna och de växande problem som där finns. Den ökade arbetsintensiteten inom såväl industrin som andra verksamhetsområden har lett till stress, sjukdomar, utslagning. Löpande band och ackord har använts av arbetsköparna för att driva upp arbetstakten. Även s. k. självstyrande grupper utnyttjas i detta syfte. Samtidigt har allt fler arbeten genom arbetsdelningen blivit monotona. Många arbetsmiljöer har också försämrats genom införande av nya, giftiga ämnen. Avgörande för att ändra på allt detta är naturligtvis arbetarklassens aktiva kamp. Denna bör emellertid stödjas av en lagstiftning också på nordisk nivå för att minska arbetsintensiteten och därmed motverka utslagning och utsortering.

Diskriminering av kvinnorna genomsyrar de nordiska samhällena. Den kvinnobild som sprids av huvuddelen av massmedierna och reklamen är nedsättande och föraktfull. I arbetslivet har kvinnorna genomsnittligt lägre befattningar, sämre löner, sämre befodringsmöjligheter. Kvinnornas arbetsmarknad är mindre differentierad än männens, de har sämre tillgång till arbete och högre arbetslöshet. De myter om manligt och kvinnligt och den kvinnoföraktande inställning som grundläggs genom undervisningen, genom massmedierna och i arbetslivet präglar en kvinnas hela tillvaro. Kvin-

noförtryck är inte bara tydliga orättvisor och övergrepp. Det finns ett grått vardagsförtryck av kvinnorna, en diskriminering i det tysta, som man i många fall inte ens reagerar för.

Kvinnans frigörelse kräver en uppgörelse på alla samhällslivets områden med föräldrade föreställningar och påtagbar diskriminering. Kvinnans frigörelse kräver kamp mot dem som underblåser och utnyttjar kvinnoförtrycket. Kvinnans frigörelse kräver kamp mot kapitalismen. Frigörelsekampen påverkas dock av vilka beslut parlamenten fattar. Den kan underlättas och främjas t. ex. av en progressiv lagstiftning.

Det tredje stora området gäller invandrarna. Man kan möjligen hävda att detta framför allt är ett svenskt problem, men det gör sig i växande grad gällande i alla nordiska länder. Invandrarna har under efterkrigstiden utgjort en stor del av storfinansens arbetskraftsreserv. De har exploaterats hårt av arbetsköparna och i stor utsträckning hänvisats till tunga och dåligt betalda jobb. De är också utsatta för en språklig och kulturell isolering.

Principen måste givetvis vara att de invandrade arbetarna tillförsäkras samma rättigheter och samma ställning som andra medborgare. Den statliga och kommunala kulturpolitiken måste kompensera flera decenniers försummelser och ges en avsevärt kraftigare inriktning på att tillgodose minoriteternas behov och intressen. Detta måste innebära att minoriteternas språk och kultur bevaras, inte att de utplånas i form av en successiv anpassning till bostättningslandets förhållanden.

Kampen mot diskrimineringen av minoritetsgrupperna är i många avseenden en gemensam nordisk uppgift. Flera frågor som har beröring med detta problem står till avgörande under denna session. Det gäller kravet om simultantolkning i Nordiska rådet. Det gäller kravet om representation för samerna i Nordiska rådet. Jag hoppas på beslut i dessa frågor i enlighet med principen om en vidsynt nationalitetspolitik.

Präsidenten: Det förslag, som riksdagsman Carl-Henrik Hermansson ställer i sit indlæg, og som bliver omdelt til medlem-

merne, er stillet i henhold til forretningsordenens § 48. Denne bestemmelse siger:

"I særlige tilfælde kan plenarforsamlingen med to tredjedeles flertal beslutte at fravige bestemmelserne i denne arbejdsordning".

Det ligger heri, at der foreligger formelle problemer i forhold til arbejdsordningen i det forslag, som foreligger. Jeg vil derfor give den meddelelse, at dette vil give anledning til, at præsidiets samles i et møde i morgen tidlig for at vurdere den videre behandlingsform for det forslag, som er stillet, og at der ved begyndelsen af mødet i morgen vil kunne foreligge en indstilling fra præsidiets vedrørende disse formelle ting.

Benkow: Gjennom årene har det faktisk utviklet seg en tilbøyelighet til en nedvurdering av det nordiske samarbeidet i sin alminnelighet og av Nordisk Råd i særdeleshet. Kanskje skyldes dette at altfor mange er for ensidig opptatt av det ytre seremonielle. Kanskje skyldes det at samarbeidet er så godt, så selvfølgelig og spenner over så mange dagligdagse, praktiske og jordnære områder. Et slikt stille vedvarende utviklingsarbeid vil som regel ikke utløse de store ord, la oss erkjenne det, og dermed er det mange som rett og slett ikke får vite hvilken bredde og tyngde det er over det hele arbeid. Hele dette mylder av nyttige aktiviteter på nesten alle felter betyr ikke noe avgjørende gjennombrudd hver for seg, men i sum, i sin samlede virkning er det tale om en stor og verdifull innsats.

Slike refleksjoner er vel særlig naturlige på en sesjon som forutsettes å bli forholdsvis stille når det gjelder mer epokegjørende gjennombrudd, og det er derfor kommer med dem nå. Kanskje har vi selv bidratt til å bygge ned Rådets renommé og prestisje fordi vi av og til setter oss altfor ærgjerrige og politisk poengterte enkeltmål, mål som det viser seg at Nordisk Råd ikke er i stand til å bære fram. Dersom vi fortsatt velger å trekke fram de mest motsetningsfylte saker hvor politiske hovedretninger er nødt til å tørne sammen, tror jeg vi setter Nordisk Råd på en prøve som det egentlig ikke er skapt til å bestå, og som det er uegnet til, uansatt hva Hermansson sa i sitt innlegg. Og resultatet blir ofte et tilsvarende nedsatt omdømme i almenheten.

Men det vil likevel være nok av oppgaver å gå løs på innen sentrale samfunnsområder, hvor vi alle, uansett land og uansett politisk kulør, er ute etter bedre og mer hensiktsmessige styringsmodeller. På slike områder kan vi yte hverandre hjelp, vi kan legge våre begrensede ressurser sammen.

Særlig når det gjelder helsestellet, har vi både politisk og kvalitativt kommet lenger i Norden enn i de fleste andre land. Men ingen av oss har greid å mestre den nærmest eksplosjonsartede utgiftsstigning som vi finner på denne sektor. Det ser nesten ut som om ressursbehovet vokser med kvadratet av tiden. De medisinske teknikker er blitt så mangartede, avanserte og ressurskrevende at det faktisk er mulig å ta i bruk landenes totale økonomiske ressurser for å utnytte fullt ut de anerkjente medisinske metoder. Ja, vi nærmer oss raskt det tidspunkt da vi ikke kommer utenom å prioritere mellom sykdomsforekomster, behandlingsformer og mellom medmennesker, og det er noe vi viker tilbake for alle sammen. På denne bakgrunn er det nesten oppsiktsvekkende, vil jeg si, at man ikke for lengst har utviklet helseøkonomi som seriøs universitetsdisiplin. Vi har heller ikke noe sted i Norden etablert en utdannelse som sikter direkte på helseadministrasjonen på et tilstrekkelig høyt og kvalifisert nivå.

På disse områder ligger forholdene så åpenbart til rette for fruktbare samarbeidsinitiativ, og det er all grunn til å be Ministerrådet sette i verk konkrete tiltak på dette området som i hvert fall kan skaffe oss noe bedre muligheter for å justere den utvikling som nå er i ferd med å løpe fullstendig løpsk.

Selv om vi selvsagt ikke ønsker å viske ut forskjellene mellom oss, viser det seg at vi i vårt daglige reformarbeid sliter med nøyaktig de samme problemer som har vært nevnt før. I alle nordiske land ser vi hvordan bosettingen er avhengig av ressurser og næringsgrunnlag. I Norge har vi f. eks. den situasjon at hele landsdelers bosetting er avhengig av havets ressurser. Svikter havet oss, vil bosettingen bli en annen og pressetendensene sterkere. Men for Islands og for Færøyenes vedkommende er ikke havets ressurser bare et spørsmål om hvor i landet man skal arbeide og bo. Dersom fisken blir

borte der, vil det altoverskyggende problem bli om man på sikt overhodet kan makte å opprettholde en nasjonal bosetting. Da må to forutsetninger foreligge: For det første må havenes fiskebestand beskyttes for å kunne opprettholdes. For det annet må det bli mulig for Island å sikre seg en andel av fisken som fortsatt kan gi grunnlag for bosetting og videre utvikling.

Det dreier seg vel på sikt — for å si det like ut — i all sin skremmende enkelhet om mulighetene for fortsatt liv og virke der. Det er ikke lett å se på hvilken måte Nordisk Råd best kan bidra til å gjøre situasjonen på Island lettere. Det er heller ikke lett å bedømme virkningen av hvert enkelt skritt som de berørte parter tar. En ting må man vel imidlertid kunne si: Det hjelper neppe noen, har neppe noen fornuftig hensikt at man har væpnete marinefartøyer i området. Og dersom man vil forhandlingsveien, må disse tydeligvis bort. Men selv om man som sagt ikke har noen helt bomsikre løsninger å legge frem, tror jeg oppriktig talt at ethvert rådsmedlem føler personlig behov for å si at den islandske situasjon er noe som angår oss, noe som vi lever i og ønsker å leve med i. Verken Island eller Nordisk Råd er tjent med en form for sympatierklæringer for den hardest tenkelige linje. Slikt vil av mange bli tolket som man tillike med sympatien har mer vidtrekkende motiver for sine synspunkter. Og uten å avvente hva som måtte bli resultatet av den formalprosedyre som skal gå for seg i forbindelse med det forslag som Hermansson fremmet, vil jeg med en gang si at min umiddelbare reaksjon var den at det neppe bygger opp troverdigheten hos dem som skal forsøke å megle, med en slags form for deklamasjoner hvor vi her i Nordisk Råd skal gi oss ut på å dele ut politiske vandelsattester til andre land. Skal vi begynne på den galei, skal vi få mye å gjøre i dette rådet. Samtidig som vi i den foreliggende situasjon føler en viss avmakt, og ikke så lett kan gi råd som er til hjelp, får vi her en stadig mer skremmende illustrasjon av hvor utilstrekkelig utviklet det internasjonale meglingsapparat i virkeligheten er, særlig når mer tilspissede situasjoner oppstår.

Også i dette perspektiv er det en viktig oppgave for de nordiske regjeringer å gjøre

alt som står i deres politiske makt for å fremme resultatene av konferansen om havenes folkerett, som kanskje kan være til veiledning, som kan bli internasjonalt akseptert og være et viktig styringsmiddel i den uhyre vanskelige situasjon vi alle sammen befinner oss i.

Kjeld Olesen: Hr. præsident! Selv om vi har det formaliserede samarbejde gennem Nordisk Råd, mener jeg ikke, det nytter at skjule, at Danmarks tilslutning til EF har sat nogle spørgsmålstejn ved holdbarheden og styrken i vore fortsatte fælles bestræbelser i Norden.

Især ét spørgsmål trænger sig på, nemlig om vi af tradition og veneration søger at fastholde et fællesskab, der er uden tilstrækkelig forbindelse med virkeligheden. Jeg vil gerne i nogle få bemærkninger forsøge at give et svar på dette spørgsmål.

Der skal ikke herske tvivl om, at Danmark er kommet i EF for at blive og for at være et aktivt medlem i arbejdet for at styrke båndene til de foreløbig otte øvrige medlemslande. Det har vi indtil nu vist mere i det praktiske, jordnære, end når det drejer sig om store visioner om en politisk union. Vor reaktion på ministerpræsident Tindemans' rapport har intet savnet i tydelighed. Vi har klart bekendt os til de forslag, der drejer sig om at løse problemer, der ligger foran os her og nu. Det er de økonomiske problemer. Det er arbejdsløsheden. Det er miljøproblemer. Det er arbejdsmarkedet som sådan, og det er de multinationale selskaber for at give et par eksempler.

Dele af den europæiske presse, ja, hr. Tindemans selv har fået en opfattelse af, at Danmark er for ensidig i sin kredsen omkring økonomi og egne fordele og for lidt koncentrerer sig om den politiske side. At politik og økonomi hænger sammen, kan ingen benægte, men vi vil fastholde, at faktorernes orden ikke er ligegyldig. Et videre politisk samarbejde kan kun vokse sig stærkere, hvis det sker i et sådant tempo og på en sådan måde, at det har en bred folkelig opbakning, d. v. s. at der er tilstrækkeligt stærke argumenter, der motiverer os til videre skridt. Ordrige og nok så visionære rapporter er ikke i sig selv tilstrækkelig argumentation.

Derfor vender vi os mod tanken om, at få og store lande skal udgøre en slags direktorat. Og vi vender os imod Tindemans-rapportens dele, som foreslår flertalsafgørelser i udenrigspolitiske anliggender, mod at u-landsbistand kun skal kanaliseres via EF og mod et militært samarbejde løst fra det nuværende. Alene vor vetoret fortæller, at disse tanker ikke har mange realiteter.

Men jeg synes, det skal siges til vore nordiske venner, at man ikke må tro, at vi derfor er mindre engagerede, når det gælder det praktiske europæiske samarbejde. Vi vedkender os det ansvar, der er forbundet med at gå ind i et fællesskab, der bygger på Romtraktaten. Vi er aktive i Europa-Parlamentet og i de øvrige institutioner, og vi bekender os til selve grundtanken bag de europæiske Fællesskaber. Vi gør det, fordi vi tror på, at vi ad denne vej kan klare en række problemer, hvis løsning kun kan findes på det internationale plan i form af bindende forpligtelser, og heri ligger sikkerheden for de mindre lande. Og vi gør det i overbevisning om, at EF ikke må betragtes som en lukket kreds, der kun er interesseret i at pleje egne interesser. Det bedste bevis herpå er, at vi ser aftaler truffet bl. a. med nordiske lande uden for EF, når det gælder valutasamarbejde og samarbejde på en række andre områder.

Men det store spørgsmål er altså, om dansk medlemskab har hindret mulighederne for fortsat at styrke det nordiske samarbejde. Mit svar er et klart og tydeligt nej. Der har allerede i flere indlæg været nævnt den vigtige beslutning, der blev truffet på sidste session med hensyn til en fælles nordisk investeringsbank.

For tiden forbereder de nordiske socialdemokrater et fælles nordisk program, der skal til behandling ved en kongres i Helsingfors på sensommeren.

Tager vi samarbejdet i De Forenede Nationer, ser vi det samme. Den sidste, 30., ordinære samling viste, at i 35 tilfælde var der ikke enighed i afstemningerne mellem EF-landene. I 26 tilfælde stemte de nordiske lande forskelligt, og i 19 af disse tilfælde stemte Danmark sammen med Norge, mens f. eks. Sverige valgte at gå en anden vej. Det giver nogle interessante nuancer

i billedet og viser, at hvor der kan være et manglende nordisk forslag, er det ikke kun et spørsmål om dansk medlemskab af EF. Danmark er ikke gået én vej og det øvrige Norden en anden vej.

Vi kan og skal gå langt videre i vort nordiske samarbejde, hvad mange forslag til denne session jo også tyder på, og det skal ikke mangle på et dansk engagement, samtidig med, naturligvis, at vi vedkender os vore forpligtelser over for samarbejdet i EF. Men vi erkender også de nordiske udenrigspolitiske realiteter, der for nogle år siden satte, skal vi sige et lidt drastisk stop for videre drømme om en sammensmeltningsproces, som vel nok følelsesmæssigt taler mest direkte til vore hjerter.

Det videre nordiske samarbejde beror i høj grad på en forståelse hos Danmark for de politiske, kulturelle og praktiske værdier, som vi skal forløse i fællesskab. Men det beror også på, at øvrige lande her i Nordisk Råd, i FN, over for u-landene og andre steder til fulde udnytter de muligheder, der ligger i en enig nordisk stemme.

Guttorm Hansen: Den 24. sesjonen til Nordisk Råd er ikke de store sakenes sesjon. Den ekstraordinære sesjonen i Stockholm i høst avgjorde de store sakene. Jeg er av den oppfatning at man bare i meget spesielle tilfelle bør lage slike ekstraordinære sesjoner. Det viser seg at den ordinære sesjons saksliste kanskje vil bli litt for ordinær. Og dette vil igjen føre med seg at Rådets sesjon kanskje ikke blir viet tilstrekkelig oppmerksomhet, men drukne i de store begivenheter fra utland og innland. Jeg vil ikke med dette personlig beklage at denne sesjon blir preget av mer ordinære saker. Det vil kanskje gi tid til nettopp å utvide — og særlig utdype — vårt samarbeid. For det er med hverdagens små saker vi bygger det nordiske fellesskapet.

Rådets nyalgte president sa i sin åpningstale at Nordisk Råd nå har funnet sin organisasjonsmessige nye form. Det er skjedd en sterk organisasjonsmessig oppbygging av Rådet i de siste fem år. Det har gått så fort at enkelte har talt om en sterk byråkratisering og advart mot den. Jeg er personlig av

den mening at den oppbygging som har funnet sted, har vært nødvendig, men la meg også si at tiden er kanskje nå inne til at den framtidige utvidelse av sekretariatene bør bli vurdert mer kritisk. Et for stort apparat kan skade det nordiske samarbeidets anseelse. Det bør i hvert fall ikke gå prestisje og statusjakt i personalpolitikken i de nordiske organer.

Det nordiske samarbeidet har nå vart i så lang tid, i den form det fikk gjennom Nordisk Råds organisasjon, at det er blitt en del av de nordiske folkenes hverdag. Det er verken overraskende eller sensasjonelt lenger at vi samarbeider på stadig flere områder. Mass medias omtale av behandlingen av den nordiske investeringsbanken i Stockholm i fjor høst illustrerer dette godt. Her var det som tildro seg oppmerksomhet, at det var et mindretall på 10 medlemmer som var imot investeringsbanken. Det var det sensasjonelle, det var det som fikk den store interesse, ikke at fem land opprettet en felles offentlig bank. Slik er det på en rekke områder. For så vidt kan vi være glad for at det er blitt slik. Men samtidig er det fare for at det hverdagslige glemmes, at det nordiske samarbeid ikke lenger stilles under debatt og vurdering fordi det er en så integrert del av vår hverdag. Dersom folket i Norden får den oppfatning at det nordiske skjøttes ganske bra av en del politikere i Nordisk Råd, og at det er noe en ikke behøver å ta innover seg, er jeg personlig redd for samarbeidets utvikling. Den sterke forankring i de store folkegrupper var samarbeidets store styrke tidligere. Jeg er overbevist om at denne forankring også må være til stede i framtida. Det er en side av det nordiske samarbeid som er meget viktig for å beholde dette fundament av folkelig tilslutning, og det er informasjonsarbeidet. I en artikkel i "Helsingin Sanomat" 13. februar — jeg har tatt dette sitat fra "Press i Norden" — pekes det på at de store internasjonale problemer trekker interessen vekk fra de samnordiske tiltak som ofte oppleves som lokalpatriotisme. Så skriver "Helsingin Sanomat" etter den svenske oversettelsen:

"Felet ligger mycket i att våra politiker inte har förmått marknadsföra det nordiska samarbetet."

Jeg tror det er riktig.

Nordisk Råds informasjonskomite har arbeidet med en større informasjonsplan som nå etter hvert skal bidra til en bedre markedsføring. Det er en rekke tiltak som etter hvert skal settes ut i livet for å øke interessen for det nordiske samarbeidet. Vi er enige om at vi bør ta for oss en del grupper som er særlig viktige. Det er det som i det moderne reklamespråk kalles "målgrupper". Kanskje vil det virke litt komisk når jeg sier at en av de viktigste grupper vi gjerne vil nå med vår informasjon, er våre kolleger i de nordiske parlamenter. Det er nemlig ofte et beklagelig faktum at de nordiske spørsmål blir ofret liten oppmerksomhet i parlamentene våre, og at det er svært få utenom oss som deltar i Nordisk Råd, som vet mye om samarbeidet. Det foreligger et tiltak i Norge som jeg gjerne her vil feste oppmerksomheten ved, nemlig den stortingsmelding om det nordiske samarbeid som nå for andre året på rad er lagt fram for Stortinget og behandlet der. Vi har på denne måten fått et offentlig dokument som resumerer det nordiske samarbeidets resultater i året som er gått, og som Stortingets utenrikskomite behandler og gir sin innstilling om, som deretter debatteres i Stortinget. Jeg tror jeg trygt kan si at dette er en god informasjonsform og samtidig er en måte å trekke parlamentarikerne direkte inn i det nordiske samarbeid på. Det er åpnet en mulighet for parlamentet til på denne måten å trekke opp retningslinjer for Regjeringens og delegasjonens virksomhet i Nordisk Råd. Jeg tror det er et viktig steg som er gjort her, og jeg vil be de andre delegasjonene å ta opp spørsmålet om en liknende ordning.

Ellers må informasjonen rette seg mot grupper som er opinionspregende, som journalister, lærere, partiarbeidere i de ulike politiske partier, og etter hvert utvides til flere og flere mennesker i Norden. Nordisk Råd bør — i samarbeid med Foreningen Norden og andre organisasjoner — være innstilt på å sette inn både økonomiske og menneskelige ressurser på informasjonsvirksomheten. Det er et viktig arbeid som er mye forsømt, som det nå skal tas et krafttak for i tiden som kommer.

Så vil jeg gjerne bare si noen få ord om

den sak som naturlig nok beskjeftiger oss alle i Norden i disse dager: Konflikten mellom Island og Storbritannia. Vi beklager dypt det som skjer i de islandske farvann. Alt som kan gjøres, bør gjøres for å bilegge og løse konflikten. Men la meg samtidig si: Ingen ting må gjøres nå som låser situasjonen enda mer, og som kan vanskeliggjøre eventuelle forhandlingsinitiativ. Under den synsvinkel må også et utspill i Nordisk Råd vurderes. Denne vurdering er etter mitt syn viktigere enn en mer formell prosedyre. Det er nødvendig også å foreta en slik vurdering av de mer formelle og prinsipielle sider ved resolusjonsforslag av denne type. Men mye viktigere er det å vurdere om et forslag er nyttig eller ikke nyttig i en krisesituasjon som den man her behandler. Jeg håper at det før man tar noe initiativ i Nordisk Råd, foretas en vurdering også av denne side av saken, fordi den er minst like viktig. Vi må ikke foreta oss ting her som låser eventuelle forhandlingsløsninger.

Statsrådet **Norling**: Herr president! Att jag har begärt ordet i dagens generaldebatt sammanhänger med att jag tycker att det finns anledning att uppmärksamma det faktum att det vid denna session är ganska exakt fem år sedan Nordiska rådet tog ett betydelsefullt trafikpolitiskt initiativ. Jag tänker på rådets rekommendation nr 14/1971, som gick ut på att skapa förutsättningar för fastare former för det nordiska samarbetet på kommunikationsområdet. I rekommendationen uppmanades de nordiska regeringarna *dels att* snarast tillsätta en ämbetsmannakommitté för transportfrågor som kunde arbeta i nära anslutning till ett kommande ministerråd, *dels att* låta kommittén utarbeta förslag till en överenskommelse mellan de nordiska länderna om samarbete på transportområdet. En sådan överenskommelse skulle avse såväl organisationen av samarbetet som innehållet i detta.

Regeringarna handlade också i enlighet med rekommendationen. Ämbetsmannakommittén tillsattes och denna kunde redan i december samma år framlägga förslag till en överenskommelse, som — efter behandling i Nordiska rådet och dess tra-

fikutvalg — kunde godkännas av regeringarna. Överenskommelsen gavs en vid ram för verksamheten. Den omfattade sålunda hela transport- och kommunikationsområdet, d. v. s. såväl väg- och järnvägstransporter som sjö- och luftfart, post- och telekommunikationer.

Trafiksäkerhetsområdet undantogs, vilket emellertid bara var ett uttryck för att detta bedömdes ha en tyngd som motiverade särskilda arrangemang.

Genom överenskommelsen karakteriserades inriktningen av verksamheten av transport- och kommunikationsområdet. Ämbetsmannakommittén för transportfrågor gavs en permanent status och underordnades det Nordiska ministerrådet som ett beredande organ åt rådet. Kommitténs verksamhetsbestämmelser reglerades. Formerna för dess samspel med ministerrådet angavs och — skall det särskilt understrykas — ett samarbetsmönster skapades i förhållande till Nordiska rådet och dess trafikudvalg vilket gav dessa organ insyn och ett starkt inflytande på verksamheten.

Redan detta att på så kort tid och i så stor enighet skapa fasta yttre former för samarbetet och kunna precisera dess syfte och inriktning var ett betydande framsteg. Sedan gällde det att ge detta samarbete ett konkret innehåll genom olika slag av aktiviteter, som gav ökad kunskap, medverkade till en trafikpolitisk harmonisering eller resulterade i konkreta förbättringar av transportsystemen. Och jag tror också att jag vågar hävda, att verksamheten — sådan den har utvecklats i samspel mellan ministerråd och trafikudvalg och med ämbetsmannakommittén som ett instrument — är på väg att infria de förväntningar som knöts till Nordiska rådets initiativ för fem år sedan.

Aktiviteterna bestäms av de verksamhetsprogram som årligen behandlas av ministerrådet och av Nordiska rådet och dess trafikudvalg. I programmen upptas projekt vilka anses trafikpolitiskt angelägna och bedöms vara av gemensamt intresse.

Olika pågående projekt fyller enligt min mening väl dessa båda kriterier. Vi har satt i gång Nordkoltprojektet, vilket får ses som ett uttryck för det mycket betydande intresse som i alla våra länder ägnas kollektivtrafiken. Det syftar till att bedöma lämpliga

framtida kollektiva trafiksystem för olika slag av nordiska tätorter med skilda karakteristika i fråga om storlek, bebyggelsestruktur, topografi etc. Det intressanta är att man med detta projekt, som har ett längre utvecklingsperspektiv, kan i nordiskt samarbete komplettera det utrednings- och utvecklingsarbete som drivs i resp. länder och som under tryck av aktuella problem normalt ges ett förhållandevis kort tidsperspektiv. Vi räknar med att vid denna session kunna ge Nordiska rådets trafikudvalg en redovisning för hur man avser att lägga upp den sista, mycket intressanta etappen av detta projekt. Mening är här att man i konkreta modellstudier i ett antal utvalda nordiska tätorter skall omsätta den kunskap som man byggt upp i tidigare etapper.

Ett annat projekt — som går under arbetsbeteckningen STINA — sysslar med problem vilka är av stort såväl trafikpolitiskt som vägtekniskt intresse. Projektet gäller trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen. Här kartlägger man och utvärderar utländska och särskilt amerikanska erfarenheter och söker omsätta dessa till våra nordiska förhållanden, dvs. till de särskilda förutsättningar som hos oss gäller i fråga om klimat, undergrunder och trafikbelastningar. Projektet är intressant också ur den synpunkten att det är ett åskådnings-exempel på vad som kan åstadkommas med utnyttjande av forskningsinstitutioner, provningsanläggningar och laboratorieresurser i de olika nordiska länderna.

Ett par av projekten har som utgångspunkt de likartade geografiska, bebyggelse- och befolkningsmässiga förhållanden som kännetecknar de norra delarna av Finland, Norge och Sverige. Det är områden som ställer särskilda krav på regional- och trafikpolitiska åtgärder för att ge människorna ett rimligt trafik- och serviceutbud.

Ett intressant projekt avser i detta fall möjligheterna att skapa tvärförbindelser med flyg i Nordkalottområdet mellan de tre angivna länderna. Här pågår genom en särskild arbetsgrupp under den nordiska ämbetsmannakommittén ett intensivt arbete. Detta är inriktat på att genom kartläggning av trafikunderlag och kontaktnät bedöma en tänkbar uppläggning av sådana tvärförbindelser med användning av lämplig flyg-

materiel och lämplig trafikorganisation. Här kommer under våren som ett led i utredningsarbetet diskussioner att äga rum med Nordiska rådets trafikudvalg. Målet är att framlägga en rapport före sommaren.

Ett problem som har nära anknytning till förhållandena i stora områden i de norra delarna av Finland, Norge och Sverige gäller utformningen av trafikservicen i glesbygder. Nordiska rådets trafikudvalg har fäst stort avseende vid att de problem som det här är fråga om får en snar behandling och en hög prioritet. Här genomförs under året en inledande studie som syftar till att kartlägga de trafik- och regionalpolitiska instrument som de olika berörda länderna använder i sina strävanden att tillhandahålla befolkningen i ifrågavarande områden ett rimligt trafik- och serviceutbud. På grundval av en sådan studie kan i en senare etapp bedömas vilket utrymme som finns för fortsatta nordiska insatser i detta hänseende.

När man talar om dessa nordliga områden finns det också anledning att erinra om de fortlöpande insatser som görs för att skapa bättre landkommunikationer mellan befolkningen i de olika berörda länderna. Jag kan här konstatera att under de senaste båda åren två mellanriksförbindelser mellan Norge och Sverige färdigställdes. Det gäller den s. k. Blå vägen Umeå—Mo i Rana och den s. k. Graddisvägen mellan Luleå och Bodö. Investeringskostnaderna för envar av dessa vägar uppgår på enbart svensk sida till över hundra miljoner kronor. Jag vill också nämna Kiruna—Narviksvägen, där projekteringen är inne i slutskedet. Den svenska regeringen avser här — under förutsättning av den svenska riksdagens bifall — att redan under hösten i år satsa pengar på ett igångsättande av projektet. När det gäller förbindelserna mellan Finland och Sverige har de finska och svenska vägmyndigheterna beslutat att snarast påbörja uppsättandet av arbetsplatser för byggande av bro vid Kare-suando resp. Kolari.

Om vi sedan riktar blicken västerut vill jag fästa uppmärksamheten på de speciella problem som rör förbindelserna mellan Island och Färöarna och det övriga Norden. Detta är en fråga som — efter rekommendationen av Nordiska rådet — kommer att utredas av Nordiska ministerrådet genom dess ämbetsmannakommitté.

Min utgångspunkt, herr president, för den utblick jag nu gjort är det initiativ som för fem år sedan togs av Nordiska rådet och som resulterat i bl. a. de aktiviteter jag här talat om. Jag vill nu också komma in på ett annat utomordentligt betydelsefullt nordiskt samarbetsproblem. Det gäller frågan om Öresundsförbindelserna, som givetvis i första hand är en fråga för Danmark och Sverige, men som — genom förbindelsernas betydelse för trafikutbytet över huvud mellan de nordiska länderna och mellan dessa och kontinenten — har en i hög grad allmän nordisk innebörd. Tyvärr måste jag i detta fall konstatera att vi nästa år kan fira tjugofemårsjubileum i fråga om Nordiska rådets aktiviteter för denna frågas lösning. Det skall dock sägas att Danmark och Sverige förvisso inte har gripits av den handlingsförklamation som hittillsvarande besvikelser kunnat ge anledning till. Sedan det visat sig att regeringsöverenskommelser som träffats under 1973 inte kunnat ratificeras har de danska och svenska regeringarna enat sig om en ny kraftsamling. Man har sålunda beslutat att gemensamt — genom två förändamålet tillsatta danska och svenska Öresundsdelegationer — göra en förnyad genomgång av det material som legat till grund för de senaste regeringsöverenskommelserna. Materialet skall aktualiseras, kompletteras och revideras i den utsträckning som bedöms erforderlig. Trafikutvecklingen skall studeras. Olika tekniska lösningar skall prövas. Nya kostnadsberäkningar och lönsamhetskalkyler skall upprättas. Ytterligare åtgärder som kan främja kollektivtrafiken skall övervägas. Förbindelsernas konsekvenser i olika hänseenden skall beaktas. Vidare skall frågan om en fast förbindelse i KM-läget bedömas utifrån de alternativa förut-sättningarna att en flygplats tillkommer på Saltholm resp. att Kastrup bibehålls och byggs ut.

Det nya utredningsarbetet har som framgår en förutsättningslös karaktär. Man kan säga att det från regeringarnas sida har lagts upp till en ny och samlad belysning av alla relevanta problem i Öresundsfrågan.

Utredningsarbetet kom på allvar i gång under hösten 1975. Det bedrivs nu med hjälp av ett stort antal experter. Genom den rad av olika frågor som skall behandlas har delegationerna funnit det lämpligt att i varje

land bedriva arbetet med hjälp av fyra olika expertgrupper. Grupperna, som samarbetar i gemensamma frågor, är en för tekniska frågor, en för persontrafikfrågor, en för gods- trafikfrågor och en för planerings- och miljöfrågor. Vid sidan av expertgrupperna medverkar en rad sakkunniga i speciella projekt. Jag kan som exempel nämna att delegationerna kommer att utföra omfattande utredningar rörande den planerade HH-tunnelns inverkan på vattenutväxlingen i Öresund. Vidare kommer ingående trafikundersökningar att utföras. Det kommer att tas fram ett aktuellt basmaterial som skall läggas till grund för nya prognoser beträffande såväl persontrafik som godstrafik. När det gäller de fasta förbindelsernas konsekvenser för näringsliv, markanvändning och miljö kommer vidare omfattande studier att genomföras.

De fasta förbindelsernas effekter på näringslivs och arbetsmarknad är i hög grad avhängiga av de produktions samband som föreligger mellan svenskt och danskt näringsliv. En studie som genomförs syftar till att klarlägga hur fasta förbindelser — med hänsyn till de ändrade transportförutsättningarna samt näringslivets organisation och struktur i framför allt Skåne och Danmark — kan väntas påverka utvecklingen i regionen.

De utredningar som delegationerna skall genomföra är som synes omfattande. Vi räknar dock med att det skall bli möjligt att få fram underlag till hösten 1977. Härmed har förutsättningar skapats för nya regeringsöverläggningar.

För att göra bilden fullständig hade jag gärna velat redovisa det intressanta och omfattande arbete som pågått och pågår på trafiksäkerhetsområdet genom Nordiska trafiksäkerhetsrådet. De rapporter som tid efter annan läggs fram för regeringarna och Nordiska rådet — det må sedan gälla skyldighet att använda bilbälte, att begagna motorcykelhjälmar, barns placering i bil, reflexanvändning eller problem med motorcyklar — är bevis nog för det intensiva och konstruktiva arbete som bedrivs på denna viktiga del av trafikområdet.

Herr president! Med mitt anförande har jag velat ge en överskådlig bild av de aktiviteter som pågår inom ramen för det nordiska samarbetet på transportområdet. Pro-

blemet är inte att finna gemensamma samarbetsprojekt. Problemet är att välja ut de mest angelägna.

Handelsminister Erling Jensen: Hr. præsident! Da Nordisk Råd for godt et år siden holdt sin ordinære session i Reykjavík, var en omfattende rapport om mulighederne for et nordisk energisamarbejde netop blevet færdiggjort af embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik, og på basis heraf havde ministerrådet med sin tillægsberetning af 29. januar 1975 til Nordisk Råd fremlagt sin program for det fortsatte samarbejde på dette område.

Mens jeg om det øvrige industripolitiske samarbejde i det forløbne år skal tillade mig at henvise til omtalen heraf i C1, vil jeg gerne her på de nordiske industriministres vegne redegøre for ministerrådets arbejde med det energipolitiske program og for de perspektiver, vi ser i det fortsatte samarbejde på dette område.

Vi har brugt megen tid og mange kræfter på at udrede mulighederne og forudsætningerne for et nordisk energisamarbejde, og jeg kan ikke i dag påstå, at vi på alle områder er færdige hermed. Energipolitikken er et kompliceret anliggende, nationalt, og skal den give grundlag for et udbytte- rigt samarbejde over grænserne, er det afgørende, at man på forhånd gør sig klart, hvilke sammenfaldende og hvilke modstridende interesser, der foreligger.

Jeg synes imidlertid vi kan fastslå, at vi er godt på vej, og at vi nu på en række områder har bevæget os ind i den fase, hvor vi kan koncentrere os om praktiske løsninger af fælles problemer. Der foreligger i dag 3 udredningsrapporter vedrørende forskellige sider af energiområdet set i en nordisk synsvinkel.

Den første af disse vedrører samarbejdet om forskning, udvikling og teknologifor- midling på energiområdet. Denne rapport og ministerrådets behandling af den er ud- førligt kommenteret i C1, og jeg skal ikke her gentage, hvad der allerede er sagt, men blot understrege, at rapporten efter ministerrådets opfattelse udgør en værdifuld dokumentation af behov og muligheder for samarbejde, og at vi er indstillet på at give

gennemførelsen af egnede projekter på dette område høj prioritet i de kommende år.

Allerede i indeværende år vil industrifonden få ekstra midler stillet til rådighed for at kunne forberede og iværksætte projekter, og som det afspejler sig i budgetforslaget for 1977 forudser vi en betydelig nordisk indsats på dette felt i tiden fremover.

Også rapporten om samarbejde vedrørende energibesparelser i bygninger er udførligt kommenteret i C1. I tilslutning til det anførte kan jeg oplyse, at spørgsmålet blev drøftet på et nordisk boligministermøde den 6. februar i år, hvor det bl. a. besluttedes snarest at søge et af NKB udarbejdet forslag vedrørende energibesparende bygningsbestemmelser implementeret i de nordiske lande.

Inden jeg går over til naturgasrapporterne, vil jeg gerne indskyde, at ministerrådet havde sat sig som mål at have endnu en rapport klar til denne session som oplæg til et mere konkretiseret samarbejde. Det gælder området kernekraftssikkerhed, hvor udredningsarbejdet, som det fremgår af C1, endnu ikke er afsluttet. Det fremgår samtidig, at der netop på dette område allerede arbejdes meget intensivt både på nationalt, nordisk og internationalt plan, og ikke mindst den nære kobling til den internationale udvikling på dette område gør det nødvendigt, at prioriteringen af det nordiske samarbejde overvejes meget nøje i internationalt perspektiv. Udsættelsen er således ikke udtryk for en lavere prioritering af, hvad ministerrådet betragter som et meget vigtigt samarbejdsfelt.

Den sidste af de 3 rapporter i nordisk udredningsserie med titlen "Nordiske naturgasudredninger" er ikke omtalt i C1, fordi den i overensstemmelse med den fastsatte tidsplan først forelå umiddelbart før årsskiftet, og jeg vil derfor gerne benytte lejligheden til på ministerrådets vegne at kommentere den lidt udførligere.

Som det vil huskes var udredningsopdraget oprindeligt udformet som 3 separate undersøgelser baseret på hver sit potentielle ilandføringssted for naturgas. Det har imidlertid senere vist sig praktisk at sammenfatte undersøgelserne vedrørende ilandføring i Jylland og i Møre i én udredning

og at behandle Nordkalotundersøgelsen i én separat.

Ministerrådet har vurderet rapporten om naturgasudnyttelse i Nordkalotområdet og finder, at denne indledende undersøgelse på en værdifuld måde illustrerer en række af de muligheder og begrænsninger, der ligger i eventuelle naturgasfund på den nordnorske kontinentalsokkel set ud fra en nordisk synsvinkel. Som rapporten selv fremhæver, er der tale om en præliminærudredning af nogle i bedste fald langsigtede samarbejds muligheder, og det er ikke rimeligt på dette grundlag at drage alt for definitive konklusioner. Alligevel kan der efter ministerrådets opfattelse fremhæves en række momenter, som bør holdes for øje i de fortsatte overvejelser om disse spørgsmål.

Således må nævnes det ret begrænsede marked for naturgas, som den eksisterende industri og bosætning i området ifølge rapporten vil danne grundlag for.

Dersom omstændighederne tilsiger det, kan dette marked utvivlsomt forøges noget, men kun gennem meget omfattende investeringer i ny gasbaseret industri samt i produktions- og distributionsanlæg. Selv med en intensiv udbygning forekommer det ikke troligt, at Nordkalotområdet vil kunne aftage hele produktionen fra virkeligt store fund, og der melder sig derfor spørgsmålet, om eventuelle overskydende gasmængder på anden måde vil kunne være af interesse i nordisk sammenhæng. Som allerede fremhævet er der tale om meget langsigtede overvejelser, og ministerrådet finder ikke, at der i den øjeblikkelige situation er behov for et konkret udredningsarbejde på dette område. På den anden side vil såvel eventuelle fund af gasforekomster på den nordnorske kontinentalsokkel som de nordiske landes planer om introduktion af naturgas fra andre kilder kunne gøre det aktuelt at tage mulighederne for en naturgasforsyning nordfra op til mere indgående vurdering.

Vender vi os herefter til den udredning, der beskæftiger sig med ilandføringsalternativerne Jylland og Møre, er det klart, at vi — især for så vidt angår Jyllandsalternativet — står over for en anden problemstilling end på Nordkalotten. Vi ved, at der

findes endnu ikke udnyttede gasforekomster i den norske og danske del af Nordsjøen, hvor beslutning om at sætte dem i produktion må forventes truffet inden for de næste få år. Spørgsmålet er, om der kan tænkes et nordisk alternativ for udnyttelsen af disse gasforekomster sammen med eller ved siden af de øvrige alternativer, som findes. Efter ministerrådets opfattelse må svaret på grundlag af den foreliggende udredning blive, at dette er en mulighed, som bør vurderes seriøst.

Vi hverken bør eller kan i dag forudskontere noget om, hvad det endelige resultat til sin tid vil blive. Vi har endnu kun begrænset viden om de faktiske forhold, og det er åbenbart, at meget betydelige interesser af såvel politisk som kommerciel natur vil være knyttet til de forhandlinger, der til sin tid skal føres mellem producenter og potentielle aftagere af de gasmængder, der her er tale om.

Efter ministerrådets opfattelse har de nordiske lande i den foreliggende udredning fået et værdifuldt grundlag for deres forberedelse til sådanne forhandlinger. Som det imidlertid klart fremgår af rapporten, er vi ikke ved vejs ende med denne forberedelse.

I første række må vi styrke de interne forberedelser til en indføring af naturgas. Disse interne opgaver ligger især inden for områderne: fysisk planlægning, organisatorisk og finansiell opbygning, markedsopbygning og sidst, men ikke mindst, overordnede nationale energipolitiske beslutninger. Dette er opgaver, der selvsagt må gennemføres nationalt, men jeg vil gerne understrege, at det er en fælles interesse, at de bliver gennemført. Er disse forberedelser ikke afsluttet i de berørte lande på tidspunktet for forhandlingernes påbegyndelse, kan det ødelægge mulighederne for projektet som helhed.

Vi har derfor i ministerrådet besluttet hver for sig at intensivere dette arbejde, og vi anser det for både nødvendigt og muligt at gennemføre det i løbet af dette år. Som nævnt må udredninger og beslutninger være nationale opgaver, men det vil være nyttigt med en erfarings- og informationsudveksling mellem de potentielle aftagerlande, ligesom informationer fra producenter til aftagere om, hvilke mængder og vilkår, der kan forventes at blive aktuelle, vil være af stor betydning for den videre planlægning og for en eventuel fælles optræden på områder, hvor synspunkterne mødes. Ministerrådet har derfor besluttet at holde løbende kontakt om disse spørgsmål mellem de involverede lande på såvel ekspert- og embedsmandsniveau som på ministerniveau.

Hr. præsident! Det vil fremgå af, hvad jeg her har sagt, at det nordiske energisamarbejde er i færd med at materialisere sig på nogle vigtige områder. Dette vil utvivlsomt kunne give impulser til et udvidet industrielt samarbejde, men man må ikke på dette felt vente sig vidtgående løsninger fra den ene dag til den anden. For begge de nævnte samarbejdsområder gælder imidlertid, at vi med tilkomsten af en nordisk investeringsbank vil få et meget vigtigt instrument for realiseringen af projekter af fælles interesse.

Alt i alt, hr. præsident, er det derfor ministerrådets opfattelse, at vi med det udførte arbejde har taget skridt til at sikre, at vi kan stå velforberedte til at møde de udfordringer og problemer, det nordiske samarbejde vil blive stillet over for på disse områder i den kommende tid.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 18.25.

Protokoll

3:e mötet

Söndagen den 29 februari 1976 kl. 14.00

Presidenter: Knud Enggaard, V. J. Sukselainen och Trygve Bratteli

Dagordning

1. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Ragnar Christiansen intagit sin plats i rådet.

1

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Korvald: Hr. president! I Norge pågår det for tiden en sterk debatt om demokratiets prinsipper og innhold. Debatten dreier seg om graden av samfunnsmessig styring, desentralisering av den offentlige forvaltning og det enkelte individs mulighet til å øve innflytelse på samfunnsforholdene. Det er ønske om økt nærdemokrati både når det gjelder offentlig styre og i spørsmål som gjelder produksjonsprosessene og egen livssituasjon, som er bakgrunnen for denne debatten. Jeg vet at denne debatt er aktuell i alle de nordiske land. Det politiske demokrati kommer for øvrig i søkelyset i forbindelse med den rådskonferanse som planlegges i Norge til høsten. Konferansen arrangeres i Nordisk Råds regi.

Jeg tror det er grunn til å si at individet i de nordiske land nyter en større frihet enn

i de fleste andre land i verden. Vi skal ikke gå svært langt utenfor våre egne grenser for å se at menneskerettighetene ikke etterleves, og hvor åndsfriheten krenkes grovt. Dette er spørsmål som engasjerer oss alle sterkt. Vi bør være meget glade for den frihet vi nyter i våre egne land. Når det har kunnet utvikle seg slik, har det bl. a. sin årsak i at det i det brede lag av folket har vært nedfelt holdninger som har skapt grunnlaget for denne livsform. Dette er forhold som vi må sette meget inn på å kunne bevare og videreutvikle.

I demokratiet er vi satt sammen til å arbeide for at de åndelige, kulturelle og materielle ressurser må bli forvaltet på rett måte, d. v. s. at vi har samfunn hvor samfunnsgodene er rettferdig fordelt og med muligheter for at hvert menneske skal få meningsfylt arbeid og kunne leve et rikt menneskeliv. Vi er også satt til å arbeide for en sosial rettferds- og utjevningsspolitikk i global sammenheng. — Dette siste er igjen på dagsordenen her i Nordisk Råd og bør bli gjenstand for utvidet samarbeid.

De demokratiske idealer som vi gjerne vil hylle, har sine røtter i arven fra Jerusalem, Aten og Rom. — Jeg nøler ikke med å si at vår kulturs vugge stod innerst i Middelhavet. Riktignok er det slik at vårt kulturgrunnlag etter hvert, og særlig i den senere tid, er blitt mer omstridt og uklart enn tidligere. Utviklingen av massemedia og telekommunikasjoner har ført til at vi i dag utsettes for langt flere impulser enn tidligere. Dette gir oss mange nye muligheter for samarbeid og kontakt, men det representerer også en trusel mot individene og våre

samfunnsformer. Vår tid kan med rette betegnes som en pluralistisk tid. Fremmede religioner og gudsførnektelse brer seg sterkt også i våre samfunn.

Vi ser en sterk oppløsning av moralnormer som tidligere var udiskuterbare. I stedet for økt frihet i demokratisk forstand har dette ført med seg at stadig flere tar seg friheter på andres bekostning. Ulike former for vold, mobbing og vinningsforbrytelser brer seg. Vi ser også den oppløsning av ekteskapsinstitusjonen som foregår i våre nordiske land. Stort sett har samfunnet til i dag vært interessert i ordnede ekteskapsforhold, og det av mange grunner. Et ordnet og forpliktende ekteskap gir mennesket det beste vern og trygghet, særlig gjelder det hvor det er barn i familien. Trygghet er en mangelvare i vår tid. I sporet av denne utvikling ser vi også friere seksuelle forhold bre seg. Såkalte uønskede svangerskap og uønskede ekteskap løser man ofte på en meget uverdigg måte. Respekten for liv er avtagende. Når jeg tar dette opp i en generaldebatt i Nordisk Råd, er det fordi disse spørsmål er et felles-nordisk anliggende. I dette forum tar vi opp alle spørsmål som angår våre samfunn. Vi er naboland uten passtvang, vi har felles arbeidsmarked, stor samhandel, og vi taler stort sett språk som vi gjensidig forstår. Dessuten har vi massemedia som formidler kulturimpulser fra det ene land til det andre. Vi har da også opprinnelig felles kulturgrunnlag og felles religion, noe som i store trekk fortsatt er tilfelle.

Rapporten fra Ministerrådet som vi behandler her i dag, nevner også ekteskapslovgivningen som et felles nordisk anliggende. — Under den 21. sesjon ble spørsmålet om ensartede regler om ekteskapsinngåelse og -oppløsning avvist. Imidlertid sier Ministerrådet at man må se på en endring av konvensjonen på dette område senere, når man får en avklaring av arten og rekkevidden av de forslag som det arbeides med i flere av de nordiske land. Man tar også opp spørsmålet om de såkalte papirløse ekteskap. I denne forbindelse anføres det at Ministerrådet er av den oppfatning at løsningen av disse problemer må være et naturlig emne for nordisk samarbeid, og at spørsmålet bør inngå i det løpende samarbeid på ekteskapslovgivningens område.

Jeg har også i dagspressen i den senere tid sett at man arbeider med en ny seksuallov i Sverige som fjerner seg meget fra den lovgivning som hittil har vært vanlig i Norden. Et samarbeid på disse områder kan etter min vurdering bare komme i stand dersom man fortsatt ønsker å bygge på et kristent syn på menneskelivet. En samordnet lovgivning om slike dypt menneskelige og moralske spørsmål må ikke stadig bygge på at de mest radikale forslag skal søkes innarbeidet i nordisk lovgivning. Jeg vil advare mot at man bringer slike spørsmål inn for Nordisk Råd for å søke å få en felles samordnet lovgivning på en måte som etter min oppfatning både vil skade det kulturgrunnlag vi hittill har bygd på, og ikke minst vil skade den nasjonale tiltro til det nordiske samarbeid. Nå er selvsagt lovgivningen det enkelte lands sak. På den annen side vil jeg peke på at disse spørsmål angår det nordiske samarbeid, slik jeg har påpekt, og de angår de nordiske folks fremtid.

Vi kan om vi vil her i Nordisk Råd være med og føre utviklingen i en positiv retning. Vi kan styre den også på disse områder, slik vi har gjort når det gjelder de økonomiske og sosiale felter. Vi kan styre den med lovgivning i en bestemt retning. Når man kommer over på mer moralske og etiske områder, ser det ut som man søker å lovfeste en utvikling som har funnet sted, i stedet for å lede den i en retning som skaper holdninger, og som verner individ og familie og gir trygge, ordnede samfunnsforhold.

Når jeg har gått såpass sterkt inn på disse forhold, er det fordi det har noe med våre demokratier å gjøre. Hjemmene er enkeltcellene i samfunnet. Dersom hjemmene går i oppløsning, vil samfunnet oppløses.

Vi har positive veier å gå. En av disse går på å lede samfunnsutviklingen i en mer menneskelig retning og å skape trygge og gode arbeidsforhold, slik Trygve Bratteli nevnte i sin interessante analyse her i går. Og vi kan styrke det felles åndsgrunnlag som vi har i kristendommen, og bekjempe de nedbrytende krefter. Vi har demokratiske institusjoner i våre folk som betyr mye for den demokratiske utvikling. Disse institusjoner bør vi fortsatt gi gode arbeidsfor-

hold. Jeg tenker her på organisasjonslivet i dets mange fasetteringer og på kirken.

I løpet av de siste år er det fra forskjellig hold hevdet at de vestlige land raskt går inn i en ideologisk krise. Det kan være verd å merke seg at verken demokrati eller humanisme i seg selv er noen levende kraftkilde. Etter min vurdering må demokratiet ha en viss grad av felles idégrunnlag og åndsgrunnlag å hvile på. I vår kulturkrets har vi hittil hatt dette grunnlag i den kristne fellesarv. Det er derfor vi stort sett i de nordiske land i hjem og skole har en barneoppdragelse som bygger på dette grunnlag.

En styrkelse av demokratiet etter disse linjer vil også styrke det politiske arbeid og dets anseelse, et spørsmål som var oppe i generaldebatten i Reykjavik i fjor. Jeg ser fram til rådskonferansen til høsten, som vil sette søkelyset på demokratiet og dets innhold og grunnlag.

Når det gjelder det nordiske samarbeid for øvrig, vil jeg understreke betydningen av å fortsette samarbeidet på det industrielle og økonomiske område. De resultater vi ser av samarbeidet på energiområdet, ser jeg bare som en begynnelse av et økt industrielt samarbeid. La meg få uttrykke ønsket om at de integrasjonstanker som engasjerte oss da Nordøk-planen var aktuell, ikke må hindres unødige av det faktum at ikke alle de nordiske land har samme tilknytning til De europeiske fellesskap. Våre land har sterke felles interesser på en rekke industrielle områder. I denne sammenheng vil jeg nøye meg med å nevne et som jeg mener vi må gi høy prioritet i samarbeidssammenheng. Det gjelder en felles nordisk ressurs- og energipolitikk. Det synes klart at Sverige og Norge i fremtiden kan utfylle hverandre med hensyn til energiforsyning og teknologisk utbygging av olje- og gassressursene. Det er mitt ønske at dette blir et felles anliggende for flere nordiske land og ikke bare Sverige og Norge. Mulighetene for ilandføring av olje og gass til Danmark for videreføring til andre nordiske land må utredes videre og vurderes nøye. Jeg finner det naturlig at en stor del av det norske overskudd av olje og gass tilflyter våre nordiske naboland. Når det gjelder den aktivitet som oljevirkningsomheter skaper, vil jeg peke på det betydningsfulle

arbeid som pågår for å samordne så vel arbeidsmarkedspolitikken som vår miljøvernpolitikk.

Vi må her særlig holde de regionale problemer for øye. Dette gjelder særlig Nord-Skandinavia, hvor vi har store distriktsproblemer, og hvor det er av betydning å utnytte naturressursene og opprettholde en viss befolkningstetthet.

Så til slutt noen ord om fiskerikrisen, som har vært så omtalt her i debatten.

Når ett lem lider, lider alle. — Et av våre broderfolk er for tiden inne i en kresituasjon når det gjelder det viktigste økonomiske grunnlag for landet. Det er ut fra dette viktige faktum at de andre nordiske land følger Islands kamp for fiskerettighetene med stor interesse og sympati. Utviklingen av konflikten mellom Island og Storbritannia har stor betydning for de nordiske land, for det første fordi Island er medlem av Nordisk Råd og ligger i felles havområder med andre nordiske land og dessuten er tilsluttet organisasjoner som de nordiske land deltar i. Jeg behøver ikke utdype disse forhold nærmere i denne forsamling. Spørsmålet angår oss alle og Europa for øvrig.

Jeg vil også her i Nordisk Råd si at Storbritannia bør trekke sine marinefartøyer ut av det islandske havområdet, og de to land bør på nytt forhandle for å løse dette problem. Det gis, som det har vært understreket her i debatten, ingen annen vei ut av denne konflikten enn forhandlingsveien. I denne sammenheng vil begge disse stater ha Norges medvirkning om de ønsker, slik det ble understreket av den norske statsminister i går, og jeg er sikker på at de øvrige nordiske land også vil gjøre alt de kan for å bidra til en positiv løsning.

Meddelande

Det meddelades, att Ele Alenius, kirkeminister og minister for Grønland Jørgen Peder Hansen och Elsi Hetemäki intagit sina platser i rådet.

Westerlund: Herr president! Under Nordiska rådets senaste session behandlades frågan om det nordiska samarbetet på televisionsområdet i ett flertal anföranden. På

basen av de diskussioner som då fördes kan man konstatera att strävandena för ett kraftigt ökat TV-samarbete har en stark förankring i alla nordiska länder. För detta samarbete har det uppställts mål på såväl längre som på kortare sikt.

Nordiska rådet har även antagit följande rekommendation om TV-frågorna (*nr 20/1971*):

”Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.”

Dessa samnordiska strävanden till ökat TV-utbyte innebär bl. a. klart formulerade målsättningar och planer för överföring av rikssvensk TV till de svenska trakterna i Finland.

Av det utredningsarbete som har företagits under det år som har gått får man den uppfattningen att de mål som har uppställts på kort sikt nu har fallit i bakgrunden och att man mera har koncentrerat sig på den i tekniskt avseende långsiktiga målsättningen med bl. a. programöverföring via satelliter.

Det är klart att den planering som pågår och som syftar till att man i framtiden via satelliter skall kunna se de olika nordiska TV-bolagens program i alla nordiska länder är nödvändig i och för sig och bör påskyndas. Ett faktum är att man inom denna utredning kommer att få ta ställning till många ytterst komplicerade problem vilkas lösning kommer att ta lång tid i anspråk.

Den målsättning som fortfarande bör prioriteras är därför den tekniska utbyggnaden av det nordiska TV-samarbetet genom en överföring av program mellan grannländerna via regionala distributionsnät.

De upphovsrättsliga frågor som är förknippade med det nordiska TV-samarbetet synes vara svårlösta. Som ett tecken på detta kan man ta det faktum att den nordiska upphovsrättskommittén som tillsattes för att behandla den upphovsrättsliga lag-

stiftningen i Norden upplöstes under 1975. Om vilja faktiskt finns bör frågan i varje fall kunna lösas snabbt, i synnerhet med tanke på dess betydelse för TV-frågans vidareutveckling.

För Svenska folkpartiets del är åsikten om hur det nordiska TV-samarbetet skall byggas ut i Finland helt klar. Vi anser att den enda realistiska möjligheten att trygga ett tillfredsställande TV-utbud på svenska och på tittarvänliga tider är att skapa en tredje TV-kanal, som reserveras för svenskspråkiga program. Inom denna kanal bör sändas finlandssvenska program, till svenska textade program samt nordiska, främst rikssvenska program.

För Finlands del kan man ytterligare konstatera att regeringen i april 1975, på initiativ av Svenska folkpartiet, i ett principbeslut för första gången hänvisade till målsättningen att skapa en särskild TV-kanal för svenskspråkiga program.

I Finland har ytterligare en medborgarkommitté helt utanför partigränserna samlat in över 67 000 namn bland finlandssvenskarna till förmån för en svensk och nordisk TV-kanal. Massadressen överlämnades till statsministern i mediet av december. Vid detta tillfälle lovade statsministern att regeringen kommer att utreda möjligheterna att bygga ut en kanal för svenska TV-program. Också det regeringsprogram som för tillfället utarbetas kommer av allt att döma att innehålla ett omnämnande av den tredje TV-kanalen.

På grund av de ekonomiska svårigheter som Finland känner av mycket hårt just nu är det klart att vår egen svenska TV-kanal inte kommer att kunna förverkligas i så snabb takt som vore önskvärt. Det är i varje fall nu dags att fatta de avgörande besluten så att arbetet skall kunna sättas i gång när konjunkturerna blir bättre.

Finlandssvenskarna och sverigefinlänvarna har redan i årtal arbetat för att få tillstånd en allsidig radio- och TV-service för minoriteterna i Finland och Sverige. För att avhjälpa de missförhållanden som nu finns krävs det i själva verket inte så mycket annat än god vilja, framför allt från de nationella radiobolagens sida. Det finns inte mera hållbara argument för ytterligare uppskov.

Ansvar för att den förtjänstfulla utredning och det förarbete som gjorts inom ramen för det nordiska kultursamarbetet skall ge konkret resultat ligger inte minst även i fortsättningen främst på de nordiska organen.

Om inte frågan om TV-samarbete avancerar vidare måste vi tyvärr notera ett nederlag för samarbetstanken vilket innebär att stora språkliga minoritetsgrupper i Norden kommer att känna stor besvikelse. Inte minst kommer finlandssvenskarna som är väl medvetna om bristerna i kulturutbudet på det egna språket att känna stor besvikelse om inte den nordiska TV-samarbetstanken vidareutvecklas.

Jón Skaftason: Herr president! Det nordiska samarbetets historia under Nordiska rådets tjugofyraåriga tillvaro uppvisar betydande resultat, inte minst på det ekonomiska och det kulturella området. Flera områden kan nämnas, men någon sådan uppräkningskrävs inte inför detta forum.

Organisatoriskt är samarbetet inom Nordiska rådets ram väl utvecklat och har effektiva styrelseorgan till sitt förfogande. Nationernas släktskap och en liknande inställning i många frågor borde också underlätta samarbetet.

Å andra sidan bör det inte döljas, att somliga tycker att resultaten kommer för långsamt samt att omkostnaderna och byråkratin kring detta samarbete är mera omfattande än vad som kan anses motiverat. Rådsmedlemmarna har all anledning att överväga denna kritik, fråga sig själva huruvida den är motiverad eller ett utslag av önsketänkande hos kritiker som ställer större och mera långtgående krav om resultatet av samarbetet än vad som är möjligt att uppfylla.

Enligt min åsikt utgörs det mest betydande resultatet av samarbetet under det gångna året av den rekommendation som antogs vid Nordiska rådets extrasession i november om upprättandet av den nordiska investeringsbanken samt ministerrådets fastställande av bankens statuter den fjärde december.

Vi känner alla till syftet med investeringsbankens upprättande. Den skall förstärka de nordiska ländernas ekonomi genom att be-

vilja lån och kreditgaranti i samband med mera betydande investeringsprojekt inom Norden. Den skall komplettera de kreditinstitut som redan finns samt förbättra möjligheterna till att skaffa lånekapital på den internationella lånemarknaden för att möta ökade kreditbehov, bland annat på grund av de stora oljeprishöjningarna. Banken skall arbeta i nära samverkan med de enskilda medlemsländernas regeringar och kan inte bedriva en egen politik i motsättning mot respektive lands regering. Den skall kunna låna såväl till den offentliga som den privata sektorn och inte utöva något inflytande på partipolitiken inom Norden.

Trots en viss opposition vid extrasessionen, grundad på mycket olika förutsättningar, var det dock en stor majoritet för upprättandet av investeringsbanken och jag är övertygad om att samma kommer att bli fallet när förslaget kommer till behandling i nationalförsamlingarna under de närmaste månaderna. Jag känner t. ex. inte till någon opposition mot förslaget i det isländska Altinget, och inom den isländska rådsdelegationen råder full enighet om stöd för projektet. I Island ser man således med viss förväntan fram mot förverkligandet av denna etapp i nordiskt samarbete.

Jag tillåter mig härnäst att i korthet beröra ett av våra problem i det nordiska samarbetet, nämligen det underskott som förekommit i Islands handelsbalans med de övriga nordiska länderna under många år. I Nordiska ministerrådets berättelse finns upplysningar om dessa frågor. Det framgår där bland annat att det under förra hälften av år 1975 skedde en viss ökning av exporten i de nordiska länderna utom Island till de övriga nordiska länderna, trots ogynnsamma handelsvillkor i den västliga världen. Vår export till de övriga nordiska länderna har under samma period minskat med 11 procent.

Jag är fullkomligt klar över att en stor och till och med den största delen av detta vårt problem ligger i det faktum, att vår produktion är ensidig och varuutbudet till de andra nordiska länderna därför begränsat. Så länge den eftertraktade islandssillen fångades utanför Islands kust exporterade vi så mycket av den t. ex. till Sverige och Finland, att balans i handelsutbytet stundom

uppnåddes. Men den sagan är slut, för tillfället åtminstone, och nu står vi som en valutafattig nation med detta problem som vi måste lösa. I detta sammanhang uppkommer frågan om möjligheten av ökat samarbete mellan Island och andra nordiska länder på det industriella området med exportproduktion som mål. Inrättandet av den nordiska fonden för industriell utveckling utgjorde ett steg i rätt riktning, men ytterligare åtgärder behövs. Under de senaste åren har vi i någon utsträckning exporterat lammkött till det övriga Norden, en export som kunde ökas något om vidgade importlicenser kunde skaffas.

Möjligheterna är säkert flera, även om jag inte nämner dem här. Jag hälsar därför med särskild tillfredsställelse ministerrådets beslut om att göra dessa frågor till föremål för en särskild utredning i syfte att sedan på grundval därav överväga vilka åtgärder som skulle kunna vidtas för att hjälpa Island att reducera handelsunderskottet gentemot de övriga nordiska länderna genom ökad export till dessa länder.

Vi som deltar i samarbetet inom Nordiska rådet har den önskan, att det skall leda till så stora och positiva resultat som möjligt och kunna bli ett aktningvärt föredöme för andra länder. Världen av i dag kännetecknas inte minst av många slags internationellt samarbete som påstås syfta till att befrämja fred och framsteg. Trots detta har vi krig, hänsynslös exploatering och förtryck samt psykisk och fysisk nöd hos miljoner av människor på många håll i världen. Det är ingen lätt uppgift att utrota allt elände i vår värld, men det är dock vad som måste eftersträvas. Den viktigaste förutsättningen för framgång i detta avseende är att den starke med sin makt inte skall kunna tvinga allt under sin vilja, utan däremot att rättvisa och förnuft får dominera.

Islänningarna är en av de fåtaligaste självständiga nationerna i världen. De utkämpar nu med alla tillgängliga medel en kamp för att bevara grundvalen för sin existens, nämligen fiskbankarna runt omkring landet, vilka är bland de rikaste fiskevatten som finns.

Denna kamp berör inte endast islänningarna själva, även om utgången förvisso betyder mera för dem än för någon annan na-

tion. I en värld av snabba förändringar, där avstånden minskar på grund av ständigt förbättrade kommunikationer, är det många frågor som tidigare hade anknytning till ett enda eller ett fåtal länder men som nu håller på att bli internationella. I en värld där folkmängden ökar i snabb takt och jordens resurser förbrukas med oroväckande hastighet är hungern, armodet och fattigdomen ett skrämmande internationellt problem. Det proviantförråd som de isländska fiskevattnen utgör är en värdefull tillgång under dylika omständigheter och får inte förstöras genom rovdrift. Det skulle i praktiken drabba många, även om vi naturligtvis skulle lida den största förlusten, eftersom fiskprodukter utgör basen för den isländska befolkningens utkomst. Detta är den egentliga innebörden i den kamp som nu utkämpas på de isländska fiskebankarna och som blir hårdare dag för dag. Dessa fiskevatten håller på att ödeläggas genom utfiskning, och vi befinner oss i elfte timmen när det gäller att vidta räddningsåtgärder. Här om är t. ex. brittiska och isländska forskare eniga.

Det råder inte heller någon oenighet om att islänningarna själva förfogar över en tillräckligt stor fiskeflotta för att ensamma kunna fånga hela den kvantitet av de viktigaste matfiskarna som det anses tillrädligt att fånga. Vi har därför i praktiken intet svängrum när det gäller att bevilja andra länder rätt till något omfattande fiske innanför 200-milsgränsen. Det gör vi dock. Vi har träffat överenskommelse med Västtyskland och Belgien, och snart inleds förhandlingar med Norge, Färöarna och kanske flera länder. Det är endast britterna som det inte går att uppnå överenskommelse med, trots upprepade försök. Orsaken härtill är deras måttlösa krav och den brittiska regeringens fullständiga brist på förståelse för denna livsviktiga fråga för en av dess allierade i NATO. Islänningarna vet att berätta många historier om brittiska trålares hänsynslösa framfart i isländska fiskevatten. Strax före senaste sekelskiftet körde en brittisk trålare ner en liten öppen båt på en av västfjordarna. I båten befann sig bl. a. en av Islands populäraste diktare, Hannes Hafstein, som var fogde i Ísafjörður och hade gått ut för att jaga bort brit-

tiska tjuvfiskare innanför fiskegränsen, som då gick vid tre mil. Tre islänningar drunknade vid detta tillfälle, men Hannes Hafstein undgick drunkning med knapp nöd.

Under de senaste 17 åren har britterna tre gånger skickat sina örlogsfartyg innanför den isländska fiskegränsen för att hjälpa brittiska trålare att bedriva olovligt fiske. Detta skedde när gränsen utvidgades till 12 mil och igen vid utvidgningen till 50 mil, samt nu senast när 200-milsgränsen infördes. Varje gång motiveras detta med att islänningarna bryter mot internationell lag genom att utsträcka fiskegränsen samt att britterna har en historisk rätt till att fiska i området.

Internationella rättsregler när det gäller omfattningen av fiskezoner är mycket vacklande, om de ens kan sägas existera, och dylika rättsregler är nu under utarbetande på Förenta nationernas havsrättskonferens, till vilken Island tog initiativet på sin tid. Detta förberedelsearbete har tagit mycket lång tid, och vi har inte kunnat vänta på grund av situationen i fråga om fiskbestånden. Vi har också fått bevittna hur andra nationer, som är mindre beroende av fiske än islänningarna, utan motåtgärder har tagit denna rätt, för att inte nämna rätten till resurser under och på havsbotten långt utanför kusten. Den historiska rätten bygger på den starkes och mäktiges undertryckande av den svagare, och den befinner sig i dag på reträtt, som väl är.

Den brittiska ståndpunkten i denna tvist får kanske den bästa belysningen om man observerar det faktum, att samtidigt som britterna skickar sin flotta in på de isländska fiskevattnen för våldsåtgärder och försöker omintetgöra vår 200-milsgräns, står de själva mitt uppe i en hård strid med de övriga medlemsländerna i EG för att uppnå en privat fiskezon för Storbritannien på 100 mil, vilket går stick i stäv mot EG:s politik, som britterna i praktiken har godkänt genom sin anslutning till gemenskapen.

Situationen i de isländska fiskevattnen förvärras nu för varje dag som går, och när som helst kan människoliv gå till spillo.

Brittiska trålare dräller omkring på frid-

lysta områden, på lek- och uppfödningplatser, och skovlar upp ungfisk som de sedan störtar tillbaka döda i havet i miljontal.

Brittiska fregatters och bogserbåtars ramar av våra små kustbevakningsfartyg blir ständigt allvarligare. De eftersträvar att åstadkomma skador på bevakningsfartygen för att därigenom förhindra dem att upprätthålla bevakningen av fiskegränsen. När som helst kan detta leda till att fartygen går under och människor omkommer.

Allmänheten i Island följer denna ojämna kamp, och indignationen mot den brittiska regeringen ökar för varje dag som går. Ingen mänsklig kraft kan förhindra att britternas våld mot oss har sin inverkan på Islands inställning på det utrikespolitiska området. I Island är det nu ständigt flera som säger, att om britterna fortsätter som hittills, så spränger de Island ut ur NATO med de följdverkningar det kan ha. Detta är ett faktum som jag vill framhäva här och nu, kära kolleger, och lägga vikt på.

Britterna måste bli föremål för påtryckning på alla områden, så att de förmår inse sin villfarelse och inleder normalt umgänge med oss. Det som tvisten gäller spelar i verkligheten en så oändligt liten roll för dem i jämförelse med den betydelse det har för oss.

Jag tillåter mig med detta att hemställa om ökat stöd från er för vår sak i denna tvist.

Jag kan, ärligt sagt, inte se hur Nordiska rådets församling kan undvika att ta ofentlig ställning till tvisten mellan Island och Storbritannien. Enligt min mening gäller denna fråga själva grundprincipen i det nordiska samarbetet.

I detta sammanhang vill jag göra det solklart för alla rådsmedlemmar hurdant nuläget i förhandlingssituationen är. Efter många månaders förhandlingar och ett bud från vår sida den 17 november 1975 om en fångstkvot för britterna på 65 000 ton, som är nästan tredjedelen av hela årsfångsten 1976 som de avvisade, är våra alternativ antingen att fortsätta kampen och vänta på havsrättskonferensens slut eller kapitulera för våld.

Meddelande

Det meddelades, att Per Borten intagit sin plats i rådet.

Kirsten Jacobsen: Hr. præsident! Jeg tror, at der efterhånden er slået en pæl igennem den myte, at alle, der kritiserer Nordisk Råd og dets arbejde, er modstandere af det nordiske samarbejde. Jeg tror, det ofte er præcis det modsatte, der gør sig gældende. Hvis man virkelig ønsker, at det nordiske samarbejde skal fungere efter hensigten og på en måde, der både er forståelig og acceptabel for befolkningen i de nordiske lande, er det nødvendigt, at man regelmæssigt stiller sig selv det spørgsmål, om det nordiske samarbejde i Nordisk Råd fungerer tilfredsstillende, og om de resultater, der kommer ud af Rådets arbejde, er af en sådan kvalitet, at de berettiger til de meget omfattende udgifter, som hvert af de nordiske lande efterhånden bidrager med, og den udvendige pomp og pragt, som Nordisk Råd efterhånden har omgivet sig med.

Hvis man ser på de meget store papirmængder, som alle medlemmerne har modtaget forud for sessionen, kunne man i første omgang få det indtryk, at rådet arbejder både ihærdigt og meget seriøst.

Hvis man gennemgår papirerne med kritiske øjne og prøver at skille det væsentlige fra det uvæsentlige, vil man tværtimod få den deprimerende oplevelse, at langt den overvejende del er ganske uvæsentlig for befolkningen i de nordiske lande. Man kommer uvilkårligt til at stille sig selv det spørgsmål, om alt det meget papir er et forsøg på at dække over hulheden.

Til illustration af det, jeg har sagt, vil jeg prøve på at belyse et par af medlemsforslagene. F. eks. medlemsforslag nr. 413, hvor man foreslår et ens alfabet og en ensartet bogstavsækkefølge. Hvad enten dette medlemsforslag bliver gennemført eller ej, er ingen i de nordiske lande i tvivl om, hvordan f. eks. et svensk ä eller ö ser ud. Det har man vænnet sig til i mange år, og det er gået ganske og aldeles udmærket.

Medlemsforslag nr. 461 går ud på, at man skal fremstille en bog om den nordiske kvindes historie. Det er naturligvis interessant, men mon ikke tilblivelsen af denne

bog ville kunne ske uden et medlemsforslag vedtaget i Nordisk Råd? — og for resten skrives gode bøger af gode forfattere og ikke af komitéer.

Jeg tror også cirkuskunsten klarer sig, selv om man ikke får vedtaget medlemsforslag nr. 469. Men måske er ordet cirkus det, de fleste mennesker forbinder med Nordisk Råd.

Den slags forslag tjener ikke til at skabe respekt om Nordisk Råds arbejde. De giver derimod kritikerne vind i sejlene, når de forsøger på at latterliggøre det, de kalder "forlystelsesforeningen Nordisk Råd."

De rekommandationer, der er resultatet af de forskellige udvalgsarbejder, kan i mange tilfælde karakteriseres på samme lidt flatterende måde. Det viser sig ofte ved, at enighed er vigtigere end sagligt indhold. Vi har set det med mange rekommandationer alene i den korte tid, jeg har været medlem af rådet. Ved sessionen i Ålborg behandlede vi en rekommandation om de multinationale selskaber. I det juridiske udvalg var man ikke enig om, hvordan de multinationale selskabers forhold skulle løses. En del af medlemmerne ønskede en fælles nordisk lovgivning. En anden del ønskede blot en undersøgelse af de skattemæssige forhold. En tredje del ønskede overhovedet ikke, at Nordisk Råd skulle foretage sig noget i anledning af medlemsforslaget. Men for at være venlig over for de nordiske venner, som havde stillet forslaget, blev et flertal i udvalget enige om at anbefale Nordisk Råd, at man foretog en undersøgelse, selv om denne undersøgelse allerede var iværksat ad andre kanaler.

Nogenlunde det samme kan man sige om vedtagelse af rekommandationen om oprettelse af den nordiske investeringsbank. Af betænkningen fra det økonomiske udvalg fremgik det tydeligt, at et flertal i udvalget ikke syntes, at sagen havde fået en grundig og tilbundsgående behandling, ligesom flertallet beklagede, at der ikke forelå nogen udredninger om behovet for en sådan bank. På trods af disse meget store betænkkeligheder hos et flertal i udvalget blev rekommandationen vedtaget med stor majoritet. Og i vore nationale parlamenter har vi i øjeblikket sagen liggende i form af et ratifikationsforslag, som pr. tradition normalt

vedtages som en efterretningssag, alene af den grund at det er nordisk.

Til denne session har vi et medlemsforslag om indførelse af simultantolkning i Nordisk Råd. Det er rejst af en del finske medlemmer, som af forståelige grunde har haft sprogsvækeligheder under sessionerne. I det juridiske udvalg, hvor sagen har været behandlet, har man modtaget et notat fra præsidiesekretariatet, som belyser de praktiske muligheder for gennemførelse af forslaget. Selv om dette notat konkluderer, at det vil være så godt som umuligt at gennemføre denne simultantolknings-ordning til og fra de nordiske sprog, er det min opfattelse, at et flertal i udvalget ikke har villet erkende dette. Derfor har man af misforstået loyalitet indstillet til Nordisk Råd, at man vedtager at gennemføre simultantolkning fra 1977. Vi har også modtaget renisudtalelser fra de nationale delegationer. Danmark, Island, Norge går imod indførelse af simultantolkning. Sverige er tøvende og kun Finland går ind for forslaget. Men på onsdag skal det nok vise sig at forslaget bliver vedtaget med stor majoritet her i rådet.

Den slags forslag og rekommandationer gør, at det er meget svært for mange mennesker at tage Nordisk Råds arbejde alvorligt. Med de meget store politiske spændinger, der er i de nordiske lande, virker det også besynderligt og maner til eftertanke, at næsten alle rekommandationer vedtages enstemmigt. I vore egne nationale parlamenter er det kun ligegyldige spørgsmål der kan opnå enstemmighed.

I pressen forud for sessionerne læser man gang på gang en efterhånden meget alvorlig kritik. Alene i de to år, jeg har været medlem af Nordisk Råd, er pressens omtale ændret fra mild undren til dyb skepsis. I denne sag er pressen nok et meget godt spejl for, hvordan befolkningen i de nordiske lande ser på og vurderer Nordisk Råds arbejde.

Nu kan man jo have den opfattelse, at befolkningen er dårligt eller forkert informeret, eller man kan stille sig selv det spørgsmål, om Nordisk Råds enorme vækst og det samtidige fald i lødigheden af dets forslag ikke i sig selv er årsag til denne dybe mistro.

Det er derfor nødvendigt, at alle medlemmer af Nordisk Råd, som virkelig mener noget med det nordiske samarbejde, ganske alvorligt forsøger på at ændre denne opfattelse både hos pressen og i den nordiske befolkning. Det kan bl. a. ske, hvis man lader afgørelserne i rådet i langt højere grad blive partipolitiske. Selv om det har været foreslået mange gange, vil jeg alligevel igen understrege det nødvendige i at man forsøger på i fremtiden at gå den vej. Der er heldigvis svage tegn på, at flere og flere indser, at det er den eneste måde, hvorpå Nordisk Råds arbejde kan få noget rigtigt indhold.

Det kunne også hjælpe, hvis man udpegede de nationale delegationer med langt større omhu, end tilfældet er nu. I øjeblikket er det jo i mange tilfælde en ærespost for veltjente parlamentarikere at få sæde i Nordisk Råd. Det burde være langt vigtigere at tage hensyn til, om de pågældende medlemmer er kvalificeret til at sidde i netop de udvalg, der er tale om, og om de er i besiddelse af en virkelig interesse for det nordiske samarbejde.

På samme måde kunne man også forbedre kvaliteten af de forskellige udvalgs arbejder, hvis man i langt højere grad tog hensyn til erfaringer og faglige kvalifikationer, når man skulle besætte formands- og næstformandsposterne. Det har vel en gang været rigtigt, at man overholdt reglerne om, at alle lande skulle være repræsenteret ligeligt både i præsidiet og ved tildeling af udvalgsposter. Men efterhånden bør vi være kommet frem til, at det først og fremmest bør være kvalifikationer, der tæller — også selv om et land derved måske blev en smule overrepræsenteret.

Hvis man virkelig forsøger på at gennemføre nogle af de ting, jeg her har skitseret, kunne der være et begrundet håb om, at man igen kunne vinde forståelse for det nordiske samarbejde i Nordisk Råd. Hvis man derimod kører videre efter de nugældende regler og i stedet for et virkelig praktisk samarbejde, der er betydningsfuldt og til gavn for de nordiske landes befolkninger, bruger sin tid og sine kræfter på at bygge så mange fælles nordiske institutioner af den ene eller den anden art for at dække over den reelle hulhed, så kommer

man inden for en overskuelig tid til at tage op til overvejelse, om det nordiske samarbejde ikke fungerer bedre og mere effektivt gennem andre organisationer end Nordisk Råd.

Foreningen Norden har jo i langt højere grad end Nordisk Råd været i stand til på en praktisk måde at skabe forståelse og respekt om fælles nordiske projekter. Jeg tænker bl. a. på udveksling af skoleborn, venskabsbyer m. m. Det er et nordisk samarbejde, som forstås og respekteres af ganske almindelige mennesker, hvorimod Nordisk Råds meget papir og indholdsløse beslutninger efterhånden kun er i stand til at få den nordiske befolkning til at trække på smilebåndet ad de mærkelige parlamentarikere, som hvert år gør mere og mere krampagtige forsøg på at skjule deres egen utilstrækkelighed og manglende evne til at gennemføre et virkeligt samarbejde mellem de nordiske lande.

Hr. præsident! Må jeg til slut sige, at netop fordi jeg er meget interesseret i dette nordiske samarbejde og er interesseret i, at det sker så godt det kan lade sig gøre og med de bedst mulige resultater, så beder jeg rådets medlemmer alvorligt overveje disse ting, inden det bliver for sent.

Reidar T. Larsen: I norsk presse ble det foran denne sesjon i Nordisk Råd skrevet at nordiske toppolitikere nå ble samlet til en ny uke med sammenhengende festtaler. Festtalene kan vel sies å ha vært stillferdige hittil under denne sesjonen, og det har gode grunner. Man har ikke unngått å vie betydelig interesse i generaldebatten for spørsmål som går mer på dyppet når det gjelder forholdet mellom de nordiske land.

Det kan ikke skjules at utviklingen av det nordiske samarbeidet stadig står overfor vesentlige hindringer. Norges og Danmarks medlemskap i NATO er en slik alvorlig hindring, og Danmarks medlemskap i EF har utvidet disse problemene. Det er f. eks. klart at når konsultasjonene mellom de nordiske land i FN nå nærmest er brakt til opphør, finner det sin forklaring først og fremst i disse forholdene. Denne beklagelige utviklingen bør vies oppmerksomhet. Nå er det imidlertid særlig en sak som er i brenn-

punktet for interessen, og som det trass i hindringene i de kjente forholdene bør være mulig å fore fram som en felles sak for de nordiske landene. Det gjelder fiskerigrænsekonflikten mellom Island og Storbritannia, som etter en lang og ondartet utvikling har låst seg fullstendig fast.

Her i Norden vet vi alle at det islandske folket kjemper en bitter og hard kamp for å sikre sitt eksistensgrunnlag. Å verne fiskeriressursene i havområdene rundt Island og samtidig skape sikkerhet for Islands framtidige fiske i disse områdene, er rett og slett en livsnødvendighet for det islandske folk. De som har omtalt denne saken under debatten hittil, har uttalt full samstemmighet om dette. Så mye mer nedslående er det da at mange av talerne har sagt seg ikke beredt til å trekke den naturlige konklusjon av dette, som må være å gi Island full og åpen støtte.

Den andre siden av denne saken er Storbritannias fordømmelsesverdige framferd. Man står overfor en av Europas store stater, som med hensynsløs maktanvendelse forsøker å tvinge en av Nordens små nasjoner i kne. Kan de øvrige nordiske stater rolig finne seg i at dette får skje? Jeg håper at man egentlig ikke kan tenke seg det. Derfor burde tida nå være inne til at Nordisk Råd som et uttrykk for de nordiske nasjonenes samstemmige holdning uttrykker sin klare støtte til Island og vender seg mot Storbritannias maktanvendelse.

Statsminister Jørgensen og riksdagsmann Antonsson berørte i går henholdsvis de danske og svenske ervervsfiskeres interesser i forbindelse med de pågående forhandlingene om kyststatenes rett til opprettelse av økonomiske soner. Det er klart at en her finner viktige problemer å løse i tida framover. En kan imidlertid ikke se fiskerikonflikten omkring Island i en slik utvidet sammenheng. Island er i en dramatisk situasjon som må behandles helt spesielt, og en samlet nordisk opptreden i denne saken kan bli av helt avgjørende betydning.

Det kan ikke her være noe spørsmål om å tre til som meglere, slik som det ble nevnt i debatten i går, men om å stille seg åpent sammen med Island. Island bør også slippe å oppleve at formelle hindringer brukes til å hindre at Nordisk Råd sluttbehandler

dette spørgsmålet, på en måde som det burde kendes som en forpligtelse at gøre ved denne anledning.

Jeg kan ikke forstå når det skulle være brug for at vise samhold i Norden, hvis det ikke skulle ske når en af våre små frendfolk er i nød.

Jeg håper derfor fortsat det vil vise sig mulig at Nordisk Råd under denne sesjonen, som finner sted under den mest tilspissede fase av fiskerikonflikten, kan gi et felles uttrykk for den holdning som er så åpenbar i alle nordiske folk i denne saken, og som dermed kan bidra til at alle britiske krigsskip hurtigst trekkes tilbake fra den islandske 200 milsgrensen.

V. J. Sukselainen overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

Sverrir Hermannsson: Hr. præsident! Der råder krigstilstand på de islandske fiskebanker. Rigtignok endnu ikke nogen blodig krig. Men hårdheden i konflikten øger så meget dag for dag, at man ikke behøver at kunne spå for at kunne forudse, hvad den kan føre til.

Det første jeg vil sige, er, at jeg ikke vil skjule min tro på og forhåbning om, at denne session vil tage vort parti, og at de nordiske lande hvert og et vil give os større støtte end hidtil, skønt vi ikke på nogen måde vil vise utaknemlighed for det, der allerede er gjort.

Jeg vil især rette min taknemlighed mod de mange, som i deres taler under debatten har erklæret deres støtte til Island og forståelse for kampen.

Når vi nu beder om deres støtte i denne sag, må vi først give motiveret svar på to hovedspørgsmål.

Det ene lyder: Hvorfor venter Island ikke på resultatet af De Forenede Nationers havretskonference, som efter alle forventninger vil lovfæste en 200 sømils økonomisk zone?

Det andet spørgsmål lyder: Hvorfor forhandler Island ikke med England?

Fra den 8. til den 14. marts 1972 blev der her i Danmark holdt et møde i Det internationale Havundersøgelsesråd og Nordvestatlantterhavsfiskerikommissionen om den aktuelle situation og den foreståen-

de udvikling vedrørende torskebestanden i Nordatlanten. En fælles vurdering af alle de vigtigste torskestammer i Nordatlanten var blevet nødvendig på grund af det stærkt forøgede torskefiskeri.

Mødets konklusion var, at alle de største torskestammer var fuldt udnyttede, og at nogle var overudnyttede. Allerede i 1962 mente man, at torskebestanden i Nordøstatlanten var fuldt udnyttet. Efter denne konferences opfattelse udgjorde den ønskelige fangstkapacitet af torskebestandene i Nordatlanten kun halvdelen af den mængde, som dengang blev fisket.

Videnskabsmænd beregner, at torskebestanden på de islandske fiskebanker kan yde 450 000—500 000 t pr. år ved et fiskeri af passende omfang, samtidig med at der på videnskabelig forsvarlig måde gennemføres en beskyttelse af unge fisk og en fredning af ynglepladserne.

I 1975 udgjorde fangsten af torsk på de islandske fiskebanker 380 000 t. Islandske marinebiologer mener, at som forholdene er nu, burde den totale fangst ikke overstige 280 000 t pr. år eller 100 000 t mindre end fangsten var sidste år. Engelske marinebiologer anser, at fangsten kan gå op til 300 000 t pr. år. Der er således ikke nogen stor forskel på islandske og engelske specialisters opfattelse.

For at forebygge et fortsat overfiskeri med katastrofale følger for Islands økonomi, var vor eneste udvej at udvide fiskeriterritoriet til 200 sømil, samtidig med indførelse af en betydelig beskyttelse af unge fisk og en fredning af ynglepladserne, der nu er i gang i fortsættelse af udvidelsen af fiskeriterritoriet.

Den islandske torskebestand bliver ikke reddet alene ved forhåbninger om et retfærdigt resultat af De Forenede Nationers havretskonference. Derfor har Island ikke haft noget andet valg end umiddelbart at tage sagen i sine egne hænder.

Ifølge den dynamiske fortolkning af den internationale havret har vi altså truffet en lovlig afgørelse, som det allerede er blevet fremhævet af Ragnhildur Helgadóttir i hendes tale i går.

Som svar på spørgsmålet om, hvorfor vi ikke forhandler med England, må jeg erindre om, at der skal to parter til at indgå en

aftale. Forskellige ting i englændernes opførsel kunne tyde på, at det aldrig har været deres alvor at forhandle. F. eks. havde så erfarne og forsigtige forhandlere som briterne næppe overdraget det til en mand som viceudenrigsminister Hattersley at lede forhandlingsdrøftelserne, hvis de havde lagt stor vægt på at få en aftale med Island i stand. Endvidere tydede det ikke på nogen større forhandlingsvilje hos briterne, da tre engelske slæbebåde gjorde et fælles angreb på et islandsk kystinspektionsfartøj inden for 4 sømils grænsen i de første dage af konflikten.

Som jeg sagde før, anser man, at 280 000 t er det absolutte maksimum for den torskefangst, man kan fiske i dette år på de islandske fiskebanker. Sidste år udgjorde islandsk fangst 265 000 t.

Hvis vi accepterer briternes krav om torskefiskeri på vore fiskebanker, vil det betyde et udenlandsk fiskeri på ca. 100 000 t. Heri er inkluderet den torskefangst, hvorom vi dels har forhandlet med Vesttyskland og Belgien, dels forventer at skulle drøfte med Færøerne og Norge. Tilbage er der så 180 000 t for Island, hvilket er 85 000 t mindre end vi fiskede i året 1975. 85 000 t torsk udgør en eksportværdi af 8 mia isl. kr. I året 1975 androg Islands eksport 47,4 mia isl. kr., hvoraf 37 mia var for fiskeriprodukter. Sammenlignet med året 1975 ville en formindsket vareeksport på 8 mia udgøre næsten 17 pct. af vor totale eksport. I 1975 udgjorde fiskeriprodukterne 78 pct. af Islands totale vareeksport.

Det drejer sig her om klare tal, og de viser vor vanskelige forhandlingsposition.

Til sammenligning kan nævnes, at Norges eksport af fiskeprodukter udgør 6—8 pct. af deres vareeksport, eller mindre end halvdelen, relativt set, af det som vi taber, hvis det lykkes briterne at frarøve os 80 000 t torsk.

Vi er forberedt på at forhandle med andre nationer om torskefangst op til en værdi af 4 mia isl. kr. Det udgør 8,5 pct. af hele vor vareeksport. Det er en forholdsvis større del af vor vareeksport end nordmændenes hele eksport af fiskeprodukter.

Det er ikke muligt at fortsætte overfiskeriet af torsk på vore fiskebanker. 280 000 t er maksimalfangsten pr. år. Hvis briterne

får deres krav opfyldt, vil vi miste en alt for stor del af vore eksportindtægter.

Ingen skal tro, at vi ikke vil forhandle med England. Men ét er at ville, noget andet er at kunne. Vi ønsker kun, at denne konflikt, der er den farligste af de konflikter, vi har haft med England, som vi hidtil har været knyttet til med venskabsbånd, hurtigst muligt må slutte for at undgå alvorlige skader og muligvis tab af menneskeliv.

Men hvad er der sket på de islandske fiskebanker i den sidste tid? Briterne har stadig forøget deres militære styrke. Deres fregatter påsejler næsten daglig de islandske kystinspektionsfartøjer, og de forsøger så at overbevise alverdens folk om, at det er Islændingene, som foretager påsejlingerne. De største islandske inspektionsskibe er på ca. 800 t, og deres fart er på 16—19 sømil. Størrelsen af de engelske fregatter er ca. 2 500 t, og deres fart er på mere end 30 sømil. Så kan hvem som vil, tro, at det er de islandske inspektionsskibe, der forsøger at sænke de britiske krigsskibe.

Briterne havde erklæret, at de ville respektere de islandske fredede områder. For kort tid siden kommanderede de hele deres fiskeflåde til et totalt fredet område ud for Nordøstlandet, som er torskens vigtigste udviklingsplads. Udførlige undersøgelser i området har vist, at mere end 80 pct. af de fisk, der fanges dér, er små fisk, som endnu ikke er kønsmodne, tre til fire år gamle. De fleste fisk, som fanges dér, er så små, at de må kastes over bord med det samme. Tre trawlere, der havde fisket i dette område, landede fisk i Grimsby tirsdag den 24. februar. 70 pct. af deres fangst var småfisk, og 30 t bestod af så små fisk, at de måtte sælges til fremstilling af fiske-mel.

I Island har man nu taget en beslutning om fredning af talrige områder rundt om landet, særlig på de områder, der omfatter ynglepladserne ud for Syd- og Sydvestkysten. Endvidere har man bestemt, at bundtrawlets masker skal forstørres fra 120 til 150 mm. Vi er også tvunget til at begrænse vort torskefiskeri, mens briterne bedriver deres rovdrift.

Island henvender sig selvfølgelig først og fremmest til de folk, som står os nær-

mest, nu hvor vi beder om støtte i denne vor mest livsvigtige sag.

Olav Tryggvason, Norges konge, styrede krigsskibet "Ormen hin lange" i det skæbnesvangre slag ved øen Svold. Bjørnstjerne Bjørnson siger i et af sine digte: "Hvor bliver Ormen lange — kommer ikke Olav Tryggvason?"

Norges udvidelse af fiskeriterritoriet til 200 sømil vil efter min mening have en afgørende betydning for spørgsmålet i Nordatlanten. Briterne ville bestemt ikke sende krigsskibe til norske fiskebanker. "Hvor bliver Ormen lange — kommer ikke Olav Tryggvason?"

Op hvor er de sidste nyheder, som danskerne kan fortælle os fra fællesmarkedet, hvor spørgsmålet om fiskeriterritoriet har været aktuelt i den seneste tid? Hvilken politik fører briterne i fællesmarkedsforsamlingen i spørgsmål, der angår fiskerirettigheder? Er den i overensstemmelse med den politik, de nu fører på de islandske fiskebanker?

For nylig afgav de britiske trawlerreders sammenslutning en rapport om den britiske fiskeindustri situation og fremtidsudsigter. I en artikel i The Financial Times kommer man til det resultat, at hvis det sker, som man nu venter, vil briterne ikke kun blive selvforsynende, hvad angår fisk, men de vil også blive i stand til at eksportere fisk. Ved at udvide deres fisketerritorier til 200 sømil ville briterne kunne få en fangst på 3,5 mill. t om året. Det skal bemærkes, at briternes fangst på deres hjemmebanker nu udgør 613 000 t. Hvis de havde eneret til at fiske inden for en 100 sømils grænse, ville deres årlige fangst blive 2,8 mill. t. Er det måske sådan, at England er nødsaget til at kæmpe for sin ret i fællesmarkedet i disse spørgsmål? Er dette tilfældet, burde briterne hellere vende deres angreb fra Island og imod fællesmarkedet.

I Island har højrerøstede minoritetsgrupper med stor aktivitet fremsat det krav, at Island skal melde sig ud af NATO som protest mod den opførsel, der vises mod Island fra et af medlemslandene, nemlig England. I denne forbindelse vil jeg gerne, så stærkt jeg kan, understrege, at den nuværende regering i Island aldrig vil købe sig fred eller

sikre sig aftaler i fiskerikonflikten for en pris, der kan splitte de vestlige folks forsvars samarbejde.

Hr. præsident! Jeg slutter hermed min tale, idet jeg gør mig oprigtige forhåbninger om en erklæring fra denne session om støtte for vor i dette for Island aldeles livsvigtige spørgsmål.

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Lennart Geijer, statsminister Geir Hallgrímsson, minister Kalevi Kivistö, finansminister Mattías Á. Mathiesen och minister for offentlige arbejder og for kulturelle anliggender Niels Matthiasen intagit sina platser i rådet.

Statsråd **Gjerde:** Hr. president! Jeg skal ikke følge opp debatten om den konflikt som er oppstått mellom Storbritannia og Island. Derimot vil jeg bruke de minutter jeg har til disposisjon, til å snakke om en annen aktivitet i Nordsjøen som kanskje også kan være av en viss interesse. Jeg tror nemlig at det ligger slik an at denne aktivitet som er kommet i gang i dette havområdet, innebærer nye og betydelige impulser også for det nordiske samarbeidet.

Under fjorårets sesjon i Nordisk Råd ble det vist til hvilket betydelig samarbeid som allerede eksisterer på det industri- og energipolitiske området. Samtidig ble det pekt på nye områder man burde undersøke, med sikte på utbygging av samarbeidet. Ministerrådet har brukt tiden siden da til å se nøyer på de muligheter som foreligger. De resultater vi er kommet fram til, vil bli behandlet onsdag her i Nordisk Råd.

I industri- og oljepolitisk sammenheng har interessen særlig blitt fokusert omkring naturgass og en eventuell felles utnyttelse av denne. Ministerrådet har i sin undersøkelse skissert flere alternativer som alle omfatter to eller flere av de nordiske land. Det er nødvendig å være oppmerksom på at hvert enkelt av de nordiske land er et for lite marked for de gassmengder vi her snakker om. Det er også på det rene at de nordiske land samlet ikke kan avta all den gass som kan bli ilandført fra den norske

sokkel, den delen av gassen som ennå ikke er solgt.

Dette gjelder bl. a. feltene Statfjord, Heimdal, Sleipner og Odin, som til sammen representerer mer enn 250 milliarder m³ gass. Hver for seg er de tre sistnevnte felter ikke tilstrekkelig store til å forsvare sitt eget transportsystem. Det ville dessuten ikke være forsvarlig transportpolitikk på lengre sikt å la alle felter i Nordsjøen ha sitt eget transportsystem.

Det vi derfor arbeider med i Norden, er å få til et samordnet transportnett i Nordsjø-området. En samleledning her vil kunne oppfange gass fra de felter som jeg har nevnt, på dens vei til det endelige mål. I våre undersøkelser omkring en slik ledning er det tre mulige alternative markeder som må vurderes. Det ene er det nordiske, det andre er kontinentet og det tredje er Storbritannia. Det jeg har lyst til å understreke her i Nordisk Råd, er dette: Både på kontinentet og i Storbritannia eksisterer det allerede et godt utbygd mottakernet. Det er ikke tilfelle i de nordiske land. Det er derfor av betydning at de enkelte nordiske land nå får utredet og planlagt mulighetene får å bygge opp et slikt nasjonalt nett. Dette er nødvendig hvis det nordiske marked her skal være et reelt alternativ.

Det vil i løpet av våren bli lagt fram en melding for det norske storting om en slik samleledning samtidig med planene for ilandføring av olje og gass fra Statfjordfeltet. Dersom Stortinget gir sin prinsipielle tilslutning til en samleledning, vil dette arbeidet bli ført videre i samarbeid med de deltakende selskaper. Etter at den nødvendige planleggingsperioden er gjennomført, vil den endelige beslutning om legging av en slik ledning bli forelagt Stortinget en gang i 1978. Man regner med en byggetid deretter som er slik at dette gassnettet vil kunne være i drift i 1983, og det er da den tid man følgelig har til disposisjon så vel for de nasjonale utredninger og vurderinger som for de norske utredninger og vurderinger i forbindelse med aktiviteter i Nordsjøen.

Til de felter vi her snakker om, er det knyttet både private og statlige interesser, og når man er kommet fram til en eventuell løsning, vil det her måtte forhandles om salg.

Samtidig med de nordiske kontakter vi har hatt i Ministerrådet, har det også vært ført tosidige diskusjoner. Det vi har drøftet på nordisk basis, er begrenset til naturgass. I de tosidige diskusjoner er utgangspunktet olje og våtgass. Her er det også naturlig å trekke inn et langt videre industripolitisk samarbeid, da med særlig vekt på raffinering og petrokjemisk industri.

Gjennom oppkjøp av et omfattende distribusjonsselskap og majoritetsandelen i raffineriet på Mongstad har vi i Norge fått en organisasjon som danner basis for seriøse drøftinger med andre land. Etter den oversikt vi har i dag, vil den norske stat etter hvert få til disposisjon betydelige oljemengder. Disse vil råstoffmessig kunne gi grunnlag for en omfattende utbygging av raffineriet på Mongstad.

En slik utbygging har den svenske og den norske regjering blitt enig om å vurdere. Dette prosjektet vil da bli vurdert i forhold til de svenske planer om bygging av et raffineri i Brofjorden.

Dette er deler av et omfattende utredningsarbeid som den svenske og den norske regjering er blitt enig om å gjennomføre. Videre er det forutsetningen at man skal utrede hvordan vi skal dekke råstofftilførselen til den petrokjemiske industri, samarbeidsspørsmål innen denne industrien og mulighetene for et norsk-svensk samarbeid, dersom våtgass sammen med olje ilandføres på Sotra utenfor Bergen. Det utredningsarbeid man på svensk og norsk side nå er blitt enig om, passer også tidsmessig godt inn i den tidsforskyvning jeg forstår har skjedd med de svenske planer.

Når det gjelder bilateralt energi- og industrisamarbeid overfor de øvrige nordiske land, er situasjonen noe forskjellig. Mellom Island og Norge har det vært diskusjoner på embetsmannsplan.

Det har vært ført samtaler på høyt politisk nivå med Danmark. Sist slike samtaler fant sted, var under tidligere statsminister Brattelis besøk i København i begynnelsen av desember i fjor. Det er gjennom disse samtaler blitt bekreftet at man fra dansk side er interessert i et samarbeid. Den danske industriminister og jeg skal drøfte dette videre på et møte her i København i morgen.

Den finske utenriksminister sa under sitt besøk i Oslo forleden at man ønsket diskusjoner mellom Finland og Norge om oljeleveranser. Fra den norske regjeringens side ble det gitt et positivt svar, men av praktiske grunner vil det måtte ta noen tid før disse forhandlinger kommer i gang.

Også på andre områder innenfor industri-sektoren står vi overfor betydelige utfordringer i dag. Skal vi kunne hevde oss, må vi i stigende grad komme inn på de avanserte teknologiske områder. Ved utvikling av ny og avansert industriell virksomhet vil det ofte kunne være en fordel å forene våre anstrengelser, særlig i de tilfelle hvor flere av de nordiske land har potensiale for slik utvikling, men hvor ingen av landene er i stand til å påta seg oppgaven alene.

Et slikt område synes å være dataindustrien. Denne industri representerer et interessant teknologisk miljø, hvor kravet til kunnskap, forskning og utvikling er meget høyt. Samtidig er dette en virksomhet som er karakterisert ved en hard internasjonal konkurranse.

Erfaring fra andre land har vist at det her er behov for sterke nasjonale enheter som deltar i et bredere internasjonalt samarbeid. De statlige engasjementer og støtten til forskning, utviklings- og bestillingskontakter er omfattende. De nordiske land har et stort behov for de varer og tjenester dataindustrien kan gi. Ved et samarbeid om de statlige kjøp kan vi skape et marked og en arbeidsdeling innen Norden, som kanskje er den eneste vei vi kan gå for å beholde en egen dataindustri.

De diskusjoner som vi i den senere tid har hatt om et nordisk datanett, har vist hvilke muligheter som her ligger i en av de viktigste grener innen framtidens industri.

Ove Hansen: Hr. præsident! Vi er blevet anmodet om at begrænse vor taletid, og det forstår jeg. Jeg skal efterkomme anmodningen og kun komme med nogle ganske få bemærkninger, der drejer sig om problemet om Danmarks stilling til det nordiske samarbejde efter vort medlemskab i EF. Det blev berørt i går i debatten, og det er forståeligt. Vi har også i pressen, i kommentarer og kronikker set det spørgsmål rejst,

om Danmarks stilling til det nordiske samarbejde kan fortsætte som hidtil, efter at vi nu er blevet medlem af EF, om ikke det ville bringe vanskeligheder i vort medlemskab af Nordisk Råd.

Jeg forstår i og for sig godt, at sådanne spørgsmål stilles til os, og derfor vil jeg gerne her ved generaldebatten benytte lejligheden til at oplyse, at Danmarks stilling til det nordiske samarbejde er upåvirket af EF. Vort medlemskab i Det europæiske Fællesskab medfører naturligvis forpligtelser, og vi skal efterleve de forpligtelser, som medlemskabet forlanger, men forpligtelserne vil på ingen måde gå ud over vor interesse for og vor indflydelse på arbejdet i det nordiske råd. De nordiske lande er på så mange områder særlig stærkt knyttet til hverandre, og denne tilknytning må på ingen måde reduceres. Tilknytningen skal bevares, og vi fra dansk side anser dette nordiske samarbejde for at være meget værdifuldt for os. Derfor vil jeg gerne sige, at vi fremdeles vil tilstræbe at styrke og udvide dette værdifulde samarbejde.

Der kunne anføres en række områder, hvorpå arbejdet inden for Nordisk Råd har givet særdeles gode resultater, men denne forsamling kender til disse resultater i forvejen, og derfor skal jeg ikke nævne nogle. Jeg vil kun med disse få bemærkninger sige, at vi alene har til hensigt at fastholde den betydning, det nordiske samarbejde har for os, og at vi fremdeles fra dansk side vil være aktive inden for det nordiske samarbejde.

Statsrådet Feldt: Herr president! I debattinlägg, tidningsartiklar och andra sammanhang har vi under de senaste månaderna kunnat spåra vissa inslag av missmod över det nordiska samarbetet, dess historia och dess framtid. Man framhåller att de stora nordiska drömmarna aldrig har realiserats. Man klagat över att det nordiska samarbetet har svårt att entusiasmera. Man saknar visionerna och de stora besluten.

Jag kan i och för sig känna en viss förståelse för detta missmod men jag anser att man i så fall bortser från vissa väsentligheter.

Många internationella organisationer har

satt som sitt mål att avveckla hindren i kontakten mellan länderna. Få kan emellertid visa upp de resultat som vi kan peka på. Successivt har i våra länder skapats en ökad medvetenhet om att våra problem är likartade, att vi genom samarbete kan uppnå fördelar och resultat som var och en av oss inte ensam skulle kunna åstadkomma. Och flaggskeppen i det nordiska samarbetet — arbetsmarknaden, trygghetskonventionen, passfriheten — är inte självklara ting utan resultatet av målmedvetna förhandlingar grundade på en klar politisk viljeriktning.

De begränsningar som finns för detta samarbete har vi själva satt. Frånvaron av överstatliga drag har, som jag ser det, varit en styrka. I ett samarbete där de deltagande länderna inte riskerar sin beslutssuveränitet har man lättare till kompromisser och till konkreta resultat. En annan begränsning är att vi till skillnad från många andra internationella organisationer inte först har skapat en institutionell ram och satt upp långsiktiga mål som man sedan försöker konkretisera. Vår utgångspunkt är den motsatta. Vi samarbetar på de områden där vi kan nå konkreta fördelar för oss alla. Ofta har det inneburit att vi löst varje problem för sig när vi mött det och då vi sett att vi kunnat nå längre genom gemensamma ansträngningar.

Till stor del tror jag att man finner förklaringen till det missmod som uppstått just i det nordiska samarbetets praktiska uppläggning. Samarbetet har på varje enskilt område utvecklats i stort sett utan någon långsiktig plan och utan kontakter eller avstämning med den samverkan som förekommer på andra och näraliggande områden. Visserligen betyder detta att vi numera kan peka på framgångar och konkreta resultat över snart sagt hela fältet. Men samarbetet har också blivit vildvuxet och svåröverskådligt.

För min del tror jag att vi skulle kunna komma till rätta med dessa svårigheter genom en mera målmedveten styrning av det nordiska samarbetet och en bättre samordning av olika projekt inom en mera enhetlig organisatorisk och politisk ram.

Under Nordiska rådets session i Helsingfors 1972 väcktes tanken på ett nordiskt

handlingsprogram. Till sessionen 1973 framlade ministerrådet ett program för det nordiska samarbetet på de industripolitiska, energipolitiska, regionalpolitiska och miljöpolitiska områdena. Programmet har sedermera utvidgats till att omfatta frågor om arbetsmiljö, konsumentpolitik och turism. Tillsammans med det tidigare etablerade samarbetet berör vårt arbete nu nästan alla samhällslivets områden.

Handlingsprogrammet är i hög grad inriktat på konkreta samarbetsprojekt. Många av dessa projekt har sedan dess genomförts och vi kommer snart att kunna konstatera att programmet i huvudsak är förverkligat.

Därmed har vi långtifrån uttömt våra möjligheter till ytterligare samarbete. Det finns fortfarande nya områden där vi kan inleda samarbete i syfte att avveckla hindren i kontakterna mellan de nordiska länderna och där vi kan nå viktiga resultat genom att gemensamt utnyttja våra begränsade resurser. Samarbetet på energiforskningsområdet är bara ett exempel på detta. Arbetsmiljöområdet är ett annat. Ytterligare möjligheter har nämnts under den här debatten.

På svensk sida tror vi att det skulle vara värdefullt om ministerrådet företog en genomgång av de olika avsnitten i handlingsprogrammet och försökte göra sig en bild av hur dess syften uppnåtts och hur vi skulle kunna gå vidare. Mot bakgrund av en sådan utvärdering skulle sedan ministerrådet kunna lägga fram ett reviderat och utbyggt nordiskt samarbetsprogram. Detta program borde kunna läggas fram innan vi möts nästa gång i Helsingfors, d. v. s. vid Nordiska rådets 25:e session.

Vi tror att ett sådant program bör utformas på ett något annorlunda sätt än förra gången. Det bör inte enbart baseras på konkreta projekt utan också sträva efter att ange inbördes förenliga målsättningar för de olika samarbetsområdena och riktlinjer för vilka medel vi skall använda för att uppnå dem.

Det är också väsentligt att vi försöker förbättra informationen om vårt arbete. Våra folks attityder till det nordiska samarbetet beror i hög grad på hur vi har lyckats levandegöra det för människorna.

Om vi når fram till ett mera samlat och

överskådligt samarbeidsprogram borde vi kunna visa att det nordiska samarbeidet inte bara är årlige sessioner utan att det dessutom innebærer ett tråget vardagligt samarbeide på alle nivåer. Vår informationsverksamhet borde i høgere grad än hittills inrettes på att ge en bild av hur samarbeidet og dess resultat påverker de enskildte menneskene liv og arbeid.

Herr president! Visioner har inget egenverdi og vi måste værje oss mot att formulere luftige og væklingende målsætninger enbart for att inhøste en oppmærksomhet for stunden.

Å andra sidan får vi inte glömma att de politiska instanserna — Nordiska ministerrådet og Nordiska rådet — har ett ansvar att hålla principdebatten vid liv og formulere riktlinjene for vårt arbeid, så att vardagssamarbeidet även i framtiden avspeglar viljeinretningen i vår politik.

Willoch: Herr president! Når det gjelder den sak som har vært sterkest fremme i denne debatt, den pågående konflikt omkring Islands fiskerigrænse, har en rekke talere allerede uttrykt oppfatninger som jeg gjerne vil gi min tilslutning til. Jeg nevner her bl. a. uttalelser fra Trygve Bratteli og den norske statsminister og utenriksminister. Jeg slutter meg til deres syn. Debatten har så vidt jeg kan se, gjort det klart at det i Rådet er dyp forståelse for betydningen av å bevare fiskeriresursene i Nord-Atlantiken mot den pågående overbeskatning, og for den helt avgjørende betydning dette har for Island. Debatten har også vist at det i Rådet er et samstemmig ønske om at denne ulykkelige konflikt må finne en forhandlingsløsning som både trygger Islands interesser og fjerner motsetninger som kunne bringe stabiliteten i dette viktige område i fare.

Med hensyn til spørsmålet om hvorledes Nordisk Råd og andre som ikke direkte er parter i konflikten, kan forholde seg til saken ut over det som er sagt i debatten, må jeg si meg helt enig i at alle skritt må vurderes ut fra om de reelt sett kan bidra til en løsning av de foreliggende stridsspørsmål. Jeg er ikke overbevist om at det forslag til uttalelse som er fremlagt av åtte med-

lemmer av Rådet, er egnet til å medvirke til noen slik løsning.

Siden forrige sesjon i Rådet har nordisk debatt også viet betydelig oppmerksomhet til spørsmål om felles interesser vedrørende forbindelsene østover, særlig i forhold til Sovjetunionen. De nordiske land har utvilsomt felles ønsker om å utvide gjensidig fordelaktig handel også den vei. På den annen side har det ofte vist seg vanskelig å nå tilfredsstillende praktiske resultater av bestrebelse for økt eksport og import når det gjelder østlandene. Det foreligger også flere faktorer som gjør det betenkelig å gjøre seg avhengig av dette sentraldirigerte marked, hvor avgjørelser om kjøp og salg ikke alltid treffes bare ut fra forretningsmessige kriterier.

Imidlertid er Den nordiske investeringsbanken blitt nevnt i forbindelse med tanker om nordisk-sovjetiske prosjekter. Dette reiser spørsmål om det er i nordisk interesse å stimulere slike tiltak fremfor andre. Det kan vel i hvert fall sies at kapitaleksport av særlig betydning til Sovjetunionen ikke var blant de muligheter som bankplanens tilhengere trakk frem da de begrunnet sitt prosjekt.

Jeg vil også gjerne — for øvrigt i likhet med herr Steenberg — peke på at det er en klar forutsetning fra Det norske stortings side at lån eller garantier fra Investeringsbanken kun blir gitt til foretak innen Norden. Hvorledes dette kan fortolkes når det gjelder eventuelle prosjekter sammen med andre land, gjenstår å se. Men Nordisk Ministerråd må i hvert fall klare opp i den uoverensstemmelse som foreligger mellom norsk og i hvert fall dansk oppfatning av hva banken kan brukes til. I Norge har man altså som nevnt forutsatt at banken *ikke* kan finansiere nordiske foretak utenfor Norden. I Danmark har regjeringen fastslått det motsatte. På spørsmål om banken kan "medvirke til gjennomførelse av fælles nordiske prosjekter i ikke-skandinaviske lande", har det danske "Departementet for udenriksøkonomi" erklært at "spørsmålet kan ... besvares bekræftende". Altså det stikk motsatte av den forutsetning Det norske storting har bygget på. Denne klare uoverensstemmelse bekrefter også hvor dårlig og hastverkspreget saken ble forberedt

da den efter lengre tids dvaletilstand — hvorunder neppe noen egentlig savnet den — plutselig ble forsert frem til avgjørelse.

Nordens forbindelser med utviklingslandene foreligger også som et område hvor utvidet samarbeid er mulig og — jeg vil gjerne legge til — ønskelig, men hvor regjeringene har vist svakt initiativ i de senere år. Jeg slutter meg til ønskene om utvikling av flere prosjekter for felles innsats til beste for de fattigste folk. Men samtidig må jeg tilråde varsomhet når det gjelder avgjørelsen av hvilke av de mange mulige land som bør velges ut for felles nordisk hjelp. Utenrikskomiteen i Norges storting har nylig stadfestet visse kriterier for valg av samarbeidsland, kriterier som jeg håper kan falle sammen med oppfatninger også i de andre nordiske land. Blant de forhold vi forutsetter at det blir lagt vekt på, er mottagerlandenes holdning til praktiseringen av menneskerettighetene i deres egne land. Etter mitt skjønn bør man også unngå å binde seg i langsiktige samarbeidsforhold til land som fører en aggressiv utenrikspolitikk, eller hvor det er risiko for dette. Slike kriterier tilsier en neddemping av visse sosialistiske regjeringers trang til å favorisere kommunistiske regimer i fjerne land. Man bør unngå å få nordiske felles problemer av den type som den utilstrekkelig overveide hjelp til Cuba har skapt for bl. a. Norge.

Jeg er glad for de advarsler som er kommet mot ytterligere utvidelse av hva man kan kalle det nordiske byråkrati — uten at det nødvendigvis behøver ligge noe nedvurderende i uttrykket. Et visst byråkrati må vi selvfølgelig ha for at samarbeidet skal fungere best mulig. Men vi må ikke falle for den vrangforestilling at det blir mer samarbeid bare man setter flere til å administrere det. Vi må ikke opprette flere institusjoner som det ikke på forhånd kan påvises klare praktiske fordeler ved.

Imidlertid tror jeg at det fremdeles foreligger ubenyttede muligheter for at utvidet nordisk samarbeid kan spare ressurser fremfor å koste ressurser. Jeg har i tidligere generaldebatter pekt på de muligheter som kan foreligge for å finne frem til unødige kostnader i offentlig virksomhet, ved å sammenligne mellom nordiske land og lære av det land som viser seg å arbeide mest

rasjonelt på hvert enkelt område. Dette er viktig, for de stigende kostnader i den offentlige sektor er utvilsomt et hovedproblem i alle nordiske land.

I debatten igår pekte herr Benkow på hvorledes den kolossale kostnadsstigning innen helsevesenet truer med å begrense mulighetene for å bringe det beste behandlingstilbud frem til alle som trenger dem. Det ser imidlertid ut til å være store forskjeller i ressursbruken til likeartet arbeid i forskjellige institusjoner. Det tyder på at det må være innsparingsmuligheter, som kan avdekkes ved sammenligninger og utnyttelse. Tanken om å opprette et nordisk helseøkonomisk institutt for forskning og utdanning på dette område synes å fortjene grundig overveielse — i en positiv ånd. Her kan være et område hvor begrensede utlegg kan åpne for betydelig innsparing av ressurser.

Det er sagt av flere at denne sesjon neppe vil gå over i historien som særlig bemerkelsesverdig. Det ville utvilsomt vært bedre hvis Ministerrådet ikke hadde kommet med sitt slett begrunnede ønske om en ekstrasesjon siste høst, for behandling av den sak som ellers kunne blitt en bedre forberedt hovedsak ved denne sesjon. Og det har sin betydning for Rådets renommé at vi drøfter spørsmål av klar viktighet helst hver gang vi er sammen. Men — uansett vurdering av saklisten — representerer hver ordinær samling i Rådet en bekreftelse av, fornyelse og regelmessig også en utvidelse av samarbeidsbånd som betyr meget for Norden.

Knut Johansson: Herr president! Senare under denna session skall rådet behandla dokument C 1. Däri finns en utförlig och på många sätt förtjänstfull redovisning av det nordiska arbetsmarknadsarbetet. När jag nu knyter några kommentarer till just arbetsmarknadsavsnittet är min avsikt inte att föregripa rådets överläggning kring detta. Men eftersom mina synpunkter har principiell prägel, anser jag att de hör hemma under denna punkt på dagordningen.

Allra först vill jag då ta fasta på samspelen mellan Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och arbetsmarknadsorganisatio-

nera när programmet utarbetades. Det sätt på vilket löntagarnas, men också arbetsgivarnas sammanslutningar kopplades in finns redovisat i berättelsen. Men vad som där sägs ger inte full rättvisa åt vad som passerat. Inom den fackliga rörelsen har man anfört ungefär följande:

”För första gången har vi upplevt att vi verkligen fått delta i det nordiska samarbete som har regeringarna och parlamenten som huvudmän. Vi har kommit in i bilden på ett helt annat sätt än tidigare. Man har lyssnat på vad vi haft att säga. Och våra synpunkter har tillmätts en betydelse som också påverkat programmets slutgiltiga form.”

Detta är menat som ett uppskattande och gott betyg, som jag gärna vidarebefordrar.

Men det är mer än ett positivt vitsord. Av det refererade uttalandet kan man också dra slutsatsen, att det finns underlåtenhetssynder i det förgångna när det gäller rådets vilja och förmåga till kontakt och samverkan med bl. a. löntagarnas organisationer.

Den samarbetsform man till slut tillämpat när arbetsmarknadsprogrammet kom till, borde enligt min mening vara mönsterbildande för övriga aktiviteter inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Senare under denna session skall vi behandla ett par mycket viktiga medlemsförslag som rör arbetsmiljön. De har sitt ursprung i fackliga krav och program. Båda förslagen har här aktualiserats av den socialdemokratiska gruppen. Resultatet av rådets förhandlingar hoppas jag skall bli en beställning om ett handlingsprogram för arbetsmiljösektorn.

I det ena av dessa medlemsförslag sägs mycket klart ifrån att avgörande framsteg och förbättringar på arbetsmiljöns område förutsätter ett ökat löntagarinflytande — ja, t. o. m. att de anställda får en beslutanderätt som träder gamla ägarprivilegier för när.

När nu Nordiska rådet och, som vi hoppas, Nordiska ministerrådet går i närmkamp med de väldiga uppgifterna på arbetsmiljöområdet bör det vara självklart att knyta löntagarnas organisationer nära till arbetet. Arbetsmiljöprogrammet blir en ny test på politikernas och ämbetsmännens be-

nägenhet att i ordets verkliga mening samverka med de fackliga organisationerna. Förutsättningarna att uppnå ett bättre handlingsprogram är större om fackföreningsrörelsen får vara med när programmet skall utformas!

Numera har de stora löntagarorganisationerna i Norden byggt ut och permanentat sitt samarbete i Nordens fackliga samorganisation, som har både auktoritet och expertis på miljöområdet. Det vore oklokt att inte ta den tillvara!

För kontakten mellan å ena sidan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet med dess underorgan och å andra sidan arbetsmarknadsparterna är det framför allt tre punkter som bör iaktas:

tidigare
oftare
närmare.

Herr president! Arbetsmarknadsprogrammet är ambitiöst. Till det finns ju också den omfattande åtgärdsförteckningen fogad. Även den kännetecknas av en stark vilja till omfattande och långtgående insatser.

Vid läsningen av dessa dokument framgår att vi egentligen skulle behöva två saker:

För det första: bättre instrument för att registrera och analysera de förändringar som sker på hela den nordiska arbetsmarknaden. Också verkningarna av olika politiska åtgärder i de enskilda länderna borde observeras och punktats in i ett vidare nordiskt perspektiv. Vi skulle med andra ord, såväl nationellt som på nordiskt plan, behöva bättre underlag för de beslut vi fattar.

För det andra: det finns, framför allt i åtgärdsplanen, många enskilda projekt av tidsavgränsad karaktär. Också för genomförandet av sådana skulle vi behöva gemensamma resurser. Sådana finns, såvitt jag kan förstå, varken hos Nordiska ministerrådet eller i de nationella arbetsmarknadsorganen.

Självfallet skall vi nu avvakta den utvärdering som aviserats av arbetsmarknads-samarbetet i Norden. Den skall ju komma igång redan inom några månader, är det sagt.

Men det bör inte hindra oss att redan nu fundera ett stycke framåt. För mig framstår det som nödvändigt att avdela ökade

utrednings- og forskningsressurser för att förbereda beslut och för att följa upp beslut som rör den nordiska arbetsmarknaden.

Vi behöver ett särskilt organ eller institut för de uppgifterna. Ett medlemsförslag i den riktningen kommer att väckas.

Minister for offentlige arbejder og for kulturelle anliggender **Niels Matthiasen**: Hr. præsident! "Den nordiske idés eksistens i historien kan minde om et fjeldmassiv, som vandrere har nærmet sig, en vandring på århundreder, et fjeld, som dog næsten altid er sløret af skyer og tåge, så kun sjældent nogen klart skimter dets rene, skarpe profil. Og er opstigningen først begyndt, bliver det uhyre vanskeligt at overskue massivet. Stigningens og målets nærhed må man skønne om ved anstrængelserne og ved alt, hvad der passerer undervejs."

Sådan skrev den meget danske og meget nordiske forfatter Martin A. Hansen kort efter krigen under et ophold på Lysebu i Norge. Jeg har færdedes i det nordiske både som parlamentariker, embedsmand og minister. Det er ikke noget let terræn, men der er mange smukke udsigter.

Der er en myte, der handler om et nordisk kulturelt samliv, der altid har eksisteret så udmærket af sig selv, og som en påtrængende politik nu vil blande sig i. Det er utvivlsomt, at studenterkandinavismen i midten af forrige århundrede og kunstnerforbindelserne i slutningen af forrige århundrede indledte en levende og inspirerende kulturudveksling i Norden. Men der ligger i mytens ræsonnement en fejl. Det, der nu skal hjælpes på fode, er ikke blot den eksklusive kunstudfoldelse — som vi ikke kan undvære, og som så meget i dag med rette bygger på — men udbredelsen af udbyttet af den kulturudveksling, som vi i dag sigter mod. Den mere ordnede end ordnede støtte, der her er tale om, er ikke så meget en regulering indadtil som en åbning udadtil. Kulturpolitikken i det nordiske samarbejde skal ikke have et andet indhold, end den hidtil har haft, men den skal nå videre omkring. Demokratiseringen af kunst og kultur er ikke et spørgsmål om forfladigelse af indholdet, men alene om en forbedring af formidlingens omfang.

Denne udvidelse af det kulturelle begreb

blev allerede i 1974 draget frem af ministerrådet i retningslinjerne for det kulturelle samarbejde, og den kommer ikke blot til udtryk i noget så åbenbart som den nye forsøgsordning med støtte til de nordiske folkebevægelser, oplysningsforbund og andre organisationer, men f. eks. også og måske allermest direkte for hver enkelt borger i Norden i bestræbelserne på at gennemføre et større nordisk tv-samarbejde.

Om det kulturelle samarbejde i Norden ligger der to væsentlige papirer på Nordisk Råds bord. Det ene er undervisnings- og kulturministrenes beretning om det nordiske regeringssamarbejde i det år, der er gået. Og det andet er det foreløbige udkast til det kommende års nordiske kulturbudget, det, som ministrene i forbindelse med sessionen her holder samråd med kulturudvalget om.

De diskussioner, der føres, og de synspunkter, der udveksles ved denne lejlighed, må på den ene eller den anden måde forholde sig til disse papirer. Af mange grunde udgør kultursektoren inden for regeringernes fællesnordiske samarbejdsbudgetter det dobbelte af budgettet for samtlige øvrige samarbejdsområder. Det er unægtelig et anderledes forhold, end de nationale budgetter udviser. Men det er på mange måder et sandfærdigt billede af kulturens rolle i det nordiske samarbejde og et rimeligt mål for dens forhold til de øvrige samarbejdsområder.

Efter min opfattelse skal kulturen, hvis vi tager den i videste forstand, nemlig ikke ses som en enkelt del af det nordiske samarbejde på lige fod med andre områder, men som det solide grundlag for hverdagens øvrige fælles gøremål. Det er min tro, at den samhørighed, som begrunder samarbejdet og aftalerne om social tryghed og det fælles nordiske arbejdsmarked, har stået i det nære og det ligefremme kulturfællesskab. Kulturmønstrenes overensstemmelse er her som på så mange andre områder udmøntet i praktiske foranstaltninger.

De fælles nordiske kulturbudgetter har i de fire år, de har eksisteret, udvist en jævn stigning. 1976-budgettet står på 47,5 mill. danske kr. I forhold til 1975-budgettet på 40,5 mill. danske kr. udgør stigningen mere end 17 pct. I forhold til 1973-budgettet,

som var det første, der forberedtes og behandledes i de nye kulturaftaleorganer, udgør stigningen til 1976 næsten 50 pct.

Men selv over for disse forholdsvis store tal må man erkende, at der ved kulturaftalens indgåelse var forventninger om en større himmelflugt. Hertil er at sige: i den politisk-administrative procedure, som i samarbejde mellem kulturudvalg og ministerråd er opstået efter kulturaftalens indførelse af kulturbudgettet, har man ikke ment at kunne give det nordiske budget andre vilkår end dem, der gælder for de nationale budgetters udvikling. Og konjunkturerne for disse nationale budgetter har, som det er kendt, ikke fulgt den forventning, hvormed man i de gode 1960eres år og deres slutning så ind i 1970erne.

At anlægge stigningen på de nationale statsbudgetters kulturområde som en vis målestok for det fælles nordiske kulturbudget er vel heller ikke helt urimeligt. Det tilfører i hvert fald budgettet den realisme, at man ikke med rette kan kaste nogen mistanke på det for at blive dyrket som et formål i sig selv. Men man skal være opmærksom på to ting: den ene er, at det er kun den endelige ramme, hvis udvidelsesmuligheder er bragt i overensstemmelse med de almindelige nationale muligheder. Inden for denne ramme kan der ved omprioriteringer sættes særligt på visse områder, men dermed også på bekostning af andre.

Den anden ting, man bør være opmærksom på, er at en hurtigere stigningstakt kan opnås uden i øvrigt at se bort fra den tidligere sammenhæng, hvis man overfører midler fra de nationale budgetter til det nordiske, idet de nye projekter, som i så fald indføres på kulturbudgetter, erstatter nationale bevillinger. En sammenlægning af kræfterne kan, når forudsætningerne i øvrigt er til stede, bevirke en væsentlig reduktion af grundomkostningerne og spild af ressourcer, som måtte overlappes hinanden. Dette er netop et af de vigtigste mål for det nordiske samarbejde.

Endelig skal man være opmærksom på, at der findes nordisk samarbejde, som ikke viser sig i kulturbudgettet, men som ministerrådet kan tage initiativet til. Det drejer sig om det samarbejde, der udføres ved hjælp af nationale myndigheder og natio-

nale ressourcer under en nordisk synsvinkel. Det er en fremgangsmåde, som man måske nu, hvor det nordiske kultursamarbejde har fået en klarere struktur, i højere grad bør benytte sig af.

Budgettet er i høj grad præget af de projekter, som bar det offentlige nordiske kultursamarbejde for kulturaftalens tilkomst. Den gæld, vi her har til fortiden, den dyrker vi ikke blot, skal ikke blot dyrke den, fordi det er en æresgæld, man har pligt til ikke at se bort fra, men fordi det i de fleste tilfælde er livskraftige, aktuelle projekter. Men man skal være klar over, at fremtiden må indebære en stadig prøvning af disse projekter og deres traditionelle indhold. Det skal prøves over for det nye, der bestandig melder sig, og jeg er ikke helt overbevist om, at vi endnu har fundet frem til den rette metode for løsningen af denne vanskelige opgave. Jeg håber også, medlemmerne af Nordisk Råd i de kommende år vil have forståelse for nødvendigheden af en stadig prioritering af arbejdet og for den kendsgerning, at alt bestående ikke uden videre behøver at være det væsentligste eller det bedste.

Dispositionsmidlerne og kulturfonden har været genstand for udredning i sekretariatet, noget som kulturudvalget er blevet gjort bekendt med. Disse udredninger viser, at såvel kulturfonden som dispositionsmidlerne i forhold til hinanden og til virksomhedsbudgettet dækker utvivlsomme behov. Af den oversigt, bevillingerne af dispositionsmidlerne fra 1972 til i dag udgør, fremgår det, at denne bevillingskilde har kunnet medvirke til at opfylde ønsket om nogenlunde hurtigt og effektivt at kunne møde kvalificerede initiativer.

Kulturfonden har øget sin bevillingsstørrelse såvel i 1975 som i 1976. Fonden har bl. a. på denne baggrund kunnet stimulere nogle særlige områder, og jeg kan nævne bare som et eksempel støtten i forbindelse med kvindeåret og invitationen til kommunerne om i dette år at søge kulturfonden til specielle nordiske kulturuger.

Der er et hovedtræk i kulturbudgettet, og jeg vil gerne fremhæve bl. a. dette, fordi det viser noget om det sindelag, hvori vort samarbejde foregår. Det er den økonomiske solidaritet, som indebæres i et fælles budget.

Det er en solidaritet, som indebæres i et fælles budget. Det er en solidaritet, som her er kommet ud over de smukke ord og har givet sig ind på den økonomiske belastning, som findes. Den indebærer også, at vi er kommet ud over det punkt, hvor man absolut på samme tid, som man gør sit indskud, skal få nøjagtigt så stort et udbytte tilbage. Det er et af fællesbudgettets kendetegn, at det indeholder poster, som tilsyneladende og umiddelbart kun kommer et enkelt eller enkelte af de finansierende lande til gode. Men med det fælles kulturbudget er vi ind imellem medinteressenter i projekter, vi måske ikke umiddelbart er medinteresserede i. Det er vigtigt, at sådanne kulturprojekter kan tilgodeses. Dermed føres den fælles nordiske interesse også frem til sådanne indsatser i Norden, hvoraf det direkte udbytte nok kan siges at være lokalt begrænset, men som falder naturligt i tråd med nordisk kulturpolitik og samfølelse. Balancen opstår først ved en helhedsbetragtning, og kulturbudgettet skal derfor også være en helhed, der ikke brydes af særlige fordelingsnøgler af frygt for forfordeling.

Vi hørte sidste år på sessionen i Reykjavík med stor glæde Gylfi Gíslasons bemærkninger om det nordiske kultursamarbejde. Han fremhævede det som et stille liv, der føres i skygge af de store økonomiske og handelspolitiske spørgsmål, som i øvrigt altid fejer ind over Norden fra forskellig side og skiftes til at danne tema for sessionerne. Gíslason fremhævede, at fordi en ting forekommer gammelkendt og naturlig i hverdagen og således indgår i vort daglige liv på en måde, så den let overses, så kan den dog i høj grad have behov for stadig opmærksomhed og støtte. Det nordiske kultursamarbejde er en god tanke, som man skal mærke sig, men man skal også mærke sig, at det ikke kan leve af lutter gode tanker. I kultursekretariatet har man ofte talt om, at kultursamarbejdet nok er selvfølgelig, men det følger på ingen måde af sig selv. Det farligste for det nordiske samarbejde er illusionen om, at det slet ikke volder nogen vanskeligheder, for stopper man sine bestræbelser, ved forhåbningen om en ensartethed, der naturligvis og heldigvis ikke findes, og som aldrig bør være et mål i sig selv, så når man aldrig til det samarbejde, som kunne gøres i enighed.

Ved kulturaftalen, budgetproceduren og i praksis er Nordisk Råd naturligvis blevet knyttet til regeringssamarbejdet. I den nationale politik er det vigtigt, at parlamentet spiller en rolle som initiativtager og vejleder i de store sager. Kulturudvalget inden for Nordisk Råd har den samme funktion. Det er en instans, der kan styrke forbindelsen med de politiske strømninger ude omkring i de nordiske lande, styrke debatterne og synspunkterne, som skal komme til syne og debatteres i dette forum, for at det ikke skal blive isoleret fra det, det skulle være samlingsfor.

Det er ikke uden vanskelighed at forene kulturen, hvis karakter er søgen og skepsis, med politik, hvis karakter er målrettethed, at forene kunsten, der skal have tid til tvivl, med politikken, der skal have vilje til utvivlsom handling, at føje kulturens ubundne og kompromisløse udtryk ind i politikken skiftende, uheroiske kompromiser, at forsone kunstneren som oprører med politikeren som ansvarlig magthaver. Kulturpolitik må på den ene side være udtryk for en enestående begrænsning for ikke at fortabes, men kulturpolitikken må på den anden side bestandig prøves under vide perspektiver for ikke at være fortabt.

Halldór Ásgrímsson: Nordisk Råd og nordisk samarbejde er en selvfølge i vort arbejde. Dette samarbejde anses af de fleste for å være vigtig, og for et lite land som Island er dette samarbejdet særdeles vigtig.

Debatten i går og i dag har vært preget av den alvorlige situasjon i Island. Vi setter pris på det og anser det som viktig at denne situasjon blir diskutert på nordisk basis, ikke bare som et problem for Island, men også som et problem som vedkommer hele Norden. Sitasjonen i de islandske farvann er blitt alvorlig og kan bli langvarig. De britiske militærfartøyer prøver nesten hver eneste dag å seile de islandske oppsynsbåter ned. Britenes påstand om at islandske oppsynsbåter prøver å påseile britiske fregatter er latterlig. Disse båtene er små og har ingen mulighet for å seile fregattene ned. Det er i og for seg en merkelig sak hvordan britene prøver å påvirke verdensopinionen med oppdiktede nyheter og setter et spørsmålsteget ved de nyheter man

har fått før fra britiske myndigheter. Man frykter at disse påseilingene lett kan ende med en katastrofe og tap av menneskeliv.

I en alvorlig situasjon søker vi som andre støtte i de organer vi arbeider innenfor. Derfor søker vi støtte hos de nordiske land og i Nordisk Råd i denne konflikten, som er den alvorligste som har oppstått ved Island.

Islendingenes kamp for bevarelse av sine livsviktige naturressurser er ikke noe man har funnet på i år og de siste år. Denne kamp har en lang historie. Under siste verdenskrig gikk fiskebestanden sterkt opp på grunn av den fredning som fulgte med krigen. Da freden kom, begynte fisket å vokse, og nødvendigheten av å styre fisket ble større og større.

Allerede i 1952 var det en strid om utvidelse av fiskerigrensen fra 3 til 4 mil, i 1958 om utvidelse til 12 mil, i 1972 om utvidelse til 50 mil og nå om utvidelse til 200 mil. Island har alltid utvidet sin fiskerigrense ved ensidige handlinger, men andre land har alltid fulgt i farvannet og etterfulgt vår utvidelse. Vi synes at det er vi som skal bestemme hvor mye det skal fiskes, og hvem som skal fiske, og andre nasjoner har like lite nå som før noen adgang til våre ressurser i havet.

Om disse synspunkter har det ikke vært enighet, og Island har ikke fått stor støtte fra andre land i sin lange kamp. Islands kamp gjennom årene fikk sympati og forståelse mange steder, men det er meget få som har anerkjent Islands rett og støttet oss direkte.

Samarbeidet mellom landene må bygge på gjensidig forståelse for hverandres interesser, både økonomiske og kulturelle. Dessverre er erfaringen den at de enkelte land ikke ofrer meget på samarbeidets alter. Oftest gjør man det som anses best for egne interesser, tross store ord om solidaritet.

Vi anses for å være viktige medlemmer i den vestlige forsvarskjede, men vi kan kun være viktige hvis vi beholder vår økonomiske selvstendighet og har grunnlag for å opprettholde en menneskelig tilværelse. Dette grunnlag trues i dag, det er et faktum man må se i øynene.

I dag foregår den alvorligste kamp om ressursene i havet ved Island som noen

gang har vært ført. Det islandske folk anser denne kamp som en kamp for sin eksistens og vil bruke alle anvendelige råd og midler for å vinne den rett vi synes vi har. Vi vet at en våpenløs nasjon ikke vinner en slik kamp med makt, og islendingene har alltid vært antimilitarister og fordømmer militærmakt av enhver natur.

I 1946 var torskefisket ved Island 268 000 tonn. Island fisket 200 000 tonn. I 1954, som var det beste år for torskefisket, ble det totalt fisket 547 000 tonn. Islands del var 306 000 tonn. I 1974 var torskefisket 375 000 tonn. Islands del var kommet ned i 238 000 tonn. I dag blir fisket drevet med 100 % større styrke enn i 1954. Til tross for det er fisket betydelig mindre. Islandske vitenskapsmenn anser det som forsvarlig å fiske 230 000 tonn torsk i 1976. Britiske vitenskapsmenn anser det som forsvarlig å fiske 260 000 tonn. Det er likegyldig om vi går ut fra den britiske beregning eller den islandske, fisket må kun være en del av hva det var før.

Torskefisket i Island var, som jeg før har sagt, 238 000 tonn i 1974. Vår økonomi er meget svak. Vi har hatt et meget stort underskudd på handelsbalansen, et underskudd som vi må komme ut av.

Prisene på våre fiskeprodukter har gått ned i 1974 og 1975. Fisket har også vært mindre. Andre land, bl. a. de nordiske land, har hatt tilsvarende problemer som er blitt løst ved statsstøtte til fiskerinæringen. Slik støtte er umulig i Island på grunn av fiskets andel av nasjonalproduksjonen. Statsstøtte i andre land vil skape problemer i Island dersom våre konkurrenter kan tilby lavere priser. Vi befinner oss nå i en situasjon som vi neppe kan løse uten høyere produksjon. Dette må vi ha i tankene når det snakkes om en forhandlingsløsning med britene. Hvis vi under forhandlingene går med på betydelige mengder for britene, må vi minske vår produksjon betydelig, med katastrofal virkning for økonomien.

I de forhandlinger med britene som hittil har foregått, har de ikke vært villig til å ta hensyn til dette og vår særstilling. De var villig til å redusere fisket til 75 000 tonn torsk, som betyr at vi også må redusere vårt fiske til 75 000 tonn torsk. Dette ville resultere i en katastrofe for økonomien.

Vi skal derfor se i øynene at vi er langt

fra en løsning, og forhandlingene er låst fast. Man kan ikke forhandle om fisket hvis britene ikke vil ta noe hensyn til vår særstilling. Det vil være det samme som å forhandle seg fram til sitt eget konkursbo.

La meg til slutt si at jeg vil håpe Nordisk Råd gir full støtte til Island i denne kamp og på den måten viser den forståelse medlemmene har for denne saken.

Minister **Kivistö**: Herr president! Sedan det nordiska kulturavtalet trätt i kraft år 1972 har man upprepade gånger tangerat frågor beträffande modersmålsundervisning av invandrabarn. Då Finland under årens lopp berikat vårt västliga grannland Sverige med ett avsevärt antal finskspråkiga barn och ungdomar, vill jag här i generaldebatten ta upp denna problematik för att i praktiken klarlägga betydelsen av särskilt den del av kulturavtalet där man söker tillgodose nordiska medbogaes önskemål att i ett annat nordiskt land erhålla undervisning på modersmålet.

Finsk-svenska utbildningsrådet har under flera års tid försökt finna lösningar på att förbättra finska skolbarns och ungdomars situation i Sverige och jag vill här endast konstatera att denna verksamhet varit till föredöme även för andra länder med dylika problem.

Trots att de samhällsresurser som hittills lagts ned på invandrabarnens undervisning i Sverige är betydande, har resurserna dock inte varit tillräckliga. Låt mig här ta några exempel på hur den nuvarande verksamheten inte hinner med.

Enligt gjorda undersökningar avviker de finska invandrareleverna begåvningsmässigt inte från sina jämnåriga svenska kamrater. om begåvningen bedöms efter icke-verbala faktorer. Vad beträffar förståelse av språkliga relationer, uppfattning av abstrakta ting och förståelse av ordens betydelse, har man konstaterat att i de fyra lägsta klasserna är ordförrådet hos de finska elever, vilka går i en svenskspråkig klass, så litet att ungefär 90 procent av eleverna i motsvarande åldersgrupper har bättre ordförråd än invandrarelevorna i genomsnitt. Jämfört med elever bosatta i Finland låg invandrarelevorna vad beträffar färdigheten i finska i genomsnitt 3—4 år efter.

Beträffande färdigheten i svenska blev resultatet lika dåliga: en normalbegåvad invandrarelev befann sig på en nivå, där mindre än 10 procent av de svagaste svenska eleverna befinner sig. Lärarna ansåg visserligen att eleverna gjort större framsteg beträffande färdigheten, men de fäste många gånger uppmärksamhet närmast vid flytande tal, behärskandet av svensk accent och språkmelodi. Mindre uppmärksamhet har däremot fästs vid att eleverna inte rätt kan förstå begrepp och ej heller skilja nyanser och att deras ordförråd är mycket begränsat.

Undersökningsmaterialet visar ytterligare att, vid sidan av de allmänna intelligensfaktorerna, har inläringen av svenska hos en invandrarelev kraftigt påverkat färdigheten i modersmålet: ju bättre färdighet eleven har i modersmålet, desto bättre förutsättningar har han eller hon att lära sig ett främmande språk. Således har de elever, som före flyttningen till Sverige redan under några år hunnit gå i skola i Finland och därigenom fått en stadigare grund för sina färdigheter i modersmålet, i allmänhet även lättare att lära sig svenska. Även vid inläringen av övriga skolämnen är goda färdigheter i modersmålet till stor hjälp. Speciellt i matematik har modersmålet större inverkan än färdigheten i inlärningspråket svenska: matematik förutsätter abstrakt tankeförmåga och en tillräcklig, abstrakt nivå i barnets språkliga utveckling.

Även allmänt bör det konstateras, att det är viktigt att behärska ett språk, inte bara med tanke på kommunikationen människor emellan utan också för individens tänkande såväl som för dennes möjligheter till samhällelig verksamhet.

I den sämsta situationen, vad beträffar inläringen av svenska, befinner sig de elever, som vid 6—8 års ålder flyttat till Sverige. Utvecklingen av modersmålet och även annan språklig utveckling rubbas betydligt efter flyttningen hos de elever som flyttar i början av skolgången. Detta försämrar även deras förutsättningar att lära sig svenska. Den största risken att bli halv-språkig finns därför i denna grupp. Invandrarelever som flyttat före 6 års ålder eller som fötts i Sverige, gjorde betydligt bättre framsteg i inläringen av svenska, men ef-

tersom kunskaperna i modersmålets grunder har förblivit svaga, kan utvecklingen i svenska ofta stagnera vid ett senare skede. De elever som flyttat vid 10 års ålder har däremot bättre förutsättningar till god färdighet i svenska, eftersom deras färdighet i modersmålet redan hunnit stabiliseras. Även de elever som flyttat vid ungefär 12 års ålder har goda möjligheter vid inläringen av svenska, även om inläringen med åldern blir långsammare.

Enligt statistiken hade 33 procent av samtliga invandrarelever finska som modersmål i gymnasieskolan under våren 1975. Av samtliga utländska ungdomar i gymnasieåldern utgör eleverna från Finland nästan hälften. Detta innebär att finska ungdomar söker sig till eller kommer in vid gymnasieskolan proportionsvis mera sällan än andra invandrarelever.

Förutom i antalet intagna till gymnasieskolan framstår en klar skillnad mellan finska invandrarelever och elever från andra invandrarländer vad beträffar linjefördelningen i gymnasieskolan. På de 3—4-åriga teoretiska linjerna återfanns 26 procent av de finska gymnasieeleverna, medan motsvarande siffra för samtliga gymnasieelever var 39 procent. Majoriteten, hela 41 procent av de finska invandrareleverna, har placerats i de 2-åriga, s. k. praktiska linjerna, medan motsvarande siffra för samtliga gymnasieelever var 33 procent. Finska elevers andel av invandrareleverna på de teoretiska linjerna uppgick endast till 22 procent. Det är tydligt, att de finska invandrareleverna även på det gymnasiala stadiet borde beredas möjlighet till studier i och på modersmålet, speciellt på teoretiska utbildningslinjer på sådana områden där det finns ett tillräckligt underlag för detta. Undervisningen kunde organiseras i tvåspråkiga klasser och i rent finskspråkiga skolor.

Om man närmare studerar de statistiska uppgifterna om de finska elevernas skol-situation i olika kommuner i Sverige, måste man konstatera att möjligheterna till stöd-undervisning i och på modersmålet är mycket varierande. Större enhetlighet och bättre utnyttjande av resurserna kan knappast komma till stånd utan konsulenttjänster för att dessa problem skulle omhändertas.

Skolöverstyrelsen i Sverige har under flera år föreslagit länskonsulenter för invandrarfrågor och jag hoppas att dessa förslag nu får gehör hos Sveriges regering.

Dessa finska elever är gemensamma barn för Sverige och Finland. De flyttar över riksgränsen i båda riktningarna och vållar vissa skolproblem i bägge länderna. I Finland är dessa problem lättare att bemästra; vi har ju ett tvåspråkigt land och ett tvåspråkigt skolsystem.

För närmare nio år sedan tillsattes på Nordiska rådets rekommendation Finsk-svenska utbildningsrådet för att lösa de finskspråkiga barnens skolproblem i Sverige. Jag har den uppfattningen att detta samarbete hittills givit positiva resultat och jag hoppas att detta bilaterala samarbete kommer att fortsätta, eftersom det alltså behövs ett utökat och fördjupat samarbete i fråga om invandrarutbildningen i våra länder.

Paul Jansson: Herr president! Rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet har avlämnat sitt betänkande "Langtidsbedømmelse for det allmennkulturelle område" (*NU 1975: 14*). Kommitténs betänkande är mycket intressant. Det speglar bl. a. hur synen på organisationslivets roll har förändrats inom Nordiska rådet och dess organ under senare år. Detta är glädjande med tanke på att det är mycket angeläget att på ett bättre sätt engagera folkrörelserna i det nordiska samarbetet. Om man å andra sidan tar del av Nordiska kulturkommissionens slutrapport från 1971 så finner man där uttryck för den gamla synen på kultursamarbetet då det gäller relationerna till folkrörelserna.

Där noterar man bl. a. att "de insatser som sektion III kunnat göra på folkbildnings- och ungdomsområdet kan synas alltför begränsade". Det bör emellertid framhållas, säger kulturkommissionen vidare i rapporten, att "sektionen med sina knappa resurser inte haft utrymme för mera långtgående insatser".

I detta konstaterande från kulturkommissionens sida ligger faktiskt också en redovisning för hur man hittills har så att säga prioriterat dessa frågor inom kultursektorn. Kommissionens allmänna syn på

de fria organisationerna kan sägas vara välvillig och i någon mån fylld av respekt. Men då det gällde framtiden så svek tydligen modet. Möjligheterna att få stöd via nordiska organ till folkrörelserna, konstaterade kommissionen, hade varit otillfredsställande. Men när man som läsare då förväntade sig besked om att nu var det dags för en kraftfull satsning så mötte man i stället följande formulering: "— — — det är motiverat att man i det nya nordiska sekretariatet ägnar uppmärksamhet åt de folkliga organisationernas problem. I första hand fordras ett utredningsarbete för att kartlägga dessa — — —" o. s. v.

Ja, herr president, med all respekt för kulturkommissionen måste man nog konstatera att det var en lycka för organisationslivet och den allmänkulturella verksamhetens breddning att kommissionens dåvarande relativt passiva hållning inte blev bestående och vägledande för framtiden.

Tar man däremot del av "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" (NU 1974: 24) kan man dessbättre notera att det börjat röra sig på detta viktiga område. Bl. a. redovisas en sammankomst med de nordiska folkbildningsförbunden och beslut om att snabbt utarbeta planer för deras deltagande i det nordiska samarbetet. Detta anser jag vara ett mycket viktigt steg. Precis som det sägs i den återopade skriften finns det knappast några andra organisationer som har en så bred kontaktyta till frivilliga deltagare som just bildningsförbunden. Sedan de orden sattes på pränt har också de ekonomiska resurserna för de fria folkbildningsförbunden ökat ganska väsentligt. Det rör sig nu om 3 miljoner danska kronor för en treårsperiod, därutöver utgår vissa medel för inledningsskedets planering. Också våra diskussioner i Nordiska rådets kulturutskott har i ökad utsträckning knutits till folkrörelsernas möjligheter att aktivt deltaga i det nordiska kulturskapandet och utbytet mellan våra länder.

Sannolikt är det mot denna bakgrund som Nordiska rådets kulturkommission numera skriver på följande sätt: "I sin långtidsbedömning önskar kulturkommissionen betona vikten av att förutsättningar skapas för ett aktivt deltagande i kulturlivet av allt större befolkningsgrupper. I denna strä-

van konstaterar kommissionen att bl. a. folkrörelserna och deras organisationer spelar en viktig roll i nordiskt kultur- och samhällsliv. Härigenom kan även kulturaktiviteter nå grupper som i olika avseenden varit förbisedda i kulturutbudet."

Detta sista är inte bara riktigt, det är också viktigt och utomordentligt löftesrikt för framtiden. Och man kan koppla det till ABF-organisationerna i Norden som i ett uttalande säger följande:

"ABF-organisationerna i Norden går in för att införa kulturen i vardagslivet, göra den till något som är invävt i våra nära omgivningar, till något som är i själva den jordmån vi växer i. Bara en sådan kulturpolitik kan ha någon mening.

ABF vill aktivt arbeta för och borttaga den ring av exklusivitet som hittills i stor utsträckning omger kulturbegreppet, och som i synnerhet stänger många ute från konstens värden. För ABF-organisationerna är det en uppgift att få festkläderna av kulturen och iföra den arbetskläderna, så den kan möta människorna i deras vardagsliv. Skall man uppnå detta, måste man i stor utsträckning ge kulturen en annan inramning. Den får inte isoleras i förnäm upphöjdhet bakom sina egna stängsel, utan måste inpassas i en varierad och levande aktivitetsmiljö. Också de traditionella konstformernas produkter — boken, teaterstycket, musiken, bilden — bör föreligga som ett erbjudande i människornas nära och förtroliga miljö."

I dessa uttalanden ligger såvitt jag kan se en offensiv vilja med en inriktning som Nordiska rådet och övriga nordiska organ har anledning att ge allt tänkbart stöd. Den tyngdpunktsförskjutning beträffande kulturutbytet som man här har registrerat måste enligt min mening fortsätta.

Genom en medveten satsning från Nordiska rådets sida på folkbildningsorganisationerna och samarbetet med folkrörelserna i stort finns det också en utomordentlig möjlighet att bekämpa den skräpkultur som vi tyvärr vet florerar i vårt moderna samhälle. Det är beklämmande att uppleva hur stora koncerner i våra länder, oftast med utländska intressen, för den privatkapitalistiska profitens skull sprider serietidningar och skräckmagasin till ungdomen i våra

länder. Den romantisering och verklighetsflykt som är förhärskande i dylika alster har enligt min mening föga med kultur att göra.

Det är ett gemensamt och traditionellt drag i den kulturpolitik, som länderna för var för sig och som också går igen på det nordiska planet, att vi satsar på åtgärder som innebär ett ökat utbud av kultur, en vidgad valfrihet om man så vill. Vi söker också ständigt nya kontaktytor och vägar att nå ut till nya medborgargrupper.

Men varför säger vi så litet och så sällan något om skräpkulturen? Varför antar inte Nordiska rådet ett program i kampen mot de skräckalster som produceras och distribueras av helt hämninglösa förlag, tidskriftskoncerner, filmbolag etc.?

Är vi så fångna i den liberala tradition som bjuder oinskränkt valfrihet för kulturkonsumenterna, att vi inte ens vågar diskutera ingrepp eller restriktioner mot t. ex. de allt brutalare våldsinlagen och våldsskildringarna i film, seriemagasin etc.? På den nordiska marknaden opererar i dag ekonomiskt starka företag, som ser kultursektorn som en lukrativ marknad. Man kan tjäna pengar på film, på musik, på bokproduktion etc. om man ser bort från anspråken på kvalitet i fråga om innehåll och utförande. Och man missar inte chansen.

För egen del skulle jag gärna vilja se att rådet och dess organ ägnade kulturfrågorna och -samarbetet uppmärksamhet också från utgångspunkten: Vad kan vi göra för att bekämpa kulturkommersialismen?

I sammanhanget vill jag med tillfredsställelse notera det meddelande som ministerrådet gör i C 1, nämligen att det i januari månad i fjol tillsattes en särskild arbetsgrupp med uppgift att utreda möjligheterna för ett nordiskt samarbete på barnkulturens område. Det är min förhoppning att denna arbetsgrupp också får i uppdrag att se på de problem som kommersialiseringen inom kultursektorn medför för våra barn och ungdomar.

Vidare kan det medlemsförslag som nyligen väckts av en grupp socialdemokrater om just kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna tjäna som utgångspunkt för en sådan debatt.

Jag ser, herr president, fram emot den debatten.

Marjatta Väänänen: Herr president! Man brukar ofta framhålla kultursamarbetet som en sektor inom det nordiska samarbetet där man har nått betydelsefulla resultat. Det brukar också sägas, att den nordiska kulturella gemenskapen är grundvalen för hela det nordiska samarbetet överhuvudtaget. Den erkända ställning som kultursamarbetet har kan dock leda till vissa risker. Det kan nämligen uppfattas som en så självklar sak, att inga speciella ansträngningar behöver göras för att bevara och vidareutveckla kultursamhörigheten. Den skulle alltså bibehållas och utvecklas av sin egen inboende styrka. Till stor del är väl detta sant, men man måste ändå komma ihåg, att byråkratiseringen hotar också detta område av den mänskliga aktiviteten. Därför är det viktigt att det frivilliga kulturella samarbetet har tillräckliga möjligheter att utveckla sig i Norden.

Under de år som den nordiska kulturbudgeten har funnits till har ett samarbete mellan Nordiska rådet, företrätt av kultur- och undervisningsministrarna utvecklats till en fast praxis. Budgetsamarbetet i denna form finns traktatfäst i det nordiska kulturavtalet. Efter ett par år av begynnelsesvärigheter har samsarbetsproceduren kring kulturbudgeten sedan ett par år fungerat på ett sätt som tillfredsställer både parlamentarikerna och ministerrådet. Parlamentariernas berättigade krav på insyn och medverkan i budgetarbetet är i huvudsak tillgodosett och ministerrådet har haft stor nytta av de gemensamma överläggningarna, eftersom man på så sätt kunnat uppnå enighet om de grundläggande linjerna och de viktigaste prioriteringarna på kultursektorn. Detta kan jag intyga både som tidigare medlem av ministerrådet och som nuvarande medlem av kulturutskottet.

Jag vill därför fästa rådets uppmärksamhet vid de farhågor som kulturutskottet i sitt förslag till yttrande om ministerrådets berättelse i år har gett uttryck för. Enligt C 1 avser ministerrådet att genomföra en budgetbehandling, där den budgetkommitté som samsarbetsministrarna har tillsatt för att bereda ministerrådets allmänna samsarbetsbudget, skulle få sitt kompetensområde utvidgat till att omfatta även kulturbudgeten. Kulturutskottet motsätter sig inte en statistisk sammansättning av de olika bud-

geterna, så att man kan få en bättre bild av hur mycket pengar som går till det nordiska samarbetet. Vad kulturutskottet vill, är att den för båda parter nyttiga budgetprocedur, som har framvuxit mellan parlamentariker och ministerråd på kultursektorn, inte urholkas, med andra ord att kulturavtalets anda och bokstav iakttas även i fortsättningen.

Som finsk rådsrepresentant vill jag uttala, att vi i Finland fullt ut känner oss tillhöra den nordiska kulturgemenskapen. Det finska språket skiljer sig visserligen till sin yttre form från de skandinaviska, men detta säger inte hela sanningen. Vad som är viktigare är det som språket bara är ett uttrycksmedel för, nämligen människornas attityder och sedvänjor, med ett ord kulturarvet. Och detta är till allt väsentligt gemensamt för de nordiska länderna, inklusive det finskspråkiga Finland. De språkliga barriärerna kan och bör inte negligeras, men de får inte utgöra ett hinder för något land att i full utsträckning vara med som givande och tagande part i det nordiska samarbetet.

Frågan om språket i Nordiska rådet har under de senaste månaderna gett anledning både till att rådets juridiska utskott varit fullt sysselsatt och till en hel del pressdebatt. Bl. a. i danska tidningar har man hävdat, att genomförandet av det nu aktuella förslaget om simultantolkning vid Nordiska rådets sessioner inte borde tillåtas, emedan det skulle orsaka störande specialarrangemang. Folktingsmedlemmen Kirsten Jacobsen upprepade denna opinion här i dag och konstaterade, att förslaget gör att det för många är svårt att ta Nordiska rådet på allvar. Alla sådana specialarrangemang, som måste göras för att ändra en normal välkänd praxis, är givetvis otrevliga och jag förstår de danskar som har yttrat sig här i dag i denna fråga. Till det nordiska samarbetets anda hör dock, att man stöder de språkliga minoriteternas ställning. Vi har investerat i bevarande och utvecklande av den samiskspråkiga kulturen, och det är bra. Men få i Norden och kanske också i denna sal kommer kanske att tänka på, att en ganska stor del av dem som deltar i det nordiska samarbetet i Nordiska rådet använder sig av ett språk, som inte är vederbörandes modersmål. Av Nordens 22 mil-

joner invånare är nästan fem miljoner finnar. Av dessa fem miljoner finnar talar bara 6,5 % svenska som modersmål. Finlandssvenskarna har varit utmärkta förmedlare inom det nordiska samarbetet under tiden som gått och är det ännu i dag, men en alldeles för stor del av finnarna förblir tills vidare orepresenterade eller representeras otillräckligt, därför att de blir tvungna att tala ett inlärt språk. I ett sådant fall kan man bara sällan uppnå samma fullständighet i det språkliga kunnandet som de, vilka kan kommunicera på sitt modersmål. Det nordiska samarbetet löper såtillvida för de finskspråkiga inte så fullständigt och effektivt som för övriga nordbor med undantag för islänningar och färingar.

Även om våra nordiska kolleger har en tålmodig och förstående inställning till de särskilda språkliga svårigheter som finnarna har, bör det dock medges, att man i Finland säkert på ännu bredare bas skulle delta i det nordiska samarbetet och ha en ännu mera positiv inställning till det om det görs språkligt möjligt.

Jag vill därför framhålla, att det för oss finnar vore en stor lättnad, om Nordiska rådet skulle komma fram till ett beslut om att godkänna en simultantolkning.

Jag konstaterar mot denna bakgrund med tillfredsställelse, att de nordiska arbetsorganen under det senaste året har inlett åtgärder för att så långt det är möjligt avlägsna de svårigheter som språkskillnaderna i Norden medför. Särskilda arbetsgrupper har tillsatts av ministerrådet för att utreda möjliga åtgärder för att åstadkomma ökad språkförståelse i Norden, inte bara mellan finskan och de skandinaviska språken utan också mellan de skandinaviska språken inbördes.

Detta för mig in på en fråga som min landsman, minister Kivistö redan berörde, nämligen de finska skolbarnens undervisning i Sverige. Det skall med erkänsla konstateras, att mycket har gjorts på detta område under de allra senaste åren. Mycket återstår dock ännu att göra.

I sitt betänkande om det medlemsförslag som ledde fram till fjolårets rekommendation, fäste kulturutskottet särskild uppmärksamhet vid frågan om rekryteringen av finskkunniga lärare till skolorna i Sverige och om dessa lärares anställningsförhållan-

den inom det svenska skolväsendet. Dessa frågor har upptagit Finsk-svenska utbildningsrådets uppmärksamhet ganska mycket, men frågorna är ännu långt ifrån lösta. Jag vill därför rikta en allvarlig maning till de ansvariga myndigheterna i de båda länderna att lösa dessa problem, som bl. a. gäller tjänsteårsberäkning och anställningsstatus.

I ett vidare perspektiv gäller denna problematik naturligtvis inte bara förhållandena mellan Finland och Sverige utan hela Norden. Att åstadkomma en samnordisk arbetsmarknad för lärare hör enligt min uppfattning till de samarbetsuppgifter som bör prioriteras högt under de närmaste åren.

Ett annat viktigt beslut som har fattats under år 1975 är det som gäller upprättandet av nordiska kulturcentra i Törshavn och i Finland. Detta ligger helt i linje med en av de huvudprinciper som kulturutskottet och ministerrådet under sina gemensamma överläggningar har enats om bör gälla för utbyggande av det nordiska kultursamarbetet. Det är principen om att randområdena i Norden bör få särskilt stöd på nordisk nivå, bl. a. för att stärka kontakterna mellan centrum och periferi. Vi i Finland är särskilt glada över att Nordens östligaste del på detta sätt kommer att få en knutpunkt för de kulturella förbindelserna med det övriga Norden.

Herr president! Jag kan till slut inte underlåta att inför rådsförsamlingen framföra en tanke som gäller Nordkalottens kultursamarbete. Det är ett känt faktum att det på Nordkalotten ofta har uttryckts missnöje över att de nordiska anslagen till det regionala kultursamarbetet och till övrigt samarbete inte i tillräckligt hög grad tycks finna vägen till Nordkalotten. Samtidigt anser man att Nordkalottens egna representanter i större utsträckning borde få vara med och bestämma om hur medlen fördelas. Dessa problem skulle kunna lösas om man upprättade en särskild kulturfond för Nordkalotten. Denna tanke vill jag här lägga fram till mina rådskollegers bedömande.

Mundebo: Herr president! I nr 1/1976 av den informationsbulletin som sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete ger ut

säger Niels Matthiasen, kulturminister här i Danmark, bl. a.:

”De nordiske lande er så lykkelige trods alt at have tid, råd og vilje til et kulturliv og en kulturdebat. Debatten findes i alle lande og må ikke savnes i det nordiske.”

Självfallet får den debatten inte saknas i Nordiska rådet. Vi måste ha ”tid, råd och vilja” till en aktiv och konstruktiv kulturdebatt, till att föra vidare idéer och strömningar, till ett gemensamt arbete för kulturpolitikens utveckling.

En hel del har också gjorts, i synnerhet under de fyra senaste åren då kulturavtalet fungerat. Samarbetet har breddats. Det omfattar flera områden, når ut till flera människor.

Men ändå tror jag att det nu är nödvändigt att satsa mer av ”tid, råd och vilja” om det nordiska kultursamarbetet skall kunna utvecklas och förnyas.

Det finns en risk för att kulturdebatten institutionaliseras, blir en angelägenhet för de professionella och de troende, för några ämbetsmän, politiker och kulturadministratörer. Kultursamarbetet måste läggas upp så att det berör och engagerar många människor. Fler och fler människor i olika delar av de nordiska länderna måste själva kunna medverka i kulturarbetet. Därför är ett nära samarbete mellan nordiska kulturinstitutioner och folkrörelserna av avgörande betydelse både för att bredda och aktivera kulturdebatten och för att nå goda resultat av de olika insatserna. Jag tror att kultursamarbetet är på rätt väg när allt flera av insatserna görs i samarbete med t. ex. ungdomsorganisationer, folkbildningsorganisationer och Föreningarna Norden.

Kultursamarbetet måste få goda resurser. Den nordiska kulturbudgeten omfattar ca 50 miljoner danska kronor. Det är naturligtvis en hel del pengar, men ändå inte mycket för ett samarbetsfält som omfattar undervisning, forskning, teater, musik, litteratur, konst och flera andra områden. Och det är en mycket marginell post i de nationella budgeterna — för Sverige kanske ett par hundra delars procent.

Om Niels Matthiasen har rätt i att vi har ”tid, råd och vilja” till kulturliv och kulturdebatt, betyder det att kulturbudgeten måste växa mer än hittills. Man kan säga

att det ser bra ut då kulturbudgeten ökar med 10, 14 och 17 procent — som har skett under de senaste åren — men vi måste samtidigt tänka på att inflationen i de nordiska länderna har varit på ungefär samma nivå. "Tid, råd och vilja" måste innebära att vi får råd att engagera flera människor i det nordiska kultursamarbetet, får mera pengar att arbeta med och får ett större engagemang i kulturpolitiska frågor bland flera politiker, ämbetsmän och kulturarbetare, och inte minst inom finansministerierna.

Vi måste kunna fullfölja det arbete som vi har påbörjat, de beslut vi har fattat, de utredningar och kartläggningar etc. som vi har gjort. Vi måste få fortsätta med initiativ till nya insatser. Inom kulturpolitiken gäller starkare än på något annat samhällsområde att stagnation betyder tillbakagång. Det är en risk om alltför lång tid förflyter mellan förslag, utredning och förverkligande. Det kan bli så att man förlorar en del av de gynnsamma förutsättningarna för att realisera ett beslut. En framgångsrik kulturpolitik måste vara offensiv, kunna påverka utvecklingen, inte komma efter.

Niels Matthiasen har kanske rätt i att de nordiska länderna har "tid, råd och vilja" till kulturellt arbete. Men vi har hittills alltför litet utnyttjat de resurserna. Under de kommande åren måste kulturpolitiken få mera tid, mera råd, alltså mera pengar, och mera vilja, alltså större engagemang från flera människor.

Elsi Hetemäki: Herr president! Ärade åhörare! I nordiska kulturavtalets 3 artikel konstateras:

Samarbetet på utbildningsområdet skall inriktas på

1. utbildningens mål, innehåll och medel,
2. utbildningssystemets struktur,
3. pedagogiskt utvecklingsarbete.

Härvid skall avtalsparterna

främja undervisningen i de andra nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden.

För de finska barnen i Sverige har man talat redan i många inlägg. Jag skall tala också för de finska barnen i Finland, som skall lära sig svenska.

Ännu för några år sedan, då svenska studerades i de flesta läroverk i Finland som det första främmande språket (förutom modersmålet finskan), lästes svenska med början från den första klassen i mellanskolan 4+3+3+3+2 timmar, alltså sammanlagt 15 veckotimmar. Sedan skedde en omvändning och svenskan gjordes till det andra främmande språket i läroverken, undervisningen började i andra klassen, och totaltimantalet blev förstås lägre. När vi kom till grundskolan, blev studietiden i svenska åter ett år kortare, och undervisningen i svenska börjar först i 7. klassen. Förra vårens inskränkingsprogram kom till slut med uppgiften om att till och med eleverna som i grundskolan läser den långa kursen i svenska framdeles inte får mera än en kurs om tre veckotimmar under tre år. Inom loppet av några år har man alltså kommit från femton veckotimmar till nio veckotimmar.

I skolor som följer grundskolans läroplan valdes under läsåret 1974—75 i tredje klassen lång engelska av 30 235 elever, lång tyska av 76 elever och lång svenska av 466 elever. Litet tillspetsat kan man säga att man såsom det långa språket i grundskolan uteslutande lär engelska.

Vissa undersökningar har företagits angående behovet av språk. Enligt en på sociologiska institutet vid Åbo universitet företagen undersökning behöver av affärsföretagens personal nästan hälften svenska i arbetslivet. Engelskans andel är omkring en tredjedel och tyskans en knapp femtedel.

Det skulle ligga i ett litet lands allsidiga intresse, att språkprogrammet i landets skolor motsvarar landets verkliga behov. Om man inte litar på företagna undersökningar, så skall man företaga ytterligare undersökningar.

Om man kunde få språkundervisningen i vårt lands skolor i det verkligen rätta skicket, skulle man inte behöva ens föra diskussion om simultantolkning. Även om jag som finne anser behovet av tolkning vara stort och kommer att rösta för tolkning, anser jag lösningen inte enbart lyckad och önskar innerligen att tolkningen kommer att fördjupa samhörigheten och inte tvärtom.

Språket är det bästa medlet för intellektuell kontakt mellan människor och jag önskar verkligen att beslutet om simultantolkning inte i minsta mån kommer att påverka möjligheterna att få bra kontakt här mellan medlemmarna och att få undervisning i svenska i de finska skolorna även i fortsättningen.

Språkkunskaper är en stor rikedom för ett land, speciellt för ett litet land. Vi klarar oss verkligen inte enbart med engelska, inte i politiska, inte i ekonomiska eller i kulturella sammanhang. Nyansrikedom är förstås svår att åstadkomma i ett samtal, när instrumentet är ett främmande språk, men med tanke på kontakter skulle det vara viktigt att försöka förstå helheten t. ex. vid dessa möten.

Det centrala instrumentet för det nordiska samarbetet har varit det gemensamma språket, liksom grundvalen för detta samarbete utgörs av den demokratiska likartade samhällsstrukturen. Trots att vi är tvungna att godkänna tolkning på våra nordiska möten, finns det i Finland vissa håll, som önskar bevara kunskapen i svenska åtminstone på nuvarande nivå. såsom också den kulturkunskap som förmedlas genom inläring av språket. Vi behöver kunskap i flera språk; ett språk som vi också vill lära oss i Finland är svenskan eller skandinaviskan, om man vill säga så här i detta sammanhang.

Samarbetsminister **Gestrin**: Herr president! Jag skall ur det händelserika samarbetsår, som vi har bakom oss, endast här taga fram några frågor av speciell aktualitet ur finländsk synpunkt.

Beslutet att placera den Nordiska investeringsbanken i Helsingfors och att förläggas det blivande nordiska kulturcentret i Finland hälsades hos oss med stor tillfredsställelse också långt utanför de kretsar, som till vardags sysslar med nordiska angelägenheter. Det har för oss stor betydelse att vårt likaberättigande vid placeringen av centrala nordiska institutioner nu har kommit till klart uttryck. Från finländsk sida kommer vi målmedvetet att inrikta oss på att ge bägge dessa institutioner de bästa tänkbara verksamhetsförutsättningar i vårt land. Vår uppfattning är att såväl banken

som kulturcentret skall bidra till att knyta många nya band mellan Finland och det övriga Norden på det ekonomiska livets och kulturens områden. Vi tror å andra sidan att vi inom bägge dessa sektorer också skall kunna vara givande part och att lokaliseringen av de två institutionerna till Finland sålunda skall visa sig vara till gagn för hela Norden.

Vad tillämpandet av avtalet om Nordiska investeringsbanken beträffar vill jag gärna understryka att vi i Finland utgått ifrån att avtalet skall gälla i den form det undertecknades här i Köpenhamn i december 1975. Jag avser då de principer som redan fastslogs vid statsministermötet i Oslo i januari 1975, då man beslöt att banken dels skulle ägna sig åt gemensamma nordiska investeringsobjekt och dels åt att finansiera gemensamma exportintressen. Jag vill påminna om att § 1 i bankens stadga säger: "Nordiska investeringsbanken har till ändamål att ge lån och ställa garantier på bankmässiga villkor och i överensstämmelse med samhällsekonomiska hänsyn för genomförandet av investeringsobjekt och export av nordiskt intresse."

Här har vi i klartext de rättesnören banken skall följa i sin verksamhet.

De ekonomiska och sociala frågornas betydelse i det nordiska samarbetet ökar ständigt. Handeln utgör en viktig del av detta samarbete. Ungefär en fjärdedel av de nordiska ländernas utrikeshandel försigår inom Norden. Men det är inte endast varor som rör sig mellan länderna. Ur många synpunkter är befolkningens rörlighet, människornas flyttning från ett nordiskt land till ett annat, långt viktigare. Å ena sidan bringas därmed länderna närmare varandra, men å andra sidan skapas ofta betydande problem både för de samhällen som berörs av flyttningsrörelserna och framför allt för de människor som flyttar.

Den på avtal grundade gemensamma nordiska arbetsmarknaden har inverkat kraftigt på utvecklingen i Finland. Då arbetsmarknadsavtalet 1954 undertecknades, fanns det inte tillräckligt med arbete i Finland. Vi stod inför en period, som kom att kännetecknas av en djupt ingripande förändring av vårt lands näringsstruktur. Vi hade vid den tiden en stor arbetskraftsre-

serv. Många finländare, för vilka sysselsättningen inte på ett tillfredsställande sätt kunde tryggas i hemlandet, kunde då med stöd av arbetsmarknadsavtalet finna arbetsplatser i Sverige.

Redan på 1960-talet blev det dock klart att den framför allt på Sverige inriktade kraftiga emigrationen på sikt utgjorde en fara för Finlands ekonomiska och sociala utveckling. Arbetskraftsmyndigheterna i både Sverige och Finland insåg att situationen inte kunde fortsätta oförändrad och försökte komma överens om åtgärder, som skulle ha underlättat överblicken av arbetskraftens flyttningsrörelser. Utgångspunkten blev att arbetskraften borde kanaliseras genom arbetskraftsmyndigheterna.

Det råder en utbredd enighet om att man bör se Norden som en regionalpolitisk helhet. Det är en uppfattning som med hänsyn till arbetsmarknadssamarbetet innebär, att inget nordiskt land skall eftersträva att utvidga sin arbetsmarknad på bekostnad av grannländernas ekonomiska utveckling. Inom ramen för dessa allmänt i Norden accepterade målsättningar har arbetskraftsmyndigheterna under en lång följd av år försökt finna balanserade lösningar på de problem arbetskraftens rörlighet aktualiserat. Man har å ena sidan velat trygga den enskilda människans valfrihet, å andra sidan strävat efter att styra utvecklingen på ett ur den nordiska helhetens synvinkel så lyckligt sätt som möjligt. Det är mot denna bakgrund som det samnordiska arbetskraftsprogrammet skall ses. Nordiska rådets positiva ställningstagande till det programkast som efter ett långt förarbete kunde föreläggas rådet vid den extra sessionen i Stockholm på hösten, innebär ett stort steg framåt för strävandena att förverkliga en balanserad nordisk arbetsmarknadspolitik. Ministerrådet godkände för sin del efter sessionen programmet vid sitt möte i november 1975 i Oslo. Arbetsmarknadsprogrammet utgör nu en bra bas för framtida mera detaljerade handlingsprogram och hälsas med tillfredsställelse i Finland.

Den ofta upprepade grundprincipen i denna fråga är, att det är ändamålsenligare och fördelaktigare att flytta kapital än människor. Detta innebär i praktiken att vi vill

uppmuntra och befrämja det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna.

För Finlands del har vi särskilt tillsammans med Sverige redan kommit ganska långt när det gäller att i praktiken förverkliga ett samarbete längs dessa linjer. Svenska företag ger i dag arbete åt tiotusentals personer i Finland. De svenska företagen har traditionellt varit verksamma inom verkstadsindustrin och den kemiska industrin. Under senare år har också textil- och byggnadsföretag kommit med i bilden. Ett relativt färskt exempel på industriellt samarbete är avtalet mellan det finländska statsbolaget Neste och det svenska Statsraff om att Neste skall delta i planeringen och byggandet av ett oljeraffineri i Sverige. Det bör finnas goda möjligheter att till ömsesidig nytta utveckla det ekonomiska och industriella samarbetet i Norden. För oss i Finland ter det sig angeläget att nu på allvar utvidga basen genom att ta till vara de hittills i stor utsträckning outnyttjade möjligheterna till ekonomisk växelverkan också med Danmark och Norge. Vi eftersträvar att gemensamt med norrmännen kartlägga de områden där vårt interna handelsutbyte kunde ökas och ett utvidgat industriellt samarbete borde förverkligas. Dessa strävanden måste föras vidare och följas upp i förhandlingar med samma målsättning också med övriga nordiska länder.

Låt mig till slut, herr president, här poängtera att Finlands regering tillmäter stor vikt vid att ministerrådets berättelse, C 1, nu i år för första gången översatts till finska genom ministerrådets försorg. Vi vet, att Finlands delegation vid Nordiska rådet hittills skött denna uppgift för att se till att rådets finskspråkiga medlemmar fått tillgång till all den information årsöversikten innehåller. Denna översättning har emellertid varit avsedd endast för rådsmedlemmarna.

Nu, då ministerrådet har påtagit sig uppgiften att också i finsk språkdräkt presentera sin årsöversikt, har upplagan kunnat göras större. Det blir därmed möjligt för ministerrådet att på ett helt annat sätt än tidigare vända sig också till den finskspråkiga allmänheten. Jag tror att de medel som använts för detta ändamål skall visa sig vara en mycket god investering. Hur

övertygade vi än själva är om styrkan i de band som förenar Nordens länder och folk, får vi likväl inte försumma att tillse, att informationen om det omfattande arbete som utförs av gemensamma nordiska organ och institutioner, om de resultat som uppnås och de svårigheter vi är ställda inför, når ut till så vida medborgarkretsar som möjligt. Den framgång vi hoppas på för de nordiska strävandena är ju sist och slutligen beroende av det stöd medborgaropinionerna i våra länder ger det nordiska samarbetet.

Ändringar av medlemslistan.

Det anmäldes, att Astrid Kristensson inlagt sin plats i rådet och att Ove Nordstrandh lämnat sessionen och att Carl-Henrik Hermansson lämnat sessionen för resten av denna dag och nästa dag och ersatts av Doris Håvik.

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsrådet **Lundkvist:** Herr president! Jag anser det angeläget att få säga några ord om den svenska regeringens syn på en miljöfråga som berörts tidigare här i debatten nämligen luftföroreningarna.

Vi fick förra året i Sverige fram så alarmerande uppgifter om konsekvenserna för våra sjöar och vattendrag av svavelnedfallet att regeringen tillsatte en expertutredning med representanter för naturvårdsverket, socialstyrelsen, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, fiskeristyrelsen och industriverket.

Utredningens uppgift var att kartlägga situationen och komma med förslag till hur man skulle kunna begränsa svavelnedfallet och vilka åtgärder som kunde vidtagas för att förbättra tillståndet i redan skadade vatten.

Denna utredning redovisade häromdagen resultatet av sitt arbete. Vi fick då en ny påminnelse om hur beroende vi är av varandra över gränserna när det gäller att lösa dessa miljöproblem.

Enligt utredningen uppgick utsläppen av svaveldioxid i Västeuropa år 1950 till ca 8

miljoner ton per år. År 1974 var motsvarande siffra 22 miljoner ton. År 1985 beräknas utsläppen, om inga ytterligare åtgärder vidtas för att begränsa dem, uppgå till ca 30 miljoner ton. I Östeuropa beräknas utsläppen 1974 till 38 miljoner ton och 1985 till 45 miljoner ton per år.

Det är således ofantliga mängder luftföroreningar och miljöförstörande svaveldioxid som kommer ut över Europa. Utsläppens storlek varierar mellan de olika länderna. Men de utsläppta mängderna hejdas ju inte av nationsgränserna.

För Sveriges vidkommande konstaterar utredningen att i genomsnitt 2/3 av svavelutfallet kommer från utländska källor. På västkusten är det 3/4. Så stor är omvärldens påverkan på svensk miljö i dessa sammanhang.

Samtidigt konstaterar utredningen att minst 10 000 svenska sjöar är försurade eller på väg att bli det på grund av svavelnedfallet,

att jord- och skogsmark påverkas negativt, att byggnader vittrar och metaller rostar i större utsträckning än tidigare, att folkhälsan kan påverkas.

Situationen kan antas vara likartad i andra nordiska länder. Så kan det inte få fortsätta. Detta ökande hot mot vår miljö och människors hälsa måste avvärjas.

Utredningen föreslår också ett långtgående åtgärdsprogram för att motverka skadeverkningarna av de svenska utsläppen med bl. a. avsvavling av olja och rökgaser, åtgärder för att minska utsläppen från olika industriella processer, utnyttjande av energikällor som inte ger svavelutsläpp.

Men, säger utredningen, kan vi inte påverka omvärlden till likartade åtgärder, så är våra egna bemödanden i det långa loppet förgäves.

Skall vi kunna motverka allvarliga störningar i naturen på växtligheten, i våra vatten och ökade risker för människors hälsa genom luftföroreningar, är svavelutsläppen en faktor vi måste angripa.

Den miljöförstörelse som följer i svavelutsläppens spår är ett exempel på hur beroende vi är av varandra länderna emellan. Därför bör ansträngningarna att vinna internationell förståelse för långtgående åtgärder mot svavelutsläppen vara en fråga där

de nordiska länderna kan uppträda gemensamt, tillsammans ställa kraven, gemensamt angripa problemen och söka överföra den nordiska miljöskyddskonventionens principer på ett större geografiskt område.

Den nordiska miljöskyddskonventionens principer får en särskild relevans när det gäller luftföroreningar.

Men låt mig få säga att vi handlar inte i den nordiska miljöskyddskonventionens anda om vi försöker lösa luftföroreningsproblemen lokalt genom att bygga höga skorstenar. Då inträffar bara vad den nordiska miljöskyddskonventionen avsåg att förhindra, nämligen att man för över sina egna miljöproblem till grannarna. Vi måste angripa luftföroreningarna effektivt vid källan genom att nedbringa bl. a. svavelutsläppen till ett minimum. Därtill kommer koldioxidutsläppen. Vid FN:s miljöstyrelses senaste sammanträde diskuterades de risker som dessa utsläpp på längre sikt kan medföra i form av allvarliga störningar i klimatförhållandena.

Den svenska regeringen har med tillfredsställelse noterat att EG-länderna är beredda att begränsa svavelhalten i den olja man använder. Det är glädjande.

Herr president! Det är den svenska regeringens förhoppning att de nordiska länderna skall kunna uppträda gemensamt och pådrivande i dessa frågor i OECD, FN:s miljöstyrelse och andra internationella organ.

Vi ser så allvarligt på dessa miljöproblem att alla ansträngningar bör göras för att lösa dem. Handlar vi inte nu är risken för obotliga skador överhängande. Det är i nuet vi har ansvaret för framtidens miljö. Tillsammans. Över gränserna.

Trygve Bratteli övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Statsråd Aune: Herr president! La meg få bruke mitt innlegg til kort å omtale det nordiske samarbeidet innen områdene arbeidsmarkedspolitikk og arbeidsmiljøpolitikk.

Det nordiske samarbeidet på arbeidsmarkedspolitikens område har som bekjent lange tradisjoner. Overenskomsten om et felles nordisk arbeidsmarked skriver seg

fra 1954, men allerede før dette tidspunktet eksisterte et samarbeid på dette området.

I løpet av de vel 20 år som er gått siden overenskomsten ble til, har våre nordiske land gjennomgått en meget betydelig utvikling både økonomisk og sosialt. Disse forhold sammen med de erfaringer som er høstet, har gjort det mulig og også ønskelig å føre dette samarbeidet et betydelig skritt videre.

Ved det handlingsprogram som fikk sin endelige utforming av Ministerrådet ved arbeidsministermøtet i Oslo i november i fjor, har dette skjedd. Programmet har dels gitt en nærmere presisering av hva samarbeidet skal gå ut på og dels er det utvidet til å gjelde flere områder enn tidligere.

Det viktigste ut fra en politisk synsvinkel er den nytenkning som kommer til uttrykk i handlingsprogrammet i forhold til overenskomsten fra 1954. Tidligere var man mest opptatt av å rydde bort hindringer som vanskeliggjorde flytting av arbeidstakere mellom landene. I dag er man — som også justisminister Gestrin var inne på — langt mer innstilt på å drøfte og utrede årsakene til slike arbeidskraftvandringer, og bl. a. se på hvorvidt større kapitalbevegelser innen Norden kan føre til en reduksjon av vandringer over landegrensene.

Som jeg gav uttrykk for ved Nordisk Råds ekstrasessjon i Stockholm i november i fjor, er gjennomføringen av handlingsprogrammet krevende, både hva angår økonomiske ressurser og kanskje i enda sterkere grad innsats av arbeidskraft innen administrasjonen. Det kan derfor vise seg vanskelig å avsette tilstrekkelige midler, tid og krefter til å ta seg av gjennomføringen så raskt og så grundig som kanskje kunne være ønskelig. På den annen side har jeg i øyeblikket liten grunn til å klage over det tempo som hittil er lagt for dagen når det gjelder å nå konkrete resultater.

På arbeidsmiljøområdet er det i løpet av de senere år fremmet forslag til ny lovgivning både i Finland, Sverige og Norge. I Danmark er det allerede vedtatt en ny lov om arbeidsmiljø. Dermed vil vi i de nordiske land i løpet av kort tid ha fått en arbeidsmiljølovgivning med en felles målset-

ting, som på sentrale punkter har like eller tilnærmet like bestemmelser. Dette skyldes bl. a. den nære kontakt vi har hatt mellom landene i den tid arbeidet har pågått.

Den informasjonsutveksling som har pågått under hele lovarbeidet, betyr at vi har kunnet utnytte de felles ressurser bedre, og det har også virket inspirerende for arbeidet. Samarbeidet vil fortsette gjennom den kontakt det er lagt opp til når det gjelder å utarbeide utfyllende bestemmelser til de respektive lands lover.

Det er likevel lett å peke på punkter i lovgivningen der landene har valgt avvikende løsninger. Dette er særlig på punkter der vi har ulike erfaringer og en forskjellig lovtradisjon.

I det nordiske lovsamarbeidet bør vi etter min oppfatning godta at det eksisterer særegne forhold i de enkelte land. Dermed vil vi også kunne høste verdifulle erfaringer som kan komme alle land til gode på noe lengre sikt.

Medlemsforslaget om arbeidspolitisk innsats m. m. reiser spørsmålet om å opprette en nordisk informasjons- og databank for bl. a. registrering og kontroll av giftige og farlige stoffer og produkter. Det vil kreve betydelige ressurser å gjennomføre et slikt prosjekt. Når vi samtidig kjenner til de forberedelser som i dag drives i de nordiske land for å etablere nasjonale registre over farlige stoffer både for det ytre miljø og arbeidsmiljøet, stiller jeg meg tvilende til hvorvidt det foreløpig vil være mulig å gjennomføre det foreslåtte nordiske prosjekt uten samtidig å forsinke det nasjonale arbeidet som pågår. Det synes mer naturlig og riktig som et første skritt med et nært samarbeid mellom de nasjonale registre og databanker som er under utvikling i de nordiske land, på samme måte som det er nødvendig med andre internasjonale kontakter. Så får heller tiden vise om det er behov for en fellesnordisk informasjons- og databank på dette området.

Statsminister Geir Hallgrímsson: Hr. præsident! Må jeg først få lov til at uttrykke min fornøylelse ved at delta i Nordisk Råds møte her i København, som alltid har vært et sterkt forbindelsesled mellom Island og verden overhodet.

Jeg beklager, at jeg først er ankommet til denne session nu i eftermiddags på grund af forskellige problemer hjemme, og derfor har jeg ikke kunnet følge med i de diskussioner, som er foregået her, men jeg har erfaret af mine landsmænd, at fiskerisagen har været sterkt omdiskuteret her på sessionen og med en stor interesse og forståelse for Islands sag. For dette vil jeg gerne have lov til at takke.

Jeg tror, det er forståeligt, hvis jeg begrænser de få ord, som jeg siger her, til netop fiskerigrænsesagen.

På Nordisk Råds sessioner i Ålborg i 1974 og Reykjavik i februar i fjor gjorde jeg rede for den islandske regerings hensigt at udvide Islands fiskerigrænse til 200 sømil i 1975.

Udvidelsen af det islandske fiskeriterritorium til 200 sømil begrundes af den kendsgerning, at for det islandske folk, der baserer sin økonomi helt og holdent på kystfiskeri, var det stadig vanskeligere at acceptere forholdene på fiskebankerne, hvor den totale fangst ikke forøgedes til trods for en fordobling af fangstkapaciteten.

I efteråret 1975 afgav islandske marinebiologer en uomtvistelig rapport med den konklusion, at i året 1979 ville torsken, den vigtigste fiskeart af de islandske fiskestammer, tilintetgøres, hvis fangsten ikke blev reduceret. For at beskytte torskebestanden anbefalede videnskabsmændene, at i året 1976 burde den tilladte maksimalfangst af torsk begrænses til 230.000 t, hvilket er en lignende kvantitet som den islandske fiskeriflådes årlige fangst, 80 pct. af Islands eksport er fiskeriprodukter, og af den er torsken den vigtigste og udgør omtrent halvdelen i værdi. Derimod var den totale fangst af alle de lande, som fisker ved Island, 370.000 t torsk i 1974.

Dette var de fakta, som vi var konfronteret med, og derfor bestemte vi os til at gøre vores yderste for at beskytte havets formindskede rigdomme ved at udvide vores fiskerigrænser.

Det er naturligt på baggrund af vore fiskeriinteresser, at vi altid har været blandt initiativtagerne i udformningen af lovgivningen i havretsspørgsmål. Disse spørgsmål er blevet behandlet på 3 af FN's havrets-

konferencer, der baseres på en rekommandation, som Island fremsatte på FNs generalforsamling i 1949. På havretskonferencens tredje session i Genève i perioden 17. marts—9. maj i fjor havde de nordiske delegationer regelmæssige møder for at drøfte sager af fælles interesse, og delegationerne vil fortsætte deres nære samarbejde under den 4. session, som vil blive holdt i New York fra den 15. marts til den 7. maj 1976.

Selv om FNs havretskonference ikke endnu er afsluttet, er det nu åbenlyst, at et overvældende flertal af stater nu går ind for hovedreglen om, at kyststater kan hellige sig en 200 sømils økonomisk zone og bestemme den tilladte maksimalfangst i dette område og sin kapacitet til at udnytte denne fangst. Udvidelsen af det islandske fiskeriterritorium til 200 sømil er derfor i overensstemmelse med udviklingen af folkeretten.

Vi var klar over, at vor bestemmelse kunne føre til konflikter med andre nationer, men vi kunne ikke vente med udvidelsen, eftersom det næste år eller to kunne betyde tilintetgørelse af torskbestanden. Andre nationer er klare over vor vilje til at reducere fiskeriet og underkaste det en effektiv administration. Og jeg udtrykker min glæde over, at det er lykkedes os at løse vores konflikt med Vesttyskland og Belgien ved bilaterale forhandlinger. Forhandlingsdrøftelser med Norge og Færøerne vil forhåbentlig også føre til et fælles forlig, hvor der vil blive taget hensyn til fiskebestandenes aktuelle forhold.

Da vi udvidede vores fiskeriterritorium til 12 sømil i 1958 og til 50 sømil i 1972, ignorerede Storbritannien vore foranstaltninger, og den britiske regering sendte sin flåde for at beskytte britiske trawlere ulovlige fiskeri i den islandske jurisdiktion.

Begge disse konflikter løstes ved en overenskomst. Nu sker det for tredje gang i 18 år, at vi konfronteres med briternes militære indgreb i vore fiskerigrænser. De britiske trawlere fisker inden for 200 sømils grænsen under flådebeskyttelse, og i de sidste dage har de særlig fisket på særskilte og deklarerede fredede områder, der er omfindtlige, eftersom de er yngleområder for torskbestanden. De britiske trawlere er

de eneste fiskeskibe, der bedriver ulovligt fiskeri på islandske fiskebanker.

Forhandlinger mellem vore lande har fundet sted 4 gange uden noget resultat, idet briterne gjorde krav på en urimelig stor andel af fangsten af den stærkt begrænsede torskbestand. Af en 230.000 t tilladt maksimalfangst gav vi dem den 17. november 1975 et tilbud om 65.000 t. De svarede da kun med at formindske deres krav fra 130.000 t årlig fangst i 10 år til 110.000 t, og afslog vort tilbud. Den 25. november 1975 begyndte den britiske flådes intervention, og vi trak vort tilbud tilbage.

I begyndelsen af 1976 fremsatte den islandske regering det klare synspunkt, at fortsat påsejling fra de britiske krigsfartøjers side af islandske kystinspektionsfartøjer ville føre til afbrydelse af diplomatiske forbindelser med England. Samtidig blev dr. Joseph Luns, NATOs generalsekretær, inviteret til Island for at drøfte konflikten med den islandske regering. Som følge af hans møde med James Callaghan, Englands udenrigsminister, efter besøget i Island, blev fregatterne fjernet fra Islands fiskeriterritorium.

I den efterfølgende periode begav jeg mig til London efter indbydelse fra statsminister Harold Wilson, for at undersøge alle aspekter af konflikten med det formål at definere alle differenspunkterne så udførligt som muligt.

Efter møderne i London, og selv om briterne havde formindsket deres krav om totalfangst til 85.000 t, var det klart, at den britiske regering ikke endnu forstår den forskel, der er på vigtigheden af briternes fiskeri på den ene side, og islændingenes på den anden side i landenes næringsliv. Selv uden hensyn til den uoverensstemmelse mellem briterne og os vedrørende udvidelsen til 200 sømil, så blev det dog vedtaget på havretskonferencen i Genève i 1958, at en kyststat, der var økonomisk afhængig af fiskeri, skulle have prioritet til fiskeriet i kyststatens farvande. Denne anerkendte og uomtvistede internationale lov er heller ikke blevet respekteret i briternes opførsel. Ikke desto mindre erklærede den islandske regering, at den var rede til at optage forhandlinger med England om en kortvarig aftale, f. eks. i 3 måneder.

Vi meddelte den britiske regering dette den 3. februar. Den 5. februar sendte briterne igen flåden ind i vor jurisdiktion. Den islandske regering erklærede da, at ingen forhandlinger kunne komme i betragtning under nuværende forhold.

Alle forsøg på at tilvejebringe en våbenhvile på fiskebankerne er mislykkedes. Medens forhandlingerne med Vesttyskland foregik sidst i oktober, blev alle tyske trawlere kommanderet uden for 200 sømils fiskerigrænsen. Englænderne har opført sig på en helt anden måde og har ødelagt forholdene endnu mere ved at fortsætte med påsejling af islandske kystinspektionsfartøjer, og nu findes der en flåde, der består af 3 eller 4 fregatter, 3 eller 4 slæbebåde, olieskibe og andre hjælpeskibe på de islandske fiskebanker for at beskytte mellem 25 og 40 britiske trawlere.

En lille stat, der ikke råder over nogen militære styrker, har ikke mange udveje til at forhindre en ulovlig magtudfoldelse. I den situation englænderne har tvunget os i, kan vi kun reagere med politiske foranstaltninger, og derfor kan vi ikke protestere på en mere effektiv måde end ved at afbryde vore diplomatiske forbindelser med England, som vi nu har gjort.

Efter min mening er den britiske regerings stillingtagen meget urealistisk, særlig med henblik på, at på FNs havretskonference bestræber den engelske regering sig for en 200 sømils økonomisk zone og i fællesmarkedet kræver den bestemte privilegier for britiske fiskere i sit eget fiskeriterritorium.

Jeg ville tro, at det ville medvirke til en fredelig løsning af fiskerikonflikten, en overgangstid, hvis briterne i hvert fald stillede samme krav til sig selv som de stiller til de andre EF-medlemslande, og holdt sig derved udenfor 100 sømil fra Island.

Hr. præsident! Som jeg sagde før, er der ingen udsigt til, at konflikten med Storbritannien får en snarlig løsning. Imens er der en faresituation i de islandske farvande. Vi kan vente, at menneskeliv er i fare og går tabt, hvad vi dog håber ikke vil ske.

Vi i Island har dog ingen anden udvej end at fortsætte vor kamp, fordi det er en kamp for at sikre vor økonomiske uafhængighed. Vi sætter stor pris på vore nor-

diske venners og frænders interesse, forståelse og forventer støtte fra deres side.

Ændring av medlemslisten.

Det anmædtes, att Anna-Greta Skantz lämnat sessionen för resten av detta möte och ersatts av Grethe Lundblad.

Rådet beslöt ändra medlemslisten i enlighet härmed.

Presidenten: Som nevnt vil jeg på Presidietts vegne redegjøre nå for den behandling som har foregått av det forslag som i går ble foresatt, og som ble oversendt til Presidiet.

Rådets medlemmer vil vite at det helt fra starten av Nordisk Råd ble fastlagt meget strenge regler for forslag som skulle opp til behandling i Rådet, og fremfor alt når det gjelder forslag som kunne føre til at det skulle foretas voteringer og treffes beslutninger. Og disse reglene som her finnes både i statuttene og dels i arbeidsordningen, er en nødt til å følge. Det er normale saksbehandlingsregler i en flernasjonalt institusjon, slik som Det Nordiske Rådet er.

Presidiet har drøftet saken på bakgrunn av den diskusjon som også foregikk her i går, og en diskusjon som har pågått i lengre tid om den islandske fiskerikonflikten. Og vi vet jo at det har vært en meget engasjert debatt i Nordisk Råd i forbindelse med denne sesjonen.

Det medlemsforslaget som ble satt fram i går, vil ikke kunne behandles i samsvar med de regler som finnes for saksbehandling i Nordisk Råd. Presidiet har derfor søkt å finne en annen utvei og har arbeidet med denne saken også i kontakt med samarbeidsministrene og på et tidspunkt også med de tilstedeværende utenriksministere.

Etter statuttene kan Rådet vedta rekommandasjoner, henveltelser og uttalelser som bare rettes til de nordiske lands regjeringer eller til Ministerrådet. Det er videre også selvfølgelig på det rene at forslaget ikke var anmeldt da sesjonen på sitt første møte fastla saklisten for dette møtet. Presidiet er derfor kommet til at en vil søke

å gi uttrykk for noe som det åpenbart er et bredt ønske om i denne sesjonen, på den måten at det får form av en erklæring utarbeidet av Presidiet. Det er altså ikke et forslag som det skal voteres over, men det er en erklæring som presidenten vil be om at Rådet etterpå godtar, simpelthen ved å vedlegge den protokollen på vanlig måte.

Kanskje en skulle sørge for at den blir omdelt til alle før jeg leser den?

Erklæringen har denne ordlyd:

“For å få fram det syn som har kommet til uttrykk i plenarforsamlingen om sympati og forståelse for Islands situasjon og den bekymring som gjør seg gjeldende i de nordiske land omkring fiskerigrensekonflikten, har Presidiet avgitt følgende uttalelse til regjeringene i de nordiske land:

Nordisk Råds presidium konstaterer at de nordiske folk med dyp bekymring har fulgt den konflikt som har utviklet seg mellom Storbritannia og Island i samband med fisket innenfor den etablerte 200 miles fiskerigrense. Presidiet er klar over at utnyttelsen av havets rikdommer er det islandske broderfolks eksistensgrunnlag, og at særlige foranstaltninger er nødvendige for å sikre at disse rikdommer ikke blir uttømt. Presidiet er oppmerksom på at britiske marinefartøyers nærvær i islandske farvann er en hindring for at en fredelig løsning kan komme i stand, og at de derfor bør trekkes tilbake for å medvirke til at de berørte parter kan finne fram til en slik løsning.”

Dette er det vedtak som er gjort av Presidiet. På vegne av forslagsstillerne i går får hr. Gustavsen ordet.

Finn Gustavsen: Av formelle grunner er vårt forslag ikke kommet opp til ordinær behandling. Jeg avstår fra å kommentere det.

Presidiets uttalelse — som er et resultat, delvis iallfall, av det initiativ som ble tatt, og som vi gjerne ville ha flere med på — er i grunnen det som vi ønsket at Nordisk Råd skulle uttale, og det vi regnet med at Nordisk Råd kunne uttale i en sak som denne.

Våre islandske venner er i lys av situasjonen glad for den uttalelse som er lagt fram. Selv om dette er en uttalelse fra Pre-

sidiet og ikke et vedtak i Rådet, betrakter vi det i realiteten som en enstemmig oppslutning fra Det Nordiske Råd om den kamp som Island fører, og som man venter støtte til, som Islands statsminister nettopp sa.

Jeg regner med at det er vunnet en seier i Nordisk Råds torskekrig så langt det er mulig, og med fredelige midler. Det er derfor med betydelig glede jeg på vegne av sosialistpartiene i Norden trekker tilbake det forslag som i går ble satt fram.

Stetter: Hr. præsident! Meddelelsen om en erklæring fra presidiet til de nordiske regeringer stiller Nordisk Råd i en vanskelig situation. Ingen kan i denne time overse, hvordan uttalelsen vil blive modtaget i Storbritannien. Ingen kender konsekvensen af, at Nordisk Råds præsidium udtaler sig om en sag, som vedrører forholdet mellem et skandinavisk og et ikke-skandinavisk land.

Uanset udtalelsens formulering vil den blive betragtet som en opmuntring for og en støtte til det islandske folk. Hvad vil følgen blive for Island, og hvad vil følgen blive i Storbritannien? Vil udtalelsen fremkalde et bedre eller et dårligere forhandlingsklima? Vid udtalelsen forvalde skade på de forsvarsmæssige relationer i Nordatlanten? Præsidiets medlemmer ved det ikke, rådets medlemmer ved det ikke, ingen ved det, fordi spørgsmålene ikke er blevet forsøgt besvaret.

På denne baggrund må jeg tage afstand fra, at denne erklæring er fremsat over for de nordiske regeringer.

Kirsten Jacobsen: Hr. præsident! Jeg må på mit partis vegne både beklage og protestere imod, at præsidiets udtaler sig om det meget alvorlige problem, som den britisk-islandske fiskeristrid er udtryk for. Dette siger jeg, uanset hvor sympatien i denne sag måtte ligge, for en udtalelse fra Nordisk Råds præsidium vil blive opfattet ude omkring i verden som en resolution fra Nordisk Råd. Nordisk Råd er et parlamentarisk forum for internordiske anliggender, og Nordisk Råd skal være meget forsigtig

og slet ikke starte på at drive en fælles udenrigspolitik, som eventuelt senere kan besværliggøre situationen også for Islands vedkommende.

Ragnhildur Helgadóttir: Hr. præsident! Jeg takker for tilladelsen til at komme med en ganske kort replik. Der blev nemlig rejst et spørgsmål fra hr. Stetter, som direkte vedrører os islændinge, og som vi bør svare på.

Det er ganske rigtigt, som hr. Stetter sagde, at rådets medlemmer bør vide, hvilken indflydelse denne erklæring har på klimaet, som det er nu på grund af fiskerigrænsekonflikten.

Jeg kan sige her og nu, at denne erklæring har afgjort en meget positiv indflydelse på klimaet på alle områder, som vedrører Island og dets forbindelser i og uden for Norden, og den vil styrke islændingenes tiltro til de andre nordiske folk og til Nordisk Råd.

Jeg vil også gerne i denne korte replik udtrykke min dybe taknemmelighed over for mine kolleger i præsidiets og også over for andre af rådets medlemmer for støtte til denne sag, som afgjort også er en nordisk naturressourcefredningssag, som berører os alle, også de ikke-nordiske nationer. Det er en hungrende verden, vi lever i, og vi har en moralsk pligt til at beskytte naturressourcerne.

Præsidenten: Etter de korte merknader som er kommet, er det kanskje riktig av presidenten å presisere at det Presidiet har gjort vedtak om, er det som er referert — ikke mer og ikke mindre, og presidenten vil så foreslå at denne meldingen fra Presidiet blir vedlagt protokollen.

Haugstvedt: Hr. president: Norden er som geografisk enhet økonomisk sterk. En målbevisst utjevningpolitikk gjennom årtier har hatt som resultat at fattigdom og nød i tradisjonell forstand stort sett er borte fra de nordiske land. Nå er vi kommet så langt at vi har kunnet utvide det såkalte levestandardbegrepet betydelig. Vi har inn-

ført et nytt utvidet levestandardbegrep som gjerne kalles livsstandard, som trekker inn mange nye sider ved menneskenes liv. Innholdet av ord som ressursbevaring, arbeidsmiljø, medbestemmelsesrett i arbeidssituasjonen, muligheter til et utvidet friluftsliv i frisk luft og rent vann er trukket inn i dette nye begrepet.

I de siste årtier har det vært en sentral sosialpolitisk oppgave å heve levestandarden, gi økt velferd til alle og spesielt til de eldre, de syke og de handicappede m. v.

Dette er bakgrunnen for den sosiale utjevningpolitikk som har vært dominerende i Norden i denne perioden. I fremtiden må prioriteringen på dette felt bli en annen. For øyeblikket spiller arbeidsløshetsproblemet en betydelig rolle. Jeg håper at dette problem vil bli av midlertidig karakter. En meget alvorlig side ved arbeidsløsheten i dag er at den i så stor grad rammer unge mennesker, som ofte har en god utdanning bak seg. Sosialt sett er det ytterst uheldig at mange mennesker får denne "uheldige" start på sitt voksne liv. De rammes sterkt i en periode hvor de er opptatt med å stifte sine egne hjem, og for øvrig er i sin beste kraft og vitalitet.

I nordisk sammenheng må vi i hvert fall utveksle erfaringer om tiltak som har medvirket til å lette disse problemer i det enkelte land.

Det finnes en del spørsmål som gjelder trivsel og trygghet for menneskene i Norden, som er av ikke-økonomisk natur. Nordisk Råd må i sterkere grad enn til nå prioritere disse spørsmål som vi gjerne kaller for miljøproblem. Særlig bør vi nå se på et så viktig problem som miljøet på arbeidsplassene. De erfaringer som bl. a. Einar Thorsrud — og andre med ham — har høstet med hensyn til organiseringen av produksjonsapparatet, herunder menneskets behov for å kunne øve innflytelse på sin egen arbeidsplass, må trekkes inn ved all videre industriplanlegging. I Stortinget i Norge arbeider vi nå for tiden med en ny lov om arbeidsmiljø, som vil få positiv virkning for nettopp disse forhold.

Arbeidsmiljøbegrepet har kommet i sentrum av samfunnsdebatten i løpet av de siste årene. Etter at Nordisk Råds sosialpolitiske utvalg holdt et seminar om disse

spørsmål i Porsgrunn i 1975, har utvalget i sitt arbeid gitt arbeidsmiljøspørsmålene meget høy prioritet. Allerede ved denne sesjon vil det foreligge forslag til Rådet om å forsterke samarbeidet på dette området mellom de nordiske land. I sosialpolitisk sammenheng er det dog meget viktig å understreke at det fremdeles er en del grupper som er underprivilegert. Det er dessverre slik at fysisk og psykisk handicappede mennesker har problemer i våre nordiske samfunn. Det gjenstår meget før omsorgen for disse grupper har nådd et nivå vi kan være bekjent av i våre velferdsland.

Jeg vil også trekke fram fremmedarbeidernes levevilkår i Norden. Det blir stadig flere utlendinger som kommer til våre land, og jeg vil finne det naturlig om vi på nordisk basis kunne utveksle erfaringer om hvordan vi på en riktig måte kan inkludere disse familier i våre nordiske samfunn. Våre samfunn må være åpne samfunn som på en verdig og medmenneskelig måte tar imot de nye grupper som søker å skape seg en fremtid her, på samme måte som mange nordiske utvandrere skaffet seg en fremtid i USA i forrige århundre.

Innenfor sosialpolitikken er det også nødvendig å se på helheten i dette arbeid. Menneskets sosiale situasjon er sammenvevd av psykologiske, sosiale, medisinske og økonomiske forhold. Verdens helseorganisasjon tok så sent som i 1974 opp disse problemene under et større seminar under tittelen "Psykososiale faktorer og helse." De sosiale tiltak vi setter i verk, må være innrettet på dette faktum. Det nytter lite å finne løsninger på økonomiske problemer hvis de sosiale eller medisinske problemer som er en innvevd del i et sosialt problemkasus, ikke samtidig finner sin løsning. Det kunne også være riktig å foreta i sterkere grad en etterprøving av de sosiale fellestiltak som er satt i verk i Norden. Vi kunne spørre oss selv om disse tiltak er effektive, om de tjener den hensikt som var Nordisk Råds forutsetning da de ble vedtatt. En slik evaluering av våre sosiale tiltak bør være en del også av vår virksomhet.

La meg til slutt få si at Norden bør nå ha råd til å se utover sine egne nordiske grenser. Norden bør se det som en oppgave å føle et ansvar for retningsgivende priorite-

ring overfor de øvrige vestlige industrilandene når det gjelder hjelp til utviklingslandene. Den målbevisste utjevningspolitik og den solidariske holdning som vi har hatt overfor de svake i våre samfunn, må nå utvides til også å omfatte de fattige land. Solidaritet og medmenneskelige følelser må føre til økte u-hjelpsbevilgninger fra Norden til de 500 mill. mennesker i verden som i dag lever på randen av hungersnød. Dette bør etter mitt skjønn være en av Nordens høyest prioriterte oppgaver i de årene som ligger foran oss.

Hernelius: Herr president! En betydende del av debattinläggen har med allt skäl ägnats fiskerikonflikten kring Island. Om man emellertid bortser från denna konflikt och dess behandling här, kunde man av den hitintills förda generaldebatten eljest lätt få intrycket att Nordiska rådet fungerade i den bästa av världar. I går prisade en auktoritativ talare den rådande politiska avspänningen. En annan, likaledes utrikesminister, konstaterade, ehuru i påfallande försiktiga ordalag, att vi har en gemensam profil utåt utan att vilja framträda som något block. Danmarks statsminister slog fast att medlemskapet i EG inte påverkat det nordiska samarbetet i negativ riktning.

Allt detta är väl i stort sett riktigt, herr president. Men det finns nog också en del realiteter som man inte bör glömma bort här.

Det torde sålunda vara ostridigt att det gemensamma nordiska uppträdanget i FN, tidigare så påfallande, under senaste session minskat i intensitet. En nordisk splittring har, icke minst när det gäller nedrustningen, kunnat konstateras i åtskilliga frågor — närmare bestämt i 26 fall, som Kjeld Olesen pekade på i går. I 19 av dessa fall röstade Danmark med Norge. Det är icke längre så att de nordiska staternas röster regelmässigt läggs på en och samma sida.

Förklaringen ligger väl delvis i att utrikespolitiken något ändrat karaktär i olika väderstreck i Norden. Danmark t. ex. har icke kunnat undgå att påverkas av diskussioner inom EG och informationer erhållna i EG, samtidigt som förslagen i EG om ytterligare utbyggnad i politisk riktning mötts

med markant dansk skepsis. I Sverige är regeringens intresse för problemen i avlägsna länder större än dess intresse för problem i vår närhet; på visst svenskt håll tycks man ambitiöst vilja verka för att Sverige skall framstå som världspolitikens Mittens Rike med starkt inslag av beskäftighet och moralism. Den finska aktiviteten i internationella sammanhang för Norden som en egen fredszon, gärna i samband med garantiättaganden, är märkbar och i och för sig förklarlig.

Förvisso hälsas avspänningen med glädje av oss alla. Men ändå torde det förhålla sig så, för att citera Kjeld Olesens uttalande i utrikesdebatten i detta folketing, att verklig avspänning blott har mening när den innefattar såväl politisk som militär avspänning. Och någon *militär* avspänning kan svårigen märkas i vår närhet. Nordkalotten och Norska havet uppfattas tydligen som strategiska områden mer betydelsefulla än de flesta andra i världen, åtminstone att döma av den militära uppladdning som ägt rum bl. a. på den kärnvapenspackade Kolahalvön. I Östersjön och kring de danska öarna samt i Kattegatt är flott- och flygaktiviteten påfallande och utövas icke blott av supermakten i vårt grannskap utan också av satelliter. De nya skärpta reglerna i Danmark för bl. a. vissa fartyg, som icke uteslutande användes för kommersiella ändamål, är i detta sammanhang av intresse. Underrättelsetjänsten, av olika slag och i olika form, lär ej heller ha avtagit inom våra territorier.

Det faktum, herr president, att vi i Norden valt olika säkerhetspolitiska lösningar och att Nordiska rådet icke är organ för beslut i säkerhets- och försvarsfrågor bör enligt mitt förmenande icke hindra att dessa realiteter omnämnas i en debatt som denna.

Helt kort några reflexioner därutöver!

Den beslutande kommunala rösträtten för invandrare har i Sverige enligt uppgift i Sveriges radio fått en icke förutsedd och en icke önskvärd konsekvens. I ett diktaturland, Jugoslavien, lär en statlig institution uppmana jugoslaverna i Sverige att rösta med ett visst parti. Denna institution talar alltså med statsapparatusens hela tyngd, och till följd av att skyddet för valhemligheten i Sverige icke torde vara lika känt bland jugoslaver som bland svenskarna kan det icke uteslutas att uppmaningen får en viss effekt.

Är uppgiften riktig måste en sådan aktivitet i samband med våra egna val från en statsledning i ett främmande land betecknas som en otillbörlig inblandning, och det parti som skall få någon fördel därav borde snabbt och bestämt undanbe sig detta.

Hur skall det nordiska samarbetet — för att övergå till en annan fråga — kunna stärkas? Flera goda uppslag har redan framförts i denna debatt, från Sukselainen och Johannes Antonsson m. fl. En nyckelfråga är här regeringarnas och parlamentens eget intresse. Nog är det något av en skandal, för vilken vi berörda också har vårt ansvar, att parlamenten i Norden, med undantag för Norges, icke ägnar de nordiska frågorna en årligen återkommande parlamentarisk debatt! Och regeringarnas intresse för rådets verksamhet är ibland påfallande svagt. Stats- och utrikesministrar som levererar sina tal och sedan skyndar ifrån oss har knappast det rätta intresset. Poul Dam kritiserade här omdagen i en artikel särskilt den svenska regeringen; det var knappast orättvist. Den svenske utrikesministern, herr president, reste i dag på morgonen till Indien.

Glensgård: Hr. præsident! Jeg skal under denne generaldebat fremdrage nogle problemer, som, hvis de skal løses, bedst løses i denne forsamling af nordiske parlamentarikere.

Siden 1946 har de tre skandinaviske luftfartsselskaber, A/S Det Danske Luftfartsselskab, A/S Det Norske Luftfartsselskab og AB Aero-transport under betegnelsen Scandinavian Airlines System, Overseas Division, drevet interkontinental lufttrafik på Amerika. Forkortelsen for samarbejdet var OSAS. I OSAS havde de tre selskaber indskudt materiel i forholdet 2 : 2 : 3, nemlig: Det Danske Luftfartsselskab 2/7, Det Norske Luftfartsselskab 2/7 og AB Aero-transport 3/7. OSAS blev drevet for fælles regning, således at rettigheder, forpligtelser samt gevinst og tab blev delt mellem selskaberne i forhold til deres andel i konsortiet.

Fra 1948 drev de tre selskaber under betegnelsen Scandinavian Airlines System, European Division, ESAS, lufttrafik på linjer i Europa, Orienten og Afrika. I ESAS

drev hvert selskab sin del af et forud fastlagt trafikprogram, som så vidt muligt også blev fordelt i forholdet 2 : 2 : 3 mellem selskaberne, og således at selskaberne med visse undtagelser hver bar sine egne driftsudgifter. Samtlige trafikindtægter indgik i en pulje, som blev fordelt mellem selskaberne i forhold til trafikpræstationen udtrykt i tonkilometer.

Dette samarbejde indebar betydelige fordele, men medførte også ikke ringe ulemper, navnlig på grund af den store og kostelige organisation med fem direktioner samt et kompliceret afregningssystem selskaberne imellem. Da de tre selskabers økonomiske resultat indtil 1949 var meget dårligt, bestemte man i SAS' bestyrelse i 1949 at nedsætte en komité, bestående af tre bestyrelsesmedlemmer, som skulle undersøge, hvilke muligheder der forelå for på rent forretningsmæssigt grundlag at opnå bedre økonomi for konsortiet, samt hvilke muligheder der forelå for at bevare SAS-samarbejdet og samtidig forsøge at eliminere nogle af de ulemper, som knyttede sig til den eksisterende samarbejdsform.

Denne komité, som blev kaldt den lille komité, fremlagde i december 1949 resultaterne af sin undersøgelse i form af en betænkning. Betænkningen beskrev, at det hidtidige samarbejde havde medført store fordele, set fra et luftfartssynspunkt og for de nationale skandinaviske interesser, at det burde søges opretholdt i en rationaliseret og effektiv form, og at det ville være en ulykke for alle parter, om samarbejdet ophørte.

Komiteen sagde videre, at en stærk og livskraftig skandinavisk luftfart måtte være af almen samfundsinteresse for de tre lande, og at det skandinaviske trafikbehov alene med en sådan virksomhed kunne dækkes på en tilfredsstillende måde.

Komiteen havde drøftet de foreliggende muligheder for opnåelse af en bedre økonomi og mente, at der kunne opnås væsentlige udgiftsbesparelser gennem en radikal ændring i samarbejdsformen.

I Januar 1950 nedsatte bestyrelserne for de tre selskaber et fælles udvalg, som skulle behandle de praktiske spørgsmål, der meldte sig i forbindelse med den lille komités forslag. Udvalget bestod af to repræsentan-

ter fra DDL, tre repræsentanter fra DNL, og to repræsentanter fra ABA.

Udvalget, som blev kaldt forhandlingsdelegationen, fremsatte senere forslag til en ny samarbejdsaftale mellem de tre selskaber samt til økonomisk opgørelse af de forskellige spørgsmål.

På samme tid nedsatte trafik- og finansministrene i de tre lande et embedsmandsudvalg, der fik til opgave nærmere at redegøre for de spørgsmål, som i tilslutning til det udvidede samarbejde måtte behandles og afgøres af de tre landes statsmyndigheder. Dette udvalg afgav til ministrene den 16. oktober 1950 en enstemmig betænkning, gående ud på en udvidelse af det skandinaviske luftfartssamarbejde inden for SAS.

Stiftelsen af konsortiet SAS på det i konsortialoverenskomsten angivne grundlag betød en forenkling af administrationen og en sådan rationalisering af driften, at en betydelig nedsættelse af udgifterne kunne opnås. Hertil kom, at konsortiet udadtil i kraft af rationaliseringen og den større effektivitet ville have langt bedre betingelser end de enkelte selskaber for at kunne gøre sig gældende i den internationale trafik under den stadig voksende konkurrence, og for at opnå trafikrettigheder i udlandet og derved i størst muligt omfang tilfredsstille de nordiske landes behov for trafikforbindelser. Embedsmandsudvalgets betænkning blev omskrevet til lov og forelagt de tre nordiske landes parlamentariske forsamlinger. Dette oplæg blev stadfæstet i Danmark den 14. december 1950 og nogenlunde samtidig i de øvrige nordiske lande. Grundlaget for Scandinavian Airlines System var hermed lagt.

I linjetrafikflyvningens barndom opbyggede SAS stor respekt om sig selv og blev i løbet af 1950'erne og begyndelsen af 1960'erne et af verdens mest anerkendte luftfartsselskaber. Koncessionsbestemmelserne for SAS blev i 1959 forlænget fra de oprindelige 25 år med 10 år, således at koncessionerne skulle udløbe den 30. september 1985. I foråret 1974 meddelte de tre moderselskaber, DDL, DNL og ABA, at de havde forlænget konsortialaftalen fra 1985 til 1995 uændret, og opfordrede derfor de tre landes regeringer til ligeledes at

forlænge koncessionerne med samme åremål, således at koncessionerne udløber den 30. september 1995. Dette blev vedtaget i de tre nordiske samarbejdspartneres nationale forsamlinger. Vi står derfor i dag i den situation, at SAS' konsortialaftale og koncession juridisk udløber pr. 30. september 1995.

I enhver erhvervsvirksomhed skal der laves budget og almene forretningsprognoser for fremtiden, men det er samtidig et krav, at der foretages, hvad jeg vil kalde en efterkontrol på virkningerne af disse prognoser. Jeg skal derfor gøre nogle bemærkninger, først om efterkontrollen og dernæst om fremtiden.

Grundlaget for SAS er bl. a. de tre nordiske landes statsgarantier for eventuelt driftstab i konsortiet. Da det danske folketing i 1975 forlængede koncessionerne, blev det fra flere sider sagt, at den statsgaranti, der blev ydet SAS, ikke var noget reelt skatteydertilskud. Men de pågældende må for det første fuldstændig have glemt, at SAS i 1961 fik tilført ny kapital i form af et direkte tilskud på 27,5 mill. kr., samt et statslån på små 20 mill. kr. på helt fantastisk gode vilkår. Statslånet skulle løbe over 25 år, hvoraf de første 5 år var rente- og afdragsfri. Og lånet skulle derudover afdrages og forrentes med 5 pct. p.a., således at det er endeligt betalt tilbage til den danske statskasse i 1985.

Desuden betyder denne statsgaranti, at SAS kan yde en helt urimelig konkurrence over for andre selskaber, idet SAS ved optagelse af driftslån til f. eks. flykøb, kan få en lavere forrentning, som på nuværende tidspunkt vel nok andrager 2.5 pct. Denne statssubventionering til fordel for et enkelt selskab betyder altså, at de danske skatteborgere, som aldrig bruger linjefly, men udelukkende benytter charter til deres ferierejser, direkte fordyrer deres egen rejsepris med et ikke ubetydeligt beløb. Her vil de positive SAS-folk sikkert sige, at det kan man jo blot undgå, ved at staten også garanterer for de øvrige nordiske flyselskaber. Denne infiltrering i erhvervslivet vender jeg mig selvfølgelig imod.

Desuden skal jeg nævne, at SAS lejer hangarfaciliteter i Kastrup Lufthavn på langt bedre vilkår end andre selskaber, samt

at SAS har koncessionen på de taxfree forretninger i Kastrup Lufthavn.

Ud over disse helt direkte statstilskud har SAS en lang række yderligere fordele. Jeg skal blot her nævne én ganske betydelig. SAS er ved særlig lovgivning uden for den almindelige skattelovgivning begunstiget med hensyn til særlige afskrivningsregler. Såfremt sådanne særlige regler og særbeskatning skal anvendes, skal en sådan lovgivning selvfølgelig gælde alle de i erhvervet arbejdende firmaer. Men nej. Her er SAS det eneste luftfartsselskab, der har denne særlige skattefordel.

Ud over disse direkte statstilskud til SAS har i hvert fald de danske og norske skatteydere indirekte givet et enormt tilskud til SAS. Denne fordel er givet direkte videre til nogle ganske få svenske interesser. I foråret engagerede SAS sig i køb af et falleret svensk charterselskab: Transair — en handel, som senere af formanden i SAS er erkendt som forretningsmæssig uheldig. Det var en handel, som betød et direkte tilskud til den svenske skibsreder Dan-Axel Bröström på et tocifret millionbeløb. Det forekommer i hvert tilfælde ret fantastisk, at man gennem syv år kunne få SAS til at aftage Transair's totale produktion i løbende regning uden hensyn til omkostningsniveauet.

Det millionunderskud, der opstod ved at anvende Transair's uøkonomiske fly, de berømte Boeing 727-100, blev dækket af SAS, hvilket til slut i foråret 1975 resulterede i, at SAS købte disse tre fly, som ellers var usælgelige på verdensmarkedet.

Under denne debat i foråret 1975 kom det også frem, at en anden svensk storaktionær, finansyrsten Marcus Wallenberg, der i årevis har været kendt som en af hjørnestenene i SAS, havde haft betydelig økonomisk fordel af sin dominerende indflydelse i selskabet ved at tegne kontrakt med SAS om levering af varer til den nyoprettede butiksservice om bord i SAS' fly, skønt de samme varer for en stor dels vedkommende kunne leveres billigere af et dansk firma i København.

Det er imidlertid ikke første gang, den svenske aktionær tilsyneladende har haft økonomisk vinding af sin indflydelse i SAS. Allerede i begyndelsen af 1960'erne blev

der foretaget en undersøgelse i forbindelse med, at SAS overtog et mexikansk luftfartsforetagende, idet det forlød, at Marcus Wallenberg overtalte SAS-bestyrelsen til at købe dette selskab, som han i øvrigt selv havde en meget stor aktieandel i. Det mexikanske selskab måtte imidlertid, efter at SAS havde købt aktierne af bl. a. Marcus Wallenberg, hurtigt lukke, hvilket bevirkede, at de nationale garantiordninger trådte i kraft, og at der måtte indskydes kapital og ydes statslån, som jeg tidligere har omtalt.

Det seneste udspil i retning af en polarisering til fordel for et enkelt af deltager-samarbejdslandene, skete på den sidste dag i året i 1975. De svenske myndigheder fratog SAS bemyndigelsesrettighederne på nogle afgangse på ruten Stockholm—Luleå, dog således at forstå at SAS stadig i en treårig periode skal flyve på Wet-Lease-basis, d. v. s. at SAS skal foretage flyvningerne med SAS-materiel og med SAS-mandskab, men at regningen til det svenske Linjeflyg kun skal lyde på de direkte omkostninger. På denne måde går SAS glip af 14—16 mill. kr. pr. år.

Skal et fortsat samarbejde ske på luftfartens område, må det ske på rimeligere vilkår, således at der ikke foretages dispositioner, som enøjet er til fordel for en enkelt af de deltagende parter.

Hvad skal vi derfor gøre i fremtiden for at undgå sådanne urimelige forhold?

Skal SAS bestå i fremtiden som et symbol på nordisk samarbejde, må SAS nødvendigvis lære at forstå, at samarbejde med konkurrerende firmaer ikke er af negativ betydning. SAS må derfor lære at forstå, at monopolrettighederne ikke skal udnyttes, som det har været tilfældet i den sidste halve snes år. Der er i den nyere tid opstået et marked, som har sin berettigelse på lige fod med linjeflymarkedet. Dette nye chartermarked skal have samme forretningsmæssige status som det nordiske flyselskabssamarbejde.

SAS har gennem den tid, selskabet har bestået, ikke forstået at gøre flyvningen til en transportform for alle. Mit parti vil med befolkningen i ryggen forsøge i fremtiden at fratage SAS monopolrettighederne, således at forstå at SAS på lige fod med alle andre luftfartsselskaber må indgå i en

licitation om de forskellige ruter. En sådan licitation vil bevirke, at der genskabes en liberal konkurrence også på dette marked.

Såfremt vi allerede i løbet af en kort periode vil udlicitere f. eks. de skandinaviske ruter, vil flybilletprisen i flere tilfælde falde med mere end det halve. Jeg skal her nævne nogle eksempler på, hvad en udlicitering af de vigtigste ruter i Skandinavien vil betyde for billetprisen, idet jeg forud for denne session har indhentet tilbud fra et andet luftfartsselskab, som har kapacitet og økonomiske midler til at klare en sådan koncession efter en forudgående licitation. De billetpriser, jeg her nævner, er afgivet som bindende tilbud på de pågældende ruter. Jeg skal for overskuelighedens skyld i parentes nævne SAS ordinære billetpriser, for derved at gøre en sammenligning lettere.

Tager vi ruten København—Stockholm eller vice versa, vil dette tilbud indebære en pris på en ubooked billet på 255 kr. og en pris for en booked billet på 355 kr. SAS' ordinære pris er 510 kr.

For ruten København—Helsingfors vil en ubooked billet koste 280 kr. og en booked 284 kr., mens SAS' ordinære pris i dag er 837 kr.

For ruten København—Oslo vil billetprisen være 213 kr. for en ubooked og 313 kr. for en booked billet. SAS' ordinære pris i dag er 510 kr.

For ruten København—Reykjavík vil prisen for en ubooked billet være 540 kr. og for en booked billet 640 kr. SAS tager i dag 1297 kr.

Der er en lang række andre tilfælde, hvor vi kan bevise, at SAS' priser er mere end dobbelt så høje som de priser, der ville være kommet frem, hvis man havde haft en licitation.

Disse billetpriser, som jeg har nævnt her, er beregnet med en 50 pct.s belægning på samtlige ruter. Dette procenttal stemmer godt overens med rutenettet som helhed, men de enkelte ruter kan variere en hel del fra dette gennemsnit. Derfor er tilbudet afgivet på det samlede rutenet. Tilbudsgiverne er villige til at forøge antallet af afgangse på visse af de ovenfor nævnte ruter inden for rammerne af dette tilbud.

Alt i alt peger fremtiden på, at mono-

polrettinghederne for SAS ikke gavner de nordiske indbyggere. Jeg skal derfor opfordre mine nordiske parlamentariske kolleger til i deres respektive hjemlande at overveje, om ikke tiden er løbet fra den form for selskabsdrift med monopolrettingheder, som SAS hidtil er drevet under. Jeg vil gerne understrege, at jeg på ingen måde ønsker at se SAS nedlagt, men kun at SAS skal indgå på det samlede flymarked på de samme forretningsmæssige betingelser som andre selskaber, samtidig med at SAS selvfølgelig heller ikke længere skal have disse statssubsidier.

Såfremt man i de øvrige nordiske lande ikke vil indgå i et sådant samarbejde omkring en liberal luftfart, tror jeg ikke man fra svensk og norsk side skal se hen til, at Danmark på længere sigt kan tilsidesætte vore store charterselskaber for linietrafikken, hvilket vil bevirke, at Danmark må til at indgå i samme overvejelser, som Sverige gjorde sig på ruten Stockholm—Luleå. Danmark må således fratage SAS trafikrettinghederne på de overskudsgivende ruter, f. eks. København—Rønne, København—Ålborg, København—Århus og på ruterne til Island og Grønland.

Mit parti finder det i øvrigt forkasteligt, at SAS ikke allerede for mange år siden forsøgte at gøre flytrafikken til en allemandsret. Såfremt sådanne overvejelser med de sidstnævnte ruter bliver en realitet, må man også til at overveje at give de danske charterselskaber større albuerum på de sydlige destinationer, således at det i hvert tilfælde bliver en rettinghed for de danske skatteborgere at flyve til de øvrige europæiske hovedstæder uden nogen form for restriktioner.

Jeg er godt klar over, at mange svenskere vil sige: hvis Danmark ønsker at træde ud af samarbejdet i SAS, så vær så god. Jeg er ikke bange for at tage ansvaret for en sådan disposition, idet et af de største aktiver. SAS har, er Kastrup Lufthavn, og jeg vil derfor også mene, at det er rimeligt, at Danmark og Norge ikke længere lader sig lede af en tredje partner, som besidder 3/7 af aktiekapitalen.

Når jeg har bragt dette frem under Nordisk Råd, er det udelukkende for at forsøge at skabe en diskussion på fællesskandinavisk

basis, således at vi parlamentarikere, som repræsenterer over halvdelen af aktiekapitalen, også får en reel indflydelse på den ledelsesform, som anvendes i SAS.

SAS bliver tidlig og silde fremhævet som et forbilledligt skandinavisk samarbejde. Mange kalder det endog nordisk samarbejde, selv om hverken Finland eller Island er med.

SAS vil ikke have, at vi giver større frihed til de skandinaviske luftfartsselskaber til beflyvning af de skandinaviske hovedstæder. Af hensyn til SAS er charterflyvning fremdeles forbudt mellem disse hovedstæder, selv om foreningen Norden og de implicerede parter i turisterhvervet anbefaler, at der lukkes op for chartertrafikken mellem de skandinaviske hovedstæder.

Det her nævnte tør siges at være et godt eksempel på, hvad man kan få staterne med på, til trods for at man har det ene klare bevis efter det andet på, hvilke skadelige virkninger dette monopol har både for befolkningen og for næringslivet.

Såfremt vi frigiver disse ruter, ville vi få priser frem, som ville gøre, at man atter kunne drive turisme over grænserne, uden at det ville skade nogen part.

Jeg vil til slut udtrykke det håb, at dette indlæg i det mindste har bragt forståelse i de øvrige nordiske lande for de problemer, vi i Danmark har med SAS, således at det mindste, der vil ske i denne sag, er, at de nordiske parlamenter pålægger deres trafikministre at nedbryde det store, skarpe skel, der er mellem SAS og de store danske charterselskaber. Det vil tjene det nordiske samarbejde, det vil tjene SAS, og det vil tjene befolkningen bedst.

Gils Guðmundsson: Hr. president! Betydningen av nordisk samarbeid har ofte vært oppe til diskusjon på Island, som i de andre nordiske land. Det er noe delte meninger om hvor viktig og hvor nødvendig dette samarbeidet har vært. Vi som hører til venstrefløyen i det politiske livet på Island — islandske sosialister — har fra første stund vært overbeviste tilhengere av nordisk samarbeid. Med et slikt samarbeid forstå vi et reelt og meningsfylt samarbeid på noen viktige områder i mellomfolkelig samkvem, og ikke bare tomt ordskvalder. Vi

har denne mening fordi vi ser Island først og fremst som et nordisk land og ønsker å tilhøre den nordiske statsgruppen i framtid som i fortid. Riktignok har vi måttet erkjenne at en rekke forhåpninger om nordisk samarbeid ikke er blitt virkeliggjort, det gjelder både forsvarspolitikken og økonomisk samarbeid. Vi har sett hvordan man har dratt og rykket i de nordiske stater, snart hit og snart dit, fra vest, øst og sør. Vi har sett hvordan de nordiske stater har stått splittet i sitt forhold til NATO og i sitt forhold til Fellesmarkedet. Det er klart at dette har sin virkning. Men like fullt er nordisk samarbeid et faktum, og utvilsomt av verdi, særlig når det gjelder det kulturelle og sosiale området og en rekke andre menneskelige kontakter.

Islendingene er en svært fåtallig nasjon som bor på en barsk øy langt nord i Atlanterhavet. Stormaktene og andre mektige nasjoner har, som rimelig er, liten tanke for hvilken skjebne disse 200 000 mennesker som bor på Island, måtte få. I deres øyne er Island først og fremst en militær base eller et forsvarsverk. For dem er det av mindre betydning, ja, nærmest bare en ulempe at øya er bebodd av noen tusen fiskere og bønder. Praktisk talt de eneste mennesker på jordkloden som ikke står fullstendig likegyldige overfor den islandske nasjons skjebne, er folkene i de nordiske land. Dette er vi islendinger fullt klar over. Vi har følt at vi har kunnet lite på at våre problemer har møtt større forståelse blant våre nordiske venner, og at vi har kunnet vente større støtte i vår ofte vanskelige livskamp fra Norden enn fra noen andre steder på kloden.

Islandske sosialister er riktignok klar over at det kapitalistiske systems viktigste prinsipp dessverre fremdeles gjelder over hele Norden, det prinsipp at det er kapitalen som bestemmer retningen, og at det er profitten som er det signallys man styrer etter. Men vi visste også at man i de nordiske land mer enn de fleste andre steder i den kapitalistiske verden har prøvd å bøte på noen av de verste følger av det kapitalistiske system for det menneskelige samfunn. Vi har derfor gjort oss forhåpninger om at det kunne etableres nordisk samarbeid om økologi og økopolitikk, som

er en forutsetning for at hele nasjoner ikke går til grunne.

I en verden der skorten på føde er det største problemet, jeg tenker særlig på proteinrike fødevarer, er havet en av de aller viktigste rikdomskilder. Havområdet omkring Island har i århundrer vært svært fiskerikt, og disse gode fiskebankene er forresten en forutsetning for menneskelig bosetting på Island. Det er likevel først i de siste tiår at fiskebestanden er blitt alvorlig truet, dette på grunn av ny og særdeles effektiv fangsteknikk og fiske i fjerne farvann fra store skip. Det dreier seg i så måte ikke om noe særiskandinavisk problem. Vi står overfor en utvikling som har skjedd mange steder i verden. Det var først etter at mange av de mektige og rike land gjorde fiskerier næringen til en storindustri at man begynte å øyne faren for at verdenshavene etter hvert ville komme til å ligge hen, døde og livløse. Her var det tydelig å se hvordan kapitalismens livsfiendtlige prinsipper var format uten minste hensyn til de økologiske lover. Den ene fiskebestanden etter den annen ble utsatt for rovdrift og på det nærmeste utryddet. Et eksempel på dette har vi i hvalfangsten, sildefisken er et annet. Internasjonale råd og regionalkomiteer viser at de ikke makter å stanse denne tragiske utvikling.

Og nå er turen kommet til torsken, den fiskeart som fra begynnelsen har vært den langt viktigste på bankene rundt Island. Dersom torskefangsten ikke blir begrenset, og det med det samme, er torskebestanden i en meget alvorlig fare. Vi islendinger står klippefast sammen i vår vilje til å hindre at torskebestanden blir ødelagt. Vi ser det slik at vi har et ansvar både overfor den sultende verden og overfor kommende slekter i vårt eget land, et ansvar som består i å bevare fiskebankene og utnytte dem på en slik måte at fiskebestanden kan fornye seg og fortsatt bli livsgrunnlaget for det folk som bor i landet vårt.

Sett fra økologiske synspunkt er det en sørgelig begivenhet som nå utspiller seg på islandsbankene. Fordi det ble tatt altfor store mengder fisk, noe som det foreligger vitenskapelige beviser for, har vi islendinger i meget stor utstrekning skjerpet våre fredningsbestemmelser overfor egne fiskere og

innskrenket deres fangstrettigheter meget vesentlig. Likevel har islandske myndigheter sagt seg villige til å forhandle med andre nasjoner om fiske innenfor den nye fiskerigrensen. Alle våre forhandlingspartnere har forstått at de under disse omstendigheter ikke kan gjøre seg noen forhåpninger om kontrakter dersom de ikke vesentlig reduserer sine krav om fangstmengde — alle untatt engelskmennene.

For tredje gang på 17 år er vi nødt til å utkjempe torskemegler med denne vår såkalte NATO-partner. Til tross for alle rapporter om rovdrift, så vel fra britiske fiskeeksperter som fra andre lands eksperter, har den britiske fiskerikapitalen ingen hemninger når det gjelder å øke sin aktivitet på bankene omkring Island og således true med å ødelegge islendingenes livsgrunnlag. De store britiske fiskerirederiene får etter vedtak i den britiske arbeiderpartiregjeringen beskyttelse av krigsskip for mer eller mindre uhindret å kunne utøve denne lite flatterende handling.

De siste ukene har britene gjentatte ganger fisket på totalfredede områder utenfor Islands kyster, hvor det finnes særlig mye av ikke kjønnsmoden ungfisk, to og tre år gammel. Det er til disse områder at islendingene setter sine forhåpninger om at torskbestanden muligens kan bli reddet fra total ødeleggelse. Men på disse fredede områder, hvor alt trålfiske er strengt forbudt for islendinger som for andre, fisker nå britiske trålere på livet løs uke etter uke, tilsynelatende i den ene hensikt å skremme og true — true med å forlate de islandske fiskebankene livløse og fisketomme.

Når skandinaviske aviser drøfter torskemegleren, kommer det syn ofte til uttrykk at det ikke bare er islendinger som har interesser å ta vare på på fiskefeltene rundt Island. Det samme gjelder f. eks. for fiskere i visse britiske fiskehavner. Av denne grunn vil jeg fremheve og understreke at det islandske folk aldeles ingen uvilje føler mot fiskerne og deres familier i Grimsby, Hull og Fleetwood — snarere tvert imot, en islandsk sjømann og en islandsk arbeider forstår utvilsomt bedre enn manganen britisk "sir" og "lord" at det er såvisst ingen lek, men et blodslit å arbeide på islandsfeltene for den britiske rederikapitalen.

Det var fordi man på Island hadde full forståelse for de britiske trålerfiskernes problemer at de fleste islendinger fant det naturlig å tilby britene og andre som i lange tider hadde drevet fiske på feltene utenfor Island, en viss overgangsordning. Dette ble gjort i 1972 da fiskerigrensen ble utvidet til 50 sjømil. Man gikk til forhandlingsbordet. Men britene viste seg å være så kravstore at forhandlingene trakk i langdrag. Og torskemegleren — den andre i rekken — begynte. Den varte i ett år. Da gjorde islendingene en toårs kontrakt med britene om en vesentlig fangst på islandsfeltene. Det ble erklært fra Islands side at kontrakten ikke ville bli forlenget, men at britene kunne bruke disse årene for å forberede de nye vilkår. Britene gjorde ingenting for å dra nytte av denne overgangsordningen. Enda en gang, i november i fjor, da kontrakten med britene fra 1973 ikke lenger var gjeldende, og fiskerigrensen hadde vært utvidet til 200 sjømil, inviterte de islandske myndigheter britene til en forhandlingsrunde om en ny overgangsperiode. Men det var klart at slike forhandlinger måtte bygge på den kjensgjerning, det vitenskapelige faktum, som ikke bare islandske, men også britiske fiskeeksperter er enige om, at fiskebestanden ved Island, og da i særdeleshet torskbestanden, er meget alvorlig truet på grunn av for stor fangstvirksomhet. Men de britiske myndigheter nekter å ta hensyn til dette. Derfor har det vist seg å være nytteløst å forhandle. Og derfor har vi fått en ny torskemegler, hårdere og mer skånselsløst enn noen gang før.

I samband med dette livsviktige spørsmål for oss islendinger som kampen om fiskefeltene er, vil jeg rette en hjertelig takk til representantene fra de sosialistiske partier i Norden for det forslag de la fram om støtte til Island. Jeg er sikker på at dette forslag har hatt sin store betydning for at fiskerikonflikten ble den klart største saken i denne debatten som nå snart er slutt. Jeg vil også rette en takk til de mange talere som har støttet Islands sak.

Vedtaket fra presidiet er et håndslag til det islandske folk. Vi oppfatter det slik at et praktisk talt enstemmig Nordisk Råd står bak vedtaket.

Til slutt: For noen år siden inntraff det en stor naturkatastrofe på Island. Det var

vulkanutbruddet på Heimaøy, som førte til at over 5.000 mennesker, alle de som bodde på øya, måtte flykte fra sine hjem på én og samme natt. I den nødens stund gav våre venner i de nordiske land oss en slik støtte og viste oss en slik sympati at vi aldri vil glemme det. Men hvis det går slik som vi frykter, at fiskebankene rundt Island blir ødelagt, enten delvis eller fullstendig, vil det bli en langt mer alvorlig katastrofe enn vulkanutbruddet på Heimaøy. Det kunne resultere i at menneskelig bosetting på Island ble en høyst tvilsom affære. — Jeg har ikke tro på at det går så ille. Tvert imot ønsker jeg å tro at Island i framtiden både vil og kan ta del i nordisk samarbeid, et samarbeid der en fornuftig økopolitikk både til lands og til sjøs blir en av de viktigste samarbeidsoppavene.

Presidenten: Det er vanskelig for presidenten å unngå å beklage at det ser ut som noe råd ikke virker særlig langt. Presidenten finner det nå nødvendig å foreslå at resten av talerne får en taletid på inntil 7 minutter. Hadde presidenten hatt ledelsen av debatten på et tidligere tidspunkt, skulle den ha vært lagt strammere opp og taletiden litt mer rettferdig fordelt enn den etter omstendighetene nå kan bli. En vil gjerne få denne debatten avsluttet i dag, når den er kommet såpass langt som den er. Presidenten foreslår da at taletiden blir inntil 7 minutter for de etterfølgende talere — og anser det bifalt.

Lantrådet Hægblom: Herr president! Når Åland år 1970 tillsammans med Färöarna fick förmånen att utse egna representanter i Nordiska rådet, så fanns det många — också ålänningar — som frågade sig om inte detta tillmötesgående från de nordiska ländernas regeringar och parlament hade endast symbolisk betydelse. Skulle det i praktiken visa sig möjligt för de två åländska representanterna att verkligen aktivt ta del i arbetet inom rådet? Man befarade för det första, att ålänningarna skulle få svårt att göra sina intressen gällande inom den finländska delegationen, och för det andra att ett litet område som Åland skulle kunna påräkna ännu mindre gehör för sina speciella

problem i själva rådsförsamlingen, som ju sammanlagt representerar en folkmängd tusen gånger större än den åländska.

Jag är glad över att här kunna intyga, att de farhågorna till stor del visade sig överdrivna, åtminstone vad beträffar verksamhetsmöjligheterna för den av Ålands landssting valda medlemmen. Inom Finlands delegation har landstingets representant deltagit i arbetet fullt jämställd med de övriga valda medlemmarna, och glädjande nog har delegationen i regel visat stor förståelse för hans önskemål och ställningstaganden. I landskapet har vi särskilt uppskattat det enhälliga stöd som Finlands delegation givit förslaget om inrättandet av ett skärgårdsinstitut på Åland. Ett uttryck för detta stöd är bl. a. den fråga som riksdagsman Lars Lindeman på onsdag kommer att ställa i ärendet till ministerrådet.

Medan den valda medlemmen från Åland har normala verksamhetsmöjligheter inom rådet och ett nära samarbete med de övriga valda medlemmarna från Finland, är situationen helt annorlunda för Ålands andra representant i rådet, den som utses av landskapsstyrelsen. Tillsammans med Färöarnas motsvarande, av landsstyret utsedd representant har jag kunnat konstatera att vår ställning och våra uppgifter inte är närmare reglerade i statuterna och att vi i motsats till de valda medlemmarna och regeringsrepresentanterna i stort sett saknar både uppgifter och verksamhetsmöjligheter mellan sessionerna. Detta är egentligen ganska märkligt eftersom just rådsarbetet mellan sessionerna tenderar att öka alltmer för regeringsrepresentanterna, med vilka vi väl närmast bör anses jämförbara.

På det här problemet kan man lätt finna en lösning, som skulle ge representanterna för landsstyret och landskapsstyrelsen en ställning som bättre motsvarar syftet med deras medlemskap i rådet. Den kan kort skisseras så här:

Landsstyrets och landskapsstyrelsens representanter skulle i ärenden, som ligger inom deras respektive förvaltningsområden eller eljest berör öarnas vitala intressen, beredas möjlighet att som observatörer med yttranderätt delta i ministerrådets arbete. Genom ett sådant arrangemang skulle förvaltningsmyndigheterna inom de båda auto-

noma områdena dels kunna bättre än nu följa med och beakta det som sker i det nordiska samarbetet och dels skulle de på ett tidigt stadium få tillfälle att framlägga sin syn på problemen. Naturligtvis skulle landsstyret och landskapsstyrelsen inte ha vare sig intresse eller resurser för att delta i alla möten av den här arten. Men om de i förväg underrättades om vilka ärenden som kommer att behandlas så kunde de sända sina observatörer i de fall när det anses påkallat. Och som sagt vore det värdefullt för dem att redan veta hur ärendena avancerar, fastän deras representanter inte deltar i behandlingen. Därför vore det önskvärt att protokollen från ministerrådets och även från ställföreträdarkommitténs möten skulle tillställas landsstyret och landskapsstyrelsen i frågor som de anmält sitt intresse för, också om de inte varit närvarande vid behandlingen.

Detta förfarande skulle ju inte strida mot några fastställda regler för det nordiska samarbetet och jag vågar därför uttala förhoppningen att ministerrådet skall finna det rätt och riktigt att gå in för en sådan praxis.

Som exempel på hur viktigt det kan vara för Åland att få vara med vid beredningen av internordiska ärenden, skall jag ta en fråga som ännu inte har kommit upp i Nordiska rådet, men som möjligen gör det inom kort. Det gäller frågan om rätten att hålla penningautomater i gång på finländska passagerarfartyg då de befinner sig på svenskt territorialvatten — och motsvarande rättigheter på andra nordiska länders vatten.

Rätten att lagstifta om villkoren för att hålla sådana automater på åländska fartyg tillkommer Ålands landsting. Men landskapet har inte möjlighet att direkt upptaga förhandlingar med svenska myndigheter i den här frågan, ty ärenden av utrikespolitisk art ligger normalt utanför självstyrelsens kompetensområde. Men tänker vi oss att frågan tas upp i t. ex. Nordiska ministerrådet, då skulle Åland enligt det nyss skisserade förslaget få vara med på det internordiska planet och framlägga sina synpunkter redan från början.

För att belysa omfattningen av det nyss antydda problemet skall jag be att få lämna några sakuppgifter. Ensamrätten att hålla penningautomater på åländska fartyg tillkommer Ålands penningautomatförening,

som är en genom landskapsförordning stiftad offentlighetslig förening. Medlemmarna i föreningen är bl. a. Landskapsföreningen Folkhälsan, Finlands Röda kors, Rädda barnen, De utvecklingsstördas väl och Ålands sjöräddningssällskap. De medel penningautomaterna inbringar används för allmännyttiga ändamål enligt riktlinjer som fastslagits av landstinget. Fastän insatserna är endast 50 penni eller 1 Skr, gav verksamheten senaste år ett netto på omkring 2,5 Mmk, varav omkring 85 % härrörde från automater ombord på fartyg i trafik mellan Åland och Sverige.

Den här verksamheten har fortgått utan störningar fram till september 1975, då rederierna plötsligt uppmanades av Stockholmspolisens att hålla penningautomaterna ombord låsta under hela den tid fartygen befinner sig på svenskt territorialvatten. Detta innebar ju ett avsevärt avbräck i verksamheten, som i samma form — men i mindre omfattning — pågått sedan år 1966. Från åländsk sida har man nu ifrågasatt om den svenska polisens ingripande står i överensstämmelse med vedertagna folkrättsliga principer, enligt vilka fartygets hemland har ansvaret för att ordning upprätthålles ombord, så snart fartyget *inte* ligger vid kaj i främmande land. Och uppställandet av spelautomater bör ju ses som en ordningsfråga. På Åland motser vi nu att en internordisk överenskommelse skall kunna träffas som klart reglerar denna principiellt viktiga fråga.

Detta enda exempel får belysa hur nära internordiska problem kan beröra Åland både ekonomiskt och juridiskt. Och jag hoppas därför att landskapet framdeles skall kopplas in på ett möjligast tidigt stadium när sådana problem dyker upp.

Ändring i medlemslistan.

Det anmäldes, att Ib Stetter för resten av denna dag och nästa dag lämnat sessionen och ersatts av Gerda Møller.

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! Jag skall försöka villfara herr presidentens önskan att sammanfatta och förkorta mitt tal.

Det är betydelsefullt att den fria nor-

diska arbetsmarknaden gagnar enskilda personer lika väl som de nordiska länderna. Ett framgångsrikt samarbete i Norden kan inte byggas på att en part tjänar och en annan part förlorar. Det är därför tillfredsställande att de svenska och finska regeringarna nu synes ha funnit lösningar på hur problemet med ensidiga befolkningsomflyttningar skall kunna bemästras.

Jag vill också uttrycka det svenska centerpartiets stora intresse för socialpolitiska utskottets förslag om ett arbetsmiljöprogram som om möjligt skall framläggas till nästa session.

Jag hade också tänkt säga något om Nordkalottens förutsättningar och möjligheter men inskränker mig nu till att i stort instämna i de bedömningar statsminister Nordli gjorde beträffande Nordkalottsområdet.

Vad gäller koncentrationsområdena i Norden vill jag uttala tillfredsställelsen över att K—M-leden inte kom till stånd men samtidigt säga att det är betydelsefullt att trafikleden mellan Helsingborg och Helsingör byggs ut så snart som möjligt att därvid miljö- och regionalpolitiska intressen beaktas.

Herr president! De nordiska länderna rymmer inom sina gränser och intresseområden stora naturtillgångar. Norges fyndigheter av olja och naturgas öppnar nya möjligheter inte bara för Norge utan också för Nordens övriga länder.

Så här i slutet av generaldebatten kan det konstateras att de talare som har berört energisamarbetet i Norden i allt väsentligt hållit sig till de nordiska ländernas egna naturtillgångar. Centern i Sverige bejaktar helt denna inriktning av Sveriges och det övriga Nordens planering för och satsning på energiförsörjningen. En långsiktig nordisk resursplan bör vara en prioriterad uppgift i nordiskt samarbete, liksom en nordisk forskning om nya energikällor. På lång sikt kan vi inte undvara dem — det vet vi alla. Kärnkraften är på lång sikt ingen lösning. Om dess säkerhets- och avfallsproblem kan lösas kan den möjligen vara ett alternativ på kort sikt.

Det är märkligt att kärnkraftens säkerhetsproblem inte är lösta trots 30 års prioriterad forskning bland världens industri-

nationer. Allt flera forskare tvivlar nu på möjligheten att lösa dem.

Majoriteten av svenska folket är emot kärnkraft efter en ovanligt omfattande studiekampanj och information där bl. a. alla politiska partier varit engagerade. Riksdagen har detta till trots beslutat om ett kärnkraftprogram som är det största i världen i förhållande till invånarantalet. Om programmet genomförs blir Sverige starkt beroende av denna energiform. Centern vill satsa på bättre hushållning med energi och utvecklande av alternativa energikällor i stället för på kärnkraft. Här i innefattas också ett utvidgat nordiskt samarbete.

Kärnkraftsatsningen kräver också mycket stora kapitalbelopp — i dagens penningvärde över 30 miljarder svenska kronor för det svenska kärnkraftprogrammet. Här i ingår inte utgifterna för investeringar i uppbehandling och tillvaratagande av det radioaktiva spillet och avfallet. Norden torde knappast kunna räkna med att andra länder tar hand om detta.

Enligt vår mening har Sverige genom den stora satsningen på kärnkraft bundit så stora kapital att det kommer att uppstå mycket stora svårigheter med kapitalförsörjningen på andra områden. Eftersom kärnkraftverkens utbyggnad i sig kräver mycket stor energiförbrukning dröjer det avsevärd tid innan de ger samhället ett nettotillskott av energi.

Ett känt förhållande är också att vissa länder nu av olika skäl reducerar sina planer på kärnkraftutbyggnad. Exempelvis USA reducerar sitt program.

Centerpartiet i Sverige — liksom troligen en mycket stor del av svenska folket — ser kärnkraftutbyggnaden som en politisk-moralisk fråga. Riskerna för människor och mänsklighet är av så stora dimensioner att politiker måste veta mer om möjligheterna att behärska riskerna innan vi kan säga ja till kärnkraft. Vi kan i Sverige enligt vår mening skapa full sysselsättning, ökad välfärd och god och trygg miljö. Det finns många belägg för detta. Ett av de senaste är en rapport från ordföranden i energisparkommittén, förre generaldirektören Grafström, till regeringen om energiförbrukningen i Sverige under senare år. År 1973 var energiförbrukningen i Sverige 405

terawatt och år 1975 var den 395 terawatt. Det innebär att 1975 års förbrukning är 2.5 % lägre än för 1973. Under 1974 och 1975 ökade sysselsättningen i Sverige med ca 200 000 arbetstillfällen. Bruttonationalprodukten har också ökat i Sverige under denna tid.

Herr president! Jag har här mycket kortfattat försökt framlägga det svenska centerpartiets syn på de aktuella energifrågorna och de med kärnkraften kopplade riskerna, miljöproblemen och kapitalbehoven. Jag vill till sist understryka att de nordiska länderna enligt vår mening begär ett misstag om man inte grundligt och förutsättningslöst värderar och bedömer de effekter på olika områden som ett beroende av kärnkraft innebär.

Haugaard: Hr. præsident! Der var allerede på sessionen i Reykjavík og også her i dag en del kritiske røster mod Nordisk Råd. Nogle er meget negative. Jeg tror, at fru Kirsten Jacobsens kærlighed til og forståelse for det nordiske samarbejde kan ligge på et meget lille sted. Men der er andre, hos hvem der ligger et ønske om, at vi kan komme til at gøre arbejdet lidt bedre. Ud fra det samme ønske skrev jeg i Nordisk Kontakt nr. VII en lidt kritisk artikel, hvori det blev fremhævet, at det var med stærkt positivt sigte.

Jeg vil gerne understrege, at jeg tror, vi på en række områder kan gøre det dygtigere, mere effektivt, mere levende og med en mulighed for en bedre opbakning i de nordiske befolkninger. Når jeg siger vi, så tænker jeg på politikerne, som først og fremmest må have ansvaret.

I den nævnte artikel var der en del eksempler på, hvordan det kunne virke bedre, hvordan vi kunne få en enklere arbejdsgang, hvordan vi kunne spare tid og kræfter, som på en mere givende måde kunne komme det nordiske samarbejde til gode.

Jeg skal ikke gentage disse eksempler, men blot konstatere, at der ikke er sket så forfærdelig meget i mellemtiden. Sagen er dog rejst i budgetudvalget, og den bliver taget op ved næste møde, men budgetudvalget har næppe kompetence til at røre ved alle de forhold, som bør berøres.

Jeg vil derfor gerne spørge præsidiets, om man i præsidiets er parat til at tage sagen

op til en grundig drøftelse og derefter sikre, at der sker noget i sagen.

Når jeg nævnte, at vi skulle få tid og kræfter til noget mere givende, så tænkte jeg også på nogle mere koncentrerede emnedebatter, som jeg tror kan være værdifulde. På grund af hr. Glensgårds grove misbrug af taletiden skal jeg undlade at nævne eksempler, men blot sige, at jeg tror, at sådanne emnedebatter ikke blot ville vinde i styrke, men også i højere grad kunne forpligte til, at der ikke bare kom ord ud af det, men også resultater.

Så er den folkelige støtte og den folkelige baggrund nævnt fra mange sider, og det er der grund til at være opmærksom på. Der sker vældig meget godt nordisk samarbejde på embedsmandsplan, inden for forskning, undervisning o. s. v., og der er nået store resultater med hensyn til harmonisering af lovgivningen, men det kniber med forståelsen i befolkningen.

Derfor vil jeg gerne henstille, for det første at man søger at opsummere de nordiske resultater — de er flere. end de fleste tror, vi har bare fået dem solgt for dårligt — og så sørger for, at de i højere grad gennem massemedierne kommer ud til befolkningen.

For det andet at man i højere grad er opmærksom på kontakten på det folkelige plan mellem de enkelte landes befolkninger. Derfor skal da her gives en varm henstilling til de nordiske trafikministre, som sikkert gerne vil have de tomme pladser på de offentlige trafikmidler fyldt, om en stærk billiggørelse af grupperejser specielt på ungdomsrejsernes område; jeg tror, det vil forøge rejseaktiviteten så stærkt, at pengene kommer ind igen, og samtidig vil det være en overordentlig værdifuld støtte til bedre folkelig nordisk forståelse.

Men vi må jo tilføje, at det er ikke nok at gøre det til lands og vands. Skal vi give Island, Færøerne og Grønland lige muligheder, må vi have luften med.

Der bør i enhver beslutning på disse områder være værdien af nordisk folkelig kontakt i tankerne.

Holkeri: Herr president! I diskussionen om framtiden av Nordiska rådets arbete har man även här redan pekat på att det att finna nya samarbetsformer — även om

let inte vållar svårigheter — åtminstone kräver fantasi.

Men, de nordiska relationernas teknik är emellertid inte fullständig. Trots allt förekommer i bilaterala relationer mellan enskilda nordiska länder detaljer innebärande tydliga brister. En speciell punkt som kräver komplettering är saknaden av en finsk ambassad på Island. Utrikesförvaltningskommittén, som undersökt Finlands utrikesrepresentation, har visserligen prioriterat ambassaden i Reykjavik tämligen högt och bland annat högre än ex. Lusaka, som sedermera fått en finsk ambassad. Den sympati för Island, som här hittills visats i inlägg t. ex. av finländska politiker, skulle emellertid bli mera trovärdig om man i praktiken arbetade för att utveckla de tekniska relationerna för att göra dem sådana som de utan vidare bör vara mellan två nordiska länder.

Herr president! Nu, när den internationella atmosfären visat tecken på avspänning och det nordiska samarbetet fått fasta former, är det dock på sin plats att tänka sig, huruvida de nordiska länderna genom ett gemensamt uppträdande i vidare sammanhang kunde ytterligare främja utvecklingen som syftar till ökad allmän säkerhet i världen.

Det avslutande mötet vid den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen i augusti i fjol i Helsingfors godkände en beslutshandling för konferensen, i vilken ett visst slags "beteendenormer" för relationerna mellan staterna är dokumenterade.

Det är klart, att verkställigheten av ESSK-beslutshandlingen, utom interna åtgärder i våra respektive länder, också kommer att eventuellt kräva vissa samnordiska lösningar. Detta är sannolikt trots att det i det nordiska samarbetet inte förekommer några som helst sådana aktuella problem, vilkas lösande eller förebyggande avses i ESSK-principerna.

Ett annat område, på vilket de nordiska länderna i samverkan skulle kunna erbjuda sina tjänster åt den vida internationella gemenskapen, är kärnkraftens fredliga användning.

Det är ett allmänt känt faktum, att kärnkraftens användning till fredliga ändamål

under de närmaste åren kommer att avsevärt öka förutom i de nordiska länderna också i den övriga världen.

Det är lika känt, att länder som inte innehar kärnkraft i vissa fall haft svårigheter att åstadkomma avtal om rengöring av till fredliga ändamål avsett kärnbränsle för kärnkraftverk med länder som producerar detta bränsle.

Då man emellertid vet, att fissionsdugligt uranium, som brännes i kärnkraftverk, i princip också kan användas till militära ändamål, skulle det vara mycket angeläget att åstadkomma ett internationellt avtal om principerna som ansluter sig till rengöringen av detta bränsle och om övervakning av bruket av det rengjorda bränslet.

Ett gemensamt nordiskt initiativ till att komplettera de internationella avtal, som för närvarande redan finns till i syfte att förebygga spridning av kärnvapen och i anslutning till kärnkraftens fredliga användning, skulle för sin del kunna minska risken av kärnvapens spridning. Samtidigt skulle ett sådant initiativ kunna bidra till att främja de i Genève förda internationella förhandlingarna mellan 26 stater om att begränsa den militära upprustningen.

En undersökning om vilka möjligheter de nordiska länderna har att bidra till att förebygga de skadliga verkningarna av till fredliga ändamål använd kärnkraft och i synnerhet till att främja förbrukat kärnbränsles rengöring under internationell kontroll skulle förutom de nordiska ländernas gemensamma målsättningar också främja den fredliga utvecklingens syften på ett mera generellt plan.

Herr president! Ifall det finnes, att den av mig berörda problematiken har — vilket de tillgängliga uppgifterna tyder på — allmän internationell vikt, borde de nordiska länderna inte tveka att sätta i gång nödiga grundutredningar.

På grundval av dylika utredningar skulle man i sinom tid kunna avgöra, huruvida det finns ekonomiska, politiska och kunskapsmässiga förutsättningar för konkreta samnordiska åtgärder i frågan, som håller på att bli alltmer aktuell förutom i våra respektive länder också i vidare sammanhang.

Pauli Ellefsen: Hr. præsident! Siden 1970 har Færøerne deltaget i arbejdet i Nordisk Råd. Fra og med Nordisk Råds 18. session i Reykjavik har færøske repræsentanter direkte valgt af Færøernes lagting og udnævnt af Færøernes landsstyre givet deres mening til kende og deltaget i et godt og frugtbringende samarbejde med de andre landes delegationer og medlemmer. Følelsesmæssigt betød det meget for os færinger, at vi med taleret på lige fod med alle andre medlemmer kom ind i det nordiske samarbejde, og at det skete i Reykjavik, hovedstaden i det land, vi med historiske bånd er så nært knyttet til, og også det land i Nordatlanten, vi gennem århundreder har delt levevilkår med.

Færøerne har og har i hundreder af år haft et nært samarbejde med Danmark, et samarbejde, som langt de fleste færinger ikke alene er tilfredse med, men direkte glade for. Da der ved enkelte lejligheder her i rådet fra et tidligere færøsk medlems side er tilkendegivet ønske om medvirken fra de andre nordiske lande til en ændring i det dansk-færøske samarbejde, mener jeg, at det er på sin plads at understrege, at de ændringer, som færinger måtte ønske i vore relationer til Danmark og Grønland, udmærket vil kunne gennemføres inden for rigsfællesskabet. Jeg er overbevist om, at denne meningstilkendegivelse ikke kommer som en overraskelse for de andre nordiske landes delegationer. Det positive og frugtbringende samarbejde, som vi har med de øvrige nordiske lande, ønsker vi at udbygge mest muligt.

Som det før ved flere lejligheder fra færøsk side er blevet påpeget, er levevilkårene for os færinger i mange tilfælde på en helt afgørende måde anderledes end for samtlige de andre nordiske lande. Færøernes geografiske placering med havet som nabo ud over alle horisonter og vort deraf fuldstændig ensrettede erhvervsliv medfører, at vi står over for helt andre problemstillinger end vore nordiske broderlande.

I den nærmest overskuelige fremtid vil de vesteuropæiske landes livsbetingelser i meget stor grad afhænge af deres muligheder for at få adgang til råstoffer.

Færøerne har en befolkning på omkring 40.000 mennesker. Så godt som hele grund-

laget for den befolkningstilvækst, vi har haft på Færøerne, har været vort fiskerierhverv. Det samme er gældende for andre nordatlantiske øsamfund.

Færøerne importerer størstedelen af forbruget. Af vor samlede eksport, i 1975 på omkring 475 mill. kr., hidrører mere end 95 pct. af værdien fra fiskerierhvervene.

Altafgørende for de færøske fiskerierhverv har været de åbne havs politik. Adgangen til de nordatlantiske fiskebanker har været selve grundlaget for vor befolkningstilvækst og vor levestandard. På Færøerne har man gennem tiderne regnet med, at disse hundrede år gamle fiskeritraditioner var selvskrevne, noget, som ikke kunne tages fra et folk, der baserer sit livsgrundlag herpå.

Færinger har fisket over hele Nordatlanten fra Canada over Grønland, Island og Norge og ned i Nordsøen og selvfølgelig også i farvandene omkring Færøerne.

Af den samlede eksport af fiskeriprodukter stammer under en fjerdedel af værdien fra fisk fanget ved Færøerne, medens de resterende mere end tre fjerdedele stammer fra fangster i de omtalte fjernere farvande. Vi mener ikke, at størrelsen af vor fiskerflåde eller de redskaber, vi har brugt og bruger, har været til nogen fare for fiskebestanden i disse farvande.

Grunden til denne for os uheldige fordeling er kort og godt, at mulighederne for fiskeri ved Færøerne er beskedne. Der forefindes ikke tilstrækkeligt med råstoffer til den for os livsvigtige produktion. På Færøerne er det lykkedes at opnå en levestandard, som på det nærmeste svarer til de andre nordiske landes. En sådan levestandard kan vi ikke opretholde på grundlag af de fangster, som det er muligt at opnå alene ved fiskeri ved Færøerne.

I De Forenede Nationer, De europæiske Fællesskaber og i andre internationale organisationer bliver der udført et stort og værdifuldt arbejde med det formål at tilvejebringe en mere rimelig fordeling mellem rige og fattige lande, mellem lande med og lande uden egne nødvendige, naturgivne ressourcer.

Den politik, der af flere lande — også nordiske — bliver lagt op til, og det resultat, som den næste havsretskonference til-

syneladende vil komme frem til, vil for Færøernes vedkommende kunne komme til at stå i skærende kontrast til de omtalte internationale udjævningsbestræbelser.

En konsekvent gennemførelse af en opdeling af havene i 200 miles fiskerigrænser eller økonomiske zoner og hertil hørende nationale fiskerirettigheder til de enkelte lande uden rettigheder for andre fiskeriafhængige nationer vil betyde en katastrofe for vort samfund. Hvis Færøerne bliver afskåret fra adgangen til havområderne i Nordatlanten, der har været mit folks råstofområde, så er det vanskeligt at forestille sig, at den færøske befolkning har nogen rimelig overlevelsesmulighed.

Fra færøsk side ser vi med den allerdybeste bekymring på en sådan udvikling, en udvikling som medfører, at vort eneste erhverv af betydning mister tre fjerdedele af råstofferne.

Som sagt er vor eksistens helt og aldeles knyttet til fiskeri. Betingelsen for, at Færøerne fortsat kan nyde godt af det nordiske samarbejde, er derfor naturligvis afhængig af den fiskeripolitik, som de nordiske lande fører.

Vi er fuldt ud klar over, at andre nordiske lande i fiskerispørgsmålet har en helt anden problemstilling end vor egen. Vi forstår deres vanskeligheder og ønsker dem en tilfredsstillende løsning herpå. Men ud fra det, jeg lige har sagt, vil jeg indtrængende anmode samtlige nordiske lande om i deres fiskeripolitik i størst muligt omfang at tage hensyn til de her omtalte færøske problemer, problemer, der i denne sammenhæng er specielt færøske.

I Njals saga spørger Gunnar Lambason Skarphedin under ildebranden, da bjælkerne forkullede brast sammen om ham: "Græder du nu, Skarphedin?" "Det gør jeg vel ikke", svarede Skarphedin, "men vist er det, at dette gør én sur i øjnene".

De bærende bjælker under færingers eksistens er vore traditionelle fiskerirettigheder på fiskefelterne rundt om i Nordatlanten.

Hr. præsident! Hvis de nordiske lande stiltiende ser på, mens disse bjælker brænder sammen, så græder vi færinges vel ikke, men det vil helt sikkert svide i vore øjne.

Rosing: Hr. præsident! Som bekendt har 6—750424. Nordiska rådet.

trafikudvalget besøgt Grønland sidste år, og i forbindelse med udvalgets konstatering af forholdene i Grønland i turismæssig henseende — som der står i rapporten fra rådets præsidium — vil jeg tillade mig at komme med en lille kommentar til spørgsmålet.

I beretningen konstateres, "at de grundlæggende samfærdelsesproblemer for Grønland må prioriteres fremfor en forceret turistudvikling, og at turistpolitikken i første række må afgøres fra grønlandsk side, herunder hvor stærkt man i tiden fremover vil satse på turisme".

Jeg kan bekræfte, at denne konstatering er rigtig, men interessen for udvikling af turismen i Grønland blandt landets befolkning i almindelighed og politikere i særdeleshed, er stor. Dette bekræftes af, at Grønlands landsråd har ansat en turistkonsulent sidste år. Denne skal undersøge forskellige muligheder og derefter rådgive landsrådet med hensyn til hvilke foranstaltninger der efter hans skøn bør prioriteres.

Grønland er så stort og uvejsomt, at det umuligt kan tænkes på anlæg af bilveje deroppe, men det drejer sig kun om to befordringsmuligheder, nemlig sejlads langs med kysten og fly.

Jeg vil derfor håbe, at Nordisk Råds trafikudvalg lader dette turistspørgsmål vedrørende Grønland forblive varmt, og ikke lægger det på hylden, så mulighederne for at etablere turistrejser med skib til sin tid kan komme på tale som en udvidelse af sommerturismen i Grønland.

Det andet spørgsmål er som nævnt flyrejser til Grønland og dermed også billetpriser.

Trafikudvalget har udtalt, at udvalget ønsker, at flypriserne skal sænkes så meget som muligt, uden at linjetrafikken undergraves. Lad dette ønske også gælde for SAS' linjetrafik til Grønland. I SAS' redegørelser kan man se, at selskabets indenrigsflyvning i Danmark er for dyr og tabgivende. Men det er helt sikkert, at beflyvning af Grønland giver overskud, og dette overskud er sikkert benyttet til dækning af danske indenrigsruters underskud.

Man siger, at belægningen ved beflyvning af Grønland er godt og vel 50 pct. Den må være betydelig højere. Ikke desto mindre

skete der forhøjelser på 15 pct. sidste år af priserne for beflyvning af Grønland, og i sammenhæng med stigningerne for helikopterbilletter i den interne lufttrafik i Grønland på 33 pct., er en returbillet, f. eks. til Godthåb steget fra 3 718 kr. til 4 490 kr., og til Julianehåb fra 5 728 kr. til 7 170 kr.

Sådanne tårnhøje priser fremmer ikke turismen i Grønland; det er jo formuere, man nødvendigvis må ofre. Siger denne kendsgerning ikke — hvis man vil fremme turismen i Grønland — at charterbeflyvning må have de samme rettigheder som SAS; så priskonkurrence kan etableres til fordel for

udvikling af turismen i Nordkalotten, til hvilken Grønland må anses at høre.

I anledning af dette forhold vil jeg stille dette spørgsmål til ministerrådet: kan ministerrådet tage dette spørgsmål op til nærmere undersøgelse?

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse, C 1, fortsätter i rådets fem utskott.

Rådet beslöt att lägga Rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna.

Mötet avslutades kl. 19.40.

Protokoll

4:e mötet

Måndagen den 1 mars 1976 kl. 14.00

Presidenter: Johannes Antonsson (1—10) och Trygve Bratteli (11—12)

Dagordning

1. E 1: Fråga till Sveriges regering om flygförbindelserna mellan Åland och Stockholmsområdet (D 1976/9/1972/t)

2. E 2: Fråga till Nordiska ministerrådet om snabbare befordran av postpaket mellan de nordiska länderna

3. E 9: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön (D 1976/5/1974/s)

4. E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet om sjukvårdssamarbete och ambulans-tjänst på Nordkalotten (D 1976/16/1968/s och D 1976/4/1973/s)

5. E 8: Fråga till Danmarks regering om åtgärder mot luftföroreningar (D 1976/3/1972/s)

6. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*trafikutskottets betänkande*)

7. A 347/t: Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden

D 1976/23/1973: Meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK

8. A 431/t: Medlemsförslag om liberalare regler för charterflyg inom Norden

9. A 459/t: Medlemsförslag om underlättande av flygtrafiken i Norden med speciellt beaktande av migranterna

10. A 438/t: Medlemsförslag om nordisk

giltighet för trafik kort för yrkesmässig fordonstrafik

A 447/t: Medlemsförslag om nordisk giltighet för körkort

11. A 458/t: Medlemsförslag om införande av NORDTURIST-biljett för pensionärer

12. A 463/t: Medlemsförslag om trafik-ekonomisk utredning om trafiken mellan de nordiska länderna och från dessa till andra länder

Meddelande

Det meddelas, att minister Kauko Hjerppe intagit sin plats i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Einar Førde lämnat sessionen och att Liv Stubberud intagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

E 1: Fråga till Sveriges regering om flygförbindelserna mellan Åland och Stockholmsområdet (D 1976/9/1972/t)¹

Woivalin: Nordiska rådet antog år 1972 en rekommendation om flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet (*rek. nr 9/1972*), i vilken rådet bad att regeringarna i Sverige och Finland skulle ta upp frågan om denna flygtrafik till nytt övervä-

¹ *Frågan tryckt s. 1696.*

gande. Under de år som förflutit sedan dess har en viss utveckling skett i den mening- en att en större del av flygtrafiken på Brom- ma successivt har övergått till Arlanda och att en av de frågor, som låg till grund för re- kommendationen, nämligen önskemålet att få det reguljära rutflygets ändpunkt förflyt- tad till Bromma från Arlanda, har förlorat sin betydelse. Däremot kvarstår behovet av att kunna utnyttja Bromma flygfält för den växande småflygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet. Huvudmotivet till att frågan om flygförbindelserna mellan Åland och Stockholmsområdet togs upp, behovet av förbättrade och billigare flygförbindel- ser på denna rutt, kvarstår likaså oförändrat. I själva verket är denna korta linje en av de biljettmässigt dyraste internationella linjer som finns. Den är av stor praktisk betydelse som den enda verkligt snabba förbindelsen mellan Åland och det svenska fastlandet och vidare ut i världen eftersom Åland i övrigt är beroende enbart av sjöförbindelser. Nor- diska rådet har ägnat stor uppmärksamhet åt frågan om att få till stånd sänkta biljet- priser på flygrutter inom Norden. Rådet antog samma år i denna sak en särskild re- kommendation (*rek. nr 8/1972*) om under- lättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter. Som ett resultat av denna rekommendation har konkreta åtgärder vid- tagits av luftfartsmyndigheterna i Sverige och Finland som har lett till att trafikavgif- terna har kunnat sänkas med hälften på den finska sidan och med två tredjedelar på den svenska sidan i fråga om flygför- bindelserna på linjen Vasa—Umeå—Vasa och Vasa—Sundsvall—Vasa.

Enligt min mening talar starka skäl för att liknande åtgärder, som kan leda till en kännbar sänkning av biljettpiserna på lin- jen Mariehamn—Stockholm—Mariehamn, kan åstadkommas med det snaraste.

Jag får med hänvisning till vad jag ovan anfört, till besvarande av vederbörande medlem av Sveriges regering, ställa följande fråga:

Vilka åtgärder har Sveriges regering för avsikt att — i samråd med Finlands regering — vidtaga för att åstadkomma förbättrade och billigare flygförbindelser mellan Åland och Stockholmsområdet?

Statsrådet **Norling**: Herr president! Herr Woivalin har i skrivelse till svenska rege- ringen frågat vilka åtgärder regeringen har för avsikt att — i samråd med Finlands re- gering — vidtaga för att åstadkomma för- bättrade och billigare flygförbindelser mel- lan Åland och Stockholmsområdet.

Flyglinjetrafiken mellan Stockholm och Mariehamn är att betrakta som ett kom- plement till färjetrafiken mellan Stockholms- området och Åland. Den upprätthålls f. n. av Finnair med två dagliga turer Stock- holm—Mariehamn och en daglig tur Ma- riehamn—Stockholm. Flygningarna utgör en del av linjen Åbo—Stockholm. I likhet med annan linjetrafik utövas denna flygtrafik efter godkännande av det svenska luftfarts- verket. Verket granskar i sammanhanget trafikens uppläggning med hänsyn till så- väl flygpriser som tidtabeller. Det kan erin- ras om att det svenska luftfartsverket har möjlighet att ge rabatt på landnings- och passageraravgifter, om detta anses förenligt med verkets ekonomiska intressen. För finskt vidkommande kan på motsvarande sätt förordnas att för trafik mellan Finland och annat nordiskt land skall uppbäras lä- gre avgifter än normalt.

Woivalin: Herr president! Jag tackar herr statsrådet för svaret, som jag tyvärr ändå inte anser ger besked till alla delar av frågan. Beträffande huvuddelen av frå- gan om förutsättningarna för lägre biljet- priser på flygrutten Mariehamn—Arlanda är jag dock tacksam för upplysningen om möjligheterna för luftfartsverket i Sverige att ge rabatter för landnings- och passage- raravgiften. Det framgår dock inte av svaret om dylika rabatter har övervägts för ifrå- gavarande flygrutt. Jag skulle gärna få upp- lysning därom.

En annan del av frågan gällde huruvida småflyget mellan Åland och Sverige i fram- tiden får använda Bromma flygfält, som just för småflygets del måste anses lämpli- gare än Arlanda. I herr statsrådets svar fanns ingenting om denna sak, varför jag ser mig tvungen att till denna del upp- repa min fråga.

Statsrådet **Norling**: Frågan om förbättrade och billigare flygförbindelser mellan Åland och Stockholmsområdet bör enligt den svenska regeringens mening bedömas med utgångspunkt i bl. a. följande förhållanden.

Linjetrafiken mellan Mariehamn och Stockholm anses, såsom jag också antydde i svaret, utgöra en komplettering till Sverige-trafiken. Som jag också nämnde i svaret är det för Sveriges del luftfartsverket som skall pröva trafikens uppläggning och då skall verket givetvis beakta det behov som föreligger med hänsyn till trafikunderlaget. Verket eftersträvar även en uppläggning som är lämplig med hänsyn till andra förhållanden av betydelse.

Det ankommer således på verket att nogsamta följa utvecklingen och ta ställning till de förändringar av trafiken som är påkallade, i det sammanhanget självfallet också frågan om eventuella rabatter.

I herr Woivalins fråga ingick också påpekandet att den aktuella flygsträckan är en av de biljettmässigt dyraste linjer som finns. Jag kan inte hålla med om detta påstående. Huvuddelen av resenärerna utgörs nämligen av s. k. genomgångsresenärer, vilket innebär att de inte begränsar sin flygresa till sträckan Mariehamn—Stockholm, utan företar en längre flygresa och att sträckan Mariehamn—Stockholm således endast är en del av flygresan. Härigenom kommer biljettpiset inte att skilja sig från vad som är normalt för flygresor.

Sedan några ord om den andra tilläggsfrågan som gällde Bromma flygplats. Beträffande överflyttningen av flygtrafiken från Bromma till Arlanda ligger det till så att den svenska regeringen, av flera skäl, har beslutat att all linjetrafik skall överföras från Bromma till Arlanda. I enlighet med detta beslut planeras inrikesflyget på Bromma vara avvecklat senast den 1 juli 1977. Vad den framtida lokaliseringen av allmänflyget i Stockholmsregionen beträffar — det var kanske den saken herr Woivalin närmast hade i tankarna — utreds den frågan just nu med den förutsättningen att allmänflyget skall flyttas bort från Bromma i så nära anslutning som möjligt till avvecklingen av inrikesflyget.

Woivalin: Herr president! Jag tackar herr statsrådet för de tilläggsupplysningar han här gav och förklarar mig i detta skede nöjd med svaret.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

2

E 2: Fråga till Nordiska ministerrådet om snabbare befordran av postpaket mellan de nordiska länderna¹

Gils Guðmundsson: Hr. president! Spörsmålet om postpakkebefordringar mellom de nordiske land har tidligere vært behandlet i Nordisk Råd. I 1969 vedtok rådet en rekommandation (*rek. nr 3/1969/t*) der det ble henstilt til regjeringene i Sverige og Finland å gjennomføre en ordning slik at følgepapir for postpakker fra andre nordiske land straks ved ankomsten gjennomgås av tollvesenet med henblikk på å frigi til utlevering de pakker som kan unnatas fra egentlig tollbehandling.

På det daværende tidspunkt noterte trafikutvalget at tollbehandlingen av postpakker i Norge og Danmark ble gjennomført stort sett som foreslått i rekommandasjonen.

I 1974 ble rekommandasjonen avskrevet etter at man hadde konstatert at Finland i 1972 og Sverige i 1974 hadde fulgt opp rekommandasjonens hensikt.

I 1975 ble det til trafikutvalget henvist en skrivelse der det klages over den langsomme postpakkebefordring mellom Sverige og Danmark. En postpakke sendt den 25. januar 1975 fra Vemmelev (Sjælland) ble først anmeldt til avhentning i Värnamo (Småland) den 4. februar 1975. Selv har jeg sendt en postpakke fra København til Lund. Det varte 7 dager før mottakeren kunne hente den.

Liknende eksempler kan legges fram om den langsomme postpakkebefordring mellom andre nordiske land.

Det økte samkvem i Norden og de friere handelsregler har ført til at mange av de internordiske postpakker som ekspederes, inneholder ting som overhodet ikke er tollpliktige, eller som har så bagatellmessig verdi at de ikke blir undergitt tollbehandling.

¹ *Frågan tryckt s. 1697.*

Med henblikk på de stadig voksende kon-takter mellom nordiske borgere kan det der-for knapt være rimelig at internordisk post-pakkebefordring skal ta så lang tid som den gjør, selv over korte avstander.

På denne bakgrunn tillater jeg meg å stille følgende spørsmål til Nordisk Minister-råd:

Er Ministerrådet oppmerksom på den langsomme postpakkebefordring mellom de nordiske land, og har Ministerrådet til hensikt å treffe tiltak for å bedre forholdene?

Minister for offentlige arbejder og for kulturelle anliggender **Niels Matthiasen:** Hr. præsident! I ministerrådet er vi naturligvis klar over de problemer, der ligger i forbin-delse med sager som denne, men der synes nu nok i det tilfælde, der har givet anled-ning til spørsmålet, at have foreligget lidt specielle forhold. Der var tale om en pakke, som blev afsendt fra Vemmeløv den 25. januar 1975, og som først nåede frem til Värnamo den 4. februar. Men netop om-kring 1. februar skete der en omlægning vedrørende toldekspeditionen af postpak-ker i Malmö, og dette forårsagede visse forbigående vanskeligheder. Under normale omstændigheder skulle befordringstiden for en pakke mellem Danmark og Sverige være 2—4 døgn, dog noget længere hvis pakken skal op i de nordlige dele af Sverige.

Efter ministerrådets opfattelse skulle der i al almindelighed ikke være sket nogen for-øgelse af befordringstiden for postpakker, og det er heller ikke ministerrådets indtryk, at der er sket nogen stigning i antallet af klager over langsom ekspedition. Det er klart, at arbejdstidsforkortelsen i samfundet som helhed også volder problemer for post-væsenet og toldvæsenet, men det er minister-rådets indtryk, at det ved samarbejde mel-lem disse instanser er lykkedes at undgå, at arbejdstidsforkortelsen — herunder lørdags-friheden — generelt set har medført ulem-per for publikum.

Ministerrådet vil fortsat være opmærksom på de problemer der måtte opstå for post-pakkebefordringen mellem de nordiske lan-de, og man er overbevist om, at post- og toldstyrelserne under deres løbende sam-arbejde også fortsat vil bestræbe sig på at

holde befordrings- og ekspeditionstiden for postpakker nede på det kortest mulige.

På baggrund af de nuværende forhold finder ministerrådets imidlertid ikke, at der er anledning til i øjeblikket at foretage sig yderligere.

Härefter förklarades diskussionen avslu-tad.

3

E 9: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön (D 1976/5/1974/s)¹

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! I ja-nuari 1973 väcktes i Nordiska rådet ett medlemsförslag (*A 387/s*) avseende nordisk samverkan mot stress i arbetsmiljön. För-slaget gick därefter ut på remiss och en all-deles övervägande del av remissinstanserna ställde sig positiva till medlemsförslaget. Sekretariatet för nordiskt kulturellt samar-bete besökte i januari 1974 karolinska in-stitutets laboratorium för klinisk stressforsk-ning och föreslog att 100 000 dkr beviljades för 1974 och att verksamheten här efter skul-le finansieras över ministerrådets budget. Några medel beviljades emellertid inte.

Vid Nordiska rådets 22:a session i Stock-holm i februari 1974 antogs på grundval av tidigare nämnda medlemsförslag en rekommendation i vilken Nordiska minister-rådet anmodas att uppdraga åt Nordiska äm-betsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att i samarbete med tillämpliga forsknings-institutioner under en femårsperiod bedriva en försöksverksamhet avseende de psyko-sociala problem som faller under begreppet stress i arbetsmiljön (*rek. nr 5/1974*).

Under perioden mars—augusti 1974 in-gavs en ny ansökan, nu ställd till Nordiska ministerrådet. Ministerrådet beviljade i sep-tember 1974 ca en åttondel (30 000 nkr) av det sökta beloppet och binder medlen vid två mindre symposier. Socialpolitiska utskot-tet konstaterade i sitt betänkande över 1975 års berättelse rörande det nordiska samar-be-tet från ministerrådet att utskottet med in-tresse emotsåg resultatet av symposierna.

I maj 1975 avhölls ett planeringssympo-sium, kallat Nordstress, som resulterade i

¹ *Frågan tryckt s. 1710.*

en utförlig rapport till ministerrådet med plan för fortsatt verksamhet från och med år 1976. Projektet avsåg en femårig försöksverksamhet till en kostnad av 300 000 skr. Bakom detta förslag stod forskare från Danmark, Finland, Norge och Sverige, såväl betcendevetare som medicinare. Efter att frågan bordlagts av arbetsgruppen för arbetsmedicin/yrkeshygien inkom dessa forskare med ytterligare synpunkter och anhöll om sakbehandling av ansökan. Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor ansåg att medel skulle anslås för ytterligare symposieverksamhet under 1976 och 1977 och avtog därför ansökan vid möte i september 1975.

I ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet för 1976 meddelas angående rekommendationen nr 5/1974 att ministerrådet beviljat medel till avhållande av två symposier under år 1975 och att man har för avsikt att bevilja medel för ytterligare symposieverksamhet under 1976. I meddelandet anges emellertid inga konkreta planer för att få i gång en försöksverksamhet i enlighet med rekommendationens syfte.

Sammanlagt sju gånger har ansökningar om arbetets för detta forskningsprojekt, varför det nu borde finnas möjlighet att ta ställning i sakfrågan. I sammanhanget bör beaktas hur grundligt ärendet utretts av Nordiska rådet och dess remissinstanser, hur många promemorier och ansökningar som författats, vad allt detta har kostat jämfört med vad själva programmet skulle ha kostat samt den tid som förflutit sedan Nordiska rådets rekommendation antogs och den eventuella igångsättningen av projektet.

Med anledning härav får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka konkreta åtgärder avser ministerrådet att vidtaga för att få till stånd en nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön?

Arbetsminister Erling Dinesen: Hr. præsident! Som svar på det af hr. Jan-Ivan Nilsson stillede spørgsmål skal jeg på ministerrådets vegne oplyse følgende vedrørende arbejdet for at modvirke stress i arbejdsmiljøet:

I 1975, som var det første budgetår, hvor arbejdsmiljøprojekter var i gang i minister-

rådet, blev der afholdt 2 symposier — eller konferencer, om man vil — vedrørende psykiske og sociale problemer. Disse konferencer, som blev afsluttet i december, havde til hensigt at klargøre afgrænsnings-spørgsmål, forskellige muligheder for forbedret information om den pågående forskningsvirksomhed, behovet for specielle kontaktgrupper eller samarbejdsorganer samt mulighederne for samplanlægning af forskningsprojekter.

Disse konferencer har frembragt et fyldigt rapportmateriale med bl. a. konkretiseringer og forslag til indretning af den fremtidige fællesnordiske virksomhed på dette område. Projektet, som er foreslået, ville imidlertid indebære en binding af ca. 380 000 norske kroner pr. år i 5 år fremover. Ministerrådet har ikke fundet det forsvareligt at prioritere dette projekt i så høj grad fremfor andre opgaver, som f. eks. grænseværdispørgsmål, inden for de resourcerammer, man arbejder med, og på et så tidligt tidspunkt i udviklingen af dette samarbejdsområde.

Lad mig nævne, at i 1976 vil virksomheden omfatte fortsat symposie- eller konferencevirksomhed, hvor man bygger videre på resultaterne af virksomheden i 1975 og samtidig tager fat på afgrænsede felter, bl. a. konkretisering af mulige fremtidige undersøgelser vedrørende lærernes psykiske og fysiske arbejdsmiljø og vedrørende arbejdsforholdene inden for fremstillingsindustrien.

Jeg vil også gerne nævne, at i sit forslag til virksomhedsprogram for 1977 har embedsmandskomiteen beregnet 100.000 norske kroner til samarbejdet om arbejdsmedicinsk stressforskning. Virksomheden vil da delvis indrette sig på fællesnordisk forsøgsvirksomhed og delvis på koordinering af nationale projekter. Ministerrådet vil lægge megen vægt på, at samarbejdet vedrørende disse spørgsmål udvikles i pagt med intentionerne, som ligger bag rekommendation nr. 5/1974, og under hensyntagen till de forudgående medlemsforslag og tidligere remissudtalelser.

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! Jeg hade väntat mig ett betydligt mer positivt svar på min fråga sedan jag i lördags i generaldebatten hörde minister Nørgaards an-

förande. Jag ber att få citera den passus i hans tal som jag avser: "Bl. a. vil man fremover lægge øget vægt på at undersøge stressfremkaldende faktorer i arbejdslivet." Av svaret framgår att ministerrådet inte prioriterar den femåriga försöksverksamhet avseende psykosociala problem som rekommendationen avser såsom en förstahandsfråga för närvarande.

Jag vill som exempel på frågans betydelse nämna att Tjänstemännens centralorganisation i Sverige — TCO — nyligen har sänt ut en enkät till 10 000 av sina medlemmar rörande de psykosociala problemen i arbetslivet. Även svenska arbetsmarknadsstyrelsen framhåller att psykosociala problem får en allt större omfattning och i regel är betydligt svårare att lösa än problem med fysiska handikapp.

Jag noterar i svaret att ämbetsmannakommittén föreslagit 100 000 norska kronor för samarbetet om arbetsmedicinsk forskning för år 1977. Medlen skall användas för ytterligare symposier. Beloppet är emellertid alldeles otillräckligt för att den forskning som avses i rekommendationen skall kunna utföras. Den här forskningsuppgiften är onekligen väl ägnad för samnordiska insatser. Det bör påpekas att konkreta forskningsprogram finns för ämnet i fråga.

Problemen inom detta område växer så snabbt att en forskning bör komma till stånd snarast möjligt enligt de riktlinjer som rekommendationen anger.

I svaret talas det om en försöksverksamhet under 1977. Den måste vara av betydligt mindre omfattning än vad rekommendationen avser. Svaret säger ingenting om utformningen av och bakgrunden till försöksverksamheten, och därför vill jag ställa en följdfråga: Vilka har dragit upp riktlinjerna för den avsedda försöksverksamheten under 1977, och vilka är involverade i försöksverksamheten?

Arbetsminister **Erling Dinesen**: Hr. president! Jeg er lidt ked af at høre, at hr. Jan-Ivan Nilsson ikke var tilfreds med det svar, jeg på ministerrådets vegne afgav. Han ønskede et mere positivt svar og citerede nogle udtalelser, som Ivar Nørgaard var kommet med. Jeg vil gerne understrege, for at der ikke skal være nogen tvivl om det,

at vi lægger afgørende vægt på forbedringer af arbejdsmiljøet og på den forskning og de undersøgelser, som skal og bør finde sted på dette område.

Men desværre ligger det jo sådan, at der er nogle økonomiske rammer, som vi nødvendigvis må holde os inden for. I denne sammenhæng vil jeg dog gerne gøre opmærksom på, at der ikke har været tale om nedskæring af projekterne på dette felt i samme omfang som på andre områder, hvilket dog til en vis grad dokumenterer, at det er noget, vi lægger afgørende vægt på.

Hr. Jan-Ivan Nilsson spurgte, hvem det egentlig er der leder og dirigerer dette arbejde — sådan opfattede jeg det. Det ligger sådan, at embedsmandskomiteen, nedsat af Nordisk Ministerråd, har et væsentligt ansvar for dette. En særlig styringsgruppe er inddraget i dette arbejde, og jeg vil gerne understrege, at arbejdsmarkedets parter foruden naturligvis særlig sagkyndige på området er inddraget i dette arbejde.

Der ligger altså en klar vilje til at føre dette arbejde videre i hel og fuld overensstemmelse med de intentioner, der ligger bag den rekommendation, som Nordisk Råd har vedtaget.

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! Jeg ber att få tacka för svaret på min tilläggsfråga.

Frågan gällde forskning rörande de stressframkallande faktorerna i arbetslivet. Det framgår klart av svaret att ministerrådet inte vill prioritera detta område i förhållande till andra miljöfrågor inom arbetslivet. I svaret framhålls nämligen att gränsvärderingsfrågorna är så viktiga att man i första hand vill inrikta sig på dem.

Jag tvivlar inte på att ministerrådet inser miljöfrågornas betydelse. Jag har bara konstaterat att ministerrådet inte ämnar prioritera forskning rörande denna speciella sektor på det sätt som rekommendationen innebär.

Arbetsminister **Erling Dinesen**: Hr. president! En ganske kort bemærkning til det sidste indlæg. Vi lægger megen vægt på, at de faktorer i arbejdslivet, som har stress og måske psykiske skader til følge, undersøges meget grundigt. Men det er rigtig, at der

også fra arbejdsmarkedets parter foreligger ønsker om undersøgelser på en lang række andre områder. Derfor må vi nødvendigvis indpasse dem i den økonomiske ramme, vi har. Men det er ikke ensbetydende med, at vi ikke tillægger dette spørgsmål meget stor betydning. Det gør vi, og arbejdet vil blive fortsat omkring løsningen af disse problemer.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i socialpolitiska utskottet.

4

E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet om sjukvårdssamarbete och ambulanstjänst på Nordkalotten (D 1976/16/1968/s och D 1976/4/1973/s)¹

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! Vid förra årets session i Reykjavík ställde jag en fråga till Finlands regering om framlagda förslag rörande sjukvårdssamarbetet i Tornedalen skulle komma att genomföras och i så fall när. Av det svar som lämnades på min fråga kunde jag konstatera ett klart intresse från Finlands regerings sida för att detta sjukvårdssamarbete skulle komma till stånd och att förslagen borde kunna arbetas fram under år 1975. Jag framhöll inför plenarförsamlingen, att tiden borde vara mogen för ett avgörande om ett samarbete är möjligt eller ej. Rådets rekommendation i ämnet togs nämligen för åtta år sedan.

Av det meddelande som lämnats av ministerrådet till denna session om *rekommendation nr 16/1968* angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen framgår att ärendet ännu inte är avslutat. Sedan förra meddelandet avgavs, alltså för ett år sedan, har ett justerat förslag till överenskommelse utarbetats, vars slutliga utformning nu är föremål för överväganden. Det är med beklagande jag konstaterar att arbetet inte avancerat längre, särskilt mot bakgrund av den optimism som svaret från Finlands regering ingav vid förra sessionen. Inte minst för de ansvariga sjukvårdshuvudmännen är det viktigt att få klarhet om frågans behandling på nordiskt plan med hänsyn bland annat till att den fram-

tida planeringen av sjukvården kan påverkas av rådets beslut.

Rådet *rekommendation nr 4/1973* angående ambulanstjänst på Nordkalotten anknuter nära till frågan om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen. I förra årets meddelande om denna rekommendation framhöll ministerrådet att ärendet om ambulanstjänst var avhängigt av de åtgärder som kan komma att vidtagas i anledning av rekommendationen om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen.

I årets meddelande om rekommendationen angående ambulanstjänsten ges en redogörelse för den av rekommendationen föranledda utredningen (*NU 1971: 11*) och däri framlagda förslag om resurser för sjuktransport, rådande alarmsystem m. m. Däremot berörs inte ärendets nära anknytning till frågan om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen.

I utredningen (*NU 1971: 11*) föreslogs att gällande regler i de nordiska länderna för ersättning av merutgifter vid hemresa efter det att en försäkrad insjuknat i annat nordiskt land än hemlandet skulle förenhetligas med syfte att ersättning för sådana merutgifter borde göras obligatoriskt. Frågan har i särskild skrivelse aktualiserats i rådets socialpolitiska utskott som föreslagit att Nordiska socialkonventionsutskottet borde uppmärksammas på problemet. Här berörs en fråga som nära anknuter till rekommendationen om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen och som enligt min mening naturligen borde beaktas vid de överväganden som pågår rörande denna rekommendation. Frågan berörs ej i ministerrådets meddelanden.

Ministerrådet föreslår däremot att rekommendationen angående ambulanstjänsten på Nordkalotten skall slutbehandlas, emedan ministerrådet ej avser att vidtaga ytterligare åtgärder i ärendet. Det vore värdefullt att få information om vilka åtgärder som vidtagits med anledning av den gjorda utredningen. Av de meddelanden som lämnats framgår, såvitt jag kan se, inte detta.

Med anledning av vad här ovan anförts ber jag att få ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka möjligheter finns för att förslaget till överenskommelse rörande sjukvårdssamarbete i Tornedalen kommer att genomföras under innevarande år och vilka konkreta åtgärder har vidtagits för

¹ Frågan tryckt s. 1702.

att få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten på Nordkalotten?

Justitieminister **Gestrin:** Herr president! Den gemensamma arbetsgruppen med medlemmar från Sverige och Finland, som tillsatts att utreda sjukvårdssamarbetet i Tornedalen, överlämnade i september 1974 sitt betänkande och förslag till avtal till social- och hälsovårdsministeriet i Finland. Efter detta har utlåtanden angående betänkandet inbegärts av flera myndigheter, vilkas verksamhetsområde saken gäller. Ärendet utreds därpå vidare med hänsyn till de synpunkter, vilka framförts i de utlåtanden som inkommit.

På basen av det utförda förarbetet har ett nytt, reviderat förslag till avtal utarbetats. I november 1975 fördes i Helsingfors förhandlingar mellan finländska och svenska myndigheter angående det nu aktuella sjukvårdssamarbetet. Under förhandlingarna överlämnades det reviderade avtalsutkastet till de svenska sjukvårdsmyndigheterna, företrädda genom representanter för Norrbottens landsting. Det meddelades att särskilt Övertorneå och Ylitornio kommuner var intresserade av att tillsammans påbörja ett experimentellt samarbete inom sjukvården. Dessa kommuner har gemensamt utarbetat en plan, där särskild uppmärksamhet fästs vid jourverksamheten under veckosluten. Ylitornio kommun har för sin del godkänt planen och saken är som bäst under behandling i länsstyrelsen i Lapplands län. Enligt föreliggande uppgifter har landstinget i Norrbottens län likaså godkänt planen.

Ylitornio och Övertorneå kommuner kommer på basen av de resultat experimentverksamheten lämnar, att göra förslag om det mest ändamålsenliga sättet att ordna sjukvården inom området. På basen av kommunernas förslag är avsikten att färdigställa en slutlig framställning om de olika samarbetsformerna och om den omfattning i vilken man önskar genomföra samarbetet.

Samarbetet rörande sjuktransporter i regionen är redan nu rätt tillfredsställande. Alla hälsovårdsmyndigheter inom området känner till alarmmetoderna för den sjuktransportmateriel, som står till förfogande, och systemet utnyttjas på båda sidor om

gränsen. Till den del föreliggande erfarenheter talar för att samarbetet också ifråga om sjuktransporterna ytterligare utbygges kan överenskommelse härom träffas i samband med att den experimentella verksamheten följes upp i det avtal som skall träffas om sjukvårdssamarbetet i regionen.

I avvaktan på det slutliga avgörandet i ärendet kan det konstateras att frågans behandling redan nu lett till vissa positiva resultat genom att samarbetet i praktiken fått konkreta former. Detta har varit möjligt tack vare gällande bestämmelser om att en patient i gränstrakten i behov av snar hjälp har rätt till vård på sjukhus på båda sidor om gränsen.

Meddelanden

Det meddelades, att justits- og försvarsminister Orla Møller och bolig- og miljøminister Helge Nielsen intagit sina platser i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Anna-Greta Skantz återtagit sin plats i rådet och att Grethe Lundblad lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! Jag ber att få tacka för svaret.

Svaren i fjol och i år liknar varandra i långa stycken. Båda svaren berättar om utredningar som framlagt förslag och att förslagen remitterats till kommuner, länsstyrelser, landsting, försäkringskassor och kanske några andra institutioner och instanser. Förhandlingar har förts på nytt mellan finländska och svenska myndigheter.

Hittills är resultatet att experimentellt samarbete måhända kan komma till stånd redan under det här året. Detta experimentella samarbete kommer senare att utvärderas och nytt förslag skall läggas fram. Det nya förslaget kommer sannolikt att på nytt vandra den långa och mödosamma vägen genom byråkratin i Sverige och Finland.

Dåvarande minister Pekka Tarjanne utgick i fjol från att denna fråga skulle kunna vara tekniskt färdigbehandlad under 1975.

Svaret i dag säger att det inte blivit möjligt. Förhoppningsvis har frågan kommit ett stycke på väg, och i så fall är det bra. Jag tror att minister Gestrin och jag är eniga om att byråkratin som beröres av denna fråga är svår att komma igenom. Jag hoppas att ministern har uthållighet och skall lyckas lotsa ärendet fram till en lycklig lösning.

Jag noterade faktiskt ett uttalande i Pekka Tarjannes tal i förrgår som måhända hade sin anknytning till just den här frågan: "Varje lands inre byråkrati tycks oftast vara det svåraste hindret för en snabb utbyggnad av samarbetet t. ex. inom hälso- och sjukvården samt den sociala verksamheten."

Sjuktransporterna inom Nordkalotten tycks fungera bättre och har kommit i praktisk tillämpning. Jag tror emellertid att inte heller det problemet kan lösas fullt tillfredsställande och rationellt utan samordning med sjukvårdssamarbetet.

Jag hoppas, herr president, att den här frågan skall bli definitivt löst. De människor som är beroende av sjuktransporterna funderar kanske litet grand över varför det skall vara så svårt att lösa en fråga av denna begränsade räckvidd.

Justitieminister **Gestrin**: Herr president! Det har sin riktighet att ett ärende av denna natur kräver rätt invecklade utredningsomgångar och ett stort antal remisser. Detta beror till en väsentlig del på det faktum att den administrativa uppbyggnaden av sjukvårdsförvaltningen är olika i de två länderna.

Men det som jag tycker är positivt i den aktuella frågan är att man, medan det utredningsarbete som skall föregå ett slutligt avtal pågår, i praktiken har kunnat nå t.o.m. betydelsefulla framsteg. Det tyckte jag också frågeställaren medgav i sin kommentar till mitt svar. Jag vill särskilt betona att tillämpningen av bestämmelserna om rätt till vård i brådskande fall i gränsregionen på bägge sidor om gränsen har blivit betydligt smidigare med åren och i praktiken erbjuder lösningar på de problem som berördes i spörsmålet. Likaså kunde ju såväl spörsmålsställaren som jag konstatera att inom sjukvårds-transportsektorn man har nått rätt långt i

riktning mot ett i praktiken fungerande system.

Det är min förhoppning att vi så fort som möjligt skall nå fram till ett slutligt avtal, som reglerar denna fråga. Dessvärre återstår ännu en del omgångar innan avtalet kan föras definitivt i hamn.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandena fortsätter i socialpolitiska utskottet.

5

E 8: Fråga till Danmarks regering om åtgärder mot luftföroreningar (D 1976/3/1972/s)¹

Erik Adamsson: Herr president! Olika regler gäller i Danmark och Sverige om den tillåtna svavelhalten i eldningsolja. De danska reglerna är mindre restriktiva än de svenska.

För Danmark gäller således att i anläggningar (kraftverk) där man endast kan elda med olja får man använda olja med en högsta svavelhalt av 3,5 % och i anläggningar där man kan elda med kol och olja (i samma pannanläggning) får man använda olja med högsta svavelhalt av 2,5 %.

För Sveriges del gäller att eldningsolja med högre svavelhalt än 2,5 % inte får användas. Överväganden pågår dessutom om en ytterligare sänkning av svavelhalten.

Nordiska rådet antog redan år 1972 en rekommendation i just detta ämne (*rek. nr 3/1972*). Rekommendationens syfte var att få till stånd en minskning av utsläppen av svaveldioxid i luften i Norden samt att dämpa skadeverkningarna av dessa. Enligt uppgift från Nordiska ministerrådet pågår harmoniseringsarbete på detta område och man anser sig redan ha kommit relativt långt i sina harmoniseringssträvanden. Jag måste dock ifrågasätta detta mot bakgrund av de olika bestämmelserna i Danmark och Sverige.

Vidare vill jag peka på den nordiska miljöskyddskonventionen som innebär en ordning enligt vilken varje nordiskt lands myndigheter vid prövning av frågan om tillåtligheten av en miljöskadlig verksamhet skall

¹ Frågan tryckt s. 1709.

jämställa grannländernas intressen med sina egna.

I samband med 1974 års revision av Hel-singforsavtalet infördes i avtalet tre artiklar om nordiskt miljövårdsarbete. Här i sågs bl. a. att de fördragslutande parterna skall eftersträva harmonisering av sina miljö-skyddsregler i syfte att uppnå största möj-liga överensstämmelse i fråga om normer och riktlinjer för utsläpp av föroreningar, användning av miljögifter och andra stör-ningar av miljön.

Med anledning av vad som ovan sagts får jag ställa följande fråga till Danmarks regering:

Har Danmarks regering för avsikt att vidtaga några åtgärder för att begränsa svavelhalten i eldningsolja till högst 2,5 %?

Bolig- og miljøminister Helge Nielsen:
Hr. præsident! Jeg vil gerne takke for spørgsmålet, fordi det giver mig mulighed for at berigtige de misforståelser, der synes at være opstået vedrørende den danske lov-givning.

Forholdet er det, at folketinget i april 1972 vedtog en lov, der bemyndiger miljø-ministeren til at fastsætte nærmere regler om svovlindhold m. v. i brændsel, der an-vendes i faste anlæg i Danmark. Der blev i medfør af denne lov den 6. september 1972 udstedt en bekendtgørelse om begrænsning af svovlindholdet i fyringsolier.

Bekendtgørelsen fastsatte blandt andet, at fuelolie — den såkaldte residualolie — fra 1. januar 1973 ikke måtte indeholde over 2,5 vægtprocent svovl. Det vil således ses, at der fra denne dato har været overensstemmelse mellem den svenske og den danske lovgivning, idet begge lande har en begrænsning af svovlindholdet i de tunge fyringsolier til højst 2,5 pct. svovl.

Enhver lovgivning må naturligvis indeholde muligheder for dispensation i tilfælde, hvor det skønnes, at der vil kunne dispenseres, uden at lovgivningens formål forflygtiges. — Og der er da også i Danmark givet visse dispensationer.

Nogle af disse dispensationer vedrører det forhold, som er berørt i spørgsmålet, nemlig de anlæg hvor man kan fyre med kul og olie i samme kedelanlæg. Her er der i en række

tilfælde givet tilladelse til at anvende olie med et højere svovlindhold end 2,5 pct., men der er samtidig stillet det krav, at den samlede udsendelse af svovlforbindelser fra disse anlæg ikke må overstige den mængde, som ville fremkomme, hvis anlægget benyt-tede sig af sin ret til at fyre med fuelolie med det tilladte svovlindhold på 2,5 pct. Herudover er der til visse kraftværker, der har en gunstig beliggenhed og skorstene, der er beregnet for et betydeligt højere svovlindhold end 2,5 pct., givet en dispensation.

Endvidere må jeg for fuldstændighedens skyld nævne, at bekendtgørelsens bestem-melse om maksimalt svovlindhold på grund af oliekrisen var sat ud af kraft fra decem-ber 1973 til februar 1975.

Den danske regering er ligesom den sven-ske interesseret i at medvirke til, at luftens indhold af svovlforbindelser over de scan-dinaviske lande nedbringes mest muligt. Jeg kan i denne forbindelse henvise til, at Dan-mark i lighed med de øvrige nordiske lande har deltaget i den undersøgelse over fjern-transport af luftforureninger, som er gen-nemført under OECD.

Selv om den endelige rapport fra denne undersøgelse endnu ikke foreligger, viser de resultater, der er publiceret, at alene mel-lem 10 pct. og 35 pct. af den svovlforurening, der konstateres over Danmark, stam-mer fra danske kilder, medens resten hidrør-er fra fjerntransport, og lignende forhold gør sig gældende i de øvrige nordiske lande. På denne baggrund må man nok overveje, om den harmonisering af bestræbelserne for nedbringelse af svovludslippet i de nordiske lande, der allerede har givet sig udslag i en lovgivning, der i hvert fald for Danmarks og Sveriges vedkommende er nogenlunde ens-lydende, ikke fremover i nogen grad må ske i form af en koordineret indsats i interna-tionale organisationer, der behandler dette spørgsmål med henblik på en nedsættelse af den mere regionalt prægede luftforurening. Eventuelt kan dette ske kombineret med multilaterale aftaler om tildeling af olie med lavt svovlindhold til områder, hvor udsen-delsen af svovlforbindelser har størst ind-flydelse på fjerntransporten af disse foru-reninger.

Jeg skal i denne forbindelse minde om

de vanskeligheder, der vil være forbundet med i fremtiden at fremskaffe tilstrækkelige mængder af olie med lavt svovlindhold sammenholdt med de teknisk-økonomiske problemer, der er forbundet med afsvovling af den tunge fuelolie, et problem som langt fra er løst på tilfredsstillende måde af olieraffinaderierne. En indsats på dette område kan næppe øves isoleret af de nordiske lande.

Erik Adamsson: Herr president! Jag ber att få tacka för svaret, även om jag nödgas konstatera att det knappast inger förhoppningar om att snara åtgärder kommer att vidtagas för att minska svavelutsläppen från de danska kraftverken. Det är gott och väl att vi i Sverige och Danmark har en någorlunda likartad lagstiftning på detta område. Men det ur miljösynpunkt helt avgörande är hur höga svavelutsläpp man tillåter inom lagstiftningens ram. Här är svaret inte ägnat att stilla den oro som råder över de höga svavelutsläppen från de danska kraftverken.

I Sverige får eldningsolja med högre svavelhalt än 2,5 % ej förbrännas hur höga skorstenar än anläggningarna är försedda med. I ett antal orter, främst i södra och mellersta Sverige får svavelhalten i eldningsoljan inte överstiga 1 %. Det gäller bl. a. i Malmö. I en i dagarna offentliggjord utredning föreslås en utökning av de områden där endast eldningsolja med högst 1 % svavelhalt får användas. Skälet för dessa åtgärder är den allvarliga försurning av mark och vatten som konstaterats. Det uppskattas att mer än 5 000 sjöar i södra och mellersta Sverige genom utfall av sura svavelföreningar nått ett pH-värde där flertalet fiskarter icke längre kan föröka sig. I Småland ökade antalet sjöar med lågt pH-värde med ca 25 % under åren 1971—75. Det är klart konstaterat att de höga svavelutsläppen från de danska kraftverken bidrar till försurningsproblemen i Sverige, i hur hög grad är icke klarlagt.

Jag är väl medveten om att det i olika lägen kan råda svårigheter att anskaffa olja med låg svavelhalt och att problemet med avsvovling icke är löst på ett tekniskt och ekonomiskt tillfredsställande sätt. Detta får emellertid inte leda till att det under normala förhållanden lämnas dispenser som i

praktiken gör lagstiftningens målsättning skenbar. Jag anser en fortsatt begränsning av svavelhalten i eldningsolja som i högsta grad angelägen om vi inte skall förvärpa den rådande miljösituationen. I strävan att minska luftföroreningarna ser jag det som ett rimligt krav att varje lands myndigheter jämställer grannländernas intressen med sina egna.

Bolig- og miljøminister **Helge Nielsen:** Hr. præsident! Jeg håber, at hr. Adamsson har forstået korrekt, hvad jeg har berettet om her, nemlig at dansk lovgivning er harmoniseret med svensk lovgivning på dette område, men det er også korrekt, at der er tale om, at lovgivningen i Danmark har en dispensationsmulighed, og at vi i visse tilfælde, som jeg har berettet om her, har haft nødig at benytte denne dispensationsmulighed. Vi vil imidlertid i alle forhold holde svovlprocenten i den fyringsolie, det drejer sig om, selv når der er tale om dispensation, så lav som mulig, og efter hvad der er oplyst over for mig, er der ikke tale om de procentindhold, som hr. Adamsson her har givet udtryk for.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i socialpolitiska utskottet.

6

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (trafikutskottets betänkande)

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte företaga följande yttrande:

A. Nordisk Råd henstiller

1. at Nordisk Råds trafikudvalg bør få mulighed for at drøfte med Nordisk Ministerråd eller dets repræsentanter de af Ministerrådets organer udarbejdede rapporter og udredninger, indeholdende forslag til forbedring af kommunikationsforbindelserne mellem to eller flere lande samt at følge gennemførelsen af de projekter, der udføres af Ministerrådets organer for så vidt angår samarbejdet i henhold til Transportaftalen,

2. at Nordisk Ministerråd arbejder for, at der så snart som muligt indledes forsøg

med flyförbindelser på Nordkalotten, og at forsøgene fortsættes tilstrækkelig længe til at få klarlagt trafikbehovet i de aktuelle områder,

3. at NETs (Nordisk embedsmandskomité for transportspørgsmål) kortlægning af trafikuddet i tyndt befolkede områder prioriteres højt. Eventuelle foranstaltninger for at forbedre udbuddet burde drøftes med trafikudvalget,

4. at for at fremme gennemførelsen af udbygningen af mellemrigsveje bør prioriteringen ske uafhængigt af de regionale vejinvesteringer,

5. at NORDTRANS-udredningen, eller enkelte afsnit i den, på grundlag af det til enhver tid foreliggende statistiske materiale bør opdateres regelmæssigt eller i det mindste i forbindelse med større forandringer inden for sagsområdet (eksempel: oliekrisen). NETs initiativ m. h. t. at søge etableret en permanent kontakt med Nordisk udvalg for samferdselsstatistik vil eventuelt kunne fremme en sådan opdatering.

6. at arbejdet med at harmonisere de nordiske landes vejtrafikbeskatning fremmes mest muligt,

B. Nordisk Råd tager de til trafikudvalget henviste kapitler i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde, C 1/1976, til efterretning.

Tarjanne: Herr president! Det nordiska trafiksamarbetet utvecklar sig fortfarande bra och alstrar ständigt nya nyttiga och konkreta samsarbetsprojekt, genom vilka man ofta till och med omedelbart kan höja medborgarnas levandenivå.

Detta framgår tydligt av både ministerrådets berättelse och av trafikutskottets om berättelsen avgivna betänkande. Då statsrådet Norling dessutom i generaldebatten i förrgår gav en utomordentlig översikt över det nordiska trafiksamarbetets aktuella frågor och utsikter för den närmaste framtiden, återstår för mig enbart uppgiften att göra några randanmärkningar såsom tilläggsmotivering och stöd för det vid trafikutskottets betänkande fogade förslaget till rådets yttrande.

Utskottet är tillfreds med de företagna valen av projekt och ger fullt stöd åt de fyra igångvarande projekten, Stina, Nordkolt,

Telemedel och Trafikbuller. Vårt samarbete med ministerrådet och ämbetsmannakommittén håller på att intensifieras på ett glädjande sätt, vilket man kunde konstatera under det gemensamma förhandlingsmötet i dag under förmiddagen, vid vilket möte det speciellt var fråga om vägtrafiklagstiftningens utvecklande och harmonisering. Utskottet väntar med stort intresse på den i morgon lovade Nordkoltinformationen samt på den senare under våren lovade Stinainformationen.

Beträffande den närmaste tidens utveckling och igångsättningen av nya, redan överenskomna projekt fruktar dock utskottet verkningarna av den nedbromsning, som förorsakas av den även förut ibland iakttagna byråkratin och knappheten på pengar. Jag ber att i detta sammanhang få citera ur litteraturpristagaren Ólafur Jóhan Sigurðsson's "Du minns en brunn" dikten "Fråga".

"Alla ha de vandrat denna vägen framåt och över denna bro.

Alla har de svunnit hinsides brofästet i mörkret eller dimman.

Vart går Du?"

Alldeles speciellt frågar vi i utskottet, vart går Du? om två projekt. Vi önskar härigenom betona betydelsen och angelägenheten av dessa två projekt.

För det första är trafikutskottet besviket över att ministerrådet inte ännu har framlagt förslag om tvärgående flygförbindelser på Nordkalotten. Jag är medveten om att eventuella förbindelser måste subsidieras. Å andra sidan vill jag rikta uppmärksamhet på att det i de nordiska länderna är en utpräglad politik att motarbeta flykten från landsorten och att bidra till harmonisk bosättning i de enskilda länderna. Detta mål kan säkert inte nås, om förbindelserna mellan de nordliga regionerna fysiskt och prismässigt går över huvudstäderna. Det är därför viktigt att med det snaraste sätta i gång tvärgående försöksflygningar på Nordkalotten och att fortsätta försöken tillräckligt länge för att kartlägga trafikbehovet i de aktuella områdena.

Det andra projekt, som jag vill nämna och försöka sparka framåt, är frågan om det kollektiva trafikutbudet i glest bebodda

områden i Norden. Även härvidlag gäller det sålunda ett regionalpolitiskt initiativ, vars syfte är att öka jämlikheten i Norden. I dessa sammanhang kan jag berätta att motsvarande finska kollektivtrafikexperiment i glesbygden, speciellt också i skärgården har lett till positiva resultat och nya konkreta lösningar på ytterst svåra trafikproblem, som gäller både buss-, taxi-, båt- och flygförbindelser. Dessa finska och även andra nordiska erfarenheter kan bilda en god grund för våra fortsatta strävanden.

När vi betonar betydelsen av förbättrade trafikförbindelser, är vi samtidigt helt medvetna om att också här i rådet de andra utskotten har sitt ord att säga i fråga om regionalpolitikens utvecklande. Det är väl också skäl att i detta sammanhang alldeles speciellt vädja till presidiet och presidiesekretariatet, för att regionalpolitiken inte skall få bli styvmoderligt behandlad, då den inget eget utskott har. Detta gäller både regionalpolitiken i allmänhet och nordkalottproblemen i synnerhet liksom också de av trafikutskottet som speciellt angelägna betraktade förbindelserna med Island, Färöarna och Grönland.

I ministerrådets berättelse och i utskottets betänkande berörs även många andra aktuella frågor, framför allt de alltid aktuella projekten angående s.k. mellanriksvägar, för vilkas vidkommande utskottet önskar framhålla, att det mellan dessa och regionala väganslag inte får skapas någon konstgjord intressekonflikt utan att mellanriksförbindelserna ju alltid i första hand bör ses som riksomfattande projekt.

Två stora samsamarbetssektorer kommer de närmaste åren att i allt högre grad sysselsätta trafikutskottet. Den ena är turismen, som kommer upp under nästa dagordningspunkt i utskottets viktigaste rekommendationsförslag för i år och som angår ett nordiskt handlingsprogram för turism. Det förefaller som om turistfrågorna detta år skulle komma mycket närmare en lösning. T. ex. sammanträder Nordiska turisttrafikkommittén NTFK den 12 mars i Stockholm för att ta ställning till just sådana problem som kan ingå i ett handlingsprogram, som utskottet här är ute efter. Utgångspunkten är det förslag som framlagts av Nordiska ministerrådets kommitté för turism samt de

synpunkter, som kom fram vid Nordiska rådets turistkonferens i Saltsjöbaden. Av de frågor, som kan tas upp i ett turisthandlingsprogram vill jag speciellt nämna semesterspridning i Norden, information om allemansrätten samt en kampanj för att stimulera internordisk bilturism i för- och eftersäsong. Dessutom är det aktuellt med ett förslag om en "Norden nu"-kampanj år 1977. De nordiska turistorganisationerna skulle då enas om ett gemensamt budskap i kampanjer och information med målet att öka turismen inom Norden. Det är naturligtvis givet att vi även skall uppmuntra resande från andra länder till Norden, men det förefaller ändå som om vi tidigare hade förbiset det internordiska resandets stora betydelse. En "Norden nu"-kampanj är därför ett initiativ, som bör ha alla möjligheter att inte bara intressera turistfolk i Norden utan även ge goda praktiska resultat.

Den andra aktuella samsamarbetssektorn som jag vill nämna är trafiksäkerheten, inom vilken vi har skäl att inleda ett anfall på bred front, uppmuntrade bland annat av den framgång som våra gemensamma strävanden för att öka bilbältens användning fått uppleva. Jag kan berätta att vid vårt möte med trafikministrarna i dag var alla enhälliga om att det stora problemet på trafiksektorn är att alkoholförtärandet och vägtrafiken tyvärr har fått ett alltför intimt samarbete. Samarbete är ett positivt ord men här har man nog gått för långt. Utskottet kommer att ta itu med denna problematik med all sin kraft.

Till slut vill jag instämma i statsrådet Norlings slutord i generaldebatten, när han konstaterade att problemet inte är att finna gemensamma samsamarbetsprojekt på trafikområdet utan problemet är att välja de mest angelägna samsamarbetsprojekten. Trafikutskottet och också budgetkommittén delar denna syn och kommer att göra sitt allra bästa för att kunna hjälpa till i prioriteringsarbetet. Vi hoppas innerligt, att även samsamarbetsministrarna inser vikten av de projekt som väntar på pengar och att detta konkretiseras på ett synligt sätt när ministerrådets budget för år 1977 fastslås i den närmaste framtiden.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till trafikutskottets enhälliga förslag till rå-

dets yttrande i anledning av ministerrådets berättelse.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Karl Johan Mortensen lämnat sessionen för resten av denna dag och följande dag och ersatts av Kristian Albertsen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Minister för offentliga arbeten og for kulturelle anliggender **Niels Matthiassen:** Hr. præsident! Under generaldebatten i går holdt hr. Glensgård fra fremskridtspartiet en lang luftfartspolitisk tale. Havde talen været holdt for et rent dansk forum, ville jeg ikke have taget forsamlingens tid med at imødegå den. Hr. Glensgård indlæg var nemlig en gentagelse og videreførelse af de påstande og ideer, som han igennem de sidste år har gentaget til ulidelighed i den danske luftfartsdebat. Synspunkterne er både skriftligt og mundtligt blevet imødegået, de urigtige påstande er blevet korrigeret, men alt sammen forgæves, for så vidt som hr. Glensgård bare fremturer med det samme igen og igen i et forsøg på at hjernevaske offentligheden, og vi kender læremesteren i denne særlige teknik.

Nu blev talen imidlertid holdt i denne særlige nordiske kreds, og da der her formentlig er en del til stede, som ikke er fortrolige med hr. Glensgårds helt specielle argumentationsform og luftfartspolitiske synspunkter, så føler jeg det nødvendigt, for at ingen skal tage herfra med nogen misforståelse af, hvordan situationen faktisk er, at bruge et par minutter på at sætte tingene på plads.

Hr. Glensgård kan ikke fordrage Sverige og svenskerne, det har vi set adskillige eksempler på, det må være hans sag, og det kan både svenskerne og vi andre så udmærket leve med. Derimod er det mere betænkeligt, at hr. Glensgård konsekvent søger at lægge den svenske deltagelse i SAS-samarbejdet for had ved gang på gang at fremføre ubegrundede påstande om, at Sverige skulle misbruge sin indflydelse i konsortiet til på en urimelig måde at varetage

svenske særinteresser. Det har hr. Glensgård sagt hele det sidste år i Transairsagen.

Vi har gang på gang uhyre tålmodigt forklaret hr. Glensgård, hvordan de faktiske forhold er, alt sammen til ingen nytte. Nu kører hr. Glensgård videre med påstanden om, at den ordning, der i Sverige er truffet om beflyvningen af ruten Stockholm—Luleå, er udtryk for et svensk misbrug af SAS-samarbejdet. Jeg har i folketingets spørgetid forklaret hr. Glensgård, hvordan de faktiske forhold er, herunder at der selvfølgelig ikke er tale om noget kritisabelt forhold fra svensk side. Men alligevel skal vi også her i denne nordiske kreds præsenteres for de samme påstande.

Det samme gælder hele det afsnit i talen i går, hvor hr. Glensgård søger at bibringe den, der ikke kender de faktiske forhold det forkerte indtryk, at SAS' økonomi er afgørende betinget af statslige garanti- og tilskudsordninger. Hr. Glensgård ved fra det meget omfattende udvalgsarbejde, som vi havde i Danmark sidste år om koncessionsforlængelsen, hvordan forholdene er. Han ved, at den statslige garantiordning, som er blevet forlænget, drejer sig om meget små beløb i forhold til SAS' omkostninger, at der ikke herudover ydes og i mange år har været ydet SAS økonomisk støtte fra de tre stater. Alligevel kommer påstanden. Men hr. Glensgård skal have den ros, som kan tilkomme ham, for jeg må erkende, at på ét punkt i denne sammenhæng er det lykkedes hr. Glensgård at finde på noget nyt. Hr. Glensgård sagde nemlig i sit indlæg, at udover den vældige fordel, SAS har i statsgarantien, har man også en fordel ved optagelse af driftslån til f. eks. flykøb, hvor man kan få lavere forrentning, som hr. Glensgård på nuværende tidspunkt mener andrager 2 1/2 pct. Den havde jeg faktisk ikke hørt før. Til gengæld må jeg sige, at det er mig komplet umuligt at forstå, hvad hr. Glensgård sigter til, men det kan vi måske få at vide ved en anden lejlighed.

Et sidste eksempel. Hr. Glensgård påstår på ny, at SAS også på det skattemæssige område er begunstiget gennem særlige afskrivningsregler. Det er blevet sagt højt og tydeligt, at den ordning, der gælder for SAS, ingen lempelse indebærer med hensyn til SAS' afskrivningsmuligheder i forhold

til de almindelige regler i dansk skattelovgivning, idet man sammenlagt ikke på det årlige regnskab kan afskrive 1 kr. mere, end man kan efter de almindelige danske regler. Der er ene og alene tale om en formel beregningsmæssig lettelse med begrundelse i, at SAS nu engang er et 3-lands foretagende, hvorfor det er praktisk ikke i alle enkeltheder at skulle følge specielt de danske regler. Derimod er der som nævnt, og som hr. Glensgård ved, ikke 1 kr. i det set fra et SAS-synspunkt.

Derefter skal jeg vende mig til det, der må siges at være grundideen i hr. Glensgårds luftfartspolitiske vision. Jeg har forstået ham sådan, at det, han ønsker, er en licitationsordning, hvor SAS på linje med hvem, der ellers måtte have lyst, f. eks. det charterselskab, som hr. Glensgård opererer med uden at nævne dets navn, giver tilbud på trafikeringen af de forskellige ruter. Hr. Glensgård er ligefrem i stand til at fremlægge hvad han kalder et bindende tilbud på udførelse af hele den internordiske trafik. Jeg kan godt lide dette med det bindende tilbud. Hvad enten det er rigtigt eller forkert, at hr. Glensgård har fået et sådant tilbud, så er det i hvert fald klart, at den, der afgiver det, kan gøre det i den trykke forvisning, at det aldrig bliver alvor, allerede fordi SAS har koncession på denne trafik frem til 1995, men det kan jo bruges i den almindelige hetz mod SAS, hvor ingen midler synes at være for ringe. Til hr. Glensgårds lister over priserne blot dette, at han ufortrødent foretager sammenligning med SAS' ordinære priser, dette til trods for, at selv hr. Glensgård ved, at der findes en hel række forskellige specialpriser, som ligger langt under den ordinære pris, som han sammenligner med, men det siges ikke med ét ord, for så var det jo ligesom ikke sjovt at sige det.

Lad mig som et andet kuriosum nævne, at hr. Glensgård i sin tale opererer med den forestilling, at SAS' tre danske indenrigsruter til Rønne, til Ålborg og til Århus er vældigt lukrative. Også dette er — og her vil jeg gerne sige desværre — helt forkert, og det ved man. Jeg har forstået hr. Glensgårds indlæg sådan, at han nærmest truer Sverige og Norge med, at hvis de ikke vil makke ret og gå ind på de særlige glens-

gårdske luftfartsideer, så vil hr. Glensgård og hans parti med den danske befolkning i ryggen sprænge SAS-samarbejdet og holde disse skrækelige nordmænd og svenskere ude af Kastrup. Dertil må jeg sige, at jeg tror, vi kan tage det helt roligt. Hr. Glensgård og hans parti har ikke befolkningen i ryggen, og de kan gud ske lov lige så lidt på dette område som på noget andet område føre deres ideer ud i livet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande trafikutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För trafikutskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gylfi P. Gíslason, Leif Glensgård, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Ulla Järvillehto, Sinikka Karhuvaara, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist, Pekka Tarjanne, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

Halldör Ásgrímsson, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Jørgen Jensen, Tellervo M. Koivisto, Kjeld Olesen, Marjatta Stenius, Kåre Willoch, Marjatta Väänänen, Sigurd Ömann och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 65 röster.

Punkt B bifölls.

7

A 347/t: Medlemsförslag om ökat turist-samarbete i Norden och D 1976/23/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Trafikuskottet hade föreslagit,

I. att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. at udarbejde og fremlægge et nordisk handlingsprogram for samarbejdet på turismens område med udgangspunkt i de forslag som trafikudvalget har fremført samt de forslag som er fremlagt af Nordisk Ministerråds komité for turisme (*NU 1974: 22*), og de synspunkter som er fremkommet ved Nordisk Råds turistkonference 1975 (*NU 1975: 13*) samt

2. at vurdere og fremlægge forslag til en organisatorisk ramme for det fremtidige nordiske turistsamarbejde.

II. at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommendation nr. 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd til NTTK til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Leif Glensgård hade förklarat, att han icke kunde tillträda utskottets förslag till rekommendation.

Mellqvist (trafikuskottets talesman): Herr president! Ingen har kunnat undgå att lägga märke till de stora annonser från de kommersiella resebyråerna som varje vecka, inte minst på söndagarna, möter oss i tidningarna. Det finns uppenbarligen ett stort intresse för resor såväl inom som utom egna landet, och researrangörerna vill naturligtvis utnyttja de möjligheter som föreligger för att locka till sig så mycket resenärer att flygplanen går mer eller mindre fullsatta till sina olika destinationsorter.

Den stora ökningen av turismen under senare år är helt naturligt ett uttryck för den höjda levnadsstandarden i våra nordiska länder. Det är också en viktig social mål-

sättning att alla medborgare får möjlighet till rekreation, helst utanför sin hembygd. Dessutom är turismen en väsentlig faktor i handelsbalansen för många länder, även de nordiska, och den utgör också en viktig inkomstkälla för många regioner. Turismen har emellertid inte bara ekonomisk betydelse, utan den spelar också en viktig social roll genom att människor från olika länder och regioner kan knyta kontakter med varandra. På detta sätt förmedlar turismen ökad kännedom om andra länders folk och kultur.

Det medlemsförslag som trafikuskottet har slutbehandlat väcktes vid en sammankomst i Holmenkollen 1971. Förslaget ledde 1973 till en första rekommendation i syfte att underlätta turismen i Norden och ge ökat stöd till nordiska turisttrafikkommittén. Arbetet med turistfrågorna har därefter fortskridit både inom ministerrådet och Nordiska rådet.

Sålunda har ministerrådets kommitté för turism utarbetat en rapport om Nordiskt samarbete i turistfrågor. Ministerrådet anordnade en målsättningskonferens om turistspörsmål i Helsingfors 1973 och Nordiska rådet har, som utskottets ordförande redan redogjort för, arrangerat en brett upplagd turistkonferens i Saltsjöbaden i maj 1975.

Vi anser oss från utskottets sida kunna hävda att denna grundliga behandling av turistfrågorna nu bör föranleda utarbetandet av ett konkret handlingsprogram för framtiden.

I sitt betänkande har trafikuskottet tagit upp ett stort antal punkter som bör ingå i ett sådant handlingsprogram, men vi vill understryka att denna uppräknning varken är uttömmande eller innebär en prioritering. Vi har avsiktligt begränsat oss till den internordiska turismen. Vad gäller den organisatoriska formen har vi inte för närvarande tagit ställning till huruvida dessa frågor skall handläggas av en särskild ämbetskommitté, utan vi föreslår att ministerrådet framlägger förslag till organisatorisk ram för det framtida nordiska turistsamarbetet.

Det material som föreligger utvisar att de nordiska länderna fäster stor vikt vid samhällets engagemang i turistpolitiken. Detta grundas på strävan att skapa förutsättningar

för en turism som ökar medborgarnas trivsel och möjliggör en meningsfullare fritid för den breda allmänheten, samtidigt som den passar in i det näringspolitiska mönstret. Det är alltså både en del i den utjämningspolitik som bedrivs och ett led i att skaffa befolkningen i glest bebodda trakter bättre sysselsättningsmöjligheter. Dessa sociala aspekter måste prioriteras i det fortsatta arbetet med turistproblemen. Utskottet uttalar därför att man måste utveckla ett reseliv som ger enskilda medborgares fritid ett värdefullt innehåll, bl. a. möjligheter till fysisk och psykisk rekreation.

Vi måste emellertid se till att den breda allmänheten erbjuds rekreations- och rese-möjligheter som står i förhållande till den enskildes ekonomiska förutsättningar. Vidare måste turismen utvecklas på ett sådant sätt att hänsyn tas till miljövårdsintressena, d. v. s. vi måste undvika att turismen leder till en förslitning av vår natur.

Ett program för att utveckla den nordiska turismen måste också syfta till att ge turistnäringen bästa möjliga arbetsvillkor. Turistnäringen får inte isoleras utan måste ses som en del av den totala samhälls ekonomin och planeras med hänsynstagande till regionalpolitik, sysselsättning, bosättningsstruktur och valutainkomster. Ett utbyggt nordiskt turistsamarbete förutsätter därför medverkan av såväl turistorganisationer som folkrörelser, motororganisationer, planeringsmyndigheter, arbetsmarknadsmyndigheter, stat och kommun m. fl. institutioner.

De nationella satsningarna på turistområdet bör koordineras och en organisatorisk ram skapas som säkrar kontinuiteten i arbetet. Trafikutskottet föreslår därför att regeringarna utformar ett konkret nordiskt handlingsprogram för samarbetet på turismens område. Ett sådant handlingsprogram blir den naturliga uppföljningen av de utredningar och konferenser som under de senaste åren behandlat de nordiska turistfrågorna.

Trafikutskottet har som jag tidigare nämnt i sitt betänkande räknat upp ett antal punkter som bör kunna ingå i ett sådant program. Utskottets förslag innebär inte någon prioritering och gör heller inte anspråk på fullständighet. Rent generellt vill utskottet peka på behovet av en kartläggning av

vilka typer av resealternativ som ungdom, pensionärer, barnfamiljer och andra grupper önskar och deras krav på inkvartering, kommunikationer och fritidsaktiviteter, undersökningar av möjligheterna att utnyttja turistanläggningar under lågsäsongen. Frågan om feriespridning och undersökningar om möjligheten att utvidga turismen på grundval av vänortssystemet är andra aspekter på turism, som utskottet anser bör uppmärksammas.

Utskottet har också bl. a. pekat på ett antal frågor under rubriken inkvartering, rekreation och regionalt samarbete. Vad det sistnämnda beträffar stöder utskottet Nordkalottkommitténs förslag om inrättande av ett turistråd för Nordkalotten. Vidare önskar utskottet en kartläggning av skärgårdens och Nordkalottens möjligheter att ta emot ökad turism på ett sådant sätt att hänsyn dels tas till regionernas naturliga förutsättningar, dels att turismen blir till nytta för den lokala befolkningen.

Information och utbildningsfrågor berörs också av utskottet, som särskilt understryker betydelsen av ökad information till allmänheten om gällande regler i de nordiska länderna vad beträffar allemansrätt, naturskyddsområden, trafikregler etc. samt om olika rabattformer inom olika transportmedel. Utskottet uttalar att det värdefulla samarbete som äger rum inom NTKK måste bevaras och vidareutvecklas.

Utskottet anser slutligen att ministerrådet bör se över de organisatoriska frågorna och därvid överväga behovet av att inrätta en särskild ämbetsmannakommitté för turistfrågor samt frågan om samarbetet huvudsakligen bör baseras på NTKK eller om andra organisationsformer är mer ändamålsenliga.

Herr president! Jag får sålunda yrka bifall till utskottets hemställan att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta och framlägga ett nordiskt handlingsprogram för samarbetet på turismens område med utgångspunkt i de förslag som trafikutskottet framfört, samt de förslag som avgivits av Nordiska ministerrådets kommitté för turism och de synpunkter som framkommit vid Nordiska rådets turistkonferens. Slutligen hemställs att ministerrådet framlägger förslag till en organisa-

torisk ram för det framtida nordiska turist-samarbetet.

Kyllingmark: Hr. president! Det er i alle de nordiske land en akseptert samfunnsoppgave å øke muligheten for rikere fritids- og rekreasjonstilbud for befolkningen og skape grunnlag for en sunn utvikling av turisme og reiseliv.

Det er ikke vanskelig å begrunne hvorfor det i vår tid er vokst frem en mer bevisst holdning til disse oppgaver enn hva tilfellet var for noen årtier tilbake. Behovet for å skaffe seg en samlet politikk på dette området står i dag klart for alle ansvarlige samfunnsinstanser. Det pågår da også som ordføreren for saken, hr. Mellqvist, gjorde rede for, i de nordiske land et omfattende reformarbeide på turismens område. Dette arbeide drives både etter en sosialpolitisk målsetting, og ut fra ønsket om å gi reiselivsnæringen gode arbeidsvilkår. Ønsket om å styrke reiselivsnæringen har ikke minst regionalpolitiske siktemål, men har også en betydelig handelspolitisk side sett på bakgrunn av næringens betydelige valutainntjeningssevne. Slik som forholdene er i Norden, er det naturlig at de ulike land legger forskjellig vekt på den sosialpolitiske og den næringsmessige side av saken. Det er imidlertid ingen motsetning mellom disse hensyn.

I nordisk sammenheng er det viktig også å legge vekt på reiselivets betydning for et rikere samkvem mellom innbyggerne i våre land.

Ordføreren for saken har gjort rede for Trafikkutvalgets instilling.

La meg bare legge til at jeg finner det naturlig at Ministerrådet i sitt arbeid med handlingsprogrammet står i nær kontakt med turistnæringens organisasjoner i Norden, og for øvrig de organisasjoner som spesielt har interessert seg for å utvikle og legge til rette reiselivsmuligheter og sunn fritidsutfoldelse.

I første omgang vil vel arbeidet bli å kartlegge de områder hvor vi alle finner det riktig og ønskelig å koordinere våre bestrebelser, hvor vi har felles interesser, og hvor vi ser praktiske muligheter til å bistå den næring som skal være det utøvende organ. Vi må utforme en nordisk reiselivspolitik

som bryter ned de grenser og skranker som hindrer at et gode for det enkelte lands borgere kan nyttes også av naboen. Vi må søke å finne frem til rimelige transportopplegg på tvers av grensene. Og her må vi ikke bare tenke på transport over de grenser vi har på fastlandet, men også over de grenser som finnes i havet i vest og for våre nordiske naboer på Færøyene, Island og Grønland.

Det dreier seg også om forhold som felles naturparkområder, samarbeid om friarealer for øvrig, om gjensidig utnyttelse av rekreasjonsanlegg o.l. En rekke oppgaver innenfor dette felt ligger til rette for regionalpolitisk samarbeid over grensene, bl. a. for å hindre at det oppstår et helt unødvendig konkurranseforhold når nye anlegg planlegges, eller det skal informeres om og markedsføres sammenlignbare fritidstilbud. Tanken om en felles reiselivspolitik på f. eks. Nordkalotten illustrerer hva jeg her har i tankene.

La oss heller ikke være blind for at en økt turisme også har en miljøvernmessig side. Betydelig økt ferdsel i uberørt natur kan under visse forhold dessverre bevirke en, hva jeg vil kalle, "slitasje" på naturen. Derfor er det nødvendig at en økt turisme i mange tilfeller til en viss grad må kanaliseres og også følges opp med bevisste vernetiltak.

Naturturismen utgjør et vesentlig tillegg til vår levestandard. Det må bli en viktig samarbeidsoppgave å forhindre at verdifulle naturressurser blir slitt ned og oppbrukt. Dersom vi ikke i tilstrekkelig grad makter å bevare natur og miljø i de enkelte turistområder, vil vi snart komme i den situasjon at disse områder ikke lenger blir attraktive hverken som reisemål eller som bosted for en lokalbefolkning.

Jeg håper at de reiselivstiltak de enkelte land setter i verk, og handlingsprogrammet for nordisk samarbeid på dette området i årene fremover vil lede til at stadig flere av våre lands borgere velger Norden som reisemål. Reiselivssamarbeid henger ellers nøye sammen med de øvrige kontaktformer vi utvikler mellom våre land. Økt kulturutbytte vil få virkninger for reiselivet, likeledes besøksavtaler mellom organisasjoner av mange slag.

Under Nordisk Råds turistkonferanse på Saltsjøbaden i fjor tillot jeg meg å gi uttrykk for hva jeg mente var den overordnede målsetting for vårt arbeid og samarbeid på dette felt av samfunnslivet:

Vi vet at turismen og sunn fritidsaktivitet kan gi det enkelte menneske et rikere liv, at den bidrar til å løse opp stress og spenninger, at den gir større spenstighet i kropp og sinn. Vi vet også at fred og forståelse mellom folkene har større livsmuligheter når man har et sannferdig bilde av hverandres leveforhold og tenkesett. Informasjoner, innhentet ved personlige besøk spiller en stor rolle for vår holdning til hverandre.

Et rikere liv for den enkelte og fred og forståelse mellom folkegruppene er det endelige mål for turismen i våre land.

Glensgård: Hr. præsident! Jeg har i udvalgets betænkning meddelt, at jeg ikke kan tiltræde denne. Jeg skal ganske kort begrunde, hvorfor jeg har taget dette standpunkt.

Mit parti ser selvfølgelig i lighed med alle andre gerne, at der både nationalt og internationalt sker en øgning i turismen. men må på det kraftigste advare imod den måde, det er lagt op på ifølge trafikudskottets betænkning.

Jeg ser ikke nogen grund til, at denne klarlægning af turistspørgsmålene skal styres af et overstatsligt organ. Dette ville helt givet bevirke, at de enkelte lande ikke på længere sigt står frit med hensyn til den måde, hvorpå de ønsker at opbygge deres turistliv. Fra national side har vi mange helt klare beviser på, at denne overstyring medfører helt uigennemtænkte og ubrugelige styringsformer. Vi har på nuværende tidspunkt f. eks. en regering siddende, som forhindrer, at Danmark får mange hundrede millioner i fremmed valuta i indtægt, udelukkende fordi den siddende miljø- og boligminister ikke ønsker, at der på kommerciel basis opføres flere sommerhuse ved de danske kyststrækninger. En sådan eventuel videre opbygning skal forbeholdes forskellige kollektive foreninger. Dette medfører, at den danske valutakasse mister en indtægt på adskillige hundrede millioner gode mark. gylden og andre valutaer.

Det skal dog stå helt klart, at min af-

visning af forslaget ikke skal opfattes på den måde, at jeg ikke ønsker at fremme det nordiske turistsamarbejde. men jeg finder det helt urimeligt, at der bl. a. skal tilrettelægges en organisatorisk ramme for det fremtidige nordiske turistsamarbejde.

Langt hellere skulle Nordisk Råd beskæftige sig med de helt jordnære problemer. Under denne session bliver f. eks. spørgsmålet om en liberalisering af charterreglerne debatteret. En sådan liberalisering ville nemlig give resultat nu og her og derved iværksætte et øget turistsamarbejde, som ikke ville blive sinket af forskellige embedsmandstosserier.

Med disse få bemærkninger skal jeg henstille til rådets medlemmer at stemme imod forslaget, ikke for at markere en negativ indstilling til øget nordisk turistsamarbejde, men udelukkende for ikke at sinke dette helt naturlige samarbejde. Enhver stemme for dette forslag betyder en forsinkelse for igangsættelsen af øget samarbejde, idet de organisatoriske rammer vil virke hæmmende.

Eric Carlsson: Herr president! Det går att anläggja många synpunkter på turismen och dess värde. Jag har begärt ordet för att stryka under vad trafikudvalget anfört inledningsvis i sitt betänkande när man säger "att turismens uppgift är att stimulera nordisk kulturutväxling och förbättra nordiska statsmedborgares kunskaper om varandra."

För Nordiska rådet måste det vara viktigt att medborgarna i våra olika länder får ökade kunskaper om varandra och varandras levnadsbetingelser. Att resa är att lära, har det sagts. Kunskaper fordrar tillgång till studiematerial. När det gäller turismen finns det ett rikligt reklamaterial. Det lär för Nordens vidkommande röra sig om något tusental mer eller mindre färgglada och glättade broschyrer. Där finns vackra motiv som lockar. Det talas om möjligheterna till sportfiske, om goda badmöjligheter, om möjligheter till vila och avkoppling osv.

Allt detta är i och för sig bra, men vad jag efterlyser är tillgången till mera saklig information. Den som kommer till en främmande bygd som turist önskar ofta närmare information om denna bygd. Han

vill veta vad folk lever av något om bygdens historia, kulturbakgrund och sociala utveckling, om de kommunala förhållandena osv. Med ett sådant material i sin hand och med bättre information om bygd och folk kan innehåll och menings ges åt turismen.

Bokhandeln brukar kunna lämna information genom att anvisa litteratur om natur, kultur, historia och människor. Bokhandeln känner också till vilka författare som är representativa för den bygd man gästar. Konsten och litteraturen kan många gånger ge vidgad och fördjupad kännedom om bygden och dess invånare.

Denna ökade kunskap om den bygd man besöker gör bygden levande och verklig. Den av Föreningen Norden lanserade vänortstanken har betydtt mycket för ökade kontakter och ökad kännedom om varandra över landsgränserna. Från denna verksamhet finns många lärdomar att hämta, inte minst för turistfolket.

När frågan om åtgärder för att befrämja turismen behandlats inom udvalget har uppmärksamhet ägnats just åt problemet hur den ökade turismen skall kunna få mera mening och innehåll, om möjligheterna att ge Nordens folk bättre kännedom om varandra och varandras kultur. Vi menar att turistnäringens representanter i samråd med berörda myndigheter har att söka finna vägar till bättre informationsmaterial om respektive länder och bygder. Det är insatser av detta slag som erfordras för att udvalgets målsättning att stimulera nordisk kulturutveckling och förbättra kunskaper om varandra skall bli en realitet.

Det är en angelägen sak för Nordens folk att leva upp till Havamals stora ord: Till god granne är vägen kort. Turismen är en möjlighet att främja detta.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per

Borten, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Ulla Järvilehto, Sinikka Karhuvaara, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist, Pekka Tarjanne, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Rolf Wirtén, Folke Woivalin och J. Fr. Øregaard.

Mot rekommendationen röstade: Leif Glensgård och Kirsten Jacobsen.

Frånvarande var:

Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Jørgen Jensen, Tellervo M. Koivisto, Kjeld Olesen, Marjatta Stenius Marjatta Väänänen och Sigurd Ømann.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster mot 2.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

8

A 431/t: Medlemsförslag om liberalare regler för charterflyg inom Norden

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at, under hensyntagen til de rabatter og rejsefordele, der for tiden tilbydes af rutefly- og charterflyselskabene,

1) fortsat nøje følge udviklingen af internordisk flytrafik med henblik på at medvirke til udvidet udbud af rimelige rejsealternativer

2) arbejde for yderligere forbedring af

reisebetingelserne for flypassagerer inden for Norden.

Leif Glensgård hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at indføre mere liberale regler for charterflyvning inden for Norden for derigennem at stimulere den internordiske turisme.

Reidar T. Larsen (trafikutskottets talesman): Medlemsförslaget som ligger til grunn for Trafikkutvalgets innstilling i denne saken, ble reist 13. juni 1974. Forslagets siktemål var å stimulere den internordiske turismen gjennom innføring av mer liberale regler for charterreiser i Norden.

Forslagsstillerne viste til en rekommendasjon av Nordisk Råd i 1967, som gikk inn for så liberale bestemmelser som mulig for charterflyging.

Det har vært enighet i Trafikkutvalget om at det ikke har vært tilfredsstillende tilbud innenfor Norden på dette feltet, og at det bør være nødvendig å få i stand forbedringer.

Forslaget har fått bred støtte fra institusjoner og organisasjoner i hele Norden som arbeider med turisme, og behovet for rimelige weekendtilbud og andre forskjellige rabattmuligheter er blitt understreket.

Det gjør seg gjeldende betenkelighet mot en så sterk monopolisering av flytrafikken at det kan få negative virkninger for prispolitikken. Det krever i så fall en meget nøye løpende vurdering og kontroll fra statsmyndighetene.

På den andre siden har Trafikkutvalget understreket at chartertrafikken ikke må få en slik karakter at den undergraver grunnlaget for den faste rutetrafikken. Først og fremst gjelder det å sikre et tettest mulig nettverk av regelmessige ruteforbindelser. Det er imidlertid uten tvil mulig å bygge ut rabatt- og chartertilbudene uten negative virkninger for rutetrafikken.

For å bringe størst mulig klarhet i disse spørsmålene har Trafikkutvalget bl. a. hatt møte med representanter for luftfartsmynd-

dighetene, ruteflyelskapene og charterflyselskapene i de nordiske land.

Trafikkutvalget konstaterer med tilfredshet at etter at medlemsforslaget fremkom, og etter at Trafikkutvalget hadde hatt kontakt med flyselskapene, har SAS og Finnair innført nye rabatter på bestemte ruter til bestemte tidspunkter mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige. Informasjonen om rabattordningene er samtidig bygd ut. Utvalget mener at disse nye rabattordninger er et viktig ledd i retning av å stimulere og fremme internordisk reisevirksomhet.

Trafikkutvalget er av den oppfatning at det er å ønske at flyprisene blir senket mest mulig. Hvis publikum skal kunne utnytte de forskjellige flymuligheter, må disse bli markedsført på en effektiv måte. Utvalget tror at så vel tilbudet om rimelige flymuligheter som markedsføringen av disse kan forbedres. I denne forbindelse er det av stor viktighet at myndighetene regelmessig vurderer charterpolitikkenes plass i det totale transportsystem med henblikk på å øke tilbudet om billige flyreiser mest mulig.

Trafikkutvalget foreslår at Nordisk Råd i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd under hensyn til de rabatter og reisefordeler som for tiden tilbys av rutefly- og charterflyselskapene

1) fortsatt nøye å følge utviklingen av internordisk flytrafikk med henblikk på å medvirke til et utvidet tilbud om rimelige reisealternativer,

2) arbeide for ytterligere forbedring av reisebetingelsene for flypassasjerer innenfor Norden.

Det er ett medlem av Trafikkutvalget som dissenterer i denne sak.

Glensgård: Hr. præsident! Hr. Eric Carlsson, hr. Gils Guðmundsson, hr. Bror Lillqvist, hr. Jan-Ivan Nilsson og hr. Rolf Sellgren fremlagde for Nordisk Råd den 13. juni 1974 et medlemsforslag, som skulle rekommandere Nordisk Ministerråd at indføre mere liberale charterregler inden for Norden, for derigennem at stimulere den internordiske turisme.

Hvad er der så blevet tilbage af dette

udmærkede forslag? Forslagsstillerne må have en bitter smag i munden, såfremt de, efter at forslaget har været gennem papirmøllen, atter skal stå frem som faddere til deres eget forslag.

Ser vi lidt på det saglige arbejde, der er blevet dette forslag til del, må man jo sige, at der er ufatteligt, at de nordiske parlamentarikere, såfremt de har gennemlæst de forskellige remisudtalelser, vil lade sig nøje med en intetsigende rekommandation. Ser man generelt på de forskellige remisudtalelser, fremgår det tydeligt, at de myndigheder og organisationer, der er aktivt arbejdede inden for turisterhvervet, faktisk alle anbefaler, at den oprindelige rekommandation vedtages af Nordisk Råd, hvorimod der er en 12—13 remisinstanser, der afviser forslaget.

Jeg skal blot nævne nogle af disse. Det er Scandinavian Airlines System, Finnair, Flugleidir A/S, Scanair og Linjeflyg AB. Det kan vel ikke ligefrem siges, at nogle af disse er særlig relevante remisinstanser i forhold til det foreliggende medlemsforslag. Alle disse remisinstanser, som afviser forslaget, siger også som hovedregel, at der ikke er noget grundlag for at liberalisere, ud over hvad der allerede er vedtaget i det nordiske charterudvalg. Det havde dog været langt mere rimeligt, om disse monopolforetagender, som har lagt deres klamme hånd på den nordiske linjeflyvning, havde sagt med rene ord, at de ikke ønsker, at den enkelte skandinav skal have mulighed for at benytte sig af fly som transportmiddel, men at det skal være forbeholdt embedsmanden og den forretningsdrivende. Der vil overhovedet ikke gå nogen rejser fra linjeselskaberne ved en liberalisering, idet sådanne charterrejser er, hvad der kaldes tillægsrejser, således at forstå, at såfremt der ikke blev arrangeret charterrejser, ville de pågældende turister ikke have besøgt et af de øvrige nordiske lande, men være taget af sted på en såkaldt solskinsferie.

Danmark har vel nok den største erfaring i, hvad det betyder, at der er indført charterrejser med fly. Det er ikke længere forbeholdt den velhavende at rejse til solskinslandene ved Middelhavet eller til de små solskinsøer i Atlanterhavet. Det er dagligdags kost for den enkelte arbejder

såvel som pensionist at få mulighed for en ferietur til de omtalte lande. Men hvor mange af disse almindelige lønmodtagere og pensionister har råd til at tage på ferie f. eks. i de nordiske hovedstæder? Nej, det er beskåret kun ganske få. Hvem ønsker at tage til Stockholm fra København, når rejseudgifter og hotelophold er 3—4 gange så dyrt som en færdigpakket charterrejse til Syden?

Danmark har endnu en enorm charterbranche, men dens udfoldelsesmuligheder er begrænsede. Den danske charterbranche ønsker selvfølgelig disse restriktive charterbestemmelser i Norden ophævet, således at det skal blive almindeligt at se en dansk støberarbejder i Helsingfors.

Det er i øvrigt ikke blot charterselskaberne, der ønsker disse restriktioner ophævet. Også en lang række af de øvrige direkte berørte remisinstanser anbefaler varmt forslaget. Jeg skal her nævne nogle af disse. Rejsearrangørernes samarbejdsorganisation, Nordisk Hotel- og Restaurationsforbund, Danmarks Turistråd, Forbrugerrådet, det danske handelsministerium, som også er turismens ministerium, Danmarks Rejsebureauforening, De islandske Rejsebureauers Forening, ja, stort set alle de organisationer, som skal arrangere rejser for turister, og organisationer, som repræsenterer de erhvervsvirksomheder, som lever af turismen.

Nordisk Råds trafikudskott har i en række møder drøftet dette medlemsforslag og under disse drøftelser også haft sagkyndige til stede. Ved et møde i Helsingfors, hvor repræsentanter fra linjeflyelskaberne og charterselskaberne var til stede, skete der imidlertid det, at repræsentanterne fra linjeflyelskaberne indså, at der måske var et flertal i Nordisk Råd, der ønskede at liberalisere charterbestemmelserne, hvorfor de, som de dygtige forretningsmænd de er, selvfølgelig gik hjem og lagde hovederne i blød. Resultatet blev en storstilet kampagne for at oplyse om de mange forskellige rabatsystemer, linjeselskaberne kunne tilbyde, således at man, såfremt man var pensionist og havde 7—8 børn og disse rejste i en samlet gruppe med en fælles rejseleder, kunne opnå enorme rabatter. Det er selvfølgelig helt uacceptabelt, at SAS overhovedet ville tage denne businessform i anvendelse.

Det smagte af bitterhed. Men all right, det lykkedes SAS at besnakke trafikudvalget til at afstå fra det oprindelige medlemsforslag og i stedet kun at fremsætte en rekommandation, som overhovedet ikke tilfredsstiller det nødvendige, nemlig muligheden for den enkelte skandinav til som turist at besøge sine broderlandes byer.

Jeg vil også gerne pege på den enorme betydning, en liberalisering af charterbestemmelserne ville have for det nordiske samarbejde. Det udvidede turistsamarbejde vil betyde en større forståelse nordboerne imellem, og samtidig styrke forståelsen for de øvrige landes problemer. En sådan liberalisering vil naturligvis samtidig betyde en enorm valutagevinst for alle de nordiske lande, når vore indbyggere ikke længer på grund af en restriktiv monopolpolitik skal tvinges til at lægge deres surt opsparede penge ved Sydens banjospil.

Jeg har i min reservation peget på 3 punkter, en liberalisering mindst skal omfatte, og jeg skal her kort gøre rede for disse:

For det første skal der være fri charter mellem de nordiske hovedstæder, således at forstå, at det skal være muligt at flyve charterpassagerer fra København til Stockholm og herefter returnere med svenske turister til København vice versa.

For det andet skal der ingen måltidsvang være, idet det må stå den enkelte turist frit at vælge, i hvilke restaurationer han eller hun ønsker at indtage sit måltid.

For det tredje behøver rejsen ikke at vare mere end 36 timer, idet f. eks. weekendrejser mellem Oslo og Stockholm skal gøres mulige.

Jeg har under udvalgsarbejdet forsøgt at fremlægge disse synspunkter, men det har været svært at finde gehør for disse, hvorfor jeg håber, at rådets øvrige medlemmer vil have en langt mere liberal holdning til disse problemer end de medlemmer, som har sæde i trafikudskottet.

Jeg skal derfor på turismens vegne anbefale, at rådets medlemmer støtter den oprindelige rekommandation, som jeg har genfremsat i min reservation, og som har følgende ordlyd:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Mini-

sterråd at indføre mere liberale regler for charterflyvning inden for Norden for derigennem at stimulere den internordiske turisme.

Jeg skal med disse bemærkninger så indtrængende, der er mig muligt, henstille, at medlemmerne ikke blot følger udvalget, men virkelig prøver at sætte sig ind i, hvad gavn en liberalisering vil gøre for det nordiske samarbejde.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst uppresning huruvida utskottets förslag till rekommandation eller reservantens förslag till rekommandation skulle upptagas till slutlig votering.

Uppresningen utvisade, att reservantens förslag hade förkastats.

Härefter skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Ulla Järvi-lehto, Sinikka Karhuvaara, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Jön Skaftason, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist, Pekka Tarjanne, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Rolf Wirtén, Folke Woivalin och Sigurd Ømann.

Mot rekommandationen röstade:

Leif Glensgård och Kirsten Jacobsen.

Jo Benkow, Olaf Knudson och Kåre Willoch avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Erik Adamsson, Per Borten, Pauli Ellef-
sen, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson.
Finn Gustavsen, Ove Hansen, Poul Hartling.
Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki.
Jørgen Jensen, Tellervo M. Koivisto, Eric
Krönmark, Kjeld Olesen, Nikolaj Rosing.
Karl Skytte, Marjatta Väänänen och J. Fr.
Øregaard.

*Rekommendationen hade sålunda anta-
gits med 55 röster mot 2. 3 medlemmar av-
stod från att rösta.*

9

**A 459/t: Medlemsförslag om underlättande
av flygtrafiken i Norden med speciellt be-
aktande av migranterna**

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nor-
diska rådet icke måtte företaga sig något i
anledning av medlemsförslaget.

Eric Carlsson och Folke Woivalin hade
i reservation, fogad till utskottets betänkan-
de, föreslagit, att Nordiska rådet i anledning
av medlemsförslaget måtte antaga följande
rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nor-
diska ministerrådet att utreda förutsätt-
ningarna för att inom den reguljära flyg-
trafiken inom Norden införa ett särskilt
rabattsystem med hänsyn till nordiska
migranter och deras familjers resebe-
hov.

Reidar T. Larsen: Det foreliggende med-
lemsforslaget ble satt fram 16. februar i
fjor. Det behandler situasjonen for den ar-
beidskraft som har flyttet over landegren-
sene og bosatt seg i andre land i Norden,
og det tar til orde for å lette deres mulig-
heter til å holde kontakt med hjemstedet
gjennom å senke flyprisene og yte særlige
charter- og rabatttilbud.

Trafikkutvalget er enig i at dette gjelder
en gruppe som får sin situasjon vanskelig-
gjort ved mangelen på rimelige tilbud i fly-
forbindelsene.

Utvalget mener at spørsmålet om å se
Danmark, Norge og Sverige som ett om-
råde i IATA-hensende bør tas opp igjen
med IATA. En løsning av dette spørsmålet
vil bedre situasjonen.

For øvrig ser utvalget denne saken i sam-
menheng med sine innstillinger til medlems-
forslagene A 347 om økt turistsamarbeid i
Norden og A 431, som vi nettopp har be-
handlet, om mer liberale regler for charter-
flygingene.

Utvalget erkjenner at det er av stor
betydning for migrantenes trivsel i deres
nye land å kunne holde kontakten med
hjemlandet, familie og venner, men en spe-
siell migrantrabatt kan føre med seg nye
problemer. Eksempelvis finnes det innenfor
de enkelte nordiske land et stort antall
mennesker som på grunn av sitt arbeid er
flyttet over store avstander. Disse men-
neskene har liknende problemer som mi-
grantene. Det finnes også andre sider som
kunne trekkes inn. Utvalget mener at disse
spørsmålene bør løses på en annen måte enn
ved en spesiell migrantrabatt. Av prinsi-
pielle og praktiske hensyn ville en mer ge-
nerell rabatt, åpen for alle, være å foretrek-
ke.

Trafikkutvalget viser til den bedring som
er under utvikling på dette feltet, og til ut-
valgets syn på disse spørsmålene som særlig
er berørt i innstillingen til medlemsforslag
A 431.

Under henvisning til dette foreslår Tra-
fikkutvalget at Nordisk Råd ikke foretar
seg noe mer i anledning medlemsforsla-
get.

Det er to av utvalgets medlemmer som
dissenterer i denne sak.

Eric Carlsson: Herr president! Till detta
utskottets yrkande om avslag på medlems-
förslaget A 459/t har herr Folke Woivallin
och jag reserverat oss med hemställan till
Nordiska ministerrådet att närmare utreda
förutsättningarna för underlättandet av flyg-
trafiken i Norden med speciellt beaktande
av de nordiska migranternas situation.

En rad av skäl kan anföras till förmån
för medlemsförslaget, vilket också anföras
i trafikutvalgets betänkande.

Norden har en fri arbetsmarknad. För de
många som får sin utkomst i ett annat nor-
diskt land än hemlandet är det nödvändigt
att åtgärder vidtages för att förbättra deras
situation. Enligt insamlade uppgifter från
åren 1973—1974 bor 300 000 nordiska med-
borgare i annat land än det egna. Antalet

finländare i Sverige var år 1975 113 000 medan antalet danskar var 21 000 och antalet norrmän 13 000. Statistiken ger dock bara en del av sanningen, enär den endast omfattar vad man kallar "utländska" medborgare och inte alla dem som erhållit medborgarskap i det nya landet.

För Finlands del rör det sig om en stor utflyttning, där främst Lapplands län fått vidkännas en stor utvandring. Från 1960 har cirka 24 000 personer flyttat från Lapplands län till Sverige.

Jag hade sommaren 1973 tillfälle att resa i finska Lappland bl. a. för att få del av dessa utflyttningsbygders problem. Den resan gav många tankeställare.

I en av de kommuner jag besökte låg födelsetalet tidigare vid ca 350 barn per år. — Det senaste året var antalet födda barn i kommunen 90. Men samma år föddes i Sverige, där föräldrarna var från denna kommun, 150 barn.

Det är främst de unga människorna, de unga familjerna, som söker sig ut för att få arbete och utkomst. Åldringarna blir kvar i sin hembygd i Lappland medan barn och barnbarn vistas i Sverige.

I generaldebatten talades många och kloka ord om nordiskt samarbete och betydelsen därav. Nordiskt samarbete har många dimensioner — många aspekter också på vardags- och gräsrotsnivå för familjerna. Barnbarnen till de kvarvarande åldringarna i Lapplands län går i svensk skola och lär sig svenska, umgås med svenska barn. När semestertiden kommer återvänder många av dessa familjer till sin barndomsbygd, hem till kvarvarande föräldrar. — Men här finns också stora mänskliga kontaktproblem — språkproblem. Gamla människor — jag vet det av egen erfarenhet — vill gärna ha och har stor behållning av samvaron med sina barnbarn. Men det är ofta svårt — de gamla talar finska och barnbarnen i stort sett endast svenska.

Herr president! För mig blev detta en allvarlig tankeställare. Vad kan göras för att stärka kontakterna, gemenskapen mellan generationerna? För många berörda människor hade detta blivit något av en tragedi med främlingskapet mellan den äldre och den yngre generationen. Detta är, herr president, en sida av språkbarriären människor

och familjer emellan — och det är en väsentlig del av migrantfrågan.

Den stora omflyttningen av människor inom Norden är delvis beroende av konjunkturen. Många invandrare har inte bestämt sig från början för att stanna i det nya landet. Från den synpunkten är det även viktigt att goda och nära kontakter finns med hemlandet.

Förändringar i tillvaron gör att man kanske vill återvända till hemlandet.

En väg till valfriheten att återvända till hemlandet är den nära kontakten med släkt och vänner — att man bl. a. kan möta upp vid familjehögtider av olika slag. Av tidskäl är flyget nära nog den enda möjligheten att tillgodose detta önskemål.

Kontakten med hemlandets språk är i synnerhet för barnen av stor betydelse. Det är också viktigt att besöken kan gå i båda riktningarna — att de hemmavarande får tillfälle att besöka sina familjemedlemmar i annat land.

I det framlagda medlemsförslaget har vi pekat på att de nuvarande höga biljettpreiserna på flyget är ett allvarligt hinder för det internordiska resandet.

Trafikudvalget ger oss helt rätt i detta och förutsätter bl. a. att regeringarna hos IATA vill ge stöd för att hela Norden blir ett område med ökad frihet att fastställa biljettpreiserna för flygresor.

Trafikudvalget säger också "at det er af stor betydning for migranternes trivsel i det nye land at kunne beholde kontakten med hjemlandet, familie og venner. Forskellig kultur og forskelligt sprog forstærker dette behov. I mange tilfælde er flyet det eneste transportmiddel, der er hurtigt nok i forhold til den disponible tid og den ofte lange afstand."

Udvalget vill göra gällande att en särskild migrantrabatt kan medföra orättviseproblem med hänsyn till att också inom de egna länderna finns långa avstånd. Jag bestrider inte detta med avstånden — skillnaden är dock den, att i det egna landet talar man samma språk — man har inte de problem som ofta möter migranterna.

En rad av remissinstanserna har slutit upp bakom medlemsförslaget.

Länsstyrelsen i Lapplands län har redovisat behovet för utvandarna, de är 25 000

sedan år 1960, av goda förbindelser med sina gamla bostadsorter. Det kan ha stor betydelse för trivseln på den nya orten. — Samma skäl har också det svenska invandrarverket anfört, som grundligt studerat migranternas situation.

Med hänvisning till vad som anförts i medlemsförslaget — som är undertecknat av tolv av Nordiska rådets ledamöter — och av vad jag här anfört torde det framgå, att det är en fråga med många och skiftande aspekter.

Utöver ekonomiska, sociala och kulturella aspekter finns här också en djup mänsklig dimension, som är nog så väsentlig för berörda familjer.

Herr president! Med bifall till den föreliggande reservationen får jag föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för att inom den reguljära flygtrafiken inom Norden införa ett särskilt rabattsystem med hänsyn till nordiska migranternas och deras familjers resebehov.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst uppresning, huruvida reservanternas förslag till rekommendation skulle upptagas till slutlig votering.

Uppresningen utvisade, att reservanternas rekommendationsförslag hade förkastats.

Utskottets förslag bifölls.

10

A 438/t: Medlemsförslag om nordisk giltighet för trafik kort för yrkesmässig fordons trafik och A 447/t: Medlemsförslag om nordisk giltighet för körkort

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslagen måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

I. Snarest muligt at gennemføre de forslag, som er fremført i Nordisk Trafik-sikkerhedsråds Rapport 6, Körkort i Nor-

den, således at førerbevis udstedt i ét nordisk land er gyldigt i et andet nordisk land, også når vedkommende tager fast bopæl, og

II. at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser om gyldighed af førerbevis for erhvervsmæssig kørsel.

Lillqvist (trafikutskottets talesman): Herr president! Trafikutskottet har i ett sammanhang behandlat två medlemsförslag med nära anknytning till varandra, A 438/t om nordisk giltighet för förarbevis för yrkesmässig fordons trafik och A 447/t om nordisk giltighet för körkort.

Rådets trafikutskott har alltsedan mediet av 1950-talet ägnat denna fråga uppmärksamhet. Redan då infördes genom överenskommelser mellan de nordiska länderna regeln om att i ett nordiskt land utfärdat körkort gäller vid tillfälligt eller kortvarigt besök i annat nordiskt land. Det har alltså redan länge varit möjligt att i samband med semesterresor eller andra tillfälliga besök i grannländerna utan vidare använda sitt eget körkort. Detta har för sin del bidragit till att det för oss nordbor snart framstod som naturligt att körkortet borde vara giltiga också vid varaktigt bosättning i annat nordiskt land. Ett starkt behov av detta tillkom genom den omfattande flyttningsrörelsen mellan de nordiska länderna inom ramen för den fria nordiska arbetsmarknaden. Många arbetstagare är helt beroende av bil för transporten mellan hemmet och arbetsplatsen.

I fråga om den yrkesmässiga trafiken konstaterades det också olikheter, som vållade svårigheter med hänsyn till den fria nordiska arbetsmarknaden.

De två aktuella förslagen bör ses mot denna bakgrund. De gällande bestämmelserna på området i de olika länderna har utförligt kartlagts av de ämbetsmannakommittéer, som regeringarna tillsatt i anledning av rådets tidigare rekommendationer i ärendet. Den nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning har utarbetat detaljerade förslag om tillämpningen vid införandet av nordisk giltighet för körkort i Norden.

Det omfattande remissmaterial, som har inbegärts i ärendet, stöder i huvudsak medlemsförslagen. Trafikutskottet förenar sig

om förslagsställarnas uppfattning om att frågan om nordisk giltighet för vanliga körkort nu är tillräckligt utredd och snarast bör genomföras. I fråga om de yrkesmässiga körkortens uttalar NKV. att en koordinering av bestämmelserna för yrkesmässig trafik också är önskvärd, men påpekar att saken ytterligare bör utredas. Utskottet har observerat att Nordiska trafikförsäkringsrådet har tagit upp denna fråga bland sina uppgifter på kort sikt. Utskottet, som anser att förhållandena också i fråga om den yrkesmässiga trafiken bör läggas till rätta för införande av en nordisk giltighet för förarbevisen, är uppmärksam på att det praktiska genomförandet av medlemsförslaget inte får innebära ett åsidosättande av de säkerhetsmässiga kraven.

Frågan om nordisk giltighet för körkort, som nu inom en nära framtid bör kunna gå mot sin fullbordan, framstår kanske inte utåt som en av de stora samarbetsfrågorna inom det nordiska samarbetet. Jag vill ändå för min egen del tillåta mig den reflexionen, att denna fråga är ett mycket gott exempel på en konkret nordisk samarbetsfråga av stor praktisk betydelse för otaliga människor i de nordiska länderna. Och den är särskilt viktig just för sådana arbetande människor, som av omständigheternas tvång får lov att söka sin utkomst i ett annat nordiskt land och som kanske är i det största behovet av hjälp i en situation, som annars också är på många sätt svår för dem. Ett genomförande av den nordiska giltigheten för körkort kommer att bespara tiotusentals människor både tidsödande besvär med myndigheterna och betydande kostnader.

Herr president! Trafikutskottet föreslår att rådet ville rekommendera Nordiska ministerrådet för det första, att snarast möjligt genomföra de förslag, som har framlagts i Nordiska trafikförsäkringsrådets rapport nr 6, Körkort i Norden, på så sätt, att i ett nordiskt land utställt förarbevis är giltigt i ett annat nordiskt land också när vederbörande är fast bosatt i landet och för det andra, att genomföra enhetliga nordiska bestämmelser om giltighet för förarbevis för yrkesmässig trafik.

Herr president! Jag får yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Pauli Ellefson, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Leif Glensgård, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Ove Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Knut Johansson, Ulla Järvilehto, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Kjeld Olesen, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Marjatta Stenius, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist, Pekka Tarjanne, Erkki Tuomioja, Kåre Willoch, Rolf Wirten och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

John Austrheim, Eric Carlsson, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Sinikka Karhuvaara, Erland Steenberg, Henrik Westerland, Marjatta Väänänen, Sigurd Ømann och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

Trygve Bratteli övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

11

**A 458/t: Medlemsförslag om införande av
NORDTURIST-biljett för pensionärer**

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at undersøge forudsætningerne for rimelige rejsetilbud for pensionister, invalider og andre ligestillede grupper ved

a) et tidsbegrænset universalkort (NORDTURIST-billet)

b) et rabatberettigende legitimationskort

Holmberg (trafikutskottets talesman): Hr. præsident! Medlemsforslaget om indførelse af de såkaldte NORDTURIST-billetter for pensionister har vi nu drøftet igennem snart mange år.

Nordisk Råd antog i 1967 en rekommendation med henstilling til regeringerne om at søge udnyttet eksisterende muligheder for at rejse billigere, særlig for de ældre.

Trafikudvalget er vidende om, at det slet ikke er så enkelt. Vi har drøftet det intenst — også efter at de mange forskellige myndigheder er hørt. Vi har fået svar fra ikke mindre end 38 forskellige instanser, og som det vel er naturligt, er der ikke enighed herom. Nok om at det var ønskeligt, at man kunne rejse billigere, men det er svært at administrere. Der er truffet visse foranstaltninger både inden for jernbaneforvaltningerne og inden for flyselskaberne med rabatordninger, men trafikudøverne, dvs. jernbanerne og flyselskaberne, har været bange for omkostningsfaktorerne.

Trafikudvalget mener alligevel at måtte tænke i "andre baner". Vi tror, det kan blive en god forretning med disse universalbilletter for pensionister. En fordel, naturligvis, for pensionisterne, men også for trafikudøverne og de forskellige turistforetagender. Trafikudvalget kommer ikke med noget færdigt forslag, men vi ved jo alle, at pensionister bedre kan disponere over deres tid, og hvis kortet blev begrænset til visse tider af sæsonen i de måneder, hvor vi ved at der er ledig transportkapacitet, så kunne det som anført blive en fordel både for

pensionisterne og for dem, der skal transportere pensionisterne.

Det har også spillet en rolle for trafikudvalget, at vi har måttet konstatere, at det er billigere at rejse til Middelhavet end til Norden.

Jeg skal hermed på trafikudvalgets vegne henvise til det fyldige materiale til medlemsforslaget A 458/t og under henvisning hertil anbefale Nordisk Råd at vedtage følgende rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at undersøge forudsætningerne for rimelige rejsetilbud for pensionister, invalider og andre ligestillede grupper ved

a) et tidsbegrænset universalkort (NORDTURIST-billet)

b) et rabatberettigende legitimationskort.

Kristian Albertsen: Hr. præsident! Jeg skal udtale min glæde over det initiativ, der her er foretaget af hr. Gustav Holmberg på trafikudvalgets vegne. Det forekommer mig at være særdeles prisværdigt og særdeles ønskværdigt, om dette forslag kan blive sanktioneret af råder her, og ikke mindst at man i ministerrådet og fra de respektive trafikministre vil søge disse tanker realiseret.

De lande, vi repræsenterer, har jo som et gennemgående træk et stort islæt af pensionister, 15—16 pct. af befolkningen. Disse pensionister har gennemgående en levestandard, som giver dem mulighed for at komme ud at rejse. Det er ofte vanskeligt at forklare dem, at det er betydelig lettere, billigere og nemmere at rejse langt væk herfra i stedet for at holde ferie inden for det nordiske område, som de sprogligt og kulturelt jo føler sig i høj grad knyttet til. Derfor er enhver forbedring og enhver tanke om at gøre denne adgang lettere i høj grad i overensstemmelse med pensionisterne overalt i de nordiske lande.

En ensartet ordning må have som udgangspunkt det lands ordning, som er den mest progressive. Det tror jeg simpelt hen må blive konsekvensen, idet man jo ikke kan forringe situationen for nogen af de respektive landes pensionister. Derfor må jeg også se en bestræbelse i den retning, som der her er tale om, som et reelt fremskridt for pen-

sionisterne med hensyn til at komme ud at rejse. I øjeblikket står man ofte uforstående over for de mange nationale ordninger. En generel nordisk ordning på dette område må selvfølgelig forudsætte, at man gennemfører en nogenlunde effektiv propaganda derfor, men så tror jeg også, den virkelig vil have mulighed for at få adskillige af de mange millioner pensionister, vi sammenlagt har, til at benytte lejligheden til at besøge de andre nordiske lande.

Vi gør derved det nordiske samarbejde en god tjeneste, og jeg finder anledning til at takke trafikudvalget for initiativet og håber på succes dermed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop, be- träffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Ulla Järvilehto, Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Gerda Møller, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ulf Sundqvist, Pekka Tarjanne, Erkki Tuomioja, Kåre Willoch, Rolf Wirtén, Folke Woivalin, Sigurd Ømann.

Frånvarande var:

Eric Carlsson, Gylfi Þ. Gíslason, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Poul Hartling.

Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki, Kirsten Jacobsen, Jørgen Jensen, Jan-Ivan Nilsson, Kjeld Olesen, Per Olof Sundman, Henrik Westerlund, Marjatta Väänänen och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 63 röster.

12

A 463/t: Medlemsförslag om trafikekonomisk utredning om trafiken mellan de nordiska länderna och från dessa till andra länder

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Kyllingmark: Hr. president! Samferdselssektoren har med tiden blitt en stadig viktigere del av vår samfunnsøkonomi. Denne utvikling har gjort det mer og mer vesentlig at samfunnet utformer en fornuftig og målrettet transportpolitikk. Man må ved utformningen av landenes transportpolitikk forsøke å finne fram til helhetsløsninger som ikke innebærer uønskede forvridninger mellom de ulike transportformer. Det vil ofte kunne føre til skjeve resultater dersom man iverksetter tiltak bare ut fra snevre økonomiske undersøkelser omkring en bestemt transportsektor.

Det er denne problemstilling som har vært utgangspunktet for det medlemsforslag vi nå behandler. Forslagstillerene har tatt til orde for en omfattende utredning om trafikken mellom de nordiske land og mellom Norden og øvrige land i Europa. Særlig har man tatt til orde for å undersøke mulighetene for å utvikle jernbanetransporten mellom Sverige og Finland.

Dette forslaget har på vanlig måte vært forelagt en rekke myndigheter og interesserte organisasjoner til uttalelse. Trafikutvalget har derfor hatt et omfattende kommentar-materiale å bygge sin drøfting på. Samtidig har vi vurdert forslaget i lys av det samarbeid som foregår i henhold til den nordiske transportavtale.

Utvalget er fullt ut enig med forslagstillerene når disse tar til orde for en satsing på den viktige planleggingsoppgave som

transportsektoren representerer. Man har også funnet grunn til å anta at en trafikk-økonomisk totalutredning vil påvise at den fremherskende arbeidsfordeling mellom landenes transportmidler ikke er den optimale, verken rent økonomisk eller ut fra mer allmennpolitiske betraktninger. Noen slike økonomiske vurderinger ble presentert med den omfattende NORDTRANS-utredningen fra årene 1968—69. Trafikkutvalget mener at en viss ajourføring av NORDTRANS-utredningen ville tilgodese de ønskemål som skisseres i forslaget. Dette er en oppgave som naturlig bør ligge til rette for Ministerrådet og dets ekspertorganer. Trafikkutvalget har i den forbindelse med interesse merket seg at årets ministerrådsberetning, som vi nettopp har behandlet, inneholder opplysninger om at det skal tas initiativ for et utbygd nordisk samarbeid på transportstatistikkområdet. En mest mulig harmonisert samferdselsstatistikk innen Norden vil være til fordel for så vel den nasjonale som den nordiske transportpolitiske planlegging. Samtidig bør man etterstrebe en nordisk transportstatistikk som harmoniserer best mulig med den som tillempes utenfor Norden.

Som en oppsummering kan man derfor si at trafikkutvalget har forståelse for intensjonene i medlemsforslaget. Imidlertid viser de fremlagte uttalelser og det arbeidsprogram som Ministerrådet har skissert, at det allerede er et fruktbart og nyttig arbeid igangsatt eller vil bli igangsatt dels på fellesnordisk og dels på nasjonalt grunnlag.

Trafikkutvalget vil uttrykke sin støtte for dette arbeidet og samtidig vil vi anbefale at Ministerrådet viderefører det med den kraft saken fortjener. Utvalget mener disse problemer kan og vil bli tatt opp til løsning på vanlig måte i nordisk sammenheng. Utvalget er derfor kommet til at det ikke er nødvendig med noe særlig initiativ fra Rådets side i sakens anledning.

Jeg vil med disse ord anbefale Rådets medlemmer å bifalle utvalgets innstilling om ikke å foreta seg ytterligere i anledning av medlemsforslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

Mötet avslutades kl. 16.55.

Protokoll

5:e mötet

Tisdagen den 2 mars 1976 kl. 14.00

Presidenter: V. J. Sukselainen (1—6) och Trygve Bratteli (7—12)

Dagordning

1. E 10: Fråga till Nordiska ministerrådet om beskattning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris

2. E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt TV-samarbete (D 1976/20/1971/k) och D 1976/15/1973/k

3. E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd (D 1976/31/1973/j)

4. E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet om konsumentpolitiskt läromedelspaket)

5. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*kulturutskottets betänkande*)

6. A 446/k: Medlemsförslag om samnordiska insatser för att stödja barnkulturen

7. A 413/k: Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd

A 415/k: Medlemsförslag om en nordisk språknämnd

8. A 442/k: Medlemsförslag om förbättrad distribution av AV-material över riksgrensarna i Norden

9. A 454/k: Medlemsförslag om samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk

10. A 455/k: Medlemsförslag om nordiskt program för framtidsstudier

D 1976/14/1970/e: Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor

11. A 457/k: Medlemsförslag om samnordisk massmediaforskning

D 1976/10/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning

12. A 461/k: Medlemsförslag om en bok om den nordiska kvinnans historia

13. D 1976/24/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område
D 1976/21/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling

14. D 1976/17/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn

15. D 1976/26/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap

D 1976/15/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

16. D 1976/16/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete

17. C 1976/16/k: Berättelse från Nordiska kulturfonden

18. C 1976/22 k: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Lena Hjelm-Wallén och minister Pirkko Työlö-järvi intagit sina platser i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Carl-Henrik Hermanson och Ib Stetter återtagit sina platser i rådet och att Doris Håvik och Gerda Møiler lämnat sessionen, att Sven Hammarberg och Pekka Tarjanne lämnat sessionen och ersatts av Doris Håvik och Terhi Nieminen och att Ingemar Mundebo lämnat sessionen för del av detta möte och ersatts av Rolf Sellgren.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

E 10: Fråga till Nordiska ministerrådet om beskattning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris¹

Sundman: Herr president! Nordiska rådets litteraturpris, som utgör 50 000 danska kronor, utdelas varje år till ett skönlitterärt verk som skrivits på något av de nordiska ländernas språk. Priset utdelades första gången år 1962. Rådets musikpris som likaledes utgör 50 000 danska kronor utdelas sedan 1968 vartannat år för ett musikverk av en levande nordisk tonsättare. Priset utdelades första gången år 1965.

I anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 1/1961 angående nordiskt litteraturpris och nr 25/1964 angående nordiskt musikpris fick Nordiska kulturkommissionen i uppdrag att utarbeta stadgar för Nordiska rådets litteraturpris och musikpris. Stadgarna för litteraturpriset fastställdes år 1961 och för musikpriset år 1965.

I kommentarerna till stadgan angående litteraturpriset framhöll Nordiska kulturkommissionen att litteraturpriset i sin egen-

skap av hederspris borde vara skattefritt för mottagaren.

År 1967 behandlades i folketinget förslag till ny lagstiftning som ledde till en beskattning av litteraturpriset och musikpriset i Danmark. I *Danmark* beskattas litteraturpriset och musikpriset liksom andra liknande prisbelöningar enligt lagen om särskild inkomstskatt m. m.

För *Finlands* del trädde en ny lag om inkomst- och förmögenhetsbeskattning i kraft den 1 januari 1975. I denna lag ingick ett stadgande, vilket i motsats till tidigare gällande lagstiftning, gjorde stipendier, pris och liknande skattebelagda till den del deras årliga summa för den skattskyldige, efter lagstadgade avdrag, översteg 15 000 finska mark. Detta stadgande skulle uppenbarligen även ha gällt Nordiska rådets litteraturpris och musikpris. Lagen har dock ändrats genom en ändringslag av den 25 juli 1975. Genom denna lag har det tidigare nämnda stadgandet ändrats så att stipendier, pris och liknande, utdelat av stat, kommun eller annat offentligt rättsligt samfund är helt skattefria. Om litteraturpriset och musikpriset skall anses tillhöra den helt skattefria kategorin är emellertid oklart. Det rör sig här om en tolkningsfråga eftersom lagrummet inte direkt berör stipendier och pris, som beviljas av samnordiska organ, även om det helt bekostas med statsmedel.

I *Island* beskattas en förhållandevis liten del av priset.

För *Norges* del har inte exakta uppgifter angående reglerna på detta område kunnat erhållas. Inhämtade upplysningar tyder dock på att en skattebeläggning av priser av ifrågavarande art torde kunna bli aktuell.

I *Sverige* återfinns lagbestämmelser om beskattning av stipendier i 19 § kommunal-skattelagen. Där anges att sådan betalning är undantagen från beskattning om den mottas av studerande vid undervisningsanstalt eller eljest är avsedd för mottagarens utbildning. Pris och stipendier som utbetalas av andra stiftelser än familjestiftelser kan vara fria från skatt om de inte kan betraktas såsom periodiskt understöd. Sålunda krävs t. ex. att understöd till författare m. fl. utbetalas under tre år för att skatt-

¹ Frågan tryckt s. 1712.

skyldighet skall föreligga för mottagaren. Rådets litteraturpris och musikpris beskattas inte i Sverige då skattefriheten här är ett utflöde av den principiella skattefriheten för gåva.

Litteraturpriset och musikpriset, som är bland de mest betydelsefulla pris på dessa områden i de nordiska länderna, beskattas sålunda på olika sätt. I Danmark och Island beskattas prisen, i Sverige är prisen fritagna från skatt medan ovisshet råder huruvida prisen beskattas i Finland och Norge.

Det är rimligt att den person som erhåller priset tilldelas samma belopp oberoende av från vilket nordiskt land han kommer. Priset är av den storleksordningen att den har stor ekonomisk betydelse för den författare/tonsättare som erhåller priset. Då priset inte kan sökas, bör det betraktas som ett hederspris och i egenskap härav vara skattefritt. Denna uppfattning kom också till uttryck såsom ovan angivits vid utarbetandet av stadgan för litteraturpriset.

Med anledning härav får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Anser ministerrådet det rimligt att olika beskattningsregler tillämpas i de nordiska länderna för Nordiska rådets litteraturpris och musikpris och avser ministerrådet att vidtaga några åtgärder för att dessa priser i samtliga nordiska länder undantages från skatt?

Minister for offentlige arbejder og for kulturelle anliggender **Niels Matthiasen**: Hr. præsident! I spørgsmålet til Nordisk ministerråd om beskatningsforholdene omkring Nordisk Råds litteraturpris og musikpris er der givet en oversigt over skatteforholdene, som de nu tager sig ud i de nordiske lande. Jeg kan på visse punkter supplere denne oversigt endog i en positiv retning.

Blandt de klare tilfælde nævnes, at de nævnte priser er underlagt beskatning i Danmark, er fritaget for beskatning i Sverige og beskattes for en mindre del af prisen størrelse i Island. For Finlands og Norges vedkommende nævnes, at der foreligger tvivl om, hvorvidt de nævnte priser dér er underlagt beskatning. Jeg kan hertil oplyse: for Sveriges vedkommende står det fast, at ydelser som Nordisk Råds litteratur- og musikpris er fritaget for beskatning.

Skattelovgivningen i Island siger, at udmærkelser som de omtalte priser, der er uansøgte engangsydelser, for den pågældende person kun er skattepligtig for 1/4 vedkommende af prisen størrelse, således at 3/4 af prisen fritages for skat.

I Danmark beskattes sådanne priser som nævnt i henhold til loven om særlig indkomstskat, men jeg kan oplyse, at ministeren for skatter og afgifter overvejer at foreslå en ændring af ligningsloven, hvorved Nordisk Råds litteraturpris og musikpris helt fritages for beskatning.

For Finlands og Norges vedkommende kan man sige, at den principielle usikkerhed i praksis synes at falde ud til fordel for skattefrihed.

Konklusionen er derefter, at litteratur- og musikpriserne er skattefri i Sverige, skattepligtige i Danmark, idet man dog her fra autoritativ side arbejder på en skattefritagelse af dem. Priserne er begrænset skattepligtige i Island og sandsynligvis helt skattefri i Finland og Norge.

Ministerrådet forstår ønsket om i de tilfælde, Nordisk Litteratur- og Musikpris udgør, at stræbe efter en lighedsgrundsætning, hvorefter prismodtagerne så vidt muligt modtager det samme reelle beløb, og denne lighed opnås ved den videst mulige skattefritagelse for priserne.

Men vi kan nu konstatere, at det billede, som beskatningsreglerne i de nordiske lande på dette område udviser, er en bevægelse mod en høj grad af sikret ens skattefrihed for disse ydelser i samtlige nordiske lande.

Sundman: Herr president! Den omstændigheden at dessa två betydande konstnärspriser beskattas olika i de nordiska länderna har självfallet vållat irritation och därför diskuterats bland nordiska författare och tonsättare. Den har också förra året diskuterats i denna sal av folketingets medlemmar.

Folketingsmanden Lembourn, formand i den danske författarföreningen, hade då ställt ungefär samma spørgsmål som jag. Det svar han fick av Ministeriet for skatter og afgifter den 14 juli kan beskrivas som något svävande.

Det svar jag i dag fått av Niels Matthiasen, i hans egenskap av företrädare för

Nordiska ministerrådet, framstår för mig som entydigt. Prisen har så att säga fullt värde för en svensk mottagare liksom sannolikt också för en norsk och finländsk. De har något mindre värde för en isländsk mottagare — och i år har vi två sådana. De har betydligt mindre värde för danska mottagare. Ministerrådet har uppenbarligen insett att detta inte är ett lyckligt förhållande. Av de sista meningarna i svaret på mitt spörsmål — samt av det som kan läsas mellan raderna — framgår att ministerrådet med full kraft kommer att verka för en harmonisering av ländernas skattelagstiftning till fromma för prismottagarna.

Herr minister! Jag framför mitt tack för Ert svar här. Jag skall framföra ett mera personligt och konkret tack vid ett senare tillfälle när vi träffas ensamma.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

2

E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt TV-samarbete (D 1976/20/1971/k och D 1976/15/1973/k)¹

Sundman: Det nordiska samarbetet på televisionsområdet har under de senaste 20 åren tillmätts synnerligen stor betydelse. Nordiska rådet har sålunda antagit inte mindre än 13 rekommendationer i detta ämne sedan 1955. Olika initiativ har också tagits på regeringssidan och en omfattande debatt har förts i pressen rörande ett vidgat nordiskt TV-samarbete. Utan tvekan är TV-samarbetet en väsentlig förutsättning för en vidareutveckling och förstärkning av den nordiska samhörigheten och den kulturella gemenskapen.

Rådets kulturutskott har under 1970-talet nära följt och tagit del av de olika utredningar som gjorts på initiativ av de nordiska kultur- och utbildningsministrarna. Särskilt intresse har utskottet fäst vid de rapporter om "TV över gränserna" som lagts fram 1973 och 1974 (NU 1973: 11 och 1974: 19) av ministerrådets TV-kommitté.

Utskottet uttalade till 23:e sessionen 1975 angående meddelanden om rekommendationerna nr 20/1971 angående ut-

byggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete, att det nordiska TV-samarbetet borde ha såväl en långsiktig som kortsiktig målsättning. Den långsiktiga planeringen skulle inriktas på den nya situation som uppstår på TV-området genom direktsändande satelliter. På kort sikt ansåg kulturutskottet, att det nu fanns ett gott underlag för planeringen av konkreta åtgärder när det gäller det tekniska utbyggandet av det nordiska TV-samarbetet. Utskottet hänvisade här till TV-kommitténs förslag på fyra olika tekniska lösningar för att öka möjligheterna att ta del av grannlandsutsträckningar i TV i Norden.

Inom kulturutskottet underströks det angelägna i att sådana beslut nu fattades på regeringsnivå som verkligen ledde till realiserande av den föreslagna utvecklingen på kort sikt. Konkreta planer borde kunna framläggas under 1975.

Målsättningen måste vara att ge så många nordbor som möjligt tekniska förutsättningar att ta del av så många grannlandsutsträckningar som möjligt.

I sitt betänkande över ovan nämnda meddelanden till 23:e sessionen uttalade kulturutskottet att, sedan remissbehandlingen avslutats av TV-kommitténs slutrapport (NU 1973: 11), ett konkret åtgärdsprogram borde framläggas för Nordiska rådet senast den 1 november 1975 för att rådet skulle kunna fatta beslut i frågan vid sin 24:e session i Köpenhamn 1976. Något sådant program har dock inte tillställts rådet.

De meddelanden om de här aktuella rekommendationerna som lämnats till den 24:e sessionen i år kan tvärtom tolkas så att ministerrådet för närvarande inte avser att vidtaga några direkta konkreta åtgärder på området och således inte heller med anledning av de av TV-kommittén och rådet förordade tekniska lösningarna på kort sikt, alltså begränsade utbyggnadsalternativ. Ministerrådet synes nu inrikta sin verksamhet på att utreda frågan om satellitspridning och i avvaktan härpå inte företaga sig något med anledning av TV-kommitténs utredningsförslag.

Jag har i och för sig förståelse för att satellitalternativet bör utredas och att en

¹ Frågan tryckt s. 1704.

sådan utredning bör sättas i gång snarast. Men med de erfarenheter man har av den tid som utredningar tar, finner jag det otillfredsställande att hela "TV-paketet" skall behöva vänta på sin lösning i avvaktan på satellitutredningen. Jag vill bl. a. peka på rekommendation nr 20/1971 om utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och den betydelse ett sådant har inte minst för de i Sverige bosatta finskspråkiga invandrarnas möjligheter att få information om förhållandena i hemlandet. Även för den svensktalande befolkningen i Finland betyder möjligheterna att kunna ta del av svensk TV mycket.

Jag vill också i detta sammanhang peka på de upphovsrättsliga frågorna. Kulturutskottet har redan på ett tidigt stadium i diskussionerna kring ett utbyggt nordiskt TV-samarbete kunnat konstatera att dessa frågor är komplicerade och svårlösta.

Den nordiska upphovsrättskommittén, som tillsattes 1970 för att företa en allmän översyn av den upphovsrättsliga lagstiftningen i de nordiska länderna, har upplösts under 1975. Samtidigt har beslutats att det fortsatta arbetet skall bedrivas inom nationella kommittéer. Sådan har tillsatts i Finland, men såvitt jag har mig bekant inte i något av de övriga nordiska länderna. Med hänsyn till de upphovsrättsliga frågornas anknytning till TV-samarbetet och den betydelse detta samarbete har för den kulturella gemenskapen i Norden, är det min förhoppning att utredningsarbetets omorganisation inte innebär en försening av det fortsatta arbetet för en lösning av upphovsrättsproblemen ur gemensamt nordiskt intresse.

Med hänvisning till vad jag anfört här ovan får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Kommer några konkreta åtgärder att vidtagas i anledning av de av nordiska TV-kommittén avgivna rapporterna "TV över gränserna" i avvaktan på resultaten av utredningen om direktsändande TV-satelliter, och hur långt har arbetet fortskridit för att nå en lösning av de för det nordiska TV-samarbetet betydelsefulla upphovsrättsliga frågorna?

Minister for offentlige arbejder og for kulturelle anliggender **Niels Matthiasen:** Hr. præsident! Der er få sager inden for kultursamarbejdet i de senere år, som har været omfattet med så stor interesse som TV-samarbejdet. Da remisudtalelserne om udredningen "TV over grænserne" kom ind, viste de, at bl. a. den svenske rumdelegations svar gav nye informationer om mulighederne for direkte sending via satellitter. Netop ud fra ønsket om at få et bedre grundlag til vurdering af et mere omfattende radio- og TV-samarbejde, besluttede ministerrådet i december 1975 at komplettere beslutningsgrundlaget "TV over grænserne" med et teknisk og økonomisk studium af satellitspørgsmålet. Denne komplettering meddelte ministerrådet i øvrigt Nordisk Råds kulturudvalg ved samrådet i Århus i september sidste år.

Det er efter ministerrådets mening nødvendigt at sammenligne satellitalternativet med øvrige foreliggende forslag, inden der tages endeligt standpunkt til, hvordan udvidet nordisk radio- og TV-samarbejde skal organiseres.

Ministerrådets beslutning i Helsingfors i december indebærer, at satellitundersøgelsen skal ledes af et statssekretærudvalg, som allerede en tid har ført drøftelser om TV- og radiosamarbejdet i det nordiske. Nordisk industrifond har påtaget sig at svare for den tekniske del af undersøgelsen under statssekretærgruppens ledelse.

Der er endvidere nedsat en særlig arbejdsgruppe, som skal undersøge de programpolitiske og juridiske konsekvenser af satellitudsendelserne. Denne gruppe har påbegyndt sit arbejde.

Den komplettering af den tidligere TV-udredning, som nu er iværksat, berører efter min mening ikke den almindelige undersøgelse af ophavsretsreglerne, som finder sted i de nordiske lande. Det er imidlertid en forudsætning, at de ophavsretlige problemer skal behandles i forbindelse med udredningen på linje med alle de øvrige relevante problemer. Nogen endelig løsning kan man naturligvis ikke få, før man har taget stilling til bl. a. omfanget af samtlige former for radio- og TV-samarbejdet.

Når det gælder det specielle ophavsretlige spørgsmål, som omfattes med så stor interesse, så vil jeg gerne pege på, at den omlægning af det langsigtede reformarbejdet inden for ophavsretten, som ministerrådet vedtog i maj 1975, ikke kommer til at betyde nogen forsinkelse af løsningen af de retlighedsspørgsmål, som rejses i forbindelse med TV-sagen. Det er statssekretærudvalgets forudsætning, at udredningen skal være færdig i løbet af de første måneder af 1977.

Sundman: Herr president! Enligt § 15 i rådets arbetsordning har jag bara tre minuter på mig för en replik på svaret. Men min replik i den första frågan varade endast 42 sekunder och jag hoppas därför kunna få utnyttja något längre tid än tre minuter för den här repliken.

Jag vill framföra mitt tack till minister Niels Matthiasen för svaret på min fråga. Detta svar är dock inte till någon del så klart som hans svar på min förra fråga — den om beskattningen av rådets litteraturpris och musikpris.

Det har en naturlig förklaring, såsom också framgår av inledningen i min fråga. Det nordiska samarbetet på televisionens område har varit aktuellt inom Nordiska rådet i 20 år — eller 21 år om man skall vara nogräknad. 13 olika rekommendationer har antagits av rådet. Frågeställningarna har gjorts till föremål för en hel serie utredningar och betänkanden. De har diskuterats i kulturutskottet vid troligen varje sammanträde de senaste fem, sex åren, de har diskuterats vid möten mellan kulturutskottet och kultur- och utbildningsministrarna. De har debatterats i pressen och vid ett otal konferenser. De har granskats av radioföretagen i de olika länderna och i samlingsgrupper dem emellan.

Kort sagt: spörsmålet om det nordiska TV-samarbetet är en ytterligt sammansatt och mycket komplicerad fråga. Och efter två årtionden av överväganden och diskussioner har vi ännu inte nått fram till något praktiskt resultat.

Det är omöjligt att vid en frågestund beröra problemet i hela dess vidd. Det är för sammansatt och omfattande. Att jag ändå har ställt den här frågan har en enkel bak-

grund. Rådets kulturutskott vill — som det heter med ett svenskt uttryck — hålla grytan kokande. Genom framställandet av denna fråga önskar kulturutskottet ännu en gång betona den utomordentligt stora vikt man fäster vid TV-samarbetet.

TV-samarbetet hänger mycket nära samman — bland annat — med språkförståelsen mellan de nordiska folken. Det rör sig alltså om något som har fundamental och grundläggande betydelse för hela det nordiska samarbetet och den nordiska kulturella och politiska gemenskapen.

Vid den 23:e sessionen i Reykjavík gjorde kulturutskottet vissa uttalanden angående TV-samarbetet. Man konstaterade att samarbetet *på lång sikt* med all sannolikhet måste anpassas efter de möjligheter som de direktsändande satelliterna kunde innebära. Den tekniska utvecklingen inom detta område hade gått snabbare än som kunde förutses bara för något år sedan.

Kulturutskottet påpekade att man *på kort sikt* kunde arbeta vidare med det underlag som presenterats av den nordiska TV-kommittén i dess slutrapport "TV över gränserna" år 1974.

Utskottet ansåg att konkreta förslag om åtgärder på kort sikt borde kunna utarbetas av ministerrådet under loppet av år 1975 — och i så god tid att de skulle kunna behandlas under den här sessionen i Köpenhamn. Några sådana kortsiktiga planer har emellertid inte lagts fram.

Minister Niels Matthiasen går i sitt svar förbi denna sak. Han hänvisar till satellit-teknikens snabba utveckling och till att ännu en kommitté — ingen torde vid det här laget veta vilken i ordningen — tillsatts för att granska och undersöka denna sak.

Detta är i och för sig förträffligt. Med all sannolikhet förhåller det sig så att just satellit-tekniken kommer att lösa många av de verkligt besvärliga TV-kommunikationsproblemen i Norden. Jag är medveten om att framför allt den svenska rymddelegationens remissvar på TV-kommitténs slutrapport i maj förra året öppnat nya perspektiv. Detta till trots är fortfarande några av de dellösningar som fördes fram i kommitténs slutbetänkande aktuella. Jag syftar t. ex. på de s. k. spillovereffekterna, på de s. k. fällesantennanläggningarna, som egentligen är

en typ av kabel-TV-anläggningar. Det rör sig här om ett vidgat TV-samarbete *på kort sikt* som kan genomföras helt vid sidan av satellit teknikens möjligheter och utan att man gör sig skyldig till bortkastade investeringar.

I sitt svar har minister Matthiasen underlåtit att ta upp rekommendation 29, 1971 — den är fem år gammal nu — som handlar om utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland. Också här är det fråga om åtgärder på kort sikt som rimligen borde kunna genomföras helt utan sneglande på satelliternas möjligheter.

Uppemot 90 procent av de finländska invandrarerna i Sverige med finska som modersmål skulle få möjligheter att se den finländska televisionens program 1 med en tämligen blygsam investering — något tiotal miljoner kronor — i ett svenskt sändningssystem. Att ge de svensktalande finländska medborgarna tillgång till åtminstone ett av de två rikssvenska programmen skulle bli avsevärt dyrare — men ändå inte innebära oöverstigliga kostnader.

Jag liksom övriga ledamöter i kulturutskottet vet att dessa dellösningar *på kort sikt* är förknippade med problem som måste närmare granskas. Det var de problemen utskottet i sitt uttalande i Reykjavik hoppades att ministerrådet åtminstone i någon mån skulle ha kunnat lösa under loppet av år 1975.

I sitt svar berör minister Matthiasen över huvud taget inte problemen *på kort sikt*. I stället talar han om den *långsiktiga* lösningen med sändningar via satellit.

Kulturutskottet vet att detta är en fråga på längre sikt. Det var därför jag ställde mitt spörsmål kring de billigare, tekniskt enklare lösningar på kort sikt. Men därvidlag har jag inte fått något svar.

Minister Matthiasen blir särskilt undvikande och svårbegriplig när han för på tal de upphovsrättsliga problemen. Han säger att man tillsatt en särskild kommitté — alltså ännu en kommitté utöver den nyss nämnda! — som skall undersöka de programpolitiska och de juridiska konsekvenserna av ett samarbete via TV-satelliter.

Detta är alldeles utmärkt. De många utredningarna kring TV-samarbetet förbisåg att ett sådant samarbete också med nöd-

vändighet måste få programpolitiska konsekvenser. Nordiska rådets kulturutskott framhöll med skärpa den saken förra året. Utskottet noterar nu med tillfredsställelse att frågan tagits upp till övervägande i en särskild kommitté.

Till min förvåning säger emellertid minister Matthiasen att man vid granskningen av de juridiska problemen inte kommer att behandla de upphovsrättsliga frågorna! Någon slutlig lösning på dessa frågor kan man inte få, säger ministern, förrän man tagit ställning till omfattningen av det nordiska ljudradio- och TV-samarbetet.

Detta är för mig en obegriplig formulering! Upphovsrätt är absolut inte något som hänger samman med volym och kvantitet. Upphovsrätt är i stället något som rör *principiella* frågor. Skall uphovsmännen få rimlig ersättning för sina verk — kompositörer, musiker, dramatiker, skådespelare, bildkonstnärer, författare — eller skall de inte få det?

Minst av allt hänger detta samman med i vilken omfattning ett nordiskt rundradio-samarbete kan genomföras. Det viktiga är hur varje enskild konstnärlig uphovsman skall kunna få en rimlig ersättning. Och jag kan inte finna några som helst intellektuella hinder för att redan nu — eller egentligen för länge sedan — ta itu med den upphovsrättsliga problematiken.

Nordiska rådets kulturudvalg påpekade på ett tidigt stadium att det är nödvändigt att ta kontakt med uphovsmännen och deras organisationer för att diskutera hur man skall lösa de upphovsrättsliga problemen i det nordiska TV-samarbetet. Det är beklagligt att sådana kontakter ännu inte tagits. Upphovsmännen i Norden har inte bara starka organisationer, de har också tillgång till juridisk exepertis av hög dignitet.

Slutligen: för mig framstår det som beklagligt att Nordiska ministerrådet inte funnit skäl att verkligen ta itu med dessa upphovsrättsliga problem. Det skulle kunna leda till tämligen snabba lösningar. Det är min förhoppning att man nu söker kontakt med uphovsmännen och på det sättet inleder den diskussion som är förutsättningen för att de här frågorna snabbt skulle kunna föras till ett vettigt slut. Jag vet att 1970

års nordiska upphovsrättskommitté är upplöst, men jag hoppas ändå att man i den gemensamma nordiska diskussionen skall kunna nå resultat på detta viktiga område.

Jag tackar ännu en gång för svaret.

Minister for offentlige arbejder og for kulturelle anliggender **Niels Matthiasen**: Det var jo interessant at lytte til hr. Per Olof Sundman, og allerinteressantest var det måske at se, hvor meget bedst svaret på mit svar var forberedt end selve spørgsmålet.

Jeg vil gerne sige, at jeg sagde, at vi i ministerrådet i Århus i september i fjor havde fremlagt for Nordisk Råds kulturudvalg, at der skulle ske en komplettering af de spørgsmål, der var tvivl om. Hr. Sundman var til stede ved det møde og gjorde ingen bemærkning. Nu et halvt års tid efter er hr. Sundman pludselig kommet i tvivl.

Jeg vil gerne sige, at når hr. Sundman siger, at jeg ikke gav så klart et svar på dette som på det første spørgsmål, hr. Sundman stillede, så er det helt naturligt, for er der noget spørgsmål inden for Nordisk Råds samarbejde, inden for Nordisk Ministerråds samarbejde, der har været vanskeligt, så er det hele spørgsmålet om radio og TV. Der har været stillet 13 rekommandationer, og jeg tror oven i købet, at hr. Sundman og jeg har været medunderskrivere på nogle af dem sammen, og det fortryder jeg ikke spor. Men til gengæld har vi altså oplevet en udvikling på hele dette område, som har været større end på noget andet område. Derfor er det ikke nogen nem ting at løse. Udviklingen går hurtigere.

Når der blev talt om en kortsigtet løsning og en langsigtet løsning, ja, så var det jo, fordi vi regnede med, at satellitterne var noget, vi kunne tage op omkring det næste århundredskifte, mens vi indtil da måtte arbejde med kabel eller net eller andre ting.

Nu har den svenske runkomité fremlagt en betænkning, som viser, at der er helt andre perspektiver, helt andre muligheder, end vi havde forventet. Det kan betyde, at det ikke bliver en kortsigtet eller en langsigtet, men skal vi sige en mellemsigtet løsning, vi kan komme igennem med.

Nu skal jeg ikke blande mig i, hvad man gør andre steder, men jeg kan da tale om for Danmarks vedkommende, at hvis vi skulle gå ind på kabel-TV, så vil det være et spørgsmål om en udgift på omkring 160 mill. kr. Hvis vi inden for nogle få år kan få en løsning, der er væsentlig billigere, så tror jeg ikke, at der kan skaffes flertal i det danske folketing for at bruge 160 mill. kr., der skal afskrives på 5—6 år. Der ligger altså en række problemer, som bliver undersøgt i de komiteer, der er i øjeblikket.

Jeg skal ikke gå ind på selve spørgsmålet om, hvad der har været af forhandlinger mellem Sverige og Finland, men jeg vil da gerne sige, at det i høj grad er et bilateralt spørgsmål, som må drøftes, og før vi på nordisk basis kan tage det op. Det må være rimeligt, at der er enighed mellem de to lande, og at man er nået frem til en konklusion.

Så er jeg meget forbløffet over, hvad hr. Sundman siger om ophavsretten, som han bagatelliserer og siger, at det er jo næsten ingenting. Jeg tror nok, hvis man kender noget til ophavsret — og jeg kender adskillige eksperter både i Danmark og andre steder — når man ved, hvilke hensyn der skal tages til Verdenskonventionen, til Bernerkonventionen og til de enkelte landes ophavsretsorganisationer, så er det nu nok lidt for let at tro, at det bare er noget, man gør med et slag i luften. Dette er en meget alvorlig sag, og jeg ved, at der i samtlige ministerråd, hos samtlige ministre, er en meget stærk vilje til, at disse ting skal løses i overensstemmelse med ophavsretsorganisationerne, og det kan man ikke, hvis man bare jager tingene igennem. Her er hr. Sundman i modsætning til sin egen opfattelse.

Borten: Ministeren betoner veldig sterkt at det har skjedd en rask teknisk utvikling på dette området, og at man derfor har kommet i tidsnød med å få konkrete resultater ut av dette samarbeidet. Jeg er fullt klar over at dette er et veldig vanskelig problem; det vil jeg ikke bestride. Men på det opphavsrettslige område har det ikke skjedd noen revolusjonerende utvikling den siste tiden, og min betenkelighet ved at

dette har dratt så i langdrag, er at man ikke mer resolutt har tatt fatt på å løse de opphavsrettslige problemer som vi står overfor. De vil nemlig fortsatt være der, uansett hvor raskt vi har kunnet løse de rent tekniske problemene.

Det er beklagelig at situasjonen er denne, for i likhet med de andre betrakter også jeg denne sak av stor verdi og viktighet for det nordiske samarbeid.

Sundman: Herr president! Jag hörde till min förvåning att minister Matthiasen sade att jag satt tyst när vi i Århus i höstas diskuterade frågan om nordiskt TV-samarbete. Då måste jag varit sjuk; jag har svårt att tänka mig att jag annars skulle ha suttit tyst då den frågan diskuterades.

Det är riktigt att möjligheten till TV-satellitsändningar innebär att vi kan lösa TV-kommunikationsfrågorna på ett helt nytt sätt. Vi kan genom dem nå alla som bor inne i de norska fjordarna, de som arbetar på oljeplattformarna i Nordsjön, de som bor på Färöarna och i Island. Det är förträffligt och bra, men vad jag har sagt är att vi i avvaktan på den här tekniken kan genomföra vissa andra åtgärder för att underlätta för människorna i våra länder att ta del av varandras TV-produktion. Det är fråga om relativt små investeringar som inte är bortkastade även om vi får TV-satelliter.

Jag har också med min fråga velat provocera fram bilaterala debatter, inte minst mellan Sverige och Finland, när det gäller utsändningen av TV-program i respektive länder.

Niels Matthiasen måste ha missuppfattat mig. Jag har aldrig hävdat att det skulle vara lätt att lösa de upphovsrättsliga frågorna. Tvärtom har jag — liksom kulturutskottet gjort år efter år — understrukit att dessa frågor är svårlösta. Men just därför måste man arbeta på att finna en lösning och den lösningen kan man bara nå genom att ta kontakt med upphovsmännens organisationer och diskutera med dem. Och detta har inte ministerrådet eller dess ämbetsmän ännu funnit skäl att göra.

Detta är galet och det kommer att för-

senas lösningen av hela detta svåra problem. Därför måste man snabbt ta itu med den saken!

Minister for offentlige arbejder og for kulturelle anliggender **Niels Matthiasen:** Hr. præsident! Jeg ved ikke, om hr. P. O. Sundman var syg, da han var i Århus sidste september, men jeg kan i hvert fald konstatere, at han har fået hukommelsestab siden. Han løftede ikke på noget tidspunkt sin stemme og sagde noget imod det, som ministerrådet fremlagde ved samrådet med kulturudvalget. Det er bare det, jeg konstaterer.

Jeg vil gerne sige til hr. P. O. Sundman, at vi er netop i gang med noget. Der er en udredning i gang på baggrund af erfaringerne og den nye udvikling, der er kommet.

Jeg vil gerne sige til hr. Per Borten, at det er rigtigt, at der ikke er sket det samme på ophavsretsområdet, som der er sket i teknikken, og det er i virkeligheden det, der er problemet. Mens man har en meget statisk situation inden for ophavsretten, har man haft en teknisk udvikling, som gør, at det reelle indhold i ophavsretten ikke er det samme i dag som tidligere. Det, vi skal finde ud af, er, om man kan smidiggøre ophavsretsordningen, samtidig med at man ikke forringer ophavsretstagernes vilkår. Det er det, der er problemet.

Det er noget, vi skal lave på nordisk basis, men hvis man har fulgt diskussionen i de forskellige lande, så vil man se, at der er problemer, der er specielle for hvert land, og før man har løst nogle af de problemer med sine egne ophavsretsorganisationer, så vil det i hvert fald ikke blive nemt at gennemføre en fælles nordisk løsning. Vi må begynde i de enkelte nordiske lande, og så må vi sætte os sammen og se på, hvordan vi kan komme videre.

Det er et uhyre kompliceret spørgsmål at skabe smidighed uden at forringe ophavsretstagernes vilkår.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, anmeldes att behandlingen av meddelandena fortsätter i kulturutskottet.

3

E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd (D 1976/31/1973/j)¹

Astrid Kristensson: Herr president! Jag har ställt följande fråga till Nordiska ministerrådet:

”Vilka direktiv och tidsprogram har Nordiska ministerrådet fastställt eller planerat att fastställa för det fortsatta arbetet med rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område?”

Jag vill, herr president, tillåta mig att göra några kommentarer med anknytning till den motivering jag anfört till min fråga.

Det var i oktober 1973 som Nordiska rådet vid sin 21:a session antog en rekommendation om samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund. Juridiska utskottet framhöll i sitt betänkande över det till grund för rekommendationen liggande medlemsförslaget, att man borde kunna finna lösningar som skulle innebära minskad risk för politiska våldsdåd i Norden utan att man för den skull behövde riskera att bromsa det internationella arbetet. Utskottet underströk också angelägenheten av att undersöka möjligheterna för ett nordiskt samarbete på detta område under parlamentarisk medverkan. Justitieministrarnas förslag om en förberedande undersökning inom en nordisk ämbetsmannagrupp accepterades av utskottet under förutsättning att denna undersökning kunde avslutas inom kort tid och föreläggas den egentliga kommittén.

Av det meddelande som i år lämnats till rådet med anledning av rekommendationen att en arbetsgrupp tillsatts i november 1974. Jag vill fästa rådets uppmärksamhet på att detta skedde ett år efter det rekommendationen var antagen. Det skulle sedan dröja ytterligare närmare ett halvt år innan arbetsgruppen hade sitt första sammanträde. Egendomligt nog hölls sammanträdet bara några få dagar efter det västtyska ambassaddramat i Stockholm — en händelse som ser ut som en tanke.

Nu konstateras det att man vid arbetsgruppens sammankomst enades om att söka få fram en redogörelse för gällande lag-

stiftning och administrativ praxis i de olika nordiska länderna. Jag noterar att i det stadiet är man fortfarande — ännu föreligger inte någon sammanfattning av rättsläget i de olika nordiska länderna, och ännu mindre föreligger någon formulerad målsättning för det fortsatta arbetet.

Jag avvaktar därför med en viss spänning det svar som ministerrådets talesman här kommer att ge på min fråga.

Justits- og forsvarsminister **Møller:** Hr. præsident! Den 28. juni 1973 henstillede medlemmer af Nordisk Råd, at Nordisk Ministerråd:

”gennem et fælles udvalg med parlamentarisk deltagelse lader undersøge mulighederne for et nordisk samarbejde med henblik på forebyggelse af politiske voldshandlinger med international baggrund på nordisk område.”

Som udgangspunkt for udvalgsarbejdet henviste medlemsforslaget til den i maj 1973 i Sverige gennemførte lovgivning om særskilte forholdsregler mod politisk terrorvirksomhed. Også spørgsmålet om meddelelse af politisk asyl burde overvejes i denne forbindelse, ligesom det var ønskeligt at gennemføre ensartede viseringsbestemmelser i de nordiske lande.

Rekommendationen blev, som det allerede er omtalt, vedtaget af Nordisk Råd den 27. oktober 1973.

Efter nærmere drøftelse mellem de kompetente nordiske myndigheder gav justitsministrene over for Nordisk Råds juridiske udvalg udtryk for, at en foreløbig undersøgelse af problemerne burde foretages af en nordisk embedsmændsgruppe.

Justitsministrene nedsatte herefter, som det også allerede er nævnt, i november 1974 en arbejdsgruppe bestående af embedsmænd fra vedkommende departementer og styrelser med henblik på at gennemgå de nordiske landes lovgivning og administrative praksis på de områder inden for udlændingelovgivning m. v., som kunne anses for at være af særlig betydning ved forebyggelse og bekæmpelse af politiske voldshandlinger på nordisk område. Arbejdsgruppen skulle endvidere overveje, om der er mulighed for at udbygge det allerede bestående samarbejde mellem de nordiske

¹ Frågan tryckt s. 1707.

land. Nordisk Ministerråd afgav den 19. november 1974 meddelelse herom.

På grundlag af et af det danske justitsministerium udarbejdet notat afholdt arbejdsgruppen et møde i København i april 1975.

Under dette møde enedes man om, at de nordiske lande skulle afgive redegørelser vedrørende de enkelte landes lovgivning m. v. med henblik på udarbejdelse af et udkast til en rapport, som kunne danne grundlag for arbejdsgruppens videre arbejde.

Efter at det danske justitsministerium i slutningen af juli 1975 havde modtaget disse redegørelser, udarbejdede man nævnte udkast til en samlet redegørelse. Dette udkast blev fremsendt til de øvrige medlemmer af arbejdsgruppen i slutningen af december 1975, idet man fra dansk side samtidig foreslog, at udkastet blev drøftet på et møde i arbejdsgruppen i begyndelsen af 1976.

Det danske justitsministerium agter nu at indkalde arbejdsgruppen til et møde i København, hvor nævnte udkast skal drøftes med henblik på afgivelse af en endelig redegørelse til det Nordiske Ministerråd. Når ministerrådet har modtaget rapporten, vil man snarest tage stilling til, hvorledes resultatet skal undergives behandling i et parlamentarisk forum.

Astrid Kristensson: Herr president! Jag ber att få tacka justitieminister Møller för svaret på min fråga.

De politiska våldsdåden har ökat i inte obetydlig grad sedan Nordiska rådet antog rekommendationen. Terroristerna har ökat sin effektivitet, förslagenhet och hänsynslöshet. Därför tycker jag att ministerrådets handläggning av dessa frågor kontrasterar påfallande mot dagens situation. Enligt min mening har ministerrådet visat en onödig långsamhet och valhänthet när det gäller att hantera denna problematik — som i och för sig inte är så enkel, det vill jag gärna medge.

Det finns anledning, herr president, att fästa uppmärksamheten på det arbete som nu bedrivs inom EG-länderna på initiativ av Harold Wilson, tror jag. Man anser det nödvändigt att nu åstadkomma en för de nio medlemsstaterna gemensam aktion mot

terrorism i EG-länderna. Syftet med en sådan aktion skulle vara dels att finna nya former för kommunikation på säkerhetsområdet, dels att åstadkomma vidgat utbyte av informationer länderna emellan, dels att skapa gemensamma regler för hur terroristattacker skall mötas. Man menar att ett sådant gemensamt uppträdande skulle kunna få en definitivt avskräckande effekt.

Jag vill ställa frågan, herr president: Hur kommer det att bli om de potentiella terroristerna uppfattar läget så att de bör undvika terroraktioner i EG-länderna, under det att vi här i Norden — Danmark tillhör ju visserligen EG — inte vidtar några speciella åtgärder för att öka skyddet mot terroraktioner? Är det inte risk för att de nordiska länderna kommer att uppfattas som oskyddat område, lämpat för terroristaktiviteter.

Som jag ser det borde en parlamentarisk kommitté ha många frågor att diskutera, förutom de som EG-länderna avser att diskutera. Jag tänker på gemensamma visumregler och asylregler, ett ökat polis-samarbete och en förbättrad gränskontroll.

Till sist skulle jag vilja framhålla att de nordiska länderna borde kunna göra insatser, för det fall att vi uppträder gemensamt, exempelvis i Europarådet och FN. Sådana gemensamma aktioner bör kunna ge helt andra resultat än vad ett enskilt land kan åstadkomma genom egna framstötter.

Jag måste alltså konstatera, herr president, att den fråga som jag riktat till ministerrådet är i stort sett obesvarad. Jag vill också notera den bristande överensstämmelsen mellan det meddelande, som ministerrådet gav till utskottet beträffande denna sak, och det svar som justitieminister Møller nu har lämnat. I meddelandet sades ju att redegörelsen skulle kunna lämnas till Nordiska rådet inom kort — och jag vill fästa uppmärksamheten på att det här bara gäller en redovisning av gällande lagstiftning och administrativ praxis i de olika länderna — medan minister Møller nu meddelar att redegörelsen skall lämnas inför ministerrådet, som sedan kommer att överväga den fortsatta behandlingen. Justitieminister Møllers svar är ju något mera positivt, men eftersom det snart gått 2 1/2 år sedan rekommendationen antogs vill

jag säga att man borde kunnat få ett besked här från ministerrådet i den mycket anspråkslösa frågan om den målsättning och de direktiv som man här avser att utfärda.

Justits- och försvarsminister **Møller**: Hr. præsident! Jeg tror, at jeg på Ministerrådets vegne har ret til at sige, at vi lægger overordentlig stor vægt på den alvor, hvormed fru Astrid Kristensson har fremført dette spørgsmål. Det er virkelig et spørgsmål af vital interesse både for de nordiske lande og for samtlige europæiske lande, ja, vel for alle lande i denne verden, at finde ud af, på hvilken måde man modarbejder et terroristangreb på de forfatninger, som vi gerne vil opretholde.

Jeg har naturligvis ikke prøvet på at undskylde den langsommelige ekspedition, der har været i denne sag, fordi det er et spørgsmål, der er meget mere omfattende, end det kan komme til udtryk både hos spørgeren og svareren i dag. Derfor vil jeg gerne have lov til at komme med nogle yderligere oplysninger i forbindelse med fru Astrid Kristenssons sidste indlæg.

Jeg har modtaget en orientering om de emner, som arbejdsgruppen har taget op til drøftelse. Som det forudsættes i spørgsmålet, har arbejdsgruppen tilvejebragt redegørelser for lovbestemmelser og praksis i de nordiske lande på en række relevante områder. Jeg kan nævne afvisning og udvisning samt visum og asylpolitik. Sådanne som jeg har forstået arbejdsgruppens foreløbige overvejelser, er man af den opfattelse, at der på langt de fleste områder allerede består et meget tæt og nært samarbejde mellem de nordiske landes myndigheder. Jeg synes nok, der er grund til at understrege dette, fordi man allerede i praksis har set situationens alvor og også samarbejder omkring den.

Eksempelvis kan jeg nævne, at der gives underretning om udvisninger de nordiske lande imellem, ligesom det er aftalt, at der skal ske underretning til de nordiske lande, hvorfra en udlænding er udvist, hvis man meddeler ham indrejsetilladelse i et andet nordisk land.

Også visumpolitikken er genstand for løbende overvejelser, og det er aftalt, at fremtidige ændringer i viseringstvungen i forvejen skal drøftes med de andre nordiske lande.

For så vidt angår analyspolitikken, er det gruppens samstemmende opfattelse, at der i vurderingen af, om der skal meddeles politisk asyl, allerede nu kan indgå sikkerhedsmæssige overvejelser. Særligt om flytrafikken skal jeg henvise til, at der allerede foregår et tæt samarbejde i NALS, nordisk arbejdsgruppe for luftfartens sikkerhed, hvor man for flytrafikkens vedkommende også overvejer netop de spørgsmål, som rekommandationen tager sigte på.

Jeg føler mig overbevist om, at selv om problematikken på dette felt både er overordentlig betydningsfuld og overordentlig vanskelig at løse, så vil det snævre samarbejde, der er imellem myndighederne på nordisk plan, være en af forudsætningerne for, at vi kan komme videre i dette arbejde. Jeg føler mig også overbevist om, at når man efter det næste arbejdsgruppemøde finder en form, hvorunder disse problemer kan drøftes med parlamentarikere, så er vi omend måske nok stadig væk på noget usikker grund — det vil man altid være over for terroristvirksomhed — men så i hvert fald på vej til det, der positivt kan gøres de nordiske lande og de europæiske lande imellem.

Astrid Kristensson: Herr president! Skall man uppfatta justitieminister Møllers kompletterande redogörelse så att läget är tillfredsställande, att det existerande samarbetet är tillräckligt och att rekommandationen därför inte kommer att föranleda någonting ytterligare?

Justits- og forsvarsminister **Møller**: Hr. præsident! Jeg tror aldrig, man kan opnå et tilfredsstillende resultat på dette område, dertil er problemet alt for alvorligt og alt for omfattende. Jeg har sagt to ting: for det første at der er et snævert samarbejde mellem de nordiske landes myndigheder på dette område, og for det andet at man fortsat vil søge at finde den bedst mulige løsning. Jeg føler mig overbevist om, at der på denne baggrund kan laves det arbejde, som er menneskeligt og politisk gørligt, for at sikre sig bedst muligt i denne sag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i juridiska utskottet.

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Thage Peterson och undervisningsminister Paavo Väyrynen intagit sina platser i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, at Jørgen Jensen lämnat sessionen och ersatts av Kaj Hansen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

4

E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet om konsumentpolitiskt läromedelspaket¹

Sellgren: Herr president! Nordiska ministerrådet har medverkat till ett konsumentundervisningsprojekt, benämnt "En studie i konsumentfostran". Projektet syftar till att undersöka förutsättningarna för konsumentundervisning på grundskolans mellanstadium i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt till att framställa läromedelsprototyper. Projektet har utarbetats av en projektgrupp i Malmö.

Projektet har prövats i ett urval skolor i Norden under 1975. Försöksperioden är nu avslutad.

Under utprövningen har projektet varit föremål för stort intresse från massmedias sida. Det har uppgivits att materialet innehåller vissa tendensiösa värderingar. Frågan har också varit föremål för uppmärksamhet i de norska och svenska parlamenten.

Eftersom försöket nu avslutats finner jag det synnerligen värdefullt att få del av vilka resultat bearbetningen av undersökningsmaterialet givit och vad man framdeles avser att göra med detta.

Med anledning härav får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka resultat har utvärderingen av konsumentupplysningsprojektet "En studie i konsumentfostran" givit och avses detta konsumentpolitiska läromedelspaket att ligga till grund för undervisning i grundskolorna i Norden?

Handelsminister **Erling Jensen:** Hr. president! De prototyper på undervisningsmateriale, som er fremstillet som led i pro-

jektet, er blevet afprøvet i en række skoler i de nordiske lande.

I den forbindelse er såvel læreres som elevvers synspunkter på materialet systematisk blevet indhentet. Forbrugere og skolemyndigheder i de nordiske lande har til stadighed fulgt projektet. Materialet har været forelagt for repræsentanter for erhvervslivet, der er blevet anmodet om at fremkomme med eventuelle rettelser til materialet.

Alle synspunkter, som på denne måde er fremkommet, er indgået i en omfattende revidering af de anvendte prototyper på undervisningsmateriale. For en del af materialets vedkommende har denne revidering medført en omfattende ændring af indholdet.

De reviderede prototyper oversendes snart fra projektledelsen til ministerrådets sekretariat. Når projektet har været behandlet i nordisk embedsmandskomite for konsumentspørgsmål, må det forventes, at materialet stilles til disposition for forbruger- og skolemyndigheder i de nordiske lande. Det er de nationale myndigheders sag at tage stilling til, hvorledes undervisningsmaterialet kan eller bør indgå i undervisningen i skolerne.

Der vil blive redegjort for resultaterne af bedømmelsen af prototyperne på undervisningsmateriale sammen med øvrige resultater fra projektet i en rapport, som forventes publiceret i løbet af foråret 1976.

Sellgren: Herr president! Jag tackar handelsminister Erling Jensen för svaret på frågan.

Som grundläggande princip i Nordiska rådets arbete bör gälla största möjliga öppenhet och objektivitet. Det synes mig att försöksverksamheten med det konsumentupplysningsprojekt det här är fråga om brustit i båda dessa avseenden.

Medan försöket genomfördes var det givetvis en fördel med en återhållsam publicitet, dvs. om innehållet uppfyllde rimliga krav på objektivitet. I det här fallet synes strävandena att undvika insyn drivits för långt. Detta är inte bra.

Mest iögonenfallande är dock bristen på objektivitet i undervisningsmaterialet. Och det är också denna fråga som har varit

¹ Frågan tryckt s. 1714.

mest föremål för debatt. Handelsminister Feldt sade bl. a. i svenska riksdagen, att om hans intentioner finge råda, kommer materialet inte att se ut på det sätt det presenterats i försöksverksamheten. Vad jag kan förstå hade han själv dessförinnan konstaterat, att läromedelspaketet givits en tendentiös utformning.

Att materialet innehåller färdiga värderingar står också i motsatsförhållande till vad som sägs i Nordisk utredningsserie 1971: 3 beträffande utformningen av läromedel i konsumentkunskap, nämligen att "det är viktigt att undervisningsmaterialet endast delvis har karaktären av faktasamlingar och att färdiga värderingar så långt möjligt uteslutes ur materialet".

I Sverige har JO som svar på anmälan från flera håll anfört att det kan starkt ifrågasättas, huruvida innehållet i ifrågasvarande läromedel var förenligt med läroplanens krav på objektivitet. Här kan alltså ansvarigt statsråd, JO i Sverige och Nordiska rådets egna regler anföras beträffande kravet på objektivitet i det aktuella materialet för konsumentupplysning i grundskolan.

Herr president! Handelsminister Jensens svar är delvis lugnande. Materialet skall — säger han — omarbetas enligt synpunkter som kommit fram efter utvärderingen. Men, herr president, hur omfattande blir ändringarna i t. ex. bilavsnittet? Detta är så fyllt av felaktigheter att det bör ges en helt ny utformning. Är det en sådan omarbetning som avses?

Handelsminister **Erling Jensen**: Hr. præsident! Jeg er ganske enig med spørgeren i, at al undervisning, også konsumentundervisning, skal være præget af objektivitet og åbenhed.

Jeg håber også, at spørgeren er enig med mig i, at alt undervisningsmateriale må indeholde en del af den aktivitet og det initiativ og den lyst til at foretage et sådant arbejde, som er knyttet til de enkelte mennesker, der går ind i dette arbejde og stiller sig til tjeneste for at udføre det.

Jeg sagde i mit svar, at det der er tale om med dette arbejde er, at man har søgt at indhente erfaringer fra, så vidt jeg kan forstå, alle de grupper, som er

interesseret i dette spørgsmål. Man har søgt at indhente vurderinger fra lærere, fra elever og fra skolemyndigheder, man har søgt at indhente oplysninger fra konsumentorganisationer og fra næringslivsorganisationer. På dette grundlag er der så sket omfattende ændringer i en del af materialet, og de erfaringer, der er gået ind, har man søgt at lægge til grund for disse ændringer, inden materialet fremlægges.

På denne baggrund og på den baggrund, at man jo står frit over for anvendelsen af det materiale, der til syvende og sidst bliver udtryk herfor, tror jeg at kunne sige, at det læremateriale, det undervisningsmateriale, der her kommer til udtryk, kommer til udtryk i en fuldt så betryggende analyse og en fuldt så betryggende gennemgang som overordentlig meget af det undervisningsmateriale, der i øvrigt anvendes Norden over.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Eric Carlsson och Astrid Kristensson lämnat sessionen för resten av detta möte och ersatts av Alfred Håkansson och Ove Nordstrandh.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

5

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (kulturutskottets betänkande)

Kulturutskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1. att den av ministerrådet aviserade koordineringen av behandlingen av de nordiska samarbetsbudgeterna måste vara i överensstämmelse med den i kulturavtalet traktatfästa behandlingsordningen för kulturbudgeten,

2. att försöksordningar bör förberedas bättre genom konkreta planer för samarbetets utformning,

3. att evalueringen av försöksordningar bör sättas in före utgången av dessa,

4. att i berättelser från institutioner och samarbetsorgan, vilkas verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten, kortfattad redovisning av medelsanvändningen bör ges,

5. att samarbetet på yrkesutbildningens område bör effektiveras och utbyggas,

6. att arbetet med frågan om den nordiska examensgiltighetens lösning bör intensifieras,

7. att det nordiska samarbetet inom arkitekisk medicin bör få ökat stöd, och

8. att nordiskt idrottssamarbete bör få stöd i enlighet med den av rådet antagna rekommendationen om ökat idrottsutbyte (*rek. nr 16/1975*).

samt

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Gylfi Þ. Gíslason (kulturutskottets talesman): Hr. president! Jeg vil gerne fremsætte kommentarer til nogle afsnit af kulturudvalgets betænkning vedrørende det kulturelle samarbejde i det Nordiske Ministerråds beretning.

Når det gælder behandlingen af budgettet for nordisk kulturelt samarbejde, følger kulturudvalget og det Nordiske Ministerråd en procedure, der har udkrystalliseret sig i løbet af de fire år, kulturaftalen har været i kraft. Det formelle grundlag for denne budgetprocedure indeholdes i aftalens artikel 15, ifølge hvilken man skal give det nævnte organ inden for Nordisk Råd lejlighed til drøftelser, før ministerrådet lader udarbejde budgetforslag. Proceduren omfatter mindst to fællesmøder mellem kulturudvalget og kultur- og undervisningsministrene.

Ved det første møde om efteråret, 16 måneder før budgetårets begyndelse, på et tidspunkt da ministerrådets egen budgetbehandling endnu ikke er påbegyndt, fremlægger udvalget motiverede ønsker med hensyn til, hvad der skal optages på budgettet. Ved det andet møde drøftes prioritets spørgsmål på basis af et detaljeret budgetforslag.

I overensstemmelse med denne procedure er det nordiske kulturbudget for 1977

blevet drøftet ved to fællesmøder, første gang den 17. september 1975 i Århus og anden gang nu i formiddag her i København. Begge disse møder er forløbet udmærket og har efter mit skøn tydeligt vist den samklang i bestræbelserne inden for det nordiske kultursamarbejde, der råder mellem kulturudvalget og kultur- og undervisningsministrene.

Det har derfor vakt en vis forundring hos kulturudvalgets medlemmer, at de nordiske samarbejdsministre, efter hvad der fremgår af ministerrådets beretning, C 1, har truffet en beslutning om, at den under ministerrådet sorterende budgetkomité's kompetence skal udvides til også at omfatte kulturbudgettet. Man har hverken søgt kontakt med kulturudvalget eller med Nordisk Råds budgetkomité, hvis formand jeg er, før denne beslutning blev truffet. Kulturudvalget udtrykker i sin betænkning vedrørende C 1 ønsket om at det blive underrettet om de påtænkte retningslinjer for ministerrådets udvidede budgetkomité. Udvalget ønsker nemlig at sikre sig, at dette nye led i budgetsamarbejdet ikke skal føre til konflikt med den traktatmæssige behandlingsordning for kulturbudgettet.

Det viste sig også på det fællesmøde, vi holdt i morges mellem kultur- og undervisningsministrene, at de var af samme opfattelse.

Jeg vil i denne sammenhæng minde om, at Nordisk Råds budgetkomité og samarbejdsministrene ved et møde den 4. december 1975 blev enige om at lade udarbejde en skematisk oversigt for at få et billede af de samlede bevillinger til nordisk samarbejde og de forskellige former for behandling af dem. En statistisk sammenstilling af det almene budget og kulturbudgettet ville gøre de to budgetter mere kommensurable og dermed være af væsentlig instruktiv værdi. Denne beslutning har kulturudvalget selvfølgelig ikke noget at indvende mod. Derimod ser udvalget ingen grund til at koble endnu en instans ind i budgetsamarbejdet.

Kulturudvalget har også i sin betænkning henledt opmærksomheden på etableringen af forsøgsordninger og i den forbindelse påpeget, at det ikke er tilstrækkeligt at bevilge midler til et bestemt om-

råde. Det er nødvendigt samtidig at opstille konkrete planer for samarbejdet og klare regler for bevillingerne og anvendelsen af midlerne. Kun på denne måde skabes der garantier for, at midlerne anvendes rigtigt og tjener hensigten med støtteordningen.

Evalueringen af forsøgsordninger bør også sættes ind på et så tidligt tidspunkt, mest praktisk i sidste år af den løbende periode, så at resultaterne foreligger ved forsøgsordningens ophør. Hvis evalueringen først foretages senere, efter forsøgsordningens udløb, betyder det, at en eventuel vellykket virksomhed må afbrydes, mens man venter på resultatet af evalueringsarbejdet. Når det drejer sig om forsøgsordninger på 3 år, burde der det sidste år findes tilstrækkeligt grundlag for en pålidelig vurdering og beslutningstagen om fortsat drift på permanent basis.

På rådets 23. session henledte kulturudvalget opmærksomheden på de problemer, der opstår i flere af de nordiske lande, når store grupper af unge går ud i erhvervslivet uden nogen som helst faglig uddannelse efter den obligatoriske skolegang. Det har i nogle af landene drejet sig om indtil 1/5 af en årgang. Selv om manglende faglig uddannelse selvfølgelig ikke er den eneste årsag til den store ungdomsarbejdsløshed, er den dog en medvirkende årsag af stor betydning. Det siger sig selv, at først og fremmest bør de enkelte lande forstærke deres anstrengelser med hensyn til den faglige uddannelse, men også samarbejdet på nordisk plan bør udvides. Kulturudvalget mener, at der bør skabes faste organisatoriske rammer for samarbejde omkring den faglige uddannelse. Dette ville uden tvivl give samarbejdet den samme stabilitet, der allerede eksisterer inden for samarbejdet vedrørende undervisning.

Ifølge den nordiske kulturaftale har kontrahenterne forpligtet sig til at tilvejebringe en gensidig anerkendelse af eksaminer, del-eksaminer og andre præstationsudsagn. Det betød et stort fremskridt, da der i juni 1975 blev afsluttet en aftale om nordisk tentamengyldighed. Efter at tentamengyldigheden er blevet anerkendt, er der blevet skabt bedre muligheder for en løsning af problemerne omkring eksamensgyldigheden. Spørgsmålet er ikke blot brændende for

dem, der har taget deres eksamen i et andet nordisk land end det, hvor de søger arbejde, det er mindst lige så brændende for arbejdsgiverne, der, som forholdene nu er, mangler et passende middel til vurdering af nordiske eksaminer. Problemet er særlig føleligt i forbindelse med den humanistiske og den tekniske uddannelse.

I snart to decennier har Nordisk Råd vist interesse for samarbejde inden for arktisk medicinsk forskning. De nordligste dele af Finland, Norge og Sverige samt Grønland har særlige problemer vedrørende sundhedstjenesten på grund af de specielle geografiske og klimatiske forhold, der hersker i disse landområder. Det er givet, at det er mere hensigtsmæssigt at finde en fællesnordisk løsning af problemerne end at lade hvert enkelt land være tvunget til at kæmpe alene med de samme problemer. På denne baggrund har kulturudvalget stillet sig positivt til forslag om fremme af det arbejde, der udføres af den nordiske samarbejdskomité for arktisk medicinsk forskning.

Endelig vil jeg som formand for kulturudvalget give udtryk for udvalgets tilfredshed med de af ministerrådet truffne beslutninger om opførelse af et kulturcenter i Tórshavn på Færøerne og om opførelse af et kulturcenter i Finland. Jeg personlig hilser disse beslutninger med så meget større glæde, som jeg af egen erfaring ved, hvor stor betydning Nordens Hus i Reykjavík efterhånden har fået.

Kulturudvalget udtrykker håbet om, at beslutningerne må kunne realiseres uden forsinkelser og med sigte på, at begge centre skal kunne træde i funktion i god tid før udgangen af indeværende årti.

Hr. præsident, jeg foreslår, at rådet godkender den betænkning, som kulturudvalget har foreslået, og at rådet tager det afsnit af ministerrådsberetningen til efterretning, som vedrører kulturudvalget.

Undervisningsminister **Väyrynen:** Herr president: I dokumentet C 1 från kultur- och undervisningsministrarna om samarbetet på berörda områden har, om ock tämligen kortfattat och rutinmässigt, omnämnts bl. a. migrationsfrågorna och modersmålsundervisningen. Denna problema-

tik har likväl behandlats bl. a. av finsksvenska utbildningsrådet och jag hänvisar härvid också till den berättelse som av utbildningsrådet inlämnats till Nordiska rådet.

Nordiska rådet har för sin del under årens lopp upprepade gånger fäst uppmärksamhet vid dessa frågor och behandlingen av dem har lett till flere rekommendationer, bl. a. i följd om ökad och effektiviserad språkundervisning för finska barn i Sverige.

Då båda undervisningsministrarna från Finland vid Nordiska rådets session yttrar sig om samma ämnesområde, de finska barnens utbildningsproblem i Sverige, är detta ett uttryck för den omsorg, som Finland nuförtiden känner för sina landsmäns förhållanden och omsorgen om dem även utanför vårt lands gränser. Den för alla i Finland gemensamma "släktkärleken" fick sitt uttryck också vid republikens presidents officiella besök i Sverige för en tid sedan.

Trots att statsmaktens omsorg om sina medborgare utsträcker sig över landets gränser in på ett annat lands område, bör detta naturligtvis begränsas till en grad och ett plan, som inte skadar samarbetsrelationerna länderna emellan. Hos de nordiska länderna har vi alltid med rätta erfarit, att marginalen i detta hänseende är större än vanligt. Detta är en av de nordiska samarbetets goda frukter. Man har inom det nordiska samarbetet i migrationsfrågor kommit så långt att den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensens målsättningar i detta avseende för vår del inte hade behövts.

De på olika håll framförda förslag och åsikter, som jag i det följande kommer att behandla och varom jag personligen förklarar mig, är såvitt jag kan förstå i god harmoni med den progressiva svenska immigrationspolitiken och kan därför förverkligas. Trots att jag här koncentrerar mig på att tala om problem som finska invandrare har i Sverige, bör man komma ihåg att dessa inte utgör den enda immigrant- eller minoritetsgruppen i Norden. Problemen är dock likadana och lösningar bör sökas från samma håll även för övriga språkliga minoritetsgruppers del.

Förverkligandet av de svenska invandrapolitiska målsättningarna kräver nu en

översyn av de finskspråkiga invandrarelevernas undervisningssituation i grundskolan och gymnasieskolan samt en riktig planering för den språkliga träningen av finska barn i förskolan. Den språkliga utvecklingen bör prioriteras, eftersom hela personlighetsutvecklingen hos individen är beroende av barnets möjlighet att fastlägga och utveckla sitt första språk, modersmålet. Forskningsresultaten visar som bekant, att det är nödvändigt att barnets språkliga utveckling i modersmålet stimuleras såväl i förskolan och i grundskolan som i ungdomsskolan. Antalet finskspråkiga barn i skolåldern är i Sverige redan så stort — och antalet kommer att öka i framtiden — att det finns bra underlag för finskspråkig undervisning.

Gjorda undersökningar visar att finska invandrarelever i Sverige har sämre skolframgång i grundskolan och gymnasieskolan, fastän de i början av skolgången varken begåvningsmässigt eller med avseende på skolmognaden avviker från sina jämnåriga svenska kamrater. Orsaken till sämre skolframgång börjar redan med de otillräckliga möjligheterna att utveckla språklig färdighet i modersmålet i förskolan. Undervisningen för finska barn i förskolan borde därför helt kunna ske på modersmålet och i enspråkiga grupper. Där enspråkiga förskoleklasser inte kan inrättas borde modersmålsundervisningen ske under alla skoldagar i kortare perioder.

För att uppnå de målsättningar som eftersträvas i Sverige för utbildning av tvåspråkiga personer och för att undvika halv-språkighet, borde undervisningen i grundskolans tre första årskurser ske enbart på finska. Det har framhållits att man även därefter borde bibehålla möjligheten till undervisning på modersmålet i helt finskspråkiga klasser för att på så sätt maximalt kunna utnyttja lärarresurserna. Intagningen och vistelsetiden i de finskspråkiga klasserna skulle då baseras på adekvata språkfärdighetstester i stället för enskilda lärares subjektiva bedömningar. Kunskaper i svenska behöver samtidigt förstärkas såsom sker vid undervisning i andra främmande språk. För att alla finska elever i Sverige skall kunna få möjlighet till att vidareutveckla modersmålet, har det föreslagits att finska språket skulle bli ett tillvalssämne i grund-

skolans högstadium och ett B- eller C-språk i gymnasiet. Enligt elevstatistiken är utbildningssituationen för finskspråkiga ungdomar efter grundskolan ytterst oro-väckande. Den bidrar till en ökning av sociala och utbildningsmässiga olikheter. Det bör också noteras att dessa finskspråkiga personer i framtiden allt oftare kommer att finnas i arbeten som kräver mindre utbildning. Finskspråkig teoretisk utbildning i gymnasieskolan kunde avsevärt underlätta rekryteringen av finskspråkig högre utbildad personal i Sverige.

I specialskolans och särskolans omsorg om eleverna ingår såsom ett naturligt led i verksamheten även ansvaret för invandrarbarn. Det finns också ett absolut behov av undervisning på modersmålet för de invandrarbarn som får special- och särutbildning.

Jag vill i detta sammanhang understryka att tvåspråkiga lärare för invandrarbarn utgör en mycket viktig kategori av pedagogisk personal med speciella uppgifter och svåra arbetsförhållanden. Det har därför framhållits att utbildningen av tvåspråkiga lärare borde utformas så att den på alla stadier av skolsystemet helt motsvarar undervisningsnivån och kursinnehållet i utbildningen av svenska lärare och att den i tillräckligt omfattning tar upp invandrarbarnens speciella problem. I samband med lärarproblemen tangeras likväl redan verk-samma tvåspråkiga lärare. Deras vidare-utbildning behöver ordnas och deras an-ställningsförhållanden skyddas. Målsätt-ningen bör vara en generell nordisk arbets-marknad för lärare. Då kan man också lättare finna hjälp för tvåspråkiga finska lä-rare.

Jag vill härvid bara nämna att man i Finland i år kommer att påbörja en särskild form av lärarutbildning som framför allt tar hänsyn till att underlätta den svåra lä-rarsituationen i Sverige.

Sverige och Finland har tiotusentals ge-mensamma barn. Nu när nettomigrationen har varit liten, flyttar "normalt" ungefär tiotusen personer i vardera riktningen mel-lan våra länder. Mellan tusen och två tu-sen finska barn flyttar då mitt i skolgången årligen från Finland till Sverige eller åter-vänder till Finland. Återvändande finska

barns språksituation kräver i Finland sär-skilda stödåtgärder, stödundervisning i mo-dersmålet och ofta även i de teoretiska äm-nena, vilket man försökt organisera så ef-fektivt som möjligt.

Under de stora flyttningsåren mot slu-tet av 60-talet kom ungefär 6 000 finska barn per år till Sverige. Det är förståeligt att resurserna då inte kunde räcka till för att bemästra finska barns skolsituation på ett för alla tillfredsställande sätt. Men åren har gått och migrationen mellan våra län-der har stabiliserats. Vad jag här tidigare har redogjort för beträffande finska barns skolgång i Sverige bör betraktas mot dessa omständigheter. Vi står nu inför den situa-tionen att man har behov av en bestående skolgång för elever vars antal är ungefär en tiondedel av det totala antalet finskspråkiga barn och ungdomar i Finland. Härvid kan inte heller bortglömmas de ungefär 6000 finska barn som numera årligen föds i Sve-rige, vilket ytterligare ökar antalet finsk-språkiga barn i Sverige. Därför behövs bl. a. tillförlitliga statistiska uppgifter beträffan-de antalet minoritetsbarn i Sverige, registre-rade utöver medborgarskapet även efter nationalitet och modersmål. Dessa uppgifter är nödvändiga såsom basismaterial för en ändamålsenlig planering av invandrarbar-nens undervisning.

För vår del är vi alltid beredda att ställa till förfogande all den sakkunskap och tek-niska hjälp, som behövs för att underlätta för svenska myndigheter att lösa problem som uppstått med anledning av den finska befolkningens överflyttning till Sverige och att söka tillgodose kulturbehoven härvid.

Vi är tacksamma för det arbete som har gjorts hittills, men samtidigt hoppas vi, och speciellt de finska invandrarna i Sverige, på ytterligare framsteg i förverkligande av den svenska invandrapolitikens progressiva målsättningar.

I Finland är vi vana vid tvåspråkighet. Vi har två officiella inhemska språk, finskan och svenskan. Vi fordrar att våra tjänste-män utöver finska även behärskar svens-ka och inom vårt näringsliv och våra ser-viceyrken behövs både finska och svens-ka. De senaste utredningarna visar, att det finns ett fortlöpande behov av svenska i Finland, både för vår inhemska språkliga

minoritet och vårt internationella umgänge. Vår språkliga bakgrund i Finland klargör kanske varför vi är så intresserade av hur våra finskspråkiga barn utbildas utomlands. Det är en naturlig sak för oss att vi lär oss flera nordiska språk och detta vill vi hålla fast vid i Finland också i fortsättningen. Debatten i Finland har under den senaste tiden klart visat detta. I den nya grundskolan är det föräldrarnas och kommunens sak att välja det främmande språk som skall läsas i skolan. Härvid har utvecklingen dock fått en slagsida. I alltför många fall har man valt engelska som första främmande språk. På längre sikt kan detta betyda att svenskans och även vissa andra språks ställning försvagas. Jag har hört att riksdagsledamot Elsi Hetemäki här i diskussionen har uppmärksammat saken tidigare i denna fråga. Jag kan i detta sammanhang meddela, att undervisningsministeriet i Finland känner dessa problem mycket väl. Vi har därför för avsikt att i en nära framtid tillsätta en statskommitté för att klarlägga, på vilket sätt man skall kunna trygga en mångsidig språkundervisning i skolsystemet i Finland. Det är härvid meningen att man speciellt skall fästa uppmärksamheten vid språken i våra grannländer, ryskan och svenskan. Ryska språkets ställning är ju speciellt viktig och problematisk i Finland. Men även tyska, franska och spanska uppmärksammas.

Jag är glad att här inför vårt ledande nordiska forum kunna försäkra, att vi i Finland kommer att se till att vårt andra inhemska språk, svenskan, kommer att överleva och hålla sin ställning i Finland.

Glensgård: Hr. præsident! Under hänvisning til Nordisk Ministerråds principbeslutning om, at der skal bygges et nordisk kulturcenter i Tórshavn, beder jeg ministerrådet om at få oplyst, hvilke prognoser der foreligger til belysning af behovet for dette center, ligesom jeg beder om at få oplyst, hvilke udgifter der er kalkuleret med til anlæggelse og til drift af centeret, og hvilke skatteforhøjelser der måtte følge heraf på Færøerne.

Jeg vil gerne nærmere begrunde mit spørgsmål med følgende bemærkninger: fuldständig hen over hovedet på de nordiske

landes folkevalgte politikere og fuldständig hen over hovedet på befolkningen har en snæver kreds af 3 repræsentanter fra Nordisk Råds embedsmandskomité og 1 repræsentant fra kultursekretariatet ført drøftelser med færøske myndigheder, og disse forhandlinger er ifølge beretningen fra ministerrådet 1975, side 80—81, resulteret i, at ministerrådet har truffet en principbeslutning om at bygge et nordisk kulturcenter i Tórshavn.

Efter planerne skal centeret indeholde koncertsal, teatersal, kongressal og mediatek. I betragtning af Færøernes isolerede beliggenhed og begrænsede befolkningstal er det fuldständig absurd at gå i gang med at bygge et så ambitiøst projekt til millioner af kroner. Efter min opfattelse vil etableringen, hvoraf 1/3 skal betales af færingerne selv, og driften, der formentlig også delvis skal betales af færingerne selv, føre til mærkbare skatteforhøjelser til skade for de færøske fiskere, håndværkere og industrivirksomheder, uden at man vel at mærke opnår nødvendige eller blot rimelige fordele for pengene.

Det er bundnaivt at tro, at teatersalen, koncertsalen, kongreshallen og mediateket vil bringe "kulturimpulser fra de øvrige nordiske lande til Færøerne" eller "gøre færøsk kultur kendt i det øvrige Norden". Alene rejseudgifterne vil forhindre, at borgere fra de andre nordiske lande har nævneværdig mulighed for at besøge centeret eller tilrettelægge kulturaktiviteter i centeret. Og det er ikke mindst en illusion at tro, at der vil blive holdt kongresser o. lign. i Tórshavn.

Efter min mening vil centeret komme til at stå som et gabende tomt og livløst monument over nogle få ambitiøse kulturfanatikeres urealistiske ønsketænkning, som er omsat til virkelighed for skatteydernes penge.

Jeg beder derfor om, at svaret indeholder konkrete enkeltheder om aktiviteter, der kan tænkes afholdt dér, og oplysning om, hvor mange dage om året de forskellige sale tænkes benyttet og af hvor mange mennesker, jeg tænker her på nogle belægningsprocenter m. v.

Desuden vil det være rimeligt, at færingerne, før første spadestik tages, får at vide,

hvor mange penge den enkelte arbejder- og fiskerfamilie nu skal skaffe hvert år til dette hobbybetonede projektmageri.

Sundqvist: Herr president! I flera olika sammanhang har det framhållits, att de organisatoriska spörsmålen inom ramen för det nordiska samarbetet kontinuerligt bör överses för att man skall kunna garantera tillräcklig effektivitet och en tillräckligt hög rationaliseringsgrad.

Jag vill inte gå in i diskussionen om budgetförfarandet och kulturbudgetens ställning i det allmänna budgetförfarandet, speciellt efter det att kulturutskottets ordförande, Gylfi Gíslason gett uttryck för kulturutskottets enhälliga inställning beträffande passusen i rapporten om budgetkoordineringen som ingår i ministerrådets berättelse.

En ökad koordinering är helt säkert på sin plats, men det är skäl att starkt betona de positiva erfarenheter man kunnat utarbeta inom ramen för kulturavtalet.

Jag har personligen — senast i Reykjavík i fjol — framfört synpunkter på ministerrådets sekretariatsfunktion och dess kommande utvecklingslinjer.

Här bör man väl i alla fall inskjuta en parentes med hänvisning till den TV-debatt, som för en halv timme sedan fördes. Det är i alla fall på det sättet, att den tekniska utvecklingen har gått betydligt snabbare än den nordiska byråkratiska utvecklingen, någonting som det inte är så förfärligt mycket att förundra sig över. Jag tror att ministerrådet i alla fall gör sitt bästa för att få den rekommendation, som vi har tagit om detta område, förverkligad.

Vidare vill jag med hänvisning till den föregående talaren, herr Glensgård, säga att kulturutskottet har varit i alla sammanhang enigt om att den nordiska kulturen bör kunna förstärkas också i form av ett kulturcentrum i Tórshavn. Jag förundrar mig över att man från ett danskt partis sida för fram sådana synpunkter som här fördes fram för en stund sedan.

Under de senaste åren har det i prioriteringsdebatten om kultursamarbetet kraftigt betonats vikten av att föra ned den statligt och samnordiskt stödda kulturpolitiken på så brett plan som möjligt. Det har nu

gått att få anslag för stöd till folkrörelserna, folkbildningsorganisationer och andra dylika frivilliga sammanslutningar. Detta är en god början. På socialdemokratiskt håll har vi hälsat denna utveckling med stor tillfredsställelse speciellt beroende på att samarbetet mellan våra rörelser är så fast etablerat, men oerhört svårt att hålla uppe eller utveckla beroende på kostnadsfaktorn. Basen för det nordiska samarbetet är i mycket stor utsträckning beroende av om man kan förankra arbetet på det breda folkplanet, som samtidigt på bästa möjliga sätt återspeglar den sociala, kulturella och politiska verklighet som är rådande i alla våra länder.

Jag vill i detta sammanhang ta upp ett par spörsmål som enligt min mening är oerhört angelägna och bör prioriteras. För det första vill jag starkt betona det medlemsförslag som här finns förelagt för behandling på denna session rörande stöd till samnordiska insatser på barnkulturens område. Förslaget är angeläget och ytterst aktuellt. I Finland har det gjorts färskare utredningar av t. ex. barnens läsvanor i relation till utbudet av kulturprodukter.

Det är seriemagasinen som går åt, ofta så att våldspäckade serier går åt bäst, medan t. ex. bokens ställning bland skolbarn blir allt svagare.

Det görs inte heller tillräckligt många barnfilmer i våra länder, och vi blir alltmer beroende av import.

En del av de problem som har kommit till synes på barnkulturens område har i alla fall en bredare spännvidd. Trots betydande satsningar på kulturpolitiken i våra länder och de omfattande reformer som gjorts är det ett område som står utanför de ordinarie kulturpolitiska åtgärderna och också utanför det nordiska kultursamarbetet. Här avser jag den kommersiella kulturindustrin (filmen, grammofonskiveindustrin, förlagsverksamhet för böcker och tidskrifter). Denna industris betydelse ökar också genom att det material den producerar upptar en viktig del av de statliga radio- och TV-bolagens program.

Kvantitativt sett är det mer eller mindre klart, att den kommersiella kulturindustrin utgör det mest inflytelserika området i kulturindustrin. Men vi har inte på långt när

tillräcklig information om hur den fungerar och vilka dess verkningar är.

Det finns ett nytt medlemsförslag som går ut på en utredning av kulturindustrin i de nordiska länderna med speciell uppmärksamhet fäst på den internationella kulturindustrins inflytande. Förslagsställarna är av den uppfattningen, att en dylik utredning bör göras snabbt, eftersom det finns tendenser till en ständig ökning i andelen av kulturindustrins inflytande på kulturkonsumtionen. Samtidigt håller den inhemska produktionen på att minska i flera av våra länder och samarbetet är långt ifrån tillräckligt.

Och sist men inte minst är det skäl att fästa allvarlig uppmärksamhet vid att utländska företag, internationella storföretag, håller på att öka sin marknadsandel i de nordiska länderna.

Om dessa antaganden håller streck, vilket de förefaller göra, finns det kraftiga skäl för att inleda en utredning om den kommersiella kulturindustrins och speciellt den internationella kulturindustrins påverkan i de nordiska länderna. Det finns nämligen en risk för att samtidigt som vi på det officiella planet utökar möjligheterna till utbud av en högtstående kulturservice och ökar möjligheterna till samarbete mellan våra länder en allt större del av befolkningen i våra länder de facto står under ett allt större inflytande av den internationella skräpkulturen som serieframställs för den internationella marknaden.

Denna fråga, herr president, har en stor politisk betydelse i våra länder och är därför ett angeläget medlemsförslag för Nordiska rådet.

Terhi Nieminen: Herr president! Nordiskt samarbete försiggår numera så gott som dagligen på ett flertal samhällsområden, både på det officiella planet och inom ramen för olika organisationers verksamhet. Trots detta förefinnes stora brister i den samlade informationen om de stora linjerna i samarbetet. Åtgärder som tar sikte på ökad upplysning inom en gemensam ram skulle säkert bidra till att väcka större intresse för nordiskt samarbete i vida medborgarkretsar. *En årligen återkommande Nordens dag*

samtidigt i hela Norden skulle härvidlag kunna bli nyckeln till större insikter bland enskilda medborgare om vad som tilldrar sig i de nordiska länderna och om olika samarbetsprojekt.

Genom försorg av föreningarna Norden har Nordens dag med i regel fem års mellanrum firats sedan 1936. Av olika orsaker, måhända på grund av att arrangörerna ansett att Nordens dag-arrangemangen har stelnat i sina former, firas dagen inte år 1976 som en samnordisk begivenhet, trots att en 5-årsperiod åter förflutit sedan föregående Nordens dag. Endast i Finland har man vinnlagt sig om att begå Nordens dag år 1976. Nordens dag i Finland äger rum den 23 mars, dagen för ingåendet av Helsingfors-avtalet år 1962, en hörnsten i dagens nordiska samarbete.

Även om intresset för och behovet av Nordens dag är särskilt stort i Finland, föreligger även i det övriga Norden motsvarande intresse och behov. En årligen återkommande Nordens dag samtidigt i hela Norden skulle utgöra ett utomordentligt forum för och anledning till ökad information om och av olika officiella nordiska samsarbetsorgan såsom Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet, Nordiska kultursekretariatet m. fl., för att inte tala om att dagen skulle ge anledning till populära översikter och framställningar av innehållet i olika samsarbetsöverenskommelser såsom kulturavtalet, transportavtalet och miljövårdsavtalet. Därtill kommer den mera målgruppsinriktade informationen för en bredare publik, vilka skulle ge Nordens dag karaktären av ett både opinionsbildande och kunskapssökande evenemang. Vetskapen om att dagen samtidigt skulle firas i alla nordiska länder vore ägnad att ytterligare åstadkomma större mottaglighet och utöka intresset speciellt i massmedia.

Det förtjänar övervägas om inte alltså slutmålet bör vara att i de nordiska ländernas kalendrar (*almanackor*) införa en anteckning om Nordens dag vid en tidpunkt, som kan omfattas av hela Norden. Mitten av mars torde utgöra en lämplig tidpunkt för en dylik aktion inom de flesta folkrörelser och organisationer, och med tanke på den officiella nordiska samsarbetsrytmen kan antecknas att Nordiska rådets session äger rum

några veckor därförinnan och därför något senare lättare kan överblickas.

Jag hoppas att medlemsförslaget som har väckts beträffande Nordens dag får ett positivt mottagande.

Herr president! Avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete, som trädde i kraft den första januari 1972, säger i sin femte artikel följande:

”Samarbetet skall omfatta annan kulturell verksamhet i vid bemärkelse och inriktas på e) främjande av verksamheten inom föreningar och organisationer med allmänkulturella syften, däribland också inom ungdoms- och idrottsarbete.”

Nu kan man fråga sig vad som har hänt på dessa områden. Den 3-åriga försöksverksamheten med stöd till nordiskt ungdomssamarbete utlöp i slutet av 1975. Anslaget till ändamålet har under 1975 varit 1 milj. Dkr, som under föregående år. Medlen har blivit fördelade efter förslag från utskottet för nordiskt ungdomssamarbete. Under den här tiden har det kommit 62 ansökningar till ett sammanlagt belopp på ca 4.6 milj. Dkr. Ett stort antal ansökningar, till ett sammanlagt belopp om 1,5 milj. Dkr kunde ej beviljas.

Det här visar klart, att ungdomar och deras organisationer har ett stort intresse för nordiskt samarbete. Samtidigt bevisar det också att organisationerna behöver pengar för att kunna bedriva ett effektivt nordiskt samarbete. Enbart resekostnaderna är redan så stora, att de har blivit ett hinder för samarbetets främjande.

Vid Nordiska rådets 23:e session i Reykjavík har en rekommendation antagits i anledning av ett medlemsförslag om åtgärder för att *stimulera ungdomsresor inom Norden*. Däri hemställdes om rekommendation till ministerrådet att undersöka möjligheterna för bättre och rimligare reseutbud genom införande av ett tidsbegränsat universalkort. Kortets giltighet skulle omfatta alla transportmedel bl. a. med tanke på alla stora områden i Norden saknar järnväg. Med ett sådant kort skulle också den icke-föreningsaktiva ungdomen kunna utnyttja sådant stöd. Det skulle vara ytterst viktigt att snabbast möjligt få detta system i gång.

Alla åtgärder som försenar förverkligan-

de av detta kan tolkas bara såsom attityder emot främjandet av nordiskt samarbete bland ungdomar.

Jag skulle önska, att ministerrådet, i motsats till vad som sägs i meddelandet angående ungdomsresor, *vidtar åtgärder för att undersöka de tekniska möjligheterna för att införa ett universalkort* gällande för både järnvägs-, buss- och båtförbindelser i de nordiska länderna. Jag hoppas, att vi redan vid rådets nästa session får ett positivare meddelande än vad som har givits här.

Till slut skulle jag vilja peka en gång till på de medel som ministerrådet årligen delar ut till ungdomsföreningar. Man måste med glädje ta emot alla de förslag som har gjorts för att höja beloppet till 1,2 milj. Dkr. Jag hoppas att ministerrådet har blivit övertygat om att det här anslaget är mycket viktigt för ungdomssamarbetet. Försöksverksamheten har visat att summan borde vara ännu högre för att utvidga nordiskt samarbete till ännu större medborgarkretsar.

Benkow: Jeg hadde tenkt å si noen ord om kulturbudsjettet, som jo er den egentlige ramme om den kulturelle virksomhet som rådet står for.

Det er vel etterhånden en viss fare for at også dette budsjett som budsjetter som har virket noen år. lett blir for statisk istedenfor å bli dynamisk.

Det blir mange faste poster, forholdsvis stor automatikk, liten anledning til kritisk vurdering og ny vurdering.

I denne beskrivelse ligger det ingen kritikk, men vi kjenner det fra våre nasjonale budsjetter, og dette burde man da kanskje sørge for førte til at man i større grad konsentrerte seg om det vi kan kalle budsjettets variable størrelser.

Jeg tenker da i første rekke på Ministerrådets disposisjonsmidler og i annen rekke på Kulturfondet, som begge to har denne mulighet for fleksibilitet, som man ellers savner for faste budsjettposter som kan dekke korttidsbehov. Det kan være aktuelle, det kan være en såkalt mobil reserve — man kan si det på den måten — en slags kulturell sonde. en radar om man vil, for det som rører seg i tiden. Skulle man snakke

ökonomi, kunne man kanskje også tillate seg å snakke om risikovillig kapital.

Når det gjelder Kulturfondets virksomhet, er det jo godt å vite at man har et styre for dette fondet, hvis kompetanse og integritet gjennom flere år så åpenbart har latt seg registrere. Det er da tatt litt mer ut av de politiske stormkast som ofte kan ramme en mer politisk sammensatt forsamling, men den tilbaketrukne tilværelse dette styret på en måte da nyter godt av, kan på sin måte bidra til at man i ro og mak kan diskutere seg frem til meget fornuftige vedtak.

Men når dette er sagt, må jeg si at hele kulturbudsjettet, selv om det vokser raskt, faktisk betyr veldig lite i forhold til den voldsomme allmenne kulturspredning gjennomføringen av et større nordisk TVsamarbeid kunne være i stand til. For gjennom dette kan man jo faktisk — riktignok ikke i så stor utstrekning — oppnå en rekke av de prioriterte delmål som f. eks. Kulturutvalget gjennom flere år har vært opptatt av.

For det første er det helt sikkert at for det ganske alminnelige menneske i Norden, og det er vel slike enkle mennesker som vi i grunnen også er selv, som vi ønsker å tale for, så betyr det antakelig mer å få øket anledning til å se nabolandenes fjernsyn enn f. eks. det den enkelte lille kvinne og mann forbinde med de muligheter Nordisk Investeringsbank på lang sikt måtte føre til.

Det dreier seg i all enkelhet om å gjøre folk kjent med hverdagslivet i Norden. Det vil i større grad enn poster på budsjettet kunne bidra både til språkførståelse, til nærhet, voksenopplæring — om man vil — barnekultur, aktuell debatt, og fremfor alt, her er det et kulturtilbud ingen behøver å føle seg tvangsforet med. Så må man propagandere veldig, og lage brosjyrer for å selge.

Der er altså da snakk om et frivillig engasjement som jo i seg selv kunne tale for dette. Det er og forblir det mest sentrale spørsmål kulturutvalget i de siste år har holdt på med. Ikke rettere enn jeg kan forstå, vil det også være det mest sentrale spørsmål i et ukjent antall år inn i fremtiden, skal man dømme etter det ordskiftet som har funnet sted før i dag.

Vi har jo alltid oppfattet Nordisk Råd som et av de mange små skritts råd, men det får være grenser for smålåtenhet også. Hjemme i Norge snakker vi ofte når vi har laget et veldig apparat, satt i gang store utredninger og resultatet blir lite, om at berget fødte en mus. Men her er vel også det en ganske usedvanlig stor overdrivelse. Jeg må oppriktig talt spørre om hvorfor de politisk rette organer, som har fått helt entydige signaler fra alle parlamentarikere fra alle land, fra alle partier, ikke er i stand til på en bedre måte å benytte det jeg kaller deres overordnede styringsrett. De nasjonale TV-selskaper er ikke noen helligdommer; de er tross alt bare et redskap for fellesskapet, og nå må de snakkes til rette.

Jeg er klar over at det blir ikke siste gang i dag jeg skal beskjefte meg med dette. Jeg må også si at til tross for den ikke ubetydelige, ja, nesten frapperende, debattteknikk minister Matthiasen var i stand til å mobilisere, dekker ikke det over det enkle faktum at det man hittil har gjort, har avdekket flere problemer enn man har vært i stand til å løse.

Ändringar i medlemslistan

Det anmeldes, att Ingemar Mundebo återtagit sin plats i rådet och att Rolf Sellgren lämnat sessionen samt att Sven Mellqvist lämnat sessionen för resten av detta möte och ersatts av Grethe Lundblad.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Minister for offentlige arbejder og for kulturelle anliggender **Niels Matthiasen**: Hr. Sundqvist undrede sig over hr. Glensgårds indlæg og forstod ikke, at det kunne være et dansk indlæg. Vi danske er i hvert fald ikke så forundrede; vi er efterhånden vant til tonen.

Jeg synes, der skal siges et par bemærkninger vedrørende spørgsmålet om opførelse af et nordisk kulturcenter på Færøerne. Det blev første gang taget op i Nordisk Råd af Erlendur Patursson i 1971. Hans forslag blev fremmet i udvidet og revideret form som ændringsforslag med bred nordisk tilslutning samme år.

Sagen kom op på Nordisk Råds 20. ses-

sion i Helsingfors i 1972, og rådet vedtog følgende rekommandation:

”Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at undersøge mulighederne for i Tórshavn at opføre et nordisk kulturelt center, herunder at udarbejde et overslag over udgifterne ved dets oprettelse og drift.”

Forud for rådets beslutning var der bl. a. indhentet udtalelser fra de færøske myndigheder.

Embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde nedsatte i 1972 et udvalg til at udrede sagen. Komiteens indstilling blev afgivet i 1974. Under det arbejde, man havde udført, havde man nøje drøftet sagen med de færøske myndigheder. En lang række færøske organisationer og kommuner havde afgivet udtalelser.

Efter at indstillingen blev afgivet, har den været drøftet flere gange i Nordisk Råds kulturudvalg. Kulturudvalget har været meget positivt stemt over for tanken om at rejse et kulturcenter og har opfordret ministerrådet til at få sagen afgjort så hurtigt som muligt.

Nordisk Råds kulturudvalg havde også møde på Færøerne, hvor spørgsmålet om rejsning af et kulturcenter stod stærkt i forgrunden.

I et møde med Nordisk Råds kulturudvalg i Århus i september i fjor blev udvalget orienteret om, at ministerrådet var indstillet på at fatte en principbeslutning i denne sag i løbet af kort tid.

Ministerrådet vedtog på samme møde at bede en gruppe embedsmænd om at drøfte sagen med de færøske myndigheder, for at deres holdning skulle være helt klar, før ministerrådet fattede en principbeslutning. Arbejdsgruppen fremlagde forskellige mulige løsninger for repræsentanter for Færøernes landsstyre til drøftelse. Løsningerne byggede på de reaktioner, som var kommet fra folkeorganisationerne og kommunerne på Færøerne og fra Færøernes landsstyre. Ministerrådet traf herefter principbeslutning om at bygge et nordisk kulturcenter i Tórshavn.

Jeg finder det rigtigt at understrege, at ministerrådets vedtagelse om fordeling af udgifter er helt i overensstemmelse med det tilbud, som Færøernes myndigheder gav em-

bedsmandsgruppen under drøftelserne på Færøerne.

Ministerrådet bad samtidig arbejdsgruppen i samarbejde med færøske myndigheder om at fremlægge forslag til detaljerede planer inden for den principramme, som er fastlagt. Forslaget skal også omfatte forslag til drift og driftsbudget. Man har samtidig bedt de færøske myndigheder om at nedsætte en arbejdsgruppe til at fremkomme med forslag om den færøske del af driften.

Jeg vil gerne understrege, at de planer, som foreligger for kulturcentret, er baseret på de behov, som de færøske myndigheder mener er til stede på Færøerne, og jeg synes, der kan være grund til at fastslå helt tydeligt og klart, at det er ikke rigtigt, når hr. Glensgård hævder, at vedtagelsen er truffet hen over hovedet på de nordiske landes folkevalgte repræsentanter og hen over hovedet på Færøernes befolkning. Det er helt urigtigt.

Vedtagelsen er sket i overensstemmelse med initiativ og vedtagelse fra de nordiske landes folkevalgte politikere. Vedtagelsen er også sket efter grundige drøftelser både fra de to udvalgs og fra Nordisk Råds kulturudvalgs side, med bred repræsentation for både færøske myndigheder og organisationer på Færøerne.

Efter hjemmestyreloven af 1948 er kulturpolitikken et færøsk særanliggende, og jeg vil gerne sige, at den respekt, jeg har for de færøske politikere og deres vurderingsevne, bevirker, at jeg helt og holdent vil afholde mig fra at blande mig i deres vurderinger, både når det gælder behovet for et sådant center, hvilken finansiel indsats man fra færøsk side ønsker at gøre, og hvilke virkninger denne indsats vil have. Jeg tror, de sider af sagen er i tryk hændt i det færøske lagting og landsstyre.

En antydning om, at centret vil stå som et tomt og gabende, livløst monument, vidner efter min mening om et så totalt manglende kendskab både til Færøerne og til den kulturelle aktivitet på Færøerne, der foregår, at jeg egentlig synes, at påstanden i sig selv er det bedste vidnesbyrd om, hvor påkrævet det i alle tilfælde er, at færøsk kultur bliver gjort mere kendt i Norden.

Guttorm Hansen: Herr president! Det er nå fem år siden Nordisk Råd sist var samlet i København, og det var under sesjonen den gang at rådet sluttbehandlet avtalen om kultursamarbeid, den avtalen som senere ble undertegnet av regjeringene og ratifisert.

Hva er så hendt på disse fem år? Har kulturavtalen betydd et utvidet og utdypet kultursamarbeid, og er det således skjedd noe som betyr noe i Norden på dette område?

Det vil føre altfor langt å ta opp det som er skjedd på alle områder. La meg likevel nevne noen viktige punkt.

Vi har fått et nordisk kulturbudsjett — beskjedent ennå, men det er der og er, så vidt jeg vet, helt uten sidestykke internasjonalt. Vi har fått et fellesnordisk miljø hvor det arbeides med kultursamarbeid gjennom kultursekretariatet. Vi har fått et eget ministerråd av kulturministrene, og vi har fått en gruppe embetsmenn i de enkelte land som arbeider med kulturspørsmål og koordinerer det nordiske og det nasjonale. Vi har i henhold til kulturavtalen fått et fast organisert samarbeid mellom Ministerrådet og Nordisk Råds kulturutvalg.

Har så dette betydd noe for aktiviteten i det nordiske kultursamarbeidet?

Det er ikke vanskelig å peke på en rekke resultater allerede. Jeg vil bare nevne noen få for å illustrere litt av bredden. La meg nevne Samisk institutt i Kautokeino og Vulkanologisk institutt på Island som to nyskapinger — begge meget viktige og jeg tror meget interessante. La meg nevne oversettelsesstøtteordningen for nabolandslitteratur, som er et helt nytt tiltak for å kunne spre nabolandslitteratur til Nordens folk. Vi vil i de nærmeste år få et nordisk kultursenter på Færøyene og et kunstsentrum i Finland.

Dette var bare noen eksempler på det som er skjedd i disse fem år: mye mer er skjedd på en rekke områder. Det er kort sagt en bra tid for dette samarbeidsfeltet, og som formannen i kulturutvalget føler også jeg grunn til å understreke at samarbeidet mellom Ministerrådet og Kulturutvalget er meget godt. Og det er i virkeligheten bakgrunnen for den ekspansjonen som er i gang på dette området i Norden.

Det er så noen få aktuelle spørsmål jeg vil berøre med noen merknader.

Først litt om to poster på kulturbudsjettet som jeg anser som de viktigste, og som man i framtida må ta sikte på å styrke. Det ene er Nordisk kulturfond, det andre er Ministerrådets disposisjonspost. Begge disse budsjettposter har den største betydning fordi de tillater en hurtig punktinnsetning for tiltak av interesse og betydning. Men søknadsmassen er meget stor, og mange gode tiltak får ikke støtte. Mange tiltak en gjerne ville støtte, faller utenfor. La meg som et eksempel nevne et tiltak jeg støtte på i Norge. En gruppe entusiastiske, litterært interesserte unge har nå på nyåret gitt ut et spesialnummer av sitt tidsskrift "Dikt og datt". Dette spesialnummeret var viet nyere nordisk litteratur fra de fem land, men det er i virkeligheten litteratur fra åtte språkområder som her er presentert. Færøysk, samisk og grønlandsk litteratur er også representert i dette tidsskriftet. Det har ikke vært muligheter til å finne midler på fellesnordisk basis til å støtte et slikt tiltak, men det er galt at vi ikke kan støtte det. Det har vært gitt statlig støtte i beskjeden grad fra norsk og finsk side, men det burde være et naturlig tiltak å støtte — spennende og interessant, synes jeg; litterært ujevnt, undergrunnslitteratur, vil mange si. Men for meg var det virkelig litt av en opplevelse å møte disse nye, annerledes dikterne — og diktere fra språkområder som man ellers vanskelig har tilgang til.

Jeg bruker dette som et eksempel på den type tiltak som jeg så gjerne ville at Nordisk Råd skulle støtte, nemlig den nye, eksperimenterende, litt spennende og ujevne litteraturen — den ikke 100 % vellykkede, kanskje bare 50 % vellykkede innsatsen, men som er en forutsetning for at det skal gro i nordiske kulturliv i framtida.

Det foreligger for denne sesjon et medlemsforslag om å styrke det samiske kulturliv. Det skal behandles senere, men jeg vil gjerne peke på at spørsmål som angår samene i tre av de nordiske land, er et nordisk anliggende; den samiske kulturen er i høy grad en del av den nordiske felleskulturen. Det samiske folk bør settes i stand til å styrke sin kultur og øke sin po-

litiske innflytelse. Dette kan bare skje gjennom å utarbeide tiltak for en styrkelse av det samiske kulturlivet. Jeg tror at Nordisk Sameråd også i framtida bør få støtte til sitt organisatoriske arbeid, og at vi må drøfte alvorlig det vi her kan gjøre. Det er en forpliktelse for Nordisk Råd å ta de samiske spørsmål inn over seg.

Om det nordiske kultursentrum i Tors-havn skal jeg ikke si særlig mye etter det svar som minister Matthiasen gav hr. Glensgård. Men jeg må få si at jeg er ikke forbauset over hr. Glensgårds innlegg. En har hørt de samme toner fra omtrent de samme politiske retninger litt for ofte i Norge til at en lenger lar seg forbause over de innleggene en hører. Men jeg beklager innlegget, det vil jeg få si. Jeg beklager at et tiltak som dette skal bli behandlet slik fra Nordisk Råds talerstol. Det er her tale om et språksumfunn, en gruppe mennesker — ca. 40 000 i tallet — i en av de mest utsatte utposter i det nordiske område, og så skulle vi da sette oss ned og begynne å opptre som om det var et eller annet hotell vi holdt på å bygge, og snakke om beleggsprosjenter osv. Jeg beklager som sagt at den slags uttalelser faller fra talerstolen i Nordisk Råd.

Glensgård: At trafikminister og kulturminister Niels Matthiasen i sit svar til mig lader sig lede til udelukkende at tale om. at et sådant gigantbyggeri vil gavne den færøske befolkning, forundrer mig ikke. Men det var bare ikke noget svar på mit spørsmål, som direkte gik på at få oplyst anlægs- og driftsomkostningerne i forbindelse med opførelsen og driften af det omtalte kulturcenter.

Af høflighed havde jeg forud for sessionen oversendt spørgsmålet til ministeren. og det havde derfor været rimeligt at få disse konkrete oplysninger om økonomien frem. Men da jeg ikke har fået disse oplysninger, må jeg gå ud fra, at ministeren ikke har dem, eller i hvert tilfælde ikke ønsker, at de skal komme offentligheden i hænde.

Minister for offentlige arbejder og for kulturelle anliggender **Niels Matthiasen:** Jeg havde egentlig tænkt mig ikke at påpege

også denne mærkværdighed hos hr. Glensgård, nemlig at en principbeslutning ikke er det samme som at man kan oplyse anlægs- og driftsomkostningerne i enkeltheder. Det må følge efter den nærmere projektering og den endelige beslutning om, hvad man vil bygge. Det samme gælder spørgsmålet om, hvad belægningsprocenten er på forhånd.

Det viser i al sin afslørende enkelthed, hvor lidt hr. Glensgård har forstået af disse spørgsmål.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop be-träffande kulturutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För kulturutskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Kaj Hansen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Carl-Henrik Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Ulla Järvilehto, Sinikka Karhuvaara, Teller-vo M. Koivisto, Olaf Knudson, Lars Korvald, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Kjeld Olesen, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Rolf Wirtén, Folke Woivalin och Marjatta Väänänen.

Mot utskottets yttrande röstade: Leif Glensgård och Kirsten Jacobsen.

Frånvarande var: Finn Gustavsen, Poul Hartling, Jón Skaftason, Sigurd Ømann och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda antagits med 71 röster mot 2.

Utskottets förslag, punkt B., bifölles.

6

A 446/k: Medlemsförslag om samnordiska insatser för att stödja barnkulturen

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av pågående utredningsarbete framlägga konkreta planer för utveckling av samarbetet på barnkulturens område.

Elsi Hetemäki (kulturutskottets talesman): Herr president! Omkring en fjärdedel av befolkningen i Norden är barn. I kulturdebatten i de nordiska länderna har under senare tid allt oftare uppmärksamheten riktats på barnkulturen. Därvid har framkommit, att kulturutbudet när det gäller barn på många områden är torftigt eller rent av saknas, att detta utbud till stor del är kommersialiserat och därför mer präglad av ekonomiskt intresse än av omsorg om barnens personlighetsutveckling, att de samhälleliga insatserna på detta område är otillräckliga och att systematisk forskning på området saknas.

Redan under uppväxttiden lägger de flesta en grund för kulturella intressen och värderingar. Barnkulturen skall dock inte uppfattas som en motsats till vuxenkulturen eller som något artskilt från denna. Men eftersom barnen är långt mer påverkbara och naturligt nog mera hjälplösa än vuxna inför det kulturutbud de bjuds, finns det ett starkt behov av samhälleliga insatser till stöd för barnkulturen, då det behövs en motvikt till den i dag starkt kommersialiserade kultur, som omger barnen i alltför hög grad.

Undersökningar visar att kulturvanor, som grundläggs under uppväxttiden blir bestående för flertalet människor. Syftet med kulturpolitiken måste vara att så många människor som möjligt blir kulturaktiva. För att nå detta mål är det åtgärder bland barn

och ungdom som på sikt ger bästa resultatet. Inte minst barnen i de kulturovana hemmen måste kompenseras, varför insatser måste göras såväl för barn i förskoleåldrarna som för barn och ungdom under hela skoltiden. En miljö med kulturella impulser utformar individens bild om det omgivande samhället, om övriga individer och om värden som bör eftersträvas samt utformar och främjar individens möjligheter att utveckla sig till en aktiv mottagare, permanent förmedlare och självständig skapare av kulturens olika uppenbarelseformer.

Det existerande kulturutbudet för barn i de nordiska länderna motsvarar inte de sociala och kulturella anspråk som borde anses självklara. Detta gäller bl. a. barnens läsning. Pedagogiskt och kulturellt värdelösa alster utbjuds och konsumeras i stor skala. Ofta blir första läsekontakten serietidningar. De är lättillgängliga och saluförs på många försäljningsställen. Reklamen omkring dem är omfattande medan information från förlagen och biblioteken om god barnlitteratur är mycket begränsad. Brister konstateras när det gäller barnens möjligheter att utvecklas genom musik, dans och rytmik. Barnteaterverksamheten är illa tillgodosedd både när det gäller professionell teater för barn och barnets egen dramatiska verksamhet. Museer och bibliotek är i allmänhet inte så barnvänliga som önskvärt vore. Massmedia, TV och radio, film, tidningar och tidskrifter, försummar i alltför hög grad sina möjligheter att ge barnen ett högklassigt kulturutbud.

Så gott som alla remissinstanser ställer sig positiva till medlemsförslaget. Flera av dem framhåller att det redan föreligger en omfattande dokumentation och ett stort antal konkreta förslag.

Jag kommer också här att göra ett konkret förslag. Vore det inte på tiden att efter 14 år unna litteraturpriset åt en barnboksförfattare för en fin insats inom en av de viktigaste kulturområdena, barnkultur? Jag tror att vi är många som kunde göra upp en lista på fina barnboksförfattare, som skulle vara priset värda.

Kulturutskottet hävdar att det fortfarande saknas en allsidig utredning på nordiskt plan. En nordisk utredning får inte hindra nationella åtgärder till fromma för barn-

kulturen. Utskottet konstaterar att en arbetsgrupp tillsatts för att uppgöra konkreta planer för fortsatt samarbete kring barn och kultur. Den första fasen i gruppens arbete, kartläggningen, väntas vara klar i början av 1976. Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete har uttryckt önskemålet om att arbetsgruppen skall koncentrera kartlägningsarbetet så mycket som möjligt. Utskottet förenar sig i detta önskemål. Utskottet har varit enhälligt.

Kulturutskottet föreslår slutligen att Nordiska rådet skall rekommendera ministerrådet

att på grundval av pågående utredningsarbete framlägga konkreta planer för utveckling av samarbetet på barnkulturens område.

Statsråd Egeland: Hr. president! Under Nordisk Råds 23. sesjon 1975 ble det lagt fram et medlemsforslag vedrørende barnekultur, som sakens ordfører nå gjorde rede for. Forslaget var undertegnet av 10 medlemmer fra alle nordiske land og på tverrpolitisk basis. Forslaget er en rekommendasjon om "att låta utreda vilka åtgärder, som bör vidtagas för att förbättra kvaliteten på och öka utbudet av den kultur, som erbjuds barn i hemmen, i skolan och på fritiden".

En arbeidsgruppe, bestående av ett medlem fra hvert av de nordiske land, er — som vi hørte — nedsatt for å utrede de spørsmål forslagsstillerne reiste. Utredningen skal etter den plan som ble lagt, utføres i flere faser. Et betydelig materiale er sendt ut og har vakt nettopp den interesse i vide kretser som sakens ordfører nevnte. Det dokument som foreligger for denne sesjon vedrørende denne saken, tar opp forslag om at arbeidet nå kjøres inn på det spor at man legger fram konkrete planer for utvikling av samarbeidet på barnekulturens område. Saken er altså bragt et stykke framover. Om nå Rådet slutter seg til rekommendasjonen, vil Ministerrådet så snart og så godt som mulig ta opp det konkrete arbeid som er aktuelt. Dette vil da utgjøre den siste av de fire arbeidsfaser utredningsutvalget stilte opp.

Det er en av de virkelig store kulturoppgaver og samfunnsutfordringer i vår tid vi

her står overfor. Å skape flere, og samtidig kvalitativt bedre kulturtilbud for barn, er begge deler meget viktig. Man kan også ane at disse to krav — kvantitet og kvalitet — under gitte omstendigheter kan komme til å stå i strid med hverandre. Problemet — man kan også si faren — ligger nettopp i masseproduksjon og kommersialisering. Kvalitet på sin side krever tid, omhu og omtanke. Det dreier seg her i virkeligheten om å møte menneskets gode nysgjerrighet, dets appetitt på kunnskap og næring for følelser i den åpne av alle faser gjennom hele livet. Men i denne fase er mennesket også på det mest utsatte og sårbare. Nettopp barn, og aller mest de helt forsvarsløse blant dem, f. eks. miljømessig, er blitt nær sagt alles vilt, kommersielt sett. Altfor ofte og altfor grovt utnyttes barns naturlige trang til spenning på en kynisk måte. Dette er blitt ikke bare et problem for foreldre og pedagoger, men et samfunnsproblem av stort format. Vi har allerede møtt det i en annen sammenheng her i dag.

Vi ser vel ikke alltid så klart for oss hvilke veier vi skal gå for å snu utviklingen. Utredningen vil også av denne grunn bli en av de vanskelige. Men vi vil jo alle nettopp snu utviklingen. Dette syn ligger til grunn både for medlemsforslaget og utredningen og for den vilje som finnes i Ministerrådet til å styre denne saken så godt det kan fram mot et positivt resultat. Det er forankret — og det er selve den moralske gehalt i det hele — i bekymring for barns åndelige og følelsesmessige miljø slik vi møter dette i moderne kommersielt motiverte produkter som spesielt har blinket seg ut barn som målgrupper.

Det dreier seg altså her om kulturpolitiske oppgaver av den største betydning.

Målet er å få fram bedre og flere bøker for barn — men *bedre* bøker kan være det motsatte av *flere* bøker under gitte forutsetninger. Vi vil ha bedre og flere filmer, bedre og mer teater og kunst, flere sjanser til kroppslig aktivitet og flere tilbud om og muligheter for musikkutøvelse. Alt dette er i begrepets utvidede mening kulturpolitikk, for dagen og fremtiden. Dette er det ingen uenighet om.

Utover dette føler jeg et visst behov for å legge til — uten derfor å trekke noe av

det foregående fra — at barnekulturen har sin selvstendige egenverdi, den utgjør en spesiell dimensjon i vårt samfunns- og samværsliv. Derfor har den krav på å tas fullt ut alvorlig på sine egen premisser og aksepteres, ja, fremmes ut fra sin iboende egenart.

Det heter i premissene for det opprinnelige medlemsforlaget bl. a. følgende:

”Barnkultur skall inte uppfattas som en motsats till vuxenkulturen”.

Dette er riktig og viktig. Så sies det videre:

”... eller (d. v. s. ikke oppfattes) som något *artskilt* från denna”.

I forslaget og utredningens sammenheng er dette naturligvis også viktig og riktig. Men i annen sammenheng er det i de senere år blitt skapt økende erkjennelse av og forståelse for at barn har sin egen kultur, nettopp adskilt — om ikke vesensforskjellig — fra den såkalte voksne virkelighets- og selvforståelse. Det er blitt stadig mer alminnelig akseptert at samfunnsforskere studerer og samler vår kollektive oppmerksomhet om gruppeverdier som noen kaller subkulturer, andre kaller side- eller understrømninger — alt naturligvis sett i forhold til det etablerte hovedmønster, som har så altfor lett for å fremstå for oss som det eneste. Barnekulturen kan med krav på stort alvor studeres ut fra slik synsvinkel. Barn har opplevelsesformer, væremåter, stundom mystiske ritualer i lek, ramse- og regelpoesi seg imellom, og alt dette formidlet eller nedarvet gjennom opptil hundrevis av år. Ikke bare er atskillig av dette materiale nær sagt gåtefullt. Det er også gåtefullt hvordan det overleveres så å si bak ryggen på oss voksne — iallfall aldeles utenfor vår etablerte tjenestevei.

Men kjenner vi ikke alle til dette? Er det nødvendig å fortelle det? Har vi ikke alle vært barn? Jo, og da var vi innenfor, da var vi *i* mysteriene. Men siden har vi glemt eller fortrent eller bagatellisert mesteparten av dette. Disse barnaktigheter, sier vi undertiden om ringlek og ballspill. Men fagfolk har vist — og vi har selv opplevd det i gode stunder — at i enkelte ramser og regler er direkte overlevert minner fra våre forfedres voksne høytidsformularer.

Om slik forstått er forskning i barnekul-

tur et viktig studieemne når vi vil vite mer om våre folks samlede systemer av linjer bakover. Ofte går de meget langt tilbake. Barnekulturen som stoff for kunnskap om folklore, om etnografisk og sosialantropologisk egenart er likevel ikke mitt hovedpoeng her. Hva jeg prøver å få fram, er et lite ord om hvor viktig det er at vi omfatter barns lek, deres omgangsformer og samværsformer med alt det alvor og all den ærbødighet de fortjener, som vi skylder de små mennesker idet de er i ferd med å finne seg selv, finne verdier i seg og rundt seg i lek og samvær. Denne prosess er evig den samme og alltid ny. På ny og på ny skjer det at *i* barn, *med* og *mellom* barn under utøvelse av barnekultur formes betydningsfulle vekstelementer og utvikles holdninger i deres følelsesliv og deres samlede selvrealisering også som voksne. I lek og ritualer uttrykker barn seg selv, famler og finner seg selv, enkeltvis og i flokk. De er med i et stundom nesten mystisk fellesskap — eller de er på tragisk vis nettopp *ikke* med i dette, og disse tragisk utenforstilte utgjør vår største utfordring. Innenfor barnekulturens formasjoner grunnlegges fundamentale holdninger på godt og på vondt. Nesten hele tiden skjer det i en gruppe der den voksne er fremmed og utenfor og vel egentlig ikke bør prøve å trenge inn.

Jeg skulle tro at vi på fellesnordisk grunn ved gitt anledning kunne lære mye av å studere barnekulturen, ”det andra folket”, som en selvstendig fenomenverden, fullt ut verdig vår oppmerksomhet på disses — barnas — egne premisser. Vi står her overfor skjøre og sprø verdier. Derfor må vi gjøre det varsomt, ja ydmykt. Spesielt bør vi under slike studier passe på å legge fra oss pekestokken og heller lære enn belære.

Liv Stubberud: Dette medlemsforlaget reiser et svært aktuelt spørsmål. Barna utgjør en meget stor gruppe som lett kan komme i skyggen når en snakker om kulturpolitikken.

Spørsmålet om barnekultur er et sentralt kulturpolitisk spørsmål, og barnekulturen må derfor ikke ses isolert fra annen kulturvirksomhet. Tvert om bør en her ta sikte på å fjerne kunstige skiller mellom barns og de voksnes former for kultur, bl. a. for å

skape større kontaktmuligheter mellom generasjonene.

Før i tiden var det langt større muligheter for barn og voksne til å være sammen i arbeidet. Barn var betraktet som nyttige i arbeidslivet. Det var en masse ting barna kunne hjelpe til med på en gård eller i et hus. I vår tid savner barna den selvtilitt som ligger i å utføre det de selv opplever som nyttig arbeid sammen med voksne.

Overgangen fra det gamle produksjonsfellesskapet til det moderne industrisamfunn har ført til at menneskene er blitt mer isolert. Nærhet og fellesskap har kommet i skyggen av andre verdier. Barnas daglige kontakt med de mennesker som står dem nærmest, blir vesentlig mindre, og spesielt barn i byene opplever stadig at deres lekeplasser blir tatt fra dem og brukt til formål som voksne synes er viktigere.

Barn kan ikke selv forme de ytre rammer for sitt liv og sitt livsmiljø. De er helt avhengige av voksne og av den omgivelse samfunnet gir dem. Vi må tilstå at vi har innrettet et samfunn for voksne. Barnas behov har i altfor liten grad vært tilgodesett.

Barnekultur er et stort felt som bl. a. blir påvirket av bolig- og miljøpolitikk, sosialpolitikk og skolepolitikk. Kulturpolitikk for barn må derfor forenes med den generelle utvikling i samfunnet.

En vet i dag så mye om hva de første leveårene betyr for menneskets utvikling at det ville være uansvarlig ikke å ta konsekvensene av disse kunnskapene.

Det er en kjensgjerning at mange unge tilbringer mye av sin fritid utenfor hjemmet og i miljø som preges av få eller dårlige og ensidige tilbud. Ofte er dette kommersielle tilbud som de unge griper til i mangel av bedre tilbud. Tilbudene er ofte passiviserende istedenfor å appellere til barnas skapende evner. Det er mangel på varierte og godt utbygde fritidstilbud i mange av våre lokalsamfunn. Utviklende og gode aktiviteter for barn er også et viktig ledde i arbeidet for å utviske uønskede sosiale skiller.

Medlemsforslaget tar i første omgang sikte på en utredning om hvilke tiltak som bør treffes for å bedre kvaliteten på og øke kulturtilbudet for barn. En slik utredning er allerede i gang. Det er grunn til å berømme Ministerrådet for det initiativ som her er

tatt. Denne utredning som nå snart er ferdig, bør resultere i at det så snart som mulig blir satt i gang konkrete tiltak for å styrke barnekulturen. Det en bør bestrebe seg på, er å få til en samordning og et samarbeid som skaper muligheter for at barnekulturen kan utvikles kvalitetsmessig bedre enn den vi har i dag. Andre felter i barnas nærmiljø er vesentlig for at slik utvikling kan skje — jeg tenker her på bomiljø, skolemiljø og fritidsmiljø som er felter som må tas i betraktning. Viktige påvirkningsfaktorer er også TV, presse, film og barnelitteratur — dette fordi barna i dagens samfunn så tidlig møter massemedia i underholdning og informasjon, og fordi dette innebærer sterke påvirkningsmuligheter overfor barn både i positiv og negativ retning.

Det må gjøres en helt særskilt innsats for at barn med handikap og barn i minoritetsgrupper skal få bedre muligheter til å få sine behov tilfredsstilt og samtidig så langt det er mulig trekkes med i et felles miljø også utenom skoleverket.

Barnekulturen og oppvekstforholdene for barn i de nordiske land har så mange felles trekk at et nordisk samarbeid på barnekulturens områder vil være en naturlig og riktig utvikling i de nærmeste år.

Korvald: Med fare for at dette blir en nokså norsk debatt, har jeg trang til å gi uttrykk for at det var en kulturopplevelse å høre statsråd Egeland tale om barna og om at det i de gode hjem vil utvikle seg et kulturmiljø som barna selv skaper. Det er bare den hake ved det, som det også er kommet fram i debatten her, at barna får jo ikke være i fred. De blir påvirket, og det så sterkt — som statsråden understreket her — at vi må snu den skremmende utvikling, nemlig den at man spekulerer med økonomiske midler også i barna, som er lettest å erobre av alle.

Det er derfor man trenger å gjøre noe positivt. Nå har utvalget avstått fra å forsøke å definere ordet "kultur". Det er også meget vanskelig; jeg tror det knapt lar seg gjøre på en fyldestgjørende måte. Imidlertid tror jeg det er meget viktig, det som er kommet fram her, at barna selv får være aktive og dermed selv skape kultur. Kanskje mange

av oss som er noe eldre, litt sent har fått lære det, vi har kanskje lært det meste gjennom våre barnebarn — når vi møter dem og opplever deres miljø — noe vi kanskje ikke hadde så meget tid til med våre egne barn.

Kultur er å dyrke og foredle. Og det som foredles i god menneskelig forstand, skulle vi forsøke å medvirke til også å gi barna. Det er forstemmende å se den litteratur og film som for tiden utbys både gjennom våre kinematografer og gjennom våre massemedia, og vi vet jo at det er barna og særlig ungdommen som er tilskuere til og mottakere av denne kommersialiserte kultur.

Det ble sagt av saksordføreren at vi har kulturuvante hjem. Ja, vi har vel det. Det er forskjell på hjemmene — noen gir et rikt miljø, andre et mer fattig miljø. Likevel vil jeg påstå at vi stort sett skal la hjemmene få lov til å utøve sin funksjon overfor barna og ikke for tidlig differensiere tilbudene. Barna skal nemlig også lære seg til å konsentrere seg og til selv å bli personligheter og ikke spaltes for meget opp. Vi voksne er i dag nokså spaltet i alt vi foretar oss, og vi har lett for å overføre det på barna. De skal ikke bare være mottakere av kultur, er det sagt, og jeg er fullstendig enig i det. De skal selv være med og skape den.

Jeg vil påpeke noe som i og for seg er selvfølgelig, men som jeg likevel vil gjøre oppmerksom på i forbindelse med den utredning som skal finne sted, nemlig at man har sin oppmerksomhet spesielt henvendt på det organisasjonsarbeid som utføres i våre ulike nordiske land. Det finnes organisasjoner som forsøker å gjøre et arbeid nettopp for barn og ungdom. Vi har det i våre idrettsorganisasjoner, vi har det i avholdsbevegelsen, vi har det i de ulike kirkesamfunn. Jeg har merket meg av innstillingen fra Kulturutvalget at det bare er 1 mill. danske kroner å fordele i nordisk sammenheng. Nå er det noe bedre når man ser det på nasjonal basis. Likevel tror jeg Kulturutvalget burde kunne gi noe mer på dette område.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop be treffande utskottets forslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Kaj Hansen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Carl-Henrik Hermannsson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Ulla Järvilehto, Sinikka Karhuvaara, Teller-vø M. Koivisto, Olaf Knudson, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Marjatta Stenius, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Rolf Wirtén, Folke Woivalin och Sigurd Ømann.

Frånvarande var:

Erik Adamsson, Johannes Antonsson, Per Borten, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Eric Krönmark, Kjeld Olesen, Erland Steenberg, Marjatta Väänänen och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

Trygve Bratteli övertog härefter ledning-av förhandlingarna.

7

A 413/k: Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd och A 415/k: Medlemsförslag om en nordisk språknämnd

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslagen måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nor-

diska ministerrådet att med hänsyn till det stora behovet av åtgärder inom det nordiska språkvårdssamarbetet skyndsamt låta utreda förslagen om en nordisk språknämnd samt gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd.

Sundman (kulturutskottets talesman): Herr president! Medlemsförslagen A 413/k angående ett gemensamt nordiskt alfabet samt A 415/k angående en gemensam nordisk språknämnd hänger nära samman. Kulturutskottet har därför behandlat dem i ett sammanhang.

Det förstnämnda medlemsförslaget sysslar med ett nog så trassligt spörsmål, det nämligen att vi i de nordiska språken använder olika skrivtecken för samma ljud. Det gäller bl. a. ö, ä, j och k efter kort vokal. Vidare är den alfabetiska ordningsföljden icke densamma i de nordiska länderna. Tecknen för å, ä och ö är placerade på olika sätt. Detta kan vålla icke ringa förargelse när man letar sig fram i en telefonkatalog, en ordlista eller en uppslagsbok från något grannland.

Jag skall inte fördjupa mig i det ganska omfattande remissmaterial i denna fråga som redovisas i utskottets betänkande. Spörsmålet om alfabetet är helt underordnat den större och övergripande frågan om en gemensam nordisk språknämnd — eller ett liknande språkligt organ. Det är alltså medlemsförslag A 415/k som är det väsentliga och viktiga.

Herr president! Mig veterligen har det aldrig inom det nordiska samarbetet fattats ett *förhastat* beslut. När man tagit ställning, det gäller såväl små som stora frågor, har man regelmässigt kunnat bygga sitt beslut på den mest omfattande och djupsinniga eftertänksamhet.

Frågan om ett gemensamt nordiskt alfabet började diskuteras redan för 107 år sedan — år 1869. Efter 48 år var norrmännen redo att skriva ljudet å på svenskt manér, alltså som ett a med en ring över. Det dröjde dock 79 år innan danskarna kände sig mogna för samma djärva steg. Det var alltså år 1948.

Det nu aktuella förslaget om ett gemensamt nordiskt språkvårdsorgan är dagteck-

nat den 8 oktober 1973. Förslaget är således inte ens två år gammalt. Jag medger att det i god nordisk tradition egentligen borde avvisas enbart därför att det är av så ungt datum.

Här bör emellertid framhållas att tankegångarna redan en gång har avvisats av rådet. Det skedde när ett i princip likartat medlemsförslag av den svenske delegaten Sven Sundin sopades under mattan för sju, åtta år sedan.

Jag vill vidare erinra om att behovet av ett gemensamt nordiskt organ för språkvård aktualiserades för snart ett halvt sekel sedan av föreningarna Norden. På den tiden fanns det inga nationella språknämnder i de nordiska länderna.

Den diskussionen som initierades hade en enkel och klar bakgrund. De tre stora skandinaviska språken, danska, norska, och svenska, befann sig i ett utvecklingsskede där de alltmer avlägsnade sig från varandra. En sådan utveckling var självklart till skada för den nordiska gemenskapen och det nordiska samarbetet.

Diskussionen gav till resultat att de nationella språknämnderna undan för undan kom till stånd i de nordiska länderna. Jag nämner detta därför jag finner det vara viktigt att påpeka att de nationella språknämndernas tillkomst ytterst bottnade i ett gemensamt nordiskt — eller kanske riktigare: skandinaviskt — språkvårdsintresse.

När kulturutskottet tog itu med medlemsförslaget om en gemensam nordisk språknämnd var det självklart att frågan måste ingående diskuteras med de nationella nordiska språknämnderna, allra helst som dessa vid det tjugonde nordiska språkmötet hösten 1973 föreslagit gemensamma överläggningar mellan språknämnderna och rådets kulturutskott.

En första överläggning mellan kulturutskottet och språknämnderna ägde rum i Ålborg den 9 november 1974 och ett andra möte hölls i Helsingborg den 26 maj 1975.

Det visade sig vara förknippat med svårigheter att nå fram till en struktur och organisation av det nordiska språksamarbetet som kunde godtas av samtliga språknämnder.

Det skulle kräva alltför lång tid att här redogöra för ärendets utveckling i olika de-

taljer. Jag får hänvisa till utskottets utförliga betänkande.

Det är naturligt att vissa motsättningar kan uppstå mellan nordiskt engagerade politiker och vetenskapligt arbetande språkforskare. För de förstnämnda rör det sig om en praktisk-politisk fråga i det nordiska samarbetet och i den nordiska samhörigheten. För de sistnämnda, språkvetenskaparna, är det en betydligt mera intrikat och komplicerad fråga.

Ännu i september förra året rådde oklarhet om vilken form det nordiska språksamarbetet enligt språknämnderna borde ha i framtiden. I denna situation ansåg sig kulturutskottet inte kunna förorda en bestämd, konkret lösning. Utskottet beslöt därför den 16 september föreslå att Nordiska rådet i anledning av de två medlemsförslagen antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med hänsyn till det stora behovet av åtgärder inom det nordiska språkvårdssamarbetet skyndsamt låta utreda förslagen om en nordisk språknämnd samt gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd.

Vid kulturutskottets möte i Köpenhamn den 21 och 22 januari i år förelåg en skrivelse från de nordiska språknämnderna av den 12 januari till utskottets ordförande, Gylfi Þ. Gíslason.

Av denna skrivelse framgår att de nordiska språknämnderna vid ett möte i Köpenhamn den 4 december 1975 nått fram till enighet om hur ett gemensamt nordiskt språkvårdsorgan bör organiseras och vilka arbetsuppgifter det bör ha:

”Representanter för Dansk Sprognævn, Svenska språkvårdsnämnden i Finland, Nufinska institutionens språknämnd, Norsk språkråd och Svenska språknämnden diskuterade vid ett möte i Köpenhamn den 5 december 1975 förslaget om ett nordiskt språksekretariat eller en nordisk språknämnd.

Den huvudsakliga utgångspunkten för diskussionerna vid detta möte var Nordiska rådets kulturutskotts uttalande vid mötet i Århus den 16 september 1975. Språknämndernas representanter hälsade detta uttalande av kulturutskottet med stor tillfredsställelse.

Språknämnderna i Norden finner det nu angeläget att bringa till Nordiska rådets kulturutskotts kännedom, att de vid mötet i Köpenhamn har uppnått en större enighet än tidigare i denna för språknämnderna själva så betydelsefulla fråga.

Denna enighet har nåtts på basis av det inom Norsk språkråd utarbetade kompromissförslag som förelåg vid kulturutskottets möte i Helsingborg den 26 maj 1975. I detta förslag omarbetades vid Köpenhamnmötet den 5 december 1975 sista delen av punkt 9 och fick följande lydelse (hela det norska förslaget med den omarbetade versionen av punkt 9 bifogas):

”Når det gjeld arbeidsoppgåvene til det nye organet, viser vi til Bertil Moldes PM av 30.10.74 og til fråsegna frå kulturutvalget i Nordisk råd av 16.9.75. Nokre av desse oppgåvene ligg utanfor eller på sida av det som hittil har vore arbeidsområdet til dei nordiske språknemndene, og for løysinga av desse må andre organ eller institusjonar ha eit hovudansvar. Men det nordiske språksekretariatet vil kunne medverke til å aktivisere og organisere det nordiske språksamarbeidet også på desse områda, bl. a. ved slike tiltak som er nemnde ovanfor i punkta 7 og 8.”

De nordiska språknämnderna, både de som var representerade vid mötet i Köpenhamn den 5 december 1975 och de övriga (d. v. s. Islensk málnefnd, Samisk språknemnd, Sverigefinska språknämnden och Fróðskaparsetur Føroya), har alla accepterat det norska kompromissförslaget med den ovan anförda ändrade lydelsen av punkt 9. Dock har Dansk Sprognævn gjort följande uttalande:

”Dansk Sprognævn mener vedblivende at det er unødvendigt at oprette et fællesnordisk sprognævn eller sprogsekretariat ved siden af eller på basis af de eksisterende nationale nævn. Det vigtige arbejde på at styrke det nordiske sprogfællesskab og øge den nordiske sprogforståelse vil efter Dansk Sprognævns opfattelse bedst kunne fremmes ved et udvidet samvirke mellem og øgede bevillinger til de nationale nævn (jf. Dansk Sprognævns brev af 7. februar 1975 til Nordisk Råds Kulturudvalg, citeret i Sprog i Norden 1975, s. 27—30).

Dersom de nordiske regeringer imidlertid beslutter at oprette et fællesnordisk organ for sprogligt samarbejde, kan et flertal i Dansk Sprognævns arbejdsudvalg acceptere den organisationsform og de arbejdsopgaver som er fremstillet i det af Norsk språkvård udarbejdede forslag i den form som dette fik ved mødet mellem repræsentanter for sprognævnene 5. december 1975 (jf. "Forslag frå Norsk språkråd til organisering av eit nordisk språksekretariat", dateret 8. december 1975), under forudsætning af at de i forslagens punkt 3 nævnte tre sekretærer er videnskabeligt kvalificerede og ansættes direkte af de nationale nævn".

De nordiska språknämnderna vill gärna i god tid före Nordiska rådets session 1976 meddela Er som kulturutskottets ordförande det resultat som nämnderna nu har uppnått. Det är vår förhoppning att Ni, om Ni finner det lämpligt, bringar här givna upplysningar till Nordiska rådets kännedom."

Utskottet tog del av skrivelsen — som också innehåller en kostnadsberäkning — med allra största tillfredsställelse. Det är nu uppenbart att frågan om en gemensam nordisk språknämnd eller ett gemensamt nordiskt språksekretariat, vilken term man vill välja, mycket snabbt kan föras fram till en lösning. Därmed har ett utomordentligt viktigt steg tagits i det nordiska samarbetet.

Herr president! Jag ber få yrka bifall till kulturutskottets hemställan i anledning av de två medlemsförslagen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Kaj Hansen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermansson, Carl-Henrik Hermans-

son, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo, Terhi Nieminen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willøch och Rolf Wirtén.

Christian Christensen, Pauli Ellefsen och Ib Stetter *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Ulla Järvilehto, Kirsten Jacobsen, Lars Korvald, Kirsten Myklevoll, Kjeld Olesen, Ulf Sundqvist, Folke Woivalin, Marjatta Väänänen, Sigurd Ømann och J. Fr. Øregård.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster. 3 medlemmar avstod från att rösta.

8

A 442/k: Medlemsförslag om förbättrad distribution av AV-material över riksgrensarna i Norden

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa regler som gör det möjligt för auktoriserade organ att utan tullgranskning in- och utföra AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär mellan de nordiska länderna.

2. att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande distribution av AV-material av un-

dervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär, varvid de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas möjligheter att erhålla förbättrad service beträffande AV-material särskilt bör beaktas.

Haugaard (kulturutskottets talesman): Hr. president! Denne sag om audio-visuelle midlers frie rejse over de nordiske grænser er faktisk så selvfølgelig, at den taler for sig selv. Jeg skal derfor spare på ordene.

Audio-visuelle midler kan i mange tilfælde med meget stor fordel anvendes internordisk. Det kan være praktisk, det kan være en billigørende mulighed, og det er også en fortrinlig mulighed for at udbrede øget nordisk viden og øget nordisk forståelse.

Men der er noget, der hedder toldmyndigheder. Ganske vist er det sådan, at disse AV-midler til undervisning og forskning m. v. i forvejen er fritaget for told, men enhver forsendelse skal jo for kontrollens skyld gå den normale toldvej, og dette betyder forsinkelser, det betyder administrativt besvær, det betyder besvær for afsender og modtager. Alt i alt forsinkelser, som giver en meget dårlig udnyttelse af midlerne og dermed en dårlig økonomi, hvilket igen betyder nedsat internordisk benyttelse.

Dette synes udvalget skal ændres. Udvalget har ikke lagt sig fast på, hvordan de praktiske regler vedrørende en ændring skal udformes, men man har dog peget på, at det nok ville være det rigtigste, hvis man gav bestemte virksomheder efter ansøgning en særlig bemyndigelse til fri forsendelse. Denne bemyndigelse kunne eventuelt gives gennem de enkelte landes undervisningsministerier.

Udvalgets indstilling er enstemmig, og den er i øvrigt i god overensstemmelse med den nordiske kulturaf tale.

Udvalget vil gerne pege på, at materialet til nordiske udstillinger o. lign. bør have samme vilkår som AV-midler.

Endelig er udvalget også enig om at indstille til Nordisk Ministerråd, at der etableres et effektivt nordisk samarbejde med hensyn til distribution af AV-materiel til de samme formål, som jeg har nævnt, hvor der

særlig tages hensyn til de sproglige minoriteters og de små kulturområders behov.

Jeg skal nøjes med denne anbefaling og i øvrigt henvise til den skriftlige redegørelse vedrørende medlemsforslag nr. 442, som man vist har haft god tid til at læse.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gyöfi P. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Kaj Hansen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Carl-Henrik Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Lars Korvald, Eric Krönmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Jón Skaftason, Anne-Greta Skantz, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Ib Stetter avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Kirsten Jacobsen, Ulla Järvilehto, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Kjeld Olesen, Petter Savola, Karl Skytte, Ulf Sundqvist, Henrik Westerland, Kåre Willoch, Marjatta Väänänen, Sigurd Ømann och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

9

A 454/k: Medlemsförslag om samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk.

Benkow (kulturutskottets talesman): Herr president! Televisjonsspørsmål er stadig like aktuelle i Nordisk Råd. Dette er vel tredje eller fjerde gang vi er innom dem i dag. Det foreliggende medlemsforslag tar riktignok for seg bare et begrenset felt av dette veldige saksområde. Det dreier seg om de nordiske sjöfolks muligheter til å få del i noe av det alle vi som befinner oss på land, tar som en selvfølge. Den arbeids- og livssituasjon som sjöfolkene opplever, er etter hvert blitt preget av tiltagende isolasjon. Skipene blir større, bemanningen blir mindre. Liggetiden i havn blir stadig kortere, og lastedene ligger stadig lenger vekk fra sentrale bydeler. Derfor burde sjöfolkene ha krav på særlige tiltak, slik at de så langt som mulig kan få del i det kulturtilbud televsjonen — i hvert fall på sitt beste — representerer.

I det foreliggende medlemsforslag og i de remissuttalelser som er innhentet, redegjøres det for de tiltak som nasjonalt er iverksatt for å tilgodese sjöfolkenes rettmessige krav på å få del i det som TV-utviklingen har medført. Både offentlige myndigheter, arbeidsmarkedsorganisasjoner og sjömannskirkene har gjort og gjør et verdifullt arbeid på dette felt. Men det er også klart at mer må gjøres for å bedre det fattigmannstilbud sjöfolkene nå faktisk avspises med.

I behandlingen av dette medlemsforlaget er det på den annen side nok en gang klargjort at problemet omkring opphavsretter er en av de mest effektive bremseklosser i det nordiske kultursamarbeid. Når det gjelder videokassettdistribusjonen til sjöfolk, synes opphavsrettsspørsmålet løst i Sverige og delvis i Finland, mens bildet er langt

mer broket i de øvrige land. Jeg tror Kulturutvalget står på trygg grunn når det i den foreliggende betenkning igjen annonserer sin utålmodighet med hensyn til løsningen av de opphavsrettslige problemer. La meg legge til: Det som er mulig i Sverige og Finland, bør også kunne gjennomføres i de andre nordiske land, dersom de parter som forvalter opphavsretten, har tilstrekkelig vilje til å komme berettigede krav i møte.

Det annet hovedpunkt i betenkningen om medlemsforslaget som kanskje er det viktigste argument for den foreslåtte rekommendasjon om å utrede forutsetningene og formene for en samnordisk distribusjon og produksjon av TV-program for sjöfolk, er frykten for at myndigheter og redereinæringen i de nordiske land skal velge tekniske løsninger som er innbyrdes uforenlige. Det ville være ytterst beklagelig om man, i mangel av en smule forutseenhet, plutselig befinner seg i en situasjon hvor man i de enkelte nordiske handelsflåter har videoavspillingsutstyr som hindrer en fellesnordisk utnyttelse av slike videobånd. Selvfølgelig er vi i kulturutvalget villige til i en viss utstrekning å akseptere en tvil om realismen i tanken på en samnordisk produksjon av TV-program for sjöfolk, selv om dette vil ha åpenbare fordeler. Vi mener imidlertid at man hurtig må treffe tiltak for å gjøre de enkelte nordiske TV-selskapers produksjon tilgjengelig for Nordens sjöfolk. Utvalget vil i den forbindelse uttrykke anerkjennelse for det samarbeid som med dyktighet er igangsatt av våre sjömannskirker når det gjelder felles distribusjon av kulturtilbud.

Vårt forslag til rekommendasjon innebærer en betimelig oppfordring til våre myndigheter, til våre televisjonsselskaper, til arbeidsmarkedets organisasjoner, til kulturarbeidernes organisasjoner og til de frivillige organisasjoner om å utrede hvordan også Nordens sjöfolk i større grad kan leve med i TV-alderen. På denne bakgrunn tillater jeg meg å anbefale Rådet å vedta det fremlagte forslag til rekommendasjon.

Sundman: Herr president! Jag skall göra ett mycket kort inlägg.

Föregående talare, Jo Benkow, påpekade

att opphovsrettsfrågorne alltid är svåra att lösa i sådana här ärenden. Vi har tidligere i dag ej utan energi diskutert de opphovsrettsliga frågorne i anslutning till TV-samarbetet. Kulturutskottet har genom mig beklagt sig över att ministerrådet inte tagit kontakt med opphovsmännene. Jag hävdar att man genom förhandlingar lätt kan nå en lösning.

Jag har ett typexempel på hur man bör gå till väga. Handelsflottans välfärdsråd i Sverige ville visa videoband av program som hade inspelats av Sveriges Radio. Man vände sig till KLYS — Konstnärliga och litterära yrkesutövarnes samarbetsnämnd — och inledde förhandlingar och träffade en överenskommelse med opphovsmännens organisation. I Sverige betalas f. n. för varje båt 500 kronor per år till KLYS för retten att visa videoband med Sveriges Radios program. KLYS fördelar sedan pengarna på det sätt som de olika opphovsmanorganisationerna inom KLYS inbördes kommer överens om.

Det här exemplet gäller en liten sak, men det anger hur man kan tackla de svåra opphovsrettsliga frågorne i anslutning till TV-samarbetet.

Statsråd Egeland: Herr president! Jeg har bedt om ordet til noen få bemerkninger, ikke på vegne av Ministerrådet i den forstand at det er formelt behandlet der, men i forståelse med Ministerrådets formann.

Motivet er å gi til kjenne signaler som går i samme retning som dem hr. Benkow ga. Vi vet alle, vi føler alle, særlig de av oss som er fra kyststrøkene, at han har rett. Dette er en gruppe som er i en spesiell situasjon.

La meg da i tilknytning til det og for å konkretisere det mer — etter nå å ha gitt til kjenne en bestemt vilje til å føre denne saken videre så fort og så godt vi kan — få si noen få ord om hvor saken står.

Herr Sundman fortalte hvor langt de var kommet i Sverige, og hvor brilliant det var gjort. Så vidt jeg har skjönt, har det der fra den 1. juli 1974 vært i gang en produksjon av TV-kassetter som distribueres til handelsflåten.

I Danmark er det foretatt en utredning i saken, og jeg har fått opplyst at man regner

med at en kassettdordning for den danske handelsflåten vil bli realisert om kort tid.

I Norge ble det høsten 1975 satt i gang en prøveordning med fjernsynskassetter til handelsflåten. Foreløpig omfatter disse kassettene nyhetsstoff og sendinger fra idrettsarrangementer, og de utgjør en sending på ca. en timme pr. uke.

I Finland er man også ut fra sine forutsetninger opptatt av å finne løsninger på dette for oss felles nordiske problem.

Saksordføreren, herr Benkow, pekte på de opphavsrettslige problemer, og herr Sundman har utdypet dette og pekt på at de må kunne la seg løse. Jeg kan forsikre at Det norske kirke- og undervisningsdepartement i forståelse med Justisdepartementet har disse problemer under debatt, og disse to departementer vil sammen og hver for seg gjøre alt som er mulig for å få fram slike løsninger som igjen avhenger av standpunkt hos de berørte interessegrupper.

Jeg er både spesielt interessert i å prøve å gjøre mitt til å få en løsning nasjonalt, og jeg er spesielt oppmerksom på at vi bør få til løsninger som er felles. Vi kan gjøre det ene uten å forsømme det andre. Og for nå å bli i herr Benkows egen språkbruk fra tidligere i dag, hvor han kombinerte zoologien med petrografen, vil jeg si at jeg håper at vi ut av et forholdsvis oversiktlig berg kan få en veldig mus.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gyöfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Kaj Hansen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Carl-Henrik Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Paul Jansson, Ulla Järvillehto, Sinikka Karhuvaara,

Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Lars Korvald, Eric Krönmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Rolf Wirtén, Folke Woivalin och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Kirsten Jacobsen, Knut Johansson, Håkon Kyllingmark, Kjeld Olesen, Karl Skytte, Ib Stetter, Kåre Willoch, Sigurd Ømann och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

10

A 455/k: Medlemsförslag om nordiskt program för framtidsstudier och D 1976/14/1970/e: Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor

Rådet företog båda dessa saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på framtidsstudiernas område.

Ekonomiska utskottet hade anmält, att utskottet önskar fortsätta behandlingen av meddelandet efter 24:e sessionen.

Presidenten: Den rekommendation som den dreier seg om, er lagt fram og omdelt litt sent etter arbeidsordningens bestemmelser, men saken skulle være oversiktlig slik som den nå foreligger.

Etter arbeidsordningens § 45 skal slike

betenkninger være tilgjengelig dagen før, men Rådet kan med plenumflertall vedta behandlet en sak selv om den fristen ikke er overholdt som i dette tilfellet.

Presidenten vil foreslå, at man gjør det, og ber om å få votere over det straks, før vi går inn på selve saken.

Presidentens förslag bifölls.

Mundebo (kulturutskottets talesman):
Herr president! Människornas situation förändras snabbt i de nordiska länderna — det gäller ekonomi, teknik och vetenskap, det sker socialt och på annat sätt. För samhälle och näringsliv blir det allt viktigare att kunna följa utvecklingen, analysera vad som händer, bedöma vad som kan komma att hända de närmaste åren och försöka belysa olika handlings- och utvecklingsalternativ.

Framtidsstudier blir därför allt viktigare och bedrivs i alla de nordiska länderna. Eftersom problemen på många sätt är likartade ter det sig naturligt att överväga olika möjligheter att samordna verksamheten och utnyttja resurserna gemensamt.

Kulturutskottet föreslår på grundval av ett medlemsförslag att man skall utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på framtidsstudiernas område. Denna tanke har också fått stöd av olika remissinstanser.

Kulturutskottet menar att man inte nu bör upprätta något särskilt institut för ändamålet. Behovet av samordning och gemensamma projekt kan tillgodoses på andra sätt. Man kan utveckla olika initiativ, utbyta erfarenheter och arbetsmetoder, skapa kontakt mellan forskare inom närliggande fält etc. Låt oss starta på de vägarna!

I bilden finns dels ett beslut från 1975 om utvidgat nordiskt samarbete beträffande komparativ samhällsforskning, en arbetsgrupp har fått uppgiften att syssla med de frågorna, dels också ett beslut från 1970 om ett forskningsinstitut för framtidsfrågorna. I den saken kommer länderna att ha kontakt under våren. De båda besluten hör ju nära samman med den nu aktuella saken, och därför är det naturligt att en samordning av utredningsarbetet sker. Kultur-

utskottet understryker det och framhåller att detta arbete bör komma i gång på allvar innevarande år.

Herr president! Jag vill på kulturutskottets vägnar föreslå att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på framtidsstudiernas område.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Kaj Hansen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Carl-Henrik Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Paul Jansson, Ulla Järvilehto, Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Eric Krönmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Rolf Wirtén, Folke Woivalin och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Per Borten, Pauli Ellefsen, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Kirsten Jacobsen, Knut Johansson, Olaf Knudson, Håkon Kyllingmark, Jan-Ivan Nilsson, Kjeld Olesen, Kåre Willoch, Sigurd Ømann och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 63 röster.

Ekonomiska utskottets anmälan lades till handlingarna.

11

A 457/k: Medlemsförslag om samnordisk massmediaforskning och D 1976/10/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit,

I. att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden,

2. på olika sätt stödja och stimulera nordiskt samarbete inom massmediaforskningen såväl inom Norden som inom ramen för internationellt samarbete på området.

II. att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Mundebo (kulturutskottets talesman): Herr president! Massmedieforskning har vid flera tillfällen varit aktuell i Nordiska rådet, första gången för ungefär 15 år sedan. För några år sedan — det var 1970 — behandlade rådet ett medlemsförslag om en effektiv radio- och TV-forskning. Rådet ville då att man skulle tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen.

Det beslutet ledde till att man upprättade en dokumentationscentral för massmediaforskning, NORDICOM. På så sätt har man fått en registrering av aktuell masskommunikationsforskning. Detta är naturligtvis betydelsefullt, ty det underlättar för forskarna att följa med i utvecklingen.

Nu vill kulturutskottet på grundval av ett medlemsförslag gå vidare. Utskottet menar att det finns behov av ett nordiskt samarbetsorgan som kan samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden. Det organet skulle kunna svara för informationsutbytet mellan forskarna. Massmediaforskningen pågår ju i många olika organ — vid universitet, vid radio- och TV-företag och vid några av journalisthögskolorna. En väg att gå vidare skulle kunna vara att vidga NORDICOM:s uppgift till att vara detta samarbetsorgan.

Herr president! Jag vill på kulturutskottets vägnar föreslå att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden och att på olika sätt stödja och stimulera nordiskt samarbete inom massmediaforskningen såväl inom Norden som inom ramen för internationellt samarbete på området.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Trygve Bratteli, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gylfi P. Gíslason, Gils Guðmundsson, Kaj Hansen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Ulla Järvilehto, Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Lars Korvald, Eric Krönmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Jens Risaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ulf Sundqvist, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund,

Rolf Wirtén, Folke Woivalin och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade Kirsten Jacobsen.

Allan Hernelius *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Ilka-Christian Björklund, Per Borten, Christian Christensen, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Håkon Kyllingmark, Kjeld Olesen, Sture Palm, Petter Savola, Jón Skaftason, Per Olof Sundman, Kåre Willoch, Sigurd Ømann och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

12

A 461/k: Medlemsförslag om en bok om den nordiska kvinnans historia

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att utgiva ett historiskt verk som allsidigt belyser den nordiska kvinnans sociala, politiska och kulturella ställning och funktioner i samhället.

Elsi Hetemäki (kulturutskottets talesman):

Herr president! För att göra en bra sak ännu bättre försöker jag vara så kort som möjligt.

Nordiska rådet uppmärksammade FN:s kvinnoår med att sessionen i Reykjavik den 19 februari 1975 besluta om en utställning "Kvinnan i Norden" och med en rekommendation om en utredning av frågan om mäns och kvinnors lika rättigheter. Av historiskt värde och till nytta för jämlikheten vore om såväl materialet från utställningen som övrigt material kunde utgöra utgångspunkt för en bok om den nordiska kvinnans historia. Enligt förslagsställarna skulle det

vara viktigt att undersöka kvinnans ställning i familjen i fråga om arbetsrätt och myndighet, på arbetsmarknaden i fråga om arbetsrätt, skyddslagstiftning, yrkesval, i kulturarbetet och kulturlivet, i organisationerna och i politiken.

Av remissyttrandena framgår att tanken uppfattas som realistisk och att en bok av föreslaget slag skulle fylla ett aktuellt behov. Kulturutskottet är övertygat om att boken skulle få betydelse inte blott i de nordiska länderna utan även annorstädes. En plan bör därför uppgöras och liksom i all forskning bör även här källkritik tillämpas. Utskottet finner det nödvändigt att en redaktion utses.

Kulturutskottet föreslår alltså enhälligt att Nordiska rådet skall rekommendera ministerrådet att vidtaga åtgärder för att utgiva ett historiskt verk som allsidigt belyser den nordiska kvinnans sociala, politiska och kulturella ställning och funktioner i samhället.

Herr president, ärade rådsmedlemmar! Genom att godkänna kulturutskottets förslag har ärade rådet möjlighet att göra historia, inte bara kvinnohistoria. Medlemsförslaget är daterat den 19 februari 1975, alltså bara för ett år och 12 dagar sedan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Trygve Bratteli, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Kaj

Hansen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Carl-Henrik Hermannsson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Ulla Järvilehto, Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Eric Krönmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Liv Stubberud, V. J. Sukse-lainen, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Folke Woivalin och Marjatta Väänänen.

Mot rekommendationen röstade: Kirsten Jacobsen.

Allan Hernelius och Sigurd Ømann *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Iikka-Christian Björklund, Per Borten, Christian Christensen, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Olaf Knudson, Håkon Kyllingmark, Kjeld Olesen, Sture Palm, Petter Savola, Ib Stetter, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster mot 1. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Förhandlingarna avbröts kl. 18.10.

Protokoll

6:e mötet

Onsdagen den 3 mars 1976 kl. 10.00

President: Ragnhildur Helgadóttir

Dagordning

1. E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet om tillämpningen av passkontrollöversenskommelsen (C 1976/15/j och D 1976/10/1973/j)

2. D 1976/24/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område

D 1976/21/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling

3. D 1976/17/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn

4. D 1976/26/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap

D 1976/15/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

5. D 1976/16/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete

6. C 1976/16/k: Berättelse från Nordiska kulturfonden

7. C 1976/22/k: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor

8. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*ekonomiska utskottets betänkande*)

C 1976/35/e: Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

C 1976/67/e: Berättelse om Nordel

C 1976/68/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

D 1976/22/1969/e: Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete

D 1976/2/1972/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området

D 1976/13/1973/e: Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar

D 1976/15/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

D 1976/16/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln

D 1976/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

D 1976/22/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning

D 1976/23/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nor-

disk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

D 1976/6/1975/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

9. A 453/e: Medlemsförslag om varus katt i gränshandeln

10. A 464/e: Medlemsförslag om enhetliga nordiska regler för offentlig upphandling

11. D 1976/23/1968/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering

12. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*socialpolitiska utskottets betänkande*)

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Eric Carlsson, Astrid Kristensson, Sven Mellqvist och Karl Johan Mortensen återtagit sina platser i rådet och att Alfred Håkansson, Ove Nordstrandh, Grethe Lundblad och Kristian Albertsen lämnat sessionen samt att Paul Jansson och Ulf Sundqvist lämnat sessionen och ersatts av Grethe Lundblad och Aimo Ajo.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet om tillämpningen av passkontrollöverenskommelsen (C/1976/15/j och D 1976/10/1973/j)¹

Carl-Henrik Hermansson: Fru president! Nordiska rådets juridiska utskott har med anledning av en till rådet ställd skrivelse från Svenska flyktingrådet daterad januari 1974 behandlat frågan om tillämpningen av den nordiska passkontrollöverenskommelsen i fråga om personer som åberopar politiskt flyktingskap. Utskottet behandlade frågan senast vid möte i Reykjavík den 18 februari 1975. Härvid deltog för frågan ansvariga ministrar från alla de nordiska länderna.

Det upplystes vid mötet att man på ämbetsmannanivå inlett förhandlingar om en lösning av den av Flyktingrådet aktualiserade frågan om tillämpningen av artikel 10 i passkontrollöverenskommelsen i fråga om

personer som åberopar politiskt flyktingskap. Det meddelades vidare att den fortsatta behandlingen av frågan skulle ske i Nordiska utlänningsutskottet på grundval av de förda ämbetsmannadiskussionerna.

På framställning av juridiska utskottet riktade Nordiska rådets presidium en skrivelse den 1 april 1975 till Nordiska ministerrådet med hemställan om att utskottet skulle hållas informerat om sakens fortsatta behandling. Presidiet framhöll utskottets önskemål om att det senast i samband med rådets behandling av Nordiska utlänningsutskottets berättelse till 24:e sessionen skulle finnas möjlighet att ta ställning till resultatet av de inledda övervägandena.

I den berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 15/j), som avlämnats till årets session, finns inte något nämnt om att utlänningsutskottet skulle haft den i presidiet skrivelse till ministerrådet aktualiserade frågan om tillämpning av passkontrollöverenskommelsen uppe till behandling. Det anges dock att utlänningsutskottet sammanträtt två gånger under 1975. Däremot sägs inte något om vilka frågor som då behandlats. Inte heller i det meddelande som lämnats av ministerrådet om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik har frågan berörts.

Mot bakgrund av juridiska utskottets önskemål om att hållas underrättad om frågans vidare behandling finner jag det anmärkningsvärt att information inte givits på något sätt.

Under hand har uppgift erhållits om att utlänningsutskottet skall mötas i mitten av februari i år. Jag utgår från att man vid detta möte kommer att behandla frågan och att en snar lösning kan ges på det aktuella problemet. Två år har redan gått sedan frågan anmäldes i Nordiska rådet.

Med hänvisning till vad som anförts här ovan ber jag att få rikta följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Hur långt har Nordiska utlänningsutskottet kommit i sina överväganden angående tillämpningen av artikel 10 i passkontrollöverenskommelsen i fråga om personer som åberopar politiskt flyktingskap och vilka resultat kan förväntas av dessa överväganden?

¹ Frågan tryckt s. 1700.

Statsrådet **Feldt**: Fru president! På ministerrådets vägnar ber jag att få lämna följande svar till herr Hermansson.

Nordiska utlänningsutskottet har vid sammanträde i Köpenhamn den 27 och 28 februari samt i Reykjavík den 8 och 9 september 1975 behandlat frågan om tillämpningen av artikel 10 i passöverenskommelsen när det gäller asylsökande.

Vid frågans behandling i utskottet har från dansk sida hävdats att återtagningsbestämmelsen i passkontrollöverenskommelsen inte borde tillämpas på asylsökande annat än då detta följde av principen om första asyländ. Den omständigheten att en flykting uppehåller sig kortare tid i Danmark under genomresa till Sverige borde därför inte hindra att Sverige betraktades som första asyländ och att asylfrågan prövades där.

Från svensk sida har hänvisats till att asyl enligt svensk lag kan beviljas politisk flykting under förutsättning att flyktingen har behov av fristad i Sverige. Sådant behov anses enligt gällande praxis inte föreligga när återsändande kan ske till annat nordiskt land enligt artikel 10 i passkontrollöverenskommelsen.

De svenska representanterna i utskottet har vidare pekat på att återtagningsregeln sedan sin tillkomst ansetts utgöra en garanti för att det nordiska passområdets yttergränser bevakas i önskvärd omfattning.

Från svensk sida har man alltså inte kunnat gå med på någon inskränkning i återsändningsrätten såvitt det gäller politiska flyktingar. Vid utskottsbehandlingen har det emellertid framhållits att en viss uppmjukning skett i praxis. I flera fall har sålunda asyl beviljats i Sverige, fastän återsändning hade kunnat ske.

Övriga nordiska länder har betonat att artikel 10 bör tillämpas med smidighet. Finland, Island och Norge har emellertid anslutit sig till den svenska principiella ståndpunkten att artikel 10 är tillämplig på asylsökande och att någon begränsning av tillämpningsområdet med hänsyn till principen om första asyländ inte bör ske.

Nordiska utlänningsutskottet har, enligt vad som framgår av utskottets protokoll, ansett den nu berörda principfrågan slutbe-

handlad för utskottets del i och med sammanträdet i Reykjavík i september 1975.

Carl-Henrik Hermansson: Fru president! Bakgrunden till min fråga är förhållanden som påtalats i en skrivelse till Nordiska rådet från Svenska flyktingrådet, daterad den 8 januari 1974. Det är alltså över två år sedan skrivelsen inlämnades till rådet.

Det kan inte vara tillbörligt att en hemställan om åtgärder behandlas på detta sätt. Medborgare eller organisationer som vänder sig till Nordiska rådet måste garanteras en snabbare behandling av sina framställningar.

Den sakfråga som Svenska flyktingrådet tagit upp har delvis redovisats i statsrådet Feldts svar, men jag vill anföra ytterligare några saker ur flyktingrådets skrivelse.

Artikel 10 i passkontrollöverenskommelsen stadgar ju att envar av de fördragslutande parterna förpliktar sig att återta utläning som borde ha avisats vid dennas yttergräns och som utan tillstånd inrest från denna stat till annat nordiskt land. Svenska flyktingrådet anför att förarbetena till passkontrollöverenskommelsen inte synes ha behandlat frågan om överenskommelsens tillämpning på politiska flyktingar utan endast den normala invandring som sker till de nordiska länderna. Man är därför kritisk mot den praxis som utbildats och ifrågasätter om denna verkligen har stöd i passkontrollöverenskommelsen. Denna praxis har ju inneburit att en politisk flykting, som rest in från ett annat nordiskt land och som olovligen befinner sig på svenskt territorium, inte anses vara i behov av fristad i Sverige så länge han eller hon kan sändas åter med stöd av passkontrollöverenskommelsen.

Svenska flyktingrådet kritiserar detta ur flera synpunkter. Dels anför man, som jag redan påpekat, att denna praxis inte synes ha stöd i passkontrollöverenskommelsen. Dels hävdar man att förfaringsättet innebär risk för att politiska flyktingar behandlas på ett sämre sätt och eventuellt kan komma att återsändas till sitt hemland. Dels framför man också den principiella uppfattningen, att den politiska flyktingens egna önskemål i fråga om asyländ skall

tillmätas avgörande betydelse. Jag ansluter mig till denna uppfattning.

Sammanfattningsvis hävdar Svenska flyktingrådet att den refererade tillämpningen av passkontrollöverenskommelsen "på ett allvarligt sätt har försämrat de politiska flyktingarnas rättsliga ställning".

Nu hävdar statsrådet Feldt att en viss uppmjukning har skett i praxis. I flera fall skulle asyl ha beviljats i Sverige, fastän återsändning hade kunnat ske. Påståendet är mycket opreciserat.

Jag hemställer att statsrådet Feldt ger rådet en redovisning av följande fakta: I hur många fall under 1974 och 1975 har politiska flyktingar avvisats eller förpassats från Sverige till andra nordiska länder med hänvisning till artikel 10 i passkontrollöverenskommelsen? I hur många fall har man i Sverige följt den uppmjukade praxis som herr Feldt nyss talade om?

Utän dessa upplysningar är det mycket svårt för juridiska utskottet, som behandlar denna fråga, att ta ställning till det problem som rests i skrivelsen från Svenska flyktingrådet, liksom det är mycket svårt för oss här att ta ställning till vad minister Feldt sagt på ministerrådets vägnar.

Jag beklagar slutligen, fru president, att de nordiska länderna icke kunnat nå enighet om tillämpningen av passkontrollöverenskommelsen i de delar som här tagits upp.

Statsrådet **Feldt**: Fru president! Det föreligger vissa svårigheter att lämna ett exakt svar på den fråga som herr Hermansson ställde, eftersom det finns en del skilligheter mellan Sverige och Danmark beträffande den rent statistiska redovisningen av det antal personer som har återsänts från Sverige till Danmark med åberopande av artikel 10. Enligt en grov uppskattning utgjorde antalet i föl mellan 60 och 80 personer.

Däremot ser jag ingen möjlighet att närmare redovisa antalet personer som skulle ha kunnat återsändas men beträffande vilka man inte åberopat artikel 10. De uppgifter som vi har visar emellertid att antalet är avsevärt mindre än det nyssnämnda.

Dessa siffror säger kanske ändå något om problemets karaktär. Sverige har inte i så

många fall åberopat artikel 10. Dessutom går trenden mot ett minskat användande.

När det sedan gäller den principfråga som herr Hermansson tog upp i anslutning till flyktingrådets resonemang — nämligen att passkontrollöverenskommelsen inte får tillämpas på det sätt som i dag sker — tolkar fyra av de fem avtalslutande länderna överenskommelsen så, att artikel 10 är tillämplig på asylsökande, medan det femte landet har en annan uppfattning. Man kan bara — så som herr Hermansson gjorde — konstatera att detta är läget i dag.

Jag vill tillfoga att problemet är något mera komplicerat än om man ser det enbart ur de aspekter som flyktingrådet anlägger. En passunion skapar ett enhetligt gemensamt område. Skall detta fungera måste alla i unionen deltagande länder känna en viss trygghet för att områdets yttergränser bevakas någorlunda effektivt. Om vi skulle göra ett undantag från den regel som nu gäller, tvingas vi förr eller senare att slå sönder principen om områdets enhetlighet. Och det är ju inte bara politiska flyktingar som rör sig mot och inom Norden utan också många personer som vi av sociala och andra skäl måste kunna hålla under uppsikt.

Även om mera etiska motiv kan anföras i detta sammanhang är det alltså inte möjligt att i dag åberopa dessa skäl i en rad fall, där nu principen om var bevakningen skall ske och vilka krav som måste ställas på de deltagande länderna ger utslag.

Carl-Henrik Hermansson: Fru president! Statsrådet Feldts uppgift om hur många fall som berörts av den här saken under förra året stämmer ungefär med den uppfattning jag har. Från dansk sida har emellertid redovisats högre siffror. Enligt uppgifterna till juridiska utskottet var skillnaden 1974 mellan 150 och 80 personer.

Men det är i varje fall klart att problemet har sådan storleksordning att det inte kan nonchaleras. Varje år är det uppemot ett hundratal politiska flyktingar som berörs av den här regeln.

Herr Feldt kunde tyvärr inte ange hur många fall som under det senaste året hade omfattats av uppmjukningen av praxis. Jag beklagar detta. Det är svårt för rådet och

det utskott som skall behandla frågan att ta ställning till ett så pass opreciserat påstående. Från de svenska myndigheternas sida hävdades så sent som i januari 1975 att man inte hade för avsikt att ändra praxis. Om det sedan skett en sådan ändring har den kanske ägt rum under senare delen av 1975 som en följd av de diskussioner som förts. Men vi har inte på bordet några fakta som i sak möjliggör en bedömning av denna fråga.

Jag beklagade förut att de nordiska länderna inte har kunnat komma till en enig ståndpunkt. Även om problemet inte utslutande rör Sverige och Danmark utan även de andra länderna i Norden, så är det framför allt ett problem som rör Danmark eftersom Danmark geografiskt ligger så att säga vid Nordens yttergräns.

Jag har fått den uppgiften att en sådan tolkning av passöverenskommelsen som de övriga länderna vill göra strider mot Danmarks förutsättningar att över huvud taget tillämpa överenskommelsen, och då är den här skillnaden i åsikt ännu mer beklaglig.

Jag vill ta upp ett argument som återfinns i statsrådet Feldts anförande och som hela tiden återopats vid juridiska utskottets behandling av frågan. Från deras sida som inte velat gå med på någon avgörande ändring av praxis har anförts att det nordiska områdets yttergräns måste bevakas och att man därför inte kan acceptera principen att politiska flyktingar själva skall kunna välja asylland.

Jag tycker att det är ett mycket egendomligt argument, att om man går in på principen att politiska flyktingar i ökad utsträckning skall kunna välja asylland inom Norden, skulle den danska passövervakningen vid gränsen komma att upphöra eller eftersättas. Det är ju inte detta frågan gäller, utan det handlar om den principen att en politisk flykting som kommer till Norden skall ha rätt att själv välja sitt asylland. Det skall t. ex. vara möjligt att resa genom Danmark till Sverige och begära att få stanna där utan att löpa risken att återsändas till Danmark bara därför att man kommunikationsmässigt råkat att komma först till detta land.

Fru president! Jag hoppas verkligen att det har skett en sådan uppmjukning av

praxis som statsrådet Feldt i sitt svar talade om. Den praxis som tidigare tillämpades och som vi känner till har varit orimlig. Jag vill också framhålla att juridiska utskottet i det betänkande över berättelsen från Nordiska utlänningsutskottet som man skall avge till denna session uttrycker den bestämda meningen att en sådan uppmjukning bör ske.

Sedan diskussionen förklarats avslutad anmäldes att behandlingen av berättelsen och meddelandet fortsätter i juridiska utskottet.

2

D 1976/24/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område och D 1976/21/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session.

Marjatta Väänänen (kulturutskottets talesman): Fru president! Nordiska rådet antog 1971 en rekommendation om ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område och två år senare en rekommendation om upprättande av ett nordiskt organisationscentrum för konstförmedling. Innan den senare rekommendationen antogs fördes bl. a. inom rådets kulturutskott en livlig diskussion om var det blivande konstcentret borde placeras. Huvudalternativen var då Ålborg i Danmark och Sveaborg i Helsingfors i Finland. Nordiska rådet tog inte definitiv ståndpunkt i lokaliseringsfrågan, utan ansåg att båda huvudalternativen kunde komma i fråga. Diskussionen om lokaliseringen och om andra frågor som rör centret har sedan dess förts vidare både inom de nordiska samarbetsorganen och i pressen samt inom konstnärskretsarna i Norden.

Rådets kulturutskott har sedan 1973 vid de regelbundna budgetöverläggningarna med Nordiska kulturministerrådet energiskt drivit på projektets realiserande. Ministerrådet har låtit företa en utredning om nordiskt bildkonstsamarbete som blev färdig förra året. Utredningen gällde både konstcentret och bildkonstsamarbetet i övrigt. Den kommitté som utredde frågorna tog klart ställning för upprättandet av ett konstcentrum och fann att Sveaborg var en lämplig placeringsort för detta. Samtidigt föreslog kommittén en rad andra åtgärder för att effektivisera samarbetet på bildkonstens område.

Utredningen om bildkonstsamarbetet har sedan varit ute på remiss i alla nordiska länder. Också Nordiska rådets kulturutskott har under sommaren och hösten 1975 grundligt behandlat både kommittérapporten och det nationella remissmaterialet. Vid det gemensamma budgetmötet i september i Århus stod förverkligandet av det nordiska konstcentret som en av de första punkterna på kulturutskottets lista över projekt som utskottet prioriterar för den nordiska kulturbudgeten.

Det var därför med stor tillfredsställelse som kulturutskottet tog del av nyheten, att ministerrådet vid sitt möte i december hade fattat principbeslut om att upprätta ett nordiskt kulturcentrum i Finland.

Detta principbeslut innebär ett stort steg framåt i riktning mot förverkligande av de båda rekommendationerna på bildkonstsamarbetets område. Ett nytt inslag i bilden är, att ministerrådet har utvidgat verksamhetsområdet för det blivande centret från enbart bildkonst. Enligt principbeslutet skall verksamheten kunna omfatta också andra kulturaktiviteter. Vilka dessa aktiviteter skall bli, skall nu ytterligare utredas. Därefter skall förslag till verksamhetsprogram och driftsbudget utarbetas.

Kulturutskottet har i sitt betänkande om årets meddelanden sagt, att utskottet givetvis inte har något emot den utvidgning som sålunda har företagits. Tvärtom är det — och här vill jag tala som finsk rådsmedlem — ur Finlands synpunkt ytterst välkommet med en institution som kan bidra till att stärka de redan livliga kulturkontakterna mellan de övriga nordiska länderna

och oss. Här har man redan i går konstaterat vilka positiva verkningar Nordens Hus i Reykjavik har haft för kulturkontakterna mellan Island och det övriga Norden. Utskottet förutsätter dock, att det ursprungliga, framför allt praktiskt betingade behovet av ett centrum som kan leda och stimulera bildkonstsamarbetet inte skjuts åt sidan, utan att det faktiskt blir fråga om en utvidgning av centrets planerade verksamhet.

Ministerrådets beslut nämner inte någon speciell lokaliseringsort inom Finland och det finns naturligtvis många tänkbara alternativ. Den finska regeringens erbjudande om att ställa lokaliteter till förfogande på Sveaborg i Helsingfors står dock fast.

Fru president! Med dessa ord vill jag yrka bifall till kulturutskottets förslag, som går ut på att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

3

D 1976/17/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Gylfi Þ. Gíslason: Fru præsidant! I december sidste år fattede kultur- og undervisningsministrene en principbeslutning om, at et nordisk kulturcentrum skulle oprettes i Tórshavn på Færøerne.

Der er her tale om en overordentlig glædelig og samtidig vigtig beslutning, som jeg tillader mig på kulturudvalgets vegne at udtrykke særlig tilfredshed med.

Jeg beklager, at et medlem af rådet har erklæret sig imod oprettelsen af et sådant kulturcentrum i Tórshavn. Jeg håber, at der ikke bliver flere.

Denne sag er blevet forberedt i nogle år her i Nordisk Råd, og kulturudvalget og kultursekretariatet har behandlet det ind-

gående. Sagen er rejst i foråret 1971, da Erlendur Patursson stillede et forslag om et nordisk teater- og koncerthus i Thors-havn. Samme efterår fremsatte nogle råds-medlemmer et ændringsforslag, der gik ud på, at man henstillede til regeringerne at undersøge mulighederne for i Thors-havn at opføre et nordisk kulturcenter.

I januar 1972 anbefalede kulturudvalget denne tanke, og i februar vedtog Nordisk Råd kulturudvalgets forslag. Samme efterår nedsatte embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde et udvalg til behandling af sagen med én repræsentant for hver af de nordiske regeringer og to for Færøernes landsstyre.

Udvalget afgav en udførlig betænkning den 25. marts 1974. Sidste år afholdt kulturudvalget sit sommermøde i Tórshavn, først og fremmest for at behandle denne sag og oprette kontakt med og have samråd med færøske myndigheder og repræsentanter for færøsk kulturliv.

Udvalget havde i Tórshavn et meget udbytterigt møde med vedkommende. Under udvalgets og ministrenes fællesmøde i Århus i september sidste år forelagde udvalget sine synspunkter i denne sag og udtrykte sin store interesse for, at man tog en principbeslutning om gennemførelse af den.

I fortsættelse heraf besluttede ministrene i december, at der skulle oprettes et nordisk kulturcentrum i Tórshavn med koncert-, teater- og kongressal og mediatek. Et udvalg, hvori der sidder tre repræsentanter for embedsmandskomiteen og én repræsentant for kultursekretariatet, skal i første halvdel af indeværende år forberede et program for kulturcentret.

Under hensyntagen til alt dette tillader kulturudvalget sig at anbefale rådet, at det tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandation nr. 17/1972 for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Tilbage står det at træffe beslutninger om bevillinger til gennemførelse af projektet. Kulturudvalget vil drøfte den sag med ministrene og lægger stor vægt på, at der bevilges penge, så snart forberedelserne til-lader, at man går i gang med opførelsen.

Der er her tale om en sag, som er af større vigtighed end mange, muligvis de

fleste, gør sig klart. Det drejer sig ikke kun om at formidle de andre nordiske folks kulturer på Færøerne, men samtidig om at delagtiggøre dem i færøsk kultur. Som islænding kan jeg tale med om den betydning, Nordens Hus i Reykjavík har for Islands kontakt med det øvrige Norden, og jeg vil til slut fremsætte det ønske, at det nordiske kulturcentrum i Thors-havn i fremtiden vil være lige så kraftig en løf-testang, når det gælder sund forbindelse mellem de nordiske folk, som Nordens Hus i Reykjavík har vist sig at være.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölis utskottets förslag.*

4

D 1976/26/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap och D 1976/15/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölis.

5

D 1976/16/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Liv Stubberud (kulturutskottets talesman): Ærede president! Under sesjonen i Reykjavík vedtok Nordisk Råd en rekommandasjon om økt nordisk idrettssamarbeid. Rekommandasjonen tok sikte på en utredning

om behovet og formene for et utvidet nordisk idrettssamarbeid. Det samarbeidsrådet en i første rekke tok sikte på å støtte, var innen skoleidretten, ungdoms-, bedrifts- og handikapidretten, samt breddeidretten i sin helhet. I Kulturutvalgets betenkning beklages at en slik utredning ikke var satt i gang da meldingen ble avgitt.

Kulturutvalget har i påvente av at et slikt utvalg skulle bli nedsatt, fortsatt sine drøftelser om denne sak. Jeg vil gjerne trekke fram noen av de punkter som har vært framme i utvalgets vurdering.

Idretten faller innenfor rammen av det nordiske kultursamarbeid. I kulturavtalens artikkel 5 er ungdoms- og idrettssamarbeid spesielt omtalt. Idrettsorganisasjonenes arbeidsfelt er meget omfattende og blir i alle de nordiske land verdsatt og prioritert høyt.

Det er vel ikke noen virksomhet eller aktiviteter som samler interesse blant et større antall ungdom enn nettopp idretten. Idrettsorganisasjonene hører til våre største ungdomsbevegelser. De har et omfattende og godt utbygd organisasjonsnett, som i det store og hele bygger på frivillig innsats. Det finnes allerede i dag et utstrakt samarbeid mellom de nordiske lands idrettsorganisasjoner. Det ville være naturlig i første omgang å gi de allerede etablerte nordiske samarbeidsopplegg økonomisk støtte, slik at disse kan opprettholdes og utvikles videre.

Kulturutvalget har i sin rekommendasjon lagt vekt på breddeidretten. Utvalget ønsker at aktiviteter som omfatter de store grupper av befolkningen skal prioriteres, og at økonomisk støtte bør settes inn på andre områder enn den egentlige konkurranse- og eliteidrett. Samarbeidet bør også kunne omfatte utdanning av instruktører og forskning innen området fysisk fostring.

Et nordisk idrettssamarbeid har ikke bare idrettslig verdi. Det gir også store grupper i Norden muligheter til kontakter over landegrensene. De unge får her et verdifullt innblikk i og forståelse for de forskjellige lands kultur, miljø og språk. Man bør derfor særlig ta vare på det samarbeid som i dag foregår mellom skolene i de nordiske land. De økonomiske midler som stilles til disposisjon på dette området, styr-

ker også det fremtidige samhold mellom de nordiske folk.

Utvalget mener at de aktiviteter som idretten omfatter, i høyeste grad er kulturfremmende og derfor bør bli anerkjent og gitt støtte i likhet med andre kulturpolitiske tiltak. Når utredningskomiteen kommer i arbeid, går jeg ut fra at den bl. a. også vil vurdere mulighetene for en forsøksordning i likhet med den ordning en hadde når det gjaldt ungdomsarbeidet. En slik forsøksordning kunne f. eks. finansieres over disposisjonsmidlene på kulturbudsjettet. På grunnlag av de erfaringer en slik forsøksordning gir, kan en senere vurdere omfanget og fordelingen av en fast post på budsjettet.

Kulturutvalget håper at Ministerrådet innen neste sesjon kan legge fram konkrete planer for et utvidet nordisk idrettssamarbeid, og vil foreslå at Rådet legger meldingen om rekommendasjon nr. 16/1975 ved protokollen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles utskottets förslag.

6

C 1976/16/k: Berättelse från Nordiska kulturfonden

Utskottet för granskning av Nordiska kulturfonden hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1974 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1974, samt

2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölles.

7

C 1976/22/k: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna efter uppmaning till Nordiska ministerrådet att snarast fatta beslut på vilket sätt kontakterna rörande radio- och TV-frågor skall organiseras.

Utskottets förslag lades till handlingarna.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Jan Ivan Nilsson lämnat sessionen och ersatts av Alfred Håkansson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelande

Det meddelades, att Marjatta Väänänen lämnat sessionen.

8

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottets betänkande), C 1976/35/e: Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling, C 1976/67/e: Berättelse om Nordel, C 1976/68/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, D 1976/22/1969/e: Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, D 1976/2/1972/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, D 1976/13/1973/e: Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, D 1976/15/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, D 1976/16/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln, D 1976/22/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, D 1976/23/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten, D 1976/6/1975/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer och D 1976/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I. at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C 1/1976 vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å endre § 13, siste punktum i statuttene for Nordisk Investeringsbank slik at representantene utpekt av Ministerrådet og av Nordisk Råd blir stillet likt med hensyn til formannsvervet i Kontrollkomitéen.

2. Nordisk Råd vil henstille at Ministerrådet i sine overveielser om tiltak for å utvikle den nordiske samhandel også har for øye importhemmende tiltak som enkelte nordiske land har iverksatt.

3. Rådet vil understreke betydningen av nært nordisk samarbeid for å få OECD-avtalen vedrørende kredittvilkår opprettholdt og respektert.

4. Rådet har notert seg at de nordiske land fortsetter sitt nære samarbeid vedrørende de internasjonale valutaspørsmål, men Rådet imøteser en mer fyldig redegjørelse om målsettingen for og resultatene av dette samarbeid.

5. Rådet er enig i at utvidet nordisk samarbeid innenfor områdene sikkerhetsanalyser, fysisk beskyttelse av nukleære anlegg og materialer, utarbeidelse av forslag til regler og retningslinjer vedrørende kjernesikkerhet og strålingsbeskyttelse, samt radioøkologi finner sted.

Rådet forutsetter at den rapport som Kontaktorganet for atomenergisporsmål er pålagt å utarbeide om konkrete samarbeidsprosjekter med hensyn til kjernekraftens sikkerhetsaspekter blir forelagt Nordisk Råd.

6. Rådet tillegger samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning stor betydning. Den bør utvikle seg uten at en for tiden søker å presse den inn i bestemte organisatoriske former.

7. Rådet har med tilfredshet notert seg at flere prioriterte arbeidsoppgaver er gjennomført og en rekke er i gang som et ledd i oppfølgingen av handlingsprogrammet for byggsektoren.

Samordningen av statens anbudsregler for utførelse av byggarbeider i de nordiske land med sikte på å fjerne bestemmelser som prefererer nasjonale entreprenører i konkurransen om de statlige oppdragene tillegger Rådet stor betydning. Det er også viktig at kunngjøring foretas offent-

lig av statlige entrepriser. När det gjelder spørsmålet om kartlegging av gjeldende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige innkjøp, vises til behandlingen av medlemsforslag A 464 e.

Rådet imøteser en utredning om de spørsmål vedrørende kartellavtaler m. m. innen byggbransjen som er under behandling av de nordiske statlige pris- og kartellmyndigheter.

Rådet ser med tilfredshet at en første utgave av harmoniserte byggbestemmelser med sikte på å begrense tapet av energi i bygninger vil bli utgitt i 1976.

8. Rådet antar at ved oppfølgingen av det regionalpolitiske handlingsprogram bør hovedvekten ligge på det grensekommunale samarbeid.

Når det foreliggende utkast til overenskomst om grensekommunalt samarbeid er behandlet av Ministerrådet, går en ut fra at forslaget blir lagt fram for Nordisk Råd for uttalelse.

9. Rådet legger betydelig vekt på den påbegynte kartlegging av samhandelen på Nordkalotten og forekommende handelshindringer.

10. Rådet støtter den innsats som gjøres med sikte på en nordisk overenskomst om gjennomføring av felles prøving av konsumentvarer eller gjensidig godkjenning av prøveresultater fra de øvrige nordiske land.

11. Rådet vil peke på at bare en beskjeden del av de nordiske lands bistand til utviklingslandene baseres på felles nordiske opplegg og prosjekter. Rådet anser derfor at arbeidet med planlegning av fellesinnsatsen er viktig. I motsatt fall risikerer man at det veletablerte nordiske bistands-samarbeidet stagnerer og at mulighetene for direkte innflytelse på prosjekter og konkrete arbeidsoppgaver blir mindre.

II. at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I, Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet, og kapitlene VIII: Handels- og valutapolitisk samarbeid, IX: Industri- og energipolitisk samarbeid (bortsett fra orienteringen om rek 21/1974), kapittel X: Samarbeid innen byggsektoren, kapittel XI: Regionalpoli-

tisk samarbeid, kapittel XII: Samarbeid om konsumentspørsmål, og kapittel XV: Samarbeid om og spørsmål vedrørende bistand til utviklingslandene,

III. at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 22/1969 angående grensekommunalt samarbeid til etterretning og avskriver rekommandasjonen,

IV. at Nordisk Råd tar beretningen (Bilag 2 til C 1) fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål og Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk, samt beretning (C 35/e) om Nordisk Industrifond til etterretning,

V. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 2/1972 angående samarbeid på det måltekniske området, rek. nr. 13/1973 angående samarbeid vedrørende GATT-forhandlinger, rek. nr. 15/1974 angående drøftinger med EF vedrørende gjensidig erkjennelse av testresultater, rek. nr. 16/1974 angående samordning av vilkår for eksportkreditter, bl. a. i øst-vesthandelen, rek. nr. 22/1974 angående nordisk samarbeid om overflate- og kolloidforskning, rek. nr. 23/1974 angående regionalpolitisk fond for Nordkalotten og rek. nr. 6/1975 angående Nordtests arbeidsformer til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

VI. at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 21/1974 til etterretning og imøteser ny melding til neste sesjon.

VII. at Nordisk Råd tar beretning C 67/e om Nordel til etterretning.

VIII. at Nordisk Råd tar beretning C 68/e fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål til etterretning.

Ib Stetter hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, meddelat, att han icke kunde tillträda utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

Palm (ekonomiska utskottets talesman): Fru president! Arbetet i Nordiska rådet beskrivs ofta som fämligen händelselöst. Detta bottnar troligen i otillräckliga insikter. Vårt vardagsarbete omges inte med särskilt starka effekter, och det är mera sällan som rådet bjuder på sensationella nyheter. Meddelanden om vad som sker måste pressas in

mellan det informationsflöde som speglar händelserna utanför Nordens gränser och inrikeshändelserna, som nästan alltid tilldrar sig betydligt större uppmärksamhet.

I vårt arbete inom Nordiska rådet vill vi så långt möjligt söka åstadkomma enhälliga förslag till rekommendationer. Under senare tid har emellertid en politisk profilering i olika medlemsförslag utgjort en värdefull injektion för debatten om våra internordiska angelägenheter.

I ett av de medlemsförslag — som nu framlagts av före rådsmedlemmen och folkpartiledaren Gunnar Helén — föreslås införandet av offentliga utskottsförhör. Denna fråga skall Nordiska rådet ta ställning till vid ett senare tillfälle. Erfarenheterna från ekonomiska utskottets sammanträden har visat att någon större köbildning vid utskottets presskonferenser i anslutning till utskottsmötena inte har förekommit.

Jag tror inte att detta är någon radikal metod att öka kännedomen om vårt arbete, och överläggningarna i utskotten betraktas mera sällan som förstasidesstoff. Några mera djupgående redogörelser för meningsbrytningar i olika frågor brukar heller inte ske och informationsfrågornas lösning är ett ständigt återkommande spörsmål.

Inom de olika parlamenten klagas ibland över svårigheten att få en samlad bild av behandlingen av de olika frågorna i rådet. En betydlig förbättring har emellertid skett. Jag vill här särskilt peka på presentationen av ministerrådets berättelse — C 1. Den har blivit överskådligare under senare år. De som ger sig tid att fördjupa sig i de 250 sidorna, som nu föreligger, får en god bild av vad som sker i det nordiska samarbetet, hur arbetet bedrivs inom olika organ och om behandlingen av de rekommendationer som antagits av rådet.

Trots dessa förbättringar kvarstår ett önskemål som ofta framförts bl. a. vid överläggningarna i ekonomiska utskottet. Det gäller värdet av att få en redovisning på två plan. Dels önskar vi få en redovisning av det pågående arbetet inom olika nordiska organ och dels framförs önskemålet om en programförklaring från ministerrådet beträffande de frågor och problem som i första hand under de närmaste åren borde bli föremål för insatser från rådets sida.

Även om det är parlamentarikernas uppgift att genom sina medlemsförslag ge uttryck för den positiva vilja som måste vara en drivande kraft borde ministerrådet med den överblick man har och den personella förstärkning det fått från sina egna utgångspunkter kunna presentera nya viktiga problemområden som borde lösas i ett vidgat nordiskt samarbete. En sådan presentation skulle säkerligen stimulera intresset för de uppgifter som ligger framför oss. Det var med intresse vi lyssnade på statsrådet Feldt under generaldebatten i söndags.

Under senare år har några stora frågor kommit i centrum för intresset. Ett par närliggande exempel utgör energifrågorna och den nordiska investeringsbanken. Banken öppnar vissa perspektiv när det gäller att angripa framtida ekonomiska och industriella problem i Norden. Till detta kan läggas möjligheterna att ge krediter för export av gemensamt intresse, som bör bli föremål för uppmärksamhet.

Under flera år ställdes kravet på ökad insyn och en bättre överblick beträffande kostnaderna för det nordiska samarbetet. Detta möjliggörs nu genom tillkomsten av budget- och kontrollkommittén. Genom detta organ skapas en bättre dialog mellan parlamentariker och ministerrådet som gäller samtliga utskott. Detta medför att utskotten deltar och tvingas att grundligt argumentera för sina anslagsframställningar.

Detta system har nu börjat tillämpas. Erfarenheterna av dessa diskussioner är goda och utgör en försäkran till våra uppdragsgivare om att de förslag som framläggs är analyserade och väl underbyggda.

Den kritik som förts beträffande kostnaderna för det nordiska samarbetet i sin helhet har ofta varit våldsamt överdriven. Det har ibland fällt häpnadsväckande påståenden i dessa frågor — senast i generaldebatten. Vi som deltar i budgetarbetet vet att expertorganens framställningar är kraftigt nedbantade, och det har varit vår uppgift att söka vinna förståelse för ökade anslag för att vi skall kunna uppnå resultat med vårt arbete. Jag skulle önska att vi gemensamt gjorde en systematisk genomgång av områden där knappa reella resurser av olika slag kunde sparas genom ett samarbete. Man borde mindre fråga "har

vi råd med den eller den uppgiften för nordiskt samarbete". Snarare borde vi fråga: "har vi råd att låta bli?"

Fru president! Jag vill nu övergå till att i all korthet redogöra för några centrala frågor i ministerrådets berättelse som ekonomiska utskottet haft att behandla. De återfinns i texten i 20 punkter. Jag vill nämna några av dessa.

Den 15 november i fjol beslöt Nordiska rådets extrasession i Stockholm att rekommendera inträttandet av en nordisk investeringsbank. I anslutning till detta fördes ingående diskussioner om parlamentarikernas inflytande i ledningen för den nya banken. Dett har reglerats i statuterna, men på en punkt hemställer utskottet att frågan om vem som skall inneha ordförandeskapet i kontrollkommittén regleras genom en ändring av § 13. Utskottet yrkar att de representanter som utsetts av ministerrådet och Nordiska rådet blir likställda och anser att innehavaren av detta uppdrag bör skifta enligt särskilda regler.

Det är nu känt att representanter för de nordiska regeringarna vid möte med presidiet i dagarna har förklarat att de avser att tillämpa artikelns § 13 så att rådets önskemål blir tillgodosedda.

Beträffande handeln mellan de nordiska länderna konstaterar utskottet den positiva utvecklingen på detta område under 1974 och början av 1975. Utskottet vill i detta sammanhang — enligt vad som sägs i punkt 2 — rikta uppmärksamheten på vissa importhämmande åtgärder som vidtagits av enskilda nordiska länder.

Inom handelspolitikens område erinras vidare om arbetet inom OECD att begränsa konkurrensen i vad avser villkoren vid exportkreditgivning. Utskottet uttalar också önskemål om en fylligare redogörelse av de nordiska ländernas gemensamma uppträdande vid behandling av internationella valutaspörsmål.

Ett väsentligt område i utskottets arbetsuppgifter gäller de ökade krav som ställs och kommer att ställas beträffande test-, kontroll- och säkerhetsfrågor. Jag vill här hänvisa till de ökade anspråk som en stor allmänhet ställer på produktkontroll och standardisering både inom industrin i allmänhet och på konsumentområdet. Ett krav

av särskilt stor betydelse — och som behandlas under punkt 5 — är kärnkraftens säkerhetsfrågor. Ekonomiska utskottet förutsätter i sina yrkanden att den rapport som kontaktorganet för atomenergispörsmål kommer att avlägga också förelägges Nordiska rådet.

Vid Nordiska rådets session i Oslo 1973 antogs ett handlingsprogram beträffande en samordning av byggbestämmelser i de nordiska länderna. Detta arbete har givit många goda resultat. I utskottets hemställan till rådet omnämns några kvarstående frågor som bl. a. handlar om kartellavtal m. m. inom byggbranschen. Den frågan är f. n. under behandling av de nordiska ländernas framhåller också att de med tillfredsställelse emotser förslag till åtgärder som förväntas föreligga 1976 och som innebär åtgärder för att begränsa energiåtgången i fastigheter.

En återkommande fråga i rådet gäller det gränskommunala samarbetet. Ett utkast till överenskommelse i detta samarbete har aviserats av ministerrådet. Förslaget remissbehandlas nu och utskottet räknar med att ta ställning till detta vid sitt möte som kommer att hållas i Norrbotten i augusti. Närbesläktade problemställningar möter också i Nordkalottrågan.

Vid en tidigare session har utskottet — och rådet — efterlyst en utförligare redogörelse för de nordiska ländernas gemensamma insatser beträffande vissa biståndsprojekt för u-länderna. I år är ministerrådets berättelse även på detta område något fylligare, och ekonomiska utskottet finner det angeläget att arbetet med planläggningen av de gemensamma insatserna i den s. k. tredje världen blir föremål för rådets intresse.

Fru president! Så långt de yrkanden vi nu har att behandla inom ekonomiska utskottets ram. Vi ser emellertid redan nu några av de frågor som vårt utskott har att behandla före sessionen i Helsingfors 1977.

En fråga av särskilt stor betydelse och som intar en särställning gäller det framtida energisamarbetet. Helt nyligen har utskottets ledamöter fått ta del av ett par nya utredningar på detta område. Det gäller naturgasfrågor. I förlängningen av ett utvecklat energisamarbete ligger möjligheterna till ett

ökat internordiskt varuutbyte och ett mera omfattande industriellt samarbete. Vi hälsar med tillfredsställelse de initiativ som nu tagits och som presenterats i anslutning till sessionen. I detta sammanhang vill jag också omnämna meddelandet om rekommendation 21/1974 angående frågan om nordiskt energi- och industrisamarbete. Utskottet föreslår att detta medlemsförslag bordlägges till kommande session med hänsyn till det arbete som nu pågår. Jag yrkar bifall till detta förslag.

Ett annat betydelsefullt område — som jag redan omnämnt — gäller det gränskommunala samarbetet som vi hoppas får en fastare utformning. Vi känner de skiftande problem som finns i de tätbefolkade områdena kring Öresund, för kommunerna efter såväl den svensk-norska gränsen som problemen för de svensk-finska kommunerna i Tornedalen. Med intresse emotser vi ministerrådets förslag till projekt på detta område så snart konventionen antagits.

Perspektiven utåt kommer att vidgas när vi får tillfälle att närmare diskutera våra bedömningar av den framtida biståndspolitiken för utvecklingsländerna. Det är naturligt att diskussionen om dessa problem får ett ökat utrymme även i Nordiska rådet mot bakgrunden av det gemensamma nordiska uppträdandet som förekommer i internationella sammanhang när dessa frågor behandlas och i samarbetet kring vissa konkreta projekt som möjliggöres genom de ökade anslag som de nordiska länderna beviljar för biståndsinsatserna.

Genom samarbete i olika former får de nordiska länderna större möjligheter att i enlighet med u-ländernas önskemål bidra till att lindra nöd, fattigdom och sociala orättvisor.

Två medlemsförslag beträffande den framtida biståndspolitiken har nyligen avlämnats. De är av socialdemokratiskt resp. borgerligt ursprung. Medlemsförslagen är nu utsända för behandling i de olika remissorganen. Detta material kommer säkerligen att ge underlag för en livlig debatt innan frågan förs fram till avgörande vid nästa års session.

Lösbrutna ur sitt sammanhang upplevs inte de frågor vi har att behandla som särskilt revolutionerande. Men tillsammans

i ett större perspektiv har insatserna givit åtskilliga resultat i praktisk politik.

Nästa år håller Nordiska rådet sin 25:e session. Det vore av stort värde om det då kunde föreligga en översiktlig redogörelse för resultaten av rådets 25-åriga verksamhet. En sådan översikt skulle visa att de frågor som det till en början stått strid om så småningom kommit att omfattas av det stora flertalet nordiska medborgare.

Fru president! Jag yrkar bifall till ekonomiska utskottets yrkanden i anslutning till C 1. För att något rationalisera behandlingen av övriga ärenden i anslutning till de frågor som ekonomiska utskottet har haft att behandla i detta sammanhang yrkar jag bifall till utskottets hemställan fram till punkt 9 på dagordningen.

Finn Gustavsen: Fru president! Jeg har noen kommentarer til et par av de spørsmål som økonomisk utvalg har med i sin innstilling. Det ene spørsmålet gjelder Den nordiske investeringsbank, som en god del av oss mener ikke fikk en tilfredsstillende behandling i Stockholm. Det ble også nevnt her i debatten på søndag av hr. Willoch at det på et vesentlig punkt rår meget stor uklarhet om hvordan bankens retningslinjer er å oppfatte. Det gjelder spørsmålet om hvorvidt banken skal kunne brukes til prosjekter i land utenfor Norden.

Det synes for meg å være et helt sentralt spørsmål hvorvidt denne banken er innrettet på nordiske økonomiske forhold innenfor Norden, eller om den også skal være med på eventuelt å finansiere prosjekter utenfor Norden. Den norske utenrikskomite, som jeg er medlem av, behandlet spørsmålet om ratifikasjon av avtalen om Den nordiske investeringsbank for et par uker siden, og vi sa i vår innstilling at "Flertallet" — d. v. s. det var egentlig hele komiteen — "forutsetter at lån eller garantier kun blir gitt til foretak innen Norden". Men her i København har vi brakt i erfaring, som hr. Willoch var inne på, at dette spørsmålet har vært reist i Det danske folketing, og at den minister som dette ligger under i Danmark, har gitt akkurat den motsatte konklusjon. Hans konklusjon er at Den nordiske investeringsbank skal kunne finansiere prosjekter utenfor Norden. såkalte prosjekter av felles

nordisk interesse. Jeg mener at dette uklare punktet må bli klaret opp. Det kan ikke godtas at banken kommer i gang og arbeider uten at retningslinjene på dette punktet er klarlagt.

Jeg vet ikke hvem som er rette vedkommende, men jeg vil iallfall ha sagt det med meget store bokstaver i denne debatt at dette er et spørsmål som man krever et klart svar på. Etter mitt syn får man eventuelt ta saken opp på nytt for å få vedtatt retningslinjer, og etter mitt syn kan heller ikke banken i sin praksis i dag arbeide ut fra at den skal kunne gi lån til prosjekter utenfor Norden. Det vil i så fall være i strid med hva mange i denne forsamling mener — hvor mange vet jeg ikke.

Videre er det et spørsmål til jeg vil ta opp som er berørt i utvalgets innstilling. Det gjelder den nordiske utviklingshjelpen. Det er greie og velvalgte ord i innstillingen når det gjelder betydningen av nordisk samarbeid på dette området, som jeg håper må komme utover det rent oratoriske. Jeg beklager at statsråd Kjell-Olof Feldt nettopp har forlatt Nordisk Råd, fordi han var vel den rette til å svare på det spørsmålet som jeg vil bringe opp, og som er kommet fram delvis i norsk og annen nordisk presse, nemlig spørsmålet om det felles nordiske bistandsprosjektet for Mosambik.

Så vidt jeg forstår, var man her innstilt på — iallfall var man det i utenrikskomiteen i Norge — at dette ville bli et felles nordisk prosjekt med innsats fra alle de nordiske land. Isteden later det til at et av landene — det antas å være Sverige — ikke ønsker å ha de andre nordiske land med på dette prosjektet. Jeg kjenner ikke de svenske myndigheters begrunnelse for ikke å ville ha dette til et felles nordisk prosjekt, men jeg tror at både jeg og Rådet for øvrig ville være interessert i å få vite årsaken til at dette prosjekt muligens ikke blir realisert.

Mosambik skulle ligge glimrende til for et felles nordisk prosjekt, fordi de fleste nordiske land lenge før Mosambik ble frigjort, hadde et godt samarbeid med Frelimo, som danner grunnlaget for det nye regimet i Mosambik, og man har all grunn til å tro at et prosjekt i Mosambik ville kunne bli et vellykket nordisk prosjekt. Jeg vil

derfor etterlyse om noen i forsamlingen kan gi forklaringen på hvorfor det ser ut til at dette prosjektet ikke blir realisert.

I den forbindelse kan jeg ikke avstå fra å kommentere en sak som hører noe hjemme i norsk innenrikspolitikk. Jeg gjør det fordi hr. Willoch i sin tale på søndag også her i København måtte komme inn på spørsmålet om utviklingshjelp til Cuba — hva nå det måtte ha med denne saken å gjøre.

De norske borgerlige partier — iallfall tre av dem — har fremmet forslag om at utviklingshjelpen til Cuba nå skal avbrytes midt i perioden 1976. Man skal bryte en avtale som Norge har inngått med Cuba fram til 1978. Det er verdt å nevne det her, fordi jeg skulle tro at hvis vi ønsker et nordisk prosjekt i Mosambik, som står Angola meget nær, vil en norsk reaksjon som den borgerlige politikere her foreslår, vekke stor oppmerksomhet og kanskje gjøre det politisk umulig å inngå avtaler med de progressive land i Afrika. Det er abc i utviklingshjelp at man aldri skal avbryte prosjekter av politiske grunner. Det er i virkeligheten det som foreslås av norske konservative, og dette har sammenheng med prosjektet i Mosambik, fordi jeg føler meg helt overbevist om at hvis dette er nordisk utviklingspolitikk, vil Mosambik ikke ønske bistand fra oss.

Palm: Fru president! Herr Finn Gustavsen påstod att frågan om banken inte fick en tillfredsställande behandling. Jag vill ännu en gång försöka ta död på den mytologi som förekommer inom vissa kretsar om att den frågan inte skulle ha blivit tillräckligt genomlyst.

Jag hade tillfälle den 15 november i Stockholm att meddela att ekonomiska utskottet behandlat frågan vid utprepade sammanträden i Bergen, Stavanger, Helsingfors och Stockholm från början av augusti tills vi lämnade vårt betänkande. Det gavs då tillfälle att träffa både bank-expertis och politiskt ansvariga från ministerierna och att ställa frågor och yrkanden. Sedan har utskottet behandlat frågan, men behandlingen kom vid detta tillfälle för vår del att begränsas till ett krav beträffan-

de ordförandeskapet och parlamentarikernas inflytande i kontrollkommittén.

Ärendet har alltså behandlats grundligt i ekonomiska utskottet, och vi har ägnat det mycket tid. På bankhåll och tjänstemannahåll har man villigt ställt upp för att svara på frågor när saken varit aktuell.

Jag förstår att Finn Gustavsen gärna vill få i gång en debatt om biståndspolitiken, men vi har nu två medlemsförslag ute på remissbehandling. Vid ett utskottssammanträde nyligen har vi gått igenom remisslistorna, och det är en rad betydelsefulla instanser som skall anföra synpunkter dels på det borgerliga medlemsförslaget och dels på det socialdemokratiska. Till detta kommer att det under de senaste åren har pågått en biståndspolitisk utredning i Sverige under ledning av förre utrikesministern Torsten Nilsson, och den väntas bli färdig under det här året.

När utskottet kan sammanväga alla erfarenheter och synpunkter får vi ta ställning till om det finns möjligheter att finna gemensamma riktlinjer för det framtida biståndspolitiska arbetet. Det är detta som medlemsförslagen handlar om.

Willoch: Ærede president! Jeg vil gjerne bekrefte hr. Gustavsens, jeg vil ikke engang si påstand, men opplysning om hvor utilstrekkelig saken om en nordisk investeringsbank ble behandlet. Og denne opplysning lar seg jo ikke avkrefte med ord om at Økonomisk Utvalg har holdt så og så mange møter. At man har holdt et møte i Bergen og dagen etter et møte i Stavanger, er ikke noe bevis på at saken har fått en tilfredsstillende behandling. Det som er nevnt her, er at man i Norge har forutsatt at Den nordiske investeringsbank ikke kan finansiere nordiske foretak utenfor Norden. I Danmark har så regjeringen fastslått det stikk motsatte, om et spørsmål som ikke er klarlagt under utvalgets behandling av denne saken. Etter mitt skjønn er dette så nær bevis på en utilstrekkelig forberedelse av en sak som man overhodet kan komme. Jeg finner derfor i dette helt spesielle tilfellet å måtte slutte meg til hr. Gustavsens karakteristikk, som jo gir en tilslutning til min tidligere karakteristik.

Hr. Gustavsens øvrige bemerkninger skal jeg få lov til å komme tilbake til senere.

Minister for udenrigsøkonomi og for nordiske anliggender **Nørgaard:** Fru præsident! Jeg vil gerne søge at klare dette spørgsmål op, som hr. Finn Gustavsen her rejste.

Det har jo hele tiden været klart, at investeringsbanken skal bruges til projekter af fælles nordisk interesse, og når jeg er blevet spurgt — og det er jeg blevet både på Nordisk Råds møde og her i Danmark — om, hvad det vil sige, har jeg sagt, at det må overlades til bestyrelsen, når den er blevet valgt, at vurdere de projekter, der bliver indsendt ansøgninger om. Så har man stillet det spidsfindige spørgsmål, om man kunne tænke sig, at disse fælles nordiske projekter skulle placeres uden for de nordiske landes grænser. Hertil har jeg sagt, at i og med at man siger, det er projekter i fælles nordisk interesse, har man ikke også specificeret, at det skal foregå på nordisk jord. Men det kan meget vel være, ja, det er det helt sandsynlige, at de fleste — for ikke at sige alle — projekter vil finde sted på nordisk jord. Skulle der komme et projekt frem, som helt eller delvis vil finde sted uden for vore nordiske grænser, så er der ikke i formuleringen "en fælles nordisk interesse" sat denne grænse, men hvis bestyrelsen skulle skønne, at den vil sætte den grænse, er det klart, at det kan besluttes af bestyrelsen. Derfor ser jeg ikke nogen modsætning.

Nu forstår jeg, at det i Norge er den almindelige holdning, at det kun bør finde sted inden for de nordiske landes grænser, og det er da så et synspunkt, der vil blive fremlagt som et norsk synspunkt i bestyrelsen. Hvis det ligefrem er en betingelse for godkendelse af konventionen, er det klart, at så vil det blive en betingelse, men det må jo drøftes i bestyrelsen.

Statsråd **Gjerde:** Fru president! Det er helt på det rene at hensikten med å opprette Den nordiske investeringsbank har vært og er å medvirke til løsninger av oppgaver som er av felles interesse. Det var heller ingen tvil om under hele forarbeidet og drøftingene av banken, at det vi har hatt og har i tankene, er oppgaver innenfor

Nordens grenser. Men det er også på det rene at statuttene ikke hindrer banken i å ta på seg oppgaver utenfor Norden, om det skulle være felles interesse og enighet om det. Det som så har skjedd, er at under Stortingets behandling av ratifiseringen — og det skjedde så sent som den 24. februar, altså for vel 1 uke siden — sa Det norske storting så vidt jeg forstår, enstemmig at det som en forutsetning for ratifisering fra norsk side satte den betingelse at banken ikke skulle engasjere seg i prosjekter utenfor det nordiske geografiske område. Det er helt på det rene at banken, slik den er lagt opp, ikke vil kunne engasjere seg i prosjekter som det ikke er stor grad av enighet om mellom de nordiske land. Stortingets vedtak innebærer et direktiv til de norske representanter knyttet til de organ som har med banken å gjøre. For min part hadde jeg ment at en rimelig behandling av dette spørsmål ville være at jeg tar denne sak opp i Nordisk Ministerråd, og at vi der får drøfte den situasjon som her er tatt opp. Det har jeg til hensikt å gjøre, men jeg vil anta at Nordisk Råd vil ha forståelse for at det ikke har vært mulig for meg å reise denne sak i Ministerrådet i løpet av de dager som har stått til disposisjon siden Stortinget fattet sitt vedtak.

Finn Gustavsen: Fru president! Det var jo godt jeg endelig fikk et svar. Jeg hadde for så vidt ikke behovd å reise til København for å få det svaret, men når våre andre nordiske venner ikke vil svare, gjorde altså en norsk statsråd det, og det er jeg glad for. Det er helt riktig at forutsetningen for norsk ratifikasjon var bl. a. at banken bare skulle finansiere prosjekter innen Norden. Jeg er glad for den opplysning, som for øvrig er en selvfølgelighet, at ut fra Stortingets beslutning må de norske representanter i bankens styre få et direktiv om hvordan de skal stille seg til et spørsmål som dette. Jeg vil gjerne ha sagt med store bokstaver at jeg prinsipielt selvfølgelig ikke er noen motstander av at Den nordiske investeringsbank skal kunne støtte fordelaktige tiltak f. eks. i utviklingsland, men det går etter mitt syn ikke an at banken med de vedtekter og retningslinjer som den har pr. i dag, går til en slik form for virksomhet.

Skal vi drive utviklingshjelp eller støtte til investeringer i utviklingsland f. eks. gjennom Den nordiske investeringsbank, må det tas opp i hele sin bredde. Da må Nordisk Råd vedta klare retningslinjer for et slikt spørsmål.

Hr. Palm avleverte en masse ord, men svarte ikke på noen av de to spørsmål jeg reiste. Når det gjelder Moçambique, må jeg fremdeles si at jeg er forbløffet over at det ikke går an å få vite noe mer om hva som her har skjedd. Jeg vil minne om at det er det eneste prosjekt som er nevnt i Cl. Der er Moçambique nevnt, og så har da økonomisk utvalg møte her i København og avgir en innstilling hvor spørsmålet overhodet ikke blir kommentert. Jeg konstaterer at det ikke er kommentert.

Bratteli: Fru president! Jeg har gitt uttrykk for i Det norske storting at når det gjelder behandlingen av investeringsbanken, var det i og for seg ikke nødvendig med noen spesialsesjon i Stockholm. Det kunne uten at noen særlig skade hadde skjedd, vært henvist til behandling i denne ordinære sesjon. Men derfra følger jeg ikke med i hr. Willochs ustanselige kritikk av det han kaller en utilstrekkelig behandling, en ikke tilfredsstillende behandling av denne saken.

Spørsmålet om investeringsbanken har vært behandlet i 20 år, og i hvert fall vi som har vært med i og i kontakt med Nordisk Råd i alle de årene, har hatt tid til å tenke oss om når det gjelder behandlingen av denne sak. Det er en helt subjektiv uttalelse fra herr Willochs side, og den er motivert først og fremst med at han ønsker å føre kampen mot investeringsbanken etter at vedtaket er gjort om dens opprettelse og etter at avtalen er ratifisert i Det norske storting med alle partiers stemmer unntatt Høyre og Anders Langes Parti. Det er innstillingen i Det norske storting til investeringsbanken, slik at den politiske behandling av den saken er i norsk politisk miljø ferdig.

Under denne 20 års behandling av investeringsbanken har det aldri vært diskutert om dette skulle være et finansieringsinstitutt til bruk utenfor Nordens grenser. Det er problemer innenfor Norden som har vært motivering for at den sak har vært

behandlet hele tiden. Dette spørsmålet er så først og fremst tatt opp som et hypotetisk spørsmål fra dem som ønsker å bekjempe banken, slik som herr Willoch gjør det.

Det er etter min oppfatning ganske på det rene at etter den behandling denne sak hittil har vært gjenstand for, og den ratifikasjon som nå foregår rundt omkring, er dette et felles nordisk finansieringsinstitutt til bruk innenfor Norden. Skulle det i fremtiden bli slik at der i noe land vil være interesse for å overveie å bruke dette som et finansieringsinstitutt til prosjekter utenfor de nordiske land, vil det etter mitt beste skjønn med den saksbehandling som har funnet sted hittil, i tilfelle bli en bruk av banken utover det som har vært forutsettningene for hele sakens behandling hittil. Det har vært ganske klart hele tiden. Og skulle en komme til at en vil gjøre noen forandring i det, må det bli gjenstand for en politisk avgjørelse.

Willoch: Ærede president! Hr. Brattelis innlegg var vel mer enn replikk til mitt innlegg enn en replikk til den hovedtaler hvis innlegg vi nå gjør til gjenstand for replikkbehandling. Dette gjør det vanskelig for meg å opprettholde illusjonen om at jeg nå repliserer til hr. Gustavsen. Men jeg må si til hr. Bratteli at om han karakteriserer min bemerkning som subjektiv, så er det en betegnelse som ikke passer dårligere på hans egne ord. For øvrig var det som her ble brakt opp, spørsmålet om denne bank kunne brukes til investeringer utenfor Norden, et spørsmål som ble brakt opp av hr. Gustavsen her i dag. Det er ikke historisk riktig at det spesielt var dem som var motstandere av banken, som reiste dette spørsmålet. Det ble nevnt under sakens behandling under forberedelsene til Nordisk Råds sesjon i Stockholm, men man kom ikke til klarhet i saken, og derfor strøk man den ut — hvilket etter mitt skjønn ikke er en tilfredsstillende fremgangsmåte under behandlingen av en sak. Når det så viser seg at dette spørsmål vekker interesse både i den norske utenrikskomité og i Det danske folketing, synes jeg det er et ganske stivt stykke å late som om interesse for dette

spørsmål bare er et utslag av ond vilje og ikke av interesse for å få klarlagt et spørsmål av betydning.

Jeg henviser for øvrig til at jeg i mitt hovedinnlegg sist søndag gjorde oppmerksom på en annen forbindelse hvor dette spørsmål om bankens engasjement i prosjekter utenfor Norden også kan bli aktuelt.

Ellers bad jeg faktisk om ordet for å svare på et spørsmål fra hr. Gustavsen. Han spurte nemlig hvorfor jeg hadde nevnt utviklingshjelpen til Cuba også her. Det vil fremgå av mitt innlegg. Jeg gjorde oppmerksom på at det vil ha stor betydning at man under valg av land som skal tilgode ses ved nordiske u-hjelpprosjekter går forsiktig frem, at man legger stor vekt på kriteriene. Jeg henviste i den forbindelse til de kriterier som er trukket opp i en innstilling fra den norske utenrikskomité. Dessuten la jeg vekt på at man unngår å gi støtte til land som fører en aggressiv utenrikspolitikk, og det var i den forbindelse jeg syntes det var rimelig å peke på at man bør søke å unngå å komme opp i nye problemer av den type som Norge er kommet opp i ved utviklingshjelpen til Cuba.

Bratteli: Fru president! Jeg kan i sannhet styre min begeistring for å henlegge nasjonale replikkordskifter til denne talerstolen. Men det foreligger et objektivt faktum i forbindelse med denne saken. Det objektive faktum — som ikke er subjektivt for verken hr. Willoch eller meg — at Det norske storting med alle partiers stemmer, unntatt Høyre og Anders Langes partis, har funnet saken tilstrekkelig foreberedt til at de har godtatt den avtale som foreligger om opprettelse av investeringsbanken. Det er det objektive faktum som foreligger om norsk politisk behandling av denne sak.

Björklund: Fru president! Det här föregående replikskiftet om investeringsbanken avspeglar just det läge som uppstått på grund av de väldigt diffusa formuleringarna om bankens syften. Ratificering av avtalet om investeringsbanken har inte ännu skett i Finland och själv hör jag till dem som an-

ser att det inte skall ratificeras, så jag tänker inte gå in på denna debatt. Däremot vill jag nöja mig med en kommentar. Från folkdemokratiskt håll i Finland har vi under den debatt som fördes före den extra sessionen i Stockholm poängterat, att i fall den nordiska investeringsbanken kommer till stånd, bör den stöda samhällsägda företaget, den bör utjämna utvecklingsklyftorna i Norden och den bör också utveckla det ekonomiska samarbetet i hela Nordeuropa. Jag tycker att när den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen en gång skapat helt nya förutsättningar för ett brett samarbete i hela Nordeuropa, bör dessa möjligheter självfallet tillvaratas.

Fru president! Jag ville egentligen för min del anknyta till utskottsordförande Sture Palms fråga i inledningsreferatet: "Har vi råd att låta bli?" och utnyttja tillfället att fästa uppmärksamhet vid ett potentiellt gränsregionalt samarbetsprojekt i Tornedalen.

På finländskt håll, och särskilt i norra Finland, har man med intresse följt med den rikssvenska debatten om en möjlig malmbrytning i Kaunisvaara i Pajala kommun i norra Sverige, invid den finska gränsen. Kanske gruvprojektet i Kaunisvaara är ett typiskt modellfall av ett sådant projekt, vars företagsekonomiska fördelar inte verkar frapperande, särskilt på basen av strikt nationella kalkyler, men som däremot kan visa sig vara samhällsekonomiskt lönsamt inom en nordisk gränsregional samarbetsram.

En järnmalmsgruva i Kaunisvaara skulle sysselsätta flera hundra personer för några tiotal år framåt. För ett utflytningsområde som norra Tornedalen skulle detta utan tvivel komma att betyda en samhällsekonomisk energispruta och ett uppsving för utvecklingen i hela regionen. Men beslutsfattarna i Stockholm tycks det oaktat inte ha det särskilt lätt att fälla ett positivt avgörande. Jag förstår det. Malmens kvalitet lär inte vara den bästa; speciellt den höga svavelhalten kan skapa sina lönsamhetsproblem och även medföra vissa miljökomplikationer. Transporten tycks ändå ha blivit den mest invecklade frågan. Om jag förstått rätt så har man här funderat på ganska dyra alternativ, bl. a. har idén framkastats

att eventuellt forsla malmen i ett rör, en pipeline, från Kaunisvaara till Luleå med hjälp av vatten — en rätt våghalsig tanke i det lappländska klimatet.

Debatten om Kaunisvaara-gruvan — att starta eller inte starta malmbrytningen — har väl i hög grad blivit en principiell u-områdesfråga i Sverige och därmed också ett inrikespolitiskt stridsäpple.

Utan att direkt vilja blanda oss i den interna rikssvenska debatten hyser vi på finländskt håll förstas ett visst intresse för Kaunisvaara-projektet som sådant. Malmbrytningen i Kaunisvaara skulle visserligen knappast kunna hjälpa till att råda bot på sysselsättningsproblemen i det finländska Lappland. Vi är inte heller någon potentiell köpare av malmen: det finländska behovet kommer att i framtiden kunna tillgodoses inom ramen för Kostamus-samarbetet med Sovjetunionen. Det är därför också osannolikt att det finländska statsbolaget skulle kunna ha något intresse av att ta hand om malmbrytningen i Kaunisvaara om inte LKAB klarar det.

Men däremot kan vi hjälpa Sverige med att lösa det knepiga transportproblemet.

Finland har den järnväg i Tornedalen, Kolari-banan, som Sverige inte har. Om Sverige skulle köra i gång malmbrytningen i Kaunisvaara, kunde Finland överta järnvägstransporten. Kolari-banans hela kapacitet utnyttjas inte för närvarande; samma gäller för de finländska hamnarna i norr.

Jag har förstått att den svenska regeringen beslutat att låta genomföra en samhällsekonomisk utredning om Kaunisvaara-projektet. I vilken mån man i denna planerade kostnads-nyttokalkyl ursprungligen tänkt utreda samarbetsmöjligheterna med Finland vet jag inte, men jag hoppas att ett nära samarbete mellan de svenska och finska industri- och trafikministrarna i denna fråga kommer till stånd redan i utredningsskedet.

Ett sådant samarbete skulle säkerligen bidra till att åstadkomma en mångsidig och fördomsfri bedömning av Kaunisvaara-projektets hela samhällsekonomiska betydelse, såväl för det svenska som också för det finska Lappland, och därmed öka sannolikheten av att projektet förverkligas.

Fru president! Jag önskar att dessa synpunkter tas till beaktande på vederbörande

håll utan att den papperskvarn, som varje medlemsförslag i Nordiska rådet automatiskt startar, behöver sättas i gång.

Tuomioja: Fru president! Egentligen är detta inlägg en replik till partivännen Sture Palms yttrande om det nordiska biståndssamarbetet. Personligen anser jag att ekonomiska utskottets betänkande om C 1 kunde ha skrivits litet tydligare och klarare vad biståndspolitiken angår. Nu står det i ekonomiska utskottets förslag "Rådet anser därför at arbetet med planlegning av fellesinnsatsen er viktig". I motiveringen står det också att utskottet anser "det vesentlig at det blir utformet nye nordiske programmer for biståndssamarbeid". Videre konstaterar utskottet "med tilfredshet at styret for nordiske bistandsprosjekter har oversendt et forslag om fortsatt felles innsats til de respektive regjeringer". Det är i och för sig korrekt och det är bra att utskottet har tagit positiv ståndpunkt till detta nya förslag, men nu kan det vara så att den som inte närmare känner till situationen kring biståndssamarbetet lätt kan få den uppfattningen, att det förslag man hänvisar till, alltså det förslag som styret för nordiska biståndsprjekt översänt till regeringarna, skulle gälla fortsatt samarbete överhuvudtaget. Det är icke utskottets mening utan det gäller ett konkret förslag som styrelsen har utarbetat om ett gemensamt nordiskt biståndsprgram för Moçambique. Detta projekt har regeringarna i Norge, Danmark och Finland redan tagit positiv ställning till och vad som är ännu viktigare, regeringen i Moçambique har varit mycket tillfredsställd med detta förslag. Det har inte kunnat genomföras på grund av att den svenska regeringen inte velat ta en motsvarande positiv ståndpunkt av skäl som jag inte kan eller vill gå närmare in på i detta sammanhang, men som omöjliggjort ett fortsatt samarbete i denna sak. Jag har förstått diskussionen i utskottet på det sättet att detta nya förslag accepterats av samtliga utskottsmedlemmar och att samarbetet bör utvidgas att också omfatta bistånd till Moçambique. Därför vill jag understryka att det är det vi syftat till även om Moçambique-projektet inte nämns vid namn. Jag hoppas att det nu blir möjligt att utarbeta ett gemensamt nordiskt program.

Palm: Fru president! Det bär mig emot att bedriva högläsning ur det officiella trycket, speciellt när det finns en skildring i ministerrådets berättelse om den fråga vi diskuterar.

På s. 938 kan vi läsa att styrelsen för nordiska biståndsprjekt har tillsatt en permanent samordningsgrupp — förkortad SPES. Det heter vidare:

"Gruppen har hittills koncentrerat sig på att undersöka möjligheterna för ett nordiskt samarbete i något av de nya länder som kan komma ifråga för bistånd från de nordiska länderna. Härvid har Bangladesh, Sahelländerna och Moçambique varit mest aktuella. I de två första fallen var det, på grund av den akuta katastrofsituationen och den stora skyndsamhet som därför krävdes, inte möjligt att identifiera projekt som lämpade sig för nordiskt bistånd. I fråga om Moçambique har SPES på uppmaning av styrelsen utarbetat förslag till gemensamt nordiskt bistånd vilket tillställts resp. nordisk regering för övervägande. Under slutet av 1975 har SPES påbörjat arbetet med att finna nya arbetsformer för den nordiska projektadministrationen. Det är dock ännu för tidigt att dra några slutsatser om resultatet."

När vi behandlade denna sak i utskottet uppstod det en lång diskussion. Vi var rätt överens om att inte gå in på några enskildheter i detta sammanhang och inte göra några särskilda beställningar, utan vi ville ha en mer översiktlig bedömning av hur biståndspolitiken skall utformas, och en sådan kan åstadkommas först när de medlemsförslag som har framställts blivit remissbehandlade.

Vi var så överens att det inte anmäldes någon reservation. Erkki Tuomioja har också signerat utskottets utlåtande, så det kan väl inte råda någon större strid i detta fall.

Tuomioja: Fru president! Det stämmer nog att vi var helt enhälliga i utskottet kring denna fråga. Nu var det så, att jag föreslog och det var också vissa andra från Finland, som föreslog att i motiveringen borde utskottet nämna Moçambique. Det kom inte med, men det var inget bråk. Vi var enhälliga om att det skulle gälla just

Moçambique. Jag har också skrivit under ett medlemsförslag, som gäller biståndspolitik, men jag har inte gjort det för att man inte skulle behöva ta ställning till detta projekt, som gäller en gemensam insats för Moçambique. Det är detta förslag de nordiska regeringarna måste ta ställning till och de andra regeringarna, utom Sverige, har redan tagit positiv ståndpunkt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande ekonomiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För ekonomiska utskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Aino Ajo, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Kaj Hansen, Ove Hansen, Poul Hartling, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Karl Johan Mortensen, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Sture Palm, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Wöjvalin.

Carl-Henrik Hermannsson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

John Austrheim, Gylfi P. Gíslason, Leif Glensgård, Guttorm Hansen, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Ulla Järvilehto, Reidar T. Larsen, Kjeld Olesen, Jens Risgaard Knudsen, Marjatta Väänänen, Sigurd Ömann och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 64 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkterna II—VIII, bifölls.

9

A 453/e: Medlemsförslag om varuskatt i gränshandeln

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Palm (ekonomiska utskottets talesman): Fru president! Detta är ju ett ärende av begränsad karaktär. Medlemsförslaget A 453/e avser en rekommendation till ministerrådet att undersöka möjligheterna att genomföra ett enhetligt system för uttagande av varuskatt i gränshandeln.

Bakgrunden till förslaget är den särordning som tillämpas från finsk sida för gränshandeln över Torneå och Haparanda. Förslagsställarna anser det olämpligt att särskilda bestämmelser och förfaranden tillämpas för viss trafik över ett begränsat gränssnitt. Man anser att bestämmelsen om uttagande av skatter för varor som utförs mellan nordiska länder borde vara ensartade för all trafik av likartat slag.

I Tornedalen tillämpas på finsk sida ett system som innebär ett avsteg från den normala proceduren vid försäljning till resande. Jag skall inte här gå in på denna frågas olika detaljer utan vill endast hänvisa till utskottets enhälliga skrivning där vi säger att det förefaller olämpligt att sätta i gång en nordisk utredning endast för att lösa ett så lokalt begränsat problem som uppstått i Tornedalen. En bättre väg att välja är direkta förhandlingar emellan Sverige och Finland.

Tulladministrativa rådet har för sin del hittills hävdlat att gränshandeln bör vara underkastad vanlig beskattning bl. a. genom att mervärdeskatt uttas i inköpslandet utan återbetalning vid gränspassagen och utan ny beskattning i importlandet.

Ekonomiska utskottet anser det i och för sig önskvärt att införa likartade nordiska avgiftsbestämmelser i gränshandeln och likartad praxis vid uttag av varuskatt. För detta

talar inte minst administrativa och kontrollmässiga skäl. Om medlemsförslaget genomfördes skulle detta leda till att varuinköp till vissa belopp över en gräns skulle bli helt obeskattade, vilket inte i något fall varit syftet med nuvarande regler. Dessa regler har i stället avsett att lätta gränskontrollen och omintetgöra dubbelbeskattning, *inte att möjliggöra fullständig skattefrihet för viss handel*. Värdet av en liberalisering av beskattningsbestämmelserna i samband med turisttrafik är, som framgått av remissvar, tvivelaktigt. Det är också osäkert om Danmark skulle kunna förena sådana nordiska regler med sitt medlemskap i EG.

Utskottet har alltså kommit till slutsatsen att det inte är nödvändigt att tillsätta en särskild utredning för denna fråga. De aktuella spörsmålen bör i stället tas upp till behandling i anslutning till det pågående samarbetet mellan de nordiska tullmyndigheterna. Utskottet har också inhämtat att finansministeriet i Finland nyligen tillsatt en arbetsgrupp för att utreda dessa frågor. Detta bör tillfredsställa motionärernas önskemål.

Jag får därför yrka bifall till utskottets hemställan att rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget A 453/e.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

10

A 464/e: Medlemsförslag om enhetliga nordiska regler för offentlig upphandling

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en kartlegging av gjeldende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlig innkjøp i Norden.

Steenberg (ekonomiska utskottets talesman): Ærede president! Den rekommendasjon det her gjelder, har sitt utspring i et medlemsforslag, fremmet av Gunnar Helén, Eric Krønmark og Ib Stetter. Forslaget tar utgangspunkt i de bestrebelser som i et-

terkrigstiden er gjort for å fremme den internasjonale handelen. En forutsetning for å kunne lykkes i disse bestrebelser er at nasjonene er villige til å fjerne eller bygge ned ulike handelshindringer.

Det primære siktepunkt for medlemsforslaget er å eliminere den skjulte diskriminering som det gjeldende regelverk gir adgang til i dag gjennom en begrenset anbudsinnbydelse eller anbud etter forhandling. Det er den offentlige anbydelse forslagsstillerne her først og fremst har i tankene, fordi det i dag ikke finnes tilfredsstillende regler om åpen anbudsinnbydelse.

Det er delte meninger blant remissinstansene om mulighetene for å realisere intensjonene i dette medlemsforslag. De innvendinger som foreligger, går først og fremst på det forhold at de nordiske land har tiltrådt en rekke internasjonale avtaler som tar sikte på å begrense diskrimineringen ved offentlige innkjøp. Således inneholder EFTA-avtalens artikkel 14 bestemmelser på dette felt, og det finnes dessuten bindende regler for ikke-diskriminering ved offentlige anbud for medlemsstatene i EF.

Dette vil igjen si at dersom medlemsforslagets intensjoner skulle følges opp med nye og skjerpede, spesielle regler for Norden, vil nye tiltak innenfor nordisk ramme måtte utvides til å gjelde respektive partnere i EF og EFTA, uten at en ville kunne regne med tilsvarende motytelser. Det ville neppe være store muligheter til å ubygge ikke-diskrimineringssystemet slik at det kunne bli forbeholdt eksklusivt de nordiske land.

Fra enkelte remissinstanser som støtter medlemsforslaget, pekes det på at beslutninger vedrørende offentlig anbud bør underordnes mer generelle politiske vurderingen med sikte på å gi sysselsettings-, industri- og distriktpolitiske målsettinger avgjørende innflytelse på den offentlige anbudsvirksomhet.

Økonomisk utvalg mener på denne bakgrunn at det ville være av interesse å få en kartlegging av gjeldende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlig innkjøp i Norden. Det vises i den forbindelse også til at Ministerrådet har tatt opp dette spørsmål til behandling når det gjelder arbeid innen byggebransjen. Økonomisk utvalg mener at dette arbeid bør kunne danne ut-

gangspunkt for en kartlegging som omfatter offentlige innkjøp generelt.

På denne bakgrunn foreslår Økonomisk utvalg enstemmig at Rådet vedtar rekommandasjonen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Aimo Ajo, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrimsson, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Kaj Hansen, Ove Hansen, Poul Hartling, Svend Haugegaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Knut Johansson, Ulla Järvillehto, Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Karl Johan Mortensen, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Sture Palm, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

Erik Adamsson, John Austrheim, Jo Benkow, Per Borten, Gylfi P. Gíslason, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Sverrir Hermansson, Kirsten Jacobsen, Reidar T. Larsen, Essen Lindahl, Thor Lund, Kjeld Olesen, Jens Risgaard Knudsen, Marjatta Väänänen, Sigurd Ømann och J. Fr. Øregaard.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 60 röster.

11

D 1976/23/1968/e: Meddelande om rekommandation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Jón Skaftason (ekonomiska utskottets talesman): Fru præsident! Til økonomiska utskottet er henvist meddelelse om rekommandation nr. 23/1968/e angående samarbejdet om standardisering. Denne sag var behandlet i utskottet på et møde den 26. januar 1976. Rekommandationen har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å gi økt støtte til de nordiske standardiserings- og materiellkontrollanstalter og fremme arbeidet for gjennomføring av internasjonale standarder på bredest mulig felt i de nordiske land.”

Det var opplyst i utskottet, at de nationale standardiseringsorganer i de nordiske lande har haft et meget nært samarbejde i mange år på dette felt, f. eks. inden for byggeområdet, elområdet, det mekaniske område, metalområdet og på flere andre felter.

Samarbejdet mellem de nordiske lande på dette felt foregår også inden for den internationale standardiseringsorganisation ISO og inden for andre internationale organisationer.

Med henvisning til alt dette foreslår utskottet, at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 23/1968/e til efterretning og afskriver rekommandationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

Förhandlingarna avbröts kl. 12.20.

Protokoll

7:e mötet

Onsdagen den 3 mars 1976 kl. 14.00

Presidenter: Knud Enggaard (1—10, 11—18) och Trygve Bratteli (10—11)

Dagordning

1. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*socialpolitiska utskottets betänkande*)

2. A 449/s: Medlemsförslag om att begränsa och hindra användning av giftiga stoffer i arbetslivet

3. A 483/s: Medlemsförslag om arbetsmiljöpolitiska insatser m. m.

4. A 441/s: Medlemsförslag om likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel

5. A 467/s: Medlemsförslag om auktorisation m. m. för kiropraktorer

6. D 1976/10/1967/s: Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående för-
enhetligande av lagstiftningen om pensions-
försäkring

7. D 1976/18/1971/s: Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige

8. D 1976/3/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

9. D 1976/4/1974/s: Meddelande om rekommendation nr 4/1974 angående nordisk specialistutbildning på radioterapins område

10. E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet om inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (D 1976/27/1974/s)

11. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*juridiska utskottets betänkande*)

D 1976/13/1965/j: Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription

D 1976/5/1966/j: Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen

D 1976/29/1971/j: Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning

D 1976/12/1972/j: Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam

D 1976/22/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning

D 1976/30/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

D 1976/1/1974/j: Meddelande om rekommendation nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning

D 1976/7/1974/j: Meddelande om rekommendation nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet

D 1976/25/1974/j: Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll

i de nordiska ländernas ekonomi

12. A 348/j: Medlemsförslag om nordisk aktiebolagslagstiftning

13. A 451/k: Medlemsförslag om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

14. A 456/j: Medlemsförslag om en representation i Nordiska rådet för den samiska befolkningen

15. A 460/j: Medlemsförslag om ibruktagande av simultantolkning i Nordiska rådet

16. D 1976/6/1970/j: Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn

D 1976/7/1970/j: Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation

17. D 1976/27/1971/j: Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd

18. D 1976/32/1971/j: Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Kjeld Olesen och Sigurd Ømann lämnat sessionen och ersatts av Kristian Albertsen och Poul Dam, att Johannes Antonsson lämnat sessionen för detta möte och ersatts av Tage Larfors och att Rolf Wirtén lämnat sessionen för del av detta möte och ersatts av Rolf Sellgren.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (socialpolitiska utskottets betänkande)

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Det nordiske samarbejde—Ministerrådets virksomhed, i tillämpliga delar, kapitel IV: Socialpolitiskt samarbete, kapitel V: Samar-

bete i arbetsmarknadsfrågor, kapitel VI: Samarbeid i arbeidsmiljøspørsmål, kapitel VII: Miljøvårdssamarbeite samt kapitel XVI: Samarbeite i øvrige spørsmål, i tillämpliga delar, i ministerrådets berättelse antager följande yttrande.

I. Nordiska nämnden för handikappfrågor bör i sin verksamhet ge begreppet handikapp en vid tolkning.

II. Ett konkret åtgärdsprogram för en gemensam nordisk skeppsmedicinsk forskning bör utarbetas till nästkommande råds-session.

III. Nordiska läkemedelsnämnden bör utarbeta gemensamma nordiska bestämmelser för s. k. naturläkemedel.

IV. Årliga rapporter om utvecklingen på arbetsmarknaden och inom arbetsmarknadspolitiken i Norden bör delges Nordiska rådet.

V. En utredning om kapitalets och arbetskraftens rörlighet i Norden bör igångsättas under år 1976.

VI. Ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet bör utarbetas till nästkommande råds-session.

VII. Rapport bör avges till Nordiska rådets 25:e session om de konkreta åtgärder som ministerrådet vidtagit i syfte att harmonisera i Norden gällande miljöskyddsregler.

VIII. Socialpolitiska utskottets traditionella representation vid nordiska socialpolitiska ministermöten och arbetsministermöten bör bestå och utvidgas till att omfatta även arbetsmiljö- och miljövärdministermöten. Observatörskapet för socialpolitiska utskottets sekreterare i Nordiska socialpolitiska kommittén bör vidmakthållas.

2. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel IV, V, VI, VII samt XVI, i tillämpliga delar, i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Haugstvedt (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Det sosialpolitiske utvalg har behandlet de deler av innledningskapitlet i Ministerrådets beretning som berører utvalgets arbeidsområde, samt i tillegg til dette kapitlene om sosialpolitisk samarbeid, arbeidsmarkedssamarbeid, arbeidsmiljøssamarbeid, miljøvernssamarbeid og avsnittet om likestillingsspørsmål. Jeg skal

redegjøre for utvalgets betenkning når det gjelder sosial- og arbeidsmarkedspolitik, likestillingsproblematikken samt de formelle spørsmål. Utvalgets viseformann, Lars Lindeman, kommer senere til å redegjøre for utvalgets syn på arbeidsmiljø og miljøvernsspørsmålene.

I Reykjavík i 1975 uttrykte jeg ønske om at Ministerrådets beretning ble oversendt Rådet ca 2 1/2 mnd. før sesjonen for å oppnå en tilfredsstillende behandling i Rådets organer. Det er med tilfredshet jeg konstaterer at dette ønsket er etterkommet.

Nordisk ministerråd avgir til denne råds-sesjonen sin 5. beretning. Det sosialpolitiske utvalget finner det fortsatt verdifullt at man på denne måten får en samlet fremstilling av forrige års nordiske samarbeid — og ikke minst planer for det fortsatte utvikling av dette samarbeidet. Parallelt med behandlingen av Ministerrådets beretning i Nordisk Råds utvalg har det foregått en gjennomgang i budsjettkomiteén av Ministerrådets budsjett. I løpet av kort tid har denne gjennomgang blitt en like sentral oppgave for Nordisk Råds organer som selve granskningen av C 1. Selve nøkkelen til det fortsatte nordiske samarbeidet er de økonomiske og andre ressurser som stilles til disposisjon for gjennomføring av nordiske samarbeidsprosjekter. Budsjettdrøftingene mellom samarbeidsministrerne og Rådets budsjettkomité har nå etter mitt skjønn funnet en god form.

Det er en svakhet ved Ministerrådets generelle budsjettbehandling at den ikke omfatter alle ressurser som stilles til disposisjon for det nordiske samarbeidet på de ikke-kulturelle samarbeidsområder. Av denne grunn mangler Nordisk Råds organer en fullstendig oversikt over fordelingen av de ressurser som totalt står til disposisjon. Jeg tenker på de bevilgninger som i tillegg til Ministerrådets budsjett avsettes på de nasjonale budsjetter til nordisk samarbeid. Dette fører til at mulighetene for en helhetsprioritering blir forringet.

Sosialpolitisk utvalg har sett det som rimelig at Ministerrådet overveier om de bevilgninger som avsettes til Nordiska hälsövårdsskolan i Göteborg og Nordisk Institut for odontologisk materialprøvning i Oslo, overføres fra de nasjonale budsjetter

til Ministerrådets allmenne budsjett, dvs. Oslo-budsjettene.

Utvalget mener at det arbeid som i løpet av det siste året er utført av Nordisk ministerråd, sosial- og helseministrerne, Den nordiske sosialpolitiske komiteén og Ministerrådets sekretariat i Oslo på sosial- og helsetjenestens område har vært meget verdifullt. Den organisatoriske løsning som man besluttet seg for da man gikk inn for å integrere også helsetjenestespørsmålene i Den Nordiske Sosialpolitiske komiteéns virkefelt, anser utvalget som gunstig. Dette bidrar til å fremme et helhetssyn på sosial- og helsetjenestens område som bør herske også på internordisk plan, og uten å øke antallet av embetsmannskomiteer.

Tre nordiske samarbeidsorganer har sett dagens lys på det sosialpolitiske området: Den nordiske legemiddelnemnden, Samarbeidsorganet for narkotikaforskning og den nordiske nemnden for handicap-området. På disse felter er det etter utvalgets mening mye å vinne ved et nordisk samarbeid. Det er denne vurdering som primært har bidratt til at utvalget har stilt seg positivt til opprettelsen av disse nemndene, og ikke et generelt ønske om å skape nye nordiske samarbeidsorganer i seg selv.

I juni 1975 trådte en ny nordisk overenskomst om rettigheter ved sykdom, svangerskap og barnefødsel i kraft. Denne overenskomsten erstatter en annen fra 1967. Utvalget ønsker videre å feste Ministerrådets og det nordiske sosialkonvensjonsutvalgets oppmerksomhet på de konsekvenser som tillemningen av den såkalte 90-dagers regelen med hensyn til utbetaling av sjukepengar har hatt for enkelte. Jeg tenker da spesielt på finske sjømenn som er ansatt ombord i svenskeidde skip. Disse sjømenn synes å ha fått dårligere forhold etter at den nye overenskomsten har trådt i kraft.

I Nordisk Råds erklæring 4/1975 foreslo man at den nordiske alkoholforskningen fikk økt sine ressurser. Dette er skjedd gjennom de midler som er avsatt på Ministerrådets budsjetter for 1975 og 1976. En nordisk evalueringskomité er engasjert for å studere de organisatoriske og innholdsmessige erfaringer av virksomheten både innenfor det nordiske samarbeidsorga-

net for narkotikaforskning og innenfor den nordiske nemnd for alkoholforskning. Utvalget mener dette er et initiativ som samstemmer med de ønskemål som Nordisk Råd har gitt uttrykk for i sin rekommendasjon nr. 8/1974 angående en samordnet og integrert rusgiftforskning.

En nordisk nemnd for handicap-spørsmål startet i år sin virksomhet. Dette initiativ må ses på bakgrunn av Nordisk Råds rekommendasjon nr. 8/1973. I den betenkning som utvalget gav, og som lå til grunn for tilslutningen til denne rekommendasjonen, understreket utvalget at begrepet handikappet i denne sammenheng må gis en vid tolkning, dvs. omfatte både sosialpolitiske og sosialmedisinske aspekter.

Det hender at en rådsrekommendasjon blir liggende i flere år uten at noe egentlig skjer med den. Et eksempel på dette er rekommendasjon nr. 10/1969 om skipsmedisinsk forskning. Utvalget noterer at Ministerrådet sist år avholdt et symposium om skipsmedisin. Dermed bør det være skapt grunnlag for at konkrete tiltak i tilslutning til rekommendasjonen skal kunne iverksettes.

Høsten 1975 var komitéen preget av et intensivt arbeid med Ministerrådets forslag B 18/s om det nordiske samarbeidsprogram på arbeidsmarkedsområdet. Gjennom godkjennelsen av dette samarbeidsprogram for arbeidsmarkedsområdet ved Nordisk Råds første ekstrasjesjon i november i Stockholm forrige år, er samvirket på denne tradisjonelt sentrale sektor, ført er godt stykke videre. Det sosialpolitiske utvalget understreket i sin betenkning at man burde unngå en revisjon av overenskomsten fra 1954 om et felles arbeidsmarked. Svakheten ved overenskomsten kunne rettes opp ved multi- eller bilaterale avtaler, uttalte komitéen. Samtidig ble det understreket at de nordiske arbeidstakere fortsatt måtte ha mulighet til fritt å velge arbeids- og bosted i Norden. Det ble understreket at alle virkemidler måtte tas i bruk for å opprettholde sysselsettingen i Norden.

Ingen måtte stå overfor valget mellom arbeidsløshet eller emigrasjon.

Det ble på ekstrasjesjonen vedtatt en rekommendasjon nr. 19/1975, som oppfordret Ministerrådet på grunnlag av 1954-avtalen

å videreutvikle og fordype det nordiske arbeidsmarkedsamarbeidet.

Til ministerrådsforslaget var det tilføyd en fortegnelse over de tiltak som Nordiske arbeidsmarkedsutvalget anså nødvendige for å realisere samarbeidsprogrammet.

Av de spørsmål som utvalget var opptatt av ved behandlingen av arbeidsmarkedsprogrammet, hører entreprenørforetakenes virksomhet i de nordiske land. Det er derfor verdifullt at en utredning av saken skal foretas relativt omgående. Det samarbeidsprosjekt som utvalget kanskje prioriterte høyest, var en studie av kapitalens og arbeidskraftens bevegelighet.

En forstudie i emnet er nå slutført, og det er et ønskemål bl. a. fra finsk side at hovedprosjektet igangsettes i løpet av året.

Til slutt vil jeg komme med noen kommentarer som berører de formelle sider av det nordiske samarbeidet på Det sosialpolitiske utvalgs virkeområde. I august 1975 ble det avholdt et nordisk sosialpolitisk ministerrådsmøte i Århus, der formannen for det sosialpolitiske utvalg deltok som observatør. Denne kontaktform er nå blitt sedvane og komitéen finner dette verdifullt med tanke på komitéens videre arbeid. Utvalgets sekretær har deltatt i Den nordiske sosialpolitiske komitéens to møter også 1975. Jeg finner det også verdifullt at denne kontaktform kan holdes ved like. Den 12. mars skal Det sosialpolitiske utvalget og Ministerrådet, sosial- og helseministrene møtes til drøftinger om det fortsatte nordiske samarbeidet på sosial- og helsetjenestens område. Utvalget er takknemlig for dette initiativ fra Ministerrådets side. For egen del vil jeg uttrykke håpet om at resultatet av møtet kan bli opptakten til et handlingsprogram på sosialpolitikens område. Et handlingsprogram som i så fall kan behandles ved Rådets 25. sesjon i Helsingfors. Fremleggelsen av et sosialpolitisk handlingsprogram kan være en av flere verdige måter å manifestere det fruktbare og progressive samarbeidet som har utviklet seg på det sosiale området i løpet av de siste 25 år, i våre fem nordiske land.

Nordisk Råd fremholdt i sin erklæring nr. 4/1975 at Nordisk Råd og Nordisk ministerråd bør holde felles overlegninger med arbeidsmarkedets parter. At dette har skjedd

flere ganger i løpet av fjoråret, ser vi i komiteen som meget positivt.

Jeg har tidligere henvist til Nordisk Råds erklæring nr. 4/1975. La meg gjøre det en gang til, idet jeg peker på at utvalget fortsatt legger stor vekt på den representasjon som gjennom mangeårig tradisjon er innarbeidet ved nordiske arbeids- og sosialministermøter. Denne representasjon bør etter utvalgets mening opprettholdes og utvides til å omfatte også arbeidsmiljø- og miljøvernministermøtene.

Jeg vil med dette anbefale Nordisk Råd å gi sin tilslutning til sosialpolitisk utvalgs betenkning i forbindelse med C 1 for 1975.

Lindeman (socialpolitiske utskottets talesman): Herr president! Det har fallit på min lott att framföra socialpolitiske utskottets synpunkter beträffande arbetsmiljö- och miljövårdsavsnittet i årets berättelse från ministerrådet. Arbetsmiljöfrågorna har rönt stor uppmärksamhet under de senaste åren och utkristalliserat sig som ett särskilt programkomplex. För tre år sedan, då jag hade tillfälle att som socialpolitiska utskottets talesman vid Nordiska rådets 21:a session i februari i Oslo kommentera 1973 års C 1, utgjorde arbetsmiljöfrågorna endast en del av de s. k. yttre miljövårdsfrågorna. Mycket som jag då hade anledning att framföra äger dock idag fortsatt giltighet. Man måste tyvärr konstatera, att arbetsmiljösamarbetet i Norden icke utvecklats i samma takt som samarbetet inom socialpolitiken, arbetsmarknadspolitiken och miljövården.

Under det gångna året har utskottet slutbehandlat medlemsförslaget A 449/s om att begränsa och hindra användningen av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet. Utskottets synpunkter i detta ärende jämte förslag till rekommendation i saken kommer min värderade kollega Thor Lund att förredra om en stund.

För att bereda utskottets medlemmar möjlighet att tränga djupare in i arbetsmiljöfrågornas olika aspekter anordnade socialpolitiska utskottet ett nordiskt arbetsmiljöseminarium i Porsgrunn i juni förra året. Seminariets förhandlingar har sedermera publicerats i Nordisk utredningsserie. Utskottet har beslutat att begära att ett förslag

till handlingsprogram på arbetsmiljöområdet föreläggs Nordiska rådets 25:e session i form av ett ministerrådsförslag. Tidpunkten är nu inne, anser vi, för ministerrådet att ta ett samlat grepp om dessa mycket väsentliga frågor. Med tanke på den höga prioritet som arbetsmiljöfrågorna tillmätts på nationellt plan, är det svårt att se vad det är som egentligen skulle hindra att ett dylikt, mera övergripande nordiskt initiativ på arbetsmiljöområdet kom till stånd.

I det betänkande som socialpolitiska utskottet avgav över C 1 i samband med Reykjavik-sessionen förra året efterlystes en plan för harmonisering av de viktigaste principerna inom arbetsmiljölagstiftningen.

Nu har vi fått ett svar på detta yttrande från förra året, men inte är det helt klart att vi fått just det svar som vi önskat eller hoppats på. Visst kan vi vara ense, socialpolitiska utskottet och ministerrådet—arbetsmiljöministrarna, om att det i de enskilda nordiska länderna finns olikheter som avspeglar förhållanden och traditioner som är karakteristiska för det enskilda landets arbetsliv. Visst kan vi vara överens om att en nordisk samordning bör inriktas på de områden, som ger de största praktiska fördelarna, vilka områden skulle man annars inrikta sina ansträngningar på? Visst är vi sist och slutligen också införstådda med att med begreppet lagstiftning förstås, inte bara lagar i egentlig mening, utan även föreskrifter, anvisningar och normer. Summan av kardemumman blir att ministerrådet genom sina uttalanden gått socialpolitiska utskottets önskemål till mötes i viss utsträckning, men litet undrar man nog över vad detta innebär konkret, i praktiken, för den enskilda nordiska arbetstagaren, som kanske flyttar mellan de nordiska länderna. Det är för mig en ganska naturlig utgångspunkt att vi på nordiskt plan måste börja ställa samma krav på arbetsmiljön som på den yttre miljön. Vi har fått en nordisk miljöskyddskonvention, som likställer grannländernas miljöskyddsintressen med det egna landets. Detta är en internationellt sett, så vitt jag vet, unik konvention. Vad är det som säger att man inte med fördel kunde ingå en liknande konvention på arbetsmiljöområdet trots att det är människorna, arbetstagarna, som flyttar? Ministerrådet har

tagit initiativ till anordnandet av seminarier, konferenser, arbetsmöten och symposier, kärt barn har många namn, men vi är nog lite tveksamma till, om denna verksamhet går utöver informations- och samordningsstadiet. Detta betyder dock inte att analyserandet av gränsvärdesproblematiken, arbetsmiljön inom sågverk och träindustrin, effekterna av lösningsmedel eller den psykosociala arbetsmedicinen skulle vara oväsentligt, man kan säga snarare tvärtom.

På det yttre miljöområdet kommer den nordiska miljöskyddskonventionen att träda i kraft under innevarande år. Det är mycket glädjande. Socialpolitiska utskottet efterlyste i förra årets betänkande över C 1 en plan för harmonisering av i Norden gällande regler på miljöskyddsområdet. d. v. s. ungefär det som föreskrivs i artikel 31 i Helsingforsavtalet. Sedan dess har vi kunnat konstatera, att ministerrådet i årets berättelse synes omfatta denna målsättning. Ministerrådet bör emellertid framlägga en rapport om de konkreta åtgärder som vidtagits i syfte att göra tillämpningen av i Norden gällande miljöskyddsregler enhetliga.

I mars 1974 undertecknades i Helsingfors en konvention om skydd av Östersjöns marina miljö. Det måste nu anses vara ett mycket angeläget önskemål att denna konvention bringas till praktisk tillämpning så snart som möjligt.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Lund: Herr president! Blandt de många social-politiska frågor som er oppe till debatt i Nordisk Råd, vil jeg spesielt nevne to som har fått bred omtale i C 1.

For det første arbeidsmarkedet, som kanskje er det viktigste element i det nordiske samarbeid. Som kjent er overenskomsten om et felles nordisk arbeidsmarked av 1954 tatt opp til ny vurdering. Overenskomsten av 1954 har etter de uttalelser som er kommet, virket bra, så det er ikke spørsmål om noen gjennomgripende forandringer i overenskomsten.

I utgangspunktet er vel det frie arbeidsmarked i Norden et av de viktigste resultater av nordisk samarbeid i vår tid. For å oppnå et reelt fritt arbeidsmarked, må det være et mål for alle land i Norden å sikre

full sysselsetting. Det enkelte lands finans- og industripolitikk må ha dette mål for øye. Bl. a. må det utvikles en offentlig arbeidsformidling med 3-parts deltakelse, fra myndighetene, fra arbeidsgiverne og fra arbeidstakerne. Det må være det offentlige ansvar å formidle arbeidskraften og å gi en arbeidstaker de informasjonen han trenger når han skal søke nytt arbeid — enten i sitt hjemland eller i et annet land i Norden. Det er også gjennom det offentlige formidlingsapparatet myndighetene til enhver tid kjenner arbeidsmarkedets problemer, og det er først når en kjenner disse problemene at det kan utvikles et system for utveksling av likeartede og regelmessige data og prognoser for sysselsetting og tilknyttede spørsmål som bl. a. må baseres på obligatoriske opplysninger fra næringslivet.

En samordning av yrkesutdanningen og omskoleringssystemene kan også vise seg å være nødvendig, kanskje spesielt av hensyn til yrkesvalghemmede. For disse mennesker har det offentlige et særlig stort ansvar. En skal huske på at arbeidslivet i dag dessverre er slik innrettet at det skaper altfor mange tapere og helseskadde arbeidere. En må derfor legge større vekt på forhold som har med trivselen på arbeidsplassen å gjøre, likeså på miljøforhold og livsformer. Mennesker som hittil har fått sitt livsforhold bestemt under utviklingen av de industrisamfunn vi kjenner i dag, vil ha et helt annet syn på muligheter og begrensninger enn man hadde tidligere. En aktiv distriktpolitikk må i Norden utgjøre en del av sysselsettingspolitikken. Det vil være nødvendig for å hindre at det enkelte land eksporterer problemer fra ett distrikt til et annet.

Enhver diskriminering mellom menn og kvinner ved ansettelser må avskaffes. Jeg tror at enhver flytting fra et land til et annet for å søke arbeid må bringes under en bevisst offentlig planlegging og samordning. Men målet må naturligvis være et best mulig tilbud om arbeid i eget land.

Et annet viktig emne som er til behandling i sosialpolitisk utvalg, er arbeidsmiljø-politiske spørsmål. Dette er spørsmål som opptar mange, og som opptar de enkelte land også i Norden. Selv om vi i de senere tiår gjennom lovregler og aktiv innsats fra arbeidstakerorganisasjonene har fått gjen-

nomført en rekke arbeiderverntiltak, er fremdeles altfor mange arbeidere utsatt for en utrygg, helsefarlig og stressende arbeids-situasjon.

I de gamle industrier hvor det fysiske slitet ennå ikke er avskaffet, er også forurensningene store på grunn av for gammelt og lite beskyttede utstyr. I nye industrier har man forbedret utstyret, men det er likevel i de senere år kommet til en rekke stoffer av ukjent kvalitet, særlig i den kjemiske produksjonen. Dette har gjort at forurensningene og miljøpåvirkningene i grunnen kan være like store i ny industri som i den gamle.

I de nordiske samfunn er det i de siste år gjort en rekke nye framskritt. Jeg kan nevne at det i Norge er lagt opp en plan å avskaffe forurensningene så langt det er mulig i den eldre industrien. Innen begynnelsen av 1980-årene skal dette programmet være gjennomført. Det skjer ved store offentlige bidrag og ved at bedriftene blir pålagt miljøforbedrende tiltak. I de andre nordiske land er også arbeidet under utvikling.

Også på en rekke andre måter er det ved lov vedtatt regler som bedrifter og næringsliv må ta hensyn til ved utbygging og utbedring av sin virksomhet. Den offentlige statistikk som finnes om miljøvernproblemer, er på langt nær dekkende for de problemer som eksisterer. En undersøkelse som Landsorganisasjonen i Norge gjorde i samarbeid med Sosiologisk institutt ved Universitetet i Bergen, har vist at 85 % av de fagorganiserte mener at de er utsatt for minst ett miljøproblem. Blant de viktigste problemer er støy, belastninger, trekk, høyt arbeidstempo og ubehagelige temperaturer.

Mange opplever flere av disse problemer samtidig. Disse uheldige forhold har man også ofte i industrier hvor det er helkontinuerlig skift eller andre former for skiftarbeid. Dette er forhold som sliter psykisk på de ansatte, ved siden av den ytre miljøpåvirkning man får på arbeidsstedet.

Et bedre arbeidsmiljø vil for det første bidra til å bedre forholdene for den enkelte ansatte og dermed også for hans familie. Det vil også kunne sette ned antallet alvorlige yrkesskader i arbeidslivet. Vi vet at sykefraværet i yrkeslivet kan påføre be-

driftslivet og de offentlige trygdesystemer en stor påkjenning. Det er derfor både i den enkeltes og i fellesskapets interesse å dempe skadevirkningene av uheldig arbeidsmiljø.

Målet må være at alle arbeidstakere skal ha et arbeidsmiljø med full trygghet i forhold til fysiske, kjemiske og psykiske forstyrrelser, og der hver enkelt innenfor et godt sosialt fellesskap får muligheter til et skapende og meningsfylt arbeid.

Jeg vil til slutt henvise til medlemsforslaget som er satt fram av en sosialdemokratisk gruppe i Nordisk Råd om disse spørsmålene, og jeg vil også vise til Nordens faglige samorganisasjons innsats på dette området. Fagbevegelsens grunnsyn bygger på retten til et arbeid i frihet, trivsel og trygghet. Det er grunnleggende verdier, et grunnsyn som har vidtrekkende konsekvenser for de mål den setter seg når det gjelder utformingen av arbeidsmiljøet. Det kan ikke aksepteres at store folkegrupper utsettes for helsefare, stress og utrygghet i sitt daglige arbeid for velstandsutviklingen. Arbeidet for et bedre arbeidsmiljø er en sentral del av fagbevegelsens oppgaver.

Minister for utenrigsøkonomi og for nordiske anliggender **Nørgaard**: Hr. præsident! Ministerrådets beretning om aktiviteten på arbeidsmiljøområdet er blevet kommenteret af Nordisk Råds socialpolitiske udvalg på flere vigtige punkter. I det store og hele er ministerrådet og Nordisk Råd enige om den politiske målsætning og hovedprioriteringen inden for arbeidsmiljøområdet. Men ministerrådet vil alligevel gerne komme med nogle synspunkter om udviklingen af og indholdet i samarbejdet på dette område.

Det socialpolitiske udvalg hævder, at aktiviteten i samarbejdet om arbeidsmiljøspørgsmål er lav sammenlignet med arbejdsmarkeds-, socialpolitik- og miljøværnsområderne. Det er rigtigt, at aktiviteten i 1975 har været mindre på arbeidsmiljøområdet, end den har været på de andre nævnte områder. men jeg tror ikke, at det bør bekymre nogen med hensyn til ministerrådets holdning til dette vigtige samarbejdsfelt.

Hvis vi ser på den historiske udvikling, viser det sig, at det nordiske samarbejde om socialpolitik startede i 1951, det vil sige for

ca. 25 år siden. Nordisk arbejdsmarkedsudvalg påbegyndte sin virksomhed for ca. 21 år siden, og miljøværnssamarbejdet er foregået siden 1971. Det nordiske samarbejde i arbejdsmiljøspørgsmål startede i 1974 og havde sit første år med projektvirksomhed i 1975.

Som man let forstår, er ministerrådet på dette område inde i en etableringsfase, som for en stor del består i og bør bestå i kontaktvirksomhed og virksomhed med tilrettelæggelse o. s. v., for at samarbejdet skal få et så solidt grundlag og en så effektiv styring som muligt.

Da budgettallene måske har bidraget til at forme den opfattelse, at aktiviteten er lav, vil jeg nævne, at de godt etablerede områder, socialpolitikken, arbejdsmarkedet og miljøværnet i 1975 havde budgetter på henholdsvis 1,4 mill., 330 000 og 600 000 norske kr., medens arbejdsmiljøområdets lød på ca. 250 000 kr. For 1977, som af budgetteringsårsager er det første budgetår, hvor man kan iværksætte virksomhed baseret på erfaringerne i 1975, regner man på arbejdsmiljøområdet med et budget på ca. 1 mill. kr., en udvikling, som vel må karakteriseres som meget hurtig. Disse tal er kun nævnt, for så vidt man anser udgifterne som en god målestok for aktiviteten.

Et tema, som har været diskuteret før bl. a. ved arbejdsmiljøministerkonferencen i Oslo den 12. maj 1975 og ved Nordisk Råds arbejdsmiljøseminar i Porsgrunn, er Nordisk Råds ønske om en harmonisering af arbejdsmiljølovgivningen i Norden. Rådets socialpolitiske udvalg giver udtryk for, at dette ønske til en vis grad er imødekommet i årets beretning, men beder samtidig om, at retningslinier for, hvordan et konkret program for harmonisering af de vigtigste principper på arbejdsmiljølovgivningens område kan blive nærmere præciseret.

Ministerrådet har tidligere givet udtryk for, at en harmonisering er af det gode, men det lader til, at Nordisk Råd har hængt sig i en definition af ordet i retning af uniformering. Den nordiske arbejdsmiljølovgivning har faktisk gennemgået en udstrakt harmonisering. Nogle af de undersøgelser, som foreligger i Finland, Norge og Sverige, og den lov, som allerede er vedtaget i Danmark, bærer tydeligt præg deraf, hvis man

fordyber sig i emnet. Harmoniseringen har været meget effektiv og reel, idet den har kunnet foregå under udarbejdelsen af lovene i stedet for ved justering og samordning af allerede eksisterende love. Der har været en udstrakt kontaktvirksomhed med en gensidig og frugtbar inspiration til følge. Man har kunnet benytte det bedste i de andre landes undersøgelser samtidig med, at man har tilgodeset de særlige træk, som trods alt eksisterer i hvert enkelt land.

Af de konkrete udslag, som harmoniseringen har givet, kan jeg nævne: Definitionen af hvem lovene skal gælde for, definitionen af arbejdsmiljøbegrebet, idet man også stiller krav til bl. a. de psykosociale forhold, arbejdstagernes ret til at standse farligt arbejde, medindflydelse for arbejdstagerne ved udformningen af arbejdsmiljøet og kontrol med kemiske stoffer. I alle lande har lovene desuden fået eller påtænkes at få form af fuldmagslove eller rammelove, som i høj grad gør lovene fleksible, idet kravene kan skærpes i takt med den tekniske og sociale udvikling.

De forskrifter, som skal udfylde lovene, spiller en væsentlig rolle. Som man ved, er der under ministerrådet oprettet en særlig styringsgruppe for arbejdsmiljøforskrifter. I denne styringsgruppe fordeles udarbejdelsen af en række forskrifter på de nordiske lande, for at de færdige udkast kan stilles til disposition for de øvrige lande. Dette skulle give størst mulig lighed i praktiseringen af lovene, samtidig med at man sparer betydelige ressourcer.

Lad mig også kort pege på de mange lighedspunkter i, hvordan lovene tænkes bragt ud til gulvet ved bl. a. udstrakt kursus-, seminar- og anden informationsvirksomhed. Jeg tror altså, at vi vil opnå noget, som har været en målsætning, nemlig en ensartet retsbeskyttelse for arbejdstagerne i alle landene. Så meget om harmoniseringen.

Lad mig til slut, hr. præsident, kommentere det socialpolitiske udvalgs forslag om at udarbejde et handlingsprogram for det nordiske samarbejde om arbejdsmiljøspørgsmål og sige, at ministerrådet i princippet stiller sig positivt til et sådant program. Som det jo er fremgået af ministerrådets beretning til Nordisk Råd, har man hele tiden lagt op til en helhedsprioritering inden for

området, og vi regner med, at tiden er inde til at sætte et afvejte arbejdsprogram op for virksomheden fremover.

Lad mig alligevel tage en lille reservation mod den form, som synes at være tiltænkt det handlingsprogram, som er foreslået. Jeg tror ikke, man her skal sigte mod et højtideligt forpligtende dokument, hvor man erklærer, at de og de konkrete projekter og foranstaltninger skal gennemføres inden så og så længe. Et sådant handlingsprogram vil være meget lidt fleksibelt og kan med stor sandsynlighed virke mod sin hensigt. Jeg tror det ville være mere hensigtsmæssigt at indbygge et handlingsprogram i ministerrådets budgetbehandling. I løbet af 1976 skal man konkretisere virksomheden i 1977 samtidig med, at virksomhedsprogrammet og hovedtrækkene i budgettet for 1978 bliver udarbejdet. Behandlingen af virksomhedsprogrammet og budgettet vil sikre, at Nordisk Råd får anledning til at fremkomme med synspunkter på programmet og budgetfordelingen undervejs.

Lindeman: Herr president! Låt mig gärna först säga, att både jag och socialpolitiska utskottet sätter mycket stort värde på att på detta sätt få en kommentar till utskottets betänkande över ministerrådets berättelse C 1 från ansvarigt ministerhåll. En dylik dialog mellan parlamentariker och ministrar bör kunna underlätta en vidareutveckling av samarbetet på arbetsmiljöområdet. Men på en punkt tillåter jag mig dock att vara oense med minister Nørgaard; vad gäller formen för ett framtida nordiskt arbetsmiljösamarbete. Här har vi från utskottets sida mycket starka önskemål om ett handlingsprogram. Detta är en vedertagen beteckning för en form av samlade initiativ som utskottet och ministerrådet synes vara ense om skall vidtagas, vilken introducerades 1973 genom upprättandet av ministerrådets första handlingsprogram. Denna beteckning har också använts vid statsrådet Feldts omnämnande av samarbetet på arbetsmiljöområdet i Norden vid denna session. I den mån man från ministerrådets sida är rädd för att själva beteckningen "handlingsprogram" innebär ett alltför fastslået och för lite flexibelt sätt att närma sig miljövarsfrågorna vill jag nämna om den motsvarande beteckning som

användes vid utarbetandet av det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet. Detta fick formen av ett av ministerrådet antaget principprogram som sedan fylldes ut med förslag till konkreta åtgärder, en så kallad åtgärdsförteckning, av ämbetsmannakommittén på området. Denna form för uppläggning är enligt min mening mycket väl anpassad också för arbetsmiljösamarbetet.

Minister for udenrigsøkonomi og for nordiske anliggender **Nørgaard:** Hr. præsident! Jeg tror ikke, at der er nogen uoverensstemmelse mellem rådet og ministerrådet på dette punkt. Det, jeg gav udtryk for, var netop, at man måtte passe på ikke at udarbejde et program, der var så urokeligt, med fastsættelse af tidsterminer, at der ikke var fleksibilitet i det. Men et program, der får karakter af et principprogram, vil være det, jeg kaldte et rammeprogram, og det vil vi i høj grad kunne tilslutte os i ministerrådet.

Marjatta Stenius: Herra presidentti! Suomen valtuuskunnan jäsenet saivat ministerineuvoston kertomuksen vuodelta 1975 käsiinsä suomenkielillä vasta kolme päivää ennen tämän istunnon alkamista, joten meillä tanskaa taitamattomilla suomalaisilla on ollut hyvin huonot mahdollisuudet tutustua tämän asiakirjan sisältöön puhumattakaan siitä, että olisimme voineet tarkistaa tähän kertomukseen liittyviä yksityiskohtaisempia toimenpiteitä ja selvityksiä.

I inledningen till kapitlet om samarbete på arbetsmiljöområdet konstateras bl. a.: "De senaste åren har man fäst allt större uppmärksamhet vid arbetsmiljöproblemen. Dels har problemen blivit större i och med införandet av ständigt nya material och metoder i arbetsmiljön, dels har kraven på acceptabel arbetsmiljö blivit strängare som en följd av den sociala utvecklingen. Ett exempel på detta är den ständigt stigande vikt, som man lägger vid de psykosociala faktorerna. Detta gör, att arbetsmiljön i allt större grad ses i sammanhang med levnadsstandarderna i allmänhet, eftersom man inser, att arbetsmiljön inverkar på individen i alla sammanhang, inte bara i egenskap av arbetstagare."

Införandet av nya material och arbetsme-

toder och å andra sidan den omständigheten, att en äldre arbetstagarare inte mera hänger med i den allt häftigare arbetstakten, utan han eller hon har slitits ut för den kapitalistiska produktionens behov, syns som en relativ tillväxt om den icke arbetsföra befolkningen. I Finland är antalet invalidpensionstagare för närvarande 250 000 personer. Antalet har fördubblats på tio år.

Tanken, att de till följd av den sociala utvecklingen ökade kraven på arbetsmiljön skulle ha medfört, att man börjat lägga vikt vid psykosociala faktorer, förklarar denna fråga mycket ytligt.

Orsaken till att man har varit tvungen att börja lägga vikt vid psykosociala faktorer, förklaras framför allt av arbetsförhållandenas reella utveckling, som ingalunda varit positiv för arbetstagarare. Att en tredjedel av invalidpensionerna i Finland beviljas på mentalhygieniska grunder, förklaras inte i ringaste mån av strängare krav på arbetsmiljön, utan av arbetets stora ensidighet, dess uppdelning i ytterst små delar tillsammans med den allt hårdare arbetstakten. År 1974 användes i vårt land 280 miljoner mark för invalidpensioner, som beviljats på mentalhygieniska grunder. Mentalhygieniska sjukdomar har uppskattats orsaka mest nationalekonomiska förluster av alla sjukdomsgrupper.

Joka on joutunut tutustumaan läheisesti työelämän ongelmiin ei voi olla panematta merkille urakkapalkuksen keskeistä sijaa niiden haittatekijöiden joukossa, jotka vaikuttavat työturvallisuuteen ja työntekijöiden fyysiseen mutta ennenkaikkea psyykkiseen hyvinvointiin. Jatkuvasti nopeassa tahdissa toistuvat lyhyet työliikkeet sekä saman asennon ylläpitämiseksi vaadittu staattinen kuormitus aiheuttavat eriaisteisia kulumia, tulehduksia, niveloireita ja muita tuki- ja liikuntaelinten sairauksia. Maassamme on esim. jännetupen tulehduksen takia joutunut pysyväälle työkyvyttömyyseläkkeelle jopa vähän yli 20-vuotiaita työntekijöitä. Kuitenkaan suurinta osaa yksipuolisen vaihetyön aiheuttamista haitoista ei hyväksytä ammattitautideiksi. Yksipuolisesti rasittavan työn aiheuttamista haitoista voidaan sanoa edelleen olevan vasta jäävuoren huipun näkyvissä, mitä tulee tämän laatuisen työn aiheuttamiin fyysisiin haittoihin.

Ett ännu allvarligare problem är det psykiska trycket i samband med ackordslönen. Från arbetstagararnas förtroendemäns sida har kommit direkta nödrop, att man måste göra någonting i fråga om ackordsarbetet, för de måste ständigt öga mot öga se dess inverkan på arbetstagararens psykiska tolerans, som sliter för låg lön, när de försöker få tillräckligt med pengar för att ens på något sätt täcka de allra nödvändigaste utgifter-na.

I ackordsprissättningen har man inte heller uppmärksammat variationer i förhållanden, utan man måste slita i samma takt i alla förhållanden. När till exempel temperaturen stiger sjunker människans prestationsförmåga, men detta har man inte uppmärksammat i priser. Man frågade kvinnliga arbetstagarare i Tammerforstrakten före arbetarkvinnokonferensen i Helsingfors vid nästa veckoskifte om missförhållanden i arbetslivet och nästan utan undantag ställdes kravet på övergång från ackordslön till tidlön — för det mesta till månadslön.

I Sverige lyckades det för skogsarbetare att efter sega strejker åstadkomma ett månadslöneförsök. När man nu har utrett försökets effekter, har vi erfarit, hur både arbetstagar- och arbetsgivarsidan har varit nöjda med resultaten. Det framgick klart av arbetstagararnas intervjuer, av hur stor betydelse denna reform är för arbetstagarare. En skogsarbetare konstaterade, att de äntligen fått känna sitt värde som människa. Alla tillfrågade konstaterade, att ingen av dem vill någonsin mera ha tillbaka ackordslönen. Var och en, som vet, hur det känns att varje dag leva i osäkerhet, om man får sitt ackord gjort, vet, hur ur hjärtat dessa skogsarbetare talar.

Orsaken till att arbetsgivarsidan var nöjd, var naturligtvis klar. Försöket var ekonomiskt lönsamt. Det är ju ett känt faktum, att arbetsgivare aldrig väger förbättrande av arbetsförhållanden i annat än i pengar. Att arbetstagarare förblir friska är inget kriterium, utom om förbättrandet av missförhållandena blir billigare för arbetsgivare än andra kostnader.

Även i LKAB:s gruvor medförde övergången från ackordslön till tidslön positiva resultat. Antalet allvarliga och medellallvarliga olycksfall minskade betydligt.

Det framgår av ministerrådets berättelse, att motverkan av stress i arbetsmiljön har tagits upp som mål för den nordiska försöksverksamheten. I följd har ett symposium behandlat möjligheter till försöksverksamhet. Hittillsvarande utredningar och försök, för att inte tala om den information, som är klar även utan utredning, visar redan tillräckligt klart, vilka skador ackordslönen medför för arbetstagarens hälsa. Därför bör man omgående vidtaga konkreta åtgärder för att begränsa arbetstakten och arbetets fysiska och psykiska ansträngning. Att pressa arbetstakten med hjälp av ackordslön, arbetsstudium och arbete med tvångstakt bör förbjudas. Ackordslönens skador bör elimineras genom övergången till månadslön. Stressen är inte bara direktörssjukdom såsom arbetsgivare försöker påstå åtminstone hos oss i Finland.

För att uppfattningen "att arbetsmiljön påverkar individen i alla sammanhang, och inte bara i egenskap av arbetstagar", skulle få någon betydelse i praktiken, bör till exempel de ovannämnda åtgärderna vidtagas omgående.

Till sist vill jag konstatera, att för att spara på rådsdeltagarnas dyrbara tid, har jag läst mitt inlägg på svenska, för innanläsningsförmågan har jag dock lärt mig i skolan. Den ställning, som finnarna har i samarbetet inom Nordiska rådet, är långt ifrån jämställdhet. Särskilt förvånansvärt har varit det som danskarna skrivit i pressen om simultantolkning. Jag uppmanar danskarna att fundera, hur många av dem är beredda att lära sig finska språket för att främja det nordiska samarbetet.

Jag hoppas, att sådana här saker, som djupt kränker ett medlemslands rättigheter, får en snabb positiv lösning, så att rådet inte fördrivar sin tid med saker, som borde vara självklara, utan vi får börja lösa verkliga problem.

Präsidenten: Spørøsmålet om simultantolkning kommer op som et senere punkt i eftermiddag, og da vi under den nuværende forretningsorden ikke har tekniske forudsætninger for at referere flere end de sprog, som hidtil har været anvendt, skal jeg for at spare på tiden henstille, at den følgende

debat føres på et af de sprog, som refereres.

Minister Pirkko Työläjärv: Herr president! Inom den socialpolitiska sektorn kräver arbetslivet som helhet allt större intressen och insatser men samtidigt ingående överväganden av prioriteringar, inte minst tidsmässiga. Med dessa problem torde vi alla kämpa både på det nationella, internationella och samnordiska planet. Därför samt med anledning av medlemsförslagen om att begränsa och hindra användning av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet samt om arbetsmiljöpolitiska insatser och ytterligare meddelandet om rekommendation angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön vill jag i detta sammanhang framföra följande reflexioner:

Miljövärden är en helhet som består av uppgifter och åtgärder för skyddandet av såväl naturen som människans närmaste livsmiljö. Miljövärdens betydelse understryks t.e.x. genom att den utgör ett av de viktigaste samarbetsområden i slutdokumentet från konferensen om säkerhet och samarbete i Europa. Det är skäl att betona, som man även gör i nämnda dokument, nödvändigheten av att sträva till en rationell användning av naturresurserna, däribland människan.

Människan är dock oftast mest intresserad av att bevara och skydda sin närmaste livsmiljö. Det är också där, som hon oftast möter förseelser, som miljövärden har till uppgift att bekämpa. Bostads- och fritidsmiljön, men framförallt arbetsmiljön, är som vi vet ofta otrygg, ohälsosam och psykiskt otillfredsställande eller t. o. m. direkt motbjudande.

Miljövärden har under de senaste åren tillägnats allt större uppmärksamhet inom det nordiska samarbetet. Denna utveckling bör få fortsätta. På sistone har i synnerhet arbetsmiljön blivit föremål för livlig uppmärksamhet inom Nordiska rådet. Detta är helt naturligt mot bakgrunden av att förbättrandet av arbetslivet hör till samhällets viktigaste uppgifter i industriländerna så också i de nordiska länderna under 70-talet. Problematiken är central, då arbetet inftar en allt överskuggande ställning i människans liv. Men även det faktumet bör beak-

tas att tillgången på tillräckliga mänskliga resurser utgör på lång sikt en väsentlig restriktion, som bestämmer vår utveckling. Den arbetsföra befolkningens hälsa hotas av många kemiska, fysikaliska, ergonomiska och psykologiska risker och faror. Det är självklart att vi inte kan finna en omedelbar lösning på alla problem. Vi måste avancera gradvis och prioritera problemen och avväga våra resurser.

Problemen i de nordiska länderna är nära besläktade med varandra. Därför utgör arbetsskyddets och arbetslivets utveckling tacksamma objekt för nordiskt samarbete. Samarbetet påkallas även då varje enskilt lands resurser torde som sådana vara begränsade.

Ett praktiskt samarbete sker med framgång om man kan enas om vilka problem som utgör de lämpligaste samarbetsprojekten. Ett val av gemensamma objekt kan säkerställa, att man gemensamt tränger in i arbetslivets mest centrala och viktiga problem. Det är viktigt att konstatera, att det nordiska samarbetet bör utvecklas successivt och att varje skede har vissa relativt exakta förutsättningar. En reform av arbetslivet är såväl på nationell som på nordisk basis en så krävande uppgift att arbetet naturligen framskrider etappvis. För en rationell utveckling av det nordiska samarbetet inom arbetslivets område kunde man utveckla målmedvetet ett funktionsprogram, ett handlingsprogram, uppbyggt av olika skeden t. ex. på följande sätt:

1. Kontaktskedet, d. v. s. personkontakter och en gradvis etablering av formella förbindelser, med stark betoning av Nordiska rådets roll.

2. Informationsskedet under vilket samarbetsparterna stiftar bekantskap med varandras funktionsberedskap och verksamhetsförutsättningar.

3. Prognosskedet för redovisning av parternas centrala planer och verksamhetsprogram.

4. Prioriteringsskedet för utredning av förfarandet vid fastslåendet av delproblemens skyndsamhets- och viktighetsgrad och identifikationen av de viktigaste gemensamma problemen.

5. Arbetsfördelning med hänsyn till genomförandet av gemensamt överenskomna

konkreta projekt, samt koordinering av insatserna för uppnåendet av gemensamma mål.

Förfarandet, som ovan beskrivits, är bekant inom såväl nordiskt som annat internationellt arbete. För de länder till vilka Finland hör, som har begränsade resurser är det etappvis fortskridande förfarandet en nödvändighet, som accentueras då problemfältet är komplext och massivt. En kartläggning av grundförutsättningarna för det praktiska genomförandet är desto viktigare ju mer krävande samarbetsformerna är.

Genom att identifiera de viktigaste gemensamma problemen och analysera förutsättningarna för deras lösning, kan både ekonomiska och personella resurser kanaliseras till att tjäna en på förhand godkänd "samnordisk policy" för lösandet av arbetslivets gravaste problem.

Då vi går in för att redovisa de sidor av arbetslivet, som vi på finskt håll finner speciellt trängande och lämpade för samnordiskt arbete, vill vi gärna prioritera och efterlysa givande kontakter och interaktion på följande specialsektorer:

- förebyggande av olycksfall i arbete resulterande i dödsfall och bestående invaliditet
- en reduktion av förekomsten av fysikaliska och kemiska riskfaktorer i arbetsmiljön
- en målmedveten minskning av fysisk ohälsa och ensidig psykisk ansträngning samt ergonomiska skador
- en minimering av monotont och tvångstaktmässigt arbete
- en gradvis reduktion av skift- och akkordsarbete
- ökandet av arbetstagares möjlighet att delta i beslutsfattande gällande bl. a. den egna arbetsmiljön.

Det är möjligt att uppnå bl. a. dessa mål medelst lagstiftning, normering och skärpt övervakning, men även genom forskning, utbildning och arbetshandledning samt förebyggande och kontinuerlig planering av arbetsomgivningen, organisering och utveckling av produktionsteknik. Inget av de uppräknade medlen är ensamt tillräckligt för att garantera framsteg, men en kombination av alla kan leda till positiva resultat.

Genom att tillsammans utarbeta en sam-

nordisk policy för förbättrandet av arbets-skyddet och -miljön, kan de samnordiska resurserna optimeras på ett av samhälls-politikens mest trängande områden.

Då det socialpolitiska utskottet föreslår, att Nordiska rådet skall anta följande yttrande:

”ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet bör utarbetas till nästkommande rådssession”,

torde de ovannämnda tankegångarna ingående kunna övervägas. Det är i varje fall ett angreppssätt, som tilldragit sig alltmer uppmärksamhet på sistone hemma i Finland.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande socialpolitiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För socialpolitiska utskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Poul Dam, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Ove Hansen, Poul Hartling, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrier Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Knut Johansson, Ulla Järvillehto, Sinikka Karhuvaara, Telleruo M. Koivisto, Olaf Knudsson, Lars Korvald, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Tage Larfors, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Karl Johan Mortensen, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Folke Woi-
valin.

Frånvarande var:

Ele Alenius, Per Borten, Gylfi Þ. Gíslason, Leif Glensgård, Gils Guðmundsson,

Kaj Hansen, Carl-Henrik Hermansson, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Astrid Kristensson, Marjatta Väänänen och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 66 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

2

A 449/s: Medlemsförslag om att begränsa och hindra användning av giftiga stoffer i arbetslivet

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att klarlägga användningen av giftiga och farliga ämnen och produkter i arbetslivet och att lägga fram förslag till åtgärder på nordiskt plan i syfte att skapa en arbetsmiljö där det råder full trygghet mot psykiska, fysiska och kemiska störningar.

Lund (socialpolitiska utskottets talesman):
Herr president! Medlemsförslaget om å begränsa och hindra bruk av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet ble reist den 28. oktober 1974. Det er grunn til å feste seg ved den korte tid som har gått fra medlemsfor-
slaget ble reist, og til betenkningen fore-
ligger i dag, og berømme sosialpolitiske ut-
valg for dette.

Allerede i juni 1975 ble det arrangert et nordisk seminar om arbeidsmiljøspørsmål i Porsgrunn. På seminaret deltok alle de par-
ter som har hatt og vil få betydning for det
videre arbeid med disse viktige spørsmål.
Seminarets forhandlinger er også utgitt i
Nordisk Utredningsserie som NU 1975: 18.
Medlemsforlaget ble senere behandlet på
sosialpolitisk utvalgs møte på Hanaholmen
den 13 oktober 1975, og endelig forslag
foreligger altså til behandling her i dag.

Miljøspørsmålene i hele sin bredde har i
løpet av de senere år kommet stadig mer i
sentrum for den alminnelige og politiske
interesse. Alle forslag om arbeidsmiljø-

spørsmål i Nordisk Råd viser også det. Den industrielle og teknologiske utvikling har ført med seg en høy grad av spesialisering. Dette fører igjen med seg stadig større bruk av kjemiske stoffer i industrien.

Den medisinske vitenskap har påvist en rekke nokså klare sammenhenger mellom bruk av bl. a. kjemiske stoffer — selvfølgelig også produksjon av slike — og alvorlige sykdommer. Dette går seivst sagt ikke upåaktet hen blant de mennesker som konkret befinner seg i en slik situasjon, og det er ikke så få.

Det medlemsforslag som Nordisk Råd behandler i dag om å begrense og hindre bruken av giftige og farlige stoffer i arbeidslivet, omhandler et av de tiltak som kan treffes for å skape et bedre arbeidsmiljø. Hvor stort dette problemet er, kan belyses ved at det i et land som Finland finnes f. eks. 100 000 kjemiske produkter, samt at det hvert år blir innført 1 000 nye produkter.

Situasjonen er den samme i de andre nordiske land. Dessuten vet vi nå at en del av de giftige stoffene bryter ned kroppen over et lengre tidsrom, og at man ikke blir klar over de farlige utslag før det er gått en del år. Det er derfor av den aller største viktighet at man så raskt som mulig kan komme i gang med et utvidet forskningsarbeid og få strenge lovregler på dette området.

Vi registrerer også en økende medisinsk interesse for dette området, og det blir påvist stadig nye årsakssammenhenger mellom arbeidsmiljø og sykdom av forskjellige art. Denne økende interesse fra medisinsk hold er selvsagt meget positiv. Den bidrar i alle fall til å skape en følelse av trygghet for at disse viktige spørsmål er under fortløpende sakkyndig bevakning.

Jeg vil også understreke at det er skapt en slags utrygghetsfølelse fordi man er klar over at det er mye her som en ikke vet. Man stiller seg spørsmålet: Hvilke virkninger har alle disse stoffer og røyken for mitt liv og min helse? Derfor må en stadig bedre klargjøring av sammenhengen mellom arbeidsmiljø og helse få høy prioritet i framtiden. Her blir det selvsagt viktig å intensivere forskningen på området, en forskning som må ha som mål at resultatene kan anvendes i det praktiske arbeidsliv

så raskt som mulig. Det vil som sagt være viktig å kunne påvise eventuelle årsakssammenhenger mellom arbeidsmiljø og helse, men det er like viktig å finne fram til brukbare alternativer som kan gjøre arbeidsmiljøet fullt forsvarlig.

Vi vet i dag både nasjonalt og internasjonalt en god del om disse spørsmål. Denne viten må systematiseres og samles på et sted slik at de som er berørt, kan ha denne viten og disse opplysninger tilgjengelig bl. a. i en form og i et språk som alle forstår. Det er en viktig oppgave å sørge for at enhver som behandler et stoff, kan lese det som står på bruksanvisningen. Jeg vet at et slikt arbeid er i gang i Norden, og det må fortsette. Det må være et mål å få gjennomført bestemmelser om at opplysninger om et produkts egenskaper skal følge med og gjøres klart tilgjengelig for dem som skal bruke stoffet eller produktet. Like viktig må det være å få likeartede regler og plikt for så vel arbeidsgivere som for produsent og importør av kjemiske stoffer til å gå god for produktets egenskaper når det gjelder liv og helse til dem som skal bruke produktet.

Innenfor dette området kunne Norden gjøre en spesiell innsats. Vårt område er ganske oversiktlig. Det har et bra arbeidervern. I hvert enkelt land er fagbevegelsen meget godt organisert og viser stort initiativ på dette område. Det finnes en del forskningsresultater som kan brukes i arbeidet, og politisk er arbeidsmiljøspørsmålene meget høyt prioritert. Det vil være fornuftig å gjøre bruk av de forskningsinstitusjoner som finnes i Norden for å finne fram til flere konkrete samarbeidsformer med sikte på å analysere og følge med i bruken av giftige og farlige produkter.

Med tanke på det samspill av tiltak som en på nordisk nivå kan få til, er det derfor et skritt i riktig retning å anbefale Ministerrådet å sørge for at bruken av farlige stoffer kan bli kartlagt, slik at man kan få et arbeidsmiljø der det råer full trygghet mot psykiske, fysiske og kjemiske forstyrrelser.

Jeg vil med disse ord anbefale Nordisk Råd å vedta det framlagte forslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop be-

träffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Poul Dam, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Ove Hansen, Poul Hartling, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Carl-Henrik Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Knut Johansson, Ulla Järvillehto, Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Tage Larfors, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Karl Johan Mortensen, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Folke Woivalin.

Frånvarande:

Per Borten, Christian Christensen, Gylfi Þ. Gíslason, Leif Glensgård, Gils Guðmundsson, Kaj Hansen, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Nikolaj Rosing, Karl Skytte, Marjatta Väänänen och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster.

3

A 483/s: Medlemsförslag om arbetsmiljöpolitiska insatser m. m.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att till rådets 25:e session framlägga ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i form av ett ministerrådsförslag.

Haugstvedt (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Socialpolitisk utvalg har i den senere tid arbeidet meget med arbeidsmiljøspørsmålene. Et medlemsforslag om å begrense anvendelsen av giftige og farlige stoffer ble nettopp presentert av min kollega Thor Lund og vedtatt her i Rådet. Sommeren 1975 avholdt sosialpolitisk utvalg et seminar om arbeidsmiljøspørsmålene i Porsgrunn. Seminaret ble lagt til Porsgrunn for at deltakerne skulle få besøke de store industribedriftene på Herøya, hvor nettopp arbeidsmiljøspørsmålene gjennom forsknings- og forsøksvirksomhet er viet så stor oppmerksomhet. I seminaret deltok representanter fra arbeidsmarkedets parter, departementene og andre myndigheter med ansvar for arbeidsmiljøproblemer og forskning.

Seminaret behandlet i hovedsak tre emner: Forekomsten av giftige og farlige stoffer i industrien, de psykososiale faktorenes rolle i arbeidslivet og den nuværende og fremtidige utformingen av lovgivningen på arbeidsmiljøområdet. Seminarets forhandlinger er publisert i den nordiske utredningsserie.

På bakgrunn av dette seminaret har utvalget tilveiebrakt et aktuelt og omfattende saksmateriell. Medlemsforslaget har derfor ikke vært sendt ut på remiss. Utvalget har ment at dette var unødvendig. Utvalget har også lagt stor vekt på så snart som mulig å få i stand en systematisk og helhetsbetonet gjennomgang av det nordiske arbeidsmiljø samarbeidet. Tiden er nu moden for å opprette et særskilt nordisk handlingsprogram, og dette bør inneholde bl. a. følgende:

I februar 1974 ble den nordiske miljøvernkonvensjonen undertegnet. I denne konvensjonen ble nabolandenes miljøverninteresser likestilt med hjemlandets. I Helsingfors-avtalen har i tillegg miljøvernsspørsmålene blitt utpekt som et sjette nordisk samarbeidsområde. I sosialpolitisk utvalgs uttalelse over Ministerrådets beretning i fjor

ble Ministerrådet anmodet om å utarbeide et program for en harmonisering av de viktigste prinsippene på arbeidsmiljø-lovgivningens område. Dette harmoniseringsarbeid bør starte opp snarest. Begrunnelsen for dette er bl. a. basert på at det felles arbeidsmarked i Norden har ført til nærmere en million flyttinger mellom de fem land. Det er naturlig at alle disse arbeidstakere får møte likeartede regler og bestemmelser på arbeidsmiljøområdet, uansett i hvilket nordisk land de befinner seg. — Ingen nordiske bedrifter bør kunne skaffe seg konkurransemessige fordeler ved *ikke* å gjennomføre forsvarlige tiltak for å bedre arbeidsmiljøet.

De problemer som forekommer på arbeidsmiljøområdet i de nordiske land, er stort sett likeartede.

Hensikten med en harmonisering må være å gjennomføre positive forbedringer for arbeidstakerne.

Etter komitéens oppfatning bør en nordisk arbeidsmiljøkonvensjon inngås, etter mønster fra den nordiske miljøvernkonvensjon, med de nødvendige tilpassinger.

Om arbeidsmiljøspørsmålene også bør bli det 7. samarbeidsfelt i Helsingfors-avtalen, bør prøves i denne sammenheng. Som et punkt i et nordisk handlingsprogram bør inngå opprettelse av et nordisk samarbeidsorgan på arbeidsmiljøforskningens område, sammensatt av representanter for myndighetene, arbeidsmarkedets parter og forskere. Komitéen kan også tenke seg et særskilt fond for arbeidsmiljøforskning. Opprettelse av en databank for arbeidsmiljøforskning er et mulig hjelpemiddel her.

Man bør også være oppmerksom på de krav som må stilles i forbindelse med registrering av arbeidsmiljøet. Opplysninger om at arbeidstakere i bestemte produksjonsbedrifter har kommet i kontakt med giftige og skadelige stoffer, må kompletteres med nøyaktige opplysninger om hvor lenge og i hvilket omfang slik kontakt har funnet sted.

Importører og produsenter bør gi fullstendige produktbeskrivelser og bruksanvisninger for de stoffer og produkter som nyttes i arbeidslivet. Det er mulig at dette best kan skje ved opprettelse av et sentralt institutt for produktkontroll. En viktig bestanddel i et handlingsprogram bør være de psyko-

sosiale faktorene i arbeidslivet. Dette er et spørsmål som er meget aktuelt i alle de nordiske land. I Sverige har nettopp tjenestemannsorganisasjonen ved navn TCO foretatt en undersøkelse om disse spørsmål blant 10 000 av sine medlemmer.

Jeg vil også uttale at det er utvalgets forhåpning at et handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet kunne bli en virkelighet i slutten av dette år. Dette synes å være riktig med tanke på at disse spørsmål tilhører de mest aktuelle politiske samfunnsspørsmål i dag.

Min kollega Knut Johansson fra Sverige har tidligere understreket det verdifulle i at en nær kontakt bør utvikles mellom arbeidsmarkedets parter, Nordisk Råd og Nordisk Ministerråds organ. Det er et ønske om at dette også må skje på arbeidsmiljøområdet.

La meg også uttale at det er kjent at de nordiske land på mange måter er foregangsland i disse spørsmål. De forsøk som bl. a. bedrifter som Volvo A/S og Norsk Hydro har gjort for å få bedret arbeidsforholdene ved f. eks. å bryte arbeidets sterkt rutinepregede karakter er omfattet med den aller største interesse langt utenfor de nordiske lands grenser. Mange bedrifter er i dag opptatt av nytenkning og forsøksvirksomhet av ulik art. Det er fra alle parter i arbeidslivet uttalt ønske om å få bedret beslutnings- og samarbeidsforholdene, forhold som gjelder den fysiske utforming av arbeidsplassene og spørsmål om arbeidsfysiologi av mer komplisert natur. Det er en betydelig uformell kontakt og et fruktbart internordisk samarbeid i gang mellom arbeidslivets organisasjoner. Det initiativ vi tar her i Nordisk Råd, må forsterke det samarbeid som allerede er i gang mellom mange bedrifter i de nordiske land.

I Det norske storting behandles for tiden en ny lov om arbeidsmiljøet, og det er forslag om nye lover for utvidet bedriftsdemokrati. Liknende lover er vedtatt eller bearbeides i de fleste andre nordiske land. Det lovmessige grunnlag og arbeidstakernes juridiske beskyttelse er meget vesentlige faktorer i et utvidet samarbeid på arbeidsmiljøets område.

Jeg vil likevel peke på at et såkalt fullt forsvarlig arbeidsmiljø vanskelig lar seg de-

finere, og det kan vel kanskje neppe fastsettes gjennom lovregler eller reglementer. Men på den enkelte arbeidsplass er det nødvendig og viktig at disse spørsmål behandles i full åpenhet mellom samtlige parter i arbeidslivet.

Med disse ord vil jeg anbefale Rådet å vedta følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om til Rådets 25. sesjon å legge fram et handlingsprogram på arbeidsmiljøområdet i form av et ministerrådsforslag.

Knut Johansson: Herr president! Som ledamot i socialpolitiske utskottet står jeg självfallet bakom det betänkande som har lämnats över medlemsförslaget A 483. Likaså anser jag att det är bra att utskottet valt en behandlingsordning som gör det möjligt för oss att snabbt nå fram till beslut och åtgärder på det centrala område som arbetsmiljön utgör.

Det finns emellertid anledning att här i debatten anföra några synpunkter beträffande arbetet med att harmonisera arbetsmiljölagstiftningen i de nordiska länderna. Det bör nämligen noteras att flera av länderna har fått eller får en ganska ny och tämligen modern, ja rent av radikal lagstiftning. Till viss del är den också likartad. Låt oss därför inte överdriva förhoppningarna om att vi snabbt kan gå vidare på denna väg. Det är viktigt att vi har detta klart för oss. Väntan på en reformerad och harmoniserad lagstiftning får nämligen inte lägga hinder i vägen för en intensifierad kamp mot osunda miljöer och hälsorisker. Strävan efter harmonisering får givetvis inte heller utgöra hinder för ett enskilt lands reformiver. Harmoniseringen är följaktligen en sak mera på sikt.

Nyligen publicerade den svenska Landsorganisationen en undersökning som gällde luftföroreningar. Där i konstaterades att varannan LO-medlem utsätts för luftföroreningar i sitt arbete. Men bara en av tio arbetsmiljöer kontrolleras. Drygt hälften av alla som arbetar i luftföroreningar tror själva att miljön är riskfri.

Situationen i Sverige är sålunda sammanfattningsvis den, att bara 10—15 procent av LO-medlemmarna genom tekniska och me-

dicinska kontroller har en garanti för att de inte löper hälsorisker i sitt dagliga arbete. Sådant är alltså läget trots att vi nu får en lagstiftning som är föredömlig och som inte minst löntagarorganisationerna betraktar som mycket bra.

Vad jag med detta har velat betona är att lagstiftningen inte förslår så långt. Den kan tyckas aldrig så bra men ändå vara otillräcklig. Vi måste därför satsa stora resurser på att leva upp till redan gällande lagars innebörd och syfte. Det gäller således att följa upp lagstiftningens givna ramar med adekvata tillämpningsföreskrifter. För att nå detta mål krävs för det första information om lagstiftningens och tillämpningsföreskrifternas innebörd och för det andra information om de anställdas lagliga rättigheter. Vidare, herr president, är det angeläget att samhällets kontroll och tillsyn står i rimlig relation till de faktiska behoven.

Savola: Herr president! Att förbättra arbetsmiljön och att skydda arbetstagarna mot oförutsedda olägenheter som föranleds av den tekniska utvecklingen förutsätter ständigt forskningsarbete och lagstiftning på det nationella planet samt kraftfullt samarbete på det nordiska planet. Behovet av nordiskt samarbete för att lösa arbetsmiljöproblemen konstaterades tydligt vid seminariet i Porsgrunn i somras.

Arbetet som utförs för en hälsosammare arbetsmiljö är indirekt också folkhälsoarbete och främjar även den arbetsföra livslängden. Förbättrandet av arbetstagarnas arbetsmiljö i Finland har de senaste tiderna framskridit kraftigt tack vare lagstiftningen. Samtidigt har det uppstått behov att genom lagstiftningen också utveckla arbetshygienien för att bevara hälsan och arbetsförmågan hos arbetstagare som ansträngts av arbetslivet och som tidigare arbetat i ohälsosam miljö.

Arbetarskyddet och arbetshygienien har talrika förbindelsepunkter med varandra. Emellertid är arbetshygienien enbart ett skede i hälso- och sjukvården som pågår genom människans hela liv. Därför kan arbetshygienien inte åtskiljas från folkhälsoarbetet vare sig i förvaltningen eller i det praktiska arbetet. Arbetshygienien är en väsentlig del av

folkhälsoarbetet. I Finland utvecklar man för närvarande arbetshygien. På samma sätt som man för att undersöka arbetsmiljöfrågor utför nordiskt samarbete borde man också kraftigt arbeta på nordiskt plan för att förenhetliga arbetshygien. God arbetshygien är inte enbart ensamrätt för medlemmarna i stora fackorganisationer, utan den bör utvecklas som en del av folkhälsoarbetet i enlighet med principen av jämlikhet till nytta för samtliga arbetstagare. Jag tror att nordiskt samarbete inom arbetshygien är till stor nytta för Finland, och genom utbyte av erfarenheter kan vi i Finland undvika felbedömningar, vilka redan kan skönjas.

Herr president! Ett ständigt utvecklande och förbättrande av arbetsmiljön är en sak som man bör stödja varmt. Samtidigt hoppas jag, att ett kraftigt nordiskt samarbete måtte sättas i gång för att utveckla hygien till en del av folkhälsoarbetet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Poul Dam, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Ove Hansen, Poul Hartling, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermansson, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Knut Johansson, Ulla Järvi-lehto, Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Tage Larfors, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Sven Mellqvist, Karl Johan Mortensen, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Rolf Sellgren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, Liv Stubberud.

V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja och Kåre Willoch.

Mot rekommendationen röstade: Kirsten Jacobsen.

Frånvarande var:

Per Borten, Eric Carlsson, Gylfi Þ. Gíslason, Leif Glensgård, Gustav Holmberg, Lars Korvald, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sture Palm, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Henrik Westerlund, Folke Woivalin, Marjatta Väänänen och J. Fr. Öregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster mot 1.

4

A 441/s: Medlemsförslag om likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Anna-Greta Skantz (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! I det medlemsförslag som vi nu har att behandla hemställas att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om ökad utbildning av läkare i ämnet farmakognosi, om etablering av kontakter från berörda myndigheter med utländska institutioner som använder naturläkemedel och om likartade bestämmelser om s. k. naturläkemedel.

Medlemsförslaget har varit föremål för en omfattande remissbehandling. Över 60 remissyttranden har kommit in från olika myndigheter och organisationer.

Jag ämnar inte här redogöra vare sig för medlemsförslaget eller för remissyttranden, utan jag vill bara mycket kort motivera varför utskottet föreslår att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget. De som önskar en mer utförlig redogörelse finner den i det tryckta betänkandet A 441/s.

Studier i ämnet farmakognosi bedrivs i

de nordiska länderna i allmänhet vid de farmaceutiska fakulteterna, och ämnet ingår som ett obligatorium inom farmaceututbildningen. Inom läkarutbildningen däremot är ämnet farmakognosi endast en delkomponent inom det mera övergripande ämnet farmakologi.

I den utsträckning som medlemsförslaget berör en ökad utbildning av läkare i farmakognosi finner utskottet att övervägande skäl talar för att denna utvidgning av läkarutbildningen inte är ändamålsenlig i nuläget. Detta ställningstagande har stöd av ett flertal remissuttalanden. I den mån som läkarutbildningen behöver kompletteras i detta hänseende förefaller en ökad undervisning i ämnet farmakologi som ett mera näraliggande alternativ. Inom detta ämne studeras bl. a. drogers farmakologiska, toxikologiska samt terapeutiska verkningar. Utskottet är övertygat om att de forskningsrön som görs inom universitetens farmaceutiska fakulteter kommer att delges företrädare för den rent medicinska forskningen. Medlemsförslaget avstyrks därför i denna del.

Punkten 2 i medlemsförslaget avser en utredning om etablering av kontakter från berörda myndigheter med utländska institutioner som använder naturläkemedel. Utskottet delar här den tvekan som kommit till uttryck i flera remissvar i vilka det anförts att det kan ifrågasättas om man med de resurser som står till buds på det medicinska området i första hand skall prioritera den typ av kontakter som omnämns i medlemsförslaget. Utskottet utgår i stället från att ansvariga medicinalmyndigheter i Norden etablerar de kontakter med utländska institutioner som vid varje tillfälle kan anses vara mest befogade med hänsyn till forskningsutvecklingen i världen.

Punkt 3 i medlemsförslaget gäller införandet av likartade bestämmelser för s. k. naturläkemedel. Enligt utskottets uppfattning ingår denna punkt i förslaget i det mandat som läkemedelsnämnden erhållit. Utskottet utgår från att den nordiska läkemedelsnämnd som inrättades år 1975 låter utreda frågan om likartade nordiska bestämmelser för s. k. naturläkemedel.

Avvägningen mellan å ena sidan av patient- och naturläkarorganisationer fram-

ställda krav på mindre restriktiva regler för s. k. naturläkemedel och å andra sidan av medicinalmyndigheterna och forskningen omfattade krav på dokumenterad terapeutisk verkan, hygienisk standard, toxikologiska effekter m. m. blir en central uppgift för läkemedelsnämnden att klarlägga.

Erfarenheterna från de i Danmark och Sverige tillsatta särskilda naturläkemedelutredningarna torde utgöra en god grund för en kommande nordisk harmonisering. Därför finner utskottet att inte heller punkt 3 i medlemsförslaget bör föranleda någon åtgärd från Nordiska rådets sida.

Som jag har sagt redan inledningsvis hemställer utskottet att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Ulla Järvilehto: Herr president! En stor del av de moderna läkemedlen är glykosider och alkaloider som har isolerats från växter. De är dock renade preparat, dosen av det effektiva stoffet är väl känd, och skadliga bistofer med biverkningar har eliminerats. Innan de kan användas som läkemedel måste deras kliniska, farmakologiska och toxikologiska verkningar utforskas noggrant.

De s. k. naturläkemedlen, t. ex. växtblandningar och extrakt är delvis urgamla former av läkemedel och råämnen för moderna mediciner. De är ofta orena blandningar, vars kemiska sammansättning, verkningar och biverkningar samt dosering är okända. Användning av dessa gamla orena droger är ett stort steg tillbaka i utvecklingen.

Ökad utbildning för läkare i ämnet farmakognosi är således onödigt med undantag av en kort översikt över läkarvetenskapens historia.

Om man vill registrera någon drog som läkemedel, måste drogens kemiska sammansättning och dess objektiva verkningar utredas, dess kliniska, farmakologiska och toxikologiska egenskaper granskas och kontrolleras enligt samma metoder som alla andra registrerade läkemedel.

Många av de s. k. naturläkemedlen är farmakologiskt svaga eller ineffektiva.

Verkningen skall betraktas som suggestiv eller placeboeffekt. Man kan nog säga att patientens subjektiva välbefinnande är det viktigaste. Får patienten psykisk hjälp av ett oeffektivt extrakt, så kan alla vara glada och saken är O.K. Det föreligger dock en sådan fara, att en patient, som är allvarligt sjuk, försummar adekvat behandling medan hon använder dessa "naturläkemedel". Konsekvenserna kan bli ödesdigra för t. ex. en cancerpatient, vars sjukdom kan botas kirurgiskt i ett tidigt stadium, eller en diabetespatient som kan hållas symptomfri med adekvat insulindosering, men försummelsen betyder livsfara. Således anser jag att även ofarliga och ineffektiva naturläkemedel inte skall godkännas som mediciner.

Etablering av kontakter mellan berörda myndigheter och utländska institutioner som använder naturläkemedel är onödigt förrän de här institutionerna faktiskt kan bevisa att de har mätbara resultat.

Att diskutera om likartade bestämmelser om s. k. "naturläkemedel" är väl grundat. Jag anser att vi därtill måste diskutera om de orsaker, som har medfört detta tilltagande intresse för primitiva metoder och droger. Läkarutbildningen måste naturligtvis vara rationellt och biologiskt exakt, men också patientens, en människas psykologiska, emotionella och andliga behov må inte förglömmas. Har hälso- och sjukvården blivit alltför teknisk och byråkratisk? Är våra sjukvårdsinstitutioner ansiktslösa mekanismer, där patienten känner sig vara ensam och otrygg? Måste läkaren använda sin tid för att fylla tiotals blanketter i stället för att tala med patienten om hennes sjukdom och dess behandling, och blir patienten därför oviss och misstänksam? Blir de skötande läkarna ombytta alltför ofta? Kanske behöver vi korrigerande självkritik i dessa förhållanden. I stället för farmakognosi skall i läkarutbildningen kanske mera betonas mänsklighet, kontakt mellan läkaren och patienten och tillräcklig information.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

5

A 467/s: Medlemsförslag om auktorisation m. m. för kiropraktorer

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Ulla Järvillehto (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Medlemsförslaget går ut på en rekommendation till ministerrådet att låta utreda förutsättningarna för att införa en auktorisationsordning för s. k. Doctors of Chiropractic i Norden och en gemensam nordisk arbetsmarknad för kiropraktorer på det hela taget. Bakgrunden är att någon auktorisation för kiropraktorer inte finns i något av de nordiska länderna och att det bara i Danmark är möjligt att få ersättning ur statliga sjukkassor för kiropraktisk behandling. Också i Danmark förutsätts det att den kiropraktiska behandlingen skall ha ordinerats av läkare för att man skall få ersättning för den ur sjukkassan.

De kiropraktorer som har varit och är verksamma i de nordiska länderna har vanligen en mycket kort utbildning, och denna utbildning är sällan kombinerad med grundlig medicinsk utbildning. På de senaste åren har dock i vissa nordiska länder börjat verka s. k. Doctors of Chiropractics, som har fått en längre, 4—5 årig utbildning utomlands, t. ex. i Förenta Staterna. Det är denna grupp som medlemsförslagets första klämpunkt syftar på.

Förslaget har fått en grundlig remissbehandling i Nordiska rådet. Kiropraktorförningarna och även patientföreningarna har varit positivt inställda till förslaget. Däremot är nästan alla remissuttalanden som har kommit in från hälsovårdsmyndigheter och medicinska facksakkunniga klart negativa till förslaget.

Orsaken till att hälsovårdsmyndigheterna och den medicinska sakkunskapen är negativt inställda är dels, att man är kritisk mot den kiropraktiska behandlingsmetoden som sådan, dels att man är rädd för de risker sådan behandling kan innebära för patienten, i synnerhet om han eller hon vänder

sig till en kiropraktor i stället för till läkare och sålunda inte får ordentlig diagnos eller medicinsk behandling. Behandling av ryggsmärta måste ju alltid baseras på god och exakt diagnostik. Alla ryggsmärtor är inte lämpliga för manipulationsterapi, t. ex. maligna sjukdomar och inflammationer. Även i de fall, då en sådan form av fysioterapi kan hjälpa patienten, kan en alltför kraftig behandling förorsaka komplikationer, t. ex. en akut diskusprolaps med nervparet, och då måste patienten opereras kirurgiskt omedelbart.

Således är auktorisation av kiropraktorer, som inte har tillräcklig medicinsk, diagnostisk utbildning och inga möjligheter till omedelbar ortopedisk operation en alltför stor risk för patienten, om de får arbeta självständigt med utvalt patientmaterial. Det framhålls också att den utbildning som de s. k. Doctors of Chiropractics får t. ex. i Förenta Staterna bemöts med ganska stor skepsis från läkarhåll där.

Socialpolitiska utskottet har för sin egen del intagit ståndpunkten, att det är viktigare att bygga ut den medicinska behandlingsskapaciteten, så att sjukhusen får resurser att snabbt behandla alla de patienter som är i behov av ortopedisk behandling. En bidragande orsak till att patienter vänder sig till kiropraktorer är nämligen att väntetiderna till ortopediska kliniker ofta är mycket långa. På längre sikt är den enda lösningen på problemet att man får ökad utbildning av medicinsk personal. I den mån de kiropraktiska behandlingsmetoderna har värde, vilket säkerligen i vissa fall stämmer, bör utbildning i sådana metoder tas in i utbildningen av vanlig sjukvårdspersonal, t. ex. fysioterapeuter. Den kiropraktiska metodiken skulle då ingå som ett led i det allmänna vårdssystemet. Socialpolitiska utskottet anser det sålunda inte vara nödvändigt med några samnordiska åtgärder för att åstadkomma auktorisation av kiropraktorer.

Av detta följer att utskottet inte heller anser det vara nödvändigt att utreda frågan om en samnordisk arbetsmarknad för kiropraktorer, detta så mycket mera som motsvarande problem för vanlig sjukvårdspersonal ännu inte är lösta över hela linjen.

Herr president! Jag hemställer om att rådet bifaller socialpolitiska utskottets för-

slag om att rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Sellgren: Herr president! Medlemsförslaget om auktorisation för kiropraktorernas verksamhet i Norden tillhör förvisso inte de stora frågorna i Nordiska rådets arbete. Men tusentals människor i våra länder som dagligen lider av smärtor i rygg, höfter, knän och axlar, berörs desto mera påtagligt av hur den här frågan behandlas i Nordiska rådet och de olika ländernas parlament.

Det kan inte förnekas att många människor med ryggbesvär har fått god hjälp till smärtlindring och bättring genom kunniga kiropraktorer. Flera remissinstanser — även sådana som i övrigt intar en negativ hållning — bekräftar detta.

Det här är alltså i hög grad en patientfråga, vilket inte synes ha tillräckligt beaktats vid behandlingen av medlemsförslaget. Auktorisation av kiropraktorer med erforderlig utbildning skulle gagna patienterna på flera sätt.

1. Man kan undvika att söka behandling hos utövare som saknar godkänd utbildning.

2. Man skulle få rätt till ersättning för behandlingen hos försäkringskassan.

3. Man undgår den för många patienter besvärande känslan att underkasta sig en behandlingsmetod, som inte anses godkänd av myndigheter och läkare men som ändå är verkningsfull.

Mot denna bakgrund finner jag det beklagligt att utskottet intagit en så negativ hållning som kommit till uttryck i föreliggande betänkande.

Utskottet noterar att flera remissinstanser ej fränkänner den kiropraktiska behandlingen värde för vissa slag av smärttillstånd. Det är enligt min mening en något försiktig bedömning av uttalandena. Karolinska institutet anser det uppenbart att kiropraktisk behandling kan vara till nytta i synnerhet för ryggsador, och Uppsala universitet erkänner att en seriöst utbildad kiropraktor genom träning, erfarenhet och tillräcklig kunskap om ryggradens anatomi och funktion kan utföra sin behandling på skickligt och ansvarsfullt sätt. Detta är sagt av remisskrivare som i övrigt inte helt tillstyrker respektive avstyrker medlemsförslaget.

I remissyttrandena finns sålunda gott stöd för en mer positiv hållning till medlemsförslaget från Nordiska rådets sida. Utbildade och kunniga kiropraktorer gör betydligt större insatser i fråga om manipulativ terapi än som framgår av socialutskottets eget yttrande.

I den mån nuvarande utbildning på området inte tillfredsställer nordiska krav, borde Nordiska rådet kunnat överväga att införa någon form av samnordisk utbildning. Ett sådant förslag borde ha kunnat föreläggas Nordiska rådet i dag. Därvid skulle även vinnas viss kontroll över kiropraktorer-
nas kunskaper och verksamhet. Detta skulle innebära ökad trygghet för medborgarna. I Norden verksamma kiropraktorer skulle sålunda kunna erbjudas en kompletterande utbildning, varefter de genomgår kunskapsprov under vederbörande myndighets överinseende.

Med hänsyn till det ansvar från samhällets sida som en auktorisation innebär kan det vara välbetänkt att en bestämmelse införes att kiropraktisk behandling endast får utföras efter remiss från legitimerad läkare. Ett sådant arrangemang är emellertid inte helt invändningsfritt.

För närvarande kan i Danmark och Norge ersättning utgå för patienter som får behandling av kiropraktor förutsatt att läkarremiss erhållits. Från läkarhåll framhålls i remissyttrandena att denna möjlighet utnyttjats i ringa utsträckning. Danske Patienters Landsforening å sin sida anför att rätten till ersättning från sjukförsäkring innebär med nuvarande utformning en ensidig bestämmelse om läkares rätt till inblandning i ekonomiska förhållanden.

Man kan av dessa och andra uttalanden möjligen utläsa att det nuvarande mindre öppna förhållandet mellan läkarorganisationerna i stort och kiropraktorerna medför att patienterna avstår från att begära remiss från läkare när de söker hjälp hos en kiropraktor.

Herr president! Frågan om någon form av auktorisation för kiropraktorer stöds av allt större folkgrupper. Det gäller inte endast patientföreningar utan även fackföreningar och organisationer liksom tusentals människor som drabbats av ryggskador och liknande.

Jag hade därför förhoppning om en mera positiv behandling av detta medlemsförslag. Frågan om att integrera kiropraktiska behandlingsmetoder med existerande behandlingsmöjligheter på det ortopediska området torde återkomma på nytt.

Indenrigsminister Egon Jensen: Hr. Præsident! Der er rigtigt, som den sidste taler sagde, at store befolkningsgrupper formentlig slutter op bag dette, at man skal autorisere kiropraktorer. Men jeg må alligevel sige, uden at drage nogen sammenligning, at vi havde tidligere et punkt om naturlæger, og jeg er helt sikker på, at der er store befolkningsgrupper, der ud fra forskellige opfattelser også ønsker, at naturlæger får en eller anden form for autorisation. Disse to ting her kan ikke sammenlignes. Derfor er jeg enig med udvalget i, at man på nuværende tidspunkt ikke skal foretage sig noget, når det drejer sig om autorisation på kiropraktorområdet.

Jeg er enig med det finske indlæg i, at det nok er et problem om ventetid for patienter, og at det måske på længere sigt burde være en uddannelse, som fysioterapeuter fik med ind i deres uddannelse, så længe vi på nordisk plan ikke har en uddannelse, der dækker kiropraktorer, men en uddannelse som skal hentes i De Forenede Stater, hvor man i øvrigt her på forskelligt hold er usikre på, om en sådan uddannelse er god nok. Der mener jeg, at Nordisk Råds arbejde må bevæge sig på realitetens grund, og der må jeg sige, at både på naturlægeområdet og på kiropraktorområdet er Danmark nok lidt foran øvrige nordiske venner, når det drejer sig om liberal indstilling.

Men der må altså også være en grænse for, hvor langt vi går, og indtil vi har en sikkerhed for, at den uddannelse, som kiropraktorer får, af de ansvarlige myndigheder, det være sig sundhedsmyndigheder som lægelige myndigheder, kan erkendes at være den rigtige og være samordnet på nordisk plan, så mener jeg, vi skal afholde os fra at bevæge os ind i en autorisation af en uddannelse, hvor ingen nordiske lande har mulighed for at bedømme, om den er rigtig eller ej. Hermed være ikke sagt, at der er noget forkert ved kiropraktorerens virksomhed. Jeg ved, at nogle mener, at det virker. Jeg ved

at der er mange andre, der mener, at det ikke virker. Jeg skal ikke tage stilling. Men før vi har et reelt grundlag, er det urimeligt, at Nordisk Råd, repræsenterende de nordiske lande, tager et så alvorligt skridt, så derfor er jeg enig i udvalgets indstilling.

Haugstvedt: Hr. president. Sosialpolitisk utvalg har under behandlingen av denne sak måttet gå særlig nøye gjennom de uttalelsene som er kommet fra de forskjellige remissinstansene. Utvalget har registrert at en rekke pasientforeninger i de nordiske land har uttalt seg positivt om kiropraktorenes virksomhet og støttet forslaget om autorisasjon av disse. Imidlertid har etter utvalgets oppfatning de departementer og helsemyndigheter som har uttalt seg i saken, og som representerer de medisinske sakkyndige, avstyrket selve forslaget. På den bakgrunn har det vært vanskelig for utvalget å gå inn for et forslag som på dette punkt går imot de medisinske sakkyndige i alle de fem nordiske land. Det er en av hovedbegrunnelsene for utvalgets holdning i denne saken.

Utvalget har registrert — og antar det er riktig — at mange pasienter har hatt betydelig hjelp av kiropraktorenes virksomhet. Det er imidlertid nødvendig å ha en faglig bakgrunn for å kunne tilstyrke et forslag i en sak som utvalgets medlemmer må sies å være så ukjente med som spørsmålet om autorisasjon av kiropraktorer. Av den grunn vil jeg anbefale Nordisk Råd å gå inn for det forslag som utvalget på dette punkt har fremmet.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifølls utskottets forslag.*

6
D 1976/10/1967/s: Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifølls.

7
D 1976/18/1971/s: Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifølls.

8
D 1976/3/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifølls.

9
D 1976/4/1974/s: Meddelande om rekommendation nr 4/1974 angående nordisk specialistutbildning på radioterapiens område

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifølls.

10
E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet om inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (D 1976/27/1974/s)¹

Lindeman: Herr president! Vid höstsamlingen i Ålborg 1974 rekommenderade rådet Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland. Rådets socialpolitiska utskott hade lagt ned

¹ Frågan tryckt s. 1698.

en hel del arbete på denna sak. Utskottet hade hört en lång rad framstående experter på området både från Sverige och Finland. Dessutom hade utskottet företagit en resa till Åland och bekantat sig med skärgårdsförhållandena bl. a. längst ute i havsbandet. Utskottet hade också bearbetat ett digert remissmaterial och kommit fram till ett enligt min mening vettigt förslag att inom den viltförgrenade miljöproblematiken koncentrera sig på det som är angeläget för våra kust- och skärgårdsområden, forskning om skärgårdens förhållanden i vid mening. Utskottet och experterna var också ense om att Åland och den åländska skärgården har helt unika förutsättningar för att hysa ett institut för skärgårdsforskning. Och man bad alltså inte om mer än en utredning.

Ministerrådets rapportering i C 1 är dock mycket knapphändig. Där sägs helt kort att rekommendationen har behandlats av ämbetsmannakommittén för miljövärdsfrågor och att ministerrådet ännu inte har avslutat behandlingen av frågan. Ingenting berättas om vad ämbetsmannakommittén hade kommit fram till innan frågan fördes över till ministerrådsplanet.

Som känt har det på den senaste tiden utvecklats en livlig aktivitet om denna fråga på tjänstemannaplanet och i ministerrådssammanhang. Vid de gemensamma överläggningarna mellan Nordiska ministerrådet d. v. s. samarbetsministrarna och Nordiska rådets budgetkommitté den 4 december 1975 i Köpenhamn framhöll man sålunda från finländsk sida att arbetet med denna rekommendation borde ges prioritet. Nordiska rådets Finlands delegation har från första början gått in för den här saken. På Åland har en vidsträckt opinion ställt sig bakom den och i initierade forskarkretsar har man fäst stora förväntningar vid den. Mot denna bakgrund är det oroväckande att det ser ut som om frågan skulle ha kört fast i den byråkratiska djungeln, då inte ens den begärda utredningen har kunnat komma i gång ännu.

Jag vill därför ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka förslag har utarbetats på ämbetsmannaplanet i saken och vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidtaga för att skyndsamt inleda en utredning om inrättandet av ett nordiskt in-

stitut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland?

Minister for udenrigsøkonomi og for nordiske anliggender **Nørgaard**: Hr. præsident! Som hr. Lars Lindeman nævnte det, blev rekommendationen vedtaget i november 1974 ved Nordisk Råds 22. session, anden samling.

Ministerrådets stedfortræderkomité pålagde embedsmandskomiteen for miljøvernsspørgsmål at undersøge spørgsmålet.

Efter at der var foretaget en kortlægning i komiteens samordningsgruppe for miljøvernforskning, kunne komiteen konstatere, at naturvidenskabelig forskning omkring forholdene i skærgården er godt udbygget i Sverige og Finland, de to lande som netop berøres af rekommendationen.

I Finland drives der skærgårdsforskning ved de to universiteter i Åbo, ved universitetet i Uleåborg og ved universitetet i Helsingfors.

I tilknytning til disse universiteter findes der forskningsstationer rundt omkring i landet. Havsforskningsinstituttet og vattenstyrelsen driver vandforskning i skærgårdsområderne.

På den svenske østkyst findes en række forskningsstationer, som beskæftiger sig med naturvidenskabelig forskning af havet og dets forurening, nemlig Askö laboratoriet og Norbyskär samt statens naturvårdsverks stationer inden for rammen af igangværende kystundersøgelser. Ud over forskningen ved forskningsstationerne er der en række projekter i gang ved forskellige andre institutioner.

Blandt de eksisterende mellemstatlige samarbejdsorganer, der er relevante i denne sammenhæng, kan nævnes komiteen for den botniske bugt, hvor Finland og Sverige samarbejder. Komiteen behandler også spørgsmål, der vedrører Ålandshavet og skærgårdsfarvand i almindelighed.

På baggrund af den foretagne undersøgelse af eksisterende naturvidenskabelig forskning omkring forholdene i skærgården konkluderede embedsmandskomiteen for miljøvernsspørgsmål, at naturvidenskabelig forskning alene ikke motiverer særlige sam-

arbetsföranstaltningar och samarbetsformer ud over det, der allerede nu findes.

Komiteen mener imidlertid, at det ville være naturligt, at overvejelser om et nordisk skærgårdsinstitut også sker ud fra andre aspekter af forholdene i skærgården, f. eks. næringsliv, problemer omkring tyndbefolkede områder m. v. Selv om miljøbeskyttelse ifølge komiteens opfattelse bør ses som et vigtigt aspekt i denne sammenhæng, finder komiteen, at også spørgsmål, som for en stor del ligger uden for komiteens eget ansvarsområde, bliver berørt.

Blandt andre embedsmandskomiteer, som kunne blive berørt, er embedsmandskomiteen for regionalpolitik og nordisk socialpolitisk komité.

Embedsmandskomiteen for miljøværns-spørgsmål anbefalede derfor for sit vedkommende, at grundlaget for overvejelserne skulle udvides til også at omfatte bl. a. næringsspørgsmål og problemer omkring spredt bebyggelse. Komiteen anbefalede imidlertid, at sagen skulle oversendes til viderebehandling i stedfortræderkomiteen.

Rekommandationen samt udtalelsen fra embedsmandskomiteen for miljøværns-spørgsmål er nu på baggrund af den udvidede problemstilling af stedfortræderkomiteen blevet sendt til udtalelse i embedsmandskomiteen for regionalpolitik.

Ifølge de oplysninger, jeg har fået, vil denne embedsmandskomité tage sagen op ved sit næste møde, som finder sted den 16. og 17. marts i dette år.

Trygve Bratteli overtog herefter ledningen af forhandlingarna.

Lindeman: Herr president! Jag ber att få framföra mitt tack till minister Nørgaard för hans svar på mitt spørsmål. Jag är emellertid inte riktigt nöjd med det besked han lämnade här. Därför vill jag här framföra en kort replik.

När utskottet behandlade det medlemsförslag, som sedan resulterade i rekommendation 27/1974, hade vi det bestämda intrycket att det handlade om uttrycklig miljövård. I utskottets betänkande över medlemsförslaget talas det om skærgårdens ekologiska tolerans gentemot fritidsaktiviteter, trafik och nedsmutsning. Det konstateras,

att skærgårdsmiljön präglas dels av de aktiviteter där försiggår, dels av naturen i och för sig. I begreppet aktiviteter inkluderas därvid t. ex. fiske, jakt, jordbruk, samfärdsel, handel, småindustri etc. Det underströks, att en av uppgifterna för det tilltänkta institutet borde vara att informera beslutsfattarna på olika nivåer om olika miljövårdsproblem. Institutet skulle även kunna fylla en lucka i det nät av forskningsinstitutioner som redan finns i och runt Östersjön. Det förefaller att vara något av ett mysterium att man från ministerrådet utifrån dessa synpunkter har kunnat komma fram till att vad utskottet och Nordiska rådet avsåg med sin begäran om en utredning icke avsåg något miljövårdsinstitut. Det var inte min avsikt att göra något stort nummer av den här frågan, men inte utan orsak har man börjat fråga sig runt om i Norden, om inte det nordiska samarbetet skulle kunna förankras bättre hos den breda allmänheten om en spridning kom till stånd av olika nordiska samarbetsorgan. Vi har inte heller lidit av någon inflation i nordiska samarbetsorgan hos oss i Finland. Samtidigt som jag tror att det är viktigt att etablera nordiska samarbetsmiljöer också utanför huvudstäderna kan det fastslås, att landskapet Åland har goda möjligheter att ta emot det institut för skærgårdsforskning som socialpolitiska utskottet och Nordiska rådet hösten 1974 önskade en utredning om.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i socialpolitiska utskottet.

11

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (juridiska utskottets betänkande), D 1976/13/1965/j: Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhellig tid för fordringspreskription, D 1976/5/1966/j: Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen, D 1976/29/1971/j: Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning, D 1976/12/1972/j: Meddelande om

rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam, D 1976/22/1973/j; Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, D 1976/30/1973/j; Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet, D 1976/1/1974/j; Meddelande om rekommendation nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning, D 1976/7/1974/j; Meddelande om rekommendation nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet och D 1976/25/1974/j; Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit:

I. at Nordisk Råd i anledning af de til juridisk udvalg henviste afsnit af ministerrådets beretning C 1/1976 vedtager følgende udtalelse:

1. Nordisk Ministerråd anmodes om at sikre, at de nordiske ægteskabsudvalgs muligheder for at nå frem til fælles løsning på problemerne om ægteskabets økonomiske retsvirkninger udnyttes fuldt ud.

2. Nordisk Ministerråd opfordres til at tage initiativ til at sikre, at løsningen af de retlige og økonomiske problemer, som er opstået i forbindelse med "den papirløse familie", finder sted i nordisk samarbejde med henblik på at nå frem til ligeartede løsninger i de nordiske lande.

3. Nordisk Ministerråd anmodes om at gøre Nordisk Råd bekendt med de mandater, der vil blive fastsat for de nationale udredninger, som skal føre det nordiske reformarbejde på ophavsretslovgivningens område videre, samt i mandaterne give løsningen af de ophavsretlige problemer i relation til kabel-TV, fællesantennor og TV-udsendelser for søfolk høj prioritet.

4. Nordisk Ministerråd anmodes om at iværksætte et fælles nordisk udredningsarbejde vedrørende alternativer til frihedsstraf.

5. Nordisk Ministerråd anmodes om senest til Nordisk Råds 25. session 1977 at gøre rådet bekendt med resultatet af mini-

sterrådets overvejelser vedrørende mulighederne for at gennemføre den ved Nordisk Råds rekommendation nr. 6/1966 anbefalede retssociologiske undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning de til juridisk udvalg henviste dele af kapitel I, Det nordiske samarbejde — Ministerrådets virksomhed, og kapitel II, Samarbejde på lovgivningsområdet, og kapitel XVII, Organisatoriske forhold.

III. at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommendation nr. 1/1974 om et nordisk lovgivningsprogram til efterretning og anser rekommendationen for slutbehandlet for rådets vedkommende.

IV. at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommendation nr. 7/1974 om ændringer og tillæg til Helsingforsavtalen til efterretning og anser rekommendationen for slutbehandlet for rådets vedkommende.

V. at Nordisk Råd tager meddelelserne om rekommendationerne nr. 13/1965 angående ensartet tid for fordringspræskription, nr. 5/1966 om forsikrings indvirken på erstatningslovgivningen, nr. 29/1971 om de fælles institutioners stilling, nr. 12/1972 om forbud mod tobaksreklame, nr. 22/1973 om ensartet ægteskabslovgivning, nr. 30/1973 om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed og nr. 25/1974 om undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Ove Hansen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg skal som ordfører for juridisk udvalg forelægge forsamlingen juridisk udvalgs betænkning over årets beretning fra ministerrådet og de i betænkningen indeholdte forslag til udtalelser, bag hvilke der står et enigt udvalg.

Betydningen for det nordiske samarbejde af ministerrådets årlige beretning er i de senere år vokset betydeligt. For juridisk udvalgs vedkommende er beretningens afsnit om samarbejdet på lovgivningsområdet blevet et meget centralt emne i udvalgets arbejde. Det gælder i særlig grad den del af afsnittet, som indeholder det nordiske lovgivningsprogram.

Programmet, som det nu foreligger, er en fortsat udvikling af det program, som ministerrådet forelagde for rådet i 1973, og som siden da er udviklet og forandret gennem samarbejdet mellem Nordisk Råd og ministerrådet. Jeg vil i denne forbindelse særlig fremhæve de fællesmøder, der har været mellem juridisk udvalg og de nordiske justitsministre, hvor lovgivningsprogrammet har været det centrale dagsordenepunkt. Lovgivningsprogrammet i sin nu foreliggende form bærer klart præg af disse drøftelser. Jeg føler således trang til at fremhæve, at når emner som det papirløse ægteskab, ophavsret og alternativer til frihedsstraf optræder som nye emner i lovgivningsprogrammet ved denne session, skyldes det et ønske fra juridisk udvalgs side — et ønske, som ministerrådet beredvilligt og med kort varsel har imødekommet. Jeg vil gerne her for at undgå misforståelse oplyse, at når vi tager det papirløse ægteskab op på vores arbejdsprogram, drejer det sig alene om ægteskabets stilling i retlig og økonomisk henseende, ikke moralsk.

Juridisk udvalg går ud fra, at samarbejdet om de spørgsmål, som endnu ikke er løst, kan fortsætte på en effektiv måde også i 1976. Juridisk udvalg vil i den kommende tid overveje, om en yderligere effektivisering af samarbejdsmulighederne kan gennemføres.

Jeg skal ikke i detaljer kommentere de enkelte dele af ministerrådets beretning eller juridisk udvalgs betænkning, men indskrænke mig til at omtale de spørgsmål, som har foranlediget juridisk udvalg til at foreslå rådet vedtagelse af særlige udtalelser.

Juridisk udvalg har med nogen bekymring modtaget meddelelsen om, at samarbejdet mellem de nordiske ægteskabsudvalg angående formueordningen i ægteskabet fortsætter, uden at det samtidig er oplyst, på hvilket stadi man befinder sig i forhandlingerne, og om der er udsigt til, at disse kan forventes afsluttet med et resultat, der vil opfylde Nordisk Råds rekommandation fra 1973 om ensartet ægteskabslovgivning. Udvalget har uden møderne med justitsministrene søgt nærmere oplysning om disse forhold uden et for juridisk udvalg helt tilfredsstillende resultat.

Efter juridisk udvalgs opfattelse bør det

være muligt for ministerrådet at varetage en sådan koordinerende funktion, at vi ikke en dag står i samme situation, som vi står i, når det gælder reglerne om ægteskabets indgåelse og opløsning — nemlig at vi må erkende, at vi forpassede tiden.

Juridisk udvalg mener ikke, man tavst kan se risikoen for en sådan udvikling i møde, og opfordrer derfor ministerrådet til at sikre, at de nordiske ægteskabsudvalgs muligheder for at nå frem til en fælles løsning på problemerne om ægteskabets økonomiske retsvirkninger udnyttes fuldt ud.

Når det gælder de retlige og økonomiske problemer, som er opstået i forbindelse med det papirløse ægteskab, deler juridisk udvalg ministerrådets opfattelse af, at løsningen af disse problemer må være et naturligt emne for nordisk samarbejde. Juridisk udvalg savner imidlertid et initiativ fra ministerrådets side til at sikre, at samarbejdet sker på en så koordineret måde som muligt, for at mulighederne for at nå frem til fælles nordiske løsninger ikke forspildes.

Juridisk udvalg anbefaler derfor rådet at anmode ministerrådet om iværksættelse af et sådant initiativ.

For det ophavsretlige reformarbejde er der i 1975 fastsat nye retningslinjer. Ministerrådet har imidlertid ikke givet oplysning om indholdet af disse retningslinjer eller om, hvorledes arbejdet nærmere skal fortsættes i de enkelte lande.

Juridisk udvalg opfordrer derfor rådet til at anmode ministerrådet om at tilstille Nordisk Råd relevante oplysninger til orientering om disse spørgsmål. Udvalget opfordrer samtidig til, at det anbefales ministerrådet ved fastsættelsen af mandater for de ophavsretlige udvalg og komiteer at give løsningen af de ophavsretlige problemer i relation til kabel-tv, fællesantenner og tv-udsendelser for søfolk særlig høj prioritet. Vi ser altså gerne dette arbejde fremskyndet, men vi er naturligvis klar over, at man må tage hensyn til de praktiske muligheder og ligeså de gældende bestemmelser.

Udredninger af spørgsmålet om alternativer til frihedsstraf er sat i gang i flere af de nordiske lande. De oplysninger, som ministerrådet giver om dette arbejde, gør det imidlertid ikke klart, hvilken samordning det er tanken at etablere mellem de forskel-

lige udredningsgrupper. Juridisk udvalg finder, at dette emne vil egne sig fortrinligt til et fælles nordisk udredningssamarbejde og anbefaler derfor, at ministerrådet opfordres til at iværksætte et sådant samarbejde.

I 1966 vedtog Nordisk Råd en rekommandation, hvorefter det henstilledes til regeringerne at foretage en retssociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen. Regeringerne har iværksat en foreløbig undersøgelse, som imidlertid endnu ikke er afsluttet.

Juridisk udvalg stiller sig noget uforstående over for, at det endnu ikke har været muligt at afslutte i hvert fald disse foreløbige undersøgelser. Juridisk udvalg har ved en tidligere lejlighed fremdraget denne sag over for ministerrådet, men finder nu, at tiden må være inde til, at ministerrådet afslutter sine indledende overvejelser og meddeler rådet resultatet heraf senest til rådets 25. session næste år.

Juridisk udvalg anbefaler i øvrigt rådet at afskrive to af de rekommandationer, som er behandlet i beretningen.

Det er først rekommandationen om et nordisk lovgivningsprogram fra 1974.

Dette figurerer jo nu i den årlige C 1, og juridisk udvalg finder det derfor ikke påkrævet, at denne rekommandation selvstændigt bibeholdes ved siden af.

Dernæst er det rekommandationen ligeledes fra 1974 om ændring af Helsingfors-aftalens bestemmelser vedrørende bl. a. miljø- og offentlighedsspørgsmål, som nu er gennemført.

Juridisk udvalg indstiller i øvrigt, at ministerrådets beretning og de meddelelser, som indeholdes i beretningen, tages til efterretning.

Jeg skal med disse bemærkninger, hr. præsident, anbefale indstillingen fra juridisk udvalg til godkendelse.

Knud Enggaard overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Ändringar i medlemslistan

Det anmeldes, att Rolf Wirtén återtagit sin plats i rådet och att Rolf Sellgren lämnat sessionen och att Ingemar Mundebo lämnat sessionen för resten av detta möte och ersatts av Rolf Sellgren.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Korvald: Herr president! Jeg berørte i mitt innlegg i generaldebatten søndag det faktum at den tradisjonelle ekteskapsinstitusjon er i oppløsning i våre nordiske land. Nordisk Råd og de nasjonale myndigheter kan ikke etter min vurdering lukke øynene for disse forhold. Disse forhold er med og skaper problemer av to prinsipielt helt ulike slag. Jeg tenker på det som gjelder de juridiske og økonomiske forhold, og det som gjelder ekteskapslovgivningens mer normgivende virkning.

I Norge er det for kort tid siden falt dom i en sak som gjelder oppløsning av et såkalt papirløst ekteskap. Stridsspørsmålet gjaldt spesielt fordelingen av hjemmets økonomiske aktiva. Jeg vet at denne dommen er av betydelig prinsipiell interesse også i de andre nordiske land.

Det sosialpolitiske ministerrådsmøtet i Aarhus i august siste år, var av den oppfatning at partene i et papirløst ekteskap i spørsmål som gjelder økonomisk støtte, skal stilles likt med dem som er gifte, og ikke behandles som enslige forsørgere. Jeg vil erklære meg enig i at de som lever i papirløse ekteskap, ikke skal ha økonomiske fordeler i forhold til dem som foretrekker å leve i et ordnet ekteskap. En utredning bør vel avklare de spørsmål som gjelder foreldrerett, arverett for barn i papirløse ekteskap når disse oppløses på grunn av død eller av andre årsaker.

Nå har jeg for øvrig merket meg det komiteens formann uttalte om at det bare var rent juridiske og økonomiske forhold man tok opp, og ikke hva formannen kalte de moralske sider ved ekteskapsoppløsning og -inngåelse. Nå er det vel ikke så lett å skille disse forhold helt fra hverandre, jeg skal imidlertid ikke gå nærmere inn på det.

Når det gjelder det andre forhold jeg nevnte innledningsvis, nemlig lovgivningen for ekteskapets inngåelse og oppløsning, har denne som jeg nevnte, normgivende karakter. Som jeg berørte i mitt innlegg i generaldebatten på søndag, ønsker jeg at vi også i Nordisk Råds sammenheng skal bidra til å styre den samfunnsmessige utvikling også på det holdningsmessige og mo-

ralske område på samme måte som vi gjør når det gjelder økonomiske forhold. Jeg må si at jeg nærer en viss frykt for at et samarbeid om harmonisering av lovgivningen på hele dette området vil føre til en nokså stilltiende aksept av avanserte og moderne samlivsformer som jeg og mine kolleger i de kristen-demokratiske partier i Norden ikke kan gi vår tilslutning. Debatten om dette spørsmål under Nordisk Råds 21. sesjon i Oslo i 1973 viser at denne frykt fra vår side ikke er uberettiget. Den meddelelse som i dag legges fram for Nordisk Råd, er etter min vurdering ikke avklarende i tilstrekkelig grad. Det er forhold som jeg har pekt på før i debatten.

Innstillingen sammenholdt med konklusjonen i Ministerrådets beretning når det gjelder II, pkt. 1 og 2, finner jeg ikke så avklarende som jeg kunne ønske. Jeg nevnte noen av disse utsagn i mitt innlegg i debatten om C 1 på søndag og skal ikke gjenta dem nå.

Representantene for de kristen-demokratiske partier vil avstå ved avstemningen i dag for ikke å bli tatt til inntekt for en utvikling som vi ikke har oversikt over i dag. Vi vil ikke stemme imot, men vi vil avstå. Avståelsen gjelder I, pkt. 1 og 2. For å lette avstemningen vil vi imidlertid ikke be om særskilt votering over disse punktene. Når vi avstår ved avstemningen over hele innstillingen, gjelder det altså bare de nevnte punktene.

Eric Carlsson: Herr president! Jag vill anmäla att jag av samma skäl som herr Korvald kommer att avstå från att votera.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande juridiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För juridiska utskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Iikka-Christian Björklund, Per Borten, Poul Dam, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Kaj Hansen, Ove Hansen, Poul Hartling, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir

Hermannsson, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Tage Larfors, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Karl Johan Mortensen, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Eric Carlsson, Christian Christensen, Asbjørn Haugstvedt, Ulla Järvilehto och Lars Korvald *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Trygve Bratteli, Gylfi P. Gíslason, Leif Glensgård, Gustav Holmberg, Håkon Kyllingmark, Jón Skaftason, Per Olof Sundman, Marjatta Väänänen och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 62 röster, 5 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkterna II—V, bifölls.

12

A 348/j: Medlemsförslag om nordisk aktiebolagslagstiftning

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Ib Stetter lämnat sessionen för resten av detta möte och ersatts av Gerda Møller.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Erik Adamsson (juridiska utskottets talesman): Jag ber om tillgift om jag fattar

mig kort angående detta mycket betydelsefulla ärende. Bakgrunden är att utskottet är enigt och att vi har kommit långt fram på dagen.

I medlemsförslaget föreslås genomförande av en gemensam nordisk aktiebolagslagstiftning i överenskommelse med resultatet av det gemensamma nordiska utredningsarbete som avslutades 1969—1970. Utskottet konstaterar att i Danmark och Sverige nya aktiebolagslagar har antagits och att i Finland och Norge lagförslag väntas bli framlagda inom den närmaste tiden.

Juridiska utskottet, som fick förslaget till behandling redan 1971, har uppskjutit den slutgiltiga behandlingen av frågan dels i avvaktan på resultatet av förhandlingarna om anslutning till EG, dels i avvaktan på gemensamma nordiska departementala förhandlingar.

Utskottet har vid sin bedömning av de framlagda lagarna och lagförslagen haft tillgång till en översikt över de olika nordiska ländernas aktiebolagslagstiftning, utarbetad inom ministerrådet. Utskottet konstaterar att de danska och svenska aktiebolagslagarna, det föreliggande förslaget i Norge och det finska departementsutkastet i stor utsträckning är överensstämmande med det utkast som lades fram av aktiebolagsutredarna. Utskottet finner på grund härav att huvudsyftet med det gemensamma nordiska utredningsarbetet och önskemålet om gemensam nordisk aktiebolagslagstiftning i icke obetydlig grad har uppfyllts.

Med instämmande i utskottets förslag till beslut har Astrid Kristensson fogat ett särskilt yttrande till utskottets betänkande.

Herr president! Utskottet föreslår att rådet inte skall företa något i anledning av det väckta medlemsförslaget.

Sinnikka Karhuvaara: Enligt medlemsförslaget behövs för en harmonisering av den nordiska aktiebolagslagstiftningen och stadgandena undersökning av, om det finns möjligheter att genomföra en harmonisering av bestämmelserna om andra bolagsformer och om bokföring. Medlemsförslaget är på grund av den långa behandlingstiden inte mera särskilt aktuellt. Både på aktiebolags- och på bokföringslagstiftningens område har

reformarbetet hunnit så pass långt, att det utöver de förda förhandlingarna inte är möjligt att genomföra särskilda utredningsplaner.

Man kan ha olika åsikter om, huruvida medlemsförslagets syfte, en enhetlig lagstiftning, verkligen har nåtts i samband med beredningsarbetet med en nordisk aktiebolags- och bokföringslagstiftning. På båda lagstiftningsområdena finns i olika nordiska länders lagar även betydande olikheter särskilt i fråga om informationspliktens omfattning. Man kan alltså kritisera juridiska utskottets motiveringsförslag. Eftersom dock slutresultatet i klämförslaget är riktigt, finner jag i sammanhanget omotiverat att kommentera utskottets motiveringar. Orsaken är framför allt, såsom jag ovan konstaterade, att medlemsförslaget inte mera är lika aktuellt för vår del som år 1971, då förslaget väcktes.

I Finland är den nya bokföringslagstiftningen redan gällande, och revidering av aktiebolagslagstiftningen slutförs inom kort.

Olikheterna i de enskilda nordiska ländernas aktiebolags- och bokföringslagstiftning är inte så stora, att man skulle ha anledning att anse, att man har avstått från en så kallad enhetlig nordisk lagstiftning. Grundprinciperna i lagstiftningen är lika och olikheterna förekommer i detaljer. En annan sak är att företagen i olika nordiska länder just på grund av olikheterna i informationsplikten intar en något olik ställning i konkurrensavseendet.

Man kommer att se senare, om detta medför tryck mot ändringar i lagstiftningen.

Trots att man inte inom föreliggande lagstiftningsområden har nått tillräcklig harmonisering, finns det ingen anledning att avstå från detta mål på dessa eller andra lagstiftningsområden. Trots förändrade förhållanden måste man understryka strävandet till ökad harmonisering av lagstiftningen på områden, där den är av den största betydelsen. Sådana områden är särskilt de som gäller den ekonomiska verksamheten. Några under de senaste åren framlagda åsikter, där man har underskattat kravet på en enhetlig nordisk lagstiftning, grundar sig snarare på allmänpolitiska ändamålsenlighetssynpunkter än på granskning av lagstiftningens funktionsduglighet. Därför bör man motstå

sådana strävanden trots att utgångspunkterna i olika nordiska länder förändrats med den ekonomiska utvecklingen. För harmoniseringen talar enligt min mening kraftigt just de förändrade utgångspunkterna. Vi måste med hjälp av harmonisering av de centrala lagstiftningsområdena skapa bättre förutsättningar för sedan gammalt viktiga handelsrelationer mellan de nordiska länderna och för annat ekonomiskt samarbete.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

13

A 451/k: Medlemsförslag om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut och samiska organisationer skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

Aio (kulturutskottets talesman): Herr president! Nordiska rådet har alltsedan sin tillkomst ägnat särskild uppmärksamhet åt frågor som rör den samiska befolkningen. Utan att gå in på en närmare redogörelse, vill jag bara påminna om den betydelsefulla rekommendation om stöd till samerna, som rådet antog 1972, och om upprättandet av Nordiska sameinstitutet, som har skett på Nordiska rådets tillskyndan.

Orsaken till att Nordiska rådet har fäst särskild vikt vid de samiska frågorna måste ses som ett uttryck för att de nordiska länderna känner sitt ansvar för den samiska befolkningens ekonomiska och kulturella villkor. Att dessa villkor förkovras är i sin tur en förutsättning för samernas fortbestånd som en egen, särpräglad folkgrupp.

Då den ovan nämnda rekommendationen av år 1972 antogs av rådet, framhöll juridiska utskottet i sitt betänkande, att även om regeringarna måste känna sitt ansvar för

samernas fortbestånd som minoritet, så måste bevarandet av den samiska kulturen och samernas egenart främst vara en sak för samerna själva att slå vakt om. Regeringarnas insatser borde, framhöll utskottet, inrikta sig på att i olika former stöda denna samernas egen kulturella aktivitet.

Det medlemsförslag om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet, som kulturutskottet har behandlat och som i dag framläggs för rådets plenum till slutligt avgörande, bör ses som en uppföljning av dessa principer. Förslagsställarna vill att Nordiska ministerrådet tillsätter en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med det nordiska sameinstitutet skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och vidareutveckla det samiska kulturlivet. Som en konkret åtgärd nämner förslagsställarna möjligheten att upprätta ett samiskt kulturcentrum i anknytning till det nordiska sameinstitutet i Kautokeino. Det här är en tanke som framkastades vid diskussioner i samband med samernas sommaruniversitet i augusti 1974.

Ett stort antal remissinstanser har hörts i saken, bland dem många samiska organisationer och institutioner. Vid sina möten här i Köpenhamn har kulturutskottet haft tillfälle att diskutera om samiska kulturfrågor med en sakkunnig från Nordiska samerådet. På grundval av det material som utskottet har tagit del av har det beslutat föreslå rådet att anta en rekommendation som går ut på att ministerrådet skall tillsätta en arbetsgrupp för att företa en sådan utredning som förslagsställarna önskar. Utskottet har dock ansett att den samiska representationen i arbetsgruppen bör bli så representativ som möjligt. Utskottet föreslår också att utredningsarbetet skall ske i samråd både med sameinstitutet och med samiska organisationer.

I motiveringsavsnittet i sitt betänkande framhåller kulturutskottet, att det digra remissyttrande som Nordiska sameinstitutet har avgivit i saken bör kunna utgöra en god utgångspunkt för den kommande utredningen. Vidare framhåller utskottet att den svenska utredning om stödet till den samiska kulturen, som nyss — i december 1975 — har blivit färdig, ger goda uppslag för det planeringsarbete som skall utföras.

Herr president! Jag yrkar bifall till kulturutskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Aimo Ajo, Ele Alenius, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Poul Dam, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Knut Johansson, Sinikka Karhuvuora, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Lars Korvald, Eric Krönmark, Tage Larfors, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Karl Johan Mortensen, Kirsten Myklevoll, Gerda Møller, Terhi Nieminen, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Marjatta Stenius, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Kåre Willoch, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Trygve Bratteli, Pauli Ellefsen, Gylfi P. Gíslason, Leif Glensgård, Kaj Hansen, Poul Hartling, Ragnhildur Helgadóttir, Ulla Järvillehto, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Per Olof Sundman, Henrik Westerlund, Marjatta Väänänen och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

14

A 456/j: Medlemsförslag om en representation i Nordiska rådet för den samiska befolkningen

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig nå-

got i anledning av medlemsförslaget.

Carl-Henrik Hermansson och Marjatta Stenius hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samråd med Nordiska rådets organ överväga de former under vilka samerna kan uppnå observatörstatus i Nordiska rådet.

Olaf Knudson (juridiska utskottets talesman): Herr president! Medlemsförslaget, som er fremmet av herrerne Andenæs, Forsman og Sundman, går ut på å få utredet spørsmålet om representasjon i Nordisk Råd for den samiske befolkning.

Det henvises til at man ved revisjon av Helsingfors-avtalen i 1971 sikret Åland og Færøyene representasjon i Rådet. Forslagsstillerne mener at tiden nu er inne til å forberede en representasjon for to andre nordiske befolkningsgrupper, nemlig den grønlandske og den samiske.

Den samiske befolkning i Sverige, Finland og Norge utgjør ca. 40 000 personer. Det forhold at befolkningen er spredt over tre stater, gjør at det ifølge forslagsstillerne skulle være et særlig behov for å være representert i Nordisk Råd.

Samenes organisasjoner har flere ganger anmodet om representasjon. Men da en liknende anmodning ikke er kommet fra Grønland, er spørsmålet om representasjon fra dette land ikke fremmet i denne omgang.

Spørsmålet om representasjon for samene har vært behandlet i Nordisk Råd tidligere. Jeg kan i den forbindelse vise til rek. nr. 17/1970.

I forbindelse med behandlingen av denne rekommendasjon ble det nedsatt en nordisk organisasjonskomité som fikk i oppdrag å vurdere dette spørsmål. Flertallet i organisasjonskomitéen fant ikke å kunne støtte forslaget om samisk representasjon.

Begrunnelsen for avslag var at Nordisk Råd i henhold til vedtektene er et samarbeidsorgan mellom suverene staters folkeforsamlinger og regjeringer. Man fant sterke prinsipielle betenkeligheter ved å gi visse grupper som ikke hadde parlamentarisk

status, en særrett. Man kan jo lett forestille seg at hvis man imøtekommer én gruppe, vil krav komme også fra andre grupper.

Flertallet i juridisk utvalg har sluttet seg til dette syn. Vi kan ikke godta en representasjon i Nordisk Råd, men vi er på den annen side meget interessert i at samene skal få anledning til å uttale seg i saker som er av særlig interesse for denne befolkningsgruppe. I den anledning henviser jeg til rekommandasjon nr. 17/1970, og flertallet vil understreke at det må arbeides effektivt for å virkeliggjøre intensjonene i denne rekommandasjon. Den konsultasjonsordning som delvis har vært praktisert, har virket bra, men kan sikkert bygges videre ut.

Konklusjonen blir at flertallet i juridisk utvalg, d. v. s. alle unntatt Stenius og Hermansson, tilrår at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslaget.

Medlemmene Stenius og Hermansson har et eget forslag som oppfordrer regjeringene til å overveie former som kan gi samene observatørstatus i Nordisk Råd. Forslagsstillerne vil selv begrunne dette standpunkt. Jeg kan ut fra prinsipielle grunner ikke støtte et slikt forslag og anbefaler derfor flertallsforslaget vedtatt.

Carl-Henrik Hermansson: Herr president! Det medlemsforslag som nu behandles gjelder frågan om representation i Nordiska rådet for två nordiska befolkningsgrupper, nämligen dels grönlänningarna, dels samerna. Eftersom själva förslaget till rekommendation endast tar upp frågan om representation för samerna begränsar jag mitt anförande på samma sätt. Juridiska utskottet har också gjort denna begränsning då medlemsförslaget behandlats.

Utskottet avstyrker förslaget, som vi nyss hört av dess talesman. Den huvudsakliga motiveringen är en hänvisning till nordiska ett liknande förslag behandlades 1968. Man säger att rådet är ett samarbetsorgan mellan suveräna staters folkförsamlingar och regeringar. Man påstår att rådets ställning skulle kunna försvagas och dess inflytande minskas, om olika folkgrupper utan någon författningsmässig särställning skulle få egen representation i Nordiska rådet.

Detta är, herr president, överfört på den

fråga vi här diskuterar, en helt fantastisk argumentation menar man verkligen att förekomsten av en samisk observatör här i salen skulle innebära risk för att Nordiska rådets ställning försvagas? Jag måste be herr Knudson som utskottets talesman att svara direkt på denna fråga. På vilket sätt skulle rådets ställning försvagas och dess inflytande minskas genom att den samiska befolkningen får en observatör?

För min del anser jag att det tvärtom skulle stärka rådets ställning om samerna fick en representant. Omvänt är det en svaghet för Nordiska rådet om det icke har representation för en etnisk folkgrupp som omfattar ca 50 000 medborgare fördelade över tre av Nordens stater.

Det är inte rimligt att avslå detta medlemsförslag under hänvisning till att rådet en gång tidigare tagit denna ställning. Under de år som gått har samernas organisationsväsen befunnit sig i snabb utveckling. Alltmer framträder också en ökad känsla av etnisk samhörighet bland samerna och en vilja att bevara och utveckla den samiska kulturen.

Nordiska rådet har under de senaste åren tagit flera positiva initiativ, som syftat till bättre stöd åt den samiska folkgruppens egna ansträngningar. Det är en logisk följd av rekommendationerna från 1970 och 1974 att Nordiska rådet nu bifaller om en fast representation för samerna.

Jag vill erinra om att vi här bara för några minuter sedan enhälligt har antagit en rekommendation från kulturutskottet och att utskottets talesman Ajo i motiveringen för denna rekommendation sade, att samerna är en särskild och särpräglad folkgrupp. Den argumentationen godkände rådet tydligen genom sin enhälliga uppslutning bakom utskottets förslag. Man betraktar alltså samerna som en särskild och särpräglad folkgrupp i de nordiska länderna, men här i rådet får de inte sitta. Var finns logiken i rådets ställningstagande?

Herr Knudson anförde också det argument som har varit så vanligt under diskussionerna i juridiska utskottet om detta förslag, nämligen att samerna har rätt att yttra sig. Man skulle alltså, påstår man, ha tillgodosett ett rimligt krav från samernas sida. Men då ber jag rådets medlemmar obser-

vera att exempelvis när det gäller detta förslag om representation för samerna i Nordiska rådet redovisas inget yttrande från samernas egna organisationer. Det är alltså fortfarande inte alls självklart att samerna skall höras i sina egna angelägenheter, utan det är något som rådet självt fortfarande ofta trampar under fötterna.

Jag tror att denna fråga skulle lösas bäst genom ett bifall till medlemsförslaget att pröva frågan om observatörstatus för samerna i Nordiska rådet. Därför yrkar jag, herr president, bifall till reservationen av Marjatta Stenius och mig, där vi hemställer att rådet antar följande rekommendation:

att regeringarna i samråd med Nordiska rådets organ överväger de former under vilka samerna kan uppnå observatörstatus i Nordiska rådet.

Olaf Knudson: Hr. president. Observatörstatus er et begrep som ikke finnes. så vidt jeg vet, i Nordisk Råds organer i dag. Hvis vi gir en bestemt gruppe en slik rett, vet vi at det stadig kommer nye grupper — og hvor skal grensen gå?

Vi er svært interessert i — og det sa jeg for øvrig i mitt første innlegg — at samene får anledning til å uttale seg i saker som angår dem spesielt. Men det behovet mener vi er dekket gjennom rek. 17/1970. Vi har jo også flere ganger i vårt utvalg hatt konferanser med samene når vi har behandlet saker som har angått dem. Vi hadde bl. a. en konferanse i Rovaniemi for snaut to år siden for å diskutere problemene med samene før vi tok en avgjørelse.

Rosing: Her berøres Grønland og grønlanderne i hvert fald af den første afdeling.

Det er riktig, at grønlanderne ikke selv har fremsat noget ønske om representation i Nordisk Råd, men en delegation herfra har talt med landsrådets forretningsudvalg sidste år, og den fik at vide, at landsrådet var indforstået med, at så længe Grønland ikke har status svarende til Ålandsøernes eller Færøernes, kan man ikke regne med at sende en repræsentation til Nordisk Råd. Dette er man altså indforstået med.

En anden ting er, at når der i Nordisk Råd skal behandles en sag, som vedrører

Grønland, så kan det være, at repræsentanter fra landsrådet eller dets sekretariat kan komme til Nordisk Råds møde som sagkyndige og rådgivere, men ikke som medlemmer.

Når den tid kommer, hvor vi eventuelt har indført en hjemmestyreordning som Færøernes, så regner vi med at indsende ansøgning om deltagelse i Nordisk Råds arbejde.

Carl-Henrik Hermansson: Herr president! I anslutning till det anförande herr Rosing hållit vill jag säga att jag för min del är varm anhängare av att grönlänningarna skall ges en representation i Nordiska rådet som de själva anser tillfredsställande. Det kravet fanns emellertid inte med i det rekommendationsförslag som ställdes i medlemsförslaget, och detta är enda anledningen till att jag inte tog upp frågan i mitt förra anförande.

Sedan vill jag återvända till herr Knudsons andra inlägg. Han säger att det finns ingen observatörstatus i Nordiska rådet. Det är riktigt, men statuter kan ju ändras och jag vill understryka att vad reservanterna föreslagit är inte att rådet slutgiltigt skall ta ställning till frågan, utan bara att regeringarna tillsammans med rådets organ skall pröva under vilka former samerna kan ges representation i rådet. Därvid har vi funnit att ställningen som observatör kanske är den mest lämpliga. Men vill man diskutera andra former för representation har vi från reservanternas sida ingenting emot detta. Vi kan tänka oss även andra former men vi menar att det hela borde undersökas ungefär på det sätt vi här föreslagit.

Sedan återkommer herr Knudson med det argument som jag hört till leda under det två år juridiska utskottet nu behandlat frågan, nämligen att om vi ger en grupp status som observatör kommer andra grupper att kräva samma status. Ja, med det argumentet kan man egentligen avvisa varje förnuftig och vidsynt nationalitetspolitik. Jag tror inte att det finns så förfärligt många grupper i de nordiska länderna som har en ställning som är likvärdig med samernas, och jag anser därför inte att Nor-

diska rådet skulle ta på sig så stora risker genom att ytterligare undersöka frågan.

Herr Knudson återkommer också med argumentet att samernas representation redan är tillfredsställande ordnad genom de rekommendationer som Nordiska rådet har antagit. Då ber jag bara att få fråga: Var finns den samiska representanten vid behandlingen av detta ärende som är så viktigt för hela den samiska folkgruppen? Jag kan i varje fall inte se någon representant för samerna här i salen och jag har inte upptäckt någon under hela sessionen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst uppresning.

Uppresningen utvisade, att 41 medlemmar stämde för utskottets förslag och 11 medlemmar för reservanternas rekommendationsförslag.

Carl-Henrik Hermansson: Herr president! Jag begär votering medelst namnupprop.

Härefter skedde votering medelst namnupprop. De som röstar ja, röstar för utskottets förslag. De som röstar nej, röstar för reservanternas rekommendationsförslag.

För utskottets förslag röstade:

Erik Adamsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Christian Christensen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Guttorm Hansen, Ove Hansen, Svend Hugaard, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Knut Johansson, Ulla Järvilehto, Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Lars Korvald, Eric Krönmark, Tage Larfors, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Karl Johan Mortensen, Kirsten Myklevoll, Gerda Møller, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch och Rolf Wirtén.

För reservanternas rekommendationsförslag röstade: Aimo Ajo, Ele Alenius, Halldór Ásgrimsson, Ilkka-Christian Björklund,

Paul Dam, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Reidar T. Larsen, Terhi Nieminen och Marjatta Steinius.

Per Borten, Eric Carlsson, Sverrir Hermannsson, Alfrid Håkansson och Folke Woivalin avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Trygve Bratteli, Pauli Ellefsen, Gylfi P. Gíslason, Leif Glensgård, Poul Hartling, Ragnhildur Helgadóttir, Gustav Holmberg, Jørgen Jensen, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Jón Skaf-tason, Erland Steenberg, Per Olof Sundman, Marjatta Väänänen och J. Fr. Øregaard.

Reservanternas rekommendationsförslag hade sålunda förkastats med 11 röster mot 46. 5 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag bifölls.

15

A 460/j: Medlemsförslag om ibrukttagande av simultantolkning i Nordiska rådet

Præsidenten: Af hensyn til at en debat om det følgende punkt på dagsordenen efter al sandsynlighed måtte deles over af hensyn til mødets afslutning, vil jeg finde det rigtigt, at punktet i sin helhed henføres til morgendagens program. Men jeg skal stille forslag om, at vi for at udnytte den resterende tid til kl. 18 bedst muligt gennemfører punkt 16, 17 og 18 på dagsordenen i dette møde, men altså henfører punkt 15 til dagsordenen for i morgen.

Præsidentens forslag bifölls.

16

D 1976/6/1970/j: Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn och D 1976/7/1970/j: Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

17

D 1976/27/1971/j: Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

18

D 1976/32/1971/j: Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 18.00.

Protokoll

8:e mötet torsdagen den 4 mars 1976 kl. 10.00

President: Knud Enggaard

Dagordning:

1. A 460/j: Medlemsförslag om ibruktage av simultantolkning i Nordiska rådet

2. A 462/j: Medlemsförslag om ändrade medborgarskapsregler för nordbor

3. A 443/j: Medlemsförslag om utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

4. A 429/j: Medlemsförslag om ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet"

A 434/j: Medlemsförslag om en översyn av Nordiska rådets utskotts antal och kompetensområden

5. D 1976/24/1974/j: Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

6. D 1976/29/1966/j: Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

7. C 1976/15/j: Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet

D 1976/10/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

8. D 1976/31/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område

9. D 1976/20/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående ut-

byggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

D 1976/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

10. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

11. Tid och plats för nästa session

12. Mötets avslutande

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Johannes Antonsson, Ingemar Mundebo och Ib Stetter återtagit sina platser i rådet och att Tage Larfors, Rolf Sellgren och Gerda Møller lämnat sessionen och att Knut Johansson lämnat sessionen och ersatts av Tage Larfors.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelanden

Det meddelades, att Ele Alenius, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermansson, Harri Holkeri, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Anna-Greta Skantz, Erkki Tuomioja, Henrik Westerland och Kåre Willoch lämnat sessionen.

1

A 460/j: Medlemsförslag om ibruktage av simultantolkning i Nordiska rådet

Juridiska utskottet hade föreslagit, at Nordisk Råd henstiller til rådets præsidium,

at præsidiet inden for rammerne af de eksisterende muligheder gennemfører simultantolkning i Nordisk Råds arbejde fra og med 1977, såfremt dette kan ske på en kvalitativt forsvarlig måde.

Kirsten Jacobsen hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, at Nordisk Råd henstiller til rådets præsidium,

at præsidiet inden for rammerne af de eksisterende muligheder gennemfører foranstaltninger til afhjælpning af sprogproblemerne i Nordisk Råd, herunder ibrugtagen af effektive højtaleranlæg og udvidet anvendelse af personlige tolke, samt inden rådets 25. session 1977 tilbundsående undersøger de praktiske muligheder for at indføre en kvalitativt forsvarlig simultantolkning i rådets arbejde.

Tellervo M. Koivisto (juridiska utskottets talesman): Herr president! Juridiska utskottet har lagt ned mycket arbete på behandlingen av denna sak, som inte har varit alldeles lätt.

I förslagets motivering hänvisas till att syftet med rådsarbetet dels är att göra medlemmarna så förtroga som möjligt med det politiska arbetet i de andra medlemsländerna och dels att tillvarata nationella intressen i samband med arbetet i rådet. Förslagsställarna anser, att vardera funktionen blir lidande av att en del medlemmar har ofullständiga språkkunskaper. Vidare måste medlemmar utses med utgående från vederbörandes språkkunskaper och inte enbart på basen av sakkunskap. Av dessa orsaker föreslås införande av simultantolkning i rådsarbetet, såväl i plenum som inom utskotten.

Utskottet har i ärendet inhämtat yttranden av rådets nationella delegationer. Enighet råder om att åtgärder bör vidtas i syfte att söka avhjälpa de påtalade språkliga bristerna. Frånsett rådets Finlandsdelegation, som har gått in för simultantolkning vid plenarmötena, anser de övriga delegationerna, att andra vägar att förbättra förutsättningarna för arbetet i rådet i språkligt hänseende i första hand bör undersökas, såsom ökad enskild tolkhjälp, översättning av handlingar etc.

Juridiska utskottet, som är enigt med förslagsställarna om att största möjliga ansträngningar bör göras för att begränsa de påtalade svårigheterna i samarbetet, uttalar därför, att det omedelbart synes vara en tillfredsställande lösning på problemet att införa simultantolkning. Inom utskottet har emellertid starkt betonats, att samarbetet i hög grad består även av personliga kontakter i anslutning till mötena och annars och att dessa kunde gå förlorade. Utskottet har därför dryftat möjligheten att lösa språkproblemen på annat sätt t. ex. genom effektivare högtalaranläggningar och ökad användning av personliga tolkar. Utskottet har inte velat avvisa, att sådana åtgärder kan vara otillräckliga, inte minst vid större och viktigare debatter. Utskottet har därför funnit det rimligt att i princip stöda simultantolkning under rådets plenarmöten. Utskottet, som hänvisar till den av presidiesekretariatet utarbetade utredningen om de praktiska möjligheterna att genomföra en simultantolkning, anför att det finns möjligheter därtill i varje fall försåvitt angår tolkning mellan å ena sidan finska och å andra sidan svenska, norska och danska. Däremot synes det icke omedelbart möjligt att genomföra en fullständig tolkordning mellan alla de språk, som är representerade i Nordiska rådet. Och detta är väl sist och slutligen inte heller nödvändigt. Utskottet har funnit, att det synes föreligga så goda möjligheter att genomföra tolkning till och från finska, att utskottet inte önskar fördröja saken genom ytterligare utredningar. Utskottet har utgått ifrån, att simultantolkning i första hand bör möjliggöras under plenarmötena, medan frågan om ytterligare tolkning får avvänta de första erfarenheterna av tolkning år 1977, då presidiet bör framlägga en redogörelse för arbetet med saken och möjligheterna att förbättra systemet. Juridiska utskottet föreslår, att rådet ville hemställa till presidiet, att presidiet inom ramen för de existerande möjligheterna genomför en simultantolkningsordning i Nordiska rådets arbete från och med år 1977, såframt detta kan ske på ett kvalitativt forsvarligt sätt.

Till utskottets betänkande har en medlem fogat en reservation. Herr president! Jag får yrka bifall till utskottets förslag.

Kirsten Jacobsen: Hr. præsident! Når jeg ikke har kunnet tiltræde flertallets indstilling om at gennemføre simultantolkning i Nordisk Råd fra 1977, skyldes det, at jeg mener, de sprogproblemer, som de finske deltagere har, og som jeg meget vel forstår, vil kunne løses uden simultantolkning.

Jeg har peget på det nødvendige i, at ethvert medlem forsøger at afhjælpe de finske sprogproblemer mest muligt, bl. a. ved at alle taler langsomt og tydeligt, og ved at man benytter et effektivt højtaleranlæg ved plenummøderne, ligesom man i højere grad end nu kunne anvende personlige tolke. Den indstilling er ifølge remisudtalelserne til juridisk udvalg også den danske delegations indstilling. Den islandske delegation har peget på, at det nordiske samarbejde i høj grad beror på, at medlemmerne er i stand til at udtrykke sig, således at de forstår hinanden. Den norske delegation har været skeptisk over for, at man uden noget forarbejde vedtager en simultantolkeordning, som logisk også må medføre en tilsvarende flersprogethed i dokumenterne. Den svenske delegation har udtalt sig tøvende og er i tvivl om, hvorvidt en simultantolkeordning er den rigtige løsning.

Det er faktisk kun den finske delegation, som er gået ind for forslaget. Den finske delegation har understreget betydningen af, at hvert medlem af Nordisk Råd skal kunne udtrykke sig på sit eget sprog, men ifølge arbejdsordningen er dette allerede muligt, og det har været praktiseret før, at man har tolket på stedet fra talerstolen.

Flertallet i juridisk udvalg har selv erkendt, at der helt enkelt ikke findes tolke, som er i stand til at tolke til og fra alle de nordiske sprog. Tolkning mellem svensk og finsk kan lade sig gøre, men der opstår uoverstigelige problemer, hvis man f. eks. forestiller sig en dansker tale på dansk, og denne tale skal oversættes til finsk. I så tilfælde skal man først oversætte fra dansk til svensk og derefter fra svensk til finsk. Ligesådan bliver det, når et norsk medlem taler norsk, men endnu værre bliver det, hvis et islandsk medlems tale her fra talerstolen skal oversættes til finsk. Kun i de tilfælde, hvor et finsk medlem taler finsk, vil det være muligt at få en direkte over-

sættelse idet man så forudsætter, at der alene oversættes til svensk, og det skal alle andre medlemmer af Nordisk Råd naturligvis kunne forstå. Det betyder i realiteten, hvis man vil nøjes med at tolke mellem svensk og finsk, som jeg har forstået, mange har fortolket flertallets rekommandation, at man gør svensk til det officielle sprog i Nordisk Råd, og det finder jeg er forkert.

Jeg har forsøgt at belyse, hvor mange uafklarede problemer, der er i denne sag, for at gøre rådets medlemmer opmærksomme på, at en vedtagelse nu om at indføre simultantolkning allerede fra næste år meget vel kan tænkes at blive til større skade for Nordisk Råd, end hvis den principielle stillingtagen udsættes, til der er tilvejebragt de nødvendige oplysninger. Det må være det mindste forlangende, før man kan vedtage en forsvarlig rådsbeslutning.

Jeg synes, det er forkert, at juridisk udvalgs flertal forsøger at overføre problemerne til præsidiets, når man på forhånd ved, at det i realiteten er en umulig opgave. Det er nemlig min opfattelse, at flertallet i juridisk udvalg er klar over dette, og alligevel har man foreslået i rekommandationen til rådet, at man indfører simultantolkning allerede fra 1977.

Jeg vil gerne, at alle rådsmedlemmerne skal være klare over, hvad det er, flertallet foreslår. Flertallet i juridisk udvalg forudsætter, at selv om de springer ud fra Eiffeltårnet, så sker der dem ikke noget, for de har bestemt, at præsidiets skal stå nedenfor og skal være forpligtet til at gribe alle udvalgsmedlemmerne, inden de når jorden. Det er faktisk den baggrund, som ligger i indstillingen fra flertallet, og jeg må bede om, at rådet ikke stiller præsidiets denne umulige opgave; jeg anbefaler, at man stemmer for min reservation, som går ud på, at præsidiets inden for rammerne af de eksisterende muligheder gennemfører foranstaltninger til afhjælpning af sprogproblemerne i Nordisk Råd, herunder ibrugtagning af effektive højtaleranlæg og udvidet anvendelse af personlige tolke, samt at præsidiets inden den 25. session tilbunds gående undersøger de praktiske muligheder for en forsvarlig simultantolkeordning og forelægger resultatet af undersøgelsen for rådet. Først derefter vil det være muligt for

rådsmedlemmerne at tage saglig stilling til dette spørgsmål.

Jeg beder alle rådsmedlemmerne om ikke at afgive deres stemme i denne sag ud fra en misforstået loyalitet over for vore finske venner, men alene sagligt at tage stilling til, hvordan denne sag bedst kan løses. Selvfølgelig medlemmer af juridisk udvalg, som anbefaler rekommandationen, er ikke enige i fortolkningen eller i alle de perspektiver, det kan medføre. Jeg tror faktisk, at mange, som vil stemme for flertallets rekommandation, gerne ser problemet løst ved, at præsidiets udtaler, at det faktisk ikke kan lade sig gøre. Den fremgangsmåde kan jeg ikke acceptere, og jeg vil derfor anbefale min reservation.

Hartling: Hr. præsident! Nogle medlemmer af den danske delegation vil undlade at stemme, vil afstå fra at stemme, i den kommende afstemning. Jeg vil gerne forklare og begrunde, hvorfor vi tager det standpunkt.

Det at undlade, at afstå, betyder ikke, at man ingen mening har, tværtimod, men når nogle af den danske delegation vil afstå, betyder det, at vi ikke kan stemme ja, og at vi ikke kan stemme nej.

Vi kan ikke stemme ja, fordi vi mener, at der derved er en fare for at sætte noget vigtigt over styr, at ødelægge noget, som har været vigtigt i Nordisk Råd. Dette vigtige er, at vi i Nordisk Råd til forskel fra mange andre eller vel alle andre internationale forsamlinger, som vi i de nordiske lande er medlemmer af, står hinanden så nær, at vi har kunnet drøfte tingene direkte med hinanden og har kunnet forstå hinanden uden tolk.

Vi kan ikke stemme ja, fordi vi mener, at tekniske grunde gør det vanskeligt at se, hvordan en fuldstændig gennemførelse af en simultantolkning kan foregå, og vi mener, at hvis det endelig skal gennemføres, vil det medføre så store økonomiske byrder, at de nærmer sig det uacceptable.

Når vi ikke kan stemme nej til rekommandationen, hænger det sammen med, at vi forstår, hvor vigtigt dette er for vore finske venner. Vi har en varm forståelse for, hvad modersmålet betyder, vi forstår finnernes problem og deres begrundelse, og vi er ikke i stand til bare at sige nej til det,

som foreslås, eller at fejle deres begrundelser af bordet. Derfor kan vi ikke komme længere i dag, end til, at vi udtrykker håbet om, at vort præsidium med al den visdom, som er dem givet, vil finde frem til en acceptabel og ordentlig løsning. Vi tror ikke uden videre, at det foreslåede er det rigtige, og derfor vil vi ikke stemme ja og ikke stemme nej, ikke stemme for og ikke stemme imod, men afstå.

Kaj Hansen: Hr. præsident! I denne sag kan jeg ikke følge flertallet i den danske delegation. Jeg vil gerne sige, at det vi står over for nu, i virkeligheden er en principiel afgørelse.

Der har her fra talerstolen været fremført mange praktiske, tekniske, tolkningsmæssige vanskeligheder ved at få indført en simultanordning. Det er ikke det, vi skal tage stilling til. I rekommandationen står der ganske klart, at det overlades til præsidiets at finde frem til en fuldt forsvarlig ordning, og det vi derfor skal tage stilling til, det er et uhyre vigtigt principielt spørgsmål, som i virkeligheden går på følgende: det må være enhver nations og medlemmerne af en nations ret at tale på sit eget modersmål. Der må være den samme ret til at få oversat, hvad man ikke forstår af andres sprog.

Det vil være meget farligt, hvis man her i Nordisk Råd vil se bort fra en så vigtig, principiel opfattelse, og det kan ikke hjælpe, at man i denne sag pakker det ind i praktiske og tekniske vanskeligheder. Det vil man gøre, hvis man ikke i princippet udtaler sig for, at vi forstår, at ethvert land og enhver nation, der deltager i Nordisk Råds arbejde, skal have ret til at tale på sit eget modersmål, skal have ret til at få tingene oversat.

I hvor stor udstrækning det teknisk kan løses på forsvarlig måde, det overlader rekommandationen til præsidiets, og jeg har fuld tillid til, at de også vil finde en ordning, som vil være i overensstemmelse med det, som den finske delegation ønsker. Derfor vil jeg meget indtrængende opfordre til, at man afviser det forslag, der er stillet af fru Kirsten Jacobsen, og jeg vil meget indtrængende opfordre til at stemme for rekommandationen ud fra de synspunkter, jeg her har givet udtryk for.

Tellervo M. Koivisto: Herr president! I mitt inlägg som talesman för juridiska utskottet kunde jag inte framföra sådana synpunkter om saken angående simultantolkning som enligt min uppfattning bör framföras.

Det förefaller mig som om det fortfarande skulle förekomma ovisshet om vad som är simultantolkningens verkliga behov, vilka som är dess eventuella föl- och nackdelar samt huruvida det möjligen finns andra, kanske bättre alternativ.

I medlemsförslaget angående simultantolkning pekade man på de tekniska och andra svårigheter som en sådan reform skulle medföra. Man insåg alltså svårigheter på förhand. Däremot insåg man uppenbarligen inte, att förslaget skulle mötas av så mycket tvivel och motvind som det har mötts av.

Simultantolkning används ju nuförtiden vid nästan alla internationellt ens någorlunda betydande sammanträden. Förslagsställarna handlade i den goda tron, att även Nordiska rådet är berett att i sitt arbete utnyttja den tekniska utvecklingens resultat lika väl som övriga internationella permanenta eller till och med tillfälliga institutioner. Medlemsförslaget väcktes med tanke på det nordiska samarbetet enbart i positiv anda, och därför har vi finnar blivit överraskade av det skriveri med enligt vår uppfattning oangenäm ton som förekommit i vissa skandinaviska tidningar.

Vi tror emellertid, att den opponerande ståndpunkten fortfarande beror på, att man inte i tillräcklig grad insett språksvårigheternas storlek för finnarnas vidkommande, och ingalunda på en vilja att hålla finnarna bakom en språkmur.

En del av medlemmarna i den här närvarande finska delegationen har fördelen av tvåspråkighet, en del har inte. Vi sistnämnda har fått teoretisk undervisning i svenskan men, då vi lever i en helt finskspråkig miljö, har vi inte fått en tillräcklig muntlig uttrycksberedskap. I Finland är ju bara en ganska smal kustremsa tvåspråkigt område, medan den övervägande delen av landet och omkring 92 procent av befolkningen är enbart enspråkiga.

Finnarna har inte nödvändigtvis ett så dåligt språkhuvud som någon skulle kunna

anta för att man efter sju—åtta års skolundervisning inte kan kommunicera bra på svenska. En delorsak har varit skolundervisningens alltför teoretiska natur, men som huvudorsak skulle jag anse att den inre strukturen i de skandinaviska språken och i finskan är helt olika.

När en helt finskspråkig människa börjar uttrycka sig på till exempel svenska, bör han förutom att söka de svenska ordmot-svarigheterna också sätta om hela sitt grammatiska uttrycksmaskineri till en ny växel. Denna större svårighet innehas inte alls av de som talar olika skandinaviska språk eller dialekter. Svenskarnas, norrmännens och danskarnas eventuella språkliga svårighets-tröskel är mycket låg i jämförelse med tröskeln för en finskspråkig människa.

En tredje grupp finska parlamentariker är sedan den, som nästan totalt måste förbli på sidan om det nordiska samarbetet, emedan de som hör till denna grupp varken är tvåspråkiga eller har fått ens teoretisk undervisning i främmande språk. Andelen av denna grupp är i Finland speciellt stor i arbetarpartiernas riksdagsgrupp, av vilkas medlemmar en betydande del blivit representanter för sina väljare tack vare annan förmåga än den som utbildningen ger. Vi finska medlemmar som är här ser alltså denna språkfråga mot en tillräckligt vid bakgrund i vårt hemland och driver, när vi försvarar medlemsförslaget, inte enbart de här närvarande finnarnas sak.

Åsikten att de finska riksdagsledamöter, som inte alls kan svenska bra, skulle kunna utelämnas från det nordiska samarbetet, kan inte accepteras i Finland. Den diskriminerar i praktiken en alltför stor del skickliga och duktiga riksdagsledamöter, som inte haft möjlighet till ett längre systematiskt skolstudium, och genom dem riktar sig diskrimineringen mot alla de finnar som inte haft råd och utbilda sig själva eller sina barn. Politiskt riktar sig en sådan åsikt kraftigast mot partier som företräder arbetarbefolkningen och också landsbygdsbefolkningen.

Ordföranden för Finlands delegation tog redan i generaldebatten förtjänstfullt upp spörsmålet, varför denna språkfråga just nu, efter ett kvartsekels arbete, kommer upp från finländskt håll. Jag skulle för min egen del gärna lägga litet till hans motivering.

När det nordiska samarbetet inleddes, gällde det att kartlägga, disponera, gruppera det vida samarbetsfältet. I det vida fältet av möjligheter kunde man börja i periferin, alltså från frågor i vilka enighet lättast kunde nås. År efter år har samarbetet framskridit mot den svåraste kärnan, frågor vilkas avgörande innebär verkligen väsentliga, konkreta och omedelbara verkningar på medlemsländernas samhällen.

Denna utveckling har haft nära samband med vårt arbetes politisering.

Enligt min åsikt ger detta utvecklingsförlopp i och för sig en positiv bild av att man har arbetat inom Nordiska rådet, tagit till och med långa steg, vilka oundvikligen lett mot svårare samarbetsfrågor.

När detta har skett, är det naturligt, att olika länder, deras politiska grupperingar, känner en ökande vilja att effektivt och på en bred bas delta i det nordiska samarbetet. Oväsentliga hinder bör avskaffas för denna naturliga vilja.

Alternativen för övergång till simultantolkning har förstas noga övervägts också i Finland.

1. En tillräcklig användning av personliga tolkar vid sessionerna skulle vara uppenbart störande för dem som inte behöver tolk.

2. Ett långsammare och tydligare talesätt skulle inte hjälpa de representanter som inte har kunskap i främmande språk. Deras möjlighet att komma till detta arbete bör säkerställas på de grunder som jag redan nämnde ovan.

3. En nordisk språklista eller ordlista skulle uppenbarligen inte kunna täcka hela det omfattande sakområde som vårt arbete nuförtiden rör sig på, och med dess hjälp skulle man inte alls kunna avhjälpa den djupare språkliga svårighet, som förorsakas av språkens konstruktionsolikhet.

Enligt vår uppfattning kan man för simultantolkningens fördelar inte finna ett lika gott alternativ i någon av dessa möjligheter.

Enligt de utredningar som vi fått bör man för närvarande konstatera den otillräckliga tillgången på auktoriserade tolkar, ifall vi som förutsättning för simultantolkning i Nordiska rådet kräver, att det genast måste vara möjligt att tolka från alla språk

till alla språk. I vårt övriga parlamentsarbete går vi i allmänhet inte heller ut från att det bästa och slutliga resultatet borde åstadkommas genast. Vi går i allmänhet ut från förefintliga möjligheter, förbättrar och utvecklar dem ständigt mot ett slutligt mål. Skulle vi inte göra detta, så skulle till och med mången stor reform aldrig ha blivit till.

Då vi för övrigt har vant oss vid en sådan arbetsmetod, har godkänt framskridandet steg för steg, kan jag på intet sätt förstå, varför vi just i fråga om simultantolkning genast borde nå fulländning.

Den som går ut från denna förutsättning, förnekar parlamentsarbetets vanligaste metod eller önskar genom detta krav på fullständighet skjuta upp övergången till simultantolkning till en obestämd framtid. Logiskt tänkt skulle jag förstå saken på detta sätt.

Under sakens utskottsbehandling höll finnarna fast vid själva huvudsaken, övergången till simultantolkning, till och med bestämt, emedan detta förslag inte har väckts genom ett infall, utan denna sak upplevs hos oss verkligen såsom en tröskel till ett oss tillfredsställande samarbete i Nordiska rådet.

Emellertid har vi kommit de övriga medlemsländernas ståndpunkter tillmötes till och med mycket långt, för att vi skall kunna komma till en början i denna angelägenhet och för att vi skall kunna fatta beslut vid denna session. Till följd av diverse, under några sistförflutna år åstadkomna ekonomisk-kommersiella förpliktelser har vårt samarbete verkligen fått helt nya element, vilka förutsätter allt större förståelse för medlemsländernas specialförhållanden från övriga medlemsländers håll. Den av finnarna nu upptagna speciella frågan, säkerställandet och utbyggnaden av vårt aktiva deltagande i det nordiska samarbetet, är till sitt inflytande inte på långt när av samma storleksordning som de som jag nyss hänvisade till. Vi hoppas verkligen, att sinnet för proportioner måtte bevaras och att man måtte komma oss till mötes i den samarbetsanda som vi alltid betonar i detta arbete.

Det är skäl att kommentera ett par punkter i juridiska utskottets betänkande. I och för sig är betänkandets innehåll bra såtill-

vida, att det på dess grundval är möjligt att komma till en formulering som rekommenderar simultantolkning. I motiveringen hänvisas till betydelsen av personliga kontakter, vilka befaras bli svagare genom införande av mera omfattande tolkning. Dessa kontakter är en viktig och angenäm sida av det nordiska samarbetet. Emellertid vägs hela Nordiska rådets slutliga värde efter helt andra kriterier, nämligen efter om vi på ett lyckat sätt avgör de gemensamma ärendena inom Norden och om vi kan skapa en harmonisk helhet på saklig bas från Norden utåt. Personliga relationer är ett viktigt medel för åstadkommande av goda lösningar, men sakinnehållet i besluten är det viktigaste.

Dessutom tror jag, att även de personliga relationerna kommer att bevara sin ställning trots utbyggnaden av tolkning.

Ytterligare anförs i motiveringen, att Nordiska rådet är ett enastående internationellt samarbetsorgan i det avseendet, att man inom rådet nått de nuvarande gemensamma resultaten utan hjälp av simultantolkning.

Jag ställer en fråga:

Är det att man håller fast vid denna princip ett lika viktigt värde som att varje samarbetspart känner att han med alla sina resurser deltar i att träffa lösningar?

Jag tror att ni, representanter för de övriga nordiska länderna, förstår att finnarna i denna fråga inte vill visa den finska *sisun*, alltså för envishetens skull hålla fast vid det förslag som en gång väckts. Trycket mot att delta i nordiskt samarbete med språkligt likvärdiga möjligheter har hos oss blivit så stort, att vi verkligen motiverat står bakom det rekommendationsförslag som uppstått från medlemsförslaget. Vi hoppas, att det nordiska samarbetet fortgår och utvecklas ytterligare så att de nordiska länderna därigenom sinsemellan kan bidra till varje medlemslands ekonomiska, sociala och övriga samhällsliga utveckling samt i förhållande till den utomstående världen bidra till en ökning av Nordens samfälliga betydelse. För att uppnå detta svåra resultat behövs det en fullt effektiv insats av varje medlemslands politiska resurser. För finnarnas vidkommande kan denna förutsättning enligt vår åsikt inte mera uppfyll-

las, om vi inte underlättar deltagandet i samarbetet från språklig synpunkt.

Jag är också fullt övertygad om att den ännu förekommande skepsisen beträffande reformens nödvändighet och verkningar avlägsnas senast när vi i vårt arbete i tillräcklig utsträckning kommit över de språkliga hinder, som nu försvårar arbetet.

Ove Hansen: Hr. præsident! Jeg forstår udmærket, der er et problem, at man er noget betænkelig ved, at nu har man i disse nordiske lande arbejdet sammen i snart 25 år, og vi har jo kunnet forstå hinanden på hver vort sprog. Nu er der opstået et problem, og derfor har vi nu fået denne henvendelse fra den finske delegation om, at i Finland er der ikke så mange, der er svensktalende mere, og at der er en del af medlemmerne efterhånden i den finske riksdag, der ikke forstår svensk, altså et andet nordisk sprog. Og derfor er det virkeligt et problem fra finsk side, og det er det, man har bedt os i udvalget se nærmere på, og det har vi gjort. Når der kommer en sådan henvendelse fra et medlemsland, så forstår vi, det er alvorligt ment i dette medlemsland, og derfor er det vor pligt at undersøge, hvad vi kan gøre for dem. Man har aldrig troet, da man stiftede Nordisk Råd, at tolkning skulle være nødvendigt, men tiderne ændrer sig jo, og derfor er det måske nødvendigt i dag.

Vi har undersøgt det grundigt i juridisk udvalg. Vi har foretaget undersøgelser og indhentet oplysninger om, at materialet findes der, hvis vi skulle have en simultantolkning. Det skal erkendes, at materialet er meget begrænset, men vi har et materiale, og vi har stræbt efter i udvalget at nå til enighed de 5 landes delegationer imellem, gående ud på, at vi er positive over for det finske ønske, og derfor, hvis det lader sig gøre og man har tolke, der kan klare problemerne, er indforstået med til næste år at indføre simultantolkning ved sessionerne. Og derfor vil jeg meget gerne over for forsamlingen her bede om, at man lægger vægt på dette, at vi har et medlemsland her, der har nogle problemer, og dem kan vi hjælpe dette medlemsland med. Vi havde meget gerne undgået en tolkning, det er da klart, men når det er et ønske fra

et medlemslands side, så synes jeg, der er grund til virkelig at gå i dybden og forsøge at imødekomme det så meget som det er muligt.

Vi har ikke, som fru Kirsten Jacobsen sagde, forsøgt at løbe fra et ansvar og nu give det over til præsidiets. Ingenlunde. Vi har et undersøgelsesmateriale, som præsidiets får, men vi mener, at de nærmere enkeltheder, hvis det er muligt at tilvejebringe det materiale, som er en forudsætning for tolkning, kan præsidiets se nærmere på.

Vi har stræbt efter i vort udvalg, i det juridiske udvalg, at blive enige om en indstilling landene imellem, og det er vi i hvert fald blevet i flertallets indstilling, hvor de 5 lande er repræsenteret og går ind for den indstilling, udvalget nu møder med, og derfor vil jeg meget anbefale Nordisk Råds medlemmer, at man stemmer for denne flertalsindstilling.

Reidar T. Larsen: Jeg stiller meg noe uforstående til en del av de holdninger som kommer fram i denne saken. Naturligvis er det veldig behagelig for oss som tilhører den helt dominerende språkgruppe i Nordisk Råd, at alle forhandlinger foregår på et språk som vi kan forstå uten altfor stort besvær. Men det er jo noe selvpoptatt i en slik holdning hvis man da samtidig ikke tenker på at man pålegger andre, t.eks. finske statsborgere å lære seg å beherske kanskje først og fremst svensk for at de på en normal måte skal kunne delta i Nordisk Råds forhandlinger. Det er kanskje noen som svever i den illusjon at vi ikke har språkproblemer i det nordiske området. I så fall må det vel være på tide at man kommer ut av disse illusjonene, og at vi dermed forsøker å normalisere Nordisk Råds arbeid for alle dets medlemmer.

Dam: Hr. præsident! Ved en tidligere session har jeg haft lejlighed til at komme ind på kommunikationsproblemerne i Nordisk Råd. Dengang foreslog jeg halvt i skæmt og halvt i alvor, at vi alle skulle tale svensk: det ville give os alle undtagen svenskerne de samme vanskeligheder. Dette at være fælles om vanskelighederne er måske en styrke.

Der ligger jo en illusion i dette, at vi alle forstår hinanden. Man skal virkelig som dansker være meget godt indsat i svensk for at kunne forstå f. eks., uden at betegne de ærede medlemmer i øvrigt, både hr. Adamsson og hr. Carlsson. Der er meget få danskere, der kan forstå dem begge. Og jeg ved fra at tale med svenske og ikke mindst finske kolleger, at det er meget få, der forstår alle danskerne; flere danskere taler et smukt og nydeligt dansk, men det er kun til hjemmebrug. Det er den ene illusion, at vi virkelig forstår hinanden, og denne illusion stammer jo dels fra de særligt interesserede nordiske kredse, dels også fra en tid, da der virkelig i skolernes undervisning blev bedrevet undervisning i nabolandenes sprog. Det gør der jo kun i meget ringe grad i vore dage. Vi ved jo også, at vore tv-sendere omhyggeligt tekster alt, således at når en dansker siger "ja" i noget, der sendes i svensk tv, så står der omhyggeligt "ja" nedenunder på svensk. Man går fra tv-selskabernes side ud fra, at den danske befolkning ikke forstår norsk og svensk og omvendt i Sverige og Norge. Det var i en fortid, at vi virkelig underviste i nabolandenes sprog.

Men der er en anden illusion, som er farlig, også når vi taler om simultantolkning, og det er den, at sprogene er selvstændige helheder. Dansk er så vist mange forskellige ting, norsk er jo som bekendt også et stort antal forskellige sprog, jeg har ved en lejlighed konstateret, at en bestemt ordbog var i 5 forskellige udgaver, efter om man anvendte den ene eller den anden grad af "tilnærmingsformer". Om svensk tør jeg slet ikke tale. Jeg ved, at da man i svensk tv sendte "Bombi Bitt och jag", da klagede man i Norrbotten over, at den ikke var teksten, fordi man ikke forstod, hvad de sagde i Skåne. Dette gør det overordentlig vanskeligt at finde trænede simultantolke. Der er virkelig meget store tekniske vanskeligheder, og de af os, der også kommer i andre internationale forsamlinger, ved, at selv om simultantolkningsteknikken er veludviklet, så er den i praksis, hvis jeg må bruge et svensk udtryk "urusel". Der kan ikke tolkes nogenlunde korrekt, så der virkelig kommer et tilstrækkeligt udbytte af det. Det er yderst beklageligt, for jeg er

enig i meget af det, fru Koivisto sagde, nemlig at det ikke må gøres til et krav for at deltage i parlamentarisk arbejde, hverken nationalt eller mellem nationerne, at medlemmerne har særlige sprogkundskaber. Det er et udemokratisk forlangende, at kun en sproglig elite skal kunne vælges til afgørende poster i det politiske arbejde.

Jeg mener, at de forslag, vi her har ligende på bordet, er præget af, at problemerne ikke er blevet tilstrækkelig udredt. Delegationerne har afgivet remisudtalelser, men ikke andre. Der er tilsyneladende ikke anvendt kommunikationsteoretisk ekspertise eller filologisk ekspertise, man har slet ikke fået alle den slags problemer med.

Jeg vil afstå fra at stemme med den motivering, at sagen ikke er udredt tilstrækkeligt, og medmindre præsidiet foretager sådanne ekspertiseundersøgelser, bliver det heller ikke udredt godt nok af præsidiet.

Men så skal det også siges, at for at det demokratiske princip kan gennemføres, så skal det også blive muligt for islændinge at tale islandsk, for grønlandere at tale grønlandsk, for samer — hvis sådanne skulle komme herind, hvad jeg håber — at tale samisk, for færinger at tale færøsk og for alle os andre at tale hver vor dialekt, for det og kun det er vort modersmål. Rigssprogene er kunstige konstruktioner, som jeg desværre har måttet benytte her.

Tellervo M. Koivisto: Herr president! Jag vill mycket gärna särskilt tacka både Poul Hartling och juridiska utskottets formand Ove Hansen för deras klarläggande inlägg som präglats av förståelse för vår situation. Tack!

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst uppresning huruvida utskottets förslag eller reservantens förslag skulle upptagas till slutlig votering.

Uppresningen utvisade 50 röster för utskottets förslag mot 3 för reservantens förslag.

Härefter skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag.

För juridiska utskottets förslag röstade:

Erik Adamsson, Johannes Antonsson,

Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Kaj Hansen, Ove Hansen, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Ulla Järvilehto, Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Tage Larfors, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Sture Palm, Petter Savola, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Mot utskottets förslag röstade: Kirsten Jacobsen.

Kristian Albertsen, Christian Christensen, Poul Dam, Finn Gustavsen, Poul Hartling, Gustav Holmberg, Karl Johan Mortensen, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Karl Skytte och Ib Stetter *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Ele Alenius, Gylfi P. Gíslason, Leif Glensgård, Guttorm Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Marjatta Väananen och J. Fr. Øregaard.

Utskottets förslag hade sålunda bifallits med 46 röster mot 1. 11 medlemmar avstod från att rösta.

2

A 462/j: Medlemsförslag om ändrade medborgarskapsregler för nordbor

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk

Ministerråd at udrede mulighederne for at indføre krav om to års ophold for nordboer som betingelse for ved naturalisation at erhverve statsborgerskab i et andet nordisk land samt i forbindelse hermed udrede, hvilke konsekvenser en sådan naturalisationstid må antages at få for nordboers erhvervelse af statsborgerret i øvrigt, f. eks. i tilfælde af ægteskab og ved generhvervelse af statsborgerret.

Kirsten Jacobsen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg skal som ordfører for juridisk udvalg forelægge forsamlingen resultatet af juridisk udvalgs arbejde med medlemsforslaget om ændrede statsborgerregler for nordboer.

Forslagsstillerne har henstillet, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for at indføre et 2-årigt opholdskrav for nordboer som betingelse for ved naturalisation at opnå statsborgerskab i et andet land. Dette medlemsforslag indgår som et naturligt led i det langvarige samarbejde, som de nordiske lande har haft på området. Det er værd at erindre om, at der siden slutningen af forrige århundrede har fundet nordisk samarbejde sted på dette felt, og at det hidtil er lykkedes i meget vidt omfang at gennemføre reformer, som har været i indbyrdes harmoni.

Den fremtrædende betydning, som spørgsmålet med rette tillægges i det nordiske samarbejde, er da også kommet til udtryk i en af Helsingforsaftalens første artikler, hvorefter de nordiske lande har forpligtet sig til at søge at gøre det lettere for statsborgere i ét nordisk land at erhverve statsborgerskab i et andet nordisk land. Den udvikling, som gennem denne lange årække og gennem skiftende initiativer har ført til, at vi i dag, hvis én af os måtte ønske det, i de fleste nordiske lande kan erhverve statsborgerskab i et andet nordisk land efter ophold dér i kun tre år. Så nu er tiden inde til at give det et yderligere skub. Den lidt afvigende praksis, som vi må konstatere er gældende i Finland og Island, synes tiden tillige at være moden til at samordne med de øvrige nordiske landes.

Disse synspunkter hos forlagsstillerne er gennemgående faldet i god jord hos de re-

misinstanser, som forslaget har været til udtalelse hos. Ikke alle remisinstanser anbefaler dog forslaget lige varmt, men det er mit og udvalgets indtryk, at de kraftigst fremførte betænkeligheder har deres bund i en ængstelse for en vis besværliggørelse af den praksis, som i dag er gældende, og som det vil være nødvendigt at lade undergå visse forandringer. Disse vanskeligheder forekommer dog udvalget langtfra uovervindelige.

Vi har i udvalget på den baggrund drøftet, om tiden ikke var inde til direkte over for ministerrådet at anbefale en nedsættelse af naturalisationstiden. For mit eget vedkommende, hvis jeg må indskyde det, hr. præsident, ville jeg ikke have betænkeligheder ved en sådan anbefaling. Ja, jeg synes i virkeligheden godt, at man kunne gå endnu længere ned. De mennesker, som virkelig ønsker at bosætte sig i et andet nordisk land, og som ønsker hurtigt at blive integreret i det nye samfund, vil automatisk selv gennem den sproglige og anden undervisning, som i dag stilles til rådighed for indvandrere, blive i stand til i løbet af kort tid at opfylde de minimumskrav i henseende til samfundsindlevelse og samfundsforståelse, som sædvanligvis forudsættes som betingelse for at opnå statsborgerskab i et andet land.

Jeg skal vende tilbage til drøftelserne i udvalget. Vi har som sagt overvejet en mere direkte henstilling, end forlagsstillerne lægger op til. Vi har imidlertid på baggrund af remisudtalelserne været enige om, at en nærmere klargørelse af de forskellige landes problemer måtte være rimelig, inden vi i Nordisk Råd tager næste skridt.

Endvidere har vi hæftet opmærksomheden ved, at der fra nogle sider er blevet nævnt, at man ved uden videre at nedsætte naturalisationstiden til to år vil blive konfronteret med visse andre problemer i forbindelse med nordboers erhvervelse af statsborgerret, f. eks. i tilfælde af ægteskab og ved den generhvervelse af statsborgerret, som må forventes at blive en hyppigere foreteelse.

Vi har derfor været enige om i udvalget, at ministerrådet bør anmodes om en samlet undersøgelse af disse spørgsmål, selvfølgelig gerne så hurtigt som muligt, og jeg kan

ikke, hr. præsident, hvis det må være mig tilladt, undlade at tilføje endnu en personlig bemærkning. Jeg har tidligere under denne session givet udtryk for skepsis over for betydningen af mange af de forslag, vi præsenteres for under en session som denne. Når jeg derfor i denne sag varmt kan tilslutte mig det resultat, som vi har nået i det juridiske udvalg, er det, fordi jeg mener, at vi her beskæftiger os med spørgsmål, som virkelig har betydning for mange nordiske statsborgere ikke bare som papir i Nordisk Råd, men som reelle beslutninger og resultater af nordisk forståelse og samhörighed.

Jeg skal med disse ord, hr. præsident, anbefale forsamlingen at stemme for juridisk udvalgs forslag til rekommandation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Christian Christensen, Poul Dam, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Leif Glensgård, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Ove Hansen, Poul Hartling, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Tage Larfors, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Karl Johan Mortensen, Ingemar Mundebo, Terhi Nieminen, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Petter Savola, Karl Skytte, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Rolf Wirtén och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Ele Alenius, Eric Carlsson, Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Kaj Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermansson, Harri Hol-

keri, Ulla Järvillehto, Sinikka Karhuvaara, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Kirsten Myklevoll, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Marjatta Väänänen och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster.

3

A 443/j: Medlemsförslag om utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommandation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd att genomföra förhållsregler, der sikrer et øget nordisk samarbejde inden for det offentlige udredningsvæsen indeholdende bl. a. retningslinjer om i hvert enkelt tilfælde at undersøge mulighederne for gennemførelse af fællesnordiske udredninger, samt for nationale udredningers vedkommende fastsættelse af retningslinjer om, såvel under den forberedende som under den undersøgende og afsluttende udredningsfase, at iagttage fremgangsmåder, der i videst muligt omfang indebærer, at nordiske synspunkter varetages.

Hernelius (juridiska utskottets talesman): Herr president! Det medlemsförslag som nu skall behandlas är vad man kallar ett tungt förslag — bakom detsamma står fem personer, två för närvarande statsministrar och tre för närvarande presidenter i Nordiska rådet. Men ännu viktigare än förslagsställarna är den omständigheten att det, enligt vad juridiska utskottet har ansett, också är fråga om ett bra förslag.

Förslaget innebär att man skulle öka den nordiska samverkan i det offentliga utredningsväsendet genom att i större utsträckning använda sig av samnordiska utredningar, observatörer och löpande rapportering, för att ta några exempel.

Av remissinstanserna har Föreningarna Nordens Förbund varit entusiastisk och

konstaterar, att om förslaget förverkligas kommer det att göra mycken annan harmonisering onödig — den följer då av sig själv.

Justitsministeriet i Danmark är kritiskt och säger att en del av vad som här föreslås har prövats och att gemensamma utredningar ofta är både mera kostnadskrävande och tungrodda. Justitieministerna förklarar sig dock villiga att pröva möjligheterna till vad förslaget innebär.

Finansministeriet i Finland är mera positivt.

Det svenska riksrevisionsverket framhåller betydelsen av att samråd äger rum innan utredningsdirektiv fastställs. Man anbefaller observatörer framför en rutinmässig utväxling av direktiv och delförslag under arbetet.

Det svenska statskontoret går med på förslaget och vill dessutom ha ett informationsutbyte mellan länderna som ger en överblick över det utredningsarbete som planeras eller äger rum.

Utskottet konstaterar först att en del av vad som föreslås redan förekommer i det nordiska samarbetet men inte i samma utsträckning på alla områden. Därför vill utskottet föreslå ett regelsystem för detta samarbete. Utskottet vill att innan en utredning påbörjas skall direktiven utformas i samråd. Man kan på det sättet få med aspekter som inte annars skulle komma fram, man kan göra en tidsmässig prioritering av olika undersökningar, o. s. v.

Medan arbetet pågår i olika nationella utredningar bör det enligt utskottet regelmässigt förekomma gemensamma möten och utbyte av synpunkter. Man kan också tänka sig en ordning med observatörer från övriga nordiska länder i nationella utredningar.

När en utredning avslutats bör remissuttalanden inhämtas från övriga nordiska länder. Nationella utredningar bör samtidigt föreläggas parlamenten när likartade utredningar har gjorts i flera länder.

Utskottets förslag till rekommendation är följande:

”Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd att genomföra förhållsregler, der sikrer et øget nordisk samarbejde inden for det offentlige udredningsvæsen inde-

holdende bl. a. retningslinjer om i hvert enkelt tilfælde at undersøge mulighederne for gennemførelse af fællesnordiske udredninger, samt for nationale udredningers vedkommende fastsættelse af retningslinjer om, såvel under den forberedende som under den undersøgende og afsluttende udredningsfase, at jagttage fremgangsmåder, der i videst muligt omfang indebærer, at nordiske synspunkter varetages.”

Till detta vill jag bara foga, att om rådet bifaller förslaget kommer sannolikt regler att utformas i den riktning som förslagsställarna önskar. Det är ju gott och väl. Men sedan kommer den lika krävande uppgiften att se till att reglerna blir tillämpade. Naturliga övervakare av att så sker är givetvis statsministrarna, som dels får hålla ögonen på sina kanslier, dels tala med sina kolleger, och de presidenter som har signerat detta förslag. Och sedan kommer vår uppgift, herr president, att övervaka övervakarna!

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Johannes Antonsson, Halldór Ásgrímsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Christian Christensen, Poul Dam, Knud Enggaard, Rolf Fjeldvær, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Ove Hansen, Poul Hartling, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Tellervo M. Koivisto, Olaf Knudson, Håkon Kyllingmark, Tage Larfors, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Meilqvist, Karl Johan Mortensen, Ingemar Mundebo, Kirsten Myklevoll, Terhi Nieminen, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Nikolaj Rosing, Karl Skytte, Erland Steenberg, Marjatta Stenius, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Rolf Wirtén och Folke Weivalin.

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Ele Alenius, Pauli Ellefsen,

Gylfi Þ. Gíslason, Leif Glensgård, Guttorm Hansen, Kaj Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermanson, Harri Holkeri, Ulla Järvillehto, Sinikka Karhuvaara, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Reidar T. Larsen, Peter Savola, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Henrik Westerlund, Kåre Willoch, Marjatta Väänänen och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

4

A 429/j: Medlemsförslag om ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet" och A 434/j: Medlemsförslag om en översyn av Nordiska rådets utskotts antal och kompetensområden

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit,

a) at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget A 429/j om ændring af "socialpolitisk udvalg" til "social- og miljøudvalget" vedtager følgende ændringer i Arbejdsordning for Nordisk Råd:

1. § 24, stk. 1, affattes således: "I rådet skal der være et juridisk udvalg, et kulturudvalg, et social- og miljøudvalg, et trafikudvalg og et økonomisk udvalg."

2. I § 24, stk. 4, ændres "Socialpolitisk udvalg" til: "Social- og miljøudvalg".

b) at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag A 434/j om en vurdering af Nordisk Råds udvalgs antal og kompetenceområder.

Lund (juridiska utskottets talesman): Hr. president! Undertegningen och iwerksettelsen av den nordiske miljøvernkonvensjonen kan tas som et høytidelig uttrykk for at miljøsakene i de senere år har kommet til å innta en meget framtrædende plass i nordisk samarbeid. Ved en rekke anledninger har vi i Nordisk Råd fastslått at de meget presserende oppgaver som miljøvern sakene utgjør, bare kan løses i et nært og forpliktende samarbeid innenfor større regioner enn dem som tradisjonelle statsgrenser setter.

Helsingfors-avtalen har fått nye artikler

som fastslår at miljøsakene heretter utgjør et sjette samarbeidsområde.

Nordisk Råds presidium har besluttet at behandlingen av miljøpolitiske saker i tråd med etablert praksis bør foretas av Rådets sosialpolitiske utvalg. Det er stilt økt sekretariatskapasitet til disposisjon for utvalget. Noen formell utadrettet manifestasjon av denne saksfordeling er imidlertid foreløpig ikke skjedd. Det er en slik formell fastslåelse av saksområdet den forslåtte navneendring vil innebære. Det riktige i en slik formell presisering av saksområdet er blitt aktualisert i takt med den stadige øking i de antall miljøvern saker som sosialpolitisk utvalg har fått og vil få til behandling.

I det andre medlemsforslaget vi nå behandler, tas det til orde for en bredere gjennomgang av arbeidsfordelingen mellom Rådets samtlige utvalg og eventuelt en nyvurdering av antall faste utvalg. Juridisk utvalg konstaterer, med tilslutning fra de enkelte nasjonale delegasjoner, at Presidiet i 1972 framla en rapport som konkluderte med at rådsutvalgenes antall fortsatt skal være 5. I denne rapporten understrekes viktigheten av en smidig arbeidsfordeling mellom utvalgene, blant annet at flere utvalg kan avgi uttalelse om samme sak via det formelt behandelende utvalg.

Erfaringene synes å ha vist at den gjeldende saksfordeling ikke har skapt nevneverdige problemer i Rådets saksforberedelse. Til dette kommer det forhold at Presidiet ifølge arbeidsordningen har rett og plikt til å treffe de beslutninger om saksfordeling mellom utvalgene som en forsvarlig saksbehandling krever. I enkelte sammenhenger kan også Rådets budsjettkomité bli koblet inn.

Juridisk utvalgs innstilling innebærer selvfølgelig ingen definitiv fastlåsning av arbeidsfordelingen mellom Rådets utvalg. For Rådets egen skyld må vi alltid være villige til justeringer på dette punkt. Utvalget finner det imidlertid godt gjort at det vil være riktig for omverdenes oppfatning av Rådet at man nå ved navnet på det saksbehandlende organ gir klart uttrykk for den høye prioritet som miljøvernpolitikken bør ha. Hensynet både til miljøsakenes høye prioritet og til Rådets eget renommé tilsier derfor

den mindre navneendring som juridisk utvalg i sin betenkning tar til orde for, og jeg vil derfor anbefale Rådets medlemmer å stemme for det framlagte forslag til vedtak.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles utskottets förslag, punkterna a) och b).

5

D 1976/24/1974/j: Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Austrheim (juridiska utskottets talesman): Herr president! Spörsmålet om ein samnordisk innsats for verning av samanes kjerneområde har også tidlegare vore til handsaming i Nordisk Råd. Saka skulle såleis vere velkjend for Rådet, og eg går i denne omgang ikkje særleg detaljert inn på realitetane i spörsmålet. Men det kan likevel vere grunn til å streke under at det problem som forslaget i si tid tok opp, og som har fått sin tilslutnad i seinare rekommendasjon, vedkjem i realiteten livs- og eksistensgrunnlaget for den minoritetsgruppa som samane utgjer i våre tre nordlegaste skandinaviske land. Finland, Norge og Sverige.

Moderne samfunnsutvikling med sine mange naturinngrep som t. d. vassdragsreguleringar, gruvedrift, skogsdrift, bygging av vegar og turisme, for å nemne nokre av inngrepa, er faktisk i ferd med å endre dei område som samane frå dei tidlegaste tider har hatt som sitt livsgrunnlag og som dei hevdar å ha disposisjonsrett over. Ut frå dette kan ein vel konstatere at det både i Finland, Norge og Sverige dei siste åra har vorte gjort vesentlege inngrep i naturressursane utan at det juridiske grunnlaget for desse inngrep i tilstrekkeleg grad er undersøkt i relasjon til dei rettar som samane hevdar at dei har. Spörsmålet om samanes

spesielle rettar til ressursane i sine kjerneområde må vere av ein slik karakter at det vil vere ønskjeleg med ei felles nordisk handsaming.

Ved sesjonen i Alborg i 1974 vedtok Rådet ein rekommendasjon til Ministerrådet, der det i tre punkt klart formulerte dei saksområde som ministrane skulle legge til grunn for utarbeiding av eit fellesprogram for bevaring av miljøa i dei samiske kjerneområda.

Eg finn grunn til å referere desse punkta.

For det første:

”en samnordisk utredning av frågan om rettslig reglering av användningen av naturressurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter”

og for det andre:

”samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar”

og for det tredje:

”ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation”.

Til dette har Nordisk Ministerråd i melding av 4. desember 1975 gjeve opplysning om at Nordisk sameinstitutt har teke initiativet til et miljøprogram for dei samiske områda. Prosjektet skal m. a. kartlegge dei inngrep som vert gjorde i samanes fysiske miljø, og desse områda sin verdi for dei såkalla utmarksnæringane. Eit slikt prosjekt som dette kan visseleg ha sin verdi, og utvalet tek denne opplysning til etterretning. Men utvalet må likevel konstatere at meldinga om rekommendasjon nr. 24/1974 ikkje gjev tilfredsstillande opplysningar om Ministerrådets eige initiativ i høve til dei tre punkt som eg nett refererte.

Det er særleg grunn til å streke under dei rettslege spørsmål som reiser seg i samband med denne saka, og korleis dette eventuelt kan samordnast på lovgjevingsområdet. Juridisk utval finn difor å måtte vise til den rekommendasjon som vart vedteken i 1974, og reknar med at Nordisk Ministerråd til neste sesjon vil kunne legge fram eit felles program for verning av samanes kjerneområde.

Eg tilrår utvalets innstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

6

D 1976/29/1966/j: Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

7

C 1976/15/j: Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet och D 1976/10/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet

1. måtte lägga berättelsen till handlingarna,

2. måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag, punkterna 1 och 2, bifölls.

8

D 1976/31/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

9

D 1976/20/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och D 1976/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och avvakta nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session.

Mundebo (kulturutskottets talesman): Herr president! Ett ökat nordiskt TV-samarbete är kanske den sak som har varit med längst i Nordiska rådet. Kulturutskottet betonade vid sessionen i Reykjavik att ministerrådet måste framlägga förslag i god tid före behandlingen av frågan vid sessionen i Köpenhamn. Några sådana förslag har inte kommit. Det har tillsatts ytterligare ett par arbetsgrupper och en av dem skall vara färdig först i början av 1977.

Kulturutskottet vill nu med anledning av ministerrådets meddelande om två rekommendationer och ministerrådets svar på en fråga ånyo betona sakens betydelse och nödvändigheten av att konkreta beslut snarast fattas. Kulturutskottet förväntar att ministerrådet håller utskottet underrättat om hur arbetet i de nu tillsatta utredningarna fortsätter.

Med detta uttalande är utskottet berett att lägga meddelandena till handlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

10

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Præsidenter: Præsidiets foreslår, at plenarforsamlingens komiteer i overensstemmelse med § 47 i arbejdsordningen giver præsidiets fuldmægt til at nedsætte komiteer til at foretage udredninger af særlige sager.

Præsidiets förslag bifölls.

11

Tid och plats för nästa ordinarie session

Sukselainen: Herr president! När Nordiska rådets 24:e session nu lider mot sitt slut har jag den angenäma uppgiften att tacka våra danska vänner, som med stor gästfrihet har tagit emot oss hit för att hålla våra möten och för den tiden nedlagt arbetet vid sitt eget folketing. Vi tackar folketingets förman för att vi under denna tid har fått utföra vårt arbete i folketingets vackra plenisal och utskottsrum. Vi tackar också folketingets hela personal, som vänligt och glatt har hjälpt oss under dessa dagar.

Vi vill också rikta ett tack till Köpenhamns kommun för den festliga inramning, som kommunen erbjöd vår prisutdelningsfest genom att till vårt förfogande ställa sitt rådhus och för den mottagning kommunen där arrangerade för oss.

Den festafton vi upplevde igår kväll har stannat i vårt minne som en av sessionens höjdpunkter. Ett varmt tack till Danmarks regering för den.

Den danska delegationens generalsekretärer, Axel Gormsen, och hans medhjälpare har haft en tung arbetsbörd då de förberett vår session så att vi med heder har kunnat föra igenom sessionens arbetsdryga dagar. Vi tackar också presidiesekretariatets personal, utskottssekretärerna och personalen vid de nationella sekretariaten för väl utfört värv.

Det är skäl att med tillfredsställelse notera masskommunikationsmedlens positiva insats. Rådets session har också denna gång tilldragit sig tillräcklig uppmärksamhet, trots att några egentliga bragder inte har kunnat utföras. Man inser, att huvudsaken inte är att väcka uppmärksamhet utan det fortlöpande byggnadsarbetet.

Herr president! Jag vill till er personligen framföra rådets särskilda tack för det sätt, på vilket ni har handhaft ledningen av denna session och funnit lösningar för de problem, som mött oss. Samtidigt har jag glädjen och äran att på den finska delegationens vägnar inbjuda rådet att hålla sin 25:e session i Helsingfors nästa år vid en tidpunkt, som presidiet senare fastställer.

Vi uppnår nästa år en ålder av 25 år.

Detta är givetvis inte i och för sig någon särskild hög ålder i en internationell organisations historia. Det ger oss dock anledning att kritiskt granska vår organisations utveckling och söka finna ännu effektivare former för dess verksamhet. Nordiska rådet har visat att det behövs. Det har kommit att förbli och därför bör vi använda ännu mera tid och krafter för att utveckla det, då vi går in på sista varvet förrän det första kvartsseklet har fyllts.

Låt oss alla försöka vårt bästa i vår egen krets, och välkomna till Finland, då ett år har förflutit!

12

Mötets avslutande

Präsidenten: På den danske delegations vegne vil jeg takke for de mange venlige ord fra vor finske kollega og ven Sukselainen.

Jeg vil også gerne på Nordisk Råds vegne takke for den finske delegations indbydelse til at holde den næste ordinære session i Helsingfors på et tidspunkt, der senere fastsættes af Nordisk Råds præsidium.

Den gældende turnusordning vil bevirke, at Finland får alle runde tal, når vi numrerer rådets sessioner. Næste år holder vi, som også Sukselainen var inde på det, hvad der vel må opfattes som det første jubilæum, nemlig Nordisk Råds 25. session.

Finlands rigsdag vil være en værdig ramme om denne begivenhed. Vi ved oven i købet, at man i øjeblikket foretager ombygningsarbejder, sådan at rammen kan være endnu bedre.

Hvis vi da i dag, hvor Nordisk Råds 24. session nærmer sig sin afslutning, vil prøve af danne os et blot foreløbigt billede af sessionen og dens betydning og resultater, så vil de fleste vel notere sig, at generaldebatten havde mange talere, jeg tror flere end ved de fleste sessioner, og dette er vel et udtryk for, at der er en omfattende interesse for de spørgsmål, som rådet arbejder med. Det var endda sådan, at interessen holdt sig til ud på aftenen om søndagen.

Det er imidlertid vanskeligt i dette øjeblik at danne sig mere end et skøn over, med hvilken vægt denne 24. session vil indgå

i rækken af rådets sessioner, men vi må fremhæve, at der også om de konkrete sager på dagsordenen har været frugtbare drøftelser, og der er vedtaget en række rekommandationer om gennemførelse af nordiske samarbejdsopgaver, som rådet har fundet betydningsfulde.

Sessionens resultat kan ikke bedømmes på grundlag af antallet af rekommandationer. Sessionens resultat kan heller ikke bedømmes på grundlag af indholdet i rekommandationerne, og selv om rekommandationerne omfatter store og vigtige spørgsmål, og selv om det anvises, hvordan de skal gennemføres, kan man først notere et resultat, når regeringerne helt eller delvis har gennemført rådets forslag. Det vil med andre ord sige, at den endelige vurdering af de direkte resultater af rådets arbejde på denne session ikke kan foretages, før ministerrådets og regeringernes arbejde med rekommandationerne er afsluttet. Vi tror imidlertid på, at der vil kunne noteres sådanne resultater, og vi håber, at vi snart kan begynde at notere det.

Når jeg i dag vil rette en tak til rådets

medlemmer for godt samarbejde, for godt kammeratskab, og ganske særligt for den samarbejdsvilje, jeg har kunnet konstatere under sessionen, gælder denne tak også alle de ministre, der har deltaget, for også de er medlemmer i rådet. Vi er glade for, at så mange regeringsrepræsentanter har været med os både i plenarmøderne og i udvalgenes møder.

Som tidligere nævnt er det den første session i København, hvor ministerrådets sekretariat har deltaget. Det har efter min opfattelse under sessionens gang vist sig at være nyttigt, at disse kontaktorganer var til stede.

Jeg retter en særlig tak til mine kolleger i præsidiet, som alle har taget del i ansvaret og arbejdet i forbindelse med sessionens afvikling.

Inden alle vore nordiske venner snart rejser hjem, vil jeg ønske god rejse og på gensyn ved den 25. session i Helsingfors.

Hermed erklærer jeg den 24. session afsluttet.

Mötet avslutades kl. 11.50.

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 24:e session i Köbenhavn den 28 februari—4 mars 1976 har förts av rådets fungerande sekreterare, sekreteraren för den danska delegationen, generalsekretær Axel Gormsen.

I enlighet med § 16 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Knud Enggaard

Helge Seip

SAKER M. M.

Medlemsförslag

om ökat turistsamarbete i Norden

(Väckt av Eric Carlsson, Veikko Hanhiova, Aksel Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist och Pekka Tarjanne)

Den lediga tiden under ett år blir tillsammans cirka 130 dagar om semester och fridagar räknas ihop för den som arbetar regelbundet. Det gäller att skapa förutsättningar för alla att utnyttja den lediga tiden så att den ger så stort utbyte som möjligt. Av undersökningar som utförts i Norden kan utläsas att i mycket grova drag befolkningen fördelar sig på tre ungefär lika stora grupper, när det gäller sättet att tillbringa semestern; en del reser utomlands, en del reser i det egna landet och en del reser inte alls.

Semestrande bör ej ses som endast rekreation utan kan i stor utsträckning även omfatta kulturkonsumtion. Detta gäller i synnerhet turistresorna, som förutom att fungera som nöjesresor och en behaglig avkoppling stimulerar intresset för de kulturella yttringar man möter på främmande ort. Ett utvidgat turistutbyte mellan de nordiska länderna bör således medföra en ökning av det kulturella utbytet och ökad känedom om varandras förhållanden.

Ett sätt är att popularisera resandet i det egna landet och i Norden som för de allra flesta kan bli ett naturligt resmål.

Utlandsturismen har haft en stark utveckling, vilket kunnat avläsas bl. a. i uppgifterna över charterresor och paketresor över huvud taget.

IATA beräknar att cirka 45 procent av den totala passagerartrafiken med flyg från Skandinavien 1969 på 2,76 miljoner passagerare var charterresenärer. Antalet charterresenärer var följande: Danmark 563 000, Finland 108 000, Norge 100 000 och Sverige 464 000, totalt 1,2 miljoner passagerare (utom Island). Dessa siffror är höga och följer av att många reser till Medelhavsområdet och andra regioner för sin rekreation. Att betydande summor valuta går ur våra länder denna väg är bara alltför välbekant.

Men charterresenärerna utgör bara 1,2 miljoner av en befolkning på nära 22 miljoner i Norden, d. v. s. något mer än 5 procent. Det allt vanligare färdmedlet för turism och rekreation är bilen. De flesta nordbor som utlandsturister per bil besöker eller passerar genom annat nordiskt land.

Den största gruppen utländska turister i nordiska länder och den som ger de största valutaintäkterna är medborgarna från övriga nordiska län-

der. Den verksamhet som Föreningarna Norden bedriver har betytt mycket för utvecklandet av resandet mellan våra länder. Transportföretag, reseorganisationer m. m. har arrangerat rundresor med olika färdmedel i Norden.

För den stora grupp som turistar i det egna landet har mycket gjorts för att underlätta och stimulera resandet och boendet. Turisttrafikförbund och branschorganisationer har aktivt verkat för att utveckla denna form av turism. Stat och kommun bidrar till uppförande av hotell, stugbyar, vandrarhem, campingplatser och turistleder.

Ansträngningarna att popularisera resandet i det egna landet bör utvidgas att omfatta hela Norden. Därigenom skulle ett alternativ skapas som kunde göras lockande för ett stort antal människor. Norden rymmer en rik variation av natur, klimat, folk, kultur och sysselsättningar som jakt, fiske, vandringar i skog eller fjäll.

Att söka vidareutveckla vad som hittills gjorts för att befrämja resandet i det egna landet till att omfatta hela Norden innebär inte ett försök att konkurrera med de nationella ansträngningarna. Tvärtom är erfarenheten att en ökning av resandet mellan länderna verkar befrämjande på turistnäringen i sin helhet.

Även valutaavtappningen skulle kunna motverkas om en ökande del av tillväxten av turistmarknaden kunde behållas i Norden.

Det centrala organet när det gäller nordiskt samarbete i frågor rörande turism och reseliv är Nordiska turisttrafikkommittén — NTTK. NTTK är gemensamt organ för de nationella turisttrafikorganisationerna — Danmarks Turistråd, Turistrådet i Finland, Islands turistbyrå. Landslaget för reiselivet i Norge och Svenska turisttrafikförbundet. Den har varit verksam under en lång följd av år och har regelbundna styrelse- och direktörmöten. Verksamheten har främst varit inriktad på åtgärder för att stimulera utländska turistbesök i de nordiska länderna. NTTK har därför i första hand sysslat med frågor rörande gemensamt upprättande av turistkontor i europeiska och nordamerikanska centra. Kommittén har också behandlat frågor om gemensamma kampanjer, broschyrer och annat informationsmaterial och uppträdandet i internationella organ, t. ex. OECD:s turistkommitté. När det gäller de nordiska turistkontoren samarbetar NTTK med t. ex. SAS och rederier, som även deltar i finansieringen.

Inom NTTK har diskuterats nya former för nordiskt samarbete. Ett av de områden som varit aktuellt är forskning och statistik rörande turismen. Kunskap härom har bedömts vara en förutsättning för en god planering på detta område. NTTK har upprättat en samlingsgrupp för nordisk turistforskning och -statistik (SNTF) med stadgar av den 23 februari 1971. Gruppen skall fungera som rådgivande organ till NTTK i frågor rörande statistik, utredningar och annat faktaunderlag inom turism- och fritidssektorn. Samarbetsgruppens uppgifter har angivits

vara att verka för bättre turiststatistik i de nordiska länderna — denna är som bekant mycket bristfällig — verka för samordning av utredningar rörande turism, föreslå åtgärder som kan utveckla fritidsresande till och inom de nordiska länderna och allmänt verka för ökat internordiskt samarbete om forskning och utredningsverksamhet i turism- och reselivsfrågor.

Samarbetsgruppen har den 22 april 1971 lagt fram rekommendationer till NTK om genomförande av de samarbetsprojekt som ansetts mest angelägna. Undersökningar föreslås rörande bilturismen, som måste kartläggas för att man skall kunna planera och genomföra marknadsföringsåtgärder, och utländska resemarknader t. ex. Västtyskland, Storbritannien, Frankrike, Holland, USA och eventuellt Japan. Vidare föreslås ett ökat nordiskt samarbete i internationella kommittéer rörande turism, t. ex. i OECD. En förbättring föreslås vad gäller löpande statistik, inkvarterings-, resevaluta- och inresestatistik (se *Tillägg*).

Dessa rekommendationer övervägs för närvarande av NTK.

I detta sammanhang bör även nämnas järnvägsförvaltningarnas samarbete rörande skandinaviska rundtursbiljetter. Dessa har fått en betydande avsättning.

Regionalt samarbete över gränserna, t. ex. mellan Norge och Sverige, förekommer också om än i begränsad omfattning.

Nordiska rådet har tidigare haft uppe turistfrågor. Rådet har antagit en rekommendation (*rek. nr 24/1958*) angående samordnad nordisk turiststatistik. När den nordiska passfriheten infördes, bortföll möjligheten att på grundval av kontrolluppgifter vid de inomnordiska gränserna sammanställa statistiska uppgifter om resandeströmmarna. Nordiska rådet har också rekommenderat (*rek. nr 14/1959*) regeringarna i Finland, Norge och Sverige att samverka för utbyggnad av turisttrafiken på Nordkalotten. Denna fråga har ett nära samband med utbyggnaden av mellanriksvägarna och tvärgående flygförbindelser på Nordkalotten. Vidare har rådets trafikutskott och presidium behandlat frågan om gemensamma lokaler för och samarbete mellan de nordiska turistkontoren i New York och Islands deltagande i det nordiska turistsamarbetet.

Det torde finnas ett utbrett intresse för att bygga vidare på den grund som lags av bl. a. Föreningarna Norden för att utveckla den nordiska turismen. En utvidgad samverkan erfordras härför och berör många skilda delar av samhällslivet: turistorganisationerna, turistanläggningarnas ägare, transportörerna, motororganisationerna, planmyndigheter, arbetsmarknadsmyndigheter, kommuner för att nämna några av de viktigaste. Samhället medverkar i betydande grad, inte minst i sysselsättningssvaga landsdelar, vid byggande av turistanläggningar. Vid planeringen av dessa bör möjligheterna att attrahera besökare från övriga nordiska länder tas till vara.

För att kunna erbjuda konkurrenskraftiga resor inom Norden behövs

en inventering av resurserna, en detaljerad planering av färdiga paket och marknadsföring av dessa. Inom NTTK har tanken väckts att inleda ett samarbete mellan de nordiska turisttrafikorganisationerna å ena sidan och motororganisationerna, turistföreningarna och de nordiska folkrörelseorganisationerna på reseområdet å den andra. Motororganisationerna har närmare 900 000 medlemmar, och turistföreningarna har över 400 000 medlemmar och driver egna anläggningar. Kan paket av intresse för en stor publik komma fram, är det möjligt att göra dessa i långa serier och därigenom hålla kostnaderna nere.

Åt lämpliga nationella organ på turismens område bör uppdragas att i samarbete genomföra planläggning och marknadsföring av nordiska resor.

Med hänvisning till vad som anförts föreslås följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att stödja ett ökat samarbete mellan de nordiska turistorganen för att främja turismen inom Norden bl. a. på grundval av de undersökningar som gjorts av samarbetsgruppen för nordisk turistforskning och -statistik (SNTF) samt att ställa resurser till förfogande för ändamålet.

Stockholm, Helsingfors och Köbenhavn den 8 november 1971

Eric Carlsson (c) *Veikko Hanhiova (K)* *Aksel Larsen (SF)*
Bror Lillqvist (Sd) *Sven Mellqvist (s)* *Pekka Tarjanne (Lkp)*

TILLÄGG

Rekommendation beträffande gemensamma nordiska utredningsprojekt inom turismen

Vid sammanträde inom Samarbetsgruppen för nordisk turistforskning och -statistik (SNTF) i Köpenhamn den 22 april 1971 enades gruppen att föreslå NTTK genomförande av följande samarbetsprojekt.

Projektet har valts med tanke på de behov, som bedömts mest angelägna för de nordiska turistorganisationerna och upptar alltså ej vissa i och för sig angelägna utredningsuppgifter beträffande t. ex. turistanläggningars lokalisering, planering, lönsamhet etc.

Undersökningar

1. Bilturismundersökning

Den löpande statistiken beträffande biltrafiken/bilturismen till och inom de nordiska länderna har under 1960-talet försämrats avsevärt bl. a. genom införandet av det nordiska gränstullsamarbetet. Samtidigt vet vi, att bilen är det viktigaste turisttransportmedlet för den nordiska turisttrafiken. Bristen på kunskap om denna trafik utgör ett väsentligt hinder vid planeringen av olika marknadsföringsåtgärder.

Undersökningen föreslås ske i olika etapper:

a) Sammanställning av tillgängliga statistiska uppgifter för att få fram ett ungefärligt *flödesdiagram* av den aktuella personbiltrafiken.

b) en *stickprovsundersökning* genomförs under sommarhalvåret i samarbete med rederierna, passpolis och eventuella intresserade utredningsinstitut i syfte att närmare bestämma omfattningen av bilturisttrafiken mellan de nordiska länderna. Denna kvantitativa undersökning kan på det nationella planet med fördel uppföljas med särskilda mätningar av trafiken inom respektive länder (eventuellt i samarbete med vägmyndigheter och lokala/regionala turistorgan).

c) tredje steget skulle bli en *turistundersökning* i form av intervjuer bland utresande utländska bilturister i syfte att utröna deras socio-ekonomiska sammansättning, resebeteende, attityder etc.

2. Marknadsundersökningar på utländska resemarknader

Denna typ av undersökningar, som syftar till att ge underlag för vår bedömning av var, när och hur vi skall satsa våra operativa medel för ett optimalt utbyte i form av utländska turister, innefattar en rad olika delundersökningar. SNTF föreslår, att uppmärksamheten i första hand inriktas på att få fram ett basmaterial lämpligen i form av

a) *s. k. skrivbordsundersökningar* (desk research) på de för Norden viktigaste utlandsmarknaderna, t. ex. Västtyskland, Storbritannien, Frankrike, Holland, USA och, eventuellt, Japan.

Avsikten med en "desk research" — som kan beställas av lämplig konsult inom respektive land till ett ungefärligt pris av ca 5 000 skr. — är att få en allmän resemärknadskartläggning av fritidsresandets struktur och utveckling, bedömning av konkurrensförhållandena, uppgifter om försäljningsorganisation etc. inom respektive marknader. (Detta basmaterial bör i sin tur ligga till grund för eventuellt ytterligare, mera djupgående undersökningar för att få fram presumtiva målgrupper, marknadssegment etc.)

b) De olika punktundersökningarna bör emellertid följas upp genom en *löpande marknadsrapportering*, vilket åtminstone delvis bör kunna ske genom de olika utlandskontoren. En plan till sådan marknadsrapportering har redan utarbetats inom Utvalg for reiselivsforskning i Norge och kommer att ställas till övriga medlemsländers förfogande.

c) SNTF föreslår vidare, att ett permanent *samråd* etableras mellan medlemsländerna *beträffande utredningsanbud* från olika utredningsinstitut och konsultföretag, (Ex.: Battelle, Metra, Agra, Wickert Institut Tübingen) som numera löpande inkommer till de nationella turistorganisationerna. Sådant samråd kunde eventuellt ingå i SNTF:s arbetsuppgifter.

3. *Nordisk koordination av statistik- och utredningsfrågor inom internationella arbetsgrupper*

Frågan om ett utökat nordiskt samarbete i de internationella sammanhang (framför allt OECD:s turismkommitté), där de olika nordiska länderna är representerade, har diskuterats inom SNTF. Uppfattningen är att det bör finnas goda möjligheter att från nordisk sida dels bidra till ett mera effektivt arbete i sådana organ, dels få de nordiska synpunkterna bättre företrädda. SNTF vill föreslå, att ett sådant samråd regelmässigt kommer till stånd inför möten på internationell nivå. Detta aktualiseras bl. a. inför ett aktuellt förslag att reorganisera arbetet inom de underkommittéer, som sorterar under OECD:s turismkommitté. Konkret kan ett sådant samarbete bl. a. gälla eventuellt genomförande av de *nationella semesterundersökningar*, som koordineras inom OECD.

Löpande statistik

I SNTF:s uppgifter ingår bl. a. att söka bidra till en förbättring av den löpande turiststatistiken och att därmed söka fullfölja Nordiska rådets rekommendation nr 24/1958, som lämnats utan beaktande av de nordiska regeringarna. SNTF har bedömt följande områden speciellt angelägna.

a) *inkvarteringsstatistik*

Sådan statistik har sedan länge, om än i ofullständig omfattning, funnits i Norge. Hotell- och campingstatistik genomfördes i Danmark under 1969 och är för närvarande under införande i Finland.

Målsättningen bör vara att söka påverka myndigheterna i Sverige att skyndsamt införa central inkvarteringsstatistik och i de andra nordiska länderna att komplettera redan befintlig hotellstatistik.

Möjligheterna att i detta sammanhang få till stånd en gemensam teknisk klassificering har diskuterats.

b) *resevalutastatistik*

Denna statistik, som är väsentlig inte minst som underlag för turistpolitiska åtgärder, uppvisar för närvarande stora brister. Undersökningar pågår respektive har nyligen genomförts på detta område i Danmark och Sverige.

Det bör ligga i de nordiska turistorganisationernas intresse att söka påverka myndigheterna till ett aktivt och samordnat agerande i denna fråga.

c) *inresestatistiken*

till det nordiska passkontrollområdet, som till helt övervägande del belastar den danska passkontrollen, kan av allt att döma inom kort bli föremål för omfattande omläggningar och inskränkningar. Då denna statistik utgör basen för alla de nordiska ländernas inresestatistik, bör den i högsta grad vara en nordisk angelägenhet. NTTK bör därför medverka till att åstadkomma en kontakt mellan berörda myndigheter i de nordiska länderna, *innan* beslut träffas om eventuella omläggningar.

Stockholm den 28 april 1971

För Samarbetsgruppen för nordisk turistforskning och -statistik

Kurt I. Paulsson
Ordförande

BILAGA 1, Yttranden (se 21. sesj., supplementband, s. 286).

BILAGA 2, Betänkande 1 av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget (se 21. sesj., 1. samling, s. 402).

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslag A 347/t om ökat turistsamarbete i Norden och meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK

Medlemsförslaget om øget turistsamarbejde i Norden blev rejst i november 1971 og henvist til trafikudvalget. Udvalget behandlede det på en række møder i perioden november 1971 til januar 1973, da udvalget afgav betænkning 1 over medlemsforslaget. I 1973 vedtog Nordisk Råd på grundlag af trafikudvalgets betænkning nr. 1 en rekommandation angående øget turisme i Norden og støtte til Nordisk Turisttrafikkomité (NTTK) (*rek. nr. 23/1973/t*).

Samtidig med, at udvalget afgav den ovennævnte betænkning, anmeldte det, at behandlingen af medlemsforslaget ville fortsætte. Den 14. maj 1973 afholdt de nordiske turistministre en konference i Helsingfors og trafikudvalget havde ved denne lejlighed et møde med ministre. Endvidere har Nordisk Råd, på udvalgets initiativ, arrangeret en turistkonference i Saltsjöbaden 5.—6. maj 1975 (*NU 1975: 13*) og Nordisk Ministerråds komité for turisme har udarbejdet en rapport om nordisk samarbejde i turistspørgsmål (*NU 1974: 22*).

Med baggrund i det nu foreliggende materiale har udvalget fortsat sin behandling af medlemsforslaget på en række møder, senest i København den 19. januar 1976.

1. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne gør opmærksom på, at de som arbejder regelmæssigt disponerer over en fritid, der udgør ca. 130 dage om året, og at det gælder at skabe forudsætninger for alle at udnytte den disponible fritid på den mest givende måde. Ferierejser burde ikke betragtes alene som fornøjelsesrejser og afslapning, men også som en stimulans for nordisk kulturudveksling i videste forstand.

Forslagsstillerne henviser til de foranstaltninger, som turistforeninger, brancheorganisationer samt stat og kommune gennemfører for at lette og stimulere rejselivet og foreslår, at arbejdet med at popularisere rejser i eget land udvides til også at omfatte hele Norden. Et sådant alternativ

ville være til gavn og glæde for et større antal mennesker, og man ville på den måde udbygge og videreudvikle det arbejde, som allerede er påbegyndt for at skabe en nordisk turisme.

2. Remissudtalelser

Medlemsforslaget blev på sædvanlig måde udsendt på remiss, og udtalelserne kan sammenfattes således, at praktisk taget samtlige instanser støttede grundtanken i medlemsforslaget. Udtalelserne er trykt (*21. sess., supplementsbind, s. 286 ff*) og er resumeret i trafikudvalgets betænkning nr. 1 (*trykt 21. sess., 1. samling, s. 402 ff*).

Udvalgets fortsatte behandling af medlemsforslaget har foruden remissudtalelserne i høj grad bygget på det materiale, som foreligger i *NU 1975: 13* (Turistkonferencen) og *NU 1974: 22* (Nordiskt samarbete i turistfrågor).

3. Trafikudvalget

3.1. Generelle synspunkter

Trafikudvalget vil indledningsvis udtale en klar positiv stillingtagen til medlemsforslagets generelle målsætning at fremme turismen i Norden og derved stimulere nordisk kulturudveksling og forbedre de nordiske statsborgeres kundskaber om hinanden.

Ved sin behandling af medlemsforslaget har udvalget fået klarlagt, at der i alle de nordiske lande i større eller mindre grad lægges op til et stærkere samfundsengagement i landenes turistpolitik. Dette stærkere samfundsengagement vil betyde, at man ønsker at skabe forudsætninger for en turisme med mening for forbrugerne, og en turisme, som falder ind i det næringspolitiske hovedmønster som lægges op. En række mere detaljeprægede forslag for det turistmæssige samarbejde i Norden er også blevet præsenteret, eksempelvis i udredningen Nordiskt samarbete i turistfrågor (*NU 1974: 22*), og i foredragene og diskussionsindlæggene på Nordisk Råds konference om turisme i Saltsjöbaden i foråret 1975 (*NU 1975: 13*). Trafikudvalget vil give udtryk for, at man i videre arbejde med nordisk turisme ønsker at prioritere det socialpolitiske aspekt ved rejselivsvirksomheden. Der må udvikles et rejseliv, som giver den enkelte borgers fritid et værdifuldt indhold, herunder mulighed for fysisk og psykisk rekreation. Der må lægges et grundlag for at tilbyde de brede folkegrupper rekreations- og rejsemuligheder som svarer til den enkeltes økonomiske muligheder. Turismen må videre udvikles således, at der bliver taget tilstrækkeligt hensyn til miljøinteresserne, og man må forsøge at udvikle en turisme, som ikke medfører uønsket naturslitage.

Ved planlægningen af landenes turistpolitik og udformningen af de nationale udbygningsplaner må man videre arbejde for at give turist-

11—750424. Nordiska rådet.

næringen arbejdsvilkår, som sikrer næringen en naturlig levedygtighed i det totale næringsliv. Turistnæringen må vurderes som en del af helheden, når der tales om regionalpolitik, beskæftigelse, bosætningsstruktur og landenes valutaindtjening. Det vil være en vigtig opgave at kombinere dette hensyn og de mål man ellers har sat sig for udviklingen af den mere socialt betonedede turisme.

Udvalget er enig med forslagsstillerne i, at et udbygget nordisk turist-samarbejde forudsætter medvirken af såvel turistorganisationerne som folkelige organisationer, motororganisationer, planlægningsmyndigheder, arbejdsmarkedsmyndigheder, stat og kommune m. fl.

3.2. Handlingsprogram

Nordisk Råds trafikudvalg foreslår derfor, at der fra regeringernes side må lægges op til et konkret nordisk handlingsprogram for samarbejdet på turismens område. Det bør tilstræbes, at de nationale satsninger og målsætninger for turismen koordineres og at der lægges en organisatorisk ramme som sikrer kontinuiteten i arbejdet.

I dette handlingsprogram bør også indgå konkluderede vurderinger for en række af de enkeltforslag, som er kommet frem i nordisk sammenhæng i de sidste år for så vidt angår turismen.

Ved tilrettelæggelsen af programmet må man som ovenfor nævnt tage de nødvendige naturbeskyttelsesmæssige og miljømæssige hensyn.

Uden at ville forsøge at give nogen udtømmende opregning eller tilsigte nogen prioritering, ønsker udvalget at nævne følgende punkter:

3.2.1. Generelle punkter

3.2.1.1. Oversigt over hvilke typer rejsealternativer som ungdom, pensionister, familier med børn og andre grupper ønsker, og hvilke krav de stiller til indkvartering, kommunikationer og fritidsaktiviteter. (Materiale herom vil kunne indhentes hos NTKK eller i den deltagende nationale turistorganisation, hvorfor en samnordisk sammenstilling bør være et tilstrækkeligt første skridt).

3.2.1.2. Undersøgelse af mulighederne for at udvide turismen inden for Norden på grundlag af venskabsbysystemet. De i dette system implicerede parter bør opmuntres til at ordne de økonomiske forhold bedst muligt for rejser til venskabsbyer, ikke bare for foreninger og lignende, men også for enkelte personer, der ønsker at besøge deres venskabsby.

3.2.1.3. Spredning af ferier (d. v. s. forlængelse af den almindelige ferieperiode).

3.2.1.4. Forøge kapacitetsudnyttelsen på årsbasis for hoteller, pensionater med videre, ved at benytte etableringerne til kursusvirk-

somheder, rekonvalescentophold etc. og ved at tilbyde ophold til nedsatte priser for befolkningsgrupper, der ikke er afhængige af den almindelige ferieperiode, for eksempel pensionister.

3.2.2. *Bedre og billigere kommunikationer*

3.2.2.1. Bedre og rimeligere internordiske flyforbindelser, også mellem andre steder end hovedstæderne. Særlig vægt bør lægges på at udvikle flyforbindelserne over rigsgrænserne på Nordkalotten og i øst-vestlig retning længere sydover.

3.2.2.2. Vedrørende de særlige problemer for trafikken mellem Grønland, Island og Færøerne og det øvrige Norden, som bør løses for såvel fly- som skibsforbindelserne, skal man henvise til Nordisk Råds *rek. nr. 11/1972*.

3.2.2.3. Udredning af mulighederne for at arrangere øget busturisme inden for Norden (f. eks. i form af buscharterrejser).

3.2.2.4. Generel undersøgelse af mulighederne for at nedsætte befordringsudgifter i forbindelse med internordiske rejser. I forbindelse med jernbanerejser kunne det f. eks. overvejes dels at udvide de eksisterende rabatformer og dels at indføre nordiske billetter, d. v. s. gennemgående billetter, hvor man ikke begynder med en 0-punktsberegning ved grænsepassage. For at opnå lavere internordiske flypriser bør mulighederne for at få Norden godkendt som ét område i IATA-henseende undersøges.

3.2.3. *Indkvartering, rekreation og regionalt samarbejde*

3.2.3.1. Inventering af eksisterende anlægninger for indkvarterings- og fritidsaktiviteter under høj- og lavsæson i hele Norden. En sådan inventering bør give en oversigt over behovet for udbygning af forskellige typer af anlæg med mere varierende rekreationsmuligheder under høj- og lavsæson.

3.2.3.2. Undersøgelse af mulighederne for i hele Norden at forbedre udnyttelsen af anlæg under lavsæsonen for specialrejser for handicappede, pensionister m. fl.

3.2.3.3. Foranstaltninger for at stimulere samarbejde i grænseregioner med ensartede forudsætninger for i fællesskab at udbygge turist-anlæg og disponere turismen på den for hele regionen fordelagtigste måde.

I denne forbindelse ønsker udvalget at udtale sin tilslutning til Nordkalottkomiteens forslag om oprettelse af et eget turistråd for Nordkalotten med et permanent sekretariat.

3.2.3.4. Udredning af mulighederne for at gøre nordiske rejsealternativer prismæssigt konkurrencedygtige (f. eks. regionalpolitisk investeringsstøtte).

3.2.3.5. Udbygning på fællesnordisk basis af systemer med privat indkvartering, f. eks. udveksling af private lejligheder og feriehuse samt bondegårdsferier.

3.2.3.6. Kortlægge skærgårdens og Nordkalottens muligheder for at tage imod en øget nordisk turisme og i disse områder stimulere en turisme, som dimensioneres og lokaliseres således, at den under hensyntagen til regionernes naturlige forudsætninger giver nytte for den lokale befolkning. Turismen har stor betydning for økonomien i disse områder. Det må imidlertid understreges, at disse områder set fra et miljøbeskyttelsessynspunkt er særligt sårbare.

3.2.4. Information og uddannelse

3.2.4.1. Øget information til almenheden om gældende regler i de forskellige lande (allemandsret, beskyttelsesområder, trafikbestemmelser). I denne sag henvises til rådets beslutning med anledning af A 427/j, allemandsretten, hvor følgende formulering indgår i juridisk udvalgs betænkning:

”Spørgsmålet om bevarelsen af naturrigdomme er imidlertid ikke blot et spørgsmål om regler af lovmæssig eller sædvanemæssig art. Det er i mindst lige så høj grad et spørgsmål om indstilling hos de mennesker, der færdes i naturen. En væsentlig opgave er det derfor at påvirke og informere disse mennesker om deres rettigheder og ikke mindst deres pligter ved færden i naturen. Juridisk udvalg mener, at der her ligger en stor arbejdsopgave for det nordiske turistsamarbejde. En udvidet informations- og oplysningsvirksomhed er nødvendig, ikke blot rettet til de nordiske landes borgere, men i høj grad også til det stadig stigende antal turister, der kommer fra lande uden for Norden. En øget information udøvet ved grænseovergangene og gennem udenlandske turistorganisationer vil kunne bidrage til en formindsket nedbrydning af naturen.”

3.2.4.2. Forbedret information til almenheden om forskellige rabatformer som tilbydes af forskellige trafikmidler.

3.2.4.3. Forbedret praktisk information inden for Norden om de enkelte nordiske lande (f. eks. vedr. valutabestemmelser).

3.2.4.4. Udgivelse af en nordisk ordliste indeholdende det ordforråd som kræves ved rejser (f. eks. hoteltermer, madretter, trafiktermer, talord). Listen må ikke gøres alt for omfattende og skulle deles ud til alle, som bestiller turistrejser inden for Norden.

3.2.4.5. Udvidet nordisk samarbejde inden for uddannelse i turistbranchen (hotel- og restaurantpersonale, rejsebureaupersonale m. m.).

3.3. Organisatoriske spørgsmål

Trafikudvalget konstaterer, at man ved planlægningen af det nordiske turistsamarbejde må tage hensyn til de forskellige organisationsformer, som i dag findes i de nordiske lande på turismens område. Udvalget ønsker i denne forbindelse at give udtryk for, at det værdifulde samarbejde, som finder sted i NTTK's regie, må bevares og videreføres. Udvalget mener, at man bør tage op til overvejelse, om en særlig embedsmandskomiteé for turistspørgsmål skal oprettes, om samarbejdet hovedsagelig bør baseres på NTTK, eller om andre organisationsformer er mere hensigtsmæssige.

I forbindelse med den videre behandling af turistspørgsmålene er det vigtigt, at der holdes fortløbende kontakt med interesserede områder og myndigheder (f. eks. Åland og Færøerne) for at sikre at hensyn tages til de regionale synspunkter.

3.4. Udvalgets indstilling

Med henvisning til det, som er sagt ovenfor, foreslår trafikudvalget,

I. at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. at udarbejde og fremlægge et nordisk handlingsprogram for samarbejdet på turismens område med udgangspunkt i de forslag som trafikudvalget har fremført samt de forslag som er fremlagt af Nordisk Ministerråds komité for turisme (NU 1974: 22), og de synspunkter som er fremkommet ved Nordisk Råds turistkonference 1975 (NU 1975: 13) samt
2. at vurdere og fremlægge forslag til en organisatorisk ramme for det fremtidige nordiske turistsamarbejde.

II. at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd til NTTK til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

København, den 19. januar 1976

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gils Guðmundsson (Ab)

Gustav Holmberg (V)

Håkon Kyllingmark (H)

Reidar T. Larsen (SV)

Bror Lillqvist (Sd)

Sven Mellqvist (s)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Formand

Folke Woivalin (AS)

Undertegnede kan ikke tiltræde trafikudvalgets betænkning.

Leif Glensgård (FP)

Medlemsförslag

om nordisk aktiebolagslagstiftning

(Väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius och Victor Procopé)

Frågan om en gemensam nordisk aktiebolagslagstiftning har varit aktuell under lång tid. Saken berördes redan vid Nordiska rådets första session i rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land och togs även upp i rådets rekommendation nr 26/1964 angående nordiska medborgares rätt att driva näring. Då hade emellertid spörsmålet om en nordisk aktiebolagslag redan blivit föremål för en egen rekommendation. År 1961 framfördes tanken att det på området inledda nordiska samarbetet skulle utsträckas till att avse hela aktiebolagslagstiftningen. I samband härmed borde bl. a. uppmärksammas önskemålet att så långt som möjligt genomföra likställighet mellan nordiska medborgare, när det gäller rätten att inträda i skilda funktioner i aktiebolag. Dessa förslag biträdades av rådet och i rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m. hemställde rådet till regeringarna att dessa under särskilt hänsynstagande till de ändrade ekonomiska och handelspolitiska förhållandena, som följer av de europeiska marknadsbildningarna, måtte undersöka möjligheterna dels att genomföra en ensartad nordisk lagstiftning rörande aktiebolag, dels att åvägabringa rättslig likställighet mellan nordiska medborgare med hänsyn till möjligheten att verka som stiftare, styrelseledamöter, direktörer o. s. v. i aktiebolag.

En reform av aktiebolagslagstiftningen har därefter förberetts parallellt i de nordiska länderna. På initiativ av det nordiska justitieministermötet i Stockholm 1959 hade i Danmark, Finland, Norge och Sverige redan under åren 1959—1960 sakkunniga utsetts med uppgift att överse aktiebolagslagstiftningen ur nordisk synpunkt i vissa avseenden. Vid justitieministermötet i Reykjavik i september 1962 beslöts att utredningsarbetet skulle utvidgas till att omfatta aktiebolagslagstiftningen i dess helhet. De sakkunniga i de olika länderna höll sitt avslutande möte i april 1969. Betänkanden har därefter lagts fram i Danmark i september 1969, i Finland i december 1969, i Norge i mars 1970 och i Sverige i januari 1970 (SOU 1971: 15). I viss utsträckning har även en isländsk representant deltagit i överläggningarna eller varit närvarande såsom observatör. De framlagda förslagen överensstämmer i huvudsak med varandra. Sedan betänkandena remissbehandlats i respektive länder, är avsikten att inledda nordiska departementsöverläggningar i saken.

Frågan om en likartad nordisk associationsrättslig lagstiftning har nära samband med de europeiska integrationssträvandena. Vid utarbetande av en ny lagstiftning på detta rättsområde måste hänsyn tagas till de problem av ekonomisk och handelspolitisk art, som integrationen inom Europeiska gemenskaperna framkallar. Kontakt har därför under utredningsarbetet hållits med övrigt arbete rörande integrationsfrågorna. Denna aspekt har av naturliga skäl efter hand fått ökad betydelse. Då förslagen utarbetats under hänsynstagande till utvecklingen på motsvarande område i Ekonomiska gemenskaperna, torde de nordiska förslagen kunna realiseras utan hinder av att länderna eventuellt får olika former för anslutning till gemenskaperna.

I denna del kan hänvisas till resultaten under Nordekförhandlingarna. Såväl den allmänna näringslagstiftningen som aktiebolagslagstiftningen behandlas av Nordiska ämbetsmannakommittén i dess slutrapport om Nordek: Udvidet nordisk økonomisk samarbejde (*NU 1969: 11*). I rapporten uttalas bl. a.:

Det föreslås i traktatutkastet att de nordiska länderna i takt med utvecklingen av sitt ekonomiska samarbete skall eftersträva att genom liberal praxis eller lagstiftning ge medborgare i andra nordiska länder rätt att utöva självständig näringsverksamhet och utföra tjänster i andra nordiska länder. Danmark, Finland och Sverige är beredda att ge sådan rätt på samma villkor som gäller för deras egna medborgare och företag. Norge anser för sin del att denna rätt bör medges på villkor som är nödvändiga för att den nordiska marknaden skall fungera effektivt. — — — Vidare föreslås följande.

a) På grundval av de nordiska aktiebolagsutredningarnas betänkande söker de nordiska länderna snarast möjligt genomföra enhetliga aktiebolagslagar.

b) En undersökning verkställes om möjligheterna att genomföra en harmonisering av bestämmelserna om andra bolagsformer än aktiebolag och om bokföring.

c) Behovet av lagändringar av bolagsrättslig, skatterättslig eller annan art, som kan gagna samarbetet mellan företag i de nordiska länderna liksom behovet av regler om internordiska bolagsfusioner och nya samordiska bolagsformer undersökes.

Det finns nu anledning att återkomma till dessa frågor. Oavsett formerna för ett utvidgat europeiskt samarbete kan närmandet mellan nordiska företag väntas fortsätta. Den omständigheten att Nordekavtalet ej kunde föras i hamn, bör ej föranleda att arbetet med en harmonisering av den nordiska aktiebolagslagstiftningen avstannar. Det program, som framlades under Nordekförhandlingarna, bör därför nu genomföras.

Under hänvisning till det anförda får vi föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att söka genomföra en enhetlig nordisk aktiebolagslagstiftning i enlighet med föreliggande förslag och
2. att undersöka möjligheterna att harmonisera lagreglerna beträffande andra former av bolag och i fråga om bokföring.

Helsingfors och Stockholm i september 1971

Georg C. Ehrnrooth (Sv) Allan Hernelius (m) Victor Procopé (Sv)

BILAGA 1. Yttranden (se supplementsband s. 5)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 348/j om nordisk aktieselskabslovgivning. Udvalget har behandlet forslaget på møder den 1. og 2. november 1971 i Stockholm, den 21. december 1971 i Helsingfors, den 19. maj 1972 i Oslo, den 30. november 1972 i Helsingør, den 9. januar 1973 i Stockholm, den 19. februar 1973 i Oslo, den 29. april 1974 i Oslo, den 19. august 1974 i Rovaniemi, den 21. august 1974 i Helsingfors, den 28. oktober 1975 i Oslo og den 19. januar 1976 i København.

I mødet den 9. januar 1973 deltog en række sagkyndige på aktieselskabslovgivningens område. I møderne den 21. august 1974 og den 28. oktober 1975 deltog nordiske justitsministre.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på, at Nordisk Råd skal anbefale Nordisk Ministerråd *dels* at søge gennemført en ensartet nordisk aktieselskabslovgivning i overensstemmelse med de udarbejdede udkast og *dels* at undersøge mulighederne for en harmonisering af lovbestemmelserne om andre selskabsformer og om bogføring.

Forslaget er fremsat i september 1971 af Ehrnrooth, Hernelius og Procopé. Forslagsstillerne henviser til, at Nordisk Råd gennem en længere årrække har været opmærksom på spørgsmålet om en ensartet nordisk aktieselskabslovgivning. Efter rådets anbefaling indledtes der i 1961 et udredningsarbejde, og de sagkyndige betænkninger forelå i Danmark og Finland i 1969 og i Norge og Sverige i 1970. Fra Island har drøftelserne været fulgt gennem en observatør. De udarbejdede udkast er i hovedsagen overensstemmende og har været remissbehandlet i de forskellige lande. Derefter er der indledt forhandlinger mellem departementerne.

Forslagsstillerne er opmærksomme på, at man må tage hensyn til de problemer, der opstår, såfremt ét eller flere af de nordiske lande bliver medlem af EF, men det antages, at de udarbejdede udkast dog kan vedtages. For så vidt angår harmonisering af lovbestemmelserne om andre selskabsformer og bogføring henvises til resultatet af Nordekforhandlingerne, hvori det indgik, at man ville undersøge mulighederne for at tilvejebringe ensartede bestemmelser på disse områder.

2. Remissudtalelser

Udtalelser om forslaget er i perioden 26. november 1971—28. juli 1972 afgivet fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Handelsministeriet
Industrirådet
Foreningen af Statsautoriserede Revisorer
Advokatrådet

Finland:

Justitieministeriet
Handels- og industriministeriet
Patent- og registerstyrelsen
Centralhandelskammaren
Finska träförädlingsindustriernas centralförbund
Finlands industriförbund
Finlands juristförbund

Norge:

Justis- og politidepartementet

Sverige:

Svea hovrätt
Kommerskollegium
Patent- och registreringsverket
Stockholms handelskammare
Gotlands handelskammare
Skånes handelskammare
Handelskamrarna i Göteborg, Borås och Karlstad
Handelskammaren för Örebro och Västmanlands Län
Sveriges industriförbund
Sveriges hantverks- och industriorganisation
Sveriges advokatsamfund
Föreningen auktoriserade revisorer

Udtalelserne om gennemførelse af ensartet aktieselskabslov kan sammenfattes således:

Fra *dansk* og *norsk* side (handelsministeriet og justisdepartementet) er man positivt og velvilligt indstillet over for fællesnordiske ændringer og udvikling af aktieselskabslovgivningen, men ved evt. tilslutning til EF vil de to lande være bundet til at acceptere fællesskabets regler på selskabsrettens område. Indtil videre er der vedtaget et direktiv om *aktieselskaber*, og kommissionen har derudover foreslået tre direktiver, som alle berører væsentlige områder i aktieselskabslovgivningen, herunder også de nye udkast.

Fra *finsk* og *svensk* side er man positivt indstillet over for tanken om at gennemføre de udarbejdede udkast. *Svea hovrätt* anser det for muligt, at man kan nå større overensstemmelse end de sagkyndige. *Patent- og registerstyrelsen* i Finland samt *Sveriges hantverks- og*

industriorganisation fremhæver, at der er et stærkt behov for at tilvejebringe en ny og enklere selskabsform, der passer til mindre virksomheder, såsom familieselskaber og selskaber med få aktionærer. Som forbillede henvises der til de vesttyske "Gesellschaft mit beschränkter Haftung", men problemet om alternative selskabsformer har ikke været overvejet af de sagkyndige. *Justitieministeriet* oplyser, at den indbyrdes koordinering af aktieselskabslovgivningen på finsk initiativ er taget op til behandling i Nordisk Ministerråd i 1971, men at ministerrådet endnu ikke har truffet beslutning om sagen. Fra finsk side stræber man efter en løsning, der på basis af de udarbejdede betænkninger vil indebære den størst mulige ensartethed.

Hensynet til EF fremhæves i øvrigt ikke alene fra dansk og norsk side, men også af *Patent- och registerstyrelsen* i Finland samt af *kommerskollegium* i Sverige. Kommerskollegiet understreger, at der under hensyn til usikkerheden for Danmarks og Norges vedkommende er anledning til at afvente udviklingen, inden der tages stilling til de foreliggende udkast.

Udtalelserne om harmonisering af lovgivningen vedrørende andre former for selskaber end aktieselskaber kan sammenfattes således:

Alle remissinstanserne er positivt indstillet til en sådan videreførelse af arbejdet, idet man i første række må undersøge behovet herfor. Det kan blive tale om firma- og næringslovgivningen samt lovgivningen om kommanditselskaber, foreninger og andelsselskaber. Af de finske udtalelser fremgår det endvidere, at der i Finland allerede i 1969 var udarbejdet en betænkning om ny lovgivning om firma- og handelsregister. *Kommerskollegium* fremhæver i denne forbindelse, at fællesmarkedets direktiver også gælder for andre selskabsformer end aktieselskaber, og at det derfor er urealistisk at tænke sig en harmonisering på nordisk basis af områder, der allerede er reguleret inden for EF uden hensyntagen til de foreliggende europæiske forslag til fælles regulering.

3. Udvalget

Medlemsforslaget, der er fra 1971, anbefaler gennemførelse af en fælles nordisk aktieselskabslovgivning i overensstemmelse med resultaterne af det fællesnordiske udredningsarbejde, der afsluttedes med betækningsafgivelserne i 1969 og 1970. Forslagsstillerne er imidlertid opmærksomme på, at man måtte tage hensyn til de problemer, der opstår, såfremt ét eller flere af de nordiske lande blev medlem af De europæiske fællesskaber.

Efter afgivelsen af betænkningerne remissbehandlede disse, og sideløbende med de nordiske landes drøftelser om relationerne til EF har der indtil efteråret 1973 været afholdt nordiske departementsdrøftelser.

Efter den endelige afgørelse i efteråret 1972 af relationerne til EF er arbejdet med udarbejdelse af nye aktieselskabslove i de nordiske lande nu nået så vidt, at situationen i dag tegner følgende billede:

I Danmark er der gennemført en ny aktieselskabslovgivning, som trådte i kraft den 1. januar 1974.

I Finland ventes forslag til en ny aktieselskabslov fremsat i løbet af 1976.

I Norge er et tilsvarende lovforslag fremsat i stortingssessionen 1974/75.

I Sverige er der vedtaget en ny aktieselskabslov i december 1975. Loven træder i kraft den 1. januar 1977.

Juridisk udvalg har som grundlag for sin behandling af medlemsforlaget bl. a. lagt følgende to hovedsynspunkter til grund: Dels har udvalget fundet det mest hensigtsmæssigt, at en stillingtagen i form af en rekommandation til de nordiske landes regeringer afventede udfaldet af forhandlingerne om tilslutningsforholdene til EF, idet der først da kunne siges noget afgørende om, hvilken indflydelse på ét eller flere nordiske landes aktieselskabslovgivninger, EF-reglerne ville få. Dels har udvalget ikke ment, at der var tilstrækkelig anledning til at tage et selvstændigt initiativ, såfremt de fællesnordiske departementale forhandlinger ikke gav anledning hertil.

Juridisk udvalg er blevet holdt orienteret om disse forhandlinger dels gennem de årlige beretninger fra ministerrådet, dels under fællesmøder med de nordiske justitsministre og ved drøftelser i udvalget med sagkyndige i aktieselskabslovgivning fra de nordiske lande.

I den afsluttende fase af forberedelsen af lovforslag i de enkelte lande var det imidlertid vanskeligt for juridisk udvalg at få helt eksakte oplysninger om detaljerne i de foreløbige lovudkast. Dette skyldtes ikke manglende vilje fra ministerrådets side til at orientere Nordisk Råd, men var begrundet i, at der inden for de respektive regeringer førtes længerevarende forhandlinger om forslagernes endelige udformning — forhandlinger, som juridisk udvalg har forståelse for måtte begrunde en vis tids tavshed om forslagernes detaljer.

For så hurtigt som muligt at få et overblik over situationen i de nordiske lande vedtog Nordisk Råd på sin 23. session 1975 i overensstemmelse med juridisk udvalgs indstilling i en udtalelse (nr. 2/1975) til Nordisk Ministerråd over ministerrådets beretning (C 1/1975) at anmode Nordisk Ministerråd om snarest efter fremsættelsen i den finske og svenske rigsdag af forslag til ny aktieselskabslov at udarbejde en oversigt over den i Danmark gennemførte aktieselskabslov og de i Finland, Norge og Sverige fremsatte forslag til aktieselskabslove med henblik på at klarlægge, på hvilke områder gennemførelsen af forslagene kan medføre uensartede aktieselskabslove i Norden for på denne måde at bidrage til lovharmoniseringen på dette område.

I overensstemmelse med denne udtalelse har ministerrådet udarbejdet en oversigt af 14. januar 1976 over den danske aktieselskabslov og de i Finland, Norge og Sverige foreliggende lovforslag. Oversigten er optaget som bilag til denne betænkning.

Af oversigten fremgår det bl. a., at et hovedmål for det nordiske udredningsarbejde, der resulterede i betænkningerne fra 1969 og 1970 var at nå frem til forslag til en så vidt mulig ensartet aktieselskabslovgivning. Man byggede i stor udstrækning på de gældende love og søgte at bygge bro over og forene bestående uligheder. Resultatet blev i hovedsagen overensstemmende lovudkast både i indhold og form. Også kapitel- og paragrafinddelingen var praktisk taget overensstemmende. Kun med hensyn til likvidationsreglerne, registreringssystemet og straffebestemmelserne kunne harmonisering ikke, eller kun i begrænset udstrækning opnås.

Under remissbehandlingen af betækningsudkastene har der i alle lande gennemgående været tilslutning til tanken om nordisk samarbejde om aktielovgivning og værdien af i hovedsagen ensartede aktielove i de nordiske lande. Samtidig advares der, bl. a. fra flere af de store næringsorganisationer, mod overbetoning af de nordiske enhedsbestræbelser. Forskellige nationale traditioner og lovgivning og strukturelle forskelle mellem landenes næringsliv må tages i betragtning. Gennem medlemskabet i EF er Danmark endvidere kommet med i det omfattende harmoniseringsarbejde på selskabsrettens område, som drives inden for EF. Det må antages, at dette harmoniseringsarbejde vil lede til, at Danmark på forskellige punkter må gennemføre ændringer i forhold til den lovgivning, som nu er aktuel i de nordiske lande. Under de nordiske departementsforhandlinger har der ikke været interesse for en linje, hvor man konsekvent følger EF's og Danmarks løsninger alene for at opretholde nordisk enhed. Fuldstændig nordisk retsenhed synes heller ikke gennemførlig på baggrund af, at det ikke kan ventes at landene vil kunne finde frem til identiske linjer, eksempelvis med hensyn til de bedriftsdemokratiske spørgsmål, som berører aktielovgivning. På denne baggrund har man under de nordiske departementsdrøftelser og i departementernes propositionsarbejde koncentreret sig om at nå frem til et koordineret lovværk, således at man mest mulig får løsninger, som er ligeartede eller ligeværdige med særlig vægt på forhold, hvor behovet for nordisk samordning er påtageligt. Man har derimod ikke lagt samme vægt på fuldstændig lighed i detaljer og formulering som i aktielovsbetænkningerne.

Resultatet er blevet, at den danske og svenske aktieselskabslov og det foreliggende forslag i Norge samt det finske departementsudkast alle bygger på og langt på vej er overensstemmende med de udkast, som blev lagt frem i aktielovsbetænkningerne. På visse punkter viser de nu foreliggende forslag større ensartethed end betænkningernes udkast, på flere punkter noget større afvigelser. Et gennemgående træk er endvidere, at samme grad af lighed i detaljer og udformning ikke er gennemført. Kapitelinddelingen er dog med få undtagelser fortsat ens.

— Juridisk udvalg finder på denne baggrund, at det, der var hoved-

sigtet med det fællesnordiske udvalgsarbejde og de ønsker om gennemførelse af en fællesnordisk aktieselskabslovgivning, som ligger bag medlemsforslaget, i ikke ubetydelig grad er opfyldt — opfyldt i hvert fald så vidt, som det efter en realistisk vurdering af de tidligere bestående forskelle og under hensyn til den markedspolitiske, økonomiske og arbejdsmarkedspolitiske udvikling siden 1971 er muligt.

De forskelle, som det af oversigten fremgår, der er, finder juridisk udvalg ikke er af så afgørende karakter, at der er grundlag for at sige, at den nordiske retslighed på aktieselskabslovgivningens område er forsvundet. På en række områder er forslagene udtryk for en fælles bevægelse i synspunkterne hen imod de forslag, som de nordiske betænkninger fremlagde. Hvor forslagene adskiller sig, er der i vidt omfang også tale om, at betænkningerne adskilte sig fra hinanden på en sådan måde, at en større grad af retsenhed næppe kunne forventes.

Juridisk udvalg har med tilfredshed konstateret, at det af oversigten fremgår, at to aktuelle spørgsmål i de seneste års politiske debatter, også på aktielovgivningens område, er inde i en positiv udvikling. Det er spørgsmålet om offentlighed og spørgsmålet om medarbejderindflydelse.

De foreliggende aktieselskabslovforslag er udtryk for et ønske om større åbenhed i og omkring driften af aktieselskaber. Af hensyn til såvel offentlig som privat indseende med driften af ofte store virksomheder med mange ansatte er det vigtigt, at åbenheden er så stor som mulig.

Også spørgsmålet om de ansattes delagtighed i virksomhedsledelsen og arbejdstilrettelæggelsen er vigtigt såvel for den enkelte arbejdstager som for det offentlige.

Uanset at disse spørgsmål ikke er omhandlet i medlemsforslaget og ikke i øvrigt er specielt henhørende under juridisk udvalgs arbejdsområde, finder udvalget dog anledning til at påpege vigtigheden af, at arbejdet med disse spørgsmål — også på nordisk plan — fortsætter i den kommende tid.

Juridisk udvalg skal herefter indstille,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslaget.

København, den 19. januar 1976

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Kirsten Jacobsen (FP)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Olaf Knudson (H)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Morten Lange (SF)

Thor Lund (A)

Marjatta Stenius (Skdl)

Särskilt yttrande

Jag instämmer i utskottets förslag till beslut.

Jag kan emellertid inte helt dela de synpunkter som utskottet anfört som motivering. Enligt min mening borde det avsnitt av utskottets betänkande som börjar på s. 333 med "Juridisk udvalg finder" och slutar på s. 334 "fortsetter i den kommende tid" ha följande lydelse:

Det kan således konstateras att viss rättslikhet uppnåtts inom de nordiska ländernas aktiebolagslagar och förslag därtill. Samtidigt kan konstateras att vid beredningen av ärendet på departementsnivå ändringar och tillägg gjorts som på vissa områden fjärmat lagarna och lagförslagen från det "samnordiska" utredningsförslaget. Förslagsställarnas önskemål om en enhetlig nordisk aktiebolagslagstiftning har således inte helt tillgodosetts.

Bland de områden där nordisk rättslikhet inte uppnåtts kan nämnas det som angår aktier. De svenska reglerna till exempel är inte utformade för att underlätta en samnordisk aktiemarknad. Vidare kan pekas på kapitlet om redovisning. Med vissa inbördes avvikelser går förslagen i Finland, Norge och i lagen i Sverige generellt och särskilt för större aktiebolag något längre med hänsyn till kraven på årsredovisning och därmed på informationsplikten än den danska lagen. Likaså kan nämnas reglerna om likvidation och upplösning, där inte heller enhetlighet uppnåtts. Även på flera andra områden företer ländernas lagar olikheter.

Olikheterna är dock icke av den omfattning att utskottet anser att nordisk rättslikhet inte längre föreligger på aktiebolagslagstiftningens område. Med hänvisning till att nya aktiebolagslagar antagits i Finland och Norge anser utskottet att det för närvarande inte synes möjligt att nå längre i harmoniseringssträvandena på området. För det framtida lagstiftningssamarbetet mellan de nordiska länderna på detta rättsområde bör emellertid enligt utskottets uppfattning den allmänna målsättningen vara att eftersträva ytterligare rättslikhet.

Som ett skäl mot nordisk rättslikhet har anförts att det tycks troligt att de nordiska länderna inte når fram till identiska linjer på företagsdemokratiska problem, som berör aktiebolagslagstiftningen. Eftersom frågan om det allmänna och de anställdas intressen i bolagen ej berörts i de nordiska aktiebolagsutredningarna och dessutom är av sådan karaktär att den inte hör hemma bland de juridisk-tekniska frågorna, som behandlas i aktiebolagslagstiftningen, kan inte denna synpunkt vara en godtagbar invändning mot nordisk rättslikhet.

Stockholm den 3 februari 1976

Astrid Kristensson (m)

Oversikt over forskjeller i nordisk aksjeselskapslovgivning

1. Innledning

Nordisk Råd vedtok under rådssesjonen februar 1975 bl. a. følgende uttalelse om Nordisk Ministerråds beretning CI 1975 (uttalelse nr 2/75):

”Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om snarest etter fremsettelsen i den finske og svenske rigsdag af forslag til ny aktieselskabslov at udarbejde en oversigt over den i Danmark gennemførte aktieselskabslov og de i Finland, Norge og Sverige fremsatte forslag til aktieselskabslove med henblik på at klarlægge, på hvilke områder gennemførelsen af forslagene kan medføre uensartede aktieselskabslove i Norden for på denne måde at bidrage til lovharmoniseringen på dette område.”

I Juridisk utvalgs innstilling heter det videre om spørsmålet:

”Af afsnittet om *selskabs- og firmaret* fremgår det, at der i løbet af foråret 1975 vil blive fremsat forslag til ny aktieselskabslov i Sverige og Finland. I Norge er der allerede fremsat forslag til ny aktieselskabslov. Det fremgår ikke af ministerrådets oplysninger, i hvilket omfang disse lovforslag er indbyrdes overensstemmende og i overensstemmelse med den i Danmark pr. 1. januar 1974 gennemførte aktieselskabslov, eller i hvilket omfang de harmonerer med de fællesnordiske udvalgsbetænkninger. Udvalget finder det væsentligt, at de nordiske aktieselskabslove er i indbyrdes overensstemmelse. I det omfang det er muligt for juridisk udvalg at medvirke til dette, ønsker udvalget at bidrage hertil. Udvalget vil derfor anmode ministerrådet om, at der til brug for udvalgets arbejde udarbejdes en oversigt over de fremsatte forslag og den gennemførte lov med påvisning af, hvor der er uoverensstemmelser.”

I det følgende er det søkt gitt en slik oversikt over den danske aksjeselskapslov og de i Finland, Norge og Sverige foreliggende lovforslag med henblikk på en klarlegging av innbyrdes forskjeller og ulikheter.

Oversikten er av rent beskrivende og kartleggende art. For å holde oversikten innenfor en noenlunde rimelig ramme har det vært nødvendig med en sterkt konsentrert fremstilling. I den systematiske oversikt angis kort hovedinnholdet i de enkelte kapitler med påvisning av eventuelle viktigere ulikheter. Tyngdepunktet er søkt lagt på spørsmål av praktisk betydning for selskapenes virksomhet og selskapssamarbeidet i Norden.

Noen parallellsammenstilling av avvikende lovparagrafer er det ikke funnet praktisk å ta med. Her kan nevnes at bl. a. i den svenske utvalgsbetenkning av 1971 er inntatt som bilag en parallellsammenstilling av de nordiske betenkningstkast (s. 449—657). Det danske handelsministerium har i 1973 utarbeidet en sammenstilling av den nye danske lov og betenkningstkastet av 1969 hvor forskjellene er angitt ved understrekning. I den svenske proposisjon er tatt inn en jevnføring mellom gjeldende lov, det svenske betenkningstkast og lagrådsremissen.

Herværende oversikt er basert på de danske lover nr. 370 og 371 av 13.06.1973 om henholdsvis aktieselskaper og anpartsselskaper (jfr. lovforslag nr. 171 og 172/1972—73), foreliggende finsk proposisjonsutkast av september 1974 (sammendrag på svensk av november 1975), norsk Ot. prp. nr. 19 (1974—75) og svensk Prop. 1975: 103).

Finsk proposisjon vil først bli fremmet i 1976 og vil kunne inneholde endringer også i sakspørsmål i forhold til nå foreliggende departementsutkast. Den norske proposisjon ventes sluttbehandlet av Stortinget våren 1976. Den svenske proposisjon er behandlet av Riksdagen i desember 1975 og lovutkastet vedtatt som lov 1975: 1385 av 15.12.1975 med ikrafttredelse pr. 01.01.1977. Den vedtatte lov er i det alt vesentlige i samsvar med proposisjonsutkastet. Med hensyn til tidspunktet for eventuelle endringer i den danske aksjeselskapslov på grunn av utviklingen av EFs regler, kan det på det nåværende tidspunkt ikke sies noe bestemt.

2. De nordiske aksjelovsbetenkninger, remissbehandling, nordiske departementsdrøftinger og lovframlegg

På grunnlag av et nært nordisk utredningssamarbeid ble det fremlagt innstillinger om nye aksjelover høsten 1969 i Danmark og Finland, mars 1970 i Norge og januar 1971 i Sverige. Fra islandsk side ble utredningsarbeidet fulgt av en observatør.

Under arbeidet var det et hovedsiktemål å nå fram til forslag om en såvidt mulig ensartet nordisk aksjelovgivning. Man bygget i stor utstrekning på de eksisterende lover, og søkte å bygge bro over forene bestående ulikheter. Resultatet ble i hovedsak overensstemmende lovutkast i både i innhold og form. Også kapittel- og paragrafinndelingen var praktisk talt overensstemmende. Bare med hensyn til likvidasjonsreglene, registreringssystemet og straffebestemmelsene kunne harmonisering ikke, eller bare i begrenset utstrekning oppnås.

Etter avgivelsen har betenkningen vært remissbehandlet i de enkelte land. Heretter har det fra slutten av 1971 til august 1973 vært holdt nordiske departementsdrøftinger.

Under remissbehandlingen har det i alle land gjennomgående vært tilslutning til tanken om nordisk samarbeid om aksjelovgivningen og verdien av i hovedsak ensartede aksjelover i de nordiske land. Samtidig advares det, bl. a. fra flere av de store næringsorganisasjonene, mot overbetoning av de nordiske enhetsbestrebelse. Ulike nasjonale tradisjoner og lovgivning og strukturelle skilnader mellom landenes næringsliv må tas i betraktning. Gjennom medlemskapet i EF er Danmark videre kommet med i det omfattende harmoniseringsarbeid på selskapsrettens område som drives innen EF. Det må antas at dette harmoniseringsarbeid vil lede til at Danmark på forskjellige punkter må gjennomføre endringer i forhold til den lovgivning som nå er aktuell i de nordiske land. Under de nordiske departementsforhandlinger har det ikke vært interesse for en linje hvor man konsekvent følger EFs og Danmarks løsninger alene for å opprettholde nordisk enhet. Fullstendig nordisk rettsenhet synes heller ikke gjennomførbart på bakgrunn av at det ikke kan ventes at landene vil kunne finne fram til identiske linjer, eksempelvis med hensyn til de bedriftsdemokratiske spørsmål som berører aksjelovgivningen.

På denne bakgrunn har man under de nordiske departementsdrøftinger og departementenes proposisjonsarbeid konsentrert seg om å nå fram til et koordinert lovverk, slik at man mest mulig får løsninger som er likeartete eller likeverdige i sak med særlig vekt på forhold hvor behovet for nordisk samordning er påtagelig. Man har derimot ikke lagt samme vekt på fullstendig likhet i detaljer og formulering som i aksjelovsbetenkningene.

Resultatet er blitt at den danske aksjeselskapslov nr. 370 av 13.06. 1973, de foreliggende prp. forslag i Norge og Sverige samt det finske departementsutkast alle bygger på og langt på veg er overensstemmende med de utkast som ble lagt fram i aksjelovsbetenkningene. På visse punkter vil de nå foreliggende forslag vise større ensartethet enn betenkningenes utkast, på flere punkter noe større avvikelser. Et gjennomgående trekk er videre som ovenfor nevnt at samme grad av likhet i detaljer og utforming ikke er gjennomført. Kapittelinnstillingen er dog med få unntak fortsatt ens.

Den danske lov skiller seg i hovedsak bare på to punkter fra det fellesnordiske opplegg. Det ene gjelder de nye regler om ansattes representasjon i selskapets styre (§§ 49, 177 og 178). Det annet skyldes Danmarks tilknytning til EF og den herav følgende plikt til å tilpasse seg Rådets 1. selskapsdirektiv (særlig §§ 4 nr. 15, 54, 60—62, 148 stk. 2, 153 stk. 6, 156 stk. 2, 158 og 176). Direktivet gir regler om publisitet (herunder om innsending av årsoppgjør til offentlig register), om styrets fullmakt til å binde selskapet og om ugyldige selskapsstiftelser. Gjennom reglene om offentlige årsoppgjør er den danske lov i forhold til betenkningens utkast tilnærmet løsningene i de øvrige nordiske land, mens bestemmelsene om styrets fullmakt til å binde selskapet avviker både fra aksjelovinnstillingene og tradisjonelle skandinaviske synspunkter. På bakgrunn av EFs direktivutkast om selskapsretten innførte man i Danmark samtidig med den nye aksjeselskapsloven gjennom loven om anpartsselskaper en særskilt selskapsform for de mindre selskaper.

Fremtidige endringer i den danske aksjelov vil avhenge av utviklingen i EF. Utover det allerede vedtatte første direktiv om selskapsretten foreligger flere direktivutkast. Utkastet til annet direktiv inneholder bestemmelser om selskapets kapital, herunder om kapitalforhøyelse og kapitalnedsettelse. Utkastet stemmer stort sett med de prinsipper som ligger til grunn for skandinavisk aksjelovgivning. Tredje direktivs utkast inneholder bestemmelser om fusjon. Utkastet gir mer detaljerte regler om saksforberedelsen ved fusjon enn de som finnes i aksjelovinnstillingene. I et utkast til fjerde direktiv om selskapsretten er inntatt bestemmelser om årsoppgjør. Bestemmelsene er langt mer detaljerte enn bestemmelsene i aksjelovinnstillingene og det finnes også enkelte avvik av prinsipiell karakter. Utkastet til femte direktiv om selskapsretten inneholder bl. a. bestemmelser om selskapets ledelse og om de ansattes representasjon i ledelsen. Forslaget avviker på dette punkt meget fra opplegget i aksjelovinnstillingene. EF har dessuten under forberedelse et direktivutkast om konserner. De direktiver som blir vedtatt av EF må uten videre aksepteres av Danmark. Til dels gir direktivene imidlertid de enkelte stater en valgrett, og Danmark kan forsåvidt tenkes å velge de løsninger som ligger nærmest nordisk rett. I hvilken utstrekning det vil være praktisk for Danmark å gjøre dette, kan være tvilsomt. Som antydnet foran, kan det ikke sies noe bestemt om tids-

punktet for eventuelle endringer i den danske aksjeselskapslov som følge av EFs regler.

I den norske proposisjon er særlig kap. 11 om årsoppgjør og kap. 14 om fusjon blitt vesentlig bearbeidet. Også ellers er utkastet på forskjellige punkter blitt endret eller modifisert.

Den svenske proposisjon innebærer på mange punkter en relativt omfattende redaksjonell omarbeiding av betenkningstilkastet samt på en del punkter ikke ubetydelige endringer i sakspørsmål. Her kan særlig nevnes skjerpning av reglene om aksjekapitalens størrelse og kontrollen av kapitalens innbetaling (kap. 1, 2 og 4), mer utførlige regler om konvertible gjeldsbrev m. m. (kap. 5 og 17), utvidet rapporteringsplikt etter årsoppgjørreglene samt en tilpassing av reglene til den nye alminnelige regnskapslov (kap. 11), forskjellige endringer i fusjonsreglene (kap. 14) og en ytterligere avkriminalisering i kapitlet om straffebestemmelser (kap. 19).

I det finske departementsutkast er ved siden av en generell revisjon av betenkningstilkastet gjort særlig omfattende endringer i kap. 11 om årsoppgjør for å tilpasse reglene til den nye alminnelige regnskapslov.

3. Systematisk oversikt

Lovenes anvendelsesområde (kap. 1)

Loven omfatter i prinsippet alle aksjeselskaper etter likeartete definisjoner av "aksjeselskap" som selskap hvor deltakerne ikke har personlig ansvar for selskapets forpliktelser.

Unntak fra lovene og særbestemmelser for visse selskaper gjelder i varierende grad i de enkelte land, jfr. bl. a. den danske lovs § 1 stk. 1, 4 og 5 og kap. 22 og det norske utkasts kap. 18. I Danmark gjelder dessuten en særskilt lov for de såkalte anpartsselskaper, jfr. nedenfor.

Små og store selskaper (kap. 1 samt dansk lov om anpartsselskaper)

Med unntak for Danmark gjelder aksjeselskapslovene både små og store selskaper. Aksjeselskapets minstekapital skal i Danmark være 100.000 dkr, i Finland 10.000 FM, i Norge 50.000 nkr og i Sverige 50.000 skr.

I Danmark har man på bakgrunn av medlemskapet i EF innført den kontinentale sondring mellom selskaper med liten og stor aksjespredning gjennom vedtagelse av atskilte lover for henholdsvis anpartsselskaper og aksjeselskaper. Reglene for anpartsselskapene skiller seg ikke vesentlig fra reglene for aksjeselskapene. På grunn av at de tilsiktes anvendt på selskaper med begrenset eierkrets, er kravet til selskapskapitalens størrelse bare 30.000 kr. (mot 100.000 kr. for aksjeselskaper) og reglene om bl. a. stiftelse, kapitalforhøyelse, ledelse og revisjon er noe enklere og lempeligere for anpartsselskapet. Med hensyn til omfanget av omdanning til og nystiftelser av anpartsselskaper i Danmark kan vises til følgende tall:

	Omdanning fra aksjes. til anparts.	Nystiftelser Aksjes.	Anparts.
1974	483	460	2.589
1975	1.454	295	4.108

Spørsmålet om å innføre to selskapstyper har vært vurdert også i de øvrige nordiske land, men det har ikke vært interesse for å følge

den danske og kontinentale løsning. I Sverige vurderes dog spørsmålet for tiden av en utredning med oppgave å utrede spørsmål om handelsbolag m. m. (Ju 1974: 12). Alle de nordiske lands lovforslag tar for øvrig hensyn til at reguleringsbehovet kan variere for selskaper av ulik størrelse, ved differensiering av reglene innenfor aksjelovens ramme. Således gjelder bl. a. særlige regler om styrets sammensetning, om autorisert revisor, og særlige årsoppgjørregler m. m. for store selskaper.

Inndelingen i to selskapstyper behøver for øvrig ikke i praksis føre til større forskjeller mellom små og store selskaper også av den grunn at aksjeselskapsformen kan brukes hvor selskapet har få aksjonærer, mens på den annen side antallet deltakere kan være betydelig og det ikke stilles noen øvre grense for hvor stort et anpartsselskap kan være.

Enmannsselskap (kap. 1 og 2)

Den danske lov og samtlige nordiske lovutkast har sløyyet kravet om at det må være minst tre aksjonærer og tillater således alle enmannsselskapet. I motsetning til de øvrige lovudkast har man i den danske lov opprettholdt kravet om at det må være tre stiftere (§ 3 stk. 2).

Konsernregler. (kap. 1 m. v.)

Både den danske lov og de øvrige lovforslag innholder visse regler om konserner med utgangspunkt i det vesentlige likeartete definisjoner av konsernbegrepet. De viktigste materielle konsernregler gjelder i alle land den regnskapsinformasjon som skal gis angående konsernet med datterselskaper (kap. 11, danske lovs kap. 12). Ellers kan bl. a. nevnes særlige regler om forbud for datterselskaper mot å erverve aksjer i moderselskapet (kap. 7, danske lovs kap. 8).

Den viktigste avvikelse mellom de nordiske regler vil være at informasjonsplikten på grunn av de noe ulike årsoppgjørregler i kap. 11 (danske lovs kap. 12) ikke vil være like langtgående i alle land.

I det norske utkast (§ 1 fjerde ledd) er inntatt en uttrykkelig bestemmelse om konsernreglenes anvendelse i forhold til utenlandsk datterselskap eller moderselskap. Dels er angitt hvor reglene unntaksvis ikke kommer til anvendelse når datterselskapet er utenlandsk, og dels hvor utenlandsk moderselskap unntaksvis regnes som moderselskap ved anvendelse av reglene. Løsningene antas i det vesentlige å bli parallelle i de øvrige land selv uten uttrykkelig regulering.

Statsborgerkrav etc. med hensyn til styreverv, rett til å være stifter m. v.

I den gjeldende norske aksjelov kreves at minst halvdel av styrets medlemmer og minst halvdel av de personer som innbyr til suksessivstiftelse skal ha bopel i Norge og ha bodd her de siste 2 år. I de andre land har vært stilt krav om statsborgerskap i denne forbindelse.

I aksjelovsbetenkningen er kravet om statsborgerskap sløyyet, og det er foreslått at bopel (uten krav om viss tids forutgående bopel) skal være tilstrekkelig. Her må imidlertid tas i betraktning at det i næringslovgivningen ofte kan være stilt krav om statsborgerskap for styrets medlemmer som vilkår for å få konsesjon o. l. Særlig gjelder dette for Norges vedkommende.

Forslaget i betenkningene om alene bopelskrav for et visst antall stiftere og styremedlemmer samt for direktør er gjennomført i den nye

danske aksjeselskapslov (§§ 3 stk. 2 og 52 stk. 2) og loven om anparts-selskaper, samt foreslått i det finske departementsutkast (kap. 2 § 1 og kap. 8 § 4). I den norske proposisjon er kravet til to års forutgående botid opprettholdt (§ 2—1 og § 8—5), mens den svenske proposisjon ved siden av bopelskrav opprettholder statsborgerkravet (kap. 2 § 1 og kap. 8 § 4). I alle landene er det adgang til å dispensere fra kravene.

Filial av utenlandsk selskap

De norske og danske aksjeselskapslover inneholder visse bestemmelser om filial av utenlandsk selskap. I Finland og Sverige er regler gitt i næringslovgivningen. Bl. a. på grunn av den nære sammenheng med næringslovgivningen har disse spørsmål vært holdt utenfor aksjelov-samarbeidet. Filialformen er for øvrig i det hele lite brukt, idet den vesentligste del av utenlandske etableringer skjer i form av opprettelse av egne aksjeselskaper.

I den nye danske lov er bestemmelser om filialer av utenlandske selskaper beholdt (kap. 17), mens de foreslås tatt ut av den nye norske aksjelov for regulering bl. a. i den nye firmaregistreringsloven.

Stiftelse av aksjeselskap (kap. 2, danske lovs kap. 3)

De nye regler innebærer dels en forenkling av den formelle fremgangsmåte ved stiftelse av aksjeselskaper, dels en skjerpet kontroll for å sikre effektiv innbetaling av aksjekapitalen samt hele stiftelsesgrunnlagets forsvarlighet.

De nordiske betenkningensutkast er stort sett likeartede og den danske lov er i det vesentlige vedtatt i samsvar hermed. I de øvrige lands proposisjonsutkast er kontrollen med aksjekapitalens innbetaling mer eller mindre skjerpet. Således skal etter det finske utkast selskapets revisor attestere at forskriftsmessig betaling har funnet sted, mens det i den norske og svenske proposisjon er foreslått at innskudd som ikke består i penger (apporinnskudd), særskilt skal vurderes og attesteres av revisor. For øvrig er i første rekke den svenske proposisjons regler om innbetaling av aksjekapitalen relativt sterkt endret, med et særskilt utviklet kontrollsystem med bl. a. bankinnbetaling av kontantinnskudd (kap. 2 § 9).

Redaksjonelt skiller de finske, norske og svenske utkast seg fra betenkningensutkastene og den danske lov ved at det egne kapitler om aksjekapitalens innbetaling er sløyfet og reglene fordelt på kapitlene om stiftelse og om kapitalforhøyelse.

Aksjer, aksjebrev m. m. og aksjebok (kap. 3, dansk lovs kap. 4)

Kapitlet inneholder bl. a. regler om aksjenes likestilling og om adgangen til å ha flere aksjeklasser, om aksjcovergang, om aksjebrev og andre aksjerettslige dokumenters innhold og utforming og om offentlig aksjeeierfortegnelse (aksjebok).

Den danske lov og de øvrige lovframlegg bygger i det alt vesentlige på betenkningensutkastene.

Det finske og særlig det svenske betenkningensutkast er noe mer omfattende enn det danske og norske, idet de som alternativ til den tradisjonelle type aksjebrev med utbyttekuponger innfører en ordning med aksjeeierbevis som gjør oppbevaring av aksjebrev og bruk av utbytte- og emisjonskuponger overflødig. For svensk vedkommende innebærer ord-

ningen bare en innarbeiding av regler fra loven av 1970 om forenklet aksjebehandling (LFA). I Finland har man under departementsbehandlingen ikke funnet tilstrekkelig behov for et slikt særskilt aksjeeierbevis-system, og ordningen er sløffet i departementsutkastet.

Når det gjelder aksjeeierfortegnelse (aksjeboken) offentlighet, har det under departementsbehandlingen skjedd en betydelig tilnærming mellom lovframleggene i retning av utvidet offentlighet. Mens opprinnelig bare det svenske utkast statuerte full offentlighet, er aksjeeierfortegnelsen nå også foreslått tilgjengelig for enhver etter de norske og finske lovframlegg. Etter den danske lov vil nå foruten styret også offentlige myndigheter og en representant for de ansatte ha adgang til aksjeboken.

I tilknytning til reglene i dette kapittel kan nevnes det spesielle svenske systemet med bundne og frie aksjer (svenske lovutkast kap. 17). Reglene knytter seg til svensk "konsesjonslovgivning" ("inskränkingslagen" av 1916) og har ikke vært omfattet av det nordiske aksjelovsamarbeid. I Finland er et delvis tilsvarende system regulert i særlovgivningen.

Selskapenes selvfinansiering (kap. 4 og 5, danske lovs kap. 5 og 6)

I alle lovframlegg har man søkt å lette selskapenes finansieringsmuligheter, dels gjennom å tillate at selskapenes styre gis fullmakt til å beslutte om og gjennomføre forhøyelse av aksjekapitalen, dels gjennom at selskapene tillates å utstede gjeldsbrev som kan ombyttes med aksjer eller gir rett til rente som er avhengig av aksjenes utbytte eller selskapets overskudd (konvertible og utbyttegivende gjeldsbrev) eller gjeldsbrev med tegningsretter på nye aksjer (opsjonslån). Samtidig er søkt skapt øket sikkerhet og klarhet over behandlingsmåten.

Ved siden av adgangen for generalforsamlingen til å bemyndige styret til å beslutte om og gjennomføre kapitalforhøyelse, har etter det svenske lovframlegg styret generell kompetanse til å beslutte om kapitalforhøyelse under forbehold av generalforsamlingens godkjenning.

Som ved stiftelse av aksjeselskaper, er også ved kapitalforhøyelse reglene om innbetaling og kontrollen hermed blitt særlig skjerpet i forhold til betenkningene i den svensk proposisjon.

De nordiske betenkningens utkast inneholdt ikke den særlige variant med opsjonslån, og ordningen er heller ikke opptatt i den danske lov.

Reglene om konvertible gjeldsbrev m. v. ble i Sverige innført ved en egen lov av 6. juni 1973. Reglene foreslås nå innarbeidet i aksjeloven. I forhold til betenkningens utkastene, den danske lov og norske proposisjon med tre paragrafer om emnet, innebærer den svenske proposisjon en langt utførligere regulering i 17 paragrafer. Bl. a. gis særlige regler om vilkårene for konvertering når det finnes frie og bundne aksjer. Også det finske departementsutkast innebærer en noe utførligere regulering med 5 paragrafer.

Nedsettelse av aksjekapitalen (kap. 6, danske lov kap. 7)

Lovframleggene bygger stort sett på tidligere lovgivning, men inneholder bl. a. bestemmelser som under visse forutsetninger tillater nedsettelse av aksjekapitalen uten kreditorinnkalling. Reglene er i sak i det vesentlige likeartede. Redaksjonsmessig er det svenske lovframlegg relativt sterkt omarbeidet i forhold til betenkningens utkastet.

Egne aksjer (kap. 7, danske lovs kap. 8)

Etter alle lovframlegg forbys som hovedregel selskapene å erverve egne aksjer (innbefattet datterselskaps erverv av aksjer i moderselskap). Synspunktet er at slikt erverv betraktes som tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital. Etter den danske lov kan dog selskapet inneha egne aksjer opp til 10 % av aksjekapitalen.

Reglene i den svenske proposisjon er noe utvidet med bl. a. forbud mot opptak av visse pengelån ("delägardebentures").

Selskapets ledelse (kap. 8, danske lovs kap. 9)

Reglene i betenkningsutkastene er med enkelte avvikelser (bl. a. den danske ordning med direksjon istedenfor administrerende direktør) i det vesentlige like.

Under departementsbehandlingen har avvikelserne blitt noe større. Dette skyldes i første rekke tilpassingen til de forskjelligartete løsninger med hensyn til gjennomføring av bedriftsdemokrati i de enkelte land. De bedriftsdemokratiske spørsmål har ikke vært gjenstand for fellesnordiske forhandlinger verken på utvalgsstadiet eller under departementsdrøftingene.

Den danske lov inneholder regler om rett for de ansatte til å velge et mindretall av styremedlemmene i selskaper med minst 50 ansatte. I den norske proposisjon er foreslått innarbeidet de i 1972 vedtatte bestemmelser om rett for de ansatte til å kreve representasjon i styret i selskaper med mellom 50 og 200 ansatte og om bedriftsforsamling i selskaper med mer enn 200 ansatte. Reglene om de ansattes representasjonsrett i konsernselskaper er bearbeidet, og det er foreslått nye regler som sikrer de ansattes representasjon i selskaper som eies av staten etter i hovedsak samme regler som i private selskaper. I Sverige er bestemmelsene om de ansattes medbestemmelsesrett gitt i særskilt tidsbegrenset lov som gjelder til 01.07.76 (lov 1972: 829 om styrerepresentasjon for de ansatte i aksjeselskaper og økonomiske foreninger, jfr. også lov 1972: 827 om offentlige styremedlemmer i visse aksjeselskaper og stiftelser). Fortsatt tillem্পning av loven overveies. Det finske aksjelovutkast inneholder ikke regler om bedriftsdemokrati. Bedriftsdemokratiproblematikken er under vurdering i en bredere sammenheng enn de selskapsrettslige overveielser ved forberedelsen av aksjeloven.

Reglene om styrets fullmakt til å binde selskapet er endret i den danske lov på bakgrunn av EFs 1. selskapsdirektiv.

Reglene om at selskapene etter bestemmelse i vedtektene kan ha et særskilt organ med bl. a. en viss intern kontrollerende funksjon — representantskap ("förvaltningsråd") — er sløyfet i den svenske proposisjon. Et slikt organ har ikke tradisjon i svensk eller tidligere dansk lovgivning.

Etter det finske og norske lovframlegg kan ingen være styremedlem i mer enn henholdsvis fem (selskaper med minst 500.000 mark i aksjekapital) eller åtte selskaper.

Den norske proposisjon har særlige regler om konkursskarantene. Den som er under konkurs eller som har vært direktør eller styremedlem i et konkursselskap, kan i en toårsperiode ikke uten dispensasjon stifte eller delta i ledelsen for et nytt aksjeselskap eller delta i ledelsen av et annet eksisterende selskap (§ 12—19, jfr. § 2—1 og § 8—5). Den svenske proposisjon gir den mer begrensede regel at den som er under konkurs

ikke kan være styremedlem eller direktør. Det har vært orientert om arbeidet med konkurskarantenereregler under de nordiske departementsdrøftinger, men noe harmoniseringssamarbeid om dette spørsmål har det ikke vært.

Som i betenkningstilkastene har alle lovframlegg regler om ledelsens meldeplikt om aksjeinnhav i selskapet (konsernet) og om forandringer i dette ved kjøp og salg ("insider trading"). I den norske proposisjon er reglene begrenset til å gjelde selskaper (konserner) med mer enn 20 aksjonærer. På den annen side er meldeplikten utvidet til utenom styremedlemmer og direktør også å omfatte medlemmer av beúriftsforsamlingen og representantskapet, revisor og ledende ansatte i selskapet. Den danske lov inneholder også et uttrykkelig forbud for ledelsen mot å delta i spekulasjonsforretninger vedrørende aksjer i eget selskap (konsern).

Generalforsamlingen, herunder regler om vern av den enkelte aksjeeiers og en minoritets interesser (kap. 9, danske lovs kap. 10)

Alle lovframlegg inneholder i det alt vesentlige likeartete regler som tilsikter å styrke vernet for den enkelte aksjeeiers og aksjonærminoritetens interesser. Av regler om den enkelte aksjeeiers rettigheter kan bl. a. nevnes retten til å møte på generalforsamling, krav på forhåndsinformasjon samt retten til å kreve opplysninger på generalforsamlingen, regler om enstemmighet ved visse vedtektsendringer, generalklausulen mot myndighetsmisbruk (kravet til "åpenbar" urimelighet er sløytet i det finske proposisjonsutkast og den norske og svenske proposisjon) og retten til innløsning. Av regler om mindretallsrettigheter (ordinært mindretall som innehar minst 1/10 av aksjene, delvis med enkelte noe avvikende supplerende kriterier), kan særlig nevnes rett til å kreve utsettelse av ordinær generalforsamling eller inkalling av ekstraordinær generalforsamling, rett til å kreve ekstra revisor eller gransking, rett till å kreve utbytte og mulighetene for på selskapets regning å reise sak mot ledelsen.

Den mest vesentlige ulikhet mellom betenkningstilkastene ligger i at bare det norske utkast tillater aksjer uten stemmerett. Etter de øvrige utkast skal alle aksjer ha stemmerett, men stemmeretten kan graderes slik at enkelte aksjer kan gis inntil tidobbel stemmevekt (etter det finske utkast inntil tyvedobbel stemmevekt). I den danske lov er det gjort den oppmykning at reglene bare er gjort anvendelige for aksjeselskaper og ikke for anpartsselskaper, d. v. s. at forbudet mot stemmerettsløse aksjer ikke gjelde selskaper med få aksjeeiere. En delvis likeartet løsning er valgt i den norske proposisjon, hvoretter aksjer uten stemmerett ikke lenger skal kunne utstedes hvor antallet aksjeeiere i vedkommende klasse er over 20. Samtidig går det norske forslag lenger enn de øvrige lands ved at man i disse tilfelle som utgangspunkt heller ikke tillater gradert stemmevekt. Forskjellen mellom stemmeberettigede og stemmerettsløse aksjer er for øvrig ikke absolutt, idet også innehavere av stemmerettsløse aksjer er sikret medinnflytelse i visse viktigere beslutninger.

Bare den svenske proposisjon har uttrykkelige regler om begrenning av stemmeretten for større aksjeeiere. Etter kap. 9 § 3 kan ingen stemme for sammenlagt mer enn 1/5 av de på generalforsamlingen representerte aksjer, om ikke annet følger av vedtektene. Den praktiske forskjell blir

imidlertid ikke stor idet slik avtrappet stemmerett kan vedtektsbestemmes også i de øvrige land.

I alle land må søksmål mot selskapet om gyldigheten av generalforsamlingens beslutninger reises innen tre måneder fra beslutningen. Betenkningstilkastene inneholder en subsidiær søksmålsfrist på to år hvor klageren har hatt rimelig grunn for forsinkelsen og beslutningen er åpenbart urimelig for ham. Toårsfristen er opprettholdt i Danmark, Finland og Norge, men sløffet i den svenske proposisjon.

Revisjon og gransking (kap. 10, danske lovs kap. 11)

De nye regler gir mer utførlige retningslinjer for revisjonens utførelse og kravene til revisors uavhengighet skjerpes. Utstrekningen av plikten til å ha autorisert revisor varierer noe mellom landene, bl. a. beroende på varierende lovgivning, krav til utdanning og tilgang av revisorer i de nordiske land. Etter den svenske proposisjon plikter revisor i revisjonsberetningen særskilt å angi tiltak fra ledelsens side som strider mot aksjeloven eller vedtektene. De svenske og dels finske regler er noe mer utviklet i retning av "forvaltningsrevisjon" enn i de øvrige land.

Det kan nevnes at EFs forslag til femte direktiv om harmonisering av selskapsretten inneholder regler om revisjonen som på visse punkter vil medføre skjerpelser i forhold til den danske lov.

Årsoppgjør, konsernoppjør m. m. (kap. 11, danske lovs kap. 12)

Regnskapsbestemmelsene i aksjelovsinnstillingene bygger i atskillig utstrekning på den gjeldende svenske og norske aksjelov og er i all hovedsak like. Også ensartet terminologi ble tilstrebet.

Under departementsbehandlingen er utkastene — særlig i Finland, Norge og Sverige — både reelt og redaksjonsmessig til dels blitt sterkt bearbeidet. I første rekke skyldes dette en rekke ønsker om utvidelse av informasjonsplikten og av de krav som stilles til årsoppgjøret. Dessuten har det skjedd en tilpassing til arbeidet med revisjon av den alminnelige regnskapslovgivning i Finland, Norge og Sverige og for Sveriges vedkommende til forslagene i SOU 1971: 9 Større foretags offentlige redovisning. Med visse innbyrdes avvikelser går forslagene i Finland, Norge og Sverige generelt og særlig for store selskaper noe lengre med hensyn til kravene til årsoppgjøret og dermed informasjonsplikten enn den danske lov.

Av de viktigste forskjeller kan nevnes:

I de finske, norske og svenske lovframlegg er i motsetning til den danske lov og aksjelovsinnstillingene gitt visse særregler for store selskaper. Dette gjelder således bl. a. særlige regler om finansieringsanalyse (strømningsanalyse), om redegjørelse for endringer i lagerreserver og om delårsrapporter (ikke i Finland). Kriterierne for avgrensningen av "store" selskaper varierer noe mellom lovforslagene.

I den norske proposisjon påbys som utgangspunkt at også resultatregnskapet skal oppstilles etter et bestemt skjema (oppstilling i rapportform). Det karakteristiske for rapportformen er at det gis en spesifisert oversikt over inntekter og kostnader gruppert etter art. Lignende regler er gitt i den finske og svenske alminnelige regnskapslov. Det kan nevnes at EF's forslag til 4. selskapsdirektiv også foreskriver skjema-plikt for resultatregnskapet, men med mulighet for å velge mellom flere oppstillingsalternativer.

Verdsettingsreglene varierer noe, bl. a. beroende på forholdet til skatelovgivningen i de enkelte land.

Aksjelovinnstillingenes forslag om avgivelse av konsernoppgjør utarbeidet som en konsernbalanse, er i de finske, norske og svenske lovforslag utvidet til også å omfatte konsernresultatregnskap. Etter aksjelovinnstillingene og den danske lov kan under særlige forhold konsernbalansen erstattes av en noe mindre utførlig konsernredegjørelse. I de øvrige land er bestemmelsen om en alternativ konsernredegjørelse utelatt til fordel for en mer generelt formet lempingsregel, som dog bare gir mulighet til delvis avvikelse fra kravene om en fullstendig konsernredegjørelse.

I alle land gjennomføres regnskapsoffentlighet gjennom plikt til å sende årsoppgjør og revisjonsberetning til et offentlig register. Den norske proposisjon har imidlertid en unntaksregel hvoretter det kan dispenseres fra innsendingsplikten eller bestemmes at dokumentene ikke skal være offentlig tilgjengelig.

Etter betenkningstilkastene var konsernoppjøret et internt årsoppgjør som bare skulle forelegges styret i moderselskapet. Etter den danske lov og lovframleggene i de øvrige land skal konsernoppjøret på samme måte som årsoppjøret for øvrig fremlegges for generalforsamlingen og innsendes til offentlig register.

Når det gjelder de halvårs- eller delårsrapporter som skal avgis av større selskaper etter den norske og svenske proposisjon, gjennomfører bare den svenske proposisjon full offentlighet. Etter den norske proposisjon vil den fulle offentlighet begrenses til børsnoterte selskaper, mens bare aksjeeiere vil ha krav på etter anmodning å få tilstilt halvårsrapporter fra andre selskaper.

Av lovtekniske forskjeller mellom lovframleggene kan nevnes at etter den danske lov og de finske og svenske forslag forutsettes aksjelovens regler supplert av årsoppgjørsreglene i den alminnelige regnskapslovgivning, mens det i den norske proposisjon legges opp til en uttømmende regulering av årsoppjøret for aksjeselskaper i aksjeloven.

Reservefond, utbytteutdeling og annen anvendelse av selskapets midler (kap. 12, danske lovs kap. 13)

Reservefond

Under det nordiske aksjelovkomité-samarbeid ble det ikke oppnådd enighet om reservefondsreglene. Etter den finske og svenske betenkning er det opp til selskapet selv å avgjøre om det skal ha et reservefond, dog slik at overkurs ved aksjetegning alltid skal avsettes. I den danske og norske betenkning påbys at selskapene skal ha reservefond hvis størrelse avhenger av aksjekapitalen og som skal fylles ved årlige avsetninger. I den svenske proposisjon har man fulgt den dansk-norske løsning om tvungen avsetning. I Finland gjelder i dag ikke reservefondsregler, og i proposisjonsutkastet har man i det vesentlige fulgt komitébetenkningen.

Etter den norske og svenske proposisjon skal avsetning skje med 10 % av årsoverskuddet inntil reservefondet utgjør 20 % av aksjekapitalen. I den danske lov differensieres avsetningsplikten slik at 10 % av årsoverskuddet skal avsettes inntil reservefondet utgjør 10 % av aksjekapitalen, og deretter 5 % inntil fondet utgjør 25 % av aksjekapitalen. Det norske proposisjonsutkast inneholder dessuten — i samsvar med

gjeldende aksjelov — særskilte regler om avsetningsplikt i forhold til gjeldens og utbyttes størrelse (det siste inntil minimumsrammen for reservefondet er nådd).

Utbytteutdeling

I motsetning til betenkningstilkastene inneholder den norske og svenske proposisjon en generell "forsiktighetsregel" om at det ikke i noe tilfelle kan utdeles høyere utbytte enn hva som er forenlig med god forretningsskikk. Den danske lov har en lignende "forsiktighetsregel" og det finske utkast mer presiserte begrensingsregler særskilt for moderselskaper i konsernforhold.

Det danske betenkningstilkast har i motsetning til de øvrige lands utkast ingen regel om rett for en minoritet av aksjeeierne til å kreve utdelt utbytte. Forskjellen er opprettholdt på lov- og proposisjonsstadiet. Etter det finske og svenske utkast vil minoriteten ha et ubetinget krav på utdeling av utbytte på de i loven angitte vilkår, mens avgjørelsen etter den norske proposisjon er lagt til skifteretten etter en skjønnsmessig prøving.

Lån m. m.

Reglene i betenkningstilkastene om forbud mot eller begrensninger i adgangen til å yte lån til eller stille sikkerhet for aksjeeiere m. m. går ulike langt, med de svenske regler som de mest og de norske som de minst vidtgående. De norske regler er blitt skjerpet i proposisjonen, slik at de nå i hovedtrekkene stemmer med den danske lov og det finske proposisjonsforslag og bare tillater långivning til aksjeeiere m. v. som ikke angriper selskapets bundne egenkapital (aksjekapital, reservefond og oppskrivingsfond). Dessuten gjelder etter den danske lov og den norske proposisjon et uttrykkelig forbud mot lån til finansiering av erverv av aksjer i selskapet. Det karakteristiske for det mer vidtgående svenske forslag er at lån til aksjeeiere m. m. generelt forbyes, med visse nærmere angitte unntak.

Oppløsning og avvikling (kap. 13, danske lovs kap. 14)

Reglene i dette kapittel representerer sammen med reglene om registreringssystemet og straffebestemmelsene de deler av de nordiske betenkningstilkast som i minst utstrekning er ensartete.

De nordiske delegerte fant således at det ikke var behov for å ha likeartede regler om selve avviklingen på grunnlag av en besluttet oppløsning. Det ville også ha vært vanskelig å finne fram til fellesregler, bl. a. fordi det fra dansk side ble ansett nødvendig å ta med særlige regler om avvikling av insolvente selskaper.

Derimot omfattet harmoniseringsbestrebelsene reglene om oppløsningsgrunnene, oppløsningsbeslutningen og omgjøring av oppløsningsbeslutning. Men også mellom disse regler er det til dels betydelige forskjeller mellom betenkningstilkastene. Særlig kan nevnes at det finske og svenske utkast i motsetning til det danske og norske har regler om tvungen oppløsning når en større del av aksjekapitalen er tapt. Med hensyn til oppløsning ved myndighetsmisbruk, er retten til å kreve oppløsning etter det finske og norske utkast lagt til den enkelte aksjeeier, mens det danske og svenske utkast begrenser retten til tilfelle hvor saksøkeren har minst 10 % av aksjekapitalen. Samtidig gir det finske og norske for-

slag anvisning på innløsning av saksøkerens aksjer som et særskilt alternativ.

I den danske lov og lovframleggene i de øvrige land er forskjellene mellom betenkingsutkastene i det vesentlige opprettholdt. I den norske proposisjon er som et mindre vidtgående alternativ til den finske og svenske løsning om tvungen oppløsning ved tap av 2/3 av aksjekapitalen, tatt med en regel om at styret skal gjøre oppmerksom på forholdet i årsberetningen og angi om det er grunn til å treffe særlige tiltak (sml. EF's utkast til 2. direktiv om selskapsretten om innkalling av generalforsamlingen i slike tilfelle). Regelen om rett til å kreve oppløsning ved myndighetsmisbruk er i den svenske proposisjon nyansert med en rett for selskapet til å innløse saksøkerens aksjer, jfr. den finske og norske løsning som dog gir begge parter rett til å kreve innløsning av saksøkerens aksjer. Også beslutning om frivillig oppløsning treffes etter den svenske proposisjon med enkelt flertall, mens det etter den danske lov og det finske og norske forslag kreves 2/3 flertall.

Fusjon m. m. (kap. 14, danske lovs kap. 15)

Fusjonsreglene er av stor praktisk interesse. I de senere år har de større selskaper overtatt en stadig større andel av markedet. Denne utvikling har delvis skjedd gjennom sammenslutning av selskaper. For å tilgodese behovet for praktiske og rasjonelle fusjonsregler, har man under aksjelovssamarbeidet siktet på å få klarere og utvidete regler samt nærmere regler om saksbehandlingen ved fusjon. De nordiske betenkingsutkast er i hovedtrekkene likeartede, men atskiller seg i en rekke detaljspørsmål. På proposisjonsstadiet er særlig det norske og det svenske utkast relativt kraftig omarbeidet. Av mer betydelige forskjeller nevnes:

De norske fusjonsregler er gitt en noe snevrere avgrensning enn i betenkingsutkastene og løsningene i de øvrige land. Etter den norske proposisjon gjelder fusjonsreglene bare hvor vederlaget helt eller delvis består i aksjer i det overtakende eller nye selskap (aksjene må utgjøre minst 80 %), mens vederlagets art er uten betydning i de øvrige land. I den norske proposisjon gis uttrykk for at hensynet til nordisk enhet ikke synes avgjørende på bakgrunn av at utkastet ikke åpner mulighet for fusjon mellom et utenlandsk og et norsk aksjeselskap. Det vises også til at EF's utkast til tredje direktiv om selskapsretten tar utgangspunkt i at vederlaget skal bestå av aksjer.

Tilsvarende som ved oppløsning treffes etter den svenske proposisjon fusjonsbeslutning med enkelt flertall, mens det i de øvrige land kreves 2/3 flertall.

I likhet med det finske betenkingsutkast og proposisjonsutkast foreslås i den norske proposisjon reglene om saksbehandlingen i det overdragende selskap også gjort gjeldende for det overtakende selskap. Således vil i motsetning til den danske og svenske løsning beslutning om fusjon også kreves av generalforsamlingen i det overtakende selskap.

Den norske proposisjon inneholder visse saksbehandlingsregler som særlig skal sikre opplysningsgrunnlaget m. h. t. fusjonens virkning for de ansatte.

Reglene om rett for aksjeeiere som har motsatt seg fusjon til å kreve aksjene sine innløst, er sløyfet i den norske og svenske proposisjon ved ordinær fusjon. EF's utkast til tredje direktiv har samme løsning.

Reglene om rett og plikt for moderselskap til å innløse små minori-

teter i datterselskap, er gjort vesentlig mer utførlige i den svenske proposisjon.

I likhet med betenkingsutkastene gjelder ingen av lovframleggene fusjon over landegrensene, således heller ikke fusjon mellom selskaper hjemmehørende i nordiske land. Man har ikke funnet det naturlig at spørsmålet om overnasjonale fusjoner reguleres før de skatte- og konseksjonsspørsmål som oppstår er vurdert og løst.

Heller ikke spørsmålet om deling av selskaper er regulert i noen av betenkingsutkastene eller lovframleggene.

Erstatning m. m. (kap. 15, danske lovs kap. 16)

Kapitalet inneholder både materielle ansvarsregler og prosedyreregler. Den danske lov og lovframleggene i de øvrige land er i hovedtrekk i samsvar med betenkingsutkastene. Den vesentligste forskjell mellom betenkingsutkastene ligger i at det norske utkast i motsetning til de øvrige ikke inneholdt noen bestemmelse om erstatningsansvar for aksjeeiere. I den norske proposisjon er også aksjeeieransvaret uttrykkelig lovregulert. Ansvarer omfatter på samme måte som for styremedlemmer m. v. forsettlige og uaktsomme handlinger, mens det i den danske lov og det finske og svenske framlegg er begrenset til forsett og grov uaktsomhet.

Registrering, rettergang, straff m. m. (danske lovs kap. 18, finske prp. utkast kap. 16, norske prp. kap. 16 og 17, svenske prp. kap. 16, 18 og 19).

Verken under komitésamarbeidet eller de senere departementsdrøftinger har det vært søkt å nå fram til nordiske fellesregler på disse områder.

Medlemsförslag

om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd

(Väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Gunnar Garbo, Gylfi P. Gíslason, Elsi Hetemäki, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman och Folke Woivalin)

En av den historiska traditionen betingad omständighet, som på ett besvärande sätt bidrar till att öka svårigheterna för de nordiska ländernas invånare att tillgodogöra sig text som är skriven på ett annat nordiskt språk, är de olikheter som existerar i den typografiska utformningen av vissa bokstäver i alfabetet.

Härmed avses det faktum, att man på finska och svenska använder den kontinentala (tyska och ungerska) bokstaven *ä*, medan man på danska, färöiska, isländska och norska nyttjar bokstaven *æ*, samt att danskar, färöingar och norrmän använder *ø* där finnar, islänningar och svenskar använder det kontinentala *ö*. I norskan brukas tecknet *ö* redan i många sammanhang i stället för *ø* — tecknet *ö* är i Norge vanligt på skrivmaskiner och allenarådande i karttext.

Det är belagt, att olikheten i skriftbildens utseende är en av de faktorer som i starten verkar hämmande vid läsning av litteratur på ett i och för sig för läsaren begripligt språk. Vid tryckning av texter, där olika nordiska språk ingår, är det även en källa till irritation och en ekonomisk belastning att operera med olika tecken för samma ljud. I praktiska sammanhang bereder olikheterna svårigheter, t. ex. vid användningen av skrivmaskiner och vid valet av typer för modern offsettryckning. Med den starka internationella utvecklingen som försiggår inom automatisk databehandling, blir särbokstäverna *ø* och *æ* en minusfaktor.

Undertecknade föreslår av bland annat ovan nämnda skäl, att de nordiska länderna överenskommer om att snarast möjligt införa samma bokstäver för de nämnda ljuden. Det förefaller naturligt att *ö* skulle ersätta *ø* i ett samnordiskt alfabet, detta så mycket mera som *ö* i handskrift är vanligt brukat både i danska och norska. I fråga om relationen *ä/æ* är frågan inte lika entydig. För tecknet *æ* talar den omständigheten att *ä* av danskar och norrmän uppfattas som mera främmande än *ö*. I det isländska språket står bokstaven *æ* för diftongljudet *ai*, vilket gör det mindre lämpligt att i isländskan ersätta *æ* med *ä*. Liknande förhållanden gör sig gällande i färöiskan. För tecknet *ä* talar å andra sidan, att detta tecken har en vidare internationell spridning och att dess statistiska frekvens i finsk och svensk text är mycket större än frekvensen

av *æ* i danska och norskt bokmål (i nynorsk används *æ* nästan inte alls). Det är även möjligt att ersätta *æ* och *ä* med *è* (accent grave). På isländska används *é* (accent aigu) för ljudförbindelsen *je*.

Det samiska skriftspråket har icke bokstavstecknet *ö/ø* i sitt alfabet. När det gäller *æ/ä* nyttjar man i samiskt skriftspråk i Norge och Sverige tecknet *æ*, medan *ä* används i Finland.

Det grönländska alfabetet har varken bokstavstecknet *æ/ä* eller *ø/ö*.

Tanken på ett samnordiskt alfabet är gammal. Redan vid det nordiska rättstavningsmötet 1869 diskuterades införande av kontinentalt *ö* i danska och norska. Frågan om gemensamma skrivtecken har sedan många gånger tagits upp, bl. a. vid de nordiska studentkårernas ordförändremöte 1961 och i ett stortingsspörsmål i Norge 1971. Att saken ingalunda är omöjlig att genomföra, visas av att stavningen *aa* har ändrats til *å* i norskan år 1917 och i danskan år 1948.

Undertecknade önskar även fästa uppmärksamheten vid användningen av *ck* och *ch* i svenskan i de fall där man i andra nordiska språk använder *kk* eller *k*. Detta bruk skapar en onödigt främmande ordbild av svenskan i de övriga nordiska länderna.

Ett annat närliggande spörsmål utgör olikheten i de nordiska alfabetens bokstavsföljd. Var och en som har använt lexikon eller alfabetiskt uppställda register på ett annat nordiskt språk än sitt eget frapperas av denna olikhet, som ofta leder till svårigheter, vilka är fullständigt onödiga. Olikheterna gäller som känt placeringen av bokstäverna *å*, *ä/æ* och *ö/ø*. Detta onödiga svårighetsmoment vid användningen av material på annat nordiskt språk kunde på ett smärtfritt sätt lösas genom en ömsesidig överenskommelse om lika bokstavsföljd. Man bör troligen också överväga en fast placering av de isländska och färöiska särbokstäverna *á*, *þ* och *ð* i nordiska register.

Med stöd av vad som ovan anförts får undertecknade föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse om

1. möjligast överensstämmande bokstavstyper för samtliga nordiska språk i de fall där olika bokstäver användes för att beteckna samma eller mycket närliggande ljud, och
2. överensstämmande bokstavsföljd för samtliga nordiska språks alfabet.

København den 25 september 1973

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>
<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Grethe Lundblad (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
	<i>Folke Woivalin (AS)</i>

BILAGA 1, Betänkande 1 (se 23:e sess., s. 403)

BILAGA 2, Yttranden (se supplementband, s. 36)

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag A 413/k om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd och medlemsförslag A 415/k om en nordisk språknämnd

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd samt medlemsförslag om en nordisk språknämnd. Utskottet har behandlat medlemsförslagen vid sammanträden den 25 oktober 1973, den 14 januari 1974, den 6 och 7 maj 1974, den 4 september 1974, den 9 november 1974, den 14 januari 1975, den 15 februari 1975, den 26 maj 1975, den 14 augusti 1975 och den 16 september 1975. Medlemsförslagen har, jämte andra frågor, diskuterats vid överläggningar mellan utskottet och företrädare för språknämnderna i Norden vid utskottsmötena den 9 november 1974 och den 26 maj 1975. Kulturutskottet avgav till 23:e sessionen ett gemensamt betänkande rörande medlemsförslaget om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd och medlemsförslaget om en nordisk språknämnd, vari meddelades, att sakernas behandling fortsätter inom utskottet efter sessionen.

1. Medlemsförslagen

Sak A 413/k om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse om 1. möjligast överensstämmande bokstavstyper för samtliga nordiska språk i de fall där olika bokstäver användes för att beteckna samma eller mycket närliggande ljud, och 2. överensstämmande bokstavsföljd för samtliga nordiska språks alfabet.

Som motivering för förslaget anför förslagsställarna de praktiska olägenheter som förorsakas av att bokstavstyperna *æ—ä* och *ø—ö* i olika språk i Norden används för samma ljud samt av att placeringen av dessa bokstavspar och av bokstaven *å* varierar i de olika språken. Vidare upptas den svenska stavningen *ck* eller *ch* i fall där andra språk i Norden använder *kk* eller *k*. Olägenheterna av användningen av olika bokstavstyper gör sig gällande bl. a. vid användning av skrivmaskiner, vid tryckning och inom automatisk databehandling. Den olika placeringen i alfabetet av vissa bokstäver bereder svårigheter vid användningen av lexikon och alfabetiska förteckningar.

Sak A 415/k om en nordisk språknämnd

I medlemsförslaget hemställas, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att upprätta en gemensam nordisk språknämnd. I motiveringarna hänvisas till att kulturutskottet i sitt betänkande om medlemsförslag A 226/k om nordisk språknämnd, som hade i huvudsak samma syftning som det nu väckta förslaget, avstyrkte medlemsförslaget som sådant, men samtidigt förordade att ökade resurser skulle ställas till förfogande för de nationella språknämnderna för intensifierat nordiskt språksamarbete. Enligt förslagsställarnas uppfattning har detta under de år som gått sedan 1970, då rådet avlog det föregående medlemsförslaget, skett endast i ringa omfattning, medan å andra sidan behovet av en gemensam institution för nordisk språkvård ökat.

*2. Remissyttrandena**Sak A 413/k om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd*

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttranden om medlemsförslaget:

Sámi Institut'ta (Nordiska sameinstitutet)
Föreningarna Nordens Förbund
Nordiska lärarorganisationers samråd (NLS)

Danmark

Undervisningsministeriet
Dansk Sprognævn
Dansk Standardiseringsråd
Det danske Akademi
Fróðskaparsetur Føroyar (Academia Faeroensis)
Dansk Rationaliserings Forening
Dansklærerforeningen
Den danske Forlæggerforening
Dansk Provins Bogtrykkerforening
Københavns Bogtrykkerforening

Finland

Undervisningsministeriet
Helsingfors universitet, kansler
Helsingfors universitet, konsistoriet
Uleåborgs universitet
Jyväskylä universitet, rektor
Jyväskylä universitet, humanistiska fakulteten
Joensuu högskola
Åbo Akademi, humanistiska fakulteten
Turun yliopisto
Tampereen yliopisto
Finlands akademi, statens humanistiska kommission
Finlands standardiseringsförbund
Svenska språkvårdsnämnden i Finland

Nykysuomen laitos, Kielitoimisto — Institutionen för nufinska,
 Språknämnden
 Äidinkielen opettajain liitto (Modersmåslärarnas förbund)
 Svenska modersmåslärarnas förening i Finland

Norge

Finans- och tolldepartementet
 Fiskeridepartementet
 Forbruker- og administrasjonsdepartementet
 Departementet for handel og skipsfart
 Justis- og politidepartementet
 Kirke- og undervisningsdepartementet
 Kommunal- og arbeidsdepartementet
 Landbruksdepartementet
 Samferdselsdepartementet
 Sosialdepartementet
 Utenriksdepartementet
 Statistisk sentralbyrå
 Havnedirektoratet
 Statens rasjonaliseringsdirektorat
 Grunnskolerådet
 Lærarutdanningsrådet
 Norsk språkråd
 Universitetet i Oslo, Universitetsdirektøren
 Universitetet i Bergen, Universitetsdirektøren
 Universitetet i Bergen, Det historisk-filosofiske fakultet
 Universitetet i Bergen, Nordisk institutt
 Universitetet i Trondheim, Norges lærerhøgskole och Nordisk institutt
 Norges handelshøyskole
 Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo
 Norges standardiseringsforbund
 Norges rasjonaliseringsforbund
 Norsk lærerlag
 Landslaget for språklig samling
 Norsk grafisk forbund
 Noregs Mållag
 Grafiske bedrifters felleskontor
 Odd Matthis Hætta

Sverige

Universitetskanslersämbetet
 Skolöverstyrelsen
 Uppsala universitet, rektorsämbetet
 Uppsala universitet, språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd
 Uppsala universitet, historisk-filosofiska sektionens utbildningsnämnd
 Lunds universitet, humanistiska fakulteten, språkvetenskapliga sektionen
 Göteborgs universitet, rektorsämbetet
 Göteborgs universitet, språkvetenskapliga sektionen och språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd
 Stockholms universitet, rektorsämbetet
 Stockholms universitet, institutionen för nordiska språk
 Stockholms universitet, institutionen för lingvistik

Umeå universitet, rektorsämbetet
Umeå universitet, humanistiska fakulteten
Nämnden för svensk språkvård
Sveriges standardiseringskommission (SIS)
Svenska akademien
Svenska bokförläggarföreningen
Svenska tryckeriföreningen
Sveriges lärarförbund

Huvudinnehållet i remissyttrandena refereras i det följande. Härvid redovisas först remissinstansernas konkluderande inställning till medlemsförslagets två huvudpunkter, därefter de särskilda synpunkter som anförts beträffande olika delar av förslagets motiveringar och slutligen vissa andra synpunkter som framkommit i remissmaterialet.

Allmän inställning till medlemsförslaget

Bland de samnordiska organ som uttalat sig om medlemsförslaget stöder *Sámi Institut'ta* (Nordiska sameinstitutet) dess intentioner, men anser att frågan vad angår det samiska språkets förhållanden bör utredas grundligt. *Föreningarna Nordens Förbund* avstyrker förslaget med motivering att de verkliga hindren för nordisk språkförståelse ligger på uttalet och ordförrådet. Förbundet anser att man i båda fallen uppnår föga genom att genomföra de reformer som föreslagits i medlemsförslaget. *Nordiska lärarorganisationers samråd* avstyrker förslaget om ett gemensamt alfabet, men tillstyrker införande av lika bokstavsföljd.

Danska *undervisningsministeriet* ansluter sig till yttrandet från *Dansk Sprognævn*, som avstyrker medlemsförslaget, bl. a. därför att man anser det vara oändamålsenligt att betrakta frågan om bokstävers utseende isolerat från mera djupgående och för samnordisk kommunikation mera väsentliga skillnader och likheter mellan de nordiska språken. *Det danske Akademi* tillstyrker såväl förslaget om gemensamt alfabet, vilket man finner främst vara aktuellt för danskans, norskans och svenskans vidkommande, som om lika bokstavsföljd. *Dansklærerforeningen* anser det naturligt att en eventuell blivande nordisk språknämnd överväger de problem som medlemsförslaget tar upp, men finner att de inte är av väsentlig betydelse för den internordiska kommunikationen. *Den danske Forlæggerforening* ser med sympati på förslaget, men framhåller att dess genomförande kan leda till svårigheter under en övergångsperiod. *Dansk Standardiseringsråd* instämmer i att olika bokstavstyper och icke ensartad bokstavsföljd kan ge upphov till praktiska olägenheter, men finner att dessa inte kan avhjälpas genom standardisering. *Dansk Rationaliserings Forening* ansluter sig i princip helt till medlemsförslaget, men framhåller att föreningen icke tekniskt har sysselsatt sig med hithörande problem och därför inte för närvarande kan kommentera de säkerligen mycket stora ekonomiska och tekniska konsekven-

serna av de föreslagna reformerna. *Dansk Provins Bogtrykkerforening* tar icke ställning till förslaget och *Københavns Boktrykkerforening* har avstått från yttrande.

Undervisningsministeriet i Finland har icke ansett sig för närvarande kunna ta ställning till medlemsförslaget. *Helsingfors universitets konsistorium*, om vars yttrande universitetets *kansler* förenar sig, finner att förslaget har otvivelaktiga fördelar, men ställer sig tveksamt till ett genomförande på grund av de praktiska svårigheterna att göra detta. Man erkänner dock riktigheten av förslagsställarnas påpekande att övergången från *aa* till *å* i danskan och norskan visar att reformer av den föreslagna typen är möjliga att förverkliga. *Uleåborgs universitet* finner en rekommendation i enlighet med medlemsförslagets intentioner motiverad. *Humanistiska fakulteten vid Jyväskylä universitet*, i vars yttrande universitetets *rektor* instämmer, anser det motiverat och genomförbart att ersätta bokstavstyperna *ø* och *æ* med *ö* och *ä*. Samma ståndpunkt intas av *Joensuu högskola*, som även förordar ensartad bokstavsföljd. Högskolan framhåller dock att ett bokstavsbyte medför praktiska och ekonomiska problem. *Humanistiska fakulteten vid Åbo Akademi*, som utförligt redogör för bl. a. de praktiska problemen vid bibliotekskatalogisering på grund av olika alfabet, finner förslagets fördelar vara uppenbara i princip, men tar icke realitetsståndpunkt till dess genomförande. *Turun yliopisto* understöder förslaget om lika bokstavsföljd och har heller ingenting att invända mot gemensamt alfabet, förutsatt att detta innebär övergång från *æ* till *ä* och *ø* till *ö* samt (i svenskan) ändring av stavningen *ck* och *ch* till *kk*. *Tampereen yliopisto* tillstyrker medlemsförslaget.

Finlands akademi, statens humanistiska kommission, som uppfattat förslaget som innebärande en rekommendation avseende förändringar i danskan, färöiskan, isländskan och norskan, anser av denna anledning att förslaget icke föranleder åtgärder från Finlands sida. *Finlands standardiseringsförbund* framhåller att rättskrivningsreglerna inte ingår i förbundets kompetensområde, men tillstyrker varmt ett förenhetligande av de nordiska språkens alfabet. Frågan om bokstavsföljd tillhör däremot förbundets verksamhetsområde. Man tillstyrker förslaget om lika bokstavsföljd och förklarar sig beredd att medverka till dess genomförande. *Svenska språkvårdsnämnden i Finland* är medveten om fördelarna med ett gemensamt alfabet, men finner att likheten måste vinnas på bekostnad av de dansk-norska tecknen, varför det avgörande måste vara den hållning man i Danmark och Norge intar till förslaget. Nämnden anser även att en gemensam ordningsföljd för bokstäverna är rekommendabel. Man finner att en rubbnings av den svenska ordningsföljden, vilken kunde komma till stånd som motprestation om Danmark och Norge överger sina nuvarande *ä*- och *ö*-tecken, bör beslutas i Sverige. Om så sker, vill nämnden inte motsätta sig en sådan ändring. *Institutionen för nufinska, språknämnden* skulle med

glädje se att de övriga språken inför de i finskan och svenskan använda bokstäverna ä och ö. Det skulle även i det tvåspråkiga Finland leda till stora praktiska svårigheter, om svenskan införde typerna æ och ø. Man förordar således medlemsförslaget, försåvitt det innebär allmän nordisk övergång till det i finskan och svenskan använda systemet. *Aidinkielen opettajain liitto* (Modersmåslärarnas förbund) och *Svenska modersmåslärarnas förening i Finland* tillstyrker medlemsförslaget.

Norska *finans- og tolldepartementet* framhåller att en eventuell reform i enlighet med medlemsförslaget förutsätter genomförande över en längre tidsperiod, så att den inte får ekonomiska konsekvenser. *Forbruker- og administrasjonsdepartementet* anser det vara till fördel om medlemsförslaget genomförs, bl. a. med hänsyn till databehandling, textbehandling och tryckning. *Justisdepartementet* tillstyrker medlemsförslaget. Man framhåller att det under en övergångsperiod kan bereda svårigheter att övergå till annan bokstavsföljd, men ser icke detta som någon avgörande invändning mot förslaget. *Landbruksdepartementet* tillstyrker förslaget, medan *fiskeridepartementet, departementet for handel og skipsfart, kommunal- og arbeidsdepartementet, samferdselsdepartementet* och *sosialdepartementet* icke har anfört några kommentarer. *Utenriksdepartementet* kan för sin del icke finna några väsentliga invändningar mot förslaget. *Kirke- og undervisningsdepartementet* har däremot uppfattningen, att det för närvarande inte förefaller ändamålsenligt att införa gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd, då fördelarna med de föreslagna ändringarna i dag knappast skulle uppväga de praktiska olägenheterna om reformen genomförs fullt ut. Departementet finner det dock önskvärt, att frågan om ett delvis genomförande av förslaget värderas närmare.

Statistisk sentralbyrå i Norge, som utreder de praktiska följderna för byråns arbete av en eventuell reform, tar icke ståndpunkt för eller emot förslaget. *Havnedirektoratet*, som antar att en eventuell reform skulle innebära norsk övergång till ä och ö, finner att denna utan svårigheter skulle låta sig genomföra, men att detta skulle innebära en viss tid av övergångssvårigheter. *Statens rasjonaliseringsdirektorat* anser att gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd kan leda till betydande förenklingar på många sätt. Man anser att övergångsproblemen och lösningen av dessa bör utredas närmare, innan eventuellt beslut träffas. En sådan utredning föreslås verkställd i nordiskt samarbete. *Grunnskolerådet* anser att de fördelar man i det långa loppet skulle vinna genom att övergå till gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd, kommer att uppväga de olägenheter man under en övergångstid måste finna sig i. *Lærerutdanningsrådet* stöder medlemsförslagets grundtanke. *Norsk språkråd* avstyrker medlemsförslaget med hänsyn till att de praktiska olägenheterna vid ett genomförande enligt rådets uppfattning blir större än de fördelar som står att vinna. Med i stort sett samma motivering av-

styrker *universitetsdirektören* vid *Oslo universitet* (med hänvisning till uttalande från universitetets *Institutt for nordisk språk og litteratur*, omfattat av *Det historisk-filosofiske fakultet*) medlemsförslaget. *Nordisk institutt* vid *Universitetet i Bergen*, vars yttrande omfattas av universitetets *historisk-filosofiske fakultet* och *universitetsdirektör* kan förorda en övergång från ϕ till \ddot{o} i norskan förutsatt att nordisk enighet härom uppnås och även att gemensam bokstavsföljd genomförs, men motsätter sig norsk övergång från \ae till \ddot{a} . *Universitetet i Trondheim, Norges lærerhøgskole, Nordisk institutt* är positivt inställt till medlemsförslaget och menar att det förtjänar seriös dryftning. En sådan diskussion kan bäst utföras inom ramen för en ny samnordisk språknämnd.

Norges handelshøgskole tillstyrker förslaget, medan *Det norske videnskaps-akademi i Oslo* anser att andra faktorer än skriftbildens utseende skapar större svårigheter för läsning av text på annat nordiskt språk. Man finner att det säkerligen kan vara av intresse för tryckerier, förlag, skrivmaskinsfabriker o. dyl. att den föreslagna reformen genomförs, men vill inte uttala sig huruvida dessa önskemål är så viktiga, att de bör föra till ändringar i det traditionella norska systemet. *Norges standardiseringsforbund* stöder förslaget från standardiseringssynpunkt. *Norges rasjonaliseringsforbund* stöder med vissa förbehåll förslaget om gemensamt alfabet och tillstyrker på det varmaste förslaget om gemensam bokstavsföljd. *Norsk lærerlag* understöder medlemsförslaget, medder. *Noregs mållag* kan tänka sig norsk övergång från ϕ till \ddot{o} , men i norskan. Däremot är man tveksam när det gäller eventuellt byte av \ae mot \ddot{a} . *Norsk grafisk forbund* tillstyrker medlemsförslaget, som man anser ha både arbetsmässiga och ekonomiska fördelar. Förbundet framhåller även att den föreslagna reformen skulle innebära ett steg som gör det lättare att ta nästa, nämligen att de nordiska länderna skulle kunna skriva lika uttalade ord på samma sätt. *Grafiske bedrifters felleskontor* tar icke ståndpunkt till förslaget, men framhåller att det, ehuru tekniskt möjligt att genomföra, skulle medföra ganska stora omkostnader. *Noregs mållag* kan tänka sig norsk övergång från ϕ till \ddot{o} , men avråder från övergång från \ae till \ddot{a} . Mållaget ser gärna att man i svensk stavning övergår från *ck* och *ch* till *kk* (*k*), men finner att denna fråga bör avgöras av svenskarna själva. Man ser även gärna att bokstavsföljden förenhetligas på så sätt att den dansk-norska bokstavsföljden blir den rådande.

Svenska *universitetskanslersämbetet* finner det naturligt att de i medlemsförslaget väckta frågorna överlämnas till språkvårdsnämnderna i de nordiska länderna för ingående penetrering. *Skolöverstyrelsen* finner att det från nordisk synpunkt är önskvärt med alla sådana förändringar som kan underlätta inbördes språkförståelse och att nackdelarna uppvägs av vinsterna. SÖ tillstyrker sålunda medlemsförslaget. *Rektorsämbetet, språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd* och *historisk-*

filosofiska sektionens utbildningsnämnd förordar samtliga medlemsförslaget. Den sistnämnda instansen motsätter sig dock att svenskan överger stavningen *ck* till förmån för *kk*. *Lunds universitet, humanistiska fakulteten, språkvetenskapliga sektionen* anför synpunkter på de i medlemsförslaget ingående delförslagen, men tar inte ståndpunkt till behovet av ett genomförande. *Rektorsämbetet, språkvetenskapliga sektionen* och *språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd* vid *Göteborgs universitet* tillstyrker varmt förslaget om en samnordisk alfabetisk ordning och förordar även övergång till kontinentalt *ä* och *ö* i berörda språk, även om man understryker att en sådan reform bör ske med största varsamhet.

Rektorsämbetet vid *Stockholms universitet* anser att medlemsförslaget icke bör leda till några detaljerade rekommendationer innan frågan ordentligt utretts. *Institutionen för nordiska språk* vid samma universitet avstyrker medlemsförslaget på alla punkter och *institutionen för lingvistik* anser att förslaget icke bör leda till rekommendation, innan konkreta förslag utarbetats av kvalificerade lingvister. *Humanistiska fakulteten* vid *Umeå universitet*, i vars yttrande *rektorsämbetet* vid universitetet instämmer, framhåller att ett slopande av bokstavstyperna *æ* och *ø* till förmån för *ä* och *ö* givetvis vore till fördel, men att initiativet måste tas av de länder i vilka typerna används, motsätter sig ändrad stavning i svenskan för bokstavskombinationerna *ck* och *ch* samt anser att en ändring av bokstaven *å*:s placering i svenska alfabetet bör övervägas. *Nämnden för svensk språkvård* avstyrker, bl. a. med hänvisning till nämndens ställningstaganden och argumentation i samband med tidigare förslag av samma innebörd, medlemsförslaget till samtliga delar. *Sveriges standardiseringskommission* (SIS) stöder Nämndens för svensk språkvård synpunkter på förslaget och lämnar därtill en rätt utförlig utredning av de tekniska aspekterna på ett genomförande av förslaget. Sammanfattningsvis anser SIS att det väckta förslaget är värdefullt och förordar ett fortsatt språkinriktat och standardiseringstekniskt studium av de problem som aktualiserats i detta. SIS meddelar vidare, att *Internordisk standardisering* (INSTA) för sin del beslutat hänvisa till de yttranden som inlämnats av de nationella standardiseringsorganen. *Svenska akademien* avstyrker samtliga delförslag i medlemsförslaget, så även *Svenska bokförläggareföreningen*, medan däremot *Svenska tryckeriföreningen* förordar förslagets genomförande. *Sveriges lärarförbund* har avstått från att yttra sig.

Det bör framhållas, att några remissuttalanden från isländsk sida inte inkommit med anledning av medlemsförslaget.

Synpunkter på de i medlemsförslaget ingående särskilda delförslagen

Såsom tidigare omtalats (avsnitt 1) pekar förslagsställarna i motiveringsdelen av medlemsförslaget på flera konkreta möjligheter till ändringar i de nu brukade alfabeterna i Norden. Remissinstanserna har i

många fall rätt utförligt kommenterat dessa. Huvudinnehållet i kommentarerna redovisas — i den mån de inte framgår av redogörelsen för remissinstansernas allmänna inställning — i det följande.

Förslagsställarna finner det vara naturligt, att ϕ i ett samnordiskt alfabet ersättes av \ddot{o} . *Dansk Sprognævn* (till vars yttrande danska *undervisningsministeriet* ansluter sig) medger riktigheten av förslagsställarnas påpekande att \ddot{o} (och \ddot{a}) har större internationell spridning än ϕ (och ω), men framhåller att även \ddot{o} (och \ddot{a}) i vidare internationellt perspektiv är "särbokstäver". Nämnden upplyser även, att tecknet \ddot{o} , som intill nyligen har varit allenarådande i dansk och norsk karttext, på senaste tid delvis har fått vika för ϕ . *Det danske Akademi* tillstyrker övergång till \ddot{o} .

Helsingfors universitetets kansler och *konsistorium* framhåller att man från finsk och svensk sida givetvis inte kan ha någonting att invända mot danskan och norskan, såsom förslagsställarna avser, inför tecknet \ddot{o} . Även *Uleåborgs universitet*, *rektorn* och *humanistiska fakulteten* vid *Jyväskylä universitet*, *Joensuu högskola*, *humanistiska fakulteten* vid *Abo akademi* och *Turun yliopisto* förordar en sådan ändring i berörda språk. *Fróðskaparsetur Føroya* (*Academia Faeroensis*) ställer sig positivt till en övergång från ϕ till \ddot{o} .

Norska *utenriksdepartementet* anser att mycket talar för införande av den kontinentala bokstavstypen \ddot{o} . *Lærerutdanningsrådet* kan tänka sig utbyte av ϕ mot \ddot{o} i norskan, danskan och färöiskan. *Norsk språkråd*, vars allmänna konklusion som tidigare nämnts är avstyrkande, finner att en övergång till \ddot{o} i norskan lättare skulle låta sig genomföra än en övergång till \ddot{a} . Förutsatt att man på danskt håll är inställd på att företa en förändring, anser rådet att saken givetvis måste tas upp till ny värdering även inom norskan. *Universitetsdirektören*, *Det historisk-filosofiske fakultet* och *Nordisk institutt* vid *universitetet i Bergen* kan, mot bakgrund av att \ddot{o} redan har en viss utbredning i norskan (i handskrift, på kartor och på skrivmaskiner), ansluta sig till en norsk övergång till detta tecken, förutsatt att nordisk enighet om detta kan uppnås. *Landslaget for språklig samling* tillstyrker att den föreslagna övergången från ϕ till \ddot{o} genomförs med det snaraste och *Noregs mållag* kan tänka sig att \ddot{o} införs i norsk typografi. *Sámi Institut'ta* och *Odd Mathis Hætta*, som kommenterar förslaget ur samiska språkets synvinkel, framhåller att spørsmålet saknar betydelse för samiskans vidkommande, då varken \ddot{o} eller ϕ ingår i samiskans alfabet, utan endast nyttjas i främmande ord.

Historisk-filosofiska sektionens utbildningsnämnd vid *Uppsala universitet* tillstyrker förenhetligande, men tar inte ställning till vilketdera tecknet som skall tas i gemensamt bruk. Man anser att denna fråga bör utredas av gemensam språklig expertis. *Lunds universitet*, *humanistiska fakulteten*, *språkvetenskapliga sektionen* finner att några invändningar mot att ϕ ersättes med \ddot{o} givetvis inte kan resas från svensk sida. *Rek-*

torsämberet, språkvetenskapliga sektionen och språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd vid Göteborgs universitet tillstyrker ändringen. Nämnden för svensk språkvård anser att det såväl ur nordisk som ur internationell synvinkel otvivelaktigt skulle innebära en vinst om man i dansk och norsk skrift övergick från ϕ till \ddot{o} , men att frågan måste avgöras av danskar och norrmän själva. Även Svenska bokförläggareföreningen finner att den föreslagna ändringen i första hand bör värderas av instanser i berörda länder och ifrågasätter vidare huruvida reformens värde skulle stå i rimlig proportion till olägenheterna. Föreningarna Nordens förbund framhåller att bokstaven \ddot{o} — ϕ har ungefär lika stor frekvens i alla språken, varför införande av \ddot{o} i danskan och norskan skulle göra språkbilden mera likartad. Slutligen har Noregs mållag framhållit att bokstaven ϕ — \ddot{o} icke förekommer i grönländskan.

Medlemsförslaget avser även att man vid övergången till ett samnordiskt alfabet skulle ersätta de nu använda bokstavstyperna \ae och \ddot{a} med endera av dessa eller möjligen med \grave{e} (e med accent grave). Förslagsställarna tar inte ställning till vilket tecken som borde väljas, men framhåller att \ddot{a} svårigen kan ersätta \ae i isländskan, där denna bokstav betecknar diftongen ai , eller i färöiskan, där liknande förhållanden gör sig gällande. Dansk sprognævn (och danska undervisningsministeriet), vilken som tidigare nämnts avstyrker förslaget, påpekar att tecknet \ae som har mindre utbredning än \ddot{a} i levande språk, dock är internationellt känt genom latinet och i fonetisk skrift. Det danske Akademi finner det önskvärt att den nuvarande bokstavstypen bevaras i dansk och norsk typografi.

Kansler och konsistorium vid Helsingfors universitet finner att ett eventuellt förenhetligande tydligen måste ske på de dansk-norska tecknens bekostnad (resonemanget gäller även ϕ — \ddot{o}), men ställer sig tveksamma till förslagens praktiska möjligheter. Uleåborgs universitet, humanistiska fakulteten och rektor vid Jyväskylä universitet, humanistiska fakulteten vid Åbo akademi och Turun yliopisto förordar att tecknet \ae i berörda språk utbytes mot \ddot{a} , likaså Joensuu högskola, som finner det ogörligt att i finskan utbyta \ddot{a} mot \ae , på grund av bokstavens stora frekvens i finskan.

Fróðskaparsetur Føroyar motsätter sig en övergång från \ae till \ddot{a} .

Norska utenriksdepartementet finner att mycket talar för ett utbyte av \ae mot \ddot{a} . Lærerutdanningsrådet avstyrker från norsk övergång till \ddot{a} , emedan detta skulle innebära brott mot gammal norsk tradition och föra till svårigheter för kommande generationer vid läsning av litteratur utkommen före en sådan reform. Norsk språkråd framhåller att en övergång till \ddot{a} i norskan skulle innebära en genomgripande förändring i skriftbilden, men att förändringen för svenskans del vid övergång till \ae skulle vara ännu större. Vidare framhåller man att en svensk övergång till \ae utan motsvarande finsk övergång skulle vara orimlig,

då detta skulle innebära att de två officiella språken i Finland använde två olika bokstavstyper för *ä*. *Universitetet i Bergen* avstyrker övergång till *ä* i norskan, bl. a. med hänvisning till den långa enhetliga skriftrationen mellan danska, färöiska, isländska och norska. *Norsk rasjonaliseringsforbund* har inga invändningar mot ett byte från *æ* till *ä*, om detta kan anses filologiskt försvarligt. *Landslaget for språklig samling* är tveksamt och anser att en norsk övergång till *ä* aktualiserar frågan om att i norsk stavning mera ljudriktigt införa stavning med *e* i bokmål, t. ex. *vere* som på nynorsk, i stället för nuvarande *være*. *Noregs mållag* avråder från norsk övergång till *ä* med hänvisning till traditionen och till gemenskapen med de andra nordiska skriftspråk, som använder *æ*.

Sámi Instituttet meddelar att tecknet *ä* i samiskan används i Finland i förbindelse med *e* för att beteckna ett diftongljud (*eä*), medan samiskan i Norge och Sverige använder *æ* för att beteckna samma diftong. I ett kommande gemensamt samiskt alfabet kommer man sannolikt att beteckna denna diftong med *ea* eller *eä*. Om så sker ligger det närmast till hands att anta att tecknet *æ* kan undvaras i samiskan och ersättas med *ä*. *Odd Mathis Hætta* anser att den samiska stavningen kan undvara det ena av tecknen *æ* och *ä* och att t. ex. *ä* kan stå för bägge.

Lunds universitet, humanistiska fakulteten, språkvetenskapliga sektionen finner, att om en samnordisk reform skall genomföras, så torde de minsta ingreppen bli följderna om *æ* ersätts med *ä*, varvid dock isländskan och färöiskan bör stå utanför diskussionen. *Göteborgs universitet*, som förordar varsamhet vid en eventuell reform, förordar övergång till *ä* från *æ*, även för isländskans del. *Nämnden för svensk språkvård* framhåller att ett införande av antingen *æ* eller *ä* i samtliga nordiska alfabet skulle ge till följd överensstämmande stavning mellan danskan, norskan och svenskan endast i ett begränsat antal fall, emedan *ä*-ljudet i danskan och norskan i långt större utsträckning än i svenskan stavas med *e*. *Svenska bokförläggareföreningen* finner att den föreslagna ändringen, vilken man uppfattat innebära dansk-norsk övergång till *ä*, i första hand bör värderas av instanser i berörda länder.

Samtliga remissinstanser som har uttalat sig om den i medlemsförslaget framkastade tanken på att möjligen ersätta både *æ* och *ä* med *è* avvisar helt denna tanke.

Förslaget om införande av lika bokstavsföljd gäller främst placeringen av bokstäverna *å*, *æ* / *ä* och *ø* / *ö*. Danskan och norskan använder ordningsföljden *æ — ø — å*, medan svenskan (och finskan) har ordningen *å — ä — ö*. Förslagsställarna framhåller vidare att man troligen också bör överväga en fast placering av de isländska och färöiska särbokstäverna *á*, *þ* och *ð* i nordiska register. *Dansk Sprognævn* (och danska undervisningsministeriet) meddelar att placeringen av den i danskan 1948

införda bokstaven *å* sist i alfabetet skedde genom ett ministeriebeslut 1955 (*aa* hade alfabetiserats som *a+a*). En ny ändring skulle medföra betydliga kostnader för samhället, som skattebetalare och företagare knappast skulle anse berättigade med hänvisning till nordisk harmonisering. Man anser vidare att man i samnordiska uppslagsverk från fall till fall kan enas om en gemensam ordning. I fråga om de isländsk-färöiska särbokstäverna rekommenderar språknämnden att man följer de isländska och färöiska reglerna, d. v. s. att de accentuerade vokaltecknen (*á, é* m. fl.) alfabetiseras tillsammans med de vanliga (*a, e* o. s. v.), att *ð* behandlas som *d* och att *þ* (som endast används i isländskan) placeras efter *z*. Man framhåller vidare att frågan om lika bokstavsföljd icke är utan sammanhang med frågan om ett val mellan *æ, ø* och *ä, ö*, medan den alfabetiska placeringen av *ä* och *ö* bl. a. i tyskan är en annan än i svenskan. *Det danske Akademi*, som förordar förslaget, uttalar sig icke om vilken den gemensamma ordningsföljden borde bli.

Helsingfors universitet finner att svenskan möjligen kunde tänkas införa den dansk-norska ordningsföljden som motprestation till en dansk-norsk övergång till *ä* och *ö*. *Joensuu högskola* finner att lika bokstavsföljd kan genomföras med ett enkelt beslut kombinerat med information och att man därvid även borde beakta språk utanför Norden. *Humanistiska fakulteten* vid *Abo akademi* framhåller, att frågan är komplicerad, trots att det i praktiken — som fakulteten antar — ”bara” gäller att omplacera bokstaven *å* i det danska och norska alfabetet. Förändringen skulle nämligen gälla samtliga ord i register o. d. som innehåller bokstaven *å*, icke endast dem som har *å* som första bokstav, vilket enligt fakultetens mening gör utsikterna att få igenom detta förslag ganska ogynnsamma. För övrigt klarlägger fakulteten att olika principer för placering av t. ex. de isländska särbokstäverna används vid olika bibliotek i t. ex. Finland och Sverige.

Statistisk sentralbyrå i Norge anser att en omläggning av bokstavsföljden för byråns del inte skulle medföra stora problem när det gäller data-maskinbehandling, medan däremot en omsortering av de manuella namnregistren över befolkningen i Norge är ett ganska omfattande arbete, som kan ta 5—10 år för hela landet. *Grunnskolerådet*, som förordar förslaget, finner att huvudproblemet vid en reform (även av alfabetets tecken) för skolväsendets del är att läroböcker, ordböcker o. s. v. icke längre är up to date, men att utgifterna inte blir så stora, om man tar tid på sig att genomföra reformen, så att endast nytt material trycks enligt det nya systemet. *Läroarutdanningsrådet* anser att reformen bör genomföras så att den dansk-norska ordningsföljden blir gällande, likaså *universitetet i Bergen*. *Noregs mållag* finner att bokstavsföljden i svenskan kunde ändras så att *å* förläggs sist i alfabetet och att *á* i isländska och färöiska omplaceras på motsvarande sätt. Detta kunde ske som motprestation till en övergång till *ö* i danska, färöiska och norska. Man fin-

ner det också rimligt, att tecknen *þ* och *ð* får plats i ett nordiskt alfabet och att islänningar och färöingar i så fall själva bör avgöra dessas plats. *Grafiske bedrifters felleskontor* understryker att en ändring av bokstavs-följden kommer att skapa mycket extra arbete och merkostnader vid vidareföring av tidigare uppslagsböcker och lexikon, eftersom stående satser, filmer och klichéer inte kan användas utan ändringar.

Att kostnaderna vid en omläggning kan bli stora framhålls även av svenska *universitetskanslersämbetet*. *Lunds universitets språkvetenskapliga sektion* finner att problemet ej är språkligt, utan ekonomiskt och praktiskt, väl också pedagogiskt. Om en likformighet skall genomföras, bör den danska och norska ordningen få det avgörande ordet. Man anser det även självklart att isländska alfabetets ordning bör bli avgörande för placeringen av de isländsk-färöiska särbokstäverna. *Göteborgs universitet* framhåller att den internationella standarden för alfabetisering följer den dansk-norska ordningsföljden och att ett samnordiskt alfabet bör följa denna standard. *Stockholms universitet* anser att få saker torde vara så lätta att lära sig som den existerande skillnaden i bokstavsföljden mellan de nordiska språken och att en ändring måste anses utesluten med hänsyn till de följdverkningar denna skulle ha för allt alfabetiskt ordnat material. Man finner även att medlemsförslaget inte ger en klar bild av alla de komplikationer en alfabetiseringsändring skulle medföra. *Umeå universitet* anser att svenskan kunde företa en omplacering av *å*, mot bakgrund av att danskan och norskan redan gjort flera ändringar i språket i syfte att närma de nordiska språkens skrivsätt. *Nämnden för svensk språkvård* påpekar att man även efter en reform skulle bli tvungen att använda äldre alfabetiskt uppställt material, d. v. s. att man ändå skulle vara tvungen att lära sig bägge systemen under decenni-er framåt, vilket innebär en allvarlig olägenhet. *Sveriges standardiseringskommission* upplyser om att den internationella standardiseringsorganisationen ISO har mottagit ett tyskt förslag, som syftar till att få till stånd en internationell ordningsföljd för grundbokstäverna i det latinska alfabetet och för bokstäver kompletterade med diakritiska tecken (t. ex. *ä* och *ö*). Projektet befinner sig dock på ett förberedande stadium. *Svenska akademien* anser bl. a. att man kan genomföra fast placering av de isländsk-färöiska bokstavstecknen i nordiska register i enlighet med den i isländskan använda ordningen. *Svenska bokförläggareföreningen* anser att genomförande av lika bokstavsföljd skulle medföra stora olägenheter, inte minst för bokförlagen, i det land eller de länder som måste ändra. *Föreningarna Nordens Förbund* betonar det mycket omfattande omlägningsarbete som skulle bli nödvändigt om man i de nordiska länderna övergår till gemensam bokstavsföljd för *å*, *ä* och *ö*.

Den i medlemsförslaget framlagda idén om att svenskan skulle frångå stavning med *ck* och *ch* för långt k-ljud kommenteras av ett antal remissinstanser. *Dansk Sprognævn* och *undervisningsministeriet* anser att

denna stavningsfråga kunde överlåtas till de nationella språknämnderna för gemensam bedömning. *Jyväskylä universitet* anser att stavningsändringen kunde övervägas, varvid *ck* skulle ändras till *kk* och *ch* till *k*. *Turun yliopisto* har ingenting att invända mot en sådan ändring. *Noregs mållag* ser gärna att svenskan företar denna ändring, men anser att detta bör avgöras av svenskarna själva.

Historisk-filosofiska sektionens utbildningsnämnd vid *Uppsala universitet* förordar däremot icke den föreslagna stavningsändringen, då man anser *ck* vara väsentligt mera lättskrivet för handstil än *kk*. *Språkvetenskapliga sektionen* vid *Lunds universitet* har inga principiellt grundade invändningar mot att *ck* ersätts med *kk*, men framhåller att en ändring av *ch* (som utom i egennamn i svenskan endast används i ordet *och*) skulle innebära ett stort ingrepp i svenskars läs- och skrivvanor. Därtill kommer att motsvarigheten i danska och norska skrivs *og*. *Göteborgs universitet, institutionen för nordiska språk* vid *Stockholms universitet* och *Umeå universitet* avstyrker tanken, liksom *Nämnden för svensk språkvård*, som framhåller att stavningen *ck* har motsvarigheter i tyskan och engelskan, varför den kan antas vara välbekant för andra nordbor och knappast orsaka lässvårigheter. Samma argument mot förslaget framförs av *Svenska akademien* och av *Svenska bokförläggareföreningen*, vilka även åberopar vissa andra, av svenska remissinstanser anförda skäl mot en stavningsändring. *Föreningarna Nordens Förbund* anser att de skillnader som existerar mellan språken med avseende på stavningen av k-ljudet inte är så påfallande att de utgör något egentligt problem.

Övriga synpunkter

Sámi Institut'ta redogör för de särbokstäver som för närvarande brukas i samisk rättskrivning, dels i det alfabet som används i Finland, dels i det som nyttjas i Norge och Sverige, samt för de bokstavstyper som sannolikt kommer att införas i den planerade nya gemensamma ortografin för samiskan. Institutet, liksom *Odd Mathis Hætta* framhåller betydelsen av att tastaturerna för skrivmaskiner för samiska standardiseras. Sameinstitutet framhåller även önskvärdheten av att de nordiska parlamentariska organen tar upp en bredare diskussion om det samiska språkets status i Norden och på nationellt plan, bl. a. med hänsyn till lagfäst ställning inom administrationen och skolväsendet. Innan detta har skett, kommer harmoniseringsinitiativ av medlemsförslagets storleksordning att leda till en fastlåsning av den samiska ortografiutvecklingen. Speciellt understryker man vikten av att den samiska språknämnden erhåller medel för att fullföra genomförandet av en gemensam samisk ortografi.

Finlands standardiseringsförbund anser att frågan om ett gemensamt skrivsätt för sibilant-s (sje-ljudet) borde upptagas till behandling i sam-

band med ett genomförande av medlemsförslaget. Även *Svenska modersmåslärarnas förening i Finland* föreslår att stavningen av sje- och tje-ljuden (i svenskan) förenklas och förenhetligas.

De tekniska konsekvenserna av de föreslagna reformerna berörs av bl. a. *Dansk Provins Bogtrykkerforening*, som framhåller att tryckeribranschen skulle åsamkas stora omkostnader om de genomförs, bl. a. vid anskaffning av nya sättmaskinsmatriser, band för fotosättning m. m. *Grafiske bedrifters felleskontor*, Norge, som anser reformerna vara tekniskt genomförbara, anför samma betänkligheter och betonar även att stående satser, filmer och klichéer icke kan utnyttjas utan justeringar. *Sveriges standardiseringskommission* framhåller bl. a. att de tekniska problem som de varierande bokstavstyperna för närvarande ger upphov till redan är lösta på ett tillfredsställande sätt och att de sättningstekniska problemen (vid datorbaserad sättning) behandlas av en samnordisk kommitté för tidningstekniska frågor (NATS). Problemen inom detta område har fått en ekonomiskt och tekniskt tillfredsställande lösning.

Sak A 415/k om en nordisk språknämnd

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttranden om medlemsförslaget:

Sámi Institut'ta (Nordiska sameinstitutet)

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
 Dansk Sprognævn
 Dansk lærerforening
 Dansk forfatterforening
 Dansk Journalistforbund
 Danske Reklamebureauers Brancheforening
 Det danske Akademi
 Fróðskaparsetur Føroya (Academia Faeroensis)

Finland

Undervisningsministeriet
 Helsingfors universitet, kansler
 Helsingfors universitet, konsistoriet
 Helsingfors universitet, historisk-filologiska sektionen
 Svenska språkvårdsnämnden i Finland
 Delegationen för utlandslektorat och språkkursärenden
 Äidinkielen opettajain liitto (Modersmåslärarnas förbund)
 Svenska modersmåslärarnas förening i Finland
 Nykysuomen laitos — Institutionen för nufinska, språknämnden
 Finlands svenska författarförening

Norge

Utenriksdepartementet
 Kirke- og undervisningsdepartementet
 Grunnskolerådet

Norsk språkråd
 Universitetet i Oslo, Universitetsdirektören
 Universitetet i Oslo, Norsk leksikografisk institutt
 Universitetet i Oslo, Institutt for nordisk språk og litteratur
 Universitetet i Bergen, Det historisk-filosofiske fakultet
 Universitetet i Trondheim, Norges lærerhøgskole
 Universitetet i Trondheim, Nordisk institutt
 Universitetet i Tromsø, Institutt for språkfag
 Det norske videnskaps-akademi i Oslo
 Norsk lærerlag
 Den norske forfatterforening
 Norsk journalistlag
 Registrerte reklamekonsulenter

Sverige

Universitetskanslersämbetet
 Uppsala universitet, rektorsämbetet
 Uppsala universitet, historisk-filologiska sektionens utbildningsnämnd
 Uppsala universitet, språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd
 Lunds universitet, humanistiska fakulteten, språkvetenskapliga sektionen
 Göteborgs universitet, rektorsämbetet
 Göteborgs universitet, språkvetenskapliga sektionen
 Stockholms universitet, rektorsämbetet
 Stockholms universitet, institutionen för nordiska språk
 Stockholms universitet, institutionen för lingvistik
 Umeå universitet, rektorsämbetet
 Umeå universitet, humanistiska fakulteten
 Nämnden för svensk språkvård
 Svenska akademien
 Sveriges författarförbund
 Svenska annonsörers förening
 Sveriges lärarförbund

Innehållet i remissyttrandena kan till sina huvuddrag sammanfattas på följande sätt:

Samnordiskt remissyttrande

Sámi Institut'ta stöder tanken och hoppas på dess snara realiserande. Ur samisk synvinkel framhålls följande önskemål: att en representant för den samiska språknämnden får säte i den nordiska nämnden, att finansieringen av samiskt språksamarbete i största möjliga utsträckning genomförs som en samnordisk uppgift, med hänsyn tagen till att den samiska språknämnden bör få arbeta oavhängigt inom sitt problemfält, men att den nordiska språknämnden bör ha en mandatfäst stödjande inställning till det samiska språkets bruk och utveckling på olika områden, samt att samiska språkspörsmål på det hela taget ses i sammanhang med andra nordiska minoritetsspråk och deras status.

Danska remissyttranden

Ministeriet for kulturelle anliggender hänvisar till uttalandet från Dansk Sprognævn och tillfogar att man på förhand är böjd att dela språknämndens uppfattning, enligt vilken det organiserade nordiska språksamarbetet bör baseras på det existerande samarbetet mellan de nationella språknämnderna. *Dansk Sprognævn* hänvisar till sitt yttrande om medlemsförslag A 226/k, i vilket man ansett att upprättandet av ett samnordiskt språkvårdsorgan icke skulle innebära fördelar, utan oundvikligen skulle leda till en tyngande och oräntabel överadministration. Man är positivt inställd till en kraftig utbyggnad av det språkliga samarbetet i Norden, men anser att denna bör uppnås genom starkt ökat stöd till de existerande nämnderna. Vidare föreslår man överläggningar mellan Nordiska rådet och de nordiska språknämnderna om möjligheterna att förbättra den inbördes språkförståelsen. *Dansklærerforeningen*, *Danske Reklamebureauers Brancheforening* och *Det danske Akademi* tillstyrker förslaget, medan *Dansk Journalistforbund* avstyrker detsamma, samtidigt som man uttalar sig för stärkt samarbete mellan de nationella nämnderna. *Fróðskaparsetur Føroya* understöder varmt medlemsförslaget, i det man utgår från att Färöarna får självständig representation i den nordiska språknämnden. Upprättandet av ett sådant organ skulle täcka ett högst aktuellt behov från färöisk synpunkt.

Finländska remissyttranden

Finlands *undervisningsministerium* anser att den i medlemsförslaget framförda kritiken mot att ökade resurser icke ställts till språknämndernas förfogande i varje fall för Finlands del är obefogad samt framhåller att t. ex. Finlands och det finska språkets roll inte beaktats i förslaget. Ministeriet avstyrker medlemsförslaget. *Kansler*, *konsistoriet* och *historisk-filologiska sektionen* vid *Helsingfors universitet* avstyrker förslaget, då man finner att det inte skulle medföra några fördelar, utan fara för onödig överorganisation. Om man trots allt upprättar ett gemensamt organ, bör man tillse, att förbindelserna mellan språknämnderna i Finland och de andra nordiska språknämnderna inte avbryts. Man understryker vidare att varje språknämnd måste ges bättre möjligheter att handha de gemensamma nordiska frågorna. I stort sett samma synpunkter framförs av *Svenska språkvårdsnämnden i Finland* och av *Delegationen för utlandslektorat och språkkursärenden*. *Institutionen för nufinska, språknämnden* framhåller att man för sin del varit fullkomligt nöjd med de former i vilka de nordiska språknämnderna nu bedriver sitt samarbete. *Äidinkielen opettajain liitto* (Modersmåslärarnas förbund) och *Svenska modersmåslärarnas förening i Finland* tillstyrker bägge medlemsförslaget, medan *Finlands svenska författarförening* hellre än ett nytt organ skulle se en intensifiering av samarbetet

mellan de existerande språknämnderna, vilket dock förutsätter att nya medel frigörs för detta ändamål.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet anser att det för närvarande icke är ändamålsenligt att upprätta ett särskilt organ med de funktioner som föreslagits. Man anser dock att det är viktigt att det nordiska språkvårdssamarbetet stärks och att detta bäst kan ske inom ramen för samarbetet mellan de nationella språknämnderna. *Grunnskolerådets* konklusion är densamma som departementets. Man antar att den nuvarande situationen bäst kunde upphjälpas om man vid varje språknämnd inrättade en ny tjänst, vars innehavare skulle ha till huvuduppgift att tillvarata nordiska samarbetsfrågor. *Norsk språkråd* instämmer i förslagsställarnas uppfattning att nordiskt språksamarbete under de senaste åren blivit viktigare än någonsin tidigare och hälsar därför med glädje varje initiativ att stärka detta samarbete. Språkrådet anser dock att detta bäst kan ske genom att de nationella nämnderna byggs ut. Man hänvisar även till det 20:e nordiska språkmötets uttalande till Nordiska rådets presidium av den 5—7 oktober 1973, i vilket mötet föreslagit förhandlingar mellan representanter för rådet och de nationella språknämnderna om möjligheterna att förbättra den inbördes språkförståelsen i Norden. *Universitetsdirektören, Institutt for nordisk språk og litteratur* samt *Norsk leksikografisk institutt* vid *Universitetet i Oslo* är positivt inställda till intensifierat nordiskt språksamarbete, men finner att detta samarbete bäst kan främjas genom utbyggnad av de nationella språknämndernas nordiska samarbete. *Det historisk-filosofiske fakultet* vid *Universitetet i Bergen* avstyrker förslaget. *Universitetet i Trondheim, Norges lærerhøgskole* förordar att ökade medel ställs till förfogande för de nationella språknämndernas nordiska samarbete, medan *Nordisk institutt* vid samma universitet förordar att en nordisk språknämnd inrättas, dock i nära samarbete med de nationella nämnderna. *Institutt for språkfag* vid *Universitetet i Tromsø*, *Norsk lærerlag* och *Registrerte reklamekonsulenter* stöder medlemsförslaget, medan *Det norske videnskaps-akademi i Oslo*, *Den norske forfatterforening* och *Norsk journalistlag* har avstyrkande inställning.

Svenska remissyttranden

Universitetskanslersämbetet, som framhåller att UKÄ tillstyrkt förstärkta resurser till Nämnden för svensk språkvård bl. a. därför att nämnden behöver större kapacitet för att handha språkvårdssamarbetet med övriga nordiska språknämnder, avstyrker medlemsförslaget dels av detta skäl, dels därför att man befarar att en särskild nordisk språknämnd kan ge upphov till byråkratiska kompetenstvister mellan detta organ och de nationella språknämnderna samt ytterligare därför att

UKÄ inte kan anse att ett samnordiskt organ i något hänseende är överlägset ett aktiverat och fördjupat informellt samarbete mellan de existerande nationella språknämnderna. *Rektorsämbetet* och *språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd* vid *Uppsala universitet* avstyrker förslaget, medan *historisk-filosofiska sektionen* vid samma universitet tillstyrker detsamma. *Språkvetenskapliga sektionen* av *humanistiska fakulteten* vid *Lunds universitet* rekommenderar starkt att en välturustad skandinavisk språknämnd av antytt slag upprättas som samarbetsorgan mellan de existerande språknämnderna i Sverige, svenska Finland, Norge och Danmark. Som motivering framhåller sektionen att de nationella språknämndernas verksamhet inte är tillräcklig för att förhindra uppkomsten av fullkomligt onödiga språkskillnader av den typ som exemplifieras i medlemsförslaget. *Rektorsämbetet* och *språkvetenskapliga sektionen* vid *Göteborgs universitet* tillstyrker medlemsförslaget, likaså *rektorsämbetet* vid *Stockholms universitet*, som likväl framhåller att den nordiska språknämnden inte bör vara ett organ överordnat de nationella språknämnderna. *Institutionen för nordiska språk* vid *Stockholms universitet* tillstyrker att en nordisk språknämnd upprättas som medel att intensifiera det internordiska samarbetet mellan de olika nordiska språknämnderna och *institutionen för lingvistik* vid samma universitet finner förslaget vara värt allt stöd. Man anser att den föreslagna nämnden bör få egna utredningsresurser och påpekar att ett förslag om ett samnordiskt institut för tillämpad språkforskning för närvarande handläggs av andra instanser än Nordiska rådet.

Rektorsämbetet och *humanistiska fakulteten* vid *Umeå universitet* delar förslagsställarnas uppfattning att den säkraste vägen att effektivera det angelägna nordiska samarbetet inom språkvården är att inrätta en nordisk språknämnd. Denna nämnd bör enligt universitetets uppfattning tjänstgöra som ett gemensamt, överordnat organ för de redan existerande språknämnderna och vara en överbyggnad till dessa. *Nämnden för svensk språkvård* omvittnar riktigheten av förslagsställarnas påpekande, att de nationella språknämnderna sedan 1970 inte erhållit ökade resurser för sitt nordiska samarbete. Man framhåller även att en kärnpunkt i den nordiska språkvårdsproblematiken är att termskapande institutioner och myndigheter bör fås att automatiskt anlita den nordiska språkexperten för att vinna terminologisk gemenskap. Även resursfrågan är central. Nämnden finner det dock vara ovisst om en nordisk språknämnd är det bästa sättet att lösa frågan. Man finner det naturligare att i första hand de existerande nationella språknämnderna snarast får reella möjligheter att göra de nordiska insatser de vill och bör göra. En nordisk språknämnd kunde utgöra ett värdefullt komplement till de nationella nämnderna, men möjligheten att stärka de nationella nämnderna bör först prövas. Man förordar en förutsättningslös utredning av hela frågan om det nordiska språksamarbetet. I stort sett samma synpunkter anförs

av Svenska akademien. Sveriges författarförbund tillstyrker förslaget, medan Svenska annonsörers förening vitsordar behovet av samordning på språkvårdsområdet och tillstyrker att frågan blir föremål för en utredning, varvid ramarna för en språknämnds verksamhet preciseras. Sveriges lärarförbund har avstått från yttrande.

3. Utskottet

Behandlingen av medlemsförslagen om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd samt om en nordisk språknämnd har inom kulturutskottet genomförts parallellt.

Sak A 413/k om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd

Förslaget om gemensamt alfabet gäller i praktiken endast typparen æ—ä och ø—ö . Den i medlemsförslaget framkastade tanken på att ersätta både æ och ä med è har nämligen helt avvisats av samtliga remissinstanser som uttalat sig om saken och en eventuell övergång i svenskan från ch och ck till kk bör såsom en ren stavningsfråga hållas utanför diskussionen om ett gemensamt alfabet.

Vid ett eventuellt förenhetligande av alfabetet har man teoretiskt sett fyra möjligheter att välja mellan: 1) att låta typpet æ—ø bli allena-rådande, 2) att välja typpet ä—ö , 3) att välja kombinationen æ—ö eller 4) kombinationen ä—ø . Kombinationerna 3 och 4 kan förefalla plausibla som en kompromiss, varigenom alla språk skulle "offra" något, såsom vissa remissinstanser framhållit.

Eftersom ett genomförande av alternativen 3 eller 4 skulle innebära ändring av samtliga alfabet skulle dock även kostnaderna för en reform bli i motsvarande mån större. Därtill talar logiska och språkhistoriska skäl mot en kompromisslösning. Sålunda återstår som eventuella reformalternativ 1 och 2. (I remissmaterialet framhålls att en övergång från ø till ö relativt lätt skulle låta sig göra i norskan och möjligen även i danskan utan samtidig övergång från æ till ä . Denna möjlighet bör dock i detta sammanhang tillmätas ringa betydelse, eftersom man därigenom icke skulle uppnå ett gemensamt nordiskt alfabet.)

Förslagsställarna har framhållit de vinningar som skulle uppnås genom ett förenhetligt alfabet. Förslaget har praktiska fördelar, såsom standardiseringsreformer över huvud taget. En enhetlig typografi vore även utan tvivel en nordisk vinning. På lång sikt kunde den föreslagna reformen medföra ekonomiska fördelar inom vissa begränsade områden. Den är även praktiskt möjlig att genomföra, så som tidigare bokstavsändringar i danska, norska och isländska visar. För övrigt har standardiseringssträvandena i andra frågor lett till reformer av nästan lika stora praktiska konsekvenser, t. ex. införandet av nya måttenheter.

Mot förslaget talar även omständigheter som måste tillmätas betydelse. En reform av alfabetet medför under en relativt lång övergångs-

tid stora kostnader. Den förutsätter även ett ingrepp i läs- och skrivvanorna för hela befolkningen i de länder som, oberoende av om man väljer de ovan antydda alternativen 1 eller 2, måste ändra sitt alfabet. Därtill kommer att själva valet mellan en generalisering av α — ϕ eller \ddot{a} — \ddot{o} förutsätter att man ålägger såväl samhällsorgan, näringsliv som enskilda medborgare i vissa länder i Norden både kostnader och praktiskt omak för att uppnå ett visserligen obestridligt nordiskt intresse.

Sak A 415/k om en nordisk språknämnd

Kulturutskottet hade i ett betänkande till andra samlingen av Nordiska rådets 21:a session, daterat den 25 september 1973, rörande berättelsen om de nordiska språknämndernas samarbete (*Sak C 9/k*) framhållit nödvändigheten av ett aktivt nordiskt språksamarbete. De nordiska språknämnderna upptog vid det tjugonde nordiska språkmötet den 5—7 oktober 1973 kulturutskottets betänkande till diskussion och hänvände sig till Nordiska rådet med förslag om direkta överläggningar mellan språknämnderna och representanter för Nordiska rådet för att bl. a. diskutera möjligheterna att förbättra den inbördes språkförståelsen i Norden.

Som en följd av de inom kulturutskottet förda diskussionerna om språksamarbetet väcktes den 25 september resp. den 8 oktober 1973 medlemsförslagen om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd (*Sak A 413/k*) och om en nordisk språknämnd (*Sak A 415/k*).

För att tillmötesgå språknämndernas önskemål om överläggningar med representanter för Nordiska rådet inbjöd kulturutskottet representanter för språknämnderna i de nordiska länderna till ett gemensamt möte med utskottet i Ålborg den 9 november 1974, varvid diskussionen främst gällde medlemsförslaget om en nordisk språknämnd. Vid mötet framkom från språknämndernas sida delvis ändrad inställning till frågan, i det att mötet i det stora hela ställde sig positivt till tanken på att inrätta ett samnordiskt organ (språknämnd, språksekretariat el. likn.) för språksamarbetet. Vid mötet förelåg ett av professor Bertil Molde, sekreterare i Svenska språknämnden (tidigare Nämnden för svensk språkvård), utarbetat PM om organisation och uppgifter för en framtida samnordisk språknämnd.

Vid sitt möte den 14—15 januari 1975 fattade utskottet preliminärt beslut om att förorda upprättandet av ett nordiskt språksekretariat med de uppgifter som föreslagits i professor Moldes tidigare nämnda PM. I enlighet med överenskommelse som träffats med språknämnderna tillsändes språknämnderna detta preliminära beslut för yttrande. Uttalandena från språknämnderna förelåg vid utskottets möte i samband med 23:e sessionen i februari 1975. Språknämndernas uttalanden uppvisade positiv inställning till kulturutskottets preliminära ståndpunkt från samtliga språknämnder utom den norska, som var tveksam, och den danska,

som avstyrkte men framlade ett alternativt förslag. Mot denna bakgrund beslöt utskottet att i sitt betänkande om saken till rådets session anmäla att sakens behandling skulle komma att fortsätta inom utskottet efter sessionen.

En ny överläggning mellan kulturutskottet och representanter för språknämnderna ägde rum vid utskottsmötet i Helsingborg den 26 maj 1975. Ett vid detta möte framlagt kompromissförslag, utarbetet inom Norsk språkråd och innebärande förslag om ett nordiskt språksekretariat fördelat mellan den danska, norska och svenska språknämnden, vann icke odelad uppslutning bland mötesdeltagarna. Kulturutskottet hänsköt frågan för vidare beredning till den vid samma möte inom utskottet tillsatta arbetsgruppen, inom vilken behandling ägde rum den 17 juli 1975. Arbetsgruppen föreslog att utskottet skulle fasthålla vid sitt preliminära beslut i saken av januari 1975, dock så att den för sekretariatet skisserade organisationen något förenklades. Utskottet beslöt dock vid sitt möte den 14 augusti 1975 att med anledning av medlemsförslagen föreslå rådet en rekommendation om en utredning av frågor rörande nordiskt språkvårdssamarbete, inklusive samarbetet mellan språknämnderna och förslaget om nordisk språknämnd eller nordiskt språksekretariat, formulerad så att behovet av konkreta samarbetsåtgärder särskilt skulle framhållas. Frågan om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd skulle föreslås hänskjuten till samma utredning.

Att tanken på att upprätta ett samnordiskt organ för språksamarbetet på nytt har tagits upp inom Nordiska rådet har sin bakgrund i en växande känsla av oro för den utveckling i olika riktningar som de i Norden talade språken undergår, en utveckling som hotar att på lång sikt undergräva den språkgemenskap som består mellan de tre centralskandinaviska språken danska, norska och svenska och som har betydande direkta och indirekta konsekvenser även för samtliga andra språk som tatas i Norden.

Varje levande språk undergår ständiga förändringar. Dessa förändringar gäller alla element i språket, uttal, satsbyggnad, ordbildning, ordförråd o. s. v. Snabbast och mest påtagligt sker omvandlingen av ordförrådet. I detta avseende har utvecklingen under de senaste decennierna gått snabbare än förut. Särskilt påtagliga är förändringarna när det gäller teknisk och vetenskaplig terminologi och i fråga om ord och benämningar som tillhör samhällslivet (inklusive politiken). De nya orden strömmar in i språken huvudsakligen från två källor, som översättningslån från internationell terminologi (varvid engelskan numera är den helt dominerande långivaren) eller — och detta gäller kanske i särskilt hög grad samhällslivet — genom att nya ord på inhemsk grund skapas för nya, men även för gamla, begrepp. I båda fallen myntas de nya orden ofta utan att kontakt tagits med språkvårdsexpertis av skribenter i massmedia eller av tjänstemän inom förvaltningen. Ännu mera sällsynt

är det att samråd på nordiskt plan föregår ibruktagandet av ett nytt ord. Följden blir onödiga skillnader av det slag som förslagsställarna exemplifierat.

Enligt utskottets mening är det därför just i fråga om ordförrådet som ett eventuellt nytt organ för språksamarbete borde sätta in de snabbaste åtgärderna i ett första skede. Av de svårigheter som möter den inbördes språkförståelsen är ordskillnaderna (jämte uttalsskillnader mellan danskan och svenskan—norskan) de mest påtagliga. Vid översättning från och till svenska, danska och norska och övriga språk i Norden är det ofta ordförrådet som leder till fallgropar. Samtidigt är det långt lättare att förändra ord än att ingripa i andra element i språket. Här gäller även regeln att åtgärder för samordning bör sättas in snabbt, helst innan ett nytt ord tas i bruk, men i varje fall innan det hunnit rotfästa sig i språket.

En av förutsättningarna för att ett aktivt nordiskt språksamarbete av det slag som antytts skall bli effektivt är givetvis att balans uppnås mellan behovet av nordisk samverkan och de enskilda språkens autonoma behov av språkvård. Detta uppnås bäst genom att den nordiska aktiviteten inriktas just på att förhindra att ytterligare skillnader uppstår mellan språken. Det eventuella nya nordiska organets verksamhet borde försiggå i nära och god samverkan med de språkvårdande organen inom varje enskilt språkområde.

En annan förutsättning för ett framgångsrikt nordiskt språksamarbete är att det föreslagna nya organet får en tillräckligt stor auktoritet och tillräckligt stora resurser för att dess rekommendationer skall få genomslagskraft. Ett av de stora problemen inom språkvården på nationellt plan är just att effektivt genomföra de rekommendationer som de språkvårdande organen ger. I detta avseende existerar betydande skillnader mellan språken. Medan t. ex. finskan och norskan har en tradition, enligt vilken centralt beslutade språkliga reformer relativt lätt accepteras, är detta för danskans och svenskans del fallet i långt mindre grad. För att det föreslagna organets arbete skall få avsedd effekt, krävs därför att det får tillräckligt stora informationsresurser. Det vore även i högsta grad önskvärt, att statliga myndigheter i alla de nordiska länderna ålades att, innan en ny term myntas, kontakta respektive språknämnd, vilken i sin tur automatiskt bör kontakta det nordiska organet.

De nationella språknämndernas roll i samarbetet bör även i framtiden vara central inom språkvårdssamarbetet. Kulturutskottet vill därför nu, såsom tidigare, kraftigt understryka att dessa nämnders resurser bör ökas, så att de kan fylla de ökade krav som det föreslagna intensifierade språksamarbetet medför. Ett minimikrav är att varje språknämnd i Norden garanteras existensmöjligheter från statsmaktens sida. Detta gäller bl. a. den samiska språknämnden, Svenska språkvårdsnämnden i Finland och den finska språknämnden i Sverige.

Vad som hittills sagts har gällt det egentliga språkvårdssamarbetet. Kulturutskottet anser dock, att ett nordiskt språksamarbetsorgan borde få uppgifter av mera allmänt språkpolitiskt slag. Det nya organet borde åläggas att aktivt verka för förbättrad språkförståelse inom Norden. Härvid är grannspråksundervisningen en central punkt, liksom åtgärder för att genom massmedia (främst TV och radio) verka för breddning och fördjupning av kunskaperna i de nordiska grannspråken. Samarbetsorganet borde även ta initiativ till undersökningar och forskning rörande nordiska språkproblem samt verka för ökad undervisning i detta avseende på universitetsplanet. Ett nytt organ borde över huvud taget verka som ett aktivt påtryckningsorgan för att driva den nordiska aspekten på det språkliga området. Det skulle därför enligt utskottets mening vara nödvändigt att det nya organet sammansätts såväl av språkmän som politiker.

Det är naturligt att det föreslagna organets verksamhet kan få den största direkta effekten när det gäller danskan, norskan och svenskan. Det är dock felaktigt att föreställa sig, att inte också de övriga språken i Norden skulle komma att beröras av dess verksamhet. I samtliga nordiska språk utgör lånorden den helt dominerande komponenten i ordförrådet och även de icke-germanska språken i Norden (finska, grönländska och samiska) har under tidernas lopp utsatts för en så stark påverkan från de skandinaviska språken att de, frånsett den yttre dräkten, i allt väsentligt ingår i den nordiska språkgemenskapen. Behovet av samarbete t. ex. när det gäller nyord, är således uppenbart även för dessa språks del, vilket även omvittnats av berörda språknämnder. Särskilt på samhällsterminologins område existerar för närvarande ett akut behov av "bilateralt" samarbete t. ex. mellan finskan och svenskan. De nya termer som oavbrutet tas i bruk i officiell text på finska i Finland och på svenska i Sverige översätts regelmässigt i vardera landet till svenska respektive finska, med den påföljden att i värsta fall fyra olika ord tas i bruk för samma begrepp, två finska och två svenska. Ännu mera komplicerade förhållanden gör sig gällande inom samiskan, eftersom den samiska befolkningen är uppdelad på tre av de nordiska länderna och därtill sönderfaller i flera sinsemellan starkt avvikande dialekter. När det gäller dessa problem kan ökad nordisk språksamstämmighet endast vara till fördel.

För att konkretisera det ovan sagda önskar kulturutskottet redan i detta skede framlägga en skiss till uppgifter för ett eventuellt samnordiskt språksekretariat.

Sekretariatets allmänna syfte skulle vara att i samarbete med de nationella språknämnderna arbeta för vidgad nordisk språkförståelse och för ökad nordisk språkgemenskap.

Sekretariatets arbetsuppgifter skulle t. ex. kunna vara följande:

- att anordna det årliga nordiska språkmötet (i samarbete med språknämnden i värdlandet) och minst ett årligt möte mellan sekreterarna

- i de nationella språknämnderna och det nordiska språksekretariatets tjänstemän (i samarbete med språknämnden i värdlandet),
- att redigera och utge språknämndernas gemensamma årsskrift "Språk i Norden", att utge ett meddelandeblad, förslagsvis två gånger om året, som kan samdistriberas med de nationella språknämndernas tidskrifter, dvs. Nyt fra Sprognævnet (Danmark), Språknytt (Norge), Språkvård (Sverige) och Kielikello (Finland), och dessutom sändas till andra intressenter,
 - att vara remissinstans i alla frågor som kan få betydelse för den allmänna språkutvecklingen i något av de nordiska länderna (t. ex. eventuella förslag om stavningsreformer), att vid behov ta initiativ till bilateralt språksamarbete, t. ex. för speciella finska och svenska problem,
 - att verka för tillskapandet av universitetsundervisning i (nordisk och allmän) språkplanering, terminologiverksamhet, språkvård o. d. samt att ta initiativ till forskning på dessa områden, att noga följa utvecklingen av gransspråkundervisningen på alla undervisningsnivåer i de nordiska länderna och att ta initiativ till förbättringar på detta område, att ta initiativ till olika undersökningar rörande språkförståelsen i Norden och att verka för att resultaten av sådana undersökningar påverkar t. ex. utformningen av skolundervisningen i gransspråken och programpolitiken i radio och TV,
 - att i samarbete med radio- och TV-företagen i Norden öka möjligheterna till breddning och fördjupning av kunskaperna i de nordiska gransspråken, att intressera pressen i de nordiska länderna för den nordiska språkgemenskapen, t. ex. genom distribution till tidningarna av populärt hållna artiklar och notiser om nordiska språkfrågor,
 - att intressera bokförlag i Norden för en sådan språklig utformning av olika danska, norska och svenska fackböcker att de kan läsas över hela Norden (i en och samma utgåva), ev. efter komplettering med särskilda korta ordlistor, som sekretariatet kan hjälpa till att utforma, att ta initiativ till utarbetandet av olika typer av två- och flerspråkiga ordlistor och ordböcker mellan olika nordiska språk,
 - att stödja de tekniska nomenklaturorganen i deras nordiska samarbete, att ta initiativ till terminologiskt samarbete inom sådana områden som inte tillhör de tekniska nomenklaturorganens verksamhetsfält (t. ex. medicin, psykologi, pedagogik, sociologi, arbetsmarknad), att vara rådgivande och vid behov koordinerande organ i språk- och termfrågor som rör mer än ett nordiskt land, såväl i förhållande till enskilda personer, företag, institutioner etc. som i förhållande till anslagsgivande myndigheter, att medverka till att resultaten av de undersökningar och det terminologiska arbete etc. som sekretariatet har tagit initiativ till eller deltagit i blir publicerat på lämpligt sätt.

Sammanfattning

Kulturutskottet finner det sålunda klarlagt att det förefinns ett starkt behov av konkreta samsarbetsåtgärder inom språkvården i Norden. Då det emellertid inte helt klart har framgått vilken form det nordiska språksamarbetet i framtiden borde ha, vill utskottet förordna en utredning av de ovan aktualiserade frågorna, såsom fördjupande av samarbetet mellan språknämnderna i de enskilda länderna, inrättande av en

nordisk språknämnd eller ett nordiskt språksekretariat samt införande av gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd.

Denna utredning bör ha som mål att framlägga förslag till konkreta åtgärder inom detta viktiga samarbetsområde.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet i anledning av de två medlemsförslagen antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med hänsyn till det stora behovet av åtgärder inom det nordiska språkvårdssamarbetet skyndsamt låta utreda förslagen om en nordisk språknämnd samt gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd.

Århus den 16 september 1975

René Brusvang (CD)

Martin Buvik (H)

Nils Dahlman (AS)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Arnt Hagen (Sp)

Svend Haugaard (RV)

Paul Jansson (s)

Karl Johan Mortensen (S)

Ingemar Mundebo (fp)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Medlemsforslag om en nordisk språknämnd

(Väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Gylfi Þ. Gíslason, Demmus Hentze, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman)

De nasjonale språknemnder arbeider i dag hovedsaklig på ren nasjonal basis. En har ingen felles nordisk nemnd som kan se språkutviklingen i nordisk sammenheng. I 1968 satte Sven Sundin frem medlemsforslag om oppretting av en nordisk språknemnd. Medlemsforslaget ble behandlet på Nordisk Råds sesjon i februar 1970. I tillit til at regjeringene ville sørge for at de nasjonale språknemnder ville få større ressurser til sin rådighet og at nemndene seg imellom tok opp spørsmålet om å etablere en felles institusjon for å fortsette arbeidet med nordisk språkdyrking på det felles nordiske plan, vedtok Rådet ikke å foreta seg noe i anledning medlemsforslaget.

I de år som er gått, har lite skjedd. De økonomiske ressurser er ikke økt og de nasjonale nemndene har ikke seriøst drøftet spørsmålet om å etablere en felles institusjon slik forutsatt av Nordisk Råd i 1970.

De siste års utvikling har vist at behovet for en felles institusjon for nordisk språkdyrking har økt. Det bygges i økende grad opp nye unødige barrierer mellom språkene, blant annet ved at det innføres ulike ord og forkortninger for nye begrep i nordiske språk. Som et aktuelt eksempel kan nevnes at EEC betegnes som EF i dansk og norsk, mens svensk nytter EG. Det som benevnes EDP i engelsk kalles EDB i norsk og dansk, mens det heter ADB på svensk. Slike eksempler kan forfleres.

I Europa ellers er en begynt å ta disse saker alvorlig, f. eksempel foregår det nå et organisert samarbeid mellom Tyskland, Østerrike og Sveits for å finne frem til entydige navn på nye begrep som skal nyttes på tysk i offentlige dokumenter. Et liknende arbeid er i ferd med å utvikle seg mellom Holland og Belgia når det gjelder nederlandsk skriftspråk.

En slik felles nordisk institusjon vil ikke ha som oppgave å gripe inn i det enkelte språks naturlige utvikling, men kan være med på å forhindre at tilfeldigheter, f. eksempel i valg av forkortninger unødiggjøre fremmedgjør de nordiske språk for hverandre og vanskeliggjør lesbarheten av nabospråk.

Med henvisning til Nordisk Råds tidligere behandling foreslås at:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å opprette en nordisk språknemnd.

København, 8. oktober 1973

Aimo Ajo (Sd)

Tønnes Madsson Andenæs (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Per Borten (Sp)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Demmus Hentze (Fkfl)

Ingemar Mundebo (fp)

Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1. Betänkande 1 (se 23:e sess., s. 420)

BILAGA 2, Yttranden (se supplementband, s. 91)

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag A 413/k om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd och medlemsförslag A 415/k om en nordisk språknämnd

(Se Sak A 413/k: Bilaga 3)

Medlemsforslag

om ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet".

(Väckt av Kristian Albertsen, Finn Gustavsen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Jespersen, Lars Lindeman, Gerda Møller, Arne Nilsen och Carl Olof Tallgren)

Miljövernsaker har i løpet av de siste år kommet til å innta en stadig viktigere plass i nordisk samarbeid. Denne utvikling skjer i erkjennelsen av at mange av de oppgaver som har meldt seg på dette området, bare kan løses i et nært og forpliktende samarbeid innenfor større regioner og uavhengig av landegrenser. Forsåvidt føyer utviklingen innen Norden seg naturlig til de bestrebelser som nå gjøres over hele verden for å nå fram til globale løsninger på miljøpolitikkens område.

Under 22. sesjon undertegnet regjeringsrepresentanter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige en egen miljøvernkonvensjon, som ventes å tre ikraft fra årsskiftet 1974/75. Samtidig vil Helsingforsavtalen ventelig være utvidet til å omfatte miljøvern som prioritert samarbeidsområde.

Parallelt har regjeringene skaffet seg de nødvendige organisatoriske instrumenter og handlingsprogrammer for å løse de forpliktelser som samarbeidsavtale og konvensjon vil komme til å pålegge dem. De ansvarlige fagministre kan som Nordisk Ministerråd allerede støtte seg til embetsmannskomiteer og et utbygget ministerrådssekretariat, både når det gjelder miljøvernsspørsmål generelt og arbeidsmiljøet som spesielt arbeidsområde.

Når det gjelder saksbehandlingen innen Nordisk Råd, har det skjedd en tilsvarende avklaring og styrkelse. I tilknytning til behandlingen av en spesialrapport om utvalgenes antall og arbeidsområder, avgitt 30. oktober 1972 (*Dokument 1/1973, Tillagg 14*) har Presidiet besluttet at behandlingen av miljøpolitiske saker også i fortsettelsen skal konsentres om det sosialpolitiske utvalg, og det er gjennomført en overføring av andre saker fra dette utvalg til andre utvalg for å gi plass for den forventede økte saksmengde innen miljösambeidet. Det er endelig tatt nødvendige beslutninger om å stille økt sekretariatskapasitet til disposisjon for utvalget.

Under behandling av den rapport som er nevnt ovenfor, var spørsmålet om utvalgets navn også fremme, idet det ble pekt på at en navneforandring til "social- og miljøutvalg" ville være en mer korrekt

betegnelse og en ytterligere markering av miljøspørsmålenes nye og sentrale plass innen utvalgets arbeidsområder. Utvalget fant det den gang ikke nødvendig å foreslå en slik navneforandring.

Med henvisning til den raske utvikling som senere er skjedd, og som det er redegjort for ovenfor, vil undertegnede medlemmer nå stille forslag om at utvalgets navn blir endret, slik at det gir en mer korrekt beskrivelse av utvalgets fagområder. Vi vil spesielt fremheve at samarbeidet på miljøpolitikkens område nå vil fremtre som et sjettede område med egne kapitler i Helsingforsavtalen. Det vil være unaturlig dersom det sjettede saksområde ikke blir registrert i utvalgsbetegnelsen, så lenge de øvrige fem er det.

Justering av utvalgsbetegnelsen krever forandring av Arbeidsordningen for Nordisk Råd, som kan foretas av plenarforsamlingen under henvisning til Samarbeidsavtalens artikkel 54.

Vi vil derfor foreslå at Nordisk Råds plenarforsamling beslutter at § 24 i Arbeidsordningen for Nordisk Råd heretter skal lyde:

1. ledd: "I rådet skal det være et juridisk utvalg, et kulturutvalg, et sosial- og miljøutvalg, et trafikkutvalg og et økonomisk utvalg".

4. ledd: "Sosial- og miljøutvalget består av 13 medlemmer hvorav — — —".

København, Oslo og Helsingfors, 27. mai 1974

Kristian Albertsen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)

Knud Jespersen (DKP)

Lars Lindeman (Sd)

Gerda Møller (KF)

Arne Nilsen (A)

Carl Olof Tallgren (Sv)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslag A 429/j om ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet" och medlemsförslag A 434/j om en översyn av Nordiska rådets utskotts antal och kompetensområden**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslagene A 429/j Ændring af "socialpolitisk udvalg" til "social- og miljøudvalget" og A 434/j Vurdering af Nordisk Råds udvalgs antal og kompetenceområder. Udvalget har behandlet de to forslag samlet på møder den 19. august 1974 i Rovaniemi, den 14. januar 1975 i København, den 15. februar 1975 i Reykjavík, den 12. maj 1975 i Helsingfors og den 19. januar 1976 i København.

*1. Medlemsforslagene**1.1. A 429/j — Ændring af "socialpolitisk udvalg" til "social- og miljøudvalget"*

Medlemsforlaget anbefaler, at socialpolitisk udvalg skifter navn til social- og miljøudvalget gennem en ændring af arbejdsordningen for Nordisk Råd.

Forslagsstillerne henviser til, at miljøværnssager i de senere år er kommet til at indtage en stadig vigtigere plads i det nordiske samarbejde. Der henvises blandt andet til undertegnelsen under rådets 22. session af miljøværnskonventionen og den ændring af Helsingforsaftalen, som ventes gennemført som følge heraf.

Selv om det socialpolitiske udvalg i forbindelse med behandlingen af de nye miljøværnssagsområder tog afstand fra en ændring af udvalgets navn, mener forslagsstillerne, at spørgsmålet bør tages op på ny, og at udvalgets navn bør ændres som foreslået for at give en mere korrekt beskrivelse af udvalgets fagområde. Det fremhæves, at samarbejdet på miljøpolitikens område vil komme til at fremtræde som et sjette område med egne kapitler i Helsingforsaftalen, og at det vil være unaturligt, om dette sjette sagsområde ikke blev registreret i udvalgsbetegnelsen, når de fem øvrige er det.

1.2. A 434/j — Vurdering af Nordisk Råds udvalgs antal og kompetenceområder

Medlemsforlaget henstiller, at Nordisk Råd anmoder præsidiets om at nedsætte et parlamentarisk sammensat udvalg til at foretage en almen gennemgang af udvalgenes kompetenceområder samt fremlægge forslag til de ændringer, som gennemgangen kan give anledning til.

Forslagsstillerne anfører, at sagernes fordeling mellem udvalgene er et vigtigt led i rådets arbejde. Spørgsmålet har påkaldt sig opmærksomhed i forskellige sammenhænge, bl. a. med baggrund i ønsket om at give miljøspørgsmål en mere central placering i rådets arbejde. Præsidiets foranledigede senest i 1972 foretaget en undersøgelse af udvalgenes antal og virksomhedsområde. I en rapport, som efter godkendelse i samtlige udvalg blev vedtaget af præsidiets i januar 1973, fastsættes udvalgenes antal til uforandret fem med stort set samme kompetenceområder som tidligere.

Selv om rapporten er af så forholdsvis ny dato, finder forslagsstillerne, at der er grund til at foretage en ny gennemgang af udvalgenes virksomhedsområder.

Ifølge rapporten skal miljøspørgsmål med stærk tilknytning til et vist virksomhedsområde også kunne behandles i et andet udvalg end det socialpolitiske. Forslagsstillerne mener, at alle miljøspørgsmål, herunder specielt arbejdsmiljøspørgsmål, skal behandles i ét og samme udvalg.

Ifølge rapporten skal sådanne arbejdsmarkedsspørgsmål, som har socialt præg eller berører arbejdsmarkedsoverenskomster, behandles i socialpolitisk udvalg, medens beskæftigelsesmæssige spørgsmål og "lokaliseringsfrågor" flyttes til økonomisk udvalg. Forslagsstillerne finder, at en sådan opdeling af arbejdsmarkedsspørgsmål mellem socialpolitisk og økonomisk udvalg er eksempler på ikke tilfredsstillende grænsedragninger.

En vurdering af rådets arbejdsområde i dets helhed bør foretages med udgangspunkt i de vilkår, som kan skønnes at blive aktuelle inden for et overskueligt tidsperspektiv.

Ved en gennemgang bør man også være opmærksom på, at udvalgene gives arbejdsområder, som letter kontakterne til ministerrådet og andre nordiske samarbejdsorganer. Det fremhæves, at udvalgene skal have mulighed for en meningsfuld og grundig behandling af ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde (C 1).

I første omgang bør sagsfordelingen mellem udvalgene analyseres og forudsætningsløst prøves. Sigtet bør være at forsøge at finde en inddeling, som bedre end den nuværende holder nært beslægtede områder sammen. Hvis undersøgelserne heraf giver grunde, som taler for en forøgelse af antallet af udvalg, bør udredningen ikke være forhindret i at fremsætte forslag herom. Dette udgør dog ikke et mål i sig selv.

2 Remissudtalelser

Juridisk udvalg har indhentet udtalelser fra de nationale delegationer og efterfølgende fra Nordisk Råds socialpolitiske udvalg.

Den danske *delegation* har afgivet følgende udtalelse:

A 429/j: Delegationen kan tiltræde, at socialpolitisk udvalg skifter navn til "social- og miljøudvalget".

A 434/j: Delegationen mener, at man bør opretholde den nuværende ordning, hvorefter det er overladt til præsidiets at fordele rådets sager til behandling i de eksisterende udvalg.

Den *finske delegation* har anbefalet den i medlemsforslag *A 434/j* foreslåede udredning angående udvalgenes kompetenceområder. I sammenhæng med denne udredning bør også det i medlemsforslag *A 429/j* fremsatte forslag om ændring af navnet på socialpolitisk udvalg underkastes prøvelse.

Den *norske delegation* udtaler vedrørende *A 429/j* bl. a.:

Man lægger vægt på, at rådet knytter miljøpolitik til sine udvalgsbetegnelser i forbindelse med Helsingforsaftalens udvidelse og miljøværnkonventionens ikrafttræden. Antallet af miljøsager inden for socialpolitisk udvalg er øget jævnt og udgør en betydelig del af udvalgets gøremål.

Om *A 434/j* udtaler delegationen bl. a., at det i løbet af de to år, der er gået, siden præsidiets sidst fastlagde retningslinjerne for sagsfordelingen, er ukendt for delegationens medlemmer, at den gældende fordeling har skabt nævneværdige problemer i sagsforberedelsen. Skulle der opstå problemer, har præsidiets de nødvendige fuldmagter til at sørge for, at alle forslag får en tilfredsstillende udvalgsbehandling. Det er derfor for tidligt at foretage en ny udredning af spørgsmålet.

Den *svenske delegation* udtaler i en fællesudtalelse vedrørende *A 429/j* og *A 434/j* bl. a., at delegationen ikke vil modsætte sig en udredning med henblik på at tilvejebringe en sagsfordeling udvalgene imellem, som bedre end den nuværende holder nært beslægtede områder sammen. Muligheden for et udvalg til at indhente udtalelser fra et andet udvalg bør bibeholdes. Delegationen udtaler tvivl med hensyn til en forøgelse af antallet af udvalg.

Socialpolitisk udvalg konstaterer i sin udtalelse

att den danska och den norska delegationen tillstyrkt den i medlemsförslag A 429/j föreslagna ändringen av socialpolitiska utskottets namn,

att den finländska och den svenska delegationen önskat att den i medlemsförslag A 434/j föreslagna utredningen om utskottets antal och kompetensområden skulle genomföras innan en namnändring skedde, men att delegationerna inte i och för sig uttalat sig negativt mot den föreslagna namnändringen,

att den danska och den norska delegationen avstyrkt den i medlemsförslag A 434/j föreslagna utredningen om utskottets antal och kompetensområden,

att samtliga fem saksområden som behandlas inom socialpolitiska utskottet handläggs inom en och samma avdelning inom ministerrådssekretariatet i Oslo,

att det gällande systemet för fördelning av ärenden på utskott i praktiken i stort sett fungerat väl,

att vid hänvisningen av de olika kapitlen i C 1 socialpolitiska utskottet erhållit avsnitten om socialpolitik, arbetsmarknadspolitik, arbetsmiljöfrågor och miljövårdsfrågor för yttrande,

att miljövårdsfrågorna genom den ändring av Helsingforsavtalet som trädde i kraft i september 1975 formellt utpekats som ett nordiskt samarbetsområde,

att vissa arbetsmarknadsfrågor handlägges inom rådets ekonomiska utskott samt

att begreppet miljö kunde uppfattas inkludera också begreppet arbetsmiljö.

Udvalget har på denne baggrund besluttet:

(a) att *inte* motsätta sig att en översyn av utskottens antal och kompetensområden kom till stånd,

(b) att därest denna utredning ej skulle komma till stånd *tillstyrka* en ändring av namnet till "social- och miljöutskottet".

3 Udvalget

3.1. ad A 429/j — Ændring af "socialpolitisk udvalg" til "social- og miljøudvalget"

Juridisk udvalg kan tiltræde de af forslagsstillerne anførte og i remissudtalelserne tiltrådte grunde for at ændre navnet på socialpolitisk udvalg til social- og miljøudvalget.

Den høje prioritering i det nordiske samarbejde, som bl. a. indgåelsen af miljøvårnkonventionen er udtryk for, og det stigende antal miljøsager, som behandles i rådet, gør det naturligt, at disse sagers betydning også rent formelt fremhæves gennem en præcisering af, at sagerne undergives behandling i et bestemt udvalg. Det er endvidere naturligt, at det af navnet på dette udvalg fremgår, at miljøspørgsmål hermed i betydning sidestilles med de emner, som fremgår af navnene på de andre udvalg i Nordisk Råd.

3.2. ad A 434/j — Vurdering af Nordisk Råds udvalgs antal og kompetenceområder

Juridisk udvalg er enig med forslagsstillerne i, at det er meget betydningsfuldt for en tilfredsstillende og effektiv sagsbehandling i Nordisk Råd, at ensartede og nært beslægtede sager og sagsområder ikke tilfældigt undergives behandling i forskellige udvalg.

Den undersøgelse af Nordisk Råds udvalg og virksomhedsområder, som præsidiet i 1972 foranledigede gennemført, havde bl. a. det formål at udrede og søge afklaret tilsvarende problemer, som forslagsstillerne nu igen peger på. Rapporten blev efter at være godkendt i samtlige udvalg godkendt af præsidiet i januar 1973 og de i rapporten stillede forslag gennemført.

Den arbejdsdeling, der siden da har været gældende, og den fordeling

af sagerne på de respektive udvalg, som præsidiets har foretaget i overensstemmelse hermed, har efter juridisk udvalgs opfattelse ikke givet anledning til store problemer. Inden for juridisk udvalgs område har der ingen vanskeligheder kunnet konstateres.

De udtalelser, der foreligger fra de nationale delegationer, og specielt udtalelsen fra socialpolitisk udvalg, underbygger den opfattelse, som er gældende i juridisk udvalg.

Når de afgrænsningsvanskeligheder, som forslagsstillerne påpeger at rapporten fra 1972 ikke løste, i det praktiske udvalgsarbejde ikke har givet anledning til problemer, skyldes det den grundige vurdering, som præsidiets i hvert enkelt tilfælde foretager, inden et forslag sendes i et udvalg til behandling. Præsidiets *har* i medfør af arbejdsordningen allerede den fornødne kompetence til at sikre en forsvarlig sagsbehandling, herunder evt. foranledige et forslag undergivet behandling i mere end ét udvalg. Efter udvalgets opfattelse har præsidiets udnyttet sine muligheder på tilfredsstillende måde.

Udvalget ønsker dog ikke hermed at afskrive muligheden for, at problemer kan opstå, og vil derfor fremhæve, at præsidiets til stadighed må være opmærksom på den risiko, der er omtalt i medlemsforslaget og rede til at imødegå eventuelle vanskeligheder.

Siden medlemsforslaget blev fremsat, er Nordisk Råds budgetkomité nedsat. Ifølge komiteens arbejdsordning har komiteen bl. a. til opgave som koordinerende organ at samarbejde med rådets faste udvalg og præsidium. Komiteen har endvidere til opgave at rapportere til præsidiets, når den finder, at hensynet til en effektiv opfølgning af sager og spørgsmål tilsiger, at der træffes yderligere forholdsregler.

Den bistand, som der herigennem yderligere er stillet til præsidiets disposition, bevirker efter juridisk udvalgs opfattelse, at der efter en samlet vurdering af spørgsmålet ikke er grundlag for at anbefale gennemførelse af en ny undersøgelse.

For så vidt angår udvalgenes antal har juridisk udvalg ikke fundet, at rådets nuværende arbejdsopgaver og arbejdsområder tilsiger nogen udvidelse af antallet af udvalg. Specielt for så vidt angår socialpolitisk udvalg finder juridisk udvalg ikke — i hvert fald ikke på nuværende tidspunkt — at den udvidelse af dette udvalgs arbejdsområde, som skyldes den voksende betydning af miljømæssige spørgsmål, nødvendiggør en deling af dette udvalg i to.

Juridisk udvalg skal herefter indstille:

- a) at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget A 429/j om ændring af "socialpolitisk udvalg" til "social- og miljøudvalget" vedtager følgende ændringer i Arbejdsordning for Nordisk Råd:

1. § 24, stk. 1, affattes således: "I rådet skal der være et juridisk udvalg, et kulturudvalg, et social- og miljøudvalg, et trafikudvalg og et økonomisk udvalg."

2. I § 24, stk. 4, ændres "Socialpolitisk udvalg" til: "Social- og miljøudvalget".

b) at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag A 434/j om en vurdering af Nordisk Råds udvalgs antal og kompetenceområder.

København, den 19. januar 1976

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Kirsten Jacobsen (FP)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Olaf Knudson (H)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Astrid Kristensson (m)

Morten Lange (SF)

Thor Lund (A)

Marjatta Stenius (Skdl)

Medlemsförslag

om liberalare regler för charterflyg inom Norden

(Väckt av Eric Carlsson, Gils Guðmundsson, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson och Rolf Sellgren)

Ett ständigt aktuellt problem inom luftfartspolitikerna är avvägningen mellan charterflyg och linjefart. Mot varandra står intresset att så många som möjligt skall kunna transporteras så billigt som möjligt och samhällets intresse att upprätthålla en regelbunden trafik oavsett växlingar i trafikunderlaget. Vid resonemangen om fördelningen av marknaden mellan linje- respektive charterflyg måste hänsyn även tas till frågan om marknadens totala storlek och hur linje- respektive charterflyg påverkar denna.

I de nordiska länderna tillämpas sedan 1964 gemensamma riktlinjer för handläggning av ansökningar om charterflyg till internationella destinationer samt regler för charterflyg i övrigt, vilka innebär en stark återhållsamhet gentemot charterflygningar. Nordiska rådet antog 1967 en rekommendation angående gemensam politik beträffande charterflyg (*rek. nr 25/1967*) där rådet rekommenderar regeringarna att verka för införandet av enhetliga bestämmelser om charterflyg och att fastställa dessa bestämmelser så liberala som möjligt och tillfredsställande ur säkerhetssynpunkt.

Regeringarna har i olika omgångar utrett frågan och sagt sig vid sin avvägning mellan den reguljära och icke-reguljära trafiken vilja tillgodose SAS' rimliga krav på att i tillfredsställande omfattning och på försvarlig ekonomisk grundval kunna fullgöra de uppgifter som ankommer på företaget i egenskap av koncessionerat skandinaviskt linjeföretag. Man har också velat beakta allmänhetens intresse av att i rimlig utsträckning få möjlighet till prisbilligare ferieresor. Delvis mot bakgrund av internationella överläggningar som pågått beträffande charterbegreppet m. m. tillsattes 1972 ett skandinaviskt interdepartementalt arbetsutskott för översyn av charterbestämmelserna. Genom detta arbetsutskott ansågs möjlighet kunna skapas att på en gång följa upp de internationella övervägandena och därvid samordna de skandinaviska synpunkterna samt att i översynen av de skandinaviska charterbestämmelserna väga in resultatet av det internationella samarbetet.

Till ovannämnda arbetsutskott har av Nordiska rådet överlämnats

en skrivelse från Sterling Airways den 11 oktober 1972 för att de där anförda synpunkterna skulle ingå i regeringarnas överväganden under arbetet med Nordiska rådets rekommendation nr 25/1967. I Sterling Airways' skrivelse hemställdes bl. a. att rådet måtte rekommendera de nordiska regeringarna att utan dröjsmål genomföra nödvändiga förändringar för att sällskapsresor med charterflyg skulle få genomföras mellan nordiska länder och inom nordiskt land utan hinder av att resan var en weekendresa eller en 4—5 dagars resa. I skrivelsen anfördes att, frånsett enstaka vintersportresor, sällskapsresor med charterflyg över huvud taget inte anordnades inom Norden. Researrangörerna ansåg att det saknades underlag för långvariga resor med charterflyg på dessa destinationer, men att det fanns ett betydande underlag för weekendresor eller 4—5 dagars resor. Det enda som hindrade allmänheten att få tillgång till sådana charterresor var charterreglerna. Detta måste anses som ett avbräck för de nordiska ländernas turistnäringar. Genom sådana resor skulle turistnäringarna få ett helt nytt underlag för sin verksamhet under lågsäsongen. Sterling Airways hänvisade till goda erfarenheter från England som antydde att korta charterresor var mest populära bland allmänheten under andra tider på året än högsäsongen. För Nordens del skulle sådana korta charterresor kunna innebära att många människor som hittills inte besökt sina grannländer skulle komma att göra det.

I en skrivelse till de nordiska trafikministrarna och Nordiska rådet den 17 augusti 1973 hemställde Nordisk Hotel- och Restaurangförbund att charterbestämmelserna för weekendflygning mellan flygplatser i de nordiska länderna omgående måtte liberaliseras så att det blev möjligt att arrangera resor under veckoslut inom Norden. Man hänvisade till att den publik som man med weekendcharter skulle vända sig till med största sannolikhet inte skulle företa resan utan ett särskilt fördelaktigt erbjudande. Man hänvisade vidare bl. a. till att det till följd av den ringa affärsaktiviteten under veckosluten fanns en stor outnyttjad hotellkapacitet.

Den ovannämnda interdepartementala arbetsgruppen lade fram sin utredning för de skandinaviska trafikministrarna den 9 maj 1974. Ministrarna kommer att fortsätta behandlingen av utredningen vid ett senare tillfälle. Utredningen är ej offentlig, men vissa uppgifter om innehållet har framkommit i pressen. Enligt dessa uppgifter föreslår utredningen vissa nya resmål utanför Europa. Däremot väntas veckoslutsresor och charterresor inom Norden ej bli verklighet.

Från departementshåll har uppgivits att det ej är aktuellt att sända ut utredningen på remiss. Man har emellertid haft "hearings" med olika intresserepresentanter. Oavsett riktigheten av de uppgifter om utredningens innehåll som framkommit i pressen får det anses betänkligt om frågan om weekendcharter och charter mellan de nordiska länderna

utan en mycket ingående offentlig utredning, inklusive ett remissförfarande, kanske för lång framtid avgörs i negativ riktning.

Frågan om en utvidgning av den internordiska turismen behandlas för närvarande i Nordiska rådet på grundval av ett medlemsförslag (A 347/t) och frågan om olika sätt att i högre grad öppna de nordiska länderna för besökare från de andra nordiska länderna är en av Nordiska rådets viktigaste angelägenheter. Internordisk charter skulle ge ökade möjligheter för bredare lager av befolkningen att lära känna övriga nordiska länder. I det aktuella medlemsförslaget om turismen framhålls att turismen ej bör ses som endast rekreation utan i stor utsträckning även omfattar kulturkonsumtion. Detta gäller i synnerhet turistresorna, som förutom att fungera som nöjesresor och en behaglig avkoppling, stimulerar intresset för de kulturella yttringar man möter på främmande ort. Ett utvidgat turistutbyte mellan de nordiska länderna bör således medföra en ökning av det kulturella utbytet och ökad kännedom om varandras förhållanden. Det är därför väsentligt att popularisera resandet i det egna landet och i Norden som för de flesta kan bli ett naturligt resmål. Lättnader i charterbestämmelserna skulle utgöra ett viktigt bidrag härtill och skulle därmed stå i samklang med Helsingforsavtalets syfte att främja den nära gemenskapen mellan de nordiska folken.

I sammanhanget bör uppmärksammas att Nordiska ministerrådet 1973 tillsatt en ämbetsmannakommitté med uppdrag att utreda frågor om nordiskt turistsamarbete. Utredningen skall bl. a. belysa de restriktioner som fortfarande finns för olika former av internordiskt reseliv och föreslå åtgärder, som reducerar eller helt undanröjer dessa restriktioner.

Även om de luftfartspolitiska frågorna ligger utanför den nordiska transportöverkommelsen måste reglerna för charterflyg anses vara av så stor betydelse för förbindelserna mellan de nordiska länderna, inte minst för turismen, att reglerna nu bör överses i syfte att uppnå en liberalisering.

Vi får därför hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa liberalare regler för charterresor inom Norden för att därigenom stimulera den internordiska turismen.

Stockholm, Reykjavík och Helsingfors den 13 juni 1974

Erik Carlsson (c) *Gils Guðmundsson (Ab)* *Bror Lillqvist (Sd)*

Jan-Ivan Nilsson (c)

Rolf Sellgren (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 122)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikutvalget er henvist et medlemsforslag A 431/t om liberale regler for charterfly innen Norden. Utvalget har behandlet forslaget på en rekke møter i perioden januar 1974 til januar 1976.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget anbefales Nordisk Råd å rekommandere at Nordisk Ministerråd, for å stimulere den internordiske turismen, innfører liberalere regler for charterreiser innen Norden. I premissene for dette forslaget gjøres det klart at man anser dette som ønskelig ut fra en helhetsvurdering på den ene side av hensynet til at så mange som mulig skal kunne bli transportert så billig som mulig, og på den annen side av hensynet til samfunnets interesse av at det opprettholdes regelmessig trafikk uansett endringer i trafikkunderlaget.

Forslagsstillerne viser til at disse spørsmål ved flere tidligere anledninger er blitt behandlet i Nordisk Råd og at Rådet i en rekommandasjon fra 1967 (*rek. 25/1967*) har anbefalt regjeringene å innføre så ensartede og så liberale regler for charterfly som mulig innen Norden. Forslaget, som er framsatt 13. juni 1974, viser også til at regjeringene i 1972 nedsatte et skandinavisk interdepartementalt utvalg for en gjennomgang og revisjon av gjeldende charterbestemmelser. Det pekes videre i medlemsforslaget på at mer liberale regler for chartertransport innen Norden er et ofte framført ønske både fra bransjeorganisasjoner innen hotell- og restaurantnæringen og fra charterflyselskapene. Særlig menes tidsmessig kortere reiser (eksempelvis weekendreiser) å være attraktive for den brede almenhet. Forslagsstillerne peker også på at de anser en liberalisering av charterbestemmelsene som et konstruktivt bidrag til å fremme den målsetting som et annet av medlemsforslagene på Rådets sakliste, — medlemsforslag A 347/t om økt nordisk turist-samarbeide —, sikter mot. Man henviser til dette medlemsforslagets motivering om at turistreiser innen Norden ikke bare tjener som fornyelses- og avkoblingsreiser, men at det også betyr en aktiv form for nordisk kulturutveksling i vid forstand. Forslagsstillerne mener i tråd med dette at en liberalisering av charterbestemmelsene vil være i god overensstemmelse med Helsingforsavtalens ånd om å fremme det nordiske fellesskapet.

I medlemsforslaget stilles det også et spørsmålstegn ved behandlingen av den utredning som det skandinaviske interdepartementale charterutvalg har lagt fram. Det understrekes særlig at det ville ha vært mest ønskelig om denne utredning hadde blitt gjort til gjenstand for en omfattende remissbehandling før regjeringene traff sin endelige beslutning.

2. Remissuttalelser

2.1. Innkomne remissuttalelser:

Medlemsforslaget har på vanlig måte vært remittert til berørte myndigheter og organisasjoner. Det er innkommet svar fra følgende:

Nordiske:

Scandinavian Airlines System
Reisearrangørens Samarbetsorganisation
Nordisk Hotell- og Restaurantforbund

Danmark:

Handelsministeriet
Ministeriet for offentlige arbejder
Danmarks Turistråd
Forbrugerrådet
Danmarks Rejsebureau Forening
Sterling Airways A/S
Tjæreborg Sterling Koncernen
Spies-Rejser
Maersk Air

Finland:

Luftfartsstyrelsen
Centralen för turistfrämjande
Konsumentrådet
Finnair Ab
Kar-Air oy
Resebyråföreningen i Finland rf

Island:

Kommunikationsministeriet
De islandske reisebyråers Forening
Flugleidir A/S
Landsýn — Folkreso

Norge:

Samferdselsdepartementet
Forbrukerrådet
Forbrukerombudsmannen
Landslaget for Reiselivet i Norge
Den norske reisebyråforening

Sverige:

Luftfartsverket
 Kommerskollegium
 Marknadsdomstolen
 Näringsfrihetsombudsmannen
 Konsumentombudsmannen
 Skånes handelskammare
 Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren
 Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare
 Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare
 Svenska turistföreningen
 Svenska turisttrafikkförbundet
 Svenska Resebyråföreningen
 Scanair
 Linjeflyg AB

Disse uttalelsene er i det vesentlige gitt etter att innstillingen fra det skandinaviske interdepartementale charterutvalg har avgitt sin innstilling og også etter at de skandinaviske trafikkministre i juni 1974 hadde kommet fram til enighet om gjennomføring av visse endringer i charterbestemmelsene. Disse forhold blir kommentert i en del av de til medlemsforslaget avgitte uttalelser. Forøvrig kan uttalelsene grupperes i tre hovedgrupper: En gruppe av uttalelsene støtter opp både om medlemsforslagets premisser og om forslaget til rekommendasjon.

En annen gruppe finner på forskjellige premisser at det ikke er grunn til å støtte den foreslåtte rekommendasjon, mens et mindre antall remissinstanser har avstått fra å ta stilling til forslaget.

2.2. Remissinstanser som støtter medlemsforslaget

2.2.1. Nordiske uttalelser

Researrangørens Samarbetsorganisation støtter fullt ut medlemsforslagets utkast til rekommendasjon og de synspunkter som anføres til fordel for denne. Man uttrykker også at de endringer av charterreglene som de skandinaviske trafikkministre har blitt enige om, ikke på noen måte representerer en virkelig liberaliserende og turistfremmende løsning, og man venter ikke at det vil føre til økt turisme i Norden. *Researrangørens Samarbetsorganisation* stiller seg også helt uforstående til forbudet mot charterflygninger mellom de nordiske hovedsteder. Dette forbudet, som man oppfatter som meget provokatorisk mot reiselivsnæringen, vil bli opprettholdt også etter den nå gjennomførte revisjon, hevder *Samarbetsorganisationen*. *Samarbetsorganisationen* støtter også meget sterkt forslagstillernes kritikk overfor saksbehandlingen av den interdepartementale utredningen om charterspørsmål.

Nordisk Hotell- og Restaurantforbund hevder at eksisterende begrensninger på charterflyområdene har hatt uheldige virkninger for reiselivet ikke minst når det gjelder utnyttelsen av innkvarteringskapasiteten, og

forbundet mener at charterreglene burde kunne få en mer hensiktsmessig utforming sett fra turistnæringens synspunkt. Man mener at ikke bare transportnæringens interesser må ivaretas ved fastsettelse av charterreglene. Forbundet har derfor vedtatt å anmode om frie landingsrettigheter i Norden for såvel nordiske som andre charterselskaper.

2.2.2. Danske uttalelser

Handelsministeriet vil ut fra turismessig hensyn støtte medlemsforslaget. Man har kjennskap til at et av Handelsministeriet nedsatt utvalg til fremme av turismen vil fastslå at det vil være hensiktsmessig for dansk turisme at charterflyvninger med bare to overnattinger (weekend-reiser) blir tillatt. Det refereres og at samme synspunkter er framført i en skrivelse av 9. mai 1974 fra Nordisk Ministerråds komité for Turisme til Nordisk ministerråd. Handelsministeriet finner at de liberaliseringer av charterbestemmelsene som er skjedd sommeren 1974 ikke er tilfredsstillende sett fra turismens synspunkt.

Forbrugerrådet mener det må være et naturlig forbrukerkrav av charterselskapene befris for noen av de bestemmelser som for tiden hindrer dem i å gi et best mulig tilbud av rimelige flyreiser. Forbrugerrådet finner det også urealistisk å tro at en slik liberalisering vil forrykke konkurranse situasjonen mellom charter- og linjeflyelskaper, ettersom disse to former for lufttransport må antas å ivareta helt forskjellige behov. Chartertransport er etter Forbrugerrådets mening et transporttilbud til kunder som av økonomiske grunner ellers ikke hadde villet benytte fly.

Danmarks Turistråd mener at flycharterreglene innen Norden bør være så liberale som mulig, men med rimelig hensyntagen til ruteflyelskaperens interesser.

Spies-Rejser deler forslagstillernes betenklighet overfor den behandling den nå gjennomførte vurdering av charterbestemmelsene har fått, og man anfører i den forbindelse at tre av de nordiske lands regjeringer må anses som part i saken i og med deres medeierskap i SAS. Det konkluderes også med at den revisjon man sommeren 1974 har truffet beslutning om ikke på noe vesentlig punkt vil kunne regnes som en liberalisering av charterbestemmelsene. Spies-Rejser støtter fullt opp om premissene i medlemsforslaget, og finner det uheldig for den nordiske turistutveksling at det skal gjelde vesentlig mer restriktive regler for chartertransport mellom skandinaviske destinasjoner enn til destinasjoner utenfor dette området. Man mener også at hovedstadsområdene må godtas som utgangspunkt og reisemål for chartertrafikk dersom denne skal bli økonomisk forsvarlig.

Danmarks Rejsebureau Forening støtter forslaget om en mer liberal politikk for charterfly innen Norden, og man peker særlig på betydningen av at charterruter kan befordre passasjerer både til og fra samme sted

i Norden. Derved vil omkostningskrevende tomflyginger kunne unngås, noe som etter foreningens mening vil være til forbrukernes fordel.

Maersk Air støtter medlemsforslaget.

Sterling Airways støtter den foreslåtte rekommandasjon.

2.2.3. Finske uttalelser

Luftfartsstyrelsen viser til den finske regjerings uttalelse til Nordisk Råds 21. sesjon (1973) om arbeidet med rekommandasjon 25/1967 om "felles politikk vedrørende charterfly", og beklager at det ikke har kommet istand et nordisk samarbeid slik som ønsket bl. a. av de finske luftfartsmyndigheter. Luftfartsstyrelsen er beredt til å undersøke hvilke tiltak som kan iverksettes for å oppnå de i medlemsforslaget nevnte målsettinger, og man er innstilt på et nordisk samvirke i denne sak.

Konsumentrådet finner generelt at ruteflyprisene synes være svært høye blant annet på grunn av at landene selv ikke råder over prissystemene. Fra et forbrukersynspunkt er det derfor ønskelig med en utvidelse av chartertilbudet, men konsumentrådet vil anbefale at en økning av disse tilbud i første omgang må skje fra ruteflyselskapenes side, slik at deres regulære linjetrafikk ikke blir unødig skadelidende.

Centralen for turistfrämjande vil prinsipielt støtte bestrebelsene for å liberalisere og harmonisere reglene for charterfly innen Norden.

Reisebyråforeningen i Finland r.y. slutter seg til de i medlemsforslaget framførte synspunkter og henviser forøvrig til en uttalelse fra et møte i Nordens Reisebyråforbund holdt 25.9.1974 hvor man konstaterte at charterfly ikke ødelegger trafikkgrunnlaget for ruteflyene, og at man håper at det snart skal bli mulig å reise med charterfly innen Norden.

2.2.4. Islandske uttalelser

Kommunikationsministeriet viser til uttalelsen fra Flugleiðir A/S, men uten å ta stilling til dens innhold.

Landsýn-Folkresó viser til en felleserklæring fra Nordisk Folk-Reso hvor det blant annet erklæres at man vil arbeide for nye og friere regler for internordiske feriereiser. Særlig vil man arbeide for at de faglige sammenslutningers medlemmer får økt mulighet til å benytte charterfly som ferietransportmiddel.

De islandske reisebyråers forening støtter forslaget fullt ut, og viser i likhet med sine finske kolleger til den resolusjon om saken som Nordens Reisebyråforbund vedtok i september 1974. Foreningen nevner også at den overfor det islandske kommunikasjonsministerium har begrunnet en henvendelse om å få etablert mer liberale regler for charterflytransport innen Norden.

2.2.5 Norske uttalelser

Landslaget for reiselivet i Norge konstaterer at samferdselsmyndighetene har en meget vanskelig oppgave når de må finne en balansegang mellom den faste rutetrafikk og charter. Man vil imidlertid anta at de nåværende restriksjoner vedrørende charterfly innen og til Norden forårsaker visse innskrenkninger i reisemulighetene. Landslaget mener at en fornuftig liberalisering av reglene for charterflyging innen Norden ikke vil være til skade for den ordinære rutegående trafikk.

2.2.6 Svenske uttalelser

Luftfartsverket redegjør for de nåværende internasjonale og nordiske regler for chartertransport. Man henviser også til den revisjon av de skandinaviske regler som trafikkministrene er kommet til enighet om sommeren 1974, men noterer at man enda ikke har vunnet tilstrekkelig erfaring med disse regler. Luftfartsverket anser imidlertid at det på sikt bør være rom for ytterligere liberalisering av charterflyginger i Norden uten at rutenflyselskapene skal komme til å lide urimelige tap av trafikk.

Kommerskollegium konstaterer at avveiningen mellom charterfly og rutenfly er en komplisert sak som krever allsidig belysning og som må gis en trafikkpolitisk helhetsvurdering. Man finner det imidlertid ikke usannsynlig at en liberalisering av gjeldende charterregler vil kunne få fordelaktige virkninger for turistnæringen ettersom det vil fremskaffe attraktive alternativ til utenomnordiske reiser.

Svenska turistforeningen framholder at charterfly er av meget stor betydning for feriereiser, og at det særlig er gunstig for befolkningsgrupper som på annen måte ikke har råd til flytransport at det finnes gode chartertilbud. STF er tilfreds med at de nordiske charterregler i 1974 er liberalisert, men mener at en ytterligere frigivning skulle kunne gjennomføres. STF begrunner ønsket om en slik liberalisering også med det forhold at billettprisene med kollektive transportmidler rent generelt er økt sterkt i de senere år.

Skånes handelskammare stiller seg i prinsipp positivt til medlemsforslaget, men anbefaler en grundig og allsidig belysning av hele charter spørsmålet. Derfor tar man til orde for remissbehandling av den framlagte skandinaviske utredning om charterfly.

Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren finner forslaget velbegrunnet både ut fra turistnæringens synspunkt og ut fra ønsket om å utvide kulturutvekslingen i Norden. Da det imidlertid er tale om et meget komplisert spørsmål, foreslår Handelskammaren en grundig remissbehandling av de omtalte utredninger.

Norrbottnens og Västerbottnens läns handelskammare mener at liberalere regler for charterfly innen Norden er meget ønskelig. Man antar videre at charterfly innen Norden i sin tid vil kunne øke trafikkgrunn-

laget også for ruteflyene på de aktuelle strekninger. Spesielt peker man på at chartertransport vil kunne være et godt tilbud for Norrbottens befolkning, ettersom reisemålene ville kunne nås uten transitturter sydover.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare finner at de spørsmål som reises i medlemsforslaget bør undersøkes nærmere. Man foreslår at Nordisk Ministerråds Komité for Turisme skal vurdere nærmere hvordan en liberalisering av den internordiske chartertrafikken kan avstedkommes.

Svenska resebyråföreningen stiller seg tvilende til begrunnelsen for de nåværende restriksjoner på internordisk chartertrafikk, da man mener at charter- og rutefly tilgodeser ganske forskjellige reisebehov. Man peker også på at bedre chartertilbud vil kunne forlenge turistsesongen i mange tilfelle, og dermed gi positive utslag i den lokale sysselsettings-situasjon, samtidig som prismessig fordelaktige tilbud gis til fritidskonsumenter. Resebyråföreningen er av den oppfatning at forbrukernes krav ikke er tilgodesett i særlig grad ved den liberalisering av charterreglene som ble besluttet sommeren 1974.

2.3. Remissinstanser som finner medlemsforslaget uaktuelt

2.3.1. Nordiske uttalelser

Scandinavian Airlines System viser til utredningen fra det skandinaviske interdepartementale charterutvalg og til de beslutninger som trafikkministrene i juni 1974 har truffet. De nye bestemmelser inneholder tillatelse for "weekendcharter" innen Skandinavia fra hovedstedene til andre plasser enn disse, samt mellom steder utenfor hovedstedene. SAS påpeker at disse bestemmelser er utformet på grunnlag av nevnte utredning, som også har tatt hensyn til Nordisk Råds medlemsforslag A 347/t om økt turistsamarbeid i Norden.

2.3.2. Danske uttalelser

Ministeriet for offentlige arbejder viser til den pressemelding som trafikkministrene i Danmark, Norge og Sverige sendte ut i juni 1974 etter at enighet var oppnådd på grunnlag av utredningen fra det skandinaviske departementale charterutvalg. Disse beslutninger omfatter adgang til å starte charterflygning til nye oversjøiske destinasjoner, tillatelse til 4-dagers selskapsreiser til tradisjonelle feriesteder ved Middelhavet, weekendreiser med charter til og innen Skandinavia (innen Skandinavia dog bare til steder utenfor hovedstedene, jfr. ovenfor, pkt. 2.3.1), og en senkning av minstedeltakerantallet for selskapsreiser fra 15 til 10 personer. Pressemeldingen understreket at disse beslutninger må ansees betydningsfulle og imøtekommende overfor charterbransjens og forbrukernes interesser.

2.3.1. Finske uttalelser

Finnair redegjør for de bevisste tiltak i form av spesialpriser som selskapet har gjennomført for å øke turismen mellom de nordiske land. Ifølge de undersøkelser *Finnair* har gjort er det en tydelig sammenheng mellom en økning av charterflytilbudene og en reduksjon av antall passasjerer med regulære fly på samme strekninger. Selskapet antar også at charterflytrafikk ikke i noe tilfelle vil kunne konkurrere med båt- og togtrafikk innen Norden. *Finnair* konkluderer med at turismen innen Norden bør og kan stimuleres mest rasjonelt ved prispolitiske og markedsføringsmessige virkemidler på basis av regulær ruteflyging.

Kar-Air-oy mener at charterfly på de korte strekninger det her er tale om innen Norden ikke gir tilstrekkelig prismessige fordeler, og finner derfor at de endringer som medlemsforslaget tar til orde for ikke for tiden er nødvendige.

2.3.4. Islandske uttalelser

Flugleidir A/S, som betoner at man i sin uttalelse bare vil vurdere forbindelsene mellom Island og de øvrige nordiske land, og ikke forbindelsene mellom de nordiske land generelt, mener at grunnlaget for flytrafikk til Island er så spesielt og snevert at det tilsier at det blir lagt sterke restriksjoner på chartertrafikk til landet. *Flugleidir* påpeker at de inntekter flyselskapet har ved sommertrafikken til og fra Island er nødvendige for å skape økonomiske forutsetninger for helårs rute-trafikk. Det understrekes også at flyselskapene har en meget viktig oppgave som godsbeholdere til landet, og denne trafikken er også avhengig av de relative gode inntekter som kan sikres i løpet av en kort sommersesong. *Flugleidir* påpeker imidlertid at det har gjennomført et takstsystem for gruppereiser som hva økonomi angår nesten tilsvarer charterflyenes priser, og man anbefaler derfor at nordisk turisme stimuleres ved slike tiltak heller enn ved en ytterligere liberalisering av charterreglene.

2.3.5. Norske uttalelser

Samferdselsdepartementet viser til at charterreglene nylig har vært drøftet av de skandinaviske trafikkministre. Utover de synspunkter som er nevnt i en pressemelding fra dette møtet (*jfr. foran under pkt. 2.3.2*) har departementet ikke noe å tilføye.

2.3.6. Svenske uttalelser

Konsumentombudsmannen mener seg ikke å ha tilstrekkelig grunnlag for å ta stilling til de kompliserte luftfartspolitiske spørsmål som avveiningen mellom regulære og ikke regulære flygninger innebærer. *KO* mener imidlertid, med henvisning til de beslutninger de skandinaviske trafikkministre har offentliggjort i juni 1974, at medlemsforslagets ønskemål vil bli vel ivaretatt.

Næringsfrihetsombudsmannen arbeider prinsipielt for en effektiv konkurranse som er til forbrukernes fordel, og har i den anledning også tatt opp forholdet mellom charter- og ruteflyging. NO refererer der- nest de gjennomførte nordiske utredninger om charterspørsmålet og om turisme, og finner at trafikkministrenes beslutninger av juni 1974 betyr en liberalisering for charterfly til og innen Norden. Man anser derfor medlemsforslaget mindre aktuelt på det nåværende tidspunkt, men er åpen for at spørsmålet bør gjenoppptas når man etter en tid har høstet erfaringer med de nye regler.

Marknadsdomstolen foreslår at det her er tale om et komplisert av- veiningsspørsmål mellom tildels sterke motstridende interesser. Man anser videre at de skandinaviske trafikkministres beslutning i juni 1974 om chartertrafikken innebærer mer liberale regler for denne virksomhet.

Svenska turisttrafikförbundet deler i prinsipp forslagstillernes syn på charterflyets muligheter i nordisk turisme, men gjør samtidig oppmerk- sam på at spørsmålet for tiden er under vurdering på regjeringnivå.

Linjeflyg AB viser til de samme beslutninger som revisjon av de hittil gjeldende charterregler og konstaterer at nye og mer liberale retnings- linjer er fastlagt.

Scanair refererer de samme endringer og finner at medlemsforslagets ønsker allerede er tilgodesett.

2.4. Remissinstanser som ikke uttaler seg om medlemsforslaget

2.4.1. Norske uttalelser

Den norske reisebyråforening, Forbrukerombudsmannen og Forbru- kerrådet har meddelt at de ikke ønsker å uttale seg om dette medlems- forslaget.

3. Trafikudvalget

Trafikudvalget er enig med forslagsstillerne i, at en afvejning mellem ruteflyvning og charterflyvning bestandig er et aktuelt luftfartspolitisk problem.

Nordens forholdsvis lille befolkning er spredt på et stort område, hvilket har bidraget til, at kravene til flytransporten er store. Dette gjelder såvel de enkelte landes interne flytrafik som flytrafikken mellom dem.

Et hensigtsmæssigt trafiksystem for højt udviklede lande som de nor- diske må tilgodesee samfundets krav om et varieret udbud af lufttrans- porter. På den ene side tilgodeser ruteflyselskaberne kravet om regel- mæssige flyvninger på et veludviklet linienet, mens på den anden side charterflyselskaberne har gjort det økonomisk muligt for 100-tusinder af nordboere at besøge andre lande.

Principielt er trafikudvalget af den opfattelse, at de nordiske landes lufttransportpolitik må have som mål — inden for rammerne af et

hensigtsmæssigt trafiksystem med rutetrafik som et uundværligt element — at skabe de bedst mulige forudsætninger for billige flytransporter. Udgangspunktet for en sådan politik må være optimal rational udnyttelse af såvel rute-fly som charterflyselskabernes muligheder under hensyntagen til begge selskabsformers rimelige interesser. I denne forbindelse noterer trafikudvalget, at charterflyselskaberne utvivlsomt har haft en gunstig indvirkning på ruteselskabernes prispolitik.

Trafikudvalget har vurderet nærværende medlemsforslag til også at være en del af de mere omfattende bestræbelser for at stimulere nordisk turisme. Der henvises til udvalgets betænkning om Ministerrådets beretning (C1) for så vidt angår turisme samt til udvalgets betænkning om medlemsforslag A 347/t om øget turistsamarbejde i Norden. I medlemsforslag A 347/t understreges, at turisme ikke bør betragtes som rekreation alene, men også som en stimulans til nordisk kulturudveksling i videste mening.

Der henvises endvidere til synspunkter, som fremkom på Nordisk Råds turistkonference i Saltsjöbaden 5.—6. maj 1975. I flere af udtalelserne understregedes betydningen af rimelige flymuligheder for internordisk turisme. Det blev fremhævet, at internordiske charterflyvninger vil kunne bidrage til bedre udnyttelse af eksisterende indkvarterings- og rekreationsanlæg på tidspunkter med lav belægning.

I denne forbindelse er trafikudvalget af den opfattelse, at udviklingen af såkaldte "blokcharter" for mindre grupper, f.eks. mindst 10 personer, burde fremmes yderligere på nordisk basis.

Ved gennemgåelse af remissudtalelserne har udvalget måttet konstatere, at der ikke er fuld enighed mellem myndigheder, rute-flyselskaber og charterflyselskaber om, i hvilket omfang øget internordisk charterflytrafik vil påvirke rute-flyselskabernes trafikgrundlag. Desuden har charterflyselskaberne udtalt, at de ikke betragter den liberalisering af charterflyreglerne, der blev gennemført i Skandinavien i 1974 som tilfredsstillende.

Med henblik på yderligere orientering om forholdene inviteredes repræsentanter for luftfartsmyndighederne, rute-flyselskaberne og charterflyselskaberne til et møde med trafikudvalget i Helsingfors den 22. oktober 1975. På mødet fik udvalget oplyst, at for nærværende lægger charterflyselskaberne størst vægt på at få tilladelse til at flyve mellem de nordiske hovedstæder i week-end'en.

Fra rute-flyselskabernes side blev det fremhævet, at trafikken mellem hovedstæderne er meget vigtig, ikke mindst på grund af samordningen med internationale forbindelser. Endvidere blev det påpeget, at underlaget for week-end-rejser allerede er lille, og ved yderligere mindskninger vil skadegørelsen være stor.

Udvalget har efter mødet modtaget skriftlige oplysninger fra såvel ruteflyselskaberne (SAS) som charterflyselskaberne (Sterling).

Sterling giver et konkret eksempel på, til hvilke priser charterflyselskaberne vil kunne flyve, hvis de får tilladelse til at flyve mellem hovedstæderne. Desuden gør selskabet opmærksom på, at internordiske priser per km er en del højere end indenrigspriser i de enkelte lande.

SAS henleder opmærksomheden på de mange forskellige priser, som ruteflyselskaberne opererer med på internordiske ruter — alt fra normalpris til en pris med 65 % rabat. Selskabet oplyser derudover, at med henblik på forskellige medlemsforslag i Nordisk Råd har SAS og Finnair til hensigt at indføre en ny individuel specialpris på bestemte ruter og i forbindelse med et minimumsophold på 3 dage (2 nætter). Diskussioner pågår med Flugleiðir om, hvorledes trafikken mellem Island og de øvrige nordiske lande kan øges.

Trafikudvalget konstaterer med tilfredshed, at efter at medlemsforslaget fremkom og efter at trafikudvalget havde sin kontakt med flyselskaberne har SAS og Finnair indført nye rabatter på bestemte ruter til bestemte tidspunkter mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige. Informationen om rabatordningerne er samtidig udbygget. Udvalget anser, at disse nye rabatordninger er et vigtigt led i retning af at stimulere og fremme internordisk rejsevirkosomhed.

Trafikudvalget er af den opfattelse, at det er at ønske, at flypriserne sænkes mest muligt, men at det må ske, uden at rutetrafikken undergraves. Hvis publikum skal kunne udnytte de forskellige flymuligheder, der for nærværende er tilgængelige, må disse markedsføres på en effektiv måde. Udvalget tror, at såvel udbudet af rimelige flymuligheder som markedsføringen af disse kan forbedres. I denne forbindelse er det af stor vigtighed, at myndighederne regelmæssigt vurderer charterpolitikkens plads i det totale transportsystem med henblik på at forøge udbudet af billige flyrejser mest muligt.

Med hensyn til det som er sagt ovenfor, foreslår trafikudvalget, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

- at, under hensyntagen til de rabatter og rejsefordele, der for tiden tilbydes af rutefly- og charterflyselskaberne,
- 1) fortsat nøje følge udviklingen af internordisk flytrafik med henblik på at medvirke til udvidet udbud af rimelige rejsealternativer

Undertegnede håber, at det nordiske samarbejde i SAS ikke skal hindre nødvendigt nordisk samarbejde. Her tænkes i særdeleshed på det samarbejde, som opstår, når befolkningen mødes. En liberalisering af charterbestemmelserne vil være et af de mest positive forslag i så henseende.

Det foreslås derfor, at rådet vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at indføre mere liberale regler for charterflyvning inden for Norden for derigennem at stimulere den internordiske turisme.

København, den 19. januar 1976

Leif Glensgård (FP)

Medlemsförslag

om en översyn av Nordiska rådets utskotts antal och kompetensområden

(Väckt av K. B. Andersen, Knut Johansson, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Ivar Nørgaard och Anna-Greta Skantz)

Enligt § 42 i arbetsordningen för Nordiska rådet hänvisar rådets presidium förslag, berättelser och meddelanden till utskott efter hand som de inkommer till rådet. Fördelningen på utskott sker med utgångspunkt från de riktlinjer som ligger i arbetsordningens benämning av utskotten. Bestämmelsen ger presidiet en relativt stor möjlighet att skönsmässigt avgöra till vilket utskott en sak skall hänvisas.

Sakernas fördelning mellan utskotten är ett viktigt led i rådets arbete. Frågan har uppmärksammats i olika sammanhang. Bakgrunden härtill har bl. a. varit önskemål om att ge miljöfrågorna en mera central plats i rådets arbete. Presidiet föranstaltade således 1972 om en utredning om utskottens antal och verksamhetsområden, här kallad utskottsutredningen, sedan presidiet och Nordiska ministerrådet diskuterat frågan om inrättande av ett sjätte utskott för miljöfrågor.

Resultaten av utskottsutredningen framlades i en rapport som, sedan samtliga utskott godkänt rapportens förslag, fastställdes av presidiet i januari 1973. Beslutet innebär att utskottens antal blir oförändrat fem med i stort samma kompetensområden som för närvarande med följande undantag. Lokaliseringspolitik och sysselsättningsfrågor överföres från socialpolitiska utskottet till ekonomiska utskottet, som därigenom ges möjlighet att samlat behandla näringspolitik, lokaliseringspolitik och sysselsättningsfrågor. Miljöfrågorna ges en central plats i socialpolitiska utskottet, men miljöfrågor med stark anknytning till visst annat verksamhetsområde kan behandlas i annat utskott. Ungdomsfrågorna behandlas huvudsakligen i kulturutskottet. Utskottens nuvarande namn bibehålles. Den nyheten införes, att en sak kan behandlas av mer än ett utskott om så anses önskvärt.

Det kan nämnas i detta sammanhang att frågan om socialpolitiska utskottets arbetsområde och då särskilt miljöfrågans placering hade diskuterats inom utskottet 1972, redan innan ovannämnda rapport förelåg. Enighet rådde då i utskottet om att något nytt utskott ej borde bildas för miljöfrågorna, som i stället borde ges ett större utrymme inom

socialpolitiska utskottet. Frågan om ett nytt utskott kunde bli aktuell att överväga först vid en genomgång av alla utskotts arbetsfält, varvid de närings- och industripolitiska frågornas betydelse i det nordiska samarbetet särskilt borde beaktas.

I diskussionen i utskottet anfördes bl. a. att industri-, region- och arbetsmarknadsfrågorna har ett nära samband och därför bör behandlas i ett sammanhang i rådet.

Även om utskottsutredningen är daterad så sent som den 30 oktober 1972 och fastställd av presidiet den 22 januari 1973 synes skäl föreligga för att företaga en ny översyn av utskottens verksamhetsområden.

Enligt utskottsutredningen skall miljöfrågor med stark anknytning till visst verksamhetsområde också kunna behandlas i annat utskott än socialpolitiska utskottet. Vi menar att alla miljöfrågor — arbetsmiljöfrågornas allt större betydelse skall här särskilt understrykas — skall behandlas i ett och samma utskott. Härigenom får utskottet kunskaper om och överblick över hela det nordiska miljöområdet.

Utskottsutredningen föreslog vidare att sådana arbetsmarknadsfrågor som har social prägel eller rör arbetsmarknadsöverenskommelser skall behandlas i socialpolitiska utskottet, medan sysselsättningsfrågor och lokaliseringsfrågor flyttas till ekonomiska utskottet. En sådan uppdelning av arbetsmarknadsfrågorna mellan socialpolitiska och ekonomiska utskottet är exempel på ej tillfredsställande gränsdragningar. Sysselsättningsfrågorna har i hög grad social karaktär och direkt anknytning till arbetsmarknadsfrågorna. Industri- och lokaliseringsfrågorna har också anknytning till arbetsmarknadspolitiken.

Dessa båda exempel understryker betydelsen av att frågor inom samma ämnesområde behandlas i ett sammanhang och icke splittras på flera utskott.

En översyn av rådets arbetsområden i dess helhet bör företagas med utgångspunkt från vilka frågor som kan bedömas bli aktuella inom ett överblickbart tidsperspektiv. Till de givna utgångspunkterna hör därvid bl. a. det handlingsprogram för det nordiska samarbetet som antogs vid sessionen i Oslo 1973. Hänsyn kan vidare behöva tas till verkningarna av att de nordiska länderna valt olika former för anknytning till EG.

Vid en översyn bör även beaktas att utskotten ges arbetsområden som underlättar kontakterna med ministerrådet och andra nordiska samsamarbetsorgan. Här skall särskilt framhållas att utskotten skall ha möjlighet till en meningsfull och grundlig behandling av ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1). Denna berättelse uppfattas som en av de mest betydelsefulla sakerna inom rådet. Berättelsen bör därför i sina olika avsnitt direkt kunna repliera på utskott utan en alltför stor splittning av avsnitten. Här kan pekas på det av ministerrådet framlagda handlingsprogrammet, t. ex. på miljöområdet, som bör i sin helhet hän-

visas till *ett* utskott för behandling. Vidare kan pekats på handlingsprogrammet såvitt avser industripolitik och det nära sammanhanget på regeringssidan i respektive land mellan industri-, lokaliserings- och arbetsmarknadspolitik, vilket såsom anförts ovan motiverar att dessa frågor behandlas gemensamt i ett utskott.

I detta sammanhang bör erinras om den parlamentariskt sammansatta arbetsgrupp, som inlett en genomgång av vissa frågor rörande budgetarbetet och dess uppföljning samt rådets administration. Denna grupps arbete bör i tillämpliga delar beaktas.

I Nordiska organisationskommitténs, den s. k. Fagerholmskommitténs, rapport om organisatoriska förslag rörande Nordiska rådet och ett nordiskt ministerråd (*NU 1969: 20*) framhålls, att reglerna om utskottens antal, kompetensområden och sammansättning inte borde inskrivas i Helsingforsavtalet, eftersom detta skulle försvåra en successiv anpassning av dessa regler till ändrade förhållanden inom det nordiska samarbetet. Rådsförsamlingen bör i stället anförtros att besluta i dessa frågor (art. 48). De viktigare bestämmelserna om utskotten och deras sammansättning har därför införts i den av rådsförsamlingen antagna arbetsordningen.

Vid revisionen av Helsingforsavtalet utgick man således från att ändringar eller justeringar i reglerna om utskottens antal, sammansättning och kompetensområden skulle kunna aktualiseras genom ändrade förhållanden inom det nordiska samarbetet och att en anpassning av reglerna skulle kunna företagas på ett snabbt och praktiskt sätt genom beslut av rådsförsamlingen. Enligt vår mening är det nu aktuellt att företaga en allmän översyn av rådsutskottens arbete.

I ett första skede bör därvid ärendefördelningen mellan utskotten analyseras och förutsättningslöst prövas. Syftet bör vara att försöka finna en indelning som bättre än den nuvarande håller närbesläktade ärenden samman. Om utredningsarbetet i denna del ger skäl som talar för en ökning av antalet utskott bör utredningen vara oförhindrad att framlägga förslag härom. Detta utgör dock inget mål i sig.

Under återopande av vad ovan anförts hemställes,

att Nordiska rådet begär att rådets presidium uppdrar åt en parlamentarisk sammansatt utredningsgrupp att göra en allmän översyn av utskottens kompetensområden samt att framlägga förslag till de ändringar översynen kan ge anledning till.

København, Stockholm och Helsingfors den 12 juni 1974

K. B. Andersen (S) *Knut Johansson (s)* *Bror Lillqvist (Sd)*
Lars Lindeman (Sd) *Ivar Nørgaard (S)* *Anna-Greta Skantz (s)*

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslag A 429/j om ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet" och medlemsförslag A 434/j om en översyn av Nordiska rådets utskotts antal och kompetensområden

(Se Sak A 429/j: Bilaga)

Medlemsförslag

om nordisk giltighet för trafik kort för yrkesmässig fordonstrafik

(Väckt av Håkon Kyllingmark, Per Olof Sundman och Paavo Väyrynen)

Frågan om nordisk giltighet för körkort har behandlats sedan mitten av 1960-talet i Nordiska rådet. Trots att behandlingen delvis har motiverats av hänsyn till den gemensamma arbetsmarknadens krav på rörlighet hos arbetskraften har man ej kommit att ta upp frågan om körkort (trafik kort) för yrkesmässig trafik. Däremot rekommenderade rådet 1965 regeringarna att genomföra gemensamma regler för erhållande, förnyande och indragande av körkort i syfte att ge körkort utställda i ett nordiskt land samma giltighet i de övriga länderna.

Med anledning av rekommendationen tillsatte regeringarna ett ämbetsmannautskott som 1969 inkom med sitt betänkande (*NU 1969: 7*). Häri förelogs att körkort utställda i ett nordiskt land skulle få giltighet också sedan innehavaren bosatt sig i ett annat nordiskt land. Vidare föreslogs förenhetligande av ländernas bestämmelser vad gäller körkortens allmänna giltighet, körkortskategorierna och åldersgränsen för förvärv av vanligt körkort. Utredningen ledde till att rådet antog två rekommendationer 1970, en om nordisk giltighet för körkort och en om utbildning av förare av motorfordon, vilka för närvarande är under behandling inom ramen för Nordiska ministerrådet (*rek. nr 34/1970* respektive *35/1970*).

1970 års rekommendationer avsåg att genomföra de av ämbetsmannautskottet i rapporten framlagda förslagen. Utskottet hade ej ansett det lämpligt att vid det tillfället ta upp frågan om bestämmelserna för yrkesmässig trafik (trafik kort). Bestämmelserna härom ansågs beröra näringsmässiga och legala problem som utskottet inte ansåg sig kunna ta ställning till. Utskottet gjorde dock en översikt över gällande bestämmelser för yrkesmässig trafik och fann att man i de flesta fall måste uppfylla särskilda krav för att erhålla sådant tillstånd. I Danmark krävdes således att vederbörande hade fyllt 22 år, hade vanligt körkort, hade genomgått ett särskilt förarprov samt ej var dömd för straffbart förhållande som kunde grunda farhågor för missbruk av körkort. I Norge krävdes i tillägg till vanligt körkort en s. k. kör-sedel. Åldersgräns för att köra taxi var 20 år, för att köra buss 21 år. I Finland och Sverige, som vid tiden för utredningen tillämpade liknande bestämmelser, har sedermera ett nytt differentierat körkorts-

system införts. Som följd härav tillämpas särskilda krav för yrkesmässig trafik (i Sverige innehav av trafik kort) endast för taxiförare.

Olikheterna i de nordiska bestämmelserna angående yrkesmässig trafik får anses vålla svårigheter vad beträffar den nordiska arbetsmarknaden. Ett antal fall har inträffat där t. ex. taxichaufförer som flyttar från ett land till ett annat ej haft möjlighet att utöva sitt yrke i det nya landet. Även om det kan hävdas att dessa olikheter i praktiken inte berör ett stort antal fall kan de vålla svårigheter i gränstrakterna och är dessutom av principiell betydelse, då de innebär inskränkningar i den i övrigt i princip fria nordiska arbetsmarknaden.

Den fria nordiska arbetsmarknaden tillkom i enlighet med en överenskommelse 1954. Vissa grupper har emellertid inte kommit att omfattas av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden på grund av olika nationella, med vissa yrkens speciella karaktär sammanhängande bestämmelser såsom särskilda villkor för att utöva visst yrke, t. ex. krav på inhemskt medborgarskap, särskild utbildning, innehav av behörighetsbevis etc. Nordiska rådet har antagit rekommendationer för att utvidga arbetsmarknaden för olika sådana kategorier inom bl. a. de sociala, medicinska och vetenskapliga områdena, som till följd härav till stor del kommit att omfattas av den fria nordiska arbetsmarknaden.

Vad gäller yrkesmässig biltrafik synes de skäl, som skulle motivera nationella särbestämmelser ännu svagare än vad beträffar andra yrkeskategorier vilkas problem lösts. Det framstår därför som synnerligen angeläget att de nordiska länderna snarast söker eliminera de olikheter i bestämmelserna om yrkesmässig trafik som fungerar som reella hinder för en gemensam nordisk arbetsmarknad på detta område.

Under åberopande av ovanstående och då frågan om nordisk giltighet för körkort är under behandling inom Nordiska ministerrådet får vi därför hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra enhetliga nordiska bestämmelser om giltighet för körkort att även omfatta yrkesmässig motorfordonstrafik.

Oslo, Stockholm och Helsingfors den 1 oktober 1974

Håkon Kyllingmark (H)

Per Olof Sundman (C)

Paavo Väyrynen (K)

BILAGA 1. Yttranden (se supplementband, s. 172)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslagen A 438/t om nordisk giltighet för trafik kort för yrkesmässig fordons trafik och A 447/t om nordisk giltighet för körkort

(Se Sak A 447/t: Bilaga 2)

Medlemsförslag

om likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel

(Väckt av Kristian Albertsen, Rolf Sellgren och Per Olof Sundman)

I de nordiska länderna har man från officiellt håll ej visat något större intresse för s. k. naturläkemedel, medan forskningen på detta område har fortgått kontinuerligt utanför Norden. Detta har medfört att myndigheterna i de nordiska länderna intar en skeptisk hållning till icke konventionella läkemedel och läkemetoder. De bestämmelser som tillämpas är starkt präglade av dessa omständigheter. I massmedia har emellertid framträtt människor, som ansett att de botats med hjälp av naturläkemedel och s. k. naturenliga läkemetoder. De bättringseffekter som har uppnåtts med thymuspreparatet THX, med mistelextraktet Iscador m. fl. naturläkemedel, har dock upplevts starkt av vederbörande patienter. Till följd härav har allmänhetens intresse för dessa läkemedel och metoder i hög grad ökat.

Den *danska* apotekerloven innehåller inga särskilda bestämmelser om naturläkemedel. Enligt denna lags definition av begreppet läkemedel är naturläkemedel omfattade av lagen om de är avsedda att bota, lindra, behandla eller förebygga sjukdomar eller sjukdomssymptom hos människor och djur. Såvida de preparat som i allmänt språkbruk kallas läkemedel icke säljs som näringssupplement, d. v. s. utan att anses ha medicinska verkningar, betraktas de som läkemedel. Detta innebär att dessa preparat inte kan säljas, såvida de inte uppfyller de allmänna registreringsvillkoren i lagen. Naturläkemedel torde i allmänhet inte kunna uppfylla dessa krav. Enda möjligheten till dispens är en bestämmelse i lagen, enligt vilken sundhetsstyrelsen kan tillåta, att en begränsad mängd av ett icke registrerat preparat utlämnas efter recept. Enligt ett nytt lagförslag bemyndigas inrikesministeriet att undanta vissa varor från lagens bestämmelser. I augusti 1973 tillsattes i Danmark en kommitté för att utreda frågan om naturpreparat och icke auktoriserade behandlingsmetoder. Resultatet av denna utredning väntas få betydelse för tillämpningen av ovannämnda dispenbestämmelser.

I den *norska* lagen om läkemedel och gifter m. m. avses med läkemedel ämnen, droger och preparat, som är avsedda att användas för att förebygga, läka eller lindra sjukdom och smärtor hos människor och djur eller till invärtes eller utvärtes bruk för att påvisa sjukdom. Konungen utfärdar närmare föreskrifter om vad som skall räknas som läkemedel. Konungen kan besluta att en vara, som inte räknas som

läkemedel enligt läkemedelslagen, men som säljs för medicinskt bruk eller till annan användning i hälso- och sjukvården, skall underkastas särskild kontroll.

I *Finland* återfinns det generella stadgandet på området i apoteksvarulagen år 1935. Med stöd av denna lag och hithörande förordning fastställs en förteckning över apoteksvaror m. m. Dessa upptar 3 000—5 000 ämnen inklusive produkter från växtriket och droger. Allt annat lämnas utanför och kan anses vara obeaktat i bestämmelserna. Enda undantaget utgör de homeopatiska preparaten, där man sökt följa samma gränsdragning som i *Sverige*. Vissa problem mellan länderna har emellertid anmält sig, t. ex. till följd av att vitaminpreparat ej är apoteksvaror i *Sverige* utan förekommer i den fria handeln. Grossisterna i *Finland* har inrättat ett kontrollprogram för naturprodukter m. m. med omfattande kontroll- och registreringsverksamhet. Verksamheten har uppkommit helt frivilligt och anses vara till stor hjälp för myndigheterna.

De grundläggande bestämmelserna om läkemedelskontrollen i *Sverige* finns i läkemedelsförordningen. Definitionen av begreppet läkemedel överensstämmer huvudsakligen med i *Danmark* och *Norge* gällande. Om ett medel inte innehåller något verksamt ämne överstigande en miljondel av medlets vikt — såsom vissa homeopatiska medel — är det undantaget från läkemedelslagstiftningen. För registrering av läkemedel fordras bl. a., att ett medel är av fullgod beskaffenhet och vid normal användning inte medför skadeverkningar, att dess sammansättning är fullständigt deklarerad, att benämningen inte är vilseledande samt att medlet befunnits ändamålsenligt. Från konsumentombudsmannens sida ställs höga krav på att vid marknadsföringen av läkemedel och hälsovårdsmedel uppgifter om hälsobringande effekter är vederhäftiga. Socialstyrelsen har i flera uppmärksammade fall inskridit mot framställning och användning av naturmediciner, som inte är registrerade. Sålunda har ett laboratorium söder om *Stockholm*, som tillverkat naturläkemedel, tvingats upphöra med sin verksamhet efter domstolsbeslut. Vidare har den veterinärmedicine doktor, som tillverkat thymuspreparatet THX anmält till åtal, sedan en expertgrupp inom socialstyrelsen funnit THX verkningslöst.

Under 1973—1974 har en utbredd diskussion ägt rum i *Sverige* om natursubstanser som läkemedel. Debatten förorsakades, förutom av ovan nämnda konkreta fall, bl. a. av motioner i riksdagen om ökad användning av natursubstanser och naturläkemedel inom sjukvården, som stöddes av tre namninsamlingar omfattande cirka 100.000 underskrifter. Socialstyrelsen har tillsatt en arbetsgrupp för att utreda frågan om tillhandahållande av s. k. naturläkemedel till allmänheten. Enligt direktiven är en förutsättning för särbehandling av naturläkemedlen att dessa ges en tillfredsställande avgränsning.

Ett led i strävan att främja seriöst utövad hälsofrämjande verksamhet förutsätter en viss sanering bland förekommande hälsomedel och behandlingsmetoder. För enskilda patienter eller patientgrupper är det naturligtvis av psykologiskt värde att man är lyhörd för deras krav och önskemål. I pressen har i anledning av de ovannämnda aktuella fallen i Sverige påpekats det orimliga i att sjuka människor plötsligt ställs utan preparat, som de anser sig behöva i lägen där traditionella behandlingsmetoder ej har mycket att erbjuda.

Med hänsyn till allmänhetens tilltro till naturläkemedel och utövare av naturliga läkemetoder, är det angeläget att få denna fråga allsidigt utredd. För att ge ett större erfarenhetsunderlag rörande användning av aktuella mediciner borde representanter för de läkare i hela Norden, som genom praktisk erfarenhet och studier gjort sig bekanta med ett antal naturmediciner, eller läkare som på annat sätt engagerat sig i dessa frågor, knytas till en samnordisk utredning, som bör få ett vidare mandat än de, som för närvarande arbetar i Danmark och Sverige.

Det nordiska samarbetet på läkemedelsområdet har gamla anor. Redan 1923 inleddes ett samarbete mellan de nordiska ländernas farmakopékommittéer. 1948 bildades Nordiska farmakopénämnden. Därefter har rådet antagit rekommendationer på läkemedelsområdet, bl. a. om samarbete i fråga om nordisk giltighet för recept, (*rek. nr 22/1965* och *5/1972*) och om läkemedelssamarbete (*rek. nr 6/1969*). I den sistnämnda rekommenderas regeringarna i de nordiska länderna att ingå en konvention om riktlinjer för harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter samt för samarbete beträffande kontrollen av dessa, att upprätta en nordisk läkemedelsnämnd som ett normgivande, rådgivande och kontrollerande organ samt att instifta en nordisk läkemedelsfond för forskning, utbildning och information. Rekommendationerna är föremål för behandling inom Nordiska ministerrådet. Inrättandet av en nordisk läkemedelsnämnd är att förvänta inom en snar framtid.

Den aktuella situationen är den, att naturläkemedel och naturenliga läkemetoder är svåråtkomliga i de nordiska länderna. Vad beträffar Sverige, som här tillämpar en mycket restriktiv linje, torde stora grupper naturläkemedel genom den senaste tidens åtgärder ha helt avlägsnats från marknaden. En växande opinion upplever denna situation som mycket otillfredsställande. Kritiken utgår ofta från den grundläggande åsikten att det borde vara myndigheternas uppgift att genom lämpliga åtgärder göra det möjligt för dem som så önskar att få tillgång till sådana läkemedel och metoder som eljest endast ett fåtal kan komma i åtnjutande av genom resor till kontinenten. I vissa sammanhang har framförts krav på att läkarutbildningen skulle kompletteras med kurser i farmakognosi (drogkännedom) och att representanter för myndigheter och läkarkåren genom studiebesök på kontinenten borde skapa kon-

taktyta med där etablerade kliniker som tillämpar ifrågavarande medicinska metoder.

Som ovan framgått, är frågan om naturläkemedel i större eller mindre utsträckning under utredning i två av de nordiska länderna. Aktuella händelser, inklusive rättegångar, har dock visat att den berör viktiga principfrågor och ej endast tekniska definitionsproblem. Med tanke på det långvariga samarbetet i Norden på läkemedelsområdet och med hänsyn till nordiska arbetsmarknader för läkare och annan sjukvårdspersonal bör ställningstagande till de juridiska och etiska principfrågorna ske efter likartade linjer i de nordiska länderna. En möjlighet är att uppdraga åt den nordiska läkemedelsnämnden, under förutsättning att en sådan snarast tillsättes, att undersöka frågan om likartade bestämmelser i de nordiska länderna om s. k. naturläkemedel, som underlättar för de patienter som önskar att få tillgång till sådana läkemedel och metoder inom det egna landet.

Vi får därför hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om

1. ökad utbildning för läkare i ämnet farmakognosi (drogkännedom),
2. etablering av kontakter från berörda myndigheter med utländska institutioner som använder naturläkemedel,
3. likartade bestämmelser om s. k. naturläkemedel.

København och Stockholm den 25 september 1974

Kristian Albertsen (S)

Rolf Sellgren (fp)

Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementblad s. 192)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett medlemsförslag om likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel. Medlemsförslaget har behandlats vid socialpolitiska utskottets möten i Porsgrunn den 17 juni 1975, på Hanaholmen den 13 oktober 1975 och i Stockholm den 14 november 1975. Vid mötet på Hanaholmen lämnade apoteker Jørgen Berger, fuldmægtig Jørgen Kvist, landsretssagfører Erik Nordqvist, samtliga Indenrigsministeriets udvalg til undersøgelse af naturpræparater og ikke-autoriserede helbredelsesmetoder, Danmark, byrådirektör Per Manell, Socialstyrelsens naturläkemedelsutredning, Sverige, samt generalsekreterare Miles Fors, Nordiska läkemedelsnämnden, utskottet kompletterande upplysningar i saken.

1. Inledning

Myndigheterna i de nordiska länderna intar en skeptisk attityd till icke-konventionella läkemedel och läkemetoder. Genom att i massmedia framträtt personer, som ansett sig botade med hjälp av naturläkemedel och icke-konventionella läkemetoder har emellertid allmänhetens intresse för dessa läkemedel tilltagit i omfattning.

Den danska apotekerloven innehåller inga särskilda bestämmelser om naturläkemedel, varför alla preparat som inte säljs som kosttillskott utan för att bota, påvisa, lindra, behandla eller förebygga sjukdom eller sjukdomssymptom hos människor och djur betraktas som läkemedel. En begränsad mängd av icke-registrerade läkemedel kan dock utlämnas mot recept. I augusti 1973 tillsattes i Danmark en kommitté med uppgift att utreda frågan om naturläkemedel och icke-auktoriserade behandlingsmetoder. Enligt ett nyligen antaget lagförslag bemyndigas indenrigsministern att undantaga vissa varor från lagens bestämmelser.

Den norska lagen om läkemedel och gifter är i stor utsträckning av samma karaktär som den danska. I Finland däremot finns en apoteksvarulag från år 1935 med stöd av vilken en förteckning över apoteksvaror upprättats. Denna omfattar nu mellan 3.000—5.000 ämnen — inklusive produkter från växtriket — och droger. Beträffande homeopatiska läkemedel har man i Finland försökt att följa samma gränsdragning som Sverige (se nedan).

I Sverige återfinns de grundläggande bestämmelserna på läkemedelskontrollens område i läkemedelsförordningen. Den svenska definitionen av begreppet läkemedel överensstämmer i huvudsak med den danska och den norska. Om — vilket gäller för vissa homeopatiska medel — innehållt i ett ämne inte överstiger en miljondel av medlets vikt är det undantaget från läkemedelsförordningen. För att en vara skall kunna registreras som läkemedel krävs: (a) att den är av fullgod beskaffenhet, (b) att den vid normal användning inte medför skadeverkningar som står i disproportion till dess terapeutiska effekt, (c) att sammansättningen är fullständigt deklarerad, (d) att benämningen inte är vilseledande samt (e) att medlet befunnits vara ändamålsenligt.

Under åren 1973—74 har en omfattande diskussion förts bl. a. i Sverige om naturläkemedel. Debatten har förorsakats av motioner i riksdagen och en namninsamling som omfattat cirka 100 000 namnunderskrifter. Den svenska socialstyrelsen har tillsatt en utredning om naturläkemedel. Med hänsyn till allmänhetens tilltro till naturläkemedel och utövare av naturliga läkemetoder är det, anser förslagsställarna, angeläget att få frågan ordentligt utredd. För att en dylik utredning skall bli så allsidig som möjligt bör användningen av de aktuella naturmedicinerna i hela Norden studeras. En samnordisk utredning med ett vidare mandat än den danska och den svenska naturläkemedelsutredningen bör sålunda tillsättas.

Det nordiska samarbetet på läkemedelsområdet har gamla anor. 1923 inleddes ett samarbete mellan de nordiska ländernas farmakopékommitéer, 1948 bildades Nordiska farmakopénämnden. Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 6/1969 om läkemedelssamarbete har en Nordisk läkemedelsnämnd inrättats år 1975.

Frågan om naturläkemedel är under utredning i Danmark och Sverige. Genom det långvariga läkemedelssamarbetet i Norden borde det vara möjligt att uppdraga åt den nyligen etablerade Nordiska läkemedelsnämnden att undersöka förutsättningarna för införandet av likartade bestämmelser för naturläkemedel i de nordiska länderna. I medlemsförslaget hemställs sålunda, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om

1. ökad utbildning för läkare i ämnet farmakognosi (drogkänedom),
2. etablering av kontakter från berörda myndigheter med utländska institutioner som använder naturläkemedel samt
3. likartade bestämmelser för s. k. naturläkemedel.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska farmakopénämnden

14—750424. Nordiska rådet.

Danmark

Indenrigsministeriet
Indenrigsministeriets udvalg til undersøgelse af naturpræparater og
ikke-autoriserede helbredelsesmetoder
Sundhedsstyrelsen
Sundhedsstyrelsen, bivirkningsnævnet
Sundhedsstyrelsen, farmaceutiske laboratorium
Sundhedsstyrelsen, specialitetsnævnet
Farmakopékommisionen
Københavns universitet, rektor
Københavns universitet, det lægevidenskabelige fakultet
Københavns universitet, farmakologisk institut
Aarhus universitet
Aarhus universitet, farmakologisk institut
Odense universitet
Danmarks farmaceutiske højskole
Den almindelige danske Lægeforening
Danmarks Apotekerforening
Dansk Farmaceutforening
Brancheforeningen af Farmaceutiske Industrivirksomheder i Dan-
mark
Medicinimportørforeningen — MEDIF
MEFA, Foreningen af danske Medicinfabrikker
Danmarks farmaceutiske Selskab
Materialistforeningen
Danske Patienters Landsforening
Dansk Selskab for antroposofisk Medicin
Foreningen ”Biokemikeren Otto Ballins Patienter og Venner”
Foreningen af Medicingrossister (MEGROS)

Finland

Helsingfors universitet
Näringsstyrelsen
Finlands läkarförbund
Finlands apotekareförening
Finlands farmakopékommitté

Norge

Sosialdepartementet
Farmakopékommisjonen
Den norske lægeforening
Norges farmaceutiske forening
Norsk farmaceutisk selskap
Norsk homøopatisk forening

Sverige

Socialstyrelsen
Läkemedelsnämndens farmakopékommitté
Universitetskanslersämbetet
Konsumentombudsmannen
Apoteksbolaget
Uppsala universitet, medicinska fakulteten
Uppsala universitet, medicinska fakultetens utbildningsnämnd

Uppsala universitet, farmaceutiska fakulteten
Lunds universitet, rektorsämbetet
Lunds universitet, medicinska fakulteten
Karolinska institutet, rektorsämbetet
Karolinska institutet, medicinska fakulteten
Göteborgs universitet, rektorsämbetet
Göteborgs universitet, medicinska fakulteten
Umeå universitet, rektorsämbetet
Umeå universitet, medicinska fakulteten
Linköpings högskola, medicinska fakulteten
Apotekarsocieteten
Sveriges läkarförbund
Sveriges farmaceutförbund
Läkemedelsindustriföreningen (LIF)
AB Drogcentralen
Patienternas riksförbund
Sveriges allmänna patientförening
Svenska homeopraktikers riksförbund
Föreningen för antroposofisk läkekonst (FALK)
Läkarföreningen för antroposofiskt orienterad medicin (LAOM)
Svenska föreningen för vetenskaplig homeopati

De olika remissinstanserna har vid sin bedömning av medlemsförslaget i huvudsak tagit upp fyra aspekter: 1. allmänna synpunkter rörande s. k. naturläkemedel, 2. frågan om ökad utbildning av läkare i ämnet farmakognosi, 3. etableringen av kontakter mellan berörda myndigheter i Norden och utländska institutioner som använder naturläkemedel samt 4. frågan om gemensamma bestämmelser för läkemedel i allmänhet och naturläkemedel i synnerhet. I det följande genomgår de inkomna remissvaren i enlighet med denna disposition.

2.1. Allmänna synpunkter beträffande medlemsförslaget

2.1.1 Nordiska farmakopénämnden anför inledningsvis i sitt yttrande över medlemsförslaget, att resultaten av de i Danmark och Sverige tillsatta naturläkemedelsutredningarna bör avvaktas innan ytterligare utredningar tillsättes. Nämnden anser, att som läkemedel kan idag endast godtagas de som besitter vetenskapligt väl dokumenterade egenskaper i farmakologiskt, toxikologiskt, kliniskt och kemiskt-farmaceutiskt hänseende. Alla läkemedel måste granskas utifrån samma utgångspunkter. I farmakopén kan endast upptagas medel som uppfyller krav på kvalitet och effekt på ett sätt som tillfredsställer behoven inom modern läkemedelsterapi. Farmakopénämnden har nyligen genomfört en utrensning ur farmakopén av preparat som inte ansetts hålla måttet. S. k. naturläkemedel ligger betydligt under dessas nivå och saknar också i övrigt förutsättningar att kunna komma i fråga för upptagande i farmakopén.

2.1.2 Danmark

Indenrigsministeriet påpekar, att förslag till lag om läkemedel är under behandling i Folketinget. I lagförslaget medges indenrigsministern

rätt att fastställa särskilda regler för de preparat, som i dagligt tal kallas naturläkemedel. Innan den slutliga utformningen av detta bemyndigande sker har indenrigsministern ansett, att man bör avvakta resultatet av den tillsatta utredningen om naturpreparat och icke-auktoriserade behandlingsmetoder.

Indenrigsministeriets udvalg til undersøgelse af naturpræparater og ikke-autoriserede helbredelsesmetoder meddelar, att man inlett sitt arbete med att orientera sig inom det aktuella området. Udvalget har beslutat att igångsätta försök med några utvalda metoder. Dessa försök planeras i samverkan mellan naturläkare och läkarvetenskapliga experter. Udvalget har också tagit kontakt med den svenska naturläkemedelsutredningen. I sakfrågan anför udvalget inte några synpunkter.

Sundhedsstyrelsen påpekar, att en egentlig definition av begreppet naturläkemedel saknas. I den offentliga debatten har anförts, dels att det skulle råda förbud mot användning av naturläkemedel i Danmark, dels att dessa produkter skulle utmärkas av hög oskadlighet. Att dessa uppfattningar är felaktiga bevisas av att en rad "naturläkemedel" ingår i farmakopén och kommer till användning vid sjukdomsbehandling. Det kan gälla droger från växt- eller djurriket som digitalisblad, levertran, lakritsrotsextrakt — som förekommer i hostmedicin — eller serum och gammaglobulin som framställes genom fraktionering av blod. Dessa medel kan besitta en uppenbar giftverkan om de intages i för stora doser, men också vara skadliga genom att de är förorenade.

Sundhedsstyrelsen, bivirkningsnævnet erinrar om, att en effektiv och löpande övervakning rörande läkemedels biverkningar är nödvändig för att man skall kunna garantera att ett rimligt förhållande råder mellan terapeutisk vinst å ena sidan och riskerna för eventuella skadeverkningar å den andra sidan. För att denna övervakning skall kunna komma till stånd måste varje läkemedels kemiska sammansättning vara känd. Dessa förutsättningar bör också gälla för naturläkemedel.

Sundhedsstyrelsen, specialitetsnævnet hävdar, att det är svårt att ställa upp registreringsbetingelser för naturläkemedel som motsvarar dem som gäller för hittills registrerade specialiteter.

Farmakopékommisjonen påpekar, att de i farmakopén upptagna läkemedlen kännetecknas av ett demonstrerat förhållande mellan innehåll av aktivt stoff — känt och mätbart — samt dess verkningar gentemot väldefinierade sjukdomar och symptom. För att undgå olyckliga och okontrollerbara verkningar har man under de senaste 200 åren försökt att isolera aktiva läkemedel från aktiva droger.

Aarhus universitet, farmakologisk institut fastslår, att naturläkemedlen klart omfattas av apotekarlagens definition av läkemedel och följaktligen måste uppfylla gällande registreringsvillkor.

Danmarks farmaceutiske højskole anför, att beteckningen naturläkemedel är vilseledande eftersom den ger intryck av att dessa medel är

mera naturliga, dvs. oskadliga, än syntetiskt framställda läkemedel. Detta strider mot praktisk erfarenhet.

Beteckningen naturläkemedel avser idag naturprodukter som användes för att förebygga, bota eller lindra sjukdom, men för vilka det ej varit möjligt att påvisa någon avsedd terapeutisk effekt. Antagandena om eventuella effekter vilar på patienternas egna utsagor. En mera relevant beteckning är således pseudofarmaka. Det finns inga vetenskapliga skäl till att anlägga andra värderingskriterier beträffande s. k. naturläkemedel än för andra läkemedel. Det får följaktligen bli en politisk bedömning i vilken utsträckning som man önskar tillmötesgå de krav från olika grupper i samhället, som förekommit i naturläkemedelsdebatten.

Den almindelige danske Lægeforening understryker, att gällande regler för godkännande av läkemedel förutsätter en tillfredsställande definition av och kunskap om deras aktiva beståndsdelar, kemiska och fysiska egenskaper, verkningsmekanismer m. m. Dokumenterad klinisk effekt gentemot sjukdomar och sjukdomssymptom samt på senare tid också rimliga säkerhetsmarginaler mot biverkningar skall vidare föreligga. Naturläkemedlen uppfyller inte dessa krav, varför medlemsförslaget avstyrkes.

Danmarks Apotekerforening inleder med konstaterandet, att begreppet naturläkemedel inte är entydigt. Ordet användes om mineraler, torkade växtdelar i preparerat eller opreparerat tillstånd samt homeopatiska mediciner. I gällande lagstiftning erkännes endast en sorts läkemedel: preparat av varje slag som syftar till att bota, lindra, behandla eller förebygga sjukdom eller sjukdomssymptom hos människor och djur. Naturläkemedlen omfattas idag således formellt av denna lagstiftning, varför ändring endast kan ske genom en liberalisering av kraven på läkemedel. I sista hand blir det beroende av politiska ställningstaganden om detta skall accepteras. Medlemsförslaget avstyrkes. *Brancheforeningen af Farmaceutiske Industrivirksomheder i Danmark* påpekar också att begreppet naturläkemedel inte är klart definierat. *MEFA, Foreningen af danske Medicinfabrikker* menar, att endast ett fåtal av de produkter som behandlas i medlemsförslaget torde komma att kunna uppfylla de stränga krav som uppställts för läkemedel.

Materialistforeningen diskuterar i sitt remissyttrande distinktionen mellan begreppen kosttillskott och läkemedel. Kosttillskott är preparat som innehåller nödvändiga näringsämnen t. ex. vitaminer, mineraler och aminosyror i större mängder än normala livsmedel. Läkemedel är ämnen som normalt inte tillförs organismen och som har en dokumenterad farmakologisk och/eller terapeutisk verkan. Föreningen har föreslagit att det föreliggande danska förslaget till läkemedelslag inte skall omfatta kosttillskott.

Danske Patienters Landsforening uttrycker sin tillfredsställelse över

att Nordiska rådet tagit upp frågan om naturläkemedel. Utländska erfarenheter visar, att bruket av naturläkemedel kan vara av stort värde. Naturläkemedlen är generellt sett behäftade med mindre biverkningar än syntetiska läkemedel. Full frihet önskas för patienterna att söka hjälp och bot där sådan kan finnas såväl inom som utom det auktoriserade hälsoväsendet.

Dansk Selskab for antroposofisk Medicin välkomnar i princip medlemsförslaget. Rent allmänt bör man inte vid sjukdomsbehandling använda flera och mera starkt verkande läkemedel än nödvändigt. I Danmark har 10 läkare, därav 6 som är medlemmar i selskabet, särskild dispens för att använda fabriksframställda naturläkemedel. Denna dispens ges dock bara för ett år i taget. Naturläkemedel som faller in under det enskilda landets läkemedelslagstiftning bör vara receptpliktiga liksom antroposofisk medicin.

Foreningen "Biokemikeren Otto Ballins Patienter og Venner" erinrar om den namninsamling genom vilken 15.000 personer krävde full frihet, att söka bättring i hälsomässigt avseende också utanför de auktoriserade läkarnas krets samt att använda oskadliga naturmediciner.

2.1.3 Finland

Helsingfors universitet understryker, att preparat eller ämne som inte blivit inregistrerat som apoteksvara ändå kan betraktas som läkemedel om det reklameras för klart medicinska ändamål. Om farmakologisk effekt kan avläsas hos natursubstanser föreligger inga hinder för att dessa också kan betraktas som läkemedel. Lagen uppställer inte några hinder för preparat vars egenskaper klarlagts på ett tillfredsställande sätt. Begreppet naturläkemedel, såsom det användes i medlemsförslaget, synes inte avse dylika medicinska preparat utan istället växtblandningar eller preparat som har en obestämd sammansättning och vars medicinska verkan inte är dokumenterad. Det kan inte vara förenligt med hälsovårdslagstiftningens syften, att patienterna skall kunna råka ut för oväntade giftverkningar. Detta kan ske vid användning av dylika naturläkemedel. Därtill kan det inträffa, att sjukdomen förvärras på grund av att rätt medicin inte användes för att patienten istället brukar preparat med placeboeffekt. Då olika människor reagerar olika på de ämnen som ingår i växter bör preparat vars innehåll man inte känner inte rekommenderas till medicinskt bruk.

Näringsstyrelsen påpekar, att övervakningen av läkemedel, inklusive naturläkemedel, i Finland ankommer på medicinalstyrelsen. Ett ökat utbud av s. k. hälsopreparat förekommer för närvarande. Dessa kan dock inte klassificeras som läkemedel, varför de faller inom näringsstyrelsens kompetensområde. Naturläkemedel, som inte omfattas av apoteksvaru-

lagen, omfattas i Finland av livsmedelslagen. I den senare lagen förekommer stadganden som bl. a. förbjuder vilseledande reklam.

Finlands läkarförbund förhåller sig allmänt tveksamt till användningen av till sin sammansättning okända preparat vid behandling av patienter.

Finlands apotekareförening fastslår, att med begreppet läkemedel avses i Finland ämne eller preparat vars ändamål är att vid utvärtes eller invärtes bruk förebygga, bota eller lindra sjukdom eller som användes till invärtes eller utvärtes bruk för undersökning av sjukdomstillstånd hos människor och djur. S. k. homeopatiska läkemedel betraktas som läkemedel om de inte är mycket svaga. Vid apotek säljes naturläkemedel i lös vikt. Då läkemedelsfabrikanterna under senare tid börjat att sälja naturläkemedel, eller preparat av dem, i förpackningar är det inte alltid lätt att avgöra om ett visst preparat tillhör gruppen läkemedel eller näringspreparat. Enligt föreningens mening bör gruppen av naturläkemedel noggrant begränsas. Eventuellt skulle det kunna bli tal om en ny lag för dessa preparat. Genom införandet av en sådan lag skulle övervakningen av bl. a. reklamen för dessa kunna effektiviseras.

Finlands farmakopékommitté anser, att samtliga läkemedel, inklusive naturläkemedel, skall uppfylla samma krav samt besitta dokumenterad terapeutisk effekt.

2.1.4 Norge

Sosialdepartementet finner, att de frågor som tas upp i medlemsförslaget är av komplicerad natur. Innan ställning tas till frågan om gemensamma nordiska bestämmelser för naturläkemedel bör resultaten från de danska och de svenska naturläkemedelsutredningarna avvaktas.

Farmakopékommisjonen pekar på, att inom dess arbetsområde gäller standardiserade normer för läkemedel vars terapeutiska effekter dokumenterats på experimentell basis. De naturläkemedel som uppfyller dessa krav kan upptas i farmakopén. *Norges farmaceutiske forening* stöder ett nordiskt samarbete på läkemedelsområdet. *Norsk farmaceutisk selskap* anser, att en restriktiv hållning bör intas till naturläkemedel.

Norsk homøopatisk forening anser, att de nordiska länderna är att betrakta som utvecklingsländer när det gäller att bana nya vägar inom läkekonsten, inklusive användningen av naturläkemedel. Medlemsförslaget kan ses som ett led i en utveckling för att komma till rätta med dessa missförhållanden.

2.1.5. Sverige

Socialstyrelsen menar, att i den s. k. naturläkemedelsdebatten har olika varor betecknats som örtmediciner, biologiska mediciner eller naturläkemedel. Felaktigt har det påståtts att endast syntetiska läkemedel är tillåtna i Sverige. De omdiskuterade varorna kan lämpligen indelas i

två grupper: naturprodukter och homeopatiska medel. Till den senare gruppen kan räknas antroposofisk medicin. Homeopatiska medel, med vilket avses medel från sjätte decimalpotensen, omfattas av livsmedelslagstiftningen och kan med något undantag säljas fritt i öppna handeln. Medel, som utspåtts så att inte ens en molekyl av det ursprungliga och verksamma ämnet finns kvar anses av homeopaterna vara de starkaste. Till viss del har debatten om naturläkemedel orsakats av att ett mindre antal läkare trots på farmakologisk effekt hos homeopatiska medel. Behandling av patienter har skett med medel om vars effekter man saknar kännedom.

Läkemedelsnämndens farmakopékommitté anser det vara ett ofrånkomligt krav att alla medel, oavsett ursprung, som enligt läkemedelsförordningen utgör läkemedel underkastas samma granskning och kontroll i farmakologiskt, toxikologiskt, kliniskt och kemiskt-farmaceutiskt hänseende.

Apoteksbolaget redogör i sitt remissyttrande för gällande bestämmelser på läkemedelshandelns område i Sverige. Handel med läkemedel får endast bedrivas av staten eller juridisk person gentemot vilken staten har ett avgörande inflytande. Med läkemedel avses en sådan vara som läkemedelsförordningen (1962: 701) äger tillämpning på. Apoteksbolaget handhar i Sverige det huvudsakliga ansvaret för läkemedelsförsörjningen.

Uppsala universitet, medicinska fakulteten påpekar, att en stor del av de läkemedel som skrivs ut i dag består av naturprodukter. Gemensamt för dessa medel är dock att de besitter en vetenskapligt dokumenterad effekt och att deras inverkan är standardiserad. En väsentlig anledning till att man vid försök kunnat konstatera att omkring 40 % av alla människor upplever en förändring i väntad riktning vid intagande av blindtabletter, dvs. medel som saknar innehåll av verksamt substans, är den s. k. placeboeffekten. Denna torde också spela in vad beträffar naturläkemedel. Ur rent medicinsk synpunkt är det dock ingen nackdel att patienter kan uppleva ett stöd genom placeboeffekter. Naturläkemedel används i vårt land även vid behandling av mycket svåra sjukdomar. Det måste dock vara såväl ett patient- som ett samhällsintresse att dessa blir behandlade i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Man bör således inte i dessa fall använda mediciner som inte kontrollerats genom systematiska försök. I detta yttrande instämmer *Uppsala universitet, medicinska fakultetens utbildningsnämnd*. *Lunds universitet, medicinska fakulteten* kan inte tillstyrka en ökad användning av s. k. naturläkemedel så länge som man inte genom objektiva bevis kunnat styrka deras effekter. *Göteborgs universitet, medicinska fakulteten* diskuterar skillnaden mellan registrerade läkemedel och s. k. naturläkemedel. Denna ligger i att de förra, till skillnad från de senare, har visat dokumenterad effekt på specificerade sjukdomstillstånd. *Umeå universitet,*

medicinska fakulteten anför i huvudsak samma allmänna synpunkter på naturläkemedlen som sistnämnda remissinstanser. *Apotekarsocieteten* menar, att ökad kunskap om naturläkemedel bör eftersträvas men detta kan uppnås enbart genom forskning.

Sveriges farmaceutförbund finner, att reklamen kring de s. k. naturläkemedlen verksamt bidragit till att skapa förväntningar på och intresse för dessa preparat. I pressen har subjektiva redogörelser lämnats av patienter som själva ansett sig ha blivit botade genom användning av naturläkemedel. Bestämmelserna på läkemedelsområdet har karaktären av skyddslagstiftning varigenom allmänheten skall garanteras, att de läkemedel som säljes har säkerställd effekt och att denna vid normal användning inte står i disproportion till eventuella biverkningar. Genom forskning kan ytterligare kunskaper om läkemedlen frambringas. *Läkemedelsindustriföreningen* anser, att debatten om naturläkemedel varit förvirrad, känsloladdad och präglad av brist på kunskap. Föreningen understryker, att samma krav måste gälla för samtliga läkemedel oavsett ursprung. Med hänsyn till de begränsade resurser som står till buds för forskning på området bör denna inriktas på läkemedel vars verkningar och biverkningar kan vetenskapligt dokumenteras.

AB Droghcentralen aktualiserar de homeopatiska läkemedlens ställning i sammanhanget. Dessa medel bör bedömas utifrån andra utgångspunkter än allopatiske medicin och övriga naturläkemedel. Flera medel används ofta för att bota en sjukdom. Därtill har kön, ålder och tidigare sjukdomar inflytande på val av potens och medel. Mätning av ett enskilt ämnes effekt medelst dubbelblindförsök eller liknande omöjliggörs redan av det skälet att ett behövt antal patienter inte kan uppletas vid försök. Också andra omständigheter kan hindra en dylik undersökningsmetodik. Detta har lagstiftarna klart för sig och därför sorterar homeopatisk medicin under livsmedelslagen.

Sveriges allmänna patientförening erinrar om att svensk sjukvård under de senaste decennierna genomgått stora förändringar. Utvecklingen mot specialisering har återverkat negativt på möjligheterna till ett helhetsperspektiv i fysiologiskt hänseende. Patienten får som det nu är ensam lov att försöka välja rätt specialist med ledning av sina sjukdomssymptom. Allt flera patienter har i miljövårdsdebattens spår sökt att undvika förbrukning av de högeffektiva, ofta kemiskt väldefinierade medel, vilka nu är vanliga inom sjukvården. Även om konkreta undersökningar ofta saknas, som skulle bevisa de objektiva effekterna av användningen av ett läkemedel, har många patienter avgett sina subjektiva vittnesmål i saken. Svenska läkare saknar utbildning rörande naturläkemedel, men har därtill visat förakt eller ointresse för själva frågeställningen. Underlaget för tesen om vetenskap och beprövad erfarenhet undergrävs verksamt av att den största delen av undersökningarna utförs på djur. Därtill är medellivslängden för ett medicinskt preparat nere i fem år.

Svenska homeopraktikers riksförbund finner de förslag som framförs i medlemsförslaget vara lovvärda. Den, som man anser, överlägsna attityd som den etablerade medicinen intagit till naturläkemedel hoppas man skall försvinna. Frågan om naturläkemedel bör avdramatiseras.

Föreningen för antroposofisk läkekonst menar, att intresset för oortodox medicin tilltagit i Sverige. Genom myndigheternas ingripande mot naturpreparaten har många människor hamnat i svåra situationer. En allt starkare opinion reagerar gentemot det man anser vara en form av medicinsk diktatur dvs. tillåtelse för endast en medicinsk skola att utveckla sig.

Läkarföreningen för antroposofiskt orienterad medicin påpekar, att åtta motioner framlagts i den svenska riksdagen om naturläkemedel och naturenliga mediciner under senare tid. Avgränsningen av begreppet naturläkemedel är oklar. Inom gängse medicin strävar man efter att använda objektiva kriterier vid utvärderingen av olika behandlingsmetoder men därtill lägger man också stor vikt vid att behandla sjukdomar med högpotenta medel. Vid användningen av naturenliga mediciner är strävan efter exakthet stor, men vid sjukdomsbehandlingen inriktar man sig mera på att framkalla och stödja kroppens egna reaktioner. Dessa har stor variationsbredd och kan därför i sin tur inte studeras med standardiserade mätmetoder.

Svenska föreningen för vetenskaplig homeopati menar, att naturläkemedel måste få användas som ett komplement till andra läkemedel. Att den enskilde själv får välja metod för återvinnande av hälsan måste vara en självklar demokratisk rättighet.

2.2.1 Remissinstanser som tillstyrker en utredning om ökad utbildning för läkare i ämnet farmakognosi

2.2.1.1 Danmark

Odense universitet är positivt inställt till införandet av ämnet farmakognosi i läkarutbildningen. *Danske Patienters Landsforening* finner det vara önskvärt att en ökad utbildning i farmakognosi ges till läkarna, eftersom en sådan utbildning inte äger rum för närvarande. Denna syn delas av *Dansk Selskab for antroposofisk Medicin*.

2.2.1.2 Norge

Norsk homoopatisk forening tillstyrker denna punkt i medlemsförslaget, men önskar i undervisningen också inbegripa homeopati.

2.2.1.3 Sverige

Uppsala universitet, medicinska fakulteten ifrågasätter värdet av att utreda behovet av en ökad utbildning i ämnet farmakognosi (drogkänne-

dom) för läkare. I detta ämne bedrivs seriös forskning och undervisning inom den farmaceutiska fakulteten vid universitetet, som också innehar en professur i ämnet. Förslagsställarna torde avse utbildning av läkare för behandling med produkter av — i bästa fall — tveklaktigt värde. Skall läkarutbildningen förlängas kan detta ske på ett bättre sätt.

Att reducera något av de nuvarande ämnenas omfattning i läkarutbildningen till förmån för ett ökat inslag av farmakognosi kan ej ifrågakomma, men eftersom det endast är en utredning som efterlyses vill fakulteten inte kategoriskt motsätta sig denna. Samma synpunkter framförs i det yttrande som avgivits av *Uppsala universitet, medicinska fakultetens utbildningsnämnd*. Utbildningsnämnden gör dock tillägget att frågan om ökad kännedom om naturläkemedel för blivande läkare bör uppmärksammas.

Patienternas riksförbund tillstyrker en utredning. Denna uppfattning delas av *Sveriges allmänna patientförening*, som finner att svenska läkare har en bristande utbildning i ämnet farmakognosi. Detta har i praktiken lett till att många patienter ej kunnat erhålla råd och anvisningar av svenska läkare gällande användningen av de natursubstanser som finns tillgängliga i handeln för kurativt bruk. Detta missförhållande kan undanröjas om blivande läkare erhåller undervisning i ämnet. Då denna undervisning inte torde uppfattas som meningsfull av alla läkarkandidater bör den göras frivillig.

Svenska homeopraktikers riksförbund menar, att när en läkare skall börja studera naturläkekonst så måste vederbörande glömma bort allt som lärts in under den tidigare medicinska utbildningen. Läkare med intresse för naturläkekonst bör först genomgå en grundläggande kurs innan högre studier i ämnet vidtager.

Läkarföreningen för antroposofiskt orienterad medicin (LAOM) påpekar, att det finns ett betydande antal natursubstanser om utbjuds till försäljning i öppna handeln i kurativt syfte. Svenska läkare har dock inte fått någon mera omfattande utbildning rörande användningen av dessa. De som säljer dessa preparat hindras därtill att meddela sina positiva erfarenheter till kunderna. Patienter som önskar sakkunnig vård med stöd av dessa terapiformer får därför söka sig utomlands, där man besitter helt andra erfarenheter när det gäller användningen av dylika medel. LAOM:s läkare har svensk läkarlegitimation. En del av dessa läkare har erhållit sin utbildning i Sverige, andra på den europeiska kontinenten. De senares utbildning har visat sig vara långt bättre vad beträffar behandling med natursubstanser.

Svensk förening för vetenskaplig homeopati tillstyrker medlemsförslaget till denna del och tillägger att förutom ökad utbildning för läkare i farmakognosi bör dessa genomgå en kurs i naturläkemetoder.

2.2.2 Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamma till en utredning om ökad utbildning i ämnet farmakognosi

2.2.2.1 *Nordiska farmakopénämnden* finner, att en ökad utbildning inom ämnet farmakognosi inte kan förändra de s. k. naturläkemedlens förutsättningar. Denna gren av vetenskapen är inte inriktad på drogkännedom utan på kunskapen om och utforskningen av olika innehållsämners kemiska strukturer och eventuella verkningsmekanismer. Med utgångspunkt från denna kunskap söker man sedan sig fram till moderna och rationella läkemedel.

2.2.2.2 Danmark

Farmakopékommisionen anser, att ökad kunskap hos läkare i ämnet farmakognosi inte löser de problem som aktualiseras i medlemsförslaget. Naturläkemedel bör kontrolleras på samma sätt som andra läkemedel. Genom att användningen av drogpreparat ersatts av medel bestående av enskilda ämnen har man för snart 50 år sedan upphört med att meddela undervisning i farmakognosi till läkarstuderande. Därtill får ämnet stadigt mindre betydelse också inom farmaceututbildningen. Medlemsförslaget avstyrkes i denna del. *Sundhedsstyrelsen* hänvisar i sitt yttrande på denna punkt till Farmakopékommisionen.

Københavns universitet, farmakologisk institut finner, att de önskemål som framföres i medlemsförslaget under denna punkt skulle kunna medföra ett steg tillbaka i utvecklingen. De verkningar som antas föreligga hos naturläkemedel kan inte underbyggas kemiskt och inte heller kan deras verkningsmekanismer registreras. Därtill saknar dessa droger belagd terapeutisk effekt och deras indikationsområde har inte kunnat dokumenteras i kliniskt kontrollerade försök. Sålunda föreligger det inom detta undervisningsområde inte vetenskapliga skäl för en utvidgning av läkarutbildningen. Om dessa omständigheter i framtiden skulle ändras kommer undervisning beträffande dylika preparats olika farmakologiska aspekter att införas. I detta yttrande instämmer *Københavns universitet, rektor* och *Københavns universitet, det lægevitenskabelige fakultet*. *Danmarks farmaceutiske højskole* finner, att ökad utbildning för läkare i farmakognosi skulle vara utan praktisk betydelse, då denna vetenskap sysslar med naturprodukter, som nu nästan uteslutande utgör råmaterial vid framställningen av färdiga läkemedel. Området är med andra ord farmaceutens och inte läkarens. Däremot kan förslaget till denna del vara relevant för läkare som önskar specialisera sig i medicinhistoria, särskilt då läkemedlens historia.

Brancheforeningen af farmaceutiske Industrivirksomheder i Danmark betonar, att det knappast föreligger skäl till ökad läkarutbildning i ämnet farmakognosi eftersom detta ämne med sina bidiscipliner botanik och zoologi utgör en inte obetydlig del av farmaceutens studier.

2.2.2.3 Finland

Helsingfors universitet anser det inte vara nödvändigt att utöka utbildningen i farmakognosi för läkare. Läkare- och apotekaryrkena skiljdes åt för omkring 100 år sedan. Numera meddelas undervisning om terapeutiskt betydelsefulla verkningar av naturläkemedel bl. a. i anslutning till farmakologin. I reformförslag har flera gånger framförts, att man i den farmaceutiska utbildningen borde minska ned undervisningen om naturläkemedel och ersätta den med kurser i tillämpad medicin. Farmakognosi är läran om droger eller naturläkemedelskemi. Ämnet syftar till att kartlägga växters kemiska sammansättning samt vilka läkemedel som kan utvinnas ur dem, biosyntes och faktorer som inverkar på den. Ungefär hälften av de ämnen som användes som läkemedel härstammar från natursubstanser. *Finlands läkarförbund* finner ej tillräckliga grunder föreligga för att tillstyrka denna del av medlemsförslaget. Samma uppfattning hyser *Finlands farmakopékommitté*.

2.2.2.4 Norge

Den norske legeforening framhåller, att man hyser tillit till den utbildning som ges vid medicinska fakulteter i Norge i farmakognosi och finner ingen anledning att utvidga denna undervisning i enlighet med medlemsförslagets intentioner. *Norsk farmaceutisk selskap* ifrågasätter om det inte föreligger en missuppfattning i medlemsförslaget beträffande avgränsningen av ämnet farmakognosi. Då inga väldokumenterade resultat föreligger från naturläkemedelsterapi måste det inge betänkligheter att utöka undervisningen i ett läroämne som baserar sig på en sviktande vetenskaplig grund. Traditionellt utgör farmakognosin ett huvudämne inom de farmaceutiska studierna. Därför är det farmaceuterna som innehar den nödiga kompetensen för att företaga den ämnesmässiga värdering som behövs.

2.2.2.5 Sverige

Socialstyrelsen betonar, att undervisning bedrivs i ämnet farmakognosi vid den farmaceutiska fakulteten vid Uppsala universitet. Ämnet innefattar naturprodukters kemiska sammansättning, dvs. analys av produkternas innehåll, undersökningar för utrönande av vilka kemiska individer som ger upphov till viss farmakologisk verkan samt framställningsmetoder för dessa, inklusive biologiska syntesmetoder. Farmakognosin sysslar således inte annat än rent historiskt med användningen av droger som sådan. Insamling av droger är arbetskrävande och dyrbart. Därmed föreligger det också ekonomiska skäl till att på syntetisk väg producera de kemiska individerna. Drogen åtföljs i de flesta fall av en mängd mikroorganismer, varför det kan vara svårt att framställa en hygieniskt acceptabel vara. Man bör därför inte återgå från kodein till

opium, från vitamin B-12 till lever eller från stryknin till rävkaka. Socialstyrelsen anser sammanfattningsvis att man beträffande denna punkt i medlemsförslaget bör avvakta socialstyrelsens naturläkemedelsutredning innan ställningstagande sker.

Universitetskanslersämbetet finner andra förändringar i läkarutbildningen vara mera ändamålsenliga än en ökad utbildning i farmakognosi. Äsyftade förändringar i läkarutbildningen borde ske inom farmakologin, ett ämne som befattar sig med olika drogers farmakologiska, toxokologiska och terapeutiska aktiviteter.

Göteborgs universitet, medicinska fakulteten understryker, att ämnet farmakognosi inte i första hand sysslar med de för naturläkemedelsdebatten väsentliga frågorna. I stället inbegripes i studiet av farmakognosin drogers ursprung och utseende, optimala betingelser för deras insamlande och preparation. Båda dessa aspekter har numera störst intresse för apotekaren. Läkaren berörs däremot inte i nämnvärd omfattning av detta, varför den föreslagna utökningen av undervisningen i ämnet avstyrkes. *Umeå universitet, medicinska fakulteten* anser den del i medlemsförslaget som rör ämnet farmakognosi vara grundad på en missuppfattning av ämnet.

Sveriges läkarförbund påpekar, att farmakognosi är ett obligatoriskt ämne inom farmaceututbildningen, men att ämnet inte förekommer separat inom läkarutbildningen. Dock ingår drogkännedom som en del i utbildningen i farmakologi. Enligt förbundets uppfattning bör läkaren vara inställd på att i första hand använda kemiskt väldefinierade och väldokumenterade substanser. Med moderna analysmetoder kan aktiva beståndsdelar isoleras och strukturbestämmas i de traditionellt använda drogerna. Det föreligger knappast skäl att förändra undervisningen i farmakologi genom att särskilt utvidga den farmakognostiska delen.

Sveriges farmaceutförbund finner den i medlemsförslaget förordade utökningen av utbildningen i farmakognosi för läkare vara mindre ändamålsenlig. Istället bör man stödja forskning om samma ämne för att möjliggöra utvinnande av ytterligare kunskaper om de terapeutiskt verk samma beståndsdelarna i droger. Därefter kan dessa kunskaper ställas till läkarnas förfogande. Den nyligen utökade utbildningen i medicinsk psykologi torde vara mera betydelsefull för behandling av de patienter som idag känner behov av att använda naturmediciner. *Läkemedelsindustriföreningen* anser, i egenskap av avnämare av personal med läkarutbildning, att ökad kunskap i ämnena klinisk farmakologi och toxikologi är betydligt angelägnare än fördjupade studier i farmakognosi.

2.3.1. Remissinstanser som tillstyrker en utredning om etablering av kontakter från berörda myndigheters sida med utländska institutioner som använder naturläkemedel

2.3.1.1 Danmark

Odense universitet tillstyrker att det etableras kontakter mellan ansvariga myndigheter i Norden och utländska institutioner vid vilka naturpreparat användes. *Danmarks farmaceutiske højskole* finner det önskvärt med utbyggda kontakter med utländska institutioner som är verk samma på naturläkemedelsområdet. Dessa bör dock begränsas till de institutioner på hemmaplan som är intresserade av och har resurser till en vetenskaplig bedömning eller kontroll av påstådda utländska resultat.

Danske Patienters Landsforening finner de i medlemsförslaget under denna punkt föreslagna kontakterna mellan myndigheter i de nordiska länderna och utländska institutioner vara värdefulla och ägnade att ge myndigheterna en ökad kunskap på området. I detta kontaktnät bör inbegripas personer med erfarenhet av naturläkemedel. Detta kan ske genom att ett gemensamt organ upprättas med uppgift att få till stånd ett samarbete mellan härtill ägnade sjukhus och vetenskapliga institutioner. Patienterna bör medges representation i ett dylikt samarbetsorgan, som torde kunna medverka till att skapa större tilltro till myndigheternas arbete på detta område.

Dansk Selskab for antroposofisk Medicin tillstyrker denna del av medlemsförslaget och föreslår att kontakter upprättas med ett antal angivna institutioner i Schweiz och Västtyskland.

2.3.1.2 Norge

Norsk farmaceutisk selskab tillstyrker under förutsättning att det finns utländska institutioner som kan framlägga dokumenterade bevis för effekten av naturläkemedel. Selskapet känner dock själv inte till några dylika institutioner. *Norsk homøopatisk forening* erinrar om, att norska homeopater genom høyesteretts dom år 1966 uppnådde att recepttvånget på homeopatisk medicin avskaffades. Föreningen ger stöd till personer som önskar utbilda sig i homeopati i Västtyskland och Sverige. Önskemål föreligger från föreningens sida att underlätta dessa studerandes möjligheter att klara sin ekonomi. Punkt 2 i medlemsförslaget tillstyrkes.

2.3.1.3 Sverige

Uppsala universitet, medicinska fakulteten tillstyrker att socialstyrelsen som ansvarig myndighet på området informerar sig på bästa sätt om den verksamhet som bedrivs vid de i medlemsförslaget åsyftade "naturläkeklinikerna". Fakulteten understryker i sammanhanget att det är utomordentligt svårt att bestämt bevisa att ett enda läkemedel verkligen

har effekt och är ofarligt. I detta yttrande instämmer *Uppsala universitet, medicinska fakultetens utbildningsnämnd*.

Sveriges farmaceutförbund finner, att kontakter kan etableras, men att kravet i så fall bör ställas på att man får taga del av med vissa tidsintervall utförda utvärderingar av de aktuella institutionernas behandlingsresultat. *Drogcentralen* anser, att om medel kan avsättas för resor till nämnda institutioner så kan det medverka till att öka förståelsen för andra läkemetoder. Inom homeopatin pågår forskning i Frankrike och Västtyskland, vars resultat årligen publiceras i de homeopatiska tidskrifterna. Om särskilda medel kunde ställas till förfogande för litteratur och studier av naturläkemedel skulle kanske intresset hos ansvariga myndigheter öka. *Patienternas riksförbund* tillstyrker medlemsförslaget i denna del. *Sveriges allmänna patientförening* finner det otillfredsställande att patientgrupper och enskilda patienter måste resa till utlandet för att erhålla medicinsk behandling med terapiformer som fortfarande inte finns tillgängliga inom landet. Det vore lämpligt om medicinalmyndigheterna inledde ett samarbete med åtminstone de utländska institutioner som använder natursubstanser vid sin behandling och som är mest frekventerade av svenska patienter. På detta sätt skulle en integration av naturläkemedel kunna ske i den svenska sjukhusvården. *Svenska homeopraktikers riksförbund* tillstyrker denna punkt i medlemsförslaget. *Föreningen för antroposofisk läkekunst (FALK)* anser, att ett samarbete vore av värde för alla parter. En sanering bland förekommande metoder uppnås bäst genom vidgade utbildningsmöjligheter för läkare och sakkunniga. Etablering av kontakt med utländska institutioner som använder naturläkemedel är därvid en förutsättning. *Läkarföreningen för antroposofiskt orienterad läkekunst* anser, att det är så gott som okänt i Sverige bland läkarna att det i Europa — vid sidan av och som ett komplement till den konventionella sjukvården — finns ett flertal medicinska skolor och läkarförbund, som använder särskilda läkemetoder. Dessa är i flera fall grundade på en genomförd begreppssystematik. Föreningen nämner ett antal dylika institutioner och organisationer i Västtyskland och Frankrike. Inom dessa läkarförbund finns läkare verksamma på alla nivåer inom sjukvården från forskare och professorer till praktiker. Demografiska undersökningar utvisar att de praktiserande läkarna i det tyska språkområdet till mellan 70—75 % använder s. k. naturläkemetoder i sitt arbete. I Sverige har det upplevts som en brist att läkare som praktiserar naturenliga metoder ej finns att tillgå. Denna brist har särskilt berört invandrarna. I Danmark finns möjlighet att erhålla antroposofisk medicin genom de läkare som erhållit särskild dispens. I Finland och Norge saknas restriktioner för legitimerade läkare att via apotek få tillgång till antroposofisk medicin. I Sverige däremot är det förbjudet att tillverka eller importera antroposofisk medicin om den överstiger 1 ppm. *Svenska föreningen för vetenskaplig homeopati* erinrar om,

att den utländska forskningen på naturmedicinens område fortgått kontinuerligt medan den i Sverige avbröts före sekelskiftet. Det är därför glädjande att man inom Nordiska rådet vill verka för kontakter mellan företrädare för myndigheter i Norden och utländska institutioner, som bedriver dylik verksamhet med goda behandlingsresultat som följd.

2.3.2. Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamma till en utredning om etablering av kontakter från berörda myndigheters sida med utländska institutioner som använder naturläkemedel.

2.3.2.1 Danmark

Sundhedsstyrelsen önskar avvakta resultatet från utredningen om naturläkemedel och icke-auktoriserade behandlingsmetoder innan man går in i en diskussion av ett samarbete på internationellt plan om naturläkemedel. Styrelsen hänvisar i sammanhanget också till den i Sverige tillsatta utredningen i ämnet. *Farmakopékommissionen* understryker, att de preparat som det är fråga om ofta är knutna till en bestämd person eller personkrets, olika från land till land, vilket medför att ett internationellt samarbete kan bli av tvivelaktigt värde.

2.3.2.2. Finland

Helsingfors universitet understryker, att man gärna ser att man undersöker de farmakologiskt aktiva ämnena i växter. Samtidigt måste dock en utökad kontakt mellan myndigheter och olika institut som använder naturpreparat anses gagna forskningen i liten grad. Om man vid dylika institut når fram till forskningsresultat som är obestridda tar man säkert kontakt med berörda myndigheter. *Finlands läkarförbund* ser i likhet med *Finlands farmakopékommitté* inte något behov av att skapa de kontakter som åsyftas i denna del av medlemsförslaget.

2.3.2.3 Sverige

Socialstyrelsen anser, att resultaten av utredningen om naturläkemedel bör avvaktas före ställningstagandet. *Göteborgs universitet, medicinska fakulteten* finner, att det bör lämnas till vederbörande myndigheters bedömning att avgöra i vilken utsträckning som deras hårt belastade personella resurser kan avdelas till kontakter med utländska institutioner som använder naturläkemedel. Till detta yttrande hänvisar *Göteborgs universitet, rektorsämbetet. Umeå universitet, medicinska fakulteten* och *Sveriges läkarförbund* finner det inte vara av behovet påkallat att socialstyrelsen ålägges skyldigheten att etablera speciella kontakter med utländska institutioner som använder naturläkemedel. *Läkemedelsindustriföreningen* finner det tveksamt om resurser skall avsättas till ett erfarenhetsutbyte som gäller produkter vars effekter och bieffekter ännu inte anses vara klart definierade och dokumenterade.

2.4.1. *Remissinstanser som tillstyrker en utredning om likartade och liberaliserade nordiska bestämmelser för läkemedel inklusive naturläkemedel.*

2.4.1.1 Danmark

Danske Patienters Landsforening tillstyrker införandet av likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel under förutsättning att dessa blir mindre restriktiva i samtliga berörda länder. Läkemedel som visat sig vara oskadliga bör undantas från de krav som uppställs på medicinska specialiteter. Den i Sverige ådagalagda restriktiviteten bör därvid inte tjäna som exempel. Samma synpunkter anförs av *Dansk Selskab for antroposofisk Medicin*, som vidare anför att den åsyftade harmoniseringen kan komma till stånd genom att naturläkemedel som omfattas av det enskilda landets läkemedelslagstiftning blir apotekspliktiga.

2.4.1.2 Norge

Norsk homøopatisk forening önskar en nordisk samordning av gällande bestämmelser på läkemedelslagstiftningens område så utformad att behandling med naturläkemedel underlättas. Foreningen hälsar den inställning som kommer till uttryck i medlemsförslaget med tillfredsställelse, särskilt med tanke på att en del yngre läkare önskat bryta den ortodoxa uppfattning i dessa frågor som hittills varit rådande.

2.4.1.3 Sverige

Göteborgs universitet, medicinska fakulteten förordar en liberal inställning till de s. k. naturläkemedlen. Det är ett berättigat önskemål att dessa blir lättare tillgängliga än vad som för närvarande synes vara fallet.

Drogcentralen föreslår, att som naturläkemedel betraktas medel, vilka i en dosering på upp till fem gånger föreskriven dosering ej har toxisk verkan av för patienten skadlig art.

Sveriges allmänna patientförening erinrar om, att en naturläkemedelsutredning tillsatts av socialstyrelsen. Med beklagande konstateras, att ingen företrädare för de patienter eller läkare som förordar naturläkemedel ingår i denna. Likartade bestämmelser, som bör leda till att patienterna får större möjligheter till att med egna initiativ påverka sin behandling i rätt riktning, bör införas i de nordiska länderna. *Sveriges homeopraktikers riksförbund* förordar enhetliga, mera liberala och toleranta bestämmelser i Norden för naturläkemedel. *Läkarföreningen för antroposofiskt orienterad medicin* erinrar om det läkemedelssamarbete som av tradition ägt rum i Norden. Detta har varit av betydelse inte bara för den nordiska arbetsmarknaden utan även för den nordiska gemenskapen i mera vidsträckt bemärkelse. Under förutsättning att ett förenhetliggörande av bestämmelserna leder till en liberalisering med åt-

följande ökad tillgång till naturläkemedel kan en dylik harmonisering tillstyrkas.

2.4.2. Remissinstanser som tillstyrker en utredning om likartade nordiska bestämmelser för läkemedel inklusive naturläkemedel

2.4.2.1 Danmark

Sundhedsstyrelsen hyser en positiv inställning till ett nordiskt läkemedelssamarbete, vare sig detta gäller "naturläkemedel" eller "syntetiska läkemedel". Detta samarbete har redan fungerat under avsevärd tid och har institutionaliserats i och med att den nordiska läkemedelsnämnden etablerades i början av år 1975. Det nordiska farmakopésamarbetet kommer att fortsätta i regi av den nordiska läkemedelsnämnden, men utvidgas till att omfatta också det samarbete som äger rum inom ramen för Europarådet genom att Danmark och Sverige nyligen anslutit sig till den europeiska farmakopén. *Sundhedsstyrelsen*, *bivirkningsnævnet* finner likartad praxis och lagstiftning önskvärd beträffande alla preparat som används som läkemedel. I sammanhanget bör dock också uppmärksammas övervakningen av läkemedelsbiverkningar. *Sundhedsstyrelsen*, *farmaceutiske laboratorium* tillstyrker en likartad nordisk lagstiftning rörande s. k. naturläkemedel. Även om producenterna av naturläkemedel ofta hävdar att garantier kan lämnas för att ett preparat inte är giftigt, anser laboratoriet att dessa vid erhållandet måste vara av fullgod kvalitet och standardiserade. Samma krav måste ställas på s. k. naturläkemedel, som på andra medicinska preparat.

Sundhedsstyrelsen, *specialitetsnævnet*, önskar en likartad nordisk lagstiftning för naturläkemedel, men menar att det kan bli svårt att för dessa läkemedel uppställa samma registreringsvillkor, som gäller för hittills registrerade läkemedel. Samtidigt inger det betänkligheter att ge efter på gällande krav beträffande mediciners tillförlitlighet och effektivitet.

Farmakopékommissionen tillstyrker en likartad nordisk lagstiftning för naturläkemedel, men understryker att kontrollen av naturläkemedlen inte kan utföras med stöd av nationellt utarbetade monografier i enlighet med de principer som gäller för godkännande av reguljära läkemedel. *Odense universitet* välkomnar likartade nordiska regler för naturläkemedel, men önskar samtidigt att kontroll utövas över deras effektivitet och toxicitet. *Danmarks farmaceutiske højskole* delar denna uppfattning.

Brancheforeningen af Farmaceutiske Industrivirksomheder i Danmark anser inte att naturläkemedel, i meningen läkemedel som härstammar från naturen, skall bli föremål för särbehandling. Alla läkemedel var tidigare naturläkemedel. Naturläkemedel bör istället behandlas på samma sätt som andra läkemedel. Ett nordiskt samarbete är önskvärt.

2.4.2.2 Finland

Helsingfors universitet anser enhetliga nordiska regler för naturläkemedel vara behövliga. Uppdrag bör ges åt den nordiska läkemedelsnämnden att utarbeta dylika. *Näringsstyrelsen* finner det önskvärt att bestämmelserna för naturläkemedel i de nordiska länderna blir enhetliga för att man därmed på bästa sätt skall kunna skydda konsumenterna. *Finlands läkarförbund* tillstyrker likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel. Denna uppgift bör anförtros åt den nyligen inrättade nordiska läkemedelsnämnden. *Finlands apotekareförening* anser att gruppen naturläkemedel bör begränsas noggrant. Övervakningen från myndigheternas sida, inte minst när det gäller reklamen, bör skärpas. Likartade nordiska bestämmelser tillstyrkes. *Finlands farmakopékommitté* menar, att farmakopémässigt kan inte andra krav uppställas för naturläkemedel än dem som gäller för andra läkemedel. Alla läkemedel bör ha uppvisat dokumenterad terapeutisk effekt. Medlemsförslaget tillstyrkes i denna del.

2.4.2.3 Norge

Norges farmaceutiske selskab tillstyrker likartade bestämmelser för naturläkemedel förutsatt att detta inte innebär en liberalisering. En restriktiv hållning bör intas visavi dylika läkemedel.

2.4.2.4 Sverige

Apoteksbolaget tillstyrker en utredning på nordisk basis. Fortsatt bör dock samtliga läkemedel som bolaget tillhandahåller ha uppvisat dokumenterad verkan.

Uppsala universitet, medicinska fakulteten tillstyrker en förutsättningslös utredning beträffande naturläkemedel. Likartade synpunkter framföres av *Uppsala universitet, medicinska fakultetens utbildningsnämnd*. *Lunds universitet, medicinska fakulteten* tillstyrker en utredning, men tar avstånd från en ökad användning av naturläkemedel.

Umeå universitet, medicinska fakulteten anser, att det eventuella behovet av likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel bör prövas av den nordiska läkemedelsnämnden. *Sveriges farmaceutförbund* ställer sig positivt till likartade nordiska bestämmelser för läkemedel. De medel som idag benämnes naturläkemedel bör kallas för dietiska medel, eftersom ordet läkemedel kan ge intryck av att medicinska effekter föreligger. Dietiska medel bör överföras till livsmedelsområdet. Ett särskilt organ bör tillsättas för genomgång och kontroll av dessa preparat. Krav på deklaration av innehåll både avseende art och mängd bör uppställas. Nordiska bestämmelser på detta område bör eftersträvas. *Läkemedelsindustriföreningen* finner, att den nordiska läkemedelsnämnden är ett lämpligt forum för att ta upp frågan om likartade nordiska bestämmel-

ser för läkemedel. *Patienternas riksförbund* tillstyrker en utredning av frågan om gemensamma nordiska bestämmelser för naturläkemedel, men vill i denna också inbegripa konventionellt vedertagna läkemedel. *Svenska föreningen för vetenskaplig homeopati* tillstyrker likartade nordiska regler för naturläkemedel i likhet med *Föreningen för antroposofisk läkekonst*.

2.4.3. *Remissinstanser som önskar avvakta resultaten från i Danmark och Sverige tillsatta utredningar eller som i övrigt är tveksamma till denna punkt i medlemsförslaget.*

2.4.3.1 *Nordiska Farmakopénämnden* önskar avvakta resultaten från de i Danmark och Sverige tillsatta naturläkemedelsutredningarna innan någon ytterligare nordisk utredning tillsättes. Ett nordiskt samarbete avseende naturläkemedel faller dock på ett naturligt sätt in under den nordiska läkemedelsnämndens arbetsområde.

2.4.3.2 *Danmark*

Indenrigsministeriet önskar avvakta resultaten från de i Danmark och Sverige tillsatta naturläkemedelsutredningarna. *Den almindelige danske Lægeforening* och *Danmarks Apotekerforening* avstyrker båda medlemsförslaget.

2.4.3.3 *Norge*

Sosialdepartementet och *Farmakopékommisjonen* önskar invänta de danska och svenska utredningarna på området. *Norges farmaceutiske forening* finner det föreliggande behov av en ingående utvärdering av experter från flera fackområden och kan därför inte ta ståndpunkt till medlemsförslaget.

2.4.3.4 *Sverige*

Socialstyrelsen önskar invänta resultaten av den tillsatta naturläkemedelsutredningen. Denna uppfattning delas av *Läkemedelsnämndens farmakopékommitté*, *Universitetskanslersämbetet*, *Konsumentombudsmanen*, *Uppsala universitet*, *farmaceutiska fakulteten*, *Karolinska institutet*, *medicinska fakulteten*, *Linköpings högskola*, *medicinska fakulteten* och *Sveriges Läkareförbund*.

2.5. *Remissinstanser som avstår från att yttra sig.*

Danmark

Handelsministeriet, *Medicinimportørforeningen-MEDIF* och *Föreningen av Medicingrossister — MEGROS* har inga synpunkter att anföra på medlemsförslaget.

3. *Utskottet*

1. Nordiskt samarbete på läkemedelsområdet har pågått under avsevärd tid. Farmakopékommittéerna i de nordiska länderna inledde t. ex. sitt samarbete år 1923. År 1948 bildades Nordiska farmakopénämnden. Med anledning av en inom Nordiska rådet antagen rekommendation, 6/1969 om läkemedelssamarbete, inrättades år 1975 en nordisk läkemedelsnämnd.

Nämnden har till uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden. Dess sekretariat har förlagts till Stockholm för en fyraårsperiod. Avtalet om en nordisk farmakopénämnd har sagts upp med verkan från den 1 januari 1976. Samarbetet på farmakopéområdet sker också i ett vidare internationellt sammanhang än det nordiska. Sålunda har av de nordiska länderna hittills Danmark och Sverige fattat beslut om att delta i det europeiska farmakopésamarbetet.

I augusti 1973 tillsattes i Danmark en kommitté för att utreda frågan om naturpreparat och icke-auktoriserade läkemetoder.

I den danska läkemedelslagen som antogs av folketinget i juni 1975, avses med begreppet läkemedel en vara som tillföres människor eller djur för att förebygga, påvisa, lindra, behandla eller bota sjukdom, sjukdomssymptom eller smärtor eller för att påverka kroppsfunktionerna. Vissa undantag görs för preparat framställda av rena naturprodukter, vilka har visat sig inte ha skadliga verkningar på förbrukarna.

I Finland återfinnes generella stadganden angående läkemedel i 1935 års apoteksvarulag. Med stöd av denna lag har en apoteksvaruförteckning som nu torde omfatta mellan 3.000—5.000 ämnen upprättats. Medel som inte återfinns i denna förteckning kan anses vara obeaktade i bestämmelserna. I sistnämnda fall har man dock i fråga om homeopatiska preparat i Finland i likhet med vad som skett i Sverige gjort vissa begränsningar.

Den norska lagen om läkemedel påminner i betydande utsträckning om sina motsvarigheter i Danmark och Sverige. Definitionen av begreppet läkemedel överensstämmer t. ex. i stort med den danska. Konungen utfärdar närmare bestämmelser beträffande vad som skall betecknas som läkemedel.

I Sverige, slutligen, finns de grundläggande bestämmelserna på området fastlagda i läkemedelsförordningen. Om ett medel inte innehåller ett verksamt ämne överstigande en miljondel av vikten — vilket är vanligen förekommande för homeopatiska medel — är det dock undantaget från läkemedelsförordningen. Också i Sverige har en naturläkemedelsutredning tillsatts.

För samtliga nordiska länder gäller sålunda att stränga krav uppställts på läkemedlens beskaffenhet och sammansättning. Den senare skall vara fullgott deklarerad, benämningen får inte vara vilseledande och vid nor-

mal användning skall läkemedlet inte medföra biverkningar som står i disproportion till den terapeutiska effekten.

Utvecklingen i Norden har under senare år gått mot att man försökt att isolera de aktiva läkemedelsämnen från de aktiva drogerna, varigenom uppnås en säkrare läkemedelseffekt och begränsade biverkningar.

2. Farmakognosi är läran om droger eller med andra ord naturläkemedelskemi. Ämnet farmakognosi innefattar naturprodukternas kemiska sammansättning, studiet av vilka kemiska individer som ger upphov till viss farmakologisk verkan samt framställningsmetoder för dessa. Annat än rent historiskt inbegriper ämnet farmakognosi således inte användningen av droger som sådan.

Insamlandet av droger är kostbart. Redan av detta skäl föreligger det därför incitament till att på syntetisk väg försöka framställa de önskade kemiska individerna. Också den omständigheten att drogerna ur hygienisk synpunkt, genom förekomsten av mikroorganismer, inte alltid är acceptabla talar för att man, som flera remissinstanser anfört, inte bör återgå från kodein till opium, från B-12-vitamin till lever eller från stryknin till rävkaka.

Studier i ämnet farmakognosi bedrivs i de nordiska länderna i allmänhet vid de farmaceutiska fakulteterna, och ämnet ingår som ett obligatorium inom farmaceututbildningen. Inom läkarutbildningen däremot är ämnet farmakognosi endast en delkomponent inom det mera övergripande ämnet farmakologi. I den utsträckning som medlemsförslaget berör en ökad utbildning för läkare inom ämnet farmakognosi finner utskottet att övervägande skäl talar för att denna utvidgning av läkarutbildningen inte är ändamålsenlig i nuläget. Detta ställningstagande har stöd av ett flertal remissuttalanden. I den mån som läkarutbildningen behöver kompletteras i detta hänseende avtecknar sig snarare en ökad undervisning i ämnet farmakologi som ett mera näraliggande alternativ. Inom detta ämne studeras bl. a. drogers farmakologiska, toxikologiska samt terapeutiska verkningar. Utskottet är övertygat om att de forskningsrön som göres inom universitetens farmaceutiska fakulteter kommer att delges företrädare för den rent medicinska forskningen. Medlemsförslaget avstyrkes därför till denna del.

3. Punkten två i medlemsförslaget avser en utredning om etablerandet av kontakter från berörda myndigheters sida med utländska institutioner som använder naturläkemedel. Utskottet delar här den tvekan, som kommit till uttryck i flera remissvar i vilka det anförts, att det kan ifrågasättas om man med de knappa resurser, som står till buds på det medicinska området, i första hand skall prioritera den typ av kontakter som omnämnes i medlemsförslaget. Utskottet utgår istället ifrån, att ansvariga medicinalmyndigheter i Norden etablerar de kontakter med utländska institutioner som vid varje tillfälle kan anses vara mest befogat med hänsyn till forskningsutvecklingen i världen.

4. Under senare tid har i de nordiska länderna förts en livlig debatt om s. k. naturläkemedel. Denna debatt har emellertid i viss utsträckning fått föras utan att klara avgränsningar förelegat beträffande vad som avses med begreppet naturläkemedel. Beteckningar som örtmediciner, biologiska mediciner m. fl. har jämte andra begrepp förekommit i denna diskussion.

I naturläkemedelsdebatten har det felaktigt gjorts gällande att endast läkemedel framställda på syntetisk väg skulle kunna godkännas och upptagas i de nordiska farmakopéerna. Att också naturprodukter kan ingå i registrerade läkemedel framgår av att t. ex. antibiotika jäses fram med hjälp av svampar och råvarorna till insulin, hostmediciner och blodprodukter hämtas från växt- och djurriket. I definitionen av begreppet läkemedel tas inte a priori ställning till framställningssättet, som kan ske antingen på syntetisk väg eller genom användningen av naturprodukter.

Avsikten med användningen av ett ämne avgör om det skall betraktas som ett läkemedel. S. k. naturläkemedel omfattas således redan i viss utsträckning av läkemedelsförordningarna om syftet med att använda dem varit av medicinsk art. Därtill kommer att ytterligare villkor skall uppfyllas för en registrering, t. ex. dokumenterad terapeutisk effekt, hygienisk standard, kännedom om biverkningarna etc.

Naturläkemedel har, såsom uttrycket kommit till användning i den diskussion som förts under 1970-talet kunnat indelas i två grupper: (a) naturprodukter, (b) homeopatiska medel. En annan distinktion brukar göras mellan å ena sidan ämnena som går under beteckningen kosttillskott — preparat som innehåller nödvändiga näringsämnen i större mängder än vanliga livsmedel — och läkemedel. I det senare fallet är det tal om ämnena som normalt inte tillföres organismen och som har dokumenterad farmakologisk och terapeutisk verkan samt vars toxikologiska effekter är kända.

Det har ofta hävdats att s. k. naturläkemedel bör göras lättare tillgängliga för en bredare allmänhet. Hänvisningar har därvid gjorts till uttalanden från patienter som ansett sig vara botade genom användningen av dylika, icke-registrerade preparat. Vidare har det anförts att på den europeiska kontinenten är bruket av naturläkemedel och icke-konventionella läkemetoder mera utbreddt än i de nordiska länderna, där en förhållandevis restriktiv hållning vanligen intages.

Av de remissvar som utskottet inhämtat framgår, att i stort sett samtliga företrädare för medicinal- och forskningsmyndigheter, läkar- och farmaceutsammanslutningar ställer sig mycket skeptiska till att mera liberala krav uppställs för s. k. naturläkemedel. Å andra sidan har företrädare för patientorganisationer, homeopater, antroposofisk läkekonst m. fl. uttryckt starka önskemål om en liberalisering på området. Oavsett inställning på denna punkt har emellertid en övervägande majoritet uttalat sig för att enhetliga regler bör etableras i de nordiska länderna för

läkemedel inklusive naturläkemedel. Utskottet kan dela denna uppfattning.

I Nordiska läkemedelsnämndens stadga fastslås bl. a. att det åligger nämnden.

(a) att utarbeta förslag till harmonisering av läkemedelslagstiftningen i Norden,

(b) att utarbeta förslag till bestämmelser rörande läkemedel i de fall som administrativa myndigheter har befogenhet att fastställa bestämmelser,

(c) att framlägga förslag till riktlinjer för en likartad tolkning och tillämpning av gällande läkemedelsbestämmelser,

(d) att verka för en effektivisering av biverkningsrapporteringen länderna emellan samt

(e) att verka för ett ökat samarbete rörande information om läkemedels egenskaper, användning och behandling.

Utskottet har bland annat genom hörande av sakkunniga på området kommit till den uppfattningen att punkten 3. i medlemsförslaget — etablerandet av likartade bestämmelser för s. k. naturläkemedel — redan är omfattad av det mandat som läkemedelsnämnden erhållit. Utskottet utgår därför ifrån att den nordiska läkemedelsnämnden låter utreda frågan om likartade nordiska bestämmelser för s. k. naturläkemedel, dietiska preparat eller kosttillskott. Avvägningen mellan å ena sidan av patient- och naturläkareorganisationer framställda krav på mindre restriktiva regler för s. k. naturläkemedel och å andra sidan av medicinalmyndigheterna och forskningen omfattade krav på dokumenterad terapeutisk verkan, hygienisk standard, toxikologiska effekter m. m. blir en central uppgift för läkemedelsnämnden att klarlägga. Som en särskild punkt förtjänar vidare att beaktas frågan om reklamföringen för s. k. naturläkemedel. Erfarenheterna från de i Danmark och Sverige tillsatta särskilda naturläkemedelsutredningarna torde utgöra en god grund för en kommande nordisk harmonisering. Därför finner utskottet att inte heller punkten 3. i medlemsförslaget bör föranleda någon åtgärd från Nordiska rådets sida. Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet

att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 14 november 1975

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F)

Förman

Axel Jönsson (Sj.)

Lars Lindeman (Sd)

Arne Nilsen (A)

Poul Hartling (V)

Knut Johansson (s)

Ulla Järvillehto (Skl)

Otto Mørch (S)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Medlemsförslag

om förbättrad distribution av AV-material över riksgränserna i Norden

(Väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Martin Buvik, Mauno Forsman, Elsi Hetemäki, Ingolf Knudsen, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman och Folke Woivalin)

I takt med den växande användningen av audiovisuella läromedel, såväl inom skolväsendet som på vuxenundervisningens område, har behovet av ett organiserat utbyte av sådant material mellan de nordiska länderna blivit alltmera aktuellt.

Ett organiserat utbyte av AV-läromedel är av betydande intresse för undervisningen i sin helhet, men är särskilt av behovet påkallat då det gäller de nationella minoriteterna och de små kulturområdena inom den nordiska gemenskapens ram. Härmed avses t. ex. Island, samerna och den finska respektive svenska språkminoriteten i Sverige respektive Finland. För samtliga dessa små kulturområden föreligger en klar eftersläpning när det gäller tillgången till AV-läromedel, vilket givetvis bottnar i svårigheten att inom de enskilda länderna kunna avdela tillräckliga resurser för framställning av sådant undervisningsmaterial. Enligt vår mening kunde emellertid en avgörande förbättring fås till stånd i detta avseende till mycket ringa kostnader, om åtgärder vidtas för att underlätta distributionen av AV-läromedel över riksgränserna.

Det avgörande hindret för att i dag organisera ett utbyte av AV-läromedel mellan länderna består i att varje låneförsändelse från en central som utlånar AV-läromedel, t. ex. undervisningsfilm, till en låntagare i ett annat land, måste genomgå en tidsödande tullbehandling. Tullbehandlingen förlänger lånetiden, vilket gör att även presumtiva låntagare i hemlandet blir lidande. Tullbehandlingen förutsätter också att både långivare och låntagare besöker tullposten för att avge en omständlig skriftlig förklaring.

Då t. ex. de statliga filmcentralerna oftast förfogar över få filmkopior och liten personal, innebär detta att deras övriga verksamhet blir lidande. Byrån kanske rent av måste stänga för den tid som går åt till en besvärlig och överflödigt pappersexercis. Det är därför knappast förvånande att byråerna inte har möjlighet att tillnärmelsevis i önskad omfattning distribuera lån till annat nordiskt land.

Att slopa tullgranskningen för undervisningsfilm och annat AV-material för undervisningsbruk ter sig som en enkel åtgärd, särskilt mot bakgrund av att själva tullen för upplysningsfilm och andra typer av

AV-material för undervisningsbruk sedan länge är avskaffad som följd av Nordiska rådets *rekommendation nr 4/1954* angående lättnader vid försändande av upplysningsfilm. Samma rekommendation innehöll dessutom en uppmaning till regeringarna att avskaffa även tullgranskningen för film, bildband och ljusbilder av upplysande, kulturell och vetenskaplig karaktär. År 1956 antogs, sedan huvudsyftet med den föregående rekommendationen uppnåtts, en ny rekommendation (*rek. nr 7/1956*) om avskaffande av tullgranskningen för nämnda typer av AV-läromedel. Denna rekommendation avskrevs emellertid 1958 utan att dess resultat hade uppnåtts.

Enligt vår uppfattning är tiden nu mogen för Nordiska rådet att anta en rekommendation som siktar till att avlägsna tullgranskningen vid försändelse av film, diaserier, bildband, ljud- och videoband, ljud- och bildkassetter, stordia m. m. AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär. Att tullgranskning för dylikt material fortfarande utföres, måste ses som en relik av ett äldre, mera restriktionsbundet skede. Sedan frågan senast var anhängig i rådet har för övrigt betydande lättnader uppnåtts i fråga om tullbehandlingen exempelvis av postpaket.

I alla strävanden att underlätta det nordiska samarbetet ingår avvecklandet av överflödigt byråkrati som ett självklart led. Slopandet av tullgranskningen av AV-läromedel vid låneverksamhet av ovan beskrivet slag skulle vara ett uttryck för god vilja, som samtidigt skulle få omedelbara praktiska konsekvenser. Om målet är att åstadkomma en ordnad distribution av AV-läromedel är åtgärden inte tillräcklig. En ordnad distribution förutsätter egentliga reformer.

Om man granskar den sektor, där efterfrågan på AV-läromedel över riksgränserna för närvarande är störst, nämligen mellan Sverige och Finland, i syfte att finna den instans, som lämpligast kunde arbeta för en lösning av distributionsfrågan i dess helhet, går tankarna osökt till finsk-svenska utbildningsrådet. Naturliga samarbetspartner vid ett utvidgat AV-läromedelsamarbete på statlig bas vore t. ex. Utbildningsförlaget i Sverige och statens kommission för undervisningsfilm i Finland. Dessa importerar ofta samma film från tredje land och framställer svenska respektive finska versioner av filmerna. Vad vore naturligare än att man skulle byta sig till ett antal kopior på det andra språket? Filmkopior kunde eventuellt ställas till disposition som s. k. långlån. Utbildningsförlaget kunde åtaga sig att tjäna som filial till statens kommission för undervisningsfilm, då det gäller finskspråkigt AV-material, samtidigt som kommissionens för närvarande mycket begränsade möjligheter att distribuera svenskspråkigt AV-material avsevärt skulle förbättras.

Samarbetet bör givetvis omfatta mer än film. Det är i dag inte möjligt att till Sverige beställa bandningar av finska skolradioprogram ge-

nom statens kommission för undervisningsfilm i Finland. Kommissionen bandar alla undervisningsprogram, men har rätt att distribuera banden endast i hemlandet. I Sverige kan man i dag få tag på finländska radioprogram bara om någon svensk AV-central tar sig friheten att banda de finska programmen.

Exemplen har här hämtats från de förhållanden som råder mellan Sverige och Finland. Svårigheterna och möjligheterna till lösning är dock likartade även för det övriga Norden. Alla förutsättningar finns för handen för att genom enkla och föga kostnadskrävande metoder åstadkomma ett väsentligt förbättrat samarbete om distribution av AV-läromedel i Norden, ett samarbete som inte minst skulle gagna de nationella minoriteterna och de små kulturområdena i Norden.

Hänvisande till vad ovan anförts, hemställer vi

- att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet
1. att fastställa regler som gör det möjligt att utan tullgranskning in- och utföra AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär mellan de nordiska länderna,
 2. att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande distribution av AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär, varvid de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas möjligheter att erhålla förbättrad service beträffande AV-material särskilt bör beaktas.

Oslo, Helsingfors, København och Stockholm den 23 oktober 1974

Tønnes Madsson Andenæs (A)

Martin Buvik (H)

Mauno Forsman (Sd)

Elsi Hetemäki (Kok)

Ingolf Knudsen (CD)

Ingemar Mundebo (fp)

Per Olof Sundman (c)

Folke Woivalin (AS)

BILAGA 1, Yttranden, (se supplementband, s. 261)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om förbättrad distribution av AV-material över riksgränserna i Norden. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 14 januari 1975, den 27 maj 1975 och den 14 augusti 1975.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att *dels* fastställa regler som gör det möjligt att utan tullgranskning in- och utföra AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär mellan de nordiska länderna, *dels* vidtagna åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande distributionen av AV-material av samma slag, varvid de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas möjligheter att erhålla förbättrad service beträffande AV-material särskilt bör beaktas.

Av förslagsställarnas motiveringar framgår, att huvudmotivet för förslaget är de hinder för smidigt fungerande utlåningsverksamhet rörande AV-material som för närvarande ställs av den omständliga tullbehandlingen, om lånen går till andra länder (själva tullen är däremot sedan länge avskaffad som följd av en rådsrekommendation). Förslagets andra del åsyftar aktiva åtgärder i syfte att intensifiera distributionen av särskilt AV-läromedel över riksgränserna för att på detta sätt öka utbudet av sådana läromedel till de språkliga minoriteterna (t. ex. från Finland till sverigefinnarna och från Sverige till finlandssvenskarna och mellan Finland, Norge och Sverige till samerna) och de små kulturområdena (härmed avses Färöarna och Island). Man anser att AV-utbudet för berörda grupper genom förbättrade distributionsmöjligheter på ett avgörande sätt kunde förbättras genom enkla och föga kostnadskrävande åtgärder.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Sámi Institut' ta (Nordisk samisk institut)
Nordiske Lærerorganisasjoners Samråd

De fire nordiske distributionsorganisationer for AV-midler
Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Ministeriet for skatter og afgifter, departementet for told- og forbrugs-
afgifter
Statens filmcentral
Danmarks radio
Institut for anvendt universitetspædagogik
Københavns kommunale Skolevæsen, Film- og Båndcentralen
Amtsrådsforeningen i Danmark
Danmarks Biblioteksforening
Danmarks Skolebiblioteksforening
Kommunernes Landsforening
Landscentralen for Undervisningsmidler
Danmarks Lærerforening
Danmarks skolecentraler
Dansk Forhandlerforening for Undervisningsmateriel (DFFU)
Landbrugets Oplysnings- og Konferencevirksomhed
Dansk Audio-Visuelt Selskab (DAVS)
Dansk Filmlærerforening
Foreningen af Filmlærere i Gymnasiet og HF
Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, Forenings- og Op-
lysningsstjenesten
Dansk Folkeoplysnings Samråd
Arbejdernes Oplysningsforbund i Danmark (AOF)
Dansk Aften- og Ungdomsskole Forening
Liberal Oplysnings Forbund

Finland

Undervisningsministeriet
Samedelegationen
Länsstyrelsen i Lapplands län, skolavdelningen
Tullstyrelsen
Skolstyrelsen
Yrkesutbildningsstyrelsen,
Statens kommission för undervisningsfilm
Oy Yleisradio Ab
Ålands landskapsstyrelse
Finlands stadsförbund
Suomen kunnallisliitto (Finlands kommunförbund)
Finlands svenska kommunförbund
Svenska Finlands folktingsfullmäktige
Samverkande bildningsorganisationerna

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Grunnskolerådet
Universitetet i Oslo
Universitetet i Bergen, Universitetsdirektøren
Universitetet i Bergen, AV-avdelningen
Universitetet i Trondheim, Utbyggingssekretariatet
Norges tekniske høyskole, Studiesjefen

Universitetet i Tromsø
Statens filmsentral
Samnemda for studiearbeid

Sverige

Generaltullstyrelsen
Universitetskanslersämbetet
Skolöverstyrelsen
Svenska filminstitutet
Länsskolnämnden i Norrbottens län
Svenska kommunförbundet
Svenska samernas riksförbund
Sveriges radio
Medborgarskolan
Studieförbundet vuxenskolan
Arbetarnas bildningsförbund (ABF)
Liber läromedel

Remissinstanserna kan med hänsyn till sin inställning till medlemsförslaget grupperas på följande sätt:

Oreserverat tillstyrkande (nedan refereras endast i yttrandena eventuellt anförda tilläggssynpunkter):

Sámi Institut' ta (Nordisk samisk institutt) föreslår dessutom ytterligare åtgärder för upphjälpande av samernas tillgång till AV-material. *Nordiske Lærerorganisasjoners Samråd. De fire nordiske distributionsorganisationer for AV-midler* föreslår därtill avlägsnande av deponering av mervärdesavgift för det berörda materialet. *Föreningarna Nordens Förbund*.

Statens filmcentral, Danmark, kommer dessutom med förslag om ett förfarande ("tro og love") genom vilket de enskilda nordiska länderna skulle befrias från tullbehandling vid ut- och inklarerung och samtidigt befrias från att erlägga tull. *Amtsrådsforeningen i Danmark. Københavns kommunale Skolevæsen, Film- og Båndcentralen* framhåller även olägenheterna med den depositionsavgift som tullverket inkräver vid lån från svenska AV-centraler till Danmark utan att vilja garantera återbetalningen av denna. *Danmarks Biblioteksforening* föreslår därtill att tullbehandlingen bör slopas även för material till utställningar av allmängiltig, bildande karaktär, samt understryker att upphovsproblemen i samband med radio- och TV-program snabbt bör lösas. *Danmarks Lærerforening* framhåller bl. a. att danska invandrabarn i Sverige är i behov av dansk undervisningsmaterial. *Danmarks skolecentraler. Landbrugets Oplysnings- og Konferencevirksomhed* vill påtala det orimliga förhållandet i att undervisningsfilm som är producerad av statsägda institutioner icke omedelbart är tillgänglig i det folkliga upplysningsarbetet. *Dansk Filmlærerforening* anser att det kan bli nödvändigt med en bredare definition av begreppet "undervisningsfilm och annat AV-material för undervisningsbruk", så att spelfilmer och liknande vilka används i mediaundervisningen, samt barnfilmer icke faller utanför. *Foreningen af Filmlærere i Gymnasiet og HF*, Danmark, föreslår dessutom organiserat utbyte av information om tillgängligt material och standardisering inom Norden beträffande format och ljud. *Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, Forenings- og Oplysningstjenesten* meddelar att AV-material som sänds från Danmark till Färöarna och Grönland

måste undergå tullprocedur. *Dansk Folkeoplysnings Samråd* beklagar att någon lösning på de upphovsrättsliga problemen vid användning och distribution av TV-undervisningsprogram ännu icke har nåtts. *Arbejdernes Oplysningsforbund i Danmark* framhåller särskilt förslaget betydelse inom vuxenundervisningen. *Liberal Oplysnings Forbund. Dansk Audio-Visuelt Selskab* föreslår att ifrågavarande försändelser eventuellt förses med en deklaration ("tro og love", jfr statens filmcentrals yttrande) som garanti för att de föreslagna lättnaderna icke missbrukas.

Samedelegationen, Finland, understryker de föreslagna åtgärdernas stora betydelse för samerna samt att behovet av ett organiserat utbyte av AV-material för sameminoritetens del är särskilt stort för igångsättandet av undervisning på det samiska språket. *Länsstyrelsen i Lapplands län, skolavdelningen* anser att låneverksamheten borde kunna ordnas så smidigt, att lärare direkt skall kunna beställa AV-material från AV-centraler i annat nordiskt land och tänker sig även möjligheten att ta i bruk samiskspråkiga läroböcker producerade i annat nordiskt land. *Skolstyrelsen*, Finland, anser att de föreslagna åtgärderna bör kunna genomföras med det snaraste, men framhåller att hela problemkomplexet kring utbyte av läromedel mellan de nordiska länderna (inbegripet läroböcker) på längre sikt bör få en helhetslösning. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid minoritetsgruppernas behov varvid skolstyrelsen rekommenderar specialåtgärder. *Yrkesutbildningsstyrelsen*, Finland, vill dessutom säkerställa koordinerad produktion, marknadsföring och användning av inhemskt läromaterial innan utbytet av läromaterial kan utsträckas till ett någorlunda vidsträckt nordiskt plan. *Statens kommission för undervisningsfilm*, Finland. *Oy Yleisradio Ab* (Finlands rundradio) omtalar att vissa förbättringar nyligen (efter att medlemsförslaget väckts) har vidtagits när det gäller lån av bandade skolradio- och skol-TV-program från Finland till Sverige. Yleisradio betonar vikten av att lagstiftningen om upphovsrätten i Norden ändras så att fri distribution av dylika program för undervisningsbruk över gränserna är möjlig. *Ålands landskapsstyrelse* framhåller att landskapets AV-central bör ges rätt att direkt ombesörja förmedlingen av AV-material mellan Åland och de övriga nordiska länderna. *Suomen kunnallisliitto* (Finlands kommunförbund). *Finlands svenska kommunförbund. Svenska Finlands folktingsfullmäktige. Samverkande bildningsorganisationerna* önskar att förutom de i medlemsförslaget nämnda språkliga minoritetsområdena även Grönland och Färöarna beaktas.

Kirke- og undervisningsdepartementet, Norge, påpekar att avgränsningsproblem kan uppstå vid införande av förenklad tullbehandling, men att detta icke bör få förhindra att förslaget genomföres. *Grunnskolerådet*, Norge, betonar särskilt förslaget betydelse för den samiska och den finska minoriteten i Nordnorge. *Universitetet i Oslo. Universitetet i Bergen, Universitetsdirektören. Universitetet i Trondheim. Utbyggingssekreteriatet och studiesjefen vid Norges tekniske høgskole* framhåller att ett initiativ på nordisk basis kan bli nyttigt med tanke på ett eventuellt senare utvidgat internationellt samarbete. *Samnemnda for Studiearbeid*, Norge.

Universitetskanslersämbetet, Sverige, anser även att möjligheterna att vidga det föreslagna regelsystemet till att omfatta jämväl andra länder bör tillvaratas. *Skolöverstyrelsen*, Sverige, understryker att frågan om upphovsrätten, som kan begränsa vissa produktioners användning till det egna landet, bör uppmärksammas. *Svenska samernas riksförbund* före-

slår, att Nordiska sameinstitutet ges en central roll vid förverkligandet av medlemsförslaget för samernas del. *Sveriges radio* understryker vikten av de föreslagna åtgärderna för etermedias del. *Medborgarskolan*, Sverige. *Studieförbundet vuxenskolan*, Sverige.

Institut for anvendt universitetspædagogik, Danmark, finner den försatta punkten i den föreslagna rekommendationen vara betydelsefull, men anser att man så vitt möjligt bör undvika att institutionalisera distributionen av AV-material inom Norden (avser punkt 2 i förslagets kläm). Institutet är däremot positivt inställt till ökad information om tillgängligt AV-material mellan AV-centralerna i Norden. *Danmarks Skolebiblioteksforening* (med instämmande av *Kommunernes Landsforening*) ser gärna att de tendenser medlemsförslaget innehåller blir främjade, men anser det vara klarlagt att de största svårigheterna vid tullbehandlingen består däri, att olika delar av ett AV-paket måste förtullas under olika tullpositioner. Föreningen föreslår därför att det vidare arbetet med medlemsförslaget skall ta sikte på att genomföra en enda tullposition för samtliga läromedel. *Landscentralen for Undervisningsmidler*, stöder medlemsförslagets grundtankar, men finner att förenklad tullbehandling inte löser hela problemet, då undervisningsprogram i radio och TV är underkastade även andra restriktioner. Centralen vill icke heller uttala sig om fritagande från tullbehandling av material som utväxlas i kommersiellt syfte.

Finlands stadsförbund stöder förslaget, men anser att man vid utbytet av materialet bör få garantier för att det inlånade materialet motsvarar målen för utbildningen och att det är pedagogiskt och ekonomiskt ändamålsenligt. Utbytet borde därför ske centraliserat på försorg av ett sådant organ, som kan ansvara för att dessa krav uppfylls. I Finland skulle denna uppgift enligt förbundets uppfattning kunna anförtros statens kommission för undervisningsfilm.

Universitetet i Bergen, AV-avdelningen understöder förslagsställarnas kulturpolitiska syn och den första punkten i förslagets kläm, men framhåller att den i förslagsklämmens andra punkt förordnade effektiva distributionen i universitetssammanhang är synonym med effektiv information (icke med formaliserade massinköp t. ex. från utländska säljare). Avdelningen hänvisar även till ett förslag från 1972 om samnordisk information om undervisningsmedel på universitets- och högskolenivå, uppgjort av en av NKK tillsatt kommitté vilken lagts åt sidan av regeringsorganen under kulturavtalet. *Statens filmcentral* stöder förslagets tanke, men anser att de nuvarande svårigheterna kunde avhjälpas om endast avsändarlandet behövde bevittna att försändelserna uppfyller villkoren för tullfrihet (för närvarande skall de bevittnas både i avsändar- och mottagarlandet). Filmcentralen föreslår en omformulering av punkt 1 i medlemsförslagets kläm i enlighet med detta.

Svenska filminstitutet framhåller att den svenska filmutredningens förslag går längre än medlemsförslaget (det gäller alla slag av film och även andra än de nordiska länderna). Institutet som påpekar att filmutredningens förslag icke lett till åtgärder, anser dock att de åtgärder som föreslås i medlemsförslaget givetvis är bättre än inga åtgärder alls. Institutet förordar dock att nordiska regler för förenklad tullbehandling utarbetas även med syfte på leveranser mellan de nordiska länderna och andra länder och att dessa regler täcker allt slags AV-material, icke endast sådant som är avsett för undervisningsändamål. Institutet framhåller även att förverkligandet av punkt 2 i den föreslagna rekom-

mendationen förutsätter att även Sverige skapar en effektiv nationell organisation för distributionen. *Länsskolnämnden i Norrbottens län* stöder förslaget, men anser bl. a. att det nybildade Statens institut för läromedelsinformation är lämpligare att handha samarbetet i Sverige än utbildningsförslaget (numera LiberLäromedel), som nämns i medlemsförslaget. Nämnden tillstyrker förslaget med tillägget att det beslut som eventuellt kommer att fattas skall omfatta alla slag av lån och försäljning av AV- och annat undervisningsmaterial för den samiska undervisningen. *Svenska kommunförbundet* understryker att ett ökat utbyte förutsätter bättre information och ställer sig tveksamt till tanken att Utbildningsförslaget i Sverige och Statens kommission för undervisningsfilm i Finland i dessa länder skulle inta en central ställning i distributionsfrågor. *Arbetarnas bildningsförbund* stöder oreserverat medlemsförslagets första punkt och i princip även den andra, men anser att nordiskt samarbete kring produktion och distribution av AV-medel i första hand bör ske mellan organisationer med gemensam grundsyn på vuxenutbildnings- och kulturfrågor, t. ex. de nordiska ABF-organisationerna.

Avstyrkande:

Ministeriet for skatter og afgifter, departementet for told- og forbrugsafgifter anser att de danska reglerna för tullbehandling redan tillgodoser de önskemål om snabbhet som framförts i medlemsförslaget. *Danmarks Radio* avstyrker icke direkt, men anser på grundval av sina egna erfarenheter från samarbetet med de övriga nordiska radiobolagen att tullkontrollen eller tillgången till andra länders produktion icke bereder några svårigheter.

Tullstyrelsen, Finland, anser dels att det nuvarande systemet för tullbehandling både i Finland och vissa andra nordiska länder redan är smidigt, dels att ett slopande av tullgranskningen skulle innebära att de statliga filmcentralerna skulle försättas i en särställning, vari ingen mottagare i Finland och uppenbarligen icke heller annorstädes ännu ställts inom ramen för lagstiftningen. Styrelsen bestrider även medlemsförslagets uppgift att långivare och låntagare skulle vara tvungna att besöka tullen för att avge skriftlig förklaring, i varje fall för Finlands del.

Generaltullstyrelsen, Sverige, som anser att det nyligen genomförda hemtagningssystemet för Sveriges del tillgodoser de önskemål som framförts i medlemsförslaget och finner det nödvändigt att tullverkets kontroll över den berörda trafiken bibehålles, även i det fall att exporten och importen kanaliseras till vissa institutioner eller företag.

Utan ställningstagande:

Dansk Forhandlerforening for Undervisningsmateriel har förklarat att den icke har något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Undervisningsministeriet, Finland, instämmer i de utlåtanden (samtliga tillstyrkande) vilka ministeriet inhämtat i saken, men meddelar att man kommer att ta definitiv ståndpunkt först då ärendet behandlas i de samarbetsorgan som tillsatts med stöd av kulturavtalet.

3. Utskottet

Syftet med förslaget är att till ringa kostnader öka tillgången på AV-läromedel i Norden. De åsyftade åtgärderna skulle förbättra AV-utbudet för samtliga befolkningsgrupper, men skulle bli särskilt betydelsefulla för de språkliga minoriteterna, finlandssvenskarna, sverigefinnarna och samerna samt för de små kulturområdena Island, Färöarna och Grönland. Det är givet att de ekonomiska och personella möjligheterna för dessa grupper och områden att själva framställa AV-läromedel är ringa eller i vissa fall rentav obefintliga. Härtill kommer risken för dubbelarbete: att starta dyrbar egen produktion då det finns färdigt, för ändamålet lämpligt material kan icke anses vara meningsfullt. Målet skulle nås genom att regler för in- och utförande av AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär utan tullgranskning skulle fastställas och genom att åtgärder för etablering av ett effektivt nordiskt samarbete för att sprida dylikt material skulle vidtas.

Både av motiveringarna till medlemsförslaget och av yttranden över detta har klart framkommit att förslaget är berättigat. Den uppfattningen rubbas icke av att samtliga tullmyndigheter avstyrker detta, antingen med motiveringen att tullbehandlingen redan nu är tillräckligt snabb eller med motiveringen att några undantag vad gäller tullbehandling icke kan göras ens för AV-läromedel av åsyftad karaktär.

Kulturutskottet anser att tankarna i medlemsförslaget helt svarar mot andan i det nordiska kulturavtalet, i detta fall att undanröja hindren för ett framgångsrikt bedrivande av samarbete på undervisningsområdet. Enligt utskottets mening kan ett genomförande av förslaget icke avvisas med hänvisning till gällande tullbestämmelser. Det bör tvärtom med det snaraste undersökas på vilket sätt dessa bestämmelser kan mildras så att den av förslagsställarna åsyftade verkan kan uppnås. Härvid inställer sig frågan vilka typer av AV-material som skulle åtnjuta frihet från tullgranskning. Utskottet finner att användningen av materialet skulle få utgöra grunden för beviljande av sådan frihet. Härigenom skulle det på detta sätt från tullgranskning befriade materialet bli tillräckligt vidsträckt, samtidigt som det skulle utesluta att AV-material framställt i rent kommersiellt syfte kom i åtnjutande av den föreslagna friheten. Ansvaret för att missbruk icke förekom skulle sålunda av naturliga skäl komma att vila tyngst på importören/förbrukaren.

Frågan huruvida den föreslagna friheten skall begränsas till vissa auktoriserade avsändare och mottagare, såsom redan befintliga eller tilltänkta AV-centraler, anser kulturutskottet kunna lösas så att de instanser som har rätt till frihet från tullgranskning görs fler eller färre beroende på de särskilda förhållanden som råder i de enskilda nordiska länderna för att bästa möjliga effekt skall kunna uppnås. Rätt

till sådan frihet skulle lämpligen kunna sökas hos respektive lands undervisningsmyndigheter.

Förslagsställarna har icke närmare gått in på frågan om ett eventuellt införande av olika regler för förenklad tullbehandling beroende på den typ av transaktion det är frågan om. Såväl i förslaget som i de olika remissvaren har endast olägenheterna vid rena lån påtalats. Det synes emellertid som om lån för påseende som grund för eventuellt framtida köp även borde inkluderas. Utskottet finner att in- och utförsel vid direkta köp av AV-material däremot icke bör inkluderas i den föreslagna friheten från tullgranskning, åtminstone icke utan att särskilda garantier mot missbruk i kommersiellt syfte införs i reglerna. Det bör dock framhållas att det redan är möjligt att inköpa t. ex. böcker från annat nordiskt land mot postförskott utan tullgranskning förutsatt att försändelsen är av ringa värde.

Kulturutskottet vill även särskilt framhålla, att utställningsmaterial för nordiska vandringsutställningar och annat jämförligt material, som försändes mellan de nordiska länderna för icke-kommersiellt ändamål bör få samma frihet från tullgranskning som de i medlemsförslaget berörda typerna av AV-material.

När det gäller medlemsförslagens andra punkt, den som avser effektivare nordiskt samarbete beträffande distribution av AV-material med särskild hänsyn till de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas behov, föreligger inga administrativa hinder, såsom är fallet i fråga om den första punkten i förslaget. En förbättrad distribution förutsätter i sin tur en effektivare information om redan existerande material. För universitetens och högskolornas del har denna fråga utretts av NKK, vars betänkande dock icke lett till åtgärder. Kulturutskottet ser det därför som en angelägen uppgift att NKK-betänkandet ånyo aktualiseras och utvidgas till att gälla även andra avnämare av AV-material än dessa.

I den mån medlemsförslaget icke i tillräckligt hög grad från samisk synpunkt anses tillgodose samernas totala behov av läromedel och AV-material, har utskottet för avsikt att beakta detta vid behandlingen av medlemsförslag A 451/k om åtgärder för att stöda den samiska kulturen.

Även om förslagsställarna icke nämner möjligheterna till eventuell samnordisk produktion av AV-material, är denna fråga åtminstone på sikt av alltför stort intresse för att icke i lämpligt sammanhang tas upp till behandling.

Kulturutskottet vill slutligen betona det brådskande i en samnordisk lösning av upphovsrättsfrågorna, särskilt med hänsyn till utbytet av undervisningsprogram producerade av radiobolagen.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa regler som gör det möjligt för auktoriserade organ att utan tullgranskning in- och utföra AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär mellan de nordiska länderna.
2. att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande distribution av AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär, varvid de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas möjligheter att erhålla förbättrad service beträffande AV-material särskilt bör beaktas.

Tórshavn den 14 augusti 1975

Aimo Ajo (Sd)

Liv Andersen (A)

Jo Benkow (H)

Gylfi P. Gíslason (A)

Förman

Sven Hammarberg (s)

Svend Haugaard (RV)

Paul Jansson (s)

Kalevi Kivistö (Skdl)

Sirkka Lankinen (Kok)

Karl Johan Mortensen (S)

Ingemar Mundebo (fp)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Folke Woivalin (ÅS)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Medlemsförslag

om utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

(Väckt av Johannes Antonsson, Ragnhildur Helgadóttir, Anker Jørgensen, Odvar Nordli och V. J. Sukselainen)

I ingressen till Helsingforsavtalet sägs att de nordiska regeringarna eftersträvar enhetliga regler i de nordiska länderna i så många avseenden som möjligt samt en ändamålsenlig arbetsfördelning mellan länderna där förutsättningar finns. I enlighet härmed och i avtalets anda har det nordiska samarbetet bedrivits med målsättningen att harmonisera bestämmelserna på allt vidsträcktare områden. En viktig del i detta samarbete är att finna vägar att underlätta en harmonisering.

Ett praktiskt sätt att främja detta syfte vore ett ökat samarbete när det gäller de utredningar, som i regel föregår lagstiftning och andra åtgärder i de nordiska länderna. Samråd borde eftersträvas redan innan utredningsdirektiven fastställs. Önskemålet att så tidigt som möjligt föra in nordiska synpunkter i det interna utredningsarbetet och att låta ett nordiskt hänsynstagande spela en viktig roll i de olika ländernas planeringsarbete är en logisk konsekvens av det samarbete, som redan äger rum på många områden.

Synpunkter angående önskvärdheten av en garanti för att nordiska hänsyn tas redan på planlägningsstadiet har framförts bl. a. av Föreningarna Norden. Visserligen äger en viss samordning redan rum när det gäller de samnordiska utredningar som tillsatts av Nordiska ministerrådet och dess organ. Samtidigt kan man dock konstatera, att utredningar i de enskilda nordiska länderna ofta igångsätts utan att några egentliga kontakter upprättas med grannländerna förrän utredningsarbetet fullbordats.

Problemet att garantera nordiskt hänsynstagande när det gäller utredningar skulle kunna lösas enligt två huvudlinjer, antingen genom att samnordiska utredningar tillsätts för att behandla vederbörande frågor eller genom att tillämpa olika metoder vad avser samordning av det nationella utredningsarbetet i de nordiska länderna.

Vid planeringen av nationella utredningar bör man i första hand beakta om frågan är av sådan art, att den bör utredas samnordiskt. Skulle detta vara fallet skulle en samnordisk utredning dels medföra en avsevärd tidsvinst, dels skulle man undvika att nationella utredningar utförs parallellt vilka kan resultera i olikartade nationella bestämmelser.

som i sin tur blir föremål för nordisk harmonisering. Genom samnordiska utredningar vinner man fördelar i synnerhet i sådana fall där stora utredningsinsatser krävs. I detta sammanhang kan det också vara anledning att undersöka möjligheten för en arbetsfördelning mellan ländernas utredningsapparater. När det t. ex. gäller överarbetning av ett lagstiftningsområde, som redan är i stor utsträckning enhetligt i sin utformning, kunde utredningsarbetet fördelas på de olika länderna efter avsnitt eller ämnesområden.

Då det bedöms lämpligast att initiera utredningar på nationellt plan, bör man sträva efter att på tidigast möjliga stadium få in eventuella nordiska synpunkter i utredningsarbetet. Vid tillsättandet av utredningar kan det sålunda vara lämpligt att regeringarna kontakter varandra för att kontrollera att inte samma fråga utreds parallellt i fler länder. När direktiv för en nationell utredning utarbetats kan det vidare vara lämpligt att tillämpa en ordning med internordisk utväxling av utredningsdirektiven. Denna utväxling bör ske så snart direktiven utarbetats. I direktiven för nationella utredningar bör också regelbundet tas in riktlinjer hur utredningen skall gå tillväga för att hålla kontakt med motsvarande nordiska instanser under arbetets gång. Olika tillvägagångssätt är därvid tänkbara, t. ex. att olika delförslag etc. under loppet av utredningsarbetet utväxlas mellan de nordiska länderna. Ett annat sätt är nordisk representation i nationella utredningar, som behandlar frågor av intresse för alla nordiska länder. Detta kan ske antingen genom att representanter för övriga länder deltar som observatörer eller genom att utredningen inom sig utser en nordisk kontaktman. En sådan ordning med observatörer har föreslagits av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i dess nyligen uppgjorda riktlinjer för detta samarbete (utkast sept. 1974).

Vi anser sålunda att man i varje lands utredningsväsende i frågor av intresse för övriga nordiska länder bör söka praktisera en ordning innebärande deltagande av nordiska observatörer eller kontaktmän och löpande rapportering till grannländerna under pågående utredningsarbete. En sådan ordning skulle sannolikt kunna i ökad utsträckning inrikta planeringsarbetet inom de enskilda länderna nordiskt, varvid åtskilligt framtida harmoniseringsarbete skulle underlättas.

En ökad samordning av de nordiska ländernas utredningsväsende eller åtminstone ökad utväxling av utredningsmaterial även på förberedande stadier skulle verksamt kunna bidra till att i Helsingforsavtalets anda främja enhetligheter i bestämmelser och offentliga åtgärder. Ett ökat erfarenhetsutbyte skulle också leda till att nordiska hänsyn i större utsträckning beaktades i nationella utredningar och vid regeringarnas beslut om åtgärder. Någon form av arbetsfördelning på utredningsstadiet skulle också ha stora praktiska fördelar i form av tidsvinst och rationalisering.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi därför hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidta åtgärder för ökad nordisk samverkan i det offentliga utredningsväsendet, genom att i vidgad utsträckning dels använda sig av sannordiska utredningar, dels tillse att i nationellt utredningsarbete nordiska aspekter beaktas bland annat genom observatörer och löpande rapportering.

Ålborg den 6 november 1974

Johannes Antonsson (c) *Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)*

Anker Jørgensen (S) *Odvar Nordli (A)*

V. J. Sukselainen (K)

BILAGA 1, Yttrande (se supplementband s. 310)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

1. Medlemsförslaget

Förslaget anbefaler Nordisk Råd at rekommandere regeringerne at gennemføre øget nordisk samarbejde i det offentlige udredningsvæsen gennem i udvidet omfang dels at benytte fællesnordiske udredninger, dels at sørge for at nordiske aspekter indgår i det nationale udredningsarbejde blandt andet gennem observatører og løbende rapportering.

Forslagsstillerne henviser til Helsingforsaftalens bestemmelser om, at de nordiske regeringer efterstræber ensartede regler i de nordiske lande i så mange henseender som muligt samt en hensigtsmæssig arbejdsfordeling mellem landene, hvor forudsætningerne herfor findes.

En vigtig del af dette samarbejde er at finde veje til at lette en harmonisering.

En praktisk måde at fremme dette sigte på er et øget samarbejde, når det gælder de udredninger, som i reglen går forud for lovgivning og andre forholdsregler i de nordiske lande. Samråd burde gennemføres allerede inden udredningsdirektiverne fastsættes.

En garanti for nordisk hensyntagen kunne opfyldes, enten gennem at der gennemføres fællesnordiske udredninger, eller ved at anvende forskellige metoder for så vidt angår samordning af det nationale udredningsarbejde.

Ved en samnordisk udredning vil der kunne opnås en tidsgevinst, og man vil kunne undgå, at nationale udredninger udføres parallelt med det resultat til følge, at der måske vedtages forskellige nationale bestemmelser.

Når det anses for hensigtsmæssigst at gennemføre udredninger på nationalt plan, bør man stræbe efter på et så tidligt stadium som muligt at få eventuelle nordiske synspunkter ind i udredningsarbejdet. Der peges på, at det kan ske ved, at regeringerne kontakter hinanden, før udredningsdirektiverne fastsættes, og at der gennemføres en internordisk udveksling af udredningsdirektiver. Det anbefales endvidere at optage nordisk repræsentation i nationale udredninger, som behandler spørgsmål af interesse for alle nordiske lande eller at udpege observatører eller etablere en kontaktmandsordning til den pågældende udredning.

2. Remissudtalelser

Der er i perioden 12. december 1974 til 3. april 1975 afgivet udtalelser fra følgende remissinstanser:

Nordiske

Norddok
Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Justitsministeriet

Finland

Statsrådets kansli
Finansministeriet

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet

Sverige

Riksrevisionsverket (RRV)
Statskontoret

Remissudtalelserne kan sammenfattes således:

De afgivne udtalelser viser en positiv indstilling til et øget nordisk samarbejde på området.

Ubetinget tilslutning til medlemsforslaget giver dog kun *Norddok* og *Föreningarna Nordens Förbund*, der nævner, at hvis man i øget udstrækning kunne tilvejebringe en samordning af de nationale udredningsarbejder, vil det kunne føre til, at adskilligt fremtidigt harmoniseringsarbejde blev overflødigt. Dette vil have særlig betydning inden for samfundssektorer, som berører mange mennesker, f. eks. sygesikringen, socialpolitikken o. s. v.

Justitsministeriet finder ikke grundlag for vedtagelse af en rekommandation som foreslået. Der henvises til justitsministrenes udtalelser i forbindelse med behandlingen af medlemsforslaget om et nordisk lovgivningsprogram, hvorefter fællesnordiske udvalg m. v. havde været anvendt i nogle tilfælde, men at der i praksis havde været vanskeligheder derved, idet der ofte vil være behov for at oprette sekretariater i de enkelte lande samt på nationalt plan at udpege en hovedansvarlig for arbejdet. Justitsministrene erklærede sig dog villige til i hvert enkelt tilfælde at undersøge mulighederne for at nedsætte fællesnordiske udvalg og intensivere bestræbelserne på at foretage en fordeling af arbejdet mellem nationale udvalg samt endvidere i nationale udvalg at forsøge at tilforordne sagkyndige medlemmer fra de andre nordiske lande. Inden for det område, der varetages af den nordiske embedsmandskomité for lovgivningsspørgsmål sker der en løbende orientering om planlagte udrednings- og lovgivningsinitiativer, og det overvejes i hvert enkelt til-

fælde, hvor nordisk samarbejde kan være af interesse, i hvilken form et eventuelt samarbejde skal etableres. Tilsvarende gælder inden for andre af de nordiske embedsmandskomiteer eller kontaktmansordninger.

De øvrige remissinstanser giver med visse reservationer støtte til en mere begrænset samordning, end medlemsforslaget anbefaler.

Stadsrådets kansli mener, at fælles udredningsarbejde kun vil være hensigtsmæssigt inden for områder, som undergår relativt små forandringer, og som står i en selvstændig stilling såvel i forhold til forvaltningsmaskineriet i vedkommende land som i forhold til de politiske målsætninger. En effektivisering allerede på planlægningsstadiet vil kunne ske gennem at udvikle kontaktsmandssystemet, udrede hvilke lovgivnings- og øvrige områder inden for hvilke en samordning af kræfterne var hensigtsmæssig, samt skabe et system inden for hvilket man let skulle kunne høre de øvrige nordiske landes sagkyndige i komiteer m. v.

Finansministeriet kan anbefale et øget samarbejde ved udarbejdelsen af generelle retningslinjer for udviklingen af visse forvaltningsgrene eller visse former for lovgivning. Endvidere ved forberedelse af principiel standpunkttagen til samfundsmæssige spørgsmål og ved en forbedret informationsudveksling. Derimod anses en fælles forberedelse ikke hensigtsmæssig ved reformer, som er virkeliggørelse af politiske mål, og som ofte forudsætter kompromiser. Høring af nordiske eksperter i videre omfang anbefales. Der peges på, at fællesnordiske komiteer næppe i praksis fører til et tilstrækkelig effektivt og hurtigt arbejde.

Forbruger- og administrasjonsdepartementet er enig i, at et nordisk samarbejde i mange tilfælde vil være ønskeligt, og at der bør fastsættes mere generelle bestemmelser herfor.

Riksrevisionsverket anbefaler afholdelse af samråd inden udredningsdirektiverne fastsættes. Man peger på den afvejning, der må foretages vedrørende den langsommere arbejdsgang, som er normal i internationalt arbejde, og værdien af ensartede bestemmelser. Man anbefaler observatører fremfor en rutinemæssig udveksling af direktiver, delforslag m. v.

Statskontoret finder det naturligt at undersøge forudsætningerne for et udvidet nordisk samarbejde og kan se en vis værdi i en almen rekommandation til udrederne om, f. eks. som et normalt led i direktiverne, at overveje nordiske aspekter vedrørende de problemer, som skal belyses. Formerne for en løbende informationsudveksling, som kan tjene til at give et overblik over udredningsarbejdet, som planlægges eller foregår, bør overvejes.

3. Juridisk udvalg

Juridisk udvalg deler forslagsstillernes ønske om at styrke det nordiske samarbejde inden for det offentliges udredningsvæsen. Forslaget ligger således helt på linje med de synspunkter, som juridisk

udvalg gav udtryk for i sin betænkning af 15. februar 1974 vedrørende medlemsforslag A 392/j om et nordisk lovgivningsprogram, og som Nordisk Råd tilsluttede sig ved vedtagelsen af den af juridisk udvalg foreslåede rekommandation (*rek.nr. 1/1974*).

Juridisk udvalg er klar over, at de former for samarbejde, som forslagsstillerne anbefaler, alle finder sted i det eksisterende nordiske samarbejde. Det er imidlertid juridisk udvalgs opfattelse, at de ikke udnyttes lige kraftigt inden for alle områder, og at det derfor ved en gennemgang af allerede iværksatte udredninger, og især ved iværksættelse af nye udredningsopgaver, vil være muligt at sørge for, at nordiske synspunkter i øget omfang bliver tilgodeset.

Juridisk udvalg er som forslagsstillerne tilhænger af, at i det omfang, hvor det overhovedet er muligt, bør sager af fællesnordisk interesse udredes af fællesnordiske komiteer eller udvalg. Man må imidlertid erkende, således som det også fremhæves i flere af de afgivne remissudtalelser, at netop denne samarbejdsform indebærer særlige vanskeligheder. Udgangspunkterne i de enkelte lande kan være så forskellige, at muligheden for at en fællesnordisk udredning vil kunne fremlægge forslag, der opfylder behovet i alle landene, må bedømmes som små. Af denne grund må overvejelserne om at anvende fællesnordiske udredninger ikke afvises, men bør i hvert enkelt tilfælde nøje undersøges. Specielt hvis der er tale om at tage nye samarbejdsområder op, er det juridisk udvalgs opfattelse, at mulighederne er store for at nå resultater, som i såvel national som nordisk henseende er tilfredsstillende.

Størsteparten af den udredningsvirksomhed, som i fremtiden skal danne grundlag for national lovgivning på områder, hvor der finder nordisk samarbejde sted, må dog fortsat bedrives nationalt. Det er derfor vigtigt at søge at indrette det nationale udredningsvæsen således, at hensynet til den nordiske retsenhed tilgodeses så langt, som det overhovedet er muligt. Det er juridisk udvalgs opfattelse, at der bør fastsættes retningslinjer, så det i det nationale udredningsvæsen sikres, at nordiske interesser varetages såvel ved fastsættelse af direktiver for udredninger som under arbejdet i forskellige nationale udvalg.

De nordiske justitsministre har under udvalgets behandling af medlemsforslaget om et nordisk lovgivningsprogram erklæret sig villige til i hvert enkelt tilfælde at undersøge mulighederne for at nedsætte fællesnordiske udvalg og intensivere bestræbelserne på at foretage en fordeling af arbejdet mellem nationale udvalg samt endvidere i nationale udvalg at søge at tilforordne sagkyndige medlemmer fra de andre nordiske lande.

Efter juridisk udvalgs opfattelse bør der for det nordiske udredningsarbejde fastsættes retningslinjer, som bl. a. sikrer, at sådanne muligheder og bestræbelser iagttages under nationalt udredningsarbejde.

Udvalget mener, at samarbejdet forud for den endelige fastlæggelse

af udredningsdirektiver er vigtigt. Det bør være et ufravigeligt led i et udredningsdirektivs tilblivelse, at det forinden endelig fastsættelse er undersøgt, om tilsvarende problemer står foran undersøgelse i et andet nordisk land, og at det drøftes, om eventuelt rent nationale undersøgelser kan medinddrage aspekter, som er af særlig interesse for andre nordiske lande. Sammenfaldende interesser i et problems udredning bør resultere i, at udredningsdirektiverne fastsættes, så de er afpasset efter hinanden under hensyntagen til hvert lands særlige nationale behov. Såfremt der på et område er sammenfaldende interesser i et problems udredning, men forskellig tidsmæssig prioritering af hvornår en undersøgelse skal igangsættes, bør der gennem forhandling søges opnået enighed om tidspunktet for gennemførelsen af en fællesnordisk udredning eller sideløbende nationale udredninger samt for samarbejdet mellem disse.

Medens arbejdet finder sted i forskellige nationale udvalg og komiteer må det sikres, at kontakten til eventuelt tilsvarende komiteer i andre lande bevarer. Regelmæssige fællesmøder og udveksling af synspunkter mellem udvalgsmedlemmerne må således indgå som et naturligt led i udvalgets arbejde. Også selv om der ikke finder en tilsvarende udredning sted i et andet nordisk land, må det sikres, at nationale udvalg ved regelmæssig kontakt med departementer og styrelser informerer og informeres om planer og tanker på området. Dette kan f. eks. ske ved optagelse af nordiske repræsentanter i nationale udvalg, ved en observatørordning eller på anden måde, således som også forslagsstillerne fremhæver.

Den remissordning, som nationalt følges, må inden for den nationale lovgivnings rammer indrettes således, at der om sager af fælles nordisk interesse indhentes remissudtalelser fra de øvrige nordiske lande.

Efter udredningsarbejdets afslutning bør det tilstræbes at der finder en nogenlunde ensartet behandling sted og samtidig forelæggelse for parlamenterne af nationale udredninger, hvortil der svarer udredninger i et eller flere andre nordiske lande.

Juridisk udvalg kan på denne baggrund støtte medlemsforslaget.

Juridisk udvalg indstiller, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at gennemføre forholdsregler, der sikrer et øget nordisk samarbejde inden for det offentlige udredningsvæsen indeholdende bl. a. retningslinjer om i hvert enkelt tilfælde at undersøge mulighederne for gennemførelse af fællesnordiske udredninger, samt for nationale udredningers vedkommende fastsættelse af retningslinjer om, såvel under den forberedende som under den undersøgende og afsluttende udredningsfase, at iagttage frem-

gangsmåder, der i videst mulig omfang indebærer, at nordiske synspunkter varetages.

Oslo, den 28. oktober 1975

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Allan Hernelius (m)

Formand

Kirsten Jacobsen (FP)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Olaf Knudson (H)

Morten Lange (SF)

Thor Lund (A)

Marjatta Stenius (Skdl)

Medlemsförslag

om samnordiska insatser för att stödja barnkulturen

(Väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Ingemar Mundebo, Sture Palm och Erkki Tuomioja)

Kulturpolitik är ett av samhällets instrument för att främja gemenskap och tolerans. Den strävar alltså efter att erbjuda individerna möjligheter till personlig utveckling. Kulturlivet måste utformas så att alla människor både vuxna och barn får möjlighet att delta i kulturella aktiviteter.

Omkring en fjärdedel av befolkningen i Norden är barn. I kulturdebatten i de nordiska länderna under senare år har allt oftare uppmärksamheten riktats på barnkulturen. Därvid har framkommit, att kulturutbudet när det gäller barn på många områden är torftigt eller rent av saknas, att detta utbud till stor del är kommersialiserat och därför mer präglat av ekonomiskt vinstintresse än av omsorg om barnens personlighetsutveckling, att de samhälleliga insatserna på detta område är otillräckliga och att systematisk forskning på området saknas.

Redan under uppväxttiden lägger de flesta en grund för kulturella intressen och värderingar. Ofta måste man som barn stimuleras till bokläsning och annan kulturell verksamhet. Eftersom barn växer upp i olika sociala miljöer, där värderingar av och intresse för kulturlivet är helt olikartade, bör samhället på olika sätt medverka till en bättre kulturmiljö för både föräldrar och barn. Barnkultur skall inte uppfattas som en motsats till vuxenkulturen eller som något artskilt från denna. Men eftersom barnen är långt mer påverkbara och naturligt nog mera hjälplösa än vuxna inför det kulturutbud de bjuds finns det ett starkt behov av samhälleliga insatser till stöd för barnkulturen, då det behövs en motvikt till den i dag starkt kommersialiserade kultur, som omger barnen i alltför hög grad.

I Danmark publicerade kulturministeriet år 1969 en kulturpolitisk redogörelse som underlag för en kulturpolitisk debatt. I Norge lade regeringen år 1973 fram en "stortingsmelding om organisering og finansiering av kulturarbeid" med förslag till riktlinjer för den framtida kulturpolitiken. I Sverige framlades år 1972 ett betänkande om "Ny kulturpolitik" (SOU 1972: 67).

Det existerande kulturutbudet för barn i de nordiska länderna motsvarar inte de sociala och kulturella anspråk som borde anses själv-

klara. Detta gäller bl. a. barnens läsning. Pedagogiskt och kulturellt värdelösa alster utbjuds och konsumeras i stor skala. Ofta blir första läsekontakten serietidningar. De är lättillgängliga och saluförs på många försäljningsställen. Reklamen omkring dem är omfattande medan information från förlagen och biblioteken om god barnlitteratur är mycket begränsad. Brister konstateras när det gäller barnens möjligheter att utvecklas genom musik, dans och rytmik. Barnteaterverksamheten är illa tillgodosedd både när det gäller professionell teater för barn och barnets egen dramatiska verksamhet. Museer och bibliotek är i allmänhet inte så barnvänliga som önskvärt vore. Massmedia, TV och radio, film, tidningar och tidskrifter, försummar i alltför hög grad sina möjligheter att ge barnen ett högklassigt kulturutbud.

Barn och ungdom är trogna TV-tittare. Därför är det synnerligen viktigt att de program som produceras direkt för dessa åldersgrupper är av hög kvalitet. Såsom fostrare och normgivare för barn och ungdom har TV ett betydande ansvar som måste återspeglas i programsättningen. Det finns behov av en större produktion av program direkt avsedda för barn och ungdom.

Ett annat område är de filmer för barn och ungdom, som visas på biografier och i TV. Ofta kännetecknas de av våld och brutalitet, och har ett verklighetsfrämmande innehåll. Här bör det göras möjligt för filmproducenter att mera inrikta sig på kvalitet och verklighetsnära innehåll och ett bättre utformat språkbruk.

I *Danmark* är barnteatern det kulturområde där man under senare år gjort de största framstegen. Två procent av teateranslagen går till barn-teater.

I *Finland* har ingen barnfilm producerats på tio år. En stor del av befolkningen har dessutom inte möjlighet att komma till en biograf. Barn är i stor utsträckning hänvisade till TV:s importerade film- och underhållningsprogram, vilka som regel saknar anknytning till de ungas egna erfarenheter och miljöer.

I *Island* har man bättre tillgång till biografier men större delen av de filmer som visas är inte isländska utan amerikanska. Island har ingen egen produktion av barnfilm.

I *Sverige* behandlade filmutredningen i sitt betänkande "Samhället och filmen" (SOU 1970: 73) bl. a. barnfilm. Utredningen framhåller att det sedan lång tid tillbaka råder brist på lämpliga barnfilmer i samtliga nordiska länder. Bristen torde bero på att barnfilm inte anses lönsam. I Sverige bildades år 1947 en barnfilmkommitté, som arbetar för att skapa en opinion för bättre barnfilm och sanera barnmatinéprogrammen. Dess verksamhet är dock starkt begränsad på grund av bristande ekonomiska resurser. Barnfilmkommittén samarbetar med motsvarande organisationer i övriga nordiska länder. Enligt utredningen bör man genom direkt produktionsstöd försöka stimulera producenter och regis-

sörer att satsa på produktion av barnfilm. En väsentlig brist på området barn och film är enligt utredningens mening vidare, att det saknas en samordnad registrering och katalogisering av barnfilm.

I *Sverige* framlades, som nyss nämnts, år 1972 betänkandet om "Ny kulturpolitik" (SOU 1972: 67) med förslag till inriktning av de statliga kulturpolitiska insatser under resten av 1970-talet. Bl. a. föreslås insatser för att nå en bättre geografisk spridning av den kulturella verksamheten och för att nå nya deltagargrupper. I den proposition (1974: 28) som framlagts på grundval av betänkandet förordas bl. a. att vid en utbyggnad av statens kulturpolitiska åtaganden insatser för eftersatta grupper och kulturfattiga miljöer prioriteras. I samband härmed nämns bl. a. barnen. Som ett resultat av betänkandet har ett nytt organ, statens kulturråd, inrättats den 1 oktober 1974. Utredningsverksamheten blir en viktig uppgift för kulturrådet. Bl. a. skall kulturrådet ta upp barnkulturen som i viss mån försumrats i betänkandet om den "Nya statliga kulturpolitiken".

Vidare kan nämnas att den svenska litteraturutredningen i sitt slutbetänkande "Boken" (SOU 1974: 5) bl. a. behandlat barn- och ungdomslitteraturen och bl. a. framhållit att det föreligger ett starkt behov av att garantera en god och jämn utgivning och spridning av kvalificerad barn- och ungdomslitteratur, både i original och i översättning.

Barnkulturen har vid ett par tillfällen varit föremål för behandling på nordiskt plan. Nordiska rådet har bl. a. ansett det vara väsentligt att barnfilmfrågorna blir föremål för en ökad uppmärksamhet från statsmakternas sida. I en rekommendation som antogs år 1955 (*rek. nr 2/1955*) föreslogs därför inrättandet av en nordisk barnfilmnämnd. Förslagsställarna anförde bl. a. att film har stora möjligheter att påverka barn och ungdom under deras mest formbara år. För att denna påverkan skall bli av positiv art och stå i samklang med de nordiska ländernas kulturella och sociala målsättning, måste statsmakterna ägna barnfilmfrågan ökad uppmärksamhet.

En nordisk barnfilmnämnd upprättades år 1956. Barnfilmnämnden har bl. a. till uppgift att kartlägga och undanröja bestående hinder i existerande lagstiftning för nordiskt samarbete beträffande produktion och distribution av film. Samarbetet i Norden på barnfilmområdet är emellertid ytterst utvecklade. År 1973 behandlade de nordiska filmfonderna frågan vid ett möte i Köpenhamn. Där enades man om samarbetsmöjligheter i fråga om produktion, distribution och gemensam import av barnfilmer.

Nordiska kulturkommissionen höll år 1969 ett symposium om "Barn och kultur". Det var första gången man på officiellt nordiskt plan behandlade barnens kultursituation. Efter barnkultursymposiet överlämnades en omfattande rapport till Nordiska kulturkommissionen och man tillsatte en särskild expertkommitté för att arbeta vidare med uppföljningen av symposiets förslag.

Många av förslagen från symposiet var av den natur att de innan åtgärder kunde vidtas måste utredas. Symposiet hade lagt huvudvikten vid att ett nordiskt informationscentrum för barnkultur inrättas. En sådan institution skulle ha till uppgift att kartlägga hela komplexet av frågor rörande reformer på barnkulturens område, att inskaffa uppgifter om initiativ och åtgärder på detta område och att tillhandahålla kommuner, regeringar och nordiska samarbetsorgan liksom organisationer och enskilda informationer angående behov och möjliga åtgärder för barnkulturens främjande.

Symposiet hade vidare föreslagit en utredning om barns rättigheter i samhället närmast med tanke på barnens rätt till kultur. Ett viktigt område då det gäller att skapa bättre förutsättningar för barnkulturen var också, enligt symposiets mening, produktion och distribution av material och materiel avsedda för barn. Man krävde här åtgärder från samhällets sida och föreslog bl. a. upprättandet av statliga förlag för att komma ifrån kommersialiseringen på området.

Symposiet hade också föreslagit anordnandet av ett arbets- och idé-symposium om barnkultur i massmedia vilket stödes av kommissionen. År 1972 hölls en konferens om "Barn och massmedia" med deltagare från samtliga nordiska länder.

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete berör i 1974 års utkast till allmänna riktlinjer för det nordiska kultursamarbetet barnkulturen och redogör bl. a. för den målsättning som barnkultursymposiet angivit. Man anser det nu vara tid att behandla frågan om en särskild kulturpolitik för barn, vilket vi också starkt vill understryka.

Undersökningar visar att kulturvanor som grundläggs under uppväxttiden blir bestående för flertalet människor. Syftet med kulturpolitiken måste vara att så många människor som möjligt blir kulturaktiva. För att nå detta mål är det åtgärder bland barn och ungdom som på sikt ger bästa resultat. Inte minst barnen i de kulturovana hemmen måste kompenseras, varför insatser måste göras såväl för barn i förskoleåldern som för barn och ungdom under hela skoltiden.

Samhället bör sträva efter att ge barnen bästa möjliga betingelser att utveckla sitt känslö- och tankeliv. Insatser på kulturområdet är ett viktigt led i en sådan strävan. Skapande verksamhet erbjuder barnen många tillfällen till kontakt och gemenskap. Det har därför stor betydelse för deras sociala utveckling. De får i dessa verksamhetsformer bearbeta, ge uttryck för och förmedla sina sociala och känslomässiga upplevelser. TV, tidningar, böcker, filmer, teaterföreställningar m. m. kan komplettera barnens egna erfarenheter och ge träning att ta emot och värdera information, vilket är värdefullt för den personliga utvecklingen.

Trots att mycket av det kommersiella kulturutbudet för barn och ungdomar är av låg kvalitet är efterfrågan stor. Därför måste våra bibliotek, skolor, förskolor och andra institutioner få större ekonomiska

möjligheter att på likvärdiga villkor föra ut ett bättre kulturutbud för barn och ungdom.

Frågan om barnkultur är en central kulturpolitisk fråga men den kan dock inte ses som ett från samhället i övrigt isolerat problem. Reformen på barnkulturens område förutsätter initiativ på många områden från samhällets sida. Det kan vidare konstateras att det stora intresset för en bättre kultur som tagit sig uttryck i aktivitet på skilda håll från olika gruppers sida är alltför splittrat och osystematiskt, att grupperna arbetar med små resurser och ofta utan förbindelse med varandra och att det därför krävs samordnade åtgärder och större ekonomiska resurser.

I de nordiska länderna har det kulturpolitiska utvecklingsarbetet i flera avseenden följt parallella banor. Strävan efter decentralisering och beredning av kulturverksamheten är ett gemensamt drag. Däremot skiljer sig de organisatoriska lösningarna på grund av olikheter i administrativ uppbyggnad och i fråga om fördelningen av ansvaret på central och lokal nivå. Det nordiska kulturavtalet av år 1971 syftar till en förstärkning av det nordiska kulturella samarbetet genom ett ökat informationsutbyte och praktisk samverkan i olika former. Det är därför inom dess ram som en lösning av barnkulturens mångskiftande problem borde ske.

Aberopande vad som ovan sagts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att låta utreda vilka åtgärder, som bör vidtagas för att förbättra kvaliteten på och öka utbudet av den kultur, som erbjuds barn i hemmen, i skolan och på fritiden.

Oslo, Helsingfors, Reykjavík, København och Stockholm den 23 oktober 1974

Tønnes Madsson Andenæs (A) *Mauno Forsman (Sd)*

Gylfi Þ. Gislason (A) *Guttorm Hansen (A)*

Jørgen Peder Hansen (S) *Bror Lillqvist (Sd)*

Lars Lindeman (Sd) *Ingemar Mundebo (fp)*

Sture Palm (s) *Erkki Tuomioja (Sd)*

BILAGA 1, Yttranden (se supplement, s. 319)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samnordiska insatser för att stödja barnkulturen. Utskottet har behandlat förslaget vid möten den 14—15 januari 1975, den 26—27 maj, den 13—14 augusti, den 16—17 september och den 4 december 1975.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att låta utreda vilka åtgärder som bör vidtagas för att förbättra kvaliteten på och utbudet av den kultur som erbjuds barn i hemmen, i skolan och på fritiden.

Som motivering till förslaget anförs att kulturutbudet för barn på många områden är torftigt eller rentav saknas, att detta utbud till stor del är kommersialiserat och därför mer präglad av ekonomiskt vinstintresse än av omsorg om barnens personlighetsutveckling, att de samhällseliga insatserna på detta område är otillräckliga och att systematisk forskning på området saknas.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttranden om medlemsförslaget:

Nordiske Lærerorganisasjoners Samråd

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
 Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.
 Danske Dramatikeres Forbund
 Dansk Komponistforening
 Dansk Forfatterforening
 Danmarks Biblioteksforening
 Danmarks Lærerforening
 Skole og samfund
 Den danske Forlæggerforening
 Bibliotekarforeningens Faggruppe for Børnebibliotekarer (BØFA)
 Børnefilmudvalget
 Seminariernes Formningslærerforening
 Børnehave- og Fritidspædagogseminariernes Rektorforsamling
 Børne- og Ungdomspædagogernes Landsorganisation (BUPL)
 Dansk Amatør Teater Samvirke
 Dansk Amatørorkester Samvirke

Skolernes Kunstforening
KOR 72 — sammenslutning af amatørkor
Dansk Filmlærerforening

Finland

Undervisningsministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet
Skolstyrelsen
Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete
Oy Yleisradio Ab
Ålands landskapsstyrelse, utbildningsavdelningen
Finlands svenska författareförening
Tidningarnas förbund
Samfundet Folkhälsan
Mannerheims barnskyddsförbund
Samverkande bildningsorganisationerna
Finlands biblioteksforening
Mariehamns stadsbibliotek
Lärarnas samorganisation
Ålands lärarförening r. f.
Ålands litteraturförening r. f.
Finska teaterorganisationernas centralförbund r. f.
Finlands filmarkiv r. f.
Finlands filmstiftelse
Föreningen för barn- och ungdomsfilm
Suomen nuorisokirjailijat r. y. (Finlands ungdomsförfattare r. f.)
Ålands ungdomsförbund
Filmklubben Chaplin
Rädda barnen, Ålands distrikt r. f.
Föreningen Barnet och vi

Island

Bandalag Íslenzkra Leikfélaga

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet
Kirke- og undervisningsdepartementet
Sosialdepartementet
Norsk kulturråd
Statens bibliotektilsyn
Rikskonsertene
Norsk barnfilmnemnd
Norsk rikskringkasting
Kommunale kinematografers landsforbund
Ungdomslitteraturens forfatterlag

Sverige

Socialstyrelsen
Skolöverstyrelsen (SÖ)
Statens kulturråd
Statens barnfilmnämnd
Svenska filminstitutet
Svenska bokförläggareföreningen

Sveriges författarförbund
 Sveriges radio (SR)
 Svenska barnboksinstitutet
 Sveriges psykologförbund
 Riksförbundet hem och skola
 Svenska elevers centralorganisation (SECO)

Det har förefallit ändamålsenligt att sammanfatta remissmaterialet enligt de olika instansernas syn på begreppet barnkultur, deras allmänna inställning till medlemsförslaget och deras i många fall utförliga förslag till stödåtgärder för barnkulturen.

a) *Barnkultur*

Enligt förslagsställarnas åsikt är barnkultur inte något från vuxenkultur artskilt och skall inte uppfattas som någon motsats till denna. Barnkulturen har alltså inga sådana kännetecken, som klart skulle skilja den från kultur avsedd för andra grupper, utan allt det som erbjuds barn av kultur i dess vidaste bemärkelse rymms in under begreppet. Sålunda definieras barnkultur i förslaget kläm helt enkelt som "den kultur som erbjuds barn i hemmen, i skolan och på fritiden". Frågan om barnkultur är visserligen centralt kulturpolitisk, men den är inte isolerad. Reformen på barnkulturens områden förutsätter därför samhällliga initiativ på många andra områden.

En stor del av remissinstanserna har inte tagit ställning till frågan om barnkulturens väsen och får således antas instämma i förslaget definition. Bland dem som uttalat sig härvidlag är *Børnefilmudvalget i Danmark* inte enligt med detaljerna i förslaget synpunkter på vad barnkultur skall vara, men meddelar å andra sidan inte heller sin syn på frågan. *Børne- og Ungdomspædagogernes Landsorganisation* vill särskilt understryka vikten av att barnkulturen inte isoleras som särskild art av kulturområdet. *Dansk Amatør Teater Samvirke* ser med glädje på förslagsställarnas precisering av begreppet, men uttrycker samtidigt sin ängslan för att en åtskillnad ändå uppkommer. Organisationen betonar att kulturpolitiken skall vara densamma för barn och vuxna, också vad krav och ansvar beträffar. *Dansk Filmlærerforening* saknar en närmare beskrivning av begreppet kultur, men tycker sig ana att ordet får beteckna något förnämt eller fullödigt i motsats till det som barnen sysslar med.

Skolestyrelsen i Finland instämmer i förslagsställarnas synpunkter och ställningstaganden i fråga om att barnkulturen inte bör uppfattas som om den skulle stå i motsättning till vuxenkulturen eller i grunden avvika från denna. *Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete*, vars yttrande *undervisningsministeriet* omfattar, betonar att barnen inte får isoleras i kulturdebatten utan att deras behov bör beaktas som en del av den allmänna kulturpolitiken. I princip borde barnkulturen bygga

på den nationella kultur som ansluter sig till barnets egen lokala miljö. *Yleisradio* vill också betona att frågan om barnkultur inte bör ses som ett isolerat problem utan som en naturlig del av samhällets kultur- och massmediapolitik. *Tidningarnas förbund* anser att barnens och de ungas intresse bör ledas så att de unga ges möjlighet att tillgodogöra sig hela det övriga kulturutbudet, förutom det kulturutbud som är avsett särskilt för barn. *Mannerheims barnskyddsförbund* stöder uppfattningen att barnkultur inte skall ses som en motsats till vuxenkultur. Förbundet har föreslagit att barnens möjligheter att delta i föräldrarnas hobbyverksamhet och fritidssysselsättning bör förbättras genom ökade möjligheter för familjen att vara tillsammans. Samtidigt bör de existerande kulturtjänsterna för vuxna utvecklas så att det är lättare för barn att tillgodogöra sig dessa. Enligt *Lärarnas samorganisation* bör den kultur som erbjuds barnen utveckla barnets hela personlighet i gynnsam riktning, skapa en själsligt frisk personlighet med klara värderingar, som har ansvarskänsla och respekt för andra människor, erbjuda mångsidiga impulser och därigenom uppmuntra barnet till att utveckla sin begåvning och sina särskilda anlag, skapa sådana förhållanden att de förseningar i utvecklingen som beror på en impulsfattig omgivning kan mildras. *Ålands litteraturförening* delar förslagsställarnas uppfattning om vad barnkultur är.

Även *Bandalag Islenska Leikfélaga* (De samvirkande islandske Teaterselskaper) anser att kulturpolitiken bör vara densamma för barn och vuxna, dock med det villkoret att barns möjligheter att ta del i kulturlivet är mindre än vuxnas.

Norske kirke- og undervisningsdepartementet pekar på att medlemsförslaget synes ha ett relativt snävt kulturbegrepp som utgångspunkt. Departementet anser att man i utredningsarbetet bör lägga ett bredare kulturbegrepp till grund så att olika typer av barn och ungdomsarbete dras in och inte all vikt läggs vid traditionella konstformer som litteratur, film, musik osv. Det hänvisas här till St. meld. nr. 52 (1973—74) Ny kulturpolitik, som dryftar en räkna spörsmål om ett utvidgat kulturbegrepp. *Socialdepartementet* anför att barns och ungas motståndskraft mot kommersiellt utbud är nära förbunden med den enskilda individens livssituation och att som konsekvens av detta kulturpolitiska frågor inte får betraktas som ett isolerat problem. *Ungdomslitteraturens forfatterlag* reagerar på ordet "barnkultur" för att det kan förstärka den allmänna uppfattningen av barn som en undergrupp i samhället och menar att det är politikernas sak att försöka ändra på den vanliga inställningen "bara för barn".

Socialstyrelsen i Sverige betraktar barnkulturen som en integrerad del av barns och ungdoms fritid. En viktig del av en meningsfull fritid är ett kulturutbud av god kvalitet. *Sveriges elevers centralorganisation* anser att det är olyckligt att skilja barnkultur från övrig kultur. Bra

barnkultur i form av teater, böcker eller dylikt är något som ger barnen en roande handling och de vuxna ett budskap.

b) *Allmän inställning till förslaget*

Nordiske Lærerorganisasjoners Samråd, vilket som enda samnordiskt organ uttalat sig om medlemsförslaget, ger förslaget sitt stöd och anser det viktigt att få utrett vilka åtgärder som bör vidtas för att förbättra kvaliteten på och öka omfånget av den insats som görs för att ge barn i hem och skola de bästa möjligheter och villkor att utveckla sitt känslö- och tankeliv.

Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v. i Danmark tillkännager sitt klara intresse av att det företas en utredning och antar generellt att insatser på området erbjuder skolan stöd i dess arbete, också i det fall att insatsen siktar på verksamhet utanför skolan. *Danske Dramatikeres Forbund*, som inte uttalar sig om medlemsförslaget, hänvisar till ett tidigare uttalande om barns andel i kulturlivet. De i detta uttalande skisserade åtgärderna till stöd för barnkulturen motsvarar i mycket den beskrivning av sitt arbete som den av ministerrådet tillsatta nordiska arbetsgruppen för barnkultur presenterat. Förbundet betonar i sitt tidigare uttalande behovet av en snabbarbetande kommission med bred representation av sakkunniga, vilka som konstnärer och pedagoger har praktiska erfarenheter av barn och kultur. *Danmarks Forfatterforening* är i det stora hela enig med förslagsställarna. Stöd till ytterligare initiativ på barnkulturens område är mycket nödvändigt inte blott för att göra barnen kulturaktiva, utan för att vidga deras horisont och ge dem inspiration till att se sig själva och tillvaron ur olika synvinklar. *Skole og samfund* ser ingen anledning till särskilda anmärkningar, men förutsätter att den kulturella insatsen är allsidig och att föräldrarnas primära ansvar för sina barns uppfostran inte rubbas. *Bibliotekarforeningens Faggruppe for Børnebibliotekarere* stöder förslaget generellt.

Børnefilmudvalget, som inte är helt enigt med förslagets premisser i detaljerna, ansluter sig dock till huvudtesen att det för ögonblicket saknas en samordning av ansträngningarna och en ömsesidig kunskap om vad som försiggår på nordiskt plan. Den nordiska utredningen borde enligt utskottet ha som uppgift att undersöka och ge förslag till hur ett utvidgat och intensifierat samarbete om barnkulturen i alla dess manifestationer skall kunna etableras samt ges befogenhet att sätta igång samarbetet. *Børnehave- og Fritidspædagogseminariernes Rektorforsamling* ger förslaget sin fulla tillslutning och uttrycker sin glädje över det. Församlingen önskar dock fastslå att en kvantitetsökning och kvalitetsförbättring av kulturutbudet blott har ringa effekt, om det inte samtidigt ges möjlighet till att stimulera barnen till att ta emot utbudet. Församlingen tillfogar att kulturutbudet är mindre ju mindre barnen är.

Børne- og Ungdomspædagogernes Landsorganisation pekar på den omfattande dokumentation och de många konkreta förslag som redan existerar på barnkulturområdet och önskar att arbetet sätts igång. *Dansk Amatør Teater Samvirke*, till vars yttrande KOR 72 — *sammenslutning af amatørkor* ansluter sig, stöder liksom *Dansk Amatørorkester Samvirke* en insats till förmån för barnkulturen, medan *Skolernes Kunstforening* finner förslaget väsentligt.

Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete i Finland, i vars yttrande *undervisningsministeriet* instämmer, föreslår att konkreta samnordiska utredningar företas rörande emigrantbarn, deras problem och kulturbehov samt samnordisk produktion av kulturservice då ett land är för litet för att upprätthålla en fullständig produktion på hög nivå. *Socialministeriet* anser en utredning nödvändig. *Skolstyrelsen* framhåller att utredningen av barnkulturens ideologiska bakgrund och verkliga innehåll måste fortsätta, innan denna kultur kan utvecklas i grunden. För att det nordiska samarbetet skall lyckas måste barnkulturen kartläggas på nationell grund. *Skolstyrelsen* anser att den finländska barnkulturen måste ges en klar principiell bakgrund, som bygger på samhällsskicket, samhällets struktur och målen för uppfostran. *Yleisradio* förenar sig i princip om förslagets tankegångar och synpunkter. *Alands landskapsstyrelse, utbildningsavdelningen* anser att en utredning skulle vara av stort värde. *Finlands svenska författareförening* finner att den bild förslaget ger av barnkulturen i dag säkert är realistisk och att den utgör en utomordentlig motivering för förslaget om en utredning. *Tidningarnas förbund* förordar förslaget. *Samfundet Folkhälsan* ansluter sig till förslaget och vill särskilt påminna om både glesbygdsbarnens och de handikappade barnens behov av rätt till aktiv, kulturskapande verksamhet och möjlighet till att ta del i det kulturutbud som finns och planeras.

Mannerheims barnskyddsförbund, som anser förslaget aktuellt och värt understöd, förenar sig i medlemsförslagets synpunkter på kulturmiljöns betydelse för individens utveckling. En miljö med kulturella impulser utformar individens bild om det omgivande samhället, om övriga individer och om värden som bör eftersträvas samt utformar och främjar individens möjligheter att utveckla sig till en aktiv mottagare, permanent förmedlare och självständig skapare av kulturens olika uppenbarelseformer. *Barnskyddsförbundet* betonar i synnerhet invandrarbarnens impulsfattigdom. *Samverkande bildningsorganisationerna* förenar sig med förslaget och anser att särskild uppmärksamhet bör fästas vid de nordiska emigrantbarnens kulturfattiga miljö, så att i första hand deras kulturella behov kan tillfredsställas. *Finlands biblioteksforening* liksom *Mariehamns stadsbibliotek* stöder förslaget. *Lärarnas samorganisation* anser att både attitydförändringar och konkreta åtgärder är en förutsättning för att såväl kvalitativt som kvantitativt för-

bättra kulturutbudet för barn. Organisationen anser det vara hög tid att gå från ord till handling. *Ålands lärarförening* omfattar helt det väckta förslaget liksom *Ålands litteraturförening* och *Finska teaterorganisationernas centralförbund*. *Finlands filmarkiv* ansluter sig i huvudsak till förslaget, men önskar särskilt poängtera att barnkulturens målsättning och finansiering först bör ordnas i Finland för att därmed åstadkomma samnordiska förutsättningar. *Finlands filmstiftelse* finner det önskvärt att de i förslaget uppskisserade åtgärderna vidtas. *Föreningen för barn- och ungdomsfilm* anser att de i förslaget uppräknade omständigheterna utgör en förpliktande bakgrund till åtgärder. *Finlands ungdomsförfattare* anser förslaget viktigt. *Ålands ungdomsförbund* och *Filmklubben Chaplin* understöder förslaget.

Bandalag íslenskra leikfélaga ansluter sig till förslaget, men betonar att förslagets betydelse inte kommer att vara stor utan nationella beviljningar till barnkulturen.

Norska *forbruker- og administrasjonsdepartementet* finner det aktuellt med en insats från samhällets sida till stöd för barnkulturen. *Kirke- og undervisningsdepartementet*, *sosialdepartementet* och *Norsk kulturråd* stöder förslaget.

Rikskonsertene påpekar att barnkulturen diskuterats ett flertal gånger, men att mycket litet åstadkommits. *Norsk barnefilmnemnd* pekar på områden kring vilka nämnden vill få till stånd utvidgat och förstärkt nordiskt samarbete. *Norsk rikskringkasting* och *Ungdomslitteraturens forfatterlag* understöder förslaget.

Enligt den svenska *socialstyrelsens* mening finns det anledning att bevaka frågan om barnkulturen och dess innehåll och vidga den till att gälla ett nordiskt samarbete. Styrelsen bifaller den föreslagna utredningen. *Skolöverstyrelsen* tillstyrker likaså förslaget och menar att utbildningsdepartementets arbetsgrupp för barnkultur bör vara en naturlig samarbetspart under utredningen. *Statens kulturråd*, som anför att en särskild barnkulturgrupp tillsatts, vars arbete förutsätts vara avslutat med utgången av budgetåret 1975/76, anser att utvecklingen av nödvändiga insatser på barnkulturområdet måste vara en integrerad del av den allmänna utbyggnaden av statlig kulturpolitik. Det är enligt rådets mening inte önskvärt att hela arbetet med barnkulturfrågorna läggs på nordisk basis. De speciella förutsättningarna i varje land är av väsentlig betydelse och det kan därför innebära risk att sätta igång en samlad barnkulturutredning på nordiskt plan, eftersom en sådan utredning kan bromsa en kontinuerlig utbyggnad av kulturpolitiken i varje särskilt land. Statens kulturråd tillstyrker förslaget, men först sedan det på nationellt plan gjorts klart vilka frågor som det är lämpligast att behandla i varje nordiskt land som ett led i utvecklingen av den nationellt drivna kulturpolitiken.

Också *statens barnfilmnämnd* tillstyrker förslaget, men anser att en

utredning inte får hindra att man under tiden i Sverige vidtar åtgärder inom barnfilmens område. Tveksamt ställer sig däremot *svenska filminstitutet* till vad det anser vara ett olimiterat förslag. Det torde enligt institutets uppfattning vara bättre med nordiska punktinsatser på sådana konkreta områden där förhållandena är tillräckligt likartade. Det synes institutet därför mera angeläget att ta fasta på de nationella förslag som föreligger på barnkulturens område. *Svenska bokförläggareföreningen* tillstyrker förslaget, men finner samtidigt anledning att för Sveriges del i vissa avseenden korrigera den syn på nu rådande förhållanden som redovisas i förslaget. Även *Sveriges författarförbund* förordar en utredning. *Sveriges radio* frågar sig om en ytterligare inventering av förhållandena är påkallad och om i så fall en nordisk samverkan kan effektivisera ansträngningarna. Radion påpekar att ett betydande antal aktiva organ synes vara beredda till större insatser om bara medel ställdes till förfogande. Förslagets hemställen är knappast meningsfull med avseende på svenska förhållanden. *Sveriges psykologförbund* stöder medlemsförslaget om samnordiska insatser för barnkulturen, men frågar sig om det behövs en eventuellt långvarig utredning, som ytterligare försenar en aktiv satsning. *Riksförbundet hem och skola* och *Sveriges elevers centralorganisation* tillstyrker förslaget.

c) *Förslag till stödåtgärder för barnkulturen*

Nordiska Lærerorganisasjoners Samråd understryker att bibliotek, skolor, förskolor och andra institutioner borde ges större ekonomiska möjligheter till ett större och bättre kulturellt utbud för barn och ungdom.

Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v. anför att det har skett en mycket kraftig aktivitetsutveckling i folk- och skolbiblioteken och att det är barnen mer än någon annan låntagargrupp som svarar för denna. Direktoratet antar att de planerade insatserna generellt kan erbjuda skolan värdefullt stöd i dess arbete, också då dessa syftar till verksamhet utanför skolan. *Dansk Komponistforening* hänvisar till sin utförliga rapport "Vurdering af NOMUS bestillingerne ved Nordiske Musikdage 1974 belyst ud fra emnet børnemusik". Utgångspunkten är att det ingalunda är givet att de nordiska beställningarna enbart skall ges till vuxna professionella kompositörer. Barnmusik betyder idag inte blott musik skriven för barn, utan även musik helt eller delvis skriven av barn, emedan barn oftare förefaller vara bättre idégivare än utövare. *Danmarks Biblioteksforening* framhåller den betydelse som ett väl planlagt och välutvecklat barnbibliotek kan ha, inte bara genom att ställa böcker och annat material till förfogande för barn i alla åldrar och från många olika miljöer, utan också genom utbudet av barnteater, barnfilm och en lång räckta skapande aktiviteter. *Bibliotekarforeningens Faggruppe for Børnebibliotekarere (BØFA)*

betonar vikten att barn får lika villkor att mottaga de mera institutionaliserade formerna för kultur, att barnens möjligheter att själva utveckla sin kultur ökas, att enskilda personer och grupper som önskar förbättra villkoren för barnkulturen ges större ekonomiska möjligheter till att arbeta utanför de etablerade institutionernas ramar.

Seminariernes Formningslærerforening anser att förslaget endast i mindre omfattning befattar sig med barns förhållande till bilder. Föreningen föreslår bättre villkor för ämnet formning i skolorna, stöd till kurser och möten där nordiska formningslärare kan fortsätta det påbörjade utbytet av erfarenheter om undervisning i bildspråk, stöd till vandringsutställningar, bildkonst till skolorna osv. Enligt *Børne- og Ungdomspædagogernes Landsorganisation* kan en förbättring åstadkommas såväl genom direkt höjning av de offentliga medlen som genom omprioritering till förmån för barnen vad gäller det samlade kulturområdets beviljningar i de nordiska länderna.

Stödet till barnkulturen bör enligt *Dansk Amatør Teater Samvirke* innebära att man söker motarbeta den isolation som åldersgruppen kulturellt sett ofta befinner sig i, det merkantila utnyttjande som barnen är utsatta för, det vanetänkande att barn och unga får sina upplevelser genom att vara mottagare, medan de i verkligheten får långt större upplevelser av bestående värde när de är utövande, medskapande kulturaktiva. Organisationen påpekar att varje insats blir fåfång, om den inte säkras med ett tillräckligt ekonomiskt stöd. *Dansk Amatør Orkester Samvirke* framhåller att det merkantila och i många avseenden grova utnyttjandet i förhållandet till barn är särskilt framträdande på musikens område och menar att detta beklagliga förhållande bör ha en särskild prioritet i kommande undersökningar och förhandlingar. De senaste årens utveckling av särskilda musikmiljöer, där barn och unga är passiva förbrukare är enligt organisationen skadlig och det borde ges en mera konsekvent och kvalitetsmässig musikuppföstran. *Skolernes Kunstforening* påpekar att den bildande konsten inte omnämnts i förslaget och menar att det pedagogiska konstorienterade arbete som utförs i skolorna är med om att ge grundläggande kulturvanor. *Dansk Filmlærerforening* understryker vikten av att ge barnen en mediaföstran, som leder till förståelse av bildmediernas uttryck. Ett grundläggande område att investera pengar och tid i är enligt föreningen forskning, som försöker klarlägga barns situation i förbindelse med mottagning av bildmediainformation. Det saknas synpunkter om det viktiga i att barn själva ges möjligheter att frambringa kultur.

Skolestyrelsen i Finland presenterar ett mycket omfattande program till stöd för barnkulturen, innehållande synpunkter på möjligheterna att öka kulturutbudet, skola och daghem som förmedlare av kultur och kulturbefrämjande attityder samt kodifiering av den verksamhet som är nödvändig med tanke på framsteg i frågan. *Yleisradio* meddelar att

bolaget medvetet strävar till att öka andelen egna produkter för barn, emedan en stor del av de rundradioprogram som riktar sig till barn fortfarande är importerade filmer. *Finlands svenska författareförening* rekommenderar samtryckning av bilderböcker med texter på olika nordiska språk, ökad internordisk översättning av barnböcker och utbyte av barnteaterföreställningar. *Tidningarnas förbund* anser att man med samnordiska medel borde kartlägga massmedieundervisningen i de olika länderna och undersöka de metoder med hjälp av vilka man erbjuder de unga förutsättningar att tillgodogöra sig kulturutbudet. *Mannerheims barnskyddsförbund*, som refererar delar av sitt barnpolitiska program, överväger användningen av rådgivningsbyråsystemet för distribution av material till barn. Förbundet tänker sig att i ett lämpligt skede till barn i lekåldern dela ut välplanerade trycksaker, olika typer av leksaker i impulsförpackning med uppfostringsanvisningar åt föräldrarna.

Samverkande bildningsorganisationerna understöder alla åtgärder som är inriktade på en produktion av högklassiga TV-program och filmer för barn och ungdom. Även daghemmens, förskolornas, skolornas, bibliotekens och andra inrättningars möjligheter till ett ökat kulturutbud borde förbättras. *Finlands biblioteksforening* förenar sig helt med förslaget om att staten borde garantera betydligt större ekonomiska resurser för folk- och skolbiblioteken vid utvecklandet och utvidgandet av barnbiblioteksverksamheten. *Mariehamns stadsbibliotek* anför synpunkter som bör beaktas vid den kommande utredningen. *Lärarnas samorganisation* understöder varmt tanken på ett samnordiskt organ för främjande av barnkulturen med uppgift att koordinera den verksamhet som sker på barnkulturens område, handha forskningsverksamheten på området, ordna utbildning för dem som skapar barnkultur och har ansvar för denna. *Ålands lärarförening* hoppas på åtgärder, som siktar till en kvalitativ förbättring av framför allt film och TV-program för barn. *Ålands litteraturförening* föreslår att åländska landskapsstyrelsen tillsätter en arbetsgrupp med uppgift att diskutera och utveckla olika idéer och bearbeta förslag till olika slags verksamhet och förbättringar av kulturutbudet inom landskapet. *Finska teaterorganisationernas centralförbund* skisserar upp ett detaljerat program för att öka barnteaterutbudet utgående från att den för barn och ungdom producerade teatern måste jämföras med den för vuxna producerade.

Finlands filmarkiv betonar vikten av att varje nordisk nation vid samproduktion och utbyte av program bevarar sin särart också ifråga om barnkultur. *Föreningen för barn- och ungdomsfilm* presenterar ett detaljerat förslag gällande av TV producerade barnfilmer, utbildning av lärare för barnfilmarbetet, alternerande barnfilmdagar, import av barnfilmer, barnfilmtävlingar. *Finlands ungdomsförfattare* anser att en åsiktsförändring måste ske hos dem som inverkar på den finska littera-

turpolitiken, nämligen förläggare, kritiker och litteraturforskare, enligt vilka barnlitteraturen knappast är någon litteratur, och föreslår att inställningen på det litteraturpolitiska fältet kartläggs samt att möjligheterna att förändra den negativa inställningen utreds. *Filmklubben Chaplin* påpekar att Åland, liksom de övriga enspråkiga svenska områdena i Finland, befinner sig i underläge jämfört med det finska Finland när det gäller att ordna barnfilmföreställningar. Klubben föreslår att kanalerna till det rika utbudet av barnfilmer i Sverige öppnas. Ett nordiskt informationscentrum för barnkultur föreslår *Rädda Barnen, Ålands distrikt*. Centret borde ha ett praktiskt handlingsprogram, ha rätt att verka som påstötare och ytterligare ha tillgång till konsulenter. Även *Föreningen Barnet och vi* understöder tanken på ett informationscentrum med en kultursekreterare i varje landskap.

Norska *forbruker- og administrasjonsdepartementet* understryker särskilt musik, sång och lek, därför att barn genom dessa har möjlighet att själva vara aktiva och skapande, vilket ställer krav på utformningen av bostadsområdena med lekplatser och friområden. Departementet riktar också uppmärksamheten på språkliga minoritetsgrupper, samisktalande barn och barn av utländska föräldrar och understryker särskilt vikten av samarbete ifråga om t. ex. utgivning av böcker. *Statens bibliotekstilsyn* önskar medel för översättning av värdefull barnlitteratur för sådana nordiska språkgrupper som inte kan förstå originalutgåvan, för Norges del till nynorska och/eller samiska, då utbudet på dessa språk är otillräckligt. Tilsynet föreslår medel till organiserad information om barnlitteraturen i grannländerna, samnordisk produktion av bildband baserade på kända bilderböcker och av helt korta filmer för folkbiblioteken att visas för små barn. *Rikskonsertene* påpekar att det saknas fasta organ med uppgift att följa med utvecklingen samt vara rådgivande och initiativtagande organ. Det skulle behövas ett för varje land jämte ett nordiskt organ för samordning. Ytterligare förslag är förbättring av musikundervisningen i grundskolan, utbyggnad av den kommunala musikskolan, skolkonsertverksamheten och musikprogrammen för barn och ungdom i radio och TV samt musikspalter för barn och ungdom i tidningarna. *Norsk barnfilmnämnd* vill ge barnfilmen en klart uttryckt särställning så att i fråga om produktionsstöd konkurrens med vuxenfilm inte uppstår. Nämnden understöder ett vid symposiet om barnkultur på Hässelby slott väckt förslag om att upprätta en nordisk filmverkstad, som skulle kunna utgöra en sektion av det likaså föreslagna nordiska informationscentret. *Ungdomslitteraturens forfatterforlag* hänvisar till symposiet "Barn och kultur" av år 1969 och avslutar sig till förslaget om att upprätta ett nordiskt informationscentrum, men varnar för att tro att allt är gjort genom att inrätta ett sådant.

Svenska *socialstyrelsen* som anför att den sociala och kulturella sektorn under senare år närmast sig varandra mer och mer citerar en av

Svenska kommunförbundet 1973 uppgjord diskussionspromemoria i vars utarbetande socialstyrelsen och skolöverstyrelsen deltagit, enligt vilken ungdomsgårdarnas uppgift bl. a. är att ge kulturell träning genom att introducera konstnärliga aktiviteter, stimulera besökarna att ta del av kulturaktiviteter på orten samt att inom gården aktivt arbeta med teater. *Skolöverstyrelsen* anser att utvidgat samarbete inom de nordiska länderna för såväl kulturarbetare som för administrativt ansvariga skulle kunna innebära en ökad kontakt och stimulans i arbetet. Det synes enligt styrelsen angeläget att samarbetet får en sådan form att de nordiska länderna väl känner varandras utbud och finner former för utnyttjande av de delar av resp. lands initiativ och erfarenheter som kan användas också i andra länder. För exempelvis finska invandrare skulle ett utökat kultursamarbete ge ökade möjligheter till kontakt med hemspråket och med kulturströmningarna i hemlandet. Som exempel på områden där möjligheten till gemensamma åtgärder borde prövas nämnes planering för utvecklingsarbete, lärarutbildning, samarbete skolasambände utanför skolan, skolans möjligheter att arbeta med moment som nära anknyter till aktiviteter utanför skolan och som kan utgöra en brygga till aktivitetsmöjligheter i vuxenvärlden.

Statens barnfilmnämnd, som konstaterar att våldstendenserna och avhumaniseringen i människosynen ökat även i filmer avsedda för yngre ålderskategorier, förordar ett utbyte av erfarenheter då det gäller utförd forskning och även initiering av ny sådan beträffande påverkan på barn och ungdom av t. ex. våldsinslag på film. *Svenska filminstitutet* framför kravet att de goda barnprogrammen i TV även görs tillgängliga för annan distribution än genom TV. Dyliga åtgärder kan med fördel utredas på nordisk bas. *Svenska bokförläggareföreningen* hänvisar till sitt yttrande om den svenska litteraturutredningens betänkande enligt vilket det krävs ett effektivt statligt utgivningsstöd såväl för barn- och ungdomsböcker som för annan utgivning. Föreningen hemställer att det nordiska arbetet i fråga om barnkulturen så mycket som möjligt inriktas på att åstadkomma läsfrämjande verksamhet för barn. *Sveriges författareförbund* föreslår samnordiska insatser såsom tillskapande av fonder för gemensam produktion av barnfilm, TV-program, kvalitetsserier samt gemensamma distributionskanaler. Samnordiska organ borde också fungera som påtryckningsgrupper på samhällets beslutsfattare och institutioner. *Sverige radio* redovisar ett digert program för barnkulturen med barnteater, barnfilm, barnprogram i radio och TV, skolprogram i radio och TV samt barnböcker. Avgörande är enligt radion hur mycket medel det allmänna är berett att satsa på barnkulturen.

Svenska barnboksinstitutet saknar en inte alltför omfattande skrift med grundläggande uppgifter om barnlitteraturen i samtliga nordiska länder, såsom utgivning, författare, illustratörer, tidskrifter etc. under tiden efter andra världskriget. Skriften, som kunde kallas "Barnboken i

Norden" borde utges parallellt på danska, finska, färöiska, grönländska, isländska, norska, samiska och svenska. *Sveriges psykologförbund* betonar det viktiga att nå i synnerhet de kulturfattiga miljöerna som inte ger barnen stimulans till emotionell och intellektuell utveckling och rekommenderar ett intimt samarbete via daghem, bibliotek och andra institutioner. Förbundet påpekar att invandrargruppen inte berörs i förslaget och framhåller att uppmärksamhet också riktas mot att finna en lösning där invandrabarn kan få möjlighet att åtnjuta invandrarlandets kultur samtidigt som de kan berika mottagarlandets kulturutbud genom sin egen kultur. *Sveriges elevers centralorganisation* anser att statens ansvar för barnkulturutbudet inte bör överdrivas så att staten startar egna förlag. Staten borde ge sitt stöd i form av utökad biblioteksverksamhet eller som speciella barnpjäser vid teatrar. Förbundet stöder idén om ett nordiskt informationscentrum för barnkultur under förutsättning att såväl föreningar och skolor som enskilda personer får information om verksamheten och menar att organet också borde hålla ett öga på den politiska objektiviteten i barnprogrammen.

3. U t s k o t t e t

Kulturutskottet konstaterar inledningsvis att ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i januari 1975 tillsatte en arbetsgrupp med uppdrag att med utgångspunkt i en aktuell kartläggning av existerande förslag, initiativ och samarbetsmöjligheter framlägga konkreta planer för fortsatt samarbete kring barn och kultur. Det förutsattes särskilt att gruppen tar hänsyn till existerande möjligheter, som kan användas på nordisk bas. Enligt den av ämbetsmannakommittén godkända planen för gruppens arbete består detta av fyra faser: insamling och registrering av upplysningar, analysering och systematisering av dessa, uppgörande av konkreta planer på basen av de inhämtade upplysningarna, förverkligande av planerna och uppföljning av resultatet. Ämbetsmannakommittén har uttryckt önskemål om att den första fasen, kartläggningen, skall koncentreras så mycket som möjligt. Arbetsgruppen avser att avsluta denna i februari 1976.

Vad själva medlemsförslaget beträffar är kulturutskottet enigt med förslagsställarna om att definiera barnkultur som den kultur som erbjuds barnen i hemmen, i skolan och på fritiden. Kulturbegreppet har i förslaget helt riktigt fått en bred tolkning, som inte utesluter ett vare sig traditionellt eller mindre traditionellt kulturutbud. Denna tolkning ger möjlighet att ställa samma krav på kvalitet även på sådan verksamhet och sådana alster som med ett snävare synsätt lätt skulle kunna undgå uppmärksamhet såsom icke hörande till området. Utskottet önskar mot denna bakgrund att kulturbegreppet utvidgas såsom vissa norska och svenska remissinstanser föreslagit.

Samtidigt som man erkänner att kvalitetskraven bör vara desamma i fråga om såväl barn- som vuxenkultur, måste man dock ha klart för sig att ansvaret vad gäller barnkulturen är så mycket större för att barnen har mindre möjligheter att aktivt delta i kulturlivet, men framförallt för att de av naturliga skäl inte kan förhålla sig tillräckligt kritiska till kulturutbudet. Och då det utbud som idag är mest synligt och därigenom lättast tillgängligt är starkt kommersialiserat och utarbetat mera med tanke på vinst än av omtanke om barnen, framstår behovet av samhälleliga insatser till stöd för barnkulturen som så mycket angelägnare.

Ett kraftigt samhälleligt stöd till barnkulturen skulle vara ägnat att försvaga den ännu tämligen utbredda uppfattningen om barnen som en undergrupp i samhället, barn- och ungdomstiden bara som ett förstadium till något viktigare. Ett ställningstagande för denna fråga i Nordiska rådet skulle därför kunna åstadkomma den av kulturarbetarna efterlysta positiva inställningen till barnkultur och därmed också till barn hos anslagsbeviljande myndigheter, organisationer och institutioner.

Så gott som alla remissinstanser ställer sig positiva till den föreslagna utredningen om åtgärder till stöd för barnkulturen. Visserligen gör sig en viss otålighet gällande på en del håll: man framhåller att det i fråga om barnkulturen föreligger omfattande dokumentation och ett stort antal konkreta förslag, som väntar på att förverkligas. Detta är säkert riktigt åtminstone vad det nationella planet beträffar. Men det saknas fortfarande en allsidig utredning på nordiskt plan, för vilken resultaten av de företagna nationella utredningarna kan bilda utgångspunkt. Dessutom förutsätter den föreslagna samnordiska utredningen av barnkulturen och dess behov grundlig kännedom om barnkulturen och dess villkor i de enskilda länderna, som de nationella utredningarna borgar för.

Kulturutskottet vill understryka att en utredning under den tid arbetet fortgår inte får hindra nationella åtgärder till fromma för barnkulturen och inte ytterligare försena en aktiv satsning. Det har nämligen av remissmaterialet framgått att det finns ett betydande antal aktiva organ redo att göra en insats, om bara medel ställdes till förfogande. Det är risk för att återhållsamhet hos anslagsbeviljande instanser leder till att intresset hos dem som av ideella skäl arbetar med barnkulturen svalnar eller i värsta fall slocknar.

En av utgångspunkterna till förslaget är att kulturvanor som grundläggs under uppväxttiden blir bestående. Då så är, betyder det att barn från kulturovana hem måste få denna brist kompenserad på annat håll, på daghem, i skolor osv. Utskottet vill peka på ytterligare några grupper som kulturellt sett är mera eftersatta än andra, nämligen glesbygdsbarn, handikappade och på senare tid i allt större omfattning invandrarbarn. Inte nog med att dessa eventuellt redan från förut lever i en kulturfattig miljö. Deras speciella situation gör behovet av insatser ännu mera påkallat. Kravet att kulturlivet måste utformas så att alla män-

niskor, både vuxna och barn, får möjlighet att delta i kulturella aktiviteter framstår även mot denna bakgrund som fullt berättigat.

Såsom det av presentationen av remissmaterialet framgår rymmer detta en stor mängd förslag till åtgärder avsedda att stöda barnkulturen. Kulturutskottet har dock inga praktiska möjligheter att värdera de enskilda förslagen, än mindre att ställa dessa i inbördes prioritetsordning, utan överlämnar denna del av arbetet till utredningen. Utskottet förutsätter härvidlag att utredningens sammansättning blir en garanti för allsidighet i arbetet med tanke på såväl nationella behov som av ämnet dikterade krav. Dock kan utskottet inte låta bli att varna för vanetänkandet att barn och unga får sina upplevelser enbart genom att vara mottagare av kultur, medan upplevelserna i själva verket är mycket intensivare och därigenom får ett större värde när barnen och de unga själva är aktiva, antingen genom att skapa eller utöva. Det framstår därför som mycket angeläget att främja framförallt sådant som stimulerar till aktivitet. I detta sammanhang må endast situationen på musikens område nämnas. Den snabba utvecklingen inom ljudåtergivningstekniken har lett till att skiv-, band- och kassettspelare av hög klass blivit tillgängliga även för unga, något som naturligtvis inte i och för sig skall klandras. Men denna utveckling har samtidigt betytt att barn och ungdom i allt högre grad blivit passiva förbrukare av musik framställd i starkt kommersiellt syfte i takt med det minskade behovet av levande musik. Det synes härvidlag naturligt att det värdefulla musikfostrande arbete som utförs av musikskolorna ges allt stöd.

Kulturutskottet har med tillfredsställelse konstaterat att ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete redan tillsatt en arbetsgrupp, vars arbetsuppgift just är att med utgångspunkt i en aktuell kartläggning av existerande förslag, initiativ och samarbetsmöjligheter framlägga konkreta planer för fortsatt samarbete kring barn och kultur. Ämbetsmannakommittén har uttryckt önskemål om att kartläggningsarbetet skulle koncentreras så mycket som möjligt. Utskottet förenar sig om detta önskemål och understryker samtidigt vikten av att detta arbete, som skall utgöra grunden för de konkreta planerna, utförs utan tidsutdräkt.

Arbetsgruppen har själv understrukt vikten av att det verkligen vidtas åtgärder i enlighet med de planer som gruppen kommer fram till. Även om utskottet uppfattar ett sådant önskemål som helt självklart vill det dock även för sin del gärna betona vikten av att arbetet inte stannar vid enbart en utredning, utan snabbt leder till beslut om konkreta åtgärder. Det yttersta och samtidigt viktigaste syftet med utredningen är naturligtvis att det vidtas åtgärder för att förbättra kvaliteten på och öka utbudet av den kultur som erbjuds barn i hemmen, i skolan och på fritiden.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av pågående utredningsarbete framlägga konkreta planer för utveckling av samarbetet på barnkulturens område.

Köpenhamn den 4 december 1975

Ele Alenius (Skdl) *Liv Andersen (A)*

Per Borten (Sp) *Eric Carlsson (c)*

Svend Haugaard (RV) *Elsi Hetemäki (Kok)*

Karl-Erik Häll (s) *K. J. Mortensen (S)*

Ingemar Mundebo (fp) *Nikolaj Rosing (Grønl.)*
Viceförman

Liv Stubberud (A) *Sigrid Utkilen (H)*

Bengt Wiklund (s) *Folke Woivalin (ÅS)*

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Medlemsförslag om nordisk giltighet för körkort

(Väckt av Bjarne Mørk Eidem, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Seppo Westerlund och Paavo Väyrynen)

Som en följd av dels den växande turismen mellan de nordiska länderna och dels den gemensamma nordiska arbetsmarknaden anmälde sig redan på femtiotalet ett behov att liberalisera reglerna om körkorts giltighet i annat nordiskt land. Då infördes i stöd av mellan de nordiska länderna den 15 september 1956 ingångna överenskommelser regeln om att ett i ett nordiskt land utfärdat körkort gäller vid tillfälligt eller kortvarigare besök i annat nordiskt land. Ett decennium senare var tiden inne att gå ett steg längre, att försöka få till stånd allmän enhetlighet på detta område och giltighet för körkortet även vid varaktig bosättning i annat nordiskt land. Nordiska rådet antog år 1965 en rekommendation i ärendet (*rek. nr 8/1965*). I anledning av rekommendationen tillsatte regeringarna en nordisk ämbetsmannakommitté med uppgift att undersöka körkortsfrågan i dess helhet. Ämbetsmannakommittén föreslog i sitt betänkande, som publicerats i Nordisk utredningsserie (*Nu 1969: 7*), att i ett nordiskt land utfärdat nationellt körkort skall gälla i besökslandet även sedan innehavaren tagit fast bostad där.

Vid remissbehandlingen av ämbetsmannakommitténs betänkande uttalades genomgående en positiv inställning till genomförandet av kommitténs förslag. I anledning av ett i ärendet på grundval av ämbetsmannakommitténs förenämnda betänkande väckt tilläggsförslag uttalade Nordiska rådets trafikutskott, att ämbetsmannakommitténs förslag anger hur det är möjligt att genomföra ett ömsesidigt godkännande av nordiska körkort även sedan innehavaren fått fast bostad i ett annat nordiskt land än det där körkortet utfärdats. På förslag av utskottet antog Nordiska rådet en rekommendation om genomförande av ämbetsmannakommitténs förslag (*rek. nr 34/1970*).

På regeringarnas uppdrag har Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) därefter utarbetat detaljerade förslag till lösning av vissa tillämpningsfrågor, som aktualiseras vid en sådan nordisk giltighet av körkort, som ovan berörts. Förslagen har framlagts i en särskild rapport, *Körkort i Norden*, som i maj 1974 överlämnats till vederbörande ministrar i de nordiska länderna.

Enligt undertecknades mening är saken nu tillräckligt utredd. Tiden

är inne att verkställa de framlagda förslagen. NKV:s utredning visar på vilket sätt en nordisk giltighet för körkort kan genomföras. Förhållandena i de nordiska länderna är så pass likartade i trafikalt och trafiksäkerhetsmässigt hänseende liksom även de grunder, enligt vilka körkort beviljas i de olika länderna, att det synes befogat att såsom experterna föreslagit frånse från kravet på absolut överensstämmelse i fråga om de nationella bestämmelserna på detta område innan en nordisk giltighet kan införas. För vanliga människor framstår det också som det enda naturliga att ett i ett nordiskt land beviljat körkort utan vidare gäller i vilket som helst annat nordiskt land. När det vid fast bosättning i ett annat nordiskt land än det där kortet beviljats visat sig att kortet upphör att gälla och måste bytas ut mot ett nytt har det enbart gett upphov till irritation och missförstånd. Vartill ytterligare bidragit den omständigheten, att det nya kortet förutsatt erläggande av expeditons- eller stämpelskatteavgifter av varierande storlek.

Nämnas må, att lagstiftaren i Danmark förutsatt denna situation. Vägtrafiklagen i Danmark innehåller nämligen redan ett bemyndigande för justitieministern att bestämma, att körkort, som utfärdats i Finland, Island, Norge och Sverige, skall vara giltigt i Danmark också efter det att innehavaren blivit fast bosatt i Danmark.

Flyttningsrörelsen mellan de nordiska länderna har under de senaste decennierna antagit en sådan omfattning att en rörlighet av växlande storlek bland arbetskraften mellan länderna idag framstår som en helt naturlig företeelse. Intensiteten och flyttningsrörelsens riktningar varierar beroende på konjunkturerna och situationen inom det ekonomiska livet i de enskilda länderna. För den enskilde arbetstagaren och dennes familj innebär detta ofta en eller några överflyttningar från ett nordiskt land till ett annat, bosättning av varierande längd i annat nordiskt land och småningom kanske återflyttning till hemlandet.

De nu gällande bestämmelserna om utbyte av körkort berör också det växande antalet samnordiska funktionärer, som på grund av anställning vid samnordiska institutioner och samarbetssekretariat eller av olika organisationer upprättade samarbetsorgan kommer att flytta från ett land till ett annat, vanligen åtföljda av sin familj.

Ofta är arbetstagaren beroende av sin bil som fortskaffningsmedel mellan hemmet och arbetsplatsen. Skyldigheten att byta ut körkortet vid fast bosättning i ett annat nordiskt land framstår numera som en helt onödig och omständlig formalitet, som är ägnad att för sin del göra överflyttningarna ännu besvärligare och kostsammare än vad de även annars är för dem som för sin utkomsts skull nödgas flytta till ett annat nordiskt land.

Hänvisande till vad ovan anförts får undertecknade hemställa, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt genomföra de av Nordiska trafiksäkerhetsrådet i dess Rapport 6 "Körkort i Norden" framlagda förslagen så att i ett nordiskt land utfärdat körkort äger giltighet även vid fast bosättning i ett annat nordiskt land.

Oslo och Helsingfors den 29 oktober 1974

Bjarne Mørk Eidem (A)

Bror Lillqvist (Sd)

Lars Lindeman (S)

Seppo Westerlund (Lkp)

Paavo Väyrynen (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 399)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikskott över medlemsförslagen A 438/t om nordisk giltighet för trafik kort för yrkesmässig fordonstrafik och A 447/t om nordisk giltighet för körkort

1. Medlemsförslag A 438/t om nordisk giltighet för trafik kort för yrkesmässig fordonstrafik

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag A 438/t om nordisk gyldighed for kørekort til erhvervsmæssig kørsel. Udvalget har drøftet forslaget ved flere lejligheder, senest på udvalgets møde på Grønland den 28. juni 1975.

Forslaget går ud på at opfordre Nordisk Ministerråd til at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser om gyldighed for kørekort til erhvervsmæssig kørsel.

Forslagsstillerne konstaterer, at spørgsmålet om nordisk gyldighed for kørekort har været behandlet i Nordisk Råd siden midten af 1960-erne og påpeger, at til trods for, at behandlingen delvis har været motiveret af hensyn til det frie nordiske arbejdsmarkeds krav om arbejdskraftens bevægelsesfrihed, har spørgsmålet om kørekort for erhvervsmæssig kørsel ikke været taget op.

Forslagsstillerne finder, at forskellige nordiske bestemmelser angående erhvervsmæssig kørsel indebærer indskrænkninger i det i øvrigt principielt frie nordiske arbejdsmarked. De mener endvidere, at de grunde, som eventuelt motiverer nationale særbestemmelser, er endnu svagere hvad angår erhvervsmæssig kørsel end hvad der har været behandlet i forbindelse med andre erhvervskategorier, for hvilke løsninger allerede er gennemført.

2. Remissudtalelser

2.1 Indkomne remissudtalelser

Medlemsforlaget har på sædvanlig måde været sendt på remiss, og udtalelser er indkommet fra følgende myndigheder og instanser:

Nordiske:

Nordens Faglige Samorganisation (NFS)

Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR)

Nordisk Trafikskole Union (NTU)

Danmark:

Justitsministeriet
Rigspolitichefen
Politidirektøren i København
Assurandør-Societetet
Rådet for Større Færdselssikkerhed
Forenede Danske Motorejere (FDM)
Landsforeningen Tryg Trafik
Førerprøvesagkyndiges Landsforening
Landsforeningen Danmarks Bilruiter
Chaufførernes Forbund i Danmark
Danske Vognmænds Arbejdsgiversammenslutning
Dansk Kørerlærer-Union

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena
Trafikministeriet
Arbetskraftsministeriet
Automobilförbundet
Autoliikenteen työnantajaliitto r.y. (Biltrafikens arbetsgivareförbund r.f.)
Finlands lastbilsförbund r. f.
Bilbranschens centralförbund r.f.

Norge:

Justis- og politidepartementet
Kommunal- og arbeidsdepartementet
Samferdselsdepartementet
Sjefen for utrykningspolitiet
Arbeidsdirektoratet
Statens bilsakkyndiges forening
Norske forsikringsselskapers forbund
Norges automobil-forbund
Transportbrukernes fellesorgan
Trygg trafikk
Norsk rutebilarbeiderforbund

Sverige:

Rikspolisstyrelsen
Statens trafiksäkerhetsverk
Transportnämnden
Arbetsmarknadsstyrelsen
Svenska försäkringsbolagens riksförbund
Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF)
Näringslivets trafikdelegation
Folksam
Motormännens riksförbund (M)
Kungl. automobil klubben (KAK)
Sveriges trafikskolors riksförbund
Sveriges trafikbilägares riksorganisation
Svenska åkeriförbundet

De fleste remissinstanser anbefaler det udformede forslag, enten uden forbehold eller med forbehold om, at de nationelt gældende krav og betingelser ikke svækkes ved gennemførelsen af forslaget. Nogle få instanser slutter op om forslaget i princip, men mener at det ikke burde behandles på nuværende tidspunkt, idet yderligere udredning af sagen er nødvendig.

Til slut er der nogle få instanser, som hverken havde bemærkninger til eller indvendinger mod forslaget.

2.2 Remissudtalelser, der anbefaler forslaget til rekommandation uden særlige forbehold

2.2.1 Nordiske udtalelser

Nordens Faglige Samorganisation (NFS) ser ingen tungtvejende grund til at opretholde nationale særbestemmelser i Norden angående erhvervsmæssig kørsel og slutter op om forslaget efter at have hørt vedkommende erhvervsføderation i denne sag.

Nordisk Trafikskole Union (NTU) mener, at der ikke er nogen grund for nationale særbestemmelser, når det gjælder kørekort, og at gældende bestemmelser er et hinder for et nordisk arbejdsfællesskab. NTU slutter derfor op om forslagsstillernes synspunkter og støtter rekommandationen.

2.2.2 Danske udtalelser

Landsforeningen Tryk Trafik kan fuldt og helt tilslutte sig forslaget, dels fordi det er et skridt på vejen mod et fuldt nordisk arbejdsmarked, og dels på grund af den trafiksikkerhedsmæssige betydning.

Dansk Kørelærer-Union anbefaler forslaget og tilslutter sig enhver bestræbelse for harmonisering på det færdselsmæssige område.

2.2.3 Finske udtalelser

Ministeriet for inrikesärendena støtter forslaget, idet ensartede kørekort for erhvervsmæssig kørsel ville forenkle politiets kontrol med trafikken.

Arbetskraftsministeriet mener, at særlig af arbejdskraftpolitiske grunde er det betydningsfuldt at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser på dette område.

Automobilförbundet tilslutter sig forslaget og mener, at udarbejdelse af eventuelle bestemmelser burde påbegyndes snarest muligt. Enighed burde opnås om, hvordan kundskab om afvigende bestemmelser kan kontrolleres, når det gjælder permanent ophold i et andet nordisk land.

2.2.4 Norske udtalelser

Kommunal- og arbeidsdepartementet og Arbeidsdirektoratet er enige i forslaget, idet ensartede bestemmelser i de nordiske lande vil falde i tråd med tanken om et fælles nordisk arbejdsmarked.

Trygg trafik og Norges automobil-forbund giver udtryk for lignende synspunkter. Automobil-forbundet fremsætter ønske om at få forelagt de nye regler i forbindelse med forslagets eventuelle gennemførelse til udtalelse.

Norsk rutebilarbejderforbund anbefaler ensartede nordiske bestemmelser, således at erhvervschauffører kan få anledning til at praktisere deres erhverv i hvilket som helst land i Norden. Forbundet nævner som eksempel, at gældende bestemmelser har begrænset danske chaufførers muligheder til at tage arbejde i Norge.

2.2.5 Svenske udtalelser

Arbetsmarknadsstyrelsen er i princip positivt indstillet til forslaget, idet dets sigte er at harmonisere bestemmelser, der er af betydning for det nordiske arbejdsmarked.

Transportnämnden støtter forslaget og henviser til sin udtalelse af 1974-11-15 om NKV's rapport "Körkort i Norden", i hvilken Transportnämnden understreger ønskeligheden af, at spørgsmålet om kørekort i erhvervsmæssig trafik tages op til behandling, når mulighederne for yderligere harmonisering af regler på vejtrafikområdet kommer til at udredes.

Motormännens riksförbund betragter det som vigtigt at eliminere forskellen i nationale bestemmelser om erhvervsmæssig kørsel og derved forbedre det nordiske arbejdsmarked.

Sveriges trafikbilägares riksorganisation, Svenska åkeriförbundet og Sveriges trafikskolors riksförbund giver tilslutning til forslaget.

2.3. *Remissudtalelse, der tilslutter sig forslaget til rekommandation, men med bestemte forbehold, især angående svækkelse af de krav, der stilles til erhvervschauffører*

2.3.1 Danske udtalelser

Rigspolitichefen anser det rimeligt at tilstræbe ensartede regler, men fraråder, at der fastsættes lempeligere vilkår end dem, som gælder nu. De forskellige nationale regler har ikke medført praktiske vanskeligheder for politiet.

Chaufførernes Forbund i Danmark mener, at det vil være særdeles betydningsfuldt, hvis reglerne for uddannelse af motorførere og kravene til disse harmoniseres, men uden at uddannelsen formindskes eller at kravene svækkes.

Landsforeningen Danske Vognmænd ser gerne, at der gennemføres ensartede nordiske bestemmelser, men henstiller, at de kommer til at ligge så tæt op ad de eksisterende og kommende bestemmelser inden for De europæiske Fællesskaber som muligt. Kun på den måde kan det tilsikres, at chauffører fra andre nordiske lande får lige betingelser

med deres europæiske kolleger i forbindelse med arbejdssøgning i Danmark.

Førerprøvesagkyndiges Landsforening redegør i sin udtalelse for forskellige krav, der stilles for at opnå erhvervsførerbevis i Danmark og mener at disse er rimelige, og at de ikke burde slækkes væsentligt. Landsforeningen finder det ønskværdigt at få indført ensartede regler.

2.3.2 Finske udtalelser

Trafikministeriet stiller sig positivt til internordiske kørekort under den forudsætning, at bestemmelser og betingelser kan harmoniseres på en hensigtsmæssigt måde. Det gør opmærksom på, at i forbindelse med kørekortsreformen i Finland 1972 blev forskellen på privat og erhvervmæssig kørekort afskaffet, og ministeriet ser ikke nogle tungtvejende grunde til at indføre den igen.

Finlands lastbilsförbund r. f. anser forslaget i princip acceptabelt, men understreger, at en forandring af bestemmelserne ikke bør vanskeliggøre brugen af kørekort for erhvervmæssig kørsel i praksis. Forbundet håber at få anledning til at fremføre sine synspunkter i forbindelse med en eventuel mere detaljeret behandling af sagen.

2.3.3 Norske udtalelser

Justis- og politidepartementet og *Sjefen for utrykningspolitiet* henviser til de livlige internordiske kontakter i transportsektoren, der taler for klare ensartede regler når det gælder nødvendig kørelegitimation. Opretholdelse af de kontrolmuligheder, som man har i dag (i Norge), burde være en forudsætning fra norsk side for udarbejdelse af fælles nordiske regler.

Transportbrukernes fellesorgan anser det fordelagtigt, at gensidig gyldighed af kørekort for erhvervmæssig kørsel bliver indført i Norden, men gør opmærksom på, at det i denne forbindelse ikke har taget standpunkt til spørgsmålet om ensartede kørekortbestemmelser.

2.3.4 Svenske udtalelser

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande og *Näringslivets trafikdelegation* er enige i den opfattelse, at det er vigtigt at eliminere forskellen i gældende bestemmelser, som udgør en reel hindring for et nordisk arbejdsmarked, og de anbefaler derfor forslaget. Ved udarbejdelse af ensartede bestemmelser må hensyn tages til de krav, der af sikkerhedshensyn må stilles til erhvervmæssig kørsel og chaufførernes kvalifikationer.

Svenska försäkringsbolagens riksförbund har ingen bemærkninger til forslaget, forudsat at samordningen sker uden at de krav, som af sikkerhedshensyn må stilles, ikke bliver tilsidesat.

Folksam slutter op om forslaget og forudsætter, at kvalifikationskravene ikke bliver svækket.

2.4 *Remissudtalelser, der går ud på yderligere udredning af spørgsmålet*

2.4.1 *Nordiske udtalelser*

Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) henviser til rapporten *Körkort i Norden* (nr. 6 i NTR's rapportserie), der er udarbejdet af Nordisk Komité for vejtrafiklovgivning (NKV). I rapporten anføres (s. 32) at det er ønskeligt at samordne nordiske bestemmelser også i forbindelse med kørekort for erhvervsmæssig kørsel. På grund af forskellige krav og betingelser i de nationale bestemmelser burde sagen dog udredes nærmere og NTR tilsigter at tage den op blandt de opgaver, som rådet mener bør behandles på kortere sigt.

2.4.2 *Danske udtalelser*

Justitsministeriet henholder sig til NTR's udtalelse her ovenfor.

2.4.3 *Finske udtalelser*

Autoliikenteen työnantajaliitto r. y. (Biltrafikens arbejdsgivereförbund r. f.) mener, at en beslutning om samnordisk arbejdsmarked hvad angår erhvervsmæssig kørsel ikke burde fattes, før de nationale krav om kompetence og uddannelse har opnået samme og acceptable niveau, hvilket en samnordisk arbejdsgruppe burde undersøge så snart som muligt. Branschens arbejdsmarkedsorganisationer burde have repræsentanter i arbejdsgruppen.

2.4.4 *Svenske udtalelser*

Statens trafiksäkerhetsverk henviser til NTR's udtalelse (2.4.1.) og mener, at idet sagen skal udredes nærmere af NKV, burde medlemsforslaget på dette tidspunkt ikke tages op til behandling.

2.5 *Andre remissudtalelser*

2.5.1 *Danske udtalelser*

Politidirektøren i København har ikke principielle indvendinger imod at ensartede bestemmelser tilvejebringes, men finder dog at måtte anføre, at de i Danmark gældende personlige betingelser for erhvervelse af førerbevis af den omhandlede art skønnes at være udtryk for minimumskrav, hvad angår vandel, helbred samt prøvens sværhedsgrad.

Rådet for større Færdselssikkerhed, Landsforeningen Danmarks Bilru-ter og Assurandør-Societetet havde ingen bemærkninger til forslaget.

Forenede Danske Motorejere så ikke umiddelbart hverken færdsels-

mæssige eller forbrugerbeskyttelsemæssige betænkeligheder ved indførelse af regler i overensstemmelse med medlemsforslaget.

2.5.2 Finske udtalelser

Bilbranchens centralförbund r.f. havde ingen bemærkninger til forslaget, men gav udtryk for bekymring for, at samnordiske kørekort for erhvervsmæssig kørsel ville bidrage til at professionelle chauffører ville flytte til andre nordiske lande.

2.5.3 Norske udtalelser

Samferdselsdepartementet har principielt ikke noget imod medlemsforslaget, men gør opmærksom på, at den norske samfærdselslov for tiden er under revision i ministeriet.

Norske forsikringssekskapers forbund har ingen bemærkninger til medlemsforslaget.

Statens bilsakkyndiges forening redegør for de forskellige krav, der stilles i Norge for at erhverve kørekort i klasse 1 og 2 samt for at erhverve køreseddel. Foreningen gør endvidere opmærksom på ønskelige forandringer af kravene og betingelserne i forbindelse med Norges indførelse af kørekortsklasser i henhold til Wienkonventionens anbefalinger 1968, som Sverige og Finland allerede har indført. Kravene eller betingelserne vedrører chaufførernes alder, vandel, førlighed, kørefærdighed, kendskab med bestemmelser i trafikloven, tekniske kundskaber og helbred.

2.5.4 Svenske udtalelser

Rikspolisstyrelsen har ud fra trafiksikkerhedsmæssige synspunkter og de synspunkter, som forslagsstillerne anfører, ingen indvendinger imod, at bestemmelserne for erhvervsmæssig kørsel ændres.

Kungl. automobil klubben (KAK) har heller ikke nogle indvendinger mod forslaget, men gør opmærksom på, at forskellig inddragningspraksis i de enkelte nordiske lande vil medføre konsekvenser, som KAK betragter som uacceptable, d. v. s. at bestemmelser om kørekortsinddragelse i bosætningslandet uden videre også skal gælde ved tilbageflytning til hjemlandet, hvor overtrædelsen muligvis ikke ville have medført inddragelse.

3. Medlemsforslag A 447/t om nordisk giltighet för körkort

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag A 447/t om nordisk gyldighed for kørekort. Udvalget har drøftet forslaget ved flere anledninger, senest på udvalgets møde på Grønland den 28. juni 1975.

Forslaget går ud på at opfordre Nordisk Ministerråd til skyndsomt at gennemføre de forslag, som Nordisk Trafiksikkerhedsråd har frem-

lagt i sin rapport 6, *Körkort i Norden*, om at kørekort, der er udstedt i ét af de nordiske lande også skal gælde i et andet nordisk land, hvor indehaveren tager fast bopæl.

Forslagsstillerne redegør for, hvorledes reglerne om kørekorts gyldighed i andre nordiske lande har været liberaliseret i efterkrigsårene, delvis på grund af den voksende turisme, og delvis på grund af det nordiske arbejdsmarked. Således blev der i 1956 indført regler om, at et kørekort, der er udfærdiget i ét nordisk land også gælder ved kortere besøg i andre nordiske lande. I 1965 vedtog Nordisk Råd en rekommandation, der henstillede til regeringerne at gennemføre fælles regler for kørekort med henblik på at give de i ét nordisk land udstedte førerbeviser samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Regeringerne nedsatte en embedsmandskomité, der skulle undersøge førerbevis sagen i sin helhed. Komitéen foreslog i sin betænkning (*NU 1969: 7*), at kørekort udstedt i ét nordisk land skulle have gyldighed i besøgslandet, også efter at indehaveren har taget fast bopæl der. I 1970 vedtog Nordisk Råd en rekommandation, hvori der henstilles til regeringerne at gennemføre komitéens forslag.

Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning (NKV) har på regeringernes vegne udarbejdet detaljerede forslag om, hvordan nordisk gyldighed for førerbevis kan gennemføres, jfr. rapporten *Körkort i Norden*.

Forslagsstillerne er af den mening, at sagen nu er tilstrækkeligt udredet og at det for almindelige mennesker vil være det mest naturlige, at førerbevis udstedt i ét nordisk land også gælder i de øvrige. Den omstændighed at måtte bytte ud førerbevis ved fast bosættelse i et andet nordisk land har forårsaget unødigt irritation og misforståelse.

Der gøres opmærksom på, at den danske færdselslov bemyndiger justitsministeren til at bestemme, at førerbevis udstedt i Finland, Island, Norge og Sverige også skal have gyldighed i Danmark efter at indehaveren har taget fast bopæl i landet.

4. Remissudtalelser

4.1 Indkomne remissudtalelser

Medlemsforslaget har på sædvanlig måde været udsendt på remiss, og udtalelser er indkommet fra følgende myndigheder og instanser:

Nordiske:

Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR)
Nordens Faglige Samorganisation (NFS)
Nordisk Trafikskole-Union (NTU)
Foreningerne Nordens Forbund

Danmark:

Udenrigsministeriet
Assurandør-Societetet

Kongelig dansk Automobil Klub
 Forenede danske Motorejere (FDM)
 Rådet for større Færdselsikkerhed
 Førerprøvesagkyndiges Landsforening
 Chaufførernes Forbund i Danmark
 Landsforeningen danske Vognmænd
 Danmarks Bilruter

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena
 Trafikministeriet
 Automobilförbundet
 Bilbranschens centralförbund r.f.

Norge:

Justis- og politidepartementet
 Kommunal- og arbeidsdepartementet
 Samferdselsdepartementet
 Statens bilsakkyndiges forening
 Norges automobil-forbund
 Trygg trafikk
 Norsk rutebilarbeiderforbund
 Transportbrukernes fellesorgan
 Norske forsikringselskapers forbund

Sverige:

Rikspolisstyrelsen
 Statens trafiksäkerhetsverk
 Transportnämnden
 Arbetsmarknadsstyrelsen
 Svenska försäkringsbolags riksförbund
 Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF)
 Näringslivets trafikdelegation
 Kungl. automobil klubben (KAK)
 Motormännens riksförbund (M)
 Sveriges trafikskolors riksförbund (STR)
 Sveriges trafikbilägares riksorganisation
 Svenska åkeriförbundet

Ingen af remissinstanserne går imod medlemsforslaget. De fleste giver tilslutning til det, og kun nogle få mener ikke at kunne bidrage til sagen.

4.2 Remissudtalelser, der direkte anbefaler medlemsforslaget

4.2.1 Nordiske udtalelser

Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) henviser til rapporten *Körkort i Norden*, hvor *Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning (NKV)* på side 34 udtaler, at det ville være fordelagtigt, hvis nordisk gyldighed af førerbevis blev indført samtidigt i alle landene, men gør opmærksom på, at det kan byde på praktiske vanskeligheder. Succesiv indførelse af

reglerne i de enkelte lande er muligvis den løsning, som snarest leder til resultater. NTR oplyser, at rapporten Kørkort i Norden for nærstående er under behandling i de respektive ministerier, og at NTR har taget sagen op blandt de sager, som det skal behandle på kort sigt.

Nordens Faglige Samorganisation giver sin tilslutning til forslaget efter at have indhentet synspunkter i sagen fra sine medlemsorganisationer.

Nordisk Trafikskole-Union er af den opfattelse, at nugældende bestemmelser i princippet godkender førerbeviset, idet en førerprøve ikke er nødvendig i forbindelse med erhvervelse af et nyt kørekort i bosætningslandet. Formaliteterne i forbindelse med udveksling af førerbevis betragtes imidlertid som unødvendigt besvær. NTU er enig med forslagsstillerne i, at sagen allerede er tilstrækkeligt udredt og bifalder forslaget.

Foreningerne Nordens Forbund er af den opfattelse, at pligten til at udveksle førerbeviset ved fast bopæl er uacceptabel og ikke i tråd med smidig flytteordning i Norden. Forslagsstillernes argumenter for skyndsom gennemførelse af reformen er gode, og Forbundet slutter sig til forslaget.

4.2.2 Danske udtalelser

Udenrigsministeriet slutter sig til NTR's udtalelse (jfr. 4.2.1.).

Chaufførernes Forbund i Danmark henviser til sin udtalelse om medlemsforslag A 438/t og gør derudover opmærksom på, at kørekortet i Danmark udgør en helhed, hvorefter alle kategorier af kørsel fremgår, når de nødvendige prøver er bestået.

Landsforeningen danske Vognmænd henviser til sin udtalelse om A 438/t, hvori foreningen giver sin tilslutning til ensartede regler, der burde ligge så tæt op ad De europæiske Fællesskabers regler som muligt, hvis nordiske chauffører skal få lige betingelser med deres europæiske kolleger i forbindelse med arbejdssøgning i Danmark.

Forenede danske Motorejere kan uden videre tilslutte sig, at den myndighed som justitsministeren har fået til at bestemme, at kørekort udstedt i et af de nordiske lande, også skal have gyldighed i Danmark, idet det er forbundet med besvær såvel for forbrugeren som for administrationen at skulle udbytte førerbeviser.

Førerprøvesagkyndiges Landsforening gør opmærksom på, at i Danmark er ét almindeligt førerbevis gyldigt til 70-års alderen. Landsforeningen ville foretrække, at førerbevisets gyldighed blev begrænset til 10 år. Ved fornyelse af førerbeviset burde det foruden en lægeerklæring være en forudsætning, at søgeren bliver testet ved en orienterende prøve. Foreningen tilslutter sig forslaget og finder det rimeligt, at et almindeligt førerbevis udstedt i ét nordisk land også gælder ved fast bopæl i et andet nordisk land, så der bliver ensartede regler i alle nordiske lande.

Kongelig dansk Automobil Klub kan fuldt tilslutte sig rekommandationerne i Körkort i Norden.

4.2.3 Finske udtalelser

Trafikministeriet gør opmærksom på, at rapporten Körkort i Norden for nærværende behandles i ministeriet. I princippet stiller ministeriet sig positiv til samnordisk førerbevis, forudsat at bestemmelserne om kørekort, og betingelserne for deres erhverv kan forenes på en hensigtsmæssig måde.

Automobilförbundet tilslutter sig forslaget og mener, at arbejdet med ensartet lovgivning burde påbegyndes uden forsinkelse, og at enighed burde opnås angående kontrol af kundskaber om forskellige trafikregler, når det gælder permanent ophold i et andet nordisk land.

Bilbranschens centralförbund r. f. tilslutter sig alle bestræbelser, som fremmer nordiske kontakter og betragter det derfor som vigtigt, at forslaget om nordisk gyldighed af førerbevis virkeliggøres.

4.2.4 Norske udtalelser

Samferdselsdepartementet oplyser, at det har anmodet Vegdirektoratet om at udarbejde forslag til de nødvendige ændringer i henhold til de anbefalinger, som er gjort i rapporten Körkort i Norden.

Justis- og politidepartementet giver sin tilslutning til medlemsforslaget og antager, at sådanne regler vil bidrage til at forenkle kontrollen med gyldigheden af kørekort i de nordiske lande.

Norges automobil-forbund er af den opfattelse, at inter-nordisk gyldighed af førerbevis burde gennemføres, forudsat at det bliver muligt at samordne bestemmelserne og gældende praksis i tilstrækkelig grad.

Norges rutebilarbejderforbund synes ikke, at det er rigtigt, at chauffører, som ellers er under lige vilkår i Norden, er anerkendt som chauffører i det ene land, men er nødt til at udbytte førerbeviset ved fast ophold i et andet land. Forbundet slutter sig derfor til forslaget. I denne forbindelse gør forbundet opmærksom på, at dødsfalds-procenten blandt erhvervschauffører har vist en urovækkende stigning i de sidste 10 år fra 0,2 til 0,5 % af medlemmerne og efterlyser et forslag i Nordisk Råd om årlig obligatorisk helbredsundersøgelse for erhvervschauffører.

Transportbrukernes fællesorgan giver forslaget sin tilslutning, men går ud fra, at det i denne sag ikke er meningen at tage stilling til spørgsmålet om ensartede førerbevisbestemmelser.

4.2.5 Svenske udtalelser

Transportnämnden slutter sig til forslaget og henviser til sin udtalelse om Körkort i Norden, hvori nämnden tilsluttede sig de fremsatte forslag, der fremmer anstrengelserne for at få en koordineret nordisk transportpolitik og et fælles nordisk arbejdsmarked i stand.

Arbetsmarknadsstyrelsen er i princippet positivt indstillet til forslaget under henvisning til det nordiske arbejdsmarked.

Statens trafiksikkerhetsverk anbefaler medlemsforslaget og mener, at udarbejdelsen af detaljebestemmelser kræver kontakter og samarbejde mellem landenes kørekortmyndigheder. Arbejdet burde ske indenfor rammen for det samarbejde, som man har på færdselslovgivningsområdet i Nordisk Trafiksikkerhedsråd og dets samarbejdsorgan Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning.

Näringslivets trafikdelegation tilslutter sig forslaget og henviser til sin udtalelse om Körkort i Norden, hvori den understreger vigtigheden af et samarbejde mellem kørekortmyndighederne og oprettelse af centrale kørekortregister i landene. Hvis det viser sig umuligt at gennemføre bestemmelserne samtidigt i alle landene, burde det undersøges om de ikke kan indføres så snart som muligt i hvert enkelt land uden at afvente lovgivning i de andre nordiske lande.

Svenska åkeriförbundet, Sveriges trafikbilägares riksorganisation og *Sveriges trafikskolors riksförbund* tilslutter sig forslaget.

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) udtaler ligeledes, at det er på tide at iværksætte de fremlagte forslag. NTF er også enig i, at reglerne burde indføres i hvert enkelt land, når det er hensigtsmæssigt uden at afvente lovgivningsprocessen i de andre lande.

Svenska försäkringsbolagens riksförbund anbefaler medlemsforslaget. Riksförbundet foreslår, at førerbevisindehavere, som tager fast ophold i et andet nordisk land på en passende måde informeres om forskellen i førerbevisreglerne i landet han har forladt og det, han har flyttet til.

4.3 Remissudtalelser, som indirekte anbefaler medlemsforslaget, eller som ikke kan bidrage til sagen

4.3.1 Danske udtalelser

Danmarks Bilruiter har ikke bemærkninger til forslaget, som det antager at være positivt i retning af fælles nordisk linie, hvor og når dette måtte være hensigtsmæssigt.

Rådet for større Færdselssikkerhed meddeler, at dette ikke kan bidrage, og forslaget giver heller ikke *Assurandør-Societetet* anledning til bemærkninger.

4.3.2 Finske udtalelser

Ministeriet for inrikesärendena meddeler, at der fra dets side ikke foreligger nogle hindringer for at medlemsforslaget bliver vedtaget.

4.3.3 Norske udtalelser

Kommunal- og arbejdsdepartementet har ingen bemærkninger til forslaget og mener, at det vil have positive praktiske sider bl. a. i forbindelse med det nordiske arbejdsmarked.

Trygg trafikk har ingen indvendinger, forudsat at ensartede bestemmelser gælder i de nordiske lande for erhvervelse og fornyelse af førerbevis.

Statens bilsakkyndiges forening har ingen bemærkninger til forslaget, men understreger vigtigheden af, at landene får ens inddeling i førerbevisklasser, og at der oprettes centrale førerbevisregistre i alle landene.

Norske forsikringssselskapers forbund har ingen bemærkninger til de foreslåede ændringer.

4.3.4 Svenske udtalelser

Rikspolisstyrelsen har ingen indvendinger mod, at forslagene i rapporten *Körkort* i Norden gennemføres. I øvrigt henviser *Rikspolisstyrelsen* til sin udtalelse om rapporten, hvori den bl. a. anbefaler, at førerbevisindehaveren skal betragtes som bosat i det land, hvor han er indskrevet i folkeregisteret, at førerbevisindehaveren underkastes gældende bestemmelser i bosætningslandet angående inddragning og fornyelse efter inddragning af førerbeviset, og at centrale førerbevisregistre oprettes i landene.

Motormännens riksförbund (M) finder ingen anledning til ikke at tilslutte sig forslaget. *M* henviser til sin udtalelse om *Körkort* i Norden, hvori den lægger stor vægt på oprettelse af centrale kørekortsregistre i landene og nordisk samarbejde vedrørende kørekortuddannelse. *M* håber, at Nordisk Trafiksikkerhedsråd tager spørgsmålet op om at gennemføre ensartet kørekortuddannelse i de nordiske lande.

Kungl. automobil klubben (KAK) har i princippet ingen indvendinger mod forslagsstillernes hovedforslag. Imidlertid regner *KAK* med at inddragningspraksis bliver forskellig i landene, hvilket vil medføre uacceptable konsekvenser. F. eks. hvis en svensker, der bosætter sig i Norge, fratages kørekortet p. g. a. en mindre hastighedsovertrædelse, ville han måtte vende tilbage til Sverige, hvis hans arbejde var afhængigt af brug af bil. Ifølge foreliggende forslag ville han heller ikke i Sverige kunne få kørekortet igen, selv om en mindre hastighedsovertrædelse ikke medfører inddragning af kørekort i Sverige.

4. Trafikudvalget

Idet de to medlemsforslag, *A 438/t* om nordisk gyldighed for førerbevis for erhvervsmæssig kørsel og *A 447/t* om nordisk gyldighed for

kørekort, komplementerer hinanden, har udvalget bestemt sig for at behandle forslagene sammen.

Udvalget har ved tidligere anledninger diskuteret og givet sin tilslutning til, at kørekort udstedt i ét nordisk land også skal have gyldighed i de øvrige, hvis indehaveren har taget fast bopæl i et andet nordisk land end sit eget. I denne forbindelse henvises til udvalgets betænkninger over medlemsforslag *A 19/t* (1956) om internordisk gyldighed for kørekort og *A 256/t* (1970) om nordisk gyldighed for kørekort for motor-køretøjer.

Udvalget konstaterer, at de indkomne remissudtalelser i princippet anbefaler medlemsforslagene. Udvalget er enig med forslagsstillerne om, at spørgsmålet om nordisk gyldighed for almindelige kørekort har været udredt tilstrækkeligt, og er opmærksom på, at de forslag som Nordisk Trafiksikkerhedsråds (NTR) samarbejdsorgan, Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning (NKV), har fremsat i sin rapport 6, *Körkort i Norden*, for nærværende behandles i de respektive kommunikationsministerier og endvidere, at NTR har optaget spørgsmålet blandt de opgaver, som det agter at behandle på kort sigt.

For de mange nordiske medborgere, som på grund af det frie nordiske arbejdsmarked har taget fast bopæl i et andet nordisk land end sit hjemland, er det besværligt at måtte udbytte sit førerbevis mod ét udstedt i bosætningslandet, hvilket ofte fører til irritation og misforståelser, idet førerbeviser udstedt i ét nordisk land også har gyldighed i de øvrige ved kortvarige besøg.

I rapporten *Körkort i Norden* udtaler NKV, at en nordisk koordinering af bestemmelserne for erhvervsmæssig kørsel også er ønskværdig, men henviser til de forskellige nationale særbestemmelser, og mener at sagen må udredes nærmere. NTR har optaget også denne sag blandt sine opgaver på kort sigt. Trafikudvalget minder om, at der endnu er grupper, som ikke omfattes af det frie nordiske arbejdsmarked, og er enig med forslagsstillerne i, at de grunde, som motiverer nationale særbestemmelser vedrørende erhvervsmæssig kørsel, er svagere end dem, der har vedrørt forskellige andre erhvervsgrupper, hvor Nordisk Råd har vedtaget rekommandationer, der har ført til, at grupperne blev omfattet af det nordiske arbejdsmarked.

Trafikudvalget vil i denne forbindelse understrege, at den praktiske gennemførelse af medlemsforslaget ikke må indebære en tilsidesættelse af sikkerhedsmæssige krav og betingelser.

Med henvisning til det, som er sagt ovenfor, foreslår trafikudvalget, at Nordisk Råd i anledning af de to medlemsforslag vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

I. snarest muligt at gennemføre de forslag, som er fremført i

Nordisk Trafiksikkerhedsråds Rapport 6, Körkort i Norden, således at førerbevis udstedt i ét nordisk land er gyldigt i et andet nordisk land, også når vedkommende tager fast bopæl, og

II. at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser om gyldighed af førerbevis for erhvervsmæssig kørsel.

M/S Disko (mellem Christianshåb og Egedesminde), den 28. juni 1975.

Hans Bjerregaard (FP)

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ivar Hansen (V)

Magnús Kjartansson (Ab.)

Astrid Kristensson (m)

Håkon Kyllingmark (H)

Bror Lillqvist (Sd)

Sven Mellqvist (s)

Formand

Medlemsforslag

om att begrænse och hindra anvandning av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet

(Vackt av Tonnes Madsson Andenes, Ingvar Bakken, Mauno Forsman, Gylfi P. Gislason, Paul Jansson, Anker Jorgensen, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Arne Nilsen, Ivar Norgaard, Sture Palm och Erkki Tuomioja).

Teknologien har gitt oss mulighet til  bygge et bedre samfunn. Industrier bygd p den moderne teknologi, er et vesentlig grunnlag for full sysselsetting, konomisk vekst og en mest mulig rettferdig fordeling av godene.

Bruken av mer moderne maskiner og utstyr og nye stoffer og produkter har ogs fort med seg skadevirkninger. Det er derfor nodvendig at utviklingen p dette omrade blir styrt. Det er ikke nok med vekst, det trengs ogs vern for  fa en balansert utvikling. Vart mal om  bygge et kvalitativt bedre samfunn krever at vi er p vakt mot stoy, tungt og ensformig arbeid, oppdrevet tempo, darlig klima og forskjellige former for forurensninger i arbeidsmiljet. De kjemiske, fysiske og psykiske faktorene i arbeidsmiljet ma belyses. Tiltak ma settes inn for  fjerne farlige og nedbrytende produkter. Menneskenes trivsel p arbeidsplassene er en vesentlig del av det kvalitative bedre samfunn.

I de siste arene har vi fatt en mengde farlige og giftige stoffer og produkter i arbetslivet. Virkningene av disse stoffene er ukjente. Ofte tar det noen r for en kjenner til hvor farlige de er. Det er nok  vise til utviklingen innen PVC-industrien. I det siste er en blitt kjent med at dette stoffet kan fremkalle kreft. Bedrifter i Sverige og Norge har stoppet produksjonen inntil videre for  se hva som kan gjores for  bedre forholdene. I USA har myndighetene satt uhyre strenge grenser for produksjon av PVC. Dette viser at det er nodvendig med innforing av kraftige tiltak for  gjore bedriftene trygge og gode.

Det er naturlig at landsorganisasjonene i Norden er serlig opptatt av arbeidsmiljet. De har gjort et betydelig arbeid for  belyse de problemene som fins p arbeidsplassene. Nordens Faglige Samorganisasjon — som er et fellesorgan for landsorganisasjonene i Norden — har ogs utarbeidet et "Handlingsprogram for et bedre arbeidsmilj". I dette programmet blir det pekt p en rekke tiltak som er satt ut i livet, men som ma forbedres. Et offentlig tilsynsapparat er bygd opp, men det kan utvides og forbedres. Verneombudene ma fa en sentral plass i

BILAGA 1, se Yttranden (supplementband, s. 417)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett medlemsförslag om att begränsa och hindra användning av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet. Medlemsförslaget har behandlats vid socialpolitiska utskottets möten i Porsgrunn den 17 juni 1975 och på Hana-holmen den 13 oktober 1975.

1. Inledning

Teknologin har möjliggjort ett bättre samhälle. Genom industrialiseringen, tillämpningen av modern teknologi läggs grunden för full samsättning, ekonomisk tillväxt och en rättvis fördelning av produktionsresultatet.

Användningen av moderna maskiner, nya ämnen och produkter har dock också medfört ökade risker i arbetslivet, vilket nödvändiggör en styrning av utvecklingen. De kemiska, fysiska och psykiska faktorernas roll i arbetslivet måste belysas. Insatser krävs för att avlägsna farliga och nedbrytande ämnen i arbetslivet, där en mängd farliga ämnen och produkter introducerats under senare tid. Deras effekter är okända, och ofta tar det några år innan deras farlighet blir känd. Detta gäller till exempel för PVC-industrin. På senare tid har det blivit klart att vinylklorid kan framkalla cancer, varför företag i Norge och Sverige tills vidare stoppat produktionen av detta ämne. I USA har stränga gränsvärden satts för PVC.

Landsorganisationerna i Norden anser arbetsmiljön vara ett naturligt samarbetsfält. Nordens fackliga samorganisation (NFS) har utarbetat ett handlingsprogram för en bättre arbetsmiljö. I detta handlingsprogram påpekas bl. a. att den offentliga tillsynsapparaten kan förbättras, att skyddsombuden bör få en central ställning på arbetsplatsen och att företagshälsovården bör uppmärksammas. Kontrollen av hälsofarliga ämnen bör byggas på följande principer:

(a) Producenter och importörer åläggs att avge fullständiga produktbeskrivningar.

(b) Producenter och importörer ansvarar för att de produkter som säljes är ofarliga.

(c) Staten bygger ut organ för registrering och kontroll av alla ämnen och produkter. Dessa organ bör ges möjlighet att stoppa distribution av en produkt innan det kan bevisas att den är ofarlig.

Forskningsarbetet måste intensifieras, också på nordiskt plan. Upplysningar på arbetsmiljöområdet bör göras lättare tillgängliga över landgränserna, mellan företagen och för de anställda.

Ett kartotek, eller en databank, över giftiga och farliga ämnen i arbetslivet bör etableras på nordisk basis. Varudeklaration för industrivaror bör införas. Under hänvisning till ovanstående föreslås Nordiska rådet att antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga användningen av giftiga och farliga ämnen och produkter i arbetslivet, och att lägga fram förslag till åtgärder på nordiskt plan för att skapa en arbetsmiljö där det härskar full trygghet mot psykiska, fysiska och kemiska störningar.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Arbetsministeriet
 Miljöministeriet
 Provinshandelskammeret
 De Samvirkende Købmandsforeninger i Danmark
 Håndværksrådet
 Den almindelige danske lægeforening
 Dansk Arbejdsgiverforening
 Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
 Dansk Varedeklarations-Nævn (DVN)
 Foreningen af Arbejdsledere i Danmark

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
 Statens tekniska forskningsanstalt
 Arbetarskyddsstyrelsen
 Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund
 Finlands fackförbunds centralorganisation r.f. (FFC)
 Institutet för arbetshygien
 Varudeklarationsförbundet r.f.
 Konsumtionsandelslagens centralförbund (KK)
 Finlands läkarförbund

Norge

Departementet for handel og skipsfart
 Departementet for industri og håndverk
 Kommunal- og arbeidsdepartementet
 Sosialdepartementet

Statens arbeidstilsyn
 Norges industriforbund
 Landsorganisasjonen i Norge
 Norsk arbeidsgiverforening
 Yrkeshygienisk institutt
 Norsk bedriftssykepleier/diakon forening

Sverige

Socialstyrelsen
 Professor Axel Ahlmark, socialstyrelsens vetenskapliga råd
 Professor Gideon Gerhardsson, socialstyrelsens vetenskapliga råd
 Statens arbetsmiljönämnd
 Produktkontrollnämnden
 Arbetarskyddsstyrelsen
 Arbetarskyddfonden
 Statens medicinska forskningsråd
 Statens naturvetenskapliga forskningsråd
 Sveriges köpmannaförbund
 Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)
 Sveriges läkarförbund

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1. *Nordens fackliga samorganisation (NFS)* finner, att även om det i medlemsförslaget aktualiseras åtgärder som gäller arbetsmiljön i vid bemärkelse så är det insatserna beträffande de kemisk-tekniska aspekterna av arbetsmiljön som står i förgrunden. NFS delar förslagsställarnas synpunkter på nödvändigheten av att sätta in åtgärder mot hälsorisker orsakade av kemiska ämnen och produkter. Den nordiska fackföreningsrörelsen har verkat i denna riktning på nationellt, nordiskt och internationellt plan. På det internationella planet har NFS sökt samordna de nordiska intressena inför den konferens om arbetsmiljöfrågor som fackföreningsrörelsen i såväl öst- som västeuropa anordnade i Genève i februari 1975. Inför denna konferens utarbetades nationella rapporter av de olika nordiska fackliga organisationerna. Från nordisk sida prioriterades inför denna alleuropeiska fackliga konferens om arbetsmiljön, hälsorisker orsakade av kemiska ämnen och produkter.

Fackföreningsrörelsen anser, att möjligheterna att uppnå en god arbetsmiljö är förknippade med de anställdas inflytande inom företagen. Lagstiftningsvägen bör fastställas de värderingar som växer fram på arbetsmiljöområdet. Särskilt när det gäller hälsorisker som sammanhänger med kemiska ämnen och produkter är det av vikt att gå lagstiftningsvägen. Utvecklingen på det kemisk-tekniska området går snabbt, varför det är viktigt med stora forsknings- och utredningsresurser. Nationella organ bör få sådana resurser att möjligheter ges till kvalificerat utbyte av forskningserfarenheter som gjorts i andra länder. En nationell utbildning måste byggas upp.

Behov finns av tillgång till internationella forskningsresultat i form av databanker, samverkan vid fastställande av hygieniska gränsvärden och standardiserad mätteknik. Uppenbart är, att man ovanpå de nationella insatserna bör åstadkomma en samverkan på nordisk och internationell nivå. NFS stöder och tillstyrker en samverkan i Norden i syfte att utreda lämpliga fält för nordiskt samarbete i enlighet med medlemsförslagets intentioner.

En nordisk samverkan måste dock vara utformad på så sätt att den inte hindrar utvecklingen på det nationella planet. En alltför vidsträckt ambitionsnivå i det nordiska samarbetet kan medföra att nationella åtgärder försenas eller hämmas. Samarbetsområdena bör väljas så att dessa på nationellt plan är mogna för en samordning och därför kan basera sig på befintliga nationella resurser. En alltför ambitiös strävan till total harmonisering och standardisering kan förhindra utvecklingen. Övervägas bör också i vilken grad som en vidare samverkan än den nordiska bäst gagnar saken.

Redan förekommande nordiskt samarbete inom vissa områden som berör arbetsmiljön, t. ex. mellan de nordiska arbetsvetenskapliga instituten, bör kunna utbyggas.

Epidemiologiska studier, där de nationella initiativen hämmas av resursbrist synes ligga väl till för nordisk samverkan.

Nordisk samverkan i syfte att påverka den internationella utvecklingen på området synes angelägen. Framför allt gäller det att ställa krav och driva fram resurser för att åstadkomma internationella system för märkning av hälsofarliga produkter, internationella system för transport av farligt gods, internationella resurser för databanker m. m. Gemensamt fastställda nordiska kravspecifikationer gällande maskiner, utrustning och produkter för industriell hantering kan också vara ett samarbetsområde av intresse. Krav som ställas av ett enskilt nordiskt land till en säljare kan te sig ointressanta kan dock få ökad tyngd om samtliga nordiska länder ställer sig bakom dessa.

NFS konstaterar sammanfattningsvis,

att medlemsförslaget om en utredning syftande till förslag om åtgärder på nordiskt plan för att minska de hälsorisker i arbetslivet som sammanhänger med kemiska ämnen och produkter tillstyrkes,

att en dylik samverkan bör baseras på väl etablerade förhållanden i de nordiska länderna,

att vissa områden av speciellt intresse här kan urskiljas samt

att behov av nordisk samverkan i internationella sammanhang finnes.

2.1.2 Danmark

Arbetsministeriet, som inhämtat yttrande från Miljöministeriet, Miljøstyrelsen och Direktoratet for arbeidstilsynet, finner att kontrollen av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet är ett betydelsefullt område,

som kräver insatser både på nationellt och internationellt plan. Ett väsentligt inslag i medlemsförslaget är, att man där tar upp bristen på kunskaper i fråga om de långsiktiga verkningarna av nya ämnen i arbetslivet. Ämnet PVC kan tjäna som ett exempel på hur bristande kunskap om ett ämnes farlighet kan förekomma samtidigt som det också kan anges som exempel på hur snabbt insatser kan komma till stånd för att förhindra skadeverkningar.

I den danska arbetarskyddslagen ålägges arbetsgivaren ansvaret för att farliga och giftiga ämnen i arbetslivet användes på ett försvarligt sätt. Ett förslag till ny arbetsmiljölag är under behandling i Folketinget.

Viss registrering av produkter sker på frivillig basis vid arbetsmedicinska kliniken vid Rigshospitalet.

Miljøministeriet erinrar i sammanhanget om det internationella samarbete som pågår t. ex. inom EF, där ett tvåårigt försöksprojekt inletts rörande en miljö databank för miljöfarliga ämnen — ECDIN (Environment Chemical Data Information Network).

En dansk arbetsgrupp överväger för närvarande frågan om en dansk del av en dylik databank. Detta sker i nära samråd med de nordiska länderna. *Miljøministeriet* menar därför inte att behov föreligger av att aktualisera denna fråga på nordisk basis för tillfället. Till detta yttrande ansluter sig *Arbejdsministeriet*, som förordar att man undersöker om det genom tillägg eller utvidgning av detta projekt skulle kunna vara möjligt att tillgodose också arbetsmiljöintressena.

Förverkligandet av EF:s sociala handlingsprogram medför att Det rådgivande udvalg for sikkerhed, hygiene og sundhedsbeskyttelse på arbetsplatsen med hjälp av en rad arbetsgrupper skall försöka harmonisera denna del av det sociala systemet. Detta arbete innefattar även fastställande av hygieniska gränsvärden.

Det principiella innehållet i medlemsförslaget ansluter sig både arbetsministeriet och miljøministeriet till. Det förefaller dock inte realistiskt att föreställa sig att det går att uppnå att bara helt ofarliga ämnen och produkter kommer till användning. Det väsentliga måste istället vara att undvika onödig användning av farliga ämnen samt att farliga ämnen användes på ett försvarligt sätt.

Den almindelige danske lægeforening finner, mot bakgrund av att import av talrika råvaror och tillsatsämnen för vilka relevanta upplysningar saknas om innehåll och sammansättning förekommer, ett behov av lagstiftning och effektiv kontroll. En informationscentral bör inrättas.

Medlemsförslaget tillstyrkes.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd tillstyrker medlemsförslaget.

Dansk Varedeklarations-Nævn (DVN) instämmer i, att det är nödvändigt att ge korrekta upplysningar om varors egenskaper. DVN, som medverkar till att detaljhandelsvaror förses med varudeklaration, önskar också bidra till att så blir fallet beträffande industriprodukter.

Såväl danska som importerade varor kan förses med varufakta. DVN stöder strävanden till nordisk samverkan på varudeklarationsområdet.

Foreningen af Arbejdsledere i Danmark tillstyrker medlemsförslaget.

2.1.3 Finland

Arbetskyddsstyrelsen konstaterar, att när tekniken blir mera kemiskt inriktad ökar även riskerna för kemiska olägenheter i arbetsmiljön och den övriga livsmiljön. Lagstiftningen om kemiska produkters framställning, importering och användning samt om ämnenas förekomst i arbetsmiljön har inte kommit i nivå med produktionens i ökande grad kemiska natur. På grund av olikheter i lagstiftningen torde det dock inte vara möjligt att åstadkomma en samnordisk lagstiftning på området. Viktigare är i nuläget att på nordiskt plan organisera informationsutbytet och rådgivningen mellan berörda myndigheter och institutioner på ett effektivt sätt. En samnordisk toxikologisk databank tillstyrkes. Man bör mot denna bakgrund, anser arbetskyddsstyrelsen, överväga inrättandet av ett permanent nordiskt samrådsorgan som behandlar kemiska olägenheter och risker i arbetslivet.

Social- och hälsovårdsministeriet tillstyrker förslaget under hänvisning till yttrandet från arbetskyddsstyrelsen.

Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund (AFC) konstaterar, att medlemsförslaget i stor utsträckning vilar på deklarerationer i NFS's verksamhetsprogram, vilka berör de allmänna problemen inom arbetarskyddet. AFC håller med om att det finns skäl att kartlägga användningen av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet samt att utveckla de skyddsmetoder som erfordras. Detta samarbete sker enligt centralförbundets mening bäst genom att nordiska experter samarbetar. AFC är för sin del villigt att delta i detta samarbete.

Finlands fackförbunds centralorganisation (FFC) anser det angeläget, att arbetsmiljön görs hälsosammare, tryggare och trivsammare. Detta sker dels genom avtal mellan arbetsmarknadens parter, dels genom lagstiftning. FFC har samarbetat med NFS också på arbetsmiljöområdet. Som relativt små ekonomiska enheter kan de nordiska länderna knappast var för sig kontrollera de giftiga och farliga ämnen som används i arbetslivet. NFS har antagit ett handlingsprogram i vilket en ökad nordisk samverkan föreslås inom lagstiftning och i internationella sammanhang.

FFC tillmäter de i medlemsförslaget framförda synpunkterna stor vikt. Modern industri kräver olika produkter, vilkas inverkan på människan är mycket litet undersökta. Arbetstagarna behöver skyddas mot dessa risker. För detta krävs nordiskt samarbete, eftersom länderna knappast var för sig kan utföra denna uppgift.

Institutet för arbetshygien finner det vara av vikt, att lagstiftningen i Norden samordnas vid utvecklingen av registrering av giftiga industrikemikalier. Ekonomiska förutsättningar bör skapas för ett dylikt regist-

reringsförfarande, som skulle kunna utgöra grunden för en övervakning av industrikemikalernas användning. Vid institutet finns ett register över yrkessjukdomar.

Ett samarbete de nordiska länderna emellan bör utvecklas för att åstadkomma en lagstiftning som garanterar att de kemiska produkternas och ämnenas framställare ger uppgifter om eventuella hälsorisker. Arbetskyddsmyndigheterna övervakar säkerheten vid handhavandet av kemikalierna och ifall denna inte kan garanteras förbjudes användningen av dessa. Institutet föreslår, att de nordiska länderna måtte koordinera kontrollen och utvärderingen av i arbetslivet förekommande toxikologiska kemikalier samt befrämja forskningen genom upprättandet av ett permanent samarbetsorgan. Detta organ skulle ha till uppgift att avge rekommendationer bl. a. beträffande hygieniska och biologiska gränsvärden, begränsning och förbud mot användning av vissa kemikalier m. m.

Konsumtionsandelslagens centralförbund (KK) understyrker, att tillverkningskostnader och pris måste ses ur samhällets synvinkel. Produktionsförhållandena kan vara förknippade med sådana faktorer som skapar kostnader och skadeverkningar, vilka måste betalas av andra än dem som låtit tillverka varan. Detta gäller då man i produktionen använder sig av giftiga ämnen, vilka kan medföra skadeverkningar för arbetstagarna.

Den i medlemsförslaget förordade kartläggningen kan inte bara motiveras utifrån allmänna utgångspunkter utan också av hänsyn till människors hälsa och hela samhällsekonomin.

Medlemsförslaget tillstyrkes.

Finlands läkarförbund tillstyrker medlemsförslaget.

2.1.4 Norge

Landsorganisasjonen i Norge lägger stor vikt vid de frågor som tas upp i medlemsförslaget. Det erinras i sammanhanget om den europeiska arbetsmiljökonferensen som anordnades i månadsskiftet februari/mars 1975. De nordiska synpunkterna på arbetsmiljöfrågor finns samlade i en gemensam rapport.

Landsorganisationen tillstyrker medlemsförslaget, mot bakgrund av den stora betydelse som man inom inte bara nordisk utan även europeisk fackföreningsrörelse tillmäter de i medlemsförslaget aktualiserade frågorna. Åtgärderna bör följas upp på effektivast möjliga sätt.

Norsk bedriftssykepleier/diakonforening instämmer i, att man på nordisk basis bör kartlägga bruket av giftiga och hälsofarliga ämnen, förutsatt att detta inte försenar upprättandet av ett centralt karotek för hälsofarliga ämnen vid Yrkeshygienisk Institut. Ett steg i rätt riktning är att man går in för att utarbeta gemensamma hygieniska gränsvärden för de nordiska länderna.

Åtgärder för att stödja och skapa en psykiskt och fysiskt sett god arbetsmiljö på nordiskt plan tillstyrkes.

2.1.5 Sverige

Statens arbetsmiljönämnd konstaterar, att arbetarskyddsstyrelsen delvis fullgör de arbetsuppgifter som förordas i medlemsförslaget. En kartläggning av bruket av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet kan dock aldrig bli heltäckande, då ett stort antal nya ämnen introduceras i arbetslivet varje år. Värdet av samnordiska insatser är stort också av andra skäl, t. ex. på grund av att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden aktualiserar likartade gränsvärden länderna emellan.

Medlemsförslaget tillstyrkes. Det förutsättes, att uppbyggnaden av en nordiska databank sker i samråd med arbetsmarknadens parter och deras samarbetsorgan på arbetsmiljöns område.

Arbetarskyddsfonden konstaterar inledningsvis, att de i medlemsförslaget framförda idéerna gäller ett mycket omfattande arbete som ännu inte förverkligats nationellt.

Med hänsyn till arbetsområdets omfattning ligger det i alla staters intresse att få till stånd en samordning, då inget land på egen hand kan insamla eller utveckla den kunskap som behövs för att i alla avseenden förbättra arbetsmiljön. Internationell samordning av forsknings- och utvecklingsarbetet på arbetsmiljöområdet bör främjas.

I första hand bör möjligheterna till nordisk samverkan prövas. Medlemsförslaget tillstyrkes.

En kartläggning av giftiga ämnens användning i arbetslivet bör inledas på ett begränsat antal produkt- eller branschområden. Arbetarskyddsfonden, som ger stöd till svensk forskning på området, är beredd att stödja också nordisk forskning.

När det gäller teknisk utveckling av olika produktionsmetoder för nya lösningar borde utsikter till nordisk samverkan finnas.

Kontrollen av användningen av hälsofarliga ämnen ligger hos de myndigheter som svarar för produktkontroll och arbetarskydd. Man bör härvid eftersträva att de som brukar en vara får en reell möjlighet att själva bedöma produkten och sedan anpassa skyddsåtgärderna efter dess farlighet.

Statens medicinska forskningsråd konstaterar, att en ökad belastning på olika populationsgrupper i form av t. ex. stress och tidigare icke använda kemiska substanser uppträtt. De långsiktiga effekterna hos dessa substanser är inte kända, utan måste ofta studeras under lång tid, upp till 20—25 år. Förslaget att importörer och producenter skall avge fullständig deklaration av en varas innehåll av hälsovådliga komponenter är ett steg i rätt riktning. I Sverige finns ett märkningstvång, som dock inte genomförts helt och hållet. Härvid avtecknar sig som en möjlighet att den information som behöver lämnas ges av myndigheten i form av en etikett.

Att producenten skulle åläggas att bevisa en varas ofarlighet är orimligt, eftersom man inte kan bevisa ofarlighet, utan endast större eller mindre grad av farlighet.

Enklast är naturligtvis att ersätta farliga substanser med ofarliga, vilket är möjligt i många fall. För att fastställa ev. långtidseffekter krävs uppföljning i tillräckligt stora grupper. Inom vart och ett av de nordiska länderna är dessa grupper oftast för små. En samordning av resurserna skulle därför vara värdefull.

Vissa gemensamma aktiviteter förekommer redan. Rena forskningsuppgifter bör kunna lösas på ett fruktbart sätt genom samordning. Experimentell teknik som framtagits i ett land kan användas i grannlandet. Rådet tillstyrker medlemsförslaget. Övervägas bör dock om inte den tilltänkta databanken bör etableras på europeisk och inte på nordisk nivå.

Statens naturvetenskapliga forskningsråd påpekar, att den ökade användningen av olika kemiska substanser både i arbetslivet och i dagligt bruk har skapat nya risk- och hälsoproblem. Särskilt de långsiktiga effekterna ger anledning till oro, då det är mycket tidskrävande att genomföra tillförlitliga genetiska test. Detta minskar dock inte behovet av ökade kunskaper. En kommitté finns redan tillsatt av ministerrådet med uppgift att behandla frågan om hygieniska gränsvärden. Den i medlemsförslaget antydda verksamheten borde kunna samordnas med denna kommittés arbete. Ökade insatser av grundforskningskaraktär krävs för att klarlägga de mekanismer som utlöser skador på arvsmassan. Ökade insatser i form av tillämpad forskning är också av betydelse för att utveckla lämpliga testsystem.

Sveriges köpmannaförbund framhåller, att näringslivet ställer sig positivt till åtgärder som kan minska de skadeverkningar i arbetslivet som orsakas av giftiga ämnen. Genom produktutveckling har mera ofarliga lösningsmedel, för att nämna ett exempel, utvecklats. Förbundet har därför inget att invända emot medlemsförslagets syfte: att begränsa och hindra användningen av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet. På detaljhandelssidan regleras handhavandet av varor och ämnen av detta slag genom olika förordningar.

Sveriges läkarförbund anser, att internationellt samarbete är av väsentlig betydelse för kartläggningen av giftiga ämnen i arbetslivet och tillstyrker medlemsförslaget.

2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller avstyrker medlemsförslaget

2.2.1. Danmark

Provinshandelskammeret finner att det knappast är möjligt att ensidigt fastlägga nordiska regler som innebär framsteg på miljö- och livsmedelsområdet. De omkostnader som detta kan orsaka stämmer till eftertanke

liksom det faktum att EF sedan kan komma att revidera dessa. Organisationen kan därför inte uttala sig till förmån för medlemsförslaget.

Dansk Arbejdsgiverforening konstaterar, att man under senare tid i allt större utsträckning kommit att uppmärksamma arbetsmiljöproblemen, både bland arbetsgivare och arbetstagare.

I Danmark har detta resulterat i förslag om en ny arbetsmiljölag, som skall ersätta de tre nu existerande lagarna. Lagförslaget har stöd från arbetsmarknadsorganisationerna.

Även om arbetsgivarföreningen generellt kan ge sitt stöd till strävandena att förbättra arbetsmiljön är föreningen inte övertygad om att de förslag som framförs i medlemsförslaget är ändamålsenliga. Man bör undvika regler som innebär allvarliga restriktioner i arbetslivet, om man inte kan försäkra sig om att dessa regler är nödvändiga för att uppnå uppställda säkerhetsmässiga mål. Forskningen kring hygieniska gränsvärden bör intensifieras, vilket kan ske genom nordisk samverkan. Det är dock svårt att veta om denna ökade forskningsinsats kräver en kartläggning av användningen av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet. Initiativ på nordiskt plan som medför en bättre arbetsmiljö önskar föreningen stödja. Dessa åtgärder bör dock också koordineras med motsvarande aktiviteter på europeiskt plan.

2.2.2. Finland

Statens tekniska forskningscentral finner, att de i medlemsförslaget angivna målen är riktiga och eftersträvansvärda. Medlen och motiveringarna för dessa är dock bristfälligt övervägda och utgör sålunda en mindre ändamålsenlig utgångspunkt för praktiskt handlande i framtiden. Det torde inte vara i överensstämmelse med det totala samhällsintresset att enbart begränsa och hindra användningen av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet. Ett sådant förfarande skulle kunna bromsa forskningens och teknologiens utveckling och leda till att de nordiska länderna, om detta endast skulle gälla för dem, skulle sacka efter i den tekniska utvecklingen. Farliga och giftiga ämnen kan tryggt användas för många tekniska ändamål. Vid tiotals redan verksamma kärnkraftverk har några skador inte åsamkats driftspersonalen, eftersom säkerhetsåtgärderna redan från början varit tillräckliga. Alla ämnen är egentligen i grunden farliga om de används på fel sätt. Effektiva läkemedel är mycket farliga i fel dosering. Nästan alla kemiska processer kan utföras med hjälp av vanliga tekniska hjälpmedel. I de svåraste arbetsmomenten kan arbetstagarna skyddas genom personlig skyddsutrustning. Det största problemet är ingalunda tillkomsten av nya ämnen, då man t. ex. i Finland på senare tid regelbundet har konstaterat 40—50 blyförgiftningar per år trots att blyanvändningen varit känd och dess giftighet insedd redan för hundratals år sedan. Kvartshaltigt damm är ett annat exempel, varigenom flera yrkessjukdomar uppträder i Finland per 17—750424. *Nordiska rådet.*

är än vad som uppstår genom bruket av PVC i hela världen. De krav som Nordens fackliga samorganisation ställt upp förefaller föråldrade eller orealistiska. Redan enligt gällande lagar är arbetsgivaren skyldig att trygga arbetstagarnas säkerhet vid handhavandet av farliga ämnen. I praktiken är det ogörligt att lägga ansvaret på huvudtillverkaren, då t. ex. gruvindustrierna i Sovjetunionen eller Kanada producerar och årligen försäljer omkring 4 miljoner ton asbestfiber. Skall dessa gruvindustrier bära ansvaret för flera tusen asbestos- eller lungcancerfall föranledda av bruket av asbest. Inte heller synes det vara möjligt att helt förbjuda användningen av asbestfibern. De i medlemsförslaget framlagda åtgärderna beträffande användningen av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet samt förslaget om åtgärder för att förbättra arbetsmiljön är motiverade och värda understöd. För att uppnå dessa mål bör sådana medel väljas, som inte ställer onödiga hinder i vägen för vetenskapens och teknikens framsteg.

2.2.3. Norge

Departementet for industri og håndverk finner, att premisserna i medlemsförslaget skiljer sig åt vad beträffar verkningarna av kemiska produkter å ena sidan och fysikaliska och psykiska faktorer å den andra. Departementet inskränker sig till att behandla frågan om giftiga och farliga ämnen i arbetslivet.

Detta problem sönderfaller i flera delar. För det första finns det ämnen som använts under längre tid och vars farlighet är väl känd. Dessa ämnen måste antas vara väl bekanta för såväl tillsynsmyndigheter som näringsliv. Något behov av nordiskt samarbete på utredningsplanet torde inte föreligga. Yrkeshygieniska gränsvärden för ämnen inom denna grupp bör vara kända i grannländerna och ligga på samma nivå.

En annan kategori är de ämnen vars egenskaper är litet kända. Är det tal om långsiktiga verkningar blir dessa kända först långt efter det att produkten introducerats. Detta gäller till exempel gasen vinylklorid, som ligger till grund för framställningen av PVC. Vinylklorid har visat sig kunna framkalla cancer. Produktion av PVC har pågått sedan 1930-talet. De yrkeshygieniska gränsvärdena har legat högt vilket betyder att gasen ansetts vara relativt ofarlig.

Fullständiga undersökningar i syfte att fastställa farlighetsgraden hos vissa produkter kan inte klaras av ett enskilt nordiskt land eller av Norden som helhet. En tillfredsställande lösning kan bara uppnås genom ett brett internationellt samarbete som sträcker sig långt utöver Nordens gränser. Ett sådant samarbete har igångsatts inom OECD.

Enligt departementets uppfattning bör detta bredare internationella samarbete, som redan är i gång, föredras framför ett begränsat nordiskt samarbete. Kartotek och databanker för ämnen som är farliga behövs.

Varje land har här behov av en egen databank, vilket inte hindrar att utväxling av praktiska upplysningar mellan de olika katoteken kan ske.

Kommunal- og arbeidsdepartementet påpekar, att flera av de remissinstanser som avgivit yttrande över medlemsförslaget uttryckt tvivel om huruvida det finns behov av ett gemensamt nordiskt register över hälsofarliga och giftiga ämnen i arbetslivet.

Ett dylikt kartotek föreslås inrättat i Norge på grundval av en rapport, NOU 1974: 28. De förslag som framföres i denna rapport finns inarbetade i utkastet till ny arbetsmiljölag, som nu är ute på remiss. Syftet med detta katotek är att alla upplysningar om hälsofarliga ämnen skall samlas på ett ställe för att de som använder dem på enklast möjliga sätt skall kunna få de informationer som är behövliga.

Nationell registrering är här nödvändig. Nationella register är under utarbetande i de flesta nordiska länder. Departementet kan mot denna bakgrund knappast finna att behov föreligger av att upprätta ett nordiskt register som ett tillägg till dessa. Det behov som kan föreligga av att komplettera de nationella registren kan uppfyllas genom en fast rutin för utväxling av information länderna emellan.

I medlemsförslaget föreslås vidare, att åtgärder skall vidtagas på nordiskt plan för att skapa en bättre arbetsmiljö. Detta kan departementet instämma i. De faktorer som påverkar arbetsmiljön är emellertid både många och sammansatta, varför det knappast är möjligt att utarbeta enhetliga förslag till lösningar. Forskningen om arbetsmiljöfrågor bör i möjligaste mån koordineras på nordisk basis. Fasta rutiner bör utvecklas för att utväxla erfarenheter när det gäller lösningar på arbetsmiljöproblemen. Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor kan vara ett dylikt forum.

Sosialdepartementet erinrar om, att Statens institutt for strålehygiene och Giftkartoteket arbetar med arbetsmiljöfrågor. När det gäller varufakta finns det en lag om tillsyn över livsmedel, läkemedel och gifter. I föreskrifterna för giftiga och hälsofarliga ämnen har detaljerade märkningsbestämmelser utarbetats för att de som använder dessa skall bli informerade om eventuella faromoment. En ny lag om produktkontroll förbereds inom Miljøverndepartementet. I denna lag påbjuds en generell aktsamhetsplikt för tillverkare, importörer och försäljare som skall göra sig kända med eventuell skadliga egenskaper hos produkten. Koordinering av administrativt arbete och utväxling av upplysningar mellan eventuella databanker eller register över hälsofarliga ämnen kan med fördel ske på nordisk basis. Ett dylikt samarbete kan etableras mellan berörda myndigheter. Departementet hyser därför tvivel om det finns behov av ytterligare utredningar på nordiskt plan.

Statens arbeidstilsyn konstaterar, att förslag om införandet av ett register över hälsofarliga ämnen framlagts. Förslaget följs upp i utkastet till ny arbetsmiljölag. I samråd med yrkeshygienisk institutt och huvud-

organisationerna på arbetsmarknaden övervägs fastställandet av hygieniska gränsvärden i arbetslivet. En utbyggnad av arbetarskyddet på lokalt plan fortgår. Ett problem är emellertid att man inte på flera områden har mätapparatur för att registrera de ofta låga koncentrationer som är aktuella som gränsvärden. Lagen om arbetsmiljö reser kravet på märkningsplikt. Miljøverndepartementet har lagt fram förslag om ny produktkontrollag.

Möjligheterna till ett utvidgat nordiskt samarbete på ovanstående områden är det svårt att uttala sig om. Ett nationellt kartotek över hälsofarliga ämnen bör inrättas. Frågan är dock om det är ändamålsenligt att upprätta också en nordisk databank. Myndigheten kan inte ta ställning till detta i nuläget, men antar att en kontinuerlig informationsutväxling på nordiskt plan är värdefull. Fastställandet av hygieniska gränsvärden lämpar sig för nordisk samverkan. I sammanhanget erinras om det arbete som genom åren utförts av Nordiska maskinkommittén i syfte att åstadkomma gemensamma krav när det gäller skydd mot skador inom industrin orsakade av maskinell utrustning.

Norsk arbeidsgiverforening påminner om, att frågan om ett kartotek över hälsofarliga ämnen behandlats i en norsk utredning. Utredningens förslag har sedermera tagits med i utkastet till norsk arbetsmiljölag. I medlemsförslaget redogörs, utöver vad som sägs om att informera om giftiga och hälsofarliga ämnen över de nordiska gränserna, inte för vad ett nordiskt kartotek skall användas till. Arbetsgivareföreningen utgår dock ifrån att det nordiska kartoteket inte skall ersätta de nationella.

Detta skulle ställa de länder som inte får kartoteket inom sina gränser i en ofördelaktig situation. Juridiska och ekonomiska problem kan därtill uppstå. Ett kartotek på nordisk basis skulle eventuellt komma att dubbelra de nationella, vilket blir både kostbart och opraktiskt. Det är bekant att man i samtliga nordiska länder för närvarande arbetar med att upprätta dylika kartotek över hälsofarliga ämnen. Det förefaller att vara naturligt att ett samarbete kommer till stånd. Detta bör dock kunna ske utan att man upprättar ett gemensamt kartotek, utan i stället inriktar sig på att detta utförs efter likartade principer.

Norges industriforbund ansluter sig till arbetsgivarföreningens synpunkter på frågan om ett nordiskt kartotek för hälsofarliga ämnen. De nordiska länderna bör intensifiera sitt forskningssamarbete och genomföra praktiska åtgärder för att förbättra arbetsmiljön. Detta kan ske genom en koordinerad forskningsinsats och utväxling av forskningsresultat. NORDFORSK kan vara ett användbart samarbetsinstrument.

2.2.4. Sverige

Socialstyrelsen, som inhämtat yttrande från sitt vetenskapliga råd, konstaterar att medlemsförslaget gäller ett område, hälsorisker i arbetsmiljön, som blivit mycket uppmärksammat under senare tid. Utveck-

lingen i Sverige inom denna sektor har gått snabbt. Ändringar i arbetarskyddslagstiftningen har genomförts liksom i lagen om hälso- och miljöfarliga ämnen. Vid arbetarskyddsstyrelsen har en särskild arbetsmedicinsk avdelning inrättats, den tekniska högskoleenheten i Luleå har getts en arbetsmiljöorienterad profil, en produktkontrollnämnd tillskapats liksom en miljödatanämnd. Genom att dessa organisatoriska och lagstiftningsmässiga förändringar genomförts återfinns de begränsande faktorerna för närvarande, enligt socialstyrelsens mening, på personalsidan. Därför måste fördelarna med nordisk samverkan i skyddsarbetet parallellt med verksamheten vid de nationella institutionerna vägas mot att resurser undandras de nationella organen.

Ett avsevärt, mer eller mindre formaliserat, samarbete mellan de nordiska länderna förekommer redan i arbetsmiljöfrågor. Detta sker inom Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor, inom NORD-FORSK och genom de årliga s. k. yrkeshygieniska mötena.

Nordisk samverkan i frågor som rör skyddet mot risker i arbetsmiljön förekommer således redan. Denna verksamhet är efter ett skede av expansion nu inne i en konsolideringsfas. Detta bör föranleda en avvaktande hållning till en ytterligare formalisering av det nordiska samarbetet i arbetsmiljöfrågor. Om Nordiska rådet skulle önska inrätta ett permanent organ för nordiskt samarbete i berörda frågor vill styrelsen peka på att förslag föreligger om en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan, vilket bl. a. innefattar forskningsverksamhet.

Professor Axel Ahlmark, socialstyrelsens vetenskapliga råd, anser det viktigt att på nordisk basis angripa svårare arbetsmiljöproblem. Det aktuella samarbetet på arbetarskyddets område har hittills varit informellt, vilket varit en fördel. På skilda håll i landet förekommer ett kartläggnings- och utvecklingsarbete inom områden med anknytning till industritoxikologin. Detta kartläggningsarbete bör inväntas innan en bedömning sker av behovet av samnordiska aktiviteter. Genom de goda kontakter som redan finns skulle ett dylikt uppskjutande av ställningstagandet till frågan om en nordisk samverkan inte innebära några nämnvärda nackdelar.

Professor Gideon Gerhardsson, socialstyrelsens vetenskapliga råd, hyser uppfattningen att det som man i första hand på samnordisk nivå har att bevaka är att det övergripande mönstret inom det förebyggande arbetet blir så enhetligt som möjligt.

Härvid är det väsentligt, att lagstiftningen harmoniseras och ges tillräcklig flexibilitet. En likartad uppläggning av arbetarskyddsmyndigheternas arbete bör eftersträvas och frivilliga insatser befrämjas bl. a. i form av medicinsk och teknisk företagshälsovård. Den i medlemsförslaget antydda kartläggningen tar endast upp delar av arbetsmiljöproblematiken. Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor som inledde sin verksamhet år 1973 har ägnat information, samordning och

effektivisering av det nordiska samarbetet stort intresse. Sedan år 1968 arbetar arbetsgruppen för samarbete mellan de nordiska frivilliga arbetarskyddsorganisationerna med forskning, utveckling, information och utbildning. NORDFORSK, som varit ett organ för yttre miljöfrågor, arbetar också med projekt som har arbetsmiljöanknytning. De i medlemsförslaget angivna frågeställningarna är redan uppmärksammade i det nordiska samarbetet, varför förslaget inte bör föranleda annan åtgärd än att tillställas Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor för kännedom.

Svenska arbetsgivareföreningen påpekar, att ett projekt av detta slag startats i samarbete mellan statskontoret och produktkontrollnämnden inom ramen för miljövårdens informationssystem. Idag finns sålunda avancerade planer på att registrera kemiska hälsorisker i arbetslivet. Dessa planer anknyter till en del till internationellt samarbete inom det toxikologiska området. Sverige intar en tätposition när det gäller åtgärder mot denna typ av risker i arbetslivet. Varje land måste dock få en viss erfarenhet inom området för att en bedömning skall kunna ske av inom vilka sektorer som ett nordiskt samarbete kan vara fruktbärande. En överordnad nordisk plan avstyrkes på nuvarande stadium. För utformningen av lagstiftningen om hälsofarliga ämnen är det önskvärt att en långtgående överensstämmelse i Norden kommer till stånd.

2.3. *Remissinstanser som avstår från att yttra sig eller att ta ståndpunkt till medlemsförslaget.*

2.3.1. *Danmark*

De Samvirkende Købmandsforeninger i Danmark har inga upplysningar i ärendet. *Håndværksrådet* har inget att anföra i saken.

2.3.2. *Finland*

Varudeklarationsförbundet hyser uppfattningen, att de varningar som avser hälsa och trygghet i samband med varors användning eller egenskaper bör ges i form av obligatorisk märkning. Detaljer och kvalitetskillnader bör anges i form av frivilliga varudeklarationer. De förslag som framkommer i medlemsförslaget berör dock inte förbundets verksamhet.

2.3.3 *Norge*

Departementet for handel og skipsfart finner det naturligt att medlemsförslaget ses i ljuset av lagen om produktkontroll, som är under utarbetande inom miljøverndepartementet. Denna lag kommer att ge de offentliga myndigheterna en möjlighet att genomföra en systematisk registrering av produkter som kan medföra hälso- och miljöskador.

Yrkeshygienisk institutt finner ingen anledning att kommentera medlemsförslaget.

2.3.4 Sverige

Produktkontrollnämnden erinrar om den sedan 1 juli 1973 gällande lagen om hälso- och miljöfarliga ämnen jämte tillämpningsföreskrifter. Denna lag gäller primärt alla slags produkter, som genom sin kemiska sammansättning eller innehåll eller med hänsyn till hantering kan befaras medföra skada på människan eller miljön. I denna lag fastslås producentens ansvar, när det gäller att kunna dokumentera produktens innehåll och egenskaper. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer, ges långtgående befogenheter att besluta om förbud, tillståndstväng, uppgiftsskyldighet m. m. Detta ligger väl i linje med intentionerna i medlemsförslaget. Produktkontrollnämnden, som i första hand anser det vara arbetarskyddsstyrelsens sak att ta ställning till medlemsförslaget, betonar för egen del vikten av produktkartläggning. Detta för att få en grund för prioritering av vilka varor som bör studeras mera ingående med hänsyn till eventuella risker. Inom nämnden har initiativ tagits till utveckling av ett projekt som syftar till en allmän, fortlöpande produktkartläggning avseende innehållsuppgifter för alla kemiska produkter. Detta arbete bedrivs i samarbete med miljödatanämnden.

Arbetarskyddsstyrelsen inleder sitt remissyttrande med att rekapitulera huvuddragen i den svenska lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga ämnen. Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor, som inledde sitt arbete år 1973, har koncentrerat sitt arbete kring fortlöpande utbyte av information om utvecklingen på arbetsmiljöområdet, förbättrad samordning mellan myndigheter, institutioner och expertorgan på arbetsmiljöområdet, relationerna till arbetsmarknadens parter, och de frivilliga arbetarskyddsorganisationerna, koordinering av de nordiska ländernas ståndpunkter på utom-nordiskt plan, effektiviserat nordiskt samarbete mellan tillsynsmyndigheterna rörande skyddsföreskrifter och på arbetsmedicinens område samt till anordnandet av arbetsmiljöministerkonferenser. Under år 1975 har initiativ tagits till fyra symposier: om gränsvärdesfrågor, arbetsmiljön i sågverk och träindustrin, kontaktverksamheten inom stressforskningen samt neurotoxikologiska undersökningsmetoder för att fastställa lösningsmedels inverkan på människor.

Styrelsen medverkar i utvecklingsarbetet på ett miljövårdens informationssystem, som avses omfatta information om hälso- och miljöfarliga ämnen, arbetsmiljön och den yttre miljön. Styrelsen anser det önskvärt att få till stånd ett internordiskt samarbete beträffande registrering av uppgifter om hälsofarliga varor i arbetslivet. Ett effektivt nordiskt samarbete torde dock kräva en översyn och samordning av sekretesslagstiftningen i de berörda länderna. Vidare påpekas, att möjligheterna till att ge en fullständig produktbeskrivning är begränsade i vissa fall. Behovet av kartläggning av förekomsten av hälsofarliga ämnen i arbets-

livet är stort. Arbetet måste rimligtvis ske på nationell nivå, men detta hindrar inte att internordiska kontakter kan underlätta i första hand uppläggningsen, men i andra hand också utvärderingen av arbetet.

1 oktober 1974 utfärdade arbetarskyddsstyrelsen anvisningar om hygieniska gränsvärden varvid 129 ämnen eller slag av ämnen angavs. En förteckning över 37 i arbetslivet förekommande ämnen som kan framkalla cancer tillfogades. Arbetet med gränsvärden fortsätter. Nordisk samverkan i gränsvärdesfrågor pågår inom Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor. Sammanfattningsvis pågår ett omfattande nordiskt samarbete på det i medlemsförslaget angivna samarbetsområdet.

3. *Utskottet*

Arbetsmiljön, som ett självständigt begrepp vid sidan av det ursprungliga miljöbegreppet, introducerades på ett relativt sent stadium i de nordiska länderna. Då Nordiska ministerrådet presenterade sitt handlingsprogram för industri-, energi-, regional- och miljöpolitik vid Nordiska rådets 21:a session, första samlingen i Oslo i februari 1973 utgjorde sålunda arbetsmiljöfrågorna endast en mindre del av handlingsprogrammets miljöavsnitt. Det kanske viktigaste konkreta förslaget på arbetsmiljöns område var att en nordisk ämbetsmannakommitté för arbetsmiljöfrågor skulle inrättas. Så skedde också i och med att Nordiska ministerrådet i maj 1973 fattade beslut om att upprätta Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor. Nordiska rådets socialpolitiska utskott fann emellertid skäl att vid rådets 21:a session i februari 1973 i sitt betänkande över C 1, Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet, ge uttryck för uppfattningen att arbetsmiljöfrågorna kommit att inta en alltför undanskymd plats i ministerrådets handlingsprogram.

Rekomendation nr 5/1974 om samnordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön antogs vid den 22:a sessionens första samling i Stockholm. Samtidigt fastslog socialpolitiska utskottet i sitt betänkande över C 1, att ministerrådet syntes ha lagt för stor vikt vid informations- och samordningsfrågor i det nordiska arbetsmiljösamarbetet, vars ambitionsnivå ifrågasattes av utskottet. Dessa synpunkter återkom också utskottet till i sitt betänkande över C 1 år 1975.

Arbetsmiljöfrågorna har på kort tid kommit att tillhöra de mest uppmärksammade och betydelsefulla samhällsfrågorna. Detta gäller såväl nationellt som internationellt. Den nordiska fackföreningsrörelsen har genom sin huvudorganisation, Nordens fackliga samorganisation, lagt fram ett handlingsprogram på arbetsmiljöområdet. Den principiella målsättningen i detta handlingsprogram är att alla arbetstagare skall få verka i en arbetsmiljö, där det härskar full trygghet mot psykiska, fysiska och kemiska störningar.

I Danmark, Finland, Norge och Sverige har framlagts eller kommer inom kort att framläggas förslag till ny arbetsmiljölagsstiftning. Den nya danska arbetsmiljölagen, som skall ersätta de tre nuvarande arbetsmiljölagarna, har redan förelagts folketinget. Utgångspunkten för den nya arbetsmiljölagen är att lagstiftningen på arbetsmiljöområdet skall samlas i en ramlag, i vilken i princip alla arbetstagare likställs. Lagen omfattar samtliga aspekter av arbetslivet, som kan påverka arbetstagarna i psykiskt och fysiskt hänseende.

I Finland väntas förslag till ny arbetsmiljölag föreläggas riksdagen år 1976. I Norge framläggs förslag till motsvarande lag för Stortinget under hösten 1975. I det norska lagförslaget uppställs krav på en fullt försvarlig arbetsmiljö, utan hänsyn till ekonomiska eller andra intressen. Också den norska lagen är en ramlag.

I Sverige, slutligen, trädde år 1974 fyra lagar av stor betydelse för förhållandena inom arbetslivet i kraft: lagen om vissa anställningsbefrämjande åtgärder, lagen om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen, lagen om rättegång vid arbetstvister samt lagen om anställningskydd. En ny svensk arbetsmiljölagsstiftning väntas träda i kraft i sin helhet år 1977.

Det kan således sammanfattningsvis konstateras, att man i de nordiska länderna under de senaste åren tillagt insatser av lagstiftningskaraktär stor vikt på arbetsmiljöområdet.

Användningen av kemiska ämnen i arbetslivet har ökat under senare år. I Finland förekommer exempelvis omkring 100.000 kemiska produkter samt införs årligen 1.000 nya produkter. Bruket av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet har tilltagit. Under de senaste två åren har ett flertal uppmärksammade arbetsmiljöolyckor inträffat. Här skall bara nämnas de dödsfall som framkallats genom användningen av gasen vinylklorid eller genom bruket av asbest. Asbestfibers cancerframkallande verkan har varit känd i omkring 20 år, vinylkloridens inverkan på levern inte mer än ett par år. Överhuvudtaget utgör det ett problem att ett ämnes farlighet ofta inte blir känd förrän långt efter det att man börjat använda det. Effekterna av exponering för giftiga och skadliga ämnen framträder ibland först efter mycket lång tid, upp till tjugo år. Utskottet finner därför skäl att sluta upp bakom det grundläggande kravet på en fullt försvarlig arbetsmiljö, fri från giftiga och farliga ämnen.

De nordiska länderna är små och saknar resurser för att var för sig göra alla de utredningar och initiera all den forskning som behövs för att komma till rätta med förekomsten av giftiga och farliga ämnen i arbetsmiljön. Enligt utskottets uppfattning talar därför utomordentligt vägande skäl för en nordisk samverkan inom detta område. Utskottet konstaterar, att insatser av lagstiftningskaraktär är av stor betydelse på arbetsmiljöområdet, vilket bl. a. framgår av aktiviteten på lagstiftningsidan i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Särskild uppmärksamhet

bör fästas vid följande omständigheter, som enligt utskottets uppfattning talar för ett nordiskt samarbete på arbetsmiljöområdet.

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden medför varje år att ett stort antal arbetstagare flyttar mellan länderna. Från och med år 1954 och framåt har omkring 900.000 personer flyttat mellan de nordiska länderna. Det måste anses vara ett naturligt krav i sammanhanget att arbetstagarna möter lika stränga krav på arbetsmiljön och säkerhetsföreskrifter var än i Norden som de befinner sig. Olikartade regler och säkerhetsbestämmelser kan annars komma att utgöra en fara vid byte av arbete. Också av konkurrensmässiga skäl finns det anledning att uppställa enhetliga regler på arbetsmiljöområdet i Norden. Inget företag bör kunna dra fördel av mera liberala regler på arbetsmiljöområdet än ett annat. Som en allmän regel bör gälla att man vid strävandena att förenhetliga reglerna på arbetsmiljöområdet, och härunder särskilt de bestämmelser som avser giftiga och farliga ämnen, tar vara på de för arbetstagarna mest ändamålsenliga bestämmelserna inom varje lands lagstiftning.

Enligt utskottets mening bör insatserna på arbetsmiljöområdet samordnas. Detta kan ske genom att, som föreslagits i medlemsförslaget, ett kartotek eller en databank upprättas över giftiga och farliga ämnen i arbetslivet eller genom att de nordiska länderna tillsammans utarbetar gemensamma regler för hygieniska gränsvärden. Om det av olika skäl skulle vara svårt att uppställa hygieniska gränsvärden som är identiska bör man kunna enas om kriterier för framtagande av dessa. Med andra ord bör man i varje fall de nordiska länderna emellan kunna enas om hur man skall definiera och mäta förekomsten av ett visst miljöskadligt ämne eller en sådan faktor.

Etablerandet av ett gemensamt nordiskt kartotek eller databank med uppgifter om gifter och farliga ämnen i arbetslivet behöver inte med nödvändighet betyda att arbetet med dessa frågor hämmas på det nationella planet. Tvärtom kan det vara en fördel ifall viss specialisering och arbetsuppdelning genomföres mellan länderna. De krav, som i remissmaterialet framkommit på att producenten eller importören skall svara för att en produkt eller vara är ofarlig och att fullständiga och användbara bruksanvisningar föreligger, kan utskottet instämma i.

Nordiskt samarbete på arbetsmiljöforskningens område skulle kunna medföra stora fördelar. Vid undersökningar, som syftar till att kartlägga de långsiktiga effekterna vid användningen av en viss vara eller ämne, torde tillräckligt stora undersökningsgrupper ibland vara svåra att få fram på nationell basis. Genom att samordna resurserna kan också betydande rationaliseringsvinster göras. Bruket av datorer möjliggör statistiska analyser som inte tidigare gick att genomföra. Genom att bearbeta statistiskt material av stor omfattning från samtliga nordiska länder ökar möjligheterna att avslöja hittills okända samband mellan

sjukdom, sjukdomssymptom och exponeringen för ett visst ämne. Samtidigt ställs därmed betydande krav på arbetsplatsstatistiken.

Nordiskt samarbete på arbetsmiljöområdet bedrivs på många olika nivåer. Tidigare har omnämnts Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor som under Nordiska ministerrådet ansvarar för koordinationen av det offentliga arbetsmiljösamarbetet i Norden. NORD-FORSK, de årliga s. k. yrkeshygienikermötena och Arbetsgruppen för frivilligt nordiskt arbetarskydd utgör ytterligare komponenter i det nordiska samarbetsmönstret. Det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet måste emellertid också ses i relation till ett bredare internationellt arbetsmiljösamarbete. Här kan en nordisk samverkan tjäna till att öka de fem ländernas möjlighet att med större kraft än vad varje land var för sig kan uppamma verka för internationellt erkännande av viktiga grundprinciper på arbetsmiljöområdet.

Nordiska rådets socialpoliiska utskott anordnade ett nordiskt seminarium om arbetsmiljöfrågor i Porsgrunn, Norge, i juni 1975. Till detta seminarium hade inbjudits företrädare för centrala ämbetsverk och departement med ansvar för arbetsmiljöfrågor, för arbetsmarknadens parter — arbetsgivare- och arbetstagarorganisationerna — samt för forskningen. Seminariets förhandlingar har publicerats i Nordisk utredningsserie som NU 1975: 18.

Vid detta seminarium framkom bland annat önskemål om att arbetsmarknadens parter skulle få medverka mera aktivt vid prioriteringen av de forskningsprojekt, som beslutas på nordisk nivå. Skyddsombudens omfattande, konkreta kännedom om arbetsplatsernas problem ansågs vara av betydelse för att arbetsmiljöforskningen skulle bli framgångsrik. Utskottet utgår ifrån att ministerrådet överväger hur en dylik samverkan skulle kunna vara utformad.

En annan synpunkt som framfördes vid detta tillfälle var att regler borde införas, vars innebörd var att innan en ny kemikalie introducerades i arbetslivet bör kontinuerliga mätningar företas före, under och efter påbörjandet av användningen. På detta sätt skulle icke önskade förändringar av arbetsmiljön kunna registreras.

Viss typ av arbetsmiljöforskning har anknytning till epidemiologiska studier. Denna forskningssektor skulle med fördel kunna knytas till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, som sannolikt kommer att medges förstärkta forskningsresurser inom något år. Bland de ämnen som föreslagits för professurer vid hälsovårdshögskolan märks epidemiologin. Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga användningen av giftiga och farliga ämnen och produkter i arbetslivet och att lägga fram förslag till åtgärder på nor-

diskt plan i syfte att skapa en arbetsmiljö där det råder full trygghet mot psykiska, fysiska och kemiska störningar.

Hanaholmen den 13 oktober 1975

<i>Inge Fischer Møller (S)</i>	<i>Finn Gustavsen (SV)</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)</i> Förman	<i>Knud Jespersen (DKP)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Axel Jonsson (Sj.)</i>
<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Thor Lund (A)</i>
<i>Mette Madsen (V)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Juhani Saukkonen (K)</i>	<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>
<i>Raino Westerholm (Skl)</i>	

Medlemsförslag

om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

(Väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Per Borten, Eric Carlsson, Per Olof Sundman och Paavo Väyrynen)

Nordiska rådet har sedan sitt grundande behandlat de speciella problem som berör samerna som en för Finland, Norge och Sverige gemensam minoritet, vilket utmynnat i ett antal rekommendationer, senast i Ålborg om åtgärder för skydd av samernas miljö. Den mest vittomfattande rekommendationen antogs 1972 (*rek.nr 5/1972*), då rådet rekommenderade regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att bevara samerna som etnisk grupp samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar på samernas problem.

I det utskottsbetänkande som föregick rekommendationen framhölls att, även om regeringarna måste känna sitt ansvar för samernas fortbestånd som minoritet, bevarandet av den samiska kulturen och samernas egenart var en sak som främst måste åvila samerna själva. De nordiska regeringarnas åtgärder härvidlag kunde endast få formen av stöd i olika former till denna samernas egna verksamhet. Utskottet fann det därför väsentligt att samernas egna organisationer uppmuntrades att på ett effektivt sätt verka för sin folkgrupp. På det kulturella området behandlades i detta betänkande mest språkfrågan, då samekulturen är nära knuten till det samiska språket. Utskottet fann det därför angeläget att samerna enades kring ett enhetligt samiskt skriftspråk, som kunde motstå trycket från de omgivande majoritetsspråken. Detta var så mycket mer nödvändigt, som samiskan på sina håll syntts vara på tillbakagång i den yngre generationen.

En samisk språknämnd har sedermera inrättats. Vidare talades det i betänkandet om behovet av ekonomiskt stöd för utgivande av samisk litteratur på samiska och stöd till samisk press.

Efter en rekommendation av Nordiska rådet 1968 fattade ministerrådet beslut om inrättandet av Nordiskt samiskt institut. Statuter fastställdes våren 1973 och institutet påbörjade sin verksamhet hösten samma år. Institutet är förlagt till Kautokeino. Dess tillkomst har hälsats med stor tillfredsställelse av samerna i Norden.

Enligt statuterna har institutet till uppgift att driva vetenskaplig

forskning samt att bevaka och förbättra den samiska befolkningens ställning socialt, ekonomiskt, rättsligt och kulturellt. Den samiska kulturen och språkets ställning i dag är, som ofta påpekas vid samiska konferenser och möten, starkt hotad. Mycket talar för att den fria kultursektorn måste stödjas och stimuleras vid sidan om institutets i övrigt mycket omfattande arbetsuppgifter.

I samband med samernas sommaruniversitet, arrangerat av Nordiskt samiskt institut och samernas folkhögskola i Jokkmokk i augusti 1974, behandlades frågan om tillskapandet av ett "samiskt kulturcentrum", vilket praktiskt skulle arbeta inom den fria kultursektorn. Verksamheten borde fördelas på fyra områden: litteratur, teater, bildkonst och musik. Bland arbetsuppgifterna angavs följande: samla och arkivera manuskript och ur folkminnessynpunkt viktigt material, stödja utgivningar; arrangera teaterturnéer inom hela det samiska bosättningsområdet; vara huvudman för en permanent utställning av konst och konsthantverk, verka för tillkomsten av ateljéer och andra arbetslokaler; nedteckna och arkivera folkmusik, arrangera konserter och producera fonogram.

Kulturcentret föreslås lokaliserat till Kautokeino i anslutning till Nordiskt samiskt institut men organiserat med hänsyn till att det skall verka inom en liten befolkningsgrupp spridd över ett mycket stort geografiskt område. Den sistnämnda omständigheten kräver bland annat samarbete med de finländska, norska och svenska radioföretagen.

Den samiska kulturen berör omedelbart bara en liten folklig minoritet. Sett i ett större sammanhang utgör den ett utomordentligt viktigt inslag i det samlade nordiska kulturlivet, hittills i alltför hög grad förbisett. Åtgärder för att bevara, stimulera och vidareutveckla den samiska kulturen är inte bara en fråga om att tillgodose en minoritetsgrupps intressen och rättigheter utan tvärtom något som är av vikt och betydelse för alla som är bosatta i de nordiska länderna.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får vi föreslå

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och vidareutveckla det samiska kulturlivet, eventuellt genom att inrätta ett samiskt kulturcentrum.

Oslo, Stockholm och Helsingfors den 17 december 1974

Tønnes Madsson Andenæs (A)

Per Borten (Sp)

Eric Carlsson (c)

Per Olof Sundman (c)

Paavo Väyrynen (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 460)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 14 januari, 26 maj, 14 augusti, 16 september och 4 december 1975 samt den 21 januari 1976.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och vidareutveckla det samiska kulturlivet, eventuellt genom att inrätta ett samiskt kulturcentrum.

Utgående från att Nordiskt samiskt institut enligt sina statuter har som uppgift att driva vetenskaplig forskning samt att bevaka och förbättra den samiska befolkningens ställning socialt, ekonomiskt, rättsligt och kulturellt, vill förslagsställarna med hänsyn till den starkt hotade ställning som den samiska kulturen och det samiska språket idag har, att den fria kultursektorn stöds vid sidan om institutets i övrigt mycket omfattande uppgifter. Ett eventuellt samiskt kulturcentrum skulle inom den fria kultursektorn arbeta på fyra områden: litteratur, teater, bildkonst och musik. Bland arbetsuppgifterna skulle finnas: samla och arkivera manuskript och ur folkminnessynpunkt viktigt material, stödja utgivningar; arrangera teaterturnéer inom hela det samiska bosättningsområdet; vara huvudman för en permanent utställning av konst och konsthantverk, verka för tillkomsten av ateljéer och andra arbetslokaler; nedteckna och arkivera folkmusik, arrangera konserter och producera fonogram. Centret föreslås lokaliserat till Kautokeino i anslutning till Nordiskt samiskt institut, men organiserat med hänsyn till att det skall verka inom en liten befolkningsgrupp spridd över ett mycket stort geografiskt område, vilket skulle kräva samarbete bl. a. med de finländska, norska och svenska radioföretagen.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Sámi Institut'ta — Nordisk Samisk Institutt
Nordiska Samerådet
Nordisk samarbeidsorgan for same- og reindriftsspørsmål

Finland

Statsrådets kansli
Undervisningsministeriet
Länsstyrelsen för Lapplands län
Uleåborgs universitet, finska och samiska institutionen
Skolstyrelsen
Yrkesutbildningsstyrelsen
Delegationen för sameärenden
Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete
Centralkommissionen för konst
Konstkommissionen i Lapplands län
Samii liitto — Saamelaisten yhdistys r.y. (Samernas förbund)
Lapin Sivistysseura — Sami Čuvgetusseärvi (Föreningen för samisk kulturvård)

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Landbruksdepartementet
Norsk kulturråd
Statens bibliotektilsyn
Norsk rikskringkasting
Sámiid Vuor'ká-Dávvirat — De samiske samlinger

Sverige

Universitetskanslersämbetet
Skolöverstyrelsen
Statens kulturråd
Umeå universitet, rektorsämbetet
Umeå universitet, humanistiska fakulteten
Sameutredningen
Länsstyrelsen i Jämtlands län
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Länsstyrelsen i Västerbottens län
Landsantikvarien i Västerbottens län
Svenska samernas riksförbund
Sveriges radio ab
Same-Ätnam, förening för samisk kultur

Innehållet i remissyttrandena kan till sina huvuddelar sammanfattas på följande sätt:

Samnordiska remissyttrandena

Nordisk Samisk Institutt vill tillstyrka medlemsförslaget, men lägger stark vikt vid att en av ministerrådet eventuellt utsedd arbetsgrupp består av ett flertal representanter utnämnda av samiska organisationer och institutioner kanaliserade genom Nordiska Samerådet, att arbetsgruppens mandat primärt inriktas på utredning av en samnordisk samisk kulturfond och dess organisationsform, att arbetsgruppen får en avlönad sekreterare samt att gruppens arbete organiseras så att det sammanfaller med de nordiska och de samiska organens beslutsperioder, för att ett snabbt

avgörande skall fås till stånd. Institutet betonar att bevilningarna till den samiska kulturfonden icke får innebära minskningar av nationella bevilningar eller initiativ.

Nordiska samerådet anser förslaget vara nyttigt om uppgifterna för arbetsgruppen kunde preciseras så att gruppen strävade till att utreda och stödja möjligheterna för samerådets och övriga sameorganisationens verksamhet samt att utreda frågan om en allsamisk kulturfond mellan Finland, Norge och Sverige, eller mellan alla nordiska länder. I fråga om arbetsgruppens uppgifter borde de nordiska samekonferensernas resolutioner och av dessa särskilt "Samernas kulturpolitiska program" beaktas.

Finländska remissyttranden

Statsrådets kansli anser att en utredning i fråga om de åtgärder som nämns i förslaget utan vidare hör till sameinstitutets uppgifter, men påpekar att institutets resurser är begränsade och att det därför kan anses vara motiverat med en separat utredning. Kansliet förordar att den i medlemsförslaget avsedda arbetsgruppen tillsätts, men anser att gruppens uppdrag bör begränsas så att däri icke innefattas någon uttrycklig möjlighet att inrätta ett samiskt kulturcentrum. I detta skede då sameinstitutet alltjämt befinner sig i ett uvecklingsstadium och då det är aktuellt att inrätta en radio- och TV-central för samerna, kan kansliet icke se några grunder för inrättande av en ny parallellorganisation.

Länsstyrelsen för Lapplands län anser att man vid lokalisering av samernas gemensamma institutioner bör söka öka utbudet av olika tjänster i olika delar av samernas område och menar därför att kulturcentret bör placeras i Finland i Enare-Utsjoki-området.

Finska och samiska institutionen vid Uleåborgs universitet stöder förslaget, men frågar sig om inte utvecklingen av samiskan och den samiska språkforskningen borde betonas. Det skulle vara skäl att undersöka i vad mån grundskolans högstadium i Utsjoki kyrkby lämpar sig som placeringssort.

Skolstyrelsen framför som sin åsikt att förslaget innebär ett steg framåt i strävandena att ordna skol- och kulturförhållandena bland den samiska befolkningen inom hela det nordiska området. *Yrkesutbildningsstyrelsen* anser inrättandet av ett kulturcentrum vara en angelägen och brådskande uppgift. Styrelsen vill särskilt betona den samiska konstens och det samiska handarbetets betydelse och ställning i planerna på ett kulturcentrum. Nödvändiga utställnings- och demonstrationsutrymmen borde anvisas och vandringsutställningar skapas.

Delegationen för sameärenden förenar sig om medlemsförslaget, men föreslår att ett eventuellt samiskt kulturcentrum lokaliseras till Enare-Utsjoki-området i Finland. *Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete*, i vars yttrande *undervisningsministeriet* särskilt instämmer, tar

som utgångspunkt rek.nr 17/1972 om inrättande av ett kulturcentrum i Tórshavn och vill även nu understryka vikten av att minoritetskulturer-na ges allt det stöd som behövs särskilt i fråga om konststrävandena. Förslaget tillstyrks.

Centralkommissionen för konst konstaterar en viss överlappning i det nordiska kulturarbetets administration, vilket också återspeglas i handläggningen av samefrågor. Kommissionen föreslår att sameinstitutets verksamhet utvidgas till att omfatta också kulturfrågor. Den tillämpade samiska allmogekonsten (hantverket) och den samiska konstindustrin är enligt kommissionen bortglömda. *Konstkommissionen i Lapplands län* stöder förslaget.

Samii litto-Saamelaisten yhdistys r.y. (Samernas förbund) tillstyrker varmt inrättandet av ett samiskt kulturcentrum och understryker att dess lokaliseringsort bör vara densamma som för det samnordiska samiska radiocentrumet som i sinom tid eventuellt kommer att inrättas. *Lapin Sivistyisseura — Sami Čuvetusseärvi* (Förening för samisk kulturvård) anser att en arbetsgrupp kunde vara på sin plats, förutsatt att medlemmarna utses i samråd med såväl Nordiska samerådet som Nordiska sameinstitutet så att gruppen huvudsakligen representerar samerna, att de mål som samerna redan tidigare har uppställt inte förbigås och att verksamhetsfältet inte definieras alltför snävt genom att hänvisningen till förslaget om ett samiskt kulturcentrum avlägsnas samt att arbetsgruppens verksamhet inte ekonomiskt belastar de samiska organen och institutionerna.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet utesluter icke att en föreslagen arbetsgrupp skulle kunna utföra ett värdefullt arbete för att koordinera de samiska kulturaktiviteterna och för att öka insatsen på detta område, men det synes departementet likväl som om uppgifterna på sikt bara kan lösas av en permanent institution. Härvid pekar departementet på redan existerande organ, i första hand Nordiska same-rådet och Nordiskt samiskt institut. *Landbruksdepartementet* ser förslaget som positivt.

Norsk kulturråd kan sluta sig till förslaget och menar att den föreslagna arbetsgruppen borde få ett helt fritt mandat samt att frågan om att upprätta ett nytt kulturcentrum icke bör ligga implicit i mandatet. Behovet av flera mindre, lokala centrum och utbyggning av de existerande institutionerna bör analyseras. Kulturrådet finner det naturligt att det blir representerat i arbetsgruppen.

Statens bibliotektilsyn stöder tanken på en arbetsgrupp och förutsätter att en sådan väger förhållandet mellan Karasjok bibliotek och Nordiskt samiskt institut det nya kulturcentret för att säkra den bästa möjliga koordineringen av aktiviteterna och ett riktigt utnyttjande av

de föreliggande resurserna. Bibliotekstilsynet utgår vidare från att det får tillfälle att uttala sig både om arbetsgruppens mandat och sammansättning när förslaget är utarbetat.

Norsk rikskringkasting påminner om förslaget att upprätta ett nordiskt produktionscentrum för samiska program i Kautokeino. Försåvitt förslaget realiserats anser rikskringkastingen det vara naturligt att produktionscentrumet samarbetar med ett eventuellt samiskt kulturcentrum på samma ställe.

Sámiid Vuor'ká-Dávvirat — *De samiske samlinger* framhåller starkt nödvändigheten av att förslaget om ett eventuellt samiskt kulturcentrum först tas upp i representativa samiska organ för att utformas av dessa.

Svenska remissyttranden

Universitetskanslersämbetet understöder att insatserna till stöd för samekulturen aktiveras, men anser det icke erforderligt att tillsätta någon särskild utredning. Enligt UKÄ:s mening ligger det närmare till hands att ge Nordiskt samiskt institut vidgade uppgifter inom dess verksamhetsområde.

Skolöverstyrelsen tillstyrker tillsättandet av en arbetsgrupp för att föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och vidareutveckla det samiska kulturlivet, eventuellt genom att inrätta ett samiskt kulturcentrum. I arbetsgruppens direktiv bör emellertid även ingå att göra en inventering av olika gjorda insatser i detta avseende i de nordiska länderna och därvid förutsättningslöst pröva ändamålsenligheten i att ordna endast ett kulturcentrum.

Statens kulturråd anser att inställningen hos samebefolkningen då det nordiska samarbetet på samekulturens område byggs ut måste tillmätas en avgörande roll. Kulturrådet finner det emellertid icke möjligt att — innan den svenska sameutredningens förslag föreligger — ta ställning till förslaget.

Umeå universitet, humanistiska fakulteten med instämmande av *universitets rektorsämbete* vill varmt understödja tanken på en utvidgad verksamhet inom den samiska kulturens område. Fakulteten menar dock att det är en omöjlighet att åstadkomma ett enhetligt skriftspråk för alla samiska dialekter på grund av den stora dialektsplittringen. I stället får man nöja sig med att stödja det nordiska samarbete rörande de olika dialekternas skriftspråk som redan förekommer.

Sameutredningen ifrågasätter om det kulturcentrum som förordas i medlemsförslaget med de uppgifter som där skisserats är det mest aktuella och för samekulturens bevarande och utveckling den mest effektiva åtgärden. Det förefaller enligt sameutredningen svårt att inse att en förläggning av centrumet till Kautokeino kan utgöra något

närnvärt stöd för de svenska samernas strävanden att bevara och utveckla olika sidor av den samiska kulturen. Om en utredning företas bör den vara en uppgift för Nordiskt samiskt institut.

Landsantikvarien i Västerbottens län anser med instämmande av *Länsstyrelsen i Västerbottens län* att uppbyggandet av ett nordiskt samiskt kulturcentrum med uppgift att stödja och initiera lokala kulturaktiviteter från det regionala kulturlivets synpunkt skulle vara en bra modell för en stimulans och vidareutveckling av det samiska kulturlivet. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser sitt ställningstagande till förslaget om en samnordisk utredning böra anstå i väntan på den svenska sameutredningens betänkande.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser det icke rimligt att den samiska kulturen stöds enbart genom stimulans av arbetet inom den fria kultursektorn. Parallellt måste hela tiden löpa ansträngningar att säkra en materiell bas för utkomstmöjligheterna och därigenom den samiska kulturens fortbestånd. Länsstyrelsen frågar sig om icke en vidare utveckling och breddning av samiska institutet i Kautokeino i stället för en fristående institution skulle vara en rimlig framkomstlinje. Det kan vara av värde att sedan den svenska sameutredningen avslutat sitt arbete få utrett om och i vilken omfattning speciella stödåtgärder på nordisk bas bör tillgripas.

Svenska samernas riksförbund önskar att det samiska kulturcentrumet kunde etableras omgående, men kan dock ansluta sig till den i förslaget föreslagna utredningen genom en arbetsgrupp, vari riksförbundet föreslår att bl. a. Sámi Institut'ta skall vara representerat. Riksförbundet föreslår vidare att en referensgrupp knyts till arbetsgruppen med företrädare för samernas organisationer i de nordiska länderna.

Sveriges radio uppfattar ett samiskt kulturcentrum förlagt till Kautokeino som ett avsevärt stöd för en samnordisk produktion av sameprogram på samma ort.

Same-Átnam, förening för samisk kultur stöder medlemsförslaget och anser det vara betydelsefullt att de samiska organisationerna i Norden under utredningens gång hålls välinformerade om utredningsarbetet och dess fortskridande. Föreningen vill icke i lokaliseringsfrågan binda den eventuella arbetsgruppen vid någon bestämd ort.

3. Utskottet

Nordiska rådet rekommenderade 1968 (*rek. 33/1968/k*) regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vidtaga åtgärder för inrättande av ett nordiskt sameinstitut samt att utreda frågan om institutets verksamhet och placering. I december 1973 meddelade Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) att stadgar för nordiskt samiskt institut godkänts och fastställts av ministerrådet vid sammanträde i Oslo den 26 mars 1973. Enligt stadgarna skall institutet

- skapa förståelse för, befästa och vidareföra samiskt språk och kulturliv, byggt på samiska traditioner och värdenormer,
- arbeta med näringsmässiga, ekonomiska, rättsliga och miljömässiga spörsmål,
- arbeta med utbildningsspörsmål, undervisning och information.

Institutet förutsättes ta initiativ till, koordinera och leda utredningsarbete och forskningsprojekt som överensstämmer med institutets syfte. Det skall ge vägledning både i teoretiska och praktiska frågor inom sitt arbetsområde. Vidare förutsättes institutet samarbeta med universitet, högskolor och andra institutioner samt berörda organisationer och andra organ inom sitt arbetsområde.

Nordiskt samiskt institut, som är förlagt till Kautokeino, Norge, inledde sin verksamhet hösten 1973. Institutet är organiserat i tre sektioner: sektion för näringsliv, miljö och rättigheter, sektion för samiskt språk och samisk kultur, sektion för utbildning och information.

Medlemsförslaget kan uppfattas som en fortsättning på tidigare förslag och rekommendationer gällande den samiska folkgruppen om bl. a. samnordisk samepolitik, inrättande av ett nordiskt samiskt institut, åtgärder för skydd av samernas miljö, skydd för samernas kärnområden. Bakgrunden till detta förslag är det vid samiska möten och konferenser ofta påpekade faktum att den samiska kulturen och det samiska språkets ställning idag är starkt hotade.

Förslagsställarna menar att den fria kultursektorn måste stödjas och stimuleras utöver vad som är möjligt inom ramen för nordiskt samiskt instituts normala arbetsuppgifter. Härvidlag tar de fasta på en i samband med samernas sommaruniversitet i Jokkmokk i augusti 1974 framkastad tanke om skapande av ett samiskt kulturcentrum, vilket skulle arbeta inom den fria kultursektorn. Verksamheten skulle gälla fyra områden: litteratur, teater, bildkonst och musik. Kulturcentret skulle anslutas till Nordiskt samiskt institut i Kautokeino, men skulle organiseras med hänsyn till att det skall verka inom en liten befolkningsgrupp spridd över ett stort geografiskt område. På grund av detta skulle samarbete krävas med de finländska, norska och svenska radiobolagen. Förslagsställarna önskar att en arbetsgrupp tillsätts med uppgift att i samråd med nordiskt samiskt institut skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet, eventuellt genom att inrätta ett samiskt kulturcentrum.

De olika remissinstansernas inställning till medlemsförslaget är icke entydig. Flera instanser har framhållit att en utredning av föreslagen art hör till nordiska sameinstitutets arbetsuppgifter. Majoriteten vill av olika orsaker förordas en särskild utredning. Inställningen till att eventuellt inrätta ett kulturcentrum är tveksam. Orsaken synes vara rädsla för parallellverksamhet med såväl budgetmässiga som organisatoriska

komplikationer som följd. Ytterligare ifrågasätts ändamålsenligheten av en koncentration av nordiskt finansierade samiska institutioner eventuellt till Kautokeino, med hänsyn till de finländska och svenska samernas intressen.

Kulturutskottet finner det dock vara klart att det föreligger ett behov att utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet. Nordiska rådet har tidigare (se t. ex. juridiska utskottets betänkande om *Sak A 302/j* om en gemensam nordisk samepolitik) uttalat som sin mening att bevarandet av den samiska kulturen och samernas egenart är en sak som främst måste åvila samerna själva. Därför anser utskottet att den föreslagna utredningen bör göras i nära samråd med Nordiskt samiskt institut, men även med samiska organisationer, antingen så att dessa får direkt representation eller att en referensgrupp med företrädare för de olika sameorganisationerna i de nordiska länderna knytes till utredningen. Utskottet understryker vikten av att det samiska deltagandet i utredningen blir så representativt som möjligt.

Kulturutskottet konstaterar att den svenska sameutredningen nyligen avgivit sitt betänkande (*Samerna i Sverige. Stöd åt språk och kultur. SOU 1975: 99*). I sina överväganden och förslag gällande den samiska kulturen refererar utredningen bl. a. en rad på olika håll framförda önskemål om och krav på stödåtgärder. Därvid slår utredningen fast att det behövs klarare principer när det gäller finansieringen av den kulturella verksamheten. Utskottet delar denna uppfattning och vill för sin del framhålla nödvändigheten av att de olika önskemålen och kraven görs till föremål för en allsidig värdering för att säkra en samordning av aktiviteterna, riktigt utnyttja de tillgängliga resurserna och skyndsamt utpeka de områden där ytterligare insatser krävs.

I arbetsgruppens mandat bör ingå direktiv om att göra en inventering av olika gjorda insatser för det samiska kulturlivet. Det bör förutsättningslöst prövas vilka åtgärder som är de lämpligaste i detta avseende, så att bästa möjliga samordning av aktiviteterna och ett riktigt utnyttjande av de föreliggande resurserna säkras. Samtidigt kommer även behovet av stödåtgärder att kunna kartläggas. Utskottet önskar inte i detta skede ta slutlig ställning till frågan huruvida ett eventuellt upprättande av ett särskilt kulturcentrum vid sidan av det redan verkande sameinstitutet är den mesta ändamålsenliga lösningen. Det förefaller nämligen naturligt att mot bakgrunden av att samerna är spridda över ett mycket stort geografiskt område, även andra organisationsformer för stöd till den samiska kulturen analyseras och att betydelsen och följderna av centralisering resp. decentralisering noga övervägs.

Utskottet förmodar att det av Nordiskt samiskt institut om medlemsförslaget avgivna digra yttrandet kan utgöra en god utgångspunkt för det kommande utredningsarbetet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut och samiska organisationer skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

Köpenhamn den 21 januari 1976

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>
<i>Gylfi P. Gíslason (A)</i>	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
Förman	
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Tyra Johansson (s)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>
<i>Nikolaj Rosing (Grønl.)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Marjatta Väänänen (K)</i>
<i>J. Fr. Øregaard (Jvfl)</i>	

Medlemsförslag

om varuskatt i gränshandeln

(Väckt av Astrid Kristensson och Rolf Sellgren)

I den svenska riksdagen uppmärksammades i en motion (mot. 1974: 959) i januari 1974 vissa olikheter i bestämmelserna för gränshandeln i Finland och Sverige. Som exempel nämndes att om en svensk medborgare går över bron i Torneå och köper varor för mer än 100 mark får vederbörande ett kvitto att lämna i tullen varefter omsättningsskatten betalas åter. Ett villkor är att man genast för ut varorna från Finland. I praktiken fungerar systemet så, att omsättningsskatten dras av redan vid inköpet. Affärsmannen i Torneå återfår sedan det av tullen avstämpade kvittot för sin skatteredovisning. Systemet tillämpas i hela Tornedalen. Motsvarande regler finns ej på svensk sida. Den svenska mervärdeskatten kan ej lyftas av vid resandes utförelse av varor. Motionären fann det med hänsyn till strävan att göra de nordiska ländernas lagstiftning samstämmig rimligt att ge den ömsesidiga gränshandeln likartade villkor ifråga om skattebefrielse vid utförelse av varor liksom för värdet av den varumängd, som får inköpas och föras över riksgränsen, och hemställde om en översyn av gränshandelns regleringar syftande till likartade villkor för den ömsesidiga gränshandeln mellan Nordens länder.

Riksdagens skatteutskott anslöt sig helt allmänt till principen att reglerna för gränshandeln såvitt möjligt inte bör hindra ett naturligt och fritt varuutbyte i gränstrakterna. Samtidigt måste utskottet emellertid konstatera att en fullständig överensstämmelse är svår att uppnå utan en långtgående ekonomisk integration mellan de nordiska länderna. Skillnaden ifråga om valutor och valutabestämmelser, indirekt beskattning, jordbrukspolitik, tullar m. m. skulle eljest påverka varuströmmarnas riktning när det gäller gränshandeln. Mot denna bakgrund var utskottet inte berett att förorda en ensidig svensk översyn av gränshandelsreglerna. Utskottet ansåg de organ som redan finns för att lösa samnordiska frågor, i första hand Nordiska rådet, vara rätt forum för att behandla de frågor motionärerna aktualiserat.

Utskottet påpekade att Kungl. Maj:t kan enligt tullförordningen medge tullfrihet för vara som införs i egentlig gränstrafik. Med stöd av detta bemyndigande hade Kungl. Maj:t förordnat att med egentlig gränstrafik skall förstås trafik med eller utan transportmedel från ort som ligger nära landgränsen mellan Sverige och Finland eller mellan

Sverige och Norge till sådan ort på andra sidan gränsen (gränsorten), om trafiken bedrivs av person som är fast bosatt i gränsort (gränsbo) eller av företag som är etablerat i gränsort (gränsföretag). Generaltullstyrelsen bestämmer gränsorterna efter samråd med vederbörande myndigheter i Finland och Norge.

Utskottet påpekade även att länsstyrelsen i Norrbottens län 1971 gjort en framställning till finansdepartementet med begäran om förhandlingar med de finska statsmakterna i syfte att få en övergång till liberala likalydande regler för tullar och införsel i gränshandeln mellan Finland och Sverige. Flera av de lokala remissinstanser, som länsstyrelsen hört, hade därvid förordat att man skulle införa frihet från mervärdeskatt i gränshandeln. Bland annat ansåg Norrbottens och Västerbottens handelskammare att svensk praxis beträffande mervärdeskatten var ett handikapp för handeln på den svenska sidan. Ehuru konsumtionen av de i Sverige inköpta varorna skedde i Finland måste inköpen i Sverige ske inklusive mervärdeskatt, som är en svensk konsumtionsskatt. Handelskammaren ansåg att man borde införa reduktion av mervärdeskatten i sådana detaljhandelsföretag som normalt är inköpskällor för i Finland bosatta personer. I sitt yttrande tillstyrkte generaltullstyrelsen länsstyrelsens förslag om förhandlingar men avstyrkte yrkandena om frihet från mervärdeskatt i gränshandeln.

Enligt styrelsens mening var det ej lämpligt med särbestämmelser i beskattningshänseende att gälla endast för en viss trafik över ett begränsat gränssnitt såsom i detta fall gränshandeln med Finland i Tornedalen. Bestämmelser om uttagande av skatter för varor som utföres ur landet borde vara ensartade för all trafik av likartat slag.

Införandet av frihet från mervärdeskatt i gränshandeln kunde vidare medföra risker för ett kringgående av principen att mervärdeskatt skall ha uttagits för varor som konsumeras inom landet. Det skulle nämligen kunna inträffa att varor, som utförts i gränshandeln utan att mervärdeskatt erlagts, återinfördes avgiftsfritt enligt bestämmelserna om rätt för resande att införa varor tull- och avgiftsfritt.

För att förhindra att sådan trafik sättes i system skulle fordras en ändring av bestämmelserna samt en skärpning av tullverkets kontroll av resandetrafiken. Det var heller inte möjligt för tullverket att utöva kontroll vid införseln av varor i gränshandeln enbart för att tillhandahålla bevisning till styrkande av att mervärdeskatt ej skall utgå för varorna.

Som omnämnts i den svenska riksdagsmotionen är den normala ordningen, att återbäring av mervärdeskatt ej tillämpas vid gränspassage. Däremot är det möjligt enligt bestämmelserna i båda Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att köpa en vara på export utan att behöva erlagga varuskatt. Kunden får då ej ta med sig varan utan den skickas till hans hemadress. I regel får han då betala inhemsk varuskatt vid va-

rans ankomst till hans hemort. Den praxis som nu tillämpas med avdrag av omsättningsskatt vid utpassage från Finland vid Torneå är enligt tillgängliga uppgifter ej känd i övriga länder, och ej heller i övriga gränsorter i Finland. Problemet har ett samband med frågan om gränskontrollen över huvud.

I internationella sammanhang brukar problemen med skatter etc., som uttas vid gränserna anses besvärligare än de rena tullproblemen. En avveckling av gränskontrollen härav kan synas förutsätta en harmonisering av nivån på de olika skatter som för närvarande uttas vid gränserna. Benelux tillämpar dock ett förenklat system för kontroll av mervärdeskatten som antyder att man inte under alla omständigheter anser en harmonisering av skattenivån vara en nödvändig förutsättning för en förenkling av gränssformaliteter. Ett likartat system — innebärande avlämnande av en fakturakopia vid gränspassagen och uttagande av skatten i förbrukningsledet — bör ej vara genomförbart inom Norden. Problemet med den snedvridning av gränshandeln, som kan anses förorsakad av de olikartade bestämmelser och praxis vad gäller avdrag av varuskatt vid utförande av varor, som påpekats i ovannämnda motion, är en fråga som skulle kunna få en naturlig lösning genom ett system av denna typ.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att genomföra ett enhetligt system för uttagande av varuskatt i gränshandeln.

Stockholm den 28 januari 1975

Astrid Kristensson (m)

Rolf Sellgren (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 499)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomik udvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 12. august og 18. oktober 1975.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 453/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for å gjennomføre et ensartet system for beskatning av varer i grensehandelen.

I januar 1974 ble problemer som følge av visse ulike bestemmelser for grensehandelen i Finland og Sverige, tatt opp til drøfting i den svenske riksdag. Som eksempel kan nevnes at en svensk statsborger som går over broen i Torneå og kjøper varer for mer enn 100 mark og deretter avleverer kvitteringen i tollens, får tilbakebetalt omsetningsavgiften. Forutsetningen er at varene straks utføres fra Finland. Tilsvarende regler finnes ikke på svensk side, da det ikke er adgang til å få refundert den svenske merverdiskatten ved reisendes utførsel av varer.

Riksdagens skatteutvalg sluttet seg generelt til prinsippet om at reglene for grensehandelen så vidt mulig ikke bør hindre et naturlig og fullt vareutbytte i grensetraktene. Samtidig fant utvalget å måtte konstatere at full overensstemmelse er vanskelig å oppnå uten en vidtgående økonomisk integrasjon mellom de nordiske land. Utvalget var derfor ikke beredt til å foreslå en ensidig svensk gjennomgåelse av reglene for grensehandelen.

I henhold til de nåværende bestemmelser i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige er det adgang til å kjøpe varer for eksport uten å betale vareskatt. Kunden får imidlertid ikke ta med seg varen, men den sendes til hans adresse i hjemlandet. Som regel må innenlandsk vareskatt erlegges ved varens ankomst til hans hjemsted.

Forslagsstillerne mener at det ikke er nødvendig med en harmonisering av nivået for de forskjellige vareskatter i de nordiske land for å muliggjøre en forenkling av grenseformalitetene. Det vises i denne forbindelse til det system som praktiseres i Benelux-landene. Dette innebærer at fakturakopi avleveres ved grensen og at skatten betales på forbrukerleddet.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordens fackliga samorganisation (NFS)
Nordisk Speditør Forbund
Øresundsrådet

Danmark:

Ministeriet for skatter og afgifter, departementet for told- og forbrugsafgifter
Provinshandelskammeret
Industrirådet
Amtsrådsforeningen i Danmark
Forbrugerrådet
Butikshandelens Fællesraad
Landsforeningen Danske Vognmænd

Finland:

Finansministeriet
Handels- og industriministeriet
Länsstyrelsen för Lapplands län
Lapplands läns handelskammare
Finlands industriförbund
Ålands landskapsstyrelse
Detaljhandelns Centralförbund

Norge:

Finansdepartementet
Direktoratet for toll- og særavgifter
Norske kommuners sentralforbund
Norges industriförbund

Sverige:

Generaltullstyrelsen
Riksskatteverket (RSV)
Kommerskollegium
Konsumentverket
Gränstullkammaren i Haparanda
Stockholms handelskammare
Skånes handelskammare
Handelskammaren i Karlstad
Norrbottnens handelskammare
Länsstyrelsen i Malmöhus län
Länsstyrelsen i Värmlands län
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Sveriges grossistförbund
Sveriges köpmannaförbund
Sveriges industriförbund
Kooperativa förbundet

Nedenfor refereres først de uttalelser som stiller seg positivt til medlemsforslaget, deretter de negative og til slutt de svar hvor det ikke tas standpunkt.

Remissinstanser som i det vesentlige stiller seg positivt til medlemsforslaget

Nordiske:

Nordens fackliga samorganisation mener at ensartede regler bør gjelde for grensehandelen mellom de nordiske land og vil foreslå et system uten restitusjon av omsetningskatt. Etter NFS' mening er det ingen grunn til å gi særskilte skattepreferanser for nordisk grensehandel. Under henvisning hertil støtter NFS den rekommandasjon som foreslås.

Nordisk Speditör Forbund er prinsipielt enig i at ensartede regler bør gjelde for grensehandelen mellom de nordiske land og kan derfor støtte medlemsforslaget.

Øresundsrådet er positivt innstillet til enhver foranstaltning som medvirker til lettelse av samkvemet og integrasjonen innen Øresundsregionen. De økonomiske fordeler for den enkelte kjøper i grensehandelen bør imidlertid ikke medføre innføring av ytterligere kontrollforanstaltninger som vil kunne virke mer hemmende på samkvemet mellom de to Øresundskyster enn den økonomiske fordel som eventuelt måtte oppnås for den enkelte.

Danmark:

Forbrugerrådet i Danmark mener at forskjell i oppkrevningssystemet i grensehandelen har uheldige konkurranseforvridende følger. Dertil kommer at det synes urimelig at vareskatten oppkreves to ganger; først i kjøpslandet og deretter i forbrukslandet. Et system svarende til det som anvendes i Benelux-landene, vil kunne danne et rimelig utgangspunkt for et felles nordisk system.

Provinshandelskammeret er enig i at vilkårene for grensehandelen blir søkt gjort så frie og enkle som mulig. Det system som gjelder i grensehandelen mellom Finland og Sverige i Tornedalen, vil imidlertid ikke være praktisk gjennomførlig når det dreier seg om varer solgt til private forbrukere i den alminnelige grensehandel.

Finland:

Finansministeriet i Finland støtter medlemsforslaget. De nordiske land kan ensidig endre sin lovgivning slik at bestemmelsene i alle disse land blir ensartede. Ved en slik endring kan en lettere forhindre en forvridning av grensehandelen.

Handels- og industriministeriet stiller seg positivt til medlemsfor-

slaget. I likhet med Tullstyrelsen i Sverige, mener ministeriet at beskatningsmessige spesialbestemmelser ikke bare skal vedrøre trafikken over visse begrensede grenseavsnitt. En forutsetning er videre at det nye system ikke må forårsake forvridning av handelen eller gis mulighet for misbruk.

Alands landskapsstyrelse mener at en overgang til et ensartet og liberalt system i grensehandelen er å foretrekke. Frihet fra vareskatt vil bidra til øket reisevirksomhet. Det vil få positiv virkning for mulighetene til å opprettholde tilstrekkelig antall ruteforbindelser til lave frakt- og billettpriser, som er en forutsetning ikke bare for turistnæringen, men for hele næringslivets trivsel på Åland.

Lapplands läns handelskammare uttaler at prisforholdene i de senere år har endret seg slik på de viktigste matvarer, at grensehandelen i Tornedalen balanserer og slik forvridning som er nevnt i medlemsforslaget ikke forekommer lenger. Dessuten har de finske kjøpmenn ikke kunnet utnytte fradraget av omsetningsskatten som salgsargument, fordi omsetningsskatten på de viktigste matvarer i Finland beregnes på detaljhandelens marginal og er således betydningsløs for konkurransen i grensehandelen. Handelskammaren slutter seg til medlemsforslaget.

Länsstyrelsen för Lapplands län viser til Handelskammarens uttalelse.

Detaljhandelns centralförbund støtter medlemsforslaget. Samtidig anbefaler forbundet at omsetningsskatten i grensehandelen også på svensk side refunderes for samme beløp som i Finland og bare for "nyttevarer" som er pålagt full omsetningsskatt.

Finlands industriförbund peker på at varer og tjenester i henhold til internasjonale prinsipper forutsettes å beskattes i det land hvor de konsumeres. En reisende og en person bosatt i grensestrøk har i alminnelighet rett til å innføre i landet en viss mengde varer toll- og omsetningsskattefritt. Da kjøpet kan være skattefritt i en annen stat, blir varen ikke belagt med omsetningsskatt i det hele tatt. Salg til reisende eller "gränsbo" burde i prinsippet ikke på denne måte settes i en bedre stilling enn normal eksport. Industriförbundet mener derfor at skattefriheten ved slik salg av varer bør opprettholdes på den måte omsetningsskatte-loven forutsetter ved normal tollklarering. Ved utviklingen av et ensartet nordisk system kunne en ta under overveieelse å sløyfe anvendelsen av den forenklete eksportsalgsblanketten.

Norge:

Norges industriförbund mener at forslaget har relativt begrenset betydning når det gjelder norsk industris interesseområde. Forbundet vil likevel fremholde at det ikke har noen innvending mot forslaget, idet den foreslåtte undersøkelse kan føre til en nyttig forbedring i praktisk nordisk samarbeid.

Sverige:

Riksskatteverket gir en nærmere beskrivelse av de systemer som praktiseres i de nordiske land. Det fremgår at de danske, norske og svenske skattebestemmelser vedrørende grensehandelen har nær tilknytning til hverandre. Finland, som ikke anvender et rendyrket merverdiskattesystem, har derimot et system som avviker vesentlig fra de øvrige nordiske land. Spesielt gjelder det 30 % deponeringsavgiften. Riksskatteverket fremholder at det i prinsippet er positivt innstillet til en utredning som omfatter samtlige nordiske land. Den må imidlertid ikke begrenses til å omfatte bare grensehandelen, men bør få en videre ramme. Av forskjellige grunner, ikke minst administrative, kan det vise seg hensiktsmessig med et system hvor merverdiskatt tas ut i innkjøpslandet uten refusjon ved passeringen av grensen og heller ikke ny skattelegging foretas i importlandet.

Länsstyrelsen i Norrbottens län mener at utformingen av de bestemmelsene som regulerer uttaket av merverdiskatt på varer som innføres fra Finland bør endres slik at bestemmelsene i prinsippet samsvarer med de finske bestemmelser. Länsstyrelsen støtter derfor medlemsforslaget. Forøvrig henledes oppmerksomheten på den finske 30 % deponeringsavgift som styrelsen mener bør tas opp av Nordisk Råd.

Handelskammaren i Stockholm, Västerbottens läns handelskammare, Handelskammaren i Karlstad, Skånes handelskammare, Sveriges industriförbund samt *Sveriges grossistförbund* støtter forslaget eller overlater det til utredning uten innvending.

Kooperative förbundet har ingen innvendinger mot forslaget, men reiser spørsmål om muligheten av å overlate forslaget til Merverdискatteutredningen og anmode den ved sine drøftinger av begrepet eksport å ta kontakt med de øvrige nordiske land med sikte på å få et ensartet utformet eksportbegrep.

Konsumentverket har ikke noe å innvende mot medlemsforslaget. Det forutsettes dog at endringer i vareskattelovgivningen i grensehandelen ikke forsinkes til skade for konsumentene i de nordiske land.

Länsstyrelsen i Malmöhus län kan ikke tilråde endring av nåværende bestemmelser om at vareskatt oppkreves i innkjøpslandet. Medlemsforslagets henstilling om en undersøkelse av mulighetene for å gjennomføre et ensartet system for uttak av vareskatt i grensehandelen har länsstyrelsen derimot ingen innvending mot.

Sveriges köpmannaförbund støtter forslaget. Forbundet finner det vesentlig at et felles nordisk regelsystem gis en sådan utforming at slike innkjøp i et naboland som ligger under den beløpsgrense som gjelder for toll- og avgiftsfri innførsel til egne land, får ensartet skattebehandling i innkjøpslandet og forbrukslandet. Dette kan skje gjennom standardiserte og enkle reduksjonsregler.

Remissinstanser som ikke støtter medlemsforslaget

Danmark:

Ministeriet for skatter og avgifter opplyser at det ikke finnes spesielle regler i Danmark om fritakelse for merverdiavgift på varer som utføres i grensehandelen. En ordning som den finske vil komplisere grenseformalitetene. Av kontrollmessige grunner kan ministeriet ikke gå inn for at det søkes gjennomført særregler for grensehandelen mellom de nordiske land.

Butikshandelens Fællesraad og Industrirådet kan heller ikke støtte medlemsforslaget, bl. a. fordi den foreslåtte ordning ikke vil løse de særlige grensehandelsproblemer, og fordi den administrativt er upraktisk. Dertil kommer at ordningen synes å være i strid med gjeldende EF-bestemmelser.

Norge:

Direktoratet for toll og særavgifter er enig i at det er ønskelig med ensartede nordiske avgiftsbestemmelser og ensartet nordisk praksis når det gjelder oppkreving, bl. a. av kontrollmessige grunner. Direktoratet er imidlertid ikke enig i det foreliggende forslag. En gjennomføring av dette ville bl. a. føre til at varer som faller innenfor grensen på kr. 350 hverken vil bli beskattet i eksport- eller importlandet. Hovedprinsippet i reisegodsbestemmelsene har — foruten å lette grensekontrollen — vært å hindre dobbeltbeskatning i vanlig reisetraffikk, ikke å legge grunnlag for dobbelt fritak. Forslaget vil dessuten kreve økt kontroll, som vil medføre ulemper og forsinkelser i samtrafikken. For øvrig peker direktoratet på at Nordisk Tolladministrativt Råd hittil generelt har vært av den oppfatning at grensehandelen bør være underlagt vanlig beskatning, bl. a. ved at merverdiavgift oppkreves i innkjøpslandet.

Finansdepartementet slutter seg til det som er uttalt ovenfor av Direktoratet for toll- og særavgifter.

Sverige:

Generaltullstyrelsen har stort sett de samme innvendinger mot medlemsforslaget som anført ovenfor av det norske Direktoratet for toll- og særavgifter. Styrelsen vil i motsetning til forslagsstillerne uttale at det fra ulike synspunkter synes mest hensiktsmessig at skatt erlegges i innkjøpslandet. Det er neppe ansett nødvendig med en særskilt utredning om saken. Styrelsen foreslår derfor at spørsmålet tas opp til behandling ved det samarbeid som er innledet mellom de nordiske skatteadministrasjoner.

Gränstullkammaren i Haparanda har i et brev til generaltullstyrelsen gitt nærmere rede for den ordning som praktiseres i Tornedalen. Gränstullkammaren finner det for sitt vedkommende naturlig at et ensartet

system for uttak av vareskatt i grensehandelen blir gjennomført i Norden. Naturlig er også at varer beskattes i innkjøpslandet.

Kommerskollegium antar at forslagsstillerne med "gränshandel" mener et videre begrep enn egentlig grensetrafikk. Videre at det tenkes på reisendes inn- og utførsel av varer og ikke handel over grensen i sin alminnelighet. Det system som anvendes i Tornedalen, er avvikelse fra det som anvendes ved reisetrafikken.

Kollegiet finner det tvilsomt om det bør settes i gang en utredning på det nordiske plan bare for å løse et lokalt begrenset problem som det i Tornedalen, og reiser spørsmålet om ikke saken kan løses gjennom forhandlinger mellom Sverige og Finland.

Spørsmålet om lettelse i beskatningen i forbindelse med reisetrafikken er komplisert. Verdien av en slik liberalisering er tvilsom. Det synes uhensiktsmessig å anvende særskilte regler for den internordiske grensehandelen. Det er også tvilsomt om Danmark vil kunne tilpasse nordiske regler på dette området av hensyn til sitt medlemskap i EF.

Norrbottens handelskammare avviser forslaget. Det foreslår i stedet at spørsmålet om de finske regler for salg til svenske reisende må bli gjenstand for drøftinger mellom regjeringene i Finland og Sverige.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare slutter seg til uttalelsen fra *Norrbottens handelskammare*.

Länsstyrelsen i Värmlands län er av den oppfatning at den foreslåtte ordning vil medføre administrative vanskeligheter og risiko for at bestemmelsene vil bli omgått med sikte på å skaffe seg uberettigede skattefordeler. Kontrollen med at bestemmelsene blir etterlevet, kan ikke bli tilstrekkelig effektiv. Länsstyrelsen finner derfor at Sverige for sin del ikke bør foreta endring av de nå gjeldende regler vedrørende eksportsalg for så vidt angår merverdiskatteloven.

Remissinstanser som ikke ønsker å uttale seg:

Danmark:

Amtsrådsforeningen i Danmark og Landsforeningen Danske Vognmænd meddeler at forslaget ikke foranlediger noen bemerkninger.

Norge:

Norske Kommuners Sentralforbund meddeler at forbundet ikke har funnet foranledning til å avgi uttalelse.

3. Utvalget

Utvalget har tatt til etterretning opplysningene om at beskatningsreglene for grensehandelen stort sett er de samme i Danmark, Norge og Sverige. Finland, som ikke anvender et rent merverdiavgiftssystem, har derimot et system som avviker fra de øvrige nordiske lands.

For tiden er omsetningsskatten i Finland 12,4 %, merverdiavgiften i Norge 20 %, Danmark 9,25 % og Sverige 17,65 % av varens verdi før skatt. Det hevdes imidlertid fra enkelte remissinstanser at ulikhetene i skattesatsene er av underordnet betydning når det gjelder deres påvirkning av varestrømmen mellom de ulike land.

Forslagsstillerne mener at der ved passering over Torneå foregår en forvriddning av grensehandelen mellom Finland og Sverige som følge av de forskjellige bestemmelser i de to land. Utvalget har notert seg at den fritaksordning som eksisterer ved utreiser fra Finland i Tornedalen ikke finnes ved andre finske grensesteder. Det er derfor nærliggende å reise spørsmålet om ikke saken kan løses gjennom forhandlinger mellom Sverige og Finland.

Utvalget anser det ønskelig med ensartede nordiske avgiftsbestemmelser i grensehandelen og ensartet nordisk praksis ved oppkreving av vareskatt. Det kan være fordelaktig bl. a. av administrative og kontrollmessige grunner.

En gjennomføring av det foreliggende forslag vil imidlertid føre til at bl. a. varekjøp til et beløp under en viss grense ikke vil bli beskattet hverken i eksport- eller i importlandet. Hovedhensikten med disse regler har dels vært å lette grensekontrollen og dels vært å fjerne grunnlaget for dobbeltbeskatning, ikke å muliggjøre fullstendig fritak.

Spørsmålet om lettelser i beskatningen i forbindelse med reisetrafikken er komplisert. Verdien av en slik liberalisering kan være tvilsom. Det er også usikkert om Danmark vil kunne tilpasse nordiske regler på dette området av hensyn til sitt medlemskap i EF.

Utvalget har festet seg ved at Nordisk Tolladministrativt Råd hittil generelt har vært av den oppfatning at grensehandelen bør være underlagt vanlig beskatning, bl. a. ved at merverdiavgift bør oppkreves i innkjøpslandet uten refusjonsrett ved grensepasseringen og uten ny skattelegging i innførselslandet.

Utvalget anser det ikke nødvendig med en særskilt utredning. De spørsmål som er reist i medlemsforslaget bør tas opp til behandling som en del av det pågående samarbeid mellom de nordiske tolladministrasjoner. Utvalget har også bragt i erfaring at Finansministeriet i Finland nylig har nedsatt en arbeidsgruppe med oppdrag å utrede tilsvarende spørsmål.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår utvalget

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslag A 453/e.

Stockholm, 18. oktober 1975

<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Ragnar Christiansen (A)</i>
<i>Pauli Ellefsen (Sb)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Kristian Gestrin (Sv)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>
<i>Sverrir Hermansson (Sj)</i>	<i>Harri Holkeri (Kok)</i>
<i>J. Risgaard Knudsen (S)</i>	<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>Grethe Lundblad (s)</i>
<i>Odvar Nordli (A)</i>	<i>Sture Palm (s)</i> Formann
<i>Aarne Saarinen (Skdl)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>
<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>

Kåre Willoch (H)

Medlemsförslag

om samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk

(Väckt av *Mauno Forsman, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Orla Møller, Anna-Greta Skantz, Liv Stubberud och Folke Woivalin*)

Televisionen har stor betydelse som förmedlare av kulturella och andra kontakter direkt till medborgarna i deras vardagsliv. Även när det gäller att stärka banden och öka förståelsen mellan folk från olika länder har massmedia och särskilt televisionen en väsentlig roll att fylla. Nordiska rådet har alltsedan rådets tillkomst ägnat televisionsfrågorna stort intresse. I dagens läge framstår strävandena att ge allmänheten i de nordiska länderna möjligheter att i vidgad omfattning ta del av televisionsutbudet från de övriga nordiska länderna som en angelägen samarbetsuppgift för rådet på det kulturella planet.

Alla medborgare kan dock inte dra fördelar av TV-utbudet. Sjöfolket är en sådan medborgargrupp för vilken möjligheten att se TV-program är begränsad. Sjöfartsnäringens speciella karaktär medför att de ombordanställda, som vistas långa tider utanför landets gränser, inte kan utnyttja samhällets sociala och kulturella utbud över huvud taget i samma utsträckning som andra medborgargrupper. Under senare år har skett betydande förändringar inom sjöfarten med bl. a. större fartyg, minskat antal besättningsmedlemmar och kortare liggetid i hamn för fartygen. Dessa ändrade förhållanden har skapat ytterligare behov för sjöfolket att kunna följa händelser inom och utom hemlandet genom nyhetsprogram och att få tillfälle till vidgade kunskaper och förströelse genom utbildnings- och underhållningsprogram.

En möjlighet att tillgodose sjöfolkets önskemål om information, nyheter, utbildning och underhållning ombord på båtarna kan ges genom videogram, TV-kassetter och bildskivor.

I en kommentar till den nya *danska* radiolagen som trädde i kraft i april 1974 sägs att det är väsentligt att möjligheter för distribution av program på annat sätt än genom utsändningar, nämligen genom exempelvis bildkassetter, öppnas. Sådana program skall kunna distribueras till fartyg. Det förutsätts att Danmarks radios produktion av TV-kassetter skall kunna finansieras av staten. Speciellt avses då program för sjöfolk och andra danskar i utlandet. En kommitté har redan tillsatts för att lösa problem av ekonomisk och praktisk natur i anslutning till TV-kassetter.

I *Finland* finns i dag i bruk två bildkassettsystem som inte sinsemellan är utbytbara. Man beräknar att det innevarande år kommer att säljas ca 300 bildkassetbandupptagare i Finland.

Även i *Norpe* har frågan om kassett-TV varit föremål för behandling. Därvid har man påpekat att det fortfarande finns en rad oklarheter vad gäller upphovsmannarätten, som måste lösas innan TV-kassetten kan bli ett viktigt inslag på televisionens område.

I *Sverige* är man för närvarande i färd med att bygga upp en programbank med utbildningsprogram på TV-kassetter. En del av detta material kommer att användas för TV-verksamhet på fartyg. TRU (kommittén för TV och radio i utbildningen) har under några år bedrivit försöksverksamhet med videokassettspelare och försöken visar bl. a. att kassettspelaren är ett bra medium för små grupper. I Sverige har man nu löst frågan om upphovsrätten till TV-kassettprogram för sjöfolk. Detta har skett genom ett avtal för personalorganisationerna vid Sveriges radio, genom vilket Sveriges radio avstått från upphovsrätten när det gäller TV-kassettprogram för sjöfolk. Övriga upphovsmän har genom sin samarbetsorganisation Konstnärliga och litterära yrkesutövaras samarbetsnämnd (KLYS) slutit ett avtal med Handelsflottans välfärdsråd enligt vilket upphovsmännen upplåter sina rättigheter mot en ersättning av 500 kronor per båt och år. Övriga nordiska länder däremot har ännu inte löst upphovsrättsfrågan. När det gäller programvalet för TV-kassetter kan vidare sägas att även denna fråga lösts i Sverige inom ramen för Handelsflottans välfärdsråd genom att representanter för staten, redarna och sjöfolket själva avgör valet av program. För att möjliggöra införandet av ett TV-kassettsystem i första hand för de uteseglade fartygen i handelsflottan har 1,7 milj. kronor ställts till Handelsflottans välfärdsråds förfogande. Detta statliga bidrag är avsett att finansiera inköp av kassettmaterial m. m., anskaffning av lämpliga program samt administrationen av Handelsflottans välfärdsråd. På redarsidan faller kostnaderna för nödvändig teknisk utrustning ombord, distribution av programmen m. m. Det programmaterial som tillhandahålls härrör från Sveriges radios allmänna programverksamhet inom televisionen.

Samarbetet mellan de nordiska radioföretagen har bl. a. resulterat i gemensamt producerade program och programutbyte. Speciellt i fråga om skolradio och skol-TV sker ett regelbundet samarbete. Även på vuxenutbildningens område, där radio och TV spelar en väsentlig roll, undersöks för närvarande möjligheterna till ett utvidgat samarbete. Det nordiska vuxenundervisningsprojektet (NOVU) är ett exempel på detta. Nordiska rådet har också i en rekommendation angående ökat nordiskt TV-samarbete (*rek. nr 15/1973*) anmodat regeringarna att vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och pro-

duktion av TV-program. En sådan samverkan synes också kunna inrymma framställning av TV-program för sjöfolk.

De fackliga representanterna för 5 000 nordiska radiotelegrafister har vid möte i Köpenhamn 1974 behandlat gemensamma fackliga och säkerhetsmässiga spörsmål. Vid mötet diskuterades en rad problem, som uppstått i samband med att de nordiska sjömännen krävt att få bli likställda med andra nordiska medborgare i TV-hänseende. Härvid anfördes bl. a. att över 100 000 nordiska sjömän som seglar på utländska hamnar i dag inte har möjlighet att se TV-program som produceras i de nordiska länderna. Tidigare berodde avsaknaden av TV-service på att det tekniskt inte var möjligt att utsända TV-program på båtarna. I dag är det tekniskt möjligt och ekonomiskt försvarbart att producera TV-kassetter som utan svårigheter kan levereras till fartygen.

Nordiska radiotelegrafistkonferensen hemställde bl. a. i en resolution att de nordiska ländernas myndigheter snarast vidtar åtgärder för att åstadkomma en utbyggnad av de tekniska möjligheterna för produktion och distribution av TV-kassetter till nordiska sjömän.

Med hänsyn till de betydande kostnader som framställning av radio- och TV-program medför skulle det vara rationellt att de nordiska länderna gick in för samproduktion av TV-program för sjöfolk. Språksamhörigheten och lättheten att förstå varandras språk i Norden motiverar också en samverkan vid utnyttjande av program, framställt i något av de nordiska länderna. Förhållandena i de nordiska länderna är likartade både vad gäller behovet av att ge sjömän ökade möjligheter att se TV och i fråga om möjligheterna att tillgodose detta behov. En samnordisk produktion och distribution av TV-kassetter eller bildskivor synes därför kunna erbjuda stora fördelar för samtliga länder. Härvid kunde dels erfarenheterna av i de olika länderna redan företagen och pågående försöksverksamhet utnyttjas gemensamt dels en viss fördelning av framtida försöksverksamhet företagas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk.

Helsingfors, Stockholm, Köpenhamn och Oslo den 20 december 1974

Mauno Forsman (Sd)

Sven Hammarberg (s)

Jørgen Peder Hansen (S)

Bror Lillqvist (Sd)

Lars Lindeman (Sd)

Thor Lund (A)

Orla Møller (S)

Anna-Greta Skantz (s)

Liv Stubberud (A)

Folke Woivalin (ÅS)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 532)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 14—15 januari, den 26—27 maj, den 13—14 augusti, den 16—17 september och den 4 december 1975.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk. Programmen skulle tillhandahållas i form av videogram, TV-kassetter och bildskivor.

Förlagsställarna anser att det med hänsyn till de betydande kostnader som framställning av radio- och TV-program medför skulle vara rationellt att de nordiska länderna gick in för samdistribution och samproduktion av TV-program för sjöfolk. De motiverar en samverkan vid utnyttjande av program framställda i något av de nordiska länderna med språksamhörigheten och lättheten att förstå varandras språk i Norden. Förhållandena i de nordiska länderna är likartade både vad gäller behovet av att ge sjömän ökade möjligheter att se TV och i fråga om möjligheterna att tillgodose detta behov.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
Danmarks Rederiforening
Danske Ophavsretsorganisationer
Indenlandsk Sømandsmission
Dansk Sømandskirke i fremmede havne

Finland

Undervisningsministeriet
Trafikministeriet

Yrkesutbildningsstyrelsen
 Sjöfartsstyrelsen
 Oy Yleisradio Ab
 Ålands landskapsstyrelse
 Finlands rederiförening r.f.
 Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete
 Oy Mainos-TV-reklam Ab
 Suomen merimies-unioni — Finlands sjömans-union r.y.
 Finska sjömansmissionssällskapet
 Suomen muusikkojen liitto r.y. (Finlands musikerförbund) och Suomen näyttelijäliitto r.y. (Finlands skådespelarförbund)
 TEOSTO — Säveltäjän tekijänoikeustoimisto (Tonsättarnas upphovsrättsbyrå)
 Sjömansservicebyrån
 Radio- och televisionsledarens förbund r.f.

Norge

Handelsdepartementet
 Justisdepartementet
 Kirke- og undervisningsdepartementet
 Statens velferdskontor for handelsflåten
 Norsk rikskringkasting
 Den norske sjømansmisjon
 Norges rederforbund

Sverige

Sjöfartsverket
 Handelsflottans välfärdsråd
 Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse
 Sveriges radio AB
 Sveriges redareförening
 Svenska sjöfolksförbundet
 Svenska maskinförbundet
 Svenska tonsättares internationella musikbyrå (STIM)
 Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)

Innehållet i remissyttrandena kan till sina huvuddelar sammanfattas på följande sätt:

Samnordiskt remissyttrande

Nordens fackliga samorganisation hänvisar till yttrandena från berörda nationella fackförbund.

Danska remissyttranden

Ministeriet for kulturelle anliggender hänvisar till ett uttalande av *handelsministeriet*, som framhåller att en samnordisk utredning om distribution av kassetter kan åstadkomma många praktiska och administrativa svårigheter, som blott skulle försena arbetet på det nationella planet att lösa det svåra problemet. Utifrån erfarenheter av den av de danska och norska välfärdsråden tillämpade samordningen i fråga om film tvivlar handelsministeriet på hållbarheten av den i medlemsförsla-

get anförda motiveringen om lätthet att förstå varandras språk i Norden. Kulturministeriet vill för egen del icke ta ställning till behovet av en nordisk utredning, förrän man känner resultatet av det arbete som ett av ministeriet tillsatt utskott för radio- och TV-program för sjöfolk utför.

Indenlandsk Sjömandsmission tror icke att man kan komma vidare med saken förrän problemen är lösta på nationellt plan, och detta torde gälla både Norge och Danmark. Missionen uttrycker sin högsta önskan om att frågan kan lösas både vad upphovsrätt och ekonomi angår. *Dansk Sjömandskirke i fremmede Havne* ser med stor sympati på alla ansträngningar att likställa sjöfolk med andra medborgare. Kyrkan har inte råd att medverka vid produktionen av kassetter, men kan däremot hjälpa till med att distribuera kassetter i de hamnar där den verkar. I fråga om produktion av kyrkliga program kan kyrkan hjälpa med att att finna sakkunnigt bistånd.

Danske Ophavsretsorganisationer anbefaller att en utredning företas, men hemställer att medlemsförslaget ändras så att där uttryckligen ingår krav på att utredningen försiggår under medverkan av upphovsrättsorganisation i de nordiska länderna.

Danmarks Rederiforening finner förslaget förnuftigt, men vill icke uttala sig så länge det danska utskott som behandlar frågan om produktion och distribution av TV-kassetter icke framfört sin ståndpunkt.

Finländska remissyttranden

Trafikministeriet kan principiellt instämma i förslagets hemställan och föreslår att sjömännens möjligheter att dra fördel av det normala utbudet av televisionsprogram utökas genom att de upphovsrättsliga hindren för distribution av TV-kassettprogram i första hand avlägsnas. Ministeriet föreslår att frågan tas upp i den samnordiska upphovsrättskommittén.

Yrkesutbildningsstyrelsen anser förslaget vara mycket positivt och värt att utvecklas. Undervisnings-, underhållnings- och fortbildningsprogram kunde produceras i samarbete med beaktande av att den språkliga jämlikheten bibehålls. *Sjöfartsstyrelsen* anser att Sjömansservicebyrån (SSB) skulle vara det rätta organet att sköta televisionskassetterverksamheten. Enligt sjöfartsstyrelsens uppfattning är språkkunskapen bland de ombord anställda dock icke på sådan nivå att program på de skandinaviska språken (icke ens på svenska) skulle bli förstådda av alla anställda på finska fartyg. Styrelsen tror icke att situationen kommer att förbättras och menar att alla till finska fartyg utgivna program bör vara försedda med finskspråkig text eller finskspråkigt referat.

Oy Yleisradio Ab förenar sig om medlemsförslagets synpunkter och anser att man i första hand bör avlägsna de hinder som i dag finns för distribution av TV-kassettprogram. Detta kan bäst ske genom att frå-

gan tas upp i den nordiska upphovsrättskommittén. *Oy Mainos-TV-Reklam Ab* betvivlar att program producerade av de nordiska radiobolagen kan täcka sjömannens hela behov vare sig från nordisk synpunkt eller landsvis. Bolaget anser att förslaget är alltför vagt med beaktande av bl. a. de finska sjömannens språksvårigheter. Om en överenskommelse om bandning av Finlands rundradios program icke fås till stånd är en nordisk samproduktion det snabbaste sättet att åstadkomma en bas för programverksamheten.

Alands landskapsstyrelse understöder initiativet gärna, eftersom programurvalet skulle bli mångsidigare och för Ålands del garantier skulle skapas för problemfri tillgång över gränserna till TV-program på annat språk än finska.

Finlands rederiförening r.f. är beredd att tillstyrka förslaget.

Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete konstaterar att det är mycket angeläget att omgående lösa radio- och TV-frågorna för sjöfolket. I första hand borde åtgärder vidtagas för att utvidga kortvågsverksamheten för dem och för att skapa en systematisk distribution av TV-kassetter distribuerade i hemlandet. Upphovsrättsproblemen borde lösas på det nationella såväl som på det nordiska planet.

Finlands sjömans-union vill först och främst få möjlighet att kopiera program som sänds av det nationella tv-bolaget. Ett framställande av speciella sjömansprogram borde underställas de nordiska sjömansservicebyråerna, som även skulle ha till uppgift att distribuera programmen. I övrigt ansluter sig unionen till Sjömansservicebyråns utlåtande.

Enligt *Finska sjömansmissionssällskapet* innebär nordiskt samarbete vid produktion av TV-program för sjöfolk en mycket stor sammanslagning av andliga och materiella resurser, vilket avsevärt skulle öka kvantiteten och kvaliteten på produktionen utöver de enskilda landens resurser. Sällskapet menar att tittarna har möjlighet att identifiera sig med och förstå nordiska program, men finner med tanke på finska sjömän finskspråkig text nödvändig. De nordiska sjömanskyrkorna har redan i åratal fungerat som samnordiska bytespunkter för informationsmaterial, tidningar, tidskrifter, bibliotek och filmer.

Suomen muusikkojen liitto (Finlands musikerförbund) och *Suomen näyttelijäliitto* (Finlands skådespelarförbund) är beredda att för sin del medverka till att kassettproduktion för att täcka sjöfolkets behov kan förverkligas, men kräver att medlemmarnas intressen härvidlag beaktas i tillräcklig grad. *TEOSTO* (Tonsättarnas upphovsrättsbyrå) intar en positiv ställning till ökad informationsförmedling till sjöfolk. Byrån ställer sig tvekan till vilka fördelar samnordisk programproduktion skulle kunna ge. Den väntar sig att det för finska sjömän tillhandahålls finskspråkiga program om inhemska ämnen.

Sjömansservicebyrån förutsätter att frågan löses inom kort och utan att sjöfarten förorsakas andra kostnader än utgifter för anskaffning av

apparatur. Byrån hänvisar till ett med Radio- och televisionsredaktörernas förbund redan ingånget avtal om rätt att sända sjöfolket program två timmar i veckan.

Radio- och televisionsredaktörernas förbund finner det angeläget att frågan om ersättning för upphovsrätten med det snaraste skall kunna lösas på ett tillfredsställande sätt. Enligt förbundet är en effektiv och omfattande produktion eller inspelning av program för sjöfolk icke möjlig förrän denna fråga lösts. Förbundet anser icke en samnordisk produktion vara någon god lösning. En sådan skulle innebära risker för att särdragen i de enskilda ländernas nationella kultur icke skulle beaktas. En samnordisk distribution är däremot enligt förbundet värd stöd.

Norska remissyttranden

Justisdepartementet anser att man bör göra klart för sig om man är inställd på att lösa de upphovsrättsliga frågorna. Det är naturligt att de länder som skall delta i en eventuell samproduktion följer samma linje. *Kirke- og undervisningsdepartementet*, som hänvisar till de av departementet inbegärda yttrandena, tillråder att förslaget inte tas upp till behandling förrän vissa väsentliga frågor i förbindelse med användningen av TV-program på fartyg är lösta. *Statens velferdskontor for handelsflåten* vars yttrande *handelsdepartementet* omfattar, strävar primärt till en samordning vid utsändning av likartade program, t. ex. större internationella idrottsreportage. En fullständig samordning av distribution anses inte önskvärd eller ändamålsenlig, eftersom det är väsentligt att göra sjöfolket bekant med det som upptar folk i hemlandet. Ett supplement till de nationella programmen skulle kunna vara fackliga program och sådana program som behandlar sjömännens egen situation.

Norsk rikskringkasting pekar på de stora ansträngningar som har gjorts för att få till stånd en ordning för användning av norska TV-program på norska fartyg med hjälp av videoband. Radion tror att det vore olyckligt att komplicera det arbete som pågår i Norge genom att på nuvarande tidpunkt ta upp förslaget och betvivlar dessutom värdet av förslaget, då det måste antas att norskt sjöfolk i första hand är intresserat av norskproducerade program. Radion vill låta förslaget bero tills frågan först har kunnat lösas nationellt.

Den norske sjømannsmisjon anser nordiskt samarbete på detta område nödvändigt och nyttigt. Vid ett dylikt samarbete borde de erfarenheter som sjömansmissionen och dess nordiska systerorganisationer har av kultur-, informations- och livsåskådningsspridning kunna utnyttjas. Samarbetet borde drivas av radioföretagen i samråd med de av frågan intresserade nationella institutionerna och organisationerna.

Norges rederforbund sätter stort pris på initiativet, men önskar icke en fullständig nordisk samordning av distributionen eftersom en video-

programtjänst enligt förbundets mening bör behandla frågor som intresserar folket hemma för att kontakten mellan sjömännen och deras familjer skall kunna stärkas.

Svenska remissyttranden

Sjöfartsverket tillstyrker förslaget. *Handelsflottans välfärdsråd* tillstyrker förslaget, men uppmärksammar den stora frågan om upphovsrätten. Trots detta anser rådet det vara förutseende att redan nu utreda förslaget. Rådet påminner om att Sveriges radios hela svenska produktion blivit tillgängligt för kopiering för svenska handelsflottan genom avtal. Vidare framhåller rådet att det är angeläget att de nordiska ländernas handelsfartyg utrustas med samma system för uppspelning av TV-kassetter ombord.

Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse tillstyrker förslaget. Styrelsen påminner även om det avtal om upphovsrätten som ingåtts i Sverige och anser det angeläget att liknande avtal kan åstadkommas även i de andra nordiska länderna.

Sveriges radio ab påpekar att bolaget kopierar redan förefintliga program till videokassetter inom bolaget — inte som förslagställarna uppger, utanför — men efter samråd med handelsflottans välfärdsråd. Bolaget anser även att språksambörigheten övervärderas och att programmen sannolikt måste översättas och textsättas i olika versioner. Sveriges radio är beredd att såsom hittills och även i ökad utsträckning hjälpa i fråga om distribution av program till sjöfolk, men avstyrker förslaget i fråga om företagets deltagande i en särskild TV-programproduktion för sjöfolk.

Sveriges redareförening finner att samordnad nordisk TV-produktion kan ge betydande fördelar och förutsätter att produktionen i första hand skall gälla specialprogram av instruktions- eller utbildningskaraktär. Föreningen påpekar att den föreslagna samnordiska produktionen och distributionen av vissa specialprogram kommer att försvåras om de nordiska handelsflottorna utrustas med olika kassettspelarsystem. Enligt *Svenska sjöfolksförbundet*, som ansluter sig till förslaget, torde det tveklöst vara så att program av vissa slag mycket väl kan samproduceras, medan andra program säkerligen kommer att vara mer specialiserade för vart och ett lands intresseområden. När det gäller distributionen pekar förbundet på de nordiska välfärdsrådets olika stationer runt om i världen. En förutsättning för gemensam produktion och distribution är att de nordiska länderna överenskommer om ett gemensamt kassettsystem. *Svenska maskinbefälsförbundet* föreslår att de tekniska förutsättningarna och distributionen utreds, att icke endast samnordiskt producerade program skall grunda utbudet och att en nordisk programvalsgrupp utses bland intressenterna.

Svenska tonsättares internationella musikbyrå (STIM) ser positivt på

förslagets hemställan och är angelägen om att en utredning i frågan särskilt tar i betraktande och utvärderar de avtal som redan träffats och kan komma att träffas under utredningens gång. *Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)* understryker att eventuell samnordisk produktion av TV-program inom ramen för rundradioverksamheten knappast har specialintresse för sjöfolk. Men nämnden ställer sig positivt till specialproduktion och distribution av sjöfolksprogram och anser frågan vara främst av teknisk natur.

3. U t s k o t t e t

Det är ett faktum att sjöfolkets möjligheter att ta del av utbudet i massmedia är försvinnande små, åtminstone vid jämförelse med andra medborgargrupperns möjligheter därtill. Situationen har fortsättningsvis försämrats genom de betydande förändringar som skett inom sjöfarten med större och snabbare tonnage, vilket lett till kortare liggetid i hamn. Härigenom har sjöfolkets möjligheter att skapa och upprätthålla kontakter utöver gemenskapen ombord ytterligare försvårats. Detta har lett till att de ombordvarande i allt högre grad är hänvisade till de av naturliga skäl mycket begränsade aktiviteter som ett fartyg under gång kan erbjuda. Strävandena att göra sjömännen likställda med andra nordiska medborgare i radio- och TV-hänseende synes därför helt riktiga, i synnerhet som det idag är tekniskt möjligt och ekonomiskt försvarbart att t. ex. producera TV-kassetter som utan svårigheter kan levereras till fartygen.

Förslagsställarna utgår ifrån att framställning av radio- och TV-program för sjöfolk dock skulle orsaka betydande kostnader, varför de nordiska länderna skulle dela dessa genom att gå in för samproduktion av dylika program. En samverkan i fråga om produktionen motiveras enligt dem ytterligare av språksamhörigheten och lättheten att förstå varandras språk i Norden. Behovet av att ge sjömännen ökade möjligheter att se TV och möjligheterna att tillgodose detta behov är desamma i de nordiska länderna.

Av remissyttrandena framgår att det största problemet vid produktionen och distributionen av TV-program för sjöfolk utgör frågan om upphovsrätten. Den är på nationellt plan för Sveriges del löst genom ett avtal mellan *Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)* och *Handelsflottans välfärdsråd*, enligt vilket Sveriges radios svenska produktion kan kopieras för svenska handelsflottan. I Finland åter har ett avtal ingåtts mellan Radio- och televisioneredaktörernas förbund och *Sjömansservicebyrån*, enligt vilket byrån har rätt att till finländska sjömän förmedla två veckotimmar sådana program, vilka förbundets medlemmar har upphovsrätt till. På grund av att arbetsmarknadsorganisationerna anser att staten skall stå för kostnaderna för kassettverksamheten, har avtalet ännu inte lett till konkreta resul-

tat. För Danmarks och Norges del slutligen är frågan om upphovsrätten under behandling. Enligt vad utskottet erfar har man i Norge kommit överens om en försöksordning gällande överspelning av aktualitets- och idrottsprogram på videokassetter för bruk ombord på norska fartyg.

Utskottet betonar såsom så många gånger tidigare, senast i betänkandet om medlemsförslag *A 442/k* om förbättrad distribution av AV-material över riksgränserna, det brådskande i en samnordisk lösning av upphovsrätsfrågorna, särskilt för radio- och TV-samarbetets del. Även när det gäller det nu aktuella medlemsförslaget, utgör lösningen av problemen kring upphovsrätten huvudfrågan.

Kulturutskottet konstaterar att flera norska remissinstanser i detta skede ställer sig tvekan eller rentav avvisande till medlemsförslaget med motiveringen att detta skulle vara ägnat att försvåra den försöksverksamhet som för närvarande pågår i Norge. Även om utskottet inte delar dessa farhågor, är det dock av den åsikten att upphovsfrågorna först måste lösas nationellt innan en nordisk lösning kan bli verklighet. Trots att slutlig lösning när det gäller upphovsrätten ännu inte nåtts på det nationella planet i alla nordiska länder, synes det dock med beaktande av ärendets vikt och brådska väsentligt att detta redan nu utreds till de delar det befins möjligt.

Utskottet vill här särskilt betona den tekniska aspekten på utbyggd samdistribution och -produktion av TV-kassetter för sjöfolk. Av en del yttranden om förslaget framgår det att det redan nu föreligger risk för att de nordiska handelsflottorna utrustas med olika kassettsystem. För att en samnordisk distribution och produktion av TV-program överhuvudtaget skall bli meningsfull krävs givetvis en överenskommelse mellan de nordiska länderna om gemensamt kassettsystem. Inte minst från denna synpunkt synes en utredning viktig.

Utskottet finner det inte utrett att den av förslagsställarna åberopade språksamhörigheten och lättheten att förstå varandras språk självklart kan utgöra grund för samnordisk produktion. Utskottet anser det därför viktigt att utreda i vilken mån sådan produktion kan utnyttjas samnordiskt med beaktande av att förhållandena i de nordiska länderna trots likheter på väsentliga punkter ändå skiljer sig i detaljerna. Utgångspunkten måste i alla händelser vara att programmen i vissa fall översätts, textsätts eller förses med förklaringar.

Trots de uppenbara fördelarna, särskilt i ekonomiskt avseende, med samnordisk produktion av TV-program för sjöfolk, förefaller det utskottet mera realistiskt och snabbare att i första hand sträva till att genom avtal göra radioföretagens redan befintliga produktion tillgänglig, för nordiska sjömän. Härvid kunde man utgå ifrån det som redan nåtts i avtalsväg i Sverige. Fördelarna med samdistribution av TV-program för sjöfolk synes kulturutskottet odiskutabla, det må sedan

gälla samnordiskt eller nationellt producerade program. Här kan ytterligare pekars på att samdistribution på närliggande områden redan länge framgångsrikt bedrivits av t. ex. sjömanskyrkorna.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk.

Köpenhamn den 4 december 1975

Ele Alenius (Skdl)

Liv Andersen (A)

Per Borten (Sp)

Eric Carlsson (c)

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Karl-Erik Häll (s)

K. J. Mortensen (S)

Ingemar Mundebo (fp)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Vice förman

Liv Stubberud (A)

Sigrid Utkilen (H)

Bengt Wiklund (s)

Folke Woivalin (ÅS)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Medlemsförslag

om nordiskt program för framtidsstudier

(Väckt av Ingemar Mundebo och Sture Palm)

En grundläggande målsättning för de nordiska samhällena är en strävan att de förändringar som samhället genomgår bör vara en följd av medvetna politiska beslut i demokratisk ordning. För att sådana beslut skall få avsedd verkan måste de baseras på ett faktaunderlag och forskning som syftar till att kartlägga utvecklingstendenserna på de vetenskapliga, tekniska, ekonomiska och psykologiska områdena och hur dessa tendenser skall kunna påverkas med olika åtgärder.

Sådana framtidsstudier bör utmynna i en diskussion om tänkbara utvecklingsalternativ för framtidens samhälle och möjligheterna att förverkliga dessa. Resultatet av dessa överväganden bör delges såväl beslutsfattarna som medborgarna. Ett långsiktigt och konkret utformat beslutsunderlag kan då tas fram och flera alternativ föras fram i den offentliga debatten.

Framtidsstudier är problemorienterade. De flesta samhällsproblem har mer eller mindre komplicerade samband med varandra. Det är av detta skäl som tvärvetenskaplighet måste prägla flertalet aktiviteter på framtidsstudieområdet. Det blir nödvändigt med kommunikation över ämnesgränserna. Man kan tala om framtidsforskning som en "syntesvetenskap" i motsats till de traditionella "analysvetenskaperna".

Inom Nordiska rådet väcktes 1969 ett medlemsförslag om forskningsinstitut för framtidsfrågor med hemställen till regeringarna att pröva frågan om bildande av ett dylikt institut. Vid behandlingen av medlemsförslaget fann ekonomiska utskottet det ändamålsenligt att inskränka sig till att begära en utredning om förutsättningarna för ett nordiskt samarbete på detta område. En sådan utredning borde bl. a. beakta i vad mån det var lämpligt att organisera ett eventuellt nordiskt institut med avdelningar i de olika nordiska länderna. På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (*rek. nr 14/1970*) till regeringarna att utreda förutsättningarna för en nordisk samverkan på framtidsforskningens område, däri inbegripet frågan om upprättande av ett nordiskt institut eventuellt med avdelningarna förlagda till olika nordiska städer.

Med anledning av rekommendationen har från dansk sida meddelats att man inte anser behov föreligga av ett nordiskt institut, men att behov föreligger av ökat nordiskt samarbete om framtidsforskning i andra

former, t. ex. samarbete mellan forskargrupper, utskottet etc., nordiska seminarier och ömsesidig orientering om forskningsprogram. Man gav även från norsk sida uttryck för en liknande uppfattning.

I Danmark behandlas frågor om framtidsforskning av ett utskott under statens samfundsvidenskabelige forskningsråd, som i ett betänkande 1973 föreslog en utbyggnad av framtidsforskningen i en decentraliserad form utan att upprätta ett centralt institut.

I Norge utförs bl. a. resursstudier inom detta område. I Finland finns två arbetsgrupper med uppgifter inom ifrågavarande forskning, en på universitetsnivå och en inom näringslivet.

I Sverige har, som följd av utredningen "Att välja framtid" (SOU 1972: 59), viss verksamhet inletts. Sekretariatet för framtidsstudier inom statsrådsberedningen har påbörjat fyra framtidsstudieprojekt, som bedrivs i nära kontakt med departementen och en grupp parlamentariker. Dessutom har tillsatts en samarbetskommitté för långsiktigmotiverad forskning, vilken har till uppgift att tillsammans med forskningsråden initiera forskning av långsiktig betydelse och av, i allmänhet, tvärvetenskaplig natur.

Mot bakgrund av att arbete med framtidsstudier påbörjats i de nordiska länderna kan det synas lämpligt att överväga om inte resurserna på något sätt bör samordnas, eventuellt i form av gemensamma projekt. Detta kan bli fallet om man finner områden, som man i alla de nordiska länderna anser bör prioriteras.

Typer av frågor som här kan bli aktuella gäller problem, som nuvarande och efterkommande generationer kommer att få leva med. Det kan gälla områden där de nordiska länderna av olika skäl inte bör förlita sig på utländska forskningsresultat eller områden där Norden i en internationell arbetsfördelning har möjligheter att göra en speciell insats. Det kan också gälla förhållanden, som är specifika på grund av de nordiska ländernas sociala och ekonomiska struktur och allmänna utvecklingsnivå.

Mot bakgrund av meddelandena om rekommendation nr 14/1970 bör ett nordiskt samarbete på detta område ha karaktären av projekt-samarbete mellan de nordiska framtidsforskarna. Däremot förefaller det inte ändamålsenligt att inrätta ett gemensamt nordiskt institut. Som exempel på lämpliga projektområden kan nämnas resursfrågorna, särskilt analyser av globala reserver och möjliga framtida handelsmönster, eventuellt också bedömning av möjliga tekniska förändringar som kan ändra resursförbrukningen radikalt. Vidare kan nämnas arbetslivet i ett framtidsperspektiv. Ämnet har aktualiserats i Nordiska arbetsmarknadsutskottet.

Som alternativ till ett projektsamarbete av här antytt slag, kan man även tänka sig att större ämnesområden uppdelas på de olika ländernas forskningsorgan och att dessas verksamhet samordnas på nordisk nivå.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att samordna den nordiska framtidsforskningen genom att dra upp riktlinjer för och igångsätta ett nordiskt program på detta område.

Stockholm den 27 januari 1975

Ingemar Mundebo (fp)

Sture Palm (s)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 562)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt program för framtidsstudier. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 26 maj, den 16 september och den 4 december 1975 samt den 21 januari 1976.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att samordna den nordiska framtidsforskningen genom att dra upp riktlinjer för och igångsätta ett nordiskt program på detta område.

Förslagsställarna anför att arbete med framtidsstudier påbörjats i de nordiska länderna och finner det lämpligt att överväga om inte resurserna på något sätt borde samordnas, eventuellt i form av gemensamma projekt. Det skulle kunna gälla a) områden där de nordiska länderna av olika skäl inte bör förlita sig på utländska forskningsresultat eller b) områden där Norden i en internationell arbetsfördelning har möjligheter att göra en speciell insats eller c) förhållanden som är specifika på grund av de nordiska ländernas sociala och ekonomiska struktur och allmänna utvecklingsnivå. Ett nordiskt samarbete på detta område borde ha karaktären av projektsamarbete mellan de nordiska framtidsforskarna. Av den anledningen förefaller det förslagsställarna inte ändamålsenligt att inrätta ett gemensamt nordiskt institut.

Förslaget bör ses mot bakgrund av att behandlingen av rådsrekommendationen *nr 14/1970/e* ang. forskningsinstitut för framtidsfrågor inom regeringsorganen har visat att tanken på ett särskilt nordiskt institut för framtidsstudier icke torde kunna förverkligas i detta skede.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Nordforsk
Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan)
Nordens fackliga samorganisation (NFS)
Nordiska samlagskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning
Nordiska akademikerrådet

Danmark

Undervisningsministeriet
Planlægningsrådet for forskningen, udvalget vedrørende fremtids-
forskning
Dansk Arbejdsgiverforening
Instituttet for Fremtidsforskning

Finland

Undervisningsministeriet
Finlands bank
Ekonomiska planeringscentralen
Statistikcentralen
Helsingfors universitet, konsistoriet, statsvetenskapliga fakulteten
Åbo akademi
Åbo universitet
Uleåborgs universitet
Tammerfors universitet
Finlands akademi
Suomen teknillinen seura och Tekniska föreningen i Finland
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Finlands industriförbund
Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete, forskningssektionen

Norge

Departementet for handel og skipsfart
Departementet for industri og håndverk
Kirke- og undervisningsdepartementet
Statistisk sentralbyrå
Universitetet i Oslo, Universitetsdirektøren
Universitetet i Trondheim, Norges lærerhøgskole, Avdeling for
samfunnsfag, Institutt for sosiologi og samfunnskunnskap, Avde-
ling for filologiske fag, Avdeling for realfag
Universitetet i Tromsø, Universitetsdirektøren
Norges almenvitenskapelige forskningsråd
Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd
Christian Michelsens institutt
Norges industriförbund
Norsk arbeidsgiverforening
Selskapet for fremtidsstudier — SEFREM
Institutt for fredsforskning

Sverige

Universitetskanslersämbetet
Statens planverk
Statistiska centralbyrån (SCB)
Styrelsen för teknisk utveckling
Samarbetskommittén för långsiktso motiverad forskning
Sekretariatet för framtidsstudier
Lunds universitet, juridiska fakulteten, medicinska fakulteten, hu-
manistiska fakulteten, samhällsvetenskapliga fakulteten, teologiska
fakulteten
Göteborgs universitet, humanistiska fakulteten, samhällsvetenskapliga
fakulteten, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten

Stockholms universitet, rektorsämbetet
Umeå universitet, rektorsämbetet
Tekniska högskolans bibliotek
Linköpings högskola, medicinska fakulteten
Högskolan i Luleå, rektorsämbetet
Statens medicinska forskningsråd
Statens naturvetenskapliga forskningsråd
Statens råd för samhällsforskning
Institutet för social forskning
Svenska arbetsgivareföreningen
Svenska utvecklingsaktiebolaget

Innehållet i remissyttrandena kan till sina huvuddelar sammanfattas på följande sätt:

Samnordiska yttranden

NORDFORSK anser det inte vara klart att nationella studier av konkreta framtidsproblem kan ges en bättre behandling med hjälp av nordiska samordningsprogram. Grundidén i framtidsstudiearbetet borde vara att stimulera en mångsidig undersökning av alternativa utvecklingslinjer. De föreslagna programmen kan lätt verka hämmande på valet av studieämnen. Programmens form och innehåll borde därför övervägas noggrant innan ett dylikt samarbete sätts i verket. *Nordens fackliga samorganisation* finner det angeläget att samordna forskningsverksamheten, men anser att framtidsforskningen måste styras så att löntagarproblemen prioriteras. Detta borde ske genom att löntagarorganisationerna ges direkt inflytande på såväl initieringen som prioriteringen av forskningsprojektet. *Nordiska akademikerrådet* ställer sig positivt till förslaget.

Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan), som betonar att problemorientering också bör ses som problemsökande och inte bara som problemlösande verksamhet, tillstyrker förslaget. Institutet förordar ett mera flexibelt organisatoriskt samarbete inom ramen för gemensamma nordiska forskningsprojekt och forskningsprogram, därför att redan existerande nordiska institutioner kan utnyttjas för främjandet av framtidsstudier. Med anledning av rek. nr 14/1970/e föreslog institutet svenska utbildningsdepartementet att en lärar/forskartjänst skulle inrättas vid Nordplan för att täcka generella metodfrågor inom framtidsstudieområdet. Institutet hänvisar till detta förslag, som det nu anser vara ännu starkare motiverat. *Nordiska samarbetskommittén för internationell politik*, som stöder förslaget, ser det som en viktig uppgift att slå vakt om den autonoma och akademiska framtidsforskningen. Kommittén anser att ett sammanhållet program bör ta sin utgångspunkt i de konkreta projekt som är under genomförande eller uppbyggnad i de olika länderna, men föredrar ett decentraliserat genomförande så att programmet kanaliseras och genomföres med stöd av befintliga

nordiska institutioner. Kommittén hänvisar också till de undersökningar av framtidsstudiekaraktär som genomförts med dess stöd och föreslår därutöver ett flertal områden inom internationell politik och konflikt- och fredsforskning som kan utgöra utgångspunkt för ett nordiskt program för framtidsstudier.

Danska remissyttranden

Planlægningsrådet for forskningen, udvalget vedrørende fremtidsforskning anser med instämmande av *Undervisningsministeriet* att de organ som arbetar med framtidsforskning bör anmodas att utvärdera om det existerar behov och grund för samarbete och att därefter utarbeta riktlinjer och program för ett sådant samarbete samt redogöra för de ekonomiska och organisatoriska konsekvenserna. *Dansk Arbejdsgiverforening* stöder förslaget huvudsakligen och anser likaså att det inte är ändamålsenligt att upprätta ett samnordiskt institut för framtidsforskning. *Instituttet for Fremtidsforskning* meddelar att dess medverkan i ett nordiskt program för framtidsforskning är beroende av detta programs konkreta innehåll och de ekonomiska medel som ställs till förfogande.

Finländska remissyttranden

Finlands *undervisningsministerium* anser det inte vara motiverat att göra upp ett allmänt program för framtidsforskning, utan förmodar att en koordinering inom de olika vetenskapsgrenarna kan leda till resultat. Härvidlag skulle de samnordiska organen inom de vetenskapliga kommissionerna kunna vara verkställare. *Forskningssektionen* inom *delegationen för nordiskt kulturellt samarbete* anser med instämmande av delegationen att det nordiska samarbetet inom framtidsforskningen bör utökas och att forskningen bäst befrämjas genom enskilda samnordiska forskningsprojekt. Nordiska seminarier och nordiska forskarkurser kunde t. ex. kartlägga de specifikt nordiska problemområdena, medan en kommitté för planering av samnordiska framtidsstudier kunde koordinera tilltänkta gemensamma projekt.

Finlands akademi är av den åsikten att grundandet av ett samnordiskt forskningsinstitut inte är eftersträvansvärt. Det räcker med att koordinera framtidsstudierna, att utbyta information och att eventuellt samarbeta om projekt på basen av gemensam överenskommelse. Ett effektivt informationssystem skulle vara ett steg framåt, liksom nordiska forskarseminarier. *Ekonomiska planeringscentralen* anser samarbetsmöjligheterna vara små ifråga om att större ämnesområden skulle delas upp på de olika ländernas forskningsorgan och att dessas verksamhet skulle samordnas på nordisk nivå. Planeringscentralen önskar däremot framhålla betydelsen av samarbete inom den del av framtidsforskningen där

man sammanfattar resultaten av de olika delstudierna till nationella utvecklingsalternativ gällande hela ekonomin.

Finlands bank och statistikcentralen stöder förslaget.

Helsingfors universitet, statsvetenskapliga fakulteten, i vars yttrande *konsistoriet* instämmer, anser att ett ökat nordiskt samarbete mellan forskargrupper, seminarier o. d. behövs liksom ömsesidig information om forskningsprojekt. Det skulle enligt fakulteten vara ändamålsenligt att såsom första etapp ordna en sammankomst där problemfältet, informationstjänsten och forskningsproblemen kunde klarläggas. Först därefter skulle det utrönas på vilka områden och i vilken utsträckning framtidsforskningen behöver koordineras och nya initiativ tagas.

Abo akademi förenar sig om den föreslagna rekommendationen liksom *Abo universitet*, som anser att det efter en förberedande behovs- och resursinventering vore skäl att anordna nordiska seminarier om framtidsforskning varvid frågan om att inrätta ett speciellt forskningsinstitut kan diskuteras. *Uleåborgs universitet* håller med om att framtidsforskningen bäst skulle kunna genomföras både i projektform och genom att fördela deluppgifter till existerande forskningsanstalter. Ett speciellt koordineringsorgan borde tillsättas och nödiga resurser borde anvisas. Det skulle vara önskvärt att forskningsresultaten skulle kunna publiceras i en och samma serie. *Tammerfors universitet* stöder förslaget, men anser det inte vara ändamålsenligt att fördela större ämnesområden mellan forskningsorganen i de olika länderna, utan parallella undersökningar om samma ämnen, men med olika utgångspunkter borde sättas igång. En samnordisk förhandlingsdelegation borde tillsättas med uppgift att koordinera de riktlinjer som uppställts för framtidsforskningen i de olika nordiska länderna.

Suomen teknillinen seura (Finlands tekniska förening) och *Tekniska föreningen i Finland* rekommenderar en permanent grupp inom varje land med ansvar för uppgörande av nordiska framtidsstudier med tyngdpunkten lagd på det egna landets framtida utveckling, aktiverande av andra nationella resurser som utnyttjas på konsultativ bas, ifrågasvarande lands representation vid de återkommande kontaktkonferenserna mellan de nordiska ländernas grupper. Föreningarna vill genom kontaktkonferenser sammanfoga de inom varje land nådda arbetsresultaten och genom lämplig metodik utarbeta alternativa framtidsbedömningar samt riktlinjer för en ny arbetsfördelning i fråga om föreliggande arbetsskeden. Projektsamarbete föreslås inom olika områden.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund finner förslaget och motive-ringarna till detta väl grundade. *Finlands industriförbund* stöder förslaget, men betonar att resultat kan uppnås blott om samarbetet står öppet för alla intressenter och bara om det kan genomföras objektivt och inom ramen för en mycket smidig organisation.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet anser att formerna för ett samarbete bör dryftas mera ingående och att behovet av en eventuell samordning av den nordiska framtidsforskningen bör dryftas närmare innan man tar ställning till förslaget att sätta igång ett nordiskt program. Departementet anser sig inte kunna tillstyrka att man vid denna tidpunkt går in för ett nordiskt program för framtidsforskning. *Departementet for industri og håndverk* finner det vanskligt att stöda tanken på ett nordiskt program för framtidsstudier, emedan området är så omfattande att det krävs flexibilitet i arbetet. *Handelsdepartementet* har ingenting emot att samarbetet inom framtidsforskningen utbyggs.

Universitetsdirektøren vid *Universitetet i Oslo* hänvisar till ett av *professor Ulf Torgersen* vid *Institutt for statsvitenskap* avgivet uttalande, om vilket *Det samfunnsvitenskapelige fakultet* förenar sig och enligt vilket förslaget inte kan stödas, emedan formerna för samarbetet är synnerligen viktiga och för litet dryftade.

Universitetet i Trondheim översänder yttranden från *Norges lærerhøgskoles* avdelningar för filologi, samfunns- och realfag. *Avdelingen for samfunnsfag* ansluter sig till ett uttalande av högskolans *Institutt for sosiologi og samfunnskunnskap*, som ställer sig positivt till tanken på ett projektsamarbete försåvitt det gäller resursfrågor, men vill inte i detta skede rekommendera upprättandet av ett nordiskt institut för framtidsstudier. *Avdeling for realfag* ger förslaget sitt fulla stöd och påpekar att det framförallt synes viktigt att man kommer fram till en ordning eller ett system som innebär koordinering av verksamheten i de nordiska länderna, inte minst de resultat man kommer fram till. Denna koordinering borde också innebära tillrättaläggning av resultatens så att de kan bli förstärkta och noterade av de enskilda ländernas politiska myndigheter och inom förvaltningen. *Avdeling for filologiske fag* finner att den inte vill uttala sig om förslaget. *Universitetet i Tromsø* har avstått från yttrande.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd menar att erfarenheterna tyder på att framtidsforskningen trivs i förhållandevis små miljöer. Forskningsrådet tar avstånd från tanken på att etablera ett samnordiskt institut, men ger sitt stöd till förslagsställarnas tanke att stöda goda nordiska projekt. *Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd* pekar på tre betydelsefulla moment vid värdering av ett eventuellt framtida nordiskt samarbete inom framtidsforskningen, nämligen val av tidshorisont, val av arbetsform och avgränsning vid val av arbetsuppgifter. I fråga om dessa moment anser rådet att tidshorisonten normalt inte bör sträcka sig längre framåt i tiden än 20—30 år, att ett eventuellt nordiskt initiativ förstärker pågående och planlagda studier och inte konkurrerar med dem samt att det gäller problem av särskilt intresse för Norden, vilka samtidigt så mycket som möjligt kan avgränsas till klart definie-

rade områden. *Christian Michelsens Institutt* förmodar att sannolikheten för att man skall ha glädje av nordiskt samarbete inom framtidsforskningen är förhållandevis liten p. g. a. att framtidsstudierna sträcker sig över ett så stort antal områden. Institutet vill få definierade ett antal uppgifter som är särskilt ägnade för samarbete. En konkretisering och en begränsning skulle möjliggöra en direkt horisontell kontakt antingen vid personliga möten eller vid seminarier. Det är knappast praktisk politik att föreslå ett stort institut, utan det synes riktigast att bygga på en utväxling av erfarenheter.

Norges industriforbund anser att det krävs två förutsättningar för nordiskt samarbete om eller samordning av framtidsstudier: det måste finnas tillräcklig grund i varje enskilt land och de problem som tas upp måste vara av den arten att de bättre kan bearbetas på nordisk bas än på nationell eller mera omfattande internationell bas. Från nordisk synpunkt är det för närvarande naturligt att lägga vikt vid den nationella miljön. Förbundet tror inte att tiden är mogen att dra upp fastare riktlinjer för detta samarbete eller att sätta igång ett förpliktande, långsiktigt nordiskt program. *Norsk arbeidsgiverforening*, som i övrigt ansluter sig till *Norges industriforbunds* yttrande, anser att en värdering av behovet av framtidsstudier bäst kan företas i samband med det föreliggande utkastet till handlingsprogram som är under behandling i de olika organisationerna. Föreningen anser det därför inte föreligga något behov av att dra upp speciella riktlinjer för samordning av framtidsforskningen.

Selskapet for fremtidsstudier ställer sig positivt till ett utvidgat nordiskt samarbete om framtidsstudier, men tror inte att mycket mera än kontaktförmedling kan åstadkommas på nordisk bas i en nära framtid. Sällskapet anför att i en del länder systematiska undervisningsprogram i framtiden är lanserade i anslutning till grundskolor, gymnasier, universitet och vuxenundervisning och anser det vara i hög grad aktuellt också i Norden. *Institutt for fredsforskning* vill starkt gå in för inrättandet av ett forskningsprogram i nordisk regi. Institutet varnar för bindning av ett eventuellt forskningsprogram och föreslår en första utredande konferens om dessa frågor samt erbjuder sin hjälp. *Statistisk Sentralbyrå* är inte särskilt intresserad av ett nordiskt samarbete om framtidsforskning, men är inställd på att bidra med statistik o. d.

Svenska remissyttranden

Universitetskanslersämbetet meddelar att det för närvarande pågår åtskillig praktisk försöksverksamhet liksom omprövning och utredning av de svenska framtidsstudiernas inriktning och organisation. Detta bör dock enligt ämbetets mening inte hindra ett utvidgat nordiskt samarbete på området. Det vore ändamålsenligt att undersöka möjligheterna att bygga ut det nordiska samarbete som redan förekommer inom framtids-

studieområdet. Därvid borde ansträngningarna i första hand inriktas på möjligheterna att dela upp arbetet inom större ämnesområden mellan de skilda ländernas forskningsorgan.

Statens planverk anser att en ny rekommendation med i stort sett samma innehåll som den föregående (*rek. nr 14/1970*) är obehövlig. *Statistiska centralbyrån* stöder tankarna på samordning av de för framtidsforskning avsatta resurserna i Norden. Byrån förmodar att arbetet inom det nordiska statistiska utskottet för prognosfrågor är av speciellt intresse för framtidsforskningen. För att projekt där de nordiska länderna tillsammans kan påverka utvecklingen skall vara meningsfulla krävs det att gemensamma nordiska mål eller intressen formuleras och att dessa ligger till grund för studierna. *Styrelsen för teknisk utveckling* tillstyrker förslaget och framhåller att det är av stor vikt att låta verksamheten även omfatta möjligheter till löpande dialog och samverkan mellan idégivare och planförfattare och parlamentariker.

Samarbetskommittén för långsiktligt motiverad forskning anser att behovet av samarbete mellan de nordiska länderna är påtagligt på vissa områden och nämner särskilt kunskapsbevakning av vatten-, klimat- och resursfrågor och kunskapsbevakning av framtidsstudiemodeller. Ett eventuellt nordiskt forskningsprogram borde växa fram i samarbete mellan de organ som redan nu arbetar med dessa frågor. *Enligt sekretariatet för framtidsstudier* är det bästa sättet att uppnå ökad nordisk samverkan på framtidsstudieområdet att utveckla tagna initiativ såsom utbyte av publikationer, kontakt mellan forskare som arbetar inom närliggande arbetsområden. Det förefaller sekretariatet mindre angeläget att omedelbart försöka definiera särskilda nordiska projekt. Däremot skulle ett utbyte av metodiska erfarenheter, modellteknik etc. kunna motivera mera aktiva insatser på nordisk bas. En annan möjlighet skulle vara att det upprättades en kontaktpunkt inom varje nordiskt land för en kontinuerlig dialog.

Lunds universitet, juridiska fakulteten tillstyrker att organisatoriska förutsättningar för framtidsforskning skapas. *Medicinska fakulteten* anser att i fråga om projekt inom hälso- och sjukvårdssektorn i vid bemärkelse de enskilda projektledarna i regel bäst kan bedöma behovet och ändamålsenligheten av internordiskt samarbete. Fakulteten förmodar att ett dylikt samarbete skulle främjas och förbättras om man kunde ge berörda forskare i de nordiska länderna bättre möjligheter att träffas regelbundet och framför önskemålet att Nordiska rådet ställer medel till förfogande. *Humanistiska fakulteten* stöder förslaget och betonar fördelen av ett nordiskt samordningsorgan för uppbyggnad av gemensamma projekt, för utbyte med ett snabbt expanderande internationellt forskningsområde och för den viktiga kontakten mellan parlamentariker och forskare. Fakulteten understryker vikten av att ett sådant samarbetsorgan utrustas med adekvata resurser. *Samhällsvetenskapliga fakulteten* finner

att insatser på framtidsstudiernas område i första hand borde koncentreras till informationsutbyte och samordning av vid universitet och forskningsinstitut existerande och planerad forskning. Projektsamarbete kunde i tillräcklig grad underlättas genom ett informationssekretariat av blygsam omfattning. *Teologiska fakulteten* stöder förslaget, men betonar vikten av att de vid varje val av framtid avgörande livsåskådningsmässiga faktorerna tas upp till behandling inom framtidsforskningen.

Göteborgs universitet, humanistiska fakulteten kan i stort sett instämma i syftet med framtidsstudier, men finner det svårare att ta ställning till själva förslaget, då begreppet framtidsstudier inte givits någon definition. Fakulteten anser dock att samarbetet i ett inledningsskede borde inriktas på mindre ambitiösa former av samverkan. *Samhällsvetenskapliga fakulteten* vill stödja tanken på ett mera begränsat stöd till projektsamverkan i fråga om framtidsstudier. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten* stöder förslaget om ett nordiskt program för framtidsstudier och önskar dessutom att det inrättas ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för framtidsfrågor. Fakulteten betonar att framtidsstudier bäst kan främjas genom en kraftig utbyggnad av den fria forskningen vid universiteten. *Rektorsämbetena* vid *Stockholms universitet* och *Umeå universitet* tillstyrker förslaget, medan *Linköpings högskola, medicinska fakulteten* i princip stöder medlemsförslaget.

Tekniska högskolans bibliotek anser att förslaget inte är tillräckligt preciserat för att dess potentiella värde skall kunna bedömas. Det kan också vara en mindre lyckad utgångspunkt att speciellt söka efter problem kring vilka man kan lägga samlarbetsprojekt snarare än att söka samarbete kring de problem som av olika skäl är viktiga att behandla. Biblioteket anser att framtidsstudier i största allmänhet, d. v. s. utan precisering till konkreta projekt knappast kan föras fram med hög prioritet.

Statens medicinska forskningsråd finner att nordisk samplanering och samverkan kan vara av betydelse för enskilda medicinska forskningsobjekt och att frågorna kring dessa kan handläggas inom redan existerande nordiska kontaktorgan. Det borde möjligen övervägas att med hjälp av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete söka sammanställa och distribuera en förteckning över de nordiska organ och organisationer som är direkt engagerade i framtidsstudier. *Statens naturvetenskapliga forskningsråd* stöder förslaget och anser att en formalisering av samarbetet bör göras först när utvecklingen visat att behov härav föreligger. *Statens råd för samhällsforskning* är positivt inställt till förslaget och ger ytterligare ett skäl till att nordiskt samarbete bör bedrivas inom framtidsstudieområdet, nämligen att variationsbredden i tillgänglig expertis breddas avsevärt, om forskarlag kan rekrytera medlemmar innanför hela det nordiska området jämfört med om varje land begränsar sig till sin egen nationella forskarkader. Rådet understryker

starkt behovet av att sådan samverkan underlättas. Ytterligare understriker rådet i fråga om beställd forskning att det endast är de insatta forskarna själva som kan bedöma i vilken mån en frågeställning är möjlig att utforska eller om en problemavgränsning på ett fruktbart sätt ansluter sig till existerande kunskapsläge.

Institutet för social forskning har uttalat sig om tre förslag, *A 452/s*, om förkortning av arbetstiden, *A 455/k* om nordiskt program för framtidsforskning och *A 457/k* om samnordisk massmediaforskning. Institutet stöder de tre förslagen, men skulle önska att formerna för det nordiska samarbetet övervägdes i ett större sammanhang.

Svenska arbetsgivareföreningen har ingenting att invända mot förslaget. *Svenska utvecklingsaktiebolaget* tillstyrker förslaget och anför några områden där samhällsutvecklingen i de nordiska länderna borde bli så likartad att den kan motivera en mer eller mindre ensartad tillämpning av tekniska innovationer: miljövardsteknik-processteknik, avfallsbehandlingsåtervinning, medicinsk teknik, transportteknik-trafiksäkerhet, arbetsmiljöteknik-arbetsarskydd, datateknik på vissa områden. Beträffande huvudmannaskap och administration för ett samordnat nordiskt program för framtidsstudier frågar sig föreningen om inte en liknande administration som nu gäller för Nordisk industrifond vore lämpligast, eventuellt i den formen att fonden får uppdrag och anslag för att organisera en särskild sektion för dessa framtidsstudier.

3. Utskottet

Inledningsvis konstaterar kulturutskottet att det år 1969 väcktes ett medlemsförslag (*A 230/e*), till vilket det nu aktuella förslaget an knyter, med hemställan till de nordiska regeringarna att pröva frågan om bildande av ett gemensamt nordiskt institut för framtidsfrågor. Ekonomiska utskottet konstaterade vid sin behandling av förslaget att detta rönt ett mycket skiftande mottagande av remissinstanserna i det att såväl mycket positiva som negativa synpunkter framförts. Skiljaktighet om hur framtidsforskningen borde ordnas förelåg också. Mot den bakgrunden fann utskottet det ändamålsenligt att endast förorda en utredning om förutsättningarna för ett nordiskt samarbete på framtidsforskningens område. Utredningen borde även ta upp frågan om upprättande av ett nordiskt institut eventuellt med avdelningar förlagda till olika nordiska städer. På ekonomiska utskottets förslag antog rådet en rekommendation (*rek. nr 14/1970*) med detta innehåll.

Av de hittills avgivna meddelandena om rekommendationen framgår det att det inte anses föreligga behov av att upprätta ett särskilt nordiskt institut. Visserligen skulle en formulering i meddelandet till 23:e sessionen kunna tyda på att uppfattningen kan komma att ändras, men å andra sidan har det av remissutlåtandena om det nu aktuella medlemsförslaget framgått att en centraliserad organisationsform inte anses

lämplig. Däremot synes det otvetydigt finnas ett behov av koordinering av framtidsstudierna.

Även ett annat medlemsförslag med liknande inriktning har väckts inom området. Förslaget (*A 403/k*) gällde inrättandet av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning och ledde till en rekommendation (*rek. nr 15/1975*) om ytterligare utbyggnad av det nordiska samarbetet beträffande nordisk komparativ samhällsforskning. Vid denna utbyggnad skall möjligheterna att grunda ett institut för samhällsforskning även övervägas. Utskottet hade i sitt betänkande över medlemsförslaget inte förordat ett omedelbart förverkligande av tanken på att upprätta ett särskilt institut, men funnit att denna tanke borde finnas med i övervägandena som ett realistiskt alternativ på något längre sikt.

Av ministerrådets berättelse över verksamheten 1975 (*C 1, s. 76*) framgår det att rådgivande kommittén för forskning behandlat rekommendationen och därvid bl. a. konstaterat att det behövs en närmare precisering av vilka forskningsuppgifter som bör tas upp på nordiskt plan inom denna forskningsgren. Vidare har kommittén förmodat att ett utvidgat nordiskt samarbete rörande nordisk komparativ samhällsforskning i första hand borde byggas upp med sikte på konkreta projekt och inte med utgångspunkt i tanken på en institutsbildning. Även frågor som berörs i *rek. nr 26/1972* om ett nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap skulle enligt ministerrådsberättelsen kunna innefattas. En arbetsgrupp med uppgift att företa en förberedande utredning av dessa frågor har tillsatts.

Såväl av förslaget som än mera av de om detta avgivna yttrandena framgår det att en rätt omfattande verksamhet på framtidsstudiernas område redan bedrivs i de nordiska länderna. Kulturutskottet anser det vara viktigast att dessa studier inte bara kommer i åtnjutande av finansiellt stöd som naturligt är, utan att, såsom förslagsställarna hemställer om, forskningen inom området också samordnas genom riktlinjer och program. Den ovannämnda fortfarande anhängiga rekommendationen (*rek. nr 14/1970*) förefaller mot bakgrund av det stigande antalet framtidsstudier uppgjorda på nationell bas inte längre vara aktuell.

Tanken på att samordna de för framtidsstudierna tillgängliga resurserna i form av gemensamma projekt får stöd av de olika remissinstanserna. Förutom de av förslagsställarna nämnda projektområdena såsom resursfrågorna och arbetslivet vill utskottet ytterligare aktualisera en del områden, som enligt dess mening är väl ägnade att utgöra föremål för projektsamarbete. Sådana är resursanvändningen och de därmed sammanhängande föroreningsproblemen, avfallsbehandlingen inklusive frågan om återvinning, transport- och kommunikationsproblem, trafiksäkerhetsfrågor, arbetskraftsfrågor och därtill anslutna migrationsfrågor. Härmed är naturligtvis inte sagt att det inte finns andra områden som inte är möjliga att utforska och lika angelägna. Det synes utskottet

tvärtom att de problemorienterade framtidsstudierna inte bara får vara problemlösande, utan också bör bli problemsökande, även om det knappast verkar troligt att problemen åtminstone till en början behöver sökas.

Det av förslagsställarna framförda alternativet till projektsamarbete enligt vilket större ämnesområden uppdelas på de olika ländernas forskningsorgan och att dess verksamhet samordnas på nordisk nivå har inte rönt nämnvärd uppmärksamhet bland remissinstanserna. Det framhålls att framtidsstudierna med nödvändighet kommer att bygga på olika samhällseliga värderingar och att framtiden följaktligen kommer att gestalta sig olika beroende på vilken värdering som ligger till grund för studien. Mot denna bakgrund skulle man kunna tänka sig att vid behov arbeta med parallella undersökningar utifrån olika utgångspunkter i stället för att fördela ett ämnesområde på olika forskningsorgan. I alla händelser synes det utskottet ytterst viktigt att framtidsstudierna görs i en öppen och kritisk miljö för att problemen skall kunna belysas så allsidigt som möjligt.

När det gäller att dra upp riktlinjerna för ett nordiskt program för framtidsstudier förefaller det i detta skede mest ändamålsenligt, vilket flera remissinstanser framhållit, att sammankalla en förberedande konferens, vars främsta uppgift skulle vara att kartlägga forskningsbehovet och de tillbudsstående forskningsresurserna. Utskottet förmodar att det redan på basen av resultaten av denna konferens befinns möjligt att formulera vissa gemensamma nordiska mål eller intressen vad gäller framtidsstudier. För att konferensens arbete skall lyckas är det ytterst viktigt att deltagarna väljs så att ämnets klara tvärvetenskapliga karaktär görs rättvisa. Och med tanke på att framtidsstudierna skall kunna tjäna som underlag för beslut räcker det inte med att idégivare och planförfattare deltar. Beslutsfattarna måste också vara representerade. Kulturutskottet anser det vara mycket angeläget att det uppstår en dialog mellan forskare engagerade i framtidsstudier och parlamentariker och att denna dialog kan vidmakthållas även framdeles. En ovillkorlig förutsättning för att en dylik dialog skall kunna komma igång och därefter upprätthållas är dock att framtidsstudierna ges tillbörlig verklighetsförankring. Utan förankring i verkliga förhållanden kan sådana studier aldrig utgöra grunden för fattande av beslut.

När det åter gäller att sätta igång det konkreta samarbetet kan det vara skäl att till en början nöja sig med att fortsätta att utveckla redan tagna initiativ, utbyta metodiska erfarenheter och modellteknik, etablera kontakter mellan forskare som arbetar inom närliggande fält o. s. v. Till stor nytta skulle härvidlag kunna vara en på uppdrag av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete sammanställd katalog över sådana nordiska organ som är direkt engagerade i framtidsstudier samt över redan slutförda, under arbete varande eller planerade nordiska projekt inom området. Uppgifterna i katalogen borde givetvis fortgående kontrolleras och vid behov revideras.

Såsom ovan nämnts har det på förslag av kultursekretariatet tillsatts en arbetsgrupp med uppgift att förberedelsevis utreda frågorna om ett utbyggt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning. Utskottet förutsätter att mandatet för arbetsgruppen utvidgas till att gälla även förslaget om samordning av nordiska framtidsstudier. Härigenom undviks dubbelarbete och det skapas garantier för en enhetligare syn på närbesläktade problem.

Av betänkandet framgår det att utskottet i likhet med många remissorgan ansett det vara bättre att använda termen framtidsstudier.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på framtidsstudiernas område.

Köpenhamn den 21 januari 1976

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Per Borten (Sp)

Gylfi P. Gíslason (A)

Svend Haugaard (RV)

Förman

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Tyra Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Medlemsforslag

om representation i Nordiska rådet för den samiska befolkningen

(Väckt av Tönnes Madsson Andenæs, Mauno Forsman och Per Olof Sundman).

De nordiske lands folkegrupper har med den nåværende sammensetning av Nordisk Råds plenarforsamling indirekte en representasjon i dette samarbeidsorgan som tilnærmet avspeiler befolkningenes relative størrelse. Ved revisjonen av Helsingfors-avtalen i 1971 ble også Åland og Færøyane sikret representasjon i Nordisk Råd.

Undertegnede medlemmer i Nordisk Råd vil peke på at det likevel gjenstår to særpregede nordiske folkegrupper som ikke har fått noen egen, fast representasjon i det nordiske samarbeidsorgan, Nordisk Råd. Det gjelder den samiske og den grønlandske folkegruppen, to betydelige minoritetsgrupper innen det nordiske fellesskapet. Begge folkesamfunn har tusenårig bosetningshistorie i Norden.

Det er nærmere 40 000 norske, svenske og finske statsborgere som anser seg som samer. Folkegruppen mener at de til tross for ulike statsborgerskapsforhold har felles interesser og problemer både av kulturell og økonomisk natur. Det forhold at den samiske bosetning er spredt over tre stater, gjør at de har et særlig behov for å være representert i Nordens betydeligste samarbeidsorgan. Det har vært en naturlig oppgave for Nordisk Råd også å ivareta samenes spesielle problemer i nordisk sammenheng. På Rådets initiativ har Nordisk Sameinstitutt kommet i gang i Kautokeino. Nordisk Råd har også aktivt støttet Nordisk Sameråds virksomhet. Nordisk Råd har videre med rekommandasjon nr. 24/1974 anbefalt en samnordisk innsats for å bevare miljøet i samenes kjerneområder.

I 1968 ble det fremmet et medlemsforslag i Nordisk Råd om å gi samene observatørstatus i Rådet (*medlemsforslag A 216/j*). Forslaget ledet til rekommandasjon nr. 17/1970 om at representanter for samenes organisasjoner måtte bli gitt utstrakt anledning til å uttale seg innen Rådet i saker som har "særlig interesse for denne befolkningsgruppe". Ved Nordisk Sameråds konferanse i Snåsa sommeren 1974 ble det vedtatt å fornye Samerådets tidligere uttalte ønske om at Nordisk Råd skulle anerkjenne en samisk representant som medlem av Nordisk Råd.

Den grønlandske befolkning, som utgjør ca. 50 000, er en klar særgruppe innen det nordiske folkesamfunn. Meget kan tale for at det bør overveies om grønlenningene med sin kulturelle og geografiske sær-

stilling bør gis en egen representasjon i Nordisk Råd, dersom dette er et ønske blant grønlenninger.

Helsingforsavtalens artikkel 39 bygger på at Nordisk Råd er et samarbeidsorgan mellom nasjonalforsamlinger og regjeringer. Ved revisjon av Helsingfors-avtalen ble imidlertid som nevnt ovenfor også Færøyenes lagting og landsstyre samt Ålands landsting og landskapsstyrelse gitt mulighet til å delta i Nordisk Råds arbeid selv om disse institusjoner ikke representerte uavhengige nordiske stater. De færøyske og ålandske rådsmedlemmer deltar gjennom den danske og finske delegasjon, slik at en del av Danmarks og Finlands delegasjoner oppnevnes av Færøyane og Åland. Forslagsstillerne er også klar over at en videre utbygging etter den færøysk-ålandske modell ville kunne føre til at riksdanske politikere blir underrepresentert i Nordisk Råd. Andre løsninger bør derfor overveies.

Grønlands landsting har ikke samme myndighetsområde som de færøyske og ålandske institusjoner. Den samiske folkegruppe som er bosatt i tre nordiske land, står statsrettslig helt i en særstilling; som et folk spredd som en språklig og kulturell minoritet over tre nasjonalstater har de ingen felles konstitusjonelle organer.

Undertegnede forslagsstillere mener imidlertid at disse organisasjonsmessige forhold ikke bør være en avgjørende hindring for at disse to særpregede folkegrupper skal kunne delta i det organiserte samarbeid innen det betydeligste samarbeidsorgan mellom de nordiske folk — Nordisk Råd.

Det nordiske sameråd har hele tiden hevdet at bare en løsning som gir en representant for samene rettigheter til å møte i Nordisk Råd, er tilfredsstillende for samene. Undertegnede tillegger det samiske syn betydelig vekt.

Grønlandene har ikke fremmet tilsvarende klare ønsker om representasjon i Nordisk Råd, og undertegnede medlemmer finner derfor ikke på det nåværende tidspunkt konkret å ville reise spørsmålet om grønlandsk representasjon i Nordisk Råd.

Undertegnede mener at det bør være en oppgave å trygge de nordiske minoritetsgruppers særegne stilling, og vi vil på denne bakgrunn henstille at

Nordisk Råd anbefaler de nordiske lands regjeringer å utrede spørsmålet om på hvilken måte talsmenn for den samiske befolkning kan gis representasjon i Nordisk Råd.

Oslo, Helsingfors og Stockholm, 15. januar 1975

Tönnes Madsson Andenæs (A) Mauno Forsman (Sd)

Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 624)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 456/j om repræsentation i Nordisk Råd for den samiske befolkning.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 15. februar 1975 i Reykjavík, den 12. maj 1975 i Helsingfors, den 25. august 1975 i Göteborg, den 28. oktober 1975 i Oslo og den 19. januar 1976 i København.

1. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne anbefaler, at spørgsmålet om, på hvilken måde talsmænd for den samiske befolkning kan gives repræsentation i Nordisk Råd, udredes.

Forslagsstillerne henviser til, at selv efter Færøernes og Ålands repræsentation i Nordisk Råd siden 1971 eksisterer to egenartede nordiske befolkningsgrupper — den grønlandske og den samiske — som ikke har nogen selvstændig fast repræsentation i Nordisk Råd.

Der er ca. 40 000 norske, svenske og finske statsborgere, som betragter sig som samer, og som trods de forskellige statsborgerforhold har fælles interesser og problemer af kulturel og økonomisk natur. Det forhold, at den samiske bosætning er spredt over tre stater, gør, at der er et særligt behov for at være repræsenteret i Nordens betydeligste samarbejdsorgan.

Forslagsstillerne fremhæver, at den organisatoriske opbygning på Færøerne og Åland med henholdsvis lagting og landsstyre og landsting og landskapsstyrelse ikke genfindes i det grønlandske og samiske samfund på samme måde. Det bør imidlertid ikke være en afgørende hindring for, at den grønlandske og den samiske befolkning skal kunne deltage i rådets arbejde.

Nordisk sameråd har senest på sit møde i Snåsa i 1974 gentaget ønsket om repræsentation i Nordisk Råd og tilkendegivet, at én repræsentant vil være en tilfredsstillende løsning for samerne.

Forslagsstillerne peger på, at grønlænderne ikke har fremsat tilsvarende klare ønsker om repræsentation i Nordisk Råd, og man finder derfor ikke på nuværende tidspunkt konkret at ville rejse spørgsmålet om grønlandsk repræsentation.

2. Tidligere sager i Nordisk Råd af interesse for denne sag

2.1. Regeringsforslag B 4/j om repræsentation for Færøerne i Nordisk Råd

Med baggrund i det af den danske regering den 14. januar 1967 fremsatte forslag om repræsentation for Færøerne i Nordisk Råd nedsatte de nordiske statsministre og Nordisk Råds præsidium i oktober 1967 en særlig komité bestående af regeringsrepræsentanter og parlamentarikere til udredning af de statsfolkeretlige problemer omkring færøsk deltagelse i rådets arbejde. Komiteens arbejde blev udvidet til også at omfatte problemerne omkring Ålands repræsentation i rådet.

Denne "remissordning" blev bl. a. foretrukket, fordi det blev fremhævet, at det var en forudsætning for gennemførelsen af de nødvendige ændringer i rådets vedtægt, at der tilvejebragtes fuld enighed mellem de kompetente myndigheder i alle fem lande.

På grundlag af komiteens enstemmige indstilling gennemførtes i alle fem lande inden udgangen af 1969 de nødvendige lovændringer, som muliggjorde Færøernes og Ålands deltagelse i rådets arbejde fra den 18. session 1970 i Reykjavík.

2.2. Medlemsforslag A 216/j om repræsentation for samerne i Nordisk Råd (Rek. nr. 17/1970)

Medlemsforslag A 216/j af 18. oktober 1968 foreslog, at Nordisk Råd rekommanderede regeringerne i samråd med Nordisk Råd's organer at overveje de former, under hvilke samerne kunne opnå observatørstatus i Nordisk Råd.

I anledning af forslaget blev der indhentet en udtalelse fra den nordiske organisationskomité. Et flertal i komiteen kunne ikke anbefale medlemsforslaget. Det fremhævedes, at rådet i henhold til vedtægterne er et samarbejdsorgan mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer. Dette princip burde fastholdes, da det ville kunne afsvække rådets stilling og mindske dets indflydelse, hvis forskellige folkegrupper uden nogen forfatningsmæssig særstilling kunne opnå egen repræsentation i rådet. Det måtte forventes, at en imødekommelse af medlemsforslaget om observatørstatus for samerne ville bevirke, at andre særskilte folkegrupper (af etnisk, sproglig eller nationalpolitisk karakter) ville fremsætte krav om en lignende status, hvilket næppe ville kunne komme på tale.

Juridisk udvalg tilsluttede sig disse principielle betænkeligheder, men anbefalede udvidede muligheder for at sikre de samiske synspunkter i rådets arbejde.

På sessionen i 1970 vedtog rådet med 67 stemmer mod 6 — 1 afstod — den af udvalgets flertal foreslåede rekommandation (Rek. nr. 17/1970), hvorefter regeringerne i Finland, Norge og Sverige anbefalede at bevare og i takt med en yderligere intensivering af det nordiske sam-

arbejde at udvide de bestående muligheder for samerne for at udtale sig i sager, der har særlig interesse for denne befolkningsgruppe.

Ved Nordisk Råd's 20. session 1972 konstaterede juridisk udvalg på grundlag af udtalelserne fra plenarmødet den 10. december 1971 i det nordiske samarbejdsorgan for samespørgsmål og rennæringspørgsmål, at der var enighed om de i rekommandationen angivne synspunkter, hvorfor der ikke var grundlag for at fortsætte behandlingen af sagen. Rådet anså herefter sagen for færdigbehandlet.

2.3. *Rek. nr. 5/1972 angående støtte til samerne*

Rekommandationen lyder således:

”Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar på samernas problem.”

Rekommandationen er ikke slutbehandlet af rådet.

2.4. *Rek. nr. 24/1974 angående beskyttelse af samernes kerneområder*

Rekommandationen lyder således:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter.

2. samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt

3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.”

Rekommandationen er ikke slutbehandlet af rådet.

3. *Remissudtalelser*

De nationale delegationer har afgivet remissudtalelser over medlemsforslaget.

Den danske delegation har bl. a. udtalt, at delegationen er af den principielle opfattelse, at alle minoritetsgrupper i de nordiske lande skal have mulighed for at fremkomme med deres synspunkter over for de rådgivende og besluttende nordiske myndigheder i sager, som er af særlig interesse for hver af de pågældende grupper.

Delegationen mener, at denne mulighed foreligger i dag og fuldt ud

benyttes gennem indhentning af remissudtalelser og tilkaldelse af sagkyndige til rådets udvalgs møder.

Delegationen henviser til behandlingen på rådets 18. session 1970 af medlemsforslag A 216 om observatørstatus for samerne i Nordisk Råd og mener på denne baggrund ikke, at der, siden denne sag sidst behandles, er indtruffet noget, der kan begrunde en ændring i den stilling, Nordisk Råd den gang indtog.

Delegationen kan derfor ikke anbefale vedtagelse af medlemsforslaget.

Den finske delegation henviser som den danske til de synspunkter, der var fremme forud for rådets vedtagelse af rekommandation nr. 17/1970 om forbedrede muligheder for samerne for at fremføre deres synspunkter i sager af særskilt interesse for dem.

Delegationen erindrer om, at Færøerne og Åland udser sine repræsentanter inden for de landes delegationer, hvortil de statsretligt hører, og at Færøerne og Åland har et meget udviklet selvstyre og lovgivningsmagt, medens der ikke for samernes vedkommende findes noget, der kan sammenlignes hermed.

Idet man understreger disse formelle synspunkter, finder delegationen det dog beføjet at konstatere den betydelige udvikling, som i de seneste år har fundet sted omkring samernes organisationsvæsen. Delegationen finder det motiveret, at man stræber efter at berede samerne bedre muligheder end hidtil for at deltage i det nordiske samarbejde.

Delegationen forudsætter, at juridisk udvalg på grundlag af de nationale delegationers udtalelser indleder en så detaljeret udredning, som udvalget finder muligt. Delegationen henviser i denne forbindelse til rådets rekommandation nr. 24/1974. Den i rekommandationen forudsatte udredning kunne eventuelt også indeholde stof med tanke på en løsning af det nu foreliggende spørgsmål.

Den islandske delegation stiller sig skeptisk over for den tanke, at mindretalsgrupper uden forfatningsmæssig status skal være repræsenteret i Nordisk Råd. Den mulighed står åben gennem deres repræsentation i folkeforsamlingerne.

Delegationen som sådan kan derfor ikke slutte sig til forslaget.

Den norske delegation henviser ligeledes til behandlingen af medlemsforslag A 216. Delegationen ser klart de væsentlige principielle betæneligheder, som knytter sig til medlemskabsstatus i Nordisk Råd for folkegrupper, uden at disse på forhånd har en forfatningsmæssig basis i de enkelte medlemslande.

Delegationen giver imidlertid udtryk for, at der fortsat må arbejdes effektivt for at virkeliggøre intentionerne i rekommandation nr. 17/1970. Man finder, at den nuværende konsultationsordning mellem den samiske befolkningsgruppe og Nordisk Råd synes at fungere godt. Den norske delegation vil aktivt bidrage til at fortsætte dette samarbejde på konstruktiv måde.

Delegationen finder på denne baggrund ikke grundlag for at anbefale medlemsforslaget.

Den svenske delegation tilslutter sig rekommandation nr. 17/1970 og den praksis, som har udviklet sig herefter. Delegationen tilslutter sig også de grunde, som i 1970 blev påberåbt af juridisk udvalg, nemlig at det skulle svække rådets stilling og mindske dets indflydelse, om forskellige folkegrupper uden nogen forfatningsmæssig særstilling i deres egne lande opnående repræsentation i rådet.

Delegationen mener, man bør holde fast ved princippet, at Nordisk Råd er et samarbejdsorgan for selvstændige stater. Om samerne gives repræsentation i rådet, skulle andre grupper kunne stille krav om lignende status.

Delegationen er positiv til, at samernes muligheder for at deltage i rådets arbejde forbedres inden for den nugældende praksis, men finder ikke, at der siden sagen sidst behandledes af rådet er indtruffet noget, som foranlediger en ændring af den beslutning, som rådet fattede i 1970.

På denne baggrund mener delegationen ikke at kunne anbefale forslaget.

Hermansson har afgivet reservation og støtter medlemsforslaget. Hermansson finder, at den samiske befolkning bør gives fast observatørstatus i Nordisk Råd, således at repræsentanter for samerne kan overvære rådets arbejde både i udvalg og i plenum med taleret i samtlige sager.

4. *Udvalget*

Juridisk udvalg har i sine drøftelser af forslaget om at udvide medlemskredsen i Nordisk Råd med en selvstændig samisk repræsentation taget udgangspunkt i den folkeretlige og statsretlige vurdering, som den nordiske organisationskomité gav udtryk for i forbindelse med behandlingen af det i 1968 fremsatte medlemsforslag A 216/j om observatørstatus i Nordisk Råd for den samiske befolkning.

Som juridisk udvalg kunne i 1969, kan juridisk udvalg i dag tiltræde flertalsindstillingen i organisationskomiteen. Det fremhævedes i denne, at rådet er et samarbejdsorgan mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer, og at dette princip burde fastholdes, da det ville kunne svække rådets stilling og mindske dets indflydelse, hvis forskellige folkegrupper uden nogen forfatningsmæssig særstilling kunne opnå egen repræsentation i rådet.

Juridisk udvalg har ikke ment, at der i de år, der er gået siden organisationskomiteen afgav sin udtalelse, er fremkommet noget, der kan ændre flertallets vurdering.

Juridisk udvalg har imidlertid ikke på forhånd villet afvise medlemsforslaget af denne grund, men undersøgt, om der kunne være så væsent-

lige synspunkter af anden karakter, at det principielle udgangspunkt burde underkastes en revision.

Udvalget har derfor nøje vurderet den samiske befolknings muligheder for at komme til orde og de faktisk anvendte kanaler, ad hvilke dette sker.

Udvalget har her drøftet virkningerne af Nordisk Råds rekommandation nr. 17/1970 om at udvide de bestående muligheder for samerne for at udtale sig i sager, der har særlig interesse for befolkningsgruppen. Det er udvalgets opfattelse, at denne rekommandation har medvirket til en væsentlig forbedring af den samiske befolknings muligheder for at deltage i det arbejde på nordisk plan, som specielt vedrører dem.

Rekommandationens muligheder for at styrke varetagelsen af de samiske interesser er ikke udtømte, og juridisk udvalg anbefaler, at der fortsat arbejdes intensivt med at udfylde dem.

Udvalget peger i denne forbindelse på de muligheder, der ligger i den af Nordisk Råd vedtagne rekommandation nr. 24/1974 angående beskyttelse af samernes kerneområder. Det i rekommandationen forudsatte forskningsprojekt til belysning af den samiske befolkningens situation vil utvivlsomt klarlægge, om der findes områder, hvor den samiske befolknings interesser kan varetages på bedre måde, end det er muligt i dag.

Udvalget mener på denne baggrund ikke, at der er fremkommet så væsentlige oplysninger om manglende muligheder for den samiske befolkning til at varetage sine interesser, at udvalget har fundet tilstrækkelig anledning til at revidere det standpunkt, som har været udgangspunktet for overvejelserne — flertalsindstillingen fra den nordiske organisationskomité.

Juridisk udvalg finder derfor ikke at kunne anbefale, at der foretages videre i anledning af medlemsforslaget. Udvalget vil imidlertid nøje overvåge, om resultaterne af arbejdet med gennemførelsen af rekommandation nr. 24/1974 bør give anledning til, at spørgsmålet om varetagelse af den samiske befolknings interesser på ny tages op.

Juridisk udvalg skal herefter indstille

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslaget om repræsentation i Nordisk Råd for den samiske befolkning.

København, den 19. januar 1976

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Kirsten Jacobsen (FP)

Formand

Sinikka Karuhvaara (Kok)

Olaf Knudson (H)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Astrid Kristensson (m)

Morten Lange (SF)

Thor Lund (A)

Reservation

Juridiska utskottet vill med anledning av medlemsförslaget om representation i Nordiska rådet för den samiska befolkningen som sin mening uttala, att det skulle stärka rådets ställning och öka dess inflytande om denna folkgrupp fick en egen representation i rådet. Omvänt är det en svaghet för Nordiska rådet om det icke har representation för en etnisk folkgrupp, som omfattar ca 40 000 medborgare fördelade över tre av Nordens stater. Samernas organisationsväsen har under de senaste åren befunnit sig i snabb utveckling. Det avgörande är emellertid den ökade känsla av etnisk samhörighet och vilja att bevara och utveckla den samiska kulturen, som alltmera framträder. Detta synes väl motivera en omprövning av Nordiska rådets tidigare inställning till denna fråga.

Rådet har på ett positivt sätt tagit ställning till medlemsförslag från de senaste åren, vilka syftat till ett bättre stöd åt den samiska folkgruppens egna ansträngningar. De antagna rekommendationerna har emellertid icke löst frågan om samernas representation i Nordiska rådet. Det är en logisk följd av rekommendationerna från 1970 och 1974 att Nordiska rådet nu bifaller medlemsförslaget om en fast representation för samerna.

Juridiska utskottet hemställer därför

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samråd med Nordiska rådets organ överväga de former under vilka samerna kan uppnå observatörstatus i Nordiska rådet.

København den 19 januari 1976

Marjatta Stenius (Skdl) Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Medlemsförslag

om samnordisk massmediaforskning

*(Väckt av Liv Andersen, Tønnes Madsson Andenæs, Jo Benkow, Inge-
mar Mundebo och Per Olof Sundman)*

Massmediaforskningen i Norden är spridd på många institutioner och olika discipliner. Den del av massmediaforskningen som har anknytning till publiken och den redaktionella verksamheten bedrivs delvis vid universiteten, delvis vid de nationella radio- och TV-företagen och i viss utsträckning också vid några journalisthögskolor. Inom ramen för det statliga presstödet har även en del forskningspräglade utredningar presenterats. Särskilt markerat kommer detta att bli inom den pågående svenska pressutredningen. Vid två nordiska universitet — Oslo och Tammerfors — finns särskilda institutioner för massmediaforskning. Därutöver återfinns man dock mediaforskning inom flera större samhällsvetenskapliga institutioner i Norden. Speciellt aktiv är statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. Den resursmässigt och finansiellt bäst utbyggda organisationen är publik- och programforskningsavdelningen vid Sveriges radio. Denna avdelning är huvudsakligen sysselsatt med tillämpad forskning.

Vissa samarbetsorgan och kontaktkanaler existerar redan nu, såväl på nationellt som på nordiskt plan. Forskningsråden i Danmark och Norge har båda organiserat speciella sekretariat för mediaforskning, lokaliserade till Bergen och Århus. Radiobolagen har utfört två samnordiska utredningar och har upprättat ett forskningsutskott, som sammanträder ca två gånger om året. NORDICOM, den nya nordiska dokumentationscentralen för massmediaforskning, har verkat sedan ingången av år 1973. Centralens verksamhet är tills vidare garanterad endast genom en försöksordning, som upphör med utgången av 1975. En konferens för massmediaforskare arrangerades i Oslo i juni 1973 med ca 80 deltagare. Dessutom möts mediaforskare fortlöpande på kurser och konferenser som arrangeras av olika branschorganisationer. Sist men inte minst bör nämnas, att ett visst nordiskt samarbete på detta område har uppstått via internationella vetenskapliga kongresser och liknande.

Den nordiska kontakt, som på detta sätt har uppstått, är som regel informell och knuten till speciella ämnesområden. Med den tvärvetenskapliga karaktär som problemen har inom massmediaforskningen finns det dock ett accentuerat behov av att bygga ut ett nordiskt samarbete

på nya premisser, så att kontaktmöjligheterna ökas såväl över ämnes- som nationsgränserna. Med den brist på översikt som i dag råder, händer det allt som oftast att forskningsprojekt med i stort sett samma syfte igångsätts samtidigt i olika nordiska länder, utan att man i tid blir medveten om detta. Den tid det tar att utföra ett forskningsprojekt gör att man för sent upptäcker de möjligheter till direkt jämförelse och till att dra nytta av varandras erfarenheter som föreligger. Detta är särskilt oändamålsenligt med hänsyn till den personalbrist som råder på detta nya forskningsfält.

Med utgångspunkt i ett medlemsförslag (*Sak A 219/k*) om samnordisk radio- och TV-forskning antog Nordiska rådet år 1970 en rekommendation (*rek. nr 10/1970*) om samnordisk massmediaforskning, vilken innehöll en uppmaning till regeringarna att tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden samt att ställa behövliga medel till förfogande för detta samarbete. Rekommendationen fick sålunda en vidare syftning än medlemsförslaget, emedan Nordiska rådet inte ansåg det vara ändamålsenligt att särskilja radio- och TV-forskningen från den övriga massmediaforskningen.

Behandlingen av Nordiska rådets rekommendation nr 10/1970 inom regeringsorganen har lett till upprättandet av den tidigare nämnda dokumentationscentralen för massmediaforskning, NORDICOM. Ytterligare åtgärder för att förverkliga rekommendationens syften torde inte vara under övervägande inom ministerrådsorganen.

Undertecknade är dock av den mening, att de bedömningar som låg till grund för Nordiska rådets ställningstagande 1970 fortfarande äger full relevans. Behovet av nordiskt samarbete inom massmediaforskningen måste i själva verket anses vara större nu än för 5 år sedan, särskilt mot bakgrund av den explosiva utveckling som under de senaste åren har ägt rum i fråga om det tekniska utvecklandet av nya massmediahjälpmedel. Inom UNESCO har inletts ett arbete på ett stort program för massmediaforskning (Dok. COM/MD/20). Detta talar ytterligare för ett utvidgat nordiskt samarbete på området.

Inom UNESCO:s program har nämnts en rad uppgifter, som man anser det vara önskvärt att samhällsforskarna tar upp. Bl. a. har studiet av den nationella koordineringen av olika mediainitiativ — eller mediapolitik — framhållits som ett lämpligt tema. I detta sammanhang är det även värt att notera, att en grupp europeiska mediaforskare och samhällsvetare har enats om att samarbeta om ett större forskningsprogram av koordinerande karaktär, inom vilket man siktar mot att studera de nationella mediasystemens funktioner i den demokratiska valprocessen på olika nivåer. Detta arbete kommer att få både deskriptiv och analytisk karaktär. Forskare från Norden har deltagit aktivt i utformningen av forskningsplaner som dessa. Också detta faktum bör kunna utgöra ett

incitament till ett bredare nordiskt kontaktarbete, så att nordiska intressen bättre kan tillvaratas i det vidare internationella samarbetet.

Ett nordiskt samarbete på massmediaforskningens område, bedrivit under ledning av ett särskilt nordiskt samarbetsorgan, skulle utan tvivel fylla ett behov och kunna komplettera det samarbete som genom NORDICOM har etablerats beträffande dokumentationen om massmediaforskning. Ett samarbetsorgan skulle kunna tjäna som clearingcentral för projekt som ännu inte har kommit till publikationsstadiet och därför är föga kända utanför en snäv institutionsmiljö. Samarbetsorganet skulle även kunna bidra till att förhållandet mellan de olika media kommer mera i fokus för forskarnas intresse. Den nuvarande uppdelningen av forskningsaktiviteten gör att man lätt förlorar helheten ur sikte också i valet av forskningsuppgifter. Med det ökade offentliga engagemanget i förhållande till massmedia och med de administrativa och politiska problem som uppstår i förbindelse med en ny teknologi på detta område, framstår det som väsentligt att också forskningen skall kunna bidra till en helhetsvärdering av massmedias roll i vårt samhälle.

Det samarbetsorgan (samarbetsråd, samarbetskommitté e. d.) som här föreslås borde därför sammansättas så att det i största möjliga utsträckning representerar de aktiva forskningsmiljöerna i Norden, oavsett den övriga anknytningen till institutioner och fackområden. Den rent kommersiella forskningen bör dock hållas utanför i det första skedet. Utöver den rent upplysande karaktär samarbetsorganets verksamhet skulle få, borde verksamheten kunna intensifieras på några få områden, där konkreta samarbetsprojekt för närvarande synes ha särskilt lovande utsikter.

Ett exempel på ett samarbetsprojekt som för närvarande framstår som naturligt är studiet av lokalkommunikationen. Vid den tidigare nämnda konferensen i Oslo 1973 för massmediaforskare visade det sig bl. a., att studier av masskommunikation och kulturaktiviteter i lokala samhällen just nu har inletts eller planläggs i fyra nordiska länder. Dessa studier befinner sig på olika stadier. Längst har det projekt kommit som lanserades av 1972 års svenska pressutredning. I Norge är planerna och finansieringen klara för en serie studier av liknande art. Danmark och Finland kommer att följa efter inom loppet av två år.

I januari 1974 sammanträdde en nordisk planläggningsgrupp i Tammerfors för att bl. a. dra upp riktlinjerna för en kommande konferens om mediaforskning i Århus i augusti 1975. Man enades därvid om att hänvända sig till Nordiska rådet med en förfrågan om finansiering av ett koordineringsarbete för de tidigare nämnda studierna om lokalkommunikationen. Huvudvikten i detta samordningsprojekt skulle ligga på att dra fram de teoretiska aspekterna på arbetet och utpeka möjligheterna för direkt jämförelse av masskommunikationens karaktär i de olika lokala samhällena. Detta initiativ kommer inte att innebära ny insamling

av material. Snarare är det möjligheterna att nå fram till en gemensam referensram som här lockar forskarna. Arbetet borde organiseras inom ramen för det tidigare nämnda internationella UNESCO-programmet.

Det här föreslagna nordiska samarbetsorganet för massmediaforskning skulle självfallet få mycket vidare uppgifter i ett längre tidsperspektiv. Meningen med förslaget är inte att binda de mera intensiva sidorna av samordningsarbetet till bestämda temata eller projekt eller universitet. Det anförda exemplet är avsett som en illustration av en aktuell möjlighet, som kan bli av betydelse också vid planläggningen av massmediautbyggnaden i de nordiska länderna. Det är dock skäl att understryka, att man inom ramen för ett brett kontaktarbete också ger möjligheter till mera konkreta samarbetsprojekt. Ett annat exempel på ett område, där ett nordiskt samarbetsorgan kunde göra en omedelbar konkret insats är skapandet av ett gemensamt nordiskt publikationsforum för massmediaforskning. I detta avseende föreligger olika praktiska möjligheter. Vid den nordiska massmediakonferensen i Oslo 1973 diskuterades olika alternativ, bl. a. en nyhetsbulletin, en tidskrift och en årsbok.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får undertecknade föreslå, att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden,
2. på olika sätt stödja och stimulera nordiskt samarbete inom massmediaforskningen såväl inom Norden som inom ramen för internationellt samarbete på området.

Köpenhamn den 15 januari 1975

Liv Andersen (A)

Tønnes Madsson Andenæs (A)

Jo Benkow (H)

Ingemar Mundebo (fp)

Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1, Yttranden (se supplement, s. 629)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samnordisk massmediaforskning. Utskottet har behandlat förslaget vid sammanträden den 26—27 maj, den 16—17 september och den 4 december 1975.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att 1) tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivera massmediaforskningen i Norden och att 2) på olika sätt stödja och stimulera nordiskt samarbete inom massmediaforskningen såväl inom Norden som inom ramen för internationellt samarbete på området.

Med utgångspunkt i de nordiska samarbetsorganen och kontaktkanaler som redan finns inom massmediaforskningen, sekretariaten för mediaforskning i Danmark och Norge och den sedan 1973 verksamma nordiska dokumentationscentralen för massmediaforskning NORDICOM, önskar förslagsställarna bygga ut det nordiska samarbetet på detta område enligt nya premisser, så att kontaktmöjligheterna ökas såväl över ämnes- som nationsgränserna. De pekar på den brist på översikt av forskningsområdet som idag råder och de risker för överlappningar som detta försakar. Undertecknarna anser vidare att de bedömningar som låg till grund för Nordiska rådets ställningstagande till rekommendationen om samnordisk massmediaforskning (*rekr. nr 10/1970*) fortfarande äger full relevans. I själva verket anses behovet av nordiskt samarbete inom detta forskningsområde vara ännu större än för fem år sedan mot bakgrunden av den tekniska utvecklingen inom massmedia.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Nordicom
Nordisk film- och TV-union (NFTU)

Danmark

Undervisningsministeriet
Massekommunikationsforskningsudvalget

Institut for Presseforskning
Danske Dagblades Fællesrepræsentation
Dansk Fagpresseforening
Danske Dagblades Udgiverforening

Finland

Undervisningsministeriet
Trafikministeriet
Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete, forskningssektionen
Finlands akademi
Helsingfors universitet
konsistoriet
statsvetenskapliga fakulteten
Åbo Akademi
Tammerfors universitet
Svenska social- och kommunalhögskolan
Finlands akademi
Oy Yleisradio Ab
Tidningarnas förbund
Finlands journalistförbund r.f.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Universitet i Oslo
Universitetsdirektøren
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Universitetet i Bergen
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Sosiologisk institutt
Norsk rikskringkasting
Norges almenvitenskapelige forskningsråd
Den norske fagpresses forening
Norske Avisers Landsforbund
Samnemnda for studiearbeid

Sverige

Universitetskanslersämbetet
Uppsala universitet
rektorsämbetet
juridiska fakulteten
samhällsvetenskapliga fakulteten
Lunds universitet
humanistiska fakulteten
samhällsvetenskapliga fakulteten
Göteborgs universitet
rektorsämbetet
samhällsvetenskapliga fakulteten
Stockholms universitet, rektorsämbetet
Umeå universitet
rektorsämbetet
humanistiska fakulteten
Statens råd för samhällsforskning
Institutet för social forskning

Svenska filminstitutet
Pressens samarbetsnämnd (Publicistklubben, Svenska journalistförbundet och Svenska tidningsutgivareföreningen)
Sveriges radio AB
Factu, Föreningen svensk fackpress

Innehållet i remissyttrandena kan till sina huvuddelar sammanfattas på följande sätt:

Sammordiska remissyttrandena

Nordicom kan i allt väsentligt varmt stöda förslaget. Centralen menar att den själv är ett exempel på att uppgifter genom nordiskt samarbete kan lösas, uppgifter som inte skulle kunna lösas i de enskilda länderna och som just genom samarbete kan lösas bäst. Den mest angelägna uppgiften är en utvidgad och effektiverad informationsutväxling mellan forskarna om såväl avslutad som igångvarande och planlagd forskning i de enskilda länderna. Centralen föreslår en fungerande dokumentationsverksamhet och en därtill knuten informationsspridning i form av accessionskataloger och "newsletters", bidrag till konferenser och symposier, en mindre styrelse eller en samarbetskommitté för att handa administrationen av verksamheten. Eventuellt kunde de administrativa problemen lösas i samarbete med redan existerande organ av typ *Nordicom*. På detta sätt skulle en dubbel uppsättning organ undvikas. *Nordisk film- og TV-union* stöder förslaget.

Danska remissyttrandena

Undervisningsministeriet hänvisar till uttalanden från *Det danske filminstitut*, som i princip stöder förslaget, och från *Danmarks radio*, som nämner de olika nordiska radiobolagens samarbetsorgan för massmediaforskning och som därför inte finner anledning till att föreslå ändringar.

Dansk Fagpresseforening stöder förslaget och meddelar att den på nationellt plan försöker uppmuntra till forskning kring fackpress. Den ser gärna att sådan forskning också bedrivs på nordiskt plan. *Danske Dagblades Udgiverforening* anser de viktigaste uppgifterna för en sammordisk massmediaforskning vara att det genomförs självständiga forskningsuppgifter, att det informeras om dessa genom lämplig publikation och att det arrangeras masskommunikationskonferenser. Föreningen stöder förslaget att det etableras ett samarbetsorgan, som ges tillräckliga ekonomiska resurser. *Danske Dagblades Fællesrepræsentation* konstaterar att det otvivelaktigt finns ett behov av nordiskt samarbete på området.

Institut for Presseforskning anbefaller starkt förslagets huvudtanke om stöd till massmediaforskningen på nordiskt plan, men betonar att det redan nu existerar möjligheter att utvidga de existerande samsarbets-

organens funktionsområde genom att utbygga Nordicom eller upprätta ett sekretariat av typ Media-Forsk. Denna fråga borde övervägas i samarbete med media- och forskningsrepresentanter från medlemsländerna. *Massekommunikationsforskningsudvalget* stöder i allt väsentligt synpunkterna i förslaget, men varnar för att bygga upp en ny byråkrati eller att etablera samsarbetsorgan vid sidan av de existerande. Utskottet anser det dessutom riktigast att finansieringen av forskningen fortsättningsvis sker i de enskilda nordiska länderna och inte på samnordisk bas. Stöd bör ges till det egentliga samarbetet och bör kunna administreras genom en utbyggnad av Nordicom eller genom ett sekretariat i stil med Media-Forsk.

Finländska remissyttranden

Medlemsförslaget bör enligt *undervisningsministeriet* understödjas, men åtgärder borde vidtagas först sedan beslut fattats om Nordicoms framtid. Detta skulle klarlägga möjligheterna att använda de förefintliga instituten för forskning och koordinering av denna.

Trafikministeriet konstaterar att man i undersökningar av massmedia och massmediapolitik bör fästa särskild uppmärksamhet vid de olika massmediaalternativens verkliga dvs. samhällsekonomiska kostnader.

Forskningssektionen av delegationen för nordiskt kulturellt samarbete, till vars yttrande delegationen ansluter sig, anser att massmediaforskningen är beroende av ett mera systematiskt samarbete för att undvika misshushållning med de begränsade nordiska resurserna. Sektionen anser dock att uppgifterna och verksamhetsområdet bör utredas noggrannare innan beslut om inrättande av ett permanent nordiskt organ kan fattas. Därför föreslås för en tid av t. ex. tre år ett både till sammansättning och verksamhet begränsat organ med uppgift att verka som informationsorgan för nordisk projektkoordinering. Det föreslagna samsarbetsorganet är enligt *Finlands akademi* i och för sig värt understöd, men det får inte bli för omfattande och samarbetet får inte bli för tungrott. Akademin föreslår att organet upprättas för en viss tid, varefter de uppnådda resultaten bedöms och beslut om fortsatta åtgärder fattas.

Helsingfors universitet, statsvetenskapliga fakulteten, om vars yttrande universitetets *konsistorium* förenar sig, omfattar på det varmaste förslaget. Erfarenheten har enligt fakulteten utvisat att de hittillsvarande kontaktkanalerna inte är tillräckligt effektiva. Det föreslagna samsarbetsorganet kunde anskaffa och fördela upplysningar om sådana igångsatta projekt som inte är kända utanför forskningsenheten, rikta forskarnas intresse på föga uppmärksammade sektorer och därigenom balansera forskningsfältet, bidra till planläggningen av forskningen över gränserna genom att granska det teoretiska materialet för att utröna vilka data som finns tillgängliga och vilka som saknas i varje enskilt land. Fakul-

teten anser att massmediaforskning borde uppfattas vidare än blott mediaforskning och talar om masskommunikationsforskning.

Åbo akademi förmodar att ett särskilt samarbetsorgan skulle vara den mest ändamålsenliga lösningen då det gäller att avhjälpa konstaterade brister och förbättra det ömsesidiga utbytet. *Tammerfors universitet* tillstyrker varmt förslaget och meddelar att lärarna och forskarna inom masskommunikationen gärna står till tjänst i fråga om samtliga projekt i anslutning till samnordisk kommunikationsforskning och är beredda att medverka i ett samnordiskt samarbetsorgan. *Svenska social- och kommunalhögskolan* stöder förslaget, men påpekar att det föreslagna samarbetet kommer att följa helt andra riktlinjer och ha helt andra arbetsformer än det samarbete som sedan 1969 bedrivs mellan de nordiska journalisthögskolorna. Båda samarbetsformerna är mycket viktiga och bör inte konkurrera sinsemellan.

Oy Yleisradio Ab (Finlands rundradio) rekommenderar att den samnordiska massmediaforskningen koordineras och intensifieras enligt följande principer: massmediaforskningens innehåll bör anses vara väsentligt mer omfattande än vad som framförs i förslagets motiveringar, intensifieringen och koordineringen av forskningen bör starta i grundforskningen, men så att den kommersiella forskningen i första skedet utelämnas, samarbetet får inte leda till att forskningen, dess föremål och metoder likriktas eller stelnar, tillräckliga resurser bör stå till buds, men de nationella anslagen får inte skäras ned som en konsekvens av ett nordiskt samarbete, Nordicom's förhållande till förslaget bör undersökas, de enskilda nordiska ländernas och de deltagande institutionernas forskningspolitiska inriktning när det gäller massmediaforskningen bör tillgodoses proportionellt och objektivt. *Tidningarnas förbund* är i princip positivt inställt till förslaget och håller med om att i planeringens första skede den rent kommersiella forskningen skall lämnas utanför. Förbundet stöder förslaget att skapa ett gemensamt nordiskt publikationsforum för massmediaforskning. En nordisk koordinering får dock inte inverka byråkratiserande på forskarnas och forskningsanstaltens självständiga arbete. *Finlands Journalistförbund* tillstyrker förslaget.

Norska remissyttranden

Förslaget stöds av *Kirke- og undervisningsdepartementet*, som anser att det finns ett behov för ett nordiskt samarbetsorgan med en mera utvidgad verksamhet än den som idag försiggår i Nordicom.

Universitetsdirektøren vid *Universitetet i Oslo* hänvisar till ett av *docent Svennik Høy* vid *Institutt for presseforskning* avgivet yttrande, till vilket *Det samfunnsvitenskapelige fakultet* ansluter sig. *Høy* stöder förslaget och anser att ett dylikt organ kan integrera för handen varande projekt, men framförallt kan det hindra dubbelarbete och säkra sam-

arbetsmöjligheterna. Sekretariatsfunktionen föreslås placerad vid något av de existerande forskningsinstituterna, t. ex. Institutet för pressforskning. *Universitetet i Bergen* meddelar att det i fortsättningen gärna ställer lokaliteter till disposition om Nordicom görs permanent. *Sosiologisk institutt* vid samma universitet, till vars yttrande *Det samfunnsvitenskapelige fakultet* ansluter sig, anser det viktigt att bibehålla Nordicom. Institutet tror att arbetet ytterligare kan effektivieras genom mera och lättare tillgängligt material. Det framhålls att behovet av en dylik organisation är väl dokumenterat och förberett.

Norges almennevitenskapelige forskningsråd vill ge permanent finansiell stöd till Nordicom. *Samnemnda for studiearbeid* och *Norsk rikskringkasting* stöder förslaget. *Den norske fagpresses forening* finner tanken om bättre samordning i den nordiska massmediaforskningen mycket god, men frågar sig om det inte borde grundas ett samnordiskt institut för massmediaforskning vid något av universiteten i Norden mot bakgrunden av de positiva erfarenheterna av Nordiska institutet för sjörätt vid universitetet i Oslo. *Norska Avisers Landsforbund* stöder tanken på ett institutionaliserat samarbetsorgan och pekar på möjligheten att etablera organet i förbindelse med Nordicom eller i nära organisatorisk kontakt med detta organ.

Svenska remissyttrandet

Universitetskanslersämbetet, planeringsbyrån stöder förslaget, men är tveksam till inrättandet av ett speciellt organ för forskningssamarbetet. *Uppsala universitet, rektorsämbetet* tillstyrker att samarbetet inom massmediaforskningen i Norden och även internationellt stimuleras, men att detta sker inom ramen för Nordicom. *Juridiska fakulteten* anser sig inte ha tillräcklig sakkunskap att bedöma förslaget i dess helhet, men påpekar att ifråga om massmedia de nordiska reglerna är mindre enhetliga än på andra områden och anser det särskilt viktigt att vid forskning om massmedia även de rättsliga aspekterna beaktas. *Samhällsvetenskapliga fakulteten* är tveksam inför tanken att inrätta ett nytt organ och anser att Nordicom bör svara för samordning och effektivisering av massmediaforskningen i Norden.

Lunds universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten understryker starkt behovet av ökad forskning kring massmedia i Norden, men förutsätter att ett ökat stöd i första hand kanaliseras via existerande universitetsinstitutioner. *Humanistiska fakulteten* anser att förslaget på allt sätt bör befordras. Fakulteten anser att även den forskning om massmedierna som bedrivs inom en rad humanistiska discipliner självfallet bör innefattas i samarbetet. *Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten* stöder förslaget och anser att på grund av teknikens dominerande roll och den likartade utvecklingen i olika länder få forskningsområden torde vara så väl ägnade för komparativa studier som mass-

mediaområdet. Samtidigt utgör de måttliga skillnader som finns mellan de nordiska länderna ifråga om mediastruktur och mediautveckling ett utmärkt underlag för att söka fastställa betydelsen av olika faktorerers inverkan. Fakulteten anser att en tilltänkt utredning för massmediaforskning i Sverige skulle uppdras att pröva lämpliga former för ytterligare nordiskt samarbete. *Stockholms universitet, rektorsämbetet* anser att det, i den händelse det bedöms nödvändigt att inrätta ett särskilt nordiskt samarbetsorgan för massmediaforskning, förefaller naturligt att detta organisatoriskt knyts till pågående forskningsverksamhet i något av de nordiska länderna för att onödig dubblering av administrativa baskostnader skall kunna undvikas. *Umeå universitet, humanistiska fakulteten* menar att behovet av ökat nordiskt samarbete inom massmediaforskningen inte är entydigt. Då en sådan forskning i ovanligt hög grad är kontroversiell, är det tvivelaktigt om det f. n. finns utrymme för en sådan enighet som förslaget synes innebära. En samordning och centralisering skulle för tillfället innebära risk för ensidighet snarare än styrka. Fakulteten vill hellre öka utrymmet för oberoende initiativ och för mångsidighet och föreslår att det vid Nordens folkliga akademi i Kungälv, den samnordiska centralen för vetenskap och forskning inrättas ett kontaktorgan med uppgift att samordna viss massmediaforskning i Norden, att underrätta om pågående projekt och att stimulera samarbete.

Statens råd för samhällsforskning stöder förslaget under förutsättning att samarbetsorganet blir allsidigt sammansatt så att olika ämnen, orter och forskningsinriktningar blir representerade, att det inriktar sig på såväl akademisk grundforskning som forskning av mera utredande karaktär, att det söker anknytning till redan existerande institutionella arrangemang (forskartjänsterna i samhällsinformation och kommunikationssociologi vid handelshögskolan i Stockholm resp. Lunds universitet), att det söker främja forskningsområdets rekryteringsbas i form av universitetsinstitutioner i stil med dem som redan inrättats i Finland, att det erhåller tillräckliga ekonomiska och personella resurser. Rådet förutsätter dessutom att eventuellt ökad insats på nordisk bas inte medför att nationella insatser skjuts åt sidan. *Institutet för social forskning* har i sitt remissyttrande uttalat sig om tre medlemsförslag. *A 452/s* om förkortning av arbetstiden, *A 455/k* om nordiskt program för framtidsstudier och *A 457/k* om samnordisk massmediaforskning. Institutet kan inte komma ifrån intrycket att de tre förslagen inte bygger på någon genomtänkt syn om hur det nordiska samarbetet skall utformas. Det stöder de tre förslagen, men skulle önska att formerna för det nordiska forskarsamarbetet övervägdes i ett större sammanhang. Förbundet påtalar det faktum att existerande forskarförbund inte kan erhålla stöd till sina regelbundet återkommande kongresser, eftersom Nordiska kulturfonden inte beviljar stöd till upprepat och organiserat samarbete.

Svenska filminstitutet är osäkert om vilka praktiska möjligheter det finns att ovanifrån, genom politiska beslut, samordna den massmediaforskning som bedrivs i Norden. Institutet tillstyrker tanken på ett nordiskt publikationsforum för dylik forskning. Det finner begreppet ”kommersiell forskning” oklart och menar att forskningens innehåll och nivå är avgörande i högre grad än dess finansieringskälla.

Pressens samarbetsnämnd välkomnar förslaget och anser samverkan på området böra avse mediaforskning överhuvudtaget, utan särskiljande av radio- och TV-forskning. Uppgiften bör vara att stimulera och stödja forskningen, med ett minimum av direkt styrning. Nämnden är inte övertygad om att uppgiften kräver tillsättande av ett helt nytt organ. Alternativt kunde det redan befintliga Nordicom byggas ut för att fylla de avsedda funktionerna. *Sveriges radio AB* delar de i förslaget framförda uppfattningarna om dels behoven av samarbete på det aktuella området, dels syften och huvudinriktning för samarbetet. Bolaget kan däremot inte förorda den organisatoriska lösningen av samarbetsfrågorna, utan anser att det finns skäl att noga överväga om man inte borde knyta an till och bygga vidare på Nordicom. Stöd borde även utgå till den av Media-forsk i Danmark utgivna forskningsbulletinen, snarare än att någon ny publikation startas. Den rent kommersiella forskningen borde hållas utanför även i en framtid. *Factu, Föreningen svensk fackpress* stöder en gemensam nordisk massmediaforskning eventuellt i form av ett gemensamt nordiskt institut.

3. *Utskottet*

Bakgrunden till medlemsförslaget bildar ett inom Nordiska rådet år 1962 väckt tilläggförslag om inrättande av en gemensam institution rörande massmedier, vilket dock inte föranledde någon åtgärd från rådets sida, och medlemsförslag A 219/k om åstadkommande av en effektiv radio- och TV-forskning samt anvisande av medel för en dylik forskning. I motiveringarna till det förra förslaget anfördes den stora betydelse som massmedier av olika slag erhållit samt vikten av att verklig forskning rörande dessas bruk och verksamhet kom till stånd. I motiveringarna till det senare åter betonades de stora möjligheter radio och TV har att påverka publikens intressen och attityder. Framförallt TV hade ansetts vara det mest demokratiska mediet och samtidigt en av de viktigaste kulturkanalerna, varför grundval för en mera ändamålsenlig satsning på TV som kulturförmedlare enligt förslagsställarna borde skapas. Denna grundval skulle i de nordiska länderna vara en omfattande forsknings- och undersökningsverksamhet kring just radio och TV. Forskningsuppgifterna borde i viss utsträckning lösas tvärvetenskapligt i samarbete med sociologer, statistiker och psykologer. Eftersom de enskilda ländernas resurser var otillräckliga ansågs ett nordiskt samarbete vara den naturliga och önskvärda lösningen på problemet.

I sitt betänkande över medlemsförslaget framhöll kulturutskottet att en stark samhörighet är rådande mellan de olika massmedierna och att radio och TV därför inte borde särskiljas såsom fristående företeelser från övriga medier. Utskottet menade att en utbyggnad av forskningen på såväl nationellt som nordiskt plan skapade möjligheter för ett intensifierat nordiskt samarbete kring masskommunikationsforskningen. Fastän tanken på ett nordiskt forskningsinstitut inte till fullo erhållit remissinstansernas stöd, ansåg utskottet det dock vara viktigt att det skapades fasta organisatoriska former för samarbete på området i form av ett samarbetsorgan. Dess uppgifter skulle omfatta val och förmedling av kontakter och information mellan forskningsinstanserna samt ansvar för forskningsdokumentation på området.

Utskottet pekade ytterligare på ett svenskt förslag till en samnordisk dokumentationscentral för massmediaforskning, vilket borde beaktas som ett led i utbyggnaden av det nordiska samarbetet inom massmediaforskningen. Att en dylik central för enbart dokumentation av utfördt forskningsarbete, hur nödvändig den än är, blott är ett led i det begynnande samarbetet på forskningsområdet har även betonats av Nordicom.

Detta förslag ledde till en rekommendation (*rek.nr 10/1970*) om samnordisk massmediaforskning, där regeringarna uppmanades att tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivera massmediaforskningen i Norden samt att ställa behövliga medel till förfogande för detta samarbete.

Kulturutskottet konstaterar med tillfredsställelse att rekommendationen delvis förverkligats i och med att Nordiska ministerrådet under en försöksperiod på tre år stött verksamheten vid Nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning (NORDICOM). Centralen konstaterar i sin rapport över försöksperioden 1972—75 bl. a. att det lyckats att åstadkomma ett även i andra sammanhang användbart dokumentationssystem för registrering av masskommunikationsforskning, att det föreligger ett behov av en dylik dokumentationstjänst, och att Nordicom redan blivit ett av leden i ett begynnande, perspektivrikt nordiskt samarbete inom denna forskningsgren. Centralens interimsstyrelse föreslår att försöksperioden utsträcks med två år, under vilken en omorganisering av finansieringsordningen skall företas. Utskottet anser det vara mycket viktigt att Nordicom inte läggs ned, utan att verksamheten kan fortsätta som en absolut förutsättning för en samnordisk massmediaforskning.

I sin motivering till det nu aktuella medlemsförslaget framhåller undertecknarna att de bedömningar som låg till grund för Nordiska rådets ställningstagande 1970 fortfarande äger full relevans. Inte heller utskottet kan härvidlag se att behovet av nordiskt samarbete inom massmediaforskningen på något sätt har minskat, utan anser liksom förslags-

ställarna tvärtom att behovet nu är större än för fem år sedan. Denna uppfattning styrks av de om förslaget avgivna yttrandena samt av det faktum att de nordiska massmediaforskarna på kort tid avhållit två konferenser för informations- och erfarenhetsutbyte och enligt uppgift redan planerat att 1977 i Finland hålla den tredje. Det har vidare framgått att massmediaforskningen i de olika delarna av världen är i hög grad olikartad beroende på de enskilda ländernas sociala, ekonomiska och politiska struktur. Nordiska forskare är följaktligen mer betjänta av forskningsresultat uppnådda i de nordiska länderna, genom dessas i hög grad likartade ekonomiska, sociala och kulturella förhållanden.

De största svårigheterna på forskningsområdet har utgjorts av bristen på koordinering. Det är angeläget att kunna utvidga och effektivera informationsväxlingen mellan forskarna om såväl pågående som planerade forskningsprojekt. Upplýsningar om de olika projekten bör anskaffas, sammanställas och distribueras, projekt gällande två eller flera nordiska länder bör kunna samordnas liksom det nordiska erfarenhetsutbytet med t. ex. UNESCO och andra internationella organisationer och samarbetet bör överhuvudtaget stödjas genom anordnande av möten och konferenser.

Kulturutskottet finner det utrett att det föreligger ett behov av ett nordiskt samarbetsorgan, vars uppgift skulle vara att samordna och effektivera massmediaforskningen i Norden. Det har framgått att dess främsta uppgift borde vara att sköta informationsväxlingen mellan forskarna om all verksamhet på forskningsområdet, såväl planlagd, under arbete varande som avslutad forskning. Som exempel på hur denna informationsväxling skulle kunna ske har nämnts det av det danska forskningsrådets masskommunikationsutskott utgivna nyhetsbrevet "Media-Forsk orienterer". I fråga om avslutad forskning utgörs basen helt naturligt av den av Nordicom utarbetade bibliografin över nordisk masskommunikationslitteratur, vars nyligen publicerade provkatalog omfattar litteratur registrerad under första hälften av år 1975. Nordicom har för avsikt att genom att i bibliografin inarbeta det sedan 1972 registrerade materialet göra denna fullständig från och med 1970 framåt.

Det förutsätts i medlemsförslaget att den rent kommersiella forskningen hålls utanför i det första skedet. Utskottet hyser härvidlag samma mening.

När det gäller att rent konkret etablera ett samarbetsorgan ser utskottet ingen orsak att skapa nya organ vid sidan av redan befintliga. Det förefaller naturligt att låta Nordicom vara det koordinerande organet i synnerhet som centralens syfte i statuterna anges vara "att utveckla, effektivisera och underlätta den nordiska masskommunikationsforskningen", även om dokumentationsservicen av naturliga skäl varit den hittills viktigaste uppgiften. En tyngdpunktsförskjutning inom Nordicom's verksamhet skulle göra centralen väl lämpad att handha de i med-

lemsförslaget skisserade uppgifterna. Utskottet förmodar dock att det blir nödvändigt att centralens organisation överses i samband med omstruktureringen och utvidgningen av dess verksamhet.

För att det i medlemsförslaget efterlysta samarbetet inom massmediaforskningen skall kunna bli fruktbart krävs det ekonomiskt stöd i tillräcklig omfattning. Nordicoms verksamhet måste givetvis tryggas och det ekonomiska stödet breddas i och med att uppgifterna ökar. Å andra sidan framhåller centralen själv att forskningsprojekten liksom hittills borde finansieras i de enskilda länderna och att det inte behövs någon samnordisk forskningsfond.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivera massmediaforskningen i Norden,
2. på olika sätt stödja och stimulera nordiskt samarbete inom massmediaforskningen såväl inom Norden som inom ramen för internationellt samarbete på området.

Köpenhamn den 4 december 1975

Ele Alenius (Skdl)

Liv Andersen (A)

Per Borten (Sp)

Eric Carlsson (c)

Svend Hugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Karl-Erik Häll (s)

K. J. Mortensen (S)

Ingemar Mundebo (fp)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Viceförman

Liv Stubberud (A)

Sigrid Utkilen (H)

Bengt Wiklund (s)

Folke Woivalin (ÅS)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Medlemsförslag

om införande av NORDTURIST-biljett för pensionärer

(Väckt av Johannes Antonsson, Per Borten, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Per Olof Sundman, Seppo Westerlund och Paavo Väyrynen)

Nordiska rådet antog 1967 en rekommendation (*rek. nr 30/1967*) till regeringarna att söka uppnå bättre utnyttjande av existerande möjligheter för äldre att resa billigt i Norden. Resultatet av rekommendationen har blivit en överenskommelse mellan järnvägsförvaltningarna innebärande att de nordiska ländernas pensionärskort ger möjlighet att inköpa biljetter till rabatterat pris för resor inom det nordiska området. Pensionärer reser sålunda för halva biljettpriser vare sig det gäller enkel resa eller tur och retur. Denna möjlighet kan dock i de flesta länderna ej utnyttjas under säsongtopparna, d. v. s. till jul, nyår, påsk och tiden kring midsommar. Åldersgränserna är 65 år i Danmark och Finland och 67 år i Norge och Sverige.

Vid rådets 23:e session i Reykjavík har en rekommendation (*rek. nr 3/1975*) antagits i anledning av ett medlemsförslag om åtgärder för att stimulera ungdomsresor inom Norden (NORDTURIST-biljett) vari hemställdes om rekommendation till ministerrådet att undersöka möjligheterna för bättre och rimligare reseutbud genom införande av ett tidsbegränsat universalkort. Förslagsställarna hänvisade till att nordiska medel ofta ges till ungdomsorganisationernas möten, kurser, publikationer etc. Detta arbete anses ha stort värde för den nordiska gemenskapen. Dessvärre torde bara begränsade grupper kunna utnyttja ett sådant stöd. Framför allt den ej föreningsaktiva ungdomen skulle kunna dra nytta av ett nordiskt universalkort för ungdomsresor. Kortets giltighet skulle omfatta alla transportmedel, detta bl. a. med tanke på att stora områden i Norden saknar järnväg. Ett sådant nordiskt kort kan jämföras med s. k. INTER-RAIL-kortet, som kan inköpas för 420 svenska kronor och ger innehavare under 21 år möjlighet att under en månad resa fritt med tåg i tjugo länder i Europa och i Marocko samt i hemlandet med 50 procents rabatt.

Medlemsförslaget har fått ett blandat mottagande av remissinstanserna. Medan de närmast intresserade ungdoms- och turistorganisationerna är positiva har trafikbolagen (flygbolag och järnvägsbolag) ställt sig mera tveksamma med hänsyn till kostnadsfaktorer. En nackdel syns vara att ungdomsresor mest äger rum under turistsäsongen på sommaren då trafikföretag och turistanläggningar har den största belastningen.

En universalbiljett för pensionärer skulle ej mötas av samma invändningar. Pensionärer kan ofta disponera sin tid och därför utnyttja ledig transportkapacitet liksom ledig kapacitet vid turistanläggningar. En universalbiljett för pensionärer skulle sålunda vara ekonomiskt fördelaktig såväl för trafik- och turistföretagen som för resenärerna. Det får anses som en väsentlig samhällelig målsättning att i ökad utsträckning ge pensionärerna möjlighet till den stimulans och omväxling som resor innebär. Resor till grannländerna torde vara en sällsynt företeelse för de flesta pensionärer. Kostnadsfaktorerna gör ofta charterresor till medelhavsområdet mera lättillgängliga än resor inom Norden.

Till följd av den fria nordiska arbetsmarknaden har på senare år stora befolkningsomflyttningar ägt rum mellan de nordiska länderna. Ökade möjligheter till rabattresor inom Norden utöver de redan befintliga skulle därför bli av stor betydelse för äldre som har behov att besöka familjemedlemmar och vänner bosatta i andra nordiska länder. Utformningen av ett universalkort för pensionärer kan ske på flera sätt. Med undvikande av de ovan nämnda säsongtopparna kan en pensionsbiljett av denna typ göras giltig under några månader eller ett antal veckor, kanske fördelade på flera perioder under året, t. ex. några veckor under våren—försommaren och några veckor under hösten. Kostnadsfaktorerna kan ej anses tala mot ett arrangemang som gör biljetterna giltiga under en längre tid så länge det gäller att utnyttja ledig kapacitet under lågsäsongerna. I likhet med vad som framhölls av trafikutskottet med anledning av förslaget om ungdomsbiljetter bör förordas att ett universalkort för pensionärer, med tanke på att stora delar av det nordiska området ej täcks av tågförbindelser, i största möjliga utsträckning görs giltigt för alla trafikmedel till lands och sjöss. Det skulle även kunna övervägas att låta universalkort under vissa förutsättningar gälla flygresor t. ex. under lågsäsongen. En fråga, som även bör utredas, är vilken åldersgräns som bör gälla för sådant universalkort. Härvid kan övervägas om inte en enhetlig åldersgräns, förslagsvis 65 år, bör gälla.

Under hänvisning till ovanstående hemställs att,

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna att införa ett tidsbegränsat universalkort (NORDTURIST-biljett) för pensionärer.

Reykjavík den 18 februari 1975

Johannes Antonsson (c)

Per Borten (Sp)

Eric Carlsson (c)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Astrid Kristensson (m)

Håkon Kyllingmark (H)

Per Olof Sundman (c)

Seppo Westerlund (Lkp)

Paavo Väyrynen (K)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement, s. 671)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag A 458/t om indførelse af NORDTURIST-billetter for pensionister. Udvalget drøftede forslaget på et møde på Grønland den 28. juni 1975, i Helsingfors den 22. oktober 1975 og i Stockholm den 14. november 1975.

1. Medlemsforslaget

Forslaget udmunder i en anbefaling til Nordisk Ministerråd at undersøge forudsætningerne for at indføre et tidsbegrænset universalkort (NORDTURIST-billet) for pensionister.

Forslagsstillerne minder om, at Nordisk Råd i 1967 antog en rekommandation (30/1967), der har ført til en overenskomst mellem jernbaneforvaltningerne om at nordiske pensionistkort berettiger til køb af billetter til halv pris for rejser inden for Norden uden for højsæsonen (jul, nytår, påske og midsommer). De henviser til *rek. 3/1975* om stimulation af ungdomsrejser inden for Norden (NORDTURIST-billetter for ungdomsrejser), der af remissinstanserne fik blandet modtagelse. Ungdoms- og turistorganisationerne var positive, mens trafikudøvere (flyselskaber og jernbaneselskaber), af hensyn til omkostningsfaktorer, var mere afvisende.

Forslagsstillerne mener, at en universal-billet for pensionister ville være økonomisk fordelagtig såvel for trafikudøvere og turistforetagender som for pensionister, idet disse ofte kan disponere over deres tid, således at de udnytter ledig transportkapacitet og ledig kapacitet ved turistanlæg. Det bør betragtes som et af samfundets væsentlige målsætninger at i øget omfang gøre den stimulans og forandring, der er forbundet med rejser, tilgængelig for pensionister. Prisfaktorerne gør ofte charterrejser til Middelhavet mere overkommelige end rejser inden for Norden. Derudover har det frie nordiske arbejdsmarked forstærket de ældres behov for at rejse til andre nordiske lande for at besøge familiemedlemmer og/eller venner, der er bosat i et andet nordisk land.

Pensionistbilletten kunne gælde i nogle måneder eller et bestemt antal uger, eksklusiv højsæsonen, måske fordelt på flere perioder under året, f. eks. nogle uger om foråret og nogle uger om efteråret. Da store dele af Norden er uden jernbaneforbindelser, burde universalkortet så vidt muligt gælde med alle trafikmidler til lands og til søs, hvilket ville

være i tråd med trafikudvalgets udtalelse om forslaget om ungdomsbilletter. Det burde endvidere overvejes at lade universalkortet, under bestemte betingelser, gælde også under flyrejser f. eks. i lavsæsonen. Muligheden for ensartede aldersgrænser i Norden, f. eks. 65 år, burde også overvejes.

2. Remissudtalelser

2.1 Indkomne remissudtalelser

Medlemsforslaget har på sædvanlig måde været sendt på remiss, og udtalelser er indkommet fra følgende myndigheder og instanser:

Nordiske:

SAS
 Nordisk Hotell- og Restaurantforbund
 Foreningerne Nordens Forbund
 NORSAM

Danmark:

Handelsministeriet
 Ensomme Gamles Værn
 Omsorgsorganisationernes Samråd
 Danmarks Turistråd
 Danair A/S
 Samvirkende danske Turistforeninger
 Danmarks Rejsebureau Forening
 Landsforeningen Danmarks Bilruter
 Folkepensionistforeningernes og Invalideorganisationernes Kontaktudvalg
 Landssammenslutningen af Folke- og Invalidepensionister

Finland:

Trafikministeriet
 Luftfartsstyrelsen
 Centralen för turistfrämjande
 Finnair Ab
 Ålands landskapsstyrelse
 Finlands rederiförening r. f.
 Kansallinen eläkeläisliitto ry (Nationella pensionärsförbundet)
 Svenska pensionärsförbundet r. f.
 Linja-autoliitto r. y. (Bussförbundet)
 Eläkkeensaajien keskusliitto (Pensionstagarnas centralförbund)

Norge:

Samferdselsdepartementet
 Sosialdepartementet
 Norges Statsbaner
 Luftfartsdirektoratet
 Ruteskibenes Rederiforening
 Oslo fylkesforening for pensionister

Sverige:

Socialstyrelsen
Statens järnvägar
Svenska turistföreningen
Pensionärsundersökningen
Sveriges redareförening
Linjeflyg AB
Svenska resebyråföreningen
Svenska busstrafikförbundet
Pensionärernas riksorganisation

De fleste remissudtalelser slutter i princippet op om de synspunkter der fremkommer i forslaget. Nogle mener, at forslaget burde udvides til også at omfatte andre grupper, f. eks. førtids- og invalidepensionister, andre understreger de praktiske og økonomiske vanskeligheder ved at gennemføre forslaget og mener, at statslige tilskud til trafikudøvere må være en forudsætning for forslagets gennemførelse.

2.2 Remissudtalelser, der slutter op om forslaget og delvis mener, at det ikke går langt nok

2.2.1 Nordiske udtalelser

Foreningerne Nordens Forbund finder medlemsforslaget meget tiltalende, ikke mindst på grund af henvisningen til behovet for at besøge slægtninge i nabolandene som følge af det frie nordiske arbejdsmarked. Forbundet anser det som rimeligt, at NORDTURIST-billetten udformes som et tidsbegrænset universalkort for pensionister. Billetten ville ikke kunne dække behovet, hvis den gjaldt for togrejser alene. Tanken om, at den også skal gælde for flyrejser under lavsæsonen burde gennemføres, hvis dette er muligt. Forbundet anbefaler en fælles nordisk aldersgrænse på 65 år.

NORSAM (Nordisk Samråd for Eldreomsorg) udtaler, at enhver form for bedring vedrørende pensionisternes muligheder til at udnytte alle offentlige transportmidler må hilses med tilfredshed. Stimulering af internordiske rejsemuligheder i konkurrence med fjernrejsetrafikken må være af nordisk interesse. Aldersgrænsen må ubetinget ikke overstige 65 år. Der må, udover de store højtider, kunne ses bort fra weekendbegrænsninger. En begrænsning i perioden 1. juli til 31. august må kunne indeholde rejsemuligheder fra tirsdag morgen til torsdag aften, da de fleste ferieperioder følger de hele uger. *NORSAM* mener, at en NORDTURIST-billet må være gyldig i mindst én måned og gælde til tog-, skibs- og bustrafik på fællesklasse uden forplejning. Prisen bør ikke overstige 150—175 Skr. For flyrejser bør, som f. eks. ved den interne trafik i Danmark, ydes rabat til alle over 65 år (25 % alle ruter, alle dage, ekskl. 20/12—2/1 samt påske, også gyldig for udlændinge).

Nordisk Hotell- og Restaurantforbund anbefaler forslaget og frem-

fører, at NORDTURIST-billetter for pensionister vil bidrage til udjævning af trafikken til forbundets medlemmer. Samtidig med at pensionisterne gives bedre muligheder for rekreation, går forbundets medlemmer bedre driftsoplæg, hvilket også er til det bedste for arbejdstagere og det område, hvor bedrifterne befinder sig. I forbindelse med den foreslåede udredning må specielt vurderes, til hvilke tider af året sådanne rimelige rejser bør finde sted.

2.2.2 Danske udtalelser

Ensomme Gamles Værn og Omsorgsorganisationernes Samråd tilslutter sig helt NORSAMs synspunkter, der er refererede ovenfor. *Folkepensionistforeningernes* og *Invalideorganisationernes Kontaktudvalg* udtaler sin tilslutning til forslaget og finder det rigtigt, om de nordiske lande i samme forbindelse kan enes om en fælles aldersgrænse for ældres rabatrejser. Indskrænkninger i de store sæsoner forekommer urimelige set fra pensionisters side og burde så vidt muligt undgås, navnlig i forbindelse med højtiderne, når pensionisterne har et særligt behov for at aflægge familiebesøg.

Lands sammenslutningen af Folke- og Invalidepensionister er meget interesseret i medlemsforslaget, men mener at det foreslåede universalkort ikke vil få tilsigtet brugbarhed, hvis det begrænses til pensionister, som er ældre end 65—67 år, idet invalidepensionister, der kan være ganske unge, enkepensionister, der kan være i 55-års alderen og førtidspensionister i så fald udelukkes. Systemet burde udformes således, at en person, der har et bevis for at være pensionist, kan erhverve et universalkort. Landsforeningen har ikke særlig tiltro til Inter-Rail-kortet for ældre mennesker, men derimod regner den med, at 6-dages rejser vil finde større tilslutning.

Danmarks Turistråd ser med sympati på forslaget. *Samvirkende danske Turistforeninger* udtaler fuld tilslutning til forslaget og påpeger samtidig, at det ville være ønskeligt, at en eventuel NORDTURIST-billet kunne udbydes til salg til samtlige rejser. Turistforeningerne henviser i denne forbindelse dels til de øgede frekvenser på primære jernbanestrækninger og dels til de særlige rabatordninger, som på det seneste er indført af jernbanestyrelserne.

Danmarks Rejsebureau Forening finder ikke anledning til at fremkomme med nogle udtalelser, men synes iøvrigt, at forslaget er udmærket.

2.2.3 Finske udtalelser

Kansallinen eläkeläisliitto ry (Nationella pensionärsförbundet r.f.) er positiv over for forslaget og ville foretrække, at det også omfattede invalider yngre end 65 år. Universalkort burde omfatte alle transport-

midler. Pensionisterne har tid, og de er villige til at udvide det nordiske samarbejde — samfundet bør gøre det lettere for pensionister at rejse og derigennem at stifte nye bekendtskaber og få afveksling.

Eläkkeensaajien keskusliitto ry (Pensionstagarnas centralförbund r.f.) giver sin tilslutning til forslaget og mener, at et universalkort burde gælde i ét år med undtagelse af sæsontoppene, hvilket er tilfældet med 65-kortet ved Finlands jernbaner. Det burde gælde til alle transportmidler til lands og til vands og under lavsæsonen også med fly. Aldersgrænsen bør være 65 år. *Svenska pensionärsförbundet r.f.* støtter også forslaget. Af forbundets medlemmer, som hovedsagelig er finlandssvenske pensionister, besøger allerede nu mange andre nordiske lande, især Sverige. En *NORDTURIST*-billet for pensionister vil med sikkerhed øge interessen for internordiske rejser.

Luftfartsstyrelsen er beredt at undersøge forslaget i samarbejde med de andre nordiske lande. Den påpeger, at idet forslagets gennemførelse direkte og indirekte også ville få indvirkninger på den trafik, der er rettet til og fra Norden, kan det berøre de flyselskaber, som er virksomme i Europa. Derfor burde det undersøges, hvordan forslaget skal begrænses for at det skal kunne gennemføres. *Finlands rederiförening r.f.* gör opmærksom på, at passagerfartøjsrederierne allerede bevilger pensionister rabat uden for sæsonen. Foreningen ser ingen grund til at gå imod rekommandationen om, at Nordisk Ministerråd undersøger forudsætningerne for at indføre et tidsbegrænset universalkort for pensionister og foreslår, at spørgsmålet undersøges i nært samarbejde med passagerfartøjsrederierne, idet de enkelte rederier for nærværende bevilger rabat på forskellig måde.

Ålands landskapsstyrelse hilser alle forholdsregler velkommen, der indebærer en liberalisering af og lettelser for turismen, især i lavsæsonen. På Åland står turismen for ca. 1/3 af den landbaserede næringsomsætning og beskæftiger ca. 16 % af alle, som er i arbejde i landskapet.

Centralen för turistfrämjande giver sin tilslutning til forslaget og fremfører, at pensionisterne må være blandt de grupper, der mest kan bidrage til at formindske turismens sæsonartede natur. Ifølge forskellige prognoser øges pensionisternes andel i de nordiske landes totalbefolkning. Ved tidsmæssig begrænsning af billetternes brugbarhed må foruden lavsæsonen hensyn tages til forskellig udnyttelse af kapaciteten de enkelte ugedage.

2.2.4. Norske udtalelser

Sosialdepartementet giver sin tilslutning til forslaget, idet pensionister har stort behov for de oplevelser og den kontakt med familien, som en rejse kan give.

Oslo fylkesforening for pensionister anbefaler forslaget og deler de synspunkter, som Pensionärernas riksorganisation (Sverige) fremfører

her nedenfor. Fylkesforeningen anbefaler, at rejsemuligheden ikke begrænses for meget til bestemte tider af året (jul, påske etc.). Foreningen påpeger, at Inter-Rail kortet også har interesse for pensionister og tilråder, at også dette overvejes.

2.2.5. Svenske udtalelser

Pensionärsundersökningen (PU) undersøger bl. a., hvorledes forbedrede pensioner påvirker pensionisternes livsmønster, herunder også rejser. PU mener, at en harmonisering i Norden af reglerne for pensionistrabat med jernbaner ville gøre det lettere for pensionisterne at rejse mellem de nordiske lande. I den foreslåede udredning burde man tage hensyn til førtidspensionister, enkepensionister og andre ligestillede grupper. PU fremfører, at i grunden er medlemsforslaget et trafikpolitisk spørgsmål, som PU hverken har kompetence eller mandat til at tage stilling til og henviser til den trafikpolitiske udredning, som bl. a. udreder Statens jernvægars takster med hensyn til SJs omkostningsstruktur, markedsforhold og tjenestemuligheder. *Socialstyrelsen* har ingen indvendinger mod forslaget.

Pensionärernas riksorganisation deler i princippet de synspunkter, der fremkommer i medlemsforslaget, men mener at begrænsningen til folkepensionister og 65 år er for snæver. Forslaget omfatter ikke førtidspensionister, enker eller hustruer med hustrutillæg. Denne begrænsning såvel som bestemte trafikale begrænsninger vil skabe irritation. Riksorganisationen foreslår derfor, at forslaget udvides til også at omfatte ovennævnte grupper. Hvis Nordisk Råd mener, at det ikke er muligt at inkludere alle grupper, burde det dog være selvsagt at enker ældre end 60 år inkluderes. For Sveriges vedkommende vil forslaget om delpension medføre bestemte konsekvenser. Delpensionister såvel som STP- og ITP-pensionister (statens tillægspension og industriens tillægspension) vil betragte sig som forfordelt, hvis de ikke omfattes af forslaget.

Svenska turistföreningen slutter op om forslaget, som den betragter som vel motiveret. *Svenska resebyråföreningen* støtter også forslaget. Universalkortet burde gælde til alle trafikmidler, men i første række til dem, der er helt eller delvis i statseje. Bestemte tidsbegrænsninger må overvejes med hensyn til transportmidlernes kapacitet og andre brugere af trafikmidlerne. Pensionister kan lettere end de fleste andre tilpasse sig rejsetider uden for frekvente toppe. Derimod ville det være af interesse, at begrænsninger i sommerhalvåret blev undgået, hvis man ønsker at stimulere internordisk turisme. Universalkortet burde underkastes gældende regler for alderspensionister og udfærdiges for ét år.

Sveriges redareförening støtter forslaget, men dog således, at rede-rierne kan begrænse udnyttelsen af billetterne under højsæsonen.

2.3. *Remissudtalelser, der understreger de praktiske vanskeligheder, resp. søger andre løsninger*

2.3.1. *Nordiske udtalelser*

SAS har forståelse for de synspunkter, som fremkommer i forslaget og har iværksat en undersøgelse for at finde frem til en rabatform, der ville kunne imødekomme det behov for specialpriser, som udtrykkes i forslagene. (Udtalelsen omfatter også medlemsforslag A 459/t om lettelser for flytrafikken i Norden med særligt hensyn til migranterne). Selskabet søger en løsning, der går ud på at indføre en rabat, der begrænses til bestemte ruter, som erfaringsmæssigt ikke er fuldt udnyttet under gældende prisstruktur, og som ikke er bundet til de for forretningsrejsende mest hensigtsmæssige tider for afgang og ankomst. Denne rabat vil være åben for alle passagerer dels for ikke at diskriminere andre grupper, og dels ville en begrænsning være vanskelig at administrere. Selvsagt vil den bedst kunne udnyttes af de passagerkategorier, som forslagene baserer sig på.

2.3.2. *Danske udtalelser*

Danair A/S deler de synspunkter, der er fremsat af SAS ovenfor.

Landsforeningen Danmarks Bilruter understreger, at der ikke foreligger reelle muligheder for at pålægge private trafikudøvere at udstede billetter med andre rabatter end de p.t. fastsatte, og at mulighederne for gennemførelse af en NORDTURIST-billet for pensionister derfor hænger sammen med de eventuelle muligheder for etablering af et organiseret billetsalg og en økonomisk udligningsordning. Landsforeningen henviser til en udtalelse, som de fire nordiske busorganisationer (Landsforeningen, Linja-Autoliitto r.y., Norges rutebileierforbund og Svenska busstrafikförbundet) afgav i fællesskab i spørgsmålet om NORDTURIST-billet for ungdomsrejser. Busorganisationerne gjorde opmærksom på, at der er flere hundrede selvstændige selskaber som i Norden driver rutetrafik til lands og til søs. Disse, særlig i Norge og Sverige, har bestemte forpligtelser angående trafikens standard og omfang. For ikke at belaste andre kundegrupper med højere takster, må forslaget undersøges rent driftsøkonomisk. Trafikudøverne må kunne få økonomisk kompensation, hvilket ville forudsætte et administrativt system for fordeling af midlerne mellem vedkommende selskaber. Dertil kommer, at selskaberne anvender forskellige takst- og billetsystemer. Hvis Nordisk Råd anbefaler medlemsforslaget, er busorganisationerne villige til at bidrage til udredningen.

2.3.3. *Finske udtalelser*

Trafikministeriet konstaterer, at bustrafikken ikke kan deltage i det i medlemsforslaget skitserede system, således at universalbilletter uden

videre gælder i busser. Forslaget ville dog kunne indføres, således at indehaveren af en universalbillet på busstationen får udleveret en kreditbillet for den ønskede strækning. Kreditbilletten afleveres til buspersonalet som betaling for rejsen. På grundlag af afgivne kreditbilletter fakturerer busselskabet den myndighed, som opretholder systemet. Det forudsættes, at busselskaberne modtager behørig erstatning. Hvad angår flytrafikken vil medlemsforslaget muligvis kunne få så store konsekvenser for prispolitikken, herunder også vedr. ruter uden for Norden, at yderligere undersøgelser er nødvendige før medlemsforslaget kan behandles i den forbindelse.

Finnair Ab henviser til eksisterende specialpriser mellem Finland og Skandinavien — priser, der er betydelig gunstigere end sædvanlige flypriser. Som eksempel nævnes week-end-priser, der også giver mulighed til familierabat på 50 %, ekskursionspriser i sommersæsonen, IT-priser og bestemte gruppepriser, hvor der gives rabat. Idet pensionisterne let kan bestemme, hvornår de rejser, er disse priser særlig passende for denne gruppe. Med beskedne reservationer stiller *Finnair* sig dog positivt til en pensionistpris. Prisen burde indføres i hele Europa for at forhindre, at der opstår priskombinationer, der dirigerer trafik bort fra *Finnairs* centraleuropæiske ruter. Prisen burde underkastes forhandlinger i IATA. Derudover burde der indføres indskrænkninger vedr. ugedage og højsæson og muligvis bekræftelse af pladsreservationer (f.eks. 1—7 dage før afrejse). *Finnair* har for flere år siden indført pensionistpris i indenlandstrafikken i Finland.

Linja-autoliitto r.y. (Bussförbundet) har lignende synspunkter som trafikministeriet her ovenfor angående bustrafikkens muligheder for at deltage i systemet. Förbundet gør opmærksom på, at det rigsomfattende busstationselskab *Oy Matkahoulto AB* indsamler og aflægger regnskab for billetter, som afgives som betaling i busserne. Denne "clearing"-ordning har været anvendt længe i forbindelse med statens kreditbilletter (permissionsrejser m. m.). Bussförbundet er beredt at overveje andre løsninger, der går ud på behørig erstatning for hver enkelt rejse og betragter det som rimeligt, at statsmagten således fremmer pensionisternes rejsemuligheder inden for Norden.

2.3.4. *Norske udtalelser*

Luftfartsdirektoratet deler ønsket om generelt rimeligere flytransport og har fuld forståelse for motiveringen bag forslaget. Af principielle grunde stiller direktoratet sig dog noget skeptisk til forskellige særrabatter til de enkelte grupper og henviser til

- a) flyselskabernes økonomi,
- b) kapacitetsproblemer,
- c) mulig misbrug,
- d) eventuel diskriminering af andre grupper,

- e) prisfastsættelse inden for IATAs rabatordninger,
- f) eksisterende rabatordninger og
- g) problemer og omkostninger knyttet til en udligningsordning.

Direktoratet mener derfor, at en løsning som skitseret i SASs udtalelse her ovenfor ville være bedre, såvel af praktiske som af principielle grunde. (Jfr. 2.3.1.)

Norges Statsbaner henviser til de nordiske jernbaners aftale om en særskilt rabatform for pensionister og mener, at de rabatter, som for tiden gives på jernbanerejser i de nordiske lande til en god del tilgodeser hensigten i medlemsforslaget. Rabatordninger kan ikke længere betragtes som fuldt ud forretningsmæssigt begrundet, således at NSB ikke kan anbefale, at et universalkort indføres, hvis befordringsafgifterne sænkes uden at der gives fuld økonomisk kompensation.

Ruteskibenes rederiforening henviser til sin udtalelse om medlemsforslaget om NORDTURIST-billetter for ungdomsrejser, hvori rederiforeningen sympatiserer med forslaget, men gør opmærksom på forskellige praktiske problemer med at indføre sådanne universalkort.

Foreningen mener, at uanset om der i det enkelte tilfælde eller for den enkelte gruppe af rejsende kan anføres argumenter for en rabatordning, så er det blandt et flertal af foreningens medlemmer kommet til udtryk, at sådanne moderationsordninger har en tendens til at gå for langt. Hvad angår lokalruterne — særlig i Nordnorge — så er de allerede så stærkt subventionerede, at yderligere begunstigelser af omhandlede gruppe næppe behøves. Hvis forslaget skal bedømmes på et økonomisk og samfundsmæssigt grundlag, kan rederiforeningen ikke støtte, at et universalkort indføres. Hvis det skal gennemføres, fordi de politiske myndigheder ønsker det, må der også være politisk vilje til at betale for ordningen. Eventuel betaling til ruteselskaberne for tab forårsaget af ordningen må gå ved siden af det sædvanlige subsidiebudget for at skabe så klare linier som muligt. Foreningen deler ikke forslagsstillernes opfattelse, at ordningen vil være fordelagtig for trafik-selskaberne og understreger, at det vil blive kompliceret at finde frem til en rimelig fordelingsnøgle mellem alle trafik-selskaber i Norden.

2.3.5. Svenske udtalelser

Statens järnvägar (SJ) gør opmærksom på, at de nordiske jernbanestyrelser har en særlig rabatform for pensionister, og at den i sin nuværende form er tabgivende for SJ. Prisen kan derfor ikke sænkes yderligere uden økonomisk kompensation. Kompensationens størrelse vil være afhængig af den nye pris og hvorvidt billetterne også gælder med andre trafikmidler.

Linjeflyg henviser til SASs udtalelse ovenfor (2.3.1.) og gør opmærksom på, at hvad angår indenlandsfly, hvor Linjeflyg er virksom, er priserne ens for SAS og Linjeflyg, således at hvis SAS indfører nye pris-

kategorier, er det sandsynligt, at de også vil gælde for Linjeflygs vedkommende.

Svenska busstrafikförbundet understreger, at i Sverige findes der ikke legale muligheder for at pålægge enkelte trafikselskaber at yde rabat udover den, som findes i gældende takster. Indførelse af NORDTURIST-billetter for pensionister forudsætter derfor en overenskomst med ruteselskaberne og et fungerende system for salg af billetter og økonomisk bogføring. I øvrigt henviser förbundet til den udtalelse, som det og de samarbejdende organisationer i Norden afgav i forbindelse med forslaget om NORDTURIST-billetter for ungdomsrejser (jfr. 2.3.2. Landsforeningen Danmarks Bilruters udtalelse).

2.4 Remissudtalelser, der ikke ser noget grundlag for den foreslåede udredning

2.4.1. Danmark

Handelsministeriet anfører følgende på grundlag af udtalelser fra og drøftelser med de øvrige ressortministerier og myndigheder. For jernbanerejser er for så vidt angår pensionister sket en imødekommelse af det i rapporten Nordiskt samarbejde i turistfrågor (NU 1974: 22) fremsatte forslag (side 13). DSB mener, at man ikke kan foreslå yderligere rabat i forhold til den nuværende, der andrager 50 %. Med hensyn til flyrejser arbejder SAS for på bredere basis at gennemføre en særlig rabatordning til visse ruter (jfr. med SASs udtalelse ovenfor 2.3.1.). Hvad angår rejser til søs gennemføres rutetrafikken inden for Danmark og til og fra Danmark af en række forskellige private og statslige virksomheder. Etablering af særlige internordiske rabatordninger — ud over de eventuelt allerede foreliggende — ville næppe være praktisk gennemførligt. Den interne grønlandske trafik drives med betydelige statstilskud, der i nuværende økonomiske situation ikke kan forøges. For tiden er der hverken økonomisk eller kapacitetsmæssigt grundlag for at udvide flytrafikken til og fra Grønland. Handelsministeriet mener på samtlige ministeriers vegne, at der ikke er anledning til at foretage en nærmere undersøgelse af yderligere rabatmuligheder for pensionister. For så vidt angår flyrejser foreslår ministeriet, at man afventer resultaterne af SASs undersøgelse vedrørende rabatproblemet.

3. Trafikudvalget

Pensionister har, ligesom andre, et legitimt behov for den forandring, der ofte opleves i forbindelse med udenlandsrejser. Dette oplever de også ved internordiske rejser, samtidig som de kan føle sig tryggere på grund af Nordens relative sprogfællesskab, fælles kulturarv og lignende levemønstre. Derudover kan pensionister lettere end mange andre selv disponere over deres tid. Det betyder, at de kan rejse uden

om de egentlige sæsontoppe og dermed forbedre udnyttelsen af såvel befordrings- som feriekapaciteter, hvilket kan medføre økonomiske fordele for vedkommende erhverv.

Trafikudvalget har ved tidligere anledninger givet udtryk for, at det er ønskeligt, at pensionisternes rejsemuligheder forbedres mest muligt. Det frie nordiske arbejdsmarked og den deraf følgende internordiske bevægelighed af arbejdskraften har forstærket pensionisternes behov for at rejse i forbindelse med besøg af familie og venner i andre nordiske lande. Udvalget giver derfor sin fulde tilslutning til medlemsforslagets intentioner.

Ved rådets 23. session i Reykjavík vedtog man en rekommandation (3/1975) vedr. ungdomsrejser. Nu, ligesom i forbindelse med ungdomsbilletten, giver trafikselskaberne udtryk for skepsis vedr. de praktiske muligheder for at gennemføre medlemsforslagets intentioner, samtidig som de påpeger de allerede eksisterende rabatordninger og særpriser for pensionister. Udvalget ønsker at give udtryk for sin anerkendelse af disse særordninger.

Trafikudvalget er opmærksom på, at der er praktiske problemer forbundet med at indføre NORDTURIST-billetter for pensionister. Det gælder bl. a. spørgsmålet om, hvem som skal være berettiget til at købe en pensionistbillet, billetens pris og tidsbegrænsning, med hvilke trafikmidler billetten skal gælde, afregningen mellem de enkelte trafikudøvere og de administrative omkostninger.

Pensionsalderen varierer lidt i de nordiske lande, og der findes andre pensionister end folkepensionister (alderspensionister). Invalidepensionister (førtidspensionister) f. eks. har også behov for rimeligere rejsemuligheder, ikke mindst med baggrund i, at deres rejser ofte er forbundet med meromkostninger som andre rejsende ikke har. Udvalget vil for nærværende ikke anbefale nogen bestemt grænse. Man vil dog anbefale, at ordningen i det mindste omfatter invalidepensionister (førtidspensionister) ligesom enkepensionister fra 60 år og derover samt alle nordboere, som er fyldt 65 år.

Pensionistbilletten gyldighed burde udformes så liberalt som muligt såvel hvad angår dens tidsbegrænsning som med hvilke trafikmidler, den skal gælde. Den burde gælde i mindst 2 måneder og højst 1 år. Rejsebegrænsninger burde undgås så vidt muligt i forbindelse med højtider, der sædvanligvis er forbundne med familiesammenkomster. I øvrigt går man ud fra, at bestemmelser om tidsbegrænsninger vil afgøres bl. a. med henblik på de enkelte trafikmidlers kapacitetsudnyttelse i de forskellige sæsoner såvel som under hensyntagen til den forskellige kapacitetsudnyttelse de enkelte ugedage.

Udvalget er enig med forslagsstillerne i, at en pensionistbillet så vidt muligt burde gælde med alle trafikmidler til lands og til vands. Den foreslående udredning burde derfor klargøre, hvorledes afregningen mellem de enkelte trafikudøvere bedst kan ordnes, f. eks. om der er behov

for et clearing system lignende det, som busselskaberne har i Finland. Endvidere må det udredes, hvorvidt der er behov for statslig finansiel støtte til ordningen, og i så tilfælde må der udarbejdes en retfærdig fordelingsnøgle. Det burde også undersøges, hvorvidt flytrafikken kan deltage i ordningen, idet internordiske afstande kan være lange, og om der er mulighed for, at ordningen også kan omfatte Island, Færøerne og Grønland. I denne forbindelse er udvalget interesseret i den rabatordning, der for nærværende udarbejdes af SAS, og som bl. a. udføres med henblik på pensionisternes behov.

En anden mulighed for at gøre det økonomisk overkommeligt for pensionister, invalider og ligestillede grupper at foretage internordiske rejser er, at disse grupper gives et legitimationskort, som berettiger dem til en på forhånd fastsat rabat med trafikmidlerne. Rabatten kan variere mellem trafikmidlerne og mellem årstiderne, således at rabatten bliver størst i de perioder, da de respektive trafikmidlers overkapacitet er størst. F. eks. kunne det tænkes, at et sådant legitimationskort berettigede indehaveren i en bestemt periode til samme rabat med fly, som gives til grupper på 10 personer.

Fordelen med et legitimationskort-arrangement ville sandsynligvis være lavere administrative omkostninger. I øvrigt må det undersøges, ligesom i forbindelse med NORDTURIST-billetten, hvilke persongrupper er berettigede til kortet, med hvilke trafikmidler det berettiger til rabat, og rabattens størrelse.

Udvalget understreger betydningen af, at en NORDTURIST-billet for pensionister, invalider etc. bliver prisgunstig, resp. at legitimationskortrabatten bliver tilstrækkelig høj, således at de i større grad end hidtil får anledning til at besøge familie og venner i andre nordiske lande.

Med henvisning til det, som er sagt ovenfor, foreslår trafikudvalget, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

- at undersøge forudsætningerne for rimelige rejsetilbud for pensionister, invalider og andre ligestillede grupper ved
- a) et tidsbegrænset universalkort (NORDTURIST-billet)
 - b) et rabatberettigende legitimationskort

Stockholm, den 14. november 1975

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>
<i>Leif Glensgård (FP)</i>	<i>Gils Guðmundsson (Ab.)</i>
<i>Gustav Holmberg (V)</i>	<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>
<i>Reidar T. Larsen (SV)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>
<i>Essen Lindahl (s)</i>	<i>Svend Erik Sørensen (KrF)</i>

Pekka Tarjanne (Lkp)

Formand

Medlemsförslag

om underlättande av flygtrafiken i Norden med speciellt beaktande av migranterna

(Väckt av Johannes Antonsson, Ásgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Gustav Holmberg, Jan-Ivan Nilsson, Erland Steenberg, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri)

En central strävan i det nordiska trafiksamarbetet har varit att underlätta persontrafiken inom Norden. I detta samarbete har man nått goda resultat, och många nya projekt är anhängiga på trafikens olika områden.

Det största återstående principiella hindret för persontrafiken torde vara de höga flygbiljettspriserna på internordiska rutter. Flyget är det snabbaste och bekvämaste resesättet på långa sträckor, i synnerhet från land till land. Biljettpiserna är emellertid på internationella rutter så höga, att enbart mycket förmögna personer har råd att använda flyget på sina privata resor. Den övervägande delen av passagerarna i den internordiska flygtrafiken består ju av personer, vilkas resor bekostas av arbetsgivaren eller av någon sammanslutning. Nästan alla privatpersoner måste använda andra kommunikationsmedel.

Priserna i den internordiska flygtrafiken bestämmas i enlighet med internationella, inom IATA ingångna avtal, och på denna grund har man avisat kraven på sänkning av priserna inom Norden. Då den interna flygtrafiken i Norden nästan uteslutande bedrivs av egna nordiska flygbolag, torde den internationella samarbetsorganisationen inte ha något större behov av att motsätta sig lägre biljettpiserna inom Norden. Det nära nordiska samarbetet inom olika områden av livet är ett starkt motiv till avvikelser från den internationella praxis även i fråga om flygtarifferna. Speciellt tydligt står det nuvarande bestämmandet av flygbiljettspriserna i strid med att Norden utgör ett enhetligt arbetsmarknadsområde. De människor, som inom ramen för ingångna avtal söker sig till arbete i ett annat nordiskt land, måste på resorna till hemlandet betala ett oskäligt högt biljettpis enligt den internationella flygtrafikens bestämmelser, och de måste sålunda oftast välja något besvärligare och mera tidskrävande resesätt.

Migranterna är också i fråga om flygresorna en specialgrupp, vars behov inte kan tillgodoses utan speciella arrangemang. Med tanke på utvandrarernas trivsel är det av avgörande betydelse, att de kan hålla regelmässig och fast kontakt med sin hemort, sina släktingar och sina vänner. Detta förutsätter möjlighet att till exempel på grund av en

familjefest till och med under ett veckoslut besöka hemlandet, i vilket fall flyget är det enda tillräckligt snabba resesättet. Även jullov och andra längre helgtider är så korta, att en eventuell hemresa borde kunna ske snabbt. Också under längre semestrar är flyget det enda tillräckligt snabba och bekväma resesättet, ty migranterna har ofta varit tvungna att flytta från den ena till den andra ändan av det vidsträckta Norden. Förutom den ovan föreslagna generella sänkningen av flygbiljettspriserna borde man sålunda åt migranter och deras familjer bevilja en speciell rabatt i flygtrafiken för hemresor. Det är förstås svårt att avgränsa gruppen av de till rabatt berättigade, men detta får inte utgöra hinder för förslagets genomförande.

En möjlighet att förbättra migranternas flygmöjligheter kan också vara underlättande av charterflygningarna i överensstämmelse med migranternas behov. Ett generellt underlättande av charterflygningarna behandlas för närvarande vid Nordiska rådet. Vid den fortsatta behandlingen av förslaget och den rekommendation det eventuellt kan leda till bör man speciellt uppmärksamma migranternas behov. I synnerhet vid anordnandet av semester- och julresor, vilka i allmänhet sker samtidigt, kunde charterflygningar ha stor betydelse, ifall reglerna är tillräckligt smidiga och ifall flygbolagen är intresserade av att anordna sådana resor.

En del av resorna skulle kunna ske till exempel mellan industritakterna i Sverige och utvecklingsområdena i Finland, ifall resandefrekvensen visar sig tillräcklig.

Migrantfrågans betydelse i det nordiska samarbetet illustreras av uppgiften om att 300 000 nordiska medborgare bor i något annat nordiskt land enligt statistiska uppgifter som införskaftats åren 1973—1974.

På grund av det ovan anförda hemställer vi, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att underlätta flygtrafiken i synnerhet med beaktande av migranterna

- 1) genom att sänka flygbiljettspriserna på internordiska rutter,
- 2) genom att i flygtrafiken införa en speciell migrantrabatt samt
- 3) genom att förbättra förutsättningarna för anordnande av för migranter avsedda charterflygningar.

Reykjavík den 16 februari 1975

Johannes Antonsson (c)
Per Borten (Sp)
Gustav Holmberg (V)
Erland Steenberg (Sp)
Per Olof Sundman (c)
Paavo Väyrynen (K)

Ásgeir Bjarnason (F.)
Eric Carlsson (c)
Jan-Ivan Nilsson (c)
V. J. Sukselainen (K)
Carl Olof Tallgren (Sv)
Saimi Ääri (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 696)**BILAGA 2****Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag A 459/t om lettelser for flytrafikken i Norden med særligt hensyn til migranterne. Udvalget behandlede forslaget på en række møder, senest i København den 19. januar 1976.

1. Medlemsforslaget

Forslaget slutter med at anbefale Nordisk Ministerråd at træffe foranstaltninger for at lette flytrafikken i Norden med særligt hensyn til migranterne ved at

- a) sænke flybilletpriserne på internordiske ruter,
- b) indføre særlig flyerabat for migranter og
- c) forbedre forudsætningerne for at arrangere charterflyvninger for migranter.

Forslagsstillerne minder om, at der allerede er opnået gode resultater vedrørende lettelser for den internordiske persontrafik, og de fremfører, at den største tilbageblivende hindring er de høje flybilletpriser. Priserne på internordiske ruter underkastes forhandlinger i IATA. De er så høje, at kun velhavende personer har råd til at rejse med fly. De fleste flypassagerer på internordiske ruter får rejseomkostningerne dækket, enten af arbejdsgiveren eller en forening. Næsten alle privatpersoner er henvist til andre befordringsmidler.

Forslagsstillerne mener, at det hovedsagelig er nordiske flyselskaber, som besørger den nordiske flytrafik, således at IATA muligvis ikke har større behov for at modsætte sig, at priserne sænkes på disse ruter. Det nordiske samarbejde er et stærkt motiv for at afvige fra den internationale praksis, der strider imod at Norden er ét arbejdsmarkedsområde. Der er 300 000 nordboer, som bor i et andet nordisk land end deres hjemland, og de må i forbindelse med flyrejser til hjemlandet betale en pris, der er fastsat iflg. internationale bestemmelser.

Migranterne har behov for at holde regelmæssig kontakt med hjemlandet (familiefester, jul, weekend-besøg o. s. v.). I mange tilfælde er flyet det eneste trafikmiddel, der er hurtigt nok i forhold til den disponible tid og den ofte lange afstand. Derfor burde en særlig rabat

indføres for migranterne og deres familier — foruden en generel sænkning af priserne — i forbindelse med hjemrejser.

Lempelse af charterreglerne med hensyn til migranternes behov ville også forbedre deres muligheder for at benytte sig af flyet. For nærværende behandles i Nordisk Råd et medlemsforslag om liberalere regler for charterflyvning inden for Norden. Ved forslaget's behandling og i en eventuel rekommandation burde særligt hensyn tages til migranterne. F. eks. kunne rejser arrangeres mellem industriområderne i Sverige og udviklingsområderne i Finland.

2. Remissudtalelser

2.1 Indkomne remissudtalelser

Medlemsforslaget har på sædvanlig måde været sendt på remiss, og udtalelser er indkommet fra følgende myndigheder og instanser:

Nordiske

Nordens Faglige Samorganisation
Scandinavian Airlines System

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder
Danmarks Rederiforening
Sterling Airways A/S
A/S Conair
Danair A/S

Finland:

Utrikesministeriet
Trafikministeriet
Länsstyrelsen i Lapplands län
Luftfartsstyrelsen
Finnair oy
Ålands landskapsstyrelse
Suomi-Seura ry (Suomi samfundet)

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet
Luftfartsdirektoratet
Norsk arbeidsgiverforening

Sverige

Luftfartsverket
Statens invandrarverk
Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)
Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige

Remissudtalelserne kan groft deles op i to kategorier: De, som i princippet slutter op om medlemsforslaget og de, som ønsker sagen udredt yderligere, søger andre løsninger eller går imod forslaget.

2.2. Remissudtalelser, der i princippet slutter op om medlemsforslaget

2.2.1 Danske udtalelser

Sterling Airways giver forslaget sin tilslutning og mener, at der allerede findes for mange former for rabatter på de regulære ruter, der besværliggør administrationen, fordyrer de almindelige takster og forfordeler de "mindre snedige" kunder. Selskabet henviser til landsretssagfører Rasmus Reehs brev til deltagerne i Nordisk Råds turistkonference i Saltsjöbaden 5.—6. maj, som han skrev på *Sterling Airways* og *Conairs* vegne. I brevet henviser han til s. 27—28 i *NU 1974: 22* (Nordiskt samarbejde i turistfrågor), hvor den udredende komité fremhæver, at charterflyvningen bør kunne få en sådan udformning, at turistkapaciteten i Norden kommer til at arbejde under bedre lønsomhedsforhold. Af nugældende restriktioner burde så mange som muligt ryddes af vejen. Blandt sådanne er tidsbegrænsningen til mindst én uges charterrejse, samt at weekend-charter med mindst to overnatninger for nærværende ikke kan gennemføres. Til slut mener advokaten, at SAS koncessionen ikke må være et hinder for, at de danske selskaber f. eks. kan udføre charterrejser mellem de skandinaviske hovedstæder inkl. weekend-rejser.

Conair ser med sympati på migranternes problemer, der dog i princippet ikke adskiller sig fra andre medborgeres, der selv må betale flytransporten. En speciel migrantrabat vil kun øge den jungle af tilfældige og diskriminerende rabatter, som er fulgt med i kølvandet på IATA-kartellet. En generel sænkning af de internordiske rute-flypriser kan næppe forventes gennemført i tilstrækkeligt omfang, så længe IATA-selskaberne med deres respektive regeringers trafikministres godkendelse kan bestemme prissætninger og holde konkurrerende selskaber udenfor. Den eneste farbare løsning forekommer derfor at være en egentlig liberalisering af de internordiske charterbestemmelser. Selskabet henviser i øvrigt til sin udtalelse om medlemsforslag A 431/t om liberalere regler for charterflyvning inden for Norden, i hvilket det gav udtryk for sin opfattelse, at nuværende regler i praksis umuliggør interskandinavisk charterflyvning.

Danmarks Rederiforening udtaler sin støtte til en liberalisering af reglerne for charterflyrejser så migranternes rejsemuligheder til hjemlandet forbedres.

2.2.2 Finske udtalelser

Utrikesministeriet finder det ønskværdigt, at flybilletpriserne sænkes, men tror, at det vil vise sig at være vanskeligt, idet internationale flybilletpriser bestemmes inden for rammen af IATA.

Trafikministeriet og *Luftfartsstyrelsen* finder, at vedkommende flyselskaber inden for IATA-rammen burde forsøge at få internordiske priser sænket, men dog ikke under de priser, som anvendes i de nordiske

landes indenlandstrafik. Myndighederne konstaterer, at på grund af praktiske problemer vil det være vanskeligt at indføre en særlig migrant-rabat. Til slut peger de på, at nugældende charterbestemmelser giver migranter muligheder til at flyve billigere og nævner foreningsrejser som eksempel. Nordisk samarbejde på dette område for at harmonisere bestemmelserne er ønskeligt.

Länsstyrelsen i Lapplands län deler den opfattelse, at man inden for Norden ikke skulle behøve at følge IATAs takster, men hvis det er uoverkommeligt, ønsker länsstyrelsen at støtte IATAs godkendte rabatter. Hurtige resultater er afhængige af flyselskabernes indstilling. Länsstyrelsen henviser til den pågående udredning om behovet for bedre flyforbindelser på Nordkalotten og håber at statsmagterne tilstyrker denne trafik længe nok til, at den kan stabiliseres i forhold til efterspørgselen.

Ålands landskapsstyrelse hilser alle forholdsregler velkommen, der indebærer liberalisering af og lettelser for turismen. Landskapsstyrelsen gør opmærksom på, at de høje afgifter i mange lufthavne udgør en hindring for flytrafikken, særlig på korte ruter. Disse burde undersøges med henblik på at harmonisere og senke dem og derved forøge og billiggøre flytrafikken mellem de nordiske lande.

Suomi-Seura r. y. (Suomi-samfundet) deler de synspunkter, der forekommer i medlemsforslag om at forbedre finske migranternes flymuligheder og understreger betydningen af, at det også gøres muligt for migranternes slægtninge i hjemlandet at besøge deres familiemedlemmer i et andet nordisk land. En sænkning af priserne f. eks. mellem Sverige og Finland vil sandsynligvis forhøje passagertallet, således at flyselskabernes indtægter ikke nødvendigvis går ned.

Det vil være vanskeligt at forhindre misbrug i forbindelse med en eventuel migrantrabat, og desuden vil migranternes slægtninge i hjemlandet ikke kunne benytte sig af den. Flere charterflyvninger for migranter og deres familier burde arrangeres. Muligvis kunne migranternes flyvninger til Finland kombineres med slægtninges rejser fra Finland.

2.2.3. Norske udtalelser

Kommunal- og arbejdsdepartementet finder, at forslaget kan være et vigtigt skridt fremover i forbindelse med det nordiske samarbejde vedrørende arbejdsmarkedspolitikken. Departementet understreger den trivselsmæssige betydning for migranter, som en regelmæssig kontakt med hjemsted, slægtninge og venner vil have.

Norsk arbeidsgiverforening udtaler, at formålet med medlemsforslaget er godt, og at en generel sænkning af flybilletpriserne og andre forholdsregler af mere speciel karakter er ønskværdige. Foreningen anser sig ikke være kompetent til at vurdere de praktiske muligheder for at gennemføre forslaget.

2.2.4. Svenske udtalelser

Statens invandrarverk gør opmærksom på, at forholdsregler, der muliggør for indvandrerne at bibeholde kontakten til oprindelseslandet gør det lettere for dem og deres familier at afgøre, om de vil blive i landet eller vende tilbage. Invandrarverket mener derfor, at Sverige burde være interesseret i at bidrage til, at indvandrernes rejsemuligheder til hjemlandet forbedres.

Det er vigtigt også at tilfredsstille de indvandreres behov, som ikke bor i hovedstadsregionerne, således at rabatten også gælder for tilslutningsfly.

Berettede til migrantrabat ville være a) medborgere i destinationslandet, som er indskrevet i forsikringskassen i indvandrerlandet og b) naturaliserede medborgere i indvandringslandet, som tidligere har været statsborgere i destinationslandet, inkl. ægtefælle og børn. Uanset om det viser sig at være muligt at opnå enighed i IATA om generel prissænkning på internordiske ruter eller ikke, burde det være muligt at indføre særlig migrantrabat. Spørgsmålet om indvandrercharter til hjemlandet udredes for nærværende i Sverige. Invandrarverket har givet en remissudtalelse i den forbindelse, hvori det bl. a. gør opmærksom på, at næsten 650 000 indvandrere befinder sig i Sverige i dag, hvoraf ca. 240 000 er blevet svenske statsborgere. Det er med andre ord ikke bare udenlandske statsborgere, som har behov for hjemrejser. I øvrigt gør invandrarverket opmærksom på de problemer, som indvandrere må kæmpe med, og som ville lindres, hvis de havde bedre muligheder for at besøge hjemlandet.

Luftfartsverket finder det ønskværdigt, at flytransport kan udnyttes i større grad for at tilfredsstille det rejsebehov, hvor tids- og servicefaktorerne er afgørende. Verket minder om, at allerede nu findes der muligheder for, at foreninger kan rejse med charterfly. Desuden har de skandinaviske trafikministre godkendt internordiske week-end charterrejser med undtagelse af trafik mellem hovedstæderne. Disse muligheder har man hidtil kun benyttet sig af i ringe grad. Verket har i anden anledning gjort opmærksom på, at regulære flypriser på korte ruter i Europa, inkl. Norden, er forholdsvis høje sammenlignet med bestemte andre områder. Luftfartsverket giver sin tilslutning til SASs planer om at indføre rabat på bestemte ruter til bestemte tider. Verket deler mange af de synspunkter, som invandrarverket har fremført i sin udtalelse, inkl. afgrænsningen for retten til migrantrabat. Da medlemsforslaget har størst betydning for trafikken mellem Finland og Sverige, burde sagen i første række udredes af disse landes myndigheder og flyselskaber.

Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige slutter fuldt op om forslaget og fremfører, at den foreslåede migrantrabat bør være tilstrækkelig stor, således at korttidsrejser ikke bliver meget dyrere end til-

svarende rejser med andre transportmidler. Förbundet understreger, at migranter, som har fået statsborgerskab i Sverige, også bør kunne benytte sig af den foreslåede rabat.

2.3. Remissudtalelser der ønsker yderligere udredning af sagen, søger andre løsninger eller går direkte imod forslaget

2.3.1. Nordiske udtalelser

SAS har forståelse for de synspunkter, som fremkommer i forslaget og har igangsat en undersøgelse for at finde frem til en rabatform, der ville imødekomme det behov for specialpriser, som udtrykkes i forslagene (udtalelsen omfatter også A 458/t om indførelse af NORDTURIST-billetter for pensionister). Selskabet søger en løsning, der går ud på at indføre en rabat, der begrænses til bestemte ruter, som erfaringsmæssigt ikke er fuldt udnyttet under gældende prisstruktur, og som ikke er bundet til de for forretningsrejsende mest hensigtsmæssige tider for afgang og ankomst. Denne rabat vil være åben for alle passagerer, dels for ikke at diskriminere andre grupper, og dels fordi en begrænsning ville være vanskelig at administrere. Selvsagt vil den bedst kunne udnyttes af de passagerkategorier, som forslagene baseres på.

SAS henviser til de praktiske problemer, som må løses ved indførelse af specialpriser og rabatter og håber, at Nordisk Råd kan give sin tilslutning til en løsning efter de retningslinier der her er skitseret.

Nordens Faglige Samorganisation (NFS) er enig i, at internordisk flytrafik bør fremmes og stimuleres inden for rammen af, men med bestemte undtagelser fra, nugældende princip for fastsættelse af flybilletpriserne (IATA). NFS har efterstræbt lovgivning, der ligestiller indflyttere med landets befolkning, samtidig som organisationen har stillet sig tvivlende til særlige fordele for migranterne, idet sådanne kan medføre nye uretfærdighedsproblemer. NFS er af den opfattelse, at det kan vise sig at være vanskeligt at gennemføre medlemsforslaget. Før sagen beslattes, burde særlige fordele for migranterne i internordisk flytrafik nærmere udredes med hensyn til alle eventuelle flytningsbevægelser i Norden.

2.3.2. Danske udtalelser

Ministeriet for offentlige arbejder og *Danair A/S* slutter op om SASs udtalelse her ovenfor.

2.3.3. Finske udtalelser

Finnair viser med tabeller, at der, med undtagelse for Finland, hvor indenlandspriserne er lavere end de internationale, ikke er nogen væsentlig forskel på internordiske og internationale flybilletpriser (pr. km). Selskabet finder derfor, at det ville være vigtigere at reducere de

afgifter, som myndighederne inddriver end at sænke priserne og henviser til de forskellige specialpriser, der er betydeligt lavere end normalpriserne. Finnair anser det ikke hensigtsmæssigt at indføre særlige migrantpriser på grund af praktiske problemer. Der findes tre muligheder for at rejse med charter i Norden:

- a) IT-charterflyvning
- b) enhedsgrupper, f. eks. firmamedlemmer og
- c) "own-use charter".

Inden for rammen af disse muligheder transporterer Finnair for nærværende migranter mellem Finland og andre nordiske lande.

Til slut henviser Finnair til, at undersøgelser og erfaringer viser, at forøgelse i charterflyvninger reducerer antallet passagerer med regulære fly, hvilket går imod almenhedens interesser.

2.3.4. Norske udtalelser

Luftfartsdirektoratet henviser til sin udtalelse om medlemsforslag A 458/t om NORDTURIST-billetter for pensionister, hvori direktoratet stiller sig skeptisk til forskellige særrabatter til enkelte grupper og henviser til

- a) flyselskabernes økonomi
- b) kapacitetsproblemer
- c) mulig misbrug
- d) eventuel diskriminering af andre grupper
- e) IATA-prisfastsættelse
- f) eksisterende rabatordninger og
- g) problemer og omkostninger knyttet til en udligningsordning.

Direktoratet mener, at der ikke er grundlag for at indføre særlig migrantrabat, men giver sin støtte til SASs planer om en mer generel rabat som skitseret i SASs udtalelse her ovenfor. Direktoratet er af den opfattelse, at den seneste liberalisering af de skandinaviske charterregler i rimelig grad tilgodeser migranternes behov for at arrangere internordiske charterrejser. Yderligere liberalisering kan derfor ikke betragtes som nødvendig.

2.3.5. Svenske udtalelser

Svenska arbetsgivareföreningen mener, at mulighederne for, at internordiske priser kan undtages fra forhandlinger i IATA overvurderes i medlemsforslaget. Det er også overdrevet, at internordisk flytrafik næsten udelukkende drives af nordiske flyselskaber. Argumentet om fælles nordisk arbejdsmarked er sandsynligvis heller ikke afgørende, f. eks. kunne Fællesmarkedet fremføre lignende synspunkter. Foreningen er selvfølgelig ikke imod, at vedkommende flyselskaber indfører en særlig rabat for migranter på et økonomisk grundlag og med IATAs

godkendelse. Nogle afgørende arbejdsmarkedspolitiske grunde foreligger dog ikke, idet rejseafstanden for dem, som er flyttet til et andet nordisk land, ofte ikke er større end for dem, som har flyttet inden for et af disse lande.

3. Trafikudvalget

Medlemsforslaget omfatter tre forslag, d. v. s.

- a) at sænke flybilletpriserne på internordiske ruter,
- b) at indføre særlig rabatordning for migranter og
- c) at forbedre forudsætningerne for at arrangere charterflyvninger for migranter.

Trafikudvalget er enig med forslagsstillerne i, at de høje flybilletpriser er den største tilbageblivende hindring for den internordiske personbefordring og finder det ønskværdigt, at flyet i større grad end hidtil tilfredsstiller det internordiske rejsebehov, hvor tidsfaktoren er afgørende.

Hvad prisfastsættelsen angår, må det undersøges, hvorvidt det er muligt at opnå, at Norden betragtes som ét område i IATA-henseende, således at priserne mellem to nordiske lande kan fastsættes ved siden af IATAs regler. Hvis dette ikke kan lade sig gøre, må det undersøges, hvorvidt man inden for IATA-rammen kan få internordiske priser sænket. Udvalget er opmærksom på, at spørgsmålet om Danmark, Norge og Sverige som ét område i IATA-henseende tidligere har været behandlet i IATA uden at få tilstrækkelig tilslutning. Til trods for at spørgsmålet betragtes som slutbehandlet i IATA vil udvalget mene, at det vil være ønskeligt, at spørgsmålet igen bliver taget op vedr. hele Norden og denne gang med støtte fra regeringerne.

I denne forbindelse henviser udvalget til sine betænkninger om medlemsforslaget *A 347/t* om øget turistsamarbejde i Norden og *A 431/t* om liberalere regler for charterflyvning inden for Norden.

Udvalget erkender, at det er af stor betydning for migranternes trivsel i det nye land at kunne beholde kontakten med hjemlandet, familie og venner. Forskellig kultur og forskelligt sprog forstærker dette behov. I mange tilfælde er flyet det eneste transportmiddel, der er hurtigt nok i forhold til den disponible tid og den ofte lange afstand.

Udvalget er opmærksom på, at det efterstræbes at indflyttere ligestilles med det ny lands befolkning, men at en særlig migrantrabat kan medføre nye uretfærdighedsproblemer. Eksempelvis findes der inden for de enkelte nordiske lande et stort antal mennesker som på grund af deres arbejde er flyttet over store afstande. Disse mennesker har lignende problemer som migranterne. Udvalget mener, at disse spørgsmål bør løses på en anden måde end med en migrantrabat. Af praktiske og principielle hensyn ville en mere generel rabat, åben for alle passagerer, være at foretrække.

I oktober 1975 havde trafikudvalget et møde med repræsentanter for flyveselskaberne i forbindelse med medlemsforslag A 431/t om liberalere regler for charterflyvning inden for Norden. Trafikudvalget konstaterer med tilfredshed, at efter at udvalget havde kontakt med flyselskaberne, har SAS og Finnair fra og med 1. januar 1976 indført nye rabatter på bestemte ruter til bestemte tidspunkter mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige. Desuden har udvalget fået oplyst, at ruteflyselskaberne arbejder med 14 forskellige rabatter på internordiske ruter, og at diskussioner pågår med Flugleidir om, hvorledes trafikken mellem Island og det øvrige Norden kan forbedres.

Udvalget er opmærksom på, at samtidig med at SAS og Finnair har indført nye rabatordninger, er informationen om disse udbygget. Informationen burde efter udvalgets mening udvides specielt med hensyn til migranterne for at gøre dem opmærksom på, hvilke flyalternativer, de har at vælge imellem i forbindelse med rejser til hjemlandet.

I forbindelse med spørgsmålet om at forbedre forudsætningerne for at arrangere charterflyvninger for migranter henviser udvalget til sin betænkning om medlemsforslag A 431/t om liberalere regler for charterflyvning inden for Norden, hvor udvalget bl. a. konstaterer, at en afvejning mellem ruteflyvning og charterflyvning bestandig er et aktuelt luftfartspolitisk problem.

Med henvisning til det, som er sagt ovenfor, foreslår trafikudvalget, at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsforslaget om lettelse for flytrafikken i Norden med særligt hensyn til migranterne.

København, den 19. januar 1976

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk-Eidem (A)

Leif Glensgård (FP)

Gils Guðmundsson (Ab)

Gustav Holmberg (V)

Håkon Kyllingmark (H)

Reidar T. Larsen (SV)

Bror Lillqvist (Sd)

Sven Mellqvist (s)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Formand

Reservation

Vi undertecknade får hänvisa till motiveringen till medlemsförslaget och i remissmaterialet framförda synpunkter och vill för egen del understryka, att det finns ett reellt och betydande behov av att skapa speciella möjligheter för migranter mellan de nordiska länderna att företa resor med flyg mellan utflyttningslandet och invandringslandet i samband med släkt- och andra kontakter. Flyget erbjuder ensamt möjlighet för för-

värvarbetande människor att snabbt företa dylika resor, som kan vara påkallade av olika förhållanden. I praktiken ställer sig flygresor dock alltför kostsamma, inte minst därför att det ofta blir fråga om långa avstånd exempelvis mellan ländernas nordliga delar, där som känt inte tvärgående flygrutter finnes. Det är därför mycket angeläget att få till stånd en kännbar reduktion av biljettpriserna särskilt för migranternas och deras familjers vidkommande.

Med stöd av vad som ovan anförts föreslår vi, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för att inom den reguljära flygtrafiken inom Norden införa ett särskilt rabattsystem med hänsyn till nordiska migranter och deras familjers resebehov.

København den 20 januari 1976

Eric Carlsson (c)

Folke Woivalin (ÅS)

Medlemsförslag

om ibruktagande av simultantolkning i Nordiska rådet

(Väckt av Ele Alenius, Mauno Forsman, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Sirkka Lankinen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Pirkko Työläjärvi, Seppo Westerlund, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri)

Nordiska rådets arbete söker ännu i många sektorer sina former. Då det är fråga om representanter för flera länder, spelar språkfrågorna en betydande roll vid sakernas behandling.

Ett av syftena med Nordiska rådets verksamhet är att göra medlemsstaternas riksdagsmän så mycket som möjligt förtrogna med den politiska verksamheten i de andra medlemsländerna med alla dess skiftningar. En ofullständig språkkunskap föranleder ofta, att de anföranden som hålls, till stora delar inte uppfattas av de olika ländernas företrädare, varigenom det utbyte sessionerna ger blir mindre än vad som eljest vore möjligt.

Utöver det att man i Nordiska rådet arbetar för utvecklande av samarbetet mellan de nordiska länderna, är man med där även för att bevaka nationella intressen. Då situationen är den, att vissa länders representanter inte kan använda sitt modersmål, när de framlägger sina ärenden, eller höra sakerna utläggas på sitt eget språk, kan man påstå, att det inte alltid föreligger tillräckliga förutsättningar för bevakandet av de nationella intressena.

Då de olika politiska partierna väljer sina representanter till Nordiska rådet, kommer man ofta att företa valet utgående ifrån den språkkunskap vederbörande representant har. Ofta är likväl situationen den, att det hade varit befogat att finna en person, vars sakkunskap är av större vikt från helhetens synpunkt, men avsaknaden av språkkunskap har dock utgjort ett hinder för valet.

Så många tekniska hinder och olägenheter som möjligt borde kunna elimineras i Nordiska rådets arbete. I de ovan relaterade avsevärda missförhållanden, som språksvårigheterna föranleder, skulle en förbättring kunna fås till stånd, ifall man såväl vid plenarmötena under sessionerna som i utskottsarbetet skulle övergå till simultantolkning. De härav föranledda merkostnaderna skulle säkert bli ersatta i form av effektiviserat arbete.

På grund av vad ovan anförts föreslår vi,

att Nordiska rådet måtte besluta att ta i bruk simultantolkning
vid rådssessionernas plenarmöten och i utskottsarbetet.

Reykjavík den 17 februari 1975

Ele Alenius (Skdl)

Mauno Forsman (Sd)

Elsi Hetemäki (Kok)

Harri Holkeri (Kok)

Lauri Kantola (Skdl)

Kalevi Kivisto (Skdl)

Magnús Kjartansson (Ab)

Sirkka Lankinen (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Lars Lindeman (Sd)

V. J. Sukselainen (K)

Carl Olof Tallgren (Sv)

Erkki Tuomioja (Sd)

Olavi Tupamäki (Skyp)

Pirkko Työläjäarvi (Sd)

Seppo Westerlund (Lkp)

Paavo Väyrynen (K)

Saimi Ääri (K)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 717)**BILAGA 2***PM****vedrørende praktiske muligheder for at gennemføre en simultantolkeordning i Nordisk Råd***(Upprättad vid presidiesekretariatet den 12 januari 1976)**I. Baggrund*

Med baggrund i beslutning på mødet den 28. oktober 1975 i juridisk udvalg har udvalget ved skrivelse af 30. oktober 1975 anmodet Nordisk Råds præsidium om at udrede de praktiske muligheder for anvendelse af simultantolkeordning mellem de fem nordiske hovedsprog.

Til brug ved undersøgelsen har presidiesekretariatet indkaldt oplysninger fra de nationale sekretariater om, i hvilken grad, der findes autoriserede tolke fra og til respektive nordiske sprog, samt om der kan forventes en forøgelse af antal tolke.

På ovennævnte baggrund skal presidiesekretariatet give nedennævnte oplysninger vedr. de praktiske muligheder for anvendelse af en simultantolkeordning.

II. Nuværende og fremtidigt antal tolke mellem de nordiske sprog

Med baggrund i de nationale sekretariaters ovennævnte besvarelser kan situationen kort beskrives således:

Danmark

Ingen autoriserede tolke i norsk og islandsk.

Ingen autoriserede tolke i finsk og svensk, som kan påtage sig simultantolkning.

Norge

Ingen autoriserede tolke i finsk.

Finland

En egentlig tolkeuddannelse og autorisation eksisterer ikke.

Generelt må det antages at kunne findes simultantolke *til* finsk fra dansk, svensk og norsk, men ikke fra islandsk. Simultantolkning *fra* finsk kan derimod formentlig alene ske til svensk.

Sverige

Autorisationssystemet indføres først fra 1976-01-01.

Der findes imidlertid et rimeligt antal svenske tolke, der vil kunne simultantolke til og fra norsk, dansk og finsk. For så vidt angår islandsk findes der formentlig én person.

Konklusion

Hvis man ser bort fra nødvendigheden af autorisation og i øvrigt er indstillet på en mindre nøjagtig, fuldstændig og kvalificeret tolkning, synes konklusionen vedr. de eksisterende muligheder at være:

- 1) finsk-svensk-finsk: Et tilstrækkeligt antal tolke findes
- 2) finsk-dansk/islandsk/norsk-finsk: Ingen tolke

3) tolke mellem sprogene dansk, norsk og svensk vil ud fra ovennævnte "kvalitetsforudsætninger" formentlig kunne findes.

4) tolke mellem islandsk og øvrige nordiske hovedsprog findes, men næppe i tilstrækkeligt omfang.

Bortset fra tolke mellem finsk og svensk findes ikke for nærværende nationale planer om uddannelse af tolke i de nordiske sprog.

III. *Tolkningsapparat*

Ifølge oplysninger indhentet i januar 1975 fra Svenska Philips AB tilrådes et ambulante, trådløst anlæg i stedet for stationære apparater på f. eks. 5 hovedsessionssteder. De ambulante apparater er de billigste og i teknisk henseende de mest effektive og sikre.

Philips vil kunne levere et ambulante anlæg for 100 tilhørere for to fremmede sprog (tolkning mellem ét hovedsprog og 2 fremmede sprog) for ca. 100 000 Skr. og for ét fremmed sprog for ca. 80 000 Skr.

Anlægget er komplet og indeholder bl. a.: Modtager og høretelefon for 100 tilhørere, sender og tolkestation for 2 fremmede sprog, mikrofon for talerstol, forstærkeranlæg for tilhørere, der ikke ønsker at anvende tolkeanlæg, 2 portable tolkebure samt diverse portabelt materiale i øvrigt.

Anlægget er i sammenpakket stand forholdsvis let at transportere og kan anvendes overalt, da det ikke — som tidligere — forudsætter faste basisinstallationer i lokalet. Anlægget vil også kunne anvendes ved rådets internationale konferencer.

IV. *Lønudgifter til tolke*

Ifølge det oplyste er tolkes lønninger: (høsten 1976) følgende:

Finland: 300—500 Fmk. pr. dag

Sverige: ca. 120 Skr. pr. time

Danmark: 155 Dkr. pr. time

V. *Teoretisk mulige former for tolkning*

A. *Fuldstændig simultantolkning mellem de 5 nordiske hovedsprog*

Tolkning ved samtlige møder i plenum, udvalg og komitéer indebærer tolkning på minimalt 50 dage årligt. En fuldstændig tolkning indebærer minimalt 2 alternerende tolke i hver af de 10 sprogkombinationer, eller 20 tolke per gang. Efter et groft skøn ville — såfremt tolke fandtes, jfr. ovf. — de samlede udgifter til løn, rejser, diæter og hotel nærme sig 2 mill. Dkr. årligt. Hertil kommer de praktiske og økonomiske spørgsmål omkring installation af faste eller ambulante tolkeanlæg med adskilte bokse for 10 sprogkombinationer med udgifter til installation, transport, teknisk installation, betjening, vedligeholdelse m. v.

Tænker man sig — teoretisk, jfr. "tolkebestanden" ovf. — alene den fuldstændige simultantolkning gennemført ved sessionerne, må ud fra et groft skøn påregnes lønudgifter til tolke og teknikere på årligt ca. 250 000 Dkr.

B. *Simultantolkning mellem dansk, norsk og svensk*

Som det vil fremgå ovenfor vil der formentlig kunne findes tolke — mere eller mindre kvalificerede — som kan simultantolke mellem dansk, norsk og svensk.

Det bør dog nøje overvejes, om en tolkning er rimelig og nødvendig med baggrund i

- 1) sprogenes fælles oprindelse og lighed
- 2) muligheden for gennemførelse af de i den danske remissudtalelse over medlemsforslag A 460/j indeholdte forslag vedr. højtaleranlæg, personlig tolkning ("hvisketolkning"), samt kadence, lydhøjde og tydelig udtale ved medlemmers indlæg i plenum, udvalg og komiteer.

C. Simultantolkning mellem hhv. finsk/islandsk og dansk/norsk/svensk

For nærværende er det næppe muligt at finde tolke mellem islandsk og de øvrige 4 nordiske sprog. Muligvis kan der findes tolke mellem islandsk og ét eller flere af de skandinaviske sprog.

For så vidt angår finsk findes der imidlertid efter det oplyste tolke, der kan påtage sig simultantolkning, specielt mellem finsk og svensk.

D. Simultantolkning mellem finsk og svensk

Tager man udgangspunkt i de faktisk foreliggende tolkemuligheder, i de med gennemførelse af simultantolkning forbundne, væsentlige udgifter samt i en afvejning af det eventuelt hensigtsmæssige og nødvendige i en løsning af et behov, vil der praktisk kunne skabes baggrund for simultantolkning mellem finsk og svensk. Tolkningen mellem finsk og svensk vil således indebære, at svensk bliver det "overførende" led til de øvrige nordiske hovedsprog, dansk, norsk og islandsk.

1) Simultantolkning ved sessioner

Udgifter til tolkning ved sessioner — lønninger, diæter m.v. til tolke, lønninger til teknikere, vedligeholdelse af ambulans anlæg — må anslås til ca. 100 000 Dkr. pr. hovedsession og ca. 50 000 ved mindre sessioner.

2) Simultantolkning i udvalg og i komiteer

Med baggrund i,

at den stedlige placering af møder i rådets udvalg og komiteer er skiftende,

at mødelokaler på grund af det begrænsede antal deltagere ofte er små og med få faciliteter,

at udgifterne ved apparatur og tolke som nævnt ovenfor under III er omfattende,

må det anses for mest hensigtsmæssigt som hovedregel at løse problemet ved personlig tolkning, enten af embedsmænd eller af særlige tolke.

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 460/j om ibrugtagen af simultantolkning i Nordisk Råd.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget på møder den 12. maj 1975 i Helsingfors, den 25. august 1975 i Göteborg, den 28. oktober 1975 i Oslo og den 19. januar 1976 i København.

1. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne anbefaler, at Nordisk Råd træffer beslutning om at anvende simultantolkning ved rådssessionernes plenummøder og i udvalgsarbejdet.

Der henvises til, at målet for arbejdet i Nordisk Råd dels er at gøre medlemsstaternes rigsdagsmænd så fortrolige som muligt med den politiske virksomhed i de andre medlemsstater, dels at varetage nationale interesser under arbejdet i rådet.

Begge dele lider under, at nogle medlemmer har ufuldstændige sprogkundskaber, således at udbyttet af sessionerne bliver mindre, end hvad der ellers var muligt, og således at mulighederne for at varetage nationale interesser ikke altid foreligger.

Valget af delegationsmedlemmer må endvidere ofte foretages ud fra vedkommendes sprogkundskaber og ikke alene ud fra vedkommendes sagkundskab.

Forslagsstillerne fremhæver, at så mange tekniske hindringer som muligt burde kunne elimineres i Nordisk Råds arbejde. De som følge af gennemførelse af en simultantolknings-ordning foranledigede merudgifter antages at ville blive erstattet i form af mere effektivt arbejde.

2. Remissudtalelser

Der er afgivet remissudtalelser fra de nationale delegationer.

Den danske Delegation er enig med forslagsstillerne i, at man bør søge at løse de sprogproblemer, som måtte foreligge med henblik på at styrke rådets arbejde.

Man er imidlertid i tvivl om, hvorledes de foreliggende problemer mest hensigtsmæssigt kan løses. Man er endvidere uvis med hensyn til mulighederne for i dag at praktisere simultantolkning.

I stedet for at etablere en simultantolkning ved sessionerne foreslår man at forsøge gennemførelse af følgende praktiske foranstaltninger:

- 1) Benyttelse af et effektivt højttaleranlæg ved plenummøder.
- 2) En udvidet benyttelse af personlige tolke.
- 3) Henstilling til medlemmerne om at tale langsomt og tydeligt.
- 4) Højttaleranlæg kunne eventuelt også anvendes ved udvalgmøderne

De fordele, man kan opnå ved disse praktiske foranstaltninger, vil kunne udnyttes også på steder, hvor anlæg for simultantolkning ikke er etableret, og dette vil formentlig være tilfældet de fleste steder, hvor rådets udvalgmøder holdes.

Den finske delegation har besluttet først og fremmest at stræbe efter at få simultantolkning gennemført ved rådets sessioner. Derimod findes en gennemførelse af simultantolkning under udvalgsarbejdet at måtte bero på en tillægsudredning og den fremtidige udvikling.

Den islandske delegation har meddelt, at et flertal mener, at det nære samarbejde i Nordisk Råd og flere nordiske organer ikke mindst beror på, at medlemmerne forstår og er i stand til at udtrykke sig på et andet nordisk sprog end sit eget. Desuden kan simultantolkning indebære store uforudsete omkostninger.

Et mindretal mener, at alle skal kunne udtrykke sig på deres eget sprog i Nordisk Råd.

Den norske delegation deler ønsket om, at rådets arbejde tilrettelægges med sigte på at dette kan ske mest muligt simultant for alle. Delegationen har ikke fuld oversigt over forudsætningerne for at gennemføre simultantolkning med en tilsvarende flersproglighed i dokumenterne. Før delegationen kan tage stilling til medlemsforslaget, bør alternative forbedringer undersøges meget nøje.

Delegationen vil lægge stor vægt på, at samtlige medlemmer gives lige gode arbejdsvilkår i udvalgsarbejdet, og at de medlemmer, som selv ønsker det, får tilfredsstillende sproglig assistance under plenarmøderne.

Delegationerne bør fortsat have hovedansvaret for, at det enkelte medlem sættes i stand til at deltage i sagsbehandlingen på eget sprog, men er beredt til at drøfte eventuelle ændringer i arbejdsordningen og mødeafviklingen.

Den svenske delegation har udtrykt stor forståelse for det problem, som aktualiseres i medlemsforslaget og finder det vigtigt, at man forsøger at løse det. Delegationen stiller sig imidlertid tvivlende over for, om indførelse af simultantolkning er den bedste løsning. En mulig løsning kunne være anvendelse af øget tolke- og sproghjælp bl. a. ved tilstedeværelse af tolke under nordiske møder. Endvidere anbefales udarbejdelse af en form for nordisk sprogliste. Såfremt en udvidet tolke- og sproghjælp gennemføres, burde omkostningerne betragtes som en fælles nordisk omkostning.

3. Udvalget

Juridisk udvalg er enig med forslagsstillerne i, at det af hensyn til udbyttet for alle lande og deltagere i det nordiske samarbejde er nødvendigt, at der udfoldes størst mulige anstrengelser for at begrænse de samarbejdsvanskeligheder, der er en følge af, at det nordiske samarbejde består af samarbejdspartnere, der ikke har fælles modersmål.

En simultantolkeordning synes derfor umiddelbart at være en tilfredsstillende løsning på disse problemer.

I udvalgets overvejelser er det imidlertid blevet stærkt fremdraget, at det nordiske samarbejde langtfra er begrænset til den udveksling af erfaringer og oplysninger, som finder sted under møder, hvor en simultantolkeordning praktisk vil være gennemførlig.

Samarbejdet udvikles og gennemføres i meget høj grad også ved personlige kontakter i tilslutning til møder eller på anden måde. Denne del af samarbejdet vil gå tabt, såfremt medlemmerne ikke er i stand til at tale sammen uden brug af tolk.

I udvalget er det endvidere påpeget, at det nordiske samarbejde i Nordisk Råd er enestående i international henseende, derved at forhandlingerne netop har kunnet foregå uden brug af tolkning i udpræget omfang. Der er udtrykt betænkelighed ved at opgive dette princip med risiko for at de nære bånd i det nordiske samarbejde skulle løsnes.

Udvalget har derfor drøftet, om det vil være muligt at løse sprogproblemerne på anden måde end gennem simultantolkning, f.eks. gennem benyttelse af effektive højtaleranlæg og gennem øget anvendelse af personlig tolke.

Der er i udvalget enighed om, at sådanne foranstaltninger vil kunne føre til forbedringer. Udvalget har imidlertid ikke villet afvise, at disse foranstaltninger kan være utilstrækkelige. Udvalget har især hæftet sig ved, at dette kan være tilfældet under de større og vigtigere debatter i sager angående såvel politiske som rent praktiske spørgsmål af stor vigtighed.

Juridisk udvalg har på denne baggrund fundet det rimeligt at give sin principielle tilslutning til en simultantolkeordning under rådets plenummøder.

Udvalget har imidlertid ikke ønsket at anbefale gennemførelsen af en sådan ordning medmindre det for udvalget var klarlagt, at simultantolkning rent praktisk er gennemførlig mellem de nordiske sprog på et niveau, som rådets medlemmer kan være tjent med.

Udvalget har herefter søgt afklaret, om der i de nordiske lande findes tilstrækkelig med tolke til, at en simultantolkeordning kan gennemføres på forsvarlig måde. Præsidiasekretariatet har til brug for udvalgets overvejelser udarbejdet en oversigt og vurdering af de eksisterende

muligheder. Oversigten, der er optaget som bilag til denne betænkning, kan ikke tages som udtryk for en endelig vurdering af de praktiske muligheder, men undersøgelsen viser, at i hvert fald for så vidt angår tolkning mellem finsk på den ene side og svensk-norsk-dansk på den anden side foreligger der muligheder for at gennemføre en tolkeordning. En fuldstændig tolkeordning mellem alle de sprog, der er repræsenteret i Nordisk Råd, synes dog ikke umiddelbart gennemførlig.

Juridisk udvalg finder imidlertid, at de foreliggende oplysninger om mulighederne for at gennemføre en tolkning specielt til og fra finsk er så positive, at udvalget har ment, at sagen bør fremlægges i rådets plenum under rådets 24. session 1976 uden at afvente yderligere praktiske undersøgelser. Sådanne undersøgelser vil bevirke, at sagen først kan behandles på rådets 25. session 1977 med den følge, at en simultantolkeordning først vil kunne etableres under sessionen i 1978.

Juridisk udvalg finder derfor, at Nordisk Råd bør henstille til præsidiumet inden for de faktisk eksisterende muligheder at gennemføre simultantolkning i Nordisk Råds arbejde fra 1977, såfremt dette kan ske på en måde, som rådet såvel indadtil som udadtil kan anse for kvalitativt forsvarlig.

Juridisk udvalg forudsætter herved, at præsidiumet til rådets 25. session 1977 fremlægger en redegørelse for arbejdet med gennemførelse af simultantolkning i rådets arbejde, herunder oplysning om mulighederne for at udvikle og forbedre det system, som måtte blive præsenteret under den 25. session. Udvalget finder, at præsidiumet i første række bør koncentrere sig om at muliggøre en simultantolkning under rådets plenummøder, og at spørgsmålet om yderligere tolkning afventer de første erfaringer i 1977.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille,

at Nordisk Råd henstiller til rådets præsidium,

at præsidiumet inden for rammerne af de eksisterende muligheder gennemfører simultantolkning i Nordisk Råds arbejde fra og med 1977, såfremt dette kan ske på en kvalitativt forsvarlig måde.

København, den 19. januar 1976

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Olaf Knudson (H)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Astrid Kristensson (m)

Morten Lange (SF)

Thor Lund (A)

Marjatta Stenius (Skdl)

Reservation

Undertegnede medlem ønsker at bidrage til at afhjælpe de sprogproblemer, som forslagsstillerne drager frem, men kan ikke tiltræde den måde, hvorpå det ved udvalgsflertallets indstilling søges gjort gennem en simultantolkeordning.

En forudsætning for at pålægge præsidiet at gennemføre en simultantolkeordning må være, at usikkerhedsmomenterne omkring de faktiske muligheder i det væsentlige er afklarede, og at de udestående problemer kan betragtes som små. De foreliggende oplysninger giver ikke grundlag for at antage, at denne forudsætning er opfyldt — tværtimod.

Et mislykket forsøg på i 1977 at gennemføre simultantolkning vil efter min mening være til større skade for Nordisk Råd end en udsættelse af den principielle stillingtagen til dette tidspunkt, inden hvilket det vil være muligt at tilvejebringe de oplysninger, der bør være grundlaget for en forsvarlig og ansvarlig rådsbeslutning.

Jeg kan i øvrigt ikke tiltræde, at der nu søges gennemført en ordning, hvorved nogle sprog favoriseres fremfor andre. Tolkning til og fra de tre skandinaviske sprog bør som minimum være opfyldt. Indtil det er klart, at i hvert fald dette kan gennemføres på en forsvarlig måde, bør sprogproblemerne søges afhjulpet med andre midler.

Jeg skal derfor indstille,

at Nordisk Råd henstiller til rådets præsidium, at præsidiet inden for rammerne af de eksisterende muligheder gennemfører foranstaltninger til afhjælpning af sprogproblemerne i Nordisk Råd, herunder ibrugtagen af effektive højtaleranlæg og udvidet anvendelse af personlige tolke, samt inden rådets 25. session 1977 tilbunds gående undersøger de praktiske muligheder for at indføre en kvalitativt forsvarlig simultantolkning i rådets arbejde.

København, den 3. februar 1976

Kirsten Jacobsen (FP)

Medlemsförslag

om en bok om den nordiska kvinnans historia

(Väckt av Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki, Karl-Erik Häll, Reidar T. Larsen, Liv Stubberud, Erkki Tuomioja, Pirkko Työlajärvi och Paavo Väyrynen)

För att för egen del understryka betydelsen av FN:s kvinnoår behandlade Nordiska rådet den 19 februari 1975 i Reykjavík två medlemsförslag, nämligen A 444/s om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor samt A 448/s om anordnande av en nordisk historisk utställning med temat "Kvinden i Norden". I anledning av det förstnämnda medlemsförslaget antog rådet en rekommendation (*rek. nr 7/1975*).

Speciellt i de uttalanden, som har gällt utställningens betydelse, har man framhävt den nordiska kvinnans exceptionellt jämlika ställning såväl i lagstiftningen som vad de politiska rättigheterna beträffar. Av uttalandena har det också framgått, att historiskt material såväl i ord som i bild står till buds i riklig mån.

Det är säkert av historiskt värde och till nytta för jämlikheten att få se kvinnans ställning åskådliggjord i form av historiska utställningsbilder.

Saken borde säkerligen utvecklas vidare, och såväl materialet från utställningen som övrigt material, som insamlats i de nordiska länderna, borde utges i bokform. Kvinnans ställning 1) i familjen: t. ex. arvsrätt och myndighet; 2) på arbetsmarknaden: arbetsrätt, skyddslagstiftning, likalönsprincipen, sociallagstiftning, skattelagstiftning, yrkesval; 3) i kulturarbetet och kulturlivet, i organisationerna och i politiken är bl. a. saker som är värda att undersökas.

Till följd av ett sådant bokverks kulturhistoriska värde och dess betydelse för jämlikheten borde det publiceras på de nordiska språken och på åtminstone ett världsspråk.

Vi undertecknade föreslår därför, att Nordiska rådet måtte godkänna följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att bl. a. med utgångspunkt i utställningen "Kvinden i Norden" vidta

åtgärder för att ge ut en historisk framställning om den nordiska kvinnans sociala, politiska och andra rättigheter och funktioner i samhället.

Reykjavík den 19 februari 1975

Ragnildur Helgadóttir (Sj)

Elsi Hetemäki (Kok)

Karl-Erik Häll (s)

Reidar T. Larsen (SV)

Liv Stubberud (A)

Erkki Tuomioja (Sd)

Pirkko Työläjärvi (Sd)

Paavo Väyrynen (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementblad, s. 722)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om en bok om den nordiska kvinnans historia. Utskottet har behandlat förslaget vid sammanträden den 26 maj, den 14 augusti och den 16 september 1975.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att bl. a. med utgångspunkt i utställningen "Kvinden i Norden" vidta åtgärder för att ge ut en historisk framställning om den nordiska kvinnans sociala, politiska och andra rättigheter och funktioner i samhället.

Förslagets utgångspunkt har varit två medlemsförslag *A 444/s* om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor samt *A 448/s* om anordnande av en nordisk historisk utställning med temat "Kvinden i Norden". Med anledning av det förstnämnda förslaget har rådet antagit en rekommendation (*rek. nr 7/1975*). Förslagsställarnas uppfattning är att saken borde föras vidare genom att utställningsmaterialet och på annat sätt hopbragt material ges ut i bokform. Det skulle vara viktigt att undersöka kvinnans ställning 1) i familjen ifråga om arvsrätt och myndighet, 2) på arbetsmarknaden ifråga om arbetsrätt, skyddslagstiftning, yrkesval, 3) i kulturarbetet och kulturlivet, i organisationerna och i politiken.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Föreningarna Nordens Förbund
Nordiska kvinnoaksorganisationernas samorganisation (NKS)

Danmark

Statsministeriet
Udenrigsministeriet
Danske Kvinders Nationalråd

Finland

Undervisningsministeriet
Finlands akademi, statens humanistiska kommission
Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete
Delegationen för jämlikhetsärenden
Svenska kvinnoförbundet

Keskustapuolueen naiset r.y. (Centerpartiets kvinnor)
 Samlingspartiets kvinnoförbund r.f.
 Det utvecklade Finlands kvinnor r.f.

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet
 Kirke- og undervisningsdepartementet
 Norsk kulturråd
 Universitetet i Bergen, Universitetsdirektøren
 Universitetet i Bergen, Det historisk-filosofiske fakultet
 Universitetet i Bergen, Likestillingskomiteen
 Universitetet i Trondheim, Institutt for sociologi og samfunnskunn-
 skap
 Universitetet i Trondheim, Avdeling for samfunnsfag
 Universitetet i Tromsø, Likestillingsutvalget
 Det norske arbeiderpartis kvinnesekretariat
 Høyrekvinnerens landsforbund
 Senterkvinnene
 Kristelig folkepartis kvinner

Sverige

Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor
 Göteborgs universitet, historiska institutionen
 Centerns kvinnoförbund (CKF)
 Folkpartiets kvinnoförbund
 Moderata samlingspartiets kvinnoförbund
 Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund
 Vänsterpartiet kommunisterna, Kvinnopolitiska utskottet

Innehållet i remissyttrandena kan till sina huvuddelar sammanfattas på följande sätt:

Sammordiska yttranden

Föreningarna Nordens Förbund tillstyrker medlemsförslaget och anser att boken borde publiceras inte bara på nordiska språk, utan på åtminstone ett världsspråk. Om det skulle ställa sig för dyrbart att utge boken på samtliga nordiska språk, förordar förbundet en version på norskt bokmål och en på finska. Bilderna kunde göras på flera språk. *Nordiska kvinnosaksorganisationernas samorganisation* tillstyrker lika så förslaget och anser att arbetet bör utföras som ett samlingsverk, till vilket forskare från olika discipliner bidrar. Uppgiften borde konkretiseras utöver att vara en "bok om den nordiska kvinnans historia". En för hela verket ansvarig person borde utses att göra upp en plan för verket för att boken skall kunna täcka de viktigaste utvecklingslinjerna.

Danska yttranden

Statsministeriet hänvisar till yttrande av *Koordinationsgruppen vedrørende det internationale kvindeår 1975*, som anser det värdefullt att en sådan bok ges ut och anbefaller att den skall komma ut på minst

ett världsspråk. Samma synpunkter anförs av *Danske Kvinders Nationalråd*. *Udenrigsministeriet* anser att redan existerande material bör användas vid ett eventuellt utarbetande av det föreslagna bokverket. Även udenrigsministeriet rekommenderar att boken ges ut på minst ett världsspråk.

Finländska yttranden

Forskningssektionen inom *delegationen för nordiskt kulturellt samarbete* anser liksom *Finlands akademi*, *statens humanistiska kommission*, att en dylik bok kan ha ett visst kulturhistoriskt värde, men knappast vara av något större vetenskapligt intresse. *Forskningssektionen* anser inte att det är möjligt att i ett och samma forskningsprojekt undersöka alla de frågor som ingår i den s. k. kvinnoproblematiken och än mindre att i ett bokverk uttömmande eller ens tillfredsställande behandla det oerhört omfattande och komplexa problemfält som en historisk framställning av den nordiska kvinnans samhällseliga ställning omfattar.

Delegationen för jämlikhetsärenden tillstyrker förslaget, men anser att dess anslutning till utställningen "Kvinnan i Norden" icke är motiverad. Den borde planeras så att den skulle kunna utgöra grund för bredvidläsning i historieundervisningen i skolorna och att den skulle kunna användas i vuxenundervisningen.

Svenska kvinnoförbundet ställer sig synnerligen positivt till förslaget, varvid man utgår från att framställningen görs allsidig och objektiv när det gäller kvinnans ställning både i historiskt perspektiv och i dagens samhälle. *Samlingspartiets kvinnoförbund r.f.* ser med tillfredsställelse på förslaget och anser att varje nordiskt land bör beredas lika stort utrymme i boken. Vid valet av författare bör olika politiska riktningar beaktas. Författarna får gärna vara erkända forskare inom sitt område. Boken, som skall kunna användas både som källskrift och som lärobok, borde publiceras på alla de nordiska språken och på så många världsspråk som möjligt. *Det utvecklade Finlands kvinnor r.f.* liksom *Keskustapuolueen naiset r.y.* (Centerpartiets kvinnor) stöder utgivningen av den föreslagna boken.

Norska yttranden

Forbruker- og administrasjonsdepartementet anser att boken kan bli ett värdefullt tillägg till den litteratur som redan finns. *Kirke- og undervisningsdepartementet* stöder förslaget, men understryker att boken måste bli en neutral upplysningskälla med en saklig framställning av den nordiska kvinnans levnadsförhållanden och att det eventuellt måste företas en del begränsningar. *Norsk kulturråd* anser det värdefullt att inte bara historiska frågor behandlas, utan att det också läggs vikt vid aktuella problem. På så sätt skulle boken kunna vara till nyt-

ta också för studie- och upplysningsorganisationer, både i kvinnoorganisationer och i andra sammanhang. Rådet håller med om att boken ges ut på ett världsspråk eventuellt i kortare form.

Universitetet i Bergen, Det historisk-filosofiske fakultet ansluter sig till *Historisk institutt*, som med vissa reservationer stöder förslaget. En på utställningsmaterial byggd framställning kan knappast bli av tillfredsställande kvalitet. Institutet föredrar att stöda ett samarbete mellan nordiska historiker om en vetenskaplig framställning av ett klart avgränsat område av den nordiska kvinnans historia. *Universitetet i Bergen, Likestillingskomiteen* stöder förslaget och hemställer om att det i boken redogörs för vilka områden som är vetenskapligt utforskade, vilka som är under utforskning och på vilka områden forskning saknas. *Universitetet i Trondheim, Institutt for sociologi og samfunnskunnskap* ställer sig positivt till förslaget och anser att projektet borde ges som uppdrag till någon forskningsinstitution med ansvar för genomföring och koordinering av detta. Dessa synpunkter delas av universitetets *Avdeling for samfunnsfag*. *Universitetet i Tromsø, Likestillingsutvalget* stöder förslaget.

Det norske arbeiderpartis kvinnesekretariat stöder förslaget under förutsättning att alla klasser av kvinnor blir behandlade i boken — icke minst deras rättigheter och funktioner i och utanför hemmet. *Høyrekvinnens landsforbund* stöder förslaget, medan *Senterkvinnene* sluter sig till förslaget under uttrycklig förutsättning att verket blir en neutral upplysningskälla med en saklig framställning av levnadsförhållanden osv. bland kvinnor i alla socialgrupper. *Kristelig folkepartis kvinner* föreslår att det material som utges i de nordiska länderna i anslutning till FN:s internationella kvinnoår utvärderas för att eventuellt kunna tas med. Arbetet borde vara neutralt och alla kvinnogrupper borde komma med.

Svenska yttranden

Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor anser att man bör avvakta utställningen "Kvinnan i Norden" innan man tar ställning till att ge ut en bok och föreslår att förslaget får vila till nästa år.

Göteborgs universitet, historiska institutionen stöder förslaget och anser det vara lämpligt att tillsätta en redaktionskommitté av förslagsvis en aktiv "kvinnoforskare" och en lekman från varje land. Det är ytterst angeläget att länderframställningarna görs jämförbara, vilket förutsätter en enhetlig upplägning.

Centerns kvinnoförbund anser förslaget väl värt att genomföras och menar att de rapporter som de nordiska ländernas regeringar avgett till FN:s internationella kvinnokonferens i Mexico också bör kunna utgöra utgångspunkt för framställningen. *Folkpartiets kvinnoförbund* tillstyrker förslaget samtidigt som det förutsätter att förslagsställarna

tänkt sig ett större översiktsverk, som i sin tur kan bilda utgångspunkt för forskning på detta område. *Moderata samlingspartiets kvinnoförbund* anser det vara angeläget att en sådan bok även innehåller ett avsnitt om utbildningsmöjligheterna i de nordiska länderna. Förbundet förutsätter att jämförelser med mannens rättigheter och funktioner kommer att göras i boken. *Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund* tillstyrker förslaget under förutsättning att boken ger en allsidig bild av alla kvinnors villkor i samhällets olika klasser. *Vänsterpartiet kommunisterna, kvinnopolitiska utskottet* anser att det kan ha ett intresse att utge en bok om den nordiska kvinnans historia. Utskottet anser det alltför ambitiösa att formulera ämnet som någon slags fullständig redogörelse av detta. De praktiska vetenskapliga möjligheterna borde få vara avgörande för lösande av uppgiften. Utskottet föreslår att det görs en samling vetenskapliga studier eller uppsatser kring väsentliga avsnitt eller frågor. Ett sådant verk skulle kunna kallas "Linjer i nordisk kvinnokamp" eller "Studier i nordisk kvinnofrigörelse".

3. Utskottet

Nordiska rådet har understrukit betydelsen av FN:s kvinnoår genom att vid sin 23:e session i Reykjavik behandla medlemsförslag om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor och om anordnande av en nordisk historisk utställning med temat "Kvinden i Norden". Rådet antog även en rekommendation (*rek. nr 7/1975*) i vilken Nordiska ministerrådet rekommenderas utreda förutsättningarna för en samordning av arbetet med att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter.

Enligt medlemsförslaget är det av historiskt värde och till nytta för jämlikheten att kvinnans ställning i Norden åskådliggörs genom historiska utställningsbilder. Större nytta kan emellertid uppnås om materialet från utställningen liksom övrigt i de nordiska länderna insamlat material kan göras tillgängligt både inom och utom Norden genom att en bok om den nordiska kvinnans historia ges ut. I en sådan borde kvinnans ställning i familjen, på arbetsmarknaden, i kulturarbetet och kulturlivet, i organisationerna och i politiken behandlas.

Av de olika yttrandena om medlemsförslaget framgår det att tanken på att ge ut den nordiska kvinnans historia uppfattas som realistisk och att en sådan skulle fylla ett aktuellt behov, som blivit akut genom ökat engagemang i kvinnofrågor och ett växande intresse för dessa inom undervisningen. Även kulturutskottet är övertygat om att utgivningen av en dylik bok skulle få betydelse icke blott i de nordiska länderna utan, om verket översätts till ett eller flera världsspråk, även annorstädes.

Förslagsställarna utgår ifrån att framställningen skulle kunna bygga på bl. a. utställningsmaterial. Utskottet har dock icke helt övertygats

om att en framställning sålunda uppbyggd skulle kunna bli av tillfredsställande kvalitet och föreslår därför att en plan för den föreslagna boken icke uttryckligen bygger på utställningsmaterialet. Liksom i all forskning bör även här källkritik tillämpas.

För att verket skall bli så lätthanterligt som möjligt och därigenom tillgängligt för största möjliga läsekrets borde de olika avsnitten göras jämförbara oberoende av om boken delas upp landsvis med lika stort avsnitt för varje land eller om den redigeras enligt andra principer, t. ex. får en mera problemcentrerad uppläggning.

Kulturutskottet finner det nödvändigt att det utses en redaktion med uppgift att göra upp detaljerade planer för att med utgångspunkt i förefintligt material utge ett allsidigt historiskt verk av hög klass om den nordiska kvinnan med beaktande av hennes sociala tillhörighet från social, politisk och kulturell synpunkt. Redaktionen skulle t. ex. kunna bestå av en med ämnet förtrogen forskare och en lekman från varje land.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att utgiva ett historiskt verk som allsidigt belyser den nordiska kvinnans sociala, politiska och kulturella ställning och funktioner i samhället.

Århus den 16 september 1975

René Brusvang (CD)

Martin Buvik (H)

Nils Dahlman (AS)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Arnt Hagen (Sp)

Svend Haugaard (RV)

Paul Jansson (s)

Karl Johan Mortensen (S)

Ingemar Mundebo (fp)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Medlemsförslag

om ändrade medborgarskapsregler för nordbor

(Väckt av Erik Adamsson, Svend Haugaard, Carl-Henrik Hermansson, Morten Lange och Lars Werner)

Mellan de nordiska länderna har under lång tid ett omfattande samarbete pågått i syfte dels att harmonisera medborgarskapslagarna, dels att åstadkomma en så enhetlig tillämpning av denna lagstiftning som möjligt. Såväl 1894 års som 1924 och 1950 års medborgarskapslagar tillkom efter nordiskt samarbete. Det viktigaste tillämpningsavtalet är 1950 års avtal mellan Sverige, Danmark och Norge. Vidare kan nämnas 1969 års överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om genomförande av vissa bestämmelser om medborgarskap.

I Helsingforsavtalet berörs allmänt medborgarskapsfrågorna. I artikel 2 i avtalet stadgas att parterna skall fortsätta arbetet att uppnå största möjliga rättsliga likställighet mellan medborgare i nordiskt land, som vistas i annat nordiskt land än det egna, och vistelselandets medborgare. I artikel 3 stadgas, att parterna skall söka underlätta för medborgare i ett nordiskt land att förvärva medborgarskap i annat nordiskt land.

År 1960 beslöt Nordiska rådet rekommendera regeringarna att underlätta för nordiska medborgare att förvärva medborgarskap i annat nordiskt land bl. a. genom en jämkning av kraven på viss tids uppehåll (*rek. nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen*). Sedan regeringarnas utredningsarbete i anledning av rekommendationen kommit in i ett avgörande skede, beslöt rådet 1964 att rekommendera regeringarna att nordiska medborgare skulle kunna förvärva medborgarskap genom naturalisation i annat nordiskt land efter högst tre års uppehåll (*rek. nr 1/1964*).

Rekommendationen har lett till, att kvalifikationstiden vid naturalisation i Danmark, Norge och Sverige för närvarande är tre år för nordbor. För icke-nordbor gäller sjuårig kvalifikationstid. I Finland är kvalifikationstiden fem år med möjlighet till avvikelse härifrån för nordbor. Island tillämpar en kvalifikationstid av fem år för nordbor och tio år för övriga.

Vidare har i Danmark, Norge och Sverige lagändringar genomförts som medfört andra lättnader för medborgare i nordiskt land att vinna medborgarskap i annat sådant land. Sålunda har kravet på hemvistid

vid den form av medborgarskapsförvärv som sker genom anmälan sänkts från tio år till sju år samt den undre åldersgränsen för sådan anmälan sänkts från tjuoett till aderton år och den övre åldersgränsen slopats. I Finland trädde en lag i kraft 1968 som innehåller bestämmelser motsvarande dessa.

1970 väcktes ett medlemsförslag vari hemställdes att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att avskaffa den avgift som utgår för bevis om medborgarskap i respektive land. Regeringarna tillställdes en skrivelse angående medlemsförslaget men i övrigt företog rådet ingen ytterligare åtgärd.

I den svenska invandrarutredningens betänkande nr 3 (SOU 1974: 69) framhålles som utredningens uppfattning att det bör övervägas om inte medborgarskapslagen i sin helhet nu bör ses över.

Utredningen påpekar, att för naturalisation i princip krävs att sökanden sedan en viss tid har hemvist i Sverige. En utländsk medborgare bör således i regel inte få svenskt medborgarskap förrän han har hunnit bli någorlunda förtrogen med förhållandena i Sverige. Avgörande för frågan om minimitiden för naturalisation bör sålunda vara hur lång tid som regelmässigt beräknas åtgå innan en utländsk medborgare i tillräcklig grad har vuxit in i det svenska samhällslivet. På grund av att så stor gemenskap i fråga om kultur och likhet beträffande samhällsförhållanden råder mellan de nordiska länderna kan medborgare i nordiskt land ofta anpassa sig i ett annat nordiskt land snabbare än andra utländska medborgare. Det är därför enligt utredningen motiverat att som hittills för medborgare i nordiskt land ställa mindre krav i fråga om hemvisttidens längd.

Invandrarutredningen ifrågasätter om tiden nu inte är mogen för att anse att en icke-nordbo redan efter fem års vistelse i landet hunnit växa in i det svenska samhällslivet i sådan grad att han kan upptas till svensk medborgare. Flertalet av de rättigheter och skyldigheter som i dag tillkommer svensk medborgare gäller även för utlänning redan efter en kort vistelse i Sverige. Vidare påpekas att alltmer omfattande åtgärder vidtagits för att göra det lättare för invandrare att anpassa sig i det svenska samhället.

När det gäller kravet på hemvisttid för nordbor anser sig utredningen kunna stödja tanken på en sänkning av hemvisttiden från nuvarande tre till två år. Man vill emellertid inte förorda att Sverige genomför någon eventuell ändring av hemvisttiden i medborgarskapslagen eller praxis utan att eventuella ändringsförslag först diskuterats med de övriga nordiska länderna.

Denna markering av vikten av att bevara den nordiska rättslikheten bör starkt understrykas. Strävan att bevara och vidareutveckla den nordiska rättsenheten är ett viktigt led i det nordiska samarbetet och bör därför fortsätta och på alla sätt understödjas av Nordiska rådet.

Vad gäller kvalifikationstiden för naturalisation anser vi oss kunna dela de synpunkter som framförts i den svenska invandrarutredningens betänkande.

Vi vill därför hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att införa tvåårig hemvisttid för nordbor för erhållande av medborgarskap genom naturalisation i annat nordiskt land.

Stockholm och Köbenhavn den 29 maj 1975

Erik Adamsson (s)

Svend Haugaard (RV)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Morten Lange (SF)

Lars Werner (vpk)

BILAGA 1, Yttranden (se supplement, s. 738)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 462/j om ændrede statsborgerregler for nordboer.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 25. august 1975 i Göteborg, den 28. oktober 1975 i Oslo og den 19. januar 1976 i København.

1. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne henstiller, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udrede mulighederne for at indføre et to-årigt opholdskrav for nordboer som betingelse for at opnå statsborgerskab i et andet nordisk land ved naturalisation.

Forslagsstillerne peger på det langvarige samarbejde mellem de nordiske lande med det sigte dels at harmonisere statsborgerreglerne, dels at tilvejebringe en så ensartet anvendelse af denne lovgivning som muligt.

Nordisk Råds rekommandation nr. 1/1964 om erhvervelse af statsborgerret for nordboer ved naturalisation efter højst tre års ophold er gennemført i Danmark, Norge og Sverige. I Finland er naturalisationstiden 5 år med mulighed for afvigelse for nordboer. I Island er kvalifikationstiden 5 år for nordboer.

Forslagsstillerne henviser til den svenske indvandrerudredning nr. 3, hvori der for Sveriges vedkommende anbefales en to-årig naturalisationstid for nordboer. Udredningen vil imidlertid ikke anbefale, at Sverige gennemfører nogen ændring uden at eventuelle ændringsforslag er diskuteret med de øvrige nordiske lande.

Denne markering af betydningen af at bevare den nordiske retsenhed understreger forslagsstillerne og deler udredningens synspunkter på spørgsmålet om kvalifikationstiden.

2. Remissudtalelser

Der er i perioden 24. juli til 25. november 1975 afgivet udtalelser fra følgende instanser:

Nordiske

Nordens Fackliga Samorganisation — NFS
Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Indenrigsministeriet
Svenska Gustafskyrkan
Dansk Arbejdsgiverforening

Finland

Justitieministeriet
Inrikesministeriet
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Suomi-Samfundet

Norge

Justis- og politidepartementet
Kommunal- og arbeidsdepartementet
Utenriksdepartementet
Oslo politikammer
Bergen politikammer
Trondheim politikammer
Statens utlendingskontor
Landsorganisasjonen i Norge
Norsk arbeidsgiverforening
Norsk-finsk Forening
Norsk-svensk Forening

Sverige

Svea hovrätt
Riksskatteverket
Svenska arbetsgivareföreningen
Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige

Følgende instanser har haft lejlighed til at afgive udtalelse men ikke gjort det: Fra *Danmark*: Københavns finske forening, Islendigafélag og Den norske forening af 1863. Fra *Finland*: Ålands landskapsstyrelse. Fra *Norge*: Norsk-islandsk Forening, Norsk-Færøisk Lag og Dansk Samband i Oslo. Fra *Sverige*: Riksförbundet finska föreningar i Sverige.

De afgivne udtalelser kan sammenfattes således:

Ingen af de afgivne udtalelser går direkte *imod* forslaget om at gennemføre en *undersøgelse* af mulighederne for at nedsætte naturalisationstiden for nordboer til 2 år.

De *fleste* instanser stiller sig endvidere *positivt* til spørgsmålet om at nedsætte kvalifikationstiden. Flere instanser peger på, at det er vigtigt, at reglerne i samtlige nordiske lande bliver ens.

Negativt til tanken om at nedsætte naturalisationstiden udtaler sig *Inrikesministeriet* (Finland), *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund*, *Suomi-Samfundet*, *Landsorganisasjonen i Norge*, *Statens utlendingskontor* (Norge) og *politimesteren i Bergen*. Landsorganisasjonen er af den opfattelse, at de nugældende regler bør opretholdes, medmindre der påvises et særligt behov for de foreslåede ændringer. Arbetsgivarnas i Finland centralförbund anbefaler en fælles nordisk tre-årsregel.

Justitieministeriet (Finland) råder ikke over tilstrækkelige undersøgelser til at udtale sig om spørgsmålet om en nedsættelse. Man behøver en eksakt undersøgelse af spørgsmålet om, hvorvidt erhvervelse af statsborgerskab påvirker vedkommendes retslige stilling, når man bl. a. tager hensyn til, at flere rettigheder, som tilkommer opholdslandets borgere, under forskellige betingelser også gælder udenlandske statsborgere. Samfundspolitiske faktorer knyttes til spørgsmålet. Det kunne være muligt, at interessen for tilbagevenden til det tidligere hjemland aftager, hvis man letter erhvervelsen af opholdslandets statsborgerskab. På den anden side er det vigtigt på alle måder at beskytte retsstillingen for dem, som flytter fra deres hjemland. En mulighed kunne være, at man samtidig lettede muligheden for at erhverve opholdslandets statsborgerskab og muligheden for at generhverve det gamle hjemlands statsborgerskab.

Inrikesministeriet (Finland) anfører, at medlemsforslaget i alt for høj grad afviger fra den i Finland gældende syv-årsfrist for naturalisation, selv om denne for nordboers vedkommende kan fraviges. Der henvises endvidere til, at der af tidligere finske statsborgere kræves to års opholdstid for at generhverve finsk statsborgerret, samt at godkendelse af rekommandationen vil medføre, at ægteskab i forhold til den nugældende praksis ikke længere ville være en forkortende faktor. Under hensyn til, at en tidligere finsk statsborger herved skulle kunne blive stillet ufordelagtigere end statsborgere i andre nordiske lande, kan ministeriet ikke anbefale forslaget, men finder opholdstidskravet efter gældende praksis tilstrækkelig kort og passende.

Justisdepartementet (Norge) antager ikke, at de indvendinger, der er fremkommet, er af en sådan karakter, at man fra norsk side bør stille sig negativt til forslaget om at undersøge spørgsmålet. Det bør samtidig vurderes, hvorvidt der samtidig bør foretages en reduktion i de gældende opholdskrav for ægtefæller fra et andet nordisk land.

Svea hovrätt har vanskeligt ved umiddelbart at se de praktiske konsekvenser af kun at nedsætte naturalisationstiden med ét år. Det nævnes dog, at med det nuværende krav om tre års ophold kommer en nordisk indvandrer normalt til at overvære et alment valg i Sverige som tilskuer uden stemmeret, hvilket siges i og for sig at være en nyttig erfaring med henblik på indleven i det nye lands skikke. Hovrätten finder ikke, at der er noget, der med nævneværdig styrke taler for en ændring af praksis i Danmark, Norge og Sverige, men har med hensyn til ønskværdigheden af ensartethed mellem de nordiske lande ikke indvendinger mod at spørgsmålet om en ændring af naturalisationstiderne undersøges.

3. Udvalget

Juridisk udvalg er af den opfattelse, at man til stadighed må være åben over for at inddrage nye områder i det nordiske samarbejde, hvor-

ved de bånd, der binder de nordiske lande sammen, yderligere kan styrkes.

Som et af de seneste eksempler på et sådant nyt område vil udvalget fremhæve den kommunale stemmeret og valgbarhed. Den foreløbige afslutning af arbejdet hermed i Nordisk Råd tyder på, at dette område inden for en overskuelig fremtid vil være reguleret af fælles nordiske regler.

Selv om nye områder inddrages i samarbejdet, må man imidlertid sørge for, at de bånd, som én gang er bundet, til stadighed holdes stramme i takt med udviklingen på andre områder.

Juridisk udvalg deler forslagsstillernes opfattelse af, at statsborgerlovgivningen er et af de etablerede samarbejdsområder, hvorpå det er naturligt atter at rette opmærksomheden.

Den udvikling, som bl. a. samarbejdet om den kommunale stemmeret er udtryk for, bør efter udvalgets opfattelse også føre til, at statsborgerretsområdet gøres til genstand for fornyet undersøgelse.

Udvalget deler den principielle opfattelse, som også er forslagsstillernes, at naturalisationstiden for nordboer bør være den samme i alle nordiske lande. Udvalget er ligeledes af den principielle opfattelse, at det ville være rimeligt at nedsætte naturalisationstiden til to år.

Udvalget mener ikke, de betænkeligheder, der er kommet til udtryk i nogle af remissudtalelserne, kan tillægges afgørende betydning. En tilpasning af den hidtil fulgte praksis til en regel om to års naturalisationstid synes at ligge inden for mulighedernes grænser.

Udvalget er imidlertid bl. a. på baggrund af remissudtalelserne enig om, at udgangspunkterne trods alt kan være så forskellige, at en nærmere undersøgelse af hele problematikken kan være påkrævet.

Man kan derfor tilslutte sig medlemsforslagets opfordring til, at der i første omgang gennemføres en undersøgelse af mulighederne for at indføre to års naturalisationstid for nordboer. Der vil herved blive skabt et bedre grundlag, end der nu foreligger, for at tage stilling til, om Nordisk Råd bør anbefale en nedsættelse af naturalisationstiden til to år.

I overensstemmelse med flere af remissudtalelserne er juridisk udvalg af den opfattelse, at undersøgelsen bør gøres så bred, at også problemerne om generhvervelse af statsborgerret og erhvervelse af statsborgerret for ægtefæller udredes.

Juridisk udvalg skal herefter indstille, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udrede mulighederne for at indføre krav om to års ophold for nordboer som betingelse for ved naturalisation at erhverve statsborgerskab i et andet nordisk land samt i forbindelse hermed udrede, hvilke konsekvenser en sådan naturalisationstid må an-

tages at få for nordboers erhvervelse af statsborgerret i øvrigt, f. eks. i tilfælde af ægteskab og ved generhvervelse af statsborgerret.

København, den 19. januar 1976

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (s)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Kirsten Jacobsen (FP)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Olaf Knudson (H)

Astrid Kristensson (m)

Morten Lange (SF)

Thor Lund (A)

Marjatta Stenius (Skdl)

Medlemsförslag

om trafikekonomisk utredning om trafiken mellan de nordiska länderna och från dessa till andra länder

(Väckt av Bror Lillqvist och Seppo Westerlund)

Trafiken utgör en betydande och hela tiden växande del av folkhushållningen. Det har blivit ännu aktuellare än förr att bedriva en förnuftig och målmedveten trafikpolitik. Trafikhushållningens helhetsresultat är i hög grad beroende av arbetsfördelningen mellan de olika trafikformerna. Denna påverkas av många faktorer på olika plan. De intressegrupper, som utvecklar trafikformerna verkar ofta oberoende av varandra. Av denna orsak uppstår mellan de olika trafikformerna förskjutningar, som inte beaktar alla på helheten verkande omständigheter. En ekonomisk undersökning rörande en trafikform kan leda till och har ofta även lett till en snedvridning ur helhetens synpunkt. Då trafiken kräver kostsamma investeringar är följden, att utvecklingen obönhörligt följer den väg man en gång slagit in på utan att man vågar ändra på dess riktning även om behov skulle yppa sig.

Sådan är situationen även beträffande trafiken mellan länderna. Energipriserna och det ständigt växande trafikbehovet skulle också förutsätta en grundlig utredning om trafiken mellan de nordiska länderna och från dessa till andra länder samt att nödiga slutsatser skulle dragas av en sådan utredning.

Det är uppenbart att en utredning skulle visa, att arbetsfördelningen mellan trafikformerna inte är den trafikekonomiskt bästa möjliga. Exempelvis bristen på effektiva tågförbindelser mellan södra Finland och Sverige torde ha ökat användningen av egen bil.

För en omvärdering talar även bl. a. den omständigheten att priset på flygbensin har stigit så mycket, att flygbolagen måste noggrant överväga, vilka rutter det lönar sig att trafikera. T. ex. sträckan Helsingfors—Stockholm, vars nettoflygtid är cirka 35 minuter, börjar i flygtrafikhänseende med avseende å energiförbrukningen befinna sig vid lönsamhetsgränsen.

Bland annat i Finland har man på senaste tid alltmer börjat befatta sig med trafikpolitiken. De politiska partierna hyser intresse för trafiken bl. a. genom att för första gången uppgöra trafikpolitiska program. Trafikministeriets organisation har effektiviserats och en parlamentarisk trafikkommitté har tillsatts.

Den parlamentariska trafikkommittén har varit verksam ett par år men har ännu inte avgett sitt slutbetänkande. Den har dock avsevärt förmått påverka trafikpolitiken i riktning mot en nyorientering. Sålunda har man exempelvis funnit utvecklandet viktigare än vad man ännu för några år sedan kunde förmoda. Färj- och flygtrafikens utvecklande har varit förhållandevis enkelt, ty de anläggningsåtgärder dessa trafikformer kräver är i allmänhet lokala. Däremot borde i samband med utvecklandet av den spårbundna trafiken ha beaktats även många andra synpunkter än de rent järnvägsekonomiska.

Utvecklandet av den spårbundna trafiken mellan Finland och de övriga nordiska länderna försvåras av Bottniska viken samt av att järnvägsnäten har olika spårvidd. År 1967 inleddes tågfärjetrafiken mellan södra Finland och Sverige. Den blygsamt inledda trafiken ökade på ett lovande sätt, men tillväxten stagnerade och man har redan fattat beslut om att trafiken skall upphöra. Färjans kapacitet utnyttjades inte mer än till hälften ens när trafiken var som livligast.

Den relaterade utvecklingen har många orsaker, men den viktigaste torde vara den, att ett utvecklande av den spårbundna trafiken inte setts som en tillräckligt betydelsefull uppgift. Därjämte har utvecklingen i Finland fördröjts bl. a. beroende på järnvägarnas materialbrist, som inte gett järnvägarna möjlighet att överta en så stor andel av transportererna, som skulle ha funnits att tillgå.

Mellan Finland och Sverige finns ett stort behov av transportkapacitet. Exempelvis år 1973 infördes till Finland närmare 2,5 miljoner ton varor och utfördes till Sverige 1,2 miljoner ton. Därtill förutsätts transitotrafiken mellan det övriga Norden och Sovjetunionen i en framtid komma att avsevärt höja dessa tal.

Även på persontrafikens område kunde den spårbundna trafiken ha betydande framtidsmöjligheter. De nordgående tågen från Mellan-europa stannar i Stockholm, varifrån de resande får lov att fortsätta österut med båt, bil eller flygmaskin. Nya möjligheter att utveckla persontågtrafiken mellan Stockholm och Helsingfors öppnar sig i och med att bl. a. bandelen Åbo—Helsingfors i Finland uträtas. Därjämte förbereder man anläggandet av en ny bana österut från Helsingfors. När den blivit färdig kunde de nordgående kontinentala tågens rutt fortsättas via Helsingfors till Leningrad och vidare. Om man verkligen vill utveckla tågförbindelsen mellan Finland och Sverige är det möjligt att som ett resultat därav avsevärt utveckla den europeiska spårbundna trafiken.

Utvecklandet av den spårbundna trafiken mellan de nordiska länderna borde undersökas. Det borde klarläggas med vilka trafikformer transportererna vore mest fördelaktiga sett ur helhetsekonomisk synvinkel. På samma sätt borde det klarläggas, vilka utvecklingsåtgärder som samtidigt även skulle erbjuda andra fördelar. Därefter kunde tra-

fiken med hjälp av tariffpolitiska m. fl. åtgärder dirigeras till de mest fördelaktiga transportformerna.

Åren 1969—1971 utarbetades genom Nordiska rådets försorg den omfattande NORDTRANS-utredningen. Resultaten i denna är delvis föråldrade, men den av oss föreslagna utredningen kan i någon mån betraktas som en fortsättning av NORDTRANS-arbetet.

Med stöd av vad ovan anförts får vi undertecknade föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en grundlig utredning om trafiken mellan de nordiska länderna och trafiken från dessa till andra länder sett ur trafikekonomisk synvinkel och med särskilt beaktande av den spårbundna trafiken samt att vidtaga av utredningen föranledda åtgärder så snart densamma slutförts.

Helsingfors den 8 april 1975

Bror Lillqvist (Sd)

Seppo Westerlund (Lkp)

BILAGA 1. Yttranden (se supplementsband, s. 754)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag A 463/t om trafikøkonomisk udredning om trafikken mellem de nordiske lande og fra disse til andre lande. Udvalget har drøftet forslaget på møder i Sdr. Strømfjord den 30. juni 1975, i Helsingfors den 23. oktober 1975 og i København den 19. januar 1976.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget foreslås, at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at lade en grundig trafikøkonomisk udredning udføre vedrørende trafikken mellem de nordiske lande og fra disse til andre lande med særligt hensyn til togforbindelserne samt at gennemføre de af udredningen foranledigede forholdsregler snarest muligt.

Forslagsstillerne fremfører, at trafikken udgør en stadig større del af samfundsøkonomien, og at det nu er vigtigere end tidligere at føre en fornuftig og målbevidst trafikpolitik. De interessegrupper, der er med til at udvikle trafikformerne, arbejder ofte uafhængigt af hinanden, hvilket kan føre til forvridninger, der går imod helhedens interesser. På grund af de store investeringer der er forbundne med trafikken, fortsætter man ofte på den vej, man er slået ind på, selv om der opstår behov for ændringer.

Forslagsstillerne mener, at en udredning vil vise, at arbejdsfordelingen mellem de forskellige transportmidler ikke er optimal. F. eks. har mangel på togforbindelser mellem Sverige og de sydlige dele af Finland bidraget til forøget brug af privatbiler. Forhøjelsen af flybrændstofpriser taler også for en omvurdering af trafikpolitikken.

Forslagsstillerne minder om, at Bottenviken og forskellig sporbredde vanskeliggør jernbaneforbindelserne mellem Finland og de andre nordiske lande. Desuden er udviklingen i Finland blevet forsinket bl. a. på grund af mangel, hvilket har forhindret jernbanen i at overtage en så stor andel af transporten, som den ellers ville have kunnet.

Forslagsstillerne påpeger, at behovet for fragtkapacitet mellem Finland og Sverige er stort, og at man venter, at transittrafikken mellem det øvrige Norden og Sovjetunionen vil forøges i fremtiden. Også personbefordringen kan have betydelige fremtidsmuligheder. Tog fra Centraleuropa går til Stockholm, hvorfra passagerer til Finland eller videre

i østlig retning må fortsætte med båd eller fly. Når den nye jernbane-forbindelse mellem Åbo og Helsingfors er færdigbygget, åbnes nye muligheder for persontogtrafikken. Desuden forberedes bygning af en ny togforbindelse fra Helsingfors i østlig retning, således at tog senere kan fortsætte til Leningrad og videre derfra.

Forslagsstillerne er af den opfattelse, at udviklingen af den internordiske jernbanetraffic burde undersøges. Det burde klarlægges, med hvilke befordringsmidler transporterne udføres mest fordelagtigt nationaløkonomisk set og hvilke udviklingsforanstaltninger, der er nødvendige. Derefter er det muligt med tarifpolitiske og andre forholdsregler at dirigere transporten til de mest fordelagtige transportmidler.

Til slut henviser forslagsstillerne til NORDTRANS-udredningen. Denne er efter deres mening delvis forældet, og det foreslås, at den påtænkte udredning i vis grad kan betragtes som en fortsættelse af NORDTRANS-arbejdet.

2. Remissudtalelser

2.1. Indkomne remissudtalelser

Medlemsforslaget har på sædvanlig måde været udsendt på remiss, og udtalelser er indkommet fra følgende myndigheder og instanser:

Nordiske

SAS

Nordens Faglige Samorganisation

Nordisk Speditørforbund

Danmark

Handelsministeriet

Ministeriet for offentlige arbejder

Provinshandelskammeret

Håndværksrådet

Danmarks Rederiforening

Danske Statsbaner

Københavns Frihavns-Aktieselskab

Københavns Kommune

Kommunernes Landsforening

Amtsrådsforeningen i Danmark

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Sterling Airways A/S

Maersk Air A/S

Landsforeningen Danske Vognmænd

Conair A/S

Danair A/S

Landsforeningen Danmarks Bilruter

Finland

Trafikministeriet

Handels- og industriministeriet

Luftfartsstyrelsen

Centralhandelskammaren
 Järnvägsstyrelsen
 Ålands landskapsstyrelse
 Finlands stadsförbund
 Finlands rederiförening
 Ålands redarförening r.f.
 Suomen kuorma-autoliitto r.y. (Finlands lastbilsförbund)

Norge

Industri- og håndverksdepartementet
 Miljøverndepartementet
 Kommunal- og arbeidsdepartementet
 Norges statsbaner
 Norske kommuners sentralforbund
 Norges handelsstands forbund
 Norges industriforbund
 Transportbrukernes fellesorgan
 Norges rutebileierforbund
 Norges lastebileier-forbund
 Norges automobil-forbund
 Landslaget for reiselivet i Norge
 Ruteskibenes rederiforening

Sverige

Statens järnvägar
 Sjöfartsverket
 Luftfartsverket
 Kommerskollegium
 Statens planverk
 Trafikpolitiska utredningen
 Svenska kommunförbundet
 Svenska hamnförbundet
 Göteborgs hamn
 Näringslivets trafikdelegation
 Svenska åkeriförbundet
 Sveriges redareförening

De indkomne udtalelser kan groft inddeles i tre kategorier,

- 1) en gruppe, der anbefaler den foreslåede udredning,
- 2) en gruppe, der tager afstand fra den resp. ikke ser noget behov for den og
- 3) en gruppe, der ikke tager stilling til forslaget.

2.2. Remissudtalelser, der anbefaler den foreslåede udredning

2.2.1 Nordiske udtalelser

SAS giver forslaget sin tilslutning.

Nordisk Speditør Forbund støtter det også og henviser til, at den internordiske godstransport ikke har været samordnet. Hvert land har hver for sig truffet trafikpolitiske beslutninger, hvilket ikke har medført en situation, hvor den rationelle og mest økonomiske udnyttelse af ressourcerne har stået i centrum. Offentlig regulering, bl. a. regler om tredje-

landskørsel og kvoter har haft skadelige virkninger for trafikøkonomien og forårsaget forvriddinger af markedet. Forbundet erkender samtidig, at mulighederne for en styring med henblik på opnåelse af optimal trafikøkonomi er begrænsede. De i Norden ventede store trafikinvesteringer — Øresund og Storebælt — vil skabe helt nye forudsætninger. Til slut minder Forbundet om, at Danmark vil blive bundet af den kommende regulering af transportforholdene (kapacitet, tarifkontrol, miljø) i EF.

2.2.2. Danske udtalelser

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd finder den foreslåede undersøgelse nyttig og ser gerne medlemsforslaget realiseret.

Landsforeningen Danmarks Bilruter kan tilslutte sig, at den foreslåede udredning vil være et vigtigt værktøj for beslutninger om fremtidige trafikformer, men udtaler sig ikke ellers i sagen, idet forslaget specielt omhandler jernbanetrafikken.

Maersk Air A/S henviser til flytransportens kraftige udvikling og ser gerne, at den også medtages i udredningen.

Conair A/S deler forslagsstillernes opfattelse af, at de interessegrupper, som udvikler trafikformerne, ofte virker uafhængigt af hinanden og ikke tager hensyn til helheden med den følge, at forvriddinger i trafikmønsteret opstår. En bred trafikøkonomisk undersøgelse kan ikke, hvad angår lufttransporten, udelukkende kalkulere med ruteselskabernes IATA-priser, idet disse priser ikke afspejler lufttransportens sande driftsøkonomi. Inden for Norden holdes charterflyselskaberne uden for konkurrencen. Conair henviser i øvrigt til Spies Rejsers udtalelse om medlemsforslag A 431/t vedrørende liberalisering af de internordiske charterbestemmelser.

Danair A/S slutter sig til SAS's udtalelse ovenfor (2.2.1).

2.2.3 Finske udtalelser

Trafikministeriet henviser til de nordiske jernbaners samarbejde, samarbejdet mellem vej- og luftfartsmyndighederne, det voksende transportbehov og udviklingen af det nordiske og internationale økonomiske og kommercielle samarbejde, og mener, at den foreslåede undersøgelse vil være nyttig.

Järnvägsstyrelsen støtter forslaget under henvisning til den voksende internordiske og internationale transittrafik og fremfører, at det er af stor vigtighed at udvikle trafikken mellem Finland og det øvrige Norden.

Finlands stadsförbund mener, at den foreslåede udredning er nødvendig, idet man hidtil ikke har lagt stor vægt på at koordinere den internordiske trafik og trafikken fra Norden og derigennem opnå en hensigtsmæssig arbejdsfordeling mellem trafikmidlerne. Derudover ville undersøgelsen være af nytte i forbindelse med planlægningen af de nye jernbaneprojekter i Sydfinland.

2.2.4 Norske udtalelser

Industri- og håndverksdepartementet kan give forslaget sin tilslutning forudsat at den foreslåede udredning kan indpasses i det virksomhedsprogram som Nordisk embedsmandskomiteé for trafikspørgsmål har udarbejdet i forbindelse med den nordiske overenskomst om samarbejde på transport- og kommunikationsområdet.

Norges statsbaner finder forslaget interessant og håber, at udredningen resulterer i, at samfærdselspolitikken i de nordiske lande koordineres med henblik på at opnå en optimal fordeling mellem transportmidlerne for den grænseoverskridende trafik. Statsbanerne er interesserede i at følgende forhold undersøges med hensyn til konkurrencesituationen:

- forskellig afgiftspolitik for motorkøretøjer
- regulering af den internationale trafik (kvoteordninger),
- forskellige transportstøtteordninger,
- offentliggørelse af biltariffer (tilsvarende ordningen i Vesttyskland).

Det ville også være ønskeligt, at udredningen tog sigte på også at vurdere forhold som

- etablering af transithavne for oversøisk trafik til og fra Norden
- jernbanefærgers plads i transportbilledet.

Landslaget for reiselivet i Norge, med tilslutning fra *Norges automobil-forbund*, har ingen indvendinger mod den foreslåede undersøgelse, men understreger, at hvis den skal være af betydning, må den have et objektivi udgangspunkt.

2.2.5 Svenske udtalelser

Kommerskollegiet henviser til vigtige forandringer inden for trafikøkonomien som f. eks. de højere oliepriser, øget kapacitet ved landevejstransporter m. m. og tror, at den foreslåede udredning kunne være værdifuld. Udredningens direktiv burde udformes således, at udredningens resultater kan være grundlag for beslutninger i konkrete spørgsmål.

Statens planverk mener, at idet samarbejdet i transportspørgsmål allerede er godt udviklet, burde udredningen først og fremmest tage sigte på de konkrete problemer, som forslagsstillerne nævner, dvs. togfærgetrafikken mellem Sydfinland og Sverige, trafikken mellem Norden og Sovjetunionen samt udviklingen af togforbindelserne fra kontinentet over Helsingfors til Leningrad og videre. Eventuelt kunne et overskueligt billede af transportforholdene sammenfattes som grundlag for udredningen — en sammenfatning, der kunne bestå af en opdatering af *NORDTRANS*-udredningen.

Svenska kommunförbundet støtter forslaget med henblik på de interesser, som forbundet repræsenterer. Til trods for, at togforbindelserne vanskeliggøres bl. a. af forskellig sporbredde, findes problemer, som

berører trafikken mellem nærliggende regioner i de respektive lande. Til de eksempler, som forslagsstillerne fremfører, kunne udviklingen af containertrafikken og en togfærgeforbindelse mellem Göteborg og Frederikshavn føjes. Forbundet mener ikke, at der er behov for yderligere udredninger af færgetrafikken mellem Sverige og Finland. Derimod mener forbundet, at der er grund til at tage spørgsmålet op om samordning af transporterne til de forskellige svenske østersøhavne. Hverken NORDTRANS-udredningen eller den følgende diskussion har ført til en klar stillingtagen om Göteborg skal være nordisk transoceanisk centralhavn, selv om udviklingen er gået i den retning. Hensyn må også tages til landevejstrafikken og rigsregionernes udbygning. Til slut mener forbundet, at man gennem deludredninger over en længere periode burde kunne få et trafikøkonomisk helhedssyn på trafikken til og fra de nordiske lande.

Svenska hamnförbundet påpeger, at til trods for den vidtgående afgrænsning af undersøgelsen, som de fremførte motiveringer burde lede til, udmunder forslaget i en generel rekommandation om en udredning, men dog med særligt hensyn til jernbanetrafikken. Hamnförbundet understreger, at udviklingen af den trafik, som forslaget handler om, ikke mindst berører søfarten, der principielt har en del fordele på vedkommende relationer. Som eksempel nævnes søfartens fleksibilitet i forhold til jernbaner, såvel hvad angår linienettet som tilpasning til nye lasthåndteringsmetoder. Hamnförbundet giver forslaget sin tilslutning forudsat at udredningen gennemføres uden forudsætninger og trafikmiddel-neutralt. Udredningen burde behandle aktuelle problemer og lægge vægt på integrerede transporter og transportsystemer.

Göteborgs hamn venter med stor interesse på den foreslåede udredning og dens resultater. Ligesom Svenska kommunförbundet ønsker hamnen at følgende spørgsmål behandles i udredningen

- togfærge mellem Göteborg og Frederikshavn
- udviklingen af containertog til Göteborg fra Stockholm, Oslo og København og
- Göteborgs særstilling som nordisk transoceanisk centralhavn.

Hamnen fremfører, at preliminaire udredninger viser, at togforbindelserne Göteborg—Frederikshavn teknisk og økonomisk ville være fordelagtig, især som et transportalternativ for det skandinaviske erhvervsliv, idet en ny direkte togforbindelse med kontinentet ville åbnes. En udredning af denne sag i større sammenhæng betragtes som nødvendig. Hvad angår containertrafikken, ville det være værdifuldt at analysere, hvordan et system med hurtiggående containertog bedst kan opbygges og af hvilken betydning, det ville være for erhvervslivet.

Det påpeges, at NORDTRANS-udredningen og den påfølgende diskussion ikke klarlagde spørgsmålet om Göteborgs særstilling som nordisk transoceanisk centralhavn. Havnen er ikke bekendt med, om yderligere

udredninger er udført om spørgsmålet eller om Nordisk Ministerråds embedsmandskomité har sagen til behandling.

Näringslivets trafikdelegation har ingen indvendinger mod den foreslåede undersøgelse, forudsat at den ikke tager sigte på at begunstige nogen bestemt trafikform og udføres uden forudsætninger i forhold til de enkelte transportmidler. En sådan komplettering af NORDTRANS-udredningen vil være værdifuld for at klarlægge de ændringer, der er opstået i trafikmønstrer.

Sveriges redareförening henviser til de i Norden igangværende nationale trafikpolitiske udredninger og fremfører, at en udredning der omfatter hele området og det forbindelser med omverdenen ville være af interesse.

2.3. Remissudtalelser, der tager afstand fra forslaget resp. ikke ser noget behov for den foreslåede udredning

Nordens Faglige Samorganisation (NFS) vil ikke anbefale medlemsforslaget, idet dets intentioner burde kunne varetages inden for rammen af de trafikpolitiske samarbejdsorganer, der allerede findes. Nordisk Ministerråds samarbejde inden for transport, kommunikationer og trafikikkerhed er temmelig omfattende, og hensigten er at udvikle samarbejdet med henblik på behovet for rationelle og effektive transporter og kommunikationssystemer. Således diskuteredes bl. a. i 1974 erfaringerne af energikrisen på det trafikpolitiske område.

2.3.2. Danske udtalelser

Ministeriet for offentlige arbejder henviser til de undersøgelser og programarbejder, der netop er indledt i dansk-svensk samarbejde vedrørende person- og godstrafikken ad landevej med henblik på en samfunds- og driftsøkonomisk bedømmelse af de alternative muligheder for etablering af faste forbindelser over Øresund, og fremfører, at det ikke ville være hensigtsmæssigt på nuværende tidspunkt at påbegynde et udredningsarbejde som foreslået i medlemsforslaget.

Danske Statsbaner (DSB) henviser til de studier vedr. trafikaksen Skandinavien—Kontinentet, der for nærværende udredes under Den internationale Jernbaneunions (UIC) første kommission. DSB foreslår, at man — i stedet for at igangsætte et generelt udredningsarbejde — med udgangspunkt i aksestudiet gennemfører en undersøgelse af, hvilke samfundsmæssige konsekvenser en forbedring af såvel jernbanefartsstrukturen som materialet i den internordiske jernbanetrafik vil medføre.

Landsforeningen Danske Vognmænd finder ikke, at den foreslåede udredning er påkrævet for godstransportens vedkommende, idet man ikke anser, at NORDTRANS er forældet. Landevejstransporten af gods

mellem de nordiske lande foregår i henhold til overenskomsten af 3. maj 1971 om person- og godskørsel ad landevej. Da transporten er fritaget fra kvoter, kontingenteringer, antalsbegrænsninger etc., i modsætning til den internationale vejtransport, har landevejstransporten af gods mellem de nordiske lande udviklet sig i takt med samfundets behov herfor. Landsforeningen så hellere, at man i Nordisk Råd forsøgte at tage visse detailproblemer for den internordiske landevejstransport af gods op til behandling, f. eks. harmonisering af tilbagebetaling af moms.

2.3.3. Finske udtalelser

Handels- og industriministeriet tror ikke, at det ville være hensigtsmæssigt at transportere persontog mellem Stockholm og Åbo, da det er tilstrækkeligt at transportere passagerer og rejsegods.

Hvis togene skulle befordres, måtte færgekapaciteten nødvendigvis øges. Desuden har man allerede gjort investeringer i fartøjer, der i de nærmeste år vil forøge søtransportkapaciteten betydeligt mellem Finland og Vesttyskland. I energimæssig henseende er søtransporten den mest fordelaktige transportmetode pr. ton/km, og hvad Finland angår, efterstræber man, at turister fra Centraleuropa kommer med båd fra Vesttyskland. For godstransportens vedkommende fremfører ministeriet, at forsøget med togfærgetrafikken efter 1967, som man nu vil afvikle, kunne betragtes som et bevis for, at der ikke er noget særligt behov for togforbindelser mellem Sydfinland og Sverige.

Desuden findes der togfærgeforbindelser mellem Finland og Vesttyskland, således at transittransporterne næppe giver anledning til en togfærgeforbindelse med Sverige.

Luftfartsstyrelsen mener, at undersøgelser som tilsigter konkrete transportøkonomiske forbedringer er meget vigtige. Tyngdepunktet i den foreslåede udredning er ikke — i det mindste set fra finsk synspunkt — den rigtige. Hvis Nordisk Råd alligevel anser den foreslåede udredning for nødvendig, burde den omfatte alle trafikformer på lige fod. Kun på den måde kan det sikres, at udredningen repræsenterer den optimale situation i henhold til helheden.

Centralhandelskammaren deler forslagsstillernes mening om, at arbejdsfordelingen mellem transportformerne burde ordnes så hensigtsmæssigt som muligt og så fordelagtigt som muligt med henblik på omkostningerne, men fremfører, at der for nærværende findes omfattende oplysninger om trafikken i de nordiske lande og fra disse til andre lande. Hvis den foreslåede udredning skulle gennemføres, må det først præciseres, hvad oplysningerne skal bruges til, f. eks. hvordan udredningen skal bruges for at sænke trafikomkostningerne og effektivisere trafikinvesteringernes lønsomhed eller om udredningen skal gennemføres for at klarlægge transportforbrugernes og -udøvrernes behov og

ønsker. Kammaren er af den opfattelse, at jernbaneforbindelserne mellem Finland og det øvrige Norden kunne udvides ved nærmere at undersøge og udvikle omladningen. Samfundets transportpolitiske forholdsregler, der dirigerer såvel arbejdsfordelingen som skatte- og tarifpolitikken, burde grundes på de nettoomkostninger, som forbruget af de forskellige transportmidler forårsager for samfundet. Kammaren mener til slut, at den ikke kan anbefale forslaget.

Ålands landskapsstyrelse finder, at spørgsmålet om togforbindelserne ikke berører landskapet, idet trafikken vil gå forbi Åland. Passager- og bilfærgetrafikken såvel som flytrafikken til og fra Åland opfylder kravet om kapacitet og rimeligt prisniveau. For nærværende er den foreslåede udredning uaktuel for Ålands vedkommende.

Ålands redarförening r.f. giver udtryk for lignende synspunkter som landskapsstyrelsen her ovenfor. Det som eventuelt kunne forbedres, er tilpasningen af havneanlæg, arrangement i havne og den tilsluttende landtrafik til søtrafikken. Den foreslåede udredning er overflødig. På den anden side efterlyser foreningen foranstaltninger for at forbedre færgernes trafikforudsætninger, især hvad angår den tilsluttende landtrafik.

Finlands vederförening fremfører, at mange udredninger har været udført om færgetrafikken mellem Finland og Sverige, og at vedkommende rederier er godt kendt med trafikbehovet både hvad angår tog- og bilfærger. Foreningen ser ikke noget behov for den foreslåede udredning inden for rammen af den virksomhed, som foreningens medlemmer driver. Med henblik på usikkerheden vedrørende gennemførelsen af ELSA-projektet (Åbo—Helsingfors) og HELI-projektet (Helsingfors—østlig retning) drager foreningen hensigtsmæssigheden af den foreslåede udredning i tvivl.

Suomen kuorma-autoliitto r.y. (Finlands lastbilsforbund) henviser til, at det inden for Nordisk Råd i sin tid konstateredes, at NORDTRANS-planen ikke kunne gennemføres. Udgangspunktet for lastbilserhvervet i de enkelte nordiske lande er så forskelligt, at det næppe er muligt at skabe et fælles nordisk trafikområde eller at behandle trafikken fra Norden til andre lande i henhold til visse fællesnordiske trafikområdeprincipper. I Finland har man med et stramt trafiklicens-system opnået en effektiv kapacitetskontrol mens liberaliseringsbestrebelse i Sverige har ført til overkapacitet. Det foreliggende forslag kunne, hvis det blev gennemført, sprede overkapaciteten til andre lande. Det ville være absurd og skæbnesvangert, hvis trafikudøvere fra andre lande, inkl. nordiske, fik tilladelse til at komme til Finland og udøve transporter i landet samt international trafik (tredjelandstrafik). Behovet for transportkapacitet for transport af varer er stort mellem Finland og Sverige, men efterspørgslen har uden videre kunnet tilfredsstilles. Det gælder også transittrafikken til Sovjetunionen. Til slut anmoder forbundet

Nordisk Råds finske delegation om at foreslå, at medlemsforslaget tilbageses.

2.3.4. Norske udtalelser

Norges handelsstands forbund og *Norges industriforbund* henviser til *Transportbrukernes fellesorgans* udtalelse, hvori det fremføres, at man for nærværende ikke ser noget behov for yderligere udredninger om trafikken mellem de nordiske lande. Allerede foreliggende udredninger samt den løbende transportstatistik anses at være tilstrækkelig for det formål, som er antydnet i begrundelsen til medlemsforslaget. Spørgsmålet om jernbaneforbindelserne mellem Sydfinland og Sverige er såvidt specielt, at det burde udredes som en egen sag.

Norges rutebileierforbund (NRF) mener, at hvad angår den internordiske persontransport er der ikke behov for nogen udredning og henviser til myndighedernes kontrol med denne virksomhed. På gods-transportområdet har de nordiske landes myndigheder i stor udstrækning fulgt en liberal linie, og NRF mener, at transportmarkedet stort set har fået en transportøkonomisk rigtig udvikling. NRF finder det noget betænkeligt, at sigtemålet så tydeligt er at overføre transport til jernbaner til trods for, at det ikke altid er den bedste løsning. Med den skrappe internationale konkurrence nordisk erhvervsliv har, bør man vogte sig for at påtvinge erhvervslivet transportløsninger, som svækker konkurrenceevnen.

Norges lastebileier-forbund henviser til Nordisk Transportoverenskomst om person- og godstransport på vej og erhvervslivets gode samarbejde med den embedsmandskomité, som følger den løbende udvikling på området, og finder yderligere udredninger overflødige. Forbundet gør i denne forbindelse opmærksom på, at norske myndigheders nationale beslutninger ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til samarbejdsbestrebelse.

2.3.5 Svenske udtalelser

Statens järnvägar (SJ) påpeger, at for Sveriges del findes allerede vel etablerede togforbindelser til Norge og Danmark/kontinentet, som udbygges i takt med de markedsmæssige forudsætninger. Forslaget sigter i første række på forbindelserne mellem Sverige og Finland og især togforbindelser til Sydfinland eller togfærge. Togfærger mellem Värtan og Nådendal vil blive nedlagt i begyndelsen af 1976 på grund af manglende økonomiske forudsætninger for fortsættelse. SJ anbefaler, at den jernbanetransport, der har markedsmæssige forudsætninger, befordres via Haparanda/Torneå. SJ har besluttet at gennemføre visse rationaliserings- og kapacitetsøgende foranstaltninger i Haparanda. For specielle transportobjekter kan andre løsninger være af interesse for SJ, f.eks. kombinerede jernbane- og færgetransporter med enhedslastteknik.

Finland har en veludviklet færgetrafik til Sverige og kontinentet, som sandsynligvis vil blive yderligere ekspanderet og udbygget i større grad på Ro-Ro-teknikken. Til slut mener SJ, at der ikke findes driftsøkonomiske forudsætninger for at etablere og udvikle jernbaneforbindelser mellem Sverige og Sydfinland med henblik på herskende konkurrenceforhold med færge/bådtrafik.

Sjöfartsverket konstaterer, at forslagsstillerne først og fremmest ønsker at få klarlagt, om der findes forudsætninger for at øge jernbanetrafikken mellem de enkelte lande og især mellem Sverige og Sydfinland. *Sjöfartsverket* henviser til, hvor dyrt det er at flytte jernbanevogne over lang afstand på søen og at sporbredden desuden er forskellig i Finland og Sverige. Verket har vanskelighed ved at tro, at forbindelsen ville være attraktiv nok til at svare til de investeringer og omkostninger der ville være nødvendige.

Luftfartsverket fremfører, at det ikke fremgår af medlemsforslaget, hvordan den foreslåede undersøgelse skal organiseres, hvordan den skal finansieres eller hvilke trafikmidler, den skal omfatte. Verket er ikke enig i, at flytrafikken Stockholm—Helsingfors efter energikrisen befinder sig omtrent ved lønsomhedsgrænsen. SAS og Finnair har kunnet kompensere for de højere oliepriser gennem at forhøje sine priser uden at trafikken eller øgningstakten er gået ned. Verket finder det vanskeligt, på grundlag af det, som præsenteres i medlemsforslaget, at bedømme, om den foreslåede udredning burde gennemføres eller ikke, men fremfører, at der ikke er behov for en nordisk undersøgelse af jernbaneforbindelserne mellem Sverige og Sydfinland. Verket gør opmærksom på det projekt, som udføres inden for Nordplan "Transportsystemer i de nordiske lande", som omfatter bl. a. en kortlægning af forbindelsesmulighederne med forskellige trafikmidler mellem ca. 80 nordiske byer. Den ventes at foreligge høsten 1975. Resultaterne af denne inventering burde afventes, før stilling tages til den foreslåede fælles nordiske udredning. Hvis man beslutter at udføre den, bør den i første omgang begrænses til at præcisere behov og omfang, hensigt, ventede resultater og koordinering med andre udredninger m. m.

Trafikpolitiska utredningen gør opmærksom på, at valget af trafikmiddel afhænger af mange forskellige faktorer, og at selve trafikomkostningerne er af underordnet betydning (andre faktorer er bl. a. tid, regularitet, skadefrekvens etc.). På grund af den forskellige sporbredde i Finland og Sverige er nogen form af omlastning påkrævet, hvilket medfører tidstab og skaderisiko. Disse problemer kan mindskes ved at satse på kombinerede transporter og enhedslastteknik, hvilket udredningen foreslår for Sveriges vedkommende (Trafikpolitik SOU 1975: 66). Persontrafikken med togfærger har sandsynligvis også små muligheder for at hævde sig med nuværende persontrafikalternativer. Den foreslåede udredning har efter den trafikpolitiske udrednings mening meget små

muligheder for at påvirke udviklingen, som bestemmes af direkte aftaler og samarbejde mellem transportudøvere og -købere, der på sin side er grundlag for udarbejdelse af systemer der passer til de forskellige transportopgaver.

Svenska åkeriförbundet påpeger, at godstransporten på vej mellem de nordiske lande er forholdsvis fri og burde udvikles i overensstemmelse med markedsmæssige principper. Med den nordiske vejtrafikoverenskomst har man stort set opnået **NORDTRANS**-udredningens mål vedrørende den internordiske trafik. Idet embedsmandskomiteen følger den løbende udvikling, mener forbundet ikke, at der er behov for den foreslåede udredning.

2.4. *Remissudtalelser, der ikke tager standpunkt til forslaget*

Danmark:

Handelsministeriet
Provinshandelskammeret
Håndværksrådet
Danmarks Rederiforening
Københavns Frihavns-Aktieselskab
Københavns Kommune
Amtsrådsforeningen i Danmark
Kommunernes Landsforening
Sterling Airways

Norge:

Kommunaldepartementet
Miljøverndepartementet
Norske kommuners sentralforbund
Ruteskibenes rederiforening

3. *Trafikudvalget*

Forslagsstillernes motiveringer for en transportøkonomisk udredning vedrører hovedsagelig jernbaneforbindelserne mellem Sydfinland og Sverige. Udvalget er opmærksom på, at 1976-01-01 er togfærgetrafikken mellem Värtan (Stockholm) og Nådendal (Åbo), på grund af manglende økonomiske forudsætninger for fortsat drift, nedlagt. Denne trafik blev indledt i 1967 i et samarbejde mellem de finske og svenske jernbaner. Trafikudvalget beklager nedlæggelsen.

I denne forbindelse noterer udvalget, at SJ har besluttet at gennemføre rationaliserings- og kapacitets-øgende foranstaltninger i Haparanda for at forbedre jernbaneforbindelserne mellem Sverige og Finland.

Udvalget er enig med forslagsstillerne i, at samfærdsel udgør en stadig større del af samfundsøkonomien, og at en fornuftig og målbevidst trafikpolitik er vigtig, ikke mindst med baggrund i de store investeringer, som ofte er forbundet med trafiksektoren.

De remissinstanser, som støtter den foreslåede transportøkonomiske

udredning understreger, at den vil kunne blive et vigtigt værktøj for beslutninger om fremtidige trafiknormer, bl. a. med henblik på forandringer, der kan opstå inden for transportøkonomien. Remissinstanser, som ikke ser noget behov for udredningen er af den opfattelse, at medlemsforslagets intentioner burde kunne varetages inden for rammen af det allerede pågående nordiske trafikpolitiske samarbejde, som bygger på overenskomsten af 1971 om samarbejde på transport- og kommunikationsområdet.

Trafikudvalget deler forslagsstillernes opfattelse, at en trafikøkonomisk udredning formentlig vil vise, at arbejdsfordelingen mellem de forskellige trafikmidler ikke er økonomisk optimal, d. v. s. at transporter ikke altid udføres på den mest prisbillige måde.

Hvad godstransporter angår, er andre faktorer end prisen også afgørende ved valg mellem transportalternativer. Lageromkostninger og forsikringsomkostninger er i denne forbindelse vigtige ligesom trafikens regularitet og eventuelle omlastninger m. m. I den svenske trafikpolitiske udrednings betænkning (SOU 1975: 66) fremføres, at omkostningerne for selve godstransporten er af underordnet betydning.

Desuden gøres der opmærksom på, at den foreslåede trafikøkonomiske udredning kun ville have små muligheder for at påvirke udviklingen, idet den bestemmes af direkte aftaler og samarbejde mellem transportudøvere og -forbrugere, som på sin side er grundlag for udarbejdelse af systemer, der passer til de forskellige transportopgaver.

Trafikudvalget er opmærksom på, at der inden for Nordplan udføres et projekt, transportsystemer i de nordiske lande, som omfatter kortlægning af forbindelsesmuligheder med forskellige trafikmidler mellem 84 tætbeboede nordiske områder. I denne undersøgelse lægger Nordplan vægt på transportstandarden d. v. s. hvor mange tætbeboede områder i de andre lande, der kan besøges fra hjemstedet i løbet af én dag. Af regionalpolitiske, sociale og velfærdspolitiske synspunkter ønsker man med en sådan undersøgelse at modvirke de tendenser som udelukkende økonomiske synspunkter medfører, d. v. s. at stærke trafikforbindelser forstærkes og svage svækkes.

I medlemsforslaget henvises til NORDTRANS-udredningen som på initiativ af trafikudvalget blev udarbejdet i årene 1968/69. Hensigten med den var at give baggrund til og platform for en fælles nordisk transportpolitik. Forslagsstillerne udtaler, at den foreslåede udredning til en vis grad ville kunne betragtes som en fortsættelse af NORDTRANS.

Trafikudvalget anser NORDTRANS-udredningen for ikke at være forældet, men er enig i, at den regelmæssigt burde opdateres, bl. a. med henblik på større forandringer inden for transportsektoren (som f. eks. oliekrisen). I denne forbindelse er udvalget opmærksom på, at der i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 24. session (C1/1976) fremføres, at Nordisk embedsmandskomiteé for transportspørgsmål (NET)

vil søge at etablere en permanent kontakt mellem Nordisk udvalg for samfærdselsstatistik, hvor de enkelte landes statistikstyrelser er repræsenteret, og NET, hvor landenes trafikministerier ("forbrugerne" af transportstatistik) er repræsenteret. En sådan kontakt vil skabe muligheder for, at det fortsatte harmoniseringsarbejde på transportstatistikområdet kan udformes under hensyn til de særlige behov, som affødes af det nordiske samarbejde på transportområdet. Ligeledes mener NET, at der herigennem ville være skabt mulighed for en videreudvikling af de analyser, der blev foretaget ved udarbejdelsen af NORDTRANS-udredningen.

Med henvisning til det, som er sagt ovenfor, foreslår trafikudvalget, at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsforslaget om en transportøkonomisk udredning om trafikken mellem de nordiske lande og fra disse til andre lande.

København, den 19. januar 1976

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Leif Glensgård (FP)

Gils Guðmundsson (Ab)

Gustav Holmberg (V)

Håkon Kyllingmark (H)

Reidar T. Larsen (SV)

Bror Lillqvist (Sd)

Sven Mellqvist (s)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Folke Woivalin (ÅS)

Formand

Medlemsförslag

om enhetliga nordiska regler för offentlig upphandling

(Väckt av Gunnar Helén, Eric Krönmark och Ib Stetter)

Ett led i strävan att främja den internationella handeln har under hela efterkrigstiden varit att söka minska olika slag av handelshinder. Till följd av allmänna tullsänkningar och genom att tullunioner och frihandelsområden bildats, har de direkta handelshindrens betydelse minskat och uppmärksamheten alltmer förts över till de indirekta handelshindren, t. ex. tekniska föreskrifter.

Ett område inom vilket indirekta handelshinder spelar en stor roll är den offentliga upphandlingen. Beroende på olika regeringars restriktiva politik har relativt få framsteg uppnåtts. Då en stor och ökande del av bruttonationalprodukten i de nordiska länderna faller inom den offentliga sektorn, inses lätt vilka konsekvenser eventuell diskriminering från regeringars sida medför för utländska producenter, som försöker konkurrera med inhemska tillverkare. Motiven för att med offentliga uppköp gynna inhemska produkter är främst hänsynen till betalningsbalansen, till den nationella säkerheten och till sysselsättningen. Metoderna att tillgodose denna politik varierar från officiella bestämmelser, t. ex. att offentliga organ måste köpa inhemska produkter, om dessas pris ej överstiger utländska med mer än ett visst procenttal, till inofficiella metoder som selektiva anbudsförfaranden, varigenom endast ett begränsat antal producenter ges tillfälle att lämna anbud, att begränsa publiciteten angående offentliga anbud eller t. o. m. helt avstå från anbuds-förfarande och utnyttja fasta kontrakt med vissa leverantörer respektive entreprenörer.

Frågan om samordning av reglerna för den offentliga upphandlingen i olika stater och tillämpningen av gemensamma principer för denna har behandlats i flera internationella organisationer. Vad gäller bindande regler har man kommit längst inom EFTA. I EFTA-konventionens artikel 14 anges att de offentliga företagen och myndigheterna skall avveckla eventuella bestämmelser som ger den inhemska produkten skydd eller innebär diskriminering gentemot företag i andra medlemsländer. Med "offentliga företag" avses organ som staten har befogenhet att kontrollera. Bestämmelserna innefattar alltså inte landsting och kommuner. Bestämmelserna äger endast tillämpning för varor som åtnjuter rätt till EFTA-behandling, vilket innebär att de flesta jordbruksvaror samt byggnads- och anläggningsarbeten inte omfattas av reglerna.

EFTA:s ministerråd har framhållit att EFTA-avtalet ej ger stöd för diskriminatorisk eller skyddande användning av upphandling som ett led i regionalpolitiken eller i den ekonomiska politiken. Undantag från reglerna har dock diskuterats inom EFTA och ofta ansetts tillåtliga när det gällt beställningar som lagts ut i sysselsättningsfrämjande syfte och när beställningar sker som ett led i strävandena att främja den inhemska industrins utveckling på tekniskt avancerade områden med höga utvecklingskostnader.

EG:s samarbete på upphandlingsområdet befinner sig i ett inledningskede. Arbetet synes fortsätta mot skapandet av ett regelsystem för en icke-diskriminatorisk marknad för EG:s medlemsländer. Rådet har bl. a. antagit två direktiv. Det ena avser avskaffande av diskriminerande regler som inskränker möjligheterna att delta i anbudsförfaranden avseende offentliga arbeten och det andra samordning av reglerna för infordrande av anbud på offentliga arbeten. Direktiven synes även omfatta de kommunala myndigheternas upphandling. Entreprenader överstigande visst belopp skall publiceras i gemenskapens Journal Officiel.

Inom OECD har en arbetsgrupp på uppdrag av handelskommittén utarbetat ett dokument som fått formen av ett utkast till avtal eller konvention om offentlig upphandling. Liksom EFTA-reglerna omfattar de av arbetsgruppen föreslagna bestämmelserna endast varor och ej tjänster. Huvudregel är att regeringarna skall grunda sin inköspolitik och praxis på inköpsområdet på principen om icke-diskriminering gentemot utländska varor och leverantörer. I förslaget ägnas stort utrymme åt publiceringsregler bl. a. vad avser den information som erfordras för att inkomma med anbud och om de kriterier enligt vilka anbudena bedöms.

På *nordiskt plan* behandlades frågan om offentlig upphandling som en del av Nordek-arbetet. Liksom inom EG avsågs de tilltänkta Nordek-bestämmelserna omfatta offentliga inköp både av varor och tjänster. I utkastet till Nordek-avtalet fanns ett kapitel om statliga stödåtgärder samt om offentlig upphandling och offentliga arbeten. I förarbetena till Nordek framhölls att man borde eftersträva att offentliga eller privata åtgärder som begränsade eller snedvred villkoren för konkurrensen mellan nordiska företag undanröjdes i den mån det inte av särskilda skäl rådde enighet om att konkurrenshänsyn måste vika för andra hänsyn.

Enhetliga konkurrensförhållanden och ett rationellt utnyttjande av produktionsresurserna förutsatte gemensamt förfarande i fråga om statliga stödåtgärder samt om offentlig upphandling och offentliga arbeten. De nordiska länderna skulle därför enligt avtalsförslaget avstå från alla sådana statliga stödåtgärder som snedvrider konkurrensvillkoren för företagen i de olika nordiska länderna. Vidare skulle länderna i fråga om offentlig upphandling och offentliga arbeten tillämpa en likaställ-

ningsprincip så att diskriminering mellan varor från de nordiska länderna eller mellan dessas medborgare eller juridiska personer undveks.

Nordiska ministerrådet skulle fastställa allmänna riktlinjer för offentlig upphandling och offentliga arbeten. I riktlinjerna borde bl. a. klargöras under vilka omständigheter undantag från likställningsprincipen kunde göras t. ex. av hänsyn till regional- och sysselsättningspolitiken och den ekonomiska politiken i övrigt.

I den mån statliga myndigheter inte hade befogenhet att bestämma över kommunala eller andra icke-statliga myndigheters handläggning av frågor om offentlig upphandling, offentliga arbeten och kommunala stödåtgärder, skulle man verka för att bestämmelserna tillämpades även av dessa organ.

Ett längre gående nordiskt samarbete vad gäller den offentliga upphandlingen än inom EFTA skulle ha utgjort en organisk del i den ekonomiska integration som Nordek avsåg. Även om Nordek ej förverkligats synes skäl föreligga att överväga om ej de nordiska regeringarna borde kunna ta större hänsyn till grannländernas intressen vid offentliga beställningar och uppköp.

Samtidigt är det ett önskemål att de regler för offentlig upphandling som man kan komma överens om inom Norden inte försvårar de nordiska ländernas medverkan i ett europeiskt eller globalt system för offentlig upphandling.

I sammanhanget är av intresse att påpeka att Nordiska ministerrådet redan uppmärksammat frågan om offentliga entreprenader och tillsatt en arbetsgrupp för att utreda bl. a. frågor om statliga entreprenadkontrakt och anbudsregler på byggområdet, varvid man på tjänstesektorn sålunda berör frågan om upphandlingsregler.

Den offentliga sektorns expansion har redan nämnts som en anledning att ägna ökad uppmärksamhet åt den offentliga upphandlingen. Då Norden fungerar som en gemensam arbetsmarknad torde diskriminerande offentlig inköpspraxis ej kunna motiveras med hänsyn till den inhemska arbetsmarknaden. Det ökande regionala samarbetet, särskilt inom nordiska gränsregioner, skulle gynnas av att lokala myndigheter bedömde offerter från båda sidor av en gräns efter samma kriterier.

Vad särskilt beträffar kommunernas upphandling föreligger stora svårigheter att få en inblick i hur den fungerar, då statistik i regel saknas. I den mån publicering av inbjudan till anbudsgivning förekommer, sker det i form av annonsering i lokalpressen. Ofta torde inbjudan gå till en begränsad krets av leverantörer, varvid leverantör från annat nordiskt land — om ej särskilt inbjudits — ej har tillfälle att inkomma med anbud. I synnerhet byggnadsentreprenader placeras oftast hos inhemska företag.

Så länge myndigheter och andra offentliga organ har möjlighet att fritt välja mellan att tillämpa öppet eller slutet anbudsförfarande, torde

möjligheterna att komma till rätta med diskriminerande praxis i den offentliga upphandlingen vara begränsade.

Betecknande är att i inget av de gällande internationella regelsystem som ovan refererats har intagits någon bestämmelse att öppet anbuds-förfarande med publicering skall tillämpas. En bestämmelse härom på nordiskt plan skulle innebära ett avsevärt steg framåt. I alla händelser bör det vara möjligt att införa bestämmelse att inbjudan till anbud vid öppet förfarande skall publiceras i en viss — nationell eller nordisk — publikation.

En utredning av frågan om upphandlingsregler skulle kunna anför-tros den ovan nämnda arbetsgruppen.

Mot bakgrund av vad som sagts hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att genomföra enhetliga och ickediskri-minatoriska bestämmelser vid offentliga uppköp inom Norden.

Stockholm och Köpenhamn den 6 juni 1975

Gunnar Helén (fp)

Eric Krönmark (m)

Ib Stetter (KF)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 790)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 26. januar 1976 i København.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A464/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å gjennomføre ensartete og ikke-diskriminerende bestemmelser ved offentlige innkjøp innen Norden.

Forslagsstillerne peker på at gjennom hele etterkrigstiden har et ledd i bestrebelsene på å fremme den internasjonale handel vært å minske ulike former for handelshindringer. Som følge av de foretatte generelle tollreduksjoner og iverksatte tollunioner er de indirekte handelshindringer blitt viet større oppmerksomhet.

Ett område som i denne forbindelse spiller en stor rolle, er den offentlige innkjøpsvirksomhet. Spørsmålet om en samordning av reglene for denne virksomhet i de ulike stater og en tillem্পning av felles prinsipper for denne er blitt behandlet i flere internasjonale organisasjoner.

I EFTA-konvensjonen angis bl.a. at de offentlige foretak og myndigheter skal avvikle eventuelle bestemmelser som gir beskyttelse for innenlandske produkter eller innebærer diskriminering mot foretak i andre medlemsland. Bestemmelsene i konvensjonen får bare anvendelse for varer som nyter rett til såkalt EFTA-behandling, hvilket innebærer at de fleste jordbruksvarer samt bygg- og anleggsarbeider ikke omfattes av reglene.

EF-samarbeidet på anbudsområdet befinner seg i den innledende fase.

I OECD har en arbeidsgruppe utarbeidet et dokument som har fått formen av et utkast til avtale eller konvensjon om offentlige anbud. Denne omfatter imidlertid bare varer og ikke tjenester.

I utkast til Nordøk-avtalen var det et kapittel om statlige støttetiltak, samt om offentlige anbud og offentlige arbeider. Det var meningen at samarbeidet med hensyn til offentlige anbudsvirksomhet skulle gå lengere enn i EFTA og skulle utgjøre en organisk del av den økonomiske integrasjon som Nordøk tok sikte på.

Forslagsstillerne påpeker videre at Nordisk Ministerråd allerede er oppmerksom på spørsmålet om offentlige entreprenørarbeider og har nedsatt en arbeidsgruppe for å utrede bl.a. spørsmål om statlige entreprenørkontakter og anbudsregler på byggområdet, hvorved en på tje- nestesiden således berører spørsmålet om regler for arbeidsvirksom- het.

Til slutt anføres at i ingen av de gjeldende internasjonale regelverk som er referert ovenfor, er det inntatt noen bestemmelse om at åpen anbudsinnhenting med publisering skal anvendes. En bestemmelse her- om på nordisk plan ville innebære et betydelig skritt fremover. I alle tilfeller bør det være mulig å innføre bestemmelse om at åpne anbuds- innbydelse skal publiseres i visse — nasjonale eller internasjonale — publikasjoner.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjo- ner:

Nordiske

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)

Danske

Boligministeriet
Administrationsdepartementet
Handelsministeriet
Indenrigsministeriet
Ministeriet for offentlige arbejder
Generaldirektoratet for statsbanerne
Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet
Grosserer-Societetet
Provinshandelskammeret
Industrirådet
Entreprenørforeningen
Amtsrådsforeningen i Danmark
Kommunernes Landsforening

Finland

Trafikministeriet
Handels- och industriministeriet
Arbetskraftsministeriet
Byggnadsstyrelsen
Centralhandelskammaren
Statens upphandlingscentral
Finlands industriförbund
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Finlands stadsförbund

Norge

Finansdepartementet
Forsvarsdepartementet

Industridepartementet
 Samferdselsdepartementet
 Norges vassdrags- og elektrisitetvesen
 Riksrevisjonen
 Norges eksportråd
 Norske kommuners sentralforbund
 Norges handelstands forbund
 Norges industriforbund

Sverige

Statskontoret
 Byggnadsstyrelsen
 Riksrevisionsverket
 Kommerskollegium
 Näringsfrihetsombudsmannen
 Överstyrelsen för ekonomiskt försvar
 Arbetsmarknadsstyrelsen
 Statens industriverk
 Teknikupphandlingskommittén
 Sveriges exportråd
 Stockholms handelskammare
 Skånes handelskammare
 Handelskammaren i Göteborg
 Svenska kommunförbundet
 Svenska landstingsförbundet
 Sveriges grossistförbund
 Sveriges industriförbund
 Svenska arbetsgivareförbundet (SAF)
 Sveriges mekanförbund
 Svenska byggnadsentreprenörföreningen

Nedenfor refereres først de uttalelser som stiller seg positivt til medlemsforslaget, deretter de negative og til slutt de svar hvor vedkommende instans stiller seg avventende eller avstår fra å uttale seg.

Remissinstanser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget eller som ikke vil gå imot det.

Nordiske:

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) kan i prinsippet slutte seg til den oppfatning at beslutning om nordisk offentlig anbudsvirksomhet ikke bør styres av diskriminerende regler mot annet nordisk land. Samtidig må det imidlertid sterkt understrekes at denne virksomhet bør underordnes mer generelle politiske vurderinger. Således bør sysselsettings-, industri- og regionalpolitiske målsetninger gis avgjørende innflytelse på den offentlige anbudsvirksomhets innretning og omfang.

Danmark:

Entreprenørföreningen vil ikke motsette seg at det gjennomføres et utredningsarbeid vedrørende mulighetene for å gjennomføre ensartete

ikke diskriminerende bestemmelser ved offentlige innkjøp i Norden.

Grosserer-Societetet vil hilse velkommen et felles nordisk initiativ for så vidt angår den offentlige innkjøpsvirksomhet, men ser ingen grunn til at dette initiativs virkninger på forhånd skal begrenses til de nordiske land.

Først og fremst bør det være en koordinert nordisk holdning under det pågående arbeid i OECD. Hvis dette arbeid trekker ut eller bestemmelsene blir for vage, bør de nordiske land ta sikte på å få EFTA-landene til å "koble på" det forslag om koordinering av de offentlige innkjøpsprosedyrer som er under arbeid i EF.

Industrirådet støtter medlemsforslaget. Det kan også tilføyes at rådet også støtter bestrebelsene for å oppnå ensartete regler for offentlige innkjøp i EF.

Finland:

Trafikministeriet støtter medlemsforslaget. Dette standpunkt er basert på uttalelser som er avgitt av post- og telegrafstyrelsen, jernvägsstyrelsen og väg- og vattenbyggnadsstyrelsen.

Finlands stadsförbund mener at en bør støtte alle bestrebelsene på å trygge medlemskommunenens fordelaktige innkjøp. Hensyn må imidlertid tas til sysselsettingen, hvor uteblivelsen av et viktig innkjøp kan invirke direkte på sosialutgiftene. Handelshindringer bør unngås, men det er ikke grunn til å gjøre det slik at kommunenes totale økonomi blir skadelidende.

Forbundets oppfatning er at forslaget er verd å støtte, hvis en samtidig tar hensyn til det kommunale selvstyre og dets spesielle forhold.

Finlands industriförbund og *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* peker på at de nordiske lands arbeid med henblikk på å utvikle den offentlige innkjøpsvirksomhet begrenses av tilsvarende arbeid i internasjonale organisasjoner. Det har vist seg at problemene har vært mangfoldige og det har vært et tidkrevende arbeid i disse organisasjoner å finne løsninger. Vanskelighetene på nordisk nivå synes ikke å være meget mindre.

Det bør overveies om det ikke er vektige grunner til at de nordiske land skal begynne å påskynde den utvikling som er igang på internasjonalt plan. Særlig bør en ta i betraktning de muligheter som de nordiske land har for innen EFTA-bestemmelsene å skape et nordisk anbudssystem uten diskriminering mot andre EFTA-land. Avvikelser skulle kunne tillates på grunn av sysselsettings-, regionalpolitiske samt betalingsbalansegrunner.

De to forbund foreslår videre at mulighetene skal utredes for ved hjelp av informasjonsvirksomhet å fremme fremskaffelsen av opplysninger om offentlig innkjøpsvirksomhet i de nordiske land.

Norge:

Finansdepartementet uttaler at det synes vanskelig for Norden som helhet å få etablert felles regler for offentlige innkjøp. Det vil imidlertid ut fra det alminnelige ønske om utvidelse av det nordiske økonomiske samarbeid være nyttig å utrede nærmere mulighetene for å gjennomføre felles regler for offentlige innkjøp i Norden.

Forsvarsdepartementet har for sin del ingen innvendinger mot forslaget, som må antas å sikre tilstrekkelig konkurranse om forsvarsleveransene.

Samferdselsdepartementet har ingen merknader til at medlemsforslaget blir utredet. Saken har vært forelagt for underliggende etater. Disse har ikke hatt prinsipielle innvendinger mot forslaget.

Norske kommuners sentralforbund har heller ikke noe å bemerke til at spørsmålet blir utredet.

Norges Eksportråd peker på at til tross for de internasjonale bestrebelser som er gjort for å skape ikke diskriminering når det gjelder offentlige innkjøp, har enkelte lands etablerte fremgangsmåte i forbindelse med innhenting av anbud medført en faktisk fortsettelse av diskrimineringen.

Hensynet til sysselsettingen er utvilsomt den mest vanlige motivering for forskjellsbehandlingen. Denne motivering burde skyves i bakgrunnen når det gjelder de nordiske land i og med at en har et felles arbeidsmarked.

Eksportrådet vil generelt slutte seg til tanken i det foreliggende medlemsforslag.

Sverige:

Stockholms handelskammare, Handelskammaren i Göteborg, Skånes handelskammare, Sveriges mekanförbund og Svenska byggnadsentreprenörföreningen har avgitt uttalelser til Kommerskollegium om medlemsforslaget. Samtlige av disse fem remissinstanser støtter forslaget, men flere av dem har samtidig understreket betydningen av at det under utredningsarbeidet tas hensyn til den samordning som kan bli aktuell i en større internasjonal sammenheng.

Byggnadsstyrelsen har ikke noe å innvende mot at bestemmelsene om statlige myndigheters anbud blir gjort ensartete i de nordiske land. Når det gjelder anbudsinnhenting, er det mange tilfelle innen byggområdet der anbudsinnbydelser ikke kan skje generelt ved annonsering, men gjennom skrivelser for at konkurransen skal bli tilfredsstillende.

De gjeldende bestemmelser for bygg-, installasjons- og anleggssentrepriser av 1972, som anvendes av de statlige myndigheter inneholder intet som diskriminerer mot utenlandske foretak. Tilsvarende bestemmelser finnes i de øvrige nordiske land. Skal en oppnå ensartete entre-

prisebestemmelser vil det kreve forhandlinger mellom berørte parter i de nordiske land. Det vil medføre urimelig arbeidsinnsats for å nå full ensartethet.

Byggnadsstyrelsen har ikke noe å innvende mot at ensartete og ikke diskriminerende anbudsbestemmelser utredes. Når det gjelder entreprisedokumentene er en slik utredning ikke meningsfylt.

Statskontoret har i prinsippet ikke noe å innvende mot at en utredning i samsvar med medlemsforslaget gjennomføres. Innen det området hvor kontoret har et anbudsansvar, anses det ikke å foreligge noe utredningsbehov for Sveriges vedkommende.

Näringsfrihetsombudsmannen uttaler at selv om bredest mulig oppslutning omkring regler for offentlig anbud tilstrebes, behøver det pågående arbeid på det internasjonale plan ikke hindre tilsvarende kartlegging av forholdene i Norden. Dette er særlig tilfelle fordi medlemsforslaget tar sikte på en lengre gående samordning av anbudsreglene, bl. a. omfattende endog kommunale anbud. Utredningsarbeidet bør imidlertid skje under hensyntagen til tilsvarende arbeid i andre internasjonale organer.

Statens industriverk støtter forslaget om å utrede mulighetene for å gjennomføre ensartete nordiske regler for offentlige anbud. Utredningen bør ikke begrenses til å behandle de muligheter som finnes for å harmonisere reglene, men bør endog søke å belyse konsekvensene av slike tiltak. I denne sammenheng er det vesentlig å klarlegge konkurransedyktigheten hos industribransjer i de ulike land og bedømme virkningene for ulike bransjer og regioner, samt effekten fra et forsyningsberedskapssynpunkt av en strikt anvendelse av ensartete og ikke diskriminerende bestemmelser ved offentlige anbud i Norden.

Sveriges exportråd peker på den sterkt ekspanderende offentlige sektor og dens økende anbudsvirksomhet, som medfører at svenske eksportforetak i økende utstrekning får stat, fylker og kommuner i andre nordiske land som interesserte mottakergrupper for sine produkter. Manglende felles regler har vært en hindring, idet svenske interesser diskrimineres til fordel for de andre lands egne industrier.

Forholdet kan sies å stå i strid med EFTA-konvensjonens artikkel 14 og har også vært påtalt. Exportrådet mener at en bør bestrebe seg på å oppnå harmoniserte liberale anbudsregler innen hele EFTA/EF-området. Rådet finner det positivt at en på nordisk side påbegynner dette arbeid. Samtidig er det viktig at det nordiske samarbeid ikke står i strid med våre forpliktelser i andre internasjonale organisasjoner som EF, OECD og GATT.

Exportrådet støtter derfor medlemsforslaget.

Svenska kommunförbundet har ingen innvendinger mot den foreslåtte utredning.

Sveriges industriförbund viser til at den offentlige sektor er under

ekspansjon i de fleste europeiske land, hvorfor offentlig anbud vil øke i omfang.

På denne bakgrunn er det særskilt viktig at alle forsøk på harmonisering av reglene for offentlige anbud gis full støtte. Det er naturlig å begynne dette arbeid i den nordiske kretsen. Det må imidlertid fremholdes at eventuelle nordiske regler må utformes etter samme retningslinjer som dem EF, EFTA og OECD følger.

Industriforbundet støtter derfor medlemsforslaget.

Sveriges grossistförbund er enig i at et regelsystem etableres som muliggjør konkurranse på like vilkår mellom innenlandske og utenlandske foretak i forbindelse med statlige og kommunale anbud. Selv om det endelige målet bør være et internasjonalt regelsystem, mener forbundet at betydelige fordeler skulle kunne oppnås allerede gjennom en overenskomst om ensartete og ikke diskriminerende anbudsregler i de nordiske land.

Grossistförbundet støtter derfor medlemsforslaget.

Remissinstanser som går imot medlemsforslaget

Danmark:

Administrationsdepartementet viser til at offentlig anbudsinnhenting (licitation) bare skal anvendes på bygge- og anleggsområdet. En tilsvarende utbudsform når det dreier seg om alminnelige innkjøp, kalles "åpent udbud, offentlig udbud eller offentlig tilbudsinnhenting."

Hva bygg- og anleggsområdet angår vises til Boligministeriets uttalelse.

For så vidt angår alminnelige innkjøp ansees medlemsforslaget overflødig idet EF-landene er påbudt å oppheve alle foranstaltninger som virker diskriminerende overfor leverandører fra andre medlemsland. I Handelsministeriets sirkulærskrivelse nr. 62 av 29. mars 1973 er det anført at offentlig innkjøp bør legges slik til rette at også varer fra Norge, Sverige, Portugal og Sveits blir behandlet etter samme prinsipper som varer fra EF-landene.

Hva angår det "offentlige udbud" kan forøvrig bemerkes at dette er en sjelden anvendt form, når det dreier seg om alminnelige innkjøp, idet man normalt foretrekker en begrenset tilbudsinnhenting.

Handelsministeriet uttaler seg bare om det offentlige innkjøpsvirksomhet. På samme måte som Sverige, Norge, Finland og Island er bundet av EFTA-konvensjonens regler i artikkel 14 vedrørende forbud mot diskriminering til fordel for innenlandsk produksjon, er Danmark bundet av Roma-traktaten og de direktiver som er utstedt i medhold av denne. Det vises i denne forbindelse til Handelsdepartementets sirkulærskrivelse av 29. mars 1973.

Danmark har deltatt i forhandlingene om et direktivforslag om sam-

ordning av fremgangsmåtene ved offentlige innkjøp. Landet vil ikke bli forpliktet til å diskriminere mot tredje-land, men forholdet til disse søkes regulert gjennom de forhandlinger som finner sted i OECD med henblikk på å komme fram til en internasjonal avtale på dette område.

Såvel i EFTA som i OECD vedrører samarbeidet kun innkjøpsområdet.

En koordinering av de nordiske lands innkjøpsregler bør etter Handelsministeriets oppfatning søkes oppnådd ved å medvirke til at de pågående forhandlinger i OECD fremmes mest mulig.

Under disse forhold mener ministeriet at iverksettelse av en særlig nordisk utredning på dette område vil være overflødig og kompliserende dublering av et nordisk samarbeid i internasjonal regi.

Danske statsbaner meddeler at for så vidt angår DBS's bygg- og anleggsvirksomhet er det intet til hinder for at anbudsinnbydelser annonseres i nordiske dagblad eller tidsskrifter. Sett fra et innkjøpsmessig synspunkt er DSB interessert i at fri konkurranse utover landegrensene fremmes mest mulig. Dette gir DSB mulighet for å oppnå optimale innkjøp. DSB er derfor tilfreds med at det ikke finnes danske regler som gir nasjonal varer preferansestilling.

DSB's innkjøpsprosedyre er således ikke basert på "licitationslovens" bestemmelser. Det anvendes ikke "offentlig utbydelse" som etter DSB's oppfatning kan være en upraktisk og dyr teknikk. Dette gir mulighet for å benytte nettopp den utbudsform som er best egnet i de enkelte innkjøpssituasjoner.

Da DSB mener at gjennomførelse av forslaget vil gjøre tilsvarende bestrebelse innen EF, OECD og Den internasjonale jernbaneunion besværlig, kan DSB ikke støtte forslaget.

Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet har ikke noe å bemerke vedrørende bygg- og anleggsområdet.

Med hensyn til fremgangsmåten ved offentlige innkjøp henvises til det løpende arbeid innenfor EF-regi. Spørsmålet om å trekke inn telekommunikasjonssektoren er nylig behandlet.

I tilslutning hertil er det innenfor CEPT påbegynt et arbeid vedrørende harmonisering av telesystemer og teleutstyr.

Generaldirektoratet finner at iverksettelse av en nordisk utredning er mindre hensiktsmessig. Det nordiske samarbeid i de internasjonale organisasjoner (EFTA og OECD) forløper tilfredsstillende, hvorfor en dublering vil være overflødig.

Kommunernes Landsforening uttaler at foretatte undersøkelser har vist at landets kommuner har forskjellig oppfatning med hensyn til tilretteleggelsen av deres virksomhet, herunder i hvilket omfang man ønsker å legge innkjøpene lokalt eller ikke. Landsforeningen er derfor betenkt ved å gjennomføre ensartete bestemmelser for offentlig innkjøp i Norden, såfremt den frihet kommunene har idag til å plassere

sine innkjøp skulle bli innskrenket. Landsforeningen kan derfor ikke anbefale medlemsforslaget.

Amtrådsforeningen i Danmark anser at det må være mulig at de øvrige nordiske land trekkes inn i EF-ordningene.

For såvidt angår eventuelle fellesinnkjøp mellom offentlige myndigheter i Norden, mener foreningen at det neppe er behov for et utredningsarbeid med henblikk på tilveiebringelse av ensartete og ikke diskriminerende bestemmelser. Foreningen bemerker forøvrig at slike innkjøpssammenslutninger ofte vil foreta innkjøp på det internasjonale marked.

Boligministeriet opplyser at den danske licitationslov gjelder for anbud på arbeider og leveranser innenfor bygg- og anleggsvirksomhet og gir mulighet for 3 former:

1) offentlig licitation, 2) innbudt (bunden) licitation og 3) formløs innhenting av høyst 2 bud enten samtidig eller suksessivt. Loven inneholder ingen regler om, hvilke av de omtalte anbudsformer som skal anvendes av de offentlige myndigheter.

Boligministeriet har ved sirkulærskrivelse 4. oktober 1974 pålagt de offentlige myndigheter å offentliggjøre anbud av bygg- og anleggsarbeider i EF-tidende når anslått kontraktverdi er lik eller overstiger 7,5 mill.kr.

I medlemsforslaget foreslås en redegjørelse vedrørende spørsmålet om anbudsregler innenfor innkjøpsområdet bør utarbeides av Embetsmannskomiteén for samarbeid innen byggsektoren. Boligministeriet kan ikke anbefale dette under hensyn til at angjeldende embetsmannskomiteé kun beskjeftiger seg med byggeforhold og derfor savner den nødvendige ekspertisen på innkjøpsområdet.

Finland:

Handels- og industriministeriet uttaler at Finland i sin handelspolitikk har søkt å støtte arbeidet med å avskaffe handelshindringer og viser til det pågående arbeid i OECD.

Medlemsforslaget har til hensikt ved hjelp av offentlighetsprinsippet og åpen anbudsinnhenting med publisering å hindre statens anbudsinnhenting fra diskriminerende praksis.

Ministeriet anser ikke at det er motivert å påskynde regionalt sett snevrere, men i sitt anvendelsesområde videre bestemmelser ved offentlig anbudsvirksomhet i de nordiske land, før en ser om det er mulig å bli enig om et videre internasjonalt dokument om offentlig anbudsvirksomhet i OECD og GATT.

Statens opphandlingscentral uttaler at gjeldende bestemmelser vedrørende det offentlige anskaffelsessystem er merkbart forskjellig i de nordiske land. Det vil være vanskelig å få i stand ensartet virksomhet.

Det vises til det pågående arbeid i OECD og GATT. Det er usikkert

i hvilken utstrekning målsetningene i disse to organisasjoner kan koordineres.

I medlemsforslaget er det et vesentlig mål å oppnå åpen tilbudsvirkosomhet og gjennomføring av publisitetsprinsippet.

Vanskelighetene med å gjøre de internasjonale anskaffelsessystemer ensartede belyses av alle de nordiske land i OECD's arbeidsgruppe.

Sentralen anser at et nytt tungt og tidkrevende arbeid vedrørende harmonisering av bestemmelsene om offentlig innkjøpsvirksomhet ikke bør påbegynnes i Nordisk Råd, da utredningen av samme problem i et mere omfattende internasjonalt forum ikke er avsluttet.

Norge:

Industridepartementet viser til at det primære siktepunkt for forslaget er å eliminere den skjulte diskriminering reglene gir adgang til idag, gjennom en begrenset arbeidsinnbydelse eller anbud etter forhandling.

En del anskaffelser kan ikke hensiktsmessig foretas etter retningslinjer for kjøp etter anbudskonkurranse. Det kan også forekomme at det foreligger så stor usikkerhet med hensyn till priser at et arbeid med fast pris ikke kan gis og en må komme fram til en eller annen form for prisfastsettelse. I andre tilfelle kan det være slik konsentrasjon på leverandørsiden at en ikke kan få konkurrerende tilbud.

Forhold som tilsier avvik fra hovedregelen om offentlig kunngjøring vil en også ha i tiden som kommer. Etter en samlet vurdering finner Industridepartementet ikke å kunne anbefale en slik utredning som er forutsatt i medlemsforslaget.

Norges industriforbund viser til at flere internasjonale avtaler som tar sikte på å begrense diskrimineringen ved offentlige innkjøp, er tiltrådt av nordiske land.

Således inneholder EFTA-avtalens artikkel 14 bestemmelser på dette felt. Denne er imidlertid begrenset til varer som gis EFTA-behandling, slik at offentlige anbud for bygg og anlegg faller utenfor. Videre omfatter "offentlige foretak" i denne artikkel bare organer som staten har myndighet over, hvorved kommuners innkjøpspolitikk m. v. faller utenfor bestemmelsene.

En har sett att regelen i artikkel 14 ikke har vært til hinder for at både den finske og svenske regjering i det siste har gjennomført tiltak som begunstiger sitt eget lands produksjon.

Etter Industriforbundets mening vil det derfor i første rekke være en oppgave å medvirke til at gjeldende internasjonale bestemmelser blir etterlevet, før en tar sikte på å få nye bestemmelser som det vil være fare for blir nye papirbestemmelser.

Forbundet vil derfor fraråde vedtakelse av medlemsforslaget.

Norges handelsstands forbund uttaler at det materiale som er lagt fram ikke gir forbundet bakgrunn for å vurdere nærmere behovet for

samordning av de nordiske lands regler for statlige og andre offentlige organers innkjøp.

Sett fra handelsnæringens side er imidlertid det viktigste hensyn ved utformingen av bestemmelsen av denne art, at det i størst mulig utstrekning sørges for lik behandling av vareleverandørene. Forbundet vil derfor bestemt ta avstand fra ethvert forsøk på gjennom enhetlige nordiske regler å favorisere vareleveranser fra disse land fremfor andre.

Sverige:

Kommerskollegium peker på at bindende regler vedrørende ikke diskriminering ved offentlige anbud eksisterer for medlemsstatene i EFTA og i EF samt at visse forslag foreligger i OECD. Dessuten kan visse resultater fremkomme i GATT.

Disse eksisterende eller foreslåtte reglers anvendelse er på et eller annet sett begrenset. En vesentlig forskjell er behandlingen av varer respektive tjenester. Dertil kommer spesielle unntak for kommunal eller annen ikke statlig anbudsvirksomhet.

Med hensyn til muligheten for de nordiske land til å anvende nye eller skjerpede regler, så vil nye tiltak innenfor en nordisk ramme måtte utstrekkes til respektive partnere i EF og EFTA uten noen motytelse. Mulighetene for å utbygge ikke diskrimineringssystemet slik at det forbeholdes eksklusivt den nordiske krets av land er således ikke særlig store.

Kommerskollegium får i sin virksomhet en del klager over diskriminering i samtlige nordiske land utenom Island. Det er vanskelig å si i hvilket omfang diskriminering faktisk forekommer. Etter kollegiets mening etterleves ikke EFTA-reglene i den utstrekning som burde være tilfelle. Det synes derfor bedre at Nordisk Råd anvendte sin innflytelse til å få de nordiske land til strengt å anvende EFTA-reglene fremfor å skape nye regler.

Kollegiet stiller seg således tvilende til behovet for nye regler i nordisk sammenheng og fraråder vedtagelse av medlemsforslaget. Kollegiet deler imidlertid det syn som ligger bak forslaget om at en utvidet ikke diskriminering er ønskelig og at en måte å oppnå dette på er å søke en bedre gjennomlysning av anbudssakene.

Teknikupphandlingskommittén (TUK) synes at det ut fra TUK's spesielle utgangspunkter neppe er noe behov for den foreslåtte utredning om muligheten for ensartete og ikke diskriminerende bestemmelser ved offentlige anbud i Norden. Hvis det ut fra en mer generell synsvinkel anses behov for en slik utredning, vil TUK fremholde betydningen av slike grunnleggende prinsipper i någjeldende forskrifter som muligheten for forhandlingsanbud og tolkning av begrepet forretningsmessighet, blir opprettholdt. TUK vil også understreke det som frem-

holdes i forslaget vedrørende betydningen av at ensartete regler innen Norden ikke vanskeliggjør landenes medvirkning i europeiske eller globale systemer for offentlig anbud.

Landstingsförbundet uttaler at i Sverige er regler og retningslinjer for anbud for stat og kommune blitt utredet av opphandlingskommittén i betenkningen (SOU 1971:88) Offentlig opphandling. Med sikte på å oppnå ensartete regler for statlige og kommunale anbud har Landstingsförbundet og Kommunförbundet ved overenskomst i november 1971 sluttet seg til nevnte regler og retningslinjer.

Kommuneforbundene har utarbeidet kommunale anbudsreglementer som under hensynstaken til visse spesielle kommunale forhold, slutter seg nær til "upphandlingskungörelsen" på det statlige område. Samordningen innen den offentlige anbudsordningen er derfor nær total.

De kommunale anbudsreglene er utarbeidet for å garantere konkurranse, forretningsmessighet og objektivitet. Det synes ikke å være i samsvar med motivene for disse å begunstige visse lands interesser. Under henvisning hertil samt til en tilfredsstillende publisering og en ikke diskriminerende praksis synes det ikke være begrunnelse for en utredning av disse spørsmål. Landstingsförbundet går derfor imot medlemsforslaget.

Remissinstanser som stiller seg avventende eller ikke tar standpunkt til medlemsforslaget.

Danmark:

Indenrigsministeriet meddeler at medlemsforslaget ikke gir anledning til bemerkninger.

Ministeriet for offentlige arbejder opplyser angående den statlige veisektor at alle utbudte enterpriser større enn 7,5 mill.kr. annonseres i "De europeiske fellesskapers tidende". Videre har enkelte store enterpriser vært annonsert i svenske dagblader.

Kretsen av tilbydere er ikke nasjonalt begrenset. Det skulle således ikke skje diskriminering overfor enterprenører fra nordiske land ved innbydelsen. Akseptering av anbud skjer alene ut fra bedømmelsen av priser og kvalitet.

Provinshandelskammeret har ikke bemerkninger til selve forslaget.

Finland:

Trafikministeriet opplyser at ministeriet og dets underliggende embetsverk er pålagt i sin virksomhet å følge to slags prinsipper: På den ene siden må hensyn tas til de forretningsøkonomiske synspunkter og verkets lønnsomhet og på den annen side må fortrinn gis til den innenlandske produksjon og anvendelsen av innenlandsk arbeidskraft. Å ta hensyn til begge prinsipper samtidig kan forårsake vanskeligheter.

Når det gjelder arbeidsvirksomheten, skal arbeid innhentes fra et tilstrekkelig antall leverandører kjent for å være pålitelige leveringsdyktige. Hvis en flerårig utviklings- og samarbeidsavtale er inngått med én leverandør eller et foretak, er det ikke nødvendig å innby andre leverandører.

Arbetskraftsministeriet tar ikke standpunkt til forslaget.

Byggnadsstyrelsen uttaler seg bare om statlige husbyggerarbeider. Styrelsen stiller seg nærmest avventende til medlemsforslaget. Den peker på at fri internasjonal handel har på byggsektoren mindre betydning enn i andre industrisektorer. Ved statlig kjøp av byggerarbeider finnes det ingen diskriminerende bestemmelse på finsk side. Bestemmelsene på dette område er meget ensartete i Norden. Hvis en vil gå videre for å oppnå i hver detalj identiske bestemmelser, må en regne med et meget kvalifisert og omfattende komitéarbeid.

Norge:

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har ikke noe vesentlig å bemerke til de synspunkter som er kommet til uttrykk i medlemsforslaget.

Riksrevisjonen har ikke noe å bemerke til medlemsforslaget.

Sverige:

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar viser til prop. 1972: 127 angående forsyningsberedskapen og regjeringens bestemmelse av 15. desember 1972 vedrørende bl. a. visse regler om offentlige anbud for tekovarer og skotøy med sikte på å fremme forsyningsberedskapen på bekledningsområdet. Videre henvises til Forsyningsberedskapsutredningens betenkning "Varuförsörjning i kristid". (SOU 1975: 57), som er en analyse av hvilke virkninger Sveriges internasjonale forpliktelser på handelens og økonomiens område har for forsyningsberedskapen.

Styrelsen foreslår derfor at vesentlige forsyningsberedskapsgrunner respekteres som fullgode argumenter fra den frie konkurranses prinsipper i den nordiske handelsutveksling.

Arbetsmarknadsstyrelsen uttaler at den følger den gjeldende "Upphandlingskungörelse 1973-05-25 (SFS 1973: 600)" og de av "RRV 1973-10-15 utfärdade anvisningar." Videre henvises det til det som departementssjefen anførte i prop. 1973: 73 side 52 om at forretningshensynet kan behøve å bli veiet mot andre hensyn:

"Som jag tidigare framhållit bör en grundläggande princip för myndigheternas upphandling vara att denna bedrivs affärsmässigt. I vissa fall finns emellertid skäl att lägga vidare bedömningar på ett upphandlingsärende än vad en strikt tillämpning av denna princip tillåter. Jag vill i detta sammanhang särskilt nämna försvars-, sysselsättnings- och försörjningsberedskapsskäl. Beslut i upphandlingsärende där sådana

vidare bedömningar kan ifrågakomma, bör enligt min mening ankomma på Kungl. Maj:t.”

Svenska arbetsgivareförbundet avstår fra å uttale seg.

Riksrevisionsverket (RRV) begrenser sin uttalelse til den statlige anbudsordningen.

Det peker bl. a. på at medlemsforslaget i første hånd tar sikte på at anbud skal innhentes gjennom annonsering i særskilte nasjonale eller nordiske publikasjoner. Det anføres at annonsering ikke alltid er den mest hensiktsmessige form for anbudsinnhenting. I visse tilfelle ved mer kompliserte og ofte særskilt arbeidskrevende anbud kan det forekomme at kostnadene ved merarbeidet ikke kompenseres ved et bedre anbudsresultat.

Forøvrig vises det til et foreliggende utkast til OECD-avtale. Denne forutsetter publisering av informasjon for å lette anbudsgivningen. Etter RRV's mening bør en avvente denne avtale innen en på det nordiske plan virker for innføringen av bestemmelsen om anbud med publisering.

3. Utvalget

Utvalget er oppmerksom på at de indirekte handelshindringer kan spille en økende rolle for utviklingen av den internasjonale handel etter hvert som generelle tollsenkninger og etablering av tollunioner og frihandelsområder har funnet sted.

Den offentlige anbudsvirksomhet kan i denne forbindelse være en handelshindrende faktor. Som påpekt av forslagsstillerne og av flere remissinstanser vil den ekspanderende offentlige sektor og dens økende anbudsvirksomhet kunne få større interesse for industrien i Norden. Eventuell diskriminering fra statlige, fylkeskommunale og kommunale organers side til fordel for den innenlandske produksjon, vil kunne få begrensede virkninger for handelen i sin alminnelighet og for den internordiske handel i særdeleshet. Enkelte remissinstanser hevder i sine uttalelser at diskriminering finner sted.

De nordiske land har som kjent tiltrådt internasjonale avtaler, som har bestemmelser med sikte på å begrense diskriminering ved offentlige innkjøp. Et eksempel er EFTA-avtalens artikkel 14. Denne er imidlertid begrenset til varer som gis såkalt EFTA-behandling, slik at offentlige anbud for bygg og anlegg faller utenfor. Videre omfatter ”offentlige foretak” i nevnte artikkel bare organer som staten har myndighet over, slik at kommuners innkjøpspolitikk m. v. faller utenfor bestemmelsene.

I OECD pågår et arbeid for å komme fram til avtale eller konvensjon om offentlig anbud, men liksom EFTA-reglene omfatter de forelåtte bestemmelser bare varer og ikke tjenester.

Enkelte remissinstanser som går imot medlemsforslaget peker på at

mer forpliktende regler i Norden formodentlig vil måtte medføre en tilsvarende liberalisering overfor de øvrige EFTA-land og overfor EF-land uten at disse åpner sine markeder for nordiske varer ved offentlig anbud.

Etter utvalgets mening bør samarbeidet mellom de nordiske land i internasjonale fora med sikte på å fjerne handelshindringer i forbindelse med offentlige anbud fremmes mest mulig, da de nordiske land i det alt vesentlige synes å ha felles interesser herav.

Utvalget vil i denne forbindelse henlede oppmerksomheten på at flere remissinstanser som støtter medlemsforslaget peker på at beslutninger vedrørende offentlig anbud bør underordnes mere generelle politiske vurderinger. Det nevnes i denne forbindelse at sysselsettings-, industri- og regionalpolitiske målsetninger må gis avgjørende innflytelse på den offentlige anbudsvirksomhets innretning og omfang.

På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor antar utvalget at det ville være av stor verdi om Ministerrådet ville foreta en kartlegging av gjeldende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige innkjøp i Norden. Utvalget konstaterer samtidig at Ministerrådet allerede har tatt opp dette spørsmål til behandling når det gjelder arbeid innen byggebransjen. Dette initiativ burde etter utvalgets mening kompletteres slik at det omfatter offentlige innkjøp generelt.

I anledning av de remissuttalelser som foreligger vedrørende det aktuelle medlemsforslaget, konstaterer utvalget at det råder uklarhet om det i de nå anvendte internasjonale avtaler foreligger mangler, som skulle kunne elimineres av et nordisk initiativ på dette område.

Under henvisning til ovenstående foreslår Økonomisk utvalg at rådet vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta en kartlegging av gjeldende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige innkjøp i Norden.

København, 26. januar 1976

Johannes Antonsson (c)

Pauli Ellefsen (Sb)

Arne Gadd (s)

J. Risgaard Knudsen (S)

Eric Krönmark (m)

Sture Palm (s)

Formann

Karl Skytte (RV)

Ib Stetter (KF)

Ambjørg Sælthun (Sp)

Kåre Willoch (H)

Trygve Bratteli (A)

Knud Enggaard (V)

Harri Holkeri (Kok)

Lars Korvald (Kr.F.)

Arne Nilsen (A)

Aarne Saarinen (Skdl)

Pär Stenbäck (Sfp)

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Medlemsförslag

om auktorisation m. m. för kiropraktorer

(Väckt av Eric Carlsson och Rolf Sellgren)

Sedan länge har människor vid ryggbesvär m. m. vänt sig till kiropraktorer för att få hjälp. Dessa undersöker och behandlar sådana sjukdomstillstånd som betingas av funktionella störningar i kroppens leder, företrädesvis i ryggraden och bäckenets mekanik.

Den kiropraktiska verksamheten har haft svårt att vinna erkännande av den medicinska sakkunskapen. Visst fog härför har otvivelaktigt funnits genom att verksamheten fritt kunnat utövas av personer utan någon medicinsk utbildning. Den kritik som riktats mot verksamheten har huvudsakligen haft sin grund i de risker som är förenade med att patienter med allvarliga sjukdomar inte kommer under läkarbehandling utan i stället anförtror sig åt personer, som saknar de nödvändiga förutsättningarna att ställa diagnos på sjukdomen. Samtidigt har man inte helt velat förneka att kiropraktisk behandling rätt utförd i vissa fall kan vara ett komplement till annan medicinsk behandling på samma sätt som t. ex. sjukgymnastik.

Under senare år har allt fler kiropraktorer, som i utlandet erhållit utbildning som *Doctors of Chiropractic*, börjat arbeta inom Norden. Denna utbildning, som omfattar fyra till fem års studier på högskolenivå och som framför allt finns att tillgå i USA, kan i åtskilliga avseenden anses motsvara grundutbildningen för läkare i USA. Dessa kiropraktorer bör dock inte förväxlas med dem som också kallar sig kiropraktorer men endast har en ettårig utbildning.

Då det har blivit vanligare att läkare hänvisar patienter med ryggbesvär m. m. till *Doctors of Chiropractic* för behandling borde denna utveckling leda till att samhället genom någon form av legitimation ger erkännande åt seriöst utbildade och verksamma kiropraktorer, d. v. s. sådana med utbildning som *Doctors of Chiropractic*. Genom legitimation får såväl läkare som vill remittera patient till kiropraktisk behandling som patienter som söker sådan behandling ledning vid val av kiropraktor.

I de nordiska länderna är förhållandena olika såvitt gäller kiropraktornas ställning.

I Danmark tillsattes år 1963 en kommitté med uppdrag att utreda dels frågan om auktorisation för kiropraktorer dels frågan om ersättning från sjukförsäkringen för kiropraktiskt behandling. År 1969 avlämnade

de kommittén sitt betänkande. Majoriteten av ledamöterna i kommittén anförde att de inte kunde tillstyrka att det skulle införas en auktorisationsordning varigenom det offentliga erkänner kiropraktorers rätt att självständigt, d. v. s. utan föregående läkarordination, behandla patienter. Majoriteten ställde sig emellertid positiv till tanken att ersättning skulle utgå vid kiropraktisk behandling meddelad av medlemmar i Dansk Kiropraktor-Forening, dock endast efter remiss av läkare.

Den fortsatta behandlingen av frågan om ersättning från sjukförsäkring för behandling hos kiropraktorer har lett till lagstiftning som fr. o. m. den 1 oktober 1974 öppnar möjlighet till sådan ersättning. Någon auktorisationsordning för kiropraktorer har emellertid inte kommit till stånd.

Även i *Finland* saknas denna auktorisationsordning. Någon ersättning utgår ej för behandling av kiropraktorer.

Norge saknar i likhet med Danmark och Finland auktorisationsordning. Under 1974 antogs emellertid en lag om att ersättning skulle utgå till patienter som får behandling av Doctors of Chiropractic.

I *Sverige* finns i dag ett tjugotal verksamma Doctors of Chiropractic som erhållit sin utbildning utomlands. Auktorisation av kiropraktorer liksom ersättning för kiropraktisk behandling har vid ett flertal tillfällen diskuterats i den svenska riksdagen. I dag utgår ingen ersättning vid behandling av kiropraktor och det finns inte heller någon auktorisation för kiropraktorer.

Det finns ett behov att söka skapa enhetliga bestämmelser i de nordiska länderna beträffande praktiskt taget alla grupper av medicinalpersonal för att åstadkomma så enhetliga kompetenskrav som möjligt för dessa. Därigenom breddas också vägen för en nordisk arbetsmarknad för dessa grupper. Undersökningar har tidigare företagits beträffande läkare, tandläkare, sjuksköterskor, optiker m. fl. med anledning av förslag som väckts i Nordiska rådet, vilka lett fram till att nordisk arbetsmarknad nu gäller för läkare, tandläkare och sjuksköterskor. Frågan om auktorisation och nordisk arbetsmarknad för optiker är för närvarande föremål för övervägande på regeringsnivå. Med hänsyn till den omfattning kiropraktorernas verksamhet fått under senare år i de nordiska länderna och den betydelse verksamheten bör tillmätas ur medicinsk synpunkt, syns det naturligt att motsvarande undersökningar kommer till stånd beträffande kiropraktorer.

Det finns s. k. kiropraktorer som inte besitter erforderliga yrkeskunskaper. Deras verksamhet kan innebära risker ur hälsosynpunkt. I syfte att förhindra icke yrkeskunnig verksamhet i kommersiellt syfte på detta område och för att förebygga därmed förenade missförhållanden är det värdefullt att auktorisation av kiropraktorer införs. Vid införande av auktorisationsregler bör med hänsyn till en nordisk arbetsmarknad tillses att behörigheten att utöva kiropraktikeryrket i ett nordiskt

land kommer att medföra rätt att utöva yrket i övriga nordiska länder. Auktorisationsordningen bör därför göras likartad i de nordiska länderna liksom rätten att erhålla ersättning från sjukförsäkringen.

I en undersökning rörande kiropraktorernas ställning kan även övervägas huruvida behov föreligger av en nordisk utbildning för denna yrkesgrupp. Varje nordiskt land för sig torde ej ha tillräckligt underlag för en nationell utbildning. Möjligt är dock att antalet elever sammantaget från de nordiska länderna skulle motivera en gemensam utbildning. För närvarande utbildas såsom inledningsvis nämnts flertalet av de i Norden verksamma kiropraktorerna i USA.

Aberopande vad som ovan sagts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för

1. att genomföra en auktorisationsordning för Doctors of Chiropractic samt
2. att införa en nordisk arbetsmarknad för kiropraktorer.

Stockholm den 23 september 1975

Eric Carlsson (c)

Rolf Sellgren (fp)

BILAGA 1, Yttrande (se supplementsblad, s. 835)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett medlemsförslag om auktorisation m. m. för kiropraktorer. Medlemsförslaget har behandlats vid socialpolitiska utskottets möte i Köpenhamn den 28—29 januari 1976.

1. Medlemsförslaget

Förslagställarna påpekar att människor vid ryggbesvär m. m. länge har vänt sig till kiropraktorer för att få hjälp. Kiropraktorerna undersöker och behandlar sådana sjukdomstillstånd som beror på funktionella störningar i kroppens leder, företrädesvis i ryggraden och bäckenets mekanik. Den kiropraktiska verksamheten har haft svårt att vinna erkännande från medicinskt håll. Den har kritiserats därför att verksamheten fritt kunnat utövas av personer utan medicinsk utbildning, samt på grund av de risker som är förenade med att patienter med allvarliga sjukdomar inte kommer under läkarbehandling utan anförtror sig åt personer som saknar förutsättningar att ställa adekvat diagnos. Man har dock inte velat förneka att kiropraktisk behandling rätt utförd i vissa fall kan vara ett komplement till läkarbehandling på samma sätt som t. ex. sjukgymnastik. Under senare år har bättre utbildade kiropraktorer börjat verka. De har som regel erhållit en 4—5-årig utbildning i USA som Doctors of Chiropractic, medan tidigare verksamma kiropraktorer huvudsakligen endast haft en 1-årig utbildning. Med hänsyn till att läkare börjat hänvisa patienter med ryggbesvär till Doctors of chiropractic borde enligt förslagställarna denna utveckling leda till att dessa ges erkännande i form av legitimation. En sådan auktorisation skulle ge ledning både åt läkare som remitterar patienter till kiropraktisk behandling och åt patienter som söker sådan behandling, och därigenom motverka icke yrkeskunnig verksamhet i kommersiellt syfte som kan innebära risker ur hälsosynpunkt.

Det finns ett behov av att skapa enhetliga bestämmelser i Norden beträffande praktiskt taget alla grupper av medicinalpersonal för att åstadkomma så enhetliga kompetenskrav som möjligt för dessa och därigenom bredda vägen för en nordisk arbetsmarknad för dessa grupper. Vid införande av auktorisation för kiropraktorer bör sålunda med hänsyn till en nordisk arbetsmarknad tillses att behörigheten att utöva kiro-

praktikeryrket i ett nordiskt land kommer att medföra rätt att utöva yrket även i övriga nordiska länder. Auktorisationsordningen liksom bestämmelserna om rätten att erhålla ersättning för kiropraktisk behandling från sjukförsäkringen bör sålunda göras likartad i de nordiska länderna. I en undersökning om kiropraktorernas ställning bör även övervägas huruvida behov föreligger av en nordisk utbildning för denna yrkesgrupp. Förslaget utmynnar i en hemställan till Nordiska rådet att rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för

1. att genomföra en auktorisationsordning för Doctors of Chiropractic samt
2. att införa en nordisk arbetsmarknad för kiropraktorer.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordisk federation för medicinsk undervisning
De chiropractiska föreningarna i Danmark, Norge och Sverige

Danmark

Indenrigsministeriet
Den almindelige danske Lægeforening
Danske Fysioterapeuter
Landsforeningen til Kiropraktikkens Fremme
Danske Patienters Landsforening

Finland

Medicinalstyrelsen
Rehabiliteringsinstitutets i Kottby experter
Specialläkare för fysikalisk medicin och rehabilitering, docent Castor Lindqvist
Docenten i fysikalisk medicin och rehabilitering Erkki J. Valtonen
Invalidförbundet r.f.
Finlands läkarförbund
Finlands fysioterapeutförbund r.f.

Norge

Sosialdepartementet
Universitetet i Oslo, Det medisinske fakultet
Universitetet i Bergen, Det medisinske fakultet
Universitetet i Trondheim, Avdeling for medisin
Universitetet i Tromsø, Institutet for medisinsk biologi
Statens fysioterapiskole
Den norske lægeforening
Norske fysioterapeuters forbund

Sverige

Universitetskanslersämbetet
Uppsala universitet, rektorsämbetet
Uppsala universitet, medicinska fakulteten

Lunds universitet, rektorsämbetet
Lunds universitet, medicinska fakulteten
Karolinska institutet, rektorsämbetet
Karolinska institutet, medicinska fakulteten
Göteborgs universitet, rektorsämbetet
Göteborgs universitet, medicinska fakulteten
Umeå universitet, rektorsämbetet
Umeå universitet, medicinska fakulteten
Universitetet i Linköping, medicinska fakulteten
Svenska läkaresällskapet
Sveriges läkarförbund
Sveriges allmänna patientförening

Allmänt kan om remissyttrandena sägas att den övervägande delen av remissinstanserna ställer sig mycket tveksamma till den i medlemsförslaget föreslagna rekommendationen. Bakgrunden är som regel skepsis gentemot värdet av kiropraktorbehandling samt de risker denna kan innebära antingen i sig eller genom att patienter genom att anlita kiropraktorer ej kommer i kontakt med kompetenta läkare och får en adekvat diagnos och behandling. De som ställer sig positiva gör detta i försiktiga ordalag och vill förena auktorisation för kiropraktorer med stränga villkor.

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Danske Patienters Landsforening menar att det måste vara en rättighet för befolkningen att kiropraktorer ges auktorisation och rätt till självständig behandling när de godkänts av Dansk Kiropratorråd, något som innebär att de då har flerårig utbildning och en kompetens som medför trygghet för patienten. Landsföreningen rekommenderar därför upprättande av en internordisk högskola för kiropraktorer i Danmark. En framtida utvidgning av utbildningen kan ske t. ex. vid universiteten i andra nordiska länder. Landsföreningen anser att den gällande danska lagen som inskränker rätten till ersättning från sjukkassa innebär en ensidig bestämmelse om läkarnas rätt till inblandning i ekonomiska förhållanden. Som konsumentorganisation anser Landsföreningen att lagen är bakåtsträvande och försvårar en förbättring av befolkningens hälsostandard. Då endast 30 % av de patienter som drabbas av sjukdom kan botas eller göras symptomfria av läkare drar Landsföreningen slutsatsen att cirka 70 % av patienterna måste söka andra möjligheter än läkarvård för att få bot, och det torde vara otänkbart att organisationer och myndigheter fortsätter att motsätta sig detta. Landsföreningen ser med förtröstan fram emot Nordiska rådets medverkan till ett snabbt politiskt beslut om auktorisation innebärande oinskränkt rätt till självständig behandling för kiropraktorer.

Den danska *Landsforeningen till Kiropraktikkens Fremme* välkomnar medlemsförslaget och menar att en auktorisation skulle skydda beteck-

ningen kiropraktor och ge patienterna garanti för kvalificerad behandling. Man anser att kiropraktiken auktoriserat sig själv i Danmark genom att bidra till kiropraktikbehandling, även utan läkarremiss, lämnas av en rad ledande sjuk- och olycksförsäkringar, en rad fackföreningar och andra organisationer och deras hjälpkassor samt idrottsklubbar. 1969 företog man en gallupundersökning i vilken 81 % av den danska befolkningen önskade auktorisation av kiropraktorer. Man hade även vid 3 tillfällen vänt sig till folketingskandidaterna och funnit att politikernas värdering av kiropraktiken sammanföll med befolkningens. Denna opinion hade också lett till en lagändring enligt vilken ersättning skulle utgå från sjukkassan för behandling av kiropraktorer. Detta var det då politiskt möjliga men föreningen arbetade vidare på sina målsättningar att få kiropraktik erkänd som en självständig disciplin och att genom sjukförsäkringen full ersättning skall ges för behandling hos erkända kiropraktorer. Förutom för medlemsförslagets yrkanden uttalade föreningen sitt fulla stöd för varje strävan att söka etablera dansk eller samnordisk utbildning av kiropraktorer.

Dansk Kiropraktor Forening, Norsk kiropraktor forening och Svenska chiropraktorsällskapet anför liknande synpunkter, d.v.s. hänvisar till en övervägande positiv opinion angående kiropraktikens värde, samt till behovet att skydda kiropraktortiteln genom en auktorisation. Detta var av särskild betydelse då allt fler personer genomgick en kort och ofullständig utbildning och saknade den vetenskapliga bakgrund som fordras för att kunna diagnostisera sjukdomstillstånd som faller inom det kiropraktiska behandlingsområdet. De kiropraktoriska föreningarna vill därför ingå förhandlingar med Nordiska rådet enligt grundprincipen, att kiropraktorer diagnostiserar och behandlar sjukdomar som har sin orsak i funktionsrubbingar i muskel-skelettsystemet, speciellt då belastningssjukdomar. Föreningarna menar att både norska stortinget och danska folketinget träffat beslut som visar att de folkvalda anser att Doctors of Chiropractic bör inlemmas i respektive länders hälsovård. Dessutom stöder fackföreningar och organisationer samt tusentals människor kraven på legitimering av kiropraktorer. Problemen består huvudsakligen i att läkarorganisationerna officiellt uttalat sig negativt vad gäller legitimering av kiropraktorer och uppmanat sina medlemmar att inte samarbeta med dessa. Detta resulterade i att patienternas möjligheter att välja behandlingsform begränsades. Dessa problem hade sin bakgrund i prestige, fördomar och ovetande samt bristande vilja att sätta sig in i andras fackområden.

2.2. Remissinstanser som, utan att helt tillstyrka medlemsförslaget uttalar sig i varierande grad positivt därom

Invalidförbundet r.f. i Finland anser sig ej på detta stadium kunna rekommendera legitimering av kiropraktorer i sådan utsträckning att de

skulle få rätt till självständig behandling, men anser att man bör kunna förordna en likadan lösning som i Danmark för andra nordiska länders vidkommande, d.v.s. att ersättning lämnas från sjukförsäkringen för kiropraktisk behandling som ordinerats av läkare. Som villkor borde dock ställas att den som ger behandlingen har av medicinalmyndigheterna godkänd utbildning. Det skulle även vara befogat att undersöka möjligheterna för samnordisk kiropraktorutbildning. Denna skulle i sin tur skapa hållbara förutsättningar för en nordisk arbetsmarknad för kiropraktorer. Allmänt finner man att kiropraktik som vårdform ej saknar betydelse och att man därför borde sträva efter att sakkunnig behandling av detta slag kan erhållas i erforderlig utsträckning.

Statens fysioterapiskole i Oslo ansluter sig i stort till de synpunkter som Norske fysioterapeuters forbund uttalar men vill understryka att, därest förslaget om auktorisation skulle godkännas av Nordiska rådet, bör så ske under förutsättning att behandling skall ordineras av läkare. Auktorisation bör kunna ges under förutsättning av en utbildning som omfattar 4—5 års högstskolestudier.

Medicinska fakulteten vid *karolinska institutet* anser det uppenbart att kiropraktisk behandling kan vara till nytta, i synnerhet för ryggåkommor. För att säkerställa en tillfredsställande diagnos måste dock en förutsättning för kiropraktisk behandling vara att den föregås av konsultation hos legitimerad läkare. Med sådana försiktighetsmått finns förutsättningar att genomföra auktorisation av Doctors of Chiropractic med rätt till behandling efter remiss från ortopedisk specialist (eventuellt legitimerad läkare). Med denna begränsning skulle också förutsättning föreligga för införande av en nordisk arbetsmarknad för kiropraktorer.

Medicinska fakulteten vid *Umeå universitet* är mera reserverad och anser titeln Doctor of Chiropractic vara en vilseledande beteckning, då dessa saknar väsentliga moment i sin utbildning. Fakulteten tillstyrker därför inte legalisering som berättigar dem till självständig yrkesutövning med ansvar för medicinsk diagnos. Däremot anser fakulteten att Doctors of Chiropractic eventuellt kan inordnas i sjukvårdssystemet på liknande villkor som t. ex. sjukgymnaster, d.v.s. att de behandlar patienter på remiss från läkare. En legalisering på denna grundval skulle inordna dem i sjukvården och ställa dem under sociastyrelsens insyn, samt berättiga patienterna till ersättning från försäkringskassorna.

Medicinska fakulteten vid *Uppsala universitet*, som allmänt är negativ till auktorisation av kiropraktorer, anser dock att manipulationsterapi utförd av kvalificerad kiropraktor på remiss av läkare skulle kunna jämföras med behandling av legitimerad sjukgymnast om kompetensen hos behandlarna dessförinnan prövats av t. ex. socialstyrelsen och motsvarande organ i övriga nordiska länder. För att vinna ökade erfarenheter av sådana behandlingsmetoder kan en försöksverksamhet

enligt dessa linjer vara lämplig och inordnas i sjukförsäkringssystemet.

Sveriges allmänna patientförening anser att den manipulativa terapin kan anslutas som komplement till sjukvården medelst en auktorisationsordning för kiropraktorer. Kravet på patientens trygghet nödvändiggör dock att kiropraktor förutom sin specialitet måste ha allmän medicinsk utbildning för att kunna särskilja vad som skall behandlas av honom från sådant som hör den övriga sjukvården till. Terapiverksamheten bör huvudsakligen förläggas till sjukhus, och utbildning av kiropraktorer bör ske i anslutning till de medicinska fakulteterna. Utlandsutbildade kiropraktorer bör kunskapstestas och efter en eventuell kurskomplettering provtjänstgöra vid utbildningssjukhus. Provtjänstgöring och gärna några års yrkespraktik bör föregå öppnandet av privatmottagning. Redan etablerade kiropraktorer bör genomgå kunskapskontroll och efter godkännande anslutas till sjukvården genom auktorisation.

Sveriges läkarförbund anför, att behandlingsformer som utgör huvudparten av kiropraktorernas verksamhet praktiseras under beteckningar som manuell medicin och manipulation av många läkare och sjukgymnaster. De kan enligt mångas beprövade erfarenhet vara av värde vid behandling av främst vissa akuta smärttillstånd i ryggen. Den kiropraktiska verksamhetens omfattning får enligt läkarförbundet ses som ett tecken på att traditionell medicin inte kunnat erbjuda tillräcklig lindring och bot till mycket stora patientkategorier.

Förbundet finner dock frågan om en auktorisering av Doctors of Chiropractic för tidigt väckt, eftersom kunskaperna om deras behandlingsmetoder och dessas effekter är alltför ofullständiga. Därför bör frågan om kiropraktorernas utbildning, behandlingsindikationer och behandlingsresultat bli föremål för utredning och objektiv bedömning. En sådan utredning kan exempelvis göras parallellt med en tidsbegränsad försöksverksamhet, där Doctors of Chiropractic behandlar patienter på remiss från specialistkompetenta läkare. Först därefter kan frågan om auktorisation, nordisk utbildning, nordisk arbetsmarknad samt ersättning från sjukkassan för kiropraktisk behandling tas upp.

2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

2.3.1. Danmark

Indenrigsministeriet i Danmark instämmer i ett yttrande från *sundhedsstyrelsen* att det för närvarande saknas tillräcklig bakgrund för att tillstyrka medlemsförslaget. Ministeriet hänvisar till att utbildningen endast äger rum vid privata läroanstalter i USA och till att ett utskott som 1970 utredde frågan om auktorisation icke kunde rekommendera en sådan ordning bl. a. på grundval av en värdering av föreliggande upplysningar om kiropraktorernas utbildning. *Sundhedsstyrelsen* anser att man skulle kunna få underlag för ett beslut om en nordisk ordning för kiropraktorer genom en gemensam nordisk undersökning av beho-

vet av en nordisk utbildning samt om det skulle finnas grundval för att uppställa villkor för en eventuell auktorisationsordning och att införa gemensam nordisk arbetsmarknad för kiropraktorer.

Danske Fysioterapeuter erkänner värdet av kiropraktorbehandling men framhäver att denna behandlingsform i dag integrerats i fysioterapins samlade behandlingskomplex. Därför kan det övervägas om kiropraktorer bör genomgå kompletterande utbildning som kvalificerar dem som auktoriserade fysioterapeuter. Föreningen rekommenderar formalisering av den nordiska arbetsmarknaden för fysioterapeuter innan åtgärder vidtas med sikte på kiropraktorerna. Arbetet bör sålunda intensifieras för att åstadkomma en nordisk utbildning för redan auktoriserad vårdpersonal, något som under 13 år diskuterats inom ramen för Nordiska rådet utan synbart resultat.

Den almindelige danske Lægeforening erinrar om att den i Danmark existerande möjligheten till ersättning från sjukförsäkring vid behandling hos kiropraktor knappast har utnyttjats i större omfattning då ett av villkoren härför, besked från kiropraktor till läkare, har avvisats av Dansk kiropraktorförening. Föreningen hänvisar vidare till att det utskott som i Danmark utrett frågan ej ansett sig kunna rekommendera en auktorisationsordning som ger kiropraktorer rätt till att självständigt, d.v.s. utan föregående läkarordination, behandla patienter, och finner att tiden ännu ej är mogen att tänka på en nordisk arbetsmarknad för kiropraktorer.

2.3.2 Finland

Medicinalstyrelsen anser, med stöd av ett antal expertuttalanden, att förutsättningar för närvarande saknas för legitimering av Doctors of Chiropractic liksom även för en nordisk arbetsmarknad i detta hänseende. Underremissinstanserna framhåller bl. a. att den amerikanska utbildningen av kiropraktorer ej motsvarar de medicinska kraven i de nordiska länderna.

Finlands fysioterapeutförbund r.f. påpekar att i Finland inlärande av grunderna för "manuell terapi" ingår i fysioterapeuternas grundskolning. Vid behandling av ryggsjukdomar är det inte tillräckligt att endast känna till en metod utan man måste även behärska de andra fysiatriska behandlingsmetoderna, samt känna till ryggsjukdomarnas profylaktiska vård. Förbundet finner därför att inga skäl föreligger att avskilja en enstaka fysioterapeutisk metod från den övriga fysioterapin. Härav följer att något behov av separat skolning av kiropraktorer inte föreligger utan inlärande av denna metod kan och bör ske i samband med fysioterapeuternas och läkarnas grund- och fortsättningsskolning. Man finner det sålunda ej motiverat att införa legitimering av kiropraktorer, då det ej är ändamålsenligt att legitimera en ny yrkesgrupp endast för en behandlingsmetod som redan är i användning inom fysio-

terapi. Det är även ur patientens synpunkt önskvärt att icke erbjuda hälsovårdstjänster som inte ansluter sig till det allmänna medicinska servicesystemet.

2.3.3. Norge

Sosialdepartementet pekar på att alla dess underremissinstanser avstyrker införandet av auktorisationsordning, men har ingen erinran mot att en nordisk utredning i frågan företas. Ehuru den teoretiska grunden för kiropraktiken saknar varje vetenskapligt stöd kan man ej vid alla tillfällen fränkänna behandlingsmetoden betydelse. Departementet påpekar att ersättning kan utgå för patienter som får behandling av kiropraktor som är utexaminerad från en erkänd fyraårig kiropraktorskola. För ersättning krävs att vederbörande kiropraktor fått socialdepartementets tillstånd att utföra behandling för socialstyrelsens räkning samt att behandlingen föregås av läkarremiss. Det samarbete som detta förutsätter mellan kiropraktorer och läkare synes dock ej alltid ha fungerat tillfredsställande.

Den medicinska fakulteten vid *Universitetet i Oslo* avstyrker medlemsförslaget och anför att teorin om kiropraktordiagnostik och terapi ej är vetenskapligt bevisad. Det föreligger inget vetenskapligt arbete som bevisar effekten av sådan behandling. Sjukdomar i ryggraden och extremiteternas muskler och leder kan ha högst varierande orsaker och diagnosen härav förutsätter vetenskaplig medicinsk skolning.

Den medicinska fakulteten vid *universitetet i Bergen* avstyrker auktorisationsordning och gemensam arbetsmarknad för kiropraktorer. Man finner att den kiropraktiska teorin ej är naturvetenskapligt grundad och ger en alltför ensidig förklaring på sjukdomars uppkomst samt en alltför snäv anvisning beträffande behandlingen. Doctors of Chiropractic saknar tillräcklig utbildning för att ställa diagnos, vilket kan leda till indirekta skador, då patienter undandras nödvändig läkarbehandling genom att de hänvänt sig till kiropraktor. Den i Norge gällande lagen om ersättning för kiropraktorbehandling efter läkarremiss bör enligt fakultetens uppfattning utgöra maximum av samhällets erkännande gentemot kiropraktorerna.

Medicinska fakulteten vid *universitetet i Trondheim* ansluter sig till ett utlåtande av en läkare vid ortopediska avdelningen vid Trondheims sjukhus som menar att kiropraktorer liksom hittills ej bör bli auktoriserade som vårdpersonal i något nordiskt land. Vad beträffar utbildningen av Doctors of Chiropractic i Amerika hänvisar han till att utbildningen bedrivs av två olika institutioner som har delvis motstridiga teoretiska grundvalar. Ingen av dessa utbildningsformer är statligt godkänd i Amerika och behandling hos kiropraktor får ej heller offentligt stöd. Kiropraktorer har till följd av sin bristfälliga utbildning inga förutsättningar att skilja symptom på en farlig organsjukdom från symp-

tom på ofarliga nervsmärtor, och bör därför varken ges generell eller begränsad auktorisation som vårdgivare. *Universitetet i Tromsø* understryker det betänkliga i att auktorisera personal som ej genom sin utbildning är underkastade samma kontroll som norsk sjukvårdspersonal, och menar att fysioterapeuter med manuell utbildning kan utföra det allt väsentliga av den kiropraktiska behandlingen.

Även *Norske fysioterapeuters forbund* går mot förslaget om auktorisation för kiropraktorer. Mot bakgrund av sitt samarbete med läkar-specialister i bl. a. ortopedi, nevrologi och fysikalisk medicin anser förbundet att kiropraktik och liknande behandlingsmetoder ej bör utövas isolerade från andra terapeutiska metoder, något som en auktorisationsordning skulle medföra. Om auktorisation skulle genomföras på politiska grunder måste den beläggas med samma restriktioner som gäller för sjukkasseersättningen i Norge, d.v.s. att behandlingen måste ordnras av läkare så att risken för skadeverkningar av isolerad kiropraktikbehandling kan reduceras. Patienterna måste känna sig säkra på att behandlande terapeuter behärskar alla metoder som påverkar sjukdomskomplexet. Den enda försvarliga lösningen på lång sikt är att bringa den kiropraktiska tekniken in i utbildningen av existerande medicinsk personal. Redan utexaminerade kiropraktorer bör ges tilläggsutbildning som ger dem kompetens att verka inom ramen för existerande vårdpersonal.

Den norske lægeforening kan ej se att det föreligger ett behov av auktorisation av kiropraktorer, något som i allmänhetens ögon i stort sett skulle kunna likställas kiropraktorer med läkare. Föreningen framhåller att all medicinsk sakkunskap världen över står i motsatsställning till kiropraktorerna. Beträffande kiropraktorernas utbildning i USA understrykes, på grundval av en amerikansk undersökning, att två olika skolor står emot varandra och bygger sin verksamhet på helt oförenliga teorier, varav ingendera kan sägas vara vetenskapligt grundad. Kiropraktorerna behandlar sjukdomar som ej har vetenskapligt påvisbart samband med förskjutningar i ryggraden. Även ur diagnostisk synpunkt är kiropraktorernas verksamhet otillfredsställande och en diagnos utförd av en kiropraktiker kan inge patienten falska förhoppningar, respektive falsk säkerhet, och förlust av den behandlingsmöjlighet som skulle ligga vid en tidig medicinsk diagnos. Kiropraktorerna saknar utbildning i inre medicin och kirurgi och har ingen tillgång till avancerade laboratorieundersökningar eller den teknik som erfordras för ingående undersökningar av ryggraden.

2.3.4. Sverige

Universitetskanslersämbetet avstyrker förslaget med hänvisning till yttranden från de medicinska fakulteterna, samt till riksdagens avslag på en motion om legitimation för kiropraktorer. Socialutskottet hade

som motivering till sin hemställan om avslag för denna motion pekat på att kiropraktorerna får sin grundutbildning i utlandet och att svenska myndigheter därför saknar möjlighet att kontrollera och påverka utbildningen. Vidare var resultaten av kiropraktorernas verksamhet odokumenterade och utvärdering därav hade ej skett. Man hade därför inga betryggande garantier för verksamhetens kvalitet. Utskottet ansåg att önskemål om ökad tillgång på yrkesutövare inom det aktuella vårdområdet i första hand borde tillgodoses genom ökad och förbättrad utbildning av sjukgymnaster och läkare.

Medicinska fakulteten vid *Uppsala universitet* hänvisar till att attityden på officiellt håll i de nordiska länderna till kiropraktiken varit reserverad, bl. a. därför att statistiskt belagda behandlingsresultat icke presenterats trots allt tal om underkurer etc. Bryska metoder hos vissa manipulationsutövare, ovederhäftiga uttalanden, mysticism och sektarism är andra förhållanden som kritiserats av de vetenskapligt skolade läkarna. Man erkänner dock att en seriöst utbildad kiropraktor genom träning och erfarenhet och en tillräcklig kunskap om ryggradens anatomi och funktion kan göra en god bedömning av åtskilliga ryggpatienter och genom att utföra sin behandling på skickligt och ansvarsfullt sätt, liksom de sjukgymnaster och läkare som skaffat sig speciell erfarenhet på området, kan lindra besvären för många patienter. Kiropraktiken vilar dock inte på en sådan vetenskaplig grund att skäl föreligger att genomföra en auktorisation för dess utövare eller en gemensamt nordisk arbetsmarknad därför. Närmast till hands bör i stället ligga att försöka förbättra den nuvarande sjukgymnastutbildningen och däri inkludera den del av manipulationsterapi som visar sig grundad på vetenskap och beprövad erfarenhet. I syfte att vinna ökade erfarenheter kan en försöksverksamhet vara lämplig enligt vilken manipulationsbehandling meddelad av Doctors of Chiropractic kan inordnas i sjukförsäkringssystemet efter samma principer som gäller behandling av legitimerad sjukgymnast, dock med en viss begränsning beträffande antalet behandlingar per patient och år.

Medicinska fakulteten vid *universitetet i Lund* finner att kiropraktorernas utbildning och yrkesverksamhet saknar vetenskaplig grund och att resultaten av deras verksamhet är helt odokumenterade. Vissa läkare utnyttjar några av kiropraktorernas behandlingsmetoder men de har ej i den allmänna vetenskapliga debatten lyckats övertyga majoriteten av specialister om den manuella medicinens värde som generell behandlingsmetod. Fakulteten är medveten om den besvärliga kösituationen för patienter med sjukdomar i rörelseorganen men menar att ett bättre utnyttjande av utbildningskapaciteten med hänsyn till dessa sjukdomar skulle kunna förbättra kösituationen. Vidare påpekas att den vetenskapliga medicinen under senare år utvecklat nya metoder för diagnos och behandling som kan nå stora grupper som tidigare ej kunnat be-

handlas. Den vetenskapliga medicinen gör även en allt större förebyggande insats genom att identifiera faktorer i familj, samhälle och på arbetsplatserna som kan ha skadlig inverkan på rörelseorganens funktion.

Medicinska fakulteten vid *universitetet i Göteborg* hänvisar till amerikanska undersökningar, bl. a. publicerade i den amerikanska tidskriften *Consumer Reports*, och drar därav slutsatsen att den utbildning som ges *Doctors of Chiropractic* ur flera synpunkter är undermålig och vilar på i de flesta fall motbevisade teorier. Deras verksamhet synes enligt fakulteten utgöra en direkt risk för patienter bl. a. genom de många röntgenundersökningarna av ryggraden och kiropraktorernas behandling av minderåriga med olika sjukdomar. Av väsentlig betydelse är att kiropraktorerna ej är utbildade för att ge en medicinskt adekvat diagnos eller ge motsvarande behandling. Dessutom anser fakulteten att beprövad erfarenhet icke kunnat visa att kiropraktorernas metoder på något sätt är överlägsna den konventionella medicinen. Fakulteten finner sålunda att alla vetenskapliga skäl talar mot införandet av auktorisation för *Doctors of Chiropractic* och finner heller inte några skäl tala för en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Svenska läkaresällskapet avvisar bestämt tanken på auktorisation av respektive en nordisk arbetsmarknad för kiropraktorer. Det viktigaste skälet härför är att kiropraktorerna, även de som har utbildning som *Doctors of Chiropractic*, saknar vetenskaplig skolning. Deras behandlingsmetoder bygger mer på tro än vetande och är inte som läkarnas föremål för kritik, debatt och förnyelse. De saknar också kunskap i diagnostik och därmed möjlighet att utesluta sådana fall som kan botas snabbare och säkrare med annan behandling. Läkaresällskapet hänvisar till att många nya behandlingsformer har tillkommit till följd av den vetenskapliga medicinska forskningen och att man därigenom kan behandla många av de sjukdomstillstånd som tidigare inte varit åtkomliga för specifik behandling och där människor ofta vänt sig till kiropraktorer. Detta berodde på att man genom korrekt diagnostik kunnat urskilja sådana fall där smärttillståndet berott på t. ex. infektion, förskjutning mellan kotorna, tumörer, diskbrock etc. och tillämpa specifik behandling t. ex. antibiotika, operation m. m. Denna revolution inom medicinen har inte motsvarats av någon liknande utveckling inom kiropraktiken. Den enda grupp av sjukdomar där kiropraktiken kan mäta sig med medicinen är enligt läkaresällskapet den där dessvärre ingendera metoden för närvarande kunnat påverka sjukdomens förlopp. Denna grupp av sjukdomar minskar varje år. Antalet kiropraktorer med utbildning som *Doctors of Chiropractic* är i Sverige fåtaliga, jämfört med de medicinska läroanstalternas kapacitet att utbilda läkare och andra yrkesgrupper med speciell inriktning på rörelseorganens sjukdomar. Förslagets syfte att förbättra vården av patienter med sådana sjukdomstillstånd skulle därför tillgodoses genom ökad utbildning av dessa yrkesgrupper.

2.4. Remissinstanser som ej tar ställning till medlemsförslaget

Nordisk federation för medicinsk undervisning anser sig sakna kompetens att uttala sig i saken och hänvisar till de nordiska ländernas socialstyrelser samt läkarnas fackliga organisationer.

Finlands läkarförbund anser att en nordisk arbetsgrupp bör tillsättas för utredning av kiropraktorfrågan, då det ej är möjligt att ta ställning till förslaget utan att grundligt utreda hela kiropraktikfrågan.

3. Utskottet

Kiropraktisk behandling eller s. k. manipulativ terapi, som huvudsakligen består av speciella handgrepp, är en behandlingsform som tidigare använts för de mest skilda sjukdomar, men numera huvudsakligen anlitas av människor med smärttillstånd i rygg, axlar, höfter och knän. Mer omfattande utbildning av kiropraktorer saknas i de nordiska länderna men bedrivs bl. a. vid olika institut i Förenta staterna. Om värdet av den utbildning som där erhålles råder, som framgår av remissmaterialet, delade meningar. Bl. a. har framhållits att utbildningen bedrivs vid skolor med sinsemellan helt avvikande uppfattningar i grundläggande frågor, samt att den ej omfattar t. ex. inre medicin eller moderna diagnosmetoder.

De remissinstanser som företräder medicinsk sakkunskap har enhälligt uttalat att den kiropraktiska behandlingsformen saknar en sådan vetenskaplig bakgrund som skulle göra den jämförbar med medicinsk eller fysioterapeutisk behandling. Det rör sig om en behandlingsform med gamla anor men utan den form av korrigering och de utvecklingsmöjligheter, som den vetenskapliga metoden och debatten ger åt skolmedicinen. Några av dessa remissinstanser har pekat på riskerna med att anlita kiropraktorer i stället för läkarbehandling. Förutom de direkta riskerna, d. v. s., att den kiropraktiska behandlingen i ogynnsamma fall kan medföra skador, föreligger den direkta risken att patienter genom att söka sig till en kiropraktor går miste om en adekvat medicinsk diagnos som utgör den enda hållbara grunden för en specifik behandling, och att allvarliga sjukdomar därigenom undgår upptäckt på ett tidigt stadium.

Dessa kritiska synpunkter har ej direkt bemötts av de remissinstanser som stödjer medlemsförslaget. Dessa har i stället, i vissa fall med stöd i opinionsundersökningar, pekat på det faktum att stora befolkningsgrupper visat sin uppskattning av den kiropraktiska behandlingen. Kiropraktikens popularitet kan bl. a. ses mot bakgrund av att den traditionella medicinska behandlingen inte kunnat erbjuda tillräcklig lindring och bot för stora patientgrupper. Dessutom är kiropraktorerna tillgängliga när läkarmottagningarna har långa köer. Vid ortopediska kliniker kan väntetiderna räknas i månader och år. En viktig faktor i sammanhanget är sålunda de bristande medicinska behandlingsresurserna. Denna

bristsituation kan enligt utskottets uppfattning endast avhjälpas på sikt genom ökad utbildning.

Flera remissinstanser har ej velat frånkänna den kiropraktiska behandlingen sitt värde för vissa slag av smärttillstånd. Detta förutsätter dock att behandlingen föregås av en adekvat medicinsk diagnos vilket bäst uppnås genom att kiropraktisk behandling endast ges efter remiss av läkare. Den ordning som härvid tillämpas i Danmark och Norge har dock ej ansetts fungera helt tillfredsställande, bl. a. på grund av det bristande samarbetet mellan läkare och kiropraktorer.

Vad beträffar den i medlemsförslaget väckta frågan om en gemensam nordisk arbetsmarknad för denna specialistkategori bör det påpekas att för flera yrkesgrupper, för vilka särskilda kompetenskrav finns, nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad inte har kunnat uppnås. 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse har i vissa fall kunnat kompletteras med speciella överenskommelser rörande vissa yrkeskategorier t. ex. läkare, tandläkare och sjuksköterskor. Däremot har man misslyckats med försöken att etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer. Ett utkast till överenskommelse om en nordisk arbetsmarknad för fysioterapeuter har utarbetats men har ännu ej undertecknats av samtliga länder. Utskottet finner det mot denna bakgrund ej motiverat att aktualisera frågan om en gemensam nordisk arbetsmarknad för kiropraktorer. Härvid bör även framhållas, att nordisk utbildning respektive nordiska normer för utbildning av kiropraktorer saknas.

Utskottet finner sammanfattningsvis att skäl ej föreligger att tillstyrka medlemsförslagets yrkanden om införande av auktorisationsordning av Doctors of Chiropractic respektive nordisk arbetsmarknad för kiropraktorer. Som framgår av remissmaterialet är kiropraktorernas verksamhet dessutom kontroversiell. Det helt övervägande antalet remissinstanser som representerar medicinsk sakkunskap ställer sig avvisande till auktorisation av denna yrkesgrupp och anför starkt kritiska synpunkter på den kiropraktiska verksamheten och dess teoretiska bakgrund.

Det kan ej uteslutas att åtminstone vissa av de behandlingsmetoder, som används av kiropraktorerna, kan ha ett värde om de tillämpas efter anvisning av läkare och av personal som har en auktoriserad vårdutbildning, t. ex. fysioterapeuter. Dessa metoder bör inpassas i utbildningen för dessa personalkategorier. Dessa behandlingsmetoder kommer då att ingå i det allmänna vårdsystemet som utmärks av ett utbyggt samarbete mellan allmänpraktiserande läkare och olika specialistkategorier för att tillfredsställa kraven på adekvat diagnos och därav föranledd specifik behandling.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Köpenhamn den 28—29 januari 1976

Kristian Albertsen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Poul Hartling (V)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Thor Lund (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Petter Savola (K)

Raino Westerholm (Skl)

BILAGA 3. I efterhand inkomma yttranden (se supplementband, s. 899)

Medlemsförslag

om arbetsmiljöpolitiska insatser m. m.

(Väckt av Ingvar Bakken, Gylfi Þ. Gíslason, Karl-Erik Häll, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Sven Mellqvist, Otto Mørch, Arne Nilsen och Erkki Tuomioja)

Under det senaste årtiondet har insatserna för att förbättra arbetsmiljön skjutits alltmer i förgrunden för debatten om arbetslivet och för utformningen av den praktiska politiken.

Det sagda gäller för alla de nordiska länderna.

Inte minst ökad kännedom om nya och om mera långsiktiga risker hos en rad kemiska produkter har bidragit till att arbetsmiljöfrågorna kommit i fokus. Detsamma gäller den snabba förändringen av produktionstekniken. I båda avseendena har forskningen lämnat viktiga bidrag till nytänkandet. En lika viktig utgångspunkt för debatten är de högre miljökrav löntagarna själva i ökad utsträckning börjat ställa. Därvidlag kan man tala om en radikalt ökad medvetenhet om miljökvalitéernas betydelse för hälsa och välbefinnande.

Löntagarnas fackliga organisationer har varit en starkt opinionsbildande och pådrivande kraft när det gällt krav på intensivare insatser för att skapa sunda och säkra arbetsmiljöer. I ett särskilt handlingsprogram har Nordens fackliga samorganisation dragit upp vissa huvudlinjer för ett sådant arbete. Programmet har en klart offensiv inriktning och präglas av övertygelsen om att de anställda aktivt måste engageras i det miljöförbättrande arbetet och att de själva måste få möjlighet att direkt ta del i detta. En förutsättning för det senare är att de anställda tillförsäkras en beslutanderätt långt utöver nuvarande gränser i fråga om den egna arbetsplatsens utformning. Endast därigenom kan, när det gäller det förebyggande arbetet, planering, forskning, lagstiftning och regel tillämpning, deras erfarenheter till fullo tas till vara. Granskning från arbetsmiljösynpunkt av lokaler och arbetsmetoder, av nya ämnen och beredningar hör in i denna bild.

De nya tankegångar som vunnit insteg i arbetsmiljö- och arbetslivsdebatten har snabbt spritts mellan länderna i Norden. Tydliga spår återfinns redan i den lagstiftning som delvis införts eller som förbereds i respektive länder. Parallellt härmed har en rad praktiska projekt rörande forskning, tillsyn och informationsbehandling vuxit fram. I några fall har dessa utvecklats till samnordiska projekt. Det gäller t. ex. i fråga om gränsvärden och anvisningar.

En rad ytterligare områden har anförts eller kan anföras såsom lämpliga för ett mera utvecklat nordiskt samarbete: yrkeshygienisk forskning kring skilda ämnen, samarbete kring dokumentation rörande hygieniska gränsvärden, analys- och mättekniska metodfrågor, undervisnings- och utbildningsfrågor, statistikuppbyggnad kring olycksfall och yrkesskador, epidemiologiska forskningsprojekt.

I sammanhanget finns skäl att ånyo erinra om det program Nordens fackliga samorganisation framlagt. Däri behandlas som en särskild punkt frågan om lagstiftning och kontroll rörande hälsofarliga ämnen. Enligt NFS mening bör lagstiftningen i de nordiska länderna ha som rikt-punkter:

1. att producenter och importörer skall ge fullständiga produktbeskrivningar och bruksanvisningar för alla ämnen som används inom näringslivet;
2. att arbetsgivaren ges ansvaret för att produktbeskrivningarnas och bruksanvisningarnas tillämpningsregler följs;
3. att producenter och importörer skall ha ansvaret för att de produkter som de säljer är ofarliga och att det skall åligger producenter och importörer att bevisa att produkten är ofarlig om det råder tvivel om detta;
4. att ett centralt nordiskt produktkontrollorgan upprättas, med vittgående befogenheter vad gäller rätten att stoppa all produktion och distribution av ämnen som inte är garanterat ofarliga.

I nämnda program reses också krav på en nordisk informations- och databank på arbetsmiljöområdet.

I allt väsentligt finner vi det möjligt att instämma i de värderingar som kommer till synes i de krav de fackliga organisationerna formulerat. Enligt vår mening bör de nu föras in i centrum för det nordiska samarbetet på arbetsmiljöns område. Det bör — med det undantag som fortsättningsvis anges — ske i omedelbar anslutning till en prövning av hur våra gemensamma resurser bör disponeras, av vad som lämpar sig för nationella insatser, vad som bör göras till nordiska projekt och vad som bör aktualiseras på ett vidare internationellt plan.

Det är nämligen, enligt vår uppfattning, motiverat att mera systematiskt pröva på vilka områden ett nordiskt samarbete är mest angeläget och samtidigt praktiskt genomförbart. En kartläggning av områden och projekt bör nu komma till stånd. Till grund för den bör läggas nu pågående och planerade aktiviteter på arbetsmiljöområdet i de nordiska länderna, de diskussioner som förts i Nordiska rådet, inklusive det seminarium som anordnats av socialpolitiska utskottet, samt de riktlinjer och bedömningar som gjorts och görs av de fackliga organisationerna. Utifrån detta bör en prioritering göras, varvid de bedömningar löntagargenorganisationerna ger uttryck för särskilt måste beaktas.

Även om det förordade kartlägnings- och prioriteringsarbetet synes böra utgöra grunden för expansionen av samverkan de nordiska länderna emellan inom arbetsmiljösektorn, torde frågan om en gemensam

informations- och databank kunna behandlas mera fristående. Att ett sådant projekt, som givits hög prioritet från fackligt håll, bör ha en nordisk — och kanske ännu bredare — bas synes givet. Likheter i fråga om varusortiment, distributionsformer etc. talar för en samordning. Den förut nämnda snabba ökningen av nya ämnen, framför allt kemiska sådana, och produkter ger också stöd för tanken på en miljö-databank. Också forskningen torde vara betjänt av en snabbare och fullständigare informationskälla av den typ en databank kan tänkas utvecklas till.

Några väl utbyggda system för datainsamling och -behandling avseende arbetsmiljöfakta finns för närvarande inte i bruk. En förstudie, i form av en beskrivning av hur ett sådant system kan vara utformat, bör därför snarast komma till stånd. Det förutsattes att denna studie också belyser i vad mån en anpassning av viss lagstiftning i de nordiska länderna kan bli nödvändig innan en miljö-databank kan etableras och tas i bruk.

Med stöd av det anförda hemställer vi

att Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet, dels att ta initiativ till en kartläggning och översiktlig beskrivning av olika aktiviteter inom arbetsmiljöområdet i de nordiska länderna, dels att på grundval härav och i samråd med de fackliga organisationerna senast vid nästkommande session förelägga Nordiska rådet en rapport med förslag till riktlinjer för och prioritering av de gemensamma nordiska insatserna för att säkerställa goda arbetsmiljöer för alla kategorier av löntagare; samt

att Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet att ta initiativ för att utarbeta förberedande studier avseende upprättandet av en nordisk informations- och databank för bl. a. registrering och kontroll av ämnen och produkter.

Oslo, Reykjavík, Stockholm, Helsingfors och Köbenhavn i januari 1976

Ingvar Bakken (A)

Gylfi P. Gíslason (A.)

Karl-Erik Häll (s)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Bror Lillqvist (Sd)

Lars Lindeman (Sd)

Thor Lund (A)

Sven Mellqvist (s)

Otto Mørch (S)

Arne Nilsen (A)

Erkki Tuomioja (Sd)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett medlemsförslag, A 483/s, om arbetsmiljöpolitiska insatser m. m. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Köpenhamn den 29 januari 1976 och den 28 februari 1976.

1. Inledning

I medlemsförslaget konstateras, att ökad kännedom om nya och mera långsiktiga risker hos en rad kemiska produkter har i förening med den snabba förändringen av produktionstekniken verksamt bidragit till att arbetsmiljöfrågorna kommit att uppmärksammas mycket på senare tid. I ett särskilt handlingsprogram har Nordens fackliga samorganisation (NFS) dragit upp riktlinjer för det nordiska arbetsmiljö-samarbetet. I handlingsprogrammet framhålls, att de anställda själva måste få medverka aktivt i det arbetsmiljöförbättrande arbetet. Endast genom en ökad beslutanderätt för löntagarna kan det förebyggande arbetet på arbetsmiljöområdet ske på ett helt tillfredsställande sätt, enligt handlingsprogrammet.

I den lagstiftning som införts eller är på väg att införas i de nordiska länderna på arbetsmiljöområdet har dessa tankegångar vunnit insteg. Parallellt med denna utveckling har en rad samnordiska projekt rörande forskning, tillsyn och informationsbehandling igångsatts. Därtill har ytterligare områden ansetts lämpade för ett mera utvecklat nordiskt samarbete: yrkeshygienisk forskning, samarbete kring dokumentation rörande hygieniska gränsvärden, analys- och mättekniska frågor, undervisnings- och utbildningsfrågor, statistik beträffande olycksfall och yrkesskador samt epidemiologisk forskning.

I NFS:s handlingsprogram påpekas vidare, att lagstiftningen i de nordiska länderna bör ha som riktpunkt:

1. att producenter och importörer skall åläggas att avge fullständiga produktbeskrivningar och bruksanvisningar för alla ämnen som användes i arbetslivet,

2. att arbetsgivaren ansvarar för att produktbeskrivningarna och bruksanvisningarna följes,

3. att producenter och importörer ansvarar för att de produkter som säljs är ofarliga samt bör åläggas att bevisa att produkterna är ofarliga om tvivel härom råder,

4. att ett centralt nordiskt produktkontrollorgan med vittgående befogenheter upprättas.

Förslagsställarna instämmer i allt väsentligt i NFS:s krav och anser att dessa bör bli föremål för prövning i omedelbar anslutning till en utredning om hur de gemensamma nordiska resurserna bör disponeras och därmed klarhet skapas om vad som med fördel kan uträttas på nationellt, nordiskt eller ett vidare internationellt plan. Till grund för en dylik genomgång bör läggas de diskussioner som förts inom Nordiska rådet, inklusive det seminarium som dess socialpolitiska utskott anordnat i arbetsmiljöfrågor, samt de riktlinjer och bedömningar som gjorts och görs av de fackliga organisationerna.

Enligt förslagsställarnas mening bör ett element kunna brytas ut ur denna mera generella genomgång och ges en fristående behandling: frågan om en gemensam nordisk data- och informationsbank på arbetsmiljösektorn. Den snabba ökningen av antalet nya ämnen och produkter i arbetslivet, framför allt kemiska, talar för detta.

Mot denna bakgrund hemställs, att Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet, dels att ta initiativ till en kartläggning och översiktlig beskrivning av olika aktiviteter inom arbetsmiljöområdet i de nordiska länderna, dels att på grundval härav och i samråd med de fackliga organisationerna senast vid nästkommande session förelägga Nordiska rådet en rapport med förslag till riktlinjer för och prioritering av de gemensamma nordiska insatserna för att säkerställa goda arbetsmiljöer för alla kategorier av löntagare; samt att Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet att ta initiativ för att utarbeta förberedande studier avseende upprättandet av en nordisk informations- och databank för bl. a. registrering och kontroll av ämnen och produkter.

2. Utskottet

Socialpolitiska utskottet har under de senaste åren ägnat en betydande del av sitt arbete åt arbetsmiljöfrågorna. För att utskottet skulle erhålla goda bakgrundskunskaper för sitt vidare arbete med dessa frågor anordnades ett särskilt seminarium år 1975. Redan under förberedelserna för detta seminarium var utskottet inriktat på att ett nordiskt initiativ borde tagas på arbetsmiljöområdet.

Inom utskottet har tidigare behandlats flera medlemsförslag på arbetsmiljöområdet, senast medlemsförslaget A 449/s om att begränsa och hindra användningen av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet. Detta slutbehandlades vid utskottets möte på Hanaholmen den 13 oktober 1975. I det betänkande som utskottet därvid enhälligt antog, framhålles, att etablerandet av ett gemensamt nordiskt kartotek eller en databank med uppgift att registrera i arbetslivet förekommande giftiga och farliga ämnen borde kunna vara till fördel genom att viss specialisering och arbetsuppdelning länderna emellan därmed uppnås. Vidare underströk utskottet att producenter och importörer skall bära ansvaret för att en produkt eller ett ämne är ofarligt samt att fullständiga och användbara

bruksanvisningar tillhandahålles. Utskottet hemställer, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga användningen av giftiga och farliga ämnen och produkter i arbetslivet och att lägga fram förslag till åtgärder på nordiskt plan i syfte att skapa en arbetsmiljö där det råder full trygghet mot psykiska, fysiska och kemiska störningar.

Socialpolitiska utskottet anordnade det ovannämnda arbetsmiljöseminariet i Porsgrunn, Norge, den 18—19 juni 1975. Seminariets syfte var tvåfaldigt. För det första att bereda socialpolitiska utskottets medlemmar möjlighet till analys och diskussion av aktuella problemställningar på arbetsmiljöområdet i Norden med dels företrädare för arbetsmarknadens parter och näringslivsorganisationer, dels representanter för departement och centrala myndigheter med ansvar för arbetsmiljöfrågor, dels för forskningen. För det andra var avsikten att vid seminariet framkomna synpunkter och förslag skulle kunna ligga till grund för utskottets fortsatta arbete med nordiska arbetsmiljöfrågor. Vid seminariet berördes huvudsakligen tre ämnesområden:

- (a) förekomsten av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet
- (b) de psykosociala faktorernas roll i arbetslivet samt
- (c) den nuvarande och framtida utformningen av arbetsmiljölagstiftningen i de nordiska länderna.

Seminariets överläggningar har publicerats i Nordisk utredningsserie (NU 1975: 18).

Genom anordnandet av detta seminarium om nordiska arbetsmiljöfrågor har utskottet erhållit ett aktuellt och omfattande sakmaterial för den fortsatta behandlingen av arbetsmiljöfrågorna. Utskottet finner, att detta bakgrundsmaterial väl kan användas vid bedömningen av det här aktuella medlemsförslaget. Remittering av förslaget till myndigheter och organisationer synes därför ej vara nödvändig.

Utskottet önskar få till stånd en systematisk genomgång av det nordiska arbetsmiljösamarbetet så snart som möjligt och har därför beslutat att för egen del slutbehandla det föreliggande medlemsförslaget till rådets 24:e session.

Tiden är nu mogen för upprättandet av ett särskilt nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet, vars innehåll, enligt utskottets uppfattning bör omfatta bland annat följande sju punkter.

Punkt 1. I februari 1974 undertecknade miljövårdsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige den nordiska miljöskyddskonventionen. Konventionen kan väntas träda i kraft under år 1976. Huvudprincipen i denna konvention, som avser det så kallade yttre miljövårdssamarbetet, är att grannländernas miljövårdsintressen likställs med det egna landets. Miljöskadlig verksamhet som förorsakar störningar i ett nordiskt grannland likställs med störning i det egna landet. Då miljövården genom införandet av artiklarna 30, 31 och 32 i Helsing-

forsavtalet formellt utpekats som ett sjätte nordiskt samarbetsområde vid sidan av det rättsliga, kulturella, sociala, ekonomiska och trafikala området har också de intentioner i Nordiska rådets *rekommendation nr 4/1972* som avsåg en harmonisering av de nordiska ländernas miljö-vårdsregler tillgodosetts.

Att lagstiftningen utgör ett väsentligt led i de nationella strävandena att förbättra arbetsmiljön framgår av de lagförslag som redan föreligger i Norge och väntas komma att föreligga inom kort i Finland och Sverige. Det danska folketinget har nyligen antagit en arbetsmiljölag, som avses träda i kraft den 1 juli 1977. I yttrande 4/1975 över Nordiska ministerrådets berättelse över det nordiska samarbetet, C 1, uppmånade Nordiska rådets plenarförsamling i februari 1975 enhälligt Nordiska ministerrådet att utarbeta ett program för en harmonisering av de viktigaste principerna på arbetsmiljölagstiftningens område.

Nordiska rådet har tidigare i *rekommendation nr 5/1974* förordat att en samnordisk försöksverksamhet inleds på nordiskt plan i syfte att motverka stress i arbetslivet. Därtill har socialpolitiska utskottet, som ovan nämnts, slutbehandlat medlemsförslaget A 449/s, om giftiga och farliga stoffer i arbetslivet och föreslagit Nordiska rådet att antaga en rekommendation i saken.

Starka skäl talar enligt utskottets uppfattning för att ett systematiskt harmoniseringsarbete på arbetsmiljölagstiftningens område omgående bör sättas i gång i Norden. Bland de skäl som utskottet särskilt vill framhålla märks följande:

(a) Inom ramen för 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad har närmare en miljon flyttningar skett mellan de nordiska länderna. Mot denna bakgrund ter det sig naturligt att arbetstagarna möter likartade regler och bestämmelser på arbetsmarknaden oavsett i vilket nordiskt land som de befinner sig.

(b) Också av konkurrensmässiga skäl är det mycket som talar för att enhetliga regler på arbetsmiljöområdet i Norden bör eftersträvas. Det måste ligga i företagens intresse att lika stränga regler gäller på arbetsmiljöområdet runt om i Norden. Inget nordiskt företag bör genom att inte upprätthålla en fullt försvarlig arbetsmiljö kunna skaffa sig konkurrensmässiga fördelar.

(c) De problem som avtecknar sig på arbetsmiljöområdet i de nordiska länderna är till sin natur likartade.

(d) Målsättningen för en harmonisering på nordiskt plan bör vara att åstadkomma positiva förbättringar för arbetstagarna.

(e) För att uppnå balans på arbetsmarknaden i de nordiska länderna torde en likartad arbetsmiljölagstiftning också kunna vara av betydelse. Det torde i framtiden inte vara uteslutet att arbetstagare kan komma att byta arbete — och då eventuellt också anställningsland — inte bara för att erhålla bättre materiella förmåner utan också av hänsyn till arbetsmiljön. I den mån som arbetsmiljölagstiftningen i de nordiska länderna skiljer sig kraftigt åt, kan inflyttning tänkas ske till land där denna ur arbetstagarens synpunkt är mest förmånlig.

(f) Ytterligare ett skäl för en nordisk samordning är att ju mera

harmoniserad arbetsmiljölagstiftningen är i Norden desto starkare kan de nordiska länderna agera i internationella sammanhang i syfte att uppnå en bättre arbetsmiljö.

Enligt utskottets uppfattning bör ingäendet av en *nordisk arbetsmiljökonvention*, efter mönster från den nordiska miljöskyddskonventionen men med nödvändiga anpassningar, bli föremål för övervägande.

Huvudansvaret för utarbetandet av en nordisk arbetsmiljökonvention bör anförtros Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor. Det egentliga utredningsarbetet, som torde behöva föregå framläggandet av en dylik konvention, bör dock handhas av en för ändamålet särskilt tillsatt expertkommitté. Huruvida arbetsmiljöfrågorna bör utpekas som ett sjunde nordiskt samarbetsfält i Helsingforsavtalet bör ävenledes prövas i detta sammanhang.

Punkt 2. Nordens fackliga samorganisation framförde under seminariet i Porsgrunn önskemål om ökade möjligheter för arbetsmarknadens parter att medverka vid prioriteringen av de nordiska forskningsprojekt som startas på arbetsmiljöområdet. Särskilt hänvisades till den kunskap och erfarenhet som bl. a. skyddsombuden på de olika arbetsplatserna besitter och som skulle kunna vara till stor nytta när det gäller att välja ut de konkreta områden som insatserna skall göras på. Att de fackliga organisationerna på detta sätt involveras i planeringen av den nordiska arbetsmiljöforskningen lägger utskottet stor vikt vid. Inrättandet av ett *nordiskt samarbetsorgan på arbetsmiljöforskningens område*, sammansatt av företrädare från de olika länderna representerande berörda myndigheter, arbetsmarknadens parter och forskningen bör därför övervägas av ministerrådet.

Ett dylikt organ skulle samtidigt kunna utgöra det första steget i riktning mot upprättandet av ett system med rådgivande kommittéer under ministerrådet efter förebild av kulturavtalet. I sammanhanget bör övervägas om en särskild *nordisk fond för arbetsmiljöforskning* bör etableras efter mönster av den nordiska industrifonden.

Punkt 3. Vid seminariet i Porsgrunn föreslogs också inrättandet av en *samnordisk databank för arbetsmiljöforskning*. I denna databank skulle kunna samlas upplysningar av betydelse på arbetsmiljöforskningens område. Denna fråga har också aktualiserats i det föreliggande medlemsförslaget.

Punkt 4. Ett stort problem vid kartläggningen av effekterna av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet är att dessa ofta uppträder först långt efter det att arbetstagarna varit utsatta för exponering. Det kan ibland dröja ända upp till 20 år innan vissa sjukdomssymptom börjar att visa sig. Ett grundläggande krav är dels att varje ämne som skall introduceras i arbetslivet först blir föremål för undersökning innan det kommer till användning, dels att också under själva arbetsprocessen kontinuerliga mätningar företages.

För att jämförande studier av epidemiologisk karaktär på arbetsmiljöområdet skall kunna genomföras på ett tillfredsställande sätt finns det anledning att uppmärksamma de krav som behöver ställas på registrering av arbetsmiljön. Uppgifter om att en arbetstagare inom en viss fabrik kommit i kontakt med vissa giftiga och skadliga ämnen måste kompletteras med exakta kunskaper om hur länge och i vilken omfattning denna exponering skett. Genom att på detta sätt *förbättra arbetsplatsstatistiken* underlättas forskningen kring uppkomsten av sjukdomar och sjukdomssymptom som kan misstänkas vara orsakade av förhållandena inom arbetslivet.

Punkt 5. Åtgärder bör vidtagas på nordiskt plan för att säkerställa att importörer och producenter avger fullständiga produktbeskrivningar samt bruksanvisningar för alla i arbetslivet förekommande ämnen och produkter. Arbetsgivarna bör åläggas ett ansvar för att i produktbeskrivningar och bruksanvisningar angivna rekommendationer och föreskrifter följes. Huruvida detta lämpligast kan uppnås genom inrättandet av ett *centralt nordiskt produktkontrollorgan* bör bli föremål för utredning.

Punkt 6. Nordiska rådet har antagit en rekommendation, nr 5/1974, om samnordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetslivet. Vid Porsgrunn-seminariet framfördes en rad synpunkter på *förekomsten av psykosociala faktorer i arbetslivet*, som bör verka vägledande vid arbetet med ett nordiskt handlingsprogram. Det hänvisas i sammanhanget till sidorna 50—54 i NU 1975: 18. Tjänstemännens Centralorganisation i Sverige har nyligen skickat ut en enkät till 10 000 av sina medlemmar i vilken denna problematik tas upp. De psykosociala faktorernas roll i arbetslivet måste också ses i relation till andra sociala förhållanden. Också denna aspekt av arbetsmiljöproblematiken tillägger utskottet stor vikt.

Punkt 7. Ett *nordiskt samarbete i gränsvärdesfrågor* har redan inletts. Även om man inte — av olika skäl — skulle nå fram till likartade — i meningen identiska — hygieniska gränsvärden så borde man kunna enas om det tekniska tillvägagångssättet vid mätningar av dessa.

På arbetsmarknadspolitikens och miljövärdspolitikens område har redan nordiska handlingsprogram upprättats. Nordiska ministerrådet presenterade vid Nordiska rådets 21:a session i februari 1973 ett handlingsprogram för industri-, energi-, regional- och miljöpolitiken. Därvid utgjorde arbetsmiljöfrågorna endast en del av det programavsnitt som berörde nordiskt miljövärdssamarbete. Det förefaller inte vara uteslutet att ett nordiskt handlingsprogram på social- och hälsovårdspolitikens område kan komma till stånd inom något år. Ifall så sker skulle arbetsmiljöområdet vara det enda av socialpolitiska utskottets fyra arbetsområden, som inte varit föremål för ett eget, fristående handlingsprogram på nordiskt plan. I beaktande av att arbetsmiljöfrågorna på kort tid kommit att uppfattas som de kanske mest aktuella och

angelägna samhällsfrågorna borde ett dylikt handlingsprogram utarbetas i skyndsam ordning. Ett mycket nära samarbete bör därvid ske med arbetsmarknadens parter och kontakt tagas på ett tidigt skede i beslutsprocessen med Nordiska rådets organ. Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att till rådets 25:e session framlägga ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i form av ett ministerrådsförslag.

Köpenhamn den 28 februari 1976

Finn Gustavsen (SV)

Poul Hartling (V)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.) *Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)*

Förman

Jørgen Jensen (DKP)

Knut Johansson (s)

Ulla Järvillehto (Skl)

Lars Lindeman (Sd)

Thor Lund (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Kjeld Olesen (S)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Berättelse**rörande det nordiska samarbetet**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd afgiver hermed i overensstemmelse med artikel 59 i samarbejdsaftalen af 23. marts 1962 (Helsingforsaftalen) sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 24. session.

København i december 1975

På Nordisk Ministerråds vegne:

Ivar Nørgaard

Olli Bergman

Innehållsförteckning

Inledning		717
Kap. I	Det nordiska samarbetet — Ministerrådets verksamhet	720
Kap. II	Samarbete på lagstiftningsområdet	744
Kap. III	Kulturellt samarbete	770
Kap. IV	Socialpolitiskt samarbete	798
Kap. V	Samarbete i arbetsmarknadsfrågor	811
Kap. VI	Samarbete i arbetsmiljöfrågor	838
Kap. VII	Miljövårdssamarbete	845
Kap. VIII	Handels- och valutapolitiskt samarbete	857
Kap. IX	Industri- och energipolitiskt samarbete	868
Kap. X	Samarbete inom byggsektorn	884
Kap. XI	Regionalpolitiskt samarbete	893
Kap. XII	Samarbete i konsumentfrågor	901
Kap. XIII	Samarbete i fråga om transport, kommunikation och trafiksäkerhet	910
Kap. XIV	Samarbete i turistfrågor	931
Kap. XV	Samarbete i fråga om bistånd till utvecklingsländer	935
Kap. XVI	Samarbete i övriga frågor	939
Kap. XVII	Organisatoriska förhållanden	945
<i>Bilagor:</i>		
1.	Avtale av 4. desember 1975 om upprättande av Nordiska investeringsbanken	956
2.	Redogörelse av Nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik och Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor om nordiskt samarbete inom forskning rörande kärnsäkerhetsfrågor	962
3.	Nordiska ministerrådets allmänna budget för 1975 och 1976 och bokslutet för 1974	968
4.	Budget för nordiskt kulturellt samarbete 1976 jämte motsvarande uppgifter i budgeten för 1975 och bokslutet för 1974	969
5.	Översikt över användningen av dispositionsmedel på kultursektorn 1972—75	971
6.	Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordisk kulturellt samarbete	974
7.	Berättelse om Nordel 1975	1155
8.	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor	1158
9.	Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet	1162
10—14.	Betänkanden av Nordiska rådets utskott	1173

Indledning

I den foreliggende beretning redegøres der for udviklingen i det nordiske samarbejde i 1975 samt for planerne for det fortsatte samarbejde. Ifølge Helsingforsaftalen skal beretningen afgives senest en måned før den kommende session begynder, dvs. omkring midten af januar 1976. Arbejdet med beretningen er imidlertid tilrettelagt med henblik på at tilgodese Nordisk Råds ønske om at få beretningen så tidligt som muligt i december 1975. Dette har ført til, at redegørelserne på visse områder kun dækker perioden frem til midten af oktober.

På adskillige punkter, specielt hvor Ministerrådets stillingtagen indebærer, at der skal bevilges midler, er det således, at gennemførelsen af planlagte foranstaltninger kommer til at bero på godkendelse af de nordiske parlamenter.

Udformningen er i store træk den samme som for sidste årsberetnings vedkommende. Det er dog fundet formålstjenligt at udskille redegørelsen om samarbejdet i byggesektoren af kapitlet om industri- og energipolitisk samarbejde og placere den i et selvstændigt kapitel. Endvidere er der tilføjet et kapitel om "øvrige samarbejdsspørgsmål".

For at give den bredest mulige information redegøres der på adskillige områder for arbejdssituationen i embedsmandskomiteer og arbejdsgrupper, selv om Ministerrådet ikke har taget stilling til de aktuelle spørgsmål.

Information om foranstaltninger i forbindelse med rådsrekommandationer gives i denne beretning i de tilfælde, hvor informationen indgår som et naturligt led i beretningen, og hvor al relevant information på passende måde kan indarbejdes i denne. I alle øvrige tilfælde gives der separate meddelelser. Supplerende information om visse samarbejdsorganer gives i et antal bilag. (Se den særlige fortegnelse over her refererede rådsrekommandationer, beretninger og bilag).

De foranstaltninger, Ministerrådet har truffet i anledning af Nordisk Råds udtalelser vedrørende sidste års virksomhedsberetning, fremgår af redegørelserne i de respektive kapitler i den nu foreliggende beretning.

I denne beretning afgives meddelelser om foranstaltninger foretaget i anledning af følgende *rådsrekommendationer*:

- 21/1963 ang. gemensam utbildning för teater, film, radio och television s. 791 och 793
- 24/1964 ang. vidgat lärarutbyte s. 778
- 5/1966 ang. försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen s. 762
- 8/1968 ang. utbyte av förvaltningstjänstemän s. 822
- 7/1969 ang. skol- och studentbetygs jämförbarhet s. 776
- 10/1969 ang. gemensam skeppsmedicinsk forskning s. 804
- 12/1969 ang. likartad lagstiftning om transplantation s. 807
- 22/1969 ang. gränskommunalt samarbete s. 897
- 29/1969 ang. samarbete rörande yrkesvägledarutbildning s. 817
- 1/1970 ang. vidareutbildning av socialpersonal s. 777 och 809
- 10/1970 ang. samnordisk massmediaforskning s. 786
- 13/1970 ang. nordiska skol- och studentbetygs giltighet s. 776
- 26/1970 ang. ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete s. 793
- 30/1970 ang. åtgärder mot Östersjöns förorening s. 846
- 31/1970 ang. förenhetligande av handelsdokument s. 859
- 33/1970 ang. nordiskt sjukhusfysikerssamarbete s. 810
- 8/1971 ang. nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk s. 802
- 9/1971 ang. samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik s. 777
- 10/1971 ang. samnordisk utbildning av konservatorer s. 777
- 20/1971 ang. utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige s. 795
- 21/1971 ang. samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund s. 846
- 24/1971 ang. ökat nordiskt samarbete på bilkonstens område s. 792
- 29/1971 ang. de gemensamma nordiska institutionernas ställning s. 954
- 2/1972 ang. samverkan på det mättekniska området s. 883
- 3/1972 ang. åtgärder mot vissa luftföroreningar s. 853
- 4/1972 ang. nordisk miljöskyddskonvention s. 845
- 12/1972 ang. förbud mot tobaksreklam s. 810
- 17/1972 ang. nordiskt kulturcentrum i Tórshavn s. 794
- 1/1973 ang. försörjningsbegreppets utformning s. 810
- 5/1973 ang. fortbildning av lärare vid socialhögskolor s. 777
- 9/1973 ang. permanent samarbete om njurtransplantationer s. 806
- 13/1973 ang. samarbete rörande GATT-förhandlingar s. 860
- 15/1973 ang. ökat nordiskt TV-samarbete s. 795
- 17/1973 ang. samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor s. 776
- 21/1973 ang. centrum för konstförmedling s. 792
- 22/1973 ang. likartad äktenskapslagstiftning s. 744—746
- 23/1973 ang. ökad turism i Norden och stöd till NTK s. 931
- 26/1973 ang. likartade bestämmelser om terränggående motorfordon s. 855
- 29/1973 ang. nordiskt hälsokortsystem s. 810
- 30/1973 ang. nordisk kommunal rösträtt och valbarhet s. 940—941
- 1/1974 ang. nordiskt samarbete om lagstiftning s. 744
- 3/1974 ang. nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter s. 809
- 5/1974 ang. nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön s. 842
- 7/1974 ang. ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet s. 945
- 11/1974 ang. begränsning av trafikbuller s. 850
- 13/1974 ang. vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket s. 932
- 15/1974 ang. överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat s. 849
- 16/1974 ang. samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln s. 859
- 17/1974 ang. freds- och konfliktsforskning s. 788
- 21/1974 ang. nordiskt energisamarbete s. 873
- 22/1974 ang. nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning s. 883
- 23/1974 ang. regionalpolitisk fond för Nordkalotten s. 895
- 25/1974 ang. undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi s. 942—943
- 27/1974 ang. inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning s. 853
- 28/1974 ang. skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse s. 855
- 6/1975 ang. Nordtests arbetsformer s. 882

- 7/1975 ang. rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter s. 939—940
 8/1975 ang. begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. s. 846
 9/1975 ang. förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön s. 846
 12/1975 ang. revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden s. 773
 15/1975 ang. utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning s. 790
 16/1975 ang. utvidgat nordiskt idrottssamarbete s. 797

Embedsmandskomiteernes virksomhed gennemgås i beretningen. Ministerrådets beretning træder i stedet for særlige beretninger fra følgende nordiske organer

Nordkalottkommittén

Nordiska fonden för industriell utveckling och forskning

Nordtest

Desuden er en række beretninger fra forskellige nordiske samarbejdsorganer taget med som bilag til beretningen.

- 41/k Berättelse om Nordens folkliga akademi
 42/k Berättelse om harmonisering av skolordningarna i Norden
 43/k Berättelse från Nordisk journalistkursus
 44/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
 45/k Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
 46/k Berättelse om nordiska kurser i språk och litteratur
 47/k Berättelse om Nordiska universitetskurser i historia
 48/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
 49/k Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
 50/k Berättelse från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
 51/k Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
 52/k Berättelse från Nordiska institutet för sjö rätt
 53/k Berättelse om nordiska geoexkursioner till Island
 54/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (NSU)
 55/k Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi
 56/k Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
 57/k Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
 58/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
 59/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
 60/k Berättelse om Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK)
 61/k Berättelse om nordiska forskarkurser
 62/k Berättelse från Nordiskt vulkanologiskt institut
 63/k Berättelse om Nordens Hus i Reykjavík
 64/k Berättelse om Nordiska teaterseminarier (Vasaseminarierna)
 65/k Berättelse om nordiskt gästspelsutbyte
 66/k Berättelse från Nordiskt samiskt institut
 67/e Berättelse om Nordel
 68/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
 69/t Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

Kapitel I

Det nordiske samarbejde — Ministerrådets virksomhed

Samarbejdet indenfor Ministerrådets rammer omfatter nu de fleste samfundsområder. Ministerrådet forsøger kontinuerligt at udvikle dette samarbejde yderligere i takt med samfundsudviklingen i de nordiske lande.

Blandt de vigtigste resultater af Ministerrådets arbejde i 1975 kan nævnes:

- Aftalen om den Nordiske Investeringsbank til finansiering af investeringsprojekter og eksport af nordisk interesse.
- Et nordisk energiforskningsprogram.
- Et nordisk arbejdsmarkedsprogram.
- Principbeslutning om udformningen af en nordisk kommunal stemmeretsreform. Island har dog endnu ikke taget stilling til spørgsmålet.
- Støtte til øget samarbejde mellem de nordiske folkeoplysningsorganisationer.

På et nordisk statsministtermøde i januar blev der udvekslet synspunkter om den aktuelle økonomiske situation på baggrund af de vanskeligheder verdensøkonomien befandt sig i med betalingsbalanceproblemer, betydelig arbejdsløshed og høj inflationstakt. Man blev bl. a. enige om, at det var nødvendigt at føre en politik, som både sikrede en svagere prisstigningstakt og høj økonomisk aktivitet.

Ministrene gennemgik arbejdsmarkedsudsigterne i de nordiske lande for 1975. Man var enig om, at der i hvert land måtte føres en økonomisk politik, som medvirker til at sikre beskæftigelsen og modvirker arbejdsløsheden.

Endvidere drøftede ministrene de nordiske landes forekomster af råvarer og naturressourcer, og værdien af at udnyttelsen af ressourcerne og planlægningen af større investeringsprojekter sker i samråd mellem landene. Man enedes om at klarlægge den nordiske råvare- og ressourcesituation og at undersøge mulighederne for et nærmere samarbejde for at kunne drage den størst mulige nytte af tilgængelige ressourcer.

En råvare- og ressourceundersøgelse er derefter blevet påbegyndt efter beslutning i Ministerrådet. Undersøgelsen ventes at være færdig i midten af 1976.

På mødet blev spørgsmålet om en fælles nordisk investeringsbank behandlet. Ministrene konstaterede, at en sådan bank kunne blive et værdifuldt supplement til eksisterende kreditinstitutioner ved finansiering af investeringsprojekter og eksport af nordisk interesse. En sådan bank kunne endvidere lette samordningen af større investeringspro-

jekter med sigte på en effektiv udnyttelse af tilgængelige ressourcer. Forslag om oprettelse af en sådan bank burde udarbejdes snarest. Efter beslutning i Ministerrådet udarbejdedes et forslag om en Nordisk Investeringsbank, som blev godkendt af Ministerrådet og overgivet Nordisk Råd til udtalelse. Ved en ekstrasession gav Nordisk Råd sin tilslutning til forslaget. Aftale om den Nordiske Investeringsbank blev undertegnet den 4. december 1975. Tilbage står nu ratifikationen af aftalen, herunder dennes godkendelse af de enkelte parlamenter.

Et hovedformål med samarbejdet indenfor Ministerrådets rammer er at sikre den bedst mulige udnyttelse af landenes ressourcer taget i vid betydning, kapital, råvarer og energi, samfundsservice og transport, uddannelse og forskning, planlægnings- og undersøgelseskapacitet etc. til gavn for borgerne i de nordiske lande.

Efter Ministerrådets opfattelse kan de nordiske lande på mange områder ved at samarbejde opnå bedre resultater med en given indsats af ressourcer, end hvis tilsvarende virksomhed udelukkende blev udført nationalt. I andre tilfælde kan ressourcer set ud fra en helhedsvurdering spares ved et givet ambitionsniveau.

Samarbejdet forbedrer også de nordiske landes muligheder for at påvirke og drage nytte af resultaterne af internationalt ikke-nordisk arbejde på mange områder.

Kapitel 1.2

Finansiering af det nordiske samarbejde

Ministerrådet finansierer samarbejdet på følgende måde (tab. 1): Ministerrådets almindelige budget, kulturbudgettet og den Nordiske Industrifond. Ifølge en generel beslutning fordeles omkostningerne mellem de nordiske lande i forhold til deres bruttonationalprodukt på følgende måde: Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 %, Sverige 45 %. For perioden 1977—79 vil følgende fordeling komme til at gælde: Danmark 23,4 %, Finland 15,8 %, Island 0,9, Norge 17 % og Sverige 42,9 %.

For Ministerrådets almindelige budget er der med virkning fra og med budgettet for 1977 blevet indført en delvis ny procedure.

Ministerrådet bevilger endvidere midler til de nordiske bistandsprojekter.

Tabel 1. Finansiering af Ministerrådets virksomhed 1974, 1975 og 1976 (bruttoudgifter minus indtægter på budgetterne)

	1974 (1 000 kr.)	1975 (1 000 kr.)	1976 (1 000 kr.)
Ministerrådets almindelige budget	5.500 Nkr	13.033 Nkr	19.860 Nkr
Kulturbudgettet	33.700 Dkr ¹	38.656 Dkr ¹	45.263 Dkr ¹
Nordisk industrifond (Detailbudget se bil. 1—2)	10.000 Skr	10.000 Skr	10.000 Skr

¹ Eksklusive kompensation for automatiske lønforhøjelser.

Det bør understreges, at den største del af det nordiske samarbejde taget i vid betydning finansieres på anden måde end den, der ovenfor er redegjort for.

Midler til visse projekter, som udføres i Ministerrådets regie kommer således direkte fra de nationale budgetter. Et antal nordiske institutioner etc. finansieres ligeledes direkte fra de nationale budgetter. Ministerrådet undersøger, om det er hensigtsmæssigt og muligt, at disse institutioner overføres fra de nationale budgetter til det fælles nordiske budget.

Endvidere finansieres en del omkostningskrævende områder, f. eks. forbedringer af trafikforbindelserne mellem de nordiske lande, arbejdsformidlingsvirksomhed, sprogundervisning for indvandrere samt anvendelsen af den nordiske konvention om social tryghed og den nordiske sygeforsikringsoverenskomst direkte over de berørte nationale budgetter.

Kapitel 1.3

Den nordiske Investeringsbank

Blandt de initiativer, statsministrene tog på deres møde i januar 1975, var som ovenfor nævnt forslaget om at oprette en nordisk investeringsbank. Gennemførelsen af dette initiativ drøftedes i Ministerrådet i februar 1975, hvor det besluttedes snarest muligt lade udarbejde forslag til aftale og vedtægter for en nordisk investeringsbank. Efter at spørgsmålet havde været behandlet i en særlig arbejdsgruppe nåede Ministerrådet på sit møde den 19. juni til enighed om et forslag om bankens oprettelse indeholdende udkast til aftale og vedtægter for banken, og det besluttedes at oversende dette forslag til Nordisk Råd til udtalelse.

Som bekendt vedtog Nordisk Råd på en ekstraordinær session den 15. november 1975 at rekommandere, at banken oprettes i det væsentlige i overensstemmelse med Ministerrådets forslag. Ministerrådet har den 4. december 1975 undertegnet aftalen med tilhørende vedtægter (jfr. bilag) og har i denne tekst i alt væsentligt imødekommet de synspunkter, der er indeholdt i Nordisk Råds rekommandation.

Efter Ministerrådets opfattelse repræsenterer den aftale, der således nu foreligger til godkendelse i de nationale parlamenter, et betydeligt skridt fremad i det nordiske samarbejde. Alle de nordiske lande er kommet i den situation, at de i det mindste i en årrække vil være afhængige af en betydelig kapitalimport. At skaffe denne kapital til veje på de bedst mulige vilkår er derfor en vigtig opgave, som banken vil kunne yde sit bidrag til at løse. Bankens udlånskapacitet på 1 milliard SDR (særlige trækingsrettigheder) svarende til ca. 6,8 milliarder Dkr baseret på en grundfond på 400 millioner SDR. I aftalen forudses

imidlertid muligheder for at forøge grundfonden og dermed udlånsmulighederne.

Den nordiske investeringsbank vil gennem kapital skaffet til veje på de internationale og senere også på de nordiske kapitalmarkeder kunne bidrage til at finansiere investerings- og eksportprojekter af fælles interesse og derigennem tjene som et vigtigt instrument for videreførelsen af nordisk samarbejde på det praktiske plan og bidrage til de nordiske landes økonomiske fremgang. Bankens opgaver vil være at styrke Nordens økonomi ved at give lån og stille garantier på bankmæssige vilkår og i overensstemmelse med samfundsøkonomiske hensyn. Den på et fælles grundlag tilvejebragte kapital skal således kanaliseres til projekter med et fælles sigte. Herigennem kan banken efter Ministerrådets opfattelse blive et samarbejdsinstrument, der vil kunne bidrage til udviklingen og effektiviseringen af det økonomiske samarbejde i Norden. Banken vil kunne blive et incitament til at føre nye ideer ind i samarbejdet og til, at det nordiske perspektiv inddrages i planlægningen af investering og eksport.

Kapitel 1.4

Lovgivningsspørgsmål

På baggrund af bl. a. Nordisk Råds rekommandation nr. 1/1974 vedrørende nordisk samarbejde om lovgivningsspørgsmål og drøftelser mellem Nordisk Råds juridiske udvalg og Ministerrådet fremlagde Ministerrådet i beretningen om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 23. session i 1975 et langsigtet lovgivningsprogram.

Arbejdet med at gennemføre punkterne i lovgivningsprogrammet har i 1975 foregået kontinuerligt. Endvidere er lovgivningsprogrammet i årets beretning ajourført og suppleret. I forbindelse med gennemgangen af lovgivningsprogrammet er der afholdt møder mellem justitsministrene og juridisk udvalg. Nye områder, hvor fællesnordiske lovgivningsforanstaltninger kan blive aktuelle, er optaget i programmet, således bl. a. spørgsmålet om "de papirløse ægteskaber", ophavsret og alternativer til frihedsstraf.

De spørgsmål, der har været lagt særlig vægt på under arbejdet med lovgivningsprogrammet i Ministerrådet i 1975, er:

Ægteskabslovgivningen, erstatningslovgivningen, lovgivningen om trafikforsikring, erstatning til ofre for forbrydelser, integritetsbeskyttelse, ophavsret, retlige problemer i forbindelse med boreplatforme, kaution, berigelsesforbrydelser og alternativer til frihedsstraf.

Endvidere finder et betydeligt og udstrakt samarbejde om lovgivningsspørgsmål sted også på områder, som ikke direkte er optaget i lovgivningsprogrammet.

Kapitel 1.5

Det kulturelle samarbejde

Det nordiske kultursamarbejde har et stort omfang og en lang tradition. En del af samarbejdet finansieres gennem det fælles nordiske kulturbudget (1975 var kulturbudgettet 41,4 mill. dkr inklusive automatiske lønforhøjelser), som oprettedes i forbindelse med kulturaftalen i 1971. I dette kulturbudget samledes en række nordiske samarbejdsinitiativer fra regeringerne, og gennem de i aftalen etablerede besluttende og administrative nordiske organer skabtes der grundlag for en vurdering af forskellige samarbejdsprojekter og en prioritering mellem disse. I de første år er der derfor gennemført et omfattende arbejde med at vurdere det eksisterende samarbejde. Der er ligeledes igangsat og etableret nye samarbejdsprojekter samtidig med, at der er gennemført forsøgs-virksomhed på forskellige områder.

En voksende opgave for kulturaftalens organer er gennem et målrettet arbejde at udbygge det nordiske kulturelle samarbejde. Rammen for dette udbygningsarbejde er udpeget i de af Ministerrådet i 1974 fastsatte retningslinier for det nordiske kulturelle samarbejde (NU 1974: 24), og ved de to årlige møder mellem Ministerrådet og Nordisk Råds Kulturudvalg diskuteres konkrete projekter indenfor denne ramme. Et fremtrædende træk ved de initiativer, der er taget, er, at de skal virke for en stimulering af det nordiske samarbejde mellem forskellige grupper, som hidtil ikke har været inddraget i det etablerede samarbejde.

Et sådant væsentligt initiativ er støtten til samarbejde mellem folkeoplysningsorganisationerne til samarbejdsprojekter om bl. a. kulturtilbud i de små samfund, arrangementer på arbejdspladserne samt projekter, der kan skabe bedre kulturformidling til særlige grupper i samfundet.

Et projekt af lignende karakter er støtten til nordisk ungdomssamarbejde. Denne har nu fungeret i en treårig forsøgsperiode med én million danske kroner pr. år. Dette projekt er blevet vurderet, og det vil få permanent støtte fr. o. m. 1976.

I tillæg til den forleiggende udredning om TV-samarbejdet i Norden (NU 1974: 19) har Ministerrådet ønsket en udredning foretaget om sættelitspørgsmålet i såvel teknisk, juridisk som programpolitisk relation. Udredningen, som der blev truffet beslutning om i december 1975 bl. a. på baggrund af de indkomne remis-svar på den førnævnte TV-udredning, skal foreligge i 1976.

Ministerrådet traf endvidere kort før årsskiftet beslutning om, at der skal rejses et nordisk kulturcenter på Færøerne. Detailleplanlægningen heraf forudses ske i 1976 (jfr iøvrigt NU 1974: 6).

På grundlag af udredningen om billedkunstsamarbejdet i Norden (NU 1975: 10) besluttede Ministerrådet endvidere at der skal etableres et kulturcenter i Finland. En arbejdsgruppe skal bl. a. udfra billed-

kunstudredningen undersøge hvilke aktiviteter, der bør knyttes till centret.

Det almenkulturelle område har relativt set fået de største nye projekter. På undervisningsområdet sker der en betydelig koordinering gennem arbejdsgrupper på forskellige områder. Der er også lagt et stort arbejde i information. Således har alle skoler i Norden fået en brochure om det nordiske undervisningssamarbejde.

Der er fastsat nye regler om tentamensgyldigheden i Norden, ligesom arbejdet med en tillem্পning af regler omkring studiesocialt støtte er afsluttet. Disse nye regler giver mulighed for en voksende udveksling af studerende ved de højere læreanstalter i Norden.

Kortlægnings- og planlægningsarbejde omkring videre- og efteruddannelsen samt voksenundervisningen er blevet påbegyndt i 1975.

Samarbejdet på forskningsområdet optager den største del af kulturbudgettet. Dette medfører, at arbejdet især er blevet rettet ind på vurdering og videreudvikling af de aktiviteter, som allerede er etableret. Kun i begrænset omfang er nye projekter blevet ført ind på kulturbudgettet. Her bør således nævnes en bevilling til samarbejdskomitéen for acceleratorbaseret forskning, der blev etableret i 1974. Udgifterne til den s. k. Scandiaplanen — en fordelingsplan for indkøb af udenlandsk videnskabelig litteratur til forskningsbibliotekerne i Norden — er nu også blevet optaget på det nordiske kulturbudget.

En vigtig opgave for det nordiske samarbejde på forskningsområdet er at finde passende former for en nordisk samordning af de forskningsaktiviteter, som finansieres nationalt. Disse spørgsmål vil blive genstand for særlig opmærksomhed i den kommende tid, bl. a. med hensyn til de synspunkter, der er fremført i Nordisk Råds udtalelse nr 6 1975.

Kapitel 1.6

Socialpolitik og sundhedsvæsen

Ministerrådet anser udviklingen og sikringen af social tryghed i Norden for at være en central opgave. Samarbejdet på det socialpolitiske område har i 1975 særlig været koncentreret om at indarbejde de ændringer, som i den senere tid er blevet vedtaget nationalt i sociallovgivningen i de nordiske lande i den Nordiske tryghedskonvention fra 1955. Arbejdet må bl. a. ses på baggrund af de krav, det fællesnordiske arbejdsmarked stiller til landenes social- og sundhedsvæsen. I juni 1975 trådte en ny nordisk overenskomst om rettigheder ved sygdom, svangerskab og fødsler i kraft. Arbejdet med videreudviklingen af Tryghedskonventionen fortsætter, specielt med en gennemgang af bestemmelserne om grundpension.

Ministerrådet stræber efter at videreudvikle den hjælp, som sam-

fundet tilbyder individerne og tilgodese de særlige behov nordiske borgere, som flytter eller rejser i Norden har. I denne forbindelse bør særlig nævnes lægemiddelsamarbejdet, som blandt andet er blevet uddybet inden for rammerne af virksomheden ved det nordiske lægemiddel-nævn, der startede sin virksomhed i 1975.

I årets løb har Ministerrådet i forskellige former arbejdet på at lette transplantationssamarbejdet landene imellem. Således er nyretransplan-tationssektoren — Scandiatransplant — blevet støttet økonomisk. Mål-sætningen har været gennem samarbejde at skabe mulighed for nyre-transplantation til samtlige kronisk nyresyge i Norden.

Ministerrådet mener, det er vigtigt at etablere et effektivt samar-bejde til opfølgning og vurdering af virksomheden i social- og sund-hedssektoren. Det social- og medicinalstatistiske samarbejde er derfor blevet stimuleret. Mulighederne for at udvikle det praktiske sygehus-samarbejde på forskellig måde vil blive undersøgt.

Ministerrådet har i løbet af året prioriteret en øget koordinering af indsatserne på forskningsområdet i tilknytning til social- og sundheds-problemer. Den virksomhed, som udføres, indenfor rammerne af Nor-disk samarbejdsorgan for drogforskning og Nordisk nævn for alkohol-forskning er i denne forbindelse særlig betydningsfuld.

Arbejdet er i stigende omfang blevet koncentreret om en koordine-ring af de nordiske landes stillingtagen i international sammenhæng. Ministerrådet arbejder med en undersøgelse af visse ILO-konventioner, som efter nordisk opfattelse fører til diskriminering af kvinder på ar-bejdsmarkedet. Arbejdet blev præsenteret ved ILO-konferencen i juni 1975 i Geneve. Det resolutionsudkast, som indgik i undersøgelsen, blev vedtaget af konferencen med visse mindre ændringer.

Til samarbejdet indenfor social- og sundhedssektoren i 1975 og 1976 har Ministerrådet totalt bevilget 1 402 800 respektive 2 275 000 Nkr.

Kapitel 1.7

Arbejdsmarkedsspørgsmål

Overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige har siden 1954 været grundlaget for det nordiske arbejdsmarkedssamarbejde. Indenfor rammerne af dette fælles arbejdsmarked har brutto over 900 000 personer flyttet over de nordiske grænser. Gennem det nordiske arbejdsmarkedssamarbejde, hvor også Island har deltaget på mange områder, har man på et tidligt stadium opnået resultater med meget langtrækkende konsekvenser såvel for de enkelte borgere som for den økonomiske udvikling i de enkelte lande.

I de senere år er der sket store forandringer på arbejdsmarkedet i de nordiske lande. Det fælles nordiske arbejdsmarked har samtidig ikke

altid fungeret problemfrit. Arbejdsmarkedspolitikken i hvert land har endvidere fået bredere indhold og øgede ressourcer.

På baggrund heraf og under hensyn til det nordiske arbejdsmarkeds betydning har Ministerrådet vedtaget et program for nordisk samarbejde på arbejdsmarkedsområdet. Hensigten er dels at vurdere dette samarbejde på basis af over 20 års erfaringer, dels at præcisere principperne og retningslinjerne for arbejdsmarkedssamarbejdet i de kommende år. Ifølge disse retningslinier skal en række konkrete foranstaltninger vedtages som et første led i gennemførelsen af programmet.

Ministerrådet er af den opfattelse, at udgangspunktet for det nordiske arbejdsmarkedssamarbejde også i fremtiden skal være, at borgerne frit skal kunne tage arbejde og bosætte sig i andet nordisk land. Dette bør dog ske med en reel valgfrihed for individet, således at valget ikke står mellem arbejdsløshed og flytning. Ministerrådet fremhæver også, at det nordiske arbejdsmarked ikke har til formål at udvide noget lands arbejdsmarked til skade for nabolandene, men tværtimod repræsenterer en stræben efter at fremme den økonomiske og sociale udvikling i alle lande og at give alle borgere større valgmuligheder.

Samarbejdet skal bl. a. omfatte de "bagvedliggende faktorer", som kan ytre sig i flytning mellem landene. Man bør overveje mulighederne for at løse eventuelle særproblemer ved at udvide systemet med specielle samarbejdsaftaler mellem de berørte lande. Spørgsmålet om øget bevægelighed af kapital i Norden skal undersøges og vurderes også ud fra en arbejdsmarkedspolitisk synsvinkel. Samarbejdet skal effektiviseres i spørgsmål om fremtidsstudier og planlægning indenfor arbejdsmarkedspolitikens område. Samarbejdet skal også have til formål at udvide demokratiet i arbejdslivet og på arbejdspladsen.

Arbejdsmarkedsprogrammet er efter sit indhold meget vidtrækkende. Bl. a. skal arbejde betragtes som en grundlæggende rettighed og hvert land skal stræbe efter at skaffe arbejde også til dem, som nu står udenfor arbejdsmarkedet. Dette stiller høje krav til de enkelte landes arbejdsmarkedspolitik og kræver en samordning af dels national, dels nordisk indsats på forskellige områder, for at de arbejdsmarkedspolitiske mål skal kunne opnås.

Ministerrådet har til hensigt at etablere nordisk arbejdsmarkedssamarbejde på sådanne områder, hvor praktiske resultater og realistiske løsninger kan opnås. Det fortsatte samarbejde skal udføres i nær kontakt bl. a. med arbejdsmarkedets parter. Ministerrådet ønsker også at understrege programmets fleksibilitet. Programmet skal kontinuerligt tages op til revision, og de konkrete samarbejdsforanstaltninger, som følger af programmet skal kunne kompletteres, efterhånden som nye opgaver og behov opstår.

I 1975 har Ministerrådet vedtaget en ny nordisk overenskomst om godskrivning af kvalifikationsperioder m. m. i forbindelse med ret til

erstatning til arbejdsløshedsforsikrede. Overenskomsten, som erstatter den såkaldte Fevikoverenskomst fra 1959 om arbejdsløshedsforsikringer, skal træde i kraft den 1. juli 1976. Overenskomsten indeholder bl. a. bestemmelser om grænsearbejdere, som arbejder i andet land end bopætningslandet, og som tidligere ikke har været omfattet af lignende overenskomster.

I 1975 er også en sammenlignende undersøgelse af arbejdsmarkedsstatistikken blevet gennemført med forslag om forbedringer i denne statistik. Et forstudium om arbejdskraftens og kapitalens bevægelighed i Norden blev afsluttet i september 1975.

Ministerrådet bevilgede 332 700 Nkr. til dt nordiske arbejdsmarkedssamarbejde i 1975. I Ministerrådets almindelige budget for 1976 er der hidtil blevet bevilget 955 000 Nkr. til denne samarbejdssektor.

Kapitel 1.8

Arbejdsmiljøspørgsmål

Ministerrådet er af den opfattelse, at samarbejdet på arbejdsmiljøområdet er af stor betydning og bør udvides i takt med den øgede opmærksomhed, disse spørgsmål er genstand for i de enkelte nordiske lande.

I 1975 har Ministerrådet lagt vægt på at skabe bedst mulig grundlag for en videreudvikling af samarbejdet og har i den anledning gennemført en undersøgelse vedrørende det eksisterende nordiske samarbejde på områderne arbejdsmedicin/erhvervshygiejne og arbejderbeskyttelsesforskrifter. Analysen af resultaterne har allerede givet sig udslag i konkrete samarbejdsprojekter i 1975 og vil være en vigtig del af grundlaget for samarbejdet på området i kommende år.

Vedrørende området arbejdsmedicin/erhvervshygiejne har Ministerrådet specielt haft opmærksomheden vendt mod de farer, den øgede brug af kemiske stoffer repræsenterer i arbejdsmiljøet. Der har været afholdt seminarer mellem nordiske eksperter for at konkretisere planerne for det fremtidige samarbejde, bl. a. når det gælder opløsningsmidler og hygiejniske og biologiske grænseværdier. Arbejdsmiljøet i savværker og træindustri har været taget op og ligeledes de psykosociale faktorer i arbejdsmiljøet.

Ministerrådet oprettede i løbet af året en særlig styringsgruppe vedrørende arbejderbeskyttelsesforskrifter, og denne har indledt et omfattende samarbejde om udarbejdelse af forskrifter. Der er også oprettet en fælles nordisk dokumentationscentral, som forsyner de nordiske landes arbejdstilsynsmyndigheder med nordisk og international dokumentation vedrørende arbejderbeskyttelsesforskrifter.

Virksomheden vil i 1976 bl. a. omfatte fortsat samarbejde i grænseværdiproblematikken, psykosocial arbejdsmedicin, et konkret oplæg

for samvirke mellem de nordiske landes erhvervshygiejniske enheder og samarbejde om arbejderbeskyttelsesforskrifter.

For virksomheden på arbejdsmiljøområdet var i 1975 bevilget 248 000 Nkr.

For 1976 er der bevilget 341 000 Nkr. til arbejdsmiljøspørgsmål.

Kapitel 1.9

Miljøbeskyttelsesspørgsmål

Bevarelse og beskyttelse af det ydre miljø er velegnede områder for nordisk samarbejde. Miljøbeskyttelsesproblemerne er ofte de samme. Forureningsspørgsmålene kan ofte ikke udelukkende ses ud fra en national synsvinkel. En række grunde, herunder de ressourcemæssige, motiverer derfor, at der sættes meget ind på denne del af Ministerrådets virksomhed.

Ministerrådet har haft opmærksomheden rettet mod foranstaltninger til beskyttelse af de fælles nordiske vandområder mod forurening. Særlige undersøgelser er blevet udført bl. a. af forureningssituationen i Skagerak og Kattegat.

Den nordiske affaldsbørs har fået udvidede opgaver med hensyn til information om behandlingsanlæg m. m. for problemaffald.

Et omfattende projekt vedrørende overvågningssystemer for luftforurening er påbegyndt. Hensigten med projektet er at udarbejde passende metoder, som kan anvendes i et internationalt regionalt overvågnings- og analyseprogram for Europa.

Vedrørende trafikstøj er der foretaget en kortlægning og tilrettelæggelse af arbejdet, hvilket betyder at flere konkrete projekter kan gennemføres i 1976. Undersøgelser er blevet udført, og forslag til normer for støj fra kompressorer og ventilatorer er blevet udarbejdet.

En rapport indeholdende forslag til samarbejdsforanstaltninger på miljøbeskyttelsesuddannelsesområdet er blevet fremlagt. Tre forstudier vedrørende samarbejdsmulighederne på miljøbeskyttelsesforskningens område er blevet udført.

På naturvårnsområdet er tre projekter vedrørende naturgeografisk regioninddeling, truede naturtyper, dyre- og plantearter samt metoder til landskabsanalyser sat igang.

I 1976 kan den nordiske miljøbeskyttelseskonvention ventes at træde i kraft. Ministerrådet vil arbejde for at udvikle samarbejdsmulighederne med hensyn til foranstaltninger mod forurening i Østersøen, Øresund, Kattegat og Skagerak. Et symposium om forureningssituationen i Skagerak og Kattegat er planlagt.

I 1976 vil delområderne affald og naturvårn som tidligere udgøre vigtige led i samarbejdet på miljøbeskyttelsesområdet. Samarbejdspro-

jekter på støjområdet vil få øgede bevillinger fra Ministerrådets budget. En relativ stor og stadig stigende indsats gøres i forbindelse med projektet for at udarbejde og prøve metoder for måling af luftforurening. På miljøbeskyttelsesforskningens område vil der blive vedtaget fortsatte samarbejdsforanstaltninger med hensyn til miljøprøver. Man overvejer fortsatte samarbejdsforanstaltninger vedrørende genbanker. På to nye samarbejdsområder, nemlig produktkontrol og miljødata er der påbegyndt planlægnings- og undersøgelsesvirksomhed.

Til samarbejdet på miljøbeskyttelsesområdet i 1975 og 1976 har Ministerrådet i alt bevilget 604 000 respektive 1 371 000 Nkr.

Kapitel 1.10

Handelspolitiske spørgsmål

Den nordiske samhandel steg fortsat i 1974 og 1.ste halvår 1975. Samhandelens andel i de nordiske landes totalhandel blev fastholdt på omtrent samme høje niveau. Til trods for den stærke stigning i værdien af importen af brændselsstoffer (stigning 135 % fra 1973 til 1974) har den nordiske handel således beholdt sin andel. Andelen i 1974 og særlig i 1.ste halvår 1975 har foruden af de høje oliepriser været præget af den internationale konjunktursituation.

En ekspansiv økonomisk politik og modkonjunkturforanstaltninger har haft en gunstig virkning for handelen mellem de nordiske lande. Ministerrådet lægger vægt på, at hvert nordisk land gennem sin politik kan holde et aktivitetsniveau, som også får gunstige virkninger for de øvrige lande.

Toldafviklingen mellem de nordiske lande og EF er fortsat efter planen, fra 1. januar 1976 vil der, bortset fra Island, kun restere 20 % af basistoldsatserne for industrivarer, og fra 1. juli 1977 vil tolden i sin helhed være afviklet. Særlige regler gælder imidlertid for enkelte varer.

Det løbende arbejde med gennemførelsen af aftalerne med EF sker i nært samarbejde mellem de nordiske landes administrationer. Dette gælder således gennemførelsen af aftalerne med CECA, hvor samtlige aftaler nu er trådt i kraft. Man har ligeledes sidste år lagt vægt på at opnå en større fleksibilitet i EF-aftalernes oprindelsesregler.

De nordiske lande har gennem sine handelsprocedurekomiteer dannet et fælles udvalg, Nordipro, som arbejder for forenkling af procedureerne i international handel. Et større projekt er under arbejde med støtte fra Ministerrådet. Projektet, Interface, tager sigte på datatransmission af information uden brug af dokumenter. Arbejdet sker i nært samarbejde med ECE. Ministerrådet har bevilget ialt 400 000 Nkr. for 1975 og 1976 til procedurekomiteernes arbejde.

De nordiske lande har forsat sine løbende konsultationer om oplægget for GATT-forhandlingerne og drøfter fælles optræden i Geneve. Der er ligeledes enighed om at samordne de nordiske forberedelser til UNCTAD IV og det videre ESK-arbejde. UNCTAD-samarbejdet er allerede påbegyndt.

Ministerrådet lægger stor vægt på, at de hyppige kontakter mellem de nordiske administrationer på de handels- og valutapolitiske områder fortsætter, og at det gennem disse kontakter er muligt at løse praktiske problemer og konkrete sager mellem de nordiske lande, ligesom man på denne måde søger at samordne de nordiske landes forberedelser og holdninger i internationale fora.

Kapitel 1.11

Energisørgsmål

På grundlag af den nordiske energiudredning fastlagde Ministerrådet 29. januar 1975 et program for det videre energisamarbejde. Programmet omfatter udredninger om forskning, udvikling og teknologiformidling på energiområdet, kernesikkerhedssamarbejde, energibesparelse og naturgasanvendelse.

To vigtigere specialudredninger, der begge indeholder forslag om et betydeligt antal konkrete samarbejdsprojekter, er allerede færdiggjorte. Det drejer sig dels om udredningen vedrørende samarbejde om energibesparelse i byggesektoren (se nedenfor), dels om udredningen vedrørende samarbejdet om forskning, udvikling og teknologiformidling på energiområdet.

Det er vanskeligt i dag at anslå det reelle finansieringsbehov, og Ministerrådet har endnu ikke taget stilling til dette, men embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik har anslået, at man indenfor en ramme på 30 mio s. kr. over en tre-årsperiode vil kunne dække de højt prioriterede konkrete FoU-projekter (forskning og udvikling) af nordisk interesse. Behovet for finansiering over et fællesnordisk budget antages på denne baggrund at opgå til i alt 10—12 mio s. kr. for den nævnte tre-årsperiode.

Ministerrådet har anmodet embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik om efter samråd med Industrifonden og berørte nordiske samarbejdsorganer på området inden 1. november 1976 at fremlægge forslag til en permanent organisation af energi-FoU-samarbejdet for Ministerrådet.

Ministerrådet er imidlertid indstillet på, at en indledende fase i arbejdet bør påbegyndes snarest muligt og har givet Nordisk Industrifond til opgave at varetage dette arbejde i fornøden kontakt med andre berørte samarbejdsorganer. Udover de midler, Fonden selv kan bidrage med, er Nordisk Ministerråd indstillet på af sine dispositionsmidler

allerede for 1976 at bidrage til finansieringen af projekter, som måtte ligge uden for Industrifondens eget område.

Vedrørende samarbejdsmulighederne med hensyn til kernekraftens sikkerhedsaspekter foreligger en fælles redegørelse fra Det nordiske kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA) og embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik. Der synes at foreligge flere interessante nye samarbejdsmuligheder på dette område, som imidlertid bør vurderes nærmere i forhold til det eksisterende samarbejde på kerneenergiområdet og de finansielle og personelle ressourcer. Ministerrådet har anmodet NKA om at foretage en nærmere vurdering af konkrete samarbejdsprojekter med henblik på snarest muligt og senest den 15. september 1976 at fremlægge en rapport om resultatet heraf.

På naturgasområdet ventes omkring årsskiftet at foreligge to foreløbige udredningsrapporter, hvoraf den ene vil beskæftige sig med de muligheder for samarbejde i Nordkalotområdet, der kan vise sig som følge af eventuelle gasfund i kontinentalsokkelen ud for Nordnorge, medens den anden vil indeholde beregninger vedrørende mulighederne for at etablere et fælles transmissionsnet for naturgas baseret på en forudsætning om, at det senere vil blive muligt at ilandføre naturgas enten i Jylland eller i Møre i Norge.

Den omfattende udredningsvirksomhed der har været udført om energisamarbejde, har således allerede resulteret i samarbejde på konkrete områder. Ministerrådet forventer at samarbejdet gradvist vil kunne udbygges yderligere. Løsningen af fælles behov i en pragmatisk form vil fortsat være grundlaget for dette samarbejde. 265 000 Nkr. er bevilget til denne sektor i 1975.

Kapitel 1.12

Industrisamarbejde

Ministerrådet finder, at en udvikling af det energipolitiske samarbejde på lidt længere sigt kan udgøre en vigtig stimulans også for det industripolitiske samarbejde og vil drage omsorg for, at der sker den fornødne koordinering mellem disse to samarbejdsfelter.

Aktuelle industripolitiske spørgsmål både mellem de nordiske lande og i relation til tredjelande bliver jævnlig drøftet i Ministerrådet. Arbejdet i Industrifonden og arbejdet med standardisering og prøvning i Nordtest er blevet videreudviklet.

Ministerrådet har besluttet at Industrifonden, foruden de hidtil bevilgede beløb på 30 mill. skr., skal tilføres yderligere 10 mill. skr. for 1977. I tillæg til de tidligere prioriterede områder, miljøværnteknik, teknik for helsektoren, transportteknik, energiteknik og ressource-teknik, har Ministerrådet besluttet at datateknik og dens anvendelse skal ind-

drages i de prioriterede områder. Fonden har af de 20 mill. s. kr., der hidtil er stillet til rådighed givet støtte til 41 projekter med et samlet beløb på 14,6 mill. s. kr. De største bevillinger falder inden for områderne ydre miljø, transportteknik, material- og ressource-teknik, standardiseringsarbejdet i INSTA, Nordtests virksomhed og det måletekniske samarbejde. Ansøgninger om yderligere projekter for ca. 9 mill. s. k. under behandling i Fonden.

Kapitel 1.13

Byggesektoren

Ministerrådets handlingsprogram for byggesektoren har som mål at øge integrationen af de nordiske byggemarkeder. Følgende fire særligt prioriterede arbejdsopgaver i programmet er blevet gennemført: formuleringer af krav i byggebestemmelser, SI-enheder (internationale måleenheder), fortegnelser over gældende bestemmelser og byggeforskning.

Arbejdet med samordning af byggebestemmelser, byggestandarder og godkendelses- og kontrolregler foregår kontinuerligt indenfor Ministerrådets rammer og i regie af Nordisk komite for byggebestemmelser, de nordiske byggestandardiseringsorganisationer og Nordtest. Ministerrådet yder økonomisk støtte til arbejdet.

En nordisk undersøgelse af forekommende tekniske handelshindringer på byggeområdet, d. v. s. afvigelser mellem landenes bestemmelser, standarder, prøvningsmetoder etc., er blevet gennemført. Denne bør kunne give et værdifuldt grundlag for prioritering af det fremtidige byggesamarbejde. Et testprojekt er blevet påbegyndt for at undersøge mulighederne for en mere effektiv samordning af de nordiske samarbejdsorganers virksomhed indenfor afgrænsede emneområder. I de nærmeste år vil forudsætningerne for et udvidet nordisk samarbejde i spørgsmål om godkendelse og kontrol, gensidig godkendelse af prøvningsresultater, materiale- og arbejdsbeskrivelser samt koordineringen mellem det nordiske og internationale samarbejde blive klarlagt.

Efter henstilling fra Ministerrådet har berørte danske, finske, norske og svenske myndigheder gennemgået og ændret eller afviklet de tilbudsbestemmelser, som begunstiger nationale entreprenører ved statslige byggearbejder. Myndighederne skal også undersøge mulighederne for i større udstrækning at anvende offentlig licitation.

Et udkast til almindelige kontraktbestemmelser for byggeentrepriser er blevet udarbejdet af embedsmandskomiteen for samarbejde i byggesektoren og sendt til de respektive nordiske myndigheder, for at disse skal vurdere, om udkastet kan danne grundlag for fælles nordiske kontraktbestemmelser.

En rapport om nordisk samarbejde vedrørende energibesparelser i

byggesektoren er blevet udarbejdet. Ministerrådet har bevilget et ekstra beløb på 50 000 Nkr. i 1975 til et projekt om samordning af byggebestemmelser, der har til formål at begrænse tabet af energi i bygninger. En første udgave af sådanne harmoniserede bestemmelser regner man med at kunne udgive i 1976. Under henvisning til rapporten har Ministerrådet erklæret sig villig til at støtte et fortsat nordisk samarbejde vedrørende byggebestemmelser, byggestandarder og byggeforskning i forbindelse med energiøkonomisering.

Ministerrådet har til hensigt i foråret 1976 at holde et første møde i sammensætningen "boligministrene" for at gennemgå de hidtil opnåede resultater og diskutere planlægningen og prioriteringen af det fortsatte arbejde. Bl. a. vil energisamarbejdet i byggesektoren blive behandlet.

Ministerrådet er af den opfattelse, at byggesektoren fortsat bør prioriteres højt i det nordiske samarbejde. I 1975 har der således været bevilget 1 181 000 Nkr., og for 1976 har Ministerrådet bevilget 1 534 000 Nkr.

Kapitel 1.14

Regionalpolitik

Ministerrådets regionalpolitiske handlingsprogram har bl. a. til formål at øge samarbejdet i grænseregionerne og at samordne de regionalpolitiske foranstaltninger i de nordiske lande.

Med hensyn til opfølgningen af det regionalpolitiske handlingsprogram har hovedvægten ligget på grænseregionalt samarbejde. Blandt projekterne kan nævnes en undersøgelse af forudsætningerne for samarbejde vedrørende spredt bebyggede områder i grænseregionerne og kortlægning af forskelle i omfanget af den regionalpolitisk støtte samt af de regionale forhold i de nordiske lande. Projekter vedrørende spredt bebyggede områder vil fortsætte i 1976. Denne indsats i grænsesamarbejdet vil blive fulgt op i 1976 med en kortlægning af de regionaløkonomiske relationer i den såkaldte ARKO-region (Arvika-Kongsvinger) og en forundersøgelse i Øresundsregionen. En nordisk arbejdsgruppe har fået til opgave at fremlægge forslag om en overenskomst om det grænsekommunale samarbejde inden 15. januar 1976.

Det er først på længere sigt muligt at opnå en samordning af de regionalpolitiske støtteforanstaltninger. For at opnå en sådan samordning kræves også en samordning af de regionalpolitiske mål. Som led i dette arbejde vil Ministerrådet drøfte Nordiske Råds rekkommendation (nr. 23/1974) om undersøgelse vedrørende en regionalpolitisk fond på Nordkalotten.

Siden årsskiftet 1974/75 er Nordkalotkomiteens (NKK's) projektvirksomhed blevet finansieret over Ministerrådets budget. Nærings-

politiske spørgsmål har stået helt centralt i NKK's arbejde med særlig vægt lagt på industri-, turist- og arbejdsmarkedsspørgsmål. Blandt projekterne kan nævnes forstudier til en kortlægning af handelsforbindelser og -hindringer på kalotten. Dette projekt ventes at vare endnu nogle år. I 1976 vil NKK desuden tage landbrugs- og rennæringssspørgsmål op.

Den regionalpolitiske forskning er opdelt i fire programmer. Disse er mål og midler i regionalpolitikken samt regional planlægning og regional udvikling. Blandt projekterne kan nævnes befolkningens krav til miljø og levevilkår, opfølgning af de regionalpolitiske støtteforanstaltningers effekt og undersøgelse af alternative modeller for egnsudvikling.

Til det regionalpolitiske samarbejde er der i 1975 bevilget 1 735 000 Nkr. og i 1976 1 635 000 Nkr.

Kapitel 1.15

Konsumentspørgsmål

Ministerrådet arbejder for et øget nordisk samarbejde i konsumentspørgsmål med henblik på at styrke konsumenternes stilling i de nordiske lande. Samarbejdet bør ligeledes kunne medføre, at de tilgængelige ressourcer udnyttes bedre i de nordiske lande.

Samarbejdet på konsumentområdet omfatter bl. a. undersøgelser af varer og tjenester, spørgsmål om mærkning, information og uddannelse samt konsumentaspekter vedrørende reklame og markedsføring.

Virksomheden i 1975 har bl. a. omfattet projekter i forbindelse med fælles afprøvningsmetoder for et antal større konsumentvarer (opvaskemaskiner, vaskemaskiner, emhætter, køleskabe og fryserer samt påhængsmotorer). Endvidere har man indledt et samarbejde om produktsikkerhedsspørgsmål, og endelig er slutfasen i et større samarbejdsprojekt på konsumentundervisningsområdet blevet gennemført.

Foruden den tidligere påbegyndte projektvirksomhed vedrørende undersøgelser af varer og tjenester samt produktsikkerhedsspørgsmål vil der i 1976 bl. a. blive igangsat projekter angående produkters livslængde, konsumentkrav til emballage samt utilbørlige prissammenligninger i reklamen. Endvidere arrangeres i efteråret 1976 et seminar om konsumentforskning.

Man stræber efter og vil gøre en stor indsats for at få de nordiske konsumentmyndigheder til at indgå en overenskomst om at gennemføre fælles afprøvninger af konsumentvarer eller i de forskellige lande af godkende prøveresultater fra de øvrige lande.

Ministerrådet har tilsammen bevilget 1 407 000 nkr. til projekter på konsumentområdet i 1975.

For 1976 har Ministerrådet besluttet at bevilge 1 784 000 nkr. til et projektprogram, der omfatter 15 projekter.

Kapitel 1.16

Transport, kommunikation og trafiksikkerhed

Samarbejdet inden for disse områder finder sted i henhold til transportoverenskomsten, der trådte i kraft den 1. marts 1973 og har til formål at styrke og udvikle samarbejdet med henblik på rationelt tilrettelagte og effektive transport- og kommunikationssystemer og at sikre en bedre udnyttelse og en større samlet effektivitet af arbejdet på transport- og kommunikationsområdet gennem samordning, samvirke og arbejdsfordeling.

Aktuelle opgaver inden for Ministerrådets virksomhedsområde er først og fremmest de to projekter af betydning for økonomi og planlægning i forbindelse med trafikforbindelser, STINA og NORDKOLT samt undersøgelsen vedrørende tværgående flyforbindelser.

STINA-projektet drejer sig om tilpasning af udenlandske forsøgsresultater på vejforskningens område, angående trafikmængdens og akseltrykkets indvirken på vejene, til nordiske forhold. Kortlægning og undersøgelser af udenlandske forsøg og nordiske forhold er udført. Resultaterne af påfølgende undersøgelser forventes i slutningen af 1976.

NORDKOLT-projektet har til formål at redegøre for fremtidige personbefordringssystemer — især kollektivtrafik — i forskellige typer af bysamfund i Norden. Udredningens resultater skal kunne tjene som vejledning ved fastsættelse af krav til trafiksystemer og som anvisning for by- og trafikplanlæggere. Projektets afsluttende etape omfatter bl. a. modelstudier i otte udvalgte kommuner i Danmark, Finland, Norge og Sverige, som forventes afsluttet i begyndelsen af 1977.

Behovet for tværgående flyforbindelser mellem de nordlige dele af Finland, Norge og Sverige samt flyforbindelser inden for de enkelte landes indlandsområder undersøges i en særskilt arbejdsgruppe. Mulige flyrelationer, flymateriel, egnet trafikplanlægning og trafikorganisation overvejes. Undersøgelsen påregnes afsluttet før sommeren 1976.

Der udarbejdes løbende redegørelser for udvikling, arbejde og planer vedrørende mellemrigsveje. En ekspertgruppe undersøger forskellige forhold i forbindelse med transporter mellem Norge og Sverige over Trondheimstrækningen.

På baggrund af Nordisk Råds rekkommendation om trafikforbindelser mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden planlægges en udredning iværksat i begyndelsen af 1976.

Nye regeringsdrøftelser mellem Danmark og Sverige om Øresundsforbindelserne forberedes i et dansk og et svensk udvalg nedsat i sommeren 1975. I løbet af en toårig periode skal udvalgene komplettere og revidere det materiale som lå til grund for den dansk-svenske overenskomst af juni 1973.

Et projekt TELEMEDEL om udvikling, fremstilling og markeds-

føring af udstyr, der kan lette handicappedes benyttelse af forskellige teletjenester blev påbegyndt 1975. Arbejdsprogrammet omfatter kortlægning og katalogisering af teleudstyr til brug for handicappede, afprøvning af udstyr samt koordinering af udviklingen af handicapudstyr i samarbejde med berørte handicaporganisationer. Desuden indgår analyse af behovet for handicapudstyr og udarbejdelse af forslag til udviklingsprocesser. Projektet forventes afsluttet ved udgangen af 1976.

Nordisk komite for transportøkonomisk forskning (NKTF) har afholdt seminarer om energi og transport, om trafikmodeller og prognosemetoder vedrørende godstransport og om subsidieformer i samfærdslen. For 1976 planlægges konferencer om investeringskriterier, transportbetjening i spredt bebyggede områder, trafikens miljøaspekter og kystfarten i Norden.

Gennemførelsen af virksomheden i transport- og kommunikations-samarbejdet sker for en stor del ved arbejdskraft fra de forskellige departementer og medfører derfor ikke speciel budgettering. Betydelige dele af virksomheden finansieres nationalt. Det gælder f. eks. de væsentligste omkostninger til STINA- og NORDKOLT-projekterne samt forskerkonferencerne og seminarerne som afholdes af NKTF.

Det nordiske samarbejde vedrørende trafiksikkerhed samordnes af Nordisk trafiksikkerhedsråd (NTR). En udredning om anvendelsen af sikkerhedsseler har ført til lovgivning herom, der nu er gennemført i Finland, Norge og Sverige, og som træder i kraft i Danmark i januar 1976. En særlig arbejdsgruppe udformer ensartede standardkrav til sikkerhedsseler.

NTR's rapport om hjelme for motorcykel- og knallertkørere har ført til lovgivning i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

NTR har i maj 1975 afgivet rapporten "Fotgångarreflexer" og i juni rapporten "Barn i bil". Udredninger om varsellys og om problemer vedrørende motorcyklers og knallerters konstruktion og præstation er i gang.

Med henblik på nordisk ensartethed er nye vejtrafikregler gennemført i Sverige og under forberedelse i Danmark, Finland og Norge.

NTR har besluttet at udarbejde et projekt om normer for medicinske og tekniske undersøgelser vedrørende vejtrafikulykker.

I 1975 er der til denne sektor bevilget 696 000 nkr over Ministerrådets budget og i 1976 810 000 nkr.

Kapitel 1.17

Turistspørgsmål

Turismen har i alle de nordiske lande en stigende økonomisk betydning. Dertil kommer det sociale aspekt, som indebærer, at man til-

stræber at øge mulighederne for at alle samfundsgrupper i de nordiske lande skal kunne rejse som turister i Norden.

Nordisk Ministerråds komite for turisme afgav i 1974 sin rapport om "Nordiskt samarbejde i turistfrågor" (NU 22/74), hvor man fremlagde synspunkter og forslag vedrørende internordisk turisme. Til videreførelse af det arbejde, som skitseredes i rapporten, oprettede Ministerrådet i november 1974 et midlertidigt udvalg for turistspørgsmål. Udvalget skulle også behandle de synspunkter, som blev fremført på Nordisk Råds turistkonference i maj 1975.

Man har forberedt et projekt vedrørende lederuddannelse inden for hotel- og restaurantfaget samt et projekt vedrørende kontakt mellem lærere i rejselivsuddannelsen. Udarbejdelse af fællesnordisk undervisningsmateriale til brug for rejselivsuddannelsen blev igangsat i slutningen af 1975. Komiteen har bl. a. taget spørgsmålet op om en bedre udbygget og samordnet turiststatistik.

De totale omkostninger på turistområdet var i 1975 31 000 nkr.

Budgettet for samarbejdet om turistspørgsmål er for 1976 378 000 nkr.

Kapitel 1.18

Bistand til udviklingslande

De nordiske lande samarbejder aktivt på forskellig måde i spørgsmål vedrørende bistand til udviklingslandene — både direkte og via FN.

Under Ministerrådet administrerer styrelsen for nordiske bistandsprojekter en række projekter i Kenya og Tanzania.

Styrelsen har nedsat en permanent samordningsgruppe, der undersøger mulighederne for en fortsættelse af de fælles nordiske bistandsaktiviteter, samt fornyede arbejdsformer for administration og beslutninger om nordisk bistand. I årets løb er der blevet fremlagt forslag om en nordisk samordning af bistand til Mocambique.

De nordiske lande har fælles repræsentanter i Verdensbankgruppen — den Internationale Udviklingsfond (IDA) er i denne forbindelse af størst interesse som bistandsorgan. Også i institutioner som den Afrikanske Udviklingsfond og den Asiatiske Udviklingsbank har de nordiske lande fælles repræsentation. De nordiske lande holder derfor altid samråd for at afstemme deres standpunkter i disse organisationer. Der finder ligeledes et nært nordisk samarbejde sted angående bistandsspørgsmål indenfor FNs forskellige organer f.eks. i generalforsamlingen, i ECOSOC, UNDP og UNCTAD. Samarbejdet udmunder ofte i fælles nordiske indlæg og holdinger, som giver de nordiske landes synspunkter øget vægt.

Bistandssamarbejdet sker med udgangspunkt i de nordiske landes ønske om på linie med modtagerlandenes prioriteringer at yde bidrag til

disse landes stræben efter størst mulig økonomisk selvstændighed og at lette forholdene for de fattigste befolkningsgrupper, bl. a. gennem større uddannelsesmuligheder og foranstaltninger til at modvirke arbejdsløshed og underbeskæftigelse.

Det nordiske samarbejde giver bedre muligheder for at virke for disse mål på det internationale plan.

Kapitel 1.19

Øvrige samarbejdsspørgsmål

Ligestilling mellem mænd og kvinder

Ministerrådet har besluttet, at der i hver af de nordiske regerings-administrationer skal udses en person for gensidig kontakt om ligestillingsspørgsmål. Denne kontaktgruppe skal sørge for udveksling af information og erfaringer vedrørende virksomheden i ligestillingsorganerne i de nordiske lande og arbejdet med ligestillingsspørgsmål i øvrigt.

Efter kontaktgruppens indstilling er et nordisk seminar om ligestillingsspørgsmål planlagt til juni 1976.

I slutningen af 1975 blev et projekt om retslig beskyttelse af lige rettigheder for mænd og kvinder sat i gang, og en rapport forventes at foreligge i første halvdel af 1976.

Til samarbejde om ligestillingsspørgsmål har Ministerrådet for 1975 og 1976 bevilget 20 000, respektive 112 000 nkr.

Nordisk kommunal stemmeret

Der bor i dag henved 300 000 udvandrede nordiske statsborgere i et andet nordisk land. Omkring 200 000 af disse har nået stemmeretsalderen i bosætningslandet, men savner efter gældende regler mulighed for at øve direkte politisk indflydelse gennem deltagelse i valg til de almindelige folkevalgte forsamlinger i pågældende land.

Efter en fælles nordisk udredning og anbefaling bl. a. fra Nordisk Råd traf Ministerrådet i oktober 1975 principbeslutning om udformningen af en reform om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed. Man tilsigter at gennemføre reformen fra og med de nærmest forestående kommunevalg i Finland og Sverige i 1976, i Danmark i 1978 og i Norge i 1979. Reformen indebærer at nordiske indvandrere, som i en vis mindsteperode (maksimum 3 år) har haft fast bopæl i indflytningslandet, indrømmes stemmeret og valgbarhed ved kommunale valg. Island har endnu ikke taget stilling til spørgsmålet.

Multinationale selskaber

Ministerrådet har i 1975 nedsat en kontaktgruppe for spørgsmål angående multinationale selskaber med en repræsentant for hvert

nordisk land. Kontaktgruppen skal udgøre forum for information og samråd vedrørende de respektive nordiske landes opfattelse og stillingtagen i spørgsmål angående multinationale selskaber.

Ministerrådssekretariatet har udarbejdet en foreløbig kortlægning af undersøgelser i de nordiske lande eller inden for internationale organisationer om problemer i forbindelse med de multinationale selskabers virksomhed og en kort sammenstilling for at belyse deres rolle i de nordiske landes økonomi.

Efter overvejelser med arbejdsmarkedets parter har Ministerrådet vedtaget direktiver for det videre udredningsarbejde om multinationale selskaber. Udredningsarbejdet skal ske i samråd med arbejdsmarkedsorganisationerne. Det tilstræbes at en slutrapport kan afgives inden udgangen af 1977.

Skovforskning

Et nordisk skovforskningsprojekt påbegyndtes i 1976. Projektet indebærer omfattende forsøg, der som mål har at fastslå samspilseffekter mellem gødning og udtynding af skov.

For 1976 er der bevilget 239 000 nkr.

Sommertid

Efter fælles nordisk udredning og overvejelser i de enkelte lande konstaterede Ministerrådet i begyndelsen af 1975, at forudsætningerne for i fællesskab at indføre sommertid/ny normaltid i Danmark, Norge og Sverige ikke var til stede. Baggrunden var bl. a., at det ikke var aktuelt med ændret tidsberegning på kontinentet, hvilket ville skabe vanskeligheder for kommunikationen.

ICAO

Ministerrådet har besluttet, at den skandinaviske rotationsordning for repræsentation i den internationale luftfartsorganisations (ICAO) råd udvides til også at omfatte Finland.

Kapitel 1.20

Kontakter med Nordisk Råd

Det nordiske samarbejde udvikles hurtigt. Dette medfører et stigende behov for kontakter mellem Nordisk Råd og Ministerrådet. Disse kontakter bør løbende tilpasses udviklingen.

På samrådsmøder mellem Præsidiets og samarbejdsministrene er i årets løb flere vigtige samarbejdsspørgsmål blevet behandlet. F. eks. er spørgsmålet om offentlighedsprincippet anvendelse ved de nordiske sekretariater blevet løst på en tilfredsstillende måde, således at man har sikret den størst mulige offentlighed.

Der har været en del møder mellem Nordisk Råds udvalg og medlemmer af Ministerrådet, f. eks.:

- Juridisk udvalg — justitsministrene
- Kulturudvalget — kultur- og undervisningsministrene
- Det socialpolitiske udvalg — socialministrene
- Trafikudvalget — trafikministrene
- Økonomisk udvalg — samarbejdsministrene

Sådanne fælles drøftelser har vist sig at være en værdifuld kontaktform, som efter Ministerrådets opfattelse bør kunne udbygges yderligere.

I februar var der drøftelser mellem Nordisk Råds arbejdsgruppe for budget- og kontrolspørgsmål og Ministerrådet om Ministerrådets almindelige budget for 1976. I begyndelsen af december fandt en tilsvarende drøftelse sted mellem Nordisk Råds budgetkomite og Ministerrådet om fordelingen af dispositionsmidler på Ministerrådets almindelige budget for 1976. I begge tilfælde havde Nordisk Råd fået baggrundsmateriale på forhånd.

Efter Ministerrådets opfattelse er sådanne budgetdiskussioner et værdifuldt grundlag for den efterfølgende stillingtagen til budgetspørgsmål, både med hensyn til prioriteringen mellem de forskellige sektorer og med hensyn til de finansielle rammer for virksomheden. Ministerrådet mener derfor, at oprettelsen af den særlige budgetkomite under Nordisk Råd kan få stor betydning.

For kulturbudgetternes vedkommende gælder der en speciel procedure for kontakterne mellem Nordisk Råds kulturudvalg og Ministerrådet (*jjr. s. 56—59*).

I årets løb er der blevet afholdt møder mellem Nordisk Råds sekretærkollegium, medlemmerne af Stedfortræderkomiteen og sekretariatscheferne ved Ministerrådets sekretariater.

Ministerrådet er af den opfattelse, at den nordiske kontaktmandsordning har en vigtig funktion som informationskanal. Præsidiet og samarbejdsministrene er blevet enige om at tilpasse kontaktmandsordningen til udviklingen i det nordiske samarbejde.

Kapitel 1.21

Kontakter med arbejdsmarkedets parter

Kontakterne mellem Ministerrådet og arbejdsmarkedets parter, som blev indledt i 1973, er i 1975 yderligere blevet udbygget på centrale samarbejdsområder. Ministerrådet er af den opfattelse, at det nordiske samarbejde gennem disse kontakter tilføres værdifulde synspunkter og initiativer.

Arbejdsmarkedets parter har fremsat sine synspunkter vedrørende Ministerrådets arbejdsmarkedsprogram bl. a. i forbindelse med to høringer samt i en fælles drøftelse med Ministerrådet den 31. oktober

i Oslo. Ministerrådet og arbejdsmarkedets parter er enige om, at gennemførelsen af programmet skal ske i nær kontakt med arbejdsmarkedets parter.

Den 30. oktober blev der i Oslo afholdt et møde om de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi mellem Ministerrådets og arbejdsmarkedets parter. Ministerrådets fortsatte arbejde med spørgsmålet vil finde sted i samråd med arbejdsmarkedsorganisationerne.

I maj 1975 blev der afholdt en arbejdsmiljøministerkonference, hvortil repræsentanter for arbejdsmarkedsparterne var indbudt. I foråret 1975 blev der arrangeret kontaktmøder på byggeområdet og på arbejdsmiljøområdet mellem Ministerrådets embedsmandsorgan og arbejdsmarkedets parter.

Løbende kontakter med arbejdsmarkedets parter har også fundet sted på sekretariatsniveau.

Kapitel 1.22

Offentlighedsprincippet

I forbindelse med Nordisk Råds udtalelse nr. 5/1975, er der forberedt nye forslag til regler om dokumenters offentlighed ved Nordisk Råds præsidiensekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariater.

Ved samrådsmødet 15. november 1975 konstaterede Præsidiets og Ministerrådet, at de nye regeludkast i betydelig grad imødekommer ønskerne i Juridisk Udvalgs betænkning af 14. januar 1975. Ved den nye udformning af reglerne for ministerrådssekretariaterne forudsættes det, at der oprettes offentlige beslutningsprotokoller ved Ministerrådets og embedsmandskomiteernes møder. Der sikres udvidede muligheder for udlevering af arbejdsdokumenter. Undtagelsen for dokumenter der ikke er undergivet offentlighed hos afsenderen er nuanceret, og undtagelsen for bevillingsansøgninger med bilag fra nordiske institutioner er slettet. Der forelå på denne baggrund enighed om, at offentlighedsregler for henholdsvis Præsidiensekretariatet og de to ministerrådssekretariater skulle vedtages i overensstemmelse med forslagene og sættes i kraft fra og med 1. januar 1976.

I overensstemmelse med dette har Ministerrådet i december 1975 fastsat regler om dokumenters offentlighed ved Nordisk Ministerråds sekretariater med virkning fra 1. januar 1976.

Kapitel 1.23

Informationsspørgsmål

Ministerrådet har i 1975 arbejdet for at effektivisere informationsvirksomheden. Hovedvægten i Ministerrådets almindelige informations-

virksomhed vil blive lagt på kontakterne med massemedierne. Kulturaftalens organer har ifølge kulftaften visse specielle informationsopgaver.

I 1975 arrangerede Ministerrådet et seminar i Århus for journalister med temaet nordiske ressourceforekomster og industrisamarbejde. I seminariet deltog omkring 40 journalister og desuden parlamentarikere og tjenestemænd.

I løbet af året er en brochure om Nordisk Ministerråd blevet udgivet på alle fem nordiske sprog. Der holdes til stadighed samråd om aktuelle nordiske informationsspørgsmål mellem de informationsansvarlige ved ministerrådssekretariatene og præsidiasekretariatet. Dette sekretariats-samarbejde vil yderligere blive udbygget. Informationsspørgsmål er også blevet drøftet mellem de informationsansvarlige ved sekretariatet og udenrigsministeriernes presseafdelinger.

Ministerrådets sekretariater har i visse informationsspørgsmål haft et værdifuldt samarbejde med Foreningerne Nordens Forbund.

Ministerrådets sekretariater har endvidere haft uformelle kontakter med sekretariatene ved forskellige ikke-nordiske internationale organisationer, eksempelvis EFTA, OECD, ECE, WHO og ILO. Disse organisationer er blevet informeret om Ministerrådets virksomhed og har efter anmodning fået en del udredningsmateriale. Gennem disse kontakter får sekretariatet adgang til erfaringer af det arbejde, som udføres i ovennævnte organisationer.

Kapitel II

Samarbejde på lovgivningsområdet

1. Indledning

Nordisk Råd vedtog under sin 22. session i februar 1974 *rekommendation nr. 1/1974* vedrørende nordisk samarbejde om lovgivning. I rekommandationen forudsættes bl. a., at ministerrådet i sin beretning til Nordisk Råd fremlægger et program for det nordiske lovgivnings-samarbejde på længere sigt. Programmet kompletteres efterhånden, bl. a. under hensyntagen til resultatet af drøftelser mindst én gang årligt mellem ministerrådet og juridisk udvalg.

På baggrund af rekommandationen og drøftelser i embedsmandskomiteén for lovgivningsspørgsmål og på møder mellem ministerrådet og juridisk udvalg fremlagde ministerrådet i C 1/1975 et lovgivningsprogram, som tilsigtede at supplere det program, der blev præsenteret i beretningen om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 21. session i 1973.

Den beretning, ministerrådet hermed fremlægger til Nordisk Råds 24. session i 1976, er en videreførelse af dette arbejde. Beretningen har været behandlet i embedsmandskomiteén for lovgivningsspørgsmål, og lovgivningsprogrammet har dannet grundlag for drøftelser mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg på et møde i Oslo den 28. oktober 1975. På denne baggrund er den endelige beretning udarbejdet. Det i C 1/1975 fremlagte langsigtede lovgivningsprogram er ajourført og suppleret, og nye områder, hvor fælles-nordiske lovgivningsforanstaltninger kan blive aktuelle, er optaget i programmet. Til eksempel kan nævnes spørgsmålet om "de papirløse ægteskaber".

2. Spørgsmål, som har været fremhævet under arbejdet med lovgivningsprogrammet

1. Ægteskabslovgivningen

Ved *rekommendation nr. 22/1973* henstillede Nordisk Råd til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

a) Som anført i ministerrådets beretning til Nordisk Råds 23. session (C 1/1975) synes der ikke for tiden at være praktiske muligheder for at opnå ensartede regler i de nordiske lande om *ægteskabs indgåelse og opløsning*. Som også fremhævet i juridisk udvalgs betænkning om C 1/1975 er ministerrådet opmærksom på, at der på denne baggrund kan

være behov for en ændring af den nordiske ægteskabskonventionen. Visse ændringer blev foretaget i forbindelse med svenske lovændringer om ægteskabs indgåelse og om betingelserne for skilsmisse. Ministerrådet mener dog fortsat, at arbejdet med en ændring af konventionen må afvente en nærmere afklaring af arten og rækkevidden af de forslag til revision af reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning, som arbejdet i det danske, finske, islandske og norske udvalg vil munde ud i.

b) Også lovgivningen om *formueordningen i ægteskabet* behandles i de nordiske ægteskabsudvalg.

Det danske udvalg har i 1974 afgivet betænkning om vilkårene for separation og skilsmisse (nr. 719/1974) og om formueordningen (nr. 716/1974). Betænkningerne er, ligesom udvalgets tidligere betænkninger, udtryk for udvalgets foreløbige overvejelser om den fremtidige lovgivnings hovedlinier og har i vidt omfang karakter af oplæg til en fortsat debat.

Også den finske principbetænkning behandler ægteskabets økonomiske retsvirkninger.

Det nordiske samarbejde mellem ægteskabsudvalgene om lovgivningen om formueordningen i ægteskabet, der blev indledt med et møde i Oslo i foråret 1973, fortsætter. Der har været afholdt møde i Malmø i foråret 1975. Næste møde finder sted i Helsingfors i december 1975. De direktiver, der er meddelt udvalgene, giver disse frihed til at søge frem til ensartede løsninger.

Ministerrådet fremhæver fortsat det ønskelige i, at man for så vidt angår ægteskabets økonomiske retsvirkninger når frem til mere ensartede regler, og at mulighederne herfor fortsat undersøges i samarbejde mellem de nordiske udvalg.

c) "*Det papirløse ægteskab*"

Ved det danske ægteskabsudvalgs kommissorium af 1969 fik udvalget til opgave at overveje, i hvilket omfang der på baggrund af de ændrede samfundsforhold, ændringen af kvindens stilling i samfundet og de heraf følgende ændringer af opfattelser af ægteskabsinstitutionen er behov for revision ikke blot af reglerne om ægteskab, men også af "regler i den øvrige lovgivning, der har forbindelse med ægteskabslovgivningen, og om nogle af de bestemmelser i lovgivningen, der knytter retsvirkninger til ægteskabet, bør kunne anvendes på visse ægteskabslignende forhold".

Det danske ægteskabsudvalg har ladet udarbejde en betænkning (nr. 720/1974) om samliv og ægteskab. Betænkningen beskriver lovbestemmelser og praksis, der er af betydning for parter, der lever i ægteskabs-lignende forhold. Betænkningen vil danne grundlag for ægteskabsudvalgets videre overvejelser om de såkaldte papirløse ægteskaber og om faste samlivsforhold mellem personer af samme køn.

Også det norske og svenske ægteskabsudvalgs kommissorium nævner problemerne omkring de faktisk samboende, og spørgsmålet overvejes tillige i Finland.

”Den papirløse familie” var genstand for forhandling på det 27. nordiske juristmøde i Reykjavik i 1975.

Ministerrådet er af den opfattelse, at løsningen af disse problemer må være et naturligt emne for nordisk samarbejde, og at spørgsmålet bør indgå i det løbende samarbejde på ægteskabslovgivnings område.

Inden for social- og skattelovgivningen er der allerede taget initiativ til nordisk samarbejde om ”de papirløse”s problemer. Dette er sket som led i den nordiske forsørgerbegrebsundersøgelse, der er en følge af Nordisk Råds rekommandation nr. 1/1973 om forsørgerbegrebets udformning.

2. Erstatningslovgivningen

Spørgsmålet om lovgivning på erstatningsrettens område blev taget op i det nordiske lovgivningsprogram for 1946. En række erstatningsretlige spørgsmål er senere blevet behandlet i nordisk samarbejde. Ministerrådet er enigt i, at dette arbejde skal fortsætte. I ministerrådets beretning til Nordisk Råds 21. session angives retningslinier for det fortsatte reformarbejde på dette område.

I Danmark afgav erstatningsudvalget i 1973 betænkning om erstatning for personskade og for tab af forsørger. Erstatningsudvalget arbejder efter at være blevet reorganiseret videre med spørgsmålene om skadelidtes medvirken, forsikringsgiverens regresret og en almindelig lempelsesregel. Lovforslag om erstatning for personskade og tab af forsørger vil først blive fremsat, når erstatningsudvalget har afgivet sin næste betænkning.

I Norge er der pr. 1. januar 1974 gennemført nye regler om erstatning for personskade og tab af forsørger. Reglerne er optaget i erstatningsloven som et særskilt kapitel. Et nyt erstatningsudvalg har siden begyndelsen af 1974 behandlet spørgsmålene om skadelidtes medvirken, flere skadevolderes ansvar, forsikringsgiverens regresret og en almindelig lempelsesregel.

Det svenske erstatningsudvalg afgav i november 1973 en betænkning om erstatning for personskade. På grundlag af betænkningen er der i 1975 gennemført en ændring i erstatningsloven. Ændringen omfattede også spørgsmålet om skadelidtes medvirken og en almindelig lempelsesregel. Erstatningsudvalget arbejder videre med spørgsmålene om forsikringsgiverens regresret og om flere skadevolderes ansvar.

I Finland trådte en ny erstatningslov med bl. a. en almindelig lempelsesregel i kraft den 1. september 1974. Det finske erstatningsudvalg afgav i foråret 1974 betænkning om ansvaret for personskader. Man forventer at kunne fremsætte lovforslag i 1976. Der er endvidere påbegyndt

udredningsarbejde angående spørgsmålene om forsikringsgiverens regresret, flere skadevolderes ansvar og om skadelidtes medvirken.

Arbejdet med spørgsmålet om forsikringsgiverens regresret m. v. foregår i samarbejde mellem de nedsatte udvalg.

Som fremhævet i C 1/1975 finder ministerrådet, at stærke grunde taler for, at det fremtidige reformarbejde inden for erstatningsretten bør koncentreres om at udvikle og forstærke erstatningsordninger, der i lighed med socialsikringen egner sig bedre end den almindelige erstatningsret til at fordele de tilgængelige ressourcer på en social retfærdig og rationel måde. Sådanne erstatningsordninger er allerede etableret for så vidt angår skader forvoldt af atomanlæg og med hensyn til skader, der forvoldes ved, at der udtømmes olie fra skibe. På en række områder er endvidere overvejelser i gang om en særlig erstatningsordning. Det gælder trafikskader, skader, der skyldes produkters farlige egenskaber, samt forureningsskader, som forvoldes fra olieplatforme o. l.

3. Lovgivningen om trafikforsikring

Ved *rekommendation nr. 24/1973* henstillede Nordisk Råd til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikringen for motorkøretøjer til også at dække ejer/fører ved skadetilfælde i et andet nordisk land.

Nordisk Råd berører i denne rekommendation et andet problem af stor praktisk betydning med tilknytning til erstatningslovgivningen. De finske og norske erstatningssystemer for trafikskader bygger, for så vidt angår personskader, i modsætning til de tilsvarende systemer i Danmark og Sverige på principperne for objektivt erstatningsansvar. I Finland har det desuden længe — og i Norge siden 1. januar 1974 — været reglen, at trafikforsikringen også yder erstatning til køretøjets fører. Tilsvarende regler om erstatning for motorførere findes derimod ikke i de danske og svenske bestemmelser.

I Sverige fik en sagkyndig i februar 1974 til opgave at udforme et nyt system for erstatning for personskader forvoldt i trafikken. Den sagkyndige afgav betænkning i efteråret 1974 (SOU 1974: 87). I betænkningen foreslås bl. a. at retten til erstatning for personskader skal hvile på de samme principper som det rent objektive erstatningsansvar. Endvidere foreslås det, at førere og ejere af motorkøretøjer i princippet får samme ret til erstatning for personskader fra køretøjets forsikring som andre skadelidte. Lovforslag på grundlag af betænkningen er for nyligt blevet fremsat (prop. 1975/76: 15). Den nye svenske lovgivning vil således føre til øget nordisk retsenhed.

I Danmark er der i efteråret 1975 nedsat et udvalg med samme målsætning, som har ligget til grund for arbejdet i Sverige.

4. Erstatning til ofre for forbrydelser

Ved Nordisk Råds *rekommendation nr. 19/1968* henstilledes det at undersøge mulighederne for fastsættelse af fællesnordisk ensartede principper, hvorefter der administrativt kan udbetales en billighedserstatning af offentlige midler for skader, der forvoldes af personer, overfor hvilke samfundet ved anbringelse på anstalt eller institution eller på anden måde har truffet foranstaltninger af kriminalretlig eller i øvrigt af forsorgsmæssig karakter. Herefter blev der i de enkelte nordiske lande nedsat arbejdsgrupper eller udpeget sagkyndige til at undersøge spørgsmålet.

I Sverige har staten siden 1948 betalt billighedserstatning for personskade og tingsskade forvoldt af personer, der er undvejet eller har fået orlov eller lignende fra ungdomsinstitutioner, fængsler og anstalter for alkoholmisbrugere. I 1971 indførtes en ordning, hvorefter staten kan yde en billighedserstatning til personer, der lider personskade som følge af en strafbar handling. En reform af denne ordning har siden 1974 været overvejet i et udvalg. Forslag ventes fremlagt i 1976.

Finland indførte i 1974 en ordning, som giver ofre for strafbare handlinger krav på statslig erstatning for personskade. Tingsskade erstattes af staten, når skaden er forvoldt af personer, der er undvejet eller har fået orlov eller lignende fra anstalter m. m.

I Norge har man ikke nogen speciel ordning for erstatning fra staten til ofre for forbrydelser. Staten kan imidlertid yde en billighedserstatning til personer, der er påført personskade. Kompetencen til at bevilge en sådan erstatning hører under Stortinget, men ordningen sigter ikke i første række til ofre for forbrydelser. Inden udgangen af 1975 regner man imidlertid med at fremsætte stortingsproposition med henblik på gennemførelse af en ordning, hvorefter staten kan yde en billighedserstatning for personskade forvoldt ved en strafbar handling. Tingsskade forvoldt af undvigere m. m. tænkes ikke omfattet af ordningen.

I Danmark har et udvalg nu afgivet betænkning (nr. 751/1975). Udvalget foreslår, at staten kan yde en billighedserstatning for personskade forvoldt ved overtrædelse af straffeloven. Billighedserstatning kan også ydes for tingsskade forvoldt ved overtrædelse af straffeloven af personer under undvigelse eller på orlov eller lignende fra anstalter m. m.

Der har været afholdt et nordisk møde i Stockholm i april 1975 om erstatning til ofre for forbrydelser.

Europarådets strafferetskomité (ECCP) har i 1975 besluttet at nedsætte et udvalg, som skal undersøge, hvorledes stillingen for ofre for forbrydelser kan forbedres.

5. Integritetsbeskyttelse

I beretningen til Nordisk Råds 20. session i 1972 anførte ministerrådet, at man her står over for et nyt lovgivningsområde, og at det derfor

er magtpåliggende, at man søger at nå frem til ensartede vurderinger angående behovet for beskyttelse af den personlige integritet og stræber efter principielt ensartede løsninger.

Samarbejdet på dette område er præget af, at lovgivningsarbejdet ikke foregår parallelt og med samme hastighed i de forskellige lande. Der har været nordiske forhandlinger med deltagelse fra både ministerier og komitéer. Forhandlingerne vil efter behov også finde sted i fremtiden, indtil en lovgivning om disse spørgsmål er gennemført i samtlige lande. Ministerrådet finder dog anledning til at anføre nogle overvejelser om det fortsatte samarbejde.

Automatisk databehandling af personoplysninger

En vigtig del af lovgivningsområdet er beskyttelsen mod integritetskrænkelser i forbindelse med automatisk databehandling af personoplysninger.

Ved *rekommendation nr. 13/1972* henstillede Nordisk Råd til regeringerne i de nordiske lande at stræbe efter, at der opnås enighed om virkningen af de regler, der agtes gennemført om private personregistre.

Idet der i øvrigt henvises til redegørelsen i sidste års beretning (C1/1975) skal her blot fremhæves visse hovedlinier i lovgivningsarbejdet på dette område.

Den svenske datalov trådte i kraft den 1. juli 1974.

Der er senere gennemført dels en kreditoplysningslov, dels en inkassolov, der begge bygger på betænkningen fra kreditoplysningsudredningen.

I Danmark er der på baggrund af en delbetænkning fra registerudvalget gennemført regler i straffeloven om tavshedspligt for ansatte i private edb-servicebureauer m. v., som maskinelt behandler eller opbevarer oplysninger for det offentlige.

Registerudvalget har endvidere i juni 1973 afgivet en delbetænkning om private registre (nr. 687/1973) med udkast til lov om private registre. Udvalget arbejder for tiden med spørgsmålet om privatlivets fred i forbindelse med oprettelse og brug af offentlige registre. Betænkningen herom ventes afgivet omkring nytår 1976.

I Finland har komiteen, der blev nedsat med den opgave dels at undersøge, hvorledes det offentliges behov for tilstrækkelig information kunne tilfredsstilles, dels hvorledes en effektiv udnyttelse af databehandlingsmetoder kunne sikres, og hvorledes man kunne garantere beskyttelse af privatlivets fred, i 1974 offentliggjort en principbetænkning. Komiteen er nu ophævet, og spørgsmålene viderebehandles i justitsministeriet.

I Norge har udvalget, som behandler problemerne omkring kreditoplysningsvirksomhed og anden privat registrering og brug af personoplys-

ninger, i 1974 afgivet betænkning "Persondata og personvern" (NOU 1974: 22). I denne betænkning er bl. a. foreslået indført koncessionspligt for visse typer virksomhed, bl. a. for kreditoplysningsvirksomhed, adresseringsforetagender og databehandlingsforetagender.

Endvidere har et udvalg arbejdet med spørgsmålet om beskyttelse af privatlivets fred i forbindelse med offentlige edb-registre. Dette udvalg afgav i februar 1975 betænkningen "Offentlige persondatasystem og personvern" (NOU 1975: 10). Udvalgets lovforslag har klare fælles træk med den svenske datalov. Der foreslås indført koncessionspligt for det enkelte personregister, og der skal etableres et datatilsyn.

En uformel drøftelse fandt sted på et seminar om persondata og integritet, der blev afholdt i Oslo den 24.—26. september 1975 med støtte af Nordisk Råd og deltagelse af parlamentarikere, embedsmænd og data-teknikere m. v.

Samarbejde mellem de nordiske landes datainspektioner eller lignende organer må efter ministerrådets opfattelse indgå som et naturligt led i bestræbelserne for at opnå den ønskede samordning af integritetsbeskyttelsen. Hvor langt man kan komme ad denne vej vil hovedsagelig afhænge af den grad af retsenhed, der vil kunne opnås i de nordiske lande.

Selv om det lykkes at opnå en høj grad af retsenhed og et effektivt samarbejde mellem datainspektionerne m. v., må man regne med, at der kan forekomme forskelle i de enkelte landes beskyttelsesforanstaltninger. Dette kan tænkes at medføre, at virksomheder, som indsamler personoplysninger, flytter virksomheden fra et land til et andet, som har mere liberale bestemmelser for netop den type virksomhed. Virksomheden kan derefter drives i det nye land og kan fortsætte sit arbejde med at tilbyde oplysninger og anden service til en kundekreds i det oprindelige land. Man får det, som kaldes "dataflugt". Risikoen for dataflugt er sandsynligvis særlig stor i de nordiske lande på grund af sprogfællesskabet, de ensartede samfundsforhold og livlige internordiske kontakter i øvrigt. I et langsigtet handlingsprogram på integritetsbeskyttelsesområdet må man ofre dataflugtproblemet særlig opmærksomhed. Hvis udviklingen giver grund til det, vil man overveje at indgå en konvention mellem de nordiske lande, efter hvilken disse påtager sig at respektere hinandens lovgivning. En sådan konvention vil også kunne virke fremmende for et videre internationalt samarbejde om dataflugtproblemet.

Forskellig fra dataflugtproblematikken er spørgsmålet om dataoverførsel ("datafløde") fra et nordisk land til et andet. Dette er især praktisk relevant for erhvervslivet. Har en virksomhed således ikke selv den fornødne datamaskinekapacitet, "køber", man kapacitet hos andre, f. eks. hos virksomheder i de andre nordiske lande. Tilsvarende hvor der er tale om virksomheder, der opererer i flere nordiske lande,

og hvor det er mest rationelt, at kundebogsholderi og andre registre føres centralt, typisk i det land, hvor hovedkontoret ligger.

På et møde i embedsmandskomiteén for lovgivningsspørgsmål i oktober 1975 er der opnået enighed om, at nedsætte en nordisk arbejdsgruppe med det formål at kortlægge arten og omfanget af de retlige problemer omkring dataflugt og overførelse af data ("datafløde").

Uberettiget aflytning og fotografering

For så vidt angår spørgsmålet om beskyttelse mod uberettiget aflytning og fotografering, har ministerrådet i sin beretning til Nordisk Råds 21. session i 1973 udtalt, at rådet er enigt om, at samtlige lande bør gennemføre en lovgivning, som effektivt beskytter borgernes privatliv mod de farer, som opstår i forbindelse med den tekniske udvikling på foto- og aflytningsteknikkens område.

I Danmark er der i 1970, i Finland i 1972 og i Sverige pr. 1. juli 1975 gennemført en strafferetlig lovgivning om beskyttelse mod aflytning. Norge har i lang tid haft en sådan lovgivning. Den danske, norske og finske lovgivning indeholder også regler om beskyttelse mod fotografering. Den svenske integritetsbeskyttelseskomité har afgivet en delbetænkning om fotografering. I forbindelse med den fortsatte behandling af betænkningen vil embedsmandskomiteén undersøge forudsætningerne for et nordisk samarbejde vedrørende de spørgsmål, som berøres i betænkningen.

6. Ophavsret

Danmark og Sverige har i 1973 gennemført de ændringer i ophavsret- og fotografilovgivningen, som var nødvendige for en ratifikation af den reviderede Bernkonvention. Den nye lovgivning trådte i kraft i begge lande den 1. juli 1973. Forud for lovændringerne havde der fundet nordiske forhandlinger sted. I Norge har man i 1974 fremsat forslag om tilsvarende ændringer i ophavsret- og fotografilovgivningen.

Den fællesnordiske ophavsretskomiteé afgav i 1974 en delbetænkning om fotokopiering og båndoptagelse (NU 21—1973).

Efter afgivelsen af denne betænkning indledtes der i efteråret 1974 drøftelser mellem de nordiske ministre, der er ansvarlig for den ophavsretlige lovgivning, samt undervisningsministrene. Disse drøftelser førte til en Nordisk Ministerrådsvedtagelse af 22. maj 1975. I denne vedtagelse blev der fastsat nye retningslinier for det ophavsretlige reformarbejde. Ministrene besluttede endvidere at det fortsatte arbejde på området skulle foregå i nationale komitéer, hvis formend skulle udgøre et særligt arbejdsudvalg med den opgave at samordne udredningsarbejdet. Den fællesnordiske komité må herefter betragtes som opløst. De nationale komitéer er endnu ikke nedsat.

Forslagene i den betænkning, der er afgivet af den fællesnordiske komité, vil blive viderebehandlet med hensyntagen til de nye retnings-

linier. I Finland har undervisningsministeriet i april 1975 nedsat en kommission med den opgave før 1. juni 1976 på basis af den nordiske ophavsretskomité's 1. delbetænkning at fremlægge forslag til en regeringsproposition om ophavsretslovgivningen på de områder, der forudsættes i den nævnte betænkning.

7. Retlige problemer i forbindelse med boreplatforme

Den senere tids hurtige udvikling med hensyn til boring efter olie og gas på kontinentalsoklen og udvinding af sådanne undersøiske forekomster, har rejst en række juridiske spørgsmål, og der tiltrænges nye retsregler på flere områder. Bl. a. er det nødvendigt at kortlægge boreplatformenes retlige status. I Norge har sølovkomitéen af justisdepartementet fået til opgave at udarbejde lovudkast til regulering af de privatretlige og visse tilgrænsede spørgsmål vedrørende boreplatforme og af den virksomhed, disse udfører. I Sverige foregår et tilsvarende arbejde i justitiedepartementet. Dette arbejde omfatter i første række spørgsmålet om, hvorvidt der er behov for særlige regler om registrering og pantsætning af boreplatforme.

For så vidt angår registrering og underpantsætning af boreplatforme, er de vigtigste spørgsmål løst i Norge ved lov nr. 13 af 7. april 1972 i forbindelse med revisionen af skibsregistreringslovgivningen. Der er imidlertid en række andre spørgsmål, som trænger til at blive løst ad lovgivningens vej. Bl. a. er det i flere henseender uklart, om platformene bør ligestilles med skibe i forhold til søfartslovgivningen, f. eks. reglerne om kollision, bjergning, søpant, ansvarsbegrænsning m. v. Den nuværende retstilstand må karakteriseres som uklar og lidet tilfredsstillende, og der er behov for at få trukket klare linier op. I mandateret for den norske komité er man også blevet bedt om at tage emner af offentligretlig karakter op, såfremt det vil være naturligt at behandle dem i forbindelse med arbejdet med de privatretlige spørgsmål, f. eks. forholdet til sødygtighedsloven, spørgsmålet om eventuelle nationalitetsvilkår og navneregler og undersøgelse i tilfælde af ulykke ombord på platforme.

Søfartslovene er for den overvejende dels vedkommende enslydende i de nordiske lande. Dette gælder ikke det regelkompleks, der vedrører efterforskning og indvinding af olie og gas på kontinentalsoklen. Der er på den anden side et behov for i størst muligt omfang at få ensartede regler for boreplatforme, når bl. a. henses til virksomheden i Nordsøen, hvor der bruges platforme fra forskellige lande på de enkelte dele af kontinentalsoklen. Ministerrådet er derfor enig om, at spørgsmålet om behovet for nye regler om olieplatforme skal behandles i nordisk samarbejde.

I Norge er der afgivet en indstilling om erstatningsansvaret for forureningsskader i forbindelse med olieboringerne. Mellem Nordsø-

staterne er der indledt et samarbejde, som sigter på at nå frem til en konventionsregulering på dette område. I samarbejdet deltager bl. a. Danmark, Norge og Sverige. En konference afholdtes i London i slutningen af oktober 1975. Konferencen fortsætter i januar 1976, hvor man forventer at kunne vedtage en konvention om spørgsmålet.

8. *Kaution*

En fælles lovgivning om kaution stod på lovgivningsprogrammerne i 1909 og 1946. Man har imidlertid endnu ikke fået gennemført en sådan lovgivning, og kaution er i vidt omfang ikke lovreguleret i de nordiske lande.

Ministerrådet har besluttet, at det i nordisk samarbejde skal undersøges, hvilken faktisk betydning de forskellige former for kaution har dels for den enkelte og dels for den almindelige kreditpolitik. Embedsmandskomiteén for lovgivningsspørgsmål har i efteråret 1975 anmodet ministerrådssekretariatet om at udarbejde et projektforslag til en sådan undersøgelse. På grundlag af resultaterne af undersøgelsen og under hensyntagen til den internationale retsudvikling, bl. a. i EF, vil spørgsmålet om en kodificering og reform af retsreglerne på dette område blive overvejet.

9. *Berigelsesforbrydelserne*

Juridisk udvalg udtaler i sin betænkning om medlemsforslaget om et nordisk lovgivningsprogram bl. a., at det ændrede syn på berigelsesforbrydelser, som har gjort sig gældende i de senere år, synes at være et egnet udgangspunkt for en nærmere undersøgelse af hele lovgivningen om berigelsesforbrydelser og sanktionssystemet i relation til sådanne forbrydelser.

Ændringen i synet på berigelsesforbrydelserne har to sider. På den ene side har nyere former for økonomisk misbrug givet anledning til overvejelser vedrørende en skærpelse af straffelovgivningen med henblik på en mere effektiv bekæmpelse af avanceret økonomisk kriminalitet. På den anden side har den almindelige samfundsudvikling medført, at der i dag anlægges en mildere vurdering end tidligere af den traditionelle (ikke-professionelle) berigelseskriminalitet.

I Sverige har det kriminalpræventive råd for nylig fremlagt en rapport, udarbejdet af rådets arbejdsgruppe for kriminalpolitik. I rapporten "Förmögenhetsbrotten" (BRÅ 1975: 3) gives retningslinier for en almindelig gennemgang af de omhandlede bestemmelser. Spørgsmålet om at starte et udredningsarbejde med denne opgave overvejes for tiden i justitiedepartementet.

Bekæmpelse af økonomisk kriminalitet

Ønsket om en mere effektiv bekæmpelse af avanceret økonomisk kriminalitet har i de sidste år givet sig væsentlige udslag i Danmark.

Dels er der i Danmark sket en udbygning af anklagemyndigheden, dels er der ved en ny lovgivning om bekæmpelse af skadelig økonomisk virksomhed foretaget en række væsentlige lovændringer. Ved lov nr. 318 af 19. juni 1974 er der gennemført forskellige ændringer i bl. a. tinglysningsloven og konkursloven, og ved lov nr. 250 af 12. juni 1975 er der gennemført væsentlige ændringer i aftaleloven og i straffelovens regler om berigelses- og formueforbrydelserne.

I de øvrige nordiske lande foreligger der forskellige forslag og overvejelser vedrørende en skærpelse af reglerne om formueforbrydelserne med henblik på en mer fiktiv strafforfølgning af nyere former for økonomisk kriminalitet. I Norge har en arbejdsgruppe under justisdepartementet i november 1974 foreslået udvidet strafbarhed for økonomisk kriminalitet, bl. a. vedrørende nye former for bedrageri, åger, økonomisk udnyttelse og forbrydelser i gældsforhold.

I Finland findes i øjeblikket ingen konkrete forslag om en mere effektiv bekæmpelse af økonomisk kriminalitet. Spørgsmålet tangeres i udkastet til regeringens forslag om en revision af straffelovens regler om gentagelsesvirkningerne. Reformen indebærer i korthed, at gentagelsesreglerne ophæves og erstattes af regler om straffens størrelse. Som almindelig straffskærpelsesgrund skal anses, at gerningsmanden har begået forbrydelsen som medlem af en gruppe, hvis formål er at begå grove forbrydelser.

I Sverige er disse spørgsmål bl. a. blevet taget op i den tidligere nævnte rapport fra det kriminalpræventive råds kriminalpolitiske arbejdsgruppe.

Man er i ministerrådet enige om fortsat at udveksle erfaringer og oplysninger om foranstaltninger til bekæmpelse af avanceret økonomisk kriminalitet. Derimod finder ministerrådet ikke, at det for tiden vil være hensigtsmæssigt at foretage en samlet gennemgang af reglerne om berigelses- og formueforbrydelserne med henblik på en fælles-nordisk løsning af de problemer, der er forbundet med strafforfølgningen af avanceret økonomisk kriminalitet. En nærmere stillingtagen til spørgsmålet om gennemførelsen af et sådant nordisk samarbejde bør efter ministerrådets opfattelse afvente dels resultatet af de reformovervejelser, der finder sted inden for området, dels erfaringerne vedrørende de lovændringer og foranstaltninger, der gennemføres i de enkelte lande.

Den traditionelle berigelseskriminalitet

De senere års ændrede og mildere vurdering af den traditionelle berigelseskriminalitet angår først og fremmest spørgsmålet om, hvor indgribende sanktioner der bør anvendes over for disse forbrydelser, og kun i mindre grad spørgsmålet om selve strafbarheden af de pågældende handlinger. I overensstemmelse hermed er udviklingen gået i

retning af en almindelig neddæmpning af sanktionsniveauet over for berigelseskriminelle (korte frihedsstraffe i stedet for lange, betinget dom i stedet for ubetinget, øget anvendelse af bøde etc.), mens der kun inden for enkelte områder er gennemført en egentlig afkriminalisering.

På denne baggrund er der næppe anledning til at tage spørgsmålet om en ændring af de traditionelle berigelsesforbrydelsers materielle gerningsindhold op til nærmere undersøgelse i nordisk sammenhang. Derimod kan der efter ministerrådets opfattelse være grund til at overveje et nærmere nordisk samarbejde vedrørende mulighederne for en videreførelse af den udvikling i sanktionsanvendelsen, der har fundet sted i de senere år. En eventuel undersøgelse af dette spørgsmål bør imidlertid ikke begrænses til sanktionsanvendelsen over for berigelseskriminelle, men bør omfatte hele sanktionssystemet. Udgangspunktet for en sådan undersøgelse bør efter ministerrådets opfattelse være ønsket om at begrænse anvendelsen af frihedsstraf. Der henvises i øvrigt til det følgende punkt om alternativer til frihedsstraf.

10. Alternativer till frihedsstraf.

De senere års kriminalpolitiske udvikling har i væsentlig grad været præget af betræbelser på at begrænse anvendelsen af frihedsberøvende foranstaltninger. Bestræbelserne har navnlig været rettet mod at udvide området for de hidtidige ikke-frihedsberøvende sanktioner såsom tiltalefrafald, bøde og betinget dom. Der synes imidlertid også at være grund til at overveje spørgsmålet om gennemførelse af andre og nye sanktionsformer, der kan træde i stedet for frihedsberøvelse.

Spørgsmålet om alternativer til frihedsstraf behandles for tiden bl. a. i et udvalg under den europæiske strafferetskomité. Udvalget, hvis endelige rapport forventes at foreligge inden udgangen af 1975, har drøftet en række alternative sanktionsformer, der i de senere år er gennemført i enkelte lande, bl. a. samfundstjeneste, natfængsel og week-end fængsel.

I Danmark er der i efteråret 1975 nedsat en arbejdsgruppe vedrørende alternativer til frihedsstraf. Arbejdsgruppen har til opgave at pege på foranstaltninger, der vil være egnede til at øge anvendelsen af ikke-frihedsberøvende sanktioner. I forbindelse hermed påhviler det navnlig arbejdsgruppen at gennemgå de foreliggende oplysninger om anvendelsen af nye strafferetlige sanktioner i en række andre lande og at overveje spørgsmålet om, hvorvidt og inden for hvilke områder tilsvarende reaktioner under danske forhold vil kunne anvendes i stedet for frihedsstraf.

I Norge er en udredning om kriminalforsorg i frihed under færdiggørelse i straffelovrådet. Man arbejder desuden med en stortings-

melding om kriminalforsorgen. Den ventes fremsat i første halvdel af 1976.

I Sverige har den tidligere nævnte arbejdsgruppe inden for det kriminalpræventive råd for nylig begyndt en indgående behandling af reaktionssystemet. Spørgsmålet om alternativer til frihedsstraf vises herunder særlig opmærksomhed. Ved udgangen af 1975 ventes endvidere en forberedende udredning om en eventuel reformering af det økonomiske sanktionsystem tilendebragt.

I Finland tages såkaldt natfængsel i anvendelse gennem den reform af straffuldbrydelsesforordningen, der trådte i kraft den 1. juli 1975.

Følgende forslag fremsættes inden for den nærmeste fremtid:

Lovens anvendelsesområde for betinget dom udvides. I øjeblikket kan betinget dom kun komme på tale, når straffen ikke overstiger 1 år. Grænsen foreslås forhøjet til 2 år.

Bødestraffen skal effektiviseres bl. a. gennem en ændring af straffelovens regler om beregningen af dagbøders størrelse.

Inddrivelsen af bøder skal effektiviseres.

Minimumstiden for prøveløsladelse skal sænkes fra 4 til 3 måneder.

Ministerrådet finder det naturligt, at der etableres kontakt mellem de arbejdsgrupper, der er nedsat i Sverige og Danmark, og at Norge og Finland inddrages i dette samarbejde.

3. Øvrige lovgivningsspørgsmål

3.1 Civilret

3.1.1. Familieret m. m.

3.1.1.1 Navnelovgivningen

På grundlag af det nordiske lovsamarbejde i 1950-erne og begyndelsen af 1960-erne blev der i 1961—64 gennemført nye navnelove i Danmark, Norge og Sverige. Finland deltog ikke i dette samarbejde.

I Sverige fik en sagkyndig i maj 1972 til opgave at gennemgå den svenske navnelov. For så vidt angår direktivet for dette arbejde henvises til C 5/1973. Undersøgelsen ventes ikke afsluttet i 1975.

I Finland fik i 1972 en sagkyndig lignende direktiver som det svenske. Han afgav i januar 1973 et udkast til lov om slægtsnavne. På grundlag af udkastet har en arbejdsgruppe i justitieministeriet udarbejdet et forslag til revision af lovgivningen om slægtsnavne. Foreløbig er det videre arbejde i Finland sat i bero på de svenske undersøgelsesresultater. Man forventer dog at kunne fremsætte lovforslag i begyndelsen af 1976.

I Norge er der arbejde i gang med henblik på en lov om ligestilling mellem kønnene. Man har i den forbindelse nedsat en arbejdsgruppe i justisdepartementet med den opgave at udarbejde et forslag om gennemførelse af en sådan ligestilling i navneloven. Arbejdsgruppen skal

endvidere udarbejde forslag til en forenklet behandling af navnesager. Arbejdsgruppens udredning vil foreligge i løbet af 1975.

Der har været afholdt orienterende nordiske forhandlinger i juni 1974, hvor man fra svensk side påtog sig at udarbejde oplæg til en nordisk konvention om internationalprivatretnlige spørgsmål på dette område.

3.1.1.2 Myndighedslovgivningen

I Finland fremsattes i marts 1973 efter forhandling med justitsministrene i de andre nordiske lande forslag om at sænke myndighedsalderen til 18 år. Regeringens forslag om nedsættelse af myndighedsalderen blev ikke behandlet før rigsdagens opløsning. Et nyt forslag vil blive fremsat i foråret 1976. I Sverige er der den 1. juli 1974 sket en sænkning af myndighedsalderen til 18 år. I Danmark regner man med inden udgangen af 1975 at fremsætte forslag om, at myndighedsalderen nedsættes til 18 år. I Norge har man ikke for tiden planer om en tilsvarende lovgivning.

Spørgsmålet om forvaltning af umyndiges midler har været genstand for udvalgsarbejde i Finland, Norge og Sverige. Det norske udvalg afgav betænkning i november 1969, hvilket førte til vedtagelse af lov nr. 6 af 17. marts 1972 om ændringer i værgemålsloven (jfr. C 5/1973). Det svenske udvalg afgav betænkning i august 1970. Den svenske udvalgsbetænkning blev gennemgået i justitiedepartementet, hvorefter forslag til lov om visse ændringer i formynderskabslovgivningen blev fremsat (prop, 1974: 142). Loven blev vedtaget af rigsdagen og træder i kraft den 1. januar 1976.

Den finske komité afgav sin betænkning i december 1971. Betænkningen førte til, at der blev nedsat en kommission med den opgave at foretage en tilbundsgående gennemgang af myndighedslovgivningen. Kommissionen afgav i september 1974 en betænkning, som indeholder forslag til en ny myndighedslov. Forslaget indeholder bestemmelser om retsvirkningerne af mindreårighed, umyndiggørelse, forældremyndighed og værgemål og udøvelsen af værgemål. I foråret 1975 var forslaget til høring, og en arbejdsgruppe i justitiministeriet udarbejder for tiden et forslag til regeringsproposition angående en ny myndighedslov. Lovforslaget ventes fremsat i rigsdagen i 1976.

I Norge blev et udvalg til revision af reglerne om umyndiggørelse og som stemmeret for sindssyge og åndssvage m. m. nedsat i september 1972. Udvalget skal bl. a. vurdere reglerne om vilkår for og virkningerne af umyndiggørelse samt alternativerne til umyndiggørelse.

3.1.1.3 Adoptionsret

I årene 1970—1972 gennemførtes i Danmark og Sverige visse ændringer i adoptionslovgivningen. Forud for ændringerne havde der fundet nordiske departementsforhandlinger sted.

I Danmark nedlægges mødrehjælpsinstitutionerne den 1. april 1976 ved ikrafttrædelsen af lov om social bistand. På grundlag af en betænkning fra adoptionsudvalget (718/1974) fremsættes inden udgangen af 1975 lovforslag om placeringen af de opgaver, der på adoptionsområdet varetages af mødrehjælpsinstitutionerne. Det vil samtidig blive foreslået, at der oprettes et centralt organ, der bl. a. skal tage stilling til "matching" af adoptivbørn og -forældre.

I Finland er det hensigten at fremsætte forslag til ny adoptionslov, efter at revisionen af myndighedslovgivningen (jfr foran under 3.1.1.2) og en ny lovgivning om bl. a. børn uden for ægteskab er blevet gennemført. Bl. a. på baggrund af lovændringerne i Danmark og Sverige overvejer man i Norge at foretage en del ændringer i den norske adoptionslovgivning. Lovforslag forventes fremsat i løbet af 1976.

Norge og Sverige har ratificeret Europarådskonventionen af 1967 om adoption. Fra dansk side har man endnu ikke taget stilling til, om man kan ratificere konventionen.

3.1.1.4 Arvelovgivningen

De svenske familielovssagkyndiges mandat omfatter også visse spørgsmål af arveretlig karakter. De øvrige nordiske ægteskabskomitéer har ikke fået selvstændige opgaver vedrørende arveretlige spørgsmål. I Finland nedsattes imidlertid i juli 1972 en speciel komité med den opgave at forberede en delrevision af arvelovgivningen, hovedsagelig reglerne om legal arveret og ægtefællers arveretlige stilling. Komitéen har i juni 1974 sendt et betækningsudkast til høring. Komitéen vil afgive endelig betænkning i 1975. Der er ikke planer om nordisk samarbejde om de igangværende overvejelser om ændringer i arvelovgivningen.

På nordiske embedsmandsmøder er der opnået enighed om en række ændringer i den nordiske konvention af 19. november 1934 om arv og dødsboskifte. Ændringerne er nødvendige, bl. a. for at de nordiske lande skal kunne ratificere Haag-konventionen af 1961 om testamenters form, men er også en følge af den i 1963 vedtagne danske arvelov og den norske arvelov fra 1972. Ændringerne i den nordiske dødsbokonvention forventes ikke at kunne træde i kraft før den 1. juli 1976.

En mere generel revision af dødsbokonventionen kan blive aktuel efter afslutningen af overvejelserne om ægteskabs- og arvelovgivningen i de nordiske lande.

3.1.2 Forbruger- og købelovgivningen m. m.

I ministerrådets beretning til Nordisk Råds 21. session er der givet en udførlig redegørelse for samarbejdet på dette område (se C 1/1973). I det følgende gives der derfor kun nogle kortfattede oplysninger om samarbejdet i det forløbne år.

3.1.2.1 Beskyttelse mod utilbørlige markedsføringsmetoder

Særskilt lovgivning om kontrol med markedsføring er gennemført i Danmark, Norge og Sverige. Ifølge alle 3 love skal der udnævnes en forbrugerombudsmand, som skal føre kontrol med, at reglerne efterleves. I Norge og Sverige har man desuden oprettet et nyt dømmende organ, markedsføringsråd resp. markedsdomstol.

I Finland har en arbejdsgruppe i justitsministeriet udarbejdet en betænkning, der indeholder forslag til en lov om forbrugerbeskyttelse. Forslaget omfatter bl. a. en regulering af markedsføringen.

3.1.2.2 Regulering og kontrol med standardkontrakter m. v.

I Sverige er der i loven om forbud mod urimelige aftalevilkår givet regler om den næringsretslige kontrol med vilkår i standardkontrakter. Tilsyns udøves af forbrugerombudsmanden.

I Danmark indeholder markedsføringsloven et forbud mod at foretage handlinger i strid med god markedsføringsskik. Dette udtryk omfatter også utilbørlige aftalevilkår i standardkontrakter.

Den norske komité, som bl. a. behandler spørgsmålet om regulering og kontrol med standardkontrakter, venter at afgive betænkning i løbet af 1976.

I Finland tages spørgsmålet om kontrol af standardkontrakter op i den under 3.1.2.1 nævnte betænkning.

Herudover arbejdes der i alle de 4 nævnte lande med spørgsmålet om civilretlige regler, som vil gøre det muligt at ændre eller tilsidesætte utilbørlige aftalevilkår.

I Danmark er der i 1975 gennemført en ny formueretlig generalklausul i aftalelovens § 36, hvorefter en aftale kan tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil være urimeligt i strid med redelig handlemåde at gøre den gældende. Ved afgørelsen heraf skal der tages hensyn til forholdene ved aftalens indgåelse, aftalens indhold og senere indtrufne omstændigheder. Den ny generalklausul erstatter de eksisterende generalklausuler i gældsbrevsloven, afbetalingsloven, forsikringsaftaleloven m. v. Forslaget blev inden fremsættelsen drøftet på departementsplan med justitsministerierne i de andre nordiske lande. Det fremgår af motiverne, at bestemmelsen bl. a. tilsigter at give domstolene udvidet adgang til at tilsidesætte bestemmelser i standardkontrakter. Bestemmelsen bliver således et civilretligt modstykke til den næringsretlige regel i markedsføringsloven. Andre sider af spørgsmålet om den civilretlige beskyttelse af forbrugerne, bl. a. mod standardkontrakter, er behandlet af forbrugerkommissionen, der har afgivet betænkning i 1975.

I Sverige had den sagkyndige vedrørende formuerettens generalklausuler afgivet betænkning i efteråret 1974 (SOU 1974: 83). Betænkningen indeholder bl. a. udkast til en ny formueretlig generalklausul i aftaleloven. Efter forslaget skal en bestemmelse i en aftale kunne ændres eller

tilsidesættes, hvis bestemmelsen eller dens anvendelse i det aktuelle tilfælde må anses for utilbørlig under hensyn til aftalens øvrige indhold, omstændighederne ved aftalens indgåelse, senere indtrufne forhold eller omstændighederne i øvrigt. Selve aftalen i øvrigt kan i sådanne tilfælde under visse betingelser ændres eller tilsidesættes. Ved afgørelsen skal der tages særskilt hensyn til, om den ene part er forbruger eller indtager en lignende stilling i forhold til den anden part. Efter forslaget skal denne bestemmelse træde i stedet for de eksisterende general-klausuler i gældsloven, afbetalingsloven, forsikringsaftaleloven m. v. Lovforslag på grundlag af betænkningen er for nylig forelagt lagrådet. Propositioner blev fremlagt i november 1975.

3.1.2.3 Særlige køberetlige regler til forbrugernes beskyttelse

Vedrørende den svenske forbruger købelov henvises til beretningen til Nordisk Råds 22. session (C 1/1974).

I Norge er der i 1974 gennemført ændringer i købeloven med særlig henblik på forbruger køb. Reglerne indebærer bl. a., at forbrugerne får visse ufravigelige rettigheder ved forsinkelse af leverancer og fejl eller mangler ved varen.

I Danmark behandles spørgsmålene af forbrugerkommissionen og købelovsudvalget. Forbrugerkommissionen har i 1975 afgivet en betænkning, som indeholder en lang række forslag, der tager sigte på at forstærke forbrugernes retsstilling ved køb. Forbrugerkommissionens forslag overvejes nu i købelovsudvalget.

I Finland behandles samme spørgsmål i den betænkning, som den under 3.1.2.1 nævnte arbejdsgruppe har udarbejdet.

Der har under arbejdet været løbende kontakter på departementsplan mellem Danmark, Norge, Finland og Sverige.

I Sverige indledtes i foråret 1975 et udredningsarbejde med det mål at styrke konsumenternes stilling til erhvervelse af småhuse m. m. Hensigten er bl. a. at indføre ufravigelige regler, som skal beskytte køberen i de tilfælde, hvor et hus viser sig at være behæftet med mangler. Videre skal udredningen overveje behovet for bestemmelser om ejendoms-mæglernes virksomhed.

3.1.2.4 Rentelovgivningen

I Danmark blev der i 1972 på grundlag af en betænkning fra de købelovssagkyndige (nr 652/1972) gennemført en forhøjelse af moisrentesatserne. Forslag til en rentelov forventes fremsat inden udgangen af 1975.

I Sverige har den købelovssagkyndige afgivet betænkning i 1974 (SOU 1974: 28). På grundlag af betænkningen er der i 1975 gennemført en rentelov.

I Norge har det såkaldte morarenteudvalg afgivet betænkning i 1974

(NOU 1974: 54). I betænkningen foreslås det bl. a. at gennemføre en generel lov om morarenter, og endvidere at morarentens størrelse til enhver tid fastsættes af Kongen. Proposition med forslag til en rentelov ventes fremsat for Stortinget i indeværende session (1975—76).

I Finland forventes et udkast til lov om morarente at kunne sendes til høring i foråret 1976.

Departementsforhandlinger har været afholdt i oktober 1974.

3.1.2.5 Almindelig købelovgivning

Efter at man i Norge har afsluttet arbejdet med gennemførelsen af særlige regler om forbruger køb, har det nordiske samarbejde om en revision af de almindelige køberetlige regler været genoptaget på komitéplan. Arbejdet ventes afsluttet i 1976.

3.1.2.6 Revision af afbetalingslovene m. v.

Spørgsmålet om en revision af afbetalingslovene og fastsættelse af regler om andre former for kreditkøb behandles af udvalg i Danmark, Norge og Sverige. Der har hidtil været afholdt 7 møder mellem udvalgene. I disse møder har deltaget repræsentanter for det finske justitsministerium. En finsk kreditkøbskomité blev nedsat i november 1974.

I Norge blev der i 1974 gennemført regler om lånekøb på grundlag af en delbetænkning fra kreditkøbsudvalget (*jfr. C 1/1974*). Reglerne er forudsat at være af midlertidig karakter, indtil udvalgets endelige indstilling foreligger.

Den svenske komité har afgivet betænkning i 1975 (SOU 1975: 63). Betænkningen er i øjeblikket til høring.

3.1.2.7 Civilretlig lovgivning om forbrugernes beskyttelse på serviceområdet

I Norge og Sverige er der nedsat udvalg med den opgave at undersøge behovet for lovregler til beskyttelse af forbrugerne for så vidt angår serviceaftaler. Arbejdet følges af Danmark på observatørbasis. I Finland er man i justitsministeriet begyndt at forberede en lovgivning på området. I Danmark nedsattes et udvalg i efteråret 1975. Det svenske udvalg ventes at fremlægge forslag i begyndelsen af 1976. Det norske udvalg ventes at afgive delbetænkning vedrørende arbejde på løsøre og fast ejendom i løbet af 1976.

3.1.2.8 Producenters og sælgers ansvar for farlige egenskaber ved solgte varer

I Sverige og Norge er der i henholdsvis marts 1973 og marts 1975 nedsat udvalg med den opgave at undersøge spørgsmålet om erstatning for skader forårsaget af farlige produkter. Udvalgsarbejdet skal følges af observatører fra Danmark og Finland, og det er forudsat, at det norske og svenske udvalg skal have gensidig kontakt.

For så vidt angår Finland vil det under 3.1.2.1 nævnte lovforslag indeholde et kapitel om producentens ansvar over for forbrugeren for farlige egenskaber ved solgte varer.

I Europarådet har et ekspertudvalg afsluttet arbejdet om en konvention om produktansvar.

3.1.2.9 Forældelse af fordringer

I Norge og Sverige er der udarbejdet et lovudkast, som med visse undtagelser er baseret på en forældelsesfrist på 3 år, regnet fra fordringens forfalds dag, og en subsidiær frist på 10 år, regnet fra fordringens stiftelse. Udkastene har været til høring.

Nordiske departementsforhandlinger blev afholdt i november 1975.

3.1.2.10 Kommission, handelsagentur og handelsrejsende

I Norge og Sverige er der i henholdsvis 1973 og 1974 på grundlag af udvalgsbetænkninger gennemført ændringer i kommissionsloven. Ændringerne tager hovedsagelig sigte på at styrke handelsagenters og handelsrejsendes retsstilling. I Finland er der i foråret 1974 vedtaget en lov om handelsrepræsentanter. Loven træder i kraft den 1. januar 1976. Loven vedrører handelsagentur og handelsrejsende.

Det danske udvalg har afgivet betænkning i 1974 (701/1974). Der er endnu ikke taget stilling til, om der skal fremsættes lovforslag på grundlag af den danske betænkning.

3.1.3 Forsikrings- og erstatningsret

3.1.3.1 Forsikringsaftalelovene

Som anført i ministerrådets beretning til Nordisk Råds 23. session er der opnået enighed om at tage spørgsmålet om revision af forsikringsaftaleloven op gennem nedsættelse af udvalg i de enkelte lande. Fra islandsk side vil man afvente resultatet af udvalgsarbejdet i de øvrige lande, før man tager stilling til en revision af den islandske forsikringsaftalelov.

Der er nu nedsat udvalg i Danmark, Norge og Sverige. Et finsk udvalg ventes nedsat i foråret 1976.

Om baggrunden for arbejdet henvises til C 1/1975.

3.1.3.2 Forsikrings indvirken på skadeserstatningslovgivningen

Ved *rekommandation nr. 5/1966* henstillede Nordisk Råd til regeringerne at lade foretage en retssociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

På baggrund af rekommandationen fik sagkyndige i Danmark, Finland, Norge og Sverige i 1966 til opgave at vurdere muligheden for at gennemføre en retssociologisk undersøgelse om forsikrings indvirken

på skadeserstatningslovgivningen. Den norske sagkyndige afgav rapport i februar 1969 og den svenske i december s. å. Rapporten fra den danske og den finske sagkyndige foreligger endnu ikke. (Vedrørende indholdet i de norske og svenske rapporter henvises til *C 5/1973*).

Spørgsmålet om, hvorvidt en retssociologisk undersøgelse bør gennemføres, skal tages op til bedømmelse, når den danske og den finske sagkyndige har afsluttet sine overvejelser.

3.1.3.3 Atomansvar

I Danmark er der gennemført en ny lov om erstatning for atomskader (lov nr. 332 af 19. juni 1974). Den danske lov bygger ligesom de tilsvarende love i Norge, Finland og Sverige på Pariskonventionen af 1960 om erstatningsansvar over for trediemand på den nukleare energis område og en senere tillægskonvention fra 1963. Konventionen er ændret ved en tillægsprotokol, der blev vedtaget i 1964.

Danmark og Sverige har i efteråret 1974 ratificeret konventionen fra 1971 om søtransport af nukleart materiale. Norge har ratificeret konventionen i 1975. I Finland har man påbegyndt arbejdet med en sådan lovgivning.

Endelig overvejer man nordisk samarbejde med henblik på at forberede en eventuel ratifikation af atomfartøjskonventionen fra 1962.

Der har i september 1975 været afholdt et nordisk møde i Stockholm til drøftelse af spørgsmålet som en eventuel forhøjelse af ansvarsgrænserne i de nordiske love.

3.1.4 Transportret

3.1.4.1 Søret

Finland har ved lov af 7. august 1975 med ikrafttræden pr. 1. oktober 1975 gennemført en lovgivning svarende til Danmark, Norge og Sverige vedrørende befordring til søs af gods og passagerer samt om søpanteret på grundlag af de nordiske sølovskomiteers forslag herom. Sverige har den 9. december 1974 ratificeret Bruxelles-protokollen fra 1968 om ændring af den internationale konvention om indførelse af visse ensartede regler om konnossementer fra 1924. Danmark har besluttet at tiltræde protokollen, der er ratificeret af Norge.

I Danmark, Norge og Sverige er gennemført den lovgivning, som er nødvendig for en ratifikation af konventionen fra 1969 om ansvar for olieskader og konventionen fra 1971 om oprettelse af en international fond for erstatning af skader ved olieforurening. Begge konventioner er ratificeret af Danmark, Norge og Sverige i foråret 1975, og samtidig med olieansvarskonventionens ikrafttræden den 19. juni 1975 er de hertil svarende bestemmelser i Danmark, Norge og Sverige sat i kraft. Tilsvarende lovgivning er endnu ikke gennemført i Finland.

3.1.4.2 Fragtaftaler om godsbefordring på vej

Finland har i 1973 ratificeret konventionen af 1956 om fragtaftaler om international godstransport på vej (CMR). Konventionen er tidligere ratificeret af Danmark, Norge og Sverige.

I beretningen til sessionen i 1974 anførtes, at regeringerne i Finland, Norge og Sverige er enige om at overveje at gennemføre lovgivning om indenrigsvejfragtaftaler på grundlag af de betænkninger, som tidligere er udarbejdet i nordisk samarbejde (jfr. C 1/1973). I Norge og Sverige er der i 1974 gennemført en lovgivning, som indebærer en regulering af aftaler om indenrigsgodsbefordring på vej. I Finland forventes lovforslag fremsat i 1975. I Danmark undersøges spørgsmålet om lovgivning om indenlandsk godstransport af et af justitsministeriet nedsat udvalg.

3.1.4.3 Lovgivning om jernbanebefordring

I Danmark har man i 1973 nedsat en komité med den opgave at behandle spørgsmålet om revision af loven om skadeserstatningsansvar ved jernbanedrift. I Norge har to sagkyndige fået til opgave at udarbejde forslag til ansvarsregler for indenrigspassagerer- og rejsegodstransport med jernbane. Deres betænkning vil foreligge inden udgangen af 1975.

I Finland og Sverige har sagkyndige tidligere fået til opgave at fremkomme med forslag til en ny civilretlig lovgivning om passager- og godsbefordring med jernbane.

De nordiske udvalg har i 1973 holdt to møder. Under disse møder er man fra norsk, finsk og svensk side i hovedsagen nået til enighed om ensartede bestemmelser angående passagerbefordring. Den svenske sagkyndige afgav i november 1974 en delbetænkning angående passagerbefordring (SOU 1974: 89). Proposition (1975/76: 7) på grundlag af denne betænkning er fremlagt i sommeren 1975.

3.1.4.4 Luftret

I det svenske justitiedepartement er der udarbejdet et udkast til et departementspromemoria om visse luftretlige spørgsmål. Promemoriets indeholder forslag til de ændringer i luftfartslovens kap. 9, som er nødvendige, hvis Sverige skal tiltræde Guatemalaprotokollen. Promemoriets indeholder også forslag til ansvarsregler ved privat luftfart og til bestemmelser om forsikringspligt.

I Norge har man ligeledes udarbejdet et udkast til en revision af luftfartslovens kap. 9 med henblik på en eventuel ratifikation af Guatemalaprotokollen.

Nordiske departementsforhandlinger på grundlag af de svenske og norske udkast har været afholdt i januar og september 1974 og maj 1975. På møderne har man endvidere drøftet spørgsmålet om lovgivning om en forhøjelse af ansvarsbegrænsningsbeløbene for personskade i luftfartsloven som en midlertidig foranstaltning indtil Guatemalaprotokollen

træder i kraft, og spørgsmålet i forbindelse med de nye regler om gods-transport, som blev vedtaget på den diplomatiske konference i Montreal i september 1975.

Lovforslag om en forhøjelse af ansvarsbegrænsningsbeløbene for skader på passagerer fremsættes i Norge, Sverige og Danmark i 1975.

3.1.5 Selskabs- og firmaret m. v.

3.1.5.1 Aktieselskabslovgivningen

De i årene 1969—71 i Danmark, Finland, Norge og Sverige afgivne udvalgsbetænkninger med forslag til ensartet lovgivning om aktieselskaber har i de seneste år været genstand for departementsbehandling i de respektive lande. Der er foretaget en bearbejdelse af de fremlagte komitéforslag. For Danmarks vedkommende har bearbejdelsen medført, at man på en række punkter har nærmet sig de øvrige nordiske komitéforslag. Endvidere har man i den danske lov indarbejdet det af EF udstedte første direktiv om harmonisering af visse dele af medlemslandenes aktieselskabslovgivning.

I Danmark er der gennemført en ny aktieselskabslovgivning, som trådte i kraft den 1. januar 1974.

I Finland ventes forslag til en ny aktieselskabslov fremsat i løbet af 1976. I Norge blev et tilsvarende lovforslag fremsat i stortingssessionen 1974/75.

I Sverige er der gennemført nogle delreformer på aktieselskabslovgivningens område. Delreformerne berører aktieselskabernes kapitalforsyning og aktiekapitalens størrelse m. m. Reformerne trådte i kraft den 6. juni 1973. Forslag til en ny aktieselskabslov er fremsat for rigsdagen i maj 1975.

Nordisk Råd anmodede i sin *udtalelse nr. 2/75 om C 1/1975* "Nordisk Ministerråd om snarest efter fremsættelsen i den finske og svenske rigsdag af forslag til ny aktieselskabslov at udarbejde en oversigt over den i Danmark gennemførte aktieselskabslov og de i Finland, Norge og Sverige fremsatte forslag til aktieselskabslove med henblik på at klarlægge, på hvilke områder gennemførelsen af forslagene kan medføre uensartede aktieselskabslove i Norden for på denne måde at bidrage til lovharmoniseringen på dette område". En sådan oversigt er under udarbejdelse i Ministerrådssekretariatet og vil blive oversendt Nordisk Råd inden udgangen af 1975.

3.1.5.2. Andre selskabsformer

I Danmark blev der i 1973 gennemført en lov om en ny selskabsform "anpartsselskaber", der svarer til det tyske GmbH og det franske SARL. Loven trådte i kraft den 1. januar 1974 samtidig med den nye aktieselskabslov. Der blev endvidere i 1973 udnævnt en sagkyndig, som skal

undersøge spørgsmålet om en lovmæssig regulering af andre selskabsformer og af erhvervsdrivende stiftelser.

På et møde i den nordiske embedsmandskomiteé for lovgivningsspørgsmål i august 1974 blev det vedtaget at nedsætte en interdepartemental arbejdsgruppe, som skulle samarbejde om de nævnte spørgsmål. Arbejdsgruppen afgav sin rapport i efteråret 1974. På grundlag af arbejdsgruppens undersøgelser vil embedsmandskomiteéen for lovgivningsspørgsmål tage stilling til spørgsmålet om koordinering af lovgivningsarbejdet.

I Sverige er der efter begæring fra riksdagen nedsat et udvalg, der bl. a. skal overveje, om der er behov for en ny selskabsform, anpartselskabet.

3.1.5.3. Bogføringslovgivningen

I Sverige fik en særlig sagkyndig i marts 1971 til opgave at foretage en gennemgang af bogføringslovgivningen. Betænkning blev afgivet i begyndelsen af 1974. Den svenske sagkyndige har samarbejdet med udvalgene i Finland og Norge og med observatør fra Danmark. I Sverige forelagdes rigsdagen i maj 1974 et forslag til en ny bogføringslov.

I Finland udfærdigedes en ny bogføringslov i august 1973. Den nye lov trådte i kraft den 1. januar 1974.

I Norge ventes propositionen fremsat i 1975—76.

3.1.5.4 Fimalovgivning

Betænkninger med forslag til ny fimalovgivning, som er udarbejdet i nordisk samarbejde, blev afgivet i slutningen af 1960 i Danmark, Finland, Norge og Sverige. I Sverige trådte en ny fimalov i kraft den 1. juli 1974. I Finland planlægger man at fremsætte lovforslag om fimalov samtidig med forslaget om aktieselskabslovgivningen.

3.1.6. Varemærkeret

I Finland og Sverige har sagkyndige fået til opgave at udarbejde forslag til de ændringer i varemærkelovgivningen, som er nødvendige for at kunne tiltræde konventionen fra 1973 om internationalvaremærkeregistrering: Trademark Registration Treaty (TRT). De sagkyndige har også fået til opgave at overveje visse specielle spørgsmål vedrørende den gældende lovs anvendelse. I Norge har man nedsat et udvalg, som skal overveje en norsk tiltrædelse af TRT. Udvalget skal i den forbindelse også udarbejde forslag til de lovændringer, som vil være nødvendige for at tiltræde TRT, og i øvrigt overveje ændringer i varemærkelovgivningen. Udvalgsarbejdet vil blive udført i samarbejde mellem komitéerne med henblik på i så stor udstrækning som mulig at opretholde den nordiske ensartethed, som allerede findes på varemærkerettens område. Danmark deltager i det nordiske samarbejde

som observatør. Et møde mellem repræsentanter for komiteerne blev afholdt i Oslo i november 1975.

3.2. Procesret

3.2.1. Anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser vedrørende privatretlige krav

En revision af den nordiske domskonvention har i de seneste år været genstand for forhandlinger på nordiske møder. På disse møder er der udarbejdet udkast til stort set ens interne lovregler om spørgsmålet. Arbejdet har dog ligget stille i nogen tid.

På et møde den 20. august 1974 i embedsmandskomiteén for lovgivningsspørgsmål vedtog man at tage spørgsmålet op til fornyet behandling, hvilket skete på et nordisk møde i Helsingfors i oktober 1975.

3.2.2. Internordisk fuldbyrdelse af beslutninger om forældremyndighed over børn m. m.

I 1967 blev der afgivet en fælles betænkning om fuldbyrdelse af domstolsafgørelser og administrative beslutninger om forældremyndighed og samkvemsret med børn (NU 1967: 4). Betænkningen indeholder bl. a. forslag til konvention om fuldbyrdelse af de nævnte afgørelser og beslutninger. Spørgsmålet behandles inden for rammerne af de forhandlinger, som er omtalt under 3.2.1. og bliver nu genoptaget samtidig med disse.

3.2.3. Samarbejde om retsplejeloven

I Danmark, Finland, Norge og Sverige er der gennemført ensartet lovgivning om nordisk vidnepligt. Den islandske lovgivning forventes gennemført i foråret 1976.

Den 26. april 1974 undertegnede de nordiske lande en overenskomst om gensidig retshjælp. Overenskomsten er nu ratificeret af samtlige lande.

3.2.4. Overførsel af retsforfølgning i straffesager

I Europarådet er der udarbejdet en konvention om overførsel af retsforfølgning i straffesager. Konventionen er undertegnet af bl. a. Danmark, Norge og Sverige. Spørgsmålet om ratifikation af konventionen har været genstand for nordiske departementsforhandlinger, senest i maj 1973. Der er derved opnået enighed mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om at tiltræde konventionen. I Danmark har man med ikrafttræden den 1. juli 1975 gennemført de lovændringer, som konventionen nødvendiggør. Dansk ratifikation af konventionen forventes at finde sted inden udgangen af 1975.

I Norge tager man sigte på at ratificere i løbet af 1976, efter at man har vedtaget de nødvendige lovændringer.

I Sverige er der fremlagt proposition (1975/76: 3) til riksdagen om godkendelse af konventionen og om den nødvendige svenske lovgivning på området.

3.2.5. Konkurslovgivningen

Det nordiske konkurslovsamarbejde er afsluttet på komitéplanet. I Danmark blev slutbetænkning afgivet i februar 1971. Ved lov nr. 266 af 26. juni 1975 blev gennemført den del af betænkningensudkastets forslag, der særlig sigter til at forbedre mulighederne for at opnå sanering eller frivillig ordning med henblik på at undgå konkurs. Forslag til gennemførelse af den resterende del af betænkningensudkastet forventes fremsat i folketingsåret 1975—76. I Sverige afgav lovudvalget i september 1970 betænkningen "Utsökningsrätt X" (SOU 1970: 75), som bl. a. berører konkursbetingelserne, skyldnerens legitimation, afkræftelse, modregning og solidariske gældsforhold. Lovforslag på grundlag af betænkningen (prop. 1975: 5) er i foråret 1975 vedtaget af riksdagen. Lovændringerne er trådt i kraft den 1. juli 1975. Det norske konkurslovudvalg afgav sin slutbetænkning i marts 1972. En mindre del af konkurslovsudvalgets forslag (reglerne om skyldnerens udtagelsesret ved tvangsfuldbyrdelse) blev gennemført ved lov af 13. juni 1975 om fordringshaverens dækningsret. Proposition om de øvrige forslag ventes fremsat i løbet af 1976. I Finland drejer arbejdet med konkurslovgivningen sig i første række om en totalreform af den nuværende lovgivning. En komité til udredning af principperne for dette arbejde er nedsat i 1974.

Der har i december 1973 og i 1974 været nordiske kontakter på departementsplan om gennemførelse af de pågældende forslag. Man har vedtaget, at der også skal forhandles om spørgsmålet om en revision af den nordiske konkurskonvention.

3.3. Strafferet

3.3.1. Den nordiske strafferetskomité

Strafferetskomitéen har i 1975 afgivet betænkning om bødestraf (NU 1975: 5). Komitéen behandler for tiden spørgsmålet om de straffetretlige regler for psykisk abnorme lovovertrædere.

Også visse spørgsmål om løsladelse på prøve skal overvejes. På et møde i oktober 1975 i Helsingfors udvekslede man således synspunkter om reglerne om prøveløsladelse. Der blev fra samtlige landes side udtrykt sympati for en nedsættelse af minimumsafsoningstiden forud for prøveløsladelse fra 4 til 3 måneder. Spørgsmålet om en sådan ændring vil nu blive taget op til overvejelse i de nordiske lande. I Finland indgår ændringen i det lovforslag, der i nær fremtid vil blive fremsat om ændringer i reglerne om prøvendelse.

3.3.2. *Lovgivning om fuldbyrdelse af europæiske straffedomme*

Der er tidligere opnået enighed om gennemførelse af nordisk lovgivning for at muliggøre tilslutning til den europæiske konvention fra 1970 om straffedommes internationale retsvirkninger. I Norge har man i 1974 gennemført en sådan lovgivning. Tilsvarende er tidligere gennemført i Danmark og Sverige.

3.3.3. *Udleveringslovgivningen*

I årene 1966—68 fandt der en række nordiske departementsforhandlinger sted angående udleveringslovgivningen. Man diskuterede særlig mulighederne for at gennemføre mere ensartede lovregler om udlevering af lovovertrædere til ikke-nordiske lande og spørgsmålet om ændringer i de nordiske udleveringslove med henblik på at fremme det praktiske samarbejde mellem de nordiske lande.

Lovændringer gennemførtes i Danmark i 1967 og i Finland i 1970. I Norge har man fået en ny udleveringslov ved lov nr. 39 af 13. juni 1975. I Sverige har man gennemført visse ændringer i udleveringsloven. Ændringerne er trådt i kraft den 1. juli 1975.

Under departementsforhandlinger i begyndelsen af 1974 enedes man om at søge gennemført visse ændringer i de ensartede nordiske udleveringslove. Ændringerne er i Danmark gennemført ved lov nr. 251 af 12. juni 1975, som trådte i kraft den 1. august 1975. I Sverige er tilsvarende ændringer vedtaget og trådt i kraft den 1. juli 1975 (SFS 1975: 294).

3.4. *Andre spørgsmål*

3.4.1. *Transformation af traktater*

I slutningen af 1960 nedsattes i Danmark, Finland, Norge og Sverige komitéer eller udpegedes sagkyndige med den opgave at undersøge spørgsmålet om transformation af traktater. Spørgsmålet er behandlet i samarbejde mellem komitéerne og de sagkyndige.

Betænkninger er afgivet i Norge i marts 1972, i Danmark i maj 1973 og i Sverige i november 1974.

I Norge blev der i april 1975 afgivet en stortingsmelding om sagen.

3.4.2. *Internationalt lovsamarbejde*

Som tidligere har justitsministerierne været i nær kontakt med hinanden vedrørende adskillige ikke særskilt nævnte internationale lovgivningsspørgsmål, som behandles inden for rammerne af F. N. og dets underorganer, specielt den internationale civile luftfartsorganisation (ICAO) og den mellemstatslige rådgivende søfartsorganisation (IMCO) samt i Europarådet, Haagkonferencen for international privatret, Rominstituttet om udarbejdelse af ensartede regler for privatretten (UNIDROIT) m. fl.

Kapitel III

Kulturellt samarbete

1. Generella frågor

1.1 Verksamhetsbudgeten för nordiskt kulturellt samarbete

1.1.1 Inledning

Under kulturavtalets fyra första år har för kultursamarbetets del utarbetats en budgetprocedur, som tillgodoser önskemål både från ministerrådets och Nordiska rådets sida (*jfr yttrande nr 6/1975*). Enligt denna procedur inleds budgetarbetet med överläggningar mellan ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott om den totala budgetnivån och prioriteringar inom och mellan avtalets huvudområden. Sådana överläggningar hölls beträffande 1977 års budget den 17 september 1975 i Århus. Institutionernas budgetförslag för 1977 lämnades in under hösten 1975 och behandlas därefter inom kulturavtalets organ, nationellt inom berörda ministerier samt vid överläggningar mellan representanter för finansministerierna. Förnyade överläggningar mellan ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott kring prioriteringsfrågor i anslutning till institutionernas budgetförslag äger rum vid tiden för Nordiska rådets ordinarie session 1976 och först därefter fastställer ministerrådet sitt förslag till budget.

1.1.2 Den nordiska kulturbudgeten 1973—1976

Den av ministerrådet fastställda budgeten för kultursamarbetet under 1976 (*jfr bilaga 4*) uppgår till 45 263 000 dkr. Till detta kommer kompensation för automatiska löneökningar, eftersom budgeten fastställdes i 1974 års lönenivå.

Det kunde förefalla naturligt att uppfatta budgetbeloppet som en måttstock på det nordiska kultursamarbetet. Emellertid är en stor del av det samarbete som äger rum på kulturavtalets område av den art att det får endast en liten eller ingen direkt inverkan på den gemensamma budgeten.

I förhållande till 1973 års kulturbudget, som var den första som förbereddes av kulturavtalets organ, innebär budgeten för 1976 en ökning med nästan 50 % (inkl. löne- och prisökningar). Den årliga totalökningen av kulturbudgeten framgår av följande tabellariska uppställning:

1973	32,5 milj. dkr				
1974	35,4 " "	1	+3,2 milj. dkr	eller	9,9 %
1975	41,4 " "	1	+6,0 " "	" "	16,9 %
1976	47,5 " "	1	+7,0 " "	" "	17,3 %

¹ Inkluderar kompensation för faktiska automatiska löneökningar

² Inkluderar kompensation för beräknade automatiska löneökningar

Den nordiska kulturbudgetens tillväxt måste ses i sammanhang med den anslagsutveckling som skett nationellt för motsvarande områden. Den restriktiva inställning som finns i alla de nordiska länderna beträffande den offentliga sektorns tillväxt har givetvis påverkat anslagen till det nordiska kultursamarbetet, men den nära överensstämmelsen i anslagsutvecklingen förklaras också av att budgetproceduren är sådan, att varje nordisk satsning på kulturavtalets områden prövas i förhållande till de nationella anslagen. På detta sätt motverkar budgetproceduren att anslagen till det nordiska kultursamarbetet blir ett självändamål. Anslagen till kultursamarbetet bör också i framtiden ses i sitt sammanhang. Framtida ökning förutsätter att de nya projekt som förs in på budgeten kan motiveras väl och att det finns särskilda skäl att satsa på en samnordisk lösning.

1.1.3 Verksamheten inom den nordiska kulturbudgeten

Inom kulturbudgeten finns det tre typer av anslag. Anslag av den första typen ges till sådan verksamhet som bedrivs av institutioner och projekt som återkommer i varje års budget och därför har en egen rubrik, dvs. *de permanenta institutionerna (motsv.)*.

Utredningar, försöksverksamhet samt i begränsad utsträckning engångsbidrag finansieras genom *ministerrådets dispositionsmedel*.

Slutligen ger *Nordiska kulturfonden* ekonomiska bidrag till ett stort antal projekt av i de flesta fall mer tillfällig karaktär.

a. Permanenta institutioner (motsv.)

I förslaget till 1976 års kulturbudget finns det 32 institutioner och projekt.¹ Med undantag av Nordiskt vulkanologiskt institut på forskningsområdet samt Nordiskt samiskt institut, nordiskt ungdomssamarbete och nordiskt gästspelsutbyte på det allmänkulturella området existerade alla dessa institutioner före tillkomsten av kulturavtalet.

Institutionernas verksamhet prövas dels i det årliga budgetarbetet, dels genom särskilda utvärderingar. Samtliga institutioner på utbildningsområdet har varit föremål för en granskning och denna genomgång har sammanställts i en rapport. På forskningsområdet och det allmänkulturella området pågår utvärderingsarbetet och några av granskningarna föreligger i rapportform. Granskningen av institutionernas verksamhet sker i nära samarbete med såväl berörd institution som den rådgivande kommittén för området. Som ett led i utvärderingsarbetet pågår en stadgegenomgång för samtliga institutioner.

I de årliga budgetprövningarna har samarbetet inom det allmänkulturella området prioriterats. Av nedanstående uppställning framgår att detta område haft den relativt största tillväxten under perioden.

¹ Från de flesta av dessa institutioner föreligger verksamhetsberättelse för år 1975. Dessa berättelser återfinns i bilaga 6. De synpunkter och önskemål som framförs i dessa årsrapporter har ej kunnat beröras i ministerrådets berättelse för 1975, utan kommer att beaktas i det fortsatta planeringsarbetet.

	1973	1976	1973—1976
Utbildningsområdet	5,2 milj. dkr	6,5 milj. dkr	+ 25 %
Forskningsområdet	10,5 " "	16,4 " "	+ 56 %
Allmänkulturella området	1,8 " "	6,5 " "	+261 %

¹ Exkl. kompensation för automatiska löneökningar

b. Ministerrådets dispositionsmedel

I bilaga 2 (jfr yttrande nr 6/1975) redovisas de anslag som givits från ministerrådets dispositionsmedel under perioden 1.1.1972—31.12.1975. Totalt har ministerrådet beviljat anslag för ca 24 milj. dkr under perioden. Drygt 16 milj. dkr av dessa har beviljats till projekt som initierats och/eller styrts av kulturavtalets organ. Resten fördelas dels till de s. k. permanenta institutionerna i form av tilläggsbeviljningar, dels till externa projekt.

Prioriteringen av det allmänkulturella samarbetet framgår mycket klart. Ca 60 % av totalt beviljade medel har gått till detta område, medan utbildnings- och forskningsområdet vardera fått ca 18 %.

För alla tre områden finns projekt som sträcker sig över en två- eller treårig försöksperiod. Från flerårig finansiering av ministerrådets dispositionsmedel har t. ex. nordiskt ungdomssamarbete fr. o. m. 1976 års budgetförslag blivit en fast anslagspost. Ett flertal andra projekt som bedrivits på försök är aktuella för utvärdering, t. ex. nordiska vandringsutställningar och vidareutbildning av konservatorer.

c. Nordiska kulturfonden

Nordiska kulturfondens administration handhas av kultursekretariatet. Ministerrådet fastställer det årliga anslaget till fondens verksamhet medan fondens styrelse självständigt beslutar om medlens användande. Det årliga anslaget i kulturbudgeten till Nordiska kulturfonden var 5 milj. dkr under 1973 och 1974. För 1975 var anslaget 5,5 milj. dkr¹ och i budgeten för 1976 är det upptaget med 6,5 milj. dkr.

Anslagen från Nordiska kulturfonden har kompletterat den finansiering av nordiska samarbetsprojekt som skett genom kulturbudgetens övriga anslagsposter även om det är en oklar gränsdragning mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden. Det är emellertid angeläget att gränsdragningsfrågor mellan de två anslagstyperna fortlöpande uppmärksammas.

Också inom kulturfonden har det allmänkulturella samarbetet prioriterats högt. Drygt 60 % av fondens medel går årligen till det allmänkulturella området medan utbildningsområdet och forskningsområdet erhållit ca 15 % respektive 20 %.

Kulturfondens styrelse har också själv tagit särskilda initiativ. Detta

¹ Nordiska kulturfondens fördelning av dispositionsbeloppet framgår av särskild berättelse till Nordiska rådet (jfr s. 1290 ff).

har under de seneste två åren skett bl. a. genom stöd i särskild ordning 1975 till projekt inom det internationella kvinnoårets ram och genom inbjudan till kommunerna att under 1976 arrangera speciella lokala kulturveckor.

1.1.4 Ny överenskomst om Nordisk Kulturfond

Arbejdet med den nye overenskomst om Nordisk Kulturfond, der bygger på overvejelser i tilslutning til det forberende arbejde omkring den nordiske kulturaftale (*NU 1970: 20*), er fortsat i det forløbne år. Efter behandlingen af forslaget til ny overenskomst ved Ministerrådets møde den 16. december 1974, blev forslaget oversendt til udtalelse i Nordisk Råd. På grundlag af en behandling i rådets kulturudvalg vedtog rådet under den 23. session en rekkommendation om, at Nordisk Ministerråd skulle gennemføre den planlagte revision af overenskomsten om fonden svarende til det fremlagte forslag til ny overenskomst fra Ministerrådet (*rek. nr 12/1975*). På grundlag heraf undertegnede Nordisk Ministerråd på et møde den 12. juni 1975 den nye overenskomst, hvorefter overenskomsten blev sendt til ratifikation efter bestemmelserne i overenskomstens artikel 17. Det påregnes, at ratifikationen vil være afsluttet i begyndelsen af 1976.

2. Undervisning

2.1 Virksomheden 1975

Samarbejdet indenfor skoleharmoniseringen og planlægning af udbygning af samarbejdet indenfor voksenundervisningen har været de vigtigste arbejdsopgaver indenfor undervisningssektoren i 1975. Der er i nogen grad sket en forskydning af den initiativtagende virksomhed fra samarbejdet indenfor grundskolen til andre vigtige samarbejdsområder som voksenundervisning og højere og anden videregående undervisning. Der er nedsat arbejdsgrupper på følgende områder: højere og anden videregående uddannelse, efter- og videreuddannelse, tilbagevendende undervisning og undervisning i nabolandenes sprog. Disse grupperes primære opgave er af planlæggende karakter, idet de først og fremmest skal undersøge samarbejdsmulighederne på de her nævnte områder, hvor det ud fra bl. a. ressourcemæssige hensyn vil være hensigtsmæssigt med et nordisk samarbejde.

Vedrørende virksomheden indenfor skoleharmoniseringsarbejdet er der i lighed med det foregående år udarbejdet en selvstændig beretning herom. Der er ikke sket nogen udvidelse af virksomheden til nye områder i 1975 i form af igangsættelse af nye projekter, idet arbejdet har været koncentreret om gennemførelse af den tidligere planlagte virksomhed. Der er dog sket en betydelig styrkelse af informationsarbejdet, og i efteråret er der udsendt en brochure til bl. a. alle skoler

i Norden vedrørende undervisningssamarbejdet. I januar 1975 afholdtes en konference om harmoniseringsarbejdet, hvor man på grundlag af rapporterne om grundskolen og gymnasieskolen i Norden diskuterede tyngdepunktsområder for det fremtidige arbejde. I konferencen deltog repræsentanter for de nationale skolemyndigheder, rådgivende komité for undervisning og lærerorganisationerne. Konklusionerne fra konferencen har dannet baggrund for det videre planlægningsarbejde.

Den af Ministerrådet fastsatte målsætning for harmoniseringsarbejdet, hvorefter der i højere grad gennem fællesnordiske tiltag skal ske en vis koordinering af det pædagogiske forsknings- og udviklingsarbejde, har gjort det hensigtsmæssigt at foretage en vurdering af den organisationsmæssige opbygning af harmoniseringsarbejdet. Foreløbig har spørgsmålet været til behandling i styringsgruppen og i Sekretariatet, og der er bl. a. udarbejdet foreløbigt udkast til mandat for styringsgruppen for harmoniseringsarbejdet. Det er under overvejelse at ændre den nuværende formelle betegnelse for dette samarbejde: "Harmonisering af skoleordningerne i Norden", idet det må konstateres, at der i de senere år er sket en faktisk harmonisering af skoleordningerne i Norden for så vidt angår grundskolen. Samarbejdet tager da også i henhold til Ministerrådets beslutninger ikke så meget sigte på formel harmonisering som på at få fornyelsesbestræbelserne til at gå i samme retning i de nordiske lande gennem en koordineret indsats indenfor pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde.

På grundlag af kortlægningsrapporten om voksenundervisningen i Norden (*NU 1974: 10*) har der i januar 1975 været afholdt et symposium for at drøfte mulighederne for konkrete nordiske tiltag. I symposiet deltog repræsentanter fra alle grene af voksenundervisningen, herunder repræsentanter fra folkeoplysningsforbundene og repræsentanter fra enkelte landes parlamentariske uddannelsesudvalg. På symposiet kom der en lang række forslag til nordiske samarbejdstiltag indenfor voksenundervisningen, som det er nødvendigt at prioritere. Rapporten fra symposiet er udgivet i nordisk udredningsserie (*Nordisk voksenundervisning. Symposium NU 1975: 7*). Der er herefter nedsat en særlig kontaktgruppe med den opgave at udarbejde forslag til et konkret handlingsprogram for så vidt angår nordiske samarbejdstiltag indenfor voksenundervisningen. Det er foreløbig planen, at et sådant handlingsprogram skal omfatte en forsøgsperiode på to år. (Jfr. 2.1.5).

2.1.1 Førskolen

Den samlede virksomhed indenfor førskolen er i lighed med tidligere år gennemført som et led i harmoniseringsarbejdet (jfr. beretningen herom). Arbejdet er fortsat koncentreret omkring problemerne vedrørende overgang fra førskole til grundskole. Da førskoleområdet administreres af forskellige myndigheder i de enkelte nordiske lande er

der endvidere på dette område etableret et vist samarbejde med de sociale myndigheder, som i de enkelte lande har ansvaret for førskolevirksomheden. En rapport om førskolesamarbejdet er udgivet i nordisk udredningsserie: Førskole og skole i samvirke (*NU 1975: 15*). Denne rapport er af en sådan karakter, at den bl. a. vil kunne anvendes i forbindelse med førskolelærernes pædagogiske uddannelse. (*Jfr. rekommandation nr 27/1970*).

2.1.2 Grundskolen

Samarbejdet indenfor grundskolen har i det forløbne år først og fremmest været koncentreret om videreførelse af de igangværende projekter indenfor harmoniseringsarbejdet. Det drejer sig bl. a. om følgende: individualisering af undervisningen i engelsk og matematik, undervisning i miljølære samt en række delprojekter indenfor specialundervisning, hvor der bl. a. er udarbejdet en delrapport om integreret specialundervisning samt delrapporter om læremidler indenfor specialundervisning og læremidler til speciallæreruddannelsen. En beskrivelse af disse og andre projekter findes i beretningen om harmoniseringsarbejdet.

Som omtalt i tidligere beretninger fra Ministerrådet er rapporterne fra harmoniseringsarbejdet udsendt i nordisk udredningsserie, og en del af rapporterne har fået en så god udbredelse, at de nu må genoptrykkes.

2.1.3 De gymnasiale uddannelser (uddannelse for de 16—19-årige)

Forholdet mellem de erhvervsfaglige og de almindelige gymnasiale uddannelseslinjer behandles i et konkret projekt vedrørende uddannelse af automobilmekanikere. Det forventes, at dette projekt vil kunne give erfaringer med arbejdsmodeller for det fremtidige arbejde. Endvidere har der fundet en fællesnordisk erfaringsudveksling sted vedrørende problemerne i forbindelse med overgang fra de gymnasiale uddannelser til højere og anden videregående uddannelse som helhed. Udgangspunktet herfor har været svenske forsøg med studieegnethedsprøver. (*Jfr. beretning om harmoniseringsarbejdet*).

2.1.4 Højere og anden videregående uddannelse

På grundlag af forslag fra et nordisk ekspertudvalg har Ministerrådet i juni 1975 vedtaget nye regler for tentamensgyldighed i Norden. Reglerne er opbygget efter princippet om, at normalstudietidens længde skal være afgørende for overførelse af studiekompetence fra et studie-land til et andet. Gennem de nye regler har man fået et smidigt instrument til vurdering af de enkelte studerendes muligheder for overførsel af studiekompetence, og reglerne vil gøre det lettere for stude-

rende fra et nordisk land at fortsætte studierne i et andet nordisk land. (Jfr. *rekommendation nr 1/1966*). Vedtagelsen af nye regler for tentamensgyldighed skal ses i sammenhæng med, at arbejdet med tillempede regler vedrørende studiesocial støtte er afsluttet i 1975. De nye regler vedrørende studiesocial støtte giver mulighed for efter visse nærmere bestemmelser at overføre studiestøtten fra hjemlandet til studier i andet nordisk land, ligesom studerende der opfylder visse betingelser kan opnå studiestøtte gennem studielandets støtteordninger.

Nordisk feltseminar for etnologistuderende har også i indeværende år været finansieret ved Ministerrådets dispositionsmidler. Nordisk kursus for arkeologistuderende er tidligere gennemført ved finansiering over Nordisk Kulturfond. I 1976 gennemføres et nyt kursus gennem finansiering over Ministerrådets dispositionsmidler.

Spørgsmålet om samarbejdstiltag vedrørende undervisningen inden for højere og anden videregående uddannelse har bl. a. på baggrund af Nordisk Råds *rekommendation nr 17/1973* ang. planlægning af universiteter og højskoler også i indeværende år været til behandling i kulturaftalens organer. I 1975 er der nedsat en arbejdsgruppe bestående af departementsrepræsentanter fra hvert af de nordiske lande. Arbejdsgruppen skal undersøge sagsområdet og forelægge Ministerrådet sine overvejelser. Man vil bl. a. søge at finde frem til områder, hvor det af ressourcemæssige grunde vil være hensigtsmæssigt med et nordisk samarbejde.

Information til de studerende om mulighederne for at studere og aflægge eksaminer i de andre nordiske lande er en vigtig side af samarbejdet, jfr. bl. a. *rekommendation nr 1/1966*. Publikationen "Att studera i Norden" er revideret og vil blive udsendt i begyndelsen af 1976. En brochure om muligheder for studiesocial støtte ved studier i andet nordisk land er udsendt af de studiesociale myndigheder til de højere læreanstalter som informationsmateriale, og det forudsættes, at de nye regler for tentamensgyldighed efter national bearbejdelse vil blive meddelt institutioner m. v., som er berørt af de nye regler.

Udarbejdelse af nordiske regler for eksamensgyldighed, jfr. *rekommendation nr 7/1969 og 13/1970*, har også været til behandling i kulturaftalens organer. Spørgsmål i tilknytning til nordiske regler for eksamensgyldighed for så vidt angår videregående studiekompetence er i en vis udstrækning behandlet i reglerne om tentamensgyldighed, og herudover vil den reviderede oversigt "Att studera i Norden" give baggrundsmateriale til et videre arbejde. En særlig gruppe udgør lærere inden for alle undervisningsformer. Som en første etape i den nævnte gruppes arbejde er det besluttet at lave en komparativ fremstilling af de officielle ansættelseskrav m. v. for alle lærere i offentlig tjeneste (grundskole, de gymnasiale uddannelser og højere læreanstalter). På grundlag af en sådan komparativ fremstilling vil det være muligt at

arbejde videre med sagen med henblik på eventuelle nationale lovændringer.

2.1.5 Videre- og efteruddannelse — voksenundervisning

I Ministerrådets retningslinjer for det nordiske kulturelle samarbejde NU 1974: 24 er spørgsmålet om efter- og videreuddannelse, tilbagevendende undervisning og voksenundervisning anført som vigtige nye samarbejdsområder.

Den eksisterende virksomhed indenfor efter- og videreuddannelse har sin baggrund enten i rekommandationer fra Nordisk Råd eller i spontane initiativer fra enkelte grupper. I virksomhedsbudgettet er således optaget faste efter- og videreuddannelsesinstitutioner f. eks. Nordisk journalistkursus og Nordiska institutet för samhällsplanering. Efter kulturaftalens ikrafttræden er der iværksat to forsøgsprojekter med videreuddannelseskursus: Videreuddannelse af konservatorer og af lærere ved socialhøjskoler. Det skal også anføres, at der sker en vis form for videreuddannelse indenfor rammerne af harmoniseringsarbejdet f. eks. i forbindelse med miljølæreprøjet.

En generel kortlægning af hele efter- og videreuddannelsesområdet vil ikke være hensigtsmæssig, da dette område omfatter mange vidt forskellige erhvervs- og uddannelsesformer. Der er afsat midler til gennemførelse af begrænsede kortlægningsarbejder for så vidt angår områder, hvor der er tale om lavtfrekvente erhvervs- og uddannelsesgrupper, hvor en videre- og efteruddannelse på nationalt plan ikke umiddelbart må anses for formålstjenlig. Det skal understreges, at dette kortlægningsarbejde skal omfatte grupper med såvel erhvervsuddannelser som akademiske uddannelser, jfr. bl. a. *rekommandationerne nr 9/1971 og 6/1965*.

Den to-årige forsøgsvirksomhed med videreuddannelse af konservatorer, jfr. *rekommandation nr 10/1971*, afsluttes i 1975. I løbet af året er der arrangeret tre videreuddannelseskurser indenfor følgende emneområder: bevarelse og arkivering af fotografisk materiale, arkeologisk konservering og konservering af kalkmalerier. Virksomheden vil blive evalueret i løbet af 1976, og herefter vil kulturaftalens organer tage stilling til, om denne virksomhed skal institutionaliseres.

Videreuddannelsesvirksomheden for socialhøjskolelærere, jfr. *rekommandation nr 1/1970 og rekommandation nr 5/1973*, indledtes 1975. I løbet af 1975 har der været afholdt et to-ugers kursus i pædagogisk udviklingsarbejde. For 1976 er der under forsøgsvirksomheden planlagt tre kurser bl. a. vedrørende samfundsplanlægning og socialt arbejde.

Indenfor voksenundervisningen er der på grundlag af kortlægningsrapporten og et nordisk symposium afholdt i januar 1975 iværksat et planlægningsarbejde med udarbejdelse af forslag til konkret handlingsprogram om nordisk samarbejde indenfor voksenundervisning i en to-

årig forsøgsperiode 1976—77. Der er nedsat en kontaktgruppe til udarbejdelse af et forslag til et sådant handlingsprogram og det er besluttet at følgende hovedområder skal prioriteres:

- tiltag vedrørende koordinering og erfaringsudveksling om voksenpædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde
- styrkelse af informations- og dokumentationsudvekslingen mellem landene om voksenundervisningen generelt
- undersøgelse af mulighederne for fællesnordiske tiltag indenfor in- struktøruddannelse og særlige læremidler indenfor voksenundervisningen.

Endvidere skal kontaktgruppen udarbejde forslag til administrationsform for gennemførelse af det foreslåede handlingsprogram, idet det forudsættes, at der fremlægges forslag om, hvilke organisationer, som skal have ansvaret for gennemførelsen af de forskellige dele i et eventuelt handlingsprogram. Gennemførelsen bør dog ske i nær kontakt med kulturaftalens organer, de nationale undervisningsmyndigheder og organisationer inden for det folkeoplysende arbejde. Forslagene skal tillige omfatte finansieringsmåden.

Handlingsprogrammet skal også omfatte en nærmere beskrivelse af de foreslåede projekter, f. eks. målsætning/arbejdsplan og arbejdsform samt tidsplan for projekternes gennemførelse og budgetramme for hvert projekt.

I forbindelse med udvælgelse af projekter, bør det endvidere tillægges vægt, om der er mulighed for at udvikle nationale projekter til nordiske projekter, hvorved alene udgifterne til det nordiske samarbejde eller koordinering dækkes af fællesnordiske midler. Under alle omstændigheder bør det ved det nordiske samarbejde også på voksenundervisningsområdet tilstræbes, at det kun er marginaludgifter for de enkelte projekter, der dækkes via de fællesnordiske midler.

2.1.6. *Almene og overgribende uddannelsesspørgsmål*

Udredningsarbejdet vedrørende *lærer- og elevudveksling* (jfr. *rekommendation nr 24/1964*) er afsluttet med udsendelsen af en betænkning i marts 1975. I betænkningen stilles der forslag om en betydelig forøgelse af de nuværende nationale bevillinger til elevudvekslingen. Arbejdsgruppen har forudsat, at elevudvekslingen fremover bliver egentlige studierejser, og at udvekslingen bør omfatte såvel grundskolen som de gymnasiale uddannelser, herunder også elever ved erhvervsskoler samt folkehøjskoler. Arbejdsgruppen definerer begrebet elevudveksling som rejser med pædagogisk indhold. Den pædagogiske og sociale målsætning vedrørende fremtidig elevudveksling bør være at fremme kendskabet om de nordiske lande og folk, deres arbejde og kultur, fremme kendskabet om nabosprogene samt at fremme den nordiske samhørighed gennem personlige kontakter. Arbejdsgruppen understreger

at elevudvekslingsrejser i fremtiden bør have et egentlig studiepræget formål. Der bør således være et klart pædagogisk program for studierejserne, og indholdet i studierejserne bør kunne integreres i den normale undervisning både før og efter studierejserne.

I betænkningen fremhæves det, at internordiske lejrskoler og almindeligt lejrskoleophold i et andet nordisk land vil være en værdifuld udbygning af lærer- og elevudvekslingen. Der fremsættes konkrete forslag vedrørende udbygningen af lærerudvekslingen, og også på dette område peges der på betydningen af nordisk lejrskolevirksomhed for bl. a. lærer-studerende. Betænkningen er udsendt på remis bl. a. til de kommunale myndigheder i de enkelte nordiske lande, idet det i betænkningen forudsættes, at med en udvidet statsstøtte må der også blive tale om en udvidet kommunal støtte til elevernes studierejser i andre nordiske lande.

En stillingtagen til forslagene i betænkningen må afvente denne remisbehandling.

Den fællesnordiske arbejdsgruppe vedrørende *udgivelse af en nordisk historie* (jfr. *rekommendation nr 14/1972*) er omdannet til en redaktionsgruppe med den opgave at forestå udgivelse af en serie hefter i Nordens historie. Der er planlagt udsendelse af 6 hefter i løbet af 1976—77. Hvert enkelt hefte vil omhandle centrale områder i Nordens historie og vil bestå af begivenhedsreferater, forskningsresuméer og bibliografier. Der er grund til at antage, at disse hefter vil kunne få en alsidig anvendelse. Udover at kunne benyttes som grundmateriale ved undervisningen på universiteter og andre højere læreanstalter vil en del af hefterne kunne anvendes i gymnasieundervisningen og i det folkeoplysende arbejde.

Som omtalt i Ministerrådets beretning 1974 er spørgsmålet om nordisk samarbejde vedrørende *undervisning i nabolandenes sprog* blevet behandlet i kulturaftalens organer bl. a. på baggrund af *rekommendation nr 18/1974* vedrørende information om Norden og kurser i nordiske sprog i Finland. Midler bevilgedes i foråret 1975 til et projekt med det formål at undersøge mulighederne for at styrke undervisningen i nabolandenes sprog. En kontaktgruppe bestående af repræsentanter for de centrale undervisningsmyndigheder har i løbet af efteråret 1975 udarbejdet en arbejdsplan for projektet, som nu er vedtaget af kulturaftalens organer. Til at gennemføre projektarbejdet er der udset tre arbejdsgrupper med følgende opgaver:

Vedrørende grundskolan og de gymnasiale uddannelser skal en arbejdsgruppe for hver af skoleformerne udarbejde en rapport med bl. a. ideer til læremidler for undervisningen i nabolandenes sprog og forslag til, hvorledes læremidlerne skal anvendes samt forslag til informationsspredning om læremidler. Parallelt med disse to grupper skal en særlig gruppe arbejde med undervisning i nabolandenes sprog i Finland og af-

give forslag til initiativer for at styrke denne undervisning. Der forventes endvidere et nært samarbejde etableret med undervisningsafdelingerne indenfor radio og TV. Det samlede arbejde koordineres af en ledelsesgruppe og endelige forslag fra projektarbejdet forventes at foreligge i 1977.

Evalueringsarbejdet vedrørende de fællesnordiske institutioner på undervisningsområdet var udførligt omtalt i forrige beretning fra Ministerrådet. På grundlag af evalueringsrapporten har der i kulturaftalens organer været drøftet forholdsregler for så vidt angår de enkelte institutioners virksomhed. Der er i løbet af året optaget forhandlinger med bl. a. Nordisk journalistkursus og styrelsen for Nordisk husholdningshøjskole om forholdsregler i anledning af evalueringsrapporten. Vedrørende Nordiska institutet för samhällsplanering er det besluttet at foretage en mere dybtgående evaluering af virksomheden end det har været muligt ved det førnævnte evalueringsarbejde. Spørgsmålet om samordning mellem Nordens folkelige akademi og Nordisk folkehøjskole har også været til behandling i kulturaftalens organer. På baggrund af en udredningsrapport, som har været udsendt til remisbehandling forventes det, at kulturaftalens organer i løbet 1976 tager endelig stilling til Nordens folkelige akademis fremtidige virksomhed.

På baggrund af, at der i flere nordiske lande er et udredningsarbejde i gang vedrørende omlægning af *uddannelsen af lærere* er der indenfor harmoniseringsarbejdet taget initiativ til et nærmere samarbejde mellem de forskellige grupper, der beskæftiger sig med udredningsarbejde. Der er afholdt en konference omkring læreruddannelsesproblemer i november 1975, og en rapport fra denne konference vil senere blive udsendt.

Nordisk Råds udtalelse nr 6/1975 vedrørende ungdomsarbejdsløsheden og de uddannelsespolitiske problemer i tilknytning hertil har været til behandling i den rådgivende komité og i Embedsmandskomiteen. Det kan overvejes, om det vil være hensigtsmæssigt med en mere systematisk erfaringsudveksling mellem de nordiske lande om forholdsregler af uddannelsespolitisk karakter, som eventuelt vil kunne afhjælpe problemerne, som opstår i forbindelse med ungdomsarbejdsløshed. Imidlertid er der allerede på nuværende tidspunkt iværksat et vist fællesnordisk arbejde omkring disse problemer indenfor det nordiske samarbejde om arbejdsmarkedsspørgsmål. På baggrund heraf er det besluttet at undersøge om dette samarbejde kan imødekomme ønskerne fra Nordisk Råds kulturudvalg, ligesom det er skønnet hensigtsmæssigt at afvente den nærmere planlægning og resultaterne af samarbejdet indenfor arbejdsmarkedsstyrelserne på dette område, før kulturaftalens organer tager nye initiativer.

I henhold til kulturaftalens artikel 6 skal aftaleparterne tilstræbe fælles optræden i internationale sammenhæng inden for de områder, som afta-

len omfatter. En engelsksproget brochure om det nordiske uddannelsessamarbejde er udsendt, ligesom enkelte rapporter i NU-serien er udgivet på engelsk. Nordisk Ministerråd har endvidere udarbejdet en fælles rapport til den europæiske undervisningsministerkonference i juni 1975. På undervisningsministerkonferencen blev der således på Ministerrådets vegne afgivet en redegørelse for det nordiske undervisningssamarbejde. På baggrund heraf har den europæiske undervisningsministerkonference i en resolution udtalt, at der fremover til disse konferencer også bør foreligge rapporter om det nordiske undervisningssamarbejde i lighed med de rapporter, som udarbejdes om andet internationalt samarbejde f. eks. samarbejdet indenfor OECD, UNESCO og CCC.

I alle de nordiske lande er der overvejelser i gang vedrørende spørgsmålet om tilbagevendende uddannelse. I alle landene arbejder man med disse problemer, der griber ind for så vidt angår det samlede uddannelsessystems struktur og de økonomiske vilkår for uddannelse, herunder vurdering og omprioritering af investeringer i de enkelte sektorer indenfor uddannelsesområdet.

Det nordiske samarbejde på undervisningsområdet har hidtil i de fleste tilfælde taget sit udgangspunkt efter, at nationale overvejelser er afsluttet, og efter at nationale beslutninger er truffet. I forbindelse med beslutningsprocesserne nationalt har der som regel været nordiskt samråd og forsøg på koordinering, således at en vis form for harmonisering er opnået. Der er her nedsat en ad hoc arbejdsgruppe med repræsentanter fra de nordiske landes undervisningsdepartementer med henblik på at undersøge mulighederne for et nærmere samarbejde mellem de nordiske lande vedrørende erfarings- og idéudveksling, forsknings- og udviklingsarbejde og organisatoriske løsningsmodeller for tilbagevendende uddannelse. Endvidere skal arbejdsgruppen undersøge om der kan findes mere hensigtsmæssige former end de nuværende for at koordinere den udenlandske erfaringsindsamling vedrørende dette område.

Arbejdsgruppen har foreløbig besluttet at udarbejde en oversigtlig beskrivelse vedrørende vedtagne og planlagte forholdsregler angående tilbagevendende uddannelse.

Nationale tiltag indenfor tilbagevendende uddannelse vil ikke kunne undgå at få afgørende indflydelse på det samlede undervisningssystems struktur, og det må derfor være hensigtsmæssigt i så vid udstrækning som overhovedet muligt, at samråd finder sted om nationale reformer på dette væsentlige område. Der skal i den forbindelse erindres om, at man i Ministerrådets retningslinjer for uddannelsessamarbejdet har anført, at fællesnordiske udviklingslinjer indenfor de enkelte uddannelsesområder kan vise sig ikke at kunne opretholdes i fremtiden, med mindre man benytter de instrumenter og organisatoriske rammer, man har indenfor kulturaftalen, til gensidige konsultationer og drøftelser samt eventuel koordinering af væsentlige reformer.

2.2 Planlægning af virksomheden i de nærmest kommende år

Som det fremgår af beretningen for virksomheden i 1975 er der på en række nye områder nedsat arbejdsgrupper, hvis vigtigste opgave er at planlægge og fremsætte forslag til nye samarbejdstiltag. Det drejer sig bl. a. om nordisk samarbejde om efter- og videreuddannelse, voksenundervisning, tilbagevendende undervisning og højere og anden videregående uddannelse. Forslagene fra disse arbejdsgrupper eller kontaktgrupper vil komme til behandling i løbet af 1976, idet der for alle grupperne er opstillet en fast tidsplan for arbejdets udførelse. Det er således ikke muligt på nuværende tidspunkt at anføre mere konkrete forslag til nordiske samarbejdstiltag på de her nævnte områder.

I de kommende år kommer harmoniseringsarbejdet til at fortsætte navnlig med hensyn til koordineret indsats vedrørende det pædagogiske forsknings- og udviklingsarbejde. Af beretningen vedrørende harmoniseringsarbejdet fremgår det, at der allerede på nuværende tidspunkt er opnået ikke ubetydelige ressourcemæssige gevinster gennem nordisk samarbejde indenfor pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde. Det kan også anføres, at der i harmoniseringsarbejdet er opnået en betydelig bredde og dybde, således at arbejdet nu i høj grad berører eller har direkte relation til lærerens virksomhed i skolen. Styringsgruppen for harmoniseringsarbejdet behandler for tiden en langtidsplanlægning vedrørende harmoniseringsarbejdet, hvor der vil blive stillet forslag om nye projekter, der vil kunne starte i 1978. Planerne drejer sig om bl. a. arbejdet indenfor resourceproblemer i skolen, særlige kostbare læremidler f. eks. datamaters anvendelse i undervisningen og samarbejde indenfor læreruddannelsesområdet. Vedrørende planerne for harmoniseringsarbejdet i 1976 henvises der til beretningen om harmoniseringsarbejdet (*bilag 3*).

Hovedvægten når det gælder nye initiativer på undervisningsområdet vil i de nærmest kommende år blive koncentreret om nordisk samarbejde indenfor voksenundervisningen og højere og anden videregående uddannelse. På grundlag af den i det foregående afsnit om voksenundervisning omtalte udarbejdelse af forslag til handlingsprogram vil kulturaftalens organer have mulighed for i 1976 at tage stilling til konkrete samarbejdstiltag indenfor voksenundervisningen. Det nordiske voksenundervisningsprojekt (NOVU-projektet, jfr. *rekommendation nr 9/1970*) afsluttes i 1975 og rapporter både om det nordiske samarbejde på dette område samt de nationale erfaringer vil være færdige i 1976 og vil også kunne danne grundlag for overvejelser om videre nordisk samarbejde indenfor nordisk voksenundervisning på radio- og TV-området.

Også indenfor den højere undervisning vil mulighederne for mere konkrete nordiske samarbejdstiltag blive undersøgt. På grundlag af visse

foreløbige kortlægningsarbejder vil der kunne tages stilling til en mere konkret udformet samarbejdspolitik på dette område.

Af andre samarbejdsspørgsmål, som der skal tages stilling til i løbet af 1976, kan nævnes; udarbejdelse af nye statutter for institutioner i henhold til evalueringsrapporterne, stillingtagen til fremtidig udformning af Nordisk journalistkursus, yderligere evaluering af Nordiska institutet för samhällsplanering, forslagene i betænkningen vedrørende lærer- og elevudveksling samt evaluering af den gennemførte forsøgsvirksomhed for videre- og efteruddannelse af konservatorer. Endelig skal der tages stilling til den fremtidige virksomhed for så vidt angår Nordens folkelige akademi og styrelsen for Nordisk husholdningsskole. Vedrørende miljøundervisning har der under Embedsmandskomiteen for miljøvern været nedsat en særlig arbejdsgruppe som i 1975 udsendte en betænkning indeholdende forslag til styrkelse af miljøværnundervisningen på alle områder indenfor uddannelsessystemet. I betænkningen foreslås det endvidere at det nordiske samarbejde indenfor miljøundervisning i hovedsagen administreres indenfor rammerne af det nordiske kultursamarbejde. Betænkningen er udsendt på remis og stillingtagen i kulturaftalens organer afventer remisbehandlingen.

Den i 1974 vedtagne udtalelse af Nordisk Ministerråd om kønsrollerne i undervisningen har fortsat været til behandling i kulturaftalens organer. De i udtalelsen anførte problemer vil i 1976 kunne blive aktualiseret gennem visse fællesnordiske tiltag. Spørgsmålet om gensidig anerkendelse af eksaminer i de nordiske lande samt problemer i tilknytning til karaktergivning og evaluering vil ligeledes blive aktualiseret i løbet af 1976.

3. Forskning

3.1 Inledning

Det fast institutionaliserade nordiska samarbetet i form av gemensamma institutioner och samarbetsorgan har nått den största omfattningen på forskningsområdet. En stor del av den nordiska kulturbudgeten tas f. n. i anspråk för anslag till permanenta institutioner och samarbetsorgan inom forskningssektorn. Det är därför ofrånkomligt, att en väsentlig del av arbetet inom kulturavtalets organ måste ägnas åt evaluering och vidareutveckling av dessa aktiviteter.

De forskningsresurser som kanaliseras genom den nordiska kulturbudgeten utgör emellertid endast en liten del av den totala forskningsinsatsen i de nordiska länderna. De begränsade resurser, som står till förfogande inom den nordiska budgetens ram, bör därför i första hand utnyttjas för att skapa förutsättningar för och stimulera till ett utvidgat forskningssamarbete i Norden. Detta gäller såväl för de existerande institutionerna, för vilka den nordiska kontakt- och samordningsfunktionen bör vara den väsentligaste uppgiften, som i fråga om nya sam-

arbetsinitiativ. Målet för samarbetssträvandena bör vara att genom en nordisk samverkan få till stånd ett effektivare utnyttjande av de existerande nationella forskningsresurserna.

I detta sammanhang aktualiseras särskilt frågan om samspelet mellan kulturavtalets organ och de forskningsansvariga instanserna i de nordiska länderna. Denna fråga, som bl. a. har uppmärksamats av Nordiska rådet, berörs närmare i avsnitt 3.3 i det följande.

3.2 Verksamheten under 1975

3.2.1 Utveckling av den nuvarande verksamheten

En utvärdering av de aktiviteter som finansieras över den nordiska kulturbudgeten är en nödvändig förutsättning för avvägningarna i budgetarbetet. Som tidigare framhållits kan en sådan utvärdering knappast företas som en engångsåtgärd, utan måste ske successivt som ett led i det fortlöpande arbetet. För forskningssektorns del har arbetet under 1975 koncentrerats på mera ingående utredningar på vissa områden.

En rapport angående *Centralinstitutet för nordisk Asienforskning (CINA)* framlades i december 1974 av en av kultursekretariatet tillkallad sakkunniggrupp. Sedan CINAs styrelse yttrat sig över rapporten har den rådgivande kommittén för forskning vid ett möte i april 1975 enats om vissa synpunkter och rekommendationer beträffande CINAs verksamhet och utvecklingsplaner. Rapporten har även behandlats i Nordiska rådets kulturutskott.

Med utgångspunkt i den rådgivande kommitténs uttalande kan det konstateras, att den primära uppgiften för CINA, liksom för de flesta andra nordiska institutioner och samarbetsorgan på forskningsområdet, bör vara att bidra till ökade kontakter och större samverkan mellan de berörda forsknings- och utbildningsinstitutionerna i Norden och att verka för en samordning av forskningsinsatserna i de nordiska länderna på asienforskningens område. I framtiden bör en väsentligt större del än hittills av institutets resurser tas i anspråk för åtgärder i denna riktning. Eventuella förstärkningar av institutets resurser bör i första hand avse verksamhet som siktar till ökade nordiska kontakter.

I utredningsrapporten diskuteras också den geografiska och ämnesmässiga avgränsningen av institutets verksamhetsområde. Enligt den rådgivande kommitténs mening bör denna avgränsning ankomma på institutets styrelse, som i samband med de årliga budgetförslagen bör redovisa ett program för inriktningen av institutets verksamhet under t. ex. en treårsperiod. Med anledning härav har institutet anmodats att inkomma med en sådan verksamhetsplan i samband med budgetförslaget för 1977.

De synpunkter och förslag som framförts i arbetsgruppens rapport och i den rådgivande kommitténs uttalande kommer vidare att prövas i samband med beredningen av ministerrådets budgetförslag för 1977.

Forskning rörande *arktisk medicin* är ett område som Nordiska rådets kulturutskott vid flera tillfällen har framhållit som särskilt betydelsefullt. Samtidigt har de medicinska forskningsråden i sina uttalanden i samband med evalueringsarbetet gett uttryck för en tämligen kritisk hållning till *Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)*. Mot denna bakgrund tillsatte Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (de medicinska forskningsrådens nordiska samarbetsorgan) under hösten 1973 — efter förslag av kultursekretariatet — en ad hoc-kommitté, som fick i uppdrag att göra en närmare vetenskaplig granskning av NoSAMFs verksamhet.

Ad hoc-kommitténs rapport, som framlades under hösten 1974, har av forskningsrådets samarbetsnämnd överlämnats till kultursekretariatet. Sekretariatet har berett NoSAMF tillfälle att yttra sig över rapporten, som därefter har diskuterats i den rådgivande kommittén för forskning.

Det förefaller klart att det finns ett behov av särskilda forskningsinsatser inom det område som NoSAMF representerar och att dessa problem med fördel kan lösas i nordiskt samarbete. Detta innebär också att det behövs ett organ av NoSAMFs karaktär som kan ansvara för det nordiska samarbetet inom detta område. Som den rådgivande kommittén framhållit, bör dock NoSAMFs organisation och verksamhet tas upp till förnyad prövning efter en viss tid. Någon genomgripande förändring av NoSAMFs organisation synes inte påkallad. En effektivare sekretariatsorganisation synes dock vara en förutsättning för att målsättningen för NoSAMFs verksamhet skall kunna förverkligas. Denna fråga bör dock, liksom den rådgivande kommitténs förslag om en begränsad anslagsförstärkning, prövas i budgetbehandlingen.

Verksamheten inom *NORDDOK (Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation)* har hittills inte berört biblioteksfrågor. Under 1974 tillsattes en arbetsgrupp för att närmare överväga formerna för en vidare utveckling av samarbetet mellan de vetenskapliga biblioteken i Norden. Arbetsgruppen har i juni 1975 lagt fram ett förslag, som innebär att NORDDOK fr. o. m. 1977 bör ersättas av ett nytt nordiskt samarbetsorgan som skall ansvara för såväl samarbete inom forskningsbiblioteksområdet som informations- och dokumentationsfrågor. Det föreslagna samarbetsorganet skall således överta de funktioner, som f. n. omhänderhas av den interimistiska samarbetskommittén för de nordiska forskningsbiblioteken (NFBS), bl. a. ledningsansvaret för den s. k. Scandia-planen. Betänkandet, som utgetts i Nordisk utredningsserie (*NU 1975: 21*), har remissbehandlats under hösten 1975. Avsikten är att ministerrådet skall kunna ta ställning till förslaget i samband med behandlingen av kulturbudgeten för 1977.

I ministerrådets berättelse föregående år redovisades vissa slutsatser med anledning av den granskning av de nordiska naturveten-

skapliga kollegiernas organisation och verksamhetsformer, som företagits av samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden. Med utgångspunkt i denna utredning har *Nordiskt kollegium för terrester ekologi* inkommit med ett förslag om en ombildning av kollegiet till ett nordiskt kollegium för ekologi. Förslaget innebär att verksamheten, som hittills i huvudsak inriktats på terrester zoöekologi fr. o. m. 1976 skall omfatta även botanisk och limnisk ekologi. I budgeten för 1976 har kollegiet erhållit en anslagsökning, som ger ekonomiska möjligheter att genomföra den föreslagna utvidgningen av verksamhetsområdet. Den rådgivande kommittén för forskning har tillstyrkt denna ombildning av kollegiet och ministerrådet har i december 1975 fastställt en instruktion för ett nordiskt kollegium för ekologi.

Ministerrådet beslutade 1972 att ge stöd under en treårig försöksperiod till en *nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning (NORDICOM)*.

Försöksperioden utlöper med utgången av 1975. NORDICOMs interimsstyrelse har inkommit med en rapport om försöksverksamheten, där det framhålls att denna dokumentationstjänst fyller ett stort behov i nordisk massmediaforskning och att dokumentationsuppgifterna kan lösas fullt tillfredsställande endast i ett nordiskt samarbete. Det understryks vidare att försöksverksamheten har lett till ett dokumentationssystem, som bör vara generellt användbart inom en rad andra ämnesområden. I framtiden bör enligt förslaget datainsamlingen knytas till lämpliga nationella institutioner och finansieras av nationella medel, medan de gemensamma uppgifterna — databehandlingen av materialet, katalogproduktion — bör finansieras med nordiska medel. Med hänsyn till att den organisatoriska och finansiella situationen för massmediaforskningen i flera av de nordiska länderna f. n. är oklar eller under utredning, föreslås dock att försöksverksamheten förlängs för ytterligare en tvåårsperiod.

Inom Nordiska rådet behandlas f. n. ett medlemsförslag (*A 457/k*) om samnordisk massmediaforskning, i vilket bl. a. föreslås ett nordiskt samarbetsorgan för detta forskningsområde. Denna fråga berörs också i *rekommendation nr 10/1970*. Formerna för NORDICOMs framtida verksamhet bör sannolikt övervägas i samband med att dessa frågor tas upp i ministerrådet, sedan Nordiska rådet tagit ställning till medlemsförslaget. Av detta skäl — och med hänsyn till de av interimsstyrelsen framförda synpunkterna — har ministerrådet beslutat att försöksverksamheten bör fortsätta som hittills även under 1976 och 1977. Den framtida organisationen av det nordiska samarbetet inom massmediaforskningen bör övervägas i samband med behandlingen av den nordiska kulturbudgeten för 1978.

3.2.2 Aktuella frågor under 1975

Den språkliga gemenskapen i Norden — i första hand mellan de tre skandinaviska huvudspråken — är en av de grundläggande förutsättningarna för det nordiska samarbetet.

I ministerrådets riktlinjer för kultursamarbetet (*NU 1974: 24*) framhålls bl. a. att en samordning av forskningsinsatserna ter sig särskilt naturlig när det gäller forskning med inriktning på förhållanden som är specifika för Norden, bl. a. när det gäller språkliga förhållanden, olika befolkningsgruppers problem etc. Särskilt nämns att behovet av forskningsinsatser på den nordiska språkvetenskapens område har understrukits från flera håll. Flera förslag inom detta område har varit aktuella under 1975.

Vid en nordisk forskarkonferens hösten 1972 väcktes förslag om ett samarbetsprogram rörande *tillämpad nordisk språkvetenskap*, bl. a. med sikte på modersmålspedagogik. Med ekonomiskt stöd av Nordiska kulturfonden har en arbetsgrupp i januari 1975 lagt fram ett förslag om ett närmare nordiskt samarbete inom detta område. I arbetsgruppens förslag ges en översikt över de forskningsuppgifter som kan aktualiseras inom ramen för ett nordiskt samarbete i tillämpad nordisk språkvetenskap. I förslaget skisseras olika tänkbara organisationsmodeller för samarbetet. Förslaget har under 1975 remissbehandlats och diskuterats i den rådgivande kommittén för forskning och den rådgivande kommittén för undervisning. Under 1976 kommer förslaget att behandlas vidare.

Även de mer praktiskt inriktade språkvårdsfrågorna har varit aktuella under 1975, bl. a. genom ett medlemsförslag (*A 415/k*) om en nordisk språknämnd. Formerna för samarbetet mellan de nordiska språknämnderna kommer att övervägas senare, sedan Nordiska rådet tagit ställning till medlemsförslaget. Ministerrådet betraktar det emellertid som väsentligt att språknämnderna har ett fortlöpande nordiskt samarbete och har under 1975 beviljat ett bidrag till ett samarbetsprojekt, som syftar till en samordnad kartläggning av ordförrådets utveckling i de skandinaviska språken under de senaste decennierna. Projektet utförs i samarbete mellan de danska, norska och svenska språknämnderna. Genom att också Svenska språknämnden i Finland deltar i arbetet kommer även språkutvecklingen i finlandssvenskan att beaktas. Projektet innebär en ytterligare intensifiering av de nordiska språknämndernas samarbete.

Utbyggnaden av det *nordiska vulkanologiska institutet* på Island har fortsatt under 1975. Genom ett särskilt anslag ur ministerrådets dispositionsmedel har institutet fått möjlighet att anskaffa ett nytt instrument, en s. k. elektronmikrosond. Med detta instrument är det möjligt att utföra kvantitativa kemiska analyser av ultrasmå mineralorn i

bergarter, t. ex. fördelningen mellan kristaller och smälta (glas) i vulkaniska produkter. Institutets forskningsprogram har redan fört till internationellt uppmärksammat resultat, som med hjälp av detta instrument kan följas upp och utnyttjas på avancerad nivå. En ny teknikerjänst för arbetet med detta instrument har beviljats i den ordinarie budgeten för 1975.

Ministerrådet har vidare under 1975 beviljat medel till ett gemensamt *nordiskt arkeologiskt utgrävningsprojekt i Italien* under ledning av de fyra nordiska instituten i Rom. Instituterna har efter hänvändelse från de italienska antikvariska myndigheterna lagt upp ett program för en tvärvetenskaplig undersökning under åren 1975—1977 av gravfält från den förklassiska tiden i närheten av Rom. I arbetet, som från de nordiska ländernas sida bedöms ha ett betydande intresse både från forsknings- och utbildningssynpunkt, deltar arkeologer, konsthistoriker, historiker och geografer från alla de nordiska länderna med undantag av Island.

Med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning* har Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning lagt fram ett förslag till utbyggnadsprogram för det nordiska samarbetet inom kommitténs område, vilket redovisades i meddelandet om denna rekommendation till Nordiska rådets föregående session. Det belopp som nu upptagits i den nordiska kulturbudgeten för 1976 bör göra det möjligt att redan under det kommande året förverkliga väsentliga delar av detta program. Takten i den fortsatta utbyggnaden får prövas i samband med den årliga budgetbehandlingen.

I ministerrådets riktlinjer för kultursamarbetet framhålls (*NU 1974: 24 s. 16*) att en *nordisk samverkan i internationella forskningsprogram* bör eftersträvas. En sådan samordning bör, understryks det, ej i första hand syfta till att kostnaderna för projekten i fråga skall bestridas över den gemensamma kulturbudgeten, utan bör ta sikte på samråd och arbetsfördelning mellan de nationella planeringskommittéerna och mellan de finansierande organen. I en rad internationella projekt har t. ex. de nordiska insatserna koordinerats på initiativ av de berörda forskningsråden. Under det senaste året har en samverkan mellan samtliga nordiska länder etablerats i planeringen för UNESCOs internationella forskningsprogram "Man and the Biosphere" (MAB). Också inom den nyligen bildade European Science Foundation (ESF) förekommer en nära samverkan mellan de organisationer i de nordiska länderna som deltar i ESF.

På det internordiska planet förekommer regelbundna *ämbetsmannamöten rörande högre utbildning och forskning* mellan representanter för de centrala myndigheterna i de nordiska länderna samt möten mellan *de forskningspolitiska centralorganen*. Dessa möten spelar en

inte obetydlig roll för informationsutbytet och samordningen av utvecklingen i Norden. Kultursekretariatet är numera regelmässigt representerat vid möten av detta slag.

3.3 Planeringen för de närmaste åren

Ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden när det gäller det nordiska samarbetet på forskningsområdet har uppmärksammats i *Nordiska rådets yttrande nr 6/1975*, där det framhålls att denna fråga "bör göras till föremål för en allsidig utredning". I kulturutskottets betänkande understryks att man önskar "en generell lösning av ansvarsfördelningen inom forskingssamarbetet mellan kulturavtalets organ och forskningsråden".

Som inledningsvis framhållits, utgör de forskningsresurser som kanaliseras genom den nordiska kulturbudgeten en mycket begränsad del av den totala forskningsinsatsen i de nordiska länderna. Större delen av de "rörliga" forskningsmedlen disponeras av de nationella forskningsråden. Det är uppenbart att ett förverkligande av kulturavtalets intentioner på forskningsområdet förutsätter att forskningsråden aktivt samarbetar nordiskt. Rollfördelningen mellan bl. a. forskningsråden och kulturavtalets organ är emellertid oklar och det nödvändiga samspelet mellan de olika forskningsansvariga organen på det nordiska planet har ännu inte till alla delar funnit ändamålsenliga former. Problemet blir särskilt aktuellt genom den mer markerade inriktningen på samarbete kring konkreta forskningsprojekt, som skisseras i ministerrådets riktlinjer för det framtida kultursamarbetet.

Frågan har diskuterats i den rådgivande kommittén för forskning under 1975. Inom kommittén har enighet rått om att det är nödvändigt med klarare riktlinjer för ansvarsfördelningen mellan forskningsråden och kulturavtalets organ. Enligt kommittén bör man för framtiden lägga mera vikt på "gemensamma forskningsprojekt" och "samordning mellan nationella forskningsprogram" (kulturavtalets art. 4). Detta förutsätter dock att man finner former för en nordisk samordning av de forskningsaktiviteter som finansieras nationellt. Det är därför nödvändigt att man söker precisera vilken roll kulturavtalets organ kan och bör spela i förhållande till forskningsråden när det gäller planering, ledning och finansiering av samnordiska forskningsprojekt.

Dessa frågor kommer under den närmaste tiden att ägnas särskild uppmärksamhet inom kulturavtalets organ. Som utgångspunkt för den av Nordiska rådet begärda utredningen har det bedömts lämpligt att först företa en kartläggning av den nuvarande situationen och en inventering och precisering av de problem som aktualiseras i detta sammanhang. Resultaten av denna förberedande kartläggning bör sedan kunna ligga till grund för överläggningar med bl. a. forskningsråden

om planering och finansiering av nordiska samarbeidsprosjekt på forskningsområdet.

Nordiska rådets *rekommendation nr 15/1975 om utbyggt nordiskt samarbeite beträffande nordisk komparativ samhällsforskning* har behandlats av den rådgivande kommittén för forskning, som konstaterat att det behövs en närmare precisering av vilka forskningsuppgifter som bör tas upp på nordiskt plan på detta område. Vidare bör organisationen och finansieringen av ett nordiskt samarbeite övervägas närmare, bl. a. med hänsyn till den roll som forskningsråden kan spela i detta sammanhang. Sannolikt bör ett utvidgat nordiskt samarbeite rörande komparativ samhällsforskning i första hand byggas upp med sikte på konkreta projekt och inte med utgångspunkt i tanken på en instituttbildning. I detta sammanhang finns det också anledning att överväga om ett samarbeite rörande komparativ samhällsforskning även kan innefatta vissa av de frågor som berörs i *rekommendationen nr 26/1972 om ett nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap*.

Nordiska samarbeidsdelegationen för samhällsforskning (de samhällsvetenskapliga forskningsrådets nordiska samarbeidsorgan) har efter förslag av kultursekretariatet tillsatt en arbetsgrupp för en förberedande utredning av dessa frågor. Avsikten är att arbetsgruppens överväganden och förslag skall föreligga under våren 1976.

4. Allmennkultur

4.1 Innledning

Det nordiske samarbeidet på det allmennkulturelle området er i 1975 preget av en sterk ekspansjon, på den ene side gjennom utvidelse av tradisjonelle samarbeidsområder, på den andre side gjennom tilvekst av ny aktivitet.

Målsetningen for denne utvidelse har vært å intensivere det kulturelle samarbeidet og gi det et stadig større nedslagsfelt sosialt og geografisk.

Ministerrådets rådgivende komite har i 1975 avsluttet sin langtidsbedømmelse av samarbeidet på det allmennkulturelle området (*NU 1975: 14*). Denne utredningen vil være verdifull i det videre prioriterings- og planleggingsarbeid i kulturavtalens organer.

4.2 Virksomheten 1975

4.2.1 Litteratursamarbeid

Ministerrådet fattet i 1974, på grunnlag av innstillingen Nabolandslitteratur (*NU 1974: 18*), prinsippbeslutning om etablering av en 4-årig forsøksordning med støtte til oversettelse av nordisk nabolandslitteratur, (*jfr rek. nr. 26/1971*).

Etter at det forelå godkjente bestemmelser, trådte støtteordningen ikraft fra 1. januar 1975. I overensstemmelse med forslaget i nevnte

innstilling er det nedsatt en bedømmelseskomité til å foreta fordelingen av midlene.

Støtteordningen omfatter i prinsippet enhver litteraturkategori. Dog heter det i bestemmelsene at klassisk og moderne skjønnlitteratur bør prioriteres høyt. Støttens størrelse skal som hovedregel svare til oversettelsesutgiften. Støtten bevilges på forhånd i form av en direkte ytelse, men utbetales først når boken foreligger. Språkområdenes kvoter av den samlede støtte er som følger: Danmark 17 %, Grønland 6 %, Færøyene 9 %, Finland (begge språkgrupper) 19 %, Island 9 %, Norge 17 %, Sverige 17 % og det samiske språkområdet 6 %.

Bedømmelseskomiteen har foruten et konstituerende møte avholdt to fordelingsmøter — et i juni og et i november måned. Før begge møter var støtteordningen kunngjort i nordisk presse. Til første møte innkom 107 søknader til et samlet beløp på dkr. 807 000. Det ble gitt 48 bevilgninger til i alt dkr. 284 000.

Til annet møte innkom 88 søknader — dertil ble 27 utsatte behandlet — til totalt ca. dkr. 1 000 000. Det ble gitt 66 bevilgninger til ialt dkr. 327 620.

4.2.2 Teatersamarbeid

Gjestespillutvekslingen har i 1975 fortsatt etter samme retningslinjer som tidligere, jfr. Ministerrådets bestemmelser, som ble gjort gjeldende fra 1. januar 1974. Bevilgningen til formålet har vært dkr. 830.000 og Gjestespillutvalget har på 3 møter innvilget midler til gjestespill, jfr. egen beretning om denne virksomheten.

Arbeidet med spørsmålet om en felles nordisk teaterutdannelse er ført videre (jfr. rek. nr. 21/1963). Arbeidsgruppen som ble tilsatt i januar 1974 til å utrede saken, avgav sin innstilling Fort- och vidareutbildning för teatermedarbetare (NU 1975: 9) 27 februar 1975. Utredningen inneholder forslag til kursvirksomhet i en 3-årig forsøksperiode og opplegg til en administrasjonsordning for dette samarbeidsområdet.

Vasakomiteen har fortsatt sitt arbeid også i 1975 og det er avholdt tre videreutdannelsesseminar — de såkalte Vasaseminarene — et i Sverige om teaterteknikk, spesielt med henblikk på det reisende teater, et i Finland om ansvarsstrukturen innenfor teatret og dens betydning for teatrets kunstneriske virksomhet, og et i Danmark om Teaterøkonomi, økonomisk styring og styring av økonomien. Det vises ellers til egen beretning om teaterseminarene.

4.2.3 Musiksamarbeid

Det nordiske musiksamarbeidet ivaretas av særlig nedsatte nemnder i hvert land — de såkalte NOMUS-nemndene. Som generalsekretariat

har også i 1975 fungert dansk NOMUS. NOMUS er bl. a. sakkyndig organ for Ministerrådet og for Nordisk kulturfond, utgir informasjonsbladet NOMUS-nytt (også i engelsk versjon) og administrerer prosjektet nordiske bestillingsverker.

NOMUS har i en 3-årsperiode administrert Nordisk kulturfonds midler — dkr. 350.000 årlig — til nordiske konsertutvekslinger. Dette prosjektet er en forsøksordning som utløper i 1975. Det innkom i 1975 100 søknader til et samlet beløp på ca. 2,7 mill. dkr. og midler ble bevilget til 18 prosjekter. Det er ikke avsatt særskilte midler til konsertutvekslinger i 1976, da man ønsker spørsmålet nærmere vurdert før man tar stilling til et fastere samarbeid på dette området.

NOMUS administrerer videre forsøksprosjektet Nordiske musikkonkurranser, som i 1975 har hatt en bevilgning av MR's disposisjonsmidler på dkr. 375.000. I overensstemmelse med vedtektene av mars 1974 er det blitt konkurrert i to avdelinger, en klassisk avdeling og en jazz-avdeling. Det er ikke bevilget midler til musikkonkurranser i 1976, da man ønsker prosjektet nærmere evaluert i dette tidsrommet.

Ung nordisk musikkfest, som har vært arrangert årlig siden 1946, har også i 1975 gjennomført sitt arrangement med støtte av Ministerrådets disposisjonsmidler. Det ble gitt dkr. 100.000 til selve arrangementet i Helsingfors, og videre dkr. 18.000 til islandsk deltakelse.

4.2.4 Samarbeid på billedkunstens område

Det meste av virksomheten på billedkunstens område administreres av Nordisk kunstforbund, det gjelder en rekke utstillingsprosjekter, avholdelsen av et årlig seminar for billedkunstnere, informasjonsvirksomhet. Det vises ellers til egen beretning fra kunstforbundet.

En særskilt arbeidsgruppe, nedsatt i 1974 til å kartlegge igangværende samarbeid om billedkunst og fremme forslag til nye samarbeidstiltak, har i mai 1975 avgitt innstillingen Nordisk samarbeid om billedkunst (NU 1975: 10). Innstillingen behandler bl. a. rek. nr. 24/1971 angående nordisk samarbeid på billedkunstens område og rek. nr. 21/1973 angående et nordisk kunstformidlingssenter.

På grunnlag av nevnte utredning og det nasjonale remissmaterialet vedtok Ministerrådet i desember 1975 at det skal opprettes et nordisk kultursenter i Finland. I samsvar med vedtaket vil man vurdere om det er hensiktsmessig å knytte andre aktiviteter til sentret. Etter dette vil det bli utarbeidet forslag til virksomhetsprogram og driftsbudsjett for prosjektet.

4.2.5 Filmsamarbeid

Det nordiske filmsamarbeidet har fortsatt i 1975 i den form som ble innledet med den 3-årige forsøksvirksomheten med årlige videreutdannelsesseminarer for filmarbeidere. Seminaret fant sted i Sverige

og hadde som tema Film på Bio/film på TV. Bevilgningen til formålet var på dkr. 155.000.

Støtteordningen utløper i 1975 og virksomheten vil bli nærmere vurdert, herunder spørsmålet om felles videreutdanningstiltak innen film, TV, video m. m., (jfr rek. nr. 21/1963 ang. felles utdanning for teater, film, radio og televisjon).

4.2.6 Ungdomssamarbeid

Den 3-årige forsøksvirksomheten med støtte til nordisk ungdomssamarbeid (jfr. rek. nr. 26/1970), utløper i 1975. Bevilgningen til formålet har i 1975 vært på 1 mill. dkr., som i de foregående år, og midlene er blitt fordelt etter innstilling fra Utvalget for nordisk ungdomssamarbeid. Det innkom i alt 62 søknader til et samlet beløp på ca. 4,6 mill. dkr. 61 søknader ble innvilget.

Nordisk kultursekretariat har utarbeidet en evalueringsrapport om forsøksperioden, hvori inngår følgende oversikt over fordelingen av midlene på de forskjellige kategorier av ungdomsorganisasjoner:

Tabell 6. Anslagna belopp per typer av organisationer (1 000-tal dkr)

	1973	1974	1975	Totalt	%	% bev av ant. ans
—politiskt	301.0	207.0	228.0	736.0	25%	26%
—facklig	16.0	50.0	70.0	136.0	5%	4%
—religiös	92.4	240.0	132.0	404.4	16%	17%
—upplysnings	0.0	0.0	0.0	0.0	0	0
—ideell/social	94.0	100.0	105.0	299.0	10%	14%
—hobby/fritids	204.0	151.0	275.0	630.0	21%	22%
—scout	205.5	213.0	181.0	599.5	20%	14%
—idrotts	0.0	0.0	0.0	0.0	0	0
—för. Norden	15.0	59.0	20.0	94.0	3%	3%
—andra	0.0	0.0	0.0	0.0	0	0
Summa:	927.0	1 020.0	1 011.0	2 958.0	100%	100%

Nordisk ungdomssamarbeid er ført opp som fast post i virksomhetsbudsjetten for 1976 med en bevilgning på 1,2 mill. dkr. Ministerrådet vil i den forbindelse fastsette endelige bestemmelser for virksomheten.

4.2.7 Folkeopplysningssamarbeid

Ministerrådet har i 1975 fattet vedtak om opprettelse av en særskilt støtteordning for nordisk folkeopplysningssamarbeid, gjeldende på forsøksbasis i en 3-årsperiode fra 1976. Bevilgningen er fastsatt til 1 mill. dkr. årlig, dessuten er det avsatt dkr. 500.000 til samme formål i 1975.

Bakgrunnen for dette vedtaket er bl. a. ønsket om å føre det nordiske kultursamarbeidet ut til stadig bredere kretser. Gjennom folkeopplysningsorganisasjonene med sin brede kontaktflate har man mulighet til å nå fram til grupper som av sosiale eller geografiske grunner i mindre grad har fått adgang til kulturgodene.

I retningslinjene godkjent av Ministerrådet 16. september 1975, for-

utsettes det at de prosjekter som skal støttes i forsøksperioden, skal ligge innenfor de områder som opplysningsorganisasjonene på forhånd er engasjert i. Videre tas det sikte på å prioritere prosjekter som i særlig grad er egnet til å gi større bredde i det nordiske kultursamarbeidet, herunder nordiske forsøk med kulturarbeid i mindre lokalsamfunn, tiltak direkte på arbeidsplassene, samt prosjekter som kan skape bedre kulturtilbud for særgrupper i samfunnet, det bør særlig gjelde handikapte og eldre. Generelt gjelder det at en vil prioritere prosjekter av noen varighet og som sikter på og har mulighet til å fortsette helst i utvidet omfang etter forsøksperioden.

4.2.8 *Barn og kultur*

I Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete (NU 1974: 24) understrekes nødvendigheten av fortgang i spørsmålet om en særlig kulturpolitikk for barn, idet emnet i særlig grad er egnet til å tas opp i den fellesnordiske kulturplanlegging.

I januar 1975 ble det nedsatt et utvalg til å utrede mulighetene for et nordisk samarbeid om barn og kultur. Utvalget består av en representant fra hvert land og skal i følge sitt mandat foreta en kartlegging av den aktuelle situasjon og fremme forslag om konkrete samarbeidsplaner. I følge utvalgets arbeidsplan ventes kartleggingsfasen å være avsluttet tidlig på året 1976.

Utvalgets arbeid skjer i direkte kontakt med de enkelte lands ministerier.

4.2.9. *Nordiske vandreutstillinger av allmennopplysende karakter*

Nordiske vandreutstillinger er et 3-årig forsøksprosjekt, som utløper i 1975. Virksomheten finansieres over Ministerrådets disposisjonsbevilgning og administreres av Nordisk utstillingsråd. Bevilgningen for 1975 var på dkr. 325.000. Av virksomheten skal nevnes fortsatt distribusjon av utstillingene "Cirkeln" og "Den nordiske trebyen". Produksjonen av utstillingen "Fangerliv" er avsluttet og produksjon av utstillingen "Det var en gång" foreligger i trykkeferdig original. Ellers er det blitt satt i gang produksjon av utstillingene "Oljan i Norden" og "Fattiggubbar".

Nordisk utstillingsråds sekretariat har avgitt en foreløpig rapport om forsøksperioden. Spørsmålet om et framtidig samarbeid på området vil bli tatt opp i Ministerrådets organer, når en mer fullstendig evaluering av forsøksprosjektet foreligger.

4.2.10. *Kulturforbindelsene med Færøyene*

Den avgitte utredning Færøyene i Norden (NU 1974: 6), som drøfter spørsmålet om etablering av et nordisk kultursenter i Tórshavn (jfr. rek. nr. 17/1972), ble behandlet i Ministerrådet i juni 1975, etter at saken hadde vært til nasjonal remissbehandling. Ministrene vedtok å nedsette

et mindre arbeidsutvalg, bestående av 3 representanter for Embetsmannskomiteen og én representant for kultursekretariatet, til å føre drøftelser med færøyske myndigheter om et nordisk kultursenter i Tórshavn, med utgangspunkt i nevnte utredning. På grunnlag av disse drøftelser fattet Ministerrådet i desember 1975 prinsippbeslutning om at det skal bygges et nordisk kultursenter i Tórshavn på Færøyene. Sentret skal etter de foreløpige planer bl. a. inneholde konsert-, teater- og kongressal og mediatek.

I utredningen som ligger till grunn for beslutningen, er det understreket at den virksomhet som skal drives fra kultursentret i like høy grad skal ta sikte på å gjøre færøysk kultur kjent i det øvrige Norden som å bringe kulturimpulser fra de øvrige nordiske land til Færøyene. Det er også forutsetningen at kultursentret skal legge opp til virksomhet på hele Færøyene. Sentret skal også stå til disposisjon for ren færøysk virksomhet. Spørsmålet om bygging av kultursentret i Tórshavn ble i sin tid tatt opp som medlemsforslag i Nordisk Råd.

Etter Ministerrådets vedtak skal den arbeidsgruppe som har ført drøftingene med de færøyske myndigheter, i løpet av første halvår 1976 utarbeide romprogram og virksomhetsprogram for kultursentret. Av byggekostnadene skal anslagsvis en tredjedel dekkes av landsstyret på Færøyene og Tórshavn kommune.

4.2.11 *TV-samarbeid (rek. nr 20/1971 og rek. nr 15/1973)*

Ministerrådets TV-komite avgav i slutten av 1974 sin sluttrapport "TV över gränserna" (NU 1974: 19). I utredningen konstateres at en total viderespredning av TV-program innen Norden bare er mulig med et kabelsystem eller med satelitter. Komiteen anser dog at økte mottakingsmuligheter på kortere sikt bør skapes gjennom begrensede utbyggingsalternativer, forskjellige for hvert land.

Betenkningen har vært til nasjonal remissbehandling og remissinstansene har stilt seg positive til et økt nordisk TV-samarbeid. Ved remissbehandlingen framkom dog ny informasjon om direktesendende satelitter, som oppgis å være et teknisk realiserbart alternativ allerede mot slutten av 1970-tallet.

Mot denne bakgrunn har Ministerrådet funnet det nødvendig å få spørsmålet om satelittspredning nærmere belyst, for at beslutning om formene for et økt nordisk TV-samarbeid kan skje på et så fullstendig grunnlag som mulig. Ministerrådet har derfor gitt en statssekretærgruppe i oppdrag snarest mulig å utrede satelittalternativet og vurdere dette alternativet mot betenkningens forslag. Utredningen skal bl. a. omfatte en undersøkning av de tekniske og juridiske forutsetningene for et system med direktesendende satelitter, forslag til finansiering og en kostnadsjamføring med øvrige alternativ. Ministerrådet legger stor vekt på at også de kulturpolitiske aspektene blir belyst, likedan effekten

på programpolitikken og mulighetene for programkoordinering mellom de nordiske land.

Utredningsarbeidet antas å kunne slutføres under 1976.

4.2.12 5-by prosjektet

Den kultursosiologiske undersøkelse i byene Akureyri, Esbjerg, Stavanger, Tammerfors og Ørebro har fortsatt i 1975, og et utkast til en fellesnordisk sluttrapport vil foreligge kring årsskiftet 1975/76.

5-by prosjektet er et nordisk samarbeidstiltak innenfor et større CCC-prosjekt, og resultatene skal etter planen legges fram på den europeiske kulturministerkonferanse i Oslo i juni 1976. Det vil bli utarbeidet et sammendrag på engelsk av undersøkelsen til bruk ved denne konferansen.

4.3 Virksomheten i den nærmeste framtid

Forholdsvis store deler av virksomheten på den allmennkulturelle sektor er fortsatt på forsøksstadiet. Det gjelder blant annet viktige tiltak innen musikkamarbeidet, den nordiske virksomheten gjennom folkeopplysningsorganisasjonene, som først får sin virkelige start i 1976, og støtten til oversettelse av naboalandslitteratur.

Viktige områder er fortsatt under utredning eller på remissbehandling. Det gjelder bl. a. TV-samarbeidet og kulturarbeidet for barn og kunst-samarbeidet. Prinsippbeslutning er fattet om et nordisk kulturprosjekt på Færøylene og et nordisk kultursenter i Finland.

Hvis de foreliggende forslag om institusjoner på disse feltene skal realiseres vil året som kommer kreve en betydelig arbeidsinnsats med sikte på at virksomheten skal komme i gang fra 1977.

Viktige områder vil bli gjenstand for evaluering med sikte på revisjon av foreliggende retningslinjer.

I ungdomssamarbeidet har forsøksperioden avdekket behov for på den ene side større stabilitet i organisasjonenes samarbeide, og på den annen side mulighet for tiltak som når ut til vesentlig bredere ungdomsgrupper enn tiltakene har gjort hittil.

I musikkamarbeidet har en hatt forsøksprosjekter, men det er et klart behov for en grundlig vurdering av virksomheten hittil. Man er av den oppfatning at en stabil og ekspanderende virksomhet krever en noe fastere administrasjonsordning enn en har hatt til nå. Det er viktig at dette kan realiseres uten at en vesentlig del av midlene til musikkamarbeidet skal gå med til administrasjon.

Dersom det blir vedtatt å opprette nye institusjoner f. eks. i samband med forslaget om et kunstformidlings-senter, bør det vurderes om en kan kombinere en slik virksomhet på en rasjonell måte med andre tiltak innenfor det allmennkulturelle felt som har behov for en fast tilknytning. Bl. a. tenker en på videreutdanningstiltakene på teater, film og litteratursektoren.

Virksomheten ved Nordisk samisk institutt vil bli vurdert i samband med den forestående prøvning av statuttene for instituttet, som tidligere forutsatt av Ministerrådet. I nøye samband med instituttets styre vil ministerrådets organer søke å trekke opp faste linjer for den videre virksomheten ved instituttet.

Spørsmålet om et økt idrettssamarbeid vil bli vurdert, og dersom utredningen gir grunnlag for det kan en regne med at det kan iverksettes konkrete tiltak på forsøksbasis relativt tidlig. Det vil bli lagt særlig vekt på å undersøke mulighetene for utvidet samarbeid i bredden bl. a. med grunnlag i virksomheten i barne- og ungdomsidrett, bedriftsidrett og handikapidrett, (*jfr. rek. nr. 16/1975*).

Med utgangspunkt i den langtidsplan som er trukket opp av ministerrådets komite for allmennkulturell virksomhet, den prøvning som skjer av forsøksvirksomheten som er i gang og den allminnelige målsetting i ministerrådet om en styrking av virksomheten i bredden både når det gjelder innhold og omfang, regner en med at det vil være behov for en betydelig ekspansjon i virksomheten i tida som kommer. Men i tillegg til arbeidet med nye tiltak vil det måtte legges betydelig vekt på å stabilisere og sikre de tiltak som er på forsøksstadiet, slik at en større del av virksomheten kan komme inn i mer faste former.

Kapitel IV

Socialpolitiskt samarbete

1. Inledning

Det nordiska socialpolitiska samarbetet har intensifierats under de senaste två åren. Detta gäller i första hand samarbetet på projektbasis. Även samarbetet i övrigt har ökat i bredd och fördjupats genom å ena sidan det nära samrådsförfarande om olika lagstiftningsfrågor och å andra sidan det erfarenhets- och idéutbyte av mera allmän karaktär som ägt rum vid dels möten mellan de ansvariga ministrarna inom social- och hälsovårdssektorn och dels inom ramen för verksamheten i Nordiska socialpolitiska kommittén. Kommittén har sedan våren 1974 fungerat som ministerrådets ämbetsmannakommitté för socialpolitiska frågor och hälsovårdsfrågor. Överläggningarna i den utskottsorganisation som etablerats under ämbetsmannakommittén har även bidragit till en utbyggd samverkan inom sektorn. Samarbetet har även bidragit till en ökad koordinering av de nordiska ländernas ställningstagande i socialpolitiska frågor på internationellt plan.

2. Socialpolitiskt ministermöte

Möten mellan de nordiska socialministrarna har hållits med jämna mellanrum i mer än 40 år. Ett av ändamålen med överläggningarna har varit att skapa förutsättningar för en samordning av den nordiska sociallagstiftningen särskilt med tanke på den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

Vid det socialpolitiska ministermötet den 10--13 augusti 1975 i Århus deltog förutom de ansvariga ministrarna för social- och hälsovårdssektorn, bl. a. representanter för Nordiska rådet.

Vid mötet behandlades bl. a. frågan om nya linjer i det förebyggande hälso- och socialarbetet. Det rörde enighet om att stor vikt skulle fästas vid det förbyggande sociala arbetet i vilket tyngdpunkten borde läggas på en omvandling av den sociala och fysiska livsmiljön. I denna verksamhet behövs ett nära samarbete mellan social- och hälsovårdsmyndigheterna och de ansvariga myndigheterna för arbetsmarknads-, arbetsmiljö-, utbildnings- och bostadsfrågor.

Vidare diskuterades ekonomiskt bistånd till familjer med barn, inklusive samboende icke gifta föräldrar. Man var eniga om att personer som lever i s. k. samvetsäktenskap och äkta makar borde behandlas lika i sociallagstiftningen samt att stödåtgärder för ensamstående försörjare inte var avsedda för personer som lever i samvetsäktenskap.

I övrigt diskuterades bruket av fasta bidrag (rättsprincip) eller individuellt fastställda bidrag (skönsprincip) i den sociala lagstiftningen samt socialkonventionsutskottets förslag till ändring av den nordiska trygghetskonventionens regler om grundpension. Följande socialpolitiska ministermöte avses hållas i Sverige år 1977.

3. 1955 års trygghetskonvention och 1975 års överenskommelse om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsörd

Under socialpolitiska kommittén arbetar sedan år 1973 ett nordiskt socialkonventionsutskott som har till främsta uppgift att göra en översyn av 1955 års nordiska trygghetskonvention.

Den 6 februari 1975 undertecknades en överenskommelse om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsörd, vilken trädde i kraft den 9 juni 1975. Överenskommelsen, som bygger på ett förslag av socialkonventionsutskottet, har ersatt en tidigare överenskommelse i samma ämne från år 1967. Den innehåller bl. a. nya bestämmelser om sjukförsäkring för s. k. gränsgångare och andra som är anställda i ett annat nordiskt land än det där de är bosatta. Överenskommelsen reglerar även sjukförsäkringen för sjömän. Överenskommelsen redovisas i *NU 1975: 1*.

I mars 1975 lade socialkonventionsutskottet fram ett förslag till revision av den nordiska trygghetskonventionens bestämmelser om grundpension. Förslaget innebär en anpassning av konventionens bestämmelser om rätt till grundpension till de lagändringar som under senare år företagits i först Norge och därefter i Danmark och Island.

Förslaget innebär att nordisk medborgare som är bosatt i annat land än hemlandet garanteras en grundpension, vars storlek bestäms av den totala bosättningstiden i Norden under vuxen ålder. Varje bosättningsår inom Norden avses ge rätt till 1/40 av oavkortad grundpension från det land där han är bosatt som pensionär. Därav följer att 40 års bosättningsstid inom Norden ger rätt till oavkortad pension. Förslaget innebär vidare å ena sidan att reglerna om rätt till familjepension från annat land än det egna mjukas upp, samt å andra sidan ett vid flyttning utökat pensionsskydd från det tidigare hemlandet beträffande samtliga pensionsslag.

Förslaget har remissbehandlats i de nordiska länderna. En överenskommelse väntas bli undertecknad inom kort.

I socialkonventionsutskottets ovannämnda förslag behandlas de delar av Nordiska rådets *rekommendation nr 10/1967* angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkringen som berör grundpensioneringen. I dessa delar kommer rekommendationen inte att föranleda ytterligare åtgärder från ministerrådets sida.

Mot bakgrund av överläggningarna mellan ministerrådet (social-

och hälsovårdsministrarna) och Nordiska rådets socialpolitiska utskott i november 1974 i Ålborg om den nordiska konventionen om social trygghet samt Nordiska rådets *ytrande nr 4* vid sessionen i februari 1975 har Nordiska rådets socialpolitiska utskott fortlöpande informerats om arbetet i socialkonventionsutskottet.

I enlighet med sitt mandat, som bl. a. anknuter till Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1967* angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet, fortsätter socialkonventionsutskottet sitt arbete med en allmän revision av den nordiska trygghetskonventionen.

I socialkonventionsutskottets mandat ingår också att överväga spörsmål som sammanhänger med de nordiska ländernas anslutning till mera omfattande socialförsäkringskonventioner. Till följd härav är utskottet för närvarande även sysselsatt med att från gemensam nordisk synpunkt granska och ta ställning till en inom Europarådet utarbetad europeisk konvention om social trygghet och dess förhållande till den nordiska trygghetskonventionen. Denna europeiska konvention kan förväntas träda i kraft mellan vissa kontinentaleuropeiska länder under år 1976.

4. Informationssamarbete m. m.

I december 1973 godkände socialpolitiska kommittén planerna för en nytgåva av publikationen "Nordiska medborgares sociala rättigheter vid vistelse i annat nordiskt land". I ministerrådsbudgeten för år 1975 och 1976 har anslagits 10 000 Nkr respektive 240 000 Nkr för nytgåvan. Tryckning beräknas kunna äga rum i början av år 1976. Under år 1977 kommer en eventuell översyn av nytgåvan att aktualiseras. Man kommer härvid bl. a. att pröva behovet av att utge ett komplement till boken.

Vid en nordisk konferens i Skövde år 1974 om samordnad verksamhet inom hälso- och socialvård påtalades bl. a. behovet av en förbättrad information mellan de nordiska länderna i frågor om försöksverksamhet m. m. på nämnda område. Man efterlyste initiativ från ministerrådsorganens sida till etablering av ett fast informationssystem för social- och hälsovårdssektorn. Vid det socialpolitiska ministermötet i augusti 1975 i Århus väcktes tanken på att undersöka förutsättningarna för inrättande av en idébank för social- och hälsovårdssektorn. Förslag framfördes vidare om en konferens som särskilt skulle ägna sig åt forsknings- och utvecklingsarbete inom social- och hälsovårdssektorn. Mot bakgrund av de önskemål som framförts vid ovannämnda möten har socialpolitiska kommittén uppdragit åt ministerrådssekretariatet att utreda dels frågan om ett fast informationssystem, dels frågan om avhållande av en konferens om forskning och utveckling inom social- och hälsovårdssektorn.

5. Forskningssamarbete m. m.

Forskning med anknytning till social- och hälsovårdsproblem är högt prioriterad i samtliga nordiska länder. Samarbetet under år 1975 har bl. a. avsett drogforskning, alkoholforskning, handikappforskning samt skeppsmedicinsk forskning.

5.1 Samarbete inom drogforskningssektorn m. m.

5.1.1. Samarbetsorganet för drogforskning

Nordiska rådet antog år 1967 en *rekommendation nr 5/1967* om vidgad nordisk forskning angående ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk samt den därmed sammanhängande ungdomsbrottsligheten.

Efter ett omfattande utredningsarbete fattade ministerrådet i december 1974 beslut att från och med den 1 januari 1975 upprätta ett samarbetsorgan för drogforskning för en försökstid av tre år. Verksamheten har kommit igång i full omfattning under hösten 1975.

Till drogforskningsorganets uppgifter hör att utforma förslag till forskningspolitiska riktlinjer för nordisk drogforskning och ta eller förmedla initiativ till sådan forskning som ur samnordisk synvinkel är särskilt angelägen, ta initiativ till löpande systematiska översikter över drogforskningen samt befrämja informationen om forskningsresultat m. m. mellan forskarna och mellan dessa och mottagarna av forskningsresultaten. För detta ändamål anordnas kontaktmöten och symposier.

Samarbetsorganets tillkomst innebär en naturlig fortsättning på olika nationella strävanden att få fram bästa möjliga underlag för beslut och mesta möjliga forskning och information på ett område där åtgärder brådskar och kunskapen delvis är bristfällig. På samarbetsorganets program står bl. a. konkreta projekt i anslutning till vissa av de rekommendationer som antogs av det andra nordiska narkotikasymposiet i Aulanko, Finland, hösten 1973 (se nedan).

Av särskilt intresse är vidare narkotikamissbrukets skadeverkningar på individer och samhälle men också åtgärdsskadorna. Missbrukets utbredning, dess spridningsdynamik, nyrekryteringens utveckling och ungdomens attityder till användningen av missbruksmedlen är centrala frågor för drogforskningsorganet.

Till samarbetsorganets förfogande har under åren 1975 och 1976 ställts 335 000 respektive 380 000 Nkr.

5.1.2 Forskningssymposier i narkotikafrågan

Efter en rekommendation av Nordiska rådet rörande samarbete för att motverka narkotikamissbruk, beslöt de nordiska socialministrarna vid möte i juli 1971 att fyra nordiska symposier skulle ordnas för att behandla dessa frågor. Det första av symposierna ordnades i Sverige våren 1972 med vården av narkotikamissbrukare som ämne.

Det andra symposiet ordnades i Finland hösten 1973. Ämnet för detta symposium var kontrollpolitiken. En rekommendation antogs om tillsättandet av en nordisk arbetsgrupp med uppgift att planera möjligast enhetliga statistik rörande drogbrottsligheten. Det föreslogs att arbetsgruppen skulle knytas till det arbete som utförts av Nordiska utskottet för kriminalstatistik. Utskottet har vid sitt möte i oktober 1975 tagit upp frågan och beslutat samråda i ärendet med samarbetsorganet för drogforskning.

Det tredje nordiska narkotikasymposiet har avhållits i september 1975 i Røros, Norge. Här diskuterades, bl. a. mot bakgrund av Nordiska rådet *rekommendation nr 32/1973* angående vård av narkotikamissbrukare, nödvändigheten av att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkotikamissbrukare i de nordiska länderna, behandlingsmodeller, beskrivningsmodeller och metodologiska problem i samband med behandlingsevaluering. Vid symposiet framträdde klart behovet av bättre samarbete mellan forskare, administratörer och politiker, bättre beskrivningar av behandlingsprocessen, större utrymme för s. k. okonventionella behandlingsmetoder och bättre mät- och evalueringsmetoder. En redaktionskommitté är för närvarande sysselsatt med att bearbeta resultaten.

5.1.3. *Bekämpningen av narkotikabrottsligheten*

I *rekommendation nr 8/1971* uppmanade Nordiska rådet de nordiska regeringarna att intensifiera samarbetet för narkotikabrottslighetens bekämpande samt därvid eftersträva en likartad tillämpning av narkotikalagarna och tillgodose behovet av åtgärder av social natur i syfte att minska narkotikamissbruket.

Det nordiska kontaktmanorganet för narkotikafrågor har under året liksom under tidigare år haft regelbundna möten för bl. a. orientering om utvecklingen av missbruk och hithörande frågor i de enskilda länderna samt om genomförda och planerade åtgärder.

Erfarenheter och undersökningar har visat att missbruksintensitet och förekomst av illegala narkotiska preparat kan fluktuera, men att nya grupper av ungdomar inte längre dras till missbruk i samma utsträckning som förr. I de få undersökningar som finns angående attityder till att "pröva på om tillfälle erbjuds" framtonar ett minskande intresse bland ungdomarna. Däremot synes de etablerade missbruksgrupperna i ökande grad samtidigt använda sig av olika narkotiska preparat, s. k. blandmissbruk, och missbruksmiljöerna kännetecknas ofta av en tilltagande "hårdhet". Den befarade ökningen av opiumpreparat (t. ex. morfinbas, heorin) på marknaden har hittills uteblivit, men man ser med oro på eventuella konsekvenser av återupptagen opiumproduktion i mellanöstern.

Samarbetet mellan tull-, polis- och åklagarmyndigheterna i de nordiska länderna är mycket gott och erfarenheter och upplysningar utbytes i stor omfattning. Den polisiära narkotikabekämpande aktiviteten i Norden är allttjämt betydande. Verksamheten har de senaste åren i allt högre grad kunnat inriktas på den grövsta narkotikabrottsligheten.

5.2 *Alkoholforskning*

Socialpolitiska kommittén beslöt hösten 1974 i samband med behandlingen av frågan om upprättande av samarbetsorganet för drogforskning utreda frågan om att avsätta ett lämpligt belopp ur ministerrådets budget under åren 1975—1977 för det nordiska samarbetet på alkoholforskningens område.

Vid sitt vårmöte 1975 behandlade kommittén frågan om medel till nordisk alkoholforskning på basen av en ansökan från Nordiska nämnden för alkoholforskning. Nämnden består av tre ledamöter från varje land och har verkat sedan år 1959. Nämnden har bl. a. till uppgift att samordna och initiera gemensamma nordiska forskningsprojekt, förmedla utbyte av forskningsresultat, koordinera forskningsmetoder och resultat, bearbetning m. m. Mot bakgrund av frågans behandling i kommittén samt med hänsyn till Nordiska rådets *ytrande nr 4/1975* om behovet av resurser för denna samarbetssektor beviljade ministerrådet i maj 1975 130 000 Nkr för verksamheten i nämnden under år 1975. För verksamheten under år 1976 har sedermera anvisats 205 000 Nkr.

Medlen avser bl. a. lön till en deltidsanställd forskningssekreterare, skrivhjälp m. m., samt kostnader för avhållande av konferenser och symposier.

Under året har verksamheten i nämnden huvudsakligen koncentrerat sig kring förberedelserna för två symposier. Det första som gäller alkoholpolitik genomfördes i december 1975. Det följande som skall behandla de ungas alkoholvanor avhålls under år 1976.

Nämnden skall under år 1976 överväga möjligheterna att tillsätta tre forskargrupper. Dessa skall främst undersöka rattfylleriproblematiken, alkoholens roll i förvärvslivet samt samspelet mellan alkohol och andra medel. Nämnden kommer vidare att undersöka möjligheterna att skapa ett effektivt dokumentations- och informationssystem. Härvid kommer man även att dryfta förutsättningarna för en nordisk databank i första hand omfattande konsumtionsdata.

Verksamheten på kortare sikt skall i första hand inriktas på problem som berör aktuella ämnen i den allmänna debatten, där resultat kan väntas inom en relativt begränsad tidrymd. Frågorna bör ha direkt anknytning till omvärlden och i de nordiska länderna aktuella sociala och kulturella problem. Först i ett senare skede skall mera tekniska problem av grundforskningskaraktär angripas.

5.3 *Evaluering av samarbetet om rusmedelsforskning*

Nordiska ministerrådet beslöt i samband med upprättandet av samsarbetsorganet för drogforskning att tillsätta en nordiska evalueringskommitté med uppgift dels att studera de organisatoriska och innehållsmässiga erfarenheterna av verksamheten i såväl Nordiska samsarbetsorganet för drogforskning som Nordiska nämnden för alkoholforskning och därvid förutsättningslöst pröva möjligheterna till en sammanslagning av de två organen, dels att utreda på vilket sätt det nordiska samarbetet i fråga om såväl alkohol- som narkotikaforskning kan inarbetas i det nordiska samarbetet rörande samhällsforskning.

Evalueringskommittén har under hösten konstituerat sig och överlagt om riktlinjerna för sitt evalueringsuppdrag. Härvid har Nordiska rådets *rekommendation nr 8/1974* angående nordisk rusmedelsforskning och *yttrande nr 4/1975* angående en organisatorisk samordning av det nordiska samarbetet på rusmedelsforskningens område särskilt uppmärksamats.

Evalueringskommittén avser i sin närmast förestående verksamhet i första hand verka för att det skapas förutsättningar för ett effektivt informationsutbyte mellan kommittén samt de organ som den skall evaluera.

5.4 *Handikappforskning och hjälpmedelsförsörjning*

Det nordiska samarbetet på handikappvårdens område har under året varit föremål för överväganden inom ministerrådsorganen, bl. a. mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 8/1973* angående en utvidgad forskning på handikappvårdens område. Efter ett omfattande förberedelsearbete har ministerrådet beslutat att för en försöksperiod om tre år upprätta en nordisk nämnd för handikappfrågor från och med år 1976.

Verksamheten i nämnden syftar i främsta rummet till en effektivisering av det nordiska samarbetet på handikappforskningens och hjälpmedelsförsörjningens område. Nämnden skall i övrigt inom sitt ansvarsområde fungera som ett expertorgan för ministerrådet. Bland de uppgifter som nämnden i sin kommande verksamhet kommer att uppmärksamma bör nämnas bl. a. utarbetandet av löpande systematiska översikter över handikappforskningen och hjälpmedelsförsörjningen i Norden samt stimulering av nordiska forskningsinsatser i form av gemensamma projekt. Nämndens sekretariat förläggs till handikappinstitutet i Stockholm. Ministerrådet har anvisat 315 000 Nkr för verksamheten under år 1976.

5.5 *Skeppsmedicinsk forskning*

Nordiska rådet antog år 1969 en *rekommendation nr 10/1969* i vilken medlemsländernas regeringar uppmanas vidga möjligheterna för

en gemensam skeppsmedicinsk forskning. Rekommendationen har under en tid varit föremål för överväganden i Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning.

Ministerrådet beviljade i maj 1975 43 700 Nkr för genomförande av ett symposium om skeppsmedicinsk forskning. Vid symposiet som hölls i Nordiska samarbetsnämndens för medicinsk forskning regi i juni i Oslo behandlades bl. a. frågor rörande första hjälp för sjöfolk, hälsolära för sjöfolk, trivsel ombord, hälsoproblem och familjeliv, registrering av sjuklighet och dödlighet samt hälsokrav vid anställning av sjöfolk.

I symposiet deltog ett stort antal experter inom området samt tjänstemän från hälsovårdssektorn. En rapport innehållande bl. a. förslag till framtida samarbetsaktiviteter är för tillfället föremål för nationell remissbehandling.

6. Läkemedelssamarbete

Ministerrådet har fr. o. m. den 1 januari 1975 upprättat en nordisk läkemedelsnämnd. Enligt sin stadga skall nämnden ha till uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden. Upprättandebeslutet kan ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 16/1969* angående läkemedelssamarbete. Rekommendationen som numera delvis avskrivits avsåg ingående av en konvention rörande bl. a. harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter, upprättande av en nordisk läkemedelsnämnd och en nordisk läkemedelsfond.

Läkemedelsnämnden som konstituerade sig i april 1975 har i första hand tagit ställning till en rad administrativa frågor och därutöver kartlagt de närmast kommande arbetsuppgifterna.

Nämnden har under året bl. a. diskuterat frågor rörande samarbete mellan specialitetskontrollerna, regler för märkning av nordiska specialiteter, trafikfarliga läkemedel, sekretessfrågor, biverkningsrapportering och läkemedelsinformation.

Ett underutskott kommer att tillsättas för behandling av frågan om gemensamma nordiska bestämmelser för trafikfarliga läkemedel i enlighet med ministerrådets beslut i anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1974* om motverkande av rusgivande och bedövande ämnen i trafiken.

Nämnden har låtit påbörja en utredning om formerna för ett fortsatt och utvidgat samarbete mellan de nordiska organen för specialitetskontroll. Vidare har nämnden låtit igångsätta en utredning rörande harmonisering av gällande nordiska regler för märkning av farmaceutiska specialiteter. Insamling av upplysningar och material i fråga om den nordiska läkemedelslagstiftningen, läkemedelsstatistik m. m. pågår.

Läkemedelsnämnden har tills vidare i sin verksamhet kunnat utnyttja

Nordiska farmakopénämndens sekretariat. Från och med den 1 januari 1976 skall farmakopénämnden integreras i läkemedelsnämnden. Ett särskilt utskott för standardiseringsfrågor kommer att tillsättas för handläggning av frågor rörande läkemedelsstandarder, häribland den nordiska farmakopén.

7. Transplantationssamarbete

Samarbetet inom denna sektor har främst varit inriktad på en uppföljning av de beslut ministerrådet fattade år 1974 om insatser på njurtransplantationens område. Ministerrådets insatser får bl. a. ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1973* angående permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet. Under året har socialpolitiska kommittén även berört frågor rörande harmonisering av transplantationslagstiftningen.

7.1 Samarbete om njurtransplantationer

Njurtransplantationsprojektet Scandiatransplant, vilket leds av en nordisk expertkommitté för transplantationsfrågor tillsatt år 1968 av de nordiska hälsodirektörerna, har fortgått planenligt. Projektet innebär en registrering av njursjuka i länderna och ett gemensamt utnyttjande av njurtransplantat från avlidna personer (nekronjuror). Under året (1.10.1975) har 343 transplantationer utförts inom ramen för projektet. Transplantationsverksamheten har varit av ungefär samma omfattning som under föregående år. Utvecklingstrenden kan anses positiv eftersom år 1974 var ett mycket aktivt år för det nordiska transplantationsarbetet. Totalt 2 424 personer har erhållit nekronjure genom verksamheten hittills.

Expertkommittén för transplantationsfrågor har hållit ett s. k. transplantationsmöte i Helsingfors. Tema vid mötet var bl. a. "Transplantation och dialys hos sockersjuka med njurkomplikationer" och "Möjligheter att förhindra avstötning av transplantat".

Ministerrådet har beslutat anvisa 220 000 Nkr för Scandiatransplantprojektet år 1976.

7.2 Lagstiftning om transplantationer m. m.

I maj 1975 antogs en ny lag om transplantationer i Sverige som kommer att träda i kraft den 1 januari 1976. Den följer i det väsentliga den norska lagen av år 1973, vilken träder i kraft när tillämpningsföreskrifter utarbetats. Det norska socialdepartementet har under året tillsatt en utredning för arbetet med lagens tillämpning. I Danmark och Finland har inte några ändringar av gällande lagstiftning om transplantation företagits under året.

Inom socialpolitiska kommittén har behandlats möjligheterna till ge-

mensamma nordiska synpunkter vid arbetet i ett av Europarådet tillsatt utskott för harmonisering av transplantationsbestämmelserna i medlemsländernas lagstiftning. Övervägandena i kommittén får bl. a. ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 12/1969* angående likartad lagstiftning om transplantation.

8. Statistiskt samarbete

8.1 Socialstatistiskt samarbete

Syftet med det nordiska samarbetet på socialstatistikens område är bl. a. att koordinera ländernas statistik rörande socialutgifter. Efter beslut vid ett socialministermöte år 1945 i Köpenhamn inrättades för detta ändamål Nordisk socialstatistisk kommitté. Kommittén skall bl. a. göra översikter om omfånget av socialförsäkringssystemen i länderna. Kommittén lämnar vartannat år rapport till socialministrarna om den sociala tryggheten i de nordiska länderna. Rapporterna publiceras även på engelska.

Vissa centrala områden inom i synnerhet pensionssektorn och röran-
de intäkt vid sjukdom har hittills inte berörts av den nordiska socialstatistiken. Mot denna bakgrund har frågan om en utvidgning av statistikredovisningen aktualiserats. Omfånget av det område som behandlas av statistiken har avgörande betydelse för möjligheterna att utnyttja materialet. Detta framkommer bl. a. då frågor som tidigare inte beaktats i statistiken till följd av lagändringar, kollektivavtal och dylikt kommer in under det område som statistiken gäller. Beslut har därför fattats om att utvidga den nordiska socialstatistiken i synnerhet vad gäller frågor om pensioner och intäkt vid sjukdom.

Utvidgandet av statistiken kommer att medföra att det område som täcks på nordiskt plan kommer att överensstämma mera med det område som täcks av EG-statistiken.

8.2 Medicinalstatistik

Arbetet med att samordna den nordiska medicinalstatistiken sker i första hand inom Nordisk medicinalstatistisk kommitté (NOMESKO), vilken tillsattes år 1966.

För närvarande ansvarar Danmark för en arbetsgrupp med ämnet individbaserad patientstatistik, Finland för en arbetsgrupp om databanker och informationssystem och Sverige för en arbetsgrupp för definitioner och klassifikationer. Sedan en norsk arbetsgrupp i princip avslutat sitt uppdrag genom att lägga fram ett förslag till enhetlig nordisk medicinskt födelseregistrering har en ny norsk arbetsgrupp tillsatts. Dess uppdrag är att handlägga publiceringsfrågor rörande nordisk medicinalstatistik mot bakgrund av framlagda förslag till tabuleringar. Gruppen skall vidare verka för jämförbarhet och enhetlighet

vid samtidig presentation. Den finska gruppen har i tilläggsdirektiv fått i uppdrag att utreda behovet av och förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt arbete beträffande hälsoindikatorer och hälsonivåmätningar.

De nordiska länderna har aktivt tagit del i debatten om den 9:e revisionen av den internationella klassifikationen av sjukdomar, skador och dödsorsaker och vid Världshälsoorganisationens konferens om revisionen framfört gemensamma synpunkter på frågan.

Ministerrådet har beslutat genomföra ett projekt rörande bättre metoder för att mäta behovet av olika former av vård samt i vilken mån detta inte tillfredsställs, effektiviteten av vidtagna åtgärder m. m. inom vårdsektorn. För ändamålet har ministerrådet avsatt 150 700 Nkr för år 1975 samt 220 000 Nkr för år 1976. Projektet ospänner tre år. Under 1975 har genomförts en detaljplanering av projektet vilken kommer att efterföljas av en uppgiftsinsamling under år 1976. Projektet är förlagt till Island.

9. ILO-samarbete

Ministerrådet har anvisat medel för en utredning om de nordiska ländernas förhållande till ILO-konventioner som särskilt gäller kvinnor. Avsikten har varit att göra en inventering av samtliga sådana ILO-konventioner. De departement och myndigheter som ansvarar för den nationella ILO-verksamheten har uppmanats att verka för att utredningens målsättning uppmärksammas i verksamheten framöver.

Arbetet med utredningen har presenterats vid ILO-konferensen i Genève i juni 1975. Utredningen blev föremål för uppmärksamhet vid konferensen och det resolutionsutkast som ingick i utredningen antogs med vissa smärre förändringar av konferensen. De synpunkter som framkom vid konferensen angående jämlikhetsfrågor inom arbetslivet kommer att redovisas i samband med utredningsuppdragets avslutning.

10. Övriga samarbetsfrågor

10.1 Nordiska hälsovårdshögskolan

Frågan om Nordiska hälsovårdshögskolans framtid har under den senaste tiden varit föremål för ett omfattande utredningsarbete. Arbetet får bl. a. ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 28/1970* angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Hälsovårdshögskolans styrelse avlämnade i oktober 1973 till svenska socialdepartementet en utredning med förslag till omläggning och utbyggnad av den nuvarande verksamheten vid högskolan benämnd: "Nordiska hälsovårdshögskolan. Mål och riktlinjer för dess fortsatta verksamhet". Med hänsyn bl. a. till de synpunkter som framkom vid remissbehandlingen av utredningen tillsattes i maj 1974 en arbetsgrupp med uppgifter att lägga

fram ett slutgiltigt förslag om den fortsatta verksamheten. Arbetsgruppen har i oktober 1975 avlämnat sitt betänkande, vilket nu är föremål för en nationell remissbehandling. Förslag läggs fram om en gemensam högre nordisk utbildning vid hälsovårdshögskolan, som skall stå öppen för flera olika yrkeskategorier verksamma inom hälso- och sjukvården och angränsande områden. I betänkandet har även uppmärksammats Nordiska rådets *rekommendation nr 3/1970* angående utbildning av sjukhusadministratörer och *rekommendation nr 11/1975* angående högre utbildning för sjuksköterskor.

Den föreslagna utbildningen omfattar ett teoretiskt år och ett praktiskt år, under vilket en individuell arbetsuppgift skall utföras.

Utbildningen riktar sig i första hand till sjukvårdschefer, tandvårdschefer, sjuksköterskor i ledande befattning, administratörer, socialvårdstjänstemän m. fl. tjänstemän på ledarnivå. Undervisningen föreslås till största del bli gemensam för dessa elevkategorier. En sådan integrerad undervisning ger träning i samverkan och stimulerar till utbyte av kunskaper och erfarenheter mellan skilda på hälso-, sjuk- och socialvårdsfältet verksamma personalkategorier.

En viktig uppgift för hälsovårdshögskolan skall vidare vara att fungera som kurscentrum för ad hoc kurser av olika slag. Det föreslås vidare att verksamheten vid hälsovårdshögskolan skall tillföras resurser för forskning. Denna bör inriktas mot tillämpad forskning av direkt praktisk betydelse och bedrivs i samråd med myndigheter, institutioner och forskningsråd i de nordiska länderna.

Omorganisationen av högskolan föreslås genomförd från och med den 1 juli 1976.

10.2 *Andra utbildningsfrågor*

Bland övriga aktuella utbildningsfrågor inom social- och hälsovårdssektorn kan nämnas frågan om vidareutbildning i social administration och planläggning samt frågan om samnordisk vidareutbildning för fysioterapeutlärare. Dessa frågor har utretts mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 1/1970* angående vidareutbildning av socialpersonal samt *rekommendation nr 3/1974* angående vidareutbildning av fysioterapeuter. Under våren 1976 kommer socialpolitiska kommittén att med stöd av utredningarna ta ställning till eventuella åtgärder med anledning av utredningarna. Beslut har vidare fattats om en utredning om aktuella och angelägna utbildningsfrågor inom hälso- och socialvårdssektorn för att möjliggöra en mera helhetsbetonad bedömning av behovet av insatser på nordiskt plan.

10.3 *Samarbete om barnträdgårds- respektive förskoleverksamhet*

Sedan hösten 1974 har ett samarbete pågått mellan de sociala myndigheter som svarar för verksamheten i barnträdgårdar samt förskolan.

Samarbetet har haft sin upprinnelse i ett stort behov av information hos dessa myndigheter om verksamheten i Norden inom denna sektor. Det löpande samarbetet har skett inom en kontaktkommitté som bl. a. ansvarat för utgivandet av en nordisk informationstidskrift.

Ministerrådet har beviljat 80 000 Nkr för ett projekt om integrering av funktionshämjade barn med särskilt behov av stöd i barnträdgårds- respektive förskoleverksamhet. Projektet som genomförts i slutet av år 1975 avsåg bl. a. att klarlägga pedagogiska och metodiska frågor som aktualiseras vid en här avsedd integration, frågor i anslutning till barnträdgårds- respektive förskolepersonalens grund- och vidareutbildning m. m.

10.4 Aktuella utredningar

Utredningsverksamheten har under året varit synnerligen livlig. Ett tiotal undergrupper under socialpolitiska kommittén har varit verksamma med särskilda uppdrag.

Bland utredningsuppdragen bör särskilt uppmärksammas utredningen om försörjarbegreppets ställning i ländernas offentlighetslagstiftning. Utredningen har initierats mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 1/1973* om försörjarbegreppets utformning. Som en följd av diskussionerna vid det socialpolitiska ministermötet i Århus har utredningsuppdraget under hösten 1975 utvidgats till att omfatta försörjarestämmelser i fråga om samlivsformer som kan jämföras med äktenskap. Ministerrådet har beviljat 35 000 Nkr för utredningen, vilken förväntas ha genomförts under våren 1976.

Mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 33/1970* angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete har en utredning genomförts under året som redovisats för Nordiska socialpolitiska kommittén hösten 1975. Utredningen som innehåller förslag till en rad insatser inom sektorn kommer att tas upp till slutlig behandling inom ministerrådsorganen under våren 1976.

Med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 12/1972* angående förbud mot tobaksreklam har en nordisk grupp, tillsatt i april 1974, arbetat med dels en översikt avseende de olika åtgärder som vidtagits i länderna beträffande tobaksreklam samt varudeklaration och märkning av tobaksvaror och dels en undersökning av möjligheter till nordiskt samarbete beträffande upplysningsverksamhet om tobakens skadeverkningar, speciellt med avseende på barn och ungdom. Arbetsgruppen har avlämnat slutbetänkande i maj 1975. Betänkandet remissbehandlas för närvarande i länderna.

Behovet och utformningen av ett nordiskt hälsoformulär har undersökts av en arbetsgrupp under året. Arbetsgruppen, vilken tillsatts med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 29/1973* angående nordiskt hälsokortsystem, har sammanträtt i november i Oslo. Utredningsuppdraget torde kunna slutföras under år 1976.

Kapitel V

Samarbete i arbetsmarknadsfrågor

1. Program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet

Arbetsmarknadssamarbetet har traditionellt intagit en central plats i det nordiska samarbetet. Inom denna samarbetssektor har man på ett tidigt stadium uppnått resultat med vittgående konsekvenser såväl för enskilda medborgare som för den ekonomiska och sociala utvecklingen i de nordiska länderna. Inom ramen för 1954 års överenskommelse har i bruttototal över 900 000 personer flyttat över de nordiska gränserna, och betydande erfarenheter har kunnat göras av hur en gemensam arbetsmarknad påverkar och påverkas av utvecklingen i de enskilda länderna. Sedan överenskommelsen ingicks har stora förändringar skett på arbetsmarknaden i de nordiska länderna. Arbetsmarknadspolitiken har fått vidgat innehåll och ökade resurser. Samtidigt har även det nordiska samarbetet på alla områden utvecklats kraftigt.

Mot bakgrund av ovannämnda förhållanden och med hänsyn till den nordiska arbetsmarknadens politiska betydelse har ministerrådet upprättat ett program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet i syfte dels att göra en värdering av detta samarbete på basis av över 20 års erfarenheter, dels att precisera grunderna och riktlinjerna för arbetsmarknadssamarbetet under de kommande åren. Önskemål om ett dylikt program framfördes bl. a. från Nordiska rådet och från fackligt håll i början av år 1973 i samband med diskussionerna kring det handlingsprogram för industri-, energi-, regional- och miljöpolitik som ministerrådet antagit i december 1972.

I mars 1974 bad ministerrådets generalsekreterare i en skrivelse till arbetsmarknadsmyndigheterna i de nordiska länderna om deras synpunkter på upprättandet av ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmarknadspolitikkens område. På basis av dessa synpunkter fattade ministerrådet i oktober 1974 beslut om att ett samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet skulle utarbetas.

Ett utkast till program utarbetades under hösten 1974 och sändes på remiss till arbetsmarknadens parter. På basis av de synpunkter som framkommit under remissbehandlingen samt i den nationella beredningen av programutkastet beslöt ministerrådet i februari 1975 att programutkastet skulle underkastas en mera ingående remissbehandling hos arbetsmarknadsparterna och bli föremål för en närmare konkretisering inom ministerrådets underorgan. Programutkastet diskuterades också vid en gemensam överläggning mellan Nordiska rådets socialpolitiska utskott och ministerrådet under Nordiska rådets ordinarie session i Reykjavik i februari 1975.

På basis av detta omfattande berednings- och utredningsarbete under våren och sommaren 1975 kunde Nordiska arbetsmarknadsutskottet uppnå enighet om ett förslag till program.

Ministerrådet (arbetsministrarna) beslöt i slutet av september 1975 överlämna programförslaget medelst ett ministerrådsförslag till Nordiska rådet för yttrande. Arbetsmarknadsparternas synpunkter på programförslaget inhämtades den 31 oktober 1975 vid en gemensam överläggning mellan Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) och parterna. Även medlemmar av Nordiska rådet var närvarande vid överläggningen. Nordiska rådet behandlade för sin del ministerrådsförslaget vid Nordiska rådets 1:a extrasession i Stockholm den 15 november 1975 varvid synpunkter på de olika delarna i programmet framfördes. Med beaktande av de uttalanden som gjorts av arbetsmarknadens parter och Nordiska rådet kunde programmet definitivt fastställas av ministerrådet (arbetsministrarna) den 26 november 1975.

Ministerrådets program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet som återges i *bilaga A* är indelat i tre huvudelement: (1) I den inledande delen baseras programmet på de grundläggande arbetsmarknadspolitiska målsättningarna som är gemensamma för alla nordiska länder samt på erfarenheterna av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. (2) Därefter preciseras vissa allmänna målsättningar och riktlinjer för det fortsatta arbetsmarknadssamarbetet, och (3) i den avslutande delen anges ett antal delområden som samarbetet speciellt bör inriktas på.

2. Genomförandet av programmet

Ministerrådets arbetsmarknadsprogram spänner över en lång rad samhällsomåden med anknytning till arbetsmarknadsområdet. Ansvaret för de konkreta samarbetsåtgärder som följer av programmet åvilar dock närmast Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT). Med anledning av detta har NAUT fattat vissa beslut angående genomförandet av programmet.

NAUT har bl. a. ansett att behovet av åtgärder i fråga om de i programmet ingående delområdena kan redovisas i olika tidsperspektiv. Samarbetet bör dels inriktas på sådana frågor, där praktiska resultat snabbt kan uppnås, dels på vad som är möjligt att åstadkomma på medellång sikt, exempelvis inom ramen för pågående eller planerade utredningsaktiviteter. Slutligen bör samarbetet inriktas på frågor som rör den långsiktiga utvecklingen av arbetsmarknaden i de nordiska länderna. En sådan indelning skall ligga till grund för de konkreta åtgärder som skall verkställas inom varje delområde. I enlighet med ovanstående anser NAUT att genomförandet av programmet bör ske i form av en etappvis konkretisering av de olika programpunkterna samt en motsvarande resultatredovisning av genomförda projekt till ministerrådet.

Med denna generella arbetsuppläggnings som utgångspunkt fastställde NAUT den 26 november en åtgärdsförteckning bestående av de åtgärder som skall utgöra första etappen i genomförandet av programmet. Åtgärderna redovisas i tre prioriteringsklasser av vilka klass I har högsta prioritet. Åtgärdsförteckningen innehåller dessutom åtgärder som ej ingår i prioriteringsklassificeringen. Prioriteringen är baserad på tidsmässiga och resursmässiga hänsyn. NAUT avser att allteftersom erfarenheter vinnas av de verkställda åtgärderna och det pågående utredningsarbetet, taga upp nya delar av ministerrådets arbetsmarknadsprogram för konkretisering i samband med de framtida etapperna i programmets genomförande. NAUT:s åtgärdsförteckning av den 26 november 1975 återges i *bilaga B*.

3. Utvecklingen på den nordiska arbetsmarknaden

3.1 Den allmänna sysselsättningsutvecklingen

I C 1/1975 lämnades en relativt utförlig redogörelse för utvecklingen på arbetsmarknaden i de nordiska länderna och för den internordiska flyttningsrörelsen. I förhållande till den relativt förhoppningsfulla bild som då kunde redovisas har betydande problem uppstått på arbetsmarknaden i samtliga nordiska länder under 1975 som en följd av den konjunkturbedgång som — i varierande utsträckning — började redan vid årsskiftet 1973/74 och som kulminerat under år 1975. Konjunkturbedgången har särskilt givit utslag för olika eftersatta grupper på arbetsmarknaden, speciellt ungdom, personer med handikapp, m. m. Vissa branscher har också varit hårt utsatta för sysselsättnings svårigheter. Speciellt byggnadsindustrin, varvsindustrin samt textil- och konfektionsindustrin och träförädlings-, aluminiums-, ferrolegerings-, och fiskförädlingsindustrin kan nämnas. Då en kommande internationell konjunkturuppgång får reella effekter för produktion och sysselsättning först senare under år 1976, kan man under den allra närmaste tiden knappast vänta sig någon starkt sysselsättningsstimulerande inverkan från industriexporten och företagsinvesteringarna. Detta har lett till behov av betydande sysselsättningsfrämjande ekonomisk-politiska insatser från samhällets sida. Ansenliga belopp för dessa beredskapsåtgärder har också anslagits i de nordiska länderna under hösten 1975.

I Danmark noterades i början av år 1975 det högsta antalet arbetslösa sedan år 1945, d. v. s. 12,8 procent av de arbetslöshetsförsäkrade (ca 7 procent av den totala arbetsstyrkan). Bl. a. de under hösten 1975 vidtagna inhemska stimulansåtgärderna torde visserligen ha hållit arbetslösheten på en något lägre nivå än vad som annars varit fallet. En väsentlig förbättring av sysselsättningsläget väntas emellertid först under senare delen av år 1976. Inflationstakten har däremot varit relativt låg under år 1975 och betalningsbalansen visat en gynnsam utveck-

lingstendens vilket har skapat ett visst spelrum för efterfrågestimulerande politik.

I Finland minskade antalet arbetslösa från år 1972 ända fram till första kvartalet 1975. År 1974 var arbetslöshetsgraden 1,7 procent och år 1975 enligt preliminära beräkningar 2,1 procent av arbetsstyrkan. År 1976 beräknas den genomsnittliga arbetslöshetsgraden stiga till 2,5 procent även om efterfrågan på arbetskraft åter förväntas öka mot slutet av år 1976. Arbetslösheten är dessutom alltfjämt relativt ojämnt fördelad i landets olika delar även om den senaste högkonjunkturen och den därav resulterade bristen på arbetskraft i någon mån hade en utjämnande effekt. Konjunkturedgången torde dessutom ej drabba samtliga produktionsområden utan åtminstone metallindustrin och service-näringarna förväntas lida brist på arbetskraft under den närmaste tiden.

För Islands vidkommande anses ej sysselsättningen vara något problem, utan svårigheterna ligger i den starka inflationen och utvecklingen av betalningsbalansen. Arbetslösheten har haft en säsongmässig variation på 1,3—0,1 procent under senare år. En viss ökning i arbetslösheten befaras emellertid också i Island på grund av det ekonomiska läget i landet.

Såsom vid tidigare internationella konjunkturedgångar kom den nuvarande recessionen senare och mer moderat till Norge än till de flesta industriländer. Emellertid har nedgången under år 1975 även i Norge fört till en klar minskning i efterfrågan på arbetskraft och till betydliga problem speciellt för en rad norska exportnäringar. Medan den genomsnittliga arbetslöshetens andel av arbetsstyrkan var 0,8 procent för år 1973 och 0,7 procent för år 1974, utgjorde den 1,1 procent för första halvåret 1975. Bl. a. hade antalet arbetslösa industriarbetare då fördubblats i jämförelse med samma tidpunkt senaste år. Utöver år 1976 antas aktivitetsnivån gradvis tilltaga och under senare delen av året förväntas Norge återfå en åtstramning på arbetsmarknaden. Under resten av 1970-talet torde bristen på arbetskraft i Norge bli en viktig produktionsbegränsande faktor, vilket i första hand bör ses mot bakgrund av oljeutvinningen. Bl. a. den inhemska disponeringen av offentliga inkomster från denna verksamhet kan få betydliga sysselsättningseffekter.

I Sverige var efterfrågan på arbetskraft under åren 1973 och 1974 hög. Sysselsättningen, särskilt för kvinnor ökade i betydande grad, och de regionala skillnaderna i sysselsättningen visade en viss tendens till utjämning. Även om arbetslösheten i juli 1975 fortfarande var låg och sysselsättningen hög visade bl. a. nedgången i företagets orderingång och den betydande lageruppbbyggnaden inom vissa branscher att den ekonomiska situationen försämrats. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har emellertid inriktats på att möta sysselsättningsproblemen redan i företagen, bl. a. genom lagerstöd, ökade resurser till utbildning som alternativ till permittering, o. s. v. Bl. a. dessa arbetsmarknadspoli-

tiska insatser torde ha medverkat till att arbetslösheten ännu under hösten 1975 kunde hållas på lägre nivå än vid motsvarande tidpunkt ett år tidigare (1,8 procent enligt arbetskraftsundersökningarna i september 1975 mot 2,0 procent i september 1974). En förväntad internationell konjunkturförbättring torde i viss mån underlätta arbetsmarknadsläget för Sveriges del under 1976.

3.2 Den utländska arbetskraften och migrationsrörelserna

Under konjunkturförändringarna 1974 och 1975 har också märkbara förändringar i flyttningsströmmarna skett på den nordiska arbetsmarknaden. Sverige, som under nästan hela efterkrigstiden varit ett nettoinvandringsland hade en nettoutvandring under perioden 1971—1973, varefter man åter fick en nettoinvandring under år 1974. Denna nettoinvandring har varit ännu större under år 1975. Medan nettoutflytningen från Sverige t. ex. till Finland under år 1974 var 800 personer, hade Sverige under de sju första månaderna år 1975 ett invandringsöverskott från Finland på 1 200.

De största förändringarna har emellertid skett beträffande Danmark. Siffror över den totala in- och utvandringen i Danmark visar att det redan år 1974 — efter några år med nettoinvandring — registrerades en nettoutvandring på ca 6 600 personer, varav en nettoutvandring av 10 300 danskar och en nettoinvandring av 3 700 utlänningar. Redan under första kvartalet 1975 registrerades en nettoutvandring av 5 000 personer varav 4 200 danskar och 800 utlänningar. Flertalet av de danska utvandrarerna har flyttat till Sverige, och man beräknar att den totala danska nettoutvandringen till Sverige under år 1975 kan komma att uppgå till ca 10—12 000. Under budgetåret 1974—1975 har den danska arbetsförmedlingen medverkat vid förmedlingen av 5 900 danskar till Sverige och 470 till Norge.

I Norge registrerades under år 1974 en stark ökning av utländsk arbetskraft vid oljeaktiviteterna. I januari 1975 var antalet utlänningar sysselsatta i denna verksamhet 4 000 mot 1 500 i januari 1974. Denna arbetskraft består väsentligen av högt kvalificerade arbetstagare med tidsbegränsade arbetsuppdrag åt utländska företag. Bl. a. på grund av den arbetskraftsomsättning som dessa tidsbegränsningar innebär, har ökningen ej fortsatt i samma tempo under år 1975 och antalet förväntas ej heller öka drastiskt under 1976.

Av flyttningsstatistiken över den totala in- och utvandringen för Norges del under år 1974 framgår att det registrerades en nettoinvandring på ca 1 300 nordiska medborgare till Norge. Det var en nettoutflyttnings till Finland, Island och Sverige, men däremot en nettoinvandring på 900 personer från Danmark. Dessutom noteras en nettoutvandring av norrmän såväl till det övriga Norden som till andra länder,

medan det skedde en nettoinvandring av ca 4 200 utomnordiska medborgare till Norge.

Samtliga nordiska länder har intagit en restriktiv hållning gentemot utomnordisk invandring. För Danmarks vidkommande infördes invandringsstopp i november 1973 vad gäller länder utanför Norden och EG. I Norge infördes invandringsstopp för ett år från och med februari 1975. Detta har sedermera förlängts med ett halvt år. Även i Finland och Sverige tillämpas en relativt stram politik vid beviljande av arbetstillstånd för utomnordisk arbetskraft.

4. Samarbetet inom olika delområden

4.1 Allmänt

Samarbetet mellan de nordiska ländernas arbetsmarknadsmyndigheter sker närmast inom Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) och dess underorgan. Samarbetsuppgifter med anknytning till arbetsmarknadsfrågorna omhänderhas också av Nordkalottkommittén, där tre länder är representerade samt av det regionalpolitiska forskningsorganet Nord-REFO, vilka bägge är tillsatta av arbetsministrarna. Dessutom har upprättats ett antal bilaterala arbetsgrupper mellan vissa nordiska länder, exempelvis arbetsgruppen för svenskt-finskt arbetsförmedlingssamarbete, som har till uppgift att följa det svensk-finska avtalsprotokollet av år 1973 om en kanalisering av den flyttande arbetskraften via den offentliga arbetsförmedlingen.

De nordiska ländernas arbetsministrar har haft årliga sammanträden sedan 1966 medan arbetsmarknadsfrågor tidigare dryftades vid nordiska socialministermöten och sedermera vid kombinerade social- och arbetsministermöten. Under 1975 har Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) haft tre sammanträden: i Reykjavik den 17 februari, i Stockholm den 8 april och i Oslo den 26 november. Dessutom har ministerrådet hållit gemensamma överläggningar med Nordiska rådets socialpolitiska utskott i Reykjavik den 18 februari och med arbetsmarknadens parter i Oslo den 31 oktober.

Verksamheten i ministerrådet (arbetsministrarna), i NAUT samt i dess underorgan har under 1975 väsentligen koncentrerats kring utarbetande av det program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet som presenterades under punkterna 1—2 ovan. Emellertid har också en rad andra aktiviteter pågått och åtgärder genomförts på nedanstående arbetsområden. För denna verksamhet har från ministerrådets allmänna budget för år 1975 beviljats 375 000 Nkr.

4.2 Arbetsmarknadsservice

Under hösten 1975 genomfördes en omstrukturering av det nordiska samarbetet i fråga om yrkesvägledning, arbetsförmedling, arbetsvård/

yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning genom ersättandet av de organ som tidigare funnits för yrkesväglednings- och arbetsvårdssamarbetet med ett nytt permanent underorgan, underutskottet för arbetsmarknadsservice. Denna reform bör ses mot bakgrund av den samordning av arbetsförmedlingens/arbetskraftsbyråernas olika funktioner som eftersträvas i samtliga nordiska länder. Syftet med samordningen är att möjliggöra en förbättrad och effektiviserad service för arbetsförmedlingens/arbetskraftsbyråernas olika målgrupper. En samordning av det nordiska samarbetet på detta område bidrar också till att öka möjligheterna för en vidareutveckling och koordinering av yrkesvägledningen, arbetsförmedlingen, arbetsvården och arbetsmarknadsutbildningen. Även frågor rörande praktikantförmedling, utveckling av datateknik och metodfrågor kommer att täckas av den nya verksamheten. Ett nordiskt seminarium om bl. a. ovannämnda samordningsfrågor och deras betydelse för arbetsförmedlingens klientel planeras för hösten 1976. Behovet och formerna för samarbete mellan arbetsmarknadsmyndigheterna i fråga om sysselsättningsfrämjande åtgärder, lokaliseringsåtgärder, beredskapsarbeten m. m. skall värderas under 1976.

Inom yrkesvägledningssamarbetet har i övrigt under år 1975 erfarenheter utväxlats i fråga om yrkesvägledningsmetoder, åtgärder för att motverka arbetslöshet bland ungdom samt yrkesvägledningsinsatserna i skolväsendet. Inom de olika länderna utarbetat yrkesorienterande informationsmaterial, fortbildningsmaterial, m. m. har också utväxlats. Dessutom bör uppmärksammas det samarbete och erfarenhetsutbyte som sker länderna emellan i tidskriften *Nordisk yrkesvägledning*, samt genom studiebesök av yrkesvägledare till annat nordiskt land och deltaganden i möten.

Vad gäller nordiskt samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen, vilket rekommenderats av Nordiska rådet (*rek. 29/1969*), hänvisas till det projekt som redovisas i avsnittet om genomförandet av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet.

Inom samarbetet rörande arbetsvården/den yrkesinriktade rehabiliteringen har en rapport om arbetets anpassning till individen under hösten 1975 utkommit i *Nordisk utredningsserie (NU 1975: 31)*. Vidare har samarbete om de funktionshämmandes problem samt skyddad sysselsättning på Nordkalotten diskuterats på basis av initiativ bl. a. från de nordiska ländernas riksförbund för hjärt- och lungsjuka. Man har därvid ställt sig positiv till åtgärder som strävar till att förbättra de funktionshämmandes arbetsmöjligheter på Nordkalotten. Samarbetet i dessa frågor bör emellertid äga rum i redan befintliga nordiska organ.

Inom de nordiska länderna har under årens lopp olika metoder för kartläggning och träning av handikappades arbetsförmåga utvecklats. I det sammanhanget har i vissa av de nordiska länderna utbyggnaden av institutioner för arbetsprövning/arbetsträning spelat en viktig roll. Spe-

ciellt värdefullt är det därför att erfarenheterna från området kan belysas ur olika synvinklar och att olika experter kan ges tillfälle att utifrån dessa erfarenheter diskutera hur den fortsatta verksamheten ska utformas. Mot denna bakgrund har ministerrådet anvisat 50 000 Nkr för ett nordiskt expertsymposium om arbetsprövning och -träning. Planeringen av symposiet har pågått under 1975 och symposiet skall äga rum våren 1976.

Inom arbetsförmedlingssamarbetet har bl. a. följts konsekvenserna av det svensk-finska avtalsprotokollet av år 1973 om en kanalisering av den flyttande arbetskraften via den offentliga arbetsförmedlingen. Avtalsparterna har konstaterat att utvecklingen gått i positiv riktning: medan andelarna av både utflyttande och återvändande personer som fick anställning genom Finlands arbetsförmedling år 1972 låg under 20 procent, var denna andel redan år 1974 större än en tredjedel för utvandrarna och större än en fjärdedel för de återvändande. Medräknat man personer som har varit i kontakt med arbetsförmedlingen i Sverige var arbetsförmedlingens andel i finländska arbetssökandes utvandring till Sverige drygt 2/3. Männan anlitar arbetsförmedlingen avsevärt flitigare än kvinnorna.

Mellan Finland och Sverige sker ett kontinuerligt utbyte av arbetsförmedlingstjänstemän, som under 2—4 månader tjänstgör på orter i Finland respektive Sverige, där migrerande arbetskraft finns. Uppgifterna är i första hand informerande om situationen i respektive land. Erfarenheten av utbytet är mycket positiv.

En central fråga för arbetsförmedlingens verksamhet i samtliga nordiska länder är utvecklingen av arbetsförmedlingens metodik. Ett nordiskt seminarium om denna fråga arrangerades i september 1975 i Sverige. Seminariet samlade 60 fältarbetare från arbetsförmedlingarna i de nordiska länderna. Vid seminariet analyserades förmedlingssystemets organisation och funktion i syfte att finna lösningar och svar på följande frågor:

Vem ställer krav och vilka krav ställs på dagens arbetsförmedling? Hur skapar vi en effektiv arbetsförmedling? Svarar utformningen av vår arbetsförmedling och dess arbetssätt mot samhällets krav på service? En rapport om seminariet kommer att utges i Nordisk utredningsserie under vårvintern 1976 för att skapa underlag för det fortsatta utvecklingsarbetet i varje land.

I samband med genomförandet av ministerrådets arbetsmarknadsprogram kommer att utredas möjligheterna för en harmonisering av innehållet i arbetsmarknadsutbildningen i Norden. Ett praktiskt och resultatrikt nordiskt samarbete i fråga om arbetsmarknadsutbildningen bedrivs sedan år 1970 vid Nordkalottens AMU-center i Övertorneå. Fr. o. m. år 1975 har denna verksamhet blivit permanent genom ett nytt avtal som ingåtts mellan Finland, Norge och Sverige. För verksamheten vid Nordkalottens AMU-center redovisas i separat meddelande.

4.3 Arbetslöshetsförsäkring

Sedan år 1970 har det pågått en revidering av den s. k. Feviköverenskommelsen av den 8 september 1959 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om bestämmelser för tillgodoräknande av avgifts- och arbetsperioder för arbetslöshetsförsäkrade som flyttar mellan respektive länder. Hösten 1975 kom arbetet in i sin slutfas genom att NAUT, efter hörande av de nordiska ländernas arbetslöshetskassor, överlämnade sitt förslag till ny överenskommelse till ministerrådet. Ministerrådet godkände överenskommelsen vid möte den 26 november 1975. Överenskommelsen träder i kraft omedelbart efter att den under-tecknats.

Förutom nya regler om förvärv av medlemskap i annat kontraherande lands arbetslöshetsförsäkring samt rätt till överföring av intjänade rättigheter från ett nordiskt land till ett annat i samband med flyttning, innehåller överenskommelsen också bestämmelser om gränsarbetare, som tidigare ej omfattats av dylika överenskommelser. Utarbetandet av en ny överenskommelse har motiverats bl. a. av ändrade förhållanden och regler i de nordiska länderna samt av Danmarks medlemsskap i EG, som har särskilda bestämmelser på området.

En sammanställning över de nordiska ländernas arbetslöshetsförsäkringar utgavs senast år 1963. En ajourföring av denna sammanställning pågår som bäst i Sverige. Sammanställningen väntas vara färdig inom kort.

4.4 Vidareutbildning av tjänstemän inom arbetsmarknadsorganen

Den samnordiska vidareutbildningen av arbetsmarknadsorganens tjänstemän är av stor betydelse för såväl myndigheterna som för de deltagande tjänstemännen både av resursmässiga skäl och som instrument för en vidareutveckling av arbetsmarknadsorganens fältarbete. Utbildningen sker i första hand genom årliga ämnesseminarier som riktas till regionala och lokala fältarbetare inom arbetsmarknadsförvaltningarna. Seminarierna har sin utgångspunkt i de yrkesvägledarseminarier som under åren 1958—1973 arrangerats vart tredje år. År 1973 beslöt NAUT att seminarierna skall arrangeras årligen i NAUT:s regi, riktas även till andra grupper än yrkesvägledare och behandla ämnen som är centrala för arbetsmarknadsorganen i Norden. År 1974 behandlade seminariet således utslagningen på arbetsmarknaden och arbetets anpassning till individens förutsättningar, år 1975 var ämnet arbetsförmedlingens metodik, år 1976 skall den kundorienterade samordningen av arbetsförmedlingens olika funktioner behandlas, och år 1977 samt 1978 skall frågor rörande arbetsmarknads- och vuxenutbildningen samt ungdomens sysselsättningsproblem tas upp. I tillägg skall också arran-

geras kortare konferenser/symposier för centralförvaltningarnas tjänstemän m. fl. om olika aktuella arbetsmarknadsfrågor.

Inom ramen för samarbetet rörande vidareutbildningen av tjänstemän dryftas också möjligheterna för ett utvidgat tjänstemannautbyte mellan länderna samt utväxlas erfarenheter av den nationella tjänstemannautbildningens läge och utvecklingsplaner.

Nordiska ministerrådet har anvisat 60 000 Nkr för utarbetande under åren 1975 och 1976 av en nordisk-engelsk ordlista över arbetsmarknadsterminologi. Förarbeten för projektet har inletts. Nationella experter har anlåtats för insamling och översättning av material. Ordlistan väntas vara färdig före hösten 1976. Ordlistan torde komma att vara till stor nytta såväl i samband med forskning och internationella kontakter som i praktiska arbetsförmedlingssituationer som gäller invandrad utomnordisk arbetskraft.

De totala utgifterna över ministerrådets allmänna budget för samarbetet inom vidareutbildningsområdet under år 1975 uppgick till drygt 128.000 Nkr.

4.5 Utomnordisk arbetskraft

I början av 1970-talet konstaterades att det ej är möjligt att genomföra en harmonisering av de nordiska ländernas invandrarpolitik eller att införa gemensamma regler för invandring av utomnordisk arbetskraft. Såsom framgår av avsnitt 3.2 ovan följer de nordiska länderna i praktiken emellertid en relativt likartad politik gentemot utomnordisk invandring. Det anses också finnas möjligheter för harmoniserande åtgärder inom vissa avgränsade delområden av invandrarpolitiken. Varje land har också möjlighet till eventuella anpassande åtgärder på basis av de informationer som utväxlas inom NAUT:s underutskott för migrerande arbetskraft, där länderna kontinuerligt håller varandra underriktade om utvecklingen i flyttningsrörelserna, om viktiga invandrarpolitiska reformer m. m. Frågor som diskuterats under 1975 har gällt bl. a. nya regler för socialbidrag och motsvarande offentligt bistånd till utlänningar i Danmark, invandringsstoppet i Norge, invandrarutredningen och regeringens invandrarproposition i Sverige, den kommunala rösträtten för invandrare samt utredningsarbetet inom OECD om de europeiska migrationsströmmarnas utveckling och om invandrarpolitiken i de europeiska länderna.

NAUT anser att nordiska invandrare kan konfronteras med likartade problem som utomnordiska och att det därför vållar praktiska svårigheter att avgränsa det invandrarpolitiska samarbetet och diskussionerna dels till nordisk, dels till icke-nordisk arbetskraft. Invandrarpolitiska reformer i de nordiska länderna utesluter i regel icke den ena eller den andra invandrargruppen. Det är därför viktigt att se invandrarpolitiken som en helhet.

4.6 Arbetsmarknadsforskning och -statistik

Under år 1975 har två utredningsprojekt pågått inom detta område: en jämförande utredning om arbetsmarknadsstatistik i Norden samt en förstudie rörande arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden. Båda utredningarna har finansierats över Nordiska ministerrådets budget. Kostnaderna för år 1975 har uppgått till 177 000 Nkr.

Utredningen om arbetsmarknadsstatistik, som väntas vara genomförd våren 1976, går ut på att analysera och värdera den arbetsmarknadsstatistik som belyser vad människor faktiskt gör i relation till arbetsmarknaden. Utredningen väntas också leda fram till förslag rörande jämförbara statistiska rapporter för de nordiska länderna samt till förslag om eliminering av statistikens brister. Behovet och önskvärdheten av bästa möjliga jämförbarhet mellan de nordiska ländernas arbetsmarknadsstatistik och speciellt arbetskraftsundersökningarna har framhållits på flera håll bl. a. av NAUT och av de nordiska chefsstatistikernas seminarium om arbetsmarknadsstatistik i Hyvinge, Finland i november 1974.

Förstudien om arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden, som avslutades i september 1975, mynnade ut i en omfattande rapport som bestod av bl. a. beskrivningar och allmänna analyser av dels arbetskraftsströmmarna, dels resursströmmarna, av en teoretisk diskussion om en totalmodell för samtliga produktionsfaktorsströmmar, av en omfattande källförteckning över befintligt material på området samt av ett program för ett fortsatt utredningsarbete på basis av de upplysningar som förstudien gett.

Beslut om eventuellt igångsättande av ovannämnda utredningsprogram skall fattas våren 1976.

Under år 1975 har nära kontakter mellan de nordiska chefsstatistikernas och NAUT:s respektive organ med uppgifter inom arbetsmarknadsforskningen och statistiken etablerats.

4.7 Informationssamarbete

Produktion och utbyte av systematisk, snabb, heltäckande och riktig information hör till grundförutsättningarna för att den nordiska arbetsmarknaden fungerar på ett tillfredsställande sätt och att det nordiska arbetsmarknadssamarbetet ger de resultat som eftersträvas. Utvecklingen av informationssamarbetet har därför tilldelats en mycket hög prioritet även i ministerrådets arbetsmarknadsprogram och ett antal projekt på informationsområdet kommer att igångsättas under åren 1976 och 1977.

Under år 1975 har en adresskatalog över nordiska arbetsmarknadsmyndigheter på central, regional och lokal nivå utkommit. Katalogen är avsedd att underlätta direktkontakter mellan de nordiska ländernas arbetsförmedlingskontor speciellt i frågor som gäller arbetsförmedling

till annat nordiskt land. Adresskatalogen skall hädanefter ajourföras vartannat år.

En internordisk förteckning över arbetsmarknadsdokumentation kommer att utges vid årsskiftet 1975—1976. Ministerrådet har anvisat 25 500 Nkr för förteckningen som skall innehålla en samlad översikt över sådant informationsmaterial, vägledningsmaterial, betänkanden, föreskrifter, riktlinjer m. m. som publiceras av de nordiska ländernas arbetsmarknadsmyndigheter.

Som ett led i en strävan att systematisera informationsutbytet har NAUT inlett en publicering av årliga rapporter om utvecklingen på arbetsmarknaden och i arbetsmarknadspolitiken i Norden. Rapporterna är en vidareutveckling av de länderrapporter som tidigare årligen överlämnats till NAUT.

En informationsskrift om det nordiska arbetsmarknadssamarbetet kommer att publiceras vid årsskiftet 1975—76. Avsikten med ovan nämnda skrift är att i samlad form publicera de viktigaste avgöranden som fattas inom arbetsmarknadsområdet: programmet för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet, 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad, riktlinjerna av 1973 för det nordiska arbetsförmedlingssamarbetet, avtalsprotokollet av 1973 mellan Sverige och Finland om en kanalisering av den flyttande arbetskraften via den offentliga arbetsförmedlingen, överenskommelsen om arbetslöshetsförsäkringar (se pkt 4.3), m. m. Skriften skall också innehålla en beskrivning av det nordiska arbetsmarknadssamarbetets organisation och verksamhetsformer, och är i första hand avsedd för personer sysselsatta med frågor som ansluter sig till arbetsmarknadssektorn (centrala och lokala arbetsmarknads- och socialmyndigheter, arbetsmarknadens parter, parlamentariker och massmediafolk).

5. Nordiskt tjänstemannautbyte

Sedan början av 1950-talet har frågan om lämpliga former för ett utbyte av förvaltningstjänstemän mellan de nordiska länderna varit aktuell. År 1954 antog Nordiska rådet en rekommendation, där regeringarna uppmanades vidtaga åtgärder i syfte att tjänstemän i administrationen skulle kunna tjänstgöra i annat nordiskt land för viss tid (*rek. nr 21/1954*). Senare har rådet antagit ytterligare rekommendationer för att underlätta ett tjänstemannautbyte dels genom en förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land (*rek. nr 13/1957*), dels genom att möjliggöra tjänstemannautbyte även mellan de regionala och lokala förvaltningarna (*rek. nr 8/1968*).

Bl. a. efter hemställan från NAUT tillsatte Nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté den 17 januari 1975 en arbetsgrupp med uppdrag att utreda det nuvarande utbytet av tjänstemän mellan de nordiska

länderna samt att utarbeta förslag till organisering av ett effektiviserat nordiskt tjänstemannautbyte. Arbetsgruppens mandat omfattar också ovannämnda rådsrekommendation nr 8/1968.

I syfte att skapa underlag för sina överväganden har arbetsgruppen beslutat göra en enkät bland departementen/ministerierna och ämbetsverken i de nordiska länderna om de kontakter som dessa har med varandra, de erfarenheter som vunnits av dessa kontakter och de eventuella brister och behov som härvid upplevs. Enkäten har igångsatts under hösten 1975 och väntas vara avslutad under vårvintern 1976. Sedan resultaten av utredningen erhållits kommer arbetsgruppen att värdera behovet av en kompletterande utredning riktad till de personer som deltagit i nordiskt tjänstemannautbyte. Arbetsgruppen väntas komma med sina förslag under senare delen av år 1976.

Bl. a. på basis av de erfarenheter man vunnit av det utbyte mellan finska och svenska arbetsförmedlingstjänstemän som pågått sedan år 1971 har man speciellt också inom NAUT:s underorgan utrett möjligheterna för en vidareutveckling av detta utbyte till att gälla hela Norden. Man har emellertid beslutat avvakta med konkreta förslag i denna fråga tills ovannämnda arbetsgrupp lagt fram sina synpunkter på en generell effektivisering av nordiskt tjänstemannautbyte.

6. Kontakter med arbetsmarknadens parter

Kontakterna mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter som inleddes år 1973 har under år 1975 utvecklats kraftigt. Vid ministerrådets (samarbetsministrarna) överläggning med arbetsmarknadens parter i Oslo i maj 1974 underströks att det är angeläget att samarbetet med parterna byggs ut så att kontakter möjliggörs även med ministerrådet i andra sammansättningar än samarbetsministrarna. Detta har också skett — speciellt på arbetsmarknadsområdet.

Arbetsmarknadens parter har således medverkat vid utarbetandet av ministerrådets arbetsmarknadsprogram bl. a. i samband med två remissomgångar vid årsskiftet 1974—75 och under sommaren 1975. Arbetsmarknadens parter bereddes också tillfälle att komma med sina synpunkter på NAUT:s förslag till arbetsmarknadsprogram och NAUT:s åtgärdsskiss vid en gemensam överläggning med ministerrådet (arbetsministrarna) om det nordiska arbetsmarknadssamarbetet i slutet av oktober 1975 i Oslo. Vid denna överläggning underströks betydelsen av att samarbetet på arbetsmarknadsområdet även bygger på impulser från de löntagare och arbetsgivare som i praktiken berörs av den nordiska arbetsmarknaden. Från ministerrådets sida konstaterades att genomförandet av programmet och det fortsatta programarbetet kommer att ske i nära kontakt med arbetsmarknadens parter.

Löpande kontakter med arbetsmarknadens parter har också ägt rum på sekretariatsnivå.

BILAGA A

Program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet

I. Inledning

En av grunderna för det nordiska samarbetet är gemenskapen i fråga om de värderingar som styr samhällsutvecklingen i de nordiska länderna. De positiva erfarenheterna av samarbetet och dettas betydelse för de enskilda medborgarna innebär en förpliktelse att utveckla det vidare på ett sätt som gagnar alla länder.

De nordiska länderna förenas i uppfattningen att arbetet och dess villkor har ett avgörande inflytande på människans välfärd. Arbetet är ett medel att skapa god materiell försörjning, personlig tillfredsställelse och ökad social gemenskap. För samhället som helhet är individens deltagande i arbetslivet av central betydelse. Meningsfullt arbete åt alla är därför ett grundläggande mål för de politiska strävandena i alla nordiska länder.

Problemet att samtidigt uppnå full sysselsättning och en balanserad ekonomisk tillväxt måste lösas genom en kombination av olika samhällspolitiska åtgärder som spänner över många olika samhällsorgans kompetensområden. Detta gör en samordning över administrativa gränser nödvändig. Arbetsmarknadspolitiken är ett av de mest effektiva medlen i strävan att uppnå full sysselsättning. Den bör på olika sätt vidareutvecklas och effektiviseras. Också inom ramen för det nordiska samarbetet bör dessa strävanden intensifieras.

II. Överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad

Överenskommelsen av år 1954 om gemensam nordisk arbetsmarknad är av väsentlig betydelse för medborgarna i de nordiska länderna genom att den tillförsäkrar dem fri rörlighet och lika behandling på arbetsmarknaden inom Norden. Överenskommelsen har inneburit att de nationella arbetsmarknaderna knutits närmare varandra och att ett nära samarbete vuxit fram mellan de nordiska länderna på arbetsmarknadspolitikens område. En lång rad samarbetsåtgärder har vidtagits sedan överenskommelsen ingicks.

Betydande förändringar har ägt rum på arbetsmarknaden i de nordiska länderna sedan år 1954. Sysselsättningen har ökat kraftigt och allt fler har fått möjlighet till arbete och egna inkomster. Detta har möjliggjorts bl. a. genom en aktiv arbetsmarknadspolitik. Denna politik har fått breddat innehåll och den har tillförts ökade resurser som uttryck för ökade ambitioner att lösa sysselsättningsproblemen, inte minst för de mest eftersatta.

Samtidigt har erfarenheter vunnits av hur den gemensamma arbetsmarknaden påverkar och påverkas av den ekonomiska och sociala utvecklingen i de enskilda länderna, samt hur den inverkar på individernas välfärd. Tanken bakom den gemensamma nordiska arbetsmarknaden är givetvis inte att något land skall utvidga sin egen arbetsmarknad till skada för den ekonomiska utvecklingen i grannländerna utan en önskan att främja den ekonomiska och sociala utvecklingen i varje land samt att ge alla medborgare ökad rörelsefrihet och större valmöjligheter.

På grund av skillnader i den ekonomiska utvecklingsnivån har den fria rörligheten i vissa fall lett till flyttningsströmmar som skapat problem både i utvandrlandet och i invandrlandet. Såväl nationella som samnordiska åtgärder har vidtagits för att råda bot på de problem som uppstått. Som exempel på de förra kan nämnas anpassningsåtgärder, språkutbildning m. m. Som exempel på de senare kan nämnas riktlinjerna för den nordiska arbetsförmedlingen av år 1955, vilka förnyades år 1973, överenskommelsen om internordiskt flyttningsbetyg av år 1969 samt avtalsprotokollet av år 1973 mellan Sveriges och Finlands arbetsmarknadsmyndigheter och arbetsmarknadens parter om kanalisering av den flyttande arbetskraften via arbetsförmedlingarna. Av stor betydelse är även den nordiska konventionen om social trygghet som ingicks år 1955 och som nu åter är föremål för revidering.

De vinningar som åstadkommit genom överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad och övriga avtal skall värnas. De problem som de nordiska ländernas ekonomiska och sociala utveckling under de senaste åren medfört på tillämpningen och innehållet av överenskommelsen skall studeras närmare. Såväl utvecklingen på arbetsmarknaden som de ökade ambitionerna inom arbetsmarknadspolitiken har lett till behov av att ytterligare utvidga och fördjupa det nordiska samarbetet på detta område. Därvid skall också möjligheterna övervägas att lösa eventuella väsentliga problem genom att utvidga systemet med samarbetsavtal, t. ex. i enlighet med de principer som tillämpas mellan Sverige och Finland.

III. Riktlinjer för det fortsatta samarbetet

Utgångspunkten för samarbetet på arbetsmarknadspolitikens område skall även i framtiden vara att medborgarna i de nordiska länderna fritt kan ta arbete och bosätta sig i annat nordiskt land. För att denna fria rörlighet också skall innebära en reell valfrihet vill varje land medverka till att upprätthålla full sysselsättning och trygghet i anställningen. Arbetet skall därvid betraktas som en grundläggande rättighet och varje land sträva efter att bereda arbete också åt dem, som nu står utanför arbetsmarknaden. För att dessa strävanden skall kunna fullföljas måste varje land ge sysselsättningen hög prioritet i den ekono-

miska planeringen. En viktig fråga är i vilken utsträckning åtgärder i ett land påverkar grannländernas förhållanden. Om åtgärderna leder till att den ekonomiska utvecklingen divergerar mellan länderna kan betydande problem uppstå på arbetsmarknaden.

Mot denna bakgrund skall de nordiska länderna fördjupa det arbetsmarknadspolitiska samarbetet men också vidga sin samverkan till att beröra sådana bakomliggande faktorer som kan yttra sig i flyttning mellan länderna. Det är därför särskilt viktigt att ha god handlingsberedskap när hastiga omsvängningar inträffar i flyttningsströmmarna mellan länderna. En fortlöpande ömsesidig information om väntade sysselsättningseffekter av olika samhällspolitiska insatser blir nödvändig. Ministerrådet har beslutat att pröva förutsättningarna för och den tekniska utformningen av ett sådant utbyte.

Effekterna av arbetskraftens rörlighet över gränserna är till stor del outredda. En kontinuerlig kartläggning är nödvändig för att värdera hur kostnaderna och fördelarna av flyttningen fördelar sig mellan utvandrings- och mottagarlandet och för de flyttande individerna själva.

Frågan om en ökad rörlighet av kapital i Norden skall utredas och värderas även ur arbetsmarknadspolitisk synvinkel. I syfte att nå en mera balanserad arbetsmarknad har ett visst samarbete mellan de nordiska länderna redan inletts. Uppmärksamhet skall ägnas åt möjligheterna till ett fortlöpande samarbete i dessa frågor, speciellt mellan närmast berörda nordiska organ.

För att främja ett utvidgat samarbete kring sysselsättningspolitiken bör en bättre samordning ske såväl nationellt som på det nordiska planet av den allmänna närings-, industri-, regional- och arbetsmarknadspolitiken.

I syfte att vidga demokratin inom arbetslivet och på arbetsplatsen skall en ökad nordisk samverkan rörande det pågående reformarbetet eftersträvas.

De långsiktiga utvecklingstendenserna på olika samhällsområden blir av allt större betydelse. Ett systematiskt informationsutbyte mellan länderna skall komma till stånd kring de framtidsstudier på arbetsmarknadens område, vilka bedrivs i de enskilda länderna.

Utarbetandet av förslag till nordiska samarbetsåtgärder och genomförandet av reformer i syfte att uppnå samarbetets målsättningar skall ske med beaktande av de enskilda ländernas internationella förpliktelser.

IV. Mål för samarbetet inom olika delområden

Det nordiska arbetsmarknadssamarbetet skall i första hand inriktas på sådana områden där praktiska resultat och realistiska lösningar kan uppnås i en nära framtid. Med utgångspunkt från de ovan angivna riktlinjerna har ministerrådet fastställt vissa delmål för ett fördjupat

och utvidgat nordiskt samarbete på nedan angivna områden inom arbetsmarknadspolitiken.

Åtgärder för att främja sysselsättningen

Formerna för olika sysselsättningsfrämjande åtgärder skall gemensamt vidareutvecklas. Därvid skall särskilt uppmärksammas t. ex. utbildning, beredskapsarbeten, lagerstöd, industribeställningar, lokaliseringsåtgärder m. m.

Förbättrat beslutsunderlag

Informationsutbytet mellan de nordiska länderna skall systematiseras och effektiviseras. Därigenom skall arbetsmarknadsmyndigheterna såväl centralt, regionalt som lokalt få tillgång till snabb och korrekt information i frågor som gäller sysselsättningen samt olika arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiska åtgärder, flyttningsströmmar m. m.

Jämförande utredningar rörande arbetsmarknadspolitikens mål och medel i de nordiska länderna skall igångsättas i syfte att skapa underlag för nordiskt samarbete rörande sysselsättningsplaneringen.

Samarbetet i frågor rörande arbetsmarknadsforskning samt utarbetandet av statistik och prognoser i de nordiska länderna skall intensifieras.

Ett nordiskt informationsutbyte kring framtidsstudier på arbetslivets område skall komma till stånd. Förutsättningarna för gemensam planering, genomförande och utvärdering bör prövas.

Förstärkt arbetsförmedling m. m.

Samarbetet skall omfatta ytterligare åtgärder för att medverka till att personalrekrytering i annat nordiskt land sker via arbetsförmedlingarna, samt åtgärder för att förhindra olaglig rekrytering och förmedling av arbetskraft. Möjligheten att genom obligatorisk anmälan av lediga platser ge de arbetssökande i samtliga länder tillgång till en bättre information om arbetsmarknaden skall utredas gemensamt.

Den samnordiska vidareutbildningen av tjänstemän inom arbetsmarknadsorganen skall byggas ut och det nordiska tjänstemannautbytet mellan dessa organ effektiviseras.

Utbyggt yrkesvägledningssamarbete

Ökat samarbete skall eftersträvas för att utveckla yrkesvägledningen. Samarbetet skall bl. a. omfatta vägledningens metodik, information och forskning.

Utbildning för arbete

Gemensamma åtgärder skall vidtagas för att uppnå en större överensstämmelse beträffande innehållet i arbetsmarknadsutbildningen och för

att utveckla och bättre utnyttja de gemensamma resurserna för utbildning. Syftet härmed skall vara att förbättra möjligheterna på arbetsmarknaden för personer som saknar efterfrågad yrkesutbildning.

Jämförande utredningsarbete skall igångsättas i fråga om principerna för utbildning för yrkesgrupper som är av särskild betydelse för den nordiska arbetsmarknaden.

Ökat praktikantutbyte

Praktikantutbytet mellan de nordiska länderna skall ökas i syfte att främja kunskaperna om arbets- och sociala förhållanden i andra länder, komplettera yrkesstudier och yrkesfärdigheter samt skapa ökade internationella kontakter.

Åtgärder till förmån för eftersatta grupper

Åtgärderna för att öka anställningstryggheten och för att öppna arbetslivet för eftersatta grupper och personer med olika handikapp skall intensifieras. Ett vidgat samarbete skall etableras i syfte att skapa sådana arbetsmiljöer och arbetssituationer som är anpassade till arbetstagarens förutsättningar.

Ekonomiskt skydd vid arbetslöshet

Samarbetet för att skapa effektivt ekonomiskt skydd vid arbetslöshet skall ytterligare förbättras. Utbytet av information och erfarenheter om lagstiftning och åtgärder i dessa frågor skall effektiviseras.

Förbättring av invandrarnas situation m. m.

Åtgärder skall i varje land genomföras för att tillförsäkra invandrare jämlikhet med mottagarlandets medborgare. Utbyte av information och erfarenheter rörande invandrarfrågor skall systematiseras.

Jämställdhet mellan män och kvinnor

Samarbetet skall omfatta åtgärder för att skapa jämställdhet mellan män och kvinnor. På alla områden där arbetsmarknadspolitiska åtgärder vidtas skall särskild uppmärksamhet ägnas åt att finna lämpliga medel att främja sådan jämställdhet.

Effektivisering av samarbetet i utomnordiska internationella organ

Det nordiska samarbetet skall vidareutvecklas inom utomnordiska internationella organisationer med centrala uppgifter på arbetsmarknadspolitikens område. Detta samarbete, t. ex. inom OECD och ILO, skall ske genom en regelbunden behandling av hithörande frågor i nordiska arbetsgrupper och kommittéer eller genom andra samrådsförfaranden.

V. Genomförandet av programmet

Ministerrådet är enigt om att föreliggande program skall betraktas som ett led i strävan att bygga ut det nordiska samarbetet. Programmet skall fortlöpande ses över och vidareutvecklas. Det fortsatta programarbetet skall bedrivas i kontakt med arbetsmarknadens parter. Ministerrådet har beslutat att uppdra åt Nordiska arbetsmarknadsutskottet att svara för det konkreta samarbete som följer av programmet. Nordiska arbetsmarknadsutskottet skall årligen för ministerrådet redovisa vidtagna åtgärder och uppnådda resultat.

Även om 1954 års överenskommelse ej omfattar Island har detta land deltagit i det nordiska arbetsmarknadssamarbetet på många områden. Ministerrådet anser det vara mycket värdefullt att detta samarbete vidareutvecklas. Island har genom detta samarbetsprogram full möjlighet att delta i genomförandet av ett fördjupat och utvidgat nordiskt samarbete på arbetsmarknadspolitikens område.

BILAGA B

Genomförandet av ministerrådets program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet

Sedan Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) den 26 november 1975 antagit ett program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet har Nordiska arbetsmarknadsutskottets (NAUT) ordförandemöte den 26.11.1975 enligt fullmakt från NAUT fattat beslut om följande:

1. Genomförandet av programmet skall ske i form av en etappvis konkretisering av de olika programpunkterna samt en motsvarande resultatredovisning av genomförda projekt till ministerrådet.
2. Genomförandet av programmet skall ske i samråd med berörda nationella och nordiska organ.
3. Genomförandet av programmet skall ske i en nära kontakt med arbetsmarknadens parter enligt de former som fastställs av ministerrådet (arbetsministrarna) efter framställning från NAUT.
4. Första etappen av genomförandet av ministerrådets program skall utgöras av nedanstående åtgärdsförteckning. De samsamarbetsåtgärder som ingår i åtgärdsförteckningen redovisas i tre prioriteringsklasser, av vilka klass I har högsta prioritet. I en fjärde klass redovisas åtgärder där en prioritering saknar relevans eller kommer att göras senare av NAUT.

Nordiska arbetsmarknadsutskottets (NAUT) åtgärdsförteckning

Genomförande av program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet — Etapp I.

1. Åtgärder i prioriteringsklass I (högsta prioritet)

1.1. I syfte att uppnå en systematisering och effektivisering av informationsutbytet i Norden tillsätts en arbetsgrupp med uppgift att snarast utarbeta närmare riktlinjer för ett informationssystem för arbetsmarknadsinformation m. m. mellan länderna. Detta system skall struktureras så att speciell uppmärksamhet ägnas åt förmedling av information om förändringar i åtgärderna, utvecklingen av migrationsströmmarna, den väntade utvecklingen på arbetsmarknaden samt planerade förändringar i arbetsmarknadspolitikens mål och medel. Arbetsgruppens mandat omfattar också förslag om ett effektiviserat informationsutbyte om framtidsstudier på arbetsmarknadsområdet.

I syfte att effektivisera förmedlingen av information på det regionala och lokala planet skall arbetsgruppen vidare utreda möjligheterna att införa en organisationsuppbyggnad med regionala informationskontaktmän för arbetsmarknadsorganen i likhet med fylkesarbetskontorens informationskontaktmän i Norge.

Slutligen skall arbetsgruppen värdera lämpligheten att förstärka Nordiska ministerrådets sekretariat med personal för mottagning, genomgång och vidare distribution av rapporter från nordiska samarbetsorgan på arbetsmarknadsområdet samt övrig arbetsmarknadsinformation till berörda instanser.

1.2. En utredning igångsättes med uppgift att i samråd med arbetsmarknadens parter kartlägga gällande faktiska förhållanden samt de regler och avtal som anger riktlinjerna för utländska uthyrnings- och entreprenadföretags verksamhet i de nordiska länderna samt i syfte att utarbeta förslag rörande enhetliga riktlinjer för sådan verksamhet i Norden. Begreppet entreprenör skall därvid ges en klar och entydig definition.

1.3. NAUT uppdrar åt underutskottet för arbetsmarknadsforskning och -statistik att, på basis av befintlig projektbeskrivning av den 25.9.1975, under 1976 genomföra en jämförande utredning om arbetsmarknadspolitikens mål och medel i de nordiska länderna, förutsatt att medel för projektet beviljas av Nordiska ministerrådet. Utredningen skall i första hand basera sig på redan framtaget material.

1.4. Ett utredningsprojekt med inslag av praktisk försöksverksamhet skall igångsättas i syfte att utveckla åtgärderna för att förebygga och reducera ungdomsarbetslösheten.

Projektet skall genomföras under 1976 på basis av befintlig projektbeskrivning av den 25.9.1975, förutsatt att medel för projektet beviljas av Nordiska ministerrådet.

1.5. NAUT ålägger underutskottet för arbetsmarknadsservice att utarbeta riktlinjer och förslag för en större harmonisering av innehållet i arbetsmarknadsutbildningen i de nordiska länderna.

1.6. En särskild projektgrupp tillsättes med uppgift att värdera mål-

grupperna för rehabiliteringsinriktad utbildning av sådan personal utanför den egentliga arbetsförmedlingen som denna samarbetar med i fråga om den yrkesinriktade rehabiliteringen (exempelvis arbetsledare m. m.), samt utarbeta förslag till uppläggning av utbildningen.

1.7.a. I syfte att öka möjligheterna för individen att fritt välja arbete och uppehållsort samt i syfte att förebygga problem som en eventuell flyttning kan innebära uppdrar NAUT åt underutskottet för arbetsmarknadsservice att utarbeta förslag till åtgärder som tillförsäkrar att den arbetssökande erhåller aktuell och tillräcklig information om lediga platser såväl i hemlandet som i annat nordiskt land samt om alla övriga förhållanden som är av betydelse för valet av anställning.

b. NAUT uppdrar åt underutskottet för arbetsmarknadsservice att samtidigt kartlägga förutsättningarna för att det för arbetslösa arbetssökande, som vill flytta till ett annat land och som där fått konkreta arbetsplatsanbud, anordnas orienteringsbesök på inflyttningssorten på bekostnad av antingen mottagarlandets arbetsförmedling eller arbetsgivaren som gjort arbetsplatsanbudet.

1.8.a. Jämställdhetsaspekten skall beaktas i alla delar av det arbetsmarknadspolitiska samarbetet. Samråd skall i dessa frågor äga rum mellan NAUT och de nordiska ländernas kontaktmän för jämställdhetsfrågor, samt med övriga berörda organ.

b. Samarbetet mellan de nationella organen för jämställdhet mellan män och kvinnor skall utvecklas för att skapa jämställdhet i arbetslivet. Ett fortlöpande informationsutbyte bör ske. De åtgärder som vidtas i de nordiska länderna bör utvärderas och erfarenheterna läggas till grund för fortsatta insatser.

c. Särskild uppmärksamhet skall ägnas invandrarkvinnornas problem, såväl de förvärvsarbetandes som de hemarbetandes. Underutskottet för migrerande arbetskraft uppdras att taga upp denna fråga med berörda organ.

1.9.a. NAUT uppdrar åt underutskottet för arbetsmarknadsservice att i samråd med vidareutbildningsutskottet utarbeta riktlinjer för en utvidgning av utbytet av arbetsförmedlingstjänstemän mellan Sverige och Finland till att gälla hela Norden.

b. Samtidigt skall utredas möjligheterna att utvidga tjänstemannautbytet till att gälla även andra tjänstemannagrupper inom arbetsmarknadsförvaltningen, exempelvis tjänstemän som arbetar med invandrarfrågor eller med frågor rörande marginella grupper inom arbetslivet.

1.10.a. Den år 1973 etablerade fortlöpande nordiska vidareutbildningen av arbetsmarknadsorganens tjänstemän medelst årliga ämnesseminarier skall fortsätta.

b. I tillägg till de årliga seminarierna kommer det att vara behov för att arrangera kortare konferenser/symposier med teman från begränsade problemområden inom arbetsmarknadsorganens arbetsområden.

Koordineringen av de enskilda konferenserna/symposierna utföres av Nordiska arbetsmarknadsutskottets vidareutbildningsutskott.

c. Vidareutbildningsutskottet skall därvid värdera möjligheterna att arrangera ett expertsymposium i syfte att utveckla den skyddade sysselsättningen år 1977.

1.11 NAUT uppdrar åt vidareutbildningsutskottet att på basis av befintlig projektbeskrivning av den 25.9.1975 under 1976 och 1977 genomföra ett projekt rörande gemensamt utarbetande av undervisningsmaterial för den nationella tjänstemannautbildningen, förutsatt att Nordiska ministerrådet beviljar medel för projektet.

2. *Åtgärder i prioritetsklass II*

2.1.a. NAUT ålägger underutskottet för arbetsmarknadsservice att utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av metoderna för nordisk arbetsförmedling och en vidareutveckling av kommunikationerna mellan byråer/enheter för nordisk arbetsförmedling samt lägga fram förslag om eventuella åtgärder som denna utredning föranleder.

b. Underutskottet för arbetsmarknadsservice skall samtidigt utreda ändamålsenligheten av och förutsättningarna för inrättandet av en gemensam nordisk databank för lediga platser.

2.2.a. I syfte att förbättra informationen om arbetsmarknadsforskning och effektivisera det nordiska samarbetet i dessa frågor uppdrar NAUT åt underutskottet för arbetsmarknadsforskning och -statistik att, på basis av befintlig projektbeskrivning av den 25.9.1975, under 1976 genomföra ett projekt som åsyftar att upprätta ett system för dokumentering av arbetsmarknads- och socialforskningen i Norden, förutsatt att medel för projektet beviljas av ministerrådet.

b. NAUT ålägger underutskottet för arbetsmarknadsforskning och -statistik att i samråd med underutskottet för arbetsmarknadsservice utarbeta översikt över forskning av intresse för yrkesvägledningen, samt i samråd med olika forskningsinstitutioner verka för en koordinering av forskningsverksamheten på området.

c. NAUT ålägger underutskottet för arbetsmarknadsforskning och -statistik att i samråd med underutskottet för arbetsmarknadsservice igångsätta en ajouurföring av befintlig katalog över undersökningar och forskning på området yrkesinriktad rehabilitering.

2.3. NAUT ålägger underutskottet för arbetsmarknadsforskning och -statistik att i samråd med underutskottet för migrerande arbetskraft framlägga förslag om en förbättrad migrationsstatistik i de nordiska länderna.

2.4. NAUT ålägger underutskottet för arbetsmarknadsforskning och -statistik att, i samråd med underutskottet för arbetsmarknadsservice, under 1977 genomföra en utredning i syfte att utveckla statistiken rörande marginella grupper, förutsatt att ministerrådet beviljar medel för projektet.

2.5. I syfte att vidareutveckla det nordiska samarbetet rörande planeringen av yrkesvägledningsåtgärder för olika målgrupper uppdrar NAUT åt underutskottet för arbetsmarknadsservice att kartlägga möjligheterna för och framlägga förslag om uppläggnings av teoretiskt och praktiskt orienterande kurser för tidigare hemarbetande kvinnor som önskar gå in i eller återvända till arbetslivet samt

informationskurser på arbetsplatser och fritidskurser för vuxna i allmänhet som frivilligt eller på grund av yttre förhållanden befinner sig i en omställningssituation och som bör ges möjlighet att utvidga eller förnya sitt yrkeskunnande.

2.6. Med sikte på praktikantutbytets betydelse uppdrar NAUT åt de ansvariga enheterna inom arbetsmarknadsorganen att företaga en utredning om förutsättningarna och formerna för ett ökat praktikantutbyte mellan de nordiska länderna.

I samband med utredningen skall också värderas möjligheterna att öka kvaliteten av erbjudna platser samt åstadkomma en förbättrad fördelning av praktikanter på olika fackområden.

2.7. Representanter för regionala planläggningsorgan och myndigheter i Finland, Norge och Sverige inbjudes till en överläggning för att dryfta ett aktionsprogram för arbetsutbud för yrkeshämmade på Nordkalotten. En preliminär problembeskrivning och projektuppläggning den 20.8.1975 har utarbetats.

2.8. NAUT ålägger underutskottet för arbetsmarknadsservice att närmare värdera behovet av parallella undersökningar i respektive land av skyddat arbete i offentlig verksamhet, arbetsmarknadsutbildning som led i yrkesinriktad rehabilitering m. m. samt behovet av en evaluering av ergonomiarbetet vid "bedriftsintern" rehabilitering i Norge och anpassningsgrupper i Sverige medelst jämförande undersökningar.

2.9. NAUT uppdrar åt underutskottet för migrerande arbetskraft att närmare redovisa behovet av ett utvidgat samarbete mellan migrationsforskarna i de nordiska länderna med hänsyn till den omfattande forskningsverksamhet och det material som redan finns på området, samt behovet av jämförande utredningsarbete om invandrarforskning och invandrapolitik i de nordiska länderna.

2.10. NAUT uppdrar åt underutskottet för migrerande arbetskraft att under 1976 utreda möjligheter och former för en koordinering av de nordiska ländernas invandrapolitik.

2.11. NAUT uppdrar åt varje land att, enligt riktlinjerna i befintlig projektbeskrivning av den 20.8.1975, utreda möjligheterna för ett ömsesidigt utnyttjande av varandras rehabiliteringsinstitutioner samt framlägga de förslag som denna värdering eventuellt leder till.

2.12.a. NAUT uppdrar åt vidareutbildningsutskottet att, som ett tillägg till tjänstemannautbytet, utarbeta ett förslag till uppläggning av studieresor och informationsbesök till respektive länder i syfte att ge

tjänstemän från arbetsmarknadsorganen tillfälle till att i utbildnings- syfte studera olika sidor av arbetsmarknadsmyndigheternas arbetsupp- gifter/metoder, arbetsmarknadsfrågor etc.

b. Vidareutbildningsutskottet skall närmare utreda huruvida förhål- landena kunde tillrättaläggas så att tjänstemän från de deltagande län- derna kunde beredas möjlighet att delta i andra länders tjänstemanna- utbildning.

3. *Åtgärder i prioritetsklass III*

3.1. Vidareutbildningsutskottet skall närmare utreda huruvida en ge- mensam utbildning av lärare för den nationella tjänstemannautbild- ningen kunde etableras.

3.2. En analys av den personliga vägledningens metodik skall igång- sättas, speciellt med sikte på att kartlägga de individuella förutsättning- arnas betydelse vid yrkesinformationen från arbetsmarknadsorganen och i syfte att utveckla vägledningens metodiken. Utredningen skall genomfö- ras under 1977 på basis av befintlig projektbeskrivning av den 14.8.1975, förutsatt att ministerrådet beviljar medel för projektet.

3.3. Ett projekt rörande utbyte och gemensam produktion av yrkes- orienterande m. m. informationsmaterial i olika former skall igång- sättas under 1977 på basis av befintlig projektbeskrivning av den 14.8. 1975, under förutsättning att ministerrådet beviljar medel för projektet.

3.4. Ett projekt skall igångsättas under 1977 med sikte på att ut- veckla utbildningen av yrkesvägledare, gemensamt utnyttjande av na- tionella utbildningsprogram, m. m., speciellt mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation (rek. 29/1969) i frågan. Utredningen skall ge- nomföras på basis av befintlig projektbeskrivning av den 14.8.1975 under förutsättning att ministerrådet beviljar medel för projektet.

3.5. I syfte att vidareutveckla samverkan mellan myndigheter och arbetsmarknadens parter i frågor rörande yrkesvägledningen ålägger NAUT underutskottet för arbetsmarknadsservice att utarbeta en sam- manställning av de nuvarande formerna och metoderna för denna sam- verkan inom de olika länderna.

3.6. NAUT uppdrar åt underutskottet för arbetsmarknadsservice att med berörda organ diskutera möjligheterna för organiserad växelverkan mellan yrkesvägledning och utbildningsplanering, så att erfarenheter och bedömningar som görs i vägledningsarbetet bättre kan utnyttjas i utbildningsplaneringen och vice versa.

Samtidigt bör samarbetet med andra organ, särskilt inom den sociala sektorn, vidareutvecklas.

3.7. I syfte att förbättra underlaget för regionalpolitiska beslut i Norden uppdrar NAUT åt underutskottet för arbetsmarknadsforskning och -statistik att framlägga förslag om införande av regelbundna jämförbara regionala mätningar av sysselsättningen i Norden.

3.8 NAUT anmodar varje land att företaga cost-benefit-analyser av skyddade verkstäder enligt en i Norge redan prövad modell, med sikte på eventuella senare jämförande utredningar.

3.9. NAUT ålägger underutskottet för arbetsmarknadsservice att utarbeta en plan för bred tvärfacklig information om yrkesinriktad rehabilitering eventuellt genom nordiskt index och/eller tidskrift.

4. Åtgärder som ej ingår i prioritetssklassificeringen

4.1. I syfte att förstärka arbetsförmedlingens riktlinjer bör utredas möjligheterna för och eventuella problem förknippade med nordiska stadganden och överenskommelser enligt vilka all internordisk flyttning skulle ske genom den offentliga arbetsförmedlingen.

(Detta utredningsuppdrag skall värderas av NAUT sedan varje land, i enlighet med arbetsministrarnas beslut den 8 april 1975, redovisat en bedömning av behovet att komplettera den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen av 1954.)

4.2. Jämförande studier bör igångsättas angående de internordiska direkta investeringarnas a) struktur, b) branschfördelning, c) motiv, d) former samt deras samband med internordiska migrationsströmmar.

Studierna göres på företagsnivå med början av Sverige—Finland-problematiken samt fortsättes till de övriga nordiska länderna. Forskningen inkluderar 1) sysselsättningseffekt, 2) betalningsbalanseffekt, 3) inkomsteffekt samt övriga betydande effekter t. ex. know-how-överföring.

Studierna bör kompletteras med analys av eventuella a) hinder, b) regionalpolitik samt c) internationella bindningar angående direkta investeringar.

(NAUT skall prioritera och värdera detta utredningsprogram vid sitt möte våren 1976 efter hörande av berörda underutskott och nationella organ. NAUT har hemställt att ministerrådet preliminärt måtte reservera medel för ett eventuellt igångsättande av projektet under 1976.)

4.3. Det arbete rörande en harmonisering av bl. a. yrkesutbildningen som pågår i det nordiska kultursamarbetets organ skall kontinuerligt följas av NAUT. Därvid skall speciellt beaktas de arbetsmarknadsmässiga värderingarna i fråga om principerna för utbildning för sådana yrkesgrupper som är av stor betydelse på den nordiska arbetsmarknaden.

4.4. I syfte att utveckla samarbetet för att förbättra det ekonomiska skyddet vid arbetslöshet skall NAUT:s underutskott för harmonisering av de nordiska ländernas arbetslöshetsförsäkringar (harmoniseringsutskottet) arbeta enligt följande riktlinjer:

a. Harmoniseringsutskottet skall arbeta för en enhetlig bedömning av praktiska frågor rörande tillämpningen av den nordiska överenskommelsen angående arbetslöshetsförsäkringar, såsom exempelvis gräns-

gångarfrågan, samt bevaka och följa upp andra uppkommande problem som kan uppstå mellan de respektive ländernas arbetslöshetsförsäkringar.

b. Harmoniseringsutskottet skall vidare svara för rapportering om utvecklingen av lagstiftningen angående arbetslöshetsförsäkring i de nordiska länderna samt fortlöpande svara för upprättandet av sammanställningar över de nordiska ländernas arbetslöshetsförsäkringar och spridning av annat informationsmaterial.

Harmoniseringsutskottet skall värdera utformningen av statistiken över det nordiska ländernas arbetslöshetsförsäkringar och taga initiativ till sådana åtgärder som bidrar till att avhjälpa eventuella brister i denna statistik.

Harmoniseringsutskottet skall slutligen undersöka förutsättningarna för och ta initiativ till utvecklandet av arbetslöshetsförsäkringens nordiska samarbete, t. ex. inom ramen för tjänstemannautbyte, möjligheter till deltagande i lämpliga utbildningstillfällen o. dyl.

4.5. En förbättring av invandrarnas situation är av stor betydelse för arbetsmarknadspolitiken och det nordiska arbetsmarknadssamarbetet. Samtidigt omfattar en sådan förbättring också ett antal åtgärder som ligger utanför NAUT:s kompetensområde, bl. a. inom det socialpolitiska samarbetets och utbildningssamarbetets ram. Ett antal åtgärder av denna art har föreslagits i samband med det nu aktuella programarbetet. Emedan NAUT anser att följande åtgärdsförslag pekar på viktiga problemställningar har NAUT uppdragit åt underutskottet för migrerande arbetskraft att föra dem vidare till berörda organ.

a. Det bör utredas vilka åtgärder som bör vidtas för att samtliga invandrare skall kunna tillförsäkras lagfäst minimiskydd i form av rätt till folkpension och andra sociala förmåner efter en viss tids vistelse i sitt nya hemland.

b. Samtidigt bör utredas vilka åtgärder som bör vidtagas för att underlätta flyttningen från ett lands socialskyddssystem till ett annat lands system.

c. Stödundervisningen för invandrabarn bör vidareutvecklas bl. a. i syfte att överkomma språkliga barriärer.

d. Möjligheterna bör värderas att effektivisera tolkservicen för invandrare genom att öka antalet tolkar och förbättra och utvidga deras utbildning.

e. Förutsättningarna bör utredas för att förbättra utbudet av informationsmaterial om social service m. m. på olika invandrarpråk i de nordiska länderna.

f. De erforderliga åtgärderna bör utredas för att uppnå ökad fackundervisning på modersmålet och/eller tvåspråkig fackundervisning för invandrare samt möjligheterna för att utbilda tvåspråkiga lärare, socialarbetare o. dyl. bland invandrare.

g. Det bör slutligen värderas om den nordiska konventionen om social trygghet av 1955 som för närvarande är under revidering bör omfatta även sådana i ett av de nordiska länderna fast bosatta utomnordiska medborgare som flyttar till ett annat nordiskt land. Detta skulle innebära att även dessa personer skulle jämföras med mottagarlandets egna medborgare. För närvarande omfattar den nordiska konventionen av 1955 enbart medborgare i de fördragsslutande länderna.

Kapitel VI

Samarbeid i arbeidsmiljøspørsmål

1. Innledning

Arbeidsmiljøproblemene har i de senere år vært viet stadig større oppmerksomhet. Dels er problemene blitt større i og med innføringen av stadig nye materialer og metoder i arbeidsmiljøet, dels er kravene til et akseptabelt arbeidsmiljø blitt strengere som en følge av den sosiale utvikling. Et eksempel på dette er den stadig stigende vekt man legger på de psykososiale faktorer. Dette gjør at arbeidsmiljøet i enda større grad en tidligere ses i sammenheng med livsstandarden generelt, i det man innser at arbeidsmiljøet influerer på individet i alle sammenhenger, ikke bare i egenskap av arbeidstaker.

Det er flere veier å gå i bestrebelsene etter et bedre arbeidsmiljø, og flere av veiene bør benyttes samtidig. Helt grunnleggende er kunnskaper om de ulike faktorer i arbeidsmiljøet, og Ministerrådet har derfor lagt stor vekt på samarbeidet om forskning og spredning av forskningsresultater. Videre har man lagt vekt på utarbeidelse av regler og forskrifter, og en samordning av disse innen Norden.

2. Arbeidsmiljøministerkonferanse m. m.

I mai 1975 arrangerte Ministerrådet en *arbeidsmiljøministerkonferanse* i Oslo. Foruten arbeidsmiljøministrene i de nordiske land var representanter tilstede fra bl. a. Nordisk Råd og fra de sentrale arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene i Norden. Konferansens hovedtemaer var "Nye linjer i arbeidsmiljølovgivningen i Norden" og "Utdannelse i arbeidsmiljøspørsmål". Disse emner var valgt ut fra den store betydning de har for utviklingen mot et bedre arbeidsmiljø.

Det rådde enighet om at et grunnleggende innslag i det nordiske samarbeid på området måtte være å skape en tilfredsstillende informasjonsutveksling om forholdene i de enkelte land, slik at løsninger på arbeidsmiljøproblemene kan skje på bredest mulig erfarings- og idégrunnlag. Man anså det for avgjørende at samarbeidet utvikles i nært samarbeid med arbeidslivets partsorganisasjoner, ettersom de praktiske løsninger i så stor grad baserer seg på disse organisasjoners medvirkning.

3. Samarbeid om lovgivning

De nordiske lands lovgivning på arbeidervernområdet har mange felles trekk. Samtidig finnes det i enkelte lands lovgivning en del trekk

som avspeiler forhold og tradisjoner som er spesielle for landets arbeidsliv. På bakgrunn av de ønsker som i forskjellig sammenheng er framført om en intensivering av det nordiske lovgivningsarbeidet innen arbeidsmiljøsektoren finner Ministerrådet det naturlig at man i det fortsatte samarbeidet i økende grad har oppmerksomheten festet på de trekk som er felles hva angår grunnleggende vurderinger og praktisk utforming. I bestrebelsene på å videreutvikle lovgivningsarbeidet bør man spesielt være oppmerksom på de muligheter til samordning som kan gi praktiske fordeler av betydning. Med lovgivning forstås i denne sammenheng ikke bare bestemmelser i form av lovparagrafer, men også forskrifter, anvisninger og normer som i forskjellig sammenheng kompletterer lovenes mer almene bestemmelser. Selv om forskriftenes rettslige karakter ikke er gjennomgående identisk har virksomheten under embedsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål vist at det foreligger både behov for og praktiske muligheter til et nært samarbeid om slike bestemmelser. Ministerrådet tillegger samarbeidet om arbeidervernforskrifter spesiell vekt i bestrebelsene på å skape et bedre arbeidsmiljø for nordiske arbeidstakere. Samtidig anser Ministerrådet at et nært samarbeid mellom lovforberedende enheter er av grunnleggende betydning for å videreutvikle felles grunnprinsipper i nordisk arbeidsmiljølovgivning.

Ministerrådets målsetning har vært viet spesiell oppmerksomhet innen rammen for embedsmannskomiteéns virksomhet. Samarbeidet mellom representantene i komitéén, den løpende samrådsvirksomheten mellom de nasjonale arbeidsmiljøutredninger samt den ekspanderende virksomheten i fellesnordiske ekspertgrupper har vist seg å være stimulerende og resultatgivende. I foreliggende forslag til ny lovgivning på området samt i de forarbeider som er publisert avspeiles merkbare resultater av det nordiske samarbeidet. Her skal bare nevnes enkelte grunnleggende prinsipper, slik som tolkningen av arbeidsmiljøbegrepet, lovenes definisjonsområde, medinnflytelse for arbeidstakerne ved utforming av arbeidsmiljøet, verneombudenes myndighet samt bruken og kontrollen av kjemiske stoffer i arbeidslivet.

På bakgrunn av de resultater som allerede er oppnådd i lovgivnings-samarbeidet og samarbeidet om forskrifter samt med hensyn til innholdet av Nordisk Råds *ytring nr. 4* ved sesjonen i Reykjavik 1975 om et lovstiftningsprogram vedrørende de viktigste prinsippene for arbeidsmiljøområdet vil Ministerrådet fortsatt virke for en enhetlig rettsbeskyttelse for alle arbeidstakere i landene.

4. Utredning om samarbeid mellom myndigheter etc.

Embedsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål besluttet i november 1973 å foreta en undersøkelse av hvordan det eksisterende nordiske

samarbeide om arbeidsmiljøspørsmål fungerer. Hensikten var å skape et bedre underlag for komitéens arbeid og beslutninger. I januar 1974 ble enquêteskrivelser tilsendt de myndigheter og institusjoner på sentralt nivå som kunne ventes å ha best oversikt over det pågående nordiske samarbeidet, ulike spesialorganer som arbeider med avgrensede samarbeidsoppgaver på arbeidsmiljøområdet samt visse standardiseringsorganer som man antok har inflytelse på arbeidsmiljøspørsmål. Enquæten tok sikte på å kartlegge samarbeidets bakgrunn, form, innhold og resultater, samtidig som man ønsket synspunkter på det fortsatte samarbeidet.

Vedrørende samarbeidet mellom de yrkeshygieneiske instituttene i Norden ble det spesielt pekt på svakheter hva angår kontinuiteten i arbeidet, møtenes form og sekretariatstjenestene med derav følgende informasjonsproblemer og på at disse svakhetene i første rekke skyldes utilstrekkelige ressurser. Hva angår samarbeidet om verneforskrifter pektes det på at forutsetningene for en total harmonisering av arbeidervernforskrifter innen Norden er små, bl. a. p. g. a. de mange krav og ønsker som fremsettes fra interesserte bransjer og organisasjoner i det enkelte land og det tidkrevende arbeid en koordinering av disse eventuelt ville medføre. Enquæten viste likevel at det forelå store muligheter til en videreutvikling av det eksisterende samarbeidet.

Undersøkelsen må sies å ha hatt stor betydning for arbeidet under embedsmannskomiteén. Resultatene og vurderingen av dem har bl. a. ført til opprettelsen av Styringsgruppen for arbeidervernforskrifter samt til de tiltak og prosjekter som er omtalt under avsnittet vedrørende samarbeid om arbeidervernforskrifter og avsnittet vedrørende samarbeid om arbeidsmedisin/yrkeshygiene.

5. Samarbeid om arbeidsmedisin/yrkeshygiene

Arbeidsmedisin/yrkeshygiene er det mest fremtredende delområdet innen Ministerrådets virksomhet på arbeidsmiljøfeltet. Dette er resultat av en bevisst prioritering, som avspeiler de praktiske behov og den politiske vilje som er uttrykt i retningslinjene for Ministerrådets engasjement i arbeidsmiljøspørsmål. Disse retningslinjer bygger på rapporten "Nordiskt samarbeide på arbetsmedicinens område" (NU 7/1973) der Nordisk arbeidsgruppe for arbeidsmedisin gir synspunkter på hvorledes det nordiske samarbeidet på området bør innrettes. I 1974 ble det under embedsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål opprettet en permanent arbeidsgruppe for arbeidsmedisin/yrkeshygiene. Arbeidsgruppen skal med utgangspunkt i bl. a. ovenfor nevnte utredning overveie formene for en effektivisering av det nordiske samarbeidet på arbeidsmedisinens/yrkeshygieneens område.

Ministerrådet anser at en økt kontaktvirksomhet mellom eksperter på

området er av grunnleggende betydning for å finne frem til de samarbeidsformer som gir det største praktiske utbytte. Samarbeidet bør utvikles gjennom felles prosjekter og samnordiske forskningsteam og disse bør fortrinnsvis knyttes til eksisterende forskningsmiljøer i ett av de nordiske land, avhengig av problemets art.

Man har i 1975 spesielt hatt oppmerksomheten vendt mot de farer den økte bruken av stadig nye kjemiske stoffer representerer i arbeidsmiljøet. Dette har bl. a. vært aktualisert ved Nordisk Råds *medlemsforslag nr. A 449/s* om giftige stoffer i arbeidsmiljøet, samt det arbeidsmiljøprogram som Nordens Faglige Samorganisasjon har gitt ut. Også i utkastene til de nye arbeidsmiljølover som er lagt frem har dette vært viet stor oppmerksomhet. På denne bakgrunn har de prosjekter som omtales i det følgende vært iverksatt.

5.1 Seminar om mulighetene til fremtidig nordisk samarbeid i grenseverdispørsmål

Problematikken rundt største mengde av de ulike skadelige stoffer som folk kan tillates utsatt for ble tatt opp på et seminar, avholdt i form av to møter i april og i desember. Hensikten med seminaret var å informere om det arbeid som utføres vedrørende grenseverdi-problematikken i de enkelte land, utrede mulighetene for samarbeid ved fastsettelse og normering av hygienske og biologiske grenseverdier samt å komme med forslag til hvordan samarbeidet kan skje. Seminaret har hatt stor positiv verdi og Ministerrådet har besluttet å videreføre arbeidet ved å avholde et seminar om dette emnet også i 1976. Hensikten er da å kartlegge hvilken praksis som tillempes i det enkelte land ved fastsettelse av grenseverdier, om praksis kan samordnes, hvilke konsekvenser anvendelsen av grenseverdier har, om bruken kan samordnes, hvilken dokumentasjonsvirksomhet som finnes i Norden, samt eventuelt behov og kostnader ved oppbygging og drift av en dokumentasjonssentral.

Prosjektet kostet i 1975 18 000 Nkr og det er for 1976 bevilget 20 000 Nkr.

5.2 Konferanse angående nordisk samarbeid om arbeidsmiljø i sagverk og treindustri

Konferansen fant sted i Stockholm i november med deltakere fra treforskningsorganisasjoner, arbeidsmiljøforskningssentraler, arbeidsgiver- respektive arbeidstakerforbund og tilsynsmyndighetene i de nordiske land. Hensikten med konferensen var, foruten å informere om pågående forsknings- og utviklingsarbeid vedrørende arbeidsmiljø, å finne egnede måter å spre resultatene av forskning og utvikling i berørte bransjer på, avdekke behovet for ytterligere forsknings- og utviklingsvirksomhet samt å utrede behovet for samordning av landenes virk-

somhet og behovet for opprettelse av internordiske kontaktgrupper. Kostnadene for prosjektet var 34 000 Nkr.

5.3 Arbeidsmøte angående løsningsmidler

Problematikken rundt de ulike løsningsmidlers kort- og langsiktige virkninger, spesielt på sentralnervesystemet, har lenge vært en viktig sak innen arbeidsmiljøområdet. Blant forskere og eksperter har man savnet en standardisering av metodene for responsregistrering av løsningsmiddeispåvirkning. En slik standard vil muliggjøre sammenligninger og overordnede vurderinger av epidemiologisk materiale, noe som er av stor betydning ved bedømmelse av mer sjeldent forekommende løsningsmidler eller situasjoner der det kreves relativt rask utvurdering av et spesielt løsningsmiddeils virkninger.

På et arbeidsmøte i Örebro i april 1975 ble disse spørsmål diskutert med sikte på å komme frem til en minsteramme for standardisering.

Kostnader for prosjektet var 28 000 Nkr.

5.4 Symposium om muligheter for nordisk forsøksvirksomhet vedrørende psykososiale problemer som faller under begrepet stress i arbeidsmiljøet

Prosjektet har utgangspunkt i *rekommendasjon nr 5/1974* vedrørende nordisk forsøksvirksomhet for å motvirke stress i arbeidsmiljøet, og ble avvirket i form av to to-dagers møter, et i mai og et i desember 1975. Symposiets formål var å skape grunnlag for nordisk samarbeid i stressproblematikken. Blant de momenter som ble behandlet var avgrensningsspørsmål, ulike muligheter for forbedret informasjon om pågående forskningsarbeid, behovet for spesielle kontaktgrupper eller samarbeidsorganer og mulighetene for samplanlegning av forskningsprosjekter.

Symposiet kostet 26 000 Nkr. Ministerrådet vil også i det fortsatte stimulere samarbeidet på det psykososiale området, og det er for 1976 bevilget 30 000 Nkr til fortsatt symposievirksomhet.

5.5 *Scandinavian Journal of Work, Environment and Health*

Ministerrådet har i 1975 støttet tidskriftet *Scandinavian Journal of Work, Environment and Health* med 75 000 Nkr til utgifter i forbindelse med publiseringen.

Tidskriftet er et engelsk-sproglig, samnordisk tidskrift som behandler arbeidsmiljø- og arbeidshelseproblemer. Inneholdet består av undersøkelser som behandler vekselvirkningen mellom arbeid og helse. Artiklene er for det meste rapporter fra vitenskaplige undersøkelser, men også oversiktsartikler. Emneområdene omfatter arbeidsmedisin, toxicologi, epidemiologi, arbeidshygiene, arbeidspsykologi, ergonomi og arbeids sosiologi.

Tidskriftet oppsto fra 1.1.1975 som en fusjon av *Work-Environment-*

Health og Nordisk Hygienisk Tidsskrift, og har siden kommet ut med 4 nummer per år. Abonentmassen har steget kraftig fra 1974 og tidsskriftet distribueres nå til 32 land. Ministerrådet har bevilget 65 000 Nkr til tidsskriftet i 1976.

5.6 Virksomheten fremover

I den fremtidige virksomheten på området arbeidsmedisin/yrkeshygiene vil Ministerrådet fortsatt følge de retningslinier som er gitt på grunnlag av rapporten *NU 7/73* og bygge på de konklusjoner som er trukket av undersøkelsen som ble foretatt i 1974 om det eksisterende samarbeidet. (Undersøkelsen og de konklusjoner som ble trukket er omtalt under avsnitt 4.)

For å videreføre arbeidet med å skape grunnlag for et utvidet konkret samarbeid mellom de yrkeshygieniske enhetene i Norden har Ministerrådet for 1976 bevilget 112 000 Nkr til avholdelse av et antall symposier vedrørende kjemiske analyser, støvproblemer, fysikalsk yrkeshygiene, arbeidsmedisin og for effektivisering av samarbeidet ved det årlige yrkeshygieniske instituttmøtet, samt til visse felles sekretariats-tjenester.

I tillegg vil man videreføre en del av de prosjekter på området som ble gjennomført i 1975 og som er omtalt ovenfor, dvs. grenseverdisamarbeidet, psykososial arbeidsmedisin samt støtte til Scandinavian Journal of Work, Environment and Health.

6. Samarbeid om arbeidervernforskrifter

Ministerrådet opprettet i mars 1974 en nordisk arbeidsgruppe for samarbeid om verneforskrifter. Arbeidsgruppen skulle overveie formene for en effektivisering av det nordiske samarbeidet vedrørende tilsynsmyndighetenes arbeid med verneforskrifter. Som en del av grunnlagsmaterialet for utredningen forelå den ovenfor nevnte enquêterapporten om det pågående nordiske samarbeidet vedrørende arbeidervernforskrifter. Arbeidsgruppen avla rapport til embedsmannskomiteen i februar 1975. Av rapporten fremgikk de konklusjoner man hadde gjort av enquêtesammenstillingen, og det ble satt frem omfattende forslag til organisering av det nordiske samarbeidet på området. Hensikten var å rette opp de svakheter som undersøkelsen hadde vist samt å styrke den overordnede styring av samarbeidet for å oppnå en så effektiv samordning og harmonisering som praktisk mulig.

I mars 1975 vedtok embedsmannskomiteen for arbeidsmiljøspørsmål å opprette en styringsgruppe for samordning og prioritering av arbeidet med verneforskrifter. Styringsgruppen skulle bl. a. videreføre det arbeid som er utført i Nordisk Maskinkomiteé, som man besluttet å oppløse fra 1. januar 1976.

Man anså det hensiktsmessig at arbeidet med forskrifter i Norden så langt som mulig ses i sammenheng med eksisterende forskrifter eller pågående virksomhet vedrørende slike utenfor Norden. For å muliggjøre dette var det behov for en felles dokumentasjonstjeneste. Et prosjektforslag om "*Felles nordisk dokumentasjon vedrørende arbeidervernforskrifter*" var foreslått tidligere og godkjent av Ministerrådet i desember 1974, og styringsgruppen fikk i oppdrag å videreføre dette prosjektet. Prosjektet er satt i verk og pr. 1. september 1975 er det opprettet en dokumentasjonssentral i tilknytning til og som en videreutvikling av det danske arbeidstilsyns dokumentasjonstjeneste. Sentralen forsyner de nordiske lands arbeidstilsyn med ønsket nordisk og internasjonal dokumentasjon vedrørende verneforskrifter.

Kostnadene for prosjektet var i 1975 ca. 67 000 Nkr. De variable kostnader ved bestilling av dokumentasjon debiteres brukeren.

Sentralen danner grunnlag for den samordning av arbeidet med utarbeidelse av forskrifter som er påbegynt under styringsgruppen.

Utarbeidelsen av forskrifter fordeles på landene for at disse senere kan stilles til disposisjon for de øvrige land. Styringsgruppen har fastsatt en omfattende aksjonsplan og utkast til flere forskrifter beregnes foreligge i løpet av 1976. Denne virksomheten bekostes nasjonalt og belastes ikke Ministerrådets budsjett.

Man regner med at såvel bruken av dokumentasjonssentralen som aksjonsplanen for samordning av verneforskrifter vil ekspandere i tiden fremover. Styringsgruppen vil også få til vurdering og behandling saker som angår dens virkeområde. For dokumentasjonsprosjektet er det for 1976 budsjettet med 114 000 Nkr. Den øvrige virksomhet vil etter planen bli bekostet nasjonalt.

Kapitel VII

Miljövårdssamarbete

1. Inledning

Miljövårdssamarbetet omfattar frågor som rör skydd och vård av den yttre miljön. Ministerrådets organ har fortlöpande följt utvecklingen vad gäller internationella och bilaterala åtgärder för att skydda de för de nordiska länderna gemensamma vattenområdena från föroreningar. Projektverksamheten har under året koncentrerats till delområdena avfall, naturvård, buller, luftvård, miljövårdsforskning och miljövårdsutbildning.

På två nya delområden, nämligen produktkontroll och miljödata har utrednings- och planeringsverksamhet påbörjats.

2. Nordisk miljöskyddskonvention

Nordiska miljöskyddskonventionen undertecknades den 19 februari 1974 av miljöministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Samtidigt undertecknades ett tilläggsprotokoll med vissa riktlinjer för konventionens tillämpning. Konventionens syfte och innehåll redovisades i ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 22:a session 1974 (*C 1/1974*).

Konventionen träder i kraft sex månader efter den dag då samtliga parter genomfört de konstitutionella åtgärder som krävs för konventionens ikraftträdande. Sådana åtgärder har hittills vidtagits i Danmark, Norge och Sverige och beräknas komma att vidtagas i Finland före utgången av 1975 (*rek. 4/1972*).

I detta sammanhang vill ministerrådet kommentera ett uttalande av Nordiska rådet vid dess 23:e session 1975 över ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1974. I det uttalande som åsyftas framhåller Nordiska rådet att en plan för harmonisering av i Norden gällande miljöskyddsregler bör komma till stånd (*yttrande nr 4*).

Ministerrådet anser att ett viktigt praktiskt mål för det nordiska samarbetet på miljövärdsområdet är att nå fram till ett närmande av normer och riktvärden samt tillämpning i fråga om utsläpp av vatten- och luftföroreningar, m. m.

Det är i första hand detta som åsyftas när Nordiska miljöskyddskommittén i samband med utarbetande av förslaget till den nordiska miljöskyddskonventionen yttrar att den har anledning anta att de nordiska länderna inom några år kommer att uppställa materiellt tämligen likartade miljöskyddskrav och att miljöskyddskonventionen bygger på förutsättningen att miljöskyddsbestämmelserna i de berörda länderna

kommer att utvecklas något så när parallellt även i framtiden. Också de ändringar i Helsingforsavtalet som vidtogs ungefär samtidigt med under-tecknandet av miljöskyddskonventionen prioriterar samarbete i fråga om normer och riktvärden för miljöskyddet.

Harmoniseringen av miljöskyddsnormerna bör i huvudsak kunna genomföras utan lagändringar, eftersom miljöskyddslagarna i de olika länderna blott på mycket speciella områden innehåller preciserade bestämmelser i fråga om föroreningshalter och dylikt. Genomförandet av enhetliga normer är, åtminstone med den nuvarande uppbyggnaden av ländernas miljöskyddslagstiftning, väsentligen en fråga om tillämpningen av gällande lagar.

Arbetet med att få till stånd likartade normer och riktvärden inom miljöskyddsområdet pågår kontinuerligt i ministerrådets organ. Ett exempel är det arbete rörande bullerfrågor som beskrivs närmare nedan. Även samarbete som primärt inte har till syfte att harmonisera normer och riktvärden har indirekt betydelse härför genom det nära erfarenhetsutbyte som kommer till stånd när tjänstemän och forskare från de nordiska länderna möts.

Ministerrådet anser att en harmonisering av normer och riktvärden och kanske på sikt av miljöskyddslagstiftningen mest ändamålsenligt växer fram genom ett praktiskt arbete på olika delområden.

3. Föroreningssituationen i Östersjön, Öresund, Skagerack och Kattegatt

Föroreningssituationen i de för de nordiska länderna gemensamma vattenområdena påkallar, förutom nationella insatser, såväl bilaterala och nordiska åtgärder som ett samarbete med icke-nordiska strandstater. Nordiska rådet har aktualiserat härmed sammanhängande problem i *rekommendation nr 30/1970* angående åtgärder mot Östersjöns förorening, *nr 21/1971* angående samverkan vid bekämpning av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund, *nr 8/1975* angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. och *nr 9/1975* angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön samt *ytrande nr 2/1974*. Mot denna bakgrund lämnar ministerrådet följande redovisning av de pågående samlingsaktiviteterna.

3.1. Konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjön

Den 22 mars 1974 undertecknades i Helsingfors konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjön av samtliga sju stater runt Östersjön. Konventionens syfte, innehåll, m. m. redovisades i ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 23:e session 1975 (*C 1/1975*).

Arbetet med att omsätta konventionens bestämmelser i praktiken har under året präglats av verksamheten i den vetenskaplig-tekniska arbetsgrupp som den särskilda interimskommisionen tillsatt. I gruppen har

behandlats vetenskapliga och teknologiska problem i samband med genomförandet av konventionen. Bl. a. har kartlagts omfattningen av de föroreningsundersökningar som utförts eller pågår samt vilka undersökningar som planeras. En bibliografi över dessa undersökningar har sammanställts. För närvarande undersöks möjligheterna till en gemensam linje i fråga om uppföljande forskning på området. Vidare har diskuterats frågor om föroreningar från fartyg och luftvårdsforskning.

Interimskommissionen håller i december 1975 ett möte i Helsingfors varvid också ratificeringsläget klarläggs. Hittills har endast Finland ratificerat konventionen.

De nordiska länder som har undertecknat konventionen har sinsemellan ett nära samarbete inom ramen för konventionen.

3.2. Bilateralt samarbete mellan Finland och Sverige rörande föroreningsförhållandena i Bottniska viken

Forsknings- och utredningsarbetet i Finland och Sverige rörande föroreningsförhållandena i Bottniska viken samordnas sedan december 1972 inom ramen för ett samarbetsavtal mellan statens naturvårdsverk i Sverige å ena sidan och havsforskningsinstitutet och vattenstyrelsen i Finland å andra sidan. En enligt avtalet upprättad kommitté (kommittén för Bottniska viken) beslutar vid sitt årliga sammanträde om ettåriga forskningsprogram som omfattar bl. a. gemensam monitoringverksamhet rörande hydrografiska, hydrokemiska och biologiska förhållanden samt gemensamma undersökningar av materialsubstansen i Bottniska viken. Vid sammanträdet i Stockholm den 14 januari 1975 beslöts vidare bl. a. tillsätta en arbetsgrupp för att utarbeta ett långsiktigt forskningsprogram för Bottniska viken inom samarbetsavtalets ram.

3.3 Avtalet mellan Danmark och Sverige för att skydda Öresund mot föroreningar

Avtalet mellan Danmark och Sverige för att skydda Öresund mot föroreningar undertecknades den 5 april 1974 (jfr C 1/1975 s. 108). Avtalet har ratificerats av båda parter.

Den dansk-svenska kommissionen som har upprättats för att övervaka genomförandet av avtalet har haft två möten under året. Ett särskilt tekniskt utskott har tillsatts.

3.4. Dansk-svenska undersökningar i Öresund, Bälthavet och Kattegatt

Ett danskt forskningsprojekt rörande vatten- och materialomsättningen mellan Östersjön och Nordsjön påbörjades i augusti 1974. Mätningar utförs för att få information om fysiska, kemiska och i mindre omfattning även biologiska processer i dessa farvatten att användas vid bedömning av vilka effekter utsläpp av avloppsvatten m. m. har på ifrågasvarande vattenområden. Man önskar vidare öka kunskaperna om de

processer som styr vatten- och materialomsättningen genom de danska sunden. De danska mätningarna koncentreras till Öresund och Bälthavet, men projektet som helhet är samordnat med motsvarande svenska undersökningar i Bornholmssundet, Öresund och norra delen av Kattegatt. Metoder och tidpunkter för de danska och svenska mätningarna är samordnade. Resultaten kommer att offentliggöras i en gemensam dansk-svensk publikationsserie. En rapport över det första årets mätningar förväntas föreligga i början av år 1976. För att anpassa och samordna undersökningsprogrammen har upprättats en dansk-svensk samarbetsdelegation. Delegationen har hittills haft fyra möten. Härutöver har under år 1975 hållits två dansk-svenska forskarmöten vid vilka undersökningsresultaten samt undersökningsprogrammet för år 1976 diskuterades.

3.5. Övrigt bilateralt samarbete rörande föroreningsituationen i Östersjön

I enlighet med det arbetsprogram som fastställts av den svensk-sovjetiska arbetsgruppen för miljövårdsfrågor har under år 1975 genomförts ett antal expertmöten rörande Östersjöproblemet. Dessa har stått öppna för deltagare från samtliga Östersjöstater.

Den finsk-sovjetiska s. k. Finska viken-kommittén har sammanträtt ett antal gånger under året och fortsatt behandlingen av de tekniska frågorna i anslutning till mätningen av den biologiska primärproduktionen i Finska viken. Vidare har diskuterats eventuella projekt rörande bl. a. luftföroreningsproblem, skadliga ämnen samt fiskerinäringen inom området. Dessutom har parterna utbytt erfarenheter om oljebekämpningens teknik och organisation.

3.5. Föroreningar från fartyg

En undersökning har utförts om bestämmelserna i de nordiska länderna rörande föroreningar från fartyg. Därvid har kunnat konstateras att 1973 års IMCO-konvention och 1974 års Helsingforskonvention innebär långtgående harmonisering av ifrågavarande nationella bestämmelser. Samtliga nordiska länder har infört eller är i färd med att införa långtgående bestämmelser i syfte att förhindra föroreningar från fartyg.

Förhållandena i vad avser nedskräpning som härrör från färjor i trafik mellan de nordiska länderna har också undersökts. Därvid framkom att flertalet rederier med fartyg i färjetrafik mellan de nordiska länderna har utfärdat anvisningar om att det fasta avfallet skall förvaras ombord och avlämnas i land.

3.6. Verksamheten under år 1976

Ministerrådet kommer liksom hittills att fortlöpande följa den verksamhet som bedrivs i ovan behandlade bilaterala och andra sammanhang samt i mån av behov ta initiativ till samarbetsåtgärder. Under år

1976 kommer ministerrådet bl. a. att — som en uppföljning av en under år 1975 genomförd förstudie — arrangera ett symposium om för-
oreningssituationen i Skagerack och Kattegatt (jfr. punkt 7 nedan).

4. Avfall

Samarbetet rörande avfallsfrågor som bedrevs under ministerrådet åren 1973—1974 har redovisats i särskild rapport (*jfr C 1/1975 s. 110*). En särskild arbetsgrupp för avfallsfrågor tillsattes i januari 1975 med uppgift att fortlöpande följa utvecklingen rörande nya typer av anläggningar för behandling av kommunalt avfall (bl. a. hushållsavfall) med sikte på att insamla och distribuera information om driftserfarenheter, ekonomi och miljöförhållanden. Möjligheterna för nordiskt samarbete vad gäller anläggningar för behandling av problemavfall (bl. a. kemiskt avfall) skall närmare undersökas. Gruppen skall även ombesörja att informationsutbyte sker på ett tidigt stadium i samband med etablering och utbyggnad av anläggningar för behandling av problemavfall. En lista över behandlingsmöjligheter i Norden av problemavfall skall upprättas och kontinuerligt ajourföras.

Frågan om en central informationsordning för problemavfall, avseende bl. a. information om behandlingsutbud, priser, tullfrågor, transportföreskrifter etc. skall närmare utredas.

Inom återvinningsområdet skall förutsättningarna undersökas för och eventuellt konkreta förslag utarbetas till gemensamma nordiska forsknings- och utvecklingsprojekt i syfte att öka möjligheterna att utnyttja avfall.

Överenskommelse har träffats med de nordiska industriförbundens miljövårdskommitté, som är huvudman för Nordiska avfallsbörsen, varigenom avfallsbörsen åtagit sig att svara för insamling och distribution av information rörande bl. a. behandlingsanläggningar (kapacitet, priser, etc.), transportföretag, tullbestämmelser och transportföreskrifter. Verksamheten finansieras under år 1976 genom medel från Nordiska industrifonden.

Under år 1975 har utförts två utredningar på avfallsområdet genom medel från ministerrådets budget. Genom den ena utredningen har framskaffats uppgifter om mängder och sammansättning av avfallstyper inom färg- och lackindustrin. I en annan utredning har kartlagts mängder och alternativa former för disponering av rester (slagg, aska, m. m.) från förbränning av fast kommunalt avfall. Vidare har genomförts en förstudie om alternativa organisationsordningar för transport och behandling av problemavfall. Arbetet med en nordisk ordlista över avfallstermer har påbörjats.

Totalt har ministerrådet anslagit 171 000 Nkr för samarbetet på avfallsområdet under år 1975.

Under år 1976 kommer insatserna på avfallsområdet bl. a. att avse fortsatta samarbetsåtgärder i fråga om kommunalt avfall och problemavfall. Ministerrådet har anslagit medel för att genomföra en studie av ett antal valda anläggningar i Norden omfattande olika behandlingsmetoder för kommunalt avfall. Projektet syftar till en skrift för dem som planerar, beslutar och genomför kommunernas avfallshantering. Den under år 1975 utförda utredningen om alternativa organisationsordningar för transport och behandling av problemavfall kommer efter utvärdering att ligga till grund för diskussioner om konkret nordiskt samarbete. Särskild utredning kommer att göras för att kartlägga samarbetsmöjligheterna i återvinningsfrågor. Det under år 1975 påbörjade arbetet med en nordisk ordlista på avfallsområdet fortgår och beräknas avslutas under år 1976.

Totalt har ministerrådet anslagit 123 000 Nkr för samarbetet på avfallsområdet under år 1976.

5. Buller

5.1. Trafikbuller

Under hösten 1974 gjordes i en särskild utredning en genomgång av lämpliga samarbetsåtgärder på bullerområdet. En av utgångspunkterna för utredningsarbetet har varit Nordiska rådets *rekommendation nr 11/1974* om begränsning av trafikbuller. I samband härmed gjordes en genomgång av frågor rörande emission och immission av trafikbuller såväl vad gäller normer som forsknings- och undersökningsverksamhet. I utredningsrapporten aktualiserades bl. a. frågan om en harmonisering och skärpning av gränsvärdena för emission av buller från motorfordon. Frågan övervägs för närvarande i ministerrådets organ. I utredningen förordades vad gäller forskning och utredningsverksamhet en prioritering till de tre samarbetsområdena mätmetoder, beräkningsmetoder samt effekter av buller på människan.

Samarbetsmöjligheterna på dessa områden har undersökts närmare. En kartläggning av pågående och planerad forskning i Norden har gjorts. Förslag till två konkreta samarbetsprojekt har utarbetats rörande dels en gemensam nordisk modell för beräkning av trafikbuller, dels ett forskarseminarium avseende bullers biologiska effekter.

Planeringsarbetet på trafikbullerområdet har vidare avsett utarbetande av förslag till projekt rörande metoder för mätning av bullerimmission från vägtrafik. Vidare undersöks lämpliga samnordiska projekt för andra trafikmedel än vägtrafik, i första hand flyg. Nämnade projekt är tänkta att genomföras med början år 1977.

Ministerrådet har för år 1976 beviljat 297 000 Nkr för det föreslagna projektet angående beräkningsmodell för trafikbuller samt 15 000 Nkr för att genomföra det föreslagna seminariet. Arbetet med beräkningsmodellen kommer att pågå även under våren 1977.

5.2. Buller från industriell utrustning

Under år 1975 har utförts utredningar om tekniska och andra förhållanden som underlag för emissionskrav för fläktar och portabla kompressorer. Förslag till emissionsbestämmelser för nämnda två typer av utrustning har utarbetats. Utredningsrapporterna har överlämnats till vederbörande nationella myndigheter tillsammans med förslagen till emissionsbestämmelser, som ett underlag vid utfärdande av nationella bestämmelser.

Verksamheten kommer att bedrivas vidare enligt följande program:

Ett projekt i syfte att kunna fastställa emissionsgränser för transportabla kompressorer i form av ljudeffektnivåer kommer att genomföras. Tekniska och ekonomiska utredningar för ytterligare typer av bullrande industriell utrustning skall genomföras. Om möjligt skall förslag till emissionsföreskrifter utformas.

Förslag till fortsättningsprojekt i syfte att vidareutveckla och skärpa emissionsbestämmelserna för fläktar och kompressorer skall utarbetas.

Ministerrådet har beviljat 58 000 Nkr för nämnda verksamhet under år 1976.

6. Miljövårdsutbildning

I januari 1974 tillsattes en arbetsgrupp för miljövårdsutbildning (*jfr C 1/1975 s. 111*). Rapporten avlämnades i juni 1975.

Arbetsgruppens uppgift har varit att mot bakgrund av tidigare kartläggande utredning utförd år 1973, vidtaga åtgärder och framlägga förslag avseende vissa angivna förhållanden; registrering och katalogisering av läromedel (skolan), lärarutbyte, lärarkonferenser, läromedel (högre utbildning), vidare- och efterutbildning, forskarutbildning, översikt över undervisningsutbudet (samtliga undervisningsnivåer).

Tyngdpunkten i rapporten ligger på andra utbildningsnivåer än skolan och gymnasiet. Beträffande samarbetet på skolans och gymnasiets område konstateras att åtgärder vidtagits eller planeras inom ramen för det nordiska kultursamarbetet. Vissa kompletterande synpunkter och förslag ges till detta arbete bl. a. vad gäller pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete och förstärkning av informationsutbytet.

Förslag till ämnen för samnordiska vidare- och efterutbildningskurser framläggs i rapporten. Förslag till nordiska forskarkurser har utarbetats. Härutöver föreslås bl. a. att frågan om samarbete vad gäller forskarutbildning på specialiserade områden av miljövården övervägs inom ramen för det fortsatta samarbetet på miljövårdsutbildningens område.

Det konstateras att det finns behov av att i större utsträckning än tidigare kunna anlita lärarkrafter från annat nordiskt land. Vissa existerande administrativa och ekonomiska hinder redovisas. Förslag till åtgärder framläggs för att reducera dessa hinder.

Det föreslås att en nordisk konferens om utbildning vid universitet och högskolor hålls i Lund i juni 1976. Förslag till detaljerat program, innehåll samt kostnadsberäkning framläggs.

I rapporten redovisas viktigare internationella aktiviteter på miljö-
vårdsutbildningens område inom bl. a. UNEP och UNESCO. Åtgärder
föreslås i syfte att åstadkomma ökat samnordiskt agerande i förhållan-
de till dessa internationella aktiviteter.

Slutligen lämnas förslag till hur det nordiska samarbetet på miljö-
vårdsutbildningens område kan inpassas i ministerrådets organisations-
struktur. Ifrågavarande samarbetsfrågor bör enligt förslaget huvudsak-
ligen administreras av ministerrådet (kultur- och undervisningsminist-
rarna) med underlydande organ. Vissa vidare- och efterutbildningsfrå-
gor med yrkesanknytning föreslås dock kunna administreras av minister-
rådet (miljöministrarna).

Det föreslås vidare att en rådgivande grupp för miljö-
vårdsutbildning knyts till ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.
Gruppens uppgifter föreslås omfatta högre utbildning, dvs. universitet,
högskolor, vidare- och efterutbildning, forskarutbildning.

I särskilda bilagor till rapporten finns bl. a. en översikt över miljö-
vårdsutbildning vid universitet och högskolor samt en bibliografi över
litteratur som används vid universitet och högskolor. Dessa två bilagor
har publicerats.

Rapporten remissbehandlas under hösten 1975.

7. Miljö- vårdsforskning

I augusti 1974 avlämnade ämbetsmannakommitténs för miljö-
vårdsfrågor samordningsgrupp för miljö-
vårdsforskning ett förslag till organi-
sationsstruktur för det nordiska samarbetet på miljö-
vårdsforskningens område. Förslaget innebar bl. a. att ministerrådet och ämbetsmanna-
kommittén för miljö-
vårdsfrågor skulle överta ansvaret för och finan-
sieringen av den verksamhet på miljö-
vårdsområdet som bedrivs av
NORDFORSK. Efter beredning tog ämbetsmannakommittén slutlig
ställning till förslaget vid sitt möte i februari 1975. Kommittén ansåg
att den lämpligaste organisationslösningen vad gäller det nordiska sam-
arbetet på miljö-
vårdsområdet är att ansvaret för och finansieringen av
ifrågavarande verksamhet är samlat under en huvudman. Kommittén
kunde dock konstatera att det då inte fanns förutsättningar att genom-
föra den organisationslösning som föreslagits av samordningsgruppen.

Under år 1975 har med medel från ministerrådets budget genomförts
tre förstudier för att utröna samarbetsmöjligheterna rörande miljöpro-
ver, genbanker samt föroreningsituationen i Skagerack och Kattegatt.

I förstudien om miljöprover har undersökts förutsättningarna för att
inleda ett nordiskt samarbete rörande gemensamt utnyttjande av prover

för miljövårdsforskning, dvs. prover från mark, vatten, luft och biologiskt material som lagras över längre tid för att möjliggöra jämförelser av miljösituationer vid olika tidsperioder. Förstudien kommer att följas upp med ett pilotprojekt under 1976 avseende prover från biologiskt material. Syftet med projektet är att ange lämpligt biologiskt material att bevara för framtiden samt utarbeta informationsrutiner för att underlätta materialets utnyttjande inom Norden. Ministerrådet har beviljat 77 000 Nkr för nämnda pilotprojekt.

I en särskild rapport har sammanfattats de kunskaper som finns om föroreningsituationen i Skagerack och Kattegatt och av pågående forsknings- och undersökningsverksamhet i området. Synpunkter på lämpliga samarbetsåtgärder har lämnats.

Ministerrådet har beviljat 41 000 Nkr för att följa upp denna förstudie genom ett symposium med syfte att utarbeta konkreta förslag till samarbetsåtgärder vad gäller forsknings- och undersökningsverksamhet rörande föroreningar i Skagerack och Kattegatt. Symposiet planeras att hållas i Göteborg hösten 1976.

En förstudie för att utröna förutsättningarna för nordiskt samarbete i fråga om genbanker har påbörjats och beräknas vara avslutad före utgången av år 1975.

Rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning har behandlats av ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor. Ministerrådet har ännu ej avslutat behandlingen av frågan.

Verksamheten under år 1976 på miljövårdsforskningens område kommer bl. a. att avse uppföljning av de tre ovan berörda projekten, d. v. s. miljöprover, Skagerack och Kattegatt samt genbanker. Under året kommer vidare att omprövas inriktning och former avseende samarbetet på miljövårdsforskningens område under ministerrådet.

Totalt har ministerrådet anslagit 118 000 Nkr för samarbetet på miljövårdsforskningens område under år 1976.

8. Luftvård

Nordiskt samarbete på luftvårdsområdet har av Nordiska rådet aktualiserats genom *rekommendation nr 3/1972* angående åtgärder mot vissa luftföroreningar.

Under år 1975 har startats ett projekt som har till syfte att utarbeta lämpliga metoder att användas i ett internationellt regionalt övervaknings- och utvärderingsprogram för luftföroreningar i Europa. En rekommendation om att upprätta ett sådant program ingår i slutakten från konferensen om samarbete och säkerhet i Europa, vilken undertecknats i Helsingfors i juli 1975. Inom FN:s ekonomiska kommission för Europa har påbörjats förberedelser för programmet.

Ovannämnda program för Europa innebär en utvidgning av det samarbete som sedan år 1970 ägt rum inom OECD rörande spridning av svaveldioxid dels genom att samarbetet avses omfatta även europeiska länder som inte är med i OECD, dels genom en utökning av antalet förorenade ämnen med bl. a. nitrogenoxid och partiklar.

Möjligheterna att få till stånd ett övervakningsprogram av den här avsedda omfattningen är till stor del beroende av att det finns lämpliga mätmetoder att använda. I det inledningsvis nämnda projektet går de nordiska länderna samman för att utarbeta och testa metoder, vilka sedan kan presenteras för övriga europeiska länder som ett bidrag att påskynda upprättandet av ett europeiskt övervakningssystem för luftföreningar. Ett annat syfte med projektet är att bidra till upprättandet av de nordiska ländernas delar av det europeiska systemet.

Projektet leds av en grupp under ämbetsmannakommittén för miljö-
vårdsfrågor. Sekretariatsfunktionen sköts av Norsk institutt for luftforskning. Flera forskningsinstitut och laboratorier i de nordiska länderna medverkar i programmet.

Under år 1975 har prioriterats arbetet med att testa och förbättra ett antal metoder för analys av prover tagna vid markstationer. Vidare skall testas provtagningsmetoder från flyg. Under år 1975 har även påbörjats arbete för att utröna lämpligt stationsnät i Norden för det europeiska övervakningssystemet.

Enligt planerna skall en betydligt större satsning göras under åren 1976 och 1977 på flygprovtagning. Ministerrådet har till projektet beviljat 150 000 Nkr för år 1975, 300 000 Nkr för år 1976.

9. Naturvård

På naturvårdsområdet har under år 1975 arbetet fortsatt rörande naturgeografisk regionindelning, hotade naturtyper och djur- och växtarter samt metoder för landskapsanalyser. Arbetet bedrivs som tre skilda projekt.

Ett preliminärt regionindelningsförslag baserat på växtgeografiska kriterier och omfattande ett femtiotal regioner har utarbetats. Ett slutligt förslag beräknas föreligga våren 1976.

Inom ramen för arbetet rörande hotade naturtyper och djur- och växtarter har upprättats en preliminär lista över 35 arter av däggdjur, fåglar och kräldjur som bedöms vara utrotningshotade i Norden. Arbetet med att utarbeta s. k. datablad innehållande uppgifter om dessa arter har påbörjats. Arbetet med att insamla uppgifter beträffande kärlväxter som är hotade har påbörjats. Drygt 50 växtarter har valts ut för dessa undersökningar. Arbetet rörande andra djur- och växtarter, liksom arbetet med hotade naturtyper, kommer att baseras på den naturgeografiska regionindelningen som är under utarbetande (*jfr ovan*).

Inom ramen för arbetet med hotade naturtyper kommer Nordiska rådets *rekommendation nr 28/1974* angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse att behandlas. Detsamma gäller en rapport om viktiga våtmarker i Norden som tidigare utarbetats i samarbete mellan naturvårdsmyndigheterna i de nordiska länderna.

Arbetet med att sammanställa erfarenheterna rörande metoder för landskapsanalyser har påbörjats. Uppgifterna skall ställas samman till en skrift som även skall innehålla förslag till framtida samarbetsåtgärder/projekt rörande forskning och utveckling. Som ett särskilt pilotprojekt har påbörjats en studie av fåglar som indikatorer i landskapsanalyserarbetet.

En särskild utredning har utförts i anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 26/1973* angående likartade bestämmelser om terrängående motorfordon. Av utredningen framgår att det i Finland, Norge och Sverige övervägs ny eller ändrad lagstiftning rörande bruket av motorfordon i terräng och att föreliggande lagförslag innebär en skärpning jämfört med nu gällande bestämmelser.

Behov av en harmonisering av bestämmelserna anses inte föreligga. Vid tillämpningen av de nationella lagarna bör emellertid eftersträvas en likartad reglering i gränstrakterna. Ifrågavarande utredning har överlämnats för beaktande i det nationellt pågående lagstiftningsarbetet rörande körning i terräng med motordrivna fordon.

För den fortsatta verksamheten med ovan nämnda tre projekt under år 1976 har ministerrådet anslagit totalt 185 000 Nkr.

10. Produktkontroll

En arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att undersöka intresse och förutsättningar för ett förstärkt nordiskt samarbete på området produktkontroll. Huvudvikten skall läggas vid kontroll av kemiska produkter. Om förutsättningar för ett förstärkt samarbete bedöms föreligga skall gruppen dels utarbeta ett program för samarbetet (inriktning, innehåll, former), dels utarbeta ett begränsat antal förslag till konkreta samarbetsprojekt. Rapport skall avlämnas senast den 1 september 1976.

11. Miljödata

En arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att närmare undersöka intresse och förutsättningar för ett samarbete om miljöinformation samt utarbeta förslag till samarbetsåtgärder inklusive förslag till särskilda projekt att finansieras över ministerrådets budget. Rapport härom skall lämnas senast den 1 april 1976.

Vidare skall övervägas och så långt möjligt genomföras en nordisk samverkan om praktiska insatser i frågor om miljöinformation inom

internationella organisationer, bl. a. inom UNEP, ECE och OECD. Särskilt bör beaktas samverkansmöjligheter vad gäller arbetet med International Referral System for Sources of Environmental Information (IRS) inom UNEP.

Ministerrådet har beviljat 223 000 Nkr för år 1976 för att genomföra ett projekt rörande karakterisering av miljödata, m. m.

12. Övrigt

Bland övriga åtgärder kan nämnas att ministerrådet för år 1976 beviljat 35 000 Nkr för en studie av lagstiftning och administration på miljövårdsområdet i Norden. Tyngdpunkten skall ligga på miljöskydds-, produktkontroll- och naturvårdslagstiftningen. Även relevanta delar av exempelvis byggnads- och planeringslagstiftningen samt jakt- och fiskelagstiftningen avses behandlas.

Kapitel VIII

Handels- og valutapolitisk samarbeid

1. Markedsspørsmål

Tollavviklingen mellom de nordiske land og EF har fortsatt etter den vedtatte plan. For Danmark, som medlem av EF, er tollsatsene fra 1. januar 1975 redusert til 40 % av basistollsatsene, og en ny reduksjon **på 20 % vil finne sted 1. januar 1976.** EF's landbruksordninger har for Danmark vært i kraft siden 1. april 1973. For de øvrige nordiske land er likeledes tollene redusert til 40 % av basistollsatsene (Island 50 %) fra 1. januar 1975 for industrivarer, og tollreduksjon vil finne sted 1. januar 1976 med ytterligere 20 % (Island 10 %). For visse varer (følsomme varer) gjelder særlige regler (bl. a. forlenget avtrappingstid) for Finland, Norge og Sverige. Når det gjelder EF's tollinnrømmelser overfor Island på fiskeproduktområdet, er disse fortsatt ikke trådt i kraft idet de er betinget av tilfredsstillende løsninger på problemene i forbindelse med utvidelse av den islandske fiskerigrense. Som følge herav har Islands frihandelsavtale med EF ikke nådd den balanse som var tilsett med hele avtalekomplekset.

Færøyenes spesielle ordning med EF som trådte i kraft 1. september 1974, fortsetter og tollene for industrivarer ble 1. januar 1975 senket til 40 % ved import til EF. Ytterligere reduksjon til 20 % vil finne sted 1. januar 1976. For fisk gjelder en særlig ordning. Etter ønske fra Danmark vil de nordiske land gi tollfrihet for de fleste eksportvarer av betydning for Færøyene.

Fra 1. januar 1976 vil det bare gjenstå 20 % av basistollsatsene i handelen mellom de nordiske land og EF, (for Islands import 40 %), samtidig som tollfriheten fortsetter mellom nåværende og tidligere EFTA-land unntatt for de relativt få varegruppers vedkommende hvor EF's regler for industrivarer ikke svarer til EFTA's jfr. nedenfor. Fra 1. juli 1977 skall tollene være avviklet i sin helhet med unntak for visse varer med forlenget tollavvikling. For Islands import fra EF er tollavviklingen forutsatt avsluttet 1. januar 1980.

Pågående samarbeid

Gjennom de nordiske handelssjefer (de sjefstjenestemenn i de nordiske utenriksforvaltninger som har ansvaret for handelspolitiske spørsmål), den nye embetsmannskomite for handelspolitiske spørsmål eller ved andre kontakter følger de nordiske land utviklingen i avtalene med

EF. Praktiske løsninger søkes enten gjennom å innvirke på utformingen av EF's regler eller ved samordnet gjennomføring av tiltak i de enkelte nordiske land.

I tidligere årsrapporter ble det pekt på de problemer som EF's trafikksikringsordning kunne medføre dersom man måtte gjennomføre kontroll mellom Danmark og de øvrige nordiske land. De nordiske lands drøftelser med EF medførte at trafikksikringskontrollen fra mai 1974 ble opphevet såvel innen EF som mellom EF og Norden med unntak av kontroll av franskregistrerte biler. Også denne kontroll er nå opphevet.

På kull- og stålområdet trådte den svenske avtalen med CECA i kraft fra 1. januar 1974 og den finske og norske fra 1. januar 1975. De nordiske land har således gjennomført prisregler tilsvarende CECA's på sine markeder. Etter drøftelser mellom finske, norske og svenske myndigheter er de nasjonale regler utformet slik at de i alt vesentlig har samme innhold. Representanter for de myndigheter som har ansvaret for administrasjon av avtalen i hvert enkelt land, har løpende samråd om gjennomføringen av bestemmelsene.

Forhandlinger har vært ført om nye tollkvoter for import til Danmark av herdete marine- og fiskeoljer med opprinnelse i Norge og Sverige. Som følge av den endrede (gunstigere) forsyningssituasjon i EF i 1975 i forhold til tidligere, lyktes det ikke å oppnå tilslutning til samme tollkontingentordning som i 1974, men EF's råd vedtok 24. juni 1975 å åpne en fellesskapstollkontingent på ca. 6 200 tonn for visse spesialkvaliteter innenfor hvilken tollsatsen for herdet fett for kalenderåret 1975 ble nedsatt fra 17 % til 10 %.

Danmark er tildelt 2 700 tonn og Storbritannia 3 000 tonn av fellesskapskontingenten som pålegges en toll på 6 % (60 % av 10 %) i det omfang importen finner sted fra EFTA-land.

Tilskyndet av Danmark har EF i 1975, som i 1974, arbeidet videre med spørsmålet om en utvidelse av tollfrihetsområdet, slik at dette kan omfatte en rekke bearbejdede landbruksvarer som i EFTA-handelen var og er tollfrie. Saken er komplisert og det holdes nær kontakt mellom berørte nordiske land om dette spørsmål, idet det er enighet om at nye tollmurer mellom Danmark og de øvrige nordiske land bør unngås.

De nordiske drøftinger om opprinnelsesreglene i avtalene med EF og i EFTA-konvensjonen har fortsatt. EFTA's ekspertkomité for opprinnelsesregler og tollspørsmål har fortsatt gjennomgåelsen av opprinnelsesreglene. EFTA-landene har utarbeidet en rekke endringsforslag når det gjelder disse reglene. Enkelte av forslagene gjelder spesifikke produkter og grupper av produkter, mens andre er av mer generell natur, bl. a. et alternativt prosentkriterium. Forslagene er lagt fram for Fellesskapet i mars 1975. Det holdes regelmessige nordiske konsultasjoner som forberedelse til møter i EFTA og EF.

Ministerrådet legger vekt på at samarbeidet om løsning av praktiske problemer i forholdet til EF-landene fortsetter.

Ministerrådet vil også følge utviklingen i den nordiske samhandel og drøfte tiltak som kan utvikle handelen.

2. Gjensidig godkjenning av testresultater (Rek.nr. 15/1974)

Som nevnt i forrige års rapport er de nordiske land enige om at man må søke å nytte de kontakter som er mulige for å nå lengst mulig i en samordning og godkjenning av testresultater for å lette internasjonal handel. Nordiske land deltar dessuten aktivt i EFTA's arbeid for å få nye områder inn under ordningen med gjensidig godkjenning av testresultater og kontroll. Tidligere er slike avtaler sluttet for trykkbeholdere, farmasøytiske produkter, skipsfartsutstyr, landbruksmaskiner og traktorer og gassutstyr. De nye områder gjelder heisutstyr og varmeapparater for flytende brensel. EFTA-ordningene er åpne for andre land og Danmark deltar i samtlige. Også andre land utenfor EFTA har vist interesse i å delta i enkelte av disse konvensjoner.

3. Samråd vedrørende eksportkreditter (Rek. nr. 16/1974)

Internasjonale forhandlinger om harmonisering av vilkårene for offentlig støttede eksportkreditter fortsetter. Det forhandles fortsatt om den såkalte gentleman-avtale som vedrører eksportvilkår generelt og som bl. a. tar sikte på en avtale om minimumsrente og maksimale kredittider ved eksport av kapitalvarer. Særskilt kan nevnes arbeidet i OECD, der Danmark, Finland, Norge og Sverige samarbeider med andre stater for å motvirke tendenser til anvendelse av offentlige støtte-tiltak på eksportkredittområdet, som bl. a. kan føre til forvridning av handelen.

4. Forenkling av prosedyrer i internasjonal handel (Rek. nr. 31/1970)

De nordiske handelsprosedyrekomitéer drøfter i fellesskap bl. a. utviklingen i arbeidet i de enkelte land, nordisk samarbeid i forhold til de internasjonale organisasjoner samt spørsmål om fordeling av aktuelle arbeidsoppgaver i de internasjonale organisasjoner mellom landene. Et større nordisk prosjekt vedrørende datatransmisjon i internasjonal handel er i gang med støtte fra Ministerrådets budsjett. Arbeidet ledes av en egen prosjektgruppe og er fordelt på de enkelte nordiske land. Det er hittil bevilget 150 000 nkr til prosedyrekomitéenes prosjekter.

5. Det nordiske GATT-samarbeidet (Rek. nr 13/1973)

Regelmessige møter mellom embetsmenn i de ministerier i de nordiske land som har ansvaret for GATT-forhandlingene fortsetter. På møtene orienterer de enkelte land hverandre om de interne opplegg i forbindelse med forberedelser til forhandlingene, utveksling av opplysninger om andre lands holdninger og drøftelse av felles opptreden under møtene i Genève.

Danmark deltar fullt ut i de forberedende møter, selv om Danmark som medlem av EF ikke kan opptre sammen med de øvrige nordiske land i forhandlingene. Det er besluttet å fortsette den nordiske ordning med forhåndskonsultasjoner ved tollendringer.

6. Nordisk samarbeid innenfor andre internasjonale organisasjoner på det handelspolitiske område

I stor utstrekning blir de nordiske lands opptreden koordinert gjennom felles forberedelser, felles uttalelser og innlegg. Samarbeidet drøftes regelmessig i møte mellom handelssjefene der man også drøfter bilaterale handelsspørsmål og i embetsmannskomiteén for handelspolitiske spørsmål. Det er besluttet å ha en nordisk samordning av forberedelsene til UNCTAD IV, hvor samarbeidet allerede er innledet, og vedrørende det videre ESK-arbeidet.

7. Samarbeidet mellom de nordiske land på det eksportfremmende område

Den nordiske arbeidsgruppe med representanter for de fem lands eksportfremmende organisasjoner forsetter sitt arbeid. De løpende praktiske arbeidskontakter er økt i omfang og samarbeidet er utdypet bl. a. når det gjelder: utveksling og planlegging av publikasjoner, messe- og utstillingsspørsmål, stormagasinframstøt utenfor Norden, eksporttekniske- og dokumentspørsmål, eksportsamarbeid mellom bedrifter, utveksling av ikke-publiserte informasjoner og utveksling av erfaringer vedrørende selektiv og databehandlet informasjonsdistribusjon.

Samarbeidet mellom de nordiske lands utenriksrepresentasjoner har fortsatt i det siste år.

8. Utviklingen i nordisk samhandel 1974/75

Utviklingen i de nordiske lands utenrikshandel har i siste år vært preget av den internasjonale konjunkturedgang. Fortsatt høye priser på oljesektoren har bidratt til å øke landenes betalingsbalanse-underskudd.

Til tross for den sterke økningen i brenselimporten, har imidlertid den nordiske samhandel beholdt sin andel av totalhandelen, og internordisk handel synes å ha hatt betydning i forbindelse med de vanskelige konjunkturførhold i noen av landene, som har vært avhjulpet i noen

grad av andre av de nordiske lands ekspansive politikk og motkonjunkturtiltak. Nedgang i aktivitetsnivået i visse nordiske land har dog også hatt følgevirkninger i andre nordiske land.

I nedenstående tabeller er det gitt oversikter over nordisk samhandel samt de nordiske lands handel med EFTA, EF og Verden i 1973, 1974 og 1. halvår 1975. Tabell I viser at de nordiske lands handel økte betydelig i 1974, selv om takten ikke var så stor som i 1973 for eksportens vedkommende. Totaleksporten økte med 32 % og importen med 42 % fra foregående år.

Verdimessig har importen økt noe mer enn foregående år, mens takten i eksportøkningen er gått forholdsvis betydelig ned. Den internordiske handel økte betydelig mindre på importsiden enn totalimporten, mens eksportøkningen var noe høyere enn økningen i totaleksporten. Det er særlig import fra land utenfor EFTA og EF som viser betydelig økning (oljeprisene). På eksportsiden er det eksporten til EF-landene som viser svakest stigning. Den nordiske samhandels andel av totalhandelen gikk noe ned for importens vedkommende (fra 23 % til 22 %), mens eksportandelen gikk opp fra 25 % til 26 %. Når det gjelder de enkelte nordiske land, har eksporten til de øvrige nordiske markeder økt mest for Norges vedkommende med 53 %, og Norden avtok 29 % av Norges samlede eksport (25 % i 1973). Den laveste eksportøkning til det nordiske marked viste Island med 3 % og andelen av totaleksporten var bare 12 %. Importandelen utgjorde knapt 28 %. For de øvrige land har det nordiske marked stort sett beholdt sin andel av eksporten (Danmark økning fra 24 % til 26 %, Finland og Sverige uforandret henholdsvis 23 % og 26 %).

Importen fra Norden økte sterkest i Sverige, med 44,5 % (29 % i 1973) og Finland med 44,8 % (39 % i 1973). Den laveste importøkning hadde Danmark med 14,4 % (52 % i 1973).

Handelen i første halvår 1975 er i større grad preget av konjunktursituasjonen og viser større ulikheter for de nordiske land. Importøkningen fortsatte i Sverige, Finland og Norge, med henholdsvis 37 %, 27 % og 26 %, mens importen til Danmark og Island viste en mindre nedgang. Det var likeledes en fortsatt økning i eksporten for alle land unntatt Island. Således viser det islandske underskudd i den nordiske samhandel tegn på ytterligere stigning. Sverige viste den største økning med 24 % (50 % i 1974), mens den islandske eksport gikk ned med 11 %. De nordiske lands andel av handelen holdt seg omtrent på samme nivå som foregående år.

De nordiske lands nettoimport av brenselstoffer økte fra 1973 til 1974 totalt med 135 % (tabell V). Brenselimporten utgjorde i 1974 hele 18 % av den samlede import. Den sterkeste økning i nettoimporten viste Finland med 164 %. For de øvrige land var økningen: Danmark 132 %, Island 125 %, Norge 85 % og Sverige 139 %.

Tabell I. De nordiske lands import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1973 og 1974 og prosentvis endring 1973—1974.
Mill. US-dollar

<i>Import</i>	Fra: Norden			EFTA			EF			Verden			Imp. fra Norden i % av samlet imp. 1974
	1973	1974	%	1973	1974	%	1973	1974	%	1973	1974	%	
Til: DK	1 834	2 099	14,4	2 215	2 485	12,1	3 553	4 509	26,9	7 722	9 917	28,4	21,1
F	1 032	1 495	44,8	1 113	1 588	42,6	1 769	2 491	40,8	4 345	6 806	56,6	21,9
I	105	145	38,1	81	106	30,9	155	235	51,6	354	524	48,0	27,6
N	1 651	2 262	37,0	1 475	2 066	40,0	2 797	3 531	26,2	6 188	8 434	36,3	26,8
S	2 137	3 088	44,5	1 925	2 736	42,1	5 832	8 407	44,1	10 550	15 687	48,6	19,6
Norden	6 759	9 089	34,4	6 809	8 981	31,9	14 106	19 173	35,9	29 159	41 368	41,8	21,9

<i>Eksport</i>	Til: Norden			EFTA			EF			Verden			Eksp. til Norden i % av samlet eksp. 1974
	1973	1974	%	1973	1974	%	1973	1974	%	1973	1974	%	
Fra: DK	1 462	1 971	34,8	1 723	2 262	31,2	2 807	3 292	17,2	6 083	7 694	26,4	25,6
F	904	1 245	37,7	872	1 213	39,1	1 769	2 374	34,2	3 822	5 486	43,5	22,6
I	39	40	2,6	47	75	59,6	112	95	÷15,2	290	329	13,4	12,1
N	1 204	1 846	53,3	955	1 511	58,2	2 204	2 956	34,1	4 651	6 292	35,2	29,3
S	3 167	4 138	30,6	2 625	3 529	34,4	6 103	7 587	24,3	12 102	15 814	30,6	26,1
Norden	6 776	9 240	36,4	6 222	8 590	38,1	12 995	16 304	25,5	26 948	35 615	32,1	25,9

Källa: Nordisk statistisk årsbok

Tabell II. De nordiske lands import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1. halvår 1975 og endring for tilsvarende periode 1974. Mill. US-dollar

Import	Fra: Norden		EFTA		EF		Verden		Import fra Norden
	1. halvår 75	%	1. halvår 75	%	1. halvår 75	%	1. halvår 75	%	i % av total
Til: DK	1 120,5	÷ 5,6	1 325,6	÷ 4,4	2 321,2	÷ 3,7	5 006,8	÷ 5,6	22,4
F	911,8	32,3	965,5	31,4	1 454,5	27,3	3 986,7	27,3	22,9
I	77,5	9,2	55,9	5,5	111,6	7,3	250,3	÷ 0,7	30,9
N	1 484,0	27,2	1 376,0	27,1	2 306,5	37,1	5 200,4	26,4	28,5
S	1 860,1	31,5	1 674,0	32,0	5 234,3	37,4	9 660,8	37,3	19,2

Eksport	Til: Norden		EFTA		EF		Verden		Eksport til Norden
	1. halvår 75	%	1. halvår 75	%	1. halvår 75	%	1. halvår 75	%	i % av total
Fra: DK	1 114,7	11,6	1 261,4	12,0	1 965,3	18,2	4 420,9	14,4	25,2
F	720,1	14,5	694,9	15,0	988,3	÷ 14,6	2 787,7	8,2	25,8
I	15,0	÷ 37,5	45,4	÷ 1,3	36,9	÷ 21,5	153,1	÷ 11,0	9,8
N	1 004,9	16,1	814,1	14,9	1 606,6	20,3	3 319,4	11,1	30,2
S	2 477,1	16,7	2 120,0	19,6	4 077,7	11,8	9 203,1	24,0	26,9

Källa: Nationell statistik

Tabell III. Nordisk samhandel i 1973 og 1974, samt prosentvis endring. Mill. US-dollar

Import	Fra: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1973	1974	%	1973	1974	%	1973	1974	%	1973	1974	%	1973	1974	%	1973	1974	%
Til:																		
DK	—	—	—	232,6	280,6	20,6	22,8	18,7	÷17,9	357,5	439,5	22,9	1 220,9	1 360,2	11,4	1 833,8	2 099,0	14,4
F	135,7	200,8	47,9	—	—	—	6,9	4,8	÷30,4	118,2	202,2	71,0	770,5	1 087,5	41,1	1 031,3	1 495,4	45,0
I	31,6	49,5	56,6	10,3	14,5	40,8	—	—	—	36,4	44,3	21,7	27,0	36,9	36,7	105,3	145,1	37,8
N	395,8	476,7	20,4	177,6	179,9	1,3	4,9	14,6	197,9	—	—	—	1 072,8	1 590,6	48,2	1 651,1	2 261,8	37,0
S	805,6	1 143,3	41,9	600,6	864,2	43,8	6,8	8,1	19,1	724,5	1 072,8	48,0	—	—	—	2 137,4	3 088,4	44,4
Eksport	Til: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1973	1974	%	1973	1974	%	1973	1974	%	1973	1974	%	1973	1974	%	1973	1974	%
Fra:																		
DK	—	—	—	142,2	197,2	38,6	36,4	53,9	48,0	414,8	480,0	15,7	868,6	1 239,7	42,7	1 462,0	1 970,8	34,8
F	163,6	195,2	19,3	—	—	—	9,2	12,7	38,0	156,7	160,9	2,6	574,2	876,7	52,6	903,7	1 245,5	37,8
I	22,4	19,1	÷14,7	5,4	3,9	÷27,8	—	—	—	4,5	10,7	137,8	7,0	6,8	÷0,3	39,3	40,5	3,1
N	352,6	511,3	45,0	116,0	188,8	62,7	35,3	44,0	24,6	—	—	—	700,5	1 102,0	52,3	1 204,4	1 846,1	53,2
S	1 195,3	1 335,0	11,7	803,4	1 118,5	39,2	24,8	35,4	42,7	1 143,2	1 649,1	44,2	—	—	—	3 166,6	4 138,1	30,6

Källa: Nordisk statistisk årsbok

Tabell IV. Nordisk samhandel (eksport fob.) 1. halvår 1975 og prosentvis endring fra foregående år.
Mill. US-dollar

	Til: Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
		%		%		%		%		%
Fra: DK	—	—	108,8	9,9	18,2	÷ 37,2	293,1	27,4	694,6	13,3
F	97,3	÷ 52,5	—	—	5,5	÷ 19,1	125,7	67,6	491,6	10,7
I	5,2	÷ 60,7	2,8	÷ 9,7	—	—	1,8	÷ 77,8	4,5	÷ 2,2
N	259,1	12,6	125,9	27,0	23,2	÷ 7,5	—	—	596,8	17,0
S	718,0	17,1	704,2	38,7	13,1	÷ 20,6	1 041,7	18,0	—	—

Källa: Nationell statistik

Tabell V. De nordiske landes import og eksport af brændsel m.v. i SITC kap. 3 1973—74.
Mill. US-dollar

Import	1973		1974		Procentvis ændring i nettoimport 1973—74	Brændselimport (brutto) i % af samlet import 1974	
	Eksport	Import	Eksport	Import			
827,9	131,2	1 905,5	287,1	132 %	19,2 %	Danmark	
555,8	10,0	1 490,2	46,7	164,4 %	34,3 %	Finland	
28,2	—	63,6	—	125,5 %	12,1 %	Island	
482,9	139,2	1 036,3	401,9	84,5 %	12,2 %	Norge	
1 202,8	108,0	2 826,3	211,4	138,8 %	18,0 %	Sverige	
3 097,6	388,4	7 321,9	947,1	135,3 %	17,7 %	Norden	

Kilde: Nordisk Statistisk Årbog

9. Finansielt og valutapolitisk samarbeid

De nordiske drøftelser om konjunkturutviklingen, budsjettproblemer, beskatningsproblemer m. v. har fortsatt etter tidligere mønster. De nordiske sentralbanksjefer holder også regelmessige møter.

Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål har møtt med regelmessige mellomrom og drøftet finansielle og valutapolitiske spørsmål i relasjon til fremfor alt Valutafondet, men også OECD og andre internasjonale organisasjoner.

I styret for Valutafondet og Verdensbanken med dens underorganisasjoner, Det internasjonale finansieringsinstitutt (IFC) og Det internasjonale utviklingsfond (IDA), er de nordiske land som tidligere representert ved sine felles eksekutivdirektører og deres stedfortredere. Representasjonen roterer mellom de nordiske land. Eksekutivdirektørstillingen i Fondet innehas for tiden av Per Asbrink, tidligere riksbanksjef i Sverige, mens stillingen som eksekutivdirektør i Verdensbanken innehas av departementssjef Jon Sigurdsson fra Island.

Som omtalt i Ministerrådets årsrapport for 1974 ble det den 3. oktober 1974 i forbindelse med Fondets og Verdensbankens årsmøte i Washington D.C., etter forslag av 20-komiteén, vedtatt etablert to nye komitéer, nemlig Interimskomiteén og Utviklingskomiteén.

I Interimskomiteén, som skal være rådgivende for Valutafondets representantskap (Board of Governors) med hensyn til det videre arbeid med reformplanene, samt føre tilsyn med utviklingen av det internasjonale betalingsnettverk, er de nordiske land for den første toårsperiode representert ved Norges finansminister Per Kleppe. Det er meningen at denne komité senere skal avløses av et permanent råd (Council) med en viss besluttende myndighet. Dette kan imidlertid først skje når de nødvendige endringer i Valutafondsavtalen er gjennomført. Utviklingskomiteén, som ble nedsatt av Valutafondet og Verdensbanken i fellesskap, skal drøfte problemene vedrørende overføring av realressurser til utviklingslandene. De nordiske land er representert i komiteén ved den svenske statsråd Kjell-Olof Feldt.

Interimskomiteén har holdt 3 møter i 1975, der man blant annet har drøftet aktuelle internasjonale valutaproblemer, herunder forslag om utvidelse av Fondets utlånsordninger, spørsmål vedrørende den 6. kvoterevisjon i Fondet og valutareformarbeidet, herunder forslag til endringer i Valutafondsavtalen.

I forbindelse med forlengelse av oljefasiliteten for 1975 har Norge forpliktet seg til å låne Fondet valuta tilsvarende SDR 50 millioner.

Av de nordiske land har Danmark, Finland, Norge og Sverige erklært seg villige til å yte bidrag til rentesubsidieringskontoen. Danmark, Finland og Sverige har stilt som vilkår at det er alminnelig tilslutning til ordningen.

På Valutafondets årsmøte fremholdt Finlands sentralbanksjef Koi-visto i et fellesnordisk innlegg at grunnlaget for et økonomisk oppsving foreløpig var svakt og at de større land med sterk betalingsbalansestilling burde gå foran i stimulering av handel og økonomisk aktivitet.

OECD-landene vedtok den 9. april 1975 å etablere et finansielt støttefond på 20 milliarder SDR for å hjelpe medlemsland som er kommet i betalingsvansker som følge av stigningen i oljeprisene. Avtalen vil tre i kraft når den er ratifisert av et visst antall land. Av de nordiske land har pr. 28. oktober bare Danmark ratifisert avtalen.

Kapitel IX

1. Energisamarbejde

1.1. Energisituationen i de nordiske lande

I rapporten om nordisk energisamarbejde (NU 26/74), der fremlagdes af embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik ved årsskiftet 1974/75, findes en udførlig beskrivelse af energisituationen i de enkelte lande som grundlag for en bedømmelse af samarbejdsmulighederne. Imidlertid har udviklingen på dette område selvsagt ikke stået stille i det forløbne år og nedenfor gives derfor en summarisk oversigt over de vigtigste energipolitiske foranstaltninger og hovedtræk af udviklingen i de enkelte lande.

Danmark:

Med skrivelse af 6. maj 1975 fremsendte handelsministeren notatet "udviklingen i energiforbruget og energipolitiske aktiviteter" til folketingets energipolitiske udvalg, idet ministeren fremhævede nogle synspunkter, som regeringen i denne forbindelse lægger vægt på. Han pegede her bl. a. på, at regeringen har fremlagt forslag til lov om elforsyning og forslag til lov om atomlæg. Endvidere påpegedes interessen for leverancer fra norske forekomster af olie og naturgas, og det blev fremhævet, at regeringen tillægger en naturgasforsyning en sådan vægt, at man bør være parat til at fravige de hidtil fulgte principper om ikke at gribe ind i konkurrenceforholdene i energisektoren.

Danmarks deltagelse i Det Internationale Energiagentur blev bindende bekræftet ved afgivelse af erklæring herom den 19. juni 1975.

Ministeriet for Grønland gav i foråret 1975 den første serie koncessioner til efterforskning efter kulbrinter på sokkelområdet ud for Grønlands vestkyst.

Undersøgelserne af uranforekomsterne i Kvanefjeldet i Grønland er fortsat, og forsøg med den udviklede udvindingsmetode vil nu blive foretaget i større skala for at kunne give et rimeligt skøn over metodens anvendelighed.

Handelsministeriets energispareudvalg fik i september 1975 til opgave — ligesom de to foregående år — at gennemføre en kampagne for energibesparelser i den kommende fyringssæson. Kampagnen vil i højere grad end tidligere blive rettet mod specielle forbrugergrupper, og den vil i højere grad motivere til investeringer i energibesparende anlæg og materialer for at opnå mere varige besparelser. Der er afsat 2 1/2 mill. kr. til formålet. Det overvejes at tilrettelægge aktiviteterne over en længere periode end hidtil, hvor de alene har fundet sted i fyringssæsonen.

Organisationen byggecenter har af boligministeriet fået en bevilling på ca. 1 1/2 mill. kr. til i lighed med i 1974/75 at gennemføre en vandreudstilling for energibesparelser i bygninger.

I april 1975 vedtoges en lov om statstilskud til forbedring af ældre beboelsejendomme inden for en ramme af 300 mill. kr. Tilskud blev ydet med 25 % af udgifterne, dog min. 1 000 kr. og max. 4 000 kr.

Som led i det politiske forlig i september 1975 blev der på bygningsområdet vedtaget yderligere tre love med bl. a. energibesparende sigte: en lov, der forhøjede tilskudsrammen på ovennævnte område fra 300 mill. til 500 mill. kr., en lov, der hjemler statstilskud til energibesparende bygningsarbejder i nybyggeri og forbedringer m. v. af erhvervsbygninger (100 mill. kr.) samt en lov, der hjemler tilskud til energibesparende foranstaltninger i statens bygninger for 150 mill. kr. I oktober 1975 genfremsatte regeringen forslag til lov om elforsyning (med visse ændringer) og forslaget til lov om atomanlæg m. v.

Under fremsættelsen af sidstnævnte forslag meddelte undervisningsministeren, at hun i begyndelsen af 1976 agter at træffe foranstaltninger til en forstærket dansk offentlig indsats vedrørende energiforskningen, og at forslag herom vil blive fremsat i forbindelse med forslag om at ændre lovgrundlaget for den virksomhed, atomenergikommissionen varetager.

En interministeriel arbejdsgruppe vedr. energiforskning har i sommeren 1975 foretaget en enquete blandt institutioner og virksomheder, der bedriver energiforskning og -udvikling, og forventes at afgive rapport omkring årsskiftet 1975/76.

Under boligministeriet har et udvalg beskæftiget sig med problemerne vedr. den fremtidige anvendelse af forskellige opvarmningsmetoder (fjernvarme, naturgas, el, individuel opvarmning). Et betydeligt udredningsarbejde forestår, og i udvalgets rapport, der ventes at foreligge omkring årsskiftet 1975/76, vil der blive fremsat forslag til iværksættelse af en række undersøgelser og det videre arbejde på området.

Finland:

I anslutning till sin allmänna näringspolitiska linje, som fastställts den 11.3.1975 för uppnående av en bättre jämvikt i bytesbalansen, utfärdade regeringen den 14.8.1975 anvisningar också om de principer som bör iakttagas vid kreditgivning för investeringar inom energiområdet.

Enligt dessa allmänna anvisningar bör investeringarnas effektivitet förbättras genom att endast företagsekonomiskt synnerligen lönsamma projekt kan komma i fråga såsom kreditgivningsobjekt. Vid bedömningen av projektens förmånlighet bör hänsyn dessutom tagas till de importbehov och nödvändiga tilläggsinvesteringar som vart och ett projekt innebär.

Kreditgivning kan enligt anvisningarna ske för sådana energibesparingsinvesteringar inom industri och fastigheter som kommer att ha en stor avkastning redan på kort sikt eller vilka bidrar till betydande inbesparingar av utländska valutor.

Vidare kan kreditgivning ske:

- för investeringar som syftar till samproduktion av elkraft och värme
- för investeringar som främjar tillgodogörandet av spillvärme
- för regionala värmeanläggningar, dock inte sådana vilkas förverkligande kan utan stor olägenhet uppskjutas
- för investeringar som främjar användningen av torv som energikälla.

För att en överdimensionering av elproduktionskapaciteten skall kunna undvikas, bör man tills vidare enligt huvudregeln avstå från finansiering av nya investeringar i vattenkraftverk, kondenskraftverk, topeffektkraftverk och reservkraftverk.

Byggandet av kraftöverförings- och distributionsnät ävensom finansieringen av deras utbyggnad inskränker sig under nästföljande två år till det nödvändigaste.

Miljövårdsinvesteringar i gamla energianläggningar skall uppskjutas tills vidare i alla de fall då det är möjligt.

Man bör tills vidare avstå från:

- investeringar i utbyggnad av oljeraffinaderier
- vattenregleringsinvesteringar som tjänar enbart energiproduktionen
- bränsleinvesteringar som överskrider den normala bruksreserven för kraftverk
- byggande av beredskapslager för den del som behovet för över tre månader skulle överskridas
- bränsleupphandlingar för beredskapslager, om inte av särskilda orsaker annat följer.

Regeringen har också hösten 1975 inlett en på frivillighet baserad kampanj för inbesparing av energi. Anslaget för ändamålet är sammanlagt 1,5 milj. mark och kampanjen består huvudsakligen av en spar-anvisningsbroschyr till varje hem, annonsering, information genom radio, tv och tidningspress samt läromaterial för skolor.

Island:

Forbruget af elektrisk energi til kraftkrævende industri er i året 1975 gået noget tilbage p. g. a. lavkonjunkturen i aluminiumsmarkedet. Det såkaldte almindelige forbrug er derimod vokset med omkring 12 % (endelige tal foreligger endnu ikke).

I 1975 oprettedes, efter vedtagelse i Altinget, foretagendet Icelandic Alloys Ltd., som ejes til 55 % af den islandske stat og til 45 % af Union Carbide Corporation, USA. Firmaet skal opføre et ferrosiliciumværk i Sydvest-Island, og indgik 1975 en kontrakt med Landsvirkjun om

leverance af 31 MW og 244 GWh/a fastkraft plus en vis gennemsnitlig mængde sekundærkraft.

Udbygning af et 150 MW vandkraftværk i Syd-Island og et 70 MW geotermisk værk i Nord-Island fortsatte i 1975.

Bestræbelserne på at erstatte olie til boligopvarmning med geotermisk energi blev forstræket i 1975 bl. a. ved indköp af nyt boreudstyr og ved foröget ökonomisk stötte til kommuner der önsker at foretage boreriger efter varmt vand. Udbygning af Reykjaviks Fjernvarmenet til nabokommuner sydfor byen fortsatte, og i löbet af 1976 venter man, at ca. 25 000 indbyggere disse kommuner har fået adgang til geotermisk opvarmning. Disse bestræbelser er et led i en plan der går ud på helt at erstatte olie til opvarmningsformål med geotermisk energi og vandkraft. Man håber i dag at få denne plan realiseret tidligt i 1980-erne.

Norge:

Stortinget dröftet i mai i år St.meld. nr. 100 (1973—74) — Energi-forsyningen i Norge i fremtiden. Stortingets flertall sluttet seg i hovedsaken til den energipolitikk regjeringen skisserte i meldingen. En vil allikevel peke på to av de vedtak Stortinget gjorde i denne forbindelse:

1. Regjeringen ble anmodet om å oppnevne et bredt og allsidig sammensatt utvalg for en nærmere vurdering av sikkerhetsproblemene i forbindelse med drift av kjernekraftverk, transport og lagring av de radioaktive avfallsstoffene.

2. Regjeringen anmodes om å foreta en grundig utredning og vurdering av fordeler og ulemper ved bygging av et oljefyrt varmekraftverk som ledd i den fremtidige elektrisitetsforsyning i Norge. Forutsetningen er bl. a. at utredningen vil omfatte vurderinger av ressurs- og miljøhensyn, økonomi og kostnader, lokalisering og hensynet til det alternative bruk av oljeressursene.

Industridepartementet har satt i gang arbeidet med begge disse spørsmålene.

Regjeringen har lagt fram en proposisjon for Stortinget om öking av statskraftprisen til alminnelig forsyning (alle sektorer unntatt kraftkrevende industri) med virkning fra 1.1.76. Stortinget har gitt sin tilslutning til en slik öking av el-prisen under sin behandling av proposisjonen i siste halvdel av november.

I månedsskiftet juni/juli i år la et utvalg oppnevnt 20.9.74 fram for Industridepartementet sin utredning "Om tiltak for energiökonomisering". Departementet vil ta opp til bred vurdering de forslag utvalget har fremsatt.

I begynnelsen av august i år ble det nedsatt et utvalg som skal vurdere hvordan den energiökonomiske forskning i Norge kan styrkes. Utvalget er nå kommet godt i arbeid.

I St.meld. nr. 67 (1975—75) — Norsk industris utvikling og framtid

— heter det bl. a. at Industridepartementet i samråd med andre berørte departementer vil utarbeide en stortingsmelding om den kraftkrevende industris behov for modernisering i årene fremover. Ved ovennevnte drøfting av St.meld. nr. 100 (1973—74) i Stortinget blev det uttrykt ønske om en ny energimelding om 2—3 år. Bl. a. som følge av dette arbeider departementet med en revurdering av prognosene for energiforbruket.

Sverige:

I mars 1975 lade regeringen fram en proposition om energihushållning m. m. (prop. 1975: 30). Propositionen baserades på det omfattande utredningsarbeite rörande energifrågor med særskild tonvikt på kärnkraften som bedrivits i Sverige under senaste åren. Frågan om den framtida energipolitiken var också föremål för en bred medborgardebatt inom studieförbunden och de politiska partierna.

Propositionen, som i allt väsentligt godkändes av riksdagen, anger riktlinjer för energipolitiken fram till mitten av 1980-talet. Det fortsatta planerings- och utredningsarbetet inriktas på att få fram underlag för beslut år 1978 om energipolitiken för återstoden av 1980-talet.

I propositionen betonas vikten av en mer planmessig hushållning med energiresurserna mot bakgrund av bl. a. erfarenheterna från oljekrisen. Detta tar sig uttryck i en strävan att sänka energikonsumtionens ökningstakt från hittillsvarande ca 4,5 % till i genomsnitt 2 % om året t. o. m. år 1985. Målet är att från 1990-talets början kunna hålla konsumtionen på en oförändrad nivå. Det bedöms att detta mål kan uppnås utan att väsentliga samhällsintressen behöver åsidosättas.

Den antagna ökningstakten innebär att tillförseln av energi ökar från 429 TWh år 1973 till 540 TWh år 1985. Oljans andel — inkl. olja för elkraftproduktion — minskar från 73 % till 60 %, medan kärnkraftens ökar från 0 till 12 %.

På förbrukningssidan förutses inom industrin en snabbare ökning än inom hushåll m. m., där möjligheterna till besparingar bedöms särskilt stora. Elkonsumtionen väntas under perioden öka från 77 till 160 TWh, d. v. s. med ca 6 % om året.

Det energipolitiska programmet innefattar statliga insatser inom främst följande områden.

Sparåtgärder. En særskild lagstiftning om energiplanering förbereds, enligt vilken kommunerna skall få ansvar för att upprätta energiplaner. Statliga bidrag lämnas till energibesparande åtgärder i bostäder m. m. och utveckling av energisnåla processer inom industrin. Hittills har ca 1 miljard kr. anvisats. Information och rådgivning till energikonsumenterna intensifieras. Energibeskattning och byggnadslagstiftning kommer att ses över.

Forsknings- och utvecklingsarbeite. Ett treårigt program för energi-

forskning inom en kostnadsram av 366 milj. kr. har fastställts. Ca hälften av programmet inriktas på energibesparande åtgärder.

Elkraftförsörjning. För utbyggnad av vattenkraften har av miljöskäl t. v. satts en gräns vid 66 TWh, dvs. 5 TWh över nuvarande nivå. För att täcka det ökande elbehovet föreslås en fortsatt försiktig utbyggnad av kärnkraft. Utöver tidigare beslutade 11 kärnkraftaggregat tas två aggregat på befintliga lägen i drift, vilket beräknas ge en elproduktion från kärnkraft år 1985 av 63 TWh. Fortsatta utredningar kommer att ske av frågor om kärnsäkerhet, bl. a. bergförläggning av reaktorer och hantering av aktivt avfall. Projektering fortsätter av ett uranverk i Ranstad anpassat till de svenska försörjningsbehoven.

Oljepolitik. En statlig kreditgaranti på 2 miljarder kr. införs för att underlätta finansiering av investeringar i oljeutvinning m. m. Ett statligt oljehandelsbolag bildas, Svenska Petroleum AB. Förberedelser för ett statligt raffinaderiprojekt vid Brofjorden drivs vidare.

Efter riksdagsbeslutet i maj 1975 om energipolitiken har ett antal organ inrättats och utredningsuppdrag lagts ut. Förbrukningsutvecklingen för energi, särskilt elkraft, följs noga med hänsyn till behovet av ytterligare åtgärder i konsumtionshämmande syfte.

1.2. Nordiske udredninger på energiområdet

I det program for energisamarbejdet, Ministerrådet fremlagde med tillægsberetningen til Nordisk Råd af 29. januar 1975 (jfr. Nordisk Råds rek nr. 21/1974) indgik som bekendt en række udredningsopdrag på konkrete områder af energipolitikken. To vigtige specialudredninger, der begge indeholder forslag om et betydeligt antal konkrete samarbejdsprojekter, er allerede færdiggjorte og vil blive publiceret i Nordisk udredningsserie. Det drejer sig dels om udredningen vedrørende samarbejde om energisparing i byggesektoren, der er behandlet nedenfor i kapitel X, dels om udredningen vedrørende samarbejdet om forskning, udvikling og teknologiformidling på energiområdet.

Vedrørende kernesikkerhedssamarbejdet foreligger en fælles redegørelse fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørgsmål og embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik, der er optrykt som bilag til denne beretning. På naturgasområdet ventes omkring årsskiftet at foreligge to foreløbige udredningsrapporter, hvoraf den ene vil beskæftige sig med de muligheder for samarbejde i Nordkalotområdet, der kan vise sig som følge af eventuelle gasfund i kontinentalsokkelen ud for Nordnorge, medens den anden vil indeholde beregninger vedrørende mulighederne for at etablere et fælles transmissionsnet for naturgas i de sydlige dele af Norge, Sverige og Finland samt i Danmark baseret på en forudsætning om, at det senere vil blive muligt at ilandføre naturgas enten i Jylland eller i Møre.

1.3. Udredningen vedrørende fælles forskning, udvikling og teknologiformidling på energiområdet

Til gennemførelse af undersøgelsen vedrørende samarbejdsmulighederne indenfor forskning, udvikling og teknologiformidling på energiområdet besluttede Ministerrådet at lade oprette en særlig ad hoc-komite. Denne komite blev sammensat af repræsentanter for Industrifonden, Nordforsk og Det nordiske kontaktorgan for Atomenergispørgsmål. Arbejdet har været udført i nært samarbejde med nationale kontaktmænd på området og med bistand af to udredningsmænd fra den svenske Ångpanneforening. Endvidere er der under udredningsarbejdet taget kontakt med repræsentanter for de nordiske landes industriforbund og Nordel m. fl. Udredningsarbejdet afsluttedes pr. 1. oktober d. å.

I overensstemmelse med mandatet har arbejdet i stor udstrækning været koncentreret om indsamling og en vis foreløbig bearbejdning af konkrete forslag til samarbejdsprojekter indenfor området.

Herudover indeholder rapporten en kort redegørelse for energisituationen i de enkelte lande samt for landenes energi-FoU-ressourcer og programmer som grundlag for bedømmelse af samarbejdsmulighederne.

Forslagene fordeler sig mellem områderne energiproduktion, energidistribution og energilagring samt energianvendelse, hvortil kommer en øvrigruppe på et fåtal projekter. Området energiproduktion spænder over et meget bredt felt omfattende såvel traditionelle energikilder som de energiformer — f. eks. sol- og jordvarme samt vindenergi — der idag ikke er genstand for systematisk udnyttelse. Når det gælder energidistribution og energilagring, knytter der sig i flere af landene betydelig interesse til udnyttelsen af varmt vand som energibærer bl. a. på baggrund af overvejelserne om øget anvendelse af konventionel eller nuklear modtrykskraft samt spildvarme fra industrien. Rapporten har vedrørende energianvendelse begrænset sig til industriens energiforbrug under hensyn til det parallelt pågående arbejde med projekter vedrørende energisparing i bygninger. I denne gruppe findes bl. a. projekter, der skal tjene til at skaffe bedre indsigt i forskellige industribranchers energibalancer, hvilket udgør en forudsætning for effektive energispareforanstaltninger i disse virksomheder. Endvidere beskæftiger en række forslag sig med genvinding af spildvarme i industrien. Blandt de områder, som fremover kan give yderligere samarbejdsmuligheder, nævnes i rapporten de såkaldte almene energisystemstudier, d. v. s. den forskning der beskæftiger sig med at analysere konsekvenserne af forskellige udviklingsmønstre og politiske beslutninger på energiområdet.

På grundlag af det indsamlede materiale har ad hoc-komiteen fremlagt ca. 60 projektskitser til anslåede samlede omkostninger på 77 mio s. kr., som præliminært anses for egnede.

Rapporten understreger imidlertid, at det materiale, der er samlet, ikke umiddelbart kan danne grundlag for en stillingtagen til det enkelte projekt som sådant. De projekter, der eventuelt udvælges til gennemførelse, skal detailplanlægges forud for en igangsætning, og man bør herunder i samråd med de interesserede parter nærmere vurdere de forventede resultater af de enkelte projekter i forhold til indsatsen ved deres gennemførelse. Det forventes også, at der i den kommende tid vil fremkomme yderligere projektforslag indenfor emneområdet, og at der derfor vil være behov for en løbende vurdering af behov og muligheder for igangsætning af fælles energi-FoU-projekter under hensyntagen til udviklingen på området i og udenfor de nordiske lande.

Ministerrådet, som ikke har haft anledning til at tage stilling til de enkelte projekter, finder, at ad hoc-komiteen i løbet af den korte tid, der har stået til dens rådighed, har udført et værdifuldt arbejde. Rapporten viser, at der foreligger mange muligheder for et intensiveret nordisk samarbejde om forskning, udvikling og teknologiformidling på energiområdet. Et sådant samarbejde kan delvis finansieres af de nationale organer, som giver støtte til sådan virksomhed, delvis af industrien og andre interesserede parter. For at sikre at samarbejdet kommer istand i ønsket omfang kræves det imidlertid ifølge rapporten, at en væsentlig del af støtten gives af et nordisk organ. Ministerrådet er enig heri, men vil understrege betydningen af den nationale indsats.

Under hensyn til den betydning, energiomsætningen har for alle de nordiske lande, finder Ministerrådet, at samarbejdet om egnede projekter bør komme igang snarest muligt.

Ved vurdering af behovet for et udvidet samarbejde på området er det efter Ministerrådets opfattelse vigtigt at være opmærksom på, at dette samarbejde får en rigtig placering mellem den indsats, der gøres nationalt og deltagelsen i andet internationalt samarbejde udenfor Norden. Således kan den omstændighed, at de konkrete samarbejdsforslag i rapporten i første række koncentrerer sig om samarbejdsprojekter på udviklings- og teknologiformidlingssiden bl. a. skyldes, at et samarbejde på bredere international basis om de mere langsigtede og grundlæggende energiforskningsprojekter er under opbygning.

Når det gælder vurderingen af samarbejdets omfang, finder Ministerrådet, at det brede felt af indsatsområder, rapporten nævner, er af betydelig interesse i nordisk sammenhæng. Særlig når det gælder fremstillingen af energi, bevirker grundlæggende forskelle mellem de nordiske lande, at det enkelte lands interesser vil variere fra projekt til projekt, men her vil ønsket om at opnå en mere diversificeret energiproduktion omfattende såvel traditionelle som utraditionelle energikilder resultere i øgede samarbejds muligheder mellem to eller flere lande. Udviklingsprojekter på dette område kan f. eks. sigte mod at gøre forskellige alternativer økonomisk og miljømæssigt acceptable, men kan

også vedrøre deres indpasning i det eksisterende energiproduktionsapparat.

Lagrings- og idistributionsproblemerne er vigtige at løse for at nå frem til en optimeret udnyttelse af forhåndenværende energiressourcer og for at reducere det spild, der i dag forekommer ved bl. a. kondenskraftværker og energikrævende industri. Ønsket om at spare energi i industrien har såvel et samfundsøkonomisk som et driftsøkonomisk aspekt. Det er derfor ønskeligt, at ensartede problemstillinger indenfor dette område søges løst i et samarbejde mellem myndigheder og industri i de nordiske lande. De kontakter, der har været mellem de nordiske industriforbund og embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik har resulteret i en nyttig dialog, som bør følges op med et praktisk samarbejde om egnede projekter, hvori også industrien deltager.

Den konkrete udvælgelse af projekter inden for de anførte interesseområder bør som anført i rapporten bygge på en vurdering af faktorer som: Projektresultatets forventede effekt på landenes energibalancer, projektets omkostninger i forhold til de forventede resultater, om økonomiske og personelle ressourcer udnyttes bedre i et nordisk samarbejde end ved gennemførelse nationalt, samt om en fælles nordisk indsats kan effektivisere og komplettere de nordiske landes medvirken i international sammenhæng.

De nordiske lande har forskellige forudsætninger og befinder sig i forskellige planeringsfaser, når det gælder energipolitiske indsatser. Således er programmer for energi-FoU for øjeblikket under udarbejdelse i flere af landene. Bl. a. af denne grund vil det være naturligt i det udvidede nordiske samarbejde om energi-FoU og teknologiformidling at operere med en indledende fase, hvor man ikke låser sig fast på bestemte samarbejdsformer, men søger at indhøste de erfaringer, hvorpå en mere varig ordning bør baseres. Samarbejdet må have sit udgangspunkt i en solidarisk kundskabs- og erfaringsudveksling mellem de programansvarlige organer, de interesserede brugere af resultaterne og de institutioner, der udfører projekter på området. De i rapporten foreslåede symposier, seminarer og forstudier vedrørende forskellige spørgsmål har derfor efter Ministerrådets opfattelse en vigtig funktion i den indledende fase som forberedelse af teknologiformidlingsprojekter og som indledning til planlægning af FoU-projekter.

Hvor klart indikerede sammenfaldende interesser taler herfor, bør det være muligt allerede i indledningsfasen at igangsætte specifikke udviklingsprojekter. Den indledende fase bør være afsluttet med udgangen af 1976. Finansieringen af denne del af virksomheden må ske af allerede disponible midler, i første række Ministerrådets dispositionsbevilgning og Nordisk Industrifonds almindelige budget.

Den projektliste, der er indeholdt i rapporten, vil i løbet af det kommende år blive modificeret og ajourført og sandsynligvis vil der komme

yderligere projektforslag. Det er således i dag vanskeligt at anslå det reelle finansieringsbehov, man står overfor. Embedsmandskomiteen antager imidlertid, at man indenfor en ramme af størrelsesordenen 30 mio s. kr over en tre-årsperiode vil kunde dække de højt prioriterede konkrete FoU-projekter af nordisk interesse. I dette overslag kan man, som det fremgår af udredningen, skønsmæssigt antage, at industrien og andre interessenter i gennemsnit vil bidrage med ca. en trediedel. Af restbeløbet bør opimod halvdelen kunne dækkes via de nationale organer, hvorefter behovet for finansiering over et fælles nordisk budget i den nævnte tre-årsperiode opgår til størrelsesordenen 10—12 mio s. k.

Efter Ministerrådets opfattelse bør der ikke oprettes nye nordiske organer for at varetage projektevaluering og fordeling af fællesnordiske midler til forskning, udvikling og teknologiformidling på energiområdet. Særligt Nordisk Industrifond er allerede i sin opbygning og funktion indrettet på denne type virksomhed, men en vis tillem্পning og komplettering kan behøves med henblik på varetagelsen af energi-FoU-opgaver i bredere forstand, ligesom ekspertisen på specielle områder hos andre samarbejdsorganer bør søges inddraget i arbejdet.

For imidlertid at opnå en hurtig igangsætning af virksomheden, har Ministerrådet besluttet, at arbejdet i den indledende fase bør varetages af Nordisk Industrifond.

Fonden bør således i 1976 i fornøden kontakt med andre berørte samarbejdsorganer

dels støtte forstudier, symposier og seminarer med henblik på at intensivere kundskabs- og erfaringsudveksling indenfor energi-FoU-området og give grundlag for planlægning af fælles forprojekter

dels indenfor tilgængelige ressourcer prioritere forprojekter og projekter af betydning for energihusholdningen. Høj prioritet bør gives til sådanne projekter eller sådan virksomhed, som kan bidrage til en bedre udnyttelse af Nordens samlede energiressourcer eller til forbedret sikkerhed mod forstyrrelser i energitilførslerne.

Ministerrådet mener, at foruden finansiering af projekter på dette område med Industrifondens midler bør i 1976 projekter til et samlet støttebeløb af op til 1 mio n. kr. kunne finansieres over Ministerrådets dispositionsbevilling. Finansiering over Ministerrådets budget bør i første række søges gennemført for de energi-FoU-projekter, der f. eks. på grund af manglende industriel tilknytning falder udenfor Fondens almindelige virkeområde.

For projekter, der påbegyndes i 1976 og finansieres over Ministerådets budget, vil Fonden kunne give tilsagn om fortsat støtte i 1977 indenfor en trediedel af det beløb, der bevilges til energi-FoU-samarbejde på Ministerrådets budget for 1977.

Ministerrådet anmoder endvidere Fonden om at rapportere om den udførte og pågående virksomhed på dette område inden 1. oktober

1976. Rapporten bør også indeholde en oversigtlig bedømmelse af, hvilke energi-FoU-aktiviteter der bør prioriteres for iværksættelse i 1977.

Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik anmodes om efter samråd med Industrifonden og berørte nordiske samarbejdsorganer på området inden 1. november 1976 at fremlægge forslag til en permanent organisering af energi-FoU-samarbejdet for Ministerrådet.

1.4. Samarbejde vedrørende kernekraftens sikkerhedsaspekter

På baggrund af Ministerrådsbeslutningen af 29. januar d.å. har Kontaktorganet for atomenergispørgsmål og embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik udarbejdet den som bilag til rapporten vedlagte redegørelse vedrørende mulighederne for et udvidet samarbejde indenfor nordisk forskning vedrørende kernesikkerhedsspørgsmål. Som det fremgår af redegørelsen, er der her ikke tale om noget nyt samarbejdsfelt, men tværtimod om et område, hvor samarbejdet har pågået i en årrække, og hvor betydelige resultater allerede er nået i nordisk regi. Det er endvidere et område, hvor det, som det også fremhæves i Ministerrådets tillægsberetning af 29. januar 1975, er særlig betydningsfuldt, at det nordiske samarbejde indpasses i det bredere internationale samarbejde med tilsvarende formål. Herigennem kan de nordiske lande i fællesskab yde bidrag til dette samarbejde.

Af den inventering af mulighederne for en udvidelse af samarbejdet, NKA på foranledning af Ministerrådsbeslutningen har ladet foretage, fremgår at udover sådanne projekter, som naturligt kan indgå i det allerede eksisterende samarbejde, finder man anledning til nærmere at overveje udvidelser indenfor følgende emneområder: sikkerhedsanalyser, radioaktivt affald, fysisk beskyttelse af nukleare anlæg og materialer, udarbejdelse af forslag til regler og retningslinier vedrørende kernesikkerhed og strålingsbeskyttelse samt radioøkologi. Indenfor dette felt er følgende mere konkrete samarbejdsområder udpeget som formentlig havende særlig aktualitet:

1. Kortlægning af den tekniske baggrund for regler vedrørende håndtering, behandling og opbevaring af lav- og middelaktivt affald.
2. Metoder til kontrol og overvågning af specificerede normer for opførelse og drift af kernekraftværker.
3. Sikkerhedsspørgsmål i forbindelse med håndtering af plutonium, såsom normer for transport og opbevaring, håndtering af plutoniumholdigt affald og genanvendelse af plutonium.

Embedsmandskomiteen og NKA bedømmer, at de eksisterende institutionelle rammer for det nordiske atomenergisamarbejde for nærværende er tilstrækkelig for gennemførelsen af et udvidet samarbejde om kernesikkerhedsspørgsmål. Dog kan en nærmere vurdering af mu-

lige samarbejdsprojekter give som resultat, at der er behov for særskilte finansieringsmuligheder. NKA vil kunne fungere som programansvarligt organ og har med henblik herpå allerede nedsat et særligt ad hoc-udvalg til at afgive forslag om samarbejdsprojekter og prioriteringen af disse.

Ministerrådet har på sit møde den 17. november 1975 taget til efterretning, at der på kernesikkerhedsområdet synes at foreligge en række interessante nye samarbejdsmuligheder, som imidlertid bør vurderes nærmere i forhold til det eksisterende nordiske samarbejde på kerneenergiområdet samt til ressourcerne, både i henseende til personale og til finansiering. Ministrene ønsker at pege på den positive værdi, de tillægger aftaler om fællesnordiske indsatser i de forskellige internationale kernesikkerhedsprogrammer og forskningsprojekter.

Med hensyn til den videre udvikling af det nordiske samarbejde giver Ministerrådet sin tilslutning til, at en nærmere vurdering af konkrete samarbejdsprojekter på kernesikkerhedsområdet fortsætter inden for rammerne af NKA med henblik på, at kontaktorganet snarest muligt og senest 15. september 1976 fremlægger en rapport om resultatet heraf.

1.5. Energistatistik og prognoser

Arbejdet med energistatistik og prognosemodeller har i alle landene været genstand for en betydelig udvikling i det forløbne år, og yderligere udviklings- og klassificeringsarbejder forestår. Der er mellem de nordiske lande på et uformelt plan skabt en nyttig dialog og kontakt mellem de fagfolk, der er involveret i dette arbejde i de enkelte lande, og det er Ministerrådets opfattelse, at informationsudvekslingen og den koordinering af arbejdsmetoder, der er nødvendig for, at man i fremtiden kan drage nytte af hinandens resultater, bør fortsætte.

2. Industrisamarbejde

2.1. Industripolitisk samarbejde

Det industripolitiske samarbejde finder sted i en række forskellige former. I Ministerrådet og embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik foregår således en fortløbende dialog om aktuelle industripolitiske spørgsmål af fælles interesse i og udenfor Norden. Som eksempel kan nævnes den internationale værfts- og skibsfartskrise, hvor de nordiske lande står sammen om at søge OECD-aftalerne vedrørende kreditvilkår opretholdt og respekteret.

Som nævnt i forbindelse med energi-FoU-undersøgelsen er den kontakt mellem embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik og repræsentanter for industriforbundene i de nordiske lande, der ind-

ledtes under udarbejdelsen af den nordiske energirapport (NU 26/74) blevet videreført og udgør rammen for en nyttig dialog mellem myndigheder og industri.

Foruden det arbejde, der pågår i Ministerrådet, er der i de senere år sket en udbygning af de nordiske landes bilaterale kontakter på ministerniveau om industrispørgsmål af fælles interesse for enkelte af landene. Dette samarbejde udgør et værdifuldt supplement til Ministerrådets arbejde med spørgsmål af mere almen interesse.

Herudover pågår et praktisk industrielt orienteret samarbejde i forskellige institutionelle rammer først og fremmest i Nordisk Industrifond og i Nordtest.

2.2. Nordisk Industrifond

Af Fondens virksomhedsberetning for 1973—74, der er optrykt som C 35, fremgår bl. a., at interessen for Fonden har været stor, og at en betydelig mængde ansøgninger er modtaget. Det er enkelte industrivirksomheder og andre nordiske samarbejdsorganer, der står som de største modtagere af støtte fra Fonden, men herudover omfatter modtagergruppen brancheorganisationer, myndigheder, forskningsinstitutioner og standardiseringsorganer.

Fordelingen af Fondens aktiviteter på indsatsområder fremgår af nedenstående tabel, der er ajourført pr. 7.10.1975.

Indsatsområde	Antal projekter	Bevilgede midler		Projekternes samlede omkostninger
		1 000 skr	%	
Ydre miljø	10	3.111	20	1 000 skr
Arbejdsmiljø	3	598	4	
Helseteknik	3	230	2	
Transportteknik	5	2.407	16	
Energiteknik 1975	—	—	—	
Materialeteknik 1974	7	2.415	16	
Ressourceteknik 1975	—	—	—	
Prøvningsmetoder (Nordtest)	3	2.500	16	
Øvrigt	11	4.109	26	
Totalt	42	15.370	100	

Særligt kan i denne forbindelse nævnes, at når der hidtil ikke er medtaget projekter under området energiteknik hænger dette sammen med, at projektforslag på dette område er indgået i den ovenfor omtalte undersøgelse af energi-FoU-samarbejdsmulighederne.

I overensstemmelse med en af Fonden afgivet indstilling har Ministerrådet på sit møde den 17. november 1975 besluttet følgende:

1. For i højere grad at markere bredden i Fondens virkeområde har Ministerrådet besluttet at give den generelle prioritering af virksomheden en udformning, der udadtil vil understrege dette forhold. De

særligt prioriterede områder for virksomheden bibeholdes og udvides med området datateknik og dens anvendelse. For Fonden gælder her- efter følgende generelle prioriteringer:

Fonden kan læmna stöd till tekniskt-industriellt inriktade samarbets- projekt och samarbetsprogram av intresse för två eller flera nordiska länder. Verksamheten skall syfta mot utveckling av material, produkter, processer, metoder och utrustning eller i övrigt bidra till att lösa tek- niska uppgifter av gemensam industriell betydelse. Vid fördelning av fondens stöd skall viss koncentration ske till följande insatsområden:

- Miljövardsteknik
 - yttre miljö
 - arbetsmiljö
- Hälsovårdsteknik
- Transportteknik
- Datateknik och dess användning
- Energiteknik, med särskild inriktning på energianvändning och energibesparing
- Resursteknik i övrigt, speciellt materialteknik

2. Ministerrådet finder, at de nuværende generelle retningslinjer for Fondens virksomhed er tilstrækkelige. Man har herved forudsat, at Fondens bestyrelse og sekretariat i 1976 kan påtage sig de opgaver, der følger med det udvidede samarbejde om energi-FoU og teknologifor- midling.

3. Ministerrådet vil for 1977 tilføre Fonden yderligere 10 millioner skr. Fondens bestyrelse bemyndiges herved til at påtage sig flerårige forpligtelser udover tilgængelige midler med i 1977 højst 3 millioner skr og i 1978 højst 2 millioner skr.

2.3. Nordtest

Virksomheden foregår indenfor rammerne af styrelsen, faggrupperne og sekretariatet. Arbejdet i de hidtil oprettede faggrupper for områder- ne byggeri, brand og akustik er fortsat efter de hidtil gældende retnings- linier. I tillæg hertil er i 1975 dannet to nye faggrupper for henholdsvis VVS-området (varme, ventilation og sanitet) og for NDT (Non de- structive testing).

Totalt er til Nordtest hidtil indkommet 93 projektforslag.

Af disse er i 1975 udvalgt 18 forslag til gennemførelse ved forskel- lige institutioner og virksomheder til samlede omkostninger på 689 700, — s. kr.

Disse i 1975 påbegyndte projekter fordeles således på områderne:

Område	Antal projekter	Omkostninger	(1 000 s. kr.)
Byggeri	4 (+1 fra 1974)	238,5	
Brand	4	131	
Akustik	5	124,5	
VVS	1	32	
NDT	2	39	
Øvrige	2	124,7	
	18	689,7	

Blandt de indkomne projektforslag er endvidere udvalgt 24 forslag til påbegyndelse i slutningen af 1975 og i 1976. Disse fordeler sig som følger:

Område	Antal projekter	Omkostninger	(1 000 s. kr.)
Byggeri	10	442	
Brand	6	268	
Akustik	5	225	
Øvrige	3	75	
	24	1.010	

Af de i 1974 påbegyndte 16 projekter er hidtil 10 afsluttet ved vedkommende udførende institution.

I løbet af 1975 er endvidere indgået samarbejdsaftaler med henholdsvis standardiseringsorganernes samarbejdsorganisation Insta og med den nordiske komite for byggebestemmelser (NKB).

På baggrund af Nordisk Råds *rekommendation nr. 6/1975* er der i sommeren 1975 gennemført en præliminær behovsanalyse for Nordtest's virksomhed.

På basis af foretagne enqueteundersøgelser peger denne analyse på en række områder, hvor der findes betydelig interesse for fælles prøve-metoder, og i konsekvens heraf foreslås en væsentlig udvidelse af Nordtest's projektvirksomhed i de nærmeste år. Samtidig gør analysen opmærksom på, at tilpasningen af Nordtest's virksomhed til andre organisationer, der arbejder med beslægtede problemer, endnu rummer visse uafklarede afgrænsningsspørgsmål, samt at der synes behov for en målrettet information til forskellige interessentgrupper om Nordtest's arbejde. Endvidere peger analysen på ønskeligheden af at få klarlagt årsagerne til, at det ofte er vanskeligt for et prøvningsorgan at acceptere prøvninger udført af et andet organ, hvorved dobbeltprøvning ville blive overflødig.

Den primære behovsanalyse gør opmærksom på, at ikke alle områder har kunnet behandles tilstrækkelig udførligt, og at der derfor vil være behov for en opfølgning af dette arbejde. På byggeområdet er der jfr. nedenfor en række igangværende eller afsluttede analyser, hvis resultater vil få betydning for Nordtest.

Industrifondens styre har behandlet den foreliggende behovsanalyse og har på baggrund heraf besluttet at øge bevillingen til Nordtest for 1975 til i alt 1,5 mill. s. kr. mod 1 mill. i 1974. For 1976 er der præli-

minært reserveret yderligere 1,5 mill. s. kr., men det er samtidigt tilkendegivet, at dette beløb kan forhøjes, dersom kompletterende behovsundersøgelser dokumenterer behov herfor.

2.4. Metrologisk samarbejde

Nordisk Råds *rekommendation nr. 2/1972*.

Som omtalt i C. 1 1975 gennemførtes i 1974—75 en behovs- og resourceundersøgelse vedrørende samarbejdsmulighederne på metrologiens (måleteknikkens) område. På baggrund af denne undersøgelse har Industrifonden nu besluttet at yde støtte til et projekt vedrørende temperaturmåling. Projektet, der ledes af en særlig styregruppe, ventes at strække sig over 2 år og vil koste ca. 275 000 s. kr. En høj kvalitet på temperaturmålinger er af stor betydning for flere industribrancher, og en fælles indsats på dette område vil kunne medvirke til at højne måleniveauet i alle landene.

2.5. Samarbejde vedrørende overflade og kolloidforskning

Nordisk Råds *rekommendation nr. 22/1974*.

Ministerrådet vil pege på, at der allerede finder et betydeligt nordisk samarbejde sted inden for overflade og kolloidforskningen. Af særlig interesse er det, at industrien i de nordiske lande i en række tilfælde er gået sammen om gennemførelsen af overfladekemiske projekter.

Et sådant samarbejde foregår bl. a. i tilknytning til Ytkemiska Institutet i Stockholm, hvor virksomheder fra andre nordiske lande er deltagere i instituttets stiftelse og får udført konkrete opdrag ved instituttet. Også det nordiske forskningsinstitut for maling og trykfarver i København er et eksempel på et frugtbart industrielt samarbejde på dette område.

Ministerrådet tillægger den overfladekemiske forskning stor betydning og finder, at der på dette og andre områder allerede pågår et værdifuldt industrielt forskningssamarbejde. Efter Ministerrådets opfattelse bør dette samarbejde have lov til at udvikle sig uden at man på nuværende tidspunkt søger det presset ind i bestemte former. Det er imidlertid vigtigt, at den nationale støtte til forskningen, udformes og administreres på en sådan måde, at deltagelse i projekter fra andre nordiske lande bliver mulig, og Ministerrådet vil i videst mulig omfang søge dette princip gennemført. Når det gælder gennemførelsen af konkrete projekter, foreligger der allerede en række muligheder for at opnå støtte af nordisk midler til såvel anvendt forskning som grundforskning.

På lidt længere sigt synes der at foreligge muligheder for et forstærket europæisk samarbejde om overfladekemiske problemer i Europarådets regie. De nordiske landes tilknytning til dette samarbejde vil efter Ministerrådets opfattelse også betyde en styrkelse af samarbejdsmulighederne indenfor Norden.

Kapitel X

Samarbete inom byggsektorn

1. Allmänt

Samarbetet inom byggsektorn är baserat på ministerrådets handlingsprogram redovisat i C1/1973 och har bedrivits efter de linjer som presenterats i C1/1975, vartill hänvisas.

Fyra av de åtta prioriterade arbetsuppgifterna i handlingsprogrammet har genomförts. Uppgifterna är rubricerade: Principer för krav i byggbestämmelser, Måttenheter och beteckningar i bestämmelser m m, Förteckningar över gällande bestämmelser resp Byggforskning. De uppnådda resultaten redovisas kortfattat nedan.

Nordiska kommittén för byggbestämmelser, NKB, har studerat principerna för kravformuleringar i byggbestämmelser och utarbetat ett system som tillämpas i NKB-arbetet. Systemet innebär,

att syftet med kraven anges i *generellt formulerade krav* (funktionskrav),

att kraven specificeras i *kvantitativa krav* (prestationskrav),

att kraven i möjligaste mån skall kunna kontrolleras med hjälp av *generellt godtagna verifikationsmetoder* (provningsmetoder, beräkningsmetoder och andra bedömningsmetoder),

att *generellt godtagna förutsättningar* redovisas för de laster, klimat, material etc, som skall eller får tillämpas vid verifieringen och

att exempel på *generellt godtagna lösningar*, som uppfyller kraven, ges t ex i anvisningar (veiledninger) till bestämmelsekraven i byggbestämmelserna, i standarder eller i generella (typ)godkännanden.

Likartade system tillämpas bl a i standardiseringsarbetet och vid utarbetandet av andra normer. Sådana system börjar även tillämpas mera allmänt i det internationella samarbetet inom byggsektorn.

I arbetsuppgiften om kravprinciper berörs även frågor om klimat och frågan om slopande av krav på godkännande av yrkeskategorier. Dessa frågor behandlas även inom de ännu pågående arbetsuppgifterna och kommer att vidareföras inom dessa.

Vad gäller måttenheter kommer SI-systemet att vara infört i de nordiska byggbestämmelserna senast under 1976. Det har införts eller är på väg att föras in även i övriga autoritativa byggdokument i Norden. Ett nordiskt förslag till beteckningar i byggbestämmelser tillämpas i NKB-arbetet. Förslaget utnyttjas i ett pågående ISO-arbete beträffande beteckningar.

Förteckningar över gällande byggbestämmelser finns i Sverige och Danmark. I Norge pågår arbete härmed och i Finland kommer en sådan förteckning att utarbetas i anslutning till att byggbestämmelserna revideras.

NKB har utarbetat en rapport om aktuellt forsknings- och utredningsbehov med anknytning till arbetet med nordiska bestämmelser, vilken kommer att kompletteras efter hand med nya uppgifter.

Återstående prioriterade uppgifter i ministerrådets handlingsprogram är: Offentliga byggbestämmelser, Godkännande- och kontrollverksamhet, Samordning av upphandlingsbestämmelser resp Nordisk samordning av mått och standarder för produkter.

Handlingsprogrammet har bidragit till en successiv intensifiering av byggsamarbetet. Koordineringen av verksamheterna inom olika nordiska samarbetsorgan inom byggområdet har förbättrats och vidare har pågående och nya projekt blivit bättre målinriktade och ökade resurser har ställts till förfogande av ministerrådet.

Det nordiska byggsamarbetet finansieras med anslag från såväl ministerrådet som de myndigheter och institutioner som är nationellt representerade i nordiska samarbetsorgan. De beräknade anslagen till byggsektorn från ministerrådet är

1974	1975	1976
351.000	1.181.000	1.534.000

Huvudprojekt inom ämbetsmannakommittén ÄK-BYGGs område är projekt *byggregler*, som behandlar frågor om samordning av bestämmelser, provningsmetoder, standarder och andra byggregler respektive projekt *upphandlingsregler*, vari berörs frågor om harmonisering av upphandlingsbestämmelser, anbudsregler och kontraktsvillkor. Dessa projekt leds av två projektchefer placerade vid ministerrådets sekretariat.

2. Erfarenheter

Under 1975 har genomförts en utredning om praktiskt förekommande hinder vid internordisk bygghandel. Tekniska handelshinder, dvs avvikelser mellan de nationella byggreglerna i byggbestämmelser, byggstandarder, provningsmetoder och andra byggregler, synes föreligga för flertalet byggvaror och konsult- och entreprenörtjänster. De nordiska reglerna är dock i allmänhet mycket lika och avvikelserna oftast små, särskilt om man jämför dem med avvikelserna mellan nordiska och utomnordiska regler. Flertalet företagare anser antingen att det internordiska handelsutbytet kan ökas något om återstående avvikelser undanröjs eller att utbytet inte alls kan ökas. För tillfällig marknadsutjämning inom ett produktionsområde är det av värde att ha lika regler, vilket möjliggör ett förenklat handelsutbyte inom Norden. De mer besvärande tekniska handelshindren som påtalats har tidigare uppmärksammat av näringsliv, myndigheter och övriga berörda parter. Samarbete pågår eller planeras för att undanröja dem.

Vissa andra icke-tariffära handelshinder än tekniska handelshinder har påtalats bl a upphandlingsregler, regler om procedurer vid gränspassage och transportvillkor.

Erfarenheter från det nordiska arbetet med harmonisering av bygg- och upphandlingsregler visar att ett koordineringsarbete förenklas, om nordiskt samarbete startas före eller samtidigt med att arbete med nya eller reviderade nationella regler påbörjas. Samarbetet blir härigenom naturligt behovsriktat och nordiska rekommendationer kan implementeras, dvs införas och träda ikraft, successivt i de enskilda ländernas nya eller ändrade regler. Erfarenheter från pågående arbete med bl a handikapp- och ljudisoleringsbestämmelser och byggstandarder visar att de nationella reglerna kan bli väl harmoniserade och att de kan införas ungefär samtidigt i de nordiska länderna. Internationellt samarbete bör beaktas i det nordiska harmoniseringsarbetet men bör normalt inte få försena en nordisk koordinering.

De nordiska samarbetsorganen inom byggområdet — NKB, INSTA-bygg, Nordtest-bygg m fl — tillämpar i stor utsträckning ovannämnda samarbetsformer. Samarbetet har också under hand blivit mer målinriktat än tidigare.

Koordineringen av samarbetet rörande bestämmelser, standarder, provningsmetoder och andra regler inom ett och samma ämnesområde kan ge problem om det råder oklarheter om vilka uppgifter som olika nordiska och internationella organ bör svara för. ÄK-BYGG har initierat ett testprojekt rörande armeringsprodukter under medverkan av främst NKB, Nordtest och INSTA för studium av möjligheterna för en effektiv koordinering. Som underlag för projektet har en utredning om nordisk samordning av regler för armeringsprodukter gjorts inom ministerrådets sekretariat. Viktiga samordningsfrågor är de som rör kvalitetsklasser för armeringsegenskaper, provningsmetoder, samkalibrering av provningsutrustning, godtagna provningsanstalter, generellt godkända armeringsprodukter, officiell tillverkningskontroll av armeringsprodukter samt beteckningar och märkning av produkterna.

3. Nordiska och internationella samarbetsorgan

Inom NKB, Nordiska kommittén för byggbestämmelser, pågår utredningar om nordiska bestämmelseförslag beträffande laster och säkerhet för bärande konstruktioner, träkonstruktioner, brandskydd, ljudisolerings, inneklimat, småhus, energihushållning samt godkännande och kontroll, se avsnitt 4.

Under 1975 avser NKB att utge publikationer om gällande byggbestämmelser i Norden, brandtekniska bestämmelser avseende enfamiljshus, värmeisoleringsbestämmelser och inneklimatnormer.

NKB räknar med att under januari 1976 kunna framlägga ett nordiskt förslag till bestämmelser om energibesparing i byggnader.

NKB har beslutat att revidera sitt arbetsprogram och utarbeta planer fram till år 1980 samt att försöka analysera hur hittills framkomna

NKB-resultat implementerats i de enskilda länderna.

Samarbetet mellan NKB och Nordtest har diskuterats på ett gemensamt möte och ett förslag till samarbetsavtal har framlagts. Inom NKB diskuteras och informeras om internationellt samarbete inom ECE, EFTA och EG.

NKB har för 1976 beviljats ca 900 000 nkr från ministerrådet för projekt rörande konstruktioners bärförmåga, brandskydd, inneklimat och energihushållning.

INSTA-bygg, som är ett samarbetsorgan mellan de nordiska byggstandardiseringsorganisationerna, har ett rullande tvåårigt arbetsprogram avseende nya bygstandarder. Under 1975 har programmet i huvudsak följts. Arbetsprogrammet omfattar f.n. 47 projekt. Arbetet har finansierats över standardiseringsorganens ordinarie budget. Med anslag från ministerrådet har INSTA-bygg under 1975 genomfört en utredning om samordning av existerande standarder, se avsnitt 4.1.

Under tiden oktober 1974—september 1975 har 99 nordiska förslag till bygstandarder utsänts på allmän remiss. Under samma tid har 29 nordiska förslag fastställts som standard i ett eller flera land. Förslagen rör standarder beträffande modulsamordning, areal- och volymeräkning för hus, brandprovning, inredningsenheter, hissar och hisschakt, ventiltionskanaler, betongvaror, lättbetongelement, stålkonstruktioner, dörrar, fönster och fönsterrutor, beklädnadsplattor och golvbeläggningar.

Beträffande avtal med Nordtest, se nedan.

INSTA har för 1976 beviljats ca 300 000 n.kr. från ministerrådet för projekt rörande brandklasser, beräkningsmetoder gällande energiförbrukning och handikappstandarder.

Nordtest har låtit genomföra en behovsutredning rörande provningsmetoder, varav framgår att behovet inom byggsektorn är stort. En utförligare behovsutredning för byggområdet pågår.

Inom Nordtest behandlas byggfrågor i fackgrupperna för bygg, brand och akustik och byggfrågor kommer också att tas upp i en nybildad fackgrupp för VVS-området. Cirka hälften av Nordtest projektmedel för 1975 har avsatts för projekt inom byggsektorn och man räknar med att andelen blir av samma storleksordning under de närmaste åren.

Förslag till Nordtestmetoder beträffande brandskyddsegenskaper, fogmassor, fönster och undergolv har under årets utsänts på nordisk remiss.

Nordtest har under 1975 ingått ett samarbetsavtal med INSTA och haft kontakter med NKB om samarbete.

Beträffande Nordtest se även kap. IX, avsnitt 2.3.

Nordiska industrifonden har lämnat stöd till projekt inom byggområdet beträffande fiberarmerade cementprodukter, toleransklasser inom byggeriet och återanvändning av material inom byggnads- och anläggningsområdet. Beträffande Nordiska industrifonden se även kap. IX, avsnitt 2.2.

Det nordiska byggforskningssamarbetet har under 1975 förstärkts genom att *NBS*, Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp, ersatt tidigare samarbetsorgan. Ordförandeskapet och sekretariatet inom *NBS* cirkulerar mellan länderna i treårsperioder.

NKS, Nordisk kontakt om statsbyggeri, är ett samarbetsorgan mellan de statliga byggande myndigheterna, vilket anordnar informationsmöten och specialkonferenser.

NBTF (Nordiska Byggnads- och träarbetarfederationen), *NBO* (Nordiska allmännyttiga och kooperativa bostadsföretag) och de nordiska byggarbetsgivarorganen tog initiativ till ett möte med *ÄK-BYGG* i mars 1975. Vid mötet utbyttes informationer om det nordiska handlingsprogrammet inom byggsektorn och om nordiska byggarbetsmarknaden.

Samarbete förekommer dessutom i ett flertal nordiska byggbranschorgan.

De nordiska länderna samverkar i *internationellt* byggsamarbete bl a det som pågår inom *ECE* om byggbestämmelser och byggstandarder, *ISO* om byggstandarder, *CIB* om byggforskning och *RILEM* om byggmaterial och provningsmetoder. Ministerrådets sekretariat har under 1975 haft observatörer vid *ECE*- och *ISO*-möten om byggregler.

4. Sakområden

4.1 Administration och allmänt

Projekt upphandlingsregler

I samsvar med Ministerrådets handlingsprogram har *EK-BYGG* foranledigt at de nordiske lands myndigheter tok opp drøftinger om samordning av *statens anbudsregler* for utførelse av byggearbeider. Under disse drøftinger ble det oppnådd enighet om å endre/fjerne bestemmelser som prefererer nasjonale entreprenører i konkurransen om utførelse av statlige byggearbeider. Videre ble det oppnådd enighet om i størst mulig utstrekning å foreta offentlig kunngjøring av statlige entrepriser.

Etter innstilling fra *EK-BYGG* fattet ministerrådet på møte i Århus den 15. mai 1975 følgende vedtak:

”a) At myndighetene i Danmark, Finland, Norge og Sverige innen 1. november 1975 gjennomgår, og om nødvendig justerer følgende bestemmelser:

Danmark: Bygherrevejledningen fra 1974

Finland: Förordning no 385 om upplåtandet av statligt byggnadsarbete på entreprenad från 29. juni 1961. Jfr. Ministeriets tillämpningsbeslut no 386/1961

Norge: Forskrifter for bortsettelse av leveranser og arbeider for statens regning fra 1927 med senere endringer

Sverige: Upphandlingskungörelsen från 25. maj 1973

Justeringene begrenses til å endre/fjerne bestemmelser som prefererer nasjonal entreprenør i konkurransen om utførelse av statlige byggearbeider

b) At myndighetene i Danmark, Finland, Norge og Sverige undersøker mulighetene for i økt utstrekning å foreta nasjonal offentlig kunnngjøring av anbudskonkurranser.

c) At statene underretter Ministerrådet når forskriftsrevisjonen eventuelt er foretatt."

I henhold til pkt c har Ministerrådets sekretariat mottatt melding om at forskriftsrevisjoner er foretatt. Saken skulle dermed være slutført med positivt resultat.

For om mulig å skape et ensartet rettsgrunnlag for byggeentrepriser i Norden har EK-BYGG latt utarbeide et utkast til *alminnelige kontraktsbestemmelser for byggeentrepriser*. Utkastet er bygget på de eksisterende nasjonale alminnelige kontraktsbestemmelser. Utkastet er nå sendt til respektive nordiske myndigheter med anmodning om uttalelse innen 1. april 1976. Man forutsetter vurderinger av om det foreliggende utkast kan danne grunnlag for felles nordiske kontraktsbestemmelser på byggeområdet. Dersom reaksjonen på utkastet er positiv, vil EK-BYGG ta initiativ med sikte på å organisere et fortsatt nordisk samarbeidsarbeide på dette område.

De frågor om *kartellavtal* m m inom byggbranschen som tagits upp i Nordiska rådets ekonomiska utskotts betänkande angående C1/1973 har studerats av ÄK-BYGG. Studierna har resulterat i ett förslag till ministerrådet att rekommendera att de statliga pris- och kartellorganen övertar kartellfrågorna, vilket också skett. Frågan har behandlats på möte mellan pris- och kartellorganen i september 1975 och man var då överens om att utväxla föreliggande upplysningar om konkurrensbegränsningar för byggmaterial och att försöka kartlägga konkurrensbegränsningarna inom Norden. De i betänkandet angivna frågorna om *kompetenskrav* för byggföretag är under behandling.

Frågan om harmonisering av *konsultkontrakt* synes inte kunna bli mogen för nordisk behandling under 1976.

Projekt upphandlingsregler leds av en projektchef vid ministerrådets sekretariat. Med hänsyn till läget för ovannämnda uppgifter kommer insatserna inom projektet att bli mindre under 1976 än under 1975. Kostnaderna för 1976 har beräknats till 88 000 n. kr.

Projekt byggregler

Inom ÄK-BYGGs projekt *byggregler* har arbetet under 1975 inriktats på ovan i avsnitt 2 nämnda utredningar om *handelshinder* och koordinering av *armeringsregler* samt på åtgärder för att främja och stödja verksamheterna inom de nordiska byggsamarbetsorganen (se avsnitt 3) och på analyser av ytterligare harmoniseringsåtgärder, som kan bidra

till att samarbetet intensifieras i enlighet med intentionerna i ministerrådets handlingsprogram. Ämnesområdena *brandskydd* och *betongkonstruktioner* har ägnats särskilt intresse. ÄK-BYGG avser även att om möjligt initiera fördjupade studier beträffande nordiskt samarbete ifråga om *godkännande och kontroll, ömsesidigt godkännande av provningsresultat, material- och arbetsbeskrivningar* och koordinering av nordiskt och *internationellt samarbete*.

Beträffande slutförda uppgifter i ministerrådets handlingsprogram se avsnitt 1 och beträffande samarbete om byggregler se nedan.

Byggregelprojektet leds av en projektchef vid ministerrådets sekretariat. Kostnaderna för projektet antas bli 202.000 n.kr under 1976.

Godkännande och kontroll

NKB har en kontaktgrupp för godkännande- och kontrollfrågor, vilken har utarbetat en förteckning över alla officiella nordiska godkännande och kontrollorgan inom byggområdet (NKB-skrift nr 20). I skriften har intagits en "klagoordning" med innebörd att de som möter hinder vid internordisk handel kan vända sig till byggmyndigheterna. Gruppen har också behandlat frågor om tekniska handelshinder bl a rörande spånskivor, lanterniner, manskapsbyggnader och -vagnar, armeringsprodukter, takstolar, golvbeläggningar och platsrör.

Samordning av existerande byggstandarder

INSTA har under 1975 genomfört en utredning om existerande standarder med syfte att klarlägga behov av samordning och ge förslag till åtgärder härför.

4.2 Funktioner och egenskaper

Regler om *bärförmåga och konstruktivt utförande* behandlas inom NKB, INSTA och speciella nordiska branschorgan samt vad avser provningsmetoder inom Nordtest. Det pågående NKB-arbetet med överordnade, allmänna riktlinjer för säkerheter och belastningar är internationellt uppmärksammat bl a inom ECE och ISO. Riktlinjerna beräknas föreligga under 1977. Träkonstruktioner har under 1975 tagits upp inom en nybildad arbetsgrupp gemensam för NKB och INSTA. Inom betongområdet är berörda nordiska samarbetsorgan i färd med att skapa nya former för samarbetet, vilket torde kunna intensifieras med början under 1976. Beträffande samarbetet inom armeringsområdet se avsnitt 2.

Inom *brandskyddsområdet* pågår arbete med ett samordnat nordiskt regelsystem under medverkan av NKB, INSTA-bygg och Nordtest-brand. Separat har NKB under 1975 utgett brandtekniska byggbestämmer rörande enfamiljshus såsom ett underlag för nationella bestämmelser inom området.

Arbete med *inneklimatestämmelser* pågår inom NKB och förväntas

kunna slutföras under 1977. Inneklimatprojektet omfattar frågor om innetemperatur, ventilation, ljudisolering och belysning. Ett förslag till byggbestämmelser om *ljudisolering* har godkänts av NKB och har remitterats till de nordiska ländernas centrala byggmyndigheter för att få belyst hur man avser att utnyttja förslaget i de nationella bestämmelserna.

Det nordiska samarbetet angående *energibesparingar* inom byggsektorn är utförligt redovisat i en rapport från ÄK-BYGG till ministerrådet (utkommer i Nu-serien under 1976). I alla nordiska länders lagstiftning kommer senast under 1976 att finnas underlag för påbud om energihushållning i byggnader. NKB arbetar med riktlinjer för harmoniserande tillämpningsbestämmelser om energihushållning och sådana beräknas kunna träda i kraft i de enskilda länderna med början under år 1976. Kompletterande byggregler inom energiområdet kommer att utarbetas av NKB och INSTA under de närmaste åren. De nordiska byggforskningsorganen har tillsatt en särskild samarbetsgrupp för energifrågor.

Behovet av ökad nordisk insats för bättre isolering av byggnader, vilket särskilt uppmärksammats i Nordiska rådets ekonomiska utskotts betänkande (C1/1975: Bilaga 10) över förra årsberättelsen, är en av de faktorer som kommer att beaktas i ovannämnda energisamarbete.

Energisamarbetet inom byggsektorn kommer att tas upp på ett ministerrådsmöte (bostadsministrarna) i början av år 1976.

Ministerrådet har med hänvisning till energirapporten uttalat följande:

1. Ministerrådet har behandlet rapporten fra Embetsmannskomiteén/bygg om energisparing i byggsektoren på sitt møte den 17. november 1975, og slutter seg til de vurderinger som komiteén der har gitt uttrykk for.

2. Ministerrådet har på bakgrunn av rapporten konstatert den interesse som vises fra de nordiske lands myndigheter i å bidra økonomisk til gjennomføring av energibesparende foranstaltninger innenfor bygge- og boligsektoren.

3. Ministerrådet understreker de felles nordiske interesser som foreligger med hensyn til energisparende tiltak i byggsektoren, og de fordeler som et nordisk samarbeid vil ha for realisering av den felles målsetting.

4. Ministerrådet fremhever betydningen av at man får utarbeidet byggebestemmelser som stiller krav om begrensning av energitap i bygninger.

5. Ministerrådet mener at man bør søke å nå fram til felles nordiske beregningssystemer som grunnlag for disse byggebestemmelser, og at man tilpasser de nasjonale byggebestemmelser til det system man innenfor NKB blir enige om. Til dette formål er det bevilget n.kr. 50.000,— på budsjettet for 1975.

6. Ministerrådet vil overveie ytterligere bevilgninger til NKB's energiarbeide på budsjettet for 1976.

7. Ministerrådet konstaterer at den nordiske byggstandardiseringsorganisasjon INSTA/bygg har tatt opp arbeidet med spesielle standarder

på energiområdet, og at INSTA's arbeide søkes koordinert med NKB's på byggebestemmelseområdet.

8. Ministerrådet vil vurdere behovet for ytterligere økonomisk støtte til INSTA's arbeide på energiområdet med utgangspunkt i fremlagte beskrivelser av energiprojekter.

9. Ministerrådet konstaterer at det planlegges en meget vesentlig byggforskningsinnsats i de nordiske land konsentrert om energisparing i byggesektoren.

10. Ministerrådet understreker de effektivitetsgevinster og andre fordeler som kan oppnås dersom den nordiske byggforskning på disse områder blir samordnet.

11. Ministerrådet vil overveie å gi bevilgning på 1976-budsjettet til det samordningsarbeide som de nordiske byggforskningsinstitusjoner nå akter å iverksette.

Inom området *tillgänglighet och kommunikationer* kommer INSTA att under 1976 starta arbete med *handikappstandarder*, vilka kompletterar de överordnade byggbestämmelserna som utarbetats av NKB och som håller på att införas i de enskilda länderna. Inom INSTA-bygg pågår inom området även projekt rörande måttstandarder för *trappor* och *hissar*.

Inom INSTA-bygg vidareförs projekt rörande generella standarder för *mått och toleranser* och de nordiska byggstandardiseringarna gör stora insatser härför i ISO-arbetet.

4.3 Byggnader, byggnadsdelar, installationer och byggvaror

Ifråga om *småhus* har NKB utarbetat ett förslag till gemensamma nordiska byggbestämmelser. Förslaget skall bearbetas i två etapper, varav den första omfattar överordnade föreskrifter och förväntas kunna genomföras under 1976.

Beträffande *vatten- och avloppsinstallationer* har NKB meddelat att de planerar att revidera de nordiska riktlinjer, som utgavs 1968—69 och som kommer att vara implementerade i alla nordiska länder under 1976.

Beträffande samarbetsuppgifter inom INSTA, Nordtest och Nordiska industrifonden se även avsnitt 3 och 4.2.

Kapitel XI

Regionalpolitiskt samarbete

1. Allmänt

Samarbetet på det regionalpolitiska området tar i första hand sikte på att få till stånd

- ökad enhetlighet i den regionalpolitiska planeringen
- utökad informationsutbyte i regionalpolitiska frågor
- samordning av regionalpolitiken
- konkret samarbete i gränsregionerna.

Arbetet med dessa frågor befinner sig för närvarande i ett aktivt utredningsskede. Medan arbetet under 1974 i huvudsak var inriktat på planering av verksamheten har tonvikten i årets arbete legat vid initiering av olika projekt. Detta förhållande präglar också årets rapport som i främsta hand innehåller en summering av arbetsläget samt planerna för år 1976.

Kännetecknande för det igångsatta utredningsarbetet är att de olika projekten ingår som element i en vidare analys. Det innebär att frågeställningarna stegvis kommer att preciseras.

I 1974 års verksamhetsberättelse förutskickade ministerrådet att programområdet rörande samarbete i gränsregionerna skulle ägnas särskild uppmärksamhet under de närmaste åren. Den prioriteringen, som fortfarande är giltig, grundades på uppfattningen att det redan på kort sikt borde vara möjligt att nå konkreta resultat på detta område. Övriga programområden och då främst programmet om samordning av regionalpolitiken berör däremot frågor som kan lösas först på längre sikt. Den fortsatta analysen har dock visat att de olika programområdena kan mötas i ett allmänt program för konkret gränssamarbete.

2. Ökad enhetlighet i den regionalpolitiska planeringen

Under hösten 1974 tillsattes under Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) en arbetsgrupp med uppgift att kartlägga förekommande metoder m. m. i den regionalpolitiska planeringen. I gruppen ingår representanter för de departement som ansvarar för den regionalpolitiska planeringen i de skilda länderna. Gruppen inledde sitt arbete med att enligt NÄRP:s direktiv formulera ett arbetsprogram. Detta program godkändes av NÄRP under våren 1975. Arbetet bedrivs i två steg. Det första steget omfattar kartläggning av de huvudfrågor som behandlas i planeringen och det beslutsunderlag som tas fram i anslutning därtill, förekommande metoder för samordning av den re-

gionalpolitiska planeringen med övrig planering, tillämpade metoder och tekniker för regionala prognoser m. m. Gruppen slutför f. n. denna fas i arbetet. Det material som hittills föreligger, tyder på sådana skillnader i ländernas regionalpolitiska planering att en långt gående samordning är möjlig endast på mycket lång sikt. I projektets andra fas kommer gruppen att på basis av kartläggningen ange i vilka avseenden det kan vara möjligt och ändamålsenligt att samordna planeringen. Det kommer i sin tur att förutsätta nya undersökningar. Speciell uppmärksamhet kommer förmodligen därvid att ägnas åt metoder för upprättandet av s. k. regionala arbetskraftsbalanser. Dessa balanser spelar en central roll i resp. lands planering. Ministerrådet har i 1976 års budget avsatt 100 000 n. kr för sådana uppföljningsstudier.

3. Utökad informationsutbyte i regionalpolitiska frågor

Det av ministerrådet beslutade systemet för organiserat utbyte av information av regionalpolitiskt intresse på lokal och regional nivå har genomförts stegvis under 1975. I Finland har länsstyrelserna informerats i denna fråga i skrivelse från inrikesministeriet. I Norge har fylkesmännen i rundskrivelse anmodats verka för att ett organiserat informationsutbyte över riksgrens kommer till stånd på kommunal och regional nivå. På svensk sida har Svenska kommunförbundet i en cirkulärskrivelse till sina medlemmar rekommenderat berörda kommuner att medverka i informationsutbytet. Genom ett tillägg i länsstyrelseinstruktionen har systemet förankrats i länsstyrelserna. I Danmark har åtgärder inte ansetts nödvändiga med hänvisning till att det redan finns ett organiserat informationsutbyte på kommunal nivå över Öresund.

Ministerrådet räknar med att detta system för informationsutbyte med tiden bör bli ett verksamt medel i strävandena att utveckla och förstärka gränssamarbetet. Som framgick av förra årets rapport kommer en uppföljning av informationssystemet att göras. Emellertid torde erfarenheter av den påbörjade informationsutväxlingen kunna dras först om ytterligare några år.

4. Samordning av regionalpolitiken

På detta programområde är strävan att få till stånd en samordning av de regionalpolitiska stödmedlen i gränsområdena, gemensamma riktlinjer för avgränsning av stödberättigade regioner och regionalpolitiska stödåtgärder som leder till positiva effekter på båda sidor av riksgrens i gränsregionerna.

Inom detta programområde har kartläggningar av skillnader i regionalpolitisk stödvolym samt av de regionala obalanserna i de nordiska länderna satts i gång. Den förstnämnda kartläggningen utförs av Nor-

diska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO). Kartläggningen presenteras i form av räkneexempel. Vissa av de regionalpolitiska stödmedlen i Danmark, Finland, Norge och Sverige har tillämpats på utbyggnad av ett s. k. typföretag inom verkstadsindustrin. Förutom stödvolymens omfång har man försökt att uppskatta effekterna av stödmedlen på företagets finansiella struktur och lönsamhet. Preliminära beräkningar antyder vissa skillnader i stödvolym mellan länderna. Även om räkneexempel av detta slag inte kan ge exakta besked på stödvolymens storlek vid nylokalisering eller utbyggnad av företag i de skilda länderna torde de kunna ge underlag för översiktliga bedömningar rörande en samordning av stödinsatserna. Resultatet av beräkningarna kommer att föreligga omkring årsskiftet 1975/76. Det gör att en utvärdering av kartläggningen kan göras tidigast under första hälften av år 1976.

Kompletteringar av dessa inventeringar behöver emellertid göras på grund av den nya regionalpolitiska lagen i Finland. Kartläggningen av de regionala obalanserna i de nordiska länderna kommer huvudsakligen att inriktas på att belysa de regionala sysselsättningsförhållandena. Analysen kommer att göras i form av s. k. regionala arbetskraftsbalanser.

Samordning av de regionalpolitiska stödmedlen är ett av slutmålen i det regionalpolitiska samarbetet. För att nå en sådan samordning krävs också samordning av de regionalpolitiska målen. Detta ligger långt in i framtiden. Samarbetet kring de regionalpolitiska stödmedlen får därför f. n. röra mera begränsade frågor. Som ett första steg på vägen har ministerrådet beslutat att ta upp Nordiska rådets *rekommendation nr 23/1974* om utredning av en regionalpolitisk fond för Nordkalotten. Denna utredning har starka beröringspunkter med frågan om en samordning av stödpolitiken. Ministerrådet har gett NÄRP i uppdrag att avge förslag till hur denna fråga skall utredas.

Ministerrådet avser att under de närmaste åren prioritera projekt som syftar till regionalpolitiska åtgärder med positiva effekter på båda sidor av riksgräns i gränsregionerna. I detta syfte planeras en kartläggning av de regionalekonomiska sambanden i den s. k. ARKO-regionen (Arvika —Kongsvinger). På grundval av denna kartläggning kommer förutsättningarna att få till stånd ett utbyggt produktionssamarbete över riksgräns att undersökas. Preliminära forskningsresultat tyder på att produktionssambanden över riksgräns mellan de företag som erhållit regionalpolitiskt stöd i ARKO-regionen f. n. är svaga. Det innebär att en betydande del av de indirekta effekterna av stödåtgärderna kommer andra regioner än gränsregionerna till godo. Genom ett utbyggt samarbete borde det vara möjligt att bättre än hittills ta tillvara stödpolitikens effekter inom dessa områden. För denna studie har i 1976 års budget anslagits 80 000 n. kr.

5. Konkret samarbete i gränsregionerna

En särskild arbetsgrupp arbetar för närvarande med att undersöka förutsättningarna att få till stånd konkret samarbete på glesbygdspolitikens område. Försöksregion är Enontekiö och Muonio kommuner i Finland, Kautokeino kommun i Norge och Karesuandodelen av Kiruna kommun i Sverige.

I arbetsgruppen ingår företrädare för berörda departement och länsstyrelser.

Enligt direktiven skall arbetsgruppen närmare analysera vilka glesbygdspå problem i försöksområdet som är lämpade att lösas inom ramen för ett nordiskt samarbete. Till grund för analysen skall gruppen lägga en kartläggning av levnadsförhållandena på resp. sida om riksgräns innefattande bl. a. tillgången på arbete och olika typer av service och dess åtkomlighet. Kända sektorsplaner och deras effekter på sysselsättnings- och serviceförhållandena i regionen skall också belysas.

Projektet syftar således till att undersöka möjligheterna att utveckla gränsregionalt samarbete i fråga om kommersiell och samhällelig service samt sysselsättning i områden med utpräglad gles bebyggelse. Arbetet tar sikte på att anvisa konkreta åtgärder för att lösa problem på serviceförsörjningens och sysselsättningens område. Det innebär att den försöksverksamhet som blir aktuell skall beröra minst två av de tre berörda länderna.

Arbetet med projektet bedrivs i tre moment. Det första har gällt introduktion av projektet i försöksregionen. Samtliga berörda kommuner har ställt sig positiva till projektet. En kontaktman i resp. kommun har utsetts. De arbetsuppgifter som ligger i det andra momentet, kartläggning och analys, utförs i Norge och Sverige av i resp. kommun verksamma personer. I Finland handhas uppgiften av länsstyrelsen i Rovaniemi. I slutet av augusti 1975 gjorde arbetsgruppen en rundresa i försöksregionen för överläggningar med kommunala representanter. En delrapport om gruppens arbete väntas föreligga under år 1976.

Det tredje momentet tar sikte på konkret försöksverksamhet.

Försöksregionen är så pass speciell att analyser av glesbygdspå problemen kan behöva göras i ytterligare en gränsregion för att få tillräckliga erfarenheter för hur det fortsatta samarbetet på glesbygdspolitikens område skall bedrivas. För detta ändamål har ministerrådet avsatt 250 000 n. kr. i 1976 års budget.

Under 1976 kommer en sonderande förstudie att påbörjas i Öresundsregionen. Syftet med denna förundersökning är att samla in underlag till vägledning för den fortsatta uppläggnings av samarbetet i Öresundsområdet. I 1976 års budget har 75 000 n. kr. avdelats för denna inventering.

För närvarande vilar det gränskommunala samarbetet på ett oklart

rättsligt underlag (Nordiska rådets *rekommendation nr 22/1969*). Det utkast till överenskommelse om gränskommunalt samarbete som ministerrådet låtit utarbeta håller f. n. på att gås igenom av en särskild arbetsgrupp. Ministerrådet har uppdragit åt arbetsgruppen att i början av år 1976 framlägga sådant förslag till överenskommelse som är påkallat för att främja det gränskommunala samarbetet. Konventionsförslaget kommer efter behandling i Ministerrådet att föreläggas Nordiska rådet för uttalande i överensstämmelse med Nordiska rådets *ytrande nr 3/75*.

6. Regionalpolitisk forskning

I enlighet med ministerrådets regionalpolitiska handlingsprogram är NordREFO:s forskning inriktad på mål och medel i regionalpolitiken samt regional planering. I planerna för de närmaste åren ingår även ett forskningsprogram rörande regional utveckling. En samlad rapport om NordREFO:s pågående forskningsverksamhet kommer att redovisas under år 1978.

Forskningen kring mål i regionalpolitiken är organiserad i tre projekt. Längst har arbetet kommit i fråga om hushållens miljöpreferenser och levnadsvillkor där man i den andra etappen analyserar levnadsbetingelserna med utgångspunkt i bl. a. flyttningsstudier. NordREFO planerar att under år 1976 presentera projektet i en lägesrapport. De två återstående projekten behandlar målkonflikter i regionalpolitiken och alternativa mönster för ortssystemets utformning. I 1976 års budget har ministerrådet beviljat 238 000 n. kr. för forskningen inom detta program. I fråga om programmet rörande medel i regionalpolitiken har forskning bedrivits kring bl. a. de regionalpolitiska medlens effekter i den s. k. ARKO-regionen och i Nordland fylke. Resultatet av dessa studier finns redovisade i NordREFO:s skriftserie. För den fortsatta forskningen inom detta fält har ministerrådet i 1976 års budget avsatt 125 000 n. kr.

Inom forskningsprogrammet rörande regional planering har tonvikten legat vid en analys av de administrativa betingelserna för regional planering. Den första etappen i detta projekt har avslutats under 1975. En utförlig redovisning av projektet lämnas i NordREFO-skriften. I den andra etappen kommer ett forskningsprogram att utvecklas för den fortsatta verksamheten. För detta ändamål har ministerrådet anslagit 53 000 n. kr.

Den regionalpolitiska forskningen vid Nordplan är i främsta rummet inriktad på att utveckla en prototyp till ett informationssystem för kommunal planering. Projektet startade år 1971. Försöksverksamhet med systemet har bedrivits i Linköping. Under år 1976 kommer proto-

typen att överföras till danska och norska förhållanden. Vidare kommer resultatet av försöksverksamheten att utvärderas. För detta arbete har ministerrådet anslagit 320 000 n. kr.

7. Nordkalotten

Inledning

Fr. o. m. den 1 januari har Nordkalottkommittén (NKK) verkat enligt den nya arbetsordningen. Denna innebär bl. a. att ordförandeskapet i kommittén alternerar mellan fylkesmannen i Nordland fylke samt landshövdingarna i Lapplands och Norrbottens län. Tillsammans bildar dessa ett arbetsutskott med uppgift att bl. a. upprätta budget och ansvara för genomförandet av NKK:s verksamhetsplaner. Omorganisationen innebär vidare bl. a. att ministerrådssekretariatet ombesörjer de centrala sekretariatsfunktionerna för NKK samt att ministerrådet finansierar kommitténs åtgärder.

NKK skall verka för ett fördjupat samarbete på det regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska området samt för andra samarbetsprojekt av betydelse för sysselsättningen på Nordkalotten. NKK:s verksamhetsområde stäcker sig således över hela samhällsfältet.

De näringspolitiska frågorna har hittills stått i centrum för NKK:s arbete. Särskilt gäller det industri-, turist- och arbetsmarknadsfrågor. NKK kommer även i den fortsatta verksamheten att ägna dessa frågor särskild uppmärksamhet. NKK:s planer för de närmaste åren inrymmer även handel, jord- och skogsbruk samt same- och rennärlingsfrågor.

Ministerrådet avser att verka för att resultatet av verksamheten på Nordkalotten även kan tillgodogöras inom andra motsvarande regioner i Norden, ex. Färöarna och Grönland.

Näringspolitiska frågor

På initiativ av NKK genomförs för närvarande en kartläggning av handelsströmmarna och förekommande handelshinder på Nordkalotten. Arbetet utförs av institutet för samhällsvetenskap vid Tromsø universitet. NKK fäster stort avseende vid detta projekt som beräknas pågå ytterligare ett par år. Kartläggningens syfte är i en första omgång att klarlägga omfattningen av nuvarande samhandel på kalotten samt förutsättningarna att vidga och fördjupa detta handelsutbyte. Andra delen av projektet tar sikte på att undanröja eventuella förekommande hinder för en sådan utveckling.

Projektarbetet befinner sig för närvarande på ett förberedande stadium. Dessa förstudier kommer att redovisas omkring årsskiftet 1975/1976. Själva kartläggningen beräknas starta i början av nästa år.

För att få till stånd ett fördjupat industriellt samarbete på kalotten krävs generellt sett förbättrade kommunikationer. NKK ställer stora förväntningar på bl. a. pågående utredning av tvärgående flygförbindelser på Nordkalotten. En annan förutsättning för samarbete är att företagen på kalotten lär känna varandra. NKK:s erfarenhet tyder på att det på detta område finns mycket att göra.

Hösten 1974 arrangerade NKK ett seminarium för företagare, som är verksamma på Nordkalotten. Fem företagare från resp. land inbjöds. Huvudteman vid seminariet var nya regionalpolitiska grepp på Nordkalotten, kommunikationsproblem på Nordkalotten och expansionsområdets spridningseffekter. En rad värdefulla synpunkter framfördes vid seminariet. NKK avser att i olika sammanhang följa upp dessa. Ett generellt problem visade sig vara bristande kontakter mellan företagen i de olika länderdelarna på kalotten. För att förbättra företagarkontakterna föreslogs bl. a. att man skulle anordna branschvisa företagssammankomster.

NKK har följt upp detta förslag med ett seminarium i Rovaniemi för verkstadsföretagare på kalotten. Detta seminarium samarrangerades med ett seminarium för storindustrin i respektive lands södra delar samt ett seminarium för journalister från de större tidningarna och radio/TV. Utbytet av dessa seminarier måste, trots att de ännu inte utvärderats i sin helhet, betecknas som ytterligare ett steg i rätt riktning. NKK avser att fortsätta denna seminarieverksamhet och planerar att under 1976 koncentrera uppmärksamheten på byggindustrin.

Vid seminariet i Övertorneå framkom vidare önskemål om löpande information om näringslivet på kalotten. I detta syfte avser NKK att på försök med början under 1976 utge ett kvartalsblad om vad som händer inom Nordkalottens näringsliv. Till vägledning för näringslivet m. fl. har NKK under 1975 publicerat en förteckning över myndigheter och organisationer som är verksamma på Nordkalotten.

Turism

NKK har genom hela sin verksamhet ägnat stort utrymme åt turistfrågorna. Resultatet av detta arbete finns sammanfattat i förslaget om inrättandet av ett turistråd på Nordkalotten.

I det nordiska handlingsprogrammet framhålls att det regionalpolitiska samarbetet skall utökas. Möjligheterna härtill är enligt handlingsprogrammet bäst på Nordkalotten och i Öresundsområdet främst på trafikpolitikens och turismens område.

NKK anser att det är på turismens område som de bästa möjligheterna föreligger att uppnå konkreta resultat. Därför bör man på försök pröva förutsättningarna att inom ramen för ett särskilt turistråd få till stånd ett mer planmässigt samarbete (se vidare kap XIII: 5).

Övriga frågor

De s. k. areella näringarna — jord- och skogsbruk — är viktiga inslag i Nordkalottens näringsliv. NKK avser att i sin fortsatta verksamhet ägna större uppmärksamhet åt dessa frågor. Detsamma gäller same- och rennäringsfrågor. NKK planerar att under 1976 samla in material om dessa näringar till vägledning för uppläggnings- och inriktningen av arbetet. Vid NKK:s traditionella vårseminarium 1976 kommer dessa frågor att bilda huvudtema.

Kapitel XII

Samarbete i konsumentfrågor

1. Inledning

Sedan den 1 juli 1974 äger det nordiska samarbetet på konsumentområdet rum inom ramen för Nordiska ministerrådets verksamhet. Den 1 januari 1975 övertogs också finansieringen i sin helhet av ministerrådet.

Under år 1975 har en avsevärd intensifiering av det nordiska konsumentensamarbetet skett. Detta gäller i första hand samarbetet på projektbasis, till vilket Nordiska ministerrådet anslagit ca 1,6 miljoner Nkr, men en breddning har skett också då det gäller icke projektlagt samarbete i form av t. ex. erfarenhets- och idéutbyte i den utskottsorganisation som etablerats under Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor. Genom den nya organisationen har också en ökad koordinering av de nordiska ländernas ställningstagande till konsumentpolitiska frågor i internationella organisationer kommit till stånd.

I den nya organisationen har det varit naturligt att det första verksamhetsåret till betydande del ägnats åt att dra upp linjerna för det fortsatta nordiska samarbetet på konsumentområdet. Verksamheten under 1976 planerades dock i huvudsak innan den nya organisationen trädde i kraft och ett mer genomarbetat program har av ämbetsmannakommittén kunnat läggas fram först för verksamheten fr.o.m. 1977.

2. Verksamheten under 1975

2.1 Undersökningar av varor och tjänster

Då det gäller undersökningar av varor och tjänster har 1975 inneburit en uppföljning och en betydande utvidgning av verksamheten i det tidigare Nordiska chefsmötet för samarbete beträffande varu- och tjänsteundersökningar på konsumentområdet.

Liksom under tidigare år har projektverksamheten huvudsakligen inriktats på att ta fram provningsmetoder för olika konsumentvaror.

Redan 1974 påbörjades ett projekt med syfte att utarbeta en praktiskt användbar metod för mätning av lukter i samband med provning av köksfläktar. Under 1975 har mätutrustningen tillverkats vid Karolinska institutet i Stockholm och installerats, kalibrerats och utvärderats vid konsumentverket. Slutrapport väntas föreligga i början av 1976.

Sedan 1973 föregår i samarbete med INSTA, som är det nordiska samarbetsorganet på standardiseringsområdet, ett projekt (INSTA/M 1690) som syftar till gemensamma metoder för funktionsprovning av

hushållskylar och -frysar. Projektet syftar också till ett samlat nordiskt uppträdande i det internationella standardiseringsarbetet på området samt till en entydig nordisk användning av internationella standarder. Det tekniska projektarbetet bedrivs huvudsakligen vid SMS (Sveriges Mekanförbunds Standardcentral). Som ett resultat av projektet utgavs under 1974 likalydande standards för funktionsprovning av kylar och frysar för hushållsbruk i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Under 1975 har bl.a. ett ISO-förslag (International Standard Organization) angående provningsmetod för frysar remissbehandlats.

Under 1974 slutfördes ett projekt som resulterade i en för de nordiska konsumentorganen gemensam metod för provning av diskmaskiner. En gemensam provningsmetod ger dock inte möjlighet till jämförelser av provserier från olika laboratorier. En sådan jämförbarhet kan endast nås med en för de nordiska länderna gemensam referensmaskin. Under 1975 har en sådan framtagits i samarbete med en tysk producent. En bedömning av maskinens lämplighet för ändamålet beräknas vara slutförd under första kvartalet 1976.

I ett annat projekt har förslag till gemensamma nordiska specialföreskrifter för mätning av buller från vissa hushållsapparater — diskmaskiner, tvättmaskiner, dammsugare, köksfläktar — vilka skall komplettera IEC's (Internationella elektrotekniska kommissionen) ramdokument angående mätning av buller från hushållsapparater, tagits fram. Utvärderingen av föreskrifterna pågår och slutrapport kommer att föreligga i början av 1976.

Under 1974 påbörjades två projekt angående utombordsmotorer. Det första av dessa syftar till att komma fram till ett system för märkning av axeleffekt på utombordsmotorer, baserat på en gemensam nordisk norm. 1974 framtogs vid NTH (Norges Tekniske Høgskole) ett förslag till metod för mätning av axeleffekt. Från producenthåll framkom emellertid önskemål om att i möjligaste mån anpassa metoden till internationellt föreslagen standard. Trots att en sådan omarbetning skett under 1975 har branschorganisationerna i framför allt Norge och Sverige inte ansett att metoden kan ligga till grund för en märkning av utombordsmotorer. Inom projektet har man därför låtit prova 16 utombordsmotorer vid NTH och i juni 1975 publicerat resultaten i form av ett pressmeddelande, där man påvisat den för konsumenten missvisande märkning som nu förekommer och framhållit betydelsen av att effekten på utombordsmotorerna mäts och anges efter en gemensamt antagen provningsmetod.

Arbetet med att söka förhandla med fabrikanter/importörer om antagande av en gemensam provningsmetod och ett märkningssystem har fortsatt under resten av året.

Provningsmetoder för bestämning av dragkraft och bränsleförbrukning har utvecklats i det andra utombordsprojektet. Genom dessa möj-

liggörs en helhetsvärdering av olika kombinationer motor/propeller/skrov och deras inverkan på driftsekonomin. Projektresultaten avses komma till användning dels i förhandlingar med producentsidan om produktförbättringar, dels i information till konsumenterna.

Under 1975 har slutligen gjorts en kartläggning och ett försök till utvärdering av test- och standardiseringsverksamheten på konsumentvaruområdet. Utredningen har behandlat såväl nationella aktiviteter som nordiskt och annat internationellt samarbete på området. I utredningen har man försökt sätta resursinsatser och effekter av olika konsumentpolitiska åtgärder, däribland provning och standardisering, i relation till varandra.

2.2 Produktsäkerhet

Ett nytt område inom det nordiska konsumentsamarbetet är produktsäkerhetsfrågorna. Under de närmaste åren har en omfattande aktivitet på detta området planerats. Syftet med verksamheten är att ta fram ett underlagsmaterial för hur konsumenterna bäst kan skyddas mot farliga produkter. Det är dels en fråga om att klarlägga vilka produkter som är farliga dels en fråga om vilka åtgärder som är möjliga att vidta.

Under 1975 har huvuddelen av ett allmänt informationssökande projekt genomförts. I projektet kartläggs pågående aktiviteter beträffande registrering av produktrelaterade olyckor i andra länder, främst de nordiska länderna samt USA och England. Då det gäller de sistnämnda länderna, i vilka arbetet på detta område kommit längst, behandlar projektet också vilka åtgärder som har vidtagits mot produkter som befunnits vara farliga. Slutligen görs i projektet en analys av vilka åtgärder som är möjliga att använda i de nordiska länderna. Slutfasen av projektet kommer att kopplas till det seminarium om skaderapporteringssystem och produktsäkerhet som skulle ha ägt rum under hösten 1975 men som har flyttats till mars månad 1976 och som närmare beskrivs i avsnitt 3.2 nedan.

Vidare har uppbyggnaden av ett system för avisering och registrering av olycksfall i hemmen samt orsakerna till dessa påbörjats under året. Rapporteringssystemet skall skapa underlag för åtgärder i syfte att nedbringa frekvensen för produktrelaterade olyckor. Projektet skall också försöka belysa de kostnader dessa olyckor åsamkar samhället. Under 1975 har projektet detaljplanerats samt kontakter tagits med berörda myndigheter i de nordiska länderna. Bl.a. genom det planerade seminariet (se avsnitt 3.2) skall säkras att projektet tillgodogör sig erfarenheter från länder där liknande system redan tagits i bruk.

1973 initierade Nordiska kommittén för konsumentfrågor en undersökning om ur konsumentens synpunkt olämpliga produkter. Material har insamlats från institutioner som kommer i kontakt med sådana produkter och en sammanställning av det fragmentariskt insamlade ma-

terialeet har gjorts. Denna har ställts till förfogande för de pågående projekten på produktsäkerhetsområdet.

Om producenters och säljares ansvar för farliga egenskaper hos sålda varor hänvisas till kap. 3.1.2.8.

2.3 Märkning

Då det gäller frågor om varudeklarerationer och andra former för märkning råder för närvarande en viss osäkerhet om den framtida verksamheten i flera av de nordiska länderna. Denna osäkerhet visar sig också i det nordiska samarbetet på området, bl.a. så att samarbetet på projektbasis är av relativt liten omfattning. Under 1975 har det varit begränsat till vidareföring av två tidigare igångsatta projekt.

I det första av dessa har en gemensam nordisk metod och utvärderingsnorm för provning av flytvästar tagits fram och godkänts av varudeklarationsorganen i de nordiska länderna. Resultatet av projektet väntas få stor betydelse för tillverkarna av flytredskap, då man nu kan prova västar i ett land och direkt överföra resultaten till ett annat.

I det andra projektet utarbetades under 1974 ett gemensamt nordiskt förslag till klassifikation och märkning av heltäckningsmattor. Under 1975 har förslaget bl.a. varit utsänt på remiss hos tillverkare och importörer av heltäckningsmattor.

Under 1975 har det nordiska samarbetet i övrigt koncentrerats till diskussioner om vissa principiella problem beträffande märkning.

2.4 Information och utbildning

Vid lärarhögskolan i Malmö pågår sedan 1972 forskningsprojektet "En studie i konsumentfostran". Projektet syftar till att undersöka förutsättningarna för konsumentundervisning på grundskolans mellanstadium i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt till att framställa läromedelsprototyper. Under 1974 konstruerades bl.a. en serie läromedelsprototyper och test. Med hjälp av de konstruerade testen har läromedlen under våren 1975 utprovats i ett antal skolor i de fyra berörda länderna. Med utgångspunkt bl.a. i denna utprovning har läromedelsprototyperna ytterligare bearbetats och reviderade läromedel skall föreligga i februari 1976.

Under 1973 gjordes inom projektets ram en enkätundersökning om nordiska barns konsumtion och deras föräldrars och lärares inställning till konsumentfostran i skolan. Materialet från undersökningen har bearbetats och kommer att redovisas i slutrapporten från projektet.

Projektet avslutas i och med utgången av 1975 och slutrapport kommer att föreligga i februari 1976.

Sedan 1965 utges två gånger om året "Konsumentnytt från Norden". Rapporten redovisar den konsumentpolitiska verksamheten i de nordiska länderna samt i någon mån den samnordiska verksamheten. En

översyn av denna informationsverksamhet har gjorts och ministerrådssekretariatet har utarbetat ett förslag till ny uppläggning som godkänts och träder i kraft fr.o.m. 1976. På grund av ändrade utgivningsdatum har endast ett nummer av publikationen utkommit under 1975.

2.5 Reklam och marknadsföring

Reklam och marknadsföring är ett för året nytt område inom det institutionaliserade nordiska samarbetet på konsumentområdet. Utskottet för reklam- och marknadsföringsfrågor har under året dragit upp riktlinjerna för ett projekt om otillbörliga prisjämförelser i reklamerna som genomförs under 1976—77 (se avsnitt 3.6 nedan).

Utskottet har vidare fungerat som nordisk referensgrupp för verksamheten i en arbetsgrupp om otillbörliga marknadsföringsmetoder under OECD's konsumentkommitté.

Sverige innehar ordförandeposten i gruppen där också Norge deltar.

Utskottet har tillslutit sig ett svenskt förslag angående hur arbetet i OECD-arbetsgruppen skall bedrivas.

3. Planerad verksamhet

Nordiska ministerrådet har för verksamhetsåret 1976 beviljat 745 000 Nkr till projektverksamhet på produktsäkerhetsområdet, 701 000 Nkr till andra undersökningar av varor och tjänster, 57 000 Nkr till informations- och utbildningsverksamhet på konsumentområdet, 51 000 Nkr till projekt på märkningsområdet, 155 000 Nkr till området reklam och marknadsföring samt 75 000 Nkr till ett seminarium om konsumentforskning.

3.1 Undersökningar av varor och tjänster

I och med utgången av 1975 har gemensamma nordiska provningsmetoder för flertalet hushållskapitalvaror samt utombordsmotorer tagits fram. Under 1976 är endast provningsmetod för tvättmaskiner upptagen på programmet. Beträffande det tidigare nämnda INSTA-samarbetet om hushållskylar och -frysar görs för närvarande ett försök att värdera om de beräknade kostnaderna för 1976—79 står i rimlig relation till de resultat man förväntar sig av projektet. Det för projektet ansvariga utskottet har beslutat att medel inte skall utgå till projektet för 1976.

Arbetet med framtagning av provningsmetoder väntas fortsätta på nordisk basis, dels genom utarbetande av provningsmetoder för nya produkter, dels i form av revidering och komplettering av tidigare framtagna metoder.

Under 1976 koncentreras verksamheten till ett mindre antal projekt där några konsumentprodukter studeras ingående beträffande kvalitet

och funktion. I ett av dessa projekt undersöks funktionsduglighet och hållbarhet hos kokkärl. Även avgivande av giftiga ämnen (tungmetaller) och smak skall studeras. I projektet undersöks slutligen möjligheterna att få till stånd en gemensam nordisk märkning av dessa produkter. I ett annat projekt skall kvalitet och andra egenskaper hos regnkläder för barn undersökas. Projektet syftar till att fastställa kvalitetskrav och användningsområden för regnkläder samt till att i samarbete med producentsidan komma fram till bättre konstruktion, passform och märkning (t.ex. storleksbeteckningar).

Vidare kommer frågan om vilka krav och önskemål konsumenterna kan ställa på emballage till konsumentvaror att tas upp. Under 1976 genomförs ett förprojekt med syftet att genom en inventering av pågående forskning på emballageområdet försöka avgränsa och precisera efter vilka kriterier man bäst kan definiera rationellt emballage med avseende på transport, förvaring, varupresentation m.m.

Under 1977 kommer frågan om nordiska normer för utvärdering av resultat från provningar utförda enligt existerande nordiska provningsmetoder att aktualiseras. Vid denna tid räknar man med att nordiska provningsmetoder föreligger för spisar, köksfläktar, diskmaskiner, kylar, frysar, utombordsmotorer och ev. tvättmaskiner. Vidare föreligger sannolikt metoder för mätning av buller från olika hushållsmaskiner.

Ett av syftena med gemensamma nordiska utvärderingsnormer är att senare kunna genomföra gemensamma provningar.

3.2 Produktsäkerhet

Arbetet med produktsäkerhetsfrågorna väntas även i fortsättningen inta en central plats i det nordiska samarbetet på konsumentområdet. För närvarande kan en omfattande aktivitet på detta område förutses för åren 1976 och 1977.

Under första halvåret 1976 avslutas det i avsnitt 2.2 beskrivna allmänt informationssökande projektet på området.

Under 1976—77 genomförs också huvuddelen av försöksverksamheten med ett inrapporteringsystem för olycksfall i hemmen och deras närmiljö (se avsnitt 2.2). Under 1976 genomförs en provundersökning vid ett par sjukhus i Sverige och påbörjas huvudundersökningen som sker i samtliga nordiska länder. Huvudundersökningen avslutas 1977.

I mars 1976 genomförs ett seminarium om produktsäkerhet och skaderapporteringsystem. Syftet med seminariet är att skapa förutsättningar för att resultaten av de ovan nämnda projekten kommer till användning. Seminariet förväntas klarlägga dels hur man *kan* använda projektresultaten, dels hur man *önskar* utnyttja resultaten i de nordiska länderna.

I syfte att komma fram till gemensamma krav beträffande märkning av hushållskemikalier genomförs ett projekt under 1976 och 1977.

Projektet syftar också till gemensamma krav på utformning av förpackningar till hushållskemikalier samt krav på säkra förslutningar. Avsikten är vidare att i samarbete med producentledet ta fram en prototyp till "säker" förslutning för flaskor och burkar.

3.3 Produktivslängd

Konsumentorganen i de nordiska länderna har under senare tid alltmer börjat intressera sig för problem i samband med produkters livslängd. Problemen är många och man har ännu inte funnit några fullgoda undersökningsmetoder.

Under 1976 genomförs ett förprojekt i syfte att undersöka förutsättningarna för en framtida gemensam nordisk insats beträffande undersökningar av produkters livslängd och näraliggande områden. På lång sikt är syftet med en verksamhet på detta område att förbättra konsumentorganens möjligheter att förhindra en oönskad reduktion av produktivslängden. Förprojektet kan förväntas ge underlag för nordiskt samarbete på detta område under flera år framåt.

3.4 Märkning

Som antytts tidigare överväger man i flera av de nordiska länderna hur man i framtiden skall lägga upp arbetet med varudeklarationer och annan märkning. I samband med att planerna för de nationella aktiviteterna på detta område fastläggs torde också behovet av ett ökat nordiskt samarbete göra sig gällande, i första hand i form av ett utvidgat informationsutbyte. Främst gäller detta administrativ samordning samt frågor rörande informationens genomslagskraft.

Ett visst samarbete om konkreta märkningsprojekt har också planerats. Under 1976 fortsätter t.ex. det pågående samarbetet angående märkning av flytvästar. Avsikten var bl.a. att konstruera en gemensam nordisk etikett för godkännandemärkning av flytvästar. För närvarande diskuteras emellertid om det inte finns mer angelägna samarbetsuppgifter då det gäller märkning av flytredskap.

Då det gäller det tidigare nämnda samarbetet angående klassifikation och märkning av heltäckningsmattor är det avsikten att systemet skall börja tas i bruk under 1976.

Under 1976 kommer riktlinjerna för ytterligare några samarbetsprojekt att dras upp. Bland projekt som kommer att aktualiseras kan nämnas ett som syftar till att kartlägga vilka undersökningar av olika märkningssystemers genomslagskraft som har gjorts och vilket behov av ytterligare sådana undersökningar som föreligger samt ett som syftar till att samla hittillsvarande nordiska erfarenheter beträffande jämföringsmärkning.

3.5 Information och utbildning

Verksamheten på detta område har under de senaste åren helt koncentrerats till projektet "En studie i konsumentfostran" vid lärarhögskolan i Malmö (se avsnitt 2.4). Efter att detta projekt avslutats i och med utgången av 1975 kommer en undersökning av behov och förutsättningar för fortsatt nordiskt samarbete beträffande konsumentundervisning i skolan att göras under 1975. Undersökningen tar sikte på att föreslå samarbetsprojekt beträffande läromedel, lärarutbildning m.m. och baseras på en genomgång av i vilken omfattning konsumentundervisning i skolan regleras i lagstiftning och undervisningsplaner samt i vilken utsträckning konsumentfrågor tas upp i lärarutbildningen samt på analyser av några konkreta undervisningssituationer, främst med utgångspunkt i använt undervisningsmaterial.

På informationsområdet kommer 1976 att dras upp riktlinjer för ett framtida samarbete. Bland projekt som har diskuterats i sammanhanget kan nämnas ett om konsumentupplysning till unga familjer som avser att skaffa bostad, ett om omfattning och innehåll av reklam som distribueras i skolan samt ett om konsumentupplysning genom massmedia.

Rapporten "Konsumentnytt från Norden" avses utkomma med två nummer under 1976.

3.6 Reklam och marknadsföring

Under 1976 påbörjas ett projekt angående otillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknadsföring. Projektet syftar till att inom nuvarande marknadsföringslagstiftningars ramar föreslå åtgärder för att motverka förvirrande, vilseledande, ofullständiga eller på annat sätt otillbörliga prisjämförelser i näringsidkarnas marknadsföring. I första hand studeras dagligvaruområdet men även urvals- och sällanköpsvaror ingår i undersökningen. Särskild uppmärksamhet ägnas prisjämförelser i detaljistannonsering. Under 1976 görs en kartläggning av gällande inom- och utomrättsliga regler samt av vilka marknadsföringsåtgärder som är av intresse att studera närmare i de olika länderna. Vidare undersöks i vilken mån problemen är likartade i de nordiska länderna. Bl.a. utifrån denna undersökning görs en prioritering av vilka typer av prisjämförelser som under 1977 skall göras till föremål för undersökningar när det gäller konsumentreaktioner.

Ett annat samarbetsprojekt som har diskuterats och som kan bli aktuellt senare gäller frågan om hur informationsinnehållet i marknadsföringen har förändrats och vilka utvecklingstendenser som kan konstateras på detta område.

3.7 Andra aktiviteter av konsumentintresse

Ett försök har gjorts att koncentrera det nordiska samarbetet på konsumentområdet till ett begränsat antal delområden enligt redogörelsen ovan. Enstaka projekt som inte faller inom dessa delområden kan dock av olika skäl aktualiseras. Under 1976 genomförs t.ex. ett seminarium om den samhälls- och beteendevetenskapliga konsumentforskningen i Norden. Seminariet syftar till att stimulera enskilda konsumentforskare i de nordiska länderna till ökat utbyte mellan länderna och över ämnesgränserna. Seminariet bör samtidigt ge en mer samlad överblick över den samhälls- och beteendevetenskapliga konsumentforskningen i Norden och bilda utgångspunkt för ev. framtida samarbetsprojekt. Seminariet bör även kunna stimulera de forskningsinitierande konsumentorganen till nya forskningsprojekt samt ligga till grund för koordinering och fördelning av forskningsuppgifter mellan de nordiska länderna.

Kapitel XIII

Samarbejde vedrørende transport, kommunikation og trafiksikkerhed

1. Indledning

Virksomhedsområderne omfatter dels samarbejdet på transport- og kommunikationsområdet i henhold til Nordisk transportoverenskomst af 6. november 1972, der trådte i kraft den 1. marts 1973, og dels samarbejdet om nordisk trafiksikkerhed i de nordiske lande.

På transportområdet har Ministerrådet været samlet til drøftelse med Nordisk Råds trafikudvalg om aktuelle nordiske samarbejdsspørgsmål inden for rammerne af transportoverenskomsten.

Nordisk Ministerråds embedsmandskomite for transportspørgsmål (NÅT) varetager ifølge transportoverenskomstens art. 4 udførelsen af de hverv, der følger af overenskomsten, som har til formål at styrke og udvikle samarbejdet med henblik på rationelt tilrettelagte og effektive transporter og kommunikationssystemer samt at sikre en bedre udnyttelse og en større samlet effektivitet af arbejdet på dette område gennem samordning, samvirke og arbejdsfordeling.

I henhold til art. 6 bistår Embedsmandskomiteen af Nordisk komite for transportøkonomisk forskning (NKTF), der blev oprettet i 1966 og som har til opgave at koordinere og stimulere den transportøkonomiske forskning i de nordiske lande.

Under NÅT virker desuden samarbejdsnævnet for projekt STINA, den rådgivende gruppe for projekt NORDKOLT, arbejdsgruppen for udredning af flyveforbindelserne i de nordiske udviklingsområder, arbejdsgruppen TELEMEDEL og en arbejdsgruppe til undersøgelse af visse spørgsmål vedrørende "Trondheimsleden".

Ifølge transportoverenskomstens art. 11 skal de berørte organer under Nordisk Råd have lejlighed til at drøfte de årlige virksomhedsprogrammer, før disse godkendes af Ministerrådet. Den følgende beretning for arbejdet i 1975 og program for virksomheden i 1976 har i oktober 1975 været forelagt for Nordisk Råds trafikudvalg.

Fra samarbejdet i henhold til transportoverenskomsten er undtaget spørgsmål om sikkerheden for vejtrafikken, der behandles af Nordisk trafiksikkerhedsråd (NTR), som er centralt kontakt-, samordnings- og planlægningsorgan for trafiksikkerhedsarbejdet i de nordiske lande.

Rådet, der blev oprettet i 1971, har ifølge sine statutter til opgave bl. a. at følge udviklingen på trafiksikkerhedsområdet, virke for ensartet nordisk vejtrafiklovgivning, stimulere og samordne forskningen på trafiksikkerhedsområdet, virke for information i trafiksikkerhedsspørgs-

mål, fortløbende undersøge egnede nordiske samarbejdsprojekter angående trafikikkerhed og udarbejde forslag til regeringerne om foranstaltninger for øget trafikikkerhed.

NTR bistås af tre permanente samarbejdsorganer, Nordisk komite for vejtrafiklovgivning (NKV), Nordisk komite for trafikikkerhedsforskning (NKT) og Nordisk bilteknisk komite (NBK). NBK er oprettet ved regeringernes beslutning i 1975 og har afløst Nordisk bilteknisk arbejdsgruppe (NBA). Desuden er der under Nordisk trafikikkerhedsråd nedsat arbejdsgrupper til behandling af særlige opgaver. I nordisk trafikikkerhedsråd indgår repræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island holdes fortløbende underrettet om Rådets virksomhed.

2. Transport og kommunikation

2.1. STINA-projektet

STINA-projektet er et nordisk vejforskningsprojekt, der har til formål at tilpasse udenlandske forsøgsresultater, og især resultaterne fra det store amerikanske prøvevejsforsøg, AASHO Road Test, til nordiske forhold, navnlig i henseende til undergrund, trafikbelastning og vejforhold. Hensigten er, at projektet dels skal give et bedre grundlag for en analytisk dimensionering af vejoverbygningen, dels skal søge at belyse, hvorledes dette grundlag kan anvendes til bedømmelse af forskellige trafikbelastningers relative indvirkning på investerings- og driftsudgifter.

Spørgsmålene om trafikbelastningens indvirkning på vejenes dimensionering er siden anden verdenskrig blevet stadig mere aktuelt i betragtning af den stigende benyttelse af tunge køretøjer og de krav, der i denne sammenhæng stilles til vejenes bæreevne. En belysning af denne sammenhæng var formålet for den undersøgelse, som den amerikanske forbundsvejmyndighed, American Association of State Highway Officials (AASHO) tog initiativ til allerede i 1946, og i hvilken forbindelse meget omfattende feltundersøgelser blev udført i årene 1958—1960. Resultaterne af disse undersøgelser foreligger i form af kurver og formler der viser sammenhængen mellem køreteknisk kvalitet, antal af akselpassager, akseltryk og vejoverbygningens konstruktion. Disse resultater har selvsagt været genstand for stor interesse også i Europa, og man har diskuteret resultaternes anvendbarhed under andre forhold end de som fandtes på forsøgsstedet i Illinois, især hvad angår forskelle i trafik sammensætning, undergrunds- og klimaforhold. Til trods for en vis tvivl er AASHO-resultaterne blevet anvendt i mange lande med visse modifikationer samtidig med, at man gennem nye forsøg har søgt at klarlægge indvirkningen af forskelle i forhold til AASHO-forudsætningerne.

Også i de nordiske lande er AASHO-resultaterne blevet nøje studeret og i et vist omfang lagt til grund, men uden gennemførelse af følgeforsøg i større skala. På denne baggrund — og da spørgsmålet ansås at være af fælles interesse for alle de nordiske lande — traf man i 1973 beslutning om gennemførelse af STINA-projektet (STINA = Samarbejdsprojekt för Tillämpning I Norden av AASHO-undersökningen) med henblik på at studere aksestrykkets indvirkning på vejsliddet og i den forbindelse særligt søge klarlagt to faktorer, som set under en nordisk synsvinkel ikke var tilstrækkeligt belyst i AASHO-undersøgelsen, nemlig betydningen af undergrunden og klimaforholdene.

Projektet er organiseret med Nordisk embedsmandskomiteé for transportspørgsmål som styregruppe og med en projektchef der er knyttet til Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo. Udover projektchefen indgår der i projektets ledelse et rådgivende samarbejdsudvalg med repræsentanter for hvert af de nordiske lande. Under ledelse af en projektleder udføres arbejdet i de enkelte lande inden for en projektgruppe, der udgøres af det pågældende lands statslige vejforskningsinstitution. Som bistand for projektlederen findes et nationalt fagråd med repræsentanter for de enkelte områder inden for vejbygningsteknikken.

Arbejdsprogrammet for projektet blev udarbejdet i vinteren 1973—74 af et særligt planlægningsudvalg bestående af vejforskere og økonomer fra de nordiske lande og under projektchefens ledelse. Arbejdsprogrammet, som godkendtes af embedsmandskomiteen i maj 1974, er ind delt i fire hovedafsnit:

1. Inventeringer og undersøgelser af udenlandske forsøg og nordiske forhold.
2. Feltundersøgelser og prøvetagninger på nordisk undergrund.
3. Laboratorieundersøgelser af nordiske og udenlandske undergrundsmaterialer.
4. Bearbejdning og analyse af de opnåede resultater.

Det første hovedafsnit er afsluttet i foråret 1975. Inventeringerne i udlandet er udført med Sverige som ansvarlig projektgruppe og er sket gennem litteraturstudier, studiebesøg i USA, Canada og en række europæiske lande, samt analyse af de hjembragte forskningsrapporter. Med Norge som ansvarlig projektgruppe er udført inventeringer af nordiske forhold vedrørende vejkonstruktionstyper, geologi, klimaforhold, trafikbelastninger og nedbrydningsmekanismer. Derudover er der udført en tilstandsvurdering af visse vejstrækninger med henblik på at overføre det ved AASHO-undersøgelsen anvendte "serviceability"-begreb (tjenlighed) til nordiske forhold.

Resultaterne fra dette hovedafsnit, som nu er offentliggjort i Nordisk Udredningsserie, NU 1975: 11 og NU 1975: 12, vil blive lagt til grund for det fortsatte arbejde som for tiden udføres med indsamling af nordiske prøvevejsdata, feltmålinger og prøvetagninger samt labora-

torieundersøgelser. Finland er ansvarlig projektgruppe for prøvetagninger og feltmålinger, og Danmark er ansvarlig projektgruppe for laboratorieundersøgelserne. Resultaterne fra disse aktiviteter samt de koordinerende afsluttende beregninger og analyser forventes at kunne foreligge i en slutrapport i løbet af anden halvdel af 1976. Til den tid skal der tages stilling til om der bør foretages en udbygning og fortsættelse af projektet. Dette spørgsmål vil, inden der af Nordisk Ministerråd træffes endelig afgørelse, blive forelagt for og drøftet med Nordisk Råds trafikudvalg.

Udgifterne ved projektets gennemførelse er senest budgetteret til 1 350 000 skr. i prisniveau marts 1975. I udgifterne indgår ikke projektchefens løn m. v., som afholdes over budgettet for Nordisk Ministerråds sekretariat. Pr. 1. august 1975 er forbrugt 750 000 skr.

2.2. *NORDKOLT-projektet*

NORDKOLT-projektet er et nordisk udredningsprojekt med det formål at redegøre for samt bedømme mulige fremtidige personbefordringssystemer — især kollektiv trafik — i forskellige typer af bysamfund i Norden.

De vanskeligheder, som navnlig for større byområders vedkommende er forbundet med udbygning af transportapparatet baseret i overvejende grad på privat bilkørsel, har i de senere år aktualiseret behovet for en forbedring af den kollektive trafik. I nogle byer er der allerede truffet forskellige foranstaltninger til gennemførelse af mere kortsigtede forbedringer af de eksisterende transportsystemer, og andre steder er sådanne foranstaltninger under overvejelse. Mere langsigtede foranstaltninger vil imidlertid kunne bane vej for udvikling af nye kollektivtrafiksystemer, som dels giver brugerne bedre muligheder for befordring end med de eksisterende kollektive transportmidler, dels indebærer et højere sikkerhedsmæssigt niveau og et bedre miljø. Også andre samfundsmæssige hensyn taler for en forbedring af den kollektive trafik, navnlig ønsket om at opnå energibesparelser samt ønsket om at gennemføre en hensigtsmæssig byudvikling især i henseende til arealforbruget.

Det er på denne baggrund formålet med NORDKOLT-projektet er formuleret. Projektet skal udgøre en opsummering og videreudbygning af allerede udførte og igangværende udredningsarbejder vedrørende persontransport i nordiske byområder. Ved en sådan videreudbygning sker der en forlængelse af tidsperspektivet, hvilket indebærer at det er nødvendigt at være opmærksom på sammenhængen mellem på den ene side udviklingen i transportsystemer og samfundsudviklingen og på den anden side trafikanternes og samfundets ønskemål og ressourcemæssige muligheder. En balanceret vurdering af den kollektive trafiks udviklingsmuligheder forudsætter endvidere, at også udviklingen i den indi-

viduelle trafik, først og fremmest biltrafikken, indgår i behandlingen af transportsystemerne.

Sammenfattende kan udredningens hovedformål siges at være

- at redegøre for mulige alternative fremtidige transportsystemer og kombinationer af transportsystemet for persontransport i forskellige nordiske bysamfundstyper set i et tidsperspektiv frem til år 2000,
- at behandle såvel kollektiv som individuel trafik med særlig vægt på førstnævnte
- at angive de krav, som bør stilles til forskellige transportmidler og transportsystemer
- at være opmærksom på såvel menneskets som samfundets ønskemål samt de ressourcemæssige forudsætninger ved udformningen af ovennævnte krav, og
- at redegøre for konsekvenserne af forskellige trafik- og planlægningspolitiske målsætninger og foranstaltninger.

Det er hensigten, at udredningens resultat skal foreligge i en sådan form, at den kan tjene til forbedring af det grundlag på hvilket, der træffes politiske beslutninger, samt som vejledning ved fastsættelse af krav til trafiksystemer og transportmateriel og endelig som anvisning for by- og trafikplanlæggere.

Ved undersøgelserne lægges hovedvægten på mellemstore byområder med indbyggerantal på mellem ca. 10 000 og ca. 200 000. Mindre byområder behandles fra den nedre grænse, hvor der begynder at opstå behov for lokal kollektiv trafik inden for området. I alle tilfælde vil et områdes naturlige opland for bolig-arbejdsstedtrafik indgå i undersøgelsen.

Projektets gennemførelse falder i tre etaper. I den første etape er der foretaget en opgørelse over igangværende forsknings- og udredningsarbejder på det pågældende område i Norden samt udarbejdet rapporter vedrørende rejsebehov, rejsestandard, miljø og sikkerhed som indledningen til den egentlige problemanalyse. Arbejdsrapporten for etape I er offentliggjort i Nordisk Udredningsserie nr. 25/74.

I etape II udføres otte delprojekter. Seks af disse har til formål at videreføre problemanalysen og dermed give en samlet oversigt over de funktionskrav, der bør stilles til transportsystemerne, de ressourc begrænsninger der kan få indflydelse på udformningen af systemerne, den mulige udvikling af forskellige transportmidler samt de mulige tilpasninger mellem bebyggelses- og kollektivtrafiksystemer. De sidste to delprojekter skal danne grundlag for de modelstudier der skal udføres i etape III.

Emnerne for delprojekterne kan kort angives således:

- Alternative muligheder for samfundsudvikling og deraf følgende behov for persontransport.
- Mennesket og persontransportssystemet. Beskrivelse af de fysiologiske og psykologisk/sociale behov hos forskellige befolknings-

grupper opdelt efter alder og helbredstilstand samt de økonomiske og tidsmæssige ressourcer til tilfredsstillelse af behovene.

- De nuværende omkostninger forbundet med persontransport i byområder. Analyse på grundlag dels af indsamlet materiale fra ni nordiske byer, dels af national statistik og resultater fra andre undersøgelser.
- Energiressourcernes indflydelse på udviklingen af transportsystemet.
- Den tekniske udvikling af kollektive og individuelle transportsystemer.
- Oversigt over befolkning, arealanvendelse og bebyggelsesstruktur. Karakteristiske træk ved persontransporterne i den øjeblikkelige situation. Forskellige muligheder for tilpasning mellem bebyggelse og kollektivtrafik, herunder analyse af sammenhængen mellem trafikbetjening og bebyggelsesstruktur.
- Metoder til analyse og vurdering af transportsystemer.
- Samlet fremstilling af alternative trafiksituationer og transportsystemer.

Etape II vil være afsluttet omkring årsskiftet 1975—76.

Under projektets etape III udarbejdes endnu et delprojekt, nemlig en beskrivelse og vurdering af forskellige organisationsformer mellem privat og offentlig persontransport. Endvidere udføres et "teststudie" til afprøvning af de under etape II udarbejdede metoder til analyse og vurdering af transportsystemer samt modelstudier i otte udvalgte kommuner i Danmark, Finland, Norge og Sverige med byområder af forskellig størrelse. Modelstudierne kommer til at bestå af nogle basisstudier, der gennemføres i samtlige udvalgte byer: Beskrivelse af eksisterende trafiksituation, skitsering af fremtidige alternative transportsystemer på længere sigt for alternative trafiksituationer, beregning af fremtidige rejsemønstre ved den formodede byudvikling, vurdering af alternative konsekvenser for forskellige befolknings- og interessegrupper i samfundet. Herudover skal der udføres specialstudier forskellige for de enkelte byer vedrørende alternative kollektivtrafiksystemer, herunder forskellige former for bus- og taxikørsel og vedrørende tilpasning mellem bebyggelse og kollektiv trafik.

Når disse modelstudier er afsluttet, formentlig i begyndelsen af 1977, vil en hovedrapport vedrørende projektet blive udarbejdet og forventes at kunne foreligge omkring 1. februar 1978. Hovedrapporten vil blive udarbejdet i en sådan form at den vil være tilgængelig også for andre end fagfolk, men det er tanken at der derudover skal udarbejdes et populært fremstillet sammendrag.

Projektet er organiseret med Nordisk embedsmandskomite for transportspørgsmål som styrende organ og med en projektchef og en fast faglig medhjælper ansat under Nordisk Ministerråds sekretariat. Ved siden af projektchefen findes en rådgivende gruppe bestående af repræsentanter for hvert af landene. De enkelte delprojekter udføres af for-

skellige forskningsinstitutter i de enkelte lande under projektchefens ledelse. Modelstudierne under etape III udføres under ledelse af projektchefen og for hvert enkelt land af en projektgruppe i samråd med de lokale kommunale myndigheder.

De samlede udgifter ved projektets etape III er senest i oktober 1975 anslået til ca. 1,6 millioner sv. kr., eksklusive lønning, rejseudgifter etc. til projektchefen og den faglige medhjælper. Sidstnævnte udgifter afholdes over budgettet for Nordisk Ministerråds sekretariat. De øvrige udgifter afholdes af trafikministerierne i de enkelte lande.

2.3. *Telemedel-projektet*

Dette samarbejdsprojekt tager sigte på udvikling, fremstilling og markedsføring af forskelligt udstyr, der kan lette handicappedes benyttelse af de eksisterende teletjenester.

Projektet udføres af en arbejdsgruppe nedsat af Nordisk embedsmandskomité for transportspørgsmål og bestående af repræsentanter for hvert af de fem nordiske landes teleforvaltninger og social/medicinalstyrelser. Under projektet er antaget en heltidsbeskæftiget koordinator og det vil herudover blive nødvendigt at søge konsulentbistand til løsning af enkelte særlige opgaver.

Arbejdsgruppen har afholdt møder den 22.—23. august 1974 i København, den 23.—24. januar 1975 i Stockholm og den 21.—22. august 1975 i Helsingfors.

Det af embedsmandskomiteen i september 1974 godkendte arbejdsprogram for projektet går ud på følgende:

1) Inventering og katalogisering af allerede eksisterende og under udvikling værende teleudstyr til brug for forskellige grupper af handicappede samt i den forbindelse afprøvning af udstyret ud fra teletekniske synspunkter og forbrugersynspunkter.

2) Koordinering af den hos de nordiske teleforvaltninger stedfindende udvikling af handicapudstyr med henblik på anvendelse af samme udstyrstyper i alle landene. Denne koordinering skal udføres i samarbejde med de berørte handicaporganisationer med henblik på at tilgodese forbrugersynspunkter.

3) Analyse af behovene for handicapudstyr ud fra socialpsykologiske, økonomiske og tekniske synspunkter.

4) Diskussion af de berørte emner med teleforvaltningerne, læreranstalter, institutioner og industri med henblik på forslag til hensigtsmæssige udviklingsprocesser.

I forbindelse med det under 1) nævnte arbejde har en dertil særligt nedsat teknisk gruppe indsamlet et materiale, der nu er sendt til udtalelse hos udvalgte sociale instanser og handicaporganisationer med henblik på at få klarlagt, om materialet er systematisk korrekt opstillet og tilstrækkeligt dækkende, samt at få oplyst omfanget af de forskellige interessegrupper samt de pågældende instansers og organi-

sationers vurdering og prioritering. Den nævnte gruppe har tillige beskæftiget sig med til delaktiviteter henhørende under arbejdsprogrammets punkt 2), nemlig:

- videreudvikling og afprøvning i praksis af mikrotelefonholdere og hjælpemidler til betjening af telefonapparaternes gaffelkontakt,
- vurdering og afprøvning af en i Norge konstrueret "telefon for funktionshæmmede (TELCEM)" i praksis i de øvrige nordiske lande med henblik på opnåelse af et bedre grundlag for en eventuel produktion,
- analyse af behovet for udstyr der gør det muligt for personer der bruger høreapparat at benytte en telefon (forsats der øger det magnetiske spredningsfelt) med henblik på en beregning af udgifterne ved fremstilling af sådant udstyr.

Arbejdsgruppen har drøftet problemerne vedrørende telekommunikation for døve og døvblinde. En afprøvning i praksis af sådant apparatur er for nylig påbegyndt, og en vurdering af disse forsøg forventes at give indikationer dels om videreudvikling af terminaludstyr, dels om den mulige udformning af et fremtidigt kommunikationsnet. Til planlægning, vurdering og udarbejdelse af rapport vedrørende disse forsøg har arbejdsgruppen som forsøgsleder antaget en psykolog, der vil blive honoreret af de på budgettet optagne midler til konsulentbistand. De tekniske spørgsmål i forbindelse med det nævnte apparatur vil blive taget op over for teleforvaltningerne med henblik på, at disse på et senere stadium af projektet indbyrdes enes om hvilke typer terminaludstyr, der skal markedsføres.

Alarmeringsanordninger for svært handicappede og ældre mennesker er et aktuelt spørgsmål i forbindelse med løsningen af omsorgsproblemet for disse grupper både med hensyn til systemer, teknisk udformning, anlæg og vedligeholdelse samt betjening. I Sverige har socialstyrelsen iværksat en undersøgelse på dette område, og forsøg er påbegyndt. Arbejdsgruppen vil foretage en vurdering og kritik af de eksisterende systemer og derefter opstille kravspecifikationer for sådant udstyr. Den teletekniske del af dette arbejde skal udføres af den oven for nævnte tekniske gruppe. Til det øvrige arbejde skal der skaffes konsulentbistand, og i forbindelse dermed dannes der en referencegruppe bestående af de social/medicinale repræsentanter i arbejdsgruppen.

Udgifterne ved arbejdsgruppens virksomhed afholdes over budgettet for Nordisk Ministerråds sekretariat med følgende beløb på årsbasis

Lønning m. v. til koordinator	112 000 skr.
Rejseudgifter og -diæter	25 000 „
Udgifter til konsulentbistand	50 000 „
	<hr/>
i alt	187 000 skr.

Arbejdet forventes afsluttet i slutningen af 1976.

2.4. Flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena

Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) har på uppdrag av Nordiska ministerrådet tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utreda de frågor som sammanhänger med en utbyggnad av flygförbindelserna på Nordkalotten och de övriga inlandsområdena i norr. Till grund för arbetsgruppens arbete ligger en inom NÄT utarbetad promemoria, Utredning om utbyggnad av flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena (PM 8/73).

Arbetsgruppen, som antagit benämningen MKF-gruppen, påbörjade sitt arbete i november 1973. Under tiden december 1973—september 1975 har gruppen hållit 13 sammanträden samt tre möten med lokala och regionala företrädare för resp. landsdel.

Arbetsgruppen skall undersöka behovet av dels tvärförbindelser mellan de norra delarna av Finland, Norge och Sverige, dels flygförbindelser inom resp. lands inlandsområde. Med utgångspunkt i en bedömning av behovet av flyglinjer skall gruppen diskutera de tekniska och organisatoriska lösningar som kan tänkas för att tillgodose dessa behov.

I sitt arbete att finna lämpliga former för flygtrafikens ordnande, linjedragning och val av flygplanstyper är utgångspunkten att gruppen skall sträva efter att finna ekonomiskt försvarbara lösningar.

För trafikförsörjningen inom resp. land har gruppen närmast att utarbeta modeller för hur flygtrafiken kan organiseras.

När det gäller tvärförbindelserna är arbetet inriktat på att finna lösningar som innebär att man på lämpligt sätt sammanbinder resp. lands nationella flygtrafiknät.

Enligt den arbetsplan som arbetsgruppen fastställt har ett omfattande kartläggningsarbete genomförts. Därvid har behandlats de nuvarande resmöjligheterna med flyg, bussar, järnväg och färjor mellan de olika länderna och trafikens omfattning, vidare befolkningens och näringslivets förväntade förändringar inom resp. område. Kontaktbehovens omfattning mellan de olika länderna har analyserats vad gäller näringslivets resbehov, serviceresor, privatresor och turistresor.

Förutom kartläggningar av näringsgeografiska och befolkningsmässiga samband har i inventeringsmomenten även behandlats flygtekniska och flygoperationella förhållanden. I samband härmed har förts diskussioner med olika flygbolag och myndigheter rörande de trafikekonomiska och trafiktekniska förutsättningarna för trafik.

I syfte att fördjupa kunskaperna om de näringsgeografiska sambanden och det potentiella trafikunderlaget har arbetsgruppen låtit genomföra en enkät. Genom enkäten har även möjlighet givits att bedöma en lämplig uppläggning av trafiken i olika alternativa relationer mellan de tre länderna. Enkäten har ställts till myndigheter, företag, turistnäringar etc. i de aktuella områdena.

Resbehovet som kartlagts kan hänföras dels till näringslivet, dels till servicesektorn, dels till turismen — särskilt i områdets norra delar och under sommarsäsongen.

Mot bakgrund av dessa studerade moment överväger arbetsgruppen frågor avseende bl. a. tänkbara flygrelationer, flygmaterial, lämplig trafikuppläggning och trafikorganisation.

Arbetet beräknas avrapporteras före sommaren 1976. Det är NÄT:s avsikt att i god tid innan dess ha samråd med Nordiska rådets trafikutskott.

2.5. Mellanriksvägarna

Som bilaga 3 till NÄT:s verksamhetsberättelse för år 1974 ingick en redogörelse för utvecklingen av mellanriksvägarna. Nedan görs en uppföljning av redogörelsen. I denna har som en bakgrund tagits med även uppgifter som lämnades i fjolårets redovisning, men speciell vikt har lagts vid arbeten som har utförts under 1975 och vid de nu aktuella planerna beträffande de olika mellanriksvägarna.

NORGE—SVERIGE

Väg E 6 Göteborg—Oslo och väg E 18 Karlstad—Årjäng—Oslo är de mest trafikerade mellanriksvägarna mellan Norge och Sverige.

På svensk sida är väg E 6 utbyggd till motorväg på sträckan Göteborg—Stora Höga vid Stenungsund (ca 40 km). Arbetena med förbättring av genomfarten vid Uddevalla fortsätter. På väg E 6 i Norge har under 1975 förbättringsarbeten utförts vid Lökkeberg.

Ombyggnaden av väg E 18 mellan Karlstad och riksgränsen vid Örje fortsätter. För närvarande pågår ombyggnad av ca 15 km mellan Norane och Långserud. Under år 1976 avses en del av väg E 18 vid Årjäng byggas om.

Väg E 75 Östersund—Trondheim är sedan ett par år tillbaka i huvudsak utbyggd till godtagbar standard.

Utbyggnaden av väg E 79 *Storuman—Umbukta—Mo i Rana*, dvs. Blå vägen, fortsätter. Arbetena på den återstående delen, Strimasund—riksgränsen, ca 20 km, beräknas i stort sett bli klara under år 1975, men beläggning utförs dock först under år 1976.

Mellanriksvägen *Luleå—Bodö*, "Graddisvägen", färdigställdes och öppnades för trafik senhösten 1974. Vägen invigdes officiellt den 18 juni 1975.

Väglängden i Sverige (riksgränsen—Arjeplog) är ca 140 km och i Norge (väg E 6 — riksgränsen) ca 25 km. De totala kostnaderna för vägen beräknas på svensk sida uppgå till ca 110 milj. skr. och på norsk sida till ca 25 milj. nkr.

Undersökning av trafiken vid en mätpunkt belägen vid Merkenes vägstation ca 17 km öster om riksgränsen visade 1974/75 på en årsmedeldygnstrafik om ca 400 fordon/dygn men med mycket låg trafik vintertid. Under sommarmånaderna 1975 var trafiken hög. Sommarmedeldygnstrafiken under juni—augusti beräknades uppgå till ca 1 200 fordon/dygn och veckomedeldygnstrafiken under julveckorna till ca 1 600 fordon/dygn.

Vägen hålls öppen för trafik året runt och stängs av endast under tider när väderleksförhållandena kräver det.

Projekteringen av vägen *Kiruna—Narvik* är nu inne i ett avslutande skede.

I anslutning till att den svenska riksdagen gav sitt tillstånd (prop. 1974: 107, JoU 1974: 24, rskr 1974: 254) till en vägsträckning genom Abisko nationalpark föreskrevs att slutligt beslut om vägbyggnadsföretagets genomförande inte bör fattas förrän ytterligare studier rörande alternativa lösningar — med bl. a. en del av vägsträckningen i tunnelläge — genomförts.

De alternativa studierna av vägsträckningen inom Abisko nationalpark pågår. Det svenska vägverket har i samarbete med en referensgrupp som företräder intressena inom Abisko nationalpark enats om att koncentrera arbetet på två alternativ, dels ett tunnelalternativ med en ca två km lång tunnel under fjället Nuolja, dels ett alternativ med vägsträckning enligt upprättad arbetsplan men med vissa justeringar.

Statens vägverks regionala organ i Norrbottens län, vägförvaltningen, beräknar kunna presentera de begärda utredningarna under fjärde kvartalet 1975 och lägga fram förslag till arbetsplan vid årsskiftet 1975/76.

Norge räknar med att vägen på norsk sida skall vara färdig samtidigt med vägen på svensk sida.

Vägen i Norge beräknas få en längd av 26 km samt kosta ca 50 milj. nkr. Längden av vägen i Sverige, riksgränsen—Kiruna, blir ca 130 km. Kostnaden för vägen på svensk sida beräknas till ca 160 milj. skr. Ett tunnelalternativ beräknas kosta ytterligare ca 30 milj. skr.

Enligt Nordiska rådets rekommendation nr 27/1973 bör regeringarna i Norge och Sverige utreda frågan om en väg mellan *Skjomen och Stora Sjöfallet*. Bakgrunden till rekommendationen är de pågående kraftverksutbyggnaderna på såväl norsk som svensk sida.

På norsk sida finns det från väg E 6 vid Grindjord en ca 30 km lång länsväg (fylkesväg) längs Skjomen till Bogholm längst in i Skjomdalen. I anslutning till kraftverksutbyggnaden på norsk sida har en enkel anläggningsväg byggts från Bogholm till riksgränsen vid norra ändan av sjön Sitasjaure. På svensk sida finns en allmän väg längs Stora Lulevattnet till Vietasjokk vid Stora Sjöfallet, en väg i lägre standard längs sjöarna Suorva och Akkajaure till Ritsemjokk och en tillfällig anläggningsväg från Ritsem till södra änden av sjön Sitasjaure.

För att knyta samman de båda anläggningsvägarna på svensk respektive norsk sida skulle krävas att en väg om ca 25—30 km byggs längs sjön Sitasjaure.

På svensk sida är anläggandet av en sådan väg beroende av det utredningsarbete beträffande fjällområdenas användning som naturvårdsverket och planverket bedriver på uppdrag av den svenska regeringen. Detta utredningsarbete beslutades i samband med statsmakternas ställningstagande till den fysiska riksplaneringen.

Naturvårdsverkets och planverkets utredningsarbete beträffande de obrutna fjällområdenas användning — de s.k. väglösa vildmarksområdena — är nu i ett avslutande skede. Ett förslag till avgränsning, i vilket bl. a. området mellan Ritsem och riksgränsen klassificeras som obrutet fjällområde, har under våren 1975 sänts ut på remiss. För närvarande pågår bearbetning av remissutfallet. Naturvårdsverket och planverket beräknar att gemensamt under hösten 1975 för den svenska regeringen redovisa sina ställningstaganden i fråga om de obrutna fjällområdena.

FINLAND—SVERIGE

Finland och Sverige knyts samman av tre europavägar, nämligen väg E 3 Stockholm—Norrhälje/Kapellskär—Åland—Åbo/Nådendal—Helsingfors, väg E 79 Umeå—Holmsund—Vasa och väg E 4 Haparanda—Torneå samt av ytterligare fem förbindelser norr om väg E 4, nämligen bro vid Övertorneå, bro vid Pello, färjeled vid Kolari, färjeled vid Muonio och färjeled vid Karesuando.

Beträffande väg E 3 Stockholm—Norrhälje/Kapellskär—Åland—Åbo/Nådendal kan nämnas att, med hänsyn till den ökande trafiken, ombyggnad planeras av stora delar av vägen Stockholm—Norrhälje—Kapellskär. Sålunda kunde en motorvägssträcka av vägen intill Norrhälje öppnas för trafik under år 1975. Vid årsskiftet 1974/75 påbörjades ombyggnad av vägen Norrhälje—Kapellskär.

Sedan olika utredningar har genomförts för förbindelsen E 79 Umeå—Holmsund—Vasa har det kunnat konstateras att trafikförbindelsen över Kvarken även i fortsättningen bör upprätthållas sjöledes. Den ifrågasatta bank- och tunnelförbindelsen över Kvarken har därmed avförts från debatten. (Rek. 1/1975 ang. färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå).

Längs landgränsen mellan Finland och Sverige sker det största trafikutbytet över väg E 4 Haparanda—Torneå.

Beträffande den planerade nya väg- och brosträckningen utanför tätbebyggelsen i Haparanda respektive Torneå kan nämnas att generalplan för delen på den finska sidan är färdig och att utarbetande av vägarbetsplan pågår. Projektet ingår i det finska väg- och vattenbyggnads-

verkets åtgärdsprogram. Även på svensk sida pågår upprättande av arbetsplan jämte erforderligt stadsplanearbete.

Trafiken på *broförbindelserna vid Övertorneå och Pello* samt på *färjeförbindelserna vid Kolari, Muonio och Karesuando* uppgick år 1972 till ca 1 500, 600, 230, 110 respektive 330 fordon/dygn.

Nordiska rådet har rekommenderat att färjelederna vid Kolari (rek. nr 14/1974) respektive Karesuando (rek. nr 15/1970) ersätts med broar.

Beträffande färjelederna vid Kolari, Muonio och Karesuando konstaterades i fjolårets redogörelse att även om nämnda färjeförbindelser kan anses tillgodose den övervägande delen av det trafikbehov som finns längs gränsen mellan Finland och Sverige norr om Pello är det angeläget att frågan om broförbindelser även på denna del längs den finsk-svenska gränsen får en snar behandling. Tillkomsten av en broförbindelse skulle minska trafikavbrotten på grund av bl. a. men före höst och vår och göra inskränkningar i fordonens bruttovikt m. m. obehövligen. Ytterligare broförbindelser över gränsälven skulle även kunna ge fördelar med hänsyn till det lokala näringslivets transporter samt till turisttrafiken i Tornedalen.

Under hösten 1975 har upprustning på svensk sida av vägen till Kolari färjeled, väg 880 Pajala—Kolari, påbörjats.

En av väg- och vattenbyggnadsverket i Finland och statens vägverk i Sverige gjord utredning om behovet av förbättrade förbindelser över gränsälvarna mellan Torneå och Kilpisjärvi redovisades i mars 1975 i rapporten "Gränsförbindelser mellan Sverige och Finland". Utredningen har syftat dels till att bedöma behovet av bättre förbindelser över landgränsen mellan Finland och Sverige, dels till att ge underlag för beslut när och var nya gränsförbindelser kan byggas. I utredningen föreslås dels att arbetsplan för byggande av bro jämte tillfarter upprättas såväl vid Karesuando som vid Kolari, dels att översiktlig utredning genomförs för att säkerställa ett markreservat för bro vid Muonio. Utredningen förordar också att en bro vid Karesuando skall utföras i första hand och att därefter bro skall byggas vid Kolari.

Utredningen har remitterats till bl. a. berörda länsstyrelser, kommuner, organisationer och myndigheter. Så snart remissvaren inkommit och övervägts avses ytterligare överläggningar komma till stånd mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland och Statens vägverk i Sverige för att besluta om vilka åtgärder som skall vidtas.

Arbetsplaner för broar jämte tillfarter i Karesuando respektive Kolari beräknas kunna föreligga vid årsskiftet 1977/78.

NORGE—FINLAND

Längs den norsk-finska gränsen finns det fem mellanriksvägar, nämligen väg E 78 Torneå—Kilpisjärvi—Skibotn, väg 93 Enontekiö—Kaukoeno—Alta, väg 4 Ivalo—Karasjok—Lakselv, väg Enare—Utsjoki—

Polmak—Tana och en väg i lägre standard Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden.

Nordiska rådet har rekommenderat (rek. nr 4/1971) att väg byggs från Tjaerebukta i Pasvik, Norge, till *Virtaniemi i Finland*. En sådan väg (ca 40 km lång) skulle ge en mellanriksväg från Kirkenesområdet till Ivalo och det finska huvudvägnätet. Därvid förutsätts att bro byggs över Pasvikelva. Den väg som finns mellan Pasviksdalen och Virtaniemi går genom Sovjetunionen. Denna väg används inte i dag. Nordiska rådet har även rekommenderat (rek. nr. 10/1974) att *bro byggs över Tana älv vid Utsjoki*. I dag får man vid Utsjoki göra en färd om ca 150 km för att komma med bil över till andra sidan älven.

Norges och Finlands vägmyndigheter har i mars 1975 träffat överenskommelse om en gemensam utredning av de vägförbindelser som avses i Nordiska rådets rekommendationer nr 4/1971 och 10/1974. Representanter från Norges och Finlands vägmyndigheter, ingående i utredningen, har därefter gjort ett förhandlings- och informationsbesök i Utsjoki, Sör-Varangers kommun och Ivalo. Information om befolkning, vägförhållanden samt eventuella byggnadsåtgärder och dessas kostnader har samlats in. Under år 1975 utförs dessutom några trafikutredningar. Efter utvärdering av dessa skall en gemensam rapport upprättas, där kostnaderna för rekommenderade åtgärder och möjligheter för deras förverkligande skall klarläggas samt förslag lämnas för eventuella vidare åtgärder.

Vägfinansieringsfrågor

Trafikutskottet har också antytt att man bör undersöka om man kan komma fram till en finansieringsordning för mellanriksförbindelserna på Nordkalotten så att man kan få enskilda projekt värderade i sitt nordiska sammanhang.

Vid överläggningar med trafikutskottet har ministerrådet och NÄT ifrågasatt behovet av en sådan ordning och också framhållit de svårigheter som är förknippade med att genomföra den. Som framgått av den redovisning angående mellanriksförbindelserna som NÄT har lämnat har man med nuvarande nationella finansieringsordning kunnat slutföra omfattande projekt, vars kostnader i vissa fall uppgått till belopp om hundratals miljoner. Som exempel kan nämnas utbyggnaden av Blå vägen och Graddisvägen. Kostnaderna bestrids till huvudsaklig del av medel som har avsatts av sysselsättningspolitiska skäl. Om en särskild finansieringsordning skapas för mellanriksförbindelsernas del riskeras att sysselsättningsstimulerande medel inte på samma sätt kan ställas till förfogande för vägprojekt av det aktuella slaget och att man också mister den flexibilitet som är förenad med nuvarande finansieringsordning. NÄT vill vidare framhålla att det i regel inte rör sig om samnordiska projekt utan projekt där två — någon gång tre — län-

der berörs. Även från denna synpunkt är en särskild finansieringsordning svåradministrerad. Karaktären av projekten gör det också nödvändigt att resp. länders vägmyndigheter förhandlar med varandra angående arbetsplaner m. m. och att myndigheterna — både tidsmässigt och kostnadsmässigt — koordinerar projekten med arbeten som behövs för vägutbyggnader inom resp. land. Detta talar också för att nuvarande finansieringsordning behålls. NÄT vill mot bakgrund av det anförda avråda från att nuvarande principer för finansieringen av mellanriksförbindelser ändras.

2.6. Transporter över Trondheimsleden

Expertgruppen ang. Trondheimsleden, som tillsattes i början av år 1975 har till uppgift att dels undersöka i vad mån och på vad sätt utvecklingsförutsättningarna för transporter mellan Norge och Sverige över Trondheimsleden påverkar kommunikationerna och valet av transportlösningar i berörda delar av länderna, dels värdera effekterna positivt och negativt av olika tänkbara åtgärder som syftar till att underlätta ifrågavarande kommunikationer. Problemområden som särskilt skall beaktas är fordonslängder, vägtrafikbeskattning och järnvägstaxor.

Expertgruppen i sin helhet har hittills hållit tre sammanträden, i Stockholm den 11 februari 1975, i Oslo den 29 april 1975 samt i Trondheim den 12—13 juni 1975 i kombination med en studieresa längs Trondheimsleden.

Vid sammanträdena i Stockholm och Oslo har diskuterats material som är av betydelse för utredningen samt överenskommit om uppläggningsarbetet.

Vid sammanträdet i Trondheim i anslutning till studieresan beslöts att en statistisk undersökning av godstransporterna på leden skulle göras. Framtaget statistikmaterial från statens järnvägar och statistiska centralbyrån bearbetas f. n. inom svenska kommunikationsdepartementet.

Studieresan längs Trondheimsleden varade under två dagar varvid samtliga hamnar av betydelse för godstrafiken mellan de båda länderna besöktes. Under studieresan ägde möte rum med representanter för Nord- och Sörtröndelags fylken, representanter för berörda kommuner, väg- och järnvägsförvaltningar samt hamnförvaltningar. Vidare studerades tullstationen och tullklareringen vid Storlien samt ägde möte rum med representanter för länsstyrelsen, åkeriföretag och transportköpare i Jämtland.

Frågan om harmonisering av vägtrafikbeskattningen är f. n. föremål för förhandlingar mellan Sverige och Norge. Expertgruppen håller sig successivt informerad om förhandlingarna.

Expertgruppen avser att hålla nästa sammanträde i Stockholm den 4 november 1975. Det är gruppens förhoppning att lämna sin rapport under år 1976.

2.7. Trafikförsörjning i glesbygd

I betänkandet över C I/1975 framhöll Nordiska rådets trafikutskott önskvärdheten av att man på nordisk basis fick en värdering av det kollektiva trafikutbudet i de glest befolkade områdena av våra länder.

Trafikförsörjningsproblemen i glesbygderna har under senare år fått allt större aktualitet. Den fortgående utglesningen av befolkningen i förening med en växande biltäthet har således medfört ökade svårigheter att upprätthålla en tillfredsställande kollektivtrafikförsörjning för de grupper som är beroende av sådan. Samtidigt har kraven på tillgång till goda transportmöjligheter ökat genom den koncentration av arbetsplatser, skolor, sjukvård, rekreation och annan samhällelig och kommersiell service som skett till tätorter av olika storlek.

För att försöka komma till rätta med dessa problem har från samhällets sida i de olika länderna vidtagits och diskuterats en rad åtgärder bl. a. i form av planerings- och samordningsinsatser, stöd till olönsam trafik och investeringar i trafikanläggningar av olika slag. Ytterligare insatser torde komma att aktualiseras som en följd av bl. a. de allmänna strävandena inom de olika länderna mot en fortsatt regional utjämning av sysselsättnings- och levnadsförhållanden m. m.

Med hänsyn till de i huvudsak likartade problem och målsättningar som råder på det aktuella området i Norden synes det vara av betydande värde att genomföra en gemensam kartläggning av hittills vidtagna och planerade åtgärder i de olika länderna. I en andra etapp skulle därefter, mot bakgrund av en sådan kartläggning, kunna göras överväganden och rekommendationer beträffande lämpliga metoder och åtgärder.

NÄT avser att under det närmaste verksamhetsåret genomföra kartläggningsetappen.

2.8. Skibsforbindelse mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden

Ved rekommendation nr. 4/1975 har Nordisk Råd henstillet til Nordisk Ministerråd at gennemføre nødvendige undersøgelser om forudsætningerne for at drive rutetrafik med en kombineret passager- og bilfærge mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden med henblik på etablering af en sådan rutetrafik snarest muligt.

I forbindelse med det medlemsforslag, der har ligget til grund for rekommendationen, har der været skitseret en løsning gående ud på, at det skib, der indsættes i en sådan rutetrafik, benyttes som passager- og bilfærge i sommersæsonen og som almindeligt fragtskib (eventuelt til import af nye biler til Island, containertransport eller lignende) om vin-

teren. Som anført i Nordisk Råds trafikudvalgs betænkning over medlemsforslaget ville man derved opnå dels at fremme udviklingen af turismen i Island og på Færøerne, dels at imødekomme industriens og handelens ønsker om en rimelig godsbefordring til og fra disse områder, idet sidstnævnte behov forudsættes klarlagt ved en nærmere markedsundersøgelse.

Nordisk embedsmandskomité for transportspørgsmål vil nu søge at få nedsat en arbejdsgruppe af sagkyndige, der kan belyse de tekniske og økonomiske problemer omkring oprettelse og drift af en sådan rute-forbindelse. Det forventes, at arbejdet vil kunne påbegyndes i begyndelsen af 1976. Udgifterne ved gennemførelsen af undersøgelserne forudsættes afholdt over budgettet for Nordisk Ministerråds sekretariat.

2.9. Samarbejde vedrørende transportstatistik

På NÅT's "langtidsprogram", jfr. bilag til forslag til nordisk overenskomst om samarbejde på transport- og kommunikationsområdet, Nordisk Udredningsserie nr. 18/71, er der under punkt 9 opført et projekt vedrørende samordning af de nordiske landes udviklingsarbejde på transportstatistikområdet med henblik på at opnå en ønskelig harmonisering af statistikens opbygning og udformning under samtidig hensyntagen til tilsvarende udviklingsarbejde inden for forskellige internationale organisationer.

NÅT har behandlet dette spørgsmål på sine møder i 1975 på grundlag af indsamlede oplysninger om det stedfindende internationale samarbejde med harmonisering af transportstatistikken, det igangværende tilsvarende nordiske samarbejde og harmoniseringen af transportstatistikken inden for De europæiske fællesskaber samt på grundlag af en undersøgelse af behovet for harmonisering af transportstatistikken indenfor Norden set i relation dels til det konkret foregående og planlagte samarbejde, dels i forbindelse med forskningsprojekter m.v.

Konklusionen af denne undersøgelse har været, at der ikke i dag kan peges på noget udtalt behov for en harmonisering af udviklingsarbejdet på transportstatistikområdet ud over, hvad der allerede foregår inden for det af de nordiske landes chefstatistikere nedsatte Nordisk udvalg for samfærdselsstatistik. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at der på et senere tidspunkt kan opstå behov for et sådant videregående harmoniseringsarbejde. Hertil kommer, at det vil være af væsentlig betydning for Danmarks stillingtagen til de harmoniseringsbestræbelser, der foregår inden for Fællesmarkedet, at få tilkendegivelser fra de øvrige nordiske lande om mulighederne for at samordne det nordiske samarbejde på transportstatistikområdet med harmoniseringen af transportstatistikken inden for Fællesmarkedet.

NÅT vil derfor søge at etablere en permanent kontakt mellem Nordisk udvalg for samfærdselsstatistik, hvor kun de enkelte landes statistik-

styrelser er repræsenteret, og NÅT, hvor landenes trafikministerier ("forbrugerne" af transportstatistik) er repræsenteret. Igennem en sådan kontakt skulle der være skabt mulighed for, at det fortsatte harmoniseringsarbejde på transportstatistikområdet kan udformes under hensyn til de særlige behov, som affødes af det nordiske samarbejde på trafikområdet. Ligeledes skulle der herigennem være skabt mulighed for en videreudvikling af de analyser, der blev foretaget ved udarbejdelsen af NORDTRANS-udredningen.

2.10. Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF)

NKTF er oprettet i 1966 af regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige på initiativ af Nordisk Råd og har til opgave at samordne den transportøkonomiske forskning i de nordiske lande og stimulere udviklingen af et fælles forskningsmiljø på området. I henhold til den nordiske overenskomst af 1972 om samarbejde på transport- og kommunikationsområdet bistår NKTF Nordisk embedsmandskomité for transportspørgsmål (NÅT) i dens virksomhed. I 1974 indtrådte også Island i NKTF-samarbejdet. Komiteen består af 2 repræsentanter for hvert land undtagen Island, der kun har 1 repræsentant.

NKTF søger gennem forskerkonferencer med deltagelse af udvalgte forskere og eksperter at udveksle erfaringer, diskutere og vurdere metoder, ideer og nye forskningsoplæg, samt klarlægge behov og muligheder for samordning af transportøkonomisk forskning i Norden. Endvidere søger komiteen ved afholdelse af seminarer for forskere og brugere af transportøkonomisk forskning at formidle kundskab om forskningsresultater, klarlægge behov og prioriteringsønsker i transportøkonomisk forskning og dataindsamling samt styrke kontakten mellem transportforskere og brugere af forskningen.

Inden for det sidste år har NKTF afholdt følgende konferencer og seminarer:

23.—25. oktober 1974 i Gøteborg. Seminar om havne- og søfartsudviklingen i Norden.

3.—5. februar 1975 i Oslo. Seminar over temaet "Energi og transport".

1.—3. september 1975 i Mariehamn. Konference om trafikmodeller og prognosemetoder i planlægningen af godstransport.

Materiale vedrørende disse arrangementer er udgivet i NKTF-publicationerne nr. 18, 19 og 20.

I december 1975 agter komiteen at afholde en brugerkonference med emnet: Subsidieformer i samfærdslen.

På NKTF's arbejdsprogram for 1976, som er godkendt af NÅT den 6. oktober 1975, er opført afholdelse af konferencer om følgende em-

ner: Investeringskriterier, transportbetjening i spredt bebyggede områder, trafikens miljøaspekter, kystfart i Norden.

NKTF's udgifter afholdes af trafikministerierne i fællesskab inden for en ramme af 125 000 Nkr. Sekretariatsudgifterne afholdes dog af det land, der har sekretariatet. Denne funktion går på skift for to år ad gangen og varetages for 1975 og 1976 af Transportøkonomisk Institut, Oslo.

2.11 Öresundsfrågorna

De i juni 1973 träffade dansk-svenska regeringsöverenskommelserna om anläggande av fasta förbindelser över Öresund har inte godkänts av det danska folketinget. Överenskommelserna har därmed fallit. Regeringarna har under sommaren 1975 tillsatt en dansk och en svensk delegation med uppgift att sammanställa underlag för nya regeringsöverläggningar om öresundsfrågorna. Delegationerna skall göra en förnyad genomgång av frågan om öresundsförbindelserna. Härvid skall det material som legat till grund för 1973 års överenskommelse om fasta förbindelser kompletteras och revideras i erforderlig utsträckning. Utredningsarbetet skall drivas med sikte på att vara slutfört inom en tvåårsperiod. Samma tidsram har en av den danska regeringen under sommaren 1975 tillsatt lufthamnsutredning, som har i uppgift att göra en förnyad utredning om flygplatsfrågan i Köpenhamnsområdet. Utredningen skall göra en samlad värdering av de ekonomiska, miljömässiga och andra konsekvenserna av att anlägga en ny flygplats på Saltholm eller alternativt att bygga ut den nuvarande flygplatsen i Kastrup.

3. Trafiksäkerhet

En fråga som tilldragit sig stor uppmärksamhet i det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet är *användningen av bilbälte*. NTR utredde efter uppdrag av de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna frågan om obligatorisk användning av bilbälte. Rådet framlade därefter rapporten Bilbelter (nr 2 i rådets rapportserie). Förslaget mottogs genomgående positivt (jfr NTR:s rapport nr 5, Bilbelter — slutrapport) och Nordiska rådet har antagit en rekommendation (nr 12/1974) om obligatorisk användning av bilbälten. Förslagen har lett till lagstiftning i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I Danmark träder bestämmelserna i kraft den 1 januari 1976. I övriga länder gäller de redan.

En viktig fråga i sammanhanget är att förbättra bilbältenas hanteeringsegenskaper. NTR har uppmärksammat denna fråga och tillsatt en särskild arbetsgrupp med uppgift att verka för likformiga standardkrav i detta avseende. Arbetsgruppen beräknas avsluta sitt arbete och avge rapport till rådet före utgången av år 1975.

Sedan NTR:s rapport om motorcykel- och mopedhjälm (nr 8 i rådets rapportserie) remissbehandlats i de olika länderna, har den resulterat i lagstiftningsåtgärder. I Danmark har beslutats skyldighet för motorcyklister och mopedister att använda skyddshjälm vid färd. Bestämmelserna träder i kraft efter beslut av justitsministern, sannolikt den 1 juni 1976. I Finland har beslut fattats om skyldighet för motorcyklister att använda skyddshjälm. Tidpunkten för ikraftträdande är ännu inte bestämd. I Norge har regeringen bemyndigats att utfärda föreskrifter i detta avseende. I Sverige har obligatorium införts för motorcyklister. Den svenska regeringen har — när det gäller mopedisterna — uppdragit åt statens trafiksäkerhetsverk att planlägga och genomföra en informationskampanj och undersöka förutsättningarna och formerna för ett utvecklingsarbete för att få fram lämpliga huvudskydd för mopedister.

Ett bilbältesfrågan näraliggande problem rör säkerhetsfrämjande åtgärder för transport av *barn i bil*. NTR har utrett denna fråga och överlämnat en rapport i juni 1975. Efter en ingående redovisning av de skyddsmöjligheter som föreligger i fråga om barn i olika åldrar konstaterar NTR i rapporten att det inte finns förutsättningar för ett straffsanktionerat påbud om användning av skyddsanordningar eller viss placering av barn i bil. Däremot är det viktigt att trafiksäkerhetsmyndigheterna får möjlighet att förbjuda användning av undermåliga anordningar, som inte kan godkännas. Vidare poängteras vikten av ett fortsatt utvecklings- och standardiseringsarbete.

I fråga om användningen av *reflexer för fotgängare* har NTR i maj 1975 lagt fram en rapport. Det konstateras att de insatser som gjorts för att öka användningen av reflexer och lyktor inte har gett önskvärt resultat. Förhållandena är emellertid olika inom och utom tätbebyggt område. Med hänsyn till de problem som finns anser NTR att man kan vara tveksam till om ett obligatorium är tillräckligt grundat i trafiksäkerhetsmässigt hänseende. NTR presenterar emellertid fyra olika modeller för hur lagstiftning skulle kunna utformas. Det framhålls i rapporten — när det gäller andra åtgärder än lagstiftning — att det är viktigt att reflexanordningarna görs tillgängliga för allmänheten genom en mer aktiv marknadsföring än som är fallet nu. Vidare måste produkternas kvalitet bevakas och allmänheten informeras i kvalitetsfrågorna. NTR anser det viktigt att fortsättningsvis följa upp frågan.

Inom NTR pågår utredning om s. k. *varselljus*. Den arbetsgrupp inom NTR som arbetar med frågan har prioriterat den del som berör motorcyklister och beräknas överlämna en rapport över detta avsnitt före utgången av år 1975. Arbetsgruppen fortsätter sitt arbete med övriga delar av problemkomplexet.

Mot bakgrund av den oroande trafiksäkerhetsutvecklingen för *motorcyklister och mopedister* har NTR tillsatt en arbetsgrupp med uppgift

att — i en första etapp — undersöka de problem som är förknippade med fordonens konstruktion och prestanda. Arbetsgruppen väntas avge en rapport i denna del före utgången av år 1975. Arbetsgruppen kommer därefter att göra upp förslag till program för hur projektet bör föras vidare.

Ett betydelsefullt samarbetsfält är strävandena att med utgångspunkt i tidigare avgivna förslag (NU 1966: 2 och 1970: 10) skapa *enhetliga nordiska vägtrafikregler*. NTR följer arbetet genom NKV. Lagstiftning på grundval av förslagen har genomförts i Sverige. I Danmark har folketinget förelagts förslag i frågan. I Finland och Norge kan förslag beräknas föreligga inom en nära framtid.

NKV har i rapporten (nr 6) Körkort i Norden behandlat vissa *tillämpningsfrågor rörande körkort* i anslutning till betänkandet (NU 1969: 7) Nordisk gyldighet av førerkort och Nordiska rådets rekommendation. NKV följer upp det fortsatta arbetet i frågan.

På *trafiksäkerhetsforskningens område* har NTR publicerat en av NKT utarbetad ny projektkatalog (rapport nr 9) över pågående och planerade forskningsprojekt.

NTR har ajourfört det verksamhetsprogram som redovisades i C 1/75. För en närmare orientering om programmet hänvisas till NTR:s verksamhetsberättelse (*Bilaga 9*).

Kapittel XIV

Turistspørsmål

1. Innledning

Nordisk Ministerråd (turistministrene) vedtok på møte i Ålborg 7. november 1974 å opprette et midlertidig utvalg for touristspørsmål under Stedfortrederkomitéen. Utvalget fikk til oppgave å behandle de forslag og synspunkter som er fremsatt i rapporten "Nordisk samarbeid i touristspørsmål", avgitt av Nordisk Ministerråds komité for turisme i juli 1974 (NU 22/74) og på dette grunnlag fremsette forslag til fremme av det nordiske turistsamarbeid som anbefalt av Nordisk Råd i *rekommendation nr 23/1973*.

Arbeidet har vesentlig bestått i forberedelse av prosjekter som foretlås gjennomført i 1976 og 1977. Et prosjekt er igangsatt i slutten av 1975.

Turistutvalget har et kontinuerlig samarbeid med Nordisk Turisttrafikkomité (NTTK) som forbereder en arbeidskonferans i 1976 der en bl.a. vil drøfte oppgaver det vil være naturlig å ta opp på bakgrunn av Nordisk Råds turistkonferanse i mai 1975.

2. Samarbeid vedrørende turiststatistikk

I turistrapporten (NU 22/74) blir det pekt på at tilgang på enhetlig og korrekt nordisk statistikk vedrørende turisme er en forutsetning for at planleggings- og markedsføringstiltak skal kunne styres effektivt og for at man skal kunne måle tiltakenes effekt.

Utvalget finner at det som grunnlag for markedsføringstiltak først og fremst er behov for en bedre utbygget innkvarteringsstatistikk som er fullt sammenlignbar innen Norden og i størst mulig grad også med utenlandske statistikker. Utvalget legger videre vekt på gjennomføring av samordnede ferieundersøkelser, som om mulig bør følge samme opplegg som brukes i EF. For å få et bedre grunnlag for det praktiske arbeid med turismen har utvalget også funnet det vesentlig om man ved en nordisk harmonisering av turiststatistikken kan medvirke til gjennomføringen av tilsvarende statistikk i andre land av betydning for turismen, ikke minst OECD-landene.

Turistutvalget har på denne bakgrunn i en henvendelse til de nordiske lands sjefsstatistikere henstilt om at det søkes gjennomført en nordisk samordning av turiststatistikkens omfang og metode.

3. Utdannelsesspørsmål

I turistrapporten (NU 22/74) redegjøres for situasjonen i de nordiske land på utdannelsesområdet innen turistnæringen, og det fremgår at det ikke finnes noe enhetlig system i landenes eksisterende undervisningsplaner. Den høyere utdanning og/eller forskning innen sektoren forekommer bare sporadisk ved de nordiske universiteter og høyskoler. Komitéen foreslår bl.a. at det foretas en undersøkelse for å skape felles nordiske muligheter for etterutdanning og forskning innen turistnæring og -administrasjon. Undersøkelsen bør også omfatte Nordisk Råds rekommendasjon vedrørende lederutdanning innen hotell- og restaurantbransjen.

3.1 Felles nordisk lederutdanning innen hotell- og restaurantfaget

Nordisk Råds rekommendasjon nr 13/1974 vedrørende en undersøkelse for å organisere en felles nordisk lederutdanning innen hotell- og restaurantbransjen har vært drøftet på et møte med representanter for sentrale turistmyndigheter og hotell- og restaurantbransjens organisasjoner, der bl.a. Nordisk hotell- og restaurantforbund sterkt anbefalte at utredningen iverksettes så snart som mulig.

På denne bakgrunn har Ministerrådet vedtatt å iverksette et prosjekt omfattende bl. a. vurdering av lederutdannessituasjonen, behovsanalyse, oppbygning av utdannelsesmodell samt kostnadsvurderinger vedrørende etablering og drift. Prosjektet er tenkt avsluttet i løpet av 1977 og kostnadsberegnet til ca 260 000 nkr.

3.2 Øvrige utdannesspørsmål

På bakgrunn av turistkomitéens rapport og drøftelser med representanter for nordiske reiselivs- og undervisningsinstitusjoner har turistutvalget overveiet tre prosjektforslag vedrørende nordisk samarbeid på utdannelsesområdet for turistorganisasjoner og reiselivsbransjen.

Prosjektet "Fellesnordisk undervisningsmateriale til bruk for reiselivsutdanningen" skal søke å bøte på mangelen på lærebøker innen sektoren. Prosjektet er besluttet påbegynt i november 1975 og beregnes avsluttet i løpet av sommeren 1976. Prosjektet er kostnadsberegnet til ca 150.000 nkr.

Videre er det foreslått arrangert et fellesnordisk møte for lærere i reiselivsutdanningen i de nordiske land. Møtet tenkes avholdt i juni 1976 ved Hedmark/Oppland distriktshøgskole i Norge. Kostnader er beregnet til ca 62.000 nkr.

Det tredje, "Forberedelse vedrørende fellesnordisk kurs i reiseliv", er utskutt till 1977.

4. Forbrukerinformasjon om overnattingssteder

I turistrapporten konstateres at det bortsett fra for campingplasser ikke finnes noe enhetlig klassifiseringssystem for overnattingssteder innen Norden. Man peker på at en felles klassifisering av samtlige kommersielle overnattingssteder vil kunne lette og stimulere reisevirksomheten til og innen de nordiske land. Det foreslås at om et nordisk land overveier å innføre et klassifiseringssystem for overnattingssteder bør systemet gjøres internasjonalt sammenlignbart og legges opp i overensstemmelse med de retningslinjer som utarbeides av den danske klassifiseringsutredningen, basert på bl.a. IUOTO's (International Union of Official Travel Organizations) rekommendasjoner. På bakgrunn av remissuttalelser finner man at det er behov for en undersøkelse av hvilke opplysninger om hoteller m.v. forbrukerne ønsker og hvilke opplysninger hotellnæringen ut fra markedsføringshensyn er interessert i å stille til rådighet med henblikk på et felles nordisk opplysningsmateriale.

Et prosjektforslag vil bli lagt frem med sikte på gjennomføring i 1977.

5. Turistsamarbeidet på Nordkalotten

Turistutvalget har behandlet spørsmålet om samarbeidet på Nordkalotten hva angår turistområdet. Regionale organisasjonsformer innen turistsamarbeidet vil ofte kunne være hensiktsmessige, men utvalget finner at den utadrettede virksomhet som utgår fra slike regionale organisasjoner bør kanaliseres gjennom eller koordineres med Nordisk turisttrafikkkomité og de nasjonale turistorganisasjoner. Utvalget har drøftet det planlagte regionale samarbeide i de nordlige områder med representanter for Nordkalottkomitéen, som overfor Nordisk Ministerråd har fremsatt forslag om opprettelse av et eget turistråd for Nordkalotten med et permanent sekretariat.

Det er utvalgets oppfatning at et slikt samarbeide bør kunne etableres av de nasjonale turistorganer og derfor ikke bør finansieres av Ministerrådet. På den andre side har man anbefalt gjennomførelsen av en rekke prosjektforslag vedrørende brosjyremateriale og annonsering, deltakelse i internasjonale turistmesser, kartlegging og utredninger vedrørende utbyggingsmuligheter og nye turistprodukter samt avholdelse av seminarer for turopereatører og for Nordkalottens egne turistvirksomheter.

6. Videreføring av impulser fra Nordisk Råds turistkonferanse i Saltsjöbaden mai 1975

Som hovedresultat av konferansen mener man å kunne fastslå at de samarbeidsfelter som er foreslått i rapporten fra juli 1974 fikk en betydelig støtte og en ytterligere utdypning, slik at man nå har fått et

bedre grunnlag for å vurdere det fremtidige innhold av det nordiske samarbeid på området. Man er særlig oppmerksom på turismens regionale og miljømessige aspekter samt de sosiale aspekter som innebærer at turismen også ses som rekreasjonsfaktor og som stimulans for vanskeligstilte grupper. Noen av spørsmålene som ble reist bør tas opp i samarbeid med andre organer, som f.eks. embedsmannskomiteene for transportspørsmål, for miljøvern og for regionalpolitikk.

7. Øvrige spørsmål

Vedrørende de problemer som oppstår for danske turister p.g.a. de strenge *veterinærbestemmelser* for hunder og katter ved innreise til de øvrige nordiske land har man rettet en henvendelse til de nordiske lands landbruksmyndigheter. I henvendelsen ber man om at det søkes funnet frem til en ordning som yter den nødvendige sikkerhet samtidig som den gir anledning for nordiske borgere å ta med hunder og katter uten bruk av karantenebestemmelser ved reiser i de nordiske land.

En utbygning av rabattordninger ved reiser med jernbane innen Norden er av stor betydning for å oppfylle ønsket om økt turisme innen Norden. Man har i den anledning rettet en henvendelse til Nordisk embedsmannskomite for transportspørsmål (NÄT) der man anmoder om at det blir innhentet synspunkter vedrørende muligheten for en utvidelse og harmonisering av *rabattordninger ved jernbanereiser*.

Kapitel XV

Samarbete om bistånd till utvecklingsländerna

1. Bakgrund till och organisation av det gemensamma nordiska biståndet

1. I enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 3 den 22 februari 1961 tillsatte regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige en ministerkommitté för att samordna biståndet till utvecklingsländerna. Den så kallade Oslo-överenskommelsen från 18 juli 1968 utgör de nu gällande riktlinjerna för det nordiska biståndssamarbetet. I ett tillägg till överenskommelsen den 3 december 1971 anslöt sig Island till densamma.

Ansvaret för de gemensamma nordiska biståndsprojekten åvilar, under Nordiska ministerrådet, Styrelsen för nordiska biståndsprojekt, medan den dagliga administrationen av de enskilda projekten lagts på biståndsmyndigheterna i de enskilda nordiska länderna.

De nordiska ländernas biståndsadministrationer är eniga om att överväga en revision av Oslo-överenskommelsen i syfte att åstadkomma en smidigare administration av gemensamma nordiska biståndsprojekt. Styrelsen för de nordiska biståndsprojekten har gett den permanenta samordningsgruppen SPES i uppdrag att överväga frågan. Arbetet i gruppen är ännu ej avslutat.

2. De gemensamma nordiska biståndsprojekten

2.1 *Kibaha Education Centre Tanzania*

Projektet som startades 1968 under namnet Nordic-Tanganyika Education Centre i Kibaha överlämnades till Tanzania 1970. Nordiskt bistånd fortsatte fram t. o. m. 1974. Därefter har Tanzania drivit institutionen med egna resurser.

2.2 *Jordbruksutbildningsprojektet i Mbeya, Tanzania*

De nordiska länderna har tecknat avtal med Tanzania om att under en femårsperiod 1971—1976 stödja verksamheten vid ett regionalt jordbrukscentrum omfattande en jordbruksforskningsstation och ett jordbruksutbildningsinstitut. Insatsen administreras av den finska biståndsmyndigheten. Projektkostnaderna under gällande avtalsperiod uppgår till ca 45 milj. Skr.

Projektet syftar till att utbilda elever på lantmästarnivå och i samband därmed bedriva jordbruksforskning inom såväl växtodling som husdjursproduktion.

Forskningen har successivt byggts upp sedan årsskiftet 1969/70 och får anses löpa väl. Utbildningsaktiviteterna har dock blivit omkring ett år försenade och började i juni 1975, huvudsakligen beroende på att byggnadsprogrammet inte kunnat genomföras enligt uppgjorda planer.

Svårigheter att rekrytera kunnig tanzanisk personal samt svårigheter för Tanzania att fullfölja sin andel av de ekonomiska åtagandena är exempel på andra problem inom projektet.

Enligt avtalet skall en konsultativ grupp följa projektet. En sådan grupp har nu tillsatts och haft möten. Dess uppgift är snarare att kontinuerligt följa och styra projektet än att göra utvärderingar. Någon egentlig resultatvärdering av projektet har inte gjorts.

Framställning om fortsatt stöd till projektet efter avtalsperiodens slut kan förväntas.

2.3 Kooperationsprojekt i Tanzania

Tillsammans med Danmark ställde Sverige 1968 omkring 30 kooperativa rådgivare, lärare och administratörer till Tanzanias förfogande under en fyraårsperiod. Det nu gällande kooperativa avtalet ingicks 1972 samtidigt som Finland och Norge inträdde på givarsidan. För närvarande arbetar 29 specialister med att stödja Kooperationen när det gäller utbildning samt skötsel av föreningar. Avtalet torde bli preliminärt förlängt att gälla även för 1976. Projektet administreras av den danska biståndsmyndigheten, Danida.

Under 1974 inkom Tanzania med två framställningar om fortsatt nordiskt stöd till Kooperationen. Den ena avser finansiering av sju institut för bl. a. kooperativ utbildning (zonal colleges) vilka skall knytas till landets centrala institution för politisk skolning, Kivukoni College. Den andra framställningen avser personalbistånd under en femårsperiod. Kostnaden för de två insatserna har beräknats till ca 50 milj. Skr.

2.4 Kooperationsprojekt i Kenya

1967 slöt de fyra nordiska länderna samarbetsavtal med Kenya om bistånd till den kenyanska Kooperationen genom stöd i följande former till Kooperationsministeriet. Avtalet förlängdes 1972.

- a. Upprättande av ett institut för kooperativ utbildning och tillhandahållande av lärare till institutet.
- b. Etablering av sex regionala utbildningsenheter.
- c. Personalbistånd i form av nordiska rådgivare till Kooperationsministeriet.

En ny fas inleddes 1972 och administreras av Danida. Biståndet för femårsperioden 1.7.1972—30.6.1977 uppgår till sammanlagt ca 30 milj. Skr. För närvarande arbetar ca 45 skandinavier inom projektet.

Enligt de ursprungliga planerna skall projektet avvecklas 1977. En utredningsgrupp med kenyanska och nordiska representanter skall dessförinnan bl. a. lämna rekommendationer om avvecklingsproceduren.

3. Biståndets finansiella omfång

De nordiska utbetalningarna till Kibaha Education Centre uppgick totalt för perioden 1962—1974 till ca 75 milj. Skr.

För kooperationsprojektet i Kenya var de totala nordiska utbetalningarna under perioden 1967—1972 ca 32 milj. Skr och de beräknas nu komma att uppgå till 30 milj. Skr för den nu gällande avtalsperioden 1972—1977.

De nordiska utbetalningarna för jordbruksutbildningsprojektet i Mbeya beräknas komma att uppgå till ca 45 milj. Skr. Hittills har ca 39 milj. Skr utbetalats för projektet.

För kooperationsprojektet i Tanzania kommer under perioden 1972—1975 att utbetalas ca 21,5 milj. Skr. Hittills har inklusive tidigare avtal ca 28 milj. Skr utbetalats till projektet.

4. Övrigt nordiskt samarbete på biståndsområdet

Nordiskt samarbete beträffande utvecklingsbistånd förekommer i flera olika former och sammanhang. Ett system för samråd existerar såväl på hög ämbetsmannanivå mellan de ministerier som ansvarar för biståndsfrågor som mellan biståndsadministrationerna i de nordiska länderna. Genom dessa regelbundna samråd sker ett informationsutbyte beträffande de nordiska ländernas bistånd, och inte minst ifråga om ståndpunkter i multilaterala sammanhang.

De nordiska länderna har gemensam representation i styrelserna för Afrikanska utvecklingsfonden, Asiatiska utvecklingsbanken och Världsbanken/IDA liksom i den av Världsbanken och IMF upprättade utvecklingskommittén. Detta innebär att de nordiska länderna samråder vid utformningen av ställningstagandena i dessa organisationer.

Ett nära nordiskt samarbete beträffande biståndsfrågor äger ävenledes rum inom FN:s olika organ, t. ex. under FN:s generalförsamling, i ECOSOC, UNDP och UNCTAD. Samarbetet utmynnar ofta i gemensamma nordiska anföranden och positioner, som leder till att de enskilda nordiska ländernas synpunkter får ökad tyngd. Nordisk rotation tillämpas vid tillsättningen av styrelseplatser i FN:s fackorgan och kommittéer.

Inom exempelvis UNDP har de nordiska länderna gemensamt med framgång verkat för att programmets resurser i ökande utsträckning omfördelas till förmån för de fattigaste länderna

De nordiska länderna har även bidragit till att nya kriterier som bl. a. innefattar ländernas sociala utvecklingssträvanden kommit att invägas vid fördelningen av UNDP:s resurser.

Styrelsen för nordiska biståndsprojektet har tillsatt en s. k. permanent samordningsgrupp (förkortad SPES), med uppgift att undersöka förut-

sättningarna för fortsatta gemensamma nordiska biståndsprojekt samt ge förslag till förbättrade arbetsformer för styrelsen för nordiska biståndsprojekt. SPES har under 1975 sammanträtt fyra gånger. Gruppen har hittills koncentrerat sig på att undersöka möjligheterna för ett nordiskt samarbete i något av de nya länder som kan komma ifråga för bistånd från de nordiska länderna. Härvid har Bangladesh, Sahelländerna och Mocambique varit mest aktuella. I de två första fallen var det, på grund av den akuta katastrofsituationen och den stora skyndsamhet som därför krävdes, inte möjligt att identifiera projekt som lämpade sig för nordiskt bistånd. I fråga om Mocambique har SPES på uppmaning av styrelsen utarbetat förslag till gemensamt nordiskt bistånd vilket tillställts resp. nordisk regering för övervägande. Under slutet av 1975 har SPES påbörjat arbetet med att finna nya arbetsformer för den nordiska projektadministrationen. Det är dock ännu för tidigt att dra några slutsatser om resultatet.

Ett konkret nordiskt samarbete sker i de mottagarländer där flera nordiska länder är representerade, framförallt i Tanzania och Kenya. De nordiska ambassaderna håller löpande kontakt med varandra om sammansättningen av respektive lands biståndsprogram.

Man utnyttjar också varandras biståndserfarenheter och kunskaper om mottagarlandet i den beredning av nya bilaterala insatser som till en del utförs av de nordiska ambassaderna. Denna form av nordiskt biståndssamarbete är av stor funktionell betydelse.

Samråd på tjänstemannanivå har under 1975 ägt rum mellan de nordiska ländernas biståndsmyndigheter om bl. a. följande frågor: u-landsforskning, landprogrammering, exportfrämjande åtgärder och gemensam policy gentemot ITC (International Trade Centre), vattenutbyggnad i u-länder, lönefrågor inom kooperationsprojekten, hälso- och befolkningsfrågor, informationsfrågor och inköpsfrågor.

Kapitel XVI

Samarbeid i øvrige spørsmål

1. Likestillingsspørsmål

Nordisk Ministerråd besluttet 5. desember 1974 at det i hver regjeringsadministrasjon utses en person til å holde kontakt med de andre nordiske regjeringsadministrasjoner i likestillingsspørsmål. Disse personer fikk videre til oppgave å undersøke forutsetningene for å avholde et nordisk seminar om likestillingsspørsmål i 1975. Gruppen benevnes Nordisk Ministerråds kontaktgruppe vedrørende likestillingsspørsmål og hadde sitt første møte i april 1975.

Informasjon

En viktig del av kontaktgruppens virksomhet har vært — og vil også fortsatt være — gjensidig informasjon om likestillingsorganene i de enkelte land og deres virksomhet, foruten orientering om arbeidet med likestillingsspørsmål forøvrig. Med opprettelsen av likestillingsråd i Danmark i september 1975 finnes det likestillingsorganer i Danmark, Finland, Norge og Sverige mens Island har et likelønnsråd.

Nordisk seminar om likestilling

I Ministerrådets beslutning om opprettelsen av kontaktgruppen fremgår det at en særlig oppgave for gruppen er å undersøke forutsetningene for et nordisk seminar om likestillingsspørsmål. Dette spørsmål har vært behandlet i landenes likestillingsorganer og gruppen har på denne bakgrunn funnet grunnlag for at et slikt seminar blir arrangert. Av hensyn til de mange arrangementer som fant sted på likestillingsområdet nasjonalt og internasjonalt i 1975, vil seminaret bli avholdt i 1976.

Seminaret vil behandle spørsmål som henger sammen med likestilling i arbeidslivet. Dessuten gis det en oversikt over de enkelte lands status på likestillingsområdet og seminaret avsluttes med drøfting av det fremtidige nordiske samarbeidet vedrørende likestilling.

Rettsbeskyttelse av like rettigheter for menn og kvinner

I anledning av Nordisk Råds *rekommendasjon nr 7/75* har Ministerrådet på grunnlag av kontaktgruppens forslag besluttet å iverksette et undersøkelsesprosjekt som primært skal omfatte innsamling av foreliggende materiale av betydning for saken samt gjennomgang av en rekke områder av særlig betydning for likestillingsproblematikken. Ma-

terialet skal danne grunnlag for stillingtagen til spørsmålet vedrørende rettsbeskyttelse av likestillingen mellom menn og kvinner.

Prosjektet startet i siste del av 1975 og er totalbudsjettert til 60 000 nkr.

Annet

Foruten virksomheten i kontaktgruppen for likestillingsspørsmål pågår det under den nordiske sosialpolitiske komitéen en utredning ang. visse ILO-konvensjoner som vedrører kvinners forhold på arbeidsmarkedet, jfr kap. IV.9. Under samme embetsmannskomité utreder en kontaktgruppe lovregler som vedrører forsørgerbegrepet.

Nordisk Kulturfond har bevilget støtte til 19 prosjekter i anledning av FN-kvinneåret. Prosjektene omfatter bl. a. utstillinger og seminarer vedrørende likestillingsspørsmål, i særlig grad kvinnens stilling og rolle i yrkesmessig, sosial og kulturell sammenheng.

2. Nordisk kommunal stemmerett og valgbarhet

I dag gjelder i alle de nordiske land at bare landets egne borgere har stemmerett eller er valgbare ved valg til landenes alminnelige folkevalgte forsamlinger. Omkring 200 000 innvandrere fra annet nordisk land med oppnådd stemmerettsalder, savner således i dag muligheten til direkte politisk innflytelse i innflyttingslandet gjennom deltakelse i valg til landets alminnelige folkevalgte forsamlinger.

Etter et finsk regjeringsinitiativ i 1972 henstilte Nordisk Råd i *rek. nr. 30/1973* til Nordisk Ministerråd "snarest at undersøge spørsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande fortrinsvis på grundlag af gensidighed".

En av Ministerrådet nedsatt nordisk arbeidsgruppe avga sin betenkning "Nordisk kommunal rösträtt och valbarhet" (*NU 1975: 4*) i mars 1975. Som konklusjon på sine undersøkelser uttalte arbeidsgruppen at innføring av kommunal stemmerett og valgbarhet i bosettingslandet for innvandrere fra annet nordisk land, ikke medfører praktiske eller administrative vansker av større betydning. Fra lovteknisk synspunkt er det mulig å gjennomføre reformen slik at innvandrere fra de andre nordiske land kan stemme ved kommunalvalg i Finland og Sverige fra og med høsten 1976, i Danmark og Island fra og med 1978 og i Norge fra og med kommunalvalgene 1979. Som særskilt vilkår for kommunal stemmerett for innvandrede nordboere, antydte arbeidsgruppen et krav om forutgående bopel i landet på 3 år. Reformen forutsettes gjennomført ved valg til såvel primærkommuner som sekundærkommuner. Det foreslås ikke spesielle valgbarhetsvilkår

utover hva som foreslås for retten til å stemme eller som gjelder for valgbarheten for landets egne borgere.

Arbeidsgruppens rapport har vært behandlet i Nordisk Råds juridiske utvalg 12. mai og i Nordisk Råds presidium 22. mai 1975. På grunnlag av Juridisk utvalgs innstilling av 12. mai 1975 vedtok Presidiet følgende uttalelse i saken:

Nordisk Råds præsidium henstiller til Nordisk Ministerråd snarest mulig og senest med virkning for kommunevalgene i Finland og Sverige i 1976, i Danmark og Island i 1978 og i Norge i 1979 at søge gennemført en likeartet lovgivning om nordisk kommunal stemmerett og valgbarhet baseret på principperne i den af Nordisk Ministerråd nedsatte arbejdsgruppes betænkning af 17. marts 1975 "Nordisk kommunal rösträtt och valbarhet", således at der til valg til såvel primære som sekundære kommuner inddrømmes valgret og valgbarhet for nordiske statsborgere, som i en mindsteperode, som ikke må overskride 3 år, har haft fast ophold i det pågældende land, og således at der ikke for opnåelse af valgbarhet fastsættes specielle valgbarhedsvilkår ud over, hvad der gælder for retten til at stemme, eller som gælder for landets egne borgere.

Med hensyn til Åland, Færøylene og Grønland understreker Juridisk utvalg ønskeligheten av at en reform også skal omfatte disse områder. Det presiseres dog at ordningen her bør gjennomføres under hensyntagen til områdenes særlige forhold.

På bakgrunn av bl. a. Nordisk Råds uttalelse i saken ble spørsmålet om gjennomføringen av nordisk kommunal stemmerett og valgbarhet i de enkelte land tatt opp i Ministerrådet (kommunalministrene) 14. oktober 1975. Ministerrådet traff her prinsippbeslutning om å virke for gjennomføring av likeartet lovgivning om nordisk kommunal stemmerett og valgbarhet til landenes neste kommunalvalg, i Finland og Sverige i 1976, i Danmark i 1978 og i Norge i 1979, hovedsaklig i overensstemmelse med prinsippene i den av Ministerrådet nedsatte arbeidsgruppes betenkning og Nordisk Råds presidiums uttalelse. Derved vil det ved kommunale valg innrømmes stemmerett og valgbarhet for nordiske innvandrere som i en viss minsteperode (maksimum 3 år) har hatt fast bopel i innflyttingslandet. I Sverige vil reformforslaget omfatte alle innvandrere uansett nasjonalitet. Island har ennå ikke tatt stilling til spørsmålet om nordisk kommunal stemmerett og valgbarhet.

Proposisjoner, som ventes behandlet av riksdagene i inneværende år, er nå fremlagt både i Sverige og Finland. For Ålands vedkommende må beslutning treffes av landskapets egne organ, og en eventuell reform kan ikke ventes gjennomført allerede til kommunalvalgene høsten 1976. I Danmark vil proposisjon kunne fremsettes i 1976, men man må inntil videre ta forbehold for gjennomføring av ordningen på Færøylene og i Grønland.

3. Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi

Nordisk Råd vedtok 7. november 1974 følgende *rekommendasjon* (nr. 25/74):

”Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gjennomføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske lands økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.”

Ministerrådet besluttet den 19. juni 1975 å tilsette en kontaktgruppe for spørsmål angående multinasjonale selskaper med en representant for hvert nordisk land. Kontaktgruppen skal utgjøre forum for informasjon og samråd vedrørende respektive nordiske lands oppfatning og stillingstagen i spørsmål angående multinasjonale selskaper. Ved siden av koordinering av nasjonale og rent nordiske tiltak, vil samråd om de nordiske lands opptreden i spørsmål om multinasjonale selskaper i internasjonale organisasjoner være en sentral oppgave for kontaktgruppen.

Samtidig med tilsettingen av kontaktgruppen besluttet Ministerrådet som et første ledd i et videre arbeid å gi Ministerrådssekretariatet i oppdrag å foreta en kartlegging av undersøkelser som er gjennomført eller pågår i de nordiske land eller innen internasjonale organisasjoner om problemer sammenhengende med multinasjonale selskapers virksomhet. På basis av eksisterende materiale skulle videre utarbeides en sammenstilling for å belyse de multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi.

Ministerrådssekretariatet fremla sin kartlegging og sammenstilling 1. oktober 1975. I rapporten konstateres bl. a.:

1. Et relativt omfattende bakgrunnsmateriale vedrørende multinasjonale selskaper og direkte utenlandske investeringer foreligger i de nordiske land, i første rekke i Norge og Sverige, men også i Finland. Atskillig utredningsarbeid pågår. Resultatene av dette kan i noen grad ventes utover høsten 1975 og for øvrig hovedsakelig i 1976 og 1977.

2. Et visst materiale finnes og utredningsarbeide pågår på nordisk plan, bl. a. i Nordens Faglige Samorganisasjon. Et meget omfattende arbeid pågår i forskjellige internasjonale organisasjoner, f. eks. i OECD, FN (ECOSOC), EF, ILO samt innen rammen for det internasjonale faglige samarbeidet. Også på dette område synes planleggingen først og fremst å være konsentrert om 1976 og 1977.

3. Lovgivning som også berører multinasjonale selskapers virksomhet, f. eks. skattelovgivning, selskapslovgivning og konkurranselovgivning, er under utredning eller utarbeiding i flere nordiske land. På det internasjonale plan diskuteres i forskjellige sammenheng ”guidelines” for multinasjonale foretak.

På basis av bl. a. Sekretariatets rapport ble Ministerrådets videre arbeid med multinasjonale selskaper drøftet ved overlegninger med ar-

beidsmarkedets parter 30. oktober 1975, hvor også medlemmer av Nordisk Råd var til stede.

På bakgrunn av bl. a. disse overlegninger vedtok Ministerrådet i desember 1975 direktiver for det videre utredningsarbeid om multinasjonale selskaper. I direktivene bestemmes at arbeidet skal drives med sikte på å tjene som underlag for overveielser om mulighetene for og hensiktsmessigheten av nordiske tiltak for bedre å kunne løse problemer sammenhengende med multinasjonale selskapers virksomhet. Med grunnlag i en utvidet gjennomgåelse og analyse av utredningssituasjon, faktamateriale og problemområder, bør foretas en jevnføring og vurdering av eksisterende nordisk lovgivning og andre kontrollinstrumenter og i tilfelle pekes på behov for tiltak. Videre bør angis på hvilke områder løsninger mest hensiktsmessig må søkes eller tilknyttes tiltak innen en videre internasjonal ramme.

Utredningen skal drives som et nordisk prosjekt med egne sekretariatsressurser under en nordisk styringsgruppe. Arbeidet skal skje i samarbeid med arbeidsmarkedsorganisasjonene. Sluttrapport skal søkes avgitt innen utgangen av 1977 og det kan fremlegges delrapporter om det finnes hensiktsmessig.

Ministerrådet har forutsatt at den nordiske koordinering i forbindelse med internasjonale drøftelser om multinasjonale selskaper utbygges kontinuerlig, bl. a. på basis av materiale som kommer fram under utredningsarbeidet.

4. Sommertid

På baggrund af en på Ministerrådets foranledning udarbejdet betænkning om sommertid/ny normaltids i Norden (NU 1974: 12) og de efterfølgende overvejelser i de respektive nordiske lande, konstaterede Ministerrådet (samarbejdsministrene) i begyndelsen af 1975 at forudsætningerne for i fællesskab at indføre en ændret tidsberegning i Danmark, Norge og Sverige (ændringen var ikke aktuell for Finland og Island, da disse allerede havde en anden tidsberegning) ikke var tilstede, hvilket havde været et vigtigt udgangspunkt for gennemførelse af reformen.

På initiativ af den franske regering er spørgsmålet om indførelse af en fælles sommertid i EF-landene nu blevet rejst. Danmark har i denne forbindelse taget forbehold om at en eventuel ordning for EF også kommer til at omfatte Norge og Sverige, samt om at sommertid indføres i samme periode i hele området.

5. ICAO

Da Danmark, Norge og Sverige blev medlemmer af den internationale luftfartsorganisation ICAO ved dennes oprettelse i 1947, etablerte de tre lande en rotationsordning, der indebar, at de efter tur fast har besat en plass i ICAOs råd.

Finland, der blev medlem af ICAO i 1949, har fremsat ønske om deltagelse i den etablerede skandinaviske rotationsordning.

Spørgsmålet har ved flere lejligheder været genstand for drøftelse mellem de skandinaviske luftfartsmyndigheder, mellem trafikministrene og mellem udenrigsministrene.

Efter diskussioner i Ministerrådet (samarbejdsministrene) i 1974—75, ble så i juni 1975 besluttet at den skandinaviske rotationsordning for repræsentation i den internationale luftfartsorganisations (ICAO) råd udvides til også at omfatte Finland. Hensikten er at Finland skal eftertræde Sverige i 1977 som nordisk representant i Rådet.

Tilsvarende udvides Danmarks, Norges og Sveriges ICAO-sekretariat (Scandicao) til også at omfatte Finland (Nordicao).

Kapitel XVII

Organisatoriske forhold

Fremstillingen i dette kapittel innskrenker seg i det vesentlige til en redegjørelse for den organisasjonsmessige utvikling siden forrige beretning. For en bredere oversikt over oppbyggingen av samarbeidsapparatet under Ministerrådet vises til tidligere beretninger.

1. Gjennomføring av endringene i Helsingforsavtalen

På bakgrunn av ministerrådsforslag B14/j og Nordisk Råds *rek. nr. 7/1974* undertegnet de nordiske samarbeidsministre på vegne av sine lands regjeringer 11. mars 1974 Avtale om endring i samarbeidsavtalen av 23. mars 1962 mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Gjennom endringsavtalen utvides Helsingforsavtalen med nye artikler om miljøvernssamarbeidet, en særlig bestemmelse om samarbeidet på Helsingforsavtalens områder, en bestemmelse om størst mulig offentlighet i det nordiske samarbeid og en regel om Ministerrådets sammensetning i forfallstilfelle.

Samtlige avtaleland har i løpet av 1974—75 deponert sine ratifikasjonsinstrumenter og endringsavtalen trådte således i kraft 5. september 1975. Formålet med *rek. nr. 7/1974* må dermed anses tilgodesett.

2. Ministerrådet og embetsmannskomiteéene

2.1 *Ministerrådet (samarbeidsministrene)* har i 1975 hatt følgende sammensetning:

Danmark:

Udenriksminister Ove Guldberg til februar
Udenriksøkonominister Ivar Nørgaard fra februar

Finland:

Trafikminister Pekka Tarjanne til juni
Socialminister Grels Teir fra juni til november
Justitieminister Kristian Gestrin fra desember

Island:

Statsminister Geir Hallgrimsson

Norge:

Kirke- og undervisningsminister Bjartmar Gjerde

Sverige:

Statsrådet Kjell-Olof Feldt

Ministerrådet, i sammensetningen samarbeidsministrene, har hatt følgende møter i 1975:

30. januar i Oslo, 14. februar i Reykjavik, 13. mars i Helsingfors, 15. mai i Århus, 19. juni i Stockholm, 29. oktober i Oslo og 4. desember i København.

Samarbeidsministrene og de nordiske lands statsministre møttes 31. januar i Oslo. Videre har samarbeidsministrene hatt fellesmøter 31. januar i Oslo, 17. februar i Reykjavik og 15. november i Stockholm med Nordisk Råds presidium. Samarbeidsministrene deltok i Økonomisk utvalgs møte 18. oktober i Stockholm og møtte Nordisk Råds arbeidsgruppe for budsjett- og kontrollspørsmål 17. februar i Reykjavik og Nordisk Råds budsjettkomité 4. desember i København. Samarbeidsministrene hadde overlegninger med arbeidsmarkedets parter i Oslo 30. oktober.

I samsvar med sine særlige samordningsoppgaver har samarbeidsministrene arbeidet videre for å utvikle det nordiske samarbeid og koordinere arbeidet mellom de forskjellige samarbeidsområder.

Av de viktigste sakspørsmål under samarbeidsministrene i 1975 kan nevnes forberedelsene til opprettelse av en nordisk investeringsbank, nordisk kommunal stemmerett, utredninger om råvare- og ressursituasjonen og om multinasjonale selskaper, samt behandlingen av Ministerrådets almene virksomhetsbudsjett utenom kultursektoren.

På det organisatoriske plan må oppbyggingsfasen for det nye samarbeidsapparat med Ministerrådet, embetsmannskomiteer og sekretariater i det vesentlige anses for avsluttet. I arbeidet med videreutviklingen av arbeids- og samarbeidsformene har det vært lagt særlig vekt på å finne fram til hensiktsmessige prinsipper og prosedyrer for budsjettbehandlingen samt for samarbeidskontaktene mellom Ministerrådets organer og Nordisk Råd. Det vises til den nærmere redegjørelse for disse spørsmål i særskilte avsnitt (henholdsvis kap. XVII.4 og I.20). Regler om gjennomføring av offentlighetsprinsippet ved Ministerrådets sekretariater er vedtatt etter overlegninger med Nordisk Råds presidium, jfr. kap. XVII.5.

2.2 Ministerrådet har hatt følgende møter av fagministre i 1975:

Kultur- og undervisningsministrene: 16. og 18. februari i Reykjavik, 21. mars (skriftlig prosedyre), 12. juni i Stockholm, 16 september i Århus og 15. desember i Helsingfors.

Kultur-, undervisnings- og justisministrene: 22. mai i Oslo.

Arbeidsministrene: 17. februar i Reykjavik og 26. november i Oslo.

Industriministrene: 29. januar i Gøteborg, 14. februar i Reykjavik, 25. juni i Stavanger og 17. november i København.

Kommunalministrene: 14. oktober i Stockholm.

Foruten i Ministerrådet har samråd mellom regjeringene også funnet

sted ved vanlige nordiske fagministermøter, således f. eks. mellom finansministrene juni i Reykjavik og 3.—4. desember i Oslo, mellom justisministrene 28. oktober i Oslo og mellom sosial- og helseministrene 10.—13. august i Århus.

Fagministrene har haft følgende møter med Nordisk Råds utvalg i 1974:

Kultur- og undervisningsministrene med Kulturutvalget: 18. februar i Reykjavik og 17. september i Århus.

Arbeidsministrene med Sosialpolitisk utvalg 18. februar i Reykjavik.

Justisministrene med Juridisk utvalg 28. oktober i Oslo.

Trafikkministrene med Trafikkutvalget 14. november i Stockholm.

Arbeidsministrene hadde overlegninger med arbeidsmarkedets parter og medlemmer av Nordisk Råd 31. oktober i Oslo. En arbeidsmiljøministerkonferanse med representanter for arbeidsmarkedspartene og Nordisk Råd ble avholdt 12. mai i Oslo. Ved nordisk sosialpolitisk ministermøte 10.—13. august i Århus deltok formannen i Sosialpolitisk utvalg.

2.3 *Ministerrådet bistås i sin virksomhet av embetsmannskomiteer*

Det har ikke i 1975 funnet sted organisatoriske nyordninger i form av opprettelse av eller omdanning til nye embetsmannskomiteer. En tilpassing mellom Nordkalottkomiteen og Ministerrådets organisasjonsstruktur har funnet sted bl. a. gjennom at Nordkalottkomiteens prosjektvirksomhet fra og med 1. januar 1975 finansieres over Ministerrådets budsjett, jfr. kap. XI. 7. Etter beslutning av samarbeidsministrene er det tilsatt særskilte kontaktgrupper for likestillings spørsmål og for spørsmål angående multinasjonale selskaper.

Visse opplysninger om virksomheten innen embetsmannskomiteene m. v. og om de underutvalg og arbeidsgrupper som er opprettet på de forskjellige områder for å bistå embetsmannskomiteene fremgår av respektive sakavsnitt. En oversikt over disse organer finnes i publikasjonen "Nordiska Samarbetsorgan" (revidert utgave 1975).

Opprettelsen av Ministerrådet, embetsmannskomiteene og ministerrådssekretariatene samt derpå følgende endringer i visse nasjonale regjeringsadministrasjoner har reist spørsmål om *den nordiske kontaktmannordnings* stilling og tilpassing til dette nye samarbeidsmønster. Kontaktmennenes funksjon har bl. a. vært å formidle kontaktene mellom Nordisk Råd og departementene. Bl. a. på bakgrunn av drøftelsene ved kontaktmannmøtet i Århus i mai 1975, vedtok Nordisk Råds presidium og Ministerrådet (samarbeidsministrene) følgende felles uttalelse ved samrådsmøte 15. november 1975:

"Det förelåg enighet om att kontaktmanninstitutionen fyller en viktig uppgift såsom informationskanal och därför skall bibehållas. Efter hand som flera ämbetsmannakommittéer upprättas (f. n. 14 st. inkl. ställföreträdarkommittén) har emellertid fråga uppkommit om förbindelse-

linjerna mellan dessa och kontaktmännen samt om ett eventuellt behov av viss revision i de senares sammansättning. I åtskilliga fall användes den person som är representant i ämbetsmannakommitté också såsom sitt departements kontakttman. Det ansågs naturligt att en fortsatt sådan anpassning successivt äger rum, där så bedömes lämpligt. Därutöver krävs emellertid att även de samarbetsområden som inte täcks av ämbetsmannakommittéer är försedda med kontaktmän. Tjänstnivån på kontaktmän liksom dessas antal för varje sakområde är en fråga för respektive regerings bedömning, utifrån behovet att den eller de som naturligen bäst känner till respektive frågor bör vara kontaktmän. Av praktiska skäl kan det i vissa fall vara lämpligt att utöver en ordinarie kontakttman namnge även en biträdande kontakttman.”

3. Ministerrådets sekretariater

3.1 *Ministerrådssekretariatet i Oslo*

Ministerrådssekretariatet i Oslo bistår Ministerrådet och embetsmannskommittéerna på alla samarbetssektorer utom kultursektoren. Av nya arbetsområden som i 1975 er lagt til Sekretariatet kan særlig nevnes Nordkalottkommittéens sentrale sekretariatsfunksjoner.

Etter en etappevis oppbygging av Sekretariatet fra etableringen 1. juli 1973, er Sekretariatet nå stort sett utbygget. Det faste personale ved Sekretariatet er i løpet av 1975 utvidet fra 27 til 29 personer. Foruten en ny sekretær er det i 1975 tilsatt en saksbehandler for arbeidsmiljø- og turistspørsmål. Som i 1974 er i tillegg til det faste personale fire prosjektsjefer samt en prosjektassistent for prosjekt innenfor det nordiske handlingsprogram tilknyttet Sekretariatet.

Sekretariatet administrerte i 1974 et totalbudsjett på nkr. 6 224 000 (netto 5 500 000), herav bevilget til gjennomføring av prosjekter i handlingsprogrammet nkr. 1 556 900. Totalrammen for virksomhetsåret 1975 var nkr. 13 883 000 (netto 13 033 000), herav avsatt til prosjekter nkr. 8 397 000. For 1976 er totalbudsjettet nkr. 21 496 000 (netto 19 806 000), herav nkr. 13 400 000 till prosjekter.

3.2 *Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbeide*

Kultursekretariatet i Köpenhamn är sekretariat för Nordiska ministerrådet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbeide på det nordiska kulturavtalets verksamhetsområden. Enligt ministerrådets beslut och i överensstämmelse med artikel 12 i kulturavtalet är sekretariatet även sekretariat för de tre rådgivande kommittéerna och Nordiska kulturfonden.

Kultursekretariatet har under 1975 även haft sekretariatsansvaret för 6 av de 31 fasta institutionerna/projekten på kulturbudgeten och för ett tjugotal av de ca 50 projekt som finansieras av ministerrådets dispositionsmedel på kulturbudgeten. Härutöver har sekretariatet haft det kamerala ansvaret för flertalet av de stödordningar och andra pro-

jekt som finansieras over dispositionsmedlen. Som eksempel kan næmnes ungdomssamarbetet, oversættingsstødet, stødet til nordisk folkbildningssamarbete m. m.

Till ny direktør for sekretariatet efter skolerådet Magnus Kull har ministerrådet utsett byråchefen Klas Olofsson, som tilltrådte sin tjenst den 1. september 1975. Från samma datum inrättades vid sekretariatet en byråchefstjänst. Byråchefens ansvarsområde är detsamma som under den försöksperiod som pågått sedan 1974 (jfr ministerrådets berättelse om nordiskt samarbete 1973).

Antalet fast anställda vid sekretariatet har under 1975 uppgått till 26 personer. I anknytning till sekretariatets verksamhet har under 1975 dessutom ca 800 personer arbetat i kommittéer, arbetsgrupper och liknande.

Kultursekretariatets administrativa budget uppgick 1975 till 3,6 milj. dkr. exklusive kompensasjon for automatiske löneökningar. Motsvarande belopp i budgeten for 1976 är 4,34 milj. dkr.

4. Budsjettspørsmål

Redegjørelsen for budsjettspørsmål i dette kapittel gjelder med unntak for pkt. 4.1 alene Ministerrådets almene budsjett utenom kultursektoren. For kultursektoren vises til kap. III.1.1.

4.1 Felles budsjettutvalg for kulturbudsjettet og Ministerrådets almene budsjett

Ministerrådet har besluttet at det eksisterende budsjettutvalgs kompetanse utvides til også å omfatte kulturbudsjettet. Nærmere retningslinjer skal fremlegges til senere godkjenning av henholdsvis Stedfortrederkomitéen, kulturembetsmannskomiteen samt Ministerrådet etter forslag fra de to sekretariater.

4.2 Ny budsjettprosedyre

Ministerrådet vedtok 19. juni 1975 en ny behandlingsprosedyre for embetsmannskomiteenes prosjektvirksomhet med virkning fra og med budsjettåret 1977. Etter denne skal embetsmannskomiteene innen 1. november (14 måneder før budsjettåret) levere inn sitt forslag til budsjettprogram. Dette skal med sikte på prinsipielle diskusjoner inneholde bl. a. følgende punkter:

1. Målet for komitéens prosjektvirksomhet innenfor sitt arbeidsområde, med henvisning til eventuelle beslutninger fra Ministerrådet etc.
2. Program for virksomheten inklusive pågående prosjekt i budsjettåret og minst ett år fremover med tilsvarende henvisning til beslutninger, prinsipputtalelser m. v. Dette program skal angi behov for utredningen etc. med omtrentlige kostnadsberegninger m. v., herunder utgiftsfordeling på de enkelte år.

På dette grunnlag fremlegger generalsekretæren sitt budsjettforslag i samsvar med gjeldende retningslinjer.

Stedfortrederkomitéen utarbeider sitt forslag til totalramme for prosjektmidler. I hovedsak skal dette fordeles på indikative rammer til de enkelte embetsmannskomiteer.

Forslaget presenteres for Nordisk Råds budsjettkomité, og etter drøftelser mellom Ministerrådet og budsjettkomitéen fastsetter Ministerrådet rammen for budsjettet. Indikative budsjettammer meddeles deretter til de enkelte embetsmannskomiteer for videre planlegging av deres virksomhet og konkretisering av enkeltprosjekter.

Behandlingen av Ministerrådets almene budsjett inklusive prosjektprogrammer skal følge samme tidsskjema som tidligere, d. v. s. at Ministerrådet fatter beslutning i begynnelsen av mars måned, (jfr. tidsfrister for budsjettbehandlingen nedenfor).

Arbeidet med konkretisering av prosjekter kan pågå kontinuerlig etter at embetsmannskomiteene har vedtatt sitt forslag til budsjettprogram. Behandlingen i komitéer og utvalg forutsettes å skje etter at budsjettet er fastsatt av Ministerrådet og indikative rammer er meddelt komitéene. Embetsmannskomiteene kan gi sine underutvalg o. a. eventuelle nødvendige direktiver (eventuelt gjennom skriftlige anvisninger) om konkretisering av prosjekter.

Frist for søknader fra embetsmannskomiteene om bevilgning til konkrete prosjekter er 1. august året før budsjettåret. Disse søknader danner grunnlaget for generalsekretærens disponeringsforslag nr 1 for prosjekter som skal fremlegges 1. oktober. Her behandles bevilgningsforslag til såvel prosjekter med tilsagn fra foregående år som nye prosjekter. Ministerrådets beslutning søkes fattet ca. 15. november året før budsjettåret.

Ved den nye behandlingsprosedyre for prosjektbudsjetter tar en sikte på i en første fase å legge opp til mer generelle drøftelser om målsetting, kostnader, nytte og prioritering av områder og oppgaver innenfor de enkelte områder, og i den annen fase legge arbeidet med detaljutformningen av prosjekter til et senere tidspunkt så nær det aktuelle budsjettåret som mulig. Budsjettprogrammene vil omfatte embetsmannskomiteenes totale prosjektvirksomhet for det aktuelle budsjettåret, mens det utvalg av prospektforslag som har kunnet fremlegges i forbindelse med budsjettet etter den tidligere prosedyre, bare delvis har kunnet gi uttrykk for embetsmannskomiteenes påtenkte prosjektvirksomhet. Budsjettprogrammene forutsettes å være retningsgivende for embetsmannskomiteenes senere opplegg av prosjekter, helt fram til søknader i det aktuelle budsjettåret. Gjennom budsjettprogrammene vil embetsmannskomiteene på et tidlig stadium i planleggingen kunne drøfte og legge opp hovedlinjer for arbeidet med utforming av prosjekter. I det videre arbeid såvel innen nordiske som nasjonale organer, vil budsjettprogrammene

være hjelpemidler for kommunikasjon og drøfting av embetsmannskomiteéns prosjektvirksomhet. På denne måte får Ministerrådet bedre underlag for koordinering og prioritering av virksomheten.

TIDSRISTER FOR BUDSJETTBEHANDLINGEN

Nordisk Ministerråds almene budsjett

2. året før budsjettåret

1. november	Forslag fra institusjoner og embetsmannskomiteer til Sekretariatet.
10. desember	Generalsekretærens forslag fremlegges for Stedfortrederkomiteén og Budsjettutvalget.

1. året før budsjettåret

20. januar	Budsjettutvalgets forslag fremlegges for Stedfortrederkomiteén.
1. februar	Stedfortrederkomiteéns forslag fremlegges for Ministerrådet og sendes Nordisk Råds budsjettkomité.
i februar	Drøftelser mellom Ministerrådet og Nordisk Råds budsjettkomité.
1. mars	Ministerrådet fastsetter budsjettet.

Disponeringsbudsjett for prosjekter

1. året før budsjettåret

1. august	Prosjektforslag fra embetsmannskomiteer til Sekretariatet.
ca. 15. august	Kort oversikt fra Sekretariatet til Stedfortrederkomiteén og Budsjettutvalget over prosjektforslag fra embetsmannskomiteéene o. a.
1. oktober	Generalsekretærens disponeringsforslag nr. 1 fremlegges for Stedfortrederkomiteén og Budsjettutvalget.
ca. 15. november	Ministerrådet fastsetter disponeringsbudsjett for prosjekter.

4.3 *Hovedtrekk i budsjettutviklingen 1974—76*

Ministerrådssekretariatets administrasjonsutgifter utgjorde en vesentlig del av budsjettet under etableringsfasen fra juli 1973 og ut 1974. Fra 1975 av vil administrasjonsutgiftene være mer stabile og utgjøre en synkende andel av budsjettet. Sekretariatets budsjett for 1976 inkluderer en særskilt utgiftsøkning i forbindelse med innflytting i andre kontorlokaler.

På de fleste områder kom prosjektvirksomheten for alvor i gang i 1975, idet prosjektbudsjettet ga mulighet for bevilgning til omlag 7 mill. n.kr. til nye prosjekter. Prosjektbudsjettet for 1976 får rom for vel

6 mill. kr. til nye prosjekter regnet i løpende priser. Budsjettet for 1977 er ennå ikke fastlagt.

Nordiske institusjoner utgjør nå bare en mindre del av Nordisk Ministerråds almene budsjett. Ministerrådet har gitt generalsekretæren i oppdrag å utrede om det er hensiktsmessig og mulig å overføre finansieringen av andre nordiske institusjoner til Ministerrådets budsjett. Herved skal bl. a. organisasjon, ansvarsforhold, nåværende finansiering og formelt grunnlag studeres for å muliggjøre en vurdering av hvilke institusjoner som er best egnet for å overføres. Videre skal det med hensyn til de forskjellige budsjetterminer i de nordiske land utredes hvilken tidstabell for slik overføring som kan vise seg fordelaktig.

Hovedtallene for utviklingen av Ministerrådets almene budsjett 1974—76 er inntatt i bilag 3.

5. Offentlighetsprinsippets anvendelse ved nordiske samarbeidsorganer

På et fellesmøte mellom Nordisk Råds presidium og Ministerrådet i november 1972 ble besluttet å nedsette en arbeidsgruppe med oppgave å vurdere og fremkomme med forslag om ensartede regler for adgang til dokumentinnsyn i forhold til nordiske organer. Denne arbeidsgruppe avga en rapport om spørsmålet høsten 1974, *Offentlighetsprinsippets anvendelse på nordiske samarbeidsorganer (NU 1974: 14)*.

Arbeidsgruppens rapport ble tatt opp til drøfting såvel under 2. samling av Nordisk Råds 22. sesjon 1974 i Ålborg som under rådets 23. sesjon 1975 i Reykjavik. Til bruk for behandlingen under sesjonen i Reykjavik avga Nordisk Råds juridiske utvalg en betenkning av 14. januar 1975 (*Dokument 1 B*) over arbeidsgruppens rapport. Betenkningen, hvis innstilling ble vedtatt på sesjonen, inneholder bl. a. en rekke endringsforslag til de regelutkast som var utarbeidet av arbeidsgruppen. I sin *uttalelse nr. 5* om C 1 1975 henstilte Nordisk Råd til Nordisk Ministerråd:

”1) snarest at indlede drøftelser med Nordisk Råds præsidium med henblik på at søge fastsat ensartede bestemmelser om offentlighed ved Nordisk Råds præsidiasekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat i overensstemmelse med retningslinjerne i den af juridisk udvalg den 14. januar 1975 afgivne betænkning om offentlighedsprincippet anvendelse ved nordiske samarbeidsorganer.

2. at søge oprettet et for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd fælles organ, hvortil tvivlsspørgsmål om præsidiets og ministerrådets anvendelse af offentlighedsprincippet ved Nordisk Råds præsidiasekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat kan indbringes.”

Etter flere møter mellom Nordisk Råds sekretærkollegium og Stedfortrederkomiteén er det utarbeidet nye regelutkast for Præsidiasekretariatet og ministerrådssekretariatene som ble fremlagt for fellesmøtet mellom Præsidiets og samarbeidsministrene 15. november 1975 i Stockholm. Fellesmøtet vedtok her følgende uttalelse:

"I samsvar med henstillingen i Nordisk Råds uttalelse nr. 5 ved Rådets 23. sesjon februar 1975 har Presidiet og Ministerrådet hatt drøftelser med sikte på å søke fastsatt ensartede bestemmelser om offentlighet ved Nordisk Råds presidiesekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariater. Presidiet og Ministerrådet konstaterte at de til møtet fremlagte nye regelutkast, som er forberedt i samarbeide mellom Nordisk Råds sekretærkollegium og Stedfortrederkomitéen (jfr. dok. . .), i betydelig grad imøtekommer ønskemålene i Juridisk utvalgs betenkning av 14.01.1975. Gjennom den nye avfatning av reglene om unntak fra offentlighet i § 2 i regelutkastet for ministerrådssekretariatene, forutsettes opprettet offentlige beslutningsprotokoller ved Ministerrådets og embetsmannskomiteéenes møter, det sikres utvidete muligheter for utlevering av arbeidsdokumenter, unntaket for dokumenter unntatt fra offentlighet hos avsenderen er nyansert og unntaket for bevilgnings-søknader med bilag fra nordiske institusjoner er sløyfet. Det forelå på denne bakgrunn enighet om at offentlighetsregler for henholdsvis presidiesekretariatet og de to ministerrådssekretariater skal vedtas i samsvar med fremlagte utkast (bilag . . .) og settes i kraft fra og med 1. januar 1976."

I samsvar med fellesuttalelsen av 15. november 1975 har Ministerrådet den 4. desember 1975 fastsatt regler om offentlighet ved Nordisk Ministerråds sekretariater med virkning fra 1. januar 1976. Samtidig er tatt skritt for nødvendig justering av Ministerrådets og embetsmannskomiteéenes arbeidsordninger, bl. a. for å regelfeste den nye praksis med offentlige beslutningsprotokoller. Ministerrådet er videre innstilt på å legge forholdene best mulig praktisk til rette for dem som vil bruke innsynsretten angående sekretariatenes dokumenter. Om betydningen av aktiv informasjonsvirksomhet utad og for utviklingen av de mer vidtgående kontakter med og informasjon til Nordisk Råd vises til henholdsvis kap. I.23 og I.20.

Spørsmålet om opprettelse av et felles ankeorgan for avgjørelser vedrørende offentlighetsprinsippet innenfor det nordiske samarbeide, har ennå ikke kunnet ferdigbehandles. Spørsmålet reiser problemer av prinsipiell karakter og henstår til nærmere utredning mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

For andre nordiske samarbeidsorganer enn Presidiesekretariatet og ministerrådssekretariatene er det ikke fremlagt regelforslag i NU 14/74. For disse organer antydes i rapporten som alminnelig regel at offentlighetslovgivningen i det land hvor institusjonen ligger bør tillempes. Offentlighetsprinsippet nærmere forankring er for disse organer foreslått tatt opp i sammenheng med den pågående institusjonsgjennomgåelse ved ministerrådssekretariatene, jfr. pkt. 6 nedenfor. Også for disse organer vil imidlertid prinsipperklæringen i Helsingforsavtalens nye art. 43 om at det i det nordiske samarbeide bør størst mulig offentlighet iakttas allerede gjelde.

6. Nordiske institusjoner — statuttspørsmål

I Nordisk Råds *rek. nr. 29/1971* ble regjeringene anmodet om å utrede spørsmålet om de nordiske institusjoner på ensartet måte kan innordnes under Ministerrådet og rammen for nye nordiske samarbeidsorganer.

Etter et langvarig utredningsarbeid traff Ministerrådet (undervisnings/kulturministrene) i desember 1975 beslutning om en omfattende revisjon av statuttene for institusjoner m. v. på Kulturavtalens område. Revisjonsarbeidet har som bakgrunn bl. a. hatt den ovennevnte rekommandasjon fra Nordisk Råd og behovet for å føre de formelle statutter a jour med utviklingen av det nordiske regjeringssamarbeides administrative struktur etter bl. a. Kulturavtalens ikrafttreden.

Statuttrevisjonen tar form av en rekke almene krav til innholdet av statuttene for de omfattede institusjoner m. v. Det er hensikten at de enkelte institusjoner m. v. i samarbeid med Kultursekretariatet, selv innfører de stilte krav i statuttene. For øvrig kan statuttene bevare sin individuelle utforming.

Hvilke institusjoner m. v. som omfattes av statuttrevisjonen er først og fremst bestemt av grensene for det faste virksomhetsbudsjett innenfor kulturbudsjettet, idet statuttkravene inngår som finansieringsbetingelse for den enkelte institusjon. Innenfor dette budsjett omfattes imidlertid ikke de institusjoner m. v. som er både privat opprettet og fortsatt privat drevet, og som Ministerrådet kun yter begrenset bidrag til.

Ministerrådets beslutning faller i to deler. Dels er en rekke krav om budsjett- og regnskapsgang og beretning vedtatt som gjeldende for de omfattede institusjoner m. v. fra 1.1.1976 uten hensyn til den aktuelle utforming av de foreliggende statutter. Dels fastsatte Ministerrådet retningslinjer for det ytterligere statuttrevisjonsarbeid, hvoretter statuttene skal inneholde bestemmelse om visse punkter, som f. eks. institusjonens rettslige status, formål og beliggenhet, styrets sammensetning, herunder at det utnevnes av Ministerrådet, direktørens og øvrig personales vilkår m. v. Således inngår gjennomføringen av den nordiske avtale om rettsstillingen for personale ved nordiske institusjoner som et statuttkrav.

De endelig reviderte statutter forutsettes godkjent og fastsatt av Ministerrådet.

Arbeidet med en samordning av statuttene for institusjonene utenfor kultursektoren pågår etter tilsvarende retningslinjer. Et omfattende kartleggingsarbeid over institusjonene og foreliggende statutter er avsluttet i 1975. Et forslag till almene statuttkrav er utarbeidet. I tilknytning til statuttrevisjonen undersøkes i hvilken utstrekning det er hensiktsmessig og mulig å overføre finansieringen av nordiske institusjoner som i dag finansieres over de nasjonale budsjetter til Ministerrådets almene budsjett, jfr. foran under pkt. 4.3.

7. Rettsstillingen for nordisk ansatt personale

Den 31. januar 1974 undertegnet samarbeidsministrene på vegne av sine lands regjeringer Avtale om de ansattes rettsstilling ved nordiske institusjoner med tilhørende normalkontrakt. Avtaleutkastet og normalkontrakten hadde tidligere vært forelagt Nordisk Råd og arbeidslivets organisasjoner, som har anbefalt tekstene. Avtalen sikter først og fremst på å skape mer ensartede og enklere regler for ansettelse ved nordiske offentlig-rettslige institusjoner og å sikre de ansattes rettigheter med hensyn til pensjonsordning, permisjon fra statlig tjeneste m. v.

Avtalen er ratifisert av alle de nordiske land unntatt Finland. Finsk ratifikasjon ventes å kunne skje senest i februar 1976. Ministerrådet har besluttet å sette avtalen i kraft så snart det er forenlig med ratifikasjonssituasjonen.

Etter avtalens art. 7 treffer Ministerrådet nærmere beslutning om ved hvilke institusjoner avtalen skal anvendes. Fra det tidspunkt avtalen settes i kraft, vil beslutning om anvendelse av avtalen straks kunne treffes for alle institusjoner hvor forholdene omkring tillemplingen av avtalen er avklart. Ved nyetablerte nordiske institusjoner vil avtalen således etter omstendighetene umiddelbart kunne anvendes. For de fleste institusjoner vil spørsmålet om anvendelsen av rettsstillingsavtalen bli løst i tilknytning til den pågående alminnelige statuttrevisjon, jfr. pkt. 6 foran.

*BILAGA 1***Överenskommelse om upprättandet av nordiska investeringsbanken**

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, vilka önskar stärka och ytterligare utbygga samarbetet mellan de nordiska länderna, har ingått följande överenskommelse:

Artikel 1

Nordiska investeringsbanken, nedan kallad banken, upprättas med uppgift att ge lån och ställa garantier på bankmässiga villkor och i överensstämmelse med samhällsekonomiska hänsyn för genomförandet av investeringsprojekt och export av nordiskt intresse. Banken skall ha ställning som juridisk person.

Artikel 2

Bankens verksamhet skall bedrivas i överensstämmelse med de stadgar som bifogas denna överenskommelse. Dessa stadgar kan ändras genom beslut av Nordiska ministerrådet, dock icke så att förekommande borgenärers säkerhet minskas. Nordiska rådet skall beredas tillfälle att yttra sig över förslag till stadgeändringar av principiell betydelse för bankens ändamål, verksamhet och drift.

Artikel 3

Bankens grundkapital tillskjutes av avtalsparterna. Ökning av grundkapitalet sker genom beslut av Nordiska ministerrådet efter framställning från bankens styrelse.

Grundkapitalets storlek, möjligheten till ökning av kapitalet och fördelningen mellan de deltagande länderna behandlas i stadgarna § 2.

Artikel 4

Bankens huvudsäte skall vara Helsingfors.

Artikel 5

Banken skall i var och en av de stater som är avtalspart erhålla samma rättsställning som inhemska juridiska personer med verksamhet som kan jämföras med den som banken bedriver.

Banken skall undantagas från betalningsrestriktioner och kreditpolitiska åtgärder, som hindrar eller försvårar infriandet av bankens förpliktelser i något avseende.

Bankens tillgångar och intäkter skall vara fria från all direkt beskattning.

Banken skall vara befriad från stämpelavgifter och andra avgifter

till det allmänna vid låneavtal där banken är gäldenär. Har dylika avgifter uttagits skall de på begäran återbetalas.

Artikel 6

Nordiska ministerrådet kan besluta att banken skall träda i likvidation med tillämpning av den ordning som angivits i stadgarna § 14.

Artikel 7

Varje medlemsland kan säga upp överenskommelsen genom att avge en förklaring härom till den norska regeringen, vilken genast underlättar Nordiska ministerrådet och bankens styrelse härom. Uppsägningen träder i kraft tidigast vid utgången av det räkenskapsår som följer närmast på det år uppsägningen ägde rum.

Om Nordiska ministerrådet efter mottagandet av uppsägningen icke beslutar om bankens likvidation, skall det senast innan uppsägningen träder i kraft fastställa hur förhållandet mellan banken och det utträdande medlemslandet skall avvecklas. Härvid skall säkerställas att det utträdande landet alltjämt ansvarar i samma mån som övriga parter för de av bankens förpliktelser som förelåg vid ifrågavarande lands utträde.

Artikel 8

Denna överenskommelse skall ratificeras och ratifikationsinstrumenten snarast möjligt deponeras i norska utrikesdepartementet.

Överenskommelsen skall vara deponerad i norska utrikesdepartementet och bestyrkta avskrifter skall av det norska utrikesdepartementet tillställas var och en av de avtalsslutande staterna.

Överenskommelsen och de i artikel 2 angivna stadgarna träder i kraft den dag Nordiska ministerrådet bestämmer efter det att samtliga avtalsslutande staters ratifikationsinstrument deponerats.

Till bekräftelse härav har de fem staternas befullmäktigade ombud undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i Köpenhamn den 4 december 1975 i ett exemplar på danska, finska, isländska, norska och svenska språken, vilka samtliga texter har samma vitsord.

For Danmarks Regering

Ivar Nørgaard

(sign.)

Suomen Hallituksen puolesta

Kristian Gestrin

(sign.)

Fyrir Ríkisstjórn Íslands

Sigurdur Bjarnason

(sign.)

For Norges Regjering

Bjartmar Gjerde

(sign.)

För Sveriges Regering

Kjell-Olof Feldt

(sign.)

Stadgar för nordiska investeringsbanken

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar har genom överenskommelse den 4 december 1975 beslutat upprätta en nordisk investeringsbank. För investeringsbanken gäller följande föreskrifter:

Ändamål

§ 1

Nordiska investeringsbanken, nedan kallad banken, har till ändamål att ge lån och ställa garantier på bankmässiga villkor och i överensstämmelse med samhällsekonomiska hänsyn för genomförandet av investeringsprojekt och export av nordisk intresse.

Kapital

§ 2

Bankens grundkapital uppgår till 400 miljoner SDR.

SDR definieras i överensstämmelse med de värderingsregler som Internationella valutafonden fastställt med giltighet från och med den 1 juli 1974.

Om dessa värderingsregler ändras, avgör styrelsen i vad mån banken skall följa de nya reglerna.

Av grundkapitalet tecknar sig danska staten för 88 miljoner SDR, finska staten för 64 miljoner SDR, isländska staten för 4 miljoner SDR,

norska staten för 64 miljoner SDR och svenska staten för 180 miljoner SDR.

Ökning av grundkapitalet sker genom beslut av Nordiska ministerrådet efter framställning av bankens styrelse. Ökningen av grundkapitalet fördelas mellan länderna i enlighet med den vid varje tidpunkt av Nordiska ministerrådet fastställda fördelningsnyckeln för gemensam nordisk finansiering.

§ 3

Varje fördragsslutande stat ställer en fjärdedel av det i grundkapitalet tecknade beloppet till bankens förfogande i tre lika stora poster, 2, 14 och 26 månader efter dessa stadgars ikraftträdande. Inbetalningarna sker efter anmodan från banken.

Anmodan om inbetalning av återstoden av det tecknade kapitalet sker i den mån styrelsen finner nödvändigt för att uppfylla bankens skuld-förpliktelser.

§ 4

De i § 3 angivna inbetalningarna verkställs i respektive lands nationella valuta eller i annan konvertibel valuta på grundval av SDR-kursen vid betalningstillfällena.

§ 5

Banken anskaffar för utlåning avsett kapital genom upplåning såväl i som utanför de fem staterna.

Även det enligt § 3 inbetalade kapitalet kan användas för utlåning.

Verksamhet

§ 6

Banken kan ge lån och ställa garantier upp till ett sammanlagt belopp motsvarande 250 procent av grundkapitalet.

För beviljande av lån eller garanti bör betryggande säkerhet ställas, såvida icke nödvändig säkerhet med hänsyn till omständigheterna likväl anses föreligga.

Banken kan dessutom vidtaga andra åtgärder som har samband med dess verksamhet och som är nödvändiga eller önskvärda för att främja dess ändamål.

Banken bör samarbeta med andra kreditinstitut och berörda offentliga och privata organ.

§ 7

Bankens verksamhet bedrivs enligt de i § 1 fastställda principerna samt i enlighet med följande riktlinjer:

- a) Lån eller garanti bör icke beviljas om låne- eller garantitagarens stat motsätter sig detta
- b) Upplåning och placering av medel i de nordiska länderna äger rum i samförstånd med berörda lands myndigheter

c) Banken skall i sin verksamhet eftersträva ett sådant överskott att fondbildning och skäligen förräntning av det enligt § 3 inbetalade kapitalet möjliggöres

d) Banken kan under särskilda omständigheter förvärva aktier eller annan egendom för undvikande av förlust

e) Banken skall i all den utsträckning som är praktiskt möjlig säkra sig mot kursrisk.

§ 8

Bankens överskott överföres till en reservfond tills dess denna uppgår till ett belopp som motsvarar 10 procent av grundkapitalet. Därefter beslutar Nordiska ministerrådet efter förslag av styrelsen om fördelning av överskottet mellan reservfonden och medel för utdelning på grundkapitalet.

§ 9

Bankens räkenskaper föres i SDR. Räkenskapsåret följer kalenderåret. Bankens årsrapport och årsbokslut skall översändas till Nordiska ministerrådet.

Administration

§ 10

Banken har en styrelse, en verkställande direktör och den övriga personal som är nödvändig för att verksamheten skall kunna drivas.

§ 11

Styrelsen utövar bankens samtliga befogenheter men kan i den utsträckning som finnes ändamålsenlig överlåta dem till direktören.

Styrelsen består av tio ledamöter, av vilka varje stat utser två ledamöter för en period av högst fyra år. Varje stat utser vidare, enligt samma principer, en suppleant för varje ledamot.

Styrelsen väljer för en period av två år en ordförande och en vice ordförande. Ordförande- och vice ordförandeposterna växlar mellan representanter för staterna.

Styrelsen sammanträder när ordföranden så bestämmer eller när minst två styrelseledamöter eller direktören begär det.

Styrelsen är beslutsför när minst åtta ledamöter eller röstberättigade suppleanter deltar. Varje ledamot har en röst; suppleant är röstberättigad endast i ledamots frånvaro. Såsom styrelsens beslut gäller den standpunkt till vilken minst sju av de röstberättigade ansluter sig. Beslut kan också fattas genom skriftlig procedur.

§ 12

Verkställande direktören leder bankens löpande verksamhet och skall följa de riktlinjer och anvisningar som styrelsen har gett.

Direktören utses av styrelsen för en tid av högst fem år varje gång.

Han får icke vara ledamot eller suppleant i styrelsen men deltar i densamma sammanträden utan rösträtt.

Vid upptagande och beviljande av lån tecknas bankens firma av en ledamot av styrelsen och direktören eller i hans frånvaro den styrelsen bemyndigar. I andra fall tecknas bankens firma av direktören eller den styrelsen bemyndigar.

Övriga bestämmelser

§ 13

En kontrollkommitté upprättas med uppgift att kontrollera att bankens verksamhet bedrivs i överensstämmelse med stadgarna. Kommittén svarar för revisionen och avger årligen revisionsberättelse till Nordiska ministerrådet.

Kommittén består av tio ledamöter. En representant för varje stat utses av Nordiska ministerrådet och fem representanter utses av Nordiska rådet. Kommitténs ledamöter utses för en period av högst två år. Ordförandeskapet innehas, om inte ministerrådet beslutar annat, av den av ministerrådet utsedde representanten för det land som innehar ordförandeskapet i ministerrådet.

§ 14

Om nordiska ministerrådet beslutar att banken skall träda i likvidation, utser ministerrådet de personer som skall förestå avvecklingen.

Medlemsstaterna ansvarar för bankens förpliktelser med den icke inbetalade delen av grundkapitalet intill dess samtliga förpliktelser gentemot borgenärerna har täckts. Innan så skett kan ingen del av bankens inbetalade grundkapital eller reservfond utbetalas till medlemsstaterna. Eventuellt över- eller underskott i banken fördelas på medlemsstaterna i förhållande till deras samlade andel av grundkapitalet.

*BILAGA 2***Redogørelse****om nordisk samarbejde inden for forskning vedrørende kernesikkerhedsspørgsmål**

I tillæg af 29. januar 1975 til Nordisk Ministerråds beretning C1 1975 besluttede Ministerrådet at give Embedsmandskomiteen for Industri- og Enerkipolitik sammen med Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA) følgende opgave:

”Ministerrådet finder endvidere, at forskningen af kernekraftens sikkerhedsaspekter og erfaringsudveksling mellem berørte nordiske myndigheder bør gives høj prioritet. Arbejdet bør kunne omfatte alle slags arbejder på kernekraftsikkerhedsområdet, herunder langvarig lagring af radioaktivt affald, strålingsbeskyttelse m. v. Ministerrådet har til hensigt at give embedsmandskomiteen for industri og energipolitik i opdrag sammen med det nordiske kontaktorgan for atomenergispørgsmål senest den 1. oktober 1975 at fremlægge et forslag til et udvidet samarbejde om nordisk forskning vedrørende kernesikkerhedsspørgsmål. Opdraget omfatter spørgsmål om udformningen af et programansvarligt organ og dette organs tilknytning til eksisterende nordiske institutioner samt behovet for særskilte finansieringsmuligheder. Et vigtigt spørgsmål i denne sammenhæng er endvidere afgrænsningen af programmet over for andet nordisk forskningssamarbejde på elforsyningens område og på miljøområdet.

Ministerrådet lægger vægt på, at dette forskningssamarbejde på kernesikkerhedsområdet indpasses i et bredere internationalt samarbejde med lignende formål.”

Embedsmandskomiteen og Kontaktorganet skal i denne anledning fremføre følgende:

1. Sikkerhedsforskningens karakter

På kernekraftområdet retter sikkerhedsforskning i videre forstand sig mod et bredt felt af opgaver. Det drejer sig blandt andet om tekniske forhold, driftsforhold, uheldsforebyggelse, analyser af uheldsforløb, omfang og konsekvenser af forskellige uheld, behandling, transport og lagring af nukleart materiale og affald, virkninger af stråling på mennesker og miljø. Ud over sådan forskning og udvikling inden for kernekraftområdet kommer forskning og udredning af administrative opgaver, som regelgivning, opstilling af kriterier etc. En del af disse om-

råder vil være helt bundet til bestemte reaktortyper eller til forholdene i et enkelt land, medens andre forhold har mere almen gyldighed.

Det har i praksis vist sig, at forskningsopgaverne inden for kernekraftsikkerhedsområdet er så mange og ofte så kostbare, at deres løsning nødvendiggør et samarbejde med andre lande. En vigtig gevinst ved et samarbejde er, at man kan få en større bredde i indsatsen og en mere alsidig kompetanceopbygning, end man ellers vil kunne få. Desuden kan man få en bedre udnyttelse af særkompetancer. En koordineret indsats kan foruden at bringe hurtigere resultater således også være rationelt ud fra et ressource-synspunkt. De nordiske forskningsinstitutter på kernekraftområdet har set forsknings- og udviklingsarbejde på sikkerhedsområdet som en vigtig del af deres opgave, og der er gennem mange år foregået et betydeligt samarbejde på dette område i Norden. Resultaterne af det nordiske forskningssamarbejde på sikkerhedsområdet opmuntrer til en fortsættelse og til en øgning af samarbejdet.

2. *Det hidtidige nordiske samarbejde på sikkerhedsområdet*

Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA) nedsattes af de nordiske landes regeringer i 1957. NKA sørgede på et tidligt tidspunkt for kontakt mellem atomenergiforskningsinstitutterne i Danmark, Finland, Norge og Sverige. På NKA's initiativ dannede disse institutter i 1968 en permanent *Nordisk Atomkoordineringskomité (NAK)*. I 1969 foreslog NKA et nordisk samarbejde mellem myndighederne, som ledte til oprettelsen af *Nordisk Arbejdsgruppe for Reaktorsikkerhed (NARS)*. I 1973, 1974 og 1975 tog NKA spørgsmål om pålidelighedsteknik, radioaktivt affald og kvalitetssikring op ved at behandle dem ved nordiske seminarer.

2.1. *FoU sikkerheds- og affaldssamarbejde initieret af NAK*

Det af NAK iværksatte samarbejde har for tiden et omfang af henved 10 mill. sv. kr./år. Den overvejende del af dette arbejde har tilknytning til sikkerhed.

Af større projekter må først fremhæves en serie, som påbegyndtes i 1968 og som sigter til at forbedre kendskabet til de reaktorfysiske og varmetekniske forhold i reaktorkernen. Større eksperimentelle indsatser vedrørende strømningsforhold ved brændselementer ("Frigg"-projektet) fulgtes op med et kodeurviklingsarbejde (*ANDYCAP*) og en eksperimentel undersøgelse (*Skandinavisk Delkanal-Samarbejde*) af strømningstekniske forhold. Efter gennemgang af problemstillingen i en nordisk *havarigruppe* lagdes grunden til det, som i dag er blevet et fritstående internationale projekt, *Marviken-eksperimenterne*, hvor sikkerhedsforsøg udføres i en realistisk stor skala. Inden for samme kategori af projekter falder *Norhav*, som kombinerer nogle af de sikkerhedsprojekter, som udføres ved de fire landes institutter. En fortsættelse

af dette samarbejde kan føre til, at man fællesskab udnytter eksperimentelle resultater (f. eks. fra Marviken) til at udarbejde beregningsprogrammer.

Af største betydning har *Halden*-projektet været, som — selv om startet i OECD's regie — har dannet kernen i et nordisk samarbejde, især vedrørende forståelse af brændselementers opførsel under driften, og også på FoU vedrørende fissionsgassers egenskaber.

De fire institutters materialeafdelinger har kunnet udveksle erfaringer om *ståls egenskaber* ved reaktoranvendelser og om sandsynligheden for materialesvigt.

Den nordiske udvikling af en reaktortank, som fremstilles af *beton* i stedet for stål, har vakt stor international opmærksomhed og kan lede til konstruktioner med høj indbygget sikkerhed.

Diskussioner mellem *pålidelighedseksperter* har påskyndet anvendelsen i Norden af probabilistiske metoder til at forudsige sandsynligheden for uheld ifølge tænkbare fejlsekvenser. Denne teknik ligger til grund for USAEC's reaktorsikkerhedsstudie ("*Rasmussen-rapporten*"), som man ved en fællesnordisk indsats gennemgik, kommenterede, og sammenlignede med den svenske Närforläggningsstudie, umiddelbart efter at disse var udkommet. Visse behov for videre arbejde, som herved viste sig, kan tænkes at lede til nye fællesprojekter, f. eks. vedrørende måling af *aktivitetsspredning* i atmosfæren.

På *affaldsområdet* er et fælles projekt igangsat ved aftale af september 1975 for at optimere behandlingen af almindeligt reaktoraffald som funktion af lagringsbetingelserne. Vedrørende kernekraftens *miljøeffekter* udarbejdes i fællesskab et informationsmateriale, som tager hensyn til de nyeste videnskabelige resultater.

Større arbejder, som initieres af NAK, tilrettelægges i form af selvstændige projekter med eget budget, hvor et af de deltagende institutter påtager sig det administrative ansvar. Deltagelse af industri, kraftindustri, myndighedsorganer og ikke-nordiske interessenter overvejes i hvert enkelt tilfælde. NAK selv har ikke opbygget nogen central projektadministration og råder heller ikke over egne midler.

2.2. Affaldsarbejde

På Kontaktorganets initiativ afholdtes i 1974 et seminar om *lav- og middelaktivt affald*, som siden har dannet udgangspunkt for nordiske overvejelser (og bl. a. resulteret i NAK's affaldsprojekt, beskrevet under 1). Efter seminaret har en ad hoc-gruppe med deltagere fra tilsynsmyndigheder, stråleværnsmyndigheder, forskningsinstitutter og departementer udarbejdet et forslag til NKA om et omfattende nordisk samarbejde for på baggrund af nye tekniske oplysninger og fælles overvejelser at komme frem til en fælles holdning til principperne for behandling og lagring af lav- og middelaktivt affald.

På det *højaktive* affaldsområde har Danmarks, Norges og Sveriges deltagelse i Eurochemic på et tidligt tidspunkt medført gensidige konsultationer. Efter at Aka-udredningen blev oprettet i Sverige i 1973 er der ved hjælp af NKA taget nordiske kontakter, som vil blive udvidet efterhånden som tilsvarende undersøgelser påbegyndes i de andre lande. En intensivering af det nordiske arbejde kan derfor imødeses.

2.3. Myndighedernes samarbejde

Det af Kontaktorganet initierede myndighedssamarbejde resulterede i 1970 i aftalen om Nordisk Arbejdsgruppe for Reaktorsikkerhed (NARS). Samarbejdet har omfattet en grundig gennemgang af det materiale, som tilsynsmyndighederne må kræve for at kunne bedømme en reaktors sikkerhed. Rekommandationer om dette materiales omfang og inddeling er sendt til de fire landes myndigheder. NARS har også udarbejdet grundlæggende sikkerhedskriterier vedrørende reaktorer og udformet krav til beredskabsplaner. Uafhængigt af om NARS' forslag vil blive anvendt i sin helhed i deres nuværende form i de enkelte lande, vil myndighederne kræve, at de tilsvarende oplysninger fremskaffes af ansøgerne. NARS-rekommandationerne har vakt betydelig opmærksomhed i udlandet.

På NARS' initiativ har NKA udarbejdet et forslag om, hvordan myndighederne i de nordiske lande skal sørge for gensidig information vedrørende nukleare anlæg, som bygges *nær grænsen til et andet nordisk land*. Denne tekst er senere hen anerkendt som særskilt overenskomst i henhold til den nordiske miljøbeskyttelseskonvention.

NARS-arbejdet er organiseret med eget budget (2 mill. sv. kr.) og sekretariat ved en af de deltagende institutioner. NARS rapporterer til de deltagende parter og NKA.

De nordiske *strålingsbeskyttelsesmyndigheder* har haft et uformelt samarbejde vedrørende radioaktiv stråling og sikkerhed siden 1960.

I 1969 besluttede strålebeskyttelsesmyndighederne i fællesskab at tillemppe *internationale rekommandationer* til nordiske forhold. Dette arbejde afsluttedes i 1975. En af rekommandationerne gælder radioaktivt affald, en anden indeholder et forslag til at begrænse udslippet fra reaktorer under hensyntagen til strålingens globale langtidsvirkning.

Alt teknisk sikkerhedsarbejde, affaldsarbejde m. v. skal ses på baggrund af strålebeskyttelseskravene. Der er gode kontakter i de enkelte lande mellem *strålebeskyttelsesmyndighederne, reaktortilsynene og atomenergiforskningsinstitutterne*. Denne kontakt giver anledning til en nyttig vekselvirkning, idet det er de tekniske resultater, som på længere sigt påvirker udformningen af myndighedernes regler og krav. Strålingsbeskyttelsesmyndighederne har organiseret årlige nordiske *diskussionsmøder*.

3. Muligheder for fremtidigt samarbejde

Det internationale samarbejde inden for reaktorsikkerhedsområdet og udveksling af erfaring og programmer er under stærk udvikling. De største bidrag til dette arbejde ydes af lande med store kernekraftprogrammer, såsom U.S.A., Tyskland, Frankrig, Japan og Canada. Men de nordiske lande yder også en vigtig indsats på en række områder, f. eks. via Halden-projektets brændselselementprogram og Marvikens projektets sikkerhedsprogram.

Når man i Norden overvejer at igangsætte nye sikkerhedsprojekter, vil man derfor også fremover nøje vurdere de internationale samarbejds-muligheder, både med henblik på at opnå udenlandsk deltagelse i nordiske projekter, og med henblik på at man på nordisk basis deltager i internationale projekter. Specielt bør det arbejde, som gøres for at formidle kontakt gennem f. eks. Det internationale Energi Agentur (IEA), og de anstrengelser, der udfoldes for at få direkte deltagelse fra en række lande i de større og vigtigere sikkerhedseksperimenter, vises opmærksomhed.

NKA har på den givne foranledning gennemgået foreliggende muligheder for udvidet nordisk forskning vedrørende kernesikkerhedsspørgsmål. Ud over sådanne projekter, som naturligt kan indgå i allerede eksisterende samarbejde, finder NKA, at der er anledning til nærmere at overveje yderligere samarbejde inden for bl. a. følgende emne-områder: sikkerhedsanalyser, radioaktivt affald, fysisk beskyttelse af nukleare anlæg og materialer, udarbejdelse af forslag til regler og retningslinier vedrørende kernesikkerhed og strålingsbeskyttelse og radio-økologi.

Allerede på nuværende tidspunkt er blandt mulige, yderligere nordiske samarbejdsområder følgende tre identificeret som formentlig havende særlig aktualitet:

Kortlægning af den tekniske baggrund for regler vedrørende håndtering, behandling og opbevaring af lav- og middelaktivt affald.

Metoder til kontrol og overvågning af specificerede normer for opførelse og drift af kernekraftværker.

Sikkerhedsspørgsmål i forbindelse med håndtering af plutonium, såsom normer for transport og opbevaring, håndtering af plutoniumholdigt affald og genanvendelse af plutonium.

NKA har ved oprettelsen af NAK siden 1968 virket for at samordne de nordiske landes atomenergiforskningsinstitutters igangværende forsknings- og udviklingsarbejder. I 1969 initierede NKA en regeringsaftale om Nordisk Arbejdsgruppe for Reaktorsikkerhed (NARS), der særligt tog sigte på sikkerhedsmyndighedernes behov. I anledning af Nordisk Ministerråds henstilling mener NKA at burde udrede mulighederne for og i givet fald tage initiativ til at få iværksat nordisk samarbejde inden for de ovennævnte områder, idet man herved til en begyndelse giver de

3 sidstnævnte samarbejdsområder prioritet. Som nævnt er det internationale samarbejde inden for reaktorsikkerhedsområdet under kraftig udvikling. Udredningen af nordiske samarbejdsmuligheder og eventuelle nordiske initiativer må tage hensyn til denne udvikling. Dette er særligt vigtigt med hensyn til de begrænsninger, de personelle og materielle ressourcer sætter.

Embedsmandskomiteen og NKA har overvejet hensigtsmæssigheden af at oprette et særskilt organ for nordiske kernesikkerhedsspørgsmål.

Det er imidlertid Embedsmandskomiteens og NKAs opfattelse, at de allerede eksisterende institutionelle rammer for nordisk atomenergisamarbejde for nærværende er tilstrækkelige for gennemførelsen af et udvidet samarbejde om nordisk forskning vedrørende kernesikkerhedsspørgsmål; men afhængig af resultatet af en nærmere udredning af de mulige samarbejdsprojekter forudses, at der vil kunne opstå behov for særskilte finansieringsmuligheder.

NKA vil kunne fungere som et programansvarligt organ for samarbejdet. Til at forberede og give forslag til samarbejdsprojekter og prioriteringen af disse har NKA besluttet at nedsætte et ad hoc udvalg med eksperter. Det finske Handels- og Industriministerium er rede til at sikre udvalget fornøden sekretariatsbistand. Eventuelle projekter gennemføres som hidtil af de interesserede parter, idet formen for og styringen af det enkelte projekt som hidtil aftales i det enkelte tilfælde.

Ad hoc udvalget skal på baggrund af de nærmest foreliggende fælles behov for udbygning af foreliggende viden og teknik inden for områder af betydning for sikker anvendelse af kernekraft i energiforsyningen og i lyset af det internationale samarbejde, de nordiske landes deltagelse heri og det allerede pågående nordiske samarbejde forberede og til NKA afgive forslag til nordiske samarbejdsprojekter og deres gennemførelse. En første rapport fra udvalget skal foreligge senest 1. marts 1976.

Nedsættelsen af ad hoc udvalget er ikke nogen erstatning for direkte kontakt mellem de ansvarlige sikkerhedsmyndigheder eller for arbejdet i NAK. Den skitserede ramme for kernesikkerhedssamarbejde i Norden vil virke fremmende på såvel atomenergiforskningsinstitutionernes som på sikkerhedsmyndighedernes samarbejde.

NKA finder endvidere, at den i 1969 indgåede samarbejdsaftale om nordisk reaktorsikkerhed (NARS) bør forlænges for at opretholde den formelle ramme omkring allerede skabte og velfungerende forbindelser.

Da NKA som bekendt er et samarbejdsorgan mellem de nordiske landes regeringer på atomenergiområdet, kan man dels gennem sammensætningen af delegationerne til de enkelte møder, dels gennem det forberedende arbejde varetage afgrænsningen af samarbejdet inden for NKAs regie til andet nordisk forskningssamarbejde på elforsyningsområdet og miljøområdet.

*BILAGA 3***Nordisk Ministerråds almene budsjett for 1975 og 1976 samt regnskap for 1974**

1 000 nkr Kapittel	1974 Regn- skap.	1975 Bev. pr. 05.12.75	1976 Revidert budsjett 05.12.75
A. Administrasjon			
Nordisk Ministerråds sekretariat	4 403,9	5 753,0	7 296,0
B. Prosjekter			
40 Almennelige utredninger	4,2	123,3	
150 Sosialpolitikk	11,3	1 402,8	1 245,0
151 Nordisk drogeforskning			380,0
152 Nordisk legemiddelnemnd			650,0
160 Arbeidsmarked	17,6	332,7	955,0
170 Arbeidsmiljø		248,0	341,0
180 Miljøvern	126,9	604,6	1 371,0
190 Likestillingsspørsmål		20,0	112,0
210 Handelspolitikk		150,0	250,0
220 Industri- og energi		265,0	
222 Ressurspolitikk		200,0	150,0
230 Byggsektoren	350,6	1 181,0	1 534,0
240 Regionalpolitikk, generelt	210,0	1 556,6	1 293,2
241 Regionalpolitikk, Nordkalotten	183,0	178,4	342,1
280 Skogforskning			239,0
310 Konsumentspørsmål		1 407,0	1 784,0
320 Samferdsel		235,0	270,0
321 Nordkolt	195,7	295,0	350,0
322 Stina	114,5	166,6	190,0
330 Turistspørsmål	24,6	31,0	322,0
331 Turisme på Nordkalotten			56,0
Sum	1 238,4	8 397,0	11 834,3
C. Disposisjonsmidler			1 565,7
D. Tilfeldige utgifter		200,0	800,0
Sum utgifter	5 642,3	14 150,0	21 496,0
Overført av overskudd 1974			400,0
Inntekter ved virksomheten	899,6	1 117,0	1 290,0
Netto utgifter	4 742,7	13 033,0	19 806,0

BILAGA 4

Budget för nordiskt kulturellt samarbete 1976 jämte motsvarande uppgifter i budgeten för 1975 och bokslutet för 1974

Verksamhetsområde	(1 000-tal danska kronor)		
	Verksamhets- budget 1976 anslag	Verksamhets- budget 1975 anslag	Bok- slut 1974
<i>Utbildning</i>		6 530	5 651
Nordens folkliga akademi	1 795	1 566	1 543
Harmonisering av skolord- ningarna i Norden	990	900	679
Nordisk Journalistkursus	450	368	391
Nordiska hushållshögskolan	100	0	83
Nordiska institutet för sam- hällsplanering	2 190	1 983	1 871
Nordiska kurser i språk och litteratur	650	550	1
Nordiska universitetskurser i historia	70	61	57
Nordisk federation för medicinsk undervisning	285	223	156
<i>Forskning</i>		16 393	14 142
Nordiska institutet för teoretisk atomfysik	5 900	4 990	5 400
Nordiska institutet för folk- diktning	425	344	302
Centralinstitutet för nordisk asienforskning	1 775	1 464	1 279
Nordiska institutet för sjö rätt	800	670	654
Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	538	477	479
Nordiskt kollegium för terrester ekologi	395	324	319
Nordiska forskarkurser	1 410	1 330	1 079
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	370	329	321
Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	610	518	465
NORDDOK	1 180	1 177	1 462
Nordiskt kollegium för marin- biologi	380	369	320
Nordiska geoexkursioner till Island	220	196	172
Nordiska sommaruniversitetet	1 000	500	801
Nordiskt vulkanologiskt institut	1 100	1 294	1 220
Scandiplanen	290	160	—
<i>Allmänkulturell verksamhet</i>		6 500	4 463
Nordens Hus, Reykjavik	1 600	1 459	1 666
Nordiska teaterseminarier	240	220	212
Nordiska rådets litteraturpris	160	150	123
Nordiska rådets musikpris	100	0	93

¹ Danmark 48, Finland 219, Sverige 170; uppgifter från Island och Norge saknas

Verksamhetsområde	(1 000-tal* danska kronor)		
	Verksamhets- budget 1976 anslag	Verksamhets- budget 1975	Bok- slut anslag 1974
Nordiskt samarbete om bildkonst	300	175	206
Nordiskt musiksamarbete	490	440	365
Nordiskt gästspelsutbyte	900	830	607
Nordiskt samiskt institut	1 510	1 189	1 161
Nordiskt ungdomssamarbete	1 200	—	—
<i>Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete</i>	4 340	3 600	
<i>Ministerrådets dispositionsmedel</i>	5 000	5 300	
<i>Nordiska kulturfonden</i>	6 500	5 500	
Summa	45 263	38 656	
Beräknade kostnader för auto- matiska lönestegringar	2 237	1 800	
Summa	47 500	40 456	

BILAGA 5

Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1972—1975

Grupp 1. Tilläggsanslag till institutioner (motsv.) på verksamhetsbudgeten för nordiskt kulturellt samarbete

	1972	1973	1974	1975	Summa
<i>Utbildning</i>					
Harmonisering av skolordningarna	311 500	200 000		80 000	591 500
Nordens folkliga akademi			17 290	34 500	51 790
NORDPLAN			42 625		42 625
	311 500	200 000	59 915	114 500	685 915
<i>Forskning</i>					
Nordiska geoexkursioner till Island		23 000	17 000		40 000
Nordiska sommaruniversitetet	5 000	100 000	330 000	160 000	595 000
Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)		64 000			64 000
Centralinstitutet för nordisk asienforskning		100 737			100 737
NORDITA			61 258		61 258
Nordiska institutet för sjörätt		28 700	25 000		53 700
Nordiskt vulkanologiskt institut				480 000	480 000
	5 000	316 437	433 258	640 000	1 394 695
<i>Allmänkultur</i>					
Nordiskt musiksamarbete		237 000		80 000	317 000
Nordiskt gästspelsutbyte		643 000			643 000
Nordens Hus i Reykjavik	80 600	53 000	216 100	145 000	494 700
Nordiskt samiskt institut			66 760	19 200	85 960
Nordiskt samarbete om bildkonst		150 000	100 000	70 000	320 000
	80 600	1 083 000	382 860	314 200	1 860 660
<i>Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete</i>					
	371 327	230 000	100 000		701 327
Summa grupp 1	768 427	1 829 437	976 033	1 068 700	4 642 597

Grupp 2. Anslag till projekt som direkt eller indirekt styrs av kulturavtalets organ

	1972	1973	1974	1975	Summa
<i>Utbildning</i>					
NOVU-projektet	673 000	715 500	195 126		1 583 626
Könsroller i utbildningen	40 000				40 000
Vidareutbildning av psykologer — expertgruppens arbete	12 500				12 500
AV-hjälpmiddel, kontaktgruppens arbete	16 700				16 700
Arkeologikurser, expertgruppens arbete	4 500				4 500
Kartläggning av vuxenundervisningen, tryckning och översättning av rapport	69 000		74 700		143 700
Konferens om nordiskt samarbete inom vuxenundervisningen			15 000		15 000
Samarbete inom vuxenundervisningen — kontaktgruppens arbete				30 000	30 000
Lärarytelse, 2 orient.möten	15 000				15 000
Läromedel, 2 orient.möten	15 000				15 000
Konservatorutbildning	10 000	277 395	42 000		329 395
Nordisk tentamensgiltighet, utredningsarbete	10 000	60 000			70 000

	1972	1973	1974	1975	Summa
Vidareutbildning av lärare vid social- högskolor		25 000	275 000		300 000
Utgivning av en nordisk historia		50 000	9 000	150 000	209 000
Lärarytbytte, utredningsarbete		150 000			150 000
Grannspråksundervisning — kontakt- gruppens arbete				160 000	160 000
Efter- och vidareutbildning, kartlägg- ningsarbete				150 000	150 000
Nordiskt seminarium i arkeologi 1976				60 000	60 000
	865 700	1 277 895	610 826	550 000	3 304 421
<i>Forskning</i>					
Nordiskt vulkanologiskt institut	450 000	300 000			750 000
Scandiaplanen			105 000		105 000
Nordiskt samarbete om kärnfysik			20 000		20 000
Forskningsbibliotekens samarbete, utredning			50 000		50 000
Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning 1974 — 1976			231 000	380 000	611 000
NORDICOM	172 000		175 000	190 000	537 000
	622 000	300 000	581 000	570 000	2 073 000
<i>Allmänkultur</i>					
Nordiskt ungdomssamarbete 1972 — 1973, 1974 och 1975	1 000 000		2 000 000		3 000 000
5-stadsprojekt, kultursociologisk undersökning	510 000	1 125 000	881 000	719 000	3 235 000
Vandringstställningar	50 000	275 000	625 000		950 000
Teatergästspel, kommittéarbete	40 000				40 000
Samarbete inom "Ny viskonst" — expertgruppens arbete	10 000				10 000
Utgivning av en nordisk debattidskrift, — redaktionskommitténs arbete	5 000				5 000
Vidareutbildning på filmens område	155 000		160 000	160 000	475 000
Nordiskt samiskt institut	50 000	330 000			380 000
Ministerrådets TV-kommitté		342 000	248 000		590 000
Torshavn-projektet		60 000		80 000	140 000
Översättning av grannlandslitteratur		25 000	780 000	800 000	1 605 000
Vidareutbildning av teaterarbetare, utredningsarbete		30 000	50 000		80 000
Bildkonstsamarbete, utredning			25 000	87 000	112 000
Nordiska arbetsgruppen för barnkultur				60 000	60 000
Nordiskt samarbete inom folkbild- ningsverksamheten				500 000	500 000
Nordiskt kulturcentrum i Finland				30 000	30 000
	1 820 000	2 187 000	4 769 000	2 436 000	11 212 000
Summa grupp 2	3 307 700	3 764 895	5 960 826	3 556 000	16 589 421

Grupp 3. Anslag till projekt, som är oavhängiga av kulturavtalets organ

	1972	1973	1974	1975	Summa
<i>Utbildning</i>					
Journalisthögskolorna, seminarier	68 000		60 000	80 000	208 000
XII nordiska förskolelärarkongressen	50 000				50 000
NEFA, fältseminarier	55 000	61 800	174 690		291 490
Nordiska hushållshögskolan, diabetikerkurs	110 500				110 500
University College, London, lektorat	25 000	52 000	53 000	50 000	180 000
Konsumentundervisning		69 360			69 360
	308 500	183 160	287 690	130 000	909 350

	1972	1973	1974	1975	Summa
<i>Forskning</i>					
Forskningsverksamheten i Norden, publikation			18 000	20 000	38 000
NORNA, särtryck av årsberättelse Nordkalottområdet, utredning angående samarbete mellan universitet och högskolor på Nordkalott-området	43 000		5 500		48 500
NoSALF	17 000	9 500	26 000	112 500	165 000
Nordiska språknämnderna, undersökning				245 000	245 000
Nordiskt arkeologiskt utgrävningsprojekt, 1975—1976				240 000	240 000
	60 000	9 500	49 500	617 500	736 500
<i>Allmänkultur</i>					
Ung nordisk musik	61 000	110 000	118 000		289 000
Nordiskt konstnärskollegium		40 000	174 000		214 000
8. samekonferensen			100 000		100 000
Odin Teatret		60 000			60 000
Nordisk teaterunion	22 000				22 000
Seminarium för teaterskoleelever	54 000				54 000
15. Triennalen i Milano, gemensamt nordiskt deltagande	150 000				150 000
Festspelen i Reykjavik	100 000		45 000		145 000
Nordiskt konservatorieråd — nordiskt orkesterseminarium			130 000		130 000
Den nordiska trästaden — arbetsgruppens verksamhet			6 000		6 000
Kulturministerkonferens			17 000		17 000
Nordiska musiktävlingar 1974 och 1975			625 000		625 000
Världsscoutjamboréen				500 000	500 000
Nordiska samrådet				70 000	70 000
Nordiska amatörmusikunionen, kurs				60 000	60 000
Nordisk skolidrottskommitté, 2 möten				30 000	30 000
	387 000	210 000	1 215 000	660 000	2 472 000
Summa grupp 3	755 500	402 660	1 552 190	1 407 500	4 117 850
Sammandrag: grupp 1	768 427	1 829 437	976 033	1 068 700	4 642 597
grupp 2	3 307 700	3 764 895	5 960 826	3 556 000	16 589 421
grupp 3	755 500	402 660	1 552 190	1 407 500	4 117 850
Summa	4 831 627	5 996 992	8 489 049	6 032 200	25 349 868

*BILAGA 6***Berättelser avgivna av institutioner (motsv.) finansierade över den nordiska kulturbudgeten**

41/k	Berättelse om Nordens folkliga akademi
42/k	Berättelse om harmonisering av skolordningarna i Norden
43/k	Berättelse från Nordisk journalistkursus
44/k	Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
45/k	Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
46/k	Berättelse om nordiska kurser i språk och litteratur
47/k	Berättelse om Nordiska universitetskurser i historia
48/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
49/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
50/k	Berättelse från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
51/k	Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
52/k	Berättelse från Nordiska institutet för sjö rätt
53/k	Berättelse om nordiska geoexkursioner till Island
54/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (NSU)
55/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi
56/k	Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
57/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
58/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
59/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
60/k	Berättelse om Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK)
61/k	Berättelse om nordiska forskarkurser
62/k	Berättelse från Nordiskt vulkanologiskt institut
63/k	Berättelse om Nordens Hus i Reykjavík
64/k	Berättelse om Nordiska teaterseminarier (Vasaseminarierna)
65/k	Berättelse från Nordiska gästspelskommittén
66/k	Berättelse från Nordiskt samiskt institut

Berättelse

om Nordens folkliga akademi

Verksamhetsberättelse 1975

Verksamheten i stort

Akademien har huvudsakligen anordnat kurser och konferenser på det vuxenpedagogiska området. 27 kurser på mellan 3 och 24 dagar har arrangerats med sammanlagt 706 deltagare. Av kurserna har 18 varit öppna för alla intresserade och 9 arrangerats och rekryterats i samarbete med nordiska organisationer och institutioner. Dessutom har akademien på kursfri tid kunnat hyras ut till 19 huvudsakligen nordiska internatkurser med sammanlagt 552 deltagare. Under året har alltså 1 258 kursdeltagare gästade akademien.

Av de 706 deltagarna i akademins egna kurser har den helt dominerande delen utgjorts av folkhögskollärare, ledare och lärare i studieförbund och andra studieorganisationer, övriga lärare samt studerande.

Styrelsen

Styrelsen har bestått av följande ledamöter:

Utsedda av *Danmarks regering*:

Professor Roar Skovmand, ordförande
Inspektör Vilhelm Nielsen

Utsedda av *Finlands regering*:

Kanslichef Heikki Hosia
Skolrådet Klas Wallin

Utsedd av *Islands regering*:

Konsulent Reynir Karlsson

Utsedda av *Norges regering*:

Professor Sigmund Skard
Tillsynsman Stein Fossgard

Utsedda av *Sveriges regering*:

Undervisningsrådet Gösta Vestlund, vice ordförande
Kanslirådet Carl-Erik Virdebrant

Styrelsens sekreterare har varit rektor Björn Höjer. Till styrelsen har under året adjungerats studiekonsulent Edith Loiborg, Danmark,

opplysningssjef Knut Fjæstad, Norge, rektor Martti Kojonen, Finland samt studierektor Ulla Poppus och generalsekreterare Ralph Uddman, Sverige, representanter för studieorganisationernas samarbetsorgan i respektive land.

Styrelsen har under perioden sammanträtt tre gånger. Styrelsens arbetsutskott, bestående av Roar Skovmand, ordförande, Knut Fjæstad, Heikki Hosia och Gösta Vestlund, har sammanträtt 4 gånger. Revisorer för akademien, förordnade av Kungl. Maj:t i Sverige har varit Karl-Bertil Synnergren och Sten G. Olsson och revisorssuppleanter Algot Hedfalk och Gösta Jacobsson.

Akademins personal

Rektor Björn Höjer, Sverige.

Lektor Ola Jonassen, Norge 1.1—1.8.

Lektor Thomas Mikaelson, Danmark 1.1—10.8.

Lektor Pia Sovio, Finland 1.1.—1.4.

Lektor Carita Nyström, Finland 1.4.—1.6.

Lektor Sten-Erik Fagerlund, Finland 1.8.—31.12.

Lektor Curt Ohlsson, Sverige 1.9.—31.12.

Lektor Mona Persvold, Norge 1.8.—31.12.

Bibliotekarie Kari Schei, Norge.

Bibliotekskontorist Inger Blixth, Sverige.

Sekreterare Ole Backström, Finland.

Sekreterare Miriam Holm, Sverige.

Kontorist Ingebjörg Engelsen, Norge, deltidsanställd vikarie.

Kursverksamhet

Följande kurser har stått öppna för alla intresserade

Datum	Kurstema	SF	DK	N	S	I	Övr.	Summa	Kursled.
13—18.1	Kan forskningen demokratiseras?	4	3	3	5			15	PS
26.1—1.2	Økologi og politik	1	1	22	7			31	OJ
3—9.2	Freire i praktisk pædagogik I	3	13	8	11	1		36	TM
10—16.2	Folkehøjskole for ældre	2	11	4	4			21	BH
16—21.2	Freire i praktisk pædagogik II	4	8	3	14			29	TM
2—8.3	Samfundsfag og påvirkning	4	7	5	2			18	PS
1—5.4	International konferenceteknik	14	6	1	5			26	BH
7—12.4	Decentralisér kulturen!	4	5	4	6			19	CN
14—19.4	Folket og massemedierne	5	9	5	3			22	TM
18—23.5	Kvindens arbejde — nye vurderinger og perspektiver	5	13	4	14			36	CN
1—7.6	Kunst — skole — samfund	3	10	8	6	1		28	TM
8—14.6	Gymnastik og idræt — nye tanker og oplæg	3	8	9	9		1	30	OJ
(Våren -75)	Antal deltagere på 12 kurser:	52	94	76	86	2	1	311)	

Datum	Kurstema	SF	DK	N	S	I	Övr.	Summa	Kursled.
11—17.8	Litteraturpedagogikk	1	9	8	4			22	S-EF
29.9—5.10	Voksenopplæring — manipulasjon eller frigjørelse?	5	7	10	12			34	CO
13—19.10	Folkets musikk		7	4	9			20	CO
3—8.11	Nordisk folkehøyskole — aktuell situasjon og utviklingstendenser	8	5	5	11			29	S-EF
10—15.11	"Dagligt liv i Norden"	2	6	4	3			15	MP
8—10.12	Aksjonsforskning og samfunnsforandring	1	4	4	6			15	MP
(Hösten -75	Antal deltagere på 6 kurser:	17	38	35	45			135)	
	Deltagare totalt vid 18 öppna kurser -75	69	132	111	131	2	1	446	
(Deltagare totalt vid 16 öppna kurser -74	Procentuell fördelning 1975	77	95	114	122	6	1	415)	
	(Procentuell fördelning 1974	15	30	25	29	1	0	100 %)	
		19	23	28	29	1	0	100 %)	

Följande kurser har arrangerats i samarbete med nordiska organisationer och institutioner (slutna kurser)

Datum	Kurstema	SF	DK	N	S	I	Övr.	Summa	Kursled.
15—16.3	"Stor-PUFF"-projektet (I samarbete med Skolöverstyrelsen, Stockholm)		4	5	8			17	OJ
1—3.5	Folkehøyskolen — aktuell situasjon utviklingstendenser og etiske krav (I samarbete med Nordiska folkhögskolerådet)	3	5	12	9			29	OJ
25—29.5	Dansk folkhögskola idag (studieresa i samarbete med Brogårdens folkehøjskole)	6	2	2	8			18	TM
14.6—6.7	Folkhögskola i Frankrike (studieresa i samarbete med prof. Erica Simon)		8	2	8			18	BH
(Våren -75	Deltagare vid 4 slutna kurser:	9	19	21	33			82)	
3—9.8	Multinasjonale selskaper i rike og fattige land (i samarbete med de nordiska FN-förbunden)	5	7	10	14	1		37	BH
21—29.9	Dansk, finsk og svensk litteratur (i samarbete med Oslo Lærerskole)			29				29	S-EF
6—10.10	Ungdom — skole — normer (i samarbete med Foreningen for Ungdoms- og Efterskoler i Danmark)		48					48	BH
20—25.10	Husmorens voksenstudier (i samarbete med de nordiska husmorsförbunden)	10		10	4	3		37	MP
1—6.12	Studieinstruktørskonferanse (i samarbete med de nordiska folkbildningsorganisationernas samarbetsorgan)	8	10	9	10			37	CO-BH
(Hösten -75	Deltagare vid 5 slutna kurser:	23	65	58	28	4		178)	
	Deltagare totalt vid 9 slutna kurser -75	32	84	79	61	4		260	
(Deltagare totalt vid 13 slutna kurser -74	Procentuell fördelning 1975	25	34	92	93	1	10	255)	
	(Procentuell fördelning 1974	12	32	30	24	2	0	100 %)	
		10	14	36	36	0	4	100 %)	

Kommentar till kursverksamheten

Deltagandet i kurserna har som synes ökat något i jämförelse med föregående år. Största möjliga deltagande är av utrymmesskäl i regel 35 och vid lägre deltagande än 15 inställs kursen. Genomsnittligt deltagande i samtliga kurser har varit 26. Vid fem kurser har deltagare fått avvisas och kursen om Freire i praktisk pedagogik under våren fick dubbleras. Å andra sidan inställdes Teater och publik, och Parlamentarismens kris, under våren samt de planerade kurserna Informationsströmmarna i världen och Människan i utbildningssamhället, under hösten.

Deltagarnas fördelning mellan Danmark, Norge och Sverige har varit jämn. Från Finland har rekryterats 101 deltagare (15 %) och från Island tre deltagare eller mindre än en procent.

Av deltagarna har den största gruppen varit folkhögskollärare. (Bilaga 1).

Därefter följer ledare och lärare i studieförbund och övriga studieorganisationer, så "övriga lärare" och därefter studerande, främst vid lärarhögskolor och universitet. Journalister, bibliotekariéer och unga forskare har också varit väsentliga fastän mindre grupper.

En analys av deltagarnas åldersfördelning (Bilaga 2) tyder på att åldersgruppen 20—30 och 30—40 upptar vardera cirka 30 procent, medan 40—50 och 50— upptar vardera cirka 20 procent av deltagarna.

Av kurserna har 18 varit öppna och 9 varit slutna, dvs. organiserade i samarbete mellan akademien och någon organisation eller institution. Ämnesmässigt har 10 kurser haft allmän vuxenpedagogisk inriktning, 7 har varit ämnesmetodiska, 8 har behandlat samhälls- och forskningsproblem och 2 har haft internationell inriktning.

En nyhet för 1975 har varit de av akademien arrangerade studiereorna för folkhögskollärare till Danmark och Frankrike. Akademiens ordinarie kurser har gjort regelbundna studiebesök i Göteborg och Kungälv med omgivning. Bl. a. märks besök på Volvo, SKF, Sveriges Radio och Göteborgs stadsteater. För en fullständig förteckning över alla gästföreläsare vid akademien se Bilaga 3.

Tolkning vid akademiens kurser

Under 1975 har Taina Luodelahti simultantolkat vid de flesta av vårens kurser. Vid några höstkurser har Lilian Nordman tolkat och vid den sista kursen Fredrik Hafrén.

Biblioteket

Biblioteket är gemensamt för Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan och har i allt cirka 16 000 band böcker. Under året köpte och fick akademien ca 900 böcker. Biblioteket har abonnerat på 135 tidskrifter och har haft gåvoabonnemang på 127. Man abonnerar

även på 36 tidningar från de olika nordiska länderna och 1 engelsk.

Att biblioteket under 1975 har köpt in färre böcker än under 1974 beror på de starkt ökade bokpriserna i kombination med det faktum att bokbudgeten för 1975 är mindre än för 1974.

Till de olika kurserna har arrangerats bokutställningar och gjorts litteraturlistor. För att komplettera akademins egna samlingar, har litteratur lånats från andra bibliotek. Akademien har ett gott samarbete med stadsbiblioteken i Göteborg och Kungälv, de pedagogiska biblioteken i Oslo, Stockholm och Köpenhamn, universitetsbiblioteket i Köpenhamn och andra bibliotek i och utanför Sverige. Under 1975 har akademien i synnerhet fått till stånd ett gott samarbete med Deichmanske bibliotek i Oslo och fylkesbiblioteket i Østfold. Efterhand hoppas akademien att få motsvarande goda kanaler i de andra nordiska länderna.

Under 1975 sändes 381 konkreta förfrågningar till andra bibliotek, och akademien lånade in 409 böcker och fick 87 fotokopior. När det gäller böckerna, är detta en markerad ökning.

Akademien får de tillväxtlistor och en del specialbibliografier som utarbetas vid Danmarks pedagogiska bibliotek DPB, Norsk pedagogisk studiesamling NPS och Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek. Akademien abonnerar även på tidskriftsanalyser från NPS, DPS och Schweizerische Vereinigung für Erwachsenenbildung. Det senare är en ersättning för analyserna från European Bureau of Adult Education, som inte längre utarbetar sådana.

Under året har kompakthyllorna installerats i källarmagasin, vilket redan gjort det lättare att arbeta med äldre tidskrifter, och efter hand avhjälper trångboddheten i själva biblioteket. Ett nytt ljussystem har också lagts in i biblioteket.

Kurser som disponerat akademins lokaler

Under perioden då akademien inte själv arrangerat kurser har anläggningen kunnat disponeras av andra organisationer. Av de 19 internatkurser, som under 2—7 dagar hyrt in sig på akademien under året, var 12 nordiska och det sammanlagda deltagarantalet var 552.

24.2—2.3	Snoghøj folkhögskola. 17 deltagare.
15—16.3	Förberedelse för studieresan till Vanosc. 10 deltagare.
15—17.3	Kertemind husflidskole. 25 deltagare.
15—17.4	Try folkhögskola. 23 deltagare.
19—20.4	Svenska folkhögskolans lärarförening. 20 deltagare.
22—23.4	Lärarhögskolan i Umeå. 40 deltagare.
25—27.4	Nordiska Godtemplarrådet. 30 deltagare.
23—25.5	Svenska Kvinnors Vänsterförbund. 50 deltagare.
25.5—1.6	Nordiska folkhögskolan i Genève. 40 deltagare.
16—18.6	Pedagogisk Seminar, Oslo. 40 deltagare.
23—27.6	Linköpings lärarhögskola. 30 deltagare.
28.7—1.8	Göteborgs universitet. 25 deltagare.

- 18—19.8 Medborgarskolan, Uppsala. 8 deltagare.
 25—30.8 Nordiska kultursekretariatets matematiklärarkonferens. 50 deltagare.
 3—7.9 Svenska FN-förbundets nordiska seminarium om könsroller. 50 deltagare.
 8—12.9 TRU:s nordiska konferens om TV och hörselskadade. 40 deltagare.
 19—21.9 Nordisk kurs i dramapedagogik. 23 deltagare.
 16—21.11 Unga Örnars nordiska kurs i kulturfrågor. 25 deltagare.
 6—7.12 Skolöverstyrelsens LIV-projekt. 6 deltagare.

Förutom ovanstående kurser och konferenser har akademins lokaler utnyttjats under dag- och kvällstid av ett trettiotal kulturella, politiska eller kommunala organisationer i Kungälv och göteborgsområdet.

Organisationskontakter

Samarbetet mellan akademien och Nordiska folkhögskolerådet har under året fortsatt med rådets sekretariat placerat vid akademien. Rådets verkställande sekreterare har till 1.8 varit akademins lektor Ola Jonassen och därefter lektor Sten-Erik Fagerlund. Rådet har sammanträtt i Kungälv och anordnat en nordisk folkhögskolekonferens i samarbete med akademien.

Även med folkbildningsorganisationernas samarbetsorgan i Danmark, Finland, Norge och Sverige har akademien ett nära samarbete. Som det framgår av bilaga 4 har akademins personal vid upprepade tillfällen besökt de olika ländernas samarbetsorgan och flera kurser har tillkommit efter framställning från eller i samarbete med dessa organisationer.

Under året har också erhållits goda förbindelser med Centrum för tvärvetenskap vid Göteborgs universitet, varifrån föreläsare ofta hämtats, och med Ungdoms- och Efterskolernes organisation i Danmark. Övriga organisationer med vilka kontakter inletts har varit inom fackföreningsrörelsen och idrottsrörelsen.

För att följa utvecklingen inom folkbildning och vuxenpedagogik i de nordiska länderna och även utanför dessa har akademins personal deltagit i ett 20-tal aktiviteter utanför Kungälv. (Bilaga 4)

Utöver vad som nämns i bilagan har Björn Höjer varit ledamot av svenska folkbildningsförbundets styrelse, sakkunnig i Kulturfonden Sverige—Finland, ordförande i den svenska kommittén för Scandinavian Seminar liksom i Kungälvs vuxenutbildningsråd samt vice ordförande i Kungälvs skolstyrelse.

Forskarstipendiater

På grund av kostnadsökningar har akademien under året inte haft möjlighet att liksom tidigare inbjuda forskarstipendiater att tillbringa en tid kostnadsfritt på akademien.

Kontakt med massmedier

Under året har i samband med vår- och höstprogrammets utgivning pressmeddelande utgått till samtliga större tidningar i Norden. Under året har 77 pressklipp influiter till akademins pressarkiv. Särskilt har resan till Frankrike uppmärksammats. Om denna resa producerades också radioprogram av Danmarks Radio och TV-program av Norsk Rikskringkasting.

Trycksaker och rapporter

Två programfolder har tryckts under året, en i april för höstterminen 1975 (blå) och en i oktober för vårterminen 1976 (brun). I december utgavs ett informationsblad: "Nordens folkliga akademi informerar" med material från de gångna kurserna. Bladet avses komma ut en gång i kvartalet.

Kursrapporter har utarbetats till följande kurser: Folkhögskolan — aktuell situation, utvecklingstendenser och etiska krav, Kvinnans arbete, nya värderingar och perspektiv samt Folkhögskola i Frankrike.

Ekonomi

På grund av att akademins räkenskapsår utlöper 31.12 har det inte varit möjligt att i denna årsberättelse inta akademins vinst- och förlusträkning, balansräkning samt revisionsberättelse. Dessa handlingar kommer att bifogas före 30.6.1976.

Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan

Från den 1.8.1975 prövas på försök en samordning av akademins och Nordiska folkhögskolans kontorsrutiner. Den angelägna personalförstärkningen med en institutionstekniker har tillsatts under 1975. Tjänsten tillträdde under 1976.

Avtalet mellan Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan angående akademins disposition av lokaler vid folkhögskolan har under året reviderats och därefter förnyats.

Utredningen om en administrativ samordning (integration) av Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan inom det nordiska kultursamarbetets ram har under året remissbehandlats och därefter diskuterats i Nordiska ministerrådet. Förslag i frågan från Nordiska kultursekretariatet har därvid bordlagts till hösten 1976 i avvaktan på ytterligare utredningar. En samordning av de båda skolorna torde därför inte vara aktuell förrän tidigast från 1.1.1978.

Slutord

Trots besvärande kostnadsökningar har antalet kurser kunnat hållas på samma nivå som tidigare år. Någon ökning i deltagarantalet har även noterats.

Som framgår av denna berättelse har nya organisationskontakter etablerats och nya former för kursverksamheten har prövats. Alltjämt är emellertid deltagandet från Finland och Island inte i nivå med övriga länders. Deltagare från längre bort från Kungälv liggande länder har avsevärt högre resekostnader och styrelsen hoppas att särskilda medel i framtiden skall kunna ställas till akademins förfogande för att lösa detta problem.

Styrelsen tackar alla organisationer och institutioner vars välvilliga samarbete och stöd är en förutsättning för att akademien skall kunna göra en insats i det nordiska folkbildningsarbetets tjänst.

Kursverksamhet

Fördelningen yrkesmässigt på NFAs öppna kurser

		Folk- högsk.	Övr. lärare	Studie- förb.	Andra org.	Stude- rande	Journa- lister	Biblio- tekar.	Övriga	Total- antal
13—18.1	Kan forskningen demokratiseras?	1	2	6	1	3	1	1		15
20.1—1.2	Økologi og politik	11	5		1	7	1		1	26
3—9.2	Freire i praktisk pædagogik I	12	10	4	1	2			1	30
19—16.2	Folkehøyskole for ældre	9	1		2				8	20
18—21.2	Freire i praktisk pædagogik II		10	4	6	4			3	27
2—8.3	Samfundsfag og påvirkning	7	7	1		2				17
1—8.4	International konferenceteknik	1		4	11	8		1	1	26
7—12.4	Desentralisér kulturen!	1	2	1	2	1	1	1	9	18
14—19.4	Folket og massemedierna	2	4		1	3	9		1	20
18—23.5	Kvindens arbejde — nye vurd. . . .	1	6	1		2	4	3	9	26
1—7.6	Kunst — skole — samfund	5	14			1			2	22
8—14.6	Gymnastik og idræt — nye . . .	12	9			1				22
11—7.3	Litteraturpædagogik	12	7							19
29.9—5.10	Voksenoplæring — manipulasjon ¹	1	3	10	6	1	2	2	7	32
13—19.10	Folkets musikk ¹	7	2	1		5	2		1	10
3—8.11	Nordisk folkehøyskole — . . .	24	2	1		1				28
10—15.11	"Dagligt liv i Norden"	5	8			1	1			15
8—10.12	Aksjonsforskning og samfunds. . . .	3	3		2	3	1		3	15
1975	18 kurser, totalantal ²	114	95	33	33	45	22	8	46	396

¹ Totalantal enl. ifyllda anmälningsblanketter.

² " " " " deltagarkort.

Kursverksamhet

Fördelningen åldersmässigt på NFAs öppna kurser

		— 30 år	31—40 år	41—50 år	51— år	Totalt ¹
13—18.1	Kan forskningen demokratiseras?	5	3	3	1	12
28.1—1.2	Økologi og politik	13	5	4	3	25
3—9.2	Freire i praktisk pædagogik I	9	13	8		30
10—13.2	Folkehøjskole for ældre	2	1	1	16	20
15—21.2	Freire i praktisk pædagogik II	10	10	4	2	26
2—5.3	Samfundsfag og påvirkning	4	8	3	2	17
1—5.6	International konferenceteknik	18	2	4	2	26
7—12.4	Centralisér kulturen!	6	1	5	6	18
1—19.4	Folket og massemediene	10	4	2	1	17
15—23.5	Kvindens arbejde — nye vurd ...	4	8	5	9	26
1—7.5	Kunst — skole — samfund	5	10	3	4	22
8—14.6	Gymnastik og idræt — nye ...	4	8	6	4	22
11—17.9	Litteraturpædagogik	2	7	6	4	19
29.9—5.10	Voksenopplæring — manipulasjon	Deltagarkort saknas				
13—19.10	Folkets musikk	Deltagarkort saknas				
3—8.11	Nordisk folkehøyskole — ...	6	12	6	4	28
10—15.11	"Dagligt liv i Norden"	3	6	3	3	15
8—10.12	Aksjonsforskning og samfunds ...	7	7	1		15
1975	16 kurser, totalantal ¹	108	105	64	61	338

¹ Totalantal enl. ifyllda deltagarkort

Gästföreläsare vid kurser arrangerade av NFA under 1975

Kan forskningen demokratiseras? 13—18 januari:

Gunnar Eriksson, Umeå: Forskning och samhälle i idéhistorisk belysning.

Mikael Böök, Helsingfors: Forskningsinformation och "allmänhetens" behov.

Asa Sahlqvist, Göteborg: Metodiska problem vid spridning av forskningsinformation.

Niilo Luukanen, Helsingfors, Harald Krebs, Odense och Kåre Hoel, Oslo: Folkbildare som popularisatorer.

Lennart Annersten, Uppsala: Försöksverksamhet med forskningsinformation i Uppsala — SAMSUS F.

Göran Wallén, Göteborg: Beslutssystem och information.

Økologi og Politikk 26 januari—1 februari:

Erik Nord, Oslo: Økologi og politikk.

Sigmund Kvaløy, Agder: Økofilosofi — tenkning som svar på økokrisens utfordring, och Økologi på folkehøyskole.

Thomas Chr. Wyller, Oslo: Olje er politikk.

Øystein Noreng, Oslo: Statens oljepolitikk.

Knut Bryn, Trondhjem: Oljealderen og lokalsamfunnet.

Helge Bergesen, Oslo: Alternativ oljepolitikk.

Tor Ragnar Gerholm, Stockholm: Økologi som videnskap og politikk.

Björn Karlsson, Göteborg: Den svenske "kärnkraftutredning".

Göran Wallén, Göteborg: Beslutningssystem og informasjon belyst gjennom kjernkraftinformasjon.

Björn O. Gillberg, Uppsala: Motstanden mot atomkraft.
 Per Olav Reinton, København: Alternative teknologier — sociale konsekvenser.

Britta Jungen, Göteborg: Skattung-byn — et prosjekt som er annerledes.

Freire i praktisk pedagogik I 3—9 februari, II 16—21 februari:

Sven Borgen, Köpenhamn och Håkan Wall, Torstunaby, svarade för alla föreläsningar och instruktioner.

Folkhögskola för äldre 10—15 februari:

Knud Ramian, Århus: Äldrepsykologi

Cecilia Tøpholm, Kolt och Gertrud Roxendal, Göteborg: Gymnastik för äldre.

Wagner Jensen, Kolt: Dramatik för äldre

Wagner Jensen, Danmark: Paul Terning, Sverige, Anna-Maija Louhi-vuori, Finland och Johan A. Varmedal, Norge: Äldrefolkhögskolorna i Norden

Nils Hage, Borås och Lauri Rahikainen, Helsingfors: De äldre som politisk maktfaktor

Samhällsämnena och påverkan 2—7 mars:

Theo Koritzinsky, Oslo: Objektivitets-, förmedlings- och populariseringsproblemen i samhällsämnena

Ingrid Strömdahl och Erik Centerwall, Stockholm: Könroller och kvinnoförtryck i läromedel

Theo Koritzinsky och Thomas Wyller, Oslo: Om makten i nationalsamhället såsom läroböckerna ser den

Håkan Wall, Torstunaby: U- och i-länderna i läroböckerna

"Stor-PUFF"-prosjektet 17—22 mars:

Stig Lindholm, Stockholm: "Animation — participation — livskvalité"

Gunnar Sundgren, Stockholm: Å delta i historien — folkehøgskolen som grunn for individuell og sosial bevissthet

Sigmund Kvaløy, Agder: Lokalsamfunnet i økofilosofisk belysning

Jon Godal, Fosen: Problemorientering eller livsorientering?

Gunder Forss, Biskops-Arnö: Skal internatet ut- eller avvikles?

Bertil Malmström, Marieborg: Hvordan skapes bevissthet og handlingsberedskap i nærsituasjonen?

Sven Borgen, København: Grundtvig og Freire

Bengt Backman, Närpes: Folkehøgskolen og lokalsamfunnet

Frederik Christensen, Vrå: "Stor-PUFF"-prosjektet sett fra Danmark

Internationell konferensteknik 2—6 april:

Ingelise Udjus og Sven-Erik Odden, Oslo, ledde alla övningar

Eva Kolstad, Oslo: Kvinner og politik

Decentralisera kulturen! 7—12 april:

Lars-Olof Franzén, Stockholm: Decentralisering — statlig kulturpolitikk på gott og ont

Bengt Andersson og Ann-Katrin Tideström, Luleå: Bygd i förvandling i Norrbotten

Gun Quarzell, Stockholm: Behöver vi utkantskulturen?

Myrna Johansen, Köpenhamn: Den gamla grönländska kulturens chanser att överleva

Aka Høegh, Köpenhamn: Grönländsk konst

Hans Pavia Rosing och Malik Høegh, Köpenhamn: Kulturen som redskap i självständighetskampen

Helge Rønning, Oslo: Arbetarkulturen i går och i dag

Marja Haapio, Helsingfors: Arbetarkulturen i front mot skräpkulturen

Kjell Sandvik, Tromsø: Litterär aktivitet i Hålogaland

Georg Backlund, Närpes: En teater mitt i samhället

Folket og massemediene 14—19 april:

Hans-Jørgen Nielsen, Köpenhamn: Borgerlig offentlighed og grænserne for kommunikation

Max Rand, Helsingfors: Kan parlamentarisk kontrol sikre en demokratisk massekommunikation?

Elina Suominen, Helsingfors: Befolkningens informationsbehov — objektive og subjektive

Jan Ekecrantz, Stockholm: En socialistisk kommunikationspolitik?

Knud Ebbesen, Köpenhamn: Radio for folket — folkets radio?

Folkehøyskolen — aktuell situasjon, utviklingstendenser og etiske krav 1—3 maj:

Stein Fossgard, Oslo, Bo Göthberg, Stockholm, Martti Kojonen, Lahtis og Vilhelm Nielsen, Köpenhamn: Den aktuelle situasjon i nordisk folkehøyskole

Gösta Vestlund, Stockholm: Tilbakeblikk og fremtidsvyer

Stein Fossgard, Oslo og Gösta Vestlund, Stockholm: Folkehøyskoleutredningene i Norge og Sverige

Jens Rosendal, Løgumkloster: Folkehøyskolen og de etiske krav

Kosti Huuhka, Helsingfors: Finsk folkehøyskole og voksenopplæringen

Gunnar Sundgren, Stockholm: Et svensk folkehøyskoleprosjekt: "Stor-PUFF"

Kvinnans arbete — nya värderingar och perspektiv 18—23 maj:

Hilde Bojer, Oslo: Kvinnoarbete och samhällsekonomi

Louise Waldén, Stockholm: Konflikten mellan arbete och privatliv

Dagmar Andreassen, Köpenhamn: Kvinnan och EG

Marit Allern, Tromsø: Kvinnan och oljan

Torunn Magnúsdóttir, Reykjavík: Har kvinnoarbete varit lätt arbete?

Evy Andrén, Göteborg: Sex timmars arbetsdag — på gott och ont

Anna-Liisa Hyvönen, Helsingfors: Kvinnorna och den fackliga organisationen

Inger Ullern, Oslo: "Bo i glade grender"

Signe Höjer, Stockholm: Matriarkala samhällen

Berit Ås, Oslo: Kvinnofronter i Norge

Dansk folkehøgskola i dag 25—29 maj:

Vilhelm Nielsen, Köpenhamn: Dansk folkehøgskola i dag

Lärare vid Askov, Baaring, Brogården och Kolding folkehøgskolor medverkade

Kunst — skole — samfund 1—7 juni:

- R. Broby-Johansen, København: Skolen i kunsten — kunsten i skolen
 Torsten Bergmark, Stockholm: Konst och produktion
 Agnete Diderichsen, København: Kreativitet som frigørende faktor
 Per Olov Zennström, Stockholm: Konst och/eller ideologi?
 Gert Z. Nordström, Stockholm: Den polariserande metodiken
 Gert Z. Nordström, Stockholm: Ett nytt bildämne

Gymnastikk og idrett — nye tanker og opplegg 8—14 juni:

- Rune Hedman, Örebro: Fysiologiske synspunkter på mosjon med praktiske eksempler
 Bo Peterzon, Uppsala: Folkliga tävlings- och skämtlekar
 Sigmund Haugsjå, Oslo: Friluftaktiviteter — nye aspekter
 Hans Petter Hansen, Sagavoll: Skaping og livsutfoldelse
 Sofie Hvidsten Harnes, Bærum: Tilhører idrettsverdenen mannfolkene?
 Astrid Hartvig, Århus: Rytmegymnastikk for kvinner og menn
 Margareta Nycander, Hampnäs: Gymnastikkens stilling på svenske folkehøyskoler
 Astri Eidseth Rygh, Volda: Bevegelsesforming

Folkhögskola i Frankrike 14 juni—6 juli:

- Danielle Merle: De två parallella skolsystemen i Frankrike
 Etienne Rabaud: Yrkesmässig vidareutbildning och mentaliteten på landsbygden
 Pierre Bolle: Protestanterna i Frankrike
 Nicolas Pesle: Jesuiterna av i dag
 Régis Bernard: Skolan i Frankrike och den bristande jämlikheten
 Daniel Pothin: CFDT i dag. Om fransk fackföreningsrörelse
 Jean Guichard: Kyrkan och politiken
 Jean Bron: Den franska fackföreningsrörelsens historia och utvecklingslinjer samt Politiska strömningar och attityder i Frankrike

Multinationella företag i rika och fattiga länder 3—9 augusti:

- Erik Nord, Oslo: Multinationella företag — en presentation
 Bengt Gustavsson, Stockholm: Multinationella företag och FN
 Thomas Hagdahl, Stockholm: Vi behöver multinationella företag
 Hans Engman, Stockholm och Mauri Kavonius, Helsingfors: Fackföreningarna och de multinationella företagen
 Gunnar Adler-Karlsson, Roskilde: FNs beslut om en ny ekonomisk världsordning
 Knud Vilby, Köpenhamn: Kenyas och Tanzanias erfarenheter av multinationella företag

Litteraturpedagogik 9—17 augusti:

- Hans J. Christensen, Ålborg och Erik Bjørn Olsen, Kongerslev: Ideologisk kritisk textanalys, pedagogiska modeller
 Arne Melberg, Stockholm: Litteratursociologi
 Helge Rønning, Oslo: En ny social realism
 Espen Haavardsholm, Oslo: Arbetarlitteratur — arbetsplatslitteratur
 Vagn Steen, Tranehuse, Bitte Aulén, Sigtuna, Erland Zetterqvist, Gävle och Lena Blom, Kungälv: Litteraturpedagogisk verkstad

Nordisk litteratur 21—27 september:

All undervisning ombesörjdes av de ordinarie lärarna vid Nordiska folkhögskolan och Nordens folkliga akademi

Vuxenundervisning — manipulation eller frigörelse? 29 september—5 oktober:

Föreläsningar och instruktioner under hela kursen av Sven Borgen, Köpenhamn och Håkan Wall, Torstunaby

Ungdom, skola, normer 6—11 oktober:

Edvard Befring, Århus: Likhetsproblematiken och myten om skolans socialkompensatoriska funktioner

Mosse Jørgensen, Oslo: Behovet av en alternativ skola

Ole Østerby, Skive: Inskolningens problematik

Folkets musik 13—19 oktober:

Folke Rabe, Stockholm: Musik och annat ljudmakeri

Gunnar Lindgren, Göteborg: Improvisation som protest

Pekka Gronow, Helsingfors: Finsk arbetarsångtradition samt Folkmusiken och massmedierna

Lisbet Torp och Kurt Larsen: Balkandans

Jonny Soling, Göteborg: Varför låter svensk folkmusik så?

Tor Skauge, Oslo: Norsk musik i sång, spel och dans

Abdelrahman Elkhatib och Bahi Barakat, Södertälje: Arabisk musik

Husmoren og voksenopplæringen 20—25 oktober:

Ottar Klokkestuen, Skien: Målsettinger og interesser i voksenopplæringen

Maj Birgit Rørslett, Oslo: Rekrutering av husmødre i voksenopplæringen

Hildur Ve Henriksen, Oslo: Husmorens rolle i 80-årenes samfunn

Elsi Hetemäki, Helsingfors: Arbeidet i Nordisk Råd

Birgit Tønnesson, Oslo: Unesco's virksomhet

Margrethe Carlstam, Stockholm: Det internasjonale kvinneår

Den nordiska folkhögskolan — aktuell situation och utvecklingstendenser 3—8 november:

Frederik Christensen, Vrå: Att vara folkhögskollärare

Sven Borgen, Köpenhamn: Grundtvig och Freire

Gösta Vestlund, Stockholm: Nordisk folkhögskola idag

Helge Ytrehus, Rauland: Folkhögskola i kontakt med lokalsamhälle och forskning

Gunnar Sundgren, Stockholm: Problemformulerande undervisning

Vilhelm Nielsen, Köpenhamn: Grundtvig och Marx

Dagligt liv i Norden 10—15 november:

Mette Koefoed Bjørnsen, Köpenhamn: De økonomiske strukturendringene i de nordiske samfunn

Britta Jungen, Göteborg: Fattigdommen i velferdsstaten

Kåre Olsson, Göteborg: Alternative løsninger, energi og materialomsetning

Yrjö-Paavo Häyrynen, Joensuu: Utdanningssystemets rolle i dagens nordiske land

Nils Christie, Oslo: "Gode rammer for godt liv"

Nordisk studiekonsulentlinstruktørskonferens 1—6 december:

Björn Karlsson, Göteborg: Skinner och utbildningsteknologin

Ruth Frøyland Nielsen, Oslo: Piagets syn på personlighetsutveckling och inläring

Ritva Hiivala-Jakku, Tammerfors: Freires medvetandegörande pedagogik

Helena Kekkonen, Helsingfors: Ekologistudier bland finska fångar

Aksjonsforskning og samfunnsforandring 8—10 december:

Arnstein Finset, Oslo: Hva er aksjonsforskning?

Akademins personal har deltagit i följande aktiviteter utanför Kungälv:

21—24.1	Björn Höjer deltar i Grenå-konferensen om nordiskt samarbete inom vuxenundervisningsområdet.
27—28.1	Björn Höjer och Kari Schei deltar i folkbildningsorganisationernas ordförandekonferens i Oslo.
30.1	Björn Höjer deltar i planeringskonferens i Horne ungdoms- og efterskole.
31.1—3.2	Pia Sovio deltar i planeringskonferens på Oslo universitet.
3.3	Ola Jonassen deltar i planeringskonferens på Pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet.
15—19.3	Pia Sovio besöker tillsammans med Sten-Erik Fagerlund undervisningsministeriet och Samverkande bildningsorganisationerna i Helsingfors.
11—13.4	Björn Höjer leder kurs i Hønefoss för Akershus fylkes studiesamnemnd.
16.4	Ola Jonassen deltar i Nordiska folkhögskolerådets sammanträde i Oslo.
12—24.5	Björn Höjer, Kari Schei, Roar Skovmand och Pia Sovio deltar i en studiedelegation till Tjeckoslovakiens vuxenutbildningsinstitutioner.
1.6	Björn Höjer deltar i invigningen av Hanaholmen kulturcenter.
9.6	Björn Höjer föreläser vid svenska medborgarinstitutens kurs i Närpes.
10—15.8	Björn Höjer deltar i Nordiska folkbildningskonferensen på Hanaholmen.
29—31.8	Mona Persvold deltar i Oslo universitets vidareutbildningskurs i Hadeland.
2.9	Björn Höjer föreläser i Heimvolkshochschule Leck i Sleswig.
7—8.10	Mona Persvold besöker LO, ABF och Norsk Brevskoleforbund i Oslo.
9.10	Sten-Erik Fagerlund besöker Samverkande Bildningsorganisationerna, Finlands Rundradio och Hufvudstadsbladet i Helsingfors.

- 16—17.10 Björn Höjer och Mona Persvold besöker folkbildningsorganisationer och institutioner i Köpenhamn.
- 17—19.10 Kari Schei deltar i kurs i dokumentation i Oslo.
- 31.10 Mona Persvold besöker Samnemnda for studiearbeid, Oslo.
- 12.11 Akademinns personal besöker utställningen Utbildning 75 i Göteborg.
- 17—18.11 Rektor och lektorer besöker Folkbildningsförbundet och Föreningen Norden i Stockholm samt Nordens folkhögskola Biskops-Arnö.
- 27.10—7.11 Björn Höjer deltar i Scandinavian Seminars styrelsemöte i New York och föreläser vid universitetet i New York State.

Berättelse

om harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna

Verksamhetsberättelse 1975

1. Inledning

Arbetet med harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna har liksom föregående år varit inriktat på ett samarbete inom det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet. Detta innebär att man inom harmoniseringsarbetet både understödjer ett samarbete mellan redan existerande forskningsprojekt och tar initiativ till gemensamma nordiska utvecklingsprojekt. En betydande del av arbetet består av dokumentation och spridning av information om det utvecklingsarbete som pågår på skolans område i de nordiska länderna, både nationellt och på nordiska plan.

Harmoniseringsarbetet drivs i form av ett antal mer eller mindre fristående delprojekt. För flertalet projekt finns en särskild arbetsgrupp eller kontaktgrupp, vilkas medlemmar utsetts av de nationella skolmyndigheterna. I allmänhet finns också en sakkunnig förordnad på kortare eller längre tid för att arbeta fram material. Bilaga 1 innehåller en förteckning över sakkunniga och andra personer som är engagerade i de olika delprojekten.

I en sammanfattning i förra årets verksamhetsberättelse framhålls att utbildningssektorn i de nordiska länderna står inför resursproblem och att det nordiska samarbetet måste bedömas med hänsyn till effektiviteten och utnyttjande av de samlade resurserna. Bland annat genom en samnordisk insats inom det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet bör man under de närmaste åren uppnå resultat, som kan utnyttjas i alla de nordiska länderna och få ett inflytande på det dagliga arbetet i skolan.

Exempel på sådana gemensamma utvecklingsprojekt, som innebär nationella besparingar kan ges från årets verksamhet inom harmoniseringsarbetet. Sålunda kommer de lärarhandledningar, som utarbetas för individualisering av undervisningen i engelska och matematik, att fylla klart uttalade nationella behov. Ett motsvarande nationellt projekt för att framställa hjälpmedel i form av lärarhandledning för individualiserad undervisning kan därmed insparas.

Ett annat exempel är de nordiska kurserna för instruktörer (vägledare/handledare) i miljölära. Ett nordiskt kursprogram och material har utarbetats, som i avsevärd grad kommer att underlätta och förbilliga de nationella myndigheternas eget fortbildningsarbete. (se 5.3)

Ett tredje exempel utgör den konferens om evalueringsproblem, som bl. a. resulterade i att man uttalade att inget nordiskt land skulle starta en självständig utveckling av urvalsinstrument för högre utbildning, utan att man skulle utgå från det utvecklingsarbete som skett av det svenska studielämplighetsprovet. (se 6.4)

2. Harmoniseringsarbetets ledning

Harmoniseringsarbetet leds av en styrningsgrupp med en ordinarie representant och en suppleant från varje land. Under 1975 har styrningsgruppen haft följande sammansättning.

<i>Ordinarie ledamot</i>	<i>suppleant</i>
Danmark:	
Undervisningsinspektör Per Iversen	Undervisningsinspektör Andreas Andreassen
Finland:	
Skolrådet Lars Frösén t. o. m. 31.8.1975	Skolrådet Lasse Hoffman t. o. m. 31.8.1975
Skolrådet Magnus Kull fr. o. m. 1.9.1975	Skolrådet Lars Frösén fr. o. m. 1.9.1975
Island:	
Professor Andri Ísaksson	Afdelingschef Hörður Lárusson
Norge:	
Ekspedisjonssjef Johan Bjørge	Byråsjef Tor Holtan-Hartwig
Sverige:	
Undervisningsrådet Bengt Jacobson	Undervisningsrådet Lars-Ingemar Karlerö

Ordförande har varit Johan Bjørge. Styrningsgruppens sekreterare har t. o. m. 28.2.1975 varit fuldmächtig Gunilla Hjorth och därefter sakkunnig Lisbeth Rudemo.

Sekretariatsfunktionen för harmoniseringsarbetet tillvaratas av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. För att klara de arbetsuppgifter som är förbundna med harmoniseringsarbetet avlönas via harmoniseringsbudgeten två sakkunniga för projektplanering och kontorspersonal motsvarande en heltidsanställd assistent. Detta innebär en förstärkning av den verkställande funktionen med en sakkunnig jämfört med

förra året och denna förstärkning har tillkommit för att göra det möjligt att under 1975 fullfölja de planer som tidigare dragits upp för harmoniseringsarbetet.

3. Styringsgruppens verksamhet

Styringsgruppen för harmoniseringsarbetet har under 1975 hållit fem sammanträden, varav två tvådagarsammanträden.

Vidare har styringsgruppen med hjälp av sekretariatet i januari i år anordnat en större konferens om grundskolan och gymnasieskolan i Norden på grundval av de två översikter som styringsgruppen har låtit sammanställa och publicera.

Medlemmar av styringsgruppen har också deltagit i de konferenser som arrangerats i anslutning till de enskilda delprojekten inom harmoniseringsarbetet.

4. Budget

För 1975 har på verksamhetsbudgeten för det nordiska kultursamarbetet anslagits 900 000 dkr. för harmoniseringsarbetet. Därutöver har reservationer, som uppstått genom tidsförskjutningar i projekten under tidigare år, förbrukats.

5. Pågående långsiktiga projekt

5.1. Främmande språk

I verksamhetsberättelsen för 1974 nämndes tre områden inom vilka styringsgruppen på grundval av de föreliggande ramplanerna för engelska skulle ta ytterligare initiativ. Det gäller a) en kontaktgrupp för att följa utvecklingen av ämnet engelska, b) en arbetsgrupp för ett projekt om individualisering av engelskundervisningen samt c) en revidering av översikten över forsknings- och utvecklingsarbete rörande engelskundervisningen. Inom dessa områden har under året föregått arbete liksom inom området det andra främmande språket.

En kontaktgrupp för engelska i grundskolan med en representant från varje land har utsetts av respektive undervisningsministerium. Medlemmarna i kontaktgruppen har till uppgift att löpande ge information om utvecklingen i ämnet engelska samt att en gång årligen ge en översikt över ämnets ställning nationellt genom att peka på aktuella problemställningar, utvecklingstendenser och resultat av forsknings- och utvecklingsarbete. Kontaktgruppen har möjlighet att tillsammans med styringsgruppen och kultursekretariatet anordna gemensamma nordiska möten för att diskutera ovan nämnda områden. Kontaktgruppen har sammanträtt en gång under 1975 för att utväxla information. Kontaktgruppen

har också deltagit i det arbete som försiggår inom individualiseringsprojektet samt godkänt den översikt över pågående forsknings- och utvecklingsarbete rörande engelskundervisningen, som utkommit i Nordisk utredningsserie.

Arbetsgruppen för individualisering av engelskundervisningen utpekades 1974 liksom en särskild sakkunnig för området. Avsikten var att skapa en gemensam nordisk översikt över anvisningar och metoder vad gäller undervisningsdifferentiering inom ämnet engelska. Genom ett nära samarbete mellan en rad forskningsprojekt rörande individualisering av engelskundervisningen har den sakkunnige insamlat erfarenheter från försöksarbetet. Detta har bland annat skett genom att den sakkunniga besökt samtliga aktuella projekt. Erfarenheterna har sammanställts till en preliminär rapport (se avsnitt 7.2) som skall kunna tjäna som en lärarhandledning i engelska eller som ett bakgrundsmaterial vid lagarbete eller för studiekretsar rörande undervisningsdifferentiering. Representanter för de utvalda projekten har tillsammans med arbetsgruppen och den sakkunnige deltagit i två arbetskonferenser under året för att diskutera olika frågor i samband med framställningen av lärarhandledningen. Lärarhandledningen förutsätts bli tryckt i Nordisk utredningsserie under 1976.

Under året har utkommit en *översikt över forsknings- och utvecklingsarbete* rörande ämnet engelska. Denna översikt, som skall bli regelbundet återkommande, har på kultursekretariatets uppdrag sammanställts av Informationscentret for språkundervisning i Oslo. Avsikten med denna publikation är att sprida kännedom om det pågående utvecklingsarbetet i Norden till en så bred krets som möjligt.

5.2 Matematik

Liksom för engelskans vidkommande finns för matematiken dels en kontaktgrupp som skall följa utvecklingen av ämnet, dels en arbetsgrupp för ett individualiseringsprojekt.

Kontaktgruppen har hållit två möten under året. Därvid har man redogjort för matematikämnets ställning och för utvecklingstendenser i de olika nordiska länderna. Kontaktgruppen har också deltagit vid planeringen av den nordiska matematiklärarkonferens för vilken kultursekretariat varit medarrangör.

Arbetsgruppen för individualisering av matematikundervisningen har med hjälp av en särskild sakkunnig för området under året insamlat och bearbetat material och erfarenheter till en lärarhandledning. Denna lärarhandledning, som beräknas ha samma användningsområden som den engelska motsvarigheten, förväntas utkomma som en rapport i Nordisk utredningsserie under 1976. Arbetsgruppen har även deltagit i den nordiska matematiklärarkonferensen och där framlagt de preliminära resul-

taten av arbetet med individualiseringsprojektet.

Danmarks matematiklärerforening anordnade i augusti 1975 med stöd från kultursekretariatet en *nordisk konferens för matematiklärare i grundskolan*. Konferensen sysslade med matematikämnets ställning i de nordiska länderna samt dryftade lämpliga åtgärder för ett fortsatt nordiskt samarbete.

5.3 Miljölära

Ett arbete för att styrka miljöundervisningen i de nordiska länderna har pågått sedan 1973. Syftet med projektet är

- att vidareutveckla det nationella arbetet med miljöundervisningen
- att lägga grunden till gemensamt nordiskt undervisningsmaterial som kan utnyttjas av alla nordiska länder
- att lägga grunden till en nationell fortbildning av lärare i de olika länderna
- att utveckla metodiska erfarenheter och material.

Under 1974 utarbetade en arbetsgrupp ett program och ett kursinnehåll för en gemensam nordisk utbildning för instruktörer i *miljökunskap för årskurserna 1—6 i grundskolan*. På grundval av detta material har en dubbelkurs hållits — den ena delen i december 1974 den andra i mars 1975 — för lärare, som senare skulle kunna fungera som instruktörer och kursledare nationellt. Kursen har varit uppdelad i två perioder för att deltagarna i mellantiden skulle ha möjlighet att behandla uppläggningsen nationellt.

Årets kurs, som samlade 40 deltagare från de nordiska länderna, berörde bland annat miljöundervisningens mål, de globala miljöproblemens konsekvenser för allmänutbildningen, förhållandet mellan värdeorienterad och objektiv undervisning och miljölärans ställning i läroplanerna. I diskussionerna framhölls att miljöläran måste in i de existerande ämnena i skolan som en integrerad del. Skolans uppgift bör i detta sammanhang vara både kunskapsförmedlande och hållningsskapande.

Detta arbete som satts igång av kultursekretariatet har under året lett till att de nationella skolmyndigheterna har startat kursverksamhet och nationell revidering av det nordiska materialet.

Delar av det nordiska materialet har på kultursekretariatets bekostnad översatts till finska. Medel har också ställts till förfogande för att möjliggöra en koordinering av de arbeten som pågår nationellt.

En *kontaktgrupp* för miljölära utsågs 1974 för att tillgodose nationella önskemål vid utformning av material och modellkurs. Kontaktgruppen har under året sammanträtt två gånger för att godkänna det material och det kursprogram som utarbetats av arbetsgruppen och för att informera sig om utvecklingen inom området i de nordiska länderna. Till kontaktgruppens uppgifter hör förutom att bistå vid utformningen

av material även att förbereda vidareutvecklingen av projektet på nationellt plan. Kontaktgruppen skall också samla erfarenheter från undervisningen i miljölära i de enskilda länderna för att föreslå revideringar av innehållet i undervisningsmaterial och kursverksamhet såväl nationellt som på nordiskt plan.

Kontaktgruppen har tagit initiativet till en *broschyr om miljölära*. Broschyren skall presentera miljöundervisningen för lärare och andra intresserade i de nordiska länderna. Den byggs upp kring det fackliga innehållet i modellkurserna och kommer att innehålla illustrationer och text, som belyser huvudprinciperna i miljöundervisningen, samt information om tillgängliga läromedel.

En sakkunnig har under året utarbetat en rapport om undervisningen i de *naturorienterande ämnena i årskurserna 7—9*. Rapporten kommer att föreligga vid årsskiftet. Det är tänkt att den skall tjäna som underlag för ett arbete av liknande slag som det som genomförts för årskurserna 1—6. En arbetsgrupp (densamma som för årskurserna 1—6 ovan) skall tillsammans med den sakkunnige och fyra nationella arbetsgrupper utarbeta ett material och ett kursprogram för instruktörkurser, som kommer att hållas under 1977. Varje land har avsatt 50 000 dkr. av nationella medel för utveckling av var sin del av undervisningsmaterialet. Delarna skall sedan sammanställas av den sakkunnige och den nordiska arbetsgruppen. Arbetsgruppen har sammanträtt en gång under året.

Motsvarande arbete var även planerat för det *gymnasiala stadiet* men har måst uppskjutas till 1976.

5.4 Förskola

Med utgångspunkt i rekommendationerna från den nordiska konferens om förskolan, som hölls i Kungälv i november 1974, har styringsgruppen under året påbörjat tre projekt inom förskolområdet.

Från första januari har kultursekretariatet en särskild sakkunnig på deltid (sammanlagt motsvarande en månads arbete för året) som har till huvudsaklig uppgift att syssla med *information omkring förskolan*. Den sakkunniga skriver sålunda notiser om förskoleforskning m. m. som skickas till lärartidningar och andra tidskrifter samt till pedagogiska institutioner. I uppdraget ingår även att vara medlem av redaktionen av en nordisk nyhetsbulletin — *Oppvekstmiljø* — som utges av Forbruker- og Administrasjonsdepartementet i Oslo.

Under året har en arbetsgrupp utsetts för att arbeta med problemområdet *förskola i glesbygd*. Arbetsgruppen har under året haft två sammanträden vid vilka man planerat uppläggningsen av en översikt över den försöksverksamhet som förekommit i glesbygdsområden i Finland, Norge och Sverige. En sakkunnig har utsetts som under 1976 skall sammanställa materialet till en rapport. Avsikten är att denna rapport skall

översättas till engelska och sändas till den konferens som Europarådet arrangerar 1977 på temat förskola i glesbygd.

Under året har också startats ett samarbete mellan projektledare från forskningsprojekt som sysslar med problem rörande *övergången skola—förskola*. Samarbetet innefattar projekt från lärarhögskolorna i Köpenhamn, Göteborg, Malmö och Stockholm samt länskolnämnden i Västmanlands län. Syftet är att utväxla synpunkter och planer särskilt vad gäller barnets aktiviteter och möjligheter till en kombination av utvecklingsarbete och fortbildning av förskollärare. Resultatet av detta samarbete bör kunna komma förskollärarytbildningen till del, t. ex. i form av en nordisk fortbildningskurs.

5.5 Specialundervisningen

Under början av året färdigställdes tre rapporter inom specialundervisningens område nämligen

- översikt över forsknings- och utvecklingsprojekt rörande integrerad specialundervisning i förskolan och grundskolan i de nordiska länderna
- kartläggning av undervisningsmaterial avseende undervisningen i modersmålet, matematik och främmande språk
- översikt över läromedel och läromedelsutveckling i nordisk specialpedagogutbildning. (Se avsnitt 7.2)

Dessa rapporter utgjorde underlaget för en konferens för forskare och administratörer som sysslar med specialundervisning. Denna konferens rekommenderade fortsatt arbete inom följande områden.

a) *Nordiskt samarbetsprojekt rörande de sociala och känslomässiga verkningarna av specialundervisning*. Utgångspunkten är två projekt vid universitetet i Bergen rörande läs- och skrivsvaga respektive sociala och känslomässiga effekter av specialundervisningen. Den ledande tanken i dessa projekt är att man skall studera det enskilda barnet, inte grupper, om man skall nå en djupare kunskap om dessa problem. En mindre arbetsgrupp har under året förberett en forskarkonferens på detta tema, som skall hållas i början av 1976.

b) *Specialundervisningen i förskolan*. Ett samarbete har startats mellan projekt som behandlar tidig identifiering och behandling av barn med särskilda behov. Syftet är att genom utväxling av erfarenheter och analys av resultaten definiera de specialpedagogiska åtgärder, som är relevanta vid placering av barnen i förskola eller skola. Resultaten tänks komma förskolläraryr- och lärarutbildningarna tillgodo. Arbetsgruppen, som består av fem projektledare, har hållit ett möte 1975.

c) *Översikt över undersökningsresultat rörande effekterna av specialundervisning hos elever som gått ut den obligatoriska skolan*. Styrelsegruppen har utsett en sakkunnig att göra nämnda resultatsammanställning. Material till sammanställning har bland annat samlats in ge-

nom nationella konferenser i Danmark, Finland, Norge och Sverige med deltagare från aktuella forskningsprojekt. En preliminär rapport beräknas föreligga vid årsskiftet. Rapporten skall under nästa år presenteras vid en nordisk konferens.

d) *Översikt över forsknings- och utvecklingsarbete inom specialundervisningens område.* En översikt över utvecklingsarbetet har som ovan nämnts publiceras i Nordisk utredningsserie (se avsnitt 7.1) Ett avtal har sedermera ingåtts med ett forskningsprojekt vid lärarhögskolan i Uppsala, som sysslar med samordning av specialundervisningsprojekt (SAM-SPEC), att göra en uppdatering av denna översikt.

Nordiskt ämbetsmannamöte för specialundervisning. Skriftlig kontakt har hållits med nämnda grupp, som bland annat har haft möjlighet att uttala sig om specialundervisningsprojektets uppläggning. Förslag har framställts om en särskild kontaktgrupp mellan Ämbetsmannamötet och harmoniseringsarbetet.

5.6 FoU-samverkan

Under året har styringsgruppen tagit initiativ till att samla de personer som centralt har överblick och ansvar för det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet på nationellt plan. Avsikten är att på längre sikt åstadkomma en koordinering av verksamheterna i de olika nordiska länderna så att de nationella forskningsprogrammen kompletterar och stödjer varandra. Administratörerna av pedagogiskt FoU har sammanträtt två gånger under året, varvid man bland annat utväxlat information om prioriteringar, pågående projekt och aktuella planer vad gäller projekt, konferenser, forskningsöversikter och liknande. Genom detta informationsutbyte skapas en möjlighet att tidigare än vad som hittills varit fallet uppnå kontakt mellan institutioner och personer med likartad intresseinriktning inom det pedagogiska utvecklingsarbetet. Gruppen har gjort en preliminär förteckning över pågående FoU-arbete, som skall revideras årligen, samt upprättat en förteckning över centrala personer i de nordiska länderna vad gäller inhämtande och spridning av information om det pedagogiska utvecklingsarbetet.

5.7 Informationsverksamhet

En ökad vikt har under året lagts vid informationsarbetet, dels vad gäller spridningen av information till olika intressenter i Norden och utanför, dels vad gäller insamlandet av information utifrån, som kan komma harmoniseringsarbetet tillgodo.

På styringsgruppens uppdrag har en *broschyr om utbildningssamarbete i Norden* publicerats. Broschyren, som finns på alla de fem nordiska språken samt på engelska, har genom de nationella skolmyndigheternas försorg sänts ut till alla skolor i Norden. Den engelska versionen har delats ut vid den europeiska utbildningsministerkonferens som hölls

i juni i Stockholm och har också sänts till de internationella organisationer som sysslar med utbildningsfrågor.

Som nämnts under projektet Förskola har en försöksverksamhet satts igång under året att förse lärartidningar och liknande tidskrifter med korta notiser om pedagogiskt utvecklingsarbete. Än så länge täcker denna notisverksamhet endast förskoleområdet. Notiserna sänds ut i form av ett informationsblad, *Information om förskolan*, som även distribueras till de pedagogiska institutionerna. Stort intresse har visats detta informationsblad, som i fortsättningen kommer att nå en större grupp intressenter.

Under året har ett möte hållits för redaktörer för de största lärartidningarna i Norden för att informera om kultursekretariatets uppgifter och introducera broschyren och notisverksamheten.

6. Projekt av begränsad varaktighet

Såsom verksamheten inom harmoniseringsarbetet försiggår är det ibland svårt att definiera begreppet projekt. De tidigast igångsatta arbetena har i sin tur givit upphov till krav om åtgärder och därmed nya projekt inom samma huvudområden. Dessa nya projekt har kommit att uppfattas som delar i ett större projekt. Av denna anledning är det också svårt att ibland dra en gräns mellan långsiktiga och avgränsade projekt. Det som i år är ett projekt med en bestämd utsträckning i tiden kan mycket väl senare ge upphov till en rad nya företag inom samma område.

6.1 Bilmekanikerutbildningen

Under de första årens verksamhet koncentrerades harmoniseringsarbetet till grundskolan. Kravet på ett vidgat samarbete på yrkesutbildningens område har underhand vuxit sig starkare. Som ett första försök på detta område tillsattes i slutet av 1974 en arbetsgrupp för bilmekanikerutbildningen. Avsikten var inte endast att åstadkomma ett arbete som skulle komma bilmekanikerutbildningen tillgodo utan även att hitta en modell för det fortsatta arbetet med liknande yrkesutbildningar.

Arbetsgruppen för bilmekanikerutbildningen består av representanter inte endast för utbildningsmyndigheterna utan även för branschorganisationerna och för Nordiska metallarbetarsekretariatet. Gruppen har haft en särskild sakkunnig till hjälp för att sammanställa en översikt över bilmekanikerutbildningarna i Norden. Gruppens rapport, som blir färdig i början av 1976, förväntas även innehålla förslag om fortsatt arbete för en samordning av bilmekanikerutbildningarna i Norden. Arbetsgruppen har sammanträtt tre gånger under året.

6.2 Lärarutbildningen

I flera av de nordiska länderna pågår för närvarande utredningsarbete på lärarutbildningens område eller har man nyligen avslutat ett utredningsarbete och är i färd med att praktiskt införa en ny utbildning. Av denna anledning har styringsgruppen beslutat påbörja ett arbete rörande lärarutbildningen och har tillsatt en särskild sakkunnig för ändamålet. Den sakkunnige har under året börjat arbetet med en översikt över lärarutbildningarna i Norden. Översikten skall inte endast gälla allmänlärare på grundskolan utan även alla de typer av lärare som förekommer på gymnasietadiet. Under november anordnade kultursekretariatet en konferens om lärarens roll i det framtida samhället sett i ljuset av den förväntade samhällsutvecklingen. Lärarens grad och art av specialisering i framtidens skola är ett av de största problemen att lösa för dem som planerar den kommande utbildningen. En rapport från projektet väntas 1976.

Kontakter har också tagits vad gäller samelärarutbildningen. Kultursekretariatet var sålunda representerat vid ett möte mellan skolkonsulenter m. fl. från Finland, Norge och Sverige, som sysslar med sameundervisning. Vid mötet deltog bland annat representanter för Nordiskt sameinstitut och lärarskolan i Alta, som har en samelärlinje med kapacitet att ta emot samtliga samiska lärarkandidater i Norden. Vid dessa möten mellan skolkonsulenter m. fl., som ännu inte fått någon officiell status, behandlas bland annat den aktuella läromedelssituationen. Ett av resultaten av kultursekretariatets deltagande är att lärarskolan i Alta skall försöka bearbeta miljöläromaterialet (se 5.3) för samiska förhållanden.

6.3 Trafikfostran

I de nordiska länderna pågår sedan flera år ett tämligen intensivt samarbete på trafikundervisningens område. De särskilda skolkonsulenter och förskolekonsulenter som finns inom respektive trafiksäkerhetsorganisation träffas årligen samt utbyter däremellan skriftlig information. Kultursekretariatet har haft kontakt med dessa skolkonsulenter och deltagit vid årets möte. Vid mötena förekommer utväxling av idéer om läromedel, kursprogram och liknande. Någon direkt gemensam läromedelproduktion har emellertid aldrig kommit till stånd, bland annat på grund av olikheter i trafikmiljö och varierande trafikregler.

Styringsgruppen hade planerat stödja en norsk konferens kring ett forskningsprojekt, som utvärderar skolans trafikundervisning. Denna konferens har emellertid skjutits på framtiden.

6.4 Evalueringsproblem

I Sverige har i anslutning till utredningen om nya regler för intagning till högre studier sedan flera år förekommit ett arbete att utveckla ett studielämplighetsprov för urval till högre studier. Eftersom kompetens-

och urvalsfrågor är aktuella i samtliga nordiska länder har styringsgruppen tagit initiativet till en konferens i februari i år vid vilken det svenska arbetet närmare presenterades.

Vid denna konferens diskuterades bland annat möjligheten att använda det svenska studielämplighetsprovet i de andra nordiska länderna. Med hänsyn till den stora osäkerheten för närvarande om hur urvalsfrågorna slutligen kommer att lösas nationellt, kunde inga definitiva ställningstaganden göras. Man beslutade dock att inget nordiskt land skulle starta ett eget utvecklingsarbete på detta område utan ett nära samarbete med det igångvarande projektet vid pedagogiska institutionen i Umeå.

7. Publikationer inom ramen för harmoniseringsarbetet 1975

7.1 Tryckta publikationer

Peruskoulu Pohjoismaissa. Nordisk utredningsserie 1975: 2. Finsk version av Grunnskolen i Norden, Nordisk utredningsserie 1974: 4. Rapporten innehåller en jämförande studie av grundskolan i de nordiska länderna utarbetad av avdelningsleder Jostein Osnes.

Oversikt over forsknings- og utviklingsarbeid gjeldende engelskundervisningen i de nordiske land 1974. Nordisk utredningsserie 1975: 8. Utarbetad av Informasjonssenter for språkundervisning, Oslo. Rapporten innehåller en förteckning över pågående projekt rörande engelskundervisningen i grundskolan och på det gymnasiala stadiet. Från vissa undersökningar redovisas resultat.

Førskole og skole i samvirke. Nordisk utredningsserie 1975: 15. Rapporten består av två delar. Den första är en översikt över förskoleverksamheten i de nordiska länderna utarbetad av lektor Liv Vedeler. Andra delen är en rapport från en förskolekonferens i Kungälv 26—29 november 1974.

Översikt över projekt rörande integrerad specialundervisning i förskola och grundskola i de nordiska länderna. Nordisk utredningsserie 1975: 25. Utarbetad av studierektor Sune Åhman. Rapporten innehåller en förteckning av pågående forsknings- och utvecklingsarbete rörande specialundervisningen med uppgift om bland annat projektets syfte, omfattning och huvudresultat.

Lukioasteen koulutus Pohjoismaissa. Nordisk utredningsserie 1975: 29. Finsk version av De gymnasiale uddannelser i Norden, Nordisk utredningsserie 1974: 13. Rapporten innehåller en jämförande studie av de gymnasiala utbildningarna i de nordiska länderna utarbetad av avdelningsleder Jostein Osnes.

Pakollisen englannin kielen opetuksen yhdenmukaistaminen Pohjoismaissa. Nordisk utredningsserie 1975: 34. Finsk version av rapporten om harmonisering av engelskundervisningen, Nordisk utredningsserie 1973: 14.

Broschyr på sex språk:

Koulutusyhteistyö Pohjoismaissa

Undervisningssamarbejde i Norden

Undervisningssamarbeid i Norden

Norrænt samstarf um fræðslumál

Utbildningssamarbete i Norden

Nordic Educational Cooperation

Broschyr om undervisningssamarbetet och i synnerhet harmoniseringsarbetet i första hand avsedd att spridas till alla skolor i Norden.

7.2 Stencilerade rapporter

Grundskolan och de gymnasiala utbildningarna i Norden. Dokumentation från en konferens på Gl. Avernæs 29—31 januari 1975 1/75.

Läremidler og læremiddelutvikling i nordisk speciallærerutdanning — Henning Karlstad, 2/75.

Specialundervisningens läromedelssituation i Norden — Maija Kalin, 3/75.

Rapport fra projektet et andet fremmedsprog — Jørgen Lehrmann Madsen, 4/75.

Undervisningsdifferentiering i faget engelsk i de nordiske lande — Konference på hotel Opalen, Göteborg, 18—20 marts 1975, 6/75.

Översikt över åtgärder och metoder vid undervisningsdifferentiering i engelska i de nordiska länderna — august 1975, 8/75.

Pre-schools and primary schools in cooperation — oktober 1975, 9/75.

Information om förskolan 1—9. Information med korta notiser om publicerade forskningsrapporter m. m. som sänds till tidskrifter och pedagogiska institutioner.

8. Planer för verksamheten 1976

För 1976 är beviljat 990 000 dkr för harmoniseringsarbetet. En utvidgning av verksamheten är inte planlagd. Resurserna kommer att koncentreras på att fullfölja de större, redan igångvarande projekten. Endast ett helt nytt projekt planeras för nästkommande år, nämligen ett rörande skolledarutbildningen.

8.1 Skolledarutbildningen

Som en följd av de stora skolreformer som genomförts i de nordiska länderna har frågan om en särskild utbildning för skolledare allt mer kommit i blickpunkten. Flera utredningar och undersökningar har tagit upp skolledarutbildningen till granskning, och visst utvecklingsarbete har förekommit. Styringsgruppen finner därför anledning att närmare undersöka möjligheterna till gemensamma nordiska åtgärder. Eventuella

gemensamma nordiska modellkurser för skolledare skulle kunna vara ett av de bästa sätten att sprida upplysning om undervisningssamarbetet till en större krets.

8.2 Uppföljning och ajourföring av vissa projekt.

Inom projekten *Främmande språk* och *Matematik* kommer även under 1976 verksamheten att löpa parallellt. I båda fallen kommer lärarhandledningar att publiceras och en stor del av arbetet ägnats åt att sprida kännedom om dessa publikationer. Vidare kommer respektive kontaktgrupp att bevaka utvecklingen i de olika länderna vad gäller läroplansarbete, försöksverksamhet och forskning. För engelskans del kommer även nästa år att publiceras en översikt över det pågående forsknings- och utvecklingsarbetet.

Inom *Miljöläroprojektet* påbörjas ett nytt delprojekt som rör undervisningen om gymnasienivå. Avsikten är att även för detta stadium åstadkomma en översikt och ett program för en fortbildningskurs. Även arbetet med ett material för högstadiet beräknas fullföljas under 1976.

Inom *Specialundervisningen* kommer två rapporter att publiceras under nästa år. Den ena är en sammanställning av resultat från olika undersökningar om hur det gått för specialundervisningens elever sedan de slutat skolan. Den andra är en översikt över det pågående forsknings- och utvecklingsarbetet inom specialundervisningens område.

Inom *Förskoleprojektet* beräknas arbetsgruppen för förskola i glesbygd att avsluta sitt arbete. Vidare fortsätter den påbörjade verksamheten med informationsblad till tidskrifter och pedagogiska institutioner.

Inom *Läraryrkesutbildningen* kommer arbetet att intensifieras och en kartläggning av olika typer av läraryrkesutbildningar att fullföljas, vilket kommer att resultera i en rapport.

Andra publikationer som kan väntas under 1976 är en om bilmekanikerutbildningen i Norden innehållande förslag om fortsatt arbete vad gäller de gymnasiala yrkesutbildningarna. Vidare kommer en reviderad upplaga av grundskolerapporten att utkomma. Inom kultursekretariatet pågår också ett arbete med en sexspråkig nordisk-engelsk ordlista innehållande skoltermer, vilken beräknas bli publicerad nästa år.

BIHANG

Förteckning över medlemmar i styrningsgrupp och arbetsgrupper inom harmoniseringsarbetet

1. Styrningsgruppen för harmoniseringsarbetet

Ordinarie medlemmar:

Danmark: Undervisningsinspektør Per Iversen, Direktoratet for folkeskolen, m. v. Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K.

Finland: Skolrådet Magnus Kull, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53.

Island: Professor Andri Isaksson, Undervisningsministeriet, Reykjavík.

Norge: Ekspedisjonssjef Johan Bjørge, Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo-Dep, Oslo 1.

Sverige: Undervisningsrådet Bengt Jacobson, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm.

Suppleanter:

Undervisningsinspektør Andreas Andreasen, Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v., Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K.

Skolrådet Lars Frösén, Museigatan 23, 00100 Helsingfors 10.

Överinspektör Lasse Hoffman, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53.

Avdelningschef Hördur Lárusson, Undervisningsministeriet, Skoleforskningsafdelingen, Reykjavík.

Byråsjef Tor Holtan-Hartwig, Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo-Dep, Oslo 1.

Undervisningsrådet Lars-Ingemar Karlerö, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm.

2. Sekretariatsfunktionen

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, Snaregade 10, 1205 København K.

Personal som avlönas över harmoniseringsbudgeten

Sakkunnig Lisbeth Rudemo

Sakkunnig Jørgen Villadsen

Assistent Bente Wagnkilde

3. Arbetsgrupper och sakkunniga inom enskilda projekt

3.1 Matematik:

Sakkunnig: Skolkonsulent Sven-Erik Gode, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige (korttidsförordnande).

Arbetsgruppen för individualisering av matematikundervisningen:

Ledende skolepsykolog Heinrich Fritzel, Skolepsykologisk kontor, Frederiksberg Rådhus, 2000 F, København, Danmark.

Rektor Frans Handest, Ellevadsvej 19, 2920 Charlottenlund, Danmark.

Fil.mag. Hannele Apiola, Östermalmsgatan 12, 710 00 Lindesberg, Sverige.

Lektor Gunnar Andresen, Ski Ungdomsskole, Postboks 218, 1401 Ski, Norge.

Skolkonsulent Sven-Erik Gode, Skolöverstyrelsen 106 42 Stockholm, Sverige.

Kontaktgruppen för matematikundervisningen:

Undervisningsinspektør B. Kehlet Nørskov. Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v., Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K, Danmark.

Professor Paavo Malinen, Jyväskylä universitet, 40100 Jyväskylä 10, Finland.

Alf Berntsen, Pedagogisk senter, 4600 Kristianssand, Norge.

Skolkonsulent Sven-Erik Gode, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige.

3.2 Miljölära

Kontaktgrupp för årskurs 1—6:

Undervisningsinspektör Jens Bach, Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier, m. v., Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K.

Byråchef Pertti Seiskari, Rajatie, 02260 Finnå, Finland.

Överinspektör Eero Aalto, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland.

Byråsjef Tor Holtan-Hartwig, Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo-Dep, Oslo 1, Norge.

Skolkonsulent Elsa Wahrby, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige.

Arbetsgruppen för årskurs 1—6:

Docent Bjarne Bjørndal, Pedagogisk forskningsinstitutt, Postboks 1092, Blindern, Oslo 3, Norge.

Lektor Sigmund Lieberg, Pedagogisk forskningsinstitutt, Postboks 1092, Blindern, Oslo 3, Norge.

Skolkonsulent Rolf Malmberg, Röd D 854, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige.

Skolkonsulent Hans-Jörgen Karlsson, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige.

Naturorienterande ämnen årskurs 7—9:

Sagkyndig: Skolkonsulent Hans-Jörgen Karlsson, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige (förordnad 4 månader).

Kontaktpersoner:

Fagkonsulent Arne Sloth Carlsen, Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v., Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K, Danmark.

Överinspektör Karl-Gustav Jossfolk, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland.

Lektor Hannu Kojo, Ahdinkatu 61 B 32, 40700 Jyväskylä, Finland.

Lektor Helmi-Irene Saurola, Haga sportväg 4, 00320 Helsingfors 32, Finland.

Inspektör Sigmund Austenå, Ped. seminar, Universitetet i Bergen, 5000 Bergen, Norge.

Ped. medarbeider Rolv Sverre Fostervold, Bispehaugar skole, 7000 Trondheim, Norge.

Skolkonsulent Sven-Erik Gode, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige.

3.3 Översikt över grundskola och gymnasieskola:

Sakkunnig: Afdelingsleder Jostein Osnes, Universitetet i Tromsø, Avdeling for praktisk-pedagogisk utdanning, Postboks 635, 9001 Tromsø, Norge (förordnad 1 månad).

3.4 Specialundervisningen:

Sakkunnig: Studierektor Sune Åhman, Pimpelgatan 11, S 723 48 Västerås, Sverige (förordnad 1 månad).

Samarbetsgrupp för specialundervisning i förskolan:

Professor Hans Vejleskov, Danmarks Lærerhøjskole, Emdrupvej 101, 2400 København NV, Danmark.

Forsøgsrektor Jesper Florander, Forsøgsafdelingen i Gladsaxe, Kontorvej 10, 2860 Søborg, Danmark.

Skolepsykolog Frode Røise, Skolepsykologisk kontor, Greveveien 16, 3250 Larvik, Norge.

Fil. kand. Barbro Eneskär, Universitetet i Lund, Institutionen för pedagogik, Fack 220 07, Lund 7, Sverige.

Professor K-G., Stukat, Lärarhögskolan i Mölndal, Institutionen för pedagogik, 431 20 Mölndal, Sverige.

Kontaktpersoner:

Undervisningsinspektør I. Skov Jørgensen, Inspektionen for specialundervisningen, Vester Voldgade 117, 1552 København V, Danmark.

Byråchef Elias Niskanen, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland.

Konsulent Thorsteinn Sigurdsson, Skoldirektionen, Tjarnargata 12, Reykjavik, Island.

Konsulent Einar Nyhus, Kirke- og undervisningsdepartementet, Postboks 8119, Oslo-Dep., Oslo 1, Norge.

Undervisningsrådet Lars-Ingemar Karlerö, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm.

3.5 Samverkan mellan administratörer av pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete:

Professor Kaj Spelling, Folkeskolens Forsøgsråd, Undervisningsministeriet, Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K, Danmark.

Lektor Henning Andersen, Danmarks Lærerhøjskole, Emdrupvej 101, 2400 København NV, Danmark.

Konst. direktør Finn Rasborg, Danmarks pædagogiske institut, Hermodsgade 28, 2200 København N, Danmark.

Byråchef Veikko Lepistö, Försöks- och forskningsavd., Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland.

Avdelningschef Erkki Kangasniemi, Pedagogiska forskningsinstitutet, Jyväskylä universitetet, Skolforskningsavdelingen, Seminaarinkatu 15, 401 000 Jyväskylä 10, Finland.

Forskningskonsulent Birgit Brock-Utne, Kirke- og undervisningsdepartementet, Postboks 8119, Oslo-Dep., Oslo 1, Norge.

Cand. real. Claus Kvamme, Forsøksrådet for skoleverket, Postboks 38, Linderud, Oslo 5, Norge.

Undervisningsrådet Esse Lövgren, Skolöverstyrelsen, Fack, 106 42 Stockholm, Sverige.

3.6 Förskola

Sakkunnig: Lektor Liv Vedeler, Kalkbrennerveien 21, 1347 Hosle, Norge (förordnad 1 månad).

Arbetsgrupp för förskola i glesbygd:

Överinspektör Alli Ruuskanen, Skolstyrelsen, Försöks- och forskningsbyrån, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland.

Inspektör Silja Lühr, Socialstyrelsen, Broholmmsgatan 18 C, 00530 Helsingfors 53, Finland.

Konsulent Inger Berg, Forsøksrådet for skoleverket, Postboks 21, Linderud, Oslo 5, Norge.

Konsulent Knut Hongrø, Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Postboks 8004, Oslo Dep., Oslo 1, Norge.

Byråsekreterare Britta Holm, Socialstyrelsen, S 106 30 Stockholm, Sverige.

Skolkonsulent Elsa Wahrby, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige.

Samarbetsgrupp för förskola-skola i samverkan:

Lektor Tom Ploug Olsen, Danmarks Lærerhøjskole, Emdrupvej 101, 2400 København NV, Danmark.

Lektor Kirsten Reisby, Danmarks Lærerhøjskole, Emdrupvej 101, 2400 København NV, Danmark.

Projektledare Jan Erik Johansson, Pedagogiska institutionen, Lärarhögskolan i Mölndal, Fack, 431 20 Mölndal, Sverige.

Fil lic. Birgitta Gran, Pedagogiska institutionen, Lärarhögskolan i Malmö, Fack 200 45, Malmö 23, Sverige.

Fil dr Inger William-Olsson, Barnpsykologiska institutet, Lärarhögskolan i Stockholm, Wennerbergsgatan 10, 112 58 Stockholm, Sverige.

Länsskolpsykolog Tage Ljungblad, Länskolnämnden i Västmanlands län, Hantverkargatan 5, 722 12 Västerås, Sverige.

3.7 Bilmekanikerutbildningen:

Sakkunnig: Byråsekreterare Arne Svensson, Byrå Pl, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige (förordnad 2 månader).

Arbetsgrupp:

Fagkonsulent Preben Hansen, Lerbjergvej 11, 2750 Ballerup, Danmark.

Kontorchef Kåre Danø, Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien, Gl. Torv. 8, 3 sal, 1457 København K, Danmark.

Byråchef Erkki Hovi, Yrkesutbildningsstyrelsen, Avd. för yrkesundervisning, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland.

Yrkeslärare Sigfus B. Sigurdsson, Godalandi 6, Reykjavik, Island.

Fagkonsulent Ingvald Ihler, Yrkeskoleavd., Kirge- og undervisningsdepartementet, Oslo-Dep., Oslo 1, Norge.

Disponent F. Hagerup-Gundersen, Autokompaniet A/S Stoltenbergsgt. 46, 3100 Tønsberg, Norge.

Studierektor Paul Lundqvist, Bessemer Gymnasium, Gävlevägen 92, Fack, 811 01 Sandviken, Sverige.

Direktör Eric Westman, Motorbranschens arbetsgivareförbund, Avd. f. utbildning o. arbetarskydd, Blasieholmsgt. 4 A, 111 48 Stockholm, Sverige.

Rune Holmbom, Svenska Metallindustriarbetarförbundet, Torsgt. 10, 10 552 Stockholm, Sverige.

Reidar Holmen, Norsk Jern- og metalarbeiderforbund, Youngsgaten 11, Oslo 1, Norge.

3.8 *Främmande språk:*

Sakkunnig för engelskundervisningen: Skolkonsulent Per Malmberg, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige (förordnad 5 månader).

Arbetsgrupp för individualisering av engelskundervisningen:

Fagkonsulent Chresten Skov, Undervisningsministeriet, Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K.

Överinspektör Jouko A. Räihä, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland.

Øvingslærer Liv Skreden, Grunnskolerådet, Sommerrogaten 15, Oslo-Dep., Oslo 1, Norge.

Kontaktgrupp för engelska:

Fagkonsulent Chresten Skov, Danmark (se arbetsgrupp).

Överinspektör Jouko A. Räihä, Finland (se arbetsgrupp).

Pedagogisk veileder Astrid Erlien, Pedagogisk Senter, Skovvicien 9, Oslo 2, Norge.

Skolkonsulent Sven G. Johansson, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige.

Årlig översikt över forsknings- och utvecklingsarbete rörande engelskundervisningen:

Informasjonssentret for språkundervisning, Erich Mogensønsvei 38, Linderud, Oslo 5, Norge.

Sakkunnig för det andra främmande språket: Seminarieadjunkt J. Lehrman-Madsen, Bag Majtrættet 203, Thurø, 5700 Svendborg, Danmark.

Kontaktpersoner för det andra främmande språket:

Fagkonsulent Asger Byrnak, Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier, m. v., Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K.

Överinspektör Hanna Jaakkola, Skolstyrelsen, Hagnäsgatan 2, 00530 Helsingfors 53, Finland.

Vidar Guldal, Grunnskolerådet, Sommerrogaten 15, Oslo-Dep., Oslo 1/Norge.

Skolkonsulent Sven G. Johansson, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige.

3.9 *Läroarbetsutbildningen:*

Sakkunnig: Afdelingsleder Jostein Osnes, Universitetet i Tromsø, Afdeling for praktisk-pedagogisk utdanning, Postboks 635, 9001, Tromsø, Norge (se 3.3).

3.10 *Informationsverksamhet:*

Sakkunnig: Redaktör Carin Arnrup, Oskarsstigen 5, 18 132 Lidingö, Sverige (korttidsförordnande).

Berättelse

från Nordisk Journalistkursus

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordisk Journalistkursus
Vennelystparken
DK-8000 Århus C
Tel. 13 62 33

B. Startår

1957

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Syftet med Nordisk Journalistkursus är att meddela undervisning på ett vidaregående plan. Utbildningen bör ha såväl en nordisk som en allmän prägel, den bör vara minst tre månader, företrädesvis äga rum i seminarieform och ta sikte på studerande med några års praktisk erfarenhet eller studerande som har genomgått grundutbildning.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten leds av en styrelse vald av pressorganisationerna i de nordiska länderna. Styrelsen tillsätter ett arbetsutskott bestående av en representant för vart och ett av de deltagande länderna samt av en av styrelsen på 3 år utsedd kursföreståndare.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Chefredaktør N. Chr. Christensen	D
Journalist Ruth Nørthen	D
Redaktør Per Winther	D
Redaktør Henrik von Bonsdorff	F
Direktør Tom Eklöf	F

Generalsekretær Eila Hyppönen	F
Redaktör Einar Karl Haraldsson	I
Redaktör Reidar Hirsti	N
Journalist Bjørn Øvrum Nielsen	N
Disponent Martin Vårvik	N
Chefredaktör Yngvar Alström	S
Ombudsman C. H. Hernlund	S
Direktör Carl-Adam Nycop	S
Föreståndare för kursen Erik Reske-Nielsen	D

3. *Personal*

- 1 föreståndare (deltid)
- 1 kursusledare (deltid)
- 1 kontorist (deltid)

4. *Revisorer*

Otto Bjerrum

F. *Verksamhet*

Nordisk Journalistkursus afholdt i 1975 som sædvanligt et tre måneders kursus i tiden 1. februar—1. maj. Kurset optog 18 deltagere, hvoraf 16 fuldførte. Af disse var 1 fra Island, 3 fra Finland, 4 fra Sverige, 4 fra Norge og 4 fra Danmark. De var af bestyrelsens forretningsudvalg udpeget blandt et halvt hundrede ansøgere.

Undervisningen

Undervisningen på kurset i foråret 1975 havde følgende undervisningsplan, der var tilrettelagt af styrelsen.

I. Fælles nordiske emner

1. Nordiske samarbejdsorganisationer ved informationschef Harry Granberg, Nordisk Råd.
2. Økonomiske problemer i Norden ved direktør Kaare Petersen, Den norske Bankforening.
3. Socialpolitik i de nordiske lande ved socialdirektør Jørgen Koch, Århus.
4. Nordisk miljø- og samfærdselsproblemer ved redaktør Thomas Michélsen, Dagens Nyheter.
5. Nordisk kulturpolitik ved fhv. kulturminister Niels Matthiasen. Ialt 38 undervisningstimer.

II. Politik i de nordiske lande

1. Aktuelle politiske spørgsmål i Danmark ved professor Gunnar Thorlund Jepsen, Århus Universitet og chefredaktør Hans Larsen, Skive Folkeblad.

2. Aktuelle politiske spørgsmål i Finland ved professor Göran von Bonsdorff, Helsingfors og redaktør Henrik von Bonsdorff, Hufvudstadsbladet.

3. Aktuelle politiske spørgsmål i Island ved udenrigsråd Páll Ásgeir Tryggvason, Reykjavík.

4. Aktuelle politiske spørgsmål i Norge ved professor Henry Valen og statssekretær Reidar Hirsti, Oslo.

5. Aktuelle politiske spørgsmål i Sverige ved professor Nils Andrén, Stockholm og docent Torbjörn Vallinder, Lund.

Ialt 72 undervisningstimer.

III. International politik

1. Aktuelle verdenspolitiske emner ved afdelingsforstander Erik Reske-Nielsen, Danmarks Journalisthøjskole.

Ialt 34 undervisningstimer.

IV. Massekommunikation

1. Sproget som journalistens værktøj ved rektor Lars Alfvegren, Journalisthøgskolan, Göteborg og professor H. P. Clausen, Århus Universitet.

2. Massemedierne og samfundet ved professor H. P. Clausen, Århus Universitet.

3. Massemediernes frihed, ansvar og selvjustits ved allmänhetens pressombudsman Lennart Groll, Stockholm og chefredaktør Olav Brunvand, Oslo.

4. Ophavsret ved jur. kand. Lars Bruun, Helsingfors.

5. Nye former for avisfremstilling ved redaktør C.-A. Nycop, Stockholm.

6. Interviewteknik ved redaktör Herbert Söderström, Malmö.

7. Kasette- og kabel-TV ved redaktør Paul Hammerich, Nord Video, København.

Ialt 54 undervisningstimer.

V. Aktuel dialog

Aktuelle emner, som på tidspunktet for kursus afholdelse har speciel interesse.

Ialt 20 undervisningstimer.

Kurset fik et udmærket forløb og var præget af god arbejdsindsats og stor interesse fra kursisternes side. I den afsluttende evaluering blev der såvel fra kursusedtagernes som fra ledelsens side konstateret fuld til-

fredshed. En enkelt indvending angik kursets redaktionsarkiv, som ikke fungerede rimeligt under den gældende samarbejdsaftale med Danmarks Journalisthøjskole. Nordisk Journalistkursus har i konsekvens heraf afbrudt samarbejdet med Journalisthøjskolen på dette punkt og har i løbet af sommeren og efteråret 1975 reorganiseret det vigtige arkiv, som rummer et godt stof vedrørende nordiske forhold til brug for kursusdeltagerne og andre interesserede.

Kursusbestyrelsen holdt sit årlige møde i Stavanger den 29. maj 1975. Et hovedemne på mødet var de planer om en udvidelse af Nordisk Journalistkursus til helårsdrift, som i nogen tid har været ønsket fra bestyrelsen, men som det endnu ikke er lykkedes at skaffe grundlag for. Det er dog bestyrelsens håb, at planerne snart lader sig realisere.

Bestyrelsen drøftede desuden de problemer, der består omkring kursisternes økonomiske forhold i kursusperioden, som varierer stærkt fra land til land. De stipendiebeløb, der stilles til rådighed fra de enkelte lande rækker ikke langt. Den bedste løsning vil være, at der gennem overenskomsterne sikres, at deltagerne i Nordisk Journalistkursus oppebærer fuld løn. Dette er sket i Norge, hvor der i journalistoverenskomsten er nedfældet en paragraf, hvori det hedder: "Førsåvidt bedriftsmæssige hensyn ikke er til hinder for det, vil avisen gi permisjon for videreutdanning i journalistyrket. Avisen vil gi slik permisjon med full lønn for deltagelse i kurs arrangeret av, eller lagt opp i samarbejde med "Videreutdanningen for redaksjonelle medarbeidere", og Nordisk Journalistkursus i Århus".

Der var dog i bestyrelsen enighed om, at de statslige stipendier burde forhøjes klækkeligt.

G. Framtidsplaner

Som omtalt under virksomhedsberetningen tilstræber Nordisk Journalistkursus en betydelig udvidelse, så kurset kommer til at virke på helårsbasis. En sådan udvidelse synes begrundet i den store interesse, hvorved presseorganisationerne i de nordiske lande omfatter institutionen og i den kendsgerning, at der normalt er 2—3 gange flere ansøgere end der findes pladser på kurset.

Det hidtidige tre-månederes kursus bør utvivlsomt bevares, men ønskes suppleret bl. a. med kurser af cirka 4 ugers varighed, hvori nogle af de vigtigste emner fra det gamle kursus kan uddybes og hvor andre kan tages op, herunder især spørgsmål af mere medieteoretisk art. Desuden bør Nordisk Journalistkursus arrangere kortvarige videreuddannelseskurser inden for journalistiske og pressefaglige emner, som ikke dækkes af de nationale efteruddannelsesinstitutioner, fortrinsvis inden for journalistiske specialer, hvor der kun er få medarbejdere i de enkelte nordiske lande.

H. Finansiering

Kurset finansieres fuldt ud gennem bevillinger fra Nordisk Ministerråd. Budgettet for 1975 var på kr. 368.000,00, hvortil kommer efterregulering af lønninger.

Berättelse

från Nordiska hushållshögskolan

Verksamhetsberättelse 1975

I. Styrelsens sammensætning og drift

I beretningsåret 1974/75 har styrelsen bestået af:

<i>Formand:</i>	Direktør Kjeld Gleerup, Danmark
<i>Danmark:</i>	Seminarirektor Gustav Nedergaard Professor Bendt Rørstedt
<i>Finland:</i>	Regeringssekretær Ulla Lång Agr. forst. dr Ritva Seppänen
<i>Island:</i>	Forständerinde Vigdis Jonsdottir
<i>Norge:</i>	Bureauchef Hans Sørbø Direktør Bergliot Q. Werenskiold
<i>Sverige:</i>	Afdelingschef Marit Neymark Bureauchef Rolf Rudhe
<i>Sekretær:</i>	Fuldmægtig Sten Grabye, Danmark.

Styrelsen har i beretningsåret afholdt 2 møder:

2. november 1974 i Helsingfors og 2. juni 1975 i København.

I forbindelse med styrelsesmødet i november 1974 havde styrelsen lejlighed til et besøg på den agrikultur-forstvetenskaplige institutionen i Helsingfors, ligesom man ved mødet i juni 1975 besøgte Rigshospitalet i København.

I overensstemmelse med styrelsens beslutning har forstanderne for NHHs igangværende og planlagte linier og kurser samt en repræsentant for NHHs studenterforening i henholdsvis Göteborg (Textilia) og Oslo (Nutritia) deltaget i styrelsens møder.

Udgifterne til styrelsens drift er afholdt af styrelsens reservekapital. Udgifterne til driften af de enkelte kurser og linier er i overensstemmelse med NHHs statutter afholdt af det land, hvor den pågældende uddannelse er placeret.

Med udgangen af beretningsåret fratræder styrelsens danske formand og sekretær. Formandskabet varetages fra 1. juli 1975 af skolerådet Magnus Kull, Helsingfors.

II. Den i beretningsåret gennemførte undervisningsaktivitet

A. *Textillinien* ved Chalmers tekniska högskola i Göteborg (CTH).

Studiet ved linien, der er normeret til 2 1/2 år, omfatter undervisning i matematik, fysik, kemi, mekanik, nationaløkonomi samt visse andre fag med relation til tekstiler og konfektion. Der afsluttes med et eksamens-

arbejde. Den studerende skal under studiet have haft mindst 2 måneders industripraktik.

Linien har i beretningsåret været ledet af professor i textilmekanik ved CTH, dr. Tryggve Eeg-Olofsson. Størstedelen af undervisningen varetages i forbindelse med CTHs ordinære undervisning af lærerkræfter under CTH. Herudover er 2 heltidsassistenter, 1 deltidsspeciallærer i kemi og et antal øvelsesassistenter beskæftiget ved linien.

Der optages normalt højst 5 studerende hvert år, idet man dog i undervisningsår, hvor ansøgningerne har oversteget 5, efter aftale med CTH har forhøjet optagelsesgrænsen til 8 studerende. Linien har siden oprettelsen i efteråret 1963 optaget i alt 51 studerende, nemlig 8 norske, 9 finske og 34 svenske studerende. 5 af disse studerende er optaget i 1973/74 og 1974/75 og kan derfor endnu ikke have gennemført studierne. 24 studerende har gennemført studierne, og heraf har 18 modtaget diplom som NHH-kandidat. 15 fortsætter studierne og af de resterende 12 er 1 overgået til seminariuddannelse, 2 til uddannelse ved en anden linie under CTH, medens 9 har måttet afbryde studierne.

I alt 2 svenske kandidater har aflagt højere eksamen og er blevet teknologilicentiat med henholdsvis tekstilmekanik og textilkemi som hovedemne.

Styrelsen har behandlet de nye meritvurderingsbestemmelser for textillærere, som er udsendt af Skolöverstyrelsen, og har i en henvendelse til Skolöverstyrelsen gjort gældende, at de nye bestemmelser ikke tager tilstrækkeligt hensyn til de særlige kvalifikationer, som dimittender fra textillinien har erhvervet. En korrektion af vurderingen er derfor nødvendig.

Styrelsen har endvidere behandlet et forslag fra de studerende ved textillinien om at få anerkendt titlen "Civil Textilingeniør (NHH)" for dimittender fra linien, men har ikke fundet grundlag for at anbefale forslaget.

B. Ernæringslinien ved Universitetet i Oslo

Studiet ved linien, der er normeret til 2 1/2 år, omfatter undervisning i hovedfagene kemi, biokemi, fysiologi og ernæringslære. Endvidere undervises bl. a. i anatomi, statistik og mikrobiologi.

Linien ledes af docent, dr. philos. Fredrik C. Gran, der er udpeget som forstander for linien.

I alt er 3 docenter, 3 lektorer, 3 amanuenser og 2 videnskabelige assistenter beskæftiget ved linien. Ud over det til dækning af liniens udgifter særskilt bevilgede beløb afholder Johan Throne Holsts institut for ernæringsforskning, hvortil linien er knyttet, visse driftsudgifter for linien, ligesom personalet ved instituttet medvirker ved undervisningen på linien.

Antallet af pladser ved laboratorierne er begrænset således, at der kan

optages indtil 16 studenter hvert år. Der kan således studere indtil 48 studenter på 3 forskellige trin. I tilfælde af ledig plads kan kvalificerede ansøgere optages i studiets 2., 3. eller 4. termin. Siden oprettelsen i 1966 har der i alt været 382 ansøgere, hvoraf linien har optaget i alt 162 studerende, nemlig 6 danske, 1 finsk, 1 islandsk, 120 norske, 32 svenske og 2 amerikanske. 77 studenter har fuldført studierne, heraf har 15 modtaget diplom som NHH-kandidat. 29 studenter følger fortsat undervisningen. Af samtlige optagne studenter har 38 afbrudt studierne, men 2 af disse har senere fuldført studierne i ernæring i Stockholm. 1 student har for tiden orlov og begynder igen i efteråret 1976.

Den tidligere svigtende tilgang af læreruddannede synes nu at have vendt sig. I beretningsåret blev der af 75 ansøgere optaget 23 studerende, hvoraf de 5 var læreruddannede.

I overensstemmelse med et optagelsesreglement, godkendt af det norske kirke- og undervisningsdepartement den 6. maj 1974, er der nedsat en optagelseskomité, bestående af 2 styrelsesmedlemmer, forstanderen for ernæringslinien og 1 student fra linien.

Styrelsen har behandlet et forslag fra de studerende ved ernæringslinien om at få anerkendt titlen "ernæringsfysiolog" for dimittender fra linien, men har ikke fundet grundlag for at gå videre med sagen.

C. *Dietetikerkursus* ved Sahlgrenska sjukhuset, Göteborg

Kurset, der løber over 5 måneder, omfatter undervisning i sygdomslære med patologi, diætetik og praktisk virksomhed, og er tænkt som en direkte fortsættelse af uddannelsen på NHHs ernæringslinje for de dimittender, som vil specialisere sig i diætspørgsmål på højt niveau.

Kurset er under ledelse af professor i klinisk nærlære ved Göteborgs Universitet, med. dr. Björn Isaksson gennemført i 1969, 1971 og 1972 med henholdsvis 6, 12 og 9 studerende fra Finland (8), Norge (10) og Sverige (9). Af disse 27 var 17 forudgående uddannet ved ernæringslinjen, medens de resterende 10 havde tilsvarende forkundskaber gennem uddannelse fra andre akademiske institutioner. 2 studerende, der har gennemgået dietetikerkursus, er antaget til forskeruddannelse. 1 dimittend fra dietetikerkursus har opnået doktorgraden.

Midlerne til kursets drift i 1969 og 1971 er ydet af Nordisk Kulturfond, men da yderligere støtte herfra ikke har kunnet forventes, har styrelsen ansøgt det svenske undervisningsministerium om bevilling til en permanent kursusvirksomhed. En sådan bevilling kunne imidlertid ikke tilvejebringes til drift af kurset i 1972, og dette blev herefter gennemført for midler, der af rammebevillingen under den nordiske kulturaftale efter anmodning velvilligt blev stillet til rådighed for det nordiske ministerråd.

Det svenske undervisningsministerium bevilgede i budgetåret 1974/75 45 000 sv. kr. til dietetikerkursus. Dette beløb dækkede dog kun halv-

delen af de med kursets gennemførelse forbundne udgifter, og styrelsen anmodede derfor det medicinske fakultet ved Göteborgs Universitet om inden for fakultetets bevillingsrammer at ville afholde det resterende beløb til drift af kurset i læseåret 1974/75.

Da fakultetet ikke kunne afse midler til finansiering af kurset, anmodede man i oktober 1974 universitetskanslerembedet om at overveje muligheden for at afholde det resterende beløb inden for embedets bevillingsrammer med henblik på igangsættelse af kurset i læseåret 1974/75. Under hensyn til det fremskredne tidspunkt måtte styrelsen senere erkende, at det ikke ville blive muligt at organisere kurset i foråret 1975, og man trak derfor i december 1974 ansøgningen tilbage.

I januar 1975 fremsatte man på ny forslag til det svenske undervisningsministerium om en bevilling på 175 000 sv. kr. i budgetåret 1976/77 til gennemførelse af et dietetikerkursus. I bevillingsforslaget oplyste man, at styrelsen arbejder med overvejelser om udvidelse af kurset til ét års varighed med henblik på at opnå et endnu højere niveau for dimittenderne.

III. *Planlagt undervisningsaktivitet*

I tidligere årsberetninger er redegjort for tanker om oprettelse af en konsument-økonomisk linie og en arbejds- og tekniklinie samt visse kurser. Der henvises endvidere til den i oktober 1972 udgivne redegørelse vedrørende NHH.

Styrelsen har ment at måtte stille overvejelser om nye aktiviteter i bero, indtil der er skabt klarhed om NHHs fremtidige virksomhed.

IV. *Styrelsens virksomhed i øvrigt*

A. Styrelsen har i beretningsåret gennem drøftelser og annoncering søgt at sprede kendskab om NHHs undervisningstilbud og NHH-kandidaternes kvalifikationer.

Styrelsen har afgivet udtalelse til Nordisk Råd vedrørende et medlemsforslag om et nordisk handlingsprogram for øget levnedsmiddeltilgang. Ernæringslinien har endvidere udtalt sig vedrørende et forslag om nordisk tentamensgyldighed.

B. Den under den nordiske kulturaftale stedfindende evaluering af konkrete nordiske samarbejdsprojekter inden for undervisningsområdet er endnu ikke tilendebragt. Styrelsen har fået forelagt det nordiske kultursekretariats rapport med den rådgivende komité's rekommandation. Rapporten var genstand for drøftelse ved styrelsens møde den 2. juni 1975, hvor man var enige om at afgive følgende udtalelse til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde:

"København, den 16. juni 1975.

Styrelsen for Nordisk Husholdningshøjskole har ved sit møde i København den 2. d.m. drøftet evalueringsrapporten vedrørende NHH,

som ikke har givet styrelsen anledning til at revidere de synspunkter, der er meddelt sekretariatet i skrivelse af 4. april 1974. Man er fortsat af den opfattelse, at styrelsen vil være bedst egnet med sin nuværende sammensætning til at varetage sine primære opgaver: Overvågning af de eksisterende uddannelser og planlægning af nye uddannelser inden for det husholdningsvidenskabelige område.

Styrelsen har imidlertid forstået på rekommandationen, der vil blive forelagt for embedsmandskomiteen, at der er et udtalt ønske om, at den nuværende styreform ændres, og finder anledning til at stille følgende forslag herom:

1. Styrelsens medlemstal fastsættes til 5, d. v. s. 1 repræsentant for hvert land, udnævnt af det nordiske ministerråd, der samtidig udpeger et af styrelsens medlemmer som formand.

2. Styrelsen suppleres med 1 repræsentant for sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde med observatørsstatus.

3. Styrelsens kasse- og regnskabsforretninger overtages af kultursekretariatet.

4. Styrelsen bemyndiges til efter behov at tilkalde ekspertbistand til løsning af konkrete opgaver.

5. Styrelsen refererer til embedsmandskomiteen.”

Det er senere oplyst for styrelsen, at dette forslag vil blive forelagt for embedsmandskomiteen i midten af oktober 1975.

Styrelsen må fortsat nære betænkelighed ved, at man nu siden efteråret 1972 har svævet i usikkerhed med hensyn til NHHs fremtidige virksomhed. Når situationen er afklaret, vil det kræve en ekstraordinær indsats fra styrelsens side at overbevise en potentiel ansøgerkreds om værdien af højskolens undervisningsaktiviteter, som så længe har savnet en autoritativ støtte fra de nordiske samarbejdsorganer.

Berättelse

från Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
Skeppsholmen
S-111 49 STOCKHOLM
Tel. 24 63 00

B. Startår

1968

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. Syfte

NORDPLAN har enligt stadgarna följande uppgifter:

Vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering

Forskarutbildning med i första hand handledning från lärarnas sida

Forskning med inriktning på planeringsprocessen och dess institutionella förutsättningar och därvid på problem som är aktuella för flera av de nordiska länderna.

NORDPLAN har närmare formulerat som mål att i vidareutbildningen ge överblick, fördjupad kunskap om planeringsprocessen, främja tvärfacklig förståelse och förmåga till tvärfackligt grupparbete. En kritisk syn på den rådande planeringen och dess förutsättningar skall eftersträvas.

E. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse med företrädare för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt av ett lärarråd och en föreståndare. Lärarrådet består av institutets lärare. Som föreståndare tjänstgör en av institutets professorer.

2. *Styrelsens sammansättning 31.12.1975*

	Nationalitet
Professor Erik Kaufmann	D
Afdelingschef Vagn Rud Nielsen	D
Professor Esko Lehti	F
Bitr. professor Bertil Roslin	F
Professor Erik Lorange	N
Direktör Gunnar Øygar	N
Professor Lennart Holm	S
Fil. dr. Rudolf Meidner	S
Styrelsens sekreterare	
departementssekreterare Brita Lundh	S

3. *Personal*

3 professorer (varav 1 föreståndare)

1 adjungerad professor (1/5-tid)

1 forskarassistent

4 undervisningsassistenter

1 administrativ assistent

1/2 biblioteksassistent

1 kanslist

3 institutionssekreterare

1 vaktmästare

Härtill en personlig halvtidstjänst för f. d. stadsbyggnadsdirektör Göran Sidenblad som professor vid institutet, bekostad av Stockholms stad.

Härtill deltagar Arkitekturskolans 2 professorer (deltid)

11 forskare (delvis deltid, arvodesanställda)

F. *Verksamhet**Vidareutbildningen*

Vidareutbildningen är ettårig och organiserad med tre kursperioder om vardera en månad då kursdeltagarna är samlade till gemensam undervisning medan övrig tid upptas av litteraturstudier och vissa andra arbetsuppgifter på hemorten. Av de tre månaderna med gemensam undervisning är den första och den sista förlagda till Stockholm medan den mellersta är förlagd till någon annan ort i Norden. Under 1975 har fältperioden varit förlagd till Stavanger i Norge.

Under den första kursmånaden i Stockholm har förutom gruppssamarbetsträning i huvudsak behandlats samhällsutveckling, planeringens och planeringsinstitutionernas utveckling, konsekvenser för individen samt åtgärder för förändringar.

Fältperioden har ägnats åt övning i tvärfackligt grupparbete med upp-

gifter av principiellt intresse men med anknytning till Stavanger-regionen. Kursdeltagarna har varit uppdelade i sju grupper om 6—8 personer. Arbetet har avslutats med rapporter enligt redovisning under "publikationer".

Den sista kursmånaden i Stockholm har i huvudsak behandlat planeringsprocessens olika moment såsom problemanalys, målformulering, alternativsökning, värderingsmetoder, kommunikation och delaktighet. Likaså har behandlats problem som sammanhänger med planeringens kontinuitet, samordning och genomförandemöjligheter samt planeringens institutionella förutsättningar.

I kursen har deltagit 50 personer (av drygt 100 sökande) fördelade på 8 från Danmark, 6 från Finland, 14 från Norge och 22 från Sverige. Ungefär två tredjedelar av deltagarna har teknikerbakgrund (arkitekter, civilingenjörer, lantmätare, agronomer, jägmästare) medan ungefär en tredjedel har samhällsvetenskaplig eller humanistisk bakgrund.

Forskarutbildningen

Under år 1975 har forskarutbildningen startat med en ny kull. Nordplans styrelse har fastställt närmare bestämmelser om antalet forskarstudierande samt förutsättningar för antagning och urval bland behöriga sökande. Under året är genomfört tre forskarseminarier över 3 dagar vardera, varav ett förlagt till Århus.

Forskning

Arbetet med projekt som påbörjats tidigare, har förts vidare under året. Härutöver har ett nytt projekt startats.

Ett projekt gäller "Samhällsplanering och kollektiv trafik" och genomföres av civilingenjörerna Göran Friberg och Bengt Holmberg. Arbetet finansieras av Transportforskningsdelegationen i Sverige. Projektet omfattar f. n. en vidareutveckling av en modell för beskrivning av standarden i ett trafiksystem samt en specificering av de villkor som kommer att gälla för de kollektiva trafiksystemen med avseende på resmönster och ekonomiska resurser. I anslutning till projektet har även gjorts en utredning om den kollektiva trafikens ekonomi på uppdrag av den statliga kollektivtrafikutredningen (KOLT) i Sverige. Vidare har på uppdrag av Nordkolt påbörjats en utveckling av metodiken för jämförelse av transportsystem.

Ett projekt gäller utveckling av ett informationssystem för översiktlig samhällsplanering i medelstora tätortsregioner (NIMS). Projektet finansieras av Nordiska ministerrådet. Projektledare är fil. mag. Owe Salomonsson och i övrigt medverkar i projektet fil. kand. Agneta Rönnberg och fil. kand. Krister Selander. Syftet är att utforma en prototyp för ett informationssystem som kan användas vid uppbyggnad av lokalt anpassade system. Informationssystemet byggs upp av databaser, ett da-

tabehandlingssystem och en uppsättning analysmetoder. Den del av databehandlingssystemet som består av generella rutiner för lagring och sökning av data är färdig och dokumenteras för närvarande. Vidare inventeras för närvarande samhällsplaneringsmetoder sektorvis med en beskrivning av relevanta metoder, bedömning av vilka moment som med fördel automatiseras, inventering av tillgängliga program samt beskrivning av erforderliga data. Som försöksort i utvecklingsarbetet användes Linköping. Under året har försöksverksamhet igångsatts i en norsk kommun, Bærum, samt två andra försök i Norge. Möjligheterna att också inrätta en dansk försöksort prövas.

Ett projekt som finansieras av Statens råd för byggnadsforskning i Sverige avser "Samhällsplaneringens informationsmiljö". Detta utföres av Henrik O. Andersson, Åsa Ekman, Eva Hägerstrand, Brita Larsson och Marja Granlund.

Projektet "Forskning inom transportenergiområdet" finansieras av Transportforskningsdelegationen i Sverige. För detta svarar Mats Engström och Bengt Sahlberg.

Ett nytt projekt har startats under året av Anders Gullberg, nämligen "Samhällsplanering som social process, teoriutveckling". Det finansieras av Statens råd för byggnadsforskning.

Ett projekt "Jämförelsemetoder i samhällsplaneringen" har påbörjats under året och finansieras av Nordiska ministerrådet.

Konferenser och liknande

Under år 1975 har Nordplan arrangerat en tvådagarskonferens för lärare i samhällsplanering och social planering vid socialhögskolor i Norden. I konferensen deltog förutom Nordplans lärare ett 50-tal personer. Vid konferensen behandlades vidareutbildning i samhällsplanering och socialplanering. Vidare diskuterades det fortsatta samarbetet mellan Nordplan och övriga skolor i de nordiska länderna.

Nordplan var under 1975 värd för 5th European Urban Data Management Symposium. Detta symposium arrangerades i samarbete med PTRC, England, DATUM, Västtyskland, AFCET, Frankrike samt CIDC, Spanien. I den internationella programkommittén representerades Nordplan av Owe Salomonsson, verksam inom NIMS-projektet vid Nordplan.

Symposiet samlade ca 200 deltagare från hela världen. Programmet upptog bl. a. studier av regionala och kommunala informationssystemprojekt.

Remisser

Yttrande avgivet till Universitetskanslersämbetet rörande "Samhällsbyggnadsteknisk utbildning i Luleå".

Yttrande avgivet till Nordiska rådets presidiesekretariat rörande "Nor-

diskt program för framtidsstudier". Nordplan har också tidigare (1970) yttrat sig i frågan, som har speciellt intresse för institutets verksamhet.

Under året har vidare lagts ned betydligt arbete i remiss rörande planerna om en nordisk socialplanerarutbildning samt remiss rörande en nordisk miljövårdsutbildning. Dessa yttranden kommer att avges omkring årsskiftet 1975/76.

Publikationer

En årsrapport för verksamheten år 1974 har utarbetats med en redogörelse för undervisningens innehåll, sammanfattningar av fältperiodens grupparbeten, kursprogram, litteraturlista m. m. Vidare har publicerats följande rapporter över grupparbeten samt forskningsrapporter.

Grupparbeten

- G 1975: 1 Liv och bolig i Stavanger
- G 1975: 2 Planeringens funktioner i Stavangerområdet
- G 1975: 3 Fem gator i Stavanger
- G 1975: 4 Udsatte gruppers levevilkår
- G 1975: 5 Stavanger som nasjonalt sentrum for petroleumsaktivitetene
- G 1975: 6 Utkantsproblem i Rogaland
- G 1975: 7 Tillväxten av boende och sysselsatta i Stavangerområdet 1975—85

Forskningsrapporter

- 1975: 1 Isotalo, Seppo: Bostadsfinansiering och bostadspolitik i Sverige 1945—74
- 1975: 2 Nordisk konferens om vidareutbildning i samhällsplanering
- 1975: 3 Andersson, Henrik, Ekman, Åsa: Samhällsplanerare och facktidsskrifter
- 1975: 4 Storgårds, Johan: Ojämn utveckling på lokal nivå. Bostadspolitiken i en agglomerationskommun.

G. Framtidsplaner

De första åren av Nordplans verksamhet har i första hand ägnats en utveckling av den ettåriga vidareutbildningen. Under de närmaste åren eftersträvas nu en konsolidering av denna utbildning samtidigt som resurser i ökad utsträckning sätts in på en utveckling av forskarutbildning och forskning.

Vidareutbildningen kommer sålunda att genomföras i huvudsak med samma uppläggning som under 1975.

Fältperioden blir förlagd till Helsingforsområdet, året därefter till Fyn.

Inom forskarutbildningen har påbörjats en ny kurs under 1975. Det prövas en förläggning av forskarseminarierna till olika platser i Norden.

Nordiska ministerrådet har i sitt handlingsprogram uttalat att man vill stödja den utveckling av ett informationssystem som påbörjades vid Nordplan. I handlingsprogrammet har också framhållits att Nordplan bör ta vissa initiativ i frågor som gäller värdering av planer. Nordplan har fått anslag från Nordiska ministerrådet för dessa projekt. I övrigt fortsattes tidigare påbörjade projekt, som blir genomförda under 1976.

H. Finansiering

Anslag från Nordiska ministerrådet: 1 698 320 Dkr.

Nordplan har under samma år förvaltat forskningsanslag från Nordiska ministerrådet på Nkr 662 000, varav 107 000 Nkr överförs till 1976 års budget samt anslag från annat håll på sammanlagt 557 000 Skr.

Berättelse

om Nordiska kurser i språk och litteratur

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiska kurser i språk och litteratur
Institut för vestnordisk
Århus universitet
DK-8000 Århus C

B. Startår

1955; i nuvarande form 1963.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige samt Færøerne.

D. Syfte

Undervisning på universitetsniveau i de nordiske landes språk, litteratur och alm. kultur, beräknad för modersmålsstudenter i Norden.

Undervisningen tillrettelägges således, att de studenter som deltar i kursen af ca. 1 måneds varighet i annat nordiskt land avslutar (eller kompletterar) deras pensum i vedkommande lands språk och litteratur och så vidt möjligt avslutar kursen med en pröva, som ersätter examen eller tentamen vid hemlandets universitet.

Principen administreras således, att fx en dansk modersmålsstudent deltar i kursen vid ett norskt universitet och avslutar sin pensum i norsk med en pröva, aflydd vid norskt universitet och med danska bedömare. Karakteren överföres därefter till det danska universitetet, som kandidaten fritages för ytterligare examination i norsk, idet den norske karakter räknas med till avslutande examen.

E. Organisation

I. Administration

Kursens översta ledelse är fastlagd i en "Instruktion för samarbetsnämnden för nordiska språk- och litteraturkurser", antaget i Lund 12-9-1965 och erkänt af de nordiska undervisningsministern.

Samarbetsnämnden består af 10 medlemmar, hvar af D.s, I.s, och N.s

repræsentanter udses af professorerne i vedkommende fag, F.s af undervisningsministeriet og S.s. af universitetskanslersemet.

Samarbejdsnævnet vælger en "ordförande", der virker som generalsekretær og forestår den daglige administration.

Samarbejdsnævnet mødes en gang årligt med kursuslederne ved en konference, der på skift afholdes i de nordiske lande. Denne årskonference betragtes som kursernes øverste myndighed.

I praksis fungerer et medlem af samarbejdsudvalget fra hvert land som national repræsentant, idet det har vist sig ønskeligt at kunne træffe beslutninger af praktisk art — også uden for de egentlige årskonferencer.

2. *Samarbetsnämndens sammansättning 31.12.1975*

De nationale repræsentanter er:	Nationalitet
Professor, dr. phil. Chr. Westergård-Nielsen, tillige generalsekr.	D
Professor, fil. dr. Pertti Virtaranta	F
Professor, fil. dr. Lars Huldén (suppleant)	F
Lektor, cand. mag. Jón Friðjónsson	I
Professor, dr. filos. Einar Lundebý	N
Professor, fil. dr. Lennart Elmevik	S
Professor, fil. dr. Gösta Holm (suppleant for generalsekr.)	S

3. *Personal*

Kursusledere og lærere udses blandt de pågældende universiteters lærerstabe.

4. *Revisorer*

For de fleste lande varetages den økonomiske administration, regnskaber m. v. af pågældende universiteter eller af tjenestemænd, ansat her, for F.s. vedkommende af Delegationen för utlandslektorat och språkkursärenden.

F. *Verksamhet*

Der har i 1975 været afholdt flg. kurser:

i Danmark

- D 1. Kursus i dansk litteratur og sprog ved Aarhus Universitet for svenske modersmålsstuderende 3/6—28/6 1975, *Århus*
2. Kursus i dansk sprog og litteratur ved Odense universitet for finske studerende 2/6—27/6 1975, *Odense*
3. Kursus i dansk sprog og litteratur ved Københavns Universitet for norske 2. delsstuderende 7/6—5/7 1975, *København*
4. Kursus i dansk sprog og litteratur ved Aarhus Universitet for islandske danskstuderende 5/6—28/6 1975, *Århus og Hindsgavl slot*

i Finland

- F 1. Den internationella kursen i finska språket och finsk kultur i *Kuopio* 7/7—1/8 1975
2. Kursen i finska för nybörjare i *Nyslott* 7/7—1/8 1975
3. Kursen i finska språket och Finlands kultur 9/6—5/7 1975, *Tammerfors*
4. Kursen i finska språket och Finlands kultur 7/7—1/8 1975, *Villmanstrand*
5. VI Nordiska kursen i finska vid Åbo Akademi 30/6—25/7 1975, *Åbo*
6. Kurs för nordiska bibliotekarier vid Tammerfors sommaruniversitet 9/6—15/6 1975, *Tammerfors*

på Island

intet kursus 1975

i Norge

- N 1. Kurs i norsk språk og litteratur for svenske studenter, Universitetet i Bergen 2/6—28/6 1975, *Bergen*
2. Kurs i norsk litteratur for danske studenter, Universitetet i Oslo, 14/5—8/6 1975, *Oslo*
3. Kurs i norsk og norsk litteratur for finske og islandske studenter i Trondheim 9/6—4/7 1975, *Trondheim*

i Sverige

- S 4. Kurs i svenska språket och litteraturen för norska studerande vid Universitetet i Göteborg 26/5—20/6 1975, *Göteborg*
2. Kurs i svenska litteraturen ("Svenskt 40-tal") för danska studerande vid Universitetet i Göteborg 26/5—20/6 1975, *Göteborg*
3. Femtonde sommarkursen i Umeå för finsktalande studerande i nordisk filologi 21/5—18/6 1975, *Umeå*

Der afholdtes således i alt 16 kurser 1975.

Fra	De studerendes deltagelse 1975 var				i alt
	Kurser i Danmark	Kurser i Finland	Kurser i Norge	Kurser i Sverige	
Danmark	—	8	20	17 ¹	45 ¹
Finland	20	—	20	41 ²	81
Island	9	2 ³	2	2	15
Norge	20	23	—	10	53
Sverige	15	35	19	—	69
i alt	64	68	61	70	263

¹ heraf 2 færingar, fik stip. fra Danmark

² i Umeå

³ 1 fik stip. fra Danmark

G. Framtidsplaner

I 1976 agtes afholdt

i Danmark	4 kurser
Finland	5 „
Island	1 kursus

Norge	3 kurser
„	evt. 1 kursus i samisk (Tromsø)
Sverige	3 kurser
„	evt. 1 kursus i samisk (Umeå)
i alt	17 kurser

Årskonference forventes afholdt i Tórshavn.

H. Finansiering

1. Rejse- og opholdsstipendier til kursusdeltagerne er i 1975 (som hidtil) afholdt af nationale bevillinger fra de deltagende landes undervisningsministerier.

2. Undervisning samt ekskursions- og andre udgifter er i 1975 afholdt af den samlede bevilling på *dkr. 550 000,—* fra det nordiske kulturbudget, fordelt mellem deltagende lande som meddelt Sekretariatet i brev af 10-4-1975 fra Oslo.

Berättelse

om Nordiska universitetskurser i historia

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiska universitetskurser i historia
Lektor V. Skovgaard-Petersen
Institutet for dansk skolehistorie
Emdrupvej 54
2400 København NV

B. Startår

1965

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

D. Syfte

At afholde universitetskurser for historiestuderende skiftevis i Danmark, Finland, Norge og Sverige, undtagelsesvis i Island. Kurserne skal behandle centrale perioder eller emner i værtslandets historie, herunder indføre i det aktuelle forskningsarbejde.

E. Organisation

1. Administration

Kursusvirksomheden ledes af en ekspertkomité, der normalt mødes en gang årligt. Den består af et medlem fra hvert af de nordiske lande. For Danmarks, Finlands og Islands vedkommende udpeges medlemmerne af de respektive landes undervisningsministerier, for Norges vedkommende af kirke- og undervisningsdepartementet og for Sveriges vedkommende af universitetskanslerembetet. Medlemmerne udpeges for tre år og kan genvælges.

Det enkelte kursus tilrettelægges af et nationalt arbejdsudvalg, normalt faggruppen ved værtsuniversitetet, i samarbejde med ekspertkomiteen.

Komiteens sæde er formandens hjemland.

2. *Kommitténs sammansättning 31.12.1975*

	Nationalitet
Professor, dr. Povl Bagge (formand)	D
Professor, dr. Eino Jutikkala	F
Professor Thorhallur Vilmundarson	I
Professor, dr. Magne Skodvin	N
Professor, dr. Erik Lönnroth	S

3. *Personal*

Sekretær: lektor, cand.mag. Vagn Skovgaard-Petersen D

F. *Verksamhet*

På komiteens foranledning afholdtes et kursus i Islands historie ved universitetet i Reykjavik 9.—23. juni 1975 under ledelse af professor *Th. Vilmundarson* og lektor *Bergsteinn Jonsson*. I kurset deltog i alt 28 historiestuderende, 7 fra hvert af de øvrige nordiske lande.

Undervisningen blev givet i forelæsninger og seminarer. Sidstnævnte var opdelt i to øvelsesrækker, den ene over emnet "Forholdet mellem land og folk gennem 1100 år", ledet af universitetslektor *Björn Teitsson*, den anden over emnet "Islands udenrigspolitik i det 20. århundrede", under ledelse af universitetsassistent *Sig. Ragnarsson*. I tilknytning til disse emner var der af deltagerne i forvejen udarbejdet øvelsesopgaver. Som et led i kurset var der arrangeret ekskursioner dels til forskellige forskningsinstitutioner og samlinger i Reykjavik og omegn, dels til historisk bekendte steder i Sydvestlandet.

På grundlag af skriftlige rapporter fra såvel kursusledelse som de nationale deltagerkontingenter kunne ekspertkomiteen på sit årlige møde, der holdtes i København den 5. dec. 1975, konstatere, at kurset i Island har været overordentlig vellykket og udbytterigt. Protokollen fra det nævnte møde er sendt til Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde.

G. *Framtidsplaner*

Ekspertkomiteen har i samarbejde med den historiske faggruppe ved Odense Universitet forberedt et kursus i dansk historie, der efter planen skal holdes i perioden 24. maj—5. juni 1976 ved Odense Universitet. Kursusledere er universitetslektorerne, mag.art. *Knud V. Jespersen* og mag.art. *Søren Mørch*, de to planlagte seminarer ledes af professorerne *H. C. Johansen* og *Tage Kaarsted*. Seminarernes emner vil blive henholdsvis nordiske befolkningsforhold efter 1700 og dansk (skandinavisk) udenrigspolitik i det 20. århundrede.

Kurset i 1977 skal efter den fastlagte turnus afholdes i Finland; det er under forberedelse ved universitetet i Jyväskylä.

B. Finansiering

Ved de hidtidige kurser er de egentlige kursusudgifter blevet afholdt af værtslandet, medens omkostningerne til deltagernes rejse og ophold er dækket gennem stipendier fra deltagerlandene; ved kurset i Island ydede Nordisk Ministerråd dog et betydeligt tilskud til dækning af rejseudgifterne.

I Kultursekretariatets evalueringsrapport fra 1974 foreslås, at alle udgifter til rejser og ophold overføres til Ministerrådets budget for nordisk kulturelt samarbejde — et forslag som ekspertkomiteen støtter.

Berättelse

från Nordisk federation för medicinsk undervisning

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordisk federation för medicinsk undervisning
c/o Læge, generalsekretær Jørgen Nystrup
Statshospitalet i Århus
DK-8240 Risskov
Tel. 06-17 77 77

B. Startår

1966

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Federationens syfte är att främja den medicinska utbildningen och undervisningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildning. För att fylla detta syfte skall federationen

arrangera, stimulera till, medverka till och informera om symposier och seminarier rörande för medicinsk utbildning och undervisning centrala och aktuella problem,

stimulera försöksverksamhet och forskning beträffande medicinsk utbildning och undervisning,

etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter,

stimulera till och medverka vid anordnandet av sådan utbildning, som erfordrar nordisk samverkan, samt

vidta andra åtgärder och framlägga förslag som främjar medicinsk undervisning och utbildning.

E. Organisation

1. Administration

Federationen är ett kontakt- och samarbetsorgan för de medicinska fakulteterna samt de myndigheter och organisationer som har anknytning till läkarutbildningen i de nordiska länderna. Federationens beslutandeorgan är generalförsamlingen, som består av representanter för

- varje medicinsk fakultet
- de medicinska studentorganisationerna vid varje medicinsk fakultet
- det eller de centrala statsorgan i varje land som har att besluta be-
träffande medicinsk undervisning
- det eller de centrala statsorgan i varje land som har att besluta be-
träffande hälso- och sjukvård
- det nationella läkarförbundet i varje land
- den nationella yngre läkarorganisationen i varje land

Federationen består av sju medlemmar. Fem av dessa representerar var sitt land och väljs efter förslag av landets vid undervisningsmöte samlade ledamöter. Två av styrelsens medlemmar är studentrepresen-
tanter.

2. Federationens sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Stud. med. Mark Krasnik	D
Professor Ole Wasz-Höckert	F
Overlæge, lektor Arinbjörn Kolbeinsson	I
Spesiallæge Bjørn Østberg	N
Professor Nils Holger Areskog	S
Studentrepresen- tanter:	
Med. kand. Britt-Marie Ahltin	S
Willy Serlo	F

3. Personal

Intet fast

4. Revisorer

Generalforsamlingen beslutade på sit møde den 30. og 31. oktober 1975 i Tammerfors at vælge professor Harald Teir, Helsingfors og det statsautoriserede firma Revisionskontoret i Aarhus Aktieselskab, Århus. Som suppleanter for disse valgtes docent Øjvind Larsen, Oslo og jur. kand. Ulf Lagerström, Stockholm.

F. Verksamhet

Virksomheden har omfattet:

16.—19. marts 1975, Århus, Danmark: Arbejdsmedicinsk uddannelse og forskning. Et omfattende forhåndsmateriale om arbejdsmedicinens organisation, undervisningsplaner og forskningsprincipper blev på forhånd udsendt til de 60 fortrinsvis arbejdsmedicinsk interesserede læger og studenter fra hele Norden, der deltog i mødet. Professor R. Schilling, Trade Union Congress Centenary Institute of Occupational Health, University of London var specielt inviteret til at redegøre for arbejds-

medicinsk forskning og uddannelse i England. Hans deltagelse finansieredes af Statens lægevidenskabelige forskningsråd i Danmark. N. J. Krischagin præsenterede den arbejdsmedicinske organisation og arbejdsprincipperne i USSR.

Mødet analyserede de store forskelle i Norden vedrørende undervisningstilbudene i arbejdsmedicin, såvel i grunduddannelsen som vedrørende speciallægeuddannelsen. Der blev peget på behov for en introduktion i arbejdsmedicin i studiets begyndelse og behov for en udvidet introduktion ved begyndelsen af det kliniske studium, herunder indlæring af arbejdsanamnestisk teknik. Læremidler til brug for den arbejdsmedicinske undervisning efterlystes, ligesom man ønskede en videreudvikling af nordiske postgraduate kurser. Se nærmere i tidsskriftet *Nordisk Medicin* 89/75: 210—212.

25.—28. maj 1975, *Bergen, Norge*: Workshop on written clinical simulation, the construction of branched problems of patient management.

44 nordiske medicinske lærere fik her i 3 arbejdsdage intensiv supervision i en skriftlig simuleringsteknik til anvendelse ved instruktion og examen graduat og postgraduat. Lærergruppen var hentet fra University of Illinois, Chicago, Center for Educational Research and Development. Der var fem: Christine McGuire, Lawrence Solomon, James Bobula, Philip Bashook og Gordon Page. Efter kurset skulle deltagerne dels selv kunne anvende den indlærte teknik og pædagogiske metode, dels kunne videregive den til kolleger. De på kurset konstruerede "Patient Management Problems" forsøges samlet og udgivet som en første nordisk "PMP" samling. Se nærmere om kurset i *Nordisk Medicin* nr. 10, 1975.

29. maj 1975, *Bergen, Norge*: Pedagogy and Medical Education. A colloquium.

35 medicinske lærere og studenter fra Norden samt 5 amerikanske "medical educators" diskuterede under et daglangt kolloquium, hvorledes man kunne komme videre med en systematisk analyse og forbedring af lægeuddannelsen ved hjælp af pædagogiske metoder og betragtningsmåder. Deltagerne som alle var engageret i uddannelsesplanlægning og forandringer drøftede muligheder for konkrete samarbejdsprojekter og enedes om nødvendigheden af at indsamle data omkring uddannelsesprocessen. Se videre NM 11, 1975.

27.—30. august 1975, Linköping, Sverige: The introduction of New Subjects into the Curriculum: A case study, Medical Engineering.

Et samarbejdsprojekt mellem The Association for Medical Education in Europe, Nordisk Federation för Medicinsk Undervisning og Linköping Universitet. 62 deltog fra hele Europa, heraf 30 fra Norden. Deltagernes baggrund var en blanding af generel interesse for curriculumplanlægning og specifik interesse i Medicinsk Teknik. Af gæsteforelæsere medvirkede Dr. Hilliard Jason, Washington D. C. og profes-

sor R. Rushmer, University of Washington, Seattle. Mødet skabte en interessant vekselvirkning mellem generelle uddannelsesperspektiver og speciel diskussion om behovet for indførelse af mere kundskab om Medicinsk Teknik i lægeuddannelsen. Se nærmere NM 11, 1975.

4.—6. september 1975, Helsingfors, Finland: Strukturforandringer för medicinska utbildningsplaner i Norden.

90 læger, administratorer, studenter og embedsmænd fra de nordiske samarbejdsorganer diskuterede på baggrund af de sidste 5 års planer om radikale ændringer af den finske lægeuddannelse, hvad de nordiske samarbejdsaftaler om fælles arbejdsmarked for læger indebar. Specielt diskuteredes det nordiske forslag om at udvide arbejdsmarkedsaftalen til også at omfatte speciallæger. Det er tilfredsstillende for Federationen nu at kunne se frem mod en fællesnordisk aftale på dette punkt. Federationen har ved sit projekt: Engagementet i Nordens specialistudbildningsproblematik forsøgt at formidle og koordinere information omkring sagsgang og argumentation.

Den 29.—31. oktober 1975, Tammerfors:

Generalforsamling med det 6. nordiske medicinske undervisningsmøde. Undervisningsmødet havde temaet: Medicinsk utbildning med specialinriktning mot almän praktik.

Der deltog 97 læger og administratorer fra hele Norden. Undervisningsmødets tema var valgt på grund af den aktuelle rivende udvikling for faget almen medicin. Almenmedicinerens særlige arbejdsmetode og holding søges overalt i Norden formidlet i grund-, videre- og efteruddannelsen af læger.

Universitetet i Tammerfors, som var vært, havde et særlig veludbygget program for undervisningen i almenmedicin, ligesom hele curriculum i Tammerfors blandt et af de vigtigste mål havde at skabe læger med særlig lyst, interesse og kompetence for den primære lægetjeneste. Det øvrige Norden var ivrig for at lære heraf.

Temaet repræsenterede for Federationen en kærkommen lejlighed til at følge en tidligere aktivitet op. Allerede i 1970 afholdt nemlig Federationen et møde på Voksenåsen i Norge om uddannelse i almen praksis. En række deltagere fra dengang var nu med i Tammerfors også og var levende eksempler på en dynamisk og på visse punkter endnu mere vidtrækkende udvikling, end man havde håbet på i 1970.

På Generalforsamlingen blev der valgt ny styrelse for perioden 1975—1978, idet man i stedet for høsten 1977 vil tilstræbe næste generalforsamling afholdt våren 1978 af hensyn til budgetbehandlingen i Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde.

Øvrig virksomhed:

Engagementet i Nordisk videre- og efteruddannelsesproblematik har ydermere i 1975 resulteret i projektgodkendelse af Sekretariatet for

Nordisk Kulturelt Samarbejde til et Nordisk Pædagogisk Modelkursus inden for videreuddannelsesområdet. En særbevilling på d. kr. 50 000 er bevilget til formålet. Federationens Styrelse er langt fremme i forhandlinger med den først kontaktede speciallægegruppe i pædiatri. Et fællesnordisk kursus som et ordinært (erstattende et nationalt delkursus) led i pædiaternes videreuddannelse synes at kunne realiseres i 1976. Kursusleder bliver docent Lars Olof Boreus, Karolinska Sjukhuset, Stockholm. Emnet: klinisk farmakologi i pædiatrien. Tidspunkt og sted er endnu ikke fastlagt.

Vedrørende Nordisk Medicin er at tilføje til forrige års beretning, at Federationens Styrelse har udtalt sig støttende til en fortsat udgivelse af Nordisk Medicin på det nuværende grundlag.

— at have en nordisk platform for lægers debat omkring sundhedsvæsen, medicinsk uddannelse og andre centrale problemer af interesse for flest mulige blandt de ca. 40 000 læger i Norden, der siden nyordningen pr. januar 1972 alle har modtaget tidsskriftet.

Den støttende skrivelse blev sendt til de nuværende udgivere: de nordiske landes lægeforeninger og foreningen til udgivelse af tidsskriftet Nordisk Medicin, hos hvilke beslutninger om forlængelse af den nuværende aftale og kontrakt om udgivelse beror.

Endelig har også Federationens Styrelse accepteret som et særligt projekt at påtage sig ansvaret for et uddannelsesnummer udgivet af Nordisk Medicin.

INTERNATIONALE KONTAKTER

Federationen har regelmæssig haft kontakt og forbindelse med følgende internationale organisationer med tilknytning til lægeuddannelse:

AAMC	(Association of American Medical Colleges) Washington D.C., USA
AMEE	(Association of Medical Education in Europe) Dundee, Scotland
ASME	(Association for the Study of Medical Education) Great Britain
IRME	(International Society for Research in Medical Education) Edmonton, Alberta, Canada
WHO	(World Health Organisation) Regional Office of Europe, København

Federation Panamericana de Asociaciones de Facultades de Medicina, Bogotá, D. E. Colombia.

Federationens nyhedsbulletin "Federationen Informerer" er udkommet 3 gange i 1975 og 3 gange i 1974.

NYT SYMBOL

Federationens styrelse har ved sit møde den 8. september 1975 besluttet at anvende et bomærke for Federationen. Bomærket består af fem pile i udad- og indadgående retning symboliserende information imellem de nordiske lande. Asklepios' stav med slangen er indpasset i symbolet for at understrege Federationens særlige medicinske tilhørsforhold.

G. Framtidsplaner

Med den tradition, som er skabt og den interesse, arrangementerne vækker, er der grundlag for en fortsat symposievirksomhed. Symposierne bringer fagfæller fra Norden sammen for at diskutere og udveksle undervisningserfaringer og -planer. Dette byder i sig selv på en stimulation af medicinsk undervisning på en række niveauer. Ofte er et konkret samarbejde blevet aftalt. Det må være Federationens ambition i fremtiden at indbygge større grader af konkrete samarbejdende aktiviteter omkring undervisningsprocessen under symposierne og forsøge at igangsætte, hvad man rimeligt kan betegne som pædagogisk udviklingsarbejde inden for de enkelte fagområder. At leve op til en sådan ambition kræver en større arbejdsindsats og en større også økonomisk investering i de enkelte symposier og formentlig i begyndelsesfaserne pædagogisk konsulentbistand.

Egentlige pædagogiske kurser for medicinske lærere afholdes sporadisk rundt om i de nordiske lande, mest hyppigt og mest systematisk i Sverige, hvor universitetskanslersämbetet har ansat pædagogiske konsulenter ved hvert universitet bl. a. til dette formål. Det er utvivlsomt, at der ved en samnordisk indsats netop i disse år i højere grad kunne tages vare på den eksisterende pædagogiske ekspertise og interesse for denne. Samtidig ville en række medicinske fakulteter, som ikke i mange år vil kunne få råd til egne pædagogiske investeringer, herigennem kunne få del i en nutidig udvikling. Der er altså i egentlig forstand tale om en nordisk indikation for medicinsk pædagogiske kurser: øget kvalitet og samlet besparelse. Federationens rolle måtte være at initiere og organisere et enkelt eller nogle få sådanne pædagogiske kurser og undersøge mulighederne for at overdrage virksomheden til en permanent kursusarrangør.

H. Finansiering

For virksomhedsåret 1975 bevilgedes fra budgettet for Nordisk Kulturelt Samarbejde d. kr. 223 000, heraf dog 50 000 fastlåst til et nordisk pædagogisk modelkursus inden for videreuddannelsesområdet.

Berättelse

från Nordiskt kollegium för marinbiologi

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiskt kollegium för marinbiologi
c/o Professor Hans Brattström
Universitetet i Bergen
Biologisk stasjon
Espgrend
N-5065 Blomsterdalen
Tel. Bergen 22 62 00

B. Startår

1956

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Kollegiet har til formål å befordre internordisk marinbiologisk samarbeid m. a. ved å planlegge, organisere og samordne ulike slag av kurser og ekskursjoner samt å holde konferanser og organisere felles forskningsoppgaver og utse nordiske utvekslingsstipendiater.

E. Organisation

1. Administration

Kollegiet er organisert som et kooperativt organ omfattende følgende fire laboratorier: Marinbiologisk Laboratorium, Helsingør, Tvärminne zoologiska station, Biologisk stasjon, Espgrend (Bergen) og Kristinebergs marinbiologiska station. Sjefene for disse stasjoner er medlemmer i kollegiet. Kollegiets virksomhet er åpen også for andre institusjoner på området. Kollegiet har ansatt en generalsekretær.

2. Kollegiets sammensetning 31.12.1975

Kollegiet bestod i 1975 av følgende personer (ordinære medlemmer kursivert):

Danmark

Lars Hagerman, lektor, fil. lic., Marinbiologisk laboratorium, Helsingør (laboratoriets bestyrer).

Aage Møller Christensen, afdelingsleder, dr. phil., Marinbiologisk laboratorium, Helsingør.

Jørgen Møller Christensen, direktør, mag. scient., Danmarks fiskeri- og havundersøgelser, Charlottenlund.

Tom Fenchel, professor, dr. phil., Zoologisk institut, Laboratorium B, Økologi, Aarhus.

Claus Nielsen, lektor dr. phil., Marinbiologisk laboratorium, Helsingør.

Finland

Rolf Kristoffersson, tf. bitr. professor, fil. dr., Tvärminne zoologiska station (stationens prefekt).

Hans Luther, professor, fil. dr., Botaniska institutionen, Helsingfors.

Karl Johan (Kalle) Purasjoki, stationsintendent, fil. dr., Tvärminne.

Åke Niemi, specialforskare, fil. lic., Havsforskningsinstitutet, Helsingfors.

Erkki Leppäkoski, tf. bitr. professor, fil. dr., Institutionen för biologi, Åbo Akademi, Åbo.

Norge

Torleiv Brattegard, førsteamanuensis, cand. real., Biologisk stasjon, Blomsterdalen (stasjonens styrer).

Egil Baardseth, professor, dr. philos., Biologisk stasjon, Blomsterdalen.

Hans Brattström, professor, fil. dr., *Kollegiets generalsekretær*, Biologisk stasjon, Blomsterdalen.

Einar Brun, professor, Ph. D., Institutt for biologi og geologi, Tromsø.

Ulf Lie, dosent, dr. philos., Biologisk stasjon, Blomsterdalen.

Gunnar Sundnes, professor, dr. philos., Biologisk stasjon, Trondheim.

Sverige

Bertil Swedmark, professor, dr. ès sciences, Kristinebergs marinbiologiska station, Fiskebäckskil (stationens föreståndare, avliden 1/7).

Jarl-Ove Strömberg, docent, fil. dr., Kristinebergs marinbiologiska station, Fiskebäckskil (tf. föreståndare fra 1/9).

Björn Ganning, docent, fil. dr., Zoologiska institutionen, Stockholm.

Bengt-Ove Jansson, professor, fil. dr., Zoologiska institutionen, Stockholm.

Tore Levring, professor, fil. dr., Marinbotaniska institutionen, Göteborg.

Susan Smith, amanuens, fil. mag., Kristinebergs marinbiologiska station, Fiskebäckskil.

3. Personale:

1 generalsekretær (arvodert)

*4. Revisorer**Danmark:*

Københavns universitets økonomiske forvaltning.

Finland:

Helsingfors universitets revisorer.

Norge og

fellesutgifter:

Riksrevisjonen ved Universitetet i Bergen.

Sverige:

Bohlins revisionsbyrå, Stockholm.

*F. Verksamhet**Møter*

Årsmøtet ble holdt på Marinbotaniska institutionen i Göteborg 17.—19. oktober. Foruten rutinesaker vedrørende virksomheten ble spesielt budsjettet for 1976—1978 behandlet.

Øvrige saker er avgjort per korrespondanse og telefon.

Spesialkurser

Kollegiet arrangerte et to-ukers spesialkurs ved hver av de samarbeidende stasjonene unntatt Kristinebergs marinbiologiska station. Det kurs som var planlagt der måtte dessverre avlyses i siste øyeblikk på grunn av kurslederens bortgang.

Helsingør. "Marine muslingers form og funktion", 18/8—30/8, med lektor, cand. mag. K. W. Ockelmann, lektor, cand. mag. Hans Christensen og lektor, cand. mag. Willy Nicolaisen, alle fra Marinbiologisk laboratorium, Helsingør, som lærere. Deltakere 9, derav 6 fra Norge og 3 fra Sverige.

Tvärminne. "Turbellarier, taxonomi och ekologi", 18/8—30/8, med professor Tor G. Karling, Naturhistoriska riksmuseet, Stockholm, fil. dr. Kalle Purasjoki, Tvärminne zoologiska station, docent Jan Hendelberg, Zoologiska institutionen, Uppsala och fil. lic. Heikki Sisula, Zoologiska institutionen, Helsingfors, som lærere. Deltakere 8, derav 1 fra Danmark, 4 fra Finland, 1 fra Norge, 2 fra Sverige.

Bergen (Herdla). "Marin parasittologi", 4/8—15/8, med professor, dr. philos. August Brinkmann jr. og førstelektor, cand. real. Bjørn Berland, begge Zoologisk laboratorium, Bergen, som ledere. Kurset som ble arrangert i felleskap med Nordisk forening for parasittologi hadde 21 deltakere, derav 5 fra Danmark, 5 fra Finland, 6 fra Norge og 5 fra Sverige.

Det planlagte mobile kurset på Disko, Grønland, måtte dessverre avlyses. Kollegiet håper å kunne arrangere det 1977.

Følgende tabell viser antallet deltakere i de ordinære spesialkursene og de mobile kursene fra 1958, det år Kollegiet begynte kursvirksomheten, samt deltakernes fordeling på land.

Kurs ved stasjon i	Deltakere fra				Sum
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	
Danmark	38	40	90	43	211
Finland	48	58	41	58	205
Norge	56	66	62	61	245
Sverige	33	44	43	53	173
Sum	175	208	236	215	834

Repetisjonskurs

Dette kurs for skolens faglærere i biologi er fra 1975 gått ut av Kollegiets virksomhet.

Uttevingsstipendiater

Kollegiet har i 1975 hatt følgende stipendiater

Helsingør: Cand. real. Per Bie Wikander, Norge, (1/4 74-) 1/1—31/7. Fil. lic. Margareta Hendelberg, Sverige, 1/8—31/12.

Tvärminne: Cand. real. Brage Rygg, Norge, (1/10 74-) 1/1—31/3. Fil. kand. Lena Tinnberg, Sverige, 15/4—31/12.

Bergen (Espesrend): Fil. lic. Ann-Sofi Matthiesen, Sverige, (1/8 74-) 1/1—31/7, 1/9—30/9, 1/11—31/12. Fil. kand. Pentti Kangas, Finland, 1/9—31/12.

Kristineberg: Fil. kand. Astrid Tuhkunen, Finland, (1/4 74-) 1/1—31/3. Fil. kand. Jan Westerberg, Finland, 1/9—31/12.

Foruten å skaffe seg den allsidige utdannelse i marinbiologiske arbeidsmetoder og marinbiologisk forskning, som man får ved å oppholde seg i et marinbiologisk forskningsmiljø har stipendiatene også, enten selvstendig eller i samarbeid med stasjonenes forskere, foretatt vitenskapelige undersøkelser:

Wikander har undersøkt ernæringsbiologien til muslinger av slekten *Abra*.

Hendelberg arbeider med frittlevende nematoders biologi.

Rygg har fortsatt sin bearbeidelse av tidligere innsamlet materiale til studium av *Gammarus*-artens økologi og har 1974 publisert: Identification of juvenile Baltic gammarids (Crustacea, Amphipoda). Ann. Zool. Fenn. 11: 216—219.

Tinnberg har arbeidet med forskjellige næringssalters og mikrostoffers innvirkning på fytoplanktonpopulasjoner i Tvärminne-Pojoviksområdet, bl. a. ved dyrking.

Matthiesen arbeider bl. a. med "sampling design" og statistiske analysemetoder i multivariate studier av marine økosystemer.

Kangas har begynt et studium av populasjonsdynamikk hos strandsneglen *Littorina obtusata*.

Tuhkunen har undersøkt innvirkning av kobber på stim-atferd hos trepigget stingsild (*Gasterosteus aculeatus*).

Westerberg arbeider med konstruksjon av matematiske modeller med tillem্পning på marint benthosmateriale.

Siden stipendiatvirksomheten begynte i 1956 har 78 stipendiat virket ved de biologiske stasjonene, de fleste i ca. ett års tid. Mange er senere blitt tilsatt i marinbiologiske stillinger ved stasjonene eller tilsvarende institutter.

Generalsekretæren har utarbeidet en fortegnelse over stipendiatenes vitenskapelige publikasjoner fra 1956—1975 (sommeren-). — Den omfatter 157 nummer, et ganske imponerende resultat med tanke på at en del stipendiat bare hadde korttidsstipendier, at ikke alle senere har hatt anledning til å fullføre studiene og at de siste årenes stipendiat ennå ikke har avsluttet sine publikasjoner. Et betydelig antall av skrifterne er eksamensoppgaver.

Stipendium til tropisk Amerika

Årets stipendiat har vært cand. real. Hein Rune Skjoldal fra Norge, som har oppholdt seg tre måneder ved Institute of Marine and Atmospheric Sciences i Miami og skal bli tre måneder neste år. Hans forskning gjelde i første rekke ATP-bestemmelse i marine sedimenter.

17 forskere har hittil vært stipendiat i Amerika. Oppholdet der har for de fleste vært av avgjørende betydning for deres fortsatte forskningsvirksomhet. Et 20-tall publikasjoner (tatt med i den ovenfor nevnte fortegnelsen) er blitt resultat og flere er i arbeide.

Forskningssamarbeide

Stipendiat Ann-Sofi Matthiesen har fått reisebidrag for å holde foredrag på årsmøte i Norske havforskere forening og stipendiat Lena Tinnberg har besøkt Marinbiologisk laboratorium, Helsingør, for orienterende studier av massedyrking av planktonalgerenkulturer og av akvarieteknikk. Assistent Kalevi Keynäs og forskningsbitræde Laila Keynäs har besøkt Askölaboratoriet for å konferere med svenske forskere om koordinering av meiofaunaundersøkelser i Østersjøen.

Arbeidet med faunakartotekene har fortsatt, særlig med punching av funndata på hullkort og komplettering med materiale fra finske IBP—PM.

Studiereiser for teknisk personale

Tre av det tekniske personale på Kristinebergs marinbiologiske station har foretatt en studiereise bl. a. til Sjäälölaboratoriet (Åbo universitet).

Opplysningsvirksomhet

”Nordmar” er kommet ut med nr. 3 og 4 med Dr. Aage Møller Christensen som redaktør. Det er stadig økende etterspørsel etter dette informasjonsskrift om nordisk marinbiologisk virksomhet.

G. Framtidsplaner

Alle planer hviler fortsatt i avvente på eventuell omorganisering. Det vil bli holdt et stort møte med alle medlemmer og suppleanter i mars 1976 for å diskutere eventuell forandring i organisasjon og virksomhet.

H. Finansiering

Det for virksomheten i 1975 bevilgete beløp var 336 620 norske kroner. Forbruket fordeler seg stort sett som følger: Administrasjons- og kontorutgifter 27 000. — Spesialkurser 60 000. — Stipendier + utgifter for stipendiater 131 000. — Stipendium til tropisk Amerika 26 000. — Annet forskningssamarbeid 16 000. På grunn av at noen kurser måtte innstilles ble det et betydelig overskudd som Kollegiet ønsker å få bruke de neste to år bl. a. for å arrangere det ene av de innstilte kursene.

Berättelse

från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø
Tel. TRia 1616

B. Startår

1957

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Enligt de av regeringarna 1970—1971 godkända reviderade stadgarna (Nordisk statsutskott *NU 1970*: 22, s. 82—84) har institutet till ändamål att främja samarbetet mellan de nordiska länderna inom den vetenskapliga och grundläggande teoretiska atomforskningen. Institutet, vars arbetsresultat skall offentliggöras eller på annat sätt göras allmänt tillgängliga, skall inte befatta sig med verksamhet som tjänar militära ändamål. Institutionens huvuduppgifter är att driva ett nordiskt institut för teoretisk fysik i Köpenhamn och att främja det vetenskapliga samarbetet mellan nordiska fysiker.

E. Organisation

1. Administration

Nordita leds av en styrelse som består av högst tre medlemmar från vart och ett av de deltagande länderna. Medlemmarna bör vara representanter för teoretisk atomfysik med överblick över den aktuella forskningen på detta område. Medlemmarna utses för högst fyra år i sänder av regeringarna.

Styrelsen utser en direktör, som förestår Norditas vetenskapliga verksamhet i enlighet med av styrelsen fastställda riktlinjer och samtidigt är institutets administrativa ledare.

2. *Styrelsens sammansättning 31.12.1975*

	Nationalitet
Professor Aage Winther	D
Professor H. Højgaard Jensen	D
Professor J. Lindhard	D
Professor K. G. Fogel	F
Professor P. Jauho	F
Professor Pekka Tarjanne	F
Professor M. Magnússon	I
Professor Per Chr. Hemmer	N
Professor M. Kolsrud	N
Professor H. Olsen	N
Professor J. M. Hansteen	N
Professor L. Hulthén (ordförande)	S
Professor J. Nilsson	S
Professor S. G. Nilsson	S
Professor A. Kallio	F

3. *Personal*

- 1 direktör (professor), deltid
- 1 administrationschef, deltid
- 6 professorer (varav en deltid)
- 3 docenter
- 1 programmör
- 6 kontorsassistenter

4. *Revisorer*

J. Bredsdorff, København

F. *Verksamhet*1. *Inledande kommentarer*

Utvecklingen inom atom- och kvantfysiken spänner över hela fältet från växelverknningar mellan elementpartiklar och atomkärnor, atomers och molekylers struktur till den atomära uppbyggnaden av den makroskopiska världen. Ämnets stora bredd har medfört en växande specialisering. De senaste årens utveckling har emellertid samtidigt understrukt de djupa sammanhangen mellan olika problemställningar, som uppträder inom skilda områden av kvantfysiken. Växelverkan mellan olika discipliner har således givit väsentliga bidrag till forskningens framsteg och kan förväntas få ökad betydelse i den framtida utvecklingen.

Samarbetet mellan de nordiska länderna och den nära kontakten med Niels Bohr Institutet ger Nordita speciella förutsättningar för att skapa en miljö där kraven på såväl djup som bredd kan tillgodoses. De enskilda forskarna och stipendiaterna kan därför få uppleva sitt arbete

som ett led i en samlad utveckling. I detta sammanhang får uppbyggnaden av en grupp inom den kondenserade materiens teori ökat perspektiv.

Efter en lång förberedelsestid har det lyckats att bilda en forskningsgrupp av hög internationell standard vid Nordita inom den kondenserade materiens teori. Gruppen omfattar hösten 1975 en professor, fem gästforskare (varav tre själva bekostar sin vistelse vid institutet) och fyra stipendiater. Härtill kommer tre gästforskare vid andra institutioner i Norden. Samarbetet med andra grupper i Norden är redan mycket starkt. Antalet forskare, som är engagerade i gruppens program, är alltså större än vad Norditas insatser utvisar.

Genom uppbyggnaden av en grupp inom den kondenserade materiens teori har verksamheterna inom redan etablerade forskningsområden — kärnfysik, högenergifysik och astrofysik — reducerats något under 1975. Skälen härför är framför allt att resurser för att helt täcka kostnaderna för startandet av en grupp inom den kondenserade materiens teori ej erhållits.

Under 1975 har den vetenskapliga staben inom kärnfysik, högenergifysik och astrofysik bestått av fem professorer och tre docenter. Antalet stipendiater var inom dessa områden fram till 1 september 13. För närvarande är antalet 11.

Utvecklingen inom naturvetenskaperna är i hög grad beroende av ett nära samarbete mellan teori och experiment. I Nordita:s verksamhet ingår därför även ett nära samarbete med företrädare för experimentell fysik i första hand vid institutioner i de nordiska länderna.

En betydande del av Norditas verksamhet har till syfte att underlätta nordiska forskares kontakter med internationella institutioner. Under tiden som Norditas stipendiater får yngre forskare tillfälle att lära känna gästforskare vid Nordita och Niels Bohr Institutet. Detsamma gäller de nordiska fysiker, som under längre perioder besöker Nordita inom ramen för det nordiska gästprogrammet. Genom gästforskarprogrammet finansierar Nordita varje år längre och kortare besök av internationellt kända forskare vid ett stort antal nordiska institutioner. Slutligen anordnar Nordita eller ger bidrag till symposier i de nordiska länderna.

2. Styrelsen

Styrelsemöten har hållits den 14 april 1975 i Helsingfors och den 20 oktober 1975 i Köpenhamn.

Därutöver har Norditas förretningsudvalg sammanträtt den 4 mars, 14 april och 23 september 1975.

3. Stipendiater

Under 1975 har Nordita haft följande stipendiater:

Danmark

- N. Hedegaard-Jensen 1.1.—31.12.75
 O. Jepsen 1.9.—31.12.75
 H. Nørgaard 1.9.—31.12.75

Finland

- P. Haapakoski 1.1.—31.8.75
 C.-G. Källman 1.1.—31.8.75
 L. Lantto 1.9.—31.12.75
 R. Nieminen 1.9.—31.12.75
 M. Saarela 1.1.—31.8.75
 M. Salomaa 1.9.—31.12.75

Island

- E. Egilsson 1.1.—31.8.75

Norge

- J. Finjord 1.1.—31.12.75
 P. Papatzacos 1.9.—31.12.75

Sverige

- C. Bargholtz 1.9.—31.12.75
 R. Bengtsson 1.9.—31.12.75
 S. Garpman 1.1.—31.12.75
 L.-E. Hasselberg 1.1.—31.8.75
 P. Janacek 1.1.—31.8.75
 G. Lindell 1.9.—31.12.75
 L. Matsson 1.1.—31.8.75
 Å. Nordlund 1.9.—31.12.75
 W. Ogle 1.1.—31.10.75
 I. Ragnarsson 1.1.—31.8.75

4. Gästforskare 1975

Följande gästforskare har besökt Nordita under längre tid:

- R. C. Albers, Cornell University
 B. Bayman, University of Minnesota
 D. L. Crawford, Kitt Peak Nat. Lab.
 I. A. Fomin, Moskva
 J. Hüfner, Heidelberg
 S. Irgens Jensen, Oslo
 A. Jackson, Stony Brook
 D. Lamb, Urbana
 D. C. Langreth, Rutgers University
 A. Luther, Harvard
 T. Marumari, Tokyo
 R. Monnier, Schweiz
 B. Schrieffer, University of Pennsylvania
 J. S. Toll, Stony Brook
 J. Wilkins, Cornell University

Till längre besök vid andra nordiska institutioner har Nordita inbjudit:

Z. Crljen, Zagreb
R. J. S. Crossley, University of York
H. Harris, Jülich
R. Jones, Jülich
H. Pietschmann, Wien
W. W. Roberts, University of Virginia
J. Serene, Standord University
R. K. Sheline, Florida State University
M. Sunjic, Zagreb
R. E. Watson, Brookhaven National Lab.

I övrigt har en rad gästforskare på inbjudan av Nordita besökt nordiska institutioner för kortare tider. Likaså har Nordita finansierat en rad besök mellan nordiska institutioner. Detaljerad redogörelse för dessa verksamheter kommer att ges i den fullständiga verksamhetsberättelse, som kommer att utges våren 1976.

5. Föreläsningar

Utöver fasta föreläsningsserier har en rad kollokvier och informella seminarier avhållits i samarbete med Niels Bohr Institutet, Köpenhamns Universitets astronomiska observatorium och Dansk Rumforskningsinstitut.

6. Symposier

Under 1975 har följande symposier anordnats med stöd från Nordita:
Symposier utanför Nordita 1975:

Spåtind 5—11 januari, "High Energy Reactions in Nuclei"
Internordiska arbetsgruppen för fältteori, Göteborg, flera möten
Joutsa 10—16 augusti, "Nuclear Physics"
Otnäs 21—23 augusti, "After glow till LT-14"
Göteborg 23—24 oktober "Surface Theory Problems"

Symposier vid Nordita 1975:

4—16 augusti "Interactions of Fundamental Particles"
8—11 oktober "Intermediate Energy Physics"
3—15 november "Astrophysics Novemberfest"

Trots att symposierna varit mycket informella i jämförelse med internationella konferenser har den vetenskapliga nivån varit hög. Vidare har symposierna visat sig betydelsefulla för vidgat samarbete mellan teoretiska och experimentella grupper i Norden. Den uppskattning symposierna sålunda rönt, har motiverat den starka expansionen av denna Nordita-aktivitet under de senaste åren.

7. Publikationer

Fram till 1 december har sammanlagt utgivits 62 vetenskapliga avhandlingar.

Under året har dessutom utgivits ett föreläsningskompendium:

J. Hamilton och J. Lyng Petersen: *New Developments in Dispersion Theory Vol. 1 "Dynamical Singularities and Amplitude Analysis"*.

En fullständig redogörelse för verksamheten 1975 kommer att utges under våren 1976.

G. Framtidsplaner

Bildandet av en forskningsgrupp av internationell standard inom den kondenserade materiens teori har inneburit en mycket värdefull utvidgning av Norditas verksamhet. För att föra denna utveckling vidare och infria de löften den ställer fordras en viss ökning av resurserna för denna aktivitet. I första hand är det angeläget att en ny permanent professur inrättas, så att kontinuiteten i verksamheten kan säkerställas.

En avsevärd del av Norditas forskningsprogram inom den kondenserade materiens teori ägnas problem inom ytfysik och lågtemperaturfysik. Skälen härför är bl. a. att dessa områden f. n. utvecklas mycket snabbt och att man i Norden har experimentella grupper som gjort pionjärinsatser på dessa områden. Vidare är förutsättningarna för ett vidgat nordiskt samarbete inom dessa områden mycket goda.

Etableringen av en forskningsgrupp inom den kondenserade materiens teori, av den standard och det omfång som skisserats tidigare, har endast kunnat ske genom ett starkt stöd från företrädare för andra forskningsområden vid Nordita. För det fortsatta arbetet är det emellertid väsentligt att verksamheterna inom kärnfysik, elementarpartikelfysik och astrofysik kan få tillräckligt stöd för att möjliggöra insatser av hög internationell klass. De nämnda områdena utvecklas mycket snabbt och de nordiska insatserna på den experimentella sidan utökas för närvarande.

Inom kärnfysiken har man exempelvis nyligen tagit i bruk nya cyklotroner i Jyväskylä och Åbo. Ytterligare acceleratorer planeras för Helsingfors och Oslo. I Stockholm utbygges anläggningarna vid Institutet för atomfysik och från dansk sida söker man genom samarbete med utomnordiska acceleratorcentra vidga möjligheterna till experiment med kollisioner mellan tunga joner. Isoldeprojektet vid CERN utgör en betydelsefull del av samarbetet inom kärnfysiken mellan Danmark, Norge och Sverige.

Den experimentella delen av högenergifysiken är numera nästan helt koncentrerad till mycket stora laboratorier. Genom kontakter med bl. a. CERN och Serpukhov laboratorierna har emellertid nordiska fysiker möjlighet att delta i experimentella aktiviteter på detta område.

Utvecklingen inom astrofysiken har under de senaste åren bjudit på en rad nya och överraskande upptäckter. För att förklara gjorda observationer har det visat sig nödvändigt att utnyttja erfarenheter från de flesta av fysikens delområden. Den moderna astrofysiken har så-

ledes blivit en ny och stimulerande mötesplats för företrädare för samtliga forskningsområden representerade vid Nordita. Institutet har därför speciella förutsättningar och stort ansvar för att främja det nordiska samarbetet på detta område. Nordiska astronoms observationsresurser har förstärkts kraftigt bl. a. genom utbyggnaden av ESO:s anläggningar i Chile och genom tillkomsten av det nya radioteleskopet på Råö.

Vid sidan av kontakterna med teoretiskt inriktade institut i Norden föreligger således ett stort behov av att Nordita har nära kontakter med en rad experimentella grupper. Det är därför betydelsefullt att dess resurser förstärks så att institutet kan bidra till en stimulerande och allsidig forskningsmiljö för nordiska fysiker. Härför fordras att gästforskar- och symposieprogrammen kan stärkas. Även om många gäster själva täcker delar av sina utgifter med hjälp av stöd från heminstitutionen och gäster vid andra nordiska institutioner än Nordita ofta kan få något stöd från dessa, visar det sig svårt att driva ett väl avvägt gästforskarprogram inom den nuvarande ramen.

Antalet sökande till stipendiatplatserna har ökat starkt under de sista åren bl. a. till följd av breddningen av Nordita-verksamheten. I syfte att ta till vara förbättrade handledarresurser och tillgodose ökad efterfrågan på stipendiatplatser, kommer man att söka vidga stipendiatprogrammet.

Från och med 1975 införes en ny ordning för betalning av datamaskintid vid Köpenhamns Universitet. Hittills har Norditas forskare kunnat utnyttja universitetets datamaskin utan kostnad. Även fortsättningsvis kommer Nordita att behandlas som en dansk institution och får därmed utnyttja datamaskinen till starkt reducerat pris.

Utvidgningen av Norditas symposieprogram och breddningen av aktiviteterna har medfört ökade lokalbehov. Till berörda danska myndigheter har därför framförts önskemål om uppförandet av ett välutrustat auditorium. På kort sikt kommer övriga lokalbehov att kunna tillgodoses genom att fastigheten Blegdamsvej 19 kommer att ställas till förfogande för Nordita och Niels Bohr Institutet i början av 1976. För att tillgodose även framtida lokalbehov för de två instituten har emellertid önskemål framförts om att en generalplan för lösande av institutens lokalbehov upprättas snarast.

H. Finansiering

Norditas anslag på den nordiska kulturbudgeten 1975 har varit 5 210 000 danska kronor.

Berättelse

från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
Henriksgatan 3
SF-20500 Åbo 50
Tel. 115 23

B. Startår

1959

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutets arbetsområde är nordisk folkloristik med huvudvikten lagd på folkdiktning. Det geografiska verksamhetsområdet är de nordiska länderna samt nordiska befolkningsgrupper i andra länder. Institutets ändamål är att innanför dess ramar dels främja och samordna folkloristiska arbeten vid nordiska institutioner, dels utföra speciella uppgifter efter de riktlinjer som fastställs av styrelsen. Institutet skall dessutom efter förmåga förmedla information om nordiskt stoff till forskare och institutioner i och utanför Norden.

E. Organisation

1. Administration

Institutets högsta myndighet är styrelsen, vars medlemmar utses av regeringarna efter samråd med universiteten och de folkloristiska institutionerna. Island utser 1, Danmark, Finland och Norge 3 samt Sverige 4 representanter i styrelsen, som väljs för en period av tre år. Styrelsen kan inom sig utse ett arbetsutskott bestående av en representant för varje land.

Den dagliga ledningen av arbetet handhas av en institutsledare, som anställs av styrelsen på förslag av arbetsutskottet.

2. *Styrelsens sammansättning 31.12.1975*

	Nationalitet
Professor Hans Bekker-Nielsen	D
Arkivar Iørn Piø	D
Professor Nils Schjørring	D
Professor Lauri Honko	F
Professor Nils Storå	F
Arkivchef Urpo Vento (viceordf.)	F
Cand. mag. Hallfreður Örn Eiríksson	I
Dosent Kjell Bondevik	N
Professor Olav Bø (20.6.1975—)	N
(Dos. Brynjulf Alver —20.6.1975)	
Førsteamanuens Reimund Kvideland	N
Professor Nils-Arvid Bringéus	S
Docent Bengt R. Jonsson	S
Generaldirektör Edvard Reuterswärd (ordf.)	S
Professor Anna-Birgitta Rooth	S

Institutsledare är professor Lauri Honko (Åbo) och styrelsens sekreterare professor Nils Storå (Åbo)

3. *Personal*

- 1 institutsledare (arvoderad)
- 1 institutsassistent
- 1 kanslisekreterare

4. *Revisorer*

- Överrevisor Erkki Ahokas
- Revisor Ilkka Suomalainen
- Revisor Hannu Mattila (suppleant)

F. *Verksamhet*

I detta sammanhang upptas inte rutinartade uppgifter som grundinformationsverksamhet, korrespondens, mindre uppdrag för forskare inom och utom Norden, enskilda forskares besök vid institutet samt diverse rådplägingar som berört NIF:s verksamhet.

1. *Administration*

Beträffande styrelsens sammansättning hänvisas till punkt E 2. *Styrelsen* har under verksamhetsåret sammanträtt två gånger; 11.4.1975 i Uppsala, då 11 styrelsemedlemmar var närvarande och 9.10.1975 i Oslo, då 13 styrelsemedlemmar var närvarande. Institutsassistenten har förutom styrelsemedlemmarna deltagit i styrelsemötena.

Arbetsutskottets medlemmar, utsedda av styrelsen, har under verksamhetsåret varit professor Nils-Arvid Bringéus (S), försteamanuensis Reimund Kvideland (N), arkivar Iørn Piø (D) och arkivchef Urpo Vento (F). Ordförande för arbetsutskottet har varit Iørn Piø. I arbetsutskottets möten har utom de egentliga representanterna deltagit styrelseordföranden, institutsledaren samt institutsassistenten. Styrelsens sekreterare har fungerat även som arbetsutskottets sekreterare. Utskottet har under verksamhetsåret sammanträtt två gånger, 6—7.2.1975 och 1—2.9.1975 bägge gångerna i Åbo.

2. Informations- och publikationsverksamhet

Informationsbladet *NIF Newsletter* har under året utkommit med tre nummer av vilka ett varit dubbelnummer. Distributionen är enligt kontroll av nr 2—3/75 följande:

Norden	789
Europa	501
Övriga	252

sammanlagt 1 542

Informationsbladets redaktionella innehåll har bibehållit samma linje som tidigare så att det betjänar såväl nordiska läsare som den utomnordiska läsekretsen med information om kommande forskarsammankomster och rapporter om resultaten av dessa sammankomster, redogörelser om intressanta nordiska och utomnordiska forskningsuppgifter och aktuella traditionsvetenskapliga problem samt med information om traditionsvetenskaplig forskning i Norden i allmänhet.

Serien *NIF Publications* har till dags dato utkommit med fyra volymer. Under detta år utkom NIF Publ. No 4, Otto Holzapfel: *Bibliographie zur mittelalterlichen skandinavischen Volksballade*. Under årets lopp har också material insamlats från nordiska folkloristiska institutioner och arkiv som är avsett att ges ut i form av en engelskspråkig handbok över nordiska institutioner och arkiv som arbetar med folkloristiskt material. Denna handbok skall utkomma i serien NIF Publications under år 1976. NIF Publ. No 4 har sänts ut i 154 exemplar.

Bytesverksamheten med såväl NIF Newsletter som NIF Publications har resulterat i 104 bytesexemplar för NIF's bibliotek.

En del av bytesexemplaren har deponerats i Turun Yliopistos bibliotek.

En ny serie, NIF Rapporter, har startats under året. Serien är avsedd som en snabb och relativt billig kanal för samnordiskt traditionsvetenskapligt informationsutbyte. Följande stencilerade arbeten har utkommit:

- Nr. 1. Registrant over Evald Tang Kristensens samling af eventyr, ved Margit Brandt,
- Nr. 2. Upphovsmannarätt och folklöre av Katriina Lehtipuro-Hardwick.
- Under utgivning är:
- Nr. 3. Rapport från NIF:s första nordiska folklöristiska arkiv- och dokumentationskonferens av Bengt R. Jonsson, Iørn Piø och Urpo Vento i samarbete med Gun Herranen.
- Nr. 4. Rapport om Forskarkurs 1975, Tradition och samhälle.

3. Forskningsprojekt

Termlexikon-projektet: Termlexikonet innehåller ett för nordiska folklörist, etnologer och även för grannvetenskaperna behövtligt normativt urval av traditionsvetenskapernas centrala terminologi. Under årsskiftet 1975—76 har en duplicerad version av manuskriptet distribuerats för granskning och kommentar till 53 nordiska och utomnordiska forskare.

Ansvarig ledare för projektet har varit professor Lauri Honko (Åbo) och arbetsgruppen består av medlemmar från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Genrebok-projektet

Nordisk genrebok om sagor avser att ge såväl en nordisk som en global översikt av resultat inom sagoforskningen, som är ett av folklöristikens klassiska forskningsområden. En stor del av manuskriptet har färdigställts under verksamhetsåret och den slutliga tryckningen skall ske utanför NIF:s verksamhet.

Traditionsekologi-projektet

Ändamålet med projektet är att utröna den kulturekologiska forskningsaspektens tillämpningsmöjligheter på utforskningen av prosatraditioner och traditionskommunikation. Avsikten är att sammanställa en publikation bestående av en metodologisk inledning och ett antal fallstudier som skall konkretisera problematiken inom olika nordiska traditionsmiljöer.

I början av året godkändes projektet för förverkligande, under våren och sommaren bildades en arbetsgrupp för projektet, vars arbetsresultat kommer att utkomma som en tryckt delrapport i serien NIF Publications under 1976. Projektets tema behandlades bl. a. under den forskarkurs "Tradition och samhälle" som sommaren 1975 anordnades i Nordiska Forskarkursers regi med bl. a. bistånd av NIF:s personella resurser. En del av projektets arbetsgrupp hade nämligen här tillfälle att diskutera projektets målsättning och den ekologiska aspekten (se NIF Newsletter 2/3 1975, s. 12—13).

Projektledaren har dessutom i samband med sin resa till NIF:s sty-

relsemöte i Oslo i oktober besökt flera av deltagarna i NIF:s projekt för att koordinera och orientera sig om deras arbete.

Ansvarig ledare för projektet är professor Lauri Honko och arbetsgruppen är sammansatt av yngre forskare från Färöarna, Norge, Sverige och Finland.

Etnomedicin-projektet

Enligt beslut av NIF:s styrelse den 9.10.1975 skall detta projekt prioriteras i NIF:s budget år 1976.

Den första planeringskonferensen för detta projekt, som skall undersöka folklig läkekonst, hölls 3—6.2.1975 och planeringsarbetet har fortgått under hela året.

Projektets syfte är att klarlägga och definiera begreppen inom etnomedicinens område och systematisera de trosföreställningar och den sägentradition som knyter sig till ämnet. Vidare avser projektet att klarlägga i vilken utsträckning man i dag i Norden använder sig av etnomedicin på bekostnad av den auktoriserade läkekonsten, vilka etnomedicinens utövare i vår tid är, vilka föreställningar och vilken episk tradition som knyter sig till dem i deras omgivning, och vilken roll de intar i samhället.

Ansvarig ledare för projektet är universitetslektor Bente Gullveig Alver, Bergen, Norge och arbetsgruppen består av medlemmar från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Nya projekt

Högfrekventa nutidstraditioner

Under verksamhetsåret har planering av projektet Högfrekventa nutidstraditioner skett i huvudsak med hjälp av medel som erhållits utanför NIF. Projektet lägger huvudvikten vid funktionella och kommunikativa aspekter vid högfrekvent, modern berättartradition. Projektgruppen har under året sammanträtt två gånger för att diskutera projektets målsättning. Problematiken beskrivs i NIF Newsletter 2/3 1975, s. 15—16.

NIF:s styrelse ansåg projektet vara lämpligt att tas upp i den preliminära budgeten för 1976 och 1977.

4. Konferensverksamhet

Under året har NIF inte arrangerat någon större konferens med medel ur sin egen budget. I stället har NIF ställt sin personal till förfogande då NIF verkade som delarrangör av Forskarkurs 1975, "Tradition och samhälle", vilken anordnades 2—12 juni 1975 å kongresshotell Ellivuori med medel som erhållits av Nordiska Forskarkurser. I kursen deltog 32 yngre forskare från de olika nordiska länderna och 6

etablerade nordiska och en utomnordisk forskare besökte kursen i egen-
skap av gästföreläsare. Forskarkursens huvudarrangör var Institutionen
för religionsvetenskap och folkloristik vid Turun yliopisto. (Se rapport i
NIF Newsletter 2/3 1975 s. 4—16.)

I samband med den 7. nordiska musikkforskerkongress i Trondheim
23—27 juni 1975 anordnades av NIF ett seminarium för folkmusikfors-
kare, där frågor rörande bl. a. samarbete mellan nordiska folkmusik-
forskare dryftades. I seminariet deltog representanter för Danmark,
Finland, Island, Norge och Sverige.

I samband med NIF:s styrelsemöten såväl i Uppsala som i Oslo har
arbetsgruppen för planering av Ämneskonferensen 1976 under ledning
av dosent Brynjulf Alver sammankommit. Under dessa planeringsmöten
har konferensens temata, innehåll, program och praktiska arrangemang
behandlats. NIF:s styrelse delegerade på sitt möte i Uppsala den
11.4.1975 uppdraget att stå som arrangör för Ämneskonferensen till
Ethno-folkloristisk institutt i Bergen.

Institutsledaren, prof. Lauri Honko och prof. Juha Pentikäinen del-
tog med ekonomiskt bidrag av NIF i den IV internationella Fenno-
ugristkongressen i Budapest 9—16 september 1975 främst för att delta
som nordiska representanter i ett forskarmöte som behandlade ak-
tuella metodologiska frågor. (Se NIF Newsletter 2/3 1975, s. 23—24.)

I samband med NIF:s arbetsutskotts möte i Åbo 6—7.2.1975 arran-
gerades mellan universitetslektor Reimund Kvideland (Bergen), arkivar
Iørn Piø (Köpenhamn), institutsassistent Lassi Saressalo (NIF) och ar-
kivchef Urpo Vento (Helsingfors) en två dagars diskussion på Suoma-
laisen Kirjallisuuden Seuras Folkminnesarkiv och Svenska litteratursäll-
skapetets Folkkultursarkiv om traditionsarkivens problematik.

Institutsassistent Lassi Saressalo deltog som NIF:s representant i ett
nordiskt forskarseminarium i Joensuu, Finland 13—15 november 1975.
Seminariets tema var Metodologins utveckling inom den jämförande
kulturforskningen. (Se NIF Newsletter 4/1975.)

5. Övrigt

Föreläsningar

I samband med NIF:s styrelsemöte i Uppsala 11.4.1975 föreläste
dosent Brynjulf Alver, Bergen, över rubriken "Jordbruk i ett marginal-
område — en levande reliktkultur", och cand. mag. Hallfredur Örn
Eiriksson, Reykjavik, om "Den islandske hekseripastorn Magnús Pé-
tursson. Hvorledes og hvordan opstod sagnene om ham?". Professor
Matti Kuusi, Helsingfors, föreläste i Oslo i samband med planerings-
gruppens för Ämneskonferens 1976 möte om "Muntlig tradition och
förhistoria". Alla dessa gästföreläsningar har åhörts av respektive in-
stitutions studerande och forskare.

Besök till NIF

NIF har under året besökts av ett flertal nordiska forskare, vilka i detta sammanhang förbigås. Av utomnordiska besökare till NIF kan särskilt nämnas Dr. Israel K. Katoke, Director of Research and Planning vid Ministry of Culture and Youth i Tanzania, som under sin vistelse på NIF var i tillfälle att orientera sig om NIF:s verksamhetsformer.

Sektionschef Hans Näslund och fuldmächtig Karsten Lægdsmand (NKS) besökte NIF 26.9.1975 och diskuterade vid detta tillfälle aktuella frågor rörande institutets verksamhet med institutsledaren.

Utlåtanden

Utlåtande rörande ansökan till Nordisk kulturfond J. nr. 55-21-259 om stöd till ett nordiskt forskningsprojekt om insamling av barns traditionsstoff har avgivits 12.4.1975.

Stadgar

Enligt information från Nordiska kultursekretariatet pågår som bäst en utformning av ett ramförslag för samtliga nordiska instituts stadgar. I samband härmed har NIF uppmanats se över sina stadgar och uppta till behandling främst frågor som rör institutets arbetsområde. NIF:s styrelse enades på sitt möte i Oslo den 9.10.1975 om följande tentativa formulering för NIF:s arbetsområde i stadgarnas § 1: "Institutets arbetsområde är nordisk folkloristik med huvudvikten lagd på folkdiktning". Denna formulering innebär således ett godkännande av den bredare verksamhet inom traditions- och kulturvetenskaplig forskning i Norden som NIF under de senaste åren redan har utvecklat, men samtidigt också ett i princip positivt ställningstagande till ett fortsatt arbete för en allt mera omspannande kulturvetenskaplig verksamhet inom NIF under förutsättning att de begränsade resurserna ej ställer alltför stora hinder i vägen (Jfr. Beskrivning av nuläget samt planer för framtiden, p. D). I fråga om den redaktionella utformningen av stadgarna har dock NIF:s sekretariat velat invänta Nordiska kultursekretariatets närmare instruktioner.

G. Framtidsplaner

Informationsverksamhet

Informationsbladet NIF Newsletter kommer att utredigeras enligt samma redaktionella principer och i samma omfattning som tidigare. Beträffande NIF Newsletters innehåll kan nämnas att man nu planerar en särskild informationssida på svenska med mera intern nordisk information. I övrigt gäller principen att bladet skall informera om nordiska angelägenheter inom folkloristikens arbetsområde till såväl ett nordiskt som ett internationellt forum.

Serien NIF Publications är avsedd att utkomma med två volymer per år.

Serien NIF Rapporter är avsedd att täcka ett behov av snabb och billig rapportering och informationsspridning i frågor som aktualiseras inom traditionsvetenskaperna i Norden.

Forskningsprojekt

Forskningsprojektens planering och deras förverkligande kommer i fortsättningen att följa samma riktlinjer och huvudprinciper som beskrivits i det föregående. I all synnerhet kommer NIF att sträva till att projektens resultat publiceras i NIF:s egna publikationsserier. Den betydelse som NIF har inom forskningsprojekten är närmast av koordinerande karaktär: uppslagen till projekten, planeringen av dem och deras förverkligande sker inom arbetsgrupper bestående av forskare från de nordiska länderna.

Konferensverksamhet

Konferensverksamheten kommer i framtiden att följa de riktlinjer som tidigare dragits upp. Under 1977 kommer dock en ny form för denna verksamhet att prövas innebärande att man hellre satsar på mindre konferenser såsom seminarier och symposier för nordiska specialistgrupper än på kongresser av stort format. Detta kan anses motiverat mot bakgrunden av att arrangemangskostnaderna för större kongresser i dagens läge är så höga.

NIF:s verksamhet har i allt större utsträckning fått karaktären av koordinator för nordisk traditionsvetenskaplig forskning, undervisning och arkivverksamhet. Nordiska utredningar såsom redogörelsen "Upphovsmannarätt och folklöre", informations- och koordinationsarbetet mellan de nordiska traditionsarkiven, att följa utvecklingen av den folkloristiska utbildningens struktur och användning i Norden har vid sidan av forskningsprojekten intagit en allt mer betydande roll i NIF:s verksamhet.

H. Finansiering

Institutets verksamhet finansieras genom anslag över den gemensamma nordiska kulturbudgeten. Anslagen för 1974—1976 samt begärt belopp för 1977 framgår av nedanstående sammanställning.

	1974	1975	1976	1977 (ansökan)
Fmk	181 980:—	210 000:—	267 000:—	337 817:—

Berättelse

från Nordiska institutet för sjörätt

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordisk institutt for sjørett
Karl Johansgate 47
N-Oslo 1
Tel 33 00 70

B. Startår

1963

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutet skall arbeta för att främja forskning och undervisning på sjörättens alla områden bl. a. genom att koordinera forskning inom området, anordna seminarier, kurser och föreläsningar, bygga upp specialbibliotek med inriktning på sjörätt samt bedriva dokumentations-, informations- och publikationsverksamhet på området.

E. Organisation

1. Administration

Institutet har administrativ status som ett institut under den juridiska fakulteten vid universitetet i Oslo.

Institutet leds av en styrelse, som består av en medlem från vart och ett av de deltagande länderna samt institutets föreståndare (bestyrer). Medlemmarna utses av regeringarna för tre år i sänder. Föreståndaren, som har hand om den dagliga ledningen av institutet, är professor i sjörätt vid universitetet i Oslo.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Professor Allan Philip	D
Professor Olof Riska	F
Høyesteretsadvokat Per Gram	N
Professor Erling Selvig (ordförande)	N
Professor Kurt Grönfors	

3. Personal

2 forskare/lärare

2 administrativ och teknisk personal (deltidsanställda)

Foruten de ovennevnte er det tillknyttet Instituttet en rekke personer som ikke lønnes over det nordiske budsjett.

4. Revisorer

Riksrevisjonen

F. Verksamhet

1. Personale

Foruten bestyreren, professor dr. jur. Erling Selvig og hans varamann, professor dr. jur. Thor Falkanger, har følgende personale vært knyttet til Instituttet i 1975:

Professor dr. jur. Sjur Brækhus

Amanuensis cand. jur. Georg Scheel (til 31. juli)

Univ.stip. cand. jur. Hans Jacob Bull (fra 1. aug. amanuensis)

To nordiske forskningsstipendiater, nemlig cand. jur. Ole Steen-Olsen, København og jur. kand. Folke Grauers, Lund.

Professor dr. jur. Peter Lødrup, som inntil 31. desember 1974 var knyttet til Instituttet, ble fra 1. januar 1975 bestyrer ved Institutt for Privatrett og fikk da kontor der.

Instituttet har i 1975 hatt følgende vitenskapelige assistenter:

stud. jur. Mads Krohn (fra 1. jan.—31. des.)

stud. jur. Knut Kaasen (fra 1. aug.)

stud. jur. Nina Frisak Leikvang (til 30. des.)

stud. jur. John Alex. Rein (fra 1. aug.)

stud. jur. Petter Chr. Sogn (fra 1. aug.)

stud. jur. Jørgen Stang-Heffermehl (til 31. juli)

stud. jur. Tom Stønjum (til 31. juli)

stud. jur. Geir Ulfstein (til 30. juni)

Instituttet har videre hatt følgende kontorpersonale:

Sekretær II Frøydís Rothé

Kontorfullmektig Inger Smith Simonsen

Kontorassistent Arnlaug Helseth

Kontorassistent Karin Gamborg (fra 1. april) fondslønnet.

Alle fire har vært ansatt i deltidsstillinger (60 %).

Fra 1. september har en av stillingene vært lønnet med 75 %.

Instituttets bibliotekar har vært fakultetsbibliotekar Kaare Haukaas. Instituttet har også hatt særskilt bibliotekshjelp av assisterende bibliotekar, Astrid Rossland.

Universitetets bokholder har ført Instituttets regnskaper.

Et stort antall stipendiater har i 1975 foretatt sjørettsstudier ved Instituttet, og flere praktiserende sjørettsjurister har oppholdt seg her i kortere eller lengre tid. Takket være velvillig hjelp fra Boligavdelingen

ved Studentsamskipnaden i Oslo har det vært mulig å skaffe stipendiater og andre besøkende bolig i studentbyene på Kringsjå, Sogn og Bjerke.

2. Stipendier

For 1975 var avsatt n. kr. 295 000 til stipendier. I dette beløp inngår avlønning av to nordiske forskningsstipendiater som har arbeidet ved Instituttet, cand. jur. Ole Steen-Olsen, København og jur. kand. Folke Grauers, Lund.

Kunnngjøring om ledige stipendier for 1975 ble i november 1974 sendt til alle nordiske universiteter og høyskoler, og til de nordiske advokatforeninger og sjørettsforeninger. I løpet av 1975 er det i alt innkommet 30 stipendieansøkninger, herunder ansøknning fra Ole Steen-Olsen og Folke Grauers om fornyet stipendium for 1975. Det ble innvilget stipend til 25 søkere, hvorav en senere frafalt sitt stipend.

Nedenfor er inntatt en oversikt over årets stipendiater, med angivelse av hvilke beløp som er tildelt, hvorledes beløpene fordeler seg på de enkelte stipendiekategorier samt til hvilke tider de forskjellige stipendiater har oppholdt seg ved Instituttet.

Forskningsstipendier

(inklusive arbeidsgiverandel av folketrygden.)

Cand. jur. Ole Steen-Olsen, København
Jur. kand. Folke Grauers, Lund

144 782,—
185,—
4 500,—

Jur. kand. Mattias Sällström, Göteborg
Jur. lic. Lena Godenhjelm, Helsingfors

Kandidatoppholdsstipendier

Professor dr. jur. Kai Krüger

2 500,—

Jur. kand. Håkan Pihl, Göteborg

7. februar til ca. 1. juni

9 185,—

Jur. kand. Claes Sjölin, Göteborg

4. aug.—31 desember

20 000,—

Docenten Lars Gorton, Göteborg

23. april og ca. en uke rundt 19. nov.

4 000,—

Jur. kand. Michael Tuveson, Uppsala

1. februar—20. mai

6 715,—

Amanuensis Nicolas Wilmot, Bergen
flere anledninger

4 000,—

Jur. kand. Carl Winck, Helsingborg

3. sept.—1. des.

6 685,—

Cand. jur. Norman Rønneberg, USA

30. aug.—

2 000,—

Cand. jur. Svein Sveinsson, Reykjavik

Sept.—des.

8 000,—

Cand. jur. Kim Toxen-Worm, København

1. sept.—4 des.

6 685,—

74 455,—

Student — oppholdsstipendier

Jur. stud. Elisabeth Ankarloo, Mölndal	
1. sept.—22. des.	6 500,—
Jur. stud. Patrick Donner, Helsingfors	
16. sept.—1. des.	7 000,—
Stud. jur. John Heilbrunn, København	
1. sept.—1. des.	6 685,—
Jur. stud. Fredrik Kruse, Göteborg	
1. sept.—1. des.	6 685,—
Stud. jur. Nina Frisak Leikvang, Oslo	
Seminar i Bergen	683,—
Stud. jur. Jens Meyhoff, Århus	
2. april—ca. 2. juni	6 500,—
Jur. stud. Ulf Nilsson, Stockholm	
15. januar—15. april	6 680,—
Jur. stud. Iwe Persson, Bjärsjölagård	
28. januar—ca. 15. april	6 685,—
Stud. jur. Steffen Poulsen, København	
18. august—1. des.	6 685,—
Jur. stud. Johan Tengström, Stockholm	
28. januar—ca. 15. april	6 685,—
Stud. jur. Klaus Vilstrup, København	
1. sept.—1. des.	6 685,—
Besøk av danske studenter fra Århus i tre dager i mai	1 500,—
	75 473,—

Stipendier tildelt for tidligere år, men benyttet i 1975

Jur. stud. Lars Haggren, Helsingfors	
ca. 15. februar—1. juni	6 500,—
Jur. kand. Birger Sandström, Helsingfors	
2.—29. november	3 700,—
Jur. kand. Mattias Sällström, Göteborg	
20. august—1. des.	6 000,—
	16 200,—

Ubenyttede stipendier tildelt i 1975

Jur. lic. Lena Godenhielm, Helsingfors	4 500,—
Stud. jur. Bjarne Winter, København	6 500,—
Professor Kai Krüger (til rest)	1 712,—
Jur. kand. Claes Sjölin, Göteborg	10 000,—
	22 712,—

Frafalt stipend

Jur. kand. Hans Ingewall, Göteborg	12 000,—
(Beløpet ble disponert til nye stipendier ved styremøtet i august.)	

Når det gjelder de ubenyttede stipend skal bemerkes at stud. jur. Bjarne Winther har anmodet om å få benytte stipendet i vårsemesteret 1976.

Følgende stipendiat har i løpet av 1974 i henhold til det norske eksamensreglements § 6 fremstilt seg til særskilt eksamen i spesialfaget sjørett:

- Jur. kand. Håkan Pihl, Göteborg
- Jur. kand. Michael Tuveson, Uppsala

Jur. kand. Carl Winck, Helsingborg
 Stud. jur. John Heilbrunn, København
 Jur. stud. Fredrik Kruse, Göteborg
 Jur. stud. Ulf Nilsson, Stockholm
 Jur. stud. Iwe Persson, Stockholm
 Stud. jur. Steffen Poulsen, København
 Cand. jur. Norman Rønneberg, USA (internasjonal sjørett)
 Jur. stud. Johan Tengström, Stockholm
 Stud. jur. Klaus Vilstrup, København
 Cand. jur. Kim Toxen-Worm, København
 Barrister Dorothy Davies, London (internasjonal sjørett)
 Jur. kand. Mattias Sällström, Göteborg

	Forsknings- stip.	Kandidat- oppholdsstip.	Student- oppholdsstip.	I alt
Danmark	73.781	6.685	34.555	115.021
Finland		4.500	7.000	11.500
Island		8.000		8.000
Norge		6.500	683	7.183
Sverige	71.000	46.770	33.235	151.005
Andre land		2.000		2.000
I alt	144.781	74.455	75.473	294.709

3. Biblioteket

Instituttets bibliotek bestod pr. 1. januar 1975 av ca. 7 500 bind og godt og vel 800 småtrykk. Revisjon og ajourføring av Instituttets kataloger fortsetter. Det er også utarbeidet tilvekstlister. Tilveksten av bøker har i løpet av året vært ca. 150 bind og ca. 20 småtrykk.

4. Undervisning, seminarier og annen faglig virksomhet

4.1. Undervisning og foredragsvirksomhet i sjørett og annen transportrett.

Professor Sjur Brækhus foreleste i vårsemesteret 24 timer over reisebefraktning, fellehavari og kollisjonsansvar, og i høstsemesteret 24 timer over skib og tidsbefraktning.

Professor Erling Selvig foreleste i vårsemesteret 20 timer om ansvar for oljesøl og om stykkgodsbefordring, og i høstsemesteret 24 timer om konnossementsansvar og rederansvar. Han har holdt innledningsforedrag om "UN Code on Liner Conferences" på et transportpolitisk seminar arrangert av Rättsvetenskapliga Institutionen, Universitetet i Göteborg, og holdt foredrag om "Revision of the Uniform Scandinavian Maritime Codes" i Deutscher Verein für Internationales Seerecht, Hamburg.

Professor Thor Falkanger har forelest i befraktningsrett ved Shipping-akademiet. I samarbeid med h.r.advokat Hans Peter Michelet var han juridisk hovedlærer ved et 10 dagers "workshop for shippers" i Bangkok, arrangert av NORAD/ESCAP.

Amanuensis Hans Jacob Bull holdt innledningsforedrag om "Lystbåtansvar" på et symposium om kyst- og småskibsfartens problemer ar-

rangert av Institutt for Privatrett, Universitetet i Bergen. Sammen med h.r.advokat Knut Lie holdt han foredrag i Sjørättsforeningen i Göteborg om "Rettslige problemer vedrørende boreplattformer og borekontrakter". Han har også holdt foredrag i Sjøassurandørernes Klubb om "Boreplattformers rettslige stilling" (trykt i Norwegian Shipping News nr. 21/1975).

Nordisk forskningsstipendiat Ole Steen-Olsen har forelest i sjøforsikringsrett ved Shippingakademiet. Han har holdt foredrag i Sjøassurandørernes Klubb om "Den moralske risiko ved kaskoforsikring af skibe".

Nordisk forskningsstipendiat Folke Grauers holdt innledning om "Betydelsen av säljarens oppgifter om sålt fartyg" på sjørettsseminaret 22. oktober. Han har innledet om samme emne ved sjørättsseminariat ved Rättsvetenskapliga Institutionen, Universitetet i Göteborg.

Stud. jur. vit.ass. Jørgen Stang Heffermehl og stud. jur. vit.ass. Tom Stønjum innledet på sjørettsseminaret 12. mars om "Streikeklausuler i reisecertepartier".

Ved innledningen av høstsemesteret arrangerte Instituttet oversiktsforelesninger i sjørett og sjøforsikringsrett som et supplement til de ordinære sjørettsforelesninger. Her deltok professor Selvig (4 timer — dels om ansvarsproblemer, dels om det internasjonale perspektiv), professor Falkanger (4 timer — befraktningsrett), amanuensis Bull (2 timer — bergning og fellehavari) og nordisk forskningsstipendiat Steen-Olsen (2 timer — sjøforsikringsrett).

4.2. Ekskursjoner

Professor Sjur Brækhus og amanuensis Hans Jacob Bull ledet i høstsemesteret en ekskursjon til Stavanger for 15 studenter med særlig interesse for oljerett, med besøk hos Statoil, Statens Oljedirektorat, Norwegian Contractors og Norsesea-basen.

Professor Erling Selvig arrangerte i samarbeid med direktør Erik Kristen-Johansen besøk hos Fearnley & Eger og Fearnley & Egers Befraktningsforretning A/S for 15 studenter og stipendiater i høstsemesteret.

4.3. Undervisning og foredrag i andre juridiske emner

Professor Sjur Brækhus foreleste i vårsemesteret 42 timer i "Omsetning og kreditt", og ledet i høstsemesteret et 24 timers åpent seminar i konkursrett.

Professor Erling Selvig og amanuensis Georg Scheel ledet i vårsemesteret et 30 timers åpent seminar i obligasjonsrett. Professor Selvig foreleste i høstsemesteret 18 timer i obligasjonsrett/kjøpsrett.

Professor Thor Falkanger foreleste i vårsemesteret 33 timer i tingsrett og panterrett og i høstsemesteret 18 timer i obligasjonsrett og 32 timer

i odelsrett. På kurs arrangert av Den norske Advokatforening har han holdt foredrag om den nye konsesjonsloven og om den offentlige kontroll av fast eiendom. På Norges Juristforbunds kurs for dommere har han holdt foredrag om den nye odelsloven og om de nye tingslysingsforskriftene. Falkanger var medansvarlig for opplegget av Den norske Bankforenings kurs om "Pantaverens stilling i det moderne regulerings-samfunn", og holdt selv tre foredrag under kurset. Han var deltager ved det 8. Colloque Européen de Droit Rural i Paris og ved et seminar om "Strict law and equity" arrangert av Rockefeller Foundation i Bellagio, Italia, hvor han også holdt foredrag om "Nature of ownership". Ved et kreditt-kurs arrangert av Institutt for Privatrett, Universitetet i Bergen, holdt han foredrag om tvangsfullbyrdelse og utlegg.

Amanuensis Hans Jacob Bull har vært innleder på ett studentseminar i familierett/arverett på Hoppeseter.

Nordisk forskningsstipendiat Ole Steen-Olsen har holdt foredrag i Forsikringsjuridisk forening og i Advokatforeningen i Bergen om "Produktansvaret i norsk rett" (gjengitt i Forsikringstidende nr. 5/1975). Ved Forsikringsselskapet Nordens industriseminar innledet han om "Produsentansvar og forsikring". I Juristforeningen i Oslo holdt han foredrag om "P-pillesagen — Erstatningsansvar for lægemidler", og Handelsforeningen i Bergen om "De handlendes ansvar for skadeforvoldende produkter". I Stavanger har han holdt foredrag om "Reklame og produktansvar". Ved Vatnahals-seminariet holdt han innledning om "Produktansvar og forretningsetik".

Nordisk forskningsstipendiat Folke Grauers har i løpet av året holdt endel forelesninger i fastighetsrett m. v. ved Universitetet i Lund.

4.4. Seminarer 1975

Instituttet har i 1975 arrangert i alt 10 sjørettsseminarer, hvorav to har angått mobile boreplattformer. Det har vært god oppslutning om seminarene — deltagerantallet har svinget mellom 25 og 65, men har stort sett ligget på 35—40. Deltagerne har vært studenter, stipendiater, praktiserende advokater, dommere m. m., foruten Instituttets faste ansatte. Det har til flere av seminarene vært et stort antall tilreisende fra de andre nordiske land.

Seminarene har vært ledet av professorene Brækhus, Selvig og Falkanger og amanuensis Bull. Som arbeidsgrunnlag for seminarene er benyttet skriftlige innledninger som har vært tilsendt deltagerne ca. en uke på forhånd. Ved anslutningen av hvert semester er seminarrekken blitt avrundet med et "Postseminar" i selskapelige former.

Innledere og seminarermer var i 1975 som følger:

Sjørettsseminarene våren 1975.

- Onsdag 12. februar: Advokat Lars A. Christensen: Noen spørsmål om eiendomsretten til og ansvar for vrak.
- Onsdag 26. februar: H.r.advokat Johan Vogt: Om ansvar og sikkerhet for bergelønn.
- Onsdag 12. mars: Stud. jur. vit.ass. Jørgen Stang Heffermehl, stud. jur. vit.ass. Tom Stønjum: Streikeklausuler i reisecertepartier.
- Onsdag 19. mars: Byråsjef Karin M. Bruzelius: Jurisdiksjonskompetanse vedrørende mobile boreplattformer.
- Onsdag 9. april: Stud. jur. vit.ass. Otto Beyer: P&I-forsikring av boreplattformer.
- Onsdag 23. april: Retspræsident Hans Topsøe-Jensen: Om værneting i søsager. Kommentarer til drøftelse i anledning af nogle konkrete sager.

Sjørettsseminarene høsten 1975

- Onsdag 1. oktober: Advokat Bent Nielsen: Felleshavari og ladningsskadeansvar.
- Onsdag 22. oktober: Nordisk forskningsstipendiat Folke Grauers: Betydelsen av säljarens oppgifter om sålt fartyg.
- Onsdag 5. november: H.r.advokat Hans Peter Michelet: Eskalasjonsklausuler.
- Onsdag 19. november: Lagstiftningsrådet Leif Sevón: Om speditjonsföretagets pant- och retentionsrätt.

I tilknytning til seminarene 26. februar, 23 april, 22. oktober og 19. november ble det arrangert egne seminarer om formiddagen for dommerdeltagerne på sjørettsseminaret.

I høstsemesteret ble det arrangert et rettshistorisk seminar hvor lektor Knut Sprauten innledet om "Trondhjemske kjøpmannsarkiver fra 1700-tallet".

4.5. Forskning

Professor Sjur Brækhus har publisert en betenkning om oljekonsepsjoner (88 s.) og skrevet en artikkel om "Bergning av vrak og vrakgods" i TfR hefte 5, 1975. I småskriftserien *Marfus* har han utgitt tre hefter: Nr. 1. Fraktavtale. Definisjon. Inndeling (24 s); Nr. 2. Sjørettens område og særpreg (16 s.) og Nr. 3. Skipbegrepet. Skibs nasjonalitet. Skibsmåling og -identifisering (61 s.). Han har vært formann i Sjølovkomitéen, som i 1975 har arbeidet med privatrettslige spørsmål i tilknytning til flyttbare boreplattformer. Han har dessuten vært formann i en komité som har utarbeidet norske vilkår for kaskoforsikring av borefartøyer med motiver (Innstilling oktober 1974 og tilleggs-innstilling april 1975). Sammen med h.r.advokat Alex. Rein har han utarbeidet norske vilkår for P&I-forsikring av borefartøyer med motiver.

Professor Erling Selvig har revidert avsnittet om kontraktsrett og

pengefordringer (s. 281—414) i Knoph's Oversikt over Norges rett, 7. utg. Han har bearbejdet sitt foredrag "Den internasjonale regulering av linje-konferanser, Konvensjonen av mars 1974" for offentliggjøring i Arkiv for Sjørett (bind 12 456—493), og skrevet en artikkel om "Through Carriage under the Uniform Customs and Practice for Documentary Credits 1974". I boken "European Private International Law of Obligation" har han publisert artikkelen "Certain problems relating to the application of the EEC Draft in the field of international maritime law" (s. 195—205). Han har vært norsk representant ved UNCITRAL's forhandlinger om revisjon av konnossementskonvensjonen og ved IMCO's forhandlinger om revisjon av 1957-konvensjonen om globalbegrensning av rederansvaret. I tillegg har han vært formann for den intergovernmentale gruppe som forbereder en konvensjon for multimodale transporter. Han har vært formann i utvalget til utredning om lov om forbrukertjenester og i utvalget til revisjon av lovgivningen om verdipapirhandel. Han var formann i bedømmelseskomiteén til professoratet i rettshistorie ved Universitetet i Oslo.

Professor Thor Falkanger har utgitt "Forelesninger over lov av 28. juni 1974 om odelsretten og åsetesretten" i Institutt for Privatretts skriftserie nr. 16 (130 s.) og nr 21 (110 s.). Han har skrevet et bidrag i Den norske Advokatforenings småskrift nr. 35, s. 42—80 om "Lov om erverv av fast eiendom". I Knoph's Oversikt over Norges rett, 7. utg. har han revidert avsnittene om panterett (s. 454—481) og transportrett (s. 527—540). Han har skrevet en artikkel om "Det tingsrettslige sameie" i Jussens Venner, 1975.45—88. Han har vært formann i Undervisningsutvalget ved det juridiske fakultet, formann i Universitetskomiteén til utredning av det videnskapelige personalets arbeidsplikt og medlem av Universitetskomiteén til vurdering av universitetssirklene. Han er medlem av en komité som på oppdrag av Justisdepartementet utarbejder utkast til proposisjon til ny tvangsfullbyrdelseslov. Han var medlem av bedømmelseskomiteén til professorat/dosentur ved den juridiske seksjon ved Universitetet i Bergen, og medlem av bedømmelseskomiteén for Mons Nygards doktorsavhandling "Eigedomsavhending i norsk rettssoge" (2. opponent). Han var også medlem av bedømmelseskomiteén for "Borerigger i rettslig belysning" till H. M. Kongens Gullmedalje, og av bedømmelseskomiteén for fast ansettelse av universitetslektor Mads Andenæs. Han er redaktør av Arkiv for Sjørett, som i 1975 utkom med bind 12 hefte 3.

Amanuensis Hans Jacob Bull har sammen med stud. jur. Kjetil Krokeide publisert en artikkel om "Lystbåtansvar" i TfR 1975.429—470. Han har avsluttet sitt arbeid som utredningsmann for Justisdepartementet om behovet for lovgivning om jernbaners og sporveiers ansvar ved personbefordring (innstilling avgitt november, 100 s.). Han er redaktør av den nye småskriftserien MarIus som i 1975 er kommet med nummer.

Nordisk forskningsstipendiat Ole Steen-Olsen har publisert en artikkel om "Lystbådeforsikring, usødygtighed og en tvivlsom norsk retsopfattelse" i LoR 1975.73—88. Videre har han publisert artikkelen "Rechtsschutz durch P&I-Clubs" (20 s.) i Studien zur Rechtsschutzversicherung, Karlsruhe 1975. Han har innlevert til trykning sin artikkel om "Producentansvaret" (NFJFP) og sin avhandling om "Forsikringsoppgøret ved salg af skib" (AfS). Han har utarbeidet en betenkning til UNCTAD om aktuelle kasko- og vareforsikringsproblemer og arbeidet med nye produktansvarsforsikringsvilkår for henholdsvis et norsk og et svensk forsikringsselskap.

Nordisk forskningsstipendiat Folke Grauers har utgitt reviderte opplag av følgende lærebøker: Studiematerial för juridisk grundkurs, 3 uppl. 1975 (235 s.), Lagtextsamling i fastighetsrätt, 6 uppl. 1975 (586 s.) og Supplement till Kompendium i nyttjanderätt (974) med ändringar som trätt i kraft 1.1 och 1.7.1975 (4 s.).

Stud. jur. vit.ass Jørgen Stang Heffermehl og stud. jur. vit.ass Tom Stønjum har i MarIus nr. 6 publisert sin avhandling "Streikeklausuler i reisecepartier" (90 s.).

Stud. jur. vit.ass. Geir Ulfstein har i MarIus nr. 5 publisert sin artikkel "Bortfrakters ansvar ved skader på passasjerer under ombord- og ilandstigning".

Ved Universitetets årsfest 20. august ble Instituttets tidligere amanuensis Georg Scheel og de tidligere vitenskapelige assistenter stud. jur. Otto Beyer, stud. jur. Sverre Erik Jebens, stud. jur. Kjetil Krokeide og stud. jur. Geir Ulfstein tildelt H. M. Kongens Gullmedalje for avhandlingen "Borerigger i rettslig belysning". Avhandlingen, som er på vel 670 sider, er siden utgitt i offset-trykk. I avhandlingen har Scheel skrevet avsnittene om eierforhold, bygging og belåning (ca. 115 sider), Krokeide avsnittet om borekontraktene (ca. 180 sider), Jebens og Ulfstein avsnittet om erstatningsansvar overfor tredjemann (ca. 160 sider) og Beyer avsnittet om forsikring (ca. 120 sider). Det alt vesentlige av arbeidet med avhandlingen er gjort mens forfatterne var ansatt ved Instituttet.

H. Finansiering

Instituttets budsjett for 1975 har vært på n. kr. 602 000: — bevilget fra det fellesnordiske kulturbudsjett. Etterbetaling p. g. a. lønnsstigning har i år utgjort n. kr. 71 300: —. Instituttet har inndratt ubenyttede stipendier fra tidligere år med kr. 9 000: —, slik at den reelle driftsbudsjett har vært n.kr. 682 300: —. Av det budsjetterte beløp utgjorde n.kr. 248 800: — stipendiemidler og resten, n. kr. 433 500: — var avsatt till løpende driftsmidler, herunder avlønning av en amanuensis, en vitenskapelig assistent og kontorhjelp. Utenom budsjettet dekker Norge

gjennom Universitetet i Oslo utgiftene til lokaler og administrasjon. Videre bestrider Norge lønnsutgifter til tre professorer som er tilknyttet Instituttet samt utgiftene til avlønning av en vitenskapelig assistent. Instituttet har også i år mottatt generøs økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme. Disse bevilgninger er i det vesentlige medgått til avlønning av en vitenskapelig assistent.

Berättelse

om Nordiska geoexkursioner till Island

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiska geoexkursioner till Island
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
Snaregade 10
DK-1205 København K
Tel. 11 47 11

B. Startår

1964

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Syftet med de nordiska geoexkursionerna är att ge särskilt yngre forskare inom naturgeografi och geologi en inblick i den inte bara för Norden, utan nära nog för hela jorden unika miljön i fråga om glaciärer, vulkaner och andra geomorfologiska agentier som Island erbjuder. De sålunda vunna erfarenheterna förutsätts kunna utnyttjas inom forskning och undervisning inom respektive hemland, där antingen motsvarande processer väl en gång funnits men icke längre är verksamma, respektive arbetar i ett tempo som är oerhört mycket långsammare.

Verksamheten har numera formellt fått en fastare struktur sedan ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i januari 1974 fastställt bestämmelser för exkursionsverksamheten. Enligt dessa bestämmelser kan i mån av behov och resurser också isländska studerande och forskare beredas tillfälle att inom ramen för verksamheten studera geovetenskapliga problem i övriga Norden.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten leds av en styrelse, som består av två ledamöter från vart och ett av de fem nordiska länderna. Varje lands ledamöter bör

om möjligt utses så att de båda vetenskapliga huvudinriktningarna som omfattas av exkursionsverksamheten blir representerade. Ledamöterna utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet.

Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Styrelseledamöterna i respektive land fungerar som nationell kommitté; dennas viktigaste funktion har varit att årligen utse deltagarna i exkursionen. Den isländska kommittén fungerar som arrangör för exkursionerna, varvid huvudansvaret hela tiden legat på professor Sigurður Thórarinnsson.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Lektor Johannes Krüger	D
Professor Arne Noe-Nygård	D
Professor Kaarlo Neuvonen	F
Professor Veikko Okko	F
Dr. Thorleifur Einarsson	I
Professor Sigurður Thórarinnsson	I
Dosent Bjørn Andersen	N
Førstekonservator Johannes A. Dons	N
Professor Valter Schytt	S
Professor Frans Erik Wickman (ordförande)	S

3. Personal

Exkursionsledare: professor Sigurður Thórarinnsson, Reykjavík

F. Verksamhet

I föregående års berättelse gavs en redogörelse för verksamheten sedan starten 1964.

Exkursionerna, som anordnas varje år, omfattar ca 14 dagar. Antalet deltagare per år är 25, varav 10 från Sverige och 5 från respektive Danmark, Finland och Norge. Vartannat år är exkursionen huvudsakligen vulkanologiskt inriktad; vartannat år är inriktningen geomorfologisk-glaciologisk.

1975 genomfördes en omläggning av exkursionsrutten med hänsyn till att Island numera fått sin "ringväg" runt landet sedan bron över Skeidarársandur blivit färdig.

G. Framtidsplaner

För närvarande föreligger inga planer på en omläggning av exkursionsverksamhetens inriktning eller omfattning. Styrelsen har funnit att det allttjämt finns ett behov av årliga exkursioner av detta slag för geovetenskapare i de nordiska länderna. Styrelsen avser att försöka effektivisera exkursionerna genom att deltagarna i förväg ges en utförligare orientering om Islands geologi. På försök kommer under våren 1976 att

anordnas en central informationsdag för de norska exkursionsdeltagarna.

Det är viktigt att också de isländska geologerna ges tillfälle till kontakter med de övriga nordiska länderna. Avsikten är att i större omfattning än hittills söka bereda utrymme i budgeten för stipendier och resebidrag till islänningar för studieresor till de övriga nordiska länderna.

H. Finansiering

För verksamheten under 1975 har inom ramen för den nordiska kulturbudgeten anvisats 196 000 dkr.

Berättelse

från Nordiska sommaruniversitetet

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiska Sommaruniversitetet
Hagagatan 25 A
S-113 85 Stockholm
Tel. 08/33 32 11

B. Startår

1950

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Nordiska Sommaruniversitetet (NSU) är en frivillig organisation, som vill verka för att utvidga de akademiska studiernas perspektiv genom att sammanföra akademiker med olika bakgrund och genom att främja en kritisk insikt i gemensamma vetenskapliga grundproblem, tvärvetenskapliga frågeställningar, de olika vetenskapernas metodiska egenart och vetenskapernas ställning i samhället. NSU vill inom ramen för denna målsättning ge akademiker från Nordens olika länder möjlighet att mera regelbundet träffas, utbyta kunskap och erfarenheter, samt bedriva gemensamt forskningsarbete.

Mot bakgrund härav ser NSU som sin uppgift att fortlöpande verka för förändring av de högre läroanstalterna i Norden i fråga om såväl organisation som utbildnings- och forskningsverksamhet.

E. Organisation

1. Administration

Representantskapet är NSU:s högsta myndighet. Av dess ledamöter väljs en av varje lokalavdelning och lika många plus en av generalförsamlingen. Generalförsamlingen består av samtliga registrerade deltagare i NSU:s sommarmöte. Representantskapet väljer vid sommarmötet en styrelse, vars uppgift är att leda och planera NSU:s verksamhet.

Styrelsen består av 9 ledamöter med personliga suppleanter (jfr. punkt F). Landsavdelningarnas styrelser, till vilka en eller två ledamöter väljs av varje lokalavdelning, leder arbetet i respektive land. Lokalavdelningar kan upprättas på alla orter i Norden, där det finns universitet eller annan akademisk läroanstalt. Lokalavdelningarna, som f. n. är 20 till antalet, genomför den av NSU planlagda verksamheten. NSU:s verkställande organ är sekretariatet, vars arbete leds av en generalsekretärare.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Kjell Johannessen, ordförande	N
Jan-Otto Andersson	F
Bertel Ståhle	F
Thorsteinn Vilhjálmsson	I
Torill Steinfeld	N
Peter Madsen	D
Rolf Reitan	D
Urban Jonsson	S
Roger Qvarsell	S

3. Personal

Vid NSU:s sekretariat i Stockholm finns 2 fast anställda personer med administrativa och kontorstekniska uppgifter.

4. Revisorer

Mette Kunøe	D
Clas Zilliacus	F

F. Verksamhet

Den nye styrelsen begynte sin funksjonsperiode 1. januar 1975. Hösten 1974 fungerte den gamle PK og Presidiet med forlenget mandat. Det følgende er derfor en beretning om virksomheten i en periode som den sittende styrelse bare er delvis ansvarig for.

Arbeidsoppgavene i styrelsen faller naturlig i to deler:

1. planlegning og realisering av faglige aktiviteter og
2. økonomisk-administrative saker.

Det økonomisk-administrative arbeid har vært dominert av tre hovedproblemer:

1. Utarbeidelsen av et budsjett med inndragning av samtlige disponible fondsmidler.

En budsjettkomite, bestående av Kenneth Aune, Kjell S. Johannessen og Bertel Ståhle, fikk i oppdrag å utarbeide et budsjett for 1975, som

Presidiet/den nye styrelsen fikk myndighet til å godkjenne. Et budsjettforslag ble fremlagt for styrelsen på dens møte i Sigtuna i januar dette år.

NSU var under höstens löp gitt en rammebevilgning på d.kr 900 000,— dog således at samtlige disponible fondsmidler i NSU ble innbefattet i dette beløpet. Ialt fantes det d.kr 240 000,— som fonderte midler, og den totale bevilgning over Nordisk Ministerråds kulturbudsjett ble derfor satt til d.kr. 660 000,—. Etter dette finnes det ikke fonderte midler i NSU.

2. Omorganisering av sekretariatsfunksjonen, flytting av sekretariatet og ansettelse av ny generalsekretær i halv stilling.

Representantskapet i Umeå nedsatte en komite, bestående av Vilmer Andersen, Kenneth Aune og Svein Lang, med det oppdrag å legge frem for den nye styrelsen et forslag til omorganisering av sekretariatsfunksjonen:

Komiteens forslag gikk ut på å gjøre generalsekretærstillingen til en halvdagspost ved å henlegge regnskapsfunksjonen til et byrå samtidig som styrelsens medlemmer pålegges en del av den tidligere generalsekretærens arbeidsoppgaver. Forslaget ble drøftet og vedtatt på styrelsens møte i Sigtuna i januar 1975 og stillingen som generalsekretær på halv tid ble utlyst straks etterpå.

Lillebill Grähs, Stockholm, ble ansatt som ny generalsekretær fra 1. september 1975 med en innkjøringsperiode på fem måneder slik at hun fra 1. april har fungert som tiltredende generalsekretær. Den gamle generalsekretærens kontrakt utløper 31. august.

Komiteen foreslår videre at generalsekretariatet henlegges til det sted hvor den nye generalsekretæren kommer fra. Styrelsen besluttet i overensstemmelse med dette å legge det nye generalsekretariatet til Stockholm.

3. Utforming av et enhetlig organ for all publikasjonsvirksomhet i NSU.

NORDISK FORUM ble fratatt sin bevilgning fra og med driftsåret 1975. Hvis dette tidsskriftet overhodet skulle kunne fortsette sin virksomhet, måtte det bevilges midler over vårt ordinære budsjett. Styrelsen fant at det var i overensstemmelse med NSU:s målsetting å støtte den redaksjonelle linje som var kommet til uttrykk i de seneste numre og bevilget ialt d.kr 32.000,— til tidsskriftets drift i 1975. Men dermed hadde NSU fått ytterligere en publikasjon i tillegg til den ordinære skriftserie og den interne stensilserien. NORDISK FORUM og skriftserien har hver sin uavhengige redaksjon men stensilserien for øyeblikket ikke har noen ansvarlig person tilknyttet seg. Styrelsen fant det rimelig å samordne all publikasjonsvirksomhet i NSU, og nedsatte derfor en komite med det mandat å fremsette et forslag til enhetliggjøring av alt publiseringsarbeid.

Komiteen har ennå ikke avgitt sin innstilling.

På vegne av styrelsen

Kjell S. Johannessen

Ordförande

Studieverksamheten

Studiekretsprogrammet för år 1975 upptog 11 kretsämnen. Under året har i Norden arbetat 122 lokalkretsar under ledning av ett antal nordiska koordinatörer. Det sammanlagda antalet aktiva deltagare var ca. 2.000. Förutom i de 20 lokalavdelningarna har verksamhet även förekommit i Akureyri (I), Volda (N) samt Esbjerg och Ålborg (D). Vid sidan av lokalkretsarna arbetar även planläggningsgrupper och arbetsgrupper. De senare sammanställer och utarbetar rapporter från tidigare kretsarbete.

1975 års sommarsession ägde rum i Åbo, där Turun Yliopisto ställde lokaler till förfogande. Under året har en rad rapporter från kretsarbetet publicerats såväl i den anspråkslösa "Stencilserien" som i NSU:s Skriftserie.

G. Framtidsplaner

Programmet för år 1976 upptar 11 kretsämnen. Vid början av året var 125 lokalkretsar anmälda från hela Norden. Under våren kommer två symposier att avhållas, det ena i Köpenhamn som förberedelse för en krets i ämnet filmsociologi och det andra i Stockholm över temat "Arbetarrörelsen och 30-talet". Det senare symposiet avser att sammanföra deltagare från flera inom NSU verksamma lokalkretsar, som alla på något sätt berört situationen under 30-talet. I början av sommaren kommer ett symposium att avhållas i Norge över temat "Kapital, stat och kris". Sommarsessionen kommer i år att äga rum den 1—10 augusti 1976 på Jylland.

H. Finansiering

Bidrag över den nordiska kulturbudgeten (*jfr punkt F ovan*).

Berättelse

från Nordiskt kollegium för terrester ekologi

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiskt kollegium för terrester ekologi
c/o fil. lic. Pehr Henrik Enckell
Zooekologiska avdelningen
Ekologihuset
S-223 62 Lund
Tel. 046/14 81 88

B. Startår

1964

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Kollegiet skall inom sitt verksamhetsområde stimulera och stödja utbyte av yngre forskare mellan de nordiska länderna samt genom internordiska grupparbeten och kursverksamhet stödja ekologiska forskningsuppgifter och verka för effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser.

Kollegiet har till uppgift att organisera gemensamma kurser, ordna konferenser, förbereda aktuella forskningsuppgifter samt tillsätta nordiska utbytesstipendier.

E. Organisation

1. Administration

Kollegiet består av en ledamot och en suppleant från varje deltagande land.

2. *Kollegiets sammansättning 31.12.1975*

	Nationalitet
Professor Christian Overgaard Nielsen	D
Professor Ernst Philip Palmén	F
Professor Arne Semb-Johansson	N
Professor Per Brinck	S
Kollegiets sekreterare	
Pehr Henrik Enckell	S

3. *Personal*

1 sekreterare (deltid), arvoderad

1 räkenskapsförare (deltid), arvoderad

4. *Revisorer*

Auktoriserad revisor Sven Bogren, Malmö

F. *Verksamhet*

Kollegiets verksamhet har under den redovisade perioden bibehållits vid den nivå som uppnåddes budgetåret 1970/71.

Styrelsen har under året avhållit två sammanträden: 1975-04-18—19 på Finsestationen samt 1975-12-15—16 i Helsingfors.

Under året har en konferens för yngre ekologer avseende De nordiska fältstationerna avhållits i Danmark. Konferensen genomfördes i samarbete med den nordiska föreningen Oikos.

Kollegiet har initierat och finansierat åtta nordiska kurser, varav två i Danmark, en i Norge, en i Finland och fyra i Sverige. Intresset för kurserna har varit stort. En kurs har omfattat två veckor i stället för en.

Inom ramen för symposieverksamheten har tre symposier anordnats inom ämnena Herpetologi (Sverige), Modeller i ekologin (Sverige och Danmark) och Sambandet terrester-lotisk miljö (Norge).

Kollegiet har utdelat kort- och långtidsstipendier för arbete eller kortare besök vid skilda nordiska institutioner och fältstationer. En spridning av stipendieverksamheten till allt flera delar av ekologin kan förmärkas.

De nordiska grupparbeten som under perioden erhållit anslag från Kollegiet behandlar smågnagardynamik och därmed sammanhängande problem, samt spridnings- och populationsekologi hos terrestra evertebrater på Island.

Ytterligare har ett tiotal yngre ekologer erhållit anslag för projekt i annat nordiskt land.

Kontakterna med Nordiskt kollegium för viltforskning har fortsatt inom näraliggande arbetsfält.

En fortgående internationalisering av kursverksamheten kan för-

märkas, bl. a. genom deltagande av icke-nordiska lärare. Även har icke-nordbor på egen bekostnad deltagit såsom kursdeltagare.

Kollegiets omvandling 1976-01-01 till ett Nordiskt Kollegium för Ekologi har under året beslutats. Förslag till instruktion för det nya Kollegiet har behandlats.

G. Framtidsplaner

Omvandlingen 1976-01-01 till ett Nordiskt Kollegium för Ekologi förutsättes ej få större följder för arbetsordningen inom Kollegiet. Inkorporeringen av de nya ämnesdelarna inom ekologin sker inom ramen för Kollegiets nuvarande verksamheter. Det av Kollegiet behandlade förslaget till instruktion för NKE anvisar riktlinjerna för detta arbete.

Framtidsplanerna för NKE omfattar sålunda en förankring av Kollegiets arbete inom en vidare sektor av ekologin än tidigare. Samtidigt sker fortlöpande en översyn av pågående aktiviteter och en aktualisering av nya gränsområden inom det ekologiska fältet, där Kollegiets arbete kan bli meningsfullt samtidigt som en överlappning av pågående reguljär universitetsutbildning på doktorandstadiet undviks.

Berättelse

från Centralinstitutet för nordisk Asien-forskning (CINA)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Centralinstitutet för nordisk Asien-forskning (CINA)
Kejsergade 2
DK-1155 København K
Tel. 11 16 86 el. 11 12 71

B. Startår

1967

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutet har till ändamål att befordra, koordinera och stimulera de nordiska ländernas asienforskning och att verka för att erforderliga hjälpmedel ställs till förfogande för forskning och undervisning i hörande fackområden.

E. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse, som består av två asienforskare från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige. Island kan, om landet så önskar, delta i styrelsens arbete med en representant. Medlemmarna utses av regeringarna för tre år i sänder. Aterval kan ägas rum. Styrelsen anställer en föreståndare för att svara för den dagliga ledningen av institutet.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Professor Mogens Boserup	D
Professor Kristof Glamann	D
Docent Asko Parpola	F
Professor Aulis Joki	F

Dr. philos. Otto Christian Dahl	N
Professor Henry Henne (ordförande)	N
Professor Göran Aijmer	S
Professor Göran Malmqvist	S

3. Personal

- 1 föreståndare
- 6 forskningsledare/forskningsassistenter
- 4 administrativ och teknisk personal

4. Revisorer

Kontorchef Max Knudsen, 2. revisionsdepartement, København

F. Verksamhet

1. Koordinering af forskning og undervisning

1.1. Inventering af materiale- og personaleressourcer for asienforskningen i de nordiske lande

CINA har i 1975 udgivet en fortegnelse over instituttets håndbogsbibliotek, "Subject Index", som i ca. 300 eksemplarer vederlagsfrit er blevet distribueret til universiteter og biblioteker i de nordiske lande. En revideret udgave er under udgivelse og vil blive distribueret på lignende måde i 1976, hvorefter instituttet med mellemrum vil udgive supplementer til fortegnelsen.

En foreløbig fortegnelse over instituttets tidsskrifter er blevet udgivet og distribueret vederlagsfrit som ovenfor. I 1976 planlægger man udgivelse af en endelig tidsskriftsfortegnelse, samt en fortegnelse over instituttets samlinger af særtryk og kildemateriale.

Instituttet har endvidere truffet forberedelse til udgivelse af (1) et meddelelsesblad til nordiske asienforskere med særlig henblik på information, undervisning, konferencer, symposier, kurser o. lign. i og uden for de nordiske lande; (2) et fællesnordisk forelæsningskatalog, indeholdende oplysning om løbende undervisning vedrørende Asien på universiteter og højere læreanstalter i de nordiske lande; og (3) en kortlægning af asienforskningen i Norden med henblik på beskrivelse af de personelle og materielle ressourcer.

De her nævnte publikationer er muliggjort gennem en særlig bevilling til dækning af trykkeudgifter, som CINA har fået fra og med 1975.

1.2. Forskningsvirksomhed i Asien

CINAs forskningsstation i Lampang, Thailand, blev nedlagt i slutningen af 1974, og det påregnes, at projektet regnskabsmæssigt vil være afviklet inden udgangen af indeværende år.

Instituttet har i 1975 indkaldt udførlige forskningsrapporter fra samtlige brugere af forskningsstationen i Lampang med henblik på udarbejdelse af en detaljeret redegørelse til de nordiske forskningsråd samt til Nordisk Ministerråd og Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde.

CINA har i juni 1975 indgivet ansøgning til de nordiske humanistiske forskningsråd med henblik på gennemførelse af to tidsbegrænsede forskningsprojekter i Asien, et i Afghanistan og et i Malaysia. I forbindelse med Afghanistan-projektet har man planlagt en konference for nordiske Afghanistan-forskere i foråret 1976. Konferencens gennemførelse er afhængig af, om instituttet får tilskud til dækning af de dermed forbundne udgifter udefra. CINAs forstander har i sommeren 1975 drøftet Malaysia-projektet med universiteter og myndigheder i Kuala Lumpur, Penang og Kuching.

Om forskning i Asien henvises i øvrigt til afsnittet nedenfor om stipendier.

1.3. Instituttet har i 1975 afgivet et svar på den af Kultursekretariatet og ministerrådets Rådgivende Komité for Forskning (RKF) nedsatte arbejdsgruppes rapport om CINAs organisation og virksomhed, samt på grundlag af drøftelser i styrelsen tilstillet Nordisk Ministerråd et forslag til ændring af CINAs statutter med henblik på indførelse af en suppleantordning for medlemmerne af CINAs styrelse, samt optagelse i styrelsen af repræsentanter for instituttets personale.

1.4. CINA har i 1975 fortsat udbygningen af sine internationale kontakter på institutionsniveau.

2. Anskaffelse af materiale til forskning og undervisning

2.1. Efter at CINAs håndbogsbibliotek har nået et forholdsvis tilfredsstillende niveau for så vidt angår Østasiens og Sydøstasiens nyere historie og moderne samfundsforhold (sociologi, økonomi, retsvidenskab, antropologi) har man flyttet hovedvægten til Vestasien og Sydøstasien, samt besluttet at foretage en væsentlig udvidelse af tidsskriftsholdet og samlingerne af kildemateriale.

Instituttet har endvidere indledt forhandlinger med SIDA om koordinering af de to institutioners litteraturanskaffelser med særligt henblik på udviklingsspørgsmål. CINA har fra Instituttet for Udviklingsforskning i København fået tilsagn om overførelse af dette instituts materiale vedrørende Thailand. I forbindelse med et tilsagn fra Københavns-Universitetet om udvidelse af instituttets lokalekapacitet har man drøftet muligheden af at få overført det danske folketings samlinger af parlamentstryk fra forskellige lande i Asien, et tilbud der blev givet CINA allerede i slutningen af 1960'erne.

I forbindelse med de i 1975 indførte internordiske stipendier har instituttet modtaget værdifuld assistance fra flere stipendiater med henblik

på nyanskaffelser vedrørende områder, der ikke har været specielt dækket af instituttets bibliotek, herunder ganske særligt Indonesien og Malaysia.

2.2. Publikationer m. v.

I monografiserien er udgivet:

Robert Tung: 'Proscribed Chinese Writing' (305 s.)

'A Symposium on Chinese Grammar' (genoptryk).

Klas Markensten: 'Foreign Investment and Development—Swedish Companies in India' (genoptryk).

Eric Grinstead: 'Analysis of the Tangut Script' (genoptryk).

Sten Nilsson: 'The New Capitals of India, Pakistan and Bangladesh' (genoptryk).

Til monografiserien har man påbegyndt trykning af:

G. Djurfeldt og S. Lindberg: 'Behind Poverty.—The social formation in a Tamil village'.

B. J. Terwiel: 'Monks and Magic.—An analysis of religious ceremonies in Central Thailand'.

Instituttet har endvidere publiceret:

Periodicals. Preliminary Lists 1975. Compiled by Hanne Balslev.

Subject Index. Compiled by Hanne Balslev.

Jfr. i øvrigt ovenfor ad 1.1.

Herudover har instituttet efter henvendelse udarbejdet og udleveret individuelle bibliografiske oversigter og vejledninger vedrørende specielle emner, samt diverse materiale til kurser o. lign.

Til 'Joint Reprint Series' er føjet:

- No 11 Per Sørensen: 'Prehistoric Iron Implements from Thailand'
- 12 Bo Utas: 'Verbal Forms and Ideograms in the Middle Persian Inscriptions'
- 13 S. Thananjayarajahsingham: 'Three Tamil Proclamations issued under the Dutch Rule in Ceylon'
- 14 Kristina Lindell: 'A Vocabulary of the Yuan Dialect of the Kammu Language'
- 15 Søren Egerod: 'The Tattooing of Women'
- 16 Birthe Arendrup: 'The First Chapter of Guo Xiang's Commentary to Zhuāng Zi'
- 17 Søren Egerod og Inga-Lill Hansson: 'An Akha Conversation on Death and Funeral'.

3. Befordring af forskning og undervisning

3.1. Stipendier

Fra og med 1975 har CINA takket være en forøgelse af bevillingen til stipendier foretaget visse ændringer i stipendieprogrammet, således at der nu uddeles tre typer stipendier: (1) stipendier med henblik på studieophold i Asien, (2) internordiske stipendier og (3) forskerstipen-

dier. I 1975 har man uddelt elleve stipendier til studieophold i Asien, hvoraf fem til finske og seks til svenske forskere til et samlet beløb af dkr 80 000. Der er uddelt tretten internordiske stipendier, heraf to til danske, fire til finske, tre til norske og fire til svenske forskere og viderekomne studenter til et samlet beløb af dkr 20 000. Foreløbig disponerer instituttet over et forskerstipendium, hvis størrelse fastsættes efter de for danske kandidat- og forskerstipendier gældende regler. Forskerstipendiet er i år tildelt fil. lic. *Harry Halén*, Helsingfors, med henblik på en katalogisering og beskrivelse af dele af de i Helsingfors beroende orientalske samlinger.

3.2. Gæsteforelæsninger o. lign.

Der har i årets løb været afholdt to gæsteforelæsninger ved instituttet, én vedrørende Tibets forhold til Kina i det 17. århundrede og én vedrørende bureaukratiske institutioner i det traditionelle Kina.

Derudover har instituttet haft besøg af Ambassadør *Afzal Iqbal*, Pakistan, som på et frokostmøde redegjorde for asienforskning, biblioteks- og arkivforhold i Pakistan. Endvidere har instituttet haft et møde med en repræsentant for VOLVO AB:s forskningsafdeling og et møde med en repræsentant for Öst Ekonomiska Byrån i Stockholm.

3.3. Symposier, konferencer og kurser

Under forsæde af Professor K. G. Izikowitz afholdtes i juni i Göteborg et kollokvium, 'The House in East and Southeast Asia: Architectural and Anthropological Aspects', med deltagelse af fjorten antropologer og arkitekter fra Danmark, Norge, Sverige og Frankrig (dkr 13 500).

CINA har endvidere ydet tilskud til:

Symposium på Göteborgs universitet i juni 1975: Indien: 'Økonomisk kris och politisk mobilisering' (dkr 1 500).

Symposium ved Institut for Sammenlignende Kulturforskning i Oslo: 'Økologiske tilpasningsformer i tropiske samfund' (dkr 6 000).

Med henblik på afholdelse af 'Permanent International Asiatic Conference' i Helsingfors 1976 har instituttet reserveret et samlet beløb på dkr 48 000.

Instituttet har desuden medvirket ved afholdelsen af seks kurser og seminarer vedrørende Indien, Sri-Lanka, Thailand, Indonesien og Kina.

3.4. Instituttets videnskabelige medarbejdere har i det forløbne år ydet individuel vejledning til et stort antal forskere og studerende, herunder flere doktorand-studerende, fra de nordiske lande.

4. Forskning og undervisning

4.1. Typologisk kinesisk og sydasiatisk lingvistik, samt oversættelse af thai-poesi (Søren Egerod).

4.2. Databehandling af bibliografier og asiatisk sprogmateriale (Eric Grinstead, Bo Utas).

4.3. Indiens nyere historie (Karl Reinholdt Hællquist).

4.4. Den retlige regulering af økonomien, herunder udenrigshandelen, i den kinesiske folkerepublik, rettsociologiske undersøgelser af traditionel kinesisk kriminallitteratur (Poul Mohr).

4.5. Landsbyindustrialisering og teknisk udvikling i den kinesiske folkerepublik (Jon Sigurdsson).

4.6. Sammenlignende øst- og sydøstasiatisk arkæologi, palæolitikum, neolitikum, bronzetrommer (Per Sørensen).

4.7. Iransk sproghistorie og stilistisk terminologiske undersøgelser (Bo Utas).

4.8. Om individuel forskervejledning, se ovenfor ad punkt 3.4.

5. *Slutbemærkninger*

Virksomheden i 1975 har været præget af en moderat bevillingsforøgelse, samt i negativ retning af de meget markante prisstigninger, især på bøger og andet materiale.

G. *Framtidsplaner*

Om virksomheden henvises i øvrigt til instituttets NEWSLETTER nr. 8, som er under udgivelse og vil blive distribueret inden årets udgang.

H. *Finansiering*

Den samlede bevilling fra det fællesnordiske kulturbudget for 1975 er på dkr 1 464 000, hvoraf lønudgifterne alene udgør dkr 960 400. De resterende dkr 503 600 fordeles på følgende måde:

Styrelsens møder og rejser	13 000
Sekretariatsrejser	45 000
Kontorhold	70 000
Trykkeudgifter	30 000
Stipendier	145 000
Symposier og kurser	40 000
Bibliotek	160 000

Uden for det ordinære budget har Danmark bidraget til instituttets drift med skønsmæssigt dkr 450 000 heraf dkr 200 000 til lokaler og dkr 250 000 til bibliotekspersonale, udstationeret af Det Kgl. Bibliotek.

Berättelse**från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi***Verksamhetsberättelse 1975**A. Namn och adress*

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
 c/o Professor Niels Jerlov
 Haraldsgade 6
 DK-2200 København N

B. Startår

1966

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Kollegiet har till uppgift att genom anordnande av symposier och konferenser, gemensamma forskningsprojekt och forskarutbyte m. m. främja samarbetet i fråga om forskning och utbildning inom fysisk oceanografi mellan universiteter i Norden.

*E. Organisation**1. Administration*

Kollegiet består av en representant för de deltagande länderna.

2. Kollegiets sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Professor Niels Jerlov	D
Professor Erkki Palosuo	F
Lektor A. Foldvik	N
Professor G. Walin	S
<i>Adjung. medlemmar</i>	
Lektor Gunnar Kullenberg	D
Professor O. H. Sælen	N
Dr. Aarno Voipio	F
Lektor J. Rodhe	S
<i>Sekretær</i>	
Overassistent Elin Halldén	D

3. Personal

1/4 skrivbiträde

Kollegiet har løbende mindst 5 stipendiater, som får deres vederlag reguleret i henhold til organisationsmæssige lønftaler.

4. Revisorer

2. revisionsdepartement under Økonomi- og Budgetministeriet varetager revisionen af Kollegiets regnskaber, som føres i København.

F. Verksamhet

Kollegiet har afholdt 2 medlemsmøder. Det ene blev afholdt i Geofysisk Institutt, Bergen, det andet fandt sted i oktober på Göteborgs oceanografiske institution. Man drøftede bl. a. om man hyppigere end tidligere kunne afholde mindre kollokvier med en udenlandsk gæsteforelæser samt deltagelse af forskere fra de nordiske institutter. Endvidere mente man, at kurser og/eller symposier på Bornö burde arrangeres årligt med støtte fra Kollegiet. Der blev trukket linier for de kommende års forskning, og man drøftede, hvorledes Skagerrakprojektet kunne gennemføres i 1976 med det nedskårede budget. Det vil blive nødvendigt at afkorte det med nogle uger.

I 1975 har Kollegiet gennemført endnu en del af projektet vedrørende masten, som har været opstillet i Kattegat i 3 uger. Man gennemførte en række vellykkede målinger ved hjælp af det norske forsknings-skib "Helland-Hansen", Bergen. Målingerne vil bidrage væsentligt til en bedre forståelse af strømforholdene i Kattegat samt af vandomvekslingen og vertikalblandingen i havet. I samarbejde med Meteorologiafdelingen på Risø gennemførte man en undersøgelse, der belyser koblingen mellem atmosfære og hav.

Den tidligere udviklede Laser Doppler Anemometer er blevet forbedret og anvendt i farvandet omkring Korsika i juli—august, hvor et internationalt samarbejde fandt sted. De opnåede resultater er gode. Bortset fra kr. 5 000, — til videre udvikling af instrumentet blev hele dette arbejde dog støttet af internationale fonds.

Forskellige former for udveksling har fundet sted. Flere nordiske forskere har besøgt hinandens institutter og udvekslet erfaringer. Murray Brown har gæsteforelæst på Chalmers Tekniska Högskola samt på Marine Research Institute i Helsinki, og Lars I. Eide har forelæst på landsmødet for Norsk Havforskning i Geilo. Professor, dr. P. Welander fra University of Washington og dr. Murthy fra Canada Centre for Inland Waters har holdt gæsteforelæsninger.

8 stipendiater har været tilknyttet Kollegiet i 1975. Heraf er 3 fra-trådt. 1 pr. 1. februar, 1 pr. 1. april og 1, nemlig Murray Brown, pr. 1. december. Murray Brown bestod i sin stipendiattid eksamen som lic.-scient. Samtlige stipendiater har arbejdet med forskningsprojekter inden for nordiske områder. Kollegiet har nu 4 heltids- og 2 halvtidsbe-

skæftigede stipendiater, nemlig 2 i Norge, 1 1/2 i Sverige, 1 i Finland og 1/2 i Danmark.

Publikationer

Murray Brown: High molecular-weight material in Baltic seawater, *Marine Chemistry*, 3, p. 253—258

— Transmission Spectroscopy Investigation of Natural Waters. A: On standardization of optical terminology in oceanographic investigation. B: Interpretation of spectra. Rep. No. 28, Inst. f. Fys. Oceanografi, Københavns Univ. 33 pp.

— Laboratory Measurements of Fluorescence Spectra of Baltic Waters. Rep. No. 29, Inst. f. Fys. Oceanografi, Københavns Univ. 31 pp.

— Transmission spectroscopy examination of natural waters. C: Ultra-violet spectral characteristics of the transition from terrestrial humus to marine Yellow Substance. *Estuarine coastal marine Science* (to appear).

Bogi Hansen: Sea level Fluctuation in Thorshavn, Preliminary Research, *Annales Academiae Faeroensis*.

N. G. Jerlov: Long period changes of the optical properties of the Baltic. *J. Cons. Int. Explor. Mer* 36(2) p. 188—190.

G. Kullenberg: Some observations of the vertical mixing in the Baltic, in *Proc. 9th Conf. Baltic Oceanographers*, *β* p. 129—142.

Marjatta Tyrväinen: Suomenlahden ja Pohjois-Itämeren vesirungon vaihteluista. I. Kevät-ja kesätilanteet. *Publ. i en finsk serie*.

Gunnar Furnes har et arbejde om dannelse af sandbølger færdigt. Det vil blive publiceret i 2 afsnit, hvoraf det første er i tryk.

G. Framtidsplaner

Det planlagte projekt for Skagerrak vil blive gennemført i 1976. Det er hensigten at kortlægge strømforholdene i Skagerrak samt deres variationer og tidsskalaer op til et år. Det er lykkedes at samordne projektet med den internationale undersøgelse JONSDAP-76, som vil finde sted i Nordsøen. For 1977 er planlagt diverse undersøgelser i Stolperenden i Østersøen. Også disse vil kunne sammenkobles med andre forskningsprojekter, der vil gøre det muligt yderligere at belyse de opnåede resultater.

H. Finansiering

Kollegiet modtog i 1975 kr. 477 000 til drift.

De væsentligste udgifter på budgettet er løn til stipendiater — 375 000 og udgifter til projekter — 140 000 d. kr.

Kollegiet havde et mindre beløb overført fra 1974. Dette beløb har kompletteret budgettet for i år.

Berättelse**från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning***Verksamhetsberättelse 1975**A. Namn och adress*

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
 Sekretariatet
 Kajaanintie 46 D
 SF-90220 Uleåborg 22
 Tel. 981-334202

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Samarbetskommittén har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna genom koordinering, dokumentationsverksamhet, anordnande av kurser, seminarier och konferenser samt publikationsverksamhet.

*E. Organisation**1. Administration*

Kommittén består av minst en och högst tre medlemmar från varje deltagande land. Medlemmarna utses av vederbörande lands regering för högst fyra år i sänder. Kommittén kan inom sig utse arbetsutskott med en representant för varje land.

Kommittén har ett permanent sekretariat, som är förlagt till Uleåborg.

2. Kommitténs sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Professor Bent Harvald (ordförande)	D
Lektor Leif Vanggaard	D
Professor Henrik Forsius	F
Professor Jorma Hirvonen	F

	Nationalitet
Professor Ole Wasz-Höckert	F
Professor Kåre Rodahl	N
Professor Knut Westlund	N
Länsläkare Kolbjørn Øygaard	N
Docent Per-Ola Granberg	S
Professor Håkan Linderholm	S

3. Personal

1 generalsekreterare (halvtidsanställd)

2 kanslisters

Biträdande professor Hans Åkerblom har fungerat som deltidanställd generalsekreterare.

Kanslipersonalen har bestått av kanslisterna Raili Mäkinen och Kirsti Niva.

4. Revisorer

Statens Revisionsverk, Helsingfors, Finland.

F. Verksamhet

Samarbetskommitténs möten

Kommittén har hållit tre möten under året 1975:

i Uleåborg den 9.6.1975,

i Odense den 21.10.1975,

och i Stavanger den 23.11.1975.

Arbetsutskottet har sammanträtt en gång under året 1975:

i Stockholm den 29.8.1975.

I samband med Uleåborgsmötet anordnades den 10—11.6.1975 ett seminarium "Seminar on Growth of Children in Northern Regions", i samband med Odensemötet den 20—21.10.1975 ett arbetsmöte "Seminar on the Epidemiology of Diabetes Mellitus, Especially in Northern, Sparsely Inhabited Areas" och i samband med Stavangermötet den 24—25.11.1975 ett orienterande möte "Yrkesmedisinske og arbeidsfysiologiske problemer i forbindelse med petroleumvirksomheten på kontinentalsokkelen" (se nedan).

Verksamhetsårets uppgifter

a. Seminarier och arbetsmöten

Samarbetskommittén har fortsatt att arrangera seminarier och arbetsmöten, vilket har visat sig vara effektivt för att främja kommitténs syften. Kommitténs seminarier och arbetsmöten har varit av två typer till sin inriktning: antingen behandlat aktuella hälsovårdsproblem eller mera basala grundvetenskapliga ämnen av aktualitet för arktisk medicin.

Av den förstnämnda typen arrangerades i Uleåborg den 10—11.6. 1975 ett arbetsmöte "*Seminar on Growth of Children in Northern Regions*".

Seminariet samlade ca. 50 deltagare och därvid hölls 16 föredrag. Föredragens sammanfattningar och diskussionsinlägg skall publiceras i serien "*Nordic Council for Arctic Medical Research Report*", nr. 14/75. Seminariet belyste effekten av genetiska och exogena faktorer i regulationen av barnens tillväxt. Vid mötet framgick bl. a., att man tillsvidare inte känner till vilken påverkan långa nätter och långt dagsljus har på den hormonella styrningen av tillväxten. Vid mötet deltog bl. a. flera skolläkare, vilka i sin verksamhet kan ha nytta av seminariets innehåll.

Samarbetskommittén anordnade i Odense den 20—21.10.1975 ett arbetsmöte: "*Seminar on the Epidemiology of Diabetes Mellitus, Especially in Northern, Sparsely Inhabited Areas*". Vid arbetsmötet hölls 12 föredrag. Det genetiska anlaget för diabetes belystes i flera föredrag, och det framgick bl. a. att även ur genetisk synpunkt bör juvenil diabetes och diabetes, som kommer i vuxen ålder, åtskiljas som två skilda sjukdomstyper. Vävnadstypernas och virusinfektionernas roll i etiologin av juvenil diabetes behandlades ingående. Trots att vissa skillnader råder i prevalensen av diabetes i de nordliga delarna av de olika nordiska länderna, framgick det att det finns mera likheter än olikheter mellan de olika länderna i diabetes' epidemiologi.

Föredragen och diskussionsinläggen skall publiceras i serien "*Nordic Council for Arctic Medical Research Report*", nr. 15/75.

Vid det orienterande mötet om "yrkesmedicinska och arbetsfysiologiska problem i förbindelse med petroleumverksamheten på Nordsjön" i Stavanger den 24—25.11.1975 hölls 13 föredrag. Vid mötet deltog representanter för den norska oljeindustrin, oljedirektoratet och sakkunniga från olika områden inom arbetsmedicin. Föredragen belyste de många problem, som har uppstått p. g. a. svåra arbetsförhållanden, som kan komma att råda i samband med försöken att utnyttja naturtillgångarna inom nordliga områden.

Vid mötet tillsattes en arbetsgrupp under ledning av professor Rodahl med uppgift att söka definiera yrkesmedicinska och arbetsfysiologiska forsknings- och utredningsprojekt inom petroleumverksamheten på Nordsjön.

b. *Report-serien*

Under 1975 utkommer "*Nordic Council for Arctic Medical Research Report*" i fyra nummer:

Arctic Medical Research Report, 12/75:

Workshop on respiratory tract infections in children, with special reference to the effect of climate.

Oslo, Norway December 10—11 1974

- Linderholm, Håkan: Respiratory tract infections in children with special regard to the effect of climate. Introduction.
- Kouvalainen, Kauko: Factors in resistance to respiratory tract infection, a review.
- Zachau-Christiansen, Bengt: Respiratory tract infections in Greenland children.
- Balsvik, Per-Dagfinn and Strass, Per: The monthly incidence of respiratory tract infections (RTI) in Tromsø 1969—73, related to meteorological variables.
- Kristensen, Harald K: Viewpoints of a consultant otologist on respiratory tract infections in Greenland children.
- Palva, Antti: Problems in the treatment of prolonged otitis media in children.
- Uhari, Matti, Kouvalainen, Kauko and Åkerblom, Hans K.: On the occurrence of respiratory tract infections and particularly paranasal sinusitis among children in a commune in north-eastern Finland.
- Gundersen, Terje and Håvåg, Knut: The significance of the climate in upper respiratory tract infections in children.
- Aas, Kjell: The effect of climate on respiratory allergy and bronchial asthma.
- Dahl, Lauritz Bredrup: Pulmonary echinococcus cyst in children.
- Haug, K. W. and Ørstavik, I.: Rapid diagnosis of respiratory virus infections in hospitalized children in Oslo.
- Strangert, Katherine and Lagercrantz, Rutger: Acute illnesses in children attending day-care centers.
- *Round-table discussion*: Is there a need for a joint Nordic research project on the relationship between climate and respiratory tract infections in children?
Moderator: Ole Wasz-Höckert

Arctic Medical Research Report, 13/75:

- Dessypris, A., Kirjarinta, M. and Sahi, T.: Serum cortisol and testosterone in Skolt Lapps.
- Hansen, J. P. Hart: The frequency of fatal child abuse in Greenland and Denmark.
- Hasunen, Kaija and Pekkarinen, Maija: Nutrient intake of adult Finnish Lapps.
- McLean, Donald M.: Arboviruses in the Canadian Arctic.

Arctic Medical Research Report, 14/75 (under bearbetning):

Seminar on growth of children in northern regions.

Oulu, Finland, June 10—11, 1975

- Andersen, Else: The planning of a growth study.
- Laron, Zvi: Physical and hormonal aspects of growth and sexual maturation in southern, warm countries.
- Larsson, Yngve: Assessment of growth in developing countries.
- de Pena, Joan F.: Growth and development in young people in the eastern Canadian Arctic.
- Zachau-Christiansen, Bengt: Height and weight in West Greenland children.
- Littauer, Jørgen, Sagild, Uffe, Jespersen, C. Sand and Andersen, S.: Height and weight in Greenlanders.

- Skrobak-Kaczynski, J.: Secular changes in the growth of Lapp children in Kautokeino, Norway, during the last 50 years (1920—1970).
- Lewin, Thord: Secular growth acceleration in Lappish children related to environmental changes.
- Forsius, Harriet, Lewin, Thord and Seitamo, Leila: Growth and motor and mental development in Skolt Lapp and Finnish children in northern Finland.
- Kantero, Riitta-Liisa and Ojajärvi, Pekka: Growth and development of children in different parts of Finland.
- Andersen, Henning: Hypopituitary growth retardation in some Greenlandic children.
- Perheentupa, Jaakko: Causes of abnormally short stature cases encountered in northern Finland.
- Karlsson, U., Hansson, H. Hedegård, B.: Tooth eruption in Skolt Lapp children.
- Kirveskari, Pentti: Tooth size in Skolt Lapps.
- Edgren, Johan: Skeletal maturity in Lapp children.

Arctic Medical Research Report, 15/75 (utkommen i början av 1976):

Seminar on the epidemiology of diabetes mellitus, especially in northern, sparsely inhabited areas.

Odense, Denmark, October 20—21, 1975

- Malins, John: The definition of the diabetic population.
- Hauge, Mogens: The significance of epidemiological studies in clarifying the genetics of diabetes.
- Harvald, Bent and Hauge, Mogens: Diabetes in twins.
- Degnbol, Bjarne and Hansen, Anders Green: Prevalence of diabetes mellitus among near relatives to 187 probands with early onset diabetes.
- Raeder, Svein: Follow-up of the diabetic population in Bergen, Norway, 1956—1966/68.
- Nerup, Jørn: HL-A factors in juvenile diabetes mellitus.
- Westlund, Knut: The epidemiology of diabetes in Norway.
- Reunanen, Antti, Aromaa, Arpo, Maatela, Jouni and Pyörälä, Kalevi: The epidemiology of diabetes mellitus in Finland.
- Kirjarinta, Leena och Eriksson, Aldur: Preliminary studies on diabetes mellitus in Finnish Lapps.
- Holmgren, Gösta, Samuelson, Gösta and Hermanson, Börje: The prevalence of diabetes mellitus. A study of children and their relatives in a North-Swedish province.
- Bratlid, Dag: A preliminary study on the incidence of juvenile diabetes mellitus in northern Norway.
- Koivisto, Veikko A., Åkerblom, Hans K., Wasz-Höckert, Ole and Kari-Koskinen, Onni: The epidemiology of childhood diabetes mellitus in northern Finland.

Report-serien sprides i c:a 1 000 exemplar till institutioner och läkare med anknytning till arktisk medicinsk forskning i Norden, Tyskland, USA, Kanada, Sovjetunionen och Japan.

Under verksamhetsåret vidtogs åtgärder för att få Report-serien inkluderad i Index Medicus, Medlars och Medline. Avgörandet fattas av nämnda serier nästa år.

c. Planering av formen för kommitténs framtida verksamhet

Samarbetskommittén hade 18.11.1974 yttrat sig skriftligen över en rapport om samarbetskommitténs organisation och verksamhet, som i september 1974 avgavs av en av de medicinska forskningsråden tillsatt ad-hoc kommitté. I samma ärende träffade ordföranden, professor Bent Harvald, ordföranden för 1974, professor Håkan Linderholm och generalsekreteraren representanter för Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbets rådgivande kommitté för forskning i Köpenhamn den 5.2. 1975 och redogjorde för samarbetskommitténs synpunkter.

Samarbetskommittén erhöll den 11.8.1975 för kännedom Rådgivande kommitténs för forskning uttalande angående NoSAMF. Uttalandet sammanfaller i allt väsentligt med samarbetskommitténs synpunkter.

Vid kommittémöten under 1975 har den framtida verksamhetsinriktningen ingående dryftats av medlemmarna.

d. Kongresser

Samarbetskommittén medverkade vid arrangerandet av "International Symposium on Arboviruses" i Helsingfors och Lepolampi den 3.6.1975 tillsammans med Finlands Akademi, Virologiska institutionen vid Helsingfors universitet och Sigrid Juselius' stiftelse. Som NoSAMF:s gäst föredragshållare deltog vid kongressen professor D. McLean, Division of Medical Microbiology, University of British Columbia, Vancouver, Canada.

e. Internationell verksamhet

Sekretariatet har besökts av flera utländska, bl. a. kanadensiska forskare och hälsovårdsadministratörer, som har bekantat sig med kommitténs och sekretariatets verksamhet.

f. Övriga aktiviteter

Sekretariatet har sänt till finska medicinalstyrelsens generaldirektör, professor Leo Noro en promemoria om samarbetskommitténs funktioner med anledning av president Kekkonens förslag om stiftande av ett internationellt arktiskt forskningsinstitut i Finland.

Generalsekreteraren besökte i oktober Sameinstitutet i Kautokeino, Norge, och underhandlade om samarbetsformerna mellan NoSAMF och Sameinstitutet.

Generalsekreteraren medverkade i planeringen och i igångsättandet av en detaljerad hälsoundersökning av skolbarn i Enare och Utsjoki kommuner.

G. Framtidsplaner

Kommittén skall:

- söka definiera viktiga medicinska problem inom arktiska områden och områden med liknande förhållanden genom bl. a. fortsatt projektinventering (fortsättning av projektkatalogen), kontakter med lä-

- kare och sjukvårdspersonal i nordliga distrikt, sameorganisationer och internationella kontakter;
- anordna kurser, seminarier och arbetsmöten;
 - intensifiera sin informationsverksamhet och utvidga sin dokumentationsverksamhet;
 - bilda arbets-, planerings- eller projektgrupper för att finna nya former för initiering och stöd av forskning.

NoSAMF skall i maj 1976 arrangera ett *möte om köldfysiologi* på Färöarna. Programmet kommer att innehålla speciellt praktiska, kliniska synpunkter på köldskador hos bl. a. fiskare.

NoSAMF planerar att arrangera ett *arbetsmöte om psykiatrisk epidemiologi, diurnal rytmer och deras störningar och om problem med anpassning av inflyttad arbetskraft i gruvarbete* sommaren 1976 på Spetsbergen.

Kommittén anordnar ett *arbetsmöte om koronarsjukdomar i de nordliga delarna av Norden* i Stockholm i november 1976. Mötet avses sammanfatta tidigare utförda undersökningar, uppfölja det tidigare workshopet på området och planera fortsatta studier.

Utgivandet av "Nordic Council for Arctic Medical Research Report" serien är en av kommitténs huvuduppgifter. Reportserien kommer att innehålla både sammanfattningar från minisymposier och längre uppsatser om arktiskt medicinska forskningsresultat och översiktsartiklar. Även andra möjligheter för intensifiering av information utredes och särskilt dokumentationsfrågor skall bearbetas, bl. a. göres försök att skapa litteraturservice.

För att förstärka sekretariatsfunktionen söker NoSAMF skapa en heltidstjänst för sekretariatsledaren, i vilken de administrativa uppgifterna kan kombineras med forskning inom arktisk medicin. Information och dokumentation, konferenser, symposier och workshop skall fortsätta i åtminstone samma omfattning som hittills. NoSAMF söker få en begränsad anslagsförstärkning som kan göra det möjligt att finansiera planering och igångsättning av nya forskningsprojekt inom arktisk medicin. Aktionsprogrammet för NoSAMF redogöres närmare i bifogade promemoria.

H. Finansiering

Anslag har erhållits via den gemensamma nordiska kulturbudgeten år 1975, Fmk 201 000. Anslaget har använts bl. a. till arrangerandet av seminarier och arbetsmöten (20 %), utgivandet av Reportserien (10 %), personalkostnader (35 %) och styrelsekostnader (20 %).

*AKTIONSPROGRAM FOR NORDISK SAMARBEJDSKOMITÉ
FOR ARKTISK MEDICINSK FORSKNING*

November 1975.

Komiteens væsentligste aktivitetsområder er følgende:

Minisymposier:

NoSAMF afholder 2—3 minisymposier pr. år. Minisymposierne er af principielt to forskellige typer, hvoraf *type 1* først og fremmest har til formål at bringe praktisk arbejdende forskere med forskningsprojekter inden for arktisk medicin i kontakt med teoretisk arbejdende forskere inden for samme videnskabelige område, mens *type 2* har til formål at udbrede kendskabet til planlagte og igangværende arktisk medicinske forskningsprojekter i målområderne for derigennem at stimulere til medvirken og initiering af ny forskning.

Minisymposierne af *type 1* vedrører et skarpt defineret og sædvanligvis meget begrænset videnskabeligt problem med arktisk medicinske implikationer. Førrende forskere inden for området inviteres som indledere, enten fra Skandinavien eller fra ikke-skandinaviske lande. Indlederne giver i 1/2—1 times foredrag en oversigt over området og forventes i øvrigt at deltage i hele symposiet som diskussanter. Omhandler minisymposiet to eller flere delemer, inviteres tilsvarende flere indledere. Enkeltindlæggene ved symposiet bør i øvrigt være meget kortfattede, højst ti minutters bruttotaleid. Der bør derimod lægges vægt på rigelig lang tid til diskussion, dels efter de enkelte indlæg, dels som afslutning på et emnes behandling. Det bør tilstræbes, at enten indlederen eller en anden dertil udpeget efter afsluttet emnebehandling resumerer forhandlingerne og påpeger problematikker. Deltagerkredsen vil sædvanligvis være meget begrænset, 10—20 deltagere ud over komiteens egne medlemmer. Minisymposierne af *type 1* afholdes sædvanligvis i universitetsbyerne, i høj grad rettede sig efter, hvor forskerkompetence inden for det pågældende område i særlig grad er lokaliseret.

Minisymposier af *Type 2* har praktisk arbejdende forskere med arktisk medicinske forskningsprojekter og det lokale helsepersonel i de arktiske områder som målgrupper. De bør derfor fortrinsvis afholdes i periferien, og symposiernes emner bør bestemmes af de problemer, som er aktuelle i de pågældende områder. Emnerne bør ved disse symposier være bredere, og flere emner kan behandles ved samme symposium. Deltagerkredsen kan tilsvarende være større og behøver ikke at være udvalgt efter videnskabelige kriterier. Hovedindsatsen ydes af skandinaviske arktisk medicinske forskere, undtagelsesvis vil dog også ved symposier af *type 2* ikke-skandinaviske indledere kunne inviteres.

Averteringen af symposierne foranstaltes af generalsekretæren, dels i de nordiske landes lægelige tidsskrifter, dels ved indlægsblade i reportserien, som også bør give oplysning om påtænkte og planlagte symposier

så lang tid i forvejen som muligt. NoSAMF's nationale medlemmer bør være sekretariatet behjælpelig ved udtagelsen af deltagerkredsen i begge typer af minisymposier. Af særlig vigtighed er det, at de nationale medlemmer er behjælpelig ved den lokale avertering af symposier af type 2, således at relevante medlemmer af det lokale sundhedsvæsen kan få lejlighed til at deltage i symposierne.

Minisymposiernes sprog er engelsk. Dette gælder både foredrag, diskussionsindlæg og illustrationsmateriale. Symposierne publiceres i NoSAMF's reportserie, indledningsforedragene in extenso, de øvrige foredrag som 3—6 siders resumeer forsynet med nøglereferencer.

Nordic Council for Arctic Medical Research Reports:

I reportserien publiceres foruden minisymposierne også originalarbejderne vedrørende arktisk medicinske forskningsemner. Redaktionen af de numre, der vedrører minisymposierne, er henlagt til et enkelt medlem af NoSAMF med særlige faglige forudsætninger inden for det pågældende område. De øvrige numre af reportserien redigeres af arbejdsudvalget. I begge tilfælde fungerer generalsekretæren som redaktionssekretær. Der tilsigtes en gradvis redaktionel stramning med større ensartethed i artiklernes udformning. I redaktionen lægges først og fremmest vægt på de indsendte arbejders arktisk medicinske relevans. Der vil således være arbejder, der på grund af indholdet, udformningen eller omfanget ikke har kunnet optages i andre tidsskrifter, der vil kunne antages til publikation i reportserien.

Reportseriens sprog er engelsk. Den distribueres til arktisk medicinske forskere i Skandinavien, distriktslægeembederne i de arktiske områder samt ikke-skandinaviske forskningscentre med arktisk medicinske forskningsopgaver. Desuden distribueres den til de nordiske forskningsråd. Der foretages en løbende justering af reportseriens mailing list. Med visse intervaller bør modtagerne opfordres til konfirmation af fortsat interesse i at modtage reporten, ligesom de bør opfordres til at samle på serien.

Der bør tilstræbes et sådant niveau af indhold og udformning, at reportserien godtages til indexering ved de internationale indices.

Litteraturtjeneste:

NoSAMF bør fortsat overveje formen og omfanget af en eventuel litteraturservice. Et abstract-abonnement ville være ønskeligt, men støder muligvis på vanskeligheder med hensyn til relevante nøgleord. Efter redaktionel sortering kunne abstract'erne bringes i særlige numre af reportserien. En enklere form for abstract-indsamling ville være en opfordring dels til NoSAMF's egne medlemmer, dels til en kreds af aktive arktiske forskere til at indsende resumeer af arbejder, som de støder på under deres egen litteraturgennemgang. Der kunne eventuelt vedtages en eller

anden form for honorering af sådanne indsendelser. Endelig kunne en vis form for litteraturservice fremstå ved en perfektionering af referencelisterne dels til de i reportserien publicerede originalarbejder, dels af referencerne til symposieabstract'erne.

Rådgivningsfunktion:

NoSAMF må tilstræbe at komme til at fungere som rådgivende organ for forskere med arktisk medicinske forskningsprojekter og bør være sådanne forskere behjælpelig, specielt i deres forhold til offentlige myndigheder. I sin rådgivning over for Nordisk Kulturfond skal NoSAMF tilstræbe enige udtalelser, der alene vedrører projekternes arktisk medicinske relevans, mens prioritering mellem projekter og personlig vurdering af ansøgerne overlades fondsforvalterne.

Internationalt samarbejde:

NoSAMF skal virke som kontaktorgan mellem skandinaviske arktisk medicinske forskere og udenlandske forskningsinstitutioner. NoSAMF skal herunder være behjælpelig ved tilrettelæggelsen af de internationale symposier.

Fondsfunction:

NoSAMF har i øjeblikket ingen bevilling til fondsfunction, men vil forsøge at afse mindre beløb til udredninger og forskningsinitiering. Det disponible beløb til disse formål bør fortsat søges øget. NoSAMF vil i et vist omfang afse midler til medlemsrejser til møder, hvor NoSAMF ønsker sig repræsenteret. Dette kan således være tilfældet ved distriktslægemøder i arktiske områder.

Sekretariatsfunktion:

Det bør tilstræbes, at generalsekretærstillingen omdannes til en heltidsstilling med forskningsforpligtelse inden for arktisk medicinsk forskning.

Bent Harvald

Hans Akerblom

Berättelse

från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik,
inklusive konflikt- och fredsforskning
c/o Utrikespolitiska institutet
Lilla Nygatan 23
S-111 28 Stockholm
Tel. 08-23 40 60

B. Startår

1966

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Samarbetskommittén har till ändamål att främja forskning inom området internationell politik, däribland konflikt- och fredsforskning genom koordinering av forskningsverksamheten vid de enskilda ländernas institutioner, anordnande av seminarier och konferenser, forskarutbyte och publikationsverksamhet. Samarbetskommittén kan även ta upp andra nordiska samarbetsåtgärder inom området och skall därvid främja en vidareutveckling av samarbetet.

E. Organisation

1. Administration

Kommittén består av högst 15 medlemmar, av vilka varje land har rätt att utse högst tre. Kommittéledamöterna utnämns för tre år i sänder av regeringarna (undervisningsministerierna) i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Kommittén sammanträder minst en gång om året. Kommittén kan helt eller delvis delegera sina fullmakter till ett arbetsutskott bestående av ordföranden, vice ordföranden samt en representant för vart och ett av de övriga tre länderna.

2. *Kommitténs sammansättning 31.12.1975*

	Nationalitet
Universitetslektor Niels Amstrup (v. ordf.)	D
Professor Sven Henningsen	D
Universitetslektor Per Magid	D
Professor Pekka Ahtiala	F
Professor Jan-Magnus Jansson	F
Professor Juhani Paasivirta	F
Ambassadör Hans Andersen	I
Professor Stein Rokkan (ordf.)	N
Dosent Martin Sæter	N
Første amanuensis Jarle Siemensen	N
Professor Hilding Eek (1.1.—31.8.1975)	S
Professor Ulf Himmelstrand	S
Professor Birgitta Odén	S
Docent Krister Wahlbäck (1.9.1975—)	S

3. *Personal*

- 1 informationssekreterare fil. kand. Cecilia Molander
 1/2 forskningssekreterare fil. kand. Carl-Einar Stålvant

4. *Revisorer*

Kammarkollegiets fondbyrå, Sverige

F. *Verksamhet*

Samarbetskommittén har i sin helhet sammanträtt den 19 mars i Stockholm samt den 22 oktober i Åbo. Arbetsutskottet möttes den 7 maj i Bergen.

Samarbetskommitténs informationsskrift över pågående forskning i Norden: "NEWSLETTER, International Studies in the Nordic Countries", har under året redigerats och givits ut i två nummer. Skriften tryckes i 1 000 exemplar och knappt halva upplagan utsändes till utomnordiska institutioner och forskare.

Vid sammanträde den 22 oktober beslutade kommittén överta huvudmannskapet för den samnordiska tidskriften *Cooperation and Conflict: Nordic Journal in International Politics*. Enligt rotationspraxis kommer redaktionen att fr. o. m. 1976 förläggas till Danmark. Nikolaj Petersen, Institut for Statskundskab, Århus Universitet, har utnämnts till ny redaktör.

Samarbetskommittén har strävat efter att bygga ut samarbetet inom ett mindre antal prioriterade områden, och att i ökad utsträckning engagera sig i det initierande stadiet av större projekt. I första hand har då — i enlighet med de riktlinjer som fastlades 1974 — frågor som sammanhänger med uppdelningen av världshaven, resurspolitiken och de

nordiska ländernas energisituation i ett internationellt perspektiv givits stöd.

På sedvanligt sätt har Samarbetskommittén härutöver bidragit med anslag till seminarier och konferenser, stipendier och studieresor, publikationer samt enskilda forskares deltagande i internationella forsknings-sammansammanster. Ett urval av de viktigaste anslagen inom vartdera av dessa områden gives nedan.

1. Forskningsprojekt

Helge Hveem, Oslo: "OPECISERING" SOM FRIGJÖRELSESSTRATEGI. Om de viktigaste råvaru- och mineralindustriernas politiska ekonomi. 15 000 kronor.

Anslaget användes i första hand för insamling och bearbetning av data om globala råvarutillgångar. Projektet i sin helhet — global politisk ekonomi vid Institutt for Fredsforskning, Oslo, — tar sikte på att analysera maktrelationerna inom några av de viktigaste råvaruindustrierna och ändringar inom dessa relationer. Särskilt betonas studiet av utvecklingen av samarbete mellan de typiska råvaruproducenterna, i praktiken u-länderna, och betingelserna för att detta skall ge resultat. I linje härmed analyseras utvecklingen av förbindelserna mellan råvaruproducenter och industriländer, särskilt återverkningarna på transnationella företag och nedärvda kolonialförbindelser. Projektet vill belysa aktuella och förutsägbara konfliktformationer och diskuterar vilka former dessa kan (bör) ta för att förväntningarna om 'en ny internationell ordning' skall realiseras.

Fridthiof Nansen-Stiftelsen på Polhögdga: DE NORDISKE LANDE OG HAVENS FOLKERET. 12 500 kronor.

Projektet utreder och analyserar de olika nordiska ländernas intressen, hållningar och handlingsalternativ på havsrättens område. Undersökningen baseras på två intervju-omgångar med centrala institutioner på området inom varje land, samt på observation av förhandlingarna under FN-konferensen i Caracas sommaren 1974 och i Genève våren 1975.

Gösta Tompuri, Avdelningen för freds- och konfliktforskning, Göteborg och Dag Poleszynski, Institutt for fredsforskning, Oslo: NORDSJÖOLJANS BETYDELSE I ETT INTERNATIONELLT KONFLIKTPERSPEKTIV.

Upprättandet av OPEC och senare AOPEC medförde delvis nya maktförhållanden på de internationella energimarknaderna, som fram till nyligen nästan uteslutande dominerades av några få internationella bolag. Även om dessa oljebolag är under utveckling mot diversifierade energibolag representerar oljan ännu nära hälften av världens energi-

försörjning. Krisen 1973 ledde till en fastare institutionalisering av konsumentländernas intressen i form av IEA.

Som den ende betydande oljeexportören bland de industrialiserade länderna och i Norden står Norge i en särställning. I detta perspektiv skapar nordsjöoljan en rad nya konfliktsituationer men också möjligheter till samarbete där Norden, IEA-länderna, OPEC, de stora oljebo-lagen och resten av världens underutvecklade länder ingår som parter eller intressenter. De nordiska ländernas möjligheter att samarbeta på oljeområdet och föra en oberoende politik diskuteras mot bakgrund av förhållandet till OPEC/AOPEC-länderna, den internationella marknadens fluktuationer och politiska krav på en ny ekonomisk världsordning.

2. Seminarier och konferenser

Keijo Korhonen, Institutionen för politisk historia, Helsingfors: Nordiskt forskarsymposium över temat ARVET FRÅN ANDRA VÄRLDSKRIGET I NORDEN, 16 900 kronor.

Symposiet diskuterade mot bakgrund av nationella PM de verkningar som resultatet av det andra världskriget haft för de nordiska ländernas utrikespolitik. Tidsmässigt befanns perioden från 1944—45 till början av 1949 då ett nytt internationellt läge och allianssystem etableras, som det viktigaste och i viss mening utforskade skedet. Som viktiga forskningsuppgifter, där de nordiska ländernas erfarenheter kontrasterar, angavs uppgörelsen med krigstiden, såväl i litteratur, konst, som i rättslig mening, och vilken roll referenser till historiska erfarenheter från denna tid spelar i senare politisk argumentation och debatt.

Krister Wahlbäck, Statsvetenskapliga institutionen, Stockholm: SVE-RIGE OCH FINLAND I AKTUELL UTRIKESPOLITIK, 7 000 kronor. Seminariet diskuterade variationer och kontraster i de bägge ländernas politik mot bakgrunden av aktuell neutralitetsdebatt.

Avdelningen för freds- och konfliktforskning, Göteborg: DET ANDRA OLJESYMPIET, 4 000 kronor. Symposiet, som samlade 14 deltagare, var en uppföljning till och vidareutveckling av det samarbete som inleddes 1974. 9 uppsatser granskades.

Tapio Varis, Tammerfors universitet: COLLOQUIUM ÖVER "JOURNALISTS AND DÉTENTE 30 YEARS AFTER THE END OF WORLD WAR II", 5 400 kronor.

Colloquium samlade såväl forskare som journalister för att diskutera journalistens och journalismens roll i den internationella avspänningsutvecklingen med särskild hänsyn till konsekvenserna av Helsingforsavtalets bestämmelser om informationsflödet mellan nationer.

IV NORDISKA STATSVETARKONFERENSEN, ÅRHUS, 9 400 kronor. Stöd gavs till 13 nordiska deltagare och forskare som gav bidrag till arbetsgrupperna "komparativ utrikespolitik", "förhållandet mel-

lan de ekonomiska och politiska internationella systemen” och ”Norden och de internationella organisationerna”.

Professoratet i freds- och konfliktforskning, Oslo: **ANDRA NORDISKA SEMINARIET ÖVER SOCIALA INDIKATORER**, 7 000 kronor. Seminariet anordnades i anknytning till det internationella ”World Indicators Program” som syftar till att utveckla nya indikatorer på social och ekonomisk förändring eller utveckling. Strukturella faktorer som påverkar livssituationen i center-periferi och dominans-beroende perspektiv presenterades liksom de teoretiska premisserna för alternativa möjligheter.

Avdelningen för Öststatsforskning, Uppsala: **KONFERENS FÖR SKAPANDET AV NORDISK KOMMITTÉ FÖR ÖSTSTATSFORSKNING**, 5 600 kronor.

En nordisk kommitté för att främja informationsutbytet avseende forskning om Sovjetunionens och Östeuropas samhällsförhållanden och för att i övrigt bygga ut samarbetet mellan forskare inom området i Norden bildades i november. Andreas Ådahl, Uppsala, valdes till ordförande.

Stig Kanger, Filosofiska institutionen, Uppsala: **SYMPOSIUM I TILLÄMPAD BESLUTSTEORI**, 5 300 kronor.

Symposiet, som ägde rum i Åbo i början av november, diskuterade särskilt tillämpningen av gruppbesluts- och spelteori inom statsvetenskap och lade grunden till ett vidare samarbete på nordiskt plan.

Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Oslo: **Konferensen NEW STRATEGIC FACTORS IN THE NORTH ATLANTIC**; Reykjavik. Deltagande av Johan Jörgen Holst, Anders Sjaastad, John K. Skogan, Arne O. Brundtland, 8 700 kronor.

Konferensen analyserade Norska havets ökande internationella betydelse dels som arena för konflikt, dels som källa till nya spänningar.

3. Stipendier och studieresor

Gabriele Winai-Ström, Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala, 7 000 kronor för uppehälle i Lesotho i samband med avhandlingsarbete.

Jakob Simensen och Georg Sörensen, Institut for Statskundskab, Århus, 1 500 kronor. Upphåll vid Latinamerika-institutet i Stockholm.

Jan Öberg, Avdelningen för freds- och konfliktforskning, Lund, 4 900 kronor. Datainsamling och resor i Norden samt Tyskland om militära indikatorer.

Bo Stråth, Historiska institutionen, Göteborg, 2 000 kronor. Arkivstudier i Norden i samband med avhandlingsarbete om de nordiska tullunionsförhandlingarna 1947—49.

Katri Lehto, Handelshögskolan i Helsingfors, 2 000 kronor. De finsk-svenska ekonomiska relationernas utveckling och politiska implikationer.

Anders Helge Wirak, Professoratet i freds- och konfliktforskning, Oslo, 2 100 kronor. Resor och uppehålle i Genève och Grenoble för datainsamling och utvecklande av indikatorer för välfärd inom World Indicators Program.

4. Publikationer

Publikationer och skrifter som utkommit 1975 och till vilka Samarbetskommittén givit bidrag:

Cooperation and Conflict, Nordic Journal in International Politics, Oslo

Bulletin of Peace Proposals, Oslo

Amin—Widstrand: Multinational Firms in Africa, Uppsala 1975.

Goldmann, Kjell: Tension and Détente in Bipolar Europe. Esselte 1975

Hallenstvedt—Kalela—Kalela—Lintonen: The Nordic Transnational Association Network: Structure and correlates, Helsinki 1975

Heradstveit—Torstenson: Frykt og forventning i Midt-Østen, Oslo 1975

A. Jørgensen, ed.: Studier i DDR's utvikling. Sydjysk Universitetsforlag, 1974

Salokoski, M.: Finländare i tekniskt bistånd. Soc. Inst., Helsingfors 1975

Schiller, B. m. fl. Litteratur om nordiskt samarbete. Nordisk utredningsserie 1975: 3

Sjaastad-Skogon: Politikk og sikkerhet i Norskehavsområdet, Oslo 1975

Wall, Roger G.: The Dynamics of Polarization. Statsvetenskapliga Institutionen. Stockholm 1975.

G. Framtidsplaner

Kommittén kommer att under den närmaste framtiden ta upp problem av metodologisk och teoretisk karaktär. Under våren 1976 hålles ett symposium över "metoder att studera social utveckling" arrangerat av professorerna Johan Galtung och Sven Tägil samt forskarasistent Håkan Wiberg, Lund. Ett annat konferensämne är den komparativa utrikespolitiska forskningen.

Tekniker och problem i framtidsorienterade studier som är ett nödvändigt träningsmoment i samband med det starkt ökade intresset för långtidsplanering kommer att uppmärksammas.

Den hårdnande konkurrensen om anslagsmedel för forskningsändamål har gjort det naturligt för kommittén att bistå i initial- och planeringsskedet av större projekt. Denna inriktning kommer att gälla även i framtiden. Den strukturella förskjutningen av kommitténs medelsanvändning framgår av nedanstående tabell:

	1967—71		1972—juni 1975	
Foskningsprojekt	71.000	10 %	145.034	19 %
Seminarier, konferenser etc.	177.500	22,5 %	227.822	29,9 %
Resor, stipendier i Norden	94.000	12 %	62.378	8 %
Resor, stipendier utom Norden	60.500	7,5 %	29.957	4 %
Gästföreläsare	9.000	1 %	25.264	3,4 %
Publikationer, dokumentation m. m.	218.000	30 %	186.630	24,4 %
Deltagande i konferenser	138.500	17,5 %	86.604	11,3 %
	769.800		763.580	

H. Finansiering

Samarbetskommittén finansieras via den nordiska kulturbudgeten. Anslaget för 1975 uppgick till 380 000 kronor. För 1976 har preliminärt beviljats 440 000 kronor.

Anslagsmedlens fördelning 1975 framgår av ovanstående verksamhetsöversikt.

Berättelse**om NORDDOK***Verksamhetsberättelse 1975**A. Namn och adress*

NORDDOK (Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation)
 c/o DTO (Dansk Teknisk Oplysningstjeneste)
 Ørnevej 30
 DK-2400 København NV
 Tel. 01-10 91 95

B. Startår

1971

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

NORDDOK har till ändamål att främja organiserandet av nordiska dokumentationsnät med nationell och internationell anknytning i Norden genom rådgivning, initiativ och andra åtgärder.

*E. Organisation**1. Administration*

NORDDOK består av två ledamöter från vart och ett av de deltagande länderna. Ledamöterna och suppleanterna för dessa utses av regeringarna efter förslag av de nationella centralorgan inom informations- och dokumentationssektorn. NORDDOK väljer självt ordförande. Varje land har i tur och ordning ordförandeposten under en tvåårsperiod.

2. NORDDOK's sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Overbibliotekar Vibeke Ammundsen	D
Civilingeniør Kjeld Klintøe (ordförande)	D
Överbibliotekarie Eeva-Maija Tammekann	F
Överbibliotekarie Elin Törnudd	N
Direktør Anton Disch	N
Riksbibliotekarie Gerhard Munthe	S

	Nationalitet
Professor Sune Bergström	S
Verkst. ledamot Hans Håkansson	S
Styrelsens sekretær	
Civilingeniør Torben Høst	D

3. Personal

NORDDOK har ingen fast ansattd personal. Sekretariatsgøromålen handhas av centralorganet för information och dokumentation i ordförandens hemland; kostnaderna härför bestrids dock av NORDDOK.

4. Revisorer

Revision av NORDDOKs räkenskaper sker vid det statliga revisionsorganet i sekretariatets värdland.

F. Verksamhet

NORDDOK's opgave som koordinerende og policyskabende organ har i det forløbne år haft en fremtrædende position. Udviklingen af dokumentationssystemer, der gennem anvendelse af edb-teknologi giver lettere adgang til store mængder af dokumentbaseret viden, har medført en øget interesse i at søge en koordinering for at effektivisere søgeteknikker og mindske det samlede ressourceforbrug.

Betydningen af koordinering af de nordiske, datamatbaserede IoD-tjenester understreges af NORDFORSK-projektet "SCANNET". SCANNET er et nordisk telekommunikationsnet specielt beregnet til dokumentationsformål, d. v. s. tilkobling af databaser med bibliografiske referencer, der kan afsøges on-line via edb-terminaler.

Gennem flere NORDDOK-medlemmers nære tilknytning til NORDFORSK's IoD-nævn har NORDDOK nøje kunnet følge udviklingen af SCANNET. NORDDOK støtter denne udvikling.

NORDFORSK søger at etablere det nødvendige telekommunikationsnetværk i løbet af foråret 1976 og at gennemføre prøvekursler i løbet af sommeren 1976.

NORDDOK ser det som en opgave at brugere og dokumentalister fortrolige med de nye teknikker for herigennem at støtte og forberede vejen for brugen af SCANNET. Flere af de projekter NORDDOK støtter er derfor formuleret mod dette mål.

Det er NORDDOK's opgave at dække hele det videnskabelige område, og det betyder, at NORDDOK skal formidle kendskabet til SCANNET ud over det teknisk-naturvidenskabelige område, som er NORDFORSK's område. NORDDOK vil tage initiativer som inspirerer andre fagområder til at bruge et kommende netværk som middel til en effektiv udveksling og nyttiggørelse af viden de nordiske lande imellem under hensyn til minimering af fysiske og intellektuelle ressourcer.

NORDDOK's projekter

Arbejdsgruppen omkring en *nordisk databank for offentlige udredninger* har fremstillet et edb-program til lagring og genfindelse af oplysninger om igangværende nordiske, offentlige udredninger.

Hermed har man skabt grundlaget for en egentlig databank, som senere kan tilkobles det nordiske informationsnet.

Som det første produkt fra databanken vil man udsende en katalog i løbet af efteråret 1975. Det har voldt arbejdsgruppen en del vanskeligheder at fremskaffe materialet fra forskellige instanser, og katalogen vil derfor ikke være så fuldstændig, som man havde planlagt.

Brugernes orientering om, træning i og vurdering af de nye informationssystemer har man fået øget kendskab til gennem *datamatbaseret IoD-tjeneste for pædagogik, psykologi og specialpædagogik*.

Forskere og fagfolk inden for disse emneområder har fået tilbudt gratis edb-kørsler til vidensøgning. Som modydelse udfylder og tilbage-sender de en spørgeblanket om deres vurdering af de tilsendte edb-udskrifter. For tiden bearbejdes de indkomne svarblanketter.

Rapport om arbejdet om arbejdsgruppernes forslag til eventuel fortsat nordisk aktivitet på området forventes omkring årsskiftet 1975/76.

Hvordan IoD-brugerne er stillet inden for tværvidenskabelige områder vurderes i *datamatbaseret IoD-tjeneste for arbejdsmedicin*.

Projektets formål er at vurdere, hvordan tilgængelige databaser tilfredsstillende behøver inden for områderne arbejdsmedicin og arbejds-hygienje.

Det er arbejdsgruppens foreløbige konklusion, at de benyttede databaser kan bruges, men at tjenesterne hverken kvalitativt eller kvantitativt gav tilfredsstillende dokumentation.

Erfaringer omkring on-line vidensøgning fås fra *MEDLINE*, der køres på Biomedicinska Dokumentationscentralen på Karolinska Institutet i Stockholm.

Dette projekt har til formål at udnytte den medicinske database *MEDLINE* i et nordisk medicinsk informationssystem. Under benyttelse af det eksisterende telefonnet kan terminaler på biblioteker i bl. a. Helsingfors, Åbo, Kuopio, København og Oslo nyttiggøre databasen.

For at fremme den nordiske nyttiggørelse af denne dokumentations-tjeneste har *NORDDOK* betalt linieudgifter samt visse udgifter til den centrale administration.

NORDDOK har endvidere støttet træningsvirksomhed for personalet ved terminalerne for at sikre, at der ved terminalerne er kvalificerede dokumentalister, der kan assistere den egentlige videnbruger.

I forbindelse med udviklingen af *NORDFORSK's SCANNET* vil det nordiske *MEDLINE*-projekt være det første, som afprøves på *SCANNET*.

Inden for biblioteks-, informations- og dokumentationsområdet er det

ofte vanskeligt at foretage en objektiv vurdering af nytten og effektiviteten af den ydede service. *Definition af præstationsenheder for informationsservice* har til formål at finde og vurdere metoder gennem hvilke der opnås et sikrere grundlag for beslutninger, dimensioneringer og prioriteringer inden for BID-området.

Det hidtil almindeligste produkt fra datamatbaserede IoD-tjenester er SDI = Selective Dissemination of Information. Med *økonomisk model for SDI-tjeneste* undersøges nærmere de økonomiske forhold omkring SDI, ligesom man søger at opstille en model for prissætning på SDI-tjenester.

Endvidere har NORDDOK støttet en udredning om behovet for *nordisk samarbejde inden for standardisering på IoD-området*.

G. *Framtidsplaner*

NORDDOK er forum for koordinering af aktiviteter inden for informations- og dokumentationsområdet. Specielt på det policyskabende niveau ligger der betydelige opgaver forude, både hvad angår koordinering og udveksling af erfaringer på mere traditionelle arbejdsområder, men navnlig på anvendelsen af de nye teknikker på tværvidenskabelig basis.

En udredningsgruppe under embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde har undersøgt forholdene omkring afgrænsningen mellem NFBS (Nordiske forskningsbibliotekers samarbejdskomité) og NORDDOK. Udredningsgruppen har foreslået, at man nedlægger NFBS og NORDDOK og opretter en ny samarbejdsorganisation. NORDDOK støtter dette forslag, hvorefter NORDDOK i sin nuværende form skal nedlægges pr. 1. januar 1977.

Dette betyder, at det kommende samarbejde får et bredere arbejdsområde, som dels består i at styrke opbygningen af netværk af forskellig karakter — med eller uden brug af telekommunikation og edb — samt at stimulere og udvikle netværkerne til at være bedst muligt egnede til at betjene brugerne, og dels at sikre uddannelse af fagligt personale i biblioteker, informations- og dokumentationstjenester, således at disse kan give den egentlige bruger den bedst mulige støtte under nyttiggørelsen af netværkernes muligheder.

H. *Finansiering*

Til virksomheden i 1975 har NORDDOK fået 1 177 000 dkr i direkte bevilling fra det fællesnordiske kulturbudget.

Til bestyrelsesmøder, sekretariatspersonale og kontorudgifter er disponeret i alt 180 000, medens der til projekter er bevilget ca. 1 million.

Berättelse

om Nordiska forskarkurser

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiska forskarkurser
Fil. lic. Barbro Bryngelsson
Institutionen för organisk kemi
CTH/GU
Fack
S-402 20 Göteborg 5
Tel. 031-81 01 00 ank. 1514

B. Startår

1966

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Syftet med verksamheten är att genom gemensamma kurser på utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten planeras och leds av en styrelse på upp till tio ledamöter, högst två från vardera av de fem nordiska länderna. Det förutsätts, att styrelsen har representation för såväl aktiva forskare som forskningsadministratörer. Styrelsen utses för tre år i sänder av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Overarkivar Vagn Dybdahl	D
Kontorchef Jytte Kvorning	D
Föredragande Ulla Ekberg	F
Professor Reijo Vihko	F
Docent Örn Helgason	I

Professor Svein Nordbotten	N
Underdirektör Arvid Siljan	N
Professor Georg Lundgren (ordförande)	S
Byråchef Hans Poppus	S

Som forskarkursernas sekretariat fungerar sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn. Sekretariatsuppgifterna har under 1975 handhåfts av avdelningsdirektör Egon Hemlin, universitetskanslerämbetet, Stockholm (t o m 30/9) och universitetsadjunkt Barbro Bryngelsson, Chalmers tekniska högskola/universitetet, Göteborg (fr o m 1/10).

4. Revisorer

Revisionsuppgifterna fullgörs av Rigsrevisionen i Danmark.

F. Verksamhet

Styrelsen har under 1975 disponerat ett anslag av 1.330.000 dkr. Inom denna anslagsram har genomförts ett program omfattande sammanlagt sjuutton forskarkurser. Vid dessa har fler än 400 forskarstuderande i Norden getts utbildning.

Kurserna är av varierande slag. En del avser orientering om nya vetenskapliga arbetsmetoder. Andra gäller nya viktiga och intressanta arbetsfält, vilka kan omfatta antingen speciella delområden inom skilda discipliner eller större frågor av betydelse för forskningen eller samhällets utveckling; kurser inom de senare områdena har ofta gräns- och mångvetenskaplig karaktär. Några kurser har inriktats mot intressanta hjälpvetenskaper av vikt för forskningen inom breda sektorer.

Kurserna har under 1975 haft en betydande spridning såväl över olika vetenskapsområden som geografiskt inom Norden. Under året har styrelsen dock sökt att medvetet koncentrera några kurser inom ramen för viktigare samhällssektorer med stora och angelägna forskningsuppgifter. Nu har intresset i första hand gällt miljövårdsfrågorna.

Kursprogrammet har 1975 haft följande utformning:

1. Kvantitativ historia
2. Numismatik
3. Latinet som kommunikationsmedel under 1500- och 1600-talen i Norden
4. Filmbilden — uttryck och funktioner
5. Tradition och samhälle
6. Målsättningar och metoder i juridisk forskning
7. Nedrustningsforskning
8. Naturresursernas ekonomi
9. Environmental chemicals: Distribution in Ecosystems and Biotransformation
10. Havsvattenkemi
11. Scandinavian Incoherent Scatter Summer School

12. Mätningar i stjärnspektra
13. Partiella differentialekvationer
14. Numerisk taxonomi och automatisk identifikation
15. Planläggning och utförande av utfodringsförsök
16. Laboratory Animals in Biological Research
17. Avkastningsförädling

G. Framtidsplaner

För 1976 har styrelsen fastställt följande kursprogram:

1. Minoritet, kultur och samhälle
2. Litterär hermeneutik och analyssteori
3. Statistiskt källmaterial i Afrikaforskningen
4. Talspråksforskning och stilistik
5. Beslutsfattande i organisationer — teori och metodik
6. Socialrätt — ämnets metoder, begränsningar och systematik
7. Lipolytiska enzym
8. Steroidhormonreceptorer
9. Kontrollerade kliniska och profylaktiska försök
10. Hälsovårdsforskningens metoder
11. Singulariteter
12. Röntgenmikroanalys inom biologisk elektronmikroskopi
13. Experimentell mikrobiell ekologi
14. Reglerteknik och automation i lantbruket
15. Anpassningsförädling
16. Samband mellan geokemi och geologisk-geoteknisk miljö för recenta och äldre bergarter
17. Klinisk och experimentell allergologi
18. Energianalys
19. Radioastronomi

H. Finansiering

Anslaget på den samnordiska kulturbudgeten var dkr 1.330.000 för verksamhetsåret 1975.

Berättelse

från Nordiskt vulkanologiskt institut

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiskt vulkanologiskt institut
Háskóli Íslands
Jarðfræðahúsið v/Hringbraut
Reykjavík
Tel. 213 40

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutets uppgift är att bedriva vulkanologisk forskning med inriktning på vulkanologins viktigaste sektorer: petrografi, geokemi, geofysik och vulkanhistoria. Institutet skall bereda forskare såväl inom som — efter styrelsens beslut — utom Norden tillfälle att studera vulkanism och därmed sammanhängande problem.

E. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse, som består av åtta ledamöter, fyra från Island och en från vardera av de övriga nordiska länderna. Styrelsen utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Den verkställande ledningen vid institutet utövas enligt av styrelsen fastställda riktlinjer av en direktör, som utses av ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period på fyra år.

2. *Styrelsens sammansättning 31.12.1975*

	Nationalitet
Professor Arne Noe-Nygaard	D
Vetenskapssekr. Matti Lähdeoja	F
Direktør Sveinn Jakobsson	I
Dr. Guðmundur Pálmason	I
Professor Thorbjörn Sigurgeirsson	I
Professor Sigurdur Thorarinsson	I
Professor Christoffer Oftedahl	N
Professor Frans Erik Wickman	S

3. *Personal*

- 1 direktör
- 1 vetenskaplig personal
- 1 kontorsassistent
- 3 tekniska assistenter

4. *Revisorer*

Guðmundur Magnússon, Reykjavík

F. *Verksamhet**Innledning*

Året 1975 er instituttets første hele arbeidsår med full utrustning og stab. Instituttet har gått gjennom et minimum av begynnelsesvanskeligheter og har kunnet konsentrere sig om forskning og avansert opplæring av stipendiater. Forskningen er fokusert på følgende felter:

- (1) Geologiske feltstudier av vulkankomplekser.
- (2) Petrologiske (laboratorie) undersøkelser av vulkanske bergarter.
- (3) Innhold av volatiler i vulkanske bergarter.
- (4) Utvikling av metoder til undersøkelser av vulkanutbrudd.

Ad 1) Geologiske feltstudier danner grunnlag for detaljerte petrologiske og geokjemiske studier, og omfatter undersøkelse av vulkan-kompleksets historiske utvikling. Selv om det er delvis mulig å forutsi vukanutbrudd ved hjelp av seismiske og andre metoder er det allikevel studiet av vulkanens historie over lange tidsrum som gir det beste grunnlag till å vurdere potensiell utbruddsfare og hvilken type og hvor langvarig utbruddet vil være.

Ad 2) Petrologiske undersøkelser av vulkanske bergarter gir opplysninger om fysiske og kjemiske forhold i jordens indre, hvor silikat-smelter oppstår, et studium som öker forståelsen av de prosesser som eventuelt fører til vulkanutbrudd. På dette felt har instituttet flere prosjekter, både fra aktive vulkanområder, som Jan Mayen, Island og Bouvetöya, og fra områder med eldre vulkanske bergarter, som Grön-

land og Skandinavia. Disse prosjekter har som formål å gi et bilde av den kjemiske utvikling innen hvert enkelt område, de fysiske parametre som har bidratt til dannelsen av hver enkelt type bergarter og tolkning av disse data i geologisk sammenheng.

Ad 3) Ved høy temperatur og trykk i jordens indre er de volatile kjemiske elementer oppløst i silikatsmelten. For en stor del slipper disse elementer ut i atmosfæren under vulkanutbrudd. Tilstedeværelsen av f. eks. vann under oppsmelting av silikater nedsetter smeltetemperaturen betydelig. Det er derfor nødvendig å kjenne vannkonsentrasjonen i smelten for å finne dannelsesstemperaturen. Direkte undersøkelser, som å samle vulkanske gasser under et vulkanutbrudd er i praksis vanskelig gjennomførbare og oftest farlige for geologen. I tillegg er vulkanutbrudd sjeldne og det ville ta mange generasjoner før man fikk samlet gass fra de forskjellige vulkantyper. Derfor er det ønskelig å finne indirekte metoder som vil gi de nødvendige opplysninger. Volatiler som forekommer som sporelementer danner, på grunn av sin lave konsentrasjon, ingen selvstendig gassfase, og tapes derfor i mindre grad enn vanddamp til atmosfæren. Undersøkelsen av disse har vist at i enkelte tilfelle er det mulig å finne en direkte relasjon mellom volatile sporelementer og bergartens øvrige kjemiske sammensetning.

Ad 4) I samarbeide med andre geologiske institutter på Island har Vulkaninstituttet satt opp en arbeidsplan som skal hindre dobbeltarbeid og sikre at de viktigste observasjoner blir utført under et vulkanutbrudd.

Stipendiater

Instituttet har fem stillinger til nordiske stipendiater. Følgende stipendiater oppholdt seg ved instituttet i 1975:

- Páll Imsland (I), 1/1—31/12
- Jörgen Gutzon Larsen (D), 1/1—31/12
- Tore Prestvik (N), 1/1—31/5 og 15/7—15/8
- Ellen M. Sigmond (N), 1/1—31/12

Páll Imsland undersøker Jan Mayens geologi og petrologi. Han har foretatt feltundersøkelser på öya to somre med logistisk støtte fra Norsk Polarinstitutt. I 1975 har han ferdiggjort et detaljert geologisk kart av Jan Mayen og skrevet en avhandling om den geologiske, vulkanologiske historie. Videre har han utført petrografiske og geokjemiske studier av bergartene fra Jan Mayen.

De geologiske formasjoner på Jan Mayen er alle yngre enn 700.000 år. Man finner bevis for store variasjoner i havsnivået som tyder på vertikale bevegelser av selve öya i dette tidsrum. Den vulkanske aktivitet har hele tiden vært jevn, men av vekslende geologisk og kjemisk karakter. Bergartene kan sammenlignes med vulkanske öyer i det sydlige Atlanterhav.

Jörgen Gutzon Larsen har avsluttet en avhandling om geologi og petrologi av Ubekendt Ejland på Vest-Grönland. I sommer begynte han med geologisk kartlegging av vulkanen Tindfjallajökull på Syd-Island.

Ubekendt Ejland er oppbygget ved vulkanutbrudd i Tertiærtiden. Bergartene er hovedsakelig ulike typer av basalter som er dannet ved forskjellig grad av partiell oppsmeltning i jordens kappe.

Tore Prestvik avsluttet sin stipendiumstid på ett år den 31. mai. Han hadde utført geologisk kartlegging og petrologisk-geokjemiske studier på vulkanen Öræfajökull på Syd-Island. Prestvik fikk bevilging til videre feltstudier i dette område i sommer.

Öræfajökull, Islands største vulkan, ligger på rester etter to eldre, nederoderte vulkaner. Vulkanen har produsert en serie av bergartstyper som er dannet ved partiell oppsmeltning i jordens kappe og skorpe og i visse tilfelle ved etterfølgende blanding av smeltene.

Ellen M. Sigmond undersøker vulkanske bergarter fra kaledonsk og prekambrisk tid i Sydvest-Norge. Undersøkelsen omfatter petrologiske og geokjemiske analyser med det formål å finne sammenheng mellom enkelte bergartsserier og sammenligning av disse med resente vulkanske produkter. Kaledonske andesitter er kjemisk identiske med resente andesitter fra öybuer og kontinentalrandvulkaner, f. eks. i Japan og fra Andesfjellkjeden. De prekambriske andesitter og basalter viser likhet med resente kontinentale vulkanske bergarter.

De fire stipendiater har arbeidet felles med en petrologisk-geokjemisk undersøkelse av vulkanske bergarter fra Bouvetöya i det sydlige Atlanterhav. Bouvetöya har en geokjemisk særstilling blant de vulkanske öyer i Atlanterhavet og kan best sammenlignes med bergartsserier fra Afar området i Ethiopia. Undersøkelsen tyder på at forskjellige dannelsesmåter har ført til bergarter med lik kjemisk sammensetning i disse to vulkanske områder.

Andre forskningsprosjekter

Basalt er den bergart som produseres i de fleste vulkanutbrudd. Jordskorpen under oseanene er også dannet av basalt. De fysiske og kjemiske prosesser som fører till dannelse av basaltsmelter er derfor av fundamental viktighet i jordklodens utvikling.

Noen av instituttets viktigste forskningsprosjekter er derfor konsentrert om studier av basalter.

Fra begynnelsen blev det lagt vekt på ikke bare å behandle problemet énsidig ut fra geokjemiske synspunkter, men også å ta hensyn til det geologiske og historiske mønster, som danner rammen om basaltvulkanismen. På Island er en slik målsetting lettere å følge opp enn andre steder på grunn av et godt geologisk datagrunnlag og rikelige historiske kilder fra de siste 1100 år.

Dette opplegg har ført til en fruktbar utvikling av idéer.

Den 20. desember fant et vukanutbrudd sted i Leirhnúkur ved Mývatn. Selve utbruddet varte bare en halv time, men fra historiske kilder om tidligere utbrudd i dette område vet vi at dette kan være bare innledningen til en lengere periode med vulkansk aktivitet.

Etter islandske forhold er området tett bebygget, det finnes i det truede område også en kiselgurfabrikk, og et kraftverk basert på jordvarme er under konstruksjon. Geologer fra instituttet har deltaget aktivt i undersøkelsen av utbruddet den 20. desember og vil i de kommende måneder utføre regelmessige målinger med sikte på å kunne forutsi eventuelle nye utbrudd i området.

Konferencer

1. Tore Prestvik, Jörgen Gutzon Larsen og Karl Grönvold deltok i en NATO Advanced Study Institute The early history of the Earth, i Leicester, England.

2. Guðmundur E. Sigvaldason og Karl Grönvold deltok i et møte, Creation of the oceanic crust, i Brest, Frankrig.

De holdt følgende foredrag:

(1) Simultaneous production of basalts, depleted and enriched in large lithophilic trace ions, on the same fissure swarms in Iceland. (GES)

(2) Variation of magna types in NE-Iceland. (KG)

Gjester

Professor Peter Rickwood fra Sydney, Australia, arbeidet som gjest ved instituttet fra den 1. sept.

Innkjøp av elektron-mikrosonde

Ved hjelp av en ekstrabevilging fra Nordisk Ministerråd kunne instituttet anskaffe en elektron-mikrosonde. Instrumentet som ble kjøpt kommer fra Applied Research Laboratories, U.S.A. (SEM-Q). Det er utstyrt med en PDP 11, 05, regnemaskin som tillater fullautomatisering av alle funksjoner. Instrumentet utfører kvantitativ kjemisk analyse av en prøveoverflate 1/1000 mm i diameter. Instrumentet ankom i oktober og er nu i full virksomhet.

G. Framtidsplaner

I 1976 vil instituttet arbeide videre med de allerede påbegynte prosjekter.

Undersøkelse av det aktive vulkan- og jordskjelvområde i Nord-Island vil bli prioritert som nytt forskningsprosjekt. De kontinuerlige jordskjelv og vår viten om områdets vulkanhistorie, gjør at et nytt vulkanutbrudd er sannsynlig. Instituttets ansatte vil med jevne mellomrum foreta undersøkelser og målinger i området.

I 1977 har instituttet ønsket bevilging til ansettelse av en geofysiker

og til innkjöp av instrumenter for geofysiske målinger. Geofysikk er en viktig del av vulkanologisk forskning og instituttet önsker å kunne utvide sitt forskningsfelt til dette område.

H. Finansiering

Av de felles nordiske midler mottok Nordisk Vulkanologisk Institutt i 1975:

Dkr. 1.294.000 til finansiering av virksomheten

Dkr. 480.000 til innkjöp av en mikrosonde.

Berättelse

om Nordens Hus i Reykjavík, 1975

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordens Hus i Reykjavík
Nordens Hus — Norræna Húsid
Reykjavík
Tel. 170 30

B. Startår

1968

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Syfte

Nordens Hus i Reykjavík (i de följande kalt Institusjonen), som er opprettet i henhold til Nordisk Råds rekommandasjon nr. 4/1963, og med deltagelse av Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige har til formål å virke som et bindeledd mellom Island og det øvrige Norden for derved å aktivisere og levendegøre den nordiske interesse i Island. Den skal formidle impulser ved hjelp av undervisning og utveksling av personer, materiell og opplysninger om nordisk kulturliv, samfunnsliv og erhvervsliv, og samtidig formidle islandske kulturstrømninger til det øvrige Norden.

E. Organisation

1. Administration

Institutionen leds av en styrelse, som består av 7 medlemmar av vilka den isländska regeringen utser 3 och regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige utnämner en medlem var. En av de isländska medlemmarna utpekas av Islands universitet och en av den isländska föreringen Norden. Bland sina medlemmar utser styrelsen ett arbetsutskott på 3 medlemmar. Det dagliga arbetet vid institutionen leds av en direktör som tillsätts av styrelsen för en period av fyra år med möjligheter till förlängning.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Kontorchef Eigil Thrane, ordförande	D
Regeringsrådet Ragnar Meinander	F
Högstarättsdomare Professor Ármann Snævarr	I
Direktör Birgir Thorhallsson	I
Professor Sigurður Thorarinsson	I
F. d. Stortingsrepresentant Berte Rognerud, vice ordförande	N
Universitetsrektor Professor Gunnar Hoppe	S

Arbetsutskott

Eigil Thrane
Berte Rognerud
Birgir Thorhallsson

3. Personal

1 direktör Maj-Britt Imnander	S
1 bibliotekarie Þórdís Þorvaldsdóttir ¹	I
1 sekreterare/kamrer Guðrún S. Jónsdóttir	I
1 sekreterare (deltid) Ingibjörg Björnsdóttir	I
1 biblioteksvakt (deltid) Sigurleif Þórhallsdóttir	I
1 vaktmästare Gunnar Heiðal	I
1 kafeteriaföreståndare Kristín Eggertsdóttir	I
Dessutom har under året en programassistent varit anställd på halvtid, Þóra Kristjánsdóttir	I

4. Revisorer

Den isländska riksrevisionen (revisor Gunnar Bjarnason)

F. Verksamhet

Lokaler och tomt

Med hjälp av återstoden av det extra anslag för reparationer som tilldelades Nordens hus 1974, har åtskilliga extraordinära underhållsarbeten kunnat utföras under året. Bl. a. har parkeringsplatsen utanför huset försett med cementerad kant och i samband med det utfylldes ojämnheter i grusgångar och gräsmattor, så att hela området omkring huset nu är i gott skick. Inomhus har man framför allt gått igenom och justerat värmesystemet.

¹ Under perioden januari t. o. m. april vikarierade Þórdís Þorvaldsdóttir för direktör Maj-Britt Imnander som då var tjänstledig. Som bibliotekarie tjänstgjorde under januari, februari och mars Marja-Leena Rautalin från Finland.

Gåvor och extra anslag

Från statens konstfond i Danmark har som gåva till Nordens hus kommit en bildväv (2×3 meter) komponerad av Mogens Zieler och vävd av Bennie Zieler.

Som vanligt har biblioteket under året fått motta åtskilliga bokgåvor, både från institutioner och privatpersoner. Kungliga biblioteket i Stockholm har till Nordens hus överlämnat 150 volymer, framför allt samhällsvetenskaplig litteratur, från sin dubblettavdelning. Grammofonskivor till ett värde av 1 000 Fmk har inköpts av undervisningsministeriet i Helsingfors och skänkts till Nordens hus bibliotek. Landshövdingen i Norrbottens län, Ragnar Lassinantti, visade än en gång sin stora generositet mot Nordens hus genom en stor bokgåva, huvudsakligen böcker med anknytning till Norrbotten.

Letterstedtska föreningen har tilldelat Nordens hus ett anslag som använts till resa och arvode för en barnboksspecialist som inventerat bibliotekets barnboksbestånd och dragit upp riktlinjer för framtida inköpspolitik.

Finlands undervisningsministerium och Föreningen Norden i Sverige har gett resebidrag till olika personer som medverkat i Nordens hus' program, och Ålands landskapsstyrelse bidrog generöst till att finansiera "Ålandsveckan" i Nordens hus våren 1975 (se sid. 412).

*Biblioteket**Besök och utlån i biblioteket 1975:*

	1975	1974
Antal besök totalt	24 644	22 622
Nya låntagare	938	816
Besvarade referensfrågor	3 318	2 847
Böcker reserverade för låntagare	79	72
Böcker utlånade via andra bibliotek	41	37
Utlån totalt:	12 196	11 749
Skönlitteratur	6 363	6 228
Facklitteratur	5 833	5 521
Grammofonskivor	1 484	1 034
Tidskrifter och årsböcker	959	943

Bokbeståndet har under 1975 kommit upp i 14 330 ex. (13 347 ex. 1974)

Skivsamlingen har under 1975 kommit upp i 530 ex. (395 ex. 1974)

Anm.: Bokbeståndssiffran 14 330 ger inte en helt riktig bild av boksamlingens tillväxt under 1975, då man räknat bort en del böcker som under åren gått förlorade på ett eller annat sätt.

Biblioteket har hållits öppet för hemlån dagligen: måndag—fredag 14—19, lördag—söndag 14—17. Därutöver har läsplatser och ett studierum varit tillgängliga för allmänheten måndag—fredag 9—14.

Under juli och augusti hölls biblioteket öppet i samband med "öppet hus"-verksamheten torsdagskvällar 20—23.

Under verksamhetsåret 1975 har två utländska bibliotekarier gått igenom vissa delar av bokbeståndet. Bibliotekarie Marja-Leena Rautalin från Helsingfors vikarierade på bibliotekarieposten under tiden januari—mars, och fullföljde den upprustning av bibliotekets finländska bokbestånd som påbörjades 1974 av lektor Etelka Tamminen. Bibliotekarie Rautalin valde och beställde den finländska litteratur som ansågs vara behövlig för att komplettera det redan befintliga bokbeståndet. Böckerna har alla kommit och en boklista över de finländska nyförvärven har stencilerats. — I oktober besökte bibliotekarie Lena Törnquist från Svenska barnboksinstitutet Nordens hus' bibliotek och gick igenom barnbokssamlingen, främst den svenska delen. Hon lämnade förslag om nyinköp samt gav goda råd och anvisningar beträffande barnboksavdelningen. Letterstedtska föreningen bidrog, som redan nämnts, med ett stipendium till Lena Törnquists resa och uppehälle.

Nyförvärvslistor har stencilerats som vanligt.

Skivsamlingen har nu omordnats och katalogiseringen av samlingen är så gott som klar. Redan nu är kortkatalogen över de flesta av skivorna tillgänglig för bibliotekets gäster.

Interurbana lån. Böcker och tidskrifter från biblioteket har utlånats till bibliotek och skolor utanför Reykjavík. — De dags- och veckotidningar som har varit tillgängliga för allmänheten i kafeterian har sedan sänts till skolor och bibliotek både i och utanför Reykjavík.

Orientering om bibliotek och bibliotekskunskap har givits till studenter och annan skolungdom. Två elever i biblioteksskolan vid Islands universitet har varit praktikanter i Nordens hus bibliotek, 35 arbetstimmar vardera.

Bokpresentation för allmänheten. Nordens hus årliga bokpresentation som de nordiska lektorerna vid Islands universitet samt Nordens hus bibliotek har ansvarat för, hölls i samma form som 1974. Dansk och norsk litteratur presenterades söndagen 7 november med den norske lyrikern Olav H. Hauge som gäst. Han läste ur egna diktsamlingar. Söndagen den 14 december presenterades på finska, finlandssvenska och svenska böcker. Den gången var författaren Per Gunnar Evander från Sverige dagens gäst. Han berättade om sitt författarskap och möten med läsare. Dessa program var mycket välbesökta och vällyckade.

Bokutställningar

I samband med föreläsningar och annan programverksamhet har i biblioteket under året arrangerats en rad mindre bokutställningar. Bland dessa kan nämnas en utställning av konstabokband (danska och isländska böcker) som sattes upp i samband med A. M. Pedersens föreläsning om modernt danskt bokbinderi.

Två större utställningar arrangerades i april. Den första, i samband med barnboksveckan, var en utställning av barnböcker, mestadels isländska. Från Islands nationalbibliotek utlånades några av de äldsta isländska ABC-böckerna samt de första "riktiga" barnböckerna på isländska, och flera isländska bokförlag ställde till förfogande nyare barnböcker de utgivit. På utställningen fanns också med gamla leksaker från Islands Nationalmuseum samt nyare sådana, och dessutom ställdes ut affischer avsedda att stimulera intresset för bokläsning och bibliotek. Utställningen hölls öppen 13 dagar och besöktes av ca. 1 600 personer.

Den andra stora utställningen arrangerades under "*Ålandsveckan*" med böcker, vykort, grammofonskivor m. m. Materialet lånades till största delen från landskapsbiblioteket i Mariehamn, men Nordens hus bibliotek kunde dock bidra med en hel del böcker ur sin egen samling. Antalet besökare i biblioteket under "*Ålandsveckan*" var nästan 3 500.

Böcker om Island samt översättningar av isländsk skönlitteratur utställdes under sommarsäsongen på samma sätt som 1973 och 1975. Detta har visat sig vara mycket uppskattat, liksom den stencilerade lista som gjordes 1974 över böcker och tidskrifter om Island.

Övriga utställningar i biblioteket

Den danska konstnärinnan Gunhild Skovmand ställde ut *silhuettklipp*, de flesta i privat ägo.

Två utställningar har arrangerats i biblioteket i Listiðns (Konsthanterverksföreningen) regi. Den första var en keramikutställning, den andra visade bokdesign och fotokonst.

Utställningsverksamhet

A. Utställningar i Nordens hus' egen regi eller där Nordens hus varit aktivt medverkande:

En utställning om Alvar Aalto

Utställningen var delvis en fotoutställning från Riksutställningar och delvis sammanställd av Aaltos byrå och Artek. Den väckte stort intresse och var synnerligen välbesökt. Finlands undervisningsministerium bidrog till fraktkostnaderna för den del av utställningen, som kom från Finland. (Föreläsningar m. m. i samband med utställningen, *se sid. 1128.*)

"Kvinnokonst"

En samlingsutställning som sattes upp i samarbete med Kvinnoförbundet för kultur och fred (MFÍK) och Isländska bildkonstnärers förening (FÍM) med anledning av FNs internationella kvinnoår. Denna konstutställning blev en stor succé och besöktes av 3 500 personer.

Ålandsutställning
i samband med Ålands-
veckan

Se redogörelse för Ålandsveckan *sid.*
1124.

*Utställning om aktiv konst-
terapi*

Konstterapeuter från Island, Danmark, Sverige, Finland, Skottland och U.S.A. ställde ut dels patienters alster, dels fotografier om vistelse på sjukhus och sjukhusatmosfär. Utställningen arrangerades i anslutning till ett seminarium om konstterapi.

Byggnadsvård, en utställning med anledning av det internationella Byggnadsvårdsåret.

Tillsammans med Islands Nationalmuseum och Torfusamtökin (en intressegrupp i Reykjavík som arbetar för bevarande av gamla hus och miljöer) arrangerade Nordens hus en utställning om isländsk byggnadstradition och hur den vårdas i dag. Hörður Ágústsson ansvarade för planering och design av utställningen. Den väckte stor debatt både i massmedia och man och man emellan, en debatt som fick sitt slutliga utlopp i ett fyratimmars diskussionsmöte i Nordens hus om "Grjótaþorpið", en gammal stadsdel i Reykjavíks centrum. Arrangörer var Nordens hus och "Torfusamtökin".

"Höjskolebilleder"

En vandringsutställning gjord av den danske fotografen Johan Henrik Piepgrass, om den danska folkhögskolan. Visad i samarbete med Föreningen Norden dels i Nordens hus' foajé, dels på olika orter ute i landet.

"Rätten att vara människa"

En skärmutställning från Riksutställningar om mannens och kvinnans lika rätt till familjeliv och yrkesarbete. Utställningen visades först i Nordens hus' foajé i samband med "kvinnostrejkdagen" den 24 oktober, och har sedan utlånats till skolor och organisationer.

Jens Urup Jensen
(fr. Danmark)

visade oljemålningar, collage och grafik samt skisser till glasmosaik och bildväv. Utställningen fick mycket god kritik och blev välbesökt. Nordens hus bidrog till utställningen med hjälp vid uppsättningen, utsändning av inbjudningar och pressnotiser m. m., samt erbjöd konstnären fritt uppehälle i huset. Fonden för Dansk-isländskt samarbete och Ministe-

riet for kulturelle anliggender gav bidrag till frakt och försäkringar.

Utställningar i biblioteket se biblioteksrapporten sid. 1120.

B. Annan utställningsverksamhet i Nordens hus

I början av året hyrde Utflutningsmiðstöð Iðnaðarins (Industrins exportcentrum) utställningslokalerna i källaren för en utställning av bidrag till en tävling om isländska varumärken.

En översiktutställning av den avlidne konstnären och guldsmeden Baldvin Björnssons konst arrangerades av hans familj.

Följande isländska konstnärer och konstnärsgrepp har under 1975 hyrt lokalerna och ställt ut egna verk:

Eyborg Guðmundsdóttir
Föreningen Isländsk grafik
Hörður Ágústsson
Leifur Breiðfjörð
Veturliði Gunnarsson
Septem -75, d. v. s.

Guðmunda Andrésdóttir
Jóhannes Jóhannesson
Karl Kvaran
Kristján Davíðsson
Sigurjón Ólafsson
Valtýr Pétursson
Porvaldur Skúlason

André Enard (fransk målare, visade som gäst)

Einar Þorláksson

Ágúst Petersen

Björgvin S. Haraldsson

FIMs (Isländska bildkonstnärers förening) höstutställning 1975 arrangerades också i Nordens hus lokaler.

Dessutom visade den danske målaren *Poul Hansen* egna verk i källar-lokalerna, och konstnärinnan *Alfhild Rambøll* (också från Danmark) visade textila collage i applikationsteknik i Nordens hus foajé.

Under turistsäsongen visades i biblioteket och foajén en fotoutställning om *den isländska torvgården*, sammanställd av rektor Hörður Ágústsson.

Programverksamhet

"Ålandsveckan"

Dagarna 19—27 april 1975 arrangerades en "Ålandsvecka" i liknande form som den färöiska veckan 1973 och den samiska veckan 1974. I veckan medverkade 17 ålänningar. Nordens hus stod för resa och uppehålle för 9 av dem. De övrigas resor bekostades från åländskt håll. Dessutom deltog en stor grupp från Åland i en gruppresa i samband

med veckan, och allt som allt besökte nära 50 ålänningar Island vid detta tillfälle. Finlands undervisningsministerium bistod med resebidrag för två medverkande (från fastlandet). Landskapsstyrelsen på Åland visade en storartad generositet i samband med veckan och anslag 40 000 fmk till förberedelserna samt tillsatte en åländsk arbetsgrupp under biblioteksinspektör Inga-Britt Öfverströms ledning. Detta kraftiga ekonomiska bidrag och arbetsgruppens utmärkta insats gjorde det möjligt att genomföra ett omfattande program. Från officiellt isländskt håll visade man också intresse och stor hjälpsamhet. Undervisningsminister Vilhjálmur Hjálmarsson bjöd de ålänningar som medverkade i veckan på middag i "Ministerbostaden" tillsammans med isländska kulturarbetare, och president Kristján Eldjárn inbjöd till cocktail på Bessastaðir. Finlands generalkonsul på Island inbjöd också till cocktail i sitt hem och staden Kópavogur bjöd ålänningarna på en förmiddagsutflykt inklusive lunch på Hotell Esja. Islands radio var också mycket tillmötesgående genom att från Finlands rundradio skaffa en TV-film om den åländska konstnären Joel Pettersson, och visa filmen i Islands TV under Ålandsveckan. Detta var första gången som Åland på detta sätt presenterats på Island, och arrangemanget blev mycket uppmärksammat. Det är svårt att säga exakt hur många personer som besökte huset under "veckan", men uppskattningsvis kan man räkna med 8 000—10 000 besökare. Föreläsningarna och filmvisningarna var välbesökta, och vid Walton Grönroos' konsert, som avslutade veckan, måste man också utnyttja biblioteket för att bereda alla intresserade plats.

Professor <i>Matts Dreijer</i>	föreläste om Ålands historia (med ljusbilder)
Professor <i>Nils Edelman</i>	föreläste om Ålands geologi (med ljusbilder)
Fil. dr. <i>Johannes Salminen</i> Författarna <i>K. E. Bergman</i> och <i>Póroddur Guðmundsson</i>	föreläste om åländsk litteratur presenterade åländsk litteratur, K. E. Bergman läste ur egna och andra åländska författares verk. Póroddur Guðmundsson läste sina översättningar av åländska dikter.
Museiintendent <i>Kurt Weber</i>	föreläste om åländskt konstliv (med ljusbilder)
Kapten <i>Harald Lindfors</i> Förvaltningschef <i>Lars Ingmar Johansson</i>	berättade om segelfartygens dagar föreläste om det åländska näringslivets utveckling och Ålands självstyrelse och förvaltning
<i>Karl-Erik Bergman</i>	orienterade om åländskt fiske (med ljusbilder)
Marknadsföringschef <i>Folke Sjölund</i>	berättade om turism på Åland

Musik:

Operasångare
Walton Grönroos
Åländska spelmän

gav en konsert; ackompanjerad av Agnes Löve
spelade åländsk folkmusik på fiol i samband med olika program i samlingsalen samt på utställningarna

Filmvisningar:

”Bondbröllop”, ”Fäktargubben”, ”Postrotefärder”, ”Åland”

Utställningar:

I utställningslokalernas
källare

Skärmutställning om Åland av historisk karaktär gjord av Statens historiska museum i Stockholm. Den hade tidigare visats på flera olika ställen i Norden. Föremål från Ålands museum kompletterade utställningen.

Konst- och hemslöjdsutställning från Åland. I konstutställningen, där Joel Pettersson intog hedersplatsen, var 3 äldre och 6 nu levande åländska konstnärer representerade. Ansvarig för konstutställningen var Kurt Weber från Museibyran i Mariehamn och för hemslöjdsutställningen svarade Susanne Lindquist.

I foajén

Sjöhistorisk utställning

I biblioteket

Bokutställning

Under hela ”veckan” pryddes samlingsalen av en åländsk midsommarstång.

I kafeterian serverades åländska specialiteter, tillredda av damer från Ålands husmodersförbund (Marthorna). Både Marthorna och spelmännen samt de andra åländska gäster som ägde folkdräkter var klädda i dessa när de uppehöll sig i huset, vilket tillsammans med övriga arrangemang bidrog till att ge huset en stark åländsk prägel under ”veckan”.

Speciell sommarverksamhet 1975

Sommaren 1975 var verksamheten i Nordens hus riktad mot gäster från de andra nordiska länderna synnerligen livlig.

Nordiska konferenser och möten av olika slag avlöste varandra hela sommaren, och från mitten av juni till mitten av augusti besökte en jämn ström av turister huset. Omsättningen i kafeterian var god, och antalet besökare i biblioteket betydligt större än förra sommaren.

Som vanligt gav husets personal omfattande service till dessa nordiska gäster i form av allmänna upplysningar om isländska förhållanden, förslag till utflykter, hjälp till personliga kontakter med fackfolk på olika områden o. s. v.

”Öppet hus” på torsdagskvällarna i juli och augusti visade sig vara ett populärt och välbesökt arrangemang. Huset, d. v. s. kafeterian och biblioteket, var öppet från kl. 20.00 till kl. 23.00 och man kunde också besöka utställningarna i källaren. Dessutom bjöds besökarna på ett litet ”kulturprogram” och kunde se film senare under kvällen. Programmen var av olika slag. En kväll sjöng Guðrún Tómasdóttir isländska sånger och visor, tre gånger visades ett program om isländsk folktro med uppläsning, sång och dans. Det var sammanställt av koreografen Unnur Guðjónsdóttir. Den sista kvällen presenterade Reykjavíks folkdanslag folkdräkter och folkdanser. Men programmet upptog också föreläsningar av olika slag: Hörður Ágústsson talade om isländsk byggnadskonst, Haraldur Ólafsson om dagens isländska samhälle och Sigurður A. Magnússon om modern isländsk litteratur. Bland de filmer som visades kan nämnas Magnús Magnússons ”Islands tre ansikten” (båda filmerna skildrar livet i isolerade och natursköna isländska bygder) samt Magnús Jónssons ”240 fiskar fyrir kú” (”Island och havet”).

I samband med olika *nordiska konferenser* och möten arrangerade Nordens hus vid flera tillfällen under sommaren program för konferensdeltagarna. Dr Pétur Jónasson höll t. ex. en föreläsning på danska om Mývatn och Laxá för deltagare i de nordiska jordbruksforskarnas kongress, och nordiska kuratorer inbjöds till ”kvöldvaka”, där bl. a. sångerskan Guðrún Tómasdóttir och Reykjavíks folkdanslag medverkade.

I augusti kongressade 800 nordiska jurister i Reykjavík, och en del av deras föreläsningar och möten hölls i Nordens hus. 150 kongressdeltagare kunde också inta sin lunch i huset under mötesdagarna. I detta luncharrangemang ingick ett litet kulturprogram.

Konserter, teatergästspel, uppläsningar m. m.

Baletten ”Isländska bilder”,
koreografi *Unnur Guðjónsdóttir*, musik *Ralph Lundsten*

Baletten uruppfördes i Nordens hus och fem föreställningar gavs för utsålda hus. Dansarna var islänningar. Inspirationen till danserna, isländska konstverk, lånades dels från Islands konstmuseum och dels från skulptören Ásmundur Sveinsson. Musiken var specialkomponerad av den svenske kompositören Ralph Lundsten, och Nordisk kulturfond gav ekonomiskt bidrag till detta. (Scener ur denna balett togs sedan upp av Islands Radio/TV under en vecka i maj månad 1975.)

Skådespelaren *Ebbe Rode*
från Danmark

Uppläsningssprogram arrangerat i samarbete med Dansk-isländsk samfund. Ebbe Rode uppträdde dessutom på Islands Nationalteater och på Det danske selskabs årsfest i Nordens hus.

- Jazzkonsert med "Nord-jazz"*
Den internordiska jazz-gruppen höll också en konsert i Hamrahlíðgymnasiet. Nord-jazz' Islandsresa var ett led i nordiskt samarbete om jazz.
- Pianisten Mogens Dalsgaard från Danmark*
Två pianokonsalter i Nordens hus på initiativ av Föreningen Norden i Köpenhamn. Den senare konserten arrangerades speciellt för musikelever i samarbete med Musikskolan i Reykjavík.
- Konsert — isländsk-dansk trio*
I samband med *Gunhild Skovmands* utställning av silhouettklipp i biblioteket gav hennes syster, musiklärare *Sigrun Vibe Skovmand*, en konsert tillsammans med syskonen *Hlíf Sigurjónsdóttir* och *Ólafur Spur Sigurjónsson*.
- Vissångaren Olle Adolphson från Sverige*
Två viskonsalter med egna och andras visor. Programmet arrangerades i samarbete med Svensk-isländska föreningen.
- De danska spelmännen Evald och Hardy Thomsen*
Två konsalter i Nordens hus arrangerade av Nordens hus och Dansk-isländsk samfund. Dessutom gav spelmännen en konsert i Selfoss i Föreningen Nordens regi.
- Marjatta och Martti Pokela från Finland*
Medverkande med kantelemusik och sång på Föreningen Suomis fest i Nordens hus den 6 dec. Gav dessutom en konsert i Grindavík, arrangerad av Nordens hus och Föreningen Norden i Grindavík gemensamt. Föreningen Suomi och Nordens hus stod gemensamt för parets resa till Island.
- Föreläsningar, kurser, debatter m. m.*
- Otto Christensen från Danmark*
Föreläsning och visning av isländska jubileumsmynt, ordnar och emblem. I samarbete med Islands numismatikerförening.
- Sven Gillsäter från Sverige*
Två föreläsningar, illustrerade med ljusbilder och film om naturskydd, med huvudvikt på djurarter som hotas att totalt utrotas.
- "Aalto-dagar"*
I anslutning till utställningen om professor Alvar Aalto (se sid. 1122) och hans verk arrangerades föreläsningar och filmvisningar om Aalto och finsk arkitektur. Arkitekterna Ilona Lehtinen och dr Maggi Jónsson höll tre föreläsningar med ljusbilder om Alvar Aaltos liv och verksamhet, och dessutom visades fil-

mer om Aalto och hans konst samt om finsk arkitektur tre kvällar. Alla dessa arrangemang var mycket välbesökta.

*Distriktsstudieledare
Kjell Gustafsson och
folkhögskolerektor
Karl Högemark*

Kurs för studiecirkelhandledare, som pågick i två dagar och inleddes med en allmän kvällsföreläsning av rektor Högemark om "Folkbildning, dess mål och innehåll". 35 personer deltog i kursen.

*Dr. philos. docent
Odd Nordland
från Oslo universitet*

Föreläsning om "Folkeminneforskning och samtids folkekultur. Massekommunikasjon og funksjonsanalyse".

*Dr. philos. docent
Eva Nordland
från Oslo universitet*

Föreläsning om "Våre samtidige norske ungdomsproblemer". (Makarna Nordland föreläste även i universitetet på inbjudan av den humanistiska fakulteten.)

*Arne Møller Pedersen
bokbindare og konser-
vator från Danmark*

Föreläsning med ljusbilder om moderna danska bokband och konstabokbinderi och visning av bokbandsmaterial. Utställning i biblioteket av bokband från Island och Danmark i anknytning till föreläsningen.

"Barnboks dagar"

Föreläsningar och barnboksutställning arrangerade i samarbete med Bibliotekarföreningen omkring H. C. Andersens födelsedag den 2 april med anledning av 100-årsminnet av hans död 1875. Bland föreläsarna var *Tordis Örjasæter* från Norge, inbjuden av Nordens hus, och *Ole Lund Kirkegaard* från Danmark, inbjuden av Islands undervisningsministerium. *Erik Skyum-Nielsen*, dansk lektor vid Islands universitet, höll ett föredrag om H. C. Andersen; *Ole Lund Kirkegaard* föreläste om författaren och hans böcker och *Tordis Örjasæter* föreläste i Nordens hus om barn och böcker i TV-åldern (i samarbete med den humanistiska fakulteten vid Islands universitet), och om handikappade barn och böcker (i samarbete med Speciallärarföreningen). Hon föreläste dessutom två gånger på Islands Lärarhögskola. Kirke- og undervisningsdepartementet i Oslo gav resebidrag till *Tordis Örjasæter*. De isländska barnboksförfattarna *Vilborg Dagbjartsdóttir*, *Jenna Jensdóttir* och *Guðrun Helgadóttir* läste en kväll ur egna verk med diskussion efteråt.

Dr Pétur Jónasson från Vattenbiologisk institution vid Köbenhavns universitet

Föreläsning med ljusbilder om "Lífríki Mývatns" (Mývatns ekologi).

Seminarium om konstterapi

Seminariet arrangerades i samarbete med Speciallärarföreningen. Nordens hus inviterade 4 föreläsare från Norden och speciallärarna inbjöds gäster från Skottland, England och USA. De första dagarna hölls ett slutet seminarium med 70 aktiva deltagare som arbetar inom detta specialområde eller nära anknutna områden. De sista dagarna var seminariet öppet för allmänheten med föreläsningar och diskussioner. I samband med seminariet satte man upp en utställning i utställningslokalen i källaren. Föreningen Norden i Sverige hjälpte till med resebidrag för två föreläsare från Sverige, och Finlands undervisningsministerium gav resebidrag till en finsk föreläsare.

Helvi Sipilä,
FNs bitr. generalsekr.

Föreläsning om det internationella kvinnoåret och om hur man i olika länder arbetar för jämställdhet mellan könen.

Författaren Vagn Lundbye
från Danmark

Föreläsning om erfarenheter från resor bland indianer och eskimåer i Nordamerika. Dessutom visades Vagn Lundbyes film om Albert Dam. Vagn Lundbye fick det danska kulturministeriets stipendium 1975 för resa till Island och bodde i Nordens hus gästrum under uppehållet i Reykjavík.

Professor Gunnar Lomholt
från Tromsø universitet

Föreläsning om "Fyra år som hudspecialist i Uganda", om rådgivningsarbete på medicinens område i ett utvecklingsland. Professor Lomholt kom till Island för att föreläsa på Läkarföreningens årsmöte och årliga fortbildningskurs och bodde under den tiden i Nordens hus gästrum.

Arkitekt Arne Berg
förste konservator vid Norsk folkemuseum på Bygdøy

1. Föreläsning med ljusbilder om byggnadsvård i Norge
2. Film och kåseri om "norsk stavbygging".

Under de dagar som Arne Berg besökte Nordens hus visades den nordiska vandringsutställningen "Den nordiska trästaden" i husets foajé.

Cand. philol. *Gro Hagemann* från Privatarkivkommissionen i Norge

Föreläsning om "Kvinnens leveforhold og bevegelse 1880—1914". Gro Hageman inbjöds till Island på initiativ av Islands kvinnohistoriska arkiv. Förutom Nordens hus och Islands kvinnohistoriska arkiv deltog Islands universitet och Nordmanslaget i arrangemanget. Gro Hageman föreläste även på universitetet.

Bodil Cappelen, bildväverska från Norge

Föreläsning med ljusbilder om "Billedvev i Norge gjennom 800 år, fra Baldisholteppet til idag". Föreläsningen arrangerad i samarbete med Konst- och hantverksskolan.

Ovrig verksamhet med nordisk anknytning

Nordens hus kontakter med de nordiska ambassaderna och det finska konsulatet i Reykjavík är mycket goda. Ambassaderna har under året bl. a. förmedlat åtskilligt informationsmaterial till biblioteket och på andra sätt gett sitt stöd till verksamheten.

Under året har åtskillig tid ägnats åt förberedelser för Festspelen i Reykjavík 1976. I dessa festspel, som kommer att omfatta en stor del av juni månad, kommer de Nordiska musikdagarna som 1976 skall arrangeras i Reykjavík att inkluderas, men i övrigt vilar ansvaret för ekonomi och planering av de nordiska inslagen i Festspelen på Nordens hus. Festspelsnämnden, i vilken Nordens hus direktör är adjungerad medlem, sammanträder en gång i veckan i Nordens hus, och renskrivning av protokoll m. m. sköts av Nordens hus kontorspersonal.

Samarbetet med Föreningen Norden, de bilaterala nordiska vänföreningarna i Reykjavík och Dansklärföreningen har under verksamhetsåret varit synnerligen gott. Föreningarna har ofta varit medarrangörer vid program i huset, och de har också som vanligt fått disponera huset för egna arrangemang. Sålunda firade Föreningen Suomi Runebergdagen i februari och Självständighetsdagen i december med sammankomster i huset. Nordmannslaget arrangerade bl. a. två barnfester i Nordens hus, den 17 maj och den 27 dec., och Det danske Selskab höll sin årsfest i huset. De två färöiska föreningarna, Færeyingafélagið och Færeyjar-Island, stod gemensamt för ett filmprogram, där bl. a. den färöiska filmen "Jamen, se nu Færøerne" hade Islandspremiär.

Det samarbete, som föreningarna inledde 1973, har under 1975 fått en fastare form i och med att man formellt bildat en samarbetsnämnd.

I februari ägde Nordiska rådets 23:e session rum i Reykjavík. Rådets kulturutskott höll ett förberedande möte i Nordens hus.

Föreningarna Nordens ungdomsråd arrangerade två möten i husets samlingsal under rådets session, och de verkställande direktörerna i Föreningarna Norden höll också sina sammanträden i huset.

Nordens hus uppläts till Finlands utrikesministerium för en mottagning för finska representanter på Nordiska rådets möte samt för isländska gäster inbjudna av finska regeringen, och Islands industriministerium arrangerade i Nordens hus en middag för de nordiska industriministrarna, som också fick se en film om vulkanutbrottet på Heimaey.

Nordiska sommaruniversitetet, som har haft åtta kretsar i Reykjavík i vinter, har haft sina sammanträden och en stor del av kretsarbetet i Nordens hus.

Både under vår- och höstterminen har undervisning i färöiska getts i huset fyra timmar per vecka i Reykjavíks studiegruppers regi (Námsflokkar Reykjavíkur).

Nordens hus' styrelse sammanträdde på Island i juni. En del av mötet förlades till Vestmannaeyjar, där den lokala avdelningen av Föreningen Norden tillsammans med Nordens hus' arrangerade ett kvällsprogram för allmänheten. Där medverkade bl. a. den norske pianisten Anne Eline Riisnes.

I början av juni kom den svenske kungen Carl XVI Gustaf till Island på officiellt besök. Han besökte med sin uppvaktning Nordens hus och såg bl. a. på biblioteket och utställningslokalerna.

Ett stort antal nordiska konferenser och möten har hållits i huset under året, särskilt under sommarmånaderna, som framgår av redogörelsen för sommarverksamheten på *sid. 1126*. Förutom de möten som nämns där har t. ex. Nordens konsumentförbund och Nordiska vetenskapliga bibliotekariers förbund arrangerat konferenser i huset. Juryn för bedömning av bidrag till musiktävlingen i samband med Nordiska musikdagarna sammanträdde också i huset, liksom en nämnd för nordiskt filmsamarbete.

I juni besökte den svenske författaren och regissören Hasse Alfredsson Island, och vid en sammankomst i Nordens hus träffade han isländska kolleger och Sverige-intresserade, och visade för dem sin film "Ägget är löst".

En flickkör från Marienlystskolan i Oslo fick låna huset för en konsert i juni. Tyvärr blev konserten mycket dåligt besökt, och man fick ännu ett bevis på hur svårt det är att ta emot och arrangera konserter för nordiska orkestrar och körer under sommarmånaderna.

Mora ungdomsspelmanslag besökte Island i juli och spelade där emot i Nordens hus för en stor publik i samband med "öppet hus" en tordagskväll.

Operasångaren Walton Grönroos från Åland uppträdde på Föreningen Nordens förbundsting i Nordens hus i oktober genom Nordens hus' förmedling.

Försök har under hösten gjorts att under några lördags- och söndags- eftermiddagar visa film i huset för allmänheten, och man har valt bland

de nyaste av de filmer som via de nordiska ambassaderna kommit till Island. Försöket utföll mycket positivt och allt tyder på att man oftare borde arrangera filmprogram av detta slag. Men en sådan verksamhet förutsätter att Nordens hus lånar filmer direkt från filmcentraler i de nordiska länderna, eftersom de filmer som via ambassaderna kommer till Reykjavík endast i begränsad utsträckning lämpar sig för ändamålet.

Olika isländska föreningar, som inbjudit nordiska föreläsare och andra gäster, har i egen regi arrangerat möten och föreläsningar i huset. De hörselskadades förening anordnade t. ex. en kurs i teckenspråk för sina medlemmar med en dansk lärare, och sjuksköterskeelevernas organisation fick disponera samlingssalen för en föreläsning av Katie Eriksson, lektor vid Svenska sjukvårdsinstitutet i Helsingfors.

Gäster i Nordens hus gästrum 1975

Sven Gillsäter, fotograf och författare, *sv*
 Ilona Lehtinen, arkitekt, *fi*
 Bengt af Schultén, arkitekt, *fi*
 Karl Högemark, rektor, *sv*
 Dr. phil. Odd Nordland, docent, *no*
 Dr. phil. Eva Nordland, docent, *no*
 Jukka Tomen, musiker, *fi*
 Ole Kock Hansen, musiker, *da*
 Knut Riisnæs, musiker, *no*
 Kjell Jansson, musiker, *sv*
 Arne Møller Pedersen, bokbindare och konservator, *da*
 Birgitta Kock, amanuens, *sv*
 Ole Lund Kirkegaard, författare, *da*
 Tordis Örjasæter, författare och kritiker, *no*
 Mogens Dalsgaard, pianist, *da*
 Olle Adolphson, vissångare, *sv*
 Kurt Weber, museiintendent, *ål*
 Fil. dr. Johannes Salminen, förlagschef, *fi*
 Walton Grönroos, operasångare, *fi*
 Fil. dr. Bo Almquist, professor, *Dublin*
 Irma Karlens, intendent, *sv*
 Nils O. Jacobsson, läkare, *sv*
 Jan Thomæus, konstnär, *sv*
 Tomas Bergman, fotograf, *sv* och fru Ingela Bergman, *sv*
 Anne Eline Riisnes, pianist, *no*
 Poul Hansen, konstnär, *da*
 Dr. phil. Pétur M. Jónasson (med familj), søtvattensbiolog, *da*
 Dr. H. Bariüske (med fru), professor (spec. nordisk litteratur), *Berlin*
 Vagn Lundbye (med familj), författare, *da*
 Thomas Wulff, författare, *fi*
 Pär Stenbäck, direktör på Hanaholmens kulturcentrum, *fi*
 Kåre Holt, författare, *no*
 Alfild Rambøll (med man), konstnär, *da*
 Jur. dr. Matti Ylöstalo (med fru), professor, *fi*

Dr. med. Gunnar Lomholt, professor, *no*
 Jens Urup Jensen, konstnär, *da* och fru Guðrún Sigurðardóttir, *da*
 Rigge Gorm Holten, konstnär, *da*
 Lena Törnqvist, bibliotekarie, *sv*
 Arne Berg (med fru), arkitekt och förstekonservator, *no*
 Gro Hagemann, cand. phil, *no*
 Evald Thomsen, spelman, *da*
 Hardy Thomsen, spelman, *da*
 Martti och Marjatta Pokela, musiker, *fi*
 Olav H. Hauge, lyriker, *no*
 Bodil Cappelen, bildväverska, *no*
 Per Gunnar Evander, författare, *sv*

Övrig verksamhet i Nordens hus lokaler

I Nordens hus har under detta halvår liksom tidigare många isländska föreningar och sammanslutningar haft möten och program av olika slag. Bland dessa kan nämnas:

Arkitektafélag Íslands (Islands arkitektförening), Bandalag íslenzkra listamanna (Islands konstnärsförbund), Esperantofélagið (Esperantoföreningen), Félag grafískra teiknara (Grafiska tecknarens förening), Félag háskólakennara (Universitetslärarnas förening), Félag heyrnarskertra (Hörselskadades förening), Félag húsgagnaarkitekta (Möbelarkitekternas förening), Félag íslenzkra fræða (Föreningen för isländsk filologi), Félag íslenzkra listamanna (Isländska bildkonstnärers förening), Frímerkjálúbburinn (Frimärksklubben), Kvikmyndaklúbbur menntaskólans (Gymnasiets filmklubb), Landssamband framhaldsskólakennara (Högstadielärarnas riksförbund), Landssamband íslenzkra barnaverndarféлага (Barnavårdsföreningarnas riksförbund), Listiðn (Konsthandverksföreningen), Rithöfundasamband Íslands (Islands författarförbund), Sagnfræðifélag Íslands (Islands historikerförening), Æskulýðssamband Íslands (Ungdomens landsråd), Menningar- og friðarsamtök kvenna (Kvinnoförbundet för kultur och fred).

Musikskolorna i Reykjavík har hyrt lokalerna för konserter, och andra skolor och privatpersoner har också hållit konserter i samlings-salen. Även andra program för allmänheten har arrangerats på privat initiativ. En gupp isländska författare och musiker sammanställde t. ex. ett program med lyrik och jazz, som de framförde tre gånger, och Unnur Guðjónsdóttirs program om isländsk folktro, som ursprungligen gjorts i en svenskspråkig version för "Öppet hus", framfördes på isländska två gånger under sensommaren för isländsk publik.

De nordiska lektorernas verksamhet i Nordens hus

De numera fem nordiska lektorerna vid Islands universitet har under 1975 liksom tidigare disponerat över fyra arbetsrum i Nordens hus, och även en del av universitetsundervisningen i nordiska språk har försiggått i huset. Lektorerna har deltagit mycket aktivt i husets verksamhet, och samarbetet mellan dem och Nordens hus har varit mycket gott.

En varierande del av lektorernas egen undervisning har försiggått i deras arbetsrum, men också husets konferensrum har tagits i anspråk i den utsträckning husets övriga verksamhet har tillåtit det. Under höstterminen har konferensrummet sålunda använts för undervisning i danska 8 timmar och i norska 3 timmar per vecka. Husets bibliotek och speciellt tillgången till dagstidningar är av ovärderlig betydelse för studenterna.

Islands universitet har fr. o. m. hösten 1975 fått ett eget språklaboratorium, men språklaboratoriet i Nordens hus har dock använts flitigt särskilt i danskundervisningen (under höstterminen 9 timmar i veckan).

Förutom undervisningen för studenter vid universitetet har lektorerna arrangerat språkkurser för allmänheten och olika yrkesgrupper. Svenske lektorn höll t. ex. i början på sommaren en förberedande kurs för de isländska deltagarna i den svenska språkkurs på Framnäs folkhögskola i Norrbotten, som Föreningen Norden i Norrbotten 1975 för andra gången inbjöd till.

De danska lektorerna har arrangerat tre intensivkurser, en i uttal och en i sakprosa för dansklärare, samt en i metodik för undervisningen i främmande språk för språklärare på gymnasienivå.

Lektorer har fungerat som konsulenter för bibliotekets inköp av böcker och grammofonskivor och medverkat i bok- och författarpresentationer för allmänheten.

En stor del av lektorernas arbetstid har ägnats åt service direkt till allmänheten: översättningar, privatlektioner och olika slag av rådgivning och information.

Det danska lektoratet har också förmedlat band och film till danskundervisningen i landets skolor och har en fortsatt allt närmare kontakt med läroplansarbetet, när det gäller landets gymnasieundervisning i danska.

Lektorerna har under 1975 varit:

från *Danmark*: Peter Rasmussen och Erik-Skyum Nielsen

från *Finland*: Etelka Tamminen

från *Norge*: Ingeborg Donali

från *Sverige*: Ingrid Westin (tjänstledig under höstterminen, vikarie Sigrún Hallbeck)

G. Framtidsplaner

Verksamheten i Nordens hus under 1976 väntas bli av ungefär samma omfattning som under 1975 och omfatta utställningar, konserter, författarpresentationer, filmvisningar, föreläsningar, kurser och seminarier m. m.

Den största nyheten under den kommande verksamhetsperioden blir artoteksverksamheten, d. v. s. den utlåning av nordisk grafik som skall ske genom biblioteket och som beräknas starta i februari.

En grönländsk konstutställning kombinerad med föreläsningar, filmvisningar m. m., kommer att arrangeras i april.

Dagarna 4—16 juni arrangeras i Reykjavík festspel för fjärde gången. Liksom tidigare kommer Nordens hus att svara för arrangemangen omkring de nordiska inslagen i dessa festspel.

Direktörsskifte kommer att ske under sommaren 1976.

H. Finansiering

Det sammanlagda anslaget till husets drift över den samnordiska kulturbudgeten har under året uppgått till 27 487 594,— isl. kr. På lönekontot har förbrukats ca 10 miljoner kr., och ca 8 miljoner har använts till programverksamhet av olika slag (konserter, föreläsningar, kurser, utställningar o. s. v.).

Berättelse**om Nordiska teaterseminarier (Vasa-seminarierna)***Verksamhetsberättelse 1975**A. Namn och adress*

Vasa-komiteen
 Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
 Snaregade 10
 DK-1205 København K

B. Startår

1963

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Syfte

Videreuddannelseskurser inden for teaterområdet, oprindelig primært for regissører, nu i stigende grad også for andre teaterområder, herunder det tekniske område. Seminarernes formål er videreuddannelse gennem forelæsninger, diskussioner, demonstrationer og gruppearbejde eller på anden hensigtsmæssig måde.

*E. Organisation**1. Administration*

Vasaseminarerne arrangeres af en arbejdsgruppe, den såkaldte Vasa-komité, med ét medlem fra hvert af de nordiske lande, dog to fra Finland for at dække begge sproggrupper.

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde er sekretariat for Vasa-komiteen/seminarerne.

2. Kommitténs sammansætning 31.12.1975/76

	Nationalitet
Teaterchef Kristin Olsoni (formand)	F
Regissøren Heikki Mäkelä	F
Skuespilleren Holger Perfort	D
Regissøren Stefán Baldursson	I
Teaterchef Knut Thomassen	N
Skuespilleren og regissøren Kåre Santesson	S

F. Verksamhet

Der har i 1975 været afholdt tre Vasaseminarer til forskel fra to i andre år. Dette skyldes, at et opsamlet regnskabsoverskud fra årene 1970—1973 har kunnet overføres til brug for et Vasaseminar i 1975.

Årets første Vasaseminar "Teaterteknik for opsøgende virksomhed" fandt sted i Stockholm 6.—11. juni 1975. Seminaret var henlagt til Dramatiska Institutets lokaler i Filmhuset i Stockholm. Som forelæsere var bl. a. indbudt følgende eksperter: Lighting designer Robert Ornbo, London, teknisk chef ved Malmö Stadsteater Miklos Ölveczky, Tommy Grünbaum og Göran Westerberg, lærere i akustik ved Kungl. Tekniska högskolan i Stockholm og teaterchef Per Edström, medforfatter til bogen "Rum og teater", som er under udgivelse.

Dette seminar, der særligt drejede sig om tekniske spørgsmål i forbindelse med det rejsende teater, videreført et tema fra det almene seminar om teaterteknik, som udgjorde et af Vasaseminarerne i 1974 og var arrangeret for Vasakomiteen af Miklos Ölveczky. Teaterteknikseminaret i 1974 dannede grundlag for publikationen "Teaterteknik" udgivet i *NU 1974*: 27.

Årets andet Vasaseminar "Ansvarsstrukturer og styrelsesformer inden for teatret og deres indflydelse på det kunstneriske resultat" fandt sted 13.—19. juni 1975 på Hanaholmen kulturcenter ved Helsingfors. Dette seminar var struktureret af en arbejdsgruppe: belsyningschef Hans Fechtenburg, Danmark, regissør Ritva Siikala, Finland, økonomichef Halvard Bakke, Norge og skuespilleren Georg Fant, Sverige, der tillige for komiteen som baggrundsmateriale for seminaret havde udarbejdet en kortlægning af teaterforholdene i respektive nordiske lande. Denne kortlægning blev udgivet af Vasakomiteen og distribueret til berørte kredse i Norden i løbet af foråret under titlen: "Ansvarsstrukturen inden for teatret i Norden". En rapport fra nævnte seminar udgives i Nordisk Udredningsserie i løbet af foråret 1976.

Årets tredje seminar: "Teaterøkonomi — økonomisk styring og styring af økonomien" afholdtes i København 5.—8. december 1975. Programmet var lagt op af økonomicheferne ved henholdsvis Stockholms Stadsteater og Kungl. Operan: Uno Eskång og Sven Gunnar Tillius i korrespondance med teaterchef Henrik Bering Liisberg, Danmark, skuespilleren Asko Sarkola, Finland, teaterchef Vigdis Finnbogadottir, Island og økonomichef Halvard Bakke, Norge.

G. Framtidsplaner

Under hensyn til arbejdet med en videregående plan for nordisk samarbejde inden for videreuddannelsen af teatermedarbejdere (jfr *NU 1975*: 9 "Fort- och vidareutbildning för teatermedarbetare", en nordisk udredning med indstilling om et sådant samarbejde) har Vasakomiteen

i de seneste år fået prolongeret sit mandat fra år til år, da det må forudsættes at Vasaseminarerne kommer til at indgå i den større helhed, det nye nordiske videreuddannelsesprojekt påtænkes at udgøre.

For 1976, hvor Vasaseminarerne vil blive afholdt som tidligere, er foreløbig planlagt et dobbelt seminar om "Musik i dramatik" for dramatikere, komponister, regissører, musikere og skuespillere. Dette seminar vil finde sted i uge 25 på "det internationale teaterlaboratorium Odin-Teatret" i Holstebro.

H. Finansiering

Virksomhedsbudgettet inden for det nordiske kulturbudget.

Berättelse

från Nordiska gästspelskommittén

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Utvalget för nordisk gästespillutveksling
(Nordiska gästspelskommittén)
Direktör Gustaf Lindenbaum
Statens biografbyrå
Kungsgatan 38, 7 tr
S-111 35 Stockholm/Sverige

B. Startår

1974

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Fördelning av bidrag till gästspel av alla slag såväl inom dramatisk som lyrisk teater och balett, härmed inbegripet jämväl barn-, ungdoms- och skolteater samt amatörteater.

Kommittén fungerar därjämte som remissinstans i teaterfrågor.

E. Organisation

1. Kommitténs sammansättning 31.12.19

Två ledamöter från varje deltagande land samt därutöver en ledamot från Nordisk teaterunion.

Ordförande utses bland ledamöterna, f. n. en representant från Norge.

2. Personal

Sekreterare (bisyssla) har förordnats av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

F. Verksamhet

Kommittén har under 1975 haft tre sammanträden i Oslo, Göteborg resp. Köpenhamn. Totalt har därvid behandlats 52 ansökningar om bi-

drag till gästspel med ett sammanlagt belopp av drygt 2 milj. dkr. Till sammans med vid sammanträdet den 18 oktober 1974 behandlade ansökningar, avseende 1975, har gästspelsanslag för sist nämnda år beviljats med sammanlagt 793 600 dkr.

Några remisser i teaterfrågor har under året icke förekommit.

G. Framtidsplaner

Några planer om ändring i princip av verksamheten föreligger inte. Däremot är det ett starkt önskemål från kommittén att kunna vidga verksamheten så att ett gästspel förenas t. ex. med framträdanden i radio, TV, skolor, pensionärshem osv.

H. Finansiering

Verksamheten finansieras genom anslag, beviljade av Nordiska ministerrådet.

Berättelse

från Nordiskt samiskt institut

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiskt samiskt institut

Postboks 93

N-9520 Kautokeino

Tel. 177 och 178, Kautokeino

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutets syfte är att tjäna den samiska befolkningen i de nordiska länderna med sikte på att förbättra befolkningens ställning socialt, kulturellt, rättsligt och ekonomiskt. Institutet skall ta initiativ till, samordna och verkställa utredningar, planering och forskning samt genomförande av projekt. Det skall genom konsulent- och vägledningsverksamhet bistå både i teoretiska och praktiska frågor.

E. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse som har tolv medlemmar. Medlemmarna utses av Nordiska ministerrådet, fem efter förslag av regeringarna i de nordiska länderna, sju efter förslag av Nordiska samekonferensen. Styrelsen väljer för vart år ordförande och vice ordförande. Den dagliga ledningen av institutet handhas av en föreståndare enligt riktlinjer som fastställts av styrelsen.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1975

Fil. stud. Pekka Aikio

Hum. kand. Helvi Nuorgam-Poutasuo

Nationalitet

F

F

Jordbruger Ole-Henrik Buljo	N
Rektor Jon Eldar Einejord	N
Disponent Sverre Fjellheim	N
Soc. sekr. Erik Pokka	S
Lärare Ingvar Åhrén	S
Amanuensis Helge Kleivan	D
Reg. sekr. Fredrik Forsberg	F
Lektor Haraldur Olafsson	I
Försteamanuensis Anton Hoem	N
Överdirektör Lars Sköld	S

Instituttets föreståndare har under 1975 varit Aslak Nils Sara

3. Personal

- 3 sektionsledare
- 1 räkenskapsförare
- 2 kanslist

4. Revisorer

Riksrevisjon, Oslo-dep., Oslo 1

F. Verksamhet

1. Styret — Sámi Institut'ta

Styret har holdt to møter i 1975 og behandlet i alt 16 saker. Arbeidsutvalget har hatt fire møter med 25 saker til behandling.

Blant de største saker som styret har behandlet kan nevnes revidering av 1976-budsjett og behandling av budsjettforslaget for 1977. I forbindelse med dette har styret hatt et fellesmøte med Nordisk Sameråd for å diskutere instituttets arbeidsprogram for de nærmeste årene samt instituttets prioritering av arbeidsoppgavene.

Samerådet og styret anser det for både nødvendig og nyttig å holde nær kontakt med hverandre og ordningen med et fellesmøte i året bør derfor innføres som en praksis for ettertiden.

2. Samisk kulturliv

Samisk kulturliv synes å være i sterk vekst. Dette skyldes først og fremst sterk egenaktivitet blant samiske kunstnere, amatører og en økende forståelse for samiske behov og ønsker blant myndighetene.

Instituttet har i 1975 ikke hatt spesielle budsjettposter eller prosjekter finansiert av egne midler på kultursektoren på grunn av stram budsjett-prioritering. En har likevel forsøkt å tre til med service og støtte der det har vært mulig, samt forsøkt å følge opp intensjonene fra virksomheten i 1975.

2.1. Remisser

Instituttet har avgitt remiss-svar til Nordisk Kulturfond i forbindelse med en rekke søknader til samiske formål som fondet har behandlet. En har i slike remiss-svar påpekt nødvendigheten av at samisk egenaktivitet på kulturfeltet får skikkelige arbeidsvilkår. Fondet har i stor grad imøtekommet samiske søknader.

2.2. Byste av Per Fokstad

Instituttet tegnet i 1974 kontrakt med kunstneren Iver Jåks om skulpturering av en byste av Per Fokstad. I denne kontrakt er ikke inkludert utførelse og omkostninger til selve støpningen. Formen til bysten blir fullført i løpet av våren 1976.

2.3. Museum- og bibliotekspørsmål

Instituttet avholdt i slutten av 1974 et møte om bibliotek og museumsspørsmål. En har ikke hatt midler til en ytterligere oppfølging av dette. En har imidlertid forsøkt ved salgsvirksomhet distribuere litteratur gjennom Instituttet. Instituttet deltok på et møte i Rovaniemi med biblioteker i arktiske områder ved et innledningsforedrag.

2.4. Innsamling og registrering av samiske kulturgjenstander, innkjøp av kunst og håndverk

På bakgrunn av det møtet som ble avholdt i 1974 med museumsfolk har en i år skrevet til diverse berørte museer og bedt om informasjon og årsberetninger, samt skrevet til berørte departementer for å skaffe en oversikt over fornminnelovgivningene i de nordiske land. Norsk Kulturråd har bevilget kr 2 000,— til Instituttet til innkjøp av duoddjigjenstander. Disse gjenstander er bestilt gjennom Sii'da a. l. i Kautokeino.

Instituttet har vært behjelpelig ved Oslo Sámiid Sær'vis utarbeidelse av et kart "Sábmi" med samiske stedsnavn i Norden. Kartet har en kunstnerisk utforming.

På et møte i Jokkmokk (se dette) ble det utarbeidet en detaljplan for gjennomføring av et prosjekt for inventering av samiske drakter.

2.5. Møte med Norsk Kulturråd

Norsk Kulturråds finansiering av samisk kulturarbeid har i stor grad kommet alle samer til gode, spesielt på litteraturområdet. Instituttet deltok på et større møte arrangert av kulturrådet 12.11.75 om den videre organisering av kulturrådets arbeid på dette felt. Det ble fra Instituttets side fremholdt viktigheten av å ha en enhetlig og kompetent organisering av kulturrådets finansieringsvirksomhet, samt at den sees i sammenheng med det som foregår på nordisk plan. Instituttet vil kommende år forsøke å opprette lignende kontakt med kulturfinansieringsinstanser i Finland og Sverige.

2.6. *Samisk kulturmøte*

I desember 1974 ble det holdt et mindre planleggingsmøte med samiske kulturarbeidere i Karesuando. På dette møtet ble utformet plan for et større møte for å gjennomgå den samiske kultursituasjonen. 25.2.—2.3.75 ble et slikt møte avviklet i Jokkmokk i samarbeid med Nordisk Sameråd og Samernas Folkhøgskola. En gjennomdrøftet følgende punkter. Det var ca. 40 deltagere på møtet.

- draktinventering
- musikk
- bildende kunst
- litteratur
- kulturfinansiering

På bakgrunn av møterapportene er det sendt et utførlig remissvar til Nordisk Råd i samband med medlemsforslaget "Åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet." Spesielt ble viktigheten påpekt av å finne en felles nordisk finansieringsform av samiske kulturaktiviteter.

2.7. *Samisk musikk*

Instituttet har i samarbeid med Mikkel P. A. Bongo i Kautokeino vært behjelpelig med konstruksjon av et spesialinstrument til akkompagnement av joik. Norsk Kulturråd har gitt støtte til bygging av prototype. Denne vil bli bygget av en norsk instrumentmaker.

Instituttet har ellers hatt kontakt med Nordisk Kulturråd i forbindelse med dettes opprettelse av en komité for samisk musikk.

2.8. *Samisk scene- og underholdningsarbeid*

Instituttet har assistert ved utviklingen av den samiske kulturpåske i Kautokeino i 1975. Enkelte av instituttets ansatte har også dristet seg til å opptre på scenen.

2.9. *Samisk husflid og kunsthåndverk*

Som en oppfølging av husflidsseminaret i 1974 har instituttet vært behjelpelig med en videre organisering av dette arbeidet i Norge og Finland. En regner med at det vil bli etablert organisasjoner på dette feltet tidlig i 1976. Det vil på bakgrunn av dette bli utarbeidet en fullsendig rapport om duoddji-problem-teknikken, spesielt med hensyn til opplæring, markedsføring og merking.

2.10. *Samisk litteratur*

Instituttet har formidlet en del manuskripter mellom samiske forfattere og komiteen til fremme av samisk litteratur. En del henvendelser fra forlag har også blitt formidlet på samme måte. Instituttet har ikke selv påtatt seg å vurdere manuskriptene.

2.11. Film

Instituttet har påtatt seg et samarbeid med National Film Board of Canada ved framstilling av to dokumentarfilmer om samiske forhold. En representant for National Film Board vil oppholde seg et år i Kautokeino, og har arbeidsplass ved Instituttet. Filmene vil bli produsert under oppsyn av Instituttet og vil bli forelagt Nordisk Sameråd og Instituttstyret før publisering.

3. Språk

3.1. Samisk syntaks og fraseologi

Prosjekt blir ledet av prof. Israel Ruong og Ole Henrik Magga. I 1975 er utført følgende:

- *planleggingsmøte* i Uppsala i mars. Ruong, Magga, Keskitalo
- *feltarbeid* sommeren 1975 ved Magga, Henrik Buljo og Kåre Urheim i Finnmark, Enare-, Jokkmokk- og Tysfjorddistriktet.
- *kopiering* av band utført i Oslo ved kopieringsanstalt
- *avskrift* av bånd sommeren 1975 ved Inga Juuso i Alta
- *innkjøp* av en feltoptaker og en avskriftsmagnetofon med div. utstyr
- *lagring* av originalbåndene er foreløbig foretatt i banken i Kautokeino. Båndene vil bli overflyttet til Umeå.

Til prosjektet er i 1975 brukt vel kr 50 000,— som var avsatt for dette år.

For 1976 er avsatt kr 60 000,—. En regner med å kunne sette igang analysearbeidet i 1976.

Instituttet hadde søkt Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd om støtte til lønn for vitenskapelig assistent for prosjektet samt for et opphold for prosjektlederen i Kautokeino. Søknaden er avslått. En vil måtte søke om ytterligere midler fra andre kilder.

3.2. Samisk språknemd

Instituttet har som før vært sekretær for samisk språknemd. Denne har avholdt to møter i 1975. Av viktige saker kan nevnes:

- ortografispørsmålet
- utvikling av språktest
- eksamenskriterier

En regner med inntil videre å fortsette med denne sekretærtjenesten.

3.3. Tolkspørsmålet

Instituttet har uttalt seg om utdanning av samiske tolker i forbindelse med et forslag fra Landbruksdepartementet i Norge. Det er tenkelig av praktiske sider ved denne saken at utdanning vil kunne foregå ved Instituttet.

Instituttet stilte tolk til rådighet for den samiske delegasjonen ved Indigenous Peoples Conference i Canada.

Instituttets personale har ellers ved flere anledninger fungert som tolker ved større samiske møter bl. a. i hovedorganisasjonene.

3.4. Møte med språkforskningsinstitusjoner

23. og 24.11.75 ble det i samarbeid med Samisk Språknemd og Finsk-Ugriska Institutionen ved Umeå Universitet avholdt et møte med universitetsinstitusjoner som driver forskning og undervisning i samisk språk. Bl. a. ble følgende saker behandlet:

- eksamenskriterier
- arkivspørsmålet
- studieplan
- samarbeids- og koordineringsspørsmål.

Det utarbeides rapport fra møtet.

3.5. Andre språksaker

Instituttet har ellers, så langt det er mulig, bistått i forbindelse med forespørsler om språkspørsmål, oversettelser og rettskriving. Bl. a. har en stilt til rådighet sensur ved Examen Philosophicum ved Universitetet i Tromsø og har hatt forelesninger om samisk språk og kultur ved lærerkurser og ved Samernas Folkhøgskola, Nordnorsk Kulturråd og ved Nordkalottens AMU-center i Övertorneå.

4.1. Jordbruket

Høsten 1974 arrangerte instituttet et jordbruksseminar i Karasjok. Blant de spørsmål som ble diskutert på seminaret var forsøksvirksomhet basert på kombinasjonsdrift og veiledningstjenesten innen jordbruket i de samiske områdene.

I denne forbindelse er det reist et konkret spørsmål om å opprette en studiegård i Kautokeino. Gårdsbruker Ole Henrik Buljo er villig til å stille sitt bruk til disposisjon for en slik virksomhet.

Instituttet hadde et møte 10. desember i Oslo med Landbruksdepartementet. Landbruksøkonomisk Institutt, Norges Landbruksvitenskapelig Forskningsråd og Norges Landbrukshøgskole for å diskutere prosjektets økonomiske, praktiske og faglige spørsmål.

Resultatet av møtet ble:

- at det opprettes en studiegård basert på kombinasjonsdrift i Kautokeino
- at det offentlige er økonomisk ansvarlig for prosjektet
- at det oppnevnes et styre for prosjektet
- at det tilknyttes fagfolk til prosjektet

Landbruksøkonomiske Institutt fikk i oppdrag å innkalle aktuelle or-

ganer som naturlig bør være representert i styret, til et møte i Kautokeino i begynnelsen av 1976. En regner med at instituttet vil bli representert i dette styret.

4.2 Ferskvannsfiske

Ferskvannsfiske har stor betydning som binæring og dermed også en viktig del av en næringsform basert på kombinasjonsutnytting av utmarksressurser. Det er lite som er gjort angående kultivering og annet forebyggende arbeid med tanke på å bevare og opprettholde fiskebestanden, men samtidig har det foregått en øket beskatting av denne ressurs.

Det er stor interesse for at kultiveringsarbeidet snart kommer igang. Instituttet hadde planlagt å holde et seminar både i år og neste år omkring dette emne, men prosjektet er utsatt til 1977 på grunn av økonomien.

En gårdbruker har planer om å prøve foringsforsøk av røye og har kontaktet instituttet i forbindelse med planleggingen. På initiativet til instituttet vil fiskerikonsulenter og lederen for Forsheim forsøksgård (Tromsø Universitetet) foreta en nærmere faglig vurdering av planen og undersøke området for prosjektet. Vedkommende gårdbruker har også vært på en ukes kurs på Forsheim i foringsforsøk av fiske.

I samarbeid med to fiskeriforskere fra Finland har instituttet utarbeidet detaljert forskningsplan for undersøkelse av hvilken betydning Tanavassdraget har som fiskeprodusent. Ikke bare m. h. t. vassdraget selv, men også for laksefisket i kyststrøkene i Finnmark. Instituttet ønsket å gjennomføre undersøkelsen i samarbeid med Direktoratet for vilt og ferskvannsfiske, Tromsø Universitet, fiskerikonsulentene i Finnmark og Lapplands län, og Vilt- og fiskeriforskningsinstituttet i Helsingfors. Det ble søkt om Nkr 100 000, — fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfiske og Nkr 40 000, — fra Finske Landbruksdepartementet. Direktoratet avlo søknaden og Finske Landbruksdepartementet har bevilget pengene til Vilt- og fiskeriforskningsinstituttet i Helsingfors.

4.3 Reindriften

Instituttet er med i styret for Kellogg reinforskningsprosjekt i Kautokeino. Anders Eira er prosjektleder og Isak Eira er ansatt som assistent i prosjektet.

Prosjektet er kommet godt i gang. Dette året er det foretatt reinbeiteundersøkelser i beitedistriktet samt at det er utarbeidet en plan for driftsregnskapet for reieneiere som deltar i prosjektet.

Instituttet vil i 1977 starte et prosjekt som har til formål å samle viten om rein og dens liv og om praktisk reindrift sett i forhold til en økologisk balanse mellom beiteområdet, reinens natur og mennesket og de arbeidsmetoder som anvendes til driften i området.

Instituttet har nedsatt en faggruppe som i år har arbeidet med å lage en forskningsplan for gjennomføring av prosjektet. Planarbeidet avsluttes neste år.

5. Miljøprogram

Utarbeidelse av miljøprogram for de samiske områdene er påbegynt i år. Ingvar Åhrén er engasjert som prosjektleder.

Instituttet har satt som oppgave å studere det fysiske miljøet gjennom kartlegging av eksploateringsvirksomheten som har pågått og fremdeles foregår i de samiske områder. Spesiell oppmerksomhet vil bli rettet på industrivirksomhet, veibygging, vassdragsreguleringer, fritidsbebyggelser og turistvirksomhet. I forhold til dette vil en undersøke områdenes betydning for de tradisjonelle samiske næringer som jordbruk, reindrift, fiske, fangst og kombinasjonsutnytting av utmark. Dessuten skal det foretas en studie av den fysiske planleggingen som pågår i disse områdene.

Dette året har instituttet gjort en god del registreringsarbeid for å skaffe tilveie dokumentasjonsmateriale samt at prosjektlederen har arbeidet med å sammenstille dette materialet.

I august ble det arrangert et møte med representanter for de samiske organisasjoner i Norden for bl. a. å diskutere prinsipper for et samisk miljøprogram. På møtet deltok ca. 20 personer og innledningsforedrag ble holdt av AN Sara, Pekka Aikio og Ingvar Åhrén. Dessuten har hovedfagstudent Astrid Larsson i løpet av sommeren og høsten gjort en del av undersøkelsen som skal klargjøre hvilken funksjon nasjonalparker på svensk side spiller inn på samisk næringsutøvelse. Dette er noe av dokumentasjonsmateriale som danner grunnlaget for utarbeidelse av miljøprogrammet. En regner med at det også på andre områder er nødvendig med tilsvarende tilleggsundersøkelser fra instituttets side.

6. Historisk-juridisk forskningsprosjekt

Prosjektet er delvis kommet i gang i år. Prosjektkomiteen har hatt et planleggingsmøte. Også de faglige spørsmål av prosjektet ble diskutert.

Det er engasjert to forskningsassistenter i prosjektet. Jur. cand. Ellen Simma har i år arbeidet i tre måneder med arkivundersøkelser. Cand. filol. Henry Minde vil komme i fullt arbeid fra begynnelsen av neste år av. Han har dog vært med i prosjektets planleggingsarbeide og dessuten representert instituttet ved et faglig historie møte i Oulu arrangert av Nordkalott Universiteter.

Instituttet har for neste år fått for Minde vit.ass. stipend fra Norges Almenvitenskapelig Forskningsråd.

7. Utdanning

Innen utdanningssektor har instituttet i 1975 arbeidet bl. a. med prosjekter som er satt igang i 1974 samt påbegynt nye prøveprosjekter og tiltak for utviklingsarbeid.

Seksjonsleder for informasjon og utdanning og de øvrige ansatte ved instituttet har deltatt i og gitt bistand til gjennomføring av kurser og møter der utdanningsspørsmål er tatt opp.

7.1 Samisk historiebok

Prosjektleder for skriving av samisk historiebok er Samuli Aikio. Prosjektleder har i 1975 foretatt en undersøkelse av kildematerialet og utarbeidet en detaljert innholdsforklaring.

Faglige rådgivningsgruppen for prosjektet, Leif Eriksen, Iisko Sara og Lars H:son Simma har hatt to møter i 1975 der bokens innhold er diskutert og behandlet.

Til prosjektet har instituttet i 1975 fått økonomisk bistand fra Kirke- og Undervisningsdepartementet i Norge og Skolstyrelsen i Finland. Manuskriptet på samisk vil være ferdig i 1976.

7.2 Samarbeidsutvalget for samiske skolespørsmål

Seminaret om utdanningsspørsmål som instituttet holdt i 1974 ga instituttet i oppdrag å arrangere et møte mellom ansvarlige skolemyndigheter i sameområdene. Det er i år avviklet to møter der følgende har vært representert; Grunnskolerådet i Norge, Skoleinspektøren i Finnmark, Lærerutdanning i Alta, Skolstyrelsen og Lapplands länsstyrelse i Finland og Länskolnämnden i Sverige.

Instituttet har vært koordinator.

Arbeidsutvalget har som mål å styrke arbeidet i samiske skolespørsmål i samarbeid med myndighetene samt å finne frem til naturlige samarbeidsoppgaver over landegrensene. Arbeidsutvalget har også nær kontakt med sekretariatet for Nordisk kulturelt samarbeide hvorfra seksjonsleder J. J. Engelhardt og sakkyndig L. Rudemo har deltatt i ett av møtene.

Arbeidsutvalget har anmodet skolemyndighetene om å gi utvalget offisiell status og foreslår at medlemmer i utvalget skal representere saksbehandlere og rådgivere for sameskoler og samiske skoleråder. Instituttet skal fortsatt virke som koordinator for arbeidet.

Utvalget har arbeidet med å fremme ideer som kan bidra til styrking av samiske skolespørsmål. Videre har utvalget vurdert den eksisterende rådgivningstjenesten og vil ut fra dette søke frem til forslag for å styrke arbeidet ytterligere. Utvalget har også utarbeidet en liste over bøker i undervisningen som deles ut til skolene.

Utvalget har også behandlet lærerutdanningssystemet og instituttet skal fremme et utvalg som skal arbeide med grunn- og videregående utdanning for samiske lærere.

7.3. Kursplaner i duoddji (sløid, husflid)

I samarbeid med duoddji-konsulenten holder instituttet på med å revidere og utarbeide nye kursplaner samt å styrke og gjøre undervisningen bedre i duoddji i Norden. Seksjonen for informasjon og utdanning leder dette arbeid.

7.4. Samisk språk- og skrivekurs

Instituttet har i 1975 utarbeidet planene for samisk språk- og skrivekurs. Kirke- og Undervisningsdepartementet i Norge har bevilget penger for å holde dette kurset (11 uker) i begynnelsen av 1976. Kurset har som mål å gi grunnleggende kunnskaper i samisk språk, kultur, historie og samfunnsliv og gi kunnskaper for arbeidet i foreninger og administrasjon i sameområdene.

7.5. Annen utdannings- og opplysningsvirksomhet

Instituttet har i samarbeid med Samernas Folkhøgskola arrangert kurs i samisk skolepolitiske spørsmål for styremedlemmer i Svenske Samers Riksforbund og Same-Ätnam. Kurset behandlet spørsmål vedrørende opplæring i grunnskolen, voksenopplæring og reindriftsopplæring. Kurset er en del av disse organisasjoners skolepolitiske arbeid. Seksjonsleder Per Mikael Utsi deltok i undervisningen.

Seksjonsleder Per Mikael Utsi er medlem i et utvalg for turistkursarbeid som er under Nordkalottens AMU-senter i Øver-Tornio. Seksjonsleder Alf Isak Keskitalo har undervist på kurset i samisk historie og kultur. Kurset har som mål å gi informasjon om nordkalotten og instituttet har bidratt til å gi best mulig informasjon om samiske forhold, bl. a. gjennom læremidler. Instituttbestyreren har forelest om samiske samfunnsproblemer ved fem week-end-kurser som Samernas Folkhøgskola har arrangert. Dessuten har han forelest i økologi ved Yrkesskolen i Kautokeino.

Videre har Keskitalo undervist i samisk kulturhistorie ved Yrkesskolen i Kautokeino, om samfunnsproblemer for lærere i Kautokeino og i logikk ved Øytun Folkehøgskole. Dessuten har seksjonsleder Utsi undervist i samisk språk ved Samernas Folkhøgskola i Jokkmokk, sekretær Veikko Holmberg noen timer i samisk ved Muonio gymnas og ved grunnskolen i Enontekio og sekretær Ellen R. Sara har undervist et par timer i samisk ved ungdomsskolen i Kautokeino.

8. Informasjon

Instituttet har arbeidet videre med informasjonsprosjekter som er igangsatt i 1974 samt utvidet denne virksomhet. Denne virksomhet inngår i instituttets langsiktige planer for samisk informasjonstjeneste.

8.1. "Diedot"

Det er viktig at resultater av instituttets virksomhet belyses og skrives så at alle kan lese dette og få informasjon om instituttets arbeid og om annen viktig aktivitet som berører befolkningen. Instituttet gir ut tidskriftet "Diedot" med jevne mellomrom. "Diedot" skrives på samisk, finsk og svensk eller norsk. Blant annet trykkes instituttets årsmeldinger i dette tidsskrift.

8.2. Informasjonsmateriale i sosialomsorgen

Instituttet har dette året arbeidet med å gi ut informasjonsmateriale på samisk i sosialomsorgen. Sosialdepartementet i Norge har gitt penger til prosjektet. Det er nedsatt et fagutvalg av folk som daglig arbeider i sosialtjenesten i samisk miljø. Utvalget er med i planlegging og vurderer materialet som gis ut. Arbeidet fortsetter også neste år.

8.3. Presse

Instituttet har på et møte diskutert med en del samiske avisfolk spørsmålet om samarbeid mellom pressen og med samiske organisasjoner. Det anses for å være meget viktig at bl. a. avisene finner frem til fastere samarbeidsformer med samiske organisasjoner som igjen vil bety en bedre og mer organisert presseinformasjon og debatt omkring samespørsmål.

8.5. Samisk informasjonstjeneste

Den samiske befolkningen har behov og forlanger en større grad av informasjon og informasjonsmateriale, og det forlanges at instituttet finner frem til løsningen i dette spørsmålet. Til nå har ikke instituttet maktet å gi denne service til befolkningen i den grad den absolutt er nødvendig. Instituttet har bl. a. ikke hatt mulighet for distribusjon av utstillinger, bøker, bilder og film. Instituttet vil ikke makte å løse dette spørsmålet før man eventuelt får særskilt økonomisk bidrag til å danne en informasjonsavdeling som har muligheter for trykking og mangfoldiggjørelse av materialet og som dessuten kan arrangere utstillinger, magasin for å bevare spesielt materialet og et apparat for salg og distribusjon av informasjonsmateriale. Instituttet har i år til en viss grad solgt og distribuert lærebøker i samisk.

Videre har instituttet vært med å gi ut et samisk kart som er laget av samekunstneren Hans Ragnar Mathisen. Instituttbestyreren er formann i samisk programråd for samiske sendinger i radio. Rådet har dette året behandlet en del viktige saker angående sameradioens funksjon. Her kan spesielt nevnes to saker: flytting av sameradioen til Karasjok og lytterundersøkelse som vil danne grunnlaget for programpolitikken.

9. Instituttet er også med i planleggingsarbeidet som utføres av andre organer. Av disse nevner vi her:

- Ressursutvalget for Finnmarksvidda
- styret for aksjonsfondet i Indre-Finnmark
- generalplanarbeidet i Kautokeino

10. Instituttet har hatt endel viktige saker til behandling og uttalelse. Av de viktigste kan nevnes:

- Medlemsforslag i Nordisk Råd, A 442/K:
om forbedret distribusjon av AV-materiale over riksgrensene i Norden
- Medlemsforslag i Nordisk Råd, A 451/K:
om tiltak for å styrke det samiske kulturlivet

G. Framtidsplaner

- Medlemsforslag i Nordisk Råd, A 427/j:
om enhetlige nordiske bestemmelser om allemannsrett
- Nordisk Kulturfond styret:
om samisk stipendiefond
- Kirke- og Undervisningsdepartementet i Norge:
Stortingsmelding nr. 13, styret for samisk husflid
- Miljøverndepartementet i Norge:
 - 1) om reguleringsplaner for Skibotnelv, Signaldalselv og Kitdalselv
 - 2) om Anarjåkka Nasjonalpark
- Forstyrelsen i Finland:
om Lemmenjoki Nasjonalpark
- Finnmark fylke:
om motorferdsel i utmark og vassdrag
- Finnmark Jordsalgkontor:
om oppsynstjenesten på statens grunn i Finnmark
- Nomadskolinspektør G. Andersson:
om læremiddelutvikling i samisk

11. Møter og konferanser

Instituttet har deltatt i endel viktige møter og konferanser dette året, av disse nevnes:

- Årsmøter til samiske hovedorganisasjoner
- First International Conference of Indegenous Peoples, Port Alberni, Canada
- Administrasjonskonferanse mellom Norrbottens len, Lappland len og Finnmark fylke
- Industrikomiteen i Norge, møte i Maze
- Møte med Umeå Universitet om samarbeidsspørsmål
- Oulu Universitet, historie-konferanse
- Nord-Norges bibliotekmøte

- Møte med grunnskolerådet i Norge
- Møte med AMV-senter i Øvertornio
- Norsk og Nord-Norsk Kulturråd

H. Finansiering

Inntekter

1. Nordisk Ministerråd		
Ordinære bidrag	1 069 000,—	
Lønnsforhøyelse	118 016,—	
Husleiesubsidiering	17 469,49	
Telefonbidrag	26 000,—	1 230 485,49
	<hr/>	
2. Norsk Kulturråd		2 000,—
3. Skoledirektøren i Finnmark		19 000,—
4. Sosialdepartementet		10 000,—
		<hr/>
		Nkr. 1 261 485,49

*BILAGA 7***C 67/e****1976****Berättelse****om Nordel***Verksamhetsberättelse 1975**A. Namn och adress*

NORDEL
 c/o NVE-Statskraftverken
 Middelthuns gt. 29
 Postboks 5091 Maj
 Oslo 3 - Norge
 Tlf. 46 980

B. Startår

1963

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

De nordiska kraftföretagens samarbetsorgan
 — rådgivande och rekommenderande organ med syfte att befrämja
 internationellt, främst nordiskt samarbete betr. produktion, distri-
 bution och konsumtion av elenergi.

*E. Organisation**1. Administration*

formann, kraftverksdirektør Sig. Aalefjær
 NVE-Statskraftverkene
 sekretær, overingeniør Olav Melby
 (adr. som under A.)

2. Medlemmer

Nationalitet

Direktør Sven Albrechtsen	D
Direktør Carl Andersen	D
Direktør Erik Leif Jakobsen	D

Direktør Jens Aksel Poulsen (suppl.)	D
Direktør Viggo Mortensen	D
Industrirådet Urho Hakkarainen	F
Direktør Aulis Hiekkö	F
Direktør Tapio Kunnas	F
Avdelningsdirektør Lasse Nevanlinna	F
Direktør Eirikur Briem	I
Generaldirektør Jakob Björnsson	I
Direktør Adalsteinn Gudjohnsen	I
Kraftverksdirektør Sigurd Aalefjær (ordförande)	N
Direktør Rolv Haggenhougen	N
Samkjøringsdirektør Rolf Wiedswang	N
Samkjøringsjef Lars Raknerud	N
Direktør Göran Ekberg	S
Driftdirektør Sven Lalander	S
Generaldirektør Jonas Norrby	S
Direktør Jan-Erik Ryman	S
Direktør Bengt Sterne (suppl.)	S

3. Personal

Sekretær:

Overing. Olav Melby

H. Finansiering

Nordel samlar inga pengar för sin verksamhet.

Nordels ordförande organiserar sekretariatet inom sitt land samt svarar för med denna verksamhet följande administrativt arbete och kostnader härför.

Varje företag svarar för sina egna kostnader för deltagande i verksamheten.

BIHANG

Beretning om Nordel för 1975

Nordel holdt sitt ordinære årsmøte i Helsingfors 28.—29. august 1975. På årsmøtet ble kraftverksdirektør Sigurd Aalefjær, Norge, valgt til ny formann for 3-årsperioden 1975—1978. Han etterfulgte avd.direktør L. Nevanlinna, Finland, og sekretariatet ble samtidig flyttet fra Finland til Norge. Nordel hadde også et ekstra møte i København den 11. mars.

Foruten løpende drifts- og samarbeidsspørsmål har Nordel på de nevnte møter behandlet og tatt stilling til et antall rapporter fra undervalg og ad-hoc arbeidsgrupper, bl. a. følgende:

- Den forestående introduksjon av 800 kV som ny høyere overføringsspenning i Sverige er vurdert i nordisk sammenheng. Nordel har ingen innvendinger til dette valg av nytt spenningstrinn i Sverige, og har vedtatt anbefalinger om fremtidig tilpassing mellom det nye 800 kV overføringssystemet og det øvrige nordiske system.
- Det er behandlet og godkjent en rapport om driftstekniske spesifikasjoner for varmekraftaggregater og vedtatt en anbefaling om at de foreslåtte spesifikasjoner anvendes ved nyanskaffelse av større maskiner som skal tilknyttes det synkrone Nordelnettet.
- En rapport om reserveeffektdimensjonering i Nordelsystemet er lagt til grunn for visse anbefalinger med sikte på at Nordel, etter hvert som kraftsystemene blir effektdimensjonert, oppnår en totaløkonomisk optimal utbygging.

Nordel har videre etter anmodning avgitt uttalelse til Nordisk Råd om Ministerrådsforslaget om opprettelse av en nordisk investeringsbank og om medlemsforslag A 466/e om utnyttelse av alternative energikilder.

Den sistnevnte uttalelse er gitt på bakgrunn av at Nordel etter sin medvirkning til utarbeidelsen av utredningen "Nordisk Energisamarbejde" (NU 1974: 26) besluttet å utarbeide en rapport om den aktuelle status innen de nordiske land når det gjelder eksisterende kunnskaper om og oppfatninger av fremtidsutsiktene for de alternative energislag. Denne rapport skal være ferdig til Nordels årsmøte i begynnelsen av september 1976. Nordel har også medvirket med foredragsholdere ved CDL-konferansen om alternative energislag i Stockholm 27. november 1975.

En stor del av Nordel-samarbeidet foregår innen de foran nevnte utvalg og arbeidsgrupper, bl. a. driftsutvalg, planleggingsutvalg, kjernekraftutvalg og miljøvernkomite.

Nordels årsberetning for 1975 vil foreligge sommeren 1976 og vil som vanlig foruten rapporter over virksomheten i året gi statistikk over elproduksjon og forbruk samt oversikter over fremtidig kraftutbygging og prognoser for forbruket. Foreløpig kan sies at året 1975 for elforsyningens vedkommende var karakterisert av god vannkrafttilgang både i Finland, Norge og Sverige, samt sterkt øket kjernekraftproduksjon i Sverige. Begge disse forhold har, sammen med en moderat forbruksøkning, bidratt til at oljeforbruket til elkraftproduksjon er gått sterkt ned i forhold til 1974. Ved årsskiftet 1975/76 er utsiktene videre fremover for vannkraftproduksjonen meget gode, med høy magasinfylling og gode tilsig, samtidig som kjernekraftproduksjonen i Sverige fra de 5 aggregater i drift (tilsammen 3180 MW) synes å ha nådd en tilfredsstillende regularitet.

*BILAGA 8*C 68/e1976**Berättelse****från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor**

Efter framställning från Nordiska rådet upprättade de fem nordiska ländernas regeringar år 1957 Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA) som ett permanent samarbetsorgan med uppgift att "nära följa planeringen och verksamheten på atomenergiområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkommer, innefattande bl. a. industriellt samarbete på reaktorområdet".

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA) har under år 1975 hållit två sammanträden, den 6 februari 1975 i Stockholm och den 4 september 1975 i Oslo. Vid sammanträdena har följande personer deltagit:

Danmark:

Departementschef H. H. Koch
Sekretariatschef H. von Bülow
Direktør Roberto Kayser
Direktør M. Møller-Madsen
Underdirektør N. W. Holm
Fuldmægtig N. A. Gagegaard

Finland

Professor Erkki Laurila
Byråchef Martti Mutru
Byråchef Ilkka Mäkipentti
Sektionssekreterare Risto Rekola

Island:

Professor M. Magnusson

Norge:

Ambassadør H. Nord
Underdirektør O. Austveg
Adm. direktør V. O. Eriksen
Byråsjef K. Berger
Konsulent K. Solem
Konsulent B. Dahl
Ass.direktør N.-G. Aamodt

Sverige:

Överingenjör S. Wennerberg
Civilingenjör L. Lübeck
Direktör B. Aler
Professor G. Holte
Departementssekr. L.-G. Engfeldt
Civilingenjör A. Larsson

Civilingenjör Franz Marcus, samnordisk medlem av den nordiska atomkoordineringskommittén (NAK), har deltagit i sammanträdena i sin egenskap av kontaktorganets exekutivsekreterare.

En kontaktmannagrupp förbereder tillsammans med exekutivsekreteraren kontaktorganets sammanträden och övervakar, att organets beslut blir verkställda. Gruppen har under år 1975 hållit åtta möten. I kontaktmannagruppen ingår följande personer: sekretariatschef Hans von Bülow, fuldmächtig Niels Arne Gadegaard, civilingenjör Alf Larsson, exekutivsekreterare Franz Marcus, byråchef Ilkka Mäkipentti samt konsulent Knut Solem. Kontaktmannagruppen har sekretariat vid den danska atomenergikommissionen.

Nedanför ges en översikt över de viktigaste områden där NKA har varit verksam under 1975.

En redogörelse om nordiskt samarbete angående forskning om kärnsäkerhetsfrågor har utarbetats av kontaktorganet i samarbete med den Nordiska ämbetsmannakommittén för industri och energipolitik, samt översänts till Nordiska ministerrådet. Enligt redogörelsen är kontaktorganets uppfattning den, att den redan existerande institutionella ramen för nordiskt atomenergisamarbete för närvarande är tillräcklig för att ett utvidgat samarbete på säkerhetsforskningens område skall kunna genomföras.

Exekutivsekreteraren Franz Marcus var närvarande vid industriministrarnas nordiska ministerrådsmöte i Köpenhamn den 17 november 1975, som dryftade det nordiska energisamarbetsprogrammet. Ministerrådet anmodade kontaktorganet att snarast, och senast den 15 september 1976, framlägga en rapport om konkreta nordiska samarbetsmöjligheter med hänsyn till kärnkraftens säkerhetsaspekter. Kontaktorganet har tillsatt ett ad hoc utskott med uppgift att förbereda förslag till samarbetsprojekt. En första rapport från detta utskott skall föreligga den 1 mars 1976.

Exekutivsekreterare Franz Marcus har representerat kontaktorganet i en ad hoc kommitté, som tillsattes av Ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Kommittén har undersökt förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete rörande forskning och utveckling (FoU) samt teknologiförmedling på energiområdet. Utredningen överlämnades till Ämbetsmannakommittén den 1 oktober 1975.

Såsom under tidigare år har kontaktorganet även diskuterat de nordiska ländernas samarbete i internationella organisationer såsom International Atomic Energy Agency (IAEA) och Organisation for Economic Cooperation and Development, Nuclear Energy Agency (OECD/NEA).

Kontaktorganets exekutivsekreterare har deltagit i de nordiska kraft-

bolagens organisation Nordels kärnkraftsutskott som permanent observatör också under 1975.

Det av kontaktorganet utarbetade så kallade gränsreaktoravtalet formaliseras nu. Avtalet gäller kontakt i säkerhetsfrågor mellan myndigheter angående atomanläggningar som ligger nära gränserna mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

En nordisk dag för informationsutbyte på kärnavfallsområdet hölls i Malmö den 30 september 1975 av den svenska Aka utredningen i samarbete med kontaktorganet. Omkring 50 personer deltog.

Kontaktorganet tog under 1975 initiativet till ett nordiskt seminarium om kvalitetssäkring vid atomkraftverk. Seminariet avhölls den 3—5 december 1975 i Helsingfors och samlade ca 100 deltagare.

Ett omfattande samarbete sker inom ramen för Nordiska atomkoordineringskommittén (NAK), som är ett samarbetsorgan mellan de nordiska kärnenergiforskningsinstituterna. Dessa institut är Atomenergikommissionens forsøgsanlæg i Risø (Danmark), Statens tekniska forskningscentral i Esbo (Finland), Institutt for Atomenergi i Kjeller (Norge) samt AB Atomenergi i Studsvik (Sverige). Nordiska atomkoordineringskommittén, som upprättats på förslag av kontaktorganet, har under 1975 utgjort ramen för flera samarbetsprojekt:

1. Norhav-projektet gäller experimentellt arbete och förbättring av beräkningssystem i samband med kylmedelsförlust ("haveri") i atomreaktorer.

2. Det andra säkerhetsforskningsprojektet vid Marvikens forskningscentral i Sverige inleddes år 1975, sedan de omfattande resultaten från det första projektet publicerats i maj 1975. Fem icke-nordiska länder deltar dessutom i forskningsarbetet.

3. Ett nordiskt atomavfallsprojekt inleddes under 1975 för utredningar om behandling och lagring av låg- och medelaktivt (radioaktivt) avfall.

4. Det nordiska projektet för konstruktion av en betongstrycktank till en kokarreaktor avslutades i huvudsak under 1975 och en slutrapport kan väntas under år 1976.

5. Ett nordiskt utvecklingsprojekt i samarbete med Storbritannien (U. K.) angående nya zirkoniumlegeringar ("Scanuk"), speciellt för bränsle-element i kokarreaktorer, fortsattes under 1975. Projektet har lett till flera patentansökningar.

6. Ett projekt angående jämförelse av den svenska Närförläggningsrapporten och närmast motsvarande rapport i USA, den så kallade Rasmusses-rapporten, genomfördes under första delen av 1975.

7. Ett samarbetsprojekt angående undersökningar av skador på kärnbränsleelement vid onormalt snabb effekthöjning har inletts under 1975. Alla fyra nordiska institut deltar tillsammans med flera utländska organisationen.

8. En i första hand finländsk-svensk undersökning av förutsättningarna för att uppföra små värmeproducerande atomreaktorer har planerats för år 1976.

9. Ett samnordiskt utbyte av information med Förenta Staternas atomkontrollkommission Nuclear Regulatory Commission angående säkerhetsprojekt i USA och Norden har förberetts under år 1975. OECD/NEA projektet om forskningssamarbete vid Halden-reaktorn i Norge är nyligen förlängt för en ny treårsperiod. Alla nordiska länder utom Island deltar i projektet.

Nordiska arbetsgruppen för reaktorsäkerhet (NARS), vars arbete sattes i gång år 1969 på kontaktorganets initiativ, har utgett en serie av fem rapporter, som publiceras i den nordiska utredningsserien NU och tillsänds myndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige som rekommendationer och underlag för fastställande av nationella regler och tillvägagångssätt. Rapporterna behandlar följande områden:

1. Den säkerhetsdokumentation som skall lämnas till nationella säkerhetsmyndigheter i samband med ansökan om tillstånd att uppföra ett atomkraftverk.
2. Grafiska metoder för att beskriva möjliga felfunktioner i invecklade anläggningar såsom atomkraftverk.
3. Generella säkerhetskriterier angående konstruktion av lättvattenkylda atomreaktorer.
4. Utarbetande av interna beredskapsplaner för en atomanläggning.
5. Utarbetande av tillägg till interna beredskapsplaner för en atomanläggning då större byggnadsarbeten på anläggningsområdet inleds.

Distributionen av den ovanstående NARS-publikationen utanför Norden skall ombesörjas av Nordic Atomic Libraries Joint Secretariat (NALJS).

BILAGA 9

C 69/t

1976**Berättelse****från Nordiska trafikförsäkerhetsrådet**

Nordiska trafikförsäkerhetsrådet (NTR) får härmed avge berättelse över verksamheten år 1975.

NTR är kontakt-, samordnings- och planläggningsorgan för trafikförsäkerhetsarbetet i de nordiska länderna. I rådet ingår en representant för vardera av Danmark, Finland, Norge och Sverige. Island deltar inte i samarbetet men hålls fortlöpande underrättat om rådets verksamhet.

NTR bistås av permanenta samarbetsorgan, nämligen Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV), Nordisk kommitté för trafikförsäkerhetsforskning (NKT) och Nordisk bilteknisk kommitté (NBK). NBK har tillkommit genom beslut av regeringarna under 1975 och ersatt Nordisk bilteknisk arbetsgrupp (NBA). Därjämte har NTR ad hoc-grupper för utredning m. m. av vissa uppgifter.

Som centralt organ för trafikförsäkerhetsarbetet i de nordiska länderna har NTR enligt sina statuter (*Nordisk statsutsamling 1971 s. 224 och 225*) bl. a. att följa utvecklingen på trafikförsäkerhetsområdet, verka för ensartad nordisk vägtrafiklagstiftning, stimulera och samordna forskningen på trafikförsäkerhetsområdet, verka för information i trafikförsäkerhetsfrågor, fortlöpande undersöka tjänliga nordiska samarbetsprojekt angående trafikförsäkerheten och utarbeta förslag till regeringarna om åtgärder för ökad trafikförsäkerhet.

NTR:s verksamhet under år 1975 har enligt de riktlinjer som sålunda dragits upp varit inriktad på uppföljning, utredning och planering av olika trafikförsäkerhetsåtgärder på det nordiska planet.

En av de trafikförsäkerhetsfrämjande åtgärder som under senare år väckt stort intresse såväl i Norden som i andra delar av världen är användningen av bilbälten. Efter uppdrag av de för trafikförsäkerheten ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige utredde NTR de problem som är förbundna med en lagstiftning om skyldighet att använda bilbälte. NTR:s förslag (rådets rapport nr 2), som innebär att bilbältesanvändningen skulle göras obligatorisk, mottogs genomgående positivt vid remissbehandlingen. Remissvaren ställdes samman i rådets rapport nr 5, Bilbälter — slutrapport. Bilbältesfrågan väckte intresse även inom Nordiska rådet, som vid 22:e sessionens första samlingen i februari 1974 antog en rekommendation (*nr 12/1974*) om att användning av bilbälten skulle göras obligatorisk i de nordiska länderna.

Beslut har numera fattats i alla fyra länderna som gör bilbältesanvändning obligatorisk. I Finland, Norge och Sverige har bestämmelserna trätt i kraft. I Danmark har ikraftträdandet bestämts till den 1 januari 1976.

En av NTR tillsatt arbetsgrupp med uppgift att verka för likformiga standardkrav inom Norden när det gäller bilbältenas hanteringssegenskaper har i det närmaste slutfört sitt arbete. Rapport över arbetet beräknas bli färdigställd före utgången av år 1975.

Efter det att NTR i oktober 1974 överlämnat rapporten Motorcykel- och mopedhjälmar (nr 8 i rådets rapportserie), där det föreslogs att användning av skyddshjälm skulle göras obligatorisk, har rapporten remissbehandlats i de olika länderna. I Danmark har föreskrivits att såväl motorcyklister som mopedister skall använda skyddshjälm. Bestämmelserna träder i kraft efter beslut av justitsministeren, sannolikt den 1 juni 1976. I Finland har beslut fattats om skyldighet för motorcyklister att använda hjälm. Ikraftträdandetidpunkten är ännu inte bestämd. I Norge har regeringen bemyndigats att föreskriva användning av skyddshjälmar. Föreskrifter av den arten har emellertid inte ännu utfärdats. I Sverige gäller sedan den 1 maj 1975 skyldighet för motorcyklister att använda skyddshjälm. Den svenska regeringen har också uppdragit åt statens trafiksäkerhetsverk att planera och genomföra en informationskampanj och att undersöka förutsättningarna och formerna för ett utvecklingsarbete för att få fram lämpliga huvudskydd för mopedister.

En fråga som har nära samband med bilbältesplikten rör säkerhetsfrämjande åtgärder för transport av barn i bil. NTR har utrett detta spörsmål och i juni 1975 överlämnat rapporten Barn i bil (nr 11 i rådets rapportserie). I rapporten konstaterar NTR att barn — med hänsyn till sina möjligheter att utnyttja skilda skyddssystem och skyddsmetoder — kan delas in i olika kategorier. I spädbarnsåldern — från födelsen upp till ca nio månaders ålder — är den s. k. barnvagnsinsatsen placerad på tvären i baksätet den bästa lösningen av säkerhetsproblemet. För barn i åldern däröver och upp till 4—7 års ålder — barnstolsåldern — ligger den bästa lösningen i att använda en bakåtvänd s. k. barnstol. Nästa grupp utgörs av barn för vilka det inte finns någon godtagbar skyddsanordning — såsom barnstol eller bilbälte — och sträcker sig från 4—7-årsåldern upp till 12—15-årsåldern. Här utgör — i avsaknad av andra skyddsmetoder — placering i baksätet det bästa alternativet. Den s. k. bältesåldern omfattar barn som är tillräckligt utvecklade för att använda bilbälten, dvs. de som uppnått 12—15-årsåldern (35 kg och 150 cm). NTR konstaterar att det av en rad olika skäl inte finns förutsättningar för ett straffsanktionerat påbud om användning av skyddsanordningar eller viss placering i bil. Däremot är det viktigt att trafiksäkerhetsmyndigheterna får legala möjligheter att förbjuda under-

måliga skyddsanordningar som inte kan godkännas. Slutligen betonas att det krävs ett vidare utvecklings- och standardiseringsarbete.

NTR började under 1974 utreda frågan om reflexanordningar för fotgängare. Spörsmålet har uppmärksamrats tidigare bl. a. inom Nordiska rådet genom medlemsförslag (*A 426/t*). NTR överlämnade i maj 1975 rapporten *Fotgångarreflexer* (nr 10 i rådets rapportserie). I rapporten konstaterar rådet att mörkertrafiken utgör ett allvarligt problem och att gångtrafikanterna därvid är särskilt utsatta. De insatser som gjorts för att öka användningen av reflexanordningar har inte lett till önskvärt resultat. Det konstateras att det inom tätbebyggt område endast i speciella situationer finns mer uttalat behov av att fotgängare använder reflexer. Utom tätbebyggt område är däremot förhållandena annorlunda. Ofta saknas väg- och gatubelysning liksom gångbanor och trottoarer, vilket ökar risken för de gående att bli påkörda under mörker. Olika problem — inte minst av praktisk natur — leder emellertid till att NTR tvekar om ett obligatorium är tillräckligt grundat i trafik-säkerhetsmässigt hänseende. NTR presenterar emellertid — för bedömning i varje enskilt land — fyra modeller till lagstiftning med strävan att avgränsa ett obligatorium till de områden och förhållanden där användningen är mest motiverad.

NTR framhåller — när det gäller andra åtgärder än lagstiftning — att det är viktigt att reflexanordningar görs tillgängliga för allmänheten genom en mer aktiv marknadsföring än som nu sker. Även information och produktutveckling framhålls som väsentliga. NTR anser det vara en viktig uppgift för rådet att följa upp det fortsatta arbetet på området.

NTR påbörjade under 1974 även en utredning om s. k. varselljus. Den tillsatta arbetsgruppen har prioriterat den del av frågan som rör motorcyklar och förväntas avge en rapport i ämnet före utgången av år 1975.

Vidare tillsatte NTR i slutet av 1974 en särskild arbetsgrupp för att — inom ramen för ett större projekt avseende motorcyklisters och mopedisters säkerhet i trafiken — undersöka de problem som är förknippade med fordonens konstruktion och prestanda. Även från denna arbetsgrupp väntas en rapport före utgången av år 1975.

En fråga av mera generell art och av vikt för det nordiska trafik-säkerhetsarbetet är utarbetandet av enhetliga nordiska vägtrafikregler i enlighet med de förslag som tidigare avgetts (*NU 1966: 2* och *NU 1970: 10*). NTR har följt det vidare arbetet i denna fråga främst genom sitt samarbetsorgan Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV). Lagstiftning på grundval av förslagen har genomförts i Sverige. I Danmark har förslag förelagts folketinget. I Finland har en särskilt tillsatt parlamentarisk kommitté i juni 1975 lämnat förslag till ny lag om vägtrafik som i allt väsentligt grundar sig på de i ovan angivna rapporter framlagda förslag. Förslaget skall remissbehandlas. I Norge är den departementala behandlingen av frågan i slutskedet.

I anslutning till lagstiftningsarbetet har NTR tillsatt en särskild arbetsgrupp som skall utarbeta en gemensam nordisk publikation om de nya vägtrafikreglerna. Arbetsgruppen följer utvecklingen.

NTR har under oktober månad 1975 beslutat utarbeta program för ett projekt om normer för medicinsk och teknisk undersökning av vägtrafikolyckor i syfte att klarlägga olycksförlopp och olycksorsaker. Ställning till projektets genomförande kommer att tas när programarbetet är klart.

I rapporten Körkort i Norden (rapport nr 6 i NTR:s rapportserie) har NKV behandlat vissa tillämpningsfrågor i anslutning till betänkandet Nordisk gyldighet av førerkort (NU 1969: 7) och Nordiska rådets rekommendation nr 34/1970 om nordisk giltighet av körkort. NKV följer det vidare arbetet i frågan, jfr nedan under redovisningen av verksamhetsprogrammet för det nordiska trafiksäkerhetsarbetet.

I fråga om NTR:s samarbetsorgan Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKT) kan nämnas bl. a. att den i slutet av 1974 gett ut en projektkatalog över pågående och planlagd forskning på området. Projektkatalogen har publicerats som nr 9 i rådets rapportserie.

Nordisk bilteknisk kommitté (NBK) har under året avslutat arbetet på gemensamma nordiska bestämmelser rörande draganordningar. Kommittén har också tillsatt en särskild ad hoc-grupp för att bereda frågan om samnordiska bussbestämmelser. Vidare har kommittén inlett arbete bl. a. inom området för fordonskontroll.

Ytterligare information om NTR:s samarbetsorgan NKV, NKT och NKB lämnas i bilagorna 1—3. En förteckning över de rapporter som hittills kommit ut i rådets rapportserie finns i bilaga 4.

NTR har överarbetat det verksamhetsprogram som redovisades i föregående verksamhetsberättelse. Liksom fallet var i den tidigare verksamhetsberättelsen har arbetsuppgifterna uppdelats i fortlöpande uppgifter, uppgifter på kortare sikt och uppgifter på längre sikt. Någon prioritering inom dessa grupper avses inte med redovisningen.

Verksamhetsprogrammet har numera följande innehåll.

	<i>Samarbetsorgan m. m.</i>
<i>Fortlöpande uppgifter</i>	
1. Genomförandet av ensartade nordiska trafikregler med utgångspunkt i förslagen i NU 1966: 2 och NU 1970: 10	NKV
2. Frågor i samband med de nordiska ländernas anslutning till internationella konventioner angående trafiksäkerhet, m. m.	NKV NBK
3. Uppföljning av Nordiska rådets rekommendationer i trafiksäkerhetsfrågor	—
4. Samordning av nordiska bestämmelser på det biltekniska området	NKT

Samarbetsorgan m. m.

5. Utarbetande och publicering av dels projekt-kataloger över pågående forskningsprojekt i Norden på trafiksäkerhetsområdet, dels bibliografier på samma område

NKT

6. Forskarkonferenser

NKT

7. Uppföljning av SCAFT-riktlinjerna från 1968

NKT

År 1968 utgav statens planverk i Sverige i samverkan med statens vägverk publikationen "Riktlinjer för stadsplanering med hänsyn till trafik-säkerhet", de s. k. SCAFT-riktlinjerna. Dessa riktlinjer har kommit till praktisk användning i samtliga nordiska länder. Den nu pågående uppföljningen avser bl. a. att klarlägga hittillsvarande erfarenheter av tillämpningen i resp. länder av riktlinjerna samt att notera i vilken utsträckning man avvikit från riktlinjerna och av vilken anledning så skett. Man undersöker också behovet av ytterligare forsknings- och utvecklingsarbete på området

Arbetsuppgifter på kortare sikt

1. Bilbälten

NTR:s utredningsarbete är avslutat genom rapporten Bilbelter — slutrapport. Ministerrådet har tilldelat NTR koordinationsansvaret för Nordiska rådets rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av bilbälte. En särskild arbetsgrupp under NTR verkar för enhetliga standardkrav inom Norden i fråga om bilbältenas hantlingssegenskaper — främst manövreringen av låsmekanismen. Arbetsgruppen beräknas avge rapport före utgången av år 1975

Särskild arbetsgrupp för handläggning av vissa tekniska frågor

2. Skyddshjälmarna för motorcyklister och mopedister

NTR har i oktober 1974 till de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige överlämnat rapporten Motorcykel- och mopedhjälmarna, nr 8 i rådets rapportserie. NTR räksar med visst uppföljningsarbete i anslutning till förslaget

3. Varselljus på fordon

Särskild arbetsgrupp

NTR har tillsatt en särskild arbetsgrupp för att överväga frågor rörande varselljus på fordon. Gruppen har prioriterat arbetet med varselljus för motorcyklar och beräknas före utgången av år 1975 överlämna en rapport i denna del. Gruppen fortsätter sitt arbete i fråga om andra typer av fordon

*Samarbets-
organ m. m.*

4. Reflexanordningar för fotgängare

NTR har under 1975 gett ut en rapport i frågan. NTR anser det viktigt att följa upp det fortsatta arbetet på området

5. Upplysningsskrift om den nordiska vägtrafiklagstiftningen

NTR tar sikte på att i skriften redovisa huvudragen av den nya nordiska vägtrafiklagstiftningen (jfr punkt 1 under Fortlöpande uppgifter)

6. Frågor rörande motorcyklisternas och mopelisternas säkerhet i trafiken

En särskild arbetsgrupp under NTR överväger hithörande frågor. En första rapport, som gäller fordonens konstruktion och prestanda, väntas före utgången av år 1975. Därefter har gruppen att utarbeta förslag till program för projektets vidareföring

7. Olika frågor rörande differentierade hastighetsgränser

NKV undersöker och värderar faktorer som har betydelse för bestämmandet av hastighetsgränser i syfte att skapa en gemensam grund för bedömningen av dessa frågor

8. Nordisk giltighet av körkort m. m.

Arbetet syftar till en uppföljning av frågan om giltighet i Norden av körkort som utfärdats i nordiskt land enligt de riktlinjer som angetts i NU 1969: 7, Nordiska rådets rekommendation nr 34/1970 och NTR:s rapport nr 6/1974, Körkort i Norden

I uppgiften ingår även behandling på nordiskt plan av frågor rörande förarbehörigheten i yrkesmässig trafik, jfr nämnda rapport och medlemsförslag A 438/t till Nordiska rådet

9. Utbildning och prövning av motorfordonsförare

I rekommendation nr 35/1970 har Nordiska rådet hemställt till regeringarna att låta företa en utredning av spörsmålet om ensartad utbildning av och ensartade prov för förare av motorfordon

NTR har funnit det särskilt angeläget att undersöka hur man på nordisk basis skall kunna ta till vara erfarenheter som gjorts i syfte att åstadkomma en mera enhetlig utformning av utbildning och förarkrav liksom att verka för ett enhetligt nordiskt uppträdande i hithörande frågor i internationella organ

Uppdrag att fullgöra dessa uppgifter har lämnats NKV

10. Säkerhetsmässiga krav i fråga om bussar

Särskild
arbetsgrupp

Särskild
arbetsgrupp

NKV

NKV

NKV

NBK

I projektet skall undersökas vilka krav som — med beaktande av tekniska och ekonomiska förutsättningar — bör ställas upp för att trygga förare, passagerares och andra trafikanters säkerhet

11. Normer för medicinsk och teknisk undersökning av vägtrafikolyckor i syfte att klarlägga olycksförlopp och olycksorsaker. Samordning av resultatbearbetningen

Myndigheter, organisationer, företag (t. ex. försäkringsbolag och biltillverkare) eller grupper av enskilda personer (t. ex. tekniker och läkare) har gjort värdefulla undersökningar av vägtrafikolyckornas förlopp och orsaker. I Finland har under några år särskilda trafikskadekommissioner arbetat. Studiet av vägtrafikolyckorna är ägnat att ge erfarenheter av stor betydelse för planläggning av det framtida trafiksäkerhetsarbetet. Undersökningarna ger därjämte möjligheter att vinna en mera säker uppfattning om effekterna av beslutade och genomförda åtgärder. Det är viktigt att data från olika utförda undersökningar kan jämföras med varandra. I detta avseende krävs normer för hur undersökningarna — oberoende av deras omfattning och djup — skall redovisas. Även samordningen av själva resultatbearbetningen i syfte att göra undersökningarna lättillgängliga och användbara i ett större sammanhang i trafiksäkerhetsarbetet är angelägen. Det planerade arbetet på normer och samordning bör kunna stimulera till ökade insatser för undersökningar av den aktuella typen.

NTR har beslutat utarbeta program för det angivna projektet och därefter kommer ställning att tas till dess vidareföring

Arbetsuppgifter på längre sikt

1. Förbättring av fotgängarnas säkerhet i trafiken

Ett omfattande arbete utförs på skilda håll i världen för att öka fotgängarnas säkerhet i trafiken. Insatserna är inriktade både på forskning och direkta åtgärder av olika slag. Det är viktigt att överblick erhålls över området

2. Förbättring av cyklisternas säkerhet i trafiken

Med det ökade intresset för cykling framstår det som en viktig uppgift att förbättra cyklisternas säkerhet i trafiken. Insatser bör göras av både olycksförebyggande och skadeförebyggande art

3. Harmonisering av den nordiska trafikolycksfallsstatistiken

I det nära samarbete som äger rum mellan de

nordiska länderna på trafiksäkerhetsområdet är det viktigt att olika statistiska data rörande vägtrafikolyckorna kan jämföras med varandra. I flera av de nordiska länderna pågår en utveckling av statistikarbetet, bl. a. genom nationellt bedrivet utredningsarbete på statistikområdet. På det nordiska planet har Nordiska utskottet för samfärdstatistik — tillsatt av cheferna för de nordiska statistiska centralbyråerna — behandlat frågor angående trafikolycksstatistiken. I första hand bör göras en kartläggning som kan bilda grundvalen för en bedömning av samordningsbehoven.

Det redovisade verksamhetsprogrammet avses utgöra stommen i NTR:s och samarbetsorganens verksamhet. I samråd med samarbetsorganen kommer NTR att fortlöpande se över handlingsprogrammet, komplettera det och göra bedömningar till grund för prioriteringen mellan olika projekt.

För Nordiska trafiksäkerhetsrådet

Nils-Olov Hasslev

Ordförande

Ole Due

Jarmo Hirsto

R. N. Torgersen

BIHANG 1

Rapport fra Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning til Nordisk Trafiksikkerheds Råd

Rapport om NKV's virksomhed i 1975

NKV har i 1975 holdt to møder:
i Danmark den 14.—15. januar, og
i Finland den 16.—17. juni.

Der vil endvidere blive afholdt et møde i Norge den 18.—19. november.

Ordførerskabet og sekretariatet er varetaget af Danmark.

Det under NKV nedsatte Trafiktekniske Udvalg (TTU) har i 1975 holdt to møder:

i Sverige den 4.—6. marts, og
i Norge den 9.—11. september.

NKV har i 1975 fastsat sit arbejde med henblik på at tilstræbe en ensartet udformning og anvendelse af vejtrafiklovgivningen.

I NKV er endvidere drøftet en lang række afmærkningsspørgsmål, bl. a. differentiering af motorvejsvejvisningen, landegrænsetavler samt forskellige spørgsmål om signalanlæg.

NKV har med henblik på at samordne de nordiske standpunkter behandlet en række spørgsmål, der er under forhandling i Den vesteuropæiske Transportministerkonference (CEMT) og i FN's økonomiske

Kommission for Europa (ECE). Det drejer sig for CEMT's vedkommende om bl. a. regler om anvendelse af krybespor og om placering under venstresving. Vedrørende ECE har man især drøftet en række rekommandationsudkast om bl. a. standsning og parkering, overhaling, lyssignaler ved jernbaneoverskæringer og benyttelse af fodgængerovergange.

København, den 31. oktober 1975

P. Wiese

BIHANG 2

Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning

Verksamhetsberättelse för år 1975

Kommitténs sammansättning var vid årets slut följande:

Danmark:

Civilingenjör Niels O. Jørgensen

Finland:

Professor Otto Wahlgren

Pol. lic. Anders Tallqvist

Byråchef Jarmo Hirsto, sakkunnig

Norge:

Kontorsjef Sven Lødrup

Avdelningsleder Trond Pedersen

Sverige:

Kanslirådet Gösta Backman, ordf.

Avdelningsdirektör Lars-Bruno Kritz

Departementssekreterare Leif Rindlöw, sekr.

Ordförandeskapet och sekretariatet har handhåfts av Sverige. Under året har avdelningschef Poul Eefsen utträtt ur kommittén, sedan han utnämns till politidirektör i Köbenhavn.

Kommittén har haft ett möte den 3 juni 1975 i Oslo.

Kommittén har fortsatt förverkligandet av sin ursprungliga uppgift, d. v. s. att ömsesidigt informera om trafiksäkerhetsforskning i de fyra nordiska länderna, att förmedla personliga kontakter mellan forskare i respektive länder samt att göra forskningsresultat kända i de olika nordiska länderna. Under årets lopp har således material insamlats till NKT:s bibliografi och projektkatalog över avslutade respektive pågående forskningsprojekt inom trafiksäkerhetssektorn. På kommitténs initiativ har vidare genom en mindre enkät utretts de olika intressenternas mottagande av och synpunkter på bibliografins respektive projektkatalogens innehåll och redigering.

Under året har en slutrapport från arbetet i NKT-expertgruppen rörande "Black Spots" överlämnats till Nordiska trafiksäkerhetsrådet.

NKT-arbetsgruppen kring problemet SCAFT-riktlinjer har fortsatt under året och en rapport beräknas inom kort kunna avges.

NKT har under året som svar på en förfrågan från Den Nordiske Trafiksikkerhedskomiteé (DNT) angående problemet trafikolyckor med unga motorfordonsförare till DNT överlämnat en rapport i ämnet från OECD Research Group S8, i vars arbete en av NKT:s medlemmar deltagit.

De av NKT initierade forskarkonferenserna har fortsatt under år 1975. Den 24 och 25 april hölls en forskarkonferens rörande hastighetsbegränsningsfrågor. Konferensen hölls i Helsingfors och de finska arrangörerna var Trafikskydd och statens tekniska forskningscentral, väg- och trafiklaboratoriet. Konferensen kan anses ha befordrat forskningen inom hastighetsbegränsningsområdet i de nordiska länderna liksom kontakterna mellan forskarna personligen. Eventuellt kommer senare ännu en konferens på hastighetsbegränsningstemat.

Ett flertal forskarkonferenser i olika ämnen har diskuterats för framtiden.

BIHANG 3

Nordisk bilteknisk kommitté

Berättelse över NBK:s verksamhetsår 1975

Kommitténs sammansättning var vid årets slut följande:

Danmark:

Civilingenjör H. Jespersen
Bilinspektör Folmer Kristiansen

Finland:

Verkställande direktör Ilpo Krootila
Diplomingenjör Pertti Moll

Norge:

Byråsjef Aksel Bruun
Överingenjör Ingar Tenold
Bilsakkyndig F. Smaaland

Sverige:

Byråchef Åke Dahlström
Överingenjör Sven Åsander

Ordförandeskapet och sekretariatet har handhåfts av Finland, som ordförande har fungerat verkställande direktör Ilpo Krootila och som sekreterare besiktningsman Alf Forsell. Bilinspektör Folmer Kristiansen har ersatt avlidne bilinspektör Frede Jensen, som Danmarks representant i kommittén.

Vid möte den 3 maj 1972 beslöt Nordiska trafiksäkerhetsrådet att med stöd av § 7 i stadgarna för rådet bilda en arbetsgrupp för biltekniska frågor, Nordisk bilteknisk arbetsgrupp (NBA). Vid sitt möte den 28 februari beslöt NTR föreslå att arbetsgruppen konstitueras som ett permanent samarbetsorgan enligt § 6 i stadgarna. Ett ändringsförslag av nämnda § 6 har sedermera godkänts av vederbörande regering eller myndighet i respektive land. Arbetsgruppen verkar således numera un-

der namnet Nordisk bilteknisk kommitté (NBK), som ett permanent samarbetsorgan i plan med Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) och Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKT).

Kommittén har under verksamhetsåret sammanträtt två gånger

mötet nr 6 i Helsingfors den 15—17.04.1975

mötet nr 7 i Sandefjord den 14—16.10.1975

Vid mötet i Helsingfors godkändes slutgiltigt kommitténs förslag nr 4 "Bestämmelser om draganordningar". Förslaget har distribuerats förutom till NTR för orientering också direkt till vederbörande instanser i respektive land.

Arbetet på förslaget till samnordiska bussbestämmelser har fortgått. Med hänsyn till uppgiftens omfång beslöt kommittén vid Helsingforsmötet om tillsättande av en arbetsgrupp, med en representant från varje land, för beredande av ämnet. Arbetsgruppen har sammanträtt tre gånger och vid Sandefjordmötet avgett sin första lägesrapport. Gruppen har planerat hålla ytterligare två möten under detta år.

NBK har under verksamhetsåret inlett arbetet på följande nya uppgifter

Förslag till "Bestämmelser om styrinrättning"

Fordonskontroll

Utsikt från förarplats

Barn i bil

I övrigt har arbetet fortgått enligt riktlinjer som anges i NTR:s handlingsprogram för det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet. NBK har med hänsyn till sin målsättning fortsatt sitt arbete med att harmonisera de nordiska ländernas bestämmelser om fordons utförande och utrustning. Detta arbete tar också sikte på att åstadkomma förståelse för en gemensam nordisk linje i det internationella samarbetet. Gemensamma nordiska bestämmelser antas också skapa en tillräckligt stor marknad för att fordonstillverkarna i högre grad än nu kommer att ta hänsyn till mera långtgående nordiska säkerhetskrav.

Helsingfors den 17 oktober 1975

För Nordisk bilteknisk kommitté

Ilpo Krootila

Ordförande

BIHANG 4

Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapportserie:

- Rapport 1. Projektkatalog 1971. Köbenhavn 1972
- Rapport 2. Bilbelter. Stockholm 1973
- Rapport 3. Projektkatalog 1972. Köbenhavn 1973
- Rapport 4. Bibliografi 1972. Köbenhavn 1973
- Rapport 5. Bilbelter-slutrapport. Stockholm 1973
- Rapport 6. Körkort i Norden. Stockholm 1974
- Rapport 7. Vissa trafikregler m. m. Stockholm 1974
- Rapport 8. Motorcykel- och mopedhjälm. Stockholm 1974
- Rapport 9. Projektkatalog 1973. Helsingfors 1974
- Rapport 10. Fotgångarreflexer. Stockholm 1975
- Rapport 11. Barn i bil. Stockholm 1975

*BILAGA 10***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska minister-
rådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)***1. Indledning*

Følgende kapitler i Nordisk Ministerråds beretning CI/1976 er hen-
vist til trafikudvalget:

- Kapitel 1.16 Transport, kommunikationer og trafikikkerhed,
- Kapitel 1.17 Turistspørgsmål,
- Kapitel VII.5 Miljøbeskyttelse, trafikstøj,
- Kapitel XIII Samarbejde vedr. transport, kommunikationer og trafik-
ikkerhed samt
- Kapitel XIV Turistspørgsmål.

Udvalget drøftede de nævnte kapitler på møde i København den
19. januar 1976.

2. Drøftelser med Ministerrådet

I overensstemmelse med artikel 11 i Den nordiske transportaftale og
tidligere overenskomster modtog udvalget den 15. oktober 1975 et ud-
kast til årsberetning og virksomhedsprogram, som Nordisk embeds-
mandskomite for transportspørgsmål (NET) forelagde Nordisk Mi-
nisterråd.

Udkastet var fyldigere end tidligere — oplysninger, som tidligere
fulgte som bilag var denne gang indarbejdet i selve udkastet. Årsberet-
ning fra Nordisk Komité for Transportøkonomisk Forskning (NTKF)
fulgte udkastet.

Trafikudvalget drøftede udkastet på et møde i Helsingfors den 23.
oktober, i hvilket repræsentanter for NET deltog og gav kompletterende
oplysninger. I mødet deltog også repræsentanter for Nordisk Trafik-
ikkerhedsråd (NTR) som ved den anledning overleverede trafikudvalget
udkast til NTR's beretning til Ministerrådet.

På grundlag af NET's udkast og udvalgets drøftelser havde trafikud-
valget et fælles møde med Nordisk Ministerråd, trafikministrene, i Stock-
holm den 14. november 1975.

*3. Om de enkelte punkter i Ministerrådets beretning**3.1 Transport og kommunikationer*

Beretningen redegør for STINA, NORDKOLT og Telemiddel pro-
jekterne. Resultaterne af STINAs hovedafsnit er offentliggjort i NU
1975: 11 og NU 1975: 12. Slutrapport ventes i løbet af anden halvdel af

1976. Til den tid skal der tages endelig stilling til, om der bør foretages en udbygning og fortsættelse af projektet.

NORDKOLT projektet er også godt på vej. Under projektets tredje etape vil der blive udarbejdet en beskrivelse og vurdering af forskellige organisationsformer mellem privat og offentlig persontransport og udført en "teststudie" til afprøvning af de under etape II udarbejdede metoder til analyse og vurdering af transportsystemer samt modelstudier i otte udvalgte kommuner i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Modelstudierne vil formentlig være afsluttede i begyndelsen af 1977, og en hovedrapport forventes at kunne foreligge i begyndelsen af 1978.

Trafikudvalget har ved tidligere lejligheder udtalt, at det ønsker at følge med i gennemførelsen af disse projekter, som det vurderer som et vigtigt grundlag for den trafikpolitiske debat i de nordiske lande. Derudover gentager udvalget, at det er af den opfattelse, at det burde få mulighed for at drøfte disse projekter og eventuelle justeringer/fortsættelser af disse med Ministerrådet eller dets repræsentanter. Udvalget beklager, at man ikke har haft sådanne drøftelser de sidste to år, men tager til efterretning, at spørgsmålet om STINAs eventuelle udbygning og fortsættelse vil blive drøftet med udvalget i løbet af 1976.

Trafikudvalget udtalte i sin betænkning om CI/1975, at det ville være ønskeligt på nordisk basis at få en vurdering af det kollektive trafikudbud i tyndt befolkede områder i Norden. Det er derfor med glæde, som udvalget noterer, at Ministerrådet agter at tage sagen op. NET har til hensigt i løbet af dette virksomhedsår at kortlægge de foranstaltninger, som de enkelte nordiske lande har vedtaget eller planlagt vedrørende denne trafik. Senere, i en etape II, kan eventuelle rekommandationer på egnede metoder og foranstaltninger overvejes, med baggrund i kortlægningsarbejdet.

Telemiddel projektet forventes afsluttet i slutningen af 1976. Trafikudvalget ønsker at udtale sin anerkendelse af dette projekt, som tager sigte på udvikling, fremstilling og markedsføring af forskelligt udstyr, der kan lette handicappedes benyttelse af de eksisterende teletjenester.

I Ministerrådets beretning oplyses, at den arbejdsgruppe (NKF-gruppen, som udreder spørgsmål i forbindelse med udbygning af flyforbindelser på Nordkalotten og de andre indlandsområder i nord, ventes at afgive rapport før sommeren 1976, og NET har til hensigt at drøfte spørgsmålene med trafikudvalget i god tid før dette sker. Under drøftelserne med Ministerrådet, trafikministrene, fik udvalget oplyst, at idet trafikministrene må drøfte eventuelle forslag fra NKF-gruppen med deres respektive regeringer, kan det være en tid inden forslagene gennemføres. Trafikudvalget er opmærksom på, at NKF-gruppen har i opdrag at stræbe efter at finde økonomisk forsvarlige løsninger. Udvalget ser med tilfredshed på, at NET har til hensigt at drøfte udredningen med trafikudvalget, men anmoder samtidig Ministerrådet om ikke at udsætte

gennemførelsen af eventuelle foranstaltninger længere end absolut nødvendigt med henblik på underrettelse af de respektive regeringer.

Trafikudvalget konstaterede i sin betænkning om C1/1975, at der var stor enighed mellem udvalg og ministre om den nære sammenhæng mellem kommunikationsudbygning og aktiv regionalpolitik. Med baggrund i denne enighed beklager udvalget den tilsyneladende lave prioritet, som der gives til visse af mellemrigsvejene, særlig på Nordkalotten.

"Graddisvägen" blev officielt indviet i 1975, og udbedringen af "Blå vägen" er næsten færdig. Projektering af vejen mellem Kiruna og Narvik er næsten færdiggjort. Udvalget er opmærksom på, at Sveriges naturvårdsverk og planverk under høsten 1975 afgav et fælles forslag om nationalparker. Forslaget, som er til behandling i bostadsdepartementet, går imod, at der bygges en vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet.

En udredning, udarbejdet af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland og statens vägverk i Sverige, om behovet for bedre forbindelser over grænsefloderne mellem Torneå og Kilpisjärvi foreslår, at der bygges først en bro ved Karesuando og senere ved Kolari. Udredningen er på remiss. Trafikudvalget ønsker at drøfte opfølgningen af udredningens forslag med Ministerrådet eller dets repræsentanter.

Norges og Finlands vejmyndigheder udreder i fællesskab en vejforbindelse mellem Tjærebukten i Norge og Virtaniemi i Finland samt en bro over Tana floden ved Utsjoki. Slutrapporten forventes at indeholde omkostninger for anbefalede foranstaltninger samt mulighederne for at gennemføre dem. Udvalget ønsker også at drøfte opfølgningen af disse forslag med Ministerrådet eller dets repræsentanter.

Trafikudvalget har tidligere antydnet, at det burde undersøges, om man kunne komme frem til en finansieringsordning for mellemrigsvejsforbindelserne på Nordkalotten, således at de enkelte projekter kunne vurderes i nordisk sammenhæng. Ministerrådet fremfører i sin beretning, at mellemrigsforbindelserne bl. a. finansieres med beredskabsmidler, og at man med denne ordning har kunnet færdigbygge projekter som i nogle tilfælde har kostet nogle hundrede millioner. Hvis man skabte en særlig ordning for finansiering af mellemrigsforbindelser, ville disse beredskabsmidler muligvis ikke kunne benyttes i samme omfang som hidtil, og desuden ville man miste den fleksibilitet, som den gældende ordning indebærer. Trafikudvalget accepterer disse argumenter, men mener, at for at fremme gennemførelsen af udbygning af mellemrigsveje bør prioriteringen ske uafhængigt af de regionale vejinvesteringer.

Ekspertgruppen, som udreder spørgsmålene i forbindelse med den s. k. "Trondheimsleden" håber at kunne afgive sin rapport i løbet af 1976. Spørgsmålet om harmonisering af vejtrafikbeskatningen er for nærværende genstand for forhandlinger mellem Norge og Sverige, og ekspertgruppen holder sig successivt informeret om forhandlingerne. Trafikudvalget udtalte i sin betænkning om C1/1974 og C1/1975, at nødven-

dige undersøgelser for den harmonisering af landenes tarifsystemer, som en tilfredsstillende udvikling af dette spørgsmål forudsætter, burde kunne påskyndes og gennemføres inden for forholdsvis kort tid. Udvalget beklager det tilsyneladende langsomme tempo, som løsningen af disse spørgsmål sker i.

Når det gælder skibsforbindelserne mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden, ser udvalget med tilfredshed på, at NET vil søge at få nedsat en arbejdsgruppe af sagkyndige for at belyse de tekniske og økonomiske problemer omkring oprettelse og drift af en kombineret passager- og bilfærge mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden.

Trafikudvalget giver sin tilslutning til NETs initiativer til at søge etableret en permanent kontakt mellem Nordisk udvalg for samfærdselsstatistik (statistikstyrelserne) og NET ("forbrugere" af transportstatistik) for at skabe mulighed for, at det fortsatte harmoniseringsarbejde på transportstatistikområdet kan udformes under hensyn til de særlige behov, som affødes af det nordiske samarbejde på trafikområdet. Udvalget noterer med tilfredshed, at dette samarbejde muligvis vil føre til videreudvikling af de analyser, der blev foretaget ved udarbejdelsen af NORDTRANS-udredningen. Udvalget er af den opfattelse, at der er behov for regelmæssig opdatering af NORDTRANS eller enkelte afsnit i udredningen på grundlag af foreliggende statistiske oplysninger og udredninger.

Trafikudvalget tager oplysningerne om Nordisk komité for transportøkonomisk forskning's (NKTFs) virksomhed og Øresundsspørgsmålene til efterretning.

3.2 Trafiksikkerhed

Trafikudvalget tillægger det nordiske samarbejde på trafiksikkerhedsområdet stor betydning, og med henblik på bedre orientering om det pågående samarbejde inviteredes repræsentanter for Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) til et møde i Helsingfors den 23. oktober 1975. Ved den anledning modtog udvalget udkast til NTRs beretning til Nordisk Ministerråd. Udvalget forudsætter, at det vil modtage NTRs udkast til beretning til Ministerrådet omkring midten af oktober hvert år.

Ved mødet fik udvalget redegørelse for udviklingen af det nordiske trafiksikkerhedssamarbejde og enkelte resultater af dette. Desuden fik udvalget oplysninger om det arbejde, som pågår for at gennemføre ensartet nordisk trafiklovgivning m. m.

Udvalget er opmærksom på, at man i Danmark, Finland, Norge og Sverige har fattet beslutninger, som gør brug af sikkerhedsseler obligatorisk, og at bestemmelserne allerede er trådt i kraft. NTR har nedsat en arbejdsgruppe, som skal arbejde for ensartede nordiske standardkrav vedrørende sikkerhedsseler. Udvalget noterer også med tilfredshed, at

arbejdet med at opfylde rådets rekommandation nr. 26/1974 om påbudt brug af styrthjelm for motorcyklister og mopedister er godt på vej.

Udvalget er enig med NTR i, at i forbindelse med transport af børn i bil burde trafikikkerhedsmyndighederne få mulighed for at forbyde brug af utilstrækkelige anordninger.

Udvalget noterer og giver sin støtte til NTRs arbejde vedr. brug af reflekser for fodgængere, s. k. varselslys, for motorcyklister og mopedister m. m.

Det er med tilfredsstillelse, at udvalget noterer, at arbejdet med at skabe ensartede nordiske vejtrafikregler går fremad. Lovgivning på grundlag af forslagene i *NU 1966: 2* og *1970: 10* er allerede gennemført i Sverige, i Danmark har Folketinget fremlagt forslag i sagen, og forslag ventes i den nærmeste fremtid i Norge og Finland. I denne forbindelse ønsker udvalget at understrege udtalelsen i sin betænkning over *C1/1975* om, at der også må tages hensyn til en harmonisering med ikke-nordiske landes trafikregler, og at man fra nordisk side bør arbejde for international forståelse for, at sådanne regler gives ensartet udformning. Udvalget tager i denne forbindelse Nordisk komité for Vejtrafiklovgivnings beretning til NTR til efterretning, såvel som beretningerne til NTR fra Nordisk komité for Trafikkerhedsforskning og Nordisk bilteknisk Komité.

3.3 *Turistspørgsmål*

Indledningsvis ønsker trafikudvalget at konstatere, at samarbejdet vedrørende turistspørgsmål ser ud til at intensiveres, bl. a. på grundlag af rapporten fra Nordisk Ministerråds komité for turisme om nordisk samarbejde i turistspørgsmål (*NU 1974: 22*) og Nordisk Råds turistkonference i Saltsjöbaden i maj 1975 (*NU 1975: 13*). Ministerrådet, turistministrene, har nedsat et midlertidigt udvalg for at behandle forslagene i ovennævnte udredninger og på grundlag deraf fremlægge forslag for at fremme nordisk turistsamarbejde således som foreslået i rek. nr. 23/1973 om øget turisme i Norden og støtte til NTTK.

Turistudvalget har allerede fremsat en del projektforslag for at fremme nordisk turisme.

Projektforslagene har delvis berøringspunkter med trafikudvalgets synspunkter i dettes betænkning om medlemsforslag *A 347/t* om øget turistsamarbejde i Norden, hvori udvalget foreslår, at Nordisk Ministerråd anbefales at udarbejde og fastsætte et nordisk handlingsprogram på turismens område med udgangspunkt i de forslag, som trafikudvalget fremlægger i betænkningen samt de forslag og synspunkter, der er fremlagt i ovennævnte udredninger *NU 1974: 22* (Turistkomiteen) og *NU 1975: 13* (Turistkonferencen). Endvidere foreslår udvalget, at Ministerrådet vurderer og fremlægger et forslag til en organisatorisk ramme for det fremtidige nordiske turistsamarbejde.

En af Nordisk Råds tidligere vedtagne rekommandationer med tilknytning til turistspørgsmål er rek. nr. 11/1972 om bedre og billigere trafikforbindelser mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden. Sommeren 1975 besøgte trafikudvalget Grønland for at studere mulighederne for at styrke trafikforbindelserne mellem Grønland og det øvrige Norden og for at vurdere turisttrafikkens plads og udvikling som et led i det nordiske turistsamarbejde. Udvalget måtte konstatere, at de grundlæggende samfærdselsproblemer for Grønland må prioriteres fremfor en forceret turistudvikling, og at turistpolitikken i første række må afgøres fra grønlandsk side. Det må dér afgøres, hvor stærkt man bør satse på denne næring i tiden fremover.

4. *Slutbemærkninger*

I store træk anser trafikudvalget, at de praktiske former for samarbejde mellem udvalget og ministrene eller disses repræsentanter har udviklet sig positivt i løbet af 1975. Udvalget er tilfreds med at have fået mulighed for at sende en repræsentant til møde i Ministerrådets turistudvalg den 12 september 1975, da dette behandlede synspunkter, der fremkom på turistkonferencen i Saltsjöbaden. Samarbejdet kan forbedres yderligere, f. eks. ved at udvalget holdes underrettet om det arbejde, som udføres i Ministerrådets organer på lignende måde som udvalget informerer Ministerrådet om sit arbejde ved at sende det godkendte protokoller fra udvalgsmøderne til orientering.

Udvalget er tilfreds med den ordning, at det modtager NETs udkast til virksomhedsprogram i midten af oktober, hvilket muliggør udveksling af synspunkter med Ministerrådet, før dette godkender sin beretning om det nordiske samarbejde (C1).

Udvalget er opmærksom på, at der i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde (C1/1976) delvis er taget hensyn til udvalgets synspunkter fremført ved fællesmødet mellem udvalget og Nordisk Ministerråd, trafikministrene, i november 1975. Udvalget så gerne, at dette skete i større omfang end hidtil.

5. *Udvalgets forslag*

Med henvisning til det ovenfor nævnte foreslår trafikudvalget, at Nordisk Råd i anledning af de kapitler i Ministerrådets beretning, der er henvist til trafikudvalget, vedtager følgende udtalelse:

A. Nordisk Råd henstiller

1. at Nordisk Råds trafikudvalg bør få mulighed for at drøfte med Nordisk Ministerråd eller dets repræsentanter de af Ministerrådets organer udarbejdede rapporter og udredninger, indeholdende forslag til forbedring af kommunikationsforbindelserne mellem to eller flere lande samt at følge gennemførelsen af de projekter, der udføres af Ministerrådets orga-

- ner for så vidt angår samarbejdet i henhold til Transportaftalen,
2. at Nordisk Ministerråd arbejder for, at der så snart som muligt indledes forsøg med flyforbindelser på Nordkalotten, og at forsøgene fortsættes tilstrækkeligt længe til at få klarlagt trafikbehovet i de aktuelle områder,
 3. at NETs (Nordisk embedsmandskomité for transportspørgsmål) kortlægning af trafikudbudet i tyndt befolkede områder prioriteres højt. Eventuelle foranstaltninger for at forbedre udbuddet burde drøftes med trafikudvalget.
 4. at for at fremme gennemførelsen af udbygningen af mellemrigsveje bør prioriteringen ske uafhængigt af de regionale vejinvesteringer,
 5. at NORDTRANS-udredningen, eller enkelte afsnit i den, på grundlag af det til enhver tid foreliggende statistiske materiale bør opdateres regelmæssigt eller i det mindste i forbindelse med større forandringer inden for sagsområdet (eksempel: oliekrisen). NETs initiativ m. h. t. at søge etableret en permanent kontakt med Nordisk udvalg for samfærdselsstatistik vil eventuelt kunne fremme en sådan opdatering.
 6. at arbejdet med at harmonisere de nordiske landes vejtrafikbeskatning fremmes mest muligt,
- B. Nordisk Råd tager de til trafikudvalget henviste kapitler i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde, C 1/1976, til efterretning.

København, den 19. januar 1976

Eric Carlsson (c)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gils Guðmundsson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H)

Bror Lillqvist (Sd)

Pekka Tarjanne (Lkp)

Formand

Chr. Christensen (KrF)

Leif Glensgård (FP)

Gustav Holmberg (V)

Reidar T. Larsen (SV)

Sven Mellqvist (s)

Folke Woivalin (ÅS)

*BILAGA 11***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet avlämnad berättelse rörande det nordiska samarbetet. Utskottet har anmodats att yttra sig över följande avsnitt i berättelsen: kapitel I: Det nordiske samarbejde — Ministerrådets virksomhed (i berörda delar), kapitel IV: Socialpolitiskt samarbete, kapitel V: Samarbete i arbetsmarknadsfrågor, kapitel VI: Samarbeid i arbeidsmiljöspörsmål, kapitel VII: Miljövårdssamarbete samt kapitel XVI: Samarbete i övriga frågor (i berörda delar). Utskottet har behandlat ministerrådets berättelse vid sitt möte i Köpenhamn den 28—29 januari 1976.

2.1. Allmän inledning

Ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet framläggs i år för femte gången. Socialpolitiska utskottet har med intresse tagit del av innehållet i berättelsen i de delar som den berör utskottets arbetsområde. Utskottet finner det i likhet med föregående år vara värdefullt att på detta sätt erhålla en samlad redovisning för det gångna årets nordiska samarbete jämte planer för det kommande samarbetet.

Utskottet uttryckte i sitt betänkande över 1975 års C 1 förhoppningen att berättelsen skulle kunna föreligga omkring två och en halv månad innan plenarförsamlingens ordinarie session samt föreslog att § 41 i Nordiska rådets arbetsordning skulle ändras i enlighet härmed. Genom att ministerrådets berättelse i år överlämnats i mitten av december 1975 samt Nordiska rådets 24:e session hålls vid en senare tidpunkt på året än vanligt skapas mera tillfredsställande förutsättningar för en ingående granskning från Nordiska rådets sida av innehållet i berättelsen.

2.2. Socialpolitiskt samarbete

Samarbetet de nordiska länderna emellan på socialpolitikens område har pågått under lång tid. Det första nordiska socialministermötet ägde rum redan på 1920-talet och i cirka 25 år har Nordiska socialpolitiska kommittén varit i verksamhet. När Nordiska socialpolitiska kommittén i juni 1974 omvandlades till en ämbetsmannakommitté underställd ministerrådet utvidgades samtidigt kommitténs arbetsområde till att också omfatta hälsovårdssektorn. Utskottet finner det vara ett riktigt ställningstagande av ministerrådet att på detta sätt integrera hälsovårdsfrågorna i Nordiska socialpolitiska kommitténs arbete istället för

att inrätta ytterligare en ämbetsmannakommitté. På detta sätt befrämjas den helhetssyn på social- och hälsovårdens område som bör genom-
syra också verksamheten på nordiskt plan.

Utskottet finner det arbete som under det gångna året utförts av Nordiska ministerrådet — social- och hälsovårdsministrarna, Nordiska socialpolitiska kommittén och ministerrådssekretariatet i Oslo på socialpolitikens område vara förtjänstfullt. Utskottet önskar i sammanhanget uttrycka sin uppskattning av att under år 1975 eller i början av år 1976 tre nordiska samarbetsorgan på socialpolitikens område inlett — eller kommer att inleda — sin verksamhet: nordiska läkemedelsnämnden, samarbetsorganet för drogforskning samt nordiska nämnden för handikappfrågor. Den omständigheten att nya nordiska samarbetsorgan upprättas bör i och för sig inte betraktas som det allenarådande måttet på planmässig aktivitet från ministerrådets sida, men i de tre aktuella fallen står enligt utskottets bedömning stora fördelar att vinna med en nordisk samverkan.

Arbetet med att revidera 1955 års nordiska konvention om social trygghet har under året fortgått inom det nordiska socialkonventionsutskottet. I juni 1975 trädde sålunda en ny överenskommelse om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsbörd i kraft. Denna ersätter en tidigare överenskommelse från år 1967. Till de frågor som bl. a. tagits upp i överenskommelsen hör sjömännens försäkringsskydd. Utskottet önskar fästa ministerrådets uppmärksamhet på de effekter som den nyligen ingångna överenskommelsen fått för de finländska sjömän som är rederianställda ombord på svenska fartyg. Regeln om att sjukpenning till den som på grund av sjukdom avmönstrat från fartyg under de första 90 dagarna utbetalas från sysselsättningslandet, under det att sjukpenning därefter uppbäres från bosättningslandet för den fortsatta tiden synes ha inneburit en faktisk försämring för dessa sjömän. Enligt utskottets mening är det önskvärt att ministerrådet tar upp frågan om 90-dagarsregelns effekter till förnyad prövning mot bakgrund av ovan relaterade förhållanden.

Utskottet har tidigare framhållit vikten av att information om de nordiska medborgarnas sociala rättigheter förs ut till breda medborgargrupper. Detta synes ske genom nyutgivningen av publikationen "Nordiska medborgares sociala rättigheter vid vistelse i annat nordiskt land".

En nordisk konferens om samordnad verksamhet inom social- och hälsovården hölls i Skövde i augusti 1974 till vilken utskottet hade tillfälle att sända representanter. Bland de förslag som framkom vid denna konferens märks inrättande av en s. k. idébank för social- och hälsovårdssektorn. Den uppföljning av Skövde-konferensen som ministerrådet nu planerar önskar utskottet ta del av på lämpligt sätt.

Under år 1975 har ett nordiskt samarbetsorgan för drogforskning inlett sin verksamhet. Utskottet finner detta vara värdefullt. Med början

år 1972 har hittills tre nordiska symposier om narkotikaproblem hållits. Det tredje av dessa symposier ägde rum i Rörös i september 1975, varvid bland annat åtgärder beträffande samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkotikamissbrukare i de nordiska länderna diskuterades. Utskottet finner det positivt att rådets rekommendation nr 32/1973 kommit att följas upp på detta sätt samt önskar ta del av den rapport som är under utarbetande.

Den nordiska alkoholforskningen föreslogs i Nordiska rådets yttrande nr 4/1975 erhålla förstärkta resurser. Så har skett genom de beviljningar som avsatts på ministerrådets projektbudget för åren 1975 och 1976. Utskottet är enigt i att verksamheten vid Nordiska nämnden för alkoholforskning i första hand bör inriktas på projekt som gäller tillämpad forskning och att man i ett senare skede bör överväga att också ta upp problem av grundforskningskaraktär. Med uppgift att studera de organisatoriska och innehållsmässiga erfarenheterna av verksamheten inom samarbetsorganet för drogforskning och Nordiska nämnden för alkoholforskning har en särskild nordisk evalueringskommitté tillsatts av ministerrådet. Utskottet finner detta vara ett lovvärt initiativ, vilket synes ligga väl i linje med de önskemål som framförts av Nordiska rådet i rekommendation nr 8/1974 angående en samordnad och integrerad nordisk rusmedelforskning.

År 1976 inleder en nordisk nämnd för handikappfrågor sin verksamhet. Detta initiativ kan ses mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 8/1973. I det betänkande som socialpolitiska utskottet avgav med anledning av det medlemsförslag som låg till grund för sistnämnda rekommendation betonades dock att begreppet handikapp borde ges en vid tolkning och att såväl socialpolitiska som socialmedicinska aspekter på handikappforskningens område borde beaktas. Utskottet finner att dessa synpunkter fortsatt har full aktualitet.

Vid Nordiska rådets 22:a session, andra samlingen i Ålborg i november 1974 ställde en medlem av socialpolitiska utskottet en fråga angående rekommendation nr 10/1969 om skeppsmedicinsk forskning. Utskottet konstaterar, att sedan dess ett nordiskt symposium om skeppsmedicin anordnats. Utskottet, som hälsar detta initiativ med tillfredsställelse, förutsätter dock dels att den framlagda rapporten delges Nordiska rådet, dels att konkreta åtgärder kommer till stånd så snart som möjligt i anledning av nämnda rekommendation.

Nordiska läkemedelsnämnden har inlett sin verksamhet under det gångna året. Därmed har ett viktigt element i Nordiska rådets rekommendation nr 16/1969 uppfyllts. Socialpolitiska utskottet har under året till behandling haft ett medlemsförslag, A 441/s, om likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel. Utskottets betänkande i saken utmynnar i förslag till Nordiska rådet att inte företaga sig något i anledning av rekommendationen. Utskottet förutsatte dock i sitt förslag till

avskrivningsbeslut att frågan om enhetliga nordiska bestämmelser för s. k. naturläkemedel tas upp till prövning inom den nordiska läkemedelsnämnden.

Verksamheten inom njurtransplantationsprojektet Scandiatransplant har fortskridit planenligt. Genom de medel som avsatts på minister rådets projektbudget för denna verksamhet för åren 1975 och 1976 synes syftet med Nordiska rådets rekommendation nr 9/1973 om permanent samarbete om njurtransplantationer vara på väg att förverkligas.

Utredningsarbetet beträffande Nordiska rådets rekommendation nr 28/1970 om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg synes nu vara avslutat. En rapport har framlagts innehållande förslag till gemensam högre nordisk utbildning vid högskolan, vilken avses stå öppen för olika kategorier av personal i ledande befattningar inom hälso- och sjukvården samt angränsande områden. Enligt utredningens förslag skall också forskningsresurser tillföras högskolan.

I det betänkande som avgivits beträffande Nordiska hälsovårdshögskolans framtida verksamhet har jämväl de synpunkter som framförts i Nordiska rådets rekommendation nr 11/1975 om samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor beaktats. Utskottet hälsar med tillfredsställelse att de vidareutbildnings- och forskningsfrågor som aktualiserats i dessa båda rekommendationer ser ut att kunna få en snar lösning i och med att hälsovårdshögskolan föreslås bli omorganiserad från och med den 1 juli 1976.

Beslut har fattats om att låta utreda aktuella och angelägna utbildningsfrågor inom hälso- och sjukvårdssektorn i syfte att möjliggöra en helhetsbetonad bedömning av behovet av insatser på nordiskt plan. Utskottet hälsar denna utredning med tillfredsställelse.

Den arbetsgrupp som Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte med anledning av rekommendation nr 1/1973 om försörjarbegreppets utformning har fått sitt mandat utvidgat till att omfatta också försörjarbegreppets implikationer i fråga om samlevnadsformer av äktenskapsliknande karaktär, s. k. "papiroløse ægteskaber". Utskottet förutsätter att denna utvidgning av mandatet inte kommer att medföra avsevärd försening av frågans handläggning.

2.3. Samarbete i arbetsmarknadsfrågor

Det nordiska arbetsmarknadssamarbetet har under senare tid varit starkt präglad av utarbetandet av ett nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet inom ministerrådet. Inom denna — av tradition — centrala nordiska samarbetssektor har enligt utskottets uppfattning samarbetet förts framåt i väsentlig omfattning genom antagandet av detta samarbetsprogram. Socialpolitiska utskottet slutbehandlade för sin del under oktober månad 1975 ministerrådsförslaget B 18/s om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet. I sitt betänkan-

de över ministerrådsförslaget framhöll socialpolitiska utskottet, att en revision av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad borde undvikas. Ofullkomligheter i överenskommelsen borde istället rättas till genom tilläggsavtal av multilateral eller bilateral natur. Utskottet konstaterade vidare, att det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet borde uppfattas som ett komplement — och inte som ett alternativ — till 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad. Vid ett möte med Nordiska ministerrådet-arbetsministrarna den 8 april 1975 beslutades, att varje nordiskt land inom ett halvt år efter samarbetsprogrammets antagande skulle redovisa behovet av eventuella kompletteringar av 1954 års överenskommelse. Utskottet förutsätter dock, att den av utskottet och Nordiska rådet vid behandlingen av ministerrådsförslaget B 18/s uttalade uppfattningen att en revision av 1954 års överenskommelse bör undvikas kommer att beaktas.

Det betänkande som socialpolitiska utskottet avgav beträffande ministerrådsförslaget om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet vid rådets första extra session innehöll inga ställningstaganden från utskottets sida vad gäller Nordiska arbetsmarknadsutskottets åtgärdsförteckning. Denna förteckning utgjorde formellt inte en del av ministerrådsförslaget och hade därtill överlämnats till utskottet för kännedom. Medlemmar av utskottet kommenterade dock innehållet i åtgärdsförteckningen vid plenarbehandlingen av saken under rådets extra session.

Utskottet finner vid en genomgång av åtgärdsskissen att Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) beaktat synpunkter som utskottet och arbetsmarknadens parter framfört. Nära kontakter med arbetsmarknadens parter förutsattes vid genomförandet av samarbetsprogrammet i ämbetsmannakommitténs beslut av den 26 november 1975. Att NAUT på lämpligt sätt kommer att hålla Nordiska rådet underrettat om det fortsatta programarbetet, utgår utskottet ifrån.

Utän att gå in på en fullständig granskning av NAUT:s s. k. åtgärds-skiss önskar utskottet komma med några kommentarer. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att begreppet entreprenör skall ges en klar och entydig definition vid den utredning om regler och avtal för utländska uthyrnings- och entreprenadföretags verksamhet i de nordiska länderna som skall företagas, samt att i prioritetklass 1. uppförts förslag till åtgärder som tillförsäkrar de arbetssökande aktuell och tillräcklig information om lediga platser såväl i hemlandet som i annat nordiskt land samt om alla övriga förhållanden som är av betydelse för valet av anställning.

Bland åtgärder som ingår i prioritetklass 2. märks en utredning om ändamålsenligheten av och förutsättningarna för inrättandet av en gemensam nordisk databank för lediga platser. Denna fråga har ut-

skottet aktualiserat inför ministerrådet vid flera tillfällen. Sedermera har också ett särskilt medlemsförslag väckts i saken inom Nordiska rådet, A 475 s.

Utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet igångsattes år 1975 i form av en förstudie. Enligt vad utskottet erfarit har denna förstudie nu slutförts. Av formuleringarna under punkten 4.2. i NAUT:s åtgärdsskiss framgår, att ministerrådet avser att eventuellt igångsätta huvudprojektet under innevarande år. Enligt utskottets uppfattning är det ett angeläget önskemål att så sker. Nordiska rådet bör vidare delges resultaten av förstudien.

Under punkten 3. i kapitel V i ministerrådets berättelse ges en översikt över utvecklingen på den nordiska arbetsmarknaden. Utskottet finner det värdefullt att bakgrundsinformation av denna art intagits i berättelsen.

Migrationen mellan de nordiska länderna har under det senaste året varit relativt omfattande. Störst har förändringarna varit när det gäller flyttningen mellan Danmark och Sverige. En nettoutvandring från Danmark till Sverige på mellan 10.000—15.000 personer synes ha ägt rum under år 1975. Av de flyttande uppges omkring hälften ha varit i kontakt med arbetsförmedlingen i Danmark före utflyttningen till Sverige. Utskottet har i samband med behandlingen av det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet uttalat, att i den mån likartade problem uppkommer beträffande flyttningen av arbetskraft mellan andra länderkonstellationer än mellan Finland och Sverige borde avtal av den typ som ingicks mellan dessa två länder år 1973 om arbetskraftens förmedling genom den offentliga arbetsförmedlingen kunna aktualiseras. Huruvida ett dylikt avtal, mot bakgrund av vunna erfarenheter, bör ingås mellan Danmark och Sverige bör bli föremål för övervägande.

Frågan om arbetets anpassning till individen har utretts. Inom kort publiceras en rapport i Nordisk utredningsserie. Utskottet finner det värdefullt att denna aspekt av arbetslivet blivit föremål för uppmärksamhet på nordiskt plan.

Vid Nordiska ministerrådet-arbetsministrarnas möte i Oslo den 26—27 november 1975 godkändes en överenskommelse om reviderade bestämmelser för tillgodoräknande av avgifts- och arbetsperioder för arbetslöshetsförsäkrade som flyttar mellan de nordiska länderna. Överenskommelsen ersätter en tidigare från år 1959. Denna torde för migrerande nordiska medborgare utgöra ett betydelsefullt komplement till den ajoufföring som på senare tid skett av 1955 års överenskommelse om social trygghet. Utskottet anser att innehållet i den nya överenskommelsen beträffande arbetslöshetsförsäkringsvillkor bör föras ut till breda medborgargrupper.

Årliga rapporter om utvecklingen på arbetsmarknaden och i arbets-
38—750424. Nordiska rådet.

marknadspolitiken i Norden skall fortsättningsvis publiceras. Utskottet välkomnar detta initiativ samt finner det värdefullt att Nordiska rådet får del av denna information.

Slutligen noterar utskottet att ministerrådet i sitt arbete med rekommendation nr 8/1968 om utbyte av förvaltningstjänstemän låtit genomföra en enkät till departement, ministerier samt ämbetsverk i de nordiska länderna i syfte att kartlägga de kontakter som dessa har med varandra. Enkäten väntas kunna slutföras våren 1976 och förslag till åtgärder föreligga hösten 1976. Mot bakgrund av att arbetet med denna rekommendation pågått under lång tid anser utskottet det vara en fördel om slutligt ställningstagande från ministerrådets sida i saken föreligger till rådets session år 1977. I vilken utsträckning som arbetsgruppen därvid kommit att beröra problem av mera generell natur som sammanhänger med den nordiska kontaktmanuaordning framgår ej.

2.4. Samarbete i arbetsmiljöfrågor

Under de senaste åren har arbetsmiljöfrågorna kommit att tilldraga sig ökande uppmärksamhet i samtliga länder i Norden. Omfattande lagstiftningsinsatser förestår på arbetsmiljöområdet. I Danmark har en ny arbetsmiljölag antagits av folketinget och i Norge har proposition innehållande förslag till ny arbetsmiljölagstiftning avlämnats till stortinget. Framläggande av dylika lagförslag stundar i Finland och Sverige. Socialpolitiska utskottet uttalade i sina betänkanden över ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet för åren 1974 och 1975 att det kunde finnas anledning till oro för att det nordiska arbetsmiljösamarbetet skulle komma att bedrivas på en relativt sett låg ambitionsnivå. Jämfört med det samarbete som under de senaste åren utvecklats på nordiskt plan på social-, arbetsmarknads- och miljövärdspolitikens område är aktiviteten på arbetsmiljöområdet fortsatt låg.

Socialpolitiska utskottet har för egen del under det gångna året slutbehandlat medlemsförslaget A 449/s om att begränsa och hindra användningen av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet. Utskottets betänkande utmynnar i förslag till plenarförsamlingen om en rekommendation i saken. Utskottet har också uppmärksammat arbetsmiljöfrågorna genom att anordna ett nordiskt arbetsmiljöseminarium i Porsgrunn den 18—19 juni 1975.

Vid detta seminarium berördes i huvudsak tre ämnesområden:

(a) förekomsten av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet, (b) de psykosociala faktorernas roll i arbetslivet samt (c) den nuvarande och framtida utformningen av arbetsmiljölagstiftningen i de nordiska länderna.

Seminariets förhandlingar har publicerats i Nordisk utredningsserie som NU 1975: 18. Mot bakgrund av vid seminariet framkomna synpunkter och ett i särskild ordning väckt medlemsförslag, A 483/s, önskar utskottet att ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområ-

det föreläggs Nordiska rådets 25:e session i form av ett ministerrådsförslag.

I inledningen till arbetsmiljöavsnittet i C 1 konstateras bl. a. att arbetsmiljön i högre grad än tidigare bör ses i samband med levnadsstandarder generellt eftersom arbetsmiljön påverkar individen i alla sammanhang och inte bara i egenskap av arbetstagare. Ministerrådet har i sitt arbete med dessa frågor lagt stor vikt vid forskningssamarbetet, vid spridningen av forskningsresultat samt vid utarbetandet av regler och föreskrifter och en samordning av dessa inom Norden.

I Nordiska rådets yttrande nr 4/1975 som antogs vid rådets 23:e session i Reykjavik uttalade en enhällig plenarförsamling önskemål om att ett nordiskt lagstiftningsprogram rörande de viktigaste principerna på arbetsmiljöns område skulle utarbetas. Under punkten 3 i arbetsmiljöavsnittet i årets C 1 utvecklar ministerrådet sin syn på ett nordiskt lagstiftningsprogram på arbetsmiljöområdet. Ministerrådet framhåller, att det i de enskilda ländernas lagstiftning finns drag av olikhet vilka avspeglar förhållanden och traditioner som är speciella för landets arbetsliv. Ministerrådet finner det dock naturligt att man i det fortsatta samarbetet i ökande grad har uppmärksamheten fäst vid de gemensamma drag som förekommer vad gäller grundläggande värderingar och praktisk utformning. En samordning bör inriktas på de områden som kan ge praktiska fördelar. Ministerrådet understryker, att med lagstiftning skall förstås inte bara bestämmelser som har formen av lagar utan även föreskrifter, anvisningar och normer som i olika sammanhang utgör komplement till lagarnas mera allmänna innehåll. Även om föreskrifternas allmänna karaktär inte genomgående är identisk har Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor funnit att behov och praktiska möjligheter föreligger för ett nära samarbete vid utarbetandet av dylika bestämmelser. Samarbetet mellan lagförberedande organ är av grundläggande betydelse för en vidareutveckling av gemensamma grundprinciper inom den nordiska arbetsmiljölagstiftningen, framhåller ministerrådet.

Utskottet finner, att ministerrådet genom dessa uttalanden gått de önskemål som framförts av Nordiska rådet till mötes i viss utsträckning, men ber samtidigt om att riktlinjerna för hur ett konkret program för harmonisering av de viktigaste principerna på arbetsmiljölagstiftningens område blir mera preciserade.

Samarbetet på arbetsmedicinens/yrkeshygienens område har tillagts prioritet i ministerrådets verksamhet på arbetsmiljöområdet. I syfte att belysa de problem som förekommer på detta område har seminarier, konferenser, arbetsmöten och symposier anordnats beträffande gränsvärdesproblematiken, arbetsmiljön inom sågverk och träindustrin, angående effekterna av olika lösningsmedel samt om psykosocial arbets-

medicin. Därtill har ministerrådet gett stöd till utgivandet av en engelskspråkig nordisk facktidsskrift på arbetsmiljöområdet. Utskottet finner att vart och ett av dessa initiativ i och för sig är nyttiga och lovvärda, men finner att verksamheten i allt väsentligt synes ha begränsats till informations- och samordningsfrågor. Det bör övervägas om den ovannämnda arbetsmiljötidskriften, för att bli lättare tillgänglig för t. ex. fackliga organisationer, bör utges också på något nordiskt språk.

I anslutning till Nordiska rådets rekommendation nr 5/1974 om nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön har ministerrådet beviljat medel till avhållandet av två symposier om vardera två dagar under år 1975. Behandlingen av denna rekommendation bör ges prioritet i ministerrådets arbete i syfte att ett konkret samarbete om psykosocial arbetsmedicin kommer till stånd så snart som möjligt.

I september 1975 har en gemensam nordisk dokumentationscentral för arbetarskyddsföreskrifter upprättats vid den danska arbetarskyddsmyndigheten. Dokumentationscentralen har till uppgift att förse de nordiska ländernas arbetarskyddsmyndigheter med nordisk och internationell dokumentation beträffande arbetarskyddsföreskrifter.

2.5. Miljövårdssamarbete

Som helhet betraktat präglas det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet av en både omfattande och ambitiös aktivitet. Insikten om att många av de problem som förekommer på den yttre miljöns område måste lösas i samarbete länder emellan synes prägla ministerrådets verksamhet på miljövårdsområdet.

Till det mest betydelsefulla som hänt inom det nordiska samarbetet hör den nordiska miljöskyddskonventionen från år 1974, som internationellt sett torde vara unik.

Konventionen, som ratificerats av Danmark, Norge och Sverige, torde komma att ratificeras av Finland inom kort. Utskottet konstaterar med stor tillfredsställelse att den nordiska miljöskyddskonventionen därmed kan träda i kraft under år 1976.

I samband med den senaste revisionen infördes i Helsingforsavtalet tre artiklar om nordiskt miljövårdssamarbete. I yttrande nr 4/1975 uttalades från Nordiska rådets sida önskemål om att en plan för harmonisering av i Norden gällande miljöskyddsregler borde komma till stånd. Ministerrådet konstaterar i årets C 1, att ett viktigt praktiskt mål för det nordiska miljövårdssamarbetet är att nå fram till ett närmande av normer och riktvärden samt tillämpningen i fråga om vatten- och luftutsläpp m. m. Denna harmonisering bör, enligt ministerrådets mening, i huvudsak kunna komma till stånd utan lagändringar, då miljöskyddslagarna i de nordiska länderna endast på mycket speciella områden innehåller preciserade bestämmelser om föroreningshalter. Detta arbete pågår kontinuerligt inom ministerrådets organ. Utskottet note-

rar med tillfredsställelse att den målsättning som uttalades i Nordiska rådets yttrande synes omfattad av ministerrådet. Ministerrådet bör inför Nordiska rådet framlägga en översiktlig rapport om de konkreta åtgärder som vidtagits i syfte att göra tillämpningen av gällande miljöskyddsregler i Norden mera enhetlig.

I rekommendation nr 30/1970 uppmanas regeringarna i Danmark, Finland och Sverige att bl. a. ta förnyat initiativ till samarbete om förhindrande av Östersjöns förorening. I mars 1974 undertecknades i Helsingfors konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö av samtliga sju strandstater runt Östersjön. Utskottet anser det vara ett angeläget önskemål att också denna konvention bringas till ett skyndsamt ikraftträdande.

Rekommendation nr 8/1975 avsåg begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. Ett samarbete på forsknings- och utredningsplanet har pågått sedan år 1972 mellan myndigheter i Finland och Sverige rörande föroreningssituationen i Bottniska viken. Utskottet finner det positivt att en särskild arbetsgrupp tillsatts i syfte att utarbeta ett långsiktigt forskningsprogram för Bottniska viken.

Samarbetet rörande avfallsfrågor synes ha fortskridit planenligt under år 1975. En särskild arbetsgrupp för avfallsfrågor tillsattes i januari 1975. En nordisk avfallsbörns finansieras genom medel från Nordiska industrifonden. I början av januari 1974 tillsattes en arbetsgrupp för miljövärdutbildning, vilken avlämnat sin rapport i juni 1975. Utskottet finner det önskvärt att denna rapport ges nödig spridning.

I rekommendation nr 27/1974 föreslås en utredning om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning. Behandlingen av denna rekommendation har ännu ej avslutats inom ministerrådet. Utskottet avser att ta upp denna fråga i särskild ordning under den 24:e sessionen. Nordiskt luftvårdssamarbete aktualiserades i rekommendation nr 3/1972. Utskottet har kunnat konstatera att de av ministerrådet vidtagna åtgärderna i väsentlig omfattning synes ha tillgodosett syftet med denna rekommendation.

Det nordiska samarbetet på naturvårdens område har omfattat förslag till naturgeografisk regionindelning, hotade naturtyper och djur, växtarter samt metoder för landskapsanalys. Ministerrådet har arbetat vidare med rådets rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse. Därtill har en rapport om skydd av viktiga våtmarker i Norden behandlats. Utskottet finner denna verksamhet vara ett viktigt inslag i ministerrådets arbete på miljövärdområdet. Slutligen finner utskottet det värdefullt, att ministerrådet avsatt medel till en studie av lagstiftning och administration på miljövärdområdet i Norden.

2.6. Jämställdhetsfrågor

Genom beslut i december 1974 utsågs inom varje nordiskt lands regeringsadministration en särskild person med uppgift att hålla kontakt med övriga nordiska regeringsadministrationer i jämställdhetsfrågor. Samtliga nordiska länder har numera också organ för jämställdhetsfrågor eller motsvarande. Ministerrådet undersöker för närvarande förutsättningarna för att anordna ett seminarium om jämställdhetsfrågor, vars tonvikt avses ligga på jämställdhetsfrågor i arbetslivet. Utskottet finner det vara en fördel om Nordiska rådet kunde beredas tillfälle att följa detta seminarium genom observatörer eller motsvarande.

Ministerrådet har under året igångsatt en utredning som skall belysa de frågeställningar som tagits upp i Nordiska rådets rekommendation nr 7/1975 om rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter. Utskottet anser att behandlingen av denna rekommendation bör ges hög prioritet inom ministerrådet.

2.7. Formella frågor

2.7.1. Samarbetet mellan socialpolitiska utskottet och Nordiska ministerrådet

Utskottet lämnade i sitt betänkande över 1975 års C 1 en relativt utförlig redovisning av sin syn på förhållandet mellan utskottet och Nordiska ministerrådet och dess underorgan. I det följande kommenteras sålunda endast de kontaktformer som utvecklats under år 1975.

Ett socialpolitiskt ministermöte avhölls den 10—13 augusti 1975 i Århus. Vid detta möte var Nordiska rådet representerat genom socialpolitiska utskottets förman. Vid ministermötet diskuterades bland annat förebyggande socialt arbete, stöd till familjer med barn — gifta eller ogifta — tillämpningen av rättsprincipen eller skönsprincipen i den sociala lagstiftningen samt socialkonventionsutskottets förslag till revision av den nordiska trygghetskonventionens regler om grundpension. Att denna för utskottet och Nordiska rådet synnerligen betydelsefulla kontaktordning liksom observatörskapet för utskottets sekreterare i Nordiska socialpolitiska kommittén kunnat vidmakthållas under år 1975 finner utskottet positivt och uttrycker sin förhoppning att dessa kontaktformer skall bestå. Socialpolitiska utskottet kommer den 12 mars 1976 att hålla gemensamma överläggningar med Nordiska ministerrådet—social- och hälsovårdsministrarna om det fortsatta nordiska samarbetet på socialpolitikens område. Utskottet välkomnar detta initiativ från ministerrådets sida.

Arbetet med det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet har medfört att de nordiska arbetsministrarna kommit att

mötas inte mindre än fem gånger under år 1975. Ministrarna har i egenskap av ministerråd hållit överläggningar den 17 februari, 8 april och den 26—27 november 1975. Vidare har arbetsministrarna samrått med socialpolitiska utskottet den 18 februari 1975 i Reykjavik och med arbetsmarknadens parter i Oslo den 31 oktober 1975. I båda fallen gällde överläggningarna det nordiska samarbetsprogrammet. Vid sist-nämnda möte deltog företrädare för Nordiska rådet som observatörer. I Nordiska rådets yttrande nr 8/1974 framhölls, att Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör hålla gemensamma överläggningar med arbetsmarknadens parter. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att så har skett dels i samband med nämnda överläggning i Oslo den 31 oktober 1975 om det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet, dels vid den arbetsmiljöministerkonferens som ministerrådet anordnade i maj 1975 i Oslo.

I Nordiska rådets yttrande nr 4/1975 framhölls: ”Den representation som socialpolitiska utskottet av mångårig tradition haft vid nordiska arbets- och socialministermöten bör vidmakthållas samt utvidgas till att också omfatta arbetsmiljö- och miljövårdsministermöten”. Utskottet lägger fortsatt stor vikt vid denna form för samarbetskontakter, men får konstatera att sedvanlig representation från Nordiska rådets sida inte förekom vid arbetsministrarnas ordinarie, årliga möte i Oslo den 26—27 november 1975.

Den 12 maj 1975 anordnades en arbetsmiljöministerkonferens i Oslo i vilken förutom arbetsmiljöministrarna deltog företrädare för arbetsmarknadens parter och Nordiska rådet. Vid detta möte behandlades bland annat nya linjer i den nordiska arbetsmiljölagstiftningen. Tjänstemän från Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo har i egenskap av sakkunniga deltagit i utskottets möten i viss omfattning.

2.7.2. Formerna för avgivande av berättelser och meddelanden

I socialpolitiska utskottets betänkande över 1973 års C 1 framhölls att ett inte obetydligt mått av dubbelrapportering förekom i berättelser och meddelanden. Samma informationer kunde inhämtas på ett flertal ställen i rådstrycket. Detta problem borde enligt utskottets mening ses över. En dylik översyn kom sedermera till stånd och vid ett möte mellan Nordiska ministerrådet—samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium i Ålborg den 8 november 1974 uppnåddes enighet om att ministerrådet vid avgivandet av berättelser och meddelanden skulle tillämpa de principer som fanns nedlagda i Nordiska rådets dokument P 134a/1974. (Publicerat som tillägg 7 till Dokument 1, 1975.)

För socialpolitiska utskottets del har hittillsvarande tillämpning av denna överenskommelse kommit att resultera i att i årets ministerråds-

berättelse i realiteten redovisas 29 av de 44 meddelanden om rekommendationer inom utskottets arbetsområde som skall avges till den 24:e sessionen, dvs. mer än 65 %. Av dessa 29 meddelanden är 8 helt identiska med motsvarande meddelanden som avgivits i separat form. Ett inte obetydligt inslag av dubbelrapportering förekommer således till årets session inom utskottets arbetsområde.

3. Utskottet föreslår:

1. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Det nordiske samarbejde—Ministerrådets virksomhed, i tillämpliga delar, kapitel IV: Socialpolitiskt samarbejde, kapitel V: Samarbejde i arbejdsmarknadsfrågor, kapitel VI: Samarbejde i arbejdsmiljøspørgsmål, kapitel VII: Miljøvårdssamarbejde samt kapitel XVI: Samarbejde i øvrige spørgsmål, i tillämpliga delar, i ministerrådets berättelse antager följande yttrande.

I. Nordiska nämnden för handikappfrågor bör i sin verksamhet ge begreppet handikapp en vid tolkning.

II. Ett konkret åtgärdsprogram för en gemensam nordisk skeppsmedicinsk forskning bör utarbetas till nästkommande råds-session.

III. Nordiska läkemedelsnämnden bör utarbeta gemensamma nordiska bestämmelser för s. k. naturläkemedel.

IV. Årliga rapporter om utvecklingen på arbetsmarknaden och inom arbetsmarknadspolitiken i Norden bör delges Nordiska rådet.

V. En utredning om kapitalets och arbetskraftens rörlighet i Norden bör igångsättas under år 1976.

VI. Ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet bör utarbetas till nästkommande råds-session.

VII. Rapport bör avges till Nordiska rådets 25:e session om de konkreta åtgärder som ministerrådet vidtagit i syfte att harmonisera i Norden gällande miljöskyddsregler.

VIII. Socialpolitiska utskottets traditionella representation vid nordiska socialpolitiska ministermöten och arbetsministermöten bör bestå och utvidgas till att omfatta även arbetsmiljö- och miljövärdministermöten. Observatörskapet för socialpolitiska utskottets sekreterare i Nordiska socialpolitiska kommittén bör vidmakthållas.

2. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel

IV, V, VI, VII samt XVI, i tillämpliga delar, i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Köpenhamn den 28—29 januari 1976

Kristian Albertsen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Poul Hartling (V)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Thor Lund (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Petter Savola (K)

Raino Westerholm (Skl)

BILAGA 12

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) samt över meddelandena om rekommendationerna nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription, nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen, nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning, nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam, nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet, nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning, nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet och nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds beretning til Nordisk Råds 24. session 1976 om det nordiske samarbejde, kap. II, Samarbejde på lovgivningsområdet, og kap. XVII, Organisatoriske forhold, samt de dele af kap. I, Det nordiske samarbejde — Ministerrådets virksomhed, og kap. XVI, Samarbejde i øvrige spørgsmål, som vedrører juridisk udvalgs område.

Udvalget har behandlet beretningen på et møde den 19. januar 1976 i København.

1. *Nordisk lovgivningsprogram* (kap. I, 1.4. og kap. II).

Beretningen indeholder i kap. II det for det nordiske lovgivningssamarbejde helt centrale ”program for det nordiske lovgivningssamarbejde på længere sigt”.

Programmet, som det nu foreligger, er en fortsat udvikling af det program, som på grundlag af ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde til 21. session 1973 (*C 1/1973*) og Nordisk Råds rekommendation nr. 1/1974 om et nordisk lovgivningsprogram, præsenteredes i ministerrådets beretning til 23. session 1975 (*C 1/1975*).

Lovgivningsprogrammet er udtryk for det samarbejde mellem juridisk udvalg og de nordiske justitsministre, som i de senere år har givet sig udtryk i flere fællesmøder, hvor lovgivningsprogrammet har været det centrale dagsordenspunkt. De synspunkter, som juridisk udvalg har fremført, er ligesom de af udvalget udtalte synspunkter i betænkningerne over ministerrådets beretninger om det nordiske samarbejde, indgået i ministerrådets overvejelser på en måde, der spores i lovgivningsprogrammet. At emnerne ”det papirløse ægteskab”, ”ophavsret” og ”alter-

nativer til frihedsstraf" nu optræder som punkter i lovgivningsprogrammet er udtryk for en imødekommelse af juridisk udvalgs ønsker om en højere prioritering af disse emner, end man ellers ville have kunnet forvente.

Lovgivningsprogrammet er på den anden side ikke udtryk for, at juridisk udvalg og ministerrådet er enige på alle punkter om initiativer, prioritering og gennemførelse. Juridisk udvalg håber imidlertid, at samarbejdet om de endnu ikke løste spørgsmål kan fortsætte på en effektiv måde. Juridisk udvalg overvejer i 1976 at gennemføre den regelmæssige kontakt med de nordiske justitsministre på et noget bredere grundlag, end det har været tilfældet siden udvalget og ministrene i 1973 forhandlede om principperne for og indholdet af et kommende langsigtet lovgivningsprogram.

Det fremlagte lovgivningsprogram giver juridisk udvalg anledning til følgende bemærkninger.

1.1. *Ægteskabslovgivningen*

1.1.1. Juridisk udvalg tager til efterretning, at det er ministerrådets opfattelse, at der ikke for tiden synes at være praktiske muligheder for at opnå ensartede regler i de nordiske lande om ægteskabs indgåelse og opløsning. Juridisk udvalg beklager imidlertid dette.

1.1.2. Juridisk udvalg tager endvidere til efterretning, at det nordiske samarbejde mellem ægteskabsudvalgene er fortsat i 1975.

Juridisk udvalg stiller sig imidlertid fortsat tvivlende over for, om de direktiver, der er meddelt udvalgene, hvorefter disse har frihed til at søge frem til ensartede løsninger, er tilstrækkelige til at sikre opfyldelse af Nordisk Råds rekommandation nr. 22/1973 om ensartet ægteskabslovgivning. Juridisk udvalg kunne ønske en tilkendegivelse fra ministerrådet om, at det mere aktivt allerede på nuværende tidspunkt ville bidrage til, at ægteskabsudvalgene når frem til ensartede løsninger vedrørende ægteskabets økonomiske retsvirkninger. Juridisk udvalg er af den opfattelse, at det må være muligt for ministerrådet at sørge for en sådan koordination af ægteskabsudvalgenes arbejde, at udvalgenes arbejdsresultater fremlægges inden for en så kort periode, at man ikke risikerer, at lovgivning søges gennemført i ét land, inden betænkninger foreligger fra ægteskabsudvalgene i andre nordiske lande.

1.1.3. Juridisk udvalg er enig med ministerrådet i, at de retlige og økonomiske problemer, som er opstået i forbindelse med "det papirløse ægteskab" er et så aktuelt emne, at det i det nordiske samarbejde bør prioriteres så højt, at det indgår i det nordiske lovgivningsprogram. Udvalget deler ministerrådets opfattelse af, at løsningen af disse problemer må være et naturligt emne for nordisk samarbejde, og at spørgsmålet bør indgå i det løbende samarbejde på ægteskabslovgivningens

område. Juridisk udvalg efterlyser imidlertid ministerrådets initiativ til at sikre, at dette sker på en så koordineret måde som muligt for ikke at forspilde mulighederne for fælles nordiske løsninger.

1.2. Erstatningslovgivningen

1.2.1. Juridisk udvalg tager til efterretning, at det nordiske samarbejde om almindelige erstatningsretlige spørgsmål fortsætter efter de retningslinjer, som ministerrådet angav i sin beretning til Nordisk Råds 23. session 1973.

Juridisk udvalg har endvidere noteret, at det særlige arbejde omkring erstatningsordninger, der svarer til sociale sikringsordninger, vil blive videreført på områder, der omfatter trafikskader, skader, der skyldes produkters farlige egenskaber, samt forureningskader, som forvoldes fra olieplatforme o. lign.

1.2.2. Juridisk udvalg tager til efterretning, at den af udvalget tiltrådte revision af forsikringsaftalelovene nu er sat i gang gennem nedsettelse af udvalg i de nordiske lande. Udvalget går ud fra, at ministerrådet sørger for, at udvalgenes arbejde koordineres bedst muligt.

1.3. Lovgivningen om trafikforsikring

Juridisk udvalg kan tiltræde de af ministerrådet angivne retningslinjer for at skabe øget nordisk retsenhed mellem lovgivningerne om trafikforsikring.

1.4. Erstatning til ofre for forbrydelser

Juridisk udvalg tager til efterretning, at de af ministerrådet iværksatte foranstaltninger til opfyldelse af Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1968 tyder på, at denne rekommandation i løbet af forholdsvis kort tid vil være fuldstændig gennemført.

1.5. Integritetsbeskyttelse

Juridisk udvalg kan tiltræde de retningslinjer, som ministerrådet angiver for arbejdet med beskyttelsesforanstaltninger mod integritetskrænkelser i forbindelse med automatisk databehandling af personoplysninger. Udvalget understreger betydningen af, at der her så hurtigt som muligt gøres en væsentlig indsats for at tilvejebringe en så stor grad af retsenhed som muligt. Dette vil være grundlaget for, at dataflugtproblematikken kan løses på en tilfredsstillende måde.

Juridisk udvalg ønsker på ny at fremhæve, hvad udvalget gav udtryk for i sin betænkning over ministerrådets beretning til rådets session 1975, at de problemer, der vil kunne opstå, vil opstå i løbet af de første 2—3 år efter at lovgivningen i de enkelte lande er gennemført, og de første erfaringer fra lovgivningens virkninger er indhøstet. Man bør derfor være parat til, så snart der måtte opstå problemer, at indgå en

konvention eller foretage sig andre forholdsregler til beskyttelse af den personlige integritet på dette område.

Ministerrådet har suppleret arbejdet med dataproblemerne med et samarbejde omkring de retlige problemer omkring dataflugt og overførelse af data. Udvalget har taget dette til efterretning. Udvalget anmoder om, at arbejdsgruppens rapport tilstilles Nordisk Råd, så snart den foreligger.

Det samme gælder oplysningerne om ministerrådets arbejde med spørgsmålene om uberettiget aflytning og fotografering.

1.6. *Ophavsret*

I den fællesnordiske ophavsretskomités delbetænkning fra 1974 om fotokopiering og båndoptagelser måtte man konstatere, at det ikke var muligt at nå frem til fælles nordiske løsninger.

I en ministerrådsvedtagelse af 22. maj 1975 er der herefter fastsat nye retningslinjer for det ophavsretlige reformarbejde. Det skal foregå i nationale komiteer. Formændene for disse komiteer skal danne et særligt arbejdsudvalg med den opgave at samordne udredningsarbejdet. De nationale komiteer er endnu kun nedsat for Finlands vedkommende.

Juridisk udvalg tager denne plan for det fortsatte nordiske reformarbejde til efterretning. Udvalget kunne dog have ønsket, at ministerrådet nærmere havde refereret retningslinjerne for dette reformarbejde. Udvalget skal derfor indstille, at disse retningslinjer samt de endelige mandater for de enkelte nationale udvalg tilstilles Nordisk Råd, når de foreligger.

Udvalget vil påpege, at der ikke mindst i relation til spørgsmålene om kabel-TV, fællesantenner og TV-udsendelser for søfolk rejser sig ophavsretlige problemer af stor rækkevidde. En snarlig løsning af disse problemer er påkrævet. Såfremt det ikke allerede er tilfældet, finder udvalget derfor, at disse spørgsmål bør indgå i udvalgenes mandater med høj prioritet.

1.7. *Retlige problemer i forbindelse med boreplatforme*

Juridisk udvalg tager de af ministerrådet givne oplysninger vedrørende samarbejdet omkring de retlige problemer i forbindelse med olieplatforme til efterretning.

1.8 *Kaution*

Juridisk udvalg tager de af ministerrådet givne oplysninger vedrørende samarbejdet om kaution til efterretning.

1.9. *Berigelsesforbrydelserne*

1.9.1. Juridisk udvalg tager til efterretning de af ministerrådet givne oplysninger om forskellige behov i de nordiske lande for forholdsregler mod avanceret økonomisk kriminalitet og tiltræder de af ministerrådet anførte retningslinjer for det fortsatte samarbejde på dette område.

Juridisk udvalg finder det vigtigt, at informationsniveauet her ligger højt, således at erfaringer fra ét land hurtigt stilles til disposition for anklagemyndighed og politi i de andre nordiske lande.

1.9.2. Juridisk udvalg kan vedrørende den traditionelle berigelses-kriminalitet tiltræde ministerrådets vurdering, hvorefter der næppe er anledning til at tage spørgsmålet om en ændring af de traditionelle berigelsesforbrydelsers materielle gerningsindhold op til nærmere undersøgelse i nordisk sammenhæng. Derimod kan der også efter juridisk udvalgs opfattelse være grund til at overveje et nærmere nordisk samarbejde vedrørende mulighederne for en videreførelse af den udvikling i sanktionssystemet, der har fundet sted i de senere år. Udvalget går ud fra, at sådanne overvejelser vil finde sted i løbet af 1976, således at resultatet af overvejelserne kan præsenteres for Nordisk Råd senest i ministerrådets beretning til rådets 25. session 1977. Udvalget tiltræder de anførte principper, hvorefter en sådan undersøgelse bør udføres, men udvalget finder det naturligt, at de videre reformovervejelser vedrørende disse centrale og aktuelle problemer foregår under parlamentarisk medvirken.

1.10. *Alternativer til frihedsstraf*

Juridisk udvalg har ved flere lejligheder i 1975 givet udtryk for, at et fællesnordisk udredningsarbejde vedrørende dette spørgsmål burde iværksættes. Udvalget afventer med interesse resultaterne af det udredningsarbejde, der nu er iværksat i Danmark og Sverige. Udvalget finder det imidlertid ikke blot naturligt, men nødvendigt og selvfølgelig, at der etableres kontakt mellem de arbejdsgrupper, der er nedsat i Sverige og Danmark, og at Norge og Finland inddrages i dette samarbejde.

2. *Samarbejde i øvrige spørgsmål* (kap. XVI)

De i kap. XVI omhandlede spørgsmål giver ikke juridisk udvalg anledning til generelle bemærkninger.

Jfr. nedenfor om *rek. nr. 30/1973* og *rek. nr. 25/1974*.

3. *Organisatoriske forhold* (kap. XVII)

De i kap. XVII indeholdte oplysninger giver ikke juridisk udvalg anledning til generelle bemærkninger. Udvalget går ud fra, at den i kapitlet indeholdte redegørelse for budgetspørgsmålene undergives særskilt behandling i Nordisk Råds budgetkomité.

Jfr. nedenfor om *rek. nr. 29/1971* og *rek. nr. 7/1974*.

4. Meddelelser om rekommandationer indeholdt i beretningen

Ministerrådets beretning indeholder meddelelser til 24. session 1976 om følgende rekommandationer:

4.1. *Rek. nr. 13/1965* angående ensartet tid for fordringspræskriptioner.

Rekommandationen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

Ministerrådet oplyser, at der i Norge og Sverige er udarbejdet lovudkast baseret på de anvisninger, som rekommandationen indeholder. Der har i november 1975 været afholdt nordiske departementsdrøftelser.

Juridisk udvalg tager dette til efterretning.

4.2. *Rek. nr. 5/1966* angående forsikrings indvirken på erstatningslovgivningen.

Rekommandationen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en retssociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

Ministerrådet oplyser, at sagkyndige i Danmark, Finland, Norge og Sverige i 1966 fik til opgave at vurdere muligheden for at gennemføre en retssociologisk undersøgelse. Den danske og finske sagkyndige har endnu ikke afsluttet deres overvejelser.

Juridisk udvalg finder det beklageligt, at vurderingen af mulighederne for at gennemføre undersøgelsen endnu ikke er afsluttet.

Udvalget skal derfor indstille, at Nordisk Råd anmoder ministerrådet om senest til rådets 25. session 1977 at fremlægge resultatet af ministerådets vurdering.

4.3. *Rek. nr. 29/1971* angående de fælles institutioners stilling

Rekommandationen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i forbindelse med etableringen af et Nordisk Ministerråd at udrede, hvorledes de fællesnordiske institutioner på ensartet måde kan indordnes under ministerrådet.

Ministerrådet oplyser, at der i december 1975 er truffet beslutning om en omfattende revision af statutterne for institutioner m. v. på kulturaftalens område. Arbejdet med en samordning af statutterne uden for kultursektoren fortsætter efter tilsvarende retningslinjer.

Juridisk udvalg tager dette til efterretning.

4.4 *Rek. nr. 12/1972* om forbud mod tobaksreklame

Rekommandationen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at indføre forbud mod tobaksreklame og at iværksætte en effektiv information om tobaksrygningens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen og gennem bestemmelser om udtømmende varedeklARATION på tobaksemballage.

En nordisk arbejdsgruppe har i maj 1975 afleveret en undersøgelsesrapport angående de i rekommandationen indeholdte forslag. Rapporten er under remissbehandling.

Juridisk udvalg tager dette til efterretning.

4.5 *Rek. nr. 22/1973* om ensartet ægteskabslovgivning

Rekommandationen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Under henvisning til det foran under 1.1. anførte finder juridisk udvalg, at ministerrådet bør opfordres til aktivt at sikre, at de nordiske ægteskabsudvalgs muligheder for at skabe retsenhed omkring ægteskabets økonomiske retsvirkninger udnyttes bl. a. ved at betækningsafgivelserne koordineres, samt tage initiativ til at sikre, at løsningen af de retlige og økonomiske problemer, som er opstået i forbindelse med den papirløse familie finder sted i nordisk samarbejde.

4.6 *Rek. nr. 30/1973* om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed

Rekommandationen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd snarest at undersøge spørgsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande fortrinsvis på grundlag af gensidighed.

Ministerrådet meddeler, at rådet den 14. oktober 1975 har truffet principbeslutning om at virke for gennemførelse af ligartet lovgivning om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed til landenes næste kommunalvalg. Der er fremsat lovforslag i Finland og Sverige. I Danmark ventes lovforslag fremsat i 1976.

Juridisk udvalg tager dette til efterretning.

4.7. *Rek. nr. 1/1974* om et nordisk lovgivningsprogram (kap. II)

Rekommandationen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at lægge følgende principper til grund for videreudviklingen af det nordiske samarbejde på lovgivningsområdet i overensstemmelse med Helsingforsaftalen:

1) Målet for den videre udvikling af samarbejdet skal være dels et fortløbende samarbejde om aktuelle problemstillinger, dels en harmonisering eller så vidt muligt ensartet udformning af lovgivningen eller fælles lovgivningsforanstaltninger på områder, som egner sig til nordisk samarbejde.

2) Samarbejdet bør omfatte de traditionelle områder for lovgivnings-samarbejdet og nye områder, hvor lovgivning bliver aktuel, således at lovgivningen og lovgivningsmetoderne tilpasses samfundsudviklingen i Norden.

3) Et program for det nordiske lovgivningssamarbejde på længere sigt fremlægges for Nordisk Råd i ministerrådets beretning om det nor-

diske samarbejde. Programmet kompletteres efterhånden, bl. a. under hensyntagen til resultatet af drøftelser mindst én gang årlig mellem ministerrådet og juridisk udvalg.

4) Der søges udviklet et samarbejdsmonster vedrørende lovgivningsområdet, som omfattes af lovgivningsprogrammet, hvorefter Nordisk Råd, normalt gennem juridisk udvalg, hvis det er muligt, får lejlighed til at udtale sig om betænkninger m. v., når udvalget anmoder om dette under behandlingen af programmet. Samtidig bør der gives udvalget mulighed for at gøre sig bekendt med det remissmateriale, som foreligger.

Under henvisning til hvad der er anført ovenfor under 1, og specielt med baggrund i, at der nu er iværksat en fast procedure for udviklingen og gennemførelsen af lovgivningsprogrammet, finder juridisk udvalg, at rekommandationens sigte er nået, og at rekommandationen derfor kan afskrives.

4.8. *Rek. nr. 7/1974 om ændring og tillæg til Helsingforsaftalen*

Rekommandationen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre forslag til ændring af og tillæg til Helsingforsaftalen.

Ministerrådet meddeler, at ændringerne vedrørende miljøværnsarbejdet, offentlighed m. v. er trådt i kraft den 5. september 1975.

Juridisk udvalg indstiller herefter, at rekommandationen afskrives som opfyldt.

4.9. *Rek. nr. 25/1974 om multinationale selskaber*

Rekommandationen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

Ministerrådet meddeler, at den iværksatte undersøgelse ventes afsluttet inden udgangen af 1977.

Juridisk udvalg tager dette til efterretning.

5. *Offenlighedsprincipets anvendelse ved nordiske samarbejdsorganer*

I en fællesudtalelse efter et møde den 15. november 1975 mellem Nordisk Råds præsidium og samarbejdsministrene konstaterer præsidiumet og ministerrådet, at de til mødet fremlagte nye regeludkast, som er forberedt i samarbejde mellem Nordisk Råds sekretærkollegium og Stedfortræderkomiteen, i betydelig grad imødekommer ønskemålene i juridisk udvalgs betænkning af 14. januar 1975.

Spørgsmålet om oprettelse af et fælles ankeorgan henstår til nærmere udrådning mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Juridisk udvalg tager disse oplysninger til efterretning.

Under henvisning hertil indstiller juridisk udvalg,

I. at Nordisk Råd i anledning af de til juridisk udvalg henviste afsnit af ministerrådets beretning C 1/1976 vedtager følgende udtalelse:

1. Nordisk Ministerråd anmodes om at sikre, at de nordiske ægteskabsudvalgs muligheder for at nå frem til fælles løsning på problemerne om ægteskabets økonomiske retsvirkninger udnyttes fuldt ud.

2. Nordisk Ministerråd opfordres til at tage initiativ til at sikre, at løsningen af de retlige og økonomiske problemer, som er opstået i forbindelse med "den papirløse familie" finder sted i nordisk samarbejde med henblik på at nå frem til ligeartede løsninger i de nordiske lande.

3. Nordisk Ministerråd anmodes om at gøre Nordisk Råd bekendt med de mandater, der vil blive fastsat for de nationale udredninger, som skal føre det nordiske reformarbejde på ophavsretslovgivningens område videre, samt i mandaterne give løsningen af de ophavsretlige problemer i relation til kabel-TV, fællesantenner og TV-udsendelser for søfolk høj prioritet.

4. Nordisk Ministerråd anmodes om at iværksætte et fælles nordisk udredningsarbejde vedrørende alternativer til frihedsstraf.

5. Nordisk Ministerråd anmodes om senest til Nordisk Råds 25. session 1977 at gøre rådet bekendt med resultatet af ministerrådets overvejelser vedrørende mulighederne for at gennemføre den ved Nordisk Råds rekommandation nr. 5/1966 anbefalede retssociologiske undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning de til juridisk udvalg henviste dele af kapitel I, Det nordiske samarbejde — Ministerrådets virksomhed, og kapitel II, Samarbejde på lovgivningsområdet, og kapitel XVII, Organisatoriske forhold.

III. at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 1/1974 om et nordisk lovgivningsprogram til efterretning og anser rekommandationen for slutbehandlet for rådets vedkommende.

IV. at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 7/1974 om ændringer og tillæg til Helsingforsaftalen til efterretning og anser rekommandationen for slutbehandlet for rådets vedkommende,

V. at Nordisk Råd tager meddelelserne om rekommandationerne nr. 13/1965 angående ensartet tid for fordringspræskription, nr. 5/1966 om forsikrings indvirken på erstatningslovgivningen, nr. 29/1971 om de fælles institutioners stilling, nr. 12/1972 om forbud mod tobaksreklame, nr. 22/1973 om ensartet ægteskabslovgivning, nr. 30/1973 om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed og nr. 25/1974 om undersøgelse

af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

København, den 19. januar 1976

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Kirsten Jacobsen (FP)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Olaf Knudson (H)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Astrid Kristensson (m)

Morten Lange (SF)

Thor Lund (A)

Marjatta Stenius (Skdl)

*BILAGA 13***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)***1. Inledning*

Nordiska rådets presidium har till kulturutskottet hänvisat Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1975. Utskottet har anmodats avgiva yttrande över följande avsnitt av berättelsen: *Kapitel I* Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet (till berörda delar) och *Kapitel III* Kulturellt samarbete. Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträde i Köpenhamn den 21—22 januari 1976.

Vid sin behandling av berättelsen har utskottet även beaktat tre till denna anslutna bilagor, nämligen *Bilaga 4* Budget för nordiskt kulturellt samarbete 1976 jämte motsvarande uppgifter i budgeten för 1975 och bokslutet för 1974, *Bilaga 5* Oversikt över användelsen av dispositionsmidler på kultursektorn 1972—75 samt *Bilaga 6* Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete. I sitt betänkande har utskottet inte berört de avsnitt som direkt motsvarar särskilt avgivna meddelanden om rekommendationer, utan har vid behov avgivit särskilda betänkanden om dessa meddelanden.

2. Redovisningen av de med anledning av yttrande nr 6/1975 vidtagna åtgärderna

På förslag av kulturutskottet antog rådet vid 23:e sessionen med anledning av ministerrådets berättelse över det nordiska samarbetet 1974 ett yttrande (*nr 6/1975*) i sju punkter, vilka av utskottet bedömts som betydelsefulla för det fortsatta samarbetet på kulturens område. Utskottet önskar därför inledningsvis behandla de åtgärder som ministerrådet vidtagit med anledning av detta yttrande. I fråga om de av utskottet efterlysta *utbildningspolitiska åtgärder* som blir erforderliga för att lösa *arbetslöshetsproblemen bland ungdomen*, anføres i ministerrådets berättelse att frågan behandlats i berörda rådgivande kommitté och i ämbetsmannakommittén. Det konstateras att det existerar ett visst nordiskt samarbete kring dessa problem i samband med behandlingen av arbetskraftsspörsmål på nordiskt plan. Det framgår även att ministerrådet fattat beslut om att invänta planerna för och resultaten av samarbetet mellan arbetsmarknadsstyrelserna i denna fråga innan kulturavtalets organ tar nya initiativ. Såsom kulturutskottet konstaterade i sitt betänkande om fjolårets berättelse är en av huvudorsakerna till den ungdomsarbetslöshet som existerar i flera nordiska länder att stora grupper av ungdomar inträder i förvärvslivet utan någon yrkesutbildning

efter grundutbildningen. Utskottet anser att de åtgärder som vidtagits under det gångna året inte är tillfyllest ens mot bakgrund av att problemet är vidsträckt och berör flera samarbetsfält. Utskottet vill därför ånyo betona vikten av att kulturavtalets organ allvarligt överväger den utbyggnad och de övriga åtgärder som en lösning av problemet förutsätter för utbildningsväsendets del.

Frågan om en allsidig utredning av *ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden* vad gäller det nordiska forskningssamarbetet har ägnats särskild uppmärksamhet. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att den av rådet efterlysta utredningen skall påbörjas med en kartläggning av den nuvarande situationen och en inventering och precisering av de aktualiserade problemen.

Folkrörelsernas aktiva medverkan i det nordiska kultursamarbetet har av kulturutskottet bedömts som viktig med hänsyn till önskemålet om breddning av det kulturella samarbetet. Mot denna bakgrund uttryckte utskottet önskemål om att konkreta planer för denna medverkan borde utformas. Ministerrådet har fattat beslut om att från 1976 på försök upprätta en treårig stödordning med en beviljning på 1 miljon dkr. årligen till folkutbildningssamarbetet. Dessutom avsattes 1975 för samma ändamål 500 000 dkr. Utskottet ser positivt på denna stödordning, men vill betona vikten av att folkbildningsorganisationerna effektivt in-formeras om de nya möjligheter som stödordningen erbjuder, liksom om de villkor som gäller för beviljande av medel. Kulturutskottet har inhämtat, att folkbildningsorganisationerna, för att bli delaktiga av stöd till samarbetsprojekt inom ramen för den nya stödordningen, själva bör satsa en rätt betydande andel av totalkostnaderna. Ehuru utskottet finner det rimligt att man som huvudregel bör kräva en viss grad av självfinansiering, vill utskottet framhålla att reglerna för erhållande av stöd bör ha en så generös utformning, att brist på egna medel inte hindrar förverkligandet av goda projekt. Utskottet fäster även i detta sammanhang uppmärksamhet vid att höga resekostnader, som i synnerhet deltagare från Nordens ytterområden måste betala, inte borde få verka hämmande på samarbetet. Kulturutskottet kommer med stort intresse att följa utvecklingen av försöksordningen och utgår från att de erfarenheter som kommer att vinnas kan utgöra grunden för en framtida permanent ordning för folkrörelsernas aktiva medverkan i det nordiska kultursamarbetet.

I sitt betänkande om fjolårets C 1 hade utskottet en ingående motive-ring till behovet av ett *långsiktigt åtgärdsprogram* för kultursamarbetet. Såsom situationen har gestaltat sig med årlig rapportering om planerade åtgärder är det en risk för att planeringen blir för kortsiktig. Utskottet konstaterar att någon prövning av möjligheterna att utarbeta ett fler-årigt handlingsprogram inte företagits, utan att planeringen alltjämt görs för ett år i sänder. Visserligen föreligger de av ministerrådet uppdragna

riktlinjerna för nordiskt kulturellt samarbete, men dessa kan för den allmänkulturella sektorns del inte anses vara slutliga, emedan vid utarbetandet den av rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet företagna värderingen ännu inte verkställts. Då denna värdering (*Langtidsbedømmelse for det allmenkulturelle område, NU 1975: 14*) numera föreligger, skulle det vara värdefullt att ministerrådet gav den sin sanktion på samma sätt som värderingarna av de båda andra sektorerna, undervisningen och forskningen sanktionerats. Därefter bör enligt utskottets mening hindren för en prövning av möjligheterna att utarbeta ett flerårigt handlingsprogram vara undanröjda. Utskottet önskar självfallet beredas tillfälle att redan under beredningsskedet deltaga i utformningen av ett eventuellt flerårigt handlingsprogram i enlighet med vad som är fallet i fråga om de årliga handlingsprogrammen.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att det önskemål om *utförligare redovisning i C 1 av användningen av ministerrådets dispositionsmedel* på kulturbudgeten, som rådet på förslag av kulturutskottet vid 23:e sessionen intog i yttrande 6/1975, har tillmötesgått i och med att i år en särskild bilaga (nr 4) till ministerrådsberättelsen ger en utförlig redovisning av dessa medels användning åren 1972—1975. Utskottet utgår från att denna rapportering uppföljs i kommande berättelser om det nordiska samarbetet. De permanenta institutionernas, kommittéernas och de andra samsarbetsorganens redovisning av sin medels användning behandlas närmare under avsnittet *Bilagda berättelser*.

3. Redovisningen av kultursamarbetet i den inledande översikten (kapitel I)

I kapitel 1.20 redogörs för kontakterna mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet. I slutet av detta kapitel konstateras för kulturbudgetens vidkommande att en speciell procedur gäller för kontakterna mellan kulturutskottet och ministerrådet. För denna procedur redogörs utförligt i inledningen till kapitel III om det kulturella samarbetet, där det konstateras att proceduren, som utarbetats under kulturavtalets fyra första år, tillgodoser önskemål både från ministerrådets och från Nordiska rådets sida. Denna procedur har sin grund i särskilda artiklar i det nordiska kulturavtalet, vilka inte äger motsvarighet för de övriga samsarbetsområdenas del. Vid ett gemensamt möte i Köpenhamn den 4 december 1975 mellan Nordiska rådets budgetkommitté och samsarbetsministrarna enades parterna om en kartläggning i syfte att erhålla en bild av de sammanlagda anslagen för nordiskt samarbete och de skiftande formerna för dessas behandling.

Den formulering som ingår i ministerrådets berättelse till 24:e sessionen (kapitel XVII Organisatoriska förhållanden, punkt 4.1) om en gemensam budgetkommitté under ministerrådet för kulturbudgeten och ministerrådets allmänna budget är mot denna bakgrund ägnad att väcka

förvåning. Det framgår att ministerrådet (samarbetsministrarna) beslutat att den existerande budgetkommitténs kompetens utvidgas till att omfatta även kulturbudgeten. Förslag till riktlinjer skall framläggas av de två sekretariaten för godkännande av ställföreträdarkommittén, ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete samt ministerrådet. Detta beslut har inte föregåtts av någon kontakt med vare sig Nordiska rådets kulturutskott eller rådets budgetkommitté. För att kunna förvissa sig om att denna åtgärd inte leder till konflikt med den i kulturavtalet traktatfästa behandlingsordningen för kulturbudgeten, där Nordiska rådets kulturutskott på rådets vägnar deltar i enlighet med en under fyra år framvuxen god procedur, vill kulturutskottet få del av de planerade riktlinjerna för ministerrådets budgetkommitté. Utskottet motsätter sig självfallet inte att en statistisk sammanställning av de olika budgeterna i avsikt att göra dessa mera kommensurabla görs, men förutsätter att kulturavtalets regler också i fortsättningen skall gälla.

Frågan om *upphovsrätten* hör till kapitlet om lagstiftningssamarbetet och har alltså hänvisats till rådets juridiska utskott. Då denna fråga dock har betydelse för ett flertal av kulturutskottet behandlade saker, inte minst radio- och TV-samarbetet, önskar utskottet för sin del ånyo understryka vikten av att arbetet med att lösa frågan drivs med energi och utan tidsspillan. Även om arbetet nu överförs från en nordisk kommitté till nationella kommittéer, får detta inte betyda lägre prioriteringsgrad eller sämre arbetsintensitet.

4. Redovisningen av det kulturella samarbetet (kapitel III)

4.1 Generella synpunkter

Kapitlet om kultursamarbetet inleds med en rekapitulering av den budgetprocedur, som under kulturavtalets första fyra år vuxit fram. Utskottet har ovan uttryckt sin positiva syn på det traktatfästa budgetsamarbetet (jfr även utskottets PM om kultursamarbetet, tryckt som *Bihang*) samt uttalat att det inte ser några hinder för att kulturbudgeten och ministerrådets allmänna budget i tekniskt avseende görs mera jämförbara än hittills. Däremot har utskottet bestämt motsatt sig att kompetensområdet för ministerrådets budgetkommitté utvidgas till att gälla även kulturbudgeten.

I översikten av kulturbudgetens utveckling 1972—1976 konstateras att framtida ökning i budgeten förutsätter att nya projekt kan motiveras och att det finns särskilda skäl att satsa på en samnordisk lösning. Formuleringen kan ge intryck av att projekt som tidigare förts in på budgeten inte motiverats väl. Kulturutskottet vill därför för sin del erinra om att det i sina motiveringar alltid framhävt vikten av att de tilltänkta projekten inte bara är goda, utan att ett förverkligande av dessa dessutom är ändamålsenligt från nordisk synpunkt. Då enligt utskottets

mening några omotiverade projekt knappast finansierats eller kommer att finansieras över den nordiska kulturbudgeten, synes den av ministerrådet aviserade skärpta anslagspolitiken komma att drabba kultursamarbetet som helhet, vilket utskottet finner vara i strid med kulturavtalets mål att utveckla och fördjupa det nordiska kultursamarbetet.

Utskottet har tidigare uttryckt önskemål om att utförligare upplysningar om utredningsarbetet på kultursektorn ges till rådet. Sådana upplysningar uppfattas av utskottet som en förutsättning för att kunna följa med de utredningar som görs, ofta på initiativ av utskottet självt. Det är därför med besvikelse utskottet konstaterar att en översikt av utredningsarbetet inom kultursektorn saknas i berättelsen. Utskottet uttrycker förhoppningen att översikten finns med i följande berättelser.

I likhet med vad som varit fallet under tidigare år har inte heller i år givits särskilda meddelanden om samtliga rekommendationer, utan för kultursamarbetets del har uppgifter om 17 st. (fyra fler än föregående år) inarbetats i berättelsen i de fall då informationen anses ingå som ett naturligt led i denna och där all relevant information på lämpligt sätt anses kunna inarbetas. Då antalet verkar öka, vill utskottet ånyo understryka de praktiska olägenheterna vid utskotts- och plenarbehandlingen av meddelanden som lämnas på detta sätt.

Det har under den tid som kulturavtalets organ varit i verksamhet etablerats ett antal försöksordningar med en beviljning på relativt sett ansevärd belopp. Utvecklingen av försöksordningen har sedan fått avgöra om fortsatt stöd skall utgå till ändamålet i fråga. Utskottet anser inte nuvarande regler vara fullt tillfredsställande. Även om det blott är fråga om upprättande av stödordningar på försök bör det inte minst med tanke på den årliga beviljningens storlek (t. ex. 1 milj. dkr. till ungdomssamarbetet respektive folkbildningssamarbetet) uppgöras konkreta planer för samarbetets utformning och klara regler för beviljningen av medel. På så sätt skapas garantier för att medelsanvändningen redan från början säkert motsvarar avsikten med stödordningen.

För alla tre områden inom kultursamarbetet, undervisningen, forskningen och allmänkulturen, gäller att nya projekt i allmänhet finansierats över ministerrådets dispositionsmedel genom en två- eller treårig försöksordning. Sedan har verksamheten blivit föremål för en grundlig värdering och först därefter har beslut om eventuell fortsatt verksamhet på permanent basis kunnat fattas. Just nu är t. ex. vidareutbildning av konservatorer, nordiska vandringsutställningar och nordiska konsertutväxlingar aktuella för utvärdering. Kulturutskottet vill framhålla nödvändigheten av att utvärderingsarbetet sätts in på ett tidigare stadium än hittills, d. v. s. redan innan försöksordningen upphört. Härigenom skulle den fortsatta verksamheten, om utvärderingen givit positivt resultat, inte äventyras genom det avbrott som uppstår om

värderingen sätts in först efter försöksordningens utgång. Utskottet är övertygat om att det är möjligt att redan under sista året av en försöksperiod se om projektet kommer att leda till önskat resultat.

4.2 Undervisning

Vad gäller *undervisningssamarbetet* konstateras att samtliga institutioner på utbildningsområdet granskats och att en evalueringsrapport givits. Detta är värdefullt. Kulturutskottet har uttalat sig om rapporten och därvid bl. a. understött tanken att man vid den kommande statutrevisionen bör sträva till att kulturavtalets organ får inflytande på styrelsen av de enskilda institutionerna och att styrelserna i framtiden utnämns av ministerrådet på förslag av de nationella myndigheterna, i stället för såsom nu av de nationella undervisningsministerierna. Till stipendiefrågan önskade utskottet inte ta slutlig ståndpunkt, men framhöll att huvudprincipen hittills varit att stipendier till deltagande i kursverksamhet vid samnordiska institutioner utbetalats av nationella myndigheter ur medel som inte upptagits på kulturbudgeten. Utskottet anlade även synpunkter på verksamheten vid vissa av institutionerna, och meddelade samtidigt att det önskade ta ställning till frågan om en integration av Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan i Kungälv sedan remissbehandlingen av rapporten avslutats.

Tyngdpunkten i fråga om den initiativtagande verksamheten på undervisningsområdet har i någon mån förskjutits från samarbetet gällande grundskolan till vuxenundervisningen och högre och annan vidaregående undervisning. Det rimmar väl med de intentioner som utskottet i olika sammanhang givit uttryck för. I sin promemoria inför sitt möte med ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 17 september 1975 i Århus (*se Bihang*) underströk utskottet vikten av att grundligt undersöka möjligheterna att i ett utvidgat nordiskt samarbete om vuxenundervisningen aktivt engagera folkbildningsorganisationerna och att utnyttja de möjligheter som radion och televisionen erbjuder. I fråga om ministerrådets planer på att inte utföra en generell kartläggning av hela efter- och vidareutbildningsområdet, utan endast för lågfrekventa yrkes- och utbildningsgrupper, vill utskottet understryka vikten av att begreppet lågfrekvent inte ges en alltför snäv tolkning.

Utskottet önskar även i detta sammanhang betona vikten av att det vidtas effektiva åtgärder i syfte att bygga ut samarbetet på *yrkesutbildningens område*. För att vidare samverkan skall bli möjlig, bör till en början sådana organisatoriska ramar för samarbetet åstadkommas, genom vilka utredningar och kartläggningar av samnordiskt intresse kan verkställas.

Problemen kring nordisk tentamensgiltighet har lösts genom ett under år 1975 ingånget avtal. Frågorna kring *examensgiltigheten* bör därför nu kunna ägnas större uppmärksamhet. Utskottet har tidigare framhål-

lit de svårigheter som uppstår genom avsaknaden av användbara instrument för att värdera examina som avläggs vid utbildningsanstalter i de olika nordiska länderna. Utskottet anser att arbetet med frågan om examensgiltighetens lösning bör intensifieras.

Kulturutskottet vill uttrycka sin tillfredsställelse över att arbetet med att stärka *grannspråksundervisningen* fortgår i kulturavtalets organ. Det har tillsatts två arbetsgrupper, en för grundskolan och en för gymnasieutbildningen, med uppgift att utarbeta en rapport med bl. a. idéer till läromedel för grannspråksundervisningen och förslag till hur dessa läromedel skall användas samt förslag till informationsspridning om läromedel. Utskottet har särskilt noterat att det mot bakgrund av *rek. nr 18/1974* gällande information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland tillsatts en särskild arbetsgrupp med uppgift att avgiva förslag till stöd för grannspråksundervisningen i Finland. Utskottet utgår från att det i första hand gäller att stärka undervisningen i svenska och att stödet skall komma att gälla alla undervisningsstadier, inte bara grundskolan och gymnasieutbildningen, utan också den eftergymnasiala utbildningen, vuxenutbildningen.

På samma sätt som grannspråksundervisningen är ägnad att stärka den nordiska samhörigheten, är också ökat *lärar- och elevutbyte* genom de personliga kontakterna väl ägnat att främja kännedomen om de nordiska länderna och deras folk, den nordiska vardagen såsom den upplevs i de skilda länderna. Utskottet har speciellt velat rekommendera en satsning på nordiska lägerskolor, om vilka man har god erfarenhet särskilt i Danmark. En utredning baserad på *rek. nr 24/1964* har företagits och betänkandet sändes ut på remiss redan i mars 1975. Utskottet anser att tiden nu är mogen att fatta beslut om konkreta åtgärder.

Under verksamhetsåret har nordiskt fältseminarium för etnologistuderande arrangerats med stöd ur ministerrådets dispositionsmedel och en nordisk kurs för arkeologistuderande genomfördes tidigare med stöd ur Nordiska kulturfonden. I den nordiska kulturbudgeten ingår fasta årliga anslag för anordnande av universitetskurser för studerande såväl i nordiska språk som i historia. Kulturutskottet anser att de nordiska samarbetsorganens stöd till motsvarande kursordning även för *studerande i arkeologi* liksom *studerande i etnologi* bör ges samma permanenta utformning.

4.3 Forskning

Inom samarbetsområdet för *forskning* har kulturutskottet ånyo velat fästa särskild uppmärksamhet vid stödet till *Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning*. I ministerrådets berättelse konstateras att kulturutskottet vid flera tillfällen framhållit forskningen rörande arktisk medicin som särskilt betydelsefull. Det kan erinras om att Nordiska rådet så tidigt som 1957 antog en rekommendation (*rek.nr*

16/1957) angående inrättandet av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien. I en ny rekommendation nr 11/1960 anbefalles regeringarna att vidta nödvändiga åtgärder för att upp-
rätta en samarbetskommission för arktisk medicinsk forskning och ställa
de nödvändiga medlen till kommissionens disposition. Denna rekom-
mendation följdes av rek.nr 17/1964, enligt vilket rådet rekommendera-
de regeringarna att snarast slutföra och för rådet framlägga resultatet
av den då pågående utredningen om inrättandet av ett nordiskt institut
för arktisk medicin, knutet till en medicinsk fakultet. Fyra år senare
kunde slutligen regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige
år 1968 godkänna stadgar för en nordisk samarbetskommitté för ark-
tisk medicinsk forskning. Kommittén skall enligt stadgarna utgöra ett
centrum för arktisk medicinsk forskning, verka för tillkomsten av en
samlad dokumentation för denna forskning, bedriva kursverksamhet,
främja publikationsverksamhet samt genom andra samnordiska åtgär-
der främja forskning i arktisk medicin.

Nordiska rådet har alltså i snart två decennier visat intresse för detta
forskningsområde. Orsakerna till detta intresse klarlades redan 1957
och gäller såvitt utskottet kan bedöma oförändrade än i dag: de nord-
ligaste delarna av Finland, Norge och Sverige samt Island och Grön-
land har vad angår hälso- och sjukvården särskilda problem på grund
av för dessa områden säregna geografiska och klimatologiska förhål-
landen. Då en lösning av dessa problem i varje enskilt land för sig
skulle ställa sig oproportionerligt dyrt, bedöms nordiskt samarbete på
detta område som mycket ändamålsenligt. Kulturutskottet kan sålunda
inte ansluta sig till dem som ställt sig kritiska till NoSAMF och dess
verksamhet, utan anser tvärtom att de av rådgivande kommittén för
forskning framförda förslagen till effektivisering av samarbetskommit-
téns verksamhet, nämligen förstärkning av sekretariatsorganisationen
liksom begränsad anslagsförstärkning, bör genomföras.

Med tillfredsställelse konstaterar utskottet att det praktiska arbete som
syftar till att öka den *språkliga gemenskapen i Norden* fått stöd av kul-
turavtalets organ. Utskottet har för egen del ägnat det nordiska språk-
samarbetet särskild uppmärksamhet, bl. a. genom medlemsförslag om
gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd (*Sak A 413/k*) och medlems-
förslag om nordisk språknämnd (*Sak A 415/k*). I två av utskottsmötena
har företrädare för de nationella språknämnderna deltagit. Vid mötena
framkom delade meningar mellan språknämnderna om formerna för
förverkligandet av förslaget om nordisk språknämnd, varför utskottet
den 17 september 1975 nöjde sig med att förorda en utredning av de
av medlemsförslagen aktualiserade frågorna, nämligen fördjupande av
samarbetet mellan språknämnderna i de enskilda länderna, inrättande
av en nordisk språknämnd eller nordiskt språksekretariat, införande av
gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd. De nordiska språknämnderna

har dock sedermera meddelat kulturutskottets förman Gylfi Þ. Gíslason att de ifråga om förslaget om en nordisk språknämnd nått större enighet och uttryckt önskemålet att detta meddelande bringas till Nordiska rådets kännedom. Mot denna bakgrund förefaller det utskottet som om förutsättningarna för ett snabbt genomförande av medlemsförslagets syfte avsevärt förbättrats.

4.4 Allmänkultur

Vad slutligen samarbetet på det *allmänkulturella området* ankommer vill utskottet uttrycka sin tillfredsställelse över expansionen samt över tillkomsten av nya aktiviteter. Här vill utskottet särskilt peka på principbeslutet att uppföra ett *nordiskt kulturcentrum i Tórshavn*. Detta beslut är helt i samklang med den av både kulturutskottet och ministerrådet hävdade uppfattningen att kultur- och samarbetssträvandena i Nordens ytterområden och inom de små kulturområdena i Norden bör vara föremål för särskild omsorg från samarbetsorganens sida. Likaså konstaterar utskottet med tillfredsställelse att förutsättningarna för samarbete på bildkonstens område väsentligt ökat genom ministerrådets beslut att upprätta ett *nordiskt kulturcentrum i Finland*. Utskottet ser fram emot konkreta planer för ett snabbt förverkligande av de båda besluten.

Kulturutskottet konstaterar dock att det nordiska *idrottssamarbetet* alltför länge varit försummat. Organisationerna har hittills inte kunnat påräkna stöd för nordiskt idrottsutbyte, trots att samarbetet inom t. ex. skolidrotten pågått på nordisk bas sedan länge. Kulturutskottet upprepar här sitt önskemål om att en utredning snarast möjligt verkställs om en förbättring i detta hänseende. Rekommendation *nr 16/1975* ger klart besked om vilka samarbetsområden Nordiska rådet i första hand vill understödja, nämligen samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt breddidrotten i allmänhet.

5. Bilagda berättelser

I *bilaga 6* till ministerrådets berättelse ingår rapporter om verksamheten vid de institutioner och organ vilkas verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten.

Kulturutskottet konstaterade redan i sitt betänkande om ministerrådets berättelse till 23:e sessionen att nyordningen för rapportering i berättelserna var ett steg i riktning mot den enhetlighet och fyllighet i redovisningen av verksamheten som utskottet efterlyst. Detsamma torde kunna sägas i år, även om t. ex. själva redigeringen av avsnitten rörande verksamheten liksom framtidsplanerna med fördel kunde göras så att det av dessa avsnitt klart framgick i vad mån syftet för verksamheten under året uppnåtts och om framtidsplanerna verkligen motsvarar syftet. Större formell enhetlighet mellan avsnitten syfte, verksamhet och fram-

tidsplaner skulle vara ägnad att underlätta en granskning av berättelserna.

Utskottet påtalade förra gången bristerna i rapporteringen om ekonomin. Liksom då har även nu i allmänhet endast anslagssumman för verksamhetsåret angivits. Eftersom verksamhetsberättelsen avfattas före budgetårets utgång är det självfallet omöjligt att prestera ett bokslut. Ett sådant är från utskottets synpunkt inte heller nödvändigt. Däremot önskar utskottet betona vikten av att det kortfattat redogörs för medelsanvändningen, så att det framgår hur medlen fördelats mellan de olika verksamhetsgrenarna. Mot bakgrunden av den hårdnande konkurrensen om budgetmedlen räcker inte längre angivandet av enbart anslagssummans storlek.

Fastän vissa av de berättelser som kommer att ingå i bilaga 6 inte avgivits i tid till kulturutskottets möte i januari i Köpenhamn, varvid utskottet slutbehandlade Sak C 1, bör detta inte utgöra något hinder för att de till utskottet hänvisade avsnitten av ministerrådsberättelsen av rådet läggs till handlingarna. I den mån dessa berättelser kan ge anledning till särskilda åtgärder, har kulturutskottet möjlighet att vid något av de gemensamma mötena med kultur- och undervisningsministrarna uppta dessa till behandling.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå

- A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1. att den av ministerrådet aviserade koordineringen av behandlingen av de nordiska samarbetsbudgeterna måste vara i överensstämmelse med den i kulturavtalet traktatfästa behandlingsordningen för kulturbudgeten,
2. att försöksordningar bör förberedas bättre genom konkreta planer för samarbetets utformning,
3. att evalueringen av försöksordningar bör sättas in före utgången av dessa,
4. att i berättelser från institutioner och samarbetsorgan, vilkas verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten, kortfattad redovisning av medelsanvändningen bör ges,
5. att samarbetet på yrkesutbildningens område bör effektivieras och utbyggas,
6. att arbetet med frågan om den nordiska examensgiltighetens lösning bör intensifieras,
7. att det nordiska samarbetet inom arktisk medicin bör få ökat stöd, och
8. att nordiskt idrottssamarbete bör få stöd i enlighet med den

av rådet antagna rekommendationen om ökat idrottsutbyte
(rek. nr 16/1975).

samt

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Köpenhamn den 21 januari 1976

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>
<i>Gylfi P. Gíslason (A)</i> Förman	<i>Guttorm Hansen (A)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Tyra Johansson (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Nikolaj Rosing (Grönl.)</i>
<i>Liv Stubberud (A)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
<i>Marjatta Väänänen (K)</i>	<i>J. Fr. Øregaard (Jvfl)</i>

BIHANG

Aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete

(PM upprättat av Nordiska rådets kulturutskott 14 augusti 1975)

1. Allmänt

Den nya organisationen för det officiella nordiska kultursamarbetet har nu varit i funktion drygt 3½ år. Den period av försök och misstag som måste förflyta, innan en ny organisation har vunnit stadga och funnit ändamålsenliga verksamhetsformer, är nu i det stora hela slut. Tidpunkten är sålunda nu inne att företa en självkritisk värdering i syfte att utröna, huruvida de nuvarande arbetsrutinerna är adekvata, huruvida de faktiska effekterna av arbetet svarar mot de uppställda målen samt slutligen huruvida målen själva svarar mot de förväntningar som kan hysas beträffande det nordiska kultursamarbetet bland politikerna, kulturarbetarna och den nordiska allmänheten.

Det är väsentligt, att en sådan självvranssakande debatt förs inom samtliga de organ som bär ansvaret för det nordiska kultursamarbetet. Direkta diskussioner mellan kulturutskottet och ministerrådet om dessa frågor bör fylla en viktig uppgift. Det är även av största vikt att de officiella samsamarbetsorganen aktivt söker stimulera till en levande debatt om nordiskt kultursamarbete på bred bas, inte minst inom massmedia och inom det folkliga organisationsväsendet i Norden.

Att den grundläggande nordiska kultursamhörigheten har kunnat fortbestå och vidareutvecklas under den period av snabb utveckling som ägt rum under det senaste seklet och alldeles särskilt under de senaste decennierna, måste ses som ett resultat av oavbrutna och medvetna an-

strängningar. Inom kulturutvecklingen liksom inom all annan samhällsutveckling gäller regeln att stagnation innebär tillbakagång och regeln att gemenskap kräver aktivitet för att inte försvagas. Trots de gynnsamma grundförutsättningarna är det oriktigt att föreställa sig att den nordiska kulturgemenskapen kan fortbestå enbart av sin egen inneslående kraft.

Det officiella nordiska kultursamarbetet är i den lyckliga situationen att kunna bygga på ett sedan länge rikt förgrenat kontaktnät mellan medborgare och organisationer i de olika länderna. De spontana initiativen har alltid spelat och kommer även i framtiden att spela en betydelsefull roll även vid utformningen av samarbetet på det statliga planet. Det är av största vikt att de officiella samarbetsorganen ser detta som en positiv tillgång och på bästa sätt söker uppmuntra och möjliggöra förverkligandet av värdefulla spontana samarbetsinitiativ, tagna av enskilda människor och organisationer. Tillräckliga medel måste reserveras för sådant samarbete som inte är bundet vid fasta institutioner. Dessa medel måste vara tillräckligt stora för att förhindra att en känsla av missmod beträffande möjligheterna att få offentligt stöd till nordiska samarbetsinitiativ utbreder sig bland de nordiskt kulturaktiva enskilda medborgarna och organisationerna.

En strävan att nå ut till så stora grupper av medborgare som möjligt, att göra dem förtrogna med den nordiska kulturen i dess helhet och i alla dess nyanser, bör likaså vara vägledande för de officiella kultursamarbetsorganen. Här öppnar sig också möjligheter att pröva nya aktiviteter på olika områden.

Det är väsentligt att de nordiska organen för kultursamarbetet når fram till arbetsmetoder, som gör det möjligt att snabbt nå resultat. Det har tyvärr ofta visat sig att den behandling som ett nytt förslag måste undergå är så omständlig, att många år hinner förflyta innan det kan förverkligas. I värsta fall kan det hända att projekt, när de till slut förverkligas, redan är föråldrade eller olämpliga att genomföra i den form de beslutats eller att gynnsamma förutsättningar för att realisera ett samarbetsinitiativ har försuttits. De nya samarbetsorganen tillkom bl. a. just för att effektivisera behandlingen av samnordiska projekt inom kultursektorn. Mycket har åstadkommits när det gäller en samfällig planläggning och en effektivare kontroll av den rika floran av institutioner och andra samarbetsorgan. En bättre planläggning får dock inte leda till långsammare takt vid genomförandet av värdefulla projekt. Man bör vara medveten om att det finns de som hävdar att det nordiska samarbetsmaskineriet fungerar för långsamt. Dessa röster har inte tystnat efter de nya samarbetsorganens tillkomst. Det finns t. o. m. de som hävdar att det nya systemet lett till ökad byråkratisering.

Kulturutskottet vill ånyo framhålla betydelsen av förbättrat informationsutbyte mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Härigenom kunde en bättre och effektivare arbetsfördelning åstadkommas. Som förhållandena i dag gestaltar sig har det rentav hänt att direkt dubbelarbete blivit följden, t. ex. i den aktuella frågan om stöd till barnkulturen.

Kulturutskottet har här pekat på några betydelsefulla omständigheter, värde en närmare diskussion. Utskottet vill understryka, att målet för det nordiska kultursamarbetet bör vara att vidmakthålla, stärka och vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen. Detta mål kan uppnås

endast genom en aktiv nordisk kulturpolitik, som kombinerar verksamhet initierad av de politiska beslutsfattarna med åtgärder avsedda att uppmuntra och stödja spontan aktivitet på ett brett folkligt plan.

2. *Aktuella samarbetsfrågor*

2.1. *Procedurspörsmål*

Enligt den procedur, som överenskommits för den nordiska kulturbudgeten, skall budgeten för 1977 för första gången upptas till gemensam behandling vid mötet i september 1975 mellan kulturutskottet och ministerrådet.

I dokumentet "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" (NU 1974: 24) och i Sak C 1 för 1975 har ministerrådet meddelat sin avsikt att årligen i C 1 redovisa ett aktuellt handlingsprogram, byggande på de grundläggande principerna i "Riktlinjerna". Det står klart att det handlingsprogram som presenteras i C 1 för 1976 (avgiven i december 1975) inte kan avse år 1977, utan år 1976 med eventuella konsekvenser även för senare år. Detta följer bl. a. av att kulturbudgeten för 1977, som ju i stor utsträckning bestämmer innehållet i ett konkret handlingsprogram för samma år, inte kan fastslås preliminärt förrän i mars 1976.

Kulturutskottet framhöll i sitt betänkande till 23:e sessionen i februari 1975 rörande C 1, att utskottet bör beredas tillfälle att redan i beredningsskedet medverka i utformningen av de aviserade årliga handlingsprogrammen. Detta framhålls också i Nordiska rådets yttrande med anledning av kulturutskottets betänkande. Det handlingsprogram som kommer att ingå i C 1 1976 fastställs i december 1975. Mot denna bakgrund har kulturutskottet funnit det angeläget att nu framföra synpunkter på handlingsprogrammet för 1976.

Kulturutskottet är väl medvetet om att de delar av handlingsprogrammet för 1976, som har konsekvenser för den nordiska kulturbudgeten för 1976 de facto har fastställts i mars 1975 efter bl. a. två överläggningar mellan utskottet och ministerrådet. Ett årshandlingsprogram bör dock innehålla även andra åtgärder. Härmed avser utskottet beslut om utredningar eller initiering av nya projekt, som finansieras över ministerrådets dispositionsmedel eller inom ramen för kultursekretariatets budget samt principbeslut och överenskommelser gällande nordiska samarbetsfrågor, som antingen icke får omedelbar budgetkonsekvens eller som finansieras över de nationella statsbudgeterna.

Kulturutskottet önskar vid detta möte uppta till diskussion ett antal konkreta samarbetsfrågor, vilka utskottet bedömer vara angelägna. Dessa frågor indelas här i två grupper, beroende på om de föreslagna åtgärderna förutsätter omedelbara beviljningar på den nordiska kulturbudgeten eller inte.

2.2. *Åtgärder med omedelbar konsekvens för den nordiska kulturbudgeten*

Såsom kulturutskottet tidigare har framhållit är det väsentligt att goda samarbetsinitiativ kan förverkligas snabbt, så att den entusiasm som ofta uppstår nya idéer kan utnyttjas som en positiv kraft. Detta förutsätter att det inom den nordiska kulturbudgetens ram finns tillräckliga anslag för förverkligande av angelägna samarbetsprojekt med kort varsel, både sådana som initieras av kultursamarbetsorganen själva och sådana som spontant initieras utanför den offentliga sektorn.

2.2.1. Nordiska kulturfonden

När det gäller stödet till det spontana icke-statliga kultursamarbetet är det naturligt att bevilningen till Nordiska kulturfonden ökas även för 1977. Fondens årsanslag har höjts i budgeten för 1975 och i det ännu icke fastställda budgetförslaget för 1976, men måste fortfarande anses vara otillräckligt med hänsyn till det starkt ökade ansökningstrycket på fonden och den fortgående penningvärdesförsämringen.

2.2.2. Ministerrådets dispositionsmedel

Det enklaste sättet att öka de officiella samarbetsorganens rörelsefrihet när det gäller att initiera nya samarbetsformer är att öka ministerrådets dispositionsmedel. I budgetförslaget för 1976 utgör dessa medel 5,0 miljoner dkr. mot 5,3 miljoner i budgeten för 1975. Trycket på dispositionsmedlen kommer visserligen tillfälligt att lätta bl. a. genom att stödordningen för nordiskt ungdomssamarbete fr. o. m. 1976 uppförts som ordinarie post på kulturbudgeten. Å andra sidan är en stor del av dispositionsmedlen bundna vid långvariga försöksprojekt, bl. a. den nyligen beslutade stödordningen för samarbete mellan folkrörelserna, vilket minskar den faktiska rörelsefriheten. Kulturutskottet förordar därför att ministerrådets dispositionsmedel i kulturbudgeten för 1977 höjs.

2.2.3. Nordiskt kulturcentrum i Tórshavn

Kulturutskottet och ministerrådet har varit eniga om att kultur- och samarbetssträvandena i Nordens ytterområden och inom de små kulturområdena i Norden bör bli föremål för speciell omsorg från samarbetsorganens sida. Kulturutskottet anser tiden vara mogen för ett beslut om att upprätta ett nordiskt kulturcentrum i Tórshavn. Detta beslut bör följas av snabba åtgärder för dess förverkligande, såsom punkterna 2 och 3 i Tórshavnskommitténs förslag förutsätter (jfr *NU 1974: 6*, s. 36). Det är utskottets bestämda mening att anslag för realiserande av detta projekt bör ingå i den nordiska kulturbudgeten för 1977.

2.2.4. Regionalt kultursamarbete

I många delar av Norden existerar på regionalt plan ett livligt kulturutbyte över gränserna. Mest utvecklat är detta kulturutbyte på Nordkalotten, men motsvarande aktiviteter förekommer även t. ex. i Öresundsregionen, över Kvarken och i det norsk-svenska gränsområdet. Det regionala kultursamarbetet får medel bl. a. från Nordiska kulturfonden. Företrädare för detta samarbete har dock ofta uttryckt önskemål om att det nordiska stödet till dessa värdefulla aktiviteter skulle kanaliseras via för detta ändamål särskilt anvisade medel och även om att respektive regioners egna företrädare borde få större inflytande på beslutsprocessen. Detta gäller bl. a. Nordkalotten. Det är ett faktum att de långa avstånden, geografiskt och måhända även psykologiskt, mellan centralorgan och periferi många gånger leder till missförstånd. Som exempel på detta kan nämnas att Nordkalottens musikråd bedriver en värdefull aktivitet av ny typ, men att denna för närvarande löper risk att förtvina av brist på tillräckligt samhälleligt stöd. Kulturutskottet rekommenderar att hela problemkomplexet rörande nordiskt stöd till regionalt kultursamarbete skyndsamt utreds. Utskottet anser att en sådan utredning bör kunna läggas till grund för beslut med konsekvens för den nordiska kulturbudgeten 1977 och framöver.

2.3. Åtgärder utan omedelbar konsekvens för den nordiska kulturbudgeten

2.3.1. Vuxenundervisning

Nordiskt samarbete inom vuxenundervisningen är nu föremål för intensifierad aktivitet inom kulturavtalets organ. Bl. a. har en arbetsgrupp tillsatts för att utarbeta ett konkret program för en tvåårig försöksperiod. Kulturutskottet vill understryka vikten av att man, då detta program utarbetas, grundligt penetrerar möjligheterna att i ett utvidgat nordiskt samarbete om vuxenundervisning aktivt engagera folkbildningsorganisationerna och att utnyttja de möjligheter som radion och televisionen erbjuder. I det sistnämnda avseendet bör de brittiska "open universities" kunna ge ett rikhaltigt erfarenhetsmaterial att bygga på.

2.3.2. Lärar- och elevutbyte. Lägerskolor

Frågan om ökat lärar- och elevutbyte mellan de nordiska länderna har länge varit aktuell inom kultursamarbetsorganen, utan att större resultat hittills har uppnåtts. Nyligen har en nordisk utredning om frågan färdigställts. Utredningen föreslår kraftigt ökade nationella medel till studievistelser särskilt för elever i de nordiska grannländerna. Utskottet vill speciellt rekommendera en satsning på nordiska lägerskolor. Lägerskoleverksamheten är väl utbyggd särskilt i Danmark. Erfarenheterna på nationellt plan bör kunna utgöra en god utgångspunkt även för motsvarande samnordisk verksamhet.

2.3.3. Barnkultur

Inom Nordiska rådet väcktes i oktober 1974 ett medlemsförslag om samnordiska insatser för att stödja barnkulturen (*Sak A 446/k*). Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete tillsatte våren 1975 en arbetsgrupp med uppdrag att framlägga konkreta planer för vidareutveckling av samarbetet kring barn och kultur. Utskottet vill framhålla vikten av att det inledda arbetet utförs snabbt, så att stödåtgärder därefter utan dröjsmål kan vidtas.

2.3.4. Nordisk examensgiltighet

Problemen kring den nordiska tentamensgiltigheten synes inom kort kunna lösas genom de nya regler som skall tas i bruk. En lika viktig, fortfarande olöst fråga är dock examensgiltigheten. Frånvaron av användbara instrument för att evaluera examina som avläggs vid utbildningsanstalter i de olika nordiska länderna orsakar avsevärda problem såväl för dem som avlagt examina som för deras presumtiva arbetsgivare. Problemet är påtagligt t. ex. inom den humanistiska utbildningen (särskilt lärarbanan) och inom den tekniska utbildningen. Förslag till lösning av dessa problem bör snarast utarbetas. Erfarenheterna från den snart genomförda reformen beträffande tentamensgiltigheten bör härvid kunna utnyttjas.

2.3.5. Nordiska sommaruniversitetet

Kulturutskottet vill, med upprepande av sitt uttalande om NSU i årets betänkande om Sak C 1, understryka, att fortsatt nordiskt offentligt stöd till Nordiska sommaruniversitetet ovillkorligen bör vara abhängig av om organisationen iakttar de villkor beträffande allsidighet och öppenhet i ämnesval och inriktning som uppställts. Kulturutskottet

önskar, på grundval av det programförslag som NSU publicerat för läsåret 1975—1976, med ministerrådet dryfta i vilken utsträckning organisationen kan anses ha beaktat nämnda villkor.

2.3.6. *Grannspråksundervisning m. m.*

Kulturutskottet har med tillfredsställelse observerat, att frågan om grannspråksundervisningen och frågan om förbättrade språk- och informationskanaler mellan det finskspråkiga Finland och det övriga Norden nyligen har fått ökad uppmärksamhet inom kulturavtalets organ. Kulturutskottet vill understryka, att den arbetsgrupp som tillsatts för att driva arbetet bör kunna utnyttja de erfarenheter som insamlats under ett flerårigt arbete inom NKK rörande samma frågor, ett arbete som tyvärr inte har lett till påtagliga resultat. Problem av närliggande natur har aktualiserats inom Nordiska rådet genom de medlemsförslag rörande nordiskt språksamarbete (*Sak A 413/k* och *Sak A 415/k*) som för närvarande behandlas i utskottet. Kulturutskottet kommer att föreslå att ministerrådet låter utreda frågorna rörande språknämndssamarbetet och ett nordiskt språksekretariat.

2.3.7. *Radio och TV*

Sedan länge har samarbetet på radions och televisionens område av kulturutskottet bedömts som den sannolikt mest angelägna uppgiften inom kultursamarbetet. Kulturutskottet vill hänvisa till sitt betänkande till 23:e sessionen om utredningen ”TV över gränserna — Slutrapport” och upprepa det där framförda önskemålet om att ett konkret förslag till åtgärder för ökat nordiskt TV-utbyte bör föreligga till behandling i Nordiska rådet i god tid före 24:e sessionen, i praktiken senast den 1 november 1975.

2.3.8. *Nordiskt konstcentrum*

Den samnordiska utredningen om ökat samarbete på bildkonstens område (*NU 1975: 10*) har nyligen färdigställts. Utredningen har uttalat sig för upprättandet av ett nordiskt konstcentrum på Sveaborg i Helsingfors. Kulturutskottet vill för sin del redan i detta skede rekommendera ett förverkligande av denna idé snarast möjligt, men önskar att närmare diskutera utredningen med ministerrådet.

2.3.9. *Idrottsutbyte*

Det nordiska idrottsutbytet har i dag ringa stöd från de nordiska samarbetsorganen. Enligt kulturutskottets mening bör en utredning snarast möjligt verkställas om en förbättring i detta hänseende. En god utgångspunkt är den rekommendation om ökat idrottsutbyte (*rek. nr 16/1975*) som Nordiska rådet antog vid sin 23:e session. Enligt denna rekommendation bör insatserna i första hand inriktas på samarbetet inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet.

BILAGA 14

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35) samt meddelandena om rekommendationerna nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-väst-handeln, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående yt-kemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond och nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning C1 om nordisk samarbeid til Nordisk Råds 24. sesjon for så vidt angår visse deler av kapittel I, Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet, kapittel VIII, Handels- og valutapolitisk samarbeid, kapittel IX, Industri- og energipolitisk samarbeid, kapittel X, Samarbeid innen byggsektoren, kapittel XI, Regionalpolitisk samarbeid, kapittel XII, Samarbeid i konsument-spørsmål og kapittel XV, Samarbeid i spørsmålet om bistand til utviklingsland.

Beretningen er behandlet på utvalgets møte 26. januar 1976 i København.

1. Økonomisk utvalg tar til etterretning at Ministerrådet 4. desember 1975 har undertegnet avtalen med tilhørende statutter om opprettelsen av en Nordisk Investeringsbank i det alt vesentlige i samsvar med Økonomisk utvalgs betenkning og Nordisk Råds rekommendasjon. Utvalget vil dog henlede oppmerksomheten på § 13 i statuttene, siste punktum, hvor det sies at "Ordförandeskapet innehas, om inte ministerrådet bestämmer annat, av den av ministerrådet utsedde representanten för det land som innehar ordförandeskapet i ministerrådet". Det naturlige ville være etter utvalgets oppfatning, at representantene utpekt av Ministerrådet og av Nordisk Råd blir stillet likt. Det kunne f. eks. oppnås med en form for rotasjon.

2. Utvalget konstaterer at den nordiske samhandel fortsatt er stigende både i 1974 og i første halvår 1975 og at den internordiske handelsandel av de nordiske lands totalhandel er opprettholdt til tross for den sterke verdistigning i importen av brenselstoffer. Det synes som om

den internordiske handel har vært av betydning i forbindelse med de vanskelige konjunkturforhold i noen av landene i Norden.

Utvalget tar til etterretning at Ministerrådet vil følge utviklingen i den nordiske handel og drøfte tiltak som kan utvikle denne. Det forutsettes at de importhemmende tiltak som enkelte av landene har iverksatt og som begrunnes med å være en følge av alvorlige vanskeligheter i visse industrier og av betalingsmessige grunner, vil omfattes av Ministerrådets overveielser for å stimulere den internordiske handelen.

Når det gjelder handelen med de øvrige EFTA-land og EF-landene, går utvalget ut fra at samarbeidet om løsning av praktiske problemer, f. eks. i forbindelse med opprinnelsesreglene i avtalene med EF og i EFTA-konvensjonen, fortsatt vil bli tillagt nødvendig oppmerksomhet.

3. *Rek. nr. 15/1974* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjenning av testresultater.”

Utvalget har notert seg at de nordiske land er enige om å nytte de foreliggende muligheter for samordning og godkjenning av testresultater for å lette internasjonal handel. Dette samarbeid synes å ha gjort fremskritt innen EFTA, hvor nye avtaler, der også Danmark deltar, er sluttet for ytterligere vareområder.

Utvalget foreslår at orienteringen om rek. nr 15/1974 blir tatt til etterretning.

4. *Rek. nr. 16/1974* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i berørte internasjonale organisasjoner å virke for en global samordning av eksportkredittvilkår. I denne forbindelse bør man bl. a. være særlig oppmerksom på kredittgivningens stadig øktebetydning for handelen med de østeuropeiske statene.”

Utvalget har notert seg at de internasjonale forhandlinger om harmonisering av vilkårene for offentlig støttede eksportkreditter fortsetter. Særlig interesse har arbeidet i OECD som går ut på å motvirke støtte-tiltak som kan føre til forvriddning av handelen.

Utvalget foreslår at orienteringen om rek. nr. 16/1974 blir tatt til etterretning.

5. *Rek. nr. 13/1973* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.”

Utvalget konstaterer at regelmessige møter mellom embetsmenn i de ministerier i de nordiske land, inklusive Danmark, som har ansvaret for GATT-forhandlingene fortsetter og at drøftelser om felles opptrreden under møtene i Genève finner sted.

Utvalget foreslår at orienteringen om rek. nr. 13/1973 blir tatt til etterretning.

6. Utvalget har notert seg at de nordiske land fortsetter sitt nære samarbeid vedrørende de internasjonale valutaspørsmål, men utvalget savner en mer fylldig redegjørelse om de retningslinjer som ligger til grunn for den felles nordiske opptreden i angjeldende forhandlingsorganer.

7. Ministerrådets orientering om oppfølgingen av *rek. nr. 21/1974* angående nordisk energisamarbeid vil bli behandlet i en særskilt betenkning fra utvalget.

8. I *bilag 2 til C1* har Kontaktorganet for atomenergispørsmål (NKA) og Den nordiske embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk redegjort for mulighetene for et utvidet samarbeid innenfor nordisk forskning vedrørende kjernesikkerhetsspørsmål. Ut over slike prosjekter som naturlig kan inngå i det allerede eksisterende samarbeid, er det ifølge utredningen grunn til nærmere å overveie utvidelser innenfor områdene sikkerhetsanalyser, radioaktivt avfall, fysisk beskyttelse av nukleære anlegg og materialer, utarbeidelse av forslag til regler og retningslinjer vedrørende kjernesikkerhet og strålingsbeskyttelse, samt radioøkologi.

Økonomisk utvalg har ikke noe å bemerke til at dette arbeid føres videre på en måte som Ministerrådet har gitt sin tilslutning til. Utvalget forutsetter at den rapport som av NKA skal utarbeides senest 15. september 1976 om konkrete samarbeidsprosjekter blir forelagt for utvalget.

Utvalget tar beretningen fra Kontaktorganet for atomenergispørsmål og Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk til etterretning.

9. Utvalget har notert seg opplysningene om at det foregår en fortløpende dialog mellom Ministerrådet og Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk om aktuelle industripolitiske spørsmål i og utenfor Norden. Under den nåværende verfts- og skipsfartskrise legger utvalget vekt på det nære nordiske samarbeid med henblikk på å søke OECD-avtalene vedrørende kredittvilkår opprettholdt og respektert.

10. I beretning *C 35/e* er det gitt en oversikt over Nordisk Industriefonds virksomhet, hvorav fremgår at et betydelig antall søknader om støtte fra fondet er behandlet.

Utvalget har ikke noe å innvende mot de generelle prioriteringer som Ministerrådet har besluttet på sitt møte 17. november 1975 og som er gjengitt på side 166 og 167 i C1. Utvalget er enig i at Fondet i 1976 påtar seg de oppgaver som er forutsatt i forbindelse med det utvidete samarbeid om energi — FoU og teknologiformidling. Med hensyn til bevilgningene til Fondet for 1977 vil utvalget gi uttrykk for synspunkter i forbindelse med budsjettbehandlingen.

Utvalget foreslår at beretning C 35/e blir tatt til etterretning.

11. *Rek. nr. 6/1975* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å styrke Nordtests stilling med sikte på å finne fram til jevnførbare prøvningsmetoder og unngå dobbeltarbeid.”

Som et ledd i oppfølgingen av denne rekommandasjon er det gjennomført en preliminær behovsanalyse for Nordtests virksomhet. Det viser seg å være betydelig interesse for felles prøvemeter. Som følge derav foreslås det i analysen en vesentlig utvidelse av prosjektvirksomheten i de nærmeste år.

Utvalget foreslår at orienteringen om rek. nr. 6/1975 blir tatt til etterretning.

12. *Rek. nr. 2/1972* har følgende ordlyd:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta närmare utreda lämpliga former för nordisk samverkan på det mättekniska området i syfte att stärka detta samarbete.”

Utvalget foreslår at opplysningen om at Industrifondet vil yte støtte til et prosjekt vedrørende temperaturmålinger blir tatt til etterretning.

13. *Rek. nr. 22/1974* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for en samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning.”

Utvalget er enig i Ministerrådets uttalelse om at overflate- og kolloidforskning bør tillegges stor betydning og at det pågående samarbeid bør få anledning til å utvikle seg uten at en på det nåværende tidspunkt søker å presse det inn i bestemte organisatoriske former. Utvalget ser gjerne at samarbeidet om løsning av overflatekjemiske problemer utvides til å omfatte også land utenfor Norden.

Utvalget foreslår at orienteringen om rek. nr. 22/1974 blir tatt til etterretning.

14. Utvalget har notert seg at flere prioriterte arbeidsoppgaver er gjennomført som ledd i oppfølgingen av handlingsprogrammet for byggsektoren.

Videre har en tatt til etterretning at arbeidet med samordning av byggbestemmelser, byggstandarder og godkjennelses- og kontrollregler foregår kontinuerlig.

Utvalget er enig i at den nordiske undersøkelse av forekommende tekniske handelshindringer på byggområdet vil kunne gi grunnlag for prioritering av det fremtidige byggsamarbeidet.

Med hensyn til samordning av statens anbudsregler for utførelse av byggarbeider, har de nordiske myndigheter endret eller fjernet bestem-

melser som prefererer nasjonale entreprenører i konkurransen om utførelse av statlige byggarbeider. Videre er det enighet blant de nordiske myndigheter om i størst mulig utstrekning å foreta offentlig kunngjøring av statlige entrepriser. Utvalget vil anse det verdifullt om Ministerrådet foretar en kartlegging av gjeldende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige innkjøp i Norden. Det henvises i denne forbindelse till utvalgets betenkning vedrørende medlemsforslag A 464/e om ensartete nordiske regler for offentlige anbud.

Utvalget har merket seg at de spørsmål om kartellavtaler m. m. innen byggbransjen som ble reist av utvalget i dets betenkning angående C 1/1973, er under behandling av de nordiske statlige pris- og kartellmyndigheter. Utvalget vil understreke at det tillegges denne sak stor betydning.

Behovet for øket nordisk innsats for bedre isolering av bygninger ble understreket i utvalgets betenkning angående C 1/1975. Utvalget ser med tilfredshet at en rapport om nordisk samarbeid vedrørende energisparing i byggsektoren er utarbeidet og at første utgave av harmoniserte byggbestemmelser med sikte på å begrense tapet av energi i bygninger vil bli utgitt i 1976.

Utvalget slutter seg til Ministerrådets oppfatning at byggsektoren fortsatt bør prioriteres høyt i det nordiske samarbeid.

15. Utvalget kan være enig i at ved oppfølgingen av det regionalpolitiske handlingsprogram bør hovedvekten ligge på grensekommunalt samarbeid.

Utvalget har notert seg at en spesiell arbeidsgruppe for tiden undersøker mulighetene for å få i stand konkret samarbeid om politikken vedrørende tynt befolkede områder. Det gjelder spørsmålet om kommersiell og offentlig service, samt sysselsetting i områder med grisgrent bebyggelse.

16. *Rek. nr. 22/1969* har følgende ordlyd:

”Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda behovet av och möjligheterna för sådana ändringar i kommunallagstiftningen och annan lagstiftning att fasta legala former skapas för samarbetet mellan kommuner över riksgränserna.”

Utvalget har notert seg at en spesiell nordisk arbeidsgruppe har hatt til oppgave å gå igjennom det foreliggende utkast til overenskomst om grensekommunalt samarbeid og at gruppen fremla et konvensjonsforslag i januar 1976. Etter behandling i Ministerrådet forutsettes forslaget å bli lagt fram for Nordisk Råd for uttalelse i samsvar med Økonomisk utvalgs betenkning angående C 1/1975.

Rekommendasjonen synes således å være oppfylt. Utvalget foreslår at orienteringen om rek. nr. 22/1969 blir tatt til etterretning og at rekommandasjonen blir avskrevet.

17. *Rek. nr. 23/1974* har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalott-området.”

Det anføres i C 1/1976 at det først på lengre sikt vil være mulig å komme fram til en samordning av de regionale støtteordninger. Dette forutsetter en samordning også av de regionalpolitiske mål. Som et ledd i dette samarbeid vil Ministerrådet drøfte rekommandasjonen og har gitt Embetsmannskomiteén for regionalpolitikk i oppdrag å legge fram forslag om hvorledes denne sak skal utredes.

Utvalget foreslår at denne orientering blir tatt til etterretning, idet utvalget vil fremheve at saken bør tillegges høy prioritet.

18. Utvalget legger betydelig vekt på den påbegynte kartlegging av samhandelen på Nordkalotten og forekommende handelshindringer.

Utvalget har notert seg Ministerrådets uttalelse om at det vil virke for at resultatet av virksomheten på Nordkalotten også kan komme andre regioner i Norden, f. eks. Færøyene og Grønland, til gode.

19. Utvalget tillegger bestrebelsene for et øket nordisk samarbeid i konsumentspørsmål med henblikk på å styrke konsumentenes stilling i Norden betydelig vekt. Dessuten antar utvalget at tilgjengelige ressurser vil bli bedre utnyttet ved et slikt samarbeid.

Utvalget vil derfor gi sin tilslutning til den innsats som gjøres for å få de nordiske konsumentmyndigheter til å inngå en nordisk overenskomst om gjennomføring av felles prøvning av konsumentvarer eller for å få de nordiske land til å godkjenne prøveresultater fra de øvrige nordiske land.

Utvalget har ingen særlige merknader til det samarbeid som pågår på konsumentområdet forøvrig.

20. Utvalget konstaterer at det foregår et aktivt samarbeid mellom de nordiske land om bistand til utviklingslandene. Målet for dette arbeid er, i samsvar med mottagerlandenes prioriteringer, å yte bidrag til disse lands bestrebelsers på å oppnå størst mulig økonomisk selvstendighet, og å lette forholdene for de fattigste befolkningsgrupper.

Det fremgår av C 1/1976 at en beskjeden del av de nordiske lands ytelser baseres på felles nordiske opplegg og prosjekter. Denne del blir ikke fulgt opp i takt med de økende uhjelpsbevilgninger.

På denne bakgrunn anser utvalget det vesentlig at det blir utformet nye nordiske programmer for bistands-samarbeid, og noterer med tilfredshet at styret for nordiske bistandsprosjekter har oversendt et forslag om fortsatt felles innsats til de respektive regjeringer.

Utvalget mener at det i nye mottagerland er ønskelig og nødvendig med en samordning av bistandsinnsatsen av hensyn til utviklingslandenes behov, og vil dessuten peke på at felles nordiske innsatser gir bedre muligheter for direkte innflytelse på prosjekter og konkrete arbeidsoppgaver.

Bistands-samarbeidet bør fortsatt skje innen Oslo-konvensjonens ramme, i påvente av en eventuell utredning om det fortsatte nordiske samarbeid på dette område.

Også medlemsforslagene A 470/e, A 479/e og A 484/e retter oppmerksomheten mot de forhold som er trukket frem under dette punkt. Utvalget vil komme tilbake til disse spørsmål, når det skal behandle disse medlemsforslag etter sesjonen.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget,

I. at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C 1/1976 vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å endre § 13, siste punktum i statuttene for Nordisk Investeringsbank slik at representantene utpekt av Ministerrådet og av Nordisk Råd blir stillet likt med hensyn til formannsvervet i Kontrollkomitéen.
2. Nordisk Råd vil henstille at Ministerrådet i sine overveielser om tiltak for å utvikle den nordiske samhandel også har for øye importhemmende tiltak som enkelte nordiske land har iverksatt.
3. Rådet vil understreke betydningen av nært nordisk samarbeid for å få OECD-avtalen vedrørende kredittvilkår opprettholdt og respektert.
4. Rådet har notert seg at de nordiske land fortsetter sitt nære samarbeid vedrørende de internasjonale valutaspørsmål, men Rådet imøteser en mer fyldig redegjørelse om målsettingen for og resultatene av dette samarbeid.
5. Rådet er enig i at utvidet nordisk samarbeid innenfor områdene sikkerhetsanalyser, fysisk beskyttelse av nukleære anlegg og materialer, utarbeidelse av forslag til regler og retningslinjer vedrørende kjernesikkerhet og strålingsbeskyttelse, samt radioøkologi finner sted.
Rådet forutsetter at den rapport som Kontaktorganet for atomenergispørsmål er pålagt å utarbeide om konkrete samarbeidsprosjekter med hensyn til kjernekraftens sikkerhetsaspekter blir forelagt Nordisk Råd.
6. Rådet tillegger samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning stor betydning. Den bør utvikle seg uten at en for tiden søker å presse den inn i bestemte organisatoriske former.
7. Rådet har med tilfredshet notert seg at flere prioriterte arbeidsoppgaver er gjennomført og en rekke er i gang som et ledd i oppfølgingen av handlingsprogrammet for byggsektoren.

Samordningen av statens anbudsregler for utførelse av byggarbeider i de nordiske land med sikte på å fjerne bestemmelser som prefererer nasjonale entreprenører i konkurransen om de statlige oppdragene tillegger Rådet stor betydning. Det er også viktig at kunngjøring foretas offentlig av statlige entrepriser. Når det gjelder spørsmålet om kartlegging av gjeldende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige innkjøp, vises til behandlingen av medlemsforslag A 464/e.

Rådet imøteser en utredning om de spørsmål vedrørende kartellavtaler m. m. innen byggbransjen som er under behandling av de nordiske statlige pris- og kartellmyndigheter.

Rådet ser med tilfredshet at en første utgave av harmoniserte byggbestemmelser med sikte på å begrense tapet av energi i bygninger vil bli utgitt i 1976.

8. Rådet antar at ved oppfølgingen av det regionalpolitiske handlingsprogram bør hovedvekten ligge på det grensekommunale samarbeid.

Når det foreliggende utkast til overenskomst om grensekommunalt samarbeid er behandlet av Ministerrådet, går en ut fra at forslaget blir lagt fram for Nordisk Råd for uttalelse.

9. Rådet legger betydelig vekt på den påbegynte kartlegging av samhandelen på Nordkalotten og forekommende handelshindringer.
10. Rådet støtter den innsats som gjøres med sikte på en nordisk overenskomst om gjennomføring av felles prøving av konsumentvarer eller gjensidig godkjenning av prøveresultater fra de øvrige nordiske land.
11. Rådet vil peke på at bare en beskjeden del av de nordiske lands bistand til utviklingslandene baseres på felles nordiske opplegg og prosjekter. Rådet anser derfor at arbeidet med planlegning av fellesinnsatsen er viktig. I motsatt fall risikerer man at det veletablerte nordiske bistands-samarbeidet stagnerer og at mulighetene for direkte innflytelse på prosjekter og konkrete arbeidsoppgaver blir mindre.

II. at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I, Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet, og kapitlene VIII: Handels- og valutapolitisk samarbeid, IX: Industri- og energipolitisk samarbeid (bortsett fra orienteringen om rek 21/1974), kapittel X: Samarbeid innen byggsektoren, kapittel XI: Regionalpolitisk samarbeid, kapittel XII: Samarbeid om konsumentspørsmål, og kapittel XV: Samarbeid om og spørsmål vedrørende bistand til utviklingslandene,

- III. at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 22/1969 angående grensekommunalt samarbeid til etterretning og avskriver rekommendasjonen,
- IV. at Nordisk Råd tar beretningen (Bilag 2 til C 1) fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål og Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk, samt beretning (C 35/e) om Nordisk Industrifond til etterretning,
- V. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 2/1972 angående samarbeid på det måltekniske området, rek. nr. 13/1973 angående samarbeid vedrørende GATT-forhandlinger, rek. nr. 15/1974 angående drøftinger med EF vedrørende gjensidig erkjennelse av testresultater, rek. nr. 16/1974 angående samordning av vilkår for eksportkreditter, bl. a. i øst-vesthandelen, rek. nr. 22/1974 angående nordisk samarbeid om overflate- og kolloidforskning, rek. nr. 23/1974 angående regionalpolitisk fond for Nordkalotten og rek. nr. 6/1975 angående Nordtests arbeidsformer til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

København, 26. januar 1976

<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Pauli Ellefsen (Sb.)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Arne Gadd (s)</i>	<i>Harry Holkeri (Kok)</i>
<i>J. Risgaard Knudsen (S)</i>	<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>Arne Nilsen (A)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Aarne Saarinen (Skdl)</i>
Formann	
<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Pär Stenbäck (Sfp)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Ambjørn Sælthun (Sp)</i>
<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>

Reservation

Undertegnede kan ikke tilslutte sig forslaget under I nr. 1. Det er principielt uønsket, at Nordisk Råd udpeger repræsentanter til kontrolkomiteen i henhold til § 13 i vedtægterne for investeringsbanken. Kontrollen med statsbankens virksomhed bør foregå i Nordisk Råds budgetkomité og for Danmarks vedkommende i folketinget via finansudvalget.

København, 26. januar 1976

Ib Stetter (KF)

BIHANG I

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen om Nordel

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordel 1975. Utvalget har behandlet denne sak på møte 26. januar 1976.

Utvalget har tatt til etterretning opplysningene om at Nordel har tatt stilling til en rekke viktige saker som vil bidra til en bedre utnyttelse av de nordiske energiressurser. Det gjelder bl. a. innføringen av den nye 800 kV overføringsspenning i Sverige og det øvrige nordiske system. driftstekniske spesifikasjoner ved nyanskaffelse av større maskiner som skal tilknyttes det synkrone Nordelnettet, samt reserveeffektdimensjonering i Nordelsystemet.

Nordel har under arbeid en rapport vedrørende eksisterende kunnskaper om og oppfatninger av fremtidsutsiktene for alternative energislag.

Med hensyn til elektrisitetsforsyningen meddeler Nordel at året 1975 var karakterisert av god vannkrafttilgang i Finland, Norge og Sverige, samt øket kjernekraftproduksjon i Sverige. Begge disse forhold har sammen med en moderat forbruksøkning bidratt til at oljeforbruket til fremstilling av elektrisk kraft er gått sterkt ned i forhold til 1974. Utvalget har med tilfredshet notert seg opplysningen om at ved årsskiftet 1975/76 er utsiktene fremover for vannkraftproduksjonen meget gode, med høy magasinifylling og gode tilsig, samtidig som kjernekraftproduksjonen i Sverige fra de 5 aggregater i drift ifølge Nordel synes å ha nådd en tilfredsstillende regularitet.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 67/e om Nordel til etterretning.

København, 26. januar 1976

<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Pauli Ellefsen (Sb)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Arne Gadd (s)</i>	<i>Harri Holkeri (Kok)</i>
<i>J. Risgaard Knudsen (S)</i>	<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>Arne Nilsen (A)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Aarne Saarinen (Skdl)</i>
Formann	
<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Pär Stenbäck (Sfp)</i>
<i>Ib Stetter (KF)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>
<i>Ambjørg Sælthun (Sp)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
	<i>Kåre Willoch (H)</i>

BIHANG 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA). Utvalget har behandlet denne sak på møte 26. januar 1976.

NKA har i samarbeid med Den nordiske embetsmannskomite for industri- og energipolitikk utarbeidet en redegjørelse om nordisk samarbeid angående forskning av kjernesikkerhetsspørsmål. Økonomisk utvalg viser i denne forbindelse til sine merknader om saken i sin betenkning vedrørende C 1.

Når det gjelder utredningen "Nordiskt samarbete inom forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet", som NKA gjennom sin representant i angjeldende ad hoc komité har vært med å utarbeide, viser utvalget også til sin betenkning vedrørende C 1.

Utvalget har notert seg at NKA drøfter nordiske lands samarbeid i internasjonale organisasjoner som International Atomic Energy Agency og Nuclear Energy Agency i OECD.

Utvalget legger vekt på det samarbeid som finner sted mellom de nordiske kjerneenergiforskningsinstituttene innenfor rammen av Nordisk Atomkoordineringskomité (NAK).

Utvalget har tatt til etterretning opplysningen om at Nordisk arbeidsgruppe for reaktorsikkerhet (NARS) har utgitt en serie på fem rapporter som rekommandasjoner og underlag for fastsettelse av nasjonale regler.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget,

at Nordisk Råd tar beretning C 68/e fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål til etterretning.

København, 26. januar 1976

<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Pauli Ellefsen (Sb)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Arne Gadd (s)</i>	<i>Harri Holkeri (Kok)</i>
<i>J. Risgaard Knudsen (S)</i>	<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>Arne Nilsen (A)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Aarne Saarinen (Skdl)</i>
Formann	
<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Pär Stenbäck (Sfp)</i>
<i>Ib Stetter (KF)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>
<i>Ambjørg Sælthun (Sp)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>

Kåre Willoch (H)

Berättelse

från Nordiskt kollegium för viltforskning 1974

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Kollegium for Vildtforskning (NKV) blev etableret i sommeren 1971. Nærværende beretning omhandler Kollegiets virksomhed i kalenderåret 1974.

Kollegiets formål

Nordisk Kollegium for Vildtforskning (NKV) har til opgave
at fremme fællesnordiske forskningsopgaver,
at søge nationale projekter koordineret inden for Norden, og
at udveksle forskere og afholde kurser og konferencer.

Kollegiets sammensætning

Som repræsentanter i Kollegiet er udpeget følgende:

Danmark: Professor H. M. Thamdrup (formand).

Finland: Professor P. Grenquist.

Norge: Dr. Y. Hagen.

Sverige: Professor I. Ahlén og Afdelingsdirektör J.-O. Pettersson.

Sekretariat: Sekr. A. Holm Joensen, Vildtbiologisk Station, Kalø, 8410 Rønde, Danmark, (Tlf. 06 37 12 44). Postgiro nr. 23 56 90.

Kollegiets møder

NKV's sjette og syvende møde blev afholdt 27.—28. februar 1974 (Tjolöholm, Kungsbacka, Sverige) og 14.—16. oktober 1974 (Ruissalo, Turku, Finland).

Budget for kalenderårene 1973 — 1974 — 1975

Kollegiets arbejdsordning og opgaver er beskrevet i redegørelsen "Nordisk Kollegium for Vildtforskning (NKV) Funktion og Opgaver, Budget for 1973 — 1974 — 1975" af 25. maj 1972. Det heri foreslåede budget er anført nedenfor, idet der i parallel-kolonner er anført inflationsregulering på 5 % p. a.

Svenske kroner	Kalenderårene				
	1973	1974	105 % heraf	1975	110 % heraf
Kollegiets virksomhed	15.000	16.000	16.800	17.000	18.700
Symposier og arbejdsgrupper	40.000	42.500	44.625	45.000	49.500
Udveksling af forskere	35.000	38.000	39.900	41.000	45.100
Forskning	40.000	43.500	45.675	47.000	51.700
I alt	130.000	140.000	147.000	150.000	165.000

Stigningen i treårsperioden i grundbeløb (1973: 130 000, 1974: 140 000, 1975: 150 000) skyldes alene stigningen i aktiviteter, mens procentreguleringen tager hensyn til pristalsudviklingen.

Som fordelingsnøgle vedr. de enkelte landes bidrag til ovenstående fællesbudget benytter Sverige 40 % og Danmark, Finland og Norge hver 20 %.

Kollegiets virksomhed i 1974

1) Symposier og arbejdsgruppemøder:

a) Symposium vedr. sæler, specielt i Østersøen, afholdtes i Stockholm 4.—6. juni. Symposiumet var arrangeret af Statens Naturvårdsverk, men et tilskud ydedes fra NKV. Beretning er under forberedelse.

b) Symposium vedr. ryer afholdtes i Trondheim 20.—22. november. 18 deltagere fra FI, NO, SV og Island udvekslede forskningsresultater og diskuterede fremtidigt samarbejde.

c) Arbejdsgruppemøde vedr. gråandeforskning afholdtes i Öster Malma, Sverige, i september med deltagere fra FI, NO og SV.

d) Arbejdsgruppemøde vedr. målstandardisering inden for hjorte-vildtforskning blev afholdt på Vildtbiologisk Station, Kalø, Danmark, i januar med deltagere fra DA, FI, NO og SV. Arbejdsgruppen har udarbejdet en rapport, som forventes publiceret af Kollegiet i 1975.

e) Nordkalotarbejdsgruppen har afholdt to møder i Lund, Sverige i april 1974, og i Ruissalo, Turku, Finland i oktober 1974 (i tilknytning til Kollegiets syvende møde).

2) Udveksling af forskere

Kollegiet har i 1974 ydet tilskud til udvekslingsrejser i et andet nordisk land for 15 forskere. Udvekslingsrejserne omfatter kortvarige besøg på forskningsinstitutioner og/eller sammenlignende undersøgelser i tilknytning til igangværende projekter. De enkelte tilskud fremgår af regnskabsoversigten.

3) Forskning under Kollegiet

Kollegiet har i 1974 fortsat ydet støtte til projekter i Nordkalotområdet (det nordlige Finland, Norge og Sverige) omfattende

a) kortlægning af sædgåsens fældningspladser. Denne del af projektet fortsattes i Norge, hvor det i 1973 viste sig, at langt den største del af Nordskandinaviens fældende sædgæs opholdt sig.

b) metodestudier og primærkortlægning af andefuglens produktionsområder. Indledende studier gennemførtes i Finland og Sverige i 1973, og i 1974 fortsattes her med kontroltællinger i visse prøveflader dækket tidligere år, samt ny-inventering af nye områder i forlængelse af prøve-

tagningen i 1973. I Norge foretoges i 1974 ny-inventering af visse prøveflader.

Nordkalotprojektet er Kollegiets centrale forskningsopgave i den første tre-års periode (1973, 1974, 1975). En arbejdsgruppe bestående af H. M. Thamdrup (Kollegiet), A. H. Joensen (DA), A. Haapanen (FI, projektets leder), M. K. Pirkola (FI), G. Tveit (NO) og L. Nilsson (SV) forestår projektet. Forskningsmidlernes fordeling til de enkelte lande i sommeren 1974 fremgår af regnskabsoversigten.

Planlagte aktiviteter i 1975

For kalenderåret 1975 har Kollegiet planlagt flg. aktiviteter:

1) Symposier og arbejdsgruppemøder bl. a. vedr. skogsfågel, telemetri, bæver, fællesnordisk litteratur-katalog, gæs, samt i samarbejde med Nordisk Kollegium for Terrestrisk Økologi et kursus om "Fremmede substanser i vildtmiljøet".

2) Udveksling af forskere. I lighed med 1973 og 1974 fortrinsvis rejsestipendier i forbindelse med kortvarige ophold i et andet nordisk land.

3) Forskning: Fortsættelse og afslutning af Nordkalotprojektet vedr. primærkortlægning af andefugle-produktionsområder.

Regnskab for 1974

fremgår af bilag. Regnskabet udviser indtægter på i alt Dkr. 249 472,49 (fordelt med Dkr. 202 821,49 som bidrag fra landene, Dkr. 45 364,70 overført fra 1973, samt Dkr. 1 286,30 renter).

Ved udgangen af 1974 havde Kollegiet en beholdning på Dkr. 86,111,30, hvori er indeholdt en del af Danmarks bidrag fra kalenderåret 1975 (Dkr. 10 000,00).

Kollegiet ansøger hermed de bevilgende instanser om at måtte overføre beholdningen til anvendelse i kalenderåret 1975. Begrundelsen for at midlerne endnu ikke er kommet til anvendelse er, at det ikke har været muligt straks at realisere alle de planlagte aktiviteter. Disse forventes dog realiseret i 1975.

Kalø, den 10. marts 1975

På Kollegiets vegne

H. M. Thamdrup
Prof. dr. phil.
Kollegiets formand

A. H. Joensen
Dr. phil.
Kollegiets sekretær

BILAGA

Regnskab for Nordisk Kollegium for Vildtforskning 1974

Kollegiets virksomhed (sv.kr. 16 800)	26 013,92	
Symposier og arbejdsgrupper (sv.kr. 44 625)	43 465,90	
Udveksling af forskere (sv.kr. 39 900)	24 524,93	
Forskning under Kollegiet (sv.kr. 45 675)	69 356,44	
	<u>163 361,19</u>	
Bankkonto 31/12 1974	83 526,98	
Girokonto 31/12 1974	2 297,86	
Forskudskonto	286,46	
Indtægter		202 821,49
Kredit-rente check-konto 806990		1 286,30
Overført fra 1973		
check-konto	45 035,55	
girokonto	<u>329,15</u>	45 364,70
	249 472,49	<u>249 472,49</u>

Specifikation

Kollegiets virksomhed (16 800 Skr. = ca. d. kr. 23 200)

Rejser	17 457,16	
Honorarer	8 099,56	
Porto	<u>457,20</u>	26 013,92

Symposier og arbejdsgrupper (44 625 Skr. = ca. d.kr. 61 600)

Hjortedyrforskernes standardiseringsgruppe		
Kalø-møde januari 1974	3 951,30	
Sælsymposium juni 1974 — Sverige	12 000,00	
Gråandesymposium, Øster Malma, september 1974	4 003,82	
Rypeforsker møde, Orkanger, Norge, november 1974	<u>23 510,78</u>	43 465,90

Udveksling af forskere (39 000 Skr. = ca. d.kr. 55 000)

Ole J. Sørensen, Bøn, Norge	2 671,86	
Helen Grue, Rungsted	477,00	
Ole Have Jørgensen, Århus	225,—	
Seppo Lathi, Martinlaakso	2 070,15	
Thor Larsen, Oslo	577,59	
Erik S. Nyholm, Kuusamo 1 618,00 + 1 262,97 =	2 880,97	

Magnar Norderhaug, Oslo	2 084,14	
A. R. Tindall, Tromsø	3 421,64	
N. O. Preuss, København	1 525,00	
Ib Clausager, Kalø	1 370,00	
S. Söderberg, Stockholm	732,21	
Görgen Göransson, Lund	989,90	
Kåre Syvertsen, Bergen	774,56	
Hans Haagenrud, Ås	2 609,24	
Matti K. Pirkkola, Helsinki	1 995,67	
R.J. Russell, Skotland, gennemlæsning og korrektur af engelsk manuskript	24 404,93 120,00	24 524,93

Forskning under Kollegiet (45 675 Skr. = ca. d.kr. 63 000)

Nordkalotprojekt

Finland	17 088,14	
Norge	29,069,54	
Sverige	22 418,76	
Forsikring	780,00	69 356,44

Indtægter

Bidrag fra Danmark	140 364,00	
Bidrag fra Finland	42 138,36	
Bidrag fra Norge	39 215,69	
Bidrag fra Sverige	81 103,44	
	202 821,49	
Renter på check-konto 806990	1 286,30	
Overført fra 1973	45 364,70	249 472,49

Forskudskonto

G. Tveit, Norge: det resterende beløb på tidligere modtagne a conto beløb er bevilget overført til 1975

286,46

¹ Omfatter en del (10 000 kr) af det danske bidrag for kalenderåret 1975.

Berättelse

från Nordiskt statistiskt sekretariat, 1975

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordisk statistisk sekretariat
Sejrøgade 11
Postboks 2550
DK-2100 København Ø
Tel. 01-29 82 22

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

(Se bilaga 1)

E. Organisation

1. Administration

Sekretariatet er underlagt en styrelse, der består af cheferne for den officielle statistik i de deltagende lande. Chefen for den officielle statistik i domicillandet er formand for styrelsen og fører et almindeligt tilsyn med sekretariatet.

2. Styrelsens sammansætning

	Nationalitet
Rigsstatistiker N. V. Skak-Nielsen (ordförande)	D
Överdirektör Aaro Kenttä	F
Direktör Klemens Tryggvason	I
Direktør Petter Jakob Bjerve	N
Generaldirektör Ingvar Ohlsson	S

3. Personal

Overassistent Nelly Borg	D
Fuldmægtig Lars Finell	F
Overassistent Else Knudsen	D
Sekretariatschef Johannes Nielsen	D
Byrådirektör Harry de Sharengard	S

F. Verksamhet

1. Möten och seminarier

1.1. Det nordiska chefstatistikermötet 1975 och det nordiska statistiska sekretariatets styrelsemöte hölls i Genève den 22 juni.

1.2. De nordiska statistiska utskotten.

Det nordiska statistiska sekretariatet har svarat för samordningen av arbetet i de nordiska statistiska utskottena, vilka upprättats av chefstatistikermötet på följande områden:

- nationalräkenskaper
- varunomenklaturfrågor
- jordbruksstatistik
- näringsstatistik
- samfärdselstatistik
- ett system för socio-demografisk statistik
- befolknings- och arbetskraftsstatistik
- undervisnings- och kulturstatistik
- kriminalstatistik
- socialstatistik
- miljöstatistik
- prognoser

Ett kontaktutskott har dessutom haft hand om informationsutväxlingen i frågor om tidsanvändning och levnadsvillkor och ett annat har behandlat speciella metodproblem i statistiska undersökningar.

1.3. Sekretariatet har deltagit i andra nordiska statistiska samarbetsutskottets arbete. Bland dessa kan nämnas

- den nordiska socialstatistikkommittén
- underutskottet för arbetsmarknadsstatistik och -forskning under Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT)
- Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO).

1.4. Den 6—8 november 1974 arrangerades ett seminarium i arbetsmarknadsstatistik i Hyvinge, Finland. Ett prognosseminarium hölls den 28—30 oktober 1975 i Helsingör, Danmark och ett annat seminarium om vägtrafikolycksstatistik den 4—7 november 1975 i Göteborg, Sverige.

2. Publikationsverksamhet

Följande publikationer har under verksamhetsåret utgivits:

2.1. Nordisk statistisk årsbok 1974

Nordisk statistisk årsbok utkom i februari 1975 med sin 13:e årgång. Upplagans storlek uppgick till 11 000 exemplar, vilket innebär en ökning med 1 000 exemplar jämfört med tidigare år.

Redaktionsutskottet för Nordisk statistisk årsbok sammanträdde den 3—4 oktober 1974 i Köpenhamn.

2.2. Nordisk statistisk skriftserie

I serien har följande publikationer utkommit:

Nr. 28 Gemensam nordisk näringsstatistisk varuförteckning per den 1 januari 1974.

Nr. 29 Social trygghed i de nordiske lande 1972 (1972/73).

2.3. Nordisk statistisk sekretariat. Tekniska rapporter

I serien har följande publikationer utkommit:

Nr. 10 Resursstatistik för universitet och högskolor.

Nr. 11 Nordiska kontaktmötet om biblioteksverksamheten vid de statistiska centralorganen, Oslo, 3—4 april 1974.

Nr. 12 Liste over nordiske nationalregnskabsbenævnelser sammenholdt med "Glossary of Main Terms" i SNA.

Nr. 13 Nordiska seminariet i jordbruksstatistisk prognosteknik, Åbo, 27—30 maj 1974.

Nr. 14 Nordiska seminariet om arbetsmarknadsstatistik, Hyvinge, 6—8 november 1974.

2.4. Nyt fra Nordisk statistisk sekretariat

Ett nummer har utgivits i december 1974 och ett i juni 1975.

H. Finansiering

Budgeten för år 1975 och 1976 är 905 000 Dkr respektive 997 000 Dkr.

Driftutgifterna fördelas på deltagarländerna efter följande fördelingsnyckel:

Danmark	22 %
Finland	16 %
Island	1 %
Norge	16 %
Sverige	45 %

*BILAGA***Nordisk statistisk sekretariat har til formål:**

- at udgøre sekretariatet for de nordiske chefstatistikermøder,
- at betjene samtlige nordiske statistiske møder og arbejdsudvalg i chefstatistikermødets regie ved i samråd med mødets formand at udarbejde og udsende mødeindkaldelser med dagsorden, at tilvejebringe fornøden nordisk og international dokumentation samt at udfærdige møderapport,
- at samordne udvalgsvirksomheden,
- at være kontaktorgan for Nordisk Råd i statistiske spørgsmål,
- at holde sig underrettet om det internationale samarbejde for statistisk koordination og standardisering,
- at udgive Nordisk Statistisk Skriftserie,
- at udgive andre fællesnordiske statistiske publikationer efter opdrag af chefstatistikermødet,
- at udføre, at medvirke ved eller foranledige iværksat undersøgelser for tilvejebringelse af materiale til fremme af sammenligneligheden i den officielle statistik i de nordiske lande,
- at fremføre forslag vedrørende koordineringen inden for den officielle statistik i de nordiske lande til chefstatistikermødet, og såfremt forslaget indebærer nedsættelse af et arbejdsudvalg, at fremlægge en mødeplan for udvalget,
- at påtage sig andre opgaver, som pålægges det af chefstatistikermødet.

Berättelse

från det tulladministrativa rådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiska Tulladministrativa Rådet c/o toll- och avgiftsdirektör Karl Trasti, Direktoratet for toll og saeravgifter, Postboks 8122. Oslo — Dep Oslo 1. Tel. 00947-2 41 49 60

B. Startår

1960

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

att söka nå så ensartade och enkla bestämmelser av tulladministrativ art som det med hänsyn till omständigheterna kan vara möjligt och lämpligt;

att verka för förenklingar i samfärdseln mellan de nordiska länderna i fråga om tullkontroll och tullklarering m. m.;

att verka för samarbete mellan de nordiska tullmyndigheterna till förhindrande och uppdagande av brott mot tullbestämmelserna;

att verka för utbyte av erfarenheter och synpunkter på det tulladministrativa området;

att ge tillfälle till dryftande och utredning av tullspörsmål och administrativa frågor av gemensamt intresse;

att ge kunskap om tullbestämmelserna i de nordiska länderna och att över huvud taget verka för främjande av samarbetet mellan nordiska tullmyndigheter;

att ägna uppmärksamhet åt sådana internationella ärenden som kan vara av gemensamt intresse för de nordiska tullstyrelserna; samt

att hålla den kontakt med organen för annat nordiskt samarbete som kan vara av värde för tullsamarbetet.

E. Organisation

Styrelsens sammansättning (Medlemmar av rådet)

tolldirektör V. E. Parving (D)

generaldirektör J. Uitto (F)

tulldirektör B. Hermansson (I)

toll- og avgiftsdirektør K. Trasti (N) -ordf
generaltulldirektør L. Eriksson (S)

F. Verksamhet

Verksamheten inom rådet har under 1975 bestått av ett rådsmöte i Stockholm den 29 september—1 oktober samt ett möte med rådets allmänna utskott. Vidare har en arbetsgrupp diskuterat rådets framtida arbetsuppgifter och struktur vid ett möte i Stockholm den 10 och 11 december 1974 och rådsmedlemmarna mötts i Köpenhamn den 2 april 1975 för att behandla samma frågor.

Ovannämnda arbetsgrupp hade föreslagit en ny stadga för samarbetet mellan de nordiska centrala tulladministrationerna och detta förslag godtogs vid ovan nämnda möte i Köpenhamn. Vid rådsmötet i Stockholm rapporterades att den nya stadgan antagits av Finland, Island, Norge och Sverige. Den nya stadgan, som bifogas (*se Bilaga*), innebär i huvudsak följande förändringar:

ett permanent arbetsutskott inrättas i stället för det allmänna utskottet och tariffutskottet,

sammanträdesfrekvensen ändras och

Nordiska tulltjänstemäns organisation skall inbjudas att närvara vid rådsmötena.

Arbetsgruppen hade också diskuterat ett eventuellt nordiskt samarbete på punktskatteområdet. I diskussionerna hade representanter från svenska riksskatteverket deltagit.

Vid mötet med rådsmedlemmarna i Köpenhamn var man ense om att i anslutning till tullmötena anslå en eller ett par dagar till diskussion av punktskattefrågor. Härvid skulle chefen för riksskatteverket vara svensk huvudrepresentant.

Vid rådsmötet i Stockholm behandlades bland annat följande frågor:

ömsesidigt bistånd beträffande tullavgifter,

skattefri försäljning till turister hemmahörande i annat nordiskt land, internationella transiteringssystem,

försäljning av parfym i tax-free shops och

förenklad klarering av med järnväg befordrade privatförsändelser.

Vidare diskuterades olika principer för styrning av verksamheten på tullområdet. Informationer lämnades också om den rationalisering och utveckling av tullarbetet som ägt rum i länderna. I övrigt behandlades en del hänvändelser till rådet, bland annat rörande tullformaliteter vid flygning mellan nordiska länder.

Av den på rådsmötet avgivna rapporten från allmänna utskottet framgick att utskottet behandlat en rad frågor, av vilka kan nämnas

nordiska provianteringsöverenskommelsen;

omhändertagande av registreringsskyltar vid införtullning av bilar från annat land;

rätten att tull- och skattefritt få använda bil som förhyrts i annat nordiskt land.

BILAGA**Stadga för samarbete mellan de nordiska centrala tulladministrationerna (tullstyrelserna)**

Antagen av de nordiska tullstyrelserna den 2 april 1975.

1 §

Samarbetet mellan de nordiska centrala tulladministrationerna (tullstyrelserna) har till syfte

att söka nå så ensartade och enkla bestämmelser av tulladministrativ art som det med hänsyn till omständigheterna kan vara möjligt och lämpligt;

att verka för förenklingar i samfärdseln mellan de nordiska länderna i fråga om tullkontroll och tullklarering m. m.;

att verka för samarbete mellan de nordiska tullmyndigheterna till förhinderande och uppdagande av brott mot tullbestämmelserna;

att verka för utbyte av erfarenheter och synpunkter på det tulladministrativa området;

att ge tillfälle till dryftande och utredning av tullspörsmål och administrativa frågor av gemensamt intresse;

att ge kunskap om tullbestämmelserna i de nordiska länderna och att över huvud taget verka för främjande av samarbetet mellan nordiska tullmyndigheter;

att ägna uppmärksamhet åt sådana internationella ärenden som kan vara av gemensamt intresse för de nordiska tullstyrelserna; samt

att hålla den kontakt med organen för annat nordiskt samarbete som kan vara av värde för tullsamarbetet.

2 §

Samarbetet mellan tullstyrelserna administreras av ett samarbetsorgan, kallat Nordiska tulladministrativa rådet.

Medlemmar av rådet är cheferna för tullstyrelserna i de nordiska länderna. Vad som sägs om chef för tullstyrelse i denna stadga gäller vad Island beträffar tills vidare chefen för tullväsendet i Reykjavík.

Ordförandeskapet i rådet alternerar mellan rådsmedlemmarna på sätt som anges i 6 §.

3 §

Till rådet är ett permanent arbetsutskott knutet.

Därutöver kan rådet vid behov tillsätta en eller flera permanenta eller tillfälliga expertgrupper för behandling av särskilt angivna frågor.

Rådsmedlemmarna utser var och en för sitt land ledamot i arbetsutskottet eller expertgrupp.

4 §

Arbetsutskottet har, i den mån det icke åligger expertgrupp,

att under tid då rådet icke sammanträder, verka för fullföljande av det nordiska tullsamarbetets syfte;

att följa utvecklingen inom de nordiska länderna på de områden som ligger inom rådets verksamhetsområde;

att ägna uppmärksamhet åt internationella frågor av intresse för rådet;

att taga initiativ till ärendens upptagande inom rådet, vare sig vid dess möten eller eljest;

att förbereda och utreda ärenden, som är avsedda att behandlas av rådet vid dess möten eller eljest; samt

att utbyta erfarenheter och synpunkter om vad som faller inom rådets verksamhetsområde.

5 §

Expertgrupp har att fullgöra uppgifter enligt av rådet särskilt meddelade direktiv och att redovisa utfört arbete för rådet om ej annat bestämts.

6 §

Rådet håller möten (nordiska tullmöten) i tur och ordning i de nordiska länderna.

Sådant möte förutsättes äga rum vid behov, dock minst en gång vartannat år.

Ordförande för rådet vid sådant möte är chefen för tullstyrelsen i det land där mötet hålles. Mötet kan dock ledas även av annan rådsmedlem, som utses vid mötet.

Ordinarie ordförande vid tullmöte fungerar som rådets ordförande under tiden från närmast föregående möte till och med nyssnämnda tullmöte.

Till rådets ordförande insändes förslag till sådana ärenden som skall behandlas på tullmöte.

Rådets ordförande utser sekretariat vid tullmöte.

Vid tullmöte får rådsmedlemmarna bistås av sakkunniga.

Kallelse till tullmöte utfärdas av ordföranden. Härvid skall Nordiska tulltjänstemäns organisation (NTO) inbjudas att låta två representanter närvara vid mötet.

Vid varje tullmöte bestämmes i vilket land nästa tullmöte skall hållas.

7 §

Rådets arbetsutskott bör i allmänhet sammanträda en gång varje år. Om behov därav föreligger kan utskottet sammanträda oftare.

Som ordförande i arbetsutskottet fungerar, om rådet icke beslutar annorlunda, utskottsledamoten i det land vars tullstyrelsechef är rådets ordförande.

Arbetsutskottet sammanträder på kallelse av sin ordförande, som därvid har att först inhämta tillstånd från rådets ordförande.

Motsvarande regler om ordförandeskap och utfärdande av kallelse gäller för expertgrupp.

Berättelse**från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning 1975**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
Rådet for medisinsk forskning
Norges almenvitenskapelige forskningsråd
Munthesgt. 29
N- Oslo 2

B. Startår

1968

C. Deltagande länder

Medlemmer: Danmark, Finland, Norge, Sverige
Observatör: Island

D. Syfte

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning skall utgöra ett organ för samråd mellan de medicinska forskningsråden (motsvarande) i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

Samarbetsnämnden har till uppgift

att följa den medicinska forskningen och forskarutbildningens utveckling i Norden;

att främja ömsesidig och internationell information om den medicinska forskningen och forskarutbildningens utveckling;

att främja och initiera konkreta samarbetsprojekt inom den medicinska forskningen i Norden; samt

att därvid beakta önskvärdheten av ett rationellt utnyttjande av tillgängliga resurser.

E. Organisation**1. Administration**

Samarbetsnämnden skall ha sitt sekretariat förlagt i det land, varifrån ordföranden kommer. Kostnaderna skall bestridas av det land, till vilket sekretariatet är förlagt.

Sekretariatet er for perioden 1974—76 lagt til NAVF, Rådet for medisinsk forskning, Munthesgt. 29, Oslo 2.

(NAVF overtok også sekretariatfunksjonen fra Statens lægevidenskabelige forskningsråd 1.7—31.12.73).

2. Samarbetsnämndens nuvarande sammansättning

Statens lægevidenskabelige forskningsråd, Danmark:

Bent Harvald

Niels Tygstrup

Island: Ólafur Bjarnason (observatør),

Tómas Helgason (observatør)

Statens medicinska kommission, Finland:

Nils Oker-Blom

Jorma Rantanen

Norges almenvitenskapelige forskningsråd: Norge:

Jon Jonsen

Hans Prydz

Rådet for medisinsk forskning,

Statens medicinska forskningsråd, Sverige:

Bengt Gustafsson

Rolf Zetterström

3. Personal

Sekretær:

Cand. oecon. Gyrd Erikson

Norges almenvitenskapelige forskningsråd

4. Revisorer

Ingen — NOS-M har ingen faste bevilgninger.

F. Verksamhet 1975

NOS-M har i 1975 avholdt to møter: den 14. april i Stockholm og 2. oktober i Bonn (i tilslutning til møte i EMRC 3. oktober). Redegjørelsen fra landene om virksomheten i perioden mellom møtene er en fast post på Samarbeidsnemndens møter, og gjennom disse orienteringer blir medlemmene holdt ajour med de viktigste vedtak og aktiviteter i de øvrige lands forskningsråd.

NOS-M arrangerte 16. og 17. juni et symposium om *Sjøfartsmedisinsk forskning* på Lysebu, Oslo. Nordisk Ministerråd bevilget d.kr. 43.700, — til dekning av oppholds- og reiseutgifter for deltakerne i symposiet.

Forberedelsen av dette symposium og den videre oppfølging av de rekkommandasjoner som ble vedtatt på symposiet har vært den viktigste arbeidsoppgave for NOS-M i 1975. For planlegging av symposiet var det nedsatt en nordisk arbeidsgruppe med flg. medlemmer:

Lektor Leif Vanggaard	D
Medicinalrådet Sakari Härö	F
Professor Tómas Helgason	I
Professor Jon Jonsen	N
Dosent Jon R. Myhre	N
Sjefslege Harald Strøm	N
Rederilege Ole W. Tenfjord	N
Professor Börje Cronholm	S

Arbeidsgruppen avholdt møte i Oslo 24. februar 1975. På møtet drøftet en hvilke emner som skulle tas opp på symposiet og forslag om foredragsholdere for de forskjellige emner.

Det var også nedsatt en egen norsk arbeidsgruppe hvor følgende medarbeidere deltok:

Forsker Oddvar Arner
 Forskningsstipendiat NAVF Per Fugelli
 Militærpsykolog Ivar Hauge
 Professor Sverre Lysgaard
 Professor Nils Retterstøl
 Mag. scient. Marit Eggen Øgrim

Den norske arbeidsgruppe holdt to møter for å fastlegge detaljene i programmet og den praktiske gjennomføringen av symposiet i samarbeid med NOS-M sekretariatet.

De rekkommandasjoner som ble vedtatt i symposiet ble 27. august oversendt Nordisk Ministerråd. Rekkommandasjonene og en foreløpig rapport fra symposiet ble fremlagt for NOS-M i møte 2. oktober 1975, hvor det ble vedtatt at det skulle trykkes en redigert rapport. Det ble påpekt at meget av det som ble fremlagt ved symposiet ikke er forskning, men dreier seg om alminnelige tiltak innen sjøfarten. En mente imidlertid at rapporten vil kunne komme til nytte. Rapporten vil derfor bli sendt til helse- og sjøfartsmyndighetene i de nordiske land og til sjøfartens og fiskerienes organisasjoner. (Rapporten ventes å være ferdig trykket i mars 1976.) Dersom midler kan skaffes, vil den videre saksbehandling for NOS-M være:

- 1) Å lage en prosjektkatalog for sjøfartsmedisinsk forskning, med konkrete forskningsprosjekter.
- 2) Starte forskningsprosjektene.

Biomedisinsk dokumentasjonstjeneste er et viktig samarbeidsfelt for de nordiske medisinske forskningsråd. Ved Karolinska instituttet i Stockholm er det bygget ut en database for biomedisinsk dokumentasjon,

Medicinska informationscentralen (MIC), som er hovedterminal for dokumentasjonstjenesten i de nordiske land.

Fra februar 1975 har en fått et nytt datasystem for MEDLINE slik at en kan søke på ord i titler uten å være bundet av vokabularet i Index Medicus. Referansesystemet CANCERLINE vil også inngå i databasen.

I Danmark, Finland og Norge er det opprettet egne dokumentasjonsavdelinger som er knyttet til terminalen i Stockholm ved on-line samarbeid slik at en over telefon har direkte adgang til datalagrene. Denne bruk av data har det hittil ikke vært betalt noe for.

Basiskostnadene for hovedterminalen ved Karolinska institutet har hittil vært dekket av Sverige med et lite tilskudd fra de tre andre medlemsland i NOS-M, som sammen betaler lønn for en indekserer. Sverige kan ikke fortsette å bære alle disse store utgiftene, og forskningsrådene i de andre landene har ikke de nødvendige midler til å overta større deler av basisutgiftene. I fremtiden må det skaffes midler til å dekke disse basisutgiftene på nordisk basis eller det må betales avgift for de spørsmål som stilles. Dokumentasjonstjenesten benyttes ikke bare av forskere som rådene støtter, men av klinikere og flere andre. Dersom det skal betales for bruken av dataene vil det bli vanskelig å finansiere dette for disse brukere, og en vil få en dårligere utnyttning av systemet. NOS-M har derfor anbefalt at det søkes om bevilgning over det fellesnordiske forsknings- og kulturbudsjett til dekning av basisutgiftene ved hovedterminalen i Stockholm.

NOS-M har et eget program for *utveksling av forskere* mellom de nordiske land. I 1975 ble det gitt flg. bevilgninger til programmet:

Danmark har gitt bevilgning til cand. med. Einar Oddsen fra Reykjavík til studieopphold ved Medicinsk Afd. B., Københavns Amts Sygehus, Gentofte for fortsatt arbeid med prosjektet "Colon irritabile. Undersøkelser over den patofysiologiske betydning av vann-elektrolyt-, kulhydrat- og galdeomsetning".

Finland har bevilget stipend til fil. kand. Sture Liljequist for 6 måneders studier ved Farmakologiska inst. Göteborgs universitet, til fil. dr. Hans Söderlund for studier ved Wallenbergslaboratoriets mikrobiologiska inst., Uppsala universitet i 2 1/2 måned og til med. kand. Karl-Ove Söderström for 3 måneders studier ved Histologiska avdelingen, Karolinska institutet, Stockholm.

Norge har bevilget stipend til cand. odont. Örn Á. Guðmundsson fra Island til forskning vedrørende "Ultrastrukturelle forandringer i bindevevet ved oral lichen planus" ved De vitenskapelige felleslaboratorier, Det odontologiske fakultet, Universitetet i Bergen for året 1976.

Sverige har bevilget S.kr. 100.000 til docent Per Södersten, Psykologiska Institutionen, Göteborg for studieopphold ved Avdeling for fysiologisk psykologi, Universitetet i Bergen til prosjektet "Forskning rörande sexuell beteende hos råttor".

NOS-M har i 1975 avgitt uttalelser om 5 søknader til Nordisk Kulturfond om støtte til nordiske medisinske samarbeidsprosjekter, og om 17 søknader om bevilgninger til å avholde nordiske forskerkurs. Søknadene hadde på forhånd vært vurdert av forskningsrådene i de respektive land.

Videre avga NOS-M uttalelse om opprettelse av nordiske samarbeidsorgan for handicapforskning og forsyning av hjelpemidler.

Etter anmodning fra Nordisk Medicin er det utarbeidet oversikter over satsning på medisinsk forskning og utvikling i de nordiske land.

G. Framtidsplaner

NOS-M har drøftet organisasjonens forhold til den europeiske forskningsrådsorganisasjon EMRC, som alle landene er medlemmer av. En var enig om å opprettholde en egen nordisk samarbeidsorganisasjon da det er mange samarbeidsoppgaver som er spesielle for de nordiske land. Medlemmene av NOS-M er stort sett de samme som de nordiske forskningsråds representanter i EMRC og møtene i NOS-M blir holdt i tilslutning til møter i EMRC når denne organisasjonen møtes i de nordiske land og også ellers når det passer.

H. Finansiering

Forskningsrådene betaler sine medlemmers utgifter til deltagelse i NOS-M's møter, og eventuelle utgifter til å avholde møter betales av det land hvor møtet arrangeres.

Utgiftene til sekretariatet bekostes av det forskningsråd som er ansvarlig for sekretariatfunksjonen til enhver tid.

NOS-M som organisasjon har ingen midler til rådighet. Nødvendige midler til eventuelle tiltak som NOS-M setter ut i livet blir bekostet av de respektive forskningsråd i forholdet: 1/5 hver på Danmark, Finland og Norge og 2/5 på Sverige dersom det ikke kan skaffes midler på annen måte. Utgiftene til symposiet om Sjøfartsmedisinsk forskning ble således dekket av Nordisk Ministerråd.

Oslo 24/2 1976

Gyrd Erikson

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor

(Överlämnad av Sveriges regering)

A. Sammansättningen av de tre delegationerna har varit densamma 1975 som 1974.

Såsom ordförande i samarbetsorganet har under tiden 1 januari—1 december fungerat ordföranden i den norska delegationen och under tiden därefter ordföranden i den svenska delegationen.

Kultur- och rennäringsutskotten har sammanträtt den 26 augusti i Harstad, Norge, och den 1 december i Stockholm. Samarbetsorganet har sammanträtt in pleno den 28 augusti i Harstad och den 2 december i Stockholm.

B. Följande frågor har behandlats av samarbetsorganet.

Organet har fastställt en arbetsordning vilken bilägges denna berättelse (*se Bilaga*).

Organet har avgett yttrande till Nordiska rådet i fråga om medlemsförslag A 451/k om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet.

Samarbetsorganet har beslutat tillkalla en arbetsgrupp med uppdrag att utreda frågan om en gemensam nordisk renköttssammansättning.

Inom rennäringsutskottet arbetar en arbetsgrupp med frågan om forskning av renens fysiologi.

Samarbetsorganet har vidare behandlat frågan om ersättning för rovdjursrivna renar i gränstrakterna mellan Norge och Sverige. Frågan vidareutreds inom rennäringsutskottet.

*BILAGA***Arbetsordning för Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor**

Fastställd den 2 december 1975

Inledande bestämmelse

1 §

Samarbetsorganet har bildats med anledning av Nordiska rådets rekommendation den 22 mars 1962 (13/62) för behandling av gemensamma samespörsmål och renskötselfrågor.

Uppgifter

2 §

Samarbetsorganet har att behandla frågor, gemensamma för rennäringen i Finland, Norge och Sverige, rörande den praktiska utvecklingen av renskötelsen, såsom renbetes- och foderundersökningar, renavel, rensjukdomar, registrering av renmärken, handeln med renkött och andra renprodukter, ävensom frågor om jakt, fiske m. m. och andra näringar som har väsentlig betydelse för samerna.

Samarbetsorganet har vidare, i syfte att stärka och bevara den samiska kulturen och förbättra den samiska befolkningens levnadsvillkor, att behandla andra för samebefolkningen i Finland, Norge och Sverige gemensamma frågor som rör utvecklande av samekulturen och av skol- och undervisningsförhållandena inom samernas bosättningsområden samt förbättrande av samebefolkningens levnadsförhållanden och sociala ställning m. m.

Till fullföljande av sina uppgifter har samarbetsorganet att till resp. lands regering, eller i förekommande fall till andra myndigheter och organ, avge förslag och yttranden i ämne som samarbetsorganet behandlat efter anmodan eller på eget initiativ.

Organisation

3 §

Samarbetsorganet består av en delegation från Finland, en från Norge och en från Sverige, var och en med sin ordförande. Delegationerna utses av resp. lands regering.

4 §

Hos varje lands delegation finns en sekreterare.

Hos samarbetsorganet finns en gemensam sekreterare. Sekreterarskapet cirkulerar för tre år i sänder mellan delegationerna.

5 §

I samarbetsorganet finns för beredning av ärendena ett näringsutskott och ett allmänt utskott.

Samarbetsorganet beslutar om fördelningen av ärendena mellan utskotten.

Ärendenas handläggning

6 §

Samarbetsorganet sammanträder minst en gång om året. Om möjligt bör varje år ett utskottsmöte hållas i same- eller renskötseområdet.

7 §

Som samarbetsorganets beslut gäller den mening varom de flesta för- enar sig eller, vid lika röstetal, den mening som biträds av de flesta ordförandena.

Om ärende är så brådskande att samarbetsorganet icke hinner sammanträda för behandling av ärendet eller ärendet är av löpande natur, avgöres detta genom meddelande mellan eller vid sammanträde med delegationsordförandena.

Beslut som fattas enligt andra stycket anmäls vid närmast följande sammanträde med samarbetsorganet.

8 §

Utskott eller samarbetsorganet kan utse för beredning av ärende en föredragande som har att förbereda ärendet för handläggning i utskott eller hos samarbetsorganet.

I stället för föredragande kan, när så anses ändamålsenligt, särskild arbetsgrupp utses att förbereda ärende.

Föredragande eller arbetsgrupp bör avge betänkande med motiverat förslag till beslut.

9 §

Vid sammanträde föres protokoll, som skall innehålla en redogörelse för vad som förekommit vid sammanträdet och de beslut som fattats. Föreligger i ärende betänkande behöver protokollet ej innehålla sådant som framgår av betänkandet.

Om någon som närvarit vid den slutliga handläggningen av ärende har skiljaktig mening skall denna antecknas.

Övriga bestämmelser

10 §

De olika ländernas delegationer skall under tiden mellan sammanträdena informera varandra om aktuella frågor inom samarbetsorganets verksamhetsområde.

11 §

Samarbetsorganets beslut expedieras genom sekretariatet till resp. lands regering, Nordiska rådet och berörda nordiska organ. Varje lands delegation informerar berörda nationella myndigheter och organ om samarbetsorganets verksamhet.

Berättelse

från Nordiska läkemedelsnämnden

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiska läkemedelsnämnden
Läkemedelsavdelningen
Socialstyrelsen
Industrivägen 5
171 48 Solna, Sverige

B. Startår

1975

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden har upprättats av ministerrådet enligt beslut den 5 december 1974. Den består av två medlemmar och två suppleanter från varje land.

Nämnden replierar tills vidare intill 1 januari 1976 på Nordiska farmakopénämndens sekretariat, som läkemedelsnämnden därefter skall övertaga. Sekretariatet är förlagt till socialstyrelsens läkemedelsavdelning, Solna, Sverige.

Nämnden har hittills beslutat tillsätta två arbetsgrupper, en för standardiserings- och farmakopéfrågor, en för trafikfarliga läkemedel.

2. Styrelsens sammansättning

Ordförande: Overapoteker Bjørn Jøldal, Oslo

Vice ordförande: Professor, med. dr Åke Liljestrand, Stockholm

T. f. sekretariatschef: Generalsekreterare Miles Fors, Stockholm

3. Personal

Nämnden har icke anställt någon personal utan anlitar Nordiska farmakopénämndens (en assistent, en vaktmästare).

F. Verksamhet

Nämnden konstituerades den 8 april 1975 och har under året tagit ställning till en rad administrativa frågor för upporganisation av verksamheten. Därutöver har nämnden kartlagt de närmast kommande arbetsuppgifterna och överlagt bl. a. om samarbetet mellan de nordiska specialitetskontrollorganen, harmonisering av specialitetslagstiftningen, märkning av nordiska specialiteter, märkning av trafikfarliga läkemedel, konfidentialitetsproblem, läkemedelsstatistik, biverkningsregistrering och läkemedelsinformation samt om farmakopé- och andra läkemedelsstandarder.

Nämnden har låtit påbörja en utredning om formerna för ett fortsatt och utvidgat samarbete mellan de nordiska specialitetskontrollorganen samt en utredning om harmonisering av gällande nordiska regler för märkning av farmaceutiska specialiteter. Vidare har nämnden börjat samla in material och upplysningar i fråga om den nordiska läkemedelslagstiftningen, läkemedelsstatistik m. m.

G. Framtidsplaner

Arbetet på harmonisering av den nordiska lagstiftningen kommer nu i första hand att inriktas på specialitetslagstiftningen och gällande praxis för dennas tillämpning i de skilda länderna. De nuvarande förutsättningarna för harmonisering skall kartläggas i detalj och en progressiv plan skall söka läggas upp för undanröjande av kvarstående skillnader i lagstiftningen, som kan verka hindrande för en framtida gemensam nordisk registreringsordning. Det praktiska samarbetet mellan de nordiska specialitetskontrollorganen skall söka utvidgas till andra väsentliga delar av kontrollarbetet än de rent laboratoriemässiga. Bland annat skall samarbete tagas upp om harmonisering av tillämpade bedömningsgrunder för godkännande av farmaceutiska specialiteter, om utformning och utbyte av utredningsprotokoll, om harmonisering av regler, krav och bedömningsgrunder för kliniska prövningar, om harmonisering av tillämpade graderingsprinciper vid biverkningsregistrering o. s. v.

Möjligheterna till anknytning och gemensamt utnyttjande av befintliga nordiska dataregistreringssystem för farmaceutiska specialiteter skall utredas. Nordiska farmakopénämndens register över generiska namn skall fogas in i det nu enda tillgängliga substansregistret. Systemens användning för framtagande av erforderlig läkemedelsstatistik och andra uppgifter i kontrollarbetet skall planläggas.

På farmakopéområdet skall det nordiska samarbetet inom ramen för det europeiska arbetet organiseras upp. Behovet av läkemedelsstandarder i Norden skall kartläggas och formerna för det fortsatta arbetet fastställas.

Samarbetet om biverkningsrapportering och om läkemedelsinformation skall planläggas vidare efter insamling av erforderligt material.

H. Finansiering

Nordiska ministerrådet har anvisat 650 000 Nkr till nämndens verksamhet 1976. Framställning om medel för 1977, omfattande 746 000 Nkr har gjorts genom Nordiska socialpolitiska kommittén.

Berättelse

från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning
c/o Finlands Akademi
Drumsövägen 1
00200 Helsingfors 20

B. Startår

1962

C. Deltagande länder

Danmark, Finland och Sverige. Island observatör.

D. Syfte

- följa utvecklingen av den samhällsvetenskapliga forskningen och forskarutbildningen i Norden
- befrämja spridning av mångsidig information om den samhällsvetenskapliga forskningens och forskarutbildningens utveckling
- befrämja och taga initiativ till konkreta samarbetsprojekt inom samhällsforskningen i Norden
- befrämja kontakten mellan de nordiska länderna med hänsyn till deltagande i internationellt samhällsvetenskapligt arbete
- uppmärksamma önskvärdheten av ett rationellt utnyttjande av de tillgängliga resurserna.

E. Organisation

1. Administration

Samarbetsdelegationen består av två representanter för vart samhällsvetenskapligt forskningsråd. Delegationen väljer bland sina medlemmar en ordförande för högst två år, sedan juni 1974 väljs även sekreterare på två år (väljs av det lands forskningsråd som ordf. representerar. Delegationens högsta beslutande organ är de två gånger om året förekommande sammanträdena. Forskningsrådets sekreterare deltar i dessa

möten och bildar tillsammans med delegationens sekreterare delegationens sekretariat. — För olika ändamål kan delegationen tillsätta arbetsgrupper eller utskott eller tillkalla experter.

2. Styrelsens/samarbetsorganets sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Direktör Henning Friis	D
Professor Niels Thomsen	D
Professor Caj-Gunnar Lindström	F
Lagstiftningsrådet Risto Jaakkola	F
Professor Magnus Aarbakke	N
Professor Anders Lysne	N
Professor Torgny Segerstedt	S
Professor Hans Meijer	S

3. Personal

Halvdagsanställd sekreterare: pol. kand. Pia Rosenqvist. Finlands Akademi står till tjänst med hjälppersonal (för maskinskrivning, kopiering m. m.)

1.5.1975—1.12.1975 fungerade pol. kand. Bertel Ståhle vid Finlands akademi som tf. sekreterare.

4. Revisorer

Samarbetsdelegationen har ingen budget och därmed ej heller revisorer.

Eventuella kostnader bestrids av forskningsråden inom ramen för deras budgeter.

F. Verksamhet

Samarbetsdelegationen har under år 1975 sammanträtt två gånger:

4.4.1975 i Bergen

29.9.1975 i Köpenhamn

Sekreterarna sammanträdde i Köpenhamn den 9.1.1975.

Vid delegationsammansättningen i Bergen fördes en principdiskussion om en gemensam nordisk publiceringspolitik. Samarbetsdelegationen inbegärde därefter ansökningar om understöd för 1976 av sådana samhällsvetenskapliga tidskrifter som tidigare fått anslag av två eller flera forskningsråd. Tidskrifternas ansökningar behandlades vid sammanträdet i Köpenhamn och samarbetsdelegationen avlät rekommendationer angående anslag och/eller deras storlek, till forskningsråden.

På uppdrag av samarbetsdelegationen utförde prof. Örjar Öjen och sekreteraren en evaluering av Wien-centrets (European Coordination Centre for Social Science Research) verksamhet. På basen av rappor-

ten uttryckte samarbetsdelegationen sin önskan om fortsatta och nära kontakter mellan centret och forskningsråden. Samarbetsdelegationen uppmanade forskningsråden att höja anslagen till Wien-centret med 35 % fr. o. m. 1975, att sträva till att säkra anslagen på längre sikt (5-års intervaller fr. o. m. 1977), att överväga möjligheterna att utnyttja centret för vidareutbildning i internationell komparativ samhällsvetenskap samt möjligheter att initiera projektförslag, och att gemensamt sörja för att Norden representeras av en vetenskaplig sekreterare vid centret vid behov.

Samarbetsdelegationen tillsatte 29.9.75 en sakkunnigrupp för det utrednings- och planeringsarbete som förutsätts med anledning av Nordiska rådets rekommendation (15/75) om utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning. Sakkunnigruppen består av professor Magnus Aarbakke (N), professor Erik Allardt (F), professor Bertil Näslund (S) och lektor Kjell Eliassen (D).

Majoriteten av samarbetsdelegationens medlemmar och forskningsrådets sekreterare deltog i den konferens som ISSC anordnat 6—9.10.75 i Paris. Konferensen hade fyra huvudteman:

- samhällsvetenskapernas prioriteringsprogram
- (samhälls-)vetenskapens och undervisningens infrastruktur
- skolningsprogrammen
- grundandet av ett utvidgat ISSC-organ.

Vid de båda delegationssammanträdena 1975 gav delegationen utlåtanden angående ansökningar om forskningsanslag som inlämnats till Nordiska kulturfonden. Ansökningarna berörde såväl projekt, seminarier som utgivandet av samhällsvetenskapliga tidskrifter. Samarbetsdelegationen gav också sitt utlåtande om förslag till nordiska forskarkurser 1976 till "Nordiska forskarkurser".

G. Framtidsplaner

1. Uppföljning av den gemensamma anslagsbehandlingen (tidskrifter) verkningar och dess vidareutveckling, konferens för samarbetsdelegationen, tidskrifternas redaktörer och utgivare.

2. Sakkunnigruppens utlåtande om nordisk komparativ samhällsvetenskap i april 1976 samt jämsides därmed sekreterarens översikt av det nordiska samarbetet på samhällsforskningens område.

3. Behandling av temat "Universitetsreformernas inverkan på forskningen" med sikte på ett symposium.

4. Preliminär kartläggning av forskning kring familjens ställning i Europa, nordiska resurser och intresse för ett projekt av detta slag i Wien-centrets regi.

5. Sammatråden:

- 26—27.4.76 i Åbo
- oktober 76 i Sverige

Sekreterarmöten.

Ordföranden deltar i ISSC Standing Committee-möten.

Fr. o. m. juli 1976 finns samarbetsdelegationens ordförandeskap och sekretariat i ett annat nordiskt land (än F).

H. Finansiering

Verksamheten finansieras gemensamt av de samhällsvetenskapliga forskningsråden.

Helsingfors den 2 december 1975

Berättelse

om de nordiska språknämndernas samarbete 1975

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

Namn och adress

Dansk Sprognævn
Vester Voldgade 115³
DK-1552 København V

Verksamhet

Samarbejdet mellem de nordiske sprognævne i 1975 er foregået efter de samme retningslinjer som i de tidligere år. Nævnene har udvekslet publikationer og har orienteret hinanden om det løbende nationale oplysnings- og rådgivningsarbejde. Før spørgsmål af betydning for flere af de nordiske sprog er blevet besvaret, har nævnene i en del tilfælde rådført sig med hinanden og bestræbt sig for i videst muligt omfang at komme frem til fælles rekommandationer, navnlig i spørgsmål angående terminologi. Her har nævnene fået en god hjælp fra Rådet for teknisk terminologi i Norge og Tekniska nomenklaturcentralen i Sverige.

Af sprognævnenes fælles årsskrift Sprog i Norden er bindet for 1975 udsendt. Det er på 140 sider og omfatter redegørelser for de enkelte nævns arbejde og for deres samarbejde. Derudover rummer det artikler om sprogrøgt i grønlandsk, færøsk og samisk, artikler om den dansk-finske sprogkløft samt en oversigt for hvert land over henholdsvis nyere litteratur af interesse for sprognævnenes arbejde og nogle nyere ordbøger og ordlister.

Arbejdet med sprognævnenes fælles projekter er fortsat. Det drejer sig især om følgende:

a) Tre sammenhængende publikationer med ny ord i dansk 1955—1975 og i norsk og svensk 1945—1975. Nævnene har i 1975 opnået bevilling fra Nordisk Ministerråd på i alt 245 000 danske kroner til formålet, og arbejdet har derefter kunnet intensiveres. Granskningen af materialet er fortsat, og der er redigeret en række prøveartikler. I den komité (med repræsentanter for de tre nævn) som arbejder med projektet, er retningslinjerne for det fortsatte arbejde samt redaktionsprincipperne blevet drøftet. Arbejdet med de etymologiske oplysninger er

fordelt mellem de tre nævn; i artiklerne om de enkelte ord vil mod-svarigheder for de to andre sprog blive indarbejdet. De tre bind vil i det hele blive redigeret efter ensartede principper og vil blive ud-formet på en sådan måde at de kan betragtes som tre dele af ét og samme værk. I de tre publikationer vil der blive en fælles indledning hvori det nordiske aspekt betones, og derudover vil der blive en særlig indledning for hvert sprog. De færdige publikationer vil illustrere den store overensstemmelse i tilvæksten af ny ord og bearbejdelsen af det indsamlede materiale som en vigtig del af nævnenes samarbejde. — Man tilstræber at have et grundmanuskript færdigt ved udgangen af 1976.

b) En liste over nordiske slægtsnavne med udtaleangivelse. — Dette arbejde er nær ved sin afslutning. De navnelister der er udarbejdet i de enkelte lande, er blevet forsynet med udtalebetegnelser (angivet med ensartet lydskrift) og er derefter samlet i én stor alfabetisk liste som nu er forelagt de enkelte nævn til kontrol. Den færdige publikation ventes udsendt i 1976.

Sprognævnene har besluttet at udgive en bog på engelsk om de nor-diske sprognævn. Det er tanken at bogen skal rumme dels bidrag om de enkelte nævn, dels en oversigtsartikel om sprogstyring i Norden. Manuskriptet er under udarbejdelse.

Nævnene har gransket manuskriptet til en nordisk politisk ordbog, der er blevet til på foranledning af Foreningerne Norden. Ordbogen tager sigte på folk i stats- og kommunaladministrationen.

Endvidere har nævnene gransket manuskriptet til en kommunalteknisk ordbog, udarbejdet af de fire nordiske kommunaltekniske foreninger.

Efter anmodning har nævnene i en række tilfælde udtalt sig ved-rørende ansøgninger til Nordisk Kulturfond om økonomisk støtte til fællesnordiske projekter med sproglige emner.

Efter at Nordisk Råds Kulturudvalg i januar 1975 havde udarbejdet en foreløbig indstilling til Nordisk Råd om oprettelse af "et fællesnor-disk sekretariat for sprogsamarbejde" ved siden af de nationale nævn (på grundlag af drøftelserne på konferencen i Ålborg i november 1974 mellem repræsentanter for Nordisk Råds Kulturudvalg og sprognævne-ne), udtalte sprognævnene sig i februar 1975 om indstillingen.

Da nævnenes udtalelser viste betydelig divergens i opfattelsen, gen-optog Kulturudvalget drøftelserne med sprognævnene. På en ny kon-ference i Helsingborg i maj 1975 drøftedes et modificeret forslag fremsat af Norsk språkråd om et nordisk sprogsekretariat med basis i de nationale nævn. Forslaget fik ikke ubetinget tilslutning, og der blev ikke truffet nogen beslutning på mødet.

På en konference i København 5. december 1975 har sprognævnene gennemført en principdebat om det nordiske sprogsamarbejdes mål og midler.

Sprognævnenes sekretærmøde 1975 blev holdt i Reykjavík 17.—18. april.

Nævnenes årsmøde 1975 blev holdt i Helsingfors 3.—5. oktober. — Ud over de projekter som er omtalt i det foregående, var følgende emner på dagsordenen:

1. Forskningscentralen for de nationale sprog i Finland — organisation og opgaver.
2. Arbejdet med den ny svensk-finske ordbog og problemer i tilknytning dertil.
3. Sprogforståelsen i Norden.
4. Præsentation af den finske central for teknisk terminologi.
5. Finlandsk litteratur af interesse for sprognævnens arbejde.
6. Præsentation af det nyoprettede sverigefinske sprognævn.

København, den 8. december 1975

På de nordiske sprognævns vegne

Allan Karker
Formand

Jørgen Eriksen
Amanuensis

Berättelse

från Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1974/75

A. Namn och adress

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
Medicinaregatan
S-413 46 Göteborg
Sverige

B. Startår

Utbildninge startade 1953. 1962 ingicks avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige, varefter verksamheten blev permanent.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige. Island kan sända sina elever på samma villkor som de övriga länderna.

D. Syfte

NHV är en gemensam nordisk institution för vidareutbildning av befattningshavare på den allmänna hälsovårdens område.

E. Organisation

1. Administration

Högsta myndighet: de nordiska medicinalförvaltningarna.

Ledning av skolan utövas av en styrelse.

Skolan förestås av en befattningshavare med professors ställning, (föreståndare).

Kurserna leds av särskilda kursledare och undervisningen meddelas av timanställda lärare, som är specialister inom respektive ämnesområde, vanligen från de nordiska länderna (12 från utomnordiska länder).

2. Styrelsens sammansättning (t. o. m. 1975-06-30)

Danmark

Overlæge Axel Mahneke, vice ordförande

Fuldmægtig Jakob Tjørning, suppleant

Finland

Medicinalråd Antti Marttila
Överläkare Mauri Parmala, suppleant

Norge

Ekspedisjonssjef Knut Munch-Søegaard
Fylkeslege John W. Syse, suppleant

Sverige

Överdirektör Sven-Olof Hedengren, ordförande
Professor Bengt Lindegård, suppleant

Sekreterare:

NHV:s redogörare, utredningssekr. Gunnar Bävman

3. *Personal**Fast anställd personal:*

Föreståndare, professor Bengt Lambert, S*
Studierektor, med. dr. Sixten Haraldson (kontrakt), S
Assistent, fil. lic. Thomas Hjortsjö, S
Assistent, fil. kand. Berit Viklund, S
1:e kontorsskrivare Rut Ljungquist, S
1:e kontorsskrivare Gunilla Waselius, F
Kontorist Eivor Angelborn, S
Kontorist Ulla Nyström, S

Extra personal:

1:e biblioteksassistent fil. kand. Ingrid Vinge, S
Kontorist Lena Spångberg, S
Ekonomibitråde Borghild Johansson, S

* tjänstledig hela läsåret. T. f. föreståndare har varit studierektorn.

F. Verksamhet

Under läsåret 1974/75 har 340 timlärare deltagit i undervisningen (*Bilaga I*).

U n d e r v i s n i n g h ö s t t e r m i n e n 1 9 7 4

Läkarkurs (två månader) i biostatistik, epidemiologi, vatten- och livsmedelshygien under tiden 19.08—18.10.

Ingenjörskurs (sex veckor) i vattenhygien under tiden 19.08—28.09.

Hälsovårdsinspektörskurs (två veckor) i livsmedelshygien under tiden 07—19.10.

Hälsovårdsinspektörskurs (två veckor) i vattenhygien under tiden 21.10—01.11.

Sjukhusadministrationskurs (första delen) under tiden 04.11—30.11.

Undervisning vårterminen 1975

Läkarkurs (två månader) i fysiologisk hygien under tiden 27.01—27.03.

Ingenjörskurs (sex veckor) i fysiologisk hygien under tiden 27.01—08.03.

Läkarkurs (två månader) i socialmedicin under tiden 01.04—30.05.

Tandläkarkurs (en månad) i socialodontologi under tiden 01.04—30.04.

Sjukhusadministrationskurs (andra delen) under tiden 05.05—31.05.

Läkarkurser

Utbildningen har under läsåret omfattat sex månaders undervisning uppdelad på tre huvudområden

Kurs I	Biostatistik, epidemiologi, vatten- och livsmedelshygien
Kurs II	Fysiologisk hygien
Kurs III	Socialmedicin

Antalet kursdeltagare sedan verksamhetens början 1953 har varit 895. Antal elever som genomgått sex månaders utbildning är 150. Fördelningen nationsvis av elever som genomgått läkarkurser framgår av *Bilaga 2*.

Ingenjörskurser

Utbildningen inom miljövårdsområdet, innebärande behandling av hela föroreningsproblemet — vattenförorening — luftförorening och andra emissioner — eftersträvas. Undervisningen var under verksamhetsåret liksom tidigare uppdelad på en vattenvårdskurs och en kurs omfattande övriga delar av omgivningshygien. Den senare behandlade följande avsnitt: klimathygien, lufthygien, ljus- och ljudhygien, strålningshygien samt bostadshygien och samhällsplanering.

Vid slutet av vårterminen 1975 har totalt 368 ingenjörer från de nordiska länderna genomgått kursen i vattenhygien medan kursen i omgivningshygien har haft sammanlagt 215 deltagare (*Bilaga 3*.)

Kurs för sjukhusadministratörer

Deltagarna i de åtta hittills givna kurserna fördelade efter grundutbildning (medicinskt utbildade administratörer, sjuksköterskor och övriga administratörer) framgår av *Bilaga 4*.

Kurser för hälsovårdsinspektörer

Hittills har kurser i livsmedelshygien, fysiologisk hygien och vattenhygien anordnats. Elevernas antal fördelade nationsvis framgår av *Bilaga 5*.

Kurser för tandläkare

Fördelningen nationsvis av nordiska tandläkare som genomgått kursen framgår av *Bilaga 6*.

Samundervisning

Hälsovårdshögskolans undervisningsverksamhet omfattade läsåret 1974/75 tretton kursmånader, med totalt 1 905 undervisningstimmar. Kurserna för de olika yrkeskategorierna samordnades i vissa fall i tiden, så att kurserna löpte parallellt. Man sökte på detta sätt utnyttja möjligheterna till samundervisning inom vissa ämnesområden.

Det totala antalet samundervisningstimmar var 70 under *höstterminen 1974*, vid läkar- och ingenjörskurserna gavs 60 timmar och vid läkar- och hälsovårdsinspektörskurserna 20 timmar.

Under *vårterminen 1975* hölls sammanlagt 218 samundervisningstimmar; vid läkar- och ingenjörskurserna 181 timmar, vid läkar- och tandläkarkurserna 35 timmar samt vid läkar- och sjukhusadministrationskurserna 2 timmar.

Totala antalet kursdeltagare och kursmånader under verksamhetsåret framgår av *Bilaga 7*.

Högskolans bibliotek

Nyförvärv 1974/75	258 st. (monografier och tidskrifter)
Utlån	516 st. (varav 116 interurbant)

Styrelsen har under verksamhetsåret haft tre sammanträden, den 20 augusti och 11 december 1974 samt den 6 maj 1975.

G. Framtidsplaner

En samnordisk arbetsgrupp är sedan 1974 sysselsatt med utformning av slutligt förslag till högskolans utbyggnad. Förslag förväntas 1975.

H. Finansiering

Utgifterna för verksamheten bestrids under löpande budgetår av Sverige. Efter räkenskapsårets slut fördelas kostnaderna på de avtalslutande länderna i proportion till utnyttjat antal elevmånader.

NHV:s anslag för budgetåret 1974/75 är Skr 2 032 000: 00.

BILAGA 1**Antal föreläsare under verksamhetsåret 1974/75 fördelade nationsvis**

	Föreläsare
Danmark	32
Finland	14
Norge	40
Sverige	242
Övriga ¹	12
Summa	340

¹ WHO-föreläsare m. fl.

BILAGA 2**Läkarkurser**

Antalet kursdeltagare sedan verksamhetens början 1953 har varit 895. Fördelningen nationsvis framgår av nedanstående tabell.

	Kurs I	Kurs II	Kurs III	Summa
Danmark	53	31	46	131
Finland	85	59	63	211
Island	5	5	3	13
Norge	79	62	66	212
Sverige	115	97	110	328
Summa	337	254	288	895

Antal personer, som genomgått läkarkurser vid högskolan är 521, av vilka 150 genomgått tre kurser, 58 två kurser och 313 en kurs.

Fördelningen av elever, som genomgått tre kurser, på yrkesgrupp och nation, framgår av nedanstående tabell

	Läkare	Tand- läkare	Sjukskö- terskor	Summa
Danmark	6	—	7	13
Finland	19	1	8	28
Island	3	—	—	3
Norge	47	—	1	48
Sverige	55	—	3	58
Summa	130	1	19	150

BILAGA 3**Ingenjörskurser**

Antal deltagare fördelade nationsvis framgår av nedanstående tabell

	Kurs I ¹	Kurs II ²	Summa
Danmark	40	12	52
Finland	102	66	168
Island	1	—	1
Norge	91	33	124
Sverige	134	104	238
Summa	368	215	583

¹ Vattenhygien (16 kurser), 1955/56—1960/61, 1962/63—1974/75.

² Fysiologisk hygien (12 kurser), 1961/62—1974/75.

Antal personer, som genomgått ingenjörskurser vid hälsovårdshögskolan är 514, av vilka 297 genomgått enbart kursen i vattenhygien och 144 enbart kursen i fysiologisk hygien. Hela utbildningen har genomgått av 71 elever, varav 2 från Danmark, 15 från Finland, 7 från Norge och 47 från Sverige.

BILAGA 4**Sjukhusadministratörskurser**

Deltagare i de åtta hittills givna kurserna fördelade efter grundutbildning (medicinskt utbildade administratörer, sjuksköterskor och övriga administratörer) framgår av nedanstående tabell

Läsåren 1968/69—1969/70 (tre enmånadskurser)

	Läkare	Sjuk- sköterskor	Övriga admi- nistratörer	Summa
Danmark	5	3	11	19
Finland	8	3	7	18
Island	1	—	1	2
Norge	10	2	6	18
Sverige	6	3	9	18
Summa	30	11	34	75

Läsåren 1970/71—1974/75 (fem tvåmånaderskurser)

	Läkare	Sjuk- sköterskor	Övriga admi- nistratörer	Summa
Danmark	3	8	12	23
Finland	11	10	11	32
Island	2	—	1	3
Norge	10	—	19	29
Sverige	13	5	15	33
Summa	39	23	58	120

BILAGA 5**Hälsovårdsinspektörskurser**

Sammanlagt 19 kurser för hälsovårdsinspektörer har givits vid högskolan, nämligen 7 kurser i fysiologisk hygien, 10 kurser i livsmedels-hygien och 2 kurser i vattenhygien. Antal kursdeltagare i dessa kurser, fördelade nationsvis framgår av följande tabell

	1962/63— ht 1974	1974/75 livsm.hyg.	1974/75 vattenhyg.	Summa
Danmark	42	3	3	48
Finland	88	6	5	99
Island	8	—	—	8
Norge	95	5	5	105
Sverige	167	6	7	180
Summa	400	20	20	440

BILAGA 6**Tandläkarkurser**

Antal kursdeltagare i de hittills givna fem kurserna:

	1970/71— 1973/74	1974/75	Summa
Danmark	15	2	19
Finland	27	6	33
Island	1	—	1
Norge	25	6	31
Sverige	30	8	38
Summa	98	24	122

BILAGA 7

Antal kursdeltagare (a) och kursmånader (b) 1974/75

Kurser	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige		Summa	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
Läkare I	1	2	6	12	—	—	5	10	8	16	20	40
Läkare II	—	—	4	8	—	—	4	8	4	8	12	24
Läkare III	6	12	4	8	—	—	6	12	5	10	21	42
Ingenjörer I	—	—	6	9	—	—	5	7,5	11	16,5	22	33
Ingenjörer II	—	—	5	7,5	—	—	4	6	10	15	19	28,5
Hv.insp., livsm.	3	1,5	6	3	—	—	5	2,5	6	3	20	10
Hv.insp., vatten	3	1,5	5	2,5	—	—	5	2,5	7	3,5	20	10
Sjukhusadm. I	4	4	6	6	2	2	5	5	6	6	23	23
Sjukhusadm. II	4	4	6	6	2	2	5	5	6	6	23	23
Tandläkare	4	4	6	6	—	—	6	6	8	8	24	24
Summa a	25		54		4		50		71		204	
Summa b		29,0		68,0		4,0		64,5		92,0		257,5

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål, 1975

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordisk kontaktutvalg for jordbruksspørsmål
Den norske delegasjon
Landbruksdepartementet
Oslo — dep.

B. Startår

1961.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige.

D. Syfte

Utvalget har til oppgave å følge utviklingen i produksjon og avsetning av landbruksvarer i de nordiske land samt drøfte konkrete problemer som måtte foreligge. Utvalget skal videre drøfte andre spørsmål som det måtte være behov for å behandle på nordisk basis.

E. Organisation

1. Administration

Kontaktutvalget har ingen felles administrasjon. Det er landbruksdepartementet i hvert enkelt land som fungerer som sekretariat for den nasjonale delegasjon.

2. Styrelsens sammansättning

Medlemmer

Danmark

Avdelingschef H. J. Kristensen, formann
Kontorchef E. Mortensen
Gårdeier C. Christensen
Sekretariatschef J. Pedersen

Finland

Generaldirektör S. Suomela, formann
Överdirektör E. Lähdeoja

Verksemhetsledare H. Haavisto
 Agrar o. forst dr. E. Koivisto
 Överinspektör T. Nakko, sekr.

Island

Statssekretær S. Dagfinnson, formann
 Direktör S. Tryggvason

Norge

Departementsråd B. Robberstad, formann
 Landbruksdirektör J. Ringen
 Styreformann H. Haga
 Generalsekretær T. Kaldahl

Sverige

Statsekreterare I. Eckersten, formann
 Generaldirektör S. G. Jonzon
 Riksdagsman Astrid Kristiansson
 Förbundsordförande E. Jonsson.

Varamenn

Danmark

Konsulent Preben Overbye	for Pedersen
Direktör N. Kjærgaard	for Christensen
Kontorsjef J. Rønning-Petersen	for Mortensen

Finland

Direktör G. Engström	for Haavisto
Agronom H. Frostell	for Koivisto
Byråchef A. Nikkola	for Lähdeoja

Norge

Byråsjef E. Mykland	for Robberstad
Sekretær E. Grimstad	for Haga

Sverige

Kansliråd C. Senning	for Eckersten
Byråchef S. Larson	for Jonzon
Direktör H. Håkanson	for Kristiansson
Direktör T. Andersson	for Jonsson

H. Finansiering

Hvert enkelt land betaler sine reiseutgifter og utgifter i forbindelse med møtene.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål, 1975

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

1. Under 1975 har två sammanträden hållits med kontaktorganet; i Reykjavík den 6 mars och i Stockholm den 24 oktober. I det senare sammanträdet deltog även de nordiska fiskeriministrarna.

2. En viss ändring av de för kontaktorganet gällande stadgarna har genomförts. Härigenom kommer, i likhet med vad som nu gäller för kontaktorganet för jordbruksfrågor, ordförandeskapet och sekreterarfunktionen att rotera på så sätt att det land som åtagit sig att arrangera ett möte också skall svara för dessa uppgifter.

3. Rapporter har lämnats om utfallet av fisket i länderna under kalenderåret 1974. Av redogörelserna har bl. a. framgått att svårigheter förelegat beträffande avsättning och priser på export.

4. Rapporter har även lämnats om ändringar i de nationella fiskerilagstiftningarna. Härav har bl. a. framgått att flera av länderna sett sig nödsakade att införa bestämmelser om ökat stöd för fiskerinäringen p. g. a. inkomstbortfall i samband med internationella överenskommelser om fångstbegränsning.

5. Verksamheten i NEAFC och ICNAF har diskuterats. Särskild uppmärksamhet har ägnats fiskeregleringarna i Nordsjön. Länderna har vid sammanträdena sökt koordinera sina ståndpunkter inför förestående möten med den internationella regleringsmyndigheten.

6. Det för Östersjön gällande fiskeavtalet har behandlats. Frågan om en viss harmonisering av bestämmelserna mellan de deltagande nordiska länderna har bl. a. diskuterats.

7. Informationer om utvecklingen i EG har lämnats av Danmark. I samband därmed har diskuterats olika handelspolitiska problem, som uppkommit i samband med importen från och exporten till EG.

8. Frågor i samband med havsrättskonferensen har behandlats. I sammanhanget har Island informerat om beslutet att flytta ut den isländska fiskegränsen till 200 nautiska mil och om de förhandlingar med andra länder som upptagits i samband därmed.

9. Uppläggnings av nästa nordiska fiskerikonferens har diskuterats och kontaktmän för de fortsatta överläggningarna har utsetts i de olika länderna. Konferensen hålls i Reykjavík den 17—19 augusti 1976.

10. Bland andra ämnen som berörts vid kontaktorganets sammanträden må nämnas: verksamheten i FAO, inverkan på fisket av oljeborrningarna i Nordsjön och förhandlingarna mellan kuststaterna kring Östersjön med anledning av Sveriges och Finlands gränsutvidgningar.

Berättelse

från NORDFORSK

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

NORDFORSK

(Nordiska samarbetsorganisationen för teknisk-vetenskaplig forskning)

Box 5103

S-102 43 STOCKHOLM

Sverige

B. Startår

1947

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Syfte

NORDFORSK er et samarbeids-serviceorgan med 9 medlemmer hvorav 5 er nasjonale forskningsråd (motsvarende) og 4 akademier innen teknovitenskapene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

NORDFORSK-virksomheten omfatter samvirke mellom medlemsorganisasjoner for å oppnå øket nasjonalt utbytte av investerte ressurser til teknisk-vitenskapelig FoU ved konsentrerte, samordnete innsatser innenfor rammen av nordiske samarbeidsprogram.

E. Organisation

1. Administration

Direktøren er sjef for NORDFORSKs administrasjon (sekretariatet). Administrasjonen bearbeider stabsoppgaver og de faglige oppgaver. Stabsoppgaverne omfatter PR-koordinering, personale-, økonomi-, kontor- samt sekretærservice.

Faglige oppgaver omfatter 6 avgrensede fagområder med hvert sitt områdesekretariat. Sekretariatet for miljøvernteknikk (NFM) er lokalmessig forlagt til Helsingfors, de øvrige Stockholm (NFH). Gjennom sekretariatet for teknisk IoD drives dokumentasjonssentralen SCANDOC i Washington DC.

Administrasjonen er supplert med nemnder for planlegging og rådgivning vedrørende de 6 fagområdene. Utover dette finnes et antall komitéer, ad hoc utvalg, utredningsmenn og prosjektgrupper. Denne virksomheten omfatter i 1975 ca 400 medlemmer fra teknisk-vitenskapelig FoU ved høyskoler og universiteter, forskningsinstitusjoner og industriens FoU-avdelinger.

2. Styrelsens/samarbetsorganets sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Civ.ing. Per Grønberg	D
Professor Sakari Heiskanen	F
Direktör Steingrimur Hermansson	I
Direktør Tore Tysland	N
Generaldirektör Sigvard Tomner	S

3. Personal

Dir.: Siv.ing. Erling Hagen

Antall stillinger i administrasjonen var ved utløpet av 1975 17 (hvorav 9 med teknisk-vitenskapelig orientering) samt 4 ved SCANDOC, tilsammen 21.

4. Revisorer

Aukt. revisor Ulf Egenäs

Styrelsens verksamhetsberättelse 1975

Verksamhet

NORDFORSK är juridiskt sett en stiftelse, med de nordiska ländernas 5 forskningsråd och 4 akademier inom teknovetenskaperna som medlemmar. Kalenderåret 1975 var NORDFORSKs 28:e verksamhetsår.

Syftet med vår verksamhet är att under växlande förhållanden tillföra nyttiga samarbetseffekter till medlemmarnas arbete.

Under nuvarande period är det vår bärande idé att bidra till ett ökat utbyte av de medel medlemmarna investerar i teknisk-vetenskaplig FoU. Vi skall skapa rationaliseringsvinster genom en effektiv samordning av överlappande program och projektidéer.

Detta genomför vi genom att utveckla och marknadsföra en rationell och generellt användbar modell för nordiskt projektsamarbete (Action Concertée-modellen).

Vår verksamhet har därför formen av projektentreprenader där vi initierar, planlägger, organiserar och administrerar nordiska samordningsprojekt. Under det gångna verksamhetsåret har insatserna koncentrerats till följande 6 fackområden:

- Teknisk information och dokumentation
- Materialteknik
- Miljövårdsteknik
- Socialteknik
- Datateknik
- Tvärfacklig utrednings- och kontaktverksamhet

Initierande instans för NORDFORSKs insatser och beslut inom varje fackområde är en nämnd som också har rådgivande och planläggande funktioner.

Styrande organ för de olika AC-projekten är projektkommittéer och, för verkställandet av nämndens planlägningsdirektiv, planeringsgrupper. Sekretariatet för resp. fackområde bistår med aktiv sekreterarsats.

Fackområden och projekt

Omsättningen i NORDFORSK-verksamheten utgjorde 1975 ca 10 miljoner Skr, en ökning med ca 65 % jämfört med 1974. Av detta belopp utgjorde ca 4,5 miljoner medlemsavgifter, medan resten var externa penningbelopp från olika nationella parter i konkreta NORDFORSK-projekt. Dessa projekt var huvudsakligen av typ Action Concertée.

Action Concertée-projekten (AC) organiseras genom NORDFORSK-initiativ kopplat till forskningsrådets prioriteringar och består av nationella delprojekt samordnade inom ramen för nordiska projektavtal. Delprojekten finansieras nationellt (direkta forskningsrådsbeviljningar, andelar i institut-program, stöd från näringslivet etc.) i kvalitets- och behovsmässig konkurrens med andra nationella FoU-aktiviteter.

Teknisk IoD

Tyngdpunkten under verksamhetsåret 1975 låg på uppföljning av 1974 års principbeslut att upprätta SCANNET, det nordiska stamnätet för information och dokumentation.

I de nordiska länderna finns det sedan flera år datorer och omfattande databaser. Avsikten med SCANNET är att knyta samman dessa stora datorer med hjälp av fasta telelinjer och datorstyrda kopplingspunkter (s. k. noder). Detta möjliggör för geografiskt spridda användare i Norden att från sin egen terminal komma åt den samlade nordiska och i viss mån även den utomnordiska datorbaserade dokumentationsservicen.

NORDFORSK finansierar uppbyggnaden av själva nätet, som beräknas vara i drift sommaren 1976. Tillkoppling av stordatorer till nätet, eventuell nationell utbyggnad av nätet samt databasfunktionen är ett nationellt ansvar.

Materialteknik

Fackområdet har sedan 1973 genomgått en fullständig omstrukturering och innehåller nu uteslutande AC-projekt eller förprojekt med sikte på AC. De mest omfattande behandlar sinterglaskeramer, fiberarmerade cementbaserade produkter och atmosfärisk korrosion speciellt med hänsyn till förhållandena på byggnader. Projektet kylvatteninhibitorer har påbörjats och förprojekt pågår om tillsatsmedel till brännolja, tillsatsmedel till betong, biomedicinska material, skadeuppföljning och återanvändning av plast.

Omsättningen inom fackområdet materialteknik var 1975 ca 3 milj. Skr. med en planerad ökning under 1976 till 4 milj. Skr.

Miljövårdsteknik

Det stora projektet "undersökning om nederbördens försurning" i anslutning till OECD-programmet Long Range Transport of Air Pollutants har avslutats. En fortsättning i form av nordiska förberedelser för ett intereuropeiskt nät av mätstationer har påbörjats inom Nordiska ministerrådet.

De väsentligaste AC-projekten omfattar enhetliga nordiska ventilationsklimatologier, mesoskaliga spridningsmodeller (d. v. s. modeller för spridning av föroreningar över avstånd mellan 10 och 300 km) och systemanalys av slamhantering och eutrofiering.

AC-projekt under planläggning omfattar bl. a. recirkulation av vatten i industrianläggningar, driftsproblem vid reningsverk och reningsmetodik för resistent ämnen.

Omsättningen inom fackområdet miljövårdsteknik väntas stiga från ca 2 milj. Skr. 1975 till 4 milj. under 1976.

Socialteknik

Inom detta relativt nya fackområde har de nationella forskningsinsatserna hittills varit begränsade. Detta har medfört att NORD-FORSKs arbete inom området koncentrerats till kartläggande och sonderande aktiviteter.

Förstudier med sikte på etablering av AC-projekt har avslutats 1975 inom områdena: patientlyftar, handikapphjälpmedel, informationsbehandling inom sjukhusystem och mätteknik för handikappträning.

Uppbyggandet av ett antal AC-projekt planeras under 1976 och medför en omsättning på ca 2 milj. Skr.

Datateknik

Uppföljningen av områdesstudien i datateknik från 1973 påbörjades sommaren 1975. Vid årets slut förelåg färdiga planer till AC-projekt för datorassisterad konstruktion av dynamiska system, planering pågår inom fjärranalysområdet och för kvalitetskontroll av program.

Tvårfacklig utrednings- och kontaktverksamhet

Detaljplaneringen har fortsatt vad avser personalutveckling vid forskningsinstitutioner, mätning av forskningsresultat och med ett tekniskt-tvårfackligt projekt i syfte att söka fastställa och analysera faktorer som påverkar säkerhet och effektivitet i industrin.

Samarbete med mellanstatliga organ

Nordisk Industrifond är en viktig instans för NORDFORSKs kontakter med verksamheten i Nordiska ministerrådet. Beroende på att NORDFORSK från början varit representerat i fondens styrelse har överlappande eller parallella insatser ej uppstått. Vid några tillfällen har man också etablerat konkret projektsamarbete. Under verksamhetsåret har NORDFORSK varit representerat i ministerrådets planläggningsarbete för energi-FoU.

Planerna från 1974 om en integrering av NORDFORSKs miljövårdssekretariat med verksamhet inom Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor är för närvarande ej aktuella. Kontakt med ämbetsmannakommitténs verksamhet upprätthålles bland annat genom att Ministerrådets sekretariat deltagit i möten i NORDFORSKs nämnd för miljövardsteknik.

G. Framtidsplaner

Framtiden

Vår strategiska plan för perioden fram till 1979 innebär en vidareutveckling av den starkt projektbundna arbetsform vi använt under första halvan av 70-talet.

- Våra personella, fysiska och finansiella resurser kommer att koncentreras till planläggning, genomförande och uppföljning av
- AC-uppläggningar som innebär goda möjligheter för betydande samordningseffekter
 - Insatser för att öka vår interna kompetens som AC-entreprenör
 - Insatser nödvändiga för att anpassa vår verksamhet till 80-talets samarbetsbehov.

De nationella planerna är underlag för vår egen planläggning. Dessa avspeglar en ökad satsning på problem i anslutning till mer övergripande samhällsliga målsättningar. Resultatet har blivit en mer koncentrerad satsning av tillgängliga FoU-resurser till större systempräglade problemområden.

Exempel på detta finns inom den FoU som sätts in för att bearbeta kvalitativa mål inom t. ex. miljövärden, hälsovården och arbetsmiljön, men också rörande mer tekniskt-industriella problemområden som t. ex. produktion och förbrukning av energi.

Ett exempel på liknande angreppssätt inom vår egen verksamhet är

SCANNET-projektet, som under 1976 förväntas involvera betydande insatser från dataområdet, dokumentationssidan och framöver från ett flertal branscher på användarsidan.

Ett antal projektidéer under utveckling tyder på ett ökat intresse för att i nordiska sammanhang ta upp liknande mer omfattande teknisk-tvärfackliga problemställningar.

En av uppgifterna under 1976—77 kommer därför att vara att skapa resurser för uppföljning av denna tendens. Detta, tillsammans med den markerade prioriteringen av samarbetsformerna under AC-principen, väntas få konsekvenser för vårt val av områdesinriktning redan mot slutet av 1976.

NORDFORSK har alltid arbetat med stort kontaktnät och informella arbetsformer. Vi bedömer detta som en av våra starka sidor, inför framtidens utökade NORDFORSK-samarbete.

H. Finansiering

Forskningsrådet svarer för medlemsavgifter (STVF 19,8 %, TTT 19,8 %, RR 1 %, NTNf 19,8 % og STU 39,6 %).

Medlemsavgiftene (1976: MSkr. 5,0) medgår til å dekke kostnader for sekretariat, nemnder, forundersøkelser og planleggingsinnsatser samt kostnader for prospektledelse og kommunikasjon innen etablerte AC-prosjekt.

Øvrige prosjektkostnader dekkes ved eksterne innsatser fra forskningsråd, nordiske fonder, næringsliv m. m.

Stockholm, 12. januar 1976

Erling Hagen

Berättelse

från Nordiska jordbruksforskares förening

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiske Jordbruksforskernes Forening
Wergelandsveien 15, III,
Oslo 1
Norge

B. Startår

1918

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Syfte

NJF har til formål å fremme kontakt og samarbeid mellom jordbruksforskerne i de 5 nordiske land til gavn for landbruket. Foreningen har særlig arbeidet for at forskerne skal bli kjent med hverandre og for at de kan utveksle erfaringer, ideer og forskningsresultater. Dette har resultert i at NJF også har utvidet sin virksomhet til initiering og planlegging av fellesnordiske forskningsprosjekter som blir forelagt Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning og andre finansieringskilder med søknad om midler.

E. Organisation

1. Administration

Foreningens høyeste myndighet er delegertforsamlingen på 21 medlemmer.

Delegertforsamlingen velger blant sine medlemmer et sentralstyre på 5 medlemmer.

Dessuten har foreningen 11 fagseksjoner.

Både i delegertforsamlingen, sentralstyret og fagseksjonene er alle de 5 nordiske land representert.

2. Styrelsens/samarbetsorganets sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Konsulent Sveinn Hallgrímsson, formann	I
Stortingsrepresentant Anton Skulberg, viseform.	N
Professor Sven Dalbro	D
Professor K. Maijala	F
Statsagronom Birger Granström	S

3. Personal

NJF disponerer beskjedne midler og har ikke noe utbygd sekretariat med eget personale, men har valgt generalsekretær.

4. Revisorer

Statsautorisert revisor R. Nitschke, Norge

Professor N. Westermarck, Finland med personlig varamann

Lektor A. Hjortshøj Nielsen, Danmark

Foreningens faglige virksomhet foregår i det vesentligste i foreningens seksjoner som er følgende:

- I. Jord og gjødsling
- II. Plantedyrking
- III. Hagebruk
- IV. Plantepatologi og landbrukszoologi
- V. Husdyrbruk
- VI. Næringsmiddelteknikk
- VII. Teknikk
- VIII. Kulturteknikk
- IX. Lanbruksøkonomi
- X. Undervisning og rådgivning
- XI. Miljøvern

Hvert 4. år arrangerer NJF en kongress. Arrangementet går på tur mellom de nasjonale avdelinger, og i 1975 ble foreningens XV. kongress arrangert i Island. Denne kongressen som samlet i alt 970 deltakere, hvorav 368 ledsagere, resten jordbruksforskere fra de fem nordiske land, preger hele foreningens virksomhet 1975.

Som tidligere NJF-kongresser var også denne en typisk arbeidskongress med et omfattende faglig program hvor en rekke emner ble belyst gjennom foredrag og diskusjoner. I programmet inngikk et større fellesprogram, det såkalte grasprogram, hvor sju av foreningens seksjoner deltok.

NJF utgir tidsskriftet "Nordisk Jordbruksforskning" som trykkes i et opplag på 3 000. En årgang er på 400—600 sider, og inneholder resultater fra forskningen samt rapporter fra seksjonenes seminarer. I årgang 1975 ble det i tillegg til dette ordinære stoffet, trykt et utdrag av foredragene under kongressen, til sammen 698 sider.

Selv om kongressen har vært dominerende innen foreningens arbeid dette året, har en del seksjoner arrangert seminarer med stor deltakelse. I årene mellom kongressene arrangeres vel 20 seminarer med i alt 1 200 deltakere.

I forbindelse med seminarer og symposier utgir foreningen en rekke fortrykk. Fortrykkene inneholder manuskripter til foredrag som sendes seminardeltakerne på forhånd slik at disse kan få anledning til å sette seg inn i det stoffet som skal behandles ved arrangementet. Fortrykkene blir vanligvis trykt i et forholdsvis stort ekstraopplag da det er store bestillinger på slike hefter.

I samarbeid med den Kgl. Skogs- og Lantbruksakademien, utgir NJF "Acta Agriculturae Scandinavica". En årgang er på ca. 250 sider. Tidsskriftet inneholder vitenskapelige meldinger fra de fagområder som dekkes av NJF's seksjoner og er et høyt anerkjent tidsskrift.

Foreningen har også et stipendprogram hvor det tas sikte på utveksling av yngre forskere. I tilknytning til dette arrangeres det, i foreningens regi, flere kurser på lisensiat- og doktornivå.

G. Framtidsplaner

NJF har særlig arbeidet for å legge forholdene til rette for det spontane og frivillige samarbeid mellom jordbruksforskerne.

NJF's virksomhet må fortsette og intensiveres, både når det gjelder seminarene, publiseringsvirksomheten og stipendprogrammet.

Det er behov for å utvide virksomheten ettersom jordbruksforskningen etter hvert blir trukket inn i nye områder. Instituttene innenfor jordbruksforskningen har ekspertise som det er aktuelt å dra nytte av i mange aktuelle samfunnsoppgaver som må tas opp til forskningsmessig belysning. Dette gjør at foreningens virkefelt må tilpasses utviklingen, og som eksempel kan nevnes at foreningen i løpet av de siste årene har opprettet to nye seksjoner, en for næringsmiddelteknikk og en for miljøvern.

Ellers har foreningen under utredning og planlegging flere nye nordiske forskningsprosjekter. Som eksempel nevnes forskning vedrørende ensidig korndyrking og flere prosjekter vedrørende integrert bekjempelse av og resistensforedling mot skadegjørere på planter.

H. Finansiering

NJF finansierer sin virksomhet ved hjelp av statsmidler og medlemskontingent. For året 1976 er det regnet med følgende budsjett:

Statsbidrag	Nkr 607 000
Medlemskontingent	„ 119 500
Andre inntekter	„ 10 000
Sum	Nkr 736 500

Seminarene blir finansiert ved hjelp av deltakeravgifter og er ikke tatt med i dette budsjettet. Det skal dessuten nevnes at i foreningens forskjellige organer sitter omlag 300 tillitsmenn, og disse utfører et stort arbeid uten noen godtgjørelse. Videre mottar NJF forskjellig hjelp fra de institusjoner tillitsmennene er knyttet til.

Oslo, 8. desember 1975

Berättelse

från Nordiska utlänningsutskottet 1975

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordiska utlänningsutskottet (NU)

För svenskt vidkommande:

Generaldirektör Kjell Öberg

Statens invandrarverk

Box 2068

103 12 Stockholm 2

B. Startår

1957.

C. Deltaogande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

NU har sin grund i bestämmelser i överenskommelsen mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna den 12 juli 1957 med tilläggsprotokoll den 20 maj 1963 och den 2 april 1973. Island har anslutit sig till överenskommelsen den 24 september 1965.

Enligt artikel 13 i överenskommelsen skall NU samordna kontrollen av utlänningar i de fördragsslutande staterna och i övrigt upptaga och dryfta det gemensamma passkontrollområdet i de nordiska staterna.

E. Organisation

1. Administration

NU saknar sekretariat.

2. Styrelsens sammansättning

I NU ingår en representant för envar av de fördragsslutande staterna.¹ Representanterna kan tillkalla särskilda sakkunniga.

¹ 1975-11-12

För Danmark:

politimester Søren Sørensen

För Finland:

byråchef Eila Kännö

För Island:

politidirektör Sigurjón Sigurðsson

För Norge:

kontorsjef Th. Haukenæs

För Sverige:

generaldirektör Kjell Öberg

Ledamöterna representerar i samtliga stater den centrala utlänningsmyndigheten i respektive stat. I Sverige är chefen för statens invandrarverk representant i NU.

NU sammanträder i regel två gånger om året och växlar mellan de olika staterna efter turordning. Värmlandets representant förbereder ärenden och kallar till sammanträde samt ställer för sammanträdet behövlig personal till förfogande.

F. Verksamhet

NU har under år 1975 haft två sammanträden, 27—28 februari i Köpenhamn och 8—9 september i Reykjavik.

BILAGA 1

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om tillämpningen av passkontrollövenrenskommelsen

(Se Sak E 4, s. 1700)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över berättelse från Nordiska utlänningsutskottet 1975 (C 15/j) och meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

Til juridisk udvalg er henvist beretningen fra Nordisk udlændingeudvalg 1975 og Nordisk Ministerråds meddelelse til Nordisk Råds 24. session 1976 om rekommandation nr. 10/1973 angående samordnet udlændingslovgivning og udlændingepolitik.

Det fremgår af beretningen fra udlændingeudvalget bl. a., at udvalget i 1975 har afholdt 2 møder, men det er ikke nærmere oplyst, hvilke emner der har været på dagsordenen.

Af meddelelsen om rekommandation nr. 10/1973 fremgår det, at den svenske regering har forelagt riksdagen en proposition om ændring i udlændingsloven. Meddelelsen indeholder en kort redegørelse for de vigtigste ændringer. Meddelelsen indeholder derimod ikke oplysning om, hvilke initiativer rekommandationen har resulteret i i de andre nordiske lande. Udvalget beklager dette.

Udvalget anmoder derfor om, at Nordisk Ministerråd i forbindelse med afgivelse af meddelelser til Nordisk Råds 25. session 1977 oplyser, hvilke initiativer der i samtlige nordiske lande agtes taget med henblik på at imødekomme rekommandationens henstilling vedrørende fremmedlovgivningen samt oplyse om resultatet af ministerrådets undersøgelser af mulighederne for en yderligere samordning af udlændingepolitikken.

Beretningen og meddelelsen indeholder ikke oplysninger om de nordiske forhandlinger vedrørende løsningen af et af Svenska Flyktingrådet fremdraget problem vedrørende fortolkningen af den nordiske paskontroloverenskomst over for politisk asylsøgende. Dette spørgsmål blev under rådets 23. session drøftet på et fællesmøde mellem juridisk udvalg og repræsentanter for Nordisk Ministerråd. Efter mødet an-

modede præsidiets ministerrådet om at informere Nordisk Råd om udviklingen i forhandlingerne.

Riksdagsman Carl-Henrik Hermansson (vpk) har på denne baggrund stillet følgende spørgsmål til ministerrådet:

»Hur långt har Nordiska utlänningsutskottet kommit i sina överväganden angående tillämpningen av artikel 10 i passkontrollöverenskommelsen i fråga om personer som åberopar politisk flyktingskap och vilka resultat kan förväntas av dessa överväganden?»

Nordisk Råd har med skrivelse af 10. februar 1976 fra det danske justitsministerium modtaget følgende redegørelse om tilbagetagelse af udlændinge i henhold til paskontrolloven art. 10:

»Spørgsmålet blev drøftet på det nordiske udlændingeudvalgs møde i København den 27.—28. februar 1975. På baggrund af disse drøftelser blev det vedtaget at fortsætte overvejelserne på udvalgets næste møde, der fandt sted i Reykjavík den 8.—9. september 1975.

Om forhandlingerne henvises til vedlagte fotokopier af protokollerne.»

Det fremgår af referaterne bl. a. at man fra finsk, islandsk, norsk og svensk side har den opfattelse, at art. 10 bør finde anvendelse på asylsøgende, og at man ikke kan acceptere en eventuel begrænsning som følge af første asylsøgningsprincip. Ingen medlemmer kan gå ind for forslaget fra Det svenske Flygtningeråd om, at en flygtning bør have adgang til selv at vælge sit asylsøgningsland.

Det af riksdagsmedlem Hermansson stillede spørgsmål er i rådets spørgetid den 3. marts 1976 blevet besvaret af statsråd Kjell-Olof Feldt.

I svaret refereres sagens behandling i Nordisk udlændingeudvalg, og det nævnes, at man fra svensk side ikke har

kunnet gå med på någon inskränkning i återsändningsrätten såvitt gäller politiska flyktingar. Det har emellertid vid utskottsbehandlingen framhållits, att en viss uppmjukning har skett i praxis. I flera fall har sålunda asyl beviljats i Sverige, fastän återsändning hade kunnat ske.

Från övriga nordiska länders sida har man betonat att artikel 10 bör tillämpas med smidighet. Finland, Island och Norge har emellertid anslutit sig till den svenska principiella ståndpunkten, att artikel 10 är tillämplig på asylsökande och att någon begränsning av tillämpningsområdet med hänsyn till principen om första asylsøgningsland inte bör ske.

Nordiska utlänningsutskottet har, enligt vad som framgår av utskottets protokoll, ansett den nu berörda principfrågan slutbehandlad för utskottets del i och med sammanträdet i Reykjavík i september 1975.

Juridisk udvalg kunne ønske, at det havde vist sig muligt at opnå en større grad af enighed om løsningen af disse problemer.

Juridisk udvalg går ud fra, at resultatet af drøftelserne i Nordisk udlændingeudvalg fører til en smidiggørelse af praksis omkring anvendelsen af art. 10 i paskontrolloven.

Juridisk udvalg skal herefter indstille,

at Nordisk Råd tager beretningen fra Nordiske udlændingeudvalg (C 15) og meddelelsen om rekommandation nr. 10/1973 angående samordnet nordisk udlændingslovgivning af udlændingepolitik til efterretning og afventer ny beretning og ny meddelelse til næste ordinære session.

København, den 3. marts 1976

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Ele Alenius (Skdl)</i>
<i>Halldór Ásgrímsson (F)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>
<i>Ove Hansen (S)</i> Formand	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>
<i>Kirsten Jacobsen (FP)</i>	<i>Sinikka Karhuvaara (Kok)</i>
<i>Tellervo M. Koivisto (Sd)</i>	<i>Olaf Knudson (H)</i>
<i>Liv Stubberud (A)</i>	<i>Sigurd Ømann (SF)</i>

Berättelse

om Nordiska kulturfonden 1974

1. Samarbejdets opbygning

Ifølge overenskomsten om Nordisk Kulturfond består Nordisk Kulturfonds styrelse af 10 ordinære medlemmer og 10 personlige suppleanter. Heraf er halvdelen parlamentarikere udpeget af Nordisk Råd og halvdelen embedsmænd udpeget af de nordiske landes regeringer. Medlemmerne vælges for en 2-års periode. I 1974 har styrelsen haft følgende sammensætning:

Danmark

folketingets formand Karl Skytte
(suppleant: folketingsmand Orla Møller)
ekspeditionssekretær Jørgen Harder Rasmussen
(suppleant: kontorchef Jens Peter Ipsen)

Finland

riksdagsman Olavi Lähteenmäki
(suppleant: redaktör Georg Backlund)
kanslichef Jaakko Numminen
(suppleant: kultursekreterare Matti Gustafson)

Island

altingsmand Gils Guðmundsson
(suppleant: altingsmand Jóhan Hafstein)
departementschef Birgir Thorlacius
(suppleant: afdelingschef Árni Gunnarsson)

Norge

lagerekspeditor Håkon Johnsen
(suppleant: fru Berte Rognerud)
departementsråd Olav Hove
(suppleant: byråsjef Hans Sørbø)

Sverige

riksdagsman Ingemar Mundebo
(suppleant: riksdagsman Tage Johansson)
expeditionschef Jan Stiernstedt
(suppleant: departementssekreterare Carl-Johan Kleberg)

Styrelsen valgte efter konstitueringen departementschef Birgir Thorlacius som fondens formand og altingsmand Gils Guðmundsson som fondens næstformand.

Med ovennævnte sammensætning har styrelsen i 1974 afholdt 4 møder, i København 5.—6. februar 1974, i Vasa 27.—29. maj 1974, i Tromsø 29.—30. august 1974 og i København 20.—22. november 1974.

Fondens årsberetning og regnskab for 1973 blev vedtaget på styrelsesmødet 5.—6. februar 1974 og oversendt til Nordisk Råd sammen med revisionsberetningen.

I lighed med de to forudgående år er sekretariatsarbejdet og remisarbejdet blevet udført af Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde og Nordisk Ministerråds tre rådgivende komiteer for henholdsvis forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed. Udgifterne hertil er blevet afholdt af disse organers ordinære driftsbudgetter.

2. Statistisk undersøgelse af anvendelsen af Nordisk Kulturfonds midler og Nordisk Ministerråds dispositionsmidler

Allerede under kulturaftalens forberedelse var man opmærksom på, at der i årene efter kulturaftalens ikrafttræden burde gennemføres en vurdering af forholdet mellem anvendelsen af Nordisk Kulturfonds midler og Nordisk Ministerråds dispositionsmidler. Som følge heraf iværksatte ministerrådets organer i sommeren 1974 en statistisk undersøgelse af anvendelsen af Nordisk Kulturfonds midler i perioden 1970—1974 og Nordisk Ministerråds dispositionsmidler i perioden 1.1.1972—30.6. 1974. Denne undersøgelse viser klart, at de to typer af rådighedsbeløb i stort omfang er blevet anvendt til finansiering af projekter på hver sit specifikke område, Nordisk Kulturfonds midler til projekter fra private, organisationer o. l. og Nordisk Ministerråds dispositionsmidler til projekter igangsat af ministerrådet selv eller af de nordiske landes regeringer. Undersøgelsen viser også, at fonden har modtaget et stærkt stigende antal ansøgninger. I 1970 udgjorde det totale ansøgte beløb 12,1 mill. dkr., medens det i 1974 var steget til 36,4 mill. dkr. I den tilsvarende periode steg fondens rådighedssum kun fra 4,0 mill. dkr. till 5,0 mill. dkr. De indkomne ansøgninger fordelte sig jævnt over hele undersøgelsesperioden med gennemsnitlig 59 % på det almenkulturelle område, 31 % på forskningsområdet og 9 % på undervisningsområdet. Heraf blev gennemsnitlig 28 % imødekommet, begyndende i 1970 med knap 40 % og faldende jævnt gennem perioden til i 1974 20 %. De givne bevillinger fordelte sig jævnt over hele perioden med 66 % til det almenkulturelle område, 26 % til forskningsområdet og 8 % til undervisningsområdet.

3. Overenskomsten om Nordisk Kulturfond

Den statistiske undersøgelse blev bl. a. forelagt fondens styrelse med henblik på en stillingtagen til fondens fremtidige virksomhed. I anledning heraf konstaterede styrelsen, at fonden har modtaget et stadig stigende antal ansøgninger, ligesom adskillige nordiske samarbejdsprojekter er kommet til verden med støtte fra fonden. Man understregede

ligeledes, at fonden har haft gode muligheder for at gennemføre en smidigere uddelingspolitik, end det normalt er tilfældet inden for både nationale og nordiske regeringsorganer. En bevilling fra fonden har ikke bundet i tilsvarende grad som en bevilling fra ministerrådets dispositionsmidler eller fra nationale regeringsorganer. Fondsstyrelsens særlige sammensætning har også muliggjort en koordinering og tilpasning af virksomheden over for andre nationale og nordiske organer, gennem parlamentarikerne til Nordisk Råd og gennem embedsmændene til de nationale og nordiske regeringsorganer. Man fastslog endelig at ministerrådet og fonden søger gennemført en arbejdsdeling, således at ministerrådet af sine dispositionsmidler giver støtte til nordiske og nationale offentlige organer, medens fonden står til rådighed med støtte til organisationer, grupper af personer o.l.. I sammenhæng hermed udtalte man et klart ønske om gennem opsøgende virksomhed at nå frem til nye grupper, som i dag vanskeligt kan få støtte.

Styrelsens synspunkter og ønsker mundede ud i et udkast til ny udformning for overenskomsten om Nordisk Kulturfond. Dette udkast må ses som en erstatning for de af styrelsen tidligere udarbejdede partielle ændringsforslag til overenskomsten. Et eksemplar af dette udkast er vedlagt denne årsberetning som *bilag 5*. Udkastet til ny tekst for overenskomst om fonden blev fremsendt til ministerrådet. Ministerrådet godtog udkastet, hvorefter det blev forelagt uændret i form af et ministerrådsforslag for Nordisk Råd. Det påregnes, at forslaget vil blive ratificeret i de nordiske lande i løbet af 1975.

4. Samarbejdet med fondens rådgivende organer

Ifølge overenskomsten kan fonden lade sig bistå med råd fra komiteer og arbejdsgrupper, som Nordisk Ministerråd har udpeget inden for fondens virkeområde. Herudover kan fonden efter behov indhente udtalelser fra andre sagkyndige. Som følge heraf har fonden sideløbende anvendt ministerrådets rådgivende komiteer for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed og andre særlig kvalificerede nationale og nordiske organer som de nationale forskningsråd, forskningsrådenes nordiske samarbejdsnævn, NOMUS, Nordisk Udstillingsråd, Udvalget for teatergæstespil o. a. som fondens rådgivende organer.

Det stadig voksende antal ansøgninger og ønsket om en hurtigere behandling af ansøgningerne gav imidlertid anledning til drøftelser mellem fonden og de rådgivende organer om fondens fremtidige anvendelse af disse organer. Efter forhandlinger med formandskaberne for ministerrådets rådgivende komiteer traf styrelsen derfor i maj 1974 beslutning om en forenkling i anvendelsen af de rådgivende organer. Alle ansøgninger med undtagelse af dem, der indstilles til afslag af formelle grunde, skulle så vidt muligt tilgå ministerrådets rådgivende komiteer til udtalelse. I modsætning til tidligere skulle andre rådgivende organer kun inddrages i vurderingen af ansøgningerne, såfremt de rådgivende komi-

teer skulle ønske det, og udtalelserne herfra skulle kun indgå i de rådgivende komiteers behandling af ansøgningerne.

Behovet for en mere rationel og fleksibel behandling af fondens ansøgninger har imidlertid på ny rejst spørgsmålet om anvendelsen af de rådgivende organer. I øjeblikket overvejer styrelsen en omlægning af sagsbehandlingen og dermed også anvendelsen af de rådgivende organer med henblik på en eventuel ændring for behandlingen af ansøgningerne for 1976.

5. Opsøgende virksomhed

Fonden har tidligere gennemført opsøgende virksomhed med særlige støtteordninger for teatergæstespil og koncertudveksling. Der har været stor interesse fra ansøgerside for støtteordningerne, og begge er efter en forsøgsperiode med støtte fra fonden blevet optaget på det nordiske kulturbudget som særlige institutioner med en fast årlig bevilgning.

I forlængelse af overvejelserne om en arbejdsdeling mellem ministerrådet og fonden ønskede styrelsen at videreføre og udvikle den opsøgende virksomhed. Blandt en række foreliggende forslag traf styrelsen beslutning om at etablere særlige støtteordninger i 1975 for projekter udsprunget af det internationale kvindeår og i 1976 for lokale nordiske kulturuger.

6. Ansøgningerne og deres behandling

Fonden havde i 1974 følgende midler til rådighed:

Overført fra 1973	dkr. 322 063,41
Medlemslandenes bidrag	dkr. 5 000 000,00
I alt	dkr. 5 322 063,41

Fonden modtog i alt 756 ansøgninger om støtte af disse midler med et samlet ansøgt beløb på ca. 50 mill. dkr. Heraf var 245 ansøgninger med et samlet ansøgt beløb på ca. 1,5 mill. dkr. ansøgninger til fondens støtteordning for koncertudveksling.

Af de indkomne ansøgninger blev 77 ansøgninger med et samlet ansøgt beløb på 1,5 mill. dkr. afvist af formelle grunde, medens 52 ansøgninger med et samlet ansøgt beløb på 5,5 mill. dkr. som følge af en generel beslutning i styrelsen automatisk blev oversendt til videre behandling under andre organer som Udvalget for teatergæstespil og Udvalget for nordisk ungdomssamarbejde m. m. De resterende ansøgninger, 627 i alt med et samlet ansøgt beløb på ca. 43 mill. dkr., blev derefter behandlet i styrelsen. Af det til rådighed stående beløb blev bevilget i alt 5 164 062 dkr. til 104 forskellige projekter, jfr. oversigten i bilag 1. Bevillingerne fordeler sig på de enkelte hovedområder med følgende:

<i>Forskning</i>	antal	dkr. sum	%
05—21 Humanistisk forskning	12	353 800	6,8
05—22 Samfundsvidenskabelig forskning	8	569 600	11,0
05—23 Naturvidenskabelig forskning	3	71 000	1,4
05—24 Medicinsk forskning	2	260 000	5,0
05—26 Skov- og jordbrugsforskning	3	239 500	4,6
	28	1 493 900	28,9
<i>Undervisning</i>			
05—30 Overgribende spørgsmål	4	125 000	2,4
05—33 Akademisk grunduddannelse	3	113 100	2,1
05—34 Læreruddannelse	1	63 000	1,2
05—36 Voksen- og videreuddannelse	6	294 200	5,7
	14	595 300	11,5
<i>Almenkulturel virksomhed</i>			
<i>Diverse</i>			
05—40 Overgribende spørgsmål	11	509 400	9,8
<i>Formidling</i>			
05—51 AV-medier, grafiske m. m.	7	425 000	8,2
<i>Kunstnerisk virksomhed</i>			
05—60 Håndværk og formgivning	3	55 000	1,1
05—61 Billedkunst	5	249 000	4,8
05—62 Musik og dans	10	810 980	15,7
05—63 Litteratur	7	289 500	5,6
05—64 Dramatisk virksomhed	8	405 082	7,8
	33	1 809 562	35,0
<i>Social virksomhed</i>			
05—71 Idrætssamarbejde	2	25 000	0,5
05—73 Børne- og ungdomssamarbejde	4	167 300	3,2
05—74 Ideelt samarbejde	5	138 600	2,6
	11	330 900	6,4
	62	3 074 862	59,5
<i>I alt</i>	104	5 164 062	100,0

København, d. 28. februar 1975

Birgir Thorlacius

Formand

BILAGA 1

Oversigt over bevillinger af Nordisk Kulturfonds midler 1974

Forskning

<i>Humanistisk forskning</i>	dkr.
Det litteraturvidenskabelige institut ved Islands Universitet, Reykjavík, til en international konference om skandinavisk litteratur	60 000
Sixten Ringbom, Åbo, m. fl., til det tredje nordiske symposium for ikonografiske studier	45 000
Arbejderbevægelsens arkiv, Helsingfors m. fl., til en planlægningskonference om et forskningsprojekt for arbejderklassens og arbejderbevægelsens historie	19 000
Kvinnohistorisk arkiv, Göteborg, til en konference om samordningen af en dokumentationstjeneste og litteraturservice for kvindehistorien	32 700
Nordisk Samarbejdskomité for navneforskning (NORNA), Uppsala, til et symposium omkring temaet "Binavne og slægtsnavne"	18 600
Kristian Hvidt, København, på vegne af nordisk emigrationsforskningsgruppe, ekstrabevilling til en komparativ undersøgelse af udvandringen fra de nordiske lande	10 000
Agnes Geijer, Stockholm, ekstrabevilling til udgivelsen af "Nordisk tekstilteknisk terminologi"	9 500
Nationalmuseet, København, til påbegyndelse af en fællesnordisk, arkæologisk bygdeundersøgelse i de grønlandske nordbobygder	80 000
NEFA-Nordens dokumentationsudvalg, København, til afholdelse af symposiet "Informatik og dokumentation om folkelivet"	27 000
Stig Kanger, m. fl. Uppsala, Sverige, til afholdelse af et internordisk filosofiseminar	15 000
Martin Blindheim, Oslo, m. fl., til trykning af bogen "Fra St. Olav til Martin Luther. Studier i ældre skandinavisk billedkunst"	10 000
Universitetsforlaget, Oslo, til udgivelse af Bjarni Einarssons bog "Skáldasögur" i en oversat og omarbejdet udgave med titlen "To skjaldesagaer, Kormaks og Hallfreds saga"	27 000
<i>Samfundsvidenskabelig forskning</i>	
Eeva Maija Tammekann, Jyväskylä, m. fl., til forsøgsvirksomhed omkring databaseret informationsvirksomhed for pædagogik, psykologi og specialpædagogik	396 500
Barry Garner, Århus, til et forskermøde for kulturgeografer	7 000
Avdelningen för freds- och konfliktforskning vid Uppsala Universitet, Uppsala, til en nordisk fredsforskningskonference	20 000
Häftan för kritiska studier, Stockholm, til et symposium om	

arbejdsværditeoriens grundlag og anvendelse i konkrete analyser	14 100
Henrik Gabriel Porthan-institutet, Åbo, til en nordisk konference om beskyttelsen af de menneskelige rettigheder	65 000
Nordisk forskergruppe ved konsulent Frithjof Lund, Oslo, til forskningsprojektet "Nordisk forskningspolitik"	50 000
Steen Sauerberg, Århus, til afholdelse af "Nordisk Mediaforskerkongres II. Kommunikation og Demokrati"	9 000
Karl Nickul, Hagalund, til udgivelse af en bog om "The Lappish Nation, Citizens of Four Countries"	8 000

Naturvidenskabelig forskning

Nordisk Geologisk Association, Uppsala, til islandsk deltagelse i det 11. nordiske geologiske vintermøde i Uleåborg	10 000
Nordisk maringeologisk kommission, til en konference om den maringeologiske forsknings struktur og tilrettelæggelse	20 000
Per-Olov Lövdin, Uppsala, til nordisk deltagelse i et internationalt sommerkursus i kvantekemi og den faste tilstands fysik	41 000

Medicinsk forskning

Nordiska humanekologiska forskargruppen, Göteborg, til tværvideenskabelige analyser og præsentation af humanøkologiske studier blandt nordiske samepopulationer	50 000
Gudmundur Eggertsson, Jens Pálsson m. fl., Reykjavík, til populationsbiologiske og epidemiologiske forskningsopgaver i Island inden for temaet "The Icelanders in the changing World"	210 000

Skov- og jordbrugsforskning

Nordisk Arboretudvalg, Milde, til fællesopgaver for de nordiske arboreter i 1974. Første år af en toårig forsøgsperiode.	200 000
Nordiska Samarbetsgruppen för skogsentomologi, Stockholm, til publicering af "The Distribution of the Bark Beetles in the Nordic Countries"	20 000
Nordiske Jordbrugsforskere Forening, sektion III, Ås, til drift af et nordisk samarbejdsorgan, andet år af en treårig periode	19 500

Undervisning

Overgribende spørgsmål og pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde

Daniel Kalós, Lund, m. fl., til et symposium om den systematiske vurdering af universitetsuddannelsen og universitetsundervisningen	40 000
Nordisk Kirkeligt Studieråd, København, til en konference om arbejdslivets etik	15 000
Birgit Rohde, Lund, m. fl., til planlægning af en undersøgelse af innovationsprocesser i åbne skoler (Open Plan Schools)	30 000
Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm, til afholdelse af et symposium om skolens nordiske undervisning	40 000

Akademisk grunduddannelse

Skogshögskolan, Stockholm, m. fl., til samordning af den højere skovuddannelse i de nordiske lande, andet år af en treårig periode	32 500
Arkæologistuderende ved Københavns Universitet, København, til et nordisk kontaktseminar for arkæologistuderende	20 600
Nordisk Psykiatrisk Samarbejdskomité, Malmö, til det 3. nordiske psykoterapisymposium	60 000

Læreruddannelse

Den nordiske lejrskole, Hillerød, til et lejrskolekursus for nordiske lærerstuderende	63 000
---	--------

Voksen- og videreuddannelse

Förbundet Nordisk Vuxenupplysning, Helsingfors, til en konference om samerne som kulturel minoritet med henblik på udarbejdelsen af en studieplan om samme emne	48 400
Arbejdernes Oplysningsforbund, Stockholm, m. fl., til islandsk deltagelse i det nordiske samarbejde blandt arbejdernes oplysningsforbund	24 000
Arbejdernes Oplysningsforbund, København, m. fl., til en konference om AOF-arbejdet i det lokale miljø	51 800
Sekretariatet for Newspaper Management Programme for Denmark, Finland, Norway and Sweden (NMP), Stockholm, til lederuddannelse for personale ved nordiske dagblade	60 000
Sámi Institutta, Kautokeino, til gennemførelse af et samisk sommeruniversitet med temaet "Samemyndigheder fra samisk synspunkt"	60 000
Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm, til gennemførelse af et kursus i Island i islandsk for nordiske islandsklærere	50 000

Almenkulturel virksomhed*Overgribende spørgsmål*

Arbejdernes Oplysningsforbund, Bergen, til et seminar om festspil i hverdagen under festspillene i Bergen i 1974	50 000
The Scandinavian Union of Amateur Astronomers til organisationens virksomhed i en forsøgsperiode af ét år	20 000
IOGT's Nordkalottkomité, Älvsbyn, til en konference for ledere indenfor IOGT på Nordkalotten og Finlands socialdemokratiske nykterhedsförbund	25 000
Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm, til et venskabsbyseminar i Finland	99 000
Listahátid i Reykjavík 1974 (Festspillene i Reykjavík 1974) til de nordiske indslag i festspilprogrammet	145 000
Stiftelsen Hässelby, Vällingby, til en kulturuge om vor tids kultur i Norden	11 000
Bladet F15 Kontakt, Moss, til indkøb af nordisk kulturformidlingsstof fra Sverige, Danmark, Finland, Island og Færøerne	25 900
Samiid Særvit, Kautokeino, til et nordisk samisk kulturarrangement i Kautokeino	50 000

	dkr.
Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm, til afholdelse af et seminar om "Amatörerna i det nordiska kultursamarbetet"	60 000
Nordisk Kulturtidsskrift, SKYS, Malmö, til fortsat udgivelse af "Nordisk Kulturtidsskrift"	15 000
Ålands hembygdsförening, Åbo, til gennemførelse af et nordisk seminar om mulighederne for kulturelt liv hos skifteholdsarbejdere uden for storbyerne	8 500
<i>Formidling</i>	
Norske Kunst- og Kulturhistoriske Museers filmkomité, Oslo, til udarbejdelse af tre kortfilm om samisk kultur i norsk, finsk og samisk udgave	90 000
Nordisk Film- og TV-Union, Oslo, til et seminar for fjernsyns- og filmfolk o.a. om filmens fremtid som kulturfaktor i Norden	34 000
Nordisk Film- og TV-Union, Oslo, til et seminar for fjernsyns- og filmfolk om kortfilm	31 000
Työväen Sivistysliitto ry./Arbetarnas Bildningsförbund i Finland, Helsingfors, til et symposium om "Arbetarrörelsen och massmedia"	30 000
Nordisk Film- og TV-Union, Oslo, til et seminar om produktion af TV-programmer, film og stillfilm til information og kommunikation	30 000
NIAK, Stockholm, til nordisk import af kvalitetsfilm	60 000
Statens historiska museum, Stockholm, til produktion af og turné med en udstilling om Åland	150 000
<i>Kunstnerisk virksomhed</i>	
<i>Håndværk og formgivning</i>	
Landsforeningen Dansk Arbejdes afdeling på Bornholm, til nordisk deltagelse i udnyttelsen af eksperimenterende værksteder for kunsthåndværkere på Bornholm	20 000
Lærerlaget ved Bergens kunsthåndværkerskole, Bergen, til afholdelse af en nordisk lærerkonference for lærere ved de nordiske kunstindustriskoler	20 000
Länsskolnämnden i Norrbottens län, Luleå, til afholdelse af et internationalt kursus i indiansk og samisk kunsthåndværk	15 000
<i>Billedkunst (Maleri, skulptur og foto)</i>	
Nordisk Kunstforbund, Helsingfors, til udgivelse af NKF-bladet i 1974, andet år af en toårig forsøgsperiode	110 000
Billedkunstnernes Forbund, København, til en udstilling om "Nordisk skulptur"	40 000
Aarhus Kunstmuseum, Århus, m. fl., til en retrospektiv udstilling	59 000
Kunstmaler Ole Jørgensen, Højbjerg, til produktion og forevisning af en grønlandsk kunstudstilling af i dag	30 000
De nordiske forbund for bildende kunstnere, København, til forberedelse af en sociologisk undersøgelse om kunstneres faglige og sociale stilling i Norden	10 000

	dkr.
<i>Musik og dans</i>	
Nordisk Komponistråd, København, til koncertrejser for nordiske ensembler til Danmark med henblik på Nordiske Musikdage i 1974	70 000
AB Nordiska musikförlaget, Stockholm, til udgivelse af bogen "Scandinavian Music in Our Time"	20 400
Nordisk Komponistråd, København, til Nordiske Musikdage 1974	150 000
Nordisk Amatør Musik Union, Køge, til en konference for orkesterledere og dirigenter fra amatørorkestre i de nordiske lande	44 000
Nordisk Korkomité, København, til gennemførelse af en nordisk studieuge for amatørkorister i Silkeborg i 1974	50 000
NOMUS, København, til en forsøgsordning for nordisk koncertudveksling i 1974. Andet år af en treårig forsøgsperiode.	350 000
Copenhagen Summer Festival, København, til et nordisk sanger seminar på Refugiet Fuglsang	15 500
Nordkalottens Kyrkomusikdagar, Kiruna, til afholdelse af Nordkalottens Kyrkomusikdagar 1974	10 000
Nordisk Musikpædagogisk Union, Kristiansand, til forelæser og koncertgivere under Nordisk pædagogisk Unions X. kongres i Trondheim	10 000
Landsforeningen Danske Folkedansere, Vanløse, til afholdelse af et organisationsmøde med henblik på fastlæggelse af et nærmere samarbejde mellem de nordiske folke-danse- og spillemandsorganisationer	18 000
Nils-Aslak Valkeapää, Karesuando, til produktion og udsendelse af tre LP-kassetter med henholdsvis traditionel joik, sangmusik og børnemusik	73 080
 <i>Litteratur</i>	
Stiftelsen Hässelby, Vällingby, til et nordatlantisk forfattermøde	40 000
Nordiska Författarrådet, Stockholm, til litterære kurser på Biskops Arnö i 1974. Kursusgaranti og bevilling	83 000
Foreningen for Forlagsfolk, København, til udveksling af yngre nordiske forlagsfolk	32 200
Arbejdernes Oplysningsforbund, Oslo, m. fl., til en konference om arbejderlitteraturen i folkeoplysningen	52 000
Tidsskriftet Kontrast og tidsskriftet Vinduet, Oslo, til en konference for redaktionsmedlemmerne i de nordiske kulturtidsskrifter om tidsskrifternes rolle i kulturformidlingen og litteraturkritikken	37 300
Suomen Arvostelijain Liitto ry./Finlands Kritikerforbund r.f., Käinby, til afholdelse af et nordisk kritikerseminar omkring bl. a. planlægning af kritikuddannelsen	40 000
Kulturtidskriften Nya Argus, Helsingfors, til udgivelse af et specialnummer om moderne nordisk litteratur og kultur fra Island, Færøerne, Danmark og Norge	5 000

<i>Dramatisk virksomhed (teater og film)</i>	dkr.
Kulturtidskriften Horisont, Vasa, til et specialnummer om nordisk dramatik i dag og nordiske dramatikeres arbejds-situation	31 400
Nordisk Dramatikerunion, Holstebro, til et seminar om "Dramatikern och skådespelaren"	64 000
Nordisk Teaterunion, Stockholm, til en teaterteknisk ord-bog på de nordiske sprog og på engelsk	34 500
Lise-Lone Marker og Frederick Marker, Toronto, til illu-strationsmateriale i bogen "The Scandinavian Theatre. A brief History"	5 000
Nordisk Teaterlederråd, Århus, til kongressen og udstilling-en "Teater-Teknik 74"	148 000
Elevkåren vid Statens scenskola, Göteborg, til et seminar for nordiske teaterelver	56 000
Nordisk Amatørteaterråd, Gråsten, til et lederkursus om mi-men	58 000
Birgit Strøm Lyng, Oslo, tillægsbevilling til udgivelsen af bogen "Dukketeater i Norden"	8 182
<i>Idrætssamarbejde</i>	
Norrbottnens friidrottsförbund, Luleå, til islandsk deltagel-se i "1974 års Kalottkamp i Luleå"	5 000
Skid- och friluftsförbundet, Stockholm, til afholdelse af en konference for aktive inden for friluftsvirksomheden	20 000
<i>Børne- og ungdomsarbejde</i>	
Galleri F-15, Moss, til et arbejdsseminar om børn og miljø	77 000
Virginia Allen Jensen, Gentofte, til deltagelse i børnebogs-messen i Bologna med en stand med nordiske børnebøger	38 600
Færøernes Forfatterforening, Tórshavn, til et symposium for børne- og ungdomsbogsforfattere	45 700
Natur og Ungdom, Danmarks Feltbiologiske Ungdomsfor-ening, København, til afholdelse af en nordisk konferen-ce om det biologiske ungdomsarbejde	6 000
<i>Ideelt samarbejde (fagligt, kirkeligt, politisk o.l.)</i>	
Unionen Kvinnoaksförbundet i Finland, Helsingfors, til et kollokvium om reformer i ægteskabslovgivningen i de nordiske lande med særlig hensyntagen til ægtefællers ejen-domsforhold	77 400
P-club, Förening för stammare, Stockholm, til udgivelse af tidsskriftet "Plus" i en forsøgsperiode af ét år	5 500
De blindas förening, Stockholm, til en studierejse til Island for synsskadede fra Sverige, Norge, Danmark og even-tuelt Finland	20 000
Norske Døves Landsforbund, Bergen, til et seminar om tegnsprog	25 700
Sjálfsbjörg, Landssamband fastladra, (De vanføres landsfor-bund), Reykjavík, til det nordiske handicapforbunds ung-domsting 1974	10 000

*BILAGA 2***Oversigt over Nordisk Kulturfonds bevillinger under forsøgsordningen for koncertudveksling i 1974***Fællesnordiske*

Molde International Jazzfestival, til dækning af rejse- og opholdsudgifter for deltagelse af fire nordiske sangerinder	10 000
Nordisk Solistråd, til anden etape af sine nordiske solistpræsentationskoncerter	38 000
Beatgruppe Harkalidid m. fl., til koncertrejse i Sverige og Danmark	35 000

Danmark

De nordiske spillemænd, til tourné med nordisk spillemandsmusik og kammermusik til Norge, Færøerne og Island	20 000
Den danske jazzkreds, til tourné til danske skoler med finsk-islandsk-norsk-svensk jazzkvartet	11 000
Coronarias Dans, til tourné med elektrisk/rytmisk orkester i Norge, Sverige og Finland i 1974	22 000

Finland

Helsingfors Polisorkester, til koncertgæstespil til København	8 000
Kankaan Pelimannit — Kangas Spelmän/Juha Kangas, til folkemusikkoncerttourné i Dalarna, Sverige	8 000
Duo Ilpo Mansnerus og Marjatta Haati, til koncerter i Sverige	6 000
Liisa Pohjola, til pianorecital i København og Oslo	7 000
Matti Tuloisela, til koncertrejse til København, Oslo og Stockholm	8 000
Helsingfors kammarorkester, til koncert i Stockholm i 1974	13 000
Finlands spelmansförbund, til koncerttourné i Sverige i efteråret 1974	5 000
Lapplands musikinstitut, til koncertrejse i Nordnorge og Nordsverige	5 000

Island

Cellisten Gunnar Kvaran, til koncerttourné i efteråret 1974 til Finland, Norge og Sverige	10 000
---	--------

Norge

De unges Kammerorkester, Oslo, til Nordkalottourné	35 000
Schola Cantorum, Kristiansand, til 6 koncerter i Trollhättan, Uppsala og Helsingfors	20 000
Nesna Lærerskoles orkester og storband, til koncert i Umeå i 1974	7 000
Dale Mannskor, til rejse og ophold for en dirigent i forbindelse med repræsentationskoncert ved rigssangerfest i Kalmar	1 000

Johanneskirken i Bergen, til orgelkoncert med dansk solist	2 000
Veitvet Musikkonservatoriums kammerkor, til koncerter i Island	6 000
<i>Sverige</i>	
Nationalmusei Kammarorkester, til gæstespil i Bergen under festspillene, to koncerter	14 000
Filharmoniens Brassensemble, til tourné til Danmark, Island og Norge	13 000
Maggie's Blue Five, til tourné til Danmark og Norge	5 500
Lars Werner och hans vänner, til tre jazzkoncerter i Finland	5 500
Göteborg kammarkör, til koncert med uropførelse af et værk af Rautavaara på Holstebro Musikhøjskole	14 000
Stiftelsen Internationella Vadstena akademien, til opførelsen af et nyskrevet musikværk med skulpturer fra Sonja Henies og Niels Onstads Stiftelser i 1974	12 000
Akademiska kören, til koncerter i København i 1974	4 000
Hässelby Slot, til to koncerter med islandsk musik og islandske musikere i 1974	5 000

BILAGA 3

Oversigt over bevillinger af Nordisk Kulturfonds midler for 1975, uddelt på fondsstyrelsens møde i december 1974 eller tidligere

Forskning

Humanistisk forskning

Knud Rahbeck Schmidt, København, til gennemførelse af et symposium om Rusland og Norden i skønlitteraturen	50 000
Udgiverselskabet for Danmarks nyeste historie m. fl., København, til udgivelse af et engelsksproget værk om de nordiske landes historie under 2. verdenskrig	150 000
Thomas Kingston Derry, Oslo, til fremstilling af et manuskript til en bog med titlen "A short History of Scandinavia"	9 000
Society for the Advancement of Scandinavian Study, Wisconsin, til udgivelse af en bibliografi om engelsksprogede udgivelser om skandinavisk lingvistik, litteratur, historie og socialvidenskab samt skandinavisk skønlitteratur i engelsk oversættelse	20 000
Nordiska samarbetskommittén för namnforskning (NORNA), Uppsala, til redigering og udgivelse af "Nordisk namnforskarregister 1975"	3 400
Nordiska samarbetskommittén för namnforskning (NORNA), Uppsala, til afholdelse af et symposium om temaet "Ortnamn och samhälle"	35 000
Sigurd Bograng, Eskilstuna, til gennemførelse af et forskningsprojekt om indsamling og tolkning af finske stednavne i Norge og Finland	10 000

Arbetsgrupperna för en nordisk lingvistförening och lingvistiktidskrift, Uppsala, til forberedelse af et nordisk samarbejde for lingvister	23 000
Knud Prange, København, til udgivelse af bog om lokalhistorie i de nordiske lande inden for de sidste 100 år	11 000
James McFarlane, Norwich, England, til udgivelse af et særnummer af tidsskriftet <i>Scandinavica. An International Journal of Scandinavian Studies</i>	24 000
<i>Samfundsvidenskabelig forskning</i>	
Redaktionskommittéen for Scandinavian Political Studies, Helsingfors, til udarbejdelse af et retrospektivt fællesbind af <i>Scandinavian Political Studies</i> med titlen "Political Research in the Nordic Countries 1960—1975"	40 000
Redaktionskommittéen for Scandinavian Political Studies, Helsingfors, til organisering af 4 forskergrupper på det statsvidenskabelige område og etablering af Nordisk forbund for statsvidenskabelig forskning	24 000
Tidsskriftet "Nordisk minoritetsforskning", Stockholm, til udgivelse af de fire første numre af tidsskriftet	20 000
Utrikespolitiska institutet, Stockholm, til udgivelse af Utrikespolitiska institutets nordiske kalendarium. Første år af en toårig forsøgsperiode	35 000
<i>Naturvidenskabelig forskning</i>	
Kommittéen for atlasset "Norden i tekst och kartor", Stockholm, til afslutning af udgivelsen af atlasset	85 000
<i>Medicinsk forskning</i>	
Ungdomspsykiatrisk Klinik, Oslo, til afholdelsen af et symposium om ungdomspsykiatrien	28 000
<i>Skov- og jordbrugsforskning</i>	
Nordisk Arboretudvalg, Milde, til fællesopgaver for de nordiske arboreter i 1975. Andet år af en toårig forsøgsperiode	200 000
Bunadarfelag Islands, Reykjavík, til udgivelse af en fællesnordisk ordbog på landbrugets område	40 000
Sveriges lantmätareförening, Stockholm, m. fl. til udgivelse af en nordisk ordliste med de vigtigste betegnelser inden for landmålingsområdet	35 000
Erik Åkerberg, Höör, til gennemførelse af et forskningsprojekt om nordiske kulturvækstøkologiske problemer	14 000
Nordiske Jordbruksforskernes Forening, Seksjon III, Hagebruk, Ås, til afslutning af planlægningsarbejdet vedrørende et nordisk samarbejde om fremstilling af elitemateriale af vegetativt formerede haveplanter	25 000
Undervisning	
<i>Overgribende spørgsmål og pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde</i>	
Pædagogisk Seminar, Oslo, til gennemførelse af en konference om harmoniseringen af den pædagogiske læreruddannelse for adjunker og lektorer	30 000

Riksförbundet Hem och Skola (RHS), Stockholm, til gennemførelse af et symposium om udformningen af det fremtidige forældresamarbejde i Norden	50 000
Føroyskir Lesilærarar, Tórshavn, til afholdelse af en konference om sprogminoriteter i Norden — skoleproblemer i det lille samfund	60 000
<i>Akademisk grunduddannelse</i>	
Skogshögskolan, Stockholm m. fl., til samordning af den højere skovuddannelse i de nordiske lande, tredje år af en treårig forsøgsperiode	10 000
Vare, förening för arkeologistuderande vid Åbo Universitet, Åbo, til sammenstilling og udgivelse af en bog om museumsuddannelsen i de nordiske lande	
Universitetet i Tromsø, Tromsø, til videreførelse af et samarbejde mellem universiteterne på Nordkalotten	100 000
Matemaattisten aineiden opettajien liitto ry./Matematik-, fysik- og kemiläraryrket r.f., Helsingfors, til gennemførelse af en kongres for matematik-, fysik- og kemilærere i Norden	24 000
<i>Læreruddannelse</i>	
Nordisk sekretariat for forskolelærere, København, til afholdelse af et seminar om uddannelserne i Norden	13 000
<i>Erhvervsuddannelser</i>	
Nordiska komitéen för handelsundervisning, Hyvinge, til udgivelse af en revideret udgave af "Nytt i nordisk handelsundervisning"	
<i>Voksen- og videreuddannelse</i>	
A. O. F., København, ekstrabevilling i forbindelse med gennemførelsen af en nordisk konference om "AOF—arbejdet i det lokale miljø"	3 000
A. O. F., København, m. fl., til udgivelse af dansk-, svensk-, norsk- og finsksprogede udgaver af et kulturpolitisk program for AOF i Norden	50 000
<i>Specialundervisning</i>	
Nordisk tidsskrift for specialpædagogik, Dragør, til udgivelse af et temanummer om specialpædagogisk forskning i Skandinavien	13 000
Olof Lindh, Stockholm, til redigering af fem lærebøger i billedkundskab for blinde med henblik på udgivelse af samme	28 000
Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, Stockholm, til gennemførelse af et samnordisk kursus for 'utvecklingsstörda ungdomar'	15 000
Sveriges dövas riksförbund, Borlänge, til gennemførelse af et tredje nordisk seminar om de døves tegnsprog	34 000
Särskolans skolledargrupp inom Sveriges lärarförbunds skolledareförening, Norrköping, til gennemførelse af et kursus om voksenundervisningen for psykisk udviklingshæmmede	58 000

Almenkulturel virksomhed*Overgribende spørgsmål*

Knud Rasmussens Højskole, Holsteinsborg, til et kursus med præsentation af Grønland for nordiske oplysningsfolk, pædagoger, journalister, forfattere, mediafolk, m. fl.	100 000
Guovdagäino Sámiid Särvi, Kautokeino, til afholdelse af et samisk kulturarrangement i påsken 1975	70 000
Arbejdernes Oplysningsforbund, Bergen, til afholdelse af et seminar for fagorganiserede, kunstnere og kulturarbejdere under festspillene i Bergen i 1975 med temaet "Festspil i hverdagen"	50 000
Upphovsrättsliga föreningen i Finland r.f., Helsingfors, til gennemførelse af et nordisk symposium om ophavsretlige problemer	120 000
Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm, til afholdelse af en konference om bygdekulturen og det nordiske kulturelle fællesskab	40 000
F 15 Kontakt, Moss, til udbygning af den nordiske billedkunstinformation i F 15 Kontakt	38 500

*Formidling**Museum, bibliotek og arkiv*

Nordisk Konservatorforbund, Herlev, til produktion af en udstilling om tekstilkonservering i forbindelse med forbundets kongres i 1975 om tekstilkonservering	50 000
Komiteen for arrangering af Nordkalottens biblioteksmøde og Northern Libraries Colloquy i Rovaniemi, til gennemførelse af to møder	10 000
Arbeitsgruppen NORDREG, til en fælles nordisk registrering af museumsgenstande, billeder og optegnelser	40 000

AV-medier, grafiske medier

Fiskeri- og Søfartsmuseet — Saltvandsakvariet, Esbjerg, til produktion af en vandreudstilling med temaet "Det nordiske fiskeri — et erhverv i omformning"	60 000
Nordisk violinbyggerforening, Stockholm, til udarbejdelse og produktion af en udstilling om strygeinstrumenter	17 000
Dansk Pressehistorisk Selskab, København, til udgivelse af en tema-årgang af Pressens Årbog om kommunikationspolitik	27 000

*Kunstnerisk virksomhed**Billedkunst (maleri, skulptur, foto)*

Nordisk Grafik Union, Oslo, til igangsættelse af en forsøgsordning med et nordisk kartotek	115 000
Félag íslenskra myndlistarmanna, Reykjavík, til en udstilling af nutidig islandsk kunst under temaet "Island 1975"	50 000
Nasjonalgalleriet, Oslo, m. fl. til opstilling af en udstilling med Gustav Vigelands skulpturer	65 000
VR Kamerakerho Helsinki, r.y., Helsingfors, til afholdelse af en nordisk fotokonkurrence og fotoudstilling for jernbanefolk	3 200

Nordiska konstförbundet, Helsingfors, til gennemførelse af en nordisk kunstuge, der på grundlag af en inventering af nordisk nabolandskunst i nordiske samlinger resulterer i en kunstuge med aktiviteter i form af presseinformation, udstillinger, foredrag osv.	200 000
Kunstnernes Hus, Oslo, til produktion af et katalog i forbindelse med en vandrestilling af Inger Sitters billedkunst	20 000
Nasjonalgalleriet, Oslo, til opsætning af en udstilling af Düsseldorfmalere i Norge, Sverige og Finland samt Vesttyskland	150 000
Galleri F 15, Jelöy, til opsætning af en vandrestilling om Reidar Aulie i de nordiske lande	12 000
<i>Musik og dans</i>	
NOMUS, København, til gennemførelse af koncertudvekslingsordningen i 1975. Tredje år af en treårig forsøgsperiode	350 000
Nordisk Arbeidersanger- og Musikerforbund, Oslo, til gennemførelse af et nordisk kulturseminar 1975 for dirigenter, sangere, musikere, musikudvalg og arbejdsudvalg m. fl.	35 000
Föreningen Norden i Härjedalen, Sveg, til gennemførelse af en korturné med et nordisk sammensat sangkor til Helsingfors, Tallinn og Riga	15 000
Ekspertudvalget for nyere nordisk visekunst, København, til udarbejdelse af en fornyet udgave af "Vejviser for viseinteresserede"	9 000
Nordisk Ballettforbund, Oslo, til gennemførelse af et nordisk sommerkursus for pædagoger, dansere og koreografer	50 000
De Unges Kammerorkester, Oslo, i samarbejde med Heine-Onstad Kunstsenter på Høvikodden, til gennemførelse af et seminar for nordiske kammerorkestre	65 000
Föreningen musiknätet, Vaxholm, Sverige m. fl., til igangsættelse af et nordisk samarbejde omkring den alternative musik	45 000
<i>Litteratur</i>	
Nordiska författarrådet, Stockholm, til gennemførelse af seks litterære kurser i 1975	120 000
<i>Dramatisk virksomhed (teater og film)</i>	
Svenska filminstitutet, Stockholm, til forevisning af nordiske film i de nordiske lande	100 000
Nordisk Dramatiker Union, Århus, til gennemførelse af et seminar om forfatteren i gruppeteatret	60 000
Nordisk Film og TV Union, Oslo, til afholdelse af et seminar om udarbejdelsen af manuskript/scenario	50 000
Svenska filminstitutet, Stockholm, til produktion af en film om Gisle Surrsons saga	250 000
Nordisk Amatørteaterråd, Gråsten, til gennemførelse af et forskningsprojekt om fritidsteatret som funktion i lokalsamfundet	40 000
De Nordiske Landes Smalfilmforbund, Stavanger, til gennemførelse af aktiviteter i forbindelse med den nordiske smalfilmkongres og -konkurrence	50 000

Idrætssamarbejde

Nordens Akademiske Idrætsforbund (NAIF), Oslo, til et sommerseminar for idrætsfagligt personale ved universiteter og højskoler i de nordiske lande 75 000

Ideelt samarbejde (fagligt, kirkeligt, politisk o. l.)

Nordens Kristna socialdemokraters förbund, Stockholm, til gennemførelse af en nordisk styrelses- og funktionærkonference inden for forbundet 13 000

BILAGA 4

Oversigt over koncertudvekslingsprogrammer støttet af midlerne fra Nordisk Kulturfond til koncertudveksling i 1975*Fællesnordiske*

Nordisk Solistråd, til gennemførelse af nordiske præsentationskoncerter 1975 med norsk violinist og pianist	42 000
Nordisk Musikfestival 75, til afholdelse af festivalen i Stockholm	38 000
Nordjazz, til nordisk turné af varighed ca. 1 måned. jfr. <i>Danske</i>	10 000

Danske

Nordjazz, til nordisk turné af 1 måneds varighed, jfr. <i>Fællesnordiske</i>	50 000
--	--------

Finske

Rovaniemi-kvartetten, til koncerter på kalotområdet i Sverige og Norge	5 000
Kirsti Vihko, til koncerter i Sverige, Norge og Danmark	10 000
Lojo orkester, til koncerter i Sverige og Norge	10 000
Tapiola Youth Big Band, til koncerter i Sverige og Norge jfr. <i>Norske</i>	10 000
Västnyländska kammarkören, til koncertrejse til Örebro, Sverige	8 000
Matti Rindell, til orgelkoncerter i Sverige, Norge og Danmark	5 000
Maynie Sirén-Englund, til visekoncerter i Sverige og Norge	6 000

Islandske

Til modtagelse af Ungdomssymfonikerne fra Norge, jfr. <i>Norske</i>	50 000
---	--------

Norske

Til modtagelse af Tapiola Youth Big Band fra Finland, jfr. <i>Finske</i>	3 000
Ungdomssymfonikerne fra Norge, til koncerter i Island. jfr. <i>Islandske</i>	50 000

Svenske

Göteborg ungdomskör, til 5 koncerter i Island	13 500
S:t Jacobs ungdomskör, til deltagelse i Copenhagen Summer Festival	13 500
Wallgrens orkester, til turné til jazzklubber i Danmark, Norge og Finland	12 000
Mora ungdomsspelmanslag, til turné i Island	10 000
Birgitta Hylén, til to koncerter	4 000

*BILAGA 5***Udkast til ændret overenskomst om Nordisk Kulturfond**

Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer, som finder det ønskeligt, at det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande yderligere udvikles og styrkes, er blevet enige om, at den i 1966 indgåede overenskomst om oprettelse af Nordisk Kulturfond fremover skal have følgende udformning:

Formål m. m.

Artikel 1.

Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande.

Artikel 2.

Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed i videste forstand.

Der kan også ydes støtte til informationsvirksomhed inden for eller uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv.

Artikel 3.

Af fondens midler kan der bevilges tilskud til nordiske projekter af engangskarakter. Tilskud kan også ydes dels til nordiske projekter af mere varig karakter, dog fortrinsvis for en af styrelsen fastsat periode, dels i særlige tilfælde til regelmæssigt tilbagevendende formål.

Fondens midler

Artikel 4.

Midlerne, der årligt stilles til fondens rådighed, optages på det nordiske kulturbudget.

Artikel 5.

Midler, som er tilført fonden, står til rådighed for fonden også efter udgangen af det år, da indbetalingen til fonden er sket.

Artikel 6.

Fonden kan erhverve ejendom gennem gave eller testamente under forudsætning af, at der ikke dermed er forbundet noget vilkår, som er uforeneligt med fondens formål.

Fondens forvaltning

Artikel 7.

Fonden forvaltes, dens midler fordeles og dens virksomhed i øvrigt ledes af en styrelse. Styrelsen træffer også beslutning om modtagelse af gave eller testamente, samt om anbringelse af fondens indestående midler.

Styrelsen består af ti medlemmer. Nordisk Råd udnævner fem af medlemmerne, ét fra hvert land. De øvrige medlemmer udnævnes af regeringerne, ét af hver regering. På tilsvarende måde udnævnes for hvert medlem én personlig suppleant.

Medlemmerne og suppleanterne udnævnes for et tidsrum af to kalenderår ad gangen. Afgår et medlem eller en suppleant inden mandat-tidens udløb skal der udnævnes en efterfølger for resten af mandat-tiden.

Styrelsen vælger blandt sine medlemmer en formand og en næstformand for ét kalenderår ad gangen. Samme land beklæder formandspos-ten to år i træk.

Artikel 8.

Styrelsen er beslutningsdygtig, når formanden eller næstformanden og mindst seks andre medlemmer er til stede.

Styrelsens beslutninger træffes ved simpel stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme udslaggivende. Beslutning om bevilling af et tilskud fra fonden må dog ikke træffes, når mindst ét af landene gennem begge sine repræsentanter modsætter sig dette.

Artikel 9.

Styrelsen bistås af komiteer og arbejdsgrupper, som Nordisk Minister-råd har udpeget inden for fondens virkeområde.

Styrelsen kan herudover efter behov indhente udtalelser fra andre sagkyndige.

Artikel 10.

Sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen varetages af Sekreta-riatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Artikel 11.

Af fondens midler afholdes rejsegodtgørelse, dagpenge og øvrige om-kostninger i forbindelse med fondens virksomhed. Der kan endvidere afholdes udgifter til særlig sagkyndig bistand.

Artikel 12.

Fonden har sit sæde i det land, hvori Sekretariatet for nordisk kul-turelt samarbejde er beliggende.

Artikel 13.

Styrelsen vedtager en forretningsorden med nærmere forskrifter for sin virksomhed.

Regnskab og revision

Artikel 14.

Fondens regnskabsår er kalenderåret.

Artikel 15.

Nordisk Råd træffer bestemmelse om revision af fondens forvaltning og regnskaber.

Artikel 16.

Styrelsens og revisorerens beretninger skal senest den 1. oktober året

efter virksomhedsåret/regnskabsåret afgives til regeringerne og til Nordisk Råd. Beslutning om godkendelse af regnskabet og om bevilling af ansvarsfrihed for styrelsen træffes af Nordisk Råd.

Slutbestemmelser

Artikel 17.

Denne overenskomst skal ratificeres, og ratifikationsinstrumenterne skal snarest muligt deponeres i udenrigsministeriet i Danmark.

Overenskomsten træder i kraft den første i den måned, som begynder nærmest efter den dag, da samtlige parter ratifikationsinstrumenter er deponeret.

Artikel 18.

Ønsker nogen af de kontraherende parter at opsig overenskomsten, skal skriftlig meddelelse herom tilstilles den danske regering, som umiddelbart herefter skal underrette de øvrige kontraherende parter herom, samt om datoen for meddelelsens modtagelse.

Overenskomsten ophører at gælde fra og med den første dag i det kalenderår, som følger efter opsigelsen, såfremt meddelelse om opsigelsen er indgået til den danske regering senest den 30. juni og ellers fra den første dag i det næstfølgende kalenderår.

Når overenskomsten er ophørt at gælde, skal fondens aktiver og passiver fordeles mellem de kontraherende parter i overensstemmelse med den fordelingsnøgle, som gælder for finansieringen af det nordiske kulturbudget.

Overenskomsten skal være deponeret i udenrigsministeriet i Danmark, og bekræftede afskrifter skal af det danske udenrigsministerium tilstilles hver af de kontraherende parter.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede repræsentanter undertegnet denne overenskomst.

Udfærdiget i Stockholm i ét eksemplar på dansk, den

BILAGA 6

Räkenskaper för verksamhetsåret 1974 för Nordiska kulturfonden

INKOMSTER

Enligt fastställd budget		5 000 000,—
<i>Andra inkomster</i>		
Återbetalningar av ej utnyttjade beviljningar	115 510,65	
Beviljningar vilka återgår till fonden	76 039,33	
Räntor	227 783,82	
Ej disponerade medel från tidigare år	160,858,25	580 192,05
Summa Dkr		5 580 192,05

UTGIFTER

Administrativa utgifter

Resor, dagtraktamenten m. m.	89 955,71	
Mötesarvoden	13 640,—	
Mötesomkostnader	12 569,—	
Annonser, trycksaker m. m.	98 000,47	
Diverse	462,39	214 627,57

Beviljningar

Styrelsemöte	20 dec. -72	60 000,—	
"	22 maj -73	350 000,—	
"	24 dec. -73	805 000,—	
	(överföringar)		
"	24 dec. -73	2 290 800,—	
"	25 febr. -74	625 000,—	
"	26 maj -74	952 000,—	
"	27 aug. -74	81 262,—	5 164 062,—
Ej disponerade medel 1974			201 502,48
Summa Dkr			5 580 192,05

Köpenhamn den 13 februari 1975

Magnus Kull

Direktör

Klas Olofsson

Byråchef

Ekonomisk status per 31.12.1974 för Nordiska kulturfonden

TILLGÅNGAR

Likvida tillgångar

Bank	1 579 040,37	-
Postgiro	3 101,90	1 582 142,27
Förskottsbetalda utgifter		9 666,18
Summa Dkr		1 591 808,45

SKULDER

Kortfristiga skulder		21 039,83
Innehållen A-skatt		3 402,—
Rest av ej utbetalade beviljningar från tidigare år	462 705,14	
Ej utbetalda belopp av beviljningar 1974	898 677,56	1 361 382,70
Poster rörande 1974 bokförda under 1975		4 481,44
Ej disponerade medel 1974		201 502,48
Summa Dkr		1 591 808,45

Köpenhamn den 13 februari 1975

Magnus Kull
Direktör

Klas Olofsson
Byråchef

BIHANG

Revisionsprotokol

1. Fondens regnskab for 1974 er godkendt på fondens styrelsesmøde den 27.—28. februar 1975 og tilsendt revisorerne med skrivelse af 28. februar 1975 fra Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Regnskabet for 1974 er revideret. Revisionen, der har omfattet sædvanlig talmæssig og kritisk revision af regnskabets indtægter og udgifter, er udført i samme omfang som tidligere.

2. I revisionsprotokollatet for 1973 blev der redegjort for fondens ændrede regnskabsaflæggelse, ligesom det blev oplyst, at sekretariatet havde foretaget en detaljeret gennemgang af alle bevillinger for 1972 og 1973. Sekretariatet var herunder blevet opmærksom på nogle bevillinger, som ved en forglemmelse ikke var taget med i overførslerne til 1974. Dette er berigtiget i 1974-regnskabet.

I forhold til sidste års regnskab er der i øvrigt foretaget den ændring i regnskabsopstillingen for 1974, at det samlede beløb af bevillinger, der er ført til udgift i driftsregnskabet, er specificeret med angivelse af 42—750424. *Nordiska rådet.*

de bestyrelsesmøder, hvori bevillingerne er givet. Revisionen går ud fra, at der herefter ikke findes bevilgede beløb uden for regnskabet.

Til driftsregnskab og status bemærkes i øvrigt følgende:

Driftsregnskab:

3. Fondens indtægter har i aft andraget 5 580 192 kr.

Fondsbidraget på 5 mill. kr., der ifølge statutterne skal ydes af de nordiske lande, er i 1974 dækket ved, at Sverige har indbetalt 4 mill. kr. og Danmark 1 mill. kr. Den anvendte fremgangsmåde er praktisk, men formentlig ikke i overensstemmelse med de gældende statutter. I henhold til det udkast til ændret overenskomst om Nordisk Kulturfond, som efter at være godkendt af ministerrådet er sendt til ratifikation i deltagerlandene, skal de midler, der årlig stilles til fondens rådighed, optages på det nordiske kulturbudget med den fordelingsnøgle, der gælder for dette. Medlemslandenes bidrag til kulturfonden integreres således i det nordiske kulturbudget, d. v. s. at fordelingen mellem de nordiske lande er statutmæssig, blot det enkelte lands samlede bidrag til kulturbudgettet svarer til, hvad der påhviler landet i henhold til den til enhver tid gældende fordelingsnøgle. Henset hertil har man taget til efterretning, at den nye ordning allerede er bragt i anvendelse.

4. Ud over medlemslandenes bidrag har fonden haft indtægter på ca. 192 000 kr. fra tilbagebetaling og inddragelse af ikke anvendte bevillinger, ca. 228 000 kr. fra renter af det ret store bankindestående, jfr. nedenfor, samt 161 000 kr. fra overført overskud fra tidligere år (ikke disponerede midler).

De ikke disponerede midler ved udgangen af regnskabsåret 1973 androg ifølge status for 1973 ca. 258 000 kr. Forskellen mellem dette beløb og ovennævnte 161 000 kr., der figurerer som overført fra 1973 i 1974-regnskabet, skyldes, at der ved opgørelsen af beløbet i status for 1973 ikke blev taget hensyn til, at bevillinger til ca. 116 000 kr. var hjemfaldet til fonden i 1973 (forøger overførslen), og at bevillinger til 212 000 kr. ikke var blevet optaget i regnskabet i 1973, da man gik over til den nye ordning med bogføring af selve bevillingerne, jfr. foran (formindsker overførslen). For fremtiden bør der være kontinuitet i overførslen fra år til år.

5. Fondens administrative udgifter viser i forhold til sidste år en stigning fra ca. 117 000 kr. til 215 000 kr. svarende til ca. 80 pct. I modsætning til sidste år har styrelsen i 1974 ikke truffet beslutning om udbetaling af honorar til dennes formand og næstformand, men styrelsens medlemmer og deres suppleanter har foruden rejsegodtgørelse og dagpenge i forbindelse med møderne oppebåret mødediæter efter de af Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde anvendte regler.

De direkte mødeomkostninger er stort set af samme størrelsesorden som sidste år — ca. 12 000 kr. Udgifterne til rejser og diæter viser en stigning fra knap 54 000 kr. til ca. 90 000 kr. svarende til 68 pct. Stigningen skyldes bl. a., at dagpengene er forhøjet fra 120 kr. pr. rejse- eller mødedag på mindst 12 timer og 60 kr. for rejse m. v. mellem 6 og 12 timer til henholdsvis 150 kr. og 75 kr. Endvidere har det været en medvirkende årsag til de større udgifter til rejser m. v., at fondsstyret i 1974 har henlagt 2 af de 4 årlige møder til Vasa og Tromsø.

Den største stigning inden for de administrative udgifter — ca. 140 pct. — viser udgifterne til annoncer, tryksager m. m., som er steget fra ca. 41 000 kr. til 98 000 kr. Stigningen hænger sammen med, at fonden

i forbindelse med indkaldelse af ansøgninger har annonceret i større omfang end tidligere.

6. De udgifter, som fondens årsregnskab hidtil har været belastet med til lønninger m. v., og som i 1973 var fastsat til et afrundet administrationsbidrag på 150 000 kr. til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, er bortfaldet i 1974. Udgiften faldt bort i forbindelse med ministerrådets godkendelse af det nordiske kulturbudget for 1974. Der kan i denne forbindelse henvises til, at forslaget til nye statutter for kulturfonden indeholder bestemmelse om, at fondens sekretariatsarbejde og økonomiforvaltning skal varetages af kultursekretariatet.

7. Af det i 1974 til rådighed værende beløb foreligger der vedtagelse om støtte til i alt 105 projekter til et samlet beløb på 5 164 062 kr. Den største del af bevillingerne er kommet til udbetaling i årets løb, idet der har fundet hel eller delvis udbetaling sted med hensyn til 82 af projekterne på tilsammen 4 265 384 kr. Vedrørende 22 projekter har der endnu ikke været nogen udbetaling.

Styrelsen har i 1974 ikke givet bevilling til projekter, der berører færre end 3 af de nordiske lande, jfr. statutternes artikel 4.

Nedenstående opstilling viser for årene 1973 og 1974, hvorledes antallet af projekter og de bevilgede beløb fordeler sig:

	Antal projekter		Beløb i kr		Beløb i pct.	
	1973	1974	1973	1974	1973	1974
I. Forskning	24	28	1.118.980	1.493.900	21	29
II. Uddannelse	13	14	704.400	595.300	13	11
III. Almen kulturel virksomhed	69	63	3.428.411	3.074.862	66	60
	106	105	5.251.791	5.164.062	100	100

Status:

8. Aktiverne omfatter stort set kun fondens likvide beholdninger.

Der blev den 3. december 1974 foretaget uanmeldt kasseeftersyn ved Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, og herunder blev også kulturfondens beholdninger gjort op. Eftersynet gav ikke anledning til særlige bemærkninger.

Den store bankbeholdning, der modsvarer de overførte, ikke udbetalte bevillinger, indestår for næsten hele beløbets vedkommende på bankbog med 3 måneders opsigelse.

9. Det enkelte års bevillinger når som nævnt ikke at blive fuldt udbetalt i bevillingsåret, og de ikke udbetalte beløb overføres til næste år. Overførslerne omfatter i et vist omfang også beløb fra tidligere år.

Ifølge status pr. 31. december 1974 overføres til 1975 et beløb på knap 1,4 mill. kr. Af beløbet vedrører ca. 0,9 mill. kr. bevillinger fra 1974, medens ca. 0,5 mill. kr. stammer fra tidligere år. Sidstnævnte beløb fordeler sig således på de enkelte bevillingsår:

1970	30.000 kr.
1971	217.121 —
1972	35.700 —
1973	179.884 —
	<u>462.705 kr.</u>

Med hensyn til de overførte beløb er det oplyst over for revisionen, at kultursekretariatet i fremtiden samtidig med forelæggelse af årsregnskabet vil anmode styrelsen om at tage særskilt stilling til, hvilke ikke-forbrugte bevillinger, der skal overføres til næste år.

I tilslutning til det nedenfor anførte om afskrivning af regnskab for ældre projekter bemærkes, at selv om fondens støtte ofte ydes til projekter, der strækker sig over en længere periode, skal revisorerne henstille til overvejelse, at der gennemføres almindelig begrænsning af overførslerne. Herved vil det til rådighed værende beløb til imødekommelse af aktuelle ansøgninger blive større. Endvidere vil et eventuelt inddraget beløb altid kunne genbevilges på grundlag af en fornyet ansøgning.

Særregnskaber

10. I tilslutning til revisionen af fondens regnskab er særregnskaber m. v. for 25 projekter, der har modtaget støtte, blevet gennemgået.

Da de nye skemaer til brug ved ansøgning om støtte af fonden først får virkning for 1975-bevillingerne, har de gennemgåede regnskaber været ret uensartede. For samtlige projekter med undtagelse af to forelå der regnskab eller regnskabsopstilling. De projekter, for hvilke regnskab manglede, vedrørte dels en bevilling på 63.000 kr. til et bestilt operaværk, dels en bevilling på 50.000 kr. til en gruppe amerikanske universitetsadministratorers studierejse i Norden. For operaprojektets vedkommende forelå der en redegørelse fra den norske opera om beløbets anvendelse, medens der om udgifterne til studierejsen kun var spredte bemærkninger i korrespondancen i sagen.

11. Kun 9 af regnskaberne bar påtegning om at være revideret, heraf de 6 af statsautoriseret revisor. For ét af projekternes vedkommende viste ansøgningen, at bevillingen skulle anvendes til gennemførelse af en nordisk uge i en kommunal institution, og det var anført, at kommunen ville revidere og føre økonomisk tilsyn med arrangementet. Regnskabet var imidlertid ikke påtegnet af den kommunale revision. I det omfang arrangementer gennemføres i samarbejde med kommuner eller kommunale institutioner, findes det rigtigst, at bilagsgennemgangen og den talmæssige revision i princippet udføres af vedkommende kommunes revision, og at dette fremgår af regnskabet. Da kulturfonden agter at gennemføre en støtteordning for lokale nordiske kulturuger i 1976 og har anmodet sekretariatet om at optage forhandling med kommunernes landsorganisationer med henblik på udarbejdelse af udkast til støtteordningen, skal der peges på det hensigtsmæssige i, at revisionsspørgsmålet for de pågældende delprojekter samtidig tages op til løsning.

12. Kun 6 af regnskaberne var vedlagt dokumentation for de afholdte udgifter, men de andre regnskaber var som hovedregel specificeret i en sådan udstrækning, at en vis vurdering af omkostningerne var mulig. Intet af de gennemgåede regnskaber har givet anledning til bemærkninger, men for to af regnskaberne er det fundet nødvendigt at indhente supplerende oplysninger.

Det er ved gennemgangen af sagsmaterialet blevet konstateret, at der i fornødent omfang forelå rapport eller anden tilfredsstillende redegørelse for projektets gennemførelse.

13. I fortsættelse af den foreliggende evalueringsrapport om kulturfondens virksomhed i årene 1966—70 og som et led i overvejelserne om fondens forhold til de bevillinger, der gives af ministerrådets dispositionsmidler, har kultursekretariatet for perioden 1970—74 foretaget en

nærmere undersøgelse af fondens ansøgnings- og bevillingsmateriale. Undersøgelsen har vist, at fondens virksomhed i særlig grad har selvstændig betydning på det almenkulturelle område. Den foretagne gennemgang har i første række haft et kvantitativt formål, men undersøgelsens tilrettelæggelse synes at afgive mulighed for et fortsat arbejde med henblik på en kvalitativ vurdering. Det må anses for at være af betydning for det videre arbejde, at fonden dels har gennemført standardiserede ansøgningsprocedurer, dels har besluttet at etablere mere generelle støtteordninger i 1975 og 1976. Disse omfatter henholdsvis samarbejdsprojekter blandt kvinder og lokale nordiske kulturuger. Revisionen vil på dette grundlag kunne fortsætte sine overvejelser om de bedst egnede kriterier for en vurdering af de støttede projekter.

14. Af de gennemgåede regnskaber vedrørte ét en bevilling fra 1968. Med henblik på konstatering af regnskabsrestancernes omfang har kultursekretariatet foretaget en gennemgang af fondens projekter. Ifølge det foreliggende refterer der for de ældste 5 år — årene 1968—1972 — 21 uafsluttede projekter, der fordeler sig således:

1968	1
1969	1
1970	5
1971	6
1972	8

For nogle projekters vedkommende foreligger delregnskab eller endeligt regnskab, men afslutningen beror på forbrug af en restbevilling eller indsendelse af endelig rapport. Revisionen er bekendt med, at der eventuelt kan blive tale om at henlægge de to projektsager fra 1968 og 1969, selv om særligt regnskab ikke foreligger. Henset til projekternes alder, og til at der alene refterer regnskab for ca. 60.000 kr., skal revisionen ikke udtale sig imod, at sagerne henlægges.

Efter den foretagne revision har man givet regnskabet følgende påtegning:

”Foranstående driftsregnskab og status for Nordisk Kulturfond er revideret og fundet i orden.”

København, den 30. september 1975

Arne Larsen

J. Bredsdorff

*BILAGA 7***Betänkande över berättelse om Nordiska kulturfonden 1974 avgivet av Nordiska rådets utskott för granskning av berättelse om Nordiska kulturfonden**

Till utskottet har hänvisats berättelse om Nordiska kulturfonden 1974. Berättelsen har behandlats vid sammanträde den 22 januari 1976. Utskottet har genomgått berättelsen och inte funnit anledning till anmärkningar rörande densamma. Utskottet får därför föreslå

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1974 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1974, samt
2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Köpenhamn den 22 januari 1976

Gylfi P. Gíslason (A)
Förman

Paul Jansson (s)

Elsi Hetemäki (Kok)

Robert Pedersen (S)

Berättelse

från Nordisk maskinkommitté

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordisk maskinkomite
Sekretariatet ved avd.ing. Finn Hundseid
c/o Direktoratet for arbeidstilsynet.
Postboks 8103 Oslo-Dep
Oslo 1
Tlf.: (02) 46 98 20

B. Startår

1946

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

D. Syfte

Like sikkerhetsbestemmelser for maskiner i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Komiteens øverste myndighet utgjøres av de nordiske arbeidstilsynsmyndigheter som bl.a. utpeker medlemmene.

Selve komiteens arbeid ledes av formannen med sekretær hvis funksjonstid for begge vedkommende er satt til 5 år.

2. Styrelsens sammansætning

Komiteens medlemmer:

Hall, Carl Andreas, fabrikinspektør, D
Halvard, Herbert Christian, fabrikinspektør, D
Rantanen, Leo, överinspektör, F
Tohka, Matti, arbeidskyddsrad, F
Thorarinsson, Sigurdur, ingeniör, I
Flatval, Johan, overingeniör, N., formann
Lorentzen, Knut A., sjefingeniör, N

Schärström, John Einar, bitr. distriktschef, S
Ståhl, Sven Arne, överingenjör, S

3. Personal

Ingen

F. Verksamhet

Virksomheten i 1975 omfattar följande möter:

Ordinært møte i Oslo 5.—7. mars

Ordinært møte i Halmstad 2.—6. juni

Arbidsgruppemøte i Hallstavik 16.—17. september

Ordinært møte i København 27.—29. oktober

Med disse hovedtemaer:

Alminnelige verneregler

Verneregler for stasjonære slipemaskiner

Trebearbeidingsmaskiner

Byggsager

Stasjonære barkmaskiner

Verneregler for papirmaskiner.

G. Finansiering

Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté för arbetsmiljöfrågor besluttet i møte den 12.—13. mars 1975 å avvikle virksomheten i Nordisk Maskinkomité. Avviklingsfrist er satt til 1. januar 1976.

Berättelse

om samarbeide på livsmedelslagstiftningens område

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordisk Embetsmannsutvalg for harmonisering av næringsmiddel-lovgivningen.

B. Startår

1971

C. Deltagande länder

Danmark, Sverige, Finland, Norge.

D. Syfte

Klargjøre de forskjeller som er til stede i den nordiske næringsmid-dellovgivning og søke å komme frem til ensartede regler for derved i størst mulig grad å kunne innta en felles stilling til den internasjonale harmonisering som foregår på dette felt.

E. Organisation

2. Styrelsens sammansättning

Norge:

Medlem: prof. dr.med. Haakon Natvig,

Medlem: prof. Anton Skulberg.

Suppleant: byråsjef Inger-Margrethe Onsum.

Veterinærdirektør Reidar Vollan har senere vært oppnevnt for den tid prof. Skulberg fungerte som statsråd.

Danmark:

Kontorsjef J. Madelung

Direktør N. J. Blom-Hansen.

Sverige:

Gen.dir. Gösta Björkman,

Eksp.sjef Berndt Erneholm.

Suppleant: avd.sjef Björn Lundblad.

Finland: Byråsjef Vilho Aalto.
Överinsp. Aatos Länsisyrjä
Suppleant: Överinsp. Pekka Lehto.

3. Personal

Norge: sekretær: kons. Kristin Nielsen.

F. Verksamhet

Utvalget har hatt ett møte i 1975, 10. juni, i Stockholm.

Protokoll fra møtet er sendt Nordisk Ministerråd 15. sept. s. å., Dnr. 2167/75.

Forøvrig følger vedlagt "Beretning til Nordisk Råd om virksomheten til Nordisk Embetsmannsutvalg for harmonisering av næringsmiddel-lovgivningen (Bilaga).

H. Finansiering

Utbetalt av Sosialdep. kr. 4.098,05

Beretning til Nordisk Råd om virksomheten til Nordisk Embetsmannsutvalg for harmonisering av næringsmiddellegislasjonen

Innledning: På Nordisk Råds 10. sesjon 23. mars 1962 i Helsingfors ble følgende medlemsforslag om nordisk samarbeid om medisinsk levedsmiddelkontroll vedtatt:

”at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å gjennomføre en ensartet helsemessig lovgivning og felles medisinsk kontroll vedrørende næringsmidler”.

Norge ble på samme møte utpekt som koordinerende land.

Det nordiske samarbeid om dette ble straks opptatt, idet en rekke sakkyndige fra de 4 land i de følgende år kom sammen etter tur i de 4 hovedsteder. Samarbeidet resulterte bl. a. i et felles forslag til *Forskrifter om morsmelk* og til *Forskrifter om barnemelk*, videre til et forslag om *Forskrifter om vitaminisering og annen berikelse av næringsmidler* — og endelig til *Forslag om felles retningslinjer for anvendelse av tilsetningsstoffer i næringsmidler*. Det ble også utført et stort forarbeid for å kunne komme frem til en felles nordisk fortegnelse over de stoffer som skulle godkjennes i de nordiske land som tilsetning til nærings- og nytelsesmidler. Man ble også enig om å tilrå overfor Nordisk Råd at det ble etablert et eget permanent organ for det fremtidige samarbeid med harmonisering av næringsmiddellegislasjon i Norden og utarbeidet forslag til samarbeidsavtale for et slikt organ.

Når arbeidet som var initiert av Nordisk Råds rekommandasjon nr. 11/1962 opphørte, skyldtes det bl. a. den internasjonale utvikling som hadde funnet sted ved etableringen av den internasjonale Codex Alimentarius-kommisjon som i 1962 ble opprettet av FAO og WHO. Det ble nå ansett for mest aktuelt at de nordiske land tok felles standpunkt til de etter hvert mange forslag som Codex-kommisjonen fremsatte både om felles varegruppe-bestemmelser, de såkalte Codex-standards, og om generelle bestemmelser om tilsetningsstoffer, merking av matvarer, prøvetaking, analysemetodikk og hygiene m. m. Da man måtte anta at de fleste vesentlige sider av næringsmiddellegislasjonen etter hvert ville bli tatt opp av Codex-kommisjonen i de kommende år, var man klar over at en harmonisering av den nordiske næringsmiddellegislasjon i vidt omfang kunne oppnås gjennom en felles nordisk innstilling til Codex-kommisjonens forslag. Det nordiske samarbeid burde derfor konsentreres om konsultasjoner for å nå frem til en enig innstilling til Codex-kommisjonens forslag.

På dette grunnlag ble det fra dansk side foreslått etablert et *Embetsmannsutvalg* bestående av representanter både for sunnhets- og andre ministerier i de enkelte land med den oppgave i videst mulig omfang å koordinere den nordiske stillingtagen til Codex-standardene. I tillegg hertil kunne dette embetsmannsutvalg ta opp spørsmål innen næringsmiddelovngivningen som ikke ble behandlet av Codex-kommisjonen, eller hvor dette arbeid viste seg å ta så lang tid at en snarligere nordisk løsning er ønskelig av helsemessige eller samhandelsmessige grunner. Man måtte også regne med at enkelte av Codex-kommisjonens forslag ikke ville være tilstrekkelig strenge og effektive etter de nordiske krav og av den grunn gjøre et nordisk samarbeid ønskelig.

Det danske forslag ble behandlet på Nordisk Råds sosialpolitiske utvalg i Gøteborg 24. og 25. august 1970. Man var der enig om å foreslå et *nordisk kontaktorgan* som skulle behandle såvel nordiske som internasjonale næringsmiddelproblemer. Som det koordinerende land for denne rekommandasjon innkalte det norske Sosialdepartement til et forberedende embetsmannsutvalgs møte som ble holdt i Oslo 19. april 1971. Møtet tilrådet at Embetsmannsutvalget fikk følgende mandat:

”Klargjøre de forskjeller som er til stede i den nordiske næringsmiddelovngivning og søke å komme frem til ensartede bestemmelser for derved i størst mulig grad å kunne innta en felles stilling til den internasjonale harmonisering som foregår på dette felt”.

For å få en effektiv behandling var man enig om at Embetsmannsutvalget burde bestå av færrest mulig medlemmer, selv om næringsmiddelovngivningen i enkelte av de nordiske land hører under flere departementer. Man ble enig om at hvert land skulle oppnevne to faste representanter og en suppleant, men at det skulle være adgang til å ta med seg til møtene de eksperter som var nødvendige ved behandlingen av de enkelte saker.

Man fant det praktisk med to årlige møter, et vårmøte og et høstmøte, i en to-årsperiode. Dersom det etter denne tid var behov for samarbeid, ville man komme tilbake til spørsmålet. Man var også enig om at Embetsmannsutvalget årlig skulle avgi en rapport til Nordisk Råd om de saker som ble behandlet.

Følgende ble 30. september 1971 oppnevnt som medlemmer av utvalget:

Norge:

Medlem: Professor dr. med. Haakon Natvig,

Medlem: Professor Anton Skulberg

Suppleant: Byråsjef Inger-Margrethe Onsum.

Veterinærdirektør Reidar Vollan har senere vært oppnevnt for den tid professor Anton Skulberg fungerte som statsråd.

Danmark:

Kontorchef Johs. Jensen, Landbrugsministeriet,
 Direktør N. J. Blom-Hansen, Statens Levnedsmiddelinstitut.
 Kontorsjef Johs. Jensen er fra 1. november 1972 avløst av kontorsjef J. Madelung, Landbrugsministeriet.

Sverige:

Generaldirektør Gøsta Björkman, Statens livsmedelsverk
 Expeditionschef Berndt Erneholm, Jordbruksdepartementet
 Suppleant: Avdelingschef Bjørn Lundblad, Statens livsmedelsverk.
 Byråchef Bengt Augustinsson, Statens livsmedelsverk assisterer de svenske representanter.
 Byrådirektør Lars-Olof Ekløf, Statens livsmedelsverk, är från den 1. december 1972 utsedd att biträda byråchef Augustinsson.

Finland:

Byråsjef Vilho Aalto, Näringsstyrelsen,
 Överinspektör Aatos Länsisyrjä, Näringsstyrelsen,
 Suppleant: Överinspektör Pekka Lehto, Näringsstyrelsen.

Utvalget har avholdt 6 møter, nemlig i Oslo 3. desember 1971, i København 3. mai 1972, i Stockholm 5. desember 1972, i Helsingfors 7. juni 1973, i Oslo 30. november 1973 og i København 27. mai 1974.

Nordisk Råds rekommandasjon nr. 11/1962 ble behandlet ved rådets møte i Helsingfors 1972. I sin uttalelse av 21. februar 1972 konstaterte rådets sosialpolitiske utvalg at den nordiske embetsmannskomiteen for næringsmiddeloggivningen hadde begynt sitt arbeid og at komiteen var forberedt på å gi årlige rapporter om sin virksomhet til rådet. Slik forholdet var fant utvalget at rekommandasjonen nr. 11/1962 skulle være sluttbehandlet for Nordisk Råds del. I Nordisk Råds plenums møte 24. februar 1972 besluttet rådet også å gi sin tilslutning til det sosialpolitiske utvalgs forslag at 1962 års rekommandasjonen skulle være sluttbehandlet for rådets del.

Embetsmannsutvalget har behandlet følgende saker:

1. *Ensartet definisjon og terminologi på begreper som anvendes innen næringsmiddeloggivningen i de nordiske land*

I skriv av 13. april 1970 anmodet Danmark, Finlands, Norges og Sveriges Varedeklarasjonsnevnd Nordisk Råd om å foranledige at det med henblikk på anvendelsen i de nordiske lands næringsmiddeloggivning ble utarbeidet en ensartet terminologi og definisjoner på nærmere angitte begreper. Det ble anført at mangelen på ensartet terminologi vanskeliggjorde utarbeidelsen av ensartete nordiske varedeklarasjoner særlig på konserverte næringsmidler som selges over landegrensene. Etter at saken var blitt behandlet i det sosialpolitiske utvalg, oversendte Nordisk Råds presidium skrivelsen til regjeringene, hvilket resulterte i at det svenske Jordbruksdepartement foreslo at Norge som koordinerende land for Rådets rekommandasjon nr. 11/1962 foranle-

diger at saken blir behandlet av Den nordiske embetsmannskomit  for samarbeid på næringsmiddelovgivningens område.

Embetsmannsutvalget har arbeidet med denne sak både på møtet i Oslo 3. desember 1971, i K benhavn 3. mai 1972 og i Stockholm 5. desember 1972. Utvalget vil anbefale som felles nordiske definisjoner følgende:

Næringsmiddel — levnedsmiddel — livsmedel

Ved næringsmiddel forstås enhver vare som er bestemt til å fortæres av mennesker, herunder drikkevann, tilsetningsstoffer og ethvert annet stoff som brukes ved fremstilling, tilberedning m. v.

Kosmetika, tobakksvarer eller legemiddel som reguleres gjennom s rlovgivning, anses ikke som næringsmiddel.

Anmerkning:

Med fort res forstås: Spises, drikkes, tygges eller suges på.

Tillsatsämnen — tilsetningsstoffer

Med tillsats till livsmedel förstås vara eller ämne som avses att tillföras livsmedel i syfte att påverka dess egenskaper såsom färg, smak, lukt, konsistens eller hållbarhet eller att användas såsom hjälpmedel vid fabrikation.

Såsom tillsats skall dock icke anses berikningsmedel, vatten, koksalt, sockerarter (mono- och disackarider), ättika, etylalkohol, naturliga kryddor och aromstoffer, ej heller sådana ämnen, vilka vanligen saluföras eller användas som livsmedel.

Anmerkning:

F r bestämningen av begreppet tillsats  r det utan betydelse, om tillsatsen  r syntetisk eller utvunnen ur naturligt förekommande ämnen eller varor.

Berikningsmiddel — berikningsmedel

Med berikningsmedel förstås vara eller ämne som är avsedd att tillföras livsmedlet för att förbättra dess näringsvärde.

Djupfrost — dypfrost

Med djupfrost livsmedel förstås livsmedel som har infrysts ned till -18° C. eller lägre temperatur och därefter förvaras vid högst -18° C.

Romstemperatur — stuetemperatur

Med romstemperatur förstås den temperatur som man erfaringsmessig har i oppholdrom ca. 20° C.

Ved kj leromstemperatur förstås temperaturer i området ca. $+5^{\circ}$ C og som innen dette område kan tilpasses de enkelte næringsmidler for å hindre mikrobiell vekst.

Lett bederelig vare

Med lett bederelige varer forstås varer som lett blir forandret eller skjemt ved mikrobiell omdanning, d. v. s. varer med høyere pH enn 4,5 og vannaktivitet over 0,90, og som ikke har oppnådd holdbarhet ved tilsetning av konserverende midler.

Ferdigpakket levnedsmiddel

Med ferdigpakket levnedsmiddel forstås et levnedsmiddel, som med henblik på senere salg til forbruger er ferdigpakket i en detailpakning, der er bestemt til først at brydes av forbrukeren.

Fremmede stoffer/emner

Ved fremmede stoffer/emner i levnedsmidler forstås andre stoffer/emner end tilsætningsstoffer eller berigelsesmidler, og som anses at kunne medføre en sundhetsfare eller på annen måte at kunne gjøre levnedsmidler utjenlige til menneskeføde og/eller forandre levnedsmidlernes normale sammensætning eller beskaffenhet i øvrigt.

Helkonserver — hermetiska sterilkonserver

Med helkonserver forstås ett livsmedel som har inneslutits hermetisk i förpackning och värmebehandlats så att mikroorganismer och enzymer ej kan göra livsmedlet otjänligt till människoföda eller i övrigt nämnvärt förändra det vid lagring under minst ett år i en temperatur av upp till +20° C.

Anmerkning: Med ordet hermetisk forstås tillsluten, vätske-, gas- och mikrotät.

Halvkonserver:

Med halvkonserver forstås livsmedel som har inneslutits hermetisk eller på annat sätt i vätsketät förpackning och som har gjorts begränsat hållbart genom exempelvis saltning, fermentering, syring, rökning eller liknande eller genom tillsättning av konserveringsmedel.

2. Utvalgets målsetting

På møtet i København 3. mai 1972 drøftet man Utvalgets videre målsetting. Utvalget var enig om at en fullstendig samordning av de nordiske lands næringsmiddelbestemmelser antagelig ikke lot seg praktisere. Utvalget burde derfor tilstrebe mer realistiske mål, blant annet de vilkår som bestemmes av arbeidet innen Codex Alimentarius og i utsiktene til enkelte lands tilknytning til det europeiske fellesskap. Som spesielle emner for de kommende møter ble man enig om at næringsbestemmelsene av næringsmidler ville være et av de mer aktuelle områder for harmonisering av næringsmiddellovgivningen. Andre ak-

tuelle emner som man ble enig om, var tilsetningsstoffer, vitaminisering, hygiene hos personale innen levedsmiddelindustrien, emballasje m. m.

3. *Merkningsbestämmelser av næringsmidler* ble behandlet i Utvalgets møte i Stockholm 5. desember 1972. Det var enighet om at merkningen burde gjelde ferdigpakkede næringsmidler og at man med ferdigpakning mente pakning som var beregnet til å åpnes av konsumenten.

Man diskuterte krav på oppgave over *næringsmidlets art* og innholdsdeklarasjon.

Som en sammenfatning kunne det konstateres at kravene på oppgave over næringsmidlenes sammensetning stort sett er like i de nordiske land, d. v. s. at deklarasjonen skal skje i fallende størrelsesorden etter vekt og at det ved deklarasjon av tilsetninger skal anvendes visse gruppenavn.

Videre diskuterte man krav på oppgave om *nettovekt/nettovolum*.

Som en sammenfatning kunne det konstateres at det gjenstår å løse mange problemer på dette området, men at i hvert fall den hovedregel gjelder at nettovekten/nettovolum skal angis på pakningene.

Man diskuterte også krav på *oppbevaringsanvisning* og konstaterte at bestemmelsene om oppbevaringsanvisning er stort sett likeartet i de nordiske land.

Datomerking: Det rådet ulike oppfatninger om hvordan datomerkingen skulle være. Mens for eksempel Norge på visse produkter krevde angitt både tilvirkningsdato og siste forbruksdag, krevde Sverige at bare siste forbruksdag skulle angis, unntatt for ferdiglaget mat med en beregnet holdbarhet på høyst 30 dager hvor både tilvirkningsdato og siste forbruksdag skulle angis. I Finland var bestemmelsene ulike for forskjellige produkter. For tilberedte kjøttvarer skulle således angis både forpkningsdato og den temperatur hvorunder varene skulle holdes oppbevart. Man ble enig om å ta dette spørsmål opp på nytt når stillingtagen i Codex og Fellesmarkedet er avklart.

Angivelse av produsent, pakker m. v. Utvalget ble enig om: Pakkerens eller tilvirkerens i visse fall importørens navn og adresse skal angis på pakningen. Mindre avvik fra dette prinsipp kan gjøres.

Fremmede språk. Det var enighet om at:

1. All merking skal være tydelig og utvetydig.
2. Dagligvarer bør være merket på det nasjonale språk.
3. Ved importerte varer og varer for eksport er det fra dansk, norsk og svensk side enighet om at merking på fremmed språk godtas. Finland krever at teksten også skal være avfattet på finsk.

Tekstens størrelse og plassering:

Etter diskusjonen ble man enig om følgende uttalelse: Merkingen skal utføres på en tydelig, holdbar og for forbrukeren iøynefallende og utvetydelig måte.

4. *Prinsippene for godkjenning av tilsetningsstoffer*

På møtet i Helsingfors 7. juni 1973 ble referert de prinsipper for godkjenning av tilsetningsstoffer som de på side 1 omtalte sakkyndige var kommet frem til.

Man gikk over til å sammenligne de ulike lands skjema for søknad om godkjenning av tilsetningsstoff.

Man konstaterte at de fire lands skjemaer i prinsippet var meget like. De danske og norske og svenske skjemaer var således nesten identiske. Det finske skjema var på 14 punkter (punkt 10 og 11 i det nedenfor gjengitte skjema manglet). Den finske delegasjon sa seg imidlertid villig til å føye til disse to punkter i sitt skjema. I sitt skjema spør finnene også etter menneskers inntak av tilsetningsstoffer ved eksepsjonelt stort konsum og man var enige om å ta dette med også i de andre lands skjema (sammenlign punkt 13 i nedenfor gjengitte skjema). I sitt skjema krevde finnene også en utførlig redegjørelse for de undersøkelser som er blitt utført med henblikk på tilsetningsstoffets ufarlighet. Man var enig om å ta med i det felles skjema det finske skjemas formulering for bedømmelse av tilsetningsstoffets toksisitet, jfr. punkt 14 i nedenstående skjema.

Det skjema som man ble enig om for opplysninger som skal medfølge søknad om godkjenning av tilsetningsstoffer i næringsmidler er følgende i norsk tekst:

1. Søkerens (foretagendets) navn og adresse.
2. Produsentens navn og adresse.
3. Tilsetningsstoffets betegnelse (produktnavn).
4. Tilsetningsstoffets kjemiske navn og strukturelle formel.
5. Tilsetningsstoffets analysedata og renhetsgrad.
6. Eventuelle andre komponenter i produktet — (analysedata og renhetsgrad).
7. Næringsmidler hvor tilsetningsstoffet skal brukes.
8. Analysemetoder for tilsetningsstoffet i de næringsmidler hvor det skal brukes.
9. Hensikten med tilsetning. Dokumentasjon må vedlegges som fastslår at virkningen av tilsetningsstoffet ikke kan oppnås på annen måte, for eksempel ved forbedrede produksjonsmetoder eller ved hjelp av tidligere godkjente tilsetningsstoffer.
10. Undersøkelser som viser at tilsetningsstoffet har den tilsiktede virkning.
11. Dokumentasjon fra næringsmiddelprodusenten om behovet for tilsetningsstoffet.
12. Mengden av tilsetningsstoffet i angjeldende næringsmiddel.
13. Sannsynlige grenser for menneskers inntak av tilsetningsstoffet ved normalt forbruk samt ved eksepsjonelt stort forbruk.
14. Referanser som gjør det mulig å bedømme tilsetningsstoffets

toksisitet og som viser dets ufarlighet. Kan det ikke gjøres rede for toksisitet ved undersøkelser i samsvar med anvisning gitt av FAO/WHO (Reports of the FAO/WHO Expert Committee on Food Additives), må utførlig dokumentasjon fremlegges om de undersøkelser som er utført for påvisning av tilsetningsstoffets ufarlighet. Søknaden må inneholde nøyaktige opplysninger om de metoder som er brukt ved undersøkelsene. Detaljert beskrivelse må gis over utførte dyreeksperimenter og det må klart og nøyaktig gjøres rede for metoder og resultater. Forsøksresultater som på noen måte setter spørsmål om tilsetningsstoffets ufarlighet i tvil, må ikke utelates. Ved biologiske eksperimenter skal spesielt angis:

- a) Variasjonseffekter i og mellom de enkelte dyrearter.
 - b) Oppkomst av spesifikke effekter på organ eller metabolisme.
 - c) Carcinogene effekter.
 - d) Toleranser og overfølsomhetsreaksjoner.
 - e) Hastighet, grad og måte for stoffets resorpsjon, omsetning og utsondring.
 - f) Akkumulasjonsevne i kroppen.
15. Land hvor tilsetningsstoffet er godkjent eller for øvrig tillatt.
16. Andre opplysninger.

5. Prinsippet for godkjenning av berikningsmiddel

Embetsmannsutvalget er blitt enig om følgende prinsipper for godkjenning av berikningsmiddel:

1. Forutsetning for å tillate tilsetning av berikningsmiddel er at tilsetningen kan betraktes som nyttig for helsen eller for å tilgodese næringsbehovet hos befolkningen eller hos forbrukerne av det næringsmiddel det er spørsmål om og må ikke først og fremst være beregnet som salgsargument.

2. Det anvendte berikningsmiddel skal oppfylle krav til absorpsjon og metabolisme m. m.

3. Berikning bør hovedsakelig skje av næringsmiddel som er "naturlig" bærer av det aktuelle næringsstoffet.

4. De næringsmidler som berikes bør være slike som kan anbefales i den alminnelige opplysningsvirksomhet for å forbedre folkehelsen.

5. Det anvendte berikningsmiddel bør ha rimelig holdbarhet.

6. Den tilsatte mengden bør være tilstrekkelig stor for vesentlig å bidra til å dekke dagsbehovet.

Men ble enig om at som vilkår for bruk av godkjent berikningsmiddel skal blant annet følgende gjelde:

1. Spesiell individuell tillatelse for tilvirkeren eller importøren av næringsmiddel.

2. Plikt for tilvirkeren eller importøren å bekoste en viss kontinuerlig undersøkelse av berikningsmidlet i næringsmidlet.

6. Personallhygiene

I *Danmark* er reglene om personallhygiene utformet som særregler for de ulike grupper næringsmidler. Det finnes forskrifter for personell som arbeider innen kjøtt-, melk- og dypfrysingsområdet. Generelt gjelder dog at ansvaret for personalets helsetilstand påhviler såvel bedriftens ledelse som hver enkelt ansatt. Kontrollen foretas av embedslegen og tilsynspersonalet. Det kreves legeerklæring ved ansettelsen eiler etter utbrudd av smittefarlige sykdommer.

I *Finland* hører personallhygiene ikke inn under næringsmiddelovens område, men er underkastet helselovgivning. I "hälsovårdslagen" fastsettes bl. a. at "Hälsovårdsnämnden" har myndighet til å bestemme at person som behandler næringsmiddel som er bestemt for salg, på bestemte tider skal besøke lege for å bli undersøkt. Den finske delegasjonen fremholdt at det var et særskilt behov for kontroll av næringsmiddelpersonell som hadde oppholdt seg utenfor Norden.

I *Norge* kan helserådet kreve legeundersøkelse som er godkjent av helserådet ved ansettelsen og senere regelmessig kontroll av personell innen næringsmiddelbransjen. Denne lovhjemmel er hittil ikke blitt brukt av noe helseråd bl. a. fordi et tiltagende antall næringsmiddelbedrifter, hoteller og restauranter har innført en egen bedriftshelse-tjeneste ved ansettelse av bedriftslege.

De generelle bestemmelser om personlig hygiene er tatt inn i de alminnelige forskrifter om næringsmidler. I særskilte forskrifter blir det gitt supplerende bestemmelser om behandling av ulike næringsmiddel i forretninger og restauranter.

I *den nye svenske næringsmiddeloven* gjelder skjerpede krav for dem som yrkesmessig behandler uinnpakkede næringsmidler. Den *obligatoriske helsekontroll* omfatter dels legeerklæring ved nyansettelse, dels årlig helsekontroll. Dessuten skal enhver som kommer tilbake fra opphold som varer mer enn 5. dager sammenhengende utenfor Norden, levere faecesprøve til undersøkelse av *Salmonella-* og *Shigellabakterier*. Helsekontrollen har som viktigste hensikt å oppdage salmonelloser og andre tarmsykdommer samt tuberkulose og hepatitt.

Komiteen mente at utdannelse i hygiene bør skje i forbindelse med helsekontrollen og at gjennomførelsen av helsekontrollen bør bygges opp skrittvis.

Komiteen mente videre at faecesundersøkelse av næringsmiddelpersonell som har hatt opphold utenfor Norden, er av stor betydning.

7. Næringsdeklarasjon

Ingen av de nordiske land har tatt definitiv stilling til hvordan obligatoriske næringsdeklarasjoner skal utformes. I den svenske næringsmiddelovgivning er det imidlertid inntil videre bestemt at om et nærings-

middels næringsverdi deklarerer frivillig, skal en slik deklarasjon angi gjennomsnittsmengden av protein, fett og karbohydrat i gram pr. 100 gram av næringsmidlet samt i tillegg næringsmidlets totale energiverdi uttrykt i kilokalorier (kcal) og kilojoule (KJ) pr. 100 gram av næringsmidlet, eller inntil videre med en av disse betegnelser. Etter å ha drøftet spørsmålet på bakgrunn av de foreliggende saksdokumenter var Utvalget enig om å anbefale foreløpige retningslinjer:

1. Formålet med næringsdeklarasjoner er:

a) at næringsinnholdet i produktene skal kunne vurderes slik at forbrukerne lettere kan velge en ernæringsriktig kost,

b) at forbrukerne skal kunne sammenlikne de forskjellige produkters næringsverdi.

2. For tiden kan det ikke tilrås et generelt påbud om næringsdeklarasjon. Begrunnelsen for dette er:

a) at flertallet av forbrukerne ennå ikke har tilstrekkelige kunnskaper til å kunne vurdere næringsdeklarasjoner på en korrekt måte,

b) at det vil medføre betydelige utgifter for produsenter og derigjennom også for forbrukerne,

c) at det vil kreve et kostbart offentlig kontrollapparat,

d) at det for tiden anses tilstrekkelig å påby deklarasjon av sammensetningen av ferdigpakkede næringsmidler med obligatorisk deklarasjon av råvarer og tilsetningsstoffer.

3. For spesialdestinerte næringsmidler, d. v. s. næringsmidler til personer med behov for særskilt kost, som for eksempel spebarn og personer med fordøyelses- og stoffskifteforstyrrelser, skal næringsdeklarasjon være obligatorisk.

4. For den næringsdeklarasjon som produsenter gir frivillig, fastsettes bestemte regler. Ved avvik fra reglene må spesielt samtykke innhentes.

5. Enhver næringsdeklarasjon skal pr. 100 gram av det næringsmiddel som frembys til salg angi energiverdien i kilokalorier og/eller kilojoule mengden av protein, fett og karbohydrater i gram.

På de vilkår og/eller bestemmelser som måtte foreligge i de enkelte land, kan innholdet av mineralstoffer, vitaminer og andre essensielle næringsstoffer deklarerer. Såfremt slike stoffer blir deklarerert, skal innholdet settes i relasjon til dagsbehovet (anbefalte daglige tilførsler) av vedkommende stoffer.

6. For å minske befolkningens fettkonsum vil det være ønskelig å påby deklarasjon av innholdet av fett og av flerumettede og mettede fettsyrer i enkelte næringsmidler, såsom smør, margarin, iskrem, pølser og andre kjøttvarer.

7. For bruk av betegnelser som proteinrikt, proteinberiket, kalori-fattig samt "slankekost" og "helsekost" bør det fastsettes nærmere regler.

8. Av hensyn til forbrukerne bør energiverdi og innholdet av fett angis som maksimumsverdier, mens innholdet av protein, mineralstoffer, vitaminer og andre essensielle næringsstoffer som minimumsverdier.

8. Aromastoffer og aromapreparater

På møte i Oslo og Helsingfors drøftet man også aromastoffer og aromapreparater og ble enig om følgende:

Definisjon:

Aromastoffer og aromapreparater er kjemiske forbindelser som innvirker på smak og/eller lukt og som tilsettes et næringsmiddel for å forbedre dets smak og/eller lukt. Smaksforsterkende stoffer som natriumglutamat (MSG) betraktes ikke som aromastoffer. Med begrepet aroma betegnes smak- og/eller luktinntrykk og stoffer som forårsaker slikt inntrykk.

Gruppering:

Naturlige aromastoffer og/eller-preparater er forbindelser som med fysiske metoder trekkes ut av vegetabiliske eller animalske råstoffer.

Naturidentiske aromastoffer og/eller -preparater er forbindelser som med kjemiske metoder trekkes ut av vegetabiliske eller animalske råstoffer eller som fremstilles syntetisk og er kjemisk identisk med naturlige stoffer.

Kunstige (artifisielle) aromastoffer og/eller -preparater er stoffer som ennå ikke er blitt påvist i spiselige naturprodukter.

Prinsipper for bruk

Bortsett fra naturlig og uskadelig krydder er aromastoffer og/eller aroma preparater bare tillatt å tilsette i de næringsmidler eller grupper av næringsmidler hvor slik tilsetning er godkjent i tilsetningsstofflisten. I prinsippet stilles bruk av naturidentiske aromastoffer på linje med bruk av naturlige aromastoffer. Bruk av helseskadelig krydder og toksiske stoffer begrenses med en negativ liste. Kunstige (artifisielle) aromastoffer som i toksikologisk henseende er uskadelige, tillates gjennom en positiv liste med angivelse av maksimal tillatt mengde i det enkelte næringsmiddel.

Deklarasjon:

Da det var mindre ulikheter i kravet til deklarasjon ved bruk av aromastoffer, fant Utvalget ikke grunn til å anbefale en ensartet løsning av deklarasjonsmåten.

Røykaroma:

Næringsmidler kan som alternativ til røyking med tre behandles med røykkonsentrater eller syntetiske aromastoffer. Bruk av røyking med tre bør inntil videre tillates.

Bruk av røykkonsentrater fremstillet av trerøyk må godkjennes på grunnlag av konsentratets innhold av 3—4 benzpyren. Både Finland, Norge og Sverige har gitt spesiell godkjenning for enkelte konsentrater med et maksimalt innhold på 30 ppb av 3,4-benzpyren. Ingen av disse land har godkjent bruk av kunstige (artifisielle) røykaromaer.

Det var enighet om at det ville være hensiktsmessig at det ble benyttet en felles nordisk metode for påvisning og analyse av innholdet av benzpyren i røykkonsentrater. Man vedtok å anmode Nordisk Metodik-Komité for Levnedsmidler om å utarbeide en slik metode.

9. De nordiske lands stilling til standarder anbefalt av Codex Alimentarius Kommisjonen

Hittil har ingen av de nordiske land tatt stilling til noen av de 64 Codex standarder som er anbefalt av Codex Alimentarius Kommisjonen og oversendt medlemslandene til formell godkjenning.

Dette skyldes for det første at de konstitusjonelle og rettslige spørsmål som reiser seg i forbindelse med eventuell godkjenning av disse standarder må først klargjøres, og for det annet at selve godkjenningsprosedyren (General Principles) har vært under vurdering i Codex Alimentarius Kommisjon. Kommisjonen har nå vedtatt generelle prinsipper som gjør det mulig for et land å godkjenne en standard med spesifisert forbehold og som skulle gjøre det lettere for det enkelte land å ta stilling til Codex standardene i og med forbeholdene ikke er begrenset til bestemte områder.

Som svar til en henvendelse fra Codex Alimentarius Kommisjonens sekretariat i Roma har en fra svensk side uttalt at de anbefalte Codex standarder er under vurdering og at de blir tatt hensyn til under utarbeidelse av svensk næringsmiddelbestemmelser.

Fra dansk side har en henvist til den nye dansk næringsmiddellov som trer i kraft i okt. 1974, og også pekt på de forpliktelser Danmark har m. h. t. harmonisering av næringsmiddelover og- bestemmelser innen rammen av EF-traktaten.

Fra norsk side har en informert om det arbeide som er i gang i Norge når det gjelder klargjøring av de konstitusjonelle spørsmål, og at en endelig stilling til Codex standarder ikke vil kunne tas før dette arbeidet er fullført.

Fra hverken finsk eller islandsk side er det avgitt svar til Codex sekretariatet. En rekke av de øvrige medlemsland har godkjent en eller flere av Codex standarder.

10. *Embetsmannsutvalget — Funksjonstid — Beretning m. m.*

Da arbeidet på nordisk basis ennå ikke var løst og det også var ønskelig med et fortsatt nordisk samarbeid av hensyn til det internasjonale arbeid innen næringsmiddel-sektoren, var det på møtet i København 27. mai 1974 enighet om at Utvalget kunne fortsette sin virksomhet uten fornyet beslutning av Nordisk Råd. For den fortsatte virksomhet burde Utvalget komme sammen minst en gang pr. år og i øvrig etter behov.

På Utvalgets møte i Oslo 30. november 1973 ble det besluttet at Norge som det koordinerende land skulle utarbeide en utførlig beretning om utvalgets virksomhet og at denne etter å være blitt behandlet på Utvalgets møte i København 27. mai 1974 skulle oversendes til Nordisk Råd.

Utvalget vil for øvrig bemerke:

De felles prinsipper for godkjenning av tilsetningsstoffer innebærer at vurderingen av disse spørsmål baseres på like kriterier innen de nordiske land.

De felles prinsipper og definisjoner Utvalget for øvrig er kommet frem til, øker muligheten av en felles nordisk stillingtagen når det gjelder spørsmålet om den internasjonale harmonisering som pågår i Codex Alimentarius.

Problemområdene bør — i samsvar med det som av den norske sosialminister ble uttalt under møtet i Nordisk Råd februar 1974 — nøye følges i et fortsatt arbeid med videreføring av de prinsipper Utvalget er kommet frem til.

Berättelse**från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Verksamhetsberättelse 1974—75**A. Namn och adress*

NTTK (Nordiska turisttrafikkommittén)
 c/o Svenska turisttrafikförbundet
 Box 7306
 103 85 Stockholm
 Tel: 08-22 32 80

B. Startår

1928

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Kommittén har till uppgift att genom organiserat samarbete främja reselivet i och söka draga den utländska resandeströmmen till de fem nordiska länderna.

*E. Organisation**1. Administration**2. Styrelsens sammansättning**Plenarmötet*

Direktør Sven Acker	D
Direktør Jørgen Helweg	D
Exp.sekr. Eigil Jensen	D
Direktør Ernst Klæbel	D
Budgetsekreterare R. Kosunen	F
Avd.chef Pekka Laukala	F
Direktør Bengt Pihlström	F
Försäljningschef Boris Taimitarha	F
Kontorchef Ólafur Valdmarsson	I
Direktør Björn Vilmundarson	I

Sekretær Alf Frotjold	N
Direktør Just Muus-Falck	N
Direktør Kai Sørtorp	N
Direktør Rolf Arfwedson	S
Kanslirådet Åke Hartvig	S
Ulla Lanemo, sekreterare	S
Direktør Ingvar Mattsson	S
Riksdagsman Arne Pettersson, <i>ordförande</i>	S
Direktør Erik Schulze	S

3. Personal

Sekreterare Ulla Lanemo	S
Marknadschef Invar Mattsson	S
Direktør Erik Schulze	S

F. Verksamhet

September 1974

Ledamöterna deltar i en diskussion om nordisk turism i Ronneby i samband med STTF:s årsmöte "Nordisk turistpolicy och nordiskt turistsamarbete".

Oktober 1974

De nordiska turistorganen i New York flyttar in i nya gemensamma lokaler i Rockefeller Plaza.

Maj 1975

Utredning om Scan:s organisation och samarbetet vid Scan/New York läggs fram.

Maj 1975

Ledamöterna deltar i Nordiska rådets turistkonferens i Saltsjöbaden.

Februari 1975

Scandinavian Travel Mart genomföres i USA i städerna New York, Chicago och Los Angeles.

Juni 1975

Island meddelar, att man återinträder i det nordiska samarbetet i New York och Los Angeles fr. o. m. årsskiftet 1975/76.

NTTK:s direktörmöte har haft fyra sammanträden: 3/12 1974 i Oslo, 8/4 1975 i Köpenhamn och 23/5 1975 i Stockholm samt 25/6 i Nyborg.

Plenarmötet hölls den 25/6 1975 i Nyborg, Danmark.

Följande trycksaker har finansierats under året:

Map of Scandinavia i japansk version (100 000 ex.), Scandinavian Travel Facts (150 000 ex.). De nordiska länderna har även gemensamt deltagit i ETC:s Agents' Manual för den japanska marknaden.

G. Framtidsplaner

Vid plenarmötet den 25 juni 1975 *beslöts* utarbeta ett handlingsprogram för NTKK med tyngdpunkten lagd vid de rent internordiska frågorna. En extra konferens kommer i februari 1976 att fastlägga den nya inriktningen för NTKK:s arbete samt skissa de nya arbetsuppgifter, som kommer att bli en följd av beslutet.

Berättelse

från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Köbenhavn

(Berättelse ej överlämnad till 24:e sessionen)

Berättelse

från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete, 1975

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordiska telefonkonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete

Adress t. o. m. 75-06-14

c/o Post- och telegrafstyrelsen

Utrikesavdelningen

Pb. 528

SF-00101 Helsingfors 10

Tel. 90-66 12 01

B. Startår

För telekonferenserna: 1917; för styrkommittén: 1972.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Det nordiska samarbetet på telekommunikationsområdet har till ändamål att förbättra och utveckla teletjänsterna inom Norden samt mellan de nordiska länderna och övriga länder. Samarbetet har även till ändamål att såvitt möjligt åstadkomma enhetliga regler för de nordiska ländernas teletjänster.

E. Organisation

1. Administration

Det nordiska samarbetet bedrivs i första hand medelst

- dels nordiska telekonferenser som hålls vartannat år;
- dels, under perioderna mellan de nordiska telekonferenserna, kommittéer och arbetsgrupper underställda styrkommittén för det nordiska telesamarbetet.

Under telekonferensen och styrkommittén sorterar följande kommittéer:

- samordningskommittén för drift- och taxefrågor;

- samordningskommittén för teletekniska frågor (exkl. radiotekniska);
- samordningskommittén för radiotekniska frågor;
- den nordiska kabel-TV-kommittén samt
- styrelsen för den nordiska jordstationen för satellittrafik i Tanum (Bohuslän).

2. *Styrelsens sammansättning*

Ordförande vid telekonferensen är den generaldirektör som under tvåårsperioden före konferensen varit ordförande i styrkommittén.

Styrkommittén för nordiskt telesamarbete har under 1975 haft följande sammansättning:

Medlemmar

Hansen, P., Danmark, generaldirektör

Saloila, O., Finland, generaldirektör

Skúlason, J., Island, generaldirektör

Øvregard, P., Norge, generaldirektör

Bjurel, B., Sverige, generaldirektör (ordförande)

Sekreterare

Lindholm, P., Finland, trafikinspektör

3. *Personal*

Se ovan under E.1 och 2

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Angående Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor hänvisas till tidigare år avgivna berättelser.

Utvecklandet av radio- och TV-samarbete har vad gäller sådana frågor som behandlas på regeringsnivå under de senaste åren behandlats inom den av ministerrådet tillsatta utredningen, om nordiskt TV-samarbete och under det omfattande arbetet med beredning av utredningens förslag (*NU 1974: 19 "TV över gränserna"*) m. m.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen**

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor. Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträde den 21 januari 1976.

Vid fyra på varandra följande sessioner har kulturutskottet i betänkanden rörande berättelsen från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor understrukit att ministerrådet bör fatta beslut om de framtida formerna för organisationen av samarbetet rörande radio- och TV-frågor mellan de nordiska länderna. Det nuvarande kontaktorganet har inte sammanträtt sedan 1970 och av berättelsen till rådets förra session framgick det att kontaktorganet år 1972 hemställt om sin egen upplösning. Samtidigt framkom det att kulturavtalets organ inte bedömt det vara möjligt att avgöra hur framtida kontakter rörande radio- och TV-frågor skulle organiseras, förrän utredningen om utvidgat TV-samarbete förelåg.

Kulturutskottet konstaterar att ministerrådets TV-kommitté avgav sin slutrapport "TV över gränserna" (*NU 1974: 19*) redan i slutet av 1974 och att rapporten därefter genomgått nationell remissbehandling. Trots detta har det i berättelsen till rådets förra session i utsikt ställda beslutet om den framtida organisationen av samarbetet rörande radio- och TV-frågor ännu inte fattats. Någon förklaring till att så inte skett lämnas inte i den till 24:e sessionen avgivna berättelsen, utan det hänvisas blott till tidigare berättelser och till det arbete som TV-utredningen utfört.

Kulturutskottet vill än en gång bestämt understryka vikten av att Nordiska ministerrådet snarast fattar beslut om på vilket sätt kontakterna rörande radio- och TV-frågor skall organiseras.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet
att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Köpenhamn den 21 januari 1976

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>
<i>Gylfi P. Gíslason (A)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>
Förman	
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Tyra Johansson (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Nikolaj Rosing (Grönl.)</i>
<i>Liv Stubberud (A)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
<i>Marjatta Väänänen (K)</i>	<i>J. Fr. Øregaard (Jvfl)</i>

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning
Finlands Akademi
Drumsövägen 1
SF-00200 Helsingfors 20
Tel. 90-69 22 50

B. Startår

1968

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige. Island (i princip inbjuden som observatör).

D. Syfte

På Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning ankommer att: främja och koordinera den humanistiska forskningen och forskarutbildningen i Norden

främja informationen om forskningen och forskarutbildningen i Norden

ta initiativ till samarbetsprojekt inom humanistisk forskning i Norden
ta initiativ till att utveckla den samnordiska publiceringsverksamheten

främja kontakterna mellan de enskilda länderna samt mellan forskare från de enskilda nordiska länderna.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden består av två representanter för vart och ett av de deltagande forskningsorganen, utsedda av dessa för en tid av två år i taget. Nämnden skall sammanträda på kallelse av ordföranden och komma

samma minst två gånger om året. Nämndens säte skall skifta efter varje tvåårsperiod. Ordförande och sekreterare representerar värdlandet, valda på två år. Nämnden väljer ordförande, värdlandets forskningsråd sekreterare. Nämnden kan tillsätta utskott, arbetsgrupper samt varje land har rätt att till nämndens överläggningar sända ytterligare experter.

2. *Styrelsens/samarbetsorganets sammansättning 31.12.1975*

	Nationalitet
Professor Søren Sørensen	D
Professor Bengt Algot Sørensen	D
Fuldmächtig Gunver Kyhn	D
Professor Reijo Wilenius	F
Professor Juha Pentikäinen	F
Sekreterare Marjatta Hiisivaara-Hela	F
Dosent Arne Hannevik	N
Professor Egil Pettersen	N
Fagrådssekretær Anne-Lise Hilmen	N
Professor Erik Lönnroth	S
Professor Torgny Säve-Söderberg	S
Sekreterare Torsten Andersson	S

Sekreterare

Heidi Kuusi	F
-------------	---

3. *Personal*

Sekreterare Heidi Kuusi. Anställd den 15.8.1974 (arbetstid 9—13)

F. Verksamhet

Nämndens möten:

- Den 9 april i Uleåborg
- Den 1 oktober i Jyväskylä

Sekreterarmöten:

- Den 6 mars i Köpenhamn
- Den 20 augusti i Stockholm

Kommissionens för utomeuropeiska forskningsstationer möten:

- Den 2 februari i Uppsala
- Den 3 september i Göteborg

Nordiska publiceringsnämndens för humanistiska tidskrifter möten:

- Den 14 maj i Stockholm
- Den 22 oktober i Oslo

Vid samarbetsnämndens möten

- beslöts ge de enskilda forskningsråden i uppdrag att göra en kartläggning av de existerade samarbetsformerna för nordiskt forsknings-samarbete
 - beslöts utse en medlem från varje nordiskt land för att planera och göra ett förslag till organisation av europeiskt forskningssamarbete
 - diskuterades frågor av samnordiskt intresse: nordisk asienforskning, nordisk publiceringsverksamhet, nordiska ödegårdsprojektet
 - åhördes redogörelser för viktigare händelser inom respektive länders råd för humanistisk forskning
 - gavs utlåtande till Sekretariatet för Nordiskt Kulturellt Samarbete angående olika forskningsprojekt, symposier m. m.
 - gavs utlåtande angående förslag till Nordiska forskarkurser år 1976
- Kommissionen för utomeuropeiska forskningsstationer har vid sina möten diskuterat åtgärder för den nordiska asienforskningens framtid, bl. a. uppmuntrades etablering av regelbundna internordiska ämneskonferenser, ökade forskarkontakter med Asien och bättre förhållande i de nordiska länderna för asienforskning.

Kommissionen har främst befattat sig med två problem, nämligen hur nordiska forskare kan beredas en möjlighet att utnyttja redan befintliga institut och kartlägga det behov som finns för forskningsstationer utanför Europa.

Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter har diskuterat principerna för sin publiceringspolitik och uppmanat de enskilda humanistiska tidskrifterna att inkomma med en gemensam nordisk ansökan. Denna ansökan har behandlats av en sakförberedare, diskuterats vid publiceringsnämndens höstmöte och en rekommendation till anslagsbeviljning har tillställts forskningsråden.

Beslöts ge forskningsråden i uppdrag att göra en översikt av de tidskrifter som de finansierar samt en värdering av behovet av nya humanistiska tidskrifter.

G. Framtidsplaner

Möten:

Samarbetsnämndens möte den 7 april 1976 i Åbo

Sekreterarmöte den 25 februari 1976 i Helsingfors

Kommissionen för utomeuropeiska forskningssektionen kommer att sammanträda för att diskutera forskning i Afrika och Latinamerika

Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter kommer att sammanträda den 3 november 1976 i Helsingfors

Den nystartade kommissionen för europeiskt forskningssamarbete kommer att sammanträda under våren 1976.

Frågan om ökade vetenskapliga kontakter inom Norden kommer att

vidare utvecklas och behandlas sedan kartläggningen av de redan existerande kontakter har gjorts.

H. Finansiering

Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning har ingen egen budget. Anslagen beviljas av forskningsråden till sekreterarens lön. Vårdlandets forskningsråd står för resekostnader, telefon-, post-, kontors- och andra kostnader.

Helsingfors den 15 november 1975

Heidi Kuusi

Berättelse**från Nordiska afrikainstitutet**

(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamhetsberättelse 1973—1974

A. Namn och adress

Nordiska afrikainstitutet
Box 2126
750 02 UPPSALA

B. Startår

1964 (provisorisk verksamhet 1962-09-01—1964-06-30)

C. Deltagande länder

Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge

D. Syfte

Enligt Kungl. Maj:ts instruktion av 1964-06-29 skall institutet ”i Norden främja studiet av afrikanska förhållanden samt verka för den internationella biståndsverksamheten i vad mån denna rör Afrika.”

”Det åligger institutet särskilt

- att främja utbildning av personal för biståndsverksamhet i Afrika
- att — genom kurser, föreläsningar, seminarier och eljest — sprida information rörande Afrika och aktuella förhållanden,
- att utgöra dokumentationscentrum för afrikaforskningen, samt
- att främja vetenskaplig forskning och undervisning om Afrika.”

E. Organisation**1. Administration**

Institutet är en svensk myndighet under utbildningsdepartementet. Institutets ledning består av en styrelse utsedd av Kungl. Maj:t, de nordiska ledamöterna efter förslag av resp. lands regering. (Se vidare E.2). Under styrelsen leds institutet av en föreståndare.

2. *Styrelsens/samarbetsorganets sammansättning 31.12.1975*

	Nationalitet
Professor Mogens Boserup	D
Professor Stig Jaatinen	F
Ambassadör Gudmundur Gudmundsson	I
Professor John Sanness	N
Professor Sune Carlson	S
Civilekonom Anna Hedborg	S
Överbibliotekarie Gert Hornwall	S
Generaldirektör Erst Michanek	S
Bankdirektör Claes Nyman	S
Departementsråd Thord Palmlund	S
Rektor Torgny Segerstedt	S
Föreståndare Carl Gösta Widstrand	S

3. *Personal*

1 föreståndare	1 byrådirektör
2 forskarasistenter	
1 bibliotekarie	
1 byråsekreterare	
2 biblioteksassistenter	
1 kanslist	
1 kansliskrivare	
3 extra kansliskrivare	
1 expeditivsvakt	

4. *Revisorer*

Revision sker genom revisionskontoret vid universitetskanslersämbetets försorg.

F. *Verksamhet**Seminarier, föreläsningar m. m.*

Internationellt seminarium:

Under tiden 25 september—5 oktober 1974 anordnade institutet tillsammans med FNs African Institute for Economic Development and Planning i Dakar ett seminarium kallat "Multinational Corporations in Africa". Sju nordiska forskare deltog, medan deltagarna i övrigt i huvudsak kom från Afrika.

Gästföreläsare:

Under tiden 9—17 september företog Dr A. H. M. Kirk-Greene, professor i International Relations, St. Anthony's College, Oxford, en föreläsningsresa på inbjudan av institutet. Därvid hölls 8 föreläsningar på följande platser: Uppsala, Oslo, Trondheim, Bergen, Köpenhamn, Lund och Århus.

Under senare delen av september föreläste Basil Davidson, London, i Uppsala, Helsingfors, Stockholm, Lund och Växjö. Samtidigt föreläste Ruth First, London, i Uppsala, Stockholm, Göteborg och Oslo. Föreläsningarna anordnades i samarbete med Afrikagrupperna i Sverige.

Under tiden 20—29 oktober föreläste professor Tamás Szentes, Institute of World Economy, Budapest, på inbjudan av institutet i Köpenhamn, Oslo, Göteborg, Stockholm och Uppsala.

Vidare har institutet arrangerat ytterligare ett 15-tal föreläsningar runt om i Norden med medverkan av institutets föreståndare och forskarassistenter.

Gästforskare och forskningsprojekt:

Dr Ali Ahmed Suliman, Department of Economics, University of Khartoum, Khartoum, som erhållit forskningsanslag från Statens Råd för Samhällsforskning, vistades vid Afrikainstitutet under, april och maj för forskning över "Manpower Strategy for the Sudan".

Nordiska afrikainstitutet har erhållit anslag från Statens Humanistiska Forskningsråd för ett projekt som förbereder en afrikansk kyrkohistoria och som ledes av Professor Bengt Sundkler, Uppsala.

Riksbankens Jubileumsfond har beviljat anslag för första året för projektet "Impact of Economic Planning on the Law in Africa". Projektet ledes av Professor Yash Ghai, Uppsala.

The Study Project on External Investment in South Africa and Namibia, ett internationellt forskningsprojekt, där institutet varit ett av de medverkande instituten, har avslutats i och med publiceringen av sex volymer uppsatser och artiklar rörande utländska investeringar i Sydafrika och Namibia.

Biblioteksverksamhet

Accessionen har under verksamhetsåret uppgått till ca 2 000 titlar, varav 160 utgjordes av periodica. Liksom tidigare år består accessionen till ca 70 % av gåvor och byten. Det totala bokbeståndet uppgår nu till ca 22 000 titlar.

Ett stort antal litteraturlistor har sammanställts över skilda länder och ämnesområden. Dessa listor har liksom tidigare tillhandahållits gratis.

Publikationsverksamhet

Under verksamhetsåret har följande publikationer utgivits:

Periodiska skrifter:

Africana i nordiska vetenskapliga bibliotek, nr 31—73

Africana i nordiska vetenskapliga bibliotek, nr 32—73

Newsletter nr 13

Bulletin nr 13

Research Report nr 21, Ndongko, Wilfred A., *Regional Economic Planning in Cameroon*. 21 pp. Uppsala 1974.

Research Report nr 22, Pipping-van Hulten, Ida, *An Episode of Colonial History: The German Press in Tanzania 1901—1914*. 47 pp. Uppsala 1974.

Research Report nr 23, Magnusson, Åke, *Swedish Investments in South Africa*. 58 pp. Uppsala 1974.

Research Report nr 24, Nellis, John R., *The Ethnic Composition of Leading Kenyan Government Positions*. 26 pp. Uppsala 1974.

Research Report nr 25, Francke, Anita, *Kibaha Farmer's Training Centre: Impact Study 1965—1968*. 106 pp. Uppsala 1974.

Research Report nr 26, Aasland, Tertit, *On the Move-to-the-Left in Uganda 1969—1971*. 71 pp. Uppsala 1974.

Research Report nr 27, Kirk-Greene, A. H. M., *The Genesis of the Nigerian Civil War and the Theory of Fear*. 32 pp. Uppsala 1975.

Research Report nr 28, Okereke, Okoro, *Agrarian Development Programmes of African Countries: A Reappraisal of Problems of Policy*. 20 pp. Uppsala 1975.

Böcker:

Červenka, Zdenek, ed., *Vit makt i Zimbabwe*. En rasistregim i södra Afrika. 51 pp. Uppsala 1974.

Chambers, Robert, *Managing Rural Development*. Ideas and Experience from East Africa. 216 pp. Uppsala 1974.

Finucane, James R., *Rural Development and Bureaucracy in Tanzania*. The Case of Mwanza Region. 192 pp. Uppsala 1974.

Gustavsson, Rolf, *Senegal — det koloniala arvet*. 31 pp. Uppsala 1975.

Lodhi, Abdulaziz Y., *Jifunze kusema kiswahili*. 187 pp. Uppsala 1974.

Magnusson, Åke, *Sverige—Sydafrika*. En studie av en ekonomisk relation. 174 pp. Uppsala 1974.

Okoso-Amaa, Kweku, *Rice Marketing in Ghana*. An Analysis of Government Intervention in Business. 102 pp. Uppsala 1975.

Rudebeck, Lars, *Guinea-Bissau*. 280 pp. Uppsala 1974.

Stokke, Olav, *Norsk utviklingsbistand*. 218 pp. Uppsala 1975.

Resor

22 augusti till 16 september reste forskarassistenten Zdenek Červenka till Zambia, Tanzania och Etiopien.

8—24 september reste en grupp från institutet bestående av Sonja Andersson, Birgit Cejje, Sven Jansson och Ingmar Sejby på en studiereisa till Kenya och Tanzania. I resan deltog dessutom Kerkko Hakulinen från Geografiska institutionen vid Helsingfors Universitet. Resan leddes av föreståndaren.

25 september—16 oktober reste föreståndaren och Rolf Gustavsson

till Dakar i samband med institutets och IDEPs gemensamma seminarium.

På vägen till Dakar deltog föreståndaren i en konferens vid universitetet i Ghent, där bildandet av en European Association for Development Research and Training diskuterades. På återvägen från Senegal besökte föreståndaren forskningsorganisationer och institut i Tunisien.

I anslutning till Dakar-resan besökte Rolf Gustavsson Nouakchott, Ouagadougou, Niamey och Algeriet samt deltog i FNs World Food Conference i Rom.

24—31 juli företog föreståndaren en resa till forskningsinstitutet i Tyska Demokratiska Republiken. Där besöktes Deutsche Staatsbibliothek, samlingarna från de f. d. kolonialarkiven i Potsdam, afrikasamlingarna vid muséet i Leipzig samt afrikainstitutet i Dresden.

Föreståndaren besökte London 11—17 januari 1975 för ett slutmöte i the Study Project on External Investment in South Africa and Namibia.

Institutet har vidare genom Per Wästberg representerats vid konferensen "Literature in the Conditions of Southern Africa" vid University of York 4—7 april 1975 samt har med SIDA delat kostnaderna för bibliotekarien Nina Bergströms medverkan i Advanced Seminar on the Documentation of International Organizations i Gêneve 18 februari—15 mars 1974.

Studiestipendier

Under året har följande personer erhållit studiestipendier för ca 1 månads vistelse vid institutets bibliotek i Uppsala:

Paul Rode Andersen, Århus; Kirsten Barkholt, Århus; Mogens Buch Hansen, Köpenhamn; Jette Bukh, Köpenhamn; Finn Norman Christensen, Köpenhamn; Birte Engelsen, Köpenhamn; Sv. E. Green-Pedersen, Århus; Wayne Jensen, Herlev; Elisabeth Lidell, Århus; Erik Maaloe, Risskov; Arne Madsen, Köpenhamn; Jens Nissen, Århus; Niels Sørensen, Köpenhamn; Jens Erik Torp, Köpenhamn; Max Engman, Helsingfors; Jouko Jakobson, Åbo; Helena Jerman, Helsingfors; Erkki Laurikainen, Klaukkala; Eeva Liisa Myllymäki, Åbo; Boubakar Sangaré, Helsingfors; Gibril Savage, Helsingfors; Darrell Sequeira, Helsingfors; Immi Tiivola, Helsingfors; Reidar Dale, Oslo; Per Aage Jacobsen, Fantoft; Julian Kramer, Bergen; Knut Odner, Oslo; samt Inger Røste, Oslo.

Resestipendier

Styrelsen för Nordiska afrikainstitutet beslöt vid sitt sammanträde i Köpenhamn den 6 november 1974 att utdela resestipendier för forskning i Afrika till ett sammanlagt värde av kr. 102 000 till följande stipendiater:

Fil. kand. Jerker Abrahamsson, Bollnäs, 3 000: —; doktorand George Akrong Aryee, Vällingby, 5 000: —; universitetslektor Gunnar Bergh m. fl., Uppsala, 7 000: —; musiker Bengt Berger, Nacka, 5 000: —; fil. mag. Lars Bondestam, Göteborg, 3 000: —; fil. kand. Jerker Carlsson, Göteborg, 5 000: —; fil. kand. Qalabane Chakela, Uppsala, 5 000: —; fil. kand. Maimouna Diallo, Göteborg, 3 000: —; forskare Asbjörn Eide, Oslo, 3 000: —, dr Ole Gjerstad, Bergen, 5 000: —; forskarasistent Helge Hveem, Oslo, 3 000: —; doktorand Martin Igbozurike, Uppsala, 5 000: —; fil. kand. Thomas Jaenson, Göteborg, 5 000: —; fil. kand. Leif Ljungberg, Stockholm, 7 000: —; fil. kand. Christina Nordin, Göteborg, 3 000: —; fil. kand. Anders Närman, Göteborg, 5 000: —; pol. mag. Maj Palmberg, Åbo och Uppsala, 10 000: —; arkitekt Mustafa Tag-Eldeen, Stockholm, 9 000: —; fil. kand. Stig Wall, Umeå, 6 000: —; amanuensis Öyvind Österud, Oslo, 5 000: — samt docent Tord Ekström, Stockholm, 4 000: —.

G. Framtidsplaner

För 1976 diskuteras planer på ett seminarium om "Non-capitalist way of development", gemensamt arrangerat av institutet och Afrika-institutet i Moskva. Trolig plats Helsingfors.

Likaså diskuteras ett samarrangemang kring ett seminarium om södra Afrika med en kanadensisk organisation. Seminariet avses äga rum 1976/77 i Kanada.

Sedan det nu tycks stå klart att institutets resurser fr. o. m. våren 1976 kommer att förstärkas med ytterligare två nordiska forskarasistenter, vilket innebär att det kommer att finnas en forskarasistent från vardera Danmark, Finland och Norge, hoppas institutet på ett helt annat sätt än tidigare kunna ge service till övriga nordiska länder vad gäller undervisning, seminarier, mindre informationsinsatser o. dyl.

H. Finansiering

Över svensk statsbudget		988 000
Bidrag från Danmark	58 508	
Bidrag från Finland	48 876	
Bidrag från Norge	50 880	1158 264
		1 146 264

¹ Beloppet avsett för studiestipendier, resestipendier och den nordiskt finansierade forskarasistentsjänsten.

Uppsala den 1 december 1975

Carl Gösta Widstrand
Föreståndare

Berättelse

från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning, 1975

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

NKTF — Nordisk komite for transportøkonomisk forskning
c/o Transportøkonomisk institutt
Stasjonsveien 4, Oslo 3. Tlf (02) 14 20 90
Sekretær: Siviløkonom Erik Hajum

B. Startår

1966

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

D. Syfte

Komiteens mandat er å samordne den transportøkonomiske forskning i de nordiske land og stimulere utviklingen av et felles forskningsmiljø på området.

E. Organisation

1. Administration

NKTF rapporterer til Nordisk Ministerråd via Nordisk embetsmannskomite for samferdselsspørsmål (NET).

Nasjonalt sorterer NKTF under det respektive transportministerium.

NKTF's administrative ledelse ivaretas av komiteens formann og sekretær.

Komiteen har ingen underordnede organer.

2. Styrelsens sammansætning

Danmark

Økonomisk konsulent Uffe Jacobsen, Ministeriet for offentlige arbejder

Professor H P Myrup, Århus Universitet (til 3.11.75)

Finland

Avdelningschef Antero Aarvala, Trafikministeriet

Byråchef Aarno Soivio, Statistikcentralen

Island

Cand. oecon. Tomas Sveinsson, Ökonomisk Utviklingsinstitutt

Norge

Kystdirektør Ole Vatnan, formann, Kystdirektoratet

Instituttchef Karsten Krogsæter, Transportøkonomisk institutt

Sverige

Departementsrådet Per Jönsson, viseformann, Kommunikationsdepartementet

Fil. lic. Alf Ekström, Transportforskningsdelegationen

Formannskap, viseformannskap og sekretariatsfunksjon skifter i perioder à 2 år mellom N, S, DK og SF i nevnte rekkefølge, neste gang 1.1.1977.

I komiteen kan hvert land ha 2 medlemmer, som representerer henholdsvis transportministeriet og en forskningsinstitusjon.

Medlemmene utpekes av de respektive lands transportministerium.

3. *Personale*

Som sekretær fungerer en person ansatt av transportministeriet eller en forskningsinstitusjon i det land som har formannsvervet.

I 1975 er komiteens sekretær siviløkonom Erik Hajum. Kontordame for sekretariatet er Hildegunn Elsebø.

F. *Verksamhet*

NKTF har i det forløpne arbeidsår (1.10.1974—1.10.1975) hatt 5 komitemøter. I møtene har komiteen lagt opp arbeidsprogram og budsjett, planlagt konferanser og seminarer og hatt oppe til behandling forskjellige saker med sikte på samordning og effektivisering av transportforskningen i de nordiske land.

I arbeidsåret har komiteen arrangert 2 seminarer og 1 forskerkonferanse med følgende temaer:

- Havne- og sjøfartsutviklingen i Norden
(23.—25. oktober 1974 i Gøteborg)
- Energi og transport
(3.—5. februar 1975 i Oslo)
- Trafikkmodeller og prognosemetoder i planleggingen av godstrafikk
(1.—3. september 1975 i Mariahavn)

Det er dessuten avholdt et særskilt planleggingsmøte (22.—23. april 1975 i Ebeltoft) for å drøfte NKTF's rolle i koordineringen av nordisk transportforskning.

Til å planlegge NKTF's utadrettede arrangementer har egne arbeidsgrupper, i alt 4, vært i virksomhet.

I arbeidsåret er følgende NKTF-rapporter utgitt:

- Trafikmodeller och prognosemetoder i planläggningen av persontrafik (nr 15)
- Strukturändringar och rationaliseringar inom transportsektorn (nr 16)
- Hamn- och sjöfartsutvecklingen i Norden (nr 18)
- Energi och transport (nr 19)

I tilknytning til konferanser/seminarer har NKTF distribuert en informasjonsbrosjyre med kortfattet orientering om tema, program og NKTF's øvrige virksomhet.

G. Framtidsplaner

Hovedtyngden av komiteens innsats vil fortsatt bli lagt på arrangementer som bringer forskerne i de nordiske land sammen på en måte som fører til samordning av deres arbeid. Komiteen legger også vekt på å bringe forskerne sammen med brukerne av forskningsresultatene. Gjennom dette får forskerne impulser fra den praktiske transportvirksomhet og fra samferdselsmyndighetene, og dette medvirker også til å samordne forskningen.

Emnene for arrangementene søkes valgt ut fra aktuell fellesnordisk interesse. På sitt arbeidsprogram har komiteen lagt opp til konferanser over følgende emner:

- Subsidieformer i samferdselen
- Investeringskriterier
- Transportbetjening i spredt bebygde områder
- Trafikkens miljøaspekter
- Kystfart i Norden.

H. Finansiering

Til dekning av utgifter til trykning av NKTF's publikasjoner og arrangementsutgifter, honorarer m v ved konferansene bevilges årlig inn til nkr 125 000, fordelt med nkr 30 000 hver på DK, SF, N og S samt nkr 5 000 på IS.

Sekretariatsutgiftene betales av det land som har formannsvervet.

Berättelse

från finsk-svenska utbildningsrådet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Finsk-svenska utbildningsrådet

Ordförande överdirektör Lars Sköld, Skolöverstyrelsen

S-106 42 Stockholm

Sekreterare avdelningsdirektören Leena Sparring, Statens invandrarverk, Box 2068, S-103 12 Stockholm

B. Startår

1967

C. Deltagande länder

Finland och Sverige

D. Syfte

Enligt sina direktiv skall utbildningsrådet verka för att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem.

Sin uppgift har finsk-svenska utbildningsrådet formulerat i följande fyra punkter:

att överväga och föreslå åtgärder inom främst utbildningsområdet för att underlätta en anpassning till svenska förhållanden,

att överväga och föreslå åtgärder med syfte att bevara kontakten med Finland och underlätta en återanpassning till finska förhållanden,

att kartlägga vilka resurser som fordras för förverkligande av nyssnämnda åtgärder och framlägga förslag till hur dessa resurser skall framskaffas, och

att som underlag för ovannämnda överväganden och förslag låta verkställa erforderliga undersökningar.

E. Organisation

1. Administration

Finsk-svenska utbildningsrådet består av en finsk och en svensk nationell delegation, vilka var för sig arbetar som en statlig kommitté, den finska under undervisningsministeriet i Finland, den svenska under utbildningsdepartementet i Sverige.

2. Styrelsens/samarbetsorganets sammansättning 31.12.1975

Den finska delegationen

Avdelningschefen Kalervo Siikala
Byråchefen Lasse Hoffman
Överinspektören Aimo Kaisaniemi
Rektor Lauri Ollila
Docenten Artturi Similä

Den svenska delegationen

Överdirektören Lars Sköld
Departementssekreterare Catharina Rudhe
Bitr. skoldirektören Hugo Serdén

3. Personal

Den finska delegationen

Överinspektören Eero Lemola, expert
Rektor Lauri Ollila, expert
Generalsekreteraren Martti Pöysälä, expert
Docenten Artturi Similä, sekreterare
Hum. kand. Ahti Ratia, bitr. sekreterare
Planeraren Eva Hoffman, bitr. sekreterare, tjl.
Kultursekreteraren Aira Kalela, bitr. sekreterare

Den svenska delegationen

Undervisningsrådet Lars-Ingemar Karlerö, expert
Avdelningsdirektören Leena Sparring, sekreterare

F. Verksamhet

Rådets sammanträden

Utbildningsrådet har under 1975 sammanträtt två gånger i Finland och två gånger i Sverige. Därtill har de nationella delegationerna haft egna överläggningar. I anslutning till sammanträde i Köping har studiebesök företagits i kommunens skolor. Vidare har finska elevers förhållanden studerats i förskola och skola i Eskilstuna och Torshälla. Överläggningar med företrädare för kommun, skolledning, lärare och föräldrar har ingått i studiebesöken.

Läraryrågor

Den 1968 inledda rekryteringen av tvåspråkiga lärare till skolväsendet i Sverige har fortsatt 1975. Annonsering har genom rådets försorg skett även i Finland, där en arbetsgrupp hos skolstyrelsen biträtt rekryteringen och vidarebefordrat ansökningar till Sverige. Betydande svårigheter har emellertid noterats, dels på grund av minskad tillgång på sö-

kande från Finland, dels på grund av den långsamma behandlingen av ansökningarna.

Det totala antalet finska hemspråklärare uppgick enligt skolöverstyrelsens inventering läsåret 1974/75 till 592, varav 381 arbetade på heltid. Av de tvåspråkiga finska lärarna i den svenska grundskolan hade 267 lärarutbildning och 201 annan högre utbildning. Vid slutet av höstterminen 1975 sökte ett tjugotal kommuner ytterligare finska lärare för invandrarundervisning. I ett antal kommuner hade flera tjänster ledigförklarats.

På initiativ av utbildningsrådet har försöksverksamhet med utbildning av tvåspråkiga lågstadielärare startat i Stockholm vårterminen 1975. I Göteborg pågår motsvarande utbildning av klasslärare för mellanstadiet sedan höstterminen 1975. Vid såväl planeringen av som intagningen till denna utbildning har företrädare för rådet medverkat. På initiativ av den finska delegationen planeras s. k. undantagsutbildning av tvåspråkiga lärare vid Åbo Akademi och lärarhögskolan i Vasa. Utbildningen har föreslagits stå öppen för personer med viss akademisk bakgrund och lämpliga språkkunskaper. Den förutsätts leda till kompetens som grundskollärare i Finland men också ge önskvärda kvalifikationer för tjänstgöring i skolväsendet i Sverige. Rådet avser att ytterligare diskutera denna utbildning i anslutning till ett kommande sammanträde i Åbo.

Läromedelsfrågor, information m. m.

Genom medverkan av den finska delegationen har en läromedelsutställning öppnats i Finlandshuset i Stockholm. Utställningen presenterar läromedel från Finland och dess föreståndare företar resor till olika delar av Sverige. Förfrågningar besvaras och beställningar förmedlas.

Under året har den finska delegationen låtit trycka en informationskrift på finska om skolväsendet i Finland. Den har bl. a. genom medverkan av den svenska delegationen spritts till invandrarbyråer och till skolor med finskspråkiga lärare. En ny upplaga och en svensk översättning planeras. Därtill har den finska delegationen projekterat en film om Finland, vars främsta syfte är att förstärka de finska ungdomarnas identitetskänsla.

Liksom tidigare år har en studieresa ordnats för skolledare från Sverige, vilka i Finland bekantat sig med skolförhållandena för återvändande finska barn. På motsvarande sätt har skolledare från Finland studerat invandrarundervisning i Södertälje, Eskilstuna och Köping.

Den finska delegationen har givit sitt förord till vissa bidrag till forskning bl. a. vid Stockholms och Jyväskylä universitet. Vidare har ett anslag om 30 000 mk utgått som bidrag till Haparanda finska folkskolas bibliotek.

Den finska delegationen upprätthåller ett kansli i Finlandshuset i

Stockholm. Kansliet har medverkat vid föräldrakontakter, föreläsningssesor och studiedagar för lärare. Förfrågningar från föräldrar och lärare har besvarats. Därtill har kansliet medverkat vid lärarrekrutering och läromedelsinformation.

Yttranden

Inom utbildningsdepartementet i Sverige har en arbetsgrupp, tillsatt av statsrådet Lena Hjelm-Wallén, utrett invandrarelevernas utbildningssituation i grundskolan och gymnasieskolan. I arbetsgruppen har utbildningsrådets ledamot Rudhe och expert Karlerö ingått som ledamöter och ledamoten Serdén varit sekreterare. Arbetsgruppens förslag om åtgärder för invandrarbarnen i förskola, grundskola och gymnasieskola (Utbildningsdepartementet, Ds U 1975: 13) överlämnades den 23 september 1975. Rådet har behandlat förslagen och lämnat vissa synpunkter till vilka ett särskilt yttrande från den finska delegationen bifogats.

H. Finansiering

De båda nationella delegationerna finansieras av respektive undervisningsministeriet i Finland och utbildningsdepartementet i Sverige.

Stockholm den 15 december 1975.

Lars Sköld

Berättelse

från Nordiska postföreningen

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordiska postföreningen
Sekretariatet för närvarande (fram till sommaren 1976)
Post- och telegrafstyrelsen
PB 528
SF-00101 Helsingfors 10

I övrigt hänvisas till berättelse avgiven till 23:e sessionen (se *Nordiska rådet, 23:e sess., s. 1161*).

Berättelse**från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Verksamhetsberättelse 1975**A. Namn och adress*

Samarbetsnämnden för Nordisk Skogsforskning, SNS
 c/o Jord- och skogsbruksministeriet
 Byrån för internationella ärenden
 Bulevarden 5 A 10
 SF-00120 Helsingfors 12
 Tel. 90-64 24 52

Startår

1972

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige (Island observatör)

D. Syfte

Att förmedla och understödja gemensam nordisk skogsforskning

*E. Organisation**1. Nämndens sammansättning*

	Nationalitet
Skovdirektør Hakon Frølund	D
Dr. agro Erik Holmsgaard	D
Professor Peter Moltesen	D
Professor Max. Hagman	F
Forstmästare Holger Mauria (ordf.)	F
Professor Kalle Putkisto	F
Direktør Toralf Austin	N
Professor Peder Braathe	N
Professor Fritz Jørgensen	N
Doktor Fredrik Ebeling	S
Professor Erik Hagberg	S
Professor Bertil Lekander	S

2. *Personal*

Ingen fast anställd
Extra anställd:
AFK C. J. Westman (sekr.)
Institutionen för skogsskötsel
Helsingfors universitet
Unionsgatan 40 B
SF-00170 Helsingfors 17
Tel. 90-191 26 13

F. *Verksamhet*

Under år 1975 har SNS strävat till att följa upp den inventering av skogsforskningssektorn i Norden, som utfördes år 1974. Följande aktuella ämnesområden för en gemensam forskningsattsning har utkristalliserat sig:

1. Flersidigt bruk av skog.
2. Inverkningsarna av plant- och ungsogksbehandlingen på virkesproduktionen.
3. Smågnagerprobleme i skog- och hagebruk.
4. Skogsdikningens inverkan på hydrologin.

Av nämnda ämnesområden har t. v. utarbetats ett preliminärt projektförslag. Inverkningsarna av plant- och ungsogksbehandlingen på virkesproduktionen, vilket kan antas ligga färdigt för finansiering år 1977.

Under verksamhetsåret har SNS även diskuterat möjligheterna att verka för en ökad vidareutbildning av skogsforskarna i de nordiska länderna.

SNS har sammanträtt två gånger under året.

G. *Framtidsplaner*

SNS avser att fortgående i samarbete med de befintliga samlarbetsgrupperna och skogsforskningsinstitutionerna i nordlen verka för en koordinering av redan pågående skogsforskningsverksamhet samt stimulera och initiera formulering av ny verksamhet. För att möjliggöra ett effektivt samordnande av skogsforskningsverksamheten i Norden, anser SNS det vara av vikt att åstadkomma ett kontinuerligt finansieringsunderlag för den gemensamma nordiska skogsforskningsverksamheten. Ett sådant underlag saknas t. v. för andra forskningsområden än det skogstekniska.

H. *Finansiering*

Medlemsländerna bestrider själva de kostnader, vilka hänför sig till SNS verksamhet. I finska statsbudgeten har 12 000 Fmk reserverats

för bestridandet av kostnader för SNS sekretariats verksamhet år 1975.
SNS förvaltar inga forskningsmedel.

Helsingfors den 14 november 1975

C. J. Westman

Berättelse

från Nordiska publiceringsnämnden för medicin, 1975

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordiska publiceringsnämnden för medicin
c/o Fagrådssekretær Gyrd Erikson
Norges almenvitenskapelige forskningsråd
Munthesgate 29
N- Oslo 2

B. Startår

1968

C. Deltagande länder

Medlemmar: Danmark, Finland, Norge, Sverige
Observatör: Island

D. Syfte

Nämnden skall främja utgivandet av nordiska medicinska tidskrifter och därvid arbeta för en rationell utgivning av dylika tidskrifter vad gäller såväl deras finansiering och ekonomi som administration och distribution.

Nämnden har till särskild uppgift

att medverka vid beredningen av ansökningar och andra ärenden rörande respektive ansökan och annat ärende,

att medverka till en rationell administration och distribution för berörda tidskrifter samt kontinuerligt följa deras ekonomiska utveckling och därvid lämna de deltagande organen förslag till beslut om åtgärder, exempelvis sammanslagning av små tidskrifter till större enheter, för att uppnå en rationell utgivning,

att verka för en gemensam form för abstracts i de nordiska facktidskrifterna, bl. a. så att dessa blir lämpliga för ADB-behandling,

att behandla frågor rörande tidskriftshonorar, rese- och annan ersättning till redaktörer m. m. samt

att i den mån medel anslås och bemyndiganden lämnas av de deltagande organen medelst anslag eller annan finansieringsform verka för nämndens syften.

E. Organisation

1. Administration

Hos nämnden skall finnas ett sekretariat som förestås av en av nämndens utsedd sekreterare. Sekreteraren kan ej samtidigt vara ledamot i nämnden. För sekretariatet skall finnas en av nämnden godkänd arbetsordning. Sekreteraren skall följa utvecklingen inom sitt arbetsområde och föreslå de åtgärder, som påkallas härav. Det åligger vidare sekreteraren att verkställa nämndens beslut samt tillse att inkommande ärenden behörigen upptages till behandling och avgörande.

Sekretariatet er iflg. vedtak i møte 21. juni 1973 lagt til Rådet for med. forskning, NAVF fra 1.7.73.

2. Publiceringsnämndens sammansætning 31.12.1975

J. J. Pindborg

V. Gaunø Jensen

Statens lægevidenskabelige forskningsråd, Danmark

Nils Oker-Blom

Keijo Paunio

Statens medicinska kommission, Finland

Tómas Helgasson (observatör), Island

Egil Gjone

Jarle Ofstad

Rådet for medisinsk forskning

Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norge

Sture Falkmer

Gunnar Ström

Statens medicinska forskningsråd, Sverige

3. Personal

Sekretær: Cand. oecon. Gyrd Erikson

Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norge

4. Revisorer

(NOP-M har ingen faste bevilgninger)

F. Verksamhet

NOP-M har holdt to møter i 1975, den 21. mai og 4. november. Begge møter ble holdt i Stockholm.

Den 9. juni arrangerte NOP-M en "Nordisk konferanse om manuskript- og publikasjonsspørsmål innen biomedisin" på Hässelby i Stockholm. Til konferansen var innbudt tidsskriftredaktører, representanter

fra nordiske forlag og for de medisinske forskningsråd. Den 10. juni ble det holdt et åpent møte i Svenska läkarsällskapet hvor rekommandasjoner og resultatene av drøftelsene på Hässelbykonferansen ble lagt fram.

NOP-M hadde i 1972 arrangert en første konferanse om enhetlige manuskript på Lysebu i Oslo, og på denne konferansen ble det vedtatt rekommandasjoner om utformningen av en rekke punkter i manuskripter til tidsskriftartikler. På Hässelbykonferansen drøftet to arbeidsgrupper forslag til enhetlighet innenfor en del områder som ikke ble ferdigbehandlet i 1972. Basert på konferansenes rekommandasjoner er det utarbeidet en "Instruction for authors".

På Hässelbykonferansen var det også arbeidsgrupper for tidsskriftenes redaksjonsarbeid, for økonomiske problemer ved utgivelse av biomedisinske tidsskrifter og for fremtidige former for publisering.

Til forberedelse av Hässelbykonferansen var det nedsatt en engere arbeidsgruppe ledet av Gunnar Ström. Arbeidsgruppen holdt to møter i Stockholm.

NOP-M's Manuskriptsekretariat, som ledes av med. lic. Gunvor Svartz-Malmberg, Medicinska informationscentret, Stockholm, hadde ansvaret for å utarbeide underlagsmateriale for konferansen og det praktiske arrangement.

Manuskriptsekretariatet hadde før konferansen gjennomført en enquete om tidsskriftenes syn på de rekommandasjoner som var vedtatt på Lysebu i 1972, og om tidsskriftenes økonomi.

NOP-M er innstillende organ for bevilgningene til nordiske medisinske tidsskrifter fra de medisinske forskningsråd. Det var innkommet 10 søknader om støtte til utgivelse av nordiske medisinske tidsskrifter i 1975.

NOP-M anbefalte at det ble gitt følgende bevilgninger:

Acta Veterinaria Scandinavica	D.kr. 15.000
Acta Paediatrica Scandinavica	S.kr. 15.000
Scand. Journal of Social Medicine	S.kr. 22.000
Scand. Journal of Infectious Diseases	S.kr. 25.000
Acta Odontologica Scandinavica	S.kr. 20.000
Scand. J. of Rehabilitation Medicine	S.kr. 10.000
Scand. J. of Clinical & Laboratory Invest.	N.kr. 40.000
Scand. J. of Gastroenterology	N.kr. 20.000
Scand. J. of Immunology	N.kr. 20.000
Acta Pathologica & Microbiologica	D.kr. 20.000

De innstilte beløp ble bevilget av de medisinske forskningsrådene, fordelt med 1/5 hver på Danmark, Finland og Norge og 2/5 på Sverige.

NOP-M vedtok på sitt møte 4. november 1975 å sende en henvendelse til organisasjoner for utviklingshjelp i de nordiske land, DANIDA, FINAID, NORAD og SIDA om innkjøp av et antall av en rekke engelskspråklige nordiske tidsskrifter med et medisinsk, odontologisk, farma-

søytisk og veterinærmedisinsk innhold med det formål å donere dem til universitetsbiblioteker og/eller hospitalsbiblioteker i U-land over en 5-års periode. Ved en slik donasjon ville man oppnå:

Å støtte medisinsk forskning og dermed også helsetjenesten i U-landene

Å forbedre biblioteksstandarden i U-landene

At U-landene sparer valuta til innkjøp av slike tidsskrifter

Å utbrede kjennskapet til nordisk medisinsk forskning og skape velvilje overfor nordiske medisinske tidsskrifter

Støtte de nordiske medisinske tidsskrifter ved å øke opplaget

Publiseringsnemndens henvendelse ble dessverre ikke imøtekommet.

G. Framtidsplaner

I 1976 er det planlagt å trykke "Instruction for authors" og sende denne til redaktørene av nordiske medisinske, odontologiske, farmakologiske og veterinærmedisinske tidsskrifter og til forskningsinstitusjonene innen disse fag i de nordiske land.

Videre planlegges det å søke avholdt et nordisk forskerkurs for redaktører av nordiske medisinske tidsskrifter i 1977.

H. Finansering

NOP-M har ikke noe eget budsjett. Forskningsrådene i de respektive land dekker utgiftene til medlemmenes deltagelse i møter o. l.

Utgiftene til Manuskriptsekretariatet har vært dekket av forskningsrådene i Danmark, Finland og Norge med 1/5 hver og forskningsrådet i Sverige med 2/5.

Oslo, 25 februar 1976

G. Erikson

Berättelse

från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

NSfK (Nordiska samarbetsrådet för kriminologi)
c/o Kriminalvetenskapliga Institutet
Fack
S-104 05 Stockholm 50
Tel. 08-15 01 60

B. Startår

1962

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Rådet skall främja kriminologisk forskning i Norden. Det kan ta initiativ till, och självt utföra, kriminologisk forskning inom de ramar som anges av rådets forskningsmässiga och ekonomiska resurser. I övrigt skall rådet bistå myndigheterna i de nordiska länderna i frågor med kriminologisk inriktning.

E. Organisation

1. Administration

Rådet har tolv ledamöter, tre var från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Inom sig utser rådet ordförande och vice ordförande. På ordinarie rådsmöte i februari dras riktlinjerna upp för rådets arbete. Rådet biträds av ett sekretariat, som sedan 1.9.1974 — och såvitt nu kan överblickas för tre år framåt — är förlagt till Stockholm.

2. Styrelsens sammansättning

Oförändrad från 1974, dock att politimester Tage Rækgård 1.12.1975 erhöll begärt entledigande. I hans ställe utsågs kontorchef Knud Arildsen.

Under 1975 utsågs Ragnar Hauge till forskningsjef och Helge Røstad till Høyesterettsdommer.

4. Personal

Oförändrat — hovrättsassessor Ingemar Rexed är sekreterare och Jill Björ kanslist.

F. Verksamhet

Forskning. Rådet gav stöd till ett projekt inom sitt tidigare forskningsområde "Våldsbrottslighet". Publicering förekom även inom projektområdet "Polisforskning". Huvudtyngden låg inom området "Alternativ till frihetsstraff" (fyra projekt). Förberedelser ägde rum för 1976 års projektområde, "Ekonomins kriminalitet".

Dokumentation. En publikation om skandinavisk kriminologi och kriminalpolitik färdigställdes till en FN-kongress i Genève. Vidare färdigställdes två seminarierapporter. Arbetet pågick på nr 6 i serien "Scandinavian studies in criminology", om rattonykterhet. Två bibliografier, om "Informell och formell social kontroll" och "Ekonomins kriminalitet" utarbetades. Ett nyhetsbrev utgavs med en upplaga av närmare 400 ex. (fyra nummer).

Seminarier. Under maj arrangerades årets forskarseminarium och under november ett arbetsmöte om "Alternativ till frihetsstraff".

Information. Sammanställningar över pågående forskningsprojekt tillställdes Europarådet och berörda forskare. Förfrågningar om olika frågor förekom i stor omfattning och besvarades genom sekretariatets förmedling. (Jfr i övrigt *dokumentation*.) För att förbättra informationen utomlands om nordisk kriminologi förekom bl. a. överläggningar med Europarådets juridiska sektion, den kriminologiska dokumentationscentralen i Tübingen, Västtyskland, och FN:s socialforskningsinstitut i Rom (UNSDRI). Denna fråga kommer att vidareföras, liksom frågan om förbättrad informations- och dokumentationsservice för nordiska forskare beträffande icke-nordiska data.

Övrigt. Bl. a. deltog NSfK i det nordiska samarbetet om kriminalstatistik.

En utförligare berättelse om verksamheten 1975 är färdig 1.2.1976.

H. Finansiering

Budgeten 1975 — på 405 395 skr. — täcktes av anslag enligt nordiska fördelningsnyckeln (frånsett Island), av statsmedel.

Ingemar Rexed

Berättelse

från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

NSR (Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd)
Unionsgatan 40 B
SF-00170 Helsingfors 17
Tel. 90-1912653 eller 1912659

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Syfte

Gemensamt forum för det skogstekniska forsknings- och utvecklingsarbetet i de nordiska länderna.

*E. Organisation**1. Administration**2. Styrelsens sammansättning*

	Nationalitet
Statsskovsridare Gunnar Bergsten (vice ordförande)	D
Forstkandidat Niels Heding	D
Professor Bror-Anton Granvik (ordförande)	F
Direktör Aulis E. Hakkarainen	F
Professor Kalle Putkisto	F
Professor Ivar Samset	N
Forstkandidat Kjell Wibstad	N
Direktör Olle Berggrund	S
Civiljägmästare Ulf Helmers (tidigare ordförande)	S
Professor Anders Staaf	S

3. Personal

Forst. stud. Mikael Aminoff

F. Verksamhet
(Se Bilaga 1.)

G. Framtidsplaner
(Se Bilaga 2.)

H. Finansiering
(Se Bilaga 3.)

BILAGA 1**Verksamhet****1. Förhållandet mellan man och maskin för skogsbrukets maskiner**

Budgeten för 1975: F: 74 000 Skr
N: 31 000 „
S: 155 000 „
Summa 260 000 Skr

2. Huggning, transport och hantering av stammar och hela träd

Budgeten för 1975: D: 41 000 Skr
F: 5 000 „
S: 40 000 „
Summa 86 000 Skr

3. Förhållandet mellan terrängen och skogsbrukets maskiner

Budgeten för 1975: F: 102 000 Skr
N: 12 000 „
S: 50 000 „
Summa 164 000 Skr

4. Drivningen av hyggesavfall

Budgeten för 1975: F: 139 000 Skr
S: 75 000 „
Summa 214 000 Skr

5. Skogsvårdens rationalisering

Budgeten för 1975: F: 31 000 Skr
N: 12 000 „
S: 47 000 „
Summa 90 000 Skr

6. Rójningens och gallringens mekanisering

Budgeten för 1975: F: 35 000 Skr
N: 27 000 „
S: 120 000 „
Summa 182 000 Skr

BILAGA 2**Framtidsplaner**

NSR:s forskningsplaner för 1976 projektvis:

Projekt 1 (se pkt F.1.)

- Studier över arbetsförhållandena vid skogsarbete
- Studier över arbetsolyckor och arbetsskydd i skogsbruket

Projekt 2 (se pkt F.2.)

- Vidaretransport av hela stammar
- Studie över hantering av hela stammar vid sågverken (sågarna)
- Prissättning av hela stammar

Projekt 3 (se pkt F.3.)

Slutdokumentationen utföres

Projekt 4 (se pkt F.4.)

- Drivning av kvistar och hela träd
- Sammanfattning av tidigare studier

Projekt 5 (se pkt F.5.)

Projektet byter namn till "Skogsförnyringsarbetets mekanisering".

- Studier av prestationer och kostnader vid olika kombinationer av markberedning och plantering
- Studier av terräng- och markförhållandenas inverkan på arbetsprestationerna vid skogsodlingsarbete
- Utvärdering av olika ekipagekombinationer för markberedning

Projekt 6 (se pkt F.6.)

- Fortsatt undersökning av lämpliga röjningsanordningar
- Undersökning av maskinell långtimmer- och helträdsdrivning i gallring
- Undersökning av arbetsmetoder för röjningsvirkets manuella fällning och brossling samt helträdsflisning
- Användning av några "buskagemaskiner" vid röjning
- Avverkning av hela träd med flisning vid bilväg
- Utveckling av utrustning, bl. a. för att underlätta arbetet med traktormonterade vinschar
- Mekaniserad röjning och gallring under vinterförhållanden
- Sammanställning av framtida metoder för röjning och gallring

- Kranmonterade kvistnings-kapningsdon
- Kvistare-kapare i gallring
- Flerträdshanterande bearbetningsmaskiner

Två arbetsgrupper har tillsatts för att utarbeta förslag till två nya NSR-projekt under år 1976:

- ”Virkesdrivning på torvmarker”
- ”Maskinteknik i småskogsbruket”

BILAGA 3

Sammandrag av NSR:s forskningsanslag projekt- och landsvis för år 1976 (Skr)

Projekt	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Summa
1. Man — maskin	—	95 700	50 000	180 000	325 700
2. Huggning, transport o. hantering	48 000	4 900	—	65 000	117 900
3. Terräng -- maskin	—	104 600	10 000	20 000	134 600
4. Hyggesavfall	—	142 000	—	80 000	222 000
5. Skogsvårdens ratio- nalisering	—	32 000	20 000	65 000	117 000
6. Rökning o. gallring Administration	1 000	20 000	4 000	25 000	50 000
Summa	49 000	436 100	95 000	600 000	1 180 100

Berättelse

från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning, 1975

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

NIOM (Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning)
Forskningsveien 1
N-Oslo 3
Tel. 02-69 58 80

B. Startår

1971

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Syfte

Instituttet har til formål gjennom systematisk utprøvning og dertil hørende målrettet forskning å arbeide for at materialer og andre bruks-
gjenstander som anvendes eller aktes anvendt i odontologisk virksom-
het og tannhelsetjeneste i de nordiske land, fyller de helsemessige og
tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

E. Organisation

1. Administration

Styret (institutetts øverste ansvarlige organ)

Instituttet

Administrasjon
Biologisk/klinisk avdeling
Fysikalsk/kjemisk avdeling

2. Styrelsens sammansättning

	Nasjonalitet
Overtandlæge Erik Randers Hansen	D
Bitr. professor, dr. odont. Aimo V. Rantanen	F
Fylkestannlege Bjørn L. Flatebø (ordförande)	N
Överingeniör Gösta Perla (vice ordförande)	S

Kontaktmän	
Fuldmægtig Niels Bentsen	D
Medicinalråd, byråchef Helmer Nordling	F
Professor, dr. odont. & cand. med. Ole T. Gilhuus-	
Moe	N
Medicinalråd John Hedlin	S

3. Personal

Fast anställd
 Forsker, B.Sc., M.Sc., Ph.D. Svein Espevik
 Avdelingsingeniør Egil Gregersen
 Avdelingsingeniør, cand. real. Peter-Paul Gyørøsi
 Forsker, lic. odont. Ellen Haugen
 Ingeniør Kari Heldal
 Preparant Åse Johansen
 Ingeniør Randi Jørgensen
 Instituttchef Ivar A. Mjör, B.D.S., M.S.D., M.S., dr. odont.
 Laborant Torny Nærheim
 Kontorassistent Alvhild Orvedal
 Kontorsjef, bedriftsøkonom Jostein Pettersen
 Forsker, dr. rer.nat. Ivar E. Ruyter
 Ingeniør Inger Sjøvik
 Ingeniør Arne Syre
 Ingeniør Bjørg Willersrud
 Ekstra anställd
 Forsker, tannlege Nils Roar Gjerdet
 Forsker, lic. odont. Arne Hensten Pettersen

F. Verksamhet

Instituttet har nå flyttet inn i nyinnredede lokaler ved Sentralinstitutt for industriell forskning i Oslo. Planlegging og innredning/utrustning av laboratoriene har tatt tid, men ansees nå løst på en tilfresstillende semi-permanent måte. Lokalene har imidlertid ikke muligheter for klinisk og biologisk prøvning, og instituttet må derfor søke samarbeid med Det odontologiske fakultet i Oslo, Skoletannpleien og Statens institutt for folkehelse.

NIOM deltar i det internasjonale samarbeidet gjennom Den internasjonale standardiseringsorganisasjon (ISO/TC 106). Instituttet har vært besiktiget i forbindelse med igangsetting av et europeisk sertifiseringsprogram (CENCER).

Instituttets materialprøveprogram er nå utvidet og omfatter prøvning og kontroll av silikat og fosfatsementer, kvikksølv, støpegullegeringer samt retesting av amalgamlegeringer. Liste over de produkter som til-

fredsstiller de angjeldende internasjonale standarder og som har vært prøvet i henhold til disse vil bli kunngjort i løpet av 1975.

Forberende arbeider for prøvning og kontroll av avtrykksmaterialer type alginat og agar er igangsatt. Invitasjon til å delta i programmet vil bli sendt til produsenter av disse produkter.

Forskningsmessig har det ved fysikalsk/kjemisk avdeling vært arbeidet med forskjellige aspekter av amalgam. Videre er det foretatt studier av composittmaterialer. Innledende arbeider til igangsetting av korrosjonsstudier er utført. Ved biologisk/klinisk avdeling arbeides det med metodologiske problemer i forbindelse med biologiske prøveprogrammer samt tilhelning av eksperimentelt induisert pulpitt. Et klinisk prøveprogram er igangsatt hvor amalgamfyllinger vil bli vurdert over en 3 års periode. En kombinert klinisk/biologisk utprøving av periodentale pakninger er også påbegynt.

G. Framtidsplaner

NIOM's arbeidsoppgaver kan inndeles i følgende hovedavsnitt:

1. Standardisering
2. Materialprøvning
3. Forskning
4. Opplysningsvirksomhet

Standardiseringsarbeidet vil i det vesentligste bestå i deltagelse i de oppgaver International Organization for Standardization (ISO) tar opp gjennom sin "Technical Committee 106 — Dentistry" (ISO/TC 106).

I følge NIOM's statutter skal instituttet i størst mulig utstrekning anvende standarder som anbefales av ISO.

ISO har til nå 11 vedtatte odontologiske standarder eller ISO Recommendations. Dessuten foreligger det foreløpige standarder for endel materialer. Foruten utviklingen av nye standarder, arbeider ISO/TC 106 med revisjoner av eksisterende standarder og NIOM vil delta i dette arbeidet.

Materialprøvearbeidet består i å teste i henhold til en standard. Etterhvert som materialprøveprogrammet utvides til å omfatte flere og flere typer produkter, vil personalets tid bli bundet til rutineprøvning og opplysningsvirksomhet som naturlig knytter seg til dette arbeid. Innen utgangen av 1976 er det forventet at instituttet vil ha igangsatt prøvning i henhold til alle gjeldende ISO standarder.

Forskningsarbeid vil være rettet mot fremskaffelse av data som skal være grunnleggende for materialprøvning, standardisering og utviklingsarbeid. NIOM's forskningsoppgaver vil således være både anvendt forskning og basalforskning/grunnforskning. Det vil bli lagt vekt på en samkjøring av arbeidsoppgavene ved de to avdelinger samt en samordning av materialprøvningen og forskningen.

Opplysningsvirksomheten vil ta sikte på å nå de offentlige organer for folketannpleie, skoletannpleie, militærtannpleie samt foreninger og organisasjoner for tannleger, tannteknikere, tannpleiere og kontor-søstre, inkludert lærestedene for disse personalgrupper. Dertil kommer forhandlere og produsenter og odontologiske materialer.

H. Finansiering

Driftsutgiftene fordeles på deltakerlandene etter følgende fordelingsnøkkel:

Danmark 22,2 %

Finland 16,2 %

Norge 16,2 %

Sverige 45,4 %

Budsjett 1975: 3 561 000

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning
Wergelandsvn. 15, III
Oslo 1
Norge

B. Startår

1965

C. Deltagande länder

Danmark, Island, Sverige, Finland og Norge

D. Syfte

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ) har til oppgave å formidle og støtte fellesnordisk forskning, innenfor jordbruk, veterinærmedisin og skogsbruk og dette gjennom å:

- a) behandle innkomne forslag til nordiske forskningsoppgaver og avgi innstilling til de enkelte lands forskningsråd (samråd),
- b) medvirke til å sikre den økonomiske bakgrunn for gjennomførelsen av forskningsprosjekter av felles nordisk interesse og
- c) skaffe seg den nødvendige oversikt over jordbrukets, skogsbrukets og de veterinærmedisinske forskningsområder, samt ta initiativ til planlegging og løsning av fellesnordiske prosjekter i samarbeide med eksisterende forskningsorganisasjoner såsom Nordiske Jordbruksforskernes Forening og motsvarende organisasjoner innenfor skogbruk og veterinærmedisin.

E. Organisation

1. Administration

NKJ er sammensatt slik:

Landbrugets Samraad for Forskning og Forsøg, og Statens Jord-

brugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd, Danmark 2 medl., Statens Agronomi- og Forstvetenskapliga Kommission, Finland, 2 medl., De Islandske Forsøgsudvalg, Island, 1 medl., Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Norge 2 medl. og Statens råd för skogs- och jordbruksforskning, Sverige 2 medl.

Formannen velges på skift mellom de deltagende lands forskningsråd (samråd) for en periode av 3 år i følgende orden: Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Sekretariatet legges til et av de deltagende lands forskningsråd (samråd) for en periode på seks år. De med sekretariatsfunksjonen forbundne omkostninger fordeles mellom de fem land.

2. Kontaktorganets sammansättning 31.12.1975

	Nationalitet
Professor A. Neimann-Sørensen	D
Lektor Birthe Palludan	D
Professor Risto Ihamuotila	F
Professor Esko Poutiainen	F
Direktör Björn Sigurbjörnsson	I
Professor Knut Aastveit	N
Direktør Conrad Bonnevie-Svendsen	N
Professor Kåre Frøier	S
Landshövding Ragnar Edenman	S (ordf.)

3. Personal

NKJ har ikke eget sekretariat eller personale i det sekretariatsfunksjonen legges til et av det deltagende forskningsråd. Sekretariatet er for tiden lagt til Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Postboks 8154, Oslo dep., Oslo 1 Norge, for en periode av seks år regnet fra 1. januar 1972.

4. Revisorer

Kontorchef Ib Skovgaard, Danmark
Statsautorisert revisor R. Nitschke, Norge

F. Verksamhet

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning holdt i 1974 tre møter og behandlet bl. a. 68 saker. De fleste saker gjaldt søknad om midler til nordiske prosjekter.

I 1974 var det igang 12 nordiske prosjekter. I det følgende gis en kort oversikt over prosjektene og de deltagende land:

Forædlingsmetoder hos fodergræsser, D, S, N

- Nordisk nematodebank, D, F, N, S
 Dyrenes hormonaktivitet og produksjonsegenskaper, D, F, N, S
 Rase- og linjekryssinger i svineavl, D, F, N, S
 Væxtbetingelsernas inflytjande på grönsakkvaliteten, F, N, S
 Avelsförsök med värphöns, D, F, N, S
 Resistensförädling av korsblomstriga växter mot klumprot, rasspekatrat av plasmodiophora brassica, F, N, S
 Jordens mekaniske, strukturelle og dyrkingsmessige egenskaper, D, N, S
 Inventering av den genetiska variationen i fodersäd, D, F, N, S
 Kulturelle, antigene og biokjemiske egenskaper hos stammer av mycobacterium paratuberculosis, I, N
 AV-hjälpmiddel vid förmedling av lantbrukets forskningsresultat, D, F, N, S
 Utvikling og standardisering av forskningsmetodikk og måleteknikk for studium av omgivelse for husdyr, D, F, N, S

Det vises forøvrig til NKJ's årsmelding, som kan fåes ved henvendelse til NKJ-sekretariatet.

Foruten behandling av søknader om midler til nordiske forskningsprosjekter har NKJ vært med på å initiere og planlegge nye prosjekter. Etter initiativ av Nordiske Jordbruksforskeres Forening har NKJ dekket utgiftene til et seminar på området "Integrert bekjempelse av skadedyr på planter", som ble holdt i Norge i dagene 2.—4. oktober 1974. På grunnlag av foredrag og drøftelser ved symposiet, er det kommet igang utredningsgrupper som skal komme med konkrete forslag til oppgaver på fagområdet.

NKJ arrangerte seminaret "Fremtidige oppgaver innen nordisk landbruksforskning" i Norge i dagene 4. og 5. desember 1974. Det deltok ca. 50 representanter fra de nasjonale landbruksvitenskapelige forskningsråd, Nordiske Jordbruksforskeres Forening, Samarbetsnämnden för nordisk skogforskning og De nordiske Veterinærkongresser.

På seminaret ble det holdt 6 foredrag, som kan fåes ved henvendelse til NKJ-sekretariatet. Nedenforstående oppstilling viser foredragsemnene og foredragsholderne:

Nordens ernæringsssituasjon med særlig vekt på proteinproblemene, professor dr. Knut Breirem, Norge

Miljøproblemer i fremtidens jordbruksproduksjon, professor dr. Sven Dalgaard-Mikkelsen, Danmark

Jord- og skogsbrukets energiforsyning, professor dr. Ulf Renborg, Sverige

Fremtidig anvendelse av trevirke, professor dr. Pentti Hakkila, Finland

Lantbruksforskningen i det nordiske samfunnet, professor dr. Helge Gyllenberg, Finland

Hvordan kan nordisk landbruksforskning være utviklingsland til hjelp, direktør Björn Sigurdbjörnsson, Island

H. Finansiering

I meldingsåret 1974 bevilget Danmark, Finland, Norge og Sverige følgende midler til nordiske prosjekter:

Danmark	Dkr 730 500
Finland	Fmk 203 500
Norge	Nkr 741 000
Sverige	Skr 751 500

Oslo, 17. november 1975

Torvald Sorbe

Berättelse

från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS)

c/o Byrådirektör Göran Friberg
Statens naturvetenskapliga forskningsråd
Box 23 136
S-104 35 Stockholm 23

B. Startår

1968

C. Deltagande organs ländertillhörighet

Danmark, Finland, Norge och Sverige samt Holland (ZWO) adjungerat

D. Syfte

Samarbetsnämnden har till ändamål att främja den naturvetenskapliga forskningen i de nordiska länderna genom samarbete och samordning på basis av löpande ömsesidig orientering.

Nämnden har till särskild uppgift

att genom ingående redogörelser för den successiva utvecklingen i respektive land inom samarbetsnämndens intresseområden ömsesidigt orientera om utredningar och projekt på alla planeringsstadier och uppta till överläggningar sådana frågor, vilka synes kräva gemensamma åtgärder.

att då så befinnes erforderligt inrätta nämnder och arbetsgrupper för sådana ärenden som kräver beredning

att i den mån medel anslås och bemyndiganden lämnas av de deltagande organen medelst anslag eller annan finansieringsform verka för nämndens syften.

E. Organisation

1. Administration

Hos nämnden finns ett stationärt sekretariat som förestås av en av nämnden utsedd sekreterare. Sekreteraren är ej ledamot av nämnden. Hos nämnden finns inrättat arbetsgrupper för ärenden som kräver särskild beredning. Under nämnden finns också permanent inrättat Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap.

De ovan angivna deltagande organen utser bland sina rådsledamöter och/eller administrativ chefspersonal vardera två ledamöter i nämnden. Dessa två ledamöter utgör respektive deltagande organs representation i nämnden. Vid omröstning avseende visst ärende på basis av från respektive deltagande organ erhållna mandat och givna bemyndiganden äger endast de representationer rösträtt vars organ berörs av ärendet i fråga.

Till visst sammanträde i nämnden kan efter ordförandebeslut adjungeras representanter för andra forskningsråd i de nordiska länderna jämväl representanter för naturvetenskapliga forskningsråd (eller motsvarande) i andra icke-nordiska länder. Vidare kan efter ordförandebeslut till visst sammanträde tillkallas särskilda experter.

2. Nämndens sammansättning 31.12.1975

Ej permanent sammansättning

	Nationalitet
P. Olesen Larsen	D
Antti Siivola	F
A. Andersen	N
A. Sandbo	N
S. Tjøtta	N
M. Ferm	S
B. Samuelsson	S
J. Rassing	D
F. Øster	D
L. Kirkkomäki-Juntunen	F
P. Havas	F
G. Högnäs	F
A. Løvlie	N
H. Åström	S
<i>Sekreterare</i>	
Göran Friborg	S

3. Personal

Nämndens sekretariat är knutet till Statens naturvetenskapliga forskningsråd i Stockholm. Nämndens sekreterare är G. Friborg. Deltidsanställd kontorsskrivare är A. Waxler.

4. Revisorer

Statens naturvetenskapliga forskningsråd ombesörjer sekretariatets kamerala verksamhet inom ramen för rådets bokföring, vilken granskas av Riksrevisionsverket.

Övrigt:

I anslutning till det samarbete som förekommer med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och med övriga nordiska samarbetsnämnder på forskningsrådsnivå har beredning inom nämnden förekommit bl. a. angående:

bedömning av ansökningar ställda till Nordiska kulturfonden, Nordiska kultursekretariatet och Nordiska forskarkurser
yttranden över remisser från Nordiska kultursekretariatet och Nordiska rådet
bidragsgivning och stipendier i samband med nordiska symposier

G. Framtidsplaner

Nämnden avser att även fortsättningsvis verka för nämndens syften enligt ovan.

Samarbetet med Nordiska kultursekretariatet har bedömts bli utvidgat.

Nämnden har föreslagit att från 1 januari 1976 inrätta ett arbetsutskott med följande utseende:

SNF, Danmark:	en representant
SNK, Finland:	ordförande i NOS ¹
NAVF, Norge:	en representant
NFR, Sverige:	en representant
ZWO, Holland:	en observatör, närvarande ad hoc

Den nordiska naturvetenskapliga medlemmen av ESF Executive Council: närvarande ad hoc

NOS: sekreteraren

Detta medför också att nämnden föreslagit råden en viss förstärkning av NOS-sekretariatet.

H. Finansiering

De i nämnden deltagande forskningsråden finansierar nämndens sekretariatsverksamhet m. m. på basis av framlagda budgetförslag och förslag till fördelning av bidragen. Budgeten för 1975 har uppgått till 48 000 skr.

Stockholm den 19 december 1975

Göran Friborg

¹ Nämnden har beslutat be statens naturvetenskapliga kommission i Finland att bland sina ledamöter utse ordförande i NOS under den följande tvåårsperioden.

Berättelse

från nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse för Nordisk industrifond

1973-07-01—1974-12-31

Inledning — sammanfattning

Styrelsen för nordisk fond för teknologi och industriell utveckling framlägger härmed verksamhetsberättelse över fondens första verksamhetsperiod 1973-07-01—1974-12-31.

Styrelsen har under perioden kunnat konstatera att intresset för fonden visat sig stort, vilket bland annat framgår av det stora antal ansökningar som inkommit till fonden. En viktig del av styrelsens verksamhet har varit att utveckla och närmare precisera inriktningen av och formerna för fondens stöd. En del av satsningarna har sålunda haft försökskaraktär. Avgränsningsfrågor har ofta visat sig komplicerade och diskussion angående fondens arbetsformer och stödets inriktning kommer att behöva föras i betydande omfattning även under 1975.

Styrelsen har ej ansett det möjligt att redan nu försöka göra någon utvärdering av verksamhetens resultat. Under 1975 avser fonden att närmare undersöka resultat av hittills utförd samnordisk verksamhet inom områdena standardisering, provningsmetoder och mätteknik samt söka bedöma behovet under den kommande femårsperioden av nordiskt stöd inom dessa områden. Avsikten är även att planera hur effekten av fondens insatser i övrigt skall kunna utvärderas.

Sammanfattning för perioden 1 juli 1973 t. o. m. 31 december 1974:

- Styrelsens ordförande har under större delen av perioden varit överingenjör Sigfrid Wennerberg, Sverige. Vice ordförande har varit departementschef Árni Snævarr, Island, vilken under viss del av hösten 1974 fungerade som styrelsens ordförande.
- NORDFORSK fungerade som sekretariat för fonden fram till mitten av februari 1974 då civilingenjör Rut Bäcklund-Larsson tillträdde befattningen som fondens direktör.
- Fonden tillfördes första året 10 miljoner Skr. Därutöver hade fonden rätt att påta sig flerårsförbindelser med högst 3 miljoner Skr. för 1975 och 2 miljoner Skr. för 1976.
- En informationsfolder om fonden har utarbetats och distribuerats till industriföretag och institutioner i de fem deltagarländerna.

- 80 ansökningar har inlämnats till fonden, av dessa har 27 beviljats med sammanlagt drygt 11 miljoner Skr. Den totala kostnaden för de projekt fonden på detta sätt engagerat sig i beräknas till ca 30 miljoner Skr.
- Enskilda industriföretag har jämte nordiska samarbetsorgan stått som största mottagarekategorier av stöd från fonden. Övriga mottagare har varit branschorganisationer, myndigheter, forskningsinstitutioner och standardiseringsorgan.
- Av beviljade medel har 63 % lämnats som bidrag och 37 % som lån.
- De prioriterade insatsområden som erhållit mest stöd har varit materialteknik, transportteknik samt miljöteknik/ytte miljö.
- Genom nära samarbete med de nationella och samnordiska organen inom fondens intresseområde har dessas fackkunskap kunnat tillgodogöras fonden bland annat vid projektbedömningar. Samarbetet har även omfattat samfinansiering av projekt.

Fondens inrättande

Tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete kräver ofta en betydande insats av kvalificerad personal och dyrbar utrustning för att goda resultat snabbt skall nås i den internationella konkurrensen. Efter nordiska förhållanden kan det röra sig om så stora projekt att ett samarbete inom Norden borde ha klara fördelar. Ett sådant samarbete kan innebära ett effektivare utnyttjande av de nordiska resurserna för teknologi och industriell utveckling och därigenom få betydelse inom industripolitiken.

Mot denna bakgrund beslöt Nordiska ministerrådet i december 1972 att föreslå de nordiska regeringarna att upprätta en nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, Nordisk industrifond. Överenskommelse om fonden undertecknades av de nordiska ländernas regeringar den 20 februari 1973, och har sedermera ratificerats.

Fonden skall främja ett effektivare utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling bland annat genom att stödja finansieringen av projekt och program som har industriellt intresse i två eller flera av medlemsländerna.

Stöd kan ges till företag, institutioner, myndigheter och föreningar verksamma i de nordiska länderna. Det primära målet är utveckling av material, produkter, processer, metoder och utrustning som inom överskådlig tid beräknas kunna utnyttjas industriellt. Även teknisk verksamhet som på annat sätt kan bidra till att lösa uppgifter av gemensamt industriellt intresse kan dock stödjas.

Fonden startade sin verksamhet den 1 juli 1973. Den första verksamhetsperioden fastställdes att vara ett och ett halvt år, d. v. s. till och med december 1974. Verksamhetsåret skall därefter vara kalenderåret.

Fondens ekonomiska resurser

Enligt det avtal som de nordiska regeringarna träffat är avsikten att fonden skall tillföras 50 miljoner Skr. under en första 5-årsperiod.

Under verksamhetsperioden har 10 miljoner Skr. stått till fondens förfogande.¹ Dessutom har fonden haft möjlighet att påta sig flerårsförbindelser utöver tillgängliga medel med högst 3 miljoner Skr. för 1975 och 2 miljoner Skr. för 1976.

Vem har fått stöd och till vad

Under verksamhetsperioden har 80 st. projektförslag inlämnats till fonden. Av dessa har stöd beviljats till 27 projekt med sammanlagt 11 567 312 Skr. För två industriella utvecklingsprojekt var låneavtalen ej formellt undertecknade vid verksamhetsperiodens utgång, varför i bokslutet endast redovisas 25 beviljade projekt till en sammanlagd kostnad av 8 897 312 Skr. Av fonden beslutade projektstöd om ca 11,5 miljoner Skr. ingår i finansieringen av projekt vars totala kostnader beräknas uppgå till ca 30 miljoner Skr. Av de projekt som fonden beviljat stöd till sträcker sig ett flertal utöver år 1974. Sålunda beräknas att av beviljade medel ca 48 % kommer att ha utnyttjats under år 1974, 46 % kommer att utnyttjas under år 1975 och 6 % under år 1976.

Hur beviljade medel fördelats under verksamhetsperioden mellan olika mottagarkategorier och på olika projekttyper illustreras i tabell 1 och 2.

Tabell 1. Fördelning på olika projekttyper

Projekttyp	Antal projekt	Beviljade medel t Skr	%
Förstudier	6	283	2
Kollektiva projekt	5	2 505	22
Industriella utvecklingsprojekt	4	4 290	37
Övriga FoU-projekt	4	1 840	16
Standardisering och provning	8	2 649	23
Totalt	27	11 567	100

Som framgår av tabell 1 har ca 60 % av hittills beviljade medel gått till projekt med direkt industriell anknytning, nämligen kollektiva projekt och industriella utvecklingsprojekt. Av de kollektiva projekten avser tre projekt att lösa för en bransch gemensamma miljöproblem och de övriga berör materialforskning. En stor andel (23 %) av medlen redovisas för standardisering och provning. Som inledningsvis påpekades avser fondens styrelse att söka utvärdera det framtida behovet av insatser från fonden inom områdena standardisering, provning och mätteknik (metrologi).

¹ För år 1975 har fonden tillförts lika stort belopp.

De medel som hittills beviljats till provningsområdet har tilldelats samarbetsorganet Nordtest, som inrättats av Nordiska ministerrådet. Nordtest har en egen styrelse, som inom beviljade ramar fördelar medel på olika provningsprojekt. Nordtest är hittills det enda samarbetsorgan, som fått medel via fonden på detta sätt. Nordtest beskrivs ytterligare i bilaga 2.

Tabell 2. Fördelning på olika anslagsmottagare

Kategori	Antal projekt	Beviljade medel	
		t Skr	%
Forskningsinstitutioner och -institut	16,5	943	8
Samarbetsorgan	*2	2 000	17
Standardiseringsorgan	6	649	6
Branchorganisationer	4	1 485	13
Industrier	15,5	5 145	44,5
Myndigheter	1	1 302	11
Övriga	2	43	0,5
Totalt	27	11 567	100

¹ Ett projekt har delats upp på två mottagarkategorier

* Avser medel till Nordtest för 1974 resp. 1975

Av tabell 2 framgår att ett stort projektstöd tilldelats en myndighet. Detta avser ett projekt rörande bättre livräddningsutrustning och nödsignalsystem för fartyg. Projektet bedrivs i samarbete mellan sjöfartsmyndigheterna i de nordiska länderna. Formellt står norska Sjöfartsdirektoratet som mottagare.

40 st projektförslag har avslagits, återtagits eller överförts till annat anslagsgivande organ:

Återtagna	4 st		
Överförda	5 st		
Avslag	31 st	varav ej inom fondens område	8 st
		varav ej tillräckligt hög prioritet	8 st
		varav ej av tillräckligt industriellt intresse	5 st
		varav ej tillräckligt nordiskt	1 st
		varav alltför allmänt hållna	7 st
		varav övrigt	2 st

Som exempel på projektförslag, som ej bedömts kunna erhålla stöd, kan nämnas sekretariatskostnader för vissa nordiska samarbetsorgan, grundforskningsbetonade projekt samt vissa standardiseringsprojekt. En del av projektförslagen har endast haft karaktären av förslag till insatsområden och har i flera fall helt saknat kostnadsuppskattning.

Den 1 januari 1975 var 13 st projektförslag under utredning.

Stödformer

Stöd från fonden kan ges såsom

- bidrag
- lån på fördelaktiga villkor
- garanti

Lån på fördelaktiga villkor ges till industriella utvecklingsprojekt. Lånen skall normalt återbetalas när uppnådda resultat kommer till utnyttjande i produktionen.

Fonden kan ge garantier för lån för anskaffande av utrustning för tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete.

Om inom ramen för kollektiva program resultat framkommer, som leder till industriell exploatering, har fonden förbehållit sig rätten att eventuellt senare föreskriva att fondens bidrag eller delar därav skall återbetalas.

Som framgår av tabell 3 har projektstöden under verksamhetsperioden i 23 fall utgått som bidrag och i fyra fall som lån. Några garantier för lån har ej ställts av fonden.

Tabell 3. Fördelning på olika stödformer

Stödform	Antal projekt	Beviljade medel t Skr	%
Bidrag	23	7 277	63
Lån	4	4 290	37
Garanti	—	—	—
Totalt	27	11 567	100

För fonden prioriterade insatsområden

För den första verksamhetsperioden beslöt Nordiska ministerrådet att fondens resurser i första hand skall inriktas på fyra huvudområden¹, nämligen:

- Miljöteknik — yttre miljö och arbetsmiljö
- Hälsovårdsteknik
- Transportteknik
- Materialteknik

Fonden skall dock även kunna stödja projekt inom andra områden när projektförslagen bedöms särskilt intressanta.

Tillgången på lämpliga projektförslag har under verksamhetsperioden varit ganska olika inom fondens prioriterade insatsområden. Detta har

¹ Dessa har fr. o. m. år 1975 utökats med:

- Energiteknik, med särskild inriktning på energianvändning och energibesparing
- Resursteknik i övrigt, speciellt materialteknik

även, såsom framgår av tabell 4, påverkat utfallet av beviljade medel. Inom områdena Yttre miljö och Materialteknik har flera projektförslag bedömts så intressanta att de erhållit stöd. Stödet inom gruppen Transportteknik domineras av det tidigare nämnda sjösäkerhetsprojektet. För transportområdet i övrigt samt för Arbetsmiljö och Hälsovårdsteknik har hittills gjorda insatser varit begränsade. Inom alla tre områdena pågår för närvarande dock utredning av flera projektförslag.

Tabell 4. Fördelning på olika insatsområden

Område	Antal projekt	Beviljade medel t Skr	%
Yttre miljö	4	1 435	12
Arbetsmiljö	1	128	1
Hälsovårdsteknik	2	198	2
Transportteknik	4	1 657	14
Materialteknik	6	2 376	21
Provningsmetoder (Nordtest)	2	2 000	17
Övrigt	8	3 773	33
Totalt	27	11 567	100

Förteckning över beviljade projekt lämnas i bilaga 2, vari även ingår en kort beskrivning över projekt av mer allmänt intresse.

Planering och utredning

Planerande och utredande verksamhet har under verksamhetsåret endast kunnat ske i begränsad omfattning. Fonden har bl. a. deltagit i förarbetet till det förslag till nordiskt FoU-samarbete inom energiområdet, som framlagts av ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik, samt efter initiativ från Nordiska ministerrådet påbörjat utvärdering av tänkbare samarbetsprojekt inom datatekniken.

Samarbete med nationella och nordiska organ

Fonden skall i sin verksamhet ta hänsyn till de enskilda ländernas nationella prioriteringar samt verksamheten inom andra nordiska samarbetsorgan. Fonden behöver därför väl utvecklade kontakter med centrala nationella stödorgan för teknisk forskning och industriell utveckling samt med olika nordiska organ.

Genom att nära samarbete etablerats med de nationella organen inom fondens intresseområde samt med NORDFORSK (Nordiska Samarbetsorganisationen för Teknisk-Naturvetenskaplig Forskning) har fonden för sina projektbedömningar haft tillgång till en erforderlig och omfattande fackkunskap samt säkerställt att den egna prioriteringen koordinerats med de prioriteringar som de enskilda medlemsländerna tillämpar för sina nationella utvecklingsinsatser. Samarbetet har även omfattat

samfinansiering av vissa projekt. Sålunda har fonden under verksamhetsperioden lämnat stöd tillsammans med Norges Teknisk Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF) till ett projekt, tillsammans med NORDFORSK till ett projekt och tillsammans med Styrelsen för teknisk utveckling (STU) i Sverige till tre projekt, varav ett projekt dessutom erhåller stöd från Utviklingsfondet i Norge.

Mot bakgrund av vissa projektförslag har fonden under året påbörjat en diskussion med de nationella organen om vissa principiella gränsdragningsfrågor. Det har bland annat gällt gränsdragningen mellan "nationella" och "nordiska" projekt i samband med vissa ägarförhållanden inom industrin (t. ex moderbolag i ett nordiskt land och dotterbolag i ett annat).

Fonden har haft omfattande kontakter med organ under Nordiska Ministerrådet och Nordiska Rådet, speciellt ministerrådssekretariatet i Oslo och presidiesekretariatet i Stockholm.

Information

Fondens styrelse har lagt stor vikt vid information om fondens verksamhet. En informationsfolder om fonden har utarbetats och tryckts i dansk, finsk, isländsk, norsk och svensk version. Sammanlagt 27 000 exemplar har tryckts. Genom styrelseledamöternas förmedling har foldern fått en omfattande spridning till industriföretag och institutioner. Fonden har även presenterats i flera tidningsartiklar och omnämnts i flera nyhetsnotiser.

Remisser och andra yttranden

Under verksamhetsperioden har fonden yttrat sig över medlemsförslag nr A 439/e till Nordiska rådet angående utökade anslag till Nordtest. Vidare har fonden besvarat förfrågningar från Nordiska ministerrådets sekretariat angående stöd till standardiserings-, provnings- och mätteknikområdena.

Administration

Fonden leds av en styrelse, som är underställd Nordiska ministerrådet, och har att följa de allmänna riktlinjer och de prioriteringar detta utfärdar och beslutar.

I styrelsen ingår en ledamot med suppleant från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en ledamot med suppleant, dock utan rösträtt, från NORDFORSK.

Ordförande och vice ordförande utses av styrelsen. Ordförandeskapet skall cirkulera mellan deltagarländerna.

Fondens sekretariat är förlagt till Stockholm och leds av en direktör.

Styrelsen har under verksamhetsperioden haft följande sammansättning:

<i>Ordinarie ledamot</i>	<i>Suppleant</i>
Danmark:	
Fuldmægtig Holger Eriksen t. o. m. 1974-08-31 Direktör Ivar Haahr fr. o. m. 1974-09-01	Sekretariatschef P L Hansen
Finland:	
Generaldirektör Pekka Jauho	Industrirådet Pekka Malinen
Island:	
Departementschef Árni Snævarr	Dr Vilhjalmur Ludviksson
Norge:	
Underdirektör Christofer Owe	Direktör Tore Tysland
Sverige:	
Överingenjör Sigfrid Wennerberg	Överingenjör Sigvard Tomner
NORDFORSK:	
Direktör Thorkild Franck	Direktör Erling Hagen

Styrelsens ordförande har under större delen av perioden varit överingenjör Sigfrid Wennerberg, Sverige. Vice ordförande har varit departementschef Árni Snævarr, Island, vilken under viss del av hösten 1974 fungerade som styrelsens ordförande.

Styrelsens sammansättning under 1975 framgår av bilaga 1.

Styrelsen har under perioden hållit 15 sammanträden, de flesta i Stockholm. I juni 1974 höll styrelsen ett tvådagars planeringssammanträde i Sigtuna och under hösten 1974 hölls ett sammanträde i Reykjavik och ett i Köpenhamn.

Under perioden 1973-07-01—1974-02-14 fungerade NORDFORSK som sekretariat för fonden.

Sekretariatet har därefter haft följande personal:

Direktör Rut Bäcklund-Larsson fr. o. m. 1974-02-15

Assistent Marianne Anderson fr. o. m. 1974-03-15

Sekretariatet är samlokaliserat med NORDFORSK och Nordtest. Genom överenskommelse har av NORDFORSK förhyrts viss administrativ service.

Sekretariatet har skött den ekonomiska förvaltningen, inklusive bokföringen.

Efter samråd med kammarkollegiet i Stockholm har räkenskaperna detaljgranskats av Sjöåker Revisionsbyrå AB, vars auktoriserade revisor Ulf Egenäs varit ansvarig för granskningen.

Resultaträkning 1973-07-01—1974-12-31*Intäkter*

Anslag från medlemsländer

Danmark	2 200 000: —	
Finland	1 600 000: —	
Island	100 000: —	
Norge	1 600 000: —	
Sverige	4 500 000: —	10 000 000: —
Räntor		765 015: 96
Kursdifferenser		46 143: 52
		<u>10 811 159: 48</u>

Kostnader

Beviljningar

Beviljade bidrag	7 262 312: —	
Beviljade lån med villkorlig återbetalningsskyldighet	1 620 000: —	
Utredningar och förstudier	15 000: —	8 897 312: —

Administration

Personalkostnader	164 889: 90	
Styrelsekostnader	101 662: 71	
Köpta tjänster	113 416: 45	
Lokalkostnader	57 362: 10	
Expenser	42 271: 21	479 602: 37
Ej ianspråktagna medel		1 434 245: 11
		<u>10 811 159: 48</u>

Balansräkning 1974-12-31*Likvida medel*

Bankbehållning på räntebärande räkningar	8 610 537: 98	
Checkräkning	338 817: 18	
Postgiro	373: 33	
Kassa	23: 80	8 949 752: 29
	<hr/>	

Under året har beviljats lån med villkorlig återbetalningsskyldighet på 1 620 000 Skr. Härav har under 1974 utbetalats 185 000 Skr.

8 949 752: 29

Skulder och eget kapital

Beviljade ej utbetalade projektanslag		7 497 352: 36
Diverse skulder		
Leverantörsskulder	5 000: —	
Sociala avgifter	3 338: 85	
Resor och traktamenten	9 815: 97	18 154: 82
	<hr/>	
Eget kapital (ej ianspråktaga medel)		1 434 245: 11
		<hr/>
		8 949 752: 29

*S Wennerberg**Å Snævarr**I Haahr**P Malinen**C Owe**E Hagen**R. Bäcklund-Larsson*

*TILLÄGG 1***Skrivelse till statsrådet och chefen för industridepartementet från
kammarkollegiet, revisionskontoret**

Kungl. Maj:t har 1973-06-29 förordnat att kammarkollegiet från och med den 1 juli 1973 tills vidare skall svara för revision för den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (Nordisk Industrifond).

Fondens styrelse har efter kontakt med revisionskontoret vid kammarkollegiet uppdragit åt aukt. revisorn U. Egenäs, Sjöåkers revisionsbyrå AB, att svara för detaljgranskning av fondens räkenskaper.

Revisionskontoret vid kammarkollegiet har tagit del av styrelseberättelsen, styrelseprotokoll och fondens räkenskaper för verksamhetsperioden 1973-07-01—1974-12-31 ävensom av den av U. Egenäs 1975-04-07 översända granskningsberättelsen, som här bifogas.

Revisionen har icke givit anledning till anmärkning. Revisionskontoret anser att fonden snabbt har kommit igång med sin verksamhet.

Stockholm den 18 april 1975

Stig Andrén

Chef för revisionskontoret

Imre Szabó
Byrådirektör

*TILLÄGG 2***Granskningsberättelse för Nordisk industrifond**

Undertecknad revisionsbyrå som utfört detaljgranskning av fondens räkenskaper och förvaltning för verksamhetsperioden 1973-07-01—1974-12-31, får efter fullgjort uppdrag avge följande berättelse.

Granskningen har omfattat genomgång av samtliga verifikationer samt inprickning av dessa till dagbok.

Beviljade anslag och lån har avprickats mot protokollförda styrelsebeslut. Samtliga noteringar i anslagsreskontran har kontrollerats.

Upprättat bokslut har avstämts mot grundnoteringarna. Samtliga tillgodohavanden hos banker och postgirokontoret har kontrollerats mot kontokuranter och saldobesked.

Dagboken och inventarieboken har kontrollsummerats.

Den sålunda utförda granskningen har inte givit anledning till anmärkning.

Sjöåker Revisionsbyrå AB

U. Egenäs

Aukt. revisor

*BILAGA 1***Styrelse 1975-01-01—1975-12-31****Ordinarie ledamot****Suppleant****Danmark**

Direktör Ivar Haahr (ordf)
Teknologirådet
Bredgade 31
DK-1260 KÖPENHAMN K
Tel: 45 (1) 14 66 55

Sekretariatchef P L Hansen
Udviklingsfondet
Gammel Kongevej 60
DK-1850 KÖPENHAMN V
Tel: 45 (1) 31 38 25

Finland

Industrirådet Pekka Malinen
(v ordf)
Handels- och industriministeriet
Alexandersgatan 10
SF-00170 HELSINGFORS 17
Tel: 358 (0) 1603 586

Specialforskare Björn Blomqvist

Handels- och industriministeriet
Alexandersgatan 10
SF-00170 HELSINGFORS 17
Tel: 358 (0) 1603 589

Island

Departementschef Árni Snævarr
Industridepartementet
REYKJAVIK
Tel: 250 00

Dr Vilhjalmur Ludviksson
Iðnþróunarnefnd
Lækjargata 12
REYKJAVIK
Tel: 162 99

Norge

Underdirektör Christofer Owe
Industridepartementet
Akersgatan 42
N-OSLO 1
Tel: 47 (2) 11 94 15

Direktör Tore Tysland
Norges Teknisk Naturvitenskapelige
Forskningsråd
Gaustadalléen 30
N-OSLO 3
Tel: 47 (2) 14 35 90

Sverige

Överingenjör Sigfrid Wennerberg
Industridepartementet
Fack (Storkyrkobrinken 7)
S-103 10 STOCKHOLM 2
Tel: 46 (8) 763 21 63

Överingenjör Sigvard Tomner
Styrelsen för teknisk utveckling
Fack (Liljeholmsvägen 32)
S-100 72 STOCKHOLM 43
Tel: 46 (8) 19 01 50

NORDFORSK

Professor Sakari Heiskanen
Statens Tekniska Forskningscentral
Grafiska laboratoriet
SF-02150 ESBO 15
Tel: 358 (0) 46 00 11

Direktör Erling Hagen
NORDFORSK
Box 5103 (Grev Turegatan 19)
S-102 43 STOCKHOLM
Tel: 46 (8) 14 14 50

*BILAGA 2***Beviljade bidrag 1974-12-31****Miljövärdsteknik***Yttre miljö*

Projekttitel:	<i>Nordisk avfallsbörs (projekt nr 1)</i>
Bidragsmottagare:	De nordiska industriförbundens miljövärdskommitté
Beviljat belopp:	140 000 Skr för 1974

Sammanfattning av projektet:

Avfallsbörsen, som bildats på initiativ av de nordiska industriförbunden, skall fungera som ett nordiskt förmedlingsorgan för information om avfall, vilket ej kan användas vid det företag där det uppkommer, men som eventuellt skulle kunna utnyttjas produktivt vid något annat företag. Man skall också kunna informera om möjligheter att destruera avfall, som inte går att använda.

Fondens stöd till avfallsbörsen avser en 3-årig försöksverksamhet. Som villkor för fondens bidrag gäller att en utvärdering av de teknisk-ekonomiska problem, som är förknippade med driften av börsen, skall utföras samt att ett program för aktuella FoU-insatser skall utarbetas.

Avfallsbörsen är förlagd till Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning i Stockholm och de olika industriförbunden fungerar som nationella huvudmän.

Projekttitel:	<i>Ateranvändning av vatten i järn- och stålverk (projekt nr 10)</i>
Bidragsmottagare:	Nordiska stålförbundet
Beviljat belopp:	550 000 Skr under två år

Sammanfattning av projektet:

Den tekniska utvecklingen inom reningstekniken har under senare år gått framåt och ett starkt behov föreligger att försöka utnyttja denna teknik för optimala principlösningar för järn- och stålindustrins vatten-vårdsproblem.

Projektet har till syfte att till stålindustrins förfogande ställa beräkningsunderlag och tekniska beskrivningar av metoder och utrustningar som kan möjliggöra optimering av slutna avloppssystem.

Särskild hänsyn skall därvid tas till de speciella problem som uppstår på grund av klimatiska förhållanden samt till erfarenheter gjorda vid utländska verk.

Projektet är uppdelat på tre delprojekt och bedrivs vid ett antal industrier i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Jernkontorets Forskningsavdelning i Stockholm administrerar projektet.

Projekttitel: *Klorid i återvinningsystem* (projekt nr 33)
 Bidragmottagare: Stiftelsen Skogsindustriernas vatten- och luftvårdsforskning, Sverige
 Beviljat belopp: 470 000 Skr under två år

Sammanfattning av projektet:

Projektet utgörs av fyra delprojekt som noga samordnats i en stor satsning beträffande de problem som väntas uppstå när man av miljöskäl söker utveckla slutna vätske- och kemikaliesystem för massafabriker. I en nära framtid kommer en fabrik för oblekt massa att bli nära nog helt sluten på vätskesidan. Nästa stadium i utvecklingen skulle omfatta hela tillverkningen av blekt massa och innebära återföring av blekeriavloppet till kemikalieåtervinningsystemet. I ett sålunda slutet kemikaliesystem kommer emellertid kloridhalten att stiga till mycket höga värden. Detta väntas medföra betydande olägenheter och kostnader om icke speciella åtgärder vidtages. Projektets mål är att klarlägga och finna lösningar till dessa problem.

Projektet genomförs vid olika industrier och institut i Finland och Sverige. Som gemensam anslagsmottagare står Stiftelsen Skogsindustriernas vatten- och luftvårdsforskning i Sverige.

Projekttitel: *Forureningsbegränsande foranstaltningar i nordiska garverier* (projekt nr 51)
 Bidragmottagare: Nordisk Läderforskningsråd
 Beviljat belopp: 370 000 Dkr under två år

Sammanfattning av projektet:

Projektet är uppdelat i två delprojekt. Det ena delprojektet syftar till att undersöka olika möjligheter att begränsa krommängden i spillvattnen och slam från garverierna.

I det andra delprojektet avser man att göra försök med återanvändning av avhåningsbadet för att kunna tillvarata de stora mängder protein som finns och samtidigt göra processen miljövänligare.

Projektet leds och administreras av Nordisk Läderforskningsråd i Danmark.

Arbetsmiljö

Projekttitel: *Standardisering av hörselskydd* (projekt nr 40)
 Bidragmottagare: Dansk Standardiseringsråd
 Beviljat belopp: 83 250 Skr för 1974
 44 850 Skr för 1975

Sammanfattning av projektet:

Inom projektet skall man utarbeta överensstämmande danska, finska, norska och svenska standarder för fordringar på hörselskydd och för provningsmetoder för att verifiera dessa fordringar.

Arbetet bedrivs av en nordisk arbetsgrupp och administreras av Dansk Standardiseringsråd.

Häls o v å r d s t e k n i k

Projekttitel: *Telekommunikation för döva och dövblinda* (projekt nr 11)
 Bidragmottagare: Handikappinstitutet, Sverige
 Beviljat belopp: 148 000 Skr. för 1974

Sammanfattning av projektet:

Projektet syftar till att utveckla ett fjärrkommunikationssystem över telenätet för döva och dövblinda. Man kommer att arbeta med överföring av maskinskrift och den primära målsättningen är dels att utveckla aktuella utrustningar så att de lämpar sig för handikappade, dels att söka anpassa dessa utrustningar för telenätet.

En nordisk referensgrupp finns för projektet och kontakt har etablerats med de nordiska televerken. Handikappinstitutet i Sverige fungerar som projektadministrativt organ.

Projekttitel: *Utarbetande av normer för elinstallationer för medicinsk behandling* (projekt nr 28)
Bidragmottagare: Svenska Elektriska kommissionen
Beviljat belopp: 50 000 Skr för 1974

Sammanfattning av projektet:

Projektet syftar till att utarbeta normer för uppbyggnad och utförande av elinstallationer i byggnader med lokaler för medicinsk behandling.

Resultatet förväntas medverka till ett enhetligare utförande av sådan medicinsk utrustning som ansluts till elnätet.

Transportteknik

Projekttitel: *Redningsmidler og nödradioutstyr* (projekt nr 2)
Bidragmottagare: Sjöfartsdirektoratet, Norge
Beviljat belopp: 1 000 000 Nkr. för 1974
 600 000 Nkr. för 1975

Sammanfattning av projektet:

Projektet syftar till att utveckla bättre livräddningsutrustning och nödsignalsystem för fartyg. Detta har ansetts väsentligt då utvecklingen på "räddningsmaterialområdet" inte följt utvecklingen på det skeppstekniska området i övrigt. De väsentligt ökade fartygsstorlekarna har t. ex. försvårat utsättning av livbåtar av konventionell typ. Likaså har de idag använda bärbara nödradiosändarna alltför liten räckvidd för att höras på långa avstånd.

Projektets båda huvuddelar — livräddningsutrustning respektive bärbar nödradioutrustning — omfattar vardera två etapper. Under den första etappen, som avslutades hösten 1974, utfördes feasibility studies och med dessa som underlag utarbetades detaljerade specifikationer för ny utrustning. Etapp två innebär att prototyper av utrustningen tillverkas av intresserad industri. Industrier i samtliga nordiska länder har inbjudits att lämna anbud på denna tillverkning. När prototyperna utprovats och godkänts skall förslag till nya nationella föreskrifter utarbetas.

Projektet bedrivs i samarbete mellan de olika nordiska sjöfartsmyndigheterna och leds av en projektkommitté under ledning av norske sjöfartsdirektören.

Projekttitel: *Naturgas i rör* (projekt nr 14)
Bidragmottagare: Flygtekniska försöksanstalten, Sverige
Beviljat belopp: 89 650 Skr. för 1974

Sammanfattning av projektet:

Köp och försäljning av naturgas, som transporteras i rör, förutsätter att gasflödet kan mätas på ett tillförlitligt sätt. Detta är tekniskt svårt och de metoder som finns i dag ger inte önskvärd exakthet. Inom ramen för detta projekt planeras dels en utredning och analys av tillgängliga metoder och instrument för mätning av stora gasflöden vid höga tryck, dels konstruktion av en mättrigg för kalibrering och kontroll av flödesmätare.

Projektarbetet bedrivs dels vid flygtekniska försöksanstalten i Sverige och dels vid Norges tekniska högskola.

Projekttitel: *Prognosmetod för fartygsprovturet ITTC 1975*
(projekt nr 59)
Bidragmottagare: Statens Skeppsprovvningsanstalt, Sverige
Skibsteknisk Laboratorium, Danmark
Norges Skipsforskningsinstitut
Beviljat belopp: 250 000 Skr. för 1974

Sammanfattning av projektet:

Projektet syftar till att utarbeta en prognosmetod för fartygsprovturet. Metoden baseras på provtursmaterial från hela världen. Prognosmetoden kommer huvudsakligen att användas av olika skeppsprovvningsanstalter för att beräkna sambandet mellan axeffekt, fart och propeller-varv för fartyg under provtursförhållanden. De prognoser, som tas fram, kommer att ligga till grund för provturskontrakt mellan varv och rederier.

Projektarbetet bedrivs vid Skibsteknisk laboratorium i Danmark, Norges Skipsforskningsinstitut och Statens Skeppsprovvningsanstalt i Sverige.

Projekttitel: *Förstudie av sjötrafikledning* (projekt nr 78)
Bidragmottagare: Svenska Utvecklingsaktiebolaget (SU)
Beviljat belopp: 15 000 Skr. för 1974

Sammanfattning av projektet:

För att närmare undersöka den nordiska dataindustrins intresse och möjligheter att medverka vid utveckling av sjötrafikledningssystem har SU fått i uppdrag av Nordisk Industrifond att göra en kartläggning av området.

M a t e r i a l t e k n i k

Projekttitel: *Svetsbarhet av konstruktionsstål — praktisk användning av implantmetoden* (projekt nr 6)
Bidragmottagare: Svetskommissionen, Sverige
Beviljat belopp: 600 000 Skr. under två år

Sammanfattning av projektet:

Projektet syftar till att utveckla den s. k. implantmetoden till ett praktiskt användbart hjälpmedel för verkstadsindustrin att användas vid optimering av valet av stålqualität, tillsatsmaterial och svetsparametrar vid tillverkning av svetsade konstruktioner. Genom att använda denna metod beräknas slutproduktens kvalitet bli högre, vilket i sin tur skulle minska kostnaderna för reparationsarbeten.

I projektarbetet deltar industrier och institutioner i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Projektledningen är förlagd till SINTEF, Trondheim.

Projekttitel: *Teknisk granskning av tryckkärlsstål*
(projekt nr 17)

Bidragmottagare: Metallnormcentralen, Sverige

Beviljat belopp: 28 000 Skr. för 1974 och
28 000 Skr. för 1975

Sammanfattning av projektet:

Det stål som användes i tryckkärl av olika slag (ångpannor m. m.) måste i de nordiska länderna godkännas av arbetarskyddsmyndigheterna innan det får användas. Den snabba utvecklingen inom tryckkärlsområdet medför att moderna tryckkärl ofta byggs av nyutvecklade, högkvalificerade stål, som ej är standardiserade. För att undvika dubbelarbete i de nordiska länderna skall Nordiska Gruppen för Stålbestämmelser (NGS) göra en granskning av sådana nya stålkvaliteter samt utarbeta lämpliga beräkningsvärden och normer för dessa stål.

Projektet administreras av Metallnormcentralen i Sverige.

Projekttitel: *Fiberarmerade cementbaserade produkter*
(projekt nr 50)

Bidragmottagare: NORDFORSKs projektkommitté för FRC-material

Beviljat belopp: 610 000 Skr. under två år

Sammanfattning av projektet:

Projektet syftar till att med hjälp av fiberarmering skapa förutsättningar för att utveckla cementbaserade material med förbättrade egenskaper, såsom t. ex. högre draghållfasthet, bättre seghet och slaghållfasthet. Detta beräknas ske genom att ta fram underlag för material-sammansättning, dimensionering och egenskapskontroll samt genom provning och vidareutveckling av metoder, maskiner och processer för att framställa fiberarmerat cementbaserat material för olika tillämpningar. Materialets användningsområde kan i första hand förväntas omfatta tunnväggiga konstruktioner, såväl fabriksstillverkade som platstillverkade. Den högre materialkostnaden kan här uppvägas av lägre arbets- och konstruktionstekniska kostnader.

Projektet, som är mycket omfattande och i vilket deltar institutioner i de fem nordiska länderna, har planerats av en grupp inom NORDFORSK.

Projekttitel: *El-smelting av basalt* (projekt nr 66)

Bidragmottagare: Vulkanmaterial kommitteen, Island

Beviljat belopp: 50 000 Skr.

Sammanfattning av projektet:

Avsikten med projektet är att finna en ny teknik för smältning av basalt med elkraft. I den första fasen, för vilken bidrag nu givits, avser man att kartlägga redan existerande metoder, undersöka olika elektrodmaterial och olika ugnskonstruktioner.

Projektet bedrivs i Island, och för dess genomförande utnyttjas bl. a. teknisk sakkunskap från andra nordiska länder, under ledning av NORDFORSKs nämnd för materialteknik.

Projekttitel: *Nordiskt förprojekt om tillämpning av återanvändningsteknologin inom byggnads- och anläggningsverksamheten* (projekt nr 69)

Bidragsmottagare: Statens Tekniska Forskningscentral, Finland

Beviljat belopp: 60 000 Skr.

Sammanfattning av projektet:

Förprojektet syftar till att identifiera områden, material, metoder och hinder för återanvändningsteknologin inom byggsektorn. Med utgångspunkt från framkomna resultat skall konkreta projektförslag tas fram.

Ö v r i g t

Projekttitel: *Standardisering av oljeeldningsapparater* (projekt nr 32)

Bidragsmottagare: Sveriges Mekanförbunds standardcentral

Beviljat belopp: 170 000 Skr. under tre år

Sammanfattning av projektet:

Projektet syftar till att få fram gemensam nordisk standard på oljeeldningsområdet. Standardiseringsarbetet bör, för eliminering av tekniska handelshinder, samordnas med motsvarande internationellt arbete på området.

Projekttitel: *Nordtest* (projekt nr 34 och 61)

Bidragsmottagare: Nordtest

Beviljat belopp: 1 000 000 Skr. för 1974
1 000 000 Skr. för 1975

Sammanfattning av projektet:

Nordtest är ett gemensamt nordiskt organ på provnings- och kontrollområdet. Det bildades 1973 av Nordiska ministerrådet på initiativ av Nordiska rådet och skall bl. a. utarbeta, rekommendera och registrera gemensamma nordiska provningsmetoder i syfte att uppnå relevanta och jämförbara resultat vid provning av material, produkter, konstruktioner, anläggningar, tekniska system och förfaranden.

Nordiska ministerrådet har förutsatt att finansieringen av Nordtest skall ske via Nordisk Industrifond. Nordtests verksamhet redovisas i särskild verksamhetsberättelse som kan rekvireras från Nordtests sekretariat, Box 5103, 102 43 Stockholm 5, tel. 08-14 14 50.

Projekttitel: *Resurs- och behovsinventering inom området nordisk metrologi* (projekt nr 46)

Bidragsmottagare: Nordiska arbetsgruppen för metrologi

Beviljat belopp: 40 000 Skr.

Sammanfattning av projektet:

Bidrag har beviljats för utarbetande av en översikt över resurser och behov inom det mättekniska området i Norden. Utredningen beräknas kunna precisera specifika områden lämpliga för samnordiska insatser. Arbetet har utförts av Nordiska arbetsgruppen för metrologi.

Projekttitel: *Brug af "toleranceklasser" i byggeriet*
(projekt nr 60)

Bidragmottagare: Dansk standardiseringsråd

Beviljat belopp: 18 000 Dkr.

Sammanfattning av projektet:

Projektet omfattar analys, värdering och etablering av underlaget för användning av toleransklasser inom den industrialiserade byggnationen och skall ge förslag till generella regler för klassificering av toleranser inom byggnadsindustrin samt exempel på konkret användning av reglerna vid elementfabrikation och elementbyggande.

Projekttitel: *Form- och lägetoleranser* (projekt nr 62)

Bidragmottagare: Sveriges Mekanförbunds standardcentral
Norsk Verkstadsindustris standardiseringscentral
Dansk Standardiseringsråd
Finlands Metallindustriförening

Beviljat belopp: 231 000 Skr. under tre år

Sammanfattning av projektet:

Projektet syftar till en standardisering av ritningsregler och toleransprinciper inom verkstadsindustrin.

Projekttitel: *Seminarium i projektledning* (projekt nr 79)

Bidragmottagare: Industriutvecklingskommitteen, Island
(Iðnþróurnarnefnd)

Beviljat belopp: 35 000 Nkr.

Sammanfattning av projektet:

För att öka effektiviteten i det projektarbete som bedrivs med statliga medel i Island anordnas utbildningskurser för projektledare och projektdeltagare, varvid kursledare från övriga Norden anlita.

Beviljade lån

Projekttitel: *Utveckling av helelektronisk snabbtelefonväxel*
(projekt nr 12)

Låntagare: AB Snabbtelefon, Sverige och A/S Informasjonskontroll, Norge

Lånesumma: 620 000 Skr under två år

Projekttitel: *Mikrobiellt protein* (projekt nr 47)

Låntagare: Handelsbolaget Norprotein, Sverige (delägare Norsk Hydro A/S, Norge och AB Marabou, Sverige)

Lånesumma: 2 500 000 Skr. under två år

Projekttitel: *Ny reaktor för oxygendelignifiering i cellulosaindustrin* (projekt nr 55)

Låntagare: Kamy AB, Sverige (delägare A. Ahlström O/Y, Finland, AB Karlstads Mekaniska Werkstad, Sverige och Myrens Verksted A/S, Norge)

Lånesumma: 1 000 000 Skr. under ett år

Projekttitel: *Utveckling av optiska instrument* (projekt nr 70)
Låntagare: Analytica AB, Sverige och Spectroscandia AB,
Finland
Lånesumma: 170 000 Skr. under ett år.

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35) samt meddelandena om rekommendationerna nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-väst-handeln, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond och nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

(Se C 1: Bilaga 14)

Berättelse

från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1974—1975

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter

Box 42

S-950 94 Övertorneå

Tel. 0927-108 30

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter inrättades som en försöksinstitution i Övertorneå den 1 juli 1970 enligt en överenskommelse mellan regeringarna i Finland, Norge och Sverige (NStat 1971: 214). Försöksperioden upphörde den 31 december 1974 och en ny överenskommelse om centrets fortsatta verksamhet undertecknades av de tre ländernas regeringar den 20 december samma år.

Överenskommelsen innehåller 10 artiklar varav inledningen i artikel 1 har följande lydelse:

”Nordkalottens Arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå är en för Sverige, Finland och Norge gemensam institution med syfte att främja arbetsmarknadsutbildningen särskilt inom de tre ländernas nordligaste delar.

Undervisningen skall bedrivas så, att den kan följas av deltagare med antingen svenska, finska eller norska som modersmål.”

Centrets ledning

Styrelsen har under verksamhetsåret haft följande sammansättning:

Ordförande:

Henry Sääf, länsarbetsdirektör, Sverige

Vice ordförande:

Dick Bäcklund, rektor, Finland

Ledamöter:

Otto Timonen, byråchef, Finland

Rolf Karila, fylkesarbetschef, Norge

Halvdan Hansen, rektor, Norge

Erik Lundemark, f. länskkoleinspektör, Sverige

(t. o. m. den 31 december 1974)

Erik Weinz, länskkoleinspektör, Sverige

(fr. o. m. den 1 januari 1975)

Suppleanter:

Antti Hedkrok, äldre regeringssekreterare, Finland
Juha Lakomäki, distriksinspektör, Finland
Eivind Karlsen, fylkesarbetschef, Norge
Gunnar Wist, inspektör, Norge
Erik Weinz, länskoleinspektör, Sverige
(t. o. m. den 31 december 1974)
Sven-Olof Andersson, avdelningsdirektör, Sverige
Stig Johansson, skolinspektör, Sverige
(fr. o. m. den 1 januari 1975)

Sekreterare har varit centrets kursföreståndare.

Kursföreståndare har varit rektor Arne Randevall.

Styrelsen har sammanträtt 4 gånger under verksamhetsåret.

Följande av kursstyrelsen utsedda samrådsgrupper har varit inrättade:

1. Samrådsgrupp för att följa den pedagogiska verksamheten med hänsyn till de tre ländernas särbehov.

Rektor Dick Bäcklund, Finland
Rektor Halvdan Hansen, Norge
Länskoleinspektör Erik Lundemark, Sverige
Sekreterare har varit centrets kursföreståndare Arne Randevall.

2. Samrådsgrupp för att utvärdera det praktiska resultatet av den bedrivna kursverksamheten och till kursstyrelsen avge förslag till anpassning av verksamheten med hänsyn till de tre ländernas behov av utbildning inom olika yrken.

Byråchef Otto Timonen, Finland
Fylkesarbetschef Rolf Karila, Norge
Förste inspektör K. G. Granström, Sverige

Sekreterare har varit centrets kursföreståndare Arne Randevall.

För uppföljning och utvärdering av utbildningsresultatet vid centrets nystartade kurs för personal inom reselivet och turistnäringen har styrelsen utsett följande sakkunnig nämnd.

Rektor Helinä Hakoköngäs, Rovaniemi
Hotellinspektör Hans Petter Theisen, Alta
Sektionschef Per Mikael Utsi, Kautokeino
Utredningschef Kurt Paulsson, Stockholm

Ordförande och sekreterare har varit centrets kursföreståndare Arne Randevall.

Verksamhet

Undervisningen har bedrivits utan traditionell terminsindelning. Under sommaren har ett uppehåll gjorts under 24 arbetsdagar under tiden 1—27 juli 1974. Likaså inställdes undervisningen mellan jul- och nyårshelgerna.

Under verksamhetsåret har en ny kurs för personal inom reselivet

och turistnäringen inrättats som försökskurs. Tabell 1 innehåller en förteckning över de kurser som förekommit.

Den administrativa, pedagogiska, tekniska och ekonomiska verksamheten har sorterat under den svenska Skolöverstyrelsen medan den elevvårdande delen har varit underställd den svenska Arbetsmarknadsstyrelsen.

Respektive lands arbetsmarknadsmyndigheter har svarat för rekryteringen av kursdeltagarna. Samma myndigheter har även beslutat om och utbetalat deltagarnas bidrag, utom grundbidraget som utbetalats genom länsarbetsnämnden i Norrbottens län.

Läroplaner

Svenska läroplaner har använts vid samtliga kurser. I erforderlig grad har dessa anpassats till de finska och norska särbehoven. Inom samtliga kurser har sålunda ämnet arbetslivsorientering anpassats så att kursdeltagarna studerar förhållandena i det egna landet. Likaså har i förekommande fall svenska språket utbytt mot finska respektive norska språket. Vidare har studiet av lagar, säkerhetsföreskrifter och andra förordningar som är specifika för de olika länderna anpassats nationsvis.

Av mera genomgripande art är anpassningen av kursen ”plåt- och svetsmekaniker” vars läroplan bearbetats till väsentlig del för att passa till det utbildningsbehov som finns vid mindre och medelstora verkstäder, varv m. m. på Nordkalotten.

Även läroplanen för utbildning av kylmontörer har varit föremål för kursstyrelsens genomgripande bearbetning för att anpassas till det föreliggande behovet av montörer som kan reparera större industriella kylanläggningar. Efter kursstyrelsens hänvändelse till Skolöverstyrelsen har en fortbildningskurs för kylmontörer utarbetats. Kursen omfattar sex veckor och avser att ge utbildning för service på större kyl- och frysanläggningar av industriell typ.

Läroplanen till kursen för personal till reselivet och turistnäringen har utarbetats efter detaljförslag från centrets styrelse och är speciellt avpassad för nordkalottområdet.

Kursdeltagare

Kursdeltagare har antagits till kurserna kontinuerligt allt eftersom platser blivit lediga, utom till ”kurs för kylmontörer” och ”kurs för personal till reselivet och turistnäringen” dit intagningarna skett på konventionellt sätt med inskrivning av samtliga kursdeltagare på en och samma gång. Under verksamhetsåret har en övergång skett från klassvis till kontinuerlig intagning vid ”kurs för personal till restaurang och storhushåll”, ”kurs för personal vid storhushåll” och ”kurs för serveringspersonal”. Erfarenheterna av systemet med kontinuerlig intagning

av elever har varit mycket goda utom vid kursen för serveringspersonal som haft övergångsproblem efter införandet. En omfattande omarbetning av studieanvisningarna till den sistnämnda kursen pågår och skall tas i bruk nästföljande verksamhetsår.

Elevplatsbeläggningen får genomsnittligt betecknas som god. Ledigförklarade elevplatser som inte haft sökande har förekommit mest under sommarhalvåret. Vid kungörandet av de lediga platserna har dessa meddelats så att varje land kunnat besätta en tredjedel av antalet. Allt eftersom behovet av utbildning inom olika yrken växlat mellan länderna har emellertid byte av elevplatser företagits. Systemet har också medfört ett gott resursutnyttjande med ett minskat antal outnyttjade elevplatser.

Genom att s. k. självinstruerande undervisningsmateriel använts i stor utsträckning har kurstiden i några fall kunnat avkortas beroende på deltagarnas förkunskaper. Några, i synnerhet äldre deltagare, har fått förlängd utbildningstid.

Tabell 2 visar antalet kursdeltagare vid centret den 1:a varje månad.

Genom systemet med kontinuerlig intagning har utsläppet av kursdeltagare till arbetsmarknaden skett vid olika tider på året. Tabell 3 visar de datum då kursdeltagare utskrivits från centret.

Den 30 juni 1975 hade 502 kursdeltagare utskrivits från centret sedan dess start den 1 december 1970. Av dessa har 178 varit finska, 151 norska och 173 svenska deltagare. 19 finska deltagare har tagit anställning i Sverige (8 har inflyttat till Sverige medan 11 bor kvar i Finland men har sitt arbete i Sverige), 4 norska deltagare har flyttat till Sverige och 4 svenska deltagare har flyttat till Finland. Övriga kursdeltagare har återgått till respektive hemland.

Det övervägande antalet kursdeltagare har varit i åldern 21—30 år.

Arbets- och studietakten har varit genomsnittligt mycket god. Inga motsättningar mellan nationsgrupperna har förmärkts.

Lokaler

Lokalerna för undervisningen har god standard. Lokalerna för verkstadsmekanisk grundutbildning och utbildning i svetsning har dock visat sig för små för att fylla det behov som finns för att fortsättningsutbildningens alla kurser skall kunna bli fullbelagda. En planering för att utöka lokalstorleken pågår därför.

En projektering pågår även för omändring av elevbostädernas 2-bäddsrum till 1-bäddsrum. Detta kommer att medföra behov av ytterliga elevbostäder då omändringen genomförs. Centret har därför tecknat kontrakt för förhyrning av 16 familjelägenheter i Övertorneå samhälle som kommer att utnyttjas som elevbostäder.

De vid centret använda lokalernas ytor och volymer framgår av tabell 4.

Läromedel

Den maskinella utrustningen har successivt kompletterats efter det föreliggande behovet för individuell undervisning och är av mycket god kvalitet.

På grund av att svenska läroplaner med tillhörande kurslitteratur används har de svenska och norska kursdeltagarna använt i huvudsak svensk litteratur. Vid kurserna används norska böcker som referenslitteratur. Som ordinarie läroböcker används norsk litteratur i regel endast om samma bok finns tryckt på både norska och svenska språken. Ett fortlöpande arbete pågår dock för att i största möjliga utsträckning införa även norsk litteratur som huvudböcker så att de norsk/svenska grupperna får blandat urval av norska och svenska böcker.

De finska kursdeltagarna bildar en särskild språkgrupp. Enbart i mindre omfattning har samma kurslitteratur funnits på både svenska och finska språken. Eftersom de svenska läroplanerna och läroböckerna oftast hör samman genom studieanvisningar och arbetsinstruktioner har det visat sig svårt att finna finsk litteratur som passar till den självinstruerande undervisningen. Ett mycket stort arbete har därför nedlagts på att språkanpassa litteraturen. Ett flertal svenska kursböcker har översatts till finska språket och i andra fall har omfattande anvisningar utarbetats för att underlätta studierna. I viss omfattning har även finsk litteratur översatts till svenska språket.

Inom både den finska och norsk/svenska språkgruppen har bandade instruktioner med tillhörande skriven text använts i stor utsträckning.

Elevvård och fritidsverksamhet

Elevvården har handhåfts av centrets elevassistenter. Den kurativa verksamheten har varit förhållandevis omfattande bl. a. beroende på kursdeltagarnas långa hemresor, vilket gör att många av kursdeltagarnas personliga ärenden får lov att skötas från centret.

Fritidsverksamheten har skötts av fritidsstyrelsen, skolidrottsföreningen och elevassistenterna i samarbete. Fritidsstyrelsen är utsedd genom val och består av två anställda och tre elever varav en från vardera landet. Skolidrottsföreningens styrelse består av en ordförande och sju ledamöter. Av ledamöterna väljes två från vardera landet medan ordföranden väljs av samtliga. En ledamot utses, enligt gällande bestämmelser för skolidrottsföreningar, av skolledningen.

En livlig studie- och idrottsverksamhet har bedrivits under fritiden. Språkskillnaderna har gjort att studieverksamheten har delats i två språkgrupper. Idrottsverksamheten har däremot bedrivits gemensamt. Tolkingar mellan de olika språken har förekommit så att samkväm och underhållningsprogram kunnat hållas gemensamt för hela centret.

Den övervägande delen av kursdeltagarna har bott i centrets elev-

hem. Elevhemmen omfattar 72 dubbelrum och 26 enkelrum plus dagrum, bastu, fotolaboratorium, hobbyrum och snickeriverkstad.

För att föra elevkårens gemensamma talan har ett elevråd varit utsett med två deltagare från vardera landet.

Arbetsförmedling

Den arbetsförmedlande verksamheten har skötts av respektive lands arbetsförmedlingar. Vid centret finns kontorsrum för finska, norska och svenska arbetsförmedlare.

Arbetsförmedlingskontoret i Ylitornio bistår med förmedlingsverksamhet för finska elever. Den norska förmedlingen sköts dels från Norge, dels av en norsk lärare vid centret med deltidstjänstgöring som arbetsförmedlare. För svenska elever finns arbetsförmedlingskontor vid centret.

PERSONAL

Rektor (ingenjör, ämneslärare, ped.utb.) Arne Randevall
Utbildningsman (ingenjör, ped.utb.) Jalmari Laaksonen

Kansli

Kansliföreståndare (vik) Astrid Johansson
Kontorsskrivare (vik) Kirsti Rahikainen
Kontorist Eivor Westerberg
Kontorist Lena Pohjolainen

Centralförråd

Materialförvaltare Yngve Keisu
Förrådsman Axel Kauppi
Förrådsman (arkivanst.) Valter Persson

AV-central och bokförråd

Elis Lehto (arkivanst.)
Gerda Lönnqvist

Institutionstekniker

Gustav Nulu (arkivanst.)

Marketenteri

Astrid Lehto (arkivanst.)

Kök och matsal

Kokerska Vivi Aasa
Ekonomibitråde Linda Niva
Ekonomibitråde Britta Lejon

Vaktmästare

Oskar Wiippa
Väinö Kandelin
Birger Petäjävaara (arkivanst.)

Elevsocial avd.

Elevhemsföreståndare Göte Lakso
Bitråde (arkivanst.) Maire Huppunen
Kurator Paul Wanhatalo
Fritidsassistent Karl-Erik Larsson (fr. o. m. den 14 april 1975)
Skolsköterska (deltid) Li Norlén

Heltidsanställda lärare

Namn	Titel	Ämnesområde
Alm, Mikko	yrkeslärare, pedagogisk utb.	Plåt- och svetsmekaniker
Arjopalo, Pentti Fagerudd, Svante	yrkeslärare yrkeslärare, pedagogisk utb.	Kylmontörer Verkstadsmekaniker
Frank, Hugo	yrkeslärare, pedagogisk utb.	Kylmontörer
Henriksson, Ingvar	yrkeslärare, ingenjör, pedagogisk utb.	Verkstadsmekaniker
Kitti, Lars	yrkeslärare, ingenjör, pedagogisk utb.	Fordonsmekaniker
Korva, Arne	yrkeslärare, pedagogisk utb.	Verkstadsmekaniker
Lakso, Åke	yrkeslärare, ingenjör, pedagogisk utb.	Kommunikationselektronik
Lampa, Evert	yrkeslärare, ingenjör	Telemontörer (tjänstledig)
Lassus, Erik	yrkeslärare, ingenjör, pedagogisk utb.	Fordonsmekaniker (tjänstledig)
Lindmark, Jan-Evert	yrkeslärare, ingenjör, pedagogisk utb.	Telereparatörer
Mäkitaavola, Lars	yrkeslärare, pedagogisk utb.	Verkstadsmekaniker
Nessvold, Nils	yrkeslärare, pedagogisk utb.	Verkstadsmekaniker
Niemi, Ragnhild Oord, Eddy Palo, Tage	yrkeslärare yrkeslärare yrkeslärare, ingenjör	Restaurang och storhushåll Reseliv och turistnäring Svetsare
Pekkari, Bengt	yrkeslärare, pedagogisk utb.	Industrielektriker
Ragnegren, Karl-Erik	yrkeslärare, pedagogisk utb.	Svetsare
Rahikainen, Guy	yrkeslärare, pedagogisk utb.	Verkstadsmekaniker
Rasku, Jouko Snällfot, Ingemar	yrkeslärare yrkeslärare ingenjör	Servering Styr- och reglermekaniker
Tötterman, Leo	yrkeslärare, pedagogisk utb.	Industriplåtslagare
Töyrä, Bror	yrkeslärare, pedagogisk utb.	Svetsare

Timlärare

Namn	Undervisningsämne
Ekersund, Georg	Ämnen vid fordonsmek.avd.
Koskenniemi, Erkki	Ämnen vid verkstadsmek.avd.
Lindstedt, Vidar	Elorienterande ämnen
Oord, Kerttu	Finska, Svenska, Maskinskrivning o. kontors-kunskap, Ekonomi o. redovisning
Sannemalm, Arra	Engelska, Finska
Wanhatalo, Hillevi	Tyska, Svenska
Wanhatalo, Paul	Motionsaktiviteter
Äikää, Ari-Pekka	Matematik, Fysik-Kemi, finsk Samhälls-kunskap
Öhman, Sven	Ämnen vid fordonsmek.avd.

Vikarierande lärare

Namn	Titel	Ämnesområde
Brännvall, Bengt	yrkeslärare, pedagogisk utb.	Fordonsmekaniker (långtidsvik.)
Lammassari, Esa	yrkeslärare,	Kylmontörer (långtidsvik.)
Paavola, Bertil	yrkeslärare,	Styr- och reglermekaniker, Telemontörer (långtidsvik.)
Rönnebro, Erik	yrkeslärare,	Telemontörer (långtidsvik.)
Öhman, Sven	yrkeslärare,	Fordonsmekaniker (långtidsvik.)

Lärarna har till största delen undervisat två språkgrupper samtidigt, en finsk och en norsk/svensk grupp. Erfarenheterna av undervisnings-systemet är goda.

Lokalvårdare

Den lokalvårdande verksamheten har handhåfts av Länsstyrelsens i Luleå stadenhet.

Sara Hansén har varit chef för centrets lokalvårdsavdelning.

Tabell 1. Kurser som finns inrättade vid Nordkalottens AMU-center den 30.6.1975

(Numret inom parentes under kursnamnet anger Nordisk yrkesklassificering)

Kurs	Kurstid veckor	Anm.
1. Allmän teorikurs	8	
2. Kurs för fordonsmekaniker, grundkurs (753.00)	36	
3. Kurs för fordonsmekaniker, maskinteknisk linje (753.00)	36	
4. Kurs i förbindning och montering inom el-tele (764.50)	10	
5. Kurs för telemontörer (764.50)	26	
6. Kurs i kommunikationselektronik för telereparatörer (764.10)	36	
7. Kurs för industrielektriker (761.30)	72	
8. Kurs för styr- och reglermekaniker, grundkurs (741.30)	48	
9. Kurs för styr- och reglermekaniker, processlinje (741.30)	24	
10. Kurs för kylmontörer (755.30)	48	
11. Fortbildningskurs för kylmontörer (755.30)	6	
12. Svetsmekanisk grundkurs (756.10)	10	
13. Kurs för svetsare (756.10)	14	
14. Kurs för industriplåtslagare (ventilation) (754.10)	48	
15. Kurs för plåt- och svetsmekaniker (764.10)	38	
16. Kurs för verkstadsmekaniker, grundkurs (751.00)	10	
17. Kurs för verkstadsmekaniker, supportsvare (751.30)	24	
18. Kurs för verkstadsmekaniker, fräsare (751.35)	24	
19. Kurs för verkstadsmekaniker, rundslipare (751.55)	24	
20. Kurs för verkstadsmekaniker, bänkarbetare (751.15)	24	
21. Kurs för verkstadsmekaniker, avsynare (751.90)	8	
22. Kurs för personal till restaurang och storhushåll, grundkurs (912.10)	10	
23. Kurs för personal till storhushåll (912.10)	10	

Kurs	Kurstid veckor	Anm.
24. Kurs för serveringspersonal (921.20)	10	
25. Kurs för personal inom reselivet och turistnäringen speciellt anpassad för Nordkalottområdet (919.20)	40	

Tabell 2. Tabell över antalet inskrivna kursdeltagare vid Nordkalottens AMU-center den 1:a varje månad under tiden 1.7.1974—30.6.1975

Datum	Svenska delt.	Norska delt.	Finska delt.	Summa totalt
01.07.1974	30	18	48	96
01.08.1974	37	28	57	122
01.09.1974	33	29	60	122
01.10.1974	36	30	62	128
01.11.1974	32	32	64	128
01.12.1974	32	34	70	136
01.01.1975	33	36	66	135
01.02.1975	36	48	67	151
01.03.1975	41	46	66	153
01.04.1975	42	42	67	151
01.05.1975	38	41	64	143
01.06.1975	36	33	61	130
30.06.1975	32	32	58	122

Tabell 3. Tabell visande datum då kursdeltagare slutfört sin utbildning och utskrivits från centret under tiden 1.7.1974—30.6.1975

Avdelning	Datum	Svenska delt.	Norska delt.	Finska delt.
Fordonsmekaniker	23.08.74	1		
	11.10.74		1	
	18.04.75			1
	28.04.75		1	
	06.05.75	1		
	23.05.75	1		
	30.05.75			1
	04.06.75			1
	05.06.75			1
	12.06.75			1
Industrielektriker	20.03.75		1	1
	15.05.75			1
	22.05.75			3
	27.06.75	1		
Industriplåtslagare	15.10.74			1
	08.11.74		1	
	07.03.75			1
	04.04.75			1
	11.04.75	1		
02.05.75			1	

Avdelning	Datum	Svenska delt.	Norska delt.	Finska delt.
Kommunikationselektronik för telereparatörer	08.08.74	1		
	22.10.74	1		
	11.11.74	1		
	15.11.74	1		
	03.03.75			1
	22.04.75		1	
	14.05.75	2		
	13.06.75	1		
27.06.75	1			
Kylmontörer	11.06.75			1
Plåt- och svetsmekaniker	12.09.74		2	
	02.10.74	1		
	21.10.74			1
	07.02.75			2
	28.02.75	1		
	25.03.75			2
	16.04.75	1		
	06.06.75	1		
Restaurang- och storhushåll (grundkurs)	30.09.74	1		
Storhushåll	11.10.74	2		3
	18.10.74	1		1
	02.04.75	5	1	3
	27.06.75	1		
Servering	14.01.75	2		3
	17.01.75		1	
	19.06.75		1	
	27.06.75		1	
Svetsare	05.09.74	1		
	11.10.74	1		1
	15.10.74	1		
	22.10.74			1
	01.11.74	1		
	14.11.74	1		
	12.02.75			1
	14.02.75	1		
	14.03.75		1	
	13.05.75	1		1
	16.05.75	1		
	21.05.75			1
	30.05.75		1	
	04.06.75	1		
18.06.75			1	
Styr- och reglermekaniker	15.08.74	1		
	29.11.74		1	
Telemontörer	29.11.74	1		
Verkstadsmekaniker grundkurs	28.11.74		1	
	05.02.75	1		
	06.03.75		1	
	24.04.75		1	
	15.05.75			1
Verkstadsmekaniker bänkarbetare	01.08.74			1
	30.08.74	1		
	17.10.74			1
	13.12.74			1
	05.05.75			1
	27.06.75	1		1

Avdelning	Datum	Svenska delt.	Norska delt.	Finska delt.
Verkstadsmekaniker fräsare + slipare	01.08.74	1		1
	02.08.74			1
	17.10.74			1
	10.12.74			1
	05.05.75			1
	14.05.75	1		
Verkstadsmekaniker supportsvare	23.08.74			1
	15.01.75			2
	24.01.75		1	
	03.03.75		1	
	16.04.75	1		

Tabell 4. Tabell över centrets lokaler

Lokal	Golv- vyta m ²	Volym m ³
Centrala verkstadsskolans undervisnings- och kontorsbyggnad med verkstäder, teorisalor och kontor	4 284	11 064
Centrala verkstadsskolans centralförråd	186	446
Centrala verkstadsskolans elevhemsbyggnad I med elevrum, kök, matsal, samlingssal, bastu och motionshall	3 582	9 258
Centrala verkstadsskolans elevhemsbyggnad II med elevhem, personalbostäder, lektionssal och hobbyrum	1 303	3 151
Undervisningslokaler förhyrda från Övertorneå kommun	635	1 905
Undervisningslokaler förhyrda i industrihus	320	1 466
Lillstugan (fritidslokal)	43	99
Rektorsbostad inkl. förrådslokaler	184	423
Summa	10 537	27 812

Övertorneå den 30 juni 1975

DickBäcklund

Erik Weinz

Rolf Karila

Halvdan Hansen

Otto Timonen

Henry Sääf

Arne Randevall

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1975

A. Namn och adress

Nordisk Samarbeidsorgan for Drogforskning

Boks 44

Gaustad

OSLO 3

Norge

B. Startår

1975

C. Deltagande länder

Danmark, Norge, Finland, Sverige med Island som deltagande på observatörsbasis med full verkan efter särskilt beslut av ministerrådet.

D. Syfte

Att på nordiskt plan verka för samordning och samarbete på drogforskningens område. Med drog förstås härvid rusmedel såsom bl. a. narkotika, psykoaktiva läkemedel, thinner och lösningsmedel men ej alkohol.

Prioriterad verksamhet:

1. Prioritering av förslag till forskningspolitiska riktlinjer
2. Initiativ till särskilt angelägen samnordisk forskning
3. Stöd åt initiering och planering av gemensamma nordiska projekt
4. Befrämjande av information om forskningsresultat m. m. och att härför anordna kontaktmöten, symposier o. d.
- 5 Uppföljning av drogforskningen och initiativ till löpande, systematiska översikter.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten ledes av en styrelse som biträdades av ett sekretariat. Sekretariatet förestås av en forskningssekreterare. För verksamheten erfordrerlig personal anställs i mån av behov och tillgång på medel.

I vart och ett av de nordiska länderna fungerar ett nationellt s. k. kontaktorgan med bl. a. följande uppgifter: att fungera som sammanbindande länk mellan berörda forskare, administrationen och de forskningsbeviljande organen på nationellt plan, att fungera som sammanbindande länk mellan drogforskningsorganet och de nationella forskningsmiljöerna samt att vara informationsförmedlare på nationellt plan.

2. Styrelsens sammansättning

	Nationalitet
Vedel-Petersen, Jacob, forskningsleder	D
Schmidt, Elsa, sekretär	D
Bruun, Kettil, docent	F
Eskola, Jarkko	F
Bergersen Lind, Brit, ordf.	N
Stang, Hans Jacob	N
Inghe, Gunnar, professor, vice ordf.	S
Sundin, Bertil, lektor	S

3. Personal

Wickberg, Nils, forskningssekreterare
kontorassistenttjänsten tillsätts den 7 januari 1976

F. Verksamhet

Den treåriga försöksperioden, efter vilken en nordisk evalueringskommitté skall utvärdera verksamheten, startade med viss försening i full omfattning den 1 september 1975. Styrelsens sammanträden har kännetecknats av noggranna diskussioner i frågor om prioriteringen av verksamheten. Man har här kunnat bygga på flera stora tidigare utredningar, men också på tre tidigare nordiska narkotikasymposier som kan ses som gedigna punktinsatser på området. Här föreligger rekommendationer beträffande de fortsatta ansträngningarnas inriktning. Styrelsen har fattat beslut att särskilt penetrera följande *områden*:

Läkemedelspolitiken (kontrollpolitiken), de epidemiologiska undersökningarna, undersökningar av missbrukargrupper, intervention (som ett samlingsbegrepp för de åtgärder som vidtages från samhällets sida för att begränsa utbredning och missbruk av beroendeskapande medel, och för att erbjuda behandling och stöd till missbrukare), skadeverkningarna såväl av missbruket som av vissa åtgärder, uppkomstsituationen samt slutligen studier av myndighetsåtgärdernas utformning.

Under hösten har ett kontaktmöte med experter inom området läkemedelsproduktion, distribution, statistik, farmakologi och socialmedicin sammanträffat i Oslo för att diskutera förslag till forskningsprojekt på området läkemedelspolitik. Styrelsen tar ställning till dessa förslag och bereder dem för överlämnande till de nationella kontaktorganen (se E 1, organisation) för utförande.

Drogforskningsorganets engagemang på de ovan beskrivna områdena sträcker sig från uttalanden (rekommendationer) till utformning av hela forskningsprojekt. På området för de epidemiologiska studierna drar sekretariatet för närvarande upp riktlinjerna för samordnade nordiska studier av case-finding typ m. m.

G. Framtidsplaner

Efter en treårig försöksverksamhet utvärderas arbetet inom såväl drog-forskningsorganet som Nordiska nämnden för alkoholforskning slutligt av den nordiska evalueringskommittén.

Det första verksamhetsåret ägnas åt fördjupade studier av de ovan beskrivna områdena, samt igångsättande av olika forskningsprojekt. Det har inte ansetts lämpligt att i alla lägen avsluta sådana projekt inom försöksperioden.

Vidare avses en datainsamling beträffande forskning inom drogområdet startas för senare feed-back till forskarna och övriga avnämare.

De medel som ställts till förfogande gäller i början av perioden främst initiering, i slutet av perioden främst kontaktmöten och symposier, vid vilka bl. a. tidigare igångsatta projekt diskuteras och värderas.

H. Finansiering

1975: 335 000 Nkr

1976: 380 000 Nkr

1977: 400 000 Nkr

Meddelande

om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene i de nordiske land

1. å påskynde utredningen av planene om grunnleggende utdanning på nasjonal basis av personell innen teater, film, radio og fjernsyn og at man ved udarbeidelsen av disse planer stadig har for øye nordiske løsninger når det gjelder videregående utdanning;

2. at det i påvente av mer langsiktige løsninger arrangeres kurser for viderekomne instruktører, regissører og annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder, etter mønster av den planlagte kursvirksomhet i Nordisk Kulturkommisjons regi, beregnet på teaterinstruktører.

(Se CI, s. 791 och 793)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna, och

2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

(Se CI, s. 778)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, samt
3. att vidtaga åtgärder för att tävlingar om lösande av statliga och kommunala byggnads- och stadsplaneuppgifter av större vikt måtte stå öppna för arkitekter från samtliga länder.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Spørgsmålet om efter- og videreuddannelse er fortsat til behandling i kulturaftalens organer idet der, som anført i ministerrådets beretning, er nedsat en særlig arbejdsgruppe, der skal undersøge mulighederne for fælles nordiske tiltag inden for efter- og videreuddannelse. På baggrund heraf har ministerrådet ikke fundet anledning til at træffe foranstaltninger med hensyn til rekommandationens punkt 1.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 november 1975:

Det vises til tidligere meldinger om rekommandasjonen, samt til avsnittet om foreldelse av fordringer i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 24. sesjon om det nordiske samarbeidet på lovgivningens område (under kapittel 3 om øvrige lovgivningspørsmål).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) samt över meddelandena om rekommendationerna nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription, nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen, nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning, nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam, nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet, nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning, nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet och nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Se C 1: Bilaga 12)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. utreda förutsättningarna för att utvidga den nordiska tentamensgiltigheten att gälla härför lämpade studieområden,
2. verka för att genom ett väl utbyggt stipendiesystem samt nödiga åtgärder på det studentsociala området underlätta de studerandes möjligheter att utnyttja de fördelar, den nordiska tentamensgiltigheten erbjuder, samt
3. vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Nordiska ministerrådet har på sitt möte i Stockholm juni 1975 beslutit följande:

Undervisnings- och kulturministrarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

- som hänvisar till det i artikel 3 i avtalet 1971-03-15 om nordiskt kulturellt samarbete angivna verksamhetsområdet för samarbete på utbildningsområdet, avseende bland annat dels vidgade möjligheter för studerande och andra hemmahörande i ett nordiskt land att utbildas sig och avlägga examen vid de övriga nordiska ländernas utbildningsanstalter, dels ömsesidigt erkännande av examina, delexamina och andra prestationsbeskrivningar,
- som utgår från att en geografisk rörlighet inom Norden av studerande vid de nordiska ländernas utbildningsanstalter på ett verksamt sätt stärker kulturgemenskapen i Norden och därför bör främjas på skilda sätt,

- som med nordisk tentamensgiltighet avser rätten att foga samman godkända tentamensprov och andra motsvarande prestationer från minst två nordiska länder till en sammanfattande examen eller del av examen (motsvarande) i ett av de länder där prestationerna fullgjorts, varvid förutsätts att mot prestationerna svarande befrielser erhålls i det land där bevis om genomgången utbildning utfärdas,
 - som anser, att samarbetet på utbildningsområdet i Norden i de hänseenden som bland annat berörs i artikel 3 i det nordiska kulturavtalet skulle väsentligt stärkas genom utfärdande av nya regler om nordisk tentamensgiltighet,
- har överenskommit om följande.

Artikel 1

Detta ministerrådsbeslut har till syfte att skapa grundläggande författningensliga förutsättningar för nordisk giltighet av godkända tentamensprov och andra motsvarande prestationer inom i första hand de humanistiska, matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga områdena vid universitet och andra läroanstalter för högre utbildning i Norden. En utgångspunkt för avtalet har varit att normalstudietider kommer att finnas inom berörda områden av den högre utbildningen i samtliga nordiska länder.

Artikel 2

Studierande, som undergått godkända tentamensprov eller andra motsvarande prestationer i mer än ett nordiskt land, skall äga att foga samman dessa prov och prestationer till en sammanfattande examen eller del av examen (motsvarande) i ett av de länder där prestationerna fullgjorts enligt de bestämmelser som gäller där.

Den studierande äger därvid erhålla bevis över examen eller del av examen (motsvarande) enligt i vederbörande land gällande bestämmelser.

Artikel 3

Vid tillämpningen inom vederbörande land av vad i artikel 2 sägs skall beaktas normalstudietiden för de tentamensprov och andra motsvarande prestationer som den studierande dels fullgjort vid en eller flera nordiska läroanstalter utanför det land där han vill utfå bevis om examen eller del av examen (motsvarande) dels har att fullgöra inom det senare landet, innan bevis om den examen eller del av examen (motsvarande) som den studierande syftar till skall kunna utfärdas där.

Beräkningen av den studierandes studietid i det land, där examen eller del av examen (motsvarande) skall avläggas, skall grundas på skillnaden mellan ovan angivna normalstudietider.

Artikel 4

Vid tillämpningen av artikel 3 andra stycket skall den studerandes återstående studietid beräknas med hänsyn tagen till å ena sidan det ämnesmässiga innehållet i de tentamensprov och andra motsvarande prestationer som fullgjorts och å andra sidan den studerandes studiemål. Härvid skall gälla att inte annan ämnesmässig överensstämmelse skall krävas än sådan som är av avgörande betydelse för nämnda studiemål.

Bedömningar enligt denna artikel skall göras under medverkan av närmast berörda sakkunniga instans eller instanser vid den läroanstalt där den studerande vill utfå bevis om examen eller del av examen (motsvarande).

Artikel 5

För de studier som vid tillämpning av artikel 3 och artikel 4 beräknas återstå för den studerande, innan det avsedda studiemålet uppnås, skall vid vederbörande läroanstalt upprättas ett konkret program. Detta kan vid behov upprättas successivt.

Med ovanstående beslut i Nordiska ministerrådet som bakgrund utarbetas eller har utarbetats i de enskilda nordiska länderna cirkulärbestämmelser angående nordisk tentamensgiltighet. I expertutskottets betänkande (*NU 1974:3*) har det härutöver anförts en rad av rekommendationer, som syftar till att i framtiden säkra en smidigare administration av bestämmelserna om tentamensgiltighet. Det rör sig bl. a. om årliga beskrivningar av studierna och rapporterna om reformarbetet rörande högre undervisning.

I ministerrådets berättelse är omnämnt arbetet med ajourföringen av "Att studera i Norden", som uppfyller önskan om en årlig beskrivning av de enskilda studieområdena.

De övriga rekommendationerna från expertgruppen är medtagna i de planer som för närvarande håller på att utarbetas i arbetsgruppen för högre undervisning.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 24:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet. Rekommendationen, som är tredelad, syftar till utvidgad nordisk tentamensgiltighet, utbyggt stipendiesystem och stödåtgärder på det studentsociala området samt ökad kännedom om möjligheterna att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet.

Av meddelandet framgår att Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i juni 1975 fattat beslut om nordisk tentamensgiltighet, varmed avses rätten att foga samman godkända tentamensprov och andra motsvarande prestationer från minst två nordiska länder till en sammanfattande examen eller del av examen (motsvarande) i ett av de länder där prestationerna fullgjorts. Syftet med beslutet är att skapa grundläggande författningsenliga förutsättningar för nordisk giltighet av godkända tentamensprov och andra motsvarande prestationer inom i första hand de humanistiska, matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga områdena vid universitet och andra läroanstalter för högre utbildning. Ministerrådet förutsätter enligt meddelandet att reglerna för tentamensgiltighet efter nationell bearbetning kommer att bringas de berörda institutionerna till kännedom.

Av ministerrådets berättelse (*Sak C I*) framgår dessutom att arbetet med regler för studiesocialt stöd har avslutats 1975. De nya reglerna gör det möjligt att överföra studiestödet från hemlandet till att gälla även studier i annat nordiskt land. Ytterligare kan studerande på vissa villkor erhålla studiestöd via studielandets stödordningar. En broschyr om detta har av de studiesociala myndigheterna tillställts de högre läroanstalterna.

Informationen till de studerande om möjligheterna att studera och avlägga examina i andra nordiska länder än hemlandet har förbättrats genom att publikationen "Att studera i Norden" reviderats för distribution i början av år 1976.

Kulturutskottet uttrycker sin stora tillfredsställelse med de beslut som fattats och de åtgärder som vidtagits. Utskottet anser att beslutet om nordisk tentamensgiltighet är ett viktigt steg i de nordiska ländernas traktatfästa strävan att åstadkomma ömsesidigt erkännande av examina, delexamina och andra prestationsbeskrivningar. Utskottet förutsätter att cirkulärbestämmelser angående nordisk tentamensgiltighet utarbetas i samtliga nordiska länder, liksom att publikationen "Att studera i

Norden” kontinuerligt ajourförs, så att den uppfyller önskemålet om en årlig beskrivning av de enskilda studieområdena.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår kulturutskottet att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 1/1966 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 22 januari 1976

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Gylfi P. Gíslason (A)</i>
	Förman
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Tyra Johansson (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Nikolaj Rosing (Grønl.)</i>
<i>Liv Stubberud (A)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
<i>Marjatta Väänänen (K)</i>	<i>J. Fr. Øregaard (Jvfl)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 31 januari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en rettsociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 november 1975:

Det vises til avsnittet om försäkrings- og erstatningsrett i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 24. sesjon om det nordiske samarbeidet på lovgivningens område (under kapittel 3 om øvrige lovgivningsspørsmål, s. 762).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) samt över meddelandena om rekommendationerna nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription, nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen, nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning, nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam, nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet, nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning, nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet och nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Se C 1: Bilaga 12)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Det nordiska NOVU-projektet, som dels är ett forskningsprojekt, dels ett undervisningsprojekt, har sedan 1972 finansierats med medel ur ministerrådets dispositionsmedel. Projektets undervisningssektor har bestått i programproduktion som förmedlats genom såväl radio som TV i de enskilda nordiska länderna. Huvudparten av programmen utsändes under 1974 men i några länder har utsändningar även förekommit under 1975.

I Danmark utsändes 10 radioprogram under 1975. I samband härmed reste konsulenter runt i landet för att diskutera undervisningsformerna med grupper som deltagit i undervisningen.

I Finland gick samtliga 10 radioprogram utsända 1974 i repris under 1975. De 5 TV-programmen som utsändes i Finland 1974 sändes 1975 i svensk TV med den finsktalande befolkningen som målgrupp.

I Norge avslutades sändningarna 1974.

I Sverige utvidgades och fördjupades programmen på basen av de erfarenheter som erhållits genom utsändningarna i Skaraborgs län under 1974. Under 1975 har program bl. a. sänts ut över svensk radio och använts av olika studieorganisationer och audiovisuella centra.

Huvudparten av arbetet med NOVU-projektet under 1975 har bestått i avfattandet av evalueringsrapporten över projektet. På nationellt plan avfattas för varje land en rapport och i december 1975 väntas en gemensamt avfattad nordisk rapport föreligga i manuskript.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Frågan om nordisk specialistkompetens för läkare har dryftats under året i samband med det socialpolitiska ministermötet i Århus samt inom Nordiska socialpolitiska kommittén.

Mellan länderna har enighet uppnåtts om en ändring av överenskommelsen om en gemensam nordisk marknad för läkare av år 1966 sålunda att överenskommelsen även skall reglera frågan om läkarnas specialistkompetens.

Representanter för berörda ministerier har vid ett sammanträde den 27 november 1975 överlagt närmare om utformningen av den förestående ändringen i överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för läkare.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 3 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

Nordiska ministerrådet meddelar den 1 mars 1976:

Nordiska rådets rekommendation nr 29/1966 om nordisk språkkonvention är fortfarande under behandling i en samnordisk arbetsgrupp, som tillsattes av de nordiska justitieministrarna hösten 1973 och vars ordförandeskap innehas av Sverige.

Saken blev till en början uppskjuten, efter ett möte som hölls år 1974, emedan den svenske representanten önskade avvakta det slutliga fullbordandet av utredningen om förhållandena gällande de migranter som flyttat till Sverige (invandrarutredningen) och att sagda utredning skulle bli vederbörligen behandlad, emedan utredningen har nära samband med den planerade språkkonventionens målsättning att åstadkomma en allmän tolknings- och översättningsordning de nordiska länderna emellan.

Förra hösten föreslogs slutligen från svenskt håll fortsatta förhandlingar, men på den grundval, att konventionens område ytterligare skulle inskränkas betydligt, emedan utgifterna för att inrätta sagda servicesystem i synnerhet för Sveriges vidkommande skulle bli ansenliga. Det föreslogs att det på finskt håll skulle övervägas, vilka områden som vore de viktigaste ur Finlands synpunkt.

Det var meningen, att de fortsatta förhandlingarna skulle inledas mot slutet av förra året mellan representanter för Finlands och Sveriges justitieministerier på bilateral bas, medan sagda representanter

också skulle delta i de förberedande förhandlingar, som förs av representanter för de båda ländernas ministerier som handhar social- och hälsovårdsärenden i fråga om motsvarande arrangement på hälso- och sjukvårdsområdet — om vilka förhandlingar initiativ togs förra våren av Finland. De berörda ministerierna var emellertid tvungna att uppskjuta dessa förhandlingar till början av detta år.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 24. session 1976 den 1. marts 1976 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 29/1966 om en nordisk sprogkonvention.

Det er af tidligere meddelelser om rekommandationen fremgået, at der på grund af mangel på finske tolke i Danmark og Norge ikke findes praktiske muligheder for at gennemføre en konvention i fuldstændig overensstemmelse med rekommandationen, men at konventionens anvendelsesområde må begrænses. Til undersøgelse af dette spørgsmål har siden 1973 været nedsat en fællesnordisk arbejdsgruppe.

Arbejdet i arbejdsgruppen har været sat i bero på den svenske invandrarutrednings undersøgelse af de svenske migranternes forhold.

Der er på baggrund af denne udredning fra svensk side fremsat ønske om en indskrænkning af konventionens anvendelsesområde, især fordi udgifterne ved at indrette et servicesystem ville blive anselige for svensk vedkommende.

På dette grundlag føres der forhandlinger mellem repræsentanter for den svenske og finske regering repræsenterende såvel justitsministerierne som social- og sundhedsforvaltningerne.

Disse forhandlinger vil fortsætte i 1976.

Juridisk udvalg skal indstille,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 29/1966 om en nordisk sprogkonvention til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

København, den 3. marts 1976

Erik Adamsson (S)

Ele Alenius (Skdl)

Halldór Ásgrímsson (F)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Kirsten Jacobsen (FP)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Olaf Knudson (H)

Liv Stubberud (A)

Sigurd Ømann (SF)

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene

A. å utrede og undersøke mulighetene for en trinnvis avskaffelse eller lempning av krav om særskilt tillatelse (bevilling/løyve/tillstånd) for godstransport med lastebiler i og mellom de nordiske land,

B. å utrede og undersøke mulighetene for å lempe restriksjonene for akseltrykk/boggitrykk, kjøretøydimensjoner samt totalvekt på de viktigste veger for gjennomgangstrafikken i og mellom de nordiske land, etter en raskest mulig tempoplan,

C. å utrede og undersøke mulighetene for iverksettelse av ensartede bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletid samt kontroll av slike bestemmelser, for visse grupper av tunge motorvogner.

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet) meddelar den 27 november 1975:

ad punkt B:

Der er nu udsendt nye bestemmelser om det særlige vejnet for eksportkøretøjer. Samtidig med, at vejnettet er blevet udvidet, er det nu tilladt overalt på dette at køre med indtil 38 tons totalvægt.

Reglerne om længde og højde for vogntog på det særlige vejnet er i det væsentlige uændrede i forhold til de tidligere gældende regler. Dog må nu længden af motorvogn med sættevogn andrage indtil 15,5 meter.

Inden for EF er forhandlingerne om et direktivforslag om harmonisering af bestemmelserne om vægt og dimensioner for motorkøretøjer fortsat ikke afsluttet.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 2 september 1975:

ad punkt A:

Trafikministerierne i Danmark, Finland, Norge og Sverige har nedsat en arbejdsgruppe til at gennemgå vejtransportoverenskomsten af 1971

med henblik på mulighederne for gennemførelse af yderligere liberaliseringer. Arbejdsgruppen har i 1975 bl. a. beskæftiget sig med spørgsmålet om tredjelandskørsel med gods mellem de nordiske lande og andre lande samt mellem de nordiske lande indbyrdes. En foreløbig rapport fra arbejdsgruppen vedrørende de nævnte spørgsmål har været drøftet mellem trafikministerierne, der har anmodet gruppen om at videreføre sine undersøgelser med henblik på nye drøftelser mellem ministerierne.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 3 november 1975:

ad punkt B:

Genom författningsändring har de högsta tillåtna axel- och boggi-trycken i vägtrafiken i Finland höjts fr. o. m. 1.7.1975 till 10 respektive 16 ton. Samtidigt har nya bestämmelser utfärdats med hänsyn till fordonens största dimensioner och deras godkännande i trafiken. Största fordonslängden i Finland är numera 22 meter, och högsta totalvikten 42 ton.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 20 oktober 1975:

Ad punkt A:

Den nordiske vegtransportavtale av 1971 gir stor frihet for gods-transport mellom landene. Et arbeidsutvalg har sett på mulighetene for ytterligere liberalisering. Rapport er framlagt og vil bli gjenstand for videre drøftelser mellom ministeriene.

I Norge er lagt frem for Stortinget en proposisjon om lov om samferdsel (Ot. prp. nr. 5 (1975—76)).

Ad punkt B:

I tidsrommet 1. januar 1970—1. januar 1975 økte riksvegnettet og fylkesvegnettet i Norge fra 53 341 km til 55 146 km. Samtidig økte den del av vegnettet hvor 8 tonns akseltrykk er tillatt med 18 757 km eller 69 % og den del hvor 10 tonns akseltrykk er tillatt økte fra 0 til 1935 km. 1. Januar 1975 var 8 tonns akseltrykk tillatt på 90,3 % av riksvegene og 10 tonns akseltrykk på 6,4 %. På fylkesvegene var 8 tonns akseltrykk tillatt på 77,6 %, mens 10 tonns akseltrykk var tillatt på 1,1 % av lengden.

Ad punkt C:

Etter at det 8. land har ratifisert AETR vil denne internasjonale avtale om arbeidstidsbestemmelser tre i kraft 5. januar 1976. Det er kontakt mellom norske og svenske myndigheter om de forskrifter som skal utstedes.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 10 november 1975:

ad punkt B:

Trafikpolitiska utredningen överlämnade den 2 september 1975 till kommunikationsministern sitt betänkande (SOU 1975: 66) Trafikpolitik — behov och möjligheter. Betänkandet, som f. n. remissbehandlas, innehåller bl. a. förslag om sänkning av högsta tillåtna fordonslängd till 18 meter, vilket motsvarar vad som gäller i Danmark och Norge. Undantag föreslås gälla för transporter av rundvirke och transporter inom stödområdet.

ad punkt C:

Den 16 oktober 1975 utfärdade regeringen förordningen (1975: 883) om arbetsförhållanden vid vissa internationella vägtransporter. Förordningen har föranletts av att den europeiska överenskommelsen den 1 juli 1970 om arbetsförhållanden för fordonsbesättningar vid internationella vägtransporter (AETR) träder i kraft den 5 januari 1976. Med vissa undantag görs genom förordningen AETR tillämplig på sådan i överenskommelsen avsedd internationell vägtransport som utförs i Sverige eller utanför Sverige med svenskregistrerat fordon. AETR gäller också i fråga om vägtransport utom landet med fordon som är registrerat i Sverige även om transporten ej innefattar någon gränsövergång.

Den särskilda utredning som överväger frågor om arbets- och vilotid inom vägtrafiken, däribland också tillsyns- och kontrollspörsmålen, väntas redovisa sina överväganden och förslag under våren 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att komplettera den nordiska konventionen av år 1955 om social trygghet med ett stadgande om att nytillkomna förmåner inom ländernas sociallagstiftning automatiskt utgår till medborgare från grannländerna vid stadigvarande vistelse i förmånslandet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Under socialpolitiska kommittén arbetar sedan år 1973 ett nordiskt socialkonventionsutskott som har till främsta uppgift att göra en översyn av 1955 års nordiska trygghetskonvention.

Den 6 februari 1975 undertecknades en överenskommelse om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsbörd, vilken trädde i kraft den 9 juni 1975. Överenskommelsen, som bygger på ett förslag av socialkonventionsutskottet, har ersatt en tidigare överenskommelse i samma ämne från år 1967. Den innehåller bl. a. nya bestämmelser om sjukförsäkring för s. k. gränsgångare och andra som är anställda i ett annat nordiskt land än det där de är bosatta. Överenskommelsen reglerar även sjukförsäkringen för sjömän. Överenskommelsen redovisas i *NU 1975: 1*.

I mars 1975 lade socialkonventionsutskottet fram ett förslag till revision av den nordiska trygghetskonventionens bestämmelser om grundpension. Förslaget innebär en anpassning av konventionens bestämmelser om rätt till grundpension till de lagändringar som under senare år företagits i först Norge och därefter i Danmark och Island. Förslaget innebär att nordisk medborgare som är bosatt i annat land än hemlandet garanteras en grundpension, vars storlek bestäms av den totala bosättningstiden i Norden under vuxen ålder. Varje bosättningsår inom Norden avses ge rätt till 1/40 av oavkortad grundpension från det land där han är bosatt som pensionär. Därav följer att 40 års bosättnings-

inom Norden ger rätt till oavkortad pension. Förslaget innebär vidare å ena sidan att reglerna om rätt till familjepension från annat land än det egna mjukas upp, samt å andra sidan ett vid flyttning utökat pensionskydd från det tidigare hemlandet beträffande samtliga pensionslag.

Förslaget har remissbehandlats i de nordiska länderna. En överenskommelse väntas bli undertecknad inom kort.

I socialkonventionsutskottets ovannämnda förslag behandlas de delar av Nordiska rådets rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkringen som berör grundpensioneringen. I dessa delar kommer rekommendationen inte att föranleda ytterligare åtgärder från ministerrådets sida.

Mot bakgrund av överläggningarna mellan ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) och Nordiska rådets socialpolitiska utskott i november 1974 i Ålborg om den nordiska konventionen om social trygghet samt Nordiska rådets yttrande nr 4 vid sessionen i februari 1975 har Nordiska rådets socialpolitiska utskott fortlöpande informerats om arbetet i socialkonventionsutskottet.

I enlighet med sitt mandat, som bl. a. anknyter till Nordiska rådets rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet, fortsätter socialkonventionsutskottet sitt arbete med en allmän revision av den nordiska trygghetskonventionen.

I socialkonventionsutskottets mandat ingår också att överväga spörsmål som sammanhänger med de nordiska ländernas anslutning till mera omfattande socialförsäkringskonventioner. Till följd härav är utskottet för närvarande även sysselsatt med att från gemensam nordisk synpunkt granska och ta ställning till en inom Europarådet utarbetad europeisk konvention om social trygghet och dess förhållande till den nordiska trygghetskonventionen. Denna europeiska konvention kan förväntas träda i kraft mellan vissa kontinentaleuropeiska länder under år 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftning om pensionsförsäkring såvitt avser dels fråga om tillgodoräkande av rätt till tilläggspension vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat, dels fråga om slopande av karenstid för rätt till ålderspension vid flyttning till hemlandet, dels fråga om uttag av reducerad ålderspension i ett land och därefter uttag av full pension i annat land, dels ock i fråga om reduktion av ålderspension, när andra maken upp-
bär utländsk pension.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Se meddelande om rekommendation 9/1967.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Til Sosialpolitisk utvalg er henvist en melding om rek. nr 10/1967 ang. förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring. Meldingen er avgitt av Nordisk Ministerråd.

I meldingen konstateres at Nordiska socialkonventionsutskottet i mars 1975 la fram forslag til en revisjon av den nordiske trygghetskonvensjonens bestemmelser om grunnpensjon. Forslaget har vært gjenstand for remissbehandling i de nordiske land, og man kan vente at en overenskomst vil bli undertegnet om kort tid.

I forslaget behandles ikke pkt 1 i rek. nr. 10/1967 — tilgoderegning av rett til tilleggspensjon ved flytting fra et nordisk land til et annet. Socialkonventionsutskottet kommer imidlertid til å vende tilbake til dette spørsmål under det fortsatte arbeidet med revisjon av trygghetskonvensjonen.

Rekommandasjonens pkt 2 — opphevelse av karenstid for rett til alderspensjon ved flytting til hjemlandet — kan derimot anses som oppfylt gjennom de forslag som er framlagt av utskottet.

I likhet med Nordiska socialförsäkringsutskottet har heller ikke socialkonventionsutskottet funnet å ville innføre spesialregler hva gjelder rekommandasjonens punkt 3 og 4 om uttak av redusert alderspensjon i et land og deretter uttak av full pensjon i et annet land samt om nedsettelse av alderspensjon til person hvis ektefelle mottar utenlandsk pensjon. Ytterligere åtgjerder kan heller ikke forventes i disse spørsmål.

Etter Sosialpolitisk utvalgs oppfatning må de tiltak som er truffet hva gjelder rekommandasjonens pkt 1 og 2 anses som tilfredsstillende. Utvalget mener samtidig at det ikke er hensiktsmessig å arbeide videre med pkt 3 og 4.

Utvalget foreslår

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 10/1967 ang. förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets del.

København, 29. januar 1976

Kristian Albertsen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Poul Hartling (V)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)
Formann

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Thor Lund (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Petter Savola (K)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande — under rimelig hensyntagen til de selskaber, som driver ruteflyvning — at virke for indførelse af ensartede bestemmelser vedrørende charterflyvning og at fastsætte disse bestemmelser så liberalt som muligt og tilfredsstillende ud fra et sikkerhedssynspunkt.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 3 november 1975:

Det hänvisas till det av Finlands regering år 1972 avgivna meddelandet¹ och konstateras att ett fastare samarbete inom charterpolitiken mellan de nordiska länderna vore önskvärt. Ett sådant organiserat samarbete har dock tills vidare inte kommit till stånd.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 10 november 1975 å Danmarks, Norges och Sveriges regeringars vägnar:

Sedan de tre skandinaviska trafikministrarna den 28 juni 1974 godkänt de förslag som lades fram av det departementala arbetsutskottet för översyn av de skandinaviska charterbestämmelserna, har de tre ländernas luftfartsmyndigheter utformat i sak helt överensstämmande bestämmelser om charterflygning. Bestämmelserna omfattar de liberaliseringsåtgärder som ministrarna enats om.

I juni 1975 uppdrog trafikministrarna åt arbetsgruppen att överväga vilka möjligheter som kan finnas för en ytterligare liberalisering av reglerna för passagerar- och fraktcharterflygning. Det har förutsatts att arbetsgruppen skall ha avslutat detta arbete innan sommaren 1976. Arbetsgruppen kan avge delbetänkanden med förslag till åtgärder som kan genomföras efter hand.

¹ Se Nordisk Råd, 21 sesj., 1. saml., s. 1138.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

(Överlämnat an Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de gældende bestemmelser om jagt og fredning af dyr og fugle, i det omfang dette ikke allerede er sket, indrettes i overensstemmelse med følgende principielle grundsatninger:

a. at alle dyr og fugle, herunder også de, der traditionelt karakteriseres som skadelige, som et minimum bør fredes i yngletiden.

b. at ingen i de nordiske lande hjemmehørende dyre- eller fugleart må udryddes totalt, og at der derfor bør træffes effektive foranstaltninger til bevarelse af et antal forplantningsdygtige stammer af de dyr og fugle, som er eller kommer i fare for at uddø i Norden.

c. at der bør indføres forbud mod anvendelse af fangstredskaber og metoder, hvorved der påføres dyr eller fugle unødigt lidelse eller efterstræbelse, og

d. at udbetaling af skydepenge som præmie for nedskydning eller fangst af i hvert fald sådanne dyr og fugle, som er i fare for at uddø, bør være forbudt.

Norges regering (Miljøverndepartementet) meddelar den 31 oktober 1975:

Nordisk Råd besluttet i 1971 at rekommendasjonen skulle anses sluttbehandlet for Danmarks, Finlands og Sveriges vedkommende.

I Norge avga utvalget som hadde i oppdrag å revidere jaktloven m. v., sin utredning 19. februar 1974. Miljøverndepartementet tar sikte på å fremme proposisjon om ny jaktlov for Stortinget i løpet av 1976.

For øvrig kan det opplyses at jerv, som har vært fredet i Sør-Norge siden mai 1973, ved kgl. res. av 28. februar 1975 også ble fredet i de 4 nordligste fylker i tiden 1. mars—31. mai. Miljøverndepartementet tar videre sikte på i løpet av 1975 å sende ut til uttalelse forslag til nye forskrifter for jakt og ferskvannsfiske på Svalbard og Jan Mayen. Ved utformingen av forslaget er prinsippet om fredning av alt vilt i yngletiden, og at jakt bare skal være tillatt på de arter og i de tidsrom som er nevnt i bestemmelsene, lagt til grunn.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltnings- tjänstemän

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidta åtgärder i syfte att bereda möjlighet för tjänstemän även inom regional och lokal förvaltning att tjänstgöra i annat nordiskt land än det egna.

(Se CI, s. 822)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige

1. att medverka till att diskussioner inleds rörande möjligheterna att utvidga transittrafiken över Trondheimsleden,
2. att träffa avtal om Muruvikanläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken av torrgods.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1975:

En norsk-svensk expertgrupp för behandling av trafikproblemen längs Trondheimsleden tillsattes av Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor i början av 1975. Den har till uppgift att dels undersöka i vad mån och på vad sätt utvecklingsförutsättningarna för transporter mellan Norge och Sverige över leden påverkar kommunikationerna och valet av transportlösningar i berörda delar av länderna, dels värdera effekterna positivt och negativt av olika tänkbara åtgärder som syftar till att underlätta ifrågavarande kommunikationer. Problemområden som särskilt skall beaktas är fordonslängder, vägtrafikbeskattning och järnvägstaxor.

En statistisk undersökning av godstransporterna på leden har gjorts. Statistikmaterialet är under bearbetning. Expertgruppen har studerat hamnar av betydelse för godstrafiken mellan länderna. Möte har ägt rum med representanter för Nord- och Sørtrøndelags fylken, berörda kommuner, väg- och järnvägsförvaltningar samt hamnförvaltningar. Vidare har tullklareringen m. m. vid Storliens tullstation studerats och möte hållits med representanter för länsstyrelsen, åkeriföretag och transportköpare i Jämtland. Gruppen håller sig informerad om pågående förhandlingar mellan Norge och Sverige ang. harmonisering av vägtrafikbeskattningen. En rapport från gruppen väntas under 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd med de för sjukvården ansvariga utreda förutsättningarna för en överenskommelse avseende den slutna sjukvården i Tornedalen innebärande att befolkningen i området får valfri möjlighet till sjukhusvård på båda sidor av gränsen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

En arbetsgrupp vilken tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet i Finland med anledning av rekommendationen avlämnade i slutet av år 1974 ett betänkande i frågan. På basis av det som framkom vid remissbehandling av betänkandet har ministeriet under hösten 1975 utarbetat ett justerat förslag till överenskommelse om sjukvårdssamarbete i Tornedalen. Företrädare för Norrbottens läns landsting och de berörda finska myndigheterna har den 5 november 1975 hållit överläggningar i Helsingfors om överenskommelsens slutliga utformning.

BILAGA

**Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om sjukvårdssamarbete i
Tornedalen och ambulanstjänst på Nordkalotten**

(Se Sak E 5, 1702)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene å gi økt støtte til de nordiske standardiserings- og materiellkontrollanstalter og fremme arbeidet for gjennomføring av internasjonale standarder på bredest mulig felt i de nordiske land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Sedan en följd av år har de nationella standardiseringsorganen i de nordiska länderna haft ett omfattande och djupgående samarbete. Detta samarbete följer sedan 1971 "Retningslinjer for nordisk samarbeid på standardiseringsområdet — INSTA", vilka riktlinjer antagits och godkänts av 13 nationella standardiseringsorgan och biträtts av 3 andra nationella organ berörda av det internordiska standardiseringsarbetet. Sedan juni 1975 har antalet medlemsorgan formellt minskat från 17 till 13 och anslutna organ från 6 till 3. Minskningen har skett genom att det finska och det danska nationella standardiseringsorganet åtagit sig representationen av några av de tidigare INSTA-organen. I riktlinjerna understryks att avsikten med detta samarbete icke är att skapa "nordisk standard" men däremot att så långt möjligt harmonisera de nationella standarderna och att säkerställa en likformig tillämpning av internationella standarder i de nordiska länderna samt att undvika dubbelarbete inom de berörda standardiseringsorganisationerna.

Ett INSTA-chefsmöte hölls i juni 1975 i Helsingfors med representanter för de nordiska standardiseringsorganen. Vid mötet behandlades internationella ärenden av gemensamt intresse. INSTAs kontakter med utomstående organ samt INSTAs organisation och arbetssätt.

Aktivt tekniskt arbete i enlighet med riktlinjerna pågår inom bygg-, el-, mekan-, metall- och skeppsbyggeriområdena samt för måttenheter,

personlig säkerhetsutrustning och miljömätteknik. Inom dokumentationsområdet förbereds arbete.

Erfarenhetsutbyte och samråd sker vad avser formell behandling av standardförslag, kvalitetsmärkning av standardiserade produkter, information om standarder och standardisering samt marknadsföring av standardpublikationer.

En gemensam nordisk förteckning över nytgivna standarder i de nordiska länderna och vissa betydelsefulla länder utges 6 gånger per år och ingår i centralorganens tidskrifter.

För att gemensamt diskutera väsentliga ekonomiska och organisatoriska frågor, vilka senare tas upp till behandling inom den internationella standardiseringsorganisationen, ISO, sammanträder representanter för de fyra nordiska ISO-medlemmarna en gång varje år. Detta år ägde mötet rum i Helsingfors. På samma sätt förbereder de fyra nordiska nationalkommittéerna inom International Electrotechnical Commission (IEC) aktuella frågor inom denna organisation. Likartat förberedande samarbete sker beträffande nordiskt deltagande i de västeuropeiska standardiseringsorganen CEN och CENELEC.

Möjligheter föreligger att ur den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling erhålla bidrag för nordiska insatser i konkreta standardiseringsprojekt. På uppdrag av fonden utfördes under sommaren 1975 en behovsinventering av nordiska standardiseringsprojekt under kommande 5-årsperiod. På grundval av inventeringen har fonden för år 1976 fastställt en bidragsram på 500 000 Skr för nordiska standardiseringsprojekt.

Samarbete har inletts mellan INSTA-organen och Nordtest för att samordna verksamheten hos de båda parterna. Vid ett sammanträde den 25 oktober 1974 med cheferna för INSTA-organen och Nordtests styrelse träffades överenskommelse om samarbetsformerna. Överenskommelsen utmynnade i "Riktlinjer för samarbete mellan Nordtest och INSTA-organen" som har undertecknats i augusti 1975 av parternas representanter.

Då samarbetet numera sker i väl organiserade former, torde det väsentliga syftet med rekommendationen ha uppfyllts.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rek.nr. 23/1968/e angående samarbeid om standardisering. Denne sak er behandlet av utvalget på møte 26. januar 1976.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å gi økt støtte til de nordiske standardiserings- og materiellkontrollanstalter og fremme arbeidet for gjennomføring av internasjonale standarder på bredest mulig felt i de nordiske land”.

Nordisk Ministerråd meddeler 12. desember 1975 at de nasjonale standardiseringsorganene i de nordiske land i flere år har hatt et omfattende og dyptgående samarbeid. Dette er siden 1971 basert på ”Retningslinjer for nordisk samarbeid på standardiseringsområdet — INSTA”.

Det foregår et aktivt teknisk samarbeid i samsvar med disse retningslinjer innen bygg-, el-, mekaniske-, metall- og skipsbyggeriområdene, samt vedrørende målenheter, personlig sikkerhetsutrusting m. m.

Erfaringsutveksling og samråd foregår med hensyn til formell behandling av standardforslag, kvalitetsmerking av standardiserte produkter, informasjon om standarder og standardisering, samt markedsføring av standardiserte produkter.

Samarbeidet mellom de nordiske land foregår også innenfor den internasjonale standardiseringsorganisasjonen ISO, samt innen International Electrotechnical Commission (IEC) og innen de vesteuropeiske standardiseringsorganene CEN og CNELEC.

Det nordiske fond for teknologi og industriell utvikling gir bidrag til nordiske innsatser i konkrete standardiseringsprosjekter.

Tilslutt kan nevnes at INSTA — organene og Nordtest har inngått en samarbeidsavtale i 1975 som munnet ut i ”Riktlinjer för samarbete mellan Nordtest och INSTA — organen.”

Under henvisning til ovenstående er Økonomisk utvalg enig i Ministerrådets uttalelse at samarbeidet nå skjer i vel organiserte former slik at den vesentlige hensikt med rekommandasjonen synes oppfylt.

Utvalget foreslår derfor,

at Nordisk Råd tar meldingen om rek.nr. 23/1968/e til etterretning og avskriver rekommandasjonen.

København, 26. januar 1976

Johannes Antonsson (c)

Trygve Bratteli (A)

Pauli Ellefsen (Sb)

Knud Enggaard (V)

Arne Gadd (s)

Harri Holkeri (Kok)

J. Risgaard Knudsen (S)

Lars Korvald (Kr. F.)

Eric Krönmark (m)

Arne Nilsen (A)

Sture Palm (s)

Aarne Saarinen (Skdl)

Formann

Karl Skytte (RV)

Pär Stenbäck (Sfp)

Ib Stetter (KF)

V. J. Sukselainen (K)

Ambjørn Sælthun (Sp)

Erkki Tuomioja (Sd)

Kåre Willoch (H)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av Nordisk vägtrafikkommittés förslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1975:

Arbejdet med tilvejebringelse af en fællesnordisk færdselslovgivning fortsætter og koordineres gennem Nordisk Trafiksikkerhedsråd.

I Danmark blev forslag til en ny færdselslov fremsat i folketinget i foråret 1975. Forslaget, der har til formål at gennemføre dels et forslag til fællesnordiske færdselsregler afgivet af Nordisk Vejtrafik Komité (NVK), dels en række andre bestemmelser til fremme af færdselssikkerheden, nåede ikke at blive færdigbehandlet i sin helhed. Visse af forslagens bestemmelser blev gennemført ved lov af 26. juni 1975. Forslaget i øvrigt er genfremsat i oktober 1975 med forventet ikrafttræden den 1. maj 1977.

I Finland har den parlamentariske trafikkomité den 25. februar 1975 afleveret sit forslag til en ny lov om vejtrafik. Forslaget er under behandling i trafikministeriet.

I Norge er de nye regler fortsat under behandling i Samferdselsdepartementet. Man forventer, at reglerne vil kunne sættes i kraft i løbet af 1976.

I Sverige er de nye trafikregler trådt i kraft den 1. januar 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre en ensartet nordisk lovgivning om rejsebureauvirksomhed.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 22 december 1975 å samtliga regeringars vägnar:

Den 8 december 1975 anordnade näringsstyrelsen i Finland ett samnordiskt möte rörande resebyråärenden. I mötet deltog representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Med utgångspunkt i Nordiska rådets rekommendation nr 35/1968 diskuterades möjligheterna att åstadkomma en enhetlig resebyrålagstiftning i samtliga nordiska länder.

Vid det tidigare mötet i Helsingfors den 19 februari 1974 hade beslut fattats om att genomföra en undersökning om garantisystemen i resebyråbranschen i de olika länderna. På grund av insänt material om garantisystem konstaterades att systemen i resebyråbranschen i de olika länderna avviker från varandra på grund av gällande lagstiftning, som är olikartade och av olika ålder i de olika länderna.

Frågorna i anslutning till förbrukning av resetjänster är å ena sidan konsumentfrågor, vilka ändamålsenligt inte går att skilja från andra konsumentfrågor. Å andra sidan kan självfallet inte dessa frågor bedömas enbart från konsumentsynpunkt utan också hänsyn till andra parter i ett reseavtal och till samhällsintressen måste beaktas. Konsumentens ställning i egenskap av förbrukare av resetjänster är något annorlunda i de olika länderna på grund av olika stadganden i resebyråbranschen och i konsumentskyddande lagstiftning. Utvecklandet av åtgärder, som skyddar konsumenten i egenskap av förbrukare av resetjänster är fast knutet till utvecklandet av den övriga konsumentskyddande lagstiftningen.

Under arbetet med dessa frågor har kartlagts den lagstiftning betr. resebyråverksamhet, som finns inom de olika länderna.

Härvid har konstaterats att det inte finns praktiska förutsättningar att uppnå enhetlig generell lagstiftning om resebyråer. Däremot borde det vara möjligt och önskvärt att på enskilda områden söka uppnå enhetliga regler och en så enhetlig tillämpning av dessa som möjligt. I detta syfte borde upprätthållande av förbindelser, uppföljning samt utbyte av information fortsättas.

Under diskussionen om hur dessa förbindelser skall upprätthållas har konstaterats att det sker ett omfattande nordiskt samarbete på konsumentområdet. Sålunda bedrivs sedan något år ett sådant samarbete under Nordiska ministerrådet inom en ämbetsmannakommitté för konsumentfrågor. Vidare sker regelmässigt samråd mellan nordiska kommittéer och utredningar som överväger konsumentskyddslagstiftning. Detta gäller även reseområdet.

På grund av dessa förhållanden har vid arbetet befunnits att den fråga som avses med Nordiska rådets rekommendation bör överlämnas till det Nordiska ministerrådet (Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor).

Meddelande**om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utarbeta automatiskt tillämpbara evalveringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg.

(Se CI, s. 776)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att länderna inte var för sig utan i samråd tar ställning till reklam i televisionen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Det har ikke skjedd noen endringer innen dette området siden forrige meddelelse.

I Danmark har loven om radio og TV-virksomhet som en av sine forutsetninger at ingen del av Danmark Radios virksomhet skal finansieres ved hjelp av reklamesendinger.

I Norge har Stortinget sluttet seg til forslag i stortingsmelding fra Kirke- og undervisningsdepartementet (1969/70: 58) om at reklame i radio og TV ikke skal innføres.

Når det gjelder Sverige, har regjeringen våren 1975 foreslått overfor riksdagen (prop. 1975: 13) at man skal avvise kommersiell reklame mot vederlag i televisjon- og radioprogram. Forslaget er godkjent av riksdagen.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 24:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående reklamsändningar i TV. Regeringarna i Danmark, Norge och Sverige rekommenderas att sörja för att länderna inte var för sig utan i samråd tar ställning till reklam i television.

Av meddelandet framgår att den danska lagen om radio- och TV-verksamhet förutsätter att ingen del av Danmarks Radios verksamhet finansieras med hjälp av reklamsändningar, att norska stortinget omfattar ett förslag i stortingsmelding från Kirke- og undervisningsdepartementet om att reklam inte skall införas i radio och TV samt att Sveriges riksdag har godkänt ett våren 1975 avgivet regeringsförslag om att kommersiell reklam mot vederlag inte skall tillåtas i radio och TV.

Utskottet konstaterar att syftet med rekommendationen uppnåtts och finner mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 8/1969 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 22 januari 1976

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gylfi Þ. Gíslason

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Tyra Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidga möjligheterna för en gemensam skeppsmedicinsk forskning.

(Se CI, s. 804)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att vidtaga åtgärder för en utbyggnad av den samnordiska fortbildningen av journalister vid Nordisk Journalistkursus enligt de förslag som framlagts av den för utredning av frågan tillsatta kommittén (NU 1969: 4) samt

2. att öka antalet stipendier till deltagare i den nordiska fortbildningen för journalister.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Som resultat av den företagna evalueringen av institutionerna på utbildningsområdet undersöks för närvarande vilka möjligheter som föreligger att strukturera om utbildningen vid Nordiska journalistkursen.

Kultursekretariatet har haft en inledande dryftelse med representanter för styrelsen för Nordiska journalistkursen, som kommer att utarbeta ett reviderat förslag till kursupplägning.

Enligt styrelsens uppfattning är den nuvarande tremånaderskursen ytterst värdefull och den bör vid en eventuell utvidgning eller omorganisation av kursverksamheten om möjligt behållas.

Ett slutligt förslag till organisation av Nordiska journalistkursen väntas kunna bli behandlat under 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för antagande av likartade lagregler om transplantation.

(Se CI, s. 807)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att skyndsamt inleda samarbete för åstadkommande av en effektiv trafikundervisning på skolans alla stadier,

II. att stödja den samnordiska produktionen av läromedel för denna undervisning samt

III. att vidta åtgärder för åstadkommande av en organiserad fortbildning av vederbörande lärare.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Ministerrådet uttalade i sitt meddelande till 21:a sessionen att frågan om samarbete kring en effektiviserad trafikfostran faller inom de ämnen eller ämnesgrupper där trafikundervisningen ingår.

Nordiska rådets kulturutskott uttryckte 1973 förhoppningen, att frågan om effektiviserad trafikfostran skall tillmätas högre prioritet inom harmoniseringsarbetet än vad som hittills varit fallet.

Med anledning av ovanstående rekommendationer och uttalanden har Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete undersökt möjligheterna till en harmonisering av trafikfostran i de nordiska länderna, vilket redovisats i ett meddelande till Nordiska rådets 23:e session.¹ I detta meddelande ges en översiktlig beskrivning av det samarbete som redan förekommer, när det gäller trafikundervisning och forskning om trafik. Ytterligare kontakter har sedermera tagits rörande trafikundervisningen, för att undersöka vilka behov det eventuellt kan finnas för insatser från ministerrådets sida.

I samtliga nordiska länder finns inom respektive trafiksäkerhetsorganisation en eller flera konsulenter, som har till uppgift att syssla med undervisningsfrågor. Dessa skol- och förskolkonsulenter har sedan 1966 årligen sammanträffat vid gemensamma nordiska möten för utbyte av

¹ Se Nordiska rådet, 23:e sess., s. 1239.

erfarenheter. Även direktörerna för trafiksäkerhetsorganisationerna träffas regelbundet.

Skolkonsulentmötena har lett till att samtliga skol- och förskolkonsulenter är mycket väl insatta i utvecklingen i övriga nordiska länder. Vid mötena sker utbyte av undervisnings- och informationsmaterial, diskussion av erfarenheter från kurser, kampanjer eller liknande, redovisning av forskningsresultat o. s. v. Idéer från ett land beträffande material, kursuppläggning etc. tas ofta upp i övriga länder och lanseras efter nationell bearbetning.

Direkt samnordisk produktion av *läromedel* har ännu ej förekommit. Det verkar ej heller realistiskt att tro att en sådan kan komma till stånd annat än i begränsad utsträckning, eftersom de olika läromedlen i de flesta fall behöver anpassas till förhållandena i respektive land. Det är alltså inte endast en rent språklig bearbetning som krävs, utan en anpassning till den speciella trafikmiljön i varje land, d. v. s. till varierande trafikregler, vägmärken, terrängförhållanden, väderlek och så vidare. Det föreligger också mellan vissa länder en skillnad i synsätt, vad gäller den pedagogiska uppläggnings av undervisningen, vilket också begränsar möjligheterna att direkt överta ett läromedel från ett land till ett annat.

Det nuvarande samarbetet mellan skolkonsulenterna fungerar enligt samstämmiga uppgifter mycket bra och leder till en reell resursbesparing i det att man kan grunda arbetet med nytt material på idéer, som redan prövats i ett annat land. Försök görs också till gemensam nordisk produktion i enskilda fall. Det är således troligt att man för samtliga länder kommer att trycka upp ett bildmaterial avsett för småbarn.

Fortbildning av lärare i trafiksäkerhet är en viktig förutsättning för en effektiv trafikundervisning.

I inget av de nordiska länderna finns trafikfostran i skolan schema-lagd som ett eget ämne, utan skall tas upp inom ramen för övriga ämnen. Utbildning av lärare sker i form av frivillig fortbildning på veckokurser eller vid särskilda studiedagar, som arrangeras av kommunerna. Trafikfostran tas numera också upp i den grundläggande lärarutbildningen. De frivilliga kurserna arrangeras av trafiksäkerhetsorganisationerna och vid skolornas och seminariernas aktiviteter medverkar skolkonsulenterna ofta som föreläsare eller bistår med kursuppläggning och material.

Utbyte av erfarenheter av denna verksamhet, av kursprogram, undervisningsmaterial, etc. sker vid skolkonsulentmötena. Det förekommer att två länder arrangerar fortbildningskurser för lärare på samma kursgård, så att utbyte av föreläsare och oformella samtal kan förekomma mellan kurserna.

Ministerrådet finner ingen anledning att ingripa i eller försöka påverka det samarbete som redan föregår på trafikundervisningens om-

råde sedan många år. En kontakt mellan trafiksäkerhetsorganisationernas skolkonsulenter och sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete har etablerats varvid sekretariatets uppgifter inom harmoniseringsarbetet har klargjorts. Om sekretariatet skall ta upp läromedelsutveckling eller lärarfortbildning inom trafikundervisningen som ett projekt inom harmoniseringsarbetet bör det ske först sedan trafiksäkerhetsorganisationerna uttryckt önskemål om detta. Ett engagemang från kultursekretariatets sida på andra villkor skulle kunna leda till en onödig byråkratisering av ett redan fungerande samarbete.

När det gäller forsknings- och utvecklingsarbete på trafikfostrans område och informationspridning i samband med detta kommer ministerrådet genom harmoniseringsarbetet att stödja det samarbete som redan förekommer framför allt genom att ge möjlighet till vissa gemensamma anordningar.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 24:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran. Rekommendationens syftemål är att genom samarbete åstadkomma effektiv trafikundervisning, stöda samnordisk produktion av läromedel för denna undervisning samt åstadkomma organiserad lärarfortbildning.

Av meddelandet framgår att i samtliga nordiska länder inom respektive säkerhetsorganisation finns en eller flera konsulenter med uppgift att syssla med undervisningsfrågor. Sedan 1966 har dessa skol- och förskolkonsulenter samlats till gemensamma nordiska möten, vid vilka deltagarna utbyter erfarenheter från kurser, kampanjer o. l., utväxlar undervisnings- och informationsmaterial samt redovisar forskningsresultat.

Någon direkt samproduktion av läromedel har ännu inte förekommit och enligt meddelandet förefaller det inte heller realistiskt att tro att en sådan kan komma till stånd annat än i begränsad omfattning, eftersom de olika läromedlen i de flesta fall behöver anpassas till förhållandena i respektive land. Det påpekas även att det mellan vissa länder föreligger en skillnad i synsätt i fråga om den pedagogiska uppläggningsen av undervisningen, vilket begränsar möjligheterna till direktöverföring av läromedel.

Fortbildning av lärare i trafiksäkerhet har enligt meddelandet skett under frivilliga veckokurser eller särskilda studiedagar med kommunerna som arrangör. Det förekommer att två länder arrangerar fortbildningskurer för lärare på samma kursgård, varvid utbyte av föreläsare och informella samtal mellan kurserna kan förekomma. Även grundutbildningen av lärare omfattar numera trafikfostran.

Det synes utskottet att syftet med rekommendationen har förverkligats i tillfredsställande grad genom det samarbete som sedan många år försiggår på trafikundervisningens område. Trots att meddelandet inte ger en alltför positiv bild av möjligheterna till samnordisk produktion av läromedel, vill utskottet dock betona möjligheterna till resursinsparingarna även i det fall att blott begränsad samproduktion kommer till stånd. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att forsknings- och utvecklingssamarbetet på trafikfostrans område stöddes genom gemensamma anordningar inom harmoniseringsarbetet. Mot denna bakgrund finner utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 14/1969 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 22 januari 1976

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gylfi P. Gíslason

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Tyra Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att ingå en konvention om riktlinjer för harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter samt för samarbete beträffande kontrollen av dessa,
2. att upprätta en nordisk läkemedelsnämnd som ett normgivande, rådgivande och kontrollerande organ, samt
3. att instifta en nordisk läkemedelsfond för forskning, utbildning och information.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Ministerrådet har fr. o. m. den 1 januari 1975 upprättat en nordisk läkemedelsnämnd. Enligt sin stadga skall nämnden ha till uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden. Upprättandebeslutet kan ses mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete. Rekommendationen som numera delvis avskrivits avsåg en konvention rörande bl. a. harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter, upprättande av en nordisk läkemedelsnämnd och en nordisk läkemedelsfond.

Läkemedelsnämnden som konstituerade sig i april 1975 har i första hand tagit ställning till en rad administrativa frågor och därutöver kartlagt de närmast kommande arbetsuppgifterna.

Nämnden har under året bl. a. diskuterat frågor rörande samarbete mellan specialitetskontrollerna, regler för märkning av nordiska specialiteter, trafikfarliga läkemedel, sekretessfrågor, biverkningsrapportering och läkemedelsinformation.

Ett underutskott har upprättats för behandling av frågan om gemensamma nordiska bestämmelser för trafikfarliga läkemedel i enlighet med ministerrådets beslut i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 9/1974 om motverkande av rusgivande och bedövande ämnen i trafiken.

Nämnden har låtit påbörja en utredning om formerna för ett fortsatt och utvidgat samarbete mellan de nordiska organen för specialitetskontroll. Vidare har nämnden låtit igångsätta en utredning rörande harmonisering av gällande nordiska regler för märkning av farmaceutiska specialiteter. Insamling av upplysningar och material i fråga om den nordiska läkemedelslagstiftningen, läkemedelsstatistik m. m. pågår.

Läkemedelsnämnden har tills vidare i sin verksamhet kunnat utnyttja Nordiska farmakopénämndens sekretariat. Från och med den 1 januari 1976 skall farmakopénämnden integreras i läkemedelsnämnden. Ett särskilt utskott för standardiseringsfrågor kommer att tillsättas för handläggning av frågor rörande läkemedelsstandarder, häribland den nordiska farmakopén.

Meddelande

**om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapi-
pins område**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för dels nordiskt samarbete beträffande forskning på det musikterapeutiska området, dels ett nordiskt samgående för framställning av undervisningsmaterial i form av böcker, instrument m. m.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Et fællesnordisk forforsøgsprojekt har som omtalt i meddelelse til rekommandation til Nordisk Råds 22. og 23. session været gennemført løbig rapport vedrørende forsøget. En endelig rapport forventes at foreløbig rapport vedrørende forsøget. En endelig rapport forventes foreligge i 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna för ett ökat nordiskt musiksamarbete vad gäller informationen om samt produktionen och distributionen av nordisk musik på grammofonskiva samt att därvid beakta behovet av statsunderstöd till denna produktion.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

De spørsmål som rekommendasjonen reiser har i en tid vært til behandling i de nordiske nemndene for musikksamarbeid (NOMUS). Et forslag fra NOMUS ble lagt fram i 1970, med en årlig kostnadsramme på dkr. 400 000.

Saken ble deretter forelagt Ministerrådets rådgivende komite for allmennkulturell virksomhet og har siden vært til ny behandling i NOMUS-nemndene.

NOMUS regner med å kunne fremme forslag til et forenklet opplegg for innspilling av moderne musikk på plater innen ikke altfor lang tid.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda behovet av och möjligheterna för sådana ändringar i kommunallagstiftningen och annan lagstiftning att fasta legala former skapas för samarbetet mellan kommuner över riksgränserna.

(Se C 1, s. 897)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35) samt meddelandena om rekommendationerna nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-väst-handeln, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående yttkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond och nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

(Se C 1: Bilaga 14)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att främja samverkan i syfte att förbättra zigenarnas levnadsförhållanden i dessa länder och att öka dessas möjligheter till anpassning i samhället.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 januari 1976:

I Finland har ett av zigenarnas stora problem varit bostadsfrågan. Denna fråga har fått en positiv lösning genom att lagen om förbättrande av zigenarbefolkningens bostadsförhållanden fastställdes den 29 augusti 1975. För att främja zigenarbefolkningens utbildningsfrågor har vid skolstyrelsen fr. o. m. den 1 november 1974 grundats en överinspektör-forskartjänst. Skolstyrelsen har den 16 december 1974 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att planera en läroplan och undervisningsmaterial för zigenarnas vuxenutbildning. Arbetsgruppen färdigställde sitt betänkande den 22 juli 1975. En permanent sakkunnigarbetsgrupp för zigenarnas utbildningsfrågor har fr. o. m. den 19 februari 1973 fungerat vid skolstyrelsen.

Vid svenska socialstyrelsen har i år inrättats en tjänst för handläggning av ärenden rörande invandrare, bl. a. finska zigenare. Vid socialstyrelsen i Finland finns det en inspektörtjänst för verksamhet bland zigenarbefolkningen.

De av Finlands och Sveriges regeringar tillsatta representanterna för frågor rörande finska zigenare har under året haft två gemensamma sammanträden. Härvid har diskuterats bl. a. alfabetiseringsundervisning, vuxenutbildning och familjepedagogisk verksamhet. Diskussioner har vidare förts med utgångspunkt från "Utredning med förslag till åtgärder för finska zigenare i Sverige" vilken utarbetats av en arbetsgrupp med representanter för Sveriges socionomförbund och Stockholms finska zigenarförening. I Sverige har en enkätundersökning genomförts om de

finska zigenarnas förhållanden i Sverige. Resultatet av undersökningen bearbetas för närvarande.

I den budgetproposition som förelades den svenska riksdagen i januari 1976 behandlas frågor som rör zigenare, däribland finska zigenare.

Expertgruppen för vissa zigenarfrågor har i departementspromemorian (Ds A 1975: 8) Zigenare i Sverige föreslagit åtgärder på olika samhällsområden för de utomnordiska zigenarna. Promemoriaförslagen behandlas i budgetpropositionen. I propositionen framhålles att den svenska arbetsgruppen för frågor rörande finska zigenare av naturliga skäl har övervägt förslag till åtgärder inom samma problemområden som expertgruppen behandlar i sin promemoria samt att expertgruppens förslag i tillämpliga delar bör omfatta även de svenska och finska zigenarna eftersom dessa grupper i princip har samma svårigheter som den utomnordiska gruppen.

Genom budgetpropositionen förelades riksdagen — bl. a. med utgångspunkt i expertgruppens förslag — följande förslag till åtgärder.

Socialstyrelsen har sedan den 1 juli 1972 haft bemyndigande att ersätta kommun för kostnader för försöksverksamhet bland organiserat överförda utomnordiska zigenare avseende bl. a. familjepedagogisk verksamhet. Denna verksamhet föreslås fortsätta och fr. o. m. nästa budgetår utvidgas till att omfatta även nordiska zigenare.

I propositionen förordas att ett särskilt studiesocialt stöd införs den 1 juli 1976 för dem som deltar i grundläggande utbildning för vuxna (alfabetiseringsundervisning). Många zigenare är analfabeter och är sålunda i stort behov av denna undervisning. Genom förslaget om studiesocialt stöd får de större möjligheter att delta i undervisningen.

Inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen har sedan några år som försöksverksamhet utomnordiska zigenare kunnat få viss grundläggande utbildning. Såväl svenska och finska som utomnordiska zigenare uppfyller i och för sig villkoren för att kunna beviljas arbetsmarknadsutbildning. Frånsett nämnda försöksverksamhet har en för zigenare särskilt anpassad utbildning hittills saknats. I propositionen framhålles att det är angeläget att sådan utbildning snarast kommer till stånd för samtliga zigeniska grupper samt att skolöverstyrelsen bör utarbeta läroplaner, läromedel och metodiska anvisningar för en kurs som är särskilt anpassad till skilda grupper zigenare.

Vidare framhålles att det är av synnerlig vikt att en samverkan i zigenarfrågor kommer till stånd mellan ansvariga myndigheter, främst socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och invandrarverket. Initiativ till en sådan samverkan, i vilken också kommunerna bör medverka, bör tas av invandrarverket. Samverkan bör bedrivas i så nära kontakt som möjligt med representanter för zigenarna. För bl. a. nämnda samordningsuppgift föreslås att verket tillföres fyra nya tjänster.

En arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet har i en promemoria (Ds U 1975: 13) framfört förslag om bl. a. ökade insatser för invandrabarnens hemspråkträning i förskolan, grundskolan och gymnasieskolan. I budgetpropositionen anmäls att det på grundval av dessa förslag kommer att avlämnas en särskild proposition till riksdagen under våren 1976. Expertgruppens förslag om förskoleverksamhet för zigeniska barn och om undervisning av zigeniska elever i grundskolan och gymnasieskolan kommer att behandlas i samband därmed.

Expertgruppens överväganden i fråga om behovet av bostadspolitiska insatser för zigenare knyter an till synpunkter och förslag som lämnats i ett utredningsbetänkande (SOU 1975: 51) Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. I budgetpropositionen framhålls att expertgruppens överväganden i denna del bör tas upp i anslutning till behandlingen av betänkandet.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att besluta om införande av ett gemensamt nordiskt system för stereofoniska radioutsändningar.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Danmark og Finland har innført pilottonsystemet som teknisk system for stereofoniske radiosendinger.

I Norge foreligger det ennå ingen formell avgjørelse, men hittidige forsøk er basert på pilottonsystemet.

Sverige vedtok våren 1975 å innføre pilottonsystemet, som etter planen skal være fullt utbygget i 1978 for program 2 og 3 og i 1980 for program 1.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för åstadkommande av ett ökat samarbete mellan de nordiska språklektorerna bl. a. i form av regelbundna ämneskonferenser samt

2. att utreda förutsättningarna för en fastare organisation av den nordiska lektoratsverksamheten vid universitet och högskolor.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 25 november 1975 å *samtliga regeringars vägnar*:

Der er senest i januar 1973 afholdt møde mellem lektoratsudvalgenes kontaktmænd med henblik på en drøftelse af den videre udvikling af det allerede eksisterende samarbejde. På dette møde konstateredes bl. a., at der er behov for afholdelse af periodiske møder, dog højst hvert 3. år, hvorfor der ikke har været afholdt møde i 1975. Næste kontaktmøde planlægges afholdt i maj 1976 i Göteborg.

Meddelande**om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att S v e r i g e skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för nordiskt samarbete på yrkesvägledarutbildningens område, särskilt vad gäller kvalificerad fortbildning av yrkesvägledare.

(Se C1, s. 817)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare till socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

(Se C1, s. 777 och 809)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att föranstalta om åtgärder för att mot bakgrund av de i betänkandet om nordisk utbildning av sjukhusadministratörer (*NU 1965: 6*) framlagda förslagen och av erfarenheterna av försöksverksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan få till stånd en permanent nordisk vidareutbildning av sjukhusadministratörer vid nämnda högskola.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:
Se meddelande om rekommendation 28/1970.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftning beträffande medborgarskap för barn

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at undersøge, om der ved afgørelsen af statsborgerskabet i videregående omfang kan tages hensyn til princippet om barnets interesse og således, at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 12 december 1975 å *samtliga regeringars vägnar*:

Arbetsgruppen, som tillsattes till följd av rekommendationen, har avgett sitt betänkande i november 1975.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftning beträffande medborgarskap för barn och rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation**

Til juridisk udvalg er henvist de af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 24. session 1976 afgivne meddelelser.

Den arbejdsgruppe, som Nordisk Ministerråd nedsatte i anledning af rekommandationerne, har i november måned 1975 afgivet sin betænkning »Medborgarskap för barn och jämlikhet vid naturalisation».

Betænkningen indeholder bl. a. en redegørelse for hovedlinjerne i de nordiske landes statsborgerlovgivning og naturalisationspraksis, en oversigt over udenlandske børns retsstilling i de nordiske lande og oplysning om de tilsvarende spørgsmåls behandling i Europarådet.

I betænkningen udtales det vedrørende rekommandation nr. 6/1970 bl. a.:

Arbejdsgruppen anser sig ikke kunne foreslå at de nordiske medborgerskapslagarna i detta skede blir ändrade så, att barn fött i äktenskap mellan utländsk man och nordisk kvinna, som vid födelsen får sin faders medborgarskap, även skulle förvärva moderns medborgarskap. Huvudinvändningen mot en sådan lösning är att den skulle medföra ett stort antal nya fall av dubbelt medborgarskap.

Som Nordiska rådets juridiska utskott påpekat, har det i nordisk medborgerskapslagstiftning och naturalisationspraxis alltid varit en viktig och grundläggande princip att undvika dubbelt medborgarskap. Genom att ratificera den europeiska konventionen om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap m. m. har Danmark, Norge och Sverige dessutom påtagit sig en viss internationell förpliktelse att förhindra uppkomsten av nya fall av dubbelt medborgarskap. Ett eventuellt införande av en ordning enligt vilken barn fött i äktenskap mellan utländsk man och inländsk kvinna, förvärvat moderns medborgarskap vid födelsen även om barnet därigenom får dubbelt medborgarskap, skulle visserligen inte stå i direkt strid med uttryckta bestämmelser i konventionen, men skulle svårligen låta sig förenas med de intentioner som ligger bakom konventionen.

Det fremhæves endvidere, at der i Europarådets regie er påbörjat ett utredningsarbete, som tar sikte på att om möjligt nå frem till en europeisk konvention om medborgarskap för barn i »blandade äktenskap». En viktig målsättning för utredningsarbetet måste nödvändigtvis skap».

En viktig målsättning för utredningsarbetet måste nödvändigtvis vara att finna lösningar som i första möjliga utsträckning hindrar upp-

komsten av dubbelt medborgarskap. I den föreliggande situationen synes det inte rimligt att från nordisk sida föregripa någon lösning genom att nu framlägga förslag till nya lagbestämmelser som oundvikligen skulle leda till uppkomsten av nya fall av dubbelt medborgarskap. Danmark, Norge och Sverige är medlemmar i Europarådet. De är också representerade i den ovannämnda expertkommitté, vilken har till uppgift att utreda frågor om makars med olika medborgarskap och deras barns förvärv av medborgarskap. Arbetsgruppen utgår från att de nordiska representanterna energiskt framför sina synpunkter med sikte på att nå en europeisk konvention som i medborgarskapsrättsligt hänseende så väl som möjligt tillgodoser i »blandade äktenskap» födda barns intressen och som samtidigt så långt som möjligt hindrar uppkomsten av nya fall av dubbelt medborgarskap.

Arbetsgruppen anser att rekommendation nr 6/1970 för närvarande bäst kan tillmötesgå genom en väsentlig liberalisering av naturalisationspraxis.

Arbetsgruppen hemställer att man i de enskilda nordiska länderna uppställer som huvudregel att bifalla medborgarskapsansökningar för barn under 18 år i äktenskap som har utländsk far och vars moder har landets medborgarskap, förutsatt att familjen är fast bosatt i landet. Ansökan förutsätts vara gjord av båda föräldrarna.

Vidare anser arbetsgruppen, att vederbörande myndigheter i de nordiska länderna i betydligt större utsträckning än för närvarande bör kunna tillmötesgå naturalisationsansökningar för dylika barn även då föräldrarna har separerat och modern har anförtrotts vårdnaden om barnet, så framt att mor och barn är bosatta i moderns hemland. Sedan äktenskapet blivit slutgiltigt upplöst genom död eller skilsmässa bör — som i dag — naturalisation av barnet vara självfallen.

Arbetsgruppen anser att barn som fyllt 12 år i alla ovannämnda fall bör beredas tillfälle att uttala sig innan ansökan om naturalisation blir avgjord.

Genom att ett ansökningsförfarande tillämpas kommer barnet vid förvärvandet av ett nytt medborgarskap i en del fall att automatiskt förlora sitt tidigare medborgarskap. I viss utsträckning kan åter befrielse från det tidigare medborgarskapet erhållas efter ansökan. Arbetsgruppen utgår från att myndigheterna som handlägger naturalisationsansökningarna kommer att göra det som är möjligt för att dubbelt medborgarskap i de enskilda fallen skall kunna undvikas. Trots att arbetsgruppen således förordat en mycket liberal naturalisationspraxis, är man emellertid av den uppfattningen, att naturalisation i fall av här behandlat slag ingalunda skall ske helt automatiskt, utan att den bör föregås av en reell prövning med möjlighet till avslag då sakliga skäl talar för detta.

Arbejdsgruppen fremhæver, at der mellem finsk lovgivning på den ene side og dansk/norsk/svensk lovgivning på den anden side er en forskel for så vidt angår det tilfælde, at et barn født i ægteskab af en nordisk moder ikke ved fødslen erhverver statsborgerskab i noget andet land. Efter finsk ret erhverver barnet her finsk statsborgerskab, uanset hvor fødslen har fundet sted, medens det efter dansk, norsk og svensk lov kræves, at fødslen er sket i henholdsvis Danmark, Norge eller Sverige.

Betænkningen anser det ikke begrundet, at der vedrørende disse situationer eksisterer en mere restriktiv holdning i Danmark, Norge og Sverige, end tilfældet er i Finland, og anbefaler, at der i alle lande gennemføres en lovgivning svarende til den finske.

På baggrund af undersøgelserne i anledning af rekommandation nr. 7/1970 udtales det i betænkningen,

at det i Finland, Norge och Sverige inte görs någon skillnad mellan man och kvinna i fråga om dispens på grund av äktenskap, medan det i Danmark alltså råder viss skiljaktighet mellan kraven på vistelse-tid för danskgifta män och danskgifta kvinnor. Som ovan nämnts förbereds emellertid ett förslag till ändring av det danska naturalisations-cirkulärets bestämmelser som skulle innebära att man och kvinna lika-behandlas i naturalisationshänseende. Med anledning härav vill arbets-gruppen endast understryka vikten av att den föreslagna ändringen kommer till stånd.

De undersøgelser, som Nordisk Råd har anmodet Nordisk Minister-råd om at foretage, er hermed afsluttede.

Juridisk udvalg kan tiltræde konklusionerne i den afgivne betænk-ning og anbefaler, at de ændringer i lovgivning og administrativ praksis, som betænkningen foreslår, gennemføres. Juridisk udvalg anser ikke ændringerne for at være større, end at de uden særlig vanskelighed skulle kunne lade sig gennemføre.

Juridisk udvalg vil på sit førstkommande møde med de nordiske justitsministre drøfte videreførelsen af arbejdet med disse spørgsmål.

Juridisk udvalg skal herefter indstille,

at Nordisk Råd tager meddelelserne om rekommandation nr. 6/1970 angående lovgivning vedrørende statsborgerskab for børn og rekommandation nr. 7/1970 angående lighed ved naturalisation til efterretning og afventer meddelelser om re-kommandationerne til næste ordinære session.

København, den 28. februar 1976

Erik Adamsson (S)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Kirsten Jacobsen (FP)

Allan Hernelius (m)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Kirsten Myklevoll (A)

Olaf Knudson (H)

Sigurd Ømann (SF)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at søge reglerne om naturalisation i forbindelse med ægteskab tillempet, således at der ikke generelt gøres forskel mellem mand og kvinde.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 12 december 1975 å samtliga regeringars vägnar:

Arbetsgruppen, som tillsattes till följd av rekommendationen, har avgett sitt betänkande i november 1975.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftning beträffande medborgarskap för barn och rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation

(Se rek. nr 6/1970/j: Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samband med den nationella utbyggnaden av produktionen av material för undervisningen i radio och TV verka för en fastare organisation av den samnordiska produktionen på området.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Det nordiska NOVU-projekt (se meddelande angående rek. nr 7/1966) som arbetar med produktion av undervisningsprogram i radio och TV arbetar bl. a. också med undervisningsmaterial för dessa media. I anslutning till utsändningarna som NOVU stått för under 1974 och 1975 har man inom projektet producerat olika typer av textmaterial, kurshäften, studiebreve, kassettband etc.

I samband med den evalueringsrapport som utarbetas över NOVU-projektet under 1975 och som väntas ligga färdig i december tas problematiken kring undervisningsmaterial för radio och TV upp som en delsektor i rapporten.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmedia- forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmedia-forskningen i Norden samt att ställa behövliga medel till förfogande för detta samarbete.

(Se C 1, s. 786)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 24:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning.

Kulturutskottet har inför 24:e sessionen föreslagit rådet att antaga en rekommendation till Nordiska ministerrådet om att tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden samt på olika sätt stödja och stimulera nordiskt samarbete inom massmediaforskningen såväl inom Norden som inom ramen för internationellt samarbete på området.

Försåvitt rådet antar en rekommendation med det av utskottet föreslagna innehållet, kommer denna rekommendation att ha ett syfte som till en del motsvarar, men även går längre än rådets rekommendation 10/1970. Skäl synes därför inte föreligga att längre kvarhålla denna rekommendation på rådets dagordning.

Med hänvisning härtill får kulturutskottet föreslå

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 10/1970 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 22 januari 1976

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Tyra Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka likartade intagningsvillkor råder i samtliga nordiska länder,

2. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka olika intagningsvillkor råder i de nordiska länderna, samt

3. att under medverkan av de studerande utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner i de nordiska länderna.

(Se C 1, s. 776)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidfrågor

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en nordisk samverkan på framtidsforskningens område, däri inbegripet frågan om upprättande av ett nordiskt institut eventuellt med avdelningar förlagda till olika nordiska länder.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 1 december 1975 å samtliga regeringars vägnar:

Den i undervisningsministeriets meddelelse af 17. december 1974 til 23. session nævnte nordiske kontakt vedrørende samarbejde inden for fremtidsforskning vil blive søgt etableret i løbet af foråret 1976.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rek. nr. 14/1970/e angående forskningsinstitutt for fremtidsspørsmål. Denne sak er behandlet av utvalget på møte 1. mars 1976.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

”Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en nordisk samverkan på framtidsforskningens område ningarna för en nordisk samverkan på framtidsforskningens område, däri inbegripet frågan om upprättandet av ett nordisk institut eventuellt med avdelningar förlagda till olika nordiska länder.”

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar 1. desember 1975 på vegne av samtlige nordiske regjeringer, at den i undervisningsministeriets melding av 17. desember 1974 til 23. sesjon nevnte nordiske kontakt vedrørende samarbeid innenfor fremtidsforskning vil bli søkt etablert i løpet av våren 1976.

Under henvisning til ovenstående og til denne saks nære tilknytning til medlemsforslaget om nordisk program for fremtidsstudier, A 455/k, vil utvalget avvente Nordisk Råds behandling av medlemsforslaget og komme tilbake til meldingen etter 24. sesjon, hvilket herved meddeles til rådets underretning.

København, 1. mars 1976

Johannes Antonsson (c) Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Trygve Bratteli (A) Pauli Ellefsen (Sb)

Knud Enggaard (V) Sverrir Hermansson (Sj)

Harri Holkeri (Kok) Lars Korvald (KrF)

Eric Krönmark (m) Essen Lindahl (s)

Kirsten Myklevoll (A) Gerda Møller (KF)

Sture Palm (s) Jens Risgaard-Knudsen (S)
Formann

Jón Skaftason (F) Karl Skytte (RV)

Erland Steenberg (Sp) V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd) Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H) Rolf Wirtén (fp)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 3 november 1975 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar:

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland och statens vägverk i Sverige har gjort en utredning om behovet av förbättrade förbindelser över landgränsen mellan Finland och Sverige. Utredningen, som redovisades i mars 1975 i rapporten "Gränsförbindelser mellan Sverige och Finland", syftar dels till att bedöma behovet av bättre förbindelser över gränsen, dels till att ge underlag för beslut när och var nya gränsförbindelser kan byggas. I utredningen föreslås bl. a. att arbetsplan för byggande av bro jämte tillfarter upprättas vid Karesuando och förordas att denna bro skall utföras i första hand före andra föreslagna åtgärder.

Utredningen har remitterats till berörda myndigheter och organisationer. Så snart remissvaren föreligger kommer väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland och statens vägverk i Sverige att inleda överläggningar för att besluta om vilka åtgärder som skall vidtas.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Sverige og Norge i fællesskab at foretage en henvendelse til Europavejkommissionen om, at Europavej 79 fra Helsingfors til Vasa forlænges over Kvarken med den nuværende "Blå vägen" fra Holmsund over Umeå (svensk lensvej 362) til Storuman (nuværende rigsveje 92 og 93), fra Storuman til rigsgrænsen (svensk lensvej 361) ved Umbukta og derfra til Mo i Rana (norsk rigsvej 77) og videre til Nesna.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 10 november 1975 å Norges och Sveriges regeringars vägnar:

Sedan år 1973 ingår Blå vägen inom svenskt område i europavägs-systemet med beteckningen E 79. I Norge ingår Blå vägen i E 79 från Mo i Rana till den norsk-svenska gränsen.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för tillskapandet av en ordning — t. ex. genom en nordisk fond — som ekonomiskt tryggar genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang och som särskilt tar sikte på att stöda gemensamma nordiska ungdomsorganisationers verksamhet.

(Se C 1, s. 793)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 24:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete.

Av meddelandet, som ingår i ministerrådets berättelse (*Sak C I*), framgår att den treåriga försöksverksamheten med stöd till nordiskt ungdomssamarbete utgick 1975. Därefter har det nordiska ungdomssamarbetet förts upp som fast post på den nordiska kulturbudgeten med en beviljning på 1,2 milj. dkr. 1976. Det meddelas vidare att ministerrådet kommer att fastslå slutliga bestämmelser för verksamheten. Under försöksverksamheten har medlen fördelats efter förslag av Kommittén för nordiskt ungdomssamarbete.

Kulturutskottet uttalar sin stora tillfredsställelse över att det nordiska ungdomssamarbetet efter försöksperiodens utgång förts upp som fast post på verksamhetsbudgeten och att beviljningen ökats med 200 000 dkr. Utskottet konstaterar att rekommendationens syfte därmed uppnåtts och finner att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 26/1970 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 22 januari 1976

Aimo Ajo (Sd)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Svend Haugaard (RV)

Paul Jansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Liv Stubberud (A)

Marjatta Väänänen (K)

Jo Benkow (H)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Elsi Hetemäki (Kok)

Tyra Johansson (s)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Per Olof Sundman (c)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna till ett nordiskt samarbete på förskolans område speciellt beträffande forskning om förskolans problem samt förskollärarnas fortbildning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

På grundlag af denne rekommandation nedsatte de centrale myndigheder i respektive lande en nordisk arbejdsgruppe. Arbejdsgruppen var sammensat af repræsentanter for de centrale myndigheder i de nordiske lande samt fagfolk fra forskning og uddannelse på førskolens område. Arbejdsgruppens mandat var rekommandation nr. 27/1970.

Arbejdsgruppen afleverede sin rapport i sommeren 1973: Möjligheter till ett nordiskt samarbete på förskolans område, Nordisk utredningsserie 1973: 13.

Rapporten (*NU 1973: 13*) peger på, at der foreligger gode organisatoriske forudsætninger for et nordisk samarbejde, når det drejer sig om forsknings- og udviklingsarbejde og videreuddannelse af førskolelærere. Arbejdsgruppen fremlægger i rapporten forslag til kontaktvirksomhed og informationsudveksling mellem de nordiske lande. Følgende samarbejdsopgaver for forsknings- og udviklingsarbejde blev også foreslået: socialisation af børn i førskolealderen, sprogudvikling, forebyggende tiltag (profylakse), børn med særlige behov, radio og TV for førskolealderen og aldrene omkring skolestarten.

Rapporten (*NU 1973: 13*) er behandlet i Rådgivende komité for undervisning i 1973 og i Embedsmandskomiteen for kulturelt samarbejde i 1973.

EK besluttede, at rapporten skulle danne grundlag for videre overvejelser og foranstaltninger inden for harmoniseringsarbejdet, i hvilken forbindelse styringsgruppen for harmoniseringsarbejdet bemyndige-

des til at iværksætte projekter inden for dette område i henhold til det vedtagne budget for harmoniseringsarbejdet i 1974.

På denne baggrund har styringsgruppen for harmoniseringsarbejdet igangsat et arbejde med forsknings- og udviklingsprojekter på området overgang og samvirke førskole—skole.

Som udgangspunkt for drøftelser og beslutninger om fællesnordisk koordinering af forsknings- og udviklingsprojekter på dette område har styringsgruppen for harmonisering ved lektor Liv Vedeler, Norge, ladet udarbejde en rapport omkring problemerne vedrørende overgang og samvirke førskole—skole i de nordiske lande. Udgivet i Nordisk utredningsserie: Førskole og skole i samvirke, NU 1975: 15.

Rapporten viser bl. a., at der synes at være en manglende kontinuitet i samfundets pædagogiske tilbud til børn før og efter skolestart, både på det organisatoriske plan (lovgivning og administration), på det socialpædagogiske felt, og når det gælder pædagogisk indhold og arbejdsformer i henholdsvis førskole (daghjem/børnehave/førskoleklasser) og skole. Rapporten viser også, at man i de nordiske lande har mange forskningsprojekter — både igangværende og afsluttede, som belyser spørgsmålet omkring tilbud til børn før skolestarten og overgang til skolen.

For at drøfte disse spørgsmål afholdt styringsgruppen for harmoniseringsarbejdet en forskningskonference 26.—29. november 1974 i Kungälv over temaet "Førskole/skole i samvirke".

Formålet med konferencen var på grundlag af hidtil gennemført forsknings- og udviklingsarbejde i Norden på førskoleområdet, at søge afgrænset nogle centrale problemer inden for området samvirke førskole—skole, som bør blive behandlet gennem forsknings- og udviklingsarbejde. Man ønskede specielt at finde frem til områder, som det vil være hensigtsmæssigt at arbejde med i et egentligt nordisk forsknings- og udviklingssamarbejde.

I indbydelsen til konferencen lagde man vægt på at få repræsentanter fra den centrale administration af forsknings- og udviklingsprojekter på førskoleområdet inden for skolevæsen og socialvæsen, projektledere af relevante forsknings- og udviklingsprojekter på førskoleområdet, lærere og førskolelærere med undervisningserfaring i relevante forsknings- og udviklingsprojekter samt repræsentanter for førskolelærer- og lærerorganisationer.

Konferenceprogrammet lagde hovedvægten på gruppearbejde med udgangspunkt i den ovennævnte rapport. Fra konferencen foreligger gruppepreferater og rekommandationer, som er tilgængelige i del II af Førskole og skole i samvirke (NU 1975: 15), der er en konferencerapport fra konferencen i Kungälv.

På baggrund af rapporten og rekommandationerne fra konferencen har styringsgruppen for harmonisering taget beslutning om iværksættelse af følgende arbejdsopgaver i 1975:

1. Et samarbejdsprojekt om førskolen og begynderundervisningen i skolen. Heri indgår de projekter, som udføres ved lærerhøjskolerne i Stockholm, Malmö, Göteborg og København samt projektet i FLIS i Västmanlands län.

Samarbejdets formål er:

a) at udveksle og nyttiggøre generelle synspunkter og planer vedrørende arbejdsformer i førskole og skole inden for de 5 projekter, der tager sit udgangspunkt i barnets aktivitet og initiativ

b) at udveksle og nyttiggøre generelle synspunkter og planer vedrørende førskolelæreruddannelse med særlig henblik på kombinationen af udviklingsarbejde, samarbejde og videreuddannelse af pædagoger.

2. Et samarbejdsprojekt vedrørende førskole i glesbygd.

Formålet er, med udgangspunkt i de igangværende glesbygdsprojekter i Finland, Norge og Sverige evt. Island, at analysere organisationsformerne med vægt på betydningen af kulturelle forhold og udnyttelsen af forskellige lokale ressourcer samt foranstaltninger for børn med behov for særlig støtte.

Det overvejes samtidigt, om disse analyser kan danne grundlag for et fællesnordisk videreuddannelseskursus for uddannere af lærere/førskolelærere, som deltager i glesbygdsprojekter.

3. Et informationsarbejde, der foregår efter følgende retningslinier, som er nedfældet i forordningsbrev for deltidssagkyndig: Opgaverne for den sagkyndige er:

a) at indgå i redaktionskomiteen for den bulletin om førskolen i de nordiske lande, som udgives af socialstyrelserne eller tilsvarende organer. For dette arbejde beregnes cirka en arbejdsuge.

b) at sammenstille en redegørelse for resultater på 5—10 sider fra de forsknings-/forsøgsrapporter, som publiceres inden for førskoleområdet

c) at aflevere en kort beskrivelse af eventuelle internationale projekter, som kan være af interesse for Sekretariatet. At rapportere til Sekretariatet om eventuelle internationale møder, i hvilke den sagkyndige deltager som national repræsentant

d) at vurdere, om der findes noget nationalt projekt, som har almen nordisk interesse og omkring hvilket et nordisk samarbejde skulle kunne opbygges. At beskrive dette projekt på 2—5 sider

Resultaterne af den sagkyndiges arbejde udsendes regelmæssigt som et informationsblad til fagtidsskrifter og forskningsinstitutioner med henblik på videreformidling.

Der har været afholdt to arbejdsgruppemøde i samarbejdsgruppen vedrørende samvirke førskole—skole. Erfaringsudvekslingen i gruppen har primært koncentreret sig om formidlingsproblematikken i forbindelse med videreuddannelsesprojekter, som arbejder med formidling af erfaringer fra forsknings- og udviklingsarbejder.

Der har været afholdt to møder i arbejdsgruppen vedrørende førskole i glesbygd. Der arbejdes i øjeblikket med en sammenfatning af projektresultater fra de nordiske lande. Rapporten vil blive oversat til engelsk og præsenteres ved Europarådets konference om førskole i glesbygd i 1977.

Specialundervisning i førskolen

På baggrund af en mindre konference i februar 1975 for administratoer og forskere inden for specialundervisningsområdet, besluttede styringsgruppen bl. a. at igangsætte et samarbejde mellem en række udvalgte nordiske projekter, som beskæftiger sig med tidlig identificering og behandling af børn med særlige behov. I dette projekt indgår projekter fra lærerhøjskolen i Göteborg, lærerhøjskolen i København, Glad-saxe kommune og Universitetet i København, Skolepsykologisk kontor i Larvik og Universitetet i Lund.

Formålet er på grundlag af et første kontaktmøde mellem projektlederne, hvor en analyse af resultater og udveksling af erfaringer foretages med henblik på at skabe indhold i en konference, hvis formål er at definere de specialpædagogiske foranstaltninger, som er nødvendige for truede børn i førskole/begynderundervisning og diskutere mulighederne for at tilvejebringe disse foranstaltninger. Deltagerne i ovennævnte konference må repræsentere såvel administration som forskning.

Der må her lægges op til et tæt samarbejde med socialstyrelser i de nordiske lande, ligesom et fortsat forsknings- og udviklingsarbejde på dette område, selv om det må påregnes at høre hjemme i socialstyrelsernes regie, har stor betydning for det enkelte barns udvikling i skolen.

Der har være afholdt et møde i denne samarbejdsgruppe, hvor man har defineret kriterierne for en erfaringsindsamling, hvorunder man især har lagt vægt på at grundforskningsresultater må indgå i et udviklingsarbejde.

Nordisk kontaktkomité for førskolespørgsmål

De administrative myndigheder for førskolespørgsmål (fortrinsvis socialstyrelserne) i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige har dannet en kontaktkomité for at styrke samarbejdet i de nordiske lande på dette felt.

Et forberedende møde blev holdt i oktober 1974, og det konstituerende møde fandt sted i Nordisk Ministerråds lokaler i Oslo i april 1975. Formålet med samarbejdskomiteen er først og fremmest at give gensidig orientering om udviklingen i de enkelte lande. På den måde vil man kunne nyttiggøre hverandres erfaringer, både når det gælder administrativ/organisatorisk virksomhed, pædagogiske udviklingsarbejder og forskningsprojekter.

Komiteen er blevet enig om at holde årlige konferencer for repræsentanter fra de ansvarlige myndigheder for førskolevirksomheden. Desuden vil man holde temakonferencer, hvor specielle spørgsmål tages op.

Den første konference er afholdt i november 1975 i Kungälv og havde emnet "Børn med særlig behov for støtte og stimulering".

Komiteen udgiver regelmæssigt en nyhedsbulletin: "Opvækstmiljø", som orienterer om udvikling i de nordiske lande på lovgivningsområde,

administration/organisation og udviklingsarbejde inden for førskoleområdet.

I redaktionskomiteen for denne nyhedsbulletin deltager harmoniseringsarbejdets sagkyndige på førskoleområdet.

Som det vil fremgå af ovenstående, arbejdes der med førskole-spørgsmål på nordisk plan i de to regier (socialvæsen og undervisningsvæsen), som også beskæftiger sig med førskole på nationalt plan. Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde har bestræbt sig på at informere så bredt som muligt om sin virksomhed på førskoleområdet, ligesom kontakt til den nordiske kontaktkomité for førskolen (i socialstyrelsernes regie) opretholdes gennem den deltidssagkyndige på førskoleområdet inden for harmoniseringsarbejdet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 24:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område.

Av meddelandet om rekommendationen framgår att styrningsgruppen för harmoniseringsarbetet mot bakgrund av rapporterna och rekommendationerna från konferensen *Førskole og skole i samvirke (NU 1975:15)* för 1975 beslutat starta ett samarbetsprojekt om förskolan och nybörjarundervisningen i skolan, ett samarbetsprojekt rörande förskola i glesbygd samt ett informationsarbete rörande forsknings- och försöksarbete på förskolans område. Styrningsgruppen har ytterligare beslutat samordna ett antal nordiska projekt, som undersöker barn med särbehov.

Det framgår vidare av meddelandet att de administrativa myndigheterna för förskoleförhållanden i Norden, företrädesvis socialstyrelserna, har grundat en kontaktkommitté för att stärka det nordiska samarbetet på detta område genom utbyte av erfarenheter i fråga om administration, pedagogiskt utvecklingsarbete och forskningsprojekt. Kommittén har enats om att hålla årliga konferenser för de förskoleverksamheter ansvariga myndigheterna. Den första konferensen har redan avhållits och den behandlade barn med särbehov av stöd och stimulans. Kommittén utger regelbundet nyhetsbulletinen "Opvækstmiljø" med information om utveckling på lagstiftningsområdet, om administration och utvecklingsarbete på förskoleområdet.

Det synes utskottet att det nordiska samarbetet på förskolans område numera bedrivs både energiskt och effektivt under medverkan av social- och undervisningsmyndigheterna, liksom av styrningsgruppen för harmoniseringsarbetet. Mot denna bakgrund finner utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 27/1970 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 22 januari 1976

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gylfi Þ. Gíslason

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Tyra Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområde med bl. a. fast anställd personal.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Frågan om Nordiska hälsovårdshögskolans framtid har under den senaste tiden varit föremål för ett omfattande utredningsarbete. Arbetet får bl. a. ses mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Hälsovårdshögskolans styrelse avlämnade i oktober 1973 till svenska socialdepartementet en utredning med förslag till omläggning och utbyggnad av den nuvarande verksamheten vid högskolan benämnd: "Nordiska hälsovårdshögskolan. Mål och riktlinjer för dess fortsatta verksamhet". Med hänsyn bl. a. till de synpunkter som framkom vid remissbehandlingen av utredningen tillsattes i maj 1974 en arbetsgrupp med uppgift att lägga fram ett slutgiltigt förslag om den fortsatta verksamheten. Arbetsgruppen har i oktober 1975 avlämnat sitt betänkande, vilket nu är föremål för en nationell remissbehandling. Förslag läggs fram om en gemensam högre nordisk utbildning vid hälsovårdshögskolan, som skall stå öppen för flera olika yrkeskategorier verksamma inom hälso- och sjukvården och angränsande områden. I betänkandet har även uppmärksamats Nordiska rådets rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer och rekommendation nr 11/1975 angående högre utbildning för sjuksköterskor.

Den föreslagna utbildningen omfattar ett teoretiskt år och ett praktiskt år, under vilket en individuell arbetsuppgift skall utföras.

Utbildningen riktar sig i första hand till sjukvårdschefer, tandvårds-

chefer, sjuksköterskor i ledande befattning, administratörer, socialvårdstjänstemän m. fl. tjänstemän på ledarnivå. Undervisningen föreslås till största delen bli gemensam för dessa elevkategorier. En sådan integrerad undervisning ger träning i samverkan och stimulerar till utbyte av kunskaper och erfarenheter mellan skilda på hälso-, sjuk- och socialvårdsfältet verksamma personalkategorier.

En viktig uppgift för hälsovårdshögskolan skall vidare vara att fungera som kurscentrum för ad hoc kurser av olika slag. Det föreslås vidare att verksamheten vid hälsovårdshögskolan skall tillföras resurser för forskning. Denna bör inriktas mot tillämpad forskning av direkt praktisk betydelse och bedrivs i samråd med myndigheter, institutioner och forskningsråd i de nordiska länderna.

Omorganisationen av högskolan föreslås genomförd från och med den 1 juli 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats, och
2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

(Se C 1, s. 846)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av ett reviderat kostnadsförslag genomföra det av Nordiska kulturkommissionens sektion I utarbetade förslaget till ett nordiskt litteraturllexikon.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Av prioriteringshensyn foreligger det ikke konkrete forslag til gjennomføring av denne rekommandasjonen.

Man vil imidlertid være oppmerksom på dette prosjektet, når nye samarbeidstiltak innen det litterære området skal vurderes.

Meddelande

om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att realisera de i Nordisk utredningsserie 1969: 8 framlagda förslagen om nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

(Se C 1, s. 810)

Meddelande

om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre det af Nordisk embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i betænkning af 23. januar 1969 (NU 1969:7) stillede forslag, således at de i ét nordisk land udstedte førerbeviser til motorkøretøjer får samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) har på grundval av det i rekommendationen nämnda betänkandet (NU 1969:7) utarbetat förslag till lösning av vissa tillämpningsfrågor som aktualiseras, om ett i nordiskt land utfärdat körkort skall gälla i annat nordiskt land som körkortsinnehavaren bosatt sig i. Förslaget redovisas i rapporten Körkort i Norden (nr 6 i Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapportserie). Som huvudprincip har NKV föreslagit, att lagstiftningen i bosättningslandet skall tillämpas i fråga om olika åtgärder som kan bli nödvändiga beträffande körkortsinnehavet, t. ex. i fråga om återkallelse av körkort eller utfärdande av nytt körkort i stället för sådant som tappats eller förstörts. I fråga om genomförande av förslaget har NKV uttalat, att det är en klar fördel om det kan ske samtidigt i de olika länderna men att det kan vara förenat med vissa svårigheter att uppnå detta mål. Enligt NKV:s mening kan reformen emellertid fullföljas genom ett successivt införande i de olika länderna, en lösning som snabbast torde leda till resultat.

Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR) har i september 1974 överlämnat rapporten till de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

I Danmark, Finland och Sverige pågår den departementala behandlingen av frågan. I Norge har rapporten överlämnats till Vegdirektoratet för vederbörliga åtgärder.

NKV kommer att följa den vidare behandlingen av frågan.

Meddelande

om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Körkortsfrågorna har under senare år varit föremål för stor uppmärksamhet på skilda håll i de nordiska länderna. Man strävar sålunda bl. a. till att i enlighet med internationella överenskommelser (Genèvekonventionen respektive Wienkonventionen) nå fram till enhetlig indelning av förarbevisen med hänsyn till olika fordonskategorier. Även frågorna om utbildning och förarprov har behandlats på nationell basis i Norden och lett till att reformer genomförts eller övervägs. På det internationella planet pågår i sistnämnda avseenden ett omfattande arbete inom bl. a. ECE (FN:s ekonomiska kommission för Europa).

Mot den angivna bakgrunden har Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR) beslutat att dels undersöka hur man på nordisk basis skall kunna ta till vara erfarenheter som gjorts i syfte att åstadkomma en mera enhetlig utformning av utbildning och förarkrav, dels verka för ett enhetligt nordiskt uppträdande i hithörande frågor i internationella organ. Frågan har förts upp bland de uppgifter som NTR avser att behandla på kortare sikt.

NTR har uppdragit åt Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) att upprätta ett program för propektets vidare handläggning.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Ministerrådet har inte tagit ställning till om särskilda åtgärder krävs från ministerrådets sida för att samordna forskningen rörande östeuropeiska frågor i Norden. Som Nordiska rådets kulturutskott uppmärksammade i sitt betänkande över medlemsförslag A 245/k, förekommer det ett omfattande informellt samarbete när det gäller såväl språk- och litteraturvetenskaplig som samhällsvetenskaplig forskning med inriktning på Östeuropa. Under 1975 har på initiativ av de berörda forskarna bildats ett informellt nordiskt samarbetsorgan för Östeuropaforskning. Erfarenheterna av denna verksamhet bör avvaktas innan frågan tas upp till ytterligare övervägande.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at undersøge mulighederne for at bygge en mellemrigsvej mellem Virtaniemi og Tjærebukten.

F i n l a n d s regering (trafikministeriet) meddelar den 3 november 1975 å *samtliga regeringars vägnar*:

Norges och Finlands vägmyndigheter har i mars 1975 träffat överenskommelse om en gemensam utredning av den i rekommendationen avsedda vägförbindelsen. Representanter för Norges och Finlands vägmyndigheter har gjort ett förhandlings- och informationsbesök på det berörda området och samlat in information om befolkning, vägförhållanden samt eventuella byggnadsåtgärder och dessas kostnader. Några trafikutredningar har dessutom utförts under år 1975. Efter utvärdering av dessa skall en gemensam rapport upprättas, där kostnaderna för rekommenderade åtgärder och möjligheter för deras förverkligande skall klarläggas samt förslag lämnas för eventuella vidare åtgärder.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att införa nordisk giltighet för recept utfärdade av läkare, tandläkare och veterinärer i nära anslutning till det förslag som framlagts av Nordisk reseptkomité i dess utredning (NU 1969: 18).

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

I slutet av år 1973 beslöt Nordiska socialpolitiska kommittén rekommendera de nordiska regeringarna att vidta nödiga åtgärder för införande av receptgiltighet i de enskilda länderna fr. o. m. den 1 januari 1975. Samtidigt uppdrogs åt Nordiska socialkonventionsutskottet att analysera de frågor om reglerna för läkemedelsrabatter, som aktualiseras vid ett införande av nordisk receptgiltighet.

För danskt vidkommande kan en giltighet av nordiska recept genomföras genom en administrativ ändring av gällande bestämmelser om expediering av läkemedel. För att en sjukförsäkrad alltid skall tillförsäkras understöd för läkemedel inköpt i annat land krävs emellertid ändring i lagstiftningen om sjukförsäkring. Spörsmålet om en sådan lagändring övervägs för närvarande i socialministeriet.

I Finland avser man genomföra internordisk receptgiltighet genom en komplettering av lagen om apoteksvaror av år 1935. Tillägget i lagen innebär att man genom förordning kan fastställa förutsättningarna för giltigheten av i annat nordiskt land utfärdat recept. Regeringen har avlåtit en proposition av ovannämnda innebörd till riksdagen under senhösten 1975.

I Norge avvaktar man de reformer som genomförs i de övriga nordiska länderna. En nordisk receptgiltighet kan genomföras i Norge inom loppet av 2—3 månader.

I Sverige har i anslutning till genomförande av nordisk giltighet av läkarrecept föreslagits vissa ändringar i bestämmelserna om läkemedelsrabatter. De föreslagna ändringarna innebär att den som är sjukförsäkrad enligt lagen om allmän försäkring skall få ersättning för kostnader för läkemedel som köpts i Danmark, Finland, Island eller Norge. Ersättning utgår efter motsvarande regler som gäller för läkemedel som både ordinerats och köpts i Sverige. Ersättningen utbetalas genom Apoteksbolagets försorg.

En proposition har i oktober 1975 lagts till riksdagen om ändring av sjukförsäkringens läkemedelsrabatteringsregler för att möjliggöra inköp av läkemedel i andra nordiska länder. Dessa sjukförsäkringsregler och reglerna om receptgiltighet skall kunna träda i kraft den 1 januari 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner

(Överlämnad av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att gemensamt överse gällande bestämmelser rörande temporär tullfrihet och tullrestitution i syfte att förbättra och förenkla möjligheterna till förhyrning särskilt i vad avser maskiner för skogs- och jordbruksändamål.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 18 februari 1976 å samtliga regeringens vägar:

I Danmark, Norge och Finland har några lagstiftningsåtgärder på detta område icke företagits. I Finland har frågan dock behandlats i tullagskommittén, och man har där beslutat att i den nya tullskattelagen skall ingå ett stadgande, enligt vilket tillfälligt importerade maskiner och apparater för användning inom jord- och skogsbruk vid gränsområdet skulle vara helt tullfria, såvida de återutföres ur landet inom ett år beräknat från importdagen. I detta sammanhang har man icke berört stadgandena om partiell restitution. Kommittén har icke ännu avgivit sitt slutliga betänkande, vilket beräknas ske i april eller maj detta år.

Sverige har genom den nya tullagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 1974 delvis tillmötesgått rekommendationen. Möjligheterna till reducerad restitution har utvidgats. Enligt 58 § i den nya tullkungörelsen kan sålunda reducerad restitution medges för transportmedel och maskiner som förhyrs till exempel för skogs- eller jordbruksändamål och införes till Sverige från Danmark, Finland eller Norge. Förutsättningen är att varorna har införts för att användas tillfälligt i Sverige och där-efter har utförts. Restitution av tull och skatt medges med det erlagda tull- och skattebeloppet efter ett avdrag för varje påbörjad månad från det att varan angetts till förtullning eller anmälts till hemtagning till dess

att varan utförts. Avdraget per månad utgör i här aktuella fall 5 procent av det erlagda tull- och skattebeloppet. Regelmässigt skall tull och skatt enligt samma ansökan uppgå till minst 200 kronor för att restitution skall medges.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 31 december 1975 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor, NSS, (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige) har under år 1975 hållit sammanträde i Köpenhamn den 17—18 april och i Stockholm den 29—31 oktober.

Kommittén har fortsatt sitt arbete med att undanröja sådana krav i gällande anläggningsföreskrifter inom de nordiska länderna, att därav föranledda avvikelser i kontrollbestämmelserna för elektrisk materiel kan elimineras. Därvid har liksom tidigare varit en målsättning att i största möjliga utsträckning försöka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser som utarbetats inom CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment). Arbetet har hänfört sig till under året väckta frågor av denna art. Beroende på nya eller reviderade kontrollbestämmelser synes fortlöpande frågor kräva behandling.

I anslutning till de frågor som är under behandling inom ramen för det samarbete som äger rum mellan NSS och de nordiska elektriska materielkontrollanstalterna, EMKO, har kommittén genom hänvändelse till EMKO hemställt om prioritering av utarbetande av gemensamma nordiska kontrollbestämmelser för ett flertal slag av elmateriel, som ej inefattas i CEE:s materielområden.

Kommitténs arbete har emellertid, liksom under föregående verksam-

hetsår, till stor del avsett områden, som endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel, men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel. Bland annat fortsätter det tidigare rapporterade arbetet med gemensamma bestämmelser för rums- och materielklassificeringen i ländernas anläggningsföreskrifter. Genom hänvändelse till medlemsländerna har kommittén meddelat ett flertal rekommendationer om sådana gemensamma bestämmelser.

Kommitténs rekommendation om gemensamma nordiska föreskrifter för elektriska installationer i prefabricerade bostadshus, avsedda att exporteras inom Norden, varom tidigare rapporterats, har föranlett behandling av ett flertal detaljproblem.

Den tidigare rapporterade verksamheten med utarbetande av gemensamma nordiska föreskrifter för arbete under spänning, AUS, har fortsatt. På basis av delrapport från den arbetsgrupp, som behandlar dessa frågor, har kommittén meddelat rekommendation, avseende gemensamma föreskrifter för arbete under spänning enligt den s. k. isolerstångmetoden. Arbetet med föreskrifter på detta område, vilka bland annat har betydelse för en nordisk montörsutbildning för AUS och ett eventuellt montörsutbyte för AUS, fortsätter.

Bland andra frågor som behandlats må nämnas bestämmelser om worldwide plug and socket-outlet systems, lampputtag, elektriska överfyllningsskydd, katodiska skydd och strålvärmeanläggningar.

Kommittén har vidare genom hänvändelse från en nordisk grupp för lyftutrustningar, NGL, yttrat sig över ett förslag till NGL-norm för elektrisk utrustning på skidliftar.

I anslutning till det internationella arbetet inom CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electric Equipment), IEC (International Electrotechnical Commission) och CENELEC (Comité Européen de Normalisation Electrotechnique) har behandlats ett flertal frågor rörande elsäkerhet, bland annat med avseende på elinstallationer i byggnader (IEC Technical Committee No 64: Electrical Installations of Buildings).

Meddelande**om rekommendation nr 9/1971 angående sammordisk utbildning
för bibliotek, arkiv och informatik**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter
för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land
för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för
att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt
beträffande fortbildningen och produktionen av läromedel på dessa om-
råden.

(Se C 1, s. 777)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att undersöka förutsättningarna för en gemensam produktion av läromedel för utbildningen av konservatorer,
2. att årligen ställa ett antal stipendier till förfogande för konservatorselever och yrkesverksamma konservatorer för studievistelse i de nordiska grannländerna, samt
3. att framlägga förslag till en permanent samnordisk fortbildning och specialutbildning av konservatorer.

(Se C 1, s. 777)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter nödiga utredningar utforma gemensamma principer för inleverering till och förvaringen hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt att utfärda enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Spørsmålet om samnordiske arkiv er blitt utredet av de nordiske riksarkivene, og en betenkning med forslag til samarbeidstiltak ble oversendt Ministerrådet i slutten av 1974.

Spørsmålet om et nordisk arkivsamarbeid har vært oppe til foreløpig behandling i Ministerrådets rådgivende komite for allmennkulturelle spørsmål, og et nærmere samarbeid på dette området vil bli vurdert i forbindelse med Ministerrådets generelle planlegging av kultursamarbeidet i den nærmeste framtid.

Spørsmålet om offentlighet i samnordisk forvaltning vurderes i forbindelse med det videre arbeid med betenkningen "Offentlighetsprinsippets anvendelse på nordiske samarbeidsorganer" (NU 1974: 14).

Meddelande

om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att i samarbete genomföra erforderliga ändringar och komplettering av gällande lagstiftning i syfte att vid en och samma tidpunkt under 1970-talets första hälft införa måttenheter enligt SI-systemet i de nordiska länderna samt

2. att i samband därmed även överväga förutsättningarna för vidgat nordiskt samarbete i spörsmål som anknyter till SI-systemets införande.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 4 december 1975:

Handelsministeriet har som de foregående år hørt en række institutioner, som har oplyst, at den i tidligere meddelelser beskrevne anvendelse af SI-systemet fortsættes og udbygges. Et lovforslag om indførelse af SI-systemet er under udarbejdelse og vil blive fremsat i Folketinget i januar 1976.

Handelsministeriet har rettet henvendelse til de øvrige nordiske regeringer:

Det Kongelige Departement for Handel og Skipsfart, Norge, meddeler, at et lovforslag om emnet er under udarbejdelse.

Statens provningsanstalt, Sverige, meddeler:

”I september 1974 ställde Nämnden för samhällsinformation 785 000 kr. till statens provningsanstalts förfogande för att i samarbete med Sveriges standardiseringskommission genomföra allmän information om SI i Sverige.

Bland de åtgärder som vidtagits kan nämnas

Produktion av 16-sidig basbroschyr ”De nya måtten” i 50 000 ex.

Produktion av populärbetonad plansch ”De nya måtten” format 50×70 cm i 50 000 ex.

Annonsering en gång i fackpress. Budskap: Lär dig SI — det nya

världsspråket. Annonser innehöll kupong med erbjudande om basbroschyr, plansch och information om kursmaterial.

Produktion av kursmaterial omfattande stillfilm, overheadpaket, övningshäfte och lärarhandledning.

En annons i dagspressen förberedes för närvarande och har på prov införts i Göteborgs-Posten och Svenska Dagbladet.

Under året har hittills hållits ett tiotal informationskonferenser för myndigheter, organisationer, företag och press. Pressen har även erhållit information i form av illustrerade artiklar för att stimulera redaktionell information om SI i tidningarna.

Kampanjen medför löpande kontakter med näringsliv, myndigheter och skolor dels i anslutning till konferenserna, dels som följd av annonskampanjerna.

Följande åtgärder planeras för det andra kampanjåret:

Information till press, radio, TV och till journalister.

Eventuell samproduktion av TV-program om SI tillsammans med Danmark och Norge.

Fortsatt bearbetning av olika branschorganisationer med tonvikt på för varje bransch aktuella frågor i samband med övergången till SI.

Utarbetande av en SI-lathund.

Nytryckning och distribution av broschyr och plansch förutses.

Annonser i dagspressen förberedes.

Dessutom avses särskild information att ges till invandrare.

Genom effektmätningar avser vi att få bättre kännedom om kampanjens hittillsvarande resultat så att resurserna under det tredje året kan inriktas på sådana områden som visar sig kräva speciell bearbetning.”

Der er ikke modtaget bemærkninger fra de øvrige regeringer.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga ytterligare åtgärder i syfte att främja de finska invandrarnas anpassning till det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden samt att i ökad omfattning tillgodose de finska invandrarnas sociala och kulturella behov på deras modersmål.

Sveriges regering (arbetsmarknads- och utbildningsdepartementen) meddelar den 23 december 1975 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar:

Under år 1975 har i Sverige en rad betydelsefulla reformer föreslagits och förverkligats på invandrarpolitikens område.

På grundval av förslag från den år 1968 tillkallade invandrarutredningen ställde statsmakterna våren 1975 upp målen för den framtida invandrar- och minoritetspolitiken. Denna skall i fortsättningen utformas med utgångspunkt i begreppen jämlikhet, valfrihet och samverkan. Politiken syftar till att skapa jämlikhet mellan invandrare och den övriga befolkningen. Invandrarna och de språkliga minoriteterna skall ges bättre möjligheter att bevara det egna språket och kulturarvet. Samtidigt inriktas invandrarpolitiken på att skapa samverkan mellan svenskar och invandrare och öka solidariteten mellan dem.

Statsmakternas beslut om mål och riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken innebär vidare konkreta åtgärder på skilda samhällsområden för att främja invandrarnas sociala och kulturella situation. Sålunda beslöts att statsbidrag skall kunna ges till invandrarnas organisationer för deras verksamhet och att organisationer, trossamfund, fackliga organisationer samt kommuner skall kunna få bidrag till avgränsade projekt till förmån för invandrarnas anpassning. Kraftigt ökade resurser för information till och om invandrare ställdes till invand-

rarverkets förfogande, samtidigt som verket omorganiserades för att bättre kunna fullgöra sina samordningsuppgifter.

Sedermera har statens invandrarverk beviljat verksamhetsbidrag under budgetåret 1975/76 till bl. a. Riksförbundet finska föreningar i Sverige med 600 000 kr. och Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige med 100 000 kr.

Vid behandlingen av förslagen om åtgärder inom skilda samhällssektorer betonade statsmakterna vikten av att invandrarbarnen får möjlighet att bevara och utveckla sin språkliga och kulturella identitet. En arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet har utarbetat förslag till förbättringar av undervisningen för invandrarbarn. Förslaget, som har remissbehandlats, bereds för närvarande inom utbildningsdepartementet.

Statsmakterna fattade våren 1975 beslut om bidrag till upprustning av bibliotekens bestånd av litteratur på minoritetsspråk och stöd till utgivning av ny skönlitteratur i översättning.

Invandrarutredningen föreslog i slutbetänkandet vissa ändringar i medborgarskapslagstiftningen, bl. a. en sänkning av kvalifikationstiden för svenskt medborgarskap. En promemoria har med anledning härav utarbetats inom arbetsmarknadsdepartementet. Promemorian remissbehandlas för närvarande.

Invandrarnas inflytande över samhällsutvecklingen har utökats väsentligt genom statsmakternas beslut i december 1975 om kommunal rösträtt och valbarhet för utländska medborgare med viss tids bosättning i Sverige. Reformen tillämpas för första gången i valen hösten 1976.

Vidare har ett organ för samråd i frågor rörande invandrarnas sociala och kulturella situation — invandrarrådet — knutits till arbetsmarknadsdepartementet. I rådet ingår företrädare för invandrarorganisationer, för berörda statliga och kommunala instanser och för arbetsmarknadens parter.

Till arbetsmarknadsdepartementet har knutits en expertgrupp för invandringsforskning.

Riksdagens beslut hösten 1972 om lagstiftning om undervisning i svenska för anställda invandrare, som har börjat sin första anställning före år 1973 har följts upp av en arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet.

I anslutning till riksdagens beslut våren 1975 om riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen har införts förbättrade möjligheter att inom ramen för denna utbildning få undervisning i svenska. Riktlinjerna för arbetsmarknadsutbildningen innebär vidare att yrkesutbildning ordnas på bl. a. finska.

Regeringen har under år 1975 meddelat föreskrifter om auktorisation och godkännande av översättare och tolkar. Verksamheten handhas av kommerskollegium.

Den särskilda arbetsgrupp bestående av representanter för arbetsmarknadsparterna och Arbetskraftsmyndigheterna i Finland och Sverige som tillsattes år 1973 för att följa tillämpningen av överenskommelsen om kanalisering av de finsk-svenska Arbetskraftsflyttningarna genom Arbetsförmedling, har under år 1975 haft två sammanträden.

Utbyte av Arbetsförmedlingstjänstemän mellan Finland och Sverige har ägt rum även under år 1975.

Den av Finlands regering tillsatta delegationen för emigrantärenden började hösten 1975 utge utvandrartidningen "Suomen Sanoma — Finlandsnytt" i avsikt att ge de utomlands, särskilt i Sverige, bosatta finländarna information om den ekonomiska, samhälleliga och kulturella utvecklingen i hemlandet. Tidningen utkommer 4—6 gånger per år och utdelas gratis till samtliga finländska hem i Sverige, liksom även till de myndigheter och organisationer som behandlar invandrarärenden.

Arbetskraftsministeriet anordnade år 1975 två informationsseminarier för aktiva medlemmar i Sveriges finländarorganisationer; den ena i samarbete med RFFS och den andra i samarbete med ambassaden i Stockholm. Vid seminarierna behandlades ekonomin och sysselsättningsläget i Finland samt frågor som rörde socialpolitik, utbildning, bostadsförhållanden, beskattning o. d.

I riksdagsvalen, som hölls hösten 1975, var samtliga utomlands bosatta finländska medborgare som fyllt 18 år, för första gången röstberättigade oberoende av hur länge de varit bosatta utomlands. Man uppskattade de röstberättigades antal i Sverige till ca 120 000 av vilka 29 000 utnyttjade sin rösträtt. Tre i Sverige bosatta finländare ställde upp som riksdagsmannakandidater. Ingen av dem blev dock invald. I Sverige uppläts 47 röstningslokaler för förrättandet av valet; de flesta av vallokalerna hade två valfunktionärer, av vilka den ena var sverigefinländare.

Proposition har nyligen avlämnats om rösträtt och valbarhet för nordiska medborgare vid kommunalval. Reformen föreslås träda ikraft fr. o. m. 1976 års kommunalval.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Til Nordisk Råds sosialpolitiske utvalg er henvist melding om rek. nr. 18/1971 angående de finske innvandreres tilpasning i Sverige. I rekommandasjonen oppfordres regjeringen i Sverige til i samråd med Finlands regjering å treffe ytterligere tiltak for å fremme de finske innvandreres tilpasning til det svenske samfunnet og det svenske arbeidsmarkedet samt i økt omfang tilgodese sosiale og kulturelle behov på innvandrernes morsmål.

I sin betenkning over medlemsforslag A 295/s, som lå til grunn for rekommandasjonen pekte utvalget på at en overveiende del av den innvandring som det felles nordiske arbeidsmarked har gjort mulig, hadde skjedd uten at den offentlige arbeidsformidling hadde medvirket. De informasjoner innvandrerne har fått, har derfor ofte vært mangelfulle med til dels direkte feilaktige opplysninger om svenske forhold. Utvalget fant at språkproblemene var en hovedårsak til tilpasningsproblemene og at bedre tilrettelagt undervisning i svensk språk måtte anses betydningsfullt. Det ble herunder vist til avtalen mellom Arbetsgivareforeningen og Landsorganisationen om svenskundervisning på betalt arbeidstid som et tiltak som til en viss grad imøtekommer dette. Videre understreket utvalget behovet for tilfredsstillende undervisning av innvandrerbarn i de svenske skoler.

Utvalget fant en intensivering av samarbeidet mellom arbeidskraftmyndighetene i de to land nødvendig bl. a. med sikte på bedre informasjon til dem som flytter. Det måtte også omfatte informasjonsmateriale på finsk språk.

Endelig la utvalget vekt på den betydning det har for finske innvandreres trygghet og trivsel i Sverige at de får opprettholde kontakten med hjemlandets kultur og språk. Radio og televisjon ble nevnt som viktige media i denne sammenheng.

Den svenske regjering peker i sin rekommandasjonsmelding på vegne av Finlands og Sveriges regjeringer på at det i året 1975 er foretatt og gjennomført en rekke betydningsfulle reformer på innvandrerpolitikens område i Sverige.

Som utgangspunkt har man valt begrepene jamstilling, valgfrihet og samarbeid for dermed å oppnå størst mulig likhet mellom innvandrerne og den øvrige befolkning. Samtidig skal det gis bedre muligheter for innvandrere til å bevare sitt eget språk og sin kulturarv.

Det opplyses at Statens invandrarverk bevilget et bidrag til Riksförbundet finska föreningar i Sverige på 600 000 kronor og til Finlands-svenskarnas Riksförbund i Sverige på 100 000 kronor for 1975/76.

Ved innføring av kommunal stemmerett og valgbarhet for utenlandske borgere fra 1976 års valg vil innvandrernes innflytelse bli vesentlig økt.

Opprettelsen av et innvandrerråd for samråd vedrørende innvandrernes sosiale og kulturelle situasjon og etableringen av en ekspertgruppe for innvandrerforskning — begge under arbeidsdepartementet, er viktige tiltak. Likeledes er det truffet foranstaltninger for bedre undervisning både i det ordinære skoleverk og innen arbeidsmarkedsorganenes yrkesutdanning.

På finsk side har den regjeringsoppnevnte delegasjon for emigrasjon fra høsten 1975 utvidet sin informasjon til finske borgere bosatt ute. Ved riksdagsvalget høsten 1975 fikk finske borgere i utlandet for første gang delta. I Sverige ble det opprettet ialt 47 spesielle valglokaler og ca 29 000 av ca 120 000 stemmeberettigede finske borgere avgav stemme ved valget i hjemlandet.

Utvalget har med tilfredshet merket seg at det i løpet av 1975 er tatt initiativ til og gjennomført en rekke reformer med sikte på å imøtekomme de behov som Nordisk Råds rek. nr. 18/1971 rettet oppmerksomheten mot. Det er også grunn til å minne om at rådet under sin ekstraordinære sesjon i Stockholm 15. november 1975 behandlet et ministerrådsforslag med retningslinjene for en nordisk arbeidsmarkedspolitikk der løsning av innvandrergruppens problemer på forskjellige områder inngår i opplegget. Selv om det fortsatt er behov for en betydelig innsats fra de respektive myndigheters side og for at man stadig har disse spørsmål til løpende observasjon, anser utvalget at arbeidet med å nå målet for rådsrekommendasjonen er i så god gjenge at saken ikke lenger behøver å stå på rådets dagsorden.

Utvalget foreslår

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 18/1971 angående de finske innvandrernes tilpasning i Sverige til etterretning og anser spørsmålet ferdigbehandlet for rådets del.

København, 29. januar 1976

Kristian Albertsen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Poul Hartling (V)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Formand

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Thor Lund (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Petter Savola (K)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd verka för att den till Sverige inflyttade finskspråkiga befolkningens kulturella och övriga kontakter med hemlandet effektivt upprätthålles.

Sveriges regering (utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen) meddelar den 20 januari 1976 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Våren 1975 antog statsmakterna målen för Sveriges invandrar- och minoritetspolitik. Härvid fastslogs bl. a. att invandrarna skall ges bättre möjligheter att bevara det egna språket och kulturarvet. Ytterligare redogörelse för målen och för de konkreta förslag som lagts fram i anslutning härtill ges i meddelande om rek. nr 19/1971 ang. de finska invandrarnas anpassning i Sverige.

För undervisning av vuxna invandrare har förbättringar genomförts. I de beslut rörande vuxenutbildningen som togs våren 1975 ingick bl. a. att studiecirklar i hemspråk för invandrare fr. o. m. budgetåret 1975/76 räknas som s. k. prioriterade cirklar (vilket innebär att statsbidrag utgår med högre belopp per studietimme än för andra cirklar). Vidare har särskilda medel anvisats för uppsökande verksamhet bland hemarbetande invandrare. Den särskilda verksamheten med undervisning i svenska för invandrare har ökat under de senaste åren. För budgetåret 1976/77 föreslår regeringen ytterligare ökning.

Ökade svenska statsbidrag (med 50 000 kr. till 100 000 kr.) beräknas för 1976/77 för lägerskolor i Riksförbundet finska föreningars regi.

För Finlands del meddelas vidare:

I statsbudgeten i Finland har under flera år ingått en särskild post för upprätthållande av utlandsfinnars kulturella förbindelser med hem-

landet. År 1975 uppgick beloppet till 1,1 milj. mk, varav största delen använts för behov som direkt avser i Sverige boende invandrare från Finland. Även andra budgetmedel för nordiskt kulturellt samarbete har använts för dylika ändamål.

Stöd har givits bl. a. åt Riksförbundet finska föreningar i Sverige, Finsk-svenska utbildningsrådet (Finlands delegation), Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS), Sveriges finska lärarförening, Svenska Finlands folktingsfullmäktige (Folktingets utlandsdelegation), Suomi-seura r.f. (för stöd till verksamhet i Sverige) och Finska folkhögskolan i Sverige (Haparanda) samt för forsknings-, utrednings- och informationsarbete. Ytterligare har bidrag givits till verksamhet vid Finlands hus i Stockholm (Stiftelsen Finlands hus) och Hanaholmens kulturcentrum (Kulturcentrum för Sverige och Finland i Esbo) som invigdes den 1 juni 1975.

Slutligen hänvisas till redogörelsen om frågan om nordiskt TV-samarbete i ministerrådets berättelse till 1976 års session (kap. 3) och till särskild berättelse avgiven av Finsk-svenska utbildningsrådet.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidta åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

(Se C 1, s. 795)

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om nordiskt TV-samarbete**

(Se Sak E 6, s. 1704)

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige samt rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 24:e session avgivna meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland samt om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete.

Av meddelandena, som ingår i ministerrådets berättelse Sak C 1, framgår att utredningen »TV över gränserna» (NU 1974: 19) remissbehandlats och att remissyttrandena varit genomgående positiva. Av det av den svenska rymddelegationen avgivna remissvaret har det dessutom framgått att tekniken med direktsändande satelliter utvecklats mycket snabbt, t. o. m. snabbare än man ännu för något år sedan kunde förutse. Ministerrådet tillsatte i december 1975 en arbetsgrupp på statssekreterarnivå för att ytterligare utreda och värdera de möjligheter som satellit-tekniken erbjuder. Utskottet konstaterar att i avvaktan på resultaten av denna utredning uppenbarligen inga förslag kommer att läggas fram om andra samarbetsformer med konventionell teknik. Vidare konstaterar utskottet att ingen kontakt med upphovsrättsorganisationerna tagits och att dessutom 1970-års nordiska upphovsrättskommitté upplösts under år 1975.

I sitt betänkande om de till 23:e sessionen 1975 i Reykjavik avgivna meddelanden om de båda rekommendationerna framhöll kulturutskottet att utbyggnaden av TV-samarbetet skulle ha en långsiktig målsättning, enligt de möjligheter som användning av satellit-tekniken erbjuder, men även en kortsiktig målsättning, enligt de tekniskt genomförbara lösningar, olika för de olika länderna, som TV-kommitténs slutbetänkande

visar på. Ytterligare betonade utskottet det nödvändiga i att det inleds förhandlingar med upphovsmännens organisationer. Utskottet betonade vikten av att hela frågan om nordiskt TV-samarbete, som varit aktuell i rådet närmare tjugo år, äntligen löstes och förutsatte att ministerrådet skulle framlägga konkreta förslag i god tid för behandling vid Nordiska rådets 24:e session i Köpenhamn.

Vidare har det med anledning av meddelandena till 24:e sessionen ställts en fråga till ministerrådet. Med hänvisning därtill och till att tidsfristen för framläggande av konkreta förslag inte hållits, förväntar sig kulturutskottet att ministerrådet håller utskottet underrättat om hur arbetet i den i december tillsatta utredningen fortskrider.

Kulturutskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i väntan på nya meddelanden om rekommendationerna till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 3 mars 1976

Jo Benkow (H)

Rolf Fjeldvær (A)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Guttorm Hansen (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Doris Håvik (s)

Paul Jansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att i samverkan bekämpa föroreningarna i Kattegatt, Skagerack och Öresund och därvid samordna nödiga miljövårdande åtgärder.

(Se C 1, s. 846)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ett ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område, bl. a. genom stipendiatutbyte, gemensamma seminarier och en rationalisering och effektivisering av utställningssamarbetet, samt att ställa medel till förfogande för detta samarbete.

(Se C 1, s. 792)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område och om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 24:e session avgivna meddelanden om rekommendation nr 24/1971 angående nordiskt samarbete på bildkonstens område samt om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling.

Av meddelandena om rekommendationerna, som ingår i ministerrådets berättelse (*Sak C 1*), framgår att det mesta av verksamheten på bildkonstens område administreras av Nordiska konstförbundet. En särskild arbetsgrupp har mot bakgrund av de ovannämnda rekommendationerna kartlagt bildkonstsamarbetet och framlagt förslag till nya samarbetsformer. Resultatet av arbetet föreligger i form av en utredning "Nordisk samarbeid om billedkunst" (*NU 1975: 10*). På grund av utredningen och de om denna avgivna remissyttrandena fattade ministerrådet i december 1975 beslut om att upprätta ett nordiskt kulturcentrum i Finland. Det skall vidare företas en utredning av de aktiviteter som det är ändamålsenligt att knyta till centret. Därefter skall förslag till verksamhetsprogram och driftsbudget utarbetas.

Kulturutskottet hälsar beslutet att upprätta ett kulturcentrum i Finland med tillfredsställelse och konstaterar att de innebär en avsevärd utvidgning av den ursprungliga tanken på ett nordiskt konstförmedlingscentrum. Utskottet stödjer denna utvidgning, men förutsätter att kulturavtalets organ vid sin värdering av de uppgifter som skall åläggas kulturcentret utgår ifrån de ursprungliga syftemålen med rekommendationerna, samarbetet på bildkonstens område och organisationscentrum för konstförmedling. Utskottet ser med intresse fram mot att ta del av resultatet av värderingen.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i ärendena till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 22 januari 1976

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Tyra Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande**om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at fortsætte og bevare kontakter for at tilvejebringe en effektiv beskyttelse af privatlivets fred på de områder, hvor denne ikke allerede er værnet forsvarligt, således at der med vejledning i de foreliggende udtalelser og sagkyndige betænkningen snarest tilstræbes gennemførelse af så vidt muligt ensartede regler herom. Rådet henstiller endvidere at regeringerne er opmærksomme på de problemer, der foreligger imod uretmæssig eller forvansket anvendelse af dataregistrerede oplysninger.

Endvidere bør det nærmere undersøges, om der kan fastsættes bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelse ikke krænker de medvirkendes personlighed.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1975:

I Sverige er en ny lovgivning om beskyttelse mod aflytning trådt i kraft den 1. juli 1975. Den nye lovgivning bygger på de samme principper som de danske og norske bestemmelser. Den svenske integritetsbeskyttelseskomité har endvidere afgivet en delbetænkning om fotografering (SOU 1974: 85).

I Danmark har man ved lov nr. 83 af 29. marts 1972 gennemført en udvidet beskyttelse af privatlivets fred. Loven omhandler bl. a. spørgsmålet om beskyttelse mod uberettiget aflytning og beskyttelse mod uberettiget fotografering og anden udspejdnig.

I Finland er en ny lovgivning trådt i kraft fra 1. september 1972 om beskyttelse mod uberettiget aflytning ved hjælp af teknisk apparatur. Loven bygger i væsentlige dele på samme principper som forslaget i den svenske integritetsbeskyttelseskomité's delbetænkning. Den 1. marts 1975 kompletteredes straffeloven med en bestemmelse, som straffer krænkelse af privatlivet i massemedierne.

I Norge har man siden 1958 haft en særlig lovgivning til beskyttelse

mod uberettiget aflytning, og siden 1960 bestemmelser til beskyttelse mod offentliggørelse af fotografier.

Spørgsmålet om fastsættelse af bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed, er taget op af de nordiske radiofonier, som i fællesskab har udarbejdet et forslag til regler til beskyttelse af privatlivet ved optagelse og fremvisning af fjernsynsbilleder. Forslaget er i øjeblikket til behandling i Sveriges radios publiceringskomité, hvor der vil foregå en omarbejdning af reglerne, der vil indgå i et større kompleks af programregler.

For Danmarks Radios vedkommende indgår spørgsmålet i de løbende overvejelser omkring en revision af de for nyhedstjenesten gældende publiceringsregler, ligesom man er opmærksom på de overvejelser, som finder sted i det af Danske Dagblades Fællesrepræsentation nedsatte udvalg vedrørende revision af de presseetiske regler. Danmarks Radio er i dette udvalg repræsenteret ved de 2 nyhedschefer.

I Norge har radioen gennemført reglerne i maj 1972.

Der henvises i øvrigt til afsnittet om integritetsbeskyttelse i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde på lovgivningens område.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Til juridisk udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 24. session 1976 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 27/1971 angående privatlivets helgd.

For så vidt angår rekommandationens første del fremgår det af meddelelsen og af den centrale placering, som spørgsmålet om sikring af den personlige integritet har i det nordiske lovgivningsprogram, at rekommandationens sigte er nået. Den i rekommandationen forudsatte nære kontakt mellem de nordiske lande er bevaret og udbygget, og lovgivningsprogrammets indhold bør være garanti for, at disse kontakter og det samarbejde, som foregår, vil fortsætte.

Det er derimod ikke lykkedes at nå tilsvarende resultater i spørgsmålet om radiofoniernes og televisionernes gengivelse af optaget materiale.

Det fremgik allerede af meddelelsen til rådets 21. session 1973, at de nordiske radiofonier i fællesskab havde udarbejdet et forslag til regler til beskyttelse af privatlivet ved optagelse og fremvisning af fjernsynsbilleder, og at disse regler var gennemført i Norge i 1972. For så vidt angår de øvrige lande ville man afvente behandlingen i Sveriges Radios publiceringskomité. Denne behandling forventedes afsluttet i løbet af 1973.

Det fremgår ikke af meddelelsen, hvorpå det beror, at behandlingen i publiceringskomiteen endnu ikke er afsluttet.

Juridisk udvalg finder på denne baggrund, at Nordisk Ministerråd bør søge fremskyndet afslutningen af de undersøgelser, som skal vise, om der kan fastsættes bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelse ikke krænker de medvirkendes personlighed.

Juridisk udvalg skal herefter indstille,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 27/1971 angående privatlivets helgd til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

København, den 28. februar 1976

Erik Adamsson (S)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Kirsten Jacobsen (FP)

Allan Hernelius (m)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Kirsten Myklevoll (A)

Olaf Knudson (H)

Sigurd Ømann (SF)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 1 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i forbindelse med etableringen af et Nordisk Ministerråd at udrede, hvorledes de fællesnordiske institutioner på ensartet måde kan indordnes under ministerrådet.

(Se C 1, s. 954)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) samt över meddelandena om rekommendationerna nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription, nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen, nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning, nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam, nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet, nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning, nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet och nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Se C 1: Bilaga 12)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1971 angående analystester rörande fröer

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna dels att genomföra sådana ändringar av gällande bestämmelser att internationellt certifikat för utsäde utställt i annat nordiskt land accepteras som underlag för klassificeringen i importlandet, dels att etablera ett samarbete syftande till att åstadkomma mera likartade kvalitetskrav för utsäde.

Danmarks regering (landbruksministeriet) meddelar den 3 december 1975 å samtliga regeringars vägnar:

Man henviser till tidigare meddelelse till Nordisk Råd om rekommendationen, senast meddelelse af 28. november 1974. Som det fremgår heraf, er rekommendationens 1. led, godkendelse af internationale frøcertifikater gennemført i Island og Danmark, medens det fortsat ikke er gennemført fuldt ud i Norge, Sverige og Finland. Man finder det derfor hensigtsmæssigt, at spørgsmålet om det videre arbejde med gennemførelsen af dette led i rekommendationen drøftes mellem de nordiske landbruksministre. Man har i den anledning taget skridt til, at sagen bringes på dagsordenen ved førstkommende møde i Nordisk kontaktudvalg vedrørende landbrugsspørsmål.

For så vidt angår rekommendationens 2. led, et samarbejde om tilvejebringelsen af mere ensartede kvalitetsregler for udsæd bemærkes, at spørgsmål i forbindelse med udsæd løbende drøftes i forbindelse med de nordiske frøkontrolinstitutioners kontaktmøder. Endvidere sker der, som tidligere oplyst, nogen harmonisering af kvalitetsnormerne i forbindelse med Det europæiske Fællesskabs beslutninger om ligestilling af produktionskulturer af frø fra tredjelande, herunder de øvrige nordiske lande.

Der er derfor enighed om, at det videre arbejde med tilvejebringelse af mere ensartede kvalitetskrav mest hensigtsmæssigt kan gennemføres som et led i dette løbende samarbejde.

Man skal derfor under henvisning til det således anførte indstille til nordisk råd, at rådet anser spørgsmålet om rekommandationens 2. led, et samarbejde om ensartede kvalitetsregler for frø og sædekorn, for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Meddelande

om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at foretage en udbygning af det kriminologiske samarbejde i overensstemmelse med regeringsforslaget (sak B 7/j: Tillägg) og indstillingen i sagen fra Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi af 30. juni 1970, samtidig med at forudsætningerne for et effektivt udbytte af samarbejdet bør tilvejebringes i hvert af landene.

Nordiska ministerrådet meddelar den 16 januari 1976:

I tilläggsmeddelande den 25 oktober 1974 till andra samlingen av Nordiska rådets 22:a session och i meddelande den 28 januari 1975 till rådets 23:e session (se 23:e sessionen s. 1311—1314) lämnade ministerrådet en utförlig redogörelse för dittills vidtagna åtgärder och för sin syn på möjligheterna att genomföra ytterligare åtgärder i anledning av rekommendationen. Ministerrådet uttalade därvid att rekommendationens krav på samordning av det kriminologiska samarbetet i Norden och på åtgärder för att undvika dubbelarbete i första hand borde uppnås dels genom ett system för kontinuerlig upplysning om forskningsprojekt som genomförts eller pågår i Norden, dels genom att lämpliga delar av de nordiska ländernas forskningsresurser tas i anspråk för särskilda, klart avgränsade samnordiska forskningsprojekt. Ministerrådet uttalade vidare att förutsättningarna för nordiskt samarbete i fråga om konkreta forskningsprojekt liksom samordningen av samarbetet i övrigt borde ske inom Nordiska samarbetsrådet för kriminologi. Det anmäldes också att man från svensk sida skulle ta upp frågan om ändringar i samarbetsrådets stadga i syfte att bl. a. tydligare slå fast rådets skyldigheter att sörja för ett effektivt informationsutbyte angående genomförda och pågående forskningsprojekt i Norden.

Samarbetsrådet har vid extra rådsmöte i Köpenhamn den 12 november 1974 beslutat att som ett första steg mot en utbyggd information utge ett nyhetsbrev med redogörelser för rådets verksamhet, pågående forskningsprojekt och andra frågor inom rådets verksamhetsområde.

Det första numret av detta nyhetsbrev utkom den 6 mars 1975. Rådet beslöt också att utreda frågan om dokumentationsverksamheten. Vidare har samarbetsrådet vid rådsmöten den 11 juni 1974 och den 24 maj 1975 antagit ett förslag till stadgeändringar. Enligt 9 § i samarbetsrådets stadga skall förslaget till stadgeändringar för att bli gällande underställas de nordiska ländernas regeringar genom domicillandets regering. Förslaget har av samarbetsrådet den 3 december 1975 översänts till den svenska regeringen. Stadgeförslaget innehåller en ny bestämmelse angående rådets skyldighet att sörja för ett effektivt informationsutbyte. I den nya bestämmelsen sägs att rådet skall förmedla information om sin verksamhet och om nordisk kriminologi. Vidare föreslås ett nytt stadgande som slår fast att samarbetsrådet kan ta initiativ till och själv utföra kriminologisk forskning inom den ram som rådets forskningsmässiga och ekonomiska resurser anger. Förslaget har den 16 december 1975 underställts de övriga nordiska regeringarna för godkännande. (Se *Bilaga*)

I fråga om möjligheterna att genomföra ytterligare åtgärder för samordning av det nordiska kriminologiska forskningsarbetet vill ministerrådet ånyo understryka vad som uttalades i meddelandet till Nordiska rådets 23:e session. Ändamålet med rekommendationen får sålunda anses uppnått då de ovan redovisade åtgärderna genomförts. Ytterligare åtgärder för samordning av det nordiska forskningsarbetet kan för närvarande inte anses påkallade.

*BILAGA 1***Statutter for Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi***Tidigare lydelse**Av NSfK antagen ny lydelse*

§ 1

Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi består av oppnevnte medlemmer fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

Rådet har til formål å fremme kriminologisk forskning i Norden, og bistå myndighetene i de nordiske land i spørsmål av kriminologisk art.

Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi består av oppnevnte medlemmer fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

Rådet skal fremme kriminologisk forskning i Norden. Det kan ta initiativ til, og selv utføre, kriminologisk forskning innenfor den ramme som Rådets forskningsmessige og økonomiske ressurser angir. Rådet skal for øvrig bistå myndighetene i de nordiske land i spørsmål av kriminologisk art, og skal formidle informasjon om rådets virksomhet og om nordisk kriminologi.

§ 2

Rådet har et fast sekretariat, med sekretær i heldagsstilling.

Sekretæren ansettes og lønnes av Rådet, som også antar nødvendig kontorhjelp.

Regjeringene i deltakerlandene treffer bestemmelse om hvor sekretariatet skal ligge (domisillandet).

Rådet har et fast sekretariat, som i alminnelighet ledes av sekretær i heldagsstilling. Denne ansettes og lønnes av Rådet, som kan ansette sekretærhjelp på midlertidig eller varig basis. Rådet kan også ansette kontorhjelp.

Regjeringene i deltakerlandene treffer bestemmelse om hvor sekretariatet skal ligge (domisillandet).

§ 3

Utgiftene ved Rådets arbeid dekkes ved årlige statsbidrag fra deltakerlandene. Statsbidragene fordeles inntil videre slik at Danmark, Finland, Norge og Sverige hver betaler en fjerdedel. Inntil videre fritas Island for å svare bidrag til dette arbeid.

Hvert land betaler sitt bidrag ved begynnelsen av sitt budsjettår.

Utgiftene ved Rådets arbeid dekkes ved årlige statsbidrag fra deltakerlandene. Inntil videre skal Island være fritatt for bidrag til Rådet. Statsbidragene fordeles etter retningslinjene for kostnadsfordeling ved nordiske samarbeidsprosjekt, med en fastsatt fordelingsnøkkel basert på landenes brutto-nasjonalprodukter.

Hvert land betaler sitt bidrag ved begynnelsen av sitt budsjettår.

§ 4

Rådet består av 13 medlemmer. Regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige oppnevner hver 3 medlemmer og Islands regjering 1 medlem. Oppnevningen gjelder for 3 år om gangen.

Har et medlem forfall, kan vedkommende regjering oppnevne en annen til i hans sted å delta i Rådet.

Ved oppnevningen av medlemmer bør det legges vekt på at Rådet så vidt mulig får representanter fra de ulike grener av kriminologien.

Rådet består av 13 medlemmer — med ett medlem fra Island og tre fra hvert land av de øvrige nordiske land. Medlemmene oppnevnes av vedkommende lands regjering eller av særskilt myndighet som er gitt fullmakt til slik oppnevning.

Oppnevningen skal gjelde for et begrenset tidsrom, ikke utover 3 år. Gjenoppnevningen kan finne sted så fremt dette anses formålstjenlig. Er et oppnevnt medlem forhindret fra å delta i Rådets arbeid, kan vedkommende myndighet oppnevne en annen til i hans sted å delta i Rådet. Som medlemmer bør søkes oppnevnt personer som representerer kriminologisk forskning. Rådet bør også ha representanter fra administrative myndigheter.

§ 5

Rådet velger blant sine medlemmer formann og varaformann. Formannen tilkommer for sitt arbeid en fast godtgørelse som dekkes av Rådets midler. På samme måte skal alle medlemmer ha skyss- og kostgodtgjørelse for reiser som de foretar for Rådet. Denne godtgjørelsen beregnes etter de regler som gjelder i hjemlandet.

Rådet velger blant sine medlemmer formann og varaformann. Formannen tilkommer for sitt arbeid en fast godtgørelse som dekkes av Rådets midler. På samme måte skal alle medlemmer ha skyss- og kostgodtgjørelse for reiser som de foretar for Rådet. Denne godtgjørelsen beregnes etter de regler som gjelder i hjemlandet.

Rådet kan for enkelte arbeidsoppgaver eller på særskilt angitte arbeidsområder oppnevne spesielle arbeidsgrupper bestående av rådsmedlemmer/eventuelt supplert med representanter som Rådet antar for den enkelte arbeidsgruppe. Medlemmer i arbeidsgruppen som ikke er medlemmer av Rådet, tilstås skyss- og kostgodtgjørelse i samsvar med reglene i foregående ledd.

§ 6

Rådet holder møte minst en gang om året og fastsetter selv hvor det skal holde sine møter.

Uforandret.

Formannen kan ellers innkalle til møte når han finner grunn til det.

Når alle medlemmer fra ett av deltakerlandene fremsetter ønske om det, skal det i løpet av høyst 2 måneder holdes møte i Rådet.

Innkallelse til møte i Rådet skal inneholde opplysning om dagsorden.

Rådet er beslutningsdyktig når minst 7 av medlemmene er til stede.

Rådets beslutninger treffes ved alminnelig flertall. I tilfelle av stemmelikhet gjør formannens stemme utslaget.

§ 7

Regnskapsåret følger kalenderåret.

Uforandret.

Innen 1. mars utarbeider Rådet budsjettforslag for det kommende regnskapsår. Rådet sender budsjettforslaget til regjeringen i domisillandet og denne forelegger forslaget til godkjenning for deltakerlandene.

Regjeringen i domisillandet gir underretning til Rådet når budsjettforslaget er godkjent.

De budsjetterte beløp angis i domisillandets myntsort, og statsbidragene betales i samme myntsort.

§ 8

Rådet fører regnskap over alle inntekter og utgifter.

Uforandret.

Regjeringen i domisillandet oppnevner en revisor for Rådets regnskaper. Revisoren skal enten ha offentlig autorisasjon i domisillandet eller være ansatt ved riksrevisjonen i dette land. Domisillandets ordinære revisjonsmyndighet har rett til å foreta etterrevisjon.

Et eksemplar av regnskapet, påført bemerkning om revisjon, sendes regjeringene i deltakerlandene innen 6 måneder etter utløpet av regnskapsåret.

§ 9

Rådet fører protokoll med referat av sine møter. Uforandret.

Rådet utarbeider hvert år en beretning om sin virksomhet. Årsberetningen sendes regjeringene i deltakerlandene innenfor den frist som er nevnt i § 8, tredje ledd.

Spørsmål som Rådet skal forelegge deltakerlandene eller som det på eget initiativ finner å burde ta opp, forellegges deltakerlandenes regjeringer gjennom domisil-landets regjering. Det samme gjelder forslag til endringer i disse bestemmelser.

§ 10

Første regnskapsår begynner å løpe 1. januar 1962. Opphevet.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Til juridisk udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 24. session 1976 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 32/1971 angående kriminologisk samarbejde.

I det regeringsforslag, som lå til grund for rekommandationen, fremhævedes, at det var påkrævet at vedtage forholdsregler for at forhindre, at forskningsprojekter af fælles nordisk interesse samtidig udførtes i flere nordiske lande, og at unødigt dobbeltarbejde burde undgås. Så langt som muligt burde forskningsresultater, som kom frem i ét land, udnyttes også i de øvrige lande. Det nordiske samarbejde burde derfor for fremtiden indrettes på en samnordisk planlægning af forskningsarbejdet. Denne planlægning burde sigte mod en hensigtsmæssig fordeling af arbejdet mellem landene og en styring af arbejdet efter fælles godkendte retningslinjer. I regeringsforslaget udtaltes det, at denne koordineringsopgave passende kunne varetages af samarbejdsrådet for kriminologi.

I rekommandationen gav Nordisk Råd sin tilslutning til disse retningslinjer, samtidig med at man fremhævede betydningen af, at de nationale forskningsinstitutioner fik bedre vilkår.

Siden rekommandationens vedtagelse kan det fremhæves, at der på

nationalt plan bl. a. er sket følgende: I Danmark nedsættelsen af en koordinationskomité vedrørende forskningen inden for kriminalforsorgen, i Norge etableringen af et særligt forskningssamarbejde inden for justisdepartementet, i Finland oprettelsen af et retspolitisk forskningsinstitut og i Sverige oprettelsen af det kriminalitetsforebyggende råd.

Samordningen af den nordiske kriminologiske forskning har fundet sted inden for Nordisk samarbejdsråd for kriminologi på den måde, som forudsattes i forslaget. Samordningen er i første række sket ved, at passende dele af de nordiske landes forskningsressourcer er taget i anvendelse for særlige, klart afgrænsede samnordiske forskningsprojekter.

Den kontinuerlige oplysning om forskningsprojekter, som er gennemført eller som pågår, er siden begyndelsen af 1975 realiseret ved, at samarbejdsrådet med passende mellemrum udsender »Nyhedsbreve».

Ved ændring af statutterne for Nordisk Samarbejdsråd for kriminologi vil det direkte fremgå, at rådet skal formidle information om sin virksomhed og om nordisk kriminologi. Statutændringen medfører endvidere, at det slås fast, at samarbejdsrådet kan tage initiativ til og selv udføre kriminologisk forskning inden for den ramme, som rådets forskningsmæssige og økonomiske ressourcer angiver.

Juridisk udvalg må på denne baggrund være enig med Nordisk Ministerråd i, at sigtet med rekommandationen må anses for opfyldt.

Juridisk udvalg skal herefter indstille,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 32/1971 om kriminologisk samarbejde til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 28. februar 1976

Erik Adamsson (s) *John Austrheim (Sp)*

Ove Hansen (S) *Carl-Henrik Hermansson (vpk)*
Formand

Kirsten Jacobsen (FP) *Allan Hernelius (m)*

Tellervo M. Koivisto (Sd) *Sinikka Karhuvaara (Kok)*

Kirsten Myklevoll (A) *Olaf Knudson (H)*

Sigurd Ømann (SF)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att främja det inledda samarbetet beträffande harmonisering av bestämmelser och normer rörande tryckkärl och ångpanneanläggningar, samt att ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande härför.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 22 december 1975:

Vid det nordiska samarbetsorgan som tillsattes den 29 oktober 1971 för behandling av tryckkärlsnormer och -bestämmelser representeras Finland av en delegation som är sammansatt av personer från handels- och industriministeriet, tekniska inspektoratet (f. d. tryckkärlsinspektoratet) och tryckkärlsnämnden. Vid samarbetsorganets möte i Stockholm den 9—10 oktober 1972 beslöts bl. a. inofficiellt att med anledning av Nordiska rådets ovannämnda rekommendation nr 1/1972 stifta en arbetsgrupp för harmonisering av tryckkärlsbestämmelser i de nordiska länderna, s. k. NGT (Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser). NGT stiftades officiellt vid dess första möte i Oslo i mars 1973.

NGT hade ett möte i Helsingfors i april 1975. Vid detta möte behandlades samarbetsfrågor inom tryckkärlsområdet, och behandlingen skall fortsättas vid ett möte i Stockholm våren 1976.

”Den norske Tryckbeholderkomiteen” fungerar som NGT:s sekretariat.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta närmare utreda lämpliga former för nordisk samverkan på det mättekniska området i syfte att stärka detta samarbete.

(Se C 1, s. 883)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35) samt meddelandena om rekommendationerna nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-väst-handeln, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond och nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

(Se C 1: Bilaga 14)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att de nordiska ländernas regeringar snarast vidtager åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften i Norden och för att dämpa skadeverkningarna av dessa, samt

2. att utforma en gemensam nordisk ståndpunkt i denna fråga till FN:s konferens om den mänskliga miljön i Stockholm 1972.

(Se C 1, s. 853)

BILAGA 1

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om åtgärder mot luftföroreningar

(Se Sak E 8, s. 1709)

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett meddelande om rek. nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar. Meddelandet har avgivits av Nordiska ministerrådet och återfinns i CI/1976 på s. 138—139.

Socialpolitiska utskottet beslöt vid möte den 29 januari 1976 i Köpenhamn att föreslå Nordiska rådet att avskriva denna rekommendation. Sedan detta beslut fattats har nya upplysningar erhållits i saken genom fråga till Danmarks regering vid rådets 24:e session, vilka tyder på att ytterligare åtgärder bör vidtagas i syfte att minska skadeverkningarna av svaveldioxidutsläpp.

Mot bakgrund härav önskar utskottet fortsättningsvis följa detta ärende. Under hänvisning till vad som ovan sagts föreslår utskottet,

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rek. 3/1972 till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i saken till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 2 mars 1976

Finn Gustavsen (SV)

Poul Hartling (V)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Knut Johansson (s)

Förman

Lars Lindeman (Sd)

Thor Lund (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Petter Savola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att för Nordiska rådet framlägga förslag till en nordisk miljöskyddskonvention syftande till att i nationell lagstiftning likställa grannländernas miljöskyddsintressen med det egna landets och till en harmonisering av ländernas miljövårdsregler.

(Se C 1, s. 845)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1972 om stöd till samerna

(Overlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar på samernas problem.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 10 februari 1976:

Det ytes på många måter økonomisk støtte til samiske organisasjoner eller til utredninger som er av betydning for samene.

1. Nordisk Samisk Institutt ble etablert i Kautokeino i 1974, finansiert av midler fra Nordisk Råd.

2. Nordisk Samarbeidsorgan for Same- og Reindriftsspørsmål. Hvert land dekker utgiftene ved sin representasjon.

3. Norsk sameråd får alle sine utgifter dekket over Landbruksdepartementets budsjett.

4. I samlet støtte til Norges reindriftsamers landsforening, Norske samers riksforbund og Norges seksjon av Nordisk sameråd, gis det over Landbruksdepartementets budsjett kr. 400 000 i 1976. Denne bevilgningen har vært sterkt stigende de siste 3—4 årene.

5. Under Miljøverndepartementet er det i 1975 etablert et særskilt utvalg til å vurdere utnyttelsen av naturressursene i Indre Finnmark. Innstillingen må antas å få betydning for den overveiende samiske befolkning i området.

6. Også over Kirke- og undervisningsdepartementets og Kommunal- og arbeidsdepartementets budsjetter ytes det betydelig støtte til utredningsarbeid av betydning for den samiske befolkning.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda spörsmålet om konsumentpolitikens utformning och innehåll i fråga om personbilar samt att därvid beakta möjligheterna till nordiskt samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor behandlade rekommendationen under hösten 1975 och beslöt därvid uppdra åt det under ämbetsmannakommittén verkande utskottet för undersöknings-samordning att inledningsvis utreda vad som hittills gjorts i frågan.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at virke for lettelse for den regelmæssige internordiske flyvetrafik på korte ruter og at skabe forudsætninger for en udvidet nærtrafik på et økonomisk rentabelt grundlag.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 3 november 1975 å samtliga regeringars vägnar:

Sedan det senast avgivna meddelandet har inget väsentligt hänt med hänsyn till denna rekommendation. Om de i rekommendationen avsedda rutterna kan nämnas att linjen Ivalo—Kirkenes—Ivalo planeras bli ersatt med linjen Ivalo—Alta—Ivalo. Finairs anhållan som hänför sig till denna ändring har redan tillställts de norska myndigheterna. Under nästa år väntas den av Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor tillsatta arbetsgruppen för utredning av flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena avge sin slutrapport, där det kommer att granskas möjligheter att öppna nya tvärförbindelser på områdena i norr.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at tage spørgsmålet om flyvetrafiken mellem landskapet Åland og stockholmsområdet op til fornyet undersøgelse.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 3 november 1975 å samtliga regeringars vägnar:

Det hänvisas till det i samband med rekommendationen nr 8/1972/t avgivna meddelandet.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om flygförbindelserna mellan Åland och Stockholmsområdet

(Se Sak E 1, s. 1696)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse af, hvorledes trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden kan udbygges og billiggøres.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Der henvises til meddelelse om rekommandation nr. 4/1975/t angående passager- og bilfærge mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden.

Meddelande**om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at indføre forbud mod tobaksreklame og at iværksætte en effektiv information om tobaksrygningens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen og gennem bestemmelser om udtømmende varedeklaration på tobaksemballage.

(Se C 1, s. 810)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) samt över meddelandena om rekommendationerna nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription, nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen, nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning, nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam, nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet, nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning, nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet och nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Se C 1: Bilaga 12)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktsframställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Under 1975 har såväl i den tillsatta arbetsgruppen som i kulturavtalslets organ diskuterats olika möjligheter att utarbeta och utge en lärobok i nordisk historia.

Beslut har fattats om utgivande av en serie häften, som skall behandla olika ämnen eller perioder i Nordens historia.

Nordiska ministerrådet har beviljat medel för 1975—1976 för utgivande av sex häften avsedda för undervisningen vid universiteten, men så utformade att de även lämpar sig för bruk i folkbildningsverksamheten och på det gymnasiala stadiet. Häftena avses utformas i överensstämmelse med en undervisning som är mer problemorienterad än tidigare.

Som exempel på teman som skall behandlas i häftesserien kan nämnas Vikingatågen, Godspolitik och jordegendomsförhållanden på 1600-talet, Arbetarrörelsens framväxt och utveckling i de nordiska länderna intill första världskriget samt Norden under andra världskriget.

Den arbetsgrupp som utarbetat förslagen skall fungera som redaktionskommitté.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1972 angående enhetlige bestemmelser i Norden rörande fritidsbåtar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartede bestemmelser i Norden vedrørende småbåde og trafikken med disse.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 29 december 1975:

Under år 1975 har representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige sammankommit i Stockholm 1975-10-07—08 samt i Helsingfors 1975-11-25—26.

Vid mötet i Stockholm gavs information om förslaget till typgodkänningsregler för fritidsbåtar av glasfiberarmerad plast upp till 12 meters längd.

Efter en diskussion i anledning av rapporten enades mötesdeltagarna om att redovisa sina synpunkter i följande uttalande.

Det nordiske mötet i Stockholm 7. og 8. oktober 1975 (Arbeidsgruppene A, B og C) har bemærket at den tekniske regelgruppe (Veritasgruppen) har fremlagt et forslag til regler for bygning og sertifisering av båtar av glassfiberarmert plast opp til ca. 12 m lengde o. a. Reglene er beregnet på såvel typesertifisering som individuell sertifisering.

Det nordiske møte er informert om at forslaget etter innhentede remissuttalelser vil bli gjennomgått i løpet av høsten 1975 og gitt sin endelige form.

Det nordiske mötet vil uttrykke sin anerkjennelse av det arbeid som er utført av den tekniske regelgruppe. Man gir sin prinsipielle tilslutning til forslaget.

Övannämnda remissomgång har av olika skäl blivit förlängd till 1976-01-20 men man räknar fortfarande med att reglerna på frivillig basis skall träda i kraft 1976-07-01.

Ytterligare behandlades fritidsbåtsutredningens betänkande "Båtliv" och remissyttrandena över utredningens förslag samt det fortsatta arbetet.

Vad gäller det fortsatta arbetet enades mötesdeltagarna om att bedriva detta i två grupper, A och B. Sverige skall enligt mötets beslut vara sammankallande för grupp A och Norge för grupp B. I vardera gruppen skall finnas minst en kontaktman från varje land. För samordningen m. m. svarar som hittills Finland, som är sammankallande för hela arbetsgruppen.

Till grupp A hänvisas följande frågor:

certifikat för fritidsbåt och fritidsbåtförare,
registrering av fritidsbåt,
obligatorisk ansvarsförsäkring,
utökade möjligheter att ingripa vid onykterhet till sjöss,
upplysningar till utländska fritidsbåtförare,
olycksrapportering,
begränsning av buller.

Till grupp B hänvisas följande frågor:

fartområden för fritidsbåttrafik,
utrustning i fritidsbåt,
undervisning av fritidsbåtförare,
farleds- och utprickningsproblem,
sjömätnings- och sjökortsproblem,
väderinformation,
miljöproblem.

Vid Helsingforsmötet diskuterades ovannämnda frågor mera ingående i de båda arbetsgrupperna och man enades om att försöka få större delen av frågorna slutbehandlade under år 1976.

Den tekniska regelgruppen har som tidigare nämnts rapporterat om sitt arbete med regler för båtar upp till 12 meters längd. Dessutom har man utarbetat utkast till regelförslag för båtar av termoplast och aluminium. Gruppen har ytterligare kontinuerligt via medlemmar från Danmark informerat motsvarande arbetsgrupp inom EEC om de regler och regelförslag som utarbetats och en sådan information kommer att bedrivas även i fortsättningen.

Då det gäller det fortsatta arbetet enligt rekommendation nr 15/1972 kan konstateras att man hoppas kunna lämna en slutrapport under år 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om inrättande av ett nordiskt kulturcentrum i Tórshavn.

(Se C I, s. 794)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 24:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn.

Av meddelandet, som ingår i ministerrådets berättelse (*Sak C 1*), framgår att ministerrådet i december 1975 fattat principbeslut om att bygga ett nordiskt kulturcentrum i Tórshavn på Färöarna. Centret skall enligt planerna innehålla konsert-, teater- och kongressal samt mediatek. Beslutet baserar sig på utredningen "Færøylene i Norden", (*NU 1974: 6*) enligt vilken verksamheten vid centret i samma grad skall syfta till att göra färöisk kultur känd i det övriga Norden som att förmedla kulturimpulser från de övriga nordiska länderna till Färöarna. Centret skall även kunna stå till disposition för ren färöisk verksamhet.

Kulturutskottet uttrycker sin stora tillfredsställelse över ministerrådets principbeslut att upprätta ett kulturcentrum i Tórshavn. Beslutet bör nu följas av snabba åtgärder för dess förverkligande. Mot bakgrund av att rekommendationen blott syftar till en utredning av frågan om ett kulturcentrum, finner utskottet att några skäl för att kvarhålla den på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 17/1972 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 22 januari 1976

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Tyra Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utreda förutsättningarna för ett effektivt nordiskt samarbete om biologisk bekämpning av skadedjur och att därvid för att undvika dubbelarbete även undersöka behovet av en samordning av forskningen på berörda naturvetenskapliga områden.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 10 februari 1976:

Det opplyses ved henvendelse til formannen i utvalget, professor R. Sundby, at et siste møte i utvalget vil bli avholdt i februar 1976, og at utredningen om biologisk bekjempelse av skadedyr vil foreligge ferdig i løpet av februar 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på veterinärmedicinens område, särskilt beträffande forskning och specialiserad utbildning för veterinärer.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 27 november 1975 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den nordiska utredningen rörande samarbete på veterinärmedicinens område har av olika skäl blivit fördröjd. Utredningen beräknar dock vara klar med sitt arbete under första hälften av 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

(Överlämnat av Islands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att I s l a n d skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at fortsætte og udbygge samarbejdet om problemerne i forbindelse med lovgivningen om havet, således at der tilstræbes international enighed om udstrækningen af søterritoriet og fiskerigrænserne, om specielle rettigheder for kyststater eller områder, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet og om foranstaltninger til forhindring af forurening.

I s l a n d s r e g e r i n g (Utánríksráðuneytið) meddelar den 28 januari 1976:

Havrettskonferansens tredje sesjon ble holdt i Genève i perioden 17. mars—9. mai 1975. Den 9. mai ble det forelagt en forhandlingstekst ("single negotiating text") som de tre hovekommittéenes formenn hadde utarbeidet på basis av diskusjonene under sesjonen. Denne tekst vil danne grunnlaget for den videre behandling som vil finne sted på den fjerde sesjon, som vil bli holdt i New York i perioden 15. mars—7. mai 1976.

Forhandlingsteksten bygger på en 12 mil grense for sjöterritoriet og en økonomisk sone på opptil 200 nautiske mil. Ifølge denne tekst skulle en kyststat få suverene rettigheter over alle ressurser i den økonomiske sonen og selv kunne bestemme både totalfangster i sonen og sin egen kapasitet for utnyttelse av denne totalfangst.

Nordisk samråd för den tredje sesjonen fant sted i Reykjavík den 27.—28. februar 1975.

I Genève hadde de nordiske delegasjonene regelmessige møter for å dröfte saker av felles interesse.

De nordiske delegasjonene vil fortsette sitt nære samarbeid under konferansen.

Konferansen vil selv bestemme når den femte sesjon vil bli holdt.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Det nordiske Ministerråd inden for rammerne af kulturaftalen at etablere en fællesnordisk institution for sammenlignende retsvidenskab, der i princippet er indrettet i overensstemmelse med det udarbejdede forslag, men som bør tilpasses de ændrede forhold efter oprettelsen af ministerrådet og aftalen om ansættelse af personale ved fællesnordiske institutioner.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Rekommendationen baserar sig på betänkandet "Nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap" (NU 1970: 17), som avgivits av en kommitté tillsatt med anledning av en tidigare rekommendation av Nordiska rådet. Av remissyttrandena över betänkandet framgår att det bland remissinstanserna råder tämligen delade meningar om det ändamålsenliga i att inrätta ett institut av detta slag. Åtskilliga remissinstanser pekade på alternativa organisationsmöjligheter, t. ex. någon typ av samarbetskommitté. Andra remissinstanser menade att det vore mera ändamålsenligt att satsa på mindre, och mer specialiserade institutioner inom skilda områden av rättsvetenskapen.

I samband med beredningen av rekommendationen nr 15/1975 om utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordiskt komparativ samhällsforskning har det ifrågasatts om inte ett samarbete på detta område också kan innefatta vissa av de uppgifter som skulle ankomma på ett nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap. Juridiska fakulteten vid Åbo universitet (Turun yliopisto) framhåller i sitt yttrande till Nordiska rådet över förslaget om ett institut för komparativ samhällsforskning att man borde överväga ett sammanförande av ett sådant institut med det tidigare föreslagna institutet för jämförande rättsvetenskap. Fakulteten anser att ett sammanförande av de tilltänkta instituten vore både möjligt och önskvärt med tanke på växelverkan mellan samhällsvetenskaplig och rättsvetenskaplig forskning.

Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning (de samhälls-

vetenskapliga forskningsrådets nordiska samarbetsorgan) har nyligen efter förslag av kultursekretariatet tillsatt en arbetsgrupp för det utrednings- och planeringsarbete som föranleds av Nordiska rådets rekommendation nr 15/1975. I utredningsarbetet kommer bl. a. de samarbetsuppgifter som aktualiserats i rekommendationen angående jämförande rättsvetenskap också att beaktas.

I likhet med åtskilliga av remissinstanserna finner ministerrådet det tveksamt om det är ändamålsenligt att nu inrätta ett institut av det slag som förutsatts i rekommendation nr 26/1972. Förslaget bör i första hand ses i samband med andra närliggande samarbetsinitiativ. Då vissa av de samarbetsfrågor som aktualiserats i rekommendationen kommer att behandlas i samband med beredningen av rekommendationen om komparativ samhällsforskning har ministerrådet för närvarande inte för avsikt att vidta särskilda åtgärder med anledning av rekommendationen.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap och rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 24:e session avgivna meddelanden om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap samt om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning.

Av meddelandet om den förra rekommendationen framgår att ministerrådet funnit det tveksamt om det är ändamålsenligt att nu inrätta ett institut för jämförande rättsvetenskap. MR erinrar om att juridiska fakulteten vid Åbo universitet i sitt yttrande om medlemsförslag A 407/k i fråga om förslaget till ett institut för komparativ samhällsforskning framhållit möjligheten av att sammanföra ett sådant institut med det tidigare föreslagna institutet för jämförande rättsvetenskap. Fakulteten menade att det med tanke på växelverkan mellan samhällsvetenskaplig och rättsvetenskaplig forskning var både möjligt och önskvärt att sammanföra de tilltänkta instituten.

Av meddelandet om den senare rekommendationen, som ingår i ministerrådets berättelse (*Sak C I*), framgår att denna behandlats av rådgivande kommittén för forskning. RKF har konstaterat att det krävs en närmare precisering av de nordiska forskningsuppgifterna på detta område samt att organisationen och finansieringen borde utredas med hänsyn till forskningsrådets betydelse för samarbetet. Kommittén förmodar att det nordiska samarbetet rörande komparativ samhällsforskning i första hand borde gälla konkreta projekt och inte basera sig på tanken på ett institut.

Det framgår vidare att Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning på förslag av kultursekretariatet har tillsatt en arbetsgrupp för en förberedande utredning av de av de båda rekommendationerna aktualiserade frågorna. Det är meningen att arbetet skall slutföras under våren 1976.

Kulturutskottet har inför 24:e sessionen föreslagit Nordiska rådet att rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på framtidsstudiernas område. I sitt betänkande om medlemsförslag A 455/k förutsätter utskottet att

mandatet för den på kultursekretariatets försorg tillsatta arbetsgruppen utvidgas till att gälla även samarbetet på framtidsstudiernas område.

Utskottet förmodar att genom att samarbetet kring jämförande rättsvetenskap och komparativ samhällsforskning, liksom förhoppningsvis samarbetet på framtidsstudiernas område, nu görs till föremål för en bedömning av samma arbetsgrupp bestående av representanter för de samhällsvetenskapliga forskningsrådets nordiska samarbetsorgan, det skapas garantier för en enhetlig syn på närbesläktade problem.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i väntan på nya meddelanden i ärendena till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 22 januari 1976

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gylfi P. Gíslason

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Tyra Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjningshänseende,

2. att eftersträva ett likartat innehåll i försörjningsbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen, och

3. att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

(Se C 1, s. 810)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet) meddelar den 26 november 1975 å *Danmarks och Norges regeringars vägnar*:

I Norge er den i juni 1974 vedtagne lov om godkendelse m. v. af helsepersonale, der giver hjemmel for at indføre autorisationsordninger for forskellige personalegrupper inden for sundhedssektoren, herunder optikere, trådt i kraft den 1. november 1975. En arbejdsgruppe undersøger for tiden, om der i medfør af loven bør indføres en autorisationsordning for optikere. Man finder det derfor hensigtsmæssigt at afvente resultatet af arbejdsgruppens arbejde, før der tages stilling til spørgsmålet om autorisation af optikere.

I Danmark har man truffet beslutning om at udarbejde et lovforslag om autorisation af optikere. Lovforslaget vil kunne fremsættes i folketingsåret 1976—77.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara kordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

Danmarks regering (indenrigsministeriet) meddelar den 26 november 1975 å *samtliga regeringars vägnar*:

En gennemførelse af fælles nordisk arbejdsmarked for optikere har til forudsætning, at der i Danmark og Norge indføres autorisationsordninger for optikere. Der henvises herom til meddelelse om rekommendation nr. 2/1973 angående autorisation af optikere.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av de i Nordisk utredningsserie (NU 1971: 11) framlagda förslagen få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

I utredningen om samarbete om ambulanstjänsten inom Nordkalotten (NU 1971: 11) föreslogs bl. a. att det nationellt skulle utarbetas en redovisning angående resurser för sjuktransporter inom området. Vidare skulle etableras ett effektivt alarmsystem. En översikt över dessa resurser och en närmare beskrivning av alarmsystemen i länderna skulle sammanställas i en särskild förteckning, vilken skulle hållas fortlöpande aktuell. Länsläkarna inom området har fortlöpande ansvarat för att översikten över resurser för sjuktransporter, rådande alarmsystem m. m. hållits aktuella.

Ministerrådet avser inte vidtaga några ytterligare åtgärder i anledning av rekommendationen och får för sin del föreslå att rekommendationen slutbehandlas av Nordiska rådet.

BILAGA

**Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om sjukvårdssamarbete i
Tornedalen och ambulanstjänst på Nordkalotten**

(Se Sak E 5, s. 1702)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie 1971: 12 igångsätta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden.

(Se C 1, s. 777)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriarbete

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa medel till förfogande till ett nordiskt sekretariat för samordning av kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling vid de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i de nordiska länderna.

Danmarks regering (indenrigsministeriet) meddelar den 12 december 1975 å *samtliga regeringars vägnar*:

Med anledning af rekommandationen foreslog man fra dansk side at man gik videre med forslaget på den måde, at der nedsattes en fællesnordisk arbejdsgruppe, med det formål indledningsvis at foretage en undersøgelse af behovet for et fællesnordisk sekretariat og derefter i givet fald udarbejde nærmere retningslinier for forslagets gennemførelse og budget for de hermed forbundne udgifter. Arbejdsgruppen skulle endvidere komme med forslag til, hvorledes det nordiske sekretariat kunne sammensættes, og om hvem der havde indstillingsret til sekretariatet og komme med forslag til sekretariatets opgaver, samt om hvorledes der kunne føres kontrol med sekretariatets arbejde og ske godkendelse af de resulterende rapporter.

Arbejdsgruppen har afholdt møde den 18. og 19. september 1975 i København, og der forventes afholdt endnu et møde i løbet af efteråret 1975 forinden arbejdsgruppen kan afgive sin rapport i sagen.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att planera en utvidgad forskning på handikappvårdens område genom att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att kartlägga och samordna forskningsuppgifter på handikappvårdens område, värdera resultaten samt verka rådgivande vid utformningen av konkreta hjälpinsatser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Det nordiska samarbetet på handikappvårdens område har under året varit föremål för överväganden inom ministerrådsorganen, bl. a. mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 8/1973 angående en utvidgad forskning på handikappvårdens område. Efter ett omfattande förberedelsearbete har ministerrådet beslutat att för en försöksperiod om tre år upprätta en nordisk nämnd för handikappfrågor från och med år 1976.

Verksamheten i nämnden syftar i främsta rummet till en effektivisering av det nordiska samarbetet på handikappforskningens och hjälpmedelsförsörjningens område. Nämnden skall i övrigt inom sitt ansvarsområde fungera som ett expertorgan för ministerrådet. Bland de uppgifter som nämnden i sin kommande verksamhet kommer att uppmärksamma bör nämnas bl. a. utarbetandet av löpande systematiska översikter över handikappforskningen och hjälpmedelsförsörjningen i Norden samt stimulering av nordiska forskningsinsatser i form av gemensamma projekt. Nämndens sekretariat förläggs till handikappinstitutet i Stockholm. Ministerrådet har anvisat 315 000 Nkr. för verksamheten under år 1976.

Meddelande**om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet.

(Se C 1, s. 806)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at gennemføre en fremmedlovgivning i hovedsagelig overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingspolitik og fremmedlovgivning (NU 1970: 16) samt nøje undersøge mulighederne for en yderligere samordning af udlændingspolitikken.

Sveriges regering (arbetsmarknadsdepartementet) meddelar den 9 januari 1976 å *samtliga regeringars vägnar*:

Efter det omfattande utredningsarbetet avseende den svenska utlänningslagstiftningen som avslutades i november 1972 har den svenska regeringen nyligen förelagt riksdagen proposition om ändring i utlänningslagen. I propositionen föreslås i anslutning till bestämmelserna om skydd för politiska flyktingar att likartade regler införs om skydd för vissa andra utlänningar som är i särskilt behov av skydd. Det gäller krigsvägrare liksom den som, utan att vara politisk flykting, inte vill återvända till hemlandet på grund av de politiska förhållandena där och som kan åberopa tungt vägande skäl. Viktiga nyheter föreslås beträffande besvärsrätten i utlänningsärenden. Full besvär rätt införs över statens invandrarverks beslut i ärenden om avvissning och förpassning samt i verkställighetsärenden. En annan nyhet är att avvissnings-, förpassnings- eller utvisningsbeslut, som inte har verkställts, preskriberas efter två år. Bestämmelserna om förvarstagande ändras. Förutsättningarna för att utlännning skall få tas i förvar skärps. Det nuvarande bösättningsstillståndet, som fås efter ansökan sedan utlänningen varit bösatt här under två år, ersätts av ett permanent uppehållstillstånd, som i regel utfärdas efter ett års vistelse. Bland ändringarna i övrigt i utlänningslagen kan nämnas att straffet skärps för den som har utlännning anställd utan arbetstillstånd. Vidare föreslås att bestämmelserna i den

s. k. terroristlagen ändras på vissa punkter och förs in i utlänningslagen. De bestämmelser som nu finns i terroristlagen om telefonavlyssning, brevkontroll m. m. behålls tills vidare i avvaktan på resultatet av en särskild utredning. De förs till en särskild tidsbegränsad lag.

BILAGA 1

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om tillämpningen av passkontrollöverenskommelsen

(Se Sak E 4, s. 1700)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över berättelse från Nordiska utlänningsutskottet 1975 (C 15/j) och meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

(Se Sak C 15/j: Bilaga 2)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under arbejdet med de europæiske patentkonventioner og realiseringen af PCT-planen at fortsætte samarbejdet og opretholde den gensidige orientering om udviklingen på patentområdet for i videst muligt omfang at bevare den ensartede nordiske patentlovgivning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 9 december 1975:

I Danmark, Finland, Norge och Sverige har tillsatts kommittéer för behandling av bl. a. PCT-planen. Dessa kommittéer har gemensamt utarbetat förslag till de ändringar i den nordiska patentlagstiftningen som blir nödvändiga vid en ratifikation av nämnda överenskommelse. Den svenska kommittén avgav i juni 1974 betänkandet SOU 1974: 63 Internationellt patentsamarbete I, som behandlar PCT-planen och av denna föranledda ändringar i patentlagstiftningen.

Kommittéerna utarbetar nu förslag till de ändringar i den nordiska patentlagstiftningen som nödvändiggörs av ett tillträde till den år 1973 i München avslutade europeiska patentkonventionen. De värderar också i vilken utsträckning den nordiska patentlagstiftningen bör harmoniseras med konventionens bestämmelser. Kommittéerna hade ett samnordiskt möte i Helsingfors i augusti 1975. Dessutom har redaktionskommittémöten hållits vid tre tillfällen under året.

Den norska kommittén tar sikte på att lägga fram de lagförslag som föranleds av de två konventionerna i ett samlat betänkande.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.

(Se C I, s. 860)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35) samt meddelandena om rekommendationerna nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-väst-handeln, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond och nr 6/1975 angående Nordfests arbetsformer

(Se C 1: Bilaga 14)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av grannländernas TV-program i de nordiska länderna,
2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål,
3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamhet i Norden,
4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,
5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna,
6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

(Se C 1, s. 795)

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om nordiskt TV-samarbete**

(Se Sak E 6, s. 1704)

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige samt rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete**

(Se rek. nr 20/1971/k: Bilaga 2)

Meddelande

om rekommendation 16/1973 angående samarbete på ikonografins område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på ikonografins område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

1. Förslag om en nordisk samarbetskommitté för ikonografisk forskning

Som meddelats till Nordiska rådets 23:e session framlades i november 1974 ett förslag om en fastare organisation av det nordiska samarbetet på ikonografins område. Förslaget hade utarbetats av en arbetsgrupp, som tillsattes vid det senaste nordiska ikonografisymposiet i augusti 1974. Förslaget innebär bl. a. att det bör inrättas en nordisk samarbetskommitté för ikonografisk forskning (IKONORD). Kommittén bör till sitt förfogande ha ett sekretariat med en forskningssekreterare samt en kontorist på halvtid. Kostnaderna för sekretariatet, som tills vidare föreslås inrättat för en försöksperiod på tre år, beräknas till ca 170 000 dkr per år, inkl. kostnader för tillfällig biträdeshjälp, kontorsmateriel och resor m. m.

2. Remissbehandling

De humanistiska forskningsråden och deras nordiska samarbetsnämnd har beretts tillfälle att yttra sig över förslaget. Saken har därefter behandlats i den rådgivande kommittén för forskning (RKF) i april 1975. Forskningsråden intar en allmänt positiv hållning till en vidare utbyggnad av det nordiska samarbetet rörande ikonografisk forskning. Från dansk och svensk sida tillstyrks förslaget utan reservationer medan däremot statens humanistiska kommission i Finland finner definitionen av forskningsområdet alltför begränsad och därför uttrycker

vissa betänkligheter inför förslaget. Norges almenvitenskapelige forskningsråd intar en närmast avvisande hållning till det föreliggande förslaget: man anser det inte rimligt att investera så stora belopp i ett särskilt nordiskt forskningssekretariat för detta speciella område, eftersom det inte har dokumenterats att behovet är större här än på många andra fält.

RKF konstaterar i sitt uttalande att det under senare år har utvecklats ett fruktbart samarbete mellan forskare inom detta område i de nordiska länderna, framför allt när det gäller medeltidsikonografi. Det är viktigt att samarbetet kan fortsätta enligt samma riktlinjer som hittills.

RKF menar vidare att registreringsarbetet främst bör betraktas som en nationell uppgift. Det nordiska samarbetet bör därför i första hand ta sikte på att förmedla kontakter och stimulera till samarbete mellan forskare och forskningsinstitutioner i Norden.

RKF anser inte att medel till ett forskningssekretariat på detta tämligen speciella område bör tas upp som ett fast anslag i den nordiska kulturbudgeten. Ett bidrag av mer begränsad storlek bör emellertid kunna övervägas.

3. Ministerrådets bedömning

Det nordiska samarbete inom ikonografisk forskning, som etablerats under senare år, har sin upprinnelse i den inventering av kalkmålningar i medeltidskyrkor, som företagits i Danmark och som senare fortsatt i Skåne, Halland och Blekinge. Med ekonomiskt stöd av Nordiska kulturfonden har de danska erfarenheterna förts vidare till de övriga nordiska länderna bl. a. vid ett antal symposier. Numera har också i de andra nordiska länderna vissa projekt med sikte på inventering av medeltida kyrkmålningar inletts.

Det nordiska samarbetet på detta område har alltså hittills huvudsakligen varit inriktat på medeltidens ikonografi. Medlemsförslaget i Nordiska rådet hade emellertid en långt vidare syftning. Det föreslagna institutet var tänkt att bli ett aktivt studiecentrum, där fotografier och upplysningar om väsentliga bilder och bildframställningar från alla de nordiska länderna kunde samlas i ett databaserat register. Institutet skulle också ha en uppgift i det allmänna folkbildningsarbetet: att öka intresset för bilder, som visar typiska drag av det nordiska kulturlivet i forntid och nutid, bidra till ett bättre utnyttjande av offentliga bildsamlingar samt förhindra att representativa bildsamlingar i privat ägo går förlorade. Också i kulturutskottets betänkande tar man sikte på en "centralt genomförd inventering och registrering av det historiska bildmaterialet i de nordiska länderna" som den väsentligaste uppgiften för ett nordiskt ikonografiskt institut.

I åtskilliga av remissyttrandena över medlemsförslaget framhålls

att ett institut med dessa ambitioner skulle bli avsevärt mera kostnadskrävande än vad som förutsattes i medlemsförslaget. Det kan dessutom ifrågasättas om det över huvud taget vore meningsfullt att inrätta en gemensam nordisk registreringscentral för hela det väldiga bildmaterial som kan komma i fråga.

Ministerrådet delar RKF:s uppfattning att den inventering och registrering som behövs i första hand är en uppgift för varje enskilt land. Det är inte självklart att en centralisering till ett nordiskt institut skulle medföra några väsentliga fördelar.

Den utbyggnad av det nordiska samarbetet på ikonografins område, som Nordiska rådet efterlyser, kan därför enligt ministerrådets mening bara bestå i en vidareutveckling av det samarbete som redan spontant inletts mellan intresserade forskare, med inriktning främst på medeltida ikonografi. En permanent nordisk samarbetsorganisation för ett så snävt avgränsat specialområde kan emellertid knappast ges särskilt hög prioritet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 24:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område.

Av meddelandet framgår att det hösten 1974 framlades ett förslag om fastare organisation av det nordiska samarbetet på ikonografins område genom bl. a. inrättande av en nordisk samarbetskommitté för ikonografisk forskning (IKONORD). Förslaget utsändes på remiss till de humanistiska forskningsråden och dessas nordiska samarbetsnämnd. Våren 1975 behandlades förslaget i rådgivande kommittén för forskning (RKF), som konstaterade att det under senare år utvecklats ett fruktbart samarbete mellan forskare inom detta område i de nordiska länderna, framförallt inom medeltidsikonografin. Rådgivande kommittén anser att registreringsarbetet främst är att betrakta som en nationell uppgift, medan det skulle vara en i första hand nordisk uppgift att förmedla kontakter och stimulera till samarbete mellan forskare och forskningsinstitutioner. Kommittén avråder från att föra upp medel till ett forskningssekretariat som fast post på den nordiska kulturbudgeten, men anser att ett bidrag av mera begränsad storlek bör kunna övervägas.

Det framgår även av meddelandet att ministerrådet delar RKF:s uppfattning att inventeringen och registreringen av bildmaterialet i första hand är en uppgift för varje enskilt land. Ministerrådet ifrågasätter dessutom att en centralisering till ett nordiskt institut skulle medföra väsentliga fördelar. Enligt MR:s mening kan den efterlysta utbyggnaden av det nordiska samarbetet på ikonografins område bara bestå i en vidareutveckling av det samarbete som redan spontant inletts av forskarna.

I sitt betänkande om det medlemsförslag (*Sak A 342/k*) som ledde till rekommendationen om samarbete på ikonografins område visade kulturutskottet sitt positiva intresse för denna specialgren inom den humanistiska forskningen. Utskottet uttalade som sin uppfattning att det var av stor vikt att det inledda samarbetet bibehölls och utvecklades. Men utskottet ville vid det tillfället inte tillstyrka att ett nordiskt institut för ikonografi inrättades, utan utskottet menade att frågans slutliga lösning borde föregås av en bedömning av alla tänkbara alternativ.

Kulturutskottet finner att den av rådgivande kommittén för forskning företagna bedömningen av det samarbete som för närvarande bedrivs på ikonografins område är riktig. Utskottet ser inte några realistiska möjligheter att i dagens läge tillstyrka att ett nordiskt institut för

ikonografi inrättas. Däremot önskar utskottet betona vikten av att det fruktbara samarbete som utvecklats mellan forskare inom detta område i de nordiska länderna får det stöd som dess utveckling kräver. Mot denna bakgrund finner utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 16/1973 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 22 januari 1976

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Tyra Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

(Se C 1, s. 776)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda möjligheterna till ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning.

Finlands regering (jord- och skogsbruksministeriet och undervisningsministeriet) meddelar den 28 november 1975 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den kommitté som utsågs 1974 för att behandla rekommendationen har utarbetat ett betänkande som kommer att överlämnas till Nordiska rådets presidiesekreterare innan utgången av 1975. Kommittén har härvid fullgjort sitt åliggande.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att utreda möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen, i syfte att finna praktiska former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 27 november 1975 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den arbetsgrupp som utsågs 1973 för att utreda möjligheterna till ett fastare nordiskt samarbete inom den högre jordbruksundervisningen och forskning har sammanträtt två gånger under 1975. Arbetsgruppen beräknar slutföra sitt arbete under början av 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Når det gjelder den del av rekommendasjonen som berører støtte til oversettelse av færøysk litteratur, vises det til den 3-årige forsøksordningen med støtte til nordisk nabolandslitteratur, som ble satt i gang fra 1. januar 1975. Bedømmelseskomiteen har i 1975 avholdt to fordelingsmøter, og ved begge fordelingene er det færøyske språkområdet blitt tilgodesett.

Støtteordningen er nærmere omtalt i Ministerrådets beretning.

Ytterligere tiltak til støtte for litteratur fra mindre språkområder vil bli vurdert i forbindelse med Ministerrådets generelle planlegging av kultursamarbeidet.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta ett nordiskt organisationscentrum för konstförmedling.

(Se C 1, s. 776)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område och om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling

(Se rek. nr 24/1971/k: Bilaga)

Meddelande**om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

(Se C 1, s. 744—746)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) samt över meddelandena om rekommendationerna nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription, nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen, nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning, nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam, nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet, nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning, nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet och nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Se C 1: Bilaga 12)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at styrke det nordiske turistsamarbejde ved at støtte oprettelsen af et permanent sekretariat for Nordisk Turist-Trafik Komité (NTTK), med det formål at øge turismen i Norden.

(Se C 1, s. 931)

BILAGA

Betänkande 2 av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslag A 347/t om ökat turistsamarbete i Norden och meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK

(Se sak A 347/t: Bilaga 3)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i, og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikringer for motor-køretøjer til også at dække ejer/førere ved skadestilfælde i andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 november 1975:

Det vises till avsnittet om lovgivningen om trafikförsäkring i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 24. sesjon om det nordiske samarbeidet på lovgivningens område (under kapittel 2 om spørsmål som særlig har vært overveid under arbeidet med lovgivningsprogrammet). Det skal ellers bemerkes:

I Danmark gir ferdselsloven ikke mulighet for å pålegge eieren (brukeren) av et motorkjøretøy å tegne en forsikring som dekker føreren. De danske forsikringsselskaper har imidlertid siden 1963 på grunnlag av en bestemmelse i de enkelte poliser dekket personskade, som rammer forsikringstakeren (kjøretøyets eier/bruker), når denne ikke er fører av kjøretøyet. Høsten 1975 er det nedsatt et utvalg med henblikk på å overveie innføring av en ordning, hvoretter retten til erstatning for personskader skal hvile på de samme prinsipper som det rent objektive erstatningsansvar og slik at fører og eier av motorkjøretøyet i prinsippet får samme rett til erstatning for personskade fra kjøretøyets forsikring som andre skadelidte.

I Sverige bygger det nåværende system for trafikförsäkring ikke på prinsippene om objektivt erstatningsansvar, og gir ikke erstatning til kjøretøyets eier eller fører. En sakkyndig fikk i februar 1974 til oppgave å utforme et nytt system om erstatning for personskader voldt i trafikken. Den sakkyndige avga betenkning høsten 1974 (SOU 1974: 87). I betenkningen foreslås bl.a. at retten til erstatning for person-

skader skal hvile på de samme prinsipper som det rent objektive erstatningsansvar. Det foreslås videre at førere og eiere av motorkjøretøyer i prinsippet får samme rett til erstatning for personskader fra kjøretøyetets forsikring som andre skadelidte. Lovforslag på grunnlag av betenkningen er nylig blitt framsatt (prop. 1975/76: 15).

I *Finland* omfatter erstatning fra trafikksikringen også skade på kjøretøyetets fører. Trafikksikringsloven (279/59) er anvendelig på alle trafikkskader som inntreffer i Finland uavhengig av de berørte parter eller kjøretøyetets nasjonalitet. Utenlandske kjøretøyer pålegges å tegne tilleggforsikring dersom deres forsikringsbeskyttelse ikke er tilfredsstillende. Denne plikt omfatter ikke kjøretøy med trafikksikring i et annet nordisk land, se nedenfor.

I *Norge* dekker den tvungne trafikksikring siden 1 januar 1974 også skade påført kjøretøyetets eier/fører. Den norske lovgivning får anvendelse på alle skadetilfelle i landet, også om føreren eller kjøretøyet er utenlandsk. Utenlandske kjøretøyer som ikke i sitt heimland er underlagt tilfredsstillende forsikring, blir pålagt tvungen tilleggforsikring før de får kjøre inn i landet. Dette er ikke nødvendig overfor bilførere fra et annet nordisk land, se nedenfor.

Mellom *de nordiske land* utenom Island har det siden 1930-årene vært en såkalt generell trafikksikringsgaranti. Ordningen ble seinest revidert ved en overenskomst 1970 mellom trafikksikringsforbundene i de respektive land. Ifølge overenskomsten er trafikksikring som er tegnet i ett nordisk land, uten videre gyldig også i de øvrige. Inntreffer et skadetilfelle, utbetales erstatning i første omgang av avtaleparten i det land hvor skaden er skjedd, og etter dette lands rettsregler. Denne kan så ifølge overenskomsten søke tilbake beløpet hos det tilsvarende forbund i det land kjøretøyet er registrert i. Siden 1974 omfattes foruten de nordiske land også samtlige EF-land og Sveits, Østerrike m. fl. av et tilsvarende system.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikap- fordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at gennemføre ensartede færdselsregler for el-drevne invalidekøretøjer med speciel hensyntagen til trafiksikkerheden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Såsom framgår av ministerrådets meddelande den 30 november 1973 om rekommendationen¹ har Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR), med överlämnande till berörda departement av en inom Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) upprättad rapport, förordat att åtgärder vidtas i enlighet med det förslag som lagts fram i rapporten.

NKV:s förslag, som överensstämmer med vad som gäller i Sverige, övervägs i anslutning till pågående arbete på att införa ensartade nordiska trafikregler (*jfr meddelande ang. rek. nr 27/1968*).

¹ Se Nordiska rådet, 22: a sess., 1: a saml., s. 1213.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest gennem ensartede bestemmelser at begrænse anvendelsen af terrængående motorkøretøjer.

(Se C I, s. 855)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellan- riksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at foretage en udredning om spørgsmålet om en vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu—Suorva).

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Frågan om anläggandet av en väg mellan Skjomen och Stora Sjöfallet är på svensk sida beroende av det utredningsarbete om fjällområdenas användning, vilket bedrivs gemensamt av de svenska naturvårds- och planverken på uppdrag av den svenska regeringen. Detta utredningsarbete beslutades i samband med regeringens och riksdagens ställningstagande till den fysiska riksplaneringen.

I naturvårdsverkets och planverkets utredningsarbete beträffande de obrutna fjällområdenas användning — de s. k. väglösa vildmarksområdena — har under våren 1975 ett förslag till avgränsning, i vilket bl. a. här berört fjällområde mellan Ritsem och riksgränsen klassificeras som obrutet fjällområde, sänts ut på remiss. Bearbetning av remissutfallet pågår och de två ämbetsverken räknar med att gemensamt i slutet av år 1975 redovisa sina ställningstaganden för den svenska regeringen.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Nordisk embedsmandskomiteé for transportspørgsmål har i 1973 nedsat en arbejdsgruppe til at udrede spørgsmålene i forbindelse med udbygning af flyforbindelserne på Nordkalotten og i de øvrige nordlige indlandsområder. Om arbejdsgruppens virksomhed henvises til beretningen C1/1976 Kapitel XII.2. Transport og kommunikation. Afsluttende rapport fra arbejdsgruppen forventes at foreligge inden sommeren 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för att skapa ett enhetligt nordiskt hälsokortssystem för vissa ålders- och sjukdomskategorier.

(Se C 1, s. 810)

Meddelande**om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd snarest at undersøge spørgsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande fortrinsvis på grundlag af gensidighed.

(Se C 1, s. 940—941)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) samt över meddelandena om rekommendationerna nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription, nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen, nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning, nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam, nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet, nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning, nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet och nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Se C 1: Bilaga 12)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller, at Nordisk Ministerråd i et udvalg med parlamentarisk deltagelse undersøger mulighederne for nordisk samarbejde til forebyggelse af politisk voldsudøvelse med international baggrund inden for nordisk område.

Nordiska ministerrådet meddelar i januari 1976:

Arbetsgruppen nedsat i november 1974 afholdt sit første møde i København den 29. april 1975 med repræsentanter fra de finske, norske, svenske og danske myndigheder.

Der var under mødet enighed om, at der fra dansk side skal udarbejdes et udkast til en redegørelse, som vil kunne danne grundlag for arbejdsgruppens videre drøftelser. Arbejdsgruppen enedes endvidere om, at problemerne omkring luftfartens sikkerhed, som behandles i en internordisk arbejdsgruppe (NALS), ikke bør medinddrages i arbejdsgruppens overvejelser, men at de resultater, som denne særlige arbejdsgruppe når frem til, bør refereres i den endelige rapport.

Det danske justitsministerium har nu med bistand fra de øvrige medlemmer i arbejdsgruppen udarbejdet et udkast til en redegørelse, som er udsendt til medlemmerne sammen med en udtalelse af 28. maj 1975 fra sekretariatet for den særlige arbejdsgruppe om luftfartens sikkerhed.

Arbejdsgruppen er samtidig indkaldt til et møde i begyndelsen af 1976, hvor det nævnte udkast skal drøftes med henblik på afgivelse af en endelig redegørelse til Nordisk Råd.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd**

(Se Sak E 7, s. 1707)

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 24. session 1976 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 31/1973 angående samvirken mod politisk voldsdåd med international baggrund inden for nordisk område.

Det fremgår af meddelelsen, at den af ministerrådet nedsatte arbejdsgruppe i begyndelsen af 1976 skal drøfte et udkast til redegørelse i anledning af rekommandationen med henblik på afgivelse af en endelig redegørelse til Nordisk Råd.

I anledning af meddelelsen har riksdagsmedlem fru Astrid Kristensson (m) stillet følgende spørgsmål til ministerrådet:

»Vilka direktiv og vilket tidsprogram har Nordiska ministerrådet fastställt eller planerat att fastställa för det fortsatta arbetet med rekommandation nr. 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område?»

På Nordisk Råds plenummøde den 2. marts 1976 har justitsminister Orla Møller som repræsentant for Nordisk Ministerråd besvaret spørgsmålet og blandt andet oplyst, at en foreløbig undersøgelse af problemerne er foretaget af en nordisk embedsmandsgruppe. Denne arbejdsgruppe har udarbejdet et udkast til en rapport, som endeligt skal drøftes på et møde i arbejdsgruppen i begyndelsen af 1976.

Arbejdsgruppen vil blive indkaldt til et møde i København, hvor udkastet skal drøftes med henblik på afgivelse af en endelig redegørelse til Nordisk Ministerråd. Når ministerrådet har modtaget rapporten, vil man snarest tage stilling til, hvorledes resultatet skal undergives behandling i et parlamentarisk forum.

Juridisk udvalg har noteret, at rekommandationen til Nordisk Mini-

sterråd er vedtaget af Nordisk Råd den 27. oktober 1973, og at arbejdsgruppen først nedsattes i november 1974 og først holdt sit indledende møde i april 1975.

Juridisk udvalg forventer på denne baggrund og på grundlag af de nu givne oplysninger, at embedsmandsdrøftelserne snarest føres til en afslutning og resultatet forelægges i den parlamentariske komité, som det i rekommandationen henstilles skal behandle spørgsmålet.

Juridisk udvalg skal herefter indstille,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 31/1973 angående samvirken mod politisk voldsåd med international baggrund inden for nordisk område til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

København, den 3. marts 1976

Erik Adamsson (s)

Ele Alenius (Skdl)

Halldór Ásgrímsson (F)

John Austerheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Kirsten Jacobsen (FP)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Olaf Knudson (H)

Liv Stubberud (A)

Sigurd Ømann (SF)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att *Nordiska ministerrådet* skulle vara koordinerande för detta spörsmål:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkomaner i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Efter en rekommendation av Nordiska rådet rörande samarbete för att motverka narkotikamissbruk, beslöt de nordiska socialministrarna vid möte i juli 1971 att fyra nordiska symposier skulle ordnas för att behandla dessa frågor. Det första av symposierna ordnades i Sverige våren 1972 med vården av narkotikamissbrukare som ämne.

Det andra symposiet ordnades i Finland hösten 1973. Ämnet för detta symposium var kontrollpolitiken. En rekommendation antogs om tillsättandet av en nordisk arbetsgrupp med uppgift att planera möjligast enhetliga statistik rörande drogbrottsligheten. Det föreslogs att arbetsgruppen skulle knytas till det arbete som utförs av Nordiska utskottet för kriminalstatistik. Utskottet har vid sitt möte i oktober 1975 tagit upp frågan och beslutat samråda i ärendet med samarbetsorganet för drogforskning.

Det tredje nordiska narkotikasymposiet har avhållits i september 1975 i Røros, Norge. Här diskuterades, bl. a. mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare, nödvändigheten av att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkotikamissbrukare i de nordiska länderna, behandlingsmodeller, beskrivningsmodeller och metodologiska problem i samband med behandlingsevaluering. Vid symposiet framträdde klart behovet av bättre sam-

arbete mellan forskare, administratörer och politiker, bättre beskrivningar av behandlingsprocessen, större utrymme för s. k. okonventionella behandlingsmetoder och bättre mät- och evalueringsmetoder. En redaktionskommitté är för närvarande sysselsatt med att bearbeta resultaten.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att N o r d i s k a m i n i s t e r r å d e t skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at lægge følgende principper til grund for videreudviklingen af det nordiske samarbejde på lovgivningsområdet i overensstemmelse med Helsingforsaftalen:

1) Målet for den videre udvikling af samarbejdet skal være dels et fortløbende samarbejde om aktuelle problemstillinger, dels en harmonisering eller såvidt muligt ensartet udformning af lovgivningen eller fælles lovgivningsforanstaltninger på områder, som egner sig til nordisk samarbejde.

2) Samarbejdet bør omfatte de traditionelle områder for lovgivnings-samarbejdet og nye områder, hvor lovgivning bliver aktuel, således at lovgivningen og lovgivningsmetoderne tilpasses samfundsudviklingen i Norden.

3) Et program for det nordiske lovgivningssamarbejde på længere sigt fremlægges for Nordisk Råd i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde. Programmet kompletteres efterhånden, bl. a. under hensyntagen til resultatet af drøftelser mindst én gang årlig mellem ministerrådet og juridisk udvalg.

4) Der søges udviklet et samarbejdsmonster vedrørende lovgivningsområdet, som omfattes af lovgivningsprogrammet, hvorefter Nordisk Råd, normalt gennem juridisk udvalg, hvis det er muligt, får lejlighed til at udtale sig om betænkninger m. v., når udvalget anmoder om dette under behandlingen af programmet. Samtidig bør der gives udvalget mulighed for at gøre sig bekendt med det remissmateriale, som foreligger.

(Se C 1, s. 744)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) samt över meddelandena om rekommendationerna nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription, nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen, nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning, nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam, nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet, nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning, nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet och nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Se C 1: Bilaga 12)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at indføre forbud mod alkoholreklame i Norden og at iværksætte en effektiv information om alkoholens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Nordiska socialpolitiska kommittén behandlade vid sitt möte den 23—24 september 1974 i Oslo frågan om hur rekommendationen skulle handläggas. Kommittén ansåg härvid att rekommendationen ej förutsatte några föranstaltningar på nordiskt plan. Man utgick dock ifrån att det ankom på ministerrådet att fortlöpande informera Nordiska rådet om de åtgärder (utredningar, lagstiftning, m. m.) som på nationellt håll vidtagits på ifrågavarande område. I överensstämmelse härmed ges i det följande en översikt över utvecklingen på området under senaste tid i respektive land.

Danmark

I Danmark framlade Kristelig Folkeparti i mars 1975 ett förslag i Folketinget om förbud mot reklam för starka alkoholdrycker. Under förslagetts behandling tog indenrigsministern avstånd från ett verkställande att ett sådant förbud då det kunde ifrågasättas om ett reklamförbud var ägnat att minska de talrika sociala- och hälsovårdsproblem, som härrör ur alkoholmissbruk. Bland de övriga partierna i Folketinget rådde det allmän enighet om en negativ hållning till införande av ett allmänt förbud mot alkoholreklam.

Finland

I samband med behandlingen av Oy Alko Ab:s förvaltningsråds berättelse över alkoholförhållandenas utveckling år 1970 fäste riksdagen uppmärksamhet vid frågan om alkoholreklamen och ett eventuellt in-

förande av förbud mot alkoholreklam. För att klarlägga frågor i anslutning till alkoholreklam samt bereda frågan om ett eventuellt införande av förbud mot alkoholreklam tillsatte social- och hälsovårdsministeriet i slutet av år 1972 en kommitté. Kommittén avgav sitt betänkande den 15 oktober 1974.

Betänkandet har remissbehandlats under år 1975. I de utlåtanden som avgivits framgår det klart divergerande ställningstaganden i fråga om nödvändigheten av att införa ett förbud mot alkoholreklam. I flertalet av uttalandena har man dock intagit den ståndpunkten, att i alkohollagstiftningen borde av folkhälso- och alkoholpolitiska skäl ingå stadgande om förbud mot alkoholreklam i offentliga reklammedier.

En regeringsproposition rörande alkoholreklamen utarbetas för tillfället vid social- och hälsovårdsministeriet.

Norge

I Norge har föreskrifter angående förbudet mot alkoholreklam givits den 14 mars 1975. De trädde i kraft den 1 april 1975. Enligt föreskrifterna är alkoholreklam, som ingår i trycksaker, helt förbjuden. Alkoholvaror får ej förekomma i annonser eller andra reklammedel för andra varugrupper eller tjänster. Reklamförbudet gäller inte annonser i utländska trycksaker, informativa annonser i branschtidskrifter eller budskap rörande försäljarens eller utskänkningsställets namn, adress, öppethålltider samt försäljnings- eller utskänkningsrättigheter.

Följande fas vid införande av förbud mot alkoholreklam kommer att innefatta åtgärder mot mera beständiga inrättningar som bland annat neonljusannonser o.d., väggreklam, reklam på restauranglösöre. Socialdepartementet anser det befogat med en längre avvecklingsfrist i fråga om dessa former för reklam.

Sverige

I det slutbetänkande (SOU 1974: 90—93) som alkoholpolitiska utredningen den 17 december 1974 överlämnade till finansministern föreslås bl. a. förbud mot reklam för alkoholdrycker. Förbudet föreslås avse inte enbart reklam utan också andra marknadsföringsåtgärder. Förbudet skall enligt förslaget gälla alla alkoholdrycker, således även öl. Två ledamöter av utredningen motsätter sig förslaget om reklamförbud.

På ett par områden har utredningen dock funnit anledning att förorda undantag från förbudet. Sålunda bör förbudet inte gälla alkoholbolaget. Detta bör genom information söka påverka konsumtionsvanorna. Från fall till fall kan det uppstå tvekan om denna typ av verksamhet i sin helhet är okommersiell. Om förbudet gällde för bolaget skulle detta kunna medföra att bolaget med hänsyn till sådana gränsdragningssvårigheter blev alltför hämmat i sitt alkoholpolitiska agerande. Det allmännas inflytande i bolagets verksamhet är enligt ut-

redningens mening tillräcklig garanti för att bolagets åtgärder på området skall kunna övervakas och styras så att de faller inom de för alkoholpolitiken fastställda ramarna. Två ledamöter av utredningen anser att även alkoholbolaget skall omfattas av ett reklamförbud.

Reklamförbudet bör inte heller — med hänsyn till ett sådant förbuds onaturliga konsekvenser — råda inom lokaler där försäljning av alkoholdrycker är tillåten.

Utredningen konstaterar att den verksamhet som bedrivs av de s. k. vinagenterna står i strid med principen att något enskilt vinstintresse inte bör förekomma inom alkoholhanteringen. Det föreslagna reklamförbudet innebär en mycket väsentlig begränsning av agenternas hantering. Betänkandet har remissbehandlats i sedvanlig ordning. Regeringen har dock ännu inte tagit ställning till utredningens förslag.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialistutbildning för fysioterapeutlärare.

(Se C I, s. 809)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1974 angående nordisk specialistutbildning på radioterapins område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerade för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för anordnandet av gemensamma nordiska kurser för specialistutbildning inom radioterapin.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Nordiska socialpolitiska kommittén behandlade rekommendationen under hösten 1974. Därvid framkom att det i de enskilda länderna redan på nationellt plan anordnas kurser för specialistutbildning inom radioterapin. Vid dessa kan deltagare från andra nordiska länder beredas plats. Ministerrådet avser därför inte att vidta några särskilda åtgärder i anledning av rekommendationen och får för sin del föreslå att rekommendationen slutbehandlas av Nordiska rådet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Til Nordisk Råds sosialpolitiske utvalg er henvist en melding om rek. nr. 4/1974 angående spesialistutdanning på radioterapiens område. Meldingen er avlevert av Nordisk Ministerråd.

I rekommandasjonen oppfordres Nordisk Ministerråd til å undersøke forutsetningene for å innføre felles nordiske kurser hva gjelder spesialistutdanning for radioterapeuter.

I sin betenkning over medlemsforslag *A 378/s*, som lå til grunn for rekommandasjonen, minnet utvalget om at et nordisk samarbeid i spørsmålet om teoretisk videreutdanning for ulike medisinske faggrupper allerede var satt i gang innen Nordisk federasjon for medisinsk undervisning, som i sitt arbeid vier spesialistutdanningsproblematikken spesiell oppmerksomhet, og som sterkt støtter forslaget om å utvide avtalen om et felles nordisk arbeidsmarked for leger til også å oppfylle intensjonene i Nordisk Råds rek. nr 21/1966 om spesialistkompetanse for leger. Denne rekommandasjon står fortsatt på rådets dagsorden. Utvalget mente likevel at forslaget om en felles nordisk utdanning på radioterapiens område burde gjøres gjenstand for særskilt prøvning ettersom et forsterket undervisningstilbud på dette felt utvilsomt ville styrke behandlingsmulighetene for kreftpasienter.

Nordisk Ministerråd framholder imidlertid i sin rekommandasjonsmelding at de nordiske land på nasjonalt plan holder spesialiseringskurser i radioterapi, og at disse kursene er åpne for deltagere fra andre nordiske land. Ministerrådet mener derfor at et felles nordisk initiativ i spørsmålet ikke er aktuelt.

Sosialpolitisk utvalg konstaterer at Ministerrådet ikke har ønsket å utrede forslaget om en nordisk spesialistutdanning på radioterapiens område.

Utvalget finner imidlertid at det ikke er formålstjenlig å følge denne rekommandasjonen videre.

Utvalget foreslår

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr 4/1974 angående nordisk spesialistutdanning på radioterapiens område til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for rådets del.

København, 29. januar 1976

Kristian Albertsen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Poul Hartling (V)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)
Formann

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Thor Lund (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Petter Savola (K)

Raino Westerholm (Skl)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att uppdraga åt den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att i samarbete med tillämpliga forskningsinstitutioner under en femårsperiod bedriva en samnordisk försöksverksamhet avseende de psykosociala problem som faller under begreppet stress i arbetsmiljön.

(Se Sak E 9, s. 1710)

*BILAGA***Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön**

(Se Sak E 9, s. 1710)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1974 angående tryggnad av patienternas rättssäkerhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

I Danmark har nyligen tillsatts en kommitté för att utreda frågor rörande handläggning av patienters klagomål över försumligheter från medicinalpersonals sida. Kommittén skall även utarbeta förslag till förfarande vid handläggning av här avsedda klagomål.

I Finland föreligger ett lagförslag om psykiatrisk sjukvård. I motiveringarna till lagförslaget konstateras bl. a. att klagomål över behandling inom den psykiatriska sjukvården riktar sig huvudsakligen till medicinalstyrelsen, justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman. Detta har medfört dröjsmål vid handläggning av klagomålen. I lagförslaget föreslås inrättande av lokala provningsnämnder för behandling av klagomål som framförts av patienter inom ramen för sjukvården. Vid utformande av lagförslaget har vårdpersonalens rättsskydd även uppmärksamats. Enär sakkunskap om såväl lokala som regionala förhållanden skall vara företrädd i nämnden föreslås det att nämnderna skall tillsättas av länsstyrelserna. I en utredning om medicinalstyrelsen som avlämnats i oktober 1975 föreslås inrättande av en särskild hälsoskyddsnämnd vid centralstyrelsen. Hälsoskyddsnämnden skulle fungera som en utredande instans i disciplinära ärenden.

I Norge har frågan om inrättande av en patientombudsmanordning prövats av Lege- og tannlegekommittén som avlämnade slutbetänkande till Sosialdepartementet i juni 1975. Kommittén har inte föreslagit inrättande av en ombudsmanordning med hänvisning till att de hänsyn

som skulle tillvaratas genom en dylik ordning blir på ett betryggande sätt uppmärksammade genom andra förslag till åtgärder. Betänkandet är för tillfället föremål för remissbehandling hos berörda myndigheter m. m.

I Sverige tillsattes i början av år 1974 en kommitté för att utreda vissa ansvarsfrågor m. m. inom hälso- och sjukvården. Denna utredning, kallad medicinalansvarskommittén, inrättades mot bakgrund av dels den utredning om ämbetsansvar som utförts i ämbetsansvarskommittén dels ett antal motioner vid vårsessionen 1973 angående rätts-säkerhets- och informationsfrågor m. m. inom sjukvården. Medicinalansvarskommitténs direktiv fastställdes den 18 januari 1974. Kommittén har i sitt arbete tills vidare bl. a. gjort studiebesök vid vissa sjukvårdsinrättningar samt tagit kontakt och hållit överläggningar med patientorganisationer. Kommitténs arbete beräknas kunna avslutas mot slutet av år 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre forslag til ændring af og tillæg til Helsingforsaftalen.

(Se C 1, s. 945)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) samt över meddelandena om rekommendationerna nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription, nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen, nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning, nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam, nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet, nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning, nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet och nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Se C 1: Bilaga 12)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att *Nordiska ministerrådet* skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att mot bakgrund av på alkohol- och narkotikaforskningens område vunna erfarenheter skyndsamt och förutsättningslöst låta utreda formerna för en samordnad och integrerad nordisk rusmedelforskning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Nordiska ministerrådet beslöt i samband med upprättandet av samsamarbetsorganet för drogforskning att tillsätta en nordisk evalueringskommitté med uppgift dels att studera de organisatoriska och innehållsmässiga erfarenheterna av verksamheten i såväl Nordiska samsamarbetsorganet för drogforskning som Nordiska nämnden för alkoholforskning och därvid förutsättningslöst pröva möjligheterna till en sammanslagning av de två organen, dels att utreda på vilket sätt det nordiska samarbetet i fråga om såväl alkohol- som narkotikaforskning kan inarbetas i det nordiska samarbetet rörande samhällsforskning.

Evalueringskommittén har under hösten konstituerat sig och överlagt om riktlinjerna för sitt evalueringsuppdrag. Härvid har Nordiska rådets rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelforskning och yttrande nr 4/1975 angående en organisatorisk samordning av det nordiska samarbetet på rusmedelforskningens område särskilt uppmärksamrats.

Evalueringskommittén avser i sin närmast förestående verksamhet i första hand verka för att det skapas förutsättningar för ett effektivt informationsutbyte mellan kommittén samt de organ som den skall evaluera.

Meddelande

och rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at hurtigst muligt udrede spørgsmålet om mærkning af mediciner og andre stoffer, som nedsætter evnen til at optræde som trafikant.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Nordiska socialpolitiska kommittén, som i samråd med Nordiska trafiksäkerhetsrådet ansvarar för handläggningen av rekommendationen, beslöt i början av år 1975 överlämna rekommendation för handläggning i den nordiska läkemedelsnämnden som upprättats från och med januari 1975. För arbetet med anledning av rekommendationen har läkemedelsnämnden tillsatt en expertgrupp för utarbetande av förslag till gemensamma märkningsbestämmelser.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at bygge en bro over Tana älv ved Utsjoki kyrkby.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 november 1975:

I ärendet hänvisas till meddelandet om rekommendation nr 4/1971/t angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten. Den där omtalade utredningen har också till uppgift att klarlägga frågorna i samband med byggande av bro över Tana älv.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd *at* træffe beslutning om en samordnet nordisk forskning vedrørende trafikstøj samt *at* lade undersøge forudsætningerne for anvendelse af ensartede normer vedrørende begrænsning af trafikstøj.

(Se C I, s. 850)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd straks at træffe foranstaltninger til at indføre påbud om brug af sikkerhedsseler i automobiler i de nordiske lande.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Efter uppdrag av de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige föreslog Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR) i rapporten Bilbelter (nr 2 i rådets publikationsserie) lagstiftning om skyldighet att använda bilbälte. Remissyttrandena, som var genomgående positiva, har ställts samman i NTR:s rapport Bilbelter — slutrapport (nr 5 i rådets publikationsserie).

Förslaget har lett till lagstiftning i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I Danmark träder bestämmelserna i kraft den 1 januari 1976. I de övriga länderna gäller bestämmelserna redan.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse for at organisere en fælles nordisk lederuddannelse inden for hotel- og restaurationsbranchen.

(Se C 1, s. 932)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av en landsvägsbro vid Kolari

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Sverige snarest muligt at bygge en bro over Muonio älv ved Kolari kommune.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Den av väg- och vattenbyggnadsverket i Finland och statens vägverk i Sverige gemensamt gjorda utredningen om behovet av förbättrade förbindelser över gränsälvarna mellan Torneå och Kilpisjärvi redovisades i mars 1975 genom rapporten "Gränsförbindelser mellan Sverige och Finland". I utredningen föreslås bl. a. att arbetsplan skall upprättas för byggande av bro vid Kolari jämte tillfarter.

Utredningen har remitterats till berörda länsstyrelser, kommuner, organisationer och myndigheter. Så snart remissvaren inkommit och övervägts avses ytterligare överläggningar komma till stånd mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland och statens vägverk i Sverige för att besluta om vilka åtgärder som skall vidtas.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjennelse av testresultater.

(Se C 1, s. 849)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35) samt meddelandena om rekommendationerna nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-väst-handeln, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytt-kemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond och nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

(Se C 1: Bilaga 14)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd i berörte internationale organisasjoner å virke for en global samordning av eksportkredittvilkår. I denne forbindelse bør man bl. a. være særlig oppmerksom på kredittgivningens stadig økte betydning for handelen med de østeuropeiske statene.

(Se C I, s. 859)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35) samt meddelandena om rekommendationerna nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond och nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

(Se C 1: Bilaga 14)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1) vidtaga åtgärder för att stärka och utveckla freds- och konfliktforskningen i de nordiska länderna på det nationella planet, och

2) ställa ökade medel till förfogande för Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, i syfte att ge kommittén större möjligheter att självständigt finansiera nordiska forskningsprojekt.

(Se C 1, s. 788)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av och framlägga förslag till samnordiska åtgärder för att i Finland åstadkomma ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna samt vidgad reselektorsverksamhet och ökat utbud av kurser i nordiska språk, varvid möjligheten att grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Bl. a. mot bakgrund av rekommendationen har under 1975 åtgärder vidtagits av kulturavtalets organ för att söka nå fram till konkreta modeller för ett stärkande av grannspråksundervisningen i de nordiska länderna.

Under 1975 har en kontaktgrupp bestående av representanter från de olika nordiska utbildningsmyndigheterna utarbetat en projektplan. Arbetsplanen för projektet har godkänts av kulturavtalets organ och medel beviljats för genomförandet.

Av de arbetsgrupper, som skall framlägga förslag till åtgärder för stärkande av undervisningen i grannländernas språk, kommer en att uteslutande ägna sig åt frågorna kring grannspråksundervisning i Finland.

Projektarbetet väntas vara avslutat 1977.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer regeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å påse at regelbundet samråd finner sted mellom de nordiske land vedrørende utformningen av beskatningsreglene for fysiske personer, særlig når betydningsfulle forandringer forestår.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

I sidste års meddelelse til Nordisk Råd om denne rekommandation blev der redegjort for de nordiske skattemyndigheders samarbejde på alle niveauer vedrørende udformningen af beskatningsreglerne for fysiske personer.

Dette samarbejde er fortsat i 1975. Specielt er de uformelle kontakter på embedsmandsniveau blevet af stadig større betydning.

Om konkrete samarbejdsprojekter i 1975 kan det oplyses, at der har fundet forhandlinger sted mellem repræsentanter for de skandinaviske landes finansdepartementer og centrale skatteadministrationer angående bl. a. den s. k. grå arbejdskraft. Disse forhandlinger har til formål at kortlægge forholdene og finde metoder til at effektivisere beskatningen af denne kategori af skatteydere. Ved disse forhandlinger er desuden diskuteret udformningen af dobbeltbeskatningsaftalen mellem respektive nordiske lande og tredje land.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1974¹ angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke hvordan de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, kan få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

I tidigare meddelanden om ifrågavarande rekommendation har framhållits att den för närvarande i praktiken endast gäller det skandinaviska flygbolaget SAS vilket ej direkt berörs av den nationella lagstiftningen om företagsdemokrati.

Genom beslut av SAS representantskap den 15 januari 1975 har representanter för de SAS-anställda i Danmark, Norge och Sverige erhållit rätt att delta i såväl SAS-styrelsens som representantskapets överläggningar utan rösträtt. (Se tilläggsmeddelande av den 30 januari 1975 till Nordiska rådets 23:e session.)¹

Frågan om ovan nämnda representanters eventuella rösträtt är under utredning inom SAS styrelse. Man har gemensamt konstaterat att frågan bl. a. på grund av konsortiets ägarstruktur och olikheter i de ländernas lagstiftning är så komplicerad att den för utredningen fastställda tidsfristen 1.10.1975 varit för knapp. Utredningsarbetet beräknas kunna slutföras tidigast i december månad 1976.

¹ Se Nordiska rådet, 23:e sess., s. 1429.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsynings situasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

(Se C 1, s. 873)

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rek. nr. 21/1974/e angående nordisk energi- og industrisamarbeid. Denne sak er behandlet av utvalget på møter 28. februar og 1. mars 1976. På førstnevnte møte deltok industriminister Bjartmar Gjerde, handelsminister Erling Jensen, industriminister Rune B. Johansson og handels- og industriminister Eero Rantala.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning om den fremtidige forsyningssituasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.”

Som et ledd i oppfølgingen av denne rekommandasjon foreligger nå flere utredninger. Spesialutredningen om energisparing i byggsektoren utarbeidet av Den nordiske embetsmannskomite for samarbeid i byggsektoren, og den felles redegjørelsen om samarbeidsmuligheter med hensyn til kjernekraftens sikkerhetsaspekter utarbeidet av Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål og Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk, er behandlet under punktene 14 og 8 i Økonomisk utvalgs betenkning vedrørende Nordisk Ministerråds beretning C 1/1976.

Med hensyn til utredningen ”Samnordisk forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet” (*Nu 1975: 30*) er Økonomisk utvalg enig i Ministerrådets uttalelse om at ad hoc-komiteen har utført et verdifullt arbeid i løpet av den korte tid den har hatt til rådighet. Det synes å foreligge mange muligheter for et intensivt nordisk samarbeid om forskning, utvikling og teknologiformidling på energiområdet. Det er således allerede lagt fram ca. 60 velegnede projektskisser til samlede omkostninger på 77 millioner svenske kroner. Det forventes dessuten at det i den kommende tid vil fremkomme ytterligere prosjektforslag.

Økonomisk utvalg har i likhet med Ministerrådet ikke hatt anledning til å ta standpunkt til de enkelte prosjektene, men vil understreke betydningen av at samarbeidet om velegnede prosjekter iverksettes snarest mulig. Utvalget har anslått at en ramme på 30 millioner svenske kroner over en treårsperiode vil kunne dekke de høyt prioriterte konkrete forsknings- og utviklingsprosjekter. Utvalget har videre merket seg at industrien og andre interessenter tilsammen vil kunne bidra med ca. en tredjedel.

Utvalget mener at det ikke bør opprettes nye nordiske organer til å ta seg av prosjektevaluering og fordeling av midler til forskning, utvikling og teknologiformidling på energiområdet, idet en bør basere dette arbeid på eksisterende organer, bl. a. Nordisk Industrifond. Utvalget imøteser med interesse at embetsmannskomiteen innen 1. november 1976 legger fram forslag til en permanent organisering av FoU-samarbeidet på energiområdet.

De to nordiske naturgassutredninger omtalt i NU 1976: 1, er mottatt av Økonomisk utvalg. Den ene angår mulighetene for samarbeid i Nordkalottområdet og den andre inneholder beregninger vedrørende mulighetene for å etablere et felles rørledningsnett i visse deler av Norge, Sverige, Finland og Danmark. På utvalgets møte 28. februar ga de nordiske industriministre en vurdering av den aktuelle situasjon.

Utredningene tyder på at en eventuell produksjon og ilandføring av gass fra den norske kontinentalsokkel samt anlegg av et rørsystem over relativt lange avstander alene med sikte på forsyning av Nordkalottområdet ikke er realistisk. Angjeldende arbeidsgruppe har derfor foretatt visse prelimnære vurderinger vedrørende mulighetene for eventuell overføring av en større gassproduksjon enn nevnte marked kan avta, til forbruksområder i Sydkandinavia og på Kontinentet.

Økonomisk utvalg tar til etterretning industriministrenes opplysning om at den nasjonale planleggingen vil bli intensivert med sikte på å klarlegge og øke den interne beredskapen for mottaking og avsetting av naturgass.

Utvalget har videre notert seg ministrenes orientering om forhandlingsopplegget for et eventuelt nærmere svensk-norsk samarbeid — i første rekke innenfor oljeforsyning og petrokjemisk industri. Likeledes vil mulighetene for tosidige samarbeidsavtaler mellom Norge og andre nordiske land bli drøftet.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 21/1974/e til etterretning og imøteser ny melding til neste sesjon.

København, 1. mars 1976

Johannes Antonsson (c) Ilkka-Christian Bjørklund (Skdl)

Trygve Bratteli (A) Pauli Ellefsen (Sb)

Knud Enggaard (V) Sverrir Hermannsson (Sj)

Harri Holkeri (Kok) Lars Korvald (Kr.F.)

Eric Krönmark (m) Essen Lindahl (s)

Kirsten Myklevoll (A) Gerda Møller (KF)

Sture Palm (s) Jens Risgaard Knudsen (S)
Formann

Jón Skaftason (F) Karl Skytte (RV)

Erland Steenberg (Sp) V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd) Henrik Westerlund (Sfp)

Kåre Willoch (H) Rolf Wirtén (fp)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for en samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning.

(Se C 1, s. 883)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35) samt meddelandena om rekommendationerna nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-väst-handeln, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond och nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

(Se C 1: Bilaga 14)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalottområdet.

(Se C 1, s. 895)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35) samt meddelandena om rekommendationerna nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-väst-handeln, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond och nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

(Se C 1: Bilaga 14)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter,

2. samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt

3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

Nordiska ministerrådet meddelar 4 december 1975:

I fråga om rekommendation (nr 24/1974) om ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena har Nordiska sameinstitutet tagit initiativ till ett miljöprogram för de samiska områdena. Syftet med detta projekt är bl. a. att kartlägga de ingrepp som gjorts och som planeras i sameområdenas fysiska miljö samt att belysa dessa områdens betydelse för de s. k. utmarksnäringarna d. v. s. rennärning, jordbruk, jakt och fiske samt kombinationer och binärningar till dessa. Denna analys kommer att göras i form av en inventering av dessa näringars markanspråk. I programmet ingår vidare den samiska bosättningen och kulturfrågor. Ministerrådet räknar med att detta projekt kommer att ge ett värdefullt underlag till vägledning för det fortsatta samarbetet på sameområdet. Dessutom vill Nordiska ministerrådet peka på att det efter beslut av de nordiska kommunalministrarna i oktober månad har tillsatts en arbetsgrupp som fått till uppgift att genomgå utkastet till överenskommelse om gränskommunalt samarbete mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 24. session 1976 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 24/1974/j angående samnordisk indsats til beskyttelse af samernes kerneområder.

Det fremgår af meddelelsen, at Nordisk sameinstitut har taget initiativ til et miljøprogram for de samiske områder. Sigtet med dette projekt er blandt andet at kortlægge de indgreb, som er gjort og som planlægges i sameområdernes fysiske miljø samt at belyse disse områders betydning for de såkaldte udmarksnæringer. I programmet indgår endvidere den samiske bosætning og kulturspørgsmål.

Juridisk udvalg tager meddelelsen om dette initiativ fra Nordisk sameinstitut til efterretning.

Udvalget må imidlertid konstatere, at meddelelsen om rekommandation nr. 24/1974 ikke giver tilfredsstillende oplysninger om ministerrådets egne initiativer i anledning af rekommandationens tre punkter.

Udvalget skal således henvise til sin betænkning angående medlemsforslag A 406/j, bilag 2, afgivet den 14. oktober 1974 og vil specielt understrege bemærkningerne om samarbejde på lovgivningsområdet.

Det er udvalgets opfattelse, at det fik rådets tilslutning til, at spørgsmålet om samebefolkningens specielle rettigheder til ressourcerne i sine kerneområder er af en sådan karakter, at det kræver fælles nordisk behandling. Udvalget beder derfor på ny om at få klarlagt, om det kan ske som et led i det nordiske lovgivningsprogram.

Udvalget henviser i øvrigt til, at rekommandationen anmoder om, at der bliver udarbejdet et samlet program, som også skal omfatte regionalpolitiske initiativer og et samordnet forskningsprojekt, som belyser den samiske befolknings situation. Årets meddelelse redegør ikke for, hvordan Nordisk Ministerråd agter at samordne disse opgaver i et fælles program, og udvalget anmoder om, at en sådan redegørelse bliver givet til næste session.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 29/1966 angående samnordisk indsats til beskyttelse af samernes

kerneområder til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

København, den 3. marts 1976

Erik Adamsson (s)

Ele Alenius (Skdl)

Halldór Ásgrímsson (F)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Kirsten Jacobsen (FP)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Olaf Knudson (H)

Liv Stubberud (A)

Sigurd Ømann (SF)

Meddelande**om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

(Se C 1, s. 942—943)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) samt över meddelandena om rekommendationerna nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription, nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen, nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning, nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam, nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning, nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet, nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning, nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet och nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Se C 1: Bilaga 12)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd snarest mulig å treffe foranstaltninger for å innføre påbud om bruk av styrthjelm ved kjøring med motorsykler og mopeder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Efter uppdrag av de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige föreslog Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR) i rapporten Motorcykel- och mopedhjälm (nr 8 i rådets rapportserie) lagstiftning om skyldighet att använda skyddshjälm.

Förslaget har lett till lagstiftning i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

I Danmark har beslutats bestämmelser som innebär skyldighet för såväl motorcyklister som mopedister att använda skyddshjälm. Bestämmelserna träder i kraft den 1 juni 1976.

I Finland har utfärdats bestämmelser om skyldighet för motorcyklister att använda skyddshjälm. Tidpunkten för ikraftträdandet är ännu inte bestämd.

I Norge har regeringen bemyndigats att utfästa bestämmelser i ämnet.

I Sverige har bestämmelser om skyldighet för motorcyklister att använda skyddshjälm trätt i kraft den 1 maj 1975. Den svenska regeringen har uppdragit åt statens trafiksäkerhetsverk att planera och genomföra en informationskampanj och att undersöka förutsättningarna och formerna för ett utvecklingsarbete för att få fram lämpliga huvudskydd för mopeder.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

(Se C 1, s. 853)

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning

(Se Sak E 3, s. 1698)

Meddelande

om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse utifrån en indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.

(Se C I, s. 855)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene i Finland og Sverige å skape forutsetninger for å forbedre ferjeforbindelsene mellom Vasa og Umeå og særlig sikre en tilfredsstillende trafikkavvikling året rundt.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 november 1975:

På grund av olika utredningar som har genomförts för förbindelsen E 79 Umeå—Holmsund—Vasa har det kunnat konstateras att trafikförbindelsen över Kvarken även i fortsättningen bör upprätthållas sjöledes. Det har därför i överensstämmelse med denna rekommendation på våren 1974 tillsatts en av finska myndigheter bestående arbetsgrupp med uppgift att utreda frågorna i samband med utveckling av färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd, i påvente av eventuelle nordiske bestemmelser, å treffe de nødvendige tiltak for å øke fotgjengernes bruk av refleksanordning eller tent lykt ved ferdsel på vei etter mørkrets frambrudd, og herunder gjennomføre en samnordisk kampanje for å stimulere til slik bruk.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR) överlämnade efter utredning i maj 1975 till de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna rapporten Fotgägarreflexer (nr 10 i rådets rapportserie). NTR är tveksamt om ett obligatorium är tillräckligt grundat i trafiksäkerhetsmässigt hänseende. NTR framhåller — när det gäller andra åtgärder än lagstiftning — att det är viktigt att reflexanordningar görs tillgängliga för allmänheten genom en mer aktiv marknadsföring än som nu sker. Även information och produktutveckling framhålls som väsentliga. NTR anser det vara en viktig uppgift att följa upp det fortsatta arbetet på området.

Ministerrådet har endnu ikke haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for bedre og rimeligere internordiske reisetilbud for ungdom, ved innføring av et tidsbegrenset universalkort (NORDTURIST-billett).

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

På baggrund af udtalelserne i anledning af medlemsforslaget må ministerrådet lægge til grund, at indførelsen af et tidsbegrænset universal-kort til ungdomsrejser inden for Norden for jernbanernes vedkommende næppe vil kunne gøres billigere end det eksisterende Inter Rail-kort, samt at det for luftfartens vedkommende vil være helt udelukket at indføre en sådan ordning. Endvidere må det lægges til grund, at den foreslåede ordning vil blive tabgivende for de enkelte trafikforetagender, herunder bus- og skibsruter, i modsætning til de eksisterende rabatformer, der har til formål at forbedre foretagendernes driftsresultater. Den ved rekommandationen ønskede stimulering af ungdomsrejser falder uden for de hensyn, der tilsigtes varetaget gennem de enkelte landes støtte til oprettelse og drift af forskellige trafikforbindelser, og en indførelse af den foreslåede ordning må derfor forudsætte, at de nødvendige økonomiske rammer tilvejebringes ad anden vej. I betragtning af de nuværende vanskelige økonomiske forhold vil der næppe for tiden være mulighed for i de enkelte lande at stille statsmidler til rådighed i det omhandlede øjemed. Ministerrådet har derfor ikke fundet anledning til at iværksætte nærmere undersøgelser af de tekniske muligheder for at indføre et universalkort gældende for både jernbane-, bus- og ruteskibsforbindelser i de nordiske lande.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1975 angående bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å gjennomføre nødvendige undersøkelser om forutsetningene for å drive rutetrafikk med en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden med henblikk på at en slik rutetrafikk blir etablert så snart som mulig.

Nordiska ministerrådet meddeler den 12 december 1975:

Nordisk embedsmandskomiteé for transportspørgsmål vil søge nedsat en arbejdsgruppe af sagkyndige til at belyse de tekniske og økonomiske problemer omkring oprettelse og drift af en ruteforbindelse, der kan benyttes som passager- og bilfærge i turistsæsonen og til godstransport resten af året. Dette udredningsarbejde forventes påbegyndt i begyndelsen af 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livmedelsförsörjning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd bl. a. på bakgrunn av utviklingen av matvaresituasjonen i verden å utrede forutsetningene for å utarbeide et handlingsprogram vedrørende økt matforsyning og bedre utnyttelse av ressursene i Norden. Dessuten bør mulighetene utredes for et utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling på matvareområdet og for en felles innsats for et sunnere kosthold.

Nordiska ministerrådet meddelar den 4 december 1975:

Ved sitt møte i Reykjavík i februar 1975 besluttet Ministerrådet å gjennomføre en nordisk råvare- og ressursutredning.

Utredningen skal i første etappe ta sikte på en inventering av tilgjengelige råvare- og naturressurser i de nordiske land. Utredningen skal gjennomføres med sikte på å danne grunnlag for en bedømmelse av praktiske samarbeidsmuligheter når det gjelder utnytting av ressursene.

Det er nedsatt en særskilt styringsgruppe og engasjert en egen prosjektsjef for utredningen. Rekommandasjon nr. 5/1975 er henvist til ressursgruppen for utarbeidelse av grunnlaget for den videre behandling av rekommandasjonen. Det tas sikte på at første etappe av ressursutredningen skal foreligge ferdig sommeren 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å styrke Nortests stilling med sikte på å finne fram til jevnførbare prøvningsmetoder og unngå dobbelarbeid.

(Se C 1, s. 882)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 7), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35) samt meddelandena om rekommendationerna nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området, nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar, nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-väst-handeln, nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning, nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond och nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

(Se C 1: Bilaga 14)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för en samordning av arbetet med att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter.

(Se C 1, s. 939—940)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i avvaktan på IMCO- och Östersjökonventionernas ikraftträdande verka för att ett bilateralt avtal rörande Bottniska viken ingår i syfte:

1. att effektivt begränsa utsläppen i olika former av föroreningar från fartyg,
2. att minimera de negativa effekterna av de landbaserade utsläppen i området samt
3. att ställa ökade resurser till förfogande för forskning rörande föroreningsituationen i Bottniska viken.

(Se C I, s. 846)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att:

1. verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg

2. gemensamt med övriga östersjöstater utarbeta de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för IMCO-konventionens tillämpning i östersjöområdet härunder särskilt inrättandet av mottagningsanläggningar för avfall i land.

(Se C 1, s. 846)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Beredningen av Nordiska rådets rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område pågår inom ministerrådets organ. Den preliminära utgångspunkten är att — i syfte att undvika dubbelarbete och onödig utbyggnad av den administrativa apparaten — man först måste undersöka om uppgiften kan lösas inom befintliga organ.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1975 angående samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i NU 1974: 7 under en treårsperiod igångsätta försöksverksamhet med samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1975:

Se meddelande om rekommendation 28/1970.

Meddelande

um rekommendation nr 12/1975 angående revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden i enlighet med det i ministerrådsförslag B 16/k ingående textutkastet.

(Se C I, s. 773)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 24:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 12/1975 angående revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden.

Av meddelandet, som ingår i ministerrådets berättelse (*Sak C 1*), framgår att revisionen av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden genomförts i enlighet med det i ministerrådsförslaget *B 16/k* ingående textutkastet. Den nya överenskommelsen undertecknades i juni 1975 och det påräknas att den skall vara ratificerad till början av 1976. Kulturutskottet utgår ifrån att ratificeringen inte stött på några hinder och finner att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 12/1975 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 22 januari 1976

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Tyra Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Nikolaj Rosing (GrønL.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förbättra informationen om de nordiska länderna i etermedia.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

Det spørsmål rekommandasjonen reiser har for kulturområdets del blitt behandlet i Ministerrådets rådgivende komite for allmennkulturelle spørsmål, og forslag til samarbeidstiltak for å bedre informasjonen om de nordiske land i radio og televisjon er tatt inn i komiteens Langtidsbedømmelse for det allmennkulturelle området (*NU 1975: 14*). Forslagene vil bli vurdert i forbindelse med Ministerrådets generelle planlegging av det nordiske kultursamarbeidet.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

(Överlämnat av Sveriges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1. regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål samt
2. regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 20 januari 1976 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

En särskild arbetsgrupp tillsattes av den svenska regeringen den 13 januari 1975 för att, bl. a. mot bakgrund av invandrarutredningens förslag, utreda invandrarelevernas utbildningssituation i grundskolan och gymnasieskolan. Arbetsgruppen lade fram sina förslag i september 1975 (DsU 1975: 13) Förslag om åtgärder för invandrarbarnen i förskola, grundskola och gymnasieskola.

Arbetsgruppen föreslår bl. a. ökad satsning på hemspråkundervisning i förskola, grundskola och gymnasieskola, Förslagen förutsätter ett starkt lokalt inflytande på undervisningens omfattning m. m. Vidare föreslår arbetsgruppen att särskilda tjänster inrättas som hemspråklärare, vilka bör ha hand om språkträningen för invandrarbarn. Särskilda åtgärder bör vidtas för rekrytering och utbildning av lärare. Huvuddelen av förslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1977. Vissa delar bör dock komma i gång redan läsåret 1976/77.

Arbetsgruppens förslag remissbehandlas för närvarande. En särskild proposition kommer att läggas fram under våren 1976.

I den svenska budgetpropositionen för budgetåret 1976/77 föreslås att stödundervisningen för invandrarelever i gymnasieskolan byggs ut. Anslaget härför föreslås bli höjt från 1,6 till 5 miljoner kronor.

Ytterligare hänvisas till dels meddelanden om *rek. nr 18/1971* och *19/1971*, dels berättelse från Finsk-svenska utbildningsrådet (*C 26/k*).

Meddelande

om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ytterligare utbygga det nordiska samarbetet beträffande nordisk komparativ samhällsforskning och vid denna utbyggnad även överväga möjligheterna att grunda ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning.

(Se C 1, s. 790)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap och rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

(Se rek. nr 26/1972/k: Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrotts-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av formerna för och framlägga förslag till ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete, och att därvid

1. särskilt beakta behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet,

2. överväga möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris.

(Se C I, s. 797)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 24:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete.

Rekommendationen avser en utredning av formerna för ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete samt ett på basen av denna utredning uppgjort förslag till dylikt samarbete. Behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet bör beaktas och möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris bör övervägas. Av meddelandet om rekommendationer, som ingår i ministerrådets berättelse (*Sak C 1*), framgår att någon utredning av frågan ännu inte företagits, men att frågan om ökat idrottssamarbete kommer att utredas och att man där det finns skäl kan räkna med att konkreta åtgärder kan vidtas relativt fort.

Kulturutskottet har i olika sammanhang påtalat det faktum att nordiskt idrottsutbyte inte åtnjuter stöd från de nordiska samarbetsorganen. I sin i augusti 1975 uppgjorda promemoria "Aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete" till ministerrådet anförde utskottet att en utredning snarast möjligt borde verkställas om en förbättring i detta hänseende. Utskottet är även medvetet om den allt större otillfredsställelse som råder bland idrottsfolket över att idrottssamarbetet fortfarande inte understöds. Det är därför med besvikelse som utskottet konstaterar att någon utredning ännu inte kommit till stånd. Utskottet ser fram emot att de i *Sak C 1* redovisade planerna snabbt förverkligas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i ärendet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 22 januari 1976

Aimo Ajo (Sd)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Tyra Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Marjatta Väänänen (K)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1975 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att ge Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna en fast institutionaliserad ställning bland de nordiska samarbetsorganen, samt
2. att bevilja tillräckliga medel för årligt pedagogiskt samarbete mellan lärarna vid de nordiska journalisthögskolorna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 15 december 1975:

I samband med sina överväganden kring en eventuell utvidgning av Nordiska journalistkursen (*jfr. rekommendation nr 11/1969*) har kulturavtalets organ dryftat möjligheten att i någon form samordna journalistutbildningen vid journalistkursen med rektorskommitténs pedagogiska samarbete mellan lärarna vid journalisthögskolorna.

En överläggning hölls hösten 1975 mellan kultursekretariatet och representanter för rektorskommittén och styrelsen för Nordiska journalistkursen.

Kulturavtalets organ avvaktar tills vidare förslagen till omorganisation från Nordiska journalistkursen och avser i samband med behandlingen av dessa att ta upp frågan om ett utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna.

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om flygförbindelserna mellan Åland och Stockholmsområdet

Till Sveriges regering

Nordiska rådet antog år 1972 en rekommendation om flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet (*rek. nr 9/1972*), i vilken rådet bad om att regeringarna i Sverige och Finland skulle ta upp frågan om denna flygtrafik till nytt övervägande. Under de år som förflutit sedan dess har en viss utveckling skett i den meningen att en större del av flygtrafiken på Bromma successivt har övergått till Arlanda och att en av de frågor, som låg till grund för rekommendationen, nämligen önskemålet att få det reguljära rutflygets ändpunkt förflyttad till Bromma från Arlanda, har förlorat sin betydelse. Däremot kvarstår behovet av att kunna utnyttja Bromma flygfält för den växande småflygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet. Huvudmotivet till att frågan om flygförbindelserna mellan Åland och Stockholmsområdet togs upp, behovet av förbättrade och billigare flygförbindelser på denna rutt, kvarstår likaså oförändrat. I själva verket är denna korta linje en av de biljettmässigt dyraste internationella linjer som finns. Den är av stor praktisk betydelse som den enda verkligt snabba förbindelsen mellan Åland och det svenska fastlandet och vidare ut i världen, eftersom Åland i övrigt är beroende enbart av sjöförbindelser. Nordiska rådet har ägnat stor uppmärksamhet åt frågan om att få till stånd sänkta biljettpreiser på flygrutter inom Norden. Rådet antog samma år i denna sak en särskild rekommendation (*rek. nr 8/1972*) om underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter. Som ett resultat av denna rekommendation har konkreta åtgärder vidtagits av luftfartsmyndigheterna i Sverige och Finland som har lett till att trafikavgifterna har kunnat sänkas med hälften på den finländska sidan och med två tredjedelar på den svenska sidan i fråga om flygförbindelserna på linjen Vasa—Umeå—Vasa och Vasa—Sundsvall—Vasa.

Enligt min mening talar starka skäl för att liknande åtgärder, som kan leda till en kännbar sänkning av biljettpiserna på linjen Mariehamn—Stockholm—Mariehamn, kan åstadkommas med det snaraste.

Jag får med hänvisning till vad jag ovan anfört, till besvarande av vederbörande medlem av Sveriges regering ställa följande fråga:

Vilka åtgärder har Sveriges regering för avsikt att — i samråd med Finlands regering — vidtaga för att åstadkomma förbättrade och billigare flygförbindelser mellan Åland och Stockholmsområdet?

Köpenhamn den 20 januari 1976

Folke Woivalin (AS)

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om snabbare befordran av postpakket mellan de nordiska länderna*Til Nordisk Ministerråd*

Spørsmålet om postpakkebefordringer mellom de nordiske land har tidligere vært behandlet i Nordisk Råd. I 1969 vedtok rådet en rekommandasjon (*rek. nr 3/1969/t*) der det ble henstilt til regjeringene i Sverige og Finland å gjennomføre en ordning slik at følgepapir for postpakker fra andre nordiske land straks ved ankomsten gjennomgås av tollvesenet med henblikk på å frigi til utlevering de pakker som kan unntas fra egentlig tollbehandling.

På det daværende tidspunkt noterte trafikkutvalget at tollbehandlingen av postpakker i Norge og Danmark ble gjennomført stort sett som foreslått i rekommandasjonen.

I 1974 ble rekommandasjonen avskrevet etter at man hadde konstatert at Finland i 1972 og Sverige i 1974 hadde fulgt opp rekommandasjonens hensikt.

I 1975 ble det til trafikkutvalget henvist en skrivelse der det klages over den langsomme postpakkebefordring mellom Sverige og Danmark. En postpakke sendt den 25. januar 1975 fra Vemmelev (Sjælland) ble først anmeldt til avhentning i Värnamo (Småland) den 4. februar 1975. Selv har jeg sendt en postpakke fra København til Lund. Det varte 7 dager før mottakeren kunne hente den.

Liknende eksempel kan legges fram om den langsomme postpakkebefordring mellom andre nordiske land.

Det økte samkvem i Norden og de friere handelsregler har ført til at mange av de internordiske postpakker som ekspederes, inneholder ting som overhodet ikke er tollpliktige, eller som har så bagatellmessig verdi at de ikke blir undergitt tollbehandling.

Med henblikk på de stadig voksende kontakter mellom nordiske borgere kan det derfor knapt være rimelig at internordisk postpakkebefordring skal ta så lang tid som den gjør, selv over korte avstander.

På denne bakgrunn tillater jeg meg å stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Er Ministerrådet oppmerksom på den langsomme postpakkebefordring mellom de nordiske land, og har Ministerrådet til hensikt å treffe tiltak for å bedre forholdene?

Reykjavík den 4. februar 1976

Gils Gudmundsson (Ab.)

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning*Till Nordiska ministerrådet*

Vid höstsamlingen i Ålborg 1974 rekommenderade rådet Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland. Rådets socialpolitiska utskott hade lagt ned en hel del arbete på denna sak. Utskottet hade hört en lång rad framstående experter på området både från Sverige och Finland. Dessutom hade utskottet företagit en resa till Åland och bekantat sig med skärgårdsförhållandena bl. a. längst ute i havsbandet. Utskottet hade också bearbetat ett digert remissmaterial och kommit fram till ett enligt min mening vettigt förslag att inom den vittförgrenade miljöproblematiken koncentrera sig på det som är angeläget för våra kust- och skärgårdsområden, forskning om skärgårdens förhållanden i vid mening. Utskottet och experterna var också ense om att Åland och den åländska skärgården har helt unika förutsättningar för att hysa ett institut för skärgårdsforskning. Och man bad alltså inte om mer än en utredning.

Ministerrådets rapportering i C 1 är dock mycket knapphändig. Där sägs helt kort att rekommendationen har behandlats av ämbetsmannakommittén för miljövarsfrågor och att ministerrådet ännu inte har avslutat behandlingen av frågan. Ingenting berättas om vad ämbetsmannakommittén hade kommit fram till innan frågan fördes över till ministerrådsplanet.

Som känt har det på den senaste tiden utvecklats en livlig aktivitet om denna fråga på tjänstemannaplanet och i ministerrådssammanhang. Vid de gemensamma överläggningarna mellan Nordiska ministerrådet d. v. s. samarbetsministrarna och Nordiska rådets budgetkommitté den 4 december 1975 i Köpenhamn framhöll man sålunda från finländsk sida att arbetet med denna rekommendation borde ges prioritet. Nordiska rådets Finlands delegation har från första början gått in för den här saken. På Åland har en vidsträckt opinion ställt sig bakom den och i initierade forskarkretsar har man fäst stora förväntningar vid den. Mot denna bakgrund är det oroväckande att det ser ut som om frågan skulle ha kört fast i den byråkratiska djungeln, då inte ens den begärda utredningen har kunnat komma i gång ännu.

Jag vill därför ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka förslag har utarbetats på ämbetsmannaplanet i saken och vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidtaga för att skyndsamt inleda en utredning om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland?

Helsingfors den 3 februari 1976

Lars Lindeman (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om tillämpningen av passkontrollöverenskommelsen*Till Nordiska ministerrådet*

Nordiska rådets juridiska utskott har med anledning av en till rådet ställd skrivelse från Svenska flyktingrådet daterad januari 1974 behandlat frågan om tillämpningen av den nordiska passkontrollöverenskommelsen i fråga om personer som återoppar politiskt flyktingskap. Utskottet behandlade frågan senast vid möte i Reykjavík den 18 februari 1975. Härvid deltog för frågan ansvariga ministrar från alla de nordiska länderna.

Det upplystes vid mötet att man på ämbetsmannanivå inlett förhandlingar om en lösning av den av Flyktingrådet aktualiserade frågan om tillämpningen av artikel 10 i passkontrollöverenskommelsen i fråga om personer som återoppar politiskt flyktingskap. Det meddelades vidare att den fortsatta behandlingen av frågan skulle ske i Nordiska utlänningsutskottet på grundval av de förda ämbetsmannadiskussionerna.

På framställning av juridiska utskottet riktade Nordiska rådets presidium en skrivelse den 1 april 1975 till Nordiska ministerrådet med hemställan om att utskottet skulle hållas informerat om sakens fortsatta behandling. Presidiet framhöll utskottets önskemål om att det senast i samband med rådets behandling av Nordiska utlänningsutskottets berättelse till 24:e sessionen skulle finnas möjlighet att ta ställning till resultatet av de inledda övervägandena.

I den berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (*C 15/j*), som avlämnats till årets session, finns inte något nämnt om att utlänningsutskottet skulle haft den i presidiets skrivelse till ministerrådet aktualiserade frågan om tillämpningen av passkontrollöverenskommelsen uppe till behandling. Det anges dock att utlänningsutskottet sammanträtt två gånger under 1975. Däremot sägs inte något om vilka frågor som då behandlats. Inte heller i det meddelande som lämnats av ministerrådet om *rekommendation nr 10/1973* angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik har frågan berörts.

Mot bakgrund av juridiska utskottets önskemål om att hållas underlättad om frågans vidare behandling finner jag det anmärkningsvärt att information inte givits på något sätt.

Under hand har uppgift erhållits om att utlänningsutskottet skall mötas i mitten av februari i år. Jag utgår från att man vid detta möte kommer att behandla frågan och att en snar lösning kan ges på det aktuella

problemet. Två år har redan gått sedan frågan anmäldes i Nordiska rådet.

Med hänvisning till vad som anförts här ovan ber jag att få rikta följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Hur långt har Nordiska utlänningsutskottet kommit i sina överväganden angående tillämpningen av artikel 10 i passkontrollöverenskommelsen i fråga om personer som åberopar politiskt flyktingskap och vilka resultat kan förväntas av dessa överväganden?

Stockholm den 4 februari 1976

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om sjukvårdssamarbete i Tornedalen och ambulanstjänst på Nordkalotten*Till Nordiska ministerrådet*

Vid förra årets session i Reykjavík ställde jag en fråga till Finlands regering om framlagda förslag rörande sjukvårdssamarbetet i Tornedalen skulle komma att genomföras och i så fall när. Av det svar som lämnades på min fråga kunde jag konstatera ett klart intresse från Finlands regerings sida för att detta sjukvårdssamarbete skulle komma till stånd och att förslagen borde kunna arbetas fram under år 1975. Jag framhöll inför plenarförsamlingen, att tiden borde vara mogen för ett avgörande om ett samarbete är möjligt eller ej. Rådets rekommendation i ämnet togs nämligen för åtta år sedan.

Av det meddelande som lämnats av ministerrådet till denna session om *rekommendation nr 16/1968* angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen framgår att ärendet ännu inte är avslutat. Sedan förra meddelandet avgavs, alltså för ett år sedan, har ett justerat förslag till överenskommelse utarbetats, vars slutliga utformning nu är föremål för överväganden. Det är med beklagande jag konstaterar att arbetet inte avancerat längre, särskilt mot bakgrund av den optimism som svaret från Finlands regering ingav vid förra sessionen. Inte minst för de ansvariga sjukvårdshuvudmännen är det viktigt att få klarhet om frågans behandling på nordiskt plan med hänsyn bland annat till att den framtida planeringen av sjukvården kan påverkas av rådets beslut.

Rådets *rekommendation nr 4/1973* angående ambulanstjänst på Nordkalotten anknyter nära till frågan om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen. I förra årets meddelande om denna rekommendation framhöll ministerrådet att ärendet om ambulanstjänst var avhängigt av de åtgärder som kan komma att vidtagas i anledning av rekommendationen om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen.

I årets meddelande om rekommendationen angående ambulanstjänsten ges en redogörelse för den av rekommendationen föranledda utredningen (*NU 1971: 11*) och däri framlagda förslag om resurser för sjuktransport, rådande alarmsystem m. m. Däremot berörs inte ärendets nära anknytning till frågan om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen.

I utredningen (*NU 1971: 11*) föreslogs att gällande regler i de nordiska länderna för ersättning av merutgifter vid hemresa efter det att en försäkrad insjuknat i annat nordiskt land än hemlandet skulle förhållas med syfte att ersättning för sådana merutgifter borde göras obligatorisk. Frågan har i särskild skrivelse aktualiserats i rådets social-

politiska utskott som föreslagit att Nordiska socialkonventionsutskottet borde uppmärksammas på problemet. Här berörs en fråga som nära anknyter till rekommendationen om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen och som enligt min mening naturligen borde beaktas vid de överväganden som pågår rörande denna rekommendation. Frågan berörs ej i ministerrådets meddelanden.

Ministerrådet föreslår däremot att rekommendationen angående ambulanstjänsten på Nordkalotten skall slutbehandlas, emedan ministerrådet ej avser att vidtaga ytterligare åtgärder i ärendet. Det vore värdefullt att få information om vilka åtgärder som vidtagits med anledning av den gjorda utredningen. Av de meddelanden som lämnats framgår, såvitt jag kan se, inte detta.

Med anledning av vad här ovan anförts ber jag att få ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka möjligheter finns för att förslaget till överenskommelse rörande sjukvårdssamarbete i Tornedalen kommer att genomföras under innevarande år och vilka konkreta åtgärder har vidtagits för att få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten på Nordkalotten?

Stockholm den 4 februari 1976

Jan-Ivan Nilsson (c)

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om nordiskt TV-samarbete*Till Nordiska ministerrådet*

Det nordiska samarbetet på televisionsområdet har under de senaste 20 åren tillmätts synnerligen stor betydelse. Nordiska rådet har sålunda antagit inte mindre än 13 rekommendationer i detta ämne sedan 1955. Olika initiativ har också tagits på regeringssidan och en omfattande debatt har förts i pressen rörande ett vidgat nordiskt TV-samarbete. Utan tvekan är TV-samarbetet en väsentlig förutsättning för en vidareutveckling och förstärkning av den nordiska samhörigheten och den kulturella gemenskapen.

Rådets kulturutskott har under 1970-talet nära följt och tagit del av de olika utredningar som gjorts på initiativ av de nordiska kultur- och utbildningsministrarna. Särskilt intresse har utskottet fäst vid de rapporter om "TV över gränserna" som lagts fram 1973 och 1974 (NU 1973: 11 och 1974: 19) av ministerrådets TV-kommitté.

Utskottet uttalade till 23:e sessionen 1975 angående meddelanden om rekommendationerna nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete, att det nordiska TV-samarbetet borde ha såväl en långsiktig som kortsiktig målsättning. Den långsiktiga planeringen skulle inriktas på den nya situation som uppstår på TV-området genom direktsändande satelliter. På kort sikt ansåg kulturutskottet, att det nu fanns ett gott underlag för planeringen av konkreta åtgärder när det gäller det tekniska utbyggandet av det nordiska TV-samarbetet. Utskottet hänvisade här till TV-kommitténs förslag på fyra olika tekniska lösningar för att öka möjligheterna att ta del av grannlandsutsändningar i TV i Norden.

Inom kulturutskottet underströks det angelägna i att sådana beslut nu fattades på regeringsnivå som verkligen ledde till realiserande av den föreslagna utvecklingen på kort sikt. Konkreta planer borde kunna framläggas under 1975.

Målsättningen måste vara att ge så många nordbor som möjligt tekniska förutsättningar att ta del av så många grannlandsutsändningar som möjligt.

I sitt betänkande över ovan nämnda meddelanden till 23:e sessionen uttalade kulturutskottet att, sedan remissbehandlingen avslutats av TV-kommitténs slutrapport (NU 1973: 11), ett konkret åtgärdsprogram borde framläggas för Nordiska rådet senast den 1 november 1975 för

att rådet skulle kunna fatta beslut i frågan vid sin 24:e session i Köpenhamn 1976. Något sådant program har dock inte tillställts rådet.

De meddelanden om de här aktuella rekommendationerna som lämnats till den 24:e sessionen i år kan tvärtom tolkas så att ministerrådet för närvarande inte avser att vidtaga några direkta konkreta åtgärder på området och således inte heller med anledning av de av TV-kommittén och rådet förordade tekniska lösningarna på kort sikt, alltså begränsade utbyggnadsalternativ. Ministerrådet synes nu inrikta sin verksamhet på att utreda frågan om satellitspridning och i avvaktan härpå inte företaga sig något med anledning av TV-kommitténs utredningsförslag.

Jag har i och för sig förståelse för att satellitalternativet bör utredas och att en sådan utredning bör sättas i gång snarast. Men med de erfarenheter man har av den tid som utredningar tar, finner jag det otillfredsställande att hela "TV-paketet" skall behöva vänta på sin lösning i avvaktan på satellitutredningen. Jag vill bl. a. peka på rekommendation nr 20/1971 om utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och den betydelse ett sådant har inte minst för de i Sverige bosatta finskspråkiga invandrarnas möjligheter att få information om förhållandena i hemlandet. Även för den svensktalande befolkningen i Finland betyder möjligheterna att kunna ta del av svensk TV mycket.

Jag vill också i detta sammanhang peka på de upphovsrättsliga frågorna. Kulturutskottet har redan på ett tidigt stadium i diskussionerna kring ett utbyggt nordiskt TV-samarbete kunnat konstatera att dessa frågor är komplicerade och svårlösta.

Den nordiska upphovsrättskommittén, som tillsattes 1970 för att företa en allmän översyn av den upphovsrättsliga lagstiftningen i de nordiska länderna, har upplösts under 1975. Samtidigt har beslutats att det fortsatta arbetet skall bedrivas inom nationella kommittéer. Sådan har tillsatts i Finland, men såvitt jag har mig bekant inte i något av de övriga nordiska länderna. Med hänsyn till de upphovsrättsliga frågornas anknytning till TV-samarbetet och den betydelse detta samarbete har för den kulturella gemenskapen i Norden, är det min förhoppning att utredningsarbetets omorganisation inte innebär en försening av det fortsatta arbetet för en lösning av upphovsrättsproblemen ur gemensamt nordiskt intresse.

Med hänvisning till vad jag anfört här ovan får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Kommer några konkreta åtgärder att vidtagas i anledning av de av nordiska TV-kommittén avgivna rapporterna "TV över gränserna" i avvaktan på resultaten av utredningen om direkt-sändande TV-satelliter, och hur långt har arbetet fortskridit

för att nå en lösning av de för det nordiska TV-samarbetet
betydelsefulla upphovsrättsliga frågorna?

Stockholm den 5 februari 1976

Per Olof Sundman (c)

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd*Till Nordiska ministerrådet*

Vid Nordiska rådets 21:a session 1973 antog rådet mot bakgrund av de politiska våldsbrott som under senare år begåtts i Norden en rekommendation angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund (*rek nr 31/1973*).

Juridiska utskottet framhöll i sitt betänkande över det till grund för rekommendationen liggande medlemsförslaget att det utan risk för att bromsa det internationella arbetet skulle vara möjligt att på rent nordiskt plan nå fram till lösningar som skulle innebära en minskning av risken för politiska våldsbrott i Norden. Utskottet underströk också angelägenheten av att en undersökning av möjligheterna för ett nordiskt samarbete på detta område skedde under parlamentarisk medverkan. Justitieministrarnas förslag om en förberedande undersökning inom en nordisk ämbetsmannagrupp accepterades av utskottet under förutsättning att denna undersökning kunde avslutas inom så kort tid som möjligt och föreläggas den egentliga kommittén.

Av det meddelande som i år lämnats till rådet med anledning av rekommendationen framgår att en arbetsgrupp tillsatts i november 1974 och att den haft sitt första möte den 29 april 1975. Av meddelandet framgår vidare att arbetsgruppen inkallats till ett möte i början av 1976, varvid skall diskuteras ett utkast till en redogörelse, som utsänts till arbetsgruppens medlemmar tillsammans med ett uttalande från den nordiska arbetsgrupp som behandlar luftfartens säkerhetsproblem.

Jag finner det synnerligen anmärkningsvärt att det skulle dröja mer än ett och ett halvt år innan en arbetsgrupp tillsättes och ytterligare fem månader innan arbetsgruppen sammanträder. Rekommendationens innehåll är av den art att frågan hellre borde ha snabbbehandlats i stället för som nu förhalats. Juridiska utskottets önskemål om en snabb behandling av frågan inom ämbetsmannakommittén (motsvarande den tillsatta arbetsgruppen) kan knappast heller anses ha tillgodosetts. Att notera är ju också att man än så länge, alltså tre år efter det att rekommendationen antagits, befinner sig på ett förberedande stadium.

Av årets meddelande framgår såsom nämnts att en redogörelse skall lämnas. Jag utgår från att det här gäller en redogörelse för de nordiska ländernas lagstiftning och administrativa praxis inom de områden inom utlänningslagstiftningen och utlänningskontrollen som kan anses ha sär-

skild betydelse vid förebyggande och bekämpande av politiska våldsbrott inom Norden.

Av meddelandet framgår inte något angående den vidare handläggningen av ärendet utöver att redogörelsen efter ytterligare beredning i arbetsgruppen skall överlämnas i en slutlig form till Nordiska rådet.

Av intresse är att få del av det tidsprogram som ministerrådet har tänkt sig för den vidare behandlingen av frågan. Likaså finner jag det synnerligen angeläget att målsättningen för det fortsatta arbetet delges rådet. Eftersom arbetet hittills enbart legat på förberedelsestadiet syns det nödvändigt att, nu då detta arbete syns närma sig sitt avslutande, planerna för det vidare arbetet offentliggöres.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka direktiv och vilket tidsprogram har Nordiska ministerrådet fastställt eller planerat att fastställa för det fortsatta arbetet med rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område?

Stockholm den 4 februari 1976

Astrid Kristensson (m)

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om åtgärder mot luftföroreningar*Till Danmarks regering*

Olika regler gäller i Danmark och Sverige om den tillåtna svavelhalten i eldningsolja. De danska reglerna är mindre restriktiva än de svenska.

För *Danmark* gäller således att i anläggningar (kraftverk) där man endast kan elda med olja får man använda olja med en högsta svavelhalt av 3,5 % och i anläggningar där man kan elda med kol och olja (i samma pannanläggning) får man använda olja med högsta svavelhalt av 2,5 %.

För *Sveriges* del gäller att eldningsolja med högre svavelhalt än 2,5 % inte får användas. Överväganden pågår dessutom om en ytterligare sänkning av svavelhalten.

Nordiska rådet antog redan år 1972 en rekommendation i just detta ämne (*rek. nr 3/1972*). Rekommendationens syfte var att få till stånd en minskning av utsläppen av svaveldioxid i luften i Norden samt att dämpa skadeverkningarna av dessa. Enligt uppgift från Nordiska ministerrådet pågår harmoniseringsarbete på detta område och man anser sig redan ha kommit relativt långt i sina harmoniseringssträvanden. Jag måste dock ifrågasätta detta mot bakgrund av de olika bestämmelserna i Danmark och Sverige.

Vidare vill jag peka på den nordiska miljöskyddskonventionen som innebär en ordning enligt vilken varje nordiskt lands myndigheter vid prövning av frågan om tillåtligheten av en miljöskadlig verksamhet skall jämföra grannländernas intressen med sina egna.

I samband med 1974 års revision av Helsingforsavtalet infördes i avtalet tre artiklar om nordiskt miljövärdssamarbete. Häri sägs bl. a. att de fördragslutande parterna skall eftersträva harmonisering av sina miljöskyddsregler i syfte att uppnå största möjliga överensstämmelse i fråga om normer och riktlinjer för utsläpp av föroreningar, användning av miljögifter och andra störningar av miljön.

Med anledning av vad som ovan sagts får jag ställa följande fråga till Danmarks regering:

Har Danmarks regering för avsikt att vidtaga några åtgärder för att begränsa svavelhalten i eldningsolja till högst 2,5 %?

Stockholm den 5 februari 1976

Erik Adamsson (s)

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön

Till Nordiska ministerrådet

I januari 1973 väcktes i Nordiska rådet ett medlemsförslag (A 387/s) avseende nordisk samverkan mot stress i arbetsmiljön. Förslaget gick därefter ut på remiss och en alldeles övervägande del av remissinstanserna ställde sig positiva till medlemsförslaget. Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete besökte i januari 1974 karolinska institutets laboratorium för klinisk stressforskning och föreslog att 100 000 dkr beviljades för 1974 och att verksamheten härefter skulle finansieras över ministerrådets budget. Några medel beviljades emellertid inte.

Vid Nordiska rådets 22:a session i Stockholm i februari 1974 antogs på grundval av tidigare nämnda medlemsförslag en rekommendation i vilken Nordiska ministerrådet anmodas att uppdraga åt Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att i samarbete med tillämpliga forskningsinstitutioner under en femårsperiod bedriva en försöksverksamhet avseende de psykosociala problem som faller under begreppet stress i arbetsmiljön (*rek. nr 5/1974*).

Under perioden mars—augusti 1974 ingavs en ny ansökan, nu ställd till Nordiska ministerrådet. Ministerrådet beviljade i september 1974 ca en åttondel (30 000 nkr) av det sökta beloppet och binder medlen vid två mindre symposier. Socialpolitiska utskottet konstaterade i sitt betänkande över 1975 års berättelse rörande det nordiska samarbetet från ministerrådet att utskottet med intresse emotsåg resultatet av symposierna.

I maj 1975 avhölls ett planeringssymposium, kallat Nordstress, som resulterade i en utförlig rapport till ministerrådet med plan för fortsatt verksamhet från och med år 1976. Projektet avsåg en femårig försöksverksamhet till en kostnad av 300 000 skr. Bakom detta förslag stod forskare från Danmark, Finland, Norge och Sverige, såväl beteendevetare som medicinare. Efter att frågan bordlagts av arbetsgruppen för arbetsmedicin/yrkeshygien inkom dessa forskare med ytterligare synpunkter och anhöll om sakbehandling av ansökan. Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor ansåg att medel skulle anslås för ytterligare symposieverksamhet under 1976 och 1977 och avlog därför ansökan vid möte i september 1975.

I ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet för 1976 meddelas angående rekommendationen nr 5/1974 att ministerrådet beviljat medel till avhållande av två symposier under år 1975 och att man

har för avsikt att bevilja medel för ytterligare symposieverksamhet under 1976. I meddelandet anges emellertid inga konkreta planer för att få i gång en försöksverksamhet i enlighet med rekommendationens syfte.

Sammanlagt sju gånger har ansökningar omarbetats för detta forskningsprojekt, varför det nu borde finnas möjlighet att ta ställning i saken. I sammanhanget bör beaktas hur grundligt ärendet utretts av Nordiska rådet och dess remissinstanser, hur många promemorier och ansökningar som författats, vad allt detta har kostat jämfört med vad själva programmet skulle ha kostat samt den tid som förflutit sedan Nordiska rådets rekommendation antogs och den eventuella igångsättningen av projektet.

Med anledning härav får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka konkreta åtgärder avser ministerrådet att vidtaga för att få till stånd en nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön?

Stockholm den 5 februari 1976

Jan-Ivan Nilsson (c)

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om beskattning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris*Till Nordiska ministerrådet*

Nordiska rådets litteraturpris, som utgör 50 000 danska kronor, utdelas varje år till ett skönlitterärt verk som skrivits på något av de nordiska ländernas språk. Priset utdelades första gången år 1962. Rådets musikpris som likaledes utgör 50 000 danska kronor utdelas sedan 1968 vartannat år för ett musikverk av en levande nordisk tonsättare. Priset utdelades första gången år 1965.

I anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 1/1961 angående nordiskt litteraturpris och nr 25/1964 angående nordiskt musikpris fick Nordiska kulturkommissionen i uppdrag att utarbeta stadgar för Nordiska rådets litteraturpris och musikpris. Stadgarna för litteraturpriset fastställdes år 1961 och för musikpriset år 1965.

I kommentarerna till stadgan angående litteraturpriset framhöll Nordiska kulturkommissionen att litteraturpriset i sin egenskap av hederspris borde vara skattefritt för mottagaren.

År 1967 behandlades i folketinget förslag till ny skattelagstiftning som ledde till en beskattning av litteraturpriset och musikpriset i Danmark. I *Danmark* beskattas litteraturpriset och musikpriset liksom andra liknande prisbelöningar enligt lagen om särskild inkomstskat m. m.

För *Finlands* del trädde en ny lag om inkomst- och förmögenhetsbeskattning i kraft den 1 januari 1975. I denna lag ingick ett stadgande, vilket i motsats till tidigare gällande lagstiftning, gjorde stipendier, pris och liknande skattebelagda till den del deras årliga summa för den skattskyldige, efter lagstadgade avdrag, översteg 15 000 finska mark. Detta stadgande skulle uppenbarligen även ha gällt Nordiska rådets litteraturpris och musikpris. Lagen har dock ändrats genom en ändringslag av den 25 juli 1975. Genom denna lag har det tidigare nämnda stadgandet ändrats så att stipendier, pris och liknande, utdelat av stat, kommun eller annat offentligt rättsligt samfund är helt skattefria. Om litteraturpriset och musikpriset skall anses tillhöra den helt skattefria kategorin är emellertid oklart. Det rör sig här om en tolkningsfråga eftersom lagrummet inte direkt berör stipendier och pris, som beviljas av samnordiska organ, även om det helt bekostas med statsmedel.

I *Island* beskattas en förhållandevis liten del av priset.

För *Norges* del har inte exakta uppgifter angående reglerna på detta

område kunnat erhållas. Inhämtade upplysningar tyder dock på att en skattebeläggning av priser av ifrågavarande art torde kunna bli aktuell.

I *Sverige* återfinns lagbestämmelser om beskattning av stipendier i 19 § kommunalskattelagen. Där anges att sådan betalning är undantagen från beskattning om den mottas av studerande vid undervisningsanstalt eller eljest är avsedd för mottagarens utbildning. Pris och stipendier som utbetalas av andra stiftelser än familjestiftelser kan vara fria från skatt om de inte kan betraktas såsom periodiskt understöd. Sålunda krävs t. ex. att understöd till författare m. fl. utbetalas under tre år för att skatteskyldighet skall föreligga för mottagaren. Rådets litteraturpris och musikpris beskattas inte i Sverige då skattefriheten här är ett utflöde av den principiella skattefriheten för gåva.

Litteraturpriset och musikpriset, som är bland de mest betydelsefulla pris på dessa områden i de nordiska länderna beskattas sålunda på olika sätt. I Danmark och Island beskattas prisen, i Sverige är prisen fritagna från skatt medan ovisshet råder huruvida prisen beskattas i Finland och Norge.

Det är rimligt att den person som erhåller priset tilldelas samma belopp oberoende av från vilket nordiskt land han kommer. Priset är av den storleksordningen att den har stor ekonomisk betydelse för den författare/tonsättare som erhåller priset. Då priset inte kan sökas, bör det betraktas som ett hederspris och i egenskap härav vara skattefritt. Denna uppfattning kom också till uttryck såsom ovan angivits vid utarbetandet av stadgan för litteraturpriset.

Med anledning härav får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Anser ministerrådet det rimligt att olika beskattningsregler tillämpas i de nordiska länderna för Nordiska rådets litteraturpris och musikpris och avser ministerrådet att vidtaga några åtgärder för att dessa priser i samtliga nordiska länder undantages från skatt?

Stockholm den 5 februari 1976

Per Olof Sundman (c)

Fråga vid Nordiska rådets 24:e session om konsumentpolitiskt läromedelspaket

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet har medverkat till ett konsumentundervisningsprojekt, benämnt "En studie i konsumentfostran". Projektet syftar till att undersöka förutsättningarna för konsumentundervisning på grundskolans mellanstadium i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt till att framställa läromedelsprototyper. Projektet har utarbetats av en projektgrupp i Malmö.

Projektet har prövats i ett urval skolor i Norden under 1975. Försöksperioden är nu avslutad.

Under utprovningen har projektet varit föremål för stort intresse från massmedias sida. Det har uppgivits att materialet innehåller vissa tendensiösa värderingar. Frågan har också varit föremål för uppmärksamhet i de norska och svenska parlamenten.

Eftersom försöket nu avslutats finner jag det synnerligen värdefullt att få del av vilka resultat bearbetningen av undersökningsmaterialet givit och vad man framdeles avser att göra med detta.

Med anledning härav får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka resultat har utvärderingen av konsumentupplysningsprojektet "En studie i konsumentfostran" givit och avses detta konsumentpolitiska läromedelspaket att ligga till grund för undervisning i grundskolorna i Norden?

Stockholm den 5 februari 1976

Ingemar Mundebo (fp)

Rapport

från Nordiska rådets presidium

Innehåll

1. Inledning
2. Presidiets sammansättning, möten m. m.
3. Åtgärder i anledning av rådets beslut
4. Nordiska samarbetsfrågor
5. Möten med Nordiska ministerrådet m. m.
6. Utskottens verksamhet
7. Organisatoriska och finansiella förhållanden m. m.
8. Informationsfrågor
9. Publikationsverksamhet
10. Delegationerna och parlamenten
11. Förberedelser för rådets 24. session
12. Kontakter med andra internationella organisationer.
Deltagande i konferenser
13. Nordiska rådets litteratur- och musikpris

Tillägg 1

Reviderad budget för 1976 och budget för 1977. Revisionsrapport

Tillägg 2

Personalförteckning för Nordiska rådets presidiesekretariat

Tillägg 3

Presidiets skrivelser till Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna

Tillägg 4

Behandlingen av inkomna skrivelser

Tillägg 5

Protokol fra møde mellem Nordisk Råds præsidium og Nordisk Ministerråd (Samarbejdsministrene) den 17. februar 1975

Tillägg 6

Protokoll från möte mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 15 november 1975

Tillägg 7

Offentlighetsregler vid Nordiska rådets presidiesekretariat och Nordiska ministerrådets sekretariat

Tillägg 8

Arbetsordning for Nordisk Råds budsjettkomité

Tillägg 9

Informationsplan för Nordiska rådet

1. Inledning

I samsvar med § 22 i arbeidsordningen for Nordisk Råd avgir presidiet, som det organ som tar hånd om rådets løpende anliggender mellom sesjonene, rapport om sin virksomhet mellom rådets 23. og 24. ordinære sesjon. Rapporten behandler også utvalgenes, informasjonskomitéens og budsjettkomitéens arbeid i denne periode.

Den 1. ekstraordinære sesjon

Perioden mellom 23. og 24. sesjon er den første i Nordisk Råds historie som også omfatter en ekstraordinær sesjon. Denne ble vedtatt av presidiet i medhold av Helsingforsavtalens art. 51. Mens man de to foregående år hadde praktisert en ordning med delt ordinær sesjon, ble det besluttet å gå tilbake til systemet med en samlet sesjon for 1975, idet man samtidig pekte på muligheten for å holde ekstraordinære sesjoner, om spesielle saker gjør dette nødvendig. Det viste seg senere at Ministerrådet i løpet av året fant det nødvendig å forelegge tre betydningsfulle forslag for rådet, som man ikke anså det forsvarlig å vente med å behandle til den ordinære sesjon i 1976.

Den ene saken — om kommunal stemmerett for nordiske borgere som bor fast i et nordisk naboland — ble, siden spørsmålet tidligere hadde vært gjenstand for prinsippbehandling i plenum, avgjort av presidiet som "hastesak" etter innstilling fra juridisk utvalg, i samsvar med Helsingforsavtalens artikkel 51 og Nordisk Råds arbeidsordning § 43.

Etter initiativ fra statsministrene i januar 1975 kom det i juni innstilling fra en komite nedsatt av Ministerrådet om opprettelse av en nordisk investeringsbank. Dette resulterte i et ministerrådsforslag (*B 17/e*). Etter kontakter mellom Ministerrådets formann og Nordisk Råds president vedtok presidiet under sitt møte i Húsavík, Island 8. august 1975 å innkalle til en ekstraordinær sesjon i november, idet man henstilte til Ministerrådet om mulig samtidig å framlegge et bebudet program for det framtidige nordiske samarbeid vedrørende arbeidsmarkedspolitikken. Dette ble siden lagt fram (*B 18/s*) og kom til behandling på den ekstraordinære sesjon. Denne fikk likeledes melding om presidiebehandlingen av stemmerettssaken.

Selv om det var noe delte meninger om situasjonen var slik at en ekstraordinær sesjon burde avholdes, fant presidiet for sin del at det var riktig å imøtekomme Ministerrådets ønske om en hurtig behandling på dette punkt, men at man ikke anså det forsvarlig å behandle investeringsbanken som hastesak.

Dessuten er det av betydning at Nordisk Råd kommer inn i behandlings- og beslutningsprosessen på et tidlig stadium i slike viktige saker

som det her var tale om. Avviklingen av sesjonen, begrenset til en dag og organisert som en konsentrert arbeidssamling, må karakteriseres som vellykket. Den mottakelse sesjonen fikk i pressen og den allmenne debatt tyder også på at den så vel i saksinnhold som med hensyn til praktisk gjennomføring falt heldig ut. En forutsetning for å holde ekstraordinære sesjoner må imidlertid være at det foreligger saker av tilstrekkelig betydning som ikke uten skade eller større ulempe kan vente til neste ordinære sesjon. Det må likeledes understrekes at man må ha tilstrekkelig tid på forhånd til en forsvarlig saksbehandling og tilgang til det nødvendige materiale for belysning av sakene.

Presidiet vil i denne forbindelse peke på den gjensidige interesse i at regjeringensinitiativ kommer til rådet i form av ministerrådsforslag.

Offentlighetsprinsippet, budsjettkontroll og samarbeidsformer

Etter behandlingen av offentlighetsprinsippetstillempning i de nordiske samarbeidsorganer under rådets 23. sesjon har det vært drøftinger med Ministerrådets organer for å oppnå likeartede regler med basis i den reviderte Helsingforsavtales bestemmelse at prinsippet skal være størst mulig offentlighet. Det ble oppnådd enighet om et forslag som for presidiesekretariatets vedkommende ble stadfestet ved presidievedtak 18. desember 1975 med virkning fra årsskiftet 1975/76. Samtidig trådte tilsvarende regler i kraft for ministerrådssekretariatene. Spørsmålet om et felles ankeorgan for avgjørelser ved praktiseringen av offentlighetsprinsippet i de nordiske sekretariater reiser problemer av prinsipiell karakter som gjør at dette er henskutt til nærmere utredning mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Nordisk Råds budsjettkomité trådte i virksomhet i 1975 og virker som budsjett- og kontrollorgan fra rådets side ved kontakten med Ministerrådet og regjeringene. Det ble holdt møter mellom budsjettkomiteén og Ministerrådet i København 4. desember 1975 om fordeling av disposisjonsbevilgningen til nordiske samarbeidsformål for 1976 og 16. februar 1976 om de felles nordiske budsjettposter for 1977. Fra og med årets budsjettbehandling (for budsjettåret 1977) tiltemper Ministerrådet en ny budsjettprosedyre som bl. a. vil gjøre det lettere å avpasse tidsfristene etter Nordisk Råds sesjoner og arbeidsopplegg. For rådets medvirking i og innflytelse på budsjettbehandlingen er det av betydning at opplysningene om så vel endringer i foreslåtte beløp som avslag på søknader blir så fullstendige og lett tilgjengelige som mulig. Det er videre ønskelig å få gjennomført likeartede prinsipper for budsjett- og regnskapsoppstillinger i de ulike sekretariater, slik at materialet blir sammenlignbart og dekkende. Budsjettkomiteen har i sine møter med Ministerrådet gjort oppmerksom på at den nåværende totalramme for felles nordiske budsjettposter er utilstrekkelig, og det materiale som legges fram, ennå for ufullstendig til at budsjettkomiteen kan virke

som et effektivt kontrollerende og initiativtakende organ og følge opp det arbeid som vedtakene i Nordisk Råd og opplegg som fremmes fra regjeringssiden, tilsier. Felles nordiske budsjettposter må sikres nødvendig prioritet også i perioder med stram offentlig budsjettpolitikk i de enkelte land. Med de muligheter for større effektivitet og bedre utnytting av ressursene som ofte foreligger i felles nordiske sammenheng, er dette en både rasjonell og fra nordisk synspunkt ønskelig utvikling. Under bestrebelsene fra Ministerrådets side på å overføre nordiske bevilgninger fra de nasjonale budsjetter til de felles nordiske, må det foretas en tilsvarende økning av budsjettrammene.

Kontakter med Ministerrådet og dets organer om samarbeidsformene i det nordiske arbeid har ført til at en del av de punkter som ble omtalt i rapporten fra arbeidsgruppen for budsjett- og kontrollspørsmål, er ordnet. Det gjelder bl. a. tilgang til Ministerrådets beslutningsprotokoller, som ble gjort offentlige fra forsommeren 1975. Her vil også mandatene for felles nordiske utredninger inngå. For at Nordisk Råd skal bli i stand til å føre den parlamentariske kontroll som det er tillagt, er det videre prinsipiell enighet mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om at det gjensidig må gis opplysninger som går langt utover de grenser som reglene for offentlighet i nordiske organer fastsetter.

Det er oppnådd enighet om en fortsettelse av kontaktmannsordningen. Publisering av nordiske utredninger i den felles NU-serien har vært gjennomført i stigende omfang. Det vil bli arbeidet videre med en del andre spørsmål vedrørende det framtidige samarbeid mellom Nordisk Råd og Nordisk ministerråds forskjellige organer for utvikling av den integrerte samarbeidsform Helsingforsavtalen forutsetter. Herunder må det tas hensyn til at de spesielle funksjoner som er tillagt henholdsvis Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, kan ivaretas tilfredsstillende av de to organer, og at opplegget tilpasses Nordisk Råds oppgaver med å føre parlamentarisk kontroll med Ministerrådets virksomhet.

Rådskonferanser

Presidiet har vedtatt å forberede en konferanse om nordisk folkestyre som rådskonferansen for 1976. Her vil man søke å ta opp forskjellige sider av dagens nordiske demokrati til debatt på bredt grunnlag. Konferansen vil bli avviklet til høsten og overveies lagt til Norge.

Den turistkonferanse som Nordisk Råd arrangerte i Saltsjöbaden i mai 1975 gav en god bakgrunn for det videre arbeid med utvalgsbehandlingen av turistsamarbeidet og den plenardebatt som forestår om saken under 24. sesjon. Rådets internasjonale konferanse på Frostavallen i Höör kommune i juni 1975 behandlet miljøvernproblemene og de nordiske bidrag til løsningen av disse under mottoet: A regional approach — a world wide responsibility.

Det framtidige samarbeidsopplegg

Blant spørsmål som står sentralt i den aktuelle debatt om nordiske samarbeidsoppgaver vil presidiet peke på følgende:

Gjennomføringen av vedtaket om nordisk investeringsbank og etablering av banken i løpet av 1976, forutsetter ratifisering i de nordiske parlamenter i relativt nær framtid. Nordisk Råds medvirkning ved utpekning av medlemmer i kontrollkomitéen er akseptert fra regjeringenes side. Presidiet har tatt opp med Ministerrådet at formannstillingen i komitéen bør alternere mellom parlamentarisk oppnevnte og regeringsoppnevnte medlemmer. Presidiet har ellers notert seg at Ministerrådet har besluttet å legge investeringsbankens administrasjon til Finland.

Etter at samtlige regjeringer nå har fremmet proposisjon om ratifisering av den nordiske miljøvernkonvensjonen, ventes denne å kunne tre i kraft i løpet av året.

Samarbeidet innen energisektoren bør kunne bringes et godt stykke videre i 1976. Det gjelder spørsmål om mulighetene for levering og industriell utnyttelse av olje og gass fra de norske feltene i Nordsjøen og kostnadene ved mulig samarbeid om ilandføringsprosjekter for gassen. Koordinert innsats for å klarlegge utnyttningen av andre energiformer i framtiden er også påbegynt.

En kartlegging av tilgjengelige naturressurser i Norden vil foreligge i løpet av året. Sammen med utredningen av samarbeidet om økt nordisk matforsyning (rek. nr. 5/1975) vil man her ha et grunnlag for å vurdere den framtidige ressursdisponering.

Formene for det nordiske samarbeid omkring utviklingshjelpen og handelen med utviklingsland er aktualisert gjennom nye medlemsforslag (A 470 e, 479 e og 484 e).

Innenfor arbeidsmarkedspolitikken står arbeidsmiljøspørsmålene sentralt i bildet. Den arbeidsmiljøkonferanse som ble holdt i Porsgrunn i juni 1975, arrangert av sosialpolitisk utvalg, har gitt materiale til videre framstøt på dette samarbeidsfeltet. For øvrig vil det vedtatte program om arbeidsmarkedssamarbeidet føre til tiltak på en rekke felter. Blant de høyt prioriterte er sysselsettingsperspektivet, samordningen mellom arbeidsmarkedspolitikken og flyttebevegelsene, innsatsen for bedre arbeidstilbud til handikapte og vanskelig plasserbar arbeidskraft. Et medlemsforslag om å redusere tidsfristen for nordiske innvandrere til å få statsborgerskap i innflytningslandet fra tre til to år må ses i sammenheng med det fri arbeidsmarked og med de prinsipper for likhet og likeverd som ellers bl. a. kommer til uttrykk i beslutningene om kommunal stemmerett for nordiske borgere.

Under drøftingen av kommende års nordiske handlingsprogram innen lovgivningen mellom Ministerrådet (justisministrene) og juridisk utvalg ble bl. a. spørsmålet om alternativer til frihetsstraff, om rettsregler for

”papirlöse ekteskap”, om tiltak mot avanserte økonomiske forbrytelser og om en vurdering av prinsippene for erstatningsretten trukket fram som aktuelle felles arbeidsområder.

Opphavsretten til åndsverker og TV-samarbeidet i Norden er sentrale spørsmål i aktuell nordisk kulturpolitikk. Et nytt område er støtte til barnekulturen. Oppfølgingen av beslutningene om et nordisk kultur-sentrum i Torshavn og et i Finland betyr at saker som rådet har arbeidet meget med, nå blir realisert.

Når det gjelder transport- og kommunikasjonssamarbeidet vil man fortsatt måtte satse aktivt på utvikling av sentrale mellomriksveier og båtforbindelser. Andre oppgaver som må tillegges vekt, er det internordiske flynett, flyselskaperens prispolitikk, turisme og trafikkikkerhet.

I flere av Nordisk Råds utvalg spiller regionalpolitiske spørsmål en viktig rolle. I denne sammenheng kan bl. a. nevnes særlige tiltak for utviklingen av Nordkalottområdet, støtte til samekulturen og trygging av samenes næringsgrunnlag. Et forslag til konvensjon om grensekommunalt samarbeid er bebudet fra Ministerrådet.

Presidiet vil til slutt peke på de betydelige oppgaver som ligger i å bygge ut og styrke informasjonen om det nordiske samarbeidet så vel innen Norden som overfor den øvrige verden. Presidiet har vedtatt en ny informasjonsplan for presidiesekretariatet, der bl. a. nye målgrupper trekkes inn og det administrative opplegg for virksomheten blir styrket. I løpet av 1976 skal Nordisk Råds 25. ordinære sesjon planlegges. Det er tanken at man i denne forbindelse også vil søke å gjøre en spesiell innsats for å spre opplysning om det nordiske samarbeidet.

2. Presidiets sammansättning, möten m. m.

2.1. Medlemmar

Vid rådets tjugotredje session utsågs till medlemmar av presidiet altingspresident Ragnhildur Helgadóttir, Island, som rådets president, samt folketingsmand Knud Enggaard, Danmark, talman V. J. Sukse-lainen, Finland, stortingsrepresentant Odvar Nordli, Norge, och riksdagsman Johannes Antonsson, Sverige, som rådets vice presidenter.

Till suppleanter för presidiets medlemmar utsågs samtidigt fhv. minister Ove Hansen, Danmark, riksdagsman Bror Lillqvist, Finland, altingsman Jón Skaftason, Island, stortingsrepresentant Erland Steenberg, Norge, och riksdagsman Sven Mellqvist, Sverige.

2.2. Möten

Presidiet har sammanträtt i Reykjavik den 14 och 19 februari 1975, i Helsingfors den 22 maj, i Húsavik den 8 augusti, i Stockholm den 14 november och 18 december och i Köpenhamn den 27 januari. Två möten med Nordiska rådets presidium har hållits per capsulam, den 20 mars resp. 4 juni.

Vid mötet i Reykjavík den 19 februari, i Helsingfors den 22 maj och i Stockholm den 18 december var Odvar Nordli frånvarande. Han ersattes den 22 maj och den 18 december av stortingsrepresentant Ragnar Christiansen. Den 20 januari 1976 hade Odvar Nordli övertagit posten som norsk statsminister och i hans ställe deltog i presidiummötet stortingsrepresentant Trygve Bratteli vid Steenbergs förfall. Vid möte i Stockholm den 18 december var Ragnhildur Helgadóttir frånvarande. Som ordförande fungerade folketingsmand Knud Enggaard.

2.3. Möten med Nordiska ministerrådet

Möten mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har ägt rum under rådets 23:e session i Reykjavik den 17 februari 1975 samt under rådets första extra session i Stockholm den 15 november 1975.

3. Åtgärder i anledning av rådets beslut

Med stöd av tidigare fattat principbeslut vid möte mellan de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beslutats, att Nordiska ministerrådet skall svara för behandlingen av nedanstående rekommendationer.

Antagna vid 23:e sessionen:

- Rekommendation nr 1 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå
- Rekommendation nr 2 angående ökad användning av reflexanordningar
- Rekommendation nr 3 angående NORDTURIST-biljett
- Rekommendation nr 4 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden
- Rekommendation nr 5 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
- Rekommendation nr 6 angående Nordtests arbetsformer
- Rekommendation nr 7 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter
- Rekommendation nr 8 angående begränsning av utsläpp i Botniska viken m. m.
- Rekommendation nr 9 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
- Rekommendation nr 10 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område
- Rekommendation nr 11 angående samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor
- Rekommendation nr 12 angående revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden
- Rekommendation nr 13 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
- Rekommendation nr 14 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
- Rekommendation nr 15 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning

Rekommendation nr 16 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
Rekommendation nr 17 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna

Antagna vid 1:a extra sessionen:

Rekommendation nr 18 angående nordisk investeringsbank
Rekommendation nr 19 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet

Rekommendationerna och de i anledning av ministerrådets berättelse (C 1) antagna yttrandena med därtill hörande handlingar (rekommendationerna 1—17 och yttrandena 1—6) överlämnades till Nordiska ministerrådet den 28 april 1975 samt (rekommendationerna 18—19) den 22 januari 1976.

4. Nordiska samarbetsfrågor

4.1. Lovgivningssamarbejdet

Siden Nordisk Ministerråd i sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 21. session 1973 (C 1/1973) fremlagde et program for det nordiske lovgivningssamarbejde har en betydelig del af arbejdet på dette område drejet sig om at tilpasse lovgivningsprogrammet til ønskerne i såvel Nordisk Ministerråd som i Nordisk Råd. Sideløbende hermed er samarbejdet om lovgivningsspørgsmål i øvrigt fortsat efter det hidtil gældende mønster. Af spørgsmål som ikke direkte er berørt i lovgivningsprogrammet kan nævnes, at siden Nordisk Råds 23. session i Reykjavík har problemerne omkring indførelse af nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed fundet en foreløbig afslutning. Nordisk Råds præsidium har den 10. juni 1975 henstillet til Nordisk Ministerråd snarest at gennemføre en ligeartet lovgivning i de nordiske lande om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed baseret på principperne i en betænkning fra en arbejdsgruppe nedsat af Nordisk Ministerråd. Nordisk Råd har på sin 1. ekstra session den 15. november 1975 taget dette til efterretning.

Arbejdet med det nordiske lovgivningsprogram har siden Nordisk Råds 21. session 1973 udviklet sig især på grundlag af Nordisk Råds rekkommendation nr. 1/1974 om et nordisk lovgivningsprogram og ministerrådets beretninger til Nordisk Råds sessioner samt de af Nordisk Råd vedtagne udtalelser herover.

De første resultater af den prioritering af arbejdsopgaverne, som lovgivningsprogrammet er udtryk for, begynder at kunne spores i det praktiske lovgivningsarbejde. Dette gælder således vigtige områder inden for erstatnings- og forsikringslovgivningen. Også inden for integritetsbeskyttelsesområdet står det klart, at udviklingen vil blive præget af det samarbejde, der er udviklet mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Den tilpasning af synspunkterne, som har fundet sted, og som senest er kommet til udtryk i juridisk udvalgs betænkning af 14. januar 1975 over ministerrådets beretning til rådets 23. session 1975, er i væsentligt omfang blevet grundlagt under fællesmøder med de nordiske justitsministre og juridisk udvalg. Juridisk udvalg har således i 1975 foruden et fællesmøde under sessionen i Reykjavík afholdt et fællesmøde med de nordiske justitsministre i Oslo den 28. oktober.

Under disse drøftelser har juridisk udvalg fremdraget flere emner i diskussionen om indholdet af det fremtidige nordiske lovgivningssamarbejde. Det gælder således bl. a. på familieretlovgivningens område spørgsmålet om den papirløse families retsstilling og på strafferettens område spørgsmålet om frihedsstraf og andre reaktionsformer.

4.2. Kulturella samarbetsfrågor

I enlighet med den överenskommelse som träffats mellan Nordiska rådets kulturutskott och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) har utskottet och ministerrådet sammankommit till två gemensamma möten. Det förra mötet hölls den 18 februari 1975 i Reykjavík i slutskedet av 23:e sessionen och det senare mötet den 17 september 1975 i Århus.

Under februarimötet återupptogs diskussionen om budgeten för år 1976. Vid det gemensamma mötet med ministerrådet uttryckte utskottet sin tillfredsställelse med budgetförslagets totalbevillning, men konstaterade att den slutliga budgetnivån var beroende av den förestående nationella behandlingen. Av de frågor som särskilt upptog utskottets intresse kan nämnas det nordiska TV-samarbetet och idrottssamarbetet. Utskottet underströk vikten av att ett konkret program för förverkligande av TV-samarbetet förelåg i god tid före 24:e sessionen i Köpenhamn. Likaså betonade utskottet vikten av att särskilt isländska idrottsmän och -kvinnor bereds möjlighet att erhålla bidrag ur samnordiska medel för medverkan i nordiskt idrottssamarbete.

När det definitiva budgetförslaget sedermera fastställts kunde utskottet konstatera att kulturbudgeten var 17,3 % högre än budgeten för föregående år, vilket mot bakgrunden av det strama penningläget ansågs tillfredsställande. Utskottet kunde även konstatera att årsanslaget till Nordiska kulturfonden höjts från 5,5 milj. Dkr till 6,5 milj. Dkr och att anslaget till stödordningen för nordiskt ungdomssamarbete höjts och dessutom överförts från ministerrådets dispositionsmedel till särskild post på budgeten. Detta överensstämde helt med de önskemål som utskottet framfört.

Inför det gemensamma mötet med kultur- och undervisningsministrarna om den nordiska kulturbudgeten för 1977 hade kulturutskottet uppgjort en PM "Aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete", vilken tillsammans med ministerrådets lägesrapport om det nordiska kultursam-

arbetet skulle utgöra utgångspunkten för diskussionen. I den allmänna delen av promemorian konstaterade utskottet att tiden nu var mogen att företa en självkritisk värdering av kultursamarbetet i syfte att utröna, huruvida arbetsrutinerna var adekvata, huruvida effekterna av arbetet svarar mot de uppställda målen och huruvida målen själva svarar mot de förväntningar som hyses beträffande kultursamarbetet bland politiker, kulturarbetare och allmänhet.

Utskottet konstaterade med tillfredsställelse att lägesrapporten om det nordiska kultursamarbetet även innehöll detaljanvisningar rörande 1976 års budgetförslag jämte bilaga med redovisning för de anslag som givits ur ministerrådets dispositionsmedel under perioden 1.1.72—30.6.75. Utskottet betonade att det önskade framföra synpunkter på handlingsprogrammet för 1976 under höstmötet jämsides men önskemål beträffande kulturbudgeten 1977 och senare. Det var utskottets önskan att denna procedur skulle komma att iakttas beträffande handlingsprogrammen även i framtiden.

Av de aktuella samsamarbetsfrågor som kräver åtgärder med omedelbar konsekvens för kulturbudgeten bör särskilt nämnas projektet att upprätta ett nordiskt kulturcentrum i Tórshavn. Vid det gemensamma mötet uttryckte utskottet som sin bestämda åsikt att anslag för realiserandet av detta projekt borde ingå i den nordiska kulturbudgeten för 1977. Ytterligare önskade utskottet betona vikten av att det regionala kultursamarbetet kommer i åtnjutande av stöd. Utskottet aktualiserade även ett antal frågor som inte kräver åtgärder med konsekvens för kulturbudgeten 1977. Av dessa kan nämnas vuxenundervisningen, grannspråksundervisningen och upprättandet av ett nordiskt konstförmedlingscentrum. I detta sammanhang underströk utskottet att fortsatt nordiskt offentligt stöd till Nordiska sommaruniversitet ovillkorligen bör vara avhängigt av om organisationen iakttar de villkor beträffande allsidighet och öppenhet i ämnesval och inriktning som uppställts.

4.3. Socialpolitiska utskottets område

4.3.1. Inledning

För socialpolitiska utskottet, vars verksamhetsfält omfattar hälso- och sjukvårdsfrågor, socialförsäkringsfrågor, arbetsmarknadsfrågor, arbetsmiljöfrågor, miljövårdsfrågor samt jämställdhetsfrågor har under det gångna året verksamheten dominerats av olika former av initiativ på arbetsmarknadspolitikens och arbetsmiljöns område. Utskottet har under året fortsatt tillagt kontakterna med Nordiska ministerrådet och arbetsmarknadens parter (arbetstagare- och arbetsgivareorganisationerna) hög prioritet. Det antal medlemsförslag som utskottet haft att behandla under året har varit något mindre än vanligt.

4.3.2. Arbetsmarknadsfrågor

Våren 1974 tog ministerrådssekretariatet i Oslo initiativ till utarbetandet av ett program för nordiskt arbetsmarknadssamarbete. Hösten 1974 beslöt Nordiska ministerrådet—arbetsministrarna formellt att ett program för nordiskt arbetsmarknadssamarbete skulle utarbetas. I november sändes ett första programutkast ut på remiss till Nordens fackliga samorganisation och de nordiska arbetsgivareföreningarna.

Den 18 februari 1975 hölls på inbjudan av Nordiska rådets socialpolitiska utskottet ett gemensamt möte mellan utskottet och ministerrådet—arbetsministrarna. Huvudpunkten på dagordningen var det kommande programmet för nordiskt arbetsmarknadssamarbete. Sedan ministerrådet lämnat en redogörelse för innehållet i det föreliggande programutkastet gavs utskottet tillfälle att framföra sina synpunkter i saken. Utskottet kunde därvid konstatera, att, eftersom programmet endast förelåg i form av ett på ämbetsmannanivå utarbetat dokument, ett års programarbete inte resulterat i några konkreta politiska beslut från ministerrådets sida. Denna omständighet kunde dock medföra att utskottet och rådet gavs möjlighet att avge sina synpunkter vid ett relativt tidigt skede av beslutsprocessen. Från utskottets sida framfördes vidare starka önskemål om att det kommande samarbetsprogrammet skulle föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Beträffande det konkreta innehållet i utkastet till samarbetsprogram underströks från utskottets sida att en grundläggande förutsättning för det nordiska arbetsmarknadssamarbetet var att den fulla sysselsättningen upprätthölls. Valet fick för den enskilde arbetstagaren inte stå mellan att bli arbetslös på hemorten eller emigration till ett nordiskt grannland. En samordning av arbetsmarknadspolitikerna med närings-, regional- och industripolitiken borde eftersträvas.

Slutligen betonades från utskottets sida, att yrkesutbildningen i de nordiska länderna borde harmoniseras, att de handikappades situation på arbetsmarknaden borde uppmärksammas, att frågan om en gemensam nordisk databank för lediga platser i Norden borde övervägas samt att underentreprenörföretagens verksamhet borde utredas.

Kontakterna mellan socialpolitiska utskottet och ministerrådet—arbetsministrarna berördes också vid ovannämnda möte. Från utskottets sida erinrades därvid om att en motsvarande diskussion förts med ministerrådet—socialministrarna vid ett möte i Aalborg i november 1974.

Mötet i Reykjavík var det första mötet mellan utskottet och ministerrådet—arbetsministrarna. Av tradition hade dock utskottet varit representerat vid de årligen återkommande nordiska arbetsministermötena. Det konstaterades därvid att utskottet haft tillfälle att sända representanter till sex av de sju arbetsministermöten som ägt rum under tiden 1966—1974. Utskottet ansåg, att dylik representation utgjorde ett vik-

tigt led i det kontaktnät som på olika plan borde finnas mellan Nordiska rådets utskott och ministerrådet och dess underorgan.

Dagordningen för mötet upptog vidare utväxling av erfarenheter av det finsk-svenska avtalet om kanalisering av arbetskraftsförflyttningarna genom arbetsförmedling, verksamheten vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå samt konsekvenserna av de norska oljefyndigheterna för arbetsmarknaden i Norge och Norden.

Sedan ett nytt utkast till arbetsmarknadsprogram skickats ut på remiss till arbetsmarknadens parter och beredning skett inom Nordiska arbetsmarknadsutskottets (NAUT) underutskott sammanträdde NAUT i september 1975 i Stockholm. Som ett resultat av detta erhöll Nordiska rådet den 1 oktober 1975 ett ministerrådsförslag B 18/s om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet med begäran om yttrande till Nordiska rådets första extra session. För utskottet innebar detta att behandlingen av ministerrådsförslaget måste ske under stark tidspress och i frånvaro av egentligt remissmaterial. Utskottet beslöt dock, att för sin del eftersträva att ministerrådsförslaget skulle kunna slutbehandlas vid rådets första extra session den 15 november 1975. För att möjliggöra detta tillsattes inom utskottet en redaktionsgrupp bestående av fem parlamentariker, en från varje nordiskt land. Redaktionsgruppen sammanträdde två gånger i slutet av oktober månad. Vid det första av dessa möten hördes sakkunniga från arbetsmarknadens parter. Representanter för utskottet deltog också som observatörer vid ett möte i Oslo den 31 oktober 1975 mellan ministerrådet—arbetsministrarna och arbetsmarknadens parter om det nordiska arbetsmarknadsprogrammet.

Socialpolitiska utskottets betänkande över ministerrådsförslaget blev enhälligt. Utskottet betonade, att 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad allmänt kommit att betraktas som ett av de viktigaste resultaten av efterkrigstidens nordiska samarbete. Ur allmänpolitisk synvinkel skulle därför krav på en revision av 1954 års överenskommelse kunna få negativa återverkningar på det nordiska samarbetet. En inskränkning av nordiska medborgares rätt att fritt välja arbets- och bostadsort skulle uppfattas som ett bakslag för det nordiska samarbetet som helhet. Mot bakgrund av att en omfattande revision av 1954 års överenskommelse skulle kunna stöta på svårigheter på grund av de nordiska ländernas olikartade marknadslösningar ansåg utskottet att en revision borde undvikas.

Ofullkomligheter i överenskommelsen borde istället rättas till genom tilläggsavtal av multilateral eller bilateral natur. Emellertid, och det underströk utskottet starkt, borde den arbetskraft som flyttar från ett nordiskt land till ett annat i största möjliga utsträckning kanaliseras genom de offentliga arbetsförmedlingarna. Som helhet betraktat frastod det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet som ett komplement — och inte som ett alternativ — till 1954 års överenskommelse.

Förutom de konstateranden som avsåg 1954 års överenskommelse återkom utskottet till de synpunkter som delgetts ministerrådet vid mötet i Reykjavík i februari 1975. Det lades fortsatt vikt vid att den aviserade utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet kom till stånd, att regeringarna skulle förpliktigas att upprätthålla den fulla sysselsättningen, att arbetsmiljön i ökad utsträckning borde anpassas till den enskilde arbetstagarens förutsättningar, att de problem som förekommer i samband med olaglig rekrytering och förmedling av arbetskraft liksom formerna för entreprenadföretagens verksamhet borde utredas, att det nordiska arbetsförmedlingssamarbetet borde effektiviseras och att flyttande arbetstagare borde tillförsäkras fullständig information om bl. a. ekonomiska och sociala förhållanden på inflyttningsorten. Avslutningsvis förutsatte utskottet, att ministerrådet vid konkretiseringen av programmets innehåll skulle nära samverka med arbetsmarknadens parter och att Nordiska rådet skulle hållas väl informerat om ministerrådets överväganden.

Ministerrådet—arbetsministrarna fattade definitivt beslut om samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet vid ett möte i Oslo den 26 november 1975.

4.3.3. *Arbetsmiljöfrågor*

Arbetsmiljön har under de senaste åren kommit att framstå som ett centralt samhällsområde. Uppmärksammade forskningsrön, t. ex. beträffande de hälsomässiga effekterna av långvarig exponering för asbest och gasen vinylklorid, har kommit att prägla samhällsdebatten. Nordens fackliga samorganisation har framlagt ett handlingsprogram på arbetsmiljöområdet. Förslag till ny arbetsmiljölagstiftning har förelagts stortinget samt antagits av det danska folketinget. Under år 1976 väntas förslag till motsvarande förändringar av arbetsmiljölagstiftningen i Finland och Sverige bli framlagda för riksdagarna.

I sitt betänkande över C 1, Nordiska ministerrådets berättelse över det nordiska samarbetet, avgivet till rådets 23:e session, gav utskottet uttryck för viss oro för det nordiska arbetsmiljösamarbetet, som man ansåg präglad i alltför hög grad av informations- och koordineringsåtgärder. Utskottet efterlyste ett program för en nordisk harmonisering av de viktigaste principerna i de nordiska ländernas arbetsmiljölagstiftning. Utskottets yttrande antogs enhälligt av plenarförsamlingen vid nämnda session. Såväl Nordens fackliga samorganisation som Nordiska ministerrådet—arbetsmiljöministrarna har under året hållit konferenser om arbetsmiljösamarbetet i Norden. Vid båda dessa konferenser har Nordiska rådet varit representerat.

I syfte att belysa olika aktuella problemställningar inom det nordiska arbetsmiljösamarbetet anordnade socialpolitiska utskottet ett seminarium om arbetsmiljöfrågor i Porsgrunn den 18—19 juni 1975. I seminariet del-

tog, förutom medlemmar av utskottet, företrädare för departement och centrala myndigheter med ansvar för arbetsmiljöfrågor, för arbetsmarknadens parter och för forskningen. Seminariets tre huvudteman var: (1) förekomsten av giftiga och farliga ämnen i arbetslivet, (2) de psykosociala faktorernas roll i arbetslivet samt (3) den nuvarande och framtida utformningen av den nordiska arbetsmiljölagstiftningen. Seminariets överläggningar, inklusive rapporterna från de under seminariet verkssamma arbetsgrupperna, har publicerats i Nordisk utredningsserie (NU 1975: 18). Det är utskottets avsikt, att med utgångspunkt från de vid seminariet framkomna synpunkterna komma med ett förslag till ett samlat initiativ beträffande inriktningen av och innehållet i det framtida nordiska arbetsmiljösamarbetet. Också i samband med behandlingen av fördelningen av 1976 års projektmedel på ministerrådets budget har utskottet gett uttryck för viss oro över det nordiska arbetsmiljösamarbetets framtid.

4.4. Samarbejde med arbejdsmarkedets parter

Arbejdsmarkedets parter indgår som remissinstans vedr. medlemsforslag, som berører parternes interesser, ligesom de ofte indkaldes til at deltage ved konferencer og som sagkyndige under dele af udvalgsbehandlingen af forslagene.

De instituerede møder af gensidigt orienterende karakter mellem repræsentanter fra Nordens Faglige Samorganisation og fra rådets præsidium og præsidiasekretariat er fortsat i 1975, hvor man bl. a. drøftede spørgsmål vedrørende remissordning, sager til behandling under 23. session samt muligheder for ændring og udvidelse af de uformelle kontakter mellem arbejdsmarkedets parter, Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Områder til behandling i Nordisk Råd, som vedrører arbejdsmarkedets parter, vil ofte høre under socialpolitisk udvalgs ressort.

I løbet af året har socialpolitisk udvalg derfor lagt stor vægt på at opretholde gode kontakter med arbejdsmarkedets parter. Repræsentanter fra Nordens Faglige Samorganisation (NFS) og de nordiske arbejdsgiverforeninger har medvirket som sagkyndige under udvalgets behandling af det nordiske samarbejdsprogram på arbejdsmarkedets område.

Ved socialpolitisk udvalgs arbejdsmiljøseminar i Porsgrunn i juni 1975 deltog repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter. Endvidere har udvalget haft lejlighed til at være repræsenteret ved det arbejdsmiljøseminar, som NFS afholdt i Helsingør i januar 1975. Der har endvidere under året været omfattende uformelle kontakter mellem arbejdsmarkedets parter og Nordisk Råd.

Socialpolitisk udvalg har ved flere lejligheder understreget, at drøft-

telser mellem på den ene side Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd og på den anden side arbejdsmarkedets parter bør ske samtidigt. Disse ønsker er imødekommet gennem de drøftelser, som fandt sted i Oslo den 12. maj 1975 om nordisk arbejdsmiljøssamarbejde og i Oslo den 31. oktober 1975 om nordisk arbejdsmarkedssamarbejde. Ved begge disse lejligheder var arbejdsmarkedets parter, Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd repræsenteret.

4.5. Trafikspørgsmål

Ved trafikudvalgets møde den 18. februar 1975, hvor man blandt andet drøftede flyforbindelserne i de nordlige dele af Finland, Norge og Sverige, var trafikministrene Pekka Tarjanne og Annemarie Lorentzen til stede. Udvalget fik en redegørelse for flytrafikken Vasa—Umeå og blev orienteret om arbejdet i arbejdsgruppen for flytrafikken på Nordkalotten. Desuden fik udvalget, med henblik på behandlingen af medlemsforslag A 431/t om liberalere regler for charterflyvning inden for Norden, en redegørelse for gældende regler for charterflyvninger i de nordiske lande.

I overensstemmelse med artikel 11 i den nordiske Transportaftale har udvalget fra Nordisk embedsmandskomité for Transportspørgsmål (NET) modtaget dennes udkast til Nordisk Ministerråds, trafikministrenes, virksomhedsprogram for 1976. Trafikudvalget behandlede dette udkast på et møde i Helsingfors den 23. oktober 1975 og inviterede derefter Nordisk Ministerråd, trafikministrene, til et fælles møde i Stockholm den 14. november 1975.

Under mødet i Stockholm, i hvilket statsrådene Esa Timonen, Annemarie Lorentzen og Bengt Norling deltog, blev det bekræftet, at før Ministerrådet træffer endelig beslutning om en eventuel fortsættelse af STINA-projektet, vil sagen blive drøftet med trafikudvalget. Fra udvalgets side hilste man velkommen, at NET havde medtaget i sit virksomhedsprogram at kortlægge trafikudbudet i tyndt befolkede områder, og man understregede, at dette projekts betydning kunne sammenlignes med NORDKOLT og STINA.

Hvad flyforbindelserne på Nordkalotten angår, oplyste ministrene, at udredningsarbejdet var blevet forsinket, idet arbejdet havde vist sig at være mere kompliceret end ventet. Udvalget beklagede dette og håbede, at eventuelle forsøg ville blive indledt så snart som muligt, og at de bliver fortsat tilstrækkeligt længe til at få klarlagt trafikbehovet i de aktuelle områder.

I forbindelse med mellemrigsvejene og deres finansiering er udvalget af den opfattelse, at for at fremme gennemførelsen af udbygningen af mellemrigsveje bør prioriteringen ske uafhængig af de regionale vejinvesteringer.

Fra udvalgets side understregedes ønskeligheden af, at undersøgelsen

af skibsforbindelserne mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden blev gennemført så snart som muligt.

Når det gjaldt turistsamarbejdet på Nordkalotten blev det oplyst, at Ministerrådets generalsekretær har udarbejdet et forslag om reorganisering af det regionale samarbejde på Nordkalotten. Forslaget går ud på at oprette en institution, der skal behandle de forskellige spørgsmål. Fra udvalgets side understregede man, at en sådan reorganisering ikke må forsinke turistsamarbejdet på Nordkalotten.

Trafikudvalget drøftede også Øresundsproblemerne med trafikministrene, og det blev bekræftet, at de pågående udredninger skal være færdige om ca. 1 1/2 år.

Trafikudvalget blev inviteret til at sende en observatør til et møde i Nordisk Ministerråds turistudvalg den 12. september 1975, hvor forslag fremkommet på turistkonferencen skulle behandles. Trafikudvalgets sekretær repræsenterede trafikudvalget på mødet.

På sit møde i Oslo den 8. april 1975 begyndte trafikudvalget drøftelserne af sine fremtidige arbejdsopgaver, hvilke vil være af betydning også for at bestemme de fremtidige områder for samarbejdet med Ministerrådet. I denne første diskussion af fremtidsopgaverne drøftedes

- 1) de faktiske, samfundsøkonomiske omkostninger ved udnyttelse af ulige trafikmidler,
- 2) trafikikkerhedssamarbejdet,
- 3) turisme,
- 4) Øresundsforbindelserne og
- 5) mellemringsvejene.

Udvalget ønsker at se nærmere på bl. a. den trafikpolitiske situation i de enkelte lande, takster og afgifter over grænserne samt de regionale støtteordninger i de enkelte lande.

I fortsættelse af disse drøftelser inviteredes Nordisk Trafikkerhedsråd (NTR) til et møde med udvalget i Helsingfors den 23. oktober 1975 for at orientere udvalget om trafikikkerhedssamarbejdet.

Foruden ovennævnte emner har udvalget til hensigt at behandle

- 6) det internordiske flynet (inkl. flypriser, lufthavne),
- 7) fritidskøretøjer (inkl. deres miljøaspekter),
- 8) fælles rejsebureauovgivning,
- 9) telekommunikationer og
- 10) harmonisering af transportstatistikken.

4.6. Økonomiske samarbejdsproblemer

Økonomisk udvalg havde møde med Nordisk Ministerråd 18. oktober 1975. Foranledningen var en række spørgsmål reist skriftlig af udvalget i tilknytning til ministerrådsforslag B17/e om Nordisk Investeringsbank. Handelsminister Kjell-Olof Feldt besvarede spørgsmålene på vegne af Ministerrådet. Efter handelsministerens redegørelse ble ytterligere spør-

mål stillet og en lengre meningsytring fant sted hvor regjeringsrepresentantene, sakkyndige og utvalgets medlemmer deltok.

Diskusjonen dreiet seg vesentlig om bankens virkning for kredittvolumet, konkurransen med de eksisterende finansinstitutter, utlånenes fordeling, rentevilkårene, bankens betydning for det nordiske samarbeid og spørsmålet om industrilandene bør øke sin opplåning på de internasjonale kapitalmarkeder til fortrensel for utviklingslandene.

Utvalgets flertall foreslo at Nordisk Råd vedtar en rekommendasjon vesentlig i samsvar med ministerrådsforslaget. Dette flertall ønsket dessuten en bredere parlamentarisk forankring, idet vedtektsendringer av større betydning bør forelegges Nordisk Råd på forhånd. Rådet bør videre motta årlig en rapport fra Ministerrådet om bankens virksomhet, og kontrollkomiteén bør utvides med representanter utpekt av Nordisk Råd. To av utvalgets medlemmer tilrådet at rådet stemmer mot den foreslåtte rekommendasjon. Et annet mindretall bestående av et medlem henstillet at rådet ikke skal foreta seg noe i anledning ministerrådsforslaget. Et tredje mindretall også bestående av et medlem foreslo at rådet rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en avtale med tilhørende vedtekter om etablering av et nordisk kredittinstitutt for refinansiering av kreditter til prosjekter av felles nordisk interesse.

Flertallets tilråding ble bifalt av rådet med 59 stemmer under den første ekstra sesjon. Mot rekommendasjonen stemte 10 rådsmedlemmer og 5 avholdt seg fra å stemme.

4.7. Övriga samarbetsfrågor

I det daglige arbejde har rådets forskjellige områdeinstanser jævnlig kontakt med Foreningerne Nordens Forbund og dets forskjellige afdelinger. På et møde i maj 1975 i Århus mellem Nordisk Råds sekretærkollegium, udvalgssekretærer og repræsentanter for Foreningerne Nordens Forbund fortsattes de i september 1974 indledte drøftelser om foreningernes handlings- og kursusprogrammer samt former for og indholdet af det fremtidige samarbejde.

5. Möten med Nordiska ministerrådet m. m.

5.1. Kontakter mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet

Den löpande kontakten mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet tillvaratas av presidiesekretariatet och ministerrådssekretariaten. Det förekommer också regelbundna möten mellan de nordiska sekretariatscheferna för att diskutera frågor av förberedande och praktisk art.

Samarbetet sker i övrigt vid sessionerna samt genom möten mellan presidiet och samarbetsministrarna, Nordiska rådets budgetkommitté och samarbetsministrarna samt mellan rådets utskott och resp. fackmi-

nistrar. På tjänstemannaplanet äger kontakter och samråd dessutom rum vid möten mellan sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén. Kontaktmannainstitutionen fyller en viktig uppgift som informationskanal (*se nedan under 5.3.*).

Såväl nordiska som nationella tjänstemän och sakkunniga deltar i betydande omfattning i utskottsmöten, särskilt i kulturutskottets möten, liksom närvaro såsom observatör har förekommit från socialpolitiska utskottet i några ministerrådsmöten.

Det är presidiets uppfattning att dessa kontakter har stor betydelse för bredden och effektiviteten i det nordiska samarbetet, genom att de ger möjlighet till ett fortlöpande utbyte av idéer, synpunkter och prioriteringsönskemål samt att de skapar större förståelse för pågående verksamhet eller existerande problem inom de olika samarbetsområdena.

En rad önskemål och synpunkter om samarbetsförhållandena mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet kom till uttryck i budgetarbetsgruppens slutrapport, som avlämnades vid tjugotredje sessionen. Några av dessa frågor har funnit sin lösning under det gångna året medan andra fortfarande är föremål för diskussion mellan sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén samt presidiet och samarbetsministrarna. Ett av de främsta resultaten av budgetarbetsgruppens arbete blev plenarförsamlingens beslut att upprätta en särskild budgetkommitté, vilken bl. a. skall överlägga med samarbetsministrarna om nordiska budgetfrågor.

5.2. Möten med ministerrådet

På de under punkt 2.3 omnämnda mötena mellan presidiet och ministerrådet har särskilt diskuterats offentlighetsreglerna vid Nordiska ministerrådets sekretariat och presidiesekretariatet, samarbetskontakterna mellan ministerrådet och rådets organ, kontaktmannainstitutionens framtida utformning samt aktuella frågor på saklistan inför sessionen.

Resultatet av mötena 1975-02-17 i Reykjavík och 1975-11-15 i Stockholm framgår av mötesprotokollen, vilka ingår som tillägg 5 och 6.

Nordiska rådets budgetkommitté har haft överläggningar med samarbetsministrarna 1975-02-17 i Reykjavík om ministerrådets budget för 1976 samt 1975-12-04 i Köpenhamn om fördelningen av dispositionsmedlen för 1976 (*se nedan under 6.7.*). Rutinerna för dessa överläggningar i fråga om översändande av material, behandlingen av detta på Nordiska rådets sida, samordningen av utskottens synpunkter i budgetkommittén samt tidpunkten för budgetöverläggningarna når efter hand en fastare utformning. Presidiet anser, att det samråd som härigenom kommit till stånd i budgetfrågor är av grundläggande betydelse för samarbetet mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet.

5.3. *Den nordiska kontaktmannainstitutionen*

Upprättandet av ministerråd, ämbetsmannakommittéer och minister-rådssekretariat har lett till överväganden beträffande kontaktmannaordningens ställning och funktion i det nya samarbetsmönstret. En diskussion om dessa frågor ägde rum vid kontaktmannamötet i Århus i maj 1975.

Vid möte mellan presidiet och samarbetsministrarna i Stockholm den 15 november 1975 antogs följande gemensamma uttalande:

”Det förelåg enighet om att kontaktmannainstitutionen fyller en viktig uppgift såsom informationskanal och därför skall bibehållas. Efter hand som flera ämbetsmannakommittéer upprättas (f. n. 14 st. inkl. ställföreträdarkommittén) har emellertid fråga uppkommit om förbindelselinjerna mellan dessa och kontaktmännen samt om ett eventuellt behov av viss revision i de senares sammansättning. I åtskilliga fall används den person som är representant i en ämbetsmannakommitté också såsom sitt departements kontaktsman. Det ansågs naturligt att en fortsatt sådan anpassning successivt äger rum, där så bedöms lämpligt. Därutöver krävs emellertid att även de samarbetsområden som inte täcks av ämbetsmannakommittéer är försedda med kontaktsmän. Tjänstenivån på kontaktsmän liksom dessas antal för varje sakområde är en fråga för respektive regerings bedömning, utifrån behovet att den eller de som naturligen bäst känner till respektive frågor bör vara kontaktsmän. Av praktiska skäl kan det i vissa fall vara lämpligt att utöver en ordinarie kontaktsman namnge även en biträdande kontaktsman.”

5.4. *Övrigt*

Vid en konferens med de nordiska arbetsmiljöministrarna i Oslo den 12 maj 1975 representerades Nordiska rådet av stortingsrepresentant Asbjørn Haugstvedt, åtföljd av socialpolitiska utskottets sekreterare, fil. kand. Claes Wiklund.

Socialpolitiska utskottets ordförande, stortingsrepresentant Asbjørn Haugstvedt, deltog som observatör vid det nordiska socialpolitiska ministermötet i Århus den 10—13 augusti 1975.

Socialpolitiska utskottets sekreterare, fil. kand. Claes Wiklund, deltog som observatör vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möten i Köpenhamn den 9—10 april 1975 och i Oslo den 12 september 1975.

Vid ett möte mellan Nordiska ministerrådet — samarbetsministrarna respektive arbetsministrarna — och arbetsmarknadens parter i Oslo den 30 och 31 oktober 1975 deltog Nordiska rådet med representation från juridiska respektive socialpolitiska utskotten och från sekretariatet.

Trafikutskottets sekreterare, nationalekonom Ólafur Pétursson, deltog som observatör vid möte med Nordiska ministerrådets utskott för turistfrågor i Stockholm den 12 september 1975.

6. Utskottens verksamhet

6.1. Juridisk udvalg

6.1.1. Medlemmer

Før 23. session havde delegationerne valgt følgende til medlemmer af udvalget:

Danmark:

Folketingsmedlemmerne Ove Hansen, Kirsten Jacobsen og Morten Lange.

Finland:

Riksdagsledamöterna Tellervo M. Koivisto, Timo Mäki og Aarne Saarinen.

Island:

Alttingsmand Ásgeir Bjarnason.

Norge:

Stortingsrepresentantene John Austrheim, Thor Lund og Olaf Knudson.

Sverige:

Riksdagsledamöterna Erik Adamsson, Carl-Henrik Hermansson og Allan Hernelius.

Den 15. februar 1975 havde udvalget konstituerende møde og valgte Ove Hansen til formand og Ásgeir Bjarnason til næstformand. Udvalgets sekretær har været fuldmægtig Peter Lilholt, Danmark.

Efter det finske riksdagsvalg består den finske delegation af riksdagsledamöterna Sinikka Karhuvaara, Tellervo M. Koivisto og Marjatta Stenius, som i februar 1976 erstattedes af Aarne Saarinen.

Ved den norske delegations konstituerende møde den 20. januar 1976 efterfulgtes Thor Lund af Liv Stubberud.

6.1.2. Møder

Udvalget har i den periode, som rapporten omfatter, holdt følgende møder med deltagelse af udvalgets ordinære medlemmer medmindre andet er angivet:

Tidspunkt	Mødested	Bemærkninger
15. og 18. februar 1975	Reykjavík	Forfald: Tellervo M. Koivisto, Timo Mäki, Aarne Saarinen. Folketingsmedlem Poul Dam og riksdagsledamöterna Lauri Kantola og Sirkka Lankinen (suppleanter) deltog i møderne. Riksdagsledamöterna Grethe Lundblad og Lars Werner (suppleanter) deltog i mødet den 15. februar.

<i>Tidspunkt</i>	<i>Mödested</i>	<i>Bemærkninger</i>
		Riksdagsman Pirkko Työlä-järvi og stortingsrepresentant Arnt Hagen deltog i mødet den 18. februar.
12. maj 1975	Helsingfors	Forfald: Kirsten Jacobsen.
25. august 1975	Göteborg	Forfald: Kirsten Jacobsen og Morten Lange.
28. oktober 1975	Oslo	
19. januar 1976	København	Forfald: Allan Hernelius Suppleant: Astrid Kristensson

Under 23. session og på mødet i Oslo den 28. oktober havde udvalget fællesmøder med de nordiske justitsministre (jfr. foran under pkt. 4.1.). I mødet den 12. maj i Helsingfors deltog inrikesminister Heikki Tuominen, Finland, i drøftelserne vedrørende spørgsmålet om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed. Under disse tre møder har endvidere deltaget en række sagkyndige.

6.1.3. *Virksomhed*

Udvalget har behandlet de til dette henviste medlemsforslag, beretninger og meddelelser samt en række henvendelser til Nordisk Råd.

Udvalget har behandlet bl. a. medlemsforslag vedrørende arbejdsfordelingen mellem Nordisk Råds udvalg, øget samarbejde i det offentliges udredningsvæsen, repræsentation i Nordisk Råd for den samiske befolkning, ibrugtagen af simultantolkning i Nordisk Råd og om ændrede statsborgerskabsregler for nordboer.

I overensstemmelse med den af rådet givne bemyndigelse har udvalget taget følgende beretninger til efterretning: C 2 fra Nordisk vildtkollegium, C 6 fra Nordisk Samarbejdsorgan for samespørgsmål og C 30 fra Nordisk samarbejdsråd for kriminologi.

I overensstemmelse med en af udvalget afgivet betænkning af 15. februar 1975 har Nordisk Råd taget beretningen fra Nordisk udlændingeudvalg (C 15) til efterretning.

Udvalget har taget meddelelser om følgende rekommandationer til efterretning:

Rek. 13/1965, 5/1966, 29/1966, 2/1968, 6/1970, 7/1970, 27/1971, 29/1971, 32/1971, 5/1972, 12/1972, 20/1972, 10/1973, 11/1973, 22/1973, 30/1973, 31/1973, 1/1974, 2/1974, 7/1974, 24/1974 og 25/1974.

6.2. *Kulturutskottet*

Medlemmar och möten

Före 23. sessionen hade delegationerna valt följande personer till medlemmar av utskottet:

Danmark

Folketingsmedlemmarna Svend Haugaard, Karl-Johan Mortensen och Nikolaj Rosing samt förmannen i Färöarnas lagting J. Fr. Øregaard.

Finland

Riksdagsmedlemmarna Mauno Forsman, Elsi Hetemäki och Kalevi Kivistö samt talmannen i Ålands landsting Folke Woivalin.

Island

Alttingsman Gylfi P. Gíslason.

Norge

Stortingsrepresentant Jo Benkow, odeltingspresident Per Borten, stortingspresident Guttorm Hansen och stortingsrepresentant Liv Stubberud.

Sverige

Riksdagsmedlemmarna Sven Hammarberg, Paul Jansson, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman.

Utskottet valde den 15 februari 1975 till förman Gylfi P. Gíslason och till viceförman Ingemar Mundebo. Utskottets sekreterare har intill den 31 juli 1975 varit fil. mag. Dag Lindberg och från den 1 augusti 1975 har fil. kand. Kristian Slotte beklätt posten.

Efter 23:e sessionen har följande förändringar i utskottets sammansättning ägt rum. Den 9 oktober 1975 ersattes Mauno Forsman av riksdagsmedlemmen Ulf Sundqvist och Kalevi Kivistö av riksdagsmedlemmen Ilkka-Christian Björklund. Den 12 december ersattes Folke Woivalin av riksdagsmedlemmen Marjatta Väänänen, Ilkka-Christian Björklund ersattes i februari 1976 av Marjatta Stenius.

Vid den norska delegationens möte den 20 januari 1976 valdes stortingsrepresentanten Rolf Fjeldvær som efterträdare till stortingsrepresentant Liv Stubberud.

Möten

Utskottet har hållit följande möten med de ordinarie medlemmarna som deltagare om inte annat angives:

<i>Tidpunkt</i>	<i>Mötesplats</i>	<i>Anmärkningar</i>
15—18.2.75	Reykjavík	Förfall: K. J. Mortensen Suppleant: Robert Pedersen Förfall: Guttorm Hansen Suppleant: Tønnes Madsson Andenæs Förfall: Sven Hammarberg Suppleant: Essen Lindahl
26—27.5.75	Helsingborg	Förfall: J. Fr. Øregaard Förfall: Folke Woivalin Suppleant: Nils Dahlman Förfall: Paul Jansson (senare delen av mötet) Suppleant: Karl-Erik Häll Förfall: Per Olof Sundman Suppleant: Gunnel Jonäng Närvarande suppleant i rådet: Juhani Saukkonen
13—14.8.75	Tórshavn	Förfall: Nikolaj Rosing Suppleant: René Brusvang

<i>Tidpunkt</i>	<i>Mötesplats</i>	<i>Anmärkingar</i>
16—17.9.75	Århus	Förfall: Mauno Forsman Suppleant: Aimo Ajo Förfall: Elsi Hetemäki Suppleant: Sirkka Lankinen Förfall: Per Borten Förfall: Guttorm Hansen Suppleant: Liv Andersen Förfall: Nikolaj Rosing Suppleant: René Brusvang Förfall: Folke Woivalin Suppleant: Nils Dahlman Förfall: Mauno Forsman Elsi Hetemäki Kalevi Kivistö Förfall: Jo Benkow Suppleant: Martin Buvik Förfall: Per Borten Suppleant: Arnt Hagen Förfall: Sven Hammarberg
4.12.75	Köpenhamn	Förfall: Ilkka-Christian Björklund Suppleant: Ele Alenius Förfall: Ulf Sundqvist Förfall: Jo Benkow Suppleant: Sigrid Utkilen Förfall: Guttorm Hansen Suppleant: Liv Andersen Förfall: Sven Hammarberg Suppleant: Bengt Wiklund Förfall: Paul Jansson Suppleant: Karl-Erik Häll Förfall: Per Olof Sundman Suppleant: Eric Carlsson
21—22.1.1976	Köpenhamn	Förfall: Ulf Sundqvist Suppleant: Aimo Ajo Förfall: Sven Hammarberg Suppleant Tyra Johansson Förfall: Karl Johan Mortensen Förfall: Rolf Fjeldvær Suppleant: Liv Stubberud

Kulturutskottet har hållit gemensamt möte med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 18 februari 1975 i Reykjavík och den 17 september 1975 i Århus.

En vid utskottets möte i Helsingborg tillsatt arbetsgrupp bestående av förmannen Gylfi P. Gíslason och viceförmannen Ingemar Mundebo höll den 16—17 juli 1975 ett möte i Köpenhamn för att bl. a. uppgöra ett utkast till PM om den nordiska kulturbudgeten och handlingsprogrammen för kultursamarbetet, vilken skulle ligga till grund för över-

läggningen med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i Århus i september.

Vid behandlingen av medlemsförslagen om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd samt en nordisk språknämnd deltog representanter för de nordiska språknämnderna i utskottets möte 26—27 maj 1975 i Helsingborg. Den 13 augusti 1975 hade utskottet en höring i Tórshavn med representanter för färöiskt kulturliv och färöiska myndigheter angående rekommendationen om ett nordiskt kulturcentrum i Tórshavn. Representanter för sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete har på inbjudan av utskottet deltagit som sakkunniga vid utskottets möten. Ytterligare deltog ett antal sakkunniga från de nationella administrationerna i utskottets möten i samband med 23:e sessionen i Reykjavík.

Verksamhet

Inom utskottet har behandlats de medlemsförslag, meddelanden, berättelser och skrivelser som hänvisats till detta.

Utskottet har inom undervisningssektorn beslutat föreslå rådet att icke företaga sig något med anledning av medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad (*Sak A 414/k*). Utskottet har föreslagit rådet att antaga rekommendationer om språkundervisning för finska barn i Sverige (*Sak A 435/k*), om förbättrad distribution av AV-material över riksgrensarna i Norden (*Sak A 442/k*) samt om samnordiska lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete vid de nordiska journalisthögskolorna (*Sak A 450/k*). Inom denna sektor behandlar utskottet ytterligare medlemsförslaget om nordisk insats för att öka undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (*Sak A 471/k*).

Inom forskningssektorn har utskottet beslutat föreslå rådet att antaga rekommendationer om samnordisk massmediaforskning (*Sak A 457/k*) och om en bok om den nordiska kvinnans historia (*Sak A 461/k*). Utskottet har behandlat medlemsförslag om nordiskt program för framtidsstudier (*Sak A 455/k*) och om inrättande av nordiskt centrum för lantbrukskooperation (*Sak A 468/k*).

Utskottet har inom den allmänkulturella sektorn beslutat föreslå rådet att antaga rekommendationer om att låta utreda förslagen om en nordisk språknämnd samt om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd (*Sak A 415/k*) och (*Sak A 413/k*), om samnordiska insatser för att stödja barnkulturen (*Sak A 446/k*) samt om samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk (*Sak A 454/k*). Utskottet har ytterligare behandlat medlemsförslag om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (*Sak A 451/k*), om utförelse av antikviteter från de nordiska länderna (*Sak A 465/k*) samt om samnordisk insats för att främja cirkuskonsten (*Sak A 469/k*).

Med stöd av rådets bemyndigande vid 23:e sessionen har utskottet be-

slutat lägga följande till sessionen avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelande om rekommendation nr 21/1963, 24/1964, 7/1966, 7/1969, 8/1969, 14/1969, 17/1969, 18/1969, 25/1969, 27/1969, 9/1970, 10/1970, 26/1970, 27/1970, 32/1970, 1/1971, 9/1971, 10/1971, 11/1971, 24/1971, 14/1972, 17/1972, 18/1972, 19/1972, 26/1972, 16/1973, 17/1973, 18/1973, 19/1973, 20/1973, 21/1973, 17/1974, 18/1974 samt berättelse C 5/k från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning, C 8/k från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning, C 9/k om de nordiska språknämndernas arbete, C 13/k från NORD-FORSK, C 14/k från Nordiska jordbruksforskarens förening, C 23/k från Internordisk nämnd för humanistisk forskning, C 24/k från Nordiska afrikainstitutet, C 26/k från finsk-svenska utbildningsrådet, C 28/k från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS), C 29/k från Nordiska publiceringsnämnden för medicin, C 33/k från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning och C 34/k från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden.

Utskottet har angivit yttranden om eller antecknat till kännedom ett antal till rådet ställda och av presidiet till utskottet hänvisade skrivelser.

6.3 Socialpolitiska utskottet

Medlemmar

Före den 23:e sessionen hade delegationerna valt följande personer till medlemmar av rådets socialpolitiska utskott:

Danmark

folketingsmedlemmarna Poul Hartling, Knud Jespersen och Kjeld Olesen

Finland

riksdagsmedlemmarna Lars Lindeman, Matti Ruokola och Carl Olof Tallgren

Island

altingsmedlem Ragnhildur Helgadóttir

Norge

stortingsrepresentanterna Finn Gustavsen, Asbjørn Haugstvedt och Arne Nilsen

Sverige

riksdagsledamöterna Knut Johansson, Jan-Ivan Nilsson och Anna-Greta Skantz

Till förman utsåg utskottet vid konstituerande möte den 15 februari 1975 under den 23:e sessionen Asbjørn Haugstvedt och till vice förman Lars Lindeman.

Utskottets sekreterare har varit fil. kand. Claes Wiklund. (Sekreteraren har varit tjänstledig på halvtid under tiden 15 november 1975—10 mars 1976. Biträde i sekretariatarbetet har under denna tid getts av

byråsekreterare Bente Heill Kleven, Nordiska rådets presidiesekretariat och byrådirektör Erik Hultén, Nordiska rådets svenska sekretariat.)

Den 9 oktober 1975 valde Finlands riksdag ny delegation till Nordiska rådet. Från samma dag blev därvid riksdagsmedlemmarna Lars Lindeman, Juhani Saukkonen och Raino Westerholm medlemmar av utskottet. Juhani Sankkonen efterträddes i februari 1976 av riksdagsman Petter Savola.

Den 20 januari 1976 konstituerade det norska stortinget ny delegation till Nordiska rådet. Från samma dag blev därvid stortingsrepresentant Thor Lund medlem av utskottet efter stortingsrepresentant Arne Nilsen.

Möten

För den tid som denna rapport avser har socialpolitiska utskottet hållit möten enligt följande:

<i>Tidpunkt</i>	<i>Mötesplats</i>	<i>Anmärkingar</i>
15, 16, 17 och 18.2.75	Reykjavík	Förfall: Poul Hartling (deltog ej i sessionen) Suppleant: Mette Madsen Förfall: Kjeld Olesen (deltog ej i sessionen) Suppleant: Kristian Albertsen (deltog ej 15.2. -75) Förfall: Knud Jespersen 16.2 -75) Förfall: Matti Ruokola (deltog ej i sessionen) Suppleant: Saimi Ääri (deltog ej 16.2. -75) Förfall: Ragnhildur Helgadóttir (deltog ej 16.2 och 17.2. -75) Förfall: Finn Gustavsen 16.2. -75)
17.6. 1975	Porsgrunn	Förfall: Poul Hartling, Knud Jespersen och Kjeld Olesen Förfall: Carl Olof Tallgren Suppleant: Henrik Westerlund Förfall: Finn Gustavsen Förfall: Knut Johansson Jan-Ivan Nilsson Anna-Greta Skantz Suppleant: Doris Håvik
13.10. 1975	Hanaholmen	Förfall: Poul Hartling Suppleant: Mette Madsen Förfall: Kjeld Olesen Suppleant: Inge Fischer Møller Förfall: Ragnhildur Helgadóttir Suppleant: Axel Jónsson Förfall: Arne Nilsen Suppleant: Thor Lund

<i>Tidpunkt</i>	<i>Mötesplats</i>	<i>Anmärkning</i>
14.11. 1975	Stockholm	Förfall: Knud Jespersen Förfall: Kjeld Olesen Suppleant: Otto Mørch Förfall: Juhani Saukkonen Förfall: Raino Westerholm Suppleant: Ulla Järvilehto Förfall: Ragnhildur Helgadóttir Suppleant: Axel Jónsson
28 och 29.1. 1976	Köpenhamn	Förfall: Knud Jespersen Förfall: Kjeld Olesen Suppleanter: Kristian Albertsen (den 28.1.) och Inge Fischer Møller (den 29.1.) Förfall: Juhani Saukkonen Suppleant: Petter Savola Förfall: Ragnhildur Helgadóttir Förfall: Jan-Ivan Nilsson (den 28.1.) Förfall: Anna-Greta Skantz (den 29.1.)

Den 18 februari 1975 hade utskottet överläggningar med Nordiska ministerrådet — arbetsministrarna om nordiskt arbetsmarknads-samarbete (*Se punkt 4.3.2.*). Vid utskottets möte i Porsgrunn den 17 juni 1975 deltog socialminister Tor Halvorsen, Norge. Förutom ovannämnda fem utskottsmöten har en av utskottet särskilt tillsatt redaktionsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till utskottets betänkande angående ministerrådsförslaget *B 18/s* om samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet sammanträtt i Stockholm den 27 oktober och i Oslo den 31 oktober 1975. Vid utskottets möten i samband med den 23:e sessionen i Reykjavík, i Porsgrunn den 17 juni 1975 och på Hanaholmen den 13 oktober 1975 har sakkunniga medverkat.

Verksamhet

Utskottet har behandlat till utskottet hänvisade medlems- och ministerrådsförslag, berättelser, meddelanden samt ett antal skrivelser. Utskottet har under det gångna året ägnat särskild uppmärksamhet åt samarbetet på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet.

Vid utskottets möte i Reykjavík den 15 februari 1975 deltog en företrädare för Nordens fackliga samorganisation såsom sakkunnig i samband med utskottets behandling av Nordiska ministerrådet — arbetsministrarnas utkast till nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet. För det möte som ägde rum den 18 februari 1975 mellan utskottet och ministerrådet — arbetsministrarna hänvisas till punkten 4.3.2.

Till utskottets möte i Porsgrunn den 17 juni 1975 hade socialminister

Tor Halvorsen, Norge inbjudits. Utskottet diskuterade tillsammans med statsrådet Halvorsen förslag till revidering av 1955 års sociala trygghetskonvention beträffande grundpensioner, frågan om gemensam nordisk specialistkompetens för läkare (*rekommendation nr 21/1966*) enhetliga nordiska regler för naturläkemedel, rusmedelsforskning samt formerna för och innehållet i det socialpolitiska samarbetet i Norden. Förutom sakkunniga från det norska socialdepartementet deltog företrädare för Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo vid dessa överläggningar.

Utskottet anordnade i omedelbar anslutning till sitt ordinarie utskottsmöte i Porsgrunn ett seminarium om nordiska arbetsmiljöfrågor (*se ovan punkt 4.3.3*).

Vid utskottets möte på Hanaholmen den 13 oktober 1975 intog behandlingen av ministerrådsförslaget B 18/s om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet en framträdande plats. För att lämna utskottet kompletterande upplysningar i ämnet hade sakkunniga inkallats från Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo och från de nationella arbetsdepartementen. Vid oktobermötet behandlades i närvaro av sakkunniga också frågan om likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel. Härvid deltog såsom sakkunniga representanter för Indenrigsministeriets udvalg til undersøgelse af naturpræparater og ikke-autoriserede helbredelsesmetoder, Danmark, Socialstyrelsens naturläkemedelsutredning, Sverige samt Nordiska läkemedelsnämnden.

Vid utskottets möte i Stockholm den 14 november 1975 diskuterades frågan om uppföljning av utskottets arbetsmiljöseminarium i Porsgrunn. Utskottet blev därvid enigt om att ett samlat initiativ skulle tas från utskottets sida beträffande det nordiska arbetsmiljösamarbetet. Utskottet berörde vidare vissa principiella frågeställningar rörande Nordiska rådet och det socialpolitiska samarbetet i Norden, rådsdelegationernas medverkan vid remitteringen av rådets olika saker, antalet och omfattningen av olika medlemsförslag, det eventuella införandet av särskilda tidpunkter eller intervall för väckande av medlemsförslag. Vidare diskuterades den plats som C 1, Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet, borde intaga i utskottets arbete.

Avslutningsvis genomgick utskottet ämbetsmannakommittéernas anslagsäskanden samt ställföreträdarkommitténs förslag till prioriteringar avseende 1976 års dispositionsmedel på ministerrådsbudgeten. Utskottet konstaterade, att medan det nordiska samarbetet på socialpolitikens, arbetsmarknadspolitikens och miljövårdens område i stort sett kunde betraktas som tillfredsställande så kunde det finnas grundad anledning till oro för det nordiska arbetsmiljösamarbetet.

Vid utskottets möte i Köpenhamn den 28—29 januari 1976 ägnades C 1: Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet en ingående behandling. Utskottet beslöt att acceptera en inbjudan från Nordiska ministerrådet — social- och hälsovårdsministrarna

till överläggningar om det framtida nordiska samarbetet på social- och hälsovårdspolitikens område den 12 mars 1976 i Helsingfors. Vidare genomgick utskottet budgetprogrammet från ministerrådets ämbetsmannakommittéer avseende verksamheten under år 1977. Slutligen beslöt utskottet att anmoda Nordiska ministerrådet — arbetsmiljöministrarna om att till rådets 25:e session i Helsingfors år 1977 låta utarbeta ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet.

Berättelser och meddelanden

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat att lägga följande till rådets 23:e session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna:

Rek. 5/1965, 21/1966, 9/1967, 10/1967, 8/1968, 16/1968, 10/1969, 12/1969, 23/1969, 29/1969, 1/1970, 3/1970, 28/1970, 33/1970, 5/1971, 18/1971, 19/1971, 1/1973, 2/1973, 4/1973, 5/1973, 6/1973, 8/1973, 9/1973, 29/1973, 32/1973, 3/1974, 4/1974, 5/1974, 6/1974, 8/1974, 30/1970, 21/1971, 4/1972, 3/1973 samt *C 10/s*: Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan, *C 17/s*: Berättelse från Nordiska maskinkommittén, *C 18/s*: Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område samt *C 32/s*: Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning.

6.4. Trafikudvalget

Medlemmer

Til rådets 23. sesion havde de enkelte delegationer valgt følgende personer til medlemmer af trafikudvalget:

Danmark:

Folketingsmedlemmerne Hans Bjerregaard, Chr. Christensen, Gustav Holmberg

Finland:

Riksdagsledamöterna Bror Lillqvist, Paavo Väyrynen, Seppo Westerlund

Island:

Alttingsmand Magnús Kjartansson

Norge:

Stortingsrepresentantene Bjarne Mørk Eidem, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen

Sverige:

Riksdagsledamöterna Eric Carlsson, Astrid Kristensson, Sven Mellqvist

Den 15. februar 1975 valgte udvalget Bror Lillqvist til formand og Gustav Holmberg til næstformand. Indtil 1. juli 1975 var Olav Vefald, Norge, sekretær på interimisforordning. F. o. m. 1. april 1975 blev Ólafur Pétursson, Island, ansat som udvalgets sekretær på heltid.

Udvalgets sammensætning er efter 23. session ændret på følgende måde: Den 8. oktober 1975 valgte den danske delegation Leif Glensgård i stedet for Hans Bjerregaard, den 9. oktober 1975 valgte den finske delegation Pekka Tarjanne i stedet for Seppo Westerlund, og den 11. december 1975 indtrådte Folke Woivalin i trafikudvalget (tidl. indvalgt i kulturudvalget) og efterfulgte dermed Paavo Väyrynen, der var udnævnt til undervisningsminister i Finland.

På udvalgets møde i Helsingfors den 22. oktober 1975 tilkendegav Bror Lillqvist, at han ønskede at træde tilbage som udvalgets formand, hvorpå udvalget valgte Pekka Tarjanne som formand.

Møder

I den periode, som denne rapport omfatter, har trafikudvalget holdt møder, som fremgår af følgende opstilling. Udvalgets ordinære medlemmer har deltaget, hvis ikke andet er angivet:

<i>Tidspunkt</i>	<i>Mødested</i>	<i>Bemærkninger</i>
1975		
15.—18. feb.	Reykjavík	
8. april	Oslo	Forfald: Paavo Väyrynen Håkon Kyllingmark Suppl.: Martin Buvik
23. juni— 4. juli	Grønland/ Jakobshavn m/s Disko, Godthåb	Forfald: Gustav Holmberg Suppl.: Ivar Hansen Forfald: Paavo Väyrynen Seppo Westerlund
22.—23. okt.	Helsingfors	Forfald: Magnús Kjartansson Suppl.: Gils Guðmundsson Forfald: Bjarne Mørk Eidem
14. nov.		Forfald: Chr. Christensen Suppl.: Svend Erik Sørensen Forfald: Paavo Väyrynen Forfald: Magnús Kjartansson Suppl.: Gils Guðmundsson Forfald: Astrid Kristensson Sven Mellqvist Suppl.: Essen Lindahl
1976		
19.—20. jan.	København	Forfald: Astrid Kristensson

Under 23. session deltog statsråd Annemarie Lorentzen i udvalgets møder den 17. og 18. februar og statsråd Pekka Tarjanne i mødet den 18. februar. Den 14. november 1975 havde udvalget et fællesmøde med Nordisk Ministerråd, trafikministrene, med deltagelse af statsrådene Esa Timonen, Annemarie Lorentzen og Bengt Norling.

Virksomhed

Trafikudvalget har behandlet til udvalget henviste medlemsforslag, beretninger, meddelelser og skrivelser.

I overensstemmelse med den af rådet på 23. session givne bemyndigelse har udvalget besluttet at tage følgende beretninger til efterretning:

- C 7 fra De nordiske jernbaners Samarbejdspræsidium
- C 19 fra Nordisk Turisttrafikkomité (NTTK)
- C 21 fra Nordisk Telekonference og styrekomiteen for nordisk tele-samarbejde
- C 27 fra Nordisk Postforening

Udvalget har taget meddelelserne til 23. session om følgende rekommandationer til efterretning:

Rek. 1/1967, 25/1967, 9/1968, 27/1968, 35/1968, 15/1970, 16/1970, 34/1970, 35/1970, 4/1971, 8/1972, 9/1972, 11/1972, 15/1972, 23/1973, 24/1973, 25/1973, 26/1973, 27/1973, 28/1973, 9/1974, 10/1974, 11/1974, 12/1974, 13/1974, 14/1974, 26/1974.

Desuden har udvalget i overensstemmelse med artikel 11 i Den nordiske Transportaftale, til Nordisk Ministerråd, trafikministrene, fremført synspunkter på det af Nordisk Embedsmandskomité for Transportspørgsmål fremlagte udkast til virksomhedsprogram for 1976.

Trafikudvalget afgav indstilling til 4 medlemsforslag til 23. session og fik rådets tilslutning til rekommandationer med anledning af medlemsforslagene. Det drejede sig om følgende:

- A 338/t om bygning af en trafikforbindelse mellem Vasa og Umeå
- A 426/t om obligatorisk anvendelse af refleksbrikker for fodgængere
- A 433/t om foranstaltninger for at stimulere ungdomsrejser inden for Norden (NORDTURIST-billetter)
- 445/t om bådforbindelse mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden.

I mellemtiden har udvalget færdigbehandlet og foreslået rekommandationer på grundlag af følgende medlemsforslag:

- A 438/t om nordisk gyldighed for kørekort til erhvervsmæssig kørsel
- A 447/t om nordisk gyldighed for kørekort
- A 458/t om indførelse af NORDTURIST-billet for pensionister
- A 347/t om øget turistsamarbejde i Norden
- A 431/t om liberalere regler for charterflyvning inden for Norden

Udvalget har også behandlet medlemsforslagene *A 463/t* om trafikøkonomisk udredning om trafikken mellem de nordiske lande og fra disse til andre lande og *A 459/t* om lettelser for flytrafikken i Norden med særligt hensyn til migranterne og besluttet at anbefale rådet ikke at foretage sig noget i anledning af medlemsforslagene.

Bl. a. med henblik på behandlingen af *A 347/t* om øget turistsamarbejde i Norden arrangerede Nordisk Råd en turistkonference i Salt-

sjöbaden 5.—6. maj 1975 med over 100 deltagere. De fleste af trafikudvalgets medlemmer deltog i konferencen og engagerede sig dels som formænd, dels som talere og dels som ledere af de enkelte arbejdsgrupper. Konferencen er trykt i NU-serien (1975/13).

Derudover besøgte udvalget Grønland i perioden 23. juni—4. juli 1975 for at studere mulighederne for at forbedre trafikforbindelserne mellem Grønland og det øvrige Norden samt at vurdere turismens plads og udvikling i Grønland som et led i det nordiske turistsamarbejde.

Udvalget måtte konstatere, at de grundlæggende samfærdselsproblemer for Grønland må prioriteres fremfor en forceret turistudvikling, og at turistpolitikken i første række må afgøres fra grønlandsk side herunder hvor stærkt man i tiden fremover vil satse på turisme.

6.5 Økonomisk udvalg

Medlemmer og møter

Før Rådets 23. sesjon hadde de enkelte delegasjoner valt sine medlemmer på utvalgene slik at Økonomisk utvalg fikk følgende sammensetning:

Danmark.

Folketingsmedlemmerne Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, J. Risgaard Knudsen, Karl Skytte og Ib Stetter.

Finland:

Riksdagsmedlemmarna Ele Alenius, Olavi Lähteenmäki, V. J. Sukse-lainen, Erkki Tuomioja og Olavi Tupamäki.

Island:

Altingsmennene Jón Skaftason og Sverrir Hermannsson.

Norge:

Stortingsrepresentantene Ragnar Christiansen, Lars Korvald, Odvar Nordli, Erland Steenberg og Kåre Willoch.

Sverige:

Riksdagsman Johannes Antonsson, Arne Geijer, Gunnar Helén, Eric Krönmark og Sture Palm.

Utvalget valgte Sture Palm og Ragnar Christiansen til henholdsvis formann og viseformann. Utvalgets sekretær har vært byråsjef Lars Blaa-flat, Norge.

Etter 23. sesjon er utvalgets sammensetning endret idet Ele Alenius, Olavi Lähteenmäki, Olavi Tupamäki er gått ut og erstattet med Aarne Saarinen, Harri Holkeri, Kristian Gestrin. Deretter trådte Kristian Gestrin inn i den finske regjering og ble erstattet med Henrik Westerland. Gunnar Helén, som uttrådte av riksdagen, er den 14. januar 1976 erstattet med Rolf Wirtén. Etter den norske regjeringsomdannelsen gikk Trygve Bratteli og Arne Nilsen inn i henholdsvis Odvar Nordlis og Ragnar Christiansens sted. I februar 1976 ble Aarne Saarinen erstattet med Ilkka-Christian Björklund.

På utvalgets møte 18. oktober deltok statsråd Kjell-Olof Feldt, statsråd Bjartmar Gjerde og minister Grels Teir, samt stedfortredere og en rekke andre sakkyndige. Under utvalgets møte 12. august var arbeidsgruppens sekretær tilstede under drøftingene av ministerrådsforslaget om opprettelse av en nordisk investeringsbank.

Under 23. sesjon besluttet utvalget at for tiden frem til 24. sesjon skulle en nimannskommité assistere utvalget ved å forberede saker før utvalgets behandling av dem. Komiteen fikk fullmakt til å ta til etterretning slike beretninger og meldinger som ikke var ført på saklisten for 23. sesjon. Senere ble komiteen anmodet om å gjennomgå og avgi uttalelse om fordelingen av disposisjonsmidlene for 1976 på vegne av Økonomisk utvalg. Til medlemmer av komiteen ble utpekt Knud Enggaard, J. Risgaard Knudsen, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Jón Skaftason, Ragnar Christiansen (viseformann), Lars Korvald, Sture Palm (formann) og Eric Krönmark.

Tidspunkt	Mödested	Bemærkninger
Februar 1975 12—13 aug. 1975	Reykjavík Bergen	Forfall: Risgaard Knudsen Suppleant: Ove Hansen Forfall: Olavi Tupamäki Forfall: Sverrir Hermannsson Forfall: Arne Geijer Suppleant: Grethe Lundblad Forfall: Johannes Antonsson Suppleant: Bertil Jonasson
18 oktober 1975	Helsingfors	Forfall: Sverrir Hermannsson Forfall: Arne Geijer Suppleant: Grethe Lundblad
25 oktober 1975	Helsingfors	Forfall: Odvar Nordli Forfall: Arne Geijer Suppleant: Grethe Lundblad Forfall: Johannes Antonsson Suppleant: Bertil Jonasson
19 januar 1976	København	Forfall: Henrik Westerlind Suppleant: Pär Stenbäck Forfall: Erland Steenberg Suppleant: Ambjørge Sælthun Forfall: Arne Geijer Suppleant: Arne Gadd

Virksomhet

På utvalgets møte 18. oktober 1975 ble ministerrådsforslag B 17/e om Nordisk Investeringsbank drøftet med representanter for Nordisk Ministerråd. Saken er nærmere omtalt under pkt. 4.6.

Utvalget har behandlet de til utvalget henviste medlemsforslag, beretninger, meldinger og skrivelser.

Til 23. sesjon la utvalget fram betenkning om medlemsforslagene

A 430/e om et nordisk handlingsprogram for øket tilgang av matvarer, *A 432/e* om nordisk lovgivning om konkurransebegrensninger og *A 439/e* om økede bevilgninger til Nordtest.

I sin betenkning om medlemsforslag *A 430/e* om et nordisk handlingsprogram for øket tilgang på matvarer foreslo utvalget en rekommendasjon som gikk ut på å utrede forutsetningene for å utarbeide et handlingsprogram vedrørende øket matforsyning og bedre utnyttelse av ressursene i Norden. Dessuten burde mulighetene utredes for et utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling på matvareområdet og for en felles innsats for et sunnere kosthold. Utvalgets forslag til rekommendasjon ble bifalt av rådet.

Flertallet i utvalget fant ikke å kunne støtte medlemsforslag *A 432/e*, nordisk lovgivning om konkurransebegrensninger, bl. a. fordi mulighetene for å komme fram til felles lovgivning på dette område ble ansett ikke å være tilstede. Rådet bifalt utvalgets tilrådning om ikke å foreta seg noe i anledning medlemsforslaget.

I sin betenkning om medlemsforslag *A 439/e* foreslo utvalget at rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å styrke Nordtests stilling med sikte på å finne fram til jevnførbare prøvningsmetoder og å unngå dobbeltarbeid. Utvalgets forslag til rekommendasjon ble vedtatt av Nordisk Råd.

På utvalgets forslag ble beretning fra Nordisk kontaktorgan for fiskerispørsmål (*C 12/e*) ført på saklisten for 23. sesjon. Etter en kort debatt ble beretningen tatt til etterretning.

Utvalget har til 24. sesjon lagt fram betenkning om medlemsforslag *A 453/e* vedrørende vareskatt på grensehandelen og foreslår at rådet ikke skal foreta seg noe i anledning medlemsforslaget.

Som et ledd i utvalgets arbeid med energi og industrisamarbeidet ble det i tilknytning til møtene på Vestlandet gjennomført en befaring til oljeraffineriet på Mongstad og til en forsyningsbase for oljevirkomheten i nærheten av Stavanger. I Statens oljedirektorat i Stavanger ble utvalget dessuten orientert om de norske olje- og gassforekomster og Den norske stats oljeselskap A/S.

Nimannskomiteen har behandlet ministerrådsforslag *B 17/e* om Nordisk Investeringsbank og Ministerrådets budsjett 1976.

Utvalget har besluttet å ta følgende til 23. sesjon avgitte betenkninger og meldinger til etterretning:

Rek. C 3/e, C 4/e, C 11/e, og C 31/e samt meldingene om rek. nr. 23/1968/e, 14/1970/e, 6/1971/e, 7/1971/e, 12/1971/e, 31/1971/e, 1/1972/e, 2/1972/e, 7/1972/e, 19/1974/e og 20/1974/e.

Rek. nr 31/1970/e ble avskrevet under 23. sesjon.

6.6. Informationskommittén

Informationskommittén, vars uppgift är att handlägga frågor rörande Nordisk Kontakt och bistå presidiet som ett rådgivande expertorgan i informationsfrågor, höll under verksamhetsperioden fyra möten. Under året infördes en suppleantordning. Ur nedanstående uppställning framgår medlemmarnas och de deltagande suppleanternas namn samt tidpunkterna för mötena. Stortingspresident Guttorm Hansen har fungerat som ordförande, riksdagsman Per Olof Sundman som vice ordförande för kommittén.

Medlemmar valda 1975-02-15 och suppleanter som deltagit i mötena	Mötesdatum			
	18.2 Reykjavík	26.5 Helsing- borg	18.8 Ystad	24.10 Esbo
<i>Danmark:</i>				
Christian Christensen	×	×	×	×
Robert Pedersen		×	×	
<i>Finland:</i>				
Kalevi Kivistö (till 7.10)	×	×	×	
I-C Björklund (fr. 7.10)				×
Juhani Saukkonen		×		×
Suppleant:				
Elsi Hetemäki	×			
<i>Island:</i>				
Gylfi Þ. Gíslason	×	×	×	
Jón Skaftason		×	×	×
<i>Norge:</i>				
Guttorm Hansen		×		×
Jo Benkow	×	×		×
Suppleanter:				
Liv Stubberud	×		×	
Martin Buvik			×	
<i>Sverige:</i>				
Sture Palm	×	×		×
Per Olof Sundman	×		×	×
Suppleanter:				
Ingemar Mundebo		×		
Bengt Wiklund			×	

6.7. Budgetkomiteens virksomhed

Komiteens baggrund og medlemmer

Under 23. session henstillede præsidiets i anledning af dokument 1A: Slutrapport från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor bl. a. til rådet at beslutte oprettelsen af et permanent budgetorgan, kaldet Nordisk Råds budgetkomité, som kontinuerligt og pragmatisk skal søge at styrke de kontrolmuligheder, som den anser for mest væsentlige. Samtlige tilstedeværende stemte for præsidiets forslag.

Ifølge arbejdsordningen, der er optaget som tillæg 8, har komiteen specielt følgende opgaver:

at gennemgå budgetmateriale fra ministerrådet, herunder koordinering af udtalelser og ønsker vedrørende materialet fra udvalg og komiteer

at følge dispositioner og revision vedrørende nordiske midler

at følge gennemførelsen af rådets rekommandationer i samråd med udvalg og komiteer

at repræsentere rådet under drøftelser med Nordisk Ministerråd om fællesnordiske budget- og kontrolspørgsmål

Rådet godkendte samtidigt, at følgende medlemmer af de faste udvalg indgik i komiteen:

Juridisk udvalg: Ove Hansen och Allan Hernelius.

Kulturudvalget: Gylfi Þ. Gíslason och Svend Haugaard.

Socialpolitisk udvalg: Asbjørn Haugstvedt och Carl Olof Tallgren.

Trafikudvalget: Bror Lillqvist och Magnús Kjartansson.

Økonomisk udvalg: Sture Palm och Erland Steenberg.

På komiteens konstituerende møde valgtes Gylfi P. Gíslason til formand og Allan Hernelius til næstformand.

I løbet af året er Lars Lindeman indtrådt i stedet for Carl Olof Tallgren, Pekka Tarjanne i stedet for Bror Lillqvist og Gils Guðmundsson i stedet for Magnús Kjartansson.

Møder

Komiteen har holdt nedennævnte møder. I møderne deltog de ordinære medlemmer.

<i>Tid</i>	<i>Sted</i>	<i>Bemærkninger</i>
1975-02-17	Reykjavík	Konstituerende møde
1975-12-03	København	Sagkyndig: Konsulent Kjell Slyngstad, ministerrådssekretariatet
1975-12-04	København	Fællesmøde med Nordisk Ministerråd, samarbejdsministrene

Virksomhed

Inden rådets beslutning om nedsættelse af budgetkomiteen havde arbejdsgruppen for budget- og kontrolspørgsmål møde med Nordisk Ministerråd den 17. februar 1975 i Reykjavík vedr. ministerrådets budget for 1976 og proceduren for fremtidige budgetdrøftelser.

På mødet den 3. december drøftedes fordelingen af ministerrådets dispositionsmidler for 1976. Komiteen havde som materiale fra ministerrådssekretariatet modtaget embedsmandskomiteernes forslag til fordeling af dispositionsmidlerne og den med baggrund heri af stedfortræderkomiteen foretagne indstilling til ministerrådet.

Fra rådets faste udvalg havde komitéen endvidere modtaget indstillinger og kommentarer til ovennævnte materiale, der var tilsendt og behandlet i udvalgene. Komiteen drøftede tillige præsidiasekretariatets forslag til arbejdsordning for Nordisk Råds budgetkomité (*Tillæg 8*).

Under mødet med samarbejdsministrene drøftedes bl. a. de af budgetkomiteen fremførte mere almene og principielle synspunkter, specielt at totalrammen for dispositionsmidlerne for 1976 synes at være for lav i forhold til foreliggende og forventede ansøgninger

at administrationsomkostningerne ved ministerrådets sekretariat savnes i materialet

at det generelt er nødvendigt at modtage et mere detaljeret baggrundsmateriale, hvis budgetkomiteen skal kunne varetage sin opgave på tilfredsstillende måde

at en oversigt over hele ministerrådets budgetområde savnes, bl. a. med henblik på at gøre det muligt at overskue og sammenligne de enkelte områder for nordisk samarbejde

at proceduren ved behandlingen af kulturbudgettet vil kunne udgøre et forbillede for behandlingen af det almene budget

at man kunne udtale tilfredshed med den af ministerrådet skitserede ændring i proceduren for form og behandling af budgetter fra og med 1977-budgettet, hvorefter de egentlige budgetter vil blive mere "rammebetonede"

at man tog til efterretning, at ministerrådet ville undersøge mulighederne for ensartede principper for budgetopstilling for det almene og kulturelle område

Med udgangspunkt i de af de faste udvalg afgivne indstillinger fremførte komiteen bemærkninger og ønsker til de konkrete områder og beløbsposter i det foreliggende materiale.

6.8. Utskottet för granskning av berättelsen om Nordiska kulturfonden

Vid 23:e sessionen valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av utskottet för granskning av berättelsen om Nordiska kulturfonden:

Danmark

folketingsmedlem Robert Pedersen med Svend Haugaard som suppleant

Finland

riksdagsmedlemmen Mauno Forsman med Elsi Hetemäki som suppleant

Island

altingsmand Gylfi P. Gíslason med Ragnhildur Helgadóttir som suppleant

Norge

stortingsrepresentant Per Borten med Liv Stubberud som suppleant

Sverige

riksdagsmedlemmen Paul Jansson med Johannes Antonsson som suppleant.

Till förman har utskottet utsett Gylfi P. Gíslason och till viceförman Per Borten.

Efter 23:e sessionen har följande förändringar inträffat i utskottets sammansättning: Mauno Forsman har utträtt ur rådet och efterträts av riksdagsmedlemmen Ulf Sundqvist.

Utskottet har sammanträtt den 22 januari 1976 i Köpenhamn och därvid behandlat berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet under år 1974 (*Sak C 16/k*) jämte revisionsberättelsen rörande Nordiska kulturfondens räkenskaper för verksamhetsåret 1974. I mötet deltog de ordinarie medlemmarna förutom Per Borten och Ulf Sundqvist. Suppleant för den senare var Elsi Hetemäki.

Som utskottets sekreterare har fungerat kulturutskottets sekreterare Kristian Slotte.

7. Organisatoriska och finansiella förhållanden

7.1. Delegationernas sammansättning

Ordinarie val har under tiden sedan tjugotredje sessionen förrättats till rådets nationella delegationer. Resultatet av de senaste valen framgår av medlemslistan vid rådets tjugofjärde session.

Följande förändringar i danska delegationens sammansättning efter tjugotredje sessionen, vilka ej framgår av medlemslistan till tjugofjärde sessionen, har skett: Folketinget utsåg den 9 oktober 1975 Oluf Simonsen som suppleant för Robert Pedersen under dennes tjänstledighet för att delta i FN:s möten. Den 12 november 1975 återinträdde Robert Pedersen som suppleant i rådet i stället för Oluf Simonsen.

7.2. Offentlighetsregler för presidiesekretariatet

En arbetsgrupp, tillsatt gemensamt av presidiet och Nordiska ministerrådet, framlade under hösten 1974 en rapport angående offentlighetsprincipens användning i nordiska samarbetsorgan (*NU 1974: 14*).

Rapporten behandlades i juridiska utskottet, som framlade en memoria för plenarförsamlingens preliminära synpunkter vid tjuogoandra sessionens andra samling i Ålborg i november 1974 samt ett slutligt betänkande till tjugotredje sessionen i Reykjavík i februari 1975 (*Dokument 1 B*). Betänkandet utmynnade i ett majoritetsförslag, som antogs av rådet och som innehöll dels en rad ändringsförslag till arbetsgruppens regelutkast, dels en uppmaning till presidiet och ministerrådet att snarast inleda diskussioner med varandra i syfte att söka fastställa likartade regler om offentlighet vid de tre nordiska sekretariatet i enlighet med riktlinjerna i juridiska utskottets betänkande.

Efter förberedande diskussioner vid möten mellan sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén antogs dessa organs gemensamma förslag till modifierade regelutkast vid möte mellan presidiet och samarbetsministrarna den 15 november 1975. Mötets beslut liksom offentlighets-

reglernas lydelse framgår av mötesprotokollet, vilket fogas till denna rapport som *tillägg 7*.

Ministerrådet fastställde reglerna för sina sekretariat den 4 december 1975 och presidiet godkände reglerna för presidiesekretariatet den 18 december 1975. De trädde i kraft den 1 januari 1976 och skall tillämpas även på handlingar som har inkommit till eller upprättats av sekretariatet från och med dessas tillkomst.

7.3. Översyn av arbetsordningarna

Genom plenarförsamlingens beslut beträffande budgetarbetsgruppens slutrapport vid tjugotredje sessionen fick presidiet bl. a. i uppdrag att arbeta vidare med eventuella ändringar i rådets arbetsordning. Med anledning härav pågår i presidiesekretariatet och sekreterarkollegiet en översyn av såväl arbetsordningen för Nordiska rådet som för Nordiska rådets sekretariat (sekreterarkollegiet, presidiesekretariatet och utskottssekretariatet). Sekreterarkollegiet skall under loppet av 1976 framlägga konkreta förslag till presidiet om sådana ändringar som bedöms erforderliga i de båda arbetsordningarna.

Presidiet har vid överläggningar den 15 november 1975 överenskommit med ministerrådet om att återkomma till en diskussion av eventuella konkreta ändringsförslag i arbetsordningen för Nordiska rådet, särskilt sådana som kan inverka på uppläggningsen av ministerrådssidans arbete.

7.4. Budgetfrågor

Utfallet av 1975 års budget ligger väl inom ramen för anslagna medel. Utgifterna har uppgått till 4 559 114 skr och inkomsterna till 1 131 888 skr. Nettoutgifterna är således 3 427 226 skr. Det positiva budgetutfallet beror huvudsakligen inte på kvarstående outnyttjade medel. Det är egentligen endast anslagen för informationsverksamhet som inte kunnat helt utnyttjas. Huvudskälet till att ett betydande budgetöverskott uppkommit är i stället att intäkterna av det interna avgiftssystemet samt rådets tryck, främst Nordisk Utredningsserie, blivit större än beräknat. Å andra sidan har överskridanden skett på några enskilda poster bl. a. representationsanslaget. Detta beror uteslutande på kostnader som uppkom i samband med Nordiska rådets första extra session den 15 november 1975.

I den reviderade budgeten för 1976, som fastställdes av presidiet den 18 december 1975, har några omdispositioner företagits men omslutningen är densamma som framlades i bilaga till föregående presidierapport, nämligen 4 535 000 skr. Höjningar på några utgiftsposter har kompensrats med motsvarande uppräknings av intäkterna.

Viss uppjustering har skett av bl. a. lönekostnaderna i enlighet med

redan träffat avtal på arbetsmarknaden för 1976. Dessutom har den hittillsvarande halvtidstjänsten som informationssekreterare upptagits som heltidstjänst fr. o. m. 1976 i enlighet med presidiets beslut vid antagande av ny informationsplan. Tillsättande på den nya heltidstjänsten beräknas emellertid kunna ske först under loppet av 1976.

I budgeten för 1977 har räknats med normala kostnadsökningar, varjämte vissa belopp justerats på grundval av erfarenheterna från budgetutfallet under de senaste åren. Denna budget har en nettoomslutning på 5 055 000 skr. Den präglas av mestadels måttliga höjningar på de enskilda posterna. Beträffande resekostnaderna görs ingen höjning i förhållande till 1976 års budget. I stället kommer rutinerna för resor av presidiesekretariatets personal att preciseras och nya rabattordningar för flygresor att i största möjliga utsträckning begagnas, när detta kan ske utan olägenhet eller extra kostnader i övrigt.

En uppställning över den reviderade budgeten för 1976 och ny budget för 1977, personalförteckning samt revisionsrapport bifogas som tillägg 1 och 2.

7.5. Presidiesekretariatet

Som sekreterare i trafikutskottet anställdes fr. o. m. den 1 april 1975 nationalekonom Ólafur Pétursson, Island, med placering vid presidiesekretariatet. Två heltidsanställda utskottssekreterare är därmed knutna till presidiesekretariatet. Sekreterarna i rådsutskotten är i och med Péturssons anställning rekryterade från vart och ett av de fem nordiska länderna.

Även kulturutskottet bytte sekreterare under året i och med att Dag Lindberg övergick till en tjänst i Finlands delegations sekretariat. Till ny sekreterare utsågs fr. o. m. den 1 augusti 1975 fil. kand. Kristian Slotte. Frågan om Slottes slutliga placering har diskuterats i presidiet men har inte ännu funnit sin slutliga lösning. Slotte är tills vidare placerad vid finländska sekretariatet i Helsingfors.

8. Informationsfrågor

8.1. Informationsplan för Nordiska rådet

Den 8 augusti 1975 godkände presidiet i princip ett förslag till långsiktplan för Nordiska rådets informationsverksamhet att tillämpas från den 1 januari 1976. I planen definieras syftet med Nordiska rådets informationsverksamhet. Den innehåller en förteckning över målgrupper och en prioritering av dem. Planen upptar vidare en redogörelse för och värdering av nuläget. Problemen formuleras och de långsiktiga målen ställs upp. Konkreta åtgärder föreslås i ett handlingsprogram på lång sikt.

Arbetet på planen inleddes sedan presidiet den 19 november 1974

uttalat sin önskan om att i samförstånd med informationskommittén få diskutera den långsiktiga informationsverksamheten. Informationskommittén tillsatte en arbetsgrupp bestående av kommitténs ordförande stortingspresident Guttorm Hansen, vice ordförande Per Olof Sundman och sekreterare informationschef Harry Granberg med uppgift att låta utarbeta ett förslag till långsiktsplan. Det praktiska arbetet utfördes av pol. kand. Kalju Treffner i samförstånd med informationssektionen vid presidiesekretariatet och kanslichef Christer Jacobson. Under arbetets gång hölls kontakt med de informationsansvariga vid Nordiska rådets nationella sekretariat och ministerrådssekretariaten samt med föreningarna Nordens Förbund. Den första skissen med bland annat förslag till definition av syftet med informationsverksamheten och en förteckning över målgrupperna presenterades för presidiet den 22 maj. Informationskommittén behandlade planen den 26 maj. Efter det presidiet den 8 augusti fattat principbeslut om att godkänna det slutliga förslaget till plan slutbehandlades den i informationskommittén den 18 augusti varvid de synpunkter som presidiet framfört beaktades.

Syftet med informationsplanen är att skapa kontinuitet i informationsverksamheten. En skriftligt formulerad långsiktig informationsplan underlättar efterhandsbedömningen och är till stor hjälp vid byte av personal i nyckelbefattningar.

Frågan om Nordiska rådets informationsverksamhet har tidigare utretts av den s. k. Bæhrendtz-gruppen och arbetsgruppen Kull—Öhman—Westman, för vilka redogjorts i tidigare presidierapporter. Med utgångspunkt i de rapporter dessa grupper överlämnat och de överväganden som gjordes under arbetet med planen formulerades syftet med Nordiska rådets informationsverksamhet på följande sätt:

- ”Att inom och utom Norden verka för att
- Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir känt vad gäller syfte, bakgrund, organisation och arbetsformer,
 - uppnådda resultat inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir kända,
 - pågående arbete inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir känt,
 - arbetet inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt uppfattas positivt.”

Dessutom skall informationsverksamheten syfta till att kontinuerligt följa utomstående gruppers behandling av nordiska frågor och vid behov informera rådets sekretariat härom, samt att följa upp resultatet av det egna arbetet med avseende på de målsättningar som gjorts.

I planen uppräknas de målgrupper till vilka informationsverksamheten bör riktas. Då resurserna inte förslår för en bearbetning av samtliga målgrupper har en prioritering gjorts. I den har inte minst resultaten av kunskaps- och attitydundersökningen 1973 varit en god vägledning.

Av de primära målgrupperna har de interna och de externa angivits

var för sig. Såsom interna anses individer, institutioner och samarbetsorgan inom det officiella nordiska samarbetets ram. De har självfallet en hög prioritet. Såsom primära, externa målgrupper anges individer och grupper som för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter är beroende av kunskap och information om Nordiska rådets verksamhet och nordiskt samarbete i övrigt. Övriga externa målgrupper anses vara sekundära. Förutom de interna målgrupperna har följande tre externa målgrupper getts hög prioritet: 1) massmedierna, 2) de politiska partiernas medlemmar, 3) lärare. Denna prioritering innebär inte att den information som nu ges även andra målgrupper skulle upphöra. Den fortsätter som hittills inom ramen för den rutin som utvecklats. För de prioriterade målgrupperna föreslås specialåtgärder under de närmaste åren.

En grundtanke i informationsplanen är att verksamheten inte skall utsträckas till nya målgrupper innan resultatet av arbetet för de nu prioriterade målgrupperna kan redovisas. På så sätt undviks en splittring av de resurser som står till buds.

I informationsplanen föreslås en måttlig utbyggnad av de personella resurserna vid såväl presidiesekretariatet som vid de nationella sekretariaten. Vidare föreslås att långsiktssplanen kompletteras med planer för informationsverksamheten på nationellt plan. Den nationella informationsverksamheten skulle inte enbart eftersträva de överenskomna, centralt uppställda målen utan också omfatta information om nationella aktiviteter av olika slag.

Kontakterna med Föreningarna Norden är av stor betydelse. Informationskommittén har i verksamhets- och budgetplanen för 1976 understrukit vikten av att informationskanalerna mellan de officiella nordiska samarbetsorganen och föreningarna Norden hålls öppna för ett informationsflöde i vardera riktningen. Föreningarna Nordens ställning som fria organisationer får inte ifrågasättas. De propaganderar inte för särskilda nordiska samarbetsorgan men de bearbetar opinionen och skapar förutsättningar för en ytterligare breddning och fördjupning av det nordiska samarbetet.

Presidiet godkände den 8 augusti 1975 i princip förslaget till informationsplan. Därvid beslöt presidiet också att omvandla informationssekreterartjänsten vid presidiesekretariatet från halvtids- till heltidstjänst. Presidiet rekommenderade de nationella delegationerna att i anslutning till den godkända planen utarbeta planer för de nationella informationsaktiviteterna. Vidare rekommenderades delegationerna i Danmark, Island, Norge och Sverige att såvitt möjligt engagera heltidsanställda personer för informationsverksamheten. Finland har i detta nu en heltidsanställd och Sverige en halvtidsanställd informationssekreterare.

Under verksamhetsperioden har den svenska delegationen godkänt en nationell informationsplan och beslutat föreslå att halvtidstjänsten som informationssekreterare ombildas till en heltidstjänst. Vid informa-

tionskommitténs möte i Helsingfors den 24 oktober 1975 rapporterade de olika delegationerna om de åtgärder som vidtagits i anledning av planen. Informationskommittén kunde därpå konstatera att arbetet med en utbyggnad av informationsverksamheten pågår i alla delegationer.

Informationsplanen ingår som *tillägg 9*.

8.2. Utställningen "Kvinnan i Norden"

Under hösten 1974 väcktes ett medlemsförslag (A 448/s) om en nordisk historisk utställning "Kvinden i Norden". Vid 23:e sessionen i Reykjavik beslöt plenarförsamlingen uppdra åt presidiet "att verka för att en nordisk historisk utställning "Kvinnan i Norden" kommer till stånd för att manifestera Förenta Nationernas Internationella kvinnoår 1975."

Socialpolitiska utskottet konstaterade i sitt betänkande att anordnandet av en dylik utställning borde vara av ett väsentligt kulturellt värde. Innehållsmässigt borde utställningen belysa skillnader och likheter beträffande kvinnans ställning sedd i ett historiskt perspektiv. Utskottet lade för sin del vikt vid att kvinnans roll inom familjen, i arbetslivet, inom utbildningsväsendet, inom organisationerna och inom politiken uppmärksammas. Utställningen borde distribueras såväl inom som utom Norden. Avslutningsvis underströk utskottet att även om ett färdigställande av utställningen under år 1975 är önskvärt så kan också en senare tidpunkt accepteras.

Inom presidiesekretariatet tillsattes en särskild arbetsgrupp med uppgift att a) utarbeta förslag och kostnadskalkyl för utställningen och b) att ansvara för att utställningen kommer till stånd i enlighet med de riktlinjer som fastställts av rådets presidium. Vidare tillsatte informationskommittén en parlamentarisk referensgrupp. Arbetet pågår inom grupperna.

8.3. Informationsmaterial

Den reviderade versionen av stillfilmen har översatts till franska och tyska. Ett par idémanuskript för en helt ny stillfilm har utarbetats. Av de kompletterande broschyrerna är den norska versionen av den allmänna broschyren under arbete. Likaså föreligger ett första utkast till en broschyr om transportsamarbetet. Broschyren "Kultur i Norden" har översatts till engelska och produceras av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Under året har vidare en ny upplaga av skriften "Nordiskt samarbetsavtal" utarbetats. Den har kompletterats med Nordiska ministerrådets arbetsordning. En stencilerad upplaga förelåg vid rådets extra session i Stockholm den 15 november 1975, den tryckta upplagan färdigställdes till 24:e sessionen i Köpenhamn. Med tanke på utlandsinformationen har särtryck tagits av de avsnitt om nordiskt samarbete som i samarbete med ministerrådssekretariaten utarbetats för Europarådets

publikation *European Yearbook*. En statutsamling av de centrala samarbetsöverenskommelserna på engelska är under utgivning i NU-serien. Till sessionen i Reykjavík utgavs såsom tidigare en "Porträttmatrikel". Också "Nordiska samarbetsorgan" har utgivits i en ny, kompletterad upplaga.

Under år 1975 utsändes sammanlagt 68 pressmeddelanden. Inom artikeltjänsten distribuerades 7 artiklar till pressen i de nordiska länderna. Inför sessionerna utarbetades för främst pressens behov en sammanställning av de ärenden som uppförts på dagordningen. Denna sammanställning förelåg på svenska, finska och engelska. Kalendariet över nordiska möten utkom med 11 nummer i en upplaga av 1 150 exemplar. Press i Norden utkom under 1975 med sex nummer. I publikationen citeras främst ledarkommentarer som gäller det nordiska samarbetet.

8.4. *Seminarier*

Det seminarium för journalister i fackpressen som planerats att hållas i november 1974 arrangerades i Mariehamn den 13—15 oktober 1975. Seminariet samlade 25 deltagare. Rapporten från seminariet utges i Nordisk utredningsserie.

Den 24—25 november 1975 arrangerades i Lysebu ett seminarium för lärare i journalisthögskolorna. Detta seminarium samlade 18 deltagare från samtliga nordiska länder. Rapporten från seminariet utges i Nordisk utredningsserie.

8.5. *Nordisk Kontakt*

Tidskriften *Nordisk Kontakt*, som orienterar om arbetet i de nordiska parlamenten och det nordiska samarbetet, utkom under 1975 med sin 20:e årgång. Numrens antal var 16, vilket motsvarar en utgivning varannan vecka under parlamentssessionerna. Antalet sidor var 1 120.

Redaktionen bestod av Carl Kauffeldt, Danmark, Harry Elg, Finland, Björn Johannsson, Island, Oddvar Hellerud, Norge och Åke Malmström, Sverige, ansvarig utgivare. Vid årsskiftet 1975/76 lämnade Åke Malmström sin post. Till hans efterträdare som svensk redaktör utsåg den svenska delegationen redaktionschef Olle Högstrand för tiden fram till 1 mars 1976, då redaktör Uno Käärik tillträder. Informationskommittén utsåg i sin egenskap av redaktionskommitté Erling Larsson till ansvarig utgivare räknat från den 1 januari 1976.

Prenumerationspriset är 12 skr per år, oförändrat sedan 1966. Upplagan var ca 10 000 exemplar. Nya målgrupper, som under året erhölet tidskriften, är ordförandena i föreningarna Nordens lokalavdelningar och de nordiska ländernas konsuler inom Norden.

9. Publikationsverksamhet

9.1. Förhandlingarna

Förhandlingarna vid tjugotredje sessionen och första extra sessionen har redigerats av redaktör Åke Edwall och redaktörsassistent Ingegerd Wahrgren.

23:e sessionens förhandlingar har uppdelats i två band, ett huvudband om 1 712 sidor och ett supplementband om 1 085 sidor i vilket remissyttranden och promemorior har samlats.

Materialet från Nordiska rådets första extra session den 15 november 1975 i Stockholm har samlats i ett band om 245 sidor.

Rådsförhandlingarna har tryckts av AB P. A. Norstedt & Söner, Stockholm. För inbindningen har Verbum & Hässler Sambok AB, Hägersten, svarat. Huvudbandets upplaga har uppgått till 2 100 exemplar och supplementbandets till 1 600 exemplar. Utsändningen av rådsböckerna från 23:e sessionen ägde rum med början den 10 september 1975. Boken från extrasessionen utsändes under februari 1976.

Förhandlingarna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnas till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier/departement, Nordiska ministerrådet, sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. m.

9.2 Nordisk utredningsserie

Under 1975 har följande nummer utkommit i den av presidiet sedan 1960 utgivna serien. Upplagans storlek anges inom parentes.

1. Nordisk överenskommelse om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsård (2 300 ex.)
2. Peruskoulu pohjoismaissa (3 100 ex.)
3. Litteratur om nordiskt samarbete (3 100 ex.)
4. Nordisk kommunal rösträtt och valbarhet (3 850 ex.)
5. Bötesstraffet (2 400 ex.)
6. Nordic Cooperation for Tourism. Proposal for Action (2 055 ex.)
7. Nordisk vuxenundervisning. Symposium (2 525 ex.)
8. Oversikt over forsknings- og utviklingsarbeid som gjelder engelsk-undervisningen i de nordiske land — 1974 (5 300 ex.)
9. Fort- og vidareutbildning for teaterarbetare (2 300 ex.)
10. Nordisk samarbeid om billedkunst (2 500 ex.)
11. STINA-rapport (3 400 ex.)
12. STINA-rapport. Bilagor (2 600 ex.)
13. Turistkonferens (2 600 ex.)
14. Langtidsbedømmelse for det allmenkulturelle område (2 375 ex.)
15. Førskole og skole i samvirke (4 800 ex.)
16. Kontaktmandsseminar 1975 (2 200 ex.)

17. Fotografisk kemi (3 600 ex.)
18. Arbetsmiljöfrågor. Seminarium i Porsgrunn (2 000 ex.)
19. Industriellt samarbete i Norden. Journalistseminarium i Århus (2 300 ex.)
20. Kvarnenkonferens (3 350 ex.)
21. NORDINFO (2 200 ex.)
22. Revision av den nordiska trygghetskonventionens bestämmelser om grundpension (1 950 ex.)
23. Merenkurkunkonferenssi (2 530 ex.)
24. Nordiska tobaksarbetsgruppens betänkande (3 250 ex.)
25. Översikt över projekt rörande integrerad specialundervisning i förskolan och grundskolan i de nordiska länderna (4 175 ex.)
26. Suveränitetsholmarna i Torne, Muonio och Könkämä älvar (2 280 ex.)
27. Tornion- ja Muonionjokien sekä Könkämäenon suvereniteettisaaret (1 700 ex.)
28. Sprogvidenskab og modersmålspædagogik (2 375 ex.)
29. Lukioasteen koulutus pohjoismaissa (3 000 ex.)
30. Samnordisk forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet (2 800 ex.)
31. Arbeidets tilpassing til mennesket (6 875 ex.)
32. Grannspråk och minoritetsspråk i Norden. Seminarium (2 400 ex.)
33. A regional approach — a world wide responsibility. Conference (2 250 ex.)
34. Pakollisen englannin kielen opetuksen yhdenmukaistaminen pohjoismaissa (2 925 ex.)
35. NARS. Nordic working group for reactor safety. Recommendations
36. Une approche régionale — une responsabilité mondiale. Conférence (2 075 ex.)
37. Nordisk statutsamling (2 300 ex.)
38. Yearbook of Nordic Statistics, 1975 (Nordisk statistisk årsbok (11 500 ex.)

För utgivningen svarar presidiesekretariatets redaktion.

Flertalet nummer i serien har tryckts hos Göteborgs Offsettryckeri AB (GOTAB) i Stockholm.

9.3 Nordisk Statistisk Årsbok

Nordisk Statistisk Årsbok har enligt presidiebeslut utkommit årligen sedan 1962. Sedan 1972 redigeras årsboken av Harry de Shárengrad vid Nordiskt statistiskt sekretariat i Köpenhamn. Årsboken utkommer i februari 1975 (*NU* 1975: 38) i 10 000 exemplar. Årsboken har tryckts i Stockholm av AB P. A. Norstedt & Söner. Från och med 1972 utges årsboken gemensamt av Nordiska rådet och Nordiskt statistiskt sekretariat i Köpenhamn.

9.4 Register över rådsförhandlingarna

Redaktör Olof Wallmén fortsätter arbetet på att uppgöra ett kortregister över rådsförhandlingarna från 1965 och har nu hunnit fram till år 1974.

9.5 Porträttmatrikeln

Till tjugotredje sessionen utgavs en upplaga på 800 exemplar av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande valda rådsmedlemmarna och regeringsrepresentanterna. Publikationen har redigerats av presidiesekretariatets informationssektion och tryckts av AB P. A. Norstedt & Söner.

9.6 Statutsamling

Fr. o. m. 1970 utges enligt beslut av Nordiska rådets presidium en årlig publikation i NU-serien upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra bestämmelser som avser nordiska institutioner och samarbetsorgan eller annan samnordisk verksamhet. Redaktör för statutsamlingen är departementssekreterare Björn Thomasson. Nordisk statutsamling utkommer i februari 1975 i 2 300 exemplar (*NU 1975: 37*).

10. Delegationerna och parlamenten

10.1. På grund af folketingets arbejdsbyrde efter regeringsdannelsen i februar 1975 blev beretningen fra den danske delegation ikke forelagt som bebudet i præsidierapporten til 23. session. Derimod anmeldtes 24. oktober 1975 for folketinget delegationens beretninger angående Nordisk Råds 21. sessions anden samling i Stockholm 26.—27. oktober 1973, 22. sessions første samling i Stockholm 17.—21. februar 1974, 22. sessions anden samling i Ålborg 7.—8. november 1974 og 23. session i Reykjavík 15.—20. februar 1975. Beretningerne oversendtes til udenrigsudvalget, som afgav betænkning over dem 29. oktober 1975. Betænkningen underkastedes første behandling 7. november 1975 og anden og sidste behandling 13. november.

Under behandlingen af beretningen understregede delegationens formand Knud Enggaard (V) betydningen af, at "folketinget som helhed i størst mulig udstrækning er med i de opgaver, der løses på nordisk plan, sådan at dette ikke alene er et anliggende for samarbejdet mellem regeringerne, men at det også interesserer ud over den kreds på 16 medlemmer af Nordisk Råd og 16 stedfortrædere, som i særlig grad har været interesseret i disse ting". Delegationsformanden påpegede, at dette synspunkt navnlig havde betydning i forbindelse med de bestræbelser, som i beretningsperioden var gjort for, at fælles nordiske aktiviteter kan undergives parlamentarisk kontrol. Han henviste her specielt til oprettelsen af Nordisk Råds Budgetkomité som udtryk for "denne principielle landvinding". Delegationsformanden fremhævede også offentlighedsspørgsmålet, der måtte være af særlig interesse for parlamentarikere, som ønsker bedst mulig information til befolkningen i forbindelse med beslutningsprocessen.

Under debatten udtalte Kirsten Jacobsen, at hendes parti, Frem-
56—750424. Nordiska rådet.

skridtspartiet, er "overordentlig kritisk over for Nordisk Råd og det bureaukrati, der efterhånden er opbygget". Partiet anser derfor, at nytteværdien af rådets arbejde slet ikke står mål med de penge det koster og med den tid, hvori de forskellige parlamenter må indstille deres arbejde på grund af medlemmernes deltagelse i rådet.

Kritikken blev imødegået af Ove Hansen, Socialdemokratiet, og af Svend Haugaard, Det radikale Venstre. Sidstnævnte, der selv mente, at rådets administration "kan forenkles ganske betydeligt", erklærede sig "dybt uenig med fru Kirsten Jacobsen om nytteværdien" af rådet. Han "ville betragte det som en ulykke, hvis vi ikke fortsat i Nordisk Råd kunne følge de nordiske opgaver op".

Poul Dam, Socialistisk Folkeparti, efterlyste mere handling af rådet og kritiserede dets "emsighed omkring småting og en mangel på lyst til at tage de virkelig store spørgsmål op". Han mente i øvrigt, at Danmarks og danske politikeres medarbejde i Nordisk Råd med rette blev gjort til genstand for tvivl fra andre nordiske politikere efter Danmarks medlemskab af EF.

Knud Jespersen, Danmarks kommunistiske Parti, ønskede samarbejdet i Nordisk Råd udbygget, gjort bedre og mere effektivt. Han fandt i øvrigt, at Danmarks medlemskab af EF har bevirket, at Danmark på det nordiske område er blevet nødt til at indgå kompromisser på blandt andet de sociale, økonomiske og arbejdsmæssige områder.

Knud Enggaard udtalte derimod, at efter hans opfattelse "vil der ikke kunne påvises væsentlige nordiske samarbejdsområder, som er blevet forhindret af, at Danmark har en speciel situation i det europæiske samarbejde i forhold til de andre nordiske lande. Tværtimod tegner alt til, at nye initiativer vil kunne gennemføres, og at det nordiske samarbejde derigennem har en uændret stilling og bør være omgivet af en uændret interesse".

Ministeren for nordiske anliggender, Ivar Nørgaard, Socialdemokratiet, mente heller ikke, at påstandene om, at medlemskabet af EF har været til hinder for Danmarks deltagelse i det nordiske samarbejde, har noget på sig.

Fhv. statsminister Hilmar Baunsgaard, Det radikale Venstre, erklærede sig "aldeles uenig med hr. Poul Dam i, at der er nogen som helst rimelig grund til at antyde, at danske parlamentarikere, fordi vi er blevet medlem af EF, har fået en mindre interesse for det nordiske. Det er og bliver en historisk usandhed, at det skulle være danskerne, der i nogen grad havde ansvaret for Nordeks forlis". Han fandt tillige grund til at understrege, at "den form for samarbejde, de nordiske lande har fået, har ført længere, end nogen anden form for regionalt samarbejde i Europa har ført indtil dette øjeblik, også længere end i EF".

Ib Stetter, Det Konservative Folkeparti, kritiserede, at forslaget om en nordisk investeringsbank efter hans vurdering ikke havde fået "en

meningsfyldt behandling" i rådets økonomiske udvalg. Ikke desto mindre ville de medlemmer, som i udvalget havde støttet forslaget, på dette utilfredsstillende grundlag såvel som deres grupper være bundet til at stemme for forslaget, når dette kom til behandling i folketinget. Han påpegede, at der her var et generelt problem, når der nu forelagdes forslag fra Ministerrådet for Nordisk Råd. "Så må vi simpelt hen give os den tid, der skal til for at behandle disse aftaler, der indgås mellem de nordiske regeringer, i Nordisk Råds regie." Såfremt man ikke kunne gøre arbejdet i Nordisk Råd meningsfyldt, så han ingen anden udvej end at ophæve rådet, således at Ministerrådet kom til at stå direkte til ansvar over for deres parlamenter.

Senere under debatten forespurgte Stetter ministeren for nordiske anliggender, om denne kunne tænke sig ministerrådsforslag underkastet en lignende behandling i folketinget som den, der blev de forslag til del, som af det europæiske ministerråd sendtes til reel behandling og stillingtagen i Europaparlamentet. I den slags tilfælde ville regeringen på forhånd søge at få tilslutning til sit standpunkt i Markedsudvalget.

Ministeren for nordiske anliggender erklærede sig beredt til en sådan nydannelse, hvor det drejede sig om ministerrådsforslag og ikke om medlemsforslag til Nordisk Råd. Han var villig til at lade sådanne forslag behandle i Markedsudvalget, eller, såfremt folketinget ønskede det, i "et specielt udvalg, der udelukkende tog sig af nordiske sager". "Vi er parat til under de former, som folketinget nu finder mest egnede, at drøfte sagerne, før der træffes nordiske beslutninger, selv om vi jo formelt stadig væk fastholder ordningen, at den endelige afgørelse finder sted ved ratifikation i folketingssalen".

Ved indledningen til anden og sidste behandling af beretningerne stillede Kirsten Jacobsen (FP) forslag til motiveret dagsorden, gående ud på, at folketinget skulle udtale, at planerne om en nordisk investeringsbank ikke burde fremmes. Begrundelsen var navnlig, at så mange remissudtalelser havde afvist tanken om investeringsbanken. Dagsordensforslaget forkastedes dog med 100 stemmer mod 23, mens 1 medlem hverken stemte for eller imod. Stetter havde før afstemningen udtalt, at hans parti ikke ville tage stilling til investeringsbanken på et procedurespørgsmål, men først når substansen senere kom til behandling ved at et forslag til ratifikation blev forelagt folketinget.

Debatten om beretningerne afsluttedes med, at folketingsbeslutningen om godkendelse af dem vedtoges med 125 stemmer.

10: 2. Finland delegations berättelse till riksdagen över rådets verksamhet år 1974 behandlades i riksdagens utskott för utrikesärenden, som avgav sitt betänkande över berättelsen den 14 mars 1975. I betänkandet (Ut UB. nr 2/1975 rd.) anför utskottet bl. a.:

"Under berättelseåret hölls Nordiska rådets session i experimentsyfte första gången i två faser, och detta experiment fortsattes under det föl-

jande året. Som bäst utreder man experimentets verkningar på sessionsarbetet och på rådets verksamhet, och med stöd av resultaten kommer man i sinom tid att överväga, om det vore ändamålsenligt att varaktigt övergå till denna praxis. Med hjälp av de organisatoriska reformerna under de senaste åren har man också generellt sökt förbättra förutsättningarna för Nordiska rådets verksamhet samt effektivisera ärendenas beredning och behandling inom ramen för det nordiska samarbetet. Då reformerna, speciellt åtgärden att ge ministerrådets sekretariat ordinarie ställning, likväl i första hand stärker och utvidgar samarbetet mellan regeringarna, önskar utrikesutskottet understryka Nordiska rådets ställning såsom ett samarbetsorgan för medlemsländernas parlamentariker. På grund härav bör man speciellt se till, att parlamentsledamöternas möjligheter att följa med det nordiska samarbetets utveckling på olika områden och att delta i samt övervaka samarbetet på regeringsnivå tillräckligt effektivt kan tryggas. Detta är enligt utskottets åsikt nödvändigt även av den anledningen, att beredningen och handläggningen av ärenden inom ramen för samarbetsavtalet inte i alltför hög grad skall förskjutas till ministerrådsnivå.

Trots att under berättelseåret vissa av ministerrådet på basen av ett parlamentariskt initiativ framlagda verksamhetsprogram för olika områden av samarbetet handlagts, fäster utrikesutskottet i detta sammanhang uppmärksamhet vid det faktum, att totalplaneringen av Nordiska rådets verksamhet ytterligare kraftigt borde utvecklas. Härvid skulle parlamentarikernas möjligheter att inom ett längre tidsperspektiv övervaka utarbetandet av planer och påverka deras genomförande på önskat sätt avsevärt förbättras. En förutsättning för att parlamentets medlemmar skall kunna verka effektivt och aktivt inom rådet är enligt utrikesutskottets åsikt även, att medlemmarna kan delta i ärendenas behandling på sitt eget modersmål. Därför borde man skyndsamt söka ta i bruk simultantolkning vid Nordiska rådets möten.

Utskottet konstaterar vidare, att det nordiska samarbetet i allmänhet behandlas rätt knapphändigt i regeringens årliga berättelse över sin verksamhet och att riksdagen sålunda inte alltid har möjlighet att tillräckligt följa med samarbetet på regeringsnivå i dess olika skeden. Utrikesutskottet upprepar därför sin redan tidigare anförda ståndpunkt, att i regeringens berättelse borde intas en tillräckligt omfattande och detaljerad redogörelse för regeringens verksamhet inom ramen för Nordiska ministerrådet.”

Berättelsen slutbehandlades av riksdagen den 25 mars 1975.

Delegationens berättelse över rådets verksamhet år 1974 avgavs till riksdagen den 30 maj 1975. Utskottet för utrikesärenden avgav betänkande över berättelsen den 14 januari 1976 (UtUB nr 9/1975 II rd.). I betänkandet anför utskottet bl. a.:

”Utskottet för utrikesärenden har i sina betänkan den under de senaste åren med anledning av Nordiska rådets Finlands delegations berättelser fäst speciell uppmärksamhet vid förbättrande av verksamhetsförutsättningarna för Nordiska rådet och vid effektiviserad beredning och behandling av ärendena inom ramen för det nordiska samarbetet. Därjämte har utskottet betonat, att parlamentsledamöternas möjligheter att följa med det nordiska samarbetet och deltaga i detta samt att övervaka det samarbete som sker på regeringsnivå borde tryggas så effek-

tivt som möjligt. Utskottet konstaterar därför med tillfredsställelse, att i den interimrapport som den av rådet tillsatta arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor avgav under berättelseåret, speciell uppmärksamhet har fästs vid en effektivisering av Nordiska rådets kontrollfunktioner samt vid ett utvecklande av samarbetet mellan de under rådet och ministerrådet uppbyggda organen och att även ett bestående av formerna för behandling av ministerrådets utkast till budgeter för nordiska samarbetsprojekt i rådet och dess utskott poängteras.

För effektivisering av den parlamentariska kontrollen bör man enligt utskottets åsikt också förbättra parlamentens möjligheter att granska ministerrådets beslut och de enskilda ministrarnas möjligheter att ta del i dem, något som kan genomföras bl. a. genom utvidgad tillämpning av offentlighetsprincipen inom rådets verksamhet. Utrikesutskottet konstaterar, att under berättelseåret färdigställts en interimrapport också om offentlighetsprincipens tillämpning inom nordiska samarbetsorgan. Rapporten har uppgjorts av en arbetsgrupp, som tillsatts för att utreda saken. Den innehåller separata regelverk för presidiesekretariatet och för ministerrådets sekretariat. Utskottet understryker, att ett omfattande genomförande av offentlighetsprincipen är en central fråga med tanke på det nordiska samarbetet, och i samarbetet borde i enlighet med Helsingforsavtalets artikel 43 största möjliga offentlighet iakttagas. Utrikesutskottet konstaterar, att de ovan nämnda arbetsgruppernas ståndpunkter sedermera året efter berättelseåret godkänts såväl av Nordiska rådets presidium som i ministerrådet och att man sålunda har kunnat börja effektivera verksamhetsförutsättningarna för och tillämpningen av offentlighetsprincipen i det nordiska samarbetet på det sätt som föreslås i rapporterna.

Då det nordiska samarbetet på regeringsnivå fortgående utvecklas och utvidgas, anser utskottet för utrikesärenden att det är av nöden, att de frågor som är förknippade med ministerrådets verksamhet tillräckligt detaljerat utreds, varvid uppmärksamhet fästes vid skiljaktigheterna mellan ministerrådets möten och de övriga nordiska ministermötena. Vidare har utrikesutskottet fäst uppmärksamhet vid att det i vårt land inte för närvarande finns något sådant permanent organ inom statsrådet, som skall koordinera samsarbetsfrågor. Även om man med hjälp av det s. k. kontaktsmannasystemet har kunnat sköta många frågor på ett mycket tillfredsställande sätt, anser utskottet det dock vara viktigt, att vid ministeriet för utrikesärendena kunde inrättas en särskild enhet, som skulle bereda nordiska samsarbetsfrågor och samtidigt bistå samsarbetsministern, såsom kommittén för utrikesförvaltningen föreslår i sitt betänkande av år 1974.

Utskottet för utrikesärenden har vid behandlingen av berättelsen funnit, att det nordiska samarbetet under berättelseåret utvecklats på många områden. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att kultursamarbetet på basen av det år 1973 ingångna nordiska kulturavtalet blivit avsevärt mera omfattande och mångsidigare. Samarbetet mellan Nordiska rådets kulturutskott och ministerrådet har likaså utvecklats i en positiv riktning. Också samarbetet i trafikfrågor har blivit effektivare sedan ett nordiskt avtal om samarbete på transport- och kommunikationsområdet trätt i kraft 1973. Vidare konstaterar utskottet att en nordisk miljökonvention ingåtts under berättelseåret. Syftet med konventionen är att skapa en ordning, enligt vilken varje lands myndigheter vid prövning av fråga om tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet skall jämställa grann-

ländernas miljöskyddsintressen med sina egna. Utrikesutskottet har fäst uppmärksamhet vid att nämnda konvention inte ännu underställts handläggning i riksdagen, trots att de övriga nordiska länderna vederligen redan ratificerat konventionen. Av denna anledning förutsätter utskottet, att den nordiska miljökonventionen skyndsamt blir godkänd även för Finlands del.”

Berättelsen slutbehandlades av riksdagen den 23 januari 1976.

10.3. Den norske delegasjon rapport fra 22. sesjon, begge samlinger ble avgitt 28. november 1974. Denne rapport fulgte som vedlegg til den norske regjering's stortingsmelding om nordisk samarbeid (St. meld. nr. 30, 1974—75). Stortingsmeldingen og delegasjonsrapporten ble behandlet av Stortingets utenriks-konstitusjonskomite som avgav innstilling 31. januar 1975. I innstillingen heter det bl. a.

”K o m i t é e n konstaterer at det nordiske samarbeid viser fremgang på alle de områder som omtales, og at det gjøres systematiske anstrengelser for å tilpasse form og innhold til utviklingen i de samarbeidende land. Den nye organisasjonsstruktur synes bedre egnet til å ta opp til vurdering de nye problemstillinger som melder seg, med sikte på å nå konkrete resultater raskere enn før, og med enklere prosedyreregler enn det som er vanlig i internasjonale samarbeidsorganisasjoner. K o m i t é e n vil anbefale at bestrebelsene i retning av en raskere og mer smidig beslutningsprosess fortsetter, også fordi det vil gjøre det lettere å ha de nordiske samarbeidsbehov og -muligheter for øye under det nasjonale reformarbeid.

Flere av de nordiske rammeavtaler av eldre dato er tatt opp til revisjon i lys av den raske utvikling som finner sted i de enkelte land, spesielt på sosialomsorgens områder og når det gjelder det nordiske arbeidsmarked. K o m i t é e n understreker betydningen av at disse avtaler til enhver tid er utformet slik at den frie bevegelighet over landegrensene blir minst mulig hemmet, og vil i denne forbindelse også understreke betydningen av størst mulig ensartethet i utdanningssystemene på alle plan.

K o m i t é e n gir uttrykk for tilfredshet med at lovgivningssamarbeidet synes å ha fått ny fremdrift etter retningslinjer som er lettere å tilpasse det moderne samfunns utvikling. K o m i t é e n ser således rekommendasjonen om bl. a. samenes rettigheter som et viktig initiativ, hvor behovet for harmonisert lovgivning og rettsoppfatning fremtrer som nødvendige ledd i et program for en minoritetsgruppe, bosatt i tre av de nordiske land. Det fremgår av de fremlagte planer og budsjetter at 1975 blir et år med en vesentlig utvidelse av de fellesnordiske tiltak. Budsjettene er preget av nye prosjekter og av at permanente nordiske institusjoner etter hvert skal tas inn på ministerrådets budsjetter. K o m i t é e n viser til sin uttalelse om de nordiske budsjetter i fjolårets innstilling (Innst. S. nr. 203 for 1973—74). De fremlagte budsjettall understreker imidlertid i seg selv behovet for en mer fullstendig oversikt og en bedre parlamentarisk kontroll enn hittil. Under Reykjaviksesjonen i februar i år vil det bli foreslått opprettet en Nordisk Råds budsjettkomité. Innstillinger fra denne budsjettkomité vil kunne vedlegges fremtidige delegasjonsrapporter. I tråd med fastlagte samarbeidsprinsipper vil det bli tale om en ordning som omfatter både kontroll med budsjett-

disponeringen og samarbeid ved oppstillingen av kommende budsjetter.

K o m i t é e n er i denne forbindelse enig i den målsetting som nevnes til slutt i meldingen: at man sikter mot et mønster som på den ene side tar hensyn til de ønsker Nordisk Råd måtte ha om informasjoner, og på den annen side ikke hindrer at Nordisk Ministerråd kan arbeide på den mest effektive måte.

Stortinget ga i 1974 samtykke til at det i Helsingforsavtalen ble tatt inn en ny artikkel som fastslår at "størst mulig offentlighet" bør iakttas i det nordiske samarbeid. I denne formulering ligger det, etter k o m i t é e n s oppfatning, at offentlighetsreglene bør legges nær opp til dem som gjelder for innenrikspolitisk virksomhet.

K o m i t é e n s medlemmer Kielland og Berit Ås vill igjen peke på hvilke muligheter de nordiske land sammen har — og kunne hatt — dersom de i fellesskap samordner sin politikk på det økonomiske, energipolitiske og sikkerhetspolitiske området, frigjort fra alliansers og maktblokkers band. Utviklinga i EF, og i opinionen i Storbritannia og Danmark, gir her nye sjanser for alliansefri økonomisk samordning i Norden. Norges og Nordens avhengighet av maktblokker kommer også til uttrykk i holdningen til de rike lands olje- og energisamarbeid (IEC, før ECG). Manglende norske tilsagn i tide til Sverige, som trenger import av olje og/eller gass, bidro til at Sverige valte medlemskapsformen i IEA istedenfor en løsere tilknytning.

D i s s e m e d l e m m e r mener at Norge og fastlandsstatene i Norden for øvrig bør legge sterkere vekt på å vise solidaritet med øyrikene i Nordens ytterkant. Nå står islendingene framfor etablering av 200 miles fiskerisone i 1975. D i s s e m e d l e m m e n e mener at Norden samla bør gi støtte til denne politikken på Nordisk Råds møte i Reykjavik og i andre sammenhenger. Norsk fiskerigrensepolitikk bør også ha omsynet til Island med som sideomsyn.

D i s s e m e d l e m m e n e vil videre vise til planene om kontakt mellom færøyske myndigheter og Nordisk Ministerråd med sikte på å opprette et kultursenter i Torshavn. Etter d i s s e m e d l e m m e r s oppfatning bør nå spørsmålet reises om ikke de øvrige nordiske land, utover Danmark, skal drøfte bistandprosjekt i/og samarbeidsavtaler med Færøyene. Dette spørsmålet har flere ganger vært reist av framtrepende færøyske politikere. Ved økt økonomisk samkvem med andre nordiske land enn Danmark, kan de 40 000 færøyingene friere enn ellers stilles overfor et reelt valg i spørsmålet om nasjonalt sjølstende eller underordning under Danmark.

D i s s e m e d l e m m e n e sakner referanser i stortingsmeldinga til at det på nordisk plan arbeides med tiltak i samband med FN's internasjonale kvinneår. D i s s e m e d l e m m e n e mener at Norden har særlige forpliktelser her og vil be om at spørsmålet blir tatt opp av myndighetene også på nordisk basis."

Denne innstilling gav i Stortinget grunnlag for et omfattende ordskifte om det nordiske samarbeid. Debatten fant sted 11. februar 1975, og Stortinget besluttet enstemmig i tråd med utenriks- og konstitusjonskomiteens innstilling å legge stortingsmeldingen og rapporten fra den norske delegasjon til protokollen.

Under debatten hadde representanten Erik Gjems Onstad (Anders Langes Parti) satt fram et forslag om at "norsk deltakelse i nordisk

samarbeid søkes redusert". Dette forslag ble mot 3 stemmer ikke bifalt.

Den norske delegasjons rapport fra 23. sesjon og fra Rådets 1. ekstra-sesjon ble avgitt 15. desember 1975. Denne rapport fulgte som vedlegg til den norske regjerings stortingsmelding om nordisk samarbeid (St. meld. nr. 36, 1975—76).

10.4. Sveriges delegation har overlåmnat skrivelse till riksdagen den 5 desember 1974 med berättelse för tjugoandra sessionens andra samling och den 16 april 1975 med berättelse för tjugotredje sessionen.

Utrikesutskottet har behandlat berättelserna den 13 november 1975 (betänkande nr 2). Utskottet fann efter att ha genomgått nämnda berättelser inte anledning att avge något särskilt yttrande.

Riksdagens behandling av utrikesutskottets betänkande nr 2 ägde rum den 3 desember 1975.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att delegationens berättelser från tjugoandra sessionens andra samling och från tjugotredje sessionen skulle läggas till handlingarna.

Vid presidiummöte den 8 augusti 1975 beslöt presidiet rekommendera de nationella delegationerna att utarbeta nationella informationsplaner. Mot denna bakgrund har den svenska delegationen under hösten 1975 antagit en långsiktig informationsplan för Nordiska rådets svenska delegation.

11. Förberedelser för rådets tjugofjärde session

11.1. Vid sitt möte den 22 maj 1975 beslöt presidiet med stöd av plenarförsamlingens bemyndigande att rådets tjugofjärde ordinarie session skulle äga rum i Köpenhamn den 28 februari—4 mars 1976. I enlighet med 3 § rådets arbetsordning har underrättelse om tid och plats för sessionen utsänts till regeringarna m. fl. med skrivelse den 14 november 1975.

I skrivelse den 15 oktober 1975 framlade presidiet till Nordiska ministerrådet vissa allmänna synpunkter och önskemål beträffande förberedelserna för sessionen. Önskemål framfördes om berättelser från ett 60-tal nordiska samarbetsorgan.

Till ministerrådet har overlåmnats en förteckning över samtliga rekommendationer som ännu inte har slutbehandlats av rådet.

Ministerrådet och i vissa fall regeringarna har avgivit meddelanden om de åtgärder som har vidtagits med anledning av rådets rekommendationer.

11.2. I anledning av att Föreningarna Nordens Förbund genom sitt ungdomsrepresentantskap arrangerar ett seminarium under råds-sessionen för de politiska ungdomsorganisationer, som har anknytning till politiska partier, vilka är representerade i de nordiska ländernas parlament, har presidiet beslutat ställa 45 000 dkr till förfogande för för-

bundet till genomförande av seminariet. Beloppet utanordnades under förutsättning att Föreningen Nordens Ungdomsrepresentantskap framlade ett fullständigt program och utgiftskalkyl för seminariet samt att det avlämnar räkenskap efter seminariets avslutning. Presidiet har uppdragit åt sekreterarkollegiet att i samråd med Föreningarna Nordens Förbund ingående överväga frågan om tidpunkten, omfattningen och uppläggningsen av dessa seminarier i god tid före tjugofemte sessionen.

11.3. I enlighet med tidigare praxis har presidiet inbjudit EFTA:s sekretariat att sända en observatör att övervara rådets tjugofjärde session.

12. Kontakter med andre internationale organisationer

Deltagelse i konferencer

12.1. Europarådet

Ved Europarådets 27. session, 2. del, i Strassbourg 4.—9. oktober 1975 deltog efter indbydelse Nordisk Råd, repræsenteret ved præsidiensekretær Helge Seip, som observatør. Debatten drejede sig i første række om forholdene i Spanien, de økonomiske problemer i Vesteuropa, herunder Islands nye fiskerigrænse, den europæiske integrering og kvinde-spørgsmål. Et nyt indslag i sessionen var at indbyde en parlamentskomité, denne gang det norske stortings udenrigskomité, til at stille spørgsmål og afgive svar til Europarådets politiske komité. Præsidiensekretæren havde endvidere samtaler med tjenestemænd fra Europarådets sekretariat, hvor der bl. a. aftaltes kontakt i forbindelse med forberedelse og afvikling af de konferencer vedr. det parlamentariske system, som både Europarådet og Nordisk Råd påregner at afholde.

12.2 EFTA

Direktør Erik Heinrichs deltog som EFTA's repræsentant ved 23. session i Reykjavík.

12.3 ECE/UNEP

FN's økonomiske kommission for Europa (ECE) og FN's miljøvårnsprogram (UNEP) holdt det tredje møde om miljøvårnsspørgsmål for internationale sekretariater i Europa den 26. og 27. juni i Genève. I mødet, hvor 14 organisationer var repræsenteret, deltog fra Nordisk Råd stf. præsidiensekretær Lasse Lindhard. På mødet drøftedes betydningen af løbende at udveksle informationer om pågående arbejde og resultater i de forskellige organisationer. Denne udveksling var af væsentlig betydning for at opnå fælles mål på regionalt og globalt plan og indebar, at man kunne drage nytte af andres problemer og erfaringer, og at man fik mulighed for at undgå overlappninger, bl. a. vedr. undersøgelser og udredninger om ensartede spørgsmål. Et forbedret og mere

fast informationssystem ville befordre sekretariaternes muligheder for at betjene respektive organer. Et 4. møde finder sted i juli 1976.

12.4 Benelux-forsamlingen

Efter indbydelse deltog stortingsrepresentant Bjarne Mørk Eidem, præsidiasekretær Helge Seip og konsulent Olav Vefald ved et møde den 14. april 1975 i Amsterdam, som Benelux-forsamlingens komité for havnespørgsmål holdt. Med baggrund i en belysning af Amsterdams problemer som havneby drøftedes specielt mulighederne for nationale og internationalt regionale fællesløsninger af havnepolitikken ud fra miljømæssige, beskæftigelsesmæssige, distriktpolitiske og konkurrence-mæssige perspektiver. Mødet gav endvidere mulighed for uformelle samtaler med parlamentarikere og tjenestemænd fra Benelux om spørgsmål af fælles interesse for Benelux-forsamlingen og Nordisk Råd. Under disse samtaler viste Benelux-parlamentarikerne interesse for en styrkelse af kontakterne med parlamentarikerne fra Norden. Præsidiet drøfter for tiden mulighederne for en sådan styrkelse, bl. a. med henblik på kontakter til rådets faste udvalg i spørgsmål af fælles interesse.

12.5 Nordisk Råds internationale konference

Rådets internationale konference, som afholdes hvert andet år med deltagelse af repræsentanter fra internationale organisationer og nordiske institutioner, blev holdt for 6. gang, denne gang på Frostavallen i Skåne 4.—6. juni 1975 med miljøspørgsmål som tema: "A regional approach — a world wide responsibility". Konferencen havde 6 hovedtemaer: 1) Den nordiske miljøkonvention, 2) Den nordiske beskyttelsesplan for naturområder og biotoper, 3) Energi og miljø, 4) De nordiske lande og det regionale samarbejde med ikke-nordiske nabolande, 5) Arbejdsmiljø og 6) Forurening — beskyttelse af luft og vand. I konferencen indgik et besøg på atomkraftværket i Barsebäck. Blandt de 44 deltagere var bl. a. repræsentanter fra følgende internationale organisationer: CMEA, EF, Benelux, Central Commission for the navigation of the Rhine, WHO, FN, World Wildlife Fund, OECD, International Council for the exploration of the sea, Europarådet. Konferencens indlæg, spørgsmål og diskussioner indeholdt gensidig udveksling af informationer, problemer og mål. Præsentation af bl. a. den nordiske miljøkonvention, Østersøkonventionen og sikringen af værneområder viste klart muligheden for og betydningen af et bredere internationalt samarbejde på miljøområdene. Konferencen er trykt i NU-serien, *NU 1975: 33* på engelsk og *NU 1975: 36* på fransk.

12.6 Deltagelse i konferencer

Vid ett seminarium om nordiska arbetsmiljöfrågor anordnat av Nordens fackliga samorganisation i Helsingör den 13—14 januari 1975 del-

tog socialpolitiska utskottets sekreterare, fil. kand. Claes Wiklund, som observatör.

Vid ett seminarium om strukturförändringar avseende medicinska utbildningsplaner i Norden, anordnat av Nordiska Federationen för Medicinsk Undervisning på Hanaholmen den 4—6 september 1975 deltog kulturutskottets sekreterare, fil. kand. Kristian Slotte och socialpolitiska utskottets sekreterare, fil. kand. Claes Wiklund.

Vid en nordisk handikappkonferens anordnad av Nordisk Förening för Rehabilitering i Stockholm den 24 oktober 1975 deltog socialpolitiska utskottets sekreterare fil. kand. Claes Wiklund.

Nordisk Dataunion gennemførte med bistand af Nordisk Råd en datakonference på Voksenåsen 24.—26. september 1975, hvor præsidiasekretæren var en af ordstyrerne. I konferencen deltog blandt andet 12 nordiske parlamentarikere samt repræsentanter fra rådets sekretariater.

13. Nordiska rådets litteratur- och musikpris

Medlemmarna i bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris tog ut följande verk till bedömning för 1976 års litteraturpris:

Danmark:

Thorkild Bjørnvig: "Delfinen", Miljødigte, 1970—75 (1975)

Peter Seeberg: "Dinosaurens sene eftermiddag" (1974)

Finland:

Christer Kihlman: "Dyre prins" (1975)

Alpo Ruuth: "Kotimaa" ("Hemlandet") (1974)

Island:

Jakobína Sigurðardóttir: "Lifandi vatnið" ("Levande vatten") (1974)
Ólafur Jóhann Sigurðsson: "Að brunnum" ("Du minns en brunn"), (1974)

Norge:

Rolf Jacobsen: "Pusteøvelse" — Dikt (1975)

Bjørge Vik: "Fortellinger om frihet" (1975)

Sverige:

Werner Aspenström: "Blåvalen" (1975)

Kerstin Ekman: "Häxringarna" (1974)

Prissumman är 50 000 danska kronor.

Bedömningskommittén beslöt vid sitt möte i Reykjavik den 14 januari 1976 att Nordiska rådets litteraturpris 1976 skall tilldelas Ólafur Jóhann Sigurðsson.

Medlemmarna av bedömningskommittén för Nordiska rådets musikpris uttog följande verk till bedömning för Nordiska rådets musikpris 1976:

Danmark:

Pelle Gudmundsen-Holmgreen: "Solo for el-guitar"

Ib Nørholm: "Day's Nightmare I" (3. symfoni)

Finland:

Aulis Sallinen: "Ratsumies" ("Ryttaren", opera)
Einar Englund: "Pianokonsert II"

Island:

Leifur Þórarinnsson: "Angelus Domini for sopransolo og kammer-
orkester"
Atli Heimir Sveinsson: "Koncert for fløjte og orkester"

Norge:

Antonio Bibalo: "Frøken Julie" (kammeropera)
Kåre Kolberg: "Hakena'anit" ("Den kanaaneiske kvinne", balett)

Sverige:

Lars-Gunnar Bodin: "Syner" (elektronmusikverk)
Sven-David Sandström: "Through and through" (orkesterverk)

Nordiska rådets musikpris utdelas vartannat år. Prissumman är 50 000 danska kronor.

Bedömningskommittén beslöt vid sitt möte i Köpenhamn den 20 januari 1976 att Nordiska rådets musikpris 1976 skall tilldelas Atli Heimir Sveinsson.

TILLÄGG 1

Reviderad budget för 1976 och ny budget för 1977

	Budget 1975	Utfall jan. — dec. 1975	Reviderad budget 1976	Budget 1977
A. Arvoden och löner				
1. Anställd personal				
a. presidiensekretariatet	1 130 000	1 112 945: 47	1 300 000	1 410 000
b. utskottssekretariatet	320 000	287 562: 05	340 000	370 000
2. Diverse utredningsuppdrag och tillfälligt anställda	50 000	91 258: 45	70 000	80 000
3. Lönekostnadspålägg	380 000	381 217: 91	450 000	520 000
	1 880 000	1 872 983: 88	2 160 000	2 380 000
Förvaltningskostnader				
1. Sjukvård	6 000	5 644: 75	7 000	7 000
2. Lokalkostnader				
a. kontorslokaler	86 000	86 250: —	100 000	100 000
b. presidiets	30 000	27 201: 60	30 000	32 000
3. Expenser				
a. skrivmateriel, emballage	40 000	77 325: 96	90 000	100 000
b. telefon, telegram etc.	65 000	36 979: 72	45 000	50 000
c. porto	45 000	46 000: 52	55 000	60 000
d. adressering, transporter	20 000	25 616: 89	20 000	25 000
e. kontorsmaskiner, inventarier (inköp och underhåll)	25 000	24 633: 73	25 000	25 000
underhåll presidiets våning	5 000	1 924: 60	—	—
f. böcker, tidningar	15 000	9 722: 77	15 000	15 000
g. representation	30 000	57 752: 31	30 000	40 000
h. övriga utgifter	30 000	28 602: 91	33 000	36 000
	397 000	427 655: 76	450 000	490 000
C Resekostnader	250 000	243 252: 09	275 000	275 000
D Rådets tryck				
1. Rådsförhandlingarna	640 000	635 374: 45	700 000	770 000
2. Nordisk utredningsserie	480 000	507 767: —	600 000	700 000
3. Nordisk Statistisk Årsbok	110 000	102 380: 40	125 000	140 000
4. Diverse tryck (porträttmatrikel, stadga o. d.)	50 000	11 359: —	50 000	55 000
	1 280 000	1 256 880: 85	1 475 000	1 665 000
E. Information				
1. Nordisk Kontakt	500 000	535 119: 23	595 000	650 000
2. Informationsverksamhet		106 219: 85		
a. broschyrer m. m.	110 000		125 000	130 000
b. seminarier	80 000		85 000	85 000
c. artikeltjänst	10 000		10 000	5 000
d. till presidiets förfogande	125 000		125 000	150 000
e. revision av stillfilm	20 000		—	20 000
	845 000	641 339: 08	940 000	1 040 000
F. Konferenser	120 000	117 003: 35	120 000	120 000
	4 772 000	4 559 115: 01	5 420 000	5 970 000
Intäkter				
1. Interna avgiftssystemet	350 000	485 655: —	470 000	500 000
2. Tryck, räntor m. m.	300 000	646 233: 15	415 000	415 000
	650 000	1 131 888: 15	885 000	915 000
Kostnader netto	4 122 000	3 427 226: 86	4 535 000	5 055 000

TILLÄGGSBIHANG 1

NORDISK KONTAKT

	Rev. budget 1976	Budget 1977
1. <i>Arvoden</i>		
Redaktion	85 000	94 000
2. <i>Övriga redaktionella kostnader</i>		
Författar- och tecknararvoden	14 000	15 000
Korrekturläsning	12 000	12 000
Översättningar	15 000	17 000
3. <i>Tryckningskostnader</i>	350 000	385 000
4. <i>Expenser</i>		
Distribution	20 000	21 000
Portokostnader	58 000	62 000
Övriga kostnader	5 000	5 000
5. <i>Resekostnader</i>	30 000	33 000
6. <i>Oförutsedda kostnadsstegringar</i>	6 000	6 000
	595 000	650 000

TILLÄGGSBIHANG 2

Revisionsrapport för 4:e kvartalet 1975

Härmed överlämnas revisionsavdelningens rapport över verkställd revision av de vid Nordiska rådet, presidiesekretariatet, förda räkenskaperna avseende tiden 1.10—31.12. 1975.

I bifogade resultaträkning för tiden 1.1—31.12.1975 samt i balansräkningen per den 31.12.1975 upptagna summor överensstämmer helt med de av sekretariatet förda räkenskaperna. Av slutredovisningen (bilaga 1 till balansräkningen) framgår delegationernas definitiva procentandelar av nettokostnaderna för verksamhetsåret. Samtliga till nämnda tid hänförliga men ännu ej reglerade poster — med undantag för inkomsträntor på det räntebärande kapitalkontot (ca 45 500 kr.) samt vissa smärre inkomstrester — har bokförts som resultatregleringsposter.

Årets utfall — 3 427 226: 86 — ligger som framgår av resultaträkningen 695 000 kronor eller ca 17 % under den fastställda budgetens ram.

Vad beträffar kostnadssidan har budgeten underskridits med totalt 213 000 kronor. Härtill har i första hand icke utnyttjat anslag för informationsverksamhet bidragit med 239 000 kronor. Under verksamhetsåret 1975 har således endast 31 % av anslaget utnyttjats (1974 = 34 %).

Förvaltningskostnaderna har däremot överskridits med 31 000 kronor. Överskridandet har till övervägande del förorsakats av utgifter för representation samt skrivmateriel, emballage och transporter i samband med extrasessionen i Stockholm i november månad. Nordiska rådets

presidium har för detta ändamål medgivit överskridanden av enskilda anslagsposter inom ramen för den totala budgeten (Prot. P 464 a/1975 § 10, 1975-12-18).

Till detta kommer att intäkterna visar ett i förhållande till de för räkenskapsåret budgeterade siffrorna betydligt bättre utfall, nämligen ett överskott på 482 000 kronor.

De efter budgeten beräknade och uttagna förskottsinsbetalningarna har således kommit att överstiga nettoresultatet. Presidiesekretariatets skuld till de olika delegationerna per den 31.12.1975 framgår av bilaga 1 till balansräkningen. Härvid har för det till Finlands, Islands och Sveriges delegationer utlämnade rådstrycket avräknats tillsammans kronor 246 722: 40. För tryck till Danmarks delegation har kronor 119 136: 14 bokförts på tillgångskontot Utestående fordringar.

Kontantkassa och innehav av utländska valutor har inventerats varjämte behållningarna på postgiro och checkräkning avstämts, allt utan anmärkning.

Jag har även tagit del av de förda protokollen — från presidiet t. o. m. nr 7 den 14.11.1975 samt från sekreterarkollegiet t. o. m. nr 8 den 23.10.1975 — och får härmed meddela, att den av revisionsavdelningen för nämnda tid utförda revisionen icke givit anledning till anmärkning.

RIKSGÄLDSKONTORET

Revisionsavdelningen

Lars Widestrand

TILLÄGG 2

Personalförteckning för Nordiska rådets presidiesekretariat 1976

	Lgr	Arvoden och löner (1976 års löneläge)	
<i>Presidiesekretariatet</i>			
Presidiesekreterare	F 27	114 000	
Stf Presidiesekreterare (2)	F 24	194 000	
Informationschef	F 24	97 000	
Redaktör	F 16	81 000	
Informationssekreterare	F 14	73 000	
Kamrer	F 10	62 000	
Redaktörsassistent	F 9	59 000	
Byråsekreterare	F 9	59 000	
Assistenter (2)	F 5	103 000	
Assistent	F 3	48 000	
Expeditionsassistenter (2)	F 3	96 000	
Assistenter (2)	F 2	94 000	1 080 000
Personliga tillägg		127 000	
Utlandstillägg		93 000	220 000
<i>Utskottssekretariatet</i>			
Juridiska utskottet		22 000	
Kulturutskottet		66 000	
Socialpolitiska utskottet	F 17	84 000	
Trafikutskottet	F 17	84 000	
Ekonomiska utskottet		59 000	
Extra arbetskraft för utskotten		25 000	340 000
Diverse utredningsuppdrag			70 000
Lönekostnadspålägg			450 000
			2 160 000

TILLÄGG 3

Fortegnelse over Presidiets henvendelser til Nordisk Ministerråd og de nordiske lands regjeringer

Januar 1975—februar 1976

Dato	Til	Vedrørende
1975-04-01	Nordisk ministerråd	Visse problem vedr. tillem্পningen av den nordiske pass-kontrolloverenskomsten
1975-04-21	Nordisk Ministerråd	Retningslinjer for samferdselspolitikken i Norden
1975-04-03	Nordisk Ministerråd	Rapport om narkotikaproblem blant ungdom i vennskapsbyene Kolding, Villmanstrand, Drammen og Ørebro
1975-04-17	Nordisk Ministerråd	Faglig representasjon i en utredning om formene for nordisk samarbeid på billedkunstens område; rek. nr. 21/1973 ang. sentrum for kunstformidling
1975-04-17	Nordisk Ministerråd	Framtidige arbeidsformer og målsettinger for husflidsvirksomheten i Norden
1975-04-21	Nordisk Ministerråd	Nordisk samarbeid vedr. spesialistutdanning av leger
1975-04-21	Nordisk Ministerråd	Tollsituasjonen for privatfly i Norden
1975-04-22	Nordisk Ministerråd	Utredning vedr. oppvekstvilkårene for barn under skolealderen
1975-04-30	Nordisk Ministerråd	Nordisk Investeringsbank
1975-06-10	Nordisk Ministerråd	Nordisk kommunal stemmerett
1975-08-22	Nordisk Ministerråd	Nordisk Folke—Resos deltagelse i utviklingsarbeidet vedr. nordisk turisme
1975-09-09	Nordisk Ministerråd	Ensartete hastighetsgrenser for campingvogner
1975-09-10	Nordisk Ministerråd	Jernbaneforbindelse over Svinesund
1975-09-18	Nordisk Ministerråd	Evalueringsrapport vedr. undervisningsinstitusjoner
1975-09-30	Sveriges regjering	Innskrenkning av dansk- og norskundervisningen i svensk lærerutdanning
1975-09-30	Sveriges regjering	Nordiske språklektorers tjenesteforhold i Sverige
1975-10-16	Nordisk Ministerråd	Nordisk Råds 24. sesjon
1975-10-27	Nordisk Ministerråd	Undervisning i foreldrekunnskap i den obligatoriske skolen
1975-11-08	Nordisk Ministerråd	Refusjon av merutgifter ved hjemreise for nordboer som blir syk i annet nordisk land
1975-11-14	Nordisk Ministerråd	Offentlighetsregler for de nordiske sekretariat
1975-12-08	Nordisk Ministerråd	Rapport vedrørende Centralinstituttet for nordisk Asienforskning (CINA)
1975-12-18	Nordisk Ministerråd	Utformningen av § 13 i vedtektene for Den nordiske investeringsbank
1975-12-18	Nordisk Ministerråd	Opphavsrettslovgivningen i Norden vedr. mekanisk gjengivelse av musikeres prestasjoner
1976-02-09	Nordisk Ministerråd	Stipendier til lærere for tjenestegjøring ved Nordkalottens arbeidsmarknadsutbildningscenter m. m.

TILLÄGG 4

Behandling av henvendelser til presidiet

A. Henvendelser under behandling

Henvendelses dato	Fra	Angående	Behandles av
1972-12-18	Foreningen af møbelarkitekter & indretningsarkitekter i Danmark; Foreningen af Møbelarkitekter og Indretningsarkitekter i Island; Svenska Inredningsarkitekters Riksförbund	Samnordisk registrering av møbelarkitekter og interiørarkitekter	Sosialpolitisk utvalg
1973-04-18	Riksförbundet for finskspråkigt församlingsarbete i Sverige	Felles nordisk arbeidsmarked for prester og andre kirkelige medarbeidere	Sosialpolitisk utvalg
1973-06-09	Föreningen Nordens Årjängsavdelning	Norsk-svensk samarbeid om felles legevaktordning i grenseområder	Sosialpolitisk utvalg
Januar 1974	Svenska flyktingrådet	Visse spørsmål vedr. tillem্পningen av den nordiske passoverenskomsten	Juridisk utvalg/ Presidiesekretariatet
1974-02-08	Nordisk Speditør Forbund	Tollovgivningen i Norden	Trafikkutvalget
1974-05-02	Läkarkursen i socialmedicin vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg våren 1974	Nordiska hälsovårdshögskolans målsetting og framtidige stilling	Sosialpolitisk utvalg
1974-10-14	Nordens Husmorforbund	Likartet familiepolitikk i de nordiske land	Sosialpolitisk utvalg
1974-10-14	Nordens Husmorforbund	De ensliges behandling i lovverk og administrasjon	Sosialpolitisk utvalg
1974-11-03	J. H. Stefánsson, Rønne	Overføring av valuta (arv) fra Island til Danmark	Økonomisk utvalg
1975-02-06	H. P. Bendtsen, Vemmeløv	Befordring av postpakke mellom Danmark og Sverige	Trafikkutvalget
1975-02-07	Emballasjeinstituttet, København	Nordisk regelverk for utforming av emballasje m. m.	Økonomisk utvalg
Juli 1975	Nordiska fotografförbundet	Lovforbund mot tilintetgjørelse og utføring av fotografier	Oversendt Juridisk utvalg for orientering; Kulturutvalget
August 1975	H. Lechner, Helsingfors	Ensartet utforming av de nordiske lands pass	Juridisk utvalg

Henvendelses dato	Fra	Angående	Behandles av
1975-10-09	Kölengruppen Nordland— Västerbotten	Veiforbindelser mellom Västerbotten og Nordland	Trafikutvalget
1975-11-20	Nordiska Zigenarrådet	Representasjon i Nordisk Råd	Presidiesekretariatet
1975-11-27	Kommittén för integre- ring av den högre skog- liga utbildningen i Nor- den	Komitéens sluttrapport "Förutsättningarna för nordiskt samarbete rö- rande högre skoglig ut- bildning"	Kulturutvalget

B. Ferdigbehandlede henvendelser

Dato	Fra	Angående	Åtgjerd
1973-10-16	Nordisk federation för medicinsk undervisning	Samordnet spesialistutdanning for leger i de nordiske land	Oversendt til Nordisk Ministerråd 1975-04-21 og samtidig besvart med henvisning til rek. 21/1966 ang. spesialistkompetens för läkare og Rådets senere initiativ for å gjennomføre denne rekommendasjonen
Januar 1974	Deltagere i et aftenskolekurs i psykologi og samfunn	Obligatorisk skoleundervisning i foreldrekunnskap	Besvart 1975-10-27; besvarelsen oversendt til Nordisk Ministerråd for orientering bl. a. med henblikk på det igangværende arbeidet med harmonisering av de nordiske læreplanene
1975-02-05	Svenska Finlands Folktingsfullmäktige	Finlandssvenskenes TV-situasjon	Besvart 1975-11-28 bl. a. med henvisning till Nordisk Råds videre behandling av spørsmålet om et utbygget nordisk TV-samarbeid
1974-02-10	Artikel 16-udvalget, København	Utredning vedr. oppvektsvilkår for barn under skolepliktig alder	Besvart 1975-04-22 med henvisning til åtgjerd i anledning av rek. nr 27/1970 ang. samarbeide på førskolans område; henvendelsen ble samtidig oversendt til Nordisk Ministerråd for orientering
1974-03-25	De nordiske busstrafikkorganisasjoner	Retningslinjer for samferdselspolitikken i Norden	Besvart 1975-04-21 og samtidig oversendt til Nordisk Ministerråd for orientering
1974-03-27	Olav Albert Christoffersen, Oslo	Bruk av fiskeprotein for å lindre hungerkatastrofer og i samband med internasjonale hjelpeprogram	Besvart 1975-06-11 med henvisning til rek. nr. 5/1975 angående handlingsprogram för livsmedelsförsörjning
1974-06-19	Nordens Hemslöjdförbund	Arbeidsformene og målsætningen for nordisk husflid	Besvart 1975-04-17 og oversendt til Nordisk Ministerråd for forføyelse
1974-06-25	Nordiska Kvinnoaksförningars Samorganisation	Innföring av kjønnsrollekunnskap som undervisningsfag	Besvart 1975-09-18 med henvisning til Nordisk Ministerråds arbeid med spørsmålet og til sak A 461/k: medlemsförslag om en bok om den nordiska kvinnans historia

Dato	Fra	Angående	Åtgjerd
1974-07-11	Nordiska konstförbundet	1) Faglig representasjon i en utredning om bl. a. Nordiska konstförbundets virksomhet 2) Nordisk kunstsenter på Sveaborg	Besvart 1974-04-17 og oversendt til Nordisk Ministerråd med oppfordring om at 1) Nordiska konstförbundet gis mulighet til å uttale seg om de spørsmål som behandles av arbeidsgruppen vedr. former for nordisk samarbeid på billedkunstens område 2) Nordiska konstförbundets synspunkter tas til etterretning under regjeringenes videre arbeid med gjennomføringen av rek. nr. 21/1973 ang. centrum för konstförmedling
1974-08-09	Den nordiske ungdomslederkonferansen i Örebro i august 1974	Rapport om narkotikamisbrukets utbredelse samt tiltak for å forebygge og behandle slikt misbruk blant ungdommen i Kolding, Villmanstrand, Drammen og Örebro	Rapporten oversendt 1975-04-03 til Nordisk Ministerråd med henstilling om at den vurderes med sikte på å dra direkte nytte av ungdomsledernes erfaringer i arbeidet med å bekjempe narkotikamisbruket i Norden
September/ oktober 1974	Lærere og assistenter i faget "Nordiske språk" ved universitetene i Göteborg, Lund, Stockholm, Umeå og Uppsala	Innskrenkning av undervisningen i dansk og norsk i svensk lærerutdanning	Henvendelse 1975-09-30 til Sveriges regjering med henstilling om at det danske og det norske språks stilling i den svenske undervisning ikke svekkes til fordel for undervisning i fremmedspråk
1974-10-15	Nordiska flygförbundet	Tollklarering av privatfly i nordisk trafikk	Henvendelsen besvart 1975-04-21 med henvisning til rek. nr 29/1963 ang. underlettande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik samt til Kungl. generaltullstyrelsens utredning om tollklareringen av allmänflyg i nordisk trafikk; henvendelsen ble samtidig oversendt til Nordisk Ministerråd
1974-10-16	Bo Kongstad, Helsingborg	Karantenebestemmelser for hunder	Besvart 1975-07-22 bl. a. med henvisning til spørsmålets behandling på 23. sesjon
1974-11-26	Nordiska utställningsrådet för vandringsutställningar	Forenklet tollbehandling av utstillingsmaterial o. l.	Besvart 1975-10-27 med henvisning till A 422/k: medlemsförslag om förbättrad distribution av AV-material över riksgränserna i Norden

Dato	Fra	Angående	Åtgjerd
1974-12-18	Montessori Seminariet, København	Inndragelse av støtte til seminariets virksomhet	Besvart 1975-09-18 med henvisning til at støtten ikke var inndratt
1975-01-10	Sven Baaz, Strömstad	Jernbaneforbindelse over Svinesund	Oversendt 1975-09-10 til Nordisk Ministerråd og besvart med henvisning til A 288/t: medlemsforslag om en jernvägsförbindelse över Svinesund og til rådets behandling av mellomriksvegspørsmålene
1975-01-26	Lektoratsudvalget, Undervisningsministeriet, København	Innskrenkning av undervisningen i dansk og norsk i svensk lærerutdanning	Henvendelse 1975-09-30 til Sveriges regjering med henstilling om at det danske og det norske språks stilling i den svenske undervisning ikke svekkes til fordel for undervisning i fremmedspråk
1975-01-31	Kjell Nordahl, Hosle	Undervisning i morsmål og i nordiske språk	Besvart 1975-09-18 med henvisning i Nordisk Råds alm. arbeid for å styrke det nordiske språksamarbeidet samt till A 415/k: medlemsforslag om en nordisk språknämnd
Februar 1975	Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet	Nordiske lektorers tjenestegjøringsforhold i Sverige	Henvendelse 1975-09-30 til Sveriges regjering med henstilling om at de gjensidige ordninger for den nordiske lektoratsutvekslingen også i framtiden beholdes for Sveriges del
1975-02-03	Kai-Edwin Holmlund, Spånga	Medisinske risiker ved flygning	Besvart 1975-04-17 med melding om at spørsmålet ikke har ledet til åtgjerd i Nordisk Råd
1975-02-04	Öresundsrådet	Faste forbindelser over Öresund og storflyplass i Öresundsregionen	Oversendt 1975-02-13 til Trafikkutvalget for orientering
1975-02-12	Filaretos Papadopoulos, Malmö	Svenske tollmyndigheters konfiskering av manuskripter og private effekter	Besvart 1975-04-18 med melding om at spørsmålet ligger uten for Nordisk Råds kompetanse
1975-02-14	Organisationen til oplysning om atomkraft, København	Nordisk samarbeid på energiområdet	Oversendt 1975-07-25 til Økonomisk utvalg for orientering
1975-02-17	Nordiska Caravan Rådet	Ensartete hastighetsbestemmelser for husvogner	Besvart 1975-09-09 med henvisning pågående undersøkelser innen Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivnings arbeidsgruppe vedr. fastsettelse

Dato	Fra	Angående	Åtgjerd
			av hastighetsgrenser og samtidig oversendt denne arbeidsgruppe for orientering
1975-02-26	Pohjola-Norden, Helsingfors	a) Fremme av turistbesøk til nordiske naboland b) Nordisk Råds støtte til nyhetsbyråenes reportasjevirkosomhet	Besvart 1975-04-03 med henvisning til a) Nordisk Råds ulike tiltak for å stimulere den internordiske turisme b) at man hadde vedtatt å forlenge forsøksordningen for nyhetsbyråenes reportasjevirkosomhet med ett år og utvide den økonomiske støtten til dette formålet samt at spørsmålet om å gjøre ordningen permanent ville bli gjenstand for senere vurdering
1975-04-11	Norges unge venstre	Uttalelse om nordiske samarbeidsspørsmål	Besvart 1975-09-18 med melding om at man hadde merket seg de synspunkter som kom fram i henvendelsen, særskilt hva gjelder kultursamarbeidet i utkantområder, de samiske minoritetsinteresser og spm. om opprettelse av et nordisk ungdomssenter
1975-04-25	Kolari Musikforening r.f.	Opprettelse av et kulturfond for Nordkalotten	Besvart 1975-10-27 med henvisning til at Nordisk Råd har henstilt til Nordisk Ministerråd å foreta en snarlig utredning av spørsmålet om nordisk støtte til regionalt kultursamarbeid og samtidig oversendt henvendelsen till Nordisk Ministerråd til orientering
1975-05-27	Inari kommunalstyrelse	Bygging av en vegforbindelse på strekningen Ivalo—Kirkenes	Besvart 1975-12-05 med henvisning til undersøkelse i tilknytning til rek. nr 4/1971 ang. en mellomriksveg mellom Virtaniemi och Tjärebukten
Juni 1975	Nordisk Folke—RESO	Representasjon i utredninger vedr. turist- og trafikkspørsmål	Oversendt 1975-08-22 til Nordisk Ministerråd for videre behandling og samtidig besvart bl. a. med henvisning til denne åtgjerd
1975-06-12	Svenska Samernas Riksförbund	Resolusjoner fra samenes 31. landsmöte, Hemavan	Oversendt 1975-06-25 for etterretning til Juridisk utvalg og Kulturutvalget

Dato	Fra	Angående	Åtgjerd
1975-06-20	Nordisk Hotell- og Restaurantforbund	Regler for charterflyginger	Besvart 1975-12-05 med henvisning til Trafikkutvalgets behandling av A 431/t: medlemsforslag om liberalare regler for charterflyg inom Norden
1975-06-28	Dansk Naturist Union Norsk Naturist Forbund Sveriges Naturistförbund Internationella Naturist-federationen	Henstilling om at Nordisk Råd måtte påvirke kompetente myndigheter og organisasjoner slik at områder kan stilles til disposisjon for fri utøving av naturismen	Besvart 1975-11-28 med melding om at spørsmålet ikke kan løses gjennom åtgjerd fra Nordisk Råds side
Juli 1975	Ilse Christensen og Fleming Röder, Tyringe	Forslag til svensk-dansk skolebok for å bedre språkforståelsen mellom de to land	Oversendt 1975-11-28 til Kultursekretariatet for videre foranstaltning og samtidig besvart med henvisning til bl. a. denne åtgjerd
1975-07-02	Nordkalottens arbeidsmarknadsutbildningscenter	Stipendier till lærere for tjenestegjøring ved senteret	Oversendt 1976-02-09 til Nordisk Ministerråd for videre åtgjerd
1975-07-24	Olov Ånstad, Linköping	Utlendingers erverv av fast eiendom i Sverige	Besvart 1975-09-10 med melding om at saken ikke hadde ledet til åtgjerd i Nordisk Råd
1975-08-27	Pohjola-Norden, Helsingfors	Material fra seminariet "Minoriteter i norr", Enontekiö, 18.—20. april 1975	Oversendt for orientering til Juridisk utvalgs og Kulturutvalgets sekretær i september 1975
September 1975	Valter Rafael Lönnroth, Umeå	Autorisasjon av tannteknikere i Finland	Besvart 1975-12-18 med henvisning til A 474/s: medlemsforslag om nordisk arbeidsmarknad for tandtekniker m. m.
1975-10-20	Nordisk Musiker Union	Opphavsrettslovgivning vedr. mekanisk gjengivelse av musikers prestasjoner	Oversendt 1975-12-18 til Nordisk Ministerråd for ev. videre foranstaltning
1975-09-01	Pohjola-Norden, Helsingfors	Material fra møtet "Industrialiseringen — livsmiljön — människan", Ylöjärvi, 24.—27. juni 1975	Oversendt for orientering til Sosialpolitisk utvalgs sekretær i september 1975
1975-11-08	Norrbottens län allmänna försäkringskassa	Refusjon av merutgifter ved hjemreise for nordboer som blir syk i annet nordisk land	Översänd til Nordiska ministerrådet för vidare åtgärd
1975-11-10	Foreningen Norden, Oslo	Uttalelser fra symposiet "Nordiske innslag i skolens undervisning", Oslo, 10.—13. august 1975	Oversendt 1975-12-05 til Kultursekretariatet for orientering

Dato	Fra	Angående	Åtgjerd
1975-11-17	Birger Olsson, Hässelby	PM om nordisk utstillingsvirksomhet på Hässelby slott 1965—1975	Oversendt 1975-12-05 til Kulturutvalget for orientering og til Kultursekretariatet for ev. videre foranstaltning
1975-11-17	Karl Victor Hall, Rikshospitalet, Oslo	Felles nordisk videre- og etterutdannelse av kirurger	Oversendt 1975-11-25 for orientering til Kulturutvalget og Sosialpolitisk utvalg samt til Nordisk Federation for Medicinsk Undervisning

*TILLÆG 5***Protokol fra møde mellem Nordisk Råds præsidium og Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) mandag, den 17. februar 1975 kl. 09.30 i Reykjavík**

Mødet blev ledet af Nordisk Råds præsident, altingspræsident Ragnhildur Helgadóttir.

1. Eventuelle kommentarer i anledning af generaldebatten og 23. sessions forløb i øvrigt.

Nordisk Råds præsident bemærkede i forbindelse med dette punkt, at generaldebatten ved den 23. session havde været mindre politisk præget end ventet og i højere grad været koncentreret om de sagsområder, CI omhandlede. Herudover efterlyste præsidiasekretæren en redegørelse fra Ministerrådet om den videre sagsgang i spørgsmålet om oprettelse af en fælles nordisk investeringsbank og om udarbejdelsen af udkastet til rammeprogram for nordisk samarbejde på arbejdsmarkedsområdet.

Formanden for Ministerrådet meddelte, at Ministerrådet havde nedsat en komité til at udarbejde et forslag om den nærmere udformning af en fælles nordisk investeringsbank. Komiteens forslag skulle være færdigt senest 1. juni i år og skulle derefter til drøftelse i Ministerrådet. På et passende tidspunkt, når sagen er længere fremskreden, ville Ministerrådet tage kontakt med Nordisk Råd.

Vedrørende udkast til rammeprogram for nordisk samarbejde på arbejdsmarkedsområdet udtalte Ministerrådets formand, at det var for tidligt at sige noget om det videre sagsforløb, da programmet ikke var færdigbehandlet.

2. Offentlighedsprincippet anvendelse på nordiske samarbejdsorganer.

Ministerrådet spurgte Præsidiets om, hvorledes man havde tænkt sig at gå videre med offentlighedsspørgsmålet.

Hertil svarede, at juridisk udvalg også skulle behandle slutrapporten fra Nordisk Råds budget- og kontrolarbejdsgruppe, som havde en vis sammenhæng med offentlighedsspørgsmål. Man havde tænkt sig at tage kontakt med Ministerrådet senest i første halvdel af april, men at det var muligt, at man allerede tidligere tog kontakt på sekretariatsplan med henblik på at planlægge arbejdsprocedurer m.v. i forbindelse med disse spørgsmål.

I øvrigt var der ingen kommentarer fra hverken Nordisk Råds eller Ministerrådets side.

3. Slutrapporten fra arbejdsgruppen for budget- og kontrolspørgsmål.

Der var på dette stadium ingen kommentar fra hverken Nordisk Råds eller Ministerrådets side.

4. Kontakterne med arbejdsmarkedets parter.

Præsidiet fremhævede, at kontakter mellem arbejdsmarkedets parter, Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd var væsentlige og at formen for disse måtte tilpasses det, der efter omstændighederne var mest formålstjenligt. Man erindrede om, at Nordisk Råds repræsentant ved Ministerrådets (arbejdsministrene) møde i Stockholm den 2. og 3. oktober 1974 riksdagsman Knut Johansson havde understreget ønskeligheden af, at Ministerrådet og Nordisk Råd havde fælles drøftelser med arbejdsmarkedets parter. Hertil havde arbejdsministrene svaret, at spørgsmålet var under overvejelse generelt af samarbejdsministrene.

Præsidiet bemærkede endvidere, at Ministerrådets udkast til ramme-program for nordisk samarbejde på arbejdsmarkedsområdet havde været til høring i bl. a. NFS, men at Nordisk Råd ikke var blevet gjort bekendt med det.

Præsidiet henviste endelig til forslaget om en observatørordning, der var fremkommet på det sidste møde mellem Nordisk Råd og NFS. Nordisk Råd hævdede, at en sådan ordning måtte være gensidig for Ministerrådet og Nordisk Råd, hvis den skulle indføres.

Ministerrådet erklærede, at formerne for kontakterne med arbejdsmarkedets parter måtte afgøres af, hvad der i den enkelte situation var hensigtsmæssigt under hensyntagen til de emner, der skulle diskuteres.

Der burde således være mulighed for, at arbejdsmarkedets parter kunne mødes med Nordisk Råd og/eller Nordisk Ministerråd efter ønske.

Olli Bergman

Helge Seip

Referenter

J. Kiersgaard

Arnold Willén

TILLÄGGSBIHANG

Deltagerliste

For Nordisk Ministerråd

Samarbejdsministrene

Udenrigsøkonomiminister Ivar Nørgaard

Trafikminister Pekka Tarjanne

Statsminister Geir Hallgrímsson

Statsråd Bjartmar Gjerde

Statsrådet Kjell-Olof Feldt

Stedfortræderkomiteen

Kontorchef Lars Blinkenberg, Danmark
Konsulent Tage Leth, Danmark
Sektionssekreterare Erik Brehmer, Finland
Attaché Frank Edman, Finland
Legationsråd Ulf Erik Slotte, Finland
Departementschef Guðmundur Benediktsson, Island
Afdelingschef Björn Bjarnason, Island
Ekspedisjonsjef Arnfinn Guldvog, Norge
Statssekretær Kjell Kristensen, Norge
Departementssekreterare Leo Björklund, Sverige
Departementsrådet Ragnar Sohlman, Sverige
Departementssekreterare Volrath Tham, Sverige

Nordisk Ministerråds sekretariat

Generalsekretærene Olli Bergman
Stf generalsekretær Gudmund Saxrud
Afdelingschef Sven Holmstedt
Afdelingschef Carl Ivar Öhman
Konsulent Jette Kiersgaard

*For Nordisk Råd**Præsidiets*

Folketingsmand Knud Enggaard
Talman V. J. Sukselainen
Altingspræsident Ragnhildur Helgadóttir
Stortingsrepresentant Odvar Nordli
Riksdagsman Johannes Antonsson
Riksdagsman Allan Hernelius (viceformand i budgetarbejdsgruppen)

Nordisk Råds nationale sekretariater

Kontorchef Axel Gormsen
Sekreterare Håkan Branders
Kontorchef Friðjón Sigurðsson
Generalsekretær Gudvin Låder Ve
Kanslichef Christer Jacobson

Nordisk Råds præsidiasekretariat

Præsidiasekretær Helge Seip
Stf præsidiasekretær Lasse Lindhard
Stf præsidiasekretærene Arnold Willén

*TILLÄGG 6***Protokoll från möte mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) lördagen den 15 november 1975 kl 18.00 i Stockholm***Närvarande:**För Nordiska ministerrådet**Samarbetsministrarna*

Minister for udenrigsøkonomi Ivar Nørgaard
Social- och hälsovårdsminister Grels Teir
Finansminister Matthías Á. Mathiesen
Statsråd Bjartmar Gjerde
Statsrådet Kjell-Olof Feldt

Ställföreträdarkommittén

Kontorchef Lars Blinkenberg
Legationsråd Ulf Erik Slotte
Departementschef Guðmundur Benediktsson
Statssekretær Kjell Kristensen
Statssekreterare Bengt Dennis

Nordiska ministerrådets sekretariat

Generalsekreterare Olli Bergman
Direktör Klas Olofsson

*För Nordiska rådet:**Presidiet*

Altingspræsident Ragnhildur Helgadóttir
Folketingsmand Knud Enggaard
Talman V. J. Sukselainen
Stortingsrepresentant Odvar Nordli
Riksdagsman Johannes Antonsson
Presidiesekretær Helge Seip

Nordiska rådets nationella sekretariat

Generalsekretær Axel Gormsen
Generalsekreterare Håkan Branders
Kontorscheff Friðjón Sigurðsson
Generalsekretær Gudvin Låder Ve
Kanslichef Christer Jacobson

(Övriga deltagare: se Tilläggsbihang)

Mötet leddes av udenrigsøkonomiminister Ivar Nørgaard.

§ 1 *Offentlighetsregler vid Nordiska ministerrådets sekretariat och Nordiska rådets presidiesekretariat*

I enlighet med uppmaningen i Nordiska rådets yttrande nr 5 vid rådets 23:e session i februari 1975 har presidiet och ministerrådet hållit överläggningar i syfte att söka fastställa likartade regler om offentlighet vid Nordiska rådets presidiesekretariat och Nordiska ministerrådets sekretariat. Presidiet och ministerrådet konstaterade att de inför mötet framlagda nya regelutkastet, vilka förberetts vid diskussioner mellan Nordiska rådets sekreterarkollegium och ställföreträdarkommittén (jfr skrivelse från Seip/Blinkenberg 1975-11-14 jämte bilagor), i betydande grad tillmötesgår önskemålen i juridiska utskottets betänkande 1975-01 14. Genom den nya lydelsen av reglerna om undantag från offentlighet i § 2 i regelutkastet för ministerrådets sekretariat förutsätts offentliga beslutsprotokoll bli upprättade vid ministerrådets och ämbetsmannakommittéernas möten, det ges vidgade möjligheter för utlämnande av arbetsdokument, undantaget för dokument som är undantagna från offentlighet hos avsändaren har nyanserats och undantaget för anslagsframställningar jämte bilagor från nordiska institutioner har borttagits.

Det förelåg mot denna bakgrund enighet om att offentlighetsregler för presidiesekretariatet resp. de två ministerrådssekretariaten skall antas i enlighet med framlagda utkast (*Tillägg 7*) och sättas i kraft från och med den 1 januari 1976.

§ 2 *Samarbetskontakterna mellan Nordiska ministerrådets organ och Nordiska rådet*

Presidiet hänvisade till önskemål som framförts i budgetarbetsgruppens slutrapport till 23:e sessionen och som ännu inte funnit sin lösning beträffande information från Nordiska ministerrådets organ till Nordiska rådet. Förbättrad information skulle kunna erhållas bl. a. genom delgivning av dagordningar till möten, utredningsdirektiv och annat material av vikt för det nordiska samarbetet samt genom eventuellt ökade observatörsmöjligheter i vissa möten med ministerrådets organ. I första hand önskade presidiet att sedan gammalt existerande observatörsordningar skulle bibehållas. En utvidgning finge bedömas å ena sidan utifrån den praktiska nyttan av erhållen information, å den andra från överväganden att dessa kontakter inte utformas så att de försvagar rådets kontrollfunktion såsom parlamentariskt organ. Presidiet underströk att vissa framsteg skett beträffande samarbetskontakterna på några områden.

Ministerrådets ordförande instämde i att vissa framsteg ägt rum.

Presidiet och ministerrådet uppdrog åt sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén att fortsätta överläggningarna i dessa frågor och därefter avge rapport om dessas resultat.

§ 3 *Kontaktmannainstitutionen*

Det förelåg enighet om att kontaktmannainstitutionen fyller en viktig uppgift såsom informationskanal och därför skall bibehållas. Efter hand som flera ämbetsmannakommittéer upprättas (f. n. 14 st inkl ställföreträdarkommittén) har emellertid fråga uppkommit om förbindelselinjerna mellan dessa och kontaktmännen samt om ett eventuellt behov av viss revision i de senares sammansättning. I åtskilliga fall används den person som är representant i en ämbetsmannakommitté också såsom sitt departements kontaktman. Det ansågs naturligt att en fortsatt sådan anpassning successivt äger rum, där så bedöms lämpligt. Därutöver krävs emellertid att även de samarbetsområden som inte täcks av ämbetsmannakommittéer är försedda med kontaktmän. Tjänstenivån på kontaktmän liksom dessas antal för varje sakområde är en fråga för respektive regerings bedömning, utifrån behovet att den eller de som naturligen bäst känner till resp. frågor bör vara kontaktmän. Av praktiska skäl kan det i vissa fall vara lämpligt att utöver en ordinarie kontaktman namnge även en biträdande kontaktman.

§ 4 *Översyn av Nordiska rådets arbetsordning*

Presidiet lämnade en kort orientering om inriktningen och tidtabellen av den översyn som igångsatts. Inga ändringsförslag var aktuella redan till 24:e sessionen.

Det förelåg enighet om att återkomma till en diskussion av konkreta ändringsförslag, särskilt sådana som kan inverka på uppläggningsen av ministerrådssidan arbete, efter 24:e sessionen.

§ 5 *Extrasessionen:*

Den nordiska investeringsbanken

Presidiet och ministerrådet diskuterade den lämpligaste formen för parlamentariskt inflytande i den nordiska investeringsbankens kontrollkommitté. Enighet uppnåddes om att kontrollkommittén skall bestå av tio medlemmar, nämligen en representant för varje land utsedda av Nordiska ministerrådet, samt fem medlemmar utsedda av Nordiska rådet.

Ministerrådets ordförande bekräftade den i debatten under extrasessionen gjorda utfästelsen att förslag till ändringar av stadgarna för investeringsbanken, vilka är av principiell betydelse för bankens syfte, verksamhet och drift, skall föreläggas Nordiska rådet för yttrande. Härmed avsågs dock inte ökning av grundkapitalet, bl. a. eftersom stadgarna redan förutser möjlighet till sådan ökning. Presidiet konstaterade emellertid att de nationella parlamentens direkta medverkan är en förutsättning för en sådan ökning.

§ 6 24:e sessionen

Presidiet erinrade om att 24:e sessionen förlagts två veckor senare än normalt, bl. a. för att ge längre tid åt rådets utskott att förbereda behandlingen av ministerrådets berättelse C 1. Denna senareläggning prejudicerar emellertid inte tidpunkten för kommande sessioner. Bland frågor som skulle kunna väcka särskilt intresse vid sessionen nämndes medlemsförslagen om ökat turistsamarbete, liberalare regler för charterflyg, underlättande av flygtrafiken med speciellt beaktande av migranterna, utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet, begränsning av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet, utnyttjande av alternativa energikällor samt hanteringen av radioaktivt avfall.

Härutöver kunde bl. a. ministerrådets meddelanden om arbetet med rådets rekommendationer ge anledning till debatt.

På fråga av presidiet meddelade ministerrådets ordförande att några nya ministerrådsförslag inte på nuvarande stadium kunde anges.

Vid protokollet:

Arnold Willén

Justerat:

Helge Seip

Carl Ivar Öhman

Olli Bergman

*TILLÄGGSBIHANG**Övriga deltagare:**Nordiska ministerrådet:*

Avdelningschef Gudmund Saxrud

Avdelningschef Carl Ivar Öhman

Ekspedisjonssjef Arnfinn Guldvog

Konsulent Tage Leth

Sektionssekreterare Erik Brehmer

Sektionschef Johan Engelhardt

Nordiska rådet:

Stf. presidiesekreterare Arnold Willén

Stf. presidiesekretær Lasse Lindhard

*TILLÄGG 7***Offentlighetsregler vid Nordiska rådets presidiesekretariat och Nordiska ministerrådets sekretariat****Regler om handlingars offentlighet vid Nordiska rådets presidiesekretariat**

Med stöd av tilläggsprotokollet den 15 maj 1973 om Nordiska rådets presidiesekretariat och dess rättsliga ställning har Nordiska rådets presidium fastställt följande regler.

§ 1

Handlingar som inkommit till eller upprättats av Nordiska rådets presidiesekretariat är offentliga såvida inte annat följer av § 2 eller beslutats med stöd av §§ 3 eller 4.

Envar har rätt att hos presidiesekretariatet ta del av innehållet i offentlig handling.

§ 2

Följande handlingar är undantagna från offentlighet:

1. Referat av överläggningar vid slutet möte med Nordiska rådets plenarförsamling.

2. Referat av överläggningar i Nordiska rådets utskott och kommittéer.

3. Utkast, presidiesekretariatets interna arbetsmaterial samt handlingar som upprättats av presidiesekretariatet som underlag för ärendes behandling eller föredragning i nordiskt organ (se dock tredje stycket). Undantaget omfattar inte allmän journal för ingående och utgående expeditioner.

4. Handling som inkommit till presidiesekretariatet från myndighet i nordiskt land eller från offentlighetsrättsligt nordiskt organ om det av påteckning på handlingen eller särskilt meddelande framgår att handlingen på grund av sin art eller sitt innehåll skulle undantas från offentlighet hos avsändaren.

5. Handlingar i personalärenden.

Presidiet eller den presidiet bemyndigar kan dock besluta att handlingar som anges i första stycket punkterna 1 och 3 helt eller delvis skall lämnas ut. Nordiska rådets utskott och kommittéer kan besluta att referat av överläggningar i utskotten och kommittéerna helt eller delvis skall lämnas ut.

Samtidigt med godkännande av protokoll från möte i något av Nordiska rådets organ fattas beslut om i vilken utsträckning de handlingar

som upprättats av presidiesekretariatet som underlag för ifrågavarande ärendens behandling eller föredragning vid mötet skall lämnas ut.

§ 3

Handling som rör annat land än nordiskt eller internationell organisation skall undantas från offentlighet om internationella hänsyn påkallar det.

§ 4

Andra handlingar än som avses i §§ 2 och 3 kan undantas från offentlighet om hänsynen till enskilds intresse eller annat väsentligt skäl påkallar det.

§ 5

Beslut om att handling skall undantas från offentlighet med stöd av §§ 3 och 4 fattas av presidiet eller den presidiet bemyndigar.

§ 6

Presidiet eller den presidiet bemyndigar kan besluta att handlingar skall vara offentliga om det med hänsyn till den tid som förflutit från handlingens upprättande eller av annan grund är uppenbart att de skäl som föranlett undantag inte längre föreligger.

§ 7

Begäran att få ta del av handling skall behandlas skyndsamt. Då sådan begäran inkommit skall presidiesekreteraren snarast möjligt pröva om handlingen är offentlig eller undantagen från offentlighet på grund av bestämmelserna i § 2 eller beslut som fattats med stöd av §§ 3 eller 4.

Har frågan om att undanta handling från offentlighet med stöd av §§ 3 eller 4 ännu inte prövats av behörigt organ men finner presidiesekreteraren att det kan bli fråga om att besluta om sådant undantag, får han i avvaktan på att frågan prövas förordna att handlingen inte skall lämnas ut.

§ 8

Har begäran om att få ta del av handling avslagits genom beslut som inte fattats av presidiet skall frågan prövas av presidiet om den som framställt begäran fordrar det.

§ 9

Reglerna träder i kraft den 1 januari 1976 och skall tillämpas även på handlingar som har inkommit till eller upprättats av presidiesekretariatet från och med upprättandet den 1 juli 1971.

Regler om handlingars offentlighet vid Nordiska ministerrådets sekretariat

Med stöd av artikel 4 i avtalet den 12 april 1973 om Nordiska ministerrådets sekretariat och deras rättsliga ställning har ministerrådet fastställt följande regler.

§ 1

Handlingar som inkommit till eller upprättats av Nordiska ministerrådets sekretariat är offentliga såvida inte annat följer av § 2 eller beslutats med stöd av §§ 3 eller 4.

Envar har rätt att hos ministerrådssekretariaten ta del av innehållet i offentlig handling.

§ 2

Följande handlingar är undantagna från offentlighet:

1. Referat av överläggningar i ministerrådet, ställföreträdarkommittén och övriga ämbetsmannakommittéer samt ämbetsmannakommittéernas förslag till ministerrådet.

2. Utkast, sekretariatens interna arbetsmaterial samt handlingar som upprättats av sekretariaten som underlag för ärendes behandling eller föredragning i nordiskt organ (se dock tredje stycket). Undantaget omfattar inte allmän journal för ingående och utgående expeditioner.

3. Handling som inkommit till sekretariaten från myndighet i nordiskt land eller från offentlighetsrättsligt nordiskt organ om det av påteckning på handlingen eller särskilt meddelande framgår att handlingen på grund av sin art eller sitt innehåll skulle undantas från offentlighet hos avsändaren. Undantaget omfattar inte anslagsframställningar och budgetförslag med bilagor och andra därtill hörande handlingar som inkommit från nordisk institution.

4. Handling som sänts till myndighet i nordiskt land om handlingen på grund av sin art eller sitt innehåll är undantagen från offentlighet i det land vartill den sänts.

5. Handlingar i personalärenden.

Ministerrådet eller den ministerrådet bemyndigar kan dock besluta att handlingar som anges i första stycket under punkterna 1 och 2 helt eller delvis skall lämnas ut.

Samtidigt med godkännande av ministerrådets, ställföreträdarkommitténs och övriga ämbetsmannakommittéers beslutsprotokoll fattas beslut om i vilken utsträckning de handlingar som upprättats av sekretariaten som underlag för ifrågasvarande ärendens behandling eller föredragning vid mötet skall lämnas ut.

§ 3

Handling som rör annat land än nordiskt eller internationell organi-

sation skall undantas från offentlighet om internationella hänsyn påkallar det.

§ 4

Andra handlingar än som avses i §§ 2 och 3, inbegripet utredningar som efter beslut av ministerrådet, ställföreträdarkommittén, eller annan ämbetsmannakommitté verkställt av särskilt tillsatt organ, kan undantas från offentlighet om hänsynen till enskilda intresse eller annat väsentligt skäl påkallar det.

§ 5

Beslut om att handling skall undantas från offentlighet med stöd av §§ 3 och 4 fattas av ministerrådet eller den ministerrådet bemyndigar.

§ 6

Ministerrådet eller den ministerrådet bemyndigar kan besluta att handlingar skall vara offentliga om det med hänsyn till den tid som förflutit från handlingens upprättande eller av annan grund är uppenbart att de skäl som föranlett undantag inte längre föreligger.

§ 7

Begäran att få ta del av handling skall behandlas skyndsamt. Då sådan begäran inkommit skall generalsekreteraren (direktören) snarast möjligt pröva om handlingen är offentlig eller undantagen från offentlighet på grund av bestämmelserna i § 2 eller beslut som fattats med stöd av §§ 3 eller 4.

Har frågan om att undanta handling från offentlighet med stöd av §§ 3 eller 4 ännu inte prövats av behörigt organ men finner generalsekreteraren (direktören) att det kan bli fråga om att besluta om sådant undantag, får han i avvaktan på att frågan prövas förordna att handlingen inte skall lämnas ut.

Begäran om att få ta del av handling som sänts till myndighet i något av de nordiska länderna, kan i stället hänvisas till mottagaren om det inte är uppenbart att handlingen inte är undantagen från offentlighet hos denne.

§ 8

Har begäran om att få ta del av handling avslagits genom beslut som inte fattats av ministerrådet skall frågan prövas av ministerrådet om den som framställt begäran fordrar det.

§ 9

Vid beslut om ändring av dessa regler skall samarbetsministrarna ingå i ministerrådet.

§ 10

Reglerna träder i kraft den 1 januari 1976 och skall tillämpas även på handlingar som har inkommit till eller upprättats av sekretariaten från och med upprättandet av respektive kultursekretariatet i Köpenhamn den 1 januari 1972 och ministerrådssekretariatet i Oslo den 1 juli 1973.

TILLÄGG 8**Arbetsordning for Nordisk Råds budsjettkomité**

1. Nordisk Råds budsjettkomité har følgende oppgaver:
 - a. å ivareta de budsjett og kontrollfunksjoner som framgår av denne arbeidsordning, eller som blir pålagt av rådets plenarforsamling eller presidiet,
 - b. kontinuerlig og pragmatisk å søke å styrke de kontrollmuligheter den anser vesentligst,
 - c. å representere rådet under drøftinger med Nordisk Ministerråd om fellesnordiske budsjett og kontrollspørsmål m.v.,
 - d. som koordinerende organ å samarbeide med rådets faste utvalg og presidium.
2. Komitéen skal for hvert kalenderår avgi skriftlig rapport til presidiet om sitt arbeid.
3. Komitéen har ti medlemmer, formannen og et annet medlem fra hvert av de fem faste utvalg. Medlemmene — to fra hver delegasjon — velges av plenarforsamlingen etter innstilling fra de samlede arbeidsutvalg. Det er forutsetningen at komitéen så vidt mulig skal ha en partipolitisk balansert sammensetning. Komitéen velger selv sin formann og nestformann. Ved forfall kan de nasjonale delegasjoner peke ut stedfortredere for komitémedlemmer.
4. Komitéen fastsetter selv tid og sted for sine møter, som innkalles etter beslutning av formannen. Møte skal også avholdes, om minst tre medlemmer av komitéen ber om det. Komitéen er beslutningsdyktig når minst seks medlemmer er til stede. Beslutninger treffes ved enkelt flertall blant de tilstedeværende medlemmer. Ved like stemmetall er formannens stemme avgjørende.
5. Medlemmer av Nordisk Råds presidium og sekretariat kan være til stede og uttale seg ved komitéens møter. Komitéen kan spesielt innby medlemmer av Nordisk Råd, sakkyndige og andre personer til å delta i møter med rett til å uttale seg.
6. Komitéens sekretariatsfunksjoner ivaretas av presidiesekretariatet.
7. Komitéen skal gjennomgå det materiale vedrørende budsjetter og fordeling av disposisjonsmidler som ministerrådet oversender gjennom presidiet samt koordinere de uttalelser og ønsker som rådets utvalg og komitéer avgir om materialet. Komitéen kan ved behov forelegge spørsmål til avgjørelse av presidiet.
8. Komitéen skal følge disponeringen av de bevilgede midler under nordiske budsjetter og til nordiske institusjoner. Den skal påse at den regnskapsmessige revisjon av midler til fellesnordiske formål utføres

som forutsatt, og at uttalelser fra de nasjonale revisjonsinstanser om nordiske budsjettposter legges fram for komitéen.

9. Komitéen skal i samråd med de berørte utvalg og komitéer følge gjennomføringen av Nordisk Råds rekommandasjoner og vedtak og rapportere til presidiet, når den finner at hensynet til en effektiv oppfølging av saker og spørsmål tilsier at det treffes ytterligere tiltak.

10. Arbeidsordningen er godkjent av Nordisk Råds presidium den 27. januar 1976.

*TILLÄGG 9***Informationsplan för Nordiska rådet****Innehållsförteckning**

1. Bakgrund
2. Planläggning
3. Syftet med informationsplanen
4. Definition av syftet med NR:s informationsverksamhet
5. Målgruppsindelning
 - 5.1. Primära målgrupper
 - 5.2. Sekundära målgrupper
6. Nuvarande informationsmaterial och informationsverksamhet
 - 6.1. Informationsmaterial
 - 6.2. Dokumentationsmaterial
 - 6.3. Övrig informationsverksamhet
7. Informationens nuläge
 - 7.1. Tabell över informationsaktiviteter och målgrupper
 - 7.2. Organisation och ekonomiska resurser
 - 7.3. Kunskaps- och attitydundersökning
8. Värdering av nuläget och problemformuleringar
 - 8.1. Genomförande av tidigare informationsplaner
 - 8.2. Distribution av informationsmaterialet
 - 8.3. Målgruppstäckning
 - 8.4. Personal och ekonomiska resurser
9. Målsättningen på lång sikt
 - 9.1. Prioriteringsordning för arbetet
10. Handlingsprogram på lång sikt
 - 10.1. Planerade åtgärder under 1976
 - 10.2. Planerade åtgärder under 1977
 - 10.3. Planerade åtgärder efter 1977
11. Regler för utvärdering av effekter
12. Riktlinjer för revision av informationsplanen

1. Bakgrund

Den 19 november 1974 beslöt Nordiska rådets presidium att en diskussion om den långsiktiga informationsverksamheten bör äga rum i presidiet i samförstånd med informationskommittén. För att förbereda detta möte tillsatte informationskommittén den 18 februari 1975 en arbetsgrupp bestående av informationskommitténs ordförande Guttorm Hansen, vice ordförande Per Olof Sundman och sekreterare Harry Granberg.

För att ge arbetsgruppen underlag för diskussionerna utarbetade pol. mag. Kalju Treffner ett förslag till informationsplan. Detta skedde i samarbete med informationssektionen vid presidiesekretariatet och kanslichef Christer Jacobson. Kontakt upprätthölls med de informationsansvariga vid de nationella sekretariaten samt vid Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo och Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn.

Som underlag för arbetet ligger den s. k. Barendtz-gruppens rapport och de utredningar som företagits av arbetsgruppen Kull—Öhman—Westman samt de informationsplaner som tidigare har utarbetats vid presidiesekretariatet.

2. Planläggning

Uppläggningsen av arbetet har följt den angivna innehållsförteckningen, varvid målgruppsindelningen under punkt 5 har utgjort utgångspunkten för arbetet vad avser kapitel 7—10.

Arbetet har tidsmässigt haft följande uppdelning:

- 21/3 Möte mellan de informationsansvariga på presidiesekretariatet, ministerrådets sekretariat och sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
- 23/4 Möte i sekreterarkollegiet
- 28/4 Möte mellan de informationsansvariga på presidiesekretariatet, ministerrådets sekretariat och sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
- 22/5 Skiss av informationsplan till presidiet
- 26/5 Möte med arbetsgruppen för informationsplanen
- 26/5 Möte med informationskommittén
- juli Behandling i arbetsgruppen för informationsplanen
- 8/8 Informationsplanen till presidiet
- 18/8 Slutbehandling i informationskommittén

3. Syftet med informationsplanen

Det främsta syftet med en långsiktig informationsplan är att den ger *kontinuitet i informationsverksamheten*. De målsättningar som informationsverksamheten syftar till att uppnå tar oftast lång tid att förverkliga. Därför är det av stor vikt att arbetet med att uppnå dessa mål bedrivs kontinuerligt över en lång tidsperiod. Detta kan endast uppnås genom en *skriftligt formulerad långsiktig informationsplan*.

En skriftlig plan samlar också alla väsentliga fakta, värderingar, målsättningar och handlingsprogram i ett dokument som är gemensamt för alla informationsansvariga. En sådan plan *underlättar efterhandsbedömningar* av svaga och starka punkter, till ledning för den framtida verksamheten.

Den är till stor hjälp vid *byte av personal på nyckelbefattningar* genom att planen är ett hjälpmedel för att snabbt informera ny personal om förväntade mål och aktiviteter samt bakgrunden till valda mål och handlingsprogram.

Slutligen innebär en skriftlig informationsplan en *arbetsplanering* och utgör därmed ett instrument för att effektivisera informationsverksamheten.

4. Definition av syftet med Nordiska Rådets informationsverksamhet

Det yttersta ansvaret för Nordiska rådets informationsverksamhet åligger presidiet, som efter samråd med informationskommittén har att besluta om informationens inriktning och omfattning.

På tjänstemannasidan handläggs informationsfrågor av sekreterarkollegiet samt särskilt av presidiesekreteraren, som enligt arbetsordningen för Nordiska rådets sekretariat (9 §, p. 6) handhar "ledningen av rådets informationsverksamhet" samt av informationschefen, som har följande arbetsuppgifter (12 §):

- ”1. att leda informationssektionens verksamhet
2. att vara sekreterare i informationskommittén
3. att handlägga ärenden rörande information inom och utom Norden om Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt, Nordisk Kontakt, Nordiska rådets kalendarium och pressmeddelanden
4. att följa massmedias behandling av nordiska frågor och vid behov informera rådsmedlemmar och rådets sekretariat härom
5. att svara för presstjänsten vid Nordiska rådets sessioner och övriga möten
6. att ha överinseende över presidiesekretariatets handbibliotek och informationsmaterial samt informationsenhetens arkiv.”

Informationssekreteraren skall (13 §) biträda informationschefen med utförandet av dessa uppgifter.

Ansvar för informationsverksamheten på nationellt plan åligger respektive delegations generalsekreterare. Två av delegationerna har därtill anställt särskild informationspersonal.

Syftet med NR:s informationsverksamhet har hittills endast definierats i den ovan citerade arbetsordningen för presidiesekreteraren och informationschefen. Även Barendtz-gruppen och arbetsgruppen Kull, Öhman och Westman har berört detta. Med utgångspunkt från dessa bägge rapporter och de överväganden som företagits under utarbetningen och behandlingen av denna plan har syftet med NR:s informationsverksamhet angetts på följande sätt:

Att inom och utom Norden verka för att

- Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir känt vad gäller *syfte, bakgrund, organisation och arbetsformer*
- *uppnådda resultat* inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir kända
- *pågående arbete* inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir känt
- arbetet inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt *uppfattas positivt*

Dessutom skall informationsverksamheten ha till syfte att:

- kontinuerligt följa utomstående gruppers (t. ex. massmedias, forskares, Föreningarna Nordens) behandling av nordiska frågor och vid behov informera rådsmedlemmar och rådets sekretariat härom
- följa upp det egna arbetets resultat med avseende på de uppställda målen.

Arbetet skall praktiskt utföras av presidiesekretariatets informationssektion och de informationsansvariga vid de nationella sekretariaten med ledning av den beslutade informationsplanen. Vid behov skall arbetet genomföras i samarbete med parter inom och utom Nordiska rådet.

Det är naturligtvis nödvändigt att den nationella informationsverksamheten i de nordiska länderna samordnas med denna plan samt att kontinuerlig kontakt upprätthålls med ministerrådets båda sekretariat.

Till informationssektionens arbetsuppgifter hör naturligtvis även de övriga uppgifter som åligger informationschefen enligt den ovan citerade arbetsordningen.

5. Målgruppsindelning

Utgångspunkten för planen är en kartläggning av tilltänkta målgrupper. Syftet med denna kartläggning är att få samtliga tänkbara målgrupper "katalogiserade" utan prioritering eller tanke på framtida praktiska eller ekonomiska möjligheter att bearbeta dem. Urval och prioriteringar sker först i avsnitt 9 i vilket målsättningen för informationsverksamheten ställs i relation till tillgängliga resurser.

Nedan följer en förteckning över tilltänkta målgrupper:

5.1. Primära målgrupper

Interna målgrupper

Definition: Individer, institutioner och samarbetsorgan inom det officiella nordiska samarbetets ram.

- Delegationernas medlemmar och suppleanter
- Nordiska rådets sekretariat
- Regeringsmedlemmarna
- Nordiska ministerrådets sekretariat
- Övriga personer och organ som anges i skriften "Nordiska samarbetsorgan"
- Kontaktmännen för nordiska ärenden i departement/ministerier och ämbetsverk i Norden

Externa målgrupper

Definition: Individer och grupper som för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter är beroende av kunskap och information om Nordiska rådets verksamhet och nordiskt samarbete i övrigt.

- Remissinstanserna

Organisationer

- Föreningarna Norden (funktionärer, kursdeltagare och övriga medlemmar)
- De politiska partierna jämte ungdoms- och kvinnoorganisationer
- Vissa icke offentliga nordiska samarbetsorganisationer (enligt särskild lista)
- Vissa internationella samarbetsorganisationer (enligt särskild lista)

Massmedia

- Nordiska och utomnordiska nyhetsbyråer inom Norden
- Dagspressen inom Norden
- Radio och TV inom Norden
- Fackpress och tidskrifter inom Norden (enligt särskild lista)
- Nordiska massmedias utlandskorrespondenter
- Utländska massmedias korrespondenter i Norden

Officiella utlandsinformatörer

- De nordiska utrikesdepartementens/-ministeriernas press-/informationsavdelningar
- Nordiska ambassader och generalkonsulat inom och utom Norden
- Svenska Institutet
- Det danske Selskab
- Utländska ambassader inom Norden
- Exportråd, exportföreningar
- Turistföreningar

Stat och kommun

- Nordiska parlamentariker, förutom regeringsmedlemmar och medlemmar i Nordiska rådet

- Tjänstemännen vid nordiska parlament
- Vissa grupper av tjänstemän i kommuner och regioner (enligt särskild lista)

Lärare och forskare

- Lärare i ämnen med nordisk anknytning vid nordiska grundskolor, gymnasier och universitet
- Lärare vid lärarhögskolorna i Norden
- Forskare i ämnen med nordisk anknytning
- Statliga och större kommunala bibliotek
- Lärare vid journalisthögskolorna

5.2. Sekundära målgrupper

Definition: Övriga individer och grupper som ej ingår under rubriken primära målgrupper

Denna stora grupp omfattar främst "den breda allmänheten". Till viss del kan denna grupp nå indirekt genom en del av de grupper som finns förtecknade under primära målgrupper. Att upprätta en för praktiskt bruk användbar lista av denna grupp är mycket svårt, men nedan följer dock en förteckning av några av de väsentligaste grupperna inom denna kategori:

- Elever i Norden vid grundskolornas högstadium
gymnasier
universitet
bildningsförbund och studiecirkel
- vuxenskolor
- Fackföreningar
- Branschorganisationer
- Medlemmar av utrikesutskotten vid vissa utländska parlament
- Vissa större utländska bibliotek

6. Nuvarande informationsmaterial och informationsverksamhet

Nedanstående utgör en beskrivning av det material och de övriga aktiviteter som hittills har använts av Nordiska rådets presidiesekretariat i informationssyfte.

6.1. Informationsmaterial

Nordisk Kontakt

Tidskriften *Nordisk Kontakt* trycks i ca 10 000 ex. och utkommer var 14:e dag under parlamentssessionerna. Den informerar om den politiska utvecklingen i de nordiska länderna. Nordiska rådets informationskommitté utgör redaktionskommitté och artiklarna utformas

främst av en redaktör i varje nordiskt land. Till en viss grad bistår även utomstående personer, Nordiska rådets informationssektion och de övriga sekretariatens informationsansvariga med artiklar och notiser.

Pressklipp

Pressklipp av nordiskt intresse sammanställs av informationssektionen. För insamling av klipp svarar i hög grad de nationella sekretariaten vilka vidarebefordrar materialet till presidiesekretariatet.

Press i Norden

En komprimerad sammanställning i stencilform av ledande artiklar. Den utgör en sammanfattning av pressens behandling av nordiska frågor i allmänhet eller har formen av ett temanummer. Utkommer ca 10 gånger om året i 550 ex.

Kalendarium över nordiska möten

En sammanställning över kommande möten inom Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet, ämbetsmannamöten inom ministerrådets kommittéer, övriga kommittéer och organ samt Nordforsks fackgrupper och övriga konferenser, kurser och seminarier. Utkommer en gång i månaden och trycks i 1 200 ex.

Pressmeddelanden

Pressmeddelanden utformas om väsentliga händelser inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt. Någon låsning av sakinnehållet i dessa meddelanden har inte gjorts utan detta bedöms från fall till fall. Sålunda utformas pressmeddelanden regelbundet om t. ex. medlemsförslag, nya publikationer, ärendenas vidare behandling osv.

Sammanställning över sessionsärenden

En sammanställning av sakmaterialet som skall behandlas vid sessionerna. Utkommer före varje session och mångfaldigas i den svenska upplagan i 800 ex. Översättning sker till engelska (700 ex.) Sammanställningen utges ytterligare i en bearbetad upplaga på finska (200 ex.).

Porträttmatrikel

Utkommer före varje session och upptar samtliga närvarande regeringsmedlemmar, rådsmedlemmar och suppleanter med bild och personuppgifter. Matrikeln trycks i 800 ex.

Stillfilm

En stillfilm bestående av 62 bilder och tillhörande textband på 20 minuter. Stillfilmen behandlar Nordiska rådets syfte, bakgrund, organisation, arbetsformer och uppnådda resultat. Bild- och textmaterialet finns producerat på svenska, finska, engelska, tyska och franska.

Broschyrer

Följande broschyrmaterial finns producerat och tillgängligt:

1. Nordiskt samarbete, en introduktion av Nordiska rådet. Versioner på finska, isländska, norska, svenska, engelska, franska och tyska.

2. Nordiska samarbetsavtal.

De fullständiga texterna finns tryckta på de nordiska språken i statsamlingen.

Särtryck av Helsingforsavtalet, kulturavtalet, transportavtalet, miljöskyddskonventionen och Nordiska rådets arbetsordning finns på de nordiska språken.

Dessutom finns Helsingforsavtalet, kulturavtalet och Nordiska rådets arbetsordning tryckt på engelska, tyska och franska.

3. Nordisk miljövård.

Sammanställning av samarbetsformer på miljövårdens område i Norden, gjord av Nordforsks miljövårdssekretariat. Svenska och engelska.

4. Kultur i Norden.

Broschyr om det nordiska kultursamarbetet utgiven i samarbete med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Finska och svenska.

Nordiska samarbetsorgan

Förteckning över de centrala samarbetsorganen, Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet samt olika kommittéer m. m. som är permanenta och främst finansieras med offentliga medel.

Kontaktsmännor

En förteckning över kontaktsmännen för nordiska frågor vid departementen/ministerierna och ämbetsverken i Norden.

Publikationslista

En förteckning över periodiskt utkommande publikationer, broschyrer och bildband som finns tillgängliga vid presidiesekretariatet.

6.2. Dokumentationsmaterial

NU-serien

Omfattar gemensamma nordiska utredningar, konferensrapporter, en statsamling och en statistisk årsbok. Utkommer med ca 30 nummer om året, däri inberäknat de årligen återkommande Nordisk Statistisk Årsbok och statsamlingen. I vissa av utgåvorna finns finsk/engelsk sammanfattning. En del konferensrapporter trycks även i en fransk och engelsk upplaga. Upplagestorleken varierar, beroende på innehållet, mellan 2 000 och 11 000 ex.

Rådsboken

Innehåller handlingar (medlems- och regeringsförslag, remissyttranden, utskottsbetänkanden, berättelser, meddelanden och dokument) samt protokoll m. m. i anslutning till vid sessionerna behandlade ärenden i Nordiska rådet.

Utkommer en gång om året och trycks i 2 100 ex.

Förtryck

Särtryck av det material som senare skall ingå i rådsboken. Materialet levereras efter hand som det blir klart och trycks i en upplaga på 1 100 eller 1 700 ex. beroende på innehåll.

6.3. Övrig informationsverksamhet*Presskonferenser*

Presskonferenser anordnas förutom vid sessionerna även vid konferenser, en del utskottsmöten samt övriga möten.

Av den övriga verksamheten av informationskaraktär bör även nämnas:

- Föredrag
- Seminarier och konferenser
- Besvarande av brev och telefonförfrågningar samt personliga kontakter

7. Informationens nuläge

Med utgångspunkt från den ovan genomförda målgruppsindelningen samt beskrivningen av föreliggande informationsmaterial och övriga informationsaktiviteter följer här en kartläggning av hur detta material och dessa övriga aktiviteter har använts i informationssyfte.

7.1. Tabell över informationsaktiviteter och målgrupper

Tabellerna, som utgör en sammanfattning av de uppgifter de nationella delegationerna lämnat, visar hur informationsaktiviteterna för närvarande är kopplade till de olika målgrupperna.

I de fall målgrupperna är definierade "enligt särskild lista" innebär detta inte att dessa listor alltid redan finns, utan betecknar att en särskild lista måste upprättas om man vill nå dessa grupper.

TEGENFÖRKLARING	INFORMATIONSMATERIAL												DOKUMENTATIONSMATERIAL				ÖVRIGT				
	Publikationslista	Kontaktmannalista	Nordiska samarbetsorgan	Broschyrer	Stillsfilm	Porträttmatrikel	Sammanställning av sessionsärenden	Pressmeddelansen	Kalendariet	Press i Norden	Pressklipp	Nordisk Kontakt	Förtryck	Hädsboken	utländisk utgåva	Statistisk årsbok	NU-serien (hela)	Föredrag	Presskonferenser	Seminarier och konferenser	Tel., brev, personliga kontakter
Delegationernas medlemmar och suppleanter	X	0	X	X	0	X	X	0	X	X	X	X	X	X	0	0	0	0	0	X	X
Nordiska rådets sekretariat	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Regeringsmedlemmarna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nordiska ministerrådets sekretariat	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Övriga organ i "Nordiska samarbetsorgan"	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kontaktgruppen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Remissinstanser	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Föreningarna i Norden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
De politiska partierna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vissa icke offentliga nordiska samarbetsorganisationer (enligt särskild lista)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vissa internationella samarbetsorganisationer (enligt särskild lista)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Skapad av: Västern

7.2. Organisation och ekonomiska resurser

Det yttersta ansvaret för Nordiska rådets informationsverksamhet åligger presidiet som efter samråd med informationskommittén beslutar om informationens inriktning och omfattning.

På tjänstemannasidan leder presidiesekreteraren rådets gemensamma informationsverksamhet. Informationschefen leder informationssektionens verksamhet och handlägger ärenden rörande information inom och utom Norden om Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt. Vid informationssektionen arbetar förutom informationschefen även en halvtidsanställd informationssekreterare och en heltidsanställd assistent.

Vid Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo svarar en heltidsanställd informationssekreterare för informationsverksamheten.

Vid Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete finns ingen personal direkt avdelad för informationsverksamheten utan den uppgiften sköts av en tjänsteman vid sidan av de ordinarie arbetsuppgifterna.

De nationella sekretariaten har till sitt förfogande följande informationspersonal:

Danmark:

Informationsarbetet sköts av generalsekreteraren vid sidan av övriga arbetsuppgifter

Finland:

En heltidsanställd informationssekreterare

Island:

Informationsarbetet sköts av kontorschefen vid sidan av övriga arbetsuppgifter

Norge:

Informationsarbetet sköts av generalsekreteraren vid sidan av övriga arbetsuppgifter

Sverige:

En halvtidsanställd informationssekreterare (tjänsten delad mellan presidiesekretariatet och det svenska sekretariatet)

De ekonomiska resurserna för informationssektionen vid Nordiska rådets presidiesekretariat framgår av bifogade tabell "Budget och utfall för informationsverksamheten under åren 1972—1974 och budget för åren 1975 och 1976".

Budget och utfall för informationsverksamheten under åren 1972—1974 och budget för åren 1975 och 1976.

	Budget 1972	Utfall 1972	Budget 1973	Utfall 1973	Budget 1974	Utfall 1974	Budget 1975	Budget 1976
1. Nordisk Kontakt	350 000	330 675	390 000	356 903	420 000	443 199	500 000	540 000
2. Informations- verksamheten	178 000	63 239	210 000	208 420	285 000	97 555	345 000	345 000
a. broschyrer	44 000	36 450	50 000	68 222	100 000	39 557	110 000	125 000
b. seminarier	48 000	18 842	50 000	21 443	75 000	4 452	80 000	85 000
c. kortfilm	25 000							
d. artikeltjänst	5 000		10 000	76	10 000	806	10 000	10 000
e. bildband	6 000	7 946					20 000	
f. presidiets förfogande	50 000		100 000	118 680	100 000	52 740	125 000	125 000
Totalt	528 000	393 914	600 000	565 323	705 000	540 754	845 000	885 000

Anmärkning: I budget för åren 1973 och 1974 har dessutom reserverats medel för produktion av en film, under förutsättning att dessa planer förverkligas.

7.3. Kunskaps- och attitydundersökning

Genom beslut av Nordiska rådets presidium genomfördes under maj—juni 1973 en kunskaps- och attitydundersökning bland allmänheten i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Undersökningen avsåg att ge en orientering kring följande ämnen:

1. Allmänhetens kunskap om nordiskt samarbete och om Nordiska rådet.

2. Allmänhetens attityder till nordiskt samarbete jämfört med annat internationellt samarbete; allmänhetens attityder till det existerande nordiska samarbetet, t. ex. om arbetsmarknad, kulturutbyte och miljö-vård.

3. Allmänhetens kontakter med de nordiska grannländerna; förståelsen för varandras språk; kontakter med de nordiska grannländernas massmedia; resor inom Norden och personlig kontakt med grannländernas folk.

4. Kommunikationen till allmänheten om nordiskt samarbete; de kanaler genom vilka man får information, den utsträckning i vilken man uppmärksammar nyhetsmaterialet om nordiskt samarbete.

5. Informationsbehovet i ett antal nordiska frågor; de kanaler genom vilka man föredrar att få information i olika nordiska frågor.

Undersökningsresultatet i dess helhet finns beskrivet i "Den nordiska allmänheten och det nordiska samarbetet 1973" (NU 4/73), varför endast en kort sammanfattning kommer att ges här.

Kunskap om Nordiska rådet

Nordiska rådet är ganska väl känt bland allmänheten. På frågan "Kan Ni nämna några områden eller institutioner inom vilka de nordiska länderna samarbetar?" svarade 23 procent spontant Nordiska rådet. Det är det vanligaste svaret på frågan.

De som inte nämnt Nordiska rådet som svar på den förra frågan fick besvara "Har Ni hört talas om Nordiska rådet?". Till de 23 procent

som spontant erinrade sig Rådet kan läggas 58 procent som vid denna direkta utfrågning sade sig ha hört talas om Rådet. Totalt blir det alltså 81 procent som säger sig ha hört talas om Nordiska rådet.

Av de 81 procent som hört talas om Nordiska rådet kan 55 procent ge ett åtminstone delvis korrekt svar på frågan "Vad tror Ni Nordiska rådet är?". 21 procent nämner att rådet har officiell karaktär, alltså arbetar på regerings-, parlament- och ämbetsmannanivå.

Kunskap om nordiskt samarbete

För att ge svar på den frågeställningen konstruerades ett kunskaps-test som gav poäng från noll till 30. Man fick poäng om man kunde namnen på de nordiska länderna och kände områden där nordiskt samarbete pågår, om man visste vad Nordiska rådet är och vad Föreningen Norden är. Medelpoängen i de fyra nordiska länderna blev 6,82 med relativt små avvikelser mellan de olika länderna. Variationen ligger mellan 6,37 och 7,23.

Attityder till nordiskt samarbete

Svaren på frågan "Vilka länder tycker Ni det är viktigast att vårt land samarbetar med?" inrymmer relativt stora skillnader mellan de olika nordiska länderna.

Nedanstående tabell ger sammanfattningen av svaren på denna fråga.

	EG	USA	Sovjet	Annan	Dan- mark	Fin- land	Is- land	Norge	Sverige	Summa
Danmark	39	6	3	3	—	12	9	17	11	100 %
Finland	27	6	26	5	8	—	5	9	14	100 %
Norge	34	13	4	5	16	10	7	—	11	100 %
Sverige	24	11	8	7	14	13	9	14	—	100 %
Alla	28	10	11	5	11	10	8	11	6	100 %

Vartannat onnämnt land i Danmark (50 %) och Sverige (50 %) är ett annat nordiskt land. Av länder nämnda i Norge är 44 % nordiska och i Finland är 36 % nordiska. Totalt svarar de inomnordiska länderna för nästan precis lika många omnämmanden som viktigaste samarbetsland som de utomnordiska länderna.

Längre fram i intervjun ställdes de intervjuade inför frågan om "samarbetet mellan de nordiska länderna är viktigare, lika viktigt eller mindre viktigt än annat internationellt samarbete för vårt land". En majoritet i alla länder svarar att det är lika viktigt. De som ser nordiskt samarbete som mindre viktigt än annat internationellt samarbete utgör endast 11 % i Danmark, 6 % i Norge och 3 % i Finland och Sverige. Att de ser det nordiska samarbetet som viktigare än annat internationellt samarbete är vanligare bland äldre personer i alla undersökningsländerna.

Andelen som tycker nordiskt samarbete är viktigare än annat internationellt samarbete sjunker med åldern på följande sätt:

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
50 år och äldre	29 %	48 %	39 %	46 %
25—49 år	29 %	38 %	35 %	31 %
Under 25 år	19 %	32 %	31 %	28 %
Skillnad	10 %	16 %	8 %	18 %

Siffrorna visar hur den yngsta generationen prioriterar "världen utanför Norden" högre än den äldre generationen gör.

Nordiska rådets verksamhet generellt sett är uppskattat av allmänheten. Om man emellertid delar upp det nordiska samarbetet på olika ämnesområden kan vissa skillnader konstateras som framgår av nedanstående tabell:

	Mycket värdefullt	Ganska värdefullt	Utan större värde	Tveksam, vet ej	Totalt
Miljövärd	60	25	6	9	100
Lagstiftning	49	33	7	11	100
Arbetsmarknaden	35	46	8	11	100
Kulturutbyte	31	44	10	15	100
Nordvisionen	27	41	24	8	100

Allmänhetens intresse för information om de nordiska grannländerna och nordiskt samarbete

Tabellen nedan ger en beskrivning av vad allmänheten säger sig vara intresserad av att veta mer om:

	Hela Norden	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Nordiskt samarbete om miljöfrågor	54 %	31 %	53 %	61 %	66 %
Nordiska rådets verksamhet	54	36	52	64	60
Resor i Norden	48	32	51	49	56
Den nordiska arbetsmarknaden	46	31	46	53	51
Nordiskt samarbete i FN	43	28	46	47	49
Nordiskt samarbete i kulturfrågor	40	24	39	45	47
Nordiskt samarbete om forskning	39	25	33	43	48
Studier och kurser i andra nordiska länder	29	21	29	34	32
Kurser i nordiska språk	26	21	25	27	29
Flyttning till annat land i Norden	25	19	30	28	24

Av de ämnesområden som allmänheten ovan visat sig intresserad av, faller inte alla naturligt under Nordiska rådets informationsansvar. Sålunda bör åtminstone informationsansvaret för "Resor i Norden", "Studier och kurser i andra nordiska länder" samt "Kurser i nordiska språk" primärt falla på andra organ än Nordiska rådet.

För de övriga samsamarbetsområdena redovisas ur undersökningen här nedan genom vilka kanaler allmänheten önskar erhålla informationen:

Önskar information genom	Nordiska Rådet	Den nordiska arbetsmarknaden	Samarbete i miljöfrågor	Kulturfrågor	Forskning	Samarbete i FN	Flyttning till anffat nordiskt land
broschyrer	20 %	18 %	14 %	11 %	12 %	12 %	33 %
dagstidningar	27	31	27	27	26	32	24
veckotidningar	8	7	9	10	11	9	10
radio	19	18	19	20	17	20	15
TV	54	50	58	53	52	56	41
utställningar	5	2	4	8	5	2	3
film	5	3	5	5	5	4	5
studiecirklar	8	7	8	10	10	6	5

De fyra främsta kanalerna genom vilka allmänheten önskar få information om dessa frågor är TV, dagstidningar, radio och broschyrer. Av dessa media kan Nordiska rådet endast utöva inflytande över broschyrmaterialet, de övriga medierna kan endast indirekt sprida information från Nordiska rådet.

8. Värdering av nuläget och problemformuleringar

8.1. Genomförande av tidigare informationsplaner

— 1974 års informationsplan (P 444a/1973)

Sista delen av denna plan ger en sammanställning av de planerade aktiviteterna under 1974. För enkelhetens skull redovisas dessa planer här nedan. De med "X" markerade aktiviteterna har genomförts enligt plan och de med "(X)" markerade aktiviteterna har genomförts senare än planerat eller har genomförts i begränsad omfattning.

anuari:	× förslag till plan och budgeter i presidiet kontakt med skolmyndigheter och lärarhögskolor kontakt med studieförbund
februari:	× sessionsförberedelser (×) föreläsningar i journalisthögskolorna × session × möte i kommittén × möte med riksdagsjournalisterna (×) revision av stillfilmen (×) tryckning av stillfilmstexterna
mars:	trafikbroschyren till tryck (på nordiska språk) (×) kulturbroschyren till tryck (på engelska, tyska och franska)
april:	fackpresseminarium (i Danmark eller Norgs)
maj:	slutförberedelser för höstens pilotprojekt
juni:	× strax efter midsommar informationskommitténs sommarmöte c:a tre veckor innan möte med informationsansvariga och anställda
augusti:	seminarium för parlamentariker
september:	(×) pilotprojekt i skolorna i gäng
oktober:	× höstsamling
november:	× möte i kommittén (plan och budgetförslag)
december:	broschyren på utländska språk om trafiksamarbetet till tryck broschyr om miljövårdssamarbetet färdigställs

Av vad som framgår ovan har, förutom de planerade mötena, ytterst få av de utåtriktade nya aktiviteterna genomförts.

— 1975 års informationsplan (P 341/1974)

Då endast en tredjedel av den tid planen omfattar förflutit då den långsiktiga planen skrevs, kunde inga definitiva synpunkter ännu läggas på genomförandet. En detaljerad rapport över vad som genomförts under perioden 1.1—30.4 1975 har ställts i relation till informationsplanen, varvid följande kommentarer kunde göras:

— Av de aktiviteter som i planen nämns under rubrikerna "Kontakt med skolorna" och "Vuxenstudier" har ännu inget påbörjats.

— För de seminarier som föreslås pågår planeringsarbete med seminariet för lärare vid journalisthögskolorna. Dessutom planeras, utanför årets plan, att det tidigare uppskjutna seminariet för fackpressjournalister skall äga rum under hösten.

— Planeringsarbete pågår med utställningen "Kvinden i Norden" som tillkommit utanför den ursprungliga planeringen för 1975 års aktiviteter.

— Revideringen av tidigare producerat material löper i stort sett enligt plan.

Sammanfattningsvis är alltså läget vad gäller genomförandet av dessa två planer följande:

1. Revideringen och översynen av tidigare producerat material har i stort sett genomförts i enlighet med de uppgjorda planerna.

2. Genomförandet av den tyngre, nyskapande och utvidgade verksamheten (seminarier, aktiviteter gentemot skolungdom osv.) har oftast inte kommit längre än till planstadiet, trots att den flera år har förekommit i informationsplanerna.

Mot bakgrund av vad som ovan sagts är *huvudproblemet* för Nordiska rådets informationsverksamhet inte planeringen utan *att planerade aktiviteter inte utförs i praktiken*.

Verksamheten under de senaste åren pekar också på att den mesta tiden gått åt för den löpande verksamheten vilket inte medgivit något utrymme för den betydligt mer tidskrävande nyskapande verksamheten.

8.2. Distributionen av informationsmaterialet

Största delen av informationsmaterialet bearbetas och distribueras av de nationella sekretariaten. Informationssektionen vid presidiesekretariatet svarar egentligen endast för distributionen av Nordisk Kontakt och Porträttmatrikeln. En del av informationsmaterialet distribueras i samarbete med föreningarna Norden och de nordiska ländernas utrikesdepartement och organ för utlandsinformationen.

Anledningen till att man gått in för ett decentraliserat distributions-system är dels historiskt betingad, dels en följd av olikheterna i språk.

Tack vare det decentraliserade systemet kommer materialet att bearbetas och distribueras av personer som på det nationella mottagarplanet har en god kunskap om de målgrupper man vill nå och om informationskanalerna.

Förutom de synpunkter som nedan läggs generellt på detta distributionssätt har samarbetet med framför allt de nationella sekretariaten fungerat på ett bra sätt. Samarbetet med både föreningarna Norden och utrikesdepartementen skulle däremot kunna utvidgas betydligt vad gäller distributionen och anpassningen av informationsmaterialet. Den nära kontakt som föreningarna Norden har med stora nordiskt intresserade grupper i Norden bör i en betydligt större omfattning utnyttjas än vad som för närvarande är fallet. Detsamma gäller utrikesdepartementen beträffande de informationsaktiviteter som riktas till målgrupper i utlandet.

På grund av det nära samarbetet mellan informationssektionen vid presidiesekretariatet och den svenska delegationens sekretariat är vetenskapen om vilka som slutligen nås av informationen i Sverige relativt god. Vad gäller den bearbetning och vidaredistribution som sker i de övriga nordiska länderna genom de nationella sekretariaten samt genom föreningarna Norden och utrikesdepartementens press-/informationsavdelningar är emellertid osäkerheten betydligt större om vilka som nås av informationen.

Detta leder till slutsatsen att *kontrollen över vilka målgrupper som slutligen nås av informationen från informationssektionen inte är tillfredsställande.*

8.3. Målgruppstäckning

Huvuddelen av det informations- och dokumentationsmaterial som finns producerat är främst anpassat för de interna målgrupperna och för massmedia. Dessa grupper får även bedömas vara relativt väl täckta informationsmässigt. Även om en del synpunkter nedan kommer att läggas på målgruppstäckningen också beträffande dessa grupper, gäller de stora informationsproblemen främst övriga målgrupper.

Av det informations- och dokumentationsmaterial som i dag finns borde främst Nordisk Kontakt, stillfilmerna, publikationslistan och hela eller delar av NU-serien få en utökad och mer målmedveten spridning.

Av de övriga informationsaktiviteterna, förutom distributionen av informations- och dokumentationsmaterialet, har främst de aktiviteter som riktas till massmedia, d. v. s. presskonferenser, seminarier och föredrag på Nordisk Journaliskursus, haft sådan omfattning att en god början till regelbunden och målinriktad aktivitet har uppnåtts. Även Föreningarna Norden har genom deltagande vid en del arrangemang relativt väl fått möjlighet att följa Nordiska rådets arbete.

Övriga målgrupper kan knappast anses ha fått del av annat än sporadisk information direkt från Nordiska rådets sekretariat. Detta gäller framför allt stora delar av de grupper som består av opinionsbildare och -förmedlare.

Nedan följer en detaljerad värdering av den informationsverksamhet som hittills har riktats mot de olika målgrupperna.

Vid denna värdering har följande beteckningar använts:

- + = informationen till målgruppen är både kvalitativt och kvantitativt väl anpassad
- = informationen till målgruppen bör förbättras ytterligare
- = informationen till målgruppen är inte godtagbar

Målgrupp	Värdering	Kommentarer
<i>Interna målgrupper</i>		
Delegationernas medlemmar och suppleanter	+	
Nordiska rådets sekretariat	+	
Regeringsmedlemmarna	+	
Nordiska ministerrådets sekretariat	+	Informationssamarbetet bör ytterligare koordineras
Övriga organ i "Nordiska samarbetsorgan"	0	En genomgång av organen bör ske och informationsbehovet kartläggas
Kontaktmännen	+	
<i>Externa målgrupper</i>		
Remissinstanserna	0	Otillräcklig information främst om vidarebehandlingen av det förslag de fått på remiss
Föreningarna Norden	0	Samarbetet informationsmässigt bör ytterligare förbättras
De politiska partierna	0	Informationen bör byggas ut
Vissa icke offentliga nordiska samarbetsorgan (enligt särskild lista)	-	Kartläggning av målgruppen saknas, endast sporadisk information
Vissa internationella samarbetsorgan (enligt särskild lista)	0	Visst material på utländska språk
Nordiska parlamentariker som inte är medlemmar i Nordiska rådet	-	Erhåller idag endast Nordisk Kontakt, informationen bör förbättras
Tjänstemän vid nordiska parlament	-	
Vissa grupper av tjänstemän i kommuner och regioner (enligt särskild lista)	-	Kartläggning av målgruppen saknas, erhåller idag ingen information
Lärare vid grundskolor, gymnasier och universitet	-	Erhåller viss men otillräcklig information
Lärare vid lärarhögskolorna	-	Erhåller idag ingen information
Lärare vid journalisthögskolorna	-	
Forskare i ämnen med nordisk anknytning	+	
Statliga och större kommunala bibliotek	0	Kartläggning av informationsbehovet bör ske
Nordiska och utomnordiska nyhetsbyråer inom Norden	+	
Dagspressen inom Norden	+	
Radio och TV inom Norden	+	
Fackpress och tidskrifter inom Norden (enligt särskild lista)	0	Kartläggning av målgruppen saknas
Nordiska massmedias utlands-korrespondenter	0	Informationen bör utökas
De nordiska utrikesdepartementens press-/informationsavdelningar	0	Samarbetet informationsmässigt bör förbättras
Nordiska ambassader och konsulat inom Norden	0	

Målgrupp	Värdering	Kommentarer
Svenska Institutet	0	Samarbetet informationsmässigt bör förbättras
Det danske Selskab	0	Samarbetet informationsmässigt bör förbättras
Utländska ambassader inom Norden	0	Kartläggning av informationsbehovet bör ske
Exportråd, exportföreningar	—	Kartläggning av informationsbehovet bör ske
Turistföreningar	—	Samarbetet informationsmässigt bör förbättras
<i>Sekundära målgrupper</i>		
Elever i Norden vid grundskolornas högstadium	—	Ingen systematisk information
— gymnasier	—	” ” ”
— universitet	—	” ” ”
— bildningsförbund och studiecirklar	—	” ” ”
— vuxenskolor	—	” ” ”
Fackföreningar	—	” ” ”
Branschorganisationer	—	” ” ”
Medlemmar i utrikesutskotten vid vissa utländska parlament (enligt särskild lista)	—	” ” ”
Vissa större utländska bibliotek (enligt särskild lista)	0	Kartläggning av målgruppen bör ske, vissa i gruppen erhåller idag en del material

8.4. Personal och ekonomiska resurser

Stora delar av de planer för informationsverksamheten som funnits under tidigare år har inte kunnat förverkligas. Den främsta orsaken till detta har varit en alltför optimistisk bedömning av vad som är realistiskt att uppnå med nuvarande personella resurser. Verksamheten under de senaste åren pekar också på att den mesta tiden gått åt för de löpande arbetsuppgifterna, vilket medfört att det inte funnits utrymme för den betydligt mer tidskrävande nyskapande verksamheten.

En del skulle säkert kunna vinnas i effektivitet genom en mer målmedveten prioritering och planering, men någon verklig utbyggnad av informationen kan inte åstadkommas med nuvarande personella resurser. Därför krävs att ytterligare personal ställs till förfogande på informationssektionen.

Informationsverksamheten bygger på ett långt gående samarbete mellan presidiesekretariatets informationssektion och de nationella delegationernas informationsansvariga. Detta är en grundläggande förutsättning för den totala informationen. Det har påpekats i tidigare utredningar och skall påpekas här igen: För att informationen skall kunna nå ut på ett effektivt sätt på det nationella planet och för att en effektiv bevakning av utomstående gruppers behandling av nordiska frågor skall kunna ske krävs att även Danmark, Norge, Island och Sverige får heltidsanställd informationspersonal.

Att på nationellt plan informera om de egna delegationernas aktiviteter, att hålla distributionslistor aktuella, bearbeta och vidare distribuera informationsmaterial, bevaka möten effektivt och hålla en effektiv press-

bevakning är ett heltidsarbete. Till detta kommer då naturligtvis även de dagliga förfrågningarna som skall besvaras och annat rutinarbete. Om sedan dessutom kravet ställs att man bör följa upp de aktiviteter som utförs, räcker knappast en heltidstjänst till.

De budgeterade anslagen för informationsverksamheten har under de senaste åren mer än väl räckt till för att täcka kostnaderna. Det är endast under år 1973 som en god överensstämmelse mellan totala budgeterade kostnader och utfallet uppnåddes, vilket berodde på att attitydundersökningen genomfördes detta år.

Problemet med *anslaget till informationsverksamheten* ligger alltså inte i anslaget storlek utan i den *brist i överensstämmelse som finns mellan budget och utfall*.

Den främsta orsaken till detta har, vilket tidigare påpekats, varit den alltför optimistiska bedömningen av den egna kapaciteten. Det är av den anledningen väsentligt att de framtida planerna läggs på en realistisk ambitionsnivå där de personella resurserna i högre grad beaktas.

Till en viss del har emellertid även kontoföringen vid budgetering och redovisning av utfall tolkats olika. Detta har medfört att en del budgeterade kostnader i utfallsredovisningen inte belastar informationsanslaget utan redovisas på annan plats.

En översyn av redovisningsreglerna för informationsverksamheten synes därför också vara påkallad.

9. Målsättning på lång sikt

Den i kapitel 8 genomförda värderingen av nuläget gav klart vid handen att informationsverksamheten på en hel del punkter bör förbättras och byggas ut. Då emellertid vissa åtgärder bedöms som angelägnare än andra att vidta och då det dessutom är orimligt att på kort tid genomföra alla önskade åtgärder är det nödvändigt att upprätta en prioriteringsordning.

Hur snabbt de i "prioriteringslistan" ingående åtgärderna i realiteten kan genomföras är emellertid beroende av de resurser som finns till förfogande. Helt oberoende av om den praktiska delen av arbetet utförs av personal inom Nordiska rådet eller utförs med hjälp av utomstående är förutsättningen för att en meningsfull utvidgning av verksamheten skall kunna äga rum:

— att den nuvarande halvtidstjänsten som informationssekreterare vid informationssektionen ombildas till en heltidstjänst.

För att informationen på det nationella planet skall fungera tillfredsställande är det nödvändigt att arbetet utförs av en heltidsanställd tjänsteman med huvudsaklig uppgift att ägna sig åt informationsfrågor. Om förslaget följs innebär detta:

— att det vid de nationella sekretariaten i Danmark, Island och Norge inrättas heltidstjänster för informationspersonal samt att den nuvarande halvtidstjänsten som informationssekreterare i Sverige ombildas till en heltidstjänst.

Riktlinjen vid upprättandet av den prioriteringslista som här nedan följer har i första hand varit att förbättra den redan existerande informationen och först när detta är klart koncentrerat bygga ut informationsverksamheten till en ny grupp i taget. Bearbetningen av ytterligare nya grupper bör inte påbörjas förrän den tidigare målsättningen har uppnåtts eller bearbetningen har fått så fasta former att målsättningen kan uppnås inom fastställd tidsrymd även om man påbörjar bearbetningen av nya grupper. På detta sätt kan de årliga informationsplanerna läggas på en mer realistisk ambitionsnivå.

Förutsättningen för att målsättningarna med åtgärderna kan uppnås är ett intimt samarbete mellan presidiesekretariatets informationssektion och de informationsansvariga vid de nationella sekretariaten och att de här framlagda målsättningarna accepteras av dessa. Det är således i hög grad önskvärt att de nationella informationsplanerna anpassas till denna plan, dock naturligtvis på ett sådant sätt att erforderligt utrymme kvarstår för nationellt betingade åtgärder.

9.1. Prioriteringsordning för arbetet

Nedanstående lista upptar de huvudsakliga åtgärder i prioritetsordning som föreslås bli genomförda inom den långsiktiga informationsplanens ram. Planen är avsedd att börja gälla från och med 1976, dock kan några av de högst prioriterade åtgärderna redan börja genomföras inom ramen för 1975 års plan.

I. Registrering av målgrupper

De av de tidigare listade målgrupperna som bedöms vara i behov av eller passande mottagare av något av det tryckta informations- eller dokumentationsmaterial som idag finns producerat skall registreras.

II. Komplettering av målgruppslistor

Med underlag av de målgruppslistor som framtagits under punkt I, bedöms vilket av det nu tillgängliga informations- och dokumentationsmaterialet varje målgrupp är i behov av eller passande mottagare för. Därefter fastställs distributionslistorna för det tryckta materialet.

III. Riktlinjer för framtida nyproduktion av informations- och dokumentationsmaterial

Redan idag finns en relativt omfattande produktion av tryckt material som används i informativt syfte. Allt pekar på att en fortsatt ökning av utgivningen kommer att ske i framtiden. Behovet av samordning inte

minst med ministerrådets båda sekretariat och gemensam planläggning av den delen av verksamheten kommer därför att öka.

Det är således nödvändigt att gemensamt med ministerrådets båda sekretariat och de nationella sekretariaten kartlägga det framtida behovet av tryckt informationsmaterial och utarbeta riktlinjer för detta arbete.

IV. Utvidgad bearbetning av målgrupperna

För somliga av de angivna målgrupperna kan informationsläget inte bedömas som tillfredsställande, även om de får tillgång till lämpliga delar av det befintliga tryckta materialet. Orsaken till detta är antingen att materialet inte är tillräckligt omfattande eller anpassat för dessa grupper.

Följande målgrupper i prioritetsordning föreslås framledes bli föremål för speciell uppmärksamhet

Massmedia

Av vad som tidigare framgått är informationsläget för massmedia i stort sätt tillfredsställande. Det finns dock främst två kategorier inom denna grupp som bör få del av en utökad information:

a) Lärare vid journalisthögskolorna

Framför allt bör deras kunskaper om Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt fördjupas med syfte att detta senare skall avspeglas vid undervisningen.

b) Fackjournalister

Mycket av det som behandlas i Nordiska rådet har ett direkt intresse för de journalister i dags- eller fackpressen som specialiserat sig på vissa sakområden. Denna målgrupp har emellertid tidigare varit relativt försummad. Förutom nödvändigheten att hålla dessa journalister informerade om den löpande verksamheten inom deras fackområden, behövs i ett initialskede en satsning för att höja deras bakgrundskunskaper om Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt.

c) Tidigare deltagare vid Nordisk journalistkurs

De kunskaper som denna grupp av journalister förvärvat vid kurserna bör vidmakthållas samtidigt som de bör hållas informerade om det fortsatta arbetet inom Nordiska rådet.

De politiska partiernas medlemmar

Stora grupper bland de politiska partiernas medlemmar står helt utanför det praktiska nordiska samarbetet. Informationen till dessa grupper har också varit relativt sporadisk. Någon egentlig undersökning av dessa gruppers kunskaper om och attityder till nordiskt samarbete har inte heller genomförts, men de flesta bedömare inom rådet är ense om att stora brister finns hos dessa grupper i båda dessa hänseenden.

Målgruppen är naturligtvis ytterst heterogen och inrymmer dessutom individer med olika intresse för information om nordiskt samarbete. Några konkreta åtgärder är av den anledningen mycket svårt att föreslå innan en närmare kartläggning av gruppen har skett och möjliga vägar att nå ut med informationen har prövats.

Det samarbete som etablerats över nationsgränserna mellan de olika partigrupperingarna i Nordiska rådet har tilltagit. Detta leder till ökat krav på information och stärker samtidigt intresse för det nordiska samarbetet. Därvid bör de olika informationsåtgärderna lättare kunna leda till resultat. Samarbetet mellan partigrupperingarna bör därför i informationsverksamheten uppfattas som betydelsefullt och positivt.

Det väsentliga för den närmaste tiden blir att få grepp om den nuvarande situationen för att sedan kunna utarbeta konkreta förslag för framtida agerande. Detta arbete måste ske i ett nära samarbete med de nationella sekretariaten då ju dessa har den bästa kunskapen om möjligheterna i det egna landet.

Preliminärt har inom denna kategori följande prioriteringar gjorts bland de ingående målgrupperna:

1. Nordiska parlamentariker förutom regeringsmedlemmar och medlemmar i Nordiska rådet.
2. Partisekreterare och funktionärer vid partikanslierna
3. De politiska partiernas distriktsordförande
4. De politiska partiernas ungdomsorganisationer
5. De politiska partiernas kvinnoorganisationer

Lärare

Bland annat attitydundersökningen har givit vid handen att information om det nordiska samarbetet bör ges redan i skolorna. Då emellertid svårigheterna är stora att effektivt nå ut med information om det nordiska samarbetet direkt till eleverna, bör man i stället välja vägen över de lärare som undervisar i ämnen med nordisk anknytning.

Möjligheterna till efterhandsbedömning av förändringar i kunskaper om och attityder till det nordiska samarbetet hos ungdomen är också mycket goda genom att vid ett senare tillfälle återupprepa hela eller delar av den år 1973 genomförda attitydundersökningen.

Prioriteringsmässigt har preliminärt följande målgrupper inom denna kategori ställts upp:

1. Lärare vid lärarhögskolorna
2. Lärare vid gymnasier
3. Lärare vid grundskolornas högstadium
4. Lärare vid studieförbund

Detta är i stort den prioriteringsordning som har valts för den långsiktiga informationsverksamheten. Vi vill dock redan här påpeka att denna prioriteringslista varken inrymmer rent nationella uppgifter eller

de uppgifter som bedömts vara av rutinkaraktär. Dessa uppgifter kommer emellertid att återfinnas i planläggningen för det närmaste årets informationsverksamhet. Vi har här endast pekat på de större uppgifter som finns om informationen på sikt skall utvecklas både i kvantitet och kvalitet.

10. Handlingsprogram på lång sikt

I detta handlingsprogram skisseras i grova drag de åtgärder, inom ramen för den långsiktiga informationsplanen, som föreslås bli genomförda under de närmaste åren. Detaljutformningen av informationsverksamheten sker dock inte här, utan i de årliga informationsplanerna.

10.1. Planerade åtgärder under 1976

Massmedia

Ett seminarium anordnas för de *journalister som genomgått Nordisk Journalistkursus*.

Syftet är att genom denna uppföljning dels få möjlighet att informera om det fortsatta arbetet inom Nordiska rådet och dels följa upp erfarenheterna från tidigare kurser. Härvid nås kontakt med andra grupper av journalister än de parlamentariska.

De politiska partiernas medlemmar

I. Verksamheten inriktas främst på *de nordiska parlamentariker som inte är medlemmar av Nordiska rådet och de politiska partiernas distriktsordförande*.

Som ett första steg i strävandena att utöka informationen till de politiska partiernas medlemmar genomförs under 1976 en kartläggning av nuläget. Denna kartläggning äger rum på två vägar:

1) *Partisekreterarna*

En konferens anordnas med partisekreterarna för samtliga de partier som är representerade inom de nordiska ländernas parlament. Syftet med denna sammankomst är att diskutera vilka vägar som finns för att nå ut med information om det nordiska samarbetet till de medlemmar i de politiska partierna som inte är engagerade i det nordiska samarbetet.

Konferensen arrangeras av presidiesekretariatet och tidpunkten är preliminärt satt till vecka 3.

2) *Delegationernas medlemmar*

Delegationernas medlemmar, vilka äger en avsevärd kunskap om sina övriga partimedlemmars kunskaper om och attityder till det nor-

diska samarbetet bör få möjlighet att diskutera denna fråga. Frågeställningen kan lämpligen behandlas vid ett ordinarie delegationsmöte varvid de nationella sekretariaten bör förbereda denna punkt i samförstånd med informationskommittens medlemmar inom delegationen. Syftet är även här att nå fram till förslag om konkreta informationsåtgärder.

På basis av de synpunkter som framkommer vid dessa möten utarbetas under 1976 i nära kontakt med de nationella sekretariatens informationsansvariga konkreta åtgärdsprogram som kan börja genomföras från och med hösten 1976.

II. *De politiska partiernas ungdomsförbund*

Vid tidigare sessioner har det samtidigt hållits ett "Ungdomens nordiska råd" med representanter för de politiska partiernas ungdomsförbund. Föreningen Norden har svarat för arrangemangen medan Nordiska rådet har erlagt kostnaderna och stått till tjänst med föredragshållare. Seminarierna bör fortsätta men utformningen av programmet bör i samråd med Föreningen Norden ägnas större omsorg. Särskilt viktigt är att deltagarna erhåller en fyllig och aktiverande förhandsinformation och att också en uppföljning av ungdomsseminarierna äger rum.

Skolorna

Informationskommittén bör, i enighet med tidigare förslag, ta initiativet till en arbetsgrupp med företrädare för kultursekretariatet, centrala skolmyndigheter, föreningarna Norden och informationssakkunniga med syfte att:

1) Föreslå konkreta åtgärder som på kort sikt och inom ramen för de nuvarande undervisningsplanerna kan ge eleverna vid grundskolornas högstadium och gymnasier ökade kunskaper om nordiskt samarbete. De föreslagna åtgärderna är avsedda att under hösten 1977 ingå i den satsning som då kommer att påbörjas i skolorna.

2) Föreslå åtgärder som på sikt kan medföra att undervisning om nordiskt samarbete i högre grad än hittills tas med i läroplanerna. Dessa åtgärder, som utreds i samarbete med kulturutskottet, får ses som ett led i ett längre perspektiv och skilda från de åtgärder som framkommer under punkt 1.

Nordiska rådets 25:e session

Då Nordiska rådet samlas i Helsingfors i början av 1977, sker detta för 25:e gången och bildar således ett jubileum för det officiella nordiska samarbetet.

Ur publicitetssynpunkt bör detta tillfälle naturligtvis utnyttjas. Inte minst möjligheterna att hos den breda allmänheten öka kunskaperna om Nordiska rådets syfte, bakgrund, organisation och arbetsformer

bör tas till vara. Massmedia kommer med anledning av jubileet att lämna fylliga både "tillbakablickar" och "framåtblickar". En utbyggd artikelservice med anledning av detta kommer därför tacksamt att tas emot av massmedia. För att kunna lämna denna service under 1977 måste förberedelserna i hög grad redan göras under 1976, varvid även övriga informationsmöjligheter i samband med jubileet bör prövas.

10.2. Planerade åtgärder under 1977

Massmedia

Ett seminarium anordnas för *dagspressens fackjournalister* med samma syfte och uppläggning som vid seminariet för journalister i fackpressen.

I och med genomförandet av detta seminarium har kontakt nåtts med samtliga väsentliga målgrupper inom massmedia och bearbetningen får inriktas på att regelbundet följa upp och fördjupa de kontakter som har upprättats. Under 1977 bör därför en planering av den fortsatta verksamheten gentemot massmedia genomföras med sikte på att framledes uppnå regelbundet återkommande informationsmöten med samtliga ingående målgrupper.

De politiska partiernas medlemmar

Åtgärderna gentemot de politiska partiernas medlemmar fortsätter enligt de riktlinjer som utarbetats under 1976.

För att åtgärderna skall få avsedd effekt är det väsentligt att undvika att tidsmässigt kollidera med valperioderna. Då detta skrivs kommer riksdags- och kommunalval i de nordiska länderna att äga rum vid följande tidpunkter:

	<i>Riksdagsval</i>	<i>Kommunalval</i>
Danmark	1979, januari	1978, mars
Finland	1975, september	1976, oktober
Island	1978, juni	1978, juni
Norge	1977, september	1975, september
Sverige	1976, september	1976, september

Detta innebär att om en gemensam och samtidig insats skall göras i de nordiska länderna, så bör den starta omedelbart efter det svenska riksdagsvalet eller senast vid årsskiftet 76/77.

Skolorna

Enligt de riktlinjer som utarbetats av arbetsgruppen genomförs under höstterminen 1977 en pilotstudie i några av de nordiska grundskolornas högstadium och gymnasier. Syftet är att testa uppläggningsen av informationsaktiviteterna med målsättning att under höstterminen 1978 på allvar påbörja bearbetningen av skolorna.

Nordiska rådets 25:e session

Aktiviteterna genomförs i enlighet med de riktlinjer som utarbetats under 1976.

10.3. Planerade åtgärder efter 1977

Då riktlinjerna för de konkreta åtgärderna gentemot de prioriterade målgrupperna först kommer att dras upp under 1976 är det i dagsläget omöjligt att i detalj redovisa planerade åtgärder efter 1977. För de kommande 2—3 åren är det emellertid orealistiskt att anta att några ytterligare målgrupper kan bli föremål för en utvidgad bearbetning. Åtgärderna bör i stället ta sikte på att uppnå en fördjupning och kvalitativ förbättring av informationen till de tre prioriterade målgrupperna.

För *massmedia* gäller det framför allt att få igång en regelbundet återkommande informationsverksamhet för samtliga ingående målgrupper, så att de dels kan hållas informerade om den löpande utvecklingen inom rådet och dels ges möjlighet att mer i detalj diskutera sitt eget intresseområde.

För *de politiska partiernas medlemmar* kommer arbetsinsatsen att inriktas på att undan för undan nå allt fler medlemmar, samtidigt som en fördjupning av informationen kommer till stånd för de grupper där bearbetningen har startat tidigare.

Vad slutligen gäller *skolorna* kommer arbetet att inriktas på att bygga ut informationsverksamheten så att den regelbundet kommer att omfatta samtliga skolelever inom Norden på grundskolornas högstadiet och gymnasier. Någon utvidgning till ytterligare grupper skall inte ske förrän informationen verkligen når dessa grupper regelbundet och att positiva effekter kan påvisas av denna verksamhet.

11. Regler för utvärdering av effekter

För att planlägga och genomföra ett informationsprogram måste man utgå från en beskrivning av rådande förhållanden.

Det sätt på vilket man utvärderar effekterna av vidtagna åtgärder hänger naturligtvis intimt samman med det sätt man valt för att utföra nulägesbeskrivningen på.

Nulägesbeskrivningen kan utföras på ett flertal sätt. En möjlighet är den attitydundersökning som genomfördes av Nordiska rådet 1973. Undersökningsresultatet ger då i definierade matematiska termer en beskrivning av målgruppens medvetenhet, kunskap, värderingar och beteenden. Ett annat möjligt sätt är att genom diskussioner med väl-informerade personer nå fram till en beskrivning av rådande förhållan-

den. Detta sätt föreslås inom ramen för denna plan vid kartläggningen av nuläget hos de politiska partiernas medlemmar.

Metoderna skiljer sig naturligtvis radikalt åt vad gäller exakthet och möjligheter att operationellt beskriva förhållandena, men också vad gäller kostnader både i tid och pengar. Oberoende av vilken metod som väljs måste man emellertid så klart och entydigt som möjligt, med utgångspunkt från de insamlade uppgifterna, ge en operationell eller verbal beskrivning av de rådande förhållandena.

På basis av den genomförda attitydundersökningen kan t. ex. nuläget hos målgruppen "Befolkningen inom Norden mellan 25—49 år" beskrivas på följande sätt:

26,4 % av målgruppen nämner spontant Nordiska rådet som ett område eller institution där de nordiska länderna samarbetar.

85,6 % av målgruppen säger sig på direkt fråga känna till Nordiska rådet men andelen reduceras till 54,9 % då man ställer kravet att målgruppen även skall redogöra för vad rådet är.

32,7 % av målgruppen anser att samarbetet mellan de nordiska länderna är viktigare än annat internationellt samarbete.

Nuläget hos de politiska partiernas medlemmar låter sig emellertid inte beskrivas med sådana exakta och operationella termer om kartläggningen skall ske på det sätt som skisserats tidigare. Detta får dock under rådande förhållanden inte avskräcka från att försöka ge en så otvetydig beskrivning som möjligt.

Utan att på något sätt föregripa den kartläggning som skall äga rum, skulle en nulägesbeskrivning för t. ex. målgruppen "Nordiska parlamentariker som inte är medlemmar i Nordiska rådet" kunna förväntas ge följande resultat:

Kunskaperna hos huvuddelen av målgruppen är vad gäller Nordiska rådets syfte och bakgrund på en nivå som är fullt jämförbar med rådsmedlemmarnas.

Över hälften av målgruppen bedöms inte ha fullt klart för sig hur *organisationen* och *arbetsformerna* är inom Nordiska rådet.

Nästan samtliga inom målgruppen känner väl till de *större uppnådda resultaten* inom Nordiska rådet, emedan den stora sammanlagda mängden av *medelstora och mindre resultat* har passerat relativt obemärkt. Detsamma gäller för det *pågående arbetet* inom Nordiska rådet.

Målgruppens *attityder* till samarbetet inom Nordiska rådet är i regel positiva men intensitetsgraden är inte alltid hög.

Denna beskrivning är naturligtvis mycket mindre exakt än beskrivningen av den i attitydundersökningen ingående målgruppen, men den lämnar trots detta en relativt klar bild av hur förhållandet är för närvarande.

Båda dessa beskrivningar lämnar emellertid, vilket är väsentligt, klart underlag för en värdering av nuläget, vilket i sin tur kommer att styra målsättningarna och utformningen av informationsinnehållet.

Vad som emellertid är än mer väsentligt är att dessa båda kartläggningar, oberoende av deras inbördes olikheter, kan upprepas med samma uppläggning efter att informationsåtgärderna har genomförts. Detta ger möjlighet att utvärdera om de uppställda målsättningarna har uppnåtts och om inte hur långt på väg man har kommit.

För att uppnå resultat med informationen krävs naturligtvis resurser, både i fråga om tid och pengar och genom att upprepa kartläggningen kan man på detta sätt få en relativt god uppfattning av inte bara vad resultatet i kunskaps- och attitydförändringar har blivit, utan även vad kostnaden har varit för att uppnå detta. Mätningarna eller kartläggningarna bör alltså utformas på ett sådant sätt att de olika enskilda åtgärderna och deras kostnader kan sättas i relation till effekterna.

I det ideala fallet bör man kunna uttyda att med en egen arbetsinsats av x timmar och med externa kostnader av y kr. uppnåddes att t. ex. ytterligare z % av Nordens befolkning spontant nämner Nordiska rådet som ett område eller institution där de nordiska länderna samarbetar.

Dessa effektmätningar är naturligtvis inte nödvändiga att utföra för alla de informationsaktiviteter som genomförs, men de är helt nödvändiga så fort informationen har för avsikt att påverka stora grupper av individer, vilket är fallet med både de politiska partiernas medlemmar och skolungdomen. Då ger mätningarna besked om resultatet av åtgärderna och därmed en säkrare grundval för den fortsatta verksamheten. De ger också en möjlighet att inhämta upplysningar och kvarstående behov och önskemål hos målgruppen. Slutligen ger de även underlag för en utveckling och finslipning av informationsmetodiken.

12. Riktlinjer för revision av informationsplanen

Avsikten med det förslag till informationsplan som här ovan har formulerats är att de riktlinjer och prioriteringar som förslaget innehåller skall bilda stomme för Nordiska rådets informationsverksamhet de kommande åren.

För att uppnå önskade resultat vid bearbetningen av de prioriterade målgrupperna är det nödvändigt att arbetet kan bedrivas kontinuerligt under en relativt lång tidsperiod. Detta medför att:

1. Den prioritering av arbetsuppgifter som planen innehåller måste stå fast under de kommande 3—4 åren.

Först därefter bör, efter förslag från presidiet, en ny genomgång av informationsverksamheten äga rum med syfte att kartlägga vad de gångna årens arbete har givit till resultat och hur arbetet i fortsättningen skall utformas.

Det praktiska handlingsprogrammet i detalj utformas i de årliga kort-

siktiga informationsplanerna. I dessa planer ingår då som en beståndsdel de planerade åtgärderna inom ramen för den långsiktiga informationsplanen. För dessa åtgärder anges dels att de ingår som ett led i strävandena att förverkliga målsättningen i den långsiktiga planen och dels en klar målsättning med vad årets åtgärder syftar till att uppnå.

För de årliga kortsiktiga informationsplanerna gäller att:

2. Åtgärdsprogrammen som ingår som ett led i det långsiktiga informationsarbetet revideras årligen på basis av vad som uppnåtts och de erfarenheter som vunnits vid genomförandet av planen året innan.

BESLUT

Rekommendationer

- Nr 1. Nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete*
- Nr 2. Utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik*
- Nr 3. Internordisk giltighet för körkort*
- Nr 4. Utvidgade resemöjligheter för pensionärer m. fl.*
- Nr 5. Samarbete på barnkulturens område*
- Nr 6. Åtgärder rörande nordiskt språksamarbete*
- Nr 7. Distribution av AV-material*
- Nr 8. TV-program för sjöfolk*
- Nr 9. Ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier*
- Nr 10. Åtgärder på massmediaforskningens område*
- Nr 11. Historiskt verk om den nordiska kvinnan*
- Nr 12. Offentliga inköp i Norden*
- Nr 13. Giftiga och farliga ämnen i arbetslivet*
- Nr 14. Nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet*
- Nr 15. Åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet*
- Nr 16. Ändrade medborgarskapsregler för nordbor*
- Nr 17. Utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet*

Yttranden

- Nr 1. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (trafikutskottet)*
- Nr 2. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kulturutskottet)*
- Nr 3. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottet)*
- Nr 4. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (socialpolitiska utskottet)*
- Nr 5. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (juridiska utskottet)*

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete*

REKOMMENDATION nr 1/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 347/t) med 67 röster mot 2. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. at udarbejde og fremlægge et nordisk handlingsprogram for samarbejdet på turismens område med udgangspunkt i de forslag, som trafikudvalget har fremsført samt de forslag, som er fremlagt af Nordisk Ministerråds komité for turisme (*NU 1974: 22*), og de synspunkter, som er fremkommet ved Nordisk Råds turistkonference 1975 (*NU 1975: 13*) samt
2. at vurdere og fremlægge forslag til en organisatorisk ramme for det fremtidige nordiske turistsamarbejde.

De 67 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Sven Hammarberg</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Ove Hansen</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Svend Haugaard</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Ulla Järvilehto</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Olaf Knudson</i>

Lars Korvald
Astrid Kristensson
Eric Krönmark
Håkon Kyllingmark
Reidar T. Larsen
Bror Lillqvist
Essen Lindahl
Lars Lindeman
Thor Lund
Sven Mellqvist
Ingemar Mundebo
Kirsten Myklevoll
Gerda Møller
Jan-Ivan Nilsson
Sture Palm
Jens Risgaard Knudsen
Nikolaj Rosing

Petter Savola
Jón Skaftason
Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
Erland Steenberg
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Per Olof Sundman
Ulf Sundqvist
Pekka Tarjanne
Erkki Tuomioja
Henrik Westerlund
Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Folke Woivalin
J. Fr. Øregaard

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Kirsten Jacobsen*.

København den 1 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik*

REKOMMENDATION nr 2/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 431/t) med 55 röster mot 2. 3 medlemmar avstod från att rösta och 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

- Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd
at, under hensyntagen til de rabatter og rejsefordele, der for tiden tilbydes af rutenfly- og charterflyselskaberne,
- 1) fortsat nøje følge udviklingen af internordisk flytrafik med henblik på at medvirke til udvidet udbud af rimelige rejsealternativer
 - 2) arbejde for yderligere forbedring af rejsebetingelserne for flypassagerer inden for Norden.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Ulla Järvilehto</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Gerda Møller</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>

<i>Sture Palm</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Jens Risgaard Knudsen</i>	<i>Ulf Sundqvist</i>
<i>Petter Savola</i>	<i>Pekka Tarjanne</i>
<i>Jón Skaftason</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>
<i>Anna-Greta Skantz</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Erland Steenberg</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Marjatta Stenius</i>	<i>Folke Woivalin</i>
<i>Liv Stubberud</i>	<i>Sigurd Ømann</i>
<i>V. J. Sukselainen</i>	

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Kirsten Jacobsen*.

Jo Benkow, Olaf Knudson och Kåre Willoch *avstod från att rösta*.

København den 1 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *internordisk giltighet för körkort*

REKOMMENDATION nr 3/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 438/t och A 447/t) med 60 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

I. snarest möjligt at gennemføre de forslag, som er fremført i Nordisk Trafiksikkerhedsråds Rapport 6, Kørkort i Norden, således at førerbevis udstedt i ét nordisk land er gyldigt i et andet nordisk land, også når vedkommende tager fast bopæl, og

II. at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser om gyldighed af førerbevis for erhvervsmæssig kørsel.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ulla Järvilehto</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Leif Glensgård</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>

Ingemar Mundebo

Kirsten Myklevoll

Gerda Møller

Jan-Ivan Nilsson

Kjeld Olesen

Sture Palm

Jens Risgaard Knudsen

Nikolaj Rosing

Petter Savola

Jón Skaftason

Anna-Greta Skantz

Karl Skytte

Marjatta Stenius

Liv Stubberud

V. J. Sukselainen

Per Olof Sundman

Ulf Sundqvist

Pekka Tarjanne

Erkki Tuomioja

Kåre Willoch

Rolf Wirtén

Folke Woivalin

København den 1 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *utvidgade resemöjligheter för pensionärer m. fl.*

REKOMMENDATION nr 4/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 458/t) med 63 röster. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd
at undersøge forudsætningerne for rimelige rejsetilbud for pensionister, invalider og andre ligestillede grupper ved
a) et tidsbegrænset universalkort (NORDTURIST-billet)
b) et rabatberettigende legitimationskort

De 63 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Ulla Järvilehto</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>

Gerda Møller
Sture Palm
Jens Risgaard Knudsen
Nikolaj Rosing
Petter Savola
Jón Skaftason
Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
Erland Steenberg
Marjatta Stenius

Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Ulf Sundqvist
Pekka Tarjanne
Erkki Tuomioja
Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Folke Woivalin
Sigurd Ømann

København den 1 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samarbete på barnkulturens område*

REKOMMENDATION nr 5/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 446/k) med 62 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av pågående utredningsarbete framlägga konkreta planer för utveckling av samarbetet på barnkulturens område.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ulla Järvilehto</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Kaj Hansen</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Terhi Nieminen</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Nikolaj Rosing</i>
<i>Alfred Håkansson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Jón Skaftason</i>

Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
Marjatta Stenius
Ib Stetter
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Per Olof Sundman

Ulf Sundqvist
Erkki Tuomioja
Henrik Westerlund
Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Folke Woivalin
Sigurd Ømann

København den 2 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående åtgärder rörande nordiskt språksamarbete

REKOMMENDATION nr 6/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 413/k och A 415/k) med 62 röster. 3 medlemmar avstod från att rösta och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med hänsyn till det stora behovet av åtgärder inom det nordiska språkvårdssamarbetet skyndsamt låta utreda förslagen om en nordiska språknämnd samt gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Gylfi P. Gíslason</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Kaj Hansen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Grethe Lundblad</i>

Ingemar Mundebo

Terhi Nieminen

Jan-Ivan Nilsson

Ove Nordstrandh

Sture Palm

Jens Risgaard Knudsen

Nikolaj Rosing

Petter Savola

Jón Skaftason

Anna-Greta Skantz

Karl Skytte

Erland Steenberg

Marjatta Stenius

Liv Stubberud

V. J. Sukselainen

Per Olof Sundman

Erkki Tuomioja

Henrik Westerlund

Kåre Willoch

Rolf Wirtén

Christian Christensen, Pauli Ellefsen och Ib Stetter *avstod från att rösta.*

København den 2 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *distribution av AV-material*

REKOMMENDATION nr 7/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 442/k) med 60 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa regler som gör det möjligt för auktoriserade organ att utan tullgranskning in- och utföra AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär mellan de nordiska länderna.
2. att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande distribution av AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär, varvid de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas möjligheter att erhålla förbättrad service beträffande AV-material särskilt bör beaktas.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Erik Adamsson

Ele Alenius

Johannes Antonsson

Halldór Ásgrímsson

John Austrheim

Ingvar Bakken

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Per Borten

Trygve Bratteli

Christian Christensen

Pauli Ellefsen

Knud Enggaard

Rolf Fjeldvær

Gylfi Þ. Gíslason

Gils Guðmundsson

Guttorm Hansen

Kaj Hansen

Ove Hansen

Svend Haugaard

Asbjørn Haugstvedt

Ragnhildur Helgadóttir

Sverrir Hermannsson

Carl-Henrik Hermansson

Allan Hernelius

Elsi Hetemäki

Harri Holkeri

Gustav Holmberg

Alfred Håkansson

Doris Håvik

Paul Jansson

Knut Johansson

<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Tellervo M. Koivisto</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Olaf Knudson</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Nikolaj Rosing</i>
<i>Eric Krönmark</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Essen Lindahl</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Lars Lindeman</i>	<i>Marjatta Stenius</i>
<i>Thor Lund</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Sven Mellqvist</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Ingemar Mundebo</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Kirsten Myklevoll</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>
<i>Terhi Nieminen</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Folke Woivalin</i>

Ib Stetter avstod från att rösta.

København den 2 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående TV-program för sjöfolk

REKOMMENDATION nr 8/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 454/k) med 65 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk.

De 65 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ulla Järvilehto</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Kaj Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Terhi Nieminen</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>

Nikolaj Rosing
Petter Savola
Jón Skaftason
Anna-Greta Skantz
Erland Steenberg
Marjatta Stenius
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen

Per Olof Sundman
Ulf Sundqvist
Erkki Tuomioja
Henrik Westerlund
Rolf Wirtén
Folke Woivalin
Marjatta Väänänen

København den 2 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier*

REKOMMENDATION nr 9/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 455/k) med 63 röster. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på framtidsstudiernas område.

De 63 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ulla Järvilehto</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Gylfi P. Gíslason</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Kaj Hansen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Terhi Nieminen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>

Nikolaj Rosing
Petter Savola
Jón Skaftason
Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
Erland Steenberg
Marjatta Stenius
Ib Stetter
Liv Stubberud

V. J. Sukselainen
Per Olof Sundman
Ulf Sundqvist
Erkki Tuomioja
Henrik Westerlund
Rolf Wirtén
Folke Woivalin
Marjatta Väänänen

København den 2 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående åtgärder på massmediaforskningens område

REKOMMENDATION nr 10/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 457/k) med 58 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta och 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivera massmediaforskningen i Norden,
2. på olika sätt stödja och stimulera nordiskt samarbete inom massmediaforskningen såväl inom Norden som inom ramen för internationellt samarbete på området.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ulla Järvillehto</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Kaj Hansen</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>

<i>Terhi Nieminen</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Ove Nordstrandh</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Jens Risgaard Knudsen</i>	<i>Ulf Sundqvist</i>
<i>Nikolaj Rosing</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>
<i>Anna-Greta Skantz</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Karl Skytte</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Erland Steenberg</i>	<i>Folke Woivalin</i>
<i>Marjatta Stenius</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Kirsten Jacobsen*.

Allan Hernelius avstod från att rösta.

København den 2 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *historiskt verk om den nordiska kvinnan*

REKOMMENDATION nr 11/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 461/k) med 57 röster mot 1. 2 medlemmar avstod från att rösta och 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att utge ett historiskt verk som allsidigt belyser den nordiska kvinnans sociala, politiska och kulturella ställning och funktioner i samhället.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Ulla Järvilehto</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Kaj Hansen</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Terhi Nieminen</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Nikolaj Rosing</i>

Jón Skaftason
Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
Erland Steenberg
Marjatta Stenius
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen

Per Olof Sundman
Ulf Sundqvist
Erkki Tuomioja
Henrik Westerlund
Folke Woivalin
Marjatta Väänänen

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Kirsten Jacobsen*.

Allan Hernelius och Sigurd Ømann *avstod från att rösta*.

København den 2 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *offentliga inköp i Norden*

REKOMMENDATION nr 12/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 464/e) med 60 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en kartlegging av gjeldende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige innkjøp i Norden.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ulla Järvilehto</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Kaj Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Karl Johan Mortensen</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Terhi Nieminen</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Nikolaj Rosing</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>

Karl Skytte

Erland Steenberg

Marjatta Stenius

Ib Stetter

Liv Stubberud

V. J. Sukselainen

Per Olof Sundman

Erkki Tuomioja

Henrik Westerlund

Kåre Willoch

Rolf Wirtén

Folke Woivalin

København den 3 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *giftiga och farliga ämnen i arbetslivet*

REKOMMENDATION nr 13/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 449/s) med 66 röster. 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga användningen av giftiga och farliga ämnen och produkter i arbetslivet och att lägga fram förslag till åtgärder på nordiskt plan i syfte att skapa en arbetsmiljö där det råder full trygghet mot psykiska, fysiska och kemiska störningar.

De 66 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Kirsten Jacobsen</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ulla Jürvilehto</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Poul Dam</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Tage Larfors</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Asbjørn Haugsivedt</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sven Mellqvist</i>

Karl Johan Mortensen
Ingemar Mundebo
Kirsten Myklevoll
Terhi Nieminen
Sture Palm
Jens Risgaard Knudsen
Petter Savola
Rolf Sellgren
Jón Skaftason
Anna-Greta Skantz

Erland Steenberg
Marjatta Stenius
Ib Stetter
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Per Olof Sundman
Erkki Tuomioja
Henrik Westerlund
Kåre Willoch
Folke Woivalin

København den 3 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet*

REKOMMENDATION nr 14/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 483/s) med 62 röster mot 1. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att till rådets 25:e session framlägga ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i form av ett ministerrådsförslag.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Ulla Järvillehto</i>
<i>Poul Dam</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Tage Larfors</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Karl Johan Mortensen</i>

Ingemar Mundebo

Kirsten Myklevoll

Terhi Nieminen

Jens Risgaard Knudsen

Nikolaj Rosing

Petter Savola

Rolf Sellgren

Jón Skaftason

Anna-Greta Skantz

Karl Skytte

Ib Stetter

Liv Stubberud

V. J. Sukselainen

Per Olof Sundman

Erkki Tuomioja

Kåre Willoch

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Kirsten Jacobsen*.

København den 3 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

REKOMMENDATION nr 15/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 451/k) med 60 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut och samiska organisationer skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Harri Holkeri</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Kirsten Jacobsen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Poul Dam</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Tage Larfors</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson</i>	<i>Karl Johan Mortensen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>

Gerda Møller
Terhi Nieminen
Sture Palm
Jens Risgaard Knudsen
Nikolaj Rosing
Petter Savola
Rolf Sellgren
Anna-Greta Skantz

Karl Skytte
Marjatta Stenius
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Erkki Tuomioja
Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

København den 3 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *ändrade medborgarskapsregler för nordbor*

REKOMMENDATION nr 16/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 462/j) med 54 röster. 24 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at udrede mulighederne for at indføre krav om to års ophold for nordboer som betingelse for ved naturalisation at erhverve statsborgerskab i et andet nordisk land samt i forbindelse hermed udrede, hvilke konsekvenser en sådan naturalisationstid må antages at få for nordboers erhvervelse af statsborgerret i øvrigt, f. eks. i tilfælde af ægteskab og ved generhvervelse af statsborgerret.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Poul Hartling</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Kirsten Jacobsen</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Poul Dam</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Tage Larfors</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Leif Glensgård</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>

Sven Mellqvist

Karl Johan Mortensen

Ingemar Mundebo

Terhi Nieminen

Sture Palm

Jens Risgaard Knudsen

Nikolaj Rosing

Petter Savola

Karl Skytte

Erland Steenberg

Marjatta Stenius

Ib Stetter

Liv Stubberud

V. J. Sukselainen

Rolf Wirtén

Folke Woivalin

København den 4 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet*

REKOMMENDATION nr 17/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1976 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 443/j) med 52 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at gennemføre forholdsregler, der sikrer et øget nordisk samarbejde inden for det offentliges udredningsvæsen indeholdende bl. a. retningslinjer om i hvert enkelt tilfælde at undersøge mulighederne for gennemførelse af fællesnordiske udredninger, samt for nationale udredningers vedkommende fastsættelse af retningslinjer om, såvel under den forberedende som under den undersøgende og afsluttende udredningsfase, at iagttage fremgangsmåder der i videst muligt omfang indebærer, at nordiske synspunkter varetages.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Ove Hansen</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Poul Hartling</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Kirsten Jacobsen</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Poul Dam</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Tage Larfors</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Lars Lindeman</i>

<i>Thor Lund</i>	<i>Nikolaj Rosing</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Sven Mellqvist</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Karl Johan Mortensen</i>	<i>Marjatta Stenius</i>
<i>Ingemar Mundebo</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Kirsten Myklevoll</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Terhi Nieminen</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Rolf Wirtén</i>
<i>Jens Risgaard Knudsen</i>	<i>Folke Woivalin</i>

København den 4 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 1/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 mars 1976 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i trafikutskottets betänkande, som härmed överlämnas. 65 medlemmar röstade för yttrandet. 13 medlemmar var frånvarande.

De 65 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Kirsten Jacobsen</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Ulla Järvilehto</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Gylfi P. Gíslason</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Leif Glensgård</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Gerda Møller</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Sverrir Harmannsson</i>	<i>Nikolaj Rosing</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Erland Steenberg</i>

Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Per Olof Sundman
Ulf Sundqvist
Pekka Tarjanne

Erkki Tuomioja
Henrik Westerlund
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

København den 1 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 2/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 mars 1976 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande, som härmed överlämnas. 71 medlemmar röstade för yttrandet och 2 mot. 5 medlemmar var frånvarande.

De 71 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Ulla Järvilehto</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Gylfi P. Gíslason</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Kaj Hansen</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Terhi Nieminen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Ove Nordstrandh</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Kjeld Olesen</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Nikolaj Rosing</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Petter Savola</i>

Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
Erland Steenberg
Marjatta Stenius
Ib Stetter
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Per Olof Sundman

Ulf Sundqvist
Erkki Tuomioja
Henrik Westerlund
Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Folke Woivalin
Marjatta Väänänen

De två medlemmar, som röstade mot yttrandet, var: *Leif Glensgård* och *Kirsten Jacobsen*.

København den 2 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1976 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i ekonomiska utskottets betänkande, som härmed överlämnas. 64 medlemmar röstade för yttrandet. 1 medlem avstod från att rösta och 13 medlemmar var frånvarande.

De 64 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Karl Johan Mortensen</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>
<i>Kaj Hansen</i>	<i>Terhi Nieminen</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Nikolaj Rosing</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Sverrir Hermansson</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Marjatta Stenius</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Alfred Håkansson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>

Per Olof Sundman

Kåre Willoch

Erkki Tuomioja

Rolf Wirtén

Henrik Westerlund

Folke Woivalin

Carl-Henrik Hermansson *avstod från att rösta.*

København den 3 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 4/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1976 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i socialpolitiska utskottets betänkande, som härmed överlämnas. 66 medlemmar röstade för yttrandet. 12 medlemmar var frånvarande.

De 66 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Ulla Järvilehto</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Tage Larfors</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Poul Dam</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Karl Johan Mortensen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Terhi Nieminen</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Nikolaj Rosing</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Jón Skaftason</i>
<i>Alfred Håkansson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Kirsten Jacobsen</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Marjatta Stenius</i>

Ib Stetter

Liv Stubberud

V. J. Sukselainen

Per Olof Sundman

Erkki Tuomioja

Henrik Westerlund

Kåre Willoch

Folke Woivalin

København den 3 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 5/1976

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1976 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande, som härmed överlämnas. 62 medlemmar röstade för yttrandet. 5 medlemmar avstod från att rösta och 11 medlemmar var frånvarande.

De 62 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Halldör Ásgrímsson</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>John Austrheim</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Tage Larfors</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Poul Dam</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Karl Johan Mortensen</i>
<i>Kaj Hansen</i>	<i>Kirsten Myklevoll</i>
<i>Ove Hansen</i>	<i>Terhi Nieminen</i>
<i>Poul Hartling</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Nikolaj Rosing</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Harri Holkeri</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Alfred Håkansson</i>	<i>Marjatta Stenius</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Kirsten Jacobsen</i>	<i>Liv Stubberud</i>

V. J. Sukselainen
Erkki Tuomioja
Henrik Westerlund

Kåre Willoch
Rolf Wirtén
Folke Woivalin

Eric Carlsson, Christian Christensen, Asbjørn Haugstvedt, Ulla Jär-
vilehto och Lars Korvald *avstod från att rösta.*

København den 3 mars 1976

Knud Enggaard

Helge Seip

Övriga beslut

A. Beslut att icke företaga sig något i anledning av:

(1 mars)

1. medlemsförslag om underlättande av flygtrafiken i Norden med speciellt beaktande av migranterna (A 459/t)
2. medlemsförslag om trafikekonomisk utredning om trafiken mellan de nordiska länderna och från dessa till andra länder (A 463/t)

(3 mars)

3. medlemsförslag om varuskatt i gränshandeln (A 453/e)
4. medlemsförslag om likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel (A 441/s)
5. medlemsförslag om auktorisation m. m. för kiropraktorer (A 467/s)
6. medlemsförslag om nordisk aktiebolagslagstiftning (A 348/j)
7. medlemsförslag om en representation i Nordiska rådet för den samiska befolkningen (A 456/j)

(4 mars)

8. medlemsförslag om en översyn av Nordiska rådets utskotts antal och kompetensområden (A 434/j)

B. Beslut att lägga till handlingarna:

a. Som slutbehandlade spörsmål:

(28 februari)

1. meddelande om rekommendation nr 12/1975 angående revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden (D 1976/12/1975/k)
2. meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet (D 1976/1/1966/k)
3. meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV (D 1976/8/1969/k)
4. meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran (D 1976/14/1969/k)
5. meddelande om rekommendation nr 16/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete (D 1976/16/1970/k)
6. meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område (D 1976/27/1970/k)
7. meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område (D 1976/16/1973/k)

(1 mars)

8. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till trafikutskottet hänvisade kapitlen (C 1976/1)

(2 mars)

9. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till kulturutskottet hänvisade kapitlen (C 1976/1)
10. meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning (D 1976/10/1970/k)

(3 mars)

11. meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn (D 1976/17/1973/k)
12. berättelse från Nordiska kulturfonden (C 1976/16/k)
13. berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio och TV-frågor (C 1976/22/k)
14. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till ekonomiska utskottet hänvisade delar av kapitel I samt kapitlen VIII, IX (bortsett från orienteringen om rekommendation nr 21/1974), X, XI, XII och XV (C 1976/1)
15. meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete (D 1976/22/1969/e)
16. Redogörelse om nordiskt samarbete beträffande forskning om kärnsäkerhetsfrågor (C 1976/1, Bilaga 2)
17. berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 1976/35/e)
18. berättelse om Nordel 1975 (C 1976/67/e)
19. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1976/68/e)
20. meddelande om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering (D 1976/23/1968/e)
21. berättelse från Nordiska ministerrådet, kapitel I — i tillämpliga delar — kapitlen IV, V, VI, VII samt XVI — i tillämpliga delar (C 1976/1)
22. meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring (D 1976/10/1967/s)
23. meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige (D 1976/18/1971/s)
24. meddelande om rekommendation nr 4/1974 angående nordisk specialistutbildning på radioterapiens område (D 1976/4/1974/s)
25. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till juridiska utskottet hänvisade delarna av kapitel I och kapitlen II samt XVII (C 1976/1)

26. meddelande om rekommendation nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning (D 1976/1/1974/j)
27. meddelande om rekommendation nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet (D 1976/7/1974/j)
28. meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående kriminologiskt samarbete (D 1976/31/1971/j)

(4 mars)

29. berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 1976/15/j)

b. I avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session:

(1 mars)

1. meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK (D 1976/23/1973/t)

(3 mars)

2. meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område (D 1976/24/1971/k)
3. meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling (D 1976/21/1973/k)
4. meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap (D 1976/26/1972/k)
5. meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning (D 1976/15/1975/k)
6. meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (D 1976/16/1975/k)
7. meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (D 1976/2/1972/e)
8. meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (D 1976/13/1973/e)
9. meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (D 1976/15/1974/e)
10. meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln (D 1976/16/1974/e)
11. meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning (D 1976/22/1974/e)
12. meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (D 1976/23/1974/e)

13. meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer (D 1976/6/1975/e)
14. meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (D 1976/21/1974/e)
15. meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (D 1976/3/1972/s)
16. meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (D 1976/13/1965/j)
17. meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (D 1976/5/1966/j)
18. meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning (D 1976/29/1971/j)
19. meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam (D 1976/12/1972/j)
20. meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (D 1976/22/1973/j)
21. meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet (D 1976/30/1973/j)
22. meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (D 1976/25/1974/j)
23. meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn (D 1976/6/1970/j)
24. meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation (D 1976/7/1970/j)
25. meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående privatlivets helgd (D 1976/7/1971/j)

(4 mars)

26. meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (D 1976/24/1974/j)
27. meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (D 1976/29/1966/j)
28. meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (D 1976/10/1973/j)
29. meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område (D 1976/31/1973/j)
30. meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (D 1976/20/1971/k)
31. meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (D 1976/15/1973/k)

c. Anmälningar om forisatt utskottsbehandling:*(1 mars)*

1. meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet (D 1976/9/1972/t)
2. meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet att motverka stress i arbetsmiljön (D 1976/5/1974/s)
3. meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen (D 1976/16/1968/s)
4. meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten (D 1976/4/1973/s)

(2 mars)

5. meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor (D 1976/14/1970/e)

(3 mars)

6. meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (D 1976/27/1974/s)

d. Bemyndigande av utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna*(28 februari)*

1. berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (C 1976/2/j)
2. berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (C 1976/3/e)
3. berättelse från det tulladministrativa rådet (C 1976/4/e)
4. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 1976/5/k)
5. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor (C 1976/6/j)
6. berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (C 1976/7/s)
7. berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning (C 1976/8, k)
8. berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete (C 1976/9, k)
9. berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1976/10/s)
10. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (C 1976/11/e)
11. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (C 1976/12, e)
12. berättelse från NORDFORSK (C 1976/13/k)

13. berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (C 1976/14/k)
14. berättelse från Nordisk maskinkommitté (C 1976/17/s)
15. berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område (C 1976/18/s)
16. berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) (C 1976/19/t)
17. berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Köbenhavn (C 1976/20/s)
18. berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete (C 1976/21/t)
19. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (C 1976/23/k)
20. berättelse från Nordiska afrikainstitutet (C 1976/24/k)
21. berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (C 1976/25/t)
22. berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 1976/26/k)
23. berättelse från Nordiska postföreningen (C 1976/27/t)
24. berättelse från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (C 1976/28/k)
25. berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin (C 1976/29/k)
26. berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (C 1976/30/j)
27. berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (C 1976/31/e)
28. berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (C 1976/32/s)
29. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (C 1976/33/k)
30. berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (C 1976/34/k)
31. berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter (C 1976/36/s)
32. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (C 1976/37/s)
33. meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (D 1976/21/1963/k)
34. meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (D 1976/24/1964/k)
35. meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (D 1976/5/1965/s)
36. meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (D 1976/7/1966/k)

37. meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (D 1976/21/1966/s)
38. meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (D 1976/1/1967/t)
39. meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (D 1976/9/1967/s)
40. meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg (D 1976/25/1967/t)
41. meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (D 1976/2/1968/j)
42. meddelande om rekommendation nr 8/1968/s angående utbyte av förvaltningstjänstemän (D 1976/8/1968/s)
43. meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (D 1976/9/1968/t)
44. meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1976/27/1968/t)
45. meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (D 1976/35/1968/t)
46. meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (D 1976/7/1969/k)
47. meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (D 1976/10/1969/s)
48. meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus (D 1976/11/1969/k)
49. meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation (D 1976/12/1969/s)
50. meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedels-samarbete (D 1976/16/1969/s)
51. meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område (D 1976/17/1969/k)
52. meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete (D 1976/18/1969/k)
53. meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (D 1976/23/1969/s)
54. meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (D 1976/25/1969/k)
55. meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna (D 1976/27/1969/k)
56. meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning (D 1976/29/1969/s)
57. meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (D 1976/1/1970/s)
58. meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer (D 1976/3/1970/s)

59. meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (D 1976/9/1970/k)
60. meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (D 1976/13/1970/k)
61. meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (D 1976/15/1970/t)
62. meddelande om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg (D 1976/16/1970/t)
63. meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (D 1976/28/1970/s)
64. meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (D 1976/30/1970/s)
65. meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon (D 1976/32/1970/k)
66. meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete (D 1976/33/1970/s)
67. meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort (D 1976/34/1970/t)
68. meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (D 1976/35/1970/t)
69. meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa (D 1976/1/1971/k)
70. meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten (D 1976/4/1971/t)
71. meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept (D 1976/5/1971/s)
72. meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (D 1976/6/1971/e)
73. meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (D 1976/7/1971/e)
74. meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (D 1976/9/1971/k)
75. meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer (D 1976/10/1971/k)
76. meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (D 1976/11/1971/k)
77. meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet (D 1976/12/1971/e)
78. meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående finska invandrarnas kontakter med Finland (D 1976/19/1971/s)
79. meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund (D 1976/21/1971/s)

80. meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analys-
attester rörande fröer (D 1976/31/1971/e)
81. meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt
samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl
och ångpanneanläggningar (D 1976/1/1972/e)
82. meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk
miljöskyddskonvention (D 1976/4/1972/s)
83. meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till sa-
merna (D 1976/5/1972/j)
84. meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk kon-
sumentupplysning om personbilar (D 1976/7/1972/e)
85. meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättan-
de av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (D 1976/8/
1972/t)
86. meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och
billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och
det övriga Norden (D 1976/11/1972/t)
87. meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande
av en nordisk historia (D 1976/14/1972/k)
88. meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga
bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (D 1976/15/1972/t)
89. meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete
rörande biologisk bekämpning av skadedjur (D 1976/18/1972/k)
90. meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete
på veterinärmedicinens område (D 1976/19/1972/k)
91. meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt
samarbete rörande havsrätt (D 1976/20/1972/j)
92. meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjar-
begreppets utformning (D 1976/1/1973/s)
93. meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisa-
tion av optiker (D 1976/2/1973/s)
94. meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk ar-
betsmarknad för optiker (D 1976/3/1973/s)
95. meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning
av lärare vid socialhögskolor (D 1976/5/1973/s)
96. meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-
kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete (D 1976/6/1973/s)
97. meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på
handikappvårdens område (D 1976/8/1973/s)
98. meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent
samarbete om njurtransplantationer (D 1976/9/1973/s)
99. meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsam-
arbete (D 1976/11/1973/j)

100. meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplane-rad utbyggnad av universitet och högskolor (D 1976/17/1973/k)
101. meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning (D 1976/18/1973/k)
102. meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning (D 1976/19/1973/k)
103. meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (D 1976/20/1973/k)
104. meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (D 1976/24/1973/t)
105. meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon (D 1976/25/1973/t)
106. meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon (D 1976/26/1973/t)
107. meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (D 1976/27/1973/t)
108. meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1976/28/1973/t)
109. meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem (D 1976/29/1973/s)
110. meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare (D 1976/32/1973/s)
111. meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam (D 1976/2/1974/j)
112. meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (D 1976/3/1974/s)
113. meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående tryggnad av patienters rättssäkerhet (D 1976/6/1974/s)
114. meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning (D 1976/8/1974/s)
115. meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara (D 1976/9/1974/t)
116. meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (D 1976/10/1974/t)
117. meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (D 1976/11/1974/t)
118. meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte (D 1976/12/1974/t)
119. meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restauranfacket (D 1976/13/1974/t)
120. meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari (D 1976/14/1974/t)

121. meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning (D 1976/17/1974/k)
122. meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. (D 1976/18/1974/k)
123. meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer (D 1976/19/1974/e)
124. meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (D 1976/20/1974/e)
125. meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm (D 1976/26/1974/t)
126. meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (D 1976/28/1974/s)
127. meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå (D 1976/1/1975/t)
128. meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar (D 1976/2/1975/t)
129. meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (D 1976/3/1975/t)
130. meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (D 1976/4/1975/t)
131. meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (D 1976/5/1975/e)
132. meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter (D 1976/7/1975/s)
133. meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. (D 1976/8/1975/s)
134. meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (D 1976/9/1975/s)
135. meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (D 1976/10/1975/s)
136. meddelande om rekommendation nr 11/1975 angående samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor (D 1976/11/1975/s)
137. meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (D 1976/13/1975/k)
138. meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (D 1976/14/1975/k)
139. meddelande om rekommendation nr 17/1975 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna (D 1976/17/1975/k)

C. Beslut i interna spörsmål:*(28 februari)*

1. att välja medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté
2. att lägga sådana berättelser, med undantag för C 1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen

(29 februari)

3. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

(4 mars)

4. att presidiet inom existerande möjligheter genomför simultantolkning i rådets arbete fr. o. m. 1977 såframt detta kan ske på ett kvalitativt försvarligt sätt (A 460/j)
5. att ändra socialpolitiska utskottets namn till social- och miljöutskottet samt företaga motsvarande ändringar i Nordiska rådets arbetsordning § 24, st. 1 och 4 (A 429/j)
6. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
7. tid och plats för nästa ordinarie session

Val*(28 februari)*

1. Val av presidium
2. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
3. Val av informationskommitté
4. Val av budgetkommitté
5. Val av medlemmar och suppleanter till styrelsen för Nordiska kulturfonden 1977—78
6. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m. m.

Presidium

Knud Enggaard, Danmark, præsident
 V. J. Sukselainen, Finland, vicepresident
 Ragnhildur Helgadóttir, Island, vicepræsident
 Trygve Bratteli, Norge, visepresident
 Johannes Antonsson, Sverige, vice president

Suppleanter för presidiemedlemmarna

Ove Hansen, Danmark
 Bror Lillqvist, Finland
 Jón Skaftason, Island
 Erland Steenberg, Norge
 Sven Mellqvist, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

René Brusvang
 Chr. Christensen
 Knud Enggaard, formand
 Ove Hansen, næstformand
 Svend Haugaard
 Kirsten Jacobsen
 Knud Jespersen
 Nikolaj Rosing
 Erik Sigsgaard
 Karl Skytte
 Ib Stetter
 Sigurd Ømann

Finland

Harri Holkeri
 Bror Lillqvist, viceordförande
 Aarne Saarinen
 V. J. Sukselainen, ordförande
 Pekka Tarjanne
 Raino Westerholm
 Henrik Westerlund

Island

Gylfi P. Gíslason
 Ragnhildur Helgadóttir, ordförande
 Jón Skaftason, vice ordförande

1896

Norge

Tryggve Bratteli, formann

Guttorm Hansen

Lars Korvald

Erland Steenberg, viseformann

Kåre Willoch

Sverige

Johannes Antonsson, ordförande

Allan Hernelius

Sven Mellqvist, vice ordförande

Ingemar Mundebo

Sture Palm

De nationella delegationernas sekretariat

Danmark

Andersen. Karen, assistent
 Buch, Karl Aage, folketingsbetjent
 Dahl, Eli, overassistent
 Fredsøe, Else, overassistent
 Friberg, Kaj, vagtmester
 Gormsen, Axel, generalsekretær
 Gottlieb, Niels Ove, stedfortrædende generalsekretær
 Hansen. Hans, folketingsbetjent
 Hecring Hansen, Rina, kontorfuldmægtig
 Holbech, Peter, vagtmester
 Holm, Svendsen, Anne, fuldmægtig
 Juul Larsen, Peter, fuldmægtig
 Kejlbo, Elsa, assistent
 Knudsen, Anni, assistent
 Knudsen, Edith, korrespondent
 Knutzon, Birthe, overassistent
 Kuhn, Inger, overassistent
 Lauritsen, Kirsten, assistent
 Mohandiss, Sonja, overassistent
 Mørkhøj, Johannes, folketingsbetjent
 Otto, Anne Marie, assistent
 Rosenkrantz, Alice, assistent
 Sachs, Birgit, overassistent
 Sejer Petersen, Mette, fuldmægtig
 Svendsen, Annelise, assistent
 Thomsen, Henning, vagtmester
 Wendt, Frantz, fhv. generalsekretær

Finland

Branders, Håkan, generalsekreterare
 Brantberg, Gösta, vaktmästare

Husman, Paula, kanslibitråde
 Kihlman-Juokslahti, Ulla, yngre expeditionssassistent
 Korpi, Anna-Maija, informationssekreterare
 Lindberg, Dag, sekreterare
 Lohiniva, Greta, translator
 Pimenoff, Berith, registrator

Island

Sigurðsson, Friðjón, kontorchef

Norge

Bjørkvang, Lovelill, fullmektig
 Greiner, Live, fullmektig
 Monsen, Åge, sekretær
 Pettersen, Tormod, betjent
 Synnes, Arne, gruppssekretær
 Ve, Gudvin Låder, generalsekretær
 Vefald, Olav, konsulent

Sverige

Eldin, Ingrid, fru
 Hultén, Eric, byrådirektör
 Jacobson, Christer, kanslichef
 Johnson, Vivi, kontorsassistent
 Kauppila, Ingrid, kontorsassistent
 Ländin, Ove, expeditionssassistent
 Malmros, Birgitta, avdelningsdirektör
 Mellstrand, Monica, byråassistent
 Rosenqvist, Britta, kontorsassistent
 Smekdal, Eva, byrådirektör
 Stenberg, Marianne, bokhållare

Presidiesekretariatet

Andersson, Eivor, kamrer
 Borg, Ingrid, assistent
 Edwall, Åke, redaktör
 Juhlin, Rune, expeditionsassistent
 Kleven, Bente Heill, byråsekreterär
 Seip, Helge, presidiesekreterär

Stenberg, Stig, expeditionsassistent
 Sørensen, Mary Ann, assistent
 Wahrgren, Ingegerd, redaktörsassistent
 Wickell, Anita, assistent
 Willén, Arnold, stf. presidiesekreterare

Utskottssekreterare

Juridiska utskottet: Lilholt, Peter, full-
 mægtig
 Kulturutskottet: Slotte, Kristian, fil. mag.
 Socialpolitiska utskottet: Wiklund, Claes,
 fil. kand.

Trafikutskottet: Pétursson Ólafur, sekreterare
 Ekonomiska utskottet: Blaaflat, Lars, byrå-
 sjef

Informationssektion

Granberg, Harry, informationschef
 Joneken, Anneli, assistent

Treffner, Kalju, informationssekreterare

Nordiska ministerrådets sekretariat

Bergman, Olli, generalsekreterare
 Dahlbäck, Bernt, konsulent
 Holmstedt, Sven, avdelningschef
 Kiersgaard, Jette, konsulent
 Nyhagen, Bernt, konsulent
 Rønningen, Inge, sekretär

Saxrud, Gudmund, stf. generalsekreterär
 Skouenborg, Henrik, konsulent
 Talka, Anne-Riitta, sekreterare
 Westergård, Tom, informationssekreterare
 Öhman, Carl Ivar, avdelningschef

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Engelhardt, Johan, sektionschef
 Näslund, Hans, sektionschef
 Olofsson, Klas, direktör

Skau, Bjørn, sektionschef
 Stenroth, Ove, byråchef

Observatörer*EFTA*

Heinrichs, Erik, direktör
Langeland, Arne, stf. generalsekretär

NORDENS HUS

Imnander, Maj-Britt, direktör

Särskilt inbjudna

Andersen, Erik, direktör, Foreningen Norden, Danmark
de Besche, Hubert, ambassadör, Sverige
Carlsen, Reidar, direktör, Foreningen Norden, Norge
Hannevik, Arne, dr. philos, Norge
Helenius, Veli, ambassadör, Finland
Jónsson, Agnar Kl., ambassadör, Island
Koht, Paul G., ambassadör, Norge
Olafsson, Hjalmar, konrektor, Foreningen Norden, Island

Olsson, Bertil, generaldirektör, Föreningarna Nordens Förbund och Foreningen Norden, Sverige
Salo, Tuure, stadsdirektör, Pohjola-Norden, Finland
Sigurðsson, Ólafur Jóhann, forfatter, Island
Sveinsson, Atli Heimir, komponist, Island
Svensson, Hasse, chefredaktör, Foreningen Norden, Åland
Åstrand, Hans, akademisekreterare, Sverige

Stenografer och tolkar**Danmark**

Beierholm, Bente, assistent
Duvier, Kirsten, skriveleder
Einersen, Bjørn, stenograf
Hendrup, Astrid, overassistent
Holle, Finn, stenograf
Jørgensen, Birthe, stenograf
Scheuer, Eja, stenograf,
Styrmer, Aase, overassistent
Sønderskov, Tove, assistent

Finland

Bygglin, Margareta, stenograf
Lindström, Seppo, translator, tolk

Meinander, Margit, stenograf
Schalin, Carl Eric, stenograf

Norge

Andersen, Inger Lysdahl, stortingsreferent
Austenå, Synnøve, stortingsreferent
Kvålen, Hallgerd, referentrevisor
Wedholm, Bjørg, stortingsreferent

Sverige

Elfner, Signhild, förste stenograf
Eriksson, Arnold, förste stenograf
Nilsson, Lars, förste stenograf

Sakkunniga

Danmark

Andersen, Erik, direktör
 Blinkenberg, Lars, kontorchef
 Brynskov, Bjørn, departementschef
 Christensen, Jens, departementschef,
 ambassadør
 Christiansen, H. O., afdelingschef
 Djurhuus, Johan, kontorchef
 Halck, Jørgen, departementschef
 Hauch, Annelise, fuldmægtig
 Hoffmann, Marianne, fuldmægtig
 Hyltoft, Christian, kontorchef
 Juhl-Christensen, P., kontorchef
 Larsen, Jann, fuldmægtig
 Lauridsen, Jørgen, overingeniør
 Lenzing, Elisabeth, fuldmægtig
 Leth, Tage, konsulent
 Lorentzen, Åge, ekspeditionssekretær
 Madsen, Niels, departementschef
 Moe, Eyvind, ekspeditionssekretær
 Nielsen, Ebbe, ekspeditionssekretær
 Nielsen, Niels-Jørgen, fuldmægtig
 Nissen, Ove, fuldmægtig
 Perch Nielsen, O., departementschef
 Permin, Henrik, sekretær
 Pontoppidan, N., afdelingschef
 Reimann, Leif M., ministersekretær
 Raaschou-Nielsen, N., fuldmægtig
 Schydt, F., fuldmægtig
 Staubo, Torben, direktør
 Teit Hansen, Lars, ministersekretær
 Westerbye-Juhl, Karen, konst. kontorchef
 Ørstrøm Møller, J., ministersekretær

Finland

Auvinen, Reino J., avdelningschef
 Brehmer, Erik, sektionssekreterare
 Brotherus, Tapani, legationssekreterare
 Carlsson, Sune, lagberedningschef
 Granskog, Christer, politisk sekreterare
 Gustafson, Matti, kultursekreterare

Ivars, Klas G., regeringsråd
 Karsma, Veikko, verkställande direktör
 Kull, Magnus, skolråd
 Käkälä, Reijo, politisk sekreterare
 Lallukka, Kyösti, politisk sekreterare
 Lehtinen, Markku, sekreterare för interna-
 tionella ärenden
 Liljeström, Annette, överinspektör
 Mannerkorpi, Matti, e.o. sektionschef
 Meinander, Ragnar, regeringsråd
 Nordman, Håkan, politisk sekreterare
 Numminen, Jaakko, kanslichef
 Ojala, Olli, avdelningschef
 Onnela, Markus, avdelningschef
 Pihlström, Bengt, direktör
 Porko, Lars, verksamhetsledare
 Rantanen, Paavo, konsultativ tjänsteman
 Rekola, Esko, kanslichef
 Siikala, Kalervo, avdelningschef
 Slotte, Ulf-Erik, konsultativ tjänsteman
 Söderman, Tom, pressattaché
 Tapaninen, Mika, informationssekreterare
 Ulfstedt, Erik, attaché
 Vaara, Erkki, överdirektör
 Valvio, Kirsti, sekreterare för internationella
 ärenden
 Välikangas, Aarne I., byråchef
 Wahlroos, Bror, kanslichef

Island

Benediktsson, Guðmundur, departements-
 chef
 Eysteinnsson, Jonas, direktör
 Thorlacius, Birgir, departementschef
 Thorsteinsson, Pétur, departementschef

Norge

Arnesen, Gerhard, direktör
 Bjørnsson, Jon, medisinalråd
 Edwardsen, Leif, underdirektör
 Gjesteby, Kari, statssekretær

Glenne, Eirik, konsulent
 Guldvog, Arnfinn, ekspedisjonssjef
 Gøthe, Odd, ekspedisjonssjef
 Halden, Kåre, ekspedisjonssjef
 Hove, Olav, departementsråd
 Jensen, Eskild, statssekretær
 Kristensen, Kjell, statssekretær
 Langåker, Lars, byråsjef
 Mosnesset, Oddvar, byråsjef
 Nyhamar, Olav, byråsjef
 Olsen, Reidar Engell, statssekretær
 Paxal, John H., byråsjef
 Ribu, Erik, departementsråd
 Skadsem, Enevald, ekspedisjonssjef
 Strompdal, Kjartan, byråsjef
 Thulin, Lars, statssekretær
 Vindsetmo, Emil, departementsråd

Sverige

Ahlenius, Inga-Britt, departementssekreterare
 Andersson, Arne F., direktör
 Andersson, Leif, statssekreterare
 Andersson, Sven, statssekreterare
 Edin, Åke, sekreterare
 Edwinson, Vanja, departementssekreterare

Ekström, John, ekonomie lic.
 Ghai, Karin, kanslisekreterare
 Hagström, Tony, statssekreterare
 Hasslev, Nils-Olov, statssekreterare
 Johnson, Jan, rättschef
 Leifland, Leif, utrikesråd
 Lönnqvist, Ulf, statssekreterare
 Moberg, Axel, departementssekreterare
 Nilsson, Manfred, kansliråd
 Nilsson, Valter, hovrättsassessor
 Rahm, Håkan Martin, departements-
 sekreterare
 Schori, Pierre, kansliråd
 Sjöberg, Björn, rättschef
 Sohlman, Ragnar, departementsråd
 Stiernstedt, Jan, expeditjonschef
 Tallroth, Tore, ambassadör
 Thomasson, Björn, departementssekreterare
 Unger, Lisbeth, departementssekreterare
 Wiklund, Kerstin, förste byråsekreterare
 Wikrén, Gerhard, hovrättsassessor

Nordisk Sameråd

Aikio, Samuli, sekreterare

SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS OCH MUSIKPRIS

Københavns Rådhus

den 1 mars 1976

Borgmester Børge Schmidt:

Hr. præsident, Deres Excellencer, mine damer og herrer! Det er mig en stor glæde på Københavns bystyres vegne at kunne byde Dem alle velkommen her i aften. Nordisk Råd har den opfattelse, at de nordiske hovedstæders rådhusse danner værdige rammer om uddelingen af de nordiske kulturpriser, og Københavns bystyre er glad for og stolt af, at Nordisk Råd har den opfattelse. Vi håber, vi kan leve op til den. Det giver os lejlighed til her at yde gæstfrihed over for de mange gæster fra vore nordiske brødrefolk, som i disse dage opholder sig i København.

Uddelingen af to nordiske kulturpriser skal finde sted her i aften, litteraturprisen og musikprisen, og jeg byder naturligvis særlig velkommen til komponisten Atli Heimir Sveinsson og forfatteren Ólafur Jóhann Sigurðsson.

Jeg er sikker på, at det valg, som priskomiteen har truffet, har været alt andet end let, og det skyldes ikke blot, at der er mange, man anser for kvalificerede til at modtage en sådan pris, men også et andet forhold. I det store udland er der vist en tendens til at betragte de nordiske lande som en kulturel enhed, som en helhed, med kun små forskellige træk indbyrdes. Der er naturligvis en sandhed heri, idet de nordiske lande i meget høj grad har et fælles kulturgrundlag, som er skabt ved de nordiske folks indbyrdes slægtskab — det er også det, der er selve grundlaget for Nordisk Råds eksistensberettigelse. Men når det er sagt, så bør det også siges, at hvert af de nordiske lande har udviklet sit særpræg, også i kulturel henseende. Det må derfor være en såre vanskelig sag objektivt at skulle bedømme kunstneriske og kulturelle præstationer uden at være hildet af det særlige kulturelle mønster, man selv er opvokset i. Men jeg tvivler ikke om, at det er lykkedes medlemmerne af pris-komiteen at se bort herfra og vælge de værdigste modtagere.

Det kulturelle særpræg i hvert af de nordiske lande er noget, der er værd at søge bevaret, og det må være Nordisk Råds opgave såvel på det kulturelle som på det politiske område at samordne, ikke at ensrette. Jeg føler mig overbevist om, at netop uddelingen af Nordisk Råds kulturelle priser er et velegnet og stærkt virkende middel hertil. Derfor er Københavns kommune også stolt af at få lov til at stille byens hus til rådighed som rammen om denne prisuddeling.

Hermed på ny hjertelig velkommen alle her i byens hus.

Nordisk Råds præsident Knud Enggaard:

Mine damer og herrer! Først vil jeg rette en hjertelig tak til borgmester Børge Schmidt for hans velkomstord. En hjertelig tak til Københavns kommune, fordi Nordisk Råd igen er inviteret til at komme her, fordi København på ny har villet lade sit smukke rådhus danne rammen om den højtidelighed, som uddelingen af to nordiske kulturpriser er. Litteraturprisen deles ud hvert år, men musikprisen kun hvert andet, så der går ti år imellem en sådan dobbelt uddeling finder sted i København. Da jeg forstår, at der ikke senere i aften vil blive lejlighed dertil, vil jeg gerne nu på forhånd også rette en varm tak for den gæstfrihed, der er beredt os efter denne højtidelighed.

Vi har vel alle i dagspressen set, at der har været en vis kritik omkring uddelingen af litteraturprisen. Kritikken blev ikke rettet mod selve prisen, men mod de omkostninger, der er forbundet med uddelingen. Det er selvfølgelig en kritik, som må give anledning til overvejelser om, hvorledes bedømmelseskomiteen skal kunne løse sin opgave. Når man taler om et misforhold mellem selve prisen og omkostningerne, skyldes det, at prisen, der i aften uddeles for femtende gang, er forblevet uændret siden 1962, medens omkostningerne har fulgt den almindelige prisstigning. Det synes derfor ikke urimeligt også at overveje en forhøjelse af prisen. Jeg ved, at sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde har taget disse spørgsmål op.

Der kan være grund til at gøre opmærksom på, at såvel litteraturprisen som musikprisen gives for det værk, som den pågældende bedømmelseskomité har fundet frem til som det bedste. Det tildeles ikke kunstneren som sådan, men tilfalder ham som skaber af værket.

Priserne har en væsentlig større betydning end at fremhæve et enkelt værk. Da der indstilles 2 værker fra hvert land, bliver søgelyset hver gang rettet mod 10 nordiske værker af høj kvalitet. Jeg tror, det bidrager væsentligt til kulturudvekslingen mellem vore lande. Jeg tror derfor også, at de penge, vi bruger til dette formål, er givet godt ud.

Vi vil nu gå over til prisuddelingen. Det er jo det vi er samlet for. Først Nordisk musikpris. Den blev indstiftet i 1965 og er på 50 000 d.kr. Prisen deles ud for 6. gang, og det er første gang, den gives for et værk af en islandsk komponist.

Inden overrækkelsen af prisen vil jeg bede sekretæren i Kungliga Musikaliska Akademien i Sverige, Hans Åstrand, som er medlem af musikpriskomiteen, præsentere "Koncert for fløjte og orkester", prisetageren, komponisten Atli Heimir Sveinssons værk.

Akademisekreterare Hans Åstrand, Sverige:

Nordiska brödräfsamling! Att som renodlad amatör uttala sig i politiska frågor är att utmana ödet och löjet, men man kunde möjligen våga påstå, att Island som obestridlig lillebror i denna nordiska församling gärna behandlas med överdriven välvilja och i varje fall i proportion till befolkningstalet med mera familjär än storpolitisk hänsyn. I kulturpolitiska frågor är det genast lättare att visa en respekt som inte längre är lika hänvisad till proportionstal. Vi talar alla med beundran om isländsk läslust och sagoskatt. Det finns en sångskatt av minst lika stor särprägel och livskraft — man behöver bara namnge sådana folkmusikaliska termer som rímur och tvísöngur för att ge Island en hedersplats på den nordiska kartan.

Men om det är riktigt — vad som ofta hävdas — att en blomstrande musikkultur för att bilda grogrund för musik också av den nutida avancerade typen kräver ett relativt stort befolkningsunderlag och en karakteristisk tätortskoncentration, då borde Island, med sin befolkning av samma storlek som grannstaden Malmös, utspridd över Europas näst största ö, inte ha stora chanser att hävda sig i den hårda konkurrensen om ett nordiskt musikpris. Det kan ha sitt intresse att erinra om hur de hittills har fördelats: två svenskar, Karl-Birger Blomdahl och Lars-Johan Werle, vardera en dansk, finsk och norsk tonsättare genom Joonas Kokkonen, Arne Nordheim och nu senast Per Nørgård. Är det då rättvisekrav, jämlikhetssträvanden, lillebrorskomplex som nu har motiverat 1976 års nordiska musikpris åt den isländske tonsättaren Atli Heimir Sveinsson?

Inget talar för sådana okonstnärliga motiv. Som möjligen bekant samlas en nordisk tiomannakommitté efter — som jag åtminstone av egen erfarenhet vet — tämligen noggrann förberedelse för att bedöma de tio föreslagna verken, två från varje nordiskt land, och en hävdvunnen röstningsprocedur vidtar. Det är inget ogrannlaga storpolitiskt avslöjande, om jag säger att vår vän Atli flög i topp redan vid den första omröstningen och förblev suverän där under den mödosamma jakten efter en enda medtävlare bland de fyra mycket jämnbördiga. Jag skall strax återkomma till de musikaliska skälen för denna seger men vill gärna något utveckla bakgrunden till att Atli Heimir Sveinsson skall betraktas som en naturlig nordisk musikpristagare.

Hos en utomstående väcker det isländska musiklivets framväxt stor beundran. Att det för de relativt få isländska musikerna alltjämt är mycket vanskligt att odla detta musikliv skulle de säkert kunna vittna mångordigt om, men för oss som har fördelen att ta del av färdiga resultat, försvinner storebrorsmentaliteten självklart. Gemensamma nordiska ansträngningar har kanske hjälpt till, Ung Nordisk Musik inlemmar isländska unga tonsättare i sin workshop-kittel, Nordiska Musik-

dagat hölls i Reykjavík redan 1954 och återkommer dit i juni i år, och den mest imponerande manifestationen var de Världsmusikdagat som Reykjavík inbjöd det Internationella Sällskapet för Samtida Musik till år 1973. Här gäller det den nya, avantgarde-präglade musiken, den som är svår att skriva, ännu svårare att få framförd och svårast att förmå en bredare publik att acceptera.

Det finns alltså nu en ung generation isländska tonsättare som är inte bara nordiska utan all världens tonsättares gelikar, och till dem hör inte minst vår pristagare, den 37 1/2-åriga Atli Heimir Sveinsson. Kanske är det ett återfall i förmyndarandan att förutsätta bristande kännedom om Sveinsson i denna församling, men någon påminnelse om hans lärogång kan måhända antyda bakgrund till det verk som prisbelönt. Efter musikstudier i hemstadens musikskola och studentexamen för Sveinsson inte som många andra yngre isländska konstnärer i västerled utan i tidigare tonsättares sydded, till Köln, och han säger själv om detta: "Jeg tror, at der har jeg været meget heldig — jeg oplevede de nyeste strømme Kölner eller Darmstadts-skolen, og samtidig fik jeg en traditionel håndværkslære ved musikhøjskolen, særlig hos Günter Raphael . . . Jeg kom også i kontakt med Stockhausen—Zimmermann—Koenig—Kagel og andre. Sikker har mine første værker — Drei Impressionen, Hlými — været influeret af Kölnerskolens teknik, serialismen, Gruppenkomposition, Momentform etc. Men mine kolleger og studiekammerater ville dog mene, at min musik klang anderledes. Om det var Nordisk eller Islandsk klang, ved jeg ikke".

Här sägs säkert det viktigaste om början, men det är vägen ut ur Kölnskolan som är det spännande. Också om den vägen har Sveinsson sagt väsentliga ting: om en stilförändring som infogar många fler element än den hårt styrande serialismen, om en pluralism i uttrycket, likaså om klangmedel som inte väljs efter ortodoxa regler utan innehåller såväl gamla som nya, vackra som fula, vulgära som förfinade klanger. Sveinsson har med andra ord utbildat sitt eget tonspråk.

För den som haft förmånen att lyssna på ett fylligt tvärsnitt genom hans ganska omfattande och mångfasetterade produktion är det inte svårt att se med vilken öppenhet och samtidigt målmedvetenhet som han har utbyggt sitt tonspråk.

Det bör tillfogas att inte heller ett så viktigt nytt medium som elektronmusik är honom främmande; han har studerat för Koenig i Bilt-hoven.

Men det för oss lyssnare intressantaste i Sveinssons självbiografiska brevkiss är vad han säger om sin violakonsert, som karakteristiskt nog heter *Könnun*, vilket enligt lexikon betyder "undersökning, inventering": den kan betraktas "som en slags programmusik — den er komponeret Jon Leifs in memoriam. Som søn af denne Sagaö, forekommer det mig, at det at skrive musik er noget lignende at fortælle histo-

rier". Bara den som har gått igenom den nya musikens eklut och funnit sig själv vågar påstå något sådant. Atli känner sig som islänning, han gör som alla goda islänningar, berättar historier eller bättre sagt sagor.

Men det är i musik han skaldar, hans historier är inte programmusik i den enkla innebörden att de låter sig återberättas i ord och översättas till nordiska broderspråk. Detta är samtidigt en väldig styrka — ingenting går förlorat på vägen till lyssnaren, om man är beredd att lyssna med moderna öron. Vi må ha bekymmer med sådana isländska verktitlar som *Klif*, *Tengsl*, *Hlými*, *Fönsun*, *Mengi*, *Ferli*, *Búr*, *Könnun*, *Thyrl*, *Hreinn*, men till tonspråket når vi utan lexikonhjälp.

Samtidigt måste vi vara beredda att möta många oväntade element, alltifrån det slags bisarrerier, som inryms i trion med detta namn och uppenbarligen också i dagens programinslag, till våldsamma utspel i stränga former. Det prisbelönta verket förefaller vara ett bra exempel på den stilpluralism som Atli Sveinsson själv ser i sin musik i dag. Ingen aldrig så detaljerad ordbeskrivning kan ersätta ett åhörande, men något kan och bör sägas, åtminstone som inledning. Det i dag prisbelönta verket är en flöjtkonsert, vilket kanske inte låter så sensationellt. Vad för isländska sagor kan man berätta i en konsert för flöjt och orkester? Ja, det beror förstås på hur man använder de instrumenten och vad man låter dem berätta.

En pusselbit i tillkomsten är den utomordentlige kanadensiske flöjtvirtuosen Robert Aitken, som är en stor islandsvän och direkt medansvarig för flöjtkonserten — redan att kunna fånga upp en sådan musiker är ett gott bevis på isländsk musikmarknadsföring. Hans medskapande solospel får spelrum i den sida av Sveinssons tonspråk som låter improvisationen bli en naturlig motpart till ett strängt format språk — determinerad och odeterminerad musik är modetermerna för sådana stilgrepp. Dessa kontraster inleder närmast programmatiskt hela flöjtkonserten: en slagverksgrupp bestående av pukor, liten och stor trumma, tom-tom och tamburin brakar igång i jämna sextondelar med ojämna accenter — "genau im Takt" föreskriver partituret —, och de bara bullrar på i 50 sekunder för att så diminuera ut i ingenting under ytterligare tio sekunder. Därmed har, som juryns motivering formulerar det, lyssnaren fått "en mystisk, for ikke at sige tidløs følelse", och i denna ridåöppnare träder flöjten in, med obestämda tonhöjder, utan rytmisk bindning — "genau ohne Takt" kunde det ha stått i partituret —, och berättar den första historien. Slagverksbullret återkommer envist oföränderligt, och så varvas determinerade och odeterminerade, bestämda och obestämda avsnitt där dock slagverket alltmer förlorar i precision och taktfasthet, det utvecklas melodilinjer, täta färgytor och kontrastrika mönster, och efter några sista utbrott av hela orkestern inträder en fullständig förvandling, ett sådant ögonblick som bara stora konstverk gömmer.

Solisten Robert Aitken har påpekat detta: Sveinsson har här komponerat sig fram till något nytt, tidsbegreppet förändras — ”tiden spiller ingen tid mere — man kan spille, improvisere i det uendelige”. För att åter använda juryns formulering kan det om denna flöjtkonsert med fog sägas att ”visse partier har et friskt improvisatorisk præg, men viser sig at være klart udformede og behersket af den formelle balance”. Genom ett skickligt spel på olika nya stilmedel har Atli Sveinsson förberett det magiska ögonblicket. Och låt mig som en detalj nämna att alltifrån en mittpunkt ungefär 8 minuter före finalen — ty det föreligger faktiskt en antydning till klassisk fyrsatsighet i flöjtkonserten — börjar harpan med en tretonsgrupp, som med små, nästan omärkliga förändringar vaggas oss fram genom något som kunde tolkas som kända ackord (Sveinsson säger att han aldrig har brytt sig om skillnaden mellan tonalitet och atonalitet) men som bara leder oss vidare utan exakt färdbeskrivning.

Och som den mästare har är har Sveinsson en sista överraskning i beredskap: när tidbegreppet upphävs och flöjten kan fortsätta sina improvisationer ”i det uendelige” (i föreliggande inspelning är ”oändligheten” bara drygt 1 1/2 minut men tycks vara mycket längre), har solisten bytt sin västerländska tvärflöjt mot en indisk bambuflöjt och över elorgelns cissmollackord svävar denna indiska flöjt i exotiska intervall med sär egen bambuklang. Kanadensaren med indisk bambuflöjt berättar en isländsk saga — är det inte en sådan pluralism vi lever i?

Men att denna till synes så internationella pluralism ändå gärna kan präglas av sin upphovsmans personlighet och miljö visar Atli Heimir Sveinssons flöjtkonsert. Ett sista citat av juryns ”begrundelse”: ”forene det personlige udtryk med forskellige strømninger i samtidens tonekunst” är väl den bästa beskrivningen på vad en tonsättare i dag rimligen bör sträva efter. Sveinsson vet inte om det är nordisk eller isländsk klang i hans musik som särpräglar den. För mig personligen är det inte svårt att artbestämma klangen som påfallande isländsk, och det är den naturliga förklaringen till att raden av nordiska musikpristagare i dag kompletteras med en betydande isländsk tonsättare.

Nordisk Råds præsident Knud Enggaard:

Vi vil alle gerne takke akademisekretær Hans Åstrand for den introduction, vi har fået af det prisbelønnede værk og også af komponisten og hans øvrige arbejder.

Inden jeg giver ordet til komponisten, vil jeg bede ham modtage prisen, og jeg vil af bedømmelseskomiteens motivering gerne have lov at citere motiveringen fra musikpriskomiteen.

”En kraftfuld slagtpjøsoptakt, fulgt af personlige udtryk for forskel-

lige samtidige musikstrømninger med friskt improviserende præg i behersket formel balance, vækker en mystisk, ja tidløs følelse hos tilhøreren”.

Komponisten Atli Heimir Sveinsson, Island:

Ærede forsamling! For mig er det en helt ny, ganske enestående erfaring at tage imod en pris som denne. Jeg er klar over, at anerkendelse, af hvilken natur den end er, hverken gør en komposition bedre eller værre — og endnu mindre dens *komponist*. I et af sine digte udtrykker den islandske digter Steinn Steinarr noget om, at verden betaler for sagerne omvendt proportionalt med deres værdi. Jeg går ikke ind på denne påstand, hvis den er absolut, men jeg synes dog ofte, den indeholder en del sandhedskærne. Jeg kan kun håbe, at fremtiden vil vise, at juryens afgørelse denne gang ikke har været alt for absurd. Og samtidig takker jeg Nordisk Råd for den ære, man har vist mig.

Prisens værdi består blandt andet i, at folks opmærksomhed rettes mod komponisten og hans værker. Måske også mod de omgivelser som han lever og arbejder i. Det er mit håb, at denne prisuddeling vil medføre, at man i de nordiske lande får en forøget interesse for det islandske musikliv.

Fra ældgammel tid er Island et nedarvet kulturland, især på litteraturens område. Andre kunstformer optrådte meget senere, og musikken var den kunstart, der senest fik sin betydning i landet. Derfor tales der i Island endnu om litteratur og *andre* kunstformer. Musikinstitutionerne i Island er meget unge, kun nogle få årtier gamle, og der udføres da endnu et banebrydende og opbyggende arbejde, der for længe siden er afsluttet hos vore frænder i de nordiske lande. Det islandske musikliv har endnu ikke helt trådt sine barnesko. Musikken i Island giver megen grøde, og dette medfører lidt vokseværk, hvad der kan anses for helt naturligt.

I mange henseender er Island et isoleret land. Vi, som bor der, har sommetider den fornemmelse, at vi bor bag ved verden. Netop derfor har det stadig voksende nordiske samarbejde haft meget gode følger i Island. Jeg tør nok påstå, at det kulturelle samarbejde inden for musikken allerede har haft en meget inciterende indflydelse på Islands musikliv.

Efter min mening ligner komponistens rolle i det islandske samfund ikke så lidt hans rolle i andre lande. Nu diskuteres og skrives der meget om komponisternes og musikkens *betydning*. Jeg ser mig ikke i stand til i få ord at analysere denne rolle og heller ikke til nærmere at gøre rede for den moderne musiks problemer. Det bør ikke forties, at den såkaldte moderne musik appellerer til en forholdsvis fåtallig gruppe, der ganske vist vokser meget hurtigt. Men dette formindsker ikke dens

betydning. Musik kan ikke vurderes efter, hvor mange den appellerer til — det er også uhyre svært her at anvende forholdstalsreglen. Det er god kunsts privilegium ikke udelukkende at appellere til én generation, men mange.

Den europæiske musik er ifølge sin natur dynamisk. Den er derfor stadig variabel. Men der findes en virkelig stor gruppe musikelskere, der har svært ved at forstå moderne musik. Det er ikke nødvendigvis en ulempe. Banal og enkel kunst er det altid let at forstå, og den hører derfor op med at opsøge menneskene. Den kunst, der er mere kompliceret og vanskelig, den er for mennesket et problem, der skal løses, det vil sige en værdig opgave. Thi det er menneskets natur at søge erfaring, viden og forståelse. Jeg tror, at dette er grunden til, at moderne musik har samfundsmæssig værdi, selv om musikkens indflydelse er meget mere kompliceret end adskillige andre kunstformers.

I et meget gammelt kinesisk skrift findes følgende samtale: Hvorfor dyrker du musik? spørger Me-Ti. Og en af Confucius' elever svarer: For at dyrke musik. Da siger Me-Ti: Dette forstår jeg ikke. Hvis jeg havde spurgt en bygmester om, hvorfor han byggede huse, ville han have svaret, at han gjorde det for at beskytte menneskene mod regn og kulde.

For mig ser det ud til, at komponister og musikere har forstået den kendsgerning, at moderne musik har en meget vigtig betydning i samfundet. I stigende grad har de med deres kunst forsøgt at blive mere engageret i samfundets udformning og udvikling.

Det er meget vigtigt, at vi betragter musikken som en naturlig faktor i livet. Den amerikanske komponist John Cage mener, at hvis vi adskiller musikken og livet, da får vi, hvad der kaldes kunst eller et kompendium af mesterværker. Denne adskillelse forhindrer os i at leve, og derfor er moderne musik mere liv, end den er kunst. Og det synes jeg er meget positivt.

Men hvad er så musikkens samfundsmæssige rolle? Jeg tror ikke, at der findes noget enkelt svar på dette spørgsmål. Dog synes jeg, den græske komponist Iannis Xenakis nærmer sig svaret, da han siger: Musik har ingen hensigt og chance, undtagen når den bidrager til at forny grundstrukturen for menneskets tankegang og forbereder menneskeheden på de problemer, som ligger forude. Jeg sagde før, at vores musik stadig forandres — som livet.

Før tiden er det en kedelig uskik at tale så meget om den moderne musiks problemer. Disse problemer kender jeg faktisk ikke. Jeg har undertiden svært ved at komponere musik. Det er mit, men ikke musikkens problem. Den musik, som jeg, mine venner og kolleger ville have komponeret, findes ikke. Vi ved heller ikke, hvordan den vil lyde. Thomas Mann siger meget smukt i sin bog "Doktor Faustus": "Tro mig, hele kunstens livsstemning ændrer sig. Det er uundgåeligt, og det er et held.

Melankolsk ambition falder bort. Vi forestiller os det kun med besvær, og dog sker det, og det bliver det naturlige: psykisk sund kunst uden lidelse, en kunst, der er dus med menneskeheden”.

Jeg tror, at det engang i fremtiden lykkes nogen at høre en sådan musik. Det bliver disciplinær kunstnerisk klangtanke og klangskabelse i en klangforurennet verden som vores, hvor musikken og tavsheden bliver menneskets lettelse.

(Opførelse af ”Xantiers”).

Nordisk Råds præsident Knud Enggaard:

På alle de tilstedeværendes vegne vil jeg sige *TAK* både til komponisten og til kunstnerne, fordi de med den fremførelse vi netop har hørt, har medvirket til at gøre aftenen festlig for os alle. Hjertelig tak. Det var en oplevelse at høre natsværmerne flyve omkring i rådhushallen. Stykket har for nylig været opført i den danske radio, så der er sikkert mange her i salen, for hvem det ikke er første gang, de hører denne musik.

Ligesom musikprisen er litteraturprisen på 50.000 d. kr. Den indstiftedes i 1962, og da den — som jeg nævnte tidligere — uddeles hvert år, er det nu 15. gang den uddeles, men det er første gang den gives for et værk af en islandsk forfatter.

Nu vil jeg bede dr. philos Arne Hannevik fra Norge, som er medlem af litteraturpriskomiteen, om for os at præsentere det prisbelønnede værk ”Du husker en brønd” af Ólafur Jóhann Sigurðsson.

Dr. philos. Arne Hannevik, Norge:

Mine damer og herrer! Det har forekommet en del diskusjon i norske, danske og svenske aviser etter at juryen for Nordisk Råds litteraturpris besluttet å tildele prisen til Ólafur Jóhann Sigurðsson for hans to sammenhengende diktsamlinger *Að laufferjum* og *Að brunnnum*. Diskusjonen har kanskje vært mer kritisk enn vanlig. Jeg tror ikke en skal ta denne diskusjonen så veldig alvorlig. Om litterære vurderinger vil det alltid være uenighet. Men reaksjonene avdekket et bestemt forhold. Pristakeren var tydeligvis ukjent for en rekke nordiske litteraturkritikere, og det viser hvor lite vi i det øvrige Norden kjenner til Islands aktuelle litteratur. Det er et stort problem, og vi håper at den nye nordiske oversettelsesstøtten vil hjelpe til å løse det, likesom vi håper at den også vil øke vår kjennskap til den litteratur som er skrevet på færøisk, grønlandsk og samisk.

Den 58 år gamle Ólafur Jóhann Sigurðsson er den tredje lyriker som har fått denne pris, og den første ikke-svenske lyriker. De tidligere var

Gunnar Ekelöf og Karl Vennberg. Det er en helt annen og enklere poesi Ólafur skriver. Han benytter ofte tradisjonelle versformer, hans billedbruk er ukomplisert, bortsett fra når han noen få ganger anvender kenningar. Han benytter ofte en nokså direkte tale. Det er intet problem å få tak i meningen i hans dikt. Men helt enkelt er det likevel ikke å gripe hans dikt. De er fjernt fra all retorikk. De bæres av en lavmælt inderlighet, en stemme som nesten mumler frem sine betroelser til de lesere som må lytte anspent. Derfor forlanger de i all sin åpne ærlighet en stor oppmerksomhet av mottakeren. Ellers narrer man seg lett til å tro at de er enklere enn de er.

Tematisk kretser denne sentrallyrikk om to livsområder: naturopplevelsen og erindringen — særlig fra barndom og ungdom.

Konsentrasjonen om disse opplevelsene er for poeten en kilde til liv, til fornyelse, til inderlighet. Negativt har dette sin motpol i en kritisk holdning til den moderne maskinsivilisasjon. Sterkest kommer denne kritikk til uttrykk i Ólafur Jóhann Sigurðssons romaner, men den finnes også i diktene, særlig som et spørsmål etter hvor det er blitt av den oppfatning av naturen som et levende mytisk vesen, som fantes i den gamle folketro og folkedikning: "Var är älvafolkets kyrka"? i vår verden. Men aller mest er det en etterlysning av roen, stillheten som er tapt. (Jeg siterer fra den svenske oversettelsen av Inge Knutsson):

"Var är tystnaden? Var lugnet
som lärde dig dröm och längtan?
Var är det stilla suset av björkar?
Var är ljudet av vind bland blommor?"

Men denne stillhet finnes — i naturen — og den fantes i den gamle landlige tilværelse der alt: nyberget høy, fuglesang, stjerner, gikk opp i en slags enhet — som ga én en ånderetts — "andetagslycka" som er den største diktene jeg har opplevd.

"Gammal nattdikt" heter den:

"Doften av nybärgat hö i ladan därhemma,
mörkret, forsars och bäckars brus, ungfågelns sång
som snart kommer att lyssna till drömmars stämma,
andras susande flykt och sömnig vinggång,
halvmånen i öster, som med strålar spänner
bro över älven, över källan silvernät,
hjärtats lugna slag i bröstet jag känner,
vid brant och topp himlens stjärnors första fjät —
allt detta har på något sätt samman runnit
till en andetagslycka, den största jag funnit."

Noe av den samme lykke finnes i et erindringsdikt om den gamle læreren:

”Ännu minns jag värmen
i dina ögons blickar
när du rullade upp
kartan över världen
och folk och tidevarv
drog över scenen
och sägner och dikter
fyllde det lilla rummet.”

Islands karrige, men fargeblussende natur er iakttatt i diktene, sanset skarpt og presist, og med et spesielt lyttende øre for de livsspirer som overlever vinteren likt et stille ”sorl” langt nede i jorden. Men naturen er også farlig, en mørk trusel mot livet, og vinteren og døden er nær i en tilværelse der diktene jeg føler seg i en høstlig tid. I det hele står denne naturopplevelse som et etisk korrektiv i diktene, et krav om stillhet, åpenhet, ærlighet.

Mange av de lavmælte kvaliteter en finner i Ólafur Jóhann Sigurðs-sons dikt, synes jeg kommer frem i det storslagne diktet ”Vattnets flykt” som avslutter Inge Knutssons oversettelser til svensk. Situasjonen er denne: Diktets jeg står en måneklar høstkveld hjemme på tunet. Da begynner en skare svaner utpå vannet å synge og ”jeg” lytter henrykt, inn-til plutselig en skjelving går over tunet. Svanene letter som styrt av en skjult taktstokk. Det er som hele vannet stiger opp lik en søyle av sang:

”Höstkväll i dalen. Klar himmel. Månsten och lugn.
Och skaror av svanar på vattnet börjar sjunga.
I dunklet står jag hemma på det vissna tunet
när himlaskölden stiger över höjderna
och lyssnar hänförd. O vilken sång på vågor,
o vilka stämmor som flätar underliga toner.

Jag vet inte hur länge jag uppmärksamt lyssnar
i lugn och stiltje denna höstmilda kväll,
i den bleka sköldens sken vid höjderna
i vilket de nakna snåren, vattnet och ången badar.
Men plötsligt lyftes var vinga i vikarna då
som måste de alla lyda en dold befallning —

var vinge, var ton. På tunet känner jag en darrning,
ty förtrollad tycks det mig som om vattnet stiger
med sina gölar och vågor i en pelare av sång
då hundra stämmor förenas, på ett tydligt tecken
från det dolda spöt — och häves på vita vingar
till himlens poler i månsten och stjärneprakt!”

Her er nesten hele hans naturopplevelse. Svanene er noe levende, men har sitt eget fjerne egenliv. Hele den veldige natur oppleves som en enhet som slår menneskene med en gåtefull forundring. Opplevelsen gjengis fyldig, men samtidig med en kysk forsiktighet. Diktet har en nesten klas-sisk avklarethet og er karakteristisk for de kvaliteter som gjør Ólafur Jóhann Sigurðsson verdig til Nordisk Råds litteraturpris.

Nordisk Råds præsident Knud Enggaard:

På alles vegne vil jeg også gerne takke dr. Hannevik for, at vi er blevet indført i et interessant forfatterskab. Det har givet lyst at lære det nærmere at kende.

Forfatteren vil straks få ordet, men jeg vil bede ham først tage imod prisen.

Litteraturpriskomiteen har givet følgende motivering for tildelingen:

“Ólafur Jóhann Sigurðsson er tildelt Nordisk Råds litteraturpris for 1976 for sine to digtsamlinger *Að laufferjum* og *Að brunnum (Du minns en brunn)*. Ólafur Jóhanns lyriske kunst og budskab forbinder traditioner i nordisk poesi med bevidstheden om det moderne menneskes konfliktfyldte situation, der for denne digter udtrykkes ved den tragiske modsætning mellem naturen og et af teknikken behersket samfund.”

Forfatter Ólafur Jóhann Sigurðsson, Island:

Højtærede forsamling! Der er næppe nogen grund til at betone, at en litteraturpris aldrig, hvor fornem den end er, kan ændre de værker, den bliver givet til. Værkerne er de samme som før, prisen gør hverken til eller fra, deres liv er ikke afhængigt af en øjeblikkelig modgang, det følger skjulte love. Man har set eksempler på, at en pristildeling er steget en forfatter til hovedet, så han har lidt varigt mén deraf, men de allerfleste prøver at arbejde videre, som om intet var sket, ser måske nogle dage lidt gladere ud end ellers — og bliver måske en tid nødt til at finde sig i afbrydelser og andre ubehageligheder. Hvis for eksempel en islandsk forfatter får tildelt en litteraturpris, som der lægges mærke til, må han være forberedt på, at nordiske venner og frænder spærrer øjnene op og siger: Har aldrig hørt manden omtale! Har aldrig læst noget af ham! eller måske spørger: Er det en virkelig person? Er det hele ikke løgn og forbandet digt? Ikke desto mindre må jeg indrømme, at jeg er tilhænger af denne slags litteraturpriser; det skyldes to forhold — og blot to.

For det første er det min overbevisning, at der ikke er noget, der i højere grad tjener til at vække forståelse for et land og styrke oprigtige, varme følelser for det end fortrolighed med dets litteratur og kunst. Det

har længe været min opfattelse, at en introduktion af islandsk litteratur i udlandet kan være et væsentligt led i mit lands kamp for at bevare sin selvstændighed i en verden fuld af farer. Kampen for tilværelsen har altid været hård i Island, men i den senere tid har vi ikke blot måttet kæmpe mod naturkræfterne, vulkanudbrud, laviner og jordskælv, men én af verdens stormagter synes at stile mod ganske at opsluge de midler til livets ophold, som er en betingelse for, at et islandsk samfund i sin nuværende form kan blive ved at bestå. Jeg tillader mig at håbe, at den pris, som er blevet tildelt mig, ikke blot vil bidrage til, at de nordiske folk lærer nogle af mine værker at kende, men at der samtidig opstår større interesse i disse lande for værker af nogle af mine kolleger, som ikke mindre end jeg — og måske langt snarere — havde fortjent en sådan anerkendelse. Trods alt er jeg så optimistisk at tro, at mange digterværker af vor tids islandske forfattere er i stand til at fremme den virkelige venskabelige holdning til et lilleputland, der kæmper mod overmagten.

For det andet må jeg udlægge det sådan, at denne pristildeling på en vis måde er en udmærkelse til den islandske folkelige kultur, den jeg fik del i i mit barndomshjem og som jeg siden til stadighed har uddybet kendskabet til og høstet udbytte af gennem mange gode mennesker både i by og på land. Men det ville være stof til en stor bog at prøve udtømmende at gøre rede for denne særprægede kultur med dens talrige bestanddele og dybe rødder. Jeg vil blot gentage det, der ofte er blevet peget på, at den er sammenvundet af gammel nordisk livsvisdom og kristendom, som den får sit smukkeste udtryk i Det ny testamente, sammenvundet af klassisk litteratur og generationernes erfaringer gennem århundreder, deres inderlige tilknytning til et karrigt land, deres lidelser og kamp, deres glæde og sorg, deres mod og udholdenhed. Denne folkelige kultur indgav ærbødighed for selve skabergerningen, vakte kærlighed til historier og digte, tilskyndede ludfattige mennesker, der ingen mulighed havde for skolegang, til på egen hånd at skaffe sig kundskaber og viden. Den lærte dem, at menneskeværd burde sættes over rigdom og magt, godhed og retsindighed over rang og ry. Jeg har set med egne øjne, at jævne mennesker, der var formet og gennemsyret af denne kultur, ejede gode bøger, selv om de oftest levede under forhold så fattige, at indbyggerne i de såkaldte velfærdsstater ville have umådelig svært ved at gøre sig nogen forestillinger derom. Uden denne kultur havde jeg efter al sandsynlighed aldrig forsøgt at sætte en bog sammen, den var, til trods for fattigdommen, i stand til at slå døren op for børn og unge til digtekunstens og kundskabernes uendelige verden.

Derfor sortner det for mit blik, når jeg nu tænker over, med hvilken voldsomhed man går til angreb på denne kultur, som de fleste, om ikke alle, islandske forfattere står i størst taknemmelighedsgæld til. Hvis udviklingen fortsætter som nu, vil den næppe kunne holde stand ret

længe. Det er stormagterne, denne verdens forbandelse, der nu i halvfjerde årti uafbrudt har rettet angreb på den. Med snedige metoder har de forsøgt at udmarve dens sikreste støtte, selve det klassiske sprog. De har gjort sig store anstrengelser for at liste eller presse ind i menigmands bevidsthed deres godtkøbskultur, deres kræmmermentalitet, deres voldsdyrkelse og de mange former for underlødigt bras, som deres samvittighedsløse hajer producerer uden noget andet formål end profit.

Jeg sagde før, at jeg håbede, at den islandske nutidslitteratur måtte vise sig i stand til at fremme virkelige varme følelser hos udenlandske læsere for en lille nation, der kæmper mod overmagten. Jeg sagde også, at jeg betragter dette års tildeling af Nordisk Råds litteraturpris som en æresbevisning til islandsk folkelig kultur. Dermed har jeg opregnet de to forhold, der gør, at jeg med taknemmelighed modtager denne pris. Måtte denne tildeling blive mit land og mit folk til gavn under en eller anden form, ganske fraset min egen person.

Borgmester Børge Schmidt:

Jeg kunne ikke lade være med at tænke på, da jeg nu hørte Ólafur Jóhann Sigurðsson takke for sin hæderspris, at i 1600-tallet var der virkelig mennesker, der i fuldt alvor grundet på det forfærdelige klima, der tilsyneladende dengang herskede på den lille ø, talte om, at alle de stakkels mennesker, der boede dér, skulle føres bort til Norge og Danmark, så de kunne bo under mere betryggende vilkår. Jeg tror, vi skal være meget glade for i dag, at noget sådant ikke skete. Så havde vi ikke fået de dejlige oplevelser, som vi har fået i aften.

Jeg siger endnu engang tak til Nordisk Råd, fordi vi i Københavns bystyre må give husly for denne aften.

Nu beder jeg Dem alle gå med op ad de to trapper, der er henholdsvis til højre og til venstre, op til anden sal, hvor jeg håber, vi kan have et par hyggelige timer sammen i et rigtig nordisk samvær. Foreløbig tak for i aften og rigtig god fornøjelse.

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

S a k	
nr	r u b r i k
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 347/t	Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden
A 348/j	Medlemsförslag om nordisk aktiebolagslagstiftning
A 413/k	Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd
A 415/k	Medlemsförslag om en nordisk språknämnd
A 429/j	Medlemsförslag om ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet"
A 431/t	Medlemsförslag om liberalare regler för charterflyg inom Norden
A 434/j	Medlemsförslag om en översyn av Nordiska rådets utskotts antal och kompetensområden
A 438/t	Medlemsförslag om nordisk giltighet för trafik kort för yrkesmässig fordons- trafik
A 441/s	Medlemsförslag om likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel
A 442/k	Medlemsförslag om förbättrad distribution av AV-material över riksgrensarna i Norden
A 443/j	Medlemsförslag om utökat nordiskt samarbete i det offentliga utrednings- väsendet
A 446/k	Medlemsförslag om samnordiska insatser för att stödja barnkulturen
A 447/t	Medlemsförslag om nordisk giltighet för körkort
A 449/s	Medlemsförslag om att begränsa och hindra användning av giftiga och far- liga stoffer i arbetslivet
A 451/k	Medlemsförslag om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
A 453/e	Medlemsförslag om varuskatt i gränshandeln
A 454/k	Medlemsförslag om samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk
A 455/k	Medlemsförslag om nordiskt program för framtidsstudier
A 456/j	Medlemsförslag om representation i Nordiska rådet för den samiska befolk- ningen
A 457/k	Medlemsförslag om samnordisk massmediaforskning
A 458/t	Medlemsförslag om införande av NORDTURIST-biljett för pensionärer
A 459/t	Medlemsförslag om underlättande av flygtrafiken i Norden med speciellt beaktande av migranterna
A 460/j	Medlemsförslag om ibruktagande av simultantolkning i Nordiska rådet
A 461/k	Medlemsförslag om en bok om den nordiska kvinnans historia
A 462/j	Medlemsförslag om ändrade medborgarskapsregler för nordbor
A 463/t	Medlemsförslag om trafikekonomisk utredning om trafiken mellan de nor- diska länderna och från dessa till andra länder
A 464/e	Medlemsförslag om enhetliga nordiska regler för offentlig upphandling
A 467/s	Medlemsförslag om auktorisation m. m. för kiropraktorer
A 483/s	Medlemsförslag om arbetsmiljöpolitiska insatser m. m.
	<i>C 1976. Berättelser</i>
1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Tryckt		Behandling		Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.		innehåll	nr
313	178		1	1836			A 347/t
326	284				utan åtgärd		A 348/j
350	223		6	1846			A 413/k A 415/k A 429/j
378	223		6	1846			
381	304				namnändring		
389	182		2	1838			A 431/t
405	304				utan åtgärd		A 434/j
409	188		3	1840			A 438/t
412	273				utan åtgärd		A 441/s
442	226		7	1848			A 442/k
454	302		17	1868			A 443/j
463	219		5	1844			A 446/k
484	188		3	1840			A 447/t
502	268		13	1860			A 449/s
525	286		15	1864			A 451/k
536	253				utan åtgärd		A 453/e
548	228		8	1850			A 454/k
560	230		9	1852			A 455/k
576	287				utan åtgärd		A 456/j
585	231		10	1854			A 457/k
600	190		4	1842			A 458/t
614	186				utan åtgärd		A 459/t
626	292				uppdrag åt presidiet		A 460/j
636	232		11	1856			A 461/k
644	300		16	1866			A 462/j
652	191				utan åtgärd		A 463/t
669	254		12	1858			A 464/e
688	275				utan åtgärd		A 467/s
705	270		14	1862			A 483/s
715	66						1
	173		1	1870		(trafik)	
	206		2	1872		(kultur)	
	242		3	1874		(ekon.)	
	257		4	1876		(soc. pol.)	
	280		5	1878		(jur.)	

nr	S a k
	r u b r i k
*2/j	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
*3/e	Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
*4/e	Berättelse från det tulladministrativa rådet
*5/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
*6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor
*7/s	Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
*8/k	Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning
*9/k	Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete
*10/s	Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
*13/k	Berättelse från NORDFORSK
*14/k	Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
16/k	Berättelse från Nordiska kulturfonden
*17/s	Berättelse från Nordisk maskinkommitté
*18/s	Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område
*19/t	Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)
*20/s	Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Köbenhavn
*21/t	Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete
22/k	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor
*23/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning
*24/k	Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*27/t	Berättelse från Nordiska postföreningen
*28/k	Berättelse från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
*29/k	Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
*30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/e	Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
*33/k	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
*34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden
35/e	Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
*36/s	Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter, 1974/75
*37/s	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning
	<i>D 1976. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>
*21/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
*24/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
*5/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1231	63				(till handlingarna)	*2/j
1236	63				(till handlingarna)	*3/e
1240	63				(till handlingarna)	*4/e
1244	63				berättelse ej avgiven	*5/k
1249	63				(till handlingarna)	*6/j
1253	63				(till handlingarna)	*7/s
1256	63				(till handlingarna)	*8/k
1260	63				(till handlingarna)	*9/k
1263	63				(till handlingarna)	*10/s
1271	63				(till handlingarna)	*11/e
1273	63				(till handlingarna)	*12/e
1275	63				(till handlingarna)	*13/k
1281	63				(till handlingarna)	*14/k
1285	235	306			till handlingarna	15/j
1290	241				styrelsen beviljad ansvars- frihet; till handlingarna	16/k
1319	63				(till handlingarna)	*17/s
1321	63				(till handlingarna)	*18/s
1336	63				(till handlingarna)	*19/t
1339	63				berättelse ej avgiven	*20/s
1340	63				(till handlingarna)	*21/t
1342	241				till handlingarna	22/k
1344	63				(till handlingarna)	*23/k
1348	63				(till handlingarna)	*24/k
1354	63				(till handlingarna)	*25/t
1357	63				(till handlingarna)	*26/k
1361	63				(till handlingarna)	*27/t
1362	63				(till handlingarna)	*28/k
1365	63				berättelse ej avgiven	*29/k
1369	63				(till handlingarna)	*30/j
1371	63				(till handlingarna)	*31/e
1376	63				(till handlingarna)	*32/s
1380	63				(till handlingarna)	*33/k
1384	63				(till handlingarna)	*34/k
1387	242				till handlingarna	35/e
1407	63				(till handlingarna)	*36/s
1419	63				(till handlingarna)	*37/s
1422	63				(till handlingarna)	*21/1963/k
1423	63				(till handlingarna)	*24/1964/k
1424	63				(till handlingarna)	*5/1965/s

S a k	
nr	r u b r i k
13/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för ford-ringspreskription
1/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamens-giltighet
5/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
*7/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
*21/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonven-tion
*1/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma rikt-linjer för nordisk transportpolitik
*9/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
10/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
*25/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
*2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysnings-bestämmelser
*8/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltnings-tjänstemän
*9/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transit-trafiken över Trondheim
16/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Fornedalen
23/1968/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om stan-dardisering
*27/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklag-stiftning
*35/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrå-lagstiftning
*7/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbe-tygs jämförbarhet
8/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklam-sändningar i TV
*10/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skepps-medicinsk forskning
*11/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalist-kursus
*12/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
14/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafik-fostran
*16/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
*17/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musik-terapins område

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1425	280				nya meddelanden	13/1965/j
1427	63				slutbehandlad	1/1966/k
1432	280				nya meddelanden	5/1966/j
1434	63				(till handlingarna)	*7/1966/k
1435	63				(till handlingarna)	*21/1966/s
1436	306				nya meddelanden	29/1966/j
1439	63				(till handlingarna)	*1/1967/t
1442	63				(till handlingarna)	*9/1967/s
1444	278				slutbehandlad	10/1967/s
1447	63				(till handlingarna)	*25/1967/t
1448	63				(till handlingarna)	*2/1968/j
1449	63				(till handlingarna)	*8/1968/s
1450	63				(till handlingarna)	*9/1968/t
1451	169				fortsatt behandling	16/1968/s
1453	255				slutbehandlad	23/1968/e
1457	63				(till handlingarna)	*27/1968/t
1458	63				(till handlingarna)	*35/1968/t
1460	63				(till handlingarna)	*7/1969/k
1461	63				slutbehandlad	8/1969/k
1463	63				(till handlingarna)	*10/1969/s
1464	63				(till handlingarna)	*11/1969/k
1465	63				(till handlingarna)	*12/1969/s
1466	63				slutbehandlad	14/1969/k
1471	63				(till handlingarna)	*16/1969/s
1473	63				(till handlingarna)	*17/1969/k

S a k	
nr	r u b r i k
*18/1969/k 22/1969/e	Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete
*23/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
*25/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radio-utsändningar
*27/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
*29/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
*1/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
*3/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer
6/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn
7/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation
*9/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
10/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning
*13/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
14/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
*15/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
*16/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
26/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete
27/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område
*28/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
*30/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
*32/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon
*33/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete
*34/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort
*35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
*1/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa

Tryckt s.	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
1474	63				(till handlingarna)	*18/1969/k
1475	242				slutbehandlad	22/1969/e
1477	63				(till handlingarna)	*23/1969/s
1480	63				(till handlingarna)	*25/1969/k
1481	63				(till handlingarna)	*27/1969/k
1482	63				(till handlingarna)	*29/1969/s
1483	63				(till handlingarna)	*1/1970/s
1484	63				(till handlingarna)	*3/1970/s
1485	290				nya meddelanden	6/1970/j
1489	290				nya meddelanden	7/1970/j
1491	63				(till handlingarna)	*9/1970/k
1492	231				slutbehandlad	10/1970/k
1494	63				(till handlingarna)	*13/1970/k
1495	230				fortsatt behandling	14/1970/e
1497	63				(till handlingarna)	*15/1970/t
1498	63				(till handlingarna)	*16/1970/t
1499	63				slutbehandlad	26/1970/k
1501	64				slutbehandlad	27/1970/k
1508	63				(till handlingarna)	*28/1970/s
1510	63				(till handlingarna)	*30/1970/s
1511	63				(till handlingarna)	*32/1970/k
1512	63				(till handlingarna)	*33/1970/s
1513	63				(till handlingarna)	*34/1970/t
1514	63				(till handlingarna)	*35/1970/t
1515	63				(till handlingarna)	*1/1971/k

nr	S a k
	r u b r i k
*4/1971/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
*5/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
*6/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
*7/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
*9/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
*10/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer
*11/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
*12/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet
18/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarernas anpassning i Sverige
*19/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarernas kontakter med Finland
20/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
*21/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föreningarna i Skagerack, Kategatt och Öresund
24/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område
27/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd
29/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning
*31/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer
32/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete
*1/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
2/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området
3/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar
*4/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention
*5/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
*7/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
*8/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
9/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1516	63				(till handlingarna)	*4/1971/t
1517	63				(till handlingarna)	*5/1971/s
1519	63				(till handlingarna)	*6/1971/e
1521	63				(till handlingarna)	*7/1971/e
1523	63				(till handlingarna)	*9/1971/k
1524	63				(till handlingarna)	*10/1971/k
1525	63				(till handlingarna)	*11/1971/k
1526	63				(till handlingarna)	*12/1971/e
1528	278				slutbehandlad	18/1971/s
1533	63				(till handlingarna)	*19/1971/s
1535	196	306			nya meddelanden	20/1971/k
1538	63				(till handlingarna)	*21/1971/s
1539	238				nya meddelanden	24/1971/k
1541	291				nya meddelanden	27/1971/j
1544	280				nya meddelanden	29/1971/j
1546	63				(till handlingarna)	*31/1971/e
1548	291				slutbehandlad	32/1971/j
1555	63				(till handlingarna)	*1/1972/e
1556	242				nya meddelanden	2/1972/e
1558	171	278			nya meddelanden	3/1972/s
1561	63				(till handlingarna)	*4/1972/s
1562	63				(till handlingarna)	*5/1972/j
1563	63				(till handlingarna)	*7/1972/e
1564	63				(till handlingarna)	*8/1972/t
1565	163				fortsatt behandling	9/1972/t

S a k	
nr	r u b r i k
*11/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
12/1972 j	Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam
*14/1972 k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
*15/1972 t	Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
17/1972 k	Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn
*18/1972 k	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
*19/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
*20/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsriätt
26/1972 k	Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap
*1/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning
*2/1973 s	Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
*3/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
4/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten
*5/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor
*6/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete
*8/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område
*9/1973 s	Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer
10/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
*11/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete
13/1973 e	Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar
15/1973 k	Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
16/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område
*17/1973 k	Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
*18/1973 k	Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning
*19/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1567	63				(till handlingarna)	*11/1972/t
1568	280				nya meddelanden	12/1972/j
1570	63				(till handlingarna)	*14/1972/k
1571	63				(till handlingarna)	*15/1972/t
1573	239				slutbehandlad	17/1972/k
1575	63				(till handlingarna)	*18/1972/k
1576	63				(till handlingarna)	*19/1972/k
1577	63				(till handlingarna)	*20/1972/j
1578	240				nya meddelanden	26/1972/k
1582	63				(till handlingarna)	*1/1973/s
1583	63				(till handlingarna)	*2/1973/s
1584	63				(till handlingarna)	*3/1973/s
1585	169				fortsatt behandling	4/1973/s
1587	63				(till handlingarna)	*5/1973/s
1588	63				(till handlingarna)	*6/1973/s
1589	63				(till handlingarna)	*8/1973/s
1590	63				(till handlingarna)	*9/1973/s
1591	235	306			nya meddelanden	10/1973/j
1594	63				(till handlingarna)	*11/1973/j
1595	242				nya meddelanden	13/1973/e
1597	196	306			nya meddelanden	15/1973/k
1599	64				slutbehandlad	16/1973/k
1604	63				(till handlingarna)	*17/1973/k
1605	63				(till handlingarna)	*18/1973/k
1606	63				(till handlingarna)	*19/1973/k

nr	S a k r u b r i k
*20/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
21/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmiddling
22/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
23/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTKK
*24/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
*25/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
*26/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon
*27/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
*28/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
*29/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem
30/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet
31/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område
*32/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare
1/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning
*2/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam
*3/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
4/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1974 angående nordisk specialistutbildning på radioterapins område
5/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön
*6/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet
7/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet
*8/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning
*9/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara
*10/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby
*11/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1607	63				(till handlingarna)	*20/1973/k
1608	238				nya meddelanden	21/1973/k
1610	280				nya meddelanden	22/1973/j
1612	178				nya meddelanden	23/1973/t
1614	63				(till handlingarna)	*24/1973/t
1616	63				(till handlingarna)	*25/1973/t
1617	63				(till handlingarna)	*26/1973/t
1618	63				(till handlingarna)	*27/1973/t
1619	63				(till handlingarna)	*28/1973/t
1620	63				(till handlingarna)	*29/1973/s
1621	280				nya meddelanden	30/1973/j
1623	202	306			nya meddelanden	31/1973/j
1626	63				(till handlingarna)	*32/1973/s
1628	280				slutbehandlad	1/1974/j
1630	63				(till handlingarna)	*2/1974/j
1633	63				(till handlingarna)	*3/1974/s
1634	278				slutbehandlad	4/1974/s
1637	166				fortsatt behandling	5/1974/s
1639	63				(till handlingarna)	*6/1974/s
1641	280				slutbehandlad	7/1974/j
1643	63				(till handlingarna)	*8/1974/s
1644	63				(till handlingarna)	*9/1974/t
1645	63				(till handlingarna)	*10/1974/t
1646	63				(till handlingarna)	*11/1974/t

S a k	
nr	r u b r i k
*12/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte
*13/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket
*14/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari
15/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
16/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln
*17/1974/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning
*18/1974/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.
*19/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer
*20/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
21/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
22/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
23/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
24/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
25/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
*26/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm
27/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
*28/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
*1/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå
*2/1975/t	Meddelande av rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar
*3/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett
*4/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden
*5/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
6/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer
*7/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1975 angående rättsligt skydd för mäns och kvinnor lika rättigheter
*8/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.

Tryckt s.	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
1647	63				(till handlingarna)	*12/1974/t
1648	63				(till handlingarna)	*13/1974/t
1649	63				(till handlingarna)	*14/1974/t
1645	242				nya meddelanden	15/1974/e
1652	242				nya meddelanden	16/1974/e
1654	63				(till handlingarna)	*17/1974/k
1655	63				(till handlingarna)	*18/1974/k
1656	63				(till handlingarna)	*19/1974/e
1657	63				(till handlingarna)	*20/1974/e
1658	242				nya meddelanden	21/1974/e
1662	242				nya meddelanden	22/1974/e
1664	242				nya meddelanden	23/1974/e
1666	305				nya meddelanden	24/1974/j
1669	280				nya meddelanden	25/1974/j
1671	63				(till handlingarna)	*26/1974/t
1672	278				fortsatt behandling	27/1974/s
1674	63				(till handlingarna)	*28/1974/s
1675	63				(till handlingarna)	*1/1975/t
1676	63				(till handlingarna)	*2/1975/t
1677	63				(till handlingarna)	*3/1975/t
1678	63				(till handlingarna)	*4/1975/t
1679	63				(till handlingarna)	*5/1975/e
1680	242				nya meddelanden	6/1975/e
1682	63				(till handlingarna)	*7/1975/s
1683	63				(till handlingarna)	*8/1975/s

S a k	
nr	r u b r i k
*9/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
*10/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område
*11/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1975 angående samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor
12/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1975 angående revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden
*13/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
*14/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
15/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning
16/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
*17/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1975 angående utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna

E. Frågor

1. Fråga till Sveriges regering om flygförbindelserna mellan Åland och Stockholmsområdet /D 1976/9/1972/t/
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om snabbare befordran av postpaket mellan de nordiska länderna
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning /D 1976/27/1974/s/
4. Fråga till Nordiska ministerrådet om tillämpningen av passkontrollöverenskommelsen /C 1976/15/j och D 1976/10/1973/j/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om sjukvårdssamarbete i Tornedalen och ambulanstjänst på Nordkalotten /D 1976/16/1968/s och D 1976/4/1973/s/
6. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt TV-samarbete /D 1976/20/1971/k och D 1976/15/1973/k/
7. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk samverkan mot politiska våldsdåd /D 1976/31/1973/j/
8. Fråga till Danmarks regering om åtgärder mot luftföroreningar /D 1976/3/1972/s/
9. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön /D 1976/5/1974/s/
10. Fråga till Nordiska ministerrådet om beskattning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris
11. Fråga till Nordiska ministerrådet om konsumentpolitiskt läromedelspaket

Utanjör saklistan förelägges för rådet:

1. Rapport från Nordiska rådets presidium

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
1684	63				(till handlingarna)	*9/1975/s
1685	63				(till handlingarna)	*10/1975/s
1686	63				(till handlingarna)	*11/1975/s
1687	63				slutbehandlad	12/1975/k
1689	63				(till handlingarna)	*13/1975/k
1690	63				(till handlingarna)	*14/1975/k
1691	240				nya meddelanden	15/1975/k
1693	240				nya meddelanden	16/1975/k
1695	63				(till handlingarna)	*17/1975/k
1696	163					1.
1697	165					2.
1698	278					3.
1700	235					4.
1702	169					5.
1704	196					6.
1707	202					7.
1709	171					8.
1710	166					9.
1712	194					10.
1714	205					11.
1715	66					

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Adamsson, Erik, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ändrade medborgarskapsregler för nordbor: 644

Yttranden:

Åtgärder mot luftföroreningar (fråga): 171, 173

Aktiebolagslagstiftning: 284

Ajo, Aimo, Finl. del. (Sd)

Suppleant

Medlemsförslag:

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-följd: 350

Nordisk språknämnd: 378

Yttrande:

Åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet: 286

Albertsen, Kristian, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 19 december 1973, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet": 381

Likartade bestämmelser för naturläkemedel: 412

Yttrande:

NORDTURIST-biljett för pensionärer: 190

Alenius, Ele, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem till 7 oktober 1975, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Simultantolkning i Nordiska rådet: 626

Andenæs, Tønnes Madsson, Norska del. (A)

Vald medlem till 18 oktober 1973, därefter suppleant till 22 februari 1975

Medlemsförslag:

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-följd: 350

Nordisk språknämnd: 378

AV-material över riksgränserna: 442

Insatser för att stödja barnkulturen: 463

Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet: 502

Åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet: 525

Representation i rådet för den samiska befolkningen: 576

Massmediaforskning: 585

Andersen, K. B., Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till februari 1975

Medlemsförslag:

Översyn av rådets utskotts antal m. m.: 405

Andersson, Sven, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 90

Antonsson, Johannes, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete i det offentliga utredningsväsendet: 454

NORDTURIST-biljett för pensionärer: 600

Underlättande av flygtrafiken i Norden för bl. a. migranterna: 614

Yttranden:

Öppningsanförande: 57

Generaldebatt: 74

Ásgrímsson, Halldór, Isl. del. (F.)

Suppleant

Yttrande:

Generaldebatt: 129

Aune, Anders, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 141

Austrheim, John, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Yttrande:

Skydd av miljön i samernas kärnområden: 305

Bakken, Ingvar, Norska del. (A)

Suppleant**Medlemsförslag:**

Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet: 502

Arbetsmiljöpolitiska insatser: 705

Benkow, Jo, Norska del. (H)

Vald medlem**Medlemsförslag:**

Massmediaforskning: 585

Yttranden:

Generaldebatt: 98

Berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 214

TV-program för sjöfolk: 228

Bjarnason, Ásgeir, Isl. del. (F.)

Vald medlem**Medlemsförslag:**

Underlättande av flygtrafiken i Norden för bl. a. migranterna: 614

Björklund, Ilkka-Christian, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem**Medlemsförslag:**

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-följd: 350

Nordisk språknämnd: 378

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 250

Borten, Per, Norska del. (Sp)

Vald medlem**Medlemsförslag:**

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-följd: 350

Nordisk språknämnd: 378

Åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet: 525

NORDTURIST-biljett för pensionärer: 600

Underlättande av flygtrafiken i Norden för bl. a. migranterna: 614

Yttrande:

TV-samarbete (fråga): 200

Bratteli, Trygve, Norska del. (A)

Vald medlem**Yttranden:**

Generaldebatt: 88

Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 249, 250

Buvik, Martin, Norska del. (H)

Suppleant**Medlemsförslag:**

AV-material över riksgrensarna: 442

Carlsson, Eric, Sv. del. (c)

Vald medlem**Medlemsförslag:**

Ökat turistsamarbete i Norden: 313

Liberalare regler för charterflyg: 389

Åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet: 525

NORDTURIST-biljett för pensionärer: 600

Underlättande av flygtrafiken i Norden för bl. a. migranterna: 614

Auktorisation för kiropraktorer: 688

Yttranden:

Turistsamarbete: 181

Underlättande av flygtrafiken i Norden bl. a. för migranterna: 186

Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 284

Dam, Poul, Danm. riges del. (SF)

Suppleant**Yttrande:**

Simultantolkning i Nordiska rådet: 299

Dinesen, Erling, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant**Yttranden:**

Stress i arbetsmiljön (fråga): 167, 168

Egeland, Kjølvy, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant**Yttranden:**

Stöd till barnkulturen: 220

TV-program för sjöfolk: 229

Ehrnrooth, Georg C., Finl. del. (Sv)

Vald medlem till 7 februari 1973**Medlemsförslag:**

Nordisk aktiebolagslagstiftning: 326

Eidem, Bjarne Mørk, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk giltighet för körkort: 484

NORDTURIST-biljett för pensionärer:
600

Ellefsen, Pauli, Danm. riges del. (Sb)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 160

Enggaard, Knud, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttranden:

Inledningsanförande: 59

Avslutningsanförande: 307

Feldt, Kjell-Olof, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 122

Passkontrollöverenskommelsen (fråga):
236, 237

Forsman, Mauno, Finl. del. (Sd)

Vald medlem till 7 oktober 1975

Medlemsförslag:

AV-material över riksgrensarna: 442

Insatser för att stödja barnkulturen: 463

Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet:
502

TV-program för sjöfolk: 548

Representation i rådet för den samiska
befolkningen: 576

Simultantolkning i Nordiska rådet: 626

Frydenlund, Knut, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 94

Garbo, Gunnar, Norska del. (V)

Vald medlem till 1 oktober 1973

Medlemsförslag:

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-
följd: 350

Gestrin, Kristian, Finl. del. (Sv)

Vald medlem från 7 oktober till 9 december
1975

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 138

Sjukvårdssamarbete på Nordkalotten (frå-
ga): 170, 171

Gíslason, Gylfi D., Isl. del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-
följd: 350

Nordisk språknämnd: 378

Insatser för att stödja barnkulturen: 463

Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet:
502

Arbetsmiljöpolitiska insatser: 705

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 207

Kulturcentrum i Tórshavn: 239

Gjerde, Bjartmar, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 120

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 248

Glensgård, Leif, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 148

Turistsamarbete: 181

Charterflyg: 182

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 211, 218

Guðmundsson, Gils, Isl. del. (AB.)

Vald medlem till 4 november 1974. därefter
suppleant

Medlemsförslag:

Liberalare regler för charterflyg: 389

Yttranden:

Generaldebatt: 152

Befordran av postpaket (fråga): 165

Gustavsen, Finn, Norska del. (SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ändring av "socialpolitiska utskottet" till
"social- och miljöutskottet": 381

Yttranden:

Generaldebatt: 69, 145

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 246, 249

Hallgrímsson, Geir, Isl. del. (Sj.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 142

Hammarberg, Sven, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

TV-program för sjöfolk: 548

Hanhirova, Veikko, Finl. del. (K)

Vald medlem till 8 februari 1972

Medlemsförslag:

Ökat turistsamarbete i Norden: 313

Hansen, Guttorm, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Insatser för att stödja barnkulturen: 463

Yttranden:

Generaldebatt: 101

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 217

Hansen, Jørgen Peder, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till februari 1975

Medlemsförslag:

Insatser för att stödja barnkulturen: 463

TV-program för sjöfolk: 548

Hansen, Kaj, Danm. riges del. (DKP)

Suppleant

Yttrande:

Simultantolkning i Nordiska rådet: 295

Hansen, Ove, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 122

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(juridiska utskottet): 281

Simultantolkning i Nordiska rådet: 298

Hartling, Poul, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttrande:

Simultantolkning i Nordiska rådet: 295

Haugaard, Svend, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ändrade medborgarskapsregler för nord-
bor: 644

Yttranden:

Generaldebatt: 158

Distribution av AV-material: 227

Haugstvedt, Asbjørn, Norska del. (Kr. F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ändring av "socialpolitiska utskottet" till
"social- och miljöutskottet": 381

Yttranden:

Generaldebatt: 146

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(socialpolitiska utskottet): 257

Arbetsmiljöpoltiska insatser: 270

Auktorisation m. m. för kiropraktorer:
278

Helén, Gunnar, Sv. del. (fp)

Vald medlem till 17 oktober 1975

Medlemsförslag:

Enhetliga regler för offentlig upphand-
ling: 669

Helgadóttir, Ragnhildur, Isl. del. (Sj.)

Vald medlem

Medlemsförslag

Samarbete i det offentliga utredningsvä-
sendet: 454

Bok om den nordiska kvinnans historia:
636

Yttranden:

Generaldebatt: 82, 146

Hentze, Demmus, Danm. riges del. (Fkfl)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till november 1974

Medlemsförslag:

Nordisk språknämnd: 378

Hermannsson, Sverrir, Isl. del. (Sj.)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 118

Hermannsson, Carl-Henrik, Sv. del. (vpk)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ändrade medborgarskapsregler för nord-
bor: 644

Yttranden:

Generaldebatt: 96

Passkontrollöverenskommelsen (fråga):
235, 236, 237

Representation i rådet för den samiska
befolkningen: 288, 289, 290

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk aktiebolagslagstiftning: 326

Yttranden:

Generaldebatt: 147

Utökat samarbete i det offentliga utredningsväsendet: 302

Hetemäki, Elsi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-följd: 350

AV-material över riksgrensarna: 442

Simultantolkning i Nordiska rådet: 626

Bok om den nordiska kvinnans historia: 636

Yttranden:

Generaldebatt: 137

Stöd till barnkulturen: 219

Bok om den nordiska kvinnans historia: 232

Holkeri, Harri, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Simultantolkning i Nordiska rådet: 626

Yttrande:

Generaldebatt: 158

Holmberg, Gustav, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Underlättande av flygtrafiken i Norden för bl. a. migranterna: 614

Yttrande:

NORDTURIST-biljett för pensionärer: 190

Hägglom, Alarik, Finl. del. (ÅS)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 155

Häll, Karl-Erik, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Bok om den nordiska kvinnans historia: 636

Arbetsmiljöpolutiska insatser: 705

Jacobsen, Kirsten, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 115, 145

Simultantolkning i Nordiska rådet: 294

Ändrade medborgarskapsregler för nordbor: 301

Jansson, Paul, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet: 502

Yttrande:

Generaldebatt: 132

Jensen, Egon, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Auktorisation m. m. för kiropraktorer: 277

Jensen, Erling, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 105

Konsumentpolitiskt läromedelspaket (fråga): 205, 206

Jespersen, Knud, Danm. riges del. (DKP)

Vald medlem till 18 februari 1976

Medlemsförslag:

Ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet": 380

Johansson, Knut, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Översyn av rådets utskotts antal m. m.: 405

Yttranden:

Generaldebatt: 125

Arbetsmiljöpolutiska insatser: 272

Järvilehto, Ulla, Finl. del. (SkI)

Suppleant

Yttranden:

Bestämmelser för naturläkemedel: 274

Auktorisation m. m. för kiropraktorer: 275

Jørgensen, Anker, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till februari 1975

Medlemsförslag:

Samarbete i det offentliga utredningsväsendet: 454

Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet: 502

Yttrande:

Generaldebatt: 76

Kantola, Lauri, Finl. del. (Skdl)

Suppleant till 7 oktober 1975

Medlemsförslag:

Simultantolkning i Nordiska rådet: 626

Karhuvaara, Sinikka, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Yttrande:

Aktiebolagslagstiftning: 285

Kivistö, Kalevi, Finl. del. (Skdl)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 7 oktober 1975, därefter suppleant till 9 december 1975

Medlemsförslag:

Simultantolkning i Nordiska rådet: 626

Yttrande:

Generaldebatt: 131

Kjartansson, Magnús, Isl. del. (Ab.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Simultantolkning i Nordiska rådet: 626

Knudsen, Ingolf, Danm. riges del. (CD)

Vald medlem till 24 januari 1975

Medlemsförslag:

AV-material över riksgränserna: 442

Knudson, Olaf, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

Representation i rådet för den samiska befolkningen: 287, 289

Koivisto, Tellervo, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet: 502

Arbetsmiljöpolitiska insatser: 705

Yttranden:

Simultantolkning i Nordiska rådet: 293, 296, 300

Korvald, Lars, Norska del. (Kr. F.)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 108

Stöd till barnkulturen: 222

Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 283

Kristensson, Astrid, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Varuskatt i gränshandeln: 536

NORDTURIST-biljett för pensionärer: 600

Yttranden:

Politiska våldsdåd (fråga): 202, 203, 204

Krönmark, Eric, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Enhetliga regler för offentlig upphandling: 669

Kyllingmark, Håkon, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk giltighet för trafik kort: 409

NORDTURIST-biljett för pensionärer: 600

Yttranden:

Turistsamarbete: 180

Trafikekonomisk utredning: 191

Lange, Morten, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem till 18 februari 1976

Medlemsförslag:

Ändrade medborgarskapsregler för nordbor: 644

Lankinen, Sirkka, Finl. del. (Kok.)

Suppleant till 7 oktober 1975

Medlemsförslag:

Simultantolkning i Nordiska rådet: 626

Larsen, Aksel, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem till 10 januari 1972

Medlemsförslag:

Ökat turistsamarbete i Norden: 313

Larsen, Reidar T., Norska del. (SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Bok om den nordiska kvinnans historia: 636

Yttranden:

- Generaldebatt: 117
- Charterflyg: 183
- Underlättande av flygtrafiken i Norden bl. a. för migranterna: 186
- Simultantolkning i Nordiska rådet: 299

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- Ökat turistsamarbete i Norden: 313
- Liberalare regler för charterflyg: 389
- Översyn av rådets utskotts antal m. m.: 405
- Insatser för att stödja barnkulturen: 463
- Nordisk giltighet för körkort: 484
- Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet: 502
- TV-program för sjöfolk: 548
- Simultantolkning i Nordiska rådet: 626
- Trafikekonomisk utredning: 652
- Arbetsmiljöpoltiska insatser: 705

Yttrande:

- Nordiskt trafik kort och körkort: 188

Lindeman, Lars, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag

- Ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet": 381
- Översyn av rådets utskotts antal m. m.: 405
- Insatser för att stödja barnkulturen: 463
- Nordisk giltighet för körkort: 484
- Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet: 502
- TV-program för sjöfolk: 548
- Simultantolkning i Nordiska rådet: 626
- Arbetsmiljöpoltiska insatser: 705

Yttranden:

- Berättelse från Nordiska ministerrådet (socialpolitiska utskottet): 260, 264
- Institut för skärgårdsforskning: 278, 280

Lund, Thor, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet: 502
- TV-program för sjöfolk: 548
- Arbetsmiljöpoltiska insatser: 705

Yttranden:

- Berättelse från Nordiska ministerrådet

(socialpolitiska utskottet): 261

Giftiga stoffer i arbetslivet: 268

Ändring av socialpolitiska utskottets namn och utskottens antal m. m.: 304

Lundblad, Grethe, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag

- Gemensamt alfabet och lika bokstavs-följd: 350

Lundkvist, Svante, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- Generaldebatt: 140

Matthiasen, Niels, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- Generaldebatt: 127
- Befordran av postpaket (fråga): 166
- Berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 176
- Beskattning av rådets litteraturpris och musikpris (fråga): 195
- TV-samarbete (fråga): 197, 200, 201
- Berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 215

Mellqvist, Sven, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- Ökat turistsamarbete i Norden: 313
- Arbetsmiljöpoltiska insatser: 705

Yttrande:

- Turistsamarbete: 178

Mundebo, Ingemar, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- Gemensamt alfabet och lika bokstavs-följd: 350
- Nordisk språknämnd: 378
- AV-material över riksgränserna: 442
- Insatser för att stödja barnkulturen: 463
- Program för framtidsstudier: 560
- Massmediaforskning: 585

Yttranden:

- Generaldebatt: 136
- Program för framtidsstudier: 230
- Massmediaforskning: 231
- TV-samarbete: 306

Møller, Gerda, Danm. riges del. (KF)
Vald medlem till 13 februari 1975, därefter
suppleant

Medlemsförslag:

Ändring av "socialpolitiska utskottet" till
"social- och miljöutskottet": 381

Møller, Orla, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 18 december 1973, suppleant till februari 1975

Medlemsförslag:

TV-program för sjöfolk: 548

Yttranden:

Politiska våldsdåd (fråga): 202, 204

Mørch, Otto, Danm. riges del. (S)

Suppleant

Medlemsförslag:

Arbetsmiljöpolitiska insatser: 705

Nielsen, Helge, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Åtgärder mot luftföroreningar (fråga):
172, 173

Nieminen, Terhi, Finl. del. (Lkp)

Suppleant

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 213

Nilsen, Arne, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ändring av "socialpolitiska utskottet" till
"social- och miljöutskottet": 381

Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet:
502

Arbetsmiljöpolitiska insatser: 705

Nilsson, Jan-Ivan, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Liberalare regler för charterflyg: 389

Underlättande av flygtrafiken i Norden
för bl. a. migranterna: 614

Yttranden:

Generaldebatt: 156

Stress i arbetsmiljön (fråga): 166, 167,
168

Sjukvårdssamarbete på Nordkalotten (fråga): 169, 170

Noråli, Odvar, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

Vald medlem till januari 1976

Medlemsförslag:

Samarbete i det offentliga utredningsväsendet: 454

Yttrande:

Generaldebatt: 79

Norling, Bengt, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 102

Flygförbindelserna Åland—Stockholm
(fråga): 164, 165

Nørgaard, Ivar, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till februari 1975

Medlemsförslag:

Översyn av rådets utskotts antal m. m.:
405

Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet:
502

Yttranden:

Generaldebatt: 69

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 248

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(socialpolitiska utskottet): 262, 264

Institut för skärgårdsforskning: 279

Olesen, Kjeld, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 100

Palm, Sture, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Insatser för att stödja barnkulturen: 463

Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet:
502

Program för framtidsstudier: 560

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 243, 247, 252

Varuskatt i gränshandeln: 253

Procopé, Victor, Finl. del. (Sv)

Suppleant till 8 februari 1972

Medlemsförslag:

Nordisk aktiebolagslagstiftning: 326

Rosing, Nikolaj, Danm. riges del. (Grønl.)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 161

Representation i rådet för den samiska befolkningen: 289

Savola, Petter, Finl. del. (K)

Vald medlem

Yttrande:

Arbetsmiljöpolitiska insatser: 272

Sellgren, Rolf, Sv. del. (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

Liberalare regler för charterflyg: 389

Likartade bestämmelser för naturläkemedel: 412

Varuskatt i gränshandeln: 536

Auktorisation för kiropraktorer: 688

Yttranden:

Konsumentpolitiskt läromedelspaket (fråga): 205

Auktorisation m. m. för kiropraktorer: 276

Skaftason, Jón, Isl. del. (F.)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 112

Samarbete om standardisering: 255

Skantz, Anna-Greta, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Översyn av rådets utskotts antal m. m.: 405

TV-program för sjöfolk: 548

Yttrande:

Bestämmelser för naturläkemedel: 273

Sorsa, Kalevi, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 85

Steenberg, Erland, Norska del. (Sp.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Underlättande av flygtrafiken i Norden för bl. a. migranterna: 614

Yttranden:

Generaldebatt: 83

Enhetliga regler för offentlig upphandling: 254

Stenius, Marjatta, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (socialpolitiska utskottet): 264

Stetter, Ib, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Enhetliga regler för offentlig upphandling: 669

Yttranden:

Generaldebatt: 69, 145

Stubberud, Liv, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

TV-program för sjöfolk: 548

Bok om den nordiska kvinnans historia: 636

Yttranden:

Stöd till barnkulturen: 221

Idrottssamarbete: 240

Sukselainen, V. J., Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete i det offentliga utredningsväsendet: 454

Underlättande av flygtrafiken i Norden för bl. a. migranterna: 614

Simultantolkning i Nordiska rådet: 626

Yttranden:

Generaldebatt: 66

Tid och plats för nästa ordinarie session: 307

Sundman, Per Olof, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd: 350

Nordisk språknämnd: 378

Nordisk giltighet för trafik kort: 409

- Likartade bestämmelser för naturläkemedel: 412
 AV-material över riksgrensarna: 442
 Åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet: 525
 Representation i rådet för den samiska befolkningen: 576
 Massmediaforskning: 585
 NORDTURIST-biljett för pensionärer: 600
 Underlättande av flygtrafiken i Norden för bl. a. migranterna: 614
- Yttranden:
 Beskattning av rådets litteraturpris och musikpris (fråga): 194, 195
 TV-samarbete (fråga): 196, 198, 201
 Gemensamt alfabet och bokstavsföljd och en nordisk språknämnd: 224
 TV-program för sjöfolk: 228
- Sundqvist, Ulf*, Finl. del. (Sd)
 Vald medlem
 Yttrande:
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 212
- Tallgren, Carl Olof*, Finl. del. (Sv)
 Vald medlem till 7 oktober 1975
 Medlemsförslag:
 Ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet": 381
 Underlättande av flygtrafiken i Norden för bl. a. migranterna: 614
 Simultantolkning i Nordiska rådet: 626
- Tarjanne, Pekka*, Finl. del. (Lkp)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Ökat turistsamarbete i Norden: 313
- Yttranden:
 Generaldebatt: 92
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 174
- Tuomioja, Erkki*, Finl. del. (Sd)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Insatser för att stödja barnkulturen: 463
 Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet: 502
 Simultantolkning i Nordiska rådet: 626
 Bok om den nordiska kvinnans historia: 636
- Arbetsmiljöpolutiska insatser: 705
- Yttrande:
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 252
- Tupamäki, Olavi*, Finl. del. (Skyp)
 Vald medlem till 7 oktober 1975
 Medlemsförslag:
 Simultantolkning i Nordiska rådet: 626
- Työläjäarvi, Pirkko*, Finl. del. (Sd)
 Regeringsrepresentant
 Suppleant till 9 december 1975
 Medlemsförslag:
 Simultantolkning i Nordiska rådet: 626
 Bok om den nordiska kvinnans historia: 636
- Yttrande:
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (socialpolitiska utskottet): 268
- Werner, Lars*, Sv. del. (vpk)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Ändrade medborgarskapsregler för nordbor: 644
- Westerlund, Henrik*, Finl. del. (Sfp)
 Vald medlem
 Yttrande:
 Generaldebatt: 110
- Westerlund, Seppo*, Finl. del. (Lkp)
 Vald medlem till 7 oktober 1975
 Medlemsförslag:
 Nordisk giltighet för körkort: 484
 NORDTURIST-biljett för pensionärer: 600
 Simultantolkning i Nordiska rådet: 626
 Trafikekonomisk utredning: 652
- Willoch, Kåre*, Norska del. (H)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Generaldebatt: 124
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 248, 250
- Woivalin, Folke*, Finl. del. (AS)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd: 350

1950

AV-material över riksgrensarna: 442

TV-program för sjöfolk: 548

Yttranden:

Flygförbindelserna Åland—Stockholm
(fråga): 163, 164, 165

Väyrynen, Paavo, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 9 december 1975

Medlemsförslag:

Nordisk giltighet för trafik kort: 409

Nordisk giltighet för körkort: 484

Åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet: 525

NORDTURIST-biljett för pensionärer: 600

Underlättande av flygtrafiken i Norden för bl. a. migranterna: 614

Simultantolkning i Nordiska rådet: 626

Bok om den nordiska kvinnans historia: 636

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 208

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 134

Samarbete på bildkonstens område och centrum för konstförmedling: 238

Ääri, Saimi, Finl. del. (L)

Vald medlem till 8 februari 1972. därefter
suppleant till 7 oktober 1975

Medlemsförslag:

Underlättande av flygtrafiken i Norden för bl. a. migranterna: 614

Simultantolkning i Nordiska rådet: 626

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sadernas behandling s. 1921—1939, övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker har ej upptagits till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i "Nordisk utredningsserie")

- ABF — Arbetarnas bildningsförbund: 133
 Adoptionsrätt: 757
 Af: se även Av
 Afrikainstitutet: *C 24/k, 1348
 Akademi, folklig: C 41/k, 975
 Aktiebolagsbeskattning: NU 1963: 5
 Aktiebolagslagstiftning: A 348/j, 326, 765
 Alkoholforskning: 803
 Alkoholreklam, förbud mot: *D 2/1974/j, 1630
 Alfabet och lika bokstavsföljd: A 413/k, 350
 Almennkulturell verksamhet: 790
 Ambulansstjänst inom Nordkalotten: D 4/1973/s, 1585, E 5, 1702, NU 1971: 11
 Analysattester rörande fröer: *D 31/1971/e, 1546
 Arbeidets tilpassing til mennesket: NU 1975: 31
 Arbets-: se även Arbets-
 Arbetsmarknadskonferanse i Stavanger: NU 1973: 9
 Arbets-: se även Arbets-
 Arbetskraft, utländsk: 815
 Arbetslöshet: 86, 146
 Arbetsmarknad
 för lärare, samnordisk: 136
 för optiker: *D 3/1973/s, 1584, NU 1970: 19
 Arbetsmarknadsfrågor: 811
 — forskning och statistik: 821
 — program för nordiskt samarbete: 71, 126, 811, 824
 Arbetsmarknadsutbildningscenter, Nordkalottens: *C 36/s, 1407
 Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska (NAUT): 816, 829
 Arbetsmiljö: 146; se även Stress i arbetsmiljö
 Arbetsmiljöfrågor: 728, 838, NU 1975: 18
 — arbetarskyddsföreskrifter: 843
 — arbetsmedicin: 840
 — lagstiftning om: 838
 — ministerkonferens: 838
 — samarbete mellan myndigheter och institutioner m. fl.: 839
 — yrkeshygien: 840
 Arbetsmiljöpolitiska insatser: A 483/s, 705
 Arkitekter, utbildning av: *D 5/1965/s, 1424
 Arkiv, bibliotek och informatik, utbildning för: *D 9/1971/k, 777, 1523
 Arkiv, samnordiska: *D 11/1971/k, 1525
 Arktisk medicinsk forskning, samarbetskommittén för: C 58/k, 1088
 Arvslagstiftning: 758
 Asieninstitut: C 56/k, 1079, NU 1965: 5
 Atomansvar: 763
 Atomenergifrågor, Kontaktorganet för: C 68/k, 1158, NU 1968: 15
 Atomfysik, nordiskt institut för: C 50/k, 1043
 Attitydundersökning, den nordiska allmänheten och det nordiska samarbetet 1973: NU 1973: 4
 Auktorisation
 för kiropraktorer: A 467/s, 688
 för optiker: *D 2/1973/s, 1583, NU 1970: 19
 Automobile: se Förare, Körkort och Motorfordon
 Autorisation: se även Legitimation
 Avbetalningslagen, revision av: 761
 Avfall, utsläpp av i Bottniska viken: *D 8/1975/s, 846, 1683
 Avfallsfrågor: 849
 AV-material, förbättrad distribution av: A 442/k, 442
 Barn, medborgarskap för: D 6/1970/j, 1485
 Barnkulturen, stöd till: A 446/k, 463, 794
 Barnlagstiftning: NU 1967: 4
 Bedövande och rusgivande ämnen, märkning av: *D 9/1974/t, 1644
 Berusande: se Rusgivande och Rusmedel
 Beskattning: se även Skatter
 bolagsbeskattning: NU 1963: 5
 av fysiska personer: *D 19/1974/e, 1656

- av Nordiska rådet musikpris och litteraturpris: *E 10*, 1712
 sjömansskattelagstiftningen: NU 1969: 10
 Skattekonferens i Köbenhavn 1966: NU 1966: 4
 Betyg: se Skolbetyg
 Bevis: se Skolbetyg
 Bibliotek, arkiv och informatik, utbildning för: **D 9/1971/k*, 777, 1523
 Bilar: se Personbilar
 Bildkonst, samarbete om: *D 24/1971/k*, 792, 1539, NU 1975: 10; se även Konst
 Bilteknisk kommitté: 1171
 Biologisk bekämpning av skadedjur: **D 18/1972/k*, 1575
 Biotoper och naturtyper, skydd av: **D 28/1974/s*, 855, 1694, NU 1973: 6
 Biståndssamarbete: 95; se även Utvecklingsländerna
 Blå vägens utbyggnad till Europaväg: **D 16/1970/t*, 1498
 Bokföringslagstiftning: 766
 Boksningens medicinske skadevirkningar: NU 1967: 16
 Bokstavsföljd och gemensamt alfabet: *A 413/k*, 350
 Bolagsbeskattning: NU 1963: 5
 Borrplattformar, rättsliga problem: 752
 Bottniska viken
 begränsning av utsläpp i: **D 8/1975/s*, 846, 1683
 bilateralt samarbete mellan Finland—Sverige om föroreningar: 847
 Boxning: se Boksning
 Brand- och hälsofarliga ämnen, märkning av: NU 1970: 7
 Bro
 vid Karesuando: **D 15/1970/t*, 1497
 landsvägs- vid Kolari: **D 14/1974/t*, 1649
 över Tana älv vid Utsjoki kyrkby: **D 10/1974/t*, 1645
 Budgetkommitté, Nordiska rådets: 62, 73, 1717, 1749
 Buller: 850; se även Trafikbuller
 By: se Stad
 Byggsektorn: 884
 Byplanläggning, se Stadsplanering
 Båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden: *D 4/1975/t*, 1675
 Bälthavet och Kattegatt, dansk-svenska undersökningar i Öresund: 847
- Børn: se Barn
 Børnehave: se Förskola
 Bøtesstraffet: NU 1975: 5
- Charterflyg
 gemensam politik: **D 25/1967/t*, 1447
 liberalare regler för: *A 431/t*, 389
 CINA, asieninstitut: *C 56/k*, 1079
 Civilrätt: 756
 COMECON: 78
- Dampkedler: se Ångpanne
 Demokrati på arbetsplatsen: se Företagsdemokrati
 Drogforskningssamarbete: 801
 — berättelse från samarbetsorganet för: **C 37/s*, 1419
 Dyrefredning: se Fridlysnings och Viltvårds-konferens
 Dyrhälgare: se Veterinär
- EEC: se EG
 EF: se EG
 EG: 77
 — testresultat, ömsesidigt erkännande av: *D 15/1974/e*, 849, 1650
 Ekonomiskt samarbete: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17, 21
 Eksamen: se Tentamen
 Eksamenskaraktär: se Studentbetyg
 Eksport: se Export
 El-samarbejde: se Nordel
 Elektriska säkerhetsfrågor, samordning av: **D 7/1971/e*, 1521
 Embedsmands-: se Ämbetsmänna-
 Energi: se även El
 Energiområdet, samordning, forskning och utveckling och teknologiförmedling: NU 1975: 30
 Energisamarbete: 70, 76, 731, 868, *D 21/1974/e*, 873, 1658, NU 1974: 26
 Erstatning: se även Interner och Skadestånd
 Erstatningslaggivning: 746, 748
 Etermedia, förbättrad information om Norden: **D 13/1975/k*, 1689
 Europeiska ekonomiska gemenskapen: se EG
 Europaväg, Blå vägens utbyggnad till: **D 16/1970/t*, 1498
 Exportkrediter: *D 16/1974/e*, 859, 1652
- Fagforeninger: se Nordens faglige Samorganisation

- Fagerholm-kommittén: se Nordiska organisationskommittén
- Familjebegreppet i lagstiftning: se Försörjarebegreppet
- Familjerätt: 756
- Fast förbindelse Danmark—Sverige: se Öresund
- Fellesmarked: se EG
- Fembyprojektet: 796
- Film, utbildning för: **D 21/1963/k*, 1422
- Filmsamarbete: 792
- Finländska barn, språkundervisning för: 131, **D 14/1975/e*, 1690
- Finsk-svenska utbildningsrådet: **C 26/k*, 1357
- Finska invandrarna
- anpassning i Sverige: *D 18/1971/s*, 1528
- kontakter med Finland: **D 19/1971/s*, 1533
- och pressen: NU 1972: 4
- Finska, undervisning i Sverige: NU 1971: 8
- Firmalagstiftning: 766
- Fiskegräns; se även Havsrätt
- Islands: 69, 74, 82, 88, 95, 96, 113, 117, 130, 142
- Fiskerispörsmål, kontaktorganet för: **C 12/e*, 1273
- Fjernsyn: se TV
- Flyg: se Charterflyg och Flygtrafik
- Flygtrafik
- underlättande av den internordiska på korta rutter: **D 8/1972/t*, 1564
- mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige: **D 28/1973/t*, 1619
- mellan Åland och stockholmsområdet: *D 9/1972/t*, 1565, *E 1*, 1696
- för migranter: *A 459/t*, 614
- Flyv: se Flyg
- Folkdiktning, Nordiskt institut för: *C 51/k*, 1050
- Folkeakademi: se Akademi
- Folkupplysningssamarbete: 793
- For-: se även För-
- Forbrugerspørgsmål: se Konsumentfrågor
- Fordringspræskription: se Preskription
- Førsikrings indvirken på skadeserstatningslovgivningen: 762
- Forsikringsaftalelovene: 762
- Forskarkurser, nordiska: *C 61/k*, 1109
- Forskning
- alkohol: 803
- om arbetsmarknaden: 821
- arktisk medicinsk, Nordisk samarbetskommitté för: *C 58/k*, 1088
- asienforskning, Centralinstitut för: *C 56/k*, 1079
- drogforskning: 801
- drogforskningsorganet för: **C 37/s*, 1419
- på energiområdet: 874, NU 1975: 30
- forskarkurser: *C 61/k*, 1109
- handikappvårdens område: 804, **D 8/1973/s*, 1589
- humanistisk, internordisk nämnd: **C 23/k*, 1344
- vid hälsovårdshögskolan, Nordiska: **D 28/1970/s*, 1508
- jordbruks-: **C 33/k*, 1380
- konflikt- och fredsforskning: **D 17/1974/k*, 788, 1654
- konflikt- och fredsforskning, Nordiska samarbetskommittén: *C 59/k*, 1098
- kärnkraftens säkerhetsfrågor: 962
- lantbruksundervisning och forskning, samarbete om: **D 19/1973/k*, 1606
- livsmedelsforskning, nordiskt samarbetsorgan: **D 10/1975/s*, 786, 1685
- massmedia: *A 457/k*, 585, *D 10/1970/k*, 1492
- medicinsk, Nordiska samarbetsnämnden: **C 5/k*, 1244
- miljövärd: 852
- naturvetenskapliga forskningsråden, samarbetsnämnden för: **C 34/k*, 1384
- overflade og kolloid: se Ytkemisk forskning
- regionalpolitisk: 896, NU 1974: 21
- rusmedels-: **D 8/1974/s*, 1643
- samhällsforskning, samarbetsdelegationen för: **C 8/k*, 1256
- samhällsforskning, nordisk komparativ: *D 15/1975/k*, 790, 1691
- skeppsmedicinsk: 804, **D 10/1969/s*, 1463
- skogsforskning, samarbetsnämnden för: **C 28/k*, 1362
- skärgårdsinstitut: *D 27/1974/s*, 853, 1672, *E 3*, 1698
- transportekonomisk, Nordiska kommittén: **C 25/t*, 1354
- utbildnings- och forskningsspørgsmål: NU 1970: 2
- med relation till utbildning för åldersklasserna 16—19 år: NU 1971: 1
- viltforskning, Nordiskt kollegium: **C 2/j*, 1058

- ytkemisk: *D 22/1974/e*, 883, 1662
- om Östeuropa: **D 1/1971/k*, 1515
- Forskningsinstitut för framtidsfrågor: *D 14/1970/e*, 1495
- Forureningsbekämpelse: se Förening och Miljövård
- Forældelse: se även Preskription
- af fordringer: 762
- i nordisk strafferet: NU 1967: 15
- Forældremyndighed: 767, NU 1967: 4
- Framtidsfrågor, forskningsinstiut: *D 14/1970/e*, 1495
- Framtidsstudier, program för: *A 455/k*, 560
- Freds- och konfliktforskning, utredningsinstitut: **D 17/1974/k*, 788, 1654
- Fredsforskning, Nordisk samarbetskommitté: *C 59/k*, 1098
- Fremtid: se Framtid
- Fridslysningsbestämmelser för djur: **D 2/1968/j*, 1448, NU 1967: 7
- Frihedsberøvelse: se Frihetsstraff och Häktning
- Frihetsstraff, alternativ till: 755
- Fritidsbåtar, enhetliga bestämmelser för: **D 15/1972/t*, 1571
- Frostavallen, internationell konferens: NU 1975: 33, 36
- Frågor vid 24 sessionen: 1696
- Frøer, analysattester: **D 31/1971/e*, 1546
- Fysioterapeuter, vidareutbildning: **D 3/1974/s*, 809, 1633, NU 1973: 6
- Fælles: se även Gemensamma
- Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete och EG
- Fængsling: se Häktning
- Færdsel: se Trafik
- Færdselsregler: se Trafikregler och Vägtrafikregler
- Färjeförbindelse Vasa—Umeå: **D 1/1975/t*, 1675
- Färöarna: 160
- Island och det övriga Norden, bilfärja mellan: 925, **D 4/1975/t*, 1678
- i Norden: NU 1974: 6
- kulturcentrum i Tórshavn: **D 17/1972/k*, 794, 1573
- kulturförbindelse med: 794
- trafikförbindelse med det övriga Norden: **D 11/1972/t*, 1567
- Färöiska litteraturen, stöd till: **D 20/1973/k*, 1607
- Förare av motorfordon, utbildning av: **D 35/1970/t*, 1514
- Förarskydd vid trafikförsäkring: **D 24/1973/t*, 1614
- Förerbrev: se Körkort
- Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: **D 20/1974/e*, 1657
- Författningar, publicering av: se Statut-samling
- Förening; se även Luftföreningar
- Bottniska viken, begränsning av utsläpp: **D 8/1975/s*, 846, 1683
- i Skagerack, Kattegatt och Öresund, bekämpning av: **D 21/1971/s*, 846, 1536
- av Östersjön, åtgärder mot: **D 30/1970/s*, 846, 1510, NU 1967: 13, 1969: 3
- Förskola: 774, NU 1975: 15
- samarbete om: *D 27/1970/k*, 1501, NU 1973: 13
- Försäkring: se även Trafikförsäkring
- pensions: *D 10/1967/s*, 1444
- skadeståndslagstiftning, inverkan på: *D 5/1966/j*, 1432
- Förvaltningstjänstemän, utbyte av: **D 8/1968/s*, 1449
- Försörjarbegreppet: **D 1/1973/s*, 810, 1582, NU 1972: 2
- Gallupundersökning: se Attitydundersökning
- GATT-förhandlingar, samarbete rörande: 70, **D 13/1973/e*, 860, 1595
- Gemensamma marknaden: se EG
- Geoekursioner till Island: *C 53/k*, 1069
- Giftiga och farliga stoffer i arbetslivet: *A 449/s*, 502
- Giftiga laster i Östersjön: **D 9/1975/s*, 846, 1684
- Godsbefordran på väg: 764
- Grannspråk och minoritetsspråk i Norden: NU 1975: 32
- Grunnskolen: 775
- i Norden: NU 1974: 4
- naturorienterande ämnen i: NU 1974: 2
- Gränsbygdsproblem, seminarium om: NU 1968: 8
- Gränshandeln, varuskatt i: *A 453/e*: 536
- Gränsregionerna, samarbete i: 896
- Gränsestudier vid Tornedalen: NU 1971: 7
- Gränskommunalt samarbete: *D 22/1969/e*, 1475
- Gränsregion, miljövård och urbanisering: NU 1970: 5
- Gränsälvsamarbete mellan Finland och Sverige: NU 1968: 16—17

- Grönland, trafikförbindelse med det övriga Norden: **D 11/1972/t*, 1567
 Gästspelskommittén: *C 65/k*, 1140
- Hage: se Trädgårds-
- Handel, nordisk med EFTA, EG m. fl.: 860
 Handelsagenter och handelsresande: 762
 Handelsdokument, förenhetligande av: 859, NU 1968: 5
 Handelspolitiska frågor: 730, 857
 Handikappfordon, trafikregler för: **D 25/1973/t*, 1616
 Handikappfrågor: 804
 Handikappvårdens område, forskning på: **D 8/1973/s*, 1589
 Have: se Trädgårds-
- Havsrätt, samarbete om: **D 20/1972/j*, 1577; se även Fiskegräns
 Havsrättskonferens, FN:s 74
 Helsingforsavtalet, ändringar av: *D 7/1974/j*, 945, 1641
 Hindsgavlseminar för internationella organisationer: NU 1969: 21, 1970: 4
 Historia
 bok om den nordiska kvinnan: *A 461/k*, 636
 nordisk översikt över: **D 14/1972/k*, 1570
 universitetskurser i: *C 47/k*, 1028
 Hotell- och restaurantfacket, vidareutbildning: **D 13/1974/t*, 932, 1648
 Humanistisk forskning, internordisk nämnd: **C 23/k*, 1344
 Hushållshögskolan, Nordiska: *C 44/k*, 1013
 Husmödrar, socialskydd för: se Försörjningsbegreppet
 Häktningstid, avräkning av: NU 1971: 9
 Hälsosfarliga ämnen, märkning av: NU 1970: 7
 Hälsokortssystem, nordiskt: **D 29/1973/s*, 810, 1620
 Hälsovårdsdirektörmötet i Köbenhavn: **C 20/s*, 1339
 Hälsovårdshögskolan, Nordiska: 808, **C 10/s*, 1263
 — forskning vid **D 28/1970/s*, 1508
 Hässelbykonferens för internationella organisationer: NU 1965: 9, 1966: 1
 Högsolor och universitet i Norden, utbyggnad av: **D 17/1973/k*, 776, 1604
- Idrottssamarbete, utvidgat: *D 16/1975/k*, 797, 1693
 Ikonografins område, samarbete på *D 16/1973/k*, 1599
 ILO-samarbete: 808
 Imatrakonferens för internationella organisationer: NU 1968: 9, 18
 Ind-: se In
 Informationsplan för Nordiska rådet: 1754
 Indfødsret: se Medborgarskap
 Industrifond, nordisk: 880, *C 35/e*, 1387
 Industrisamarbete: 732, 879
 Internationellt lagstiftningssamarbete: 769
 Invandring: se Migration
 Informatik, bibliotek och arkiv, utbildning för: **D 9/1971/k*, 777, 1523
 Informationscentrum om Norden och kurser i nordiska språk i Finland: **D 18/1974/k*, 1655
 Institutioner, nordiska: NU 1972: 5
 — ställning: *D 29/1971/j*, 954, 1544
 Integritetsbeskyttelse: se Integritetsskydd och Privatlivets helgd
 Integritetsskydd: 748
 Internationella organisationer, seminar för: se Frostavallenkonferensen, Hindsgavkonferensen, Imatrakonferensen, Reykjavikkonferensen och Røroskonferensen
 Internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, Nordiska samarbetskommittén: *C 59/k*, 1098
 Invandrare, finska
 — anpassning i Sverige: *D 18/1971/s*, 1528
 — kontakter med Finland: **D 19/1971/s*, 1533
 Investeringsbank, nordisk (rek. 18/1975/e): 84, 87, 124, 138, 722
 — stadgar för: 958
 — överenskommelse om: 956
- Island
 — fiskerikonflikt med Storbritannien: 69, 74, 82, 88, 95, 96, 113, 117, 130, 142
 — Färöarna och det övriga Norden, bilfärja mellan: **D 4/1975/t*, 925, 1678
 — geoexkursioner till: *C 53/k*, 1069
 — trafikförbindelse med det övriga Norden: **D 11/1972/t*, 1567
 — uttalande av Nordiska rådet i islandsfrågan: 145
- Jagt- og viltvårdskonferens: NU 1967: 7
 Jakt- och fridlysningsbestämmelser: **D 2/1968/j*, 1448
- ICAO, Internationella luftfartsorganisationen: 943

- Jernbane: se även Järnväg
 Jernbanebefordring, lovgivning om: 764
 Jord-: se Mark-
 Jordbruksforskarens förening: *C 14/k, 1281
 Jordbruksforskning, kontaktorganet för:
 *C 33/k, 1380
 Jordbruksmaskiner, förenkling av tullbe-
 handlingen: *D 6/1971/t, 1519
 Jordbruksspörsmål, Kontaktorganet för:
 *C 11/e, 1271
 Journalister, seminarium för: NU 1972: 10,
 1973: 19, 1975: 19, 1976: 5, 12
 Journalisthögskolorna, utvidgat samarbete
 mellan: *D 17/1975/k, 1695
 Journalistkursus: C 43/k, 1008, *D 11/1969/k,
 1464
 Kalendarium över nordiska möten: 1758
 Karesuando, bro vid: *D 15/1970/t, 1497
 Kategatt
 bekämpning av föroreningarna i: *D 21/
 1971/s, 846, 1536
 dansk-svenska undersökningar: 847
 föreningssituationen i: 846
 Kaution: 753
 Kernekraftsamarbejde, udvidet: NU 1968:
 15; se även Atomenergifrågor
 Kiropraktorer, auktorisation för: A 467/s,
 688
 Kjønnssrollene i undervisningen: NU
 1972: 6
 Kolari, landsvägsbro vid: *D 14/1974/t,
 1649
 Kolloidforskning: 883
 Kommunal rösträtt: 72, 940, D 30/1973/j,
 1621, NU 1975: 4
 Kommunalt samarbete över riksgränserna:
 NU 1973: 1; se även gränskommunalt
 samarbete
 Kommunikation och trafiksäkerhet: 910
 Komparativ rätt, institut för: NU 1970: 17
 Konflikt- och fredsforskning: C 59/k, 1098,
 *D 17/1974/k, 788, 1654
 Konkurslagstiftning: 768
 Konservatorer, utbildning av: *D 10/1971/k,
 777, 1524
 Konst, ökat samarbete på bildkonstens om-
 råde: *D 24/1971/k, 792, 1539, NU
 1975: 10
 Konstförmiddling, centrum för: D 21/1973/k,
 776, 1608
 Konsument- och köplagstiftning: 758, NU
 1968: 6
 Konsument- och marknadsföringsfrågor:
 NU 1971: 3
 Konsumentfrågor: 735, 901
 Konsumentområdet, framtida samarbete på:
 NU 1973: 22
 Konsumentpolitiskt läromedelspaket: E 11,
 1714
 Konsumenttjänster: NU 1974: 16
 Konsumentupplysning om personbilar:
 *D 7/1972/e, 1563
 Kontaktmandsseminar
 i Hindsgavl: NU 1966: 6
 i Mariefhamn: NU 1973: 2
 i Røros: NU 1970: 12
 i Storlien: NU 1969: 12
 i Århus: NU 1975: 16
 Kraftsamarbejde: se Nordel
 Kriminalitet, ekonomisk: 753
 Kriminologi, Nordiska samarbetsrådet för:
 *C 30/j, 1369
 — statutter för: 1550
 Kriminologiskt samarbete: D 32/1971/j,
 1548
 Kringkasting: se Radio
 Kulturavtalet, nordiska och övriga kultur-
 frågor: NU 1969: 20, 1970: 20, 1971: 17
 Kulturbudget, nordisk: 127, 770
 Kulturcentrum i Tórshavn: D 17/1972/k,
 794, 1573
 Kulturellt samarbete: 770
 — organisationskommittén för, rapport till
 Nordiska ministerrådet: NU 1971: 17
 — riktlinjer för: 133, NU 1974: 21
 Kulturfonden: se Nordiska kulturfonden
 Kulturformidling, konference om: NU
 1968: 12
 Kulturkommissionen, Nordiska, slutrapport:
 NU 1971: 10
 Kunst: se Konst
 Kvarnkonferens: NU 1975: 20
 Kvinden i Norden, utställning: 1757
 Kvinnans frigörelse: 97
 Kärnkraft: 157; se även Atom- og Kerne-
 kraftsamarbejde
 Kärnkraften säkerhetsaspekter: 878
 — forskning kring: 962
 Køb: se Köp
 Københavns lufthavns fremtid: se Saltholm
 Könsroller och utbildning: NU 1972: 6
 Köplagstiftning: 758, 760
 Körkort, nordisk giltighet för: A 447/t,
 484, *D 34/1970/t, 1513, NU 1969: 7

- Lagstiftningssamarbete, nordiskt: *D 1/1974/j*, 744, 1628
- Landbrug: se Jordbruk
- Landsvägsbro vid Kolari: **D 14/1974/t*, 1649
- Lantbruksundervisning och forskning, högre: **D 19/1973/k*, 1606
- Legitimation av optiker: NU 1970: 19
- Lektorer: se Språklektorer
- Levnedsmedel: se Livsmedel
- Likställingsfrågor: 939
- Likställighet för män och kvinnor: **D 7/1975/s*, 939, 1682
- Litteratur: se även Nabolandslitteratur
- färöiska, stöd till: **D 20/1973/k*, 1607
- kurser i: *C 46/k*, 1024
- om nordiskt samarbete: NU 1975: 3
- Litteraturläxa, nordiskt: **D 32/1970/k*, 1511
- Litteraturpris, Nordiska rådets: *E 10*, 1712, 1771, 1903
- Litteratursamarbete: 790
- Livsmedelsforskning, samarbetsorgan: **D 10/1975/s*, 1685
- Livsmedelsförsörjning, handlingsprogram för: **D 5/1975/e*, 1679
- Livsmedelslagstiftning: **C 18/s*, 1321
- Lovgivning: se Lagstiftning
- Luftföroreningar, åtgärder mot: *D 3/1972/s*, 853, 1558, *E 8*, 1709
- Lufthavne: se Saltholm
- Lufträtt: 764
- Luftvård: 853
- Läkarspecialistkompetens: **D 21/1966/s*, 1435
- Läkemedelsnämnden, Nordiska: **C 7/s*, 1253
- Läkemedelssamarbete: **D 16/1969/s*, 805, 1471, NU 1968: 7
- Lärare
- sammordisk arbetsmarknad för: 136
- vid socialhögskolorna, fortbildning: **D 5/1973/s*, 777, 1587
- Läraryrke: **D 24/1964/k*, 1423
- Marinbiologi, Nordiskt kollegium: *C 49/k*, 1036
- Mark- och vattenföreningssamarbete: NU 1967: 13
- Marknadsföringsmetoder, otillbörliga: 759
- Maskinkemittén, Nordiska: **C 17/s*, 1319
- Massmediaforskning, sammordisk: *A 457/k*, 585, *D 10/1970/k*, 786, 1492
- Matematikundervisning
- harmonisering av: NU 1971: 2, 1973: 17
- modernisering av: NU 1967: 9—12
- Medborgarskap
- för barn: *D 6/1970/j*, 1485
- lagstiftning: NU 1965: 8
- Medborgarskapsregler för nordbor: *A 462/j*, 644
- Meddelanden, Nordiska ministerrådets och nordiska regeringars om rekommendationer: 1422—1695
- Medicin, publiceringsnämnden för: **C 29/k*, 1365
- Mediciner och andra bedövande ämnen, märkning av: **D 9/1974/t*, 1644
- Medicinaldirektör: se Hälsovårdsdirektör
- Medicinalstatistik: 807
- Medicinsk forskning; se även Arktisk medicinsk forskning
- Nordiska samarbetsnämnden: **C 5/k*, 1240
- Medicinsk undervisning, Nordisk federation: *C 48/k*, 1031
- Mellanriksvägar: 919
- Blå vägens utbyggnad till Europaväg: **D 16/1970/t*, 1498
- Skjomen—Stora Sjöfallet: **D 27/1973/t*, 1618
- Virtaniemi—Tjærebukten: **D 4/1971/t*, 1516
- Meningsmåling: se Attitydundersökning
- Metrologiskt samarbete: 883
- Migranter, flygtrafik för: *A 459/t*, 614
- Migrationen Sverige—Finland: NU 1970: 14
- Miljödata: 855
- Miljöskydd i samernas kärnområden: *D 24/1974/j*, 1666
- Miljöskyddskonvention, nordisk: **D 4/1972/s*, 845, 1561, NU 1973: 5
- Miljövård: se även Förening
- avfallshantering: 849
- forskning: 852
- och urbanisering, nordisk gränsregion: NU 1970: 5
- utbildning: 851
- Miljövårdssamarbete: 140, 729, 845
- Miljövårdsutredning, Nordforsks: NU 1969: 3
- Ministerrådet, Nordiska
- allmän budget 1975 och 1976: 968
- arbetsmiljöspårgsmål: 728
- arbetsformer: NU 1971: 5

- berättelse från: *C 1*, 715
- budgetfrågor: 949
- budget för nordiskt kulturellt samarbete: 770, 969
- energisamarbete: 868
- handels- och valutapolitiskt samarbete: 857
- handelspolitiska spörsmål: 730
- handlingsprogram: 123
- industrisamarbete: 732
- informationsspörsmål: 744
- institutioner, nordiska: 954, NU 1972: 5
- konsumentspörsmål: 735, 901
- kontakter med arbetsmarknadens parter: 741, 823
- kontakter med Nordiska rådet: 740
- kultursamarbete: 770
- miljöbeskyttelsespörsmål: 729
- möten med fackministrar: 946
- offentlighedsprincipen: 742, 952
- regionalpolitiskt samarbete: 734, 893
- rättsställningen för nordiskt anställd personal: 955
- sekretariat: 948
- i Köpenhamn: 948
- i Oslo: 948
- socialpolitiskt samarbete: 798
- transport, kommunikation og trafiksikkerhed: 736, 910
- turistspörsmål: 737, 931
- udviklingslande, bistand til: 738, 935
- verksamhet: 720
- ämbetsmannakommittéer: 945, 947
- Minoritetspråk i Norden: NU 1975: 32
- Motorfordon
 - förare, utbildning av: **D 35/1970/t*, 1514
 - konsumentupplysning om personbilar: **D 7/1972/e*, 1563
 - körkort, nordisk giltighet för **D 34/1970/t*, 1513, NU 1969: 7
 - terränggående, bestämmelser för: **D 26/1973/t*, 855, 1617
- Multinationella bolag: 71
- roll i Norden: *D 25/1974/j*, 942, 1669
- Musikpris, Nordiska rådets: *E 10*, 1712, 1771, 1903
- Musiksamarbete: **D 18/1969/k*, 1474
- Musikterapi, samarbete om: **D 17/1969/k*, 1473
- Myndighetslagstiftning: 757
- Mål: se Mät
- Män och kvinnor, likställighet: **D 7/1975/s*, 939, 1682
- Mätteknik, samverkan om: *D 2/1972/e*, 1556
- Mødekalendariet: 1758
- Nabolandslitteratur, översettelse/utgivelse af: NU 1974: 18
- Namnlagstiftning: 756
- Narkotika: se även Rusmedel
- Narkotikaforskning: 801
- Narkotikamissbruk, bekämpning av: 802, NU 1974: 9
- Narkotikamissbrukare, vård av: **D 32/1973/s*, 1625
- NARS (Nordiska arbetsgruppen för atom-säkerhet): 1161, NU 1975: 35
- NATO: 82, 84, 153
- Naturalisation, jämlikhet vid: *D 7/1970/j*, 1489
- Naturgasutredning: NU 1976: 1
- Naturläkemedel, nordiska bestämmelser för: *A 441/s*, 412
- Naturvetenskapliga forskningsråden, samarbetsnämnd för: **C 34/k*, 1384
- Naturvård: 854
- NAUT (Nordiska arbetsmarknadsutskottet): 816, 829
- Navnelovgivning: se Namnlagstiftning
- Njurtransplantationer, permanent samarbete om: **D 9/1973/s*, 806, 1590
- NKV (Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning), verksamhetsrapport: 1169
- NOMESKO (Nordiska medicinalstatistik-kommittén): 807
- Nordbor, ändrade medborgarskapsregler för: *A 462/j*, 644
- NORDDOK (Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation): *C 60/k*, 1105
- Nordek: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17, 21
- Nordel, berättelse: *C 67/k*, 1155
- samordnad utbyggnadsplanering inom: NU 1970: 1
- rapport om planeringssamarbete och kraftutbyggnadsplaner: NU 1972: 9
- Nordens dag: 93
- Nordens fackliga samorganisation, möten med: 1728
- Nordens Hus i Reykjavik: *C 63/k*, 1118
- i Tórshavn: **D 17/1972/k*, 794, 1573
- Nordforsk (Nordiska samarbetsorganet för teknisk-naturvetenskapliga forskning): **C 13/k*, 1275
- långtidsplan för: NU 1968: 11
- miljövårdsutredning: NU 1969: 3

- Nordic Cooperation, Organisation of: NU 1970: 13
- NORDINFO (Nordiskt samarbetsorgan inom området forskningsbiblioteksväsende, vetenskaplig information och dokumentation): NU 1975: 21
- Nordisk investeringsbank: se Investeringsbank
- Nordisk journalistkursus: se Journalistkursus
- "Nordisk Kontakt": 1758
— budget 1976/77: 1774
- "Nordisk statistisk årsbok": 1761, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12, 1973: 24, 1974: 29, 1975: 38
- "Nordisk statussamling": 1761, NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23, 1974: 28, 1975: 37
- Nordisk ungdomsfond: se Ungdomssamarbete
- "Nordisk utredningsserie": 1759
- Nordiska ekonomiska samarbetet: se Ekonomiskt samarbete
- Nordiska institutioner: NU 1972: 5
— ställning: *D 29/1971/j*, 954, 1544
- Nordiska kulturfonden
— berättelse: *C 16/k*, 1290
— revision av överenskommelse: *D 12/1975/k*, 773, 1687
— utskottet för granskning av berättelse: 61, 1751
— val: 62
- Nordiska kulturkommissionen: se Kulturkommissionen
- Nordiska kvinnans historia: *A 461/k*, 636
- Nordiska ministerrådet: se Ministerrådet
- Nordiska organisationskommittén: NU 1969: 20
- Nordiska rådet
Arbetsmarknadsfrågor: 1725
Arbetsmiljöfrågor: 1727
Arbetsutskott: 1895
Attitydundersökning: NU 1973: 4
Berättelser och meddelanden, utformning av: 715
Broschyr: 1757
Budget 1976 och 1977: 1773
Budgetkommitté: 73, 1717, 1749
 arbetsordning för: 1798
 val av: 62
- Delegationerna och parlamenten: 1761
- Direkta val till: 97
- Ekonomiska utskottet: 66, 1746
- Frågor: 1696
- I:a extra ordinarie session: 1716
- Helsingforsavtalet, ändring av *D 7/1974/j*, 945, 1641
- Informationsfrågor: 1754
- Informationskommittén: 61, 1749
- Informationsplan: 75, 102, 1754, 1800
- Inkomna skrivelser: 1777
- Internationella organisationer
— konferens för: NU 1965: 9, 1966: 1, 1968: 9, 18, 1969: 21, 1970: 4, 1971: 13, 1973: 12, 20, 1975: 33, 36
— kontakter med: 1769
- Juridiska utskottet: 65, 1734
- Kalendarium: 1758
- Kontaktmannainstitutionen: 1733
- Kulturfonden: se Nordiska kulturfonden
- Kulturutskottet: 65, 1735
- Litteraturpris: *E 10*, 1712, 1771, 1903
- Medlemmar: 9
- Musikpris: *E 10*, 1712, 1771, 1903
- Möten med Nordiska ministerrådet: 1731
- Nationella delegationernas sekretariat: 1897
- Nordisk tjänstemannarätt, förslag till: NU 1970: 15
- Offentlighetsprincipen: 1717
- Offentlighetsregler vid Nordiska rådets presidiesekretariat och Nordiska ministerrådets sekretariat: 1793
- Organisatoriska och finansiella förhållanden: 1752
- Personalförteckning, presidiesekretariatet: 1776
- Personregister: 1940
- Porträttmatrikel: 1761
- Presidiesekretariat: 1754
- Presidiesammansättning: 1720
- Presidiemöten: 1720
- Presidierapport: 1715—1832
- Pressmeddelanden: 1758
- Press i Norden: 1758
- Protokoll
 från möte mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna)
 i Reykjavík 17 februari 1975: 1785
 i Stockholm 15 november 1975: 1789

- Publikationsverksamhet: 1759
 Rapport från presidiet: *Dokument 1*, 1715
 Rekommendationer: 1835
 — meddelanden om: 1422
 — översikt över 1975 års: 1721
 Rådsförhandlingar: 1759
 — register över: 1760
 Rådskonferenser: 1718
 Samarbete med arbetsmarknadens parter: 1728
 Seminarier: 1758
 Simultantolkning: 135, *A 460/j*, 626
 Skrivelser
 — under behandling: 1778
 — färdigbehandlade och besvarade: 1780
 Socialpolitiska utskottet: 65, 1739
 — ändring av namnet: *A 429/j*, 381
 Suppleanter för presidied medlemmarna: 1895
 Trafikutskottet: 66, 1743
 Utredningsserien: 1759
 Utskottens antal och kompetensområden: *A 434/j*, 405
 Utskottens verksamhet: 1734
 Verksamhet 1952—1970: NU 1971: 14
 24:e sessionen
 — arrangemang, särskilda: 53
 — avslutningsanförande, presidentens: 307
 — berättelser till: 715
 — generaldebatt vid: 66—162
 — kallelse till: 7
 — medlemslista vid: 9
 — namnupprop: 58
 — presidium vid: 59
 — protokoll vid: 57—309
 — regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 12
 — rekommendationer vid: 1835
 — sakkunniga vid: 1899
 — saklista vid: 23
 — sakernas fördelning på utskott: 40
 — sekretariat vid: 1897
 — sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 1967
 — utskott: 65
 — öppningsanförande, presidentens: 59
 — översikt över: 52
 — övriga beslut: 1880
 Nordiska språk, informationscentrum i Finland: **D 18/1974/k*, 1655
 Nordiska ämbetsmannakommittén: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
 Nordiskt ekonomiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
 Nordiskt litteraturllexikon: **D 32/1970/k*, 1511
 Nordiskt samarbete: *C 1*, 715
 NORDITA (Nordiska institutet för teoretisk atomfysik): *C 50/e*, 1043
 Nordkalotten: 898
 ambulanstjänst inom: *D 4/1973/s*, 1585, *E 5*, 1702, NU 1971: 11
 arbetsmarknadsutbildningscenter: **C 36/k*, 1407
 flygtrafiken inom, utbyggnad av: **D 28/1973/t*, 1619
 Karesuando, bro vid: **D 15/1970/t*, 1497
 Kolari, landsvägsbro vid: **D 14/1974/t*, 1649
 regionalpolitisk fond för: *D 23/1974/e*, 895, 1664
 samarbete: 93
 turistsamarbete: 933
 NORDKOLT: 913, NU 1974: 25
 Nordkult: se Kultursamarbete
 Nordplan (Nordiska institutet för samhällsplanering): *C 45/k*, 1018
 NordREFO (Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning): 897
 Nordtest: 881
 — arbetsformer: *D 6/1975/e*, 1680
 NORDTRANS: NU 1969: 13, 1970: 21
 1971: 4
 NORDTURIST-biljett
 — för pensionärer: *A 458/t*, 600
 — för ungdom: **D 3/1975/t*, 1677
 Nordøk: se Nordek
 Normaltid: se Sommartid
 NTTK (Nordiska turisttrafikkommittén)
 — berättelse: **C 19/t*, 1336
 — stöd till NTTK och ökad turism i Norden: *D 23/1973/t*, 931, 1612
 Nyre: se Njure
 Oceanografi, fysisk, Nordiskt kollegium för: *C 57/k*, 1085
 Odontologisk materialprovning, Nordiskt institut för: **C 32/k*, 1376
 OECD: 70

- Offentlig upphandling, enhetliga regler för:
A 464/e, 669
- Offentliga utredningsväsendet, samarbete om: *A 443/j*, 454
- Offentlighetsprincipen vid nordiska organ: 73, 742, 952, 1717, NU 1974: 14
- Offentlighetsregler vid Nordiska rådets presidiesekretariat och Nordiska minister-rådets sekretariat: 1793
- Oljeutvinning, norsk: 80, 106; se även Energisamarbete
- Opdragelse: se Trafikfostran
- Ophavsret: se Upphovsrätt
- Opinionsundersökning: se Attitydundersökning
- Optiker
arbetsmarknad för: **D 3/1973/s*, 1584, NU 1970: 19
auktorisering för: **D 2/1973/s*, 1583
legitimation: NU 1970: 19
- Organisationskomiteen för nordisk kulturellt samarbete, rapport til Nordisk Ministerråd: NU 1971: 17
- Organisationskommittén, Nordiska: NU 1969: 20
- Oversættelse: se Översättning
- Passkontrollöverenskommelsen, tillämpning av: *E 4*, 1700
- Patentlagstiftning: NU 1963: 6, 1968: 1
- Patentsamarbete: **D 11/1973/j*, 1594
- Patienternas rättssäkerhet: **D 6/1974/s*, 1639
- Pensionering
statlig i Norden: NU 1966: 8
tjänstepension: NU 1970: 15
- Pensionsförsäkring, förenhetligande av: *D 10/1967/s*, 1444
- Pensionärer, NORDTURIST-biljett för *A 458/t*, 600
- Personal, nordiskt anställd: se Nordiska institutioner
- Personbilar, konsumentupplysning om: **D 7/1972/e*, 1563
- Personupplysningar, automatisk databehandling av: 749
- Politik, internationell, inklusive konflikt- och freds forskning: *C 59/k*, 1098, **D 17/1974/k*, 1654
- Porträttmatrikel: 1761
- Postföreningen, Nordiska: **C 27/t*, 1361
- Postpaket, snabbare befördran inom Norden: *E 2*, 1697
- Preskription av fordran: *D 13/1965/j*, 1425; se även Forældelse
- Press i Norden: NU 1972: 3, 4
- Presseminarium
på Hässelby slott: NU 1966: 9
i Mariehamn: NU 1974: 19
för riksdagsjournalister: NU 1972: 10
i Århus: NU 1971: 19
- Pressens indhold av nordisk stof: NU 1967: 6
- Privatlivets helgd: *D 27/1971/j*, 1541; se även Integritetsskydd och Personregister
- Processrätt: 767
- Produktkontroll: 855
- Prøveløsladelse: NU 1970: 3
- Publikationsverksamhet, Nordiska rådets: 1759
- Radio, utbildning för: **D 21/1963/k*, 1429
- Radio och TV; se även TV
— frågor, Kontaktorganet för: *C 22/k*, 1342
— konferens: NU 1966: 7
— material till undervisningen i: **D 9/1970/k*, 1491
— vuxenutbildning: **D 7/1966/k*, 1434
- Radioterapins område, specialistutbildning: *D 4/1974/s*, 1634
- Radioutsändningar, stereofoniska: **D 25/1969/k*, 1480
- Recept, giltighet för: **D 5/1971/s*, 1517. NU 1969: 18
- Rejse: se Rese-
- Reflexanordningar, ökad användning av: **D 2/1975/t*, 1676
- Regionalpolitik: 734, 893
- Regionalpolitisk forskning: NU 1974: 21
- Reklam: se Alkoholreklam och Tobaksreklam
- Reklamsändningar i TV: *D 8/1969/k*, 1461
- Renskötsel frågor, samarbetsorganet för: **C 6/j*, 1249
- Rente-: se Rän-te-
- Resebyrålagstiftning: **D 35/1968/t*, 1458
- Resepter: se Recept
- Restaurant- och hotellfacket, vidareutbildning inom: **D 13/1974/t*, 932, 1648
- Rets-: se Rätts-
- Reykjavík, Nordens Hus: *C 63/k*, 1118
- Reykjavikkonferens för internationella organisationer: NU 1973: 12, 20
- Riksdagsjournalister, seminarium för: NU 1972: 10, 1973: 19

- Rusgivande ämnen, märkning av *D 9/1974/t, 1644
- Rusmedelsforskning: *D 8/1974/s, 1643
- Räntelagstiftning: 760
- Rättssäkerhet för patienter: *D 6/1974/s, 1639
- Rättsvetenskap, jämförande, nordiskt institut för: D 26/1972/j, 1578, NU 1970: 17
- Rösträtt, kommunal: D 30/1973/j, 940, 1621, NU 1975: 4
- Salkholm, storflygplats: NU 1967: 14, 1968: 2—4
- Samarbete, nordiskt: C 1, 715
- Samiskt institut: C 66/k, 1142
- Samekonferens
i Hetta: NU 1969: 6
i Tana: NU 1965: 13
- Samerna
kulturliv, stöd till: A 451/k, 525
representation i Nordiska rådet: A/456/j, 576
skydd för miljön: D 24/1974/j, 1666
stöd till: *D 5/1972/j, 1562
- Samespörsmål, samarbetsorganet för: C 6/j, 1249
- Samhällsforskning
— nordisk komparativ: D 15/1975/k, 790, 1691
— samarbetsdelegationen för: *C 8/k, 1256
- Samhällsplanering: NU 1964: 2
— Nordiskt institut för: C 45/k, 1018, NU 1967: 1
- Sammenlignende: se Komparativ
- SAS: 148
- Selskab: se Bolag
- SI-systemet, införande av: *D 12/1971/e, 1526
- Sigøjner: se Zigenare
- Sikkerhed: se Säkerhet
- Simultantolkning i Nordiska rådet: 135, A 460/j, 626
- Sjukgymnaster: se Fysioterapeuter
- Sjukhusadministratör, utbildning av: D 3/1970/s, 1484, NU 1969: 8
- Sjukhusfysikersamarbete: *D 33/1970/s, 810, 1512, NU 1969: 8
- Sjukhuslaboratoriearbete, kliniskt-kemiskt: *D 6/1973/s, 1588
- Sjuksköterskor, högre utbildning: NU 1974: 7
— vidareutbildning: *D 11/1975/s, 1686
- Sjukvård: se även Hälso-
Sjukvårdssamarbete i Tornedalen: D 16/1968/s, 1451, E 5, 1702
- Sjöfolk, TV-program för: A 454/k, 548
- Sjömannsskattelagstiftning: NU 1969: 10
- Sjörätt, nordiskt institut för: 763, C 52/k, 1058
- Skadedjur, biologisk bekämpning av: *D 18/1971/k, 1575
- Skadeerstatning: se Skadestånd
- Skadeståndslagstiftning, försäkrings inverkan på: D 5/1966/j, 1432
- Skagerack, bekämpning av föroreningarna i: *D 21/1971/s, 846, 1536
- Skattekonferens, nordisk i Köbenhavn 1966: NU 1966: 4
- Skatter: se Beskattnings och Sjömannsskattelagstiftning
- Skatteregler för bolag: NU 1963: 5
- Skeppsapotek, nordiska bestämmelser för: NU 1967: 8
- Skeppsmedicinsk forskning: *D 10/1969/s, 804, 1463
- Skjomen—Stora Sjöfallet, mellanriksväg: *D 27/1973/t, 1618
- Skoglig utbildning, högre: *D 18/1973/k, 1605
- Skogs- och jordbruksmaskiner, tullbehandling av: *D 6/1971/e, 1519
- Skogsarbetsstudiernas råd och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete: *C 31/e, 1371
- Skogsforskning, samarbetsnämnden för: *C 28/k, 1362
- Skol- och studentbetygs
giltighet: *D 13/1970/k, 776, 1494
jämförbarhet: *D 7/1969/k, 1460
- Skolharmonisering, verksamhetsberättelse: C 42/k, 990
- Skolordnings, nordisk: NU 1965: 12
1968: 14
- Skolordningsarnas harmonisering: NU 1970: 9
- Skov: se Skog
- Skyddshjälm, påbud om: *D 26/1974/t, 1671
- Skärgårdsforskning, institut för: D 27/1974/s, 1672, E 3, 1698
- Skönlitteratur: se Litteratur
- Socialhögskolor, fortbildning av lärare vid: *D 5/1973/s, 777, 1587, NU 1971: 12, 1974: 20
- Socialpersonal, vidareutbildning av: *D 1/1970/s, 1483
- Socialpolitiskt samarbete: 798

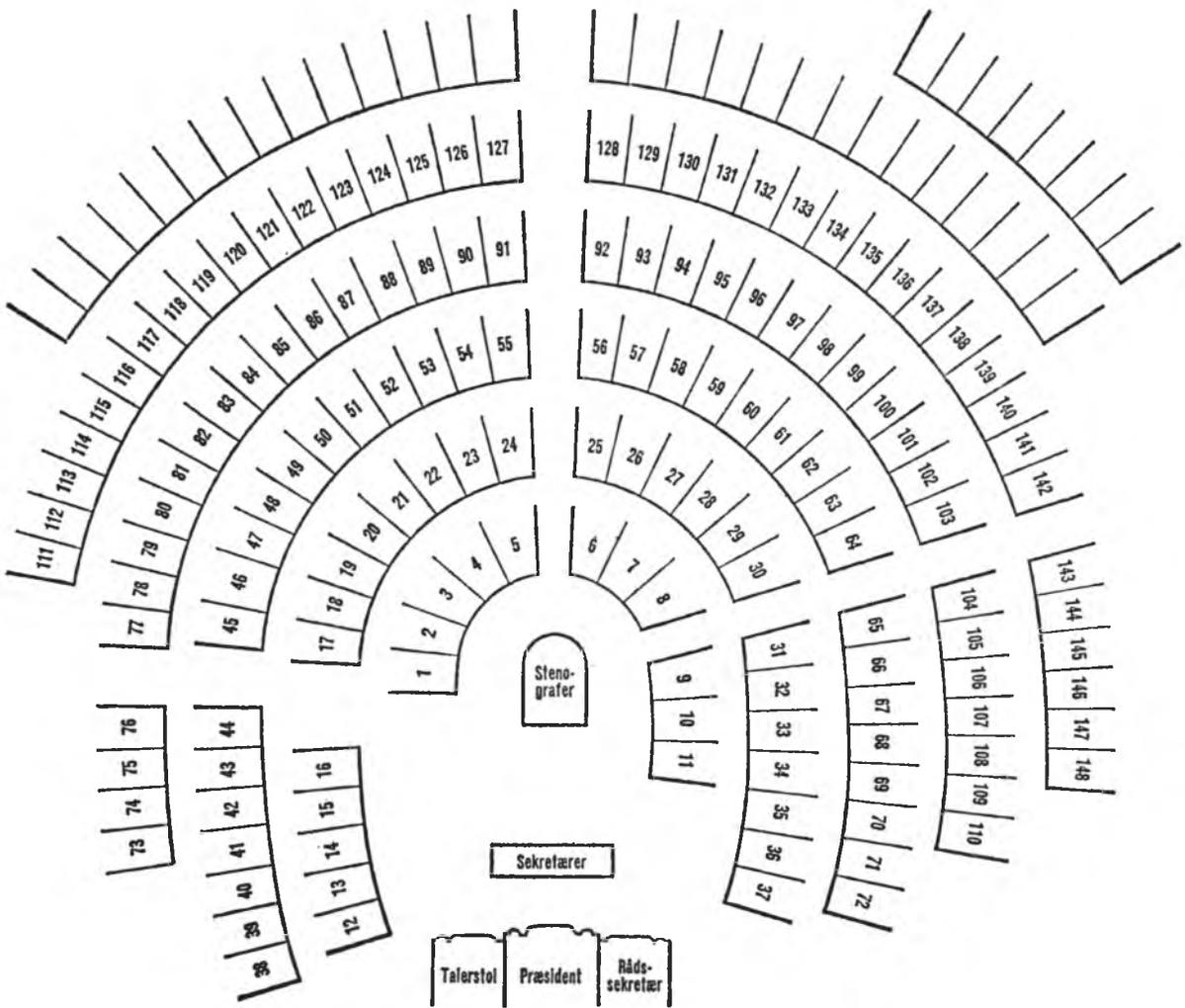
- social trygghet: se Trygghetskonvention
 Socialskydd för husmödrar: se Försörjarbe-
 greppet
 Sommartid/ny normaltid i Norden: 943, NU
 1974: 12
 Sommaruniversitetet, Nordiska: *C 54/k*,
 1072
 Sovjetunionen, samarbete med: 94
 Specialistkompetens för läkare: **D 2/1966/s*,
 1435
 Specialpedagogisk terminologi, nordisk: NU
 1974: 17
 Sprog: se Språk
 Språk, nordiska kurser i: *C 46/k*, 1024,
**D 18/1974/k*, 1665, NU 1975: 32
 Språkkonvention, nordisk: *D 29/1966/j*,
 1436
 Språklektorer, samarbete rörande: **D 27/*
1969/k, 1481
 Språknämnd, nordisk: *A 415/k*, 378
 Språknämndernas samarbete: **C 9/k*, 1260
 Språkundervisning för finländska barn i
 Sverige: 131, **D 14/1975/k*, 1690
 Spörgsmål: se Frågor
 Stadsplanerare, utbildning av: NU 1964: 2
 Standardisering, samarbete om: *D 23/1968/e*,
 1453
 Standardiseringskonferens i Oslo: NU
 1969: 14
 Statistiskt sekretariat: **C 3/s*, 1236
 Statistisk årsbok, nordisk: se "Nordisk sta-
 tistisk årsbok"
 Statsborger: se Medborgar- och Naturalisa-
 tion
 Statutsamling, nordisk: se "Nordisk statut-
 samling"
 Stemmeret: se Rösträtt
 Stereofoniska radioutsändningar: **D 25/*
1969/k, 1480
 STINA-projektet: 103, 911, NU 1975: 11,
 12
 Stora Sjöfallet—Skjomen, mellanriksväg
**D 27/1973/t*, 1618
 Straffdomar, europeisk konvention om: 769
 Strafferet, nordisk föräldelse i: NU
 1967: 15
 Straffrätt: 768
 Straffrättskommitté, nordisk: 768
 Stress i arbetsmiljön, motverkan av: *D 5/*
1974/s, 842, 1637, *E 9*, 1710
 Studentbetygs giltighet: **D 13/1970/k*, 746,
 1494
 — jämförbarhet: **D 7/1969/k*, 1460
 Støj: se Buller
 Sundheds-: se Hälso-
 Suveränitetsholmarna i Torne, Muonio och
 Könkämä älvar: NU 1975: 26, 27
 Sverigefinnarna och deras organisationer:
 NU 1974: 1
 Syge-, Syke-: se Sjuk-
 Sysselsättningspolitik: se Arbetslöshet
 Säkerhetsbälte, obligatorisk användning av:
**D 12/1974/t*, 1647
 Säkerhetsfrågor, elektriska, samordning av:
**D 7/1971/e*, 1521
 Säkerhetskonferens i Helsingfors: 159
 Sø-: se även Sjö-
 Søfartsmedicinsk forskning: **D 10/1969/s*,
 1463
 Tana äiv, bro över: **D 10/1974/t*, 1645
 Teater: 791
 — utbildning för: **D 21/1973/k*, 1422
 Teaterseminarier, nordiska: se Vasasemina-
 rierna
 Teaterteknik: NU 1974: 27
 Teknologi och industriell utveckling, fon-
 den för: se Industrifond, nordisk
 Teknologiförmedling m. m. inom energiom-
 rådet: NU 1975: 30
 Telekonferensen och styrkommittén för nor-
 disk telesamarbete: **C 24/t*, 1340
 Telemedelprojektet: 916
 Television: se TV
 Tentamensgiltighet, nordisk: *D 1/1966/k*,
 1427, NU 1970: 18, 1974: 3
 Terrester ekologi, Nordiskt kollegium:
C 55/k, 1076
 Terränggående motorfordon, bestämmelser
 för: **D 26/1973/t*, 855, 1617
 Testresultat, erkännande av: *D 15/1974/e*,
 849, 1650
 Tjänstemannarätt för nordiskt anställd per-
 sonal: NU 1970: 15
 Tjänstemän, förvaltnings-, utbyte av: **D 8/*
1968/s, 822, 1449
 Tjänstepension: NU 1966: 8, 1970: 15
 Tjærebukten—Virtaniemi, väg mellan:
**D 4/1971/t*, 1516
 Tobaksreklam, nordiskt förbud mot: *D 12/*
1972/j, 810, 1568, NU 1975: 24
 Told-: se Tull-
 Tornedalen
 — sjukvårdssamarbete i: *D 16/1968/s*, 1451,
E 5, 1702
 — studier kring gränsen: NU 1971: 7

- Törshavn, kulturcentrum i: *D 17/1972/k*, 794, 1573
- Trafikbullen, begränsning av: **D 11/1974/t*, 850, 1646
- Trafikekonomisk utredning om trafiken mellan de nordiska länderna: *A 463/t*, 652
- Trafikfostran, effektiviserad: *D 14/1969/k*, 1466
- Trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden: **D 11/1972/t*, 1567
- Trafikförsäkring
försäkringsvid: **D 24/1973/t*, 1614
lagstiftning om: 747
- Trafiklagstiftning, gemensam: **D 27/1968/t*, 1457, NU 1966: 2—3
- Trafikklarm: se Trafikbullen
- Trafikkort, nordisk giltighet för: *A 438/t*, 409
- Trafikopdragelse: se Trafikfostran
- Trafikregler för handikappfordon: **D 25/1973/t*, 1616
- Trafiksäkerhet: 736, 910, 928
reflexanordningar, ökad användning av: **D 2/1975/t*, 1676
rusgivande och bedövande ämnen, märkning av: **D 9/1974/t*, 1644
skyddshjälm, påbud om: **D 26/1974/t*, 1671
säkerhetsbälte, obligatorisk användning av: **D 12/1974/t*, 1647
- Trafiksäkerhetsforskning, Nordisk kommitté för: 1170
- Trafiksäkerhetskonferens i Stockholm: NU 1970: 8
- Trafiksäkerhetsrådet, Nordiska (NTR): *C 69/t*, 1162
- Transittrafiken över Trondheim: **D 9/1968/t*, 1450
- Transplantation, likartad lagstiftning om: **D 12/1969/s*, 1465; se även Njurtransplantationer
- Transplantationssamarbete: 806
- Transport och kommunikation: 736, 910
- Transportekonomisk forskning, Nordiska kommittén för: **C 25/t*, 1354
- Transportområdet, samarbete på: NU 1969: 13, 1970: 21, 1971: 4
- Transportpolitik, gemensam nordisk: **D 1/1967/t*, 1439
- Transporträtt: 763
- Transportstatistik: 926
- Transportöverenskommelse: NU 1971: 18
- Trondheim, transittrafik: **D 9/1968/t*, 1450
- Trondheimsleden, transporter över: 924
- Tryckkärl och ångpanneanläggningar, bestämmelser och normer: **D 1/1972/e*, 1555
- Trygghetskonvention: 799
— komplettering av 1955 års: **D 9/1967/s*, 1442
- Trädgårdskonst, utbildning i: NU 1967: 5
- Tulladministrativa rådet: **C 4/e*, 1240
- Tullbehandling av skogs- och jordbruksmaskiner: **D 6/1971/e*, 1519
- Tullharmonisering: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
- Turism: 72
— i Norden och stöd till NTK: *D 23/1973/t*, 931, 1612
- Turistfrågor: 737, 931
— nordiskt samarbete i: *A 347/t*, 313, NU 1974: 22
- Turistkonferens: NU 1975: 13
- Turisttrafikkommittén, Nordiska: *C 19/t*, 1336
- Turiststatistik: 931
- TV
— över gränserna: NU 1974: 19
— program för sjöfolk: *A 454/k*, 548
— reklamsändningar i: *D 8/1969/k*, 1461
— samarbete: 111, *D 15/1973/k*, 795, 1597, *E 6*, 1704, NU 1972: 7
— samarbete mellan Finland och Sverige: *D 20/1971/k*, 795, 1535, *E 6*, 1704
— utbildning för: **D 21/1963/k*, 1422
— vuxenutbildning i: **7/1966/k*, 1434
- TV och radio
— frågor, Kontaktorganet för: *C 22/k*, 1342
— konferens: NU 1966: 7, 1971: 16
— material till undervisningen i: **D 9/1970/k*, 1491
- U-länderna: se Utvecklingsländerna
- Ud(en): se Ut-
- Uddannelse: se även Utbildning
— for arkiv, bibliotek och informatik: **D 9/1971/k*, 777, 1523
- Uddannelses- och forskningsspørsmål: NU 1970: 2
- Udlevering: se Utlämning
- Udvandring: se Migration
- Udveksling: se Utbyte

- Umå—Vasa färjeförbindelse: **D 1/1975/t*, 1675
- Undervisning: se även Skol-
engelskundervisning, obligatorisk i de nordiske lande: NU 1973: 14, 15
i finska i Sverige: NU 1971: 8
konsumentundervisning i skolan: NU 1970: 6
konsumentupplysning i undervisningen: NU 1969: 5
lantbruks-, högre: **D 19/1973/k*, 1606
i matematik: se Matematikundervisning
material till, i radio och TV: **D 9/1970/k*, 1491
medicinsk, Nordisk federation: *C 48/k*, 1031
specialundervisning i Norden: NU 1974: 5
i språk för finländska barn i Sverige: **D 14/1975/k*, 1690
för vuxna i radio och TV: **D 7/1966/k*, 1434
om Östeuropa: **1/1971/k*, 1515
- Ungdomsfond, nordisk: se Ungdomssamarbete
- Ungdomssamarbete: 793
nordiskt, ökat stöd till: *D 26/1970/k*, 793, 1499
- Universitet och högskolor i Norden, utbyggnad av: **D 17/1973/k*, 776, 1604
- Universitetsexamen: se Tentamensgiltighet
- Upphandling, offentlig, enhetliga regler för: *A 464/e*, 669
- Upphovsrätt: 751, NU 1973: 21
- Utbildning: se även Vidareutbildning
arbetsmarknadsutbildningscenter, Nordkalottens: **C 36/s*, 1407
av arkitekter: **D 5/1965/s*, 1424
för bibliotek, arkiv och informatik: **D 9/1971/k*, 777, 1523
av byplanläggare: NU 1964: 2
för film: **D 21/1963/k*, 1422
för fysioterapeuter: **D 3/1974/s*, 809, 1633, NU 1973: 6
av förare av motorfordon: **D 35/1970/t*, 1514
gymnasiale i Norden: NU 1974: 13
for havekunst: NU 1967: 5
inom hotell- och restaurantfacket: **D 13/1974/t*, 932, 1648
av konservatorer: **D 10/1971/k*, 777, 1524
och könsroller: NU 1972: 6
- lärare, fortbildning av, vid socialhögskolorna: **D 5/1973/s*, 777, 1587
miljövård: 851
samarbete i Norden: NU 1974: 15
för radio: **D 21/1963/k*, 1422
på radioterapins område: *D 4/1974/s*, 1634
av sjukhusadministratörer: **D 3/1970/s*, 1484, NU 1969: 8
av sjuksköterskor, högre: NU 1974: 7
av sjuksköterskor, vidareutbildning: **D 11/1975/s*, 1686
skoglig, högre: **D 18/1973/s*, 1605
socialpersonal, vidareutbildning: **D 1/1970/s*, 1483
av stadsplanerare: NU 1964: 2
för teater och television: **D 21/1963/k*, 1422
i trädgårdskonst: NU 1967: 5
utvärdering av universitetsutbildning och undervisning: NU 1974: 20
för yrkesvägledare: **D 29/1969/s*, 1482
åldersklasserna 16—19 år, forskning med hänsyn till utbildning av: NU 1971: 1
- Utbildningsrådet, finsk-svenska: **C 26/k*, 1357
- Utbildningsväsendets styrelseformer i Norden: NU 1974: 10
- Utbyte av förvaltningstjänstemän: **D 8/1968/s*, 1449
- av lärare och skolungdom: se Lärarutbyte
- Utdannelse: se Utbildning
- Utlänningslagstiftning: 769
- Utlänningslagstiftning- och utlänningspolitik: *D 10/1973/j*, 1591, *E 4*, 1700
- Utlänningsutskottet, Nordiska: *C 15/j*, 1285
- Utredningsserie, Nordisk: 1759
- Utredningsväsendet, offentliga, samarbete om: **A 443/j*, 454
- Utsjoki kyrkby, bro över Tana älv: **D 10/1974/t*, 1645
- Utställningssamarbete, bildkonst: **D 24/1971/k*, 792, 1539
- Utvecklingsländerna
bistånd till: 738. 935
biståndsprojekt, andra nordiska: 937
information till om den nordiska marknaden: NU 1971: 6
Kibaha Education Centre: 935
kooperativ insats i Kenya: 936
kooperativ insats i Tanzania: 936
lantbruksinsats i Mbeya, Tanzania: 935

- Valbarhet: se Kommunal rösträtt
 Valutapolitiskt samarbete: 857
 Vandförening i Kattegat og Skagerak:
**D 21/1971/s*, 846, 1538
 Vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär: 794
 Varemärkeret: 766
 Varudeklarationssamarbete: NU 1973: 3
 Varuskatt i gränshandeln: *A 453/e*, 536
 Vasaseminarier: *C 64/k*, 1137
 Vasa—Umeå, färjeförbindelse: **D 1/1975/t*, 1675
 Vedtægter: se Författningar
 Vej: se Väg
 Veterinärmedicin, samarbete om: **D 19/1972/k*, 1576
 Vidareutbildning
 av fysioterapeuter: **D 3/1974/s*, 809, 1633, NU 1973: 6
 inom hotell- och restaurantfacket:
**D 13/1974/t*, 932, 1648
 av sjuksköterskor: **D 11/1975/s*, 1686
 av socialhögskollärare: **D 5/1973/s*, 777, 1587, NU 1971: 12, 1974: 23
 av socialpersonal: **D 1/1970/s*, 1483
 Vidnesbyrd: se Studentbetyg
 Villkorlig frigivning: se Prøveløsladelse
 Viltforskning, Nordiskt kollegium för:
**C 2/j*, 1231
 Viltvårdskonferens: NU 1967: 7
 Virtaniemi—Tjærebukten, väg mellan **D 4/1971/t*, 1516
 Voksen: se Vuxen
 Vulkanologiskt institut: *C 62/k*, 1112
 Vuxenundervisning: NU 1974: 10, 1975: 7
 i radio och TV: **D 7/1966/k*, 1434
 Våldsdåd, politiska med internationell bakgrund inom nordiskt område: *D 31/1973/j*, 1623, *E 7*, 1707
 Väg; se även Mellanriksvägar
 Blå vägens utbyggnad till Europaväg:
**D 16/1970/t*, 1498
 Vägtrafikkregler: NU 1966: 2—3, 1970: 10
 Yrkesvägledarutbildning: **D 29/1969/s*, 1482
 Ytkemisk forskning: *D 22/1974/e*, 883, 1662
 Zigenarnas förhållande i Finland och Sverige: **D 23/1969/s*, 1477
 Åland och stockholmsområdet, flygtrafik:
D 9/1972/t, 1565, *E 1*, 1696
 Ångpanneanläggningar och tryckkärl, bestämmelser och normer för: **D 1/1972/e*, 1555
 Ægteskab: se Äktenskap
 Äktenskap, papperslösa: 745
 Äktenskapslagstiftning: *D 22/1973/j*, 744, 1610
 Äldreomsorg, samarbetsorgan för: NU 1974: 8
 Ämbetsmannakommittén, Nordiska, rapport från NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
 Ämbetsmannamöte: Kontaktmandsseminar
 Ämbetsmannarapporten: se Ämbetsmannakommittén
 Økonomisk: se Ekonomisk
 Öresund
 bekämpning av föroreningarna i: **D 21/1971/s*, 846, 1538
 dansk-svenska undersökningar i Öresund, Bälthavet och Kattegatt: 847
 faste forbindelser over: 104, NU 1967: 14
 föroreningssituationen i: 846
 svensk-danskt avtal för förorening: 847
 Öresundsfrågorna: 928
 Öst-västhandeln, exportkrediter i: *D 16/1974/e*, 859, 1652
 Östersjön
 förhindrande av skador genom giftiga laster: **D 9/1975/e*, 846, 1684
 förorening, åtgärder mot: **D 30/1970/s*, 846, 1510, NU 1967: 13, 1969: 3
 föroreningssituationen i: 846
 konvention om skydd av den marina miljön: 846
 Östeuropa, forskning och undervisning om:
**D 1/1971/k*, 1515
 Översättning av nabolandslitteratur: NU 1974: 18

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionssalen**

Regeringsrepresentanter m. fl.

1. <i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	46. <i>Jensen, Egon</i> , Danmark
2. <i>Andersson, Sven</i> , Sverige	47. <i>Jensen, Erling</i> , Danmark
3. <i>Aune, Leif</i> , Norge	48. <i>Johansson, Rune</i> , Sverige
4. <i>Bjerregaard, Ritt</i> , Danmark	49. <i>Jørgensen, Anker</i> , Danmark
12. <i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	50. <i>Kivistö, Kalevi</i> , Finland
13. <i>Dinesen, Erling</i> , Danmark	73. <i>Lundkvist, Svante</i> , Sverige
14. <i>Egeland, Kjølvs</i> , Norge	74. <i>Mathiesen, Matthías Á.</i> , Island
15. <i>Feldt, Kjell-Olof</i> , Sverige	75. <i>Matthiasen, Niels</i> , Danmark
16. <i>Frydenlund, Knut</i> , Norge	76. <i>Møller, Orla</i> , Danmark
17. <i>Geijer, Lennart</i> , Sverige	77. <i>Nielsen, Helge</i> , Danmark
18. <i>Gestrin, Kristian</i> , Finland	78. <i>Nordli, Odvar</i> , Norge
19. <i>Gjerde, Bjartmar</i> , Norge	79. <i>Norling, Bengt</i> , Sverige
20. <i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	80. <i>Nørgaard, Ivar</i> , Danmark
21. <i>Hallgrímsson, Geir</i> , Island	81. <i>Palme, Olof</i> , Sverige
38. <i>Hansen, Jørgen Peder</i> , Danmark	82. <i>Peterson, Thage</i> , Sverige
39. <i>Heinesen, Knud</i> , Danmark	111. <i>Rantala, Eero</i> , Finland
40. <i>Hentze, Demmus</i> , Føroya	112. <i>Ryste, Ruth</i> , Norge
41. <i>Hjelm-Wallén, Lena</i> , Sverige	113. <i>Sorsa, Kalevi</i> , Finland
42. <i>Hjerpe, Kauko</i> , Finland	114. <i>Työläjäarvi, Pirkko</i> , Finland
43. <i>Hägglom, Alarik</i> , Åland	115. <i>Väyrynen, Paavo</i> , Finland
44. <i>Hækkerup, Per</i> , Danmark	116. <i>Zachrisson, Bertil</i> , Sverige
45. <i>Jakobsen, Svend</i> , Danmark	

Valda medlemmar

3. *Adamsson, Erik*, Sverige
6. *Alenius, Ele*, Finland
7. *Antonsson, Johannes*, Sverige
8. *Ásgrímsson, Halldór*, Island
9. *Austrheim, John*, Norge
10. *Benkow, Jo*, Norge
11. *Björklund, Ilkka-Christian*, Finland
22. *Borten, Per*, Norge
23. *Bratteli, Trygve*, Norge
24. *Carlsson, Eric*, Sverige
25. *Christensen, Christian*, Danmark
26. *Bakken, Ingvar*, Norge
27. *Ellefsen, Pauli*, Føroya
28. *Enggaard, Knud*, Danmark
29. *Fjeldvær, Rolf*, Norge
30. *Gíslason, Gylfi P.*, Island
31. *Glensgård, Leif*, Danmark
32. *Guðmundsson, Gils*, Island
33. *Gustavsen, Finn*, Norge
34. *Hammarberg, Sven*, Sverige
35. *Hansen, Guttorm*, Norge
36. *Hansen, Ove*, Danmark
37. *Hartling, Poul*, Danmark
51. *Hauggaard, Svend*, Danmark
52. *Haugstvedt, Asbjørn*, Norge
53. *Helgadóttir, Ragnhildur*, Island
54. *Hermannsson, Sverrir*, Island
55. *Hermansson, Carl-Henrik*, Sverige
56. *Hernelius, Allan*, Sverige
57. *Hetemäki, Elsi*, Finland
58. *Holkeri, Harri*, Finland
59. *Holmberg, Gustav*, Danmark
60. *Jacobsen, Kirsten*, Danmark
61. *Jansson, Paul*, Sverige
62. *Jensen, Jørgen*, Danmark
63. *Johansson, Knut*, Sverige
64. *Karhuvaara, Sinikka*, Finland
65. *Koivisto, Tellervo*, Finland
66. *Knudson, Olaf*, Norge
67. *Korvaid, Lars*, Norge
68. *Kristensson, Astrid*, Sverige
69. *Krönmark, Eric*, Sverige
70. *Kyllingmark, Håkon*, Norge
71. *Larsen, Reidar T.*, Norge
72. *Lillqvist, Bror*, Finland
83. *Lindahl, Essen*, Sverige
84. *Lindeman, Lars*, Finland
85. *Lund, Thor*, Norge
86. *Mellqvist, Sven*, Sverige
87. *Mortensen, Karl Johan*, Danmark
88. *Mundebo, Ingemar*, Sverige
89. *Myklevoll, Kirsten*, Norge
90. *Nilsson, Jan-Ivan*, Sverige
91. *Olesen, Kjeld*, Danmark
92. *Palm, Sture*, Sverige
93. *Risgaard Knudsen, Jens*, Danmark
94. *Rosing, Nikolaj*, Danmark
95. *Savola, Petter*, Finland
96. *Skaftason, Jón*, Island
97. *Skantz, Anna-Greta*, Sverige
98. *Skytte, Karl*, Danmark
99. *Steenberg, Erland*, Norge
100. *Stenius, Marjatta*, Finland
101. *Stetter, Ib*, Danmark
102. *Stubberud, Liv*, Norge
103. *Sukselainen, V. J.*, Finland
104. *Sundman, Per Olof*, Sverige
105. *Sundqvist, Ulf*, Finland
106. *Tarjanne, Pekka*, Finland
107. *Tuomioja, Erkki*, Finland
108. *Väänänen, Marjatta*, Finland
109. *Järvilehto, Ulla*, Finland
110. *Westerlund, Henrik*, Finland
117. *Willoch, Kåre*, Norge
118. *Wirtén, Rolf*, Sverige
119. *Woivalin, Folke*, Åland
120. *Ømann, Sigurd*, Danmark
121. *Øregaard, J. Fr.*, Føroya

